BIBLIOTECA HOSPITAL REAL
GRANADA
Sala: B
Estante: 5
Numero: 14

Henrici de Segusio Cardinalis
HOSTIENSIS
IVR. VTR. MONARCHAE
CELEBERRIMI

In Secundum Decretalium librum Commentaria,

DOCTISSIMORVM VIRORVM quampluribus adnotationibus illuſtrata.

Hac nouiſsima Editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus expurgata, ſuoque priſtino typo reſtituta.

Recens acceſſerunt SVMMARIA, & INDEX Locupletiſsimus.

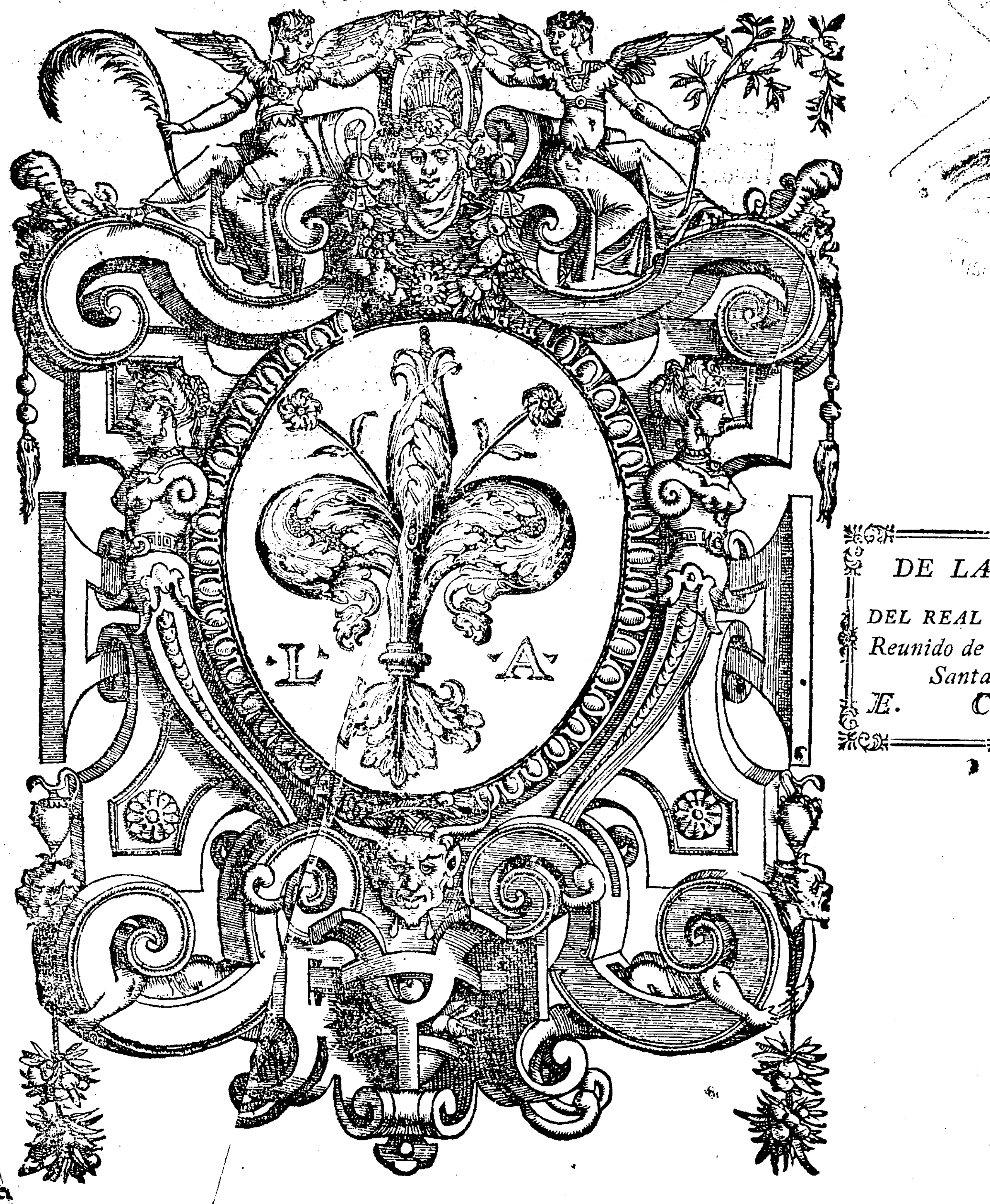

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y
Santa Catalina.
Æ. C. N.

ETIIS, APVD IVNTAS, MDLXXXI.

Henrici de Seguſio Cardinalis
HOSTIENSIS
IVR. VTR. MONARCHAE
CELEBERRIMI

del Colegio Mr y Rl. Univl de Gada

In Secundum Decretalium librum Commentaria,

DOCTISSIMORVM VIRORVM quampluribus adnotationibus illuſtrata.

Hac nouiſsima Editione ſummo ſtudio, ac diligentia ab innumeris erroribus expurgata, ſuoque priſtino typo reſtituta.

Recens acceſſerunt SVMMARIA, & INDEX Locupletiſſimus.

De la libreria del Maior i Rl. Colegio de Sta Cruz de la fe imperial Universidad de Granada.

E 4 15

DE LA LIBRERIA
DEL REAL COLEGIO MAYOR
Reunido de Santa Cruz, y Santa Catalina.
E. C. N.

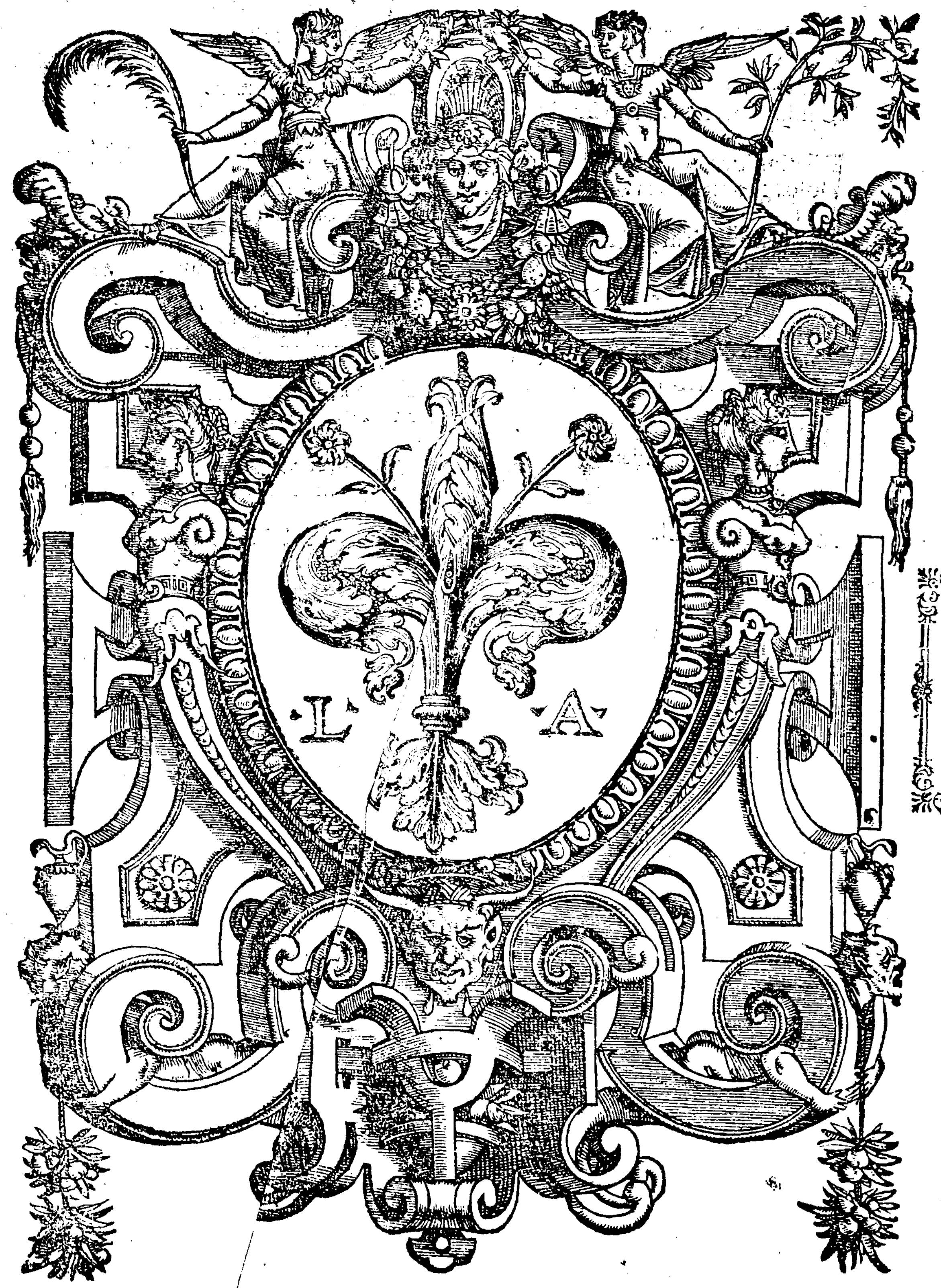

ETIIS APVD IVNTAS, MDLXXXI.

INDEX RVBRICARVM HVIVS VOLVMINIS.

Appellationibus.	170	Litis conteſtatione.	20
Cauſa poſſeſ.& proprie.	39	Mutuis petitionibus.	19
Clericis peregrinantibus.	206	Ordine cognitionum.	35
Confeſſis.	71	Plus petitionibus.	39
Confirmatione vtili, vel inuti.	207	Præſcriptionibus.	147
Dilationibus.	31	Præſumptionibus.	121
Dolo & contumacia.	59	Probationibus	72
Eo qui mittitur in poſſeſſio. cauſa rei ſerua.	66	Reſtitutione ſpoliatorum.	45
Exceptionibus.	138	Sententia, & re iudicata.	157
Ferijs.	33	Sequeſtratione poſſ.& fruct.	70
Fide inſtrumentorum.	110	Teſtibus, & atteſtationibus.	83
Foro competenti.	10	Teſtibus cogendis.	107
Iudicijs.	2	Vt lite non conteſtata.	21
Iuramento calumniæ.	18	Vt lite pendente.	69
Iureiurando.	12		
Libelli oblatione.	17		

FINIS.

HOSTIENSIS
I. V. D. CELEBERRIMI.
IN SECVNDVM DECRETALIVM Librum Commentaria.

De iudiciis. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Caſus pro caſo quandoque ponitur.*
2 *Figura antytoſis quæ ſit.*
3 *Defendere ſe quis inuitus non tenetur.*
4 *Excommunicatus generaliter in omnibus eſt vitandus.*
5 *Contumax tenetur expenſas ſoluere.*
6 *Excommunicatus antequam abſoluatur ſatisfacere debet, ſi offenſa eſt notoria.*
7 *Cautio iuratoria in qua contumacia ſufficit.*

CAP. PRIMVM.

DE Quouultdeo. Supple ita ſtatutum ſecundum d.n.Sed pp hoc non ita plene ſubuenitur conſtructioni.Ideoque ſine alia ſuppletione ſic ordina literam [Placuit] quod eſt.j. [De Quouultdeo] De, præpoſitio, & Quouultdeus, proprium nomen eſt, ſicut Deus dedit, & Deodatus. j. de ſimo.ſi dñs.vide quis eſt actor [Centurienſi epiſcopo, quem cum aduerſarius ſuus petiiſſet eum] ſcilicet Quouultdeum ſecundum d. n. ſuperfluit tamen, quia quem ſuprapoſitū ſufficit ſine eum, vel vt no. j. ſuper verbo, quem & ſequentibus. [Introduci] quaſi aduocari vt accuſaretur, d. n. [Ad concilium interrogatus an vellet experiri cum illo] Alias eo [Primo id promiſerat & altera die &c.] Quid placuit de ipſo [Vt nullus] &c.
1 [Quem]:i.qui.caſus † pro caſu, ſic lxxv.diſt.ordinationes.xviij.q.ij.quidam.ver.eos vero.i.hi.ſic.Io.xiiij.c. Et ſermonem quem audi-
2 ſtis non eſt meus.i.ſermo. & eſt figura, † quæ dicitur antitoſis, vt no.ſ.de ſacra vnc.c.vnico.§.j.ver.de ſecunda.ibi, nos vnctionē.i. vnctio. Alias quem, & eſt planior litera, & tunc dic [Placuit de Quouultdeo Centurienſi epiſcopo, vt nullus &c.] vſque[Abſolutus] quoniam[Cum aduerſarius &c.]& dic.[Petiiſſet.]i. ſimpliciter poſtulaſſet.[Introduci.]vt ibi audiretur & diffiniretur cauſa ipſius, q ſup grauibus forſan accuſabatur. [Interrogatus]. ſ.Quouultdeus epiſcopus [Ex ſuperabundanti.] nam & ex neceſſitate tenetur reſpondere, quoniam iudicium redditur in inuitum, ff.de ver.obl.inter ſtipulantem.§.j.Et omnes cauſæ tunc in concilio tractabantur, xviij.diſt.propter eccleſiaſticas.j.& ij. Vel interrogatus fuit, quia ſinodus dabat ei iudicem, ne poſſet poſtea recuſari.iij.q.iij.§.offeratur.ſ.de offi.deleg.ſuper queſtionum.§.nos.& §. verū.niſi cauſa ſuſpicionis de nouo emergeret. ff. de procu.ſi poſt datum.ff.de interro.acti.de ætate.§.ex cauſa.de pœ.diſt.vj.placuit. quod dic, vt le.& no.ſ.de offic.deleg.inſinuante. ẜm Lau. Dic, ꝙ interrogabatur cauſa dirimendarum litium, quia nec inuitus de-
3 fendere ſe cogebatur.[Experiri].i. defendere † ſe, ad quod non cogitur quis inuitus præciſe, ſed poteſt ſtatim confiteri ſuam nocētiam, & quandoque ſuam innocentiam excuſare [Primo].i.prima die, vt innuunt ſequentia[Id promiſerat]. ſ.ꝙ experiretur cū eo, & ꝙ paratus erat defendere ſe. Idem autem eſſet & ſi hoc nō promiſiſſet, ſecundum d. n. [Non placere] Sed nonne fuit locus
a pœnitentiæ?[a] Sic.& ſi etiam in iudicem, qui ei dabatur, conſenſerat re integra, potuit pœnitere.ff.de iur. om.iudi. ſi conuenerit. ar.j.de iure pat. cum laici.vbi de hac materia plene not. Tamen quia neceſſe habebat coram iudice, qui dabatur, vel alio reſpondere, ipſe receſſit, contumaciter fuit excommunicatus.xi q.iij.certum eſt.Vel ſi intelligas, ꝙ coram tota ſinodo ageretur cauſa, nō poterat pœnitere, quia ipſi erant ordinarij & iudices ſui.xv. q.vij. Felix.iij.q.viij.ſuggero.vj.q.iij.c.j.[Placuit] ſancto cōcilio, vt excōicetur propter ſuam contumaciam, & excommunicato [Nullus
4 eidem].ſ.Quouuldeo[Communicet] quia † excommunicatus generaliter in omnibus eſt vitandus.xi.q.iij.ſicut apoſtoli. & c.ſeq. [Donec ſatisfactione] loquitur ſecundum antiqua tempora, ſecundum quæ cauſa excommunicati tractabatur antequam abſolueretur.xi.q.iij.ſi epiſcopus forte.Hodie ſecus, vt leg.& not.j.de ſenten.excom.per tuas ſ.de offi.dele. cum contingat. ſecundum
5 T.Tu dicas[Satisfactione].ſ.expenſarum, † ad quos ſoluendas tenetur contumax.j.vt lit.non conte.quoniam.§.in aliis. ſ. de procur.auditis.& c.conſtitutis.ſicut & doloſe impetrans. ſ.de reſcrip. cæterum.in fi.arg.ad idem ſ.de conſtitu.ex literis.ante fi. Nam &
6 ſi notoria † ſit offenſa, ſatisfacere debet antequam abſoluatur.[b]
b xxiij.q. vlt. peſſimam. Quo autem ad expenſas, quas aduerſarius fecit, notoria eſt offenſa, cum certum ſit de iure, ꝙ ad ſatisfactionem ipſarum tenetur contumax, vel excommunicatus vt dictū eſt, ſuper quo vide quod not.ſ.de offi.deleg.quærenti.Quamuis er-
7 go † in contumacia nuda & ſimplici ſufficiat iuratoria cautio, in prægnante tamen, ſiue duplici requiritur & ſatisfactio, & ſic intellige quod hic dicit, & j.de ver.ſig.ex parte.j.[Abſolutus] ſubaudi, nec fuit audiendus aduerſarius, qui petebat ipſum priuari epiſcopatu tanquam conuictum ex eo, ꝙ contumax receſſerat, & ſic continuatur ſequens ver.nam adimi ſibi &c. [Nam adimi] ver. [Epiſcopatum] Bene dicit de epiſcopatu: nam redditus ei ſubtrahi poſſunt.j.de app.paſtoralis.in fi.ſecundum d. n. [Ante cauſæ eius ingreſſum].i.lit.non conteſta. & de hac materia tractatur iij.q.ix.in Summa.& c.decernimus.j.de dolo & contu. veritatis. Alias exitum .i.quouſque conſtet de cauſa iuris ordine ſeruato. [Nulli chriſtiano iure videri potuiſſet] Alias nulli poteſt iure videri[Iure].i.de iure, niſi vbi forſan ſtetiſſet excommunicatus per annum.xi.q.iii.rurſus. & c.quicunque.in fi.& de hoc no.ſ.de ęta. & qua.cum bonæ.Vel niſi conſtaret de dilapidatione, quod dic, vt no.ſ.de offic.leg venerabili. Vel alio graui crimine notorio.j. de accuſa.euidentia.

ADDITIONES.

a ¶Pœnitentiæ.Adde Bar.Brix in q.venere.lvi.incipiente, Quidam conſenſit in iudicem.& do.Henr.hic in prima diſt.
b ¶Abſoluatur.Adde plene per do.Hen.hic in ii.diſt.

SVMMARIVM.

1 *Laici vtrum poſſunt negotia eccleſiaſtica tractare.*
2 *Prælati omnes ſunt ordinarij.*

CAP. II.

DEcernimus. Vt [laici eccleſiaſtica negotia] & ſpiritualia, ſiue eis annexa.infra capit.primo. Nec clericorum perſonalia quantumcunque etiam epiſcopus conſentiat. infra titu.primo ſignificaſti.quod dic, vt plene no ſ.titu.primo.contin-
1 git. † Temporalia vero realia tractare poſſunt,[a] etiam ex compro-
2 miſſo.ſupra titu.primo.dilecti.& ca. expoſita.& quandoque hoc faciunt iure ſuo, infra titu. primo.ex tranſmiſſa. & cap. verum. Quinimmo videtur, quòd epiſcopus debeat omnino talia laicis delegare.xi.q.j.te quidem.& §.ex his omnibus[Tractare] ſuo nomine, nomine enim eccleſiæ hoc poſſunt.ſupra de ſindico.capitu.vnico. Sed nec generalem & principalem adminiſtrationem habere poſſunt laici, vel iuriſdictionem ſuper clericos, maxime de ſpiritualibus, ſecundum dominum noſtrum.quod dic, vt plene notatur.infra de decimis.quamuis.[Non præſumant] temeritate propria: hoc enim eſt præſumere, authoritate autem Papæ poſſunt hæc exercere.xxxii.diſtinctio.§.verum. ii.quæſtione. iiii. Mennam.lxiii.diſtin.in ſinodo.& cap. Adrianus.x.queſtione. iii. illud.Sed & quandoque vocantur ad auxiliandum; quod dic, vt legitur & notatur.ſupra de offi.ordina.c.j. ¶[Et epiſcopi] ſecunda pars, & dic & repete, decernimus [Vt epiſcopi, abbates, archiepiſcopi]

ADDITIO.

a ¶Vide pleniſſime hic per do. Henr.Bono.

chiepiſcopi]Iſteron protheron. Debuit enim dicere archiepiſcopi, epiſcopi, abbates.xciij.di.a ſubdiacono.ſimile.ſ.e.nouit.§.ſi.ver
2 ſic.vel ſaltem[Prelati]at.omnes† prælatos eſſe iudices ordinarios, xxv.di.perlectis.ii.q.j.nemo.xi.q.j.experientiæ.& c.ſi qui ex fratribus.ſ.de app.reprehenſibilis.ſ.de eo qui fur.or.ſuſc.j.& ſ.de offi. ord cum ab eccleſiarum.vbi de hoc[Iudicio].i.authoritate.Con-
a ſilium enim requirere poſſent,ſm d.n.& aſſeſſores ipſos habere, vt no.ſ.ti.j.contingit.¶[Nec propter]iii.pars[Eorum] .ſ.laicorū. [Exercere]Immo eos reſiſtentes debent coercere, ſ.de offi. dele. c.j.ſ.de treuga & pa.c.j.ſ.de priuil.c.ii.ſ.de iu. pat.c.j.ii.& iii.

ADDITIO.

a ¶Aſſeſſores. Adde circa quid verſatur officium aſſeſſoris,d.Ab. hic in antepenul. col.in verſi.ſed an poſſet.

SVMMARIVM.

1 *Ius patronatus an ſit ſpirituale, & cui competat eius determinatio.*
2 *Laicus ius mere ſpirituale non poteſt tractare.*
3 *Laicus poteſt poſſidere ius funerandi.*
4 *Laicus non habet dominium ſepulchrorum.*

CAP. III.

QVanto diuina gratia. & inf. Iuncta eſt & connexa ſpiritualibus]Ius ergo patrona
1 tus† non dicitur ſpirituale, ſed ſpirituali annexum. Vnde & ſpirituale cenſetur: quare non debet cauſa ipſius tractari per laicos,vt hic dicit,nec vendi poteſt,ſ.de iure pat.de iure. Cēſetur enim ſpirituale ratione connexitatis,ar.ff.de rei ven. quæ religioſis.ſ.de parochi. ſuper eo. Eſt autem quodammodo mediū
2 inter mere ſpirituale & mere temporale. Nam † mere ſpirituale laicus nec tractare poteſt,nec poſſidere.ſ.c.proxi.& ſ.de præſcrip. cauſam quæ.xvi.q.vij.c.j.ſ.de elec.ſacroſancta.& c. Maſſana. Mere vero temporale & tractat & poſſidet.ſ.e.nouit.& no.ſ. c.proxi. Ius vero patronatus non tractat vt hic;ipſum tamen poſſidet, ſi ue quaſi,ſed de gratia.ſ.de iure pat.quoniam.circa prin.xvj.q.v.ſi
3 quis epiſcoporum.†Sic & ius funerandi pōt laicus poſſidere.ff.de
4 mor.infe.l.j.& tamen non habet† dominium ſepulchrorum.In ſti.de rerum di.§.nullus[Diffiniri]Ideoque per te o Rex Angliæ, cui loquitur,vel curiam diffiniri nō poteſt. Quicquid.n.dicat hęc litera in curia eiuſdem regis,de facto contrarium obſeruatur.

SVMMARIVM.

1 *Clerici conuicti,vel confeſſi de crimine coram iudice ſeculari, an ſunt puniendi coram eorum ordinario ex eiſdem actis.*
2 *Clerici an poſſunt reconueniri de crimine ciuiliter,vel criminaliter coram iudice ſeculari.*
3 *Clericus reconuentus de crimine ciuiliter, & condemnatus de furto,quod infamat,an epiſcopus ex hoc,quia infamis poſſit ipſum deponere.*
4 *Infamis quin ſit condemnatus de furto nemo poteſt facere.*
5 *Princeps & ſenatus famam reſtituere poſſunt.*
6 *Eccleſia habet ſenatum.*
7 *Epiſcopi poſſunt diſpenſare ſuper infamia.*
8 *Confeſſi in iudicio pro conuictis habentur.*
9 *Probatio legitima quæ dicatur, & quæ requiratur in criminalibus.*
10 *Teſtes in criminalibus ſunt recipiendi præſente iudice, & quandoque torquentur.*
11 *Adulterium an ſit de maioribus vel minoribus criminibus.*
12 *Epiſcopus in quibus diſpenſare poteſt, & in quibus non.*
13 *Filius presbiteri propter delictum patris, & non ſuum punitur.*
14 *Venia non datur,niſi petenti.*
15 *Pœnitentiam nemo bene agit,niſi ſperet indulgentiam.*
16 *Pœnæ duæ an poſſunt infligi.*
17 *Pœna creſcit creſcente contumacia.*

CAP. IIII.

AT ſi clerici. Subaudi,occaſione alicuius delicti de facto,quia de iure fieri non debet[Ducti coram iudice]&c.[De crimine] Subaudi,& ſi de hoc,q ſic conuicti† vel confeſſi fuerint iudici eccleſiaſtico,fiat fides[Non ſunt aliquatenus] q.d.quantumcunque damnum immineat[Propter hoc].i.propter talem confeſſionem,ſeu probationem,& eſt quotidianus hic caſus. Frequēter.n.iudex ſecularis præſumit talia , & poſtea remittit clericum cum tabellione & ſcriptura ad ipſum,mandans,q clericum corrigat,aut ipſe de cætero illum vel alium non remittet.Sed quantumcunque minetur,firmus & conſtans debet eſſe eps vt columna:alioquin fruſtra ſic vocaretur.ij.q.vii.accuſatio.ſ.de accuſ.qua liter.ii.q.j.ver.& ideo ſancti patres[Condemnandi] Niſi ex hoc grauata ſit multum eorum opinio,ar.ſ.de teſti.teſtimonium. in quo caſu debet & indici purgatio.ſ.de ſen.exc.cum deſideres. §.j. Et ſi in purgatione deficiat,priuetur tanquam conuictus. ſ. de ſimo.inſinuatum.ſ.de purga. ca. cum P. Manconella.ſecundū T. Sed hoc non videtur omnino ſic eſſe tenendum. Laici enim ſūt nobis infeſti.ii.q.vij.laici.quod dic,vt no.ſ.de pur. ca.cum in iuuētute.§.j.Subaudi,nec obſtat q co.:ſeſſio facta eſt coram iudice ſeculari,& ſic continuatur ſequens ver.ſic enim & c.[Sic enim]ver. [A non ſuo iudice]Repete,quæ diximus.ſ.de ele. p inquiſitionē.

a D.n.[Lata non tenet a]vt hic.& ii.q.j.in primis.C.ſi a non compe iud.l.ſi.ſ.de confeſ.c.iij.& ex eo,q hic dr ꝯfeſſionē vel ſnīam nō tenere,patet q loquitur de illis,qui inuiti trahuntur.Nam ſi volūtarij,in criminali cā amitteret locū ſuū,in ciuili vero(intelligas & perſonali)cauſam perderet.ſ.ti.prox.ſi diligenti.§.j.vbi de hoc.
1 Quid† ſi clericus conueniat laicum coram iudice ſeculari,& lai-
b cus ipſum reconueniat b de crimine ciuiliter,& feratur ſnīa ꝯ clericum?Tenet ſnīa,quia in reconuentione iudex ſuus eſt.iii.q.viii. cuius in agendo.ſ.de mu.pe.c.j.& ij. Criminaliter vero ipſum cōuenire non poteſt coram iudice ſeculari.xi.q.j.c.j.& ii.nec reconuenire,quia in criminalib.reconuentio locū non hēt.iii. q.xi.neganda.ff.de publi.iudic.is qui.niſi ſm q not.ſ.de mu.pe.c.j. Quid
3 † ſi reconuentus ciuiliter condemnetur clericus a iudice ſeculari de furto vel alio crimine,quod infamat,nunquid epiſcopus ex hoc ipſum clericū condemnabit?Rñ.ex tali ſententia non deponitur,quia cum ciuiliter actum ſit,non debet dici infamis. Si vero exinde grauata ſit eius opinio,ab officio poteſt ſuſpendi,argu. ii.q.iiii.presbiter ſi a plebe.ſ.de ſimo.accuſatum.& c.ſe.ar.ff.de ſuſpec.tu.tutor.C.de teſti.nullum. At deponi vel beneficio priuari non debet,niſi conuincatur,ar.ſ.e.c.j.xv.q.ſi.c.ſi.Etenim pœnam ordinariam pati non debet,quia nec ad hoc actum eſt.ſ. de ordi. cog.cum dilecta.ſ.de ſimo.licet Heli.§.j.ſecundum B. Quòd dicit.ſ.talem non eſſe infamem , quia ciuiliter actum eſt,corrigas
4 talis.n.per ſnīam eſt infamis.ff.de his qui no.infa. l.j. & l. furti.& ff.de fur.non poteſt.iii.q.vii.§.porro. Quòd dicit ipsū ſuſpendendum tolerari pōt,niſi forſan cum eo poſt pœnitentiam diſpen-
5 ſetur et per epm.†Nā princeps & ſenatus reſtituere poſſunt. ff.de
6 poſtu,l.j.§.de qua.†Et eccleſia ſenatum habet.xvi.q.j.eccleſia.quę
7 eſt in epō,& eps in ea.vii.q.j.ſcire.†& in talib. poſſunt epi diſpenſare,vt no.ſ.e.c. §.de adulte.& diſpenſatione habita cum toleretur ab eccleſia,non vitatur,vt no.ſ.de coha.cler.& mu. c. veſtra.& c. tua.& c.ſi.Suſpenditur autem propter infamiam,ſi non ſit corrigibilis,non propter ipſum crimen,de quo adhuc conuictus non eſt quo ad pœnam eccleſiaſticam imponendam; quia nec ad hoc agebatur,vt ſ.no.[Coram epiſcopo]Repete non tenet . Qn̄ confeſſio facta noceat,vel non dic,vt no.ſ.de confeſſ.c.ſi.¶Si vero]ii.pars.ſubaudi,clerici accuſati[Coram epō].f.ſuo. Alioquin,
8 ꝯ.ſ.ver.prox.[Confeſſi ſunt]vnde † pro cōuictis habentur. C. de confeſſ.l.vnica.ff.de confe.certum.ſ.de confeſ.c.j.& ſi.[Legitima
9 probatione]Puta † per teſtes omni exceptione maiores.ii. q. j.in primis.In criminalib.n.requiruntur probationes luce clariores. C.de proba.ſciant cuncti.v.q.vi. Epiphanium. Nec ſunt hi teſtes
10 † recipiendi,niſi præſente iudice,vt ſi res exegerit,ſubiiciantur tormentis.C.de fid.inſtr.auth. apud eloquentiſſimum.v.q. v.illi qui. Sunt autem clerici accuſati ſm qualitatem & quantitatem criminis puniendi.ſ.de homic.ſicut dignum.& ſm modū agendi. ſ.de ſimo.licet Heli.§.j.ſ.de accu.qualiter.ii.§. ſi. vnde & ſequitur. [Conuicti]Non immerito &c.vt ſ.e.ver.non immerito:dūmodo talia &c.vt in ſeq.ver.[Dummodo talia]ver.Puta homicidiū, ſacrilegium,adulterium,& alia,de quib.legitur.xxv.di. §. alias.ſ.e. cum non ab homine.§.j.[Deponi] Diſtingue tū in mō agendi. ſ.de ſimo.dilecti.ii.ſm d.n.Non immerito]ver. [Suſpendendi] ſi fornicarij ſint,vt ſ.de vi.& ho.cle.vt clericorū.§.ſi quis igitur.ſ.de coha.cle.& mu.c.clericos.& c.ſicut[Remouendi].ſ.homicidæ & ſimoniaci.ſ.de accu.inquiſitionis.reſpon. j. ſed non det quēlibet &c.vt ſ.e.§.j.ver.ſed non det.¶De adulteriis]ii.pars[Minorib.]Er
11 go † adulterium eſt de minorib.criminib. Sed ꝯ, xxxii. q.vij.quid in oīb.adulterio grauius?Sol.illa interrogatio nō implicat,q adulterium ſit grauius,ſed raritatem denotat.& eſt ſi.de pę.di.j.ſi ſacer dos.Vel dic grauius.i.communius.Vel illud tm̄ eſt in deteſtatione criminis,vt magis vitetur.Nā & multa alia grauiora ſūt:puta
12 inceſtus.ꝫ z.q.vii.adulterij malū.†Ex verbis vero iſtis colligunt q-
c dā,q eps pōt diſpēſare c de adulterio & aliis minorib.criminib.& nō de maiorib.ar.hic a ꝯrio ſenſu,& ar.ſ.de pſump.nōne.& ar.ſ. de his quæ ſi.a præla.cum apſica.§.vlt. Et dicunt,q oīs diſpēſatio eſt ei prohibita,niſi ſit ei a iure ꝯceſſa,ar.ſ.de tē.ord. dilectus.ſ.de traſl.epi.c.ii.§.ſed neq;.ver.& q nō eſt.vbi de hoc.Hug.vero Lau. & Vin.& T. dicunt, q diſpenſare pōt vbique, niſi vbi prohibitū inuenitur,& in eodē conſentit d.n.qui & intelligit minora adulteriis dr̄e dici oīa,in qb.diſpenſatio in iure prohibita non reperit. ſ.de ſen.exc.nuper.Nec ob.quod hic dicit,ga vacat.hic arg.a ꝯrio ſēſu,ſicut & C.de epi.& cle.ꝯueticula. Nā & in multis grauiorib. diſpenſat eps,puta in hſi.l.di.presbiteros.In ſacrilegio.l. di.ſi quis presbiter.ſ.in capitalib.criminib. occultis.l.diſt.de his vero.Cum ſimoniaco qnq; in beneficio,qnq; et in ordine.j.q.v.cap.j.& cap. ſina.ſ.de electionib.ſi alicuius.Cum ſchiſmatico. l.diſt.vt conſtitueretur.& generaliter vbicunq; nō ꝓhibet,ar.ſ.de ſen. ex.nuper. §.in

ADDITIONES.

a ¶Non tenet.Adde d.Henr.hic in ii.diſtin.
b ¶Reconuenīat.Adde,an clerici poſſunt reconueniri coram iudice ſeculari, domi. Henr.hic in j.diſt.ver.ſi quæras.
c ¶Diſpenſare.Adde late per do.Henr.hic,& per Spe.tit.de diſpenſa.epi.

§.in ſecundo. de hoc no.Hug.l.di.ſi quis præsbyter.& Io.l. di.minor,vbi & inuenies caſus quoſdam,in quibus prohibetur,& j. q.vij. §.niſi.vbi inuenies caſus,in quibus conceditur. Et de his no.plenius.d.n.ſ.de temp.ordi.dilectus.Quinimmo non ſolum epiſcopus,ſed quilibet alius etiā ſacerdos pōt penitentiales canones mitigare.xxvj.q.vij.tpa.l.diſt.de his clericis,& c.hi qui altario.& c.hi, qui,poſt ſanctā.ſ.de pę.c.iij.Sed ꝯ canonēs illos,qui in enormib criminibus pœnam depoſitionis,vel ſuſpenſionis inducunt, non poteſt epiſcopus diſpenſare.l.diſt miror.xij.q.ij.de viro.ſ. de accu. inquiſitionis.rñ.j.ſm B.Aliqui vero dixerunt, q ꝯ canonēs illos, qui irregularitatem non inducunt non poteſt epiſcopus diſpenſare,ſicut eſt illud.ſ.de tempo. ordi. dilectus.& ſ.de of. le. q tranſlationem. Sed hoc tollitur.ſ.de temp.ordi.præterea.& c. indecorum.prohibitum eſt.n.ne patienti defectum ætatis,vel ordinis beneficium cum cura conferatur.Si autem hoc ſiat, nulla irregularitas inducitur,tū per epiſcopum diſpenſatur. ibi no. Si vero canon irregularitatē inducit ex defectu , proueniente , ſicut bigamia,epiſcopus non diſpenſat.ſ.de biga. ſuper eo. & c. nuper. Sed ꝯ,quia cum mutilato diſpēſat epiſcopus.ſ.de ęta.& qua. tuam. & tū in eo eſt irregularitas proueniēs ex defectu.l.di. qui in aliquo. q ſi prouenit ex delicto alieno : tunc diſpenſat eps, & in maioribus adulterio,puta in ſymonia.ſ.de ſymo.per tuas.j.q.v.c.j.&
13 ſi.Sed ꝯ,† quia filius presbyteri pp delictum patris , & non ſuum punitur.lvj.diſt.naſci. Et tamen ſm eoſdem qui hoc dicunt,cum tali epiſcopus non diſpenſat.ſ.de fil.preſb.c.j.& ſi. Verum ſi procedit ex delicto proprio,tunc diſpenſat epiſcopus in adulterio,& minoribus,non autem in maioribus vt hic.quia quod de uno dicitur,&c.xxv.diſt.qualis. Sed nec iſtud verum eſt , quia & aliquoties conceditur de maioribus,vt patet.ſ.ver.nā in multis , & ſeq.
a et non eſt ſine quare hoc de minoribus prohibetur. Tu dicas q epiſcopus poteſt diſpenſare in adulterio, a & minoribus criminibus,niſi in iure expreſſe prohibeatur.Sed,& in maioribus,vbi hoc in iure conceſſum inuenitur,& cum hac breui interli.plana eſt mā, nec aliquam recipiunt calumniam verba iſta.Et iunge quod no. ſ.de tranſac.c.ſi.Clericis.Sponte confeſſis,non accuſatis,& ſic diuerſi-
14 ficatur a præcedenti.§.Poſt peractam.Hoc ideo dicit † quia non datur venia niſi penitenti,xxiiij.q.ij.legatur. Qūo.n.gaudebit ſe eſ-
15 ſe cōuerſum,niſi doleat ſe fuiſſe peruerſum.xxiij.q.vij.c.ſi.† Et nemo bene agit penitentiam,niſi ſperet indulgentiam,de pę. diſt.ſ. nemo. (Penitentia)vel ſaltē parte ipſius.lxxxij.diſ.pſbyter,& legi. & no.ſ.de temp.ord.ex tenore,§.j.(Sed non debet.) ver. (Quemliber.)Nam hereticum & dñi Papæ falſarium incontinenti tradet.ſ.de cri.fal.ad falſariorum.ſ.de hæret. excommunicamus.j. in.ſ.& in tertio caſu.xj.q.j.ſi quis ſacerdotū. (Officio) Et ideo ceſſat.ſ.de off.del.in literis.cum ſuis concor.(Exceſſibus)iudici,&c.vt in ſi.(Nec duplici.) Sic vero,bona fides non patitur,vt idem bis exigatur.ff.de reg.iur.bona fides.(Debear eum contritione) Alias pœna.ſic.lxxxj.diſ.presbyter aut dyaconus.Et hoc verum,quando
16 vna pœna per ſe ſufficit, † alioquin bene poſſunt infligi due pœnæ xxj.q.v.ſi quis cuiuſlibet.xvij.q.iiii.attendendum.& c.deinceps.v. q.vj.quia iuxta.ſ.de rap.in archiepiſcopatu. Et iunge hic,quod not. de hac materia.ſ.de off.leg.licet. & extra.d.n.de re iudi. cæterni.
17 §.ſi.li.vj.(Conterere)ab initio, ex poſt facto.n.† creſcente cōtumacia,creſcere debeat,& pœna.ſ.vt lit.non conteſta. quoniam. §.ſin. (Seculari)Niſi tunc demum cum incorrigibilis eſt , quod dic,vt legitur,& no.infra eod.cum non ab homine.

ADDITIO.

a Adulterio. Adde Io.And.& do.Abb.hic poſt iſtum quibus And.Bar. addit Pau.de Caſt.conſil.cix.in primo impreſſis.

SVMMARIVM.

1 *Qui negat feudum ſi conuincatur, amittit ius quod habet in feudo.*
2 *Quæſtio inter dominum, & vaſſallum coram paribus terminatur.*
3 *Quæſtio inter vaſallum, & vaſallum,coram domino terminatur.*
4 *Crimen ſacrilegii eccleſiaſticum eſt.*
5 *Eccleſia in dubio de ſpoliatione cognoſcit.*
6 *Cauſæ feudales,coram quibus iudicibus debeant agitari.*
7 *Cauſæ feudalis ad quem apppellatio deuoluitur.*
8 *Litigantes de communi conſenſu,non poſſunt iudicium domini declinare.*
9 *Dominus ſi non habet pares ſuccedunt arbitri.*
10 *Pares,qui dicantur.*
11 *Eccleſia iuſtitiam facit propter negligentiam domini feudi.*

CAP. V.

CAEterū. Sic ordina literam. Quia ſententia excōmunicationis ab homine,ſeu interdicti promulgatur in eos quos ab eccleſia tua &c. (Conſtat.)Hoc ideo dicit,quia ſi is qui,dicitur vaſallus neget feudum:tunc tanquam præiudicialis,hæc eſſet quæſtio coram ordinario terminanda. arg. ſ.de or.cog.quam.Inſti. de act.
1 §.præiudiciales.† Is tamen,qui negat feudum,ſi conuincatur amittit ius,quod in feudo habebat,hoc ipſo,quod negat. arg.viii. diſt.quo iure.ff.de rei ven,l.ſi.& eſt expreſſum in li. feudorum . ſi de feudo contro.fue.c,vaſallus ſi feudum,& de le.cūram,c. ſi fuerit.Ex quo tamen reus negat feudum,agendum eſt,vt prædixi coram ordinario,& non coram illo,qui dicit ſe dominum . Ar. C ne quis in ſua cauſa iudi.l.vnica,& quia ſemper actor ſequitur fo
2 rum rei.vt infra.tit.j.cum ſit generale. † Si vero ſit quæſtio inter dominum,& vaſallum,coram paribus terminatur in libro feu-
3 dorum de controuer.feudi.ſi inter dominum. † Si inter vaſalli, & vaſallum,coram domino,& idem eſt ſi non vaſallus a vaſallo petat,vt hic,& in libro feudorum de prohi.feu. alien. per Federicum c.imperialem.ſ.pę.ſ.ti.j.ex tranſmiſſa,& c. verum. Sed & d. n.ſcripſit hic,q ſi quæſtio feudi vertitur inter dominum, & vaſallum,confitentem rem de qua agitur,feudalem. ſ. vt de ipſa reddat tributum,vel aliud ſimile coram paribus curiæ agitur. ſed ſi pares grauent eccleſiam,poteſt prælatus appellare ad proximum ſuperiorem ſuum,vel ad Papam.ij.q.vj.ſi quis veſtrum,& c.ad Romanam. Alii dicunt,quod tantum proximus ſuperior dominus feudi appellabitur,etiā ſi laycus ſit.De quo dic,vt plene no. extra. d.n.de ap.Romana.§.debet.li.vj.& ſ.ea.gl.ver.ſed quid ſi dominus vaſallum ſpoliauerit non expectato iudicio parium? Reſpon.ſi vaſallus fuerit laycus,conuenietur dominus coram paribus curiæ,interdicto vnde vi. ſi viſarmata fuerit. alioquin propter honorem domini actione in factum . arg.ff.de vi,& vi ar.l.j. §.interdictum hoc, quia atrocitatem. Si autē fuerit clericus ſpoliatus per iudicium eccleſiaſticū reſtituendus eſt ſine mora, quia
4 violentus cenſetur ſacrilegus, † quod crimen eccleſiaſticum eſt. xvj.q.j.in canonibus,& patet in eo,quod legitur,& no.ſ. ti. j.con-
5 queſtus.Et etiam † in dubio cognoſcit eccleſia de ſpoliatione,arg. xxiiij.q.iij. ſi quis de potentibus. ſ. de iure patro. relatum , vbi de hoc.Alii dicunt,quod non coram domino,vel paribus, ſed corā ordinario rei,in qua violentia eſt commiſſa,ſemper agēdum eſt ad reſtitutionem,etiam ſi laycus ſit ſpoliatus.ar.infra ti.j.ex tenore,& c.ex parte.Sed poteſt dici, q illud locum habet, quando nō dominus,ſed alius extraneus ſpoliauit.Tertij dicūt,forte non male,quod quandocunque agitur de iniuriis de feudo, vel in feudo,
6 vel ratione feudi in dominum,vel aliū,commiſſis. † Si agatur de re feudali,vel proponatur conditio ex lege feudorum ſemper a-
a gendum eſt coram domino vel paribus a. Si autem ſit caſus , q non poſſit agi conditione ex lege feudorum ſemper,coram ordinario eſt agendum.Et eſt ratio.quia cum dominus feudi non habeat iuriſdictionem ſuper vaſallum,vltra quam. l. feudorum concedat,niſi ex illa l.agatur,non poteſt conueniri aliter coram eo.Vbi vero condictione ex lege feudorum agitur,nunquam,vel raro pœna imponitur, niſi pœna amiſſionis feudi,vel alia ſuper re feudali.Sin autem coram ordinario,& iure communi agitur,pœna legalis,ſiue corporalis,ſiue alia imponitur.Item vbicunque agitur de re feudali,ſiue rei vendicatione , ſiue interdicto, vel alia quauis actione inter duos nitētes tantum iure feudi, & ipſum recognoſcentes, coram domino feudi,tantū agitur vt hic.Nec obſtat.ſ.ti.j.ex parte,quia domina illa potius iure dotalitij, quam alio iuuabatur.Si ergo inter duos vaſallos ſit ꝯtrouerſia, quia vnus vendicat rem ab alio,dicens,q in feudo ſuccedere debeat, vel aſ dicit ipſum feudum ad ſe pertinere,vel in eo ſe ius habere, quod ius eſt ſibi conſtitutum de conſenſu tam dñi,quam feudatarij. Alius autem negat,tunc ſi vterque feudum confitetur, & dominum,coram eodem domino eſt agendum,vt hic. Si autem reus vel actor dicit,ſe non habere ius in re illa ab eo quem aduerſari dicit dominum nihilominus tamen ille coram quo citatio facta eſt cognoſcet an res ſit feudalis,ſed non diffiniet ſuper hoc,ſ. an ſit feudum vel non,ſed an ſua ſit iuriſdictio.ff.de iud.ſi quis ex ex aliena.Alij tamen dicunt,q non debet eſſe iudex ex eo q dicitur dominus,& de hoc quæſtio eſt an dominus ſit, vnde ſuſpectus eſt.Ar.C.ne quis in re ſua iudi.l.vnica.ff.fam. erciſ.ſi pignori. & ideo coram ordinario,eſt agendum,& hic fallit illa regula . ff. de iud.ſi quis ex aliena.Reus tamen coram ordinario conuentus poterit excipere,q rem tenet in feudum a tali domino . quod ſi probauerit remittetur ad eum.ſ.tit.i.ex tranſmiſſa,& c.verum.Et hoc intelligas eſſe verum,vbi res vendicatur nulla expreſſa cauſa, quia quando in genere petit , tunc omne dominium qualecunque,etiam ſi feudatarium ſit in iudicium deducit.ff.de excep. rei iudi.l.ſi mater. §. eandem . Sin autem dicat,vendico talem rem, quia per præſcriptionem,vel emptionem quæſiui a domino dominium vtile,& directum : tūc forte non poſſet reus excipere de feudo coram ordinario,quia non poteſt ordinarius iudicare,niſi ex cauſa de qua petitur,& ita non iudicauit de feudo. arg. op.ff. de iuriſd.om.iudi.l.pen.§.j.C.ad l.Corne.de ſica.l.j. Quamuis quidam dicant,q & ſi exprimat venditionem, vel præſcriptionem, tunc et ius feudatarium in iudicium deducit. Sed hoc non patitur illud verbum directum. & quia quando agitur actione in rē, expreſſa cauſa ſpeciali,tunc dñium ex ſola expreſſa cauſa venit in iudicium.ff.de excep.rei iud.ſi mater.Et ideo ſi exprimatur cā prędicta,recte opponitur replicatio coram ordinario,quia res nō eſt feuda-

ADDITIO.

a Vel paribus. Si quæras coram quibus iudicibus cauſæ feudales debeant agitari. vide Inno.& d.Ab.hic & per Henri.Bo.in c. ij. infra de feu.

feudalis, Non ſolum autem de reali actione feudali cognoſcit dominus,ſed de perſonali qua ad rem agitur feudalem,dummodo tam reus q̃ actor feudum recognoſcat.Nam ſi reus coram domino conuentus hoc neget,ſuſpenditur cognitio domini, quouſq; coram ordinario domini feudum ſit probatum, quia quaſi preiudicialis eſt, vt & not.ſ̃.e.glo.in prin. & arg.ĩ.ti.j. c.ſi clericus. Quid ſi feudatarius conceſſit alij aliquã partem feudi,vel aliquod ius in feudo:& ille,cui conceſſum eſt,a tertio conueniatur: quis erit iudex? Reſpon.ſi cõceſſit in feudum,& ille hoc recognoſcat: tunc fiet coram concedente,quod concedens faceret coram primo domino.Si autem dicat,ꝙ nõ tenet in feudum, tunc coram
7 ordinario agi debet.†Sed quero,ad quem appellabitur? Reſpon.
a dicimus dominum in caſu ſuo, & pares in ſuo caſu ordinariam iuriſdictionem habere ſibi conceſſam a l. Federici, in lib. feu. de feu.non al.imperialem. Et ideo ab eis appellabitur proximus ſuperior dominus feudi. Et ſi non ſit ibi proximus ſuperior: tunc appellandus eſt ordinarius, in cuius territorio res feudalis conſiſtit.argu C.de iudi.l.ſi. Sinautem agatur de iniuria quam contra fidelitatem, vel copulam fidelitatis paſſus eſt vaſallus a domino, vel econuerſo:tunc appellabitur iudex ordinarius rei,quia appellationes gradatim ſunt faciẽde.ij.q.vj.anteriorum. Vel dic, ꝙ etiã ſi agatur de iniuria facta in re feudali:puta interdicto vnde vi.vel alio conſimili ſemper appellabitur iudex ordinarius, ſub cuius iuriſdictione res ſita eſt feudalis. Sed & ſi agatur de iniurijs nõ in rebus feudalibus,ſed extra commiſſis,vel non tangentibus fidelitatem promiſſam domino, etiam ſi agatur contra dominum, vel dominus contra vaſallum non coram ipſo domino, ſed coram ordinarijs eſt agendum, niſi agant inter ſe ad cõmiſſionem feudi,quod & in libello contineri debet expreſſe.Tunc enim coram paribus eſt agẽdum,cum agatur in rem.ſ.ad rem feudalem recuperandam,vel ad ius, quod ibi habet dominus penitus amittendum : & ſi appelletur, erit ad ordinarium domini appellan-
8 dum.ar.ff.ad munici.aſſumptio.§.ſi.†Nec poſſunt litigãtes etiam de communi conſenſu iudicium domini declinare, arg.ĩ. ti.j. ex tranſmiſſa.Dominus autem & vaſallus bene poſſunt de communi conſenſu iudicium parium dimittere, quia hic nulli præiudi-
9 catur.†Et ſi dominus non habet pares,ſuccedunt arbitri ad ſimilitudinem iudicum ſuſpectorum. arg.ĩ.de appel.cum ſpeciali. & melius, xj. q.j. ſi clericus aduerſus clericũ. Sed quos intelligimus pares? Reſpon. credimus omnes vaſallos vocandos, vt iudicent: ſed ex paribus vel vaſallis dominus eligit vnum , & vaſallus alterum. ar.ij.q.vj.placuit.xj.q.j.ſi clericus aduerſus clericum. Alij dicunt, ꝙ ipſi pares eligent ex ſe duos, vel quot voluerunt, quia ipſorum eſt iuriſdictio a lege data. Et ideo poſſunt eam,quibus voluerint demandare, arg.lxiij.diſtin.c.ij.& iij. & in multis alijs ca. eiuſdem diſt. & ſequentis. Et melius.ff.de iur. om.iud. & quia.ſ̃. de reſcrip.paſtoralis.reſpon.j.§.j. In multis tamen locis de conſuetudine ſolus dominus pares eligit ipſos curiam conſtituit. Primum tantum non ſolum iuri magis congruit, ſed & equitati.
10 † Dicuntur autem pares, quia omnes ſunt vaſalli, vel quia ſi communis eſt cauſa, comites debent eſſe pares, vel quia ſimilia feu-
b da habent b ſecundum d.n. Vel quia a partibus ſunt pariter eligendi, vt ſ̃.no. Hi etiam ſecundum d.n. cum ordinarij ſint, ordinem iudiciarium ſeruare debent.Quid ſi inter dominum & vaſallum,vel etiam inter vaſallos agatur perſonali actione,quæ nõ ſit de iure feudali,licet contra rem feudalem agatur, puta pignoratitia, vel depoſiti, vel alia conſimili? Semper coram ordinario eſt agẽdum. Idem dicunt quidam, & ſi ad rem feudalem agatur. Alij contra,vt ſ̃.e.not.Et ſunt hæc vera,vbi tantum eſt dominus feudi & non iudex. Vel vbi res certa eſt infeudata, & non iuriſdictio alioquin ipſe cognoſcet de omnibus cauſis etiam ordinario iure,& ab eo appellabitur ſuperior ille,qui iuriſdictionem infeudauit. Et tales ſunt epiſcopi, abbates, duces, comites, & barones. Et alij omnes,qui non ſolum ab imperatore, ſed etiam ab alijs iuriſdictionem habẽt infeudatam, ſecundum do.n. cuius eſt quaſi hæc tota glo.ab illo ver.ſuperiori. Sed & dominus noſter ſcripſit vſque huc, quem per omnia approbamus. De appellatione autẽ facienda in q.feudali. dic vt not.extra d.n.de app.Romana.lib.vj. De alijs vero dic,vt no.in ſumma de feu.§.apud quem. Ipſarum, ſcilicet terrarum ſeu poſſeſſionum. Promulgatur, ſcilicet quandoque.ſubaudi per iudices a nobis tacita conditione feudi impetratos,(Nos id &c.) ver.vnde videtur,ꝙ ſententia lata nulla ſit. ar. ff.de reſcr.ſuper literis,in fi.ĩ.de preben.c.fi. quod dic, vt pleno no. ĩ.ti.j.licet, (Prohibemus.)Non ſolum ergo in feudo layci,ſed etiã in eo quod tenetur ab eccleſia:hæc exceptio locum habet vt hic. & ſ̃.in prin.ibi ab eccleſia tua quod eſt valde notandum. (Quandiu.) ver.(Fuerint)ſcilicet poſſidentes terras in feudum, (Iuſtitiã) Et tu eandem paratus es reddere, ſ̃. de offi. dele. ſignificantibus.
11 Alioquin † propter negligẽtiam domini feudi eccleſia iuſtitiam facit.infra ti.primo,ex tranſmiſſa.& cap.licet.& cap.ex tenore. & adde,quod no.ſupra de offi.ordi.ſignificauit.§.ſi. (Exhibere) hoc verum eſt, niſi poſſeſſorio agatur. dic , vt legitur & notatur infra ti.j. ex parte B.

ADDITIONES.

a ¶ Ad quem appellabitur. Adde do. Ab.hic,in vlt.col. & Feli.poſt eum,in pe.col. ver.quis dicatur.

b ¶ Similia feuda habent. Adde, quod non omnes pares curiæ ſunt idonei, ſed ſolum pares illius loci, vbi res ſita eſt,de qua agitur. Et ſi in illo loco non ſunt pares, vocãtur viciniores.Feli.hic circa v.col.verſi.ſecundo no.

SVMMARIVM.

1 *Subtilitas reprobatur in cauſa eccleſiaſtica.*
2 *Subtilitates pernicioſę, & a iudice recuſantur.*
3 *Ratio ſtricta, q ando quis omitti ſolet.*
4 *Agenti bona fide non congruit de apicibus iuris diſputare.*
5 *Aduocati cauilloſi peruertunt iura.*
6 *Nemo tenetur actionem proponere.*
7 *Cauſa petendi, ſemper eſt exprimenda.*
8 *Nemo ſine actione experitur.*
9 *Actio quid ſit.*

C. VII.

Dilecti filij. Pars.ĩ. de appel.dilecti. (Et infra.) Cõtinetur hic, ꝙ archiepiſcopus iſtos monachos cogebat,vt ſuę nomen exprimerent actionis,& huic medetur in ſeq.§.(Prouideas.)ſecun-
1 da pars.(Subtiliter.)No.† ſubtilitates in cauſis eccleſiaſticis repro-
a bandas a,vt hic,& ĩ.de iura.cal.literas. & ĩ.de dolo & contu.c.j. ar.
2 ĩ.de reſti.ſpo.ſepe. † quia huiuſmodi ſubtilitates pernicioſę ſunt. C.ad Tre.l.pe. & ideo ipſas merito recuſabit iudex. ff.qui.mo.pig.
3 vel hypo.ſoluitur.ſicut re corporali.§.pe. Nã† & ſtricta ratio quãdoq; omitti ſolet.ff.de relig.ſunt pſonę.ff. ad l.Aquil. ita vulnera-
4 tus.§.fi.†Etenim cum de bona fide agamus, nobis non congruit de apicibus iuris diſputare.ff.mandati.ſi fideiuſſor.§.quędam.Supradicta intelligas de ſubtilitatibus, quibus vtuntur homines in iudicijs ad ſimpliciores decipiendos & capiendos: nam quando agetur de intellectu iurium, non eſt perfunctorie tranſeundum, immo ſubtilitates rationabiles approbamus, vt patet.ĩ. de ſer. capellanus.§.ſi.ver.quia tamen. & ſ̃.de tranſ.epi.c.ij.§.j. ver.ſicut er-
5 go,in fi.(Sicut a multis) aduocati † cauilloſis peruertentibus iura.C.man.l.ſi.poſt princ.ver.cum hi. in Auth. conſtitutio quæ ex aſcripti.& libe.matre.in prin. coll.v.ĩ.de decimis. ad audientiam. Qui ad modum iudeorum conantur homines ſimplices capere in ſermone, vt in Authen.de exhi.& intro.reis. §.illud quoque antiquitas,ante fi.& §.ſe.coll.v. His autem debet occurrere iudex eccleſiaſticus, ſuper quo vide, quod no. ſupra de procur. petitio.
6 ¶ Sed ſimpliciter) tertia pars. Sic patet, ꝙ † non tenemur actionẽ
b proponere b ſecundum Cano. ar.contra. ĩ.de mu. pe. c.j. & xxij. q.ij.viij.& xj.q.j.experientię.& c.ſequen.& infra c.examinata.& C. ſi per vim vel alio modo.l.j.ĩ.depoſiti.grauis. Sol.dicas,ꝙ nullus debet compelli, vt proponat actionem, nec tenetur, ſi non vult proponere in iudicio eccleſiaſtico. Si autem quis vult proponere,& proponat,admittitur. Sed ſi ineptam proponat, ſuccumbit: poteſt tamen iterum proponere aptam & congruentem, & poſtea admittitur.ĩ.e.examinata. Lau.tamen dixit,ꝙ tenetur quandoq; aliquis proponere actionem, quia cum ex vna cauſa plures actiones oriuntur, non ſufficit proponere cauſam ſimpliciter.ff. de iureiur.duobus. §. colonus. & ff.de inſti.acti. habebat.ff.arbo. fur.ce.l.j.& eſt ratio,quia aliter fit condemnatio in vna,quàm in alia:& tũc ſatis videtur,ꝙ eligere debeat,ex qua via procedat.Sed & quandoq; ex eadem cauſa duę obligationes inſurgunt, nec tol-
7 litur vna per reliquã.ff.de tutel.& ratio.diſtra.l.j.§.in tutela. †Cau-
c ſa vero petendi ſemper exprimenda eſt c: alias non auditur actor. ĩ.de libel.ob.c.vlt.ĩ.de cenſi. peruenit. C.de edicto diui Adri. tol. l.ſi. & hoc in perſonali. In reali ſecus, nam ibi non tenetur quis ſpecificare,niſi velit,vt not.ĩ.de libel.ob.c.ij. Et illa iura canonica, quæ videntur dicere de actione, expone actio. i. petitio ſm Lau. vero & aliquos Doctores legum actio proponenda eſt ſemper.
8 † Et hoc ſcripſit hic d.n. quia nemo ſine actione experitur. ff. de nego.geſt. ſi pupilli. §.ſi.ff.de edendo.l.j. ff.de admi.tu.quoties. §.
9 item ſi temporali.& in Inſti.de act.in princ. †Actio enim eſt ius proſequendi in iudicio, quod ſibi debetur, ſed ſecundum Canones exponimus actionem.i.cauſam,ſecundum B. Puto inſpecta veritate canonica, ꝙ regulariter ſufficit proponere factum ſimpliciter, vt hic dicit. Et ar.in his, quæ ſ̃.no.§.j. & de arbi. per tuas. niſi iudex videat ex aliqua cauſa rationabili, ꝙ reus poſſit decipi,ſi vlterius nõ exprimeretur. ſuper quo vide & iunge,quod no.infra de libel.ob.c.j. & iij. In quo caſu & iudex ſupplere poteſt. ar. ff. de offi. aſſ. l.j. Quinimmo & ad poſitiones ex hac eadem cauſa poteſt reſponſiones formare de licentia iudicis aduocatus.ĩ.eo.paſtoralis. Et ſecundum hanc breuem glo. de termina quicquid no. in ſumma de libel.ob. §. quicquid debet. ſecundum formam canonum &c. q. d. non ſecũdum rigorem legum uel gloſſas doctorum ipſum ſequentium , quod eſt cõtra multas glo.d.n. Et accedit ad hoc quod legitur & not. inf.de iur. cal.literas.& ſup.tit.1. per tuas.§.ſuper quo. ſuper uerbo indiſtincte.

ADDITIONES.

a ¶ Reprobandas. Adde vtrum ſubtilitates ſint approbandæ iſtum.in c.Capellanus. infra de ferijs. & do.Henri.hic, poſt eum.

b ¶ Non tenemur actionem proponere. Adde Feli.hic,in vlt.col. ad fi. qui ponit quatuor fallentias ad hanc regulam. & vide do.Henri. Bo. in c.ſignificantibus.infra de libel.obla.

c ¶ Cauſa petendi ſemper exprimenda eſt in actione perſonali.Adde quod ſi continet duas cauſas,quarum una ſit apta,alia inepta.quod tamen ſuſtineri poteſt,vt voluit Ro.ſecundum And.Sic.conſi.cv.

SVMMARIVM.

1 *Melius eſt, excommunicatum agere per alium quam de per ſe.*

C. VIII.

Intelleximus. Et inf.Stare poſſit. Nõ agẽdo, ſed defendendo ſe ſicut ſequitur. Niſi forſan ageret de iniuſta excõicatione, uel ſua abſolutione,ſ̃. de offi.deleg.cũ contingat. Vel in alijs caſibus quibus põt p ſe eſſe in iudicio.ſm.d.n.Arg.ff.de p.
1 cura.l.j.†Melius eſt.n.ꝙ in omnibus cauſis in quibus excõmunicato agere permittitur per alium agat q̃ per ſe.ſecũdum d.n.Tu dic ut no.in ſeq.glo.ſuper uerbo & debet. Poteſt ne uideatur,&c. ut infra ſequitur.Et debet. Non uitare enim multo magis q̃ non uitari ei periculoſum exiſtit.inf.de cle.ex.mi.illud uer.& excõicato. Tamen non cogitur ut patet, ff.de procu.l. 1. & ſup.de procu. querelam . Maxime forſan non reperiet qui ita fideliter duceret cauſam ſuam. Poterit ergo per ſe ipſum eſſe in iudicio & defendere ſe & etiam iurare de calumnia,C.de iura.calum.autẽ.principales quia totum hoc ad damnum ſuum facit. Et excuſantur alij ei in hoc caſu participantes , ar.inf.de ſent.excom. ſi uere. & c.ꝙ in dubijs & ſeq.1 1.q.3. quoniam multos. Per alium ſi poteſt & vult,alioquin per ſeipſum.d.n.ut & patet in præceden.gl. Idem tamen.d.n.uidetur notaſſe cõtrarium,ſ̃.eo. ſuper uerbo ſtare poſſit.in ſi.ipſius glo. Reſpondere. Non tamen agere nec reconuenire,ĩ.de excep.cum inter priorem,§.ſi.& inf.de hære.excommunicamus,§.credentes.Poterit tamẽ appellare & ſuper appellatione
a impetrare a & ipſam proſequi.Et breuiter quicquid ad defenſionẽ ſuam facit expedire,ĩ.de excep.dilecti.dilecte.ſignificabat.& c.ſi. Commodum.Non ergo dicat domine ego ſum excommunicatus,non debetis mecum participare.Hoc enim prætextu iuſtitiã non eludet nec ex delicto ſuo contingat ipſum commodum & alium incommodum reportare, ut hic,& inf.de ſenten.excom. ſi uere.Et ar.ĩ.de priui.petiſtis,in ſi.ff.de dolo.l.j. ĩ.de donat. inter uirum & uxo.& ſi neceſſe,§.i.in fin. cum ſuis concor.

ADDITIO.

a Impetrare. Adde de hac materia late per Arch.Pet.de Anch.& do.Domi. in cap.ĩ.de reſcrip.lib.vj.Et pleniſſime per do.Henri. hic.

SVMMARIVM.

1 *Imperator vult ſequi ſacras regulas.*
2 *Epiſcopi poſſunt punire tranſgredientes ſacras regulas.*
3 *Leges Imperiales ſacri canones recipiunt.*

C. IX.

Clerici. Et inf.Non dedignantur &c. in auten. ut cle.apud propri.epi.conue.§. ſi uero eccleſiaſticũ. in fi.col.6.†Et p õia uult imperator ſequi ſacras regulas,in auten.quo.o.e.§.j. col.j.& de monachis.§.ſancimus.coll.j.& ſacras ſcripturas, & regulas accipit, & ſicut leges ſeruat.in Authen.de eccle.ti.§.j. coll.ix. Et eccleſiaſtica cauſa ſecundum ſacras regulas eſt examinanda, & finienda nulla contradictione obſtante.in Authen.de ſan.Epi.§.ſi autem eccleſiaſtica, & ſequen.vſque ad §.pro omnibus,& in Authen.de
3 man.prin.§.ſi vero canonicũ.coll.iij.Et poſſunt † Epiſcopi quãcunque perſonã tranſgredientem ſacrã regulã punire . in Auth. de ſanc.epi.§.vt autem omnis eccleſiaſticus.coll.ix.Imitari.Sic.ĩ. de iura.cal.c.j.ĩ.de ſecun.nup.c.ſi.de noui ope.nun. intelleximus. In quibus.ver.ſcilicet canonibus.vt xj.q.j.c.j.& i & pluribus alijs ſ̃.e.at ſi clerici.& ĩ.eod. cum non ab homine.De omni crimine. Quinimmo & de omni ciuili, & perſonali qõne , vt patet in eo quod legitur & no.ĩ.e.qualiter.& ĩ.tit.j. ꝙ clericis. Quinimmo,& hoc dicit expreſſe l. Federici. hac edictali.ex qua elicitur autẽ.ita dicens.Sed hodie ſanxit noua conſtitutio , ꝙ nullus eccleſiaſticã perſonam in criminali,vel ciuili cauſã ad iudicem ſecularem trahere præſumat,contra conſtitutionem imperialem , & canonicas ſanctiones. Alias actor a iure ſuo cadat,nec teneat iudicatum iudex ab officio iudicandi priuetur.Si qui autem eccleſiaſticis pſonis iuſtitiam denegare preſumpſerint tertio requiſiti iuriſdictionem amittant. Et hæc conſtitutio fuit facta in quinta compilatione Honorij,quæ & in hac compilatione fuerat redigenda.Sed forſan compilatore hoc omiſit facere ex certa ſcientia ne videretur Imperatori ſuper clericos poteſtatem dare. arg.in eo quod legitur,& no.ſ̃.de conſti.eccleſia.Hac tamen conſiderata ratione deberet omnia priuilegia Imperatorum conceſſa eccleſijs de corpore iuris canonici remoueri.Sed hoc non expedit,immo,& talia priuilegia debet approbare eccleſia,vt patet in eo quod no.in ſumma de immu.eccle.§.inquantum.ſub.§. ſed nec illa immu-
3 nitas.Et etiam † leges imperiales , quæ pro nobis faciunt recipimus,quod dic,vt no.ĩ.de Sol.c.ſi.Non debet. ver. Conſuetudine, quæ debet dici potius corruptela,cum ſit contra eccleſiaſticam libertatem,vnde nullo modo præſcribi poteſt.ſ̃.de conſue. c. j.& c.cum inter.& c.cum venerabilis.& ſ̃.de elec.cum cauſam quæ. quod dic vt no.ſ̃.de conſue.c.finali.

SVMMARIVM.

1 *Collegium non pater aliud collegium conuenire ſint licentia præfati.*

C. X.

Cauſam quæ. Dulmen. Eccleſia eſt cathedralis in Anglia in qua morã-
a tur monachi a nigri ordinis ſancti Benedicti. Sicut,& in Cantuarien.& Boſſen.& Vernitoñ.& in multis alijs eccleſijs cathedralibus regni Anglie.Et eſt Dulmen. eccleſia ſuffraganea eccleſia Eboraceñ.Monaſterij. Ex parte vna. Sancti Albani.ex parte altera. Prouideas.ver.Cum auctoritate, & conſenſu epiſcopi.Abbatis eorundem,vt ſequitur.Ne ſi fratres.ver. qui con ueniebantur.Epiſcopus ipſe. Alias idem. Abbatem monaſterij. Sicut Archiepiſcopus Lugduñ.eſt Abbas ſancti Iuſti Lugduñ.& Archiepiſcopus Vienneñ.eſt Abbas Eccleſiæ Romanenſis. Valeat.Non ſolum de facto,ſed & de iure.Nam † ſine aſſenſu & auctoritate prælati aliquod collegium non poteſt conuenire alium nec ab alio cõueniri,vt hic patet.& C.de epi.& cle.omnes.§. hoc nihilominus.Et ar.xij.q.ij.ſi qua de rebus, nec prælatus ſine conſenſu ſui collegij ſm quoſdam.Et ſic intelligunt.ſ̃. de procur. c.j. Tu dic,vt ibi,no.& ſ̃.de reſcr.edoceri. Vel in his quæ grãdia ſunt. ĩ.de his quæ ſi.a præla.quanto.& c.nouit.Tu dic,vt premiſi.

ADDITIO.

a ¶ Monachi.adde.nunquid talibus monachis eccleſie cathedralis poſſit cõmitti cauſa per ſedem apoſtolicam ſicut poteſt committi canonicis ſecularibus eccleſiæ cathedralis per.c.ſtatutum.de reſcrip.lib.vj.do Ab hic in ij.col.ad ſi.Et pulchre per Feli.poſt eum hic in iij. colum. verſi.verum monachus.

SVMMARIVM.

1 *Quis poteſt deponi pro furto, homicidio, & per iuro.*
2 *Pſalmiſtatus eſt ordo.*
3 *Clericus inferioris gradus ratione delicti venit degradandus.*
4 *Clerici maleficorem an per laicos poſſint delinqui.*
5 *Primus gradus pœnę infligendę qui ſit.*
6 *Secundus gradus pęnę infligendę.*
7 *Tertius gradus pœnæ infligendæ.*
8 *Quartus gradus pęnę infligendæ.*
9 *Quatuor gradus per quos proceditur quam clericum delinquentem.*
10 *Contra corrigibilem non amplius proceditur.*
11 *Corrigibilitas, & incorrigibilitas, quomodo deprehendere.*

C. XI.

Cum non ab homine. Et ĩ. Pars.ĩ.de ſen.excõ. cum non ab homine.Clericos,vel perſonas eccleſiaſticas,q eodem priuilegio gaudent.xvij.q.iiij.ſi quis ſuadente.ĩ. de ſen.exc.porro.Et idem videtur de famil.a epiſcopi.arg.ſ̃.de offi.Archi.c.ſi.§.j.in ſi.vbi de hoc.Cuiuſcunque ordinis. etiam ſi ſolum primam tonſuram habeant.ſ̃.de era.& qua.cum contingat.
1 In furto.&c.No. hic expreſſum iuncto.ſ̃.§.j.in ſi.ꝙ †pro furto ho-
a micidio,ſeu periurio poteſt quis deponi. a Cõſultationi tuę.ij.Pars. Reſpondemus.Subaudi quod non licet.vt ſ̃.§.j.& ſ̃.e.clerici,& c. at ſi clerici.Dicimus tamen.Quia ſi clericus.&c. Quocunque ordine.a prima tonſura vſque ad præsbyteratum incluſiue. xxiij.di-
2 ſtin.pſalmiſta.xciij.diſt.a ſubdyacono. Ar.†ergo hic,ꝙ pſalmiſtatus eſt ordo,ꝙ dic vt no.ſ̃.de era.& qua.cum contingat. Videtur
3 & † hic expreſſum,ꝙ clericus inferioris gradus rõne delicti ſit degradandus,ꝙ dic vt plene no.ĩ.de cle.exc.mi.c.ij.rñ.j. Seu alio crimine, non eſt tradendus curiæ ſeculari niſi incorrigibilis, vt ĩ.ſequitur. Et exceptis alijs tribus in quibus ſtatim traditur curie ſeculari.de quibus no.ſ̃.e.at ſi clerici.§. ſi. & ver. ſed non debet. & ĩ. de hæred.ad abolendam.§.præſenti.Deprehenſus. Alias comprehenſus,ita ꝙ aliqui clerici interſint deprehenſioni . in quo caſu. p xx.has põt detineri clericus deprehenſus vt de cętero non ſit
4 locus inficiationi.ff.de adul.capite.Sed &† per laycos b deprehen-
b di poteſt clericus in ipſo facinore, dummodo de mandato hoc faciant eccleſiæ prælatorum.ĩ.de ſen.exc.vt famę. §. layci. ſm B. Sed & in caſibus hoc facere poſſunt auctoritate propria.ĩ. de ſen. exc.c.ij.§.pe. Atque conuictus.Non enim ſufficit ſola deprehenſio,niſi quo ad infamiã inducendã.ff.de ritu nup.palã.§.j.in adulterio.Immo exigitur,ꝙ hoc õfiteatur,vel inde õuincat, vt hic patet,& l.di.ſi qs dyaconus.in prin.C.de defen.ciui.l.vij.alias õdenari nõ poſſet.ij.q.j.nos in quemq̃.Sed õ. lxxxij.di. præsbyter. Vbi dicit ꝙ ſi in fornicatione,aut in piurio aut homicidio captus eſt deponatur.Sed ubi dicit captus eſt, ſupplẽdũ eſt,& õuictus, vt hic ſm oẽs.Vel dic ꝙ ſi capit a laycis nõ pp hoc reputatur õuictus. ar.ij. q.vij.

ADDITIONES.

a ¶ Deponi. Adde Ab.& And.ſic.in apoſtil.poſt iſtum in iiij.no.

b ¶ Per laicos. Adde vtrum clerici malefactores poſſint per clericos ſeu laicos pro ſuis maleficijs capi & detineri ſine pœna excommunicationis. do.Henri. hic.

q.vij.layci.& s̃.e.at ſi clerici.rñ.j.Si vero a clericis ab epo miſſis deprehendatur, & coram tota vicinia publicetur redditur crimen notorium,& ſic poteſt intelligi ɔ. Vnde de cœtero non eſt locus inficiationi.j̃.de coha.cle.& mu.veſtra.in fi.& c.fi.in fi.& ſic intellige quod no.s̃.eo.c.ſuper verbo deprehenſus.Et ab eccleſiaſtico. Non ergo a rege,& ſic ſoluta eſt quæſtio facta.s̃.rñ.j. Deponẽdus
5 eſt.Ecce † primus gradus pęnę infligendę.Subaudi & ſi corrigibilis ſit,eſt in monaſterio detrudendus ad pœnitentiam peragendã
6 j̃.de pœnis tue,& accedit.C.de ſpor.l.ij.C.vbi ſenatoreſ.l. fi.†Qui ſi depoſitus.iij.pars.Excõicari.i.ſuſpendi,vt differat a ſequenti mẽbro vbi dicit anathematis. Alias verbo excõicationis maior excommunicatio continetur.j̃. de ſen. excom.ſi quem.ſm B.Sed cum iam depoſitus ſit a quo ſuſpendetur? Et ideo dic excõicari ſine ſolennitate,anathematiſari cum ſolennitate. xj.q.iij.debent. Vel dic ſm.d.n.excommunicari minori excommunicatione p quam quis ſeparetur a ſacramentis eccleſię & non a communione hominum. Anathematis, ſ. maioris excõmunicationis.j̃.de cle.ex.mi.ſi celebrat. Sic etiam vſurarius anteq̃ excommunicetur maiori videtur excõicandus minori.j̃.de vſuris, quia in om-
7 nibus.Debet,& eſt iſte ſecundus gradus pęnę infligendæ.† Anathematis,& eſt iſtæ tertius gradus pęnę infligendæ.Mucrone,epiſcopali.xvj.q.ii.viſis.Nemo enim poteſt excommunicare cum illa ſolennitate.xj.q.iij.debent,niſi epiſcopus, quo mucrone Deus iratus percutit animas peccatorum.j̃.de rebus eccle.non ali.ſi qs præſbyterorum,Poſtmodum,ver.Contempſerit,omnia ſupradicta & ſpecialiter anathema.Iuxta illud Prouer.xviij.a Impius cũ in profundum peccatorum veniet contemnet. Cũ eccleſia,ſubaudi omne remedium quod potuerit ad correctionem ipſius adhibuerit & non profecerit. Et nõ habeat vltra quid faciat,ex hoc no.expreſſum ꝙ nullo modo eſt vtendum temporali gladio,niſi præmiſſo ſpirituali. Tunc enim demum recurrendum eſt ad ſecularem poteſtatem quando eccleſia proficere non poteſt & nõ habet vltra quid faciet,vt hic,& j̃.de hære. excommunicamus.§.j.& de homici.poſtulaſti.j̃.de cle. ex mi c.ij. cum ſuis cõcor.Nec dicas aliud in iudice ſeculari:nam & ipſe & gladius ſuus pars eccleſiæ ſunt. Vnde ſi ſane vult procedere primo recurret ad gladium ſpiritualem anteq̃ & ipſæ vtatur ſuo, vt no. in ſumma de treuga,& pa.§. quid ſit iuſtum bellum.in fi. Perditio plurimorũ, Per malum exemplum.j̃. de ſta.mo.ea quæ,§.j.in fi.vbi de hoc, vel etiam plurimos damnificando: mutilando: vel occidendo,ff. de offi.præſi.congruit. Vnde ſic prouidendum eſt ne aliis quoq; exicio.i.deſtructioni,ſiue periculo mortis ſit. Exitium enim idẽ eſt quod mors,& declinatur exitiũ exitij, & dicitur ab exeo exis, & hoc eſt quod legitur.ff.de offi.præſi. diuus. ad fi. Et de talibus debet reddi ius,ſiue iuſtitia fieri etiam diebus quadrageſimalibus
8 & paſchalibus.C.de fer,prouinciarum,Per ſæcularem. †Iſte ergo eſt quartus gradus pęnę infligendæ. Comprimendus,ad requiſitionem eccleſiæ.j̃.de cleri.ex c.ij.in fi.Siue per traditionem ipſius, & non aliter,pro quo etiam intercedere debet eccleſia, ne mors infligatur.j̃.de ver.ſig.nouimus.§.j.ver.fi.poteſtas tamen faciet in
9 de quod ei videbitur expedire,vt no.j̃.e.c.ĩ fi.Poteſtatem. No.†er-
a go quatuor gradus[a] per quos proceditur contra clericum delinquentem.Primo enim deponitur.s̃.§.j.in fi.Secundo excommunicatur minori.i.a ſacramentis eccleſiæ remouetur. Tertio anathematizatur.i.a communione hominum excluditur.s̃.e.§.rñ.j. Quarto & vltimo ſeculari poteſtati traditur.i.exponitur vt hic,ſi. lxxxj.diſt.dictum iij.q.iiij.clericus.xj.q.j. ſi quis ſacerdotum.s̃.e.at ſi clerici.& hoc verum eſt quando pęna incipit a crimine quod inducit ſuſpenſionem,ſeu depoſitionem,quia ſi inducit ſuſpẽſionem primo ſuſpenditur,& ſi ſuſpẽſus corrigitur bene eſt:alioqn deponitur.j̃.de vi.& ho.cleri.vt clericorum.§.ſi quis igitur,& poſtea proceditur ſicut hic habetur.Sin autem inducat depoſitionẽ
10 ſtatim deponitur,& ſi † corrigibilis apparuerit non amplius contra ipſum procedetur,vt s̃.eo. at ſi clerici.imo ei ab eccleſia prouidetur.l.di.ſtudeat.j̃.de penis tuæ.Si vero incorrigibilis fuerit ſeruatur quod hic dicitur.Vt tamen in gradu in quo corrigibilis apparuerit ibi ſiſtas,ver.gra.ſuſpenſus eſt & penitet.Non vltra procedas,vt s̃.no.Non penitet,& ideo deponitur.Depoſitus eſt & penitet,non excõicabitur. Non penitet anathematizabitur.Penitet, per ſæcularem poteſtatem non comprimetur.Nullo modo peni
11 tet,imo omnino incorrigibilis † apparet[b]. Cum ergo nõ vltra ha-
b beat quod faciat quod hic dicitur obſeruatur,& ſic poſſunt intelligi illa c.iij.q.iiij.clericus.xj.q.j. ſi quis ſacerdotum. Licet quædã intelligant illa ſpecialiter in cauſa epiſcoporum propter enormitatem delicti & excellentiam perſonarum,& ſic etiam videntur loqui.Poſſunt tamẽ intelligi de incorrigibilibus ſicut & illa.xvij. diſt.nec licuit.xj.q.j.petimus.xxiij.q.v.de liguribus, & hoc teneas regulariter.Fallit tamẽ in illis caſibus in quibus depoſitus ſtatim traditur curię ſæculari,vt no.s̃.eo.at ſi clerici.in fi.Vbi vero pęna incipit a contumacia.Primo ſuſpenditur. Secundo creſcente cõtumacia excommunicatur.Tertio deponitur. Quarto poteſt iti traditur ſæculari.Et hunc ordinem reſpiciunt ca.quæ fuerũt pro & contra hic ſignata.xxiij.q.iiij.forte.xxiij. diſtinc. quorundam. lxxiiij.diſt.in.honoratus.j̃.vt lite non conteſta. quoniam. §. fi.Ita ꝙ ver.Ei.ſ.depoſito & incorrigibili.Deputetur exiliũ.q.d. eccleſia intercedere debet vt citra mortem puniatur.j̃.ne cleri.vel mona. ſententiam.j̃.de verbo.ſignifica.nouimus.§.j.ver.fi.& no.s̃.eo.ſuper verbo comprimendus. Vel alia pœna.q.d. quantumcunque intercedat eccleſia ſæcularis poteſtas inde faciet quod ſibi videbitur faciendum ſufficit enim ꝙ pœna legitima infligatur.¦Inferatur,alias feriatur.

ADDITIONES.

a ¶Nota quatuor gradus per quos proceditur contra clericum delinquẽtem.Et adde generaliter qualiter ſit in criminibus procedendum.do.Hẽri.hic in ij.di.

b ¶Incorrigibilis apparet. Adde qualiter deprehendetur corrigibilitas & incorrigibilitas.do.Ab.hic in pe.col.poſt do.Antho.

SVMMARIVM

1 *Mors omnia ſoluit.*
2 *Violentia realis concomitatur ſingularem ſucceſſorem.*
3 *Perſonale non coucomitatur, niſi uniuerſalem ſucceſſorem.*
4 *Proſecutio litis in hæredibus tranſit de perſona in perſonam.*
5 *Accuſator deſiſtens, crimen impunitum non debet relinqui.*
6 *Sententia nunquam executioni mandanda niſi parte citata.*

C. XI.

QVia V. Occupaſſe. Et ita. P. impetrauit contra Guillermum.Defunctus eſt,& ſic quantum ad ipſum. V. expirauit reſcriptum & iudicium eſt extinctum,vt in concor.ſig.j̃. ſuper verbo ſi viue-
1 ret ver.ſi contra.† Et quia mors omnia ſoluit. in Auth.de nup.§. deinceps.coll.iiij.Et R.eam.ſ.eccleſiam.Ingreſſus, forſan auctoritate ordinarij,& ſic eam iuſte poſſidet.s̃.de cleri.peregri.ca.fi.j̃.de inſti.c.iij.ff.de acquiren.poſſeſ.iuſte poſſidet. Præcipimus.q d.reſcriptum expirauerat,vt s̃.de reſcrip.ſignificauit,ſed nos volumus ꝙ auctoritate ipſius procedatur contra ipſum.R.quæ ſucceſſit,& ita ex hoc ſecundo apoſtolico præcepto primum reſcriptum ꝙ
a expirauerat ſumit vires[a] & ſic intellexit Gof. & vtiq; ſatis bene. Hoc eim innuit ſignificatio iſtius verbi quando dicit præcipim⁹, & non reſpondemus.Simile.s̃.de offi.del. cum. R.canonicus,vbi de hoc.& ſecundum hunc intellectum nullum contrarium recipit decre.Vt ſecundum formam,alias tenorem.Hoc dixit d.n.ſic intelligendum,vt ſcilicet procedant iuſtitia mediante. Tu dic vt in præceden.glo.Priorum litterarum. A. P.contra, V.impetratarum.Inter ipſos.R.& P.&c.qui.R.ſucceſſit.V.in eccleſia.Ratione, negocium terminetur quod eſt in fi.Sicut &c. Non eſt omnino ſicutiſſimum iſtud ſicut, quia cum violento agi potuit interdicto vnde vi.cum ſucceſſore vero ſingulari non niſi ſcienter rem violentam recepiſſet a violento tunc enim tenentur conditione ex illo c.j̃.de reſti.ſpo.ſæpe contingit.Vel dic ꝙ ſi ignoranter receperit tenetur tamen conditione ex illo canone.iij. q.j.reintegran
2 da.Nam & hæc violentia † realis eſt & rem afficit,& ſic concomi
3 tatur etiam ſingularem ſucceſſorem.C.de acti.poſ.vitia. † Perſonale vero non concomitatur,niſi ſucceſſorem vniuerſalem qui & in vitium & omnem cauſam ſuccedit,vt ff.de acquiren.poſſeſ. Pomponius,alias cum lapides.§. cum quis, ff. de diuer.& temp. præſcrip.cum hæres,& de hoc no.s̃.de fil.preſ.veniens. Si viueret, ſubaudi terminaretur. Sic ergo videtur ꝙ ſingularis ſucceſſor
b poſſit conueniri[b] per reſcriptum impetratum contra anteceſſorem etiam re integra. Arg.j̃.de conceſ.pre.propoſuit. Sed videtur hoc expreſſum.s̃.de ali.iu.mu.cauſa fa.c.j.Illa enim decre.epiſtola vim conſtitutionis habet.xix.diſtin.in memoriam. Vnde ad ſimilia ipſam trahere poſſumus,ff.de leg.non poſſunt.s̃. de reſcrip. inter cœteras.Cõuenietur ergo ſucceſſor:nam & decreto in perſonam defuncti emiſſo hæres aſtringitur, ff. de fideicommiſ.li. cum quaſi. Sed contra.s̃.de offi.deleg.P.& G.& s̃.de inoffi.del.ſignificauit,vbi de hoc,ff.quæ ſen.ſine app.reſcin. cum qui Sol.verum eſt ꝙ morte litigatoris re integra extinguitur reſcriptum vt in contrariis. Fallit autem in eo qui ſcienter ſuccedit in vitium, vt infra,de reſti.ſpo.ſæpe.s̃.de al.iu.mu.ca.fa.c.j. Iſte enim quaſi ſimilis eſt in vitio,vnde poteſt conueniri coram eiſdem iudicibus ſicut & anteceſſor. Eo enim ipſo quod iſte.R.recepit ſcienter eccleſiam qua.P. ſpoliatus fuit per illum. V. videtur habere ratum factum illius, & ſic intelligitur communiter hoc ca.Tu tamen dic vt no ſupra ſuper verbo præcipimus, & adde quod no. in ſequen.glo.Terminetur, nunquam intelligas qudd in cauſa cepta contra ſpoliatorem, etiam ſi ſit lis conteſtata & etiam in cauſa concluſum ita vt ſola ſententia ferenda reſtet ſententia feratur contra ſucceſſorem. Non enim ſuccedit in eadem inſtãtia cum hoc interdictum.ſ.vnde vi ſit perſonale.ff.de vi & vi armata.l.j.§. penu.

ADDITIONES.

a [a] Sumit vires.Et ſic ſecundum hanc lect.iſti non poterant procedere niſi papa mandaſſet per ſcdm reſcriptũ.Adde Fely.poſt Andr.ſic hic.

b ¶Conueniri.Adde an & qñ inſtantia inchoata contra defunctum trãſeat in ſucceſſorem do.Abb.& Fely.hic,qui plene proſequuntur.

penu. Quinimo ſi ageretur reali actione oporteret ꝙ contra nouum poſſeſſorem intentaretur noua actio. Arg.op.ff.de pet.here. l.penul.ff.de rei vend.is a quo.& l.ſeq.ff.de re iudic.in ſumma.§.fi. Niſi forte ſolus ſucceſſor eſſet. Sed & heres in quem bene datur actio poſt li.conte.C.vt actiones ab hæredibus & contra heredes incipiant.l.vnica.ff.de rei ven.ſi is qui.& l.ſi autem.§.j.Et hanc decre.intelligas taliter, ꝙ impetrantem oportet a capite incipere agere contra ſucceſſorem,qui nec tenetur interdicto vnde vi.niſi ſcienter accepiſſet eccleſiam a ſpoliatore.j̃.de reſti.ſpo.ſępe.Et ꝓcedetur hic authoritate præſentium literarum, non præteritarũ, licet procedatur ſm formam earundem præteritarum,ſiue priorum literarum, quæ talis erat, ꝙ poſſeſſorio & petitorio agi poterat,quod ſemper poteſt fieri.Et ſi hoc expreſſum nõ ſit in literis, dum tamen cauſa ſimpliciter ſit commiſſa, vt patet in eo,quod le.& no.j̃.de cauſa poſ.c.j.j̃.de ſequeſtra.poſ.c.j.Quidam tamen dixerũt ꝙ ſi aliquis agat petitorio ɔ aliquem ſuper aliqua eccleſia, ſucceſſor dẽt litẽ cęptã ſequi,& ſi ñ hẽt ſucceſſorẽ,qa forſan ñ inuenit pp timorẽ litis,tũc eps vel ali⁹ ad quẽ ptinet ecclia ꝓſequatur litem.vt no.j̃.de reſt.ſpo.olim.i.j̃.de ſucceſ.ab inteſ.c.fi.Quod non placet.d.n.quia illud habet locum ſi quis nomine eccleſię ageret vel defenderet,puta ſi pateretur aliqua poſſeſſio eccleſię,& alius eccleſiæ nomine ipſam poſſeſſionem defenderet. Sed hic
4 neuter nomine eccleſiæ agit,imo proprio.† Nec transfertur proſecutio litis de perſona in perſonam,niſi in hęredibus vel vſibus ſucceſſoribus.C.de acq.poſ.vitia.ff.de acqu.poſ.Pomponius.§.cũ quis.& no.s̃.e.ſuper verbo ſicut.Vel in dñis qui per procur.agant. ff.de procu.in cauſę.vel a filio in patre.ff. de mino. patri pro filio. Et idem videtur ſi reus moritur poſt litem cęptam etiam ſi conſtaret de meritis cauſæ.Nec ob.C.de adul.quamuis,quia ibi loquitur vbi abſente accuſatore conſtat de crimine per confeſſionem
5 accuſati.†Vnde non debet relinqui impunitum,etiam ſi accuſator deſiſtere vellet.j̃. de collu. deteg.crimina.imo plus videtur ẽt ſi ſnĩa lata ſit pro aliquo. Et poſt ſententiam moriatur reus qui condemnatus eſt ad reſtitutionem eccleſię.Et interim tertius inſtituatur in eadẽ eccleſia, vel aliquis alius appareat qui velit aliqd
6 dicere contra ſententiam. † Nunquam erit ipſa ſnĩa executioni
c mandãda,niſi ipſo citato,[a] & ſaltem ſummaria cognitione ĩ examinatione præmiſſa.ar.ff.de re iud.a diuo Pio.§.ſi ſuper.& ſeq.j̃. de teſt.veniens.ij.ſm d.n.cuius eſt hæc tota glo. argu.in eo quod le.& no.j̃.de re iud.ꝙ ad conſultationem.in fi. & c.cum ſuper.& s̃.de ma.& ob.inter quatuor.Et adde quod no.s̃.de arbi. ex parte. & de reſti.in integ.c.ij.

ADDITIO.

a ¶Citato.Adde Bar.in l.creditores.C.de pign. vt dicit ꝙ non poterit fieri executio contra hæredem condemnati niſi citetur.& alle.Inno. hic.

SVMMARIVM.

1 *Interpretatio eius eſt,cuius eſt condere.*
2 *Res eccleſiæ Romanæ proprie ſunt papæ.*
3 *Papa poteſt eſſe iudex in cauſa ſua.*
4 *Vicarius Dei non præſumitur & aliter iudicet,q̃ ipſe Deus eſſet iudicaturus.*
5 *Deus terribilius eſt papæ quam parti.*
6 *Bona eccleſiæ communia ſunt.*
7 *Papæ non licet alienare bona eccleſiæ.*
8 *Succeſſio non habet locum in eccleſia Dei.*

C. XII.

CVm veniſſent. Et j̃.Pars.j̃.de reſt.in inte. cum veniſſent. Super priuilegijs.qñ.ſ.quęritur vtrum priuilegia valeãt vel nõ. Concedi potuerint vel non, vel de interpretatione dubiorum ibidem contentorum.Sed contra.s̃.de poſtu.præ.c.j.§. nec valet.Sol.ibi.De epis.ſ.priuilegijs.Per alios, quam per nos,vel illos quibus ſpecialiter hoc duxerimus committendum.j̃.de cõ
1 fir.vti.c.j.& ij.Et ideo † quia eius eſt interpretatio cuius eſt condere.j̃.de ſent.excom.inter alia.xj.q.i.§.ex his. C. de legibus.l.fi.ff.de præto.ſtip.in prætorijs.Et eſt hoc verum qñ verba dubia ſunt, als autem ſi clara & aperta ſunt verba,bene poteſt dicere iudex rõne incidentis obſtat, vel non obſtat priuilegium.ar.j̃.de fide inſtru. accepimus. Ar.C.de iud.quoties.s̃.de reſti.in inte.cauſa.§.j. verſi. ſed arbiter. Vnde & ſm d.n.& ſi per aliquos non poſſit de his iudicari directe, poteſt tñ indirecte. Puta ſi quæratur de priuilegijs an ſint vera vel falſa.s̃.de reſcrip.ſuper literis.j̃.de fi.inſt. inter dilectos.j̃.de crimine fal.ſuper eo.& ca.ad falſariorum.Item ſi quæratur an iuuent cauſam de qua agitur,nam & de hoc poteſt iudex cognoſcere & eis non obſtantibus,ita tñ ꝙ de priuilegijs mentionem non faciat.de quæſtione coram eo propoſita iudicare vt ſic de incidenti cognoſcat,& de principali pronunciet, vt patet ĩ eo quod le.& no.j̃.de ordin.cog.c.j. Vel dic nemo poteſt iudicare de
a priuilegijs apl̃icę ſedis[a] intelligas tu vbi agitur de iure ipſius ſedis, vel de exemptione alicuius.s̃.de reſtit.in integ.c.ij.§.nos igitur.& de arbi.cum tpe.vel vbi quæritur de interpretatione,ſm d.n.Dubium ergo non poteſt interpretari alius,niſi papa,vt hic. Et iam qñq;,& ſi aduerſarius conſenciat.ſ.quantum ad ipſius papæ præiudicium.s̃. ti.j.cum tpe.ff.de poſtul. quos prætor. j̃.de exceptionem,in fi.Sed qualiter põt eſſe iudex papa in cauſa ſua? Ideo ſignatur contra. C. ne quis in cauſa ſua iudi.l. vnica,iiij.q. iiij.c.ij.in cauſa cõſimili per procur.litigat.j̃. de confir.cum dilecta.§.qui vero.vbi de hoc.&de ver.ſig.ex parte.i.§.j.vbi de hoc.Itẽ
2 ſuſpectus eſt,iij q.v.quia ſuſpecti.Item † res eccleſię Romanę proprie ſunt papæ, ſicut res fiſci ſunt quaſi patrimonium Imperatoris. ff. ne quid in loco publico. l.j.§.hoc interdictum. Item de cauſa fiſcali cognoſcit procurator Cęſaris.ff.de of.proconſu.nec
3 quicquam.quę omnia ɔtradicere videntur. So.dic ꝙ † papa põt eſſe iudex in cauſa ſua ſicut imperator in cauſa fiſcali. ff.de his quę in teſta.delẽ.ꝓxime.xxj.diſtin.nunc autem. Sicut etiam prę latus põt eſſe teſtis in cauſa eccleſię ſuę.xiiij. q.ii. ſuper prudẽtiã. & etiam iudex.xxiij.q.iiij.Guiliſari⁹.vii.q.j.ſicut. Et eſt ratio,quia
4 nõ eſt pręſumẽdum ꝙ † vicarius Dei alr iudicet q̃ ipe Deus eſſet iudicatur⁹.Arg.j̃.de app.nouit.ff.de off.præfe.præ.l.vnica.& etiã epiſcopus vicarius Chriſti eſt.xxxij.q.v.mulierẽ.Caueat ergo pa-
5 pa ꝙ iuſte iudicet,† quia ſibi terribilius eſt q̃ parti.C.de iudi.rem non nouam.x.q.iij.aliorum. Sed & q̃uis dicatur dominus:quia q̃diu viuit poteſt mutare quadrata rotundis:& omnia diſponere
6 tanq̃ dominus ſalua violatione fidei.† Tamen vere loquendo, nec ipſe nec alius prælatus dominus eſt,imo bona eccleſię com-
7 munia ſunt,xvj.q.j. ca.fi.j̃. de præben.c.iij. † Vnde nec papa licet
8 alienare.xii.q.ii.nõ liceat papa.† Nec ſucceſſio in eccleſia Dei locum habet.s̃.de fil.presby.ex trãſmiſſa.in fi. Et hęc eſt ratio naturalis quare prælatus ĩ cauſa eccleſiæ poteſt eſſe iudex & teſtis,ſicut vnus de collegio in cauſa collegij.j̃.de teſti. inſuper. s̃.de offi. ordi.irrefragabili.§.exceſſus. Conſultius tamen & honeſtius faceret ſi alij hoc committat. Arg.ij.q.vij.nos ſi incõpetenter.ff.de iuriſd.om.iu.prætor.et in contra.s̃.ſig. Dominus tamen papa ſatis vltra habet q̃ alij propter plenitudinem poteſtatis,ɔtra quam fas non eſt diſputare.Iudicari.Hoc intellige de priuilegijs,quæ papa concedit aliis eccleſijs multo fortius hoc intelligendum de illis quę Romanę eccleſię a dño ſunt collata,quod dic ut legitur & no.s̃.de translat.epi.c.j.et de offi.leg. ꝙ tranſlationem.

ADDITIO.

a ¶Apoſtolice ſedis.Adde d.Her.& d.Ab.& Old.conſ.130.ſecundum And. Bar.& per Bal.qui alle.Io.An.hic.in l.hi qui ad ciuilia.C.de app.& per eũ in l.cum de nouo.C.de ll.& plene per Feli.hic poſt do.Ab.

SVMMARIVM.

1 *Papa an habeat vtrunque gladium.*
2 *Papa an ſit maior imperatore.*
3 *Epiſcopus debet cognitionem temporalium committere.*
4 *Correctio euangelica, quę dicatur.*
5 *Monitio requiritur,in foro canonico.*
6 *Denunciatio quomodo ſit,& quomodo admittatur.*
7 *Peccatores publici vitandi ſunt.*
8 *Ethna mons in Arabia.*
9 *Præſumptio eſt contra fugientem.*
10 *Qualiter ſit procedendum in denunciatione euangelica.*
11 *Quilibet, an teneatur ad denunciationem euang.faciendam.*
12 *Ad papam pertinet de quocumque peccato mortali peccatorem corripere.*
13 *Nihil eſt id ipſum cui ſimile eſt.*
14 *Priuilegium beato Petro conceſſo,eſt generale & ſpeciale.*
15 *Conſuetudo parificatur priuilegio, & per vtrunque datur iuriſdictio.*
16 *Suffraganei Metropolitanum eligunt.*
17 *Si de quo minus videtur ineſſe,& ineſt,ergo & de quo magis.*
28 *Homo quautumcunque magnus, oportet ſe humiliare ſub imperio ſacerdotis.*
19 *Confeſſor audiendo confeſſionem debet ſedere,& pęnitens, ſe proſterniere.*
20 *Imperator,& papa in eo, ꝗ peccatores,ſubſunt ſpecialiter ſimpli i ſacerdoti.*
21 *Imperator priuilegium ſemel eccleſiæ conceſſum, non poteſt ei auferre.*
22 *Eccleſia leges poteſt inducere, quæ per ea faciunt, & contra ſe recipere non tenetur.*
23 *Genus Regis Franciæ,quando defecit genus Caroli magni,ſiue geneologia.*
24 *Rei fauorabiliores ſunt,quam actores.*
25 *Inferiores habent poteſtatem ſpecialem,& non generalem.*
26 *Eccleſia Ro.habet primo poteſtatem a Deo,ſecundario a concilijs.*
27 *Quando quis damnum facit & non punitur.*
28 *Pacem ſeruare,& ſeruare facere ad eccleſiam ſpectat.*
29 *Diſſimulatio in prelatis eſt mortalis.*
30 *Exceptio contra denunciationem quomodo admittatur.*
31 *Quando de peccato conſtat, debet de ſatisfactione conſtare.*

C. XIII.

NOuit ille qui nihil ignorat. Et j̃. De eo. s̃. de offic. lega. nouit. j̃. de appellatio. nouit. Caſus.Rex Franciæ, & rex Angliæ ſuper quadam diſcordia quam inter ſe habebant, compoſuerunt adinuicem, & cõpoſitio illa fuit hincinde iuramento firmata.Tãdem rex Franciæ non obſtante iuramento cõtra compenſationem illam dicebatur veniſſe. Rex vero Angliæ ſæpe monuit ipſum vt ſibi ſatiſfaceret & compoſitionem ſeruaret. Sed cum Rex Franciæ hoc audiret nihilominus contra ipſum guerram faceret. Rex Angliæ

gliæ iſtud peccatum eccleſiæ denunciauit. Vnde dñs Papa mo-
nuit regem Franciæ ſuper prædictis. & tandem cauſam commi-
ſit archiepiſcopo bituricen.& cuidam Abbati,vt ȷ̃.eo.§.fin. Et in-
de debet ſumi caſus quorum proceſſum Rex Franciȩ impediuit
dicens ꝙ non pertinebat ad Papam intromittere ſe de feudo ſuo
ſed de animabus tãtum. Ideo Papa ſcripſit cuidam legatario ſuo
ꝙ ꝯ ipſum regem procederet interdicẽdo terram ſuam,ȷ̃. de ap-
pel.nouit,ſ̃.de offi.lega,nouit. Et ſuper his formatur hæc epiſtola
quæ dirigitur prælatis Franciæ vniuerſis, Et in tres partes diuidi-
tur principales, In prima parte Papa excuſat ſe oſtendens ꝙ non
intendit iudicare de feudo,ſed de peccato, In ſecunda parte oſtẽ
dit ꝙ Rex nõ debet proceſſum ſuum iniuriam reputare, & hoc
probatur diuerſis exemplis & teſtimonijs ſcripturarum.In tertia
parte omnino probat,quod non debet ipſe Papa diſſimulare, &
concluditur ſuo triplici. Vel ꝙ niſi Rex obediat certus ſit ipſe, ꝙ
ipſe mandauit legato vt ꝯ ipſum regem ſm formam ſibi datam
procedere nõ omittat(cum ipſe.ſ.rex, & eſt ſimilis modus loquẽ
di.ſ̃,de elec,venerabilem.§.j.Iuriſdictionem noſtram,Per hoc,qđ
1 dicitur hic patet, ꝙ † Papa non habet vtrunque gladium, [a] & ꝙ
a iuriſdictiones ſunt diſtincte, Ad idem.xcvj,di,cum ad numerũ.ȷ̃.
de appel. ſi duobus.Immo ſacerdotium & imperium ab eodem
principio proceſſerunt,in Authent. quomodo o.e,in principio,
coll.j.Ideoque Papa non habet ſe intromittere de tpalibus, ȷ̃. qui
fil. ſint legi. cauſam. Niſi in ſubſidium, puta cum iudex ſecularis
negligens eſt,vel cum vacat imperium.ȷ̃.ti,j,ex tranſmiſſa,& c. li
2 cet, & cap.ex tenore.†Sed videtur, ꝙ Papa ſit maior Imperatore,
xcvj.di duo ſunt. ſ̃.de ma. & ob.ſolite.Petro enim iura cȩleſtis,&
terreni imperij a dño ſunt commiſſa,xxij.diſt.c.j.& vtrunque gla
dium ipſe habuit, Vnde & ipſe ait Luc. xxii. e, Ecce gladij duo
hic,quam poteſtatem ad ſuos ſucceſſores tranſmiſit.xl.di.c,j. exe
cutionem tñ gladii temporale imperatoribus & regibus dimiſit,
Quædam enim aliis poſſumus committere quæ nobis non poſ-
3 ſumus retinere,vt patet.ȷ̃.de inſt.c,fin,& xij.q.ij, quatuor, Et † ſic
epiſcopus debet cognitionem tpalium committere alij.xj. q, j.te
quidem. Licet qñque eccleſia per ſacerdotes exercuerit cauſarũ
ciuilium iuriſdictionem.xj.q.j.relatum, ſm T. Tu dic de hoc,vt
no.ſ̃.de maio,& obe.ſolite.§.verum,& §.potuiſſes,& §. præterea,
qui fil.ſint leg,per venerabilem. §. rationibus. Sed cum dominus,
& ȷ̃.ver,In euangelio. Mat.xviij,co. Si peccauerit in te.id eſt,in dã
nationem tui,ſi hoc celaueris.Si non monueris,ſi monitione nõ
proficiente eccleſiæ non denunciaueris vel. In te: quia offendit
4 vel lædit te, vt innuunt ſequentia, Corripe. † Oſtendendo pecca-
tum ſuum & monendo & obſecrando, ꝙ deſiſtat & pȩniteat. Et
b eſt hæc correctio ſiue monitio euangelica [b] ad quam tenetur prȩ-
latus & quilibet alius admittitur.Sic intellige.ij.q. j, ſi peccauerit,
ȷ̃.de teſti.in omni.Nec eſt ferendus peccator ſi vtens ſubtilitate iu
ris pernicioſa,(quæ reprobatur,ſ̃,eo. dilecti) per exceptionem, &
cauillationes intendat remouere denunciantem,quia non refert
quis denunciet,dummodo anima ſaluetur.Sic intellige.ȷ̃. de co-
gna,ſpi,tua.ȷ̃.de iure iur.quemadmodum.§.fin.Eſt & iudicialis q̃
competit ex officio & puro & mero. In quã nec requiro moni-
tionem,ſed iudex ex officio ſuo procedit in ipſa, C. de accuſa. ea
quidem.xxxv,q,vj,epiſcopus in ſynodo. Eſt & alia iudicialis quæ
læſo competit ratione intereſſe.Et iſta in foro ciuili qñque de pla
no expeditur etiam ſi monitio non præceſſerit.ff.de offic.præfec.
vrb.l.j,§.ꝙ autem. inſtit. de his qui ſui iuris ſunt.§.penulti. & fi. ff,
5 de offi,proconſul,nec quicquam.§.de plano, †In foro autem ca-
nonico requiritur monitio,vt hic,& ȷ̃.ver.j.ſed de plano expedit.
6 vt ȷ̃.§.fi. †Tñ iudex eccleſiaſticus hanc denunciationẽ non debet
admittere indiſtincte,niſi in defectum iuſtitjæ,vel ratione pacis,
vel iuramenti. Vel ſm d,n.quando alias non audiretur in foro ci
ciuili,puta qñ obligatio nãlis tantum eſt. ſuper quod vide quod
no.ſ̃,de pactis.c.j.Vel quando notorium eſt peccatum, vt proba-
tur in inferiorib,Vel quando hanc proponit perſona miſerabilis
& depreſſa ſm ea quæ no.ſ̃.de offi.dele.ſignificantibus. In quo ca
ſu & iudex ciuilis hanc audit vt probant ll. ſ̃. inducte, Alioquin
ſi hoc generaliter intelligeres hæc abſurditas exinde ſequeretur,
quia periret iuriſdictio temporalis gladij: & omnis cauſa per
hanc viam ad eccleſiam deferretur.Hanc autem denunciationẽ
poteſt facere iniuriam vel lȩſionem paſſus quilibet epiſcopo ſuo,
quando grauatur ab illo iudice, qui immediate ſubeſt imperato
ri & nimis diſtat.Nõ ſolum ſm canones,ſed etiam ſm leges; ne
aut impune lȩdantur ſubditi,aut peregrini laboribus & expenſis
affligantur,vt in Auth.vt dif.iud.§.ſi tñ contigerit quendam no-
ſtrum ſubditorum ab ipſo clariſſimo.& §.præceden.colla.ix. Eſt
& canonica ſpecialis monitio quȩ fit ad hoc vt male adminiſtrãs
ab adminiſtratione remoueatur.ſ̃.de offi.cuſto,ca.j, & fi. ȷ̃.de ſta.
mo.c,fi.§.ꝙ ſi Abbas,Et hic non admittitur, niſi ille cuius inter-
eſt,& requiritur tertia admonitio.vt ȷ̃.de accu. cum oporteat, &
c.cum dilectus.ȷ̃.de ſymo,licet hely,& c,per tuas.ij.q.vij.accuſatio,
& c.ſeq.Ideo talis denunciatio & accuſatio æquiparantur.ȷ̃.de ap
pel,conſtitutis.ij.§.fi. Eſt & alia canonica generalis & publica, in
qua & quilibet admittitur.ȷ̃, de ſponſa. præterea. ij.ȷ̃. de deſpon.
impu.ad diſſoluendum. In qua & ſi denuncians ipſam non pro-
ſequitur, nihilominus iudicis officio expeditur.ȷ̃.de iureiu.ad no
ſtram.ij.ȷ̃.deſpon.cum in tua.ȷ̃.de collu.dete. crimina. ȷ̃. de clan.
deſpon.cum inhibito.Eſt & regularis de qua no.ȷ̃. de regula. c.fi.
& de ſta,mo.c.fi.§.ꝙ ſi Abbas.Hæc autem no.hic abbreuiata. ex-
tra,d.n.de cenſibus Romana.§.ſane.li.vi. ad finem plenius expli-
catur.D.aurẽ.n.hic aliter expoſuiſſe vr̃,quod dic vt no.ȷ̃.eo. verſ.
& Rex Angliæ. ſuper verbo ſm regulam. Et ipſum ſolum. Hæc
monitio probari non poteſt,niſi per ſolum iuramentum monẽ
tis,cum nec alius teſtis adhibeatur. Vnum. Hoc poteſt referri ad
ſecundam monitionem quæ poteſt probari per iuramentũ mo-
nentis & teſtis adhibiti. Vel duos. Et hoc poteſt referri ad tertiam
monitionem in qua requiritur plena probatio duorum uel triũ.
Teſtium.Sic ergo monens vel corrigens: licet principalis videa-
tur tamen tn numero teſtium denunciationis euangelice com-
putatur. vt hic.& ȷ̃.de teſti.in omni. Aliud in iudiciali, ſiue cano-
nica.vt no.ȷ̃.ver.j.Eccleſiam non audiret,Subaudi & propter hoc
ipſum excommunicauerit,& ſic excommunicatus ſteterit.Sit ti
7 bi ſicut etnichus.i.gentilis.Et publicanus,id eſt,publicus † pecca-
tor & notorius; qui vitandi ſunt,ſicut probatur de gentili.xxxviii.
di.nullus.& c.omnes.xxxii.q.iiii.ſicut ſanctius. Et de publico pec-
catore ȷ̃.de coha.cle.& mu.veſtra.& c.fina. Niſi forſan ad hoc vt
8 conuertantur.xi.qõ.iii.ad menſam. Hic aũt no. † ꝙ ethna mons
c eſt in Arabia & alius ſicut dicunt in Sicilia, de quo deſcendit ri-
uulus ſulphuris,& ibi continue viget ignis. Inde dicti ſunt ethni-
ci, quia ſicut ignis ille continue comburitur, ſic gentiles & pec-
catores maxime publici in inferno perpetuo comburentur. Tñ
ſm Hugo. & etnichus dicitur ab ethnos quod eſt gens,tales ergo
merito ſunt vitãdi. Et Rex Angliæ.ver.Sit paratus. Hic no.ꝙ prȩ-
ſumendum eſt de iure illius qui non quærit diffugia, ſed paratus
eſt ſtatim docere de iure ſuo ut hic,& ff.ad exhib.l.ii.vel, iii. §. ibi-
9 dem.ȷ̃.de reſt.ſpol.literas.§. propterea. † Sic econtra præſumptio
eſt ꝯ fugientem. vt legitur & no.ȷ̃. de præſump. nullus dubitat.
Peccat in ipſum,id eſt,offendit vel ledit ipſum. Alias autem con-
ſueuit exponi iſtud peccare in authoritate euangelii, ſi peccaue-
rit ſm T.vt ſ̃.no.ver.ſed cum dominus.Et ipſe.ſ. rex Angliæ.Cir
ca eum.ſ.regem Franciæ.Proceſſit, mouendo eum. ꝙ ei ſatisface
10 ret & pacem iuratam ſeruaret. ſm regulam.ſ.admonendo† Quȩ
dam enim denunciatio eſt euangelica de qua hic loquitur.& in
glo. Auguſtini.ij,q.j. ſi peccauerit. In qua hoc modo procedetur.
vt ſi quis priuatim ſcit peccatum alicuius, tunc priuatim debet
proſequi mandatum euangelicum contra illum, Et ſi tandem
nõ proficit in priuato tm̃ dẽt eũ hẽre pro ethnico & publicano.
vt plene habes in præall.glo.Si peccauerit & xlv.diſ.ſed illud non
ocioſe. Sin autem peccatum eſt manifeſtum tunc & manifeſte
debet proſequi mandatum euangelicum denunciando ſcilicet
iudici crimen eios,& probando per teſtes. Et tandem poſt ſenten
tiam eccleſiæ ſi non habeat familiaritatem cum eo, etiam ſi nõ
ſit excommunicatus debet eum habere publice pro ethnico &
publicano.Sed non tenetur eum uitare in oratione,nec in men-
ſa,nec in aliis huiuſmodi.Et hanc dennncibtionem poteſt pro-
ſequi etiam ille cuius intereſt ratione rei familiaris. vt hic patet,
& quod ſua intereſt petere. Et dicere, vt cum non poſſit agere pe-
nitentiam niſi ſatisfaciat reddat ei,quod ſibi debet.xiiii.q.vj.ſi res.
Et hanc denunciationem debet præcedere monitio vt hic, & vr̃
ꝙ in ea non ſit neceſſarius ordo iudiciarius,ar.ȷ̃.de dol. c.j. Quidã
tñ dicũt(& forte non male)ꝙ ibi vbi quis petit ſuũ intereſſe,& ꝑ
denunciationem,tunc ordo iudiciarius eſt ſeruãdus, quod tutius
eſt,quia illum ſeruare nocere non poteſt ſm.d.n.Et obeſſe poſſet
ſi omitteretur.vt patet in eo qđ no.ȷ̃.de re iud.c.j.& ȷ̃.qui fil. ſunt
11 leg.per venerabilem,§.videbatur ver.præterea. Ad† iſtam denun-
d ciationem non credit.d.n.aliquem teneri [d] quod intelligas de pri
ma maxime, niſi ſicut tenetur ad alia opera caritatis. Vel vbi ſit
talis ad quẽ ratione officii & cure hoc pertineat.xxiii. q. iiii. duo.
Ad hanc faciendam omnes etiam infames & mulieres & mino
res admittuntur,niſi adhuc in crimine perſeuerent. Quinimmo
& ad teſtimonium ſunt iidem admittendi in denunciatione ſm
quoſdam,quod poteſt concedi vbi de ſola penitentia agitur, nec
directe,

ADDITIONES.

a ¶ Vtrunque gladium. Adde an eccleſia habeat utrunque gladium dom. Henſ.Bo.in c.cauſam quæ ij.ȷ̃.qui fil.ſunt legit.& plene per glo. ſecundam,& do.Abb.& Fely.hic,& plene de hac materia tractat Archiepiſcopus Floren.in ſumma ſua in ſecunda parte tertiæ partis principalis, ſub rub.de ſtatu ſummorum pontificum in viij.charta.

b ¶ Euangelica. Adde quinque requiſita in denunciatione euangelica per dom.Abba.hic.Et quomodo probetur An.ſic.remittit ad Bal. in l. iuſiurandi.C.de teſti.& an correctio fraterna ſit in præcepto.vide do.Car.poſt Cald.in c.cum ex iniuncto de hæreti.

c ¶ Ethna mons eſt.Adde dom.Abb.hic ſuper glo.in vet.ethnicus qui dicit montem illum eſſe in Sicilia,& diſtat a ciuitate ſua videlicet a ciuitate Cathaniæ fere per xiiij.miliaria.

d ¶ Aliquem teneri. Adde an quilibet teneatur ad hanc denunciationem faciendam ex præcepto an ex conſilio tantum do.Abb. hic in x. colum. ver.ſecundo quæritur.

directe,nec indirecte aliquid petitur temporale, alioquin alii te-
ſtes legitimi requiruntur. Iſte vero modus agendi locum habet
quandocunque aliquid petitur in quo reus eſt naturaliter obliga
tus,etiam ſi ad illud petendum nulla certa competat actio cano
nica uel ciuilis,vt quando quis iurauit, vel promiſit ſine ſtipula-
tione aliquid dare vel facere,peccat enim qui promiſit, niſi pro-
miſſum adimpleat, ſm d.n. vt patet in eo qđ le.& no.ſ̃.de pac.c.
12 j.& c.qualiter,& de arbi.per tuas.§.ſuper quo. †Ad Papam enim
pertinet de quocunque mortali peccato corripere peccatorem,
vt ȷ̃.e.§.j. ver. nõ enim.ad idem.xxij.q.ij.ne quis.ȷ̃.de inſti.cum ve
niſſent.Eſt & alia denunciatio quæ dr̃ canonica,ſed tñ ortum ha
bet a lege veteris teſtamenti quæ eſt de crimine non committẽ-
do.De hac loquitur.ȷ̃.de deſpon.impub.ad diſſoluendum. xxij.q.
v.hoc vr̃. Hæc autem locum habent non ſolum ſuper crimini-
bus perpetrandis ſed etiam perpetratis. vbi tñ crimina perpetrata
augmentum recipiunt propter multiplicationem actuum,vel ꝑ
pter continuationem iniuriȩ, ſicut eſt qñ aliquis perſiſtit in illici
to contubernio vel iniuria rapinȩ. Et de hac denunciatione loq-
tur ȷ̃.de iureiur. quemadmodum.§.fi.In hac autem denũciatio-
ne eadem quæ in ſuperiori diximus ſunt dicenda, & tãtum plus,
ꝙ ad hanc tenetur quilibet cui non eſt nimis graue,ſeu periculo
ſum denunciare,& ſuam credit proficere denũciationem, & ſic
vr̃ loqui.xxij.q.ij.ne quis, & q. v. hoc vr̃. Nimis autem graue eſſet
denunciantibus ſi propter hoc deberent a ſuis negotijs deſiſtere,
vel inimicitias,ſiue pericula aliqua incurrere,licet enim denun-
ciare bonum ſit, non tñ tenemur ad id præciſe, ſicut nec ad alia
bona opera,niſi qñ ſe offert oportunitas.Sed in caſu prȩdicto qñ
ſ.denũcians credit proficere poſſe,tunc enim eſſet peccatum ne-
gligentiæ,niſi denunciaret non ſolum committendum,ſed com
miſſum, quod etiam iterationem non reciperet. Tãta enim poſ
ſet eſſe denunciandi oportunitas, & tanta proficiendi credulitas,
ꝙ omnino peccatum eſſet tacere, & non denunciare, licet non
tantum quantum tacere in denunciando crimen committen-
dum. De alia etiam denunciatione mentionem faciunt, & leges
& canones,quæ non eſt modus agendi,ſed habet præcedere accu
ſationem vel inquiſitionẽ. Et de hac loquitur.ii. q. vij. accuſatio.
& c.ſe.& c.quapropter,& c.ſe.ȷ̃.de accu.c.fi.ȷ̃.de cal. c.fi. in Auth.
vt iudi.ſine quoquo ſuf.§.ſi quis,& §.neceſſitatem.& ſequen. col.
ij.Et de hac quia non eſt per ſe modus agendi modicum eſt agẽ-
dum,ſm.d.n.cuius eſt hæc tota glo.Tu vero hanc bene diſcutias
& aliam traditam in ſequenti glo.& ſ̃. eo. ſuper verbo corripere,
& ȷ̃.eo.§.fi.Et poſtea eligas cui dicas,vel de omnibus eligas, quod
tibi videbitur eligendum.Euangelicam.ſ. ſi peccauerit in te, &c.
vt ſ̃.ver.proxi.Et bene dicit ſm regulam, nec enim eſt correctio
hæc,ſiue denunciatio euãgelica, immo iudicialis, vt patet in eo,
quod no.ſ̃.eo.verbo corripere. Sumitur tamen ex euangelica, &
ad exemplar ipſius inuenta.Et ideo dicit ſm, quia non eſt omni
13 no euangelica,ſed ſimilis euangelicæ. † Nihil enim eſt idipſum
cui ſimile eſt,vt no.ſ̃.de elec.tranſmiſſam.Licet autem ſit ei ſimi
lis quantum ad formam,eſt tñ diſſimilis quo ad ſubſtantiam, in
euangelica enim agitur ad hoc, vt peccator pœnitentiam agat,
nec ſcriptura proponitur,neque litigatur. In iſta vero ad hoc agi
tur,vt res reſtituatur,ſiue vt læſus indemnis ſeruetur,& denuncia-
tio in ſcripturis porrigitur, & examinatur, & tandem in ea pro-
nunciatur,vt hic.& ȷ̃.eo.§.fi. Item euangelica non vr̃, niſi dupli-
cem monitionem denunciãtis requirere,quamuis aliter.ſ̃.expo
ſitũ ſit,nec reqrit plenã probationẽ, niſi vltimȩ monitionis,alias
monitionis tm̃. In hac autẽ requiritur trina monitio, & vtriuſq;
plena probatio,vt ȷ̃.de accu.cum dilectus.reſpon.j.ver.uel præfa-
tum.& c.qualiter,ij.§.fi.ver.ſic & denunciationem.& de ſymo.li
cet Hely.§.cum igitur,ver.ꝯ quos. Sed & in illa quilibet admitti-
tur,hic autem non,niſi ille qui læſus eſt, vt patet in eo quod no.
ſ̃.ſuper verbo corripere.Et ſm hoc quidam hic,& ibi no. Intelli-
ge,& determina quicquid legitur in ſumma de accuſ. ſub rubri-
ca de denunciationibus. Profecit. ſ. rex Angliȩ. Dixit eccleſiæ. i.
nobis,petens ſibi iuſtitiam exhiberi vt ſtatim ſequitur. Quomo-
do nos.ver. Vniuerſale,vt patet.ſ̃.de maio.& obe.ſolitȩ.§.pe.& de
tranſla.epi.per totum,ſm formam ipſius, id eſt, ſecundum iuſti-
tiam in hac denunciatione inuentam ad formam ipſius, vt no.
ſ̃.ver.proxi.ſuper verbo euangelicam.q.d.non poſſumus.Niſi &c.
ipſe.ſ.rex Francorum. Vel legato,vt ȷ̃.§.fi.Sufficientem. Hoc ideo
dicit, quia iam propoſuerat quandam exceptionem quam tñ
non permittebat examinari,nec ſuper ea pronunciari,vt patet.ȷ̃.
§.fi.ante fi. Rationẽ. Puta quia non præceſſit legitima monitio,
vel quia denunciator ſit crimínoſus.iij.q.vij.iudicet. Vel aliam q̃-
cunque iuſtam,& ex hoc colligitur ꝙ ȷ̃.eo.§.fi. non mandat co-
gnoſci de cauſa principali,ſed an denunciatio ſit admittenda, ſe-
cundum d. n. Tu vero dic vt ibi no. & in præceden. interlineali.
Oſtendat.Subaudi nec obſtat,quod prætendit rex Franciæ.ſ.ꝙ res
de quibus agitur de feudo ſuo ſint. Vnde non habemus nos in-
tromittere ſicut dicit,& ſic continuatur ſequens, verſ.non enim
intendimus &c. Non enim,ver.De feudo.Directe ſed tantum ra
tione peccati,& inducendo illum ad pœnitentiam indirecte, qa
ipſam non poteſt agere,niſi ſatisfaciat.vi.q.i.illi qui. xxii.q.i. præ-
dicandũ,xxiiij.q.iii.ecce.Et ſic per conſequentiã coget reſtituere,
feudũ.ar.xiiii.q.vi.ſi res.Qualiter aũt quæſtio feudi tractetur not.
ſ̃.eo.cæterum.ſecundũ B.& ex his,quæ hic dicuntur,& ibi no.pa-
tet,ꝙ hoc quod hic dr̃ de facili q̃tum ad allegationem Regis,ſiue
nãm veram feudi excuſari non poteſt, niſi vel quia rex Franciæ
non debet eſſe iudex in cauſa propria, & nolebat cauſam iudica
ri per pares,quorum tñ iudicium paratus erat ſubire rex Angliæ,
vt audiui,ſed per curiam ſuam merito ſibi ſuſpectã.Vnde in hoc
caſu eſt ad eccleſiam recurrendum etiam ſcđm l.in Auth. vt diff.
iudi.§.ſi vero contigerit.col.ix. Aut hic procedit Papa rõne viola
tionis iurĩ, & pacis, & huic vltimȩ rationi Papa omnino inniti
vr̃,vt patet ex ſequentibus Alioquin quandocunque vaſallus cõ-
mitteret feloniam ꝯ dominum quantumcunque iuſte dãnaret,
ſemper ad eccleſiam recurſum haberet. Sed nec in hoc caſu di-
co omnino audientiam denegandam.nam & eſſe poſſet, ꝙ iniu
ſte & inique proceſſum eſſet. Poteſt ergo hic eccleſia examinare
ſummarie ratione peccati quod ſequitur.Et ſcđm,ꝙ inuenerit ta
lem admittat vel repellet.arg.C.de adul.qm̃ Alexandrum. C. ad
legem Cor.de fal.vbi falſi examen. & patet in eo,qđ no.ſ̃. de off.
dele.paſtoralis.§.quia vero. Ad ipſum.ſ.regem Francorum,ſm ꝙ
diſtinguitur,& no.ſ̃.eo.cȩterum. Iudicium,non ad nos. Niſi for-
te,&c.Iuri cõi quo cauetur,ꝙ dñs vel pares curiæ, debent iudica-
re,vt no.ſ̃.eo.cȩterum,ſcđm d.n.Per ſpeciale.Forte rex Angliȩ ha
beat priuilegium a Rege Franciæ, ꝙ non iudicaretur per ipſum,
tanquam per dñm,ſed per cõmunes eorum iudices,vel per alias
certas perſonas cõiter electas. Et idem eſſet ſi ſuper hoc haberet,
conſuetudinem ſpecialem, ſcđm d. n. Tu vero dic vt in ſequen.
14 gl.(Priuilegium.) beato Petro conceſſum, †quod & dr̃ generale,
vt ſ̃.de tranſla.epi.c.j.in prin. Speciale tñ eſt & ſingulare cõſide-
rata perſona Papæ,cui & nulli alii competit.ſ̃.de offi.leg. ꝙ tranſ-
lationẽ.Generale vero reſpectu omnium chriſtianorũ, quia hãc
ſuper omnes dat poteſtatem,vt probatur,ȷ̃.§.j.ver. cum enim. ſ̃.
de maiorita.& obed.ſolitȩ.§.pe.ȷ̃.qui fil. ſunt legit. per venerabilẽ.
§.rationibus. & ȷ̃.eo.§.in fi.& ibi no. (Vel ꝯriam cõſuetudinem.)
15 No.ꝙ † conſuetudo parificatur priuilegio,& per vtrunq; iuriſdi-
ctio datur,vt hic.& ix.q.iij.conqueſtus.lxiij.di. quia ſancta, ſcđm
B.q.d.Papa poteſtas noſtra & iuriſdictio quam habemus in om
nibus generaliter,non ſolum patet, per dictum priuilegium ſpe-
ciale.Quinimmo & per generalem conſuetudinem approbatã.
Ad hoc.ȷ̃.ti.j.ſi clericus.vbi de hoc.ȷ̃. de exceſ. præ. accedentib.ad
ſi.extra d.n.de app.Romana.§.debet,li.vj. Et ꝙ ſic ſit intelligenda
hæc litera euidenter probatur.ſ̃.de tranſla.epi.quanto.§.j.(Detra-
ctum)ſub dubio loquitur.Sed ſi hoc non allegando,ſed diffiniẽ-
do dicat,omnino patet,ꝙ ipſe ſolus ordinarius eſt cunctorum,ꝙ
etiam uerum eſt,ix.q.iij.cuncta per mundum, & c.principalem,
ſed repete intendimus. (Decernere de peccato,)id eſt, violatione
iurĩ, & pacis,vel de peccato commiſſo ꝯ regem Angliæ.(Cuius)
.ſ.peccati.(Quam)ſ.cenſuram.(In quemlibet).ſ.Chriſtianum nul
lo excluſo,vt patet.ȷ̃.§.j.verſi.cum enim, & verſ. cæterum. Et hac
conſideratione habita dr̃ prædictum priuilegium generale. (Poſ
ſumus.) Vel nullus alius in quẽlibet. Et ideo dr̃ idem ſupradictũ
priuilegium ſpeciale,vt ibi no.ſuper verbo ſpeciale priuilegium.
¶ Non igitur).ij.pars q.d.cum ex præmiſſis pateat,ꝙ noſtra eſt iu
riſdictio.(Igitur iniurioſum &c.)quia nemini facit iniuriam qui
vtitur iure ſuo.ſ̃.de elec.cum eccleſia Vulterana.§.j.ff.de fur.iniu-
riarum,§.j.reſpon.j.Super hoc.In quo & commiſſus eſt velit no-
lit. Committat. Nec obſtat, ꝙ magnus rex eſt & potens, quia &
Imperator maior eſt ipſo, qui tamẽ ſe committebat inferiori no
bis.Et hoc probat per exemplum in ſequenti ver. Cum Valenti
nianus.ver.lxiij.di.Valentinianus Imperator,non ſolum rex.Suf
16 fraganeis.Ar.†ꝙ ſuffraganei habent eligere metropolitanum, ꝙ
dic,vt no.ſ̃.de poſtu. præ. bonȩ. ij. reſpon.j. Sede. Mediolanenſi.
Procuretis.i.talem procurate eligere alias procurare ſcilicet mo-
nendo ac inducendo canonicos ad quos ſpectat, & ſic ceſſat arg.
præmiſſum. Vel forſan & ad eos de cõſuetudine tunc ſpectabat.
Cui.ſ.Antiſtiti, nõ ſolũ Papȩ. q.d.ſi Imperator oſtendit ſe ſubie-
ctum Archiepiſcopo,multo fortius Papæ.Et ſi imperator hoc fa
17 cit,multo fortius & rex hoc facere debet,quia †& ſi id de quo mi
nus vr̃ ineſſe &c.ſ̃.de elec.cum in cunctis.ȷ̃.qui fil. ſunt le. per ve-
nerabilem.reſpon.j.Sincere.i.pure, & humiliter, & ex ſincera fi-
de ſine aliqua ꝯdictione. Submittamus. i. ſubmiſſa eſſe oſtenda-
mus,vt probat ſtatim ibi ſuſcipiamus neceſſario.Et eius. ſ. Archi
epiſcopi.Homines. Ac ſi dicat in pectore, alias in peccatore non
18 conſideranda eſt dignitas, ſed peccatum. † Nam quantumcun-
que magnus ſit oportet ipſum humiliari ſub imperio ſacerdotis,
de pȩn.di.vj.§.j.& c.placuit,etiam ſi Papa ſit.ij.q.vij. nos ſi incom-
19 petenter. Et ar.ȷ̃.de accu.qualiter.j.§.j.& c.j.reſpon.j.† In quo qui-
dem ſacerdos maior eſt peccatore. xl. diſtinct. multi ſacerdotes.
Et debet ſedere, quia hoc iudicis eſt, & peccator ſe proſternere,
quia hoc eſt humiliter pȩnitentis, vt probatur xj.quæſtio.iij. cum
aliquis.Ar.de pȩ.diſtinctio.j.uerbum Dei,& ca. agite, & diſtinct.
iij. per totum, & ex hoc patet excellentia ſacerdotalis reſpectu
regalis,

regalis,vt no.s̃.de maio.& ob.ſolite.§.verum,& c.ſi quis,quia nul
lus clericus poteſt ſubeſſe etiã imperatori perſonaliter , vt ibi not.
20 †Imperator autem,& etiam Papa,in eo, ꝙ peccatores,ſpecialiter
ſubſunt etiam ſimplici ſacerdoti.j̃.de pę.omnis, & adde, qđ no.
j̃.de iureiu.nimis.§.fi. Medicamenta.quæ ſunt diuerſa , vt patet,
j̃.de pęnitentijs ,omnis.§.ſi quis. Et cum medicamenta non pro
ſint , ferro ignito opus eſt,quia vulnus canceroſum eſt.j. q.j. repe
riuntur.Vt illud verſ. alias, & illud. Et eſt ſecundum exemplum,
quod inducitur ꝯ regem . Dimittamus. Alias omittamus. Et ta-
men hoc ſtatim infert.Præoccupatio eſt.ſic s̃.de off. ordin. inter
cætera . §. j. ibi,ne dicamus &c. Alia vero litera habet , nec illud
omittamus. Quicquid tamen habeas,cum lex,quam . j̃. inducit
abrogata ſit,ſi alius ipſam allegaret,quàm Papa,vr̃, ꝙ recitator &
auditor incurreret crimen falſi. vt C.de iuſti.co.cõfir.l. vnica,cir
ca mediũ, ibi qui falſi crimen,&c. Et C.de ve.iur.enuc.l. fi. §. hæc
omnia igitur. vt quid ergo allegando,membranas occupat. xix.
di.ſi Romanorũ? Rñdeo hoc priuilegiũ fuit eccleſiæ conceſſum
21 ab initio:vñ & adhuc durat ſm,d.n.q.d.non eſt abrogatum:†ne
ẽt Imperator potuit auferre priuilegium eccleſiæ,qđ ei ſemel cõ
ceſſit. ar. C.de don.quæ ſub modo.perfecta.xxij.q.ij.nõ enim . ad
fi.Et no.in ſumma.de immu.ec.§.inquantum, ſub.§. ſed nec illa
immunitas.ver.nec credẽdum eſt, & ſequen. Vel dic,ꝙ licèt lex
ſit ſublata,noticia tamen eius eſt neceſſaria.vij.diſ.fuerũt.Immo,
& ratio ipſius eſt neceſſaria.inſti.de teſt.rñ.j. vt oſtendatur quam
tam affectionem , & reuerentiam habuit promulgator iuris ad
ſacerdòtium:quæ ratio ſemper durat.ff.de cap.dimi.l.eas,alias in-
22 cipit,has obligationes.Item eſt † ar. ꝙ eccleſia pro ſe poteſt indu
cere leges,quando pro ipſa faciunt.Sed eas ꝯ ſe recipere nõ tene-
tur.Hoc.d.n.ſcripſit hic aſſerendo,& eſt ad hoc ar.x. di. c.j. & per
totum.xxxvij.di.ſi quid.& de hoc plene no.j̃.de ſol.c. fi. Nec ob.
s̃.de conſti.eccleſia.quia intelligitur de legibus Imperatorũ. Nec
ob.iiij.q.iii. §.ſi quis teſtibus , quia hoc ſpeciale in fauorem eccle-
ſiæ eſt,& ideo in eius læſionem retorqueri nõ debet.C. de leg. qđ
fauore,vel dic,ut no.j̃.de hære.c.iiii.Noſcitur deſcendiſſe. Minus
23 plenè inquiſierat Papa genealogiam.†quia rex Philippus de quo
hic Papa loquitur,non fuit de genere Caroli: immo domini Hu
gonis capeti. Tñ,ſicut fertur,duxit in vxorem quãdam dñam de
genere Caroli.Et ſic bene dicit:nam Chriſtus hac ratione de ſtir
pe Dauid dr̃ deſcendiſſe. Mat.j. Quod autem ita ſit,quãtum ad ge
nus,de quo loquitur hic in cronica regum Franciæ legi poteſt ſe-
cundum quam in perſonam Caroli fratris,ſiue patrui Ludouici
Lotharii filii, defecit gen? Caroli magni.Poſtea factus eſt rex Hu
go Capeti, qui genuit Robertum.Robertus Henricum.Henricus
Philippum.Philippus Ludouicum.Ludouicus Philippũ famoſiſ
ſimum,qui & hodie dr̃ regnare pro eo , ꝙ regnum conſolidauit,
& multipliciter augmẽtauit:& ſm,ꝙ regitur hodie omnia ordi
nauit, & de quo hic loquit̃.Iſte Philippus debellauit Othonẽ Im
peratorem & genuit Ludouicum,qui obſedit,& cępit Auinionẽ
Ludouicus genuit Ludouicũ,qui hodie regnat , qui eſt octauus
rex de genere dicti Hugonis. Et rex Philippus,de quo hic loqui-
tur fuit ſexus rex. Quicunque. Hic incipit lex,& ipſam reperies.
xi.q.j.quicunque.Litem habens.ſ.reus ab alio conuentus. Siue pe-
24 titor.(De quo minus vr̃, q̃ de reo:cum † rei fauorabiliores ſint,q̃
actores.ff.de reg.iu.fauorabiliores.Et no.j̃.de proba. ex literis.Ini-
tio litis).i.ante li.conteſt.d.n.immo,qñ lis conteſtatur.s̃.de of.de-
leg.ſuper quæſtionum.§. intentionis . Prima tñ expoſitio magis
congruit menti.Secũda vero magis literę.(Decurſis tpm.) ſ. poſt
lit.conte.ante concluſionem. d. n. vel ante ſñiam diffinitiuã qñ-
cũque. (Peroratur.i.cum ſuper propoſitis allegatur.j̃.de prob.qm̃
contra falſam . (Sententia).q.d. ſiue,in principio,ſiue in medio,
ſiue in fine. ſic.s̃. de offi.delega.ſuper quæſtionum.§. intentionis.
de iuramen. calum.l.ii.poſt princi. C. de iudi. rem non nouam,
rñ.j.ver.& generaliter omnes omnino iudices &c, (Antiſtitis).i.
proprii diœceſani.(Refragetur).i.ꝯdicat. (Cum ſermone) .i.his q̃
litigantes propoſuerunt. omnia enim plenè ſunt referenda.vt le.
& no.s̃.de elec.dudum.i.§.cum autem,& s̃.de of.le.licet. (Diriga-
tur.)Pater ſancte, legem habes expreſſam ad hanc materiam nõ
25 abrogatam,quam tñ omittis.†Nam & ſi iudex maior prouincię
lædat ſubditum,diœceſanus eſt ordinarius,vt in Authen.vt dif.iu
di.§.ſi tñ contigerit.coll.ix.ſubaudi,& ſi ita eſt de aliis inferiorib.
ꝑlatis,ꝙ tantam poteſtatem habeant , multo fortius de nobis,qa
inferiores:à nobis habẽt poteſtatem ſpecialem,non generalem.
xxij.diſ.c.i.nos autem à Deo & generalem. Et ſic continuatur ſe-
quens ver.cum enim &c.(Cum enim).ver.Quia poteſtas.Subau-
di,generalis ſuper omnes homines,principaliter quo ad animas,
& ſpiritualia,& per ꝯñs,quo ad alia,quia omnia ſpiritualibus ac-
cedunt.ff.de redhibito.acti.iuſtiſſimè.inſti.de rerum di. §. in pec.
xii.q.i.præcipimus.Non ex homine.Similiter eſt imperiũ à Deo.
in Auth.quomodo.op.ep.in prin.coll.i.xxiii.q.iiii.quęſitum xliii.
diſ.ſit rector.Verum eſt:non tamen habet ita dignam,nec ita ge
neralẽ poteſtatem,vt & probat, idem author, & probatur in prę
ceden. interli. & ſequẽ.gl.Sed ex Deo.quando dixit beato Petro,
Quodcũque ligaueris &c. s̃.de ma.& ob.ſolite ſm.d.n.xxiiii.q.i.

26 quodcũque,& c.eum beatiſſimus.†Sed ꝯ quia videtur,ꝙ Roma-
mana eccleſia à conciliis poteſtatem,quam habet recepit. xvii.
diſ.§.hinc ẽt.ix.q.iii.ipſi ſunt canones,& c.antiquis.Sol. hãc pote-
ſtatẽ,quã hʒ Romana eccleſia, hʒ à Deo per cõceſſionẽ,vt hic,&
in primis ꝯcor. Secundario à concilis per approbationẽ,vt in cõ
trariis,& probatur.xxi. diſt.quamuis.ix.q.iii.aliorum. Et ex priui
legio,& ex conſuetudine generali,vt no.s̃.rñ.i.ver. fi. ſuper verbo
priuilegium.& ſequẽ.ſiſc s̃.de of.leg. ſtuduiſti. in fi. & de treug.&
pa.ca.i.Sane mentis.Reperiuntur enim furioſi in iure.s̃.de æta.&
qua.vel non eſt compos.Ad officium.Sic.j̃.vt ec.bene. ca.vnico.
§.i.verſi.quòd etiam.Mortali.Directe,vel indirecte.ii.q.i. multi.s̃.
de treu.& pa.c.i.xxiiii.q.iii.ſi quis romipetas.& c.paternarũ. Chri
ſtianum.non infidelem.j̃.de diuor.gaudemus.§.i.ergo, qui hanc
poteſtatem negat,infidelem,& non catholicum ſe oſtẽdit,vt pa-
tet.s̃.de ma.& ob.ſolite.§.pe.xxiiji.q.i.hæc eſt fides . nihilominus
tñ,& iudex temporalis,temporalem pœnã infliget.xxiii.q.v. ſunt
quædam.& c.rex debet.(Correptionem)quam poſſumus ſaltem
facere.ii q.i.in primis,verſi.ſi quis frater,& eſt adhoc ar. ff. de pet.
hæred.hæreditas.in fi.Quãdoque† tñ aliquis facit malum,nec pu
27 nitur;immo remuneratur: vt quando quis colligit oliuam ani-
mo damnum dandi.ff.ad le. Aqu.ſi ſeruus ſeruum.§.oliuam,ſm.
B.Si enim colligit immaturam , tunc tenetur. le. Aquil. Si vero
maturam,tunc dñs oliuæ expenſas , & pretium donare vr̃ , & ſic
remunerat colligentem,& delinquentem.(Sed forſan.)ver. (Agẽ
dũ)quo ad penas infligendas,hoc eſt verũ.Sic intellige.xii.q.ij. de
reb.xviij.di.ſi eps̃.xxiiij.q.j. qui ꝯ eccleſiæ pacẽ, qa ſp̃ dignitati de
ferẽdũ eſt & ꝑſonę. s̃.de of.del.paſtoralis.rñ.j.qđ dic ut ibi no.Cę
terum.)ver. (Diuina) Deut.i.vbi ſic legitur,ſiue ſit ciuis ille,ſiue pe
regrinus,nulla erit diſtantia perſonarum. ita paruum audietis, vt
manum , nec accipietis cuiuſquam perſonam , quia Dei iudi-
ciũ eſt. [Ita magnum iudicabis,&c.] iii.q.ix.c.fi.ſim.j̃.de reg.ea q̃,
j̃.de acc.qualiter.ad fi.rñ.i.[Perſonarum] quo ad iuſtas ſñias ferẽ
das, ſiue iuſtitiam ſine declaratione partis vtrique æqualiter ex-
hibendam.extra.d.n.de re iudi.cum ęterni.lib.vi. [Licet autem.]
28 ver.[Cõtra pacem.] Ad† eccleſiam enim ſpectat pacem ſeruare,
& facere obſeruari,vt le.& no.s̃.de tre.& pa.c.i.& ii.s̃.de trãſ.c.fi.
xxiiij. q.iij.ſi quis romipetas,& c.paternarũ.(Charitatis)& ex hoc
infert in ſeq.§.No. ergo ꝙ quælibet cauſa poteſt deferri ad eccle-
ſiam ratione iuramẽti,defectus iuſtitię,pacis & peccati,vt ex pre-
miſſis colligi poteſt. ¶ Poſtremo.iij.pars & ex hoc.§.ii.(Firmata.)
ecce quod ſuppoſui in caſu.(Terminũ)erat forſan limitatum tẽ-
pus in forma pacis,vſq; ad quod alique certe conditiones ibi ap-
poſite ſeruari debuerunt.(Non eſt dubium) xxij.q. j. omne quod
& c.prædicandũ.ar.xciij.di. diaconi.j.(Reformentur.) q.d.immo.
29 poterimus.(Ne igitur) ver.(Diſſimulatione)No.†diſſimulationẽ
in peccatis,ꝑlato eſſe mortalem. ad hoc facit quod no. s̃. de treu.
& pa. cap.j. lxxxij.diſt.error.j̃.de priuileg.quanto.in fi.j̃.de ſenten.
excommuni.quãte. (Dedimus in præceptis.),vt iuxta formã &c.
vt dicit.j̃.in fi.c.& no. ꝙ ſecundum quoſdam iſti iudices non ha-
bent cognoſcere de principali.ſed de excepti.tantũ. Alij dicũt,ꝙ
& de principali cognoſcere poſſunt in modum denunciationis,
quod verius eſt,& de hoc no. plenius.j̃.eo. ſuper verbo,vtrum iu-
ſta ſit quærimonia. Sed quid ſi Rex Anglię dicat,peto mihi reſti-
tui comitatum pictauię quoniam iniuſte detines,vel contra cõ-
ſcientiam,& Rex Franciæ dicat,ꝙ bona conſcientia tenet ipſum
vtrum autem iuſte,vel iniuſte,non pertinet ad eccleſiam iudica-
re.ſcripſit hic.d.n.ꝙ ſufficit reſponſio Regis Franciæ,niſi Rex An
gliæ vellet probare ꝙ ꝯ conſcientiam tenet ipſum.quæ probatio
nec facilis eſt.nã & ſi probaret ꝙ ſuus fuit,nõ tñ ſequitur ex hoc,
ꝙ iniuſte poſſideat , quia potuit ei per pares curię adiudicari. ſm
d,n.vt patet in eo,quod no.ſm ipſum.j̃.eo. ſuper verbo,vtrũ iuſta
ſit quærimonia.Sed ſalua reuerẽtia ſua ꝯrium elicitur.C. de pro-
ba.ſiue poſſidetis,& xlv.di.ſed illud,& in ſequẽtibus. ex quo enim
conſtat de intentione actoris,niſi probetur ꝯ ipſum exceptio ſuf-
ficiens obtinebit,vt no.j̃. vt eccle.benefic. ca.vnico. verſicu.vnde
& ſequitur. (Niſi Rex ipſe.)ver. (Vel ſolidam pacẽ.)Ecce triplex,
vel ſub quo concludit,vt no.s̃.in caſu.hic eſt primum. (Vel treu-
ga.) ver.& hoc eſt ſm.(Vel ſaltem.) ver. & iſtud eſt tertium. (Vel
idem abbas.) in deciſione nominatus. ſic. s̃. de procur.c.j.collega
erat archiepiſcopi Bituri.vt no.s̃.in caſu(Et archiepiſcopus.) Hy-
ſterõ Protheron.ſim.s̃.eo.decernimus.dic vt ibi no.(De plano.)
non in forma ſtricti iudicij,ſed in forma denunciationis.ſic.ij.q.
iij.§.abolicio.Vel.i.ſine ſtrepitu iudiciorum,vt j̃.de acc.ſicut.& c.
olim.ſm B.& de ſta.mo.c.fi.ver.fi.vbi de hoc. primę ſtandum eſt
expoſitioni. hęc enim eſt denunciatio iudicialis in qua de plano
procedendum eſt.ſed non eſt ueritatis examinatio omittenda,vt
ſequitur,& no.s̃.eo.rñ.j.ver.ſed cum dñs & ſeq. [Vel eius] .ſ.regis
Franciæ. [Exceptio.]Sic ergo ꝯ denunciationem admittitur ex-
ceptio,quod uerum eſt,ſi obiiciatur,ꝙ ſit criminoſus,& hoc ſiue
proſequatur iniuriam ſuam,ſiue non, cum enim in modum de-
nunciationis agat repellitur prætextu criminis,quia tũc agit qua
ſi quilibet extraneus. qualiter enim moueretur bono zelo ad cor
reptionem alterius qui nondum eſt correptus. iij.qõ.vij.qui ſine.
& §.

& §.porro.in fi.& c.iudicet.& j.q.j.multi.& 25.di.c.vlti.& 35.q.6.
epiſcopus in ſinodo,& j̃.de teſt.co.præterea.& j̃.de ſponſ.cum in
tua.& de hac materia.no.2.q.j.ſi peccauerit,ſm Ber. In denuntia
tione canonica & ſpeciali locum habent prædicta . in iudiciali
vero,de qua materia intelligo loqui hac literam,ſecus eſt,in hac
enim etiam criminoſus audietur,niſi forſan obſtaret excõicatio
j̃.de excepti.exceptionem. vel alia ſpoliatio,ſiue deprædatio,j̃.de
ord.cog.cum dilectus.& c.fi.vel alia exceptio præiudicialis . puto
autem,ꝙ hæc denuntiatio in ſcriptis ſit porrigenda,& ꝙ lis ſit ꝯ-
teſtanda.quod no.in verbis præceden.vbi dicit vtrum iuſta ſit q̃-
rimonia,an ſit denuntiatio admittenda vel nõ. Quidam tamen
dicunt(& forte non male) ꝙ non ſolum cognoſcent iudices,qn
immo & etiam de principali hoc modo, Rex enim Angliæ ſic
poterat dicere. Rex Franciæ tenet comitatum Pictauiæ in peri-
culum animæ ſuæ,vel contra conſcientiam ſuam,cum ad me ꝑ
tineat,vnde peto officium veſtrũ vt cogatis eum ad pñiam pera-
gendam.In hoc enim caſu ſi Rex Franciæ rñdeat , non pertinet
ad vos cognoſcere,vtrum iuſte detineam vel iniuſte.Hoc autem
ſcio, ꝙ non teneo ꝯ conſcientiam:& hanc,non aliam teneor a-
pud vos excuſationem proponere.Et ſi Rex Anglię voluerit pro
bare,ꝙ comitatus ſuus fuerit,nõ debetis probationes ſuas admit
tere,quia licet ſuus fuerit,tñ ꝑ iudicium parium, vel alio modo
potuit meus fieri. Vel ego teneo comitatum cum bona conſcĩa
& ſine peccato,& hoc mihi ſufficit,arg.C.de rei ven.l.fi. non ha-
bet eccleſia vltra quid procedere.Si vero Rex Angliæ vellet pro-
bare,ꝙ iniuſte & contra conſcĩam comitatum teneret,admittẽ
dus eſſet.ſed hæc probatio eſſet valde difficilis,quia & ſi probaret
Rex Angliæ ꝙ ſuus fuiſſet comitatus,nõ tamen hoc ipſo probat̃
vt dictum eſt,ꝙ Rex Franciæ ipſum contra cõſcientiam teneat,
vel iniuſte.Sin autem ageretur directe , ſufficeret ꝙ probaret ſuũ
fuiſſe dominium,niſi poſſeſſor legitimam exceptionem præten-
deret & probaret,C.de proba.ſiue poſſidetis. quando vero in mo
dum denuntiationis agitur,& ſi poſſeſſor ſemper debeat propo-
nere excuſationem probabilem,puta,& ſi ſuus fuerit comitatus,
tñ mihi adiudicatus eſt,vel pignori obligatus , vel aliud ſimile .
hoc tamen non habet neceſſe probare , quia quando per modũ
denuntiationis agitur,ſufficit ꝙ conſcĩæ ſuæ ſatisfaciat,& nõ ha
bet probare ius ſuum. Si tamen aduerſarius vellet probare ꝯriũ ,
audiretur,vt s̃.eo.c.rñ.j.ver.& Rex Angliæ, ſed & vbi ſcandalum
vel peccatum publicum †tunc ſicut de peccato conſtat,ſic debet
& de ſatisfactione conſtare,45.di.ſed illud. ſm d.n. cuius eſt hęc
tota gl.Tu vero dic,vt no.in præced.gl.& ſuper verbo, dederimus
in præceptis.& ſeq.gl.[Quam ꝯ eum] ſ.Regem Franciæ. [Propo-
nit] ſ. Rex Angliæ.in modum denuntiationis , & exceptio iuſta
poterit opponi,vt hic dicit.Hæc tamen de plano expedientur, qa
non dabuntur ita prolixæ dilationes, nec recipientur illæ ſubtili-
tates,quæ reciperẽtur,ſi alio mõ ageretur hęc enim omnia qua-
ſi ex arbitrio boni iudicis pendent,& debent conſideratis ꝑſonis
cauſis,locis,& temporibus expediri,s̃.de tranſac.c.fin. [Iuxta for-
mam] ſ.ꝙ totam terram ſuam interdicto ſupponat,j̃. de ap.no-
uit.s̃.de off.leg.nouit.vbi de hoc [Non omittat] ſ.& vos caueatis.
ꝙ eius ſententias obſeruetis , nam propter hoc & propter ſecun-
dum,ſcilicet vt pręlati ſciant excuſationem & intentionem Pa-
pæ,hæc eis dirigitur decretalis .

SAMMARIVM.

1 *Aduocati refrenantur quia nimis cauilloſi.*
2 *Reſponſio illius qui ſine mandato defendit principali non obeſt .*
3 *Aduocati debent proponere ius honeſte,& non opprobrioſe.*
4 *Ius in facto poſitum eſt.*
5 *Peruertentes veritatem obligant animas ſuas ad ſatisfactionem.*
6 *Perſonæ quæ poſſunt pro alijs reſpondere.*
7 *Perſonæ quæ non poſſunt per ſe poſtulare.*

CAP. XIIII.

PAſtoralis & infra. Pars s̃.de reſcri. pa
ſtoralis. Et nota.ꝙ
elien.inter alias conſultationes,quas fecit,interſeruit
qualiter aduocati cauilloſi,nec Deum timẽtes , nec
hominem reuerentes,auertebant clientulos a veritate facti pro-
palanda,volentes proponere & rñdere ſiue reſponſiones forma-
re,non ſuſtinentes,ꝙ clientuli alquid de facto ꝓponerent ſine ip
ſis,& huic medetur in ſequentibus. [Vt principales,] & merito,
quia illę iurant,vt C.de iur.calum.auth.principales & magis prę
ſumitur.ꝙ ipſi ſciãt veritatem de facto ſuo,q̃ aduocatus, vel alius
extraneus,ar.s̃.de reſcrip.ab excommunicato . cum ſuis concor.
veritas autem eſt inquirenda ab illis, qui ipſam cognouerũt me
lius,vt leg.& no.s̃.de elect.ſcriptum.§.j.& extra,d.noſt.de teſti.ad
hæc præſentium.§.j.uer.iniungas.j̃.qui ma acc.poſ.videtur.[Nõ
per aduocatos]audiui enim aduocatum quandoque dicentem
clientulo ſuo,ſi hoc confitearis,tu amiſiſti cauſam tuam.& non
dicebat , ſi hoc neges amiſiſti animam tuam. ad quod accidit j̃.
1 de ſimon.Matthæus.in fin.† Merito ergo refrenantur,quia nimis
ſunt cauilloſi,vt no.s̃.eod.dilecti.& j̃.de decimis.ad audientiam.
[Sed per ſe ipſas.]vt ff.de inter.acti.qui ſeruum.§.fi.& l. voluit.&
l.ſi ſine.§.alius pro alio.& hoc verum eſt,quando principalis per
ſe eſt in iudicio.Si enim procuratorem conſtituerit,quod poteſt
rl̃r facere,ff.de procur.l.j.& per procuratorem poterit rñdere. ff.
2 de procura.non ſolum.ff.ad l. Aqui.proinde.§.j. Reſponſio autẽ
illius,qui ſine mandato defendit,non obeſſet principali.ff.de in-
ter.acti.ſi ſine.§.ſi defenſor.alias eſt lex.ſed ſi procurator veritatẽ
neget,vel quia ipſe ignorat,vel quia parum timet Deum,cogen-
dus eſt principalis,vt veniat & rñdeat.C.de procur.l.fi.ff. de proc.
ſi actor.Et de hoc no.j̃.de iur.calum.in pertractandis. [Factum]
3 ius enim poſſunt† & debent proponere aduocati vtiliter,rationa-
biliter,& honeſte,non opprobrioſe,non ſub dolo,C.de poſtu.qſ-
4 quis.ſm factum a ſuis clientulis intellectum . Nam† in facto ius
poſitum eſt ff.ad l.Aqu.ſi ex plagis.§.in cliuo capitolino.Et ſicut
ad ipſos aduocatos ſpectat iuris adaptatio, ita & ad clientulos fa
5 cti inſtructio.Non ergo intromittant ſe † de facto peruertendo
veritatem.Alioquin animas ſuas obligant ad ſatisfactionem,ar.
14.q.vj.ſi res.Et iunge quod no.j̃.de iura.calum.cæterum . [Pro-
ponant]ſiue ponendo ſiue reſpondendo.Aetatem enim habẽt ,
de ſe loquantur,de conſe.diſt.4.cum pro paruulis . Intelligas tñ,
ꝙ aduocatus & libellum & poſitiones formabit. Hæc enim tan-
gunt ius,& inepte formari poſſunt,j̃.eo.examinata . Sed & poſi-
tionibus & rñſionibus poterit intereſſe, vt caueat,ne in cauilloſa
poſitione,vel obſcura vel duplici clientulus capiatur, & ſic intel-
tellige.ff.de adulteriis.ſi poſtulauerit.§.queſtioni.& ff.de offi.pro-
conſulis.nec quicquam.§.aduocatos. Et vt breuiter concludam,
quicquid ius tangit,expedient aduocati:factum autẽ proponent
principales per ſe,non per aduocatos,nec ꝑ alios. [Niſi forte &c.
indiſcrete]Puta naturaliter fatuus eſt , vel ruſticus beſtialis ff. de
poſtu.l.ij.vel pupillus,C.de iura.calum.l.ij.§.quod obſeruari.C.de
6 aut.præſtã.clarum. ſubaudi vel aliæ priuilegiatæ perſonæ† habẽt
autem hoc priuilegium aliqui propter dignitatem ſicut illuſtris
C.de procura.l.fi.Item eps̃.v.q.3.quia eps̃.j̃.de iur.calũ.c.fi.aliqui
ꝑꝑ ætatis fragilitatem ſiue indiſcretionem,ſicut minor.s̃.de æta.
& qual.ex rõne.Inſti.de cura.item pupillus.& naturaliter fatuus
& ruſticus beſtialis,de quibus dictum eſt. Aliqui propter multitu
dinem,ſicut patet in pluribus fideiuſſoribus,vel hęredibus vnius.
ff.iudi.ſol.iam tamen.§.fi.& in plurib.exercitoribus eiuſdem na
uis.ff.de exerci.acti.l.j.§.fi.& l.ſeq.& in vniuerſitate ſiue collegio,
ff.quod cuiuſque vniuer.l.j.& l.item eorum.& s̃.de ſindico.c.vni
co.videtur tñ,ꝙ vniuerſitas per ſe agere debet. nam & iurare de-
bet de calumnia,C.de iura.calum.l.2.§.hoc etiam,ſed dic,ꝙ & ſi
per ſe iuret,ideo quia timore iuramenti ſi prius litigabat calum-
nioſe,preſumi debet ꝙ abſtinebat. Non tamen per ſe ſed ꝑ aliũ
rñdebit,vt dictum eſt , ſ. per ſindicum in animam vniuerſitatis
iuratæ,nec reſpondebunt ſinguli per ſe, ſed ſindicus, in quo nec
requiritur,ꝙ oẽs conſentiant rñſioni ſindici , ſed ſufficit , ꝙ ma-
ior pars conſentiat,ar.j̃.de his quæ fi a ma par.ca.c.fi.Vel dic me-
lius & tutius eſſe,ꝙ vniuerſitas per ſe non iuret,ſed per illum qui
litem conteſtatus eſt,vel quemuis alium.nec obſtat l. præallega,
C.de iuram.calum.l.ij.§.hoc etiam.Quia quando ſindicus iurat
nomine ipſius vniuerſitatis ſiue collegij.j̃.de iura.calum.ca.j. per
ꝯñs ipſa vniuerſitas (ſm.d.n.) iurare intelligitur, ar.ff.de admini
tut.ita.§.geſſiſſe.j̃.de ſen.excõ.mulieres.§.fi.& debet iurare in ani
mas illorum de vniuerſitate,vt extra.d.n.de teſtibus.pręſentium.
lib.vj.Et no.j̃.de iura.calum.in pertractandis.& c.pen. Nec mirũ
ſecundum.d.n. ſi per alium iuret & reſpondeat vniuerſitas quã,
per illum , qui litem conteſtatus eſt. Cum hoc generaliter obti-
neat,ꝙ procurator litem conteſtatur, & tamen principalis perſo
na iurat & reſpondet,C.de iura. calum. auth. principales. Aliqui
7 † etiam prohibentur propter defectum ſenſus,ſicut furioſus.Ali-
qui propter delictum ſuum,ſicut prodigus, ff.de tuto. & cura. da.
ab his.l.his qui in ea cauſa.Et mulier luxurioſa,ff.de cura. fu. l. &
mulieri.ff.mandati.ſi vero non remunerandi. §. ſi adoleſcens lu-
xurioſus.alias incipit lex,ſi filius.Et etiam excommunicatus, s̃.c.
intelleximus. Et breuiter quicunque ſeipſum regere non debet
vel neſcit,ſiue ex delicto hoc contingat , ſiue alio modo debet &
poteſt per alium talia expedire,s̃.de æta.& quali.c.ii.& iii.Niſi for
ſan tantum ſit delictum,ꝙ omnis audientia denegetur,vt in caſi
bus ſpecialibus,xxiii.diſt.in nomine Domini.ante fi.iii.q. j. §. pa-
tet.xxiii.q.v.non vos.xxi.diſt.intantum.xvi.q.vii. ſi quis deinceps.
alias autem ſemper eſt audiendus.Nec cõſideratur in hoc fauor
delinquentis,ſed rei publicę, cui expedit ne quis re ſua male vta-
tur,Inſtitu.de his qui ſui vel alie.iur.ſunt. §. ſed hoc tempore. in-
tereſt autem principis,vt ſub ſe habeat locupletes , vt in Authen.
vt iudi.ſine quoquo ſuff.§.cogitatio.colla.ij. alias autem oportet,
ꝙ principalis,ex quo per ſe agit,per ſe reſpondeat, vt C. de iu. ca-
a lum.auth. principales.[a] & no. s̃. eod. ſuper verbo, per ſe ipſas.in
princip.illius glo.& de hoc no.plenius in Summa,eo.tit.§.quæ ſit
neceſſaria.

ADDITIO.

a ¶Reſpondeat.Adde d.Abb.& eius apoſtil.hic in verſi.quarto.

neceſſaria.ſub §.vtroque autem.ver.ſi autem vtraque pars.& ſeq.
& de poſtu.§.quid pertinet.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeßio eccleſiarum ſiue decimarum non cadit in laicum.*
2 *Vice domini uocantur omnes Vicarij epiſcoporum Cardinalium.*
3 *Sequeſter quid ſit.*
4 *Depoſitum fit vt vincenti detur.*
5 *Rei vendicatio datur contra poſſeßorem.*
6 *Rei vendicatio non competit, niſi pro corporalibus.*
7 *Iudex ſemper de iure ſupplere poteſt.*
8 *Interpretatio ſemper fit pro actore in initio litis.*
9 *Vis non eſt in altitudine actionis.*

CAP. XV.

EXaminata. Pars ȷ̃.de confirmatione.exami
nata.[Inter te & milites Cam-
paniæ.& ȷ̃] In hac deciſione continetur, ꝙ nobilis
iſte, cui ſcribitur & milites campanici, de quibus hic
loquitur.aduerſarij eius, eccleſiam infraſcriptam, de qua agitur,
1 non proprie poſſidebant. quia poſſeſſio eccleſiarum ſiue etiã de-
cimarum non cadit in laicum, x.q.i.per totum.ȷ̃.de præſcrip.cau
ſam quæ.& no.s̃.ti.j.contingit.tenebant autem ipſam, quod ſatis
poteſt tolerari,i 6.q.i.conſtitutum & q.7.conſiderandum.& ca.fi-
liis.& ad eorum præſentationẽ ordinandam,ȷ̃.de iure patro. per
totum.eis igitur ſic tenentibus eccleſiam conniuentibus oculis
diœceſani argu.ff. ma.l 4.orta contentio inter eos ſuper iure pa-
tronatus ipſius, & tandem poſuerunt eccleſiam in ſequeſtrũ pe-
2 nes †vicedominum Sabinen.vt no.ȷ̃.§.j. qui clericus eſt (omnes
enim vicarij epõrum Cardinalium vicedomini vocantur) tenẽ
dam per ipſum, quouſque eſſet inter eos qõ huiuſmodi termina
ta.hoc facto, egit nobilis contra milites ſuper iure patronatus, ꝓ
ponens rei vendicationem, & petens ipſam ſibi reſtitui, vt patet
ȷ̃.§.j.ibi profecto &c. Et ſatis inepte, vt ȷ̃.no.[Actionem]. ſ.rei vẽ
dicationem, quam in libello expreſſiſti, vt ȷ̃.§.i.[Milites]. ſ.cãpa-
nicos, cum quibus habebas quæſtionem ſuper iure patronatus
eccleſię infraſcriptæ. [Incongruentem] &c, Maxime conſidera-
to eo quod probare intendebas, vt patet ȷ̃.§.i.¶[Quia cum teſtes]
ij.pars.[Vicedominus]. ſ.Sabinen, in quem compromiſerunt, ȷ̃.
de confir.vti examinata.[Eccleſiam] i.ius patronatus eius eccle-
ſiæ, ſuper quo agebatur interim tamẽ vicedominus pręſentabit,
quia debet interim fructus rei depoſitæ recipere, ſi primo fuerat
poſſeſſor. Et no.hic ꝙ depoſitum locum habet nõ ſolum in cor
poralibus, ſed etiam in incorporalibus & ſpiritualib, vt hic patet.
& idem videtur de miſſione in poſſeſſionem, de quo not.ȷ̃. de eo
qui mit.in poſſ.cauſa rei ſer.c.i. ẜm d.n. ſed nõ percipiet vicedñs
fructus tãquam pars, quia nec pars eſt.[Sequeſtratam]Sequeſter
3 eſt is, apud †quem res, de qua contẽtio eſt, deponitur, & non fit
ſr̃r niſi a pluribus, quamuis alias & vnus & plures deponere poſ-
ſint.ff.depoſiti.licet & l.ei apud quem. Rr̃ ideo dixi, quia quãdo-
que fit ab vno, puta a iudice q ex officio mandat quandoque ali-
quam rem ſequeſtrari, ſic s̃.de reſcript.olim.ȷ̃.de ſequeſtra.poſſ.c.
j.& de hoc no.in Summa.depoſiti.§.in quibus.[Accepit] a te, &
tunc planum eſt, quia ſicut poſſidebat, quãdo tradidit, ita & poſt,
niſi ea mente depoſuiſſet, ꝙ poſſeſſionem in depoſitarium tranſ
ferret.ff.de acq.poſſ.intereſſe, puta ẜm dom.noſt. Tu dic, vt in ſe-
quen.gl.[Tu ius patronatus]&c.In hoc ergo eras tibi ipſi contra
rius, quia ſi tu poſſidebas, & cuſtodiam commiſiſti ſequeſtro, nõ
competit tibi rei vendicatio, cum adhuc poſſideas, & rei vendi-
catio non datur non poſſidenti, vt ſequitur. Si vero ſequeſtrum
conſtituiſti poſſeſſorem & voluiſti deſinere poſſidere, adhuc nõ
competit rei vendicatio contra milites qui nihil poſſident, vt pa-
tet C.de alie.iud.mu.c.fa.l.vnica.in fi.ſed potius debes agere actio
ne depoſiti ſequeſtraria ↄ̃ ſequeſtrum, lege tamen ſequeſtratio-
4 nis impleta, vt rem tibi reſtituat, ad hoc †enim deponitur, vt vin
centi detur ff.depoſiti.ei apud quem.§.j.ff.de pecul. depoſui.ff. de
priui.cred.ſi venter.§.j.C.de vſu.acceptam. Vel præſcriptis verbis
ff.de pręſcriptis verbis.ſi rem §.ſi quis ſponſionis cauſa anulos.ad
idem eſſet ſi per milites ſtetiſſet, quominus lex ſequeſtrationis ad
impleretur.i.res euinceretur.ff.depoſiti.ſi in area.§. cũ ſequeſtro.
& l ei apud quem.§.j.C.depoſiti.propter inſtrumẽta, ſed nec hic
contra ſequeſtrum adhuc aliqua actio competebat, quia nec tu
viceras, nec per milites ſteterat quominus obtineres, & ſic cõclu
ditur iſti nobili omnis via: de his enim duob. modis tantum fit
a ſequeſtratio, vt aut ſequeſter cuſtodiat, aut vt poſſideat,[a] & ſemꝑ
videatur tradita fuiſſe poſſeſſio, quando plures deponunt apud ſe
queſtrum, niſi dicatur, ꝙ cauſa cuſtodię fit ff.de acqui.poſſ.inter-
eſſe puto.ff.depoſiti.proprie.& l.ei apud quem.§.fi.& l.licet. ff. de
verbo.ſigni.ſequeſter.[Poſſidebas]Et rei vendicationem intenta-
bas, & male, vt ſequitur[Nec rei vendicationem.] quæ nõ datur
5 poſſidenti, ſed †contra poſſeſſorem, Inſtit.de acti.§.j.C.de ali.iudi.
mu.ca.fa.l.vnica.vel ſaltem detentorem, puta depoſitarium vel
commodatarium.ff.de rei ven.officium.in fi.ff.de pecu.depoſui.
in prin.niſi quando apud ſequeſtrum res depoſita eſt certa lege
ſeruanda, vt dictum eſt.[Reſtitutionem] eadem ratione, poteſt
enim tibi reſponderi, ex quo poſſides, quod petis intus habes, vt
legitur & nota.ȷ̃.de cau.poſſ.& proprie.paſtoralis.quia nec fueras
ſpoliatus.ȷ̃.de reſt.ſpo.ex conqueſtione.& c.ex parte.[Poſtulare]
ſubaudi, ſed nec in hoc caſu rei vendicatio locum aliquatenus ſi
bi poterit vendicare, cum nõ competat niſi illi, qui dominus eſt
ff.de rei ven.in rem. Quæ ergo actio eſſet apta? Poteſt dici, ꝙ con
feſſoria, quæ datur etiam poſſidenti, & circa iura incorporalia lo-
cum habet Inſti.de acti.in prin. Vnde per hanc confeſſoriam fa
tebitur iſte nobilis ſe patronum, & ſibi iuſpatronatus compete-
re.ff.ſi ſeruitus vendi.l.ij. & petet declarari per ſententiam ſe pa-
tronum eſſe ff.ſi ſeruitus ven.ſicuti.§.ſed ſi quæritur.& ſe non im
pediri per milites in actibus iuris patronatus, vt eo.tit.l. loci.§.in
confeſſoria.ſic videbatur agere epiſcopus Vulteranus. s̃. de elect.
cum eccleſia Vulterana.ſic agebant clerici contra canonicos Su
trinos.ȷ̃.de cauſa poſſ.cum eccleſia Sutrina. Vel poteſt dici, ꝙ cõ
petebat negatoria.per quam nobilis negabat milites admitti de-
bere ad præſentandum tanquam illos, qui in hoc nullum ius ha
bent.ff.ſi ſeruitus ven.l.ii.in prin. ſic videbantur agere canonici ↄ̃
clericos Sutrinos ȷ̃.de cauſa poſ.cum eccleſia Sutrina.ſed contra
quia actiones iſtæ competunt dominis prædiorum, ff.ſi ſeruitus
ven.l.ij.§.hęc autem actio.& l.ſi forte.§ hæc autem actio. At pa-
tronus dominus non eſt, ergo non poteſt ei competere. Rñ.verũ
eſt directa, vtilis autem competit non domino ſicut conductori
ad longum tp̃s & vectigali.ff.de ſeruitu.ei qui. Vel dic, ꝙ huic no
bili, ſi impediatur vti iure ſuo, competit vti quaſi poſſidetis. ff.de
ſeruit.l.fi.ff.ſi ſeruitus ven.l. 2.§.Pomponius.ff. de iti. actuque pri.
l.j.§.ſi quis propter.& l.vnde quæritur.§.idem Iul. Vel dic dari of
ficium iudicis s̃.de offi.iudi.c.ẜm Goff. Do.vero N.notauit hic
ꝙ confeſſoria datur poſſidenti.ff. ſi ſeruitus ven. & ſi forte.§.j.& l.
ſeq.ſed hic non agebatur contra depoſitarium, ↄ̃tra quem agere
poſſet, ſi poſſeſſionem interuertiſſet. ff.de vi & vi arma. colonus.
ſed agebatur contra milites campanicos.& hoc no. ꝙ rei vendi-
caito datur mihi ↄ̃ poſſidentem rem ratione iuris quod in ea ha
beo. ſic ff.de contrahen.emp.qui tabernas.ff.de leg.l. ſi domus.&
ẜm hoc ſic fuit hic formatus libellus vendico talem eccleſiam a
talibus militibus. quia in ea habeo iuspatronatus. Vel dic, ꝙ alia
6 ratione intentabat rei vendicationem, †quia rei vendicatio non
competit niſi pro corporalibus, ff.de rei ven.l.i.§.per hanc.& l.vẽ
ditio.ſed hæc litera innuit ↄ̃rium, ſ.ꝙ pro iuribus competat, licet
hic inepte proponeretur, quia poſſidenti nõ datur, vt dictum eſt.
Sed reſponde hic large ſumi rei vendicationem pro quacunque
actione in rem, hoc tamen ſtare non poteſt, quia cõfeſſoria, quæ
in rem eſt, competit etiam poſſidenti, ſic ergo ſi de ipſa hic intel
ligeretur, male diceret, ꝙ propter ineptam petitionem ſuccubuiſ
ſet. Potes ergo dicere ꝙ iſte M. petebat ab iſtis militibus iuſpatro-
natus quaſi a poſſeſſoribus, & hæc eſt actio in rem, quæ tamen ꝑ
omnia non imitatur naturam rei vendicationis, quia datur pro
incorporalibus: nec naturam confeſſoriæ, quia tantum non poſ-
ſidenti, & contra poſſidentem tantum datur. de hac loquitur ff.
ſi vſusfruc.pe.vti frui.§.fi.Inſtitu. de acti §.j. & iſta actione agitur
ȷ̃.de excep.cum venerabilis.s̃.de maio.& obe.inter quatuor. Vel
dic, ꝙ non reprehenditur hic M.pro hoc, quia ineptam actionẽ
nominauerit, ſ.rei vendicationem, quæ hic ſumitur pro confeſſo
ria, & quæ bene datur poſſidenti, vt dictum eſt, ſed reprehendit
propter ineptam intentionem, quam habebat, ſ.ꝙ poſſidens pete
ret poſſeſſionem quam tenebat. Vnde papa bene pronuntiauit
hic ſuam intentionem non tenere, & ſic pronuntiat lex.ff.ſi mẽ
ſor fal.mo.d.l.j.§.j.bene igitur competit confeſſoria ei, qui non
eſt in poſſeſſione iuris patronatus, dum tamen habeat iuspatro-
natus contra eam, qui ipſum prohibet vti iure patronatus, vel q
ſe liti obtulit, ff.ſi ſeruitus ven l.ij.§ hæc autem actio.& l.loci.§. ſi
quis mihi.& l.ſi quis diuturno.ff.ſi vſufruc.pe. l.fin.ſed cum iſte
M.non tãtum ius, ſed poſſeſſionem haberet, vt probauit, ideo ma
le intentauit rei vendicationem vel confeſſoriam actionem in
rem ſatis tamen congrue poſſet proponere negatoriam, ff. ſi ſer-
uitus ven.l.ij.ff.de acqu.poſſ.naturaliter. vel interdictum vti poſſ.
quia moleſtabatur ſuo iure vti. Dicitur autem hic inepta petitio
quia nec abſolutio nec cõdemnatio efficax ſequi poteſt, ſi enim
abſoluat reum, non prodeſt ei, quia non poſſidet & ſi poſtea poſ-
ſidere cœperit, denuo agenti non obſtabit exceptio rei iud. ꝓpter
nouam poſſeſſionẽ. Itẽ condemnari non poteſt. cum ſit impoſ-
ſibile & ↄ̃ ius, ꝙ rem reſtituat, quam nõ poſſidet nec poſſedit, vel
ad minus dolo non deſiit poſſidere, ȷ̃.de excep.aduerſarius. ẜm d.
n. cuius eſt hæc tota glo.ab illo ver.ſuperiori Do.vero no.citra in
qua plus eſt ſubtilitatis quam vtilitatis. De hoc etiam no.plenius
Do.n.

ADDITIO.

a ¶Poſſideat. Vtrum poſſeſſio rei ſequeſtratæ transferatur in ſequeſtrum, & ille, qui ante poſſidebat deponendo penes ſequeſtrum deſinat poſſidere. vide hic per do. Henri.Bo.& Bar.in l.intereſſe.ff.de acq.poſſ.& Io.Ligna.in cle.j.de ſequeſtra.poſ. & fruc. Item vtrum iſte, penes quem factum fuit ſequeſtrum, potuiſſet præſentare pendente ſequeſtro. vide hic per Innocen.& dom.Abb.poſt eum in v.colum.ver. ſed quia ſupra.

Do.No.ȷ̃.de ver.ſig.abbate.reſpon.j. Tu dicas, ꝙ non eſt curan-
dum canoniſtæ cui ſufficit, ꝙ tãtum factum ſimpliciter propo-
natur, s̃.c.dilecti.& iſte aduocatus fatuus fuit, qui actionem ex-
preſſit, vt forſitan videretur Rabi: ſed ſi tacuiſſet, philoſophus
fuiſſet.¶[Vnde intentionem]iii.pars [Ab eadem]. ſ.intentione
vel petitione: quo ad inſtantiam iudicij intelligas, & hoc eſt qđ
dixit in hac parte, & ſic etiam continuatur ſe.ver. ita tamẽ &c.
[Ita tamen]ver.[Aptam] Cum enim proponitur actio, iudex
non ſtatim debet illam corrigere, quia nõ debet eam de facto
ſupplere, ſed in fine debet reum abſoluere ab inſtantia iudicij,
vt hic, & ff.ſi menſor fal.mo.di.l.j.ȷ̃.de reſt.ſpo. cum ad ſedem.
§.fi.ȷ̃.de don.inter dilectos.ẜm B. Tu dicas, ꝙ hoc verum eſt, qñ
iſtud a principio non auertit: alioquin dẽt ſtatim libellum den
tibus lacerare, vt no.Do. ff.de off. aſſeſ.l.j. nec eſt iſtud de facto
ſupplere, ſed de iure: hoc.n.vtrum apta vel inepta ſit petitio, nõ
7 in facto ſed in iure conſiſtit, † ſed de iure ſemper poteſt ſupple-
re iudex, vt no.s̃.de poſtu.præ.bonæ. j. & ſemper occurrere par-
tium laborib.& expenſis, s̃.de off.dele.ſuper quęſtionum.§.por
ro.in fi.vbi de hoc, ȷ̃.de app.vt debitus.ſed & ẜm D.N.petitio ad
mittenda eſt in principio, dummodo tolerabilis videatur, ȷ̃.de
8 reſt.ſpo.cum ad ſedem: † quia ſemper interpretandum eſt pro
actore, ff.de iud.ſi quis intentione: inepta autem non iudicatur,
ſi nec ipſe poſſideat, nec reus, vt no.ȷ̃.vt li.non conte. c.fi.§.ꝙ ſi
ſuper ẜm d.N. Quod aũt dixit, ꝙ ſemper facienda eſt interpreta
tio pro actore, verum eſt in initio litis, vnde iudicium redditur
in inuitum, ff.de ver.ob.inter ſtipulantem. §.j.In fine vero ſem-
per fit interpretatio pro reo, vnde & eſt in dubio abſoluendus,
ẜm ꝙ le.& no.ȷ̃.de re iud.c.fi.In medio aũt pro illo, qui ambi-
gue locutus eſt, ſiue actor ſit ſiue reus, & hoc probat lex, q̃ in-
duxi ff.de iudi.ſi quis intentione. Ideoq; dic, vt no. s̃.e.gl. ver.tu
dicas, & ſeq.vſque ad ver.ſed & ẜm d.N.[Actionem]Expone.i.
petitionem: nec.n.cogitur quis exprimere actionem niſi velit,
vt s̃.e.dilecti.ſi autem velit proponere, admittitur: Sed ſi propo
nat ineptam, reus ab inſtantia iudicij abſoluitur, & proponens
ad expenſas legitimas condẽnatur, vt ff.de iudi. eum quem te-
mere.poſtmodum ſit apte petitionem ſuam formauerit, iterũ
a admittetur, vt hic dicit, & no.in d.c.dilecti.Do.vero N.[a]Hic no.
9 ꝙ †non eſt vis in aptitudine actionis, dummodo intentio recta
ſit: vnde & ſi quis dicat, peto a te talem fundum, quia ad me ꝑ-
tinet iure dominij, & ad hoc propono actionem ex locato. ꝓ-
bato dominio fertur ſententia pro ipſo, licet actio ſit inepta, ar.
ad hoc in eo quod le.& no.s̃.ti.i.dilecti.ȷ̃.de do.& contu. c.i.ſed
hoc eſt contra hanc literam euidenter. Dic ergo, vt nota.s̃.in
prin.huius gloſſæ.

ADDITIO.

a ¶Dominus vero noſter. Pro hoc dicto Inn.And.Bar.alleg.hic Bal.in l.edita.C.de eden.& in l.j.ff.de iuriſd.om.iud.& in l.pe.ff.de iuſt.& iu.& in l.j.ff.de eden. & in l.per diuerſas.C.man.vbi ſequitur Inn.ſed & in l.& fine. C. ad Treb.tenet contra Inn.d.Ab.ſequitur opi.Hoſt.fatetur tamen ꝙ de equitate procedere: opi. Inn.& illam ſequitur Ro.conſi. 245.ſecundum do.And.Sic.

SVMMARIVM.

1 *Præceptor perpetuus ſine cauſa remoueri non poteſt.*
2 *Ignorantia quando a dolo excuſat.*
3 *Infamis non poteſt eſſe procurator.*
4 *Seruus in iudicio ſtare non poteſt.*
5 *Malus, & bonus quis præſumitur ex natione.*
6 *Nota omnis purgatur per ingreſſum religionis.*
7 *Induſtria ſolet pœnas deſidiæ vitare.*

CAP. XVI.

CVm deputati.& infra [Præcepto
res] Hi cõ-
parantur inſtitorib. qui negotiis dominicis præpo-
nuntur, & hẽt locũ qđ hic dr̃. vbi domus, quæ hẽt
ſuperiorem præceptorem, qui inferiorem inſtituit, eſt domina,
non ſolum domus inferioris, ſed ẽt rerum ipſius, alias ſecus, ar.
ff.de inſt.ac.l.iii.& l.cuicunq;.§.i.& §.ſed & cum fullo. Compa-
rantur ẽt cuſtodib.vel commentariis, vel viſitatorib.vel vica-
riis: quia curare & viſitare debent loca per maiorem magiſtrũ
ſibi commendata. Horum officium habes lxi.di. obitum. & c.
ſeq.lxiii.di.ſi in plebib.lxx.di.ſanctorum.viii.q.i.qui vos ſpernit.
De officio vero viſitatoris, ſiue vicarii inuenies xji. q.i.quoniã
velina.& q.ii.de laicis.& c.ſeq.& s̃.de of.uica.per totum. Et uide
tur, ꝙ qñ hmõi præceptores poſſunt remoueri ad arbitrium ſu
perioris uel ſuperiorum (ſi plures ſunt ſuperiores, qui hãc po
teſtatem habeant) ꝙ tunc non ſolum inferior, ſed ẽt ſuperior,
uel ẽt ſinguli ſuperiores ſi plures ſunt noĩe domus, q̃ tenet in-
a ferior, & agere et conueniri poſſunt,[a] ar.ff.de inſt. ac. cuicunq;.
§.fi.et l.ſeq.ȷ̃.de reſt.ſpo.olim.j.C.de ſacroſ.eccl.ſancimus.i.ff.de
exerc.act.l.i.§.magiſtrum aũt accipimus.et §.ſi plures.et §. exer
citorem.et §.ſi is qui nauem. quamuis aũt in ꝑtãte agentis ſit
cõuenire quem voluerit, vt ex prædictis iurib.colligitur, in agẽ
do tñ præfertur maior, quia cum poſſit ſubditum remouere ab
adminiſtratione in totum, multo fortius a proſecutione cãæ,
1 ar.ff.de proc.in cãæ. Quòd ſi præceptor ſit perpetuus, i. ſine cã
remoueri non poſſit, ȷ̃.de ſta.mo.monachi.§.priores.tunc præ-
ceptor ſuperior non poterit agere de reb.ad hunc locum per-
tinentib.niſi in defectum inferioris præceptoris, vt patet in eo
qđ le.& no.ȷ̃.de reſt.ſpo.olim.j.ȷ̃.de teſti.cum olim.ȷ̃.de ſucc.ab
inte.c.fi. Nec eſt vis in eo, ꝙ forſan ſuperior non poteſt amoue
re inferiorem ſine conſilio, & etiam conſenſu aliquorum: q̃a
nec ẽt prælatus aliqua maiora dẽt facere ſine conſenſu capĩi vł
conſilio, ȷ̃.de his q̃ fi.a præl.nouit.& c.quanto.& tñ agere, & cõ
ueniri põt ſine conſilio eorum, vt patet in eo, qđ le.& not. s̃.de
reſcr.edoceri. Item non eſt vis, vtrum bona hmõi loci diſtincta
ſint a bonis maioris loci domus, dũmodo ſuperior poſſit infe-
riorem per libito remouere & inſtituere, & dummodo cõſtet,
ꝙ qñ minor præceptoria vacat, ſuperior adminiſtrat: in hoc.n.
caſu q̃uis bona inferioris domus ſeparata ſint, in tñ ẽt ꝙ exẽ-
plum non poſſit aliquid portari ad maiorem domum, tñ ad-
miniſtratio non eſt diuiſa, quæ bene põt eſſe penes plures præ-
ceptores, ſicut & penes plures tutores, & plures adminiſtrato-
res, ff.de tute.& ra.di.l.j.§.ſi pupillus.& §.de rõnib.& l.ſi ex duo-
bus.& de hoc no.s̃.de reſcr.edoceri. Alij dicunt (& forte meli⁹)
ꝙ non eſt vis, vtrum præceptor ſit tꝑalis vel perpetuus, vtrũ ſi-
ne cã remoueri non poſſit, vel poſſit. An vacante domo veniat
adminiſtratio ad ſuperiorem vel non: ſed in hoc tñ eſt vis, an
ſimul poſſint libere adminiſtrare, & quis eorum maior ſit in
adminiſtratione: & tunc ambo poſſunt conueniri, & maior in
agendo præfertur. & ſic eſt in exercitorib.ff.de exerci.act.l.j.§.eſt
aũt nobis electio.& ſeq.& in patre & in filiofa.C. de bo.quæ li.
cum non ſolum.& in plurib.inſtitorib.ff.de inſti.act.quicunq;.
& ſæpe in præpoſito & canonico qñ agitur de præbẽda, vt no.
ȷ̃.de proba.ex lr̃is.& in vicariis.xciii.di.c.fi.& xciiij.di.c. j. Itẽ nõ
eſt vis, an totum lucrum ad aliquem ſpectet, dũmodo alteri ſit
adminiſtratio, vt no.s̃. đ reſcr.edoceri. Sed & hoc verũ ẽ, ꝙ mul
ti ſunt, qui ꝓ eiſdẽ locis religioſis, & ſi adminiſtrationẽ non ha
beant, agere & rñdere pñt, ſed non coguntur, vt no.ȷ̃.de teſti.cũ
olim.plus tñ placet qđ not. ȷ̃.de reli.do.cũ venerabilis. Ex dolo
aũt iſtorũ præceptorum ẽt in contractib.admiſſo non tenetur
locus, niſi locupletior factus ſit, ff.qñ ex facto tu.dolus.C.qñ ex
facto tu.l.iij.ff.de tribu.act.l.iii.§.j.ff.de act.emp.& ven. Iulian⁹.
§.idẽ Iul.ff.de re.iur.neque in interdicto.antep.col.& no.ȷ̃.depo
ti.grauis. De culpa vero ipſorum tenetur inſolidum locus, ſi a
præceptore põt ſeruari indẽnis, alr non, ff.de adm.tu.l.fi.rñ.j. ꝙ
ſi ꝓceptor bona fide cõtraxit, tenetur locus inſolidum, ẽt ſi fiat
inde pauperior, ȷ̃.de ꝑca.c.ij.ff.de mi.pr̃i.§.ſi pecuniã. ff.de euic.
illud.§.j.ſed põt in integrũ reſtitui, ſi exinde grauiter ſit læſus. ff.
de min.ait prętor.§.hodie.& l.ꝙ ſit minor. § j. executio aũt rei
iudicatæ ſꝑ facienda eſt contra locum, ſicut & contra pupillũ,
ff.de adm.tu.l.ij.ff.de re iud.ſi ſe non obtulit. §. j. Alij aũt alr di-
cunt in aliquib. ꝓdictorũ: dr̃ aũt dolo tutoris vel ꝓceptoris fa-
ctũ, ſi aliquid ſciẽter accepit vel tenuit pluſq̃ dr̃et, ff.de tribu.ac.
l.iij.rñ.j.& §.j.& §. & ita Iulianus. & ſeq.& idẽ eſt ſi nõ retinuit
2 qđ debuit retinere, ff.de tribu.ac.ꝙ in hr̃dẽ.§.j.ignorãtia† verò
a dolo excuſat, dũ tñ re cõperta q̃ cito põt, reſtituat, ff.de trib.ac.
illud quoq;.§.ſi cuius.ver.ſi tñ ignorãs. & ſeq. ẜm d.N.cuius eſt
mens totius huius gl.ex qua forſan multa vtilia elicere poterit
diligens ſtudioſus. Tu tñ vnũ no.circa hanc materiã cõpendio-
ſum & vtile, ꝙ in iſtis religioſis adminiſtratorib. quocũq; noĩe
cenſeanẽ, non eſt in iudiciis requirẽdũ, vnde ſint, vel de gñe eo-
rundẽ, ſed hoc ſufficit ꝙ ab illo ſiue ab illis, q ꝑtãtẽ hñt, ſint ca
nonice inſtituti, vt patet in eo qđ no.ȷ̃.e. ver.j.ſuper ver.litigio-
ſis.& ꝙ officiũ ſui ordinis laudabiliter exequantur, ȷ̃.e.c.j.§.j.Si
quæris, q ſunt illi, q hñt ꝑtãtẽ inſtituendi? Rñ. de iure cõi conſi-
derandũ eſt, vtrũ ꝑ electionẽ creenẽ, vel curã habeãt, aut cuſto
diã gerãt ſimplicẽ ſine cura: in primis duob.caſib.ſ.qñ ꝑ electio
nẽ creanẽ, vel curã hñt, eſt diœceſani authoritas requirenda, vt
patet in eo, qđ le.& no.ȷ̃.de ſta.mo.monachi.§.priores.ȷ̃.de pri-
uil.cum & plantare.§.in eccleſiis.in ſecundo vero caſu, ſ. quan-
do ſimplicem habent cuſtodiam vel adminiſtrationem ſine cu
ra, ſufficit ꝙ a ſuperiori ſuo ſimpliciter deputentur, ȷ̃. de ſtatu
mo.monachi.§.priores.& ca. cum ad monaſterium. §.tales.de
conſilio tñ ſiue conſenſu collegiorũ, niſi ſuperior aliud obti-
neat ex priuilegio vel conſuetudine ſpeciali, quæ iuri commu
ni derogant in hac parte, vt patet in eo, qđ le.& no.ȷ̃.de his quę
fi.a pręla.ca noſcitur.s̃.de ele.ſacroſancta.& extra, do. No.e.tit.
volentes.§.ſane.lib.vj.quod dic, vt ibi not. De aliis vero dic, vt
in ſeq.gl.[Iuſtitiam ſuam].i. domus templi cui preęſt tanq̃ ꝓce-
ptor

ADDITIO.

a ¶Poſſunt. Cum ergo ſuperior poſſit agere pro iurib. inferioris domus & ẽt inferior. vt in c.olim.de reſt.ſpo.& in cle.j.de reſcr.quis eorum præferatur ſi concurrãt ad agendum. vide per Inn.& do.Ab.poſt eum hic.ver.ſed circa hoc quęro.

ptor[Admittant]Et male,d.n.[Tanꝗ licitum non ſit]ver.& eſt
hæc prima exceptio,quæ eis opponebatur [Eis]ſ.præceptorib.
[Litigioſis] Hæc exceptio quo ad fratres clauſtrales & ſimpli-
ces,qui nullam adminiſtrationem habent, locum haberet,ar.
ſ̃.de poſtu.c.ij.xvi.q.j.placuit.In præceptorib.autem locū nō ha
bet,vt patet ex ſequentib.dummodo fiat fides de præceptoria,
qa talis ad proſequenda negotia eſt gn̄aliter conſtitutus. Iōq;
ſiue vocetur præceptor ſiue procurator,non eſt vis, qa talis &
defendere & agere poteſt,vt le.& no.ſ̃.de procu. petitio.& c.di-
lectus[Studiis]ſi.ſ̃.de ſindico.c.vnico. Nam coniungi & cohæ-
rere nō poſſunt,quib.ſtudia ſunt diuerſa,xvj.q.vij.in nona actio
ne.ſed hoc ſolutum eſt in præced.gl.in prin.¶[Illud]ſubaudi ēt,
& eſt ii.pars.& eſt hæc ſecunda exceptio, quæ opponebatur cō-
tra ipſos[Allegantes]hi contra quos agunt,& male ſm̄ do.No.
[Ipſorum]ſ.præceptorum[Generatio non eſt nota] Poterāt.n.
eſſe infames,xix.q.ij.duæ ſunt.ar.ſ̃.de cle.pereg.tuæ. Conſueue-
runt nempe tales fugere loca ſua, & transferre ſe ad ignota, vt
3 in d.c.duæ.†& infamis non poteſt eſſe procurator ſm̄ c.iij.q.vii.
c.j.vj.q.j.infames.licet ſecus ſit ſm̄ ll. vt patet Inſti.de excep.§.ſi.
4 vel ideo quærebatur,vt ſciretur an eſſent ſerui:† ſeruus.n.in iu-
dicio ſtare nō pōt,C.e.ſeruus.niſi certis ex cauſis,ff.e.vix certis.
& eſt hoc verum,niſi putetur liber:tunc.n. valet quod cum eo
fit,iii.q.vij.§.tria.ff.de offi.præto.Barbarius.C. de teſta. l. j. Vnde
& ſn̄ia contra talem lata mandaretur executioni contra eccle
ſiam,ar.ff.ſi quis cau.l.fi.ff.de euic.illud.in fi.q̃uis durante cā cō
tingeret abſolutio,ſi appareret de ſeruitute.ff.e.non idcirco. &
de hoc no.ſ̃.de ſer.non or.ca.j. Vel excipiebatur ideo, vt ſciret
5 de qua gente nati erant:nam†& ex natione pręſumitur aliquis
bonus vel malus,ff.de ædil.edi.ꝙ ſi nolit.§.qui mancipia.Vnde
& ab ordinando quęritur,de qua gente eſt,xxiiii.di.qn̄ ep̄s.j̃. de
purga.ca.conſtitutus.Sol.in religioſo hę exceptiones locū non
6 habent,vt patet ex ſequentib.nā per†ingreſſum religionis pur-
a gata eſt oīs nota.[a] In Auth.de monach.colla.j.xix.q.ſi.ad fi.§.al.
c.non licet.ex quo ēt ſunt in poſſeſſione libertatis, liberi pręſu-
mūtur,vt patet in eo quod no.ſ̃.e.ver. & eſt hoc verū.& qlibet
pręſumitur bonus.ſ̃.de ſeru.in ord.fa.c.vnico.non ergo ſunt re
pellendi,quia perſonę legitimæ pręſumuntur, ar. xi.q.iij.corū.
ff.de proba.l.j.& ij.& l.verius[Qui vndecunque]ſic.lvi.di.vnde-
7 cunque.j̃.de inſt.ad decorem[Laudabiliter]Sic ſolet†induſtria
pęnas vitare deſidiæ.C.depoſiti.l.fi.ad fi.[Ex ſuperabundanti]q.
d.ſuperfluū eſt,& iō reſecandum,ff.de procu.filiusf.§.ſed & filia
fa.& ſ̃.in proœmio.§.pe.& no.ſ̃.de offic. dele. cum contingat.§.
verum.¶[Ne quis igitur]iij.pars [Præceptores] Sic igitur admi-
niſtratores & rectores nomine eccleſiæ ſiue domus ſibi com-
miſſæ etiam agere poſſunt & reſpondere,vt hic,& j̃.ti.j.ſi cleri-
cus.& c.cum ſit generale:ēt ſi ſit vicarius, j̃.de fi. inſtr. V.perpe-
tuus vicarius.& no ſ̃.e.rn̄.j.ſuper ver.litigioſis.& eſt hoc verum,
qn̄ domus non eſt conuentualis:in illa .n. requiritur conſenſus
conuentus,ſ̃.de tranſ.contingit.ſed nec ſine conſenſu p̄lati pōt
ſe conuentus defendere,ſ̃.e.cām quæ.quod dic,vt plene no.ſ̃.de
reſcr.edoceri.& adde quod no.ſ̃.e.c.in prin.ſuper ver. præcepto
res.ver.tu tn̄ no.& ſeq. Huius occaſione]Non eſt hoc tranſeun
dum ſicco pede,q̃uis.n.ſupradictæ exceptiones friuolæ reputen
tur,alię tn̄ ltīmę bene admitterentur: vt ſi dicatur,non teneor
reſpondere niſi fidem facias de mandato,ſiue præceptoria tibi
commiſſa.quod dic,vt no.ſ̃.de procu.c.j.& c.petitio. & ſ̃.e. rn̄.j.

ADDITIO.

a ¶Purgatur omnia nota.Adde,vtrum religio tollat irregularitatem,Fel.hic in j.co. ver.vtrum religio.vbi notat quatuor notabiles effectus, quos inter alios operatur effectus profeſsionis.

SVMMARIVM.

1 *Verbum præcipio,importat neceſsitatem, & ſi non adimpleatur pœnā hēt.*
2 *Actor ſequitur forum rei.*
3 *Fruſtatoriæ omnes dicuntur,quæ non fiunt ex cauſa rationabile.*
4 *Clericus poteſt coram ſeculari iudice conueniri.*
5 *Iudex eccleſiaſticus ſupplet defectum iudicis ſecularis.*

CAP. XVII.

QValiter & quando. & infra.
Pars,j̃.de accu.qualiter.j.[Pręcipiatis] hoc verbum
1 †importat neceſſitatem,& ſi non adimpleatur,pœ-
nam hēt,xiiij.q.j.quod pręcipitur.ſecus in conſilio:quod dic,vt
le.& no.ſ̃.de arb.cum olim.[Laicis]conquerentib.quod ſequi-
2 tur [De clericis]Coram ipſis prelatis:nam actor † ſequitur forū
rei,j̃.ti.j.cum ſit generale [Plenam] & celerem: nam de nimis
dilatāpotiſſime conquerebantur,& in ptāte ēpi eſt hoc abbre-
uiare conſideratis perſonis &c.ſ̃.de tranſ.c.fi.ff.e.nonnunꝗ.C.e.
pro perandum.& j̃.§.j.[Exhiberi]Saltem per alios,ſi nolunt vel
non poſſunt vacare:qa nec decet ipſos,xi.q.j.te quidem. & no.
inf.ne cle.vel mo.ca.fi.vnde & dr̄.j.Cor.vj.b.Secularia iudicia ſi
habueritis,contemptibiles qui ſunt in eccleſia illos conſtituite
ad iudicandum.non tn̄ laico hoc committant, vt in dicto c.te
quidem.innuitur,quia hoc non poſſent,ſ̃.de offi.deleg.cum te
conſulente.j̃.ti.j.ſignificaſti.¶[Non obſtantibus.]ij.pars.[Appel
lationibus.]q.d.ſi epiſcopus arctet dilationes ex cauſa,non pro
pter hoc poterit appellari.& facit ad hoc quod no.ſ̃.rn̄. j. ſuper
verbo,plenam.[Fruſtratoriis]quæ fiunt ad fruſtrandum,i.diffe-
3 rendum negotium tm̄,quæ ipſo iure nullæ ſunt.& † dicunt̄ fru-
ſtratoriæ omnes illę,quę non fiunt ex cā rōnabili, j̃.de app. pa-
ſtoralis.rn̄.j.& c.vt debitus.extra.d.n.c.ti.cordi. qđ dic, vt ibi no.
[In eorum.]ſ.laicorum.¶[Ne pro defectu.]iii.pars. [Trahātur.]
de facto.Nam de iure hoc fieri non poteſt,vt legi.& no.ſ̃.eo.cle
rici.& j̃.tit.j.ſi diligenti.vnde et hic ſequitur,ꝙ omnino etc.ſi.ex
4 poſitio j̃.de teſti.iudei.ſed contra, † quia clericus pōt coram ſe-
culari iudice cōueniri,vt in Auth. vt clerici apud proprios epi.
in prin.colla.vj.xj.q.j.ſi quis cum clerico.So.illa iura loquuntur
ſm̄ tempora illa,ſm̄ quæ oēs cauſę, et clericorum et etiam lai-
corum deferebantur ad epiſcopos,xj.q.j.ſacerdotibus.et c.rela-
tum.ij.q.vj.ſi quis vr̄m.et ſ̃.eo.nouit.§.j.ver.vt illud.ſm̄ quoſdā:
imo loquitur potius ſm̄ illa tempora,ſm̄ quę ep̄s audiebat cau
ſas pecuniarias clericorum,qui conueniebātur,et ſi eſſet negli-
gens,ſecularis iudex reddebat ius,q et cauſas criminales clerico
rū audiebat,et nō ep̄s,vt patet ex lectione eiuſdē capituli,xj.q.j.
ſi quis cum clerico.et in Auth.ut clerici apud ꝓpri.epi.cōue.§.j.
ii.et iii.coll.vj.et in Auth.de ſan.epi.§.ſi uero crimē fuerit.et ſeq.
coll.ix.ex quibus elicitur idem cap.Hodie vero aliter obſeruat̄:
qa laicus conuenitur in foro ſuo,et clericus in ſuo,j̃.tit.j. ſi cle-
ricus laicum.et c.cū ſit generale.quinimo et illa et omnia alia
ſimilia iura corriguntur p l. Fęderici notatā ſ̃.e.clerici. [Qđ.]ſ.
clericum trahi coram ſeculari iudice.[Omnino.] i.in omni ca
ſu,ſcilicet ſiue inuitū ſiue voluntariū,j̃.ti.j.ſi diligēti.ſiue inuito
epo,ſiue conſentiente,j̃.tit.j.ſignificaſti. ſiue agat̄ ciuiliter,ſiue
criminaliter,ut in l.Fęderici no ſ̃.e.clerici.ſiue ep̄s iuſtitiam fa-
ciat,ſiue negligat,ut hic.Quid ergo faciet laicus? Recurrat ad ꝓ
a ximū ſuperiorem,[a] arg.j̃.de iu.pat.nullus.ii.q.vj.anteriorum.et
no.ſ̃.de offi.or.paſtoralis.rn̄.j.non ergo faciat laicus capi bouē
clerici,ut neceſſe habeat ipſum cōuenire coram iudice ſeculari
intētās ipſum recōuenire,ut no.ſ̃.ti.j.cū dilectus.Sic patet,ꝙ ſe-
cularis nō pōt ſupplere defectū iudicis eccleſiaſtici,eccl'iaſticus
5 † aūt ēt ſm̄ ll.ſupplet defectū ſecularis,ut in Auth.ut dif.iu. §.ſi
tamen contigerit.colla.ix.j̃.ti.j.licet.& c.ex tenore.& ex hoc pa-
tet excellentia maioritatis,quæ declarat rationem diuerſitatis:
b ſuperior.n. habet ſupplere & corrigere defectum inferioris, [b]
non econtra,ar.ſ̃.de ma.& obe.cum inferior.cum ſuis concor.
fallit autem hoc,vt no.j̃.ti.j.verum.

ADDITIONES.

a ¶Superiorem.Sed an per viam appellationis?vide hic And.Sic.in addi.ad do.Ab. poſt Pet.de Anch.

b ¶Defectum inferioris.Adde,ꝙ do.Ab.non ſatisfaciunt hæ rationes,ſed ſecundum eum repetunt ipſum,quare & aliam fundamentalem rationem aſsignat.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus iudicis non debet pro nihilo impediri.*
2 *Iudex neceſſarius eſt in teſtem.*
3 *Iudex voluntarie poteſt fieri,& cum cauſa reuocari.*

CAP. XVIII.

CAuſam quæ. [Archidiaconum Carnot.]
.i.eccleſiæ Carnoten. in qua
ſunt plures archidiaconi, ſicut & in eccleſia Pariſi.
ſed eo ipſo,ꝙ aliud nomen non adiicitur,de archi-
diacono eccleſiæ cathedralis intelligitur,vt no.ſ̃.de of.dele.quę
renti[Pariſien.]qui hēt conſimilē cām,vt ſequitur:ſicut.n.Car-
noten.archidiaconus petebat procurationes ab iſtis monachis
rōne archidiaconatus ſui,ita ēt Pariſien.archidiaconus hac ea-
dem rōne petebat ipſas a quibuſdam aliis monachis ſui archi-
diaconatus.¶[Quia vero]ii.pars.[Eundem archidiaconum]Pa
riſiē.[Similis pœnæ].i.fere.hoc iō, quia forſan vni obiiciebatur
præſcriptio,alij exemptio.ſed do.N.ſcripſit hic ſic:bene dixit be
ne: vix.n.omnino ſimilis inueniretur: eſt aūt hic iuſta cā ſuſpi-
tionis,& quando dicatur ſimilis, eſt boni iudicis arbitrio relin-
quendum,ſm̄ d.N.vt & no.in ſeq.gl.ver.ſi tamen.& ſeq.[Nimis
fauorabilis]ex prædicta cā,& iō ſuſpectus.ſi.j̃.vt li.non cont.ac
cedens.ii.eſt.n.timendū, ne affectus proprij negotij corrumpat
iudicē:ſic habens conſimilem cām repellitur a teſtimonio,j̃.de
teſt.perſonas.ſic & infectus eodem vitio,j̃.de teſti.veniens.j.xv.
q.iij.nemini.iiii.q.iii.ver.item liberi teſtes.ſic & ab exceptione,
j̃.de exceptio.cum eccleſiaſticæ. §.vnico. Sed contra,lxxix.di.ſi
quis Papa ſuperſtite.vj.q.j.ſi quis cum militibus. Sol.illa ſpetia-
lia ſunt in odium criminis ſimoniæ & læſæ maieſtatis. Item cō
tra,j̃.de teſti. quoniam. ſed illud in cauſa denuntiationis obti-
net.dic,vt ibi no.Alij tamen ſcripſerunt, ꝙ licet hæc cauſa ſuf-
ficiat quo ad illum iudicem ſubrogandum,vt j̃.§. fi.non tamē
quo ad recuſandū,ſed cōtra mētē iſtius verbi & illius c.3.q.5.qa
ſuſpecti.

ſuſpecti.& contra veritatem ſcripſerunt,ſi tn̄ ſimilitudinem hāc
ad alia velis trahere,erit hoc boni viri in arbitrum electi arbitrio
dirimendum,ſ̃.de offi.delega.ſuſpicionis.nā & hoc fateor, ꝙ ni-
a mis poſſet extendi hæc ſimilitudo, [a] nec enim debet pro nihilo
1 proceſſus iudicis impediri,ff.de offic.deleg.ſuper quæſtionum.§.
intentionis.¶[Nos te fili.]iii.pars.[Loco illius]intelligas, ꝙ vtra-
que pars præſens erat,vel hoc notum erat papæ,& modicum prę
iudicium partibus parabatur,ſm̄ d.n.Tu dic,vt ſ̃.& j̃.no.[Subro
gantes.]ne propter recuſationē propoſitam cōtingat negocium
plus debito prorogari.ſi.ſ̃.de offic.delega.cauſam quæ. ii. alias fit
2 ſubrogatio,†quia iudex neceſſarius eſt in teſtem,j̃.de teſt.dilecto.
3 poteſt ēt†& ſola voluntate fieri,vel etiam penitus facta commiſ
ſio reuocari,ff.de iudi.iudicium ſoluitur. ſed non docet, quia ex
quo iudex cepit vti iuriſdictione, hoc fiat nunquam poſtea ſine
cauſa,ar.ff.de arbi.litigatores.j̃. de ſent. excom.ad hæc cum inter
parochianos. ff.de vac.mu.prætor.ſ̃.de reſcrip. ex tenore. in fi. &
hic in verſi.ſequen.& de hoc no.plenius in ſumma,ſ̃.de offic. de
leg.§.quæ delegari.ver.ſed nunquid poteſt reuocare commiſſio-
nem.[Non obſtantibus]Hic innuit,ꝙ non valuiſſet ſubrogatio,
niſi & de literis fuiſſet facta mentio,quaſi innuat ꝙ non eſt veri-
ſimile,ꝙ ſubrogatio de facili fiat.quod cōtra id eſt, quod hic fuit
notatum.& ex hoc etiam no.ꝙ ſecundum reſcriptum non va-
let,niſi & de primo fecerit mentionem,vt ſ̃.de reſcrip. cæterum.
Quod dic,vt ibi no.& j̃.c.j.& c. ex tenore.& c.cum contingat.

ADDITIO.

a ¶Similitudo.Adde,an omnis ſimilitudo ſufficiat,pulchre per d. Ab. poſt gl.j.hic,cui An.Sic. addit Areti. conſ xxxvj.

SVMMARIVM.

1 *Omnes illi,quos res tangit,citandi ſunt.*
2 *Cauſę cognitio non poteſt expediri,niſi iudice pro tribunali ſedente.*
3 *Conſpiratio grauiſsimum crimen eſt, & meretur Depoſitionem.*
4 *Cognoſcendum,eſt ſemper de exceptionibus primo.*
5 *Inquiſitio ſine fama non eſt facienda.*
6 *Probatio vnius non ſufficit ad intentionem imponenti conſequendam.*

CAP. IX.

EXhibita. [Electionis ſuæ]ꝓcuratores (qđ eſt
j. [H.archidiaconi.] &c. [Suorū]. ſ.
dicti R.Verdunen.electi.[Literas]quas dicti procura
tores impetrauerūt.[Inter alia.]ver. [Vt vocatis] &c.
1 hoc regulare eſt,ꝙ†oēs illi,quos res tangit, ex quo literā genera-
lis eſt,citandi ſunt & vocandi,vt hic,& ſ̃.de maio.& obe.c. fin. ff.
de mino.in cauſæ.j.§.cauſā.ff.de adop.nam diuus.ff.de aqua plu.
arcen.in concedendo.C.de auc.præſtan.l.fi.quia quod oēs tangit
&c.quod dic,vt no.ſ̃.de temp.ordi.ſi archiepiſcopus [Contingē-
tibus.] Puta de meritis electi,& numero ac ſtudijs eligētium, de
zelo,de forma electionis,& an aliquid interceſſerit ſymoniace,
ſ̃.de elec.c.iii.& c.ſuper eo.& c.per inquiſitionem.& c.ſcriptum.
§.j.& c.quia propter.c.in Geneſi.& c.ſi alicuius.j̃. de exce. deniq;.
in fi. [Inquirerent veritatem.& j̃.] Hoc verbum poſuit iudices in
deuio,& eos errare fecit,nam pp hoc crediderunt,ꝙ lite non cō-
teſtata poſſunt procedere,argu.j̃.vt lite non conte.qm̄.§. ſunt &
alij. ſed hoc verbum ad quemlibet iudicem pertinet,vt C.e. iudi-
ces.xxx.q.v.iudicantem.ſ̃.eo.dilecti.& non attenderunt mētem
clauſulæ præcedentis,& vocatis &c.per quam patet, ꝙ nō in mo
dum inquiſitionis,ſed commiſſionis negocium emanauit, vt j̃.
§.fi.qn̄cunq; enim dicitur ſuper propoſitis & alijs negocium cō
2 tingentibus veritatem inquiras, cauſæ †cognitionem ſapit,quę
non niſi ſedente iudice pro tribunali expediri poteſt,ff.de off.pro
cōſu. nec quicquā.§.vbi decretum.ij.q.iii. §.notandum.& §.abo
litio. Vel qn̄ dr̄,ſi tibi conſtiterit.j̃.de fo.comp. conqueſtus. Vel il
licito detētore amoto,j̃.de rerum permu.cum vniuerſorum. in
fi.vel ſi ita eſt,ſ̃.de reſcriptis,olim.§.fi.vel aliud ſimile dicitur qđ-
3 cunque ſit illud.¶ Cum autē.]ii.pars.[Conſpirationem]†qđ gra
uiſſimum crimen eſt,& mereτur depoſitionem,xi.q.i.coniuratio
num.& c. conſpirationum. vnde & hæc exceptio locum habet,
ēt ſi de crimine excepto agatur,vt j̃.de ſymon.licet Hely.& c.per
tuas.& j̃.de ſen.& re iu.cum I.& A.& tales repelluntur a denun-
ciatione,j̃.de accu.cum oporteat.ſ̃.e.nouit.§.fin.ſm̄ B.quod dic,
vt ibi no.In caſu tn̄ licita vr̄ conſpiratio,quando.ſ.clerici inter ſe
ſtatuunt,ꝙ teneant ſe ſimul,nec permittant prælatum delapida-
re,vel excōicatum non admittant,xvj.q.vij.ſane Theſſalonicen̄.
& argu.lxxix.diſtin,c.ij.& xxij.q.iiij.ſi ad pactum. Cauendum eſt
tamen,ne ſub hoc prætextu conſpiratio nutriatur. [Excōicatio-
nem]quæ repellebat agentes,& in qualibet parte iudicij opponi
poteſt,vt legitur & no.j̃.de exce.exceptionem j̃.de hæret.excōica
mus.i.§.credentes,Si tamen electus peteret ſe confirmari,non re
pelleretur ab excipiendo,vt patet j̃.de excep.dilecti.dilectæ,ſignifi
cauerunt.venerabilem.[Offerens.]de hoc dic, vt no.j̃.de app.in-
terpoſita,[Præfati iudices.]ver.[Nolentes]&c.vt j̃.verſ.nolentes,
& duobus ſequētibus vſq; ibi,negocio ꝯteſtata. [Interlocuti fue-
runt]&c.& male,quia iudices fuerunt & inquiſitores,& qa iſtæ ex-
ceptiones an̄ ingreſſum negocij ꝓponēdæ fuerāt & probādæ, vt
puta q̃ ſunt declinatoriæ vel perēptoriæ fori,ad hoc.n.proponun
tur,vt qa aduerſari⁹ ꝯſpirator ē,vel excōicatus, a foro repellatur
arg.C.de exc.l.fi.dilatoria aūt ſolonis an̄ litē ꝯteſtatā ꝓponitur,&
poſtea ꝓbatur,C.de ꝓb.exceptionē.& de hoc no.ibi,& C. de exc.
ſi quidē.ſm̄ d.n.& j̃.de re iu. inter monaſteriū.[Inqrerēt].i.inqre
re deberēt ex offō ſuo.& dixerūt eſſe admittēdas ꝓbatiōes electi,
& male,qa de exceptionibus oppoſitis prius vidēdū erat,j̃.de acc.
cū oporteat.[Nolētes]ver.[Nō iudices]Ex hoc vr̄, ꝙ ſi qs ꝓcedit
inqrēdo pōt ſimul cognoſcere de principali,& de exceptionib⁹,
ſed hoc n̄ eſt verū,qa ſiue ꝓponatur exceptio ꝯ id, de quo fit inq
ſitio,ſm̄ qđ loquitur j̃.de pur.can.c.cū dilectus.ſiue excipiatur ꝯ
ꝑſonā iudicis īquirētis,ſiue ꝯ pſonā ꝓſequētis īquiſitionē.j̃.de ac.
4 veniēs.& c.cū oporteat,†ſemp tn̄ prīo cognoſcēdū eſt đ exceptio
nibus,C.de exc.ſi quidē.qn tn̄ iudex ex ꝓprio offō ꝓcedit, vel mi
niſtrū inqſitionis ꝯſtituit,tūc ēt ſi ꝯ ipſum miniſtrū ꝓponatur ex
ceptio,tn̄ ex offō ſuo ꝓcedat illo miniſtro remoto,& ſic intellige
qđ hic dicit,q̃uis hi iudices crederēt eſſe de iure,ꝙ ſi eſſent inqſito
res,liceret eis ꝓcedere ſimul ſup exceptionibus in principali, qđ
tn̄ nō eſt verū ſm̄ d.n.[Sed inquiſitores]ex offō dati.Sed errabāt,
5 qa nihil dicebatur in reſcripto de fama,ſine†qua nō eſt inqſitio
facięda,j̃.de acc.qualiter.ij.nec dicebatur,ꝙ ad locū accederet.qđ
& ī inqſitione ꝯſueuit apponi,ij.q.j.Deus oīpotēs.j̃.de ſymo.licet
Hely.ſ̃.đ reſcriptis.cū dilecta.[Sed ꝑuertēdo.]ver. vn̄ ꝓceſſus ipſo
iure irritus fuit,ij.q.vi.§.diffinitiua.& qa ꝯ formā mādati hoc fe-
cerūt,ſ̃.de reſcri.cū dilecta.§.fi.ſ̃.de of.dele.prudētiā.rn̄.j.ī fi.Et qa
ꝯ intentionē delegātis ꝓceſſerūt,vt j̃.de ꝓb.c.fi [Per ſe inqrere].ſ.
ex offō ſuo,& an̄ li.ꝯteſt.vt ſeqtur.[Et ꝓcedētes.]ver. [Negocio]
.ſ.principali.]qđ fieri nō debuit,j̃.vt lite n̄ ꝯte.ꝑ totū.tūc.n. demū
ī electione ꝓceditur lite nō ꝯte.cū pars eſt contumax,alias ſecus,j̃.
vt lite n̄ ꝯteſ.qm̄.§.porro.imo(& qđ plus ē)ſi excipiatur ꝯ electū,
faciēda eſt litis ꝯteſtatio ſup exceptionib⁹,aliter n̄ tenet qđ agit,
ſ̃.de ele.dudū.ij.§.licet aūt. Alij dnt,& forte nō male,ꝙ ibi n̄ fuit
facta litis ꝯteſtatio ſup exceptionib⁹,ſed ſup principali,ſm̄ d.n.qđ
dic,vt ibi no.[Quare ꝑnominat⁹.]ver.& dic quare.ſ.qa ſic īterlo-
cuti fuerūt,iō ꝑnominatus elect⁹ &c.[Appellauit.]Sed hoc qua
a re fecit,cū ꝓceſſus eēt irritus ipſo iure,[a] vt no.ſ̃.eo.ver.ſed ꝑuerten
do?Rn̄.vt ꝓceſſū iudicū īpediret,q̃ als ꝓceſſiſſent,& de facto gra-
uare ipm̄ multipl'r potuiſſēt.ſi.j̃.vt lite nō ꝯteſtata.accedēs.j. §. fi.
ff.rē ra.ha.l.iii.§.falſus.¶[Quia vero.]iij.pars.[Delegatū.] vt no. ſ̃.
e.rn̄.j.in fi.[Grauaminibus.]Puta,qa n̄ admiſerūt dictas exceptio
nes de ꝯſpiratione & excōicatione,& qa teſtes lite nō ꝯte.recepe-
rūt.[Vel aliquo ipſorū.]ſaltē altero.patet igitur,ꝙ ſi plura graua-
mina exprimātur,& qđ licet ꝑ ſe ſufficit, ꝓbato vno apparet ap-
pſone eſſe legitimā,vt hic,& j̃.de ap.ſignificauit.j̃.de ꝓb.cū iā du
dū.ſ̃.de reſcr.iter cæteras.& c.ex parte.& hoc iō hic,qa plura ꝯco-
pulata eudē effectū hēnt,& vnū tantū reſpiciūt.cęterū ſi plura ꝓ
ponātur in reſcripto diuerſos effectus habētia,& plura efficacia,
6 n̄ ſufficit†ꝓbatio vnius ad īpetrātis ītētionē plenius ꝯſequēdā. qđ
dic,vt legitur & no.ſ̃.de reſcr.olim.§.fi.[Appellatū]maxime,nā
ide fieret & ſi appellatū nō eſſet,ex quo obſeruatus nō ē ordo iu
diciari⁹,vt ſ̃.no.& ꝓbatur.j̃.de litis ꝯteſ.c.vnico. ad fi. Vel iō hoc
dicit,qa ſi forſan ſeruatus eēt ordo iudiciarius,& excōicatio eſſet
occulta,ex do.n.de exc.pia.li.vj.& iudices ſn̄iaſſēt, nec ſecuti fuiſ
ſet dicta ꝯſpiratorū,j̃.de re iu.cū I.& A.§. ſi vero.ver. vel ēt ſi ali-
qua teneret eorū ſn̄ia,niſi applō ꝓbaretur facta j̃.x.dies a tpe īter
locutoriæ ꝯnumerādos,ſ̃.de ele.cū dilecti.§.fi.j̃.de teſti.ſignifica-
uerūt.[Reuocato ī irritū]ver.[Quicqd]&c.i.oī eo ꝙ &c.als reuo
cātes ī irritū,qcqd &c.& e planior lr̄a.& no.ꝙ hic ē clauſula,q̃ in
multis alijs decretalibus deficit,vt patet ſ̃. de reſcrip. ſignificante.
Rodulfus.ſignificauit.j̃.de except. dilecti.habetur autem eadem
clauſula in eo.tit.dilectæ.in fi.

ADDITIO.

a ¶Irritus ipſo iure.Adde,ꝙ dom.Car.dicit hic proceſſum non fuiſſe nullum,vt hic refert Fely.nam ſecundum domi.Car.præpoſteratio ordinis, de qua hic,non eſt de ſubſtantia. Felyn. tamen poſt Imol.dicit hic in v. colum.verſicu.quæritur hic, quòd proceſſus erat omnino nullus ex defectu conteſtationis, quare ergo ponderetur appellatio, vide ibi per eum.

SVMMARIVM.

1 *Cauſæ ciuiles,litę conteſtata,ultra triennium non prorogantur.*
2 *Criminales cauſæ vltra biennium non prorogantur.*
3 *Cauſis in quibus ciuiles & criminales cauſæ reſtringuntur.*

CAP XX.

VEnerabilis. De eo loquitur,j̃.de teſt.co.c.fi.
Ad euidentiam autē huius de
1 cre.notabis † ꝙ ſm̄ leges cauſæ ciuiles lite conteſta.
vltra triennium non prorogantur,vt C.e.ti.properan
2 dum†criminales vero vltra biennium,vt C.vt intra certa tp̄a cri
min.quæſt.j̃.tres menſes terminē.l.fin.quæ & inter clericos ſunt
terminandæ,in Auth.vt clerici apud propri.ep.§.ſi tamen,col.vj.
3 ſunt†& quidam alij caſus,in quibus cauſæ criminales reſtringū-

tur,

tur,C.vt omnes tam ciuil.quam milit.iudi.l.vnica.§.fin.& C.de
naufra.l.de ſubmerſis nauibus.li.xj.& C.de dolo.l.fin.ſunt etiam
quædam ciuiles,quæ reſtringuntur,vt C.de decu.l.generali.lib.
xj.C.de ædifi.priua.l.fi.in Auth.de man.prin.§.ſit tibi.colla.iij.ff.
de dam.infec.l.j.ſunt enim quædam,quorum mora periculū ad
ſe trahit,vt ibi,& s̃.de elec.cum inter vniuerſas.j̃.vt lite non con-
teſt.quoniam frequenter.j̃.c.j.[Deciſio]Ex hoc apparet,ꝙ lis cō
teſt.erat.aliquādo nō deciſio,ſed incæptio litis prorogata potius
diceretur,arg.s̃.c.proxi.j̃.de litis conte.c.vnico.ff.eo.tit.vbi cęptū.
[Per ſubterfugia.]pōt dici,ꝙ hæc eſt cauſa,quare non obſtat lap
ſus triennij,vt ſic diſtinguatur,vtrum per partes ſteterit,vel ꝑ ma
liciam aduocatorum,quo minus fuerit lis deciſa cliētulo in ma-
chinatione conſentiente,& ſic poteſt hoc intelligi,ar.C.de temp.
reſt.in integ.petendę.vel non conſentiente,& ſic poteſt intelligi
lex,properandum.§.illo proculdubio.Alij dicunt,ꝙ hic nō erat
lis conteſtata,& ſic non corrigitur lex,quæ ſequitur,poſt litē cō-
teſta.Goſ.dixit ꝙ hic loquitur,qn̄ agitur de cauſa eccleſiæ,quæ
ſimilis eſt fiſcali,arg.j.di.ius publicum.multo fauorabilior,C.de
ſacroſ.ecc.l.fi.cum ergo in lege excipiatur lis,quæ ad ius fiſcale ꝑ
tinet,vel publicas reſpicit functiones,vt C.eo.properādum.poſt
prin.multo fortius & cauſa eccleſię intelligitur eſſe excepta.Sed
a non placent hæ ſolutiones,& dicas,[a] ꝙ lex illa,properandum.
in foro eccleſiaſtico nullo modo locum habet,& ſi queras rōnē
diuerſitatis,quare ſcilicet in foro ciuili nō prorogatur lis,ex quo
incępta eſt vltra triēnium,ſed debet perire inſtantia,vt in d.l.pro
perandū.& aliud in foro eccleſiaſtico,vbi non perit,vt hic.rn̄ſio
patēs eſt,ꝙ cū ſm l.ante diffinitiuā ſn̄iam appellari nō poſſit,ne
mo inuito iudice pōt cām vltra triēnium prorogare,vt dicit lex,
properandum.reſpon.j.verum cum ſm Cano.poſſit a qualibet
interlocutoria,& a quolibet grauamine appellari,& cauſa dura-
re per annū,& qn̄q; per biēnium,j̃.de ap,cum ſit Romana.vides,
ꝙ ipſa vi ſicut inuito iudice appellatur,ita & ipō inuito per con-
ſequens prorogatur.probatur hæc appellationū vtriuſq; fori di-
uerſitas,j̃.de app.ſuper eo,ij.& longe quod no.j̃.de prob.c.fi. ¶[Di
cti ceruienſes].ij.pars.[Inſtantiā.]q̄libet ſm l.pereat,nō tn̄ geſta
per manum publicam & auctoritatem iudicis in publicā formā
redacta,C.de re iud.geſta.in Auth.vt frat.filij.§.illud,col.ix.ſm
Goſ.[Perijſſe.]ergo lis erat conteſt.alioquin allegatio nulla eſſet
[Sub tuo examine.]O magiſter T.cui loquitur papa.[Et j̃.] hoc
eſt quod quæſiuit magiſter T.vtrum ſtandum eſſet allegationi,
vel potius dicendum,ꝙ non habet locum hæc exceptio in foro
eccleſiaſtico,& reſpondetur,ꝙ non eſt admittenda,vt ſequitur.
¶[Mandamus].iij.pars.[Exceptione huiuſmodi non obſtante]
quæ in foro eccleſiaſtico locum habere non poteſt,vt no.s̃.eod.
reſpon.j.quicquid alij notent.[In negocio ipſo.] incipiendo a ca
pite,ſi verū eſt ꝙ lapſum eſt triennium,& in hoc.n.errabant Cer
uienſes,quia licet per lapſum trienni inſtantia iudicij perijſſet.nō
tn̄ perierat iuriſdictio,quæ perpetuata eſt,C.de iudi.properandū,
& C.de conſti.pec.l.ij.C.de præſcript.xxx.an.l.fi.ſm d.n.Tu vero
dic,vt s̃.& j̃.no.[Procedas]non intelligitur hoc,ꝙ procedat ſup
lite de nouo conteſtanda,immo ſuper iam cōteſtata,vt bene in-
nuit mens iſtius §.de illo vero nemini dubium eſt,ꝙ ſi papa re-
ſpondiſſet exceptionem locum habere,poſſet tamen lis nihilo-
minus conteſtari,quia reſcriptum perpetuum erat,C.de diuer.re
ſcrip.falſo,& ſic ſemper vſque ad xxx.ann.C.de conſti.pecun.l.ij.
C.de præſcrip.xxx.anno.l.fina.& per hoc patet,ꝙ procedens gloſ.
modicam continet rationem.

ADDITIO.

b ¶Dicas.Adde pro hac lectura gl.in c.fi.j̃.de do.& contu.& Spe.ti.de de-
leg.§.reſtat.verſi.item ꝙ inſtantia.& uer.ſed nunquid omnia.Et omnino
do.Ab.hic,qui recitat quinque lecturas,& quamlibet declarat.

SVMMARIVM.

1 *Proprietas cum poſſeſſione nil commune habet.*
2 *Spoliatus debet ante eius reſponſionem reſtitui.*
3 *Teſtator vindemiarum,& meſſium quis reſpondere non tenetur.*
4 *Ferijs in honorem Dei inductis renunciari non poteſt.*
5 *Qualitas facti accidentis nos docet.*
6 *Aliqua celeritate deſideratur in quibus mora periculoſa eſt.*
7 *Poteſtaria per annum finitur.*
8 *Procurator in perpetnum conſtitui poteſt.*
9 *Ciuitas eſt vniuerſitas approbata.*
10 *Statuta ciuitatis perpetuo ſunt ſeruanda.*
11 *Quilibet priuatus poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius.*
12 *Exercitus imperatorem facit.*
13 *Leges de officijs loquentes ipſa temporalia eſſe volunt.*
14 *Honores,dignitates & munera temporalia eſſe debent,nec in eandem perſonā continuantur.*
15 *Spirans,& deſiderans promoueri incidit in l.Iul amb.*
16 *Mors omnia ſoluit.*

CAP. XXI.

SIgnificauerunt nobis.[Florenia poteſtas]
a poſſumus ergo dicere hæc poteſtas,[a] ſed & dicimus
hic poteſtas,j̃.de homicidijs,tua nos.§.ad vltimum.
[Vel quaſi]iſtud correctiue ponitur,incorporalia em̄ non poſſi-
dentur,ſed quaſi,vt ff.de acqui.rerum do.ſeruus qui.§.incorpo-
rales.& no.s̃.de elect.querelam,§.penul.& j̃.ti.i.conquæſtus.[Re
ctorem.]i.poteſtatem ſecularē.[Dicebāt] ſ.abbas & conuentus,
qui iā elegerant.vel forſan lata iſta ſn̄ia elegerūt,ſed cōitas nō ad
mittebat electū,& ſic videbat̄ turbari quaſi poſſeſſio monacho
rū.ſi.s̃.de elec.cū eccleſia vulterana.s̃.de reſt.in inte.c.ij.[Diffini-
tiuam ſn̄iam.]& hoc bene fieri potuit,cum non de ſpūali ſed de
temporali iuriſdictione ageretur,& abbas & conuentus acto-
res eſſent,quare tenebātur ſequi forum reorum,vt j̃.ti.i.cum ſit
generale.¶[Sed poſt modum] ij.pars.[Poteſtas ipſa.] ſi.s̃.de offi.
dele.c.j.s̃.de renū.ex trāſmiſſa.[Coegit] & ſic vel non valuit rn̄-
ſio,vel ſaltem monachi reſtituendi fuerunt,s̃.quod met⁹ cau.ab
bas.& ca.ad audientiam.vbi de hoc,& ideo ſuper hoc eis prouide
tur,j̃.eo.ver.vnde vobis.[Super proprietate.] ſed videbatur,ꝙ iſti
monachi tenentur reſpondere coram eodem iudice,qui de poſ-
ſeſſione cognouerat,arg.j̃.de cauſa poſ.& proprie.c.j.& C.de iud.
nulli.cuius em̄ in agendo obſeruant iudicium &c.C.de ſentent.
& interlocu.cum Papinianus.& auth.& conſequenter.iij.q.viij.
cuius in agendo,j̃.de mu.pe.c.j.& ij.Solu.illa iura locum habent,
qn̄ vtraque pars eſt eiuſdem fori,vel quādo vnus vult impetrare
vnum delegatum ſuper poſſeſſione,& alium ſuper proprietate,
vel quando ſunt diuerſi fori,& ſtatim facta cōuentione ſuper poſ
b ſeſſione fit reconuentio ſuper proprietate.[b]porro vbi diuerſi fori
ſunt expedita cauſa poſſeſſionis in foro rei,nō tenetur ibidem is
1 qui obtinuit,& alterius fori eſt reſpōdere,& ſic loquitur hic,†ni-
hil em̄ habent commune proprietas & poſſeſſio,ff.de acqui.poſ.
naturaliter.§.nihil.ſed & ſi monachi agebāt iudicio reſtitutorio,
non erat locus etiam ſtatim recōuentioni ſuper proprietate,vt le
gitur & no.de ord.cog.cum dilectus.& c.ſuper ſpoliatione.hic ta
men non videbantur agere monachi de ſpoliatione,vt patet s̃.
rn̄.j.ibi,quod ad ſe pertinere dicebant.No.nō dicunt ſe ſpoliatos,
ſed ꝙ ad ipſos pertinet.Adhuc tamen oppone,iſtud caſtrum de-
bet eſſe de feudo cōmunitatis Florentinæ.ergo in hoc & mona-
chi & communitas caſtri eiuſdem fori erāt,j̃.ti.i.ex tranſmiſſa.
& c.verum.Reſpō.licet ponamus,ꝙ caſtrum ſit feudale,electio
tamen non eſt feudalis.Vel dic,in ſequen.interlineali.[Reſpon-
dere.]ſubaudi,antequam electus per ipſos monachos eſſet admiſ
ſus per cōitatē caſtri,& in hoc grauabātur monachi,vn̄ ad ſedē
apl̄icā appellarūt,& papa ɔmiſit negociū,vt ī ſeq.ver.& ſic oīno
plana remanet decretalis.tamen verba hæc ꝑcedentia in ſeculari
iudicio omnino innuunt,ꝙ non eſſet huiuſmodi quæſtio feu-
dalis,nec enim ſequitur,ꝙ quicquid eſt infra iuriſdictionem ali
cuius,de feudo ſuo ſit,alias locum allodium non haberet,licet
hodie ex quadam violentia & vſurpatione alio modo vtantur
quaſi vbique communiter domini temporales.[Vnde vobis.]
ver.[Iniunximus.]delata ad nos quæſtione per ſimplicem quere
lam monachorum ſecundum vnum intellectum.vel per appel
lationem ſecundum alium.[Cogeretis.] Non obſtante reſpon-
ſione per coactionem facta.[Communitatem eandem].ſ.caſtri
de Signa.[Admittere.]& ſic reuocatur grauamē,quod poteſtas
intulerat,vt no.s̃.ſuper verbo,reſpondere.[Audituri.] Ex hoc vi-
detur,ꝙ per appellationem fuit cauſa delata.hæc enim forma
quando cauſa appellationis committitur,conſueuit apponi,vt
ſ.probato grauamine in alijs poſtea procedatur,vt patet s̃.eo.ex-
hibita,in fine.& j̃.de appella.vt debitus.§.fi.& c.ex parte M.in fi.
[Poſtea.]Nō ergo ante,& ex hoc patet,ꝙ poteſtas inique ꝓceſſe-
rat ɔ̄ monachos,vt s̃.no.vnum tamē no.ꝙ ſiue ab initio mona-
ſterium egit interdicto vnde vi,& adhuc ſpoliatum manet,ſiue
a principio egit interdicto vti poſſidetis,& poſt ſententiam ſpo-
liatum fuit de nouo,quia negauerunt electum ab eis admittere
in rectorem,ſemper in vtroque caſu legitima eſt hæc exceptio
2 † non reſpondebo de proprietate,niſi prius fuero reſtitutus,ar.j̃.
de ordi.cogni cum dilectus.Idem etiam eſſet,& ſi petitorio egiſ
ſet,argumen.j̃.de appellatio conſtitutis.ij.§.fina.ſecundum d.n.
¶[Verum.] iij.pars,[Pars altera.] ſcilicet communitatis de Si-
3 gna.[Propter vindemias]tempore† etiam vindemiarum & meſ
ſium non cogitur quis reſpondere,neque tenet proceſſus con-
tra abſentem habitus,niſi renunciatum eſſet a partibus,ff.de fe-
rijs l.j.& l.ſi feriatis.Sunt tamen caſus,qui celeritatem deſiderāt,
& ideo ferijs iſtis tractari poſſunt etiam inuitis partibus,vt ff.de fe
riis.l.ii.inter quos & iſte caſus inuenitur,ſcilicet quando cā talis
eſt,ꝙ tp̄e eſt peritura,vt ff.de ferijs.l.iii.reſpon.j.& talis eſt hæc,cū
enim rector annalis ſit,cū lapſu anni labitur,& ius electi,& hoc
4 eſt quod tangitur j̃.in ver.ſeq.Alijs† autem ferijs,quæ in honorē
Dei ſtatutæ ſunt,renunciari nō poteſt.quod dic,vt legitur & no.
j̃.de fer.c.fi.vr̄ tamen,ꝙ libellus omni die offerri poſſit,ff.de adul.
miles.§.ſexaginta.qđ dic,vt no.j̃.de dila.c.ij.[Reſpondente.] ver-
ſic.[Regiminis electi.] in quo caſu dicitur ius non obſtantibus
ferijs contradictis,vt ff.de fe.l.j.§.fi.& l.ij.& iij.reſpon.j.ff.de appel.
non recipi.l.fi.& idem intelligas,vbicunque cauſa,de qua agitur,
cum tempore labitur,ne iudicialis inſtantia fruſtratorie euane-
ſcat,ar.s̃.de offic.dele.conſuluit.§.ne vero.& arg.ff.de arbi.ſi feria
tis.ſuper quo cum multis & diuerſi caſus poſſint accidere,nō eſt
5 opus exemplo ſpāli,† quia facti accidentis qualitas te docebit.ad
hoc C.de tranſa.interpoſitas.j̃.de dona.apoſtolicæ.§.j.verſi.quod
6 quidem ſunt enim aliqua† quæ celeritatem deſiderāt,ff.de dam.
infec.l.j.& in quibus mora periculoſa eſt,vt no.s̃.c.proxi.in prin.
quid enim ſi magiſter conducit ſcholas,& alius poſtea conducit
alias iuxta ſuas,& voce ſonante adinuicem confunduntur,ita ꝙ
lectio impeditur.primus depellet vltimum.C.de ſtudijs liberali-
bus vrbis Romæ & Conſtantinopo.l.vnica.li.xj.& cauſa tractari
poterit his diebus,vt hic,& ex prędictis colligitur euidenter.&
idem in ſimilibus s̃.de reſcrip.inter cęteras.& adde quod no.j̃.c.
7 ſuper verbo hoc.[Elæbatur]†quia per annum finitur poteſtaria,
ſiue rectoria,ff.de fe.pridie.Hic autē quæro,an aliqua ciuitas poſ-
ſit ſibi aliquem eligere in perpetuum poteſtatem.i.quoad viuet.
Et videtur ꝙ ſic,quia poteſtas quaſi ꝓcurator ſiue adminiſtrator
8 vniuerſitatis vr̄,at†procurator in perpetuum poteſt conſtitui,vt
ff.de procura.l.iiij.ergo & poteſtas.& quia officia quandoque per
9 petua reperiuntur,C.de murilegulis.l.j.lib.xij.†& quia ciuitas eſt
vniuerſitas approbata,ff.ꝙ cuiuſque vniuerſi.l.i.& ius ſibi conſti-
10 tuit,vt Inſti.de iure na.§.ius ciuile.†ideo eius ſtatuta ꝑpetuo ſunt
ſeruanda,ff.de decre.ab.ord.fa.l.fi.& quia ſocietas perpetuo con-
11 trahitur,ff.pro ſocio.l.j.†& quia quilibet priuatus laycus,& liber
poteſt ſe ſubmittere iuriſdictioni alterius,ff.de iudi.l.j.& ij.& etiā
ſuperior inferioris,ff.de iuriſdi.om.iu.eſt receptum.multo fortius
& ciuitas poteſt ſibi perpetuum iudicem ſiue rectorem cōſtitue
re,vt & probatur ff.de orig.iur.l.ij.§.deinde,quia difficile.& §.eo
12 dem tempore & §.nouiſſime†licet exercitus imperatorem facit
xciij.di.legimus circa medium.& breuiter de iure communi eſt,
ꝙ quælibet cōgregatio ſibi perpetuum adminiſtratorem eligat
13 & rectorem,vt legitur & no.s̃.de elec.c.j.Sed contra † quia leges
loquentes de officijs ipſa temporalia eſſe volunt,C.de caſtren.&
miniſte.l.j.li.xij.C.de decanis.l.j.eo.lib,C.de menſoribus.l.vnica.
eo.lib.C.de domeſticis.l.lege pragmatica.C.de murilegulis.l.æter
nam.lib.xj.C.de conſul.l.penul.C.de fabricenſibus.l.ij.ff.de offic.
præfec.vr.l.vnica,ibi,ad tempus &c.& ff.de offi.proconſulis.me-
miniſſe.ff.de offi.præſi.ſi forte.ff.de orig.iur.l.ij.§.populo deinde
aucto.ff.de adul.ſi adulterium.§.fi.& l.ſi maritus.reſpo.j.ff.de iniu
rijs.nec magiſtratibus.§.pars literarum.& in ſupradicta l.ff.de fe-
rijs.pridie kalendas.& hic cum alijs multis ſimilibus.Solutio,ſe-
14 cūdum iura vetera digeſtorū,†honores dignitates,munera tem
poralia debent eſſe,ff.de mu.& ho.l.honor.§.de honoribus.adeo
ꝙ nec in eandem perſonam continuari debēt,vt ibi.fallit in ſub-
ſidium,vbi alij deſuut qui gerant,ff.de mu.& hono.vt gradatim
§.quotiens.Item in ſacerdotij dignitate,quę ſponte repeti poteſt,
ff.de mu.& hono.l.ſponte.& fuit regularis in huiuſmodi nego-
cijs,niſi lege aliud ſpecialiter caueretur,quinquennii vocatio ad
prædictos honores ad alios triennij,ad legationem biennij,C.de
mu.al.hon.non conti.l.ij.li.x.& quia per tantum tempus poterat
in officio detineri,C.de defen.ciui.l.in defenſoribus.ampliori
non,etiam ſi conſuetudo ciuitatis aut decurionū auctoritas,hoc
deſideraret,C.de ſuſcept.& archa.l.neminem.lib.x.Hodie vero ꝑ
biennium tantum in officio eſſe poteſt,& interpolato biēnio ite
rum poteſt aſſumi,ſi placet ciuitati,non aliter,in Auth.de defen.
15 ciui.§.fi.colla.iii.Aliter†ſpirans & deſideras promoueri incidit in
legem Iul.ambi.C.ad l.Iuli.ambi.l.vnica.Ratio eſt,ne ſi promo
ti rem publicam detinerent perpetuo occupatam,aſpere damna
rentur,& ne habeant occaſionem delinquendi,ff.de ori.iuriſ.l.ij.
§.deinde cum erarium.& in Auth.de defen.ciui.§.fi.Ideoq; vult
lex,ꝙ deponant officium,& rationem reddant.C.vt omnes tam
ciui.quam mili.iudi.l.vnica.vbi vero ciuitas ſiue locus eſt ſub do
minio alicuius,hoc ei minus licet ſine conſenſu illius,cui ſubeſt,
vt patet in eo quod legitur.& no.j̃.de exceſ.præ.dilecta.s̃.de offic.
archidia.ad hæc.§.fi.Hec in ſecularibus rectoribus & adminiſtra
toribus per electionem creādis locum habent,ſecus in aliis,qui
hæreditario iure ſuccedunt,vt s̃.eo.nouit,§.i.ver.vt illud dimitta
mus.& j̃.de voto.licet.Item ſecus ī imperatoribus,regibus,& du
cibus aliquibus,qui de antiqua & approbata conſuetudine perpe
tuo.i.quandiu vixerint eligūtur,quibus tn̄ nec in honoribus hæ
redes ſuccedunt.Exemplum in duce Venetorum,& ēt in impe-
ratore,vt s̃.de elec,venerabilem.§.fi.Item ſecus in rectoribus ec-
cleſiaſticis,qui perpetuo.i.quandiu viuunt conſtituuntur,etiam
ſi vicarij ſint plerunque,vt j̃.de fide inſtru.V.perpetuus vicarius,
s̃.de offic.vica.c.j.& fina.Vnde & tales quandiu bene viuunt re-
gunt eccleſias.nec de facili ceſſio admittitur,s̃.de renun.c.i.ſed ꝑ
16 mortem(quæ omnia ſoluit,in Auth.de nup.§.deinceps autem)
ſoluitur vinculum matrimonij carnalis,vt ibi,nec non & ſpiri-
tualis,vt s̃.de ele.ne pro defectu.[Mandamus]ver.[Hoc].ſ.exce-
ptione feriarū propoſita.Sed ɔ̄,C.de feri.omnes.ff.de fe.l.i.Solu
illa locum habent,qn̄ ſingulares perſonæ cōueniuntur,quæ gra
ue eſt ab ope ruſtico aduocare,hic vero loquitur,qn̄ vniuerſitas
ɔuenitur,q̄ ꝑ vnū ſyndicū litigat,ff.qđ cuiuſq; vniuer.l.i.vn̄ non
eſt tātū piculū,& iō feriæ locū n̄ hn̄t.vt hic dicit.Vel hoc iō eſt
a qa periculū eſt ī mora,[a]ſi terra ſit ſine regimine,ar.s̃.de ele.ne pro
defectu.Vel hoc iō eſt,qa de regiminis rei publicæ agitur,& in fe
rijs publicæ cāæ tractantur,C.de ferijs.publicas ſecundum d.n.
Vel dic,vt no.s̃.eo.§.ſuper verbo,vindemias.& ſuper verbo regi-
minis electi.[Procedatis]dilationibus omnibus quantum pote-
ritis amputatis,vt no.s̃.eo.qualiter.

ADDITIO.

a In mora.Propter periculum ergo morę proceditur dię feriata.Adde la
ta per Fel.hic in antepe.col.ver.propter periculum.

ADDITIONES.

a ¶Hac poteſtas Adde,quid in utroque genere ſignificet.Fel.hic in uer.no.
ex iſto tex.poſt Pau.de Ca.in l.eum qui.ff.de iuriſ.om.iu.
b ¶Proprietate.Adde Ro.ɔſ.330.& plene ꝑ d Ab.hic,i 4.co.uer.uenio ad gl.

¶De foro competenti. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Forum quid ſit & qualiter accipiatur.*
2 *Dięceſis territorium epiſcopi appellatur.*
3 *Forus dicitur locus in quo ius redditur.*
4 *Forum locus in quo nundinæ fiunt.*
5 *Forus locus in quo calcantur.vuæ.*
6 *Forus ſpacium in naui.*
7 *Foramen in naui per ꝙ remus emittitur.*
8 *Forulus burſa dicitur,ſiue ſcriptorium.*

1 FOrum [a]In neutro genere†ponitur ꝓ ter
a ritorio cuiuſlibet iudicis,infra
quod pt̄ ius reddere,& in facinoroſos aīaduer-
2 tere,ff.de ver.ſign.pupillus.§.territorium.†Vn-
de & tota dięceſis territorium epiſcopi appel
latur,xvi.q.vii.omnes baſilicæ.Extra quod im-
3 pune non paretur,ff.de iuriſd.om.iud.l.fi.†Di
cit ēt forus in maſculino locus,in quo ius redditur,j̃.de ver.ſigni.
4 forus.¶Scđo† dr̄ forū locus,in quo fiunt nundinæ.iude Ouidius.
Ad fora conueniunt,quis vnquam credet amori.
5 ¶Tertio dr̄ † forus locus,in quo calcātur vuæ,ſcilicet calcatoriū.
6 ¶Quarto† quædā ſpacia plana in nauibus,de quibus Virgilius.
Laxtque foros.
hoc eſt ſtabulatum in naui,& dr̄ a ferādo ex eo,ꝙ homines fert.
7 ¶Quinto foramen† in naui.per quod remus emittitur,a forādo
8 ſiue per forando,quia perforatur,vnde† & forulus dicitur burſa,ſi
ue ſcriptorium ex eo,ꝙ crebro fit perforatum ad pennas & cor-
nua imponenda,& iunge hæc in ſumma,eo.ti.§.i.

ADDITIO.

a Fori appellatione multa compræhenduntur Adde d.Abba.hic qui hæc
omnia reaſſumpſit poſt iſtum in rubri.

SVMMARIVM.

1 *Iuſtum eſt vt Iudex communiter eligatur.*

CAP. PRIMVM.

SI quis clericus.Vel laycus.[Clericū]ſec⁹
ſi ɔ laicū,qa tūc ſeqtur fo
rū ipſius,s̃.ti.j.c.fi.& j̃.e.cū ſit.niſi ɔſuetudo ɔ̄riū opere
tur,j̃.e.ſi cleric⁹ laicū.vel priuilegiū,vt s̃.ti.i.nouit.rn̄.
j.ver.nō.n.[Negociū.].i.cām,ſiue q̄ſtionē aliq̄,j̃.de ver.ſig.forus.
a [Nō deſerat.]ſic j̃.c.j.alioqn pęnā patitur,[a]xi.q.i.inolita.& c.pla-
cuit.ꝙ dic,vt no.j̃.e.ſi diligēti.[Sed apud ipm̄.]ver.ſ.ꝓpriū epm̄.
[Prius.]Hoc ideo dicit,quia per appellationem poſſet deuolui ad
metropolitanum,& in aliis caſibus,vt le.& no.s̃.de offi.ordi.pa-
ſtoralis.aliter aūt metropolitanus etiam non debet ſe intormitte
re,extra,d.n.e.ti.Romana rn̄.j.li.vj.[Actio.].i.petitio.quod dic,vt
no.s̃.ti.j.dilecti,& c.examinata.[Vel cum conſilio]ver.i.conſen-
ſu.nec enim in hoc caſu ſufficit conſilium,vt patet j̃.c.j.& extra,
d.n.eo.tit.Romana.& ſic ponitur hic improprie hoc verbum,vt
patet in eo quod le.& no.s̃.de arb.cum olim.[Alios]ex delegatio
ne,ſm d.n.dum tamen de licentia ipſius epi in alios iudices con
ſentiant partes,non tamen laycos,alioquin contra,j̃.eo.ſi diligē
ti.& c.ſignificaſti.s̃.de off.dele.cum te conſulente.[Vtraq; parte]
1 honeſtum † & iuſtum eſt hoc,vt iudex communiter eligatur,vt
hic,& ij.q.vj.placuit.Sed contra,s̃.de off.del.cum R.Sol.illud ob-
tinet,quando vna pars tantum præſens eſt in curia,vel non con
tradicit,alioquin fieret conuenientia iudicum,ſicut ſeruat curia,
ff.de iudi.obſeruandum.Vel dic,vt no.in d.c.cum R.Item con-
tra,xvj.q.j.iudices.vbi dr̄,ꝙ iudicem eligit accuſatus.Sol.illud lo-
cum antiquitus habuit in criminibus,& hodie non ſeruatur.

ADDITIO.

a ¶Pœnam patitur.Adde,ꝙ d.Abba.dicit hoc uerum eſſe.ſ.ꝙ puniatur pœ
na illorum cap inolita.& placuit.quando traheret eum ad iudicium ſe-
culare,quo caſu loquuntur prædi iura.ſed ſi traheret eum coram iudice
eccleſiaſtico,licet tunc ſit puniendus,non tamen ita grauiter,ſicut corā
ſeculari.remittit ad gl.no.& ad per eum no.in c.ſignificaſti.j̃.eo.

SVMMARIVM.

1 *Clericorum ſeruientes eodem priuilegio gaudent.*
2 *Clerici in quibus cauſis condemnandi ſunt.*
3 *Excommunicatio eſt pœna irrogantis iniuriam eccleſię.*
4 *Quis punitur.in eo quo deliquit.*

CAP. II.

Nullus. [Iudicum]. ſ.ſeculariū, vel ēt eccleſia-
ſticorū extraneorum, qui in ipſos iuriſ
dictionem non habent, ẜm d. n. [Aut clericū vllū.]
ēt ſi primam tonſuram habeat tantum, vt no. ſ. tit. j.
cum non ab homine. [Aut minores]. ſ. clerico, alias iuniores, id-
1 eſt ſcholares ſeu † clericorū ſeruientes, qui eodem priuilegio gau-
a dere debent, ar. xij. q. ij. eccleſiarum ſeruos. & ſ. de offi. archid. c. fi.
§. i. petijt, vbi de hoc, & j. c. cū cōtingat. vel minores vocat mona-
chos, & conuerſos, xciij. di. a ſubdyacono. j. de ſen. exc. parochia-
nos. & c. cū illorū. §. ſi vero clauſtralis. ver. ꝙ ſi clericū. [Sine ꝑmiſ
ſu.] maxime qa nec ꝑmiſſu epi dyoceſani hoc licet ſecularibns,
ſecundum. d. n, quod dic, vt leg. & no. j. de ſen. excom. vniuerſita-
tis. §. nobis. & in ſeq. gl. & j. eo. ſuper verbo, præſumar. [Pontificis]
.i. papæ, qui ſolus poteſt hoc concedere generaliter, vt no. ſ. de ar-
bi. contingit. vel. i. epi qui hoc poteſt concedere in caſibus, vt no.
j. de ſen. exc. vt famæ. §. laici. & ſ. titu. j. cum non ab homine. [Di-
ſtringere.]. ſ. clericos, nec etiam in vno loco inuitos detinere, j. de
ſen. exc. nup. [Condemnare.] ſcilicet iuniores. i. ſeruientes, nam
clericum ēt de permiſſu epi condemnare non poſſet, vt j. eod. ſi-
2 gnificaſti † Vel dic condemnare, ſcilicet clericos. i. ad condemnā-
dum coram epiſcopo inuitos ducere etiam depoſitos, ſ. ti. j. cum
non ab homine. [Præſumat]. q. d. niſi in caſibus a iure conceſſis,
tunc enim hoc non præſumunt, nec peccant, xxiij. q. iiij. qui pec-
cat. Primo in cauſa feudali, vt j. tit. j. verum & c. ex trāſmiſſa. Scđo
in reconuentione, iij. q. viij. cuius in agendo. & no. j. de mu. pe. c. j.
& ij. Tertio, quando eſt incorrigibilis, vel immiſcet ſe enormita-
tibus & crudelitatibus, ſecundum ea quæ no. j. de priuil. ex parte.
& de ſen. excom. perpēdimus. Quarto, quando inuocatur ab epiſ-
copo auxilium brachij ſecularis, vt hic, & ſ. de offi. ordi. c. j. Sed ca
ueat ep̄s, ꝙ non inuocet laicum ſecularem, quandiu poteſt per
clericos cōmode diſtringere ipſum, alioquin etiam idem ep̄s ex-
communicationis ſententiam non euadet, j. de ſen. exc. vniuerſi-
tatis. & c. vt famę. §. laici. Sūt & alij multi caſus notati in ſumma
de ſen. exc. §, quis poſſit excommunicare. ſub §. ſuper illo autem
canone. ¶ Qđ ſi fecerit]. ij. pars. [Cui iniuriam. [Fit ergo iniuria
illi eccleſiæ, cuius erat clericus, vt hic, & j. de penis. c. ij. vnde & ei
ſatisfieri oportet de īiuria, vt ibi, quamuis etiam clerico læſo fue-
rit ſatisfactum, j, de ſen. excom. cum deſideres. §. fi. [Dinoſcitur.]
vnde & communione eccleſiæ priuari debuit, vt ſequitur, quia
3 † hęc eſt pena iniuriam eccleſiæ irrogantis. xvij. q iij. ſicut antiqui
tus. nec ad ſupplicandum debet admitti, quæ ſacrilegium cōmit-
4 tere non expauit, vt e. q. frater & coepiſcopus xij. q. ij. de viro † vt &
ſic puniatur in eo, in quo deliquit. ſ. de offic. deleg. cum olim. ij. j.
de immu. eccl. c. fi. [Sequeſtratus.] ideſt a communione eccleſiæ
ſeparatus, ſiue diuiſus per ſenten̄tentiam ſi condemnauit etiam ſi
ne alia diſtrictione. ſic xxx. diſt. per totum. vel ipſo iure ſi diſtrin-
xerit, xvij. q. iiij. ſi quis ſuadente. [Emendet]. j. de verbo. ſignific. ex
parte. & c. cum olim.

ADDITIO.

a ¶ Debent. Quid autem de vxore clerici, an gaudeat priuilegio fori, vide
plene per domi. Abba. hic poſt Ioan. Anto. cui domi. Andre. Barba. addit
Pet. Ancha. conſil. cxcvij. Quid etiam iuris ſit de pœnitentibus & hære-
mitis, & rectoribus hoſpitalium, & iſtis fratribus iheſuatis, & de diſci-
plinatis, & ſimilibus, an gaudeant priuilegio fori, uide pulchre per eum
dem d. Abb. Pa. quando autem familia gaudeat priuilegio domini uide
per Bal. In l. j. C. de epiſ. & cler.

SVMMARIVM.

1 *Lis non eſt in nominibus.*
2 *Forum quis ratione rei ſortitur.*
3 *Agendum eſt ſemper in reali actione coram iudice ſub quo res ſita eſt*

CAP. III.

Sane. Pars, ſ. de arbit. c. j. [Cauſa.] realis, quando. ſ.
agitur de aliqua eccleſia inter ep̄os diuerſa-
rum prouinciarum, vt ſequentia innuunt. [Diuerſa-
rum] nam ſi eſſent eiuſdem prouinciæ, nulla eſſet du
1 bitatio. [Ille primas.]. i. archiepiſcopus, † non enim eſt vis in no-
minibus, vt patet ſ. de offic. ordi. duo ſimul. & no. ſ. de procur. pe-
titio. [Det.] ſi non poteſt, vel non vult cognoſcere per ſeipſum.
[In cuius ꝓuincia.] ſic patet, ꝙ ſub illo iudice debet agere actor,
2 ſub cuius iuriſdictione res litigioſa ſita eſt, & ſic ratione rei ſorti
tur quis forum, vt hic, & j. eo. c. fi. C. vbi in rem actio. exerci. debe.
actor. C. de prædi. mino. ſi prædium. C. de præſcri. lon. tem. l. fin. xj.
a q. j. experientiæ. ff. de cenſi. forma. §. ſi vices. Dixit Gof. [a] & ſupple-
uit ſic. Vel ille, in cuius prouincia reus domicilium habet, nam
coram vtroque conueniri poteſt, ſecundum Azo. C. vbi in rem
actio. l. fi. ſed certe facilie erat hoc iniungere, ſi ſic intellexiſſet, ar.
3 j. de decimis. ad audiētiam. Vnde videtur, ꝙ † in reali actione ſem
b per agendum eſt coram iudice, ſub quo res ſita eſt, [b] vt hic mani
feſte probatur, & ar. j. e. dilecti. rn̄. j. Dic tam̄en de hoc, vt no. ſ. de
reſcriptis. dilectus. ij. & j. e. dilecti. & c. fi. [Locus]. i. eccleſia, vel vn-
de perueniunt decimæ, de quibus forſan contentio eſt. verbi gr̄a,
Graſſeñ. & Foroiulieñ. epi contendunt de eccleſia Auinionenſi,
Aqueñ. archiepiſcopns dabit iudices & non ebreduneñ. & hoc
eſt verum, qū conſtat de limitibus, j. de decimis. qm̄. Quid ego ſi
non eſt certum de limitibus prouinciarum? Tunc vr̄, ꝙ vterque
archiep̄s debet iudices dare, ſiue ſimul hoc faciāt, ar. j. de ſent. exc.
cū illorū. §. ſi vero clauſtralis. & j. de deci. cū ſint hoīes. & c. ad apo
ſtolicæ. qa qđ oēs tangit, & c. vt no. ſ. de tē. or. ſi archiep̄s. Vel eſt re
curēdū ad papā, ar. ſ. de off. dele. c. ij. [Cōtenditur.] vel pn̄t eligi ar-
bitri de cōi conſenſu. ꝙ ſi hoc fiat, eligatur vnus aut tres, & ſic cō
tinuatur pars iſtius, ſ. de arbitris. c. j. Henri. Cardina. Hoſtien.

ADDITIONES.

a ¶ Dixit. Goffre. Adde, ꝙ eius opinio. ſequitur Inno. in c. dilectus filius. ſ. de
reſcrip. et Ioan. Calde. hic, et eſt communis opi. ſecundum d. Abb. de quo
per eum in c. fi. ſi eo.
b ¶ Sub quo res ſita eſt. An autem iudex ratione rei ſitę poſſit excommuni
care contumacem. dic, ut leg. et no. in c. Romana. §. contrahentes. eo. tit.
lib. 6. et in cle. paſtoralis. de re iudic. et plene examinat materiam do. Ab.
in ca. fi. j. eod.

SVMMARIVM.

1 *Delegatus ab ordinario, non poteſt ſententiam ſuam executioni mandare.*

CAP. IIII.

Si quis contra clericum. [Adeat.] vt & ſ. e.
c. j. [Qui.] ver. ſ. ep̄s clerici rei. [Vt ſuſpectus.] nec de
hoc refertur quęſtio, an ſit ſuſpectus, quia cā notoria
eſt. ſic j. vt lit. non conteſt. accedens. j. in quo caſu ep̄s dat executo
rem, i. delegatum, vt hic ſequitur. Alioquin ſi de hoc referretur
quæſtio, eſſet ad arbitros recurrendum, vt j. eod. licet. j. de appel.
c. tertio poſtulas. Sed contra, quia ex quo certum eſt, ꝙ ſuſpectus
eſt, omnino ſilet & ceſſat officium ſuum, j. de app. ſecundo requi
ris. Reſpon. Verum eſt quo ad hoc, vt in propria perſona cogno-
ſcat. Poteſt tn̄ hoc committere de recuſatoris aſſenſu, vel ad ſupe
riorem negociū referre, vt j. de ap. cū ſpeciali. ẜm Goffr. qđ dic, vt
ibi no. & j. e. licet. & de hoc no. j. e. ver. aut ſi actor. ſuper verbo, con
pellat, Aliud aūt eſt, qn̄ delegatus papæ eſt recuſatus, qa tunc co-
gnoſcunt arbitri, q̄ diffinierunt cām recuſationis, & de principa-
li, vt no. ſ. de off. dele. ſuſpicionis. [Recuſatus.] a reo, ẜm T. immo
ēt ab actore. [Executor]. i. delegatus, qui de tota cā cognoſcat, ẜm
d. n. neutri parti ſuſpectus. ſic ij. q. ij. placuit. xj. q. j. peruenit. Quid ſi
appelletur a tali? Non vr̄ appellandum ad ep̄m, cū ſit ſuſpectus,
nec ad metropolitanum omiſſo medio, j. de app. dilecti. appelle-
tur ergo ad papam. Vel dic, ꝙ appellari poteſt ad ep̄m, nō ꝙ ipſe
cognoſcat, ſed vt alij hoc cōmittat, ẜm B. Sed hoc eſt ꝯ Auth. vt
defunc. ſeu fune. eorum non iniuri. §. illud. col. v. Præterea ſi hoc
ſit verum, ſequitur alia abſurditas. Pone enim, ꝙ duobus hoc cō
miſit, & diuerſas ferant ſn̄ias, ſi ad ep̄m recurratur, poterit q̄ volue
rit comprobare, j. de re iudi. c. fi. & hoc abſurdiſſimum eſt, cū iu-
dex ſit ſuſpectus, iij. q. v. quia ſuſpecti. Poteſt tamen reſponſio da-
ri, ꝙ & tunc locus eſſet appellationi, ſed non ſufficit, quia & de er
rore poſſet iterum delegare, & ſic omnino remanet grauamen,
cum non liceat tertio appellare, j. de app. ſua. Sed & ſi dicamus, ꝙ
in hoc caſu ſit ad archiepiſcopum recurrēdum, nullus error eſt.
Nam ex quo ep̄s ſuſpectus eſt, deficit medium, quia nihil inter-
eſt, vtrum nullum medium ſit, vel tale, quod non poteſt vel poſ-
ſit negocium expedire, ar. ſ. de tranſla. ep. c. ij. §. ſed neque. tutius
tamen eſt, ꝙ ad papam appelletur, ij. q. vj. ad Romanam. & cap.
omnis oppreſſus. & j. eod. licet. & in eo quod leg. & no. extra, d. n.
de ſup. ne. præ. Romana. §. j. [Deputetur] Vel ſi ep̄s hoc maluerit,
partes ad ſuperiorem remittat, j. eo. licet, j. de appel. cum ſpeciali.
vel dic, vt ibi no. [Aut ſi actor.] ver. ſ. cui ep̄s totam cauſam dele-
gauit, ſecundum. d. n. vel dic, ſi actor. q. d. Non ſolum reus poteſt
recuſare iudicem, vt ſ. ſed etiam & actor. vt hic, quod & verū eſt.
Vel dic actor, ſ. idem, qui primo recuſauerat epiſcopum, poteſt re
cuſare & ab ipſo deputatum. [Refugerit.] ex cā legitima. Vel hoc
ideo dicit, quia ordinarius non poteſt hanc cauſam delegare, ni-
ſi de partium aſſenſu, & ſi nullo modo volunt conſentire. [Ab
ep̄o &c.] ſed & ipſe ep̄s hanc compulſionem non debet facere,
quia forſan prouocatus obeſſet, ſ. de offic. deleg. ſuſpicionis. [Cō-
pellat.] hoc videtur correctum per hoc quod legi. j. de app. cū ſpe
ciali. & j. eod. licet. vbi dicitur, ꝙ ſi iudex de recuſatoris conſenſu
non poteſt cauſam delegare, ipsam ad ſuperiorem remittat. Sol,
dic ꝙ illa l. cum ſpāli loquitur in delegato, hæc aūt in ordinario,
ẜm ll. aūt etiam delegatus iudicem debet dare, q de toto negocio
cognoſcat, C. de iud. cum ſpālis. ſecundum d. N. Tu dic, vt no. j. e,
licet. & de ap. ſcđo requiris. & c. cum ſpeciali. & ſ. de of. dele. ſuſpi
cionis. [Eligere] quibus & ep̄s debet vices ſuas committere, alias
contra, j. eo. ſignificaſti. Vel ſi maluerit, poteſt partes ad ſuperio-
rem remittere, j. de appella. cum ſpeciali. [A quibus.] verſi. ſ. iudi-
cibus electis a partibus. [Ipſius] ſcilicet proprij epiſcopi, vel ab eo
deputati.] Seruata lege]. i. more, vel lege, C. de executio. rei iudi-
ca. l. fina. ff. de re iudica. l. ij. & iiij. §. ſi quis, quæ dicunt, quòd infra
quatuor menſes eſt ſententia mandanda executioni in per-
ſonali actione. quod dic, vt no. ſ. de offic. delega. quærenti. [Com-
plea-
1 tur] Delegatus † enim ab ordinario non poteſt ſententiam
a ſuam executioni mandare, ff. de re iudi. a diuo Pio. ff. de iuriſdic.
om. iudi. iubere cauere.

ADDITIO.

a ¶ Executioni mandare. Adde, vtrum iudex delegatus poſſit ſuam ſenten-
tiam executioni demandare, per Henric. bo. in. cap. ſignificaſti ſupra. de off.
delega.

SVMMARIVM.

1 *Res dubia fit per negationem.*

CAP V.

Si clericus.]&c. [Suis]. i. quas dicit eſſe ſuas ꝓ
prias patrimoniales, ſiue peculia-
res, j. de pecul. cleri. per totum. hoc aūt ẜm d. n. ideo
dicit, quia ſi conſtat res eſſe eccleſiæ, quas laycus poſ-
ſidet, vel nō agitur ex legato, vel conſimilibus actionibus corā iu
dice eccleſiaſtico, agi debet ẜm d. n. quod non placet, quia omni-
no ꝯdicit hic textus, niſi ratione cōſuetudinis vel priuilegij aliud
hic dicatur. [Vel ēt eccleſiæ] ſibi commiſſæ, cuius noīe actionem
habet, & exercet, vt hic, & ſ. ti. i. cū deputati. vbi de hoc. [Laycus]
1 cōueniendus. [Non eccleſiæ aut clerici] & ſic † per negationem
a fit res dubia, [a] j. de reſtit. ſpolia. piſanis. reſpon. i. ver. & ſuper ea. vbi
de hoc. [Aſſerebat] coram iudice eccleſiaſtico, coram quo con-
ueniebatur aucte decre. j eo. cum ſit. vnde ad fori excluſionem,
& non ad iudicij ordinationem, ſiue non aīo ꝯteſtandi litem ſic
laycus reſpondebat. primo ergo vr̄ examinandum, vtrum res ſit
eccleſiaſtica, ar. j. de teſti. veniens. ij. & fieri debet ſummarie ſine
præiudicio quæſtionis principalis, ar. ff. de libe. agno. ſi quis a libe
ris. §. ſi vel parens, & ſi reperiatur eccleſiaſtica, corā iudice eccleſia
ſtico agitabatur, alioquin ad ſecularē iudicem remitteretur, ẜm
Gof. ar. ff. dē iudi. ſi quis ex aliena. ſed non placet omnino hæc gl.
[De rigore]. i. de ſtricto iure, q nou ſemper ſeruatur in foro eccle
ſiaſtico, vt j. de dolo & contu. c. i. ſ. tit. j. dilecti. [Trahi] niſi agatur
de ſpoliatione, vel quacunque oppræſſione, xvj. q. j. in canonibus.
xx. q. ii. ſi quis de potentibus. & de hoc no. j. eo. cum ſit gn̄ale. ẜm
d. n. [Actor ſemper forum rei] Hæc ragula gn̄alis eſt, vt hic patet,
& j. e. cum ſit gn̄ale. xj. q. j. experientię, & c. ſeq. 3. q. vj. c. ij. & c. nemi
nem. C. de iuriſdi. om. iu. iuris ordinem, & l. in criminali. C. vbi in
rem actio. l. fi. ff. de al. iu. mu. cā facta. l. iij. reſpon. j. in Auth. vt cle-
ri. ap. proprlos epiſ. conue. §. j. col. vj. fallit hæc r̄la in caſibus no. j.
e. cum ſit. & c. licet. & c. ex tenore. [De conſuetudine] Quæ iuriſdi
ctionem dat, j. c. cum contingat. & eſt ſpecialis in quibuſdā locis
quantū ad ciuilia, vt hic dicit. Papa aut hoc vbiq; & in oībus ob-
tinet de conſuetudine generali, vt legitur & no. ſ. titu. j. nouit. rn̄. j.
ver. non enim. Vnde & clerico cōcedit literas ꝯ laycum tota dic,
vt patet ſ. de ali iu. mu. cā facta. c. fi. ſ. de reſti. in integ. conſtitutus.
ſ. ti. j. c. fi. Et nunquid layco? Ita vr̄ ſ. de arb. innotuit. dic, vt ibi no.
ſed & malefactores eccleſiæ vbique de gn̄ali ꝯſuetudine corā dię
ceſanis ep̄s trahi poſſunt. Et eſt rō, vt legitur & nō. j. e. cū ſit gn̄ale

ADDITIO.

Negatione fit res dubia. Adde multas ampliationes & fallentias ad hanc
regulam poſitas hic per Fel.

SVMMARIVM.

1 *Dominus non poteſt eſſe Iudex inter homines ſuos.*
2 *Quelibet cauſa ad forum eccleſiaſticum tradi poteſt ſecundum conſuetudinē gallicanam.*
3 *Epiſcopus poteſt percipere clerico in virtute obedientiæ, ſi dominus vaſallo ſub debito fidelitatis.*
4 *Iuriſdictio transfertur ad eccleſiam per negligentiam domini fęudi.*
5 *Ordinarius eccleſiaſticus ſupplet negligentia de legati eccleſiaſtici, & econtra.*
6 *Secularis nunquam poteſt ſupplere negligentia iudicis eccleſiaſtici.*

CAP. VI.

1 Ex tranſmiſſa.]&c. [Eccleſiæ tuæ] Ex
hac decre. apparet, ꝙ † dn̄s
pōt eſſe iudex delegatus inter homines ſuos. Sed ar. ꝯ,
j. vt lit. non conteſt. accedens. ii. Sol. licet papa ex cer-
ta ſcientia ꝯmiſerit cām iſtam militū dn̄o ipſorū, nihilominus
tn̄ recuſari poteſt, quia non vr̄ ꝙ velit auferre legitimam exce-
ptionem, niſi hoc ſpāliter exprimat, ſecundum d. n. ꝙ dic, vt legi-
tur & no. ſ. de offi. deleg. ex parte. ij. & expreſſum eſt ius ſine alio,
ar. ꝙ hæc eſt legitima exceptio, ſ. de offi. deleg. cauſam quæ. Vel
dic ẜm d. n. ꝙ ad hūc, cui ſcribitur, pertinebat cognoſcere de hac
cā tanq̄ ad ſuperiorē dn̄m, a quo feudum tenebatur, & ideo vel
in defectum medij dn̄i, vel quia appellatum erat ad eum, ad ip̄m,
& non ad ordinarium cognitio pertinebat, vt no. ſ. de iudi. cæte-
rum. alias eccleſię Treceñ. vr̄ melior eſſe littera. [R, de Caſſauille]
alias Caſeuilla proprium nomē eſt, forte clericus erat iſte R. alio
quin papa ei literas non dediſſet, ẜm B. tu dic vt in ſeq. gl. [Poſſeſ-
ſione] quæ a dn̄o de cāpis in feudū tenebatur, vnde quis milites
eſſent homines eccleſiæ, tn̄ hanc poſſeſſionem ab alio tenebant,
& ideo non corā ep̄o, ſed corā dn̄o feudi debuerunt conueniri, &
quia ep̄s hāc exceptionē non admiſit, fuit ad ſedem ap̄licam ap-
pellatum, & papa cōmiſit cauſam ad inſtantiam militum, & ita
non fuit conceſſa hæc litera R. ſecundum quod B. intellexit, vt in
præced. gl. Vel etiam ſi nō fuit appellatum, ſed forſan ep̄us excōi-
cauit milites, quia reſpōdere noluerunt coram eo, potuerunt cō-
queri de iniuſta excōicatione, ſ. de offic. delega. cum contingat.
& adde quod no. in ſequen. glo. [Trecenſi epiſcopo] non auctori
tate apoſtolica, ſicut & intelligi poteſt glo. B. no. ſuper verbo, R. de
Caſſauille. immo tanquam coram ordinario militum genercli.
2 Sed † & ſecunpum generalem conſuetudinem gallicanam quaſi
quælibet cauſa ad forum eccleſiaſticum trahi poieſt, ipſi vero ex
ceperunt, ꝙ quæſtio feudalis erat, vt j. §. j. ¶ Nobilis vir.] ij. pars.
[Eorum dominus.] quo ad dictam poſſeſſionem, licet alias habe
rent domicilium ſub eccleſia, vt no. ſ. reſpon. j. ſuper verbo, poſ-
3 ſeſſione. [Sub debito fidelitatis]. Nota, ꝙ ſicut † epiſcopus poteſt
præcipere clerico in virtute obedientiæ, ſic dominus vaſſallo ſub
debito fidelitatis, quo ad ea, quæ ad feudum ſpectant, & ſi j. eod.
ex tenore. reſpon. j. ver. ipſe comes. iuratur enim fidelitas, vt legi-
tur & nota. j. de iureiuran. veritatis. & cap. ego. quod tamen non
ſemper fit de obedientia, vt legitur & no. j. de ma. & obed. legeba
tur. [Eis]. ſ. militibus, qui recognoſcebant ſe poſſeſſionem, de qua
agebant, tenere in feudum ab eodem, alioquin contra, ſ. cap. pro
xi. quod dic, vt no. j. cap. j. in fi. [Inhibuit.] quod facere potuit, vt
patet ex ſeq. [De ſeculari,] ſecus de eccleſiaſtico, vt j. ca. proximo.
[Et j.] Sub hac deciſione continetur, quòd milites de hoc excepe
runt, ſed epiſcopus exceptionem homini non admiſit, vt no. ſ.
eod. ſuper verbo, poſſeſſione. Et ideo ad papam recurſum habue-
runt, qui eis prouidet, & cauſam commiſit, ſicut in hac deciſio-
ne continetur, & ſtatim ſequitur. ¶ Per dominum.] iij. pars. [Feu
di] coram quo quæſtio feudi debet agitari? dic vt nota. ſ. titu. j. cæ-
terum. [Iubemus terminandam.] alias iubeas terminari: ergo iu
ſtum eſt, ex quo præceptum vt, cui & parendum eſt alioquin pę-
nam habet, xiiij. q. j, quod præcipitur, [Malicioſe diſtulerit.] & ſic
4 per negligentiam domini feudi transfertur iuriſdictio ad eccle-
ſiam. ſi. j. eo. licitum. & c. ex tenore. quod & ſecundum ll. regulari
ter locum haber, vt in Auth. vt diff. iudi. §. ſi tamen contigerit. &
5 §. in ciuitatibus. col. ix. † Sic & ordinarius eccleſiaſticus ſupplet ne
gligentiam delegati eccleſiaſtici, & econtra. quod dic, vt le. & no.
5 ſ. de offic. ordi. ſignificauit † Secularis autem nunquam poteſt ſup
plere negligentiam eccleſiaſtici iudicis, vt legitur & nota. ſ. titu. j.
qualiter. quod verum eſt in ſpiritualibus, ſiue perſonalibus, ſecus
in feudalibus, vt no. j. eo. c. j.

SVMMARIVM.

1 *Quilibet Dominus, quantumcunque vilis etiam ruſticus ſuper rebus quæ ab ipſo tenentur in feudum ſurdem habet.*
2 *Iuriſdictio. Baronie in feudum, vel ſimpliciter conceſſa eccleſiæ, quomodo intelligatur.*
3 *Eccleſia non eſt priuanda fęudo quòad delictum perſonę.*
4 *Laicus de crimine clericorum, cognoſcere non poteſt.*
5 *Teſtis ſi iu teſtimonio reddendo aures iudicis offenderit, ab eo punietur.*
6 *Qui aufert poſſem, quandoque aufert proprietatem.*

CAP. VII.

1 Verum. [Feudis.] Quilibet † dn̄s quantūcunq;
vilis etiam ruſticus ſuper rebus, quæ
ab ipſo tenentur in feudum, iuriſdictionem habet [a]
a lege Federici in li. feudo. de feudo nō ali. imperialē.
§. pen. & ideo cum ordinarius ſit, poteſt ſn̄iam ſuā mandare exe-
cutioni, vaſſallos ſuos rebelles, ēt ſi clerici ſint, ſine metu excōica-
tionis repellendo, ar. j. de reſti. ſpo. olim j. Et idem eſt dicendum,
ſiue de principatu, ſiue de comitatu, vel caſtellania, vel alia terra,
ſeu iuriſdictione tpali tanq̄ de feudo contendatur, ſcilicet ꝙ co-
rā dn̄o feudi eſt agendū, vt patet ex hoc c. & ſ. e. c. proxi. §. fi. Et ſi
a ſn̄ia inferioris vaſſalli comitatus appelletur, ēt ſi clericus ſit vaſ
ſalus, a quo appellatur, comes appellandus erit & nō papa, arg. ſ.
de ma. & obe. ſolitæ. § j. ver. quod aūt ſequitur. ẜm d. n. Tu. dic, vt
le. & no. extra, d. n. de ap. romana. §. debet. Et idē vr̄ aliquibus, ſ. ꝙ
dn̄s feudi cognoſcere debet non ſolū ſi inter laicos agatur ad feu
dū, ſed ēt ſi agatur inter eccleſiā & laycū, vel etiam quod plus eſt
inter eccleſiam & eccleſiam. Et ſi ad alium iudicem recurſus ha
beatur, poteſt dominus quamuis laycus cauſam feudalem ad ſe
ēt inuitis litigatoribus reuocare. Alij contra. Sin autem dictæ Ba-
roniæ conferantur eccleſiis non in feudum ſed ſimpliciter, tūc
libere tranſeunt ad eccleſiā quantū ad concedentē, ita ꝙ ēt hære
dibus ſuis de illis muneribus, quæ prius ſubibat baronia, eccleſię
non tenētur, vt j. de dona. cum dilectus. ꝙ ſi donator ſibi in ea ali
qua munera retinuerit, illa præſtabuntur, vt ibi, dummodo ſint
2 honeſta, vt no. j. de immu. eccl. non nimis. † Quid ſi dictæ Baro
nię, vel quæcunq; alia bona dētur alicui eccleſiæ ſub ea ꝯdōne ꝙ
ſi eccleſia nō ſubierit onera impoſita, liceat ei donatori, vel hære
dibus ſuis ipſa bona auctoritate propria occupare? Dicunt qui-
dam, ꝙ hoc poteſt facere, argu. j. de condit. appo. verum. C. de pi-
gno.

ADDITIO.

b ¶ Iuriſdictionem habet. Adde, quam iuriſdictionem habeat dominus feu
di, plene per dominum Abb. hic in 4. col. ver. ſed quæro.

gno.ac.l.pe.C.de pigno.l.iij.ff.de pig.act.quæ ratiario.D.n.ↄ, quia
cū rerū iſtarū dñiū eccleſiæ ſit acqſitū,ſanctū ſanctorū eſt dño.
Et iō quicunq; ſiue auctoritate iudicis eccleſiaſtici hoc occupa-
uerit,crimē ſacrilegij cōmittit xij.q.ij.nulli liceat.& c.ſe. & leg. &
no.ĵ.c.j.& ↄquæſtus.ſic aūt nō eſt in rebus feudalibus, qa earum
dñium non eſt ſanctū ſanctorum dño,cū remaneat penes dñm
ↄcedentē:licet fructus & alia vtilitas ſit vaſalli.ad hoc facit.x.q.ij.
c.ij.& ſe.Et vř ex pmiſſis,ꝙ ex quo fruct⁹ rei feudalis pcepti ſunt,
dñs ī eis nihil pt,cū iā ſint ſanctū ſanctorū dño facti,ſm d.n.Sed
vř,ꝙ in hac qſtione primi melius ſentiant. & eſt expſſus caſus p
ipſis,ĵ.de do.cum dilectus.licet aūt ↄ clericū poſſit agi ciuiliter &
corā dño,& corā paribus ad amiſſionē feudi,nō tñ pt agi ad hoc
idē criminaliter,nec ēt ciuiliter pp crimē,ſed remittēda eſt ī hoc
caſu cognitio ad plātū ſuum,ēt ſi feudū ſit paternum.Si.n. nō eſ
3 ſet paternū,ſed eccleſiæ tūc ↄſtat † ꝙ nō eſt eccleſia priuāda, feu-
do pro delicto pſonæ,arg.xvj.q.vj.ſi epm.ſm.d.n.quis eo viuente
ipſum amittat,ſed eo mortuo ad eccleſiā reuertitur.vt in li.feud.
de capi.Corra.regis.ſi clericus veluti eps. Si vero clericus p plātū
ſuū de proditione vel alio crimine, pp qđ feudū pñū amittere
debeat,fuerit ↄdēnatus , tunc dñs auferet feudū pro velle ſuo. Et
ſi fuerit abſolutus,tunc dñs nō poterit ei pp crimen, qđ impone-
batur feudū auferre,arg.in eo qđ legitur & no.ĵ.e.poſtulaſti. De
4 † crimine enim clericorū nec directe nec indirecte pōt laicus
cognoſcere,ſ.ti.j.at ſi clerici.ſicut nec de legitimitate , vt patet in
eo qđ legitur & no.ĵ.de ord.cogn.tuā.ſed inſtabis & dices: Nōne
ↄ clericum corā laico in teſtē productum pōt crimen obijci &
pbari,ad hoc vt à teſtimonio repellatur,ita vř.ĵ.de teſti. teſtimo-
niū.ff.de teſti.teſtium.Sol.In hoc caſu veritate ↄſiderata nō ↄ cle
ricum,ſed potius ↄ laicum crimen obijcitur,qui ex eius repulſio
ne pęnā patitur,quia ipſius teſtimonio non creditur,ſm d.n. cu-
ius eſt mēs totius huius glo. ſaluis correctionibus ſupra ſignatis.
Sed ↄ,quia ſi teſtis in teſtimonio reddēdo aures iudicis offende-
rit,ab eodem iudice punietur,C.de teſti.nullum.Sol. Dicendum
eſt,ꝙ lex illa clericos teſtificantes corā laico non aſtringit.& etiā
in hac materia dicendum vř,ꝙ ſi corā laico opponatur crimen
clerico, ēt vt a teſtimonio repellatur , dyoceſano eſt huiuſmodi
cognitio remittenda,ar.in eo quod legi.& no.ſ.eo.nullus.& ĵ.de
or.cog.tuā.& ĵ.de ſol.c,fi.[Præpoſitum.]eccleſiæ cathedralis,ſ.de
5 æta.& quali.c.j.Sed ſm Goff.† iſte ppoſitus erat officialis eccleſiæ
& vaſallus,nō tñ clericus [Mota fuit.]eccleſia vacante.Ideoque
ſi feuda,de quibus agebatur, ab eccleſia tenebantur (ſubaudi &
erant de menſa epiſcopali)non erat qui cognoſceret, vnde man
datur differri cāæ cognitio,vt ſequitur,quia ſic fieri oportet , ĵ.ne
ſede va.c.j.& c.fi.nā p dñm feudi eſt hmōi lis terminãda , vt hic,
& ſ.c.proxi.& ſ.ti.j.cæterum.Porro ſi feuda tenerentur a capitu-
lo ab epali menſa diuiſo,poſſet hoc per ipſum capitulum termi
nari,vt ſ.de off.ord.irrefragabili.§.exceſſus.& ſ.de reſcri. edoceri.
niſi forſan epiſcopus haberet vocem in capitulo tanq̃ platus , qđ
dic,vt legitur & no.ĵ.de conceſ.preb.poſtulaſtis.[Eps.] Sed ↄ,ſ.de
ma. & obed.cum olim.Solu.Licet capitulum ſuccedat in iuriſ-
dictione generaliter,vt ibi no.tamen non ſuccedit in hac iuriſdi
ctione feudali,ne eps habeat vaſallum quē habere nollet , ſicut
nec in beneficiorum collatione,ĵ.ne ſe. vac. illa. [Conſecratus.]
maxime,idem enim eſſet ſi confirmatus eſſet,vt patet ſ. de elec.
tranſmiſſa.ſ.de tranſla.epi.c.j.§.pen.& c.ij.§.j. quinimo & ēt ſi cō
firmatus non eſſet,dū in remotis ageret , & concors eſſet electo.
qđ dic,vt legi.& no.ſ.de elec.nihil eſt. §. pe. [Ad eccleſiaſticā co-
gnitionem[quia forte dicebatur ab aduerſarijs, ꝙ nō erat feudū
eccleſiæ,ſed potius Imperatoris. Vnde dicit hoc ſub conditione :
quid ſi eps negligens ſit in cā feudi?poterit & debebit hoc ſecula
ris iudex ſupplere,ſicut fit ecōuerſo,ſ.c.proxi.in fi.ſm B. Nec ob
ſtat decre.ſ.ti.j.qualiter.quia intelligenda eſt in actionibus perſo
nalibus,non in feudalibus,Sic & quāuis de re ſpirituali in laicū
ↄpromitti non poſſit,de tpali tñ pōt,ſ.de arb.contingit.& c.expo
ſita.[Pertineant.]ideſt ſi præpoſitus hoc cognoſcat [Alioquin.]
ſcilicet ſi non ab epo ſed ab Imperatore hoc aſſerit ſe tenere[Im-
periali.]&c.[Sicut iuſtum].q.d.Licet præpoſitus recognoſcat feu
da ab eo,qui dñs non eſt,& ſic poſſit parare præiudicium quo ad
poſſeſſionem,arg.ff.de lib.agnoſ.j.§.Iulianus.alias idem Iulianus.
& de proba.ēt.ff.de car.edic.quod Labeo.& ſ.duobus c.proxi.nō
tñ quo ad proprietatem,ar.ↄ,ff.de Car.edic.l.j.§.ſi quis.C. de pro-
ba.non nudis.Sol.hic puto eſſe conſiderandum & inquirendum
famam loci:ſi forſan dicatur,ꝙ malicioſe fit hęc recognitio,arg.
ĵ.de teſti.præterea. Alioquin in poteſtate vaſalli eſſet ſubtrahere
ſe dño qñ vellet,& eſt quæſtio huiuſmodi forſan coram ordina-
rio primitus ventilanda,ar.ff.de libe.cauſa.liberis.§.ſi quis ex ſer-
uitute.& C.de libe.cauſa.non ideo.& l.nec ſi volens,& l. nō mu-
tant.& l.nec omiſſa.& l.principaliter.& l. eam q̃ in poſſeſſione.
& l.non idcirco.j.& ij.& ff.de libe.agnoſ.ſi quis a liberis per totā.
l.ipſam . In aliquibus tñ regionibus ſtatur ſoli confeſſioni q̃tum
ad poſſeſſionem,vt ſ.ī pricio gl.Sed qđ ↄtinet.So.nō minus ęquū
6 eſt q̃ iuſtū,† nā & q aufert poſſeſſionem qñq; aufert proprietatē ,
vt patet C.de rei vē.l.fi.ff.de rei vē.q̃ deſtinauerit.ĵ.de reſ.ſpo.ſæpe.

SVMMARIVM.

1 *Raptores eccleſiarum & rerum ſuarum ſacrilegi reputantur.*
2 *Cognitio ad eccleſiam ſpectat , quocunque modo de re eccleſiaſtica quæratur.*

CAP. VIII.

CVm ſit generale.]&c.[Forū rei.] hoc
enim ē regulare , vt ſ.
eod. ſi clericus. cum ſuis concor. fallit tñ in caſibus
notat.ĵ.e.c.& c.ex tenore.[Verum]ver.[Sūt remiſſi.]
vnde faciunt litē ſuā,xxiij.q.ij.dñs noſter.iij.q.ij.qui ſine.eſt enim
hæc magna iniquitas,C.de app.ſi appellationem.Et ſi per dolum
vel ſordes hoc omittat,iudex eccleſiaſticus pœnam magnam pa
titur.hodie extra,d.n.de re iudi.cum æterni.li.vj.ſecularis vero ad
veram litis æſtimationem tenetur, ff.de iudi.ſi filiusfam. ſed per
cēſuram eccleſiaſticam ad faciēdam iuſtitiam cogi poteſt , xxiij.
q.v.adminiſtratores.& c.ſeq.& c.principes.& ca.regum.xi.q.iij. ſi
autem vobis.ſ.de offic.ordi.c.j.vbi de hoc.ſ de maio.& obe. oms.
a & in hoc concordat d.n.Sed poteſt ſuppleri defectus ipſius per
iudicem eccleſiaſticum,vt legitur & no.ſ.eo. ex tranſmiſſa. in fi.
ſed & tertio requiſitus iuriſdictionem amittit,vt no.ſ. titu.proxi.
clerici.[Introductum.]de conſue.generaliter & vbique.[Vt male
factores]non ergo alios, niſi & in aliquibus locis cōſuetudo ſit
ſpecialis.quod dic,vt legitur & no.ſ.eo.ſi clericus.in fi. Vel niſi in
1 alijs caſibus.vt no.ĵ.in fi.[Sacrilegi. † Raptores ergo eccleſiarum
& rerum ſuarum,ac inuaſores ſacrilegi reputātur , ideoque ſunt
p cenſuram eccleſiaſticam cohercendi,vt hic, & expreſſius ĵ. e.
conqueſtus.§.j. cum ſuis concor. & xij.q.ij. de viro. quia crimen
ſacrilegij eccleſiaſticum eſt , ſed quantum ad pœnam corpora-
lem,ſpectat ad iudicem ſecularem,C.de epiſco.& cleri.ſi quis in
hoc genus.In hac tamē ſpecie ſacrilegij,de qua hic loquitur, ſpe
ctat ad vtrunque,vt ſequitur.Quid ergo de raptoribus, pdonibus,
inuaſoribus aliorum locorum? Non habet intromittere ſe eccle-
ſia,vt hic probatur a contrario ſenſu,dummodo alibi ſuam poſ
ſint iuſtitiam aſſequi conquerentes,ſ.c.ex tranſmiſſa. quia quod
de vno conceditur &c.xxv.di.qualis.ſecundum B.ĵ.de præſump.
nonne.cum ſuis concor.Quicquid tamen dicat , de facto ſerua-
tur contrarium,quia & a papa & a legatis ſuis ↄtra raptores indi
ſtincte litere impetrantur.quod concordat iuri ſ.titu.j.nouit. §.j.
in fi.& §.poſtremo.ver.ne igit.& ſeq.cum his quę ibi no. & ſ. de
treu.& pa.c.j.& ij.vnde & no.hic d.n.ꝙ cognitio talium ad eccle
b ſiam ſpectat,etiam ſi dubia ſit rapina[b] vel oppreſſio qualibet.Nō
ſolum contra eccleſias vel clericos,ſed ēt contra quoſcūque pau
c peres[c] commiſſa,xvj.q.j.in canonibus.xvij.q.iiij.c.iij.& c.ſicut qui
eccleſiam.& in multis alijs cap.eiuſdem quæſtionis.xxiiij.q. iij. ſi
quis de potentibus.Quinimo & ſi de fraude in contractu eccleſię
habita agatur,vel etiam ſi ſine fraude contractus nullus dicatur,
2 & quocunque † modo de re eccleſiaſtica quæratur, ad eccleſiam
ſpectat cognitio,xij.q.ij. apoſtolicos.& cap. quicunque militum.
Oportet tamen,ꝙ ſemper in petitione de oppreſſione , vel frau-
de , vel minus legitimo contractu fiat mentio, ita ꝙ ſuper cau-
ſa illa fundetur petitio . Sed quamuis aduerſa pars neget hoc in
principali,nihilominus procedetur,& ſi non probetur fraus , vel
contractus illicitus,abſoluetur reus ex illa cauſa,ſed iterum pote-
rit agi ex alia , ff. de exceptio. rei iudica. & an eadem.Illud etiam
certum eſt,quod ſi dicatur contractus nullus pro eo, ꝙ non fuit
in præſentia clericorum,de hoc non auditur eccleſia,niſi coram
ordinario rei,ſ.eod ſi clericus. Dicunt tamen quidam & non ma
le,ꝙ etiam in hoc caſu cognoſcat eccleſia,ſicut & ſi dicatur con-
tractus tenere,& petatur reſtitutio in inte.ſ.de reſti.in inte.per to-
tum.& ar.in iuribus.ſ.dictum.Nec obſtat ſ.eo.ſi clericus.quia lo
quitur,quando agitur rei vendicatione,vel depoſiti, vel conſimi-
libus,de quibus bene cognoſcit iudex ſecularis, & in quibus ali-
quo ſpeciali iure, eccleſia non iuuatur,ſecundum d. n. cuius eſt
hæc tota gl.ab illo ſuperiori ver.vnde & notauit hic d.n.citra.[Re
ctores.]datur ergo rectori actio,vt & no.ſ.e.ſi clericus . [Sub quo
maluerint.]ſiue eccleſiaſtico ſiue ſeculari. Nam & plerunque ple
nius & expeditius hæc per ſecularem iudicem conſequuntur. &
eſt ſimilis electio in proœmio ff. §.pen.ver. in hæretenſem vero
ciuitatem.& in lib.feud.de ſcholaribus & eorum priuil. habita.
ad fi.[Conuenire.]quamuis igitur regulariter verum ſit, ꝙ actor
debeat ſequi forum,ſub quo reus habet domicilium,vt ſ.eod.ca.
in prin.tamen ratione delicti,& contractus,& rei, de qua agitur ,
& cōis patriæ poteſt quis alibi conueniri,vt le.& no.ĵ.eo.fi. Item
quando agitur de criminibus , vel alijs cauſis ad forum eccleſia
ſticum ſpectantibus quod dic,vt le.& no.ĵ.eo ex tenore.

ADDITIONES.

a ¶Suppleri.Adde Henri.bo.ſ.eo.c.proxi.
b Rapina.Idem voluit Innoc.in c.cæterum.ſ.de iud.vt hic dicit d.Abb.cui And.ſic.Ang.conſi.lij.
c ¶Pauperes.Adde,quòd licet idem dicat hic Innocen.& domi. Abb.poſt eum , dicit tamen Andre.ſic. quòd hoc non probatur in iſto text. qui dicit,quod hoc in fauorem eccleſiæ eſt introductum , & nihil dicit de pauperibus.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Cauſa morę quis ſortitur forum.*
2 *Clericus miles cęleſtis eſt.*
3 *Epiſcopus terræ ſtudij, quomodo poſſit ſcholarem forenſem ordinare.*
4 *Poſſeſſio ſola domus non facit incolam.*
5 *Epiſcopus Pariſienſis habet temporalem iuriſdictionem.*

CAP. IX.

QVod clericis, & inf. Conqueſti ſunt
ſcholares Pari-
ſienſes,ꝙ qñ conueniebant,vel cōueniebantur: non
recipiebantur canones allegati , ſed cōſuetudines ter-
rę tñ.vnde ipſis ſup hoc prouidetur.[Pecuniarias.] ſecus in reali-
a bus, & feudalibus, quæ ſm conſuetudines terræ, & Regis curiæ[a]
terminatur : quia & ipſius eſt cognitio , & cuiuslibet dñi feudal.
ſ.c.ex tranſmiſſa,in fi.& c.verum. & ar.ĵ.de eo,qui mit.in poſſ.cā
rei ſer.c.iij.rñ.i.ver.verum.& §.fi.& idē vř,ſi de temporali hæredi-
tate agatur.ĵ.q fi.ſint le.lator. & c.cām quę.ij.vbi de hoc[Clerici]
ſingulares,alias ſcholares,& ſic ſcholares layci non includuntur.
ex quo patet, ꝙ nec in pſonā , nec in rē intendit ius regium vſur-
pare.ſ.eo.nouit.rñ.i.ſ.de elec.venerabilem.rñ.j.Vel dic,clerici re,
vel ſpe.q.d.ſcholares,qui veniunt ad ſtudendū cauſa promouen-
di ad clericatum.& ſic ſunt clerici ſpe,vel animi deſtinatione,ſed
primus iuſtius eſt,ſaluo eo,quod no.ſ.eo.c.ij.& ĵ.eo. ſuper ver.Pa-
riſius cōmorantes.ver.ſed ↄ,in lib.feudo. & p hoc ēt patet,ꝙ hæc
litera loquitur de ſingulis vniuerſitatis,ſed clericis. alia vero eſt,q̃
loquitur de vniuerſitate non de ſingulis.ſ.de procu. qa in cauſis.
[Pariſius cōmorantes,]non dicit ſtudentes. quod dic, vt no.ſ.de
reſt.in integ.tum ex literis.§.j.ver.proſpeximus. expone tñ cōmo
b rantes.i.cauſa morę faciendę venientes , [b] quamuis ſtatim rece-
1 dant:ſic vř,ꝙ cauſa † morę ſortiatur quis forum.nam & miles ibi
intelligitur habere domicilium, vbi inheret.ff.ad munici.muni-
2 cipes. §. miles. † & clericus miles celeſtis eſt , ſiue Chriſti. xj.q.j.
Chriſtianis.ſ.de ſeruis non ordinan.eo libentius. Sed cōtra, quia
licet aliquò ſtudendi cauſa me transferam : non tñ intelligor ibi
haberè domicilium.ff.de iniur.l.Cornelia.§.domū,niſi poſt mo-
c ram x.annorū [c].C.de incol.l.ij.lib.x.ergo ſi quis ibidem talem cō
ueniat,non cogitur reſpondere,niſi ſuper hoc,licentiam, ſiue au
ctoritatem epi ſui habeat, & in perſonā eccleſiaſticam habētem
iuriſdictionē ordinariā cōſentiat.ĵ.eo.ſi diligenti. & c.ſignificaſti.
& ſ.de renun.admonet.vij.q.j.nō oportet. & c.ſequētibus.vj.q.iij.
3 ſcriptum. certum eſt enim , ꝙ † eps Pariſienſis non debet talem
d ſine epiſcopi ſui licentia ordinare [d].ſ.de offi.ordi. ſignificaſti. ſ. de
tem.ordi. ꝙ translationem.ergo nec iudicare.ĵ.de parrochi.nul-
4 lus.ix.q.iij.c.j.& ij.& per totum. Item † ſola poſſeſſio domus nō fa
cit incolam.ff.ad munici.libertus.§.ſola. nec ſola mora. C.de in-
col.l.iij.& iiij.Sol.dic,ꝙ hęc litera intelligitur in ↄctibus,& quaſi.
in delictis,& quaſi. Pariſijs initis,& comiſſis. vt probat lex,quæ eſt
gl.iſtius.ff.de iudi. hæres abſens. ver.at ſi quis ab eo,qui tabernas.
& verſi.at ſi quo conſiſtit. & ideo dicit hæc litera cōmorantes,qa
ſecus eſſet de tranſeuntibus,& viatoribus.hi enim,ſi ibi ↄherētur,
nō cogerentur, vt in ea.l.ver.nam vbi ſic venit. niſi forſan ad hoc
veniſſent,& inuenirentur ibidē. quod dic, vt legitur, & no.extra,
do.no.eo.ti.Romana.§.cōtrahentes.lib.vj. ratione autem delicti
cogentur,vt in proœmio.ff.§.pe.& excōicantur.ĵ.de ſen.ex.à no-
bis.j.& excōicati denunciātur.ĵ.ne clerici, vel mo.ſuper Spec.§.j.
ad fi.Sed contra, in li.feudo.de ſchola. & eorum priuileg.habita.
ad fi.verſi. ſi veruntamē, ſi eis litem ſuper aliquo negotio quiſpiā
mouere voluerit,&c.Sed quod ibi dicit ſuper aliquo negotio.ex-
pone,de quo ibidē valeat cōueniri. arg.ſ.de vſu pal.c.pen. cū ſuis
cōcor.de cōſecra.di.iiij.omni tempore.i.omni anno.Item poteſt
dici in omni negotio iure reconuentionis.ĵ.de mu. c.j. & ij. ff. de
iudi. l. ij. §. ſed ſi agant. igitur ſuper ↄctibus in partibus ſuis initis
poſſunt tacere, & forſan tacitè cōſentire.iij.q.vj.pulſatus. cogi tñ
nō debēt inuiti. & eſt rō, quia in partibus ſuis defendere ſe cogū-
tur,& ſi procuratorē nūc dimiſerunt, imputatur.ff.ex qui.ca.ma.
l.ergo, & l.preceden.ff.ex qui.ca.in poſ.ea.l.hæc autē. & legitur,&
no.ſ.de offi.dele.cōſultationibus. & ĵ.de do.& cōtu.cauſam quæ.
vnde eſſet periniquum ,ꝙ in duobus locis ſe defendere cogerētur.
arg.ſ.de reſcr. c.fi.& ĵ.de ſequeſtra.poſ.c.j. §.Celeſtinus. C.de iud.
nulli.[Contra aliquos.]Pariſien.iuriſdictionis. in quo caſu habet
5 locum reconuentio,vt no.ſupra e.ver.itē dici poteſt. † Et eſt ſpe-
ciale Pariſijs, vbi eps habet temporalem iuriſdictionē, & bānum
nomine Regis,& epiſcopi præconizatur, ſm T. nō facio vim in
hac ſpecialitate.Idem enim eſſet & in alio loco. [Vel aliqui con
tra eos]ſubaudi in ↄctibus vel quaſi, & in delictis vel quaſi, Pari-
ſijs initis, & cōmiſſis, vt no.ſupra eo. ſuper ver.Pariſijs cōmoran-
tes.ver.ſolutio.[Iure canonico.]ſubaudi,& ciuili. per ius tñ cano-
nicum non reprobato.x.di.c.j.& c.ſi in adiutoriū.& p totum.& ĵ.
de no.op.nū.c.j.§.j.& in fi. qđ dic, vt plenè no.ĵ.de ſolu.c.fi. habe-
būt ergo prebēdas ſuas jn ſcholis. qđ dic,vt legitur,& no.ĵ.de ma-
giſtris.ſuper Spec.non dico iure cōſuetudinario:vndē & ſi cōſue-
tudo eſſet generalis , ꝙ cōmorantes Pariſijs cogerentur cuilibet,
& in quibuslibet rñdere,ad clericos tñ ſcholares nō extēderetur:
nā hęc epiſtola reprobare vř omnē cōſuetudinē ↄriā,& ius cano
nicum precedentem.ff.de ſepul.vio.l.ij.§.diuus.& ĵ.de conſe.ecc.
aqua. Vnum tñ nō omitto,ꝙ ſi quis promiſit ſe ſoluturum, Pari-
ſijs certam ſummā pecuniæ, cogeretur ibidē, quantumcunq; ſit
extraneus reſpondere. qđ dic,vt legitur, & no. ĵ.eo.dilecti. & ſ.de
offi.dele.P.& G.nā & largo mō accipit hic ↄctus.ff.de iudi.omnē.

ADDITIONES.

a ¶Curiæ. Adde Abb.poſt iſtum hic,in iiij.col. ver.Idem tamen Hoſti.cui And Sic.addit Anch.conſi.c.lxxiij.
b ¶Venientes.Adde vtrum clerici aliunde venientes Pariſius poſſint ibidē conueniri per do.Henri.Bo.hic,poſt iſtum, & Io.An.
c ¶Decem annorum Adde do.Ab.ſupra, in proœ. cui And. Sic. addit hic Ange.conſi.27.& Bar.in d.l.2.C.de incolis.lib.10.
d ¶Ordinare Adde Doc.in c.eos, in j.col.de temp.or.lib.6.vbi dicit,ꝙ epiſcopus terrę ſtudij non poteſt ordinare ſcholarem forenſem , niſi habitaſſet decennio.

SVMMARIVM.

1 *Actor ſequitur forum rei.*
2 *Iudex ſæcularis non poteſt cognoſcere ſuper eccleſiaſticis.*
3 *Tempus datę conſiderandum,quando quęritur de iuribus reſcripti.*
4 *Papa ſuccedit, imperio uacante .*
5 *Communio eſt maxima inter Papam, & Imperatorem.*
6 *Coniunctio ſpecialis eſt inter Papam, & Imperatorem.*
7 *Papa debet adiuuare Imperatorem ad domandum rebelles.*
8 *Papa ſe intromittit in modum denunciationis uacantibus regnis.*
9 *Caſus , in quibus iudex eccleſiaſticus poteſt ſe intromittere de iuriſdictione ſeculari .*
10 *Pauperes & debiles, poſterioribus nequeunt eſſe pares .*
11 *Iudex ordinarius recuſari poteſt.*
12 *Recurſus per appellationem habet.*
13 *Iuriſdictio epiſcopalis per totam diœceſim extenditur.*

CAP. X.

LIcet ex ſucceſſorio. Aliàs ex ſuſce-
pto[& ĵ.A lay-
1 cis.]ↄ laycos,ſecus ſi ↄ clericos : nā actor ſequitur fo-
2 rum rei,vt ſ.eo.cum ſit.[Pręcipuè]ideſt tñ:nā ſuper
eccleſiaſticis iudex nō poſſet cognoſcere ſecularis. ſ.ti.j. decerni-
mus.[Contingunt] niſi ſecundario,& indirectè. puta, rōne pec-
cati ad eccleſiā pertineret. ſupra ti.j.nouit.rñ.i.ver.non enim. ſm
Gof.quod dic,vt ibi no.[Impetrari]. dūmodo &c.& ĵ.eo.ver.dū-
modo. [Submoto appellationis obſtaculo]&c.q.d.Primò ſcies.à
conſulibus,vtrum velint facere iuſtitiā.& ſi hoc nolint facere cū
effectu.ĵ.de cleri.nō reſi.relatum.ſ.de offi.ordina.ſignificauit.§.fi.
tunc demū ſubmoto &c. vel dic,vt no.ĵ.ſup ver.noſtra. [Aucto-
ritate].ſ.ti.j.cū veniſſent. [Noſtra]. ſubaudi p tales literas nō poſ-
ſent procedere,ſicut nō poſſet procedi,ſi cōſtaret ipſos fore,[Irri-
tas] &c.alioquin tñ bene exciperet.ver.ſeq. vel hoc intelligas, qñ
impetrans ſuggeſſit in reſcripto,& cōſules negligētes erant: cum
tñ ſup hoc nō fuiſſent requiſiti.ſ.de reſcrip.ſuper literis.& de offi.
dele.ſignificantibus.& ſm hoc dices,ſubaudi,nec aliàs debere im
petrari , vel ad iudicē eccleſiaſticū recurſum haberi. [Dummo-
do]&c.& ſic cōtinuatur ſequēs.ver.[Dūmodo[.ver.]Conquerē-
tibus].alioquin delegati cognoſcerent.& ſic ſunt literę in pēden-
ti,ſicut.ſ.de reſcrip.ſi aūt. ſm B. Sed quomodo ſunt in pendenti,
ex quo pronunciatę ſunt irritę & inanes,ſicut præcedit? Rñde,vt
ibi no. vel volue literā , vt no.ſ.ſuper ver.impetrari. D.aūt.n.hoc
aliter intellexit,& ſcripſit hic ſic.Irritas,& inanes]. cum enim Pa
pa in eis iuriſdictionem nō habeat: iuriſdictio,vel literę ↄ eos da-
tę non valent,nec qđ p eas fit.arg.C.ne de ſta.defunc.l.pen.Sed vř
mirum,quod poſtea hic ſubiungitur, dūmodo &c. quia ſi irritę
ſunt,quomodo p negligentiā conualeſcunt? Itē,quid ſi iudex ne-
gligens erat tempore impetrati reſcripti, ſed reſcriptum de negli-
gentia mentionē nō facit. Itē,quid ſi tpe impetrationis non erat
iudex negligens, ſed modo eſt, vel ſi fuit ſollicitus in excipiendo
cām,modo verò negligens eſt in terminando ipſam? Ad hoc di-
cas,ꝙ huiuſmodi literæ nullæ ſunt,ſicut hic dicit tex. & ideo tra-
3 ctu tēporis nō cōualeſcunt,qa qñ quęritur de viribus reſcripti,tē-
pus datę conſiderandum,eſt.ſupra de reſcrip.eam te. & ideo ſi tē-
pore datę iudex ſecularis nō erat negligens, quantūcunq; poſtea
in negligētia deprehendatur:nō ideo literę cōualeſcant, nec con
tradicit illa clauſula,dūmodo &c. quia nō eſt is ſenſus, ꝙ pp ne-
gligētiam iudicis literæ cōualeſcant,ſed hoc vult dicere, ꝙ ſi fue-
rit negligens,ad Papā poterit appellari, & ſup appellatione reſcri-
ptum apoſtolicū impetrari,ſm do n.Sed non placet:& ideo dic,
vt præmiſi. & ꝙ dicit,ꝙ Papa in ciuib. Vercellenſibus iuriſdictio-
nē nō habeat: nō eſt ita,ſalua ſua reuerentia ſed dic, vt no.ĵ.§ ij.
ſuper ver.ad tuam.& ſuper ver.ſicut hactenus ſeruatū eſt.& ſuper
ver.imperio.vbi & idem.d.n. ↄrium vř notaſſe, in ver.glo. hic ve-
rè,& ſequētibus.¶ Liceat tñ]ſecūda pars [Ad tuam].hoc ius ha-
bet eps in terra,ſed ad Papā iure imperij appellatur,ſm d.n.Tu ve
ro dic,ad tuā de iure,qa dñs eſt ciuitatis, vel ad noſtrā. [Sicut ha-
ctenus ſeruatū eſt].De cōſuetudine,aliàs aūt deberet ad Impera-
torē appellari ſm Gof.fctm ignorat,qa eps dñs ē ciuitatis,vt no.ſ.

quam tenet ab imperatore infeudum, vnde & ibi vidi a poteſta-
te, & conſulibus ad ipſum epiſcopum appellari. in hoc autem po
teſt eſſe conſuetudo, quia omiſſo medio. ſ. poteſtate ab ipſis con-
ſulibus, qui inferiores ſunt ad ipſum epiſcopum appellatur. ſic. ĩ.
de preb. referente. ĩ. de no, ope. nun. ſignificantibus. aliàs autem
de iure eſt, ꝙ in talibus nedum ad papam, ſed ad archiepiſcopũ
ab ipſo epo appellatur, niſi cõſuetudo, vel priuilegiũ ↄriũ opere-
tur. extra d. n, de app. romana, §. debet. lib, vj, vel illud in perſonali-
bus, hoc in realibus ar. s̃. ti. j. nouit. rñ. j. ver. non enim. Itẽ in hoc
operatur euidenter cõſuetudo, quia recuſati iudices, vel conſules
nõ cõmittunt negotiũ, ſed habetur recurſus ad epm, vel ad papã,
quia ſic eſt hactenus obſeruatũ, vt probatur ĩ. eo. in fi. [Hoc pre-
ſertim]. ver, i. maxime, nam & ſi non vacaret imperium, idẽ eſſet,
cum temporaliter ab eccleſia teneatur, vel ſaltem rõne conſuetu
dinis (vt premiſit) aliàs autem exponendum eſſet preſertim, i, tm̃.
4 s̃. ti, j. nouit. ſaluis caſibus ĩ. notatis. [Vacãte] hoc eſt † propter de-
a fectum imperatoris, in cuius iure tm̃ papa ſuccedit[a]. vnde & ſi a-
lius rector alij ſuperiori, quàm imperatori ſubditus mortuus eſ-
ſet, vel viuus negligens reperiretur in reddenda iuſtitia: tunc nõ
deuolueretur iuriſdictio ad papam, ſed ad proximum ſuperiorẽ,
Si queras rationem diuerſitatis. hæc eſt, quia ſicut alias in conſi-
5 mili caſu legitur, non eſt tanta † cõio inter papam, & inferiores,
quanta inter eundem & imperatorem, ĩ. de teſta. requiſiſti. §. ſe-
6 cus autem, † nam ſpecialis coniunctio eſt inter papam & impe-
ratorem, quia papa ipſum examinat, approbat, & iniungit: & im
perator ei iurat tanq̃ dño, & ab eo tenet imperium, & eius eſt ad-
uocatus, vt colligitur. s̃. de elec, venerabilem, & lxiij. diſt, ego Lo-
douicus, & c. tibi dño. Et inde eſt, ꝙ de iure imperij, quod ab eccle
ſia Romana tenet imperator, ſuccedit papa imperio vacante.
Quid ergo ſi non vacat imperium, nec imperator negligens eſt
in iuſtitia facienda, ſed tñ non poteſt ipſam reddere propter re-
bellionem & potentiam ſubditorum? Reſpon, non ſuccedit Pa-
7 pa in iuriſdictione ipſius, † ſed debet eum adiuuare ad domandũ
rebelles, arg. xcvj. diſtin. cum ad verum. Quid ſi Rex vel alius prin
ceps, qui ſuperiorẽ nõ habet mortuus eſt, vel in reddenda iuſtitia
negligens reperitur? Reſpondeo, tunc dicendum eſt idem, ꝙ in
iuriſdictione ſuccedit. ar, xv, q. vj. alius s̃. de elec, cum inter vniuer-
ſas, ad fi, Sed ſi principatus non tenetur ab eo, non facit hoc de iu
re communi, ſed de plenitudine poteſtatis, quam habet, quia vi-
carius eſt Ieſu Chriſti. s̃. tit. j, nouit. §. j. verſi, non enim. & ſequen-
8 ti. † Vel dic, ꝙ vacantibus regnis non habet ſe intromittere Papa,
niſi in modum denunciationis, vt in eo. c. nouit. ſecundum. d. n.
cuius eſt hæc tota glo. Tu vero dicas, ꝙ vacantibus regnis, & prin-
cipatibus quibuſcunque & vbicunque, iudex etiam ſecularis ne-
gligens, eſt in iuſtitia exhibenda, Papa non ſolum de plenitudine
poteſtatis, ſed etiam de iure & conſuetudine poteſt & debet iuſti
tiam facere, quia de iure cõmuni hi caſus omnibus epis in ſuis
ciuitatibus & dyeceſibus ſunt communes, vt patet in ſeq. gl. vbi
& dominus. n. videtur contrarium notaſſe, quod dic vt ibi no.
9 [Imperio.] Iſte eſt † ergo vnus [b] caſus in quo iudex eccleſiaſticus
b poteſt ſe intromittere de iuriſdictione ſeculari, quando ſcilicet iu
dex ſecularis non inuenitur, vt hic, & alias in Auth. vt dif. iudi. §.
in ciuitatibus. colla, ix. Secundus cum ſecularis negligit iuſtitiam
facere, vt s̃. eod, c, ver, dummodo, & c. ex tranſmiſſa, in fi, & ĩ. c, j, in
fi. in quo poteſt etiam ipſum eundem iudicem ad reddendam
iuſtitiam per cenſuram eccleſiaſticam cohercere, xxiij, q, v. admi
niſtratores, & no. s̃. eo, cum ſit generale, ver. j. ſuper verbo, ſunt re-
miſſi. Tertius cum ſuper dubio inter ſeculares iudices variatur,
quod dic, vt plenè no. ĩ. qui fil. ſint leg. per venerabilem, §. rationi-
bus, ver. ſed quia ſicut. Quartus, quando agitur de terra ſuppoſi-
ta iuriſdictioni eccleſiæ. ĩ, de app. ſi duobus. & no. s̃. prox. Quintus
ſi eſt de conſuetudine ſpeciali, ſupra eo. ſi clericus. Sextus ſi ſic eſt
de priuilegio ſpeciali. ſupra. tit, j, nouit. Septimus de conſuetudine
gñali ↄ malefactores eccleſiæ, ſupra eo. cum ſit gñale. Octauus ra
tione peccati denunciati iurĩ, vel pacis, ſupra ti, j, nouit. Nonus cũ
ſecularis iudex eſt ſuſpectus. vt hic, & in fi. & melius in Auth. vt
diffe, iud, §, ſi vero contigerit, col. ix. Decimus rõne connexitatis,
ĩ, de donat. inter vir, & vx, de prudentia. Vndecimus ratione cu-
iuslibet criminis, & negocij eccleſiaſtici. vj, q. ij, c. j. ĩ. de vſur. quia,
& iſte caſus multos habet ſub ſe, vt no, ĩ. eo, ex tenore & ſupra eo,
cum ſit gñale. & ſupra tit, j. nouit, Duodecimus rõne mortuario-
rũ a defunctis relictorum. in quo ẽt ſm, ll. ſi eps negligens fuerit
deuoluitur ptãs ad Metropolitanum. in auth, de eccl. tit. §. ſi aũt
pro redemptione, & ſequen. coll. ix. ĩ, de rebus eccle, non alie. c, fi,
trãſeunt enim hec omnino ſub iuriſdictione eccleſiaſtica, xxiij.
q. fi, ſm canonicam, & §. ſeq. Hec vere & vtiliter ſunt notata. Sed
contra hoc ſic oppoſuit d, n, dicet aliquis (quamuis non ſine pœ-
na ſacrilegij) hec ſibi ſummi pontifices ꝑ ſe ſtatuerunt, vnde non
eſt ſibi tanta fides adhibẽda. ar. ff, de inter, act. de etate. §. j, xiiij, q, ij,
§. j, quibus poteſt reſponderi, ꝙ verè tales ſacrilegium cõmittunt.
quod vt melius intelligant, notare debent: ꝙ Deus à principio
creauit cœlum & terram, & omnia, quæ in eis ſunt, naturam an-
gelicam & humanam, ſpiritualia & corporalia, tẽporalia & eter-
na, ipſaq; per ſeipſum rexit, ſicut factor conſueuit rem ſuam gu-
bernare, & homini quẽ creauit, præcepta dedit: & tranſgredienti
pœnam impoſuit. vt patet Geneſ. j. ij. & iij. & delinquentes per ſe-
ipſum puniuit, ſcilicet Adam, & Euam, vt ibi legitur. & alios vſq;
ad tẽpus Noe, ſicut patet in Chaim & Lameth, & quoſdam alios,
vt probatur Geneſ. iiij. & ix, & ſic per ſeipſum a principio creatio-
nis, vſq; ad tempus Noe per ſe rexit mũdum. tempore vero Noe,
& illo citra cepit Ieſus creaturas ſuas regere per miniſtros, quorũ
primus ipſe Noe fuit rector populi, quod ex eo apparet, quia dñs
ſibi commiſit gubernationem Arche: per quam eccleſia figu-
ratur. Geneſ. vj. & vij. & etiam dñs Noe & filijs rectoriam & legẽ
dedit. Geneſ. ix. qui & ſi non legatur ſacerdos fuiſſet: tñ anteq̃ le-
ges daret populo, ſtatim poſt egreſſum Arche, officium exercuit
ſacerdotis. & alij, qui pro tpe rectores fuerunt. Geneſ. viij. quod of
ficium Abel & Chaim primo ſimul exercuerũt. Gen. iiij. In hac
autem vicaria ſucceſſerũt Patriarche, Iudices, Reges, Sacerdotes,
& alij, qui pro tẽpore rectores fuerũt populi iudeorum. & ſic du-
rauit vſq; ad Chriſtum, qui fuit naturalis dñs & rex noſter. Vn-
de. ps. Deus iudicium tuum regi da &c. & Eſaie xxxiij. Dñs iudex
noſter, dñs legifer noſter, dñs rex noſter. Ipſe vero dominus no-
ſter Ieſus Chriſtus vicarium ſibi conſtituit beatũ Petrum & ſuc-
ceſſores ſuos, qñ dixit Petro. Mat. xiij. Tu es Petrus, & ſuper hanc
petram &c, & tibi dabo &c. & Quodcunq; ſolueris &c. & Io. xxj.
Paſce oues meas &c. Et quamuis in multis diſtincta ſint officia &
regna mundi, tñ qñcunq; neceſſitas iuris imminet, ꝙ iudex eſt
dubius, quã ſniam de iure proferre debeat. vel neceſſitas facti, qa
alius nõ ſupereſt, vel non poteſt ius reddere, vel qualitercunq; iu-
dex nolit, vel nõ poſſit iuſtitiã exercere: ſemper eſt ad Papam re-
currendum. ĩ, qui fil. ſint leg. per venerabilem. ſm d. n. cuius eſt
hæc tota glo. a ſuperiori. ver. hec vere citra, cuius mentem appro-
bamus. & eſt contraria his, quæ idem do. n. no. ſupra eo. c. rñ. j. ſup
ver. irritas & inanes, & in prædicta glo. & adde qđ no, ĩ. c ex parte.
§. fi. & extra, do n. de homicid. pro humani. rñ. j. & §. j. vbi hæc cõ-
probantur. de iuriſdictione autem ſaracenorum, gentilium, ſciſ-
maticorum. no. ĩ. de vo, & vo. redemp. quod ſup his. [Opprimun-
10 tur] pauperes & debiles, qui potentioribus nequeunt eſſe pares. ff.
de ali. iu. mu. cauſa. fa. l. iij, ¶ Si vero conſules] iij. pars. [Recuſati.]
11 † Recuſat ergo ordinarius, & corã arbitris electis cã recuſationis
tractat, vt ſequit, qđ dic, vt le. & no. ĩ. de app. cum ſpeciali. De recu
ſatione vero delegati dic, vt legitur & no. s̃. de offi. dele. ſuſpicio-
nis cauſa. [Quæ ſi probata]. ver. [Fuerit] coram arbitris. [Iuſta] &
vera ex quo pronunciauerunt ſuper ipſa. [Ad te, vel ad nos] &c. Si
forſan conſules recuſati nolunt cõmittere perſonæ nõ ſuſpectæ.
& ſic non obſtant ↄria hic ſignata. ſed intelligitur hoc ſm illa. ſu-
pra eo. ſi quis contra clericum. & ĩ. de appe. cum ſpeciali. Vel dic
ſm Gof. ꝙ iſte recurſus fit per appellationẽ, & hoc eſt, qđ notãtur
12 verba ſequentia, ſicut ſuperius &c. Iſte modus. ſ. † ꝙ per appella-
tionem habeatur recurſus, expreſſus fuit, ſupra eo. §. liceat tamen.
Vel poteſt dici, illud quod hic dr̃ ſpeciale, eſt rõne cõſuetudinis.
ↄria vero locum habent, vbi non eſt talis conſuetudo, vt & no. ſu
pra eo. §. liceat. ſuper ver. ſicut hactenus. ver. item in hoc operatur.
& hanc teneas quicquid ĩ. vel s̃. notetur. iuncto tñ eo, quod no. ĩ.
de app. cũ ſpeciali, vel põt diſtingui inter ordinariũ, & ordinariũ.
vbi. n. eps recuſatur, habent locum ↄria, vt. ſ. aut ipſe eps recuſatus
cõmittit negotium, aut ipſum ad ſuperiorem remittat vt in ↄrijs.
vbi vero inferior recuſatur, poteſt indiſtincte recurſus haberi ad
ſuperiorem, vt hic dr̃. rationem diuerſitatis probat fauor iuriſdi-
13 ctionis † epalis, qui de iure cõi per totam diœceſim extenditur.
xj. q. i. de perſona. ſupra de of. ordi. c. j. & in Auth. vt diffe. iudi. §. j.
& ij, & per totum. colla. ix. nec non & excellentia dignitatis.

ADDITIONES.

a Papa ſuccedit. Adde quod do. Cardi. negat hic commune dictum omniũ, ꝙ vacante imperio Papa ſuccedat. eſt enim hoc turbare iuriſdictionem imperialem contra c nouit. cum ſi. s̃. ti. j. ideo expectandus eſt ſucceſſor. Sed quicquid ſit Feli. hic, ad fi. vl. col. dicit, ꝙ deciſum eſt in extrauag. Io. xxij. incipien. ſi fratrum & coepiſcoporum more. vbi inter alia grauiter puniuntur omnes, qui pretenderent ſe vicarios imperij vacantis. cui Papa ſuccedit, prout de iure liquidum eſt, & iampridem inconcuſſe ſeruatum ſecundum eum.

b Adde plene, & pulchre hos caſus diſcutiẽtem do. Ab. Pa. hic in ij. & iij. col.

SVMMARIVM.

1 *Dos proprium patrimonium mulieris appellatur.*
2 *Eccleſia ſe intromittit in caſibus hæreditatis mulieris.*
3 *Miſerabilibus & oppreſſis eccleſia debet ſubuenire.*
4 *Caſus quorum cognitio ad eccleſiam ſpectat.*
5 *Quis iuriſdictionem amittit ratione negligentiæ.*
6 *Literæ Papæ impetratæ, quando nullæ ſint.*

CAP. XI.

EX tenore. &c. (Inter. E. mulierem) impetrantem, vt innuunt ſequentia ex vna parte. Et I. de Meduno.) qui conueniebatur ex parte altera. (Super hereditate) ideſt re hereditaria ſibi in dotẽ conceſſa vel legata, vel ex ſucceſſione ſibi delata: & ſm hoc poteſt, vel non poteſt agi coram eccleſiaſtico iudice, ar. ff. de iudi.
1 quod legatur: dos enim poteſt † intelligi hæreditas mulieris, quia
proprium ſuum patrimonium appellatur. ff. de mino. l. iij. §. ſed
verum. in fi. de quã poteſt eccleſia cognoſcere. ĩ. de dona. inter vi-
rum. & vxor. de prudentia, & maxime qñ vidua reperit, vt. ĩ. eo. ti.
nuper. rñ. in fi. Item rõne teſtamẽti poteſt ſpectare ad eccleſiam
2 ĩ. de teſta. tua nobis, alias † autem niſi in caſibus non habet ſe ec-
cleſia intromittere de hæreditate. infra qui fil. ſint legi. cauſam. ij.
ꝙ dic vt ibi no. Ideo dicitur. in §. nos igit ver. mãdamus, quatenus
niſi ſit talis cauſa, &c. [Sua]. i. quam mulier dicit ſuam in totum
vel in partem, ſed ab I de meduno poſſeſſã [Ipſe comes] ver. [De
foro ipſius] ſicut ſubiecti, & forſan vaſalli ſui. [Mandauit] ꝙ & ſi
de feudo ſuo erat ſub debito fidelitatis, mandare potuit. vt s̃. eo. ex
tranſmiſſa. §. j. [Ad ipſum.]. ſ. comitem. [Eidem]. ſ. mulieri. [Et
infra.] hoc eſt, ſed ipſa volebat ius ſuum potius proſequi coram
vobis. dubitauiſtis, & conſuluiſtis nos, vtrum procedere deberetis,
videbatur. n. ꝙ ſic, quia mulier vidua erat, & huic rñdetur in ſe-
quenti. §. ¶ Nos igitur.] ij, pars. [Viduis.] Sed nec de quibuſlibet
viduis quo ad omnia, hoc intelligendum eſt indiſtincte, ꝙ dic, vt
3 no. s̃. de oſt. deleg. ſignificantibus, illud autem certum eſt, † ꝙ mi-
ſerabilibus, & oppreſſis dẽt eccleſia ſubuenire, & eis ius reddere, &
ipſas defendere, & tueri, infra, de cen. licet. xxiiij. q. iij. ſi quis de po-
tentibus. lxxxvij. di. c. j. & ij. [Debitores, ꝙ alijs iniuſticiam.] &c. ſic
infra de don. inter virum, & vxo. nuper. §. nos autem. infra. de ſta.
mona. in ſingulis. §. porro. s̃. de reſcr. ad aures. s̃. de off. deleg. ſuper
4 eo. vbi de hoc. [Mandamus.] ver. [Ad eccleſiaſticũ iudicem] † ſi-
cut ſunt cauſæ matrimoniales. s̃. de off. dele. cãm matrimonij. mi
ſerabilium perſonarum, vt no. s̃. ſuper verbo viduis. ver. illud autẽ
& penitentium, xj. q. i. aliud, & de peni. diſ. j. aliud cauſã natiuita-
tis. ĩ. qui fil. ſint legi. lator. & c. cauſam. ĩ. de ord. cogni. tuam, iuris
patronatus. s̃. de iud. quanto. decimarũ. ĩ. de decimis, per totum.
vſurarum. ĩ. de vſur. qm̃, & c. quia in omnibus. dotium, & vidua-
rũ ſpecialiter. ĩ. de don. inter vi. & vxo. nuper. rñ. i, & generaliter. ac
teſtamenti, vt & no. s̃. ſuper verbo, de hereditate, criminis ſacrile-
gij. s̃. e. cũ ſit, periurij. fracte pacis. peccati publici denunciati. s̃.
ti. j. nouit. Symoniæ. ĩ. de Symo. per totum. hæreſis. ĩ. de hæreti. ad
abolendam. & c. vergẽtis, & c. excõicamus, adulterij, qñ agitur ad
thori ſeparationem. s̃. de proc. tue. Sunt & alij caſus notati. s̃. c. p-
xi. §. liceat tñ. Et de his omnibus nota. plenius in ſumma. e. ti. §. ex
quibus cauſis. ſub. §. ex præmiſſis, & ſub. §. item dominus. [Noſca-
tur] de iure, vel conſuetudine. s̃. e. ſi clericus. [Dũmodo] ver. [Per
iudicem] ſic. s̃. c, proxi. rñ. j, ver, dũmodo. & concordat. s̃. de off. iud.
ordi. quanto. & c. ſignificauit. & c. graue. & s̃. eo. ex tranſmiſſa, & c.
5 cum ſit. per quæ omnia comprobatur quòd ratione † negligentię
amittit quis iuriſdictionem, & ad alium deuoluitur, ſed & de feu
do ſemper cognoſcet dominus & de hæreditate tpali iudex ſecu-
laris regulariter, vt hic s̃. eo. c. proxi. eo. tit. c. verum, & de iudi. cæte
rum. ĩ. qui fil. ſint legi. cauſam. [Alioquin] ſcilicet ſi non poteſt p
iudicem ſecularẽ. &c. [Ipſius] ſcilicet comitis. [Ratione præuia]
auctoritate preſentium literarũ ſm quoſdã. melius credo quòd
auctoritate præteritarum, nec eſt contrarium ei quod no. ĩ. c. pro
xi. rñ. j. ſuper verbo. irritas & inanes. vbi diximus quod literæ Papæ
6 anteq̃ iudex ſecularis negligens ſit, imperatę † nullæ ſunt, nec lap-
ſu tpis conualeſcunt. Hic aũt contradicimus. ſ. quod lr̃æ valent, &
per eas tractatu tẽporis. procedetur. aliud. n. ibi, & aliud hic, ibi. n.
Papa nullam iuriſdictionem habet niſi cã per appellationem de
feratur ad ipſum. hic autem ſecus eſt quia Papa iuriſdictionem
habet ſuper viduas, ſed de gratia defert hic iudici ſeculari. vt non
procedat iudex eccleſiaſticus, niſi ſecularis negligens ſit in iuſti-
tia exhibenda. ſm. d. n. cuius eſt hæc tota glo. ſed non placet. Ideo
dic, vt ibi no. & in ſequenti glo. [Terminetis] per literas prius im
petratas vt incipiant valere ex nunc quo ad effectum. ſi. ff. de leg.
iij. l. j. §. j. ff. de offi. proconſu. l. iiij. in fi. C. de dona. inter vi. & vxo. do
nationes. s̃. de reſcri. eã te. Interim enim iuriſdictio dormit. ſi. s̃. de
reſcri, paſtoralis. in fi. ff. ad Maced. l. j. §. ſi pendeat, quia vr̃ cã com-
mitti ſub conditione, ſi iuſtitia corã ſeculari iudice hr̃i non poſ-
ſit. ar. ĩ. de iureiur. quemadmodum. ſic & in cã appellationis ſub
conditione committĩ cauſæ cognitio principalis. ĩ, de appel. vt
debitus, ſimile, s̃. de offi. dele. inſinuante. ff. de iur. do. ſtipulationẽ.
ſic literæ, quæ ab initio non oĩno valent ex poſt facto cõualeſcũt.
s̃. de reſcri, ſi aũt. ĩ. de cõuer. coniuga. placet. ff. de iniuſto rup. irri.
te. cum in ſcđo, ff. de li, & poſthu. l. ſi quis poſthumos. in prin. ff. de
pig. act. ſi in rem. §. fi. s̃. de elec. ꝙ ſicut. Ar. ↄ. ĩ. de proba. poſt ceſſio
nem. s̃. de elec, dudum. j. vbi de hoc ſecundum. B. dic vt no. s̃. eod.
licet. reſpon. j.

SVMMARIVM.

1 *Conductores vectigalium fiſci etiam volentes, non admittuntur ad munera municipalia ſubeunda.*
2 *Præpoſitio auget.*
3 *Actores qui inuitos trahunt ad examen iudicis ſecularis, puniuntur.*
4 *Papa renunciat foro ſuo.*
5 *Multa tacite poſſumus, quæ non conceduntur expreſſe.*
6 *Quilibet poteſt renunciare iuri ſuo.*
7 *Contractus nullus, nec iuramento firmari poteſt.*
8 *Clericus non poteſt renunciare ſuo priuilegio.*
9 *Iuri priuato in alicuius fauorem introducto renunciari poteſt.*
10 *Layci clericis opido ſunt infeſti.*
11 *Filiusfami. non poteſt renunciare Macedoniano.*
12 *Quibus beneficijs renunciari poteſt, & quibus non.*

CAP. XII.

SI diligenti, & infra.] Pars. ĩ. de reſcri. ſi diligenti. [Aſſerui
ſti] loquitur Pyſano archiepo. [In tpalib.] ſi intelligas
de patrimonialibus, ſeu peculiaribus proprijs realib.
verum eſt. ſi de perſonalibus & proprijs, quo ad renunciationem
iuris ſui verũ eſt. ſed quo ad hoc vt in perſonalibus laycũ ſibi iu-
dicẽ conſtituat, oĩno falſum, vt legitur & no. s̃. eo. c. ij. s̃. tit. j. quali-
ter & c. decernimus. & c. clerici. vbi de rebus ad eccleſiã ſuam perti
nentib. & immobilibus oĩno falſum. ad hoc. ĩ. de iureiu. ſicut no-
ſtris. ĩ. de reb. eccle. non ali. nulli. & c. ſeq. ĩ. de teſta. cũ in officijs. &
duob. c. ſeq. [Iuri ſuo.] de proprio, & ſpãli, & priuato, verũ ẽ. ſi aũt
intelligas ſuo. ſ. eccleſiæ ſuæ ſibi commiſſe falſum eſt. [Iudicem.]
hoc indiſtincte falſum eſt. ĩ. eo. ſignificaſti. [Præſertim.] ver. i. tm̃.
ſi aduerſarius poſt renunciationẽ coueniret clericũ in foro eccle
ſiaſtico tenetur ei rñdere, Gof. non intelligo ꝙ quantum ad re-
nunciationem iuris, vel prorogationem iuriſdictionis conſenſus
aduerſe partis aliquid operetur. hoc excepto ꝙ aduerſa pars non
tenetur litigare niſi & ipſa cõſentiat corã iudice extraneo cuius
eſt iuriſdictio prorogata. & ſic intellige. ff. de iudi. l. j. & ij. [Re-
ſpondiſti.] Tu dico immemor &c. vt in ſeq. ver. [Immemor.] ver.
[Conſtitutionis.] ff. de pac. ius publicum, & l. inter debitorem,
& melius. ff. de re. iur. neque pig. §. priuatorum. [Minime.] ideo
1 † cõductores vectigaliũ fiſci, ẽt volentes nõ admittunĩ ad mune-
ra municipalia ſubeunda. ff. de iure immu. ſemper. §. cõductores
ſi. ff. de poſtul. quos prohibet prætor. ĩ. de excep. exceptionem. ff. de
of. præſi. legatus in Auth. de defen. ciui. §. interim. coll. iij. ff. de iure
iur. veniens. s̃. de arbi. cum tpe. ¶ Cum igitur] ij. Pars. [In Mileui-
tano.] xj. q. j. inolita. [Et Carthaginẽſi. [xj. q. j. placuit. [Ne clerici.]
ver. & tangitur hic tenor cõcilij Mileuitani. [Publica]. i. cõia ſeu
2 ſecularia. [Pertrahant] inuitos ſm. d. n. i. valde trahunt. † & ſic prę
poſitio auget, quod dic, vt no. s̃. de conſue. c. iij. vnde, & hoc verbũ
coactionẽ denotat. [Perdãt.] intelligas per ſnĩam. ſm Vin. & d. n.
ar. s̃. de ele. bone. me. magũ. ar. C. de aſſer. tol. l. vnica, ĩ fi. vñ verſus.

Clerice ſi quæris examen, quo prohiberis.
Et deponeris, & cauſa deſtitueris.

Et hic idem dixit. Io. arg. C. de iuriſd. omn. iud. in criminali, vbi di
citur actor propoſiti negocij actione mulctetur. arg. ad idem. ĩ. de
exceſ. præla. grauem. Sed nunquid intelligimus hanc penam im-
ponendam eo ipſo, ꝙ clericus vocatus eſt ſiue tractus? videtur, ꝙ
ſic vt hic, & xj. q. j. inolita. & c. placuit. vbi dicit, qui de ſeculari iu-
dicio poſcit auxilium, & C. de iuriſdi. om. iud. in criminali, vbi di
cit, qui vocauerit in uetito examine. Sed ↄ quia videtur, ꝙ ante lit.
conte. poſſit penitere. arg. ff. rem ratam habe. amplius. ff. de in ius
vo. quamuis. ff. de iuriſ. om. iud. l. ſi conuenerit, immo & quando-
cunque ante ſnĩam. ar. ff. de inof. teſta. Papinianus. §. meminiſſe.
C. de his quibus, vt indig. alia cauſa. ff. quod me. ca. item ſi cũ ex-
† ceptione. †. §. hæc aũt actio. & §. ſi quis non reſtituat ver. ſatis. ſm
a B.[a] qui, & hic alia multa iura induxit, & licet multa notet circa
verba capitulorum, inolita, & placuit, tñ omnino innuunt, ꝙ ex
ſola vocatione tales puniantur, & ꝙ ipſo iure hanc penam patiã-
tur, ſicut intellexit Hugo. & hoc etiam innuit conſtitutio Fe-
derici, hac edictali cuius verba no. s̃. ti. i. clerici. vbi dicit alias actor
a iure ſuo cadat, nec teneat iudicatum, & expreſſius ĩ libro feudo.
de ſchola. & eorum priuileg. habita. in fi. vbi expreſſe dicitur. qui
vero ad alium iudicem ipſos trahere tentauerit à cauſa, etiam ſi
iuſtiſſima fuerit pro tali conamine cadat. ad idem C. de tranſact.
ſi quis maior. xxv. annis. Si dicas, ꝙ durum eſt, rñdeo. tamẽ ita ſcri
ptum eſt. ff. qui & a quibus manu. lib. non fi. proſpexit legiſlator.
nec põt quis conqueri de duritia iuris, ſed potius debet ſibi impu
tare, quia ſcienter facit cõtra canonicas ſanctiones, vel ſi placet,
tene mediam viam, & dic ꝙ ex ſola vocatione hanc penam pati
debent, vt in hoc concordes. cum Hugo. non tamen ipſo iure, ſed
per ſnĩam, vt in hoc cõcor. cum Vin. & Io. & quaſi omnibus Mo
dernis, ſicut, & de vtroque membro probatur. ĩ. de exceſ. præ. gra-
uem. arg. s̃. de off. deleg. quærenti, & hanc mediam viam ſatis in-
nuunt. c. inolita, & ca. placuit, & l. in criminali. & l. hac edictali, &
l. habita. & hæc etiam decre. & ſm hoc intellige quod no. in ſum
ma. de renun. §. ij. ver. ſi vero inuitus. [A cõmunione.] ſacramẽ-
torum

ADDITIO.

† Al. non eſt item.

a Secundum Ber. Adde, quod & Ber. & eius fautores ſecundum Andr. Sic. hæc pro certo ſomniant ex eo, quia d. c. placuit loquitur per verbum petierit, vt priuetur honore ſuo requiritur, quod petierit, ſed petere eſt per litis conteſtationem. ff. rem ra. haberi. l. amplius, ergo eo ipſo quòd petiit eſt priuatus, ergo non poteſt purgari.

torũ ad tps.arg.ij.q.vj.catholicus,vel a cõione. i. officio & bñficio
ſi clericus ſit,vt dixit Hugo. Tu dicas a cõione. ſ. hominum ꝑ ex
cõis ſnĩam, quouſque ſatisfecerit, non ſolum tracto, ſed etiam
eccleſiæ,cui videtur iniuriam irrogaſſe,vt legitur,& not. s̃.eo.c.ij.
3 [Extranei.]& ſic† puniuntur actores,qui inuitos trahunt ad exa-
men iudicis ſecularis,ſiue clerici ſint, vt hic, ſiue quicunque alij,
vt.s̃.e.c.ij.& s̃.ti.j.clerici,& l.Federici,ibi no.& patet ꝑ hoc,ꝙ ſi ↄ i-
uitos procedatur nullus eſt proceſſus. Sed nec voluntarij poſſunt
in laicum conſentire,alioquin pęnam patiuntur,vt in ſeque.ver.
[Et tam epi.]ver. & tangitur, hic tenor Concilij Carthaginenſis,
ſupradicti,& imponitur pęna reo clerico, qui voluntarius ſubijt
iudicium ſeculare,in præcedenti.n.impoſita eſt pęna actori, qui
ipſum trahit inuitum.[Clerici.]Sic ordina literam ſequentẽ.[Si
in criminali,ſeu ciuili, negocio derelicto eccleſiaſtico,]&c. [Pu-
blicis].i.ſecularibus.[Purgare].i.cãm ſuam examinari. Γ. ſiue in-
nocentiam ſuam litigando oſtendere.[Voluerint,] & ſic nõ tra-
huntur inuiti ſicut.s̃.no.immo voluntarij litigant. [Etiam ſi pro
eis.]Sed quid ſi ↄ eos? Non vr̃ ſnĩa valere, tanq̃ a non ſuo iudice la
ta.s̃.ti.j.at ſi clerici,tñ poteſt dici in odium ipſorum,ꝙ teneat ſm.
B.arg.s̃.de renun.ꝙ in dubijs,& vt puniantur, in quo deliquerũt.
s̃.de off.dele.cum olim magiſter,& ſm hoc ſpeciale eſt,hic,ꝙ te-
net ſnĩa a non ſuo iudice lata,verius tñ eſt,ꝙ ſiue pro,ſiue ↄ iudi-
catum non teneat,vt in l.Federici.hac edictali.no.s̃.ti.j. clerici.pę
nam tñ ſequentem vtroque caſu patiuntur,& hoc eſt,ꝙ no.quan
do dicit, hic etiam ſi pro eis.q.d.multo forti⁹ ſi ↄ ipſos,& ſm hoc
intellige,quod no.in ſumma.e.tit.§.ij.ſub §.illud ſcias ver. ſed nũ-
quid in hoc caſu.adde quod no.j̃.ver.j.[Amittãt,]vt in c.placuit,
[In ciuili vero.]ver.[Euicerint]ſub.ſeu obtinuerint. Sed cui ap-
plicabitur hoc? Dicas.ꝙ illi,cui facta eſt iniuria ,ergo actori ſi re⁹
fecit ipſum trahi,vt hic,reo vero ſi actor fecit ipm trahi,vt.s̃.verſ.
ne clerici,ſi autẽ vterque.ſ.tam actor,q̃ reus in culpa ſit,quia vter
que conſenſit,vr̃ hoc applicandum epiſcopo, cuius iuriſdõ eſt,ↄ-
tẽpta,arg.xvij.q.iiij.quiſquis.Alij dicunt, ꝙ illi eccleſiæ cuius erat
clericus,qui in culpa fuit,arg.xvij. q.iiij.ſi quis in atrio, & c.ſi quis
deinceps:primũ tñ verius puto ſm H.Sed quid ſi nõ obtinuit,ſed
condemnatus fuit,licet hic aliter notauerit H. & oẽs alij ſequen-
tes ipſum.Tu tñ teneas,ꝙ ſnĩa nulla eſt,vt no.s̃.ver.proxi.in verbo
etiam ſi pro eis,hoc tñ dico , ꝙ ac ſi valeret ſnĩa, tantundem co-
geretur de ſuo dare,ſi pęnam ſequentem voluerit euitare,nam ſi
euincit,illud perdit,vt hic aperte,dicit lex vnde ſequitur, ꝙ multo
fortius,vbi ſuccumbit tantundem perdere debet ſi locum ſuum,
&c.Dicamus ergo ſicut alias dicit lex in hac mã.C.de iuriſd. om.
iud.in criminali,Reus vero,pro condemnato habeatur.i. ac ſi te-
neret condemnatio,tantundem ab eodem exigatur,& ſic intan-
tum tenet hæc ſnĩa, a non ſuo iudice lata,vt hanc pęnam patiat̃.
[Manifeſte.]ver.[Patet]concludit ex præmiſſis ca.[Quia non ſo-
lum inuiti,]vt.s̃.ver.ne clerici clericos,& xj.q.j.inolita. [Sed etiã
voluntarij.]vt s̃.ver.& tam epi,& xj.q.j.placuit.(Non poſſunt)ex-
4 preſſe,& nunquid tacite⁹ Vr̃,ꝙ ſic,arg.iij.q.vj. pulſatus † nam , &
Papa renunciat foro ſuo,ij.q.vij.nos ſi incompetenter,& q.v.man
5 daſtis, † multa etiam poſſumus tacite,quæ non conceduntur ex
preſſe.ff.de proc.filiusfa.§.Veterani.C.de pact.l.fi.C.de iura. calũ.
l.ij.in fi.Tu dicas,ꝙ neque tacite,neque expreſſe poteſt clericus in
ſecularem iudicem conſentire,niſi per ↄrium actum,vel quia in
corrigibilis ſit.j̃.de vita,& hone.cle.c.fi.s̃.ti.j.cum nõ ab homine.
ſed in eccleſiaſticum,ſine licentia epiſcopi ſui ſpãli.iij.q.vj. non li-
ceat,& j̃.e.c.ſignificaſti,ſm B.nec obſtat c.q.pulſatus. Dicas.n.pul
ſatus.ſ.laycus.Vel dic pulſat⁹ coram ẽt eccleſiaſtico iudice, ſed tñ
non ſuo,ope exceptionis,j̃.de re iud.inter monaſterium.s̃.de off.
deleg.inſinuante.(Subeant)niſi quantum ad detrimentum ſuũ,
6 ſub. nec obſtat,ꝙ † quilibet poteſt renunciare iuri ſuo,etiã ſi cle-
ricus ſit.vij.q.j.q̃ periculoſum.j̃.de regu.ſtatuimus, quia illud in-
telligendum de iuris beneficio perſonali non collegiato,& ſic cõ
tinuatur ſequens.ver.cum non ſit,&c.(Cum non ſit) ver. (Perſo-
nale)de quo intelligitur,ꝙ ei renunciari poteſt a quolibet.(Renũ
ciari valeat)alias renunciare valeant. (Publice) & ſic eſt, ius iſtud
collegiatum eccleſiaſticum . publicum, auctoritate, & vtilitate,
quia ꝑꝑ publicam , & cõem vtilitatem inductum , & ideo ei re-
nunciari non poteſt tacite,vel expreſſe,ſicut iura.calum.C.de iu-
ramen.calum.l.ij. §.ſed quia veremur.Nec prodeſt conſuetudo.j̃.
de iura.calum.cęterum. (Nec iuramentum.) ver.ſic ergo patet,ꝙ
7 ſi ↄctus † principalis,ſiue pactum factum non tenet,nec iuramẽ
to firmari poteſt.C.de legibus,non dubium,quia nec valet,ↄ iu-
ris auctoritatem præſtitum.ff.de le.j.ſi quis inquilinos.§. fin. ff.de
pac.iuriſgentium.§.ſed,& ſi paciſcar.& ſeq.ver.& generaliter.ete-
nim non eſt,vinculum iniquitatis.xxij.q.iiij.inter cætera.j̃.de iu-
reiur.quanto,§.j.& ſi non valet principale, nec acceſſorium.j̃.de
fide inſtru.inter dilectos.§.pen.vbi de hoc.Sed ↄ.j̃.de iureiu.cum
contingat.Solu.ibi,(Contra canonica) ſub. ad publicum ſtatutũ
ſpectantia,ↄ quæ nec cõſuetudo prodeſt. s̃. de conſue.cum inter
vos,& c.cum venerabilis,& c.cum dilectus,& c.fi.(Illicitis pactio
nibus informatur.)immo potius deformatur, igitur poteſt colli-
8 gi ex præmiſſis,ꝙ† clericus non poteſt renunciare priuilegio ſuo,
cui multa ſignantur,ↄria ſicut.C.de pac.ſi quis in conſcribendo,
j̃.de cri.fal.c.fi.& multa alia,quæ cauſa breuitatis omitto, ad ſolu
9 tionem quorum ſcripſit hic.d.n.ꝙ † iuri priuato in alicuius tan-
tum fauorem,introducto renũciari poteſt,ſecus in iure publico ,
ꝙ eſt in fauorem ordinis,& etiam odium delinquentium intro-
ductum,ſicut eſt,hoc de quo loquitur,& in alijs huic ſimilibus.j̃.
10 de ſent.excom.cõtingit. ad fi. † Layci enim clericus oppi o ſunt
infeſti.ij.q.vij.laycos.Inde eſt,ꝙ mulier renunciat fauorabili bene
ficio Velleyani.C.ad Velleya.iubemus.ff.ad Velleya.l. vlti. & mi-
11 nor reſtitutioni in integrum fauorabili.ff.de iudi.ſi iudex. † ſed fi-
liusfamilias non poteſt renũciare Macedoniano beneficio odio-
12 ſo.†Vel poteſt dici,ꝙ iuri publico,ꝙ conſiſtit in ſacris, & ſacerdo
tibus.j.diſt.ius publicum renunciare non poteſt . Iuri autẽ aucto-
ritate tantum publico,& non vtilitate,renũciari poteſt.ff. de pac.
paciſci ſecundum.d.n.Tu autem dicas,ꝙ iuri publico diuino col
legiato quale eſt , illud, quo prohibetur clericus perſonam ſuam
alij iudici ſupponere poſſe maxime ſeculari. Et etiam per iuramẽ
tum renunciari non poteſt,vt hic,& j̃.de ſent.excom. contingit,
j.niſi forſan per actum contrarium.j̃.de priuileg.ex parte. j. j̃. de
ſent.excom.perpendimus,& c.in audientia,& c.contingit. ij. Iuri
etiam conceſſo in fauorem eccleſiæ,ſicut eſt,illud,ne res ſua alie-
netur,renunciari non poteſt etiam per ſacramentum.j̃.de iureiu
ran.ſicut noſtris,nec conceſſo in libertatem eccleſię.j̃.de immu.
eccle.non minus,& c.aduerſus.xvij.q.iiij.quaſi per totum. Nec di
centi,ꝙ generalis ſtatus eccleſiæ non mutetur.xxv.q.ij.c.j.& c.ſeq.
& s̃.de ſup.ne.prela.c.ij.nec inducto ob honorem Dei,vel ſancto
rum eius.j̃.de ferijs.c.fi.Nec diuinis præceptis firmato. s̃. de con-
ſue.c.fi.j̃.de præſcr.c.fi. ſeu cõcilijs generalibus,& prouincialibus,
ſeu aliis iuribus quorum tranſgreſſio mortale peccatum inducit.
ſic intellige.xv.diſt.ſicut. xxv.q.j.ſunt quidam.s̃.de tranſa. c.fi.j̃.de
exce.exceptionem.ff.de poſtul.quos prætor.& s̃.de elec.licet. iuri
autem conceſſo in fauorem ſingularis eccleſiæ,vel collegij renũ-
ciatur, quandoque expreſſe,quandoque per actum contrarium,
quandoque per laſum temporis,quod dic vt no.s̃.de conſti. cum
acceſſiſſent.Prædicta locum habẽt in iure diuino publico,& rea-
li.Perſonali vero ad ſtatum,vel libertatem dignitatis,vel eccleſiæ
ſpectanti,& ſi valeat renunciari,quo ad perſonam renunciantẽ.
Non tamen obeſt ſuperiori,vel eccleſię,ſeu dignitati,ſic intellige.
s̃.quod me.cauſa.c.pen.s̃.de arbi.cum tempore.j̃.de inſti.cum ve
niſſent. Alii autẽ,ꝙ inductũ eſt propter priuatã vtilitatem ſiue cõ
mune ius,& ſi commune ſit,renunciari.poteſt:tale eſt illud. s̃.de
reſcr.nonnulli.s̃.de ele.ꝙ ſicut.§.ſinautem.& c. ne pro defectu.§.
fi.j̃.c.dilecti.j̃.de regula.ad apoſtolicam.& c.ſtatuimus.j̃. de crimi
ne fal.c.fi.vij.q.j.q̃ periculoſum.multo fortius quando non eſt ↄ-
mune,ſed perſonale ſiue ſpeciale,quale eſt , iſtud,de quo legitur,
& no.j̃.de conceſ.præ.conſtitutus.Porrò illi , quod publicum ſta-
tum reſpicit renunciari non poteſt,ſicut eſt, illud ꝙ perſona ido-
nea,& canonice eligatur, ordinetur,pręficietur,s̃.de ele. cauſam
quæ.& c.quia propter & c. nihil eſt. Et ꝙ voluntas defunctorum
adimpleatur.j̃.de teſta. tua. & ſimilia, quæ per ſe poteſt colligere
diligens ſtudioſus:hoc de iure eccleſiaſtico,& perſonis eccleſiaſti
cis ſpecialiter conceſſo.cęterum iuri publico humano auctorita-
te,& vtilitate,ſicut eſt ius fiſcale,renunciari non poteſt. ff.de pact.
ius publicum,& l.inter debitorem.& s̃.eo.rñ.j.verſ.fi.cum ſuis cõ
cor.tale eſt,& illud ꝙ præcipit maleficia puniri , ff. ad l. Aqui. ita
vulneratus.j̃.de ſen.excõi.vt famę.cum ſuis concor.ꝙ libellus de-
tur,ordo iudiciarius ſeruetur.j̃.de lib.ob.& de litis conteſt.per to-
tum,& ꝙ alia iura ſeruentur publicum ſtatum reſpicientia. ff. de
leg.j.nemo,j̃.de teſta.requiſiſti.publico autem auctoritate,ſed vti
litate priuato,propter autem communem vtilitatem inducto,
expreſſe renunciari non poteſt niſi iuramento firmetur , j̃. de iu-
reiur.cum contingat.C.ſi aduerſus vendi. l. j. & aut. ſacramenta.
tacite vero poteſt.ff.de procu.filiusfa.§.veterani.Si autem ſit indu
ctum propter priuatam vtilitatem renunciari poteſt.dummodo
ſit fauorabile. C.quando mu.tu.off. auth. matri. & auiæ.talis na-
turæ fuit quandoque priuilegium conceſſum clericis ne poſſent
coram extraneo iudice conueniri.C.de epiſco.& clerici.ſi quis in
conſcribendo.Sed hodie ſanxit noua conſtitutio,ꝙ nullus eccle
ſiaſticam perſonam,&c.vt no.ſupra.titu.j. clerici. Ideoque hodie
huic iuri nullo modo renunciari poteſt.vt.s̃. no. Quid ſi ſit odio-
ſum,vt Macedonianum? Renunciari poteſt.ff.ad Mace. ſed, & ſi
pater.§.fi.& tractatur.ff.de condi.inde. qui exceptionem , & hæc
membra vltima ſatis proſecutus eſt,d.n.s̃.e.gl.ver.ad quorum ſo-
lutionem,& ſequen.vſquẽ ad uer.tu autem dicas , & adde ꝙ not.
j̃.de reg.ad apoſtolicam,in fi.cętera, quæ deficiunt circa hãc ma-
teriam,in ſumma,de renunciatione. §. ij. plenius legi poſſunt,&
eo.tit.§.quibus ex cauſis.ſub.§.liquet etiam ex præmiſſis,verſi.ſed
nunquid clericus,& ſeq.& ſub.§.illud.

SVMMARIVM.

1 *Archidyaconi,vel alij prælati inferiores epiſcopo an habeant territorium.*
2 *Deponere eius eſt,cuius eſt ordinare.*
3 *Conſuetudo dat iuriſdictionem ordinariam.*
4 *Conſuetudo,& priuilegium æquiparantur.*

5 *Nemo*

5 *Nemo ſibi,vel ſuis ius dicere debet.*
6 *Dominus poteſt habere iuriſdictionem ſuper ſuam familiam, ſicut magiſter ſuper diſcipulos.*
7 *Quilibet dominus licet ſuam familiam regere.*

CAP XIII.

CVm contingat interdum.& j̃.]
Pars,j̃.de decimis.cum contingat.[Clerici.] vel laici.
[Aut]repete ſeruitio.[Tuæ diœceſis.] comprehendi-
tur hic & ciuitas.ſi.s̃.de offi.ord.c.j.de uſu pa.c.j.Sed contra , s̃.de
reſcri.Rodulphus.So.ibi.[Super exceſſibus.] leuibus vel grauib.
de quibus tamen ciuiliter agitur,etenim nulla conſuetudo poſ-
ſet dare poteſtatem talibus degradãdi, nec dat , vt patet ex ſequẽ
tibus.ad hoc s̃.de elec.tranſmiſſa.& de reſti.in integ.cã.§.pe.& fi.
& iunge id quod no.s̃.de off.archid.c.fi.in fi.& de offi.ordi.irrefra
gabili.§.exceſſus.[Cum illi].ſ.quibus ſeruiunt. [Iuriſdictionem]
non dicit merum imperium.[Illos].ſ.ſibi ſeruiẽtes. [Excommu
nicare.]ſi.s̃.de ma.& obe.dilecti. [Non valeant] niſi pro leuibus
criminibus,vt in præcedenti gl.& ſequen.ver.& ex his . quamuis
enim ſint iudices ordinarij,tñ iuriſdictionem non habent , niſi
ſuper ſubditos,qui eos eligunt in pręlatos,& ſic non ſunt iudices
ſeruientium.ratione enim fori vel territorij, quod nõ habent iu-
riſdictionem,non quærunt,vnde archidiachonus excommuni-
care nõ poteſt in archidiaconatu ſuo delinquentem,niſi ei alias
ſit ſubditus. Eps autem habet forum ſiue territorium per totam
ſuam dięceſim,& ideo omnes delinquentes infra ipſam punire
poteſt,ar.s̃.e.ſane.s̃.de off.ord.c.j.& melius s̃.de treuga & pa.c.i.j̃.
de rap.c.j.j̃.de ſen.excom.a nobis.xvj.q.vij.omnes baſilicæ.vel po
teſt dici & melius,ꝙ archidiaconus & multi alij prælati, qui ha-
bent prælationes ſuper certas parochias,vel certa loca,intelligun
tur habere territorium,& ibi poſſunt exercere iuriſdictionẽ ſuã
in certis capellis,alias capitulis,vt no.s̃.de offic.ord.c.iij.Capitula
vero & alij,de quibus hic loquitur,licet ſuper aliquos iuriſdictio
nem habent,nullum tñ territorium habent: & ſic intelligas 89.
di.quia in quibuſdam.non enim ruſticos cuiuslibet eccleſię iudi
cabit prælatus ipſius,ſed eps.de hoc no.s̃.de offi.archi.c.fi.§.j.verſ.
petiit.nec officiales ſuos iudicabunt clerici, niſi clerici ſuper vil-
las,quarum officiales ſunt,iuriſdictionem haberent. Dicunt au-
tem quidam,ꝙ vbiq; poſſunt cognoſcere ſicut arbitri,& diffini-
re cauſas eorum,qui ſuæ iuriſdictionis ſunt , ſed non poſſunt eas
mandare executioni,C.de iuriſ.om.iu.l.fi. Alij dicunt,ꝙ non poſ
ſunt exercere iuriſdictionem,niſi in locis vbi cõſuetudo vel pri-
uilegium dat eis iuriſdictionem,vel in quibus morantur,vnde &
capitulum Beluacen.ſuper ſuos ſeruientes extra terminos capitu
li iuriſdictionem non habent,ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl. exce
1 ptis quibuſdam concor. Mihi videtur,ꝙ de iure communi archi
diaconus vel alius prælatus excepto epõ non poteſt dici habere
territorium,nec iſtud poſſet conſuetudo operari,vt in eadem ci
uitate,vel diœceſi eſſent inſolidũ duo capita quaſi monſtrũ. Dic
ergo de hac materia,vt no.s̃.de offic.ord.quanto. & c.quoniam.
Sunt tamen aliqui abbates habentes certam terram limitatam
iuriſdictioni ſuæ ſubditam,alio epõ carentem,ſicut eſt abbas Ca
ſinenſis,& quidã alij, quod fulciri poteſt ex priuilegio apoſtolico
ſpeciali,& de talibus poteſt dici, ꝙ territorium habent ſiue forũ.
ff.de ver.ſig.pupillus.§.territorium,& de hoc no.j̃.de præſcrip.cũ
ex officij.& c.veniens.de his autem,de quibus hic loquitur,dicen
dum eſt,quòd ſicut iuriſdictionem habent de conſuetudine , ſic
& ipſam exercere poſſunt in illis locis tantum , in quibus ipſam
exercere conſueuerunt.& adde quod no.s̃.de vſu pal c. antepen.
in fi.& de offi.lega.nouit.[Cohercere.]ſpirituali cohertione,j̃.de
ver.ſig.quærenti.talis ergo iuriſdictio nulla videtur,ff.de offi.eius
cui man.eſt iuriſdi.l.fi. s̃.de offi. deleg. ex literis.rñ.j. ibi cũ hmõi
de mandata iuriſdic.&c.Item contra,ff.de iur.om.iu.l.ij.Sed dic,
ꝙ per fideiuſſores & pignora talis poterit coherceri,Inſt. de ſatiſ.
tu.§.pen.ff.de dam.infec.l.iiij.§.iij.ff.de ven.inſpi.l.j.§. quod ergo.
Vel ordinarius hoc exequetur,ff.de re iu. a diuo Pio. ſicut & exe
quitur ſententiam arbitrari,ff.de arb.l.iij.§.j.& §.ait prætor.& no.
s̃.de arbi.per tuas.in fi.& ex his euidenter patet , ꝙ hoc quod hic
dicitur,& s̃.de offi.ordi.irrefragabili.§.exceſſus.& ſimilia nõ poſ-
ſunt intelligi,ſi quæreretur de grauibus exceſſibus,& criminaliter
ageretur,ſed hoc eſt ad iuriſdictionem modicam referendum ,
vnde non poſſent tales iubere cauere,nec in poſſeſſionem mitte-
re,ff.de iuriſ.om.iu.l.iubere.& in hoc concor. d.n.vt patet in præ-
ced.gl.in prin. ¶ Super quo] ij.pars.[Ordinarium] de iure com-
muni,xj.q.j.de perſona. [Debẽt conquerẽtes de talibus.] ſcilicet
exceſſibus,ſiue criminaliter,ſiue ciuiliter agatur.[Recurſum]ni-
ſi forte &c.vt j̃.§.j.[Maxime].i.tantum.ſimilis expoſitio.xj.q. iij.
ſi quis epiſcopus damnatus . ibi enim ſemper cauſa agi debet,&
ab illo tantũ iudice puniendus eſt quis,vbi eſt & ſub quo delictũ
cõmiſſum eſt.iij.q.vj.c.j.vj.q.ij.c.placuit.Vel dic ꝙ iſtud maxime
proprie tenetur,quamuis enim ratione delicti ſortiatur quis fo-
rum,j̃.eo.c.fi.& ab illo epiſcopo,ſub quo quis delinquit,poſſit ex
2 communicari,j̃.de rap.c.j.non tamen deponi,†quia eius eſt de-
ponere cuius eſt ordinare,lx.qõ.ij. nullus primas. licet etiam ibi
poſſet priuari beneficio,tamen per illum,in cuius diœce.eſt bene
ficium,debet ſententia executioni mandari, vt j̃. c.j. ſecundum
Gof.de hoc no.ii i.q.vj.c.j.extra do.no. de priuile. volentes. lib. v.
quicquid etiam Gof.no.puto,ꝙ & talem poterit degradare,& eſt
ſpeciale contra regulam,quam inducit,vt patet in eo quod legi-
tur & no.j̃.c.j.¶Niſi forte]iij.pars.[Hi quib.] & ſi priuati ſint. &
3 ex hoc & ſequentibus no.† ꝙ conſuetudo dat iuriſdictionem[a] or
a dinariam etiam priuatæ perſonæ , quod alibi non ſic expreſſe de
priuata perſona memini me legiſſe , alia enim iura loquũtur vel
in abbatibus,vel in archidiaconis,ſeu alijs prælatis,ſiue capitulis
ſiue collegijs,, vel aliquam tenentibus adminiſtrationem , ſicut
patet ix.q.iii.conqueſtus.s̃.de arbi.dilecti.s̃.ti.j.nouit.rñ.j.ver.non
enim.j̃.de exceſ.præla.ad hæc.& c.accedentibus. C. de man.l.j. &
l.fi.s̃.de offi.ord.irrefragabili.§.exceſſus.Sed nunqud huic priuatę
perſonæ dabit conſuetudo poteſtatem excommunicandi? Non
puto,ar.in his quę no.s̃.de offi.archi.cum ſatis.& c.ſequen.& hic
quamuis prælatis ipſam det,ſicut archidiacon⁹,archipresbyteris,
& etiam plebanis,s̃.de elec.dudum.ij.§.tandẽ.s̃.de offi. ord. cum
4 ab eccleſiarum.[Ex indulgentia].ſic patet ꝙ conſuetudo† & pri
uilegium æquiparantur.ſi.j̃.de exceſ.præl.accedentib.[Vel cõſue
tudo] quæ etiam iuriſdictionẽ dat,vt s̃.c.proxi.vbi de hoc. [Spe-
ciali.]ſ.vere ſpeciali & ſpecialiſſima,ff.de pig.act.l. vniuerſorum.
ff.de vſur.qui ſemiſſes. Quod autẽ hic dicit de indulgentia, intelli
gas,apoſtolica , alius enim excepto principe non poſſet priuato
ordinariam iuriſdictionem concedere,j̃.c.ſignificaſti j̃. de re iu.
inter cœteras.Sed qualiter poteſt in hoc caſu priuilegium vel cõ
5 ſuetudo dare iuriſdictionem † cum nemo ſibi vel ſuis ius dicere
debet,ff.de iu.om.iud.qui iuriſdictionem. niſi parciſſime.ff. de of
6 fi.præſi.ſenatus.C.ne quis in ſua cã iudi.l.vnica.Dic,† ꝙ domin⁹
poteſt habere iuriſdictionem ſuper familiam ſuam,ſicut magi-
ſter ſuper diſcipulos,vt in prooemio ff.§.pen.& in lib feu.de ſcho-
la.habita.§.fi.ſicut pater ſuper filium,iij.q.vij.§.tria.circa fi.v.q. v.
b non oſculatur.xxxvij.di.legant.ſicut maritus in vxorem,[b] vij.q.j.
ſicut.& xxxiii.q.ij.placuit.Sed a verberibus abſtineat,C.de diuor.
7 conſenſu.§.j.ſicut epiſcopus ſuper canonicos, nam & † quilibet
dominus habet filiam ſuam regere,xxiij.q.iiij.duo iſta nomina,
& ſi ſuſpectus fuerit dñs , petat actor aliũ ſibi ſociari , xxxij.q.vii.
offerebat.vel eligant arbitros,s̃.c.ſi quis contra clericum. xj.q.iij.
peruenit.j̃.de ap.cum ſpeciali.ſm B.& Gof. illud enim certũ eſt,
ꝙ ex hac cauſa delegatus iudex tanquam ſuſpectus recuſatur.s̃.
de offi.deleg.cauſam quę.& c.inſinuante.Nunquid ergo & ordi-
narius? non videtur,niſi aliud iungatur , alioquin hæc iuriſdictio
fruſtratoria eſſet,contrarium tamen eſt verũ,patet enim, ꝙ hæc
iuriſdictio nõ eſt fruſtratoria,imo naturalis & ordinaria,vel dic,
ꝙ tunc dominus ius reddit de talibus,quando extranei conferũ-
tur,& ſuis etiam conquerentibus, ſi non recuſetur,& ſecundum
hoc poteſt intelligi quod hic dicit,quod dic,vt plene no. in ſum
ma,de re iu.ſub rubrica de ſententia.§.quis debet.ſub §. proprijs.
ver.ſed nunquid ſuis,& ſequenti. vſque ad verſic.tertio . & iunge
quod legitur & no.s̃.de offic. delega.ſuper queſtionum.§. porro.
[Iuriſdictionem]quam ,ex quo ipſam habet ſubdelegare poteſt,
de iuriſdictio.omnium iudi.l iij.in fine.& eſt ſanum conſilium,
quod hoc faciat vt periculum recuſationis euitet,ff.de iuriſ. om.
iudic.prætor.

ADDITIONES.

a ¶Conſuetudo dat iuriſdictionem.Adde Archi.in c.conqueſtus.ix. qõ.iij.
in fi.vbi allegat iſtum tex.& dicit ſe non uidiſſe ſimilem . Idem tenet gl.
iij.in ca.cum quidam.de excep.li.vj.& in c.Romana,in verbo conſuetu-
dine.de ap.eo.lib.& vide alias multas allegationes per Feli hic, qui po-
nit quatuor notabiles fallentias .
b ¶ Maritus in vxorem.Adde quam cohertionem habeat vir in vxorem,
multas remiſſiones hic per Fel.ad fi.vbi ponit,vtrum & quando verbera
ri,& utrum in vinculis poni poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Quis ratione delicti ſortitur forum.*
2 *Irrationabilis conſuetudo non valet.*
3 *Res non ſunt pro delicto puniendæ.*
4 *Via non debet dari figmentis.*
5 *Remiſſio quandoque ſit honoris cauſa etiam in leuib.*

CAP. XIIII.

POſtulaſti. &c.[In eadem]. ſcilicet diœceſi
in qua habet eccleſiam.[Domici
lium vero.]quia forſan ibi fouet larem,ibi tenet ma
trem & maiorem bonorum partem , C.vbi ſena.vel
cla.l.ij.[In alia].ſcilicet diœceſi.[Ibi]ſcilicet in dięceſi,in qua ha
bet domicilium ratione patrimonij,vt ſequitur.[Cõmiſſio] for-
ſan,nempe in parochiano, ſicut ſanctus Propheta viuebat cum
matre vero & in patrimonio habitans habenas laxabat. [Iudica
ri.]ſic,ſed ſi priuetur beneficio,non per ipſum,ſed per alium de
bet ſententia executioni mandari,vt ſequitur.[Præſertim] vero.
[Priuationẽ] ſiue degradationem, puta in homicidio,furto,per-
iurio.s̃.ti.j.cum nõ ab homine.¶ Ad quod].ij. pars. [Delinquit]
&†ſic

1 & †ſic ratione delicti ſortitur quis forum, vt legitur & no. s̃.c.ꝓ-
xi. Debet autem iſte iudex, ſub quo deliquit, non ſuper eccleſia,
ſed ſuper crimine ferre ſententiam contra ipſum, ſed hæc ſenten
tia facit fidem in alio iudicio. ſi. xxiiij.q.j.ſubdiaconus.xj.q.j.ſtatui
mus.ff.de iureiu.ſi duo patroni.C. de lib.cã.iubemus. ſecundum
B.imo certe pronunciabit, & de beneficio, & poſtea fiet executio
per alium, vt dicit litera, & ff.de iud.argentarium.§.j.C. de iudi.ꝓ
perandum.§.ſinautem reus.ff.de bo.aut.iu.poſ.l.j.ij.& iij.hoc au-
tem intelligendum eſt in hoc caſu, & vbicunque iudex diffiniti-
ue pronunciat, vt ff.de re iu.a diuo Pio.§.j.ſinautem interlocuto
rie, tunc non niſi de bonis quæ iuriſdictioni ſuę ſubſunt, poſſunt
pronunciare, ff.de bo.auc.iu.poſ.cum vnus.§.pen.ff.de iudi. hæ-
res abſens.§.j.ſecundum d.n. Hodie vero eſt contrarium declara
tum, nam & decernere poteſt talem eſſe mittendum in poſſeſ-
ſionem etiam bonorum, quæ non ſubſunt ipſi decernenti, & iu
a dex, cui ſubſunt, ad denunciationem ſuam [a] hoc debet exequi.
quod dic, vt legitur & no.extra, do.n. e.ti. Romana.§. vel ſi forte,
& ſeq.li.vj.[Sententia] ſuper crimine, de quo accuſatur, quæ erit
talis. Condemno te de tali crimine, & poſt modum pęnę execu
tio fiet ſecundum cano.qui præcipiunt criminoſos condemna-
tos eſſe deponendos, xxv.di.primum.niſi ex diſpenſatione tolerẽ
tur.s̃.ti.j.at ſi clerici.§.de adulterijs.poterunt etiam & excommu
nicari, j̃.de rap.c.j.ſed & talis ſuſpendi poteſt perpetuo ab eccle-
ſia, quæ in alia diœceſi ſita eſt. & ſi ſciuerit, non ſolum ageretur
coram iudice, ſub cuius iuriſdictione res ſita eſt, ſed & coram il-
lo, ſub quo domicilium habet, poſſet conueniri, argumento ff.
de iudic.quod legatur. §.j. ſed ſententia mandabitur executioni
de facto per illum iudicem tantum, in cuius territorio res ſita
eſt, ff.de re iudi.a diuo Pio. §.ij. Quid ſi aliquis habet poſſeſſionẽ
ſub iuriſdictione alicuius domini, ſed non habet ibi domicili-
um, & offendit dominum vel aliquem ſubditum domini, nun-
quid dominus talem punire poterit delinquentem? Reſpondeo,
non, etiam in poſſeſſionibus quas habet in ſuo diſtrictu, ſed iudi
cem, ſub quo habet domicilium, adire debet, arg.s̃.e.cum ſit ge-
nerale. Et ſi ille iudex non facit iuſtitiam, petat ipſum ſecundum
ꝙ traditur, xxiij.q.ij. dñs. Si vero poſſeſſiones prędictę deberent
aliqua munera realia, ſiue ordinaria, ſiue alia, tunc bene poſſet
eum diſtringere dominus per occupationem poſſeſſionũ, quas
habet in ſua iuriſdictione, ar.C.de ſacroſanc.eccle. placet. & l.iu-
bemus nullam. Sed ad reſpondendum in iudicio coram ſe non
coget eum. Nec poſſet hoc indici conſuetudine vel ſtatuto, quæ
non valent, niſi ſuper rebus ſuæ iuriſdictionis, quale non eſt hoc,
ꝙ ille, qui non habet ſuper eo domicilium, corã ipſo reſpondeat.
Sed hic forte ſtatui poſſet, ꝙ bona cuiuſcunque, qui talem offen
ſam committeret confiſcarẽtur, vel offenſo applicarentur. In re-
bus enim valet ſtatutum, vel conſuetudo, quia ſunt de eius iuriſ-
dictione, arg. C. de ſacroſanc.eccle.iubemus nullam nauẽ. Ne-
que debet talis cõſuetudo per extraneos rumpi, viij.diſt.quę cõ-
tra mores. Tamen & in hoc caſu videtur, ꝙ per occupationem
bonorum debet per ſuum iudicem cõdemnari. Hoc eſt per illũ,
ſub quo res ſita eſt, ex quo agitur reali actione, C.vbi de poſ. agi
opor.l.vnica. C.vbi in rem act.l.fin.ff. de iudi.quod legatur.§.ſin-
autem per in rem actionem. Et idem eſt, ſi creditor agat hypo-
thecaria quę in rẽ eſt. Secus ſi debitor agat pignoratitia, quia per
ſonalis eſt. De quo no.j̃.de pig. cum contra. ſecundũ d.n.cuius
eſt hæc tota gl.exceptis quibuſdam concor.correctis. Quod autẽ
ſupradixit, ꝙ dominus, ſub cuius iuriſdictione res ſitæ ſunt, non
poteſt facere vindictam de delinquente aliunde veniente, non
placet, ex quo dominus alias iuriſdictionẽ habet in loco, in quo
deliquit, quia expreſſe eſt contra hanc decre.& contra l.C.vbi de
cri.agi opor.auth.qua in prouincia.& contra illud, j̃.de rapt. c.j.
cum ſuis concor. Et contra id, quod not.in præceden. glo. & ſeq.
b quod dic, vt ibi no. Hoc autem poſſet intelligi [b] de domino, qui
in loco vbi delictum committitur, iuriſdictionem non habet, li
cet ab eo teneatur locus. Sicut patent exempla in multis ciuitati
bus, & aliis locis, in quibus ſunt, nedum milites, ſed & plebeij, a q̃-
bus tenentur certi agri, certę domus vel areæ, in quibus tamen iu
riſdictionem non habent. Veruntamen nec de iſtis negare volu
mus, quin de conſuetudine iuriſdictionem habere poſſint, ſecun
dum id, quod leg.& not.s̃.eo.cum contingat, vt.ſ.ius dicant alijs,
& inter alios, ꝙ enim priuatus ius ſibi diceret, hoc nulla conſue
tudo dare poſſet, quia eſſet irrationabilis, ar.C.ne quis in ſua cau-
iudi.l.vnica.j̃.de ver.ſig.forus. §. in omni. & in eo quod ibi not.
2 †Irrationabilis autem conſuetudo non valet, vt patet in eo quod
legitur & no.j̃.de re iud.cum cauſa quæ.§.fi. Sed nec indiſtincte
placet id, quod dicit conſuetudinem & ſtatutum valere quo ad
occupationem poſſeſſionum. Alioquin aperitur via principibus
& ciuitatibus, & aliis laicis, qui nobis opido ſunt infeſti, ij.q.vij.
laicos.in eccleſias & perſonas eccleſiaſticas debachandi. Quid.n.
ſi ſtatuta faciant, vel conſuetudines habeant, ꝙ quicunque adul
terium uel homicidium, vel aliud quoduis crimen commiſerit,
poſſeſſiones delinquentis debeant confiſcari. Clericus latas poſſeſ
ſiones habens, crimen committit, nũquid dices, ꝙ poſſeſſiones il-
lius a laicis confiſcentur? Vtique, ſecundum præmiſſam glo. Sed
hoc non placet. Certum enim eſt, ꝙ laici perſonam clerici delin
quentis punire non poſſunt, vt patet in eo, quod le.& no.s̃.ti.j.at ſi
3 clerici. †Multominus igitur res ipſius, quæ nec puniendæ ſunt ꝓ
delictis, etiã ab illis iudicibus, qui punire poſſunt perſonas delin-
quentes, in Auth.de man.prin.§. oportet.coll.iij. ſed nec ſtatuta
vel conſuetudines laicorum ligant perſonas eccleſiaſticas, vel res
earundem, vt patet in eo quod le.& no.s̃.de conſti.quæ in eccle-
ſiarum.& c.eccleſia.j̃.de reb.eccl.non ali.cum laicis.j̃. de immu.
4 eccle.non minus.& c.aduerſus. †Nec debet dari via figmentis, vt
patet in eo, quod le.& no.j̃.de diuor.quanto.§.pe. Nec vna via ape
riri, quod alia prohibetur, vt patet in eo quod le. & no. s̃. de proc.
tuæ.§.j.ver.ad talionem. Et ſi iſtud aduertiſſet d.n.forſan aliud no
taſſet, ſed ipſe in hac parte ſecutus fuit gl. quorundam domino-
rum, qui hæc notant. Sed has nunquam profeſſor iuris canonici
ſequi debet. Etenim nunquam recipimus gloſſas dominorum
ſubuertentes eccleſiaſticam libertatem. Nec mirum, ꝙ nec etiã
ipſas leges recipimus quantumcunque expreſſas & nobis contra
rias, ꝑ quas gl. huiuſmodi fulciuntur, quod dic, vt le.& no.j̃. de ſo.
c.fi. Sed & cum tales gloſſatores ꝑ gl. ſuas nõ ſit dubium fauere ꝓ-
dictis laicis. Haud dubium, qui incurrant excommunicationis
ſententiam latam, non ſolum contra tales ſtatutarios, ſed & cõ
tra fautores eorum, j̃.de ſen.excom.nouit, & c.grauem.[Poterit]
hoc verum eſt, quando delinquit in diœceſi, in qua domicilium
habet. Si vero delinquat in diœceſi, in qua domicilium non ha
bet, diſtinguendum eſt inter graue delictum & leue. Nam ſi leue
delictum ſit, regulariter non fit remiſſio, ff. de re mili. deſertorẽ.
ff.de cuſto.reo.de militibus.& l.non eſt dubium.& ar.j̃.de ſentẽ.
excom.pro illorum. Si vero graue ſit delictum, ab illo iudice, ſub
quo delinquit, puniendus eſt, ff.de re mili.deſertorem.in prin. Et
eſt ſi ſe alio contulit remittendus.in Auth.vt nulli iudi.§.ſi vero
quis comprehenſorum.colla.ix.ſecundum ꝙ Pilatus legitur ad
Herodem remiſiſſe dominum Ieſum Chriſtum, Luc.xxiij.b Sed
5 & fit † remiſſio quãdoque honoris cauſa etiam in leuibus, vt mi
les remittitur ad magiſtrum militum ſub quo deliquit, ff.de cuſt.
reo.de militibus.& eſt ſi, extra, d.n.de ap. cordi.li. vj. Secus in gra-
uibus, ff.de accu.l.fi.ſecundum Gof. Et eſt hoc contra id, quod
le.& no.ſecundum ipſum s̃.c.j.§.j.de quo dic, vt plene no.in ſum
ma, e.ti.§.quibus ex cauſis.ver. item rationem delicti. & ſequen-
tib.[Sed ab eo] ver.ſcilicet epiſcopo.[Beneficium] quo per ſentẽ
tiam epiſcopi, ſub quo deliquit, priuatus eſt.[Quo ad illud] i.be-
neficium ad requiſitionem pronunciantis, vt extra, d. n.e. ti. Ro-
mana.§.ſed nonne.& s̃.no.

ADDITIONES.

a ¶Ad denunciationem ſuam. Adde an vnus iudex poſſit exequi ſenten-
tiã alterius ſine remiſſione & requiſitione alterius. Spe.in titu.de execu.
ſenten.§.nunc dicendum.ver.ſed pone iudex. cuius dicta multum elegan-
ter reaſſumpſit. Bar.in l.a diuo Pio.§.ſententiam Romæ.ff.de re iu. & vide
omnino domi.Abb.hic in v.colum.verſi. ſed circa prædicta.& Henri. Bo.
in c.j.infra de rapto.

b ¶Poſſet intelligi. Adde ꝙ & ita intellexit Inn. vt hic clare dicit d.Abb.in
3.col.ver.circa prædicta.& ver.ſed aduerte.

SVMMARIVM.

1 *Prædo violentus reſtituendus eſt.*
2 *Agentes & conſentientes pari pęna puniuntur.*
3 *Domicilium quis poteſt habere in pluribus locis.*
4 *Duodecim leucę faciant xx.miliaria.*
5 *Ius Laicorum difficilius abſorbetur.*
6 *Exceptiones peremptorie contra literas propoſitæ, non admittuntur.*
7 *Dietæ a quo loco computandæ ſunt.*
8 *Exceptio quid ſit.*
9 *Priuilegium Dei non reuocatur per ius commune feudorum.*
10 *Papa & eccleſia poteſtatem non habent ab homine, ſed a Deo.*
11 *Attendendum eſt non quod fit, ſed ꝙ fieri debet.*

CAP. XV.

EX parte B. Pars, j̃. de fide inſtrumẽ.ex parte.
[Quondam] ſubaudi, & hodie
quo ad nomẽ, licet non quo ad adminiſtrationem.
Nomen enim non perdit, quouſque cum alio infe-
riori contraxerit, C.de nup.cum te.ff.ad munici.filij. §. vidua. Sed
& tunc conſueuit nomen a principe impetrare, ff.de ſena.fœmi-
næ.& l.nuptæ. [Caſtri] Pertinentis &c. vt ſequitur.[Dotalicij].i.
donationis propter nuptias, vt j̃ §. idem quoque.in fi.j̃.de dona.
inter virũ & vxorem.nuper.§.fi. Sed nõ habuit neceſſe hoc adij-
1 cere, quia †etiam violentus prædo reſtituendus eſt, ſecundum d.
n.s̃.de reſti.ſpo.in literis.[Quo] ſcilicet caſtro. [Per eum vel eius
complices.] vnde perinde eſt, ac ſi ipſe feciſſet. Tenetur enim hoc
interdicto is, qui deiecit, vel qui deiici mandauit, vel deiectionẽ
ratam habuit, vt ff.de vi & vi arma.l.cum a te.& l.j.§.quoties ver⁹,
& §.deieciſſe.& l.cum procurator.j̃. de reſti. ſpo. cum ad ſedem,
2 †quia facientes & conſentientes &c.vt s̃.de offi.deleg.c.j.ij.q.j.no
tum. Sed & tenetur is, qui a violento rem violentam ſcienter re-
cipit, quod dic, vt no.j̃.de reſti.ſpolia.ſæpe.& s̃.e. quia V.[Spolia-
ta] Et ideo agebat interdicto vnde vi, ſecundum d.n.[Coram vo
bis] ſubaudi Turonis, vt innuit j̃.§.proxi. Et ſic concor.omnino
s̃.de reſcrip.nonnulli.& c.dilectus.ij.ſecundum literam, quæ di-
cit, diſtrahat.& j̃.de exce.olim.[Dictus nobilis] ver.[Propoſuit]
declinando forum.[Non valebant].i.ac ſi non valerent reſpon-
dere, non tenebatur.[Principale] Ex hoc innuit, ꝙ etiam alia do
micilia habeat, licet non principalia, vt j̃.ſequitur. [A Turonis]
quo trahebatur, vt s̃.no.ſuper verbo, coram vobis. & ſic trahebat̃
vltra duas diætas a ſua dięceſi conſiderato domicilio principali,
contra c.s̃.de reſcrip.nonnulli. ¶Verum] ij. pars. [Replicatum]
3 Et bene, nam †domicilium poteſt [a] quis habere in pluribus locis,
a ſi vtrobique plene inſtructus ſit, ff.ad munici.aſſumptio. §.penu.
Idem eſt, & ſi habet ibi magnam partem bonorum ſuorum. Vel
larem.i.familiam ibi tenet, & ignem facit. Vel etiam ſi nihil ibi
habeat, dum tamen ibidem continue conuerſetur, C. vbi ſenat.
vel cla.l.ij. Sed & ratione rei ſortitur quis forum, vt hic patet, nã
licet ageretur interdicto vnde vi, quod eſt perſonale, quia tamen
in rem ſcriptum eſt, ideo a loco.ſ. Andegauen. dięceſi, vbi res de
qua agebatur, ſita erat, computantur duæ diætę, vt hic dicitur.
Sicut & ſi realiter ageretur, quod dic, vt le.& no.s̃. de reſcrip.dile-
ctus.ij.§.fi.ad fi.& j̃.eod.§.fi. in prin. Licet aliqui contradicant, ex
quo actione agitur perſonali, quantumcunque in rem ſcripta
ſit, ſecundum d.n [Fuit] ad tollẽdam exceptionem propoſitam.
[Rodenſis] ſcilicet diœceſis.[Ipſa] ſcilicet Andegauen.diœceſis.
[Et redditus plures habet] & mãſionem, vt ſequitur. Quod & no-
bilis ſatis confeſſus fuerat, vt & no.s̃. ſuper verbo illo principale.
Poteſt enim quis habere domicilium in diuerſis locis, vt ff ad
muni.aſſumptio, §.iuris.& l.filij.§.ſenatores.quod dic, vt no.s̃. de
reſcri.dilectus.ij.[Et caſtrum] &c.[In eadem]. Hæc erat optima
replicatio, nam ratione rei, de qua quis conuenitur, ſortitur quis
forum, vt le.& no.s̃.e.ſane.s̃.de reſcriptis.dilectus.ij.& patet.j̃.§.fi.
4 [Diœceſi] ſcilicet Andegauen. †[Duodecim leucas] quæ faciũt
xx.miliaria. Et ſecundum hoc non diſtat, niſi per diętam, ff.ſi q̃s
cau.l.j.ff.de ver.ſi.l.iij. ¶Idem quoque] iij.pars.ſ.V.nobilis. [Adie
cit] triplicando ad replicationem tollendam. Vel adiecit iterum
excipiendo quod verius eſt.[Domino feudi] Hæc exceptio locũ
haberet, ſi vterque litigantium confiteretur caſtrum hoc de quo
agitur eſſe feudale, quod dic, vt no.s̃.de iudi.cœterum.& s̃.eo.ve-
rum. Regina autem hoc non confitebatur, imo dicebat ipſum
eſſe ſuum. Vel dic, ꝙ locum haberet, ſi ageretur de proprietate,
ſed hic agebatur de violenta poſſeſſione. Et ideo locum habet, vt
j̃.e.c.ad fi.[Proſequi] s̃.e.ex trãſmiſſa. & c. verũ. [Non valebant]
Imo vñr irritę, vt s̃.eo.licet [Cum non faciebãt mẽtionem &c.]
Valida videbat̃ hęc exceptio, q̃a hęc exceptio repellit ab imperrã
do, in Auth.de man.prin.§.ſi tibi.coll.iij.in Auth. vt diffe. iudi.§.
ii.coll.ix. Et ab agendo, vt in præceden concor.& s̃.e.ex tenore. s̃.
5 de offi.dele.ſignificantibus.maxime quantum ad feudum †laico
rum, quorum ius difficilius abſorbetur.j̃.de iure patro.cum dile-
cta. Sed dic, ꝙ hic ceſſant iura illa propter id, quod no.s̃.eo. ſuper
verbo, domino feudi. Tum propter fauorem perſonæ viduæ &
ſpoliatę. Tum propter fauorem quæſtionis qualitatis, q̃a de ſpo-
liatione agitur. Tum propter odium & potentiam ſpoliantis.
[Negligens] Non eſt in hoc caſu ſufficiẽs hæc exceptio, vt patet,
in eo quod no.s̃.e.ex tenore.ver.fi.ſecundum d. n. Sed reſponde,
vt in pręceden.glo.[Subiiciens] ver.ſcilicet idem nobilis.[Ratio
ne dotalitii] Hæc allegatio nulla erat, cum non ageretur petito-
rio ſed poſſeſſorio, j̃.de reſti.ſpoli. item cum quis. Nam & ſi hoc
tacuiſſet, nihilominus literam habuiſſet, quod dic, vt le.& no.s̃.de
reſcrip.ſuper literis.[In donationem propter nuptias] Forte nec
Regina ita exponit, immo & in dotem, j̃.de dona.inter virum &
6 vxorem.plerunque.in fi.& c.nuper.[Aſſignatum] No.argũ.†ꝙ ſi
peremptorię exceptiones contra literas proponantur, non eſt
obiiciens audiendus, ſed ſunt vſque poſt litem conte. differendæ,
ar.ff.ad exhiben.l.iij. §.ibidem. Aliqui tamen contradicunt, &
diſtinguunt inter huiuſmodi exceptiones, quæ opponuntur in
poſſeſſorio, & illas, quæ contra literas proponuntur. In primo ca
ſu, ſcilicet quando opponuntur in poſſeſſorio, non admittũtur,
ſed in petitorio differuntur. Et hoc ideo, quia ſi etiam probaren-
tur in poſſeſſorio, nihilominus tamen fieret reſtitutio, vt patet in
eo quod le.& no.j̃.de ord.cog.c.fi. In ſecundo vero caſu, quando,
ſcilicet contra literas proponuntur, bene eſt obiiciens admitten-
dus, quia ſi probetur talis peremptoria exceptio expreſſa vel taci-
ta, quia ſuppreſſa vel expreſſa non fuiſſent datę literæ, iuriſdictio
eneruatur, vt s̃. de reſcript.ſuper literis. Sed ſi bene inſpicias hic,
iſta diſtinctio reprobatur. Non enim opponebatur hic exceptio
dotalitij contra interdictum vnde vi, ſed contra literas tantum.
& tamen differtur in petitorio, vt j̃.eodem. §.fin. ſecundum d.n.
cuius eſt hæc tota glo. De hac tamen materia dic, vt extra, d.n.de
li. conteſt.exceptionis peremptoriæ.lib.vj.& j̃.eo.§.ſi.ver.non ob
ſtantibus. ¶Ad hoc autem] iiij.pars.[Fuit] minus plene.ſi. no. s̃.
de offi.del.ſignificantibus. Vel dic, ꝙ bona eſt hæc reſponſio ſecũ
dum d.n.vt patet in eo quod j̃.no. [Reſponſum] quadruplican-
do ad triplicationem elidendam. Vel dic replicando ad tollen-
dam exceptionem, s̃.§.proxi.in princ. propoſitam, quod melius
eſt.[Spoliata] optime allegabat, quia ratione violentiæ pertinet
hæc cauſa ad eccleſiaſticũ iudicem, s̃.e.ex tenore, & j̃.de reſt.ſpo.
c.ſæpe contingit. [Conuenire] Sed contra, nam & ſi perſona
eccleſiaſtica laicum conueniat, ſequitur forum ſuum, & ſic agit
coram iudice ſeculari, vt s̃.eo.ſi clericus.xj.q.j.experientiæ. Solu.in
eo quod no.s̃.§.proxi.ſuper verbo, cum non faciant mentionẽ.
Licet enim hæc mulier vocetur Regina, tamen deſolata erat &
miſerabilis & oppreſſa. Vnde & ad eccleſiam pertinet, vt tales de-
† fendat. 87.di.deſolatas, †vt & de hoc no.s̃.de offi.dele. ſignificanti
bus. Nec eſt fori ſecularis ſubtractio, ſed potius fori accumulatio
ſecundum Gof. & hoc eſt, quod ſequitur hic.[Cuius intereſt vi-
duas &c.] ſubaudi deſolatas & oppreſſas. ¶Mandamus] v. pars.
[Manſionem] hoc ſolum ſufficit, vt ff.de iudiciis. quod legatur.
§.j. Quidam tamen dicunt, ꝙ licet ibi, vbi quis moratur, poſſit
conueniri de rebus in alterius iuriſdictione conſtitutis, tamen
7 quando coram dele.conuenitur †computandæ ſunt dietæ tantũ
c a diœceſi, vbi res de qua agitur ſita eſt, vt no. s̃. de reſcrip.dilectus.
ij.§.fi.ſecundum d.n.quod dic, vt ibi no.& s̃.e.c.j. §.j. ſuper verbo,
replicatum.& j̃.e.dilecti.[In qua] commorari, vt ſequitur.[Non
diſtare] quod dic, vt no.s̃.e.c.§.j.ſuper verbo, replicatum.ſecundũ
d.n.[Interdum] ſubaudi maxime. Hæc enim probatio nõ eſt ne-
ceſſaria, ſed ideo appoſitum fuit hoc, quia allegatũ fuerat. Item
nec ſufficiens eſſet per ſe, ſi quæſtio omnino perſonalis fuiſſet, &
ideo caute iunxit copulatiue.[Et in eadem] ſcilicet Andegauen.
diœceſi [Litigioſam &c.] quæ probatio & ſufficiẽs eſt & neceſſa
ria, vt no.s̃.e.§.j.ſuper verbo, in eadem. [Rem] Hoc ſolum ſuffi-
cit, vt quidam dicunt.s̃.e.ſane.C.vbi in rem act.l.fin. Alij contra,
ſecundum d.n. Tu dic, vt in pręceden.gl.& vt no.s̃.e.poſtulaſti.§.
j.ſuper verbo, delinquit.[Non obſtantibus] ver.[Quę in petitorio
&c.] hic ergo ſoluit contraria ſignata s̃.§. idem quoque. & §. ad
hoc.vt ibi no.& probatur per hanc decre. ꝙ ſi aliqua exceptio ꝓ-
ponatur, non in vim peremptoriæ, vt litis conteſtatio fiat, ſed in
vim dilatoriæ, vt iuriſdictio impediatur? Dicendum eſt, ꝙ nihil
agitur, non enim fit litis conteſtatio, quia ad hoc non proponi-
tur. Nec proceſſus impeditur, quia ad hoc ex ſui natura nõ datur,
& facit ad hoc quod no.s̃.eod. ſi clericus.ſuper verbo, aſſueuerat.
Vnde ſi coram te iudice talis exceptio taliter proponatur, nõ ad-
mittas eam in vim dilatoriæ, quia ad hoc apta non eſt, nec inter-
cipias proponentem, quaſi per hoc ſit litis conteſta. facta, niſi eſ-
ſet aliquis iudicio illudens, & ſic poteſt intelligi j̃.de dolo & con-
tu.prout.ſecundum Gof.q.d. Primo conteſtetur lis, & poſtea pro
ponatur, quod dic, vt le.& no.plene extra, d.n. de lit. conteſta.ex-
ceptionis peremptoriæ, lib.vj. Et adde quod no.s̃.e.c.§.idem quo-
que. ſuper verbo, aſſignatum. iſtæ etiam duę exceptiones, quę
hic proponebantur.ſ.rem eſſe feudalem &c. Item ad Reginę do-
talitium non ſpectare, aptæ non erant ad differendam hanc quę
ſtionem, de qua agebatur, nec ad litem in ea conteſtandam, q̃a
impertinentes erant. Nam iſtæ exceptiones tantum reſpiciunt
petitorium. Regina autem non agebat petitorio, ſed poſſeſſorio,
vt hic dicit, ideo nec per eas fiebat litis conteſtatio, quia nec reſpõ
debatur petitioni, de lit.conteſtat.c.vnico. nec differebatur actio
8 quam nec tangunt †Nam exceptio eſt actionis excluſio in perẽ-
ptorijs.ff.de exce.l.ij. Siue iudicis vel actoris repulſio in dilatoriis,
j̃.de excep.paſtoralis.j̃.de ap.ſecũdo requiris.[Procedatis] Aucto
ritate literarum iſtarum, non priorum.ſic s̃.e.ex tenore.§.fi. ſecũ
dum Gof. Sed multum diuerſa ſunt hæc, quia ibi primæ erant
in pendenti, cum petitorio ageretur, hic autem ſecus, vt patet ex
præmiſſis. Scripſit autem d.n.in hoc § quod hic eſt ar. ꝙ quando
agitur de reſtitutione feudi facienda per interdictum vnde vi, a
quocunque priuato, nedum a vidua agi poteſt coram ordinario
omiſſo domino, quod tamen non eſt verum, immo tantum co
ram domino eſt agendum, vt no.s̃.ti.j.cœterum. ſed hoc ideo di
cit, quia defenſio viduarum in ipſarum fauorem de ſpeciali gra-
tia eſt a Deo eccleſiæ reſeruata contra ſpoliatores, & in ipſorum
9 odium, etiam ſi viduę ſint diuites. Et ideo per ius †cõmune feu-
dorum non reuocatur, maxime priuilegium Dei, 87, diſ.c.j.& ij.
& patet in eo quod no.s̃.de reſcrip.c.j. Sed obiicies, nonne clerici
qui de gratia reſeruantur foro eccleſiæ, quando de feudo agitur
poſſunt coram domino feudi conueniri? vtique, s̃.eo. verum.&
s̃.tit.j.cœterum. Reſpondeo, iuriſdictio clericorum non reſerua-
tur eccleſię de priuilegio ſpeciali, ſed de iure communi ab Impe-
ratoribus condito, vt patet in eo quod le.& no.C.de pac.ſi quis in
conſcribendo.s̃.ti.j.clerici.& s̃.eo.ſi diligenti. in fi. ſuper verbo il-
licitis

ADDITIONES.

a ¶Domicilium poteſt quis habere in pluribus locis. Adde Barto. in l.lex
Cornelia.§.ſi tamen in fundum.ff. de iniuriis.& in l.aſſumptio. §. penul.
ff.ad municipa.

b ¶Exceptiones peremptorię contra literas propoſitas non admittuntur,
ſed ſunt vſque poſt litem conteſtatam differendę.

† Alias incipit defenſionis.

c ¶Dietę a quo loco computande ſunt, Vide gloſ.in verſicu. vnam dietam
in c.ſtatutum.de reſcriptis.libro vj.& Felin.poſt Abbatem in c.dilectus.
ij.ſupra de reſcrip.

licitis pactionibus.ad fi.illius glo.ver. talis naturę. Et ideo per ius
commune ab imperatoribus factum potuit, quando de rebus
feudi agitur reuocari. Vel ideo valet contra clericos,quia ab ec-
cleſia eſt receptum. Vel dic,quod licet alias inter priuatos, etiã
ſi agatur de ſpoliatione,ad ſolum dominum papam pertineat
hæc cognitio,tamen ſi eccleſia,vel vidua,vel alia miſerabilis per
ſona ſit ſpoliata,bene cognoſcit eccleſia.Et hoc ideo,quia crimē
ſacrilegij eſt,cuius cognitio ad ipſam pertinet,lxxxj.diſtin. c.j. &
ij.xvj.q.j.in canonibus.Nec eſt neceſſe, ꝙ in hoc caſu requiratur
dominus ſuper iuriſdictione reddenda viduæ,ſicut dicitur ſ.e. ex
tenore.Quia ibi loquitur,quando vidua proponit rei vendicatio-
nem,vel aliam actionem,cuius exercitium primo & principali
ter ſpectat ad donum, ſecundo ad eccleſiam. Hic autem loqui-
tur in ſpoliatione ſacrilega, cuius cognitio primo & principali-
ter ad eccleſiam ſpectatur,ſecundum d.n. cuius eſt hęc tota glo.
Sed non placet,ꝙ iuriſdictio clericorum dicatur ab imperatori-
bus eccleſiæ reſeruata,immo eſt potius ſicut debuit reſtituta,Cer
10 tum eſt enim,ꝙ papa † & eccleſia poteſtatem non habent ab ho
mine,ſed a Deo,vt legitur & no.ſ.ti.j.nouit,§.j.verſi. cum enim.
Forus autem clericorum & eccleſiarum eſt eccleſiæ,cui ſoli ſub
diti ſunt,nec aliter perſonaliter ſubiici poſſunt,etiam quantum-
cunque voluntarij. Quorum autem ratione rerum temporaliũ
ſubſint ſecularibus poteſtatibus,& dominus voluit & beatus Pe-
trus & eccleſia approbarunt,quod dic,vt le.& no. plene ſ. de ma.
& obe.ſolitæ.Alias autem non ligant nos conſuetudines quorũ-
cunque laicorum,vel ſtatuta quantumcunque expreſſa, vt patet
in eo quod no.ſ.e.c.proxi.§.vnico.ſuper verbo,ſententia. De pri-
uilegio vero viduarum dic,vt no.ſ.e.c.j.& c.ex tenore.& de offic.
dele.ſignãtibus.Non ob.qđ clerici olim iudicabantur per laicos
ẽt qñ pſonalr agebatur, qa hoc nõ fiebat de iure, nec de iuſtitia.
Sed de facto,vt iniurioſa violentia tpe ecclīæ primitiuæ,ĩ quo &
ſancti martyrizabãtur & opprimebãtur,nec poterat eccleſia reſi-
ſtere potentiæ violentæ. Nec etiam in multis hodie locis,tyrãnis,
principibus eccleſiæ,& perſonæ eccleſiaſticæ,& ſimilia patiun-
tur, ſed reprehenduntur, & ab eccleſia puniuntur, vt patet in eo
quod le.& no.j.c.j.j.de immu.ecc.nõ minus.& c.aduerſus.Sic &
olim & imperatores & laici electionibus nõ ſolum inferiorum,
ſed etiam Romanorum pontificum ſe ingerebãt,quod eccleſia
ex cauſa tolerabat.Sed quãdo potuit, hoc correxit, vt patet in eo
quod le.& no. lxiij.diſt.§. principibus.& §.verum.& c.præceden.
& ſe.& ſ.de elec.Oſius.& c.ſacroſan.& c. maſſana.& j.de iure pa
tro.nobis fuit.§.j. Sic & hodie de his quæ ſunt tantũ fori eccleſia-
ſtici, intromittũt ſe de facto plerique iudices ſeculares,ſed de iu-
re aliter debet eſſe, vt patet in eo quod le. & not.ſ.ti.i. qualiter.j.
de ordi.cog.tuam.j. qui fil.ſint le.per venerabilem. §.rationibus.
11 ver.fi.† Nec eſt quid fit vel factum ſit, ſed potius quid fieri debet,
& debuit attendendum, vt patet in eo quod le.& no.ſ.de elec.cũ
cauſam quæ.§.quia igitur.in prin.Et adde,quod no.ſ.e.licet.§.pe
nul.ver.fi.ſuper verbo, imperio. Et ſecundum hęc corrige & in-
tellige quod no. in ſumma de foro competen.§.quibus ex cau-
ſis.ſub §.licet etiam ex præmiſſis. ver.ego dico.

SVMMARIVM.

1 *Poſſeſſio quid ſit.*
2 *Inuaſores rerum eccleſiarum cenſentur ſacrilegi.*
3 *Sacrilegi an ſint excommunicati ipſo iure.*

CAP. XVI.

CONQUESTUS. Quæ] ſcilicet temporalis iu-
riſdictio. [Caſtris vel villis.]
Alias & villis, & eſt melior litera. [Pleno iure] q.d.
a ſpiritualiter & temporaliter. [a] ſi.j.de priuile. cum &
plantare.§.in eccleſijs, & c.quoniam per confeſſionem.xvj. q.ij.
viſis.[Quaſi poſſeſſione]Bene dicit,cum enim iuriſdictio incor-
poralis ſit proprie & vere loquendo non poſſidetur, ſed quaſi,vt
hic,& j.de cauſa poſ.cum eccleſia Sutrina.& le.& no.ſ.tit.j.c.fin.
1 †Poſſeſſio enim dicitur quaſi pedum poſitio,ff.de acquiren. poſ.
quæ in corporalibus cadere non poteſt,ff. de ſeruitu. ruſticorum
prædiorum.Tamen quaſi poſſidentur,vt dictum eſt. Ideoq; dire
ctum vti poſ.in talibus competere non poteſt,ſed vtile, ff.de ſer-
ui.quotiens.ff.ſi ſeruitu⁹ ven.l.ij.§.Pomponius.quod dic, vt no.ſ.
ti.j.examinata. [Ac eſſe] Ex hoc videtur intentare vti poſſ.ff.vti
poſ.l.j.§.eſt igitur.& §.inter alia.[Per violentiam]Non tamen in
telligas,ꝙ eccleſia ſpoliarent,tunc enim male diceret,ꝙ in poſſeſ
ſione eſſet eccleſia ſpoliata, ſed per violentiam ipſam inquieta-
bant,& damna dabant,& clericos & laicos forſan capiebant, qa
coram communi non reſpondebant.Et alias multipliciter iniu
riabantur eiſdem,vt poteſt colligi j.eo.c.§. fin.Et ſecundum hoc
intentabatur hic vti poſ.ex quo in libello fit mentio de violentia
& per conſequens de ſacrilegio.Et ideo debet cauſa coram eccle
ſia agitari,ſed ſententia non dabitur pro epiſcopo, niſi violentiã
probet.Debet enim probare cauſam, ex qua petit, alioquin ſuc-
cumbet,ff.de excep.rei iudi. ſi mater. §. eandem. ſecundum d.n.
cuius eſt hęc tota gl. ¶Cum autem.[ij.pars.[Pro remedio] Hæc
enim pleno iure tranſeunt in iuriſdictionem eccleſiaſticam, vt
no.ſ.e.cum ſit generale.[Eccleſijs]vel alijs piis locis,j.de teſta.of
ficij.& c.requiſiſti.§.ſecus.[Iuſtis modis alijs]Puta emptione,per
mutatione,vſucapione,Inſti.de rer. diui.§. per traditionem.C.de
pac.traditionibus.[Aliis iuribus]Sic j.de reli.do.ad hęc.j. de rer.
permu.iniuſtum.de con.diſt.j.ligna.& c.veſtimenta.x.q.j.quia ſa
cerdotes.& c.ſanctorum. & c.hanc conſuetudinem. [Ipſarum]
2 ſcilicet eccleſiaſticarum. [Tanq̃ ſacrilegi &c.] Sic patet † ꝙ inua-
ſores rerum eccleſiaſticarum cenſentur ſacrilegi. Et ideo vſque
ad condignam ſatisfactionem ſunt anathemate innodandi, &
hic,xij.q.ij. c.i. & c.nulli liceat. & c.quicunque.& c.prędia.& c. q
abſtulerit quod dic,vt no.ſ.e.cum ſit generale.& quamuis prela-
tus perſonalem iniuriam remittere poſſit, hanc tamē remittere
nec poteſt,nec debet,xxiij.q.iiij.ſi is qui.lxiij.di.Salonitanę.¶Mã-
damus]iij.pars.[Per cenſuram eccleſiaſticam] Ex præcedentib⁹
3 & ex eo quod hic dicitur poteſt colligi † ꝙ ſacrilegi non ſunt ex-
communicati ipſo iure,ſed excommunicandi,vt xvij. qõ.iiij.§.ſi
quis domum Dei.& xxiij.q.ſi.peſſimam. Quod verum eſt excep
tis effractoribus & incendiarijs eccleſiarum,quod dic,vt le.& no.
j.de ſenten.excom.tua nos.& c.conqueſti.& ſic intellige xj. quæ-
ſti.iij.canonica. xii.q.ij.de viro.xvij.q.iiij. omnes. [De præteritis]
ſi.ſ.de pact.plerique.in fi.& de tranſact.veniens, in fi. Et non niſi
præmiſſa ſatisfactione congrua debet fieri abſolutio in hoc ca-
ſu.j.de ver.ſig.ex parte.& c.cum olim.

ADDITIO.

a ¶Spiritualiter & temporaliter.dominus Abb.refert hic Ioan.And.dam
nare hanc expoſitionem,quia tex.facit expreſſe mentionem de iuriſdi-
ctione temporali.Dicit enim,quod iuriſdictio temporalis competebat
eccleſiæ pleno iure,& ſic non loquitur de ſpirituali iuriſdictione, nec
comprehendit,vnde dicit Ioan.And.quod virtute horum verborum ha
bebat iſte epiſcopus merum & mixtum imperium & iuriſdictionem,
quæ omnia comprehenduntur ſub iuriſdictione inquantum eſt genus.
Fran.vero exponit pleno iure videlicet,quia habebat cognoſcere, iudi-
care, & exequi.cui And.ſic.addit Ro.conſi.75.

SVMMARIVM.

1 *Mandatum procuratoris, & iurisdictionis ſimilia ſunt.*
2 *Eccleſia nunqam moritur.*
3 *Pax inter reges, & regna hodie plenius eſt reformata.*
4 *Qui in alieno territorio contrahitur, videtur tacite conſentire, & ibi poſſit cõ*
ueniri.
5 *Papa ordinarius eſt cunctorum.*
6 *Qui vtitur iure ſuo nemini facit iniuriam.*
7 *Ius publicum authoritate, & vtilitate tolli non poteſt pactis priuatorum.*
8 *Renunciatio nunquam præiudicat publice vtilitati.*
9 *Expenſæ in taxatione iudiciali probantur per iuramentum.*
10 *Petitio ceſſat negotio diffinito.*
11 *Expenſas extra litem factas per teſtes probari oportet.*
12 *Qui dedit priuilegium, poteſt tollere.*

CAP XVII.

DIlecti filij. Quod cũ abbati.] i.ad abbatem.
[Contra R. prædeceſſorem.] Et
ita videtur,ꝙ literæ extenduntur ad ſucceſſorem etiã
vbi ſunt prædeceſſoris proprio nomine impetratæ.
Sed contra,ſ.de reſcrip. ſignificauit.ſ.de of.del. cum abbas. Sol.
dic,ꝙ hic agebatur de rebus eccleſiæ.& nomine ipſius.Et contra
prælatum eiuſdem fuit reſcriptum impetratum. Et ideo ſucceſ-
ſor conuenit,ar.ff.de annu.le.annua.§.a Titia. Singularis autem
ſucceſſor nunquam poſſet per tales literas conueniri. quod dic,
vt no.ſ.de iudi.quia V.Vel hic fuit prædeceſſor citatus,quod dic,
vt no.ſ.de off.del.quoniã abbas.& ſ.de reſcrip. ſignificauit. Quid
ſi quis conſtitutus ſit procurator ab aliquo prælato nomine ec-
cleſiæ ſuæ. Moritur p̄latus re integra.i.antequã procurator inci-
piat vti reſcripto ſiue ſuo procuratorio,& antequam ad inſtantiã
ipſius ſit emiſſa citatio. Nunquid poteſt dictus procurator agerę
cauſam ſibi commiſſam & proſequi,vt in hoc caſu? Dicunt qui-
dam ꝙ ſic,& hoc videtur hic approbaſſe d.n.arg. hic. Cõſtat enĩ
talē verum eſſe procuratorem,& cõſtitutum ab illo, qui ipſum
conſtituere potuit in eo quod le.& no.ſ.de reſcrip. edoceri. Qua
re ergo prohiberetur agere cauſam ſibi commiſſam, ſecundum
d.n.q.d.ratio nõ currit,ergo non eſt prohibēdus,ar. C.de li.præt.
l.j.& ſ.de procu.petitio. Alij diſtinguunt, vtrum cœpit agere vi-
uente prælato,& tunc poteſt proſequi. Vel non cępit, & tunc re
integra expirat mandatum,ſicut & diſtinguitur in iuriſdictione,
1 ſ.de offi.del.quoniam. †Mandatum enim procuratoris & iuriſ-
dictionis ſimilia ſunt,ff.de iur.om.iud.& quia. Sed alij reſpondēt
ꝙ nõ ſunt ſimilia.Et ideo officium iuriſdictionis finitur, officiũ
vero prædictæ procurationis non finitur.Et eſt ratio diuerſitatis,
quia iuriſdictio tantum delegatur a iudice delegante. Et ideo fi-
nito officio delegantis, finitur & iuriſdictio delegati, niſi ſaltem
per citationem perpetuetur viuente delegante,ſ.de off.deleg.gra-
tum.Sed procurator nõ conſtituitur a prælato nomine ſuo, ſed
2 nomine eccleſię † quæ nunquam moritur,xij.q.ij. liberti. Et ideo
non

non finitur procuratio nomine eccleſię conſtituta. Quod dictũ
eſt de procuratoribus a prælatis conſtitutis, idem dicendum eſt
de procuratoribus conſtitutis a rectoribus ciuitatum, ſiue ſint
rectores perpetui, ſiue annales. In procuratoribus autem conſti-
tutis ad negocia ſatis poteſt dici,ꝙ quamuis generaliter ſint con-
ſtituti,tamen poſt mortem conſtituentis non debent incipere
noua negocia,arg.ff.de neg.geſt.nam & ſeruus.§.ſi viuo Titio. ſe
cundum d.n.cuius eſt mens totius huius glo. Tu tamen dicas,ꝙ
procurator a prælato conſtitutus,quamuis etiam eo viuente litē
conteſtatus fuerit, tamen ipſo prælato mortuo cauſam non aget
quouſque de prælato eccleſiæ ſit prouiſum. Et eſt ratio,quia ſede
vacante nihil debet penitus innouari.Vnde & miror,quomodo
de hoc fuerit dubitatum, quod dic, vt legitur & no.j.ne ſe.va.in
ipſa rubrica.& c.j.§.accedentes.& ca.fin.Nec obſtat,ſi dicas,ꝙ ibi
loquitur in epiſcopo conuento, non in petente, quia ſi vacante
ſede non licet defendere,quod fauorabilius eſt,multo minus li-
cebit agere.ar.ff.de procu.ſeruum quoque.& l.omnium.& l. Põ-
ponius.in fi.C.de procu.alienam.[Feciſti] in modum exceptio-
nis.[Pecuniarijs].q.d.ſecus in realibus,quæ agendę ſunt in loco,
in quo res ſitæ ſunt,vt no.ſ.c.ſane.[Dict⁹ abbas]alias idem abbas.
¶Verum quia]ij.pars. [Et ſi].i quamuis.ſecundum B. Immo ſi
i.quia cõceſſum enim fuit,vt ego vidi ipſum tenui & legi.Et red-
ditur ratio in priuilegio,quia non poſſunt citra mare ſecure mo
3 rari,vel venire ꝓpter inimicitias capitales. † Hodie ergo ceſſat,cũ
pax ſit inter reges,& regna plenius reformata,lxiij.di.§.verum. ſi
tamen aliquis haberet ſpeciales inimicitias, adhuc ex beneficio
iuris communis,& ſi non priuilegij poterit ſe tueri,j. vt lite non
conteſt.accedens.ij.j.de ap.ex parte j.[Nõ prodeſſet]Sed contra,
quia ſi in alium iudicem voluit conſentire, expreſſe hoc facere
non potuit,j.c.i.So.verum eſt,ſed tacite potuit promittendo ſci-
licet alij certo loco ſoluere, vel in alterius territorio contrahen-
do,vt hic.Sed nec poteſt dici quantum ad proceſſum iudicis de-
legati papę,ꝙ in extraneum iudicem conſenſerit,immo ſuum,
quia papa eſt iudex ordinarius cunctorum, qui hic per delegatũ
ſuum cognoſcit,ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota gl.ar. ix.qõ.iij.
cuncta per mundum.& c.per principalem.xciij.diſt.c.ſi.xciiij.di.
c.j.ſ.de offi.deleg.c.j. Et adde,quod no.j.eo.ſuper verbo,reſponde
re.ad fin.glo.ipſius. [Certo loco]Per quod videtur iuri ſuo tacite
renunciaſſe,arg.j. de regularibus. ad apoſtolicam.Talis enim in
ipſo loco reſpondere tenetur,vt ff.de eo quod certo lo.l.ij. & l.pe.
quod dic,vt no.ſ.de offi.dele.P. & G.[Reſpondere] Nõ exprimit
ſub quo iudice.Sed poteſt exponi,i. coram iudice illius loci, vbi
promiſit ſoluere,ff.de eo quod cer.lo.l.j. Et coram iudice,coram
a quo promiſit ſoluere,cum ibi contraxit.[a] Alias enim ſi non cõ
traxiſſet,ſed reſpondere tantum promiſiſſet, non cogeretur ibi
reſpondere,ff.de iuriſdi.omnium iu.ſi conuenerit.Et de hoc no.
ſ.de offi.deleg.P.& G.Sed coram illo iudice,ſub cuius iuriſdictio
ne contraxit,reſpondere tenetur.ff.de iud. hæres abſens.§.j.ver.ꝓ-
uidere.& ver.at ſi quo conſtitit.& l.interdũ. §.ſenator. qđ intelli-
gas,ſi ibi inueniatur,vel etiam ſi alibi quam in ſua prouincia la-
titet,ſicut & in criminibus obſeruatur.Hæc enim ęquiparantur
in Auth.vt nulli iudi.§.ſi vero quis comprehenſorum.& ſequē.
coll.ix.& vt omnes obe.§.ij.coll.v.Ratio vero, quæ ſuper foro cõ
trahendo hic inducitur,ſ.quia ſe certo loco reſpondere vel ſolue
re aduerſariis promiſerunt, ſuperficialiter hic inducta videtur,cũ
iura,quæ hoc dicunt, loquantur de iuriſdictione ordinaria. Hic
autem loquitur in reſcripto papæ & iuriſdictione delagata,corã
quibus reſpondere vel ſoluere nunquam obligauerat ſe epiſco-
pus tacite,vel expreſſe.Et iuriſdictio a papa delegata ſecundum
voluntatē ipſius papæ quandoque extenditur de Anglia in Fran
ciam,vel amplius.& quandoque reſtringitur,vt patet ſ.de reſcri.
4 nonnulli.& in priuilegio hic allegato.Sol. dic ꝙ ex quo † quis in
alterius territorio contrahit,videtur tacite conſentire, ꝙ nedum
coram ordinario loci poſſit ibidem conueniri,ſed etiam coram
delegato,vt hic,quod eſt dignum no.Et hinc etiam ſumunt ali-
qui arg.ꝙ a loco contractus vel delicti commiſſi ſunt duæ dietæ
computandæ.D.tamen N.hoc non credit, ſed dicit ꝙ hoc tan-
tum operatur contractus,vel ſolutionis promiſſio certo loco fa-
cta,ꝙ talis contrahens vel promittens renunciare intelligitur pri
uilegio ſuo quãtum ad hoc,quia ibidem poſſit coram quolibet
iudice,ſiue ordinarius,ſiue delegatus fuerit conueniri.Et ſicut cõ
trahendo loco proprio renunciare intelligitur,ita & priuilegio,
ſi quod habeat ſuper foro,nam tali priuilegio,renunciatur de fa
cili & tacite & expreſſe.Item no.ꝙ priuilegium huiuſmodi non
extenditur niſi ad caſus, qui non de iure communi, ſed ſpeciali
iure per literas apoſtolicas conceduntur.Ideo non extenditur ad
illum qui contrahit vel ſoluere promittit,talis enim de iure cõ-
muni ibidem forum contrahit. Quare & communi iure ibidē
coram delegato poterit & conueniri.Non enim contradicit pri
uilegium hoc, quo minus fiat id quod de iure communi fieri
poteſt & debet,arg.in eo quod legitur & notatur ſ.de reſcrip.cau-
ſam quæ.ſ.e.licet.Inde eſt,ꝙ ſi quis & in Anglia & in Francia do
micilium habeat(quod ius admittit,ff.ad muni.aſſumptio.§.iu-
ris)talis non obſtante ꝙ Anglicus eſt, vel priuilegio (de quo hic
loquitur) Anglicis conceſſo,coram delegato papæ poterit in Frã
cia conueniri,ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius glo. Et
breuiter hic trado tibi,ꝙ coram quocunque ordinario & quocũ
que modo de iure communi poſſit quis in loco aliquo conue-
niri.Ibidem & in eodem caſu & eodem modo coram delegato
papæ conueniri poteſt. Et eſt ratio, quia talis in nullo grauatur
5 per papam † cum & ipſe ordinarius ſit cunctorum,vt no.ſ.eo. ſu-
per verbo,non procedet.Nemini ergo dubium, quin ſi papa in
eodem loco præſens eſſet,poſſet talis coram eo ſicut & coram or
dinario conueniri,quia,& hæc iuriſdictio immediate ad papam
pertinet,ſicut & ad ordinarium loci,vt patet in eo quod no.ſ. de
of.archipreſ.c.iii.§.confeſſiones.Ergo ſi iuriſdictionem ſuam cõ
6 mittit alij † nemini facit iniuriam, ſi vtitur iure ſuo,ſ.de elec.cũ
eccleſia Vulterana.§.j.ante fi. Cõuētus tamen proponere poteſt
alias exceptiones,ſi de iure ſibi competant.Et dummodo forma
reſcripti amplius non concedat,talis delegatus non poteſt aliter
procedere contra talem quam loci ordinarius poſſet,quod dic,vt
plene no.extra d.n.e.ti.Romana.§.contrahentes.li.vj.[Cum ibi]
ſcilicet promiſerunt ſoluere,ſi ibi reperiantur, alioquin bona eo
rum poſſidentur.quod dic vt legitur & no.extra d.n.e.tit. Roma-
na §.contrahentes.lib.vj.[Et]ſubaudi ſi ibi reperiantur.[Vbi do-
micilium &c.]ff.de eo quod certo lo.l.j.Vel dic,ꝙ ſiue reperian-
tur,ſiue non,ꝙ hic vel ibi potuerunt conueniri,ſecundum quod
actor elegerit,ſi.ſ.e.cum ſit.& c.ex parte.& j.e.c.fi. Caueat tamē
ſibi,ꝙ ſi vnum iudicem eligat,poſtea ad alium iudicem non re-
currat,ſi non vult a cauſa cadere,ar.C. de vſuca.transfor.l.vnica
ad fi.Et de hoc plenius no.ſ.de reſcrip.c.fi.[Conueniri] ſed cum
hoc ius publicũ fuerit, & Anglicis propter ſuam communem
vtilitatem indultum,quomodo tolli potuit pactis priuatorum?
Ideo ſignatur contra ſ.e.ſi diligenti.reſpon.j.ver.immemor.cum
7 ſuis concord. Sol.† ius publicum auctoritate & vtilitate tolli non
poteſt pactis priuatorum, vt ſi paciſcar ne furti cõmittendi agã,
ff.de pac.ſi vnus §. pacta. Vel vt magiſtratus nomine collegæ nõ
conueniatur,ff.de admi.rerum ad ci.per.l.ij.§.rei publicæ.Cœte-
rum ſi ſit vtilitate priuatum, ſicut munus tutelæ vel curæ, Inſtit.
de excuſ.tu. in prin.pacto tolli poteſt, vt C.de tranſact.l.iii. & iiii.
Ideo & feriis meſſium renũciari põt,ff.de fer.l.j. Et conſtitutioni
prohibenti,ne quis trahatur vltra duas dietas a ſua diœceſi, ſ.de
reſcrip.nonnulli.& huic eadem ratione.Tollitur ergo ius per pa
ctum cõtrarium quo ad priuatam vtilitatem,ff.de pac. pactum.
8 †Publicæ autem vtilitati nunquam præiudicat renunciatio,ff.de
pa.iuriſgentium.§.ſi paciſcar,quod dic,vt plene no.ſ.e. ſi diligēti.
in fi.¶Mãdamus]iij.pars.[Et eiſdem] ſcilicet mercatoribus Ro-
manis. [Cum moderatis expenſis &c.] Expenſę iſtæ debent eſſe
moderatæ,vt hic, & j.de ſequeſtra.poſ.ca.j.§.fi.j. de dolo & cont.
finem.& c.cum dilecti.j.vt li.non cont. quoniam.§.in alijs.Non
ſuperflue,ſeu delicate,ff.de pig.acti.ſi ſeruos, in fi. ff.de dam. infe.
inter quos.§.fi.& l.ſeq.Et ſi intelligas hoc de expenſis factis in li-
9 te,præmiſſa taxatione † iudiciali probantur per iuramentum pe-
tentis,C.de iudi.properandum.§.ſiue autem.& l.ſancimus. C.de
bo.auct.iud.poſ.l.fi.§.expenſas. & no.ſ.de procu.c.auditis.& c.cõ
ſtitutis.Petuntur expenſę iſtæ officio iudicis deſeruiente actioni.
10 de quo no.ſ.de offi.iud.c.ij.† Ceſſat vero petitio negotio diffinito.
C.de fruc.& li.expen.terminato.C.de po.l.iiii. niſi eadē die, ff.de
re iu. Paulus.j.Et idem dicunt quidã de expenſis factis extra iudi-
cium propter impoſſibilitatem probationum,arg.C. de alimen.
pu.præſtan.l.ij. Alij contra,vt in ſequen.gl.[Damnorum]ſi. j. de
fideiuſ.peruenit. & c.conſtitutus. In hoc tamen caſu neceſſe eſt,
ꝙ intereſſe probetur per teſtes, cum intereſſe proueniat ex cõtra
ctu,ff.de pac.argentarius.§.cum autem.ff.ad l. Aquiliam. in lege
11 Aqui.ff.de pręto.ſtip.l.fi.Inſti.de verborum oblig.§.fin. † Vnde &
expēſas extra litem factas eadem ratione per teſtes probari opor
b tet.[b] Et hoc intereſſe debet iudex per ſubtilitatem ſuam inquire
re,C.de ſen.quæ pro eo quod intereſt profe.l.vnica. Porro vbi in
tereſſe prouenit ex delicto,per iuramentum probatur,C.vnde vi.
ſi quando.C.de iudi.ſancimus.ij.q.j.in primis.ſ. quod metus ca.
c.fi.vbi de hoc,ſecundum T.& Ioan.& quaſi omnes.Sed nonne
hic ſe ſoluturum promiſerat certo loco? Vtique,vt dicit litera, er
go arbitraria eſt actio,vt ff.de eo quod certo loco.l.j.ij.& iij.Ergo
per iuramentum hoc intereſſe probatur,quod dic, vt in ſumma
de re iudi.ſub rubrica de ſententia.§. quis ſit effectus. ſub.§. ſed &
quia aliquotiens.& de iure iu.ſub rubrica de iuramento in litem.
§.propter

ADDITIONES.

a ¶Ibi contraxit.Adde tex.in c.Romana.§.contrahentes.j. eo.lib.vj.& l.cõ-
traxiſſe ff.de act.& ob.Quod intelligo,vt no.Bar.in l.j.C.de ſum .trini.vi-
delicet quo ad facultatem conueniendi, ſed quo ad ſubiiciendum ipſũ
contractum ſtatutus attenditur locus, vbi ipſum negocium geſtum eſt,
ut l.ſi fundus.ff.de euicti.& adde d.Ab.in c.fi.j.eo.
b ¶Probari oportet.Adde ꝙ idē tenet Spe.in ti.de fru.& intereſſe.§.ſi. uer.
pe.& uide tex.Bar.in l.una.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt.intereſſe
autem qualiter probetur,uide per Bar.in d.l.una.in ult.coll.

§.propter quæ.& §.in quibus .reſpon.j. Vnum etiam no.ꝙ quam
uis hic iungantur expenſæ & damnis,aliud tamen ſonat, aliud
notat reſtauratio damnorum,aliud ſatisfactio expenſarū , quod
dic, vt le.& no.ĩ.de iureiu.in noſtra.[A lioquin.]ver.ſ.ſic cum di-
ctis mercatoribus non conueniris.[Eidem abbati &c.non obſtā·
3 te]Poteſt enim tollere†priuilegiū is qui dedit,ĩ.de reſcri.veniens.
Quę autem ſit ratio?Reſpondeo,fauor forſan Romanorum.Vel
quia epiſcopus poterat tuc venire vel mittere , & malitioſe hoc
allegabat,& debitum,de quo conſtabat,ſoluere differebat , argu.
ĩ.de præſum.nullus dubitat.ĩ.de ſol.c.j.[Prioris mādati.]reſumē-
tis vires auctoritate iſtius ſecundi.ſi.ſ̃.ti.j.quia V, & ſ̃.e, ex tenore.
[Morę].i.dilationis.

SVMMARIVM.

1 *Papa committit ſe iuriſdictioni alterius.*
2 *Quæ requirantur ad hoc vt clericus poßit conſentire in iudicem non ſuum.*
3 *Laici conſentire poſſunt in iudicem non ſuum.*

CAP. XVIII.

Significaſti. Loquitur abbati Trecenſi habē
ti iuriſdictionem ordinariā de
conſuetudine. [Mercatoris] cui erat clericus obliga-
tus.[Iuriſdictioni.]ordinariæ,delegata enim non po
teſt prorogari,quod dic,vt le.& no.ſ̃.de offi deleg.P.& G.[Subie-
cit.]Tali modo ſiue tenore appoſito,vt ipſum excommunicares,
[Sed in termino]&c.[Mutuata]eidem clerico. [Eidem]ſcilicet
mercatori.[Et ĩ.]Hic quæritur,an talis ſubmiſſio tenuerit, cum
præter conſcientiā epiſcopi diœceſani facta fuerit. & ad hoc re-
ſpondetur in ſequenti §.¶Inquiſitioni tuæ.]ij.pars. [Priuatorū]
vt patet in contrario ſenſu,C.de iuriſdi.omnium iudi.priuatorū,
1 & l.j.& ar.iij.q.vj.pulſatus.Nam†& papa committit ſe iuriſdictio
ni alterius,ij.q.iiij.mandaſtis,& c.auditum.& q. vij.nos ſi incom-
petenter.[Iuriſdictioni.] ſcilicet ordinariæ, & ſic exponitur ff.de
iudi.l.j.ibi,ꝙ tribunali præeſt,vel aliam iuriſdictionem habet,ſci-
licet ordinariam.Et hæc omnia hic concurrebant,vnde videba-
tur valere ſubmiſſio & conſenſus.Sed his non obſtantibus in ſe
quenti,§.reſpondetur contrarium.Nec obſtant præmiſſa,quia lo
cum habent quo ad laicos & temporalia tantum, & eſt ratio di-
uerſitatis,vt no.ĩ.Nec obſtat quod de papa obiectum eſt,quia vel
nimia humilitas,vt in c.inductis,vel euidens neceſſitas hoc excu
ſat,vt quando ſubmittit ſe pœnitentiario ſuo,ſicut no.ſ̃. tit.j.no-
uit.§.non igitur.ver.cum Valentinianus.Homo enim eſt,pecca
re poteſt,ix.q.iij.aliorum. Vnde ſecundum diuinæ legis veritatē
(cui ſubiacet) neceſſe habet pœnitere, & ipſum forſan aſtringit
quantum ad Deum mēs conſtitutionis, ĩ.de pœn. omnis , quia
a lege diuina firmatur.Neceſſe habet ergo ſubmittere ſe per ſeip-
ſum,cum non habeat ſuperiorem,ad quem recurrat,ſ̃.de elec.li
cet,§.fi.¶Clerici tamen.]iij.pars.Subaudi.nec laici etiam quo ad
ſpiritualia ſacramenta, vt patet. ĩ. de parochi. nullus. ĩ. de pœn.
omnis.de pœ.di.vi.placuit.& no.ĩ.de deſpon.impu.c.ij.§. vnico.
[In iudicem]Non ergo in priuatum iuriſdictionem non haben
2 tem.†Et ſic habes vnum , quod requiritur ad hoc , ꝙ clericus de
a nō iudice ſuo facit iudicem ſuum,[a] ſcilicet ꝙ iuriſdictionem ha
beat.Secundum eſt,ꝙ habeat iuriſdictionem ordinariam nō de
legatam,vt no.ſ̃.& probatur ſ̃.de offi.deleg.P.& G.Tertium eſt,ꝙ
is,in quem conſentit,ſit perſona eccleſiaſtica,vt ſequitur.Quartū
eſt,ꝙ cum voluntate diœceſani hoc faciat , vt ſequitur. Quintū
eſt,ꝙ cōſentiat,vt ſequitur.Sextum eſt, quod ex quinto procedit,
ſcilicet,ꝙ non erret accipiendo Petrum pro Martino,ff. de iuriſ.
omnium iu.ſi per errorem.Septimum eſt, quod ex eodem quin
to procedit,ſcilicet ꝙ libere & non per metum conſentiat , ff.de
iudi.l.ij.Octauum,quod ex quinto pendet.ſ. ꝙ conſenſum re in-
tegra,i.antequam iudicem adeat non reuocet,ff.de iuriſ.omn.iu.
ſi conuenerit.ar.ſ̃.de offi.deleg.gratum.§.fi.cum ſuis concor.& ſ̃.
de elec.in cauſis.§.fi. Hæc octo requiruntur in clerico , adeo ꝙ ſi
vnum ex his deficiat , non tenet iuriſdictio prorogata. Nonum
etiam requiritur,quod & ad laicos extenditur , ſ. ꝙ ſit talis cauſa,
quę prorogationem talis iudicis admittat.Si enim ſpiritualis eſ-
ſet,vel annexa ſpiritualibus,quantumcunque conſentirent, non
ſolum laicus ſed clericus etiam,& quicunque vis ſalua auctorita
te papæ nunquam poſſet ad talia ſine clericorum mixtura ſecu-
laris iudicis iuriſdictio prorogari,quod dic,vt le.& no.ſ̃. de arbit.
contingit. & c. per tuas. Et de hoc no.extra.d.n.eodem titu.Ro-
mana.reſpō.j.ſuper verbo,de facto. [Perſona eccleſiaſtica.] ſcili-
cet iudicis,cui ſe ſubiicere volunt,vt patet ſ̃.de offic.deleg.cum te
conſulente.ſ̃.eodem tit.decernimus.ſ̃.eo. ſi diligenti.quod dic,vt
ibi no.[Et epiſcopi diœceſani]ſcilicet ipſorum clericorum , qui
volunt ſubiicere,quod nec nouum eſt,ſed antiquum, vt patet in
Authen.vt cleri. aut propri.epiſ.conue.§. ſi vero eccleſiaſticum.
coll.vj.in Authent.de ſanct.epiſc.§.iconomos.& ſe.coll.ix. C. de
epiſcopali audi.epiſcopale iudicium.iij.q.vj. non liceat.xj.q.j.cle-
ricū nullus.ſ̃.eo.c.ij.& ix.q.ij.c.j.& ij.& vj.q.iij.denique.Sed nūqd
clerici conſentiendo in iudicem non ſuum eccleſiaſticum per-
dunt cauſam ſuam, ſicut & hi, qui ipſos trahunt coram laicis,ſ̃.
eodem.ſi diligenti.xj.q.j.inolita.& ca.placuit . Dicas ꝙ non,quia
non tantum delinquūt.Si tamen feratur ſententia contra ipſos,
poteſt ipſam ratificare epiſcopus,quem videtur ſpreuiſſe,argu.ff.
de arbit.litigatores.C.de rebus credi.ſi quis iuſiurandum. quia &
ab initio potuit demandare,vt patet in his,quę no.ĩ. de his, quæ
fi.a præ.c.iij.in fin.quaſi ſententia habeat in ſe tacitum pactum,
ne vlterius petat,ſicut & acceptilatio inutilis , ſecundum B.Hoc
verum eſt,ſi ſit inutilis ratione rei, puta is , qui non verbis , ſed re
obligatus eſt,liberari intendit. Secus enim, vbi inutilis eſſet ratio
ne conceptionis,puta quia inter abſentes facta, tunc nempe nec
tacitum pactum habet , & ſic intellige ff. de pac.ſi vnus.§.pen.ff.
de acceptilati.ſi acceptilatum. & l.an inutilis. Aut enim clericus,
hoc facit bona fide,& ſic non debet alium decipere . Aut mala,
& ſic ipſum releuare non debet,argu.ff.de dolo.l j. & accedit,ſ̃.
de renun.quod in dubijs.[Voluntas] ſecundum hanc decret.in
tellige.ſ̃.eodem,c.j.& ij.Et no.ꝙ epiſcopus me inuito poteſt cau-
ſam meam delegare perſonę non ſuſpectæ,ſ̃.e.c.iiij.ĩ. de appella,
cum ſpeciali.Sed me inuito non poteſt ſubmittere iuriſdictioni
alicuius ordinariæ , ſicut nec ego ſine voluntate ſua poſſum in
alium ordinarium conſentire , vt patet hic. Et ſic collige hic , ꝙ
non poteſt cogere me ordines recipere, vel ſuſcipere ab alio quā
ab ipſo,argumen.ix.q.ij.c.j.& ij.ĩ.de parochi. ca. nullus.Quod ta-
men aliter ſeruatur de ordinibus , vt patet in eo quod legitur &
no.ſ̃.de offi.ordi.quod ſedem.Quamuis enim non poſſit cogere
me,vt ab alio ordines recipiam iure ordinariæ iuriſdictionis, po
teſt tamen cogere , vt hoc faciam iure delegationis , nam ſicut
poteſt me inuito committere cauſam meam , ſic & ordinatio-
nem meam , maxime quia cauſa poſſet ſubeſſe , vt ſi non poſſet
me ſalua conſcientia ordinare. Ad quod accedit.ſ̃.de tempo.or-
di ex tenore,Sic quandoque ex cauſa ſubditus de licentia iudicis
alij confitetur,vt le.& no.ĩ.de pœn.omnis. Regulare tamen eſt,
ꝙ prælatus non poteſt ſubditum ſubmittere alij inuitum , nec
ſubditus ſe ſubmittere prelato inuito. ad quod accedit ĩ. de præ-
ſcrip.cum non liceat.C.de noua.& de lega.l.j.Sicut filius non po
teſt eſſe in iudicio ſine conſenſu patris,quamuis per iudicem im
ponatur ei neceſſitas conſentiendi , C. de bonis,quæ liberis.cum
non ſolum. reſpon.j.ad fin.§. vbi autem ad quod accedit.ſ̃.de re-
nunc.admonet.ĩ.de iure patro.nullus.[Accedat] Niſi tacite, pu-
3 ta delinquēdo in aliena diœceſi,ſ̃.eodem.poſtulaſti. & in ſimili-
bus caſibus.[Non poſſunt]Secus in laicis†qui conſentire poſſūt,
exceptis feudalibus.argumen.ſ̃.eodem. ex trāſmiſſa.& c.verum.
& ſ̃.c.cœterum.cum ſuis concor.& exceptis ſpiritualibus, vt no.
ſ̃.ſuper verbo,in iudicem.ver.nouum.His autem caſibus, & alijs
ſimilibus ſi qui occurrant exceptis,laici conſentire poſſunt in iu
dicem non ſuum.Et ſi conſenſus ſui iudicis non accedat dum-
modo alia ſuperiora concurrant.Et eſt alia ratio diuerſitatis in-
ter clericos & laicos,vt ſcias clericum magis aſtrictū eſſe ad obe-
diendum quam laicum.Et vt euidenter comprehendas ſpiritua-
lem iuriſdictionem digniorem & fortiorem,ſeu firmiorem quā
temporalem,ſ̃.de trāſla.epi.inter corporalia.

ADDITIO.

a ¶In iudicem non ſuum. Adde Spe.in tit.de competen.iud.aditio §. regu
lariter.circa.xi.col.in uer.clericus autem.

SVMMARIVM.

1 *Vbi ceptum eſt negocium,ibi debet finiri.*

CAP XIX.

Propoſuiſti. Poteſt poni caſus,ꝙ ſi laicus cō
uentus & citatus eſt coram iu-
dice ſeculari,poſtea factus eſt clericus, non poteſt in
hac cauſa forum clerici allegare,quod alias faceret,
ſ̃.e.c.j.& ij.& ca.ſi diligenti.Vel ꝙ clericus citatus coram epiſco-
po ſuo de licentia eiuſdem epiſcopi poſtea ad aliam diœceſim
ſe tranſtulit,ſ̃ de renun.admonet. Vel ꝙ conſtitutus in minori-
bus ordinibus vxorem duxit.ĩ. de clericis coniug.c.j.& c.diuer-
ſis.Vel quod laicus domicilium ſuum tranſtulit,ĩ. de procu.c.fi.
Vel ꝙ mulier alterius fori virum duxit,ff.de iuriſdi.omnium iu.
cum quædam puella.[Declinare]Et videbatur,ꝙ hoc facere poſ
ſet pro eo quod priuilegium ſuperueniens generaliter eximit,
xvj.q.j. frater noſter.in fi.ĩ.de priuil.cum capella.& liberat ab eo
in quo quis tenebatur,liiij.diſt. ex antiquis.& c.fraternitatem . &
c.ſi ſeruus.ff.de arbi.non diſtin.§.ſacerdotio. ff. de excu.tut.l.pen.
§.ſi poſt.& l.ſpadonem.§.ſcire. & ff. de alimen. & cib.lega. is cui.
Nec obſtare videbatur citatio pręcedens,quaſi priuilegium in ſe-
quentibus locum haberet , argumen.ff. de vſur. cum quidam.§.
fiſcus.C.de tempo.reſti.in inte.ea quæ.& authent. ſi minor.ibi ſi-
gnata.His tamen non obſtantibus contrarium reſpondetur,vt ſe
quitur.[Porro.]verſic. [Ius reuocandi forum] Secundo ademp-
tum,immo neceſſe eſt,quod in primo reſpondeat, quia per cita-
tionem eſt iam quaſi cœptum iudicium,licet legiſtæ aliqui non
in caſu iſto,ſed alias contradicant,quod dic,vt no.ſ̃.de offi.deleg.
1 gratum.& c.relatum.& c.licet,& ſ̃.de offi.lega.c.fi.Et † vbi cęptū
eſt
a negotium,ibi debet finiri,[a]ff.de iud. vbi cęptum. Niſi per ap-
pellationem,vel reuocationem vel relationem ſuperioris reuoca
tione aliud contingat,vt ſ̃.de offic.lega.paſtoralis.§.præterea.& c.
ſuſpicionis.& de of.leg.licet.ff.de iud.iudiciū ſoluitur.Nec ob.iu-
ra.ſ̃.rñ.j. in ꝯrium allegata,qa per citationē priuilegiū eſt ꝑuētū,
vt ſequitur,ff.de excu.tu.l.tutor.[Non hēt .] Hic loquitur de iure
reuocandi forum,ſed ĩ.c.j.de iure reuocandi domum.[Quaſi ab
alio.]ſ.ab aduerſario,ſiue iudice,qui ipſum citari fecit. [Præuen-
tus]antequam alterius fori eſſe cœpiſſet,vt in l. ex qua hęc ſumi
tur,ff.de iud.ſi quis poſtea.

ADDITIO.

a ¶Vbi cęptū negotiū ibi dēt finiri.Adde qualiter intelligatur iudiciū eſſe
cæptū,ita ut ibi finiri debeat,per Bar.ĩ l.ubi ceptū.ff.de iud.&ꝑ gl.in l.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Quis efficitur de foro alterius ratione delicti.*
2 *Delictum tollit priuilegium.*
3 *Is,qui delinquit poteſt conueniri vbi habet domicilium.*
4 *Nomen contractus largißime ſumitur.*
5 *Vbi te inuenero ibi te iudicabo.*
6 *Quis multis modis ſortitur forum.*
7 *Romana eccleſia a Deo,alię ab ea recipiunt poteſtatem.*
8 *Quilibet in Romana curia poteſt conueniri.*
9 *Ius reuocandi domum quando competat.*
10 *Legatus habet ius reuocandi domum.*
11 *Quicunque pro neceſſaria, cauſa vadat,vel mittatur ad curiam,habet ius re-
uocandi domum.*
12 *Peregrini habent ius reuocandi domum.*
13 *Aequitati,& veritati fauent canones.*

CAP. XX.

1 Licet ratione delicti. No.ꝙ †rōne de
a licti[a] qs de foro
alteri⁹,vt hic.& ĩ.de rap.c.j.ij.q.j.ſi peccauerit. iij. q.vj.
c.j.v.q.iij.placuit.C.vbi de cri.agi op.auth.qua in ꝓui-
2 cia.C.vbi ſena.vł cla.l.j.ff.de acc.l.fi.ſ̃.e.poſtulaſti.vbi de hoc.†Sed
& delictū tollit priuilegiū,xi.q.iij. priuilegiū. Et de hoc no.ĩ.de
priui.ex tuarū.qđ dic, vt le.& no.ex d.n.de priui.volētes.lib.vj.Sed
3 eſt not.ꝙ vbi hēt domiciliū is†q delinqt pōt ꝯueniri,vel vbi īue-
nitur,C.vbi de cri.agi opor.l.j. Et ſi ſit graue crimen , remittēdus
eſt,ꝑ iudicē,ſub quo degit,ad iudicē ſub quo deliquit,in Auth.vt
nulli iu.ſi vero qs ꝯprehēſorū.col.ix.& no.ſ̃ e.poſtulaſti. Notauit
aūt hic d.n .ꝙ ſ̄m quoſdā ſolū domiciliū ꝯſideratur q̄tū ad pſo-
nā,q̄ ꝯuenienda eſt,& q̄tū ad forū.Nā forū iudicis, ſub quo quis
hēt domiciliū,illud ſolū intelligitur eſſe ꝓpriū forū ordinariū ꝑ
ſonæ illius,q̄ domiciliū hēt.Ideoq; ſi alibi delinquat,& ſi ibidem
poſſit ꝯueniri,pſona tñ ibidē ꝑciſe nō cogitur ꝯparere , vt no.ſ̃.c.
dilecti.Et idē dicēdū eſt de ꝯctu,imo plus dicūt,ꝙ licet ex ꝑdictis
cauſis ſortiatur qs forū,ita ꝙ ſi ibi inueniat,ꝯueniri poſſit , & tūc
ꝓcedi ꝯ eū ꝯtumacē excōicando & mittendo in poſſeſſionē bo
norū ſuorū.Tñ ſi nō ſit ibi,ſed de ex vocetur. Et ſi poſſit ꝓcedi in
res ipſius ad miſſionē in poſſeſſionē rerū ipſarū , quas ibidē hēt,
non tñ ꝯ pſonā excōicando.Et eſt ar.ad hoc,qa ſi pſona non dēt
cogi,vt corā tali iudce ꝯpareat,nō pōt dici ꝯtumax ſi non veniat,
ergo nec rōne ꝯtumaciæ,q̄ non eſt,excōicari dēt,xi.qō.iij. nemo
epōrū.& c.ſeq Nec ob.ſ̃.e.ſane,qa ibi loqtur, qñ rōne rei ſortitur
qs forū. Et iō iudex iure ſuæ iuriſdōnis,ſicut & quilibet ordinari⁹
pōt dicere ius miſſionis in poſſeſſionē,& qđlibet aliud.Sed in pſo
nā,q̄ ei nō ſubeſt,non pōt ius dicere.Alij dicunt, ꝙ talis iudex in
tali pſona iuriſdōnē hēt,ſed tñ limita ꝑ iura.Tertij dñt,ꝙ talis iu
dex in tali pſona iuriſdōnem hēt,vñ & pōt ipsū citare ēt ex terri
toriū,& iō ſi citatus non veniat,dēt ꝯtumax reputari,&ꝑ ꝯñs ex
cōicari pōt,ĩ.vt li.non ꝯte.tuæ.& c.fi.Sed primi rñdent , ꝙ talis iu
dex non pōt citarę talē pſonā ex territoriū.ĩ.de dolo & ꝯtu. cām
q̄.Sed & ſi hoc poſſit,nō tñ pōt excōicare,nec venientē,nec ꝯtu-
macē,qa venire nō cogitur,ſed ſufficit res ſuas poſſideri petatur ,
ar.ff.de ꝓc.ſed & hę pſonæ.& l.ſeq. Nec mireris,ꝙ dico eū nō cō
tumacē,ſed tñ miſſionē poſſe fieri ꝯ ipſum,nā & idē aſs hoc ꝯtin
git,vt in abſente cā rei publicæ,nec ꝯtumace,vt ff.ex q.ca.ma.ait
† ꝑtor.†§.hæc aūt reſtō.ver.eo potius.& in pupillo non contuma-
ce,ff.de priuil.cre.l.fi. ſed & ſi talis dicatur contumax, tñ procedi
non poteſt contra ipſum,niſi per miſſionē in poſſeſſionē,ar.ĩ.vt
lit.non conte.tuæ.ſ̄m d.n.cuius eſt hęc tota glo.ab illo ſuperiori
verbo.Notauit autem hic d.n.citra. Tu tamen,dic, vt in ſeq.glo.
4 [Seu contractus] Hoc† nomen ꝯtractus largiſſime ſumitur hic,
ꝓ omni,ſ.negotio, ex quo obligatio oriri poteſt,vt ſi quis geſſit al
terius negocium vt tutelā,ff.de iudi. hæres abſens. §.fi. & l.omnē
obligationem.& l.interdum.§.fi. Vel ſi quis certo loco promiſit
ſe ſoluturum,ſ̃.e.dilecti.& ff.de act.& obli.ꝯxiſſe.ff.de bo.auc.iu.
poſ.l.iij.& hoc verum ſ̄m quoſdam,ꝙ vbi quis ꝯxit, ibi cōuenie
tur,ſi ibi inueniatur. Dixit Io.ꝙ idem eſt & ſi alibi ſit aīo latitan-
di,nam iudex loci,in quo reperitur,ipm tenetur remittere ad iu-
dicem,ſub quo contraxit,ſicut in criminibus obſeruatur,qa hæc
duo parificantur; in Auth.vt nulli iudi.§.ſi vero quis comprehē-
ſorum.& §.ſe.coll.ix.& Auth.vt omnes obe.iudi.§.ij.coll.v.Sed ſi
nō latitat, bona ipſi⁹ poſſidētur, ff.de iud.hæres abſens. §.j.D. M.
dixit non eſſe remittēdum,etiam ſi latitet, ſed bona ipſius tantū
poſſidentur. & ſic intellexit dictam l.hæres abſens.§. j.ff.de in ius
vo.ſatiſq;. ſed & mulcta ei indici pōt, ſiue bona habeat,ſiue non.
& ſic intellexit dictum §. ſi vero quis cōprehenſorū. & in Auth.
de teſti.§.& qm̄ ſcimus.col. vj.& hoc hodie cōprobatur per d.n.
Sed & ſi bona non habeat ſub iudice, ſub quo ꝯxit, ſed ſub alio,
nihilominus iudex ſub quo ꝯxit decernere poteſt aduerſarium
mittendum eſſe in poſſeſſionem bonorum ipſorum. quod d.M.
negauit,& in hoc ſolū ſuccūbit eius opinio.qđ dic, vt plene no.
in ſumma,e.ti.§.ij.ver.itē rōne ꝯctus.& ſequentibus,vſq; ad ver.
item ratione delicti.& legitur & no.extra,d n.e.ti.romana.§.ꝯhē
tes.& ſeq̄n.[Aut domicilij.]hoc gñale eſt, ꝙ vbi quis hēt domi-
cilium,ibi eſt conueniendus. ſic.n. intelligendum eſt actor ſequi
tur forum rei,ſ̃.eo. ſi clericus. poteſt autem quis habere domici-
lium in diuerſis locis,vt ff.ad muni.aſſumptio. §. iuris prudenti-
bus.& no.ſ̃.e.ex parte. §.j. ſicut & uides in ſacerdote, q & in vna
diœceſi habet domiciliū ratiōe beneficij,& in alia ratione patri-
monij,ſ̃.e.poſtulaſti. in hoc tñ caſu ſpectatur regulariter domici
liū bñficij.Regłr ideo dixi,qa ſi de patrimonio quærat̄,vel de de-
licto ibi ꝯmiſſo, tūc etiā & domiciliū patrimonij ſpectatur,vt in
d.c.poſtulaſti.Idē patet in clerco diuerſa beneficia habente in di-
uerſis diœceſib.qđ eſſe non pōt de iure,niſi ex canonica diſpenſa
tione.qđ dic,vt le.& no.ſ̃ de reſcrip.dilectus.ij. ſ̃.de elec.dudu.ij §.
inſup. & tunc ſi vtrobiq; moret̄ ęqualiter vel quaſi,vtrobiq; pote
rit ꝯueniri,vt no.in dicto c.dilectus.& ar.ĩ. de teſta. relatū.ij. in fi.
5 Quid de vagabūdo?Habet locū verbum Pla.& dñi, †vbi te īuene
ro ibi te iudicabo.C.vbi de crimi.agi opo.l.j.ff.de iud. hrs abſens.
ff.ad munici. municeps.ij. §.miles.& l.eius qui.§.pe.[Siue rei]ſiue
ſit immobilis,ſiue mobilis,ff.de iud.qđ legatur. ſ̄m d.n. q̄uis alij
ꝯdicāt.qđ dic vt le.& no.ſ̃.e.ſane.ſ̃.de reſcr.dilectus.ij.[Rłr.]Hoc
6 ideo dicit,quia †multis alijs modis ſortitur qs forū,[b]ſ.rōne origi
b nis,manumiſſionis,adoptionis,militiæ,& dignitatis, mr̄imonij,
priuilegij,curſus tp̄is,tranſlationis,extremæ voluntatis,conditio-
nis,compromiſſi,recuſationis,applōnis,delegationis, cauſæ ma-
ioritatis,ꝯſenſus ſiue prorogationis,negligentię iudicis,reconuē-
tionis,q̄ōnis feudalis,patriæ cōis,vagationis.Qđ dic per ordinē,vt
plene no. in ſumma.eo.tit.§.ij.ſed & rōne ſcđæ incidentis,vt ĩ.de
ord.cog.tuā.& relegationis,ſeu remiſſiōis,ſ̃.de of.leg. licet.& hęc
iunge in ſumma.[Non fuerit]& ſic videatur vobis , ꝙ ibi conue
niri non poterit , qa tñ &c.& ſic continuatur ſequens §.¶Quia
7 tñ]ij.par.[Oīum eccleſiarū &c.]Romana†.n.eccleſia a Deo,alię
aūt ab ea recipiunt ptātē,vt le.& no.ſ̃.de iud.nouit. §.j.ver. nō.n.
& iō oīum aliarū mr̄ eſt & magiſtra ſ̄m vtrūq; ius.hoc.n.vult ius
canonicū,vt hic,& xxij.di.ſacroſancta.& c.renouantes.ſ̃.de ſum
ma tri.dānamus.§.pe.& ĩ.de priuil.antiqua.hoc aūt vult ius ciui
le,vt in Auth.de eccle.ti.§. ideoq; ſancimus.coll.ix.& vt eccleſia
Romana.in prin.col.ij.& C.de ſum. tri l.fi. [Magiſtra].ſ.eccleſia
Romana,ſiue ſedes apłica,lex.n.dicit,ꝙ Roma cōis eſt patria , &
8 †ideo pōt ibi quilibet ꝯueniri,vt ff.ad munici.Roma non obſtan
te priuilegio fori,ix.q.iij. iuncta.& c.ꝑ principalē.¶Niſi pro alia]
iij.pars.[Iuſta & neceſſaria]puta qa vocatus fuit ad ꝯciliū,nec ꝓ-
prio motu venit,vt patet ĩ.de dila.c.fi.§.petente.vbi de hoc.Vel ꝓ
alia publica vtilitate vocatus fuit a principe,in Auth.de ſan.epiſ.
† §.reuerēdiſſimi vero apocriſarii.& §.ſi vero epi.co.ix.vel †qa fuit
ibi miſſus legatus,vel cā teſtimonij dicendi, vel applōnis ꝓſequē-
c dæ,ī iſtis.n.oībus caſibus & ſimilibus ꝯpetit ius reuocādi domū,[c]
niſi ratione ꝯctus tunc ibi initi,vel delicti commiſſi, vel niſi aliū
conueniant,tunc enim reconuenire poſſunt,niſi forſan ageretur
de iniuria tūc ibidem illata,qa & in eo caſu recōuentio ceſſaret.
Probantur hæc ff.de iud.l.ij § legatis.& ſeq.& l.non als. rñ.j.& §.
j.& l.ſeq.Notauit ēt hic d.n.ꝙ ſ̄m quoſdam in cauſis electionū ,
& in alijs , quę celeritatem deſiderant, vel quæ ſunt tp̄e perituræ.
9 †non habet locum ius reuocandi domum , ar.ff.de iud.l.ij.§.pe.
& l.ſed & ſi reſtituatur.§.ędium noīe.ff.de fer.l.j.§.ſed excipiūtur,
& l ij.& iij.ĩ.de fer. c.fi.§.quibus.& in eo quod le.& no.ĩ. de app.
oblatæ.§.fi.ver.poteſt vtiq;.quod poteſt intelligi, qñ agitur de ele-
ctionibus prælatorum,in quibus periculū eſt in mora. Secus qñ
agitur

ADDITIONES.

a ¶Ratione delicti ſortitur quis forum.Adde gl.hic,quæ colligit quatuor
effectus,qui inde ſequūtur.quos poſt eam clare proſequitur d. Ab. hic in
2.col.ver.uenio ad apparatum. Adde tamen,quod laicus,qui poſt delictū
factus eſt clericus,nō dēt ꝑ ſecularē iudicē cohercert , ut uoluit Ol.ꝯſ.4.
† Alias. item ait prætor.
b ¶Multis modis ſortitur quis forum.Adde quinquagīta duos modo quos
proſequitur Spe.ti.de compe.iud. adi.§.j.& bo.tex.cum gl.in l.hæres ab-
ſens.ff.de iud.& Bar.in l.j.ff.ad munici.vbi generaliter proſequitur,an fo
renſis effectus abbas,vel rector eccleſię,vel monachus,efficiatur ciuis il-
lius loci vbi efficitur prelatus vel monachus,& ibi debeat conuaniri,&
concludit ꝙ ſic.
† Sub §.ſi quis epiſcopus.
c ¶Ius reuocandi domum.Si quæris quando competat ius reuocandi do
mum vide concluſiue per do.Abba.hic in xvij.col. circa prin.ver.his pro
introductione premiſſis.& Henric.Bo.hic.in 4.diſ.

agitur de electionibus canonicorum,quia ibi non eſt tm̃ pericu
lum,ar.in eo quod le.& no.ſ.de elec.cum eccleſia Vulterana. &
c.ne pro defectu . Sed & quamuis legatus habeat ius reuocandi
domum,vt dictũ eſt,tñ ſi finito tpe legationis adhuc cãm proſe
quitur,vel ſi cã finita in curia moratur, cum non neceſſario ſed
voluntarie ibidem moretur,priuilegium hoc amittit , ar.ff. ex q.
ca.ma.ſi cui in prouincia.rñ.i.& §.i.& l.hi qui in ꝓuincia.¶Hoc
autem notãdũ,ꝙ hi qui pro alijs cauſis neceſſariis ad vrbem ſiue
ad curiam veniunt,& ſi ius habeant reuocandi domũ,vt dictum
eſt,nihilominus tñ pñt conueniri vbi domicilium habent, alio-
quin fiet miſſio in poſſeſſionem,ſi non ſit qui defendit plenarie
ſuper quo antequã fiat miſſio,cognati interrogandi ſunt & ami-
ci,ff.ex qui,ca. ma.item ait prætor.§.j.& §.fi.& l.ſeq.ff.ex qui,cau.
in poſ.ea.hæc aũt.C.de reſt.mil.ignorare.legatus ẽt ſi tpe legatio-
nis ɔhat,& ẽt ſi per gulam in curia teneat,nunq̃ tñ cõuenietur,
niſi de his quę ibi.ɔxit,ff.de iudi.ſi legationis, & l.de eo. poteſt tñ
ab oĩbus ſi vnum conueniat conueniri,cum.n.impediatur lega-
tio ex conuentione,quam facit,ei eſt imputandum.ff.de iud.l.ii.
§.ſed & ſi agant,& l.qui non cogitur.& l.non al's.& l.ſed & ſi reſti
tuatur.rñ.j.Sed ɔ in Auth.de ſan. epi. §.reuerendiſſimi.ſub §.ſi qs
eps̃,col.ix.So.ille §.non determinat qñ legatus ſit conueniendus
pro ſua perſona,dicit tñ ipſum eſſe cogendũ ſubire reconuentio
nẽ illorũ tm̃,ɔ quos agit.Quid ſi conueniatur & rñdeat volunta
rie,nunquid amittit quo ad alios ius reuocandi domũ?Rñ,non,
10 ar.C.de excu.tu.voluntarie.cũ ſuis concor. quãuis† ẽt legatus ab
alio miſſus ius reuocandi domũ habeat,vel ẽt is , qui pp ſuam le
gationẽ venit,puta pp negotia eccleſiæ ſuæ vel ciuitatis , ĩ Auth.
de ſanc.epi.§.ſi vero epi,col.ix.Si tñ pro cã , quam alij mouetur,
vadat ad curiam,tunc non habet ius reuocandi domũ etiam in
alijs , ſi tamen voluntarius venerit . Sed ſi in vna cauſa vocetur
a papa vt reus,tunc habet ius reuocandi domum in alia cauſa ,
nam vocatus cauſa vnius tutelæ rñdere in alia nõ tenet,ff.de iud,
l.ij,§.legatis.ver.nam & diu⁹ Pius.& ar.ſ.de dila.c.fi.& v.q.ii.voca
tio,licet quidam dicant illud loqui in criminalibus. Poteſt & il-
lud dici,ꝙ ꝓlati & alii,qui hñt ius reuocandi domũ,ſiue ſint ap-
pellãtis,ſiue appellati,ſiue actores,ſiue rei,hoc priuilegio gaudẽt,
poteſt tñ eis præfigi tp̃s(alias terminus) quo poſſint reuerti ad do
mũ,& poſtea redire ad curiam cautione recepta, ꝙ ad certã diẽ
ſibi aſſignatã reuertantur ad curiã,& ibi ſe defendat,ar.ſ.de ap.ex
poſuit.rñ.j.& §.fi.& eſt expreſſum ff.de iud.l.ii.§.ſed ſi dubitetur.
intelligunt quidam.& de hiis,quæ in legatione ɔxerunt , & non
de alijs,ſed d.n.plus placet,ꝙ nunq̃ pſtetur hæc cautio,vt ad curiã
reuertãtur,ſed ꝙ coram ſuo iudice ordinario rñdeant,ar.ff.de iu.
l.ij.§.lega.nobis tñ quod ei in hac parte plus placet,magis diſp li-
cet,& ꝙ ei diſplicet,magis placet,vt patet in eo quod no.ſ.e.c.in
fi.quia ad hoc cogunt nos iura ſ.proxi.allegat, legatus vero non
cogitur adire,ff.de ar.non diſtinguemus.§.itẽ ſi quis Romę . Le-
gatum aũt appello ẽt procuratorem ad cãm ɔſtitutũ ẽt ab his , q
ei imperare pñt,vt talis,ſ.quo ad proprias cãs habeat ius reuocan
11 di domũ,vt in Auth.de ſan.epi.reuerẽdiſſimi.col.ix.†Nam et qui
cunq; ꝓ neceſſaria cã vadat vel mittitur ad curiã, hẽt ius reuocã
di domũ,ar.ff.q.ex cau.ma.qui mittuntur.rñ.j.§.i. Alij vero pro-
curatores,vel nuncij voluntarii hoc priuilegio non gaudẽt, nec
a hi qui pro propriis ſuis negotijs ad curiam vadunt,[a]ar.ff.ex q.ca.
ma.qui mittuntur.§.fi.& l.ſeq.rñ.j, & l.nõ vere. Sed inter legatos
& alios,qui ex ꝓbabili cã vel neceſſaria veniunt ad curiã,eſt dr̃ia
quia alii,puta qui cã teſtimonii vel conſilii veniunt tenentur p̃ci
ſe rñdere de ɔctibus ex̃ locũ ſuæ iuriſdõnis añ legationẽ celebra-
tis.Nã in eis ſolis,q̃ in ciuitate ſua vel citra ſuã prouinciã ɔxerũt,
hoc priuilegiũ habent,ff.de iud.l.ij.§.ſi ex̃ prouinciã ſuã.legatiue
12 ro nõ pñt.†Sed & legatorũ priuilegio gaudere credimus peregri
nos,ar.ſ.de pereg.c.vnico.ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl.ſaluis cor
rectionibus & q̃buſdã ɔcor. ſm ꝙ ſuperius eſt ſignatũ . & de hac
mã no.plenius in ſumma de excep.§.fi.ſub §.itẽ effectus eſt.[Cã]
idẽ intelligas in ꝓbabili,ff.ex q.ca. ma.necnon.rñ.ij. cũ lex gñalr
ponat cãm.ff.de iud.l.ij.§.legatis.nec adiiciat neceſſariã,vt hic fa-
cit Non tñ vr̃ probabilis cã ſufficere,niſi ſit neceſſaria, vt patet in
illo qui venit cã appl'onis ſuæ proſequendæ, q̃ & ſi p̃ciſe de neceſ
ſitate non teneatur proſequi,tñ quia ipſo nõ ꝓſequente rata ma
neret ſñia,iõ cã quaſi neceſſaria reputatur.idẽ eſt ĩ reo vocato ad
iudiciũ ĩ eodẽ §.legatis. Quid igitur ſi quis veniat ad curiã cã pe-
tendæ reſtõnis in intc.ɔ ſñiam in ſe latã,nunquid talis hoc priui
legio gaudebit?Rñ.non,quia cã iuſta & ſi ꝓbabilis ſit, eſt tñ oĩno
voluntaria,non neceſſaria,nec quaſi neceſſaria,& talis de nouo
agit,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.nec eſt cã, ſicut ꝑ ap-
pl'onem ad curiã deuoluta,nec ſñia ſuſpenſa ſicut ꝑ ap. ſuſpendi
tur,ff.ad Turp.l.j,in fi.eſt & alia melior rõ, ſ. qa appellatio iniqui
tatis,ſñiæ q̃relã continet,q̃ appellanti imputari non poteſt , & iõ
ipſam proſequitur ẽt excõicatus, ne iniq̃tas p̃ualeat æquitati,ar,
ſ.de exce.cũ inter piorẽ.§.j.& c.ſignificauit.§.fi.ver.j. & c.venera
bilẽ.reſtõ in integ.erroris ꝓprii veniæ petitionẽ continet,q poteſt
erranti non in merito imputari,& ideo in reſtõne,in qua imp̃u-
gnat , aliũ non hẽt hoc priuilegium quod habet ĩ cã appl'onis, ĩ
qua ſe defendit,ar.ſ.de excep.cũ inter piorẽ.ver.fi. Quidã dicũt,
ꝙ licet quantũ ad ſubtilitatẽ iuris prędictæ diuerſitatis rõnes lo-
cum habeant,tñ quantũ ad veritatem & vtilitatẽ finalẽ non vẽ
dicant ſibi locũ,ſicut.n appellante non ɔſequente cãm appl'onis
rata manet ſñia,& ſic ireuocabiliter amittit rem ſuper qua ſñia
lata fuit,& ſi ipam ꝓſequatur,ius ſuũ recuperare poterit,ita oĩno
idẽ eſt quantũ ad hoc de non petente reſt.in inte. qa ſi non petit
ſ.ſua tpa,præcluſa eſt ſibi via,ſi vero petit,iã in quo læſus eſt ĩ me
13 lius poterit reformari,& iõ ɔſiderata hac†veritate & æquitate,q̃-
bus fauent canones,vt ſ.ti.j.dilecti.ſ.de tranſac.c.fi.§.fi.ſ.de dolo,
& ɔtu.c.j.diſtingui põt,vtrũ ſñia lata ſit a tali iudice,qui reſtitue-
re põt in integ. & tũc cũ volũtarie & neceſſario vel quaſi veniat
ad curiã pro reſtõne petenda,non hẽt ius reuocãdi domũ,vt pri
mi dicunt,vel an ſñia lata ſit a tali iudice,qui non poteſt reſtitue-
re in integrũ , nec patet remediũ , vel non ita cõmodũ citra ſedẽ
apoſtolicã.Hæc.n.duo ſatis æquiparantur,arg ff. de ver.ſig.nepos
Proculo.ſ.de dila.c.fi.ſ.de ele.quia pp.ibi,vocatis oĩbus &c. Et in
b hoc caſu vera eſt ſñia ſecundorũ,[b]ſ.ꝙ pro tali cã ad curiã veniẽs
ius reuocandi domũ habebit,qa non põt dici, ꝙ talis voluntarie
veniat,ſed potius neceſſario vel quaſi,vt ex p̃miſſis patet , qui aũt
ſint illi iudices,qui poſſint reſtituere in integrũ,vel non pñt,le.&
no.ſ.de reſti.in integ.cã.[Quã,]ſ.iuſtã & neceſſariã cãm.[Si tũc]
q.d.ſi hęc exceptio dilatoria ſit,ſiue declinatoria iudicij,in initio
eſt proponẽda,alioquin lite ſemel ɔteſtata tarde ꝓponeretur,nec
erit excipiens audiendus,C.de ꝓba.exceptionẽ.C.de excep.l.fin.&
& le.& no.ſ.de re iu.ĩter monaſteriũ.rñ.j.ver.quas ẽt[Allegaſſet]
& probaſſet,niſi forſan notoria eſſet.[Ius reuocandi domũ] &c
q.d.dñe pro alio veni,non veni paratus ad hoc,remittatis me ad
domũ meã,& ibi deliberabo.ſic domũ reuocat.i. ad remittendũ
vocat ſiue inuocat,vel aduocat.i. allegat & remittẽdus eſt, vt hic
dicit,parũ tñ ſibi proderit,quod.n.differtur,non auffertur , tene-
tur.n. ſaltem cauere bene iudicio ſiſti ad diem ſibi aſſignatam re
uerti et iuri parere,vt ff.de iu.l.ii.§. ſed ſi dubitetur. & in eo quod
no.ſ.e.ſuper verbo,iuſta & neceſſaria.ſic imploratur hic ius reuo
candi domum,alibi ius reuocandi forum,ſ.c.proxi.in fi. & ſ.co.
cum ſit generale.& c.ſit clericus.& c.verum.

ADDITIONES.

a ¶Vadũt.idem tenet Spe.ti.de reo.uer.item legati.& Arch.2.q.5. c.1 gl.fi

b ¶ Secundorum.Hæc omnia de uerbo ad uerbum ponit hic do. Abb.in pe.col.uer.nunc uerificata concluſione.licet non alleget iſtum.

¶De libelli oblatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Litis conteſtatio nulla eſt ſine iudice.*
2 *Proceſſus irritus eſt ſine litis conteſtatione.*
3 *Libellus conuentionalis,quis dicatur.*
4 *Libellus ſemel oblatus an poſſit mutari.*
5 *Libellus ſemper offerendus eſt in cauſa ciuili & criminali.*
6 *Caſus in quibus libellus non eſt neceſſario offerendus.*
7 *Dictio ſemel poſita, diuerſum recipit ſignificatum.*
8 *Archiepiſcopus ſuffraganei in ſinodo congregati ſimul iudices ſunt.*
9 *Libellus eſt de ſubſtantia.*
10 *Libellus vtrum quolibet die offerri poſſit.*

CAP. PRIMVM.

IGnarus. Erat tñ gnarus , vt patet ex ſe-
quentibus , al's ignarus. q̃cq̃d
habeas,iudex erat q ꝑerat ſinodo . [Dixit] ſu-
ſtinẽtibus partes actoris ſiue agẽtibus . [Habe
tis]&c.in hoc põt iudex ſupplere de facto , &
1 eſt rõ,qa alr non valeret proceſſus ſuus † cũ
ſine ipſo nulla ſit litis ɔteſtatio,vt patet.ſ. eo.
c.j.§.j.in fi.iii.q.iii.offeratur,quinimo adeo eſt de ſubſtãtia, ꝙ q̃c
q̃d q̃dã ĩ ɔ̃riũ ſcripſerint,patẽs eſt,ꝙ nec exp̃ſſe nec tacite remitti
põt.Vñ nec in hac p̃te ſimplices pñt decipi ab aſtutis, fuerũt.n.
q̃dã q. aduerſarios ſimplices vocabãt ad iudiciũ , & ipſis negãtib⁹
q̃d petebãt,dicebãt li.ɔte.eſſe,vt ĩ Auth.de exh.& intro.re.§.illud,
col.v,q̃d ibi reprobat ĩperator, vñ & ĩ ſe.§.p̃cidit,ꝙ libellus offera
tur.&ꝙ litis ɔteſtatio hac oblatione omiſſa ꝓnulla habeatur.inte
a reſt ergo iudicis,[a] vt ipſam offerri faciat , † & ſi non petatur,quia
2 ſine lit.conte.irritus eſt proceſſus,vt ſ.de lit.conteſ.c. vnico.caue-
at igitur,ne ſibi illudatur, ff.de iudi.ſi prætor, ſ.de ali.iu.mu.cau-
ſa fa.c.j.cum ſuis concor. & ne cõtingat partes vexari laboribus
& expenſis,ſ.de offic.dele.ſuper q̃onum.§.porro.ad fi.ex hoc enĩ
contingere publicam vtilitatem lædi.Ideoq; in hoc ſupplere po-
tuit,quod dic,vt no. ſ.de poſtul.præla.bonæ.j. §.j. fallit tamen in
caſibus ſ.notatis.[Libellum] ſine quo non valet litis cõteſtatio,
in Aut,de tempo.non ſolu.pecu.ſuper dote.§.cõteſtationem.col
la.vij.& iij.q.iij.§.ſpacium.in fi.Item non tenet litis conteſtatio,ſi
ĩduciæ deliberatoriæ ſiue præparatoriæ denegẽtur, licet.n.iudex
poſſet dilationes arctare & prorogare, non tñ penitus denegare,
iij.q.iij.§. ſpacium. alioquin proceſſus per ipſum habitus nullus
erit,

erit,& ſic intelligitur ij.q.vj.§. diffinitiua. verſi. item ſñia.his autẽ
dilationibus renuntiari poteſt tacite & expreſſe, ff.de fer.l.j. C.de
epi.& cleri.auth.generaliter. Alij dicũt,ꝙ & ſine libelli oblatione
valet litis conteſtatio, dummodo partes conſentiãt tacite vel ex-
preſſe,C.de epi.& cleri.auth.generaliter.Nec obſtat iij.q. iij.offera
tur. quia ꝙ dicit litis conteſtatio contra hoc indultum habita ꝓ
nihilo eſt , verum eſt quantum ad recuſationem iudicis facien-
dam,quia non obſtante tali litis conteſtatione, poterit iudex re-
cuſari,ſi lis conteſtata non eẽt.Item dicunt,ꝙ negatis indicijs,ni
ſi appelletur,tenet litis conteſtatio & proceſſus, ſm d.n. cuius eſt
hæc tota glo.Sed hæc vltima opinio quantum ad libelli oblatio
nem expreſſe reprobatur ĩ corpore Auth.quod dic,vt no. in præ-
ceden.gl.& ſ.eo.§.j.ſuper verbo,cauſa quæ.De materia vero dila
tionũ dic,vt no. ſ.de dila.c.j. & ij.[Reclamationis] &c.hoc ideo
dicit,quia eſt & libellus accuſationis,qui & vocatur inſcriptio,iiij.
q.iiij.nullus ij.q.j.legum & q.viij libellorum.De quo q̃d debeat ɔ
3 tinere,no.ſ.de procu tuæ.hæc†autẽ loquitur de libello reclama-
tionis vel poſtulationis,in q.ſ reclamatio ſiue querela,vel poſtu,
latio ſiue petitio,quam quis exponit contra aliquem,in peculia-
ribus vel pecuniarijs ſiue ciuilibus cõtinetur,qui & vocatur libel
lus conuentionalis.ſ.eo.c. fi.& libellus reſponſionis,in Auth. de
exhi.& intro.reis.§. ſancimus. & ſeq.colla.v.& petitio ſiue narra-
tio,ſ.de elec.querelam. Vel poſtulatio ſiue petitio, quam quis ex-
ponit contra aliquem,& actio,ſ. ti.j.c.j.ſ.de iudi.examinata.Et li
bellus ſimpliciter & vulgariter,ſic ſ.ca.j.& quamuis multa conti
nere debeat,hoc ſufficit etiam de conſue. approbata, ꝙ ibi appa-
reat quis petit,& a quo,& quid,& quare,& coram quo,vt colligi
tur hic,& ſ.c.j.& ij.& ſ.de elec.querelam. & arg.ff.de procur.ii ꝓ
curator,& hoc ſimpliciter ſine actione. quod dic vt no. ſ.de iud.
dilecti. Vnde verſus.

Quis,quid,coram quo,quo iure petat ſeu & a quo.
Recte compoſitus quiſque libellus habet .

Requiritur etiam ſm quoſdam ſubſcriptio actoris, quod dic, vt
no.ſ.eo.§ j.ſuper verbo,roboratam.cætera quæ deſunt circa huc
articulũ,vide ſ c.j.& ii.& in ſumma,e.ti §. quid debeat contine-
re. [Vel poſtulationis] Quid ſi peto a te mihi tradi vacuam poſ-
ſeſſionẽ talis domus,etiã amotis inde pẽſionarijs, die tibi aſſigna-
ta non cõpares, ſed venit penſionarius,& dicit hoc nõ eſſe faciẽ-
dũ,& ɔteſtatur litẽ, nũq̃d valet talis litis ɔteſtatio?Dicas ꝙ nõ, tũ
qa pẽſionario non eſt oblat⁹ libellus,ar.iij.q.iij.offeratur.tũ qa in
vno libello non ſunt duo conueniendi.hoc aũt intelligas eſſe ve-
rum,niſi pẽſionarius conduxiſſet a me domum ipam, tunc.n.ſi
vult cõparere,& cauſam ſuam iuuare,audietur.ff.de app.ab exe-
cutore.C.de litig.auth.nũc ſi hæres.& no.ſ.de re iudi. cum ſupær
cõtrouerſia.q̃nimo & ſi non defendit cãm, & ſcit ipam agi, tibi
præiudicat, ſ.de re iud. q̃uis.& ſic intelligitur ſ.de fil.pſby.veniẽs.
4 Sed† nũquid libellus ſemel oblatus poteſt mutari,vel emendari,
c vel declarari.[c] Ad hoc dicas,ꝙ ĩ libello debet ɔtineri cã vel actio,
de qua agitur,vt no.ſ.de offi.ordi. conquerente.& in præced.glo.
ver.& q̃uis.& ſeq̃n.& ſ.e.c.fi.& ſ.de iudi.dilecti.& ex quo actor ſe
mel libellum obtulit,neceſſe hẽt ipm proſequi,nec poteſt pæni-
tere,nec ſe retrahere, q̃n rẽo de intereſſe ſuo ſatiſfacere teneatur,
niſi reo ɔſentiente,vt no.ſ.vt lit.non coteſt.c.j.Nec poteſt ſic cãm
mutare,vt primã oĩno dimittat, ſed bene põt vtrãq;ꝓſeq̃ ſimul,
ſ.veterem & nouã,niſi vetus actio,in qua perſiſtere intendit, talis
ſit ꝙ pareret exceptioni rei iudicatæ ɔ ſcdam,ff.de excep.rei iudi.
ſi mater.§.eãdem.& l.cum quæritur.ff.de iureiurã.duobus.§.exce
ptio.Vel niſi tales ſint,quę electione tollantur, quia tunc neceſſe
habet eligere,& ff.de tribu.act.ꝙ in heredem.§.eligere. Si autẽ nõ
vult mutare,ſed emendare,vt quia minus petijt,modo vult plus
petere,vel econuerſo. Dicunt quidam, ꝙ hoc licet q̃ñcunq; ante
ſñiam.Inſti.de act.§.ſi minus.quod verũ eſt in vniuerſali & gene
rali actione tm̃,ff.de peti.hære.l.iiij.& l.ſi quo tpe.C.de iudi.licet.
& ſic intelligitur C. de appel.l.fi.C.de anna.excep.l.fin.In ſingu-
laribus autẽ hoc licet vſq; ad litis conteſtationem, & iur̃m de ca
lumnia præſtitum,& nõ vltra,nam ex tũc noua interpellatione
opus eſt,ff.de excep.rei iud.cũ quæritur.& l.egi.ff.de iudi.non po-
teſt.& l.vbi. Nec obſtat ff. de noxa.in delictis.§. ſi detracta, qa ibi
eædem perſonæ ſunt, & ad idem agitur.ſ.ad emendationem to-
tius damni,ff.de re iudi.miles.§.j. Quod autem conuentus noxã
dare poteſt, hoc eſt ex quodam beneficio , quod dñs conuentus
habet,per legem.Intelligas igitur,ꝙ ibi ſemper egit actor l. Aqui
lia noxali. Nec exp̃ſſit ĩ libello,ꝙ totum damnum peteret pro eo
ꝙ ſeruus dño ſciẽte damnũ dediſſet, vel minus pro eoꝙ dño ne-
ſciente,qa ſi hoc exp̃ſſiſſet,poſtea mutare non poſſet, vt dictum
eſt.Sed poſt libellum gñalem datum proſecutus eſt vnum mẽ-
brum tm̃.Et ideo non minus proſequi põt alterum, cum ambo
ſub actione ꝓpoſita ɔprehẽdãtur.Verũ ſi reus a principio actorẽ
cogeret,ꝙ de illis duobus vnum eligeret,vt.ſ.ageret inſolidũ, vel
ad dictum beneficium,forte poſſet,ar.ff.de trib.act.quod in hære
dem.§.eligere.q̃uis & inter illos caſus bñ poſſet rõ diuerſitatis aſ-
ſignari,quia q̃ñ agitur ex ɔ̃ctu de peculio,licet ſp agatur eadem
actione altera,ſ.ſiue de tributo,ſiue de peculio,cum aliud dẽt pete
re,ſi agat de tributo,aliud ſi de peculio,& aliud in vna q̃ in altera
ſñialiter diffinitur,q̃ñ vero agitur l. Aqui.noxali.ſemper inſolidũ
proponitur actio, & inſolidũ fit condemnatio , q̃uis reus liberet
præſtando alterum.ſ.noxam,vel dãnum,vt in d.l.ff.de re iud.mi
les.§.j.de hoc tñ plenius no.in ſumma,e.ti.§. vtrum poſſit.& §.&
an libellus. [Pręmanibus.] quod non reo,ſed eis eſt imputandũ,
vt patet.ff.de excep.do.pure.§.fi.de diuer.& tem. p̃ſcrip.l.j.ff.de ca
lumniatoribus.annus.C.de tem reſt.in integ.petẽdæ.¶[Ignarus.]
ij.pars,i.valde gnarus in vtroq; iure ꝑitus,& ſic p̄poſitio auget,q̃d
dic, vt no.ſ.de ɔſue.c.iij non erat talis eps̃ Oueteñẽſis, ibi loq̃tur
de Conuentrenſi,vt patet ſ.de tem.ord.vel nõ eſt compoſ.[Opor
d tet.]i.neceſſe eſt,[d]vt hic,& ſ.de iu.cal.c.pe.§.pe ii.q.j. legum.iij. q.
iii.offeratur.& l libellum,& no.ſ.ſuper verbo,libellum reclama-
tionis.[Eccleſiaſticam]vt in iuribus præmiſſis.[Reclamationẽ]
i.petitionem,dic,vt no.ſ.ſuper verbo, libellũ reclamationis[De-
clarare].q.d.nullam obſcuritatem dẽt ɔtinere. Caue ergo tu,qui
ex parte rei es de nimia gñalitate,vt ſ.c.j. q̃ obſcuritatẽ parit,ff.de
iu.fi.ita fidei.& no.ſ.de reſcri.ad hęc ſum⁹.Caue de vel, ff.de iniu.
p̃tor edixit. §.ꝙ aũt p̃tor.q̃d dic,vt no.ſ.de ɔ̃hẽ.empt.cũ cã.Caue
de ſi,nam & ɔdõ eſt incerta,ff.de cõd.inde.ſufficit, & Inſt.de ver.
ob.§ ex ɔdõnali.& §.ɔditiones.Caue de verbo duplici.ſ. de reſcri.
c.fi.Et prægnante,& de omni dubio ſeu obſcuro,ſ.de renun.ſup
hoc quod ſciſcitaris.ff.de reb.du.ſi is qui ducenta,§.cum ita.& §.
vtrum.ita & §.pe.& fi.& l.vbi per totũ.[Eamq;]ſ.petitionẽ.Colli
5 gitur ergo ex præmiſſis,†ꝙ libellus ſemper offerendus eſt in oĩ.n.
cã ciuili,& criali.inquiſitionis,& denunciationis vtilis eſt & ne-
ceſſarius,ad hoc,ſ. vt ſciat reus,an cedat vel contendat,iij.q.iij.of-
feratur licet n. in denunciatione & inquiſitione aliqui ɔdicant,
ſm d.n.Tu dicas,ꝙ in inquiſitione,quę ex puro officio procedit,
non põt dari libellus,quia non eſt qui offerat, dantur tñ loco li-
belli capitula,de quibus eſt inquirendũ.quod dic,vt le.& no.ſ.de
accu.qualiter.ij.§.dẽt.in denunciatioue aũt põt & dẽt a denũcia
tore offerri,ſicut & in accuſatione,paret in eo q̃d le.& no.ſ.de ac
cu licet.& c.veniens.& c.cũ dilectus. & c.qualr.ii.§.ad corrigen-
dos.& c ꝓlatorũ.& br̃ ſm d.n. ſemper q̃ñ agitur inter partes,libel
lus requiritur,niſi ius dicat ipſum non eſſe dandũ,vt probatur in
Auth.de exhi.& intro reis.§.ſancimus igitur.coll.j. ergo. & in in
terdictis offerri dẽt,quæ & ideo ſic appellantur , quia inter duos
dantur,Inſti.de interdic.§.ſunt aũt qui putant.& q̃ñ offm̃ iud. lo
co actionis proponitur,ſ.de offi.iudi.c.fi. & vbi cautio petitur de
damno infecto,ff.de dã.infe.l.iiii.§.totiens.aliqui tñ ɔdicunt , qa
hęc res celeritatẽ deſiderat,ff.de dã.infe.l.j.ſm d.n.Dicas hoc eſſe
arbitrariũ,ſm ꝙ p̃tor ex cã hoc viderit accelerandũ,vel ꝓtelãdũ,
ff.de dam.infe.l.iiij.rñ.j.ff.de fer.l.j §.ſin.& l.ij.& iij.Sed & ſm d.n.
libellus requiritur,vbi agitur de poſſeſſione,niſi in caſu no.ſ.de ꝓ
cura.in præſentia.& quando agitur cõtra aſcriptitium,qui dici-
tur fugiſſe,& quando petitur aliquis de ſua iuriſdictione,licet ſit
ar.contra,ff.ad munici.de iure.quamuis ergo olim non daretur
libellus niſi perſonis illuſtribus,C.de dig.quoties.li.xij.ff.de priu.
delic.l.fi.Hodie tamen r'r eſt omnibus illis,qui vocantur ad iudi
cium offerendus libellus,ſecundum d.n.cuius eſt maior pars hu
6 ius gl.†Fallit hoc in caſibus.primo, quando partes in hoc cõue-
niunt,ꝙ iudex non in figura iudicij,ſed de plano & ex officio ve-
ritatem inquirat, qua reperta dicat ordinationem ſuam ſiue di-
ctum quodcunq; voluerit. ſic intellige caſum,quem alij dicunt
ſpecialem,C.de priuil.ſcho.quotiens.in l.fi.li.xii.in Auth. vt diff.
iudi.§.ſi vero contigerit.colla.ix. & quod no. ſ. de arb.cum tem-
pore.rñ.j. Illud autem fieri nõ poſſet etiam ex pacto partium,ꝙ
iudex eo omiſſo diffinitiuam daret.& ſic intellige quod no.ſ.e.
ſuper verbo , reclamationis. Secundo in cauſa inquiſitionis,ſ.de
acc.qualiter.ij.& in alijs caſibus,in quibus procedunt lite nõ cõ-
teſt.qui & multi ſunt , vt no.ſ.vt lit.non conteſt.quoniam.§. ſũt
& alij.& adde quod no.ſ.c.gl.ver.tu dicas.& ſequẽ.Tertio,quãdo
cauſæ viles ſunt & paruę ſummæ . Vel quando agricultores vel
pauperes ſunt litigatores , maxime quando ex longinquo vene-
runt,in Auth.de man.prin.§.ſit tibi.coll.iij. & de quæſto.coll.vj.
ſ.de reſti

ADDITIONES.

a ¶Iudicis.Adde d.Abb.hic in primo no.cui An.ſic addit Ro.conſi.467.

b ¶Litis conteſtatio.Si quæras , vtrum libellus ſit de ſubſtantia iudicij.Et utrum iudex poſſit committere ſolennitates ordinis iudiciarij.vide per do.Henricum Bo.in c.de cauſis.in 2.diſ.ſ.de offi.dele.& vide quod no.Io. And.in cle.ſæpe.in uerbo,neceſſario.in cle.adde etiam Bal.in auth.offeratur.C.de litis conteſt.vbi tenet ꝙ libellus eſt de ſubſtantia iudicij. Et idẽ concludit d.Abb.hic in 4.col.ver.3.opi.mihi placet.

c ¶Declarari. Adde quando & qualiter liceat emendare vel mutare libellum pleniſſime per Bar. in l edita. C. de eden. vbi etiam tractat vſque ad quantum tempus poſſit emendare, quot modis dicitur emendari,an liceat declarare,& vſque ad quantum tempus , an hæres poſſit libellum a defuncto porrectum declarare , vel emendare. quid eſt mutatio libelli. An in criminali admittatur libelli mutatio. Et ibi plene per eum de materia cumulationis.

d ¶Oportet neceſſe eſt.Adde d.Ab.hic in 2.no.qui ſcribit,ꝙ verbum oportet aliquando neceſſitatem,aliquando honeſtatem,importat.

ĩ.de reſti.ſpo.c.j.Quarto,quando eps inter clericos ſuos iudicat,
xj.qõ.j.ſi quis cum clerico.quod quidam dicunt ſpeciale.Alij di-
cunt idem eſſe in delegato,quia non occurrit eis diuerſitatis ra-
tio,& ideo idem eſt in vtroq;,arg.ſ.de conſti. transla. ſed vtriſq;
hoc capitulum contradicit,vnde vtrunq; poteſt intelligi, quãdo
breues ſunt lites,vt in ver.præceden.Vel dic,vt no.ĩ.e.gl. ver.octa-
uo.Quinto, quando iudex reddit rationem de adminiſtratione
ſua,vt in Auth.vt iud.ſine quoquo.ſuf.§.neceſſitatem.coll.ij.Sex
to,quãdo agitur de beneficijs auctoritate reſcripti apoſtolici ob-
tinendis,ſm quoſdam.quod dic,vt no.ſ.de æta.& qua.accepim⁹.
Septimo in cã matrimoniali, qñ ex officio procedit iudex.ĩ. de
cla.deſpon.cũ inhibitio.& ſic intellige ĩ. de teſti. Albericus.quod
dic,vt ibi no.& ĩ.de conſan.c.j.§.j.ĩ.qui fi.ſunt leg.per venerabilẽ.
§.j.ver.præterea.Octauo,qñ diœceſanus petit certificari de benefi
cijs minus canonice obtentis ſine ſua lnĩa,vel vacatione diutina,
vel alijs exceſſibus,quę diœceſanus habet ex officio corrigere,qđ
dic,vt le.& no.ſ.de cleri.peregri.c.fi.ſ.de ſup.ne. præ.c.ij.ĩ. de prę-
ben.de monachis.& c.graue.ĩ.vt bene.eccle.c.vnico.ĩ.de ſimo.li-
cet Hely.§.j.ver.fi.Nono,quando agitur de re per ſnĩam, vel tran
ſactionem ſeu compoſitionem finita, ne lites ex litibus ꝯ propo
poſitum principis oriantur,vt C.de fi.inſtru.l.fi. ad fi.C.de fruc.&
li.expen.terminato.C.ſent.re.non poſ.l.fi. ff.ad ſe.Tertul.l.j.§.fi.ff.
de ver.ſig.tranſacta.ſ.de pac. c.j. & de tranſact.c.j.& le. & no.ſ.de
arb.expoſita.& ex̃,d.n.de li.conte. exceptionis. vnde & qñ adiudi
catur eccleſia cum pertinentiis,probantur pertinentia ſine libel-
lo,vt no.ĩ.de reſ.ſpo.cum ad ſedẽ.rñ.j.ver.j.ſuper verbo ſuis. circa
prin.Decimo,qñ agitur inter religioſos de his, quæ ad religionẽ
pertinent,vt patet in eo quod no.ĩ.de regu.c.fi.rñ.j. ſuper verbo,
fugitiuos.& ar.ĩ.de ap.reprehenſibilis. in fi. Vndecimo,ſm d.n.ſi
conſuetudo ſit,ꝙ libellus non detur,quia in his, quæ circa iudi-
cium verſantur,valet conſuetudo,vt C.de priuil. ſcho.l.fi.li. xij.ĩ.
de eo qui mit.in poſ.c.iij.§.fin.Duodecimo,qñ factum narratur
a partibus coram papa, quod dic vt no.ĩ.de lit.conteſt. c. vnico.
ver.cum non per poſitiones. in princi. Tertiodecimo & vltimo,
vbicunq; iudex ex officio procedit,ſub quo comprehẽdi põt ca-
ſus,quem quidam excipiunt,ſicut no.ĩ.qui fi. ſunt legi.lator.§.j.
quod dic,vt no.ſ.de offi.ordi.c.j.& ĩ.de of.iud.c.j. & ij.& ĩ.de iure-
iu.ad noſtram.ij.& c.ſicut nobis.§.fi.vnde & ſm d.n.ſi quis iuſſus
ſit in poſſeſſionem mitti facienda eſt executio & ſine libelli ob-
latione,ff.ne vis fi.ei qui in poſ.miſ. eſt.l.iij.rñ.j. & idem vr̃, vbi iã
con firmatus vel inueſtitus de aliqua eccleſia poſſeſſionem pro-
hibetur nãciſci,ĩ.de ap.conſtitutis.ij.§.fi.ĩ.de conceſ.prębẽ. poſt
electionem.§.fi.quod dic,vt ibi no.& ĩ.de accu.accedens.Item in
denuncatione noui operis,quia fit verbo & facto,& nedum in p̃
ſentia ſed in abſentia,ff.de no.ope.nun.de pupillo.§.nunciare au-
tem.& præced.& l.operis.ſed in proſecutione bene eſt neceſſari⁹
libellus,ſ.qñ petitur remiſſio denunciationis in alijs, & de hoc
plene no.in ſumma,de no.ope.nun.§. qualiter fiat.& §. qualiter
tollatur.Sed nec requiritur libellus in cauſis mere ſpũalibus, vt
ĩ.de dolo & contu.c.j. nec in caſibus, in quibus requiritur ſum-
maria cognitio tantum,de quibus habes ff.ad exh.l.ij.& iij.& ibi
dem.ff.vt in poſ.le.ſi is a quo.ff.de Carb.edi.l.iij.§.cauſę.ff. de ven.
in poſ.mit.l.j.§.ſi ea.ff.de lib.agnoſ.l.ſi quis liberis. §. ſi vel parens.
Nec in notorijs,ij.q.j.manifeſta.ĩ.de accu.audientia.ĩ. de iureiu.
ad noſtram.iij.De quibuſdam autẽ,quæ officio iudicis expediun
tur,dubitatur vtrum ſit in eis offerendus libellus, vt puta petitur
alicuius electi confirmatio, vel aliquem mitti in poſſeſſionem
ex edicto diui Adri.vel Carb.vel noĩe ventris,vel petit aliquis ſibi
dari bonorum poſſeſſionẽ ꝯtabulas, vel aperiri teſtm̃, vel ne qd
fiat in loco publico, in omnibus autem his & ſimilibus dicẽdũ
eſt, ꝙ ſi ꝯ neminem ſpecialiter agatur, nec aliquis contradictor
appareat,non eſt offerendus libellus, quia nec eſt cui offeratur,
ar.iij.q.iij.offeratur.ſi autem aliquis eſt ꝯdictor,dabitur ei libell⁹,
ſ.de elec.dudũ.j.& ij.ĩ.de teſt.cum olim,ff.de ap.non re.l.fi.ff.quẽ
admodum teſt.aper.l.ij.& fi.C.quemadmodum teſta.ape.l.j.ſm
d.n.Melius eſt tñ & tutius ꝙ in omnibus his ſcriptura aliqua iu-
dici offeratur,in qua contineatur quis,quid,& quare petat aliqua
nunciatio iudicis certior habeatur,ar.Inſti.de act.§.curare.& pa
tet in eo quod le.& no.ĩ.de ver.ſig.dilecto.§.fi. vel dic hæc eſſe ar
bitraria,ſicut & qñ petitur damni infecti cautio,ſ. e.gl. ver.dicas
hoc eſſe. Miſſio autem in poſſeſſione ex primo decreto ſm d.n.
ſine libello fit,quia officio iudicis deſeruiente actioni expeditur,
vel quia fit ad defenſionem iuriſdictionis iudicis contra contu-
maciam partis,quæ notoria eſt,ĩ.vt lit.non conteſt.qm̃.§.fi.& in
notorijs non offertur libellus,vt no.ſ.e.gl.ver.nec in notorijs.ſm
d.n.cuius eſt quaſi hæc tota gl. ab illo ſuperiori ver.ſm d.n. vſq;
hic.cuius maior pars cadit ſub tertiodecimo caſu, qñ. ſ.aliquid
officio iudicis expeditur, vt no.ſ.ea.gl.ver.tertiodecimo.[Robo-
7 ratam] i.ſubſcriptam.repete oportet,i.decet.& ſic † dictio ſemel
poſita ꝯriam ſignificationem recipit reſpectu diuerſorum. ſic ſ.
de reſcrip.plerunq;. Quod.n. libellus offeratur,hoc neceſſe eſt,ꝙ
actor ibi ſubſcribat,licet quidam dicant contra.non puto quãtũ
ad hoc ꝙ hic quæritur neceſſarium eſſe,ſed honeſtũ. hæc.n. ſub-
ſcriptio debet fieri,vt appareat an xx.dies.lapſi ſint:& poteſt eſſe
ꝙ non ſtatim offeratur reo libellus, q̃cito oblatus eſt ab actore,
ſed poſtea per octo forſan vel plures dies,vnde intelligas, ꝙ hæc
ſubſcriptio ſpãliter ſpectat ad iudicem,vt.ſ.qñ offert libellũ reo,
faciat ibi ſcribi per notarium,tali die libellus oblatus eſt reo, &
ad deliberandum data eſt dilatio tot dierum.ſic intellige in Aut.
de exhi.reis.§.ſancimus.col.v.Nec.n.proprie vocatur ſubſcriptio
quæ de alia manu fit,eadem autem manus potius dicitur ſcribe
re quam ſubſcribere,ſed & abſurdum eſſet reũ conuinci per ma
num aduerſarij ſui,vnde quãtum ad hoc honeſtum eſt, ꝙ actor
ſubſcribat,quantum autem ad aliud eſt neceſſarium,vt ſciamus
quis eſt is qui libellum obtulit,ar.C.qũo & qñ iudex.auth.qui ſe-
mel.& iij.q.iij.libellum.& c.quod fieri.[Synodo]ar.hic ꝙ ſinod⁹
iudex eſt,& non archieps.ad idem.xj. qõ. iij.ſi quis p̃sbyter.& c.ſi
quis eps,& ĩ.de præben.graue.§.ita vt qui poſt primam. Porrigit
aũt libellus iudici non de neceſſitate,ſed ad cautelã,quia & aduer
8 ſario offerri põt,iii.q.iij.offeratur.ſm d.n.† Tu dicas, ꝙ archieps
& ſuffraganei in ſinodo congregati ſimul iudices ſunt, archieps
tñ tanquam caput de conſenſu & conſilio ſuffraganeorum, vel
maioris & ſanioris partis pronunciare debet. ar.ĩ. de accuſ.ſicut
olim.& melius ſ.de tempo.ordi.ſi archieps.§.j.& c.nec epi.§.fi.cũ
ſuis cõcor. & ĩ. de his quæ fi.a ma.parte ca.c.fi.Dicas ergo, ꝙ hic
mãdat porrigi libellum ſinodo,i.archiepõ ſiue alij,quæ præerat.
ſ.ignaro,vt no.ſ.e.c.in prin.tanquam capiti,& ſuffraganeis tanq̃
coniudicibus.Et libellum ſic oblatum eadẽ ſinodus porriget ad-
uerſario,ſic actor epm libellum offert iudici,& iudex reo, vt hic,
& C.de epiſ.& cle.auth.generaliter.& ſic exponitur iii q.iij.offera
tur,ſubaudi iudici & oblatus offeratur per ipſum iudicem ei, qui
b ad iudiciũ vocatur[b]&c.[Vt tunc]ſcilicet libello ſic oblato. [Ca-
nonice]ſic igitur oblato libello tantum fit reſponſio, & per ꝯñs
9 litis conteſtatio.[Canonice]ergo non aliter, & ſic patet,ꝙ † libel-
lus eſt de ſubſtantia,vt ſ.no.nec obſtat ĩ. de dolo & contu.prout.
vel quæcunque iura ꝯria,quæ ſemper intelligendum eſt,ꝙ libel-
lus pręceſſit,vt ibi no.vel quod caſus ſpecialis eſt,vt no.ſ.[Reſpõ
deri]lapſis tñ diebus ad deliberandum datis,ſiue viginti,ſiue plu-
10 rib⁹,ſiue paucioribus.quod dic vt no.ſ.de procu.dilectus.† vtrum
autem quolibet die offerri poſſit libellus,dic,vt no.ĩ.de dila.præte
rea.¶ Et tunc]iii.pars. Subaudi audita diffinitione ignari. [Con-
ſcribentes]non dicit ſubſcribentes.quod dic,vt no.ſ.ſuper verbo
roboratam.Et nota,ꝙ non ſolum libellus, ſed etiam omnia alia
acta in ſcriptis ſunt redigenda,ĩ.de proba. quoniam. [Porrexe-
runt]ſcilicet ſinodo,& ſinodus aduerſarius,vt ſ. no.

ADDITIONES.

a ¶ Multi ſunt.Vide tex.& Doc.in cle.diſpendioſam.de iudi.
b ¶ Vocatur.Cuius autem expẽſis debeat dari libellus reo,vide hic per dominum Abb.in fine.

SVMMARIVM.

1 *Libellus de neceßitate offerendus eſt.*
2 *Sententia debet eſſe clarior quam libellus.*
3 *Practica communis condemnandi ad expenſas.*
4 *Sententia debet eſſe conformis libello.*
5 *Quæ ſint exprimenda in actionibus realibus.*
6 *Vendicatio admittenda videtur incertæ partis.*

CAP. II.

SIgnificantibus. Idem in eodem,ĩ.de ap.
ſignificantibus. Nunqd
ergo hæc vel illa eſt ſuperflua?Sic videtur,& ideo cõ-
tra.ſ.in proœmio,§.penul.ibi, reſecatis ſuperfluis.&c.
Reſponſio patens eſt,quia hæc ſerio facta fuit a compilatore, vt
curioſorũ & mordentium oppoſitiones vitaret. Multę namque
ſunt decretales ſub diuerſis titulis collocatæ, de quibus videret ali
quib.ꝙ improprie,& ꝙ melius ſub alio titulo collocatæ fuiſſent.
non obſtat, nam ſemper inuenies ibi verbum, quod tangit ti-
tulum,ſub quo eſt collocata, ſicut vides de hac quæ ratione fi-
nis facit ad titulum,de appel.ſed & ponitur ſub hoc titulo,qa lo-
quitur de libello.multi enim ſunt,quæ reprehendunt ſimilitudi-
nes & materias pluries tractatas,& contra iſtos hoc fecit compi-
lator.q.d.vtinam cum iſta frequentatione ſciretis bñ iura,ſed &
decies repetita placebit.& iũge,qđ no.ex̃ d.n.de teſt.ad hęc p̃ntiũ.
† rñ.j. [Inter ipſos].ſ. fratres ꝯuentos. [Et V.ex altera] agentem
& impetrantem ꝯ fratres vt ſequitur. [Super quadã terra] ſic ia-
cebat in libello, ſicut hic.non dicebat ſuper qua.[Oblato [No-
1 ta † ꝙ libellus offerẽdus eſt de neceſſitate. quod dic,vt no.ſ.c.j.&
propter hoc uerbũ ſub titulo collocatur.[Ipſi].ſ.fratres.[Cũ plu-
res] q.d. ſi non poſſiderent niſi vnam petiam terræ, forſan aliud
eſſet,ar.ff.ſi cer.peta. certum eſt in ſimplicitate ſua procedebant
fratres,non erant cauilloſi,ideo eis debuit ſubueniri,ſ.de iud. di-
lecti.nã & petia terræ poſſet eſſe magna & parua,vñ & ꝯfines ap-
ponendi ſunt,vt not.ĩ.§.j. ideo ſubaudiendum eſt hic, maxime
[Oſtenderetur]ſaltem digito,ff.ſi cer. peta.certum. quid dic,vt ĩ.
no.

ADDITIO.

† Alias non eſt ad hæc.ſed incipit,præſentium. & attribuitur Grego.ix.

no.[Poſtularunt]& bene.¶ Quod cum ipſi]ij.pars.[Denegarẽt]
ſ.iudices & male,ſi.n.agatur reali actione & ſingulari,neceſſe eſt
vt ipſam rẽ actor exprimat, & declaret, vt hic,& ff.de rei vẽ.is q.
& qualitatẽ rei quã.ſ.terrã petit, vtrũ,ſ. ſit pratoria vel vinatoria,
ar.C.de bo.proſcri.ſi quis. Apponat ergo nomen & locũ,in quo
ſita eſt,& vtrũ petat totũ vel partem,ff.de rei ven.ſi in rẽ,in prin.
& in fi.& ad minus duos proximos cõfines,ff.de cenſi. forma.ff.
de act. emp. & ven.Titius. §.fi.& ſi neceſſe ſit rem oculis iudicis,
vel aduerſarijs ſubijcere debet,ff. finium reg.ſi irruptione, §. fi.&
ar.ff.de ſer.l.ij. & patet in eo quod legitur & no.ĩ. de pręben.c.pe-
nul.ſi tñ ex aliqua iuſta cauſa neſcit exprimere quotam partẽ pe
tat,& admittitur incertæ partis petitio,vt no.ĩ.e.§.fi.& idem dicẽ
dum de alijs ſignis,ſi ipſa neſcit exprimere,ff.de fur.in actione.&
habent locum hæc etiã ſiue perſonali, ſiue reali actione agatur,
ff. de rei ven. ſi in rem. ſemper tñ oportet eum ſic exprimere, ꝙ
aduerſarius & ſi nõ plene,tñ aliquo mõ ſciat qd petatur,alioquin
ſi hoc penitus ignoraret, rñdere non cogeretur, ff.de edendo. l.j.
Nec mirum, ſi libellus ſic generalis ex cauſa recipiendus ſit, nã
& ſententia qũq; ſic gñaliter lata tenet, vt patet in eo quod legi-
2 tur & no.ĩ.de ſepul.in noſtra. §.talem.quæ tñ † debet eſſe clarior
quam libellus.Inſti.de act.§ curare.ſufficit enĩ petere fructus de
tali fundo ſine alia expreſſione, & ſi non extant,põt peti æſtima-
tio, ſed in ſnĩa exprimi oportet certã quantitatem, alioqñ non
valet ſententia,ſi dicatur, Condẽno te ad expenſas factas in lite,
vel ad res,quę tibi obuenerunt a tali, niſi forſan in actis ꝯtinere-
tur de certa q̃titate,ff.de re iudi.ait p̃tor.§.j.& ſic intelligitur C.de
ſen.qui ſine certa quanti.profe.l. ij.& iij.ſecus autem dicitur in li-
bello ſm d.N. cuius eſt mens totius huius gl. Quicquid tñ dicat,
diſtĩguẽdũ eſt inter gñales & vniuerſales actiones, anteq̃ petitio
nes naturam ipſarum habentes ex parte vna,& ſingulares ex par
te altera,in quibus & ſi hoc quid dixit locum habeat in generali-
bus & vniuerſalibus,& naturam ipſarum ſequentibus, admitti-
tur petitio generalis,ff.de peti. hære.l.iiij.& l.ſi quo tempore. C.de
pe.hæ.l.j.ff.de rei vẽ.l.j. & maxime ſm canones,vt patet in eo qđ
no.ĩ. c. j. verſi.fi.ſuper verbo, in irritum,ante fi. ipſius glo.& in eo
quid legitur & no.ĩ.de fide inſtru interdictos.rñ.j.ĩ.de pręben.di-
3 lecto.in fi. Et ſm conſuetudinem curiæ valet hæc ſententia.† Cõ
demno te ad expenſas factas in lite,quarum taxationem mihi re
tineo.De quo dic,vt legitur & no.ſ.de procu.auditis.§.j.ver. cõdẽ
4 nãdum .ĩ.de do.& ꝯtu.finem.vbi & d.n.ꝯtrarium notauit.† Illud
etiam expeditum eſt,ꝙ ſm formam petitionis ſnĩa dicatur,ĩ.de
ordi.cogni.cum dilectus.§.fi.ĩ.de ſymo.licet Hely.§.j.ver.fi.& de
hoc no.ĩ.de deci.dudum.rñ.j.& §.fi.ſed & ſi petẽs dicat rẽ ſuã,nõ
eſt neceſſe ꝙ aliã cãm ſiue actionẽ exprimat, qa ex nulla alia cã
põt eſſe ſua,niſi qa dñs eſt,ff.de rei vẽ.in rẽ.Poteſt aũt ipam cãm
exprimere ſi vult,& vtrũq; poteſt ꝓdeſſe actori & reo, ſi enĩ nul-
lã aliã cãm exprimat,quãcũq; cãm ꝓbet,per quã dñium transfe
ratur,obtinebit,& ſic ꝓdeſt actori,ſi vero nihil probat in perpetu
um obſtabit ſibi exceptio, niſi dicat de nouo ad ipm. dñium ꝑ-
ueniſſe,& ſic prodeſt reo. Rõ eſt in vtroq;, quia totum ius ſuũ vi
detur in iudicium deduxiſſe, ff.de iud.ſolemus.ĩ.de cã poſ. cum
eccleſia ſutrina.§.fi.in prin.C.de anna.exce.l.fi.Quia ſi cãm appo
nat, & illam non probat, abſoluitur reus, & ſic ꝓdeſt reo in hoc
iudicio, poteſt autem petere ipſam ex alia cauſa, & ſic prodeſt
actori in alio iudicio.probantur hæc ff.de excep. rei iudicatæ. &
an eadem.§.actiones.& l.ſi mater.§.j.& ij.& §.eandem. C.de pe-
ti.hæred. hæreditas. ff.ad exhiben.de eo.§.ſæpius.ſ.de iudi.exami-
nata.ĩ.de dona.inter dilectos.Sed contra ff.de iureiurã.duobus.§.
colonus.Sol.ibi non ꝓponitur alia cauſa,ſed alia inſurgens actio
ex prima cauſa inſurgens,quod fieri non põt,vt ibi.Quid autem
iuris ſit,qñ reus abſoluitur,propterea quia nõ poſſident rem quæ
5 ab eo petebatur?Dic vt legitur & no.ĩ.de excep.c.penul. † Quia ſi
petatur materia infecta, puta maſſa, dẽt exprimi qualitas mate-
riæ,vtrum ſit aurum,vel argentum,vel auricalcum.dicat ergo ta
lem maſſam argenti, ſed & debet exprimi põdus. Si vero ſignata
ſit materia,quę petitur,vt pecunia,exprimi debet numerus, ſi fi-
cta,nomen vaſis,vtrum.ſ.ſit cyphus,vel ſcutella,& põdus, ſed nõ
cogitur exprimere vtrum vas ſit rotũdum,vel celatũ,vel ĩciſum.
Si autem veſtem petat,debet exprimere nomen & colorem,nõ
tñ vtrum noua vel trita ſit.Si hoĩem,dicat nomen, & an ſit ſenex
vel iuuenis.ꝙ ſi nomen ignorat,certa circũlocutione vtatur, vt q̃
ex tali ancilla natus eſt,probatur hæc omnia.ff.de rei vẽ.ſi in rẽ.
ff.depoſi.l.j.§.ſi quis argentum ff.de ꝯhen.emp.in venditionbus.
& duobus ll.ſeqn.C.de epiſ.& cler aut.generaliter. ff.de hær.ĩſti.
quotiens.§.ſi quis nomen.ĩ.de teſti.licet.§.fi.ver.perſonas [Pro
uocarunt]& bene.¶ Quo circa] iij.pars.[Si eſt ita]ſ.pp hoc,ꝙ iu
dices denegarũt facere fieri declarationẽ terræ quæ petebatur, ab
eiſdem fuit appellatum.[Reuocato &c.poſt appellationem]Ec
ce quare hæc decre.eſt ſub titulo,ĩ. de appella.collocata. [Huiuſ-
modi] quæ omnino iuſta apparet,non enim poterãt deliberare
fratres in tanta generalitate & confuſione, vt patet in eo quod
no.ſ.§ j.& c.j.ſuper verbo,declarare,nec certa dari potuit ſenten-
tia,xxxiij.di.habuiſſe.xi.q.iij.graue.Vnde & hic debuit curare iu-
dex, ꝙ iſtud exprimeretur, niſi forſan vendicaretur vniuerſitas,
tunc enim non eſt neceſſe ſingulas res exprimere, ſed ſufficit ꝙ
dicatur, peto tale caſtrum,vel talem eccleſiam,vel tale hoſpitale
cum pertinentiis.ſic ĩ.de reſti.ſpo.cum ad ſedem.ĩ.de proba.licet
ĩ.de don.inter dilectos.ſic, & petitur præbenda cum plenitudine
iuris canonici,ĩ.de conceſſ.præben.propoſuit. Sic & vendicatur
grex.nulla alia ſpecificatione facta, etiam ſi vnum caput tantũ
ſuperſit,ff.de rei vend.l.j.§.fin.& l.ij. & iii.Signatur tamen contra,
6 quia † incertæ partis vr̃ vendicatio admittenda. ff. de rei ven.q̃ de
tota,§.incertæ.ff. cõi di.& ſi non oẽs. §.ſi incertũ.ſ. de reſt. ĩ inte.
ꝯſtitutus.§.j.& § fi.vbi de hoc.So.illa ſpãlia ſunt circa defalcatio
nes legatorum.Quinimo & hoc generale vr̃, quotieſcunq; petẽs
incertus eſt,nec poteſt ſibi aliquid imputari, ſed potius aduerſa-
rio,qui ipſum nõ vult certificare cum poſſet. nam hoc traditur
pro rlã,quotiens quis incertus eſt quam partẽ vendicet,ff. ſi pars
hæ.pe.l.j.§.fi.& ff.quo.leg.l.j.§.quia aũt nõnunq̃. nõ tñ intelligas
hoc nimis large,nec.n.cogitur reus per iudicem fundare intẽtio
nem actoris,ĩ.de proba.j.§.fin.Sed hoc intelligitur, qñ non vult
clare rñdere ad ĩterrogationes actoris,quas facit. vt ſibi certa via
agendi paretur,ff.de interro.actio.vbicunq;,extra.d n.de confeſſ.
ſtatuimus.lib.vi. Et adde quod no.ſ.c.j.reſpon.j.ſuper verbo, vel
poſtulationis.De perſonali vero actione & generali, & vniuerſa-
li,dic vt ĩ.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Actor cauſam debet exprimere in perſonali actione.*
2 *Plures actiones an poßint proponi in eodem libello.*
3 *Malitijs hominum eſt obuiandum.*
4 *Libellus fundatus ſuper actione ex teſtamento vtrum procedat.*
5 *Veritas conſideratur & via ſimplici ambulatur.*
6 *Actionum genera diuerſa.*

CAP. III.

DIlecti filij. Ipſos]ſ.fratres ſanctæ Marię de Hi
ſpida, ꝯ quos prior & conuentus
ſanctæ Marię ad carceres literas impetrarant, vt ſeq-
tur.[Ex parte]ver.[Ipſorum]ſ. fratrũ ſanctæ Mariæ
de Hiſpida,qui conueniebantur. [Excipiendo propoſitum]non
ad litis peremptionem,nec fori declinationem, ſed ad dubij ob-
ſcuri declarationem,& iuris deliberandi conſeruationẽ,vt ſ.c. ꝓ-
xi.[Prior & conuentus]ſanctæ Mariæ ad carceres, qui agebant.
[Nollent exprimere]quaſi quantum ad periculum aĩæ nihil re-
fert,ex qua cauſa debeatur,dummodo debeatur, ſed nimis poſſe
mus in iudicijs hanc conſiderationem ꝓſequi,nam diuerſæ cau
ſæ diuerſas defenſiones habent. & ſi cã exprimatur ſtatim forſan
rei facient fidem de ſatisfactione habita, & ſic vitabunt expẽſas
& labores in poſterum,quod eis expedit,ff.de mino.l.minoribus
xxv.an.ſi vero non exprimatur,admittitur eis ſua defenſio, nec
de ſatisfactione poterunt fidem facere, quouſq; teſtimonia fue-
rint publicata.Quinimo ſequitur & maior abſurditas, quia ſi re-
cipiendus ſit libellus ſine cauſa,eodem errore admittetur & poſi
tio & probatio,ſiue teſtimonium ſine cauſa,ar.ff.de rei ven.ex di
uerſo.§.i.ff.ſi ſeruitus ven.ſicuti.§.diſtant.& ſequen. ĩ. de cõſang
tua nos.& ſic etiam nullo modo poterunt fratres probare ſolu-
tionem,& ſubuerterẽtur multa iura,ĩ.de teſt. cum cauſam quę.
cum ſuis concor.quod non eſt ſentiendum,ſ.de elec. eccleſia. ij.
§ deniq;.Ideo debet iudex ſubuenire,ne capiatur reus,vt le.& no
ſ.de iudi.dilecti.[Libello conuentionali]in quo continetur, ſ.ſu
per quo,& a quibus fratres conueniuntur.ſed non dr̃,quare,quia
non exprimitur ibi cã, & ideo ſufficiens eſt ibi libellus, vt patet
in eo quod no.ſ.e.c.j.[Et quia dictus]ver. [Appellarunt]& bene
[Ideoq;]ver.[Si eſt ita]ſcilicet ꝙ ideo appellatum fuerit, quia iu-
dex dictam exceptionem admittere denegauit.[Reuocato &c.]
hanc clam habes integram ſ.de iud.exhibita. in fi. [In irritum]
1 certũ eſt,† igitur,ꝙ in perſonali actione neceſſe habet actor cãm
exprimere,C.de adop.l.iiij.vt dicat peto,a te decem quia vendidi
tibi talem rem pro decem,quę adhuc non ſoluiſti, vel quæ tibi
mutuaui,vel quæ promiſiſti per ſtipłonem mihi dare.alioquin
ſufficeret ſi proponeretur certi condictio,dummodo certũ quid
peteretur,ff.ſi cer.pe.certi condictio. Ideo neceſſe eſt,ꝙ cã expri
matur,ff.de exce.rei iud.& an eadem.§.actiones.& l.ſi mater, re-
ſpon.j.& §.j.& ij.& l.cum quæritur.ff.de tranſac.cum hi.§. vult.
igitur or̃o.ver.cauſa.ĩ.de act.cum dilecti.§.j.ver.P. cũ ſuis cõcor.
C.de edic.diui Adri.tol.l.fi.Sed & ſecundum d.n.cã dẽt eſſe talis,
quæ in ſui natura inferat iuſtũ eſſe qđ petitur,vt ſi creditor agens
ꝯ prelatum dicat, peto a te mille marchas, quia ipſas mutuaui
tibi,& ſi reus dicat,exprimas,ꝙ ſint conuerſꝯ in vtilitatem eccle-
ſiæ,vel ꝙ contractus legitime factus ſit, ſ.cõſentientibus his quo-
rum conſenſus fuerit requirendus. Vel exprime, ꝙ non eſt tibi
facta ſolutio,vel alia ſimilia, quę ideo tollerent intentionẽ acto-
ris,ſi vera eſſent,non cogitur actor hæc exprimere in libello, qa
hæc non ſunt de natura actionis,& ideo poſt litem conteſtatam
ſunt hmõdi exceptiones reſeruandæ, & qui tunc melius proba-
bit,ille obtinebit.C.de prob.exceptionem. ĩ.de proba.ex literis.&
c.licet.§.fi.In hoc caſu ſufficit ꝙ creditor exprimat & petat,quia

mutauit,intelligitur enim,ꝙ legitime & in caſu conceſſo hoc fe
cerit,& ideo ei competit ius petendi. Quid ſi epiſcopus petat ali-
quod ius epiſcopale ab eccleſia,quam confitetur exemptam? Re
ſpondeo,nõ eſt admittẽdus libellus homini,niſi exprimat cām
talem quę ſufficit ad hoc ꝙ eccleſia exempta iſtud pſtare debet,
puta quia illud ius epiſcopale,quod petit, ꝯ exemptionem pſcri-
pſit,ĩ.de pſcrip.auditis.Vel quia in exemptione illud excepit & ſi
bi retinuit,ĩ.de relig.domi.cum venerabilis. Vel aliud ſimile qđ
2 ſufficiat.† Quid ſi dicat eps peto tale ius epale,quia eccleſia ſita eſt
in mea diœceſi,& is,ꝯ quem agitur,dicat non eſſe admittendum
libellum,quia ſtatim paratus eſt probare,ꝙ eccleſia eſt exempta?
Rñdeo,non obſtante tali exceptione & libellus admittendus eſt,
& litis conteſtatio facienda,& probatio exemptionis ſiue excep-
tionis in principali eſt differenda,'vt patet in eo quod le. & no.ſ.
ti.j.ex parte.& extra d.n.de li.conte.exceptionis.li. vj. niſi malitia
3 actoris eſſet notoria,quia non eſt malitijs hoĩm † indulgendum,
ſed potius obuiandum,& ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl.ab illo ſu
periori ver.& ſm d.n.citra ad hoc ff.de rei ven. in fundo.ĩ.q ma.
ac.poſ.ſignificante.ff.ad exhi.l.ij.vel iij.§.ibidẽ. Sed nunquid plu-
a res actiones pñt proponi in eodem libello?[a] Dic,vt no.ſ.de elec.q̃
relam.In gñali aũt actione ſufficit in libello actionem comple-
cti vel gñaľr rem exprimi,ſiue cauſam , vt ſic dicatur. Conuenio
te actione neg.ge.vel tutelæ,vel pro ſocio, ſiue quia geſſiſti nego-
cia mea,vel tutelam,vel talem ſocietatem iniſti mecũ,& peto,vt
exinde rationem reddas,'& reliqua præſtes,& ſi ſucceſſit,dicat pe
to vt rationẽ reddas negociorũ Titij, cui ſucceſſi, & ſufficit hoc
ab initio,ff.de tute.& rõ.diſtra.l.j.nam in proceſſu iudicij neceſſe
eſt,ꝙ ſingula capitula,& res in iudicio exprimantur, & compro
bentur.C.de iud.l.ij.de hac mã no.ſ.de obli.ad rõ.diſtra.c. vnico.
ſ.de offi.ordi.conquerente.In vľi etiam non eſt neceſſe rem ſpe-
cificare,ſed ſufficit ꝙ dicatur in genere,peto hæreditatẽ Titij. Ne-
ceſſe eſt tñ,vt dicat,vtrum totam vel quotam partem petat.ff.de
pe.hę.l.iij.& l ſi quo tpe.C.de pe.hæ.l.j.niſi habeat iuſtam cām in
certitudinis.tunc enim admittitur petitio incertæ partis, qđ dic,
4 vt no.ſ.c.prox.§.fi. ſed cogitur dicere, † vtrum agat ex teſtamen-
b to,[b] vel ab inte.ff.de pe.hæ.legitimam.C.de codicillis.l.fin.Si dicit
ex teſtõ, dicat vtrum ſolenne vel nuncupatiuũ fuit , quia aliter
probatur vnum q̃ reliquum,& multa veniũt ex vno quæ non ex
alio,C.de teſt.hac conſultiſſima . Inſti. de teſta.ſed & hoc.ſm ius
canonicum non vř verum,vt patet in eo quod le.& no.ĩ.de teſt.
cum eſſes.& c.relatum.Item dicat quis fecit teſtamentum, quia
nec omnes teſtari poſſunt,vt patet ĩ.de ſuc.ab inteſta.c.fin.C.qui
teſta.fa.poſ.furioſum.& l.diſcretis.Quid ſi dicat,ab inteſtato,nun
quid cogitur dicere vtrum de iure ciuili,vel prætorio,vel munici
pali,vel conſuetudinario? Vř ꝙ ſic,ar.ff.de pe.hæ.l.j.ij.iij.& iiij.vn-
de & mater fecit mentionem Tertuliani , ff.de excep.rei iudic.ſi
mater.rñ.j.ſed forſan hoc fecit ex abundanti,nec eſt hoc aſſigna
re cauſam principalem,ſed potius cauſam cauſæ , & ſm hoc res
poſſet procedere in infinitum,ſed infinitas eſt vitanda,extra,d.n.
de reſcrip.cum in multis.li.vj.cum ſuis concor. Item licet ſm le
5 ges huiuſmodi ſubtilitates admittantur, † nos tamen reſpuimus
qui veritatem conſideramus,& via ſimplici ambulamus.ſ.de iu
di.cum dilecti.ĩ.de teſti.cum eſſes. & c. relatum.& c. cum tibi.&
plures cauſas quandoque admittimus in libello,ĩ. de fide inſtru.
inter dilectos.ĩ.de præſcrip.cum olim.Solu.quia cito poſſet quis
in talibus male eligere , & capi de facili , hæc omnia maxime in
foro canonico omittimus arbitrio boni viri, nam & hæc diuer-
ſa ſunt, & diuerſas defenſiones pariũt, poſſet enim eſſe ſtatuarius
excommunicatus vel præſcriptio conſuetudinis interrupta , &
alia occurrere multa , quæ offenderent reum , ad quod pertinet,
quod no.ſ.e.c.ſuper verbo,nollent exprimere. ver.ſed nimis poſ-
ſemus.& ſequentib.argumen.ff.de interroga.actio. ſi ſine.§.illud
quæritur.alias eſt lex & incipit,ſi defenſor.& ſ.de tranſac.c. fi. Sic
6 tactum eſt de actionibus quaſi omnibus in genere , † quia actio-
num aliæ vniuerſales,vt petitio hæreditatis , vt ff. de rei vendi.l.i.
Aliæ generales,vt tutelæ,pro ſocio. Aliæ ſingulares, vt mandati,
commodati,depoſiti,ff.pro ſocio.l.pro ſocio arbiter. Et adde , qđ
no.ſ.eodem.c.j.reſpon.j.ſuper verbo,vel poſtulationis.cętera,quę
deficiunt circa hãc materiam,vide in ſumma,e.ti.§.quid debeat
continere libellus.

ADDITIO.

a ¶Plures actiones an poſſint proponi in eodem libello. Adde Dy. in regu. nullus pluribus.de regu.iuris.lib.6.& in l.j. C. de furt. & Bart.in l.edita. C.de edendo.

b ¶Ex teſtamento. Adde vtrum procedat libellus fundatus ſuper actione ex teſtamento.quæ competit pro legato.Old.conſi.ccv.in.fi.

¶De mutuis petitionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Ordo Romanus rationabilis debet eſſe.*
2 *Reconuentio debet fieri coram iudice delegato.*
3 *Actori neganti iudex ſuam audientiam denegat.*
4 *Lite conteſtata non eſt locus reconuentioni.*
5 *Ea quæ in continenti fiunt ineſſe videntur.*
6 *Iuriſdictio reconuentionis an ſit delegata.*
7 *Caſus in quibus non habet locum reconuentio.*
8 *Infamis alium accuſare non poteſt.*
9 *Agens criminaliter,non poteſt ciuiliter reconueniri.*
10 *Reconuentio an ſit locus coram iudice appellationis.*
11 *Fruſtra petit debitum,quod habet non impendit.*
12 *Quis putat æquum in alium,& in ſeipſum.*
13 *Quæ de nouo emergunt,nouo indigunt auxilio.*
14 *Conuentio,& reconuentio ſub eodem iudice fieri debet.*
15 *Ei qui vigilauit ſubueniendum eſt.*
16 *Quis aliquando priuatur iure ſuo,ſine culpa ſua.*
17 *Iudex firmatur per litis conteſtationem.*
18 *Dictio mox,multas ſignificationes recipit.*
19 *Iudex debet partes inducere ad concordiam.*

CAP. PRIMVM.

EX literis, De eo.ĩ.de teſt. cām q̃. [Qm̃
rõnis] in quo multę qſtõnes
ꝯtinentur,de hoc ſ.de off.arch.c.j.& c.ad hęc.
§.ſm vero Romani ordinis qſtõnem. aľs rõ-
1 nis.quod idẽ eſt,nã & † ordo Romanus,i.Ro-
manæ eccleſię rõnabilis dẽt eſſe,cũ in exem-
plar ſit,ĩ.de re iu.in cauſis.[Plebanus.& cleri-
ci Marturẽſes] qui impetrauerant ꝯ abbatẽ & fratres monaſterij
Marturen.vt ſequitur,qđ exẽplificari põt per c.ſ. de trãſa. veniẽs.
[Aduerſus eos.] ſ.plebanũ & clericos.[Proponũt.] ſ. abbas & fra
tres reconueniendo,& non excipiendo,tunc.n.pcederetur , put
legitur,& no.C.de pb.exceptionẽ.C.de exce.ſi quidẽ. & l. non ex
ceptionibus.& l.fi.ĩ.de ord.cog.c.i.ĩ.de re iu.inter monaſterium.
2 [In nřa pſentia.] No.† qualiter debeat fieri reconuentio corã iu
a dice delegato,[a] propoſita.n.petitione actoris , ſi reus recõuenire
voluerit,dẽt porrigere libellũ recõuentionis ante li.ꝯte.& ita de-
liberatione ſuper vtraq; petitione habita , prĩo ꝯteſtabitur lis ſup
petitione actoris, ſcđo ſtatim ſup reconuentione rei,& poſtmo-
dũ iudex vtranq; cām viciſſim audiet hinc & inde , ita ꝙ vna &
eadẽ die quaſi vna ſñĩa vtraq; valeat terminari, vt colligitur hic,
& ĩ.§.j.& fi.& ĩ.de ordi.cog.cũ dilectus.§ nos aũt.C.de ſen .& in-
3 ter.om.iu.auth.& ꝯñr.† Et ſi actor reo negauerit rñdere,dẽt ei iu
dex ſuã audientiã denegare.ſi.ĩ.de iur.ca.c.fi.§.pęna.cũ ſuis ꝯcor.
ad qđ accedit C.de ꝯpenſ.neq; ſcripturas.ff. de varijs & extraordi.
cog.l.j.§.fin.Quod ſi iudex hoc non admitteret vel hunc ordinẽ
4 peruerteret,appellari poſſet,ff.quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.j.§.fi.† Lite
b ergo conteſtata non eſt locus reconuentioni,[b] licet Azo dixerit,
ꝙ in continenti poſt lit.conte.nullo actu ꝯrio interueniente fie-
ri poteſt,ar.C.de lib.cauſa.l.fi.C.de procu.nihil intereſt.& ĩ.§.j.nã
5 & ea † quæ incontinenti fiunt ineſſe videntur,ff.ſi cer. pet.lecta.ſ.
de ele.officij.§.nos aũt.& in eodem vř hic concordaſſe d.n. vt pa
tet in eo quod no.ĩ.e.§.mandamus.ſuper verbo in continenti.ꝙ
dic,vt ibi no. Verius.n.eſt,ꝙ ante lit. conte.fieri debet & non poſt,
vt hic,& in d.auth.& ꝯñr.& ar.C.vbi in rẽ act.l.ij.ĩ. vt li.non cõt.
qm̃.§.pe.& hoc no.ordo iſtorum titulorum.primo.n.poſuit cõ
pilator titulum de libelli oblatione.ſecundo iſtum in quo agitur
de reconuentione,antequã poneret titulum de litis ꝯte.qui & ſta
tim ſequitur immediate.q.d.ſi reus vult actorem recõuenire ob
lato libello,anteq̃ litẽ conteſtetur , porrigat ſibi libellum recon-
6 uentionis.† Sed qualis eſt iuriſdõ quantum ad reconuentionem
nunquid eſt delegata.Non vř,quia hæc cã reſcripto non contine
tur,ergo ad ipſum non extenditur,ſ.de reſcrip.c.fi.ſ. de offi. dele.
ſuper eo.in fin.& c.P.& G.vnde vř ordinaria,quia a lege datur,ff.
de iu.om.iu.& quia.Tu dicas,ꝙ delegata eſt prorogata cũ aucto
ritate iuris,vt hic ſatis probatur.& ĩ.c.j. ad fi.ſic. ſ. de alie.iu.mu.
cã fa.c.j.ſ.de of.deleg.c.j.in fi.& c.prudentiam.§.pe.& fi.[Cũ ſibi]
ver.[Ex ipſis.] ſ.abbate,& fratribus.[Delegatis.] Sic patet ꝙ corã
delegato locus eſt reconuentioni ante li.conte.vt ſ.no. Sed nun-
quid coram ordinario locus eſt reconuentioni etiam poſt litem
conteſt.? Dicunt quidam ꝙ ſic,tu dicas quod in modum recon-
uentionis non eſt admittendus reus ne fiat piudiciũ primę pro-
poſitę qõni.& ipſam differri contingat pp nãm reconuentionis
niſi

ADDITIONES.

a ¶No.de reconuentione facienda coram delegato. Et adde Bart.in auth. & conſequenter.C. de ſen.& interlo.om.iu.in 2.col.ver.3.eſt videndum.

b ¶Lite conteſtata non eſt locus reconuentioni. Adde gl. magnã hic, quæ videtur concludere per tex.in c.diſpendia litium.§.reus.de reſcri.lib.6.ꝙ reconuentio poſſit fieri vſque ad concluſionem in cauſa,vide gl. & eius rationes.Sed alia Goffre.Tan.& Hoſti.hic,& Ioan.And. dicunt quod ante li.conte.vel ſtatim poſt eſt faciẽda quod videtur verius per tex.in cle. ſæpe.§.verum.de.ver.ſig.vbi idem tenet.Io. An.ſuper verbo,exordio.vide Bar.in auth.& quod ꝯñr.C.de ſen.& inter.om.iu. in iiij.col.ver.ſed iuxta.

niſi obſtet alia exceptio cum iuriſditio ordinarij perpetua ſit,ſem
per eſt admittendus.Ideo procurator li.conteſt.vice mutua con-
uenitur, & non dicit reconuenitur. ff. de compeſa.in rem. Et eſt
hoc verum quando tam actor,quàm reus eiuſdem fori ſunt.alio
quin lite conteſt.non eſt locus reconuentioni,ſed nec conuentio
ni.vt legitur & no.ſ.de iudi. c. fi. Quid ergo ſi clericus conueniat
laycum coram ſeculari iudice.vt ſ.de fo.compe.ſi clericus? patet
ꝙ ante litem conteſt. poterit ibidem ab eodem layco conueniri,
& ſic intellige.ff.de iuriſditio.om.iudi.ſi idem, reſpon.j.& §.j. Sed
nunquid in hoc caſu laycus poteſt reconuenire clericum crimi-
naliter. Diſtinguendum videtur,vtrum ſit tale crimen,quod ſit
non ſolum canonicum: ſed ciuile, & quòd non infligat pęnam
corporalem,neque perſonalem , nec priuationem beneficij. ſed
ciuilem & pecuniariam tantum, vel etiam de quocunque crimi
ne,ad ipſam tãtum pęnam pecuniariam agatur ciuiliter. in quo
caſu locus eſt reconuentioni & diffinitioni,& epiſcopus ad requi
ſitionem ipſius iudicis ſecularis ipſam ſententiam, ſi neceſſe fue-
rit exequetur.argu.ſ.de fo. compe. poſtulaſti. ff. de re iudi. a diuo
pio.§.j.xcvj.diſt. cum ad verum. Vel ſit crimen canonicum, ſiue
tale,quod corporalem,vel perſonalem pęnã infligat, & ad ipſam
agatur,& tunc ceſſat reconuentio,quia talia non poteſt iudex ſe-
cularis examinare,multominus de ipſis pronũciare. in Auth.de
man.prin.§. ſi vero canonicum.colla.iij.in Auth.vt clerici apud
propri.eo.§.ſi vero eccleſiaſticum colla.vj.ĩ.de ordi. cog. tuam.ĩ.
de iura.calum.c.j.extra d.n.de reſcript.diſpendia.ſ. de iud.decerni
mus, & c.at ſi clerici, & patet in eo,quod no.ſ.de arbit.cum dile-
6 ctus,vbi inuenies caſus,in quibus non eſt locus reconuentioni,&
ſm hoc intellige,quod no.ſ.de iudi. at ſi clerici,& adde quod no.
in ſe.glo.[Iuſticiam.] Reconuentio non habet locum in crimi-
nalibus,quoniam non relatione criminis ſed purgatione deſinit
eſſe innocens acuſatus.ff.de pup.iudi.is cui.iij.q.xj.negãda,quam-
uis & ibi ſit.argu.ꝙ locum habet reconuentio:quia dicit, ꝙ accu
ſati inſcriptionem contra eos.ſ.accuſatores,etiam pendente accu
ſatione deponere poſſunt,ad idem.ff.de adul.ſi maritus.§.proſcri
ptiones. ſed illud poteſt intelligi de maiori crimine , vel ſi ſuam
iniuriam proſequãtur. hoc tamen ſatis verum eſt,ꝙ ambe accu-
ſationes ſimul non procedent. vt ibi no. Item non habet locum
reconuentio vbicunque iudex ſub quo fit conuentio de recõuen
tione iudicare non poteſt , vt ſi coram layco fiat reconuentio de
ſpiritualibus,vel ſub inferiori iudice de libertate.ſ. de iudi.quãto.
ĩ.de ordi. cogni. tuam. C. de ordi.iu.l.j.& patet in eo,quod no.in
præceden.glo.Cum autem generaliter dicat lex ꝙ cuius in agen-
do quis obſeruat arbitrium eum habere & contra ſe iudicem nõ
dedignetur.C.de ſen.& interlo.om.iudi.cum Papinianus.in fi.iij.
q.viij.cuius in agendo.non videtur iniquũ ſi conuentus ciuiliter
accuſet criminaliter,vel ecõuerſo.dummõ cõpetens iudex adſit.
ſm d.n.Cõtrariũ tñ no.ĩ.ea.gl.ver.quid ſi quis agat criminaliter:
nec mirũ ſi hoc poſſet, nã & idem ciuiliter poteſt cõueniri & ni-
hilominus põt ꝯ alium criminaliter agere cum non inueniatur
phibitum hoc fieri poſſe ſup diuerſis rebus,ſup eo.vero non poſ
ſet ſimul & ciuiliter & criminaliter agi. C. de vi pub. ſi quis ad ſe
fundum.finita tñ vna quæſtione ſ.vel ciuili,vel criminali,bñ põt
ad aliã fieri tranſitus,vt in ea.l.& C.de inoffi. teſta. eum qui.inſti.
8 de excu.tu.§.qui autem. Qui † vero primo de vno crimine agens
ꝯdẽnatus eſt de calumnia,vlterius accuſare nõ põt.non ſolũ prio
rem accuſatum,ſed nec aliũ:quia talis,infamis eſt iij.q.iiij. nulli.
iij.q.ix.c.j.lex vero dicit,ꝙ talis facile non admittitur ad alium ac
cuſandum.ff.de accu.ſi cui.§.j.verſi.ſi tamen alio crimine.ad idẽ.
ff.de ſuſpec.tu.l.j.§.ſi autem ipſe tutor. Sed nunquid talis accuſa-
cionem iam ceptam proſequi põt. Aliqui dicunt,ꝙ non.ſed me-
lius,ꝙ ipſam poſſit pſequi.arg.ff.de iudi.de qua re.ĩ.de calumniat.
c.ij.& quia etiam cõdemnatus inſcriptionẽ,quam prius depoſuit
proſequi poteſt,iij.q.xj.c. j. Quid ſi quis agat poſſeſſorio,nunquid
poteſt reconueniri petitorio. Dicas ꝙ ſic. ſed poteſt repelli p ſpo-
liationis exceptionem,& ſic intellige.ĩ.de ordi.cog.c.fi.Quid ſi qs
9 agat † criminaliter,nunquid talis poteſt ciuiliter reconueniri? Di
cas ꝙ nõ.nam & ſi quis prius mouiſſet actionem ciuilem,& reus
eundem criminaliter accuſaret,ſuperſedendum eſſet,ciuili. C.de
or.iu.l.fi. ſed ſi iam propoſitam ciuilem quæſtionem,non poteſt
durante accuſatione proſequi accuſatus,bene ſequitur ꝙ multo-
minus poteſt ipſam de nouo proponere , quia ſi id,de quo magis
videtur ineſſe non ineſt,nec illud qđ minus.Quidã tamen dicunt
ꝙ lex prædicta.C.de ordi.cog.l.fi.loquitur,quando criminalis ac
cuſatio ſequens contingit prius propoſitã actionem, vt ſi quis pe-
tat. c. & reus accuſet petentem de violentia facta in promiſſione
illorum centum. Sed d.n.no.contra ſ.ea.gl.ver.cum autem gene
raliter & ſequenti.Hanc autem recuſationem non vř ꝙ poſſit p-
ponere niſi ante litis cõteſtationẽ in ciuili actione factã.nẽpe lite
iam conteſtata,non eſt impediendus iudex.ar.ff.de iudi.de quare.
10 † Sed nunquid coram iudice appellationis locus eſt reconuen-
tioni. dicas ꝙ nõ.ff. de iudi.l.ij.§.legatis. ver.ei quoque qui ipſum
prouocauit.ff.eũ qui appel.in prouinci. defen.ĩ rubro,& in nigro,
& ſm hoc determina. & intellige qđ de hac qõne.no.ĩ ſumma.
a eo.ti.§.& qñ ver.fi.[a] Sed & qñ intentatur iudicis officium locũ ha
bet reconuentio.vbi tamen pro actione proponitur. nam ſi inci
denter intentetur,non habet locum reconuentio.ar.ſ.de offi.iud.
c.ij. Illud autem notandum,ꝙ vbicunq; locum habet ſummaria
cognitio,non hẽt locum reconuentio,niſi conſimilis ſummarie
cognitionis qđ ex eo probatur,quia de iure vtraque lis.ſ.conuen-
tionis & reconuentionis ſimul tractanda eſt, vt patet in eo qđ le-
gitur & no.ĩ.de ord.cog.cum dilectus. §. vos autem. verſi. q̃q̃ & ſ.
eo.c.ſup verbo.in noſtra præſentia.cum igitur in vna lite ſit ſum-
maria cognitio habenda, in alia vero plena diſcuſſio faciẽda: re-
ſtat ꝙ ſimul tractari non poſſunt ꝯmode, hoc eſt,quin iſti vel illi
præiudiciũ generetur.cum vna accelerationẽ exigat,alia vero lõ-
giores dilationes expoſcat.ſm d.n.cuius eſt quaſi hęc tota gl.[Po
11 ſtulãt.] ſ.plebani & clerici,& eſt arg. † ꝙ fruſtra petit debitum,qui
12 qđ dẽt impendere non impendit ſic.ſ.de ele.ſignificaſti.† Et qđ qs
putat ęquũ in alium,& in ſeipſum.ſ. de conſti.cum oẽs,ad qđ ac
cedit.iij.q.viij.cuius in agendo.xxxij.q. vj.nihil iniquius. xcv. diſt.
eſto ſubiectus.ĩ.de iureiur.peruenit.ĩ.de vſur.quia fruſtra. & C.de
reſcin.ven.ratas.ĩ.de app.an ſit deferendum. Ar. contra.xxiij.q.v.
non vos.xvij.q.iiij.ſi quis deinceps.xxiii.di.in nomine domini.cir
ca fi.C.de compenſati.l.fi.Sed hoc vltimum eſt in depoſito ſpãle.
ſm.B. ¶ Mandamus.] ij.pars.[Actione.] i.petitione, quod dic,vt
no.ſ.de iudi.dilecti.[Propoſita.] & ſub reconuentione ſecuta.pri-
mo petitioni plebani & clericorum propoſitę ſubſequenter.[Re
ſponſione facta,] & ſic lite conteſtata.ĩ.titu.i.c.vnico.(Eoſdem.) ſ.
plebanum & clericos.(Incontinenti.) i. antequam ad alia proce-
datur, & debet proteſtari de reconuentione ante litem conteſta-
tam,vt quidam dicunt. Alij vero idem ſentiunt,& ſi non fuerit p
teſtatus.ſ.ꝙ reus pt reconuenire actorẽ poſt litẽ ꝯteſtatã, inconti-
nenti.i.anteq̃ terminus ad alia aſſignetur. Alij dicũt,ꝙ ſemp vſq;
ad ſñĩam,etiã ſine proteſtatione locus eſt reconuentioni.ſed tunc
non ſimul pcedet vtraq; lis , ꝙ ſi negetur reconuentio hinc inde
ſequitur abſurditas.ſ.ꝙ actor lite quam mouit conteſtata, & pẽdẽ
te,de aliqua alia re ſub nullo iudice poterit cõueniri, qđ admodũ
abſurdũ eſſet.Quid.n.ſi de iniuria,quã lite pendẽte actor reo intu
lit: vel alia actione de nouo orta idem reus ipſum actorẽ velit re
13 conuenire? Vtique † quæ de nouo emergunt de nouo auxilio indi
gẽt,vt patet in eo qđ legitur,& no.ĩ. de iur. calum. cæterum.ſ.de
offi.dele.inſinuante.Itẽ quæ, cã immo verius, inſania foret,aufer
re iudices huic reo ordiarios actoris corã qbus reus actorẽ ꝯueni
re poterat niſi prius corã ordinario vel delegato fuiſſet conuẽtus,
ſed & ĩ antiquo iure.C.de ſen.& interlo.cum Papinianus.in fi.dř
cuius in agendo obſeruat arbitrium eum hẽre ꝯ ſe iudicem non
dedignetur.nec diſtinguitur vtrum lis ſit conteſt.vel non.ergo in
diſtincte accipiendum eſt art.ij.quæſt.v.cõſuluiſti.ff.de offi.pręſi.
l.iij.ff.de publicia.de precio.Hoc autẽ verum eſt ꝙ lite ꝯte.coram
delegato,corã alio iudice non poteſt actor reconueniri.vtiq; nec
ab eodem reo conueniri,vt in Auth.de exe.tut.§.ſancimus. colla.
vij.ſed dices opponendo.ſm hoc leue eſt cuilibet pcurare,qđ nõ
poſſit, niſi ſub iudice quo maluerit ꝯueniri, eſt eñ facile ĩpetrare
literas,ad quẽ voluerit delegatũ, & facta citatione vlteri⁹ ſub alio
iudice conueniri non poterit.cum ſub eodem iudice debeat fieri
14 † conuentio & reconuentio, vt patet ex d.n. de reſcrip. diſpendia.
§.fi.li.vj.Rñdeo ſub alio iudice reconueniri non poteſt actor,niſi
lata fuerit ſñĩa,vel niſi fuerit appellatum,vel niſi ab inſtãtia iudi-
cij reus faciat ſe abſolui,vt no.ſ.de offi.dele.conſuluit,& ſic ꝯ hãc
fraudem poteſt p pdictos mõs vel eorum alterum prouideri ſm
d.n.cuius eſt hæc tota gl.ſed cum non ſit in ptãte rei ſolius qñ,fer-
tur ſñĩa,vel qñ ab inſtantia iudicij abſoluatur,vel qñ poſſit ratio-
nabiliter appellare cum non poſſit niſi a iuſto grauamine appel-
lari,vt ĩ.de ap.vt debitus.reſtat, ꝙ dummodo iudex vel actor non
ſit in culpa,hæc remedia parum proſint . Vnde dicas,ꝙ alia ſunt
remedia vt reus. ſ. teneat procuratorẽ ſuum in curia, vel ſi habet
cãm recuſandi recuſet vel componat , vel ad eundem iudicẽ im-
petret.extra do.n.de reſcrip.diſpendia.§.fi.li.vj. alias autem neceſ-
ſe eſt,ꝙ ſñĩam expectet. C.de ſen.& interlo.om.iudi.autem,& cõ
ſequenter.Dicas etiam,ꝙ lite conteſt.non eſt locus reconuentio-
ni niſi proteſtatio ſit præmiſſa.Nec mouent me rationes,per d.n.
ſuperius allegatę.hoc.n.fateor, ꝙ lite cont.coram vno iudice, nõ
poteſt actor coram illo,vel coram alio reconueniri . nec reputo
hoc abſurdum .quia imputãdum eſt reo qui ante litẽ conte.recõ-
uentionẽ offerre,vel de ipſa proteſtari potuit & hoc non fecit. ar.
ff.loca.& ꝯduc.l.ſi quis domum.§.huic ſubiungi.ſ.de ſer.nõ ordi.
c.j.cum ſuis concor.Sed nec abſurdum reputo,ſi de actione de no
uo orta non agatur, ſed ad tẽpus ex cã ſuſpendatur, vt maior ab-
ſurditas euitetur , quę contingeret,ſi corã diuerſis iudicibus codẽ
tpe ageretur.vt patet in eo,qđ legitur.& no.ſ.de reſcrip.qa nõnul-
li. Sed nec inſaniã reputo huic reo iudices ordinarios actoris ad
tempus ſubtrahere. imputandũ eſt enim ei quia nõ ꝯuenit eum
antequam

ADDITIO.

a Adde Bart. in d.Auth.& ꝯñr. C.de ſenten. & interlo.om.iud.in pen. col. ver.quæro nunquid & ibi per Ale.& do.de 10.conſ.lxi hoc ti.in antiquis

15 antequam conueniretur ab eo &† ſubueniendum illi, qui vigila-
uit & ſibi prouidit.argu. j̃. de appel. vt debitus. & ff. de his quæ in
frau.cre.pupillus.ad fi.;cū ergo nā iudicij nō patiatur,ꝙ talis recō
uentio fiat,ſed ex cā ſuſpenditur petitio:non reputo hoc abſurdū:
16 nā & aliàs ex cā non ſolum ſuſpenditur,ſed & priuatur quis† iure
ſuo ſine culpa ſua,vt patet in eo,qđ legitur,& no.j̃.vt lite. nō ꝯteſ.
qm̃.§.ſi vero aliter.ver.fi. Nec dicas ꝙ in l. allegata,cuius in agen-
do,non fiat mētio de lite.ꝯteſt.fit.n.ibi de hoc mētio,qñ dr̃ in eo-
dē negocio.qđ expone.i.iudicio ſiue inſtantia iudicij.ar.j̃.de verb.
ſigni.forus.§.negociū.vocatur aūt idē negociū,ſiue iudicium,exa
minatio ꝯuentionis & recōuentionis ſuo tp̃e oblatę. ꝑ eo ꝙ eo.
die vel q̃ſi in vtroq; ꝯteſtāda eſt lis,& ſnīa ferenda, vñ & dr̃ vtraq;
eadē ſnīa terminari,vt patet in eo qđ legit̃,& no.j̃.de ordi.cog.cū
dilectos.§.nos autem ver.q̃q̃ & is ſenſus elucidatur clarius in cor-
pore Auth.de execu.tu.§.ſancimus igitur.colla.vij.vbi ſic dicit.Sā
cimus igitur ſi quis obnoxium arbitratur habere eum,qui ꝯ ſe cō
uentionem expoſuit, non apud alium iudicem,ſed apud eū mox
a principio conuenire, & eundem eſſe iudicem in vtroque iudi-
cio. q. d. bene caueat ſibi reus, qui ab initio vocatur, & deliberet
apud ſe,vtrum actor in aliquo ſibi teneatur,quod ſi putauerit pe-
tet libellum reconuentionis,ita ꝙ libello conuentionis ſibi obla-
to mox & ipſe a principio.i.ante principium litis.ſ.litis conteſta-
tionem.s̃.de offi.deleg.ſuper quæſtionum.§.intētionis.C. de iudi.
rem non nouam.reſponſo.j.verſi. & generaliter omnes omnino
iudices.C.de iu.calum.l.ij.reſpon.j.vel etiam ſtatim poſt litis con
teſta. proteſtatione præmiſſa, antea libellum reconuentionis reo
offerat,& ſic viciſſim cōteſtetur lis& idē ſit iudex, & ſic in vtroq;
17 iudicio idē negocium cenſeatur.†Firmatur.n.per litis cōt.quaſi ſi
mul factā idem iudex,& idē iudiciū in utroque, arg.ff.de iud. nō
poteſt uideri. & l.2.& l.de qua re. & eadē inſtantia. vt patet, C.de
iudi.properādū.Nec eſt perfunctoriæ tranſeūdū,immo ualde no
a tandū,ꝙ prædicta auct.non fuit cōtenta dicere, mox [a],ſed iunxit
a principio. nec fuit cōtenta ponere a principio, ſed p̄miſit mox,
innuens ꝙ hæc reconuentio ad tp̄s litis cōteſtationis, & nō ultra
ſit omnimode reſtringēda.ſi.no.in f.de ſen.excō.de his. Dic ergo
ꝙ lite conteſt.& nulla proteſtatione facta nō eſt locus recōuētio
ni.ut no.s̃.eo.rñ.j. ſup uerbo.in nr̃a p̄ſentia. Si uero iudex coram
quo facta eſt lit.conte.vtriuſque partis ſit ordinarius,corā eodem
eſt locus,nō dico recōuentioni,ſed cōuentioni. quod dic ut not.
in ſum.eo.tit.§.& qñ.uer.ſed nunqd corā ordinario.& extra.d.n.
de reſcrip.diſpendia.§. fin.lib.6. Et qđ hic dicit ſic expone in con-
tinēti,ſ.anteq̃ iuretur de calūnia ſuper prima, præmiſſa tñ prote-
ſtatione. vt ſup,no. licèt hæc ab alijs hic diuerſimode exponatur.
18 †Hoc.n.uerbū & ęquipollens multas ſignificationes recipit.vt pa
tet in eo qđ no.s̃. de elect. quia pp.ſuper illo uerbo. mox. [Super
ſuis.] ſcilicet abbatis & fratrū ante dictā reſpōſionem porrectis.
[Rñdere.] niſi forſan obſtet ſpoliatio,qđ dic ut no.j̃.de ordi.cog.
c.fi. ¶ Et uiciſſim.] 3.pars.[Poſtmodū.] q,d.facta lit.conteſt.ſu-
per utraque, ut dictū eſt.Primo iurabitur ſuper conuentione.Se-
cūdo incontinenti ſuper reconuentione.Primo ponet̃ ſuper cō-
uentione,Secundo incontinenti ſuper recōuētione. Primo pro-
babitur ſuper conuentione,ſecūdo incōtinenti ſup reconuentio
ne. & ſic de ſingulis quouſq. eadē die quaſi una ſnīa terminet̃. ut
s̃.no.& hic probat̃. & j̃.de ordi.cog.cū dilectus.§.nos aūt.uer.q̃q̃.
19 [Concordia uel iudicio.].q.d.† Primo debet iudex partes induce-
re ad cōcordiam & componere inter ipſas ſi poteſt, alioquin in-
iuſte pronunciabit.ſi.s̃. de tranſac, c.fi.ubi de hoc.

ADDITIO.

a ¶Dicere mox. Adde ad idem pro hac opi.Hoſt.bonum text.iuncta glo.in cle.ſæpe,§.verum in verbo.in ipſo litis exordio.de verb. ſig. per quē text. Ioan.ibi ſequitur opi.hoſti.eum allegando.Mox dictio. multas ſignificationes recipit.Adde quod tempus ſignificat. Bart.in l.j. ff.ſi cer. pet. & in l.ſi fructus.ff.ſol.matri.& in l.momentaneæ.C.vnde vi.Et de hac dictione mox, ſtatim, incontinenti,& ſimilibus. vide per glo.in c.quia propter.s̃. de elec.& per do.Abba. hic poſt glo. in verbo incontinenti.

SVMMARIVM.

1 *Ecceptio perſonarum non debet eſſe in iudicijs.*
2 *Actori non licet, quod non reo.*
3 *Reo potius prouidendum, quam actori.*
4 *Actor non poſſit Reum reconuenire.*
5 *Remotio appellationis non eſt omnino iniqua.*
6 *Duo oppoſita quandoque reperiuntur, & æqua.*

CAP. II.

PRudentiam. Et j̃.]Pars,s̃.de offi.dele.pru
dētiā. [Appellatione remo-
ta.] Hæc clauſula nihil operatur ꝫm cōmunē lectu-
ram,quia aut grauatur quis,& ſic appellare poteſt,aut
nō grauat̃ & ſic appellare nō pōt,j̃. de ap.ut debitus, Vt quid ergo
hæc decre.mēbranas occupat.19.di.ſi romanorū.nā tota fundat̃
ſup uirtute iſtius clauſulæ. ſed & auctor huius libri,ſup hāc clau-
ſulā ſpeciale ius cōpilauit.j̃.de app.inquiſitioni.de hoc dic,ut no.
s̃.de of.del.ſup qōnū.§,porro.& c.paſto.§.præterea.[Sub eodē iu-
dice.] qui contra eū impetratus eſt, qđ pōt.ut leg.& not.s̃.c.j.inf.
de appell.ut debitus, [Et actor.] uerſi.[Deferendum.] uidebatur
ꝙ ſic.quia non eſt remota appellatio,niſi in conuentione,cū nec
reconuentio in reſcripto contineatur, tamen ꝯrium rñdetur, vt
ſequitur.¶ Nos vero.]ii.pars.[Ita ſentimus.] quicquid alij dicāt,
& nos eodem modo ſentire oportet.j̃. de re iudic. in cauſis.(Ea-
1 dem condictio.] †quia in iudiciis non debet eſſe ecceptio perſo-
narum.s̃.de iudic.nouit.§.j.ver.ſerenum.iiij.q.iii.c.ij. Nec debet li
2 cere † actori,quod reo non licet.ff.de regul.iu.non debet,& quod
quiſque iuris,&.s̃.de conſti.cum omnes.§.fi.in prin.ff.quod quiſ-
que,iuris.l.i.ij.& iij. Hodie vero,hoc non vr̃ locum habere ꝫm.B.
quod dic,vt no.s̃.ſuper verbo. appellatione remota. [Eodemque
iure.] Cum enim iudex authoritate eiuſdem reſcripti, de vtroq;
& inter eaſdem perſonas cognoſcat,quod de vno dr̃ &c.s̃.de con
ſti.translato. Debet ergo eſſe æqua cōditio vtriuſque.quinimmo
3 † potius videretur prouidendum eſſe reo,q̃ actori.ar.ff.de fer.l. fi.
vj.q.vlt. actor.j̃.de fi.inſtru.inter dilectos,in fi.ff.de doli excep. pu
re.§.fi.C.de temp.reſti.in integ.petendæ.[Vterque.] Quid ſi actor
impetrauit ſuper vna re tm̃,nunquid reus poterit ipſum reconue
nire ſuper pluribus.vr̃,ꝙ non.art.s̃.de reſcriptis. ſedes. Dicas ꝯ,vt
ff.de iuriſ.om.iud.ſi idem rñ.j.& §.j. licet lex illa fuerit in ꝯriū hic
4 inducta,& ar.hic.& s̃.c.j.Sed † nunquid actor poterit ipſum recō
a uenire[a] vt ſic loquar.vr̃ ꝙ ſic,ſicut poſſum triplicare. ar.ff.de exce.
l.ij.j̃.de cond.appo.per tuas.s̃.de fo. compe.ex parte.§. idem quo-
que.j̃.de teſti.licet.iij.Dicas ꝯrium. actor enim habuit in poteſta-
te ſuper pluribus impetrare.extra.d.n.de reſcrip.diſpendia. lib. vj.
imputet ergo ſibi ſi hoc non fecit.ar.in iuribus inductis.s̃. ti.j. c.j.
rñ.j.ſuper verbo.præ manib. Præterea ſi hoc admitteretur hæc ſe
queretur abſurdjtas,quia eadem ratione vellet reus ipſum actorē
iterum reconuenire,& actor reum, & ſic procederet in infinitū
hæc reconuentio,quod non eſt ſentiendum.ar. in eo,quod le. &
no.j̃.de conſan.& affi.tua.extra.d. n. de reſcrip. cum in multis. li.
vj.[Sicut deſiderat.]ver.[Iuxta reſcriptum.]i.formam reſcripti.&
ſic pꝫ,ꝙ de reconuentione cognoſcit delegatus authoritate reſcri
b pti ſibi directi.[b] Et ſic eſt hæc iuriſdictio delegata, quia iure proro
gata,quod dic vt no.s̃.e.c.j.Signatur ꝯ.C.de legibus. quod fauore.
Sol.Illud locum habet qñ princeps non ad inſtantiam impetran
tis, ſed proprio motu facit aliquam gratiam ſpecialem. Hic autē
loquitur,qñ ad inſtantiam partis concedit hoc, quod ꝫm ſtilum
curiæ communiter impetratur.ff.quod quiſque iur. l. j.& iij.s̃.de
conſti.cum oēs.[Rñdere.]Videt̃ tñ,ꝙ iſte imperator nedū in cā
recōuētionis,ſed nec in aliqua alia valeat appellare: cum iniquū
ius impetrauerit.vnde eodē iure vti debet & in alia qualibet cauſa
vt ff,quod quiſque iur.l.j.§.fi.& l.iij.§.hæc pęna,& §.penult. vbi dr̃
ꝙ hæc pęna extenditur ad futura. Nec enim lex ęquior nulla eſt
quā Necis artifices arte perire ſua.Sol. colligi pōt in præce.glo.ſed
remotio appellationis ad alias perſonas non extenditur, vel cās q̃
in reſcripto continentur.s̃.de offi.deleg.ſuper eo.in fi.niſi iure pro
5 rogationis,vt hic.Item no.ꝙ remotio† appellationis non eſt oīno
iniqua:immo quadā nititur ęquitate,vt.ſ.lites valeant citius expe
diri.ſed & eius oppoſitum ęquum eſt, libertas.ſ.appellandi. vt vi-
delicet poteſtas grauandi partes iudici ſubtrahatur,& ſic eſt qñq;
reperire duo oppoſita, quorum vtrunque ęquum eſt ſic. xxviij.q.
lxj.ſic enim neque.de cond.di. ij. quotidie. Quandoque autē eꝯ-
rio reperiuntur duo oppoſita, quorum utrunque malum eſt &
iniquum ut auaritia & prodigalitas.medium autem ipſorum ſci
licet largitas,uirtus eſt xlj.di. parſimoniam.Nam uirtus eſt mediū
vitiorum vtrinque redactum. ſecundum Goff. & de hoc no.s̃.de
cōſue.ex parte.reſpon.j.Sic eſt & in duobus primis oppoſitis. Nō
poſſe enim appellare rationabiliter iniquum eſt. Poſſe autem ap
pellare indifferenter iniquum eſt. Poſſe ergo appellare rationabi-
liter ęquum eſt, quod medium eſt inter primum & ſecundum.
Cętera quæ deficiunt collige in ſumma. eo.tit.

ADDITIONES.

a ¶Reconuenire.]Adde Bar.in authen. & ꝯñr.C.de ſenten.& interlo.om.iu.
b ¶Auctoritate reſcripti ſibi directi. Adde ꝙ iſtud videretur multum limitare do.de ro.deci.dxcviij.in ſanti.vbi dicunt quod reus virtute primę cōmiſſionis reconuenire non poteſt,ſed aliam commiſſionem de ſuper impetrare debet.

¶ De Litis conteſtatione. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Litis conteſtatio quid.*
2 *Ruina eminent fundamento emiſſo.*
3 *Sententia debet conuenire petitioni.*
4 *Lis non conteſtatur per poſitiones.*
5 *Poſitiones, & reſponſiones fiunt ante litis conteſtationem.*
6 *Actio quid.*
7 *Obligatio ex cauſa oritur.*
8 *Cauſa eſt mater obligationis, & obligatio actionis.*
9 *Filius cum patre cenſetur vna perſona.*
10 *Sententia ſine petitione dari non poteſt.*
11 *Iudex reprehenditur cum iudicat excommunicata petita.*
12 *Vna lis, vnam habet litis conteſtationem.*

13 Litis

13 *Litis conteſtatio quomodo fit.*
14 *Mirabilis litis conteſtatio.*

CAP. I.

CVm inter epiſcopum. Als olī,
inter epiſcopum.[Iniurijs.] quas capitulum ir
rogauit.[Sententijs.] Ab ep̄o latis in capitulū
pp iniurias ſupradictas. Hodie vero talis ſen-
tentia ferenda non eſt,ſed in illos tm̃ de capi-
tulo,qui culpabiles iudicātur.extra.d.n.de ſen.
ex.Roman.§.fi.lib.vj.quod dic,vt ibi no.[Et.j̃.] continet iniurias,
& ſententias,& articulos ſpecificatos. Et ꝙ cā fuit delegata iudi-
cibus,qui proceſſerunt in ea, ſicut ſequitur: & demum ipſam ad
ſedem apoſtolicam remiſerunt.¶ Iudices.]ij.pars.ſ. delegati. qui-
bus cauſa ꝯmiſſa fuerat qui vere ignari fuerūt.nā ſi ignari nō fuiſ-
ſent antequam poſitiones fierent iuſſiſſent libellum offerri. ut s̃.
s̃.de lib.ob.c.j.& poſtea ad ipſum ſufficienter reſponderi, ut s̃. tit.
j.c.j.§.j.ſed ipſi hoc omiſſo.[Factis quibuſdam,&c.]Et ideo pro-
ceſſus eorum reprobatur.j̃.§.j.[Ad eaſdem.]ſ.poſitiones.[Volue
runt.]ſed non quæ debuerunt.[Coram eis.]ſ.iudicibus. [Remiſe
runt.]quia forſan ſic receperunt in mandatis,uel pro ſententia fe
renda de voluntate partium, uel ut declaretur, quid iuris eſſēt de
proceſſu,minus tñ ſufficienter inſtructam remiſerunt, quod dic
ut legi.& no.s̃.de elec.dudum.j.§.fi.& de offi.leg.licet.¶ Procura-
toribus igitur.)iij.pars.(Facte fuerunt.)vt patet.s̃.§.j.(Quia tamē.)
1 ver.(Litis† conteſtationem.) Litis enim conteſtatio eſt principa-
lis negocij hincinde apud iudicē facta narratio.ſm Azo. & qua-
ſi omnes.ſed hanc deſcriptionem deſtruit hoc ius:nam per poſi
tiones apud iudicē narratur principale negotium hinc & inde,
& tñ per ipſas non fit litis conteſtatio vt ſequitur. Dicas ergo ꝙ li
tis conteſtatio eſt fundamentum iudicii per petitionem in iure
propoſitam & congruam reſponſionem ſecutam animo conte
ſtandi litem factam,quo omiſſo ſi in figuram iudicij procedatur
vexantur inanibus laboribus & ſumptibus litigantes. Bene dico
fundamentum,dicitur enim initium litis,vt leg.& no.s̃.de off.de
leg. ſuper quæſtionum.§. intentionis.. ante quod non dr̃ proprie
lis mota.j̃. de verbo.ſig.ex parte.ij.in fi.Nec dr̃ quis petere, ſed pe-
tere velle.ff.rem ra.ha.amplius.ſed per ipſum firmatur iudicium,
& perficitur petitionis iniuria.ff.de in ius vocan.quamuis, & per-
petuat̃ actio vſque ad xl.annos.C.de an.ex.l.j.C.de præſctipt.xxx.
anno.l.fi.& dicitur iſtud initium ideo fundamentum, quia hoc
omiſſo ædificium iudicii erigi non poteſt,vt patet.j̃.e. c. in fi.Et
bene dico per petitionem,intelligas in ſcriptis porrectam. alio-
quin ꝯ.vt no.s̃.de libel.ob.c.j.& j̃.eo.glo. verſ.& benedixi animo.
Sequitur in iure, nam extra iudicium non conteſtatur lis, vt pa-
tet.iij.q.iij.offeratur.& s̃.tit.j.c.j.ff.de interrog.act.voluit.Alioquin
quandocunque aliquis ruſticus peteret ab illo aliquid extra.iudi-
cium diceremus cōteſtationē,fieri ruſtico a quo petitur hoc ne-
gante.ſequitur.Et congruam reſponſionem vt.ſ.ipſam petitionē
confiteatur vel neget,vt j̃.ſequitur,quod dic,vt plene no.s̃.de ele.
dudum.ij.§.tandem.Et bene dixi animo cōteſtandi &c.Si enim
a proteſtor,ꝙ non animo conteſtandi litem [a] propono vel reſpon
deo,non dr̃ lis conteſtari.ar.j̃.de ordi.cog.cum dilectus.j̃. de teſti
bus,dilecto.ff.de condi.& demon.l.ij.in fi.ff.quib.mo. pig. vel hy-
po.ſol.ſi debitor.§. ſi in uenditione. alioquin ſi ſine proteſtatione
verba apta exprimam,dicetur lis conteſtata, ar.ff.de condi. inde.
ꝙ ſi quis.ff.de uerb.obli.quicquid aſtringendę.ſuper quo vide, qđ
no.j̃.eo.verſi.cum non per poſitiones.in prin.s̃.de conſtitu.cum.
M.Ferrarien.§.j.quod intelligas libello oblato, & die ad deliberā
dum dato elapſo. alioquin reſponſio quantuncunque apta,pro
nihilo eſt,vt in authen.de exhiben.reis.§.ſancimus igitur.ver. ſu-
ſcepto vero libello,& ver.ſi uero hæc non ſeruentur.coll.v.Sequi
tur. Quo omiſſo,ſi in fignram iudicii,&c.i.ordinis iudiciarii. hoc
ideo ſic expono, q̃a hoc omiſſo poteſt dari poteſtas iudici, ꝙ in-
quirat,& quòd ſibi videbitur arbitretur,quod dic,vt nota.s̃. de li-
bel.obla.c.j.§.j.ſuper verb.eam quæ.verſi.j.Et bene ſequitur, vexā
2 tur inanibus,&c.ſicut enim materiali ędificio† ruina eminet fun
damento emiſſo,ſic & ſpirituali, vt j.q.j.cum paulus.xlviij.diſt.c.
fi.j̃.de presby.non bapt.veniens,ſic & ædificio iudiciorum, vnde
hoc fundamento omiſſo,irritus eſt proceſſus,vt ſequitur, & pro-
batur.s̃.de elec.dudum.ij.§.tādem.(Cum nec per poſitiones.)ver-
ſi.ſic.s̃.de elec.dudum.ij.§.licet.ad hoc enim, ꝙ teneat litis conte
ſtatio,oportet, ꝙ animo conteſtandi litem fiat. ſi tamen verba
apta ſint litis conteſtationi, præſumitur animus, niſi cōtrarium
appareat per probationem,vel proteſtationem præmiſſam,vt no.
s̃.de conſti.cum M.Ferra.ꝫm.d.n.Tu dic vt in præce. glo. uerſi.&
bene dixi.Sed & ꝫm.d.n.non ſufficit animus,niſi verba ſint apta.
b vnde non conteſtatur per poſitiones,& reſponſiones [b]. vt hic. &
eſt ratio, quia in poſitionibus non fit aliqua petitio, quæ ad hoc,
vt lis conteſtetur neceſſaria eſt.Quomodo enim poſſet aliter fer
ri ſententia,etenim non poſſet reus abſolui a petione, vel condē-
nari ad petita ſi nihil eſſet petitum.ar.s̃.de c[illegible]ſti.cum acceſſiſſent.
§.j.verſi.fi. cum ſuis concor. cum nec iſtud poſſit fieri,etiam vbi
eſſet aliquid petitum, ſed inepte. s̃. de iudi.exa minata. Et certum
3 eſt † ꝙ ſententia debet reſpondere ſiue conuenire non poſitioni,
ſed petitioni.j̃.de ſymo.licet hely.§.j.ver.fi. Et eſt hoc verum niſi
agatur coram Papa, tūc enim ſine petitione in ſcriptis porrecta
narratio actoris,& reſponſio rei,litis conteſtationem facit, arg.j̃.
de inſti.cum ueniſſent.Et eſt ratio,quia præſentia Papę talibus ſo
lennitatibus præponderat & ipſas ſupplet.C.de teſt. omnium, &
ar.s̃.de tranſact.c.j.ꝫm.d.n.Et hoc hodie tenet curia,maxime quā
do agitur de electione,ſeu prouiſionibus eccleſiarum, & vtinam
magis abbreuiaret, quia quando de talibus agitur periculum eſt
in mora,vt patet in eo,quod leg.& no.j̃.de app.oblatę.§. penul.&
4 s̃.de elec.ne pro defectu. Eſt & ſecunda ratio ſm.d.n.† quare per
poſitiones non conteſtatur lis.Hæc.ſ.quia licet ponas aliquod fa-
ctum vel dictum, pp hoc tñ non teſtaris, vel non conteſtaris te
velle litigare, ergo non pōt dici lis conteſtata,verbi ſignificatio-
ne attenta, a quæ niſi aliud appareat recedære non oportet. ff. de
5 leg.iij.non aliter. eſt & tertia ratio, †quia certum eſt, ꝙ quædam
poſitiones,& reſponſiones conſueuerunt fieri antequam lis con
teſtetur,vt patet.ff.de interro.act.per totum,ꝫm.d. n. ſed non vo-
cantur proprie poſitiones, ſed interrogationes,de quibus no.j̃.de
iura.calum.c.penul.§.fi.Hoc autē notandū ꝫm.d.n.ꝙ ad hoc, vt
lis conteſtetur ſufficit, ꝙ libello ſiue petioni de iure reſpōdeatur.
ver.g.dicit actor,peto a te fundum,quem promiſiſti mihi,vel vē-
didiſti: reſpondet reus. non competit hæc petitio,uel non debet
tibi tradi fundus,quem petis, vel nō eſt tua petitio ſuper hoc ad-
6 mittenda.Hoc enim ideo dicam litem conteſtari,quia† cū actio
ſit ius petendi in iudicio quod actori debetur.ſ.de iure. inſtitu. de
de act.in prin.Relinquitur per ꝯñs eadem ratione cōuerſa,ꝙ hęc
eſt ex parte rei reſponſio ſufficiens & lagitima, quod petis,tibi de
iure non debetur: per hanc enim reſponſionē patet,ꝙ actoris pe
titio ſiue actio eſt negata.per petitionem autem & reſponſionem
ſubſecutam conteſtabitur lis.vt ſtatim ſequitur. Quid ſi negetur
cauſa tantum, & directe,ac expreſſe non reſpondeatur petitioni,
verbi gratia, dicit actor peto a te centum,quia ipſa tibi mutuaui.
reſpondet reus, non mutuaſti, vel nego mutuum,nunquid per
hæc verba cenſetur lis conteſtata.Dñt quidam ꝙ non, tum quia
7 aliud eſt cauſa,aliud actio,ſiue petitio.Vnde & ex cauſa † obliga-
tio oritur.vt inſtit.de obli.reſpon.j.& ex obligatione naſcitur peti
8 tio,ſiue actio.ff.de procur.licet.§.ea obligatio.& ſic † cauſa eſt ma
ter obligationis,& obligatio actionis,ergo alia eſt cā, alia actio. ſi
cut & aliud eſt merx, & aliud grex, aliud uendere, aliud emere.
aliud emptor,aliud venditor.ff.de rerum permu.l.j.Tum quia ex
præmiſſis ſequitur,ꝙ aliud eſt reſpondere cauſæ,aliud petitioni,&
ideo qui cauſæ tantum reſpondet, petitioni non intelligitur re-
ſpondiſſe,vnde nec lis conteſtatur, vt patet in eo quod ſtatim ſe-
quitur. Tu dicas per prædicta verba litem eſſe conteſtatam, quia
cum ex cauſa propoſita & non ex alia,ius petendi inferatur.vt pa
tet in eo,quod no.s̃. de of. ordi. conquerente, qui reſpondet uerā
non eſſe cauſam. ſ.mutuum interueniſſe, neceſſario intelligitur
dicere ſe ex mutuo non teneri, & ita etiam per conſequens peti-
tioni reſpōdet ſcđm.d.n.Nec obſtat ꝙ alia eſt cauſa & alia actio,
quia & ſi alia ſit non tñ eſt aliud quantum ad ſubſtātiam effectus
veritatis,nā ſi bona eſt cauſa,bona erit petitio in effectu. & ſi ma-
la,mala. Et ita licet alius ſit Deus pater alius filius, non tamen
aliud,ſed id quod eſt pater eſt filius.ſ.in ſubſtantia,vt s̃.de ſumma
Trini.damnamus.§.licet igitur,quamuis etiam alius ſit pater car
9 nalis,alius filius,tñ fictione † iuris eadem perſona pene cenſetur
filius cum patre.C.de impu.& ali.ſub.l.fi.Sic dicēdum eſt, ꝙ obli-
gatio mater,& petitio ſiue actio filia.quantum ad hoc,de quo hic
quæritur idem ſunt. Vel ad minus ex prędictis euidēter ſequitur,
ꝙ ſicut negata matre, negatur & filia, & econuerſo.quia ſi non
eſt mater,non eſt filia, & ſi non eſt filia,non eſt mater, ſic negata
cauſa negatur petitio,& econuerſo. Et adde circa hanc materiā,
quod no.in ſumma de libelli oblatione.§.quid debeat. verſi. alij
dicunt,ꝙ ſufficit,& ſequentibus.Item ex hoc euidenter apparet,
quòd per negationem cauſæ conteſtatur lis.quod ſecūdum. d.n.
ſi uerba attendas.litem conteſtari,nihil aliud eſt,niſi teſtari, quia
vis cum aduerſario litigare. Sufficit ergo ſi animo litigandi cām
neges,vel narrationi aduerſarij ꝯdicas. C. de re iudi. rem non no-
uam.§.patroni.C.eo.ti.l.vnica. Quid ſi dicat reus nolo litigare cū
aduerſario,nec aliter ꝯdicit petitioni.Rñ.non ſufficit. arg. prædi-
ctarum legum, & quia neſcitur an confiteatur,vel neget petita.
Quidam tñ dicunt & forte non male, quòd ſi etiam in libello
non fiat petitio ſed tantum narretur factum, & reus animo con-
teſtandi litem reſpondeat confitendo, vel negando, quòd bona
eſt:

ADDITIONES.

a Adde Abbas.hic poſt glo.ij.
q ¶ Non animo conteſtandi litem.Adde quid operetur illa proteſtatio,nō tamen animo litem conteſtandi.Bar.in l.vna, in ſecunda colum.v.procedo vlterius.Et Spec.eo.tit.§.j.verſicu.illud etiam not.& pluribus, verſic. ſequen.
ɔ ¶Et reſponſiones.Adde Barto.in dicta l.vna.C.eo.in ij.colum.verſi. quæro vtrum per reſponſionem.

eſt:vel ſaltem toleranda huiuſmodi conteſtatio , vt res magis va
leat,q̃ pereat,argum ĩ.de verbo.ſign.Abbate.§.ꝯ quod,ver. is aũt
ſenſus,& argum.ĩ.de cauſa poſſeſ.cum eccleſia.ĩ.de inſti. cum ve
niſſent.s̃.de conſue.cum dilectus.Et vr̃ maxime hoc poſſe tolera-
ri vbi de iuribus agitur, vel vbi negatoria,ſiue confeſſoria intenta
tur.ff.ſi vſuſfr. pe.l.j.& l.vti frui.& in decre.præallegatis. Tutius tñ
eſt in oĩbus aliquid petere,ſm̃. d.n.cuius eſt mẽs quaſi totius hu-
ius gl.ſicut ſuperius eſt ſignatum.Tu vero dicas,ꝙ non eſt hoc tu
tius immo tutum.non enim cadit hic comparatio. Hodie nem-
pe certum eſt , ꝙ libellus,in quo nihil peteretur recipiendus non
10 eſſet, & ꝙ ſine petĩone non poſſet dari ſententia , vt hic patet , &
ff.communi di. vt fundus, nec in alio,quam petitũ ſit poteſt, vel
11 debet quis condemnari. † Vnde & reprehenditur iudex,qui non
in ſeruum petitum,ſed in æſtimationem eius,reum condemna-
uit.C.de fideicomm.li.l.fi.rñ.j.ad fi.& probatur.s̃.ea.gl. ver. & eſt
a ratio, & ſequentibus. niſi forſan de ſpiritualibus[a] & inter religio-
ſos agatur.quod dic,vt no.s̃.de iudic. dilecti & qñ factum propo-
nitur coram Papa,vt no.s̃.ca.glo.ver.& eſt hoc verum, & ſequen
tibus: Et in alijs caſibus,in quibus nec libellus neceſſarius eſt , de
quibus dic,vt no.s̃.de libel.obla.c.j.§.ignarus.ſuper verbo. eamq;,
& adde,quod not.in ſeq.glo.[Et reſponſiones .] Sic ergo non cõ
teſtatur lis per reſponſionem poſitionum , quæ eſt ratio. Rñdeo,
iam tacta eſt vna ratio. s̃. in deſcriptione. Litis enim conteſtatio
fundamentum eſt ædificij iudiciorum , poſitiones autem, & re-
ſponſiones & diuerſæ probationes,parietes, ſentẽtia vero tectum.
Patet ergo, ꝙ non ſunt parietes erigendi quouſque poſitum ſit
12 fundamentum.Secũda eſt ratio, quia ſicut † vna eſt lis,ſic & vna
debet eſſe litis conteſtatio,ſed ſi per poſitiones conteſtaretur , tot
intelligerentur litis conteſtationes quot fierent poſitiones , & re-
ſponſiones.ar.ff.de verb.oblig.ſcire debemus. s̃.de elec. in geneſi.
ver.non tñ debuit ſubſequi.Tertia, quia litis cõteſtatio confirma
tur authoritate huius tituli.Poſitio vero authoritate tituli de con
feſſis. Hæc aũt dr̃ia conſueuit notari inter titulum de interrogato
rijs,& de confeſſis,ꝙ primus regulariter habet locum ante li.con
teſt. ſecundus vero poſt. Si ergo fiat poſitio lite non conteſt. cum
natura tituli ſui deficiat,deficit & effectus poſitionis, & ſic nec lis
conteſtari,nec aliquid quod firmum ſit poteſt agi.Sed & d.n.alias
tres rationes reddidit,quod dic,vt no.in prece.gl.Quid ergo ſi fiat
b poſitio generalis[b] ſic ſicut fieri conſueuit . Pono , ꝙ omnia,quæ
continentur in libello ſunt vera,& ſicut generaliter fit, ſic & reus
generaliter reſpondeat confitendo omnia vel negando : vtique
dicam litem eſſe conteſtatam.Talis enim poſitio & reſponſio au
thoritate iſtius tituli firmatur,& non authoritate tituli de confeſ
ſis. Opt.ar.ff.de reb.dub.ſi is qui ducenta.§.utrum.in fi. ubi dicit,
hoc exprimat,eorum quid quæ obijciuntur non feci.quaſi dicat,
ſufficit ꝙ omnia negentur.Nec obſtat,quod hic dr̃,quia intelligi
tur de ſingularibus poſitionibus,vt patet.s̃.§. j. vbi dicit quibuſdã
poſitionibus.q.d.de ſingularibus & plurib.loquor nõ de vnica ge
nerali,& vniuerſali.Quidam tñ ꝯdicere voluerũt qui forſan mu-
taſſent ſententiam,ſi ea quæ hic no.plenius aduertiſſent,nam ve-
re per talem poſitionem conteſtatur lis.Quinimmo plus dico,ꝙ
nec ſine hac generalitate conteſtatur de leui.nam adueniẽte die,
ad deliberandum dato,ſicut,& cõſuetum eſt, debet iudex primo
interrogare actorem libello lecto coram eo,vtrum aſſerat,& pe-
tat,ſm̃,quod ibi continetur.Secundo,ſi dicat, ꝙ ſic,debet interro
gare reum,utrum credat vera eſſe propoſita in libello,& petitio-
nem fieri debere,& ſic ipſo reo confitente,vel negante, fit conte-
ſtatio. hoc eſt,quod hic.ſequitur. [Sed per petitionem in iure ꝓ-
poſitam,& reſponſionem ſecutam.]q.d. non ſufficit, ꝙ actor li-
bellum in ſcriptis offerat,quia libellus non loquitur , immo ne-
ceſſe eſt,ꝙ ea quę in libello continent̃ proponat, hic ergo verbis
opus eſt,inſti.de verb.oblig.in prin.C.de vſur.l. j. & locum habet
illud capitulum.etatem habet,de ſe loquatur.de conſe.diſt. iiij.cũ
pro paruulis.Detrahe ergo petitionem propoſitam , aut reſpon-
ſionem ſecutam,nulla fiet litis conteſtatio,vt hic patet.ſicut alias
dicitur de bapti.j. q.j.detrahe.hoc eſt,quod expreſſe probatur.C.e.
tit.l.vnica.vbi dicit.Inter litem enim cõteſtatam & editam actio
nem multum intereſt . Lis enim,tunc vr̃ conteſtata cum iudex
per narrationem negocij,ſubaudi a partibus factam,vt.s̃.cauſam
audire ceperit.q.d.nõ eo ipſo,ꝙ libellus oblatus eſt: & reus rñdet,
13 eſt litis facta conteſtatio .† nam actore non loquente,per ſolam
oblationem libelli intelligitur ſolum edita actio. ipſo autem nar
rante & loquente,& proponente, & reo reſpondente,fit litis con-
teſtatio,vt s̃.not.& hic probatur,& C.de iuram.cal.l.ij.poſt prin.s̃.
de elec. dudũ.ij.§.tãdẽ,& s̃ tit.j.c.j.§.i.& arg.extra.de teſt. pñtium .
§.præterea.Nihil autem intereſt vtrum iudice interrogante hoc
fiat,ſeu partes inter ſe hoc faciant.iudice pro tribunali ſedente &
authorizante.ff.de interrog.actio.ſinc.rñ.j. Sed nec refert vtrum
dicat pono oĩa eſſe vera,vel aſſeuero eſſe vera, niſi velimus impo
nere legem verbis,quod non eſt faciendum,vt C.communia de-
leg.l.ij.in fi.C.de vſur.l.fi.& no.s̃.de procu.petitio. ſed & ſufficit,ꝙ
narrationi in libello reſpondeatur,vt s̃.de elec.querelam.ĩ. de re-
ſti.ſpol.cum ad ſedem.reſpon.j.C.eo.ti. l. vnica. nam ſi bene for
matus ſit libellus ex narratione ſequitur petitio,vnde negata nar
ratione,tanquam principali,per conſequens petitio tanquam ac-
ceſſoria eſt negata,vt s̃. de elec. qualiter. cum ſuis concord. & in
hoc concordat.d.n.vt patet in præced. glo.ver.tu dicas per prædi-
14 cta verba & ſequentia,vſque ad ver.quid ſi dicat reus. †Si autem
libellus inepte formatus ſit,tunc poteſt fieri qñque conteſtatio,ſi
cut feci in quadam cauſa de facto,in qua erat aduocatus pro acto
re magiſter Guilielmus papien.& ego fui,pro reo quodam preſ-
bytero paupere,apud Lugdunum coram magiſtro bono Ioanne
Lauden.auditore domini Papæ.Dixit præsbyter de conſilio meo
confiteor propoſita in libello,ſicut proponuntur, & dico petitio
nem fieri non debere.& omnes fuerunt ſtupefacti qñ audierunt
talem modum conteſtandi litem.ſententiam tñ habuit præsby-
ter pro ſe.quia non ꝓſequebat̃ ſñia ex narratis. Quid ſi inueniat̃,
in actis ſcripta ſufficiens rei reſponſio, non tñ reperitur præceſſiſ-
ſe actoris aſſeueratio,ſeu propoſitio . Reſpondeo præſumã ipſam
interueniſſe,ſicut alias dr̃ de ſtipulatione.C.de ꝯhen.ſtip.l.j. Quid
ſi ita ſit ſcriptum in actis immediate poſt libellum, lis eſt conte-
ſtata.præſumã omnia ſolenniter acta.inſti.de fideiuſ.§.fi. niſi for-
ſan præmittantur verba inepta,ſicut qñque vidi de facto,vt ſi di-
catur.reſpondet reus,ꝙ contendere vult,& ſic lis eſt cõteſtata,ſe-
cus ſi diceret,& lis eſt conteſtata.eſt igitur vis in eo,quod dicit , &
ſic,patet enim,ꝙ ſic non eſt conteſtata lis,vt probatur,ff.de eden
do,l.j.rñ.j.& ar.ff.rem ra.ha.amplius,& no.s̃. de elec. dudum.ij.§.
tandem,ad quod accedit,quod legitur.ĩ.de re iudi.ſicut. [Proceſ-
ſum.]ver.[In irritum.]Ecce quomodo parietes ædificii iudicio-
rum corruunt,ex quo fundamẽtum iudicii eſt omiſſum, vt not.
s̃.eo.§.ver.quia tamen.ſigno autem huic ꝯrium, quia qñque exi-
guntur,& firmi remanent iſti parietes, etiam ſine hoc fundamẽ
to,vt patet.ĩ.ti.j.quoniam frequẽter.& in eo,quod no.s̃. de libel.
obla.c.j.§.j.ſuper verbo.eam quę.vbi notatur caſus in quibus libel
lus non offertur.Sol.Licet hoc fundamentum omittatur ibidẽ,
iacitur tñ aliud.ſ.amiſſionis probationum periculum, vel neceſ-
ſitas imminens,quæ legem non habet,ſeu ratio,& æquitas natu-
ralis.Sed & hoc dignum notabile, ꝙ ſicut qñque inuenitur mãle
ædificium ſine parietibus recto hinc, & inde, ſolo adhærente , ſic
& ædificium iudiciorum,qñque ſine parietibus inuenitur , vt qñ
fertur ſententia in confeſſum.hic enim litis conteſtationi hinc-
inde,intelligo latam ſententiam adhærere.ſic.ĩ.de rerum permu.
cum olim §.vnico,& ĩ.de confeſ.c. ij. cætera quæ deficiunt circa
hanc materiam in ſumma.eo.ti.poteris reperire , ſed & aliqua in
ſuperioribus plenius explicantur.

ADDITIONE S.

a ¶ De ſpiritualibus.Adde do. de ro.deci.827.& deciſio.627.in ant. vbi cõ-
cludunt proceſſum factum lite non conteſtata in cauſis ſpiritualibus va
lere,ſecus in prophanis.idem ſecundum eos in petitione reſti. in integ.
de quo late in de.ix.tit.de reſti.in integ.in no.
b ¶Poſitio generalis. Adde Spec.eo.ti.§.ij.ad fi.

¶ Vt lite non conteſtata , non procedatur ad receptionem teſtium , vel diffinitiuam ſententiam .

SVMMARIVM.

1 *Reus ſemper debet citari per interuella decem dierum.*
2 *Abſens citandus, etiam ſi lis non eſt conteſtanda.*
3 *Vir lucratur. Dotem propter adulterium mulieris , & mulier lucratur. Donata propter nuptias.*
4 *Caſus, in quibus ſpoliato viro, vxoris reſtitutio denegatur.*
5 *Specialia plura remiſſiue, in cauſa matrimonij.*
6 *Ciuiliter ſi de crimine agitur vtrum ſententia ſit tenenda litis non conteſtata.*
7 *Contra abſentes in criminalibus quomodo procedatur.*
8 *Procuratoris fratrum domino nocet.*
9 *Procurator ſi iniuſte obtinet, prodeſt domino.*
10 *Contumacia procuratoris non nocet domino.*
11 *Procurator ſi ſoluendo non ſit, actio domino reſtituitur.*
12 *Dolus procuratoris generalis omnium rerum nocet.*
13 *Culpa ſuos debet tenere authores.*
14 *Iuſta cauſa tripliciter. conſideratur.*
15 *Procurator quando dicatur eſſe in culpa.*
16 *Contumax, non auditur appellans.*
17 *Procurator poſt lit. conteſt. de facili mutari non poteſt. cum ſit factus dominus litis.*
18 *Dominus an poſſit ſuſpendi, vel excommunicari propter contumaciam procuratoris.*
19 *Quis non tenetur proprijs ſtipendijs militare etiam in perſona propria.*
20 *Dolus culpæ præponderat.*
21 *Reſtitutio pro modico non datur.*
22 *Lites ex litibus oriri non debent .*
23 *Tetens extraordinarium auxilium omittens ordinarium non auditur.*

CAP.

CAP. PRIMVM.

AD hec Deus. Licet hic ponant̃ q̃dã
ſpeciales caſus, ĩ quib.
ceditur lite non conteſtata . Sciendum eſt tñ,
ꝙ generaliter in omnibus cauſis,in quibus ẽt
lis eſt conteſtanda,ſiue actor,ſiue reus abſen
1 tet ſe lite non conteſtata,†ſemper citari debet
per interualla decem dierum,ſemel,ſecundo,
tertio,& etiam quarto peremptorio , prout iudex moderabitur
ex diuerſis cauſis,ff.de iudic.ad peremptorium.& l. ſequentibus.
quæ leges & ſi loquantur de citatione facienda poſt litem conte
ſtatam,tamen ſimilitudinarie idem dicendum eſt & ante litem
conteſtatam.& alia lex de hac materia indiſtincte loquitur,ff.de
2 re iudica contumacia.Et certum eſt,ꝙ etiam in caſibus,in † qui-
bus non eſt lis conteſtanda,citandus eſt abſens,quia non proce-
ditur niſi contra contumacem,vt patet ĩ.e.quoniam. §. porro.ĩ.
qui filij ſint legi.prælatum.ĩ.qui ma.accuſ.poſ.ca.j.Hodie autem
vocatur actor per interualla xxx.dierum , C.quomodo & qñ iu-
dex.auth.qui ſemel.& ſi infra hos terminos non venerit,expecta
tur per annum, infra quem ſi non venerit,ex tunc iudex inſtãte
reo(ſine cuius conſenſu non põt actor deſiſtere in rei præiudi-
cium a ſemel propoſita actione) procedet ad recipiendum pro-
bationes ipſius rei,& ad diffinitiuam ſñiam proferendam , vt in
dicta auth.qui ſemel . & in Auth.de litig.§.omnem,col.viij.ff.de
proba.circa.ꝙ ſi reus nihil probare poteſt,ab inſtantia tãtum iu
dicij abſoluetur,& actor condemnabitur in expenſis, C. de iudi.
properãdum.§.j.Si vero actor infra annum venerit ſaluo proceſ
ſu habito,& reſtitutis expenſis reo,recipientur probationes acto
ris,& audietur de iure ſuo,& ſi poſtea iterum actor receſſerit , &
contumax fuerit,dicunt quidam,expectabatur per annum poſt
iteratas eaſdem citationes,& ſi nec tunc venerit , cadet ab omni
actione. Tu vero dicas,ꝙ non expectato actore per alium annũ
procedetur contra ipſum,& ſic legitur & intelligitur a dominis
Auth.ſupradic.Si autem reus ſe abſentet , per eadem interualla
citetur,non tamen eſt ad diffinitiuam ſententiam procedendũ ,
ſed ad miſſionem in poſſeſſionẽ bonorum.quod dic , vt legitur
& no.ĩ.eo.quoniam.§.in alijs.& ſequentibus.ĩ.de dolo & contu.
prout.Sed contra,in Auth.vt omnes obe.iudi.§.ſi vero.col.v. So.
ibi erat lis quaſi conteſtata alio pro reo conuento. Vel dic,ꝙ licet
non feratur ſententia contra reum non contumacem,tamen ſa
tisfaciendum eſt actori quantum ad expenſas & intereſſe ſuum
de rebus eiuſdem rei propter contumaciam ſuam,vt ibi. Verũ ſi
poſt litem conteſtatam abſentet ſe actor vel reus, eodem modo
citabitur,& ſecundum quoſdam per annum expectabitur,vt p̃-
dictum eſt ante litem conteſtatam,niſi iudex ex cauſa ipſum tp̃s
duxerit breuiandum. Tu vero dicas,ꝙ eo vocato legitime ad ꝓ-
bationes faciendas,& ad ſententiam audiendam non expectato
anno,ex quo lis cõteſtata eſt,cauſa finem legitimum ſortietur .
C.quomodo & quando iudex.conſentaneum.ĩ.de dolo & cõtu.
prout.ſecundum d.n.cuius eſt quaſi tota iſta gl.& C.de iudi. pro-
perandum.per totum.De hac vero materia no.plenius in ſum-
ma de dolo.ſub rubrica,de contumacia.§.qualiter depræhenda-
tur.& §.quæ pęna.ĩ.de dolo & contu.c.fi.& de eo qui mit.in poſ.
cau.rei ſer.c.fina.Qualiter autem ſit in criminalibus proceden-
dum,no.ĩ.de dolo & contu.veritatis.& ĩ.eod.c.§.quia tamen. in
fi.[Inter R.]virum de adulterio accuſatum ex vna parte. [Et B.
vxorẽ eius]accuſantem virum de adulterio ex parte altera. quã-
a tum enim ad hoc non ad imparia iudicantur[a], ĩ.de diuor.gaude
mus.§.ſane. & xxxij.q.j.ſi quis vxorem. & q.v. præcepit . & q. vij.
apoſtolus.ar.ꝯ.e.q. quid in omnibus &c.ſeq.vxor.ſed ibi eſt falſa
litera.de hoc no.in ſumma de diuor.§.quot modis. ver.ſicut aũt
maritus.& ſequen.[Procurator]qui in hac cauſa interuenire p̃t .
quod dic,vt plene legitur & no.s̃.de procur.tuæ.[Libello] noluit
reſpondere.quod eſt ĩ.[Quo]ſcilicet libello.[Et vt dotem] quã
ei dederat qñ duxit eadem,ĩ.de adult.c.j.[Reciperet]& etiam do-
3 nationem propter nuptias,†nam ſicut propter adulterium vxo
ris vir lucratur dotem,ĩ.de do.inter vi.& vxo.plerunque. ita mu-
lier propter adulterium viri lucratur donationem propter nu-
ptias,ſi tamen filij extent ex eorum matrimonio,ipſis ſunt talia
reſeruanda,vt C.de diuor.& repu.conſenſu.reſpon.j.& §.j. & §. ſi
vero cauſam.& §.ſi vero filio.& in Auth.vt li.ma.& auiæ.§. ſi vir
de adulterio.col.viij.[Donec aduocatus]Si aliquis vocatur ad iu-
dicium,& dicat ſe non habere aduocatum,dantur ei inducię ad
quærendum,ff.ex quibus ca.ma.l.ab hoſtibus. §. ſed ꝙ ſimplici-
ter.& l.ait prætor.§.fi.& argu.C.de iudi.properandum.§.penul.ff.
de poſtul.l.j.§.ait prætor.Quod ſi ſemel aduocatum habuit, & p̃-
textu abſentiæ aduocati petat inducias,bonus iudex arbitrabitur
diſcrete & diligenter attendendo,ſecundũ d.n.an pars præſens, q̃
aduocatum habet,magno incommodo officiatur ſi detur dila-
tio,& tunc aut procedet,aut faciet ei ſatisfieri de expenſis.Si vero
pars præſens in modico grauetur,& inſtanter petatur dilatio, at-
tendetur iudex,ad cuius officium hæc maxime pertinent , ff. de
ædil.edic.ædiles.§.penul.vtrum malitioſe hoc fiat,& tunc dene
gabit dilationem,vt hic,& ĩ.de dolo & contu.prout.Vel bona fi-
de,puta,quia aduocatus eſt impeditus ex aliqua iuſta cauſa & ne
ceſſaria,qui iam inſtructus eſt in cauſa,nec expedit alium quære
re,& ſic dabit dilationem,ar.ff.de vaca.mu.p̃tor.§.fi.C.eo.titu. l.j.
& l.penul.ff.de vſufr.ſciendum.ff.de offic.proconſu.nec quicq̃.§.
obſeruare.& §.aduocatos.Si vero ſententia lata ſit prætextu aduo
cati non habiti,non retractatur,C.de poſtu.velamento.niſi ſit cã
fiſci,ff.de iure fiſci.ſi fiſcus.C.de aduoc.fiſ.l.fi.& de hoc no.in ſum
ma,de dila.§.& quare.[Eius]ſcilicet procuratoris.[Qui.]ver. ſcili
cet procurator.[Sæpe petendo.]Et multo fortius obtinendo, tan
dem nimis reiterando.[Vobis]&c.[Videretur] ſubaudi voluiſtis
animaduertere in eundem,ſed [Tandem]&c. [Dixit] in primo
termino,quem daretis eidem.[Paratum] ſubaudi, & vos eidem
terminum aſſignaſtis,in quo reſpondere deberet.[Sed die.]verſi.
[Crederetur]a vobis iudicibus.[Primo fieri]dño ſuo,quẽ forſan
ſpoliatum dicebat.[Poſtulauit]iuſta erat hæc procuratoris peti-
tio,dummodõ mulieri ſecuritatem præſtaret, ſecundum d.n.qđ
dic,vt legitur & no.ĩ.de reſti.ſpo.l.ex tranſmiſſa, & hic ſequitur.
Appellatio tamen fuit præpoſtera.quod dic,vt in ſeq.gl.ſed nec te
nebatur procurator in hoc caſu cauere,vt no.ĩ.§.j.ſuper verbo,ca
uere.[Ne ſecus]ſcilicet ne vos procederetis,niſi facta prius reſtitu
tione vxoris.[Appellando]præpoſtere & inepte. Primo enim de
bebat expectare,vtrum petitio ſua admitteretur vel non , & ſi nõ
admitteretur,tunc demum ſi iuſta erat petitio, appellationi locꝰ
erat,vt ĩ.de app.dilecto.§.fi.vbi de hoc. ¶ Verũ quia mulier.] ij.
4 pars.[Suſpectum] † Hic eſt vnus caſus,in quo ſpoliato viro vxo-
ris reſtitutio denegatur.ſ.cum timetur de ſæuicia viri, intantum
ꝙ nulla poteſt cautione mederi,alias recepta cautione ſufficien-
ti reſtituitur,vt ſtatim innuit.& ſic intellige quod hic dicit,& ĩ.de
reſtitu.ſpo.ex tranſmiſſa.& c.literas.& c.fi.xxxij.q.j.de Benedicto.
ſecundus,quando timetur de defloratione,vbi nec commode p
cautionem aliquam mederi poſſit,ĩ.de ſpon.cum locum.ĩ.de ꝓ-
ba.c.j.ĩ.de reſtitu.ſpolia.ex parte M. Tertius, vbi offertur proba-
tio ſuper impedimento ſaltem indiſpenſabiliter.quod dic,vt legi
tur & no.ĩ.de reſtitu.ſpol.literas.§.præterea.Quartus,qñ obijcitur
contumelia creatoris,ĩ.de diuor.gaudemus.§.qui autem.Quin-
tus , exceptio rei iudicatæ quouſque eccleſiæ fides facta fuerit de
errore,ĩ.de frigi.fraternitatis.§.j.& ij.ĩ.qui fil.ſunt legi.per venera
bilem.§.videbatur.ver.præterea.Sextus,adulterium ſaltem noto-
rium,quem tamen caſum alij non admittunt.quod dic,vt no.in
ſumma,de adulte.§.quæ pęna.verſi.ſed & ſecundum legem diui-
nam.& ſeq.& ĩ.de adul.ſignificaſti.§.fi.alias autem ante principa
lis cauſæ ingreſſum ſemper eſt reſtitutio facienda,vt ĩ.de reſtitu.
ſpol.ex conqueſtione.vbi de hoc.Notantur & hi caſus , & aliqui
alij ĩ.de reſti.ſpo.ex trãſmiſſa.§.fi.[De mulieris]Nec aliter debuit
ſe committere mulier,ſed nec cum cautione tanta viri ſeueritas
poteſt eſſe.quod dic,vt legitur & no.in præcedẽ. gl.in prin.& ĩ.de
reſti.ſpo.literas.§.fi.[Cauere]requiſitus.ſed ipſe ex officio procura
tionis non tenebatur præciſe offerre cautionem, ſecundum d.n.
tamen ſi non caueat ipſe vel dominus,iuſte poteſt repelli , vt pa-
tet in eo quod no.s̃.eo.cap.ſuper verbo,poſtulauit.ar.ff. de procu.
ſed & hæ perſonæ.§.fi.& l.ſeq.& l.mutus.§.pęna.Sed contra,quia
procurator tenetur cauere idonee,ff.de procu.ſed & hæ perſonę.
§.defendere autem eſt.Sol.diuerſi ſunt caſus, non contrarij . Hic
enim loquitur in cautione ſecuritatis mulieris,ad quam ꝙ tenea
tur procurator pręciſe non inuenio iure cautum,ibi vero loqui
tur in cautione iudiciali,ad quã præciſe tenetur procurator acto-
ris.quod dic,vt ibi no.[Præſentare]ſed illicẽtiatꝰ receſſit, ſm̃ d.n.
propter quod tanquam contumax,xj.q.iij.certum potuit excõi
cari,vel etiam dominus ſuus,ſecundum id quod legitur & nota
tur ĩ.eo.§.fi.[Vos reputantes ipſum contumacem ſicut erat.[Re
cipere]Et male,cũ non eſſet lis conteſtata,nec ageretur de fœde-
re matrimonij,ſed de fide,vt patet ĩ.eo.§.quia tamen. ¶Conſul-
tationi.]iij.pars [Veſtræ]qua quæſiuiſtis primo vtrum teſtes va-
leant & ſic recepti?& dicas ꝙ non,vt innuit in ſequenti . Secun-
do,vtrum deferendum eſſet appellationi,& huic non reſpondet.
ſed tu dicas,ꝙ non.Tertio,vtrum poſſitis procedere ad ferendam
diffinitiuam ſententiam?& reſpondet ĩ.ꝙ non. Quarto , vtrum
propter contumaciam procuratoris potuiſſet puniri dominus,
& qua pœna?& reſpondet ꝙ potuit excommunicari,& hæ quæ-
ſtiones continentur in deciſione præcedenti. [Nõ vſquequaq;.]
i.non per omnia.Super quo vide quod no.ĩ.qui fi.ſint legi.per ve
nerabilem.§.videbatur.ver.præterea.& verum hoc eſt, quando
agitur de fœdere matrimonij,ſecus quando quæritur de crimi-
ne adulterij ad thori ſeparationem,tunc enim ordo iudiciarius
per

ADDITIO.

a ¶Non ad imparia iudicantur. Bene dicit quantum ad hoc, nam ſicut
maritus accuſat vxorem de adulterio ciuiliter quo ad ſeparationem ,
& quo ad lucrandam dotem,ita mulier accuſat uirum, ſed reſpectu ac-
cuſationis criminnalis iudicantur ad imparia,quia uir accuſat uxorẽ,
ſed non econtra,C.de adu.l.j.ut hic dicit do.Abb.in ſecundo no.cui An
dre.Sicul.addit Ro.conſi.clviii.in prin.

5 per omnia eſt ſeruandus,vt innuit in ſeq. §.[Seruatur.] No. † ꝙ
plura ſpecialia ſunt in cā matrimoniali,qn̄ agitur de fœdere ma
trimonij,de quibus no.hic octo per B,tu vero inuenies decem &
octo notata ȷ̄.qui mat.accu.poſ.vr̄.ad fi.¶[Quia tamen] iiij.pars,
[de fœdere].i.de vinculo contrahendo,vel diſſoluēdo, in quo ca
ſu vel propter fauorem matrimonij , vel propter periculum ani-
marū procedi poteſt lite non conteſtata contumacia exigente,vt
legitur & no.ȷ̄ eo.accedens.§.pe.& c.quoniam.§.porro, & §.ſi au
tem de carnali.[Matrimonij]quia tunc ſecus eſſet ƀm d,n. vt pa-
tet in præced.gl.[Ad ſeparationem coniugij]id eſt coniugū quo
ad thorum,&ideo odioſum , coniugiū tn̄ ipſum propter hoc nō
diſſoluitur,imo nihilominus coniuges remanent etiam ſeparati,
xxxij.q.ij.c.j. & ij. vnde neuter ipſorum altero viuente cum alio
poteſt cōtrahere,xxxij.q.j.dixit Dn̄s.& legitur & no.ȷ̄.de diuor,ex
literis.[Recepti] non valuit receptio,vt ȷ̄.c.j.& ſic ſoluitur prima
quæſtio.[Siue deferendum non.]patet tn̄,ꝙ deferendum nō erat
cū a nullo grauamine illato, vel comminato facta fuerit, ȷ̄.de
ap,vt debitus,& c.cū ceſſante,& not.s̄.eo.rn̄,j.in fi,vnde & ꝓcura-
tor contumax iudicatur,vt in ſequenti §.& ſic tangitur in textu
& in gl.ſoluitur ſecunda quæſtio. [Non eſt]quia totus proceſſus
eſt irritus,vbi litis cōteſtatio non ꝓceſſit ƀm d.n.[Ad diffinitiuā]
6 hic ſoluitur tertia quæſtio,[Procedendum] Hic patet,† ꝙ in ciui
libus cauſis,ſiue quando agitur de criminibus ciuiliter, nunquā
ferenda eſt ſententia lite non conteſtata, in qua opinione fuit
ſo.quæ per totum hunc titulum comprobatur, & in Auth,de ex
hi.reis.§.ſi vero etiam quidam iurent.col.v.C.quomodo & quan
do iudex.authen.conſentaneum.& auth, ibi ſignata.ȷ̄. de dolo &
contu.prout.Hugo vero & M. fuerunt in contraria opinione. de
hoc no.plene ȷ̄.de dolo & contu.veritatis.& iij.q.ix.in ſumma.&
7 s̄.e.c.in prin. Gof.notauit hic,ꝙ † in criminalib. non proceditur
ꝯ abſentes,ſm Canon.niſi abſens & contumax interpretatiue de
crimine conuincatur per annum;ſcilicet contumacia perduran-
te,xj.q.iij.rurſus.& c.quicunq; . lite aūt conteſtata proceditur ad
diffinitiuam,ſi de cauſa liqueat,iij.q.ix.decernimus.ƀm legem ve-
ro diſtinguitur,vtrum pœna relegationis vel minor ſit imponen
da,& tunc proceditur.vel maior pœna relegatione, & tunc non
proceditur,ſed bona adnotantur,ff.de pœn.abſentem.§. aduerſus
contumaces,& ſeq.ff.de requi.re.l.j. ¶[Potuit tn̄] v.pars.[Contu
maciam]ſcilicet propriam. [Vel etiā procuratoris] Ex hoc loco
euidenter apparet,qn̄ dn̄s puniendus ſit propter propriam contu
maciam,vel etiam propter contumaciam procuratoris,ſi ipſam
ſciens nō purgauerit.quod de nouo hic adiectum fuit a compila
tore.Et eſt ratio,quia ex quo ipſam ſcit,& nō purgat , vr̄ eam ſuā
8 facere, † & ſic factum procuratoris nocet dn̄o,vt hic,& s̄.de reſt.
in inte.cum veniſſent,ar.ȷ̄.de app.ſæpe contingit.ij.q.vj.biduum.
ver.ſi aduerſus,Et confeſſio procuratoris nocet dn̄o etiā ignoran
ti,ȷ̄.de re iud.ſuborta.& dolus.ff.de trib.ac.procuratoris.C.de exac.
& transla,mili.ann.in excoctione.lib.xij.& generaliter factum ꝓ
curatoris nocet domino,ȷ̄.de cau.poſ.cum olim.niſi fines mādā-
ti excedat,vt s̄.de off.del.cum olim.j.& C.de procu. ſi procurator.
& imputet ſibi qui talem elegit,ff.de min.cum mandato.nec mi
9 rum, † nam & ſi iniuſte obtineat prodeſt dn̄o,ff.de procu. qui ꝓ-
prio.§.procurator.vt in cæteris,ar.C.de ſol.l.pe.ff.de dam. inf.qui
10 bona.§.ſi quis quia.ff.de reg.iur.ſm naturam. Sed ꝯ, quia † contu
macia procuratoris dn̄o non nocet,ff.ſi quis ius di. non obtemp.
l.j.§.ſi procurator.ff.quod quiſque iur.l.iij.§.j.ff.ad l.Aqu.proinde.
§.j.ff.de procu.ignorantis.nec ſcientia,ff.de libe. cau.in ſeruo.nec
delictum,in Auth.de eccl.tit.§.ſi quis in ſua domo.coll.ix.nec do
lus,ff.de excep.do.ſi procurator.j.& ij. Ad quod accedit quod legi.
& no.ȷ̄.de his,quæ fi.a maio.par,ca,quæſiuit.ad fi. Sol. procurator
meus contrahendo & quaſi.Item confitendo,iudicium ſubeun-
do,negligendo in his,quæ ſibi commiſſa ſunt,& poteſtatem hēt
mihi præiudicat,vt in primis cōcor.delinquendo autē vel quaſi,
ſeu dolum,vel contumaciam committendo mihi nō parat præ-
iudicium ignoranti,vt in contra.ſcienti autem & ratificanti taci-
te vel expreſſe,& cū non purgo id,quod purgare poſſum,mihi ꝑ-
iudicat,vt hic,& in primis concor.& hæc ante lit.conteſ. locum
habent,Poſt litem enim cōteſt.mihi præiudicat, Vnde & aduer-
11 ſarius de dolo procuratoris excipit contra me,†procurator tn̄ te
netur mihi,& ſi ſoluendo non ſit,reſtituitur mihi actio,ff.de do-
lo.eleganter.§.pe,ff.de eo per quem fac.eſt.l.fi.rn̄.j.& §.j. & ſic in-
tellige de excep.do.ſi procurator. j. & ij. Hæc de procuratore ſpe-
12 ciali intelligēda ſunt,dolus † enim procuratoris generalis oīum
rerum nocet,ff.de excep.do.apud Celſum.§.quæſitum.ff. de trib.
actio.procuratoris.ff.de inſt.act.cuicunque.§.fi.& adde quod no.
in ſeq.gl.[Si ſciens.]ipſum procuratorem contumacem nō pur
gauerit veniendo coram iudicibus,&.obediendo coram eiſdem
Et ex hoc colligitur,ꝙ dominus non dicitur contumax vel ma-
litioſus, licet procurator ſit , dum tamen dominus hoc ignoret.
Et ideo videtur,ꝙ vbi & procurator propter propriam contuma
ciam appellare non poteſt,dominus, qui non eſt contumax,in-
fra dicendum a tempore ſententiæ computandum poterit ap-
pellare,ij.q.vj.anteriorum,ff.qn̄ ap.ſit.l.j,§.biduum.& §, propria.
Quare enim domino , qui prius habet poteſtatē appellandi,ſub
traheretur ſua poteſtas propter contumaciam ſeu malitiam ꝓ
13 curatoris.† Culpa enim tantum ſuos debet tenere actores , ȷ̄. de
his quæ fi.a ma.par.ca.quæſiuit.Nec obſtat ff.quando ap. ſit.l.i.§.
fi.ij.q.vj.biduum.§.ſi aduerſus.vbi dicitur,ꝙ ſi quis per procurato
rem egit,difficile auditur appellans.Illud enim intelligēdum eſt
poſt decēdium,nam infra decēdium appellare poteſt, quod nō
poſſet procurator,ſi vere contumax eſſet,vt no.s̄.de procur.peti-
tio.Vel dic,ꝙ licet dominus non vere contumax, ſed præſumpti
ue poſſit etiam poſt decendium appellare.C.quomodo,& quan-
do iud.l.j.In hoc tamen caſu, quando per procuratorē actum eſt
appellare non poteſt,niſi ȷ̄.decēdium, vt in dictis ll.& ff.quando
app.ſit.l.ij.§.j.Vnde & dicunt aliqui,ꝙ in hoc caſu,qn̄ ſ.per procu
ratorem contumacem actum eſt,qui contrariam reportauit ſen
tentiam,tranſit ipſa ſententia in rem iudicatā ſaltem poſt x,dies.
ſed quando contra contumacem dominum præſumptiuū fer-
tur ſententia non tranſit in rem iudic. niſi poſt x.dies a die , quo
dominus ſciuit contra ſe latam ſententiam computādos , ƀm d.
n.Tu vero diſtinguas cum Lau.& Io.Et dicas, ꝙ quando aliquis
abſens eſt ante li.conteſt.in caſibus,in quibus lit.non conteſt.nō
poteſt ferri diffinitiua ſententia,tunc nec ipſa ſententia eſt feren
da,ſed abſens & contumax vel excommunicatur,vel miſſionem
in poſſeſſionem bonorum ſuorum patitur, prout legitur & no.
ȷ̄.e.c.fi.§.fi.Si vero abſens ſit poſt litem conteſt. vel etiam lite nō
ꝯteſt.in caſibus in quibus ſine lit. conteſta. poteſt dari diffinitiua
ſententia , & contra talem abſentem diffinitiue pronuncietur,
14 aut abeſt ex iuſta cauſa,aut ex iniuſta.† Iuſta cauſa tripliciter con
ſideratur, aut enim abeſt ex cauſa neceſſaria & probabili,aut ex
cauſa neceſſaria tantum,aut ex cauſa probabili tn̄ , ſi abeſt ex cā
neceſſaria & probabili,vt cauſa rei publicæ,tunc ſi eſt defenſus le
gitime,non reſtituitur niſi ad appellandū tn̄,ff.de reſti.in integ.
l.fi.Si vero nullo modo fuit defenſus,vel fuit,ſed minus legitime,
tunc ad totam cām reſtituitur,C.ex qui.ca.ma.l j.& ſic intelligi-
tur.C.de proc.l.iiij.Quod ſi ex cā probabili tn̄,vt ex cā ſtudiorū,
vel peregrinationis abſens fuit,tunc ſi eſt legitime defenſus , ad
nihilum reſtituitur , multominus ſi ſola voluntate abſens erat.
Et ſic loquitur & exponendum eſt difficile.i.impoſſibile iuris eſt,
vt hic audiatur,ff.qn̄ ap.ſit.l.j.§.fi.ii.q.vj. biduum.§ ſi aduerſus.&
ff.ex qui.ca,ma.nec non.Sinautem nō eſt legitime defenſus , tūc
ſi potuit conſtituere procuratorem,& non conſtituit,vel ēt ſi ip
ſum conſtituit,& ille legitime non defendit , tunc difficile eſt,i.
non eſt facile neq; leue,vt dn̄s abſens hic audiatur, vt in eiſdē iu-
ribus,quia nullatenus audietur,niſi procurator,quem conſtitue
rat,mortuus eſſet,vel factus forte fuerit nō ſoluendo, & ſic intel-
lige ff.ex qui.ca.ma.ſed & ſi per procuratorem,als prætorem. §.j.
ar.ff.de eo per quem fa.eſt.l.fi.rn̄.j.Eſt rō,quia ex quo procurator
in culpa eſt,tenetur dn̄o,ſed ſi non ſit ſoluendo,ex æquitate reſti
tuitur,vt ibi,& ff.de dolo.& eleganter.§.ſeruus pactionis, in fine.
15 †Hoc aūt certum eſt,ꝙ in culpa eſt procurator , ſi propter ſuam
contumaciam ꝯriam reportet ſnīam,vel ſi alias legitime non de
fendit,vel ēt ſi non appellauit a ſnīa.quod dic,vt le.& no.s̄.de ꝓ-
cu.non iniuſte.§.potuit.Verum ſi non potuit procuratorē con-
ſtituere,tunc reſtituitur ad oīa,ff.de mino. Papinianus exuli. Sed
ſi abeſt ex cā neceſſaria tn̄,vt cū quis deportatus eſt pp ſuū deli-
ctum,& potuit procuratorē conſtituere,nec conſtituit,non ſub-
uenitur ei,vt in e.l.Sinaūt abſens ſit ex iniuſta cā,puta contuma-
16 citer,non eſt in ſubueniendū, † qa ꝯtumax nō auditur appellans,
ij.q.vj.§.ſunt quorū.xxiiij.q.iii,de illicita,circa mediū ibi, aduer-
ſus eū quaſi ꝯtumacē iudicari pt̄ &c.niſi veniat iudice adhuc ꝓ
tribunali ſedente,ff,de reſti.in integ.diuus,Decretalis tamen indi
ſtincte videtur dicere retractandum eſſe quicquid factum eſt cō
tra abſentem ex iuſta cauſa: nec diſtinguit,vtrum potuerit procu
ratorem ꝯſtituere vel non,an ex cauſa probabili abſens fuerit , vel
non.qd̄ dic,vt legitur,& no.ȷ̄.de re iud.cum Bertoldus.§. poſtmo
dum,ad quod etiam præſtat,arg.C.quando iu.ab eo.& s̄.de reſtō
nein integrum,ex literis.Illud etiam ſm d.n.notandum eſt,ꝙ niſi
dominus ſciens purgauerit contumaciam procuratoris, ponitur
vt hic,ſecus ſi neſciat,ff.qd̄ quiſq; iur.l.iij.§.ſi procurator.licet etiā
ſententia excommunicationis non poſſit ferri in abſentem pro-
pter cōtumaciam ipſius procuratoris ne etiam mulcta indici,ff.ſi
quis ius di.non obtē.l.vnica.§.ſi procurator.ſm d.n.quod intelli-
gas,quando cōtumaciam procuratoris ignorat dominꝰ:alioquī
ꝯtradiceret textus iſte.tamen ſm d.n. & ſi dominus excōicari nō
poſſit in hoc caſu nihilominus patitur miſſionē in poſſeſſionē
cauſa cuſtodiæ,vel etiam veram,ff.de procur.ſed hæ perſonæ,§.fi.
& l.ſeq.C.de digni.quotiens.li.xij.nam imputandum eſt ei,qui ta
lem procuratorem eligit,ff.nau.cau.ſta.l.fi.§.hac autem actione.
ff.ex quibus ca.in poſ.ea.hæc autem,ſm d,n.& melius ff. de min.
cum mandato,ad fi,& ideo de culpa ipſius tenet̄,ff.cōmo.eum q.
& l.ſeq,Et ex hoc ƀm d.n.poteſt ſumi arg. ꝙ ſi procurator ꝯſtitu-
tus non repræſentet iudici prima vice,qua citatur , ſiue alijs vici-
bus quandocunq; , q̃diu tamen procuratio eius durat, ꝙ non ſo-
lum procurator,ſed etiam dominus in expenſis poterit cōdem-
nari,

nari.nam etſi procurator ante lit.cōteſta.non cogatur litem pro-
ſequi,tenetur tamen dominus ob rem non defenſam,ff.de ꝓcu.
non cogendum,& l.ſe.multofortius ergo poſt lit.ꝯteſt.ſuper quo
vide quod ſpacioſius no.extra,d.n.de app.cordi. §. poſt hęc . ſuper
verbo,principales.lib.vj.tenetur etiam dominus de culpa ꝓcu ra
toris,ſi minus idoneum elegit,vt no.s̄.e. glo.verſi. tn̄. ſm d. n. &
ſe.Nec mireris,ſi in hoc caſu tenetur dominus de culpa vel pęna
alterius,ſ.procuratoris,quia expenſæ iſtæ non ſunt tn̄ pęna,ſed ēt
intereſſe.ſuper quo vide quod no.s̄.de reſcrip.c.ij.§. aut reus. ver.
earundem. ſuper verbo,in moderatis.Idem videtur & de diffiniti
ua ſententia , ſ. ꝙ ferri poteſt ꝯ dominum propter procuratoris
17 contumaciam poſt lit.conteſt.quia † poſtea de facili mutari non
pōt,ff.de procu.poſt litem,& quia iam factus eſt dominus litis,C.
de proc.nulla dubitatio.& quia ſnīa in eū dictari debet,C.de ſen.
ex peri.rec.l.j.et videtur expreſſum ius in hoc caſu,ff.quando ap.
ſit.l.j.§ fi.C.quomodo & quando iu.l.iij.& idem dicendum eſt in
caſibus,in quibus ꝓcedendum eſt lite non conte.& hoc ꝓpter ge
neralem rationem præmiſſam,quia in culpa eſt pro eo, ꝙ talem
elegit,ipſi tamen domino datur actio mandati contra procurato
rem, & ſi non ſit ſoluēdo,reſtituitur ei actio cōtra eum,qui vicit,
vt no.s̄. e. glo. verſi. tamen . ſm d. n. & ſe.et ver.quia nullatenus.
18 & ſeq.† Sed nunquid propter cōtumaciam procuratoris poteſt
dn̄s ſuſpendi,vel interdici,vel excōicari?Poteſt dici ꝙ non , licet
enim ꝯtumacia procuratoris generet præiudicium domino in
re, in qua eſt procurator,& in pertinentibus ad eum, non tamē
in alijs,ſicut eſt ꝙ dominus ſuſpendatur,vel interdicatur, vel ex-
communicetur,quod non debet, niſi in cauſa ſententię ex pro
pria culpa condemnandi proueniat, & legitime ſit probata , ij.
q.j.nomē presbyteri.ſecundum d.n. xj.q.iij. nemo epiſcoporum.
& ca.ſeq.xxiiij.q iij.ſi habes.Tu vero dic,vt no.s̄.e.glo.ver.licet ēt.
& ſequentibus.Quid ſi procurator eccleſiæ propter ſuam contu-
maciam condemnetur in expenſis , nunquid talis ſententia in
bonis ipſius eccleſiæ,eſt executioni mandanda?Ex prædictis vide
tur ꝙ ſic,& idem videtur ſi alia mandata iudicis non impleat,
puta quia non exhibet acta vel alia inſtrumenta.& idem in ſi-
milibus,ſecus autem eſt,ſi falſa inſtrumenta producat,vł aliam
fraudem committat,vel alias delinquat.& eſt ratio diuerſitatis
quia ad comparendum & obediendum iudici,& acta & alia in
ſtrumenta exhibenda,& alia ſimilia tenetur dominus,& ideo vi-
dentur procuratori commiſſa , vnde ſi in talibus non pareat ,
rationabiliter poteſt dici , ꝙ ſibi imputet , qui talem eligit , qua-
re & ipſi domino talis contumacia non immerito imputatur.
Ad falſa vero inſtrumenta producenda,vel fraudem committē
dum,vel alias delinquendum non tenebatur,dominꝰ,immo ad
contrarium aſtringebatur,vnde nec uidentur commiſſa, immo
potius prohibita,ideo procuratori delinquenti tamen & nō dn̄o
talia imputantur,ƀm d.n.In his nempe,quæ in mandato vel ſub
mandato cadunt,poteſt pręiudicare dn̄o procurator,in his vero,
quæ mandata non ſunt,nec ſub mandato includuntur,dn̄o præ
iudicare nō pōt,multominus in his quæ contra formam man-
dati videntur:nam,& ſi ꝯ formam mandati ꝓcedat,nihil agitur,
vt patet in eo quod legit̄,& no.s̄.de reſcri.cū dilecta.§.fi.s̄. de offi.
deleg.prudentiam.rn̄.j.ad fi.& c.venerabili.§.fi. Nec obſtat xvj. q.
vi.ſi epiſcopum.ȷ̄.de excep.cum venerabilis.§.intelleximus, quia
in prædictis non punitur eccleſia ꝓ delicto procuratoris, ſed pro
ſua culpa in qua fuit pro eo ꝙ non elegit, & in fide & facultati-
bus bonum & idoneum procuratorem,vt prædictum eſt.Et hac
ratione conſiderata videtur,ꝙ ſi procurator habeat poteſtatem ꝯ
ſtituendi alium procuratorem,puta quia iam litem conteſtatus
eſt,contingat ipſum procuratorem infirmari,vel alio iuſto impe
dimento teneri,ꝙ debet alium procuratorem ꝯſtituere ſuis expē
ſis,& niſi hoc faciat,non ſolum punietur procurator, ſed etiam
dn̄s ad expenſas & intereſſe,qa in culpa fuit ꝓ eo,ꝙ inobedientē,
negligētem,& indiſcretū ꝓcuratorē elegit,vt dictū eſt,ſecꝰ ſi ideo
tenebat̄ aliū procuratorē conſtituere , qa ſuper hoc recepit ſpā-
le mandatum,tunc quia hoc fuit tamen de gratia,& ex ſup abū-
danti ꝓuiſione, cū nec dn̄s teneret̄,nec ēt poterat caſus fortuitos
ꝓuidere,vt pꝫ in eo qd̄ legit̄,& no.ȷ̄.de homici.cū Ioānes.Ideo in
hoc caſu nec ipſi ꝓcuratori,ſi aliū n̄ ꝯſtituat, nec ēt dn̄o imputa-
tur.ar.s̄.de elec.cum inter vniuerſas.vbi not.de hoc.Dn̄o tamen
bene datur actio contra procuratorem in hoc caſu , ſi domino
ipſi expediuiſſet alium procuratorem conſtitutum fuiſſet.& de
hoc no.s̄.de iudi.cum deputati.Alij vero dicunt idem iuris eſſe
in hoc vltimo caſu, quando. ſ. ſuper hoc recepit ſpeciale man-
datum , quod & in primo . ſ. quando procurator iam litem
eſt conteſtatus.Sunt & qui dicunt, ꝙ etiam ex dolo commiſſo a
miniſtro,vel a tutore,vel a procuratore in negotio ſibi commiſſo
non tenetur eccleſia vel pupillus,niſi vbi a delinquētibus poſſunt
ſeruari indemnes: ſed & tunc ſufficit,ꝙ actiones cedat,ff.de admi.
tu.l.fi.& ff.qn̄ ex fac.tut.l.j.Quid autem iuris ſit,quando procura-
tores aliarum perſonarum delinquunt,no.ȷ̄.de fideiuſ. c.pen.ƀm
d.n.cuius eſt maior pars totius huius gl. ſm ꝙ ſuperius eſt ſigna-
tum.Sed quis prouidebit in expenſis procuratori conſtituto a ꝓ
curatore principaliꝰ videtur d.n.indiſtincte hic notaſſe,ꝙ procu-
rator pr̄icipalis,vt patet in eo quod not.s̄.e.gl.ver. & hac ratione,
quod intelligas eſſe verum,vbi certum ſalarium recipit ꝓ totius
cauſæ proſecutione,vel non recepit certum ſalariū propter hoc,
ſed tn̄ tantū habet de pecunia dn̄i penes ſe,ꝙ ei prouidere poteſt,
alioquin nemo ſani capitis dicet,ꝙ ei teneatur prouidere de pro
19 prio, † quia nec in perſona propria tenetur propriis ſtipendiis
militare,vt patet in eo quod leg.& not.ȷ̄.de ſimo.cum Romana .
nec tenetur propter hoc mutuum cōtrahere,ſi nihil habeat,nec
poſſet ipſum gratis forſitan inuenire,nec cum vſuris debet eum
ꝯhere,vt patet in eo,quod legitur.& not.ȷ̄.de vſur.quia in omnib.
Si tamen proprium ſufficiens habeat, & dominus magnū dam-
num paſſurus eſſet,ſi non conſtitueretur,tunc forſitan tenetur ꝯ-
ſtituere,& ei de proprio prouidere , quia quod ī lite neceſſario vel
vtiliter expendet,contraria mandati recuperabitur a dn̄o, alioqn
& ipſe directa mandati manebit ad intereſſe domino obligatus,
vt patet in eo quod legitur,& notatur ff.de procura. qui ꝓ coprio.
§.litis impendia.C,mandati.a procuratore.C.de procurat.ſi pro-
curator.s̄.de oblig.ad ratioci.c.vnico . Dixi s̄. eccleſiam teneri de
expenſis , in quibus procurator ſuus eſt propter contumaciam
condemnatus . Sed quid ſi eccleſia petat ſibi in hoc caſu per be-
neficium reſtitutionis in integrum ſubueniri ? ſcripſit hic do.n.
quod audienda eſt,argumen.ff de minoribus.ait prætor.alias & ſi
ſine.§.fi.& l.ſeq.quæ incipit,minor etiam ſi quaſi. Alij vero dicūt
ipſam non eſſe audiendam,pro quibus facit quod no s̄.ea.gl. ver,
nec obſtat.& quia non videmus , ꝙ moderna eccleſiæ conſuetu-
do hoc admittat,alioquin ſi in hac parte audiretur,figmētis ma-
teria miniſtratur,quod non eſt faciendum , vt patet in eo quod
legi.& no.extra d.n.de reſcri.cum in multis.lib.vj.ȷ̄.de diuor.quā-
to.§.pe.cum enim multum litigatum fuerit,poterit eccleſia mā
dare procuratori,ꝙ exhibeat ſe contumacē,ita ꝙ in expenſis con
demnetur,& poſtea contra condemnationem reſtitutionem in
integrum petere,quæ cauſa & cum multum durauerit , iterū po-
terit mandare procuratori,quod prius mandauerat,& iterum cō
tra condemnationem expenſarum petere reſtitionem in integr.
& ſic in infinitum ,quod non eſt faciendum,vt patet in eo, quod
legitur,& no.s̄.de reſcri.cum in multis.lib.vj.Ex hoc enim ſeque-
retur,ꝙ nullus eſſet litium finis,contra id,quod leg.& no.ȷ̄.de do
lo & contu.finem.& c.fi.Sol.aut talis condemnatio fit ante diffi-
nitiuam ſententiam,aut in diffinitiua . Item aut procurator eſt
ſoluendo,aut non.Si procurator ſoluendo ſit, & ex propria mali-
tia eccleſia ignorante contumacia proueniat : æquius eſt, ꝙ ipſe
qui ex malitia propria contumax reperitur,ſoluat expenſas, q̃ ec
cleſia quæ reperitur in culpa tantum,quia talem elegit. Ipſe vero
20 procurator in dolo eſt, † dolus nempe culpæ præponderat,ff.ad
l.Aqui.item ſi obſtetrix.§.fi.gratis & malitioſe contumax eſt , &
videtur contumaciæ ſe offerre , vnde ſicut ſententia non contra
dominum,ſed contra illum,qui ſe liti offert,eſt executioni man
danda,ſic & iſta ſententia expenſarum contra procuratorem cō
tumacem,qui quantum ad hoc videtur ſe offerre liti,& non cō-
tra eccleſiam,arg.opti.ff.de re iud.l.iiij.reſpon.j.& ff. de doli exce.
ſi procurator.& ſic poteſt intelligi opinio ſecundorum , no.s̄.ea.
gl.verſi.alij vero dicunt.& ſeq.ꝙ ſi eccleſia ſiue prelatus particeps
ſit contumaciæ,in hoc caſu & ipſe prælatus condemnatur, & cō-
tra ipſum fit executio,vt patet in eo,quod legitur & no. s̄.de proc.
auditis.& c.cōſtitutis.Si vero procurator ſoluendo non ſit,& aga-
tur de expenſis ad aliquam diem ante diffinitiuam ſnīam factis,
moderatis,& modicis,illas ſoluet eccleſia , & imputet ſibi ꝙ talē
elegit,vt no.s̄.eo.ver.nec obſtabit.& ſequenti.nec reſtituitur in in
21 teg. † quia pro modico non datur reſtitutio,ff.de in inte.re. ſcio.
Sinautem immoderatæ ſint & graues,ad officium iudicis actio-
ni veſeruienti hoc examinare pertinebit , nec dabitur libellus in
22 hac parte.ad quod pertinet quod no.s̄.de offi.iud.c.ij. † ne lites ex
litibus oriantur,C.de fruct & li.expen.terminato.in fi.C.de tranſ.
fratris.C.de fide inſtr.l. fi.ad fi. Si tamen iudex reperiat eccleſiam
lædi enormiter,vbi expenſas ſolueret,tunc videtur ꝙ ipſam eccle
ſiam poſſit reſtituere,arg.in eo,quod legitur,& no.ȷ̄.de reb. eccle.
non alie.ad noſtram .§.fi.conſulimus tamen ei,ꝙ in hoc caſu qō
nem hanc differat vſque ad diffinitiuæ ſententiæ prolationem :
& tunc ſecundum ꝙ eccleſiam videbit bonam & malam cām
fouiſſe,ſuper hoc melius poterit arbitrari,cum pars ſuccumbens
in expenſis totius litis ſit condēnanda,prout leg.& no. ȷ̄.de pę.ca
lumniam.& a tali condemnatione expenſæ legitimæ a condem
nato factæ ſint excipiendæ.C.de iud.properādum. §.ſinautem ex
geſtis.Verum ſi quæratur de condemnatione expenſarum facta
tempore diffinitiuæ ſnīæ,a qua eſt appellatum , nō habet locum
petitio reſtitutionis in inte.quia iudex appellationis, ad quem or
dinaria via ſpectat de principali condēnatione cognoſcere , & de
acceſſoria hac cognoſcet,ȷ̄.de app.vt debitus.C.de app.eos qui.rn̄
j.§.j.& §.nec temere.& ar.s̄.de offi.dele.prudentiam. §. penulti. &
23 fi.& † petens extraordinarium auxilium omittens ordinarium,
non auditur,ff.de min.in cauſæ.ij.rn̄. Sed ſi appellatum non fuit
& eccleſia petat reſtitui aduerſus condemnationem expenſarū
tantum

tantum dicens ſe per hanc enormiter læſam, tunc videtur ꝙ li-
bellus offerri dēat,& ꝙ poſtea in hac cā ſicut in aliis læſionibus
procedatur,s̄.de reſti.in integ.c.j.& ij.& per totum.In hoc tamē
caſu & in omnib⁹ ſuperioribus habeat iudex apertos occulos.nā
ſi inter duas eccleſias talis vertatur quæſtio, & eccleſia condem-
nata dicat,ꝙ grauetur in ſoluendo,& alia poteſt dicere,& ego
grauata ſum in expendendo, vnde iniquum eſſet, ꝙ tibi quæ in
culpa eſſes(quia talem elegiſti)daretur reſtitutio in necem meā
quæ in nulla culpa ſum,arg.ff.de mino.verum.§.item quæritur
ſi minor.& l.in cauſæ.j.rñ. Quicquid ergo s̄.ſcripſerimus ad do-
ctrinam,hęc tamen materia eſt arbitraria,vt patet in eiſdem l.&
multis alijs eo.tit.& ideo iudex procedere debet in his ęquitate
ſeruata ſem per in humaniorē partem declinās,ſm ꝙ perſonas,
loca,cauſas,& ipſa tempora viderit poſtulare,vt patet in eo quod
legitur & no.s̄.de tranſac.c.fina.[Eandem].ſ.contumaciam.Hic
ergo innuit,ꝙ nō valuit appellatio,alias contumax non fuiſſet.
[Excōicationis.]& ſic ſoluit iiij.q.[Innodari] ad hoc ergo vt ta
lis ſententia iuſte detur,cōſiliū eſt ꝙ iudices,anteq̄ iſtam ſnīam
proferant,hanc contumaciam ſignificent domino,& ad ipſam
purgandum certum aſſignent terminum,ne poſſit ignorantiā
allegare,arg.ff.de inſti.actio.Sed & ſi pupillus.§.de quo palam.j̄.
de ſen.excōi.ſacro. alias pęnas canonicas poſſent nō immerito
maxime hodie formidare.qđ dic,vt legitur, & not.extra,d.n. de
ſen.ex. cum medicinalis.§.j ij.& iij.& c.ſtatuimus. §. fi.lib.vj.& j̄.
de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa recuſationis quando notoria eſt,non eſt ad arbitros recurrendum.*
2 *Priuilegium conceſſum Venetis.*
3 *Partes debent ad iudices accedere,non econtra.*
4 *Iudex debet inductum in poſſeſſionem defendere.*
5 *Teſtes lite non conteſtata,per ſuum iudicem recipi poſſunt.*
6 *Iuriſdictio nulla datur per literas ſubreptitias.*
7 *Exceptio recuſationis notoria probanda non eſt.*
8 *Appellatio quando valet non expreſſo grauamine.*
9 *Quod nihil eſt,caſſari non poteſt.*
10 *Vnuſquiſque quod ſuum eſt,recuperare debet.*

CAP. II.

ACcedēs & inf. De eo.j̄.de verbo.ſignific.
dilecto.[In iudicum] ſ.tri
um,vt in antiqua,quorum duo erant ſuffraganei ar
chiepiſcopi impetrātis.& iō merito ſuſpecti aduer-
ſæ parti,& literæ,non valebant,vt patet j̄.§.cum igitur. [Reſtitu-
tionis].ſ. læſionis,vel ſpoliationis, ſeu poſſeſſionis amiſſæ, ſm ꝙ
tribus modis poteſt poni caſus. vltimum teneas. Si enim vis, ꝙ
hæc litera ſine calumnia intelligatur, pone ꝙ archieps̄ ɔquere-
batur,de plebano eccleſię ſancti Marci, pro eo quia nolebat obe
dire,nec de iure parochiali rñdere ſicut cōſueuerat,nec iſtud fe-
cerat diu erat , non tamen dicebat ſe ſpoliatum , quia nec fue-
rat,ſed tam ipſe quam prædeceſſores ſui in exigendo fuerant ne-
gligentes, implorabat igitur officium iudicum , vt eum redu-
cerent iu eum ſtatum,in quo eſſe conſueuerat, & ſic ei reſtitue-
rent quaſi poſſeſſionem prædictorum, non tamen hoc petebat
per beneficium reſtitutionis in integ.ſed alias per officium iudi-
cis generale,de quo no.s̄.de reſti.in integ.ex literis. Aliqui tamē
voluerunt intelligere,ꝙ hic erat completa pręſcriptio , ſed non
erat lapſum quadriennium,infra quod peti poteſt reſtitutio in
integ.ſm ea quæ no.s̄.de reſti.in integ.c.j.& adde qđ no.in ſeq.gl.
[Beneficium]parochialis iuris , & quorundam aliorum iuriū,
vel in integrū reſtitutionis,vel melius vtriuſq; principaliter. Vel
dicas,ꝙ archiepiſcopus petebat reſtitutionem poſſeſſionis iuris
parochialis , & cum iudices viderunt, ꝙ archiepiſcopus forte de
iure porochiali finem fecerat,nolebant ipſum ſibi reſtituere,ſed
ɔtra eum pronunciare,quod archiepiſcopus forſitan ſentiens pe
tijt reſtitutionem in integrum,& ipſi eā ſibi dederunt.Vel dic, ꝙ
ex quo diſcreti iudices ſunt,præſumendum eſt pro ipſis prima
facie ar.s̄.de proc.in noſtra.§.fi.in prin. nec tenetur Doctor quā
tū ad ipſorum ꝓceſſum onus ſibi aſſumere excuſandi , ſm d.n.
cuius eſt mens totius huius glo.& intellectus iſte ſatis ɔcordat
cum præceden.glo.Tu tamen dic,vt ibi no.[Cōtra quem].ſ.ple
banum.[Agebat]dictus archiepiſcopus:[Reſpondit] ſcʒ pleba-
nus.[Sed.]ſub.propoſuit ꝙ iudices procedere non potuerunt,
nec debebant pro eo,ꝙ duo ex ipſis erāt ſuffraganei archiepiſco
pi;quare ipſorum audiētiam recuſabat, quæ cauſa notoria erat,
& quā archiepiſcopus tacuerat in reſcripto , & ſic erat ſubrepti-
tium.& ſic etiam patebat,ꝙ nullam iuriſdictionem habebāt;ad
cautelam tamen procederent.[Ad noſtram audien.&c.] vt ptʒ
1 j̄. §.fi.& ſm hoc no. † ꝙ quando cauſa recuſationis notoria eſt,
non eſt ad arbitros recurrendum,argum.s̄.de elec.bonę.j.§.ɔtra.
s̄.de fi.presby.qm̄. j̄.de iure iuran. ad noſtram.iij. B. tamen not.
hic,ꝙ hodie talis appellatio non valeret,vt patet j̄. de app. vt de-
bitus .& c.cum ſpāli.& no.s̄. c.j.reſpon.j.& §.pe.Sed nō expoſuit
hanc literam , nec fecit vim in eo, ꝙ cauſa notoria eſt , nec in
eo,ꝙ reſcriptum ſubreptitium iudicatur,ex eo maxime ſm d.n.

2 quia non faciebat mentionem † de priuilegio apłicæ ſedis cōceſ
ſo Venetis,ꝙ ſuper eccleſia ipſa ɔueniri non poſſent,quouſq; ter
ra orientalis fuerit recuperata,& ita continetur in regiſtro ſm
d.n.ad quod accedit quod legitur,& no.s̄. de maio.& obe. inter
quatuor.§.ſuper obedientia.illud autem certum ꝙ ſi reſcriptum
non facit mentionē de preuilegio, ſubreptitium iudicatur,s̄. de
reſcrip.conſtitutus.j̄.de præſcrip.veniēs.j̄ de priuile. ex par.j.[Ap
pellauit]& bene,vt patet in præmiſſa glo.& no. j̄.§. fi. [Et licet.]
verſi.[Fuiſſet.]ſ.plebanus.[Admonitus]per iudices.]Non tene-
bat] ſicut videbatur iudicibus, & etiam glo. tamen ɔrium verū
erat,vt patet §.fi.& in hoc conſentit do.n.[Rñdere.].ſ. plebanus.
[Comparere]tanq̄ coram iudicib. & caute faciebat quātum ad
appellationem,alias videretur ei tacite renunciare , vt legitur &
no.s̄.de offi.delega.gratum.in fi.& j̄.de appel.ſolicitudinem.§. fi.
¶Ipſi vero].ij.pars.[In ſua malitia]ſicut dicebat archieps̄, ſed ñ
erat verum ſm d.n.vel ſicut videbāt iudicibus,vt in ſeq. gl. [Per-
maneret]alias contumacia perduraret.ſubaudi, ſicut videbatur
iudicibus,non tamē ita erat,qa iuſte appellauerat,vt no.s̄.rñ.j.&
j̄.§.fi.[Receperunt]& male,tum quia iſte recuſauerat,tum quia
literæ ſubreptitiæ iudicātur,tū quia iuſte ab eis fuerat appellatū:
tñ quia lite non conſtetata,vt s̄.c.j.& j̄.c.penulti.& fi. [Eidem].ſ.
3 plebano.[Ad eos].ſ.iudices,debent enim † partes ad ipſos accede
re,non contra,vt C.de epi.& cle. iubemus.ad fi.& ar ff.quis or.in
bo.poſſ.ſer.l.ij.§.j.alias,§.ſi præſes.[Obiecturus.]adhuc omiſerūt,
nā citandus fuerat,vt veniret,& videret iurare teſtes, vt j̄.de teſti.
c.ij.& legitur,& not.j̄.de fideiuſ.conſtitutus.§.fi.[Quod].ſ. ad eos
accedere.[Noluiſſet.]& caute,vt no.rñ.j.ſuper verbo,comparere
[In ipſum].ſ.plebanum.[Snīam excōicationis] quæ ideo nō te
nuit,quia ab ipſis iudicibus fuit legitime appellatum,ſm d.n.vt
patet in eo qđ legitur,& no.s̄.de offi.deleg.cum olim abbas. §.fi.
& s̄.e.ſuper verbo,receperūt.[Snīam]hæc fuit prima ſnīa.[Pro
tulerunt].ſ.iudices,& male.[Poſſeſſionem iuris.]melius dixiſſet
quaſi poſſeſſionē,vt patet in eo qđ no.s̄.de fo. cōpe. conqueſtus.
[Parochialis] qđ petebat archiepiſcopus ſibi reſtitui in aliqui-
bus locis vel domibus,quas archipresbyter poſſidebat,ius autem
epiſcopale non ab eo peteret,ſed ab eo qui poſſideret,de quo dic
vt legitur,& no.s̄.de maio.& obe. inter quatuor . ſecundum d.n.
& ſic loquitur de iure parochiali, ſup quo quomodo vertebat,vt
no.s̄.rñ.j.[Adiudicantes]hæc fuit ſecunda ſnīa.[Et eum] ſcilicet
archiepm̄.[Reſtituentes in integrum]& hæc fuit tertia ſnīa . Vel
dic,ꝙ hæc fuit executio ſecundæ ſentētiæ.q.d.ꝙ per traditionem
clauium tam eccleſiæ q̄ domorum & camerarum oīum in cor
poralem poſſeſſionem ipſum miſerunt,& ſic in integ.i.ad plenū
quo ad oīa reſtituerūt,ſm ꝙ hoc verbum ſumitur C. de ſen.paſ.
l.j.& fi.Vel volue ſic literam,dicas,& iungas cū illo verbo ſuperio
ris partis ſunt.[Et eum reſtituentes]ad alia iura petita præter poſ
ſeſſionem iuris parochialis. Ad illud etiam petendum non po-
tuit dare reſtitutionem in integ.cum iam data eſſet,vt no.s̄.e.ſu-
per verbo beneficium. Vel dic,ꝙ ſimul reſtituit poſſeſſionem iu
ris parochialis petitam , & in integrum reſtitutionē dedit, quod
fieri poteſt,vt no.s̄.de reſti.in integ.tum ex literis.ſecundum d.n.
Tu vero dic.vt no.in ſe.gl.[In integrum poſſeſſionem iuris &c.]
q.d. per beneficium reſtitutionis in integrum adiudicauerunt
poſſeſſionem archiepiſcopo,vel ipſum reſtituerunt in ſtatum pri
ſtinum,ſicut petierat,vt no.s̄.rn.j. & ipſum in poſſeſſionem cor-
lem ponentes [Diſtrictius vetuerunt &c.]& ſic loquitur hic reſti
tutione læſionis.Vel poteſt legi de reſtitutione quaſi poſſeſſionis,
quod melius eſt . & hoc innuit j̄.vbi dicit,poſſeſſionem reſtitu-
tam.Alij hoc legunt de poſſeſſione cauſa rei ſeruandæ, quæ fit ɔ
tra contumacem j̄.c.proxi.& c.quoniam.§.in aliis.ſed hoc eſt ɔ-
tra textum.[Perturbare.]Arg.ꝙ iudex debet defendere inductū
in poſſeſſionem,ſm B.Parum enim ꝓdeſſet miſſio,niſi & iudex
ipſam tueretur,vt ff.ne vis fi.ei qui in poſſ.miſ.eſt. l.j. § j. ¶ Cum
igitur.]iij.pars,in qua ponuntur cauſæ quare patet,ꝙ iudices ine-
pte proceſſerant.[Non fuerit]& ideo male recepti ſunt teſtes ſu
per poſſeſſione iuris parochialis,s̄.de offi.iud.c ij.ff.de minori.ve-
rum.§.ſciendum.& l.in cauſæ.j.§. cauſa. Sed nec ſuper reſti.in in
teg.debuerunt recipi,niſi contumax per tres menſes in cōtuma-
cia perduraſſet,in Auth.vt ſpō.lar.§.ad hæc.colł.ix. ſecundum d.
n.Tu vero dic,vt in ſe.gl.[Cōteſtata.]Hæc eſt prima ratio, quare
non valuit proceſſus iudicū,& ſi ponatur caſus,ꝙ archieps̄ pete-
ret beneficium reſtitutionis in integrum, tunc expreſſe cōfirma
tur hic opinio illorum,qui dicunt , ꝙ in hac cauſa procedi non
pōt lite non conteſtata.Ego autem aliter intelligo,ſcilicet ꝙ hic
petebatur reſtitutio quaſi poſſeſſionis non per beneficium reſti-
tutionis in integrū,ſed alias per officium iudicis generale,vt not.
s̄.e.rñ.j.& ſm hoc hæc decre.ad materiam reſtitutionis in integ.
nihil facit.quod dic,vt no.s̄.de off.del.conſultationibus.ad fi.Vel
dic conteſtata.ſubaudi,nec plebanus contumax eſſet , vt patet j̄.
5 alias ſi ageretur de beneficio reſtitutionis in integr. † teſtes etiam
lite non conteſtata per ſuum iudicem recipi potuiſſent, ff.de mi
no.in cauſæ.j.§.cauſa.& ſecundum hoc etiam non facit hæc de-
cre.pro illis,qui contrarium notant, ſed contra . [Et manifeſte]
id eſt,

id eſt,euidenter & notorie.[Suppreſſionē]propter cauſas ſequen
tes,& quia non faciebant de priuilegio mentionem, vt not.s̄.eo.
rñ.j.ſuper verbo,ad noſtram audientiam.[Obtentas]& hæc eſt ſe
cunda cauſa,quare non tenet proceſſus iudicum,& par eſt arg.ꝓ
6 ſententia quam tenemus,ſcilicet ꝙ † per literas ſubreptitias nul-
la iuriſdictio datur.quod dic,vt no.s̄.de reſcr.dilectus.in fi.[Cum
manifeſtum.]i.notorium.Talia enim non poſſunt eſſe non no-
toria in partibus ſuis,ar.s̄.de tranſla.epi.quanto.§.cæterum.Et ex
7 hoc apparet,ꝙ † exceptio recuſationis notoria nō probanda eſt,
nec examinanda,vt no.s̄.rñ.j.& in ſeq.gl.[Eſſet] & ideo non fuit
neceſſe ſuper hoc probationem recipere.quod dic,vt legi.& not.
j̄.de coha.cle.& muli.veſtra.& c.tua.& in præced.glo.[Duos]qui
ex hoc fuerunt recuſati tanquam ſuſpecti.& hęc eſt tertia cauſa,
propter quam nullus eſt proceſſus,quia his duobus legitime recu
ſatis ceſſabat eorum iuriſdictio , nec tertius ſine ipſis poterat ali-
quid expedire,vt s̄.de offi.dele.cauſam.j.& c.vno delegatorū . nec
cum ipſis iam legitime recuſatis,s̄.de off.dele.cum ſuper abbatia.
Erat autem locus electioni arbitrorum, qui loco iſtorum ſucce-
derent,ſm ea quæ no.s̄.de offi.deleg.ſuſpicionis cauſa. [Suffraga-
neos]Hæc eſt iuſta cauſa recuſationis, ſed & ſunt aliæ multæ iu-
ſtæ.quod dic,vt no.extra,d.n.de app.legitima.lib.vj.[Ac ex eis]ſci
licet,quia literæ erant ſubreptitiæ , & quia iudices ſuſpecti erant ,
quare procedere non poterāt. Sed B.notauit,ꝙ non fuit niſi vni-
ca cauſa,ex qua appellauit , ſed ideo dicit ex his, quia ſuperuenit
ſecunda cauſa grauaminis,ex eo ꝙ teſtes recipiebant lite non cō
teſtata:& ita ex poſt facto apparet legitima.ſimile j̄.de frigid.fra-
ternitatis.Sed hæc gl.eſt contra veritatem,& contra textum,ideo
dic vt no.s̄.in prin.huius gl.[Legitime.] Et hæc eſt quarta cauſa,
quare non valuit proceſſus iudicum , & ſic quatuor cauſæ red-
duntur in hoc §. quare proceſſus iudicum nullus fuit , vt ſupra
nota . Ex quibus euidenter apparet , quod plebanus non debuit
contumax reputari, vt & no.s̄.§.prox.ſuper verbo,receperūt. Itē
8 † patet ex præmiſſis,ꝙ licet regulariter nō valeat appellatio,[a] niſi
a a grauamine illato,vel comminato facta ſit,vt ſi dicatur,appello
ne procedas,vt no.s̄.c.j.vbi tamen cauſa recuſationis notoria eſt,
valet,ſi ſic dicatur,appello ne ꝓcedas , cum ex tali cauſa ſis mihi
ſuſpectus,propter quam te recuſo,arg.ff.de arbit. non diſtingue-
mus.§.cum quidam.& no.s̄.de off.dele.ſuper quæſtionum.§.fin.
quod eſt valde notādum.[In quem]ver.ſcilicet plebanum . licet
iudices &c.[Minus legitime]qui tñ legitime appellauerat, vt ꝓ-
miſit.[Appellaſſet]ſubaudi,nec iudices recuſaſſet,& ſic literæ va
luiſſent,etiam ſm hunc ſubauditum. forte quod ſequitur philo-
ſophicum eſt.[Propter contumaciam]vt j̄.c.j.[Forte] Hoc ideo
dicit,quia & ſi minus legitime appellaſſet, tamen quia literæ per
veri ſuppreſſionem impetratæ fuerant,vt s̄.dixi , non potuiſſent
procedere iudices ſm quoſdam.Alij contra , & ideo dicit forte ,
quod dic,vt no.s̄.de reſcri.dilectus.in fi.[Super principali.]q.d.ſu
per reſtitutione in integ.procedere potuiſſent,non tamen potue
runt procedere ſuper reſtitutione poſſeſſionis petitæ lite non cō
teſtata.quod dic,vt no.s̄.rñ.j.& §.j. [Negotio] repete forte,& ſic
etiam non obſtat,ff.de mino.in cauſæ.j.§.cauſa. Et ſi ponamus ,
ꝙ hic ageretur per beneficium reſtitutionis in integrum. [Prædi
ctas ſnīas].ver.ſcilicet excōicationis,adiudicationis,poſſeſſionis,
& reſtitutionis in integ.vt s̄.§.j.caſſauimus.[Immo caſſas] bene
corrigit ſe.quia propter præmiſſas quatuor cauſas , vel ſaltē tres ,
ſententiæ nullæ ſunt ipſo iure,ideo non deberent caſſari, ſed caſ-
9 ſæ renunciari,quia † illud,quod nihil eſt,caſſari non poteſt , ar.s̄.
de conſti.cum acceſ.§.j.ad fi.cum ſuis concor. Sic etiā eſt in ſen
tentia excōicationis,quæ ſi feratur poſt appeltationem, nulla ꝓ-
nunciatur,alias autem iniuſta,& abſoluitur excōicatus,vt leg.&
no.s̄.de off.dele.cum contingat j̄.de ſen.excom.per tuas.[Vnde]
ver.[Inſtrumenta]ex quo enim vinculum obligationis ſoluitur,
inſtrumenta de hac materia loquētia penes partem in efficacia
remanerent,C.de condi.ex le. diſſolutæ. [Quæ huiuſmodi occa-
ſione]quia ſi principale nō tenuit,nec illud quod ſequitur ex eo,
vel ob id,C.de legi.non dubium.& j̄.de fide inſtr.inter dilectos.§.
pe.s̄.de elect.qualiter . cum ſuis concor. Omnia ergo reſtituenda
ſunt,quæ occaſione huius ſententiæ ad archiepm̄ peruenerunt,
ſicut cum reſtituitur minor aduerſus ſententiam,reſtituuntur &
pignora,quæ occaſione ſententiæ ſunt diſtracta, ff.de mino. ſi ex
10 cauſa iudicati. † & vnuſquiſq; quod ſuum eſt , recuperare debet,
C.de repu.l.vnica.ff.de mino.quod ſi minor.§.reſtitutio.

ADDITIO.

a Adde, ꝙ licet idem dicant hic glo.& Vinc.& Archi.ij.q.vij. quotiens epi
ſcopi.hoc tamen non placet Io.An.Henr Bo.& d.Abb.hic ; dicunt enim
ꝙ licet notorietas excuſet ab onere probandi grauamen, non tamen ab
onere proponendi.& idem dicit glo.in ver. iudicis.in fi. in c. appellanti.
de app.in cle.quam glo.pulchre declarat Fely.in c.cum ordinem , verſi.
ad glo.s̄.de reſcrip.

SVMMARIVM.

1 *Contumax dicitur pluribus modis.*
2 *Negotium ſummarie eſt examinandum.*
3 *Auxilia multa contra contumaces.*

CAP. III.

TVæ fraternitatis deuotio ,
& j̄.] Pars s̄.de procur..tuæ. [Contumaciter]Pluri-
1 bus † modis dicitur quis contumax ,vt patet j̄. e. qm̄.
§.j.xj.q.iij.certum.ff.de re iud.contumacia.[Cauſa]vt quia realis.
[Poſſeſſionē[vel quaſi,j̄.de cauſa poſ. cum eccleſia . [In eandē]
ſ. poſſeſſionem vel quaſi. [Cauſa cuſtodiæ,]Non tamen debet
iudex multum feſtinare ad hanc miſſionem faciendam,quia ſi
abſens iſta cauſa impeditus veniret poſtmodum,& hanc proba-
ret,reſtituendus eſſet.ff.de dam. infec.ſi finita.§.ſi forte.& legitur,
2 & no.j̄.de re iud.cum Bertoldus.§.j.& ij.† Sūmarie ergo eſt nego
cium examinandum,C. vbi in rem act.l.ij.j̄.e.qm̄ . §.in alijs.& §.
ꝙ ſi ſuper rebus.Vtrum autem talis ſit cuſtos vel poſſeſſor verus,
no.j̄.de dolo & contu.contingit.s̄.de offi.ordi.paſtoralis.§.fi.[In
3 ducendus.]No.hic multa † auxilia prodita contra contumaces:
& ſpecialiter contra ipſos,qui non admittunt miſſum in poſſeſ-
ſionem ſm mandatum iudicis. Primum eſt,quia puniuntur in
expenſis.j̄.e.qm̄.§.in aliis.j̄.de ſequeſtra.poſſ. c.j. Scđm eſt , quia
non obſtante ꝙ non poſſidet miſſus, efficitur nihilominus ver⁹
poſſeſſor anno elapſo,j̄.de do.& contu.contingit.ff.de bo.auc.iu.
poſ.quis.Tertium,quia poſſunt excōmunicari,vt hic,& j̄.eo.qm̄
§.fin. Hoc tamen cauendum eſt ſi procedatur, contra epm̄ vel
excellētem locū, ꝙ primo feratur ſententia ſuſpenſionis,vel in-
terdicti,quia ſemper dignitatibus deferendum eſt & perſonæ .s̄.
de offi.deleg.ſane quia.& c.paſtoralis.& c.P.& G.j̄.de dolo.verita
tis.j̄.de ſpon.non eſt vobis.Sed nec vniuerſitas excōicanda eſt ,ex
tra d.n.de ſen.excō.Romana.§.fi.lib. vj. qđ dic, vt ibi no. Quartū
eſt,quia poſſunt conueniri quanti intereſt aduerſarij poſſeſſionē
habuiſſe,ff.ne vis fi.ei qui ī poſ.miſ.eſt.l.j.rñ.j.& §.hæc aūt verba.
ff.vti poſ.ſi duo.§.fi.Quintum eſt,ꝙ manu militari eijciendi sūt.
ff.ne vis fi.ei,qui in po.miſ.eſt.ſi quis miſſus.ff.de rei ven.qui reſti
tuere.& ſi per alium impediatur,tenetur impediens ad intereſſe,
ff.ex quibus ca.in poſ.ea.l.pe.qui ſi ſoluendo non ſit, contra prin
cipalem reſtituitur actio,ff.de eo per quem fac.eſt.l.fi. ff. de dolo.
elegāter.§.pe.Hic tñ ſm d n.eſt notādum,ꝙ miſſionē corporalē
nō pōt facere iudex,niſi ille, qui habet merū imperiū, ff.de iur.
om.iudi.iubere.ff.de offi.proconſu. nec quicq̄. §. vbi decretum
Minores tñ iudices minorē poſſeſſionē puta illam, quæ fit cau-
ſa cuſtodiæ,poſſunt decernere cum aliquanta cauſę cognitione,
ff.de dam.infec.l.iiij.§.j. & ij.& l.ſi finita. §.fin. ſecundum d.n.qđ
dic,vt plene no.in sūma,de dolo.ſub rubrica,de cōtumacia. ſub
§.item punitur contumax.§.quis poteſt.& ſeq.& § nunc viden-
dum.Sextum eſt,vt mulcta indicatur,ff.ſi quis ius dicen.l.vnica.
Septimum , vt inquantum bonum & æquum iudici videbitur
extra ordinem puniantur ff.ne vis fi.ei qui in poſ.miſ.eſt , ſi quis
miſſus eſt.& arg ff.de pub.& vect.licitatio. §.qđ illicite .ff. de var,
& extraor. cogni.l.fi.j̄. de pœnis.dilectus.Octauum,vt pignus ca
piatur,corpus etiam retineatur,ff.de iniur.iniuriarum.§.j.& ij.ff.
ad l.Iul pecula.cum eo autem,& hoc idem notatur.j̄.de dolo &
contum.ɔtingit.ad fi.ſuper verbo,ver⁹.¶Quod ſi cauſa.]ij. pars.
[Nequeat]puta ꝙ criminalis eſt,vel ſpiritualis, vel alia , vt not.j̄.
de eo qui mit.in poſ.c.j.ſm d.n. Tu dic, ꝙ non poteſt fieri , eſto
ꝙ cauſa ſit etiam ciuilis & perſonalis,puta quia reus non habet
aliqua bona mobilia,vel immobilia,vnde nō poteſt pati miſſio
nem bonorum,quæ uon habet. quod dic,vt notatur plene s̄. de
offic.delega.quærenti.in fine.[Per cenſuram eccleſiaſticam]Vi
a detur ergo,ꝙ non debeat excōicari , [a] ſi bona habeat,qđ tamen
falſum.Licet enim honeſtum ſit,ꝙ hoc iudex attenderet, poteſt
tamen de his duabus pęnis imponere quam maluerit,& de qua
præſumet,ꝙ magis timeatur,ad alteram nihilominus ſi hoc exi
gat ɔtumacis proteruitas ꝓceſſurus,vt patet.j̄.eo. qm̄, §.fi. [Cō-
pellendus]pōt ergo talis excōicari,xi.q.iij .rurſus.& c. quicunq;.
ēt propter contumaciā procuratoris,ſ id quod le.& no.s̄.c.j.§.fi.

ADDITIO.

a ¶Excommunicari.Adde Arch.ij.q.6.§ ſunt enim quorum.& Spe. titu. de
contuma.§.ſequitur uidere.uer.cæterum.

SVMMARIVM.

1 *Conſanguinitas vel affinitas eſt cauſa ſufficiens recuſationis.*
2 *Inimicus noſter eſt,qui noſtra tollit.*
3 *Quæ non proſunt,ſingula multa iuuant.*
4 *Affectio ſolet veritatem impedire.*
5 *Quilibet tenetur diligere proximum ſuum.*
6 *Omnis amicitia non repellit iudicem ſed maxima.*
7 *Omnes inimicitiæ non repellunt teſtem,ſed maxima.*
8 *Legatum propter leues inimicitias non extinguitur.*
9 *Cauſa modica repellit iudicem,vt lis ſine ſuſpicione procedat.*
10 *Vulgare dictum.*
11 *Iudex debet ſemper habere æquitatem ante oculos.*
12 *Quæ non proſunt,ſingula multa iuuant.*
13 *Dotis defenſio primo loco ad maritum pertinet.*
14 *Spoliatus non cogitur litigare.*

CA

CAP. IIII.

ACcedēs. &c. [Conſobrinen.] alias Coroſo-
piten. Primus iudex ī cauſa, quæ ver
tebatur inter vice comitem & vxorem eius. [Comi
tem:] alias comiti. [Britanniæ.] qui vxorem iſtius
vicecomitis, & terram ſuā detinebat, vt j̃. ſubijcit. [Conſangui-
1 nitatis] † quę eſt ſufficiens cauſa recuſationis, j̃. de app. poſtremo.
Idem ſi eet affinis, iij. q. ix. abſens. Vel ſuffraganeus, ſ̃. e. accedens.
vel dn̄s, ſ̃. de offi. dele. cauſam quæ. ij. [Attingat] Alias contingat,
alias ſit coniunctus, & ideo poteſt recuſari vt ſuſpectus, vt in præ
cede. gl. & archidiaconus coniudex, quia commenſalis & magi-
ſter. P. tertius iudex, quia de terra vxoris oriundus nimis fatiens ei
dem, vt j̃. ver j. & ver. & magiſter. qđ dic, vt ibi no. [Et archidia-
conus [ver. ſcilicet ſcđus iudex. [Eius] ſcꝫ comitis. vnde & vice-
comiti merito eſt ſuſpectus, ēt ſi eſſet cōmenſalis ep̄i ſuſpecti, ſ̃.
de offi. dele. inſinuāre. Secus ſi non eſſet iudex, ſed aduocatus, qđ
dic, vt no. ſ̃. de offi. iu. c. j [Qui] ſ. comes. [Vxorē ſuam & terrā]
2 vnde pōt dicere † inimicus noſter eſt, q̃ noſtra tollit. [Publice]
Hoc poterat eſſe publicū, ꝙ mulierem detinebat & terram, ſed
vtrum vicecomes in ipſis ius haberet, poterat eſſe occultū, alio-
quin ſi vtrunq; notorium eſſet ſine accuſatore & teſtibus, debe-
ret compeſci comes iſte dictus j̃. de accu. euidētia. ſ̃. de elec. bo-
næ. j. §. contra. [Et magiſter P.] ver. tertius iudex. [Vxoris ſuę] q̃
magis volebat comiti, q̃ vicecomiti adhęrere. [Oriūdus] vn̄ quis
oriundus fuerit, ibidem & domicilium dicitur retinere, ff. de ſe-
3 na. l. penul. non tamen ſufficit hæc ſuſpicio, ſed † quæ non ꝓſunt
ſingula multa iuuant, ſm B. Tu dicas, ꝙ ſi ſit de eadem terra ra-
tione ſubiectionis, merito recuſari poteſt, quia quilibet ſaltem fi
delis & legalis cōſueuit magis facere ſuo naturali domino q̃ etiā
a conſanguineo. Quinimo & ſi de eadem terra ſit [a] ratione vici-
nitatis, & ambo agant ī remotis, adhuc puto ꝙ ſufficiat, q̃a tales
ↄſueuerunt ſe diligere ſicut fratres, & conſueuit regnare zelus in
uidiæ inter alienigenas & indigenas, vnde ſi compatriota impe
trat compatriotā in terram extraneā, ſatis videtur ſufficere talis
cauſa, ar. iiij. q. v. quia ſuſpecti. ff. de hęre. inſti. nemo dubitat. §. qui
4 frater. ff. pro ſocio. verū. quia tales † affectiones ↄſueuerunt verita
tem impedire. xj. q. iij. quatuor modis. iij. q. v. accuſatores. iiij. [Exi
5 ſtat] ſubaudi propter qđ eſt nimis fauens. &c. Sed non † tenetur
quilibet diligere, proximum ſuum? Vtiq;, de pę. di. j. omnis, qui di
6 ligit. nec omnis † amicitia repellit iudicē, ſed maxima, ff. de verb.
7 ſig. latę culpæ. §. amicos. ſicut nec omnes † inimicitię repellūt te-
ſtē, ſed maximæ tantum, j̃. de ſymo. licet Hely. & c. per tuas. ſed &
8 de hoc inquirendum eſt, ff. de quæſt. l. j. §. quæſtioni. † nec enim
ꝑ leues inimicitias legatum extinguitur, ff. de adimen. leg. l. iij.
9 in fi. Dicas hoc arbitrium eſſe, nam & modica † cauſa repellit iu-
dicem, vt lis ſine ſuſpiciōe ꝓcedat, ar. C. de iud. apertiſſimi. j̃. de ap
pel. ſcđo requiris. in fi. vnde & arbitri ſunt ſuper hoc eligendi, vt
ibi legitur, & no. ſ̃. de offi dele. ſuſpicionis. & j̃. de except. cum in
ꝑtiorem. §. j. ver. & maxime. B. tn̄ no. hic, ꝙ hoc qđ dixit nimis fa
uens, ſoluit qđ dictum eſt. q. d. non ſufficit ſi dicat fauens, niſi iun
gat nimis. Sed certe nec ſufficit, ſi dicat nimis, niſi & cauſa fauo-
ris exprimatur. alioquin quilibet iudex ſine cauſa poterit recu-
ſari. Ideo dic, vt no. ſ̃. ſuper verbo preced. exiſtat. [Eidem] ſcilicet
vxori & comiti [Et oēs] ſcilicet dicti tres iudices. [Sub diſtrictu]
Et hæc eſt iuſta cauſa recuſationis, quia poſſent timere & ꝓpter
ſe, & propter parentes, & propter bona, ar. xvj. q. ij. viſis. circa me-
dium. [Nec niſi] ver. [Ipſius] ſcilicet comitis. [Ei] ſcilicet vice-
comiti. [Patuit acceſſus] & hoc ei periculoſum erat. [Ad eos]
ſ. iudices. [Et ipſi] ver. ſcilicet tres iudices. [Inter ipſum] ſcilicet vi-
cecomitem. [Et vxorem] quam tamen volentem & conſentiē
tem comes Britāniæ detinebat. [Nunquam ei] ſcilicet vicecomi-
ti, & ex hoc magis ſe ſuſpectos reddebant. [In terrā inimicorū]
capitalium, vt ſequitur & hæc fuit ſufficiens cauſa, iij. q. xi. horta-
mur. j̃. de appellat. ex parte. & arg. ff. de iudi. ſi longius. ff. de arbi. ſi
cū dies. §. ſi arbiter. [Et licet] verſi. [Non habuit] nec forſan ha
bere potuit. [Nec debebat ſe credere.] Nota optimum notabile,
& eſt ſile ar. ſ̃. de elec. bonæ memoriæ Magun. rn̄. j. ver. deīde. hoc
b tamē intelligas verum eſſe, ſi ſit odium capitale, [b] ſm d. n. ad hoc
in eo qđ no. ſ̃. e. ſuper verbo nimis fauens, & j̃. de ſen. excō. de cę-
tero. & c. ꝙ de his. nec poteſt præſtari de facili ſufficiens cautio in
hoc caſu. ar. j̃. de reſt. ſpol. ex tranſmiſſa. & c. literas. & c. fi. vnde pro
pter fragilitatem ſuam non eſt aliqua admittenda, ff. ad Trebel.
10 qui ita. rn̄. j. alias §. j. ſed & vulgariter † dici cōſueuit, ꝙ qui de comi
te nimis confidit, habet pro nihilo vitam ſuam, ſed & dici con-
ſueuit, Caueatis ne literæ veſtræ madefiāt, nec forſitan aliud mor
tuus reportaret. [Et j̃.] id eſt, quia nec iudices dictas recuſationes
recipiebant, nec locū tutum aſſignare volebant, ex his cauſis vice
comes ſentiens, ſe grauari, ad ſedem apoſtolicam appellauit, iudi-
ces tamen in cauſa nihilominus ꝓceſſerunt, vnde ſupplicauit ſibi
ſuper hoc ſedem ap̄licam ꝓuideri, & cuius ſupplicatio in ſequen
ti §. exauditur. ¶ [Mandamus] ij. pars. Ordo iuris eſſet, ꝙ ex quo
cęperat agi lis ſub delegatis primis, deberent vſq; ad finē cognoſce
re, niſi per iuſtā appellationem vel recuſationem ad ſuperiorem
iuriſdictio transferretur, j̃ de appel. vt debitus. & c. interpoſita. § il
le deniq;. Sed licet hic ordo ſeruāndus ſit quantum ad litigantes,
poteſtas tamen reuocandi quandonque voluerit remanet penes
delegantem, ſiue delegatus ſit ordinarius (eſto ꝙ totam cauſam
commiſerit) ſiue ſit delegatus, & aliquid ſibi retinuerit de iuriſdi-
ctione, vt patet in eo quod legitur & no. ſ̃. de offi. deleg. ſuper quę
ſtionum articulis, §. porro. & maxime vbi honeſtas & veriſimiles
cauſas attendit, & modicum fit præiudicium, vt hic. & in his duo
bus caſibus intellige ff. de iudi. iudicium. quod dic, vt plene no.
in ſumma, de offi. delega. §. qui delegari. ver. ſed nunquid poteſt
reuocare commiſſionem. Quidam tamen dixerunt, (& vt vide-
tur non bene) ꝙ hæc commiſſio facta fuerit ex virtute appellatio
nis, ſed hoc non videtur poſſe ſtare, ꝙ ſi iniuſte in cauſa appella-
tionis procederetur, committi debuit negotium ſub hac forma,
vt ſi illis, quibus cōmittebatur, cōſtaret de veritate cauſarum ap-
pellationis in cauſa procederent, alioquin condemnata in expē-
ſis parte appellata, partes remittent ad primos iudices, a quibus
fuerat appellatum, vt patet in eo quod legitur & no. j̃. de appel. vt
debitus. quod hic non fuit factum, ſed ſine cauſæ cognitione vi-
detur fuiſſe iuriſdictio reuocata. Vel dic, quod hic conſtitit papæ
de appellatione iuſta, ſecundum d. n. Sed hoc eſt cōtra hunc tex-
tum. cum de veritate cauſarum appellationis mandet inquiri, vt
ſtatim ſequitur j̃. ibi, ſi vobis conſtiterit ꝙ ante litem conteſtatā
&c. Sed nunquid, ex quo commiſſio emanauit, officium priorū
iudicum cōquieſcit? Rn̄. ſic, ſi vicecomes appellationi innitatur,
vt patet in eo quod legitur & no. ſ̃. de offi. dele. paſtoralis. §. præte-
rea. ver. nos autem. Si autem vicecomes non innitatur appellatio
ni, tunc poteſt lis procedere ſm tenorem decre. ſ̃. de reſcrip. pa-
ſtoralis. §. j. ſm d. n. cuius eſt quaſi hæc tota gl. Tu vero pro certo
teneas, ꝙ dn̄s papa iuriſdōnē priorum iudicum hic ex certa ſciē
tia reuocat, & cōmittit cām iſtis ſecundis iudicib. & ex cā, ſicut
no. d. n. in j. parte huius gl. a principio vſq; ad ver. quidā tn̄. & hoc
eſt qđ ſtatim innuit, qn̄ dicit, & cauſa ipſa per vos cōmodius, &c.
q. d. hæc eſt cauſa, quare iuriſdictionē priorum iudicum reuoca-
mus, & cām ipſam vobis ex certa ſcientia duximus committen-
dā, & hoc ſub certa forma, de qua ſequitur j̃. ibi, vtriſq; partibus
conuocatis &c. vſq; in fi. [Terræ nobilis] iam dictæ, ſcilicet mu-
lieris, nec conſideratur hic terra comitis, quia nec de ipſo, ſed de
muliere conquerebatur, ſicut & ipſa de ipſo conqueſta fuerat, &
literas prædictas impetrauerat contra eum, ſubtraxit enim ſe vi-
cecomiti, & ſe & ſua tradidit comiti ſupradicto, & poſtea ſuper
conſanguinitate vel alio impedimento canonico contra viceco
mitem literas impetrauit. ſim. j̃. de ſpon. cū apoſtolica. [Quā ſuę]
ſcilicet vicecomitis, vt innuit in antiqua. Vnde non poteſt dicta
nobilis conqueri ſe grauata. ſed hæc eſt prima cauſa motiua, quę
inducit ad placandam indignationem mulieris. [Commodius]
Hæc eſt ſecunda motiua, tamen ſuper vtraq;, ſcilicet prima, & ſe-
cunda cauſa ſubaudiri debet, maxime, quia cum appellatum eſ-
ſet rationabiliter, poterat negotium committere cui volebat. Sed
11 hoc ideo tangit, vt placaretur mulier, & pars ſua, † & quia iudex
ſemper debet habere præ oculis æquitatem, ff. de eo quod certo lo
co. ꝙ ſi Epheſi. [Vtrinq;.] ſcilicet hincinde, alias vtriſq; [Legiti-
me conteſtatā.] abſq; culpa contumaciæ. quod eſt j̃. [Vt poſt ap-
pellationem.] etiam ſi lis eſſet conteſtata, d. n. [Ex cauſis p̄miſ-
ſis.] ſcilicet quia ep̄s erat conſanguineus comitis, & archidiaco-
nus commenſalis, & tertius oriundus de terra vxoris: & quia tu-
tum locum aſſignare nolebant, propter quas cauſas vt ſuſpecti
fuerant recuſati, ſed iſti non admiſerant cauſas iſtas, & tamen
quælibet ipſarum erat ſufficiēs, ſm ea quæ no. ſ̃. Sed B. dixit, ꝙ ter
12 tia cauſa recuſationis nō ſufficiebat, † ſed quæ non ꝓſunt, ſingula
multa iuuāt, ff. ex qui. cau. ma. necnon. §. ſi quis ſæpius. & ar. j̃. de
præſum. tertio. Et ſi poſt talem ap. proceſſerunt, nullus fuit ꝓceſ-
ſus, ij. q. vi. appellatione pendēte. Si autem appellatio deficiat, ad-
huc non valet receptio teſtium lite non conteſt. habita, niſi con
tumacia exigente, vt ſequitur. Sed & ſi vicecomes oppoſuit exce
ptionē ſpoliationis coram iudicibus, & non fuit admiſſa, ſi noto
ria erat ſpoliatio, proceſſus nullus fuit. Si vero occulta fuit, appel-
latio neceſſaria fuiſſet, quæ fieri potuiſſet ob hoc ſolū, ꝙ offerēs
ipſam ſe probaturam admiſſus non fuit, vt j̃. de app. interpoſita.
[Abſq; culpa.] Hic reſpondet tm̄ primo membro, ſ. quando lite
non conteſ. proceſſum eſt, d. n. vt patet in eo, qđ no. ſ̃. e. ſuper ver.
gitime conteſtatam. vbi hanc clauſulam cōtinuaui. [Contuma-
ciæ.] Sed quomodo poteſt eſſe contumax vicecomes, cum ſpolia
tus ſit, j̃. de reſti. ſpo. in literis. & c. item cū quis. & c. ex cōquæſtio-
ne. & ſic non tenetur reſpondere neq; procedere vt ibi, vnde neq;
debet contumax iudicari, ff. ſi quis in ius vo. non ie. l. ij. in fi. Dic
ſi voca-

ADDITIONES.

a Si de eadem terra ſit. Idem tenet Spec. poſt iſtum in tit. de iudice delega. §. ſupereſt videre quis ualeat recuſari. in ij. col. ad fi. uer. item ſi ſit de terra aduerſarij. Et Adde Io. An. hic, & in c. legitima. de app. lib. 6. in gl. 2.

b ¶ Odium capitale. Adde Spe. & Io. An. in addi. ad eum. tit. de iudice deleg. §. ſupereſt uidere. circa prin. uer. item ſi eſt inimicus.

ſi vocatus non venerit, vel venit, & exceptionem non obiicitur,
vel obiicit, ſed non probat, cum ab aduerſa parte negetur. Sed ↄ̃,
j̃. §. j. ſol. illi. & dic contumacię appellationem pręcedentis, poſtea
em̄ contumax eſſe non potuit, vt patet in eo quod legitur & no.
ſ̃. eo. accedens. [Fuiſſent.] ergo a ↄ̃rio rōne cōtumaciæ valuiſſet
teſtium receptio, cum hic de fędere matrimonij ageretur, ſecus ſi
proponeretur crimen adulterij ad thori ſeparationem. quod
dic, vt le. & no. ſ̃. ca. j. §. pen. ¶ [Compellentes.] iij. pars. [Ad virū.]
vicecomitē. [Inconſulte.] vt no. ſ̃. §. proxi. in prin. & no. hic ſecū-
dum d. n. inconſultam dimiſſionem inducere reſtitutionem. ſi.
ſ̃. de elec. cām quæ inter presbyterum. & de offi. deleg. cām matri
monij. [Dimiſit.] ſicut poſtea coram nobis probauit. Vel expo-
ne, i. dimiſiſſe dicitur ſi hoc probet. & ſic nō obſtat ei quod no. ſ̃.
§. proxi. ſuper verbo, abſque culpa contumaciæ. [Quod terræ.] ſ.
dotalis. Sic ergo no. ꝙ non ſolum vxoris, ſed etiam terræ in dotē
13 datæ (cuius tn̄ defenſio † primo loco ad maritū pertinet, ff. de re
iudic. ſępe) debet fieri reſtitutio, antequam de fœdere matrimo-
nij cognoſcatur, ſecundum d. n. ad quod eſt violenter per cenſu-
ram eccleſiaſticam compellēdus, arg. hic. & ſic pertinet cognitio
ad eccleſiam ratione cōnexitatis, arg. vt legitur & not. j̃. de dona.
inter vi. & vxo. plerunq;. alioquin ↄ̃. j̃. qui fi. ſint legi. cām quæ. ij.
14 Vel dic, vt ibi no. [Audiatur.] & non ante, † quia ſpoliatus non
cogitur litigare, ſ̃. de offi. dele. venerabili. j̃. de or. cog. ſuper ſpolia
tione. & c. cum dilectus.

SVMMARIVM.

1 *Azonis opinio frequentius comprobatur quam Ioannis.*
2 *Declaratio dubiorum ad papam ſpectat.*
3 *Caſus in quibus teſtes recipiuntur lite non conteſtata.*
4 *Indago acerrima fit in criminalibus circa probationes.*
5 *Iudex debet ſemper probationibus ſubuenire.*
6 *Senex qua ætate quis reputetur.*
7 *Senes inuiti non coguntur teſtimonium ferre.*
8 *Teſtes poſſunt compelli ferre teſtimonium vſque ad annum lxx.*
9 *Mendax eſt non ſolum qui mendacium dicitur, ſed qui veritatem occultat.*
30 *Preſcriptio annalis quæ ſit.*
11 *Præſens dicitur qui in eadem ciuitate eſt.*
12 *Teſtes pro vtraque parte ferunt teſtimonium.*
13 *Facultas probandi alicui adimenda non eſt.*
14 *Sententia non debet dari in abſente niſi in ſeruata forma iuris.*
15 *Contumax quibus modis quis appareat.*
16 *Prælatus non dicitur ante confirmationem.*
17 *Coniugium per confirmationem contrahitur.*
18 *Eccleſia parochialis non debet vltra ſex menſes vacare.*
19 *Expectandus non eſt non confirmatus vltra 6. menſes.*
20 *Dilationes arbitrarię.*
21 *Mulier credens maritum mortuum, cum alio contrahens an adulterium cō-
mittat.*
22 *Quis citandus extra prouinciam.*
23 *Peremptorium ad abſentis notitiam peruenire non poteſt.*
24 *Caſus multi in quibus contumaces expectantur.*
25 *Teſtes non producuntur regulariter lite non conteſtata.*
26 *Fallentia regulæ prædictæ.*
27 *Creditor fructus percipit, ſed in ſortem computat.*
28 *Decretum ſecundum an neceſſarium ſit in reali vel in perſonali actione.*
29 *Poſſeſſor verus efficitur per lapſum anni.*
30 *Procurator ad adminiſtrandum ſiue ad negotia datus poteſt dominum in iudi
cio nominare.*
31 *Poſſeſſor ſemper conueniendus eſt.*
32 *Poſſeſſio violenta in ſolo conſiſtit.*
33 *Caſus in quo ſciens alienum preſcribit.*
34 *Caſus quatuor valde notabiles.*
35 *Res iudicata pro veritate accipitur.*
36 *Duæ pœnæ non ſunt infligendæ.*

CAP. V.

QVoniam frequenter. Reuocatur a multis.] Nā
ſuper hac materia fuit diſſentio inter Doctores. Di-
xit. n. Martinus, ꝙ ſꝑ poterant teſtes recipi ēt lit. non
ↄte. ↄtumacia exigente, cui adhæſit magiſter Hug. Io. vero dixit
ꝙ nunq̃ hoc fieri debeat rl̄r, vt no. ſ̃. c. j. cuius ſn̄ia in hoc c. ↄpro
batur, vt ſequitur. Frequenter. n. ↄ̃dicebāt ſibi ad inuicem hi Do-
1 ctores, † & qn̄q; ius canonicū cōprobat ſn̄iam Io. vt hic, ſed fre-
quentius ſn̄iam Azo. & eſt rō, vt no. ſ̃. de arb. per tuas. Qn̄q; ēt di-
ſtinguit ius canonicū ad opiniones diuerſas ſaluādas, vt patet ſ̃.
de reſcript. ſuꝑ literis. & j̃. de reſti. ſpo. literas. & de ſimo. ꝑ tuas. &
2 in multis aliis c. [Auctoritate ap̄lica.] al's p̄ſentium. Ad † papam
ſpectat declaratio dubiorū, vt le. & no. j̃. qui fi. ſint leg. ꝑ venerabi
lem. §. rōnibus. [Rl̄r.] Ex hac rl̄a excipit. j. e. §. porro. & ſeq. Hęc. n.
eſt rl̄a, ꝙ quantūcūq; lit. non conte. aliquis contumax fuerit, nū
quā recipiunt teſtes ↄ̃ ipſum, nec fertur ſn̄ia diffinitiua, vt patet
3 ſ̃. in iſta rub. & c. j. & ii. † Sed fallit in caſibus hic poſitis, ſ. vbi time
tur de morte vel abſentia teſtiū, vt ſequitur, & j̃. ver. niſi forte. Itē
vbi agitur de electiōe vel matrimonio, vt j̃. c. ab illo. §. porro. vſq;
ad §. ſunt & alij. Itē in cā inquiſitionis, & alijs caſibus notatis. j̃.
§. ſunt & alij. [Procedendū.] ſuper principali, nā ſuper incidenti
vel emergenti, & ſuꝑ exceptionibus oppoſitis bn̄ recipiūtur te-
ſtes li. non conte. quod dic, vt le. & no. ſ̃. de off. dele. prudentiā. §.
ſexta. Vel dic vt ꝓbetur citatio, vel ↄtumacia, vel libelli oblatio,
vel aliud de ꝓceſſu, j̃. de prob. qm̄ ↄ̃ falſam. in fi. [Niſi forte.] ver.
in quo incipit excipere de rl̄a. [De morte teſtiū.] Primus caſus,
puta quia ſenes ſunt valitudinarij, vel infirmi, vt ſequitur, vel vo
lunt intrare bellū cāpeſtre. [Vel abſentia.] Hos caſus extimabit
iudex varie ſm qualitatē negotiorū, nā ſi debitū, de quo agi ſpe-
rat, in logū diē protendatur, vel debeatur ſub ↄdōne, quæ poteſt
multū differri, non reputabitur abſens ēt ſi diu abfuturus ſit, dū-
modo veriſil̄r præſumatur, ꝙ anteq̃ dies veniat, vel conditio ex-
tet, redierit, & ideo non recipietur teſtis, ſed expectabitur in hoc
caſu. Sic & eↄ̃rio ſi iā citatus ſit aduerſarius, & litis ↄteſtationē
differat, quia pōt eſſe, ꝙ in ꝓximo fiet litis ↄte. & ſic eſt p̄ſumen-
dū, eſto ꝙ breui via vel tp̄e abfuturus ſit teſtis, teſtimoniū eius tn̄
recipietur, & ideo talia ſunt arbitrio diſcreti iudicis ↄmittenda,
ſm d. n. In primo tn̄ caſu tutius eſt teſtē recipi ꝑꝑ mortis pericu-
la, quia plura in peregrinatione eminent q̃ in domo, & æquum
eſt ſemꝑ probationibus ſubuenire, vt ſtatim ſeq̄tur. [Diuturna.]
Secundus caſus, forte volunt trāsfretare, vel ad al's remotas par-
tes ſe trāsferre, & eliciuntur hi caſus ex l. ff. ad l. Aquil. in l. Aqui-
lia. ſi deletū, chyrographū. & l. ita vulneratꝰ. rn̄. j. C. de vſu. pupilla
ri. pupillus. [Ciuiliter] ēt ſi de crimine agatur, ſecus ſi aliquis crīa
liter accuſetur, in quo caſu requiritur, ꝙ p̄ſens præſentet accuſa-
tionē. ij. q. vij. c. j. & ii. & c. præſcripta. ij. q. j. in primis ſm d. n. Sed &
hoc ideo dicit, quia in crīalibus ſtrictiſſimę ꝓbationes req̄rūtur,
4 & fortiores q̃ in ciuilibus. † Nā in crīalibus acerrima ſit indago,
v. q. vj. Epyphaniū. C. de ꝓb. l. fi. & qual'r in crīalibus ꝓcedatur, no.
j̃. e §. j. ver. i. in prin. & ſ̃. c. j. §. fi. & j̃. de do. & cōtu. veritatis. [Ne ve-
ritas occultetur.] Reddat hic rōnē huius ſpecialitatis, quæ ſemꝑ
5 reddenda eſt, vt no. ſ̃. de reſcri. ſi qn̄. Et no. † hic, ꝙ ſemper dēt cu-
rare iudex, vt veritas ſalua ſit, nec ꝓbationes impedire, ſed ipſis
potius ſubuenire, vt hic, & ff. de teſti. curent. C. de hæreti. qm̄ mul
ti. in fi. C. de eden. l. ij. C. de re. cre. gn̄al'r. rn̄. j. ff. de Car. edi. l. j. §. iii. &
l. iij. §. duæ. in Auth. de teſt. §. & hæc vero multoriens. & §. ſi quis
teſtibus. col. vii. xiiij. q. ij. q̄q̄. [Subtrahatur.] qui tot ſunt, ꝙ nec di-
ci nec cogitari pn̄t, C. de vſufr. l. fi. ſed & periculū obliuionis im-
minet, C. qui teſt. fa. poſ. hac conſultiſſima. §. attn̄ humana fragi
6 litas. [Senes] †. j̃. ſeptuageſimū annū, cōſtituti. De illis. n. qui iam
ↄpleuiſſent lxx. annum, hoc intelligi non poteſt, cū ipſi & ſi vo-
7 lentes poſſint, † inuiti tn̄ non coguntur teſtimonium ferre, ff. de
teſt. inuiti. nec ad munera publica auctoritate tm̄, C. qui æta. ſe
excu. l. j. li. x. Inſt. de excu. tut. §. item maior. ff. de iure immu. l. iij.
A muneribus autem perſonalibus non ſolū auctoritate, ſed vtili
tate publicis excuſatur quis poſt quinquageſimum quintum an
num, C. qui æta. ſe excu. l. j. li. x. Poteſt tn̄ dici, ꝙ quātū ad teſtimo
nium ferendū in hoc caſu relinquendū eſt arbitrio iudi. qui de-
beant dici ſenes. Nā qn̄q; eſt vnus ſenior in quinquageſſimo an
no, q̃ aliꝰ in lx. Sed & ↄſiderata nā cauſarum inferiorum, & mo
derno vſu humanæ naturæ ſatis probabiliter timeri pōt de mor
te cuiuſlibet, ex quo peruenit ad l. annum, quia ſatis minor pars
hominum hanc hodie metam attingit. Nec ob. ſuperiores l. quę
dicunt, ꝙ ſeptuagenarij a muneribus publicis ſunt immunes, q̃a
ibi non conſideratur timor mortis, hic autem aliud ſpeciale oc-
currit. Recipiuntur enim hic teſtes timore mortis tantum, ne cū
eis pariter pereat probatio veritatis, ſecundum d. n. cuius eſt mēs
totius huius gloſ. Vel dic, ꝙ recipi poſſunt ſenes huiuſmodi, &
etiam ſeptuagenarij, & ſupra, ſaltem voluntarij, & ſi non inuiti.
8 † Igitur j̃. ſeptuageſimum annum compellantur, poſtea vero nō
cogantur, ſed volūtarij admittuntur, qui nec debent compulſio
nem expectare, maxime quando vident, ꝙ appropinquant mor
ti, quia tunc debent maxime peccata vitare. Licet & ſecundum
9 Augu. † non ſolum qui mendacium dicit, reus eſt, ſed & qui ve-
ritatem occultat, infra de crim. fal. c. j. §. vterque, & huic ſano &
compendioſo intellectui nullum ius contradicit. [Et valitudina
rij] i. infirmi propter debilitatem corporis, & naturæ defectum,
non propter febres acutas, ibi enim non timetur de morte te-
ſtium, de qua iam præmiſit. Vult etiam dicere, quod etiam in
præmiſſis caſibus, i. cum de morte vel abſentia timetur teſtium,
non ſunt recipiendi, niſi de morte probabiliter timeatur, puta
quia ſunt ſenes &c. Vel dic, ꝙ omnes illi teſtes recipiēdi ſunt, de
quorū morte timetur ꝑꝑ grauis infirmitatis inſtās periculū, vel
de quorū timetur abſentia diuturna. Senes vero & valitudinarij
recipiuntur, ēt ſi nō timeatur de ipſorū diuturna abſentia, vel de
morte, ſecundū d. n. certa & euidente. De talium. n. morte cū iā
metā vitę humanę ↄſuetā exceſſerint ex defectu nāę, pōt ſemꝑ
ꝓbabiliter & non immerito dubitari; vt patet in eo quod no. in
præce. gl. [Rationabili cauſa.] puta quia iturus eſt ad bellum, vel
tranſfretare debet, vel alia quæcunque ſit illa, quia nec omnes
poſſunt exprimi, ſed de his inuenies plura exēpla. ff. de do. cauſa

mor.l.ij.& iiij.[Timetur]& hi ſoli,de quibus timetur,niſi in cauſa publicationis,ibi enim recipiuntur omnes,j̃. de teſti.ſignificauit,& c.Albericus.etiam lite non conteſt.non tamen publicantur,niſi lite conteſt.& cum aliis,vnde veritate inſpecta quo ad effectum non videntur recepti,lite non conteſt. ſecus in ſeq.§. ibi enim lite non conteſt.recipiuntur teſtes,& fertur diffinitiua ſententia,& ſic diuerſificatur ad hoc rñ.j.[Conuenta.]alias conuenienda,vt j̃.ver.ſeq.[Siue ſit abſens.]Idem eſt ſi præſens & debitum conditionale,vel in diem , vel ſi ex arbitrio alterius pendat intentio actoris,j̃.de teſti. ſignificauit.ff.ad l.Aqui.l.in l.Aquilia ſi deletum.Idem ſi dignitas vacet,licet ſit arg.contra,j̃. ne ſed.vacan.c.fina.ſed ibi ſoluitur.Idem eſt,ſi per ſuas exceptiones litem impediat conteſtari,ſecundum d.n.ar.s̃.de iudi.venerabilis.& c.ſignificauerunt.ideo dic abſens,vt conueniri non poſſit. [Abſq; malitia.]ſubaudi etiam,nam ſi malitioſe ſe abſentaret, multofortius hoc locum haberet,ar.j̃.e.§.porro.& §.ſi vero aliter.verſ. ſi autem de carnali.Quid ſi præſens ſit malicioſus,potens , & tyrannus,quem non audet aduerſarius cõuenire,nec etiã receptione teſtium denunciare? In hoc caſu ſubueniendum eſt actori ꝑ iudicem,arg.hic,& j̃.ver.ſe.ibi in fraudem. etenim talis non vitat hoc fraudulenter,ſed neceſſario timens mortem , ar.j̃.de ap. ſi iuſtus metus.cum ſuis concord. Dic ergo, ꝙ in tali caſu iudex conſiderata forma & qualitate negotij, & perſonarum , & alijs circunſtantiis,quanto cautius poterit facere teſtes recipi, & diligenter examinari ſuſtinens vices rei circa ipſam examinationẽ, quantumcunq; poterit,& reſeruans ei etiam,quæ in dicta poſſit opponere & perſonas,quod quandoque parum prodeſt,vt no.in ſe.ver.[Sed ſi actor.]ver.[Aduerſarium.]abſentem abſque malitia,nam contumax iam conuentus eſt. [Infra annum.]A receptionis teſtium tempore,& copia conueniendi , vt ſequitur nu-
10 merandum.& ita habes hic†præſcriptionem annalem , ſicut & s̃.de reſcrip.plerunque.& s̃.de offi.ordi.paſtoralis.§.fi.& j̃.eo.§.in alijs.xj.q.iij.rurſus.& c.quique,j̃.de hæret.excommunicamus.§.j.C.de hæreti.authẽ.idem eſt de Neſtorianis.[Ex quo conueniri poterit.]commode & ſine periculo,& ſic nõ currit illi,qui ſi cõueniret,timet periculum mortis imminere,vt no.s̃.ſuper verbo abſque malitia.Et ex hoc patet , ꝙ iſte annus vtilis eſt ab initio, quia non currit niſi ab illo tempore,quo quis potuit experiri.ſic s̃.de reſcriptis.plerunq;.ij.q.vj.biduum.& optime facit ad hoc ff. ad Tertulli.l.ij.§.confeſtim.[Non denunciauerit.] ei qui abſens fuerat,nam ſi præſens fuiſſet , nec contumax debuiſſet intereſſe receptioni teſtium,vt videret eos iurare. quod dic vt le.& no.j̃.de
11 teſti.c.ij.†Et dicitur præſens, qui eſt in eadem ciuitate,[a] in authẽ.
a de teſti.§.& hoc verum multotiens.col.vii.ſecundum d.n.Quinimo & in Anglia monetur , vt vadat vel mittat Bononiam pro hac cauſa,vt j̃.de fideicõmiſ.conſtitutus.§.præterea.[Nõ valeãt.]
12 illi , qui produxit eos, & qui fuit in culpa, †nam cum teſtes pro vtraque parte ferant teſtimonium,j̃.de teſti.veniens.ij.in fi. ſemper debent valere abſenti,qui non fuit in culpa, nec debent alieno odio prægrauari.C.de inof.teſt. ſi quis ſuo.ante fi.j̃.de his quæ fi.a ma.par.ca.quæſiuit.ſecundum d.n.cuius eſt mens huius glo.
13 Sed mirum eſt , ſi contumax ſit ſine culpa.[In fraudem.]†Non enim arctanda eſt alicui probandi facultas,ff.de incen.rui. nau. ne quid.§.de his.iij.q.vij.§.tria.ver.ſi quis ex litigatoribus.j̃.de teſ. ſignificauit.& in alijs concor.no.s̃.ſuper verbo,veritatis occultetur.Vnde ſi hoc non denunciauerit infra annum , præſumptio iuris & de iure eſt ɔ̃ procedentem,qui hæc fecit fraudulenter ſecundum B.quæ non admittit probationem in ɔ̃rium.quod dic vt no.j̃.de ſpon.is qui fidem.Hoc autem intelligas,ex quo potuit experiri commode ſine mortis periculo, alioquin ɔ̃,vt no.s̃.in ꝑce.gl.& adde quod no. in ſequen. gl. & ſic patet , ꝙ præſumptio hæc iuris tantum eſt,vnde & ɔ̃riam probationem admittit.[Legitime.]i.a legibꝰ & iuribus introductæ,vt Velleiani, & Macedoniani.Vel quia nõ eſt verſa pecunia in vtilitatem eccleſiæ & huiuſmodi,quia expectauit tp̃s,quo mortui ſint illi,per quos poſſet probari exceptio pacti,vel ſolutio debiti,vel renunciatio beneficij, vel aliæ exceptiones legitimæ , & ideo fuit fraudi hm̃õi occurrẽdum,hic aũt non negatur, quin poſt mortem in dicta & ꝑſonas teſtium dici poſſit,C.de teſti.l.ij.ſm̃ d.n. [Ad repellendum teſtes.]alias ad repellendos,vel mortuis teſtibus, per quos poſſent reprobari perſonę receptorum vel dicta eorum,j̃.de teſti.ex tenore.& c.prȩſentium.C.de ɔſti.optimam.C.de teſti.l.fi. xxiiij.q.ii.ſane.ii.C.ſi pen.app.quamuis.[Vel aliæ.] elidentes negocium *principale*,puta præſcriptio, pactum de non petẽdo,vel ſimiles. Quid ergo ſi actor non poteſt reum conuenire ſine mortis periculo,vt no.s̃.ſuper verbo,ex quo cõueniri poterit?Neceſſe eſt ꝙ tales probationes,ſi multum vixerit,& in malicia ſua durauerit, depereãt, imputet ſibi & maliciæ ſuæ . iudex tamen vices ſuas ſuſtinebit quantum poterit,vt no.s̃.ſuper verbo,abſque malicia.[Non poſſint.]Dixit s̃.rñ verũ eẽ teſtes nõ eſſe recipiendos, niſi demũ lite ɔte,hoc tñ fallit ĩ caſibus. & ſic ɔtinuat̃ ſequẽs §.porro ſpãles,&c. ¶Porro ſpeciales.] ij.pars.[Caſualiter].ſ.ꝙ teſtes lite nõ conteſt.ita recipiuntur, hic autem reſpondet huic quod dixerit s̃. rñſo.j.
ibi,rñ.[Si ſuper.] ver.[Alicuius.] electi non confirmati Vel dic etiam cuiuslibet electi confirmati & cõſecrati , puta ſi aliquis eſt in poſſeſſione pacifica ep̃atus . & etiam fuit iam per multos annos conſecratus,modo dicitur non electus, ſed intruſus fuiſſe ab initio per potentiam,vel introitum habuiſſe ſymoniacum , vel doloſum Hic enim ſi fuerit contumax etiam lite non conteſt. ɔ̃ eum ad teſtium receptionem & ſententiam procedetur,quia hic agitur de fœdere matrimonij.Secus autem eſſet,ſi diceretur electionem tenuiſſe,& eum ſponſum fuiſſe, & tunc ageretur ad depoſitionem ɔ̃ ipſum in modum accuſationis propter crimen poſtea omiſſum,hic enim quantumcunq; contumax eſſet,non deberent teſtes recipi ſuper crimine,nec eſſet ſñĩa ferenda in abſentem,iii.q.ix.decernimus.quia hic agitur de crimine & nõ de fœdere,& ſic erit bona ſimilitudo quãtum ad hoc inter ſpirituale matrimonium & carnale.Nam & in carnali qñ agitur de fœdere,proceditur contra contumacem abſentem etiam lite non conte. Quando vero agitur de crimine ad thori ſeparationem propter adulterium poſt matrimonium contractum commiſſum,nec teſtes recipiuntur,nec datur ſentẽtia in abſentem quãtumcunque contumacem, niſi lis fuerit conteſtata , vt patet in eo quod le.& no.s̃.c.j.§.pe.ſm̃ d.n.Hoc tñ non ſeruat eccleſia Romana,quia quãdoque ex cauſa ſtatim propter crimen notoriũ deponit & degradat contumaces epiſcopos & abſentes,hoc ideo quia non ſubiacet legibus,vnde non puto,ꝙ alij hoc liceret de iure ciuili,vt patet ff.de pœnis.abſentem. ſed proceditur ſm̃ quod
14 traditur.Ce de requ.reis.l.j.& ij.Sed nec†de iure canonico debet dari ſñĩa in abſentem etiam infimum clericum , niſi ſeruata forma illorum canonum.xi.qõ.iii.rurſus.& c.quicunque.Sed & ſm̃ d.n.iſti §§.ſic diuerſificãtur,quia iſte §.intelligi poteſt etiam de confirmato & conſecrato,ſed contumace.alius autem.j̃.e. ſi vero. loquitur quãdo electus confirmatus eſt abſens,ſed nõ per cõtumaciã,tertius autem,j̃.e.§.ꝙ ſi forſitan.loquitur de nõ confirmato.Nos tamen illos §§.ſignamus per ver.illius §.ſi vero aliter. vt j̃.no.in eiſdem ver.Hæc autẽ, quæ dicta ſunt in iſtis §§.intelligas eſſe vera non ſolum in epis,ſed etiam in aliis prælatis inferioribus,qui ſunt ſponſi,vel qui curam habent,cum in illis periculum animarum & ſpiritualium,de quo in hoc §.loquitur vendicet ſibi locum,non idem in alijs inferioribus clericis, ſed procedendum eſt contra ipſos,vt le.& no.j̃.de cleri.nõ reſi.ex tuæ.Alij vero dicũt & melius, ꝙ idẽ eſt in alijs inferioribus, quia & per lõgam moram promotionis clericorum patitur defectum eccleſia,ſm̃ d.n.etiam qñ agitur de ſimplicibus beneficijs vel præbendis,vt patet in eo quod le.& no.s̃. de elect.cum eccleſia Vulterana.j̃.de cleri.non reſi.cũ ad hæc.vnde & hodie declaratum eſt,ꝙ contra cõtumacem abſentem proceditur lite non conteſt.ſiue agatur de dignitate,ſiue de perſonatu, ſiue de beneficio eccleſiaſtico obtinendo.quod dic,vt le.& no.extra d.n.de eo qui mit. in poſ.cauſa rei ſer.cum qui.& de elec.ſtatuimus. §. hæc autem.lib. vj.dic etiam,vt no.in ſequentibus.[Copula]contrahenda , vel ẽt contumax eſt,vt ſic diuerſificatur a ſe.§.vt & ibi.[Et enim.]ver. [Tunc teſtes etiam &c.]vt j̃.e.§.ver.fi.[Patiatur eccleſia.]quando agitur de electione,vt s̃.de elec.cum inter vniuerſas. & c.ne ꝑ defectu.[Vel viro.]ver.[Præbeatur].In ſecundo caſu , vbi agitur de copula maritali ɔhenda,tunc.n. hoc vitandũ eſt, j̃. de ſpõ.de illis.ſi aũt ageretur de iã ɔcta,tũc hęc allegatio non prodeſſet, & ſic non ob.j̃.e.§.j.ver.ſi aũt de carnali.in fi.vel hic loquitur de cõtumace,ibi vero de non contumace,quod verius eſt.[Maxime.] bñ dicit,nam idem eſt ſi alius,s̃.e.accedens.ij.§.P. & in hoc concordat d.n.[Diuina lege.]ſi j̃.de reſti.ſpo.literas.§.præterea.xxx.q. iij.Pitacium.& no.j̃.de diuor.gaudemus.rñ.j.[In huiuſmodi caſibus.]verſ.ſuperfluunt iſti ablatiui,quia aduerbium,tunc,quod poſuit.s̃.ſufficeret ſm̃ B.Vel dic,ꝙ illud tunc reſpicit finem huiꝰ §. iſti vero ablatiui contumaciam , de qua hic ſequitur.q.d.tunc poſſunt recipi teſtes,ſi in huiuſmodi caſibus. [Contumax , &c.] contra contumacem vero in hoc caſu nullo modo proceditur.
15 d.n.[Dirigenda.] Diceret quis † quomodo apparet quis contumax?& ipſe exemplificat hoc tribus modis ſequentibus.ver. hoc eſt.[Siue quia.]ver. [Peremptorie.] alias peremptoria.& eſt iſte primus modus,per quem apparet de contumacia alicuius , ergo videtur,quod ſi prima die non veniat , non dicetur quis contumax,immo requiratur,quod peremptorium præcedat,vt hic,& ff.de re iudi.contumacia.xxiiij.qõ.iii. de illicita. quod verum eſt quantum ad materiam,de qua hic tractatur. Si autem quæratur de condemnatione expenſarum,nõ requiritur hoc peremptorium,immo ſi prima die non veniat , condemnatur.quod dic, vt no.s̃.de procurato.querelam.[Siue quia.]ver . & eſt ſecundus modus contumaciæ.ſic v.q.j.quidam.[Malicioſe]in quo caſu ſufficit edictum proponi publice , vel ad domum , ſecundum d.n. quod dic,vt legitur & no.j̃.de do. & contu.cauſam quæ.& c.fi.& de eo qui mit.in poſ.c.fi.& no.in ſeq.ver.[Siue ꝙ impedit] ver.& eſt tertius modus contumaciæ. in hoc tamen caſu & præceden. intelligas, ꝙ publice in eccleſia,vel in domo citãdus eſt. j̃.de do. & contu.c.fi.j̃.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.c.fi.j̃.de cleri. nõ reſi.ex tuæ.& no.j̃.§.ſi prȩſente.ff.quod vi aut clam. l.j.in fi.& §.ꝙ ſi vi.ff.de re.iur.ad ea.§.ſemper.& l.iure ciuili.ff.de condi.& de.iure ciuili.& l.quibus diebus.[Peruenire] Licet hic aſſignentur modi contumaciæ,inueniuntur tamen & plures alij.nam & contumax dicitur,ſi citatus non venit,vel venit.ſed non paret.vel venit, & paret,ſed illicentiatus recedit,xj.q.iij.certum eſt.j̃.de do.& contu.cauſam quæ.ſed & dicitur cõtumax,& ſi veniat in præſentia iudicis,& nõ exhibet ſe, immo latitat forſan retro columnas, ff.ex qui cau.ma.im poſ.ea.Fulcinius.§ quid ſit latitare.& §.illud ſciẽdum.Item qui non reſtituit rem ad prȩceptum iudicis,in quo caſu manu militari ſibi eſt auferẽda,ff.de rei ven. qui reſtituere.vel quia ad iuſſum ſuum non exhibet, ff.de ap. creditor. §.iuſſus vel quia non iurat,j̃.de iur.calum.c.fi.vel quia non defendit,ff.de procu.omnium.& l.mutus.§.pœna. vel quia reſpondet, ff. de re.iur. qui tacet.ff.de confeſ.certum ff.de inter.actio.de ætate.§.ſi cum. & §. qui tacuit. & §. nihil intereſt. in quo caſu fit interpretatio contra ipſum,vt ſic cõdemnatio ſequatur,ſi reus eſt , vel abſolutio,ſi eſt actor,ar.in dictis iuribus,ff.de iure fiſ. ſenatus. j̃. de iura. ca.c.fi.§.pœna.cũ ſuis concor.hoc tamen aliqui non cõcedunt, ſed dicunt ipſum aliter puniendum .& breuiter quicunque non obedierit etiam in dubio præcepto iudicis contumax reputatur,xxiij.quæſtio.j.quid culpatur ad finem.quod dic,vt nota.s̃. de tempor.ordin.ad aures.§.j.[Teſtes etiam]verſ.ſcilicet omnes & negocium diffinitur. Sed s̃. reſpon. j. recipiuntur hi ſoli, de quorum morte timetur,nec diffinitiua ſententia datur. Item nõ valeret illi anno elapſo,iſti vero perpetuo . C. de re iudica. geſta . Item ibi eſt libellus offerendus , & lis conteſtanda , hic autem ſecus,ad hoc vt condemnatio ſequatur.Item hic proceditur contra contumacem tantum, ibi vero etiam contra non contumacem, & ſic multipliciter diuerſificantur. & ſcias, ꝙ iſte caſus eſt alius ab illo de quo loquitur.j̃.e.§.ſunt & alij . quãuis aliquæ eædem differentiæ no.hic,& ibi.[Liqueat]aliter.n.ferenda non eſt, xj.q.iij.graue.& no.s̃. de renun.poſt tranſactionem.§.cum ergo. [Procedendum]hoc ſi contumaciter ſe abſentet,& ſic continuatur ſequens §.ſi vero aliter.¶[Si vero aliter]iij.pars.[Abſens fuerit] ſ.non malicioſe, non culpa ſua, non contumaciter,ſed probabiliter, vel propria voluntate,vt patet ex ſequentibus, & ſic diuerſificantur a prȩceden.§.[Prælatum]i.electum in epiſcopum, ſed non confirmatum.idem tamen erit & de alio,ſ.de confirmato,de quo ĩtelligitur iſte §. vt no. j̃.ver.j.licet cum tali maturius ſit agendum, argu.s̃.de offi. deleg.ſane quia. & in hoc concor.do.n.
16 vt patet in eo,quod no.s̃.§.j. ver.i.in prin. & dicas prælatum futurum,†nam & ante confirmationem non eſt prælatus. Vel expone,maxime quod ſequitur.i.tantum [Iam contracto]in ſequenti enim verſ.loquitur de contrahendo,vt ibi no.[Maxime confirmata] Hic eſt expreſſum ꝙ etiam ante confirmationem dicitur
17 contractum ſpirituale coniungium.Sed†contra,quia per confirmationem contrahitur , vt s̃.de tranſla. epi.inter corporalia. §. j. ver.cum non debet in dubium reuocari,quin poſt confirmationem ſit contractum,ideo forſan dicit,quia non confirmatur niſi prius conſenſerit, vt legitur & no.s̃. de elec. innotuit. reſpon. j. Sed veritas eſt,ꝙ per mutuum conſenſum contrahitur, vt hic. & s̃. de elect.cum inter canonicos.§. penul.ideo & ibidem bene ſequitur,ꝙ ex quo confirmata eſt electio,matrimonium eſt cõtractum,vt ibi dicit.[Sacris.]Hoc autem continetur in ſacris canonibus & iuribus, ꝙ ſi ſit abſens ex cauſa neceſſaria , puta infirmi-
a tatis,ſemper eſt expectandus[a],vij.q.j. præſentium.ſi vero ſit abſens per an.ſine cauſa rationabili,& ſine licentia,ſubtrahuntur ei prouentus eccleſiaſtici autoritate ſuperioris , & monetur per ſubditos vel archiepiſcopum , vt redeat infra terminum ſibi aſſignatum, & ſi non redierit,ſuperior alium ſubrogat loco ſuo,in Authen.quomodo opor. epiſc.§.& illud.col.j.in Auth. de ſanc.epi. §.interdicimus.coll.xi.quod dic,vt legitur,& no.j̃.de appel. peruenit.ij.§.j.Illi autem, qui fraudulẽter ſe abſentant,& propoſito publicæ citationis edicto,ſi j̃.ſex menſes nõ redeunt , ſuis beneficijs ſpoliantur, & aliter etiam puniunt lite non conte. j̃.de cleri. non reſi.ex tuæ.Vel dic ſtatutum eſſe,ꝙ ex quo quis criminaliter accuſatur de crimine contra talem lite non conte. nullatenus procedatur,iij.q.ix.decernimus.s̃.de iudi.c.j.& iſte intellectus congruit lectioni,quam fecimus s̃.§.proxi verſi.j. ſuper verbo, alicuius. Et ad hoc etiam facit, quod ſequitur de matrimonio carnali,ſuper quo non recipiuntur teſtes lite non conte.ɔ̃ abſentẽ & non contumacẽ,vt j̃.e §.ver.ſi autẽ.& ſequẽtibus.Poſſet tñ ꝓbabiliter dici, ꝙ niſi ꝓ cã ꝓbabili abſens ſit epiſcopus iã conſecratus, vocabitur ꝑ edicta,& niſi cõparuerit , ꝓcedetur ɔ̃ eũ, non ſup criminibus, ſed ſuper impedimẽto,ſi quod allegetur,ꝑ qđ appareat electionẽ nõ valuiſſe, & dabitur ſñĩa diffinitiua ɔ̃ ipſum,ar.eius qđ de mr̃imonio carnali legitur.j̃.qui fil.ſint legi.perlatum.& no.j̃.eo .ver. ei quidẽ.Vel dic, ꝙ iſte eſt ſenſus huius §.ꝙ ſi contra confirmatum & non conſecratum,vel non ordinatum proponitur aliqd vel contra formam electionis,tunc non debet expectari,niſi per tantum temporis,j̃.quantum debet cõſecrari & ordinari.Et eſt ratio,quia tantum expectatur,ꝙ ſi j̃.illud venerit , poterit quilibet quidquid voluerit obijcere contra eum,ſi vero non venerit, debet penitus remoueri,s̃.de tranſla.epi.c.ii.§.ſed neq;.& s̃.de elec. cum in cunctis.§.cum vero electus.vbi & de hoc tempore legitur,& no.j̃.eo.§.ver. ſi autem. & ſequenti, ſm̃ d.n.cuius eſt quaſi tota mens huius gl.Vel dic,vt in ſeq.gl.[Canonibus]. De hac abſentia varie loquuntur canones.quidam.n.dicunt,ꝙ tales ſunt expectãdi per duos menſes,vij.q.i. præſentium. immo per tres , xv.di.quoniam quidam.immo per v. 100.diſ.quoniam. immo quatuor annos.infra de cleri.non reſi.qualiter.Immo per quinque,vt in eo.tit.c.ij.immo per x.vt in eo.ti.ex parte. immo ſufficit ꝙ per tres ſeptimanas,vij.q.j.ſi quis in clero.immo per horã, xcij.di.c.fi.So. Ideo canones de hoc tp̃e loquũtur varie, vt ipſum arbitrarium eſſe ſcias.igitur ſi hi, de quibus hic agitur,ſint in loco in quo citari poſſint,ſiue ĩ ſtudio ſiue ĩ alio,debẽt citari per ſuperiorem ſuum,vt j̃.certum tp̃s ad eccleſiam ſuam redeãt,quod ſi nõ fecerint,poterũt elapſo tp̃e beneficiis ſpoliari,j̃.de app. peruenit.j̃.de cleri.non reſiden.inter quatuor.& c.fi. Quod ſi neſcitur,vbi ſint, trinæ citationis edictum apud eorum eccleſias ꝓponatur,& ſi vltra vj menſes venire diſtulerint,ſuis beneficijs ſpolientur,j̃.de cleri non reſi.ex tuæ.Nec obſtat,ꝙ primi forſan non habebunt niſi menſem , qui copiam ſui faciunt , iſti vero , qui malicioſe forſitan ſe abſentant, ſemper habent ſex menſes,quia hoc contingit ratione dubij,forſitan ſunt nimis remoti , forſan impediti,nec poſſent j̃.breuius tp̃s per amicos vel vicinos de faci-
18 li reuocari,ar.j̃.qui fil.ſint leg.perlatũ. †Sed nec vltra ſex menſes habebunt, quia nec vltra etiam debet parochialis eccleſia vacare.j̃.de cõceſ.præ.c.ij.& eſt hoc verũ de prȩlatis , qui confirmati iam ſunt,ſi autem non ſunt confirmati,tunc dantur vi.menſes, vel plus,vel minus,vt j̃.ſequenti.ver.ꝙ ſi forſan.ſm̃ Bu.Goſ.vero notauit,ꝙ vterq; habet vj.menſes.Sed hæc differentia,quia confirmato currit a tempore monitionis, nõ confirmato vero a tẽpore electionis.Tu dic,vt in ſequen.gl. [Diffinitum] ſubau.vt ſi j̃.vj.menſes a tempore cõſenſus ſui connumerandos nullo impedimento concurrente conſecratus non fuerit,nec in illa nec in alia eccleſia donũ ɔſecrationis conſequatur, c.di.quoniam. s̃. de tranſla.epi.inter corporalia.§.ſed vſque. ibi tamen videtur lo-
19 qui de confirmato.quod dic, vt ibi no.† Sed & non confirmatus non eſt vltra ſex menſium ſpacio expectandus,vt no.in ſeq.ver.Si aũt quæratur de reuocatione ipſorũ, dic vt in gl.ver.præced.;& vt no.in ſumma de cleri.non reſi.§.fi. [Quod ſi forſan.]ver. do.n. tamen facit hic §.& dicit hoc,ꝙ loquitur ſicut & præcedens §. de abſente.non per contumaciam, vt patet in eo quod no.s̃. eo. §.porro.ver. ſuper verbo,alicuius.ver.ſedet.ſm̃ d.n & ſequẽ.[Cõtrahendo] nam s̃.proxi.dixit,quid iuris ſit de iam ɔ̃cto.[Sex mẽſium] a tempore prȩſentationis electionis ſibi factæ computandorum,quia nec antea eſt in mora. Hic ergo ſolui videtur quęſtio,qua quæritur,quid iuris ſit,quando electus non vult conſentire vel diſſentire.ſed dicit,ꝙ deliberabit, habet enim vj. menſes, non vltra,niſi ſuperior,ad quẽ ſpectat confirmatio,hoc ex cauſa arctare voluerit , & etiã prorogare,vt hic dicitur,& ſtatim ſequitur.ad idem ar.j̃.de conuer.ɔiug.ex publico.j̃.de clande.deſpõ.cũ inhibitio.ex̃ d.n.de reſti.ſpo.frequens.§.& ſi infra.ſuper verbo,ad fi.ver.xviij.lib.vj.[Expectetur].q.d.non eſt neceſſe,ꝙ electus citet, vt veniat ɔfirmationẽ petiturus, ſed expectabit tm̃ per vj . mẽſes poſt electionem cõnumerandos,ar.s̃.de trãſla.epi.c.ij.§ .ſed neq;. Vel dic ꝙ loquitur,quando ɔtra electũ aliquid obijcit & citatur, vt rñdeat, nam in hoc caſu ſi ꝑ vj.mẽſes venire diſtulerit , ꝓcedetur contra ipſum,non obſtante ꝙ non ſit lis conte. Nec obſtante,ꝙ ſit abſens non per contumaciam , ſm̃ d. n. cuius eſt quaſi hæc tota glo.ego tamen non video qualiter poſſet dici non contumax,ex quo citatus eſt vt reſpondeat , nec j̃. vj. menſes venit, immo contumax eſt,ideo proceditur ɔtra ipſum,ut hic , & j̃. de cleri.non reſi.ex tuæ.[Maius vel minus.] No. dilationes arbitrarias eſſe hic, ff.de iudi.nonnunquam.& no.s̃.de procu.dilectus.j̃. de iud.c.iij.Quid autem iuris,ſi propter hoc ad ſe.ap.appellari cõtingat.Dic vt plene legitur, & no.extra d.n.de elec.ſtatuimus. li. vj.j̃.de accuſa.cum dilectus.§.vnico.[Expectandus.] hoc ſi agat̃ de ſp̃uali ɔiugio ɔ̃cto vel cõtrahendo,& ſic ɔtinuat̃ ſequẽs ver.ſi aũt,&c.[Si aũt.] ver.ſed & hic ſignat do.n.§.& dicit,ꝙ loqt̃ ſicut & duo primi §.ꝓxi.ꝑcedẽtes,q loquunt ĩ abſente nõ ꝑ ɔ̃tumaciã. Tu vero,

ADDITIO.

a ¶Adde ꝙ præſens dicitur,quãdo eſt in eodem domicilio,vel prouincia ſm̃ Bar.& gl.in l.cum longi.C.de præſ. lon.temp. Præſens etiam dicitur qui eſt in loco,vbi poteſt conueniri, niſi ſit tutus exceptione fori.B.in l.necnon.ſ.ſi cum.ff.ex qui. ca. ma io. & generaliter qñ quis dicatur præſens vel abſens,vide in Spe.ti.de præſ.4.col.ver.quando aliquis.in 4.gła

ADDITIO.

a ¶Expectandus.Add,quamdiu debeat expectari clericus ab eccl̃ia ſua ſeu beneficio ſe abſentans,plene per do.Henri.hic in j.di.& per illum & gl. in c.ij.j̃.de clericis non reſidentibus.

Tu vero dic,vt ſ.& ĩ.no. [Coniugio] iam contracto. in contra-
hendo enim procederetur facilius,vt ĩ.de ſpon. de illis. [Agen-
dum] ſi quæratur de crimine adulterij ad thori ſeparationem ,
planum eſt , ꝙ ibi non recipiuntur teſtes , etiam contra contu-
macem,vt ſ.eo.c.j.§.pen.& ĩ. de eo qui cogno. conſang.vxo.ſuæ.
diſcretionem . §. nam & ſi . Si autem quæratur de fœdere, diſtin-
guendum eſt,vt ſequitur & no.ĩ.eo.ver.eo nequaquam.[Alteru-
ter] id eſt, ſiue ſit vir ſiue vxor. [Expectetur] ſcilicet, is,qui non
eſt abſens, vt ſequitur.nam ſi contumax eſſet , teſtes reciperētur,
vt ſ.eo. §. porro. [Veriſimile] alias veriſimiliter per famam,vel
quia ſenex erat,& in aciem fuit viſus,nec rediit,vnde præſumitur
mortuus,arg.ff.de re.du.qui duos.§ cum bello.Sed ɔ,ĩ.de ſpon.in
præſentia.in fi.vbi requiritur certus nuncius.So.Dixerunt quidā,
ꝙ ibi quæritur, vtrum mulier poſſit contrahere , & ideo requiri-
tur certus nuncius.hic autē quæritur,vtrum poſſit probari impe
dimentum canonicum,quod prætendit, in quo caſu ſufficit veri
ſimilis præſumptio, vt hic dicit. vñ forſan ſufficit ſola fama. Sed
hoc nihil eſt,nam ex quo apparet veriſimiliter de morte, nō eſt
neceſſe pbare canonicū impedimētū, vt dicūt alij, qa ɔhere pōt ,
& intelligūt qđ hic dicitur ſm illam in pñtia. Do. autē n.in hoc
alr notauit,vt patet in eo qđ no.ĩ.e.ver.aut etiam ppria.& ĩ.ver.j.
Sed nunqd talis cōmittit adulteriū,ſi ɔhat, credens maritū mor-
tuum? Non videtur ,ar.iiij.q.iij.ver is qui detractandi teſtimonij
cauſa,qa non committitur adulterium ſine dolo, ff.de adul.l. pe.
xxxiiij.q.j.cum per bellicam.Sed ɔ,qa probari debet mors corām
iudice,anteq̃ ɔhat,quātiſcūq; annis moram traxerit,C.de diuor.
auth.hodie.qđ dic,vt not.ĩ.de ſpō.in præſentia.& ĩ.de ſecun.nup.
dominus.[Quia cum]ver.[Sine culpa]ergo ſi culpa ſua ſit abſēs,
non expectatur,immo proceditur ɔ ipm,& ſic nō ɔdicit, ſed cō
cordat,ĩ.qui ma.accu.poſ.c.j.[Aut etiam propria]verſi.ĩ.qui fil.
ſint legi.perlatum, ɔ.So. dixerunt quidam, ꝙ non datur ibi ſnīa
de mrīmonio,ſeu de legitimatione plis.Vel dic,ꝙ ille qui fuit ibi
citatus, contumax fuit, vel malicioſe aberat.& iō ſufficit mitti
edictum ad domum eius,ĩ.de cleri.non reſi.ex tuæ. Secus vbi nō
abeſt malicioſe, vt hic, & præſumitur malicia, ſi vxor neſcit vbi
ſit,ĩ.qui ma. ac. poſ. c.j. Quod autē dixi ſufficere edictū mitti ad
domū, vbi quis ex malicia abſñs eſt vel cōtumax , intelligas quo
ad hoc, vt procedatur ad diffinitiuam ſnīam, nā quo ad miſſio-
nem in poſſeſſionē mitteretur edictū ad domū,ēt ſi nō eſſet ma-
licioſus vel contumax , dūmō non poſſet reperiri in prouincia,
ſed ex puinciā moraretur , vt no.ĩ.de eo qui mit.in poſ.ſi aduer-
ſarius.ſm d.n.& de hoc no.ĩ.eo.ver.ſuper verbo,vt de facili.& ſe-
quen.[Sed non malicioſa.]ergo a ɔrio ſi malicioſa voluntate ab
ſens ſit,proceditur,& ſic non ob.ſed concor.ĩ.qui fi.ſint legi.per-
latum.ſed in hoc concordat d.n.vt in præce.glo.[Voluntate.]vt
qa iuit ad nundinas, vel ſtudium, vel viſitare aliquem amicum
ſuū,vel vltra mare,vt innuuntur verba ſequētia.[Moram faciat]
cum aliquo forſan amico , vel domino ſuo. [Vt de facili.] Hoc
22 ideo dicit,†quia extra prouinciam videtur quis citandus,vt not.ĩ.
de cleri.non reſi.ex tuæ.& c.ex parte. & ſ.de procura. dilectus.d c
vt ibi.Vel ideo hoc dicit,ꝙ ſi citari poteſt,& ſi citatus non veniat
proceditur ɔ ipſum vt ɔ contumacem,vt ſ.§.porro.[Citari non
poſſit]Si non poteſt citari, ɔ ipſum procedi non poteſt,& ſic eſt
23 arg.ꝙ non tenet ſententia,cum peremptorium †ad abſentis no-
ticiam non peruenit.iij.q.ix.caueant. ff.quæ ſen.ſine ap.reſcin.l.j.
§.item cum ex edicto.C.quomodo & qñ iu.ea quæ.Sed verius eſt
ꝙ ſufficit,ſi fiat diligens inquiſitio, licet non ſit inuentus, ĩ.de do-
lo & contu.cām.& c.fi.ĩ.de cleri.non reſi.ex tuæ.vij.q.j.præſentiū.
C.de iudi.properandum.§.& ſiquidem.ff.euict.ſi ideo.§. præſen-
ti.& l.ſi dictum.§.ſi præſente.ff.loca.item quæritur.§.exercitu. Et
hoc verū eſt,quādo malicioſe ſe abſentat , alſ non procederetur
ɔ ipſum quantum ad caſum literæ præſentis,ſecundū B. Vel dic
ꝙ licet non procedatur contra ipſum ſtatim ante citationem ,
procedetur tamen poſtea ipſo citato,vt in præced.gl. & ĩ.no. [Et
quidem] ver.abſenti bona fide,& nō citato.Sed ɔ,ĩ. qui fi.ſint le.
perlatum.ĩ.q ma.accu.poſ.c.j.Sol. corriguntur ſm quoſdā.Tu di
cas, ꝙ intelliguntur ſm hunc §. ſ. quando abſenti poteſt aliquid
imputari,puta quia in culpa eſt,vel vagabundus,vel malicioſe ſe
abſentauit,vt ibi no.& in ſuperioribus. Vel dic,ꝙ lapſo anno pōt
procedi ɔ talem ex cauſa adhibita diligentia , de qua leg. ĩ.qui fi.
ſint legi. perlatum.& hoc innuūt verba præcedentia,ibi,vt de fa-
cili vel breui.[Eo nequaquam.]ver.in quo reſpondet tacitæ obie
ctiōi.Diceret em̄ quis,ſi tm̄ cogitur exſpectare mulier., timendū
eſt de fornicatione,arg.ĩ.de eo qui cog.conſan. vxo.ſu .Iordanæ.
24 & huic reſpōdet. [† Multi caſus] vt ſi alter ex fidelibus labatur in
hæreſim,ĩ.de diuor.quanto.vel incidatur, ſeu incidat ī furorem,
vel alias reddatur īpotēs qualitercūq;, xxxij.q. vij. hi q matrimo-
niū ſani.& c.neq; furioſus & ĩ.de ſpō.in pſentia.[Sine culpa, ſed
nō ſine cā.] Ecce verbū,per qđ multa iura ſoluūtur,in qb' quis ſi
ne culpa ſua punitur.Sed nō ob.dūmō ſufficiens cauſa ſubſit, vt
hic patet. quod dic, vt leg.& no.ſ.de conſt.cognoſcētes. Ex præ-
miſſis vero talis colligi poteſt diſtinctio , cum agitur de matri
monio contrahēdo,vel dirimēdo,& alter coniugum abſens eſt,
per contumaciam, proceditur in cauſa,& diffinitur,vt ſ.e.§.por-
ro.Si vero non eſt contumax,& agitur de matrimonio contra-
hendo,dic vt leg.& no.ĩ.de ſpon. de illis.ꝙ ſi agatur de iam con
tracto,& abſens in culpa eſt,procedi poteſt,vt ſ. verſi. quia cum
ſine culpa.idem ſi malicioſe ſe abſentat,vel ei aliquid imputari
vel aliquo modo citari poteſt,eo tamen citato & non venien-
te,vt ſ.e.ver.aut etiam propria,ꝙ ſi nullo modo citari nec ei ali-
quid imputari poteſt,nullo modo proceditur cōtra ipſum. Nec
poteſt mulier contrahere cum alio q̃tumcunq; periculum for-
nicationis immineat, quouſq; de abſentis obitu veriſimiliter p
ſumatur,vt hic,& ſ.e.ver.ſi autē.[Coguntur.]nedum in ſuperio
ribus caſibus poſſunt recipi teſtes lit. conteſt.immo ſunt & alij
caſus & c.& ſic continuatur ſequens §. ¶ Sunt & alij.].iiij . pars.
[Ante li.conteſt.]alias abſq; li.conteſt. [Exceſſuum.] Sub hoc
nomine comprehendit iuriſdictionem ſiue iura alicuius ,quæ
male occupata vel detenta dicuntur,ĩ.de teſti.cum olim.ij.q.vij.
qua propter.& ſeq.ſm d.n.[Inquiſitio]ſubau.tu vel electionis vl
electi,vbi procedit iudex ex officio.ſ.de elec.cum dilectus.rñ.j .&
§.fi.& c.cum nobis olim.& c.poſtquam. Sed & ſi inquiratur de
exceſſibus alicuius abſentis per contumaciam nemine impu-
tante in modū querelæ , planum eſt quod hic dicitur.Nam ſi
præſens ſit aliquis ordo ſeruatur.quod dic,vt legitur & not. ĩ. de
accu.qualiter.ij.§.debet.ĩ.de ſymo. licet Hely. Sed & ſi modum
querelæ impetretur inquiſitio , ſecus eſt.quod dic,vt leg.& no ĩ.
de pur.ca.cum dilectus.§.dictus vero presbyter.& ſeq. [Vel teſti
um publicatio].i.reductio in publicam formam ad æternam rei
memoriam:& idem forte in publicatione teſtamenti,arg. C.de
teſta.publicati.Hoc autem caſu teſtes teſtificantur de contractu
vel alio negocio,de quo agitur,cui interfuerunt:& poſtea iudex
decernit dicta eorū perpetuo valere,ĩ.de teſt. Albericus. ſm d.n.
& habet hoc fieri,cum quis timet ne ſibi in poſterum contro-
uerſia moueatur. Vnde poteſt petere a iudice, ꝙ recipiat teſtes,
per quos poteſt probari ſua defenſio;& dicta eorum in publicā
formam redigi faciat ad æternam rei memoriam conſeruan-
dam.ad hoc.ĩ.de teſt.ſignificauit.& c. Albericus.in Auth.de teſti.
§.penul.coll.vij. Et de hac publicatione dic vt plene no.ĩ . de fide
inſtrumentorum. c.penult. & fi. Et eſt multiplex differentia in-
ter hāc receptionem & illam,de qua habuiſti.ſ.e.rñ.j.Prima eſt,
quia ibi loquitur in abſente producente , hic in reo . Secunda,
quia ibi ſoli illi teſtes producūtur,de quorū morte timetur: hic
autem omnes indifferenter.Tertia,quia ibi valent vſq;ad annū,
hic in perpetuum . Quarta,quia hic publicātur,ibi remanent in
actis.Quinta,quia ibi requiritur conuentio vel denunciatio vſq;
ad annu ,hic non requiritur.Sexta , quia hic recipiuntur teſtes
præſentibus his,qui lædi poſſunt,vel citatis ab initio : ibi vero &
ſi citati non fuerint. Nec credas, ꝙ iſte caſus ſit idem cum illo,
quem habuiſti ſ.e.§.porro.ver.teſtes.q̃uis & aliquæ eædem diffe
rentiæ no.hic & ibi.Cætera vide in ſumma,e.tit.ver.j.& ſeq . Pa-
tet ex pmiſſis,ꝙ in pluribus ſubuenitur reo q̃ actori,& eſt ratio,
quia actor habet in poteſtate quando agat,ſecus in reo, C.de re.
reſti.in integ.petendæ.ff. de calum.annus.ff.de except.do.pure.§.
fi.& quia reus fauorabilior eſt,ĩ.de pba.ex literis.ff.de re.iur. fauo
25 rabiliores.[Imminet.] Eſt ergo † regula,vt non producuntur te-
26 ſtes lit.nō ɔteſt.†Fallit hoc in caſibus.[a] Primo,vbi timet de mor
a te teſtium,vel abſentia diuturna,vt legitur & no.ſ.e. rñ.j. Secun-
do,quando agitur de culpa coniugalis, ſpūali, vel carnali , quod
dic,vt legitur & nota.ſ.e.§.porro. §.ſi vero aliter, Tertio,qñ fit in-
b quiſitio.[b]Quarto,quando fit teſtium publicatio,vt in hoc §.Qui
to in cauſa appellationis a diffinitiua altero contumace. C.de re.
app.l.fi.§.illud.Sexto ex eadē cauſa,quando eſt etiam a grauami
ne appellatū,ĩ.de ap.interpoſita.§.fi.Septimo,quando recipiunt
teſtes in notorijs ad querelam,ſ.de ele.bonę.§.licet autē.Octauo
in aſſaſſinorū receptione,extra, d.n.de homi. pro humani. §.fi.
Nono in his,quæ lit.pen.innouata ſunt,ſ.de conſti.cum M.Fer-
ra.in fi.ĩ.vt lit.pen.per totum.Decimo in vniuerſalibus actioni-
bus poſt diffinitiuam,C.de peti.hære.l.j.& l.hæreditate.& l.fi.Vn
decimo,quando agitur de re iudicata vel tranſacta ſeu finita,qđ
dic,vt legi.& no.extra,d.n.de lit.conteſt.exceptionis li . vj. Duo-
decimo in alienatis a ſuſpenſo vel excommunicato de rebus ec
cleſiæ poſt inhibitionem ſibi factam , ĩ. de do. & contu,veritatis.
in fi.Tertio decimo contra clericum de maleficiis ſuis publice
gloriantem,ĩ.de exceſ.præla.q̃ ſit graue.Quarto decimo,qñ reci
piuntur ad iudicem inſtruendum ĩ.de app.conſtitutus.ĩ.de teſti.
veniens.i .§.j.Quintodecimo in quæſtione finium regundorū,
C.fin.regū.l.iij.Sextodecimo in petitione legati ſm quoſdam.C.
de vſuris & fruc.lega.l.iij. Decimoſeptimo ɔtra hæreticū , xxiiij.
q.ij.ſane.Decimo octauo,qñ agitur de ſtatu eccleſię ſm quoſdā
ĩ.de teſti. cum olim . Decimo nono in trebellianica reſtitutio-
ne,C.ad Trebellia.l.pen. §. ſinautem , Vigeſimo, vbi perſona eſt
incerta

ADDITIONES.

a ¶Fallit hoc in multis caſibus.hic no.Adde do.Henri.Bo.hic.
b ¶Inquiſitio,Adde de hoc Henri.Bo.in c.qualiter.ij.ĩ.de accuſa.

incerta,v.q.j.quidam.Vigeſimoprimo,qñ agitur de libertate ſm
quoſdam,C.de inge.diffamari.Vigeſimoſecundo, contra appari
torem,C.de pœ.ne diu.C.de coarct.ne apparitores.lib.xij. Vigeſi-
motertio,vbi aliquid puro & mero officio iudicis expeditur,C.ſi
vt ab hære.ſe abſti.mi.auth.ſi omnes.ĩ.de clan.deſpon.cum inhi-
bitio.cum ſuis ſimi.Et hoc ſecundum d.n.intelligas,quando ali-
quid petitur officio iudicis actioni deſeruiente . Secus enim eſt ,
quando loco actionis præponitur,tunc enim eſt lis conteſtanda .
Tu dicas idem eſſe,non ſolum vbi deſeruit actioni,ſed etiam vbi
de plano,quaſi loco actionis intentatur,vt dictum eſt . Vnde & ſi
quis iurauit vſuras non repetere , vſurarius tamen in teſtamento
ſuo ipſas reſtitui mādauit,in hoc caſu procedit iudex ex puro &
mero officio,& teſtes recipit lit.non conteſt.ĩ.de iureiurā.ad no-
ſtram.ij.& idem dicunt quidam , vbicunque quis iurauit aliquid
illicitum,puta non repetere rem ſibi ſubreptam,vel raptam, eſto
etiam , ꝙ peccator non ordinauerit vt reddatur, quia eadem eſt
ratio:ergo idem ius,vt patet in eo quod legitur & nota. ſ. de con-
ſti.translato. Et quia quilibet eps habet ex officio per ciuitatē ſuā,
& diœceſim peccata commiſſa corrigere & punire,ſ.de off.ord.
c.j.& c.irrefragabili.§.j.Vnde & in inquiſitione exceſſuum ex of
ficio puro & de plano,& li.non conteſt.procedit,vt ibi, & in Au-
then.vt omnes obe.iud.§.ſi vero.coll.v.de quo & no. ĩ eo. §. & ſi
ſuper rebus.ver.dominum.in fine.Vigeſimoquarto,libello ſemel
oblato,& reo inſtante,vt legi. & no.ĩ.de do. & contuma.cauſam
quæ.Vigeſimoquinto in caſibus,in quibus libellus non offertur,
vt no.ſ.de li.ob.c.j. Vigeſimoſexto,in omnibus emergentib. & in
cidentibus quæſtionibus.quod dic,vt no.ĩ.de ord.cog.c j. Cætera
collige in ſum.eo.ti. [Faciēda] Non poſſunt ergo recipi teſtes,vel
ferri diffinitiua ſnīa regulariter,quantūcunq; fuerit aliquis cōtu-
max,niſi li.cont. quid ergo fiet in aliis caſibus, nunquid tranſibit
contumacia impunita? Non,immo punietur,ſed ſuo modo , eſt
tñ diſtinguendum inter criminalem & ciuilem,vt no.ſ.eod.c.in
prin.inter realem & perſonalem actionem.& ſic continuatur ſe-
quens §.in alijs vero,&c. ¶[In aliis vero]v.pars.[Caſibus]i.modis
agendi,alioquin faceret pro,& contra.& ſubaudi,non credas trā
ſire contumaciam impunitam,immo [Prudenter eſt attenden-
dum]&c.[Reali]In quo caſu ſubdiſtinguitur , vtrum.ſ.poſſideat
nomine proprio,& tunc habet locū iſte §.vel alieno,& tunc ha-
bet locum ſequens §.vel ſuper rebus,&c.[Si reali]ver.ſub.conue
niatur quis & contumax ſit.[Mittendus eſt;&c.]Nunquid miſſus
in poſſeſſione reali fructus percipit? Reſpondeo ſic, ſed non lucra
tur ipſos,immo venienti infra annum & iuri parenti ipſos reſti-
tuit,C.de præſcri.xxx.ann.ſi quis emptionis.§.pe.Fallit hoc vbi fi
liusfami.nepos,neptis,& vxor ponuntur in poſſeſſionem hæredi
tatis.Tales enim exinde deducunt vitæ ſubſidium,ſi non habeāt
alias vnde valeāt ſuſtentari,ff.ex quibus cau.in poſ.ea. Fulcinius .
27 §.pe.ff.vt in poſ.le.l.pe. Sic † & creditor fructus percipit,ſed in ſor
tem computat,ff.de pi.act.l.j.C.de pac.pig.l.j. & ij . Et hoc in reali
actione,in qua miſſus colit & poſſidet.In perſonali vero reus ter-
ram colit,& fructus colligit,ſed miſſus in poſſeſſionem ipſos cu-
ſtodit,ff.vt in poſ.le.is cui legatorum.Huic autem quod dixi,ꝙ in
reali actione miſſus ſtatim poſſeſſor efficitur,videtur contradice
re ĩ.e.§.ver.ꝙ ſi cautionem.vbi dicit, ꝙ poſt annum verus conſti-
tueretur poſſeſſor,ergo nō ante. Ad quod reſponde,ꝙ ex quo miſ
ſus eſt aliquis in poſ.rei,quę vendicatur & ante & poſt annum,ve
a rus poſſeſſor eſt, [a] aliter tamen & aliter, nam ante annum eſt ve-
rus poſſeſſor,commutabilis tñ,quia reus veniēs infra annum ip-
ſam poſſeſſionem recuperat,ſm id,quod legi.& no.ĩ.§.j.ver.qui ſi
venerit. Poſt annum vero dicitur miſſus verus poſſeſſor,& incom
mutabilis,quia quantūcunq; poſt annū veniat reus, & iuri ſe of-
ferat,poſſeſſionem tñ nō recuperat,ſed auditur ſuper proprietate
tm̄,vt ĩ.e. §. ver.fi. Vnde quod ibi dicit verus conſtituitur, ſubau.
28 tu incommutabiliter,& hoc per ſolum lapſum anni. Nec†em̄ in
actione reali neceſſarium eſt ſecundum decretum ad hoc,vt hęc
incommutabilis poſſeſſio acquiratur, ſi tamen petatur,dari pōt.
& ſic intelligitur ĩ. de eo qui mit.in poſ.cā rei ſer.c.j. In perſonali
vero actione neceſſarium eſt ſecūdum decretum ad hoc,vt miſ-
ſus verus poſſeſſor fiat,hoc modo,quia adiudicabitur vere poſſi-
dere res illas,de quibus fuerit miſſus in poſſeſſionem pro modo
debiti declarati,& exinde præſcribet,& faciet fructus ſuos, arg.ff.
de dam.infe.ſi finita.§.ſi quis. Alij dicunt,ꝙ in perſonali actione
nunq̃ locum habet ſecundum decretum , ſed procedendum eſt
ad diſtractionem bonorum,ſm quod traditur C.de bo.au.iu.po.
l.j.& ij.& ſe.& per totum. & ad ius dñij impetrandum , ſm quod
leg.& no.C.de bo.au.iud.poſ.l.j.ij.& iij.Et hæc vera ſunt, niſi qñ
fit miſſio ex cauſa noxali , vel ex cauſa damni infecti : hos enim
duos tm̄ caſus excipiunt . In nulla.n.alia actione perſonali inter-
ponendum eſt ſecundum decretum,niſi in his duob. caſibus,in
quibus & hoc operatur ſecundi decreti interpoſitio , quia ſi reus
erat dñs rei,in qua fit miſſio , ſecūdum decretum eundem dñm
miſſum conſtituit,ſi vero nō erat dñs, dat cauſam præſcribendi ,
& ſic intelligunt ff.de dam.infe.ſi finita.§.Iulianus.ff.de noxali.&
gñalr.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl. De hac materia no.
plene in ſum.de dolo.ſub rub.de cōtumacia. ſub §. item punitur
contumax.& §.ſeq.& ĩ.de dolo & contu.cōtingit. ſm d.n.magis
approbat illud,quod no.circa hāc materiam,ĩ.de ver.ſig. dilecto
filio Iacobo Barba. §.j.vt & ibi dixi in fi.illius gl.[Tedio affectus]
Tedium erit,quia cum cultura ſpectat ad contumacem , miſſus
erit cum eo in agro,vt cuſtodiat fructus,ne contumax illos cōſu-
mat,ff.vt in poſ.le.is cui legatorum,& de hoc no. plenius ĩ.de do.
& contu.ɔtingit.[Reus] nomine proprio poſſidens, ſecus in alie-
no,vt ĩ.§.j.[Veniat]infra annum, vt ĩ.ſequitur. [Qui] ver.ſ.reus.
[Si venerit,&c.]hæc verba ſumuntur ex eo,quod legi.& no.C.de
præſcr.xxx.an.ſi quis emptionis.§.pe.[Cautione] Ex eo,ꝙ ſimpli
citer dicit cautione,videtur ſufficere nuda promiſſio,C.de ver.ſi.
ſancimus.quod non eſt verum,ideo ſubau.idonea ſiue ſufficiēti,
ĩ.de ſequeſt.poſ.c.j.in fi.ergo pignorib. vel fideiuſſoribus datis , ff.
man.ſi mandato.ff.de fideic.lib.l.iiij.§.adiici.ſecundum T. Sed &
videtur ſufficere iuratoria cautio.quod dic,vt no.ĩ.de verb. ſig. ex
parte.j.§.fi.ver.in primo.& ſ.de iud.c.j.[Ac exhibita]non ergo au
diendus ante,C.de bo.au.iu.auth.qui ſemel.C.de iudi. ſancimus.
arg.contra,ĩ.de ſymo.ad aures.Sol.ibi prohibetur , ꝙ iudex nihil
ſibi extorqueat , ſed non prohibetur quin aduerſæ parti ſatisfieri
faciat de expenſis.[Satisfactione congrua.]idem videtur, ſi excō-
municatus fuit pro cōtumacia,vt.ſ.abſoluatur,nec recuperet ho-
minum communionem,quouſque ſatisfecerit de expenſis,ſicut
nec recuperat poſſeſſionem,quia hæ duæ pœnæ æquiparantur,vt
patet ĩ.c.ſi.ſ.eo.tuæ.ſ.de off.ord.paſtoralis.§.præterea. vt legitur &
no.ſ.de off.dele.quærenti.& videtur hoc expreſſum ſ.de iudic.c.j.
dic vt ibi plene no. [Expenſarum] ante miſſionem vel excom-
municationem factarum,idem videtur ſi poſt,occaſione tamen
contumaciæ,arg.ſ.de procu.auditis. [Recuperet] id eſt retineat ,
nec enim ipſam amiſerat.ſic iij.q.v.qa ſuſpecti.xxvij.q.ij. priuſq̃ .
in fi.Vel expone poſſeſſionem.i.detētionem poſſeſſionis.Vel dic,
poſſeſſionem recuperet,non quo ad factum,quia illam nunquā
amiſit,ſed quo ad modum,ſcilicet vt remoto tedio,de quo ſ.præ
miſit,poſſideat libere ſicut ante.ad hoc ĩ.de reſt.ſpo.Piſanis. §.por
ro.alias contradiceret,vt ĩ.eo.ver.ſequē.Recuperatur autem hæc
poſſeſſio,quia lis,nec vere nec interpretatiue intelligitur conteſta
ta,alias contra in ſeq.§.[Quod ſi]ver.[Offerre] ſubaudi,& præſta-
re iudici , vel ſi ipſius non habetur copia,alij perſonæ idoneæ lo-
co ſui,ſ.de off.ord.paſtoralis.§.fi.ĩ.de eo qui mit.in poſſeſ. cau. rei
ſer.c.j.[Verus.]ergo antea non fuit verus poſſeſſor,ſed cuſtos.Sed
contra,ſ.ver.proxi.in fi.Sol.ibi [Conſtituetur] incommutabili-
29 ter.& dic conſtituetur,id eſt efficietur. † Nam per ſolum lapſum
b anni in reali poſſeſſione verus poſſeſſor efficitur, [b] etiam ſi nullo
modo poſſideat,licet ſuper hoc ſit diſſentio, ſed expreſſum eſt ſ.
de off.ord.paſtoralis.§.fi.ĩ.de dolo & contu.contingit.vbi de hoc,
& ſ.eo.§.verſi.j.ſuper verbo,tedio. [Defenſione]id eſt,actione, fit
enim de poſſeſſore petitor,C.quomodo & quando iudex.conſen
taneum.ſimilis expoſitio viij.diſt.quo iure defendis,id eſt,vendi-
cas,nec enim poſſidens vendicabit,Inſti.de act.in prin. ſ.de iudi.
examinata.agat ergo de proprietate,ĩ.de dolo & contu. prout.nā
ex quo omnem poſſeſſionem amiſit,non poteſt ſe defendere,ſed
neceſſe habet agere,C.de rei vend.l.fi.Inſtit.de interdi. §.commo
de.Vel ideo hoc dicit,quia ſi adhuc detineretur , & de proprieta-
te poſſet ſtatim fidem facere,commodum detentionis haberet,
C de præſcrip.xxx.ann.ſi quis emptionis.§.ſi vero mala fide. ĩ. de
ord.cogn.cum dilectus.§.verum.ver.vnde verus dominus. & ar-
gu.ff.ad exhi.l.iij.§.ibidem.[Reſeruata] hoc vbi proprio nomine
poſſidet is,qui conuenitur,quod ſi ſuper rebus,&c. & ſic cōtinua
tur ſequens §. ¶ Quod ſi ſuper rebus.]vj.pars. [Immobilibus] er-
go a contrario ſenſu ſecus videtur in rebus mobilibus.Tūc enim
non admittitur nominatio domini,niſi agatur de iuribus incor
poralibus,vt no.ſ.de maio.& obe.inter quatuor.immo poſſidens
rem mobilem,vel ea vtens, nulla domini nominatione admiſ-
ſa ſe defendere cogitur,ff.de rei vendic.officium.xij.q.ij.de rebus.
xvj.q.j.in canonibus. ſecundum d.n. Veruntamen non probant
hæc iura,ꝙ etiam vbi de re mobili agitur, non ſit nominatio do
mini admittenda, vnde non puto,quod hic ſit locus,argu.a con-
trario ſenſu , ſed ſubaudiendum eſt maxime . Nam idem eſt de
mobilibus,vt expreſſe probatur C.vbi de crimi.agi opor.authen.
qua in prouincia,ff.de iud.quod legatur , in Authenti. vt omnes
obe.iu.§.j.coll.v.[Nomine.] ſiue non habeat ius in re , vt in em-
phyteota,ſiue habeat ius in re,vt inquilinus,& ſimiles ff. de rei vē
di.officium. Alij intelligunt hoc de his tantum, qui in re ius non
habent . Illi nempe , qui habent ius in re , licet habeant tempus
ad denunciādum domino, tamen non poſſunt ſe excuſare quin
reſpon-

ADDITIONES.

a ¶Verus poſſeſſor eſt. Adde domi.Henri.hic in penult.diſtin. Et effectu pri
mi decreti.vide ad ſaturitatem per Spec.ij.parte,tit.de primo , & ſecun-
do decre.§.iam de effectu.
b ¶Verus poſſeſſor efficitur . Adde an in perſonali,vel reali miſſus ex pri-
mo decreto poſſideat.B.in l.iij.§.generaliter.ff.de acq.poſſ.

reſpondeant, vt in ſequenti gloſſa,immo plus eſt,quia tales iam
non nomine alieno poſſident,ſed ſuo. Vnde & emphyteuta age-
re poteſt interdicto vnde vi, ſi re emphyteutica ſpoliatur. Habet
autē locum hæc nominatio,etiam vbi aliquis ſuper obedientia
30 conuenientur, vt nota.ſ̄.de maio.& obe.inter quatuor.† Sed nũ
quid procurator ad miniſtrandum ſiue ad negocia datus,ſ̄. de
procur.petitio,ſi nomine domini conueniatur,poteſt ipſum do-
minum nominare? Dicas ꝙ ſic,& ꝙ proceditur cõtra ipm iuxta
tenorem huius §.arg.præſtat ad hoc,quia defendere videtur,& ſi
patiatur actorem in poſſeſſionem mitti,ff.de procur. ſed & hæ
perſonæ.§.fin.& l.ſeq.Item quia procurator interrogari debet,
an reus.ſ.dominus ſuus poſſideat,ff.de procura.non ſolum.vnde
a ſimili poteſt dicere ſe alieno nomine poſſidere.Procurator aũt
ad cauſas hoc beneficiũ non habet.ſm d.n.cuius eſt mens hui⁹
gloſ.niſi forſan in hoc,vt ſi ad plenum inſtructus non eſt ad cõ
ſulendum dominum poſſit ipſum in iudicium nominare, arg.
prædictarum legum,quæ loquuntur in procuratore ad cauſas,in
procuratore etiam ad negocia hoc eſt expreſſum.ſ̄. de procura.
dilectus.quod dic,vt ibi notatur.j̄.de iura.calum. in pertractan-
dis.& adde quod notatur in ſequenti glo. [Poſſidet alieno.] nul
lum ius habens in re,vt colonus. Si enim ius habet in re, non
poteſt nominare dñm, nam ſicut poteſt agere,ſic & tenetur ſe
31 defendere,j̄.de fide inſtr.V.perpetuus poſſeſſor enim ſemper con
ueniendus eſt,xij.q.ij.quicunq;.xvj.q.j.in canonibus.j̄.de appel.
ad audientiam.ſ̄.de ali.iud.c.j.ff.qđ metus cauſa. item cum exce
† ptione. †§.aliquando.ff.de noxa.de illo.ff.de admi. re. ad ci.per.
Imperatores.§.ii.Arg.contra,xij.q.ij.de rebus.ff.de ſeruo cor. in
hoc.ff.de contrahen.emp.l.fi.ff.quę in frau.cre.qđ a debitore. ar.
j̄.depræſcrip.auditis xvj.q.j.inter memoratos.Sol. hic arbitrabit
bonus iudex,ar.ſ̄.de trãſac.c.fi & in his quæ no.ſ̄.reſcrip.edoceri.
Et adde quod no in gl.præced.[Debet ſtatim] ver. i. ante libelli
oblationem,vel etiam poſt anteq̃ reſpondeat.Et ſumitur iſte §.ex
eo quod legitur & no.C.vbi in rem act.l. ij. [Nominare] Quid
ſi non nominet,ſed tanquã poſſidens ſe liti offerat,& poſtea cõ-
tumax appareat,& propter hoc actori poſſeſſio decernatur? Re-
ſpondeo,nõ nocet hoc dño,qui vere poſſidet quo ad proprieta-
tem,nec etiam quo ad poſſeſſionem,C.ſi per vim vel al. modo.
l.fi.ille autem,qui ſe liti obtulit ante litem cõteſtatam, condem-
nabitur ad intereſſe per actionem de dolo,poſt litem vero con-
teſtatam condemnabitur ad ipſam rem,cum habeatur, pro poſ
ſeſſore, ſi actor ipſam poſſidere credebat, nam ſi ſciebat eum
non poſſidere, decipiatur a ſeipſo, vel condemnabitur offerens
ſe ad litis cõteſtationem poſt litem conteſtatã,vel ad intereſſe q̃
tum in litem iuratum fuerit.ad hoc ff.de rei ven.is qui ſe liti ob-
tulit.& duabus ll.ſequen.ff.de peti.hæredi.qui ſe liti. ff.ſi vſufruc.
pe.l.fi.ff.de dolo.l.penul.Sed opponens ſic,certum eſt, ꝙ eiecto
colono per violentiam,dominus qui per ipſum poſſidet, ciuilē
poſſeſſionem amittit,ff.de acqui.poſ.poſſideri. §.ꝙ ſi ſeruus.Qua
re ergo non eodem modo amittit dominus poſſeſſionem, ſi pe
tens per iudicem in ipſam propter coloni contumaciã ſit indu
ctus,fortius enim deberet operari,et maiorem effectum habere
actus iudicialis,q̃ violentus? Ad hoc reſpondeas ꝙ quando colo
nus violenter eijcitur,ideo admittit dominus poſſeſſionem,quia
violentus & domino,& colono,& cuilibet alij ipſam auferre in-
tendit,& ſibi acquirere,vbi vero iudex mittit petentem in poſſeſ
ſionem non ideo admittit ipſam dominus,quia nec ius,nec mi
niſter eius,ſcilicet iudex intendunt ipſam ſibi auferre ſm d.n.
ſed potius ſibi & cuilibet alij ius ſuum reſeruare, quod locum ha
bet nõ ſolum in miſſionem poſſeſſionis,quinimmo & in man
dato & in ſententia,& quolibet alio iudiciali proceſſu, vt patet in
eo quod legitur,& no.ſ̄.de offi.dele.ſuper eo.§.in fi.& j̄.de re iud.
q̃uis regulariter.in prin.& j̄.de dona.inter dilectos,in fi. Poſſeſſio
32 ergo iudicialis plus habet q̃ facti † violenta vero nihil iuris habet,
ſed in ſolo facto conſiſtit, ſuper quo vide quod legitur & no. j̄.
de conceſ.præbē.cũ noſtris.§.j.in fi.Nõ ergo intendit iudex per
hunc actũ ſuum alij præiudicare,ſed ideo iſte ſpãlis ꝓceſſus eſt a
iure in hoc caſu inuentus,vt occurratur fraudibus, quas poſſent
dominus & is qui ſuo noĩe poſſidet, machinari, quia dominus
poſſet dicere, ergo non poſſideo,& ille qui ſuo nomine poſſidet
illud idem.Item quia multum benigne agitur cum poſſidente
in eo,ꝙ præmittitur vt alij denunciet,& in eo ꝙ non cogitur rñ-
dere; nec procedet iudex, quouſq; ſibi de duplici contumacia
conſtet,tam eius qui poſſidet,quam domini cuius noĩe poſſide-
tur. Alij vero dicunt,ꝙ & per prædictum actum iudicialem do-
minus poſſeſſionem amittit, ſed poſtea ipſam recuperat iudicis
officio,vel condictione ex illa l.C.ſi per vim vel alio modo. l.fi.
ſm d.n.Sed qđ prius dixit,magis placet. Quid de cõmodatario,
& depoſitario,& alijs,qui ſolam detentionem habent? Rñ.con-
ueniri poſſunt rei vendicatione,& ꝓcedi poteſt contra ipſos ſm
tenorem iſtius §. & vt ſimplicē tenutam & ſolam dent ſine poſ
ſeſſione,quando ignoratur,an in veritate poſſideant,quia ſi ante
iudicium,vel in proceſſu iudicij conſtet,ꝙ non poſſideant, non
habebit locũ rei vendicatio,ff.de rei ven.ſi autem. §.j. & ſic in-
telligitur finis illius legis,ff.de rei ven. officium. Si vero prædicti
nolint reſpondere, ſed ſimpliciter dicãt,nolumus abſentem de-
fendere,etiam ſm tenorem iſtius §. abſoluendi ſunt ab inſtãtia
iudicii,niſi potens velit probare,ꝙ poſſiderēt,vt ſic in eũ poſſeſ-
ſio transferatur,ff.de rei ven.l.penul. Atteſtationes autem & con-
feſſiones,& cętera acta iudicijs,ſi q̃ p̄ter tenorē iſtius decre. inter
actorē,ↄmodatariũ ſint habita, nõ p̄iudicãt ↄmodatario,qa ĩter
alias perſonas & in alio iudicio habita ſunt, j̄.de teſtibus. ve-
niens.ſecundum d.n. cuius eſt mens quaſi totius huius glo.& j̄.
de re iudi.quamuis,regulariter.in princi.[Eoq;] ſcilicet ſpacio,
[Ad eius] ſcilicet domini nominati.[Producēdo] per eum,qui
dominum nominauit ſecũdm omnes,vel etiam iudicem,ſi for
ſan nominans minus idoneus ſit,vt legitur & no.j̄.eo.verſic. do
minum[Excipiat] id eſt ſuſcipiat ſiue reſpiciat.ſic j̄.tit.j. impe-
ratorum.j̄.de plus peti.c.vnico.reſpon.j.j̄. de appella. qua fron-
te.§.j.xxiij.q.v.non eſt noſtrum.ſecundum omnes. Vel.i.per exce
ptionen excludat,i.reſpondeat. [Si vero]verſi.[Indultum]a iudi
ce conſiderata locorum diſtantia.ſ̄.de procu.dilectus.& in Auth.
vt omnes obe.iudic.§.ſi vero. col.v. [Diſpoſitum] ſ.per ſe vel per
alium intētionem actoris excipere.[Tanquam litem] verſi.Hoc
vult dicere, ꝙ ſicut per litis conteſtationem interrumpitur præ-
ſcriptio,ita & per hanc citationem,ſecundum d.n.Tu dic,vt in ſe
quentibus glo.[Quæ ingeritur &c.] & ſic quaſi conteſtata intelli
gitur,non tamen vere nec plene,vt j̄.titu.j.cum cauſam quæ. ad
fi. [Ad interrumpendam] q.d.quo ad hoc videtur conteſtata, ꝙ
præſcriptio interrupta eſt, & ꝙ poſſeſſio adiudicabitur actor, ſi-
cut ſequitur,non tamen quantum ad hoc,teſtes ſuper principali
quo ad fundandam plene intentionem recipiantur.[Dominũ
poſſeſſionis] verſi. q.d.primo dabitur terminus colono, vt dñm
ad iudicem perducat, & poſtea ipſe colonus dñm vocabit, ſecũ-
dum d.n.Vel dic vt not. ſ̄.e.ver. debet. ſuper verbo,producendo.
[Edictis]tribus,vel vno pro omnibus.ff.de iud.nonnunquam.&
l.præced.[Et tunc] ſ.edictis elapſis.[Ipſo]ſ.domino.[Voluntate]
ſ.contumaciæ.[Summatim]id eſt ſemiplene ad ſuam conſcien
tiam informatam,puta recepto vno bono teſte ex his,quos actor
producere intendit,vel lecto inſtrumento,quo intentionē ſuam
fundari credit. Vel recepto iurō, ꝙ non calumnioſe agit,qđ vlti
mũ hodie de ↄſuetudine obſeruatur & cõprobatur j̄.de reſt.ſpol.
literas.§.propterea.& arg.ff.de Carbo.edi.l.iij.ff.cauſæ. ff.ad exhi-
ben.theſaurus. C.de fide inſtru.l.fi.ſ̄.de elec.cum dilectus.§.nos ve
ro. cum ſuis concor. Et caueat iudex,nec nimis feſtinet. nam ſi
reus probaret iuſtam cauſam abſentiæ,reſtitueretur. ff. de dam.
infec.ſi finita.§.ſi forte.j̄.de iud.cum Bertoldus. §. poſtmodum.
nec releuatur propter hoc iuramentum, quominus iterum iu-
ret,ſi abſens veniat,& voluerit litigare.[Examinans]quia in hoc
caſu lis quaſi conteſtata videtur,ex eo ꝙ colonus noluit reſpon-
dere,ſed dñm nominauit.[In poſſeſſionem &c.]ſ.veram non ſo
lum cuſtodiam.[Ipſarum rerum].ſ.petitarum. [Non tardabit]
ſcilicet nimis:nam aliquantulum expectabit,vt ſ̄.no. Quid ſi qs
de mandato dñi ſui damnum dedit,& conueniatur? nam vterq;
tenetur,ff.de vi & vi ar.l.j.§.deieciſſe.& §.quotiens. & j̄. de reſtit.
ſpol.cum ad ſedem.§.fi.j̄.de ſent.excom.mulieres. & ipſe nomi-
nauit dominum dicens,ꝙ ipſe dominus bene ſcit, quare præce-
pit,& bene oſtendet de iure ſuo,nunquid dabitur ei dilatio ad ip-
ſum dominum repręſentandum? Sic,ſed ſi non venerit, nihilo-
minus præſens condemnabitur. & ſi notorium ꝙ de mandato
abſentis commiſſum fuerit, etiam de bonis ipſius abſentis ſatiſ-
fiet,ſicut poteſt intelligi in Auth. vt omnes obed.iudi. §.ſi vero.
coll.v.Vel poteſt intelligi in procuratore, vel inquilino habente
generalem adminiſtrationem,ff.de excep. doli.apud Celſum.§.
quæſitum.ff.de tributo.acti.procuratoris.ff.de inſti.actio.cuicun-
que. §.ſi.ſ̄.de procur.petitio.& c.dilectus.ff.nau.cau.ſta.& ita de fa
cto.ſ̄.de offi.ordi.ea quæ.de cuius delicto tenetur dominus, vt di-
cunt iura prædicta, maxime ex quo ei denunciatur, nec venire
vult,nec ipſum defēdere,ar.ſ̄.c.j.in fi.vbi de hoc.In hoc enim ca
ſu punitur domini culpa, qui talem elegit, ar. ff. de mino. cum
mandato.& contumacia, quia venire non vult. Et eſt ratio præ-
dic.. Authē. ne maleficia remaneant impunita, ff. ad leg. Aqui.
ita vulneratus.j̄.de ſenten.excm.vt famæ. & videtur loqui Auth.
in notorio delicto,& innuit ꝙ etiam iudex, apud quem hoc eſt
notorium, ſine libello hoc expedire poteſt, vt innuit ibi, & cauſã
examinans præſente eo, qui conuentionem ſuſcepit, & ibi, ſi ta-
men omnino obnoxius apparuit.ad idem in Authen.de collato
ribus.§.iubemus.iij.& ff.de offi.præſi.l.iij. & l. congruit,& l. diuus.
[Omni allegatione] ver. Reſeruatur hic allegatio ſuper princi-
pali,quæ eſt de ꝓprietate,& ſupple maxime, quia & ſuper poſſeſ-
ſione auditur infra annum. Alij dicunt illud habere locum,
vbi lite non conteſtata fit miſſio in poſſeſſionem, ſed vbi lis eſt
quaſi conteſtata, ſecus eſt vt hic. Vel dic, quod ſemper audi-
33 tur quouſque præſcriptum ſit. † Præſcribit enim miſſus in poſ-
ſeſſionem

ADDITIO.

† Alias,ſi cum exceptione.

ſeſſionem ſpacio decem annorum inter præſentes, & viginti in-
ter abſentes,vt no.j̄.e.ſuper verbo,ſeruata,vnde etiam ſciens alie-
num vſucapit,ff.de noxa.& generaliter.Tu dic,vt in ſeq.glo. [Su-
per principali]ideſt ſuper proprietate.ſubaudi,& nihilominus in
fra annum ſuper poſſeſſione,vt ſ̄.dixit,& in fi.ca. ſequitur ſecun-
dum T. Hæc tamen glo.corrigenda eſt, quia ſecundũ ipſam non
eſſet differentia inter hunc §.& pręcedentē.Tu vero dicas,ꝙ mul
tiplex eſt differentia.Prima,quia conuentus ibi proprio nomine
poſſidet, hic autem alieno.Secunda,quia ibi non nominat aliũ,
hic autem nominat.Tertia,quia ibi nõ dantur induciæ ad aliquē
repræſentandum,hic dantur. Quarta,quia ibi non comparet poſ
ſidens,hic comparet,ſed non vult reſpondere. Quinta, quia ibi
non deprehenditur niſi vnius contumacia,hic autem duorum.
Sexta, quia ibi nulla notatur litis conteſtatio, hic autem quaſi.
Septima,quia ibi nulla fit litis examinatio,hic autem ſummaria.
Octaua, quia ibi veniēs infra annum auditur ſuper poſſeſſione,
34 hic autem non auditur,niſi ſuper proprietate, vt hic dicit. † No-
ta ergo quatuor caſus valde notabiles, & inter ſe differentes. Pri-
mus eſt, quando quis conuenitur realiter nomine proprio, &
quia nomine ſuo poſſidet,vbi paſſus miſſionem veniens infra an
num ſuper poſſeſſione auditur,vt ſ̄.eo.§ in aliis.C.de præſcr.xxx.
ann.ſi quis emptionis.§.pe.Secũdus,vbi quis nomine alieno poſ
ſidet, quandoquidem ſeruata forma huius §.etiam ſtatim facta
miſſione veniens non auditur,niſi ſuper proprietate,vt hic dicit.
Tertius vbi fit miſſio poſt litem vere conteſtatam,ſed non liquet
de cauſa,nec liquere poteſt: vbi ſimiliter non auditur, niſi ſuper
proprietate,C.quomodo,& quando iud. conſentaneum. Quar-
tus,vbi vere conteſtata eſt, & liquet de cauſa, vel liquere poteſt,
ſed quandoquidem lata diffinitiua ſententia pro actore, & miſ-
ſo ipſo in poſſeſſionem etiam ſuper ipſa poſſeſſione contumax
veniens non auditur, C.de iud. properandum. §. ſi autem reus.
& j̄.de dolo & contum.prout. Quod autem dixi venientem au-
diri non debere,verũ eſt niſi quando non audita voce pręconis
venit adhuc iudice pro tribunali ſedēte,ff.de in inte.reſti.diu⁹. Vel
niſi probet ſe iuſta de cauſa ĩpeditum fuiſſe,vt no.ſ̄.eo.ver.dñm.
Vel niſi per reſtitutionem in integrum, ſ̄.de reſti. in integ. ex li-
teris.Vel per modum ſupplicationis,ſ̄.de reſti.in integ. tum ex li-
teris.Vel per modum appellationis,ii.qõ.vj.biduum.Eſt autē ra-
tio diuerſitatis quatuor caſuũ p̄miſſorũ.Quia in primo caſu vni-
us cõtumacia tm̃ dep̄henditur,& nulla examinatio. In ſecundo
vero duorum ↄtumacia,& quaſi apta malitia,& quaſi fundamē-
tũ & ſummaria examinatio.In tertio vero verũ fundamentũ.ſ.li
tis ↄteſtatio,iudicij iam cœpti deſertio,iudicis & iuris cõtēptus,&
plenaria examinatio.In quarto iuris diffidentia, & plenaria exa-
35 minatio,& declaratio veritatis,quia † res iudicata pro veritate ac
cipitur,ff.de ſtatu homi.ingenuum.ff.de reg.iur.res iudicata.& de
his plenius no.in ſumma, eo.titu.§.in aliis. & §.ꝙ ſi ſuper rebus.
[Seruato]vſque ad annum ſecũdum quoſdam, immo quouſq;
præſcriptum ſit,ſecũdum Azo.miſſus enim præſcribere poterit,
quando iuſte poſſideat,ff.de acquir.poſſ.iuſte poſſidet.& ideo nec
peccat,xxiij.q.iiii.qui peccat.& hoc puto verum, ſi credat iuſtam
cauſam habere, nec ipſum de re remordeat conſcientia aliena:
alioquin ipſam reſtituat ſine lite,ſed in quacunque parte tempo-
ris ante præſcriptionem completam cõſcientiam ſentiat remor
dentem.quod dic,vt legitur & not.j̄.de præſcri.c.fin. Hæc locum
habent,quando quis realiter conuenitur: ſi autem perſonali &c.
& ſic continuatur ſequens §. ¶ Si autem] vij.pars.[Vel mitten-
dus]ver.[Poſſeſſionem]& tamen nullo modo poſſidet, qa prior
poſſeſſor de poſſeſſione non repellitur.ff.de dam.infec.ſi finita. §.
ſi quis autem.ff.vt in poſ.lega.is cui.§.qui legatorum. Dicunt au-
tem quidam, ꝙ talis poteſt conueniri rei vendicatione, quia fa-
cultatem habet reſtituendi rem,& ideo poteſt ab eo vendicari,ff.
de rei vend.officium.ff.ad exhiben. Celſus.§.j.Sed poteſt dici,ꝙ fa
cultatem reſtituendi rem non habet,quia cuſtodit tantum,& tã-
quam cuſtos,non tanquam detentor poſſeſſioni incumbit.argu.
tamen contra,ff.vt in poſſ.leg.is cui.§.miſſus.Sed quod ibi dicit,
mittendus eſt in poſſeſſionem.expone,id eſt,in cuſtodiam.Sic &
exponendum eſt,quod hic dicitur in poſſeſſionem,ideſt in cuſto
diam,ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota glo. & de hoc no.ſ̄.eo.§.
in aliis.[Vel immobilium]hoc ordine iudices ſententiã exequũ
tur,& poſtremo ad nomina peruenitur,ff.de re iudic.a diuo Pio.
[Declarati]in libello,C.de bon.auth.iud. poſſi. authen.& qui iu-
rat.facta examinatione,vt no.ſ̄.§.proxi.ſuper verbo,ſummatim.
[Vel in contumacem]verſi.ſecundum quoſdam. hic eſt §.& re-
ſpondet hæc diſtinctio. Vel in cõtumacem. toti ei quod dictum
eſt de miſſione ſiue reali,ſiue perſonali actione agatur.& q.d.& in
reali,& in perſonali actione facienda eſt miſſio in poſſeſſionem
vel in contumacem,&c.& ſic bene & proprie ſequitur j̄.verſi.fi.
qui veniens infra annum,&c.vſque ibi, in alio caſu ſuperius an-
notatam.alio caſu videlicet,in quo agebatur de remedio miſſio-
nis in poſſeſſionem,vbi dictum eſt,ꝙ auditur reus, ſi cauerit iudi
cio ſiſti,& expenſas reſtituerit,ſ̄.e.in aliis. alioquin ſi velis dicere,
ꝙ miſſus in poſſeſſionem,quando agitur perſonali actione ex ſe
cundo decreto,vlterius ſcilicet poſt annum rem, in cuius poſſeſ-
ſeſſionem miſſus eſt,reddere non cogatur, contradicit lex C.de
diſt.pig.ſi prius quam.vbi dr̃,ꝙ debitor ſemper pignus recuperat
quouſq; ſit diſtractum.Item contradicit ff.de vſuc.non ſolum.§.
qui pignori.vbi dr̃,ꝙ nullo tp̄e præſcribitur pignus. ad idem ff. q
ſatiſd.co.ſciendum.§.creditor. Alij dicunt,ꝙ creditor etiam in p̄-
ſonali actione poſt annum fit verus poſſeſſor quodãmodo,quan
tum ad hoc,videlicet,quia vlterius poſt annum non tenetur ꝓ-
bare debitum,vnde condemnabitur creditor,niſi probetur inde-
bitum.Dicunt & alij,ꝙ ſi quis agens perſonali actione ſit miſſus
in poſſeſſionem ex ſecundo decreto,vlterius lapſo anno non re-
cuperat pignus debitor,niſi ſoluat debitum,quod creditor petiit,
& probauerit ſaltem per iuramentum ſuum, alias autem ſi ſm
decretum non eſſet interpoſitum vſq; ad xxx.an.ipſum pignus re
cuperaret.Si vero vis intelligere, ꝙ totus §.loquatur in perſona
actione tm̃, dicere potes ꝙ inter realem & perſonalē actionem
infra annum.& poſt annum diſſimilitudo & ſimilitudo notari
poteſt.Diſſimilitudo in hoc notatur infra annum, quia in reali
actione incipit miſſus poſſidere & præſcribere rem,in cuius poſ-
ſeſſionem miſſus eſt,habet enim iuſtum titulum, ff.de acq.poſſ.
iuſte.habet & bonã fidem,quia dicit & credit ſe ius habere in re.
Secus in p̄ſonali actione, quia in prætorio pignore creditor quo
ad vſucapionem pertinet,nec poſſidet,nec præſcribit, ff.qui ſatiſ.
cog.ſciendum.§.creditor.ff.de vſucap. non ſolum.§.qui pignori.
Item poſt annũ notatur diſſimilitudo,quia in reali actione miſ-
ſus in poſſeſſionem incommutabiliter poſſidet,ſecus eſt in miſ-
ſo in poſſeſſionē,qñ perſonalis actio intentatur. Sed & inter hæc
ante annum,& poſt ſimilitudo notatur. Ante annum videlicet,
quia præſtita cautione & reſtitutis expenſis recuperat reus poſſeſ
ſionem ſuam ſiue reali,ſiue perſonali actione actum ſit,ſ̄.eo.§.in
aliis.Poſt annum autem & ſimilitudo notatur, quia ſicut miſſus
in poſſeſſionem,qñ realiter agitur,poſſidet rem,donec conſtet de
proprietate,ſic & perſonali eſt in poſſeſſione,donec de debito li-
queat,& etiam poſtquam liquebit,donec de debito ſatisfiat,ff.de
fur.creditor cui pignus.§.ij.ff.commo.in rebus.§.ſi.ff.ſi ſerui. ven.
is cuius.ff.de leg.ij.filius.§.diui. ſecundum d.n. cuius eſt hæc tota
gl.Tu vero dic,vt no.j̄. ver.fi.ſuper verbo,iuxta diſtinctionem.Di
cas etiam,vel in contumacem.ſubaudi,prout iudex elegerit, vt ſe
quitur.[Eccleſiaſtica] puta excommunicatio, vel ſuſpenſio,vel
interdictum,j̄.de ver.ſig.quærenti.[Ita videlicet]ver.[Quod alte-
rutra].i.ſiue iſta,ſiue illa,vt ſcilicet,vel mittat in poſſeſſionem,vel
excommunicet.Sed contra videtur,ꝙ primo debeat ponere, ſ̄.e.
tuæ.Sol.ibi [Magis timeri]illa enim potius eſt infligenda,quia ſi
ue plectendo,ſiue ignoſcendo,hoc ſolum bene agitur,vt vita ho
minum corrigatur, xxiij. q.v.prodeſt.[Ad alteram] qa creſcente
contumacia creſcere debet & pęna,ff.de pęn.relegati.xxxj.di.qm̃.
36 in fi.†Sic ergo duæ pœnæ non ſunt ab initio infligendæ, vt leg.&
no.ſ̄.de iudic.at ſi clerici. niſi pro diuerſis culpis,& ſic non obſtat
xvi.q.j.ſtatuimus.extra d.n.de re iud.cum æterni.§.fi. lib.vj. vbi de
hoc.[Qui veniens]ver. [Vel poſt annum] ante interpoſitionem
ſecũdi decreti,vel diſtractionem bonorum. [Iuxta diſtinctionē]
Sed non videtur, ꝙ diſtinctio facta in reali locum poſſit habere
in perſonali,quia in perſonali debitor pignora ſua recuperat,qñ-
docunque venerit,niſi forſan diſtracta ſint,C.de diſt.pig. ſi prius.
quare nec ipſa vnquam vſucapit,ff.de vſuc.non ſolum. §.qui pi-
gnori.& l.pignori.quantum enim ad hunc ſolũ caſum non poſ
ſidet,ff.qui ſatiſd.cog.ſciendum.§.creditor. Ad hoc dixit Io.ꝙ cre
ditor poſt annum non efficitur poſſeſſor quantum ad vſucapio-
nem,habet tñ commodum poſſeſſionis,ita ꝙ aduerſarius nõ re-
cuperabit ipſam,niſi probet pecuniam indebitam,& ſic efficitur
de poſſeſſore petitor. Lauren.dixit,ꝙ huic ſeruatur quæſtio poſſeſ
ſionis,& proprietatis,quouſque iuri offerendi præſcriptum ſit, ar.
C.de præſcrip.xxx. ann.cum notiſſimi.§.ex eodem iure. niſi,ex ſe
cundo decreto res ſint petēti pro debito aſſignatæ, vel alias diſtra
ctæ,alioquin vſque ad xxx.an.recuperet res ſuas oblato debito. &
hæ opiniones recitantur ſ̄.eo.§.ver.j.in prin. Tu dicas,volens rem
ſuam recuperare ſemper auditur,quouſque præſcriptum ſit, niſi
pignora data ſint in ſolutum auctoritate iudicis,vel diſtracta etiã
ſecundum legem conuentionis,vt dixit lex prędicta,ſi priuſquã.
C.de diſtr.pigno.dummodo expenſas reſtituat,& iudicio ſiſti ca-
ueat,ſiue infra annum, ſiue poſt annum veniat,vt dicit hęc lite-
ra.& dic.[Iuxta diſtinctionem]id eſt,ſecundum primum mem-
brum diſtinctionis,in quo tantũ hæc ſimilitudo notatur,& non
iuxta ſecundum.q.d.ſicut veniens infra annum in reali actione
auditur, & præſtita cautione & reſtitutis expenſis poſſeſſionem
recuperat,ita & in perſonali actione ſiue infra annum, ſiue poſt
annum veniat,res ſuas recuperat,dummodo iudicio ſiſti caueat,
& expenſas reſtituat,vt ſic notetur ſimilitudo tantum in hoc ca-
ſu,& in illo cum ante annum contumax inueniatur, ita & hæc
ſimilitudo non tranſeat ad alium caſum poſt annum. & hoc
modo plana eſt litera,ſecundum Iaco.& Bald. Et de hoc no. ple-
nius in ſumma,eod.titu.§.ſi autem perſonali. [Superius] ſ̄.eo.
§.in aliis.

BIBLIOTECA

De iuramento calumniæ. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Capitula quandoque continentur in iuramento calumniæ.*
2 *Clerici non poſſunt iurare, nec teſtificari ſine licentia epiſcopi.*
3 *Clericus ſine licentia epiſcopi procurator eſſe non poteſt.*
4 *Quod iure conceditur nulli eſt denegandum.*
5 *Leges non dedignantur ſacros canones imitari.*
6 *Omnis lex aut diuina, aut humana eſt.*
7 *Lex canonica humana non eſt.*
8 *Iuramentum de calumnia ſemel in lite præſtandum.*
9 *Iuramentum de calumnia in cauſa criminali, an ſit præſtandum.*
10 *Pontifex hodie omnibus tribuit licentiā generalem quo ad iurm̃ calumniæ.*

CAP. PRIMVM.

INhærentes. Hoc cap. legitur ij. qõ. v. inhærentes.† [Dicentium] s̃. de tranſla.c.j. s̃.de offi. deleg. quod tranſlationē.& ibi no.ꝙ cauſæ dicantur maiores & grauiores [Grauiores] non autem eſt leuis, ſed grauis queſtio, ex quo ſuper ſolutione ipſius iura & doctores ſibi adinuicē aduerſantur, ſicut faciunt in qõne, qua quæritur, vtrum clerici de calumnia iurare debeant. Prĩo videtur ꝙ nõ, & hoc eſt quod ſequitur in ſequenti ver. [Legibus itaq;] ver. [Comperimus] C.de epiſ.& clerici.cum clericis.ibi tamen loquitur de iuramento iudicio ſiſti, ſecundum d.n. Sed largius videtur loqui, & no.j̃.eo.§. pen.ſuper verbo, iurare. [Vt nullus clericus] &c. per hoc ergo vr̃, quod non debeat iurare aliquis clericus. [Præſumat.] quod fit ſi non habet licentiam, j̃.eo.§.pen. [Alibi vero] ver. [Reperitur] C. e.ti.auth.principales [Principales perſonæ] per hoc ergo videtur, cum indiſtincte loquatur, ꝙ etiam clerici iurare debeāt, ſi in cauſa principales exiſtant. [In primo litis exordio] i. poſt primum litis exordium, ſ.poſt litem cõteſtatam immediate nulla poſitione facta, vt patet C.e.l. ij.& j̃.e. cum cauſam quæ.in fi.& eſt ſi.ex-
1 poſitio lxxj.diſt.quod a patribus. † [Calumniæ iuramentum] in quo quinq; cap. continentur. Primũ eſt, ꝙ iurans credit bonam cam habere. Secundum, ꝙ interrogatus veritatem ſm̃ conſcienjam reſpondebit.ſ.ꝙ ita credit, vel non credit verum eſſe. Tertiũ ꝙ non vtetur ſciēter falſa probatione. Quartum, ꝙ ad diffugium cauſæ nullam petet dilationem. Quintum, ꝙ nihil dedit, vel promiſit, vel dabit, vel promittet cā corruptionis. hoc eſt ideo, vt in hac cauſa obtinere poſſit, exceptis illis perſonis, quib⁹ hoc a iure permittitur: vnde verſus,

Illud iuretur, ꝙ lis ſibi iuſta videtur.
Et ſi quæretur verum, non inficietur.
Vt lis tardetur dilatio nulla petetur.
Nil promittetur vt falſa probatio detur.

Probatur hæc C.eo.ti l.ij.& auth.principales.& in Auth.vt litigātes iurent.coll.ix.ff.fa.erc.inter cohæredes. §.qui familiæ erciſcũdæ. [Propter quod] ver.ſ.quia prima lex innuit, ꝙ non iurent.ſecunda, quia iurent. [Pleriſq; &c.] vt no.j̃.ver.quia illud. [Iuſiurandum] de calumnia, vel de veritate dicenda, alias cauſa purgationis iurare poteſt, j̃.de pur. ca.per totum.vel compurgationis, ij.q. iiij.ſi legitimi.vel rõne ꝯctus, j̃.de iureiur.querelam.& c.ex reſcri-
2 pto.† Et generaliter dicunt quidam, ꝙ vbicunq; inueneris prohibitum clericos iurare, intelligi debet in ſeculari foro: nam ibi ſiue rei ſint, ſiue actores, nec iurare poſſunt de calum.nec etiam teſtificari ſine licentia epi, xi.q.j.teſtimoniũ. Si quæras, quare in cõtractibus iurare poſſunt coram laico. Reſpon.quia in iudicio ſæpe quis concitatus ab aduerſario falſum iuraret, & ideo cũ maiori deliberatione, & traditione iurādum eſt: & ne ſecularia iudicia aſſueſcant, in quibus non poſſunt aliquatenus conueniri, xj.q.j.ꝯtinua lege.& c.nullus.s̃.de iud.at ſi clerici. In contractib.vero, vbi ſola quis voluntate deducitur, ſecus eſt, ſm̃ d.n.& hoc ideo, ne vtilitas propria, vel eccleſiarum impediatur, quibus expediat ꝙ ꝯhere poſſint, ar.j̃.ne cler.vel mo.c.j.§.negotium.C.de reſcin. ven.ratas.C.de apoſta.hi qui ſanctam.ver.quos etiam precipimus. Verũ ſm̃ d.n.coram eccleſiaſtico iudice ſemper licet eis iurare ſine epi authoritate. Alij dicunt, ꝙ nec in ſeculari iudicio, nec in eccleſiaſtico, nec etiam in ꝯctibus licitum eſt iurare clericis ſine authoritate ſuperioris. Veruntamen vbicunq; eſt clericus iudex, ſiue ſit delegatus, ſiue ordinarius, eo ipſo, ꝙ clericus iurat, coram eo ītelligitur hoc auctoritate eius facere, & quicunque iudicare poteſt quantum ad cām, quam audit, intellr̃ eſſe ſuperior etiam actoris alterius iuriſdõnis, ar.xxj.diſt.inferior. ſm̃ d.n.cuius eſt quaſi hæc tota gl. Vel dic, ꝙ ſi ſit propria cauſa clerici vel eccleſiæ, cuius eſt adminiſtrator, põt reum conuenire coram iudice ipſius rei, etiā ſi ſecularis ſit, s̃.de fo.comp.cum ſit generale.s̃.de iud.cum deputati.s̃.de reſcri.edoceri.& ex quo a iure habet hanc licentiam, per conſequens poteſt coram eodem iudice facere ea, ſine quibus cā finaliter expediri non poteſt, arg.ff.de procu.ad rem mobilem.& l.ad legatum.& in eo quod le.& no.s̃.de offi.del.ꝑterea.ad fi.ergo & iurare poteſt de calũnia, alioquin & a limitibus iudicij repelletur, & pœnam pateretur, vt patet in eo quod legi.& no.j̃.eo.c.fi. Si vero non ſit cauſa propria vel eccleſiæ, ſed aliena, ſcripſit hic d.n.
3 ꝙ clericus † ſine licentia prælati procurator eſſe non poteſt, ar.in eo, quod legi.& no.j̃.ne cler. vel mo.c.ij. §.ſed nec procuratores. ex quo autem de licentia prælati procurator eſt conſtitutus, per conſequens videtur ſibi ab eodem ſuperiore cõceſſum, vt omnia poſſit facere, quæ procurationi expediunt, & ſine quibus expediri non poteſt, vt in iuribus inductis, s̃.ca.glo.ver.& ex quo a iure.& adde quod no.j̃.eo.c.§.fi. Sed in contractibus obtinuit cõſuetudo ꝙ iurent. [Præſtare] in propria perſona. [Delegare] & videtur aliquibus, ꝙ in propria perſona iurare debent. Nec obſtat l.allegata s̃.eod.ver.legibus.quia localis eſt, & hoc eſt quod ſequitur in ſeq. ver. [Quia illud] ver. [Edictum] ſignatum s̃.eo.verſi.legibus. [De Cõſtantinopolitanis] reſtringatur ergo ad ipſos, vt ſeq. [Non creditur] quaſi localis ſit, ſicut & eſt ſecundum quoſdam j̃. de loca.& condu.c.j.& ſecũdum omnes xxxv.q.iij. quædam lex.& in hac opinione fuit Ioã.& Az.ſed & M.& P.contra dicentes ꝙ non debeat iurare per ſe, ſed per alium, vt s̃.e.ver. propter quod. ¶ Vt ergo] ij.pars. [Auferatur] ſic ordina literam. Etiam ſecũdum deciſionē filij noſtri quondam H.Imperatoris.cuius verba ſunt hæc, & diui Marci, &c.vſque ibi, [Iudicetur] poſtea continua ver. [Preterea ſtatuti] &c.vſque ibi. [Huiuſmodi officium delegare] ſubaudi, & bene interpretatus eſt [Nam cum imperator] &c.vſque ibi, ſit immunis. [Eius ita que interpretationē corroboramus.] [Veruntamen cum hac moderatione] &c. vſque in fi. [Cum itaq;] ver.ſecundum Hērici imperatoris [Interpretationem] quam habes in ſeq.verſi. [Corroboramus] ſ.nos papa, veruntamen cũ hac moderatione, &c.vt j̃.e.ver.veruntamen. [Et diui Marci.] ver.verba ſunt imperatoris Henrici interpretantis edictum diui Marci, vt ſequitur. [Interpretari] ſ.opiniocem M.& P.contra opinionē Io.& Azo.vt ita dicamus ipſam nõ eſſe localem ſed generalē, vt ſequitur. [Ad omnium eccleſiarum] ar.quod vni datur ad cõ-
4 ſequentiam trahi.† & quod iure conceditur nulli eſt denegandũ, xvj.q.j.predicator.v. di.ad eius vero concubitum.l.di.& purgabit. de conſ.di.iiij. proprie. C.de fideiuſ.l. pe. Arg.contra, xvi.q.j.hinc eſt.vij.q.j.petiſti. Sol.perſonalia ſiue ſpecialia ad alios non extenduntur, vt in contra.& xxvj.q.ij.non exemplo.j̃.de priuileg.ſane. ff.de conſti. prin.l.j.j̃.de conceſ. præb. conſtitutus. Quod vero de iure communi conceditur, nulli eſt denegandum, vt v.di.ad eius. s̃.de iud.nouit.§.j.ver.cæterum.j̃.de excep.cũ inter priorem.& alijs primis concord. Sed & priuilegium generale extenditur ad omnes illos, qui ſub generali priuilegio includuntur.vt hic, & s̃. de fo.compe.ſi diligenti. [Nam cum] ver.verba ſunt papæ. [Vim legum] vt in Auth.de ec.tit.colla.ix.& de monachis.§.ſancimus.
5 coll.j.† nec dedignãtur ſacros canones imitari, vt in Auth.vt cler. apud prop.ep.§.ſi vero eccleſiaſticum.coll.vj. [Canonibus] ii.q.v. all.iiij.c.i.xxij.q.j.in nouo.& j̃.de iureiu.& ſi Chriſtus. [Totus clericalis ordo] i.religio. [Immunis] hic continuatur ver. ſuperior, itaque interpretationem. ¶ Præterea] iij.pars.& ſunt uerba papæ, & debet cõtinuari iſte §.cũ ſuperiori ver.& diui Marci.&c. [Principis] ſ.diui Marci.d.n.immo Henrici. [Dinoſcitur] vt prædictũ eſt.ſ.ꝙ nullus iurare præſumat, ſecumdum do.n.qui & hęc ſcripſit per ſeq. ver. nos itaque.& cætera ſunt verba papæ, & expoſuit quod ſequitur imperiali auctoritate.i. voluntate, quia hoc ſtatutum, quod fecit Honorius, placuit imperatori, ſecundũ d.n.ſed hæc lectio non placet nobis, quia credimus ꝙ ſit contra textum iſtum & ſequentem, & contra veritatem, & ideo ſequaris ſi placet expoſitionem ſequentem. [Nos itaque] ver.& ſunt verba imperatoris Henrici vſque ad §.veruntamen. [diuinæ & humanę]
6 No.† ꝙ omnis lex in hæc duo membra diuiditur, vt hic patet, & j̃.de iureiurā.nimis.j̃.de cenſi. peruenit.iij.q.v.quia ſuſpecti. C.de
7 ſac.ſan.ecc.vt inter diuinum.† Sed certum eſt ꝙ lex canonica nõ
a eſt humana[a], ar.s̃.de tranſla. c.ij.& iij. Eſt ergo diuina & ſub theologia cõprehenditur, vt & patet j̃.de teſt.filius noſter.ſuper quo vide quod no.s̃.de æta.& qua.cum ſit ars artiũ. [Intentionem] cui deſeruiendum eſt contra verba, vt no.s̃ de reſcrip.eam te.& c. ad aures, & s̃.de off.deleg.ſuper eo. [Vt nõ eps̃] ver.&c. [Ordinis] etiā primæ tonſuræ, s̃.de æta.& qualita. cum contingat. [Clericus] ſubaudi, & rector eccleſiæ cuius nomine agitur. [Non abbas] ver. q.d.non ſolum clerici ſeculares hn̄t hoc pruilegium, ſed & religioſi. [Vel etiam ſanctimoniales] ſubaudi, vel quęcunque perſona alia religioſa adminiſtrationem eccleſiaſticam tenēs, & nomine ipſius in iudicio comparens. [In quacunque cauſa] Quidā dicunt in cauſa appellationis iurandum, cum in qualibet cauſa iurari

ADDITIO.

† Non eſt ibi illud ca.
a ¶ Humana. Io.An.in nouella dicit, ꝙ quicquid dicat Hoſt.negari non poteſt, legem canonicam humanam & poſitiuam eſſe, ſed do.Car.& do.Ab. hic dicunt poſſe eam eſſe in parte poſitiuam, & in parte diuinā, vide eos.

iurari debeat.& idem dicunt, ſi procurator poſt iuramentum calumniæ ſubrogetur, cum poſſit calumnioſas probationes inducere, & poſitionibus reſpondere, & ſic malitijs hominum obuiādum, ff.de rei ven.in fundo.& laborandum ad eliciendam veritatem, & exterminandas lites, Inſt.de act.§.curare.& j̃.de do.finem. quibus per præſtationem iuramenti de cal.prouidetur, in Auth. vt liti.iurent.coll.ix.vt patet in eo quod no.s̃.e. c.rn̄.j. ver.alibi vero.ſuper verb.calumniæ iuramentum.alij dicunt eſſe verum, qn̄ ille, qui iurauit, & per procuratorem ſubrogauit, non inſtruxit ſubrogatum, quid deberet ponere, vel quid dēret rn̄dere, vel qualiter in cā alias ſe deberet habere: nam ſi hoc feciſſet, ſub iur̃o ſuo cõprehēderetur, nec teneretur ſubrogatus iurare, ſed ſufficeret ſicut inſtructus eſt ponere & rn̄dere, qa non ipſe ſubrogatus, ſed poti⁹ ſubrogās, ex quo ſicut iniũxerit, hoc facere vr̃, ff.de admi.tu.ita āt.§.geſſiſſe, & ī eo qđ no.j̃.de ſen.excõ.mulieres.§.fi. Si vero nihil certũ iniũxerit, tunc iudex qn̄cũque ſubrogatũ ſuſpectũ habebit faciet ipſum iurare de calumnia, nec mirum, quia & quandoq; principalem, licet ſemel iurauerit rationem, ex cauſa facit iurare.j̃.de teſti.pręſentium.j̃.de ap.ſignificauerunt.in Autth.de teſt. §.quia vero.col.vij. Alij autem dicunt tales nũquam iurare debe-
8 re, & hoc verius credo quo† ad iuramentum de calumnia, quod ſemel tantum in lite præſtandum eſt, C.e.ti.auth. hoc ſacramentum.& authē.in hoc ſacramento. Nec obſtant iura proxime inducta, quia non loquuntur de iuramento calumniæ, ſed de iuramento malitiæ, quod iudex poteſt exigere ſemper ab vtraq; parte, & de hoc legitur & no.s̃.de elec.cum dilectus.§. nos vero.& j̃. de reſt.ſpo.literas.§.pręterea. ſed & ſi præſumatur, ꝙ ſubrogatus malitioſe vel falſo reſpondeat, poteſt haberi recurſus ad principalem, qui & cogendus eſt dicere veritatem, & omnino debet iudex talibus malitijs obuiare.quod dic, vt le.& no.j̃.e. in pertractādis.maxime ſuper verbo, omnino non neſciāt. [Criminali] tali, quæ per procuratorem agi poſſit.de quo dic, vt no.s̃. de procura. tuæ. Vel vbi de crimine agitur, j̃.de teſti.teſtimonium.§.j. ſecundum d.n. Sed certe ex quo procurator interuenit, criminalis nõ eſt, vt patet in d.c.tuę.& ſine hac expoſitione hic colligitur, ꝙ in cauſa criminali iurandum eſt de calumnia.& ar.C.e.l.j.vbi dicitur in omnibus.& C.de fi.inſtru.l.fin.ſed contra, quia criminales cauſæ nihil habent ſimile cum ciuilibus, vt Inſt.de pub.iud. So.illud verum eſt quo ad modum agendi ſiue petendi, quia in ciuilibus agitur ad pecuniam, in criminalibus vero ad pœnam infligendam. porro multa alia habent ſimilia. Nam in vtriſque li-
a bellus offertur, lis ꝯteſtatur, & de calumnia iuratur,[a] vt hic † Sed
9 contra, quia in criminalibus licet tranſigere & paciſci, ſecundũ quod no.s̃.de tranſac.c.fi.licet etiam mentiri, nam parcendum eſt ei, qui ſanguinem ſuum redemit, qualitercunque potuit, ff.de bo.e.qui mor.ſibi conſci.l.j. & parcitur ei, qui calumniam ingerit, ff.de bo.lib.qui cum maior.§.ſi patris.ergo non eſt iurandum ne detur materia deierandi, vt patet in eo quod legitur & no.j̃.de cohab.clerico.& mu.clericos. Sed non obſtat, quia licet leges illæ hoc admittant, lex Dei contrarium vult, cui ſtandum eſt ī hac parte, ſecundum quam & omne mendacium eſt damnatum, xj. q.ij.primum. Verum cum hoīes corrupti & nimis cenſuales dictis legibus humanis ſpreta lege diuina pro maiori parte vtātur, non eſt tutum a talibus tale exigere iuramentum in foro ciuili, nam in eccleſiaſtico, in quo nec pœna ſanguinis infligitur, j̃.ne clerici, vel mo.ſententiam.& in ciuili & in criminali, non obſtāte contraria conſuetudine de calumnia eſt iurandum, & j̃.e.cœterum.quod dic, vt no.in ſumma, e.ti.§.& in quibus. Quod autē hic dicitur de criminali, intelligas quando clericus, qui conuenit aliquem corā ſeculari iudice, de crimine ciuiliter reconuenitur, alias non eſſet locus reconuentioni, iii.q.ix. neganda.nec procuratoris conſtitutioni, vt no.s̃.de procu.tuæ. Hæc autem verba plenius exponuntur iu ſumma, e.ti.§.qui debet. [Iuramentum] .ał's iuſiurandum. [Compellatur.] Bene dicit compellatur. nam ſi vult, per ſe agere poteſt, & tunc de calumnia iurare cogitur ſecũdum d.n. Cauſatiue tamen, vt j̃.e.c.fi. Vel dic compellatur, ergo nolens admittitur, de conſenſu tamen prælati ſui, vt j̃.e.§ veruntamen. [Subire] ſubaudi in cauſa ad eccleſiam vel adminiſtrationem quā tenet pertinente, & eſt ratio, vt no.in ſeq.ver. ergo ſi eſſet priuata & propria cogeretur. C.e.auth. principales.& j̃.e.cętерum.& ſic corrigitur hæc litera per illa iura. [Sed aliis.] ver. [Defenſoribus] i.ſindicis vel actoribus, vel procuratoribus, vt j̃.eo.in pertractandis.& c.imperatorum.& c.fi. [Si expedire.] puta, quia teſtimonium ſuum neceſſarium eſt eccleſiæ, in hac cauſa.j̃. de teſti.inſuper.& c.veniens.ij.§.fin.vnde licebit alium procuratorē conſtituere, & prelatus teſtificabitur, quia hæc non eſt proprie cā ſua, vt patet.j̃.de dona.c ij. Sed contra, quia videtur hoc eſſe ſpeciale priuilegium epiſcopi, vt j̃.eo. c.fin. Sol.inferior epiſcopo non auditur, niſi ex cauſa, vt hic.eps̃ vero auditur etiam ſine cauſa, vt ibi [Eccleſię ſuæ]. quando nomine eccleſię agitur, ſecus ſi noīe ſuo, alij tamen dicũt, ꝙ clericorũ & laicorum etiam proprio nomine agentium procuratores de calumnia iurabunt, dummo-
b do ſuper hoc mandatum habeant ſpeciale,[b] ff.de iureiu.iuſiurandum quod ad pecunias.in perſonis autem eccleſiaſticis ſpeciale eſt, ꝙ procuratores eorum etiam ſine ſpeciali mandato de calumnia iurent, j̃.eo.c.fin.ſecundum d.n. [Liceat] & hoc innuit, ꝙ non habet neceſſe, vt patet.ff.de iud.non quicquid.ff.de offi.pręſ. ſæpe.& l.generaliter. [Delegare] eius itaque &c.vt s̃.§.j. verſi.eius. cum quo continuatur ſequens §. ¶ Veruntamē].iiij.pars. [Cum hac moderatione].i.temperamento. hanc interpretationem & conſtitutionem imperatorum corroboramus, vt eps̃ &c.& ſunt verba papæ ab hinc vſque in fi.& dicũt aliqui ꝙ iſte §. hodie nõ tenet.contrarium, tamē verum eſt, vnde expone quod ſequitur. [Vt epiſcopus] ſubaudi, exemptus, nam ſi eſſet alius, ſufficeret licentia metropolitani. Item hoc intelligas de iuramento non ſolum calumniæ, ſed de quolibet iuramento, vt ſequitur. [Romano] ſi ei ſubeſt immediate, ſecus ſi arciepiſcopum vel patriarchā habet, ar.in ſeq.glo. Alij cauſam vtrobique idem dicunt, ſecundũ
10 d.n. Tu vero dic, vt in ſeq.gl. [Pontifice] qui† hodie omnibus quo ad iuramentum calumniæ licentiam tribuit generalem, vt j̃.e.c. fi.& ſic non corrigitur quod hic dicit. [Vel quiſque clericus] coram non ſuo iudice (eccleſiaſtico tamen) conuentus, quod fieri non poteſt, niſi conſulto diœceſano proprio, vt patet.s̃.de fo.cõpe.ſignificaſti.igitur ſi ipſum non conſulit, nihil agitur, ſin autē cõſulit, & licentiam dedit, ꝙ in non ſuum iudicem conſentiret, & coram eo litigaret, per conſequens videtur dediſſe licentiam, ꝙ iuret de calum.ar.ff.de proc.ad rem mobilem.& lege ad legatum.s̃.de offi.deleg.præterea.& ſic inquantum intelligitur.§.iſte de iuramento calumniæ ſaluatur. Nec eſt dicendũ, ꝙ in aliquo corrigatur. [Prælato ſuo] non tantum epiſcopo, ſed etiam quolibet inferiore, d.n. [Iurare] aliquo genere iuramenti, nam hoc generaliter prohibet lex iudicata.s̃.eo.reſpon.j. ver.legibus, quæ ad omnes extenditur, vt s̃.e.§.ver.ad diuinam. vnde nec aliquis clericus iurare debet tanquam teſtis ſine ſui ſuperioris licentia, ſicut & hodie ſeruatur de conſuetudine generali hoc iure ſpecialiter roborata.hoc autem male ponderant, qui conſentiunt, ꝙ iſte §. corrigatur. [Audiet] alias valeat. ¶ Omnibus.] v.pars. [Etiam vniuerſo clero.] tam religioſo quam ſeculari. [Ita cuſtodiri].i.intantũ.ſcilicet ꝙ nullus iuret ſine ſuperioris licentia. [In illa,] ſcilicet moderatione, vt s̃.§.proxi. [Commiſerit] iurando, ſcilicet ſine licentia. [Veniam] quo ad penam temporalē, ſecus quo ad ęternā ſi pęniteat, l.diſtin.poneret.ſecundum Gof.

ADDITIONES.

a ¶ De calumnia iuratur. Adde in cauſis criminalibus iuretur de cal.Bart. in l.j.C.e.& in l.is qui rem.in 8.colu.de publ.iudic.ff.& in l.j.ff.de his qui mor.ſibi conſci.& d.Henri.Bo.& d.Abb.hic.
b ¶ Mandatum ſpeciale. Adde Specu.hoc titu.§.reſtat uidere. circa finem. uerſi.Item etiam clerici.& Archi.iii.q.v.c.fi.& iſtum j̃. eodem. cum cauſam.& tex.& Bart.in l.ij.§. ſin autem abfuerit. C. eodem.& ſi procurator nõ habet ſpeciale mandatum, & dominus eſt abſens de longinquo quid fiet.& an defenſor iuret de calumnia.ibi per Barto.& uide text.in c.fin. j̃.co.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Rigor iuris non requiritur in cauſis ſpiritualibus.*
2 *Peccatum naſcitur ex frequenti & incauta cautione.*
3 *Iudex debet inquirere veritatem modis omnibus quibus poteſt.*
4 *Ratio quare iuramentum pręſtatur.*
5 *Canones in omnibus ſunt ſeruandi & in ſpiritualibus maxime.*

CAP. II.

LIteras, & infra. Et reb⁹ ſpiritualibus. [Vel annexis ſpiritualib⁹, ſicut eſt ius patronatus.& dic vt legitur & no.s̃. de iud. quā
a to.licet autem in his non iuretur de calum.[a] vt hic dicit.iuratur tamen ibi de veritate dicenda.s̃.de elec.dudum.ii.§.tādem j̃.de iureiu.ex literis.vt iudex veritatem eliciat, quam tenetur inquirere, xxx.q.v.iudicantem.xxiij.q.viij.occidit.C. de edendo.l.ij.C.de proc.l.fi. Item & in his iuratur de malitia, ſi exceptiones aliquæ proponantur, s̃.de elec.cum dilectus.j̃.de reſti. ſpolia. literas.ad idem j̃. de teſti. præſentium.j̃. de excep. paſtoralis.j̃.de accu.cum dilecti. Iuratur autem de calũnia in ciuilibus & pecuniarijs, s̃.de lib.ob.c.ij.& iij. Item in criminalibus.s̃.e.c.j. Et in mixtis, s̃.de procu.tuæ.j̃.de accu.ſuper his.xiiij.q.ij.ſuper prudentia. xi.q.j.placuit.xvj.q.j.frater noſter. Et breuiter exceptis propoſitis in omnibus eſt iurandum, C.e.l.ij. Videtur tamen, ꝙ in ſpiritualibus fortius iurandum eſt quam in aliis, quia circa maiora mai⁹ periculum vertitur, & ideo omnis cautela adhibenda eſſet, vt calumnia fugaretur, xlii.di.quieſcamus.vij.q.ij.c.fi. ff.de Carb. edic. l.j. So.licet ſeruetur de facto quod hic dicitur, honeſtius tamen eſſet, vt de calum.iuraretur, ſecundum B. Tu dic, vt j̃.not. [Conſueuit] ergo nec nos hoc facere debemus, j̃.de re iu.in cauſis. [Eo quod] verſic.in quo nititur reddere rationem, & eſt bona ratio,
1 quam reddit ſecundum d.n.† quia in cauſis ſpiritualibus non requiritur rigor iuris, j̃.de do.& cont.c.j. ſed hæc ratio ſalua reddentis

ADDITIO.

a ¶ Iuretur de calum. Dic, ꝙ imo hodie in his iuratur de calum.& corrigitur hæc litera per c.1.j̃.eo.lib.6.

tis & approbantis reuerẽtia nulla videtur, vt patet in eo quod no.
in ſeq.gl.Eſt & ſecundum d.n.ſecunda melior ratio, hæc ſcilicet
a l.quia licet iuramentum non ſit peccatum, tamen ſæpe † ex fre-
quenti & in cauta iuratione peccatum naſcitur, j̃. de iureiuran.
& ſi Chriſtus.§.quædam.ver. quoniam ex frequenti.j. & ij.vnde
ſi præſtaretur hoc iuramentum, & nimis ad quamlibet interro-
gationẽ debet reſpondere quid credat, cum circa multa & diuer
ſa vertatur credulitas,ex hoc iuramento & reſponſionibus ſubſe-
cutis præberetur multotiens occaſio deierãdi, & ideo in ſpiritua
libus non præſtatur de calum.iuramentum.iuratur tamen in eis
de veritate,quia veritas reſpicit ſcientiam iurantis, & ſcientia ad
pauca reſtrĩgitur,& ideo facilius& minus perculoſum eſt ad illa
reſpondere, ſecundum d.n. Vtiq; & hæc ratio non videtur ſuffi-
ciens,nam & idem periculum remanet in ciuilibus, in quibus
iuratur de calum.& nedum in ſpiritualibus, ſed & in ciuilibus oc
currendum eſt periculis animarum,ergo conſiderata hac ratio-
ne nec in his,nec in illis eſſet præſtandum calumniæ iuramẽtũ.
Poſſet tamen dici,ꝙ maius peccatum imminet in ſpiritualibus,
& potius prouidetur,ar.in iuribus inductis s̃.eo.c.in princ. ſuper
verbo,in rebus ſpiritualibus.& in prin. ipſius glo.ver.videntur ta-
men.quamuis & ibi eadem iura in contrarium ſint inducta.Eſt
& ſecundum d.n.tertia ratio, quia hoc iuramentum a malo eſt
non credentis,s̃.de electio.ſignificaſti. Sed in ſpiritualibus cauſis
omnia procedere debent a bono & non a malo,ſecundum d.n.
Veruntamen nec iſta ratio ſufficiens eſt nec bona,non enim di-
citur ſpecialiter de iuramento calum. ꝙ a malo ſit immo iura-
mento,vt patet in dicto c.ſignificaſti.j̃.de iureiu.& ſi Chriſtus.re-
ſpon.j.ver.idcirco. & ſequentibus.vnde & ſecundum hanc ratio
nem ſequeretur, ꝙ nec de veritate eſſet iurãdum in ſpiritualibus,
quia & illud a malo eſt quod tamen omnino falſum eſt,vt ſequi
tur hic in gl.Et ideo dic.vt no.in ſequen.gl.licet etiam in ſpiritua
a libus non iuretur de calumnia,vt dictum eſt, tamen ſecundum
d.n.iuratur in eis aliquando de veritate dicenda, nunquam ta-
men iurans per iuramentum præſtitum interrogatur de credu-
litate,quia nec de ipſa iurat,ſed de veritate ſicut etiam teſtis.j̃.de
teſti.c.de teſtibus. §.j. Debent tamen partes reſpondere quid ſci-
ant vel credunt,ſecundum d.n.Hoc eſt mirabile, ꝙ non debent
interrogari de credulitate, & debent reſpondere de credulitate.
Vnde dicas,ꝙ quamuis teſtes & principales in ſpiritualibus non
de credulitate,ſed de veritate iurent,tamen non ſolum de verita-
te,ſed & de credulitate interrogandi ſunt, & reſpõdere tenentur,
vt patet j̃.de teſti.quotiens in fi.& c. cum cauſam quæ archiepi-
ſcopum.reſpon.j.ver.fi.Plus dico,ꝙ cum iurant de veritate,dẽant
ſecundum conſcientiam reſpondere,veritate conſcientiæ conſi-
derata,quantum ad effectum reſponſionis potius eſt iuramentũ
de credulitate,quam de veritate,vt patet in eo quod legitur & no.
† extra,d.n.de teſtibus.ad hæc† præſentium.rñ.j.verſi.ab eiſdem.&
ver.iniungas.lib.vj.& j̃.de iureiu.& ſi Chriſtus.rñ.j. in princi.Sed
& hodie de conſuetudine curiæ iurat talis dicere veritatem, quã
ſcit vel credit.Sed nunquid ſtatim lite conte.præſtandum eſt iura
mentum de veritate dicẽda?Scripſit hic d.n.ꝙ & ſi iuramentum
de veritate in cauſis ſpiritualibus in locum iuramenti de ca-
lumnia ſuccedere videatur,vnde ſicut iſtud fit ſtatim lite conte.
vt C.e.ti.l.ij.poſt prin.ſic & videretur,ꝙ illud ſtatim poſt lit.cõte.
fieri deberet,ar.in eo quod le.& no. j̃. de voto,magnæ.§.cum igi-
b tur.in prin.& ver.ex hoc attendentes.Tamen hoc non eſt verũ,[b]
ꝙ in cauſis ſpiritualibus generaliter præſtetur aliquod iuramen-
tum,ſed ad officium iudicis pertinet,vt ſi eum moueat aliqua iu
ſta cauſa,ipſum,exigat a partibus,vel i articulo, de quo quæritur,
vel etiam in tota cauſa,ſi iudex aliquando probabiliter ſuſpice-
tur,ꝙ niſi reſpondens iuraret negaret in multis cõtra conſcien
tiam veritatem,& ſic loquitur j̃.de iureiu.ex literis.s̃.de ele. dudũ,
ij.§.partibus.& §.tandem.Sed ſi bene aduertas verba,& mentem
illorum §§.inuenies ibi ex ordine ſcripturę approbatum qđ d.n.
ſuperius reprobauit.Ibi enim innuitur, ꝙ primo conteſtetur lis.
Secundo iuratur de veritate.Tertio,fiant poſitiones, quamuis au
tem ordinarium ſit, ꝙ ſic ſeruetur,quia ex quo iuramentum hu
iuſmodi in principio litis ſuper tota cauſa ſic exactũ eſt ad om-
nia,& ſingula,quæ in cauſa poſſunt contingere,extenditur ſicut
& iuramentum de calumnia,vt C.eod.ti.authen.hoc ſacramen-
tum.& auth.in iſto ſacramento.Et tutius ſit, ꝙ ſemel præſtetur
quam pluries propter periculum quod imminet ex frequenti &
incauta iuratione, vt patet in eo quod no.s̃.e glo.ver.eſt ſecundũ
d.n.& ſequenti.Si tamen hoc omiſſum eſt,non nego quin & po
ſtea quandocunque ante ſententiam,ſiue concluſionem iudex
ipſum exigere poſſit,vt patet in eo quod le.& no.j̃.de iureiu.ex li-
teris.& j̃.de fi.inſtru.cum Ioannes,§.verum,ver.cum iudex,& ex
tra,d.n.de teſtib.ad hæc præſentium.rñ.j.lib.vj.Et ſecundum hoc
intellige quod no.in ſum.eo.tit.§.quando,ver.vnum tamen,Hic
autem iuramentum ſecundum d.n.maxime in cauſis electionũ
vtile eſt & neceſſarium ſæpe & generaliter ſuper omnibus articu
lis præſtari propter periculum, quod eſt in mora, vt patet in eo
quod le.& no.j̃.de ap.oblatæ §.pe.Et licet iure ciuili non inuenia
tur expreſſum,ꝙ partes de veritate iurent,tamen Doctores dicũt
hoc iuramentum aliquando præſtandum ab aliquibus perſonis
alijs,ar.C.de teſt.ſeruos.ff.de proba,etiam.ff.de confeſſ. certum.§.
3 fi.facit ad hoc,† ꝙ iudex debet inquirere veritatem modis omni-
a bus quibus poteſt,& per iuramentum de veritate dicenda,[c] C.de
eden.l.antepe.& vlt.ſecundum d.n.cuius ſaluis correctionibus &
aliquibus concordantijs eſt mens totius huius glo.& ad idem fa-
cit C.de iudi iudices.Inſtit.de act. curare.ff.de teſti. curent.[Tales
cauſæ]ſ.ſpirituales.vtique idem eſt & in alijs, nam in foro eccle-
ſiaſtico in omnibus & ab omnibus canones ſunt ſeruandi, vt pa-
ret.s̃.de foro compe.quod clericis.s̃.de conſt.c.j.& c.ne innitaris.
4 †Sed & ratio,quare hoc iuramentum præſtatur, etiam ſecundũ
canones potiſſime locum habet,quę triplex eſt.Prima,vt timore
ſacramenti contentioſa litigatorum inſtantia compeſcatur, C.
eo.li.j.Secunda,vt veritas eliciatur,j̃.e. cœterum. Tertia,vt omnis
calumnia deleatur,C.e.l.ij.auth.prĩcipales.Dicas ergo, ꝙ hæc eſt
ratio,quia non præſumpſit ius canoncum, ꝙ aliquis in ſpirituali-
bus aliquam malitiam adhiberet. Cum enim de ſpirituali agitur
quod proprie Dei eſt,ipſe Deus continue ad memoriam reduci
tur.ideo nõ præſumitur, ꝙ aliquis ſit ibi ĩmemor ſalutis æternæ,
j.q.vij.ſancimus.C.ad l.Iul.repe.l.fi.Et ſicut magis præſumitur pro
ſpiritualibus negotijs.vt hic.Deus ergo in nullo cauilloſus eſt vel
calumnioſus,vult ius ſuum canonicum aſſimilari . Et ſic in ſuo
ſpeciali & proprio,ſ.ſpirituali hoc non exigitur iuramẽtum.Ho-
mo vero cauilloſus & calumnioſus ius ſuum humanum ſibi ſi-
mile exigitur in ſuo ſpeciali & proprio. ſ. temporali, & hoc eſt
quod tangit hæc litera,vt j̃.exponit.& de hoc no. plenius in ſum
e.ti.§.& in quibus.ver.ſed quæ eſt ratio.& ſequenti.[Ex canonũ
æquitate.] principaliter & proprie ſine humani iuris admixtio-
ne, quæ tanta eſt, ꝙ non poteſt pręſumere, ꝙ aliquibus in talibus
5 aliquid machinetur,vel calumnietur,quamuis† ergo canones in
omnibus ſint ſeruandi, vt s̃.no.in ſpiritualibus tamen potiſſime
tãquam propriis.[Canones autem.]ver. [In hmõdi cauſis]alias
caſibus.Et nota, ꝙ hæc verba non erant in antiqua de textu, ſed
ponebantur in glo.& no.ſic s̃.de tempo.ordi.nec epiſcopi.[Indi-
cunt.[ſubaudi,immo nec ſuſtinent ꝙ præſtetur.[Vnde.]ver.ſub
audi,ex quo lis conteſta.eſt,j̃.e.c.penult. [Contentione.]ſubaudi
orta inter partes in cauſa nobis ſuper decimis delegata, & hic ſu-
mes caſum.[Omiſſa.] ſubaudi.& petitione illius, qui iuramen-
tum exigebat,non admiſſa ſed repulſa.[Ad anteriora.]puta præ-
ſtationem iuramenti de veritate dicenda interrogationes, poſi-
tiones,reſponſiones,&c. vt j̃.eo.c.penul.ad finẽ.& j̃.de probatio.
quoniam contram falſam.

ADDITIONES.

a ¶In ſpiritualibus.Adde in quibus cauſis iuretur de calumnia,per Bar.in l.ij.circa principium,verſi.tertio principaliter quæro.C.eo.& Spec.eo.titu.§.ſequitur videre.

† Alias non eſt ad hæc.

b ¶Non eſt verum.Dic,ꝙ immo hodie veriſſimum eſt,nam in ſpiritualib. ſimul & de calumnia & de veritate dicenda, ꝙ iuretur, præceptum eſt tex.in c.j.in fi.j̃.eo.lib.vj.

c De veritate dicenda.Adde de hoc iuramento, & de materia poſitionum plene & eleganter per Bar.in l.ij.§.quod obſeruari.C.eo.

SVMMARIVM.

1 *Tutores & curatores pro pupillis iurant.*
2 *Iuramentum de calumnia in animam iurantis præſtatur.*

CAP. III.

IN pertractandis. Nõ paſſim.] i.indiffe
rẽter.[Sed cauſæ.] ſit
criminalis necne,ſit vehemens cauſa an vilis,ij.q.viij.
per ſcripta.s̃.de procur.tuæ.ſecundũ d.n.Tu dicas cau-
ſę,vtrum ſ ſpiritualis vel ſpirituali annexa,& tunc non iuratur, s̃.
c.proxi.vel alia,& tunc iuratur,vt s̃.c.j.[Et principalium]ſint iu-
ſtiores an non,C.de procur.in pecuniariis.ſecundum d.n.Tu di-
cas,vt in ſeq.glo.[Perſonarum.]vtrum ſ.ſint religioſi,& tales nõ
iurant,vel ſeculares,& tales iurant,vt le.& no.j̃. e.c.j.Vel eps.& ta
lis habet electionem iurandi vel non,vt leg.& not.j̃.c.fi.[Quan-
doque.] ſub nullo mõ.s̃.c.proxi.quandoque.[Per ipſas principa
les,&c.quia ſemper regulare eſt in ſecularibus priuatis ſemper ob
1 tinet,niſi in caſibus,puta† qñ pupilli ſunt [a] vel adulti, quorum tu-
a tores& curatores iurant,C.e.ti.l.ij.§.ſinautem vel dignitas.Procu
rator autem non iurat,ſed principalis,C.e.ti.auth. principales.&
j̃.e.cæterum.& leg.& no.s̃.eo. c.j.rñ.j. ver.alibi vero.Sed contra,j̃.
e.c.penul.Sol ibi.[Per yconomos.]quando.ſ.religioſi,vel capitu-
la,ſeu conuentus, j̃.c.j.[Omnino.] quia talem & taliter inſtru-
ctum tenetur conſtituere is,cui procuratorem conſtituit,qui ſi in
terrogetur de facto,reſpondeat veritatem, j̃. de dolo & contu.c.j.
rñ.j.quia niſi iuſta cauſa appareat ad conſulendum dominũ, ter-
lius-

ADDITIO.

a ¶Quando pupilli ſunt.Adde,an minores debeant iurare de veritate dicẽda,& an cum minor reſpondet de veritate dicenda,debeat auctoritas tutoris interuenire,per Bar.in l.ij.§.quod obſeruari.C.e.Et per Spe.hoc tit.§.reſtat videre.ver.ſed cum pupillus.& ver.ſed nunquid minor.

minium non habebit,C.de procu.l.fi.ff.de procu.ſi actor.& me-
lius s̃.de procura.dilectus,vbi de hoc. Quid ſi procurator dicit, ꝙ
reſpondere neſcit,quia dubitat,& vult dominum conſulere? Rñ.
Si id,ſuper quo interrogatur,vel quod ponitur ad negotium pri-
cipale,pertinet,cõdemnabitur in expenſis, quę propter hoc fiẽt,
ar.hic ſecundum d.n.& in prædictis iuribus,s̃.de procur. auditis.
& c.conſtitutis.niſi forſan ſit articulus, quam de nouo emiſerit,
vel de quo non poteſt imputari domino ſi procuratorem nõ in-
ſtruxit,ar.j̃.c.cœterum.in prin.& in eo quod le.& no.s̃.de offi.de
leg.inſinuante.Quare finaliter eſt dicendum hanc materiam ar-
bitrariam eſſe.arg.in hoc e.c.& s̃.de tranſac.c.fi.Et de hac mate-
ria no.s̃.ti.j.quoniam frequenter.§.ꝙ ſi ſuper rebus.& j̃.eo.c.fina.
[Non neſciant.]non ignorent,ſed omnino ſciant.Et cõtra quoſ
dam,qui iconomos & ſindicos viles perſonas cõſtituunt,& igno
tas factum penitus ignorantes.Et ideo(vel quia ſine conſcientia
ſunt)omnia denegantes,ſed conſtituendi ſunt idonei,& qui me-
lius veritatem nouerunt,vt hic patet,& C.e.ti.l.ij.§. ſinautem vel
dignitas.& ſeq.Nec debet iudex contrarium ſuſtinere,ſed ex offi-
cio ſuo occurrere malitiis occultantium veritatem,ar.ff.de teſt.
curent.& j̃.e.cœterum.& Inſti.de actio.§.curare.j̃. qui ma.accu.
poſſ.videtur.§. qui enim.& compellere, vt conſtituatur perſona
idonea & honeſta,& quod conſulat illos de conuentu vel capi-
tulo,qui melius veritatem nouerunt, & dic,vt le.& no.extra d.n.
† de teſti.ad hęc † præſentium.rñ.j.lib.vj. Sed & quando procura-
tor veritatem negat,vocandus eſt principalis.s̃.de procu.ſi actor.
C.de proc.l.fi.Et iunge quod no.s̃.de ſindico.c.vnico.[In animã
2 iurantis.]nam† iuramentum de calumnia in animam iurantis
præſtatur,vt hic,& j̃.e.c.vlt.C.eo.tit.l.ij. §. hoc etiam.Caueat ergo
qlibet ne ignoret,& ne incurrat anceps periurium, ff.de iureiur.
videamus.rerum amo.Marcellus.Secus in iuramento de verita-
te dicenda,ꝙ in animam domini præſtat nuntius,lxiij.di.tibi do
mino.c.di.optatum.xvij.q.iiij.metuentes.vt & no.extra,d.n.de te
ſti.ad hæc præſentium.reſpon.j.

ADDITIO.

† ¶Alias non eſt ad hæc.

SVMMARIVM.

1 *Qui vniuerſitates regunt iurare debent.*
2 *Pęna nolentis iurare quę ſit.*
3 *Procuratores ſimplices non iurant.*
4 *Iconomus quis dicatur.*
5 *Infamis & ſuſpectus non debet fieri iconomus.*
6 *Iudex dat curatorem adoleſcenti negligenti.*

CAP. VI.

IMperatorum, & infra. Sicut ab
alijs.]ſ. ſe
1 cularibus.†volunt enim leges,vt ij, per quos vniuer-
ſitas regitur iurare debeant, C. eodem titu.l.ii.§.hoc
etiam. Nec immerito, quia perſonæ huiuſmodi intelliguntur
ſcire veritatem,ff.ad municip.municeps. ff. de condi. & demon.
municipibus.Tales ergo cogendi ſunt iurare,vt patet in eo quod
legitur & notatur.s̃.c.proximo.ſed ſicut expreſſe vult hæc litera,
non coguntur religioſi iſtud iuramentum præſtare, immo poſ-
ſunt hoc alij delegare, quod dic, vt legitur & notatur. ſupra c.
proximo.& c.j.§.præterea. [Cogere.] quamuis poſſint ſt velint
iſtud præſtare.d.n.¶ Sed ne aliena.] ij.pars.[Decidant.]i.cadant,
2 †hæc enim eſt pęna nolentis iurare,j̃.e.c.fi.§.pœna.[Iconomũ]
iconomi enim,ſindici,& actores tutores,curatores,parentes, or
phanotrophi,& omnes alii,qui adminiſtrationem habent a le
ge,vel a iudiciali auctoritate,iurant de calũnia,C.de iura.calum.
l.ij.§.j.& ij.C.de bo.ma.l.j.C.de ep.& cle.orphanotrophos.& aut.
3 ſed hodie.Inſti.de cura.§.fi.† Procuratores autem ſimpliciter cõ-
a ſtituti non iurant [a] de calumnia,ſed principales,s̃. eo.c.j.reſpon.j.
ver.alibi vero.C.e.ti.auth.principales. Excipiuntur procuratores
eccleſiarum,qui improprie ſumpto vocabulo aliquando iurant
ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota gloſ. quod dic,vt le.& no.j̃.eo.
4 cauſam quę.& in ſequentibus.† Notandum eſt enim, ꝙ icono-
mus dicitur ille, cuius res eccleſiaſtica gubernanda mandatur,
C.de ſacroſan.eccl.iubemus.lxxxix.diſ.quia in quibuſdam. & c.
volumus.& eſt auctoritate epi ordinandus,C. de epiſco.& cleri.
omnes.§.hoc nihilominus.Nos tamen conſtituimus vim, vtrũ
vocetur iconomus, vel ſindicus, vel procurator,vel actor,nam
quodcunque nomen imponas,ex quo capitulo, ſiue conuentu,
vel epiſcopo conſtituitur ipſe iurat & non principalis, vt hic pa
† tet,& j̃.c.pe.& fi.v.q.iij.quia epiſcopi.† Et iunge quod no.s̃.de ꝓ-
cu.quod i cauſis.& c.petitio,& de ſindico.c.vnico.[Et excipere.]
i.reſpondere.ſic.j̃.de plus peti.c.vnico.§.j. ad fin.Alibi exponitur
agendum,ideſt reſpondendum,ff.de edendo.l.j.§.j. [Cum neceſ-
ſe fuerit]ſemper neceſſe eſt,niſi in ſpiritualibus vel annexis, s̃.e.
literas. ¶ Tu vero.]iij.pars.[Epiſcope.]ſubaudi, ſi monachi ne-
gligentes fuerint.[Iconomum.]&c.ſic & archiepiſcopus ſupplet
epiſcopi negligentiam in hoc caſu,ix.q.iij.cum ſimus.[Idoneũ]
6 ſ.qui merita cauſæ ſciat & bonę famæ.ſic s̃.c.proxi.alias †infamis
& ſuſpectus fieri non debet, v.q.iij. quia epi.iij.q. vij.c.j. & c.infa-
mis.aliud ſecundum leges,ſecundum quas etiam infamis poteſt
conſtitui procurator,ff.de excep.§.fina. [Satuas.] ex hoc ſpecial
mandato,alias enim conuentus hoc facere debet,vt s̃.§.proxi.&
ix.q.iii.cum ſimus.& epiſcopus conſtitutum cõfirmat, C.de epi.
& cle.omnes.§.hoc nihilominus.quinimo etiam & ſine confir
matione epiſcopi tenet conſtitutio ſindici,s̃.de ſindico. c.vnico.
ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota gl.Vel diſtingue,vtrum epiſco-
pus & capitulum habeant omnia communia, & tunc in conſti
tutione ſindici requiritur auctoritas epiſcopi.Aut diuiſa,& tunc
non requiritur,vt patet in eo quod le. & no.s̃. de reſcrip.edoceri.
niſi forte capitulo negligente,quia tunc ipſe epiſcopus habet eũ
conſtituere,& defectum ſeu negligentiam capituli ſupplere, vt
hic patet,& in eo quod no,s̃.e.c.Et hoc ideo,ne propter defectũ
defenſoris amittant ius ſuum hi,qui de capitulo conqueruntur.
In hoc enim caſu iudex etiam capitulo inuito defenſorem da-
6 bit,ſicut† & adoleſcenti negligenti curatorem petere dat iudex
ipſum curatorem quamuis inuito,C.qui pet. tu.l.j.ij.iij.& iiij.per
totum.C.de in litem dan.tu .l.ij.in fi.ſecundum d.n.

ADDITIO.

a ¶Non iurant.Adde Spe. hoc ti.§.reſtat uidere. ver. procuratores autem iconomus quis dicatur.

† Alias,quia epiſcopus.

SVMMARIVM.

1 *Experimenta morborum cogunt nos remedia medicinarum inuenire.*
2 *Iuramentum de calumnia quare pręſtetur.*
3 *Iuramentum de calumnia non poteſt a partibus remitti.*

CAP. V.

CAeterum. Pars,j̃.de fideiuſſoribus. peruenit,
1 [Nouis morbis.] Nã† experimẽ-
ta morborum cogunt nos medicinarum remedia
inuenire,l.di.vt conſtitueretur.& quod medicamen-
ta morbis exhibent hoc iura negotiis,vt in auth.hæc conſtitutio.
quæ innouat conſti.in prin.coll.viij.s̃.de reſcriptis.ad hæc ſumꝰ,
§.fin. [Noua conuenit antidota.]quę enim de nouo emergunt
nouo conſilio indigent,ff.de inter.act.de ætate.§.ex cauſa.ff. vt in
poſſ.l.plane.ff.de ven.inſpi.l.j.in prin.[Canonicos]ſuper eo quod
dictus R.ꝓ dicto F.fideiuſſerat,vt patet.j̃.de fideiuſ. peruenit.[Ad
2 veritatem.]† Hęc eſt vna & præcipua cauſa,quare iuramentum
de calumnia præſtatur,vt ſcilicet veritas eliciatur.Sũt & alię duę,
quod dic,vt no.s̃.e.c.literas.ver.eo quod.ſuper verbo tales cauſæ.
Et extenduntur hæ tres rationes ad omnia capitula iuramenti
ſeruanda, de quibus no.s̃.eod.c. rñ.j.ver.alibi. Et quia qui contra
rium facit mortaliter peccat,non poteſt hoc ius contraria con-
ſuetudine aboleri,vt ſequitur hic in fine.[Ab vtraque parte.] qa
pars principalis dominus,ſcilicet hoc iuramentum præſtare de-
bet,vt le.& no.s̃.e.c.in pertractandis.Quid ergo ſi procurator ſit
præſens,& dominus ſit vltra mare?Dandus eſt curator bonis,& il
le iurabit & reſpondebit,ff.de cur.bo.dam.l.j.& ij.Sed contra, qa
clericus per alium iurat,s̃.e.c.j.§.præterea.verſ.vt non epiſcopus.
Sol.Hic loquitur de ſimplici clerico,ſiue de illo qui nomine pro
prio agit,vbi vero de agente nomine eccleſiæ,cuius non eſt cau-
ſa propria,immo dicitur procurator, j̃. de donationi.c.ii.poteſt
alium procuratorem conſtituere, cum ſit procurator ad nego-
tia, ff.man.ſi ꝓcuratorẽ.§.ij.& eſt inductum in fauorem eccleſię
vt patet in eo quod legitur & no.s̃.eodem.c.j.§.præterea,verſi.ſed
alijs. vnde & procurator ab eo conſtitutus iurat, vt ibi, & j̃. c.j.
& ij. Vel dic, vt nota.c.j.ad finem.[Conſuetudine quæ legi.]ideſt
rationi.vel ſubaudi ob voluntatem publicam, vt vitentur ani-
marum pericula introducta,vnde non valet contra conſuetudo
vt hic patet,& j̃.de fideiuſſori.conſtitutus.§.præſentium.& in eo
quod legitur & no.s̃.de conſue.c.fi.& s̃.e.c.ſuper verbo, ad verita
tem.in fi.& j̃.de teſti.tuis. vbi & hæc quæſtio diffinitur.& iunge
hic quod ibi no.Et idem dicendum eſt de iuramento, quod ad-
uocatus pręſtare debet antequam in cauſa audiatur,quia eadem
ratio eſt,vt patet C.de iudi.rem non nouam.vnde eſt cancellan-
da glo.Bulga.dicentis,ꝙ iuretur lege cauetur,ſed in cõſuetudine
non habetur,quia nec obeſt conſuetudo cõtraria, vt dictum eſt.
3 †Nec expreſſe nec tacite poteſt remitti a partibus hoc iuramen-
tum,ſicut probatur tam de iuramento principali, quam etiam
aduocatorum,C.e.l.ij.§.ſed quia veremur.licet ille §. ab aliquibꝰ
in contrarium allegetur. Et de facto inter aduocatos ſibi forſan
deferentes ad inuicem prædicta glo.Bulgari pro euangelio habe
tur.Sunt tamen caſus,in quibus non præſtatur niſi exigatur, vt
ff.de iureiu.iuſiurandum.§.qui iuſiurandum.ff.de no.ope.nunc.
de pupillo.§. qui opus. in quibus non eſt lis conteſtanda ſuper
principali, alioquin hodie & ſine exactione præſtandum,& ſe-
mel tantum iurandum eſſet,vt hic.& C.eo.auth.hoc ſacramen-
tum.& Auth.de his qui ingre.ad ap. §.fi.col.v.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus admittitur ad iurandum de calumnia*
2 *Interrogationes quæ fiunt ante litem conteſtatam.*
3 *Procuratores laicorum etiam de calumnia iurant.*
4 *Prompti eſſe non debemus ad corrigendum.*

CAP.

CA P. VI.

CVm cauſam. Pars.j̃.de teſtibus. cum cau-
ſam quæ inter Rauẽnatem.
[Archiepiſcopum.]agentem.[Et commune] defen
dens ſe.[Ac quibuſdam alijs.]temporalibus,non ſpi
ritualibus.ſ.iuriſdictione, honore, & diſtrictu villæ ſancti Petri,
& Caſtiaroli,vt patet j̃.de proba.licet.[Proceſſiſſent.] q.d. ſi pro-
ceſſiſſent,non reuocaremus ad nos negotium ſine cauſa,ar.j̃.de
app. interpoſita.§.ille denique.j̃.de ſenten.excommu ad hæc cũ
inter parochianos,ff.de arbi.litigatores.licet hoc poſſemus face-
re ſi vellemus,ff.de iudic. iudicium ſoluitur.¶[Quorum.]ij.pars.
[Procuratoribus.]i.ſindicis vel actoribus,ſecundum Gof. Et no.
ꝙ prælatus ante litem conteſt.procuratorem conſtituit, ſecus in
tutore,qui ante litem conteſt.procuratorem conſtituit,& ſi acto
rem conſtituat,non tamen procuratorem,C.de procura. neque
tutores. Non enim tanta, nec tam libera eſt tutoris adminiſtra-
tio,vt prælati,ſecundum d.n,de quo dic,vt no.s̃.de elec. cum no-
bis olim.ad fi.[De rato]i.de certis,in quibus continetur ad quid
& contra quem, & ſuper quo, & a quo conſtituti fuerant.Nec
enim cauent ſindici vel actores, niſi de decreto dubitetur, ff.qđ
cuiuſque vniuer.item eorum.§.actor. ſecundum Gof. Tu expo-
ne inſtrumentis de rato.i.procuratorijs,in quibus continebatur,
ꝙ quicquid cum eis fieret,ratum eſſet,ff.de procura.ſi procurato
rem.& eſt ſi.s̃.de tranſactio. contingit.j̃. de dolo & contuma.cũ
dilecti. circa prin. Nam & epiſcopus & vniuerſitas non tantum
ſindicum vel actorem, ſed & procuratorem conſtituere poteſt.
quod dic,vt notatur.s̃.de procur.in cauſis.& c.petitio.[Fecimus]
præcedentibus interrogationibus,de quib.ſequitur.[Exhiberi.]&
proponi. quod dic,vt notatur s̃ de litis conteſtatione.c. vnico.§.
procuratoribus.[Et ad eam.]ſcilicet petitionem,ſic enim conte-
ſtatur lis non per poſitiones,s̃.de elect. dudum.ii. §.tandem.[Re-
ſpondere.]hoc quantum ad litis cõteſtationem planum eſt.Sed
quid ſi poſt præſtitum iuramentum calumniæ dicat ſe dubitare
de aliqua poſſeſſione,nunquid dabitur ei dies ad deliberandum?
Non videtur,quia iuramentum iſtud de credulitate eſt tantum,
C.eo.l.ij.§.j. vnde ſtatim poteſt reſpondere,credo vel non credo,
ſecus vbi iuramentum eſt de veritate dicenda,tunc enim ſi dubi
tet,inducias impetrabit,ff.de interrog.actio. qui interrogatur.C.
de iure deli ſi procuratoris.alias,ſi curatoris.ff.de pet.hære.ſi quis
libertatem.§.plane.Sed in ſacramento calumniæ,ſi poſtea verita
tem didicerit,iterum cogendus eſt reſpondere, ar. ff.de dam.infe.
qui bona.§.ſi qui ſtipulaturus.& de hoc no. s̃.e. c.in pertractãdis.
ſuper verbo, omnino. Sed nunquid excommunicatus iurabit?
Non videtur,quod non licet ei ſacra ingredi,ergo nec tangere,v.
diſt.ad eius vero.& arg.xcv.diſt.illud.Sed contrarium eſt verum,
1 †nam excommunicatus admittitur ad iurandum,[a] j̃.de ſenten.
a excommu.cum deſideres.& conueniri poteſt, ne ex delicto ſuo
commodum conſequatur.j̃.de ſenten.com.ſi vere. quod dic, vt
2 no.s̃.de iudi.intelleximus.¶[†Ac interrogationibus.]iii.pars.qua
rum aliquæ fiunt ante litem conteſta. Et poteſt eſſe prima, vtrũ
ſit hæres,Secunda pro qua parte, ff.de interro.actio.l.j.& l.qui in
terrogatur. Tertia qualiter, ff.de interrog.actio. ſi ſine. §. illud.
alias eſt l.ſi defenſor.Quarta,an poſſideat ſeruum, qui damnum
dedit,ff.e.ſi quis interrogatus.Quinta, vtrum poſſideat hereditа-
tem & pro qua parte,ff.e.ſ.de inter.act.non alienum.& l. qui ſer-
uum.§.fi. Sexta, an poſſideat peculium ſerui filij, vel cuius noĩe
agitur,ff.eo.ſi defenſor.§.fin.alias eſt.l.ſi ſine.Septima,cuius ætatis
eſt.ff.e.de ætate,Octaua,an domus,quæ minatur ruinam,ſua ſit,
& quota ex parte,ff.eo.non alienum.Nona,an quadrupes,quæ dã
num dedit,ſua ſit,vt ff.e.ſi quis in iure.Decima in rei vendicatio
ne,vtrum poſſideat, ff.de rei vend. qui petitorio. Vndecima, pro
qua parte,ff.de interro.actio.qui ſeruum.§.fi.Hæ vndecim inter-
rogationes ante litis conteſt.fieri habent,& ſpirituales ſunt.Ideo-
que hic conſiderato ſcripturę ordine exponi debet interrogatio-
nibus.i.poſitionibus, quæ locum habent poſt litis conte.interro-
gationes vero ante. Duodecima vero generalis eſt, & habet locũ
antę lit.contę.& poſt vbicunque, ſ.æquitas mouerit iudicantem.
ff.e.vbicunque.& extra,do.N. de confeſ.ſtatuimus,lib.vj.xxx.q.v.
iudicantem.& quamuis non cogatur quis ad interrogationẽ ad
uerſarij reſpõdere,tamẽ reſponſio facta tenet, ff.e.ſi ſine.j̃.de do.
& contu.prout.& debet eſſe certa reſponſio & non obſcura, ff.e.
dę ætatę.§.nihil.ff.de confeſ.certum.Cætera,quæ circa hanc ma-
teriam deſunt, collige in ſumma, de iudi.§.quæ ſunt neceſſaria.
ſub §.fiunt aũt,vſque ad §.illud autem. [In ſcriptis]nam omnia,
quæ aguntur in iudiciis,ſunt ſcribenda.& no.ordinem.Primo.n.
fiunt interrogationes. Secundo conteſtatur lis. Tertio præſtatur
calumniæ iuramentum,vt omnia hic,& j̃.de proba.quoniam ɔ
falſam.probantur.[Cõteſtata]per poſitionem & reſponſionem,
vt permiſit. [Iuramentum calumniæ] quod olim indifferenter
procuratores præſtabant,ff.de dam.infe.qui bona.§. penul.& po-
ſtea ſtatutum eſt,ꝙ principales perſonæ iurẽt,vt patet in eo quod
legitur,& no.s̃.eod.c.j.reſpon.j.ver.alibi. Quod intelligas eſſe ve-
3 rum,niſi ſuper hoc habeant ſpeciale mandatum,†quia tunc iu-
rant etiam ſi ſint procuratores laicorum & priuatorum,ar. ff.de
iureiuran.l.iuſiurandum quod ad pecunias.Alij dicunt,ꝙ procu
rator laicorum ad hoc iuramentum præſtandum non admitti
tur,quantumcunque habeat mandatum ſpeciale, ſecundum d.
n.cuius eſt hæc tota gl.Et adde quod no.in ſeq.gl.[Ab ipſis pro-
curatoribus]quia tenent locum ſindicorum,ſiue actorum,alias
autem non præſtaret hoc iuramentum procurator,ſed domin'
principalis.quod dic, vt legitur & no.s̃.e. cæterum. D. tamen n.
notauit hic,ꝙ non faciebat vim in nomine,ſed in modo conſti
tutionis, & in conditione, ſiue qualitate conſtituentis, ſi enim
ab vniuerſitate conſtituatur, quocunque nomine appelletur,ſin
dicus eſt,& eodem modo ſi a non domino cum decreto conſti-
tuatur,actor eſt quocunq; nomine cenſeatur. Verũtamen hoc
eſt no. dignum,ꝙ epĩ & alij prælati, & ſi domini non ſint, vt j̃.de
dona.c.ij.rñ.j. recte tamen & proprie per ſe conſtituunt procura
torem,i.ſine decreto ſuperioris,qui litem proſequitur, vt hic,qđ
non eſt in alijs ſentiendum.& de hoc no.s̃.de procu.petitio.Vni
uerſitas etiam proprie loquendo in re propria vniuerſitatis pro-
curatorem conſtituit,C.e.ti.l.ij.§.hoc etiam.in rebus autem non
ſuis conſtituit actorem, ff.quod cuiuſque vniuer.item eorum.§.
actor.ſecundum d.n.cuius eſt hęc tota.gloſ. De hoc tamen dic,
vt no.s̃.de proc.quia in cauſis.& de ſindico c.vnico,& s̃ c. impe-
ratorum. Alij dicunt, ꝙ ſecundum canones procurator etiam
priuati iurat non ſolum in animam ſuam, ſed etiam domini,
dum tamen ſuper hoc habeat ſpeciale mandatum, vt & no.in
præceden.glo ſicut fit in procuratoriis, quæ mittuntur ad curiã
quotidie,quæ curia.ſ.Romana talia procuratoria de conſuetudi-
ne approbat & admittit, & facit pro his, quia feciſſe videtur qui
per alium facit,s̃.de offi.delega.paſtoralis.§.præterea.& vt lites ci-
tius finiantur.j̃.de do.& contu.finem.& quia Canoniſtæ non eſt
curandum de ciuili ſubtilitate, ſed potius de ſimplici veritate. s̃.
de iudic.dilecti. & ſi hanc opinionem ſeruare volueris,potes re-
ſpondere iuribus contrarijs, quæ volunt ꝙ principales iurent,vt
legitur & no.s̃.e.cęterum.& c.j.rñ.j.ver.alibi.Dicas enim, ꝙ non
obſtant,nam illa iura & ſimilia intelligenda ſunt, quando prin-
cipales perſonę ſunt preſentes,nec etiam procuratores conſtitue
runt,vel etiam quando abſentes ſunt, ſi procuratores non habẽt
hoc in mãdatis, porro ex quo iſtud in procuratorio continetur,
& ſufficiẽs eſt,quo ad omnia iurabit procurator,& ſic intelligas,
ff.de dam.infec.qui bona.§.ſi alieno.nec dicas illam l.correctam
4 per auth.principales.quia ei.s̃.reſponſum eſt.† Nec debemus eſ-
ſe prompti ad corrigendum,C de inoffi.doti.l.vnica.& hoc iun-
gas in ſumma, nam & procurator litem conteſtando factus eſt
principalis,vnde & dominus litis effectus eſt,C.de procura.nulla
dubitatio,& l.præceden.qui & ſi veritatem negauerit, poterit ad
verum dominum recurſus haberi,vt patet in eo quod notatur.s̃.
eo.in pertractandis.

A D D I T I O.

a ¶Excommunicatus admittitur ad iurandum. Adde quid de iudæo liti-
gante cum Chriſtiano,an iurabit de calumnia,per Spec. hoc titu.§. reſtat
uidere.ad fi.uer.ſed pone.

S V M M A R I V M.

1 *Sindicus ab vniuerſitate conſtituitur.*
2 *Vnuſquiſque de proprio facto certior eſſe poteſt,quam alius.*
3 *Adoleſcens ſi vult,iurare poteſt.*
4 *Sindici, actores, & procuratores poſſunt iurare de veritate dicenda.*
5 *Spes quid ſit.*
6 *Iudex ſecundum iura pronunciare debet.*
7 *Præſentia debet eſſe euangelia ad terrorem & ſuffragium veritatis.*
8 *Poſitionibus per iuramentum eſt reſpondendum.*
9 *Quæ veniunt poſt litem conteſtatam valde pertinent ad officium iudicis.*
10 *Nephas eſt ex materia litis litem oriri.*

C A P. VII.

CVm in cauſa pecuniaria. Secus
i ſpiri-
1 tuali.s̃.eo.literas.[Sindicum.]i.procuratorem†ſindi-
cus enim ab vniuerſitate conſtituitur,ff. quod cuiuſ-
que vniuer,l.j.ſed verba hęc ſindicus,procurator, yconomus: indif
ferenter accipiuntur,vt no.s̃.c.proxi.& de procu. petitio.Sed nõ
a in cauſa ſpirituali,vbi non iuratur de calum.[a] ſed de veritate di-
cenda,vt legitur & no.s̃.eo.literas.poteſt procurator.præſtare iu-
ramentum de veritate dicenda,ſicut & hoc iurat de calum. & s̃.
c.proxi.Reſpondent quidam ꝙ non,& eſt ratio diuerſitatis, quia
iuramentum de calum.eſt de credulitate,& quiſque & de ſuo &
de alieno facto credere poteſt quod vult,ſed in iuramento de ve-
ritate dicenda non excuſat credulitas, niſi adſit & veritas, vnde
neceſſe eſt,ꝙ in illo quilibet per ſe iuret & reſpondeat, maxime
2 quia †vnuſquiſque de proprio facto certior eſſe poteſt,quã alius,
vt patet in eo quod legitur & notatur.s̃.de reſcrip.ab excommu-
nicato.

A D D I T I O.

a ¶Non iuratur de calum.Adde,ꝙ imo & in eis iuratur & de cal. & de ve-
ritate dicenda,ut j̃.c.j.lib.6.

nicato.ante fin.vnde & tale quid poſſet negare procurator,quod
dominus confiteretur,ideo dicit lex,ꝙ iniquum eſt aliquem de
alieno facto iurare, talis enim de facili incurrit anceps periuriũ,
ff.rerum amo.Marcellus.§.iurare.ff.de in lit. iurã. videamus.poſt
princip.ibi,graue enim videbatur &c.Sed contra,quia licet pater
& mater delinquentis,& tutores,& curatores pupillorum & ado
leſcentium non cogantur iurare,tamen ſi ſe offerant ſpontanei,
admittũtur,vt in eadem lege comprobatur.Sed d.n.dixit, ꝙ hoc
accidit propter defectum domini,qui iurare non poteſt, puta qa
pupillus eſt, hæc tamen ſolutio non ſufficiens quantum ad virũ
& vxorem,& adoleſcentes,de quibus eędem leges loquuntur,de
quibus dubium non eſt quin iurare poſſint,C.ſi aduer.ven.auth.
ſacramenta puberum. ff. de in litem iuran.videamus.circa me-
3 dium.ibi,†adoleſcens vero ſi velit iurare poteſt, vt legitur & no.
xxij.q.v. paruuli.& c.pueri.Dicas ergo,ꝙ hæc ratio,quare admit-
tuntur voluntarij,quia non eſt veriſimile, quod hoc onus in ſe
reciperent,niſi de veritate certificati eſſent,arg.j.q.vij.ſancimus.s̃.
de procur.in noſtra.§.fi.ver.quia tamen epiſcopus.Et idem dicẽ-
dum eſt de procuratore,ſcilicet ꝙ non cogatur iurare, ne iudice
cogente incurrat anceps periurium,ar.in eo quod legitur & no.
j̃.de cohabi.cleri.& mulie.clericos.§.verum. Voluntarius tamen
a eſt admittendus,dummodo mandatum habeat ſpeciale,[a] vt pa-
tet in iuribus allega.s̃.c.prox.§.fi.& probatur c.di.optatũ.& xvij.
q.iiii.metuentes.& in eo quod no.j̃.e.gl.ver. ſed & ſatis. & ver.in-
telligas.& ver.de iuramento.ſed & ſecundum d.n.ſecũdum anti
qua tempora,quamuis procurator dę calum.iurauerit,nihilomi
nus tamen dominus de veritate iurat,C.de procu.l.fi.ff.de procu.
ſi actor, quamuis & illud de iuramento calumniæ intelligatur.
ad idem xi.q.j.teſtimonium.& c.ſequen.xvj.qõ.iij.dilectio. Bene
poſſunt tamen veri domini & quaſi domini committere alicui
ꝙ in eorum animam iuret, & ille nõ reſpondebit aliquid per ſe,
ſed ſecundum ꝙ ab illis, in quorum iurauit animas, inſtruetur,
† extra d.n.de teſti.ad hæc præſentium. †rñ.j.lib.vj. Sed & ſatis vi-
4 detur,ꝙ†ſindici & actores & procuratores poſſunt iurare de veri
tate dicenda,ar.C.de iudi.properandum.§.j.C.de rebus cred.l.j. §.
pe.& C.e.ti.§.quod obſeruari.ff.de noxa.quotiens.§.eos.& §. præ
tor ait.& patet in eo quod no.s̃.e.gl.ver.& idem dicendum eſt,li-
cet ſit ar.contra,quantum ad procuratorem,in e.l.§.ſi tutor. ver.
ſi autem procurator.intelligas tamen, ꝙ prædicti poſſunt præſta
re iuramentum,quod reſpicit ſolam credulitatem,vel quod con
tinet veritatem vel ſacramentum de quantitate expenſarum, &
quod defertur pro lite decidenda & huiuſmodi,de iuramento ve
ro deciſiuo,vel de veritate intelligas, ꝙ procurator ipſum præſta-
re poteſt ,dummodo hoc ipſum ſit ei mãdatum,vel liberam ha-
beat adminiſtrationem,vel conſtitutus ſit in rem ſuam,ff.de iure
iur.iuſiurandum quod ad pecunias.ff. de procu.procurator, cui
generaliter.libera.& l.ſequen. quamuis leges illæ loquantur tan-
tum in deferente iuſiurandum,& non iurante.Si autem ſit iura-
mentum,quod ſolam voluntatem alias affectionem reſpiciat.vt
eſt iuramentũ in litem,illud a prædictis non pręſtatur,niſi in ca-
ſu ff.de in litem iurã.videamus.in prin.vſque ad §. deferre.prædi-
ctum autem iuramentum licet dicatur de veritate dicenda, non
tamen eſt tantum de his,quæ quis vidit, ſed eſt etiam de his,quæ
indubitanter nouit,q.d.ita poſſum cum bona conſcientia confi-
teri ea quæ dubitanter noui, vel quę firmiter credo,ſicut ea quæ
vidi,non enim vidi Chriſtum naſci de Virgine, nec crucifigi,
nec deſcendere ad inferos, nec reſurgere a mortuis, nec aſcen-
dere in cœlum, tamen quia hoc indubitanter noui & firmiter
credo hoc,ideo hoc ſimpliciter confiteor. & idem eſt de multis
aliis s̃.de ſumma.tri.& fide chato.c.j.& ij.Item non vidi Conſtã-
tinum vel Iulianum imperatores,tamen per ea quæ inuenio in
ſcripturis,& quæ audiui ab alijs,& noui,& confiteor ipſos fuiſſe.
ad hoc xcvj.di.Conſtantinus.xj.q.ii.Iulianus.Idem eſt de creatio
ne cœli,& terræ,& priorum parentum,& ex eis deſcendentium,
& pœnis & præmijs eorundem.Geneſ.c.j.ij.& iij.& per totum.&
5 ad hoc facit,quod dicit Auguſtinus, ꝙ ſpes † eſt certa ſpectatio
æternæ beatitudinis, quia de futura beatitudine non poteſt eſſe
certitudo ſcientiæ,ſed firmæ credulitatis tantum. Sic & dicendũ
eſt in iuramento de veritate dicenda,ꝙ iurans poteſt aſſerere ve-
ra eſſe illa,de quibus nõ dubitat, vel de quibus ɔſciẽtiam habet,
ꝙ vera ſunt,licet ea non viderit.vnde & dicit lex,ꝙ ſufficit,ſi quis
ſciat opus factum eſſe, hoc eſt ſi factum eſſe non ambigitur,
ſufficit enim, ſi quis hoc aduertit ab his qui memoriam tenue-
runt, ff.de aqua plu. arcen. in ſumma. §. idem Labeo ait cum
quæritur.Sic & procurator iurat in animam conſtituentis de ve
ritate dicenda,& etiam de conſuetudine Romanæ curiæ in ani-
mam ſuam,& cum bona conſcientia reſpondere poteſt vera ea
eſſe,quæ ſcit,vel ab alijs,in quorum animas iurauit, intelligit ve-
ra eſſe,vt extra,d.n.de teſti.præſentium.reſpon.j.ver.fi.lib.vj.ſecũ-
dum eo.d.n. qui & in aliquibus de prædictis videtur contrarius
ſibiipſi,vt poteſt colligi.s̃.ea.glo. ver.intelligas tamen.& ſequent.
ver.ſi autem ſit iuramentum.& cuius eſt mens quaſi totius hu-
ius gl.ſecundum ꝙ iuramentum de veritate eſt ſecundum con-
ſcientiam veritatis, ergo periurus non eſt, qui quod falſum eſt
verum affirmat, dummodo credat illud quod aſſerit verum eſ-
ſe,vt patet in eo quod no.s̃.e.literas.licet d.n.ibidem contrarium
6 innuat.†Sic & iudex ſecundum iura pronunciare debet,vt patet
in eo quod legitur & no.j̃. de re iud.c.j. & extra d.n.eo.titu.cum
æterni.rñ.j.lib.vj.Si tamen in veritate quod iſtum eſt pronũciat,
dummodo ſecundum conſcientiam,quam de iure habet, pro-
nunciet,non peccat,vnde nec præciſe iurat quod iuſtum erit p-
nunciare,ſed quod vbi viſum fuerit eſſe iuſtum,vt in auth.iuſiu
ran.quod præſtatur ab his.§.& equus. col.j. & patet in eo quod
legitur & no.extra,d.n.de re iud.cum æterni.§.j.ver. contra con-
ſcientiam.lib.vj.[Vel actorem]correctiue ponitur,vt patet in eo
quod no.s̃.de procur.petitio.ſed non eſt vis in nomine,vt ibi no.
vnde ſubaudias,vel procuratorem,vt s̃.c.proxi.[Elegeris] hoc in
foro eccleſiaſtico locum habet,in ſeculari vero non habet hanc
electionem,immo habet neceſſe per alium agere,ar.C. de proc.
l.penul.C.de iniu.l.fi.& ſic non corrigitur,v.q.iij. quia epiſcopus.
ix.q.iij.cum ſimus.Alij dicunt, ꝙ iura illa corriguntur.[Per illũ
quidem]dummodo ſufficiens ſit mandatum, in quo caſu & ip-
ſe epiſcopus poterit eſſe teſtis,ar.j̃.de teſti.inſuper.& c.cum nun-
tius.quod dic,vt ibi no.Quod nedum in epiſcopo,quinimo & in
alijs poteſt locum habere, vt patet in eo quod no.s̃.c. proxi.ad fi.
& c.j.§.præterea.& ſequenti.¶[Quod ſi per te]ij.pars. [Ipſum]ex
quo enim aſſumit officium, debet iurare cum ſit acceſſorium,
& ſine hoc cauſa expediri non poteſt,ar.s̃.de offi.deleg præterea.
7 & c.prudentiam.[Non tacitis]†præſentia debent eſſe euangelia
ad terrorem,& ſuffragium veritatis,C.de iudi.rem non nouam.
b ſed non cogitur tangere,[b] etiam ſi teſtificetur ob reuerentiam di
gnitatis,in Auth.de ſanc.epi.§.nulli vero.coll.ix. C. de epiſ.& cle.
authen.ſi iudex.xj.q.j.c.vij.xiiij.q.ii.quamquam.ij.q.v.quia de cã.
in Auth.vt defun.ſeu fu.eorum.§.oportet.coll.v.Quandoque ta
men cogitur tangere hæreſim,ſ.abiurãdo,j.q.vii. quotiẽs cordis
oculus.Sed contra,s̃.eo.c.j.§.præterea.& ſequen.Sol. Dicunt qui
dam, ꝙ corrigitur.tu dic,vt ibi no.¶[Pœna vero.]iij.pars.[Recu
ſantis.[Forſan epiſcopus iſte intendebat vitare iuramentum, &
ideo per procuratorem agebat,vnde hoc inſolubile agebat.pro-
curator ſecundum legem nõ iurat,nec ego cogor iurare,ex quo
per procuratorem ago,vt s̃.c.j.Et ſic nec ego, nec procurator iu-
rabimus in hoc caſu,ſed hoc contrarium diffinitur.[Cum præ-
ſtandum fuerit]de neceſſitate,s̃.eo.imperatorum.§.j.ad fin.hoc
eſt in qualibet cauſa non ſpirituali,& immediate poſt litem con
teſtatam,vt C.e.l.ii.& s̃.c.proxi.in fi. antequam poſitiones fiant,
8 †cum per iuramentum ſit ipſis poſitionibus reſpondendum,ar.
C.de iudc.rem non nouam.§. patroni.s̃.de iudic.paſtoralis.& de
hoc no.s̃.de lit.conteſt.c.vnico.& in ſumma,de lit.conteſta.§.&
quando.[Cadat]per ſententiam iudicis ſecundum quoſdam,vt
C.eo.ti.auth.principales.in fi.& in Auth.vt lit.iurent.§.j.in fi.col.
ix.ar.C.de iudi.properandum.§.& ſi quidem. Alij dicunt,ꝙ ipſo
iure.Tu dicas,ꝙ ipſo iure,& per ſentẽtiam punitur.nam ipſo iu-
re cadit ab actione,quod per iudicem declaratur, ideo & per iu-
dicem reus abſoluitur. Reus etiam ipſo iure & per ſententiam
punitur,vnde confeſſus intelligitur,vt ſequitur, & ideo in eo qđ
petitum eſt ſine probatione alia per iudicem condemnatur, vt
C.eo.ti.l.ij.§.quod ſi actor.& §.ſin autem reus.ex quibus iſte §.ſu-
mitur.& arg.in Authẽ. de lit.§.eccleſia.in fi.coll.viij.x.q.ii.§.qui
vero res iam dictas,ver.emphiteuſis acceptor.& ſecundum hoc
intellige quod no.in ſumma,eo.tit.§.fi.& iura ſuperius allega.Et
adde quod no.in ſe.[Actione]per ſententiam,vt no.in præce.gl.
Sed quid ſi iudex nolit ferre ſententiam contra recuſantem,&
ita pereat inſtantia iudicij, nunquid actor ſuper hoc habebit ali-
quam actionem? Inſuper ſi is,qui recuſauit iuramentum pręſta-
re,incipit,iterum agere, nunquid poteſt alius contra eum exci-
pere & dicere,tu debes cadere a lite, quia noluiſti in prima inſtã
tia iurare,ergo nec es in hac ſecunda inſtantia audiendus? Arg.
quod ſic,ff.de inoffi.teſt.Papinianus. alias incipit,l.contra vetera
ni.§.ſi quis impuberes.Tu vero dicas,ꝙ non poteſt agere vel exci
9 pere de recuſatione iuramenti,†quia ea, quæ veniunt poſt litem
conteſtatam,valde pertinent ad officium iudicis,ff. de ædil. edic.
10 ædiles.§.item ſciendum.& †nephas eſt ex materia litis litem ori
ri,C.de fruct.& lit expen. l.iij.in fi.iudex tamen ex hoc remanet
obligatus,C.de iudi.ſancimus.ff.de iudi.ſi filius.C. de pœna iudi.
qui ma.iudi.l.fi.Inſtitu.de obli. ex quaſi malc. rñ.j. Quod autem
ſupra dixi non debere litem ex lite oriri, intelligas quando nego
tium principale determinatum eſt vel tranſactum. alioquin ſi
non eſt terminatũ per iuſtitiam,ſed forte periit principale nego
tium

A D D I T I O N E S.

a ¶Mandatum ſpeciale.Adde bo.tex.in c.fi.j̃.eo.lib.6.
† Alias non eſt ad hęc.
b ¶Tangere.Adde,an in iuramento requiratur,quod ſcriptura ſacra tan-
gatur,an vero ſufficiat quamlibet ſcripturam tangere. gl.in c. ut circa.
in uerbo,corporalia.de elect.lib.6.& in clemen.j.ver.porro. ſuper uer-
bo,tacta.de hæret.

tium propter interitum rei,vel aliam cauſam ſimilem,tunc be-
ne datur propter acceſſorium, ff.de rei ven.item ſi verberatum.
& l.vtique. Item quod ſupra dixi, non habet locum in his,quæ
fiunt extra iudicium, nam & ſi qui elegerunt contra formam
concilii generalis, poteſtate eligendi priuandi ſunt, & ad iſtam
pœnam ſemper agi poteſt, vt patet in eo quod legitur & nota-
tur.s̄.de ele.quia propter.§.qui vero. Alij tamen dicunt,ꝙ etiam
a in iudicio ſemper agi poteſt contra recuſantem,vt a lite cadat,[a]
ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota gl.

ADDITIO.

b ¶A lite cadat.Adde,quæ ſit pœna nolentis iurare de calumn. Spec.hoc ti.parte ij.§.ult.

¶De dilationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Sola aſſignatio peremptorij, prima vice facta,non ſufficit ad appellandum.*
2 *Iudex poteſt moderare peremptorium.*
3 *Breuitas nimia reprobatur.*
4 *Ordo iudiciorum ſemper ſeruandus.*
5 *Tribus edictis quis citandus.*
6 *Quodlibet edictum debet continere xxx.dies.*
7 *Edictum vnum pro tribus debet continere dies 90.*
8 *Exactio fit expreſſa cauſa.*
9 *Edicta tria mittuntur,quandoque ſine diſiunctione.*

CAP. PRIMVM.

Dilecti filij. Inter ipſos] Scilicet abba-
tem & monachos conuē-
toſa monialibus,& defendentes ſe. [Et mo-
niales] agentes ɔtra monachos ſupradictos.
[Commiſimus]impetrantibus monialibus
ſupradictis.¶[Ipſi]ij.pars.& ſubaudi abbas, &
monachi ſentiētes iam,ſed amplius. [Timē-
tes,&c.]alioquin ſequeretur, ꝙ poſſet a futuro grauamine appel
lari,& ſic corrigeretur per id quod legitur.j̄. de appel. vt debitus.
& c.cum cauſam.& c.dilecto.[Grauari]in futuro cum ſentirēt
in præteritos ſe grauatos,ar.j̄. de præſum.mandata. in fi. & eſt ſi-
mile quod no.j̄.de appell.conſuluit. [Nimis breuem] hoc fecit
iuſtam appellationem. Vtrum autem nimis breuis ſit,vel non,
eſt ſuperioris arbitrio relinquendum,ff.de ver.oblig.continuus.
1 † Sola ergo aſſignatio peremptorij prima vice facta non ſufficit
ad appellandum,ar.ff.de iud.nonnunquam.xxiiij.q.iii. de illici-
2 ta †iudex etiam poteſt moderare peremptorium, vt s̄. de offici.
deleg.conſuluit.ff.de iudi.ad peremptorium. ſed ſi male mode-
retur,aut arbitretur,ab epiſcopo licite appellatur, vt hic ſecundū
d.n.cuius eſt hæc tota gl.Vel dic,vt no.j̄.co.§.j.ſuper verbo,perē-
ptorium.& ſuper verbo neceſſitate.& ſe.gl. [Et peremptorium]
3 ſine cauſa expreſſa.†ſed nimia breuitas reprobatur, vt patet s̄.de
procu.dilectus.& hic ſequitur,& no.j̄.§.i. ſuper verbo neceſſita-
4 te.¶[Quia vero]iij.pars.[Iuris ordinem]ſcilicet iudiciorum†qui
ſemper eſt ſeruandus,vt legitur & no.j̄. vt lite non conteſta.c.j j̄.
de ordi.cogni.tuam.j̄.qui fil.ſint legi.per venerabilem.§.j. verſic.
præterea.[Diem peremptorium]ſine cauſa,vt no. s̄. reſpon.j.in
5 fi.quod eſſe non debet,† imo tribus edictis citādus eſt quis, ff.de
re iud.contumacia.xxiiij.qō.iij.de illicita. Vel vno peremptorio
in ſe tria edicta legitime continente,vt ibi, & ff. de iudi. ad perē
6 ptorium.& l.ſequen.† Debet autem quodlibet edictum contine
7 re in ſe xxx.dies,in Authen de litig.§.omnem vero.coll.viij.†Si
ergo mittatur vnum pro omnibus, debet continere ad minus
8 xc.dies,vt in dictis iuribus,& lxiij.di.Adrianus. niſi †ex cauſa ex-
preſſa fiat exactione ff.de iud.nonnunquam.& no.s̄. de procur.
dilectus.& s̄.de reſti.in integ.tum ex literis.§.fi.& hic ſequitur,&
no.j̄.de re iud.quod ad conſultationem.& j̄.de appella. cum ſit
9 Romana. † ſed & quandoque mittuntur tria ſub diſiunctione
quod dic,vt no.j̄.de teſti.cogen.c.ij.[Eccleſiaſticis]arg. j̄. de dolo
& contu.c.j.Et bene dicit maxime,nam idem & in aliis, vt in iu
ribus ſupradictis, ff. de re iudi.l.ij.& l.iiii.§.ſi quis condemnatus.
[Neceſſitate.]Ex iuſta ergo cauſa poterit maturari. Si vero falſa
ſit,vel irrationabilis,vel non exprimatur in peremptorio, pote-
rit appellari,vt hic patet,& s̄.de reſti.in integr. tum ex literis.§.fi.
s̄.de offi.deleg.conſuluit.& in eo quod no.s̄.e.§.j.in fi.& j̄.e.c.j.§.
fi.ſuper verbo,non ſunt vlterius.in fi.ipſius gl.[Mature.]i. abbre-
uiare,ſiue feſtinare.Virgil.

Maturate fugam regique hæc dicite veſtro.

Gof.[Reuocato in irritum &c.]ergo appellatio iuſta fuit.ſi.s̄.de
iudi.exhibita.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Libellus in iudicio offerendus eſt.*
2 *Dilatio nulla datur a iudice procedente.*
3 *Omnis libellus datur cum dilatione.*
4 *Dilatio libelli poteſt arctari cauſa cognita.*
5 *Reus debet in libello ſubſcribere, vel tabellio, vt appareat de die dilationis.*
6 *Libellus offertur in criminalibus diebus feriatis.*
7 *Induciæ citatoriȩ an requirant cauſæ cognitionem.*
8 *Induciæ præpratoriæ ſeu inſtitoriæ non datur ſine cauſæ cognitione.*
9 *Libellus an poſſit offerri qualibet die.*
10 *In literis continetur,quis,quo,quod & quare petat.*
11 *Actio ſi ex reſcripto oritur, dat iudicis officium.*
12 *Induciæ de liberatione quæ ſint.*
13 *Dilationes dantur cauſa inſtrumentorum vel teſtium quærendorum.*
14 *Dilatio vna datur in pecuniarijs cauſis.*
15 *Duȩ dilationes dantur accuſatori in criminalibus,& tres reo.*
16 *Dilatio datur,quandoque ad malitiam conuincendam.*
17 *Citatus comparere non tenetur per citatorium in quo iudex delegatus teno rem reſcripti non inſeruit.*
18 *Citantis eſt cognoſcere an ſua ſit iuriſdictio.*
19 *Contumax appellans non auditur.*
12 *Delegata iuriſdictio certos,arcte limitatos fines habet.*
21 *Delegata iuriſdictio odioſa,ordinaria fauorabilis eſt.*
22 *Citatus quando venire non teneatur.*
23 *Contumacia loco præſtantis habetur.*
24 *Abſens per contumaciam non minus præſente reputatur.*
25 *Lis non conteſtatur ſine petitione expreſſa.*
26 *Libellus iterum in iudicio offerendus,licet citatio ſit libellata.*

CAP. II.

Præterea. Delegantur.]Per hoc patet, ꝙ non
loquitur de literis gratioſis, ſed con
tentioſis,& de communi iuſtitia impetratis.[Reſcri-
ptum] in quo tenor quæſtionis plenius continetur,
ſecundum d.n.Quod dic vt no j̄.e.§.mulier.ſuper verbo,inſtrui.
a [Inſeritur]hoc enim quaſi ſemper fieri debet[a] duabus rationib⁹.
Prima,vt appareat de iuriſdictione,alias enim citatus venire nō
tenetur.ar.s̄.de offi.dele.prudentiam.reſpon.j. Sed nec iſtud ſuf-
ficit quantum ad procedendum vlterius,niſi & de ipſo authen-
tico fides fiat,C.de man.princi.l.vnica.s̄.de offi.deleg.cum in iu-
re.Secunda,vt reus liberet, & inſtructus veniat,prout hic ſequi-
tur. Et ſi interſeratur libellus, poſtea ſine queſtione erit, etiam ſi
vocatus criminaliter accuſetur.ſic v.q. ij.ſi primates.lxxxj. diſtin.
Maximinianus.vij.q.j.præſentium.[Deliberare valeat]ſubaudi
& citatus veniens petit libellum ſibi offerri, & diem ad liberan-
dum cōcedi,iij.q.iij.offeratur.¶[Quia igitur] ij.ps.[In hoc caſu]
vtrum.ſ.eius,qui conuenitur, petitio ſit admittenda?& videtur ꝙ
1 ſic,† quia libellus in iudicio offerendus eſt,vt innuitur C.de litis
conteſtatione.l. vnica.& authē.offeratur item præſente aduerſa
2 rio,iij.q.ix.cartæ.item † nulla dilatio datur a iudice procedente.C.
3 e.a iudice.ſed†omnis libellus datur cum dilatione,vt auth. offe
4 ratur.ergo nullus libellus datur a iudice procedente.†Item dila-
tio libelli poteſt artari vel prorogari cauſa cognita,vt no.s̄.de pro
cur.dilectus. ergo vtraque parte præſente,& iudice pro tribunali
ſedente hoc expediri debet,ar.iij.q.iij.§.ſpacium.verſi.a iudice.ff.
5 de offi.procōſul.nec quicquam.§.vbi.Item quia † reus debet in li
bello ſubſcribere,vel tabellio,vt appareat de die oblationis,in au.
de exhi.reis.§.ſancimus igitur.coll. v. etiam de conſenſu partiū
datur dies,j̄. de appel. ſignificante. & in ſcriptis ſunt hæc omnia
redigenda, qui non niſi in figura iudicij poſſunt expediri, ar.j̄.
6 de proba.qm̄ contra falſam. †Sed contra,quia & diebus feriatis
in quibus ius non redditur, etiam in criminalibus offertur libel-
lus,ff.de adult.miles.§.ſexaginta.So.verum eſt iudici,ſed reo obla
tus extra iudicium ipſum non aſtringit ad reſpondendum, niſi
iterū offeratur,vt in præmiſſis iuribus,& ar. C.de adult. iure ma-
riti.ibi,quibus in publico eius facultas fuerit &c. & ff.quis or. in
bo.po.ſer.vtile.§.dies.Nec obſtat hæc decre.reſpondet enim,vt j̄.
not.Alij dicunt,ꝙ ſecundum ius canonicum non eſt locus huic
ſubtilitati,ar.s̄.de iudi.dilecti. ¶ Taliter reſpondemus] iii. pars.
[Legitime cōuocato]i.per ſuum iudicem competenti termino
aſſignato,vt s̄.c.j.& libello in iudicio oblato,vt in præced.glo.ſed
7 ex reſcripto &c. [Tranſmiſſo] † Patet hic,ꝙ induciæ citatoriæ
non requirunt cauſæ cognitionem, cum parte abſente dan-
tur,ff.de offic.proconſ.necquicquam.§.vbi decretum.& idem vi
detur de deliberatorijs,ſicut & hic apparet,quæ & augeri poſſunt
8 & diminui,vt patet in eo quod no.s̄.de procur dilectus.† Præpa-
ratoriæ vero ſeu inſtitoriæ non dantur ſine cauſæ cognitione,iij.
q.iij.§.ſpacium.ver.a iudice. ſecundum d.n. cuius eſt mens toti-
us huius glo.Et adde,quod no.j̄.e.§.ſuper verbo,induciæ prȩpara
9 toriæ.† Sed nunquid quolibet die poteſt offerri libellus? De hoc
dic,vt no.in ſumma,de libel. obla. §. vtrum libellus.ver.libellus
autem.& ſequen.vſque ad §.vtrum poſſit.& s̄.§.proxi. ſuper ver
bo,in hoc caſu.[Plene potuit]imputatur ergo, ſi hoc non fecit,
10 vt no.j̄.e.c.fi.§.ſi pars.ver.temporis. [Inſtrui] quia †in literis con-
tinetur

ADDITIO.

a ¶Fieri debet Adde d.Abba.hic in primo no.cui Andre.ſic addit Angel. conſi.cxxxix.

tinetur quis,quo, quid, & quare petat clare ſpecificatum,ſecun-
dum ea quȩ not.s̄.de libel.obla.c.j.ij.& iij.quod vix poteſt eſſe,ni-
ſi tenor libelli iunctus ſit in citatorio reo miſſo, pōt tamen ex
multis reſcriptis hoc elici,ſicut patet exemplum in eo quod legi
11 tur & no.s̄.de æta.& quali.accepimus.§.fi.Et † notandum, ꝙ qn-
cunque actio ex reſcripto oritur, dabitur iudicis officium,s̄.de of-
ficio iudic. cap.ij.vt expreſſe probatur ff.de religio.& ſump.fun.
ſi quis ſepulchrum. nec eſt ſemper in tali caſu neceſſarium libel
lum offerri, licet qn̄q; neceſſarium ſit. vnde & ſi libellus miſſus
non fuerit,in tali caſu nō ſufficit ꝙ miſſa fuerit mens libelli,ar.j̄.
de ver.ſig.nihil obſtat.& c. præterea. & c.in his maxime. quia &
ſi tenor libelli miſſus fuerit,iterum tamen eſt in iudicio offeren-
dus,vt no.s̄.§.j.& ſequen.Vbi vero in reſcripto cōtinetur in clau
ſula generalis,& in libello autem poſt oblato continetur rerum
expreſſio,omnino dilatio deliberatoria danda erit.ad hoc s̄.de re
ſcript.paſtoralis.§. quoniam.& ſequen.& iij.q.iij.offeratur.& ad-
de quod no.j̄.e.ſuper verbo,non ſunt vlterius. ſed hoc intelligas
ſufficere quantum ad dilationem deliberatoriam denegandam
quantum ad ſententiam non ſufficit,vt j̄.e.c.in fi.[Induciȩ deli-
12 beratoriȩ] † ſubaudi xx.dierum, ſed & pauciores dies ſufficient.
Vel ſtatim(libello tamen ſibi in iudicio oblato) reſpondere co-
getur,ex quo plene certus eſt & inſtructus,vt hic innuit,& arg.s̄.
de elect.cum inter vniuerſas.ff.de ver.ob.l.continuus. ff. de acti.
empt.& vend. l.j.in fi.niſi forſan gratia quærendi aduocatum &
conſilia amicorum,iij.q.iij.de inducijs.ff.ex qui cau.ma ab hoſti
ſtibus.§.ſed quod ſimpliciter.ſi tamē malitioſe,ſed bona fide ex
pectatur,quod eſt arbitrio iudicis dirimendum, ſecundum ea,
quæ no.s̄.de iud.paſtoralis.s̄.vt li.non conte.c.j. nam & imputa-
tur ei,qui potuit venire inſtructus & non venit,iii.q.iii.§.ſpaciū.
13 ver.ei autem.Sed†& dantur dilationes gratia inſtrumentorum.
vel teſtium quærendorum, vt in dicto §. ſpacium.& C.eo.l.j.&
ſunt arbitrariæ,quia debent dari conſiderata locorum diſtantia,
& temporis qualitate,vt in præce.concor.& ar. j̄. de app.cum ſit
14 Romana.†In pecuniariis autem cauſis vna datur dilatio ſecun-
dum cauſȩ cognitionem.Secunda vero vel tertia non,niſi cauſa
15 cognita.†In criminalibus vero dātur duæ accuſatori,& tres reo.
ff.de fer.oratione.& l.fi.Et expeditur hoc iudice pro tribunali ſe-
a dente,[a]& vtraque parte præſente, & cauſa cognita de plano ple-
16 ne & ſemiplene,iii.q.iii.§.ſpaciū.ver.a iudice.Sed & † quandoq;
datur dilatio ad malitiā conuincendā,j̄.de dolo. prout. & c. cū
olim.quandoque de gratia,s̄.de offi.dele.conſuluit.Ipſa vero di-
latione data pendente iudicis officium conquieſcit, C. eo.ti.ſiue
pars.j̄.de app.ſignificante.[Non ſunt vlterius.] Hic habes arg.ex
preſſum, ꝙ licet iudex delegatus non mittat reſcriptum apoſto-
licum bullatum citato,tamen ex quo mittit tenorem ēt nō bul-
latum, comparere tenetur citatus. Cum enim miſſo tenore ſe
deliberare potuit reſpondere tenetur ſine alijs deliberatoriis in-
duciis,vt hic probatur quod plus eſt, multo fortius ex quo ipſo
tenore miſſo citatus tenetur comparere,quod minus eſt. Et ſi ci-
tatus non comparet,& citans in veritate iudex eſt delegatus,iu-
ſta eſt ſentētia excommunicationis, vel miſſio in poſſeſſionem,
vel quæuis alia mulcta propter contumaciam ab eodem iudice
ſibi inflicta,vt s̄.vt lit. non conteſt.tuæ.& c.quoniam.§.in alijs.&
§.fi.Si vero citans nō erat delegatus,& ſine cauſa citaſſet,vel fal-
ſum tenorem reſcripti miſiſſet, tunc nihil valeret quod faceret
contra non comparentem,ſed & ſaluum remanet ius ſuum, ſi
competat,quia poſtquam venerit,non cogetur procedere, niſi
poſtquam facta fuerit ſibi copia reſcripti apoſtolici, poterit de
nouo petere & priuilegium fori,ſi quod habeat allegare, vt patet
in eo quod le.& no.s̄.de offi.dele.cum in iure.s̄.de reſcript.cum
contingat.s̄.de iudi.c.j.de libelli obla.c.j.& ff.de iud.ſi quis ex alie
17 na.& l.non videtur.† Sinautem citans in citatorio nullam cau-
ſam aſſignet,quare ſuper citatum iuriſdictionem habeat,nec te-
norem reſcripti inſerat, nec alias eſt iudex ordinarius, licet in
veritate ex aliqua iuſta cauſa iuriſdictionem habeat in citatum,
non tamen tenetur citatus ſe iudici præſentare,ar.ff. ſi quis cau.
ſi ſeruus.& l.quotiens ſeruus.& l.fi.C.ne de ſta.de func.l. penul.ff.
de in ius vocan.l.ij. Si vero iudex ordinarius citatorium mittat
alicui,qui nō ſit de iuriſdictione ſua,in quo tamen exprimit cau
ſam,quæ ſi vera eſſet,coram eo reſpondere deberet,puta quia ibi
contraxit,vel deliquit,vel quia agitur de re, quam ſub eo tenet,
s̄.de foro compe.c.fina.ſi tamen cauſa falſa eſt,tunc ſi comparet
coram eo idem eſt, ac ſi non citatus ibidem reperiatur.Poteſt
enim eum tunc tenere ſecundum quoſdam, quouſque litem
conteſtetur,vel cautionem præſtet de ſtando iuri,ff.de iudic.l. ij.
§.penul.Sed male dicunt,quia illa lex loquitur tantum, quando
quis comparet coram iudice, de quo conſtat ꝙ iuriſdictionem
habet ſuper eum,ſed tamen comparens,quia priuilegium habet
reuocandi domum, non cogitur venire citatus, immo ſiue ve-
niat,ſiue non,nulla pœna poteſt ſibi imponi, nec in cauſa pro-
cedi,& ſic poteſt intelligi ff.de iudic.non videtur. niſi vbi agitur
actione in rem,nam tunc proceditur in poſſeſſionem bonorū,
quæ habet in iuriſdictione citantis.Secus forte ſi agatur perſona
li actione, niſi forſan latitet,& de maleficio ibi commiſſo con
ſtet.Nam tunc & ſi iudex,ſub quo deliquit,contra eum, nō pro
cedat iudex tamen,ſub quo latitat,cum fida cuſtodia debet ipſū
mittere ad citantem,in Auth.vt nulli iudic.§. ſi vero quis com-
prȩhenſorum.coll.ix.& vt omnes obe.iu.§.ii.col.v. Sed & ſi hoc
non fecerit,iudex ſuperior puniet ipſum,vt ibi. Quod ſi vocatus
venerit,& litem conteſtatus fuerit,non errans in facto neque in
iure poterit ferri diffinitiua ſententia contra ipſum. Et iudex
ſub quo domicilium habet propoſita actione in factum ex re iu
dicata ipſam exequetur,ff.de re iud.miles.§.fin.C.de rebus credi.
actori.& patet in eo quod legitur & no.s̄.de foro compe.poſtula
ſti.Verum ſi citatus comparuerit, & contumaciter. i. ſine licen-
tia receſſit,vel ſub iuriſdictione citantis inuentus comparere no
luerit,tunc poteſt propter contumaciam excommunicari, vel
alias mulctari.Et ſi talis erat cauſa,quȩ lite non conteſt. poterat
expediri,procedi poteſt contra eum,& tenebit proceſſus,s̄. vt lit.
non conteſt.tuæ.& c.quoniam.Nec obſtat,ſi dicat, ꝙ licet dice-
retur,& crederetur,ꝙ ibi contraxerat.hoc tamen verum nō eſt,
quia debet veritas opinioni præferri,quia hoc eſſet verum,ſi cita
tus comparuiſſet, & veritatem cauſæ ſuæ proſecutus fuiſſet,ſed
& ex quo ex hac cauſa quamuis falſa citatur,eoipſo, ꝙ nō venit
18 contumax reputatur. †Nam citantis eſt cognoſcere,an ſua ſit iu
riſdictio,s̄.de reſcriptis.ſuper literis.§.ſi vero per huius. ff. de iud.
ſi quis ex aliena.ergo propter hanc contumaciam puniri poteſt
ff.ſi quis iuſdi.non obtem. l.illicita. De principali tamen cauſa,
& ſi talis ſit, in qualitate non conteſt.procedi poſſit, non poteſt
cognoſcere niſi primo diffiniat, an ſua ſit iuriſdictio,& ſi aliter
ſuper principali procedat,non tenet proceſſus,niſi in veritate cō
ſtet eum iuriſdictionē habere.Sed pronunciato,ꝙ ſua ſit iuriſdō
procedet & in principali,nec poterit poſtea obiici ſententiam la
tam fuiſſe a non ſuo iudice,quia certum eſt,ꝙ in hoc fuit iudex
vt cognoſceret an iuriſdictio ſua eſſet, & cognouit & ſententia-
uit,nec appellatum fuit,& ſi appellatum fuerit, non prodeſſet,
19 quia †contumax non auditur appellans,ij.q.v. ſunt quorum. Et
hæc omnia intelligas quando conſtat ꝙ citans habet ordinariā
iuriſdictionem.Sed dices,quare non eodem modo tenet quod
facit iudex delegatus,qui dicit ſe delegatum cum non ſit?Reſpō-
20 deo,quia†delegata iuriſdictio certos & arcte limitatos fines ha-
bet,qui ex forma reſcripti pendent,nec tranſgrediēdi ſunt, vt pa
tet in eo quod legitur & no.s̄.de reſcrip.cum dilecta.§.fina. & c.
ſignificante.& c.Rodulphus.& c. ſignificauit.& s̄. de offi.delega.
P.& G.Ordinarius vero in territorio ſuo & in oculis eius & poſ-
ſeſſionibus generalem & liberam habet iuriſdictionem & fines
latos,ff.de verb.ſig.pupillus.§. territorium.& ideo quicquid facit
contra eos,quos in territorio ſuo ſiue ſint ibi incolȩ ſiue nō, pri-
21 ma facie totum tenet.Eſt & alia diuerſitatis ratio, † quia delega-
ta iuriſdictio eſt odioſa,& ideo reſtringitur, ordinaria vero fauo
rabilis,& ideo dilatatur ſecundum regulam traditam ff.de liber.
& poſthu.cum quidam.ad fi.j̄.de conceſ.præben. conſtitutis. in
fi.& patet in eo quod no.j̄.de app.vt debitus.Hoc tamen fatetur,
ꝙ ſi literæ etiam falſæ impetrentur ad aliquem iudicem, ſuum
eſt cognoſcere,an ſua ſit iuriſdictio. Et eodem modo ſi ille, qui
conuenitur priuilegium habet, ꝙ ibi conueniri non poſſit, ſiue
ſpeciale,ſiue propter legationem,& de hoc ipſo cognoſcet dele-
gatus.s̄.de reſcripti.ſuper literis.§.ſi vero ſuper huiuſmodi.Sed &
ſi quis etiam ordinarius citat aliquem ſuper cauſa, quæ iuriſdi-
ctionis ſuæ eſſe non poteſt,vt ſi iudex ſecularis citet ſuper rebus
ſpiritualibus cauſa expreſſa,nulla eſt citatio,arg.in eo quod legi-
tur & no.j̄.de ord.cogni.tuam.s̄.de iudi.decernimus.s̄. de arbit.
contingit. Vel ſi exprimat,ꝙ veniat reſponſurus ſeruo excōmu-
nicato,vel ſpoliatori ſuo notorio,vel cuilibet alij pſonæ, de qua
conſtat ꝙ agere non poteſt,ff.ſi quis cau.quotiens ſeruus.ff.de pcu.
fœminas.s̄.de iudi.intelleximus.vel ſi citat ad diem feriatum,
j̄.de fer.c.fi.vel de quo nō poteſt eſſe iudicium,vt de Sole,vel Lu
na,vt ff.de iudi.non quemadmodum.C. de ſtudijs liberā.vr.l.vni
ca.li.xi.& melius.Inſti.de inuti.ſtip.§.j.& ij. Vel ſi exprimat locū
inhoneſtum,ad quem citat,ff.de arbi.ſi cum dies.§.ſi arbiter. Et
22 generalis regula tradi poteſt, † ꝙ vbicunque in citatione aliquid
iniuſtum ponitur vel inhoneſtum, vel certum eſt, ꝙ contra eū
qui agit,competit exceptio declinatorij iudicij, vt ſi citetur ſpo-
liatus,ꝙ veniat reſponſurus ſpoliatori ſuo in ſua cauſa ciuili, vel
alij in criminali,vel vt reſpondeat militi alterius negotia procu-
ranti,non tenetur venire citatus,cum in citatione error euidens
ſit expreſſus.ar.j̄.de ſenten.excommu.per tuas.ad hoc iij.q.ij.c. fi.
j̄.de ord.co.cum dilectus. extra d.n.de reſti.ſpo.frequens.§.j.& ij.
lib.vj.& de reſcriptis.præſenti.hodie incipit, ſtatutum.§.fi.vbi de
hoc,lib.vj.Sed & ſi hoc non exprimatur in citatorio, eſt tamen
alias notorium & iudici citanti & aduerſario, ꝙ citatio iniuſtū
quid continet,puta,quia citatur quis ad locum, quem notoriū
eſt eſſe non tutum.Dicunt quidam, ꝙ comparere non tenetur,
& ſic

ADDITIO.

a ¶Sedente.Adde de hoc d.Henri.Bo. hic in j.diſt.

& ſic intelligunt ff.de iud.non videtur.tamen tunc prudenter fa
ceret,ſi miſerit excuſatorem, v.q.iij.ſi epiſcopus ægrotans.j̃.de ac
cu.veniens. Sed etiam ſi non miſerit,nihilominus tutus eſt exce
ptione doli contra aduerſarium,ſi doloſe obtinuerit ipſum cita-
ri,ar.ff.de eo per quem fact.eſt.l.j.§.ſi reus.Sed ſi iudex vel aduer-
ſarius hoc neſcuit,& procedatur contra ipſum,tunc dabitur ei re
ſtitutio in integrum , vt ff.ſi quis cauti.l.ij.& per totum,ſecundũ
do.n.Idem videtur,& ſi aduerſarius in dolo fuerit , vt patet in eo
quod legitur & no.s̃.de reſti.in integ.ex literis . quod ſi nihil tur-
pe vel graue expreſſum eſt in citatione,nec apparet de fraude ad
uerſarij,nec ſubeſt cauſa,quare iudicem adire non poſſit, tunc ſe
cundum d.n. ire debet ſaltem allegaturus priuilegium ſuum.Et
ſi non iuerit,mulctari poteſt,quamuis ſi iuiſſet, exceptione legi-
tima defenderetur,ff.de iudi.ſi quis ex aliena.ff. ſi quis ius di.non
obtem.l.vnica.poteſt & excommunicari,j̃. de ap. ſi duobus.Po-
teſt & actor in poſſeſſionem bonorum ſuorum mitti cauſa cu-
ſtodiæ,etiam ſi pupillus ſit,qui citatus eſt,ff.ex qui.cau.in poſ.ea.l.
ii.& iij. §.fi.& l.ſe.niſi is,qui obtinuit ſe mitti in poſ.in dolo fue-
rit,ſciens aduerſario exceptionem competere.& ſic loquitur ff.
de pecu.eo tempore.rñ.j.Quo caſu abſens poteſt petere reuocari
poſſeſſionem in abſentia ſui daram. Et ſi miſſus excipiat de con
tumacia dicens,tu contumaciter abſuiſti,alius replicabit de do-
lo circa eandem rem commiſſo dicens.Et tu cum ſcires me tu-
tum exceptione, hanc poſſeſſionem dolo obtinuiſti . Vel dic &
melius,ꝙ vbicunque aliquis tutus eſt exceptione, non valet miſ
ſio in poſſeſ. contra ipſum facta,adeo ꝙ ſi expellatur miſſus non
datur ei actio ex illo edicto,ne vis fiat ei qui in poſ.miſ.quia non
intereſt ſua,ex quo aduerſarius exceptione tutus eſt , ff. ne vis fi.
ei.l.ij.§.hæc verba.& ſic loquitur ff.de pecu.l.eo tempore.Nec ob
ſtat ff.ex qui.cau.in poſ.ea.l.in poſſeſſionem.Quia quod dicit cre
ditores mittendos eſſe in poſſeſſionem pro debito conditionali
intelligendum eſt,quouſque caueatur de ſoluendo debito exiſtē
te conditione.Verum eſt ſi ſit cauſa appellationis,vel alia,in qua
procedi poteſt lite non conteſt.& reus,cui competit exceptio de
clinatoria iudicij,abſens ſit per contumaciam , per quod in ne-
gotio procedat.De cœtero quantumcunque veniat,hanc exce-
ptionem declinatoriam proponere non poterit.Nam ſi præſens
fuiſſet,& tacuiſſet,ipſam vlterius proponere nõ poſſet. Sequitur
23 ergo,ꝙ ſi contumaciter abſens ſit,hoc non poteſt,†cum contu-
macia loco præſentis habeatur,j̃.de dolo & contu.veritatis.C.de
24 iud.properandum.† Et abſens per contumaciam non minor p̄-
ſente reputetur in Auth.vt om.obe.iudi.§.ſi autem ille quidem.
coll.v.Præterea iudex iſte bene & iuſte proceſſit, ergo vlterius re-
uocari non debet,j̃.de reſtit.ſpol.audita.§.j.ſed reuocaretur ſi de-
clinatoria admitteretur . Quod autem dictum eſt de declinato-
ria & peremptoria,vt.ſ.is,qui contumaciter abſuit, tamdiu gau-
deat exceptione ſua,quandiu ea gaudere potuiſſet , ſi contumax
non fuiſſet , vlterius vero non.Et hoc rationibus ſupradictis.Et
quia non debet eſſe melioris conditionis contumax quam obe-
diens.s̃.de poſtu.præla.c.j.§.nos igitur.Nec quæretur vlterius , an
actor ſciuerit exceptionem reo competere, quia ſi peremptoria
erat,de hoc quærendum fuit ante ſententiam , ſi vero dilatoria
ante lit.conteſt.poſtea vero non,quia renunciaſſe videtur vt pa-
tet in eo quod legitur & no.j̃.de re iudic. inter monaſterium.Et
adde quod no. circa hanc materiam extra d.n.de ele. ſtatuimus.
§.ſed ſi pars.lib.vj.Si tamen procedatur contra aliquem tanquã
contra contumacem , & poſtea appareat ipſum contumacem
non fuiſſe,debet proceſſus contra eum habitus retractari ex illa
clauſula generali,ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur.ff.ex qui.cau.
maio.l.j.§ fi.& de hoc legitur & no.j̃.de re iud.cum Bertoldus.§.
poſtmodum.Vltimo notandum eſt , quod quotienſcunque ali-
quid euidenter illicitum vel iniuſtum in citatorio ponitur, niſi
citans cauſam & executionem illius illiciti vel iniuſti adiicien-
do exprimat,prima facie citatus ire non cogitur , vnde & ſi nõ
comparuerit,excuſatur,ſecundum d.n.cuius eſt mens quaſi to-
tius huius gl.& ꝙ talis cauſa exprimenda ſit,no.s̃.eo.ti.c.j. §.j.ſu
per verbo,& peremptorium,& §.quia vero.ſuper verbo, neceſſi
tatem.[Indulgendæ.]Non negatur,quin libellus ſit offerendus,
quantumcunque inſtructus ſit.Vnde & expone quod ſequitur.
[Sed.]ſubaudi in libello in iudicio oblato,& lite legitime conte
ſtata,ac pręſtito iuramento. [Procedendum &c.] alioquin niſi
ſic ſubaudires,contradiceret euidenter s̃.ti.j.c.pe.§.fin. & s̃.de lit.
conteſt.c.vnico.s̃.de libel.obl.c.j. Quid ſi reſcriptum , in quo ni-
hil petitur,ex eo tamen ſatis elici poteſt,quis,a quo quid,& qua-
re petitur,loco libelli tradatur? Reſpon.Non ſufficit, quãtum ad
diffinitiuam ſententiam proferendam,quæ non niſi lite conte-
25 ſtata proferri poteſt,& † ſine petitione expreſſa lis non conteſte-
tur,vt ſupra de electio.dudum.ij.§.tandem . & s̃. de lit. conteſta-
tione.c.vnico.Sed & quantumcunque tenor libelli in citatorio
26 inſertus fuerit,iterum †tamen eſt in iudicio offerendus,vt nota-
tur.s̃.eodem.§.j.licet quandoque inducię deliberatorię denegen
tur,vt hic dicit,& argu.j̃.c.j. & in eo quod no.s̃.eo.§. ſuper ver-
bo,inſtrui.

SVMMARIVM.

1 *Libellus nomine eccleſiæ formari debet.*
2 *Sententia fertur contra eccleſiã in perſonam procuratoris eſt concipienda.*
3 *Ceſſans in ſolutione debiti cenſus canonis vel tributi an cadat a iure ſuo.*
4 *Quæ cauſa dubitationis contractibus inſeruntur, ius commune non ledunt.*
5 *Quantitati poſitæ in libello addi,& detrahi poteſt,& idem manet libellus.*

CAP. III.

1 Literæ ſuæ. Eccleſiæ ſuæ nomine]† Libellus
ergo nomine eccleſię formari de
2 bet,vt hic,& j̃.de fide inſtru.inter dilectos.† Senten-
tia tamen,quæ fertur contra eccleſiam in perſonã
procuratoris,vel yconomi,eſt concipienda, vt j̃. de reli. do.dile-
ctus.s̃.de elec.querelam.ſecundum Gof.quod dic,vt ibi no.[Ob
tulit.]Nota,ꝙ libellus eſt offerendus.quod dic, vt no.s̃. de li.obl.
c.penſio. [De poſſeſſionibus.]i. quæ eccleſiæ ſuæ debebantur rõ-
ne quarundam poſſeſſionum,quas nobiles detinebant.[Tribus
annis]quare petebat poſſeſſiones tanquam commiſſas ſibi adiu
dicari.ad hoc j̃.de cauſa poſ.c.fi.Vnde & ſecundum d.n.in libel-
lo dicebatur,ꝙ iſti nobiles viri ceciderant a iure emphyteutica-
rio.Secus eſſet ſi ageretur ad ſolutionem penſionis ſubtractæ, vt
no.j̃.§.j.ſuper verbo,denegaſti.& probatur ff.de exceptio.rei iud.
cum quæritur.& l.ſequē.Vel dic, ꝙ nec tunc eſſet danda dilatio,
quia ſuper poſſeſſionibus cõueniebantur , & ſuper toto negotio
inducias habuerunt.& ideo ſuper eo debuerunt deliberare,ſecũ-
dum d.n.[Et vltra.]Hæc adiectio ad modicum tempus refertur,
niſi aliud exprimatur,ff.de ver.ſig.hęc adiectio.¶[Nobilibus.] ij.
pars.[Significari] quaſi dubia eſſet , argumen. infra de deſpon.
impub.c.fi.ſed hoc non erat verum in materia iſta, quia & bien
nium ſufficeret,vt j̃.notatur.[Et ipſo archipresbytero.]verſ.[Ex
primente.]quia ſic placuit,nec enim ad hoc iuſſus fuit , nec co-
gendus erat.ſi.j̃.de reſtitu.ſpolia.c.j.[Idem.]verſi.ſcilicet nobiles.
[Dicentes.] non tamen euangelium exprimentes, quia nedum
tres anni , qui expreſſi erant, immo & duo ſufficerent quantum
ad poſſeſſionum commiſſionem , x.q.iij.§. hoc ius.ver. qui rem
hmõdi.& leg.& no.j̃. de locato. c. pen. Licet in re priuata trien-
nium requiratur,C.de iure emph.l.ij. Sed & in colono ſufficit,ꝙ
3 † per bienium [a] ceſſet ſoluere penſionem,cum ad longum tem-
a pus locatio facta fuerit,ff.locati.quæro.§.inter locatorem. Simili
ter & in re fiſci cadit a iure ſuo eoipſo, ꝙ penſionem non ſoluit,
ff.de pub. vectigali.§. nondum.Licet a curatore fiſci ſine auctori
tate principali agri locati perpetuo nequeant reuocari,ff.de publi
canis.cotem ferro.§.agri . Alij vero dicunt, ꝙ in fiſco idem quod
& in eccleſia obſeruatur.ſecundum d.n.[Quas.]ſ.dilationes.[De
negaſti.]& bene,quia p̱ id quod expreſſum erat in libello de triē
nio ſine alia adiectione poterat dari ſentētia,& nobiles plene in
ſtrui,cum poſſeſſiones peterentur tanquam commiſſæ , vt patet
in his quæ no.s̃.& ſic fuit dilatio deneganda,vt s̃.c.prox.Secus ſi
peteretur penſio ſubtractata,tunc enim in iſto caſu fuiſſet dan-
da dilatio,ar.j̃.de plus pet.c.vnico.& s̃.de libel.obla.c.pen.& fi.&
no.j̃.§.fi.Vel dic,vt s̃.e.c.rñ.j.ſuper verbo tribus annis.Debet er-
go conſiderare iudex,quando aliquid declaratur in libello, vtrũ
gloſſa ſit multum remota a textu, & tunc dabit dilationem , vel
non multum ſit remota,& tunc denegabit,ar.hic & s̃.c.prox. &
ff.de hære.inſti hæredes.[Appellarunt.]ſubaudi, & male. ¶[Nos
igitur.]iij.pars.[Friuolam.]& merito,nam adiectio illa, ſuperior
& vltra.ſuperflua fuit,vt s̃.no.& ſic non fuit vis facienda,quia ſu-
4 perflua non vitiant,& quæ † cauſa dubitationis contractibus in-
ſeruntur,ius commnne non lædunt, ff.mand. qui mutuam.Et
5 †addi & detrahi poteſt quantitati poſitæ in libello. & nihilomi-
nus idem manet libellus,Inſtit. de acti.§. ſi minus.ff.de noxa.in
delictis.§.fi.licet vbi quantitas petitur ratione adiectionis,ſit dan
da dilatio,vt no.s̃.§.proxi.ver.dicentes.ad hoc ff.de excep. rei iu.
cum quæritur.& l.ſe.[Procedas.]& ita quãdo appellatio fruſtra
toria eſt,debet cauſa ad eum,a quo appllatum eſt, remitti,& ap-
pellans condemnandus eſt in expenſis,vt hic,& j̃.de ap. cum in
eccleſia.& c. vt debitus.

ADDITIO.

a ¶Per biennium.Adde vtrum ceſſans in ſolutione debiti cenſus cano-
nis,vel tributi,ſeu debitæ penſionis cadat a iure,ſeu priuari debeat iu-
re ſuo,d.Hen.Bo.in c.conſtitutus.j̃.de reli.do.

SVMMARIVM.

1 *Principis intereſt habere locupletes ſub ſe.*
2 *Exceptio quæ reo competit,competit & fideiuſſori.*
3 *Procurator ad omnia,quæ ad cauſam ſpectant conſtitutus videtur.*
4 *Incongruum eſt , vt qui vix poteſt vnum perficere ad duo idoneus videatur.*
5 *Tempus belli, & tempus pacis contraria ſunt.*
6 *Secundum mandatum,quando derogat primo .*
7 *Periculum in quo maius imminet,magis eſt prouidendum.*
8 *Minori per negotium maius derogatur.*
9 *Maiori domino obediendum eſt.*
10 *Contra quærentes diffugia.*
11 *Illud poſſumus, ꝙ commode poſſumus.*

12 Deiisi

12 *Dies feriata videtur poſſe pro termino aſſignari.*
13 *Citatio eſt de proceſſu.*

CAP. IIII.

Expoſuit. De eodem.s̃.de maio. & obe. c.fi.j̃.
de dolo & cont.c.fi.[In eo.]ſcilicet
Burdegalenſi.[Ex prouincia ſua.] licet alia ſint iura
epãlia quam primatis, tamen archiepiſcopus poteſt
defendere prouinciam contra alium petentem in prouincia ſua
iura primaciæ,vt hic patet.Et eſt ratio ſecundum quoſdam,quia
ceſſante primate omnia iura principis in archiepiſcopũ cadunt,
ſed hoc conſtat fore falſum, nam vbi primas eſt,ſi appelletur ab
archiepõ,appellari debet ad primatem,& tñ ceſſante primate ap
pellabitur papa,& non archieps̃ a ſeipſo . Sed nec procurationes
primatis recipit archiepiſcopus, ſed archiepiſcopales tantum.Iõ
dic,ꝙ hæc eſt ratio,quia ipſius archiepiſcopi intereſt, ne ſua pro-
1 uincia a pluribus aggrauetur,ſecundum d.n. Intereſt† enim pri-
cipis habere ſub ſe locupletes, in Auth. vt iud.ſine quoquo ſuffra.
x.collatio. colla. ix. Sed hęc eſt ratio nimis remota & generalis.
Vnde dic, ꝙ hæc eſt ratio,quare archiepiſcopus auditur pro tota
prouincia , vt iugum ſubiectionis a ſe eripiat , nec ſuper ſe exce-
pto papa ſuperiorem ſentiat, quem neceſſe habeat reuereri,vel q̃
ipſum vexare poſſit vel grauare.Ft ne quis alius excepto papa,ſed
ipſe ſolus videatur eidem prouinciæ præeminere,arg.in eo quod
legitur & no.s̃.de vſu pal. ex tuarum,ad fi. Sed & quanuis videa-
tur archiepiſcopus pro tota prouincia hic admitti, & j̃. de dolo.
& contu. c.j. nihilominus tamen requirit aſſenſus prælatorum,
& capitulorum cathedraliũ ad factam prouiſionem ſuper hoc
audiendam, vt patet in eo quod leg.& no.s̃.de maio.& obe.c. fi.
[Quod].ſ.initium. [Peremptoriũ.] ſic enim iudex ex cauſa pp
diſtãtiam viarum prima vice poteſt terminum peremptorium
aſſignare,vt hic.& s̃. de reſti.in integ.tum ex literis. §.fi. alias con
tra.s̃.e.c.j.quod dic,vt ibi no.[Per ſe aut per procuratorem.] quã
uis ergo quæ ad perſonam propriam impedimentum habuit,
eo,quod ad maius negotiũ vocatus fuerit,& ſic ius habuit reuo-
candi domum,ff.de re iudi.contra pupillum.§.his,qui.s̃. de for.
competen.c.fi.ff.de iudi.l.ij.& arg.xviij.di.ſi eps̃.Metropolitanus.
tamen procuratorem conſtituere potuit. Vnde quantum ad p̱-
curatorem conſtituendum nulla exceptio competebat, argu.ff.
de do.& contu.cum dilectus.ff.de arbi.Celſus.Nam ſi quis alter-
natiue obligatus ſit,& pars vna impoſſibile recidat, tenetur præci
ſe ad alteram partem ff.de contrahen.empt. ſi in emptione.§. ſi
emptio.ff.de condictio. indebiti. cum is.ff. de ſolutio. Stichum.
ff. de legatis.j. cum res.§. ſed ſi Stichum. ff. de legatis.iii. ſtatuli-
beri. §. Stichum . ff. de eo quod certo loco.l.ij. §. qui Stichum
Nec obſtat cauſę arduitas propter formam citationis , vt no-
tatur ſupra . de procuratoribus . querelam . Quare ergo excu-
ſatur Burdegalēſis? Rñ. eo ꝙ propter vocationē maioris negotij
fuit adeo occupatus,ꝙ non potuit intendere conſtitutioni procu
ratoris idonei,qui talis debet eſſe,ꝙ cauſam omnino nõ neſciat,
s̃.de iuramento cal.in pertractandis.vel non potuit deliberare cũ
ſuffraganeis aliis,quos res tangit,s̃.de ma.& obe.c.fi.& innuit j̃.e.
§.petendæ. ver.nondum. vel de gratia fuit ſibi data dilatio,ſecũ-
dum Gof.Tu dic,ꝙ a conſtitutione procuratoris excuſatus non
fuit,immo ipm̃ conſtituit,vt j̃.ſequitur. Quare autem dilationē
obtinuit? Dic,vt no.j̃.e. §.fi. idoneum, & ſufficientem,s̃.de pro-
cur. conſtitutis.& c.accendens. ¶[Cumq; poſtmodum] ij. pars.
[Perſonaliter] in hoc caſu non ſufficit procuratorem mittere,j̃.
de do.& cõtu.cum dilecti.s̃.de ma.& obe.c.fi.& no.plene de hoc
extra,d.n.de iudi.iuris. lib.vj. nec eſt locus commiſioni,s̃.de offi.
deleg. quoniam apoſtolica, quia perſonalia non extenduntur,s̃.
de vſu pa.c.ij.[Vocatus] hæc cauſa fuit probabilis, & neceſſaria,
ideo ei competit ius reuocandi domum.quod dic,vt leg.& no.s̃.
de foro compe.c.fi.§.fi.[Subſidio] tempore diſcordiæ ortæ inter
dominum Gregorium,cuius eſt hæc decre.& quõdam imperato
rem M.Federicum.[Bituricen.]qui dicebat Burdegalenſem im-
mediate, & eius ſuffraganeos medietate ſibi ſubeſſe iure prima-
ciæ,ix.q.iij.conquæſtus.lxx.di.c.j.& ij. quanuis enim primates, &
patriarchæ in nomine differant,idem tñ ſunt in dignitate. quod
dic,vt legitur,& no.s̃.de offi.ordi.duo ſimul.[Poſtulauit] & ma-
le,d.n.vt patet ex ſequentib. [Idem vero.] ver.[Saluis exceptioni-
bus[& ita proteſtatio valet . quod dic,vt no.s̃.de conſtit.cum M.
Ferra.Hæc autem proteſtatio ad cautelã facta fuit,nam & ſi hoc
non fuit dictum , nihilominus poſſet procurator opponere ex-
ceptionem domino competentem,immo & ad hoc tenetur,nã
2 & †exceptio,quæ reo competit & fideiuſſori, ff.man.qui mutuã.
§.generaliter.Et ſi ſcienter illam omittat,imputatur ei,ff.de exce.
3 exceptionis.ff.de fideiuſſ.ex perſona.ſed & † procurator ad omnia,
quæ ad cauſam ſpectant conſtitutus videtur, arg. s̃.de offi.deleg.
præterea.& c.cum olim.j.ff.de procu. ad legatum.& l.ad rem mo
bilem.ſecundum R.Vnde & ei ſi non appellauerit,imputatur.s̃.
de procu.non iniuſte.§.potuit.[Et de defendẽdo] & ſi hoc non
fuiſſet appoſitum, procuratorium inſufficiens videretur , s̃. de p̱-
cur.accedens. [Omnia faceret] declinando iudicium & reuocã
do domũ,& ſic exceptiones ſaluæ erant,quæ in rñdẽdo,& defen
dẽdo principali dño competebantur.Sed nunquid tale procura-
torium ſufficiens eſt? Reſpon.non, quo ad cauſam principalem,
vt j̃.de app.ſignificauit.ſecundum Gof.Non probat hoc.Quid ſi
dicat, inſtituo talem procura . &c. ratum habiturus . & firmum
quicquid in cauſa legitimæ duxerit faciendum ? Reſpon . Non
eſt plenum,hec ſufficiẽs mandatum,nam & ſi illegitime, immo
& ſi doloſe aliquid fecerit procurator domino nocere debet , ff.
de doli excep.ſi procurator.& procurator tenetur ei actione mã
dati , quod ſi ſoluendo non ſit,datur ei de dolo actio contra ad-
uerſarium in ſubſidium , ff. de dolo. eleganter.§. ſi dolo.ff.de eo
per quem fac.eſt.l.fi.ſecundum Gof.quod dic,vt no.s̃.vt lite non
conteſt.c.j.§.fi.Quicquid tamen Goff.no.mandatum iſtud Bur-
degalenſis ſufficiens videtur fuiſſe.¶ Petente ergo.]iij.pars. [Su-
pradicto]Bituricenſi.[Reſponderet]ſuper principali.[Ille.]ſ.pro
curator.[Non teneri.]Sed ex quo erat in curia, uidetur,ꝙ cogen
dus fuiſſet reſpondere , & ſi forſitan non veniendo excuſationē
haberet,ar.ff.de fer.l.ij.§.ſed & ſi prætor contra.So. ibi conſentie
bat litigare,hic autem contradicebat.Sed ex quo dimiſit procu-
ratorem ad illa negotia,videtur ei imputãdum,quare ei & iſtud
negotium non commiſit,arg.j̃.de dolo, & contuma. cum dile-
cti.§.j.ver.ſed contra hoc faciebat.So.non poteſt hoc ei imputa
ri,cum ei competeret ius reuocandi domum, vt patet in ſequē.
gl.Item quia ardua erat cauſa, & ideo cogi non poterat,vt com-
mitteret eam procuratori.s̃. de procur.querelam . Sed & ſi non
haberet ius reuocandi domum.& ad hanc cauſam procurato-
rem conſtituiſſet , tamen deberet habere inducias procurator
ad dominum conſulendum,s̃.de procurat. dilectus . ſecundum
d.n.cuius eſt hæc tota gl. quod dic,vt ibi no.& s̃. vt lit. non con-
teſt.quoniam.§.penul.Præterea,quia totam prouinciam tange-
bat.ſecundum d.n.non poterat plene deliberare,an contenderet
vel cederet,niſi conſilio habito cum prælatis , arg.ff. de eden.l.j.
& j̃.eo.ver.nondum etiam.nõ tamen dicit d.n. ꝙ neceſſe ſit eos
vocare,ff.de lib.cauſa.ſi pariter.ſecundum d.n. & adde quod,no.
s̃.e.c.rñ.j.ſuper verbo,& prouincia ſua.& ſuper verbo, per ſe, aut
per procuratorem.[Pro publica.]ſ. vtilitate.ideo competebat ei
ius reuocandi domum,in Auth.de ſan.epiſ.§.ſi vero epi.colla.ix.
Idem eſſet ſi vocatus eſſet ad conci. v.qõ.ij. vocatio. idem eſſet,ſi
cauſa ſit probabilis & neceſſaria , puta cauſa teſtimonij ferendi,
vel iudicãdi vocatus eſt,vel a domino vel cõmuni miſſus eſt,vel
ex quacũque alia cauſa a iudice vocatus ſit. vel cauſa appellatio-
nis exercẽdæ,ſeu rationis reddendæ venit,vt ff.de iudi.l.ii.§ lega-
tis.& leg.& no.s̃.de foro cõp.c.fi.& adde,qđ no.in ſeq.gl.[Burde-
galen.vocatus]Non eſt hęc cauſa vera & ſufficiens, quare archi-
epiſcopus Burdegalen.non teneatur proſequi cauſam ceptam in
termino aſſignato,nam & ille,qui ex neceſſaria cauſa & probabi
li abeſt , vbicunque in foro competenti mouetur ſibi lis,tenetur
per alium reſpondere.C.de reſti.mili.ignorare. ff.eum, qui app.l.
j.& ij.multofortius ſibi tenetur ſaltem per alium proſequi ceptã
litem.Nam & deterior dolus eius agnoſcitur qui interruptã litē
iterum deſerit,quã q̃ ſemel ceptam dereliquit. in Aut.de litig. §.
ſi vero inter prędictum anni ſpacium, in fi.coll.viij.Sed hæc fuit
vera cauſa & ſufficiens, quare tunc non fuit coactus reſpondere,
quia negocium ſubſidij adeo graue fuit , quod deliberare non
potuit ſuper cauſa iam cœpta , vt infra. verſicu . primo . Licet
autem dixerimus , quod abſens ex cauſa neceſſaria nihilo-
minus teneatur ſe defendere in foro competenti . ſcilicet or-
dinario , curia Romana commune forum cenſeatur, quan-
tum ad hoc , quod nullus valeat ipſum declinare , tamen is,
qui cauſa legationis venit , vel cui competit ius reuocandi do-
mum ibidem de nouo non cogitur reſpondere , ſecundum
domi.n. cuius eſt mens totius huius gloſſæ . & hoc vltimum
comprobatur in eo , quod notatur in præcedenti gloſ. & ad-
de , quod notatur , infra eodem.§.j. verſicu . temporis quoque.
[Pro abſente]quantum ad hoc , de quo hic queritur. [Et reuo-
candi domum .] ſic patet , quod ipſe non tenetur reſpondere
ſi præſens eſſet,ergo nec procurator. [Nondum etiam .]verſicu.
[Deliberauerat.] ſcilicet Burdegalenſis . [Et aliis.] ſcilicet ca-
pitulis cathedralibus . ſupra de maiorita.& obed.cap. fina.& ar-
gumento iij.quæſt. iij. de iudicijs . [Ad vtrunque negotium]
ſcilicet belli , & iudicij . ad hoc in prooemio Inſtitu. in princip.
Neque enim facile credendum eſt duabus rebus neceſſariis,
& maxime diuerſis vnum ſufficere , C. de aſſeſſori . nemo . &
4 ſatis videtur † incongruum , vt qui vix poteſt vnum perfice-
re ad duo idoneus videatur , xvj. queſt.j. presbyteros . infra.de
clericis coniuga . diuerſis . [Sicut expediret .] Vnde perinde
eſt ac ſi nullo modo valuerit , argumen. s̃. de tranſlat.epiſcop.
inter corporalia.§.ſed neque,verſicu.ſicut iuxta. ¶[Sed pars.]iiij.
pars.[Altera] ſcilicet Bituricenſ. [Super quæſtione.] ſcilicet iu-
ris primaciæ.[Prius.]ſ.antequam pro ſubſidio euocatus.ſ.Burde
galenſis.[Non fuerat]i.nõ p̄ſumebatur fuiſſe,ar.s̃.de reſcri.cęte-

rum.quaſi papa immemor primi mandati fuerat,arg.s̃.de offic.
delega.ex parte.Sed hęc allegatio non obſtat propter quatuor.
Primo,quia & ſi memor eſſet,non propter hoc a ſecundo man
dato abſtineret,arg.s̃.de ſup.ne.prę.licet.§.j.& de vſu pal. niſi ſpe-
cialis.vnde nocet hoc tacuiſſe,s̃.de reſcrip.ſuper literis. Secundo,
quia & ſi ipſe non videretur hoc reuocaſſe, reuocatur tamen be-
neficio iuris reuocandi domum,vt s̃.§.prox.Tertio,quia hæc in
terpretatio nō eſt partis,ſed papæ tantum.j̃.de ſen.exc.inter alia.
5 s̃.de iud.cum veniſſent.†Quarto, quia tempus belli, & tempus
pacis contrraia ſunt,Inſti.in prooemio. C.de aduo.di.iud. aduo-
cati.ſecure ergo poteſt interpretari papa, ꝙ eligendo vnum de
contrariis videtur aliud reuocaſſe.ar.j̃.de præſum.minime. & j̃.
de bap.maiores.verſi.ſed ad hoc quæritur.in fi.& adde quod no.
6 in ſe.gl.[Primum mandatum.]†Sed quare ſecundum manda-
tum derogat primo, de quo mentionem non facit contra id,
quod leg.& no.s̃.de reſcrip.cœterum?Rñ. quia ſecundum man
datum fortius eſt,& ideo reuocat primum, arg.in eo quod legi-
tur & no.j̃.de ſpō.ſi inter virum.§.verum. Quinimmo & ſi non
papa ſecundum mandatum,ſed ſola ſpon.. veniſſet ad ſeruitiū
eccleſiæ faciendum, cum ex neceſſitate iuramenti ad hoc tenea
tur,& per conſequens cauſa huius ſubuentionis ſit neceſſaria ip
ſum crederem excuſandum.ad hoc j̃. de iureiuran.ego. & c.ve-
niens.Præterea decre.cæterum.non tangit hanc decre.illa enim
loquitur,quando ſuper eodem negotio plura reſcripta impetrā-
tur.hic autē loquitur qñ ſuper diuerſis negotiis occurrunt diuer
ſa mandata,quæ ſi poteſt,debet ambo mandatarius adimplere,
alioquin illud,quod maiorem feſtinationem exigit, & in quo
7 †maius imminet periculum cui & magis eſt prouidendum, ar.
C.de fe.l.iij.xlij.di.quieſcamus.& melius,ff.ad Sille.ſi quis in gra-
ui.§.ſi omnes.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius gl. Vel
dic,vt no.in præceden.glo.[Temporis quoque.]ver. falſum alle-
gabat.quia ſi hoc verum eſſet,nec ius reuocandi domum habe-
ret, vt iteratam dilationem ad ſuffraganeos conſulendos obti-
nuiſſet.Alii contra.ar.ff. de arbi. non diſtinguemus. alias incipit
lex,ſi per errorem.§. ſi quis compromiſerit Romæ. hoc autem
cōſtat, quod ſi & in termino præſens non fuiſſet,& contra eum
procederetur ex iuſta cauſa hac,vel alia reſtitueretur, vt no.s̃.de
procu. querelam.nam & talis,ſi actiones vel iura ſua præſcribun
tur,reſtituitur.C.de in inte.re.mil.l.j.Melius ergo fuit hic dilatio-
nem dare, quam reſtitutionis beneficium circuire. Sed contra,
quia prædicta iura intelligūtur, quando contra abſentem cauſa
rei publicæ proceditur, vel præſcribitur pendente, adhuc publi-
co negotio,pro quo abeſt.hic autem conſtat ipſum iam finitum
fuiſſe,quia ipſum tantum finito receſſit, vel recedere debuit.hoc
ergo beneficio iuuari non potuit.ff.ex quibus cau. ma.ſi cui. §.fi.
So.dic, ꝙ hic ſimul vterque terminus concurrit. ſ. ſubueniendi
8 eccleſiæ.& procedendi in lite.& ideo per negocium maius † de-
rogatur minori non econtra,arg.ff.de reſt.in īte.ſcio.Alij dicunt,
ꝙ talis ſi perſonaliter vocetur ad litē habet ius reuocandi domū.
Si vero citetur,vt per ſe,vel per procur.compareat,& habuerit tē-
pus ſufficiens ad deliberandum ſuper vtroque.imputetur ei, niſi
mittat procuratorem ſufficienter inſtructum, adeo ꝙ cōdemna
bitur in expenſis, niſi aliquam legitimam excuſationem præten
dat.Puta de magnitudine cauſę vel aliam.s̃.de procur.querelam.
Vel dic ſecundum alios & melius, ꝙ vbi fiunt diuerſa mandata,
quæ ſe compatiuntur ad inuicem, ambo ſunt, ſi poteſt fieri,
adimplenda. vbi vero contra dicunt, vel ſe non compatiuntur,
9 vt hic, maior domino obdiendum eſt,xj.quæſt.iij. qui reſiſtit. &
cap.Iulianus.& in re magis neceſſaria magis ſubueniendum eſt,
vt not.in præceden. gloſ. hic autem archiepiſcopus vtrumque
adimplere non poterat, quia dum erat in curia, oportebat eum
circa auxilium eccleſiæ & militiam intendere, quam & opor-
tebat ad propria reducere, & ideo ius reuocandi domum ha-
buit etiam officio publico iam finito, & ſic etiam loquitur.ff.de
arbitr.non diſtinguemus. §. ſi quis compromiſerit Romæ ſecun
dum d.n. cuius eſt mens totius huius gl.& adde, quod no. s̃. e.§.
petēdæ.ſuper verbo,dictus Burdegalen.vocatus.[Si voluiſſet]Im-
putatur ergo ei, qui non deliberauit cum potuit, & ſi ad hoc da-
ta dies non fuerit,ex quo tamen ſuper aliquo eſt citatus,ar.hic.&
10 s̃.e.præterea.Et eſt ar.hic†contra quoſdam,qui non quærunt niſi
diffugia. hi, ex quo apparet confiteri de omnibus videntur. in-
fra de præſumptio. nullus dubitat. [Et commode] Et dicas. &
11 qđ repetere potuiſſet ſi voluiſſet. [Et cōmode &c.] † Illud enim
ſolum poſſumus, quod commode poſſumus, vt hic patet, &
ſupra de procuratoribus. quia cauſis. ſupra de officio delegati,
ſi pro debilitate. ſupra de electio. quia propter. quod dic, vt no-
tatur ſupra, de reſcriptis. ſciſcitatus. ¶ Nos igitur] v. pars.ſubau-
di,quia ius reuocādi domum habebat, cum pro alia cauſa veniſ-
ſet neceſſaria & probabili, & quia ſuper vtroque negotio ſubſidij
& litis ſimul deliberare non potuit.s̃.eodē c.§.petente.[De con-
ſilio fratrum noſtrorū &c.] ne damnum, vnde præmium me-
ruit,conſequetur,s̃.de renun.ſane.j̃.de fideiuſ.peruenit.& ne offi
cium ſeu bonum obedientiæ ei videatur damnoſum, ff. ex qui.
cau.maio.l.videlicet.ff.de furt.ſi ſeruus communis.§.quod vero.
s̃.de poſtu.præla.c.j.§.nos igitur.& ne quis alias ab obſequio Ro
manæ eccleſiæ retardetur,j̃.de pœnis.c.ij.ad fi.[Feſtum natiuita
12 tis.†Sic videtur,ꝙ dies feriatus poſſit ꝓ termino aſſignari, vt hic.
& s̃.de reſt.in integ.tum ex literis.§.fi.j̃.de dolo & contu. cum di
lecti.§.j.ver.ſed contra.j̃.tit.j.c.fina. quia nec tali die debet citatio
emanare.C.de ferijs.dies feſtos.So. non aſſignat feſtum natiuita
tis ſimpliciter,ſed præmiſit vſque quod intelligendum eſt exclu
a ſiue.ᵃſic s̃.de æta.& qua.a multis.§.verum.ver.& iterum. Alij di-
cunt,ꝙ ad diem feriatum poteſt aſſignari terminus etiam perē-
ptorius,quantum ad repręſentandum,non quantum ad proce-
dendum,& videtur caſus pro his j̃.de accu.veniens.§.j. ſed repro
13 batur hæc opinio, † quia citatio eſt de proceſſu.j̃. de probatio.
quoniam. & proceſſus habitus tali die non tenet. infra titulo.j.
cap. fina. §. quibus. & dicit lex, quod aperitio taceat, aduoca-
tio deliceſcat, ideſt de lite exeat. præconis horrida vox ſileſcat.
C.de ferijs. l. fina. & eſt expreſſus caſus (vt videtur) quod non
teneatur venire citatus, ff. ſi quis in ius vocatus non ierit. l. ij.
in fine. & ideo dic, vt notatur ſupra. verſicu. ſol. & quicquid
dicatur in ſumma, hoc teneas. & quod notatur infra titu.j.c.
fi.in prin.

ADDITIO.

a ¶Excluſiue.Adde an hæc dictio vſque, ponatur incluſiue vel excluſiue. Barto.in l.publicorum. ſ.ad crimen.ff.de publi.iudi.in iij.oppo. & in l. patronus.§.j.ff.de leg.ij.& in l.ſi mlhi & Titio.ff.de ver.ob.Et an denotet cohærentia.Bar.in l.meminiſſe.ff.de offi.procon.& leg.

¶De ferijs. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Quicquid inſigne a domino factum eſt, illud hodie geſtum eſt.*
2 *Conſuetudo quid abrogare non poſſit.*
3 *Matrimonium quare immundum reputetur.*
4 *Quod fieri licet, non tamen ſemper expedit.*
5 *Prætor non improbat execrantem.*
9 *Quis non tenetur ius ſuum relinquere indefenſum.*
7 *Summum bonum eſt in rebus iuſtitiam colere.*
8 *Quæ a malo non credentium procedunt ſemper prohibentur.*

CAP. PRIMVM.

OMnes dies. Quidam dicunt, quod
hoc c.loquitur de con-
ſilio, vel eſt locale. nam & generaliter non
ſeruatur.immo pro maiori parte eſt per cō
ſenſum tacitum abrogatum, arg.iiij. diſt.le-
ges. Alii dicunt indiſtincte ipſum eſſe ſeruā-
dum.Tu vero dic,vt no.j̃.eo. c.ſuper ſubſtan
tialibus verbis ſingulis ſigillatim.[Dominicos]i. domini ſpecia-
les & proprios, licet enim omnes dies domini ſint. Dixit enim
fiat lux.& facta eſt lux.Gene.j.Dies tamen dominicus ideo ſuus
1 proprius dicitur,& ei ſpecialius attribuitur,quia †quaſi quicquid
inſigne a domino geſtum eſt,illud hodie geſtum eſt.lxxv.diſtin.
quod die dominico. in hoc ergo die ob reuerentiam ipſius diei,
& domini abſtinendum eſt ab his, quę ſequuntur. & eſt ſimile.
C.eo.ti.omnes,xv.q.iiij.placita.xxxiij.q.iiij.non oportet.& iunge
quod no.j̃.e.c.j.§.j.[A veſpera,&c.]hoc non ſeruatur quantum
ad cauſas,quod dic,vt no.s̃.de offi.dele. conſuluit. obſeruatur ta-
men quantum ad celebrationem officiorum.j̃.c.j.[Cum omni
2 veneratione]hoc† non poteſt abrogare conſuetudo, vt patet in
eo.quod legitur & no.j̃.e.c.fina.§.quibus.& s̃.de conſue.c.fi.rñ.j.
¶Et ab omni.]ij.pars.[Illicito.]i.ſeruili.j̃. eo.licet. Vel illicito re-
ſpectu diei.licet alias in ſe licitum ſit,vt patet per exempla ſequē
tia,alioquin ſi ſimpliciter hoc intelligeres ſubaudiendum eſſet
maxime,nam ab illicito ī ſe omni tēpore ceſſandum,vt merca-
tum,quod hoc die illicite exercetur.alias autem & ſi difficile ſit,
non interuenire peccatum licitum eſt laicis.de pę.diſtin.v. qua-
litas.& c.negocium.lxxxviij.di.fornicari.j̃. de dona. inter virum,
3 & vxo.per veſtras.§.fina.Sic† reſpectu celebrationis diuinorum,
matrimonium immundum reputatur.j̃.de cleri. coniug.quod
a te.quod tamen mundum,& caſtum eſt in ſe,xxxi.diſt.Nicena.
hoc autem & ſi honeſtum ſit & rationabile,tamen in multis lo
cis de praua conſuetudine aliter obſeruatur. pro qua tamen eſt
alias in eo quod legitur & no.j̃.eo.licet [Neque placitum.]quod
4 †& ſi fieri liceat,non tamen ſemper expedit,xj.qō.j.aliud.†vnde
5 & prætor non improbat execrantem,ff.de ali.iud.mu. cauſa fac.
6 l.iiij.§.poteſt.†Sed nō tenetur quis ius ſuum relinquere indefen-
ſum.ff.de pe.hæ.illud eſt tamen abſtinendum ab eo certis dieb⁹.
vt hic.& j̃.c.fi.& certis locis.j̃.de immu.eccl. c.j. & c.cum eccle-
ſia.Sed & hoc in pleriſq; locis de facto non ſeruatur,quod omni
no eſſet corrigendū,vt patet in eo,quod le.& no.j̃.e.c.fi.§. quib⁹.
¶Neque aliquis.]iiij.pars.[Ad mortem.]Sed contra, quia ſicut
ait pſalmiſta. beati, qui faciunt iudicium & iuſtitiam in omni
tempore.nec peccat iudex,qui malos iuſte occidit, & punit,im-
mo meretur apud Deum, xxii.q.v.qui malos. & c.iudex.& ca.ſi
7 homicidium. †& ſummum bonum eſt in rebus iuſtitiam cole-
re.xij.q.ij.cum deuotiſſimam.So.licet bonum & iuſtum ſit tales
punire,eſt tamen horribile & miſerabile.& ideo ob Dei reuerē-
tiam abſtinendum.Nec obſtat,ꝙ dicit pſalmiſta omni tempo-
re.quia ſubaudiendum eſt competenti. Si.de con.di.v.nūquam.
s̃.de vſu pal.c.penul. cum ſuis cōcor. Excipe latronem publicū,
quem lex Hyſaurorum.i.locatorem.alias vigilatorum vocat.C.
e.prouinciarum.& nocturnum depopulatorem agrorum, arg.
j̃.de immu.ec.inter alia.§. & hoc verum. ¶Neque ſacramenta]
8 iiij.pars.†Quæ a malo non credentium procedunt, & ſempet ꝓ
hibentur niſi in caſibus,vt leg.& no.s̃.de elec.ſignificaſti,s̃.de iu-
reiuran.& ſi Chriſtus.hoc autem & ſi honeſtum ſit,non tamen
eſt neceſſarium. vnde & generaliter non ſeruatur. & eſt ſi.quod
le.& no.j̃.de teſt.c.j.ad fi.[Pro pace]ſic xxii.q.j.quod.Si.j̃.de deſp.
impu.c.ij.[Neceſſitate]quæ non habet legem,j̃.de obſerua.ieiu.
conſilium.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Dies incipit, & terminat diuerſis horis ſecundum diuerſos reſpectus.*
2 *Veſpera, quandoque continet vnam hebdomadam.*
3 *Dies iouis poſt cenam vſque ad mane veneris quantum ad eſum carnium durat.*
4 *Dies dominicus vocatur dies ſolis*
5 *Planetæ ſunt ſeptem a quibus ſeptem dies in hebdomada denominantur.*
6 *Dies dominicus ob reuerentiam domini.*
7 *Dies ſabbati magis quam alijs debet Chriſtianus operari ne iudaizare videatur.*
8 *Conſecrationes debent fieri diebus dominicis.*
9 *Conſuetudo regionis eſt ſeruanda.*
10 *Conſuetudo Rom.eccleſiæ vtrum & in quibus ſit ſeruanda.*
11 *Babotus qui fuerit.*
12 *Horæ canonicæ ſunt ſeptem.*

CAP. II.

QVoniam. Scriptum ſit] Leuiti. xxiij. ergo ita
ſeruandum eſt,vj.q.iij.ſcriptum eſt
in lege.ff.qui.& a quib. ma.proſpexit. [De veſpera in
1 veſpera]†Dies incipit,& terminatur diuerſis horis &
diuerſis reſpectibus.Quantum enim ad celebrationem diuino-
2 rum computatur a veſpera in veſperam,vt hic, & hęc† veſpera
quandoque continet vnam hebdomadam,vt no.s̃.de offi.archi
preſ.c.ij. Quantum ad ordinandum a veſpera in mane,lxxv.diſt.
quod a partibus.s̃.de tempo.ord.literas.Quantum ad iudicandū
a mane.i.ortu ſolis vſque ad veſperam.i. occaſum. Cum iam iu-
dex honeſte pro tribunali ſedere poteſt ſecūdum Gof. in Auth.
de iud.§.ſedebunt.col.vj.ff.de orig.iur.l.ij.§. & quia.quod dic, vt
no.s̃.de offi.deleg.conſuluit.Quantum ad ſoluendum, ſiue con
tractus a media nocte vſque ad mediam noctem, vt e.c. conſu-
3 luit.ff.e.more Romano.†Quantum ad eſum carnium,ſiue ieiu
nium poſt cenam die iouis vſque ad mane.de conſe.di.iij.de eſu.
Quantum ad obſeruationem treugarum canonicarum a quar
ta feria poſt occaſum Solis vſque ad ſecundam feriam in ortu
ſolis,s̃.de treuga,& pace.c.j.Sed in eo,de quo hic loquitur, & in
ieiuniis aliquibus eſt iſtud ſecundum diuerſas conſuetudines ob
ſeruandum,vt ſequitur,vt probatur lxxvij.di.c.fi.[Iuxta eorum.]
ſcilicet feſtorū, quia aliquod maius, aliquod minus.Item quia
ſecundum d.n.nō ſolum in die reſurrectionis,ſed alicubi tribus,
alicubi octo dieb. poſt feriam. Et quod dicit de tribus diebus in-
telligas quantum ad pontificalem celebrationem ſolemnem,
quæ illis tribus diebus, ſcilicet in die reſurrectionis, & feria.ii.&
iij. fieri conſueuit. vnde & conceditur, quod archiepiſcopi his
tribus diebus pallio poſſint vti. Quantum autem ad Deum co-
lendum, & honorandum, ab omni ſimili opere abſtinendum.
conſtat eſſe vij. dies præcedentes diem reſurrectionis dominicæ
cum ſeptem ſequentibus feriatos,vt patet in eo, quod legitur &
notatur.j̃.eo.c.fin.reſpon.j.ver.natalis.ſcilicet ſuper verbo domi-
nicæ paſſionis.[Rogationum cōſuetudinem,]quia qñq; in vno
loco celebratur ſolenniter feſtū,ix.lectionū, qđ in alio nō ē triū.
4 ¶Diebus autem] ij.pars.[Dominicis] Vocatur dies dominicus
dies ſolis.C.e.ti.omnes dies poſt medium. ver.& in eadem obſer
5 uatione.† Sunt autem ſeptem planetæ, Sol, Luna, Mars, Mercu-
rius, Iupiter, qui facit genitiuū Iouis, & eſt etheroclitū.i. diuerſæ
declinationis, Venus, Saturn⁹, & ſunt ſeptem dies in hebdomada
qui a prædictis ſeptem planetis nominantur, ſicut patet in
prædictis nominibus eorundem. Nomen autem diei ſolis mu-
tatum eſt dominicum a veteribus rite, vt in dicta l. omnes.vt
6 ſcias ipſum ſolum in hebdomada,niſi alium feſtum incidat†ob
reuerentiam domini venerandum,vt no.s̃.e.c.j.in prin.Sed & ſe-
cundum Hug⁹.ſabbatum non a ſaturno dicitur, ſed a ſabba, qđ
eſt requies. vnde & iudæi ipſum ſabbatizant. i. illo die ab omni
7 opere ceſſant,& reqeſcunt,†ſed chriſtianus magis operari debet,
ne iudaizare videatur.de conſe. diſt.iij. c.j. & j̃.e. c. fi.& eſt ratio,
quia in iugi gaudio,& continuæ lætaniæ ſunt celebrandæ.quare
eſt a flexione genuum abſtinendum. ſic & tempore paſchali, vt
ſequitur,in quo quilibet dies feſtum reſurrectionis dominicæ re
† præſentat,lxxvj.diſt. §.ſcire.†[Ex deuotione] Ar.contra xxx.diſt.
c.fi. lxxvj. diſt.§. ſcire.ſed illa contraria intelliguntur cum deter-
8 minatione iſtius.¶In conſecrationib.]iij.pars. †q̃ fieri debent in
diebus dominicis,lxxv.diſt.quod die dominico. & eſt ideo a fle-
xione genuum abſtinendum,vt s̃.§.j. Et idem eſt in collatione
minorum ordinum eadem ratione, quia & diebus dominicis
& in aliis feſtiuitatibus pręcipuis conferuntur,s̃.de temp. ordin.
c.j.& c.de eo.Idem eſt in collatione ſanctorum ordinum,ſi dies
feſtiuus incidat in die ſabbati, quo conferuntur ſecūdum Goff.
[Tantum] hoc non ſeruatur, quia omnes flectuntur genua, ex
quo epſ flectit,& omnes abſtinent ipſo abſtinente excepto ordi
nando vel conſecrando. [Modus] ſcilicet quando dicitur læta-
nia,tunc enim omnes flectunt genua, & quando dyaconus di-
cit,flectamus genua,quando vero conſecratur,conſecrandus tā-
tum.¶Præterea] iiij. pars. [Diuerſarū cōſuetudines regionum]
9 Nota,ꝙ quātum ad feſta & ieiunia† eſt obſeruanda conſuetudo
cuiuslibet regionis,vt hic,& s̃.e.rñ.j.lxxvj.diſt.§.vtinam.ſaluo eo,
quod no.j̃.de obſer.ieiu.c.ii.& iij. Et generaliter conſuetudo etiā
quælibet in loco ſuo ſeruanda eſt,xij.di.illud.& c.illa,& c. nouit.
j̃.de ſepul.certificari.de conſe.diſt.iiij.de trina.Sed contra.s̃.de tē
po.ord.c.ij.ſo.ibi.[In octauis.]i.in octaua die.nam penthecoſtes
caret octauis.j̃.eo.capellanus.ad fi.vel dic,vt ibi no. ¶Eccleſia ſi
10 quidem]v.pars [Romana]Sic eſt arg.†ꝙ conſuetudo Romanæ
eccleſię ſeruanda non eſt,ar.s̃ de temp.ord.c.j.Sed contra.xj.diſt.
quis neſciat,xij.di.nouit.& c.non decet.Sol. conſuetudo Roma
næ eccleſiæ ſeruanda eſt in iudicijs,j̃. de re iud.in cauſis.In ſacra-
mentis,j̃.de hæret.ad abolendam.In ieiuniis ſolennibus,quæ ab
omnibus ſunt ſeruanda,j̃.de obſer.ieiun.conſilium.In officijs au
tem quęlibet eccleſia ſeruat ſuam conſuetudinem præſcriptā,
xij.diſt. illud breuiter.alias tenetur conſuetudinem Metropoli-
tanæ eccleſię obſeruare,xii.di.de his & de hoc no.s̃. de tempori.
11 ord.c.j.& ij.[Cum ſingulis diebus &c.]†Fuit quidam clericus in
Digueſi eccleſia nomine Babotus, qui cōſueuit tarde ſurgerę,
& cum quereretur ab eo,ſi dicebat horas canonicas. Reſponde-
bat,ꝙ ſic, ſed contentus erat officio trinitatis,vnde quando ſur-
gebat dicebat ſepties,ī nomine patris &c. Deus in adiutorium.
& illud,Gloria patri &c. ꝙ hoc eſt officium trinitatis hic com-
12 probatur.†Quod ſeptem tantum ſunt horæ canonicę,probatur
j̃.de celebra.miſ.c.j. ſed ſi quis diligenter legat. j̃. de celebra.miſ.
dolentes.& de conſe. diſt.v.in die reſurrectionis. ſecundum ꝙ ēt
tempore paſchali tres pſalmi,& tres lectiones non ſufficient.in-
ueniet, ꝙ Babotus nimis abbreuiat breuiarium ſuum.licet autē
conſuetudo trium pſalmorum in d.c.reprobari videatur, tamē
in multis eccleſiis obſeruatur, & in talibus poteſt ſeruari conſue-
tudo,vt le.& no.s̃.§.proxi.

SVMMARIVM.

1 *Teſtamentum vetus præcipiebat ſabbatum cuſtodiri, nouum vero primum diem.*
2 *Diſtinctio dierum in operibus pietatis eſt habenda.*
3 *Diebus feſtiuis an licitum ſit ſtudere.*
4 *Neceſſitas non habet legem.*

CAP. III.

LIcet. Pars.j̃.de pęnitentiis. licet. [Teſtamenti pa-
1 gina]Vetus† teſtamentum ad literam præ-
cipiebat ſabbatum cuſtodiri. Nouū vero illud ſpiri-
tualiter ſeruat primum diem pro ſeptimo celebran
do.ſicut enim carnalia ſacramenta ad literam ſeruare non debe
mus,ita nec ſabbatum,immo illo die magis, quam alio operari
debemus,ne iudaizare videamur, de conſec. diſtin.iij. peruenit.
ſed dies dominicus hodie reputatur ſeptimus,quia loco ſeptimi
ſuccedit.C.eod.titu.omnes. & loco ſeptimi eſt hodie honoran-
dus.ſic.j̃.de voto.magnę.§.cum igitur.[Quietem]ſeptimo enim
die requieuit dominus ab omni opere, quod patrarat. Geneſ.ii.
[Tam.]ver.[Eum]ſcilicet diē dominicum. [Alios dies]feſtiuos
de quibus legitur.j̃.eo.c.fi.[Altiſſime]ſic.C. dies feſtos.in princi.
[Deputatos]ſpecialiter ſicut eſt dies dominicus,s̃.eodem.c.j.na-
tiuitas,circuncicſio,epiphania,reſurrectio, aſcenſio, pentecoſtes,
nam generaliter eidem feſta omnia ſunt deputata, vt & no. j̃.e.
c.fin.reſpon.j.[Necnon]verſi.[Martyrum]quæ epiſcopi concor
dantibus populis in ſuis epiſcopatibus celebranda ſtatuerunt,de
conſec.diſtin.iij.c.j.ſecundum d.n.& idem legitur,& no. ſecun-
dum eundem.j̃.eo.c.fi.reſpon.j.in fine.quod dic,vt ibi no. Licet
autem hic dicat Martyrum,tu tamen ſubaudi ſiue confeſſorum
vel virginum.nam pro omnibus hic ſupponit, de quibus habes.
j̃.eo.c.fina.de conſe.diſtin.iij.c.j.[Seru li]Non ergo ab opere pie

a tatis, a vt patet.j̃.de ſtatu mona,cum ad monaſterium.§.in refe-
1 ctorio,quia in operibus miſericordiæ diſtinctio † dierum habē-
da eſt,lxxvj,diſtin.§.vtinam.de conſe.diſt.v. nunquam. ¶ Indul-
3 gēds.]ij.pars.ſubaudi tamen.[Præter quā] ver. [In † maioribus]
puta natiuitate , epiphania , & ſimilibus maieſtati altiſſimæ de-
putatis,vt s̃.c.j.& j̃. c.fi. C.eodem. omnes dies, & prior tempore.
vnde & venerabilior,argumen.s̃.de maior.& obedi.c.j. Sol. non
obſtat,quia cum qualibet hebdomada occurrat,nō bene proui-
deretur iſtis,ſi ipſum colere cogerentur.[Alecia] genus piſcium
eſt,& non capitur niſi certis temporibus.Ideoque propter neceſ
ſitatem hominum , vt diebus dominicis piſcationi intendant
facilius indulgetur.ad hoc j̃.eo.c.fi.§. quibus. ff.eo. titu.ſolet.& l.
penul.[Neceſſitate.]Nam in illis partibus panis deeſt,vt patet in
parte iſtius. j̃. de pœni.licet.Ideo neceſſe habent homines illius
terræ piſcationi.vacare,vt habeant in anno poſtea vnde viuant,
& ex eadem cauſa quandoque opus agriculturæ conceditur ne
modico momento pereat commoditas celeſti prouiſione con
ceſſa.C.eodem titu. omnes iudices , argumen.s̃.de treu.& pace.
4 c.ij,quia neceſſitas † non habet legem, vt nota.s̃. c.j. in fine. ¶ Ita
b quod]iij.pars.[Cōgruam eccleſiis]ſcilicet decimam.[b] j̃.de deci.
cum non ſit.& c.ex tranſmiſſa.& de nouem partibus, quæ rema
nent , ſtudeam pauperibus eleemoſinam elargiri , ſm beatū
Auguſtinū[& Hieronimū,xvj,q.j.decimę.ad fi.& c.reuertimini.

ADDITIO.

a ¶Ab opere pietatis. Nunquid autem iſtis diebus feriatis licitum ſit ſtudere,vide plene hic per do.Abb.in ij.col.ver.oppo.& ibi per apoſtil, in ver.nec ſcholari.

b ¶Decimam.Adde cui eccleſiæ de piſcibus ſint ſoluendę decimę per iſtū & Inn.& Henr.Boic.in c.non eſt.& in c.peruenit.j̃.de decimis.

SVMMARIVM.

1 *Feſtum epyphanię per 6.dies durat.*
2 *Nuptię quibus temporibus poſſint vel non poßint celebrari.*
3 *Conſenſus ſolus matrimonium facit.*
4 *Subtilitas commendatur.*
5 *Subtilitas vtrum approbetur,vel reprobetur.*

CAP. III.

Capellanus. Quod cum canonica.] Nota
ad euidentiam iſtius decre. ꝙ
ab aduentu, i.a prima dominica in aduentu vſque
poſt epyphaniam per ſex dies,argumen.j̃.eodem.§.
fi.ver,quia tamen.c.j.vſque ad octauas epyphaniæ incluſiue. (fe-
1 ſtum † enim epyphaniæ per octo dies durat)ideo forte dicitur epi
phaniarum in plurali,j̃.eo.c.fi.xx.q.j.deuotis.vel vt no.s̃. de tem-
2 po.ordi,c.j, † Item ſeptuageſima vſque poſt octauas paſchę.ideſt
dominicam in albis,& a die rogationum primo vſque ad ſepti-
mum diem penthecoſtes incluſiue inhibetur ſolennitas nup-
tiarum , ergo non a die epyphaniæ,& deinceps vſque ad ſeptua-
geſimam , & in craſtinum diem dominicam in albis vſque ad
primum diem rogationum, & in nona die penthecoſtes in cra
ſtinum ſcilicet dominicæ,in qua conſueuit fieri feſtum trinita-
tis in aliquibus eccleſiis,vt s̃.eo.c.ij.§.penul.& deinceps. vſque ad
primam diem dominicam de aduentu nuptię poſſunt celebra-
ri.ſic intellige,quod hic dicitur, & xxxiij.q. iiij. non oportet a ſe-
ptuageſima,& j̃.§.fi.ver.fi.& ſecundum hoc expone,quod ibi di-
cit in dominica.i.poſt dominicam.alias hæc prohibitio per tres
hebdomadas non duraret . in aliquibus tamen eccleſiis inci-
piunt celebrare nuptias in die dominica , qua cantatur euange-
lium , Nuptię factæ ſunt.& non citra , quod cantatur die domi-
nico poſt octauas epiphaniæ,& in hoc caſu abſtinet vltra quam
canon dicat,Item incipiunt in die dominica in albis , & in do-
minica poſt penthecoſtem,& in his duobus caſibus vidētur ca-
nonem violare. facit tamen pro his.j̃.e.in fine.litera ſine expoſi-
tione alia , ſicut iacet,tutius tamen eſt in talibus canonem per
omnia obſeruare,argumen.s̃. de tempo. ordi.c.ij. [Continuan-
das]ipſi feſto beati Ioannis Baptiſtæ.& ſic tertio nonas.i. quarto
die Iulij incipiunt has hebdomadas computare. ¶ Alij vero]ij.
pars[Volentes]hæc diuerſitas nihil obſtat cum vtraque iſtarum
opinionum ad pium finem tendat,argumen.j̃. de ſepul. certifi-
cari,lxiij,diſtin.§.verum.viii.q.j.in ſcripturis,xxij.q.ij.beatus.ſecū-
dum omnes , quod non placet , ſed ſtandum huic vltimæ opi-
nioni a papa approbatæ,j̃.eo.§.fin.argumen.in eo quod no.s̃.eo.
c.ij.§.fi.ſuper verbo,Romana. [Interuallum] Hic vult dicere, ꝙ
licet interuallum ſit inter tres dictas ſeptimanas, & feſtum bea-
ti Ioannis,puta quia reliquę ſeptimanæ ſunt intermediæ,tamen
in tribus illis ſeptimanis non celebrantur nuptiæ,ſed in alijs quę
ſunt in interuallo bene poſſunt celebrari,ſecundum d.n.Tu dic,
vt no.j̃.eod.§.j.verſi.& ſine.& s̃.eo.c. reſpon.j.[Quæ]ſcilicet feſti
uitatis penthecoſtes. [Aſcenſionem] quę præcedit feſtum pen-
thecoſtes per decem dies , quos ſi iungas tribus diebus rogatio-
num præcedentibus,habes xiiij.quibus vij. poſt pentecoſtes iun-
ctis xxj. dies inuenies , qui pro certo tres faciunt ſeptimanas.
[Vſque ad octauum]incluſiue, diē etiam penthecoſtes compu-
tata.[Abinde]ſcilicet octaua die penthecoſtes,hoc eſt nona die,
& deinceps.j̃.eodē.§.j. ¶Quia igitur]iij.pars.[Apparuit.]ergo &
nobis apparere debet, non obſtat gl.communi [Contrahatur]
i.contrahi poſſit etiam tempore luctus,j̃.de ſecun.nup.c. penul,
& fina.ſecundum T. Alij vero ſubaudiunt ,valeat,quamuis fieri
non debeat.ſed T.dicit , ꝙ ſola ſolennitas prohibetur.j̃. de ma-
tri,contrac.ex literis.& ſecundum hoc intelligitur, xxxiij.q.iiij,
3 non oportet.j.& ii.[Conſenſu] † qui ſolus matrimonium facit.
j̃.de ſpon.cum locum.& c.ſi inter.[Quia tamen.]ver.[A ſeptua
geſima.]i. de contracto tempore a dominica in albis vſque ad
primum diem rogationum . [Ad ſeptem dies] ergo octauo die
poteſt.dic,vt s̃.[Celebrari] quoad ſolennitatem ſecundum T.
[Non ſinuntur]de conſuetudine , vt j̃.[Vel pluribus]ſcilicet ꝙ
diſtat feſtum ſancti Ioannis vſque ad penthecoſtem , quia ali-
quando plus,aliquando minus,ſed ſecundum Goſ.ideo hoc di-
cit,quia ſi feſtum penthecoſtes incidat in hebdomadas iſtas,tūc
prohibitio nuptiarum durat vſque ad octauum diem pentheco
ſtes,excluſo ipſo die octauo , & ſic prohibitio poteſt extēdi vltra
tres ſeptimanas ſecundū Goſ.hæc gloſ. eſt contra textum .[Sine
differentia]vnde ſi poſt ſeptimanas illas aliqđ tempus medium
inueniatur vſque ad feſtum ſancti Ioannis nullo medio tempo-
re poſſunt nuptiæ celebrari,& ſic inter hebdomadas illas , & fe-
ſtum ſancti Ioannis poteſt eſſe aliquod interuallum,in quo pro
hibitio ceſſat , & hoc ſecundum opinionem poſteriorem, quæ
magis placet.Et ſecundum hoc intellige literam ſuperiorem ſe
cundum Goſ.celebrantur de conſuetudine eccleſiæ, & ſine pro-
hibitione eccleſię,d.n.[Meliori & ſubtiliori]ſubtilitas commē-
a datur hic,& j̃.de cele.miſ.cum Marthę. §.diſtinguēdum.in prin.
5 s̃.de transla.epiſ.c.ij.§.j.† Sed contra , quia non excuſat errantes
in fide,xxiiii.q.i.ſciſma.& quandoque eſt pernicioſa.C.ad Treb.
ſancimus.vnde ſubtilitati non eſt inſiſtendum,s̃. de iudi.dilecti.
nec de iuris apicibus diſputandum, ff.mand.ſi fideiuſſor.§. quæ
dam.Sol.ſubtilitas vtilis & rationabilis approbatur, vt hic , & in
fi.Capitanea autem,& pernicioſa reprobatur , vt in cōtra . Sunt
enim,qui ſubtilitatibus ſuis inſiſtunt contra veritatem, & men-
tem ſcripturarum,xxxij.diſt.relatum.Sunt & alij nimis cerimo-
niales inſiſtentes literæ contra mentem. contra id quod legitur
j̃.de ver.ſigni.præterea.& c.intelligentia,j̃.de purifi.poſt partum.
c.vnico.Sunt & qui tantum ſubtilizant, ꝙ ſe non intellligunt, &
iura peruertunt.hæ ergo ſubtilitates merito reprobantur, ff.qui-
bus mod.pig.vel hyp.ſol.ſicut re corporali.§.antepenul.& iunge
quod no.s̃.de ſacr.vnc.c.vnico. § penul. [Et ſiue] verſi. [Secun-
dum canones]xxxiij.q.iiij.non oportet.& c.ſequentibus. [Con-
ſuetudinem]ſecundum hanc locutus eſt,s̃.ver.quia tamen.[Vſ-
que poſt ſeptimum diem].i.vſque ad octauum incluſiue, vt legi
tur & no.s̃.eod.titu.reſpon.j. & §.j.[Penthecoſtem]quia feſtum
per ſeptem dies durat tantum.& hoc eſt, quod ſequitur , ꝙ caret
octauis. Vel dic , vt ſequitur. [Caret octauis]quantum ad hanc
computationem,& quod ad officium.ſecus quantum ad alia,vt
s̃.e.c.ij.§.præterea,ſed præcedens interlinearis magis placet. Nā
feſtum paſchæ,ſiue reſurrectionis durat vſque ad penthecoſtem
incluſiue.ſi enim ſic computes quinquaginta dies inuenies , qui
bus feſtum reſurrectionis repręſentatur,vt lxxvj.di.§. nō autem.
† & §.ſcire. † Cum ergo prima dies pentecoſtes diem paſchę.i.re-
ſurrectionis repręſentet,quia eſt vltima in computo,patet, ꝙ ſe-
ptima dies poſt penthecoſtem , ſcilicet ſequens dominica eſt
octaua paſchę . & ideo dicit hæc litera , ꝙ ſiue ſecundum cano-
nes,ſiue ſecundum conſuetudinem eccleſię computes idē erit,
quia nona die penthecoſtes , & deinceps nuptię celebrantur.In
hac tamen computatione poſſes decipi , quia detrahendum eſt
tempus quod eſt inter dominicam de albis , & primam diē ro-
gationum,quod dic,vt no.s̃.e c.in prin.[In dominicam quæ ſe-
quitur.]i.poſt dominicā,quæ ſequitur ſeptimum diem , ſiue fe-
ſtum penthecoſtes.hoc eſt in craſtinū ipſius diei dominicę,no-
na die,ſ.penthecoſtes.alioquin ſibiipſi contradiceret hæc litera,
quia hęc prohibitio per tres hebdomadas non duraret, ſi in ipſa
dominica poſſent nuptiæ celebrari.

ADDITIO.

a ¶Subtilitas commēdatur. Adde utrum ſubtilitas approbetur uel reprobetur.d.Henri.Boic. poſt iſtum hic in ſumma de ſen.excom. §. ſed quis poſſit.& per do. Abba.in c.dilecti.s̃.de iud.

† Alias.c.ſcire.

SVMMARIVM.

1 *Boni prętoris eſt lites dirimere.*
2 *Lites potius reſtringendę,quam laxandę.*
3 *Citatus ad diem dominicum vel alium ſolemnem non tenetur comparere.*
4 *Forma citationis qualis eſſe debeat.*
5 *Feſta Virginis Mariæ ſunt quatuor.*
6 *Neceßitas vrgens exicipitur.*
7 *Cauſæ ſpirituales diebus feriatis poſſunt exerceri.*
8 *Feriæ conſiderandæ ſunt potius litigatorum quam iudicum.*
9 *Citatus in curia tempore feriato,comparere fruſtatorium eſt.*
10 *Ferię quæ ſint attendendæ in aſſignatione termini.*
11 *Aetas legitima eſt xvij.annorum.*
12 *Feriæ curiæ ſunt in ipſa curia obſeruandę,*
13 *Feriæ multiplices.*

CAP. IIII.

Conqueſtus. Hoc c. tripartitum vĩ.princi-
piū.n.elici pōt ex eo,quod le.
& no.s̃. de dolo & contuma.finem. Sequentia vero
vſque ad §.quibus vtique.de conſe.diſtin.iij.c.i.ab illo
1 §.quibus.vſque in finem.ex ll.ibi ſignatis.[Deceat]boni † enim
prætoris eſt lites dirimere,ff.ſi cer.pe.quidam.vnde cauēdum eſt
iudici ne coram eo fiat lis immortalis, j̃. de dolo & contu.c.fi.
quare debet amputare dilationes.C.de temp.ap.l.ij.in prin. quia
nec eoinuito poteſt lis protrahi.C.de iudi.properandum.rñ.j.in
2 fi.† & lites potius reſtringendæ ſunt,quàm laxandę,s̃. de reſcript.
nonnulli.§. cum autem . nec debet prætor permittere ad arma
vel rixam venire,quos poteſt iuriſdictione ſua compeſcere, ff.de
vſufruc.equiſſimum.expediat ergo celeriter. hoc enim decet iu-
dicem,vt hic,& ęquitati conuenit , & rigori,j̃.de re iudi.iurgan-
tium.[Strepitus]aduocatorum,quod dic,vt no. j̃. de ſtatu mon.
c.fi.§.quod ſi abbas.& per hoc patet , ꝙ compoſitio tractari po-
teſt,& ex officio procedi,vbi imminet periculum animarum,vt
patet in eo,quod legitur & no.j̃.eo.§.quibus.[Conquieſcere]nō
ſolum in diebus ſolennibus ad honorem Dei dedicatis cōquic
ſcere debet iudicialis ſtrepitus,adeo vt ne citetur quis in die feria
ta,ſed etiam in aliis feriis ad honorem Dei dedicatis,ff.de fer.l.j.
rñ.j.iudex tamen prudenter faciet,ſi ſic dicat compareas tali die
coram nobis,vt ex tunc in tali cauſa procedamus, nam & ſi die
feriata non poſſit iudicialr procedi , pars tamen citata compa-
rere pōt. Vel dic, ꝙ ſicut iudex nō poteſt die feriata iudicare , ſic
nec aſſignare terminum ad comparendum : Si tamen error in
aſſignatione termini exprimatur,puta quia ſic dicit , ad compa-
rendum coram nobis in tali cauſa tibi diem dominicū aſſigna-
mus,alioquin ſi non exprimatur error licet inſit tacite, tenebit
termini aſſignatio,vt ſi dicat decima die veniat reſponſurus. vn-
de & ſi decima dies in diem dominicum incidat, & ſic illa die
comparere non teneatur,in ſequenti tamen die,in qua nulla oc
currit excuſatio cōparere debet,ſecundum d.n.ſi conſueuit no-
tari in ſententia. quod dic , vt no.j̃.de re iud.c.j.Poteſt & de hoc
ſecundum do.n.illa reddi ratio,quia duo videntur mandata.ſ. ꝙ
decima die compareat,& ſi illa non poteſt,vel nō debet.nihilo
minus intelligitur mandatum , ꝙ compareat quamcitius hoc
facere poteſt,& debet.ff.de arb.Celſus.quod dic,vt legitur, & no
j̃.de dolo & contum.dilecti.§. præterea.& idem dicendum eſt,ſi
per xxx.dies durarent dies feriati.ſ. ꝙ in proxima die ſequenti nō
feriata tenetur cōparere citatus . Sed nec iſtud placet , nam & ſi
expreſſum ſit in citatorio, ꝙ citatus in die dominico, vel feriato
alio compareat,& hic ſimiliter ſicut in præmiſſo caſu duo viden
tur mandata,ergo & idem iuris eſt eadem ratione. & ideo meli⁹
dicitur, ꝙ in vtroque membro teneat aſſignatio termini quantū
ad hoc,vt & ſi illa die non teneatur citatus comparere, in ſequē-
ti tamen die quam cito poteſt tenetur comparere,vt dictum eſt
ſupra vnde & feſtū beatæ Luciæ aſſignatur per papam ad com-
parendum,s̃.de reſtitu.in integrum.ex literis.§.fi.& initium qua
drageſimæ,& feſtum Natiuitatis dominicę.s̃.ti.j.expoſuit.rñ.j.§.
fi.& dominica,qua cantatur.Ego ſum paſtor bonus,j̃. de dol.&
contu.cum dilecti.§.j.& feſtum reſurrectionis dominicæ.j̃.de ac
cu.veniens.§.j.in princ.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius hu-
3 ius gl.† Tu vero dicas, ꝙ citatus ad diem dominicum, vel alium
ſolennem non tenetur comparere,ſecus vbi dicit iudex manda
mus tibi, ꝙ vſq; ad diem dominicum compareas coram nobis.
tunc enim tenet termini aſſignatio,& illud vſque tenetur inclu-
ſiue,& ſic intelligas iura pręcedentia, proxime allegata (quāuis
inter ſe ſuper hoc diſcrepare videantur) & alia,ſi qua ſimilia po-
teris reperire,quod dic,vt no.s̃.eo.ti.c.fi.moderni tamen, & cau
4 ti iudices terminum ſic aſſignant.† Talem diem tibi aſſignam⁹,
& ſi forſan tunc dies feriatus occurrat,aſſignamus tibi diem nō
feriatum proxime ſubſequentem,ſecundum quod nulla occur
rit hęſitatio.& ideo conſulo, ꝙ quando diem aſſignaueris teneas
hanc cautelam maxime,quia poſſet eſſe, ꝙ apud te non eſſet fe-
riatus dies, & apud citatum eſſet , vt patet in eo,quod legitur &
no.j̃.e.rñ.ver.fin.[Ob reuerentiam Dei]hoc dicit ad differentiā
illarum,quæ ob neceſſitates hominum ſunt inductæ , vt j̃.eo.§.
fi.Et no. ꝙ feriæ feſtiuitatum omnium ſanctorum,de quibus ſe-
quitur ob reuerentiam Dei generaliter ſunt inductæ, vt hic.quæ
dam tamen ex his maieſtati altiſſimæ ſunt ſpecialiter deputate,
quod dic vt legitur & no.s̃.eo.licet.reſponſo.j. [Natalis.]ver. ſci-
licet domini.immo dicit c. ꝙ a ſeptem diebus præcedētibus na
tiuitatem vſque ad octauas Epyphaniæ.& a quinquageſima vſ-
que octauas paſchæ , & vij. diebus ante natiuitatem beati Ioan-
nis Baptiſtę feriandum eſt,xv.q.iiij.c.ij. Sed illud omnino de con
ſuetudine non ſeruatur , immo huic ſtandum eſt decre. [Epy-
phaniarum,]ſic videntur habere octauas,xxij.q.v.decreuit& no.
s.c.proxi.in prin. [Dominicę paſſionis.] i.hebdomadæ ſanctæ,
vt probatur.l.ex qua hæc ſumitur.C.eodem.omnes.ideo autem
dixit,dominicæ paſſionis,& non dominicæ de paſſione , vt nota
ret hebdomadam & nō diem.[Aſcenſionis.] cum tribus dieb⁹
rogationum præcedentibus,vt in dicto c.vnde hoc ſumitur , de
5 con.diſtin.iij.cap.j. [Virginis glorioſæ] † quæ ſunt quatuor. An-
nunciatio in vere , Aſſumptio in ęſtate, Natiuitas in autūno,&
purificatio in hyeme , quæ ſunt ad modum lapidum precioſo-
rum , & coronę in anni circulo collocatę . [Dedicationis Mi-
chael.]quæ celebratur in fine ſeptembris, & idē eſt in dedicatio-
ne cuiuslibet oratorij,vt ĩ d.c.ex quo hoc ſumitur.ſed & Roma-
na eccleſia apparitionem ſancti Michaelis colit ſolenniter , viij.
ydus Maij.Aliæ vero ſunt multæ eccleſiæ quæ ipſam non colunt
[Omnium ſanctorum] & ſancti Martini,vt.j̃.eo.c.[Cæteris]ver.
[Epiſcopi]qui poſſunt ſtatuere aliquem ſanctum ſolenniter ve-
nerari,ſed ſine auctoritate papæ non poſſunt ipſum ſanctorum
collegio aſcribere,ſecundum doomi.no. Quinimo nec ſtatuere,
ꝙ veneretur. vnde quod hic dicitur, intelligendum eſt de iam ca
nonizatis , quorum aliqui venerantur in vna dyęceſi, & non in
alia,vt hic patet,quod dic,vt leg.& no.j̃.de reliquiis, venera. ſanc.
c.j.& ij.[In dyœceſibus]nō enim generaliter ſunt omnibus, ſed
vicinis tantum circum morantibus indicendi ſicut iſte,.& alij
ſuperioris ſub.vt probatur in c.vnde hæc ſumitur, de con. diſtin.
iij.c.j. ¶Quibus vtique]ij.pars.[Neceſſitas]vt ſi res ſit tempore pe
ritura,s̃.e.licet.ff.de feriis.l.ij.& iij. ff.de dam. infec.l.j.ſecūdum d.
n.Vel dic neceſſitas, puta circa collectionem fructuum. inunda-
tionem aquarum imminentem.C.e.ti. omnes iudices,& circa q̄
ſtiones,& punitiones latronum,in quibus ſummi numinis facil
lime ſpectatur venia, cum per hoc multorū ſalus , & incolumi-
6 tas procuretur. C.e.ti.prouinciarum.† Item excipitur vrgens ne-
ceſſitas,s̃.eo.licet & quantum ad appellationem faciendam.C.e.
l.j.Item vbicunque in mora vertitur immines, & in promptum
periculum animarum,quæ ſunt omnibus temporalibus propo-
nendę.xij.q.ij. præcipimus.C.de ſacroſan.ecc. ſancimus , & in ſe.
7 gl.[Vel pietas]de alimentis pupillorum,ſed † & cauſæ ſpirituales
puta electionum,inquiſitionum,& huiuſmodi etiam his diebus
exerceri poſſunt,quia & pietas & neceſſitas hoc ſuadent , & arg.
xv.q.iiij.placita. ſecundū d.n.& in eo, quod legitur,& no.j̃. de ap.
oblatę.§.penul.Vel dic pietas ſicut patet in pupillis,& aliis perſo-
nis miſerabilibus,vt eis tutores & curatores dentur, & alimēta de
cernantur.& in quiquſdam aliis exemplis, quæ celeritatem deſi-
derant,& exponitur,& mero officio expediuntur, vt patet.ff.eo.l.
ij.& iij.Item vt homines pacta cōferant, tranſactiones loquātur.
C.eo.l.fi.s̃.eodem.ca.j.in fine.j̃.de deſpon. impube.c. ij.& nota.s̃.
eodem.reſp.j.[Conſentientibus] ff.de arbi.ſi feriatis.[Nec proceſ
ſus]C.eodem.l.fina.Poteſt tamen terminus aſſignari ad repręſen
tandum vſque ad diem feriatā,quod dic, vt no.s̃.eo. c.rñ.j. ſuper
verbo,conquieſcere. & s̃.ti.proxi.c.fi.§.fi.Ideo autem non valet ꝯ
ſenſus partium in hoc caſu,quia nō in fauorem ipſorum,ſed ob
reuerentiam Dei noſcitur hoc ius introductum,quod dic,vt no.
s̃.de foro compe.ſi diligenti. in fi. ¶ Licet diebus] iij. pars.[Qui
gratia] &c.ſub. qui iuxta diuerſarum regionum qualitatē matu-
rius & tardius inducuntur,ff.e.prę ſides.[Ob neceſſitates]e.l.j.& l.
ſi feriatis.Super hoc tamen verbo no. hic d.n.talem quæſtonem
quā habuit de facto. Vertebatur cauſa inter epiſcopum Roffrē.
ex una parte, & conuentum ſuum ex parte altera. Cōmiſſa fuit
iudicibus examināda,& cum inſtructa fuit ſedi apoſtolicæ refe-
renda.Iudices in iunio examinata cauſa remiſerūt ipſam ad apo
ſtolicam ſedem, & ad comparendum coram papa,in medio au-
guſti terminum aſſignauerunt, qua die procuratore conuentus
comparēte , & auditorem impetrante pro epiſcopo nullus com
paruit,quare per auditorem in expenſis tanquam cōtumax con
demnatus fuit. poſtmodum vero vltra medium octobris com-
paruit procurator epiſcopi petens reuocari ſentētiam expenſarū
pro eo quod dominus ſuus,nec in mora,nec contumax fuit,qđ
ſic nitebatur probare.in medio auguſti ſicut dicebat ſunt in An
glia feriæ meſſium , in quibus nec cogendus eſt adire forum, in
mēſe vero Septembris comparere non debuit,quia & tunc ſunt
feriæ in curia papæ. vnde & ſi pręſens fuiſſet reſpondere non co-
geretur,ergo non debet contumax reputari, vt patet .ff.de iudic.
non videtur.i. Finitis autem vtriuſque ferijs greſſibus acceleratis
& continuatis.venit,quam cito potuit,& ideo nec in mora , nec
in culpa deprehenditur.vnde patet , quod ſententia iniuſta fuit,
& ideo reuocanda.nam etſi non interſit actoris aduerſarium ve-
niſſe ad terminum remittit prætor pœnam , ff.ſi quis in ius voc.
non ie.l.ii.ad finem.tempore autem meſſium non poteſt nota-
ri intereſſe cum ſint hoīes circa rem ruſticam occupati. vnde &
in fauorem ipſorum potius quam iudicium ſtatutū eſt , ꝙ tunc
litigare non cogantur , ff.de fer. l. j. & ideo potius conſiderandæ
ſunt feriæ litigatorum,quam iudicum. C.de legibus. quod fauo-
re.nam ſi in medio auguſti cōparuiſſet epiſcopus, abſtractus fuiſ
ſet re ruſtica,id eſt a meſſibus.ſed hæc eſt cauſa conſtitutionis ſta
tuentis , & prohibentis , ne tali tempore cogatur adire. forum.
& ideo quandiu durat hæc cauſa , & durare debet beneficium
iſtius conſtitutionis , argumento . ff. de pactis . quod dictum

eſt. C. qui ad liber. perueni. nō poſſunt. l.ij.ſ.de pœniten. cum infirmitas. & quamuis ius hoc non diceret expreſſe, tamen interpretatione principis, vel iuriſdictione iudicis leges, quæ ſimilem habent æquitatem, & vtilitatem ad hunc caſum trahendæ eſſent, ff.de legibus.& ideo cum duabus l.ſequen. Item facit pro epiſcopo, ſupra tit.j.c.fina. In contrarium vero pars conuentus dicebat, ꝙ iudices, qui terminum aſſignauerunt non tenebātur vitare aliquod tempus, niſi ferias curiæ Romanæ, illa tamen tenebantur cauere, † quia ſi citatus in curia compareret, fruſtrato
9 rium eſſet, ar. viij.diſt.quæ contra mores. Nec obſtat, ꝙ obiicitur ferias iſtas inductas in fauorem ruſticorum, quia hoc non eſt verum, immo ob requiem inter æſtiuos feruores. C.e.ti. omnes. ſed & ſi dicamus hanc eſſe rationem feriarum, quia non debet aſſignari terminus eo tempore, quis dēt eſſe attentus circa rem ruſticam, magna exinde forſan abſurditas poſſet ſequi, hæc ſcilicet, ꝙ nunquam poſſet aliquis in ius vocari, cum quaſi ſemper ſint fere omnes homines circa propria opera occupati, ſed iſte caſus non numeratur inter illos, qui in C.& in ff.de in ius vocādo. circa hanc naturam ſunt notari. Nec fuit intentio conditoris legum tales in totum excuſare velle, ſed tantum in duobus menſibus anni, qui ad has ferias obſeruandas ydoneiores videbātur, licet ſæpe poſſet contingere, ꝙ multis eſſet vtilius aliis temporibus feriare, ſed nec expediuit, nec potuit lex omnes caſus exprimere, & ſingulorum vtilitates præcauere, ff.de legibus.l.iij.& l.ſeq.& l.non poſſunt.& l.ſeq.ff.de præſcrip.ver.l.iiij. & quia lex debet eſſe generalis.iij.di.erit. Nec interpretatione imperatoris, vel iuriſdictionis iudicis trahendæ ſunt iſtæ feriæ ad omnes circa ꝓpria opera occupatos, quia nec æquum eſſet, nec vtile ſibi, & aliis, qui illos in ius vocare vellent, vel quos ipſi vocarent. Nec obſtat, ff.de feriis. l.j. vbi dicitur, ꝙ occupati circa rem ruſticam non ſunt in ius vocandi, quia hoc verum eſt in diebus meſſium ſiue temporibus ad meſſium, ſiue vindemiarum ferias deputatis, ſed in aliis temporibus poſſunt. Papa autem tulit ſen-
10 tentiam pro conuentu † dicens, ꝙ in aſſignatione termini non ſunt attendendæ feriæ partium, ſed regionis tantum iudicis, coram quo agi debet. Nec eſt vis, ſi feriæ ſint quando parti imponitur terminus, vel quando accipit viam eundi ad iudicem, vel etiam ſi in via incidant, argu.ff.de adulte.miles. §. ſexaginta.ff.ex quibus ca.maio. ſed & ſi per prætorem.§.penul. principes enim rati ſunt tempora feriis in legibus deputata moderata eſſe, vel ꝙ non licet iudici ea mutare.nec agere.nec diminuere licet ſæpe occurrant caſus, in quibus eſſet vtile aliud facere, argumē. ff. qui
11 & a quibus ma.li.non ſi.proſpexit. † Sic & lex x. & vij. annorum ætatem dicit legitimam, & congruam eſſe ad poſtulandum, & prodire in publicum, quid igitur ſi aliquis minor xvij. annis ſufficientior & ydoncior videatur, quam etiam maior, nunquid eſt admittendus? Rñ. non, nec licet hoc mutare, ff.de poſt.l.j.§. pueritiam. Sed quid, ſi aliqui de remotis partibus per ſe, vel per procuratores ſunt in curia, & de cauſa eorum agunt, occurrunt feriæ, nunquid debent proceſſum cauſæ huius impedire? Reſpondit tunc papa, ꝙ ſi partes denegaris feriis nullatenus lederentur, ipſas cogeret litigare. nec enim eſt malitiis hominum indulgendum, qui nihil laturi ſunt, niſi vt officiant, ff.de rei vendi.in fundo. ille autem, qui terminum ſtatuit caute facit ſi, quando ſtatuit terminum, in eo ſtatuendo inquantum poteſt, attendat, ꝙ litigatores etiam feriis ſuæ patriæ potiantur, niſi aliqua ratione in contrarium moueatur. ſi tamen iudex hoc non faciat, propter hoc non poterat aliqua pars appellare. eſt enim pro iudice præſumendum, vt patet in eo quod le.& no.ſ.de renun. in præſentia.§.j.& quia cum hoc arbitrio iudicis relinquitur, ſiue in feriis patriæ ſiue extra ferias terminum ſtatuerit, non poterit appellari, ar.in eo, quod le.& no.ſ.de offi.deleg.conſuluit.§.j. verſic. nec erit pars. Quod ſi quis velit dicere ferias litigātium obſeruādas, ſequeretur exinde hæc abuſiua excluſio. ergo ſunt duplices fe-
12 riæ obſeruandæ. Illud.n.certum eſt, † ꝙ feriæ curiæ ſunt in ipſa curia obſeruandæ. niſi in caſu, vt no.ſ.ea.glo.verſi. Reſpondit tunc papa. & tu ſupponis idem de feriis litigantium. ſecundum hoc igitur, ſiue præcedant feriæ litigantium ferias curiæ, vel ſequantur, circa ipſos erunt in curia duplices feriæ obſeruandæ. quod nullo iure cauetur, & admodum abſurdum eſt, & iniquū. Quid ſi iudex ferias generaliter non indicat? Reſpondeo, nihilominus iudex, ſiue ordinarius, ſiue delegatus fuerit ipſas ſeruare debet, eo tempore, quo communiter meſſes fiunt, vt patet in prædictis iuribus alias allegatis, ff.de flu.l.i.ff.de fundo inſtru. l.cum de lanionis.§.aſinam. Sed nūquid in regionibus illis, in quibus nec vineæ ſunt, nec vinum communiter bibunt, ſicut in Hyberna dabuntur induciæ pro vindemiis? Reſpon.non. in illis vero regionibus, in quibus communiter bibitur vinum, licet ibi non ſint vineæ, dandæ ſunt induciæ pro vindemiis, & vbicunque pro meſſibus, quia licet ex ſuis terris non colligant granum vel vinum, ex quo tamen cōmuniter granum comedunt, & vinum bibunt, oportet, quod aliquo tempore anni prærordinent, & prouideant ſibi de vino & grano, quo per totum annum vti debeāt, ſecundum d.n. cuius eſt mens totius huius gl. Si nō credis ei, in hoc vltimo caſu recurre ad exemplum formicæ, quæ ſibi parat in æſtate cibum, & congregat in meſſe quid comedat in hyeme, Prouer.vj. ſed & apud Lugdunum habuit dominus Ioannes Gaietarius ſancti Nicolai in carcere Tulliano dyaconus Cardinalis aliam quæſtionem de feriis, quę no. in ſumma, eo.ti.§.ſi.verſi. in cauſa & ſequent.& ad hanc materiam quicquid no. in illo §.bene facit. [Si de partium] vel ſi malitioſe obiiciatur, quod dic, vt legi. & no.ſ.de iud.c.ſi. Quinimo videtur, ꝙ cauſa eccleſiæ his diebus valeat expediri, vt ibi.nam cauſæ fiſcales & publicæ his diebus expediuntur, vt C.eod.publicas. multo fortius ergo & cauſa eccleſiæ, argumen. C.de ſacroſan.eccle.l.ſi de iuſti.& iure.l.j.& in hac opinione fuit dominus Gof. vt no. in dicto c.ſ.de iud.c.ſi. hoc ſi quæſtio ſit inter eccleſiam, & laicum, & eccleſia agat, & inſtet, ſecus ſi laicus, argu.C.de leg.quod fauore. hec tamen ſubtilitas de
13 conſuetudine non ſeruatur. [Voluntate.] Hic notatur † ꝙ quædam ſunt feriæ repentinæ, ſicut indictæ propter victoriam principis, vel quia vxorem duxit, vel quia filius ei natus eſt, quaſi alius quam princeps indixerit carebunt nomine per conſequēs & effectu. C.e.a nullo. De facto tamen & ab inferioribus indicūtur & violatores puniuntur. ſed potentia, non iuſtitia eſt in cauſa ſecundum do.n.ſi autem fortitudo noſtra lex iuſtitiæ, non tamen quid ſit &c.ſ.de elec.cum cauſam, quę.§. quia igitur. Quædam vero ſolennes, quarum quædam ſunt inductæ ob reuerentiam Dei, & his a priuatis renunciare non poteſt, quamuis quādoque auctoritate iuris relaxatio fiat, quod dic, vt legitur & notatur.ſ.e.rñ.j.& §. quibus. Aliæ vero ob honorem principis, vt dies, in quo natus eſt, & coronatus eſt. Aliæ vero ob honorem ciuitatum, vt dies natalitii vrbium maximarum, ſcilicet Romæ & Conſtantinopoli. In quibus debeant iura deferri, quia & ab ipſis originem habuerunt. C.eo.omnes.ver.his adiicimus. & ver. noſtris etiam diebus. Sed hæ feriæ hodie generaliter non coluntur. Aliæ ob neceſſitates hominum, quibus renunciari poteſt partibus, vt hic dicit. alias autem regulariter ſunt ſeruandæ, vt ſ. eodem. §.& iuribus ibidem inductis, & ff.e.l.j.& ff.de offi.procon.ſi in aliquā. ver.& ferias. Cetera, quæ hic deficiunt collige in ſumma, & quod ibi deeſt ſuppleas per ea, quæ ſuperius ſunt notata.

¶ De ordine cognitionum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio peremptoria vtrum & quando elidit principalem quæſtionem.*
2 *Quæſtiones principales quæ dicantur*
3 *Differentiam inter præiudiciales quæſtiones, & peremptorias.*
4 *Quæſtio incidens, vel emergens quæ dicatur.*
5 *Iudex quando debet pronunciare ſuper exceptione.*

CAP. PRIMVM.

INtelleximus. Peteret.] Per hoc & id, quod ſequitur, patet, ꝙ hic agebatur petitorio, tunc enim non obeſſet conſanguinitatis obiectus, vt in contrariis hic ſig.ſ.de reſt.ſpoli. ex conqueſtione. & ſic ſoluit Innocentius iij. hæc duo iura.ſ.de re.ſpo.literas.§.nos.ver.ꝗꝗ. [In virum.] qui negabat contractum, & ideo teſtes neceſſarii fuerunt. vt ſequitur. [Aſſertionem] ſcilicet ad probandum, ꝙ vir ſuus erat. [Præiudicium] quia timebat, ne optime probaſſet. [Ex
1 qua.] ſcilicet exceptione. [Elidi.] exceptio † enim peremptoria elidit principalem quæſtionem, niſi excipiens excedat fines exceptionis: vt ſi non ſolum excipiat, ſed & petat, tunc enim non elidit principalem, ſed concurrit cum ea, & ſunt duæ mutuę petitiones viciſſim tractandæ & terminandæ, vt ſ.de mutu.peti.prudentiam. & ſ.c.j.§. nos autem. ſecundum Goff. ¶ Inquiſitioni.] ij.pars. [Exceptiōe.] ſcilicet cōſanguinitatis ſupradictæ. [Perimatur] per hoc patet, ꝙ id, quod ſequitur, ꝙ prius cognoſcatur de exceptione, locum habeat in omni peremptoria, lite tamen conteſtata ſuper principali quæſtione. C. de except. ſi quidem. C.de lon.temp.præſcrip.emptor.ſ.de renun.ſuper hoc. Locum habet & in præiudicialibus, de quibus cognoſcitur etiam antequam lis ſuper principali conteſtetur. & de hoc plura ſunt exempla. iij.
2 q.xi.§.aliquādo. C.de ordi.iud.l.i.& ij.† Et dicuntur præiudiciales quæſtiones, in quibus quæritur de conditione perſonæ vtrum quis, ſcilicet ſit liber vel ſeruus, ingenu⁹ vel libertinus, filius vel extraneus. Inſtitu. de actio.§. præiudiciales. C. de ordine cognitio. l.j.& ij.ergo a ſimili, cū quæritur, an actor ſit excommunicatus, vel non.ſ.de exceptio. exceptionem. infamis, vel bonę famæ. ij.
3 queſtione. vij. quærendum. † Et eſt hæc differentia inter præiudiciales & peremptorias, quæ præiudiciales proponuntur, & probantur ãtē litis conteſtationem in principali. C. de adulteriis. quoniam Alexandrum, ſed & quædam præiudiciales locum

locum habent etiam poſt ſententiam, ff.de iudic. non idcirco.§. cum poſtea.ſ.de re iudi.ad probandum. Peremptoriæ vero quāuis proponantur ante lit.conteſt. in principali, nunquam tamen probantur, niſi demum lit.conteſt.vt in ſupradictis ll. in princip. glo.allegatis. ſi quidem & emptor. ſed nec poſt ſententiam locū habent.ſ.de re iud.inter monaſterium. C.ſenten.reſcin.non poſ. peremptorias. C.de excep.præſcriptiones. ſecundum Gof. niſi ca ſualiter ſ.de pur.vulg.c.ij. [De ipſa.] ſ.exceptione. [Diffinitionis.] Teſtes autem, & aliæ probationes, ſi placuerit actori ex vtraque parte recipi poſſunt, ſi reus neget intentionem actoris ad hoc, vt ſi reus in probatione exceptionis defecerit, & actor intētionem ſuam probauerit, feratur ſententia pro actore. ſecundum d.n. Reus vero in dubio abſoluatur, niſi pro cauſa fauorabili inſtet actor, vt legitur & no ſ.de proba.ex literis.ſ.de re iud.c.fina. [Pro cedatur.] ſuper principali. ¶ Quo facto.] iii. pars. ſcilicet probata plene dicta exceptione. [Ratio iuris.] vtraque ſcilicet parte præſente, vel abſente per contumaciam.ſ.vt lit.non cōteſta. quoniā frequenter.§.i.& ij. Et niſi obſtet replicatio canonica puta teſtium improbationis, ſ.de teſtib.ſeries.& c.ex tenore.& c.licet.iij.vel diſpenſationis.ſ.de conſan.quod dilectio. [Abſoluas.] Ex hac decr. colligitur manifeſte, ꝙ cum actori obiicitur exceptio de illa incidenti cognoſcere debet iudex, fundata tamen prius intentione actoris. C.de prob. exceptionem. C.de except.ſi quidem. Nec eſt pronunciandum de incidenti, ſed principali queſtione tantū, vt hic dicit, in qua opinione fuit Bul.& facit pro ipſo. C.de ordi. iudiciorum.l.j.& ij. Nam, vt ibi dicitur ad officium iudicis pertinet vniuerſam incidentem quæſtionem examinare, quoniam non de ea pronunciet, ſed de hæreditate. ad idem. C.de ord.cog.l. ij.C.de adult.quoniam Alexandrum.C.ad l.Fal.de pla. præſes ꝓuinciæ. P.vero. & M.dixerunt, ꝙ ſemper eſt pronunciandum, ff. de iudic. de qua re. niſi iudex impediatur propter conditionem perſonæ ſuæ, quia pedaneus eſt, vel rei, quia pupillus eſt, cui quæſtio ſtatus mouetur incidenter, tunc enim non pronunciatur, ſed differtur. C. de ordin.cogni. l.i.& ſecundum hoc intellexit, ff.de mino.intra vtile.ff.de præuari.l.iij.ff.de libe.cum liberis.§.ſi. Dominus autem Ioan.& Azo.diſtinxerunt inter incidentes, &
4 emergentes.† Et dicitur incidens quæſtio, quæ competit reo etiā ante li. conteſt. & quæ opponitur ad principalem quæſtionem aduerſarii elidendam ſicut eſt pactum de non petendo. Exceptio rei iudi.vel iuramenti delati, conſanguinitatis, vel aliud quodcūque vis impedimentum perpetuum. Emergentes vero dicūtur illæ, quæ competunt de nouo, & emergunt in litem, & quæ opponuntur ad iudicium declinandum, ſeu differendum, puta quando quæritur an danda ſit dilatio vel non? Reſpondendum, interrogationi, ſeu poſitioni, vel non, teſtis recipiendus, vel non, vtrum aliquis ſit in poſſeſſione libertatis, vel non. In incidentib⁹ autem locum habet ſnia. Bulga. vt de incidenti non pronuncietur, ſed de principali tantum, niſi incidens ſit præiudicialis. Quādoque enim ciuilis præiudicat criminali vel econuerſo.iii.q.xj.§. aliquando. C.de ordi.iud.l.penul.& ſi. quandoque ciuilis ciuili.ſ. c.tuam. In emergentibus, autem P.& M.ſententia locum habet cum non poſſit cognoſci de principali, niſi primo pronuncietur de emergenti, & ſic intelligitur.l.ff.de lib.cauſa. liberis §.ſi.ff. de iud.de qua re. Vel dic de qua re cognouit principaliter, vt no, ſ.de ca.poſ.cum cauſa, ad fi. Non obſtat.l.intra vtile, quia ibi non fuit pronunciatum de incidenti, ſed de ætate, vel.vt reſtitueretur minor ratione ætatis.& ſic per conſequens de ætate. Nec obſtat l.de præuari.quia illud ſpeciale, nec enim poſſet admitti ad accuſationem, niſi primo pronuncietur de præuaricatione. Nec in modum exceptionis illud obiicitur, & quia illud competebat ante litem conteſt. ſecūdum B. Breuius expedias de iſta materia.
5 & dicas, ꝙ de omni exceptione cuius pronunciatione delata ꝓceſſus principalis quæſtionis expediri † non poteſt pronunciandum eſt, niſi iudex talis ſit, qui pronunciare non poteſt, ſed ſi poteſt expediri de neceſſitate non eſt pronunciandum. Poteſt tamen iudex pronunciare ſi vult, nec propter hoc, quod agitur, vitiatur, ſ.de app.ſuper eo.j.in ſi.vnde & ſuper incidenti pronunciatur, ſ.de teſti.veniens.ij.§.j.ver.ſi cum.& ver.quo audito. ſ.de ele. dilecti.§.ſi.ſ.de fide inſtrumen.cum Ioannes.§.fin.& ſecundum hunc intellectum nullum ius contradicit. Alia vero ſuperiora potius ad ſubtilitatem quam vtilitatem tradita ſunt ab antiquis.

SVMMARIVM.

1 *Perſona actoris debet eſſe certa, ſic & rei.*
2 *Vagari non licet alicui in diſcrimine extimationis alterius.*
3 *Vis publica & vis priuata quæ ſit.*
4 *Qui vim priuatam committit quibus honoribus priuetur.*
5 *Editio libelli quare ſit.*
6 *Forma proteſtationis.*
7 *Lis nunquam ſine libello conteſtatur.*
8 *Qui negat non excipit, & qui excipit non fatetur.*
9 *Spoliato non poteſt referri quæſtio de dominio.*
10 *Reſtitutio impeditur, quandoque propter probationem paratam.*
11 *Habens cauſam a ſpoliatore ſuccedit in vitium.*
12 *Vbi quis dolo vel metu perdit rem, ei ſubuenitur.*
13 *Habere chlamidem ad omnem ventum, quid ſit.*
14 *Conuentio, & reconuentio quid.*
15 *Qui prior appellat, prior agat.*
16 *Subtilitati iuris æquitas præferenda.*
17 *Quot ſunt articuli, tot ſententiæ.*
18 *Exceptio ſpoliationis an interrumpat preſcriptionem.*
19 *Excipiens dicitur agere.*
20 *Negligens non dicitur qui excipit.*
21 *Interruptio canonica fit per malam fidem.*
22 *Vitio purgato ſecundum legem preſcribitur.*
23 *Exceptio reo competit, & replicatio actori.*
24 *Petenti depoſitum an obſtet exceptio ſpoliationis.*
25 *Spoliatio eſt priuilegiata.*
26 *Poſſeſſorium ex diſſimilibus cauſis intentari poteſt.*
27 *Exceptio ſpoliationis, an & quando habeat locum contra heredes vel ſucceſſores ſpoliationis.*
28 *Dignitas nunquam moritur.*
29 *Succeſſores generales in vitium etiam ſuccedunt.*
30 *Exceptio dilatoria poſt litem conteſtatam proponi non poteſt.*
31 *Præſcriptio inducta eſt in odium non petentis.*
32 *Forma ſententiæ ſuper exceptione ſpoliationis probatæ.*
33 *Aliqui repelluntur ab accuſatione.*
34 *Abſolutio ab excommunicatione poteſt peti ex abundanti cautela.*
35 *Bona fide agendum, & animarum periculis occurrendum.*
36 *Probatio exceptionem notoriam reddit.*
37 *Excommunicatus ab omnibus eſt vitandus.*
38 *Iudex ſuus poteſt procedere contra excommunicatum ſi in ſuis fecib. iaceat.*
39 *Idem in ſymoniaco, in periuro, & fornicatore.*
40 *Inermes, nec nudi cum inimicis contendere non debemus.*
41 *Conteſtans litem, vel ius ſuum proſequens, conditionem ſuam deteriorem non facit.*
42 *Teſtes inducti ſuper exceptione non valebunt in iudicio interdicti poſtea propoſito.*
43 *Exceptio quod contineat, vel operetur, & contra quem obiciatur.*
44 *Sententia debet eſſe conformis libello.*
45 *Teſtis non punitur, nec eſt infamis, licet eius teſtimonium reprobetur.*
46 *Publice intereſt, ne delicta remaneant impunita.*
47 *Fuſtibus ceſus quamuis non ſit infamis, ad honores non admittitur.*
48 *Proteſtatio, exceptio, & actio differunt.*

CAP. II.

CVm dilectus. [De dominis.] certis expreſſis nominibus, quia
1 † ſicut certa debet eſſe perſona actoris, ſic debet eſſe
2 perſona rei, iiij.q iiij.c.j.& ij. nec licet † alicui vagari in diſcrimine extimationis alterius, ff.de iniur.prætor edixit. Si ta men domini eſſent, & conuenirentur tanquam vniuerſitas, tunc non eſſet neceſſe exprimi nomina eorundem, ſecundum do.n. Verum eſt propria, oportet tamen, ꝙ de dominis mentio fieret. argu.ſ.de fide inſtrumen. inter dilectos.ſ.de decimis. dudū.
3 [Quæſtionem.] hanc.ſ.quod. [Manu armata.] &c. illa † vis, quæ fit cum armis, publica eſt, & eſt pœna deportationis. Illa vero, quę ſine armis fit, priuata dicitur & mulctatur violentus in tertia partem bonorum. vnde ver. Vis priuata reum deponit ab ordine rerum. Sed deportatur, ſi vis, armata probatur. Probantur hæc Inſti.de pu.iudi.§.item l. Iulia. de vi publica, ff.ad l.Iuli.de vi publica.l.j.& l.penu.vbi imponitur capitalis pœna, & l.qui dolo.
4 in fin.vbi interdicitur aquæ & igni.† Is etiam, qui priuatam vim committit, nec iudex, nec ſenator, nec decurio eſſe poteſt, nec vllum honorem conſequi, ff.ad l.Iul.de vi pri.l.j. Tenetur autem de vi priuata res debitoris ſine auctoritate iudicis occupās, vnde & mulctatur in tertia parte bonorum, & infamis ſit, ff.ad l.Iulia. de vi priua.l.fin. niſi obſtet pactum contrarium. C. de pigno.l.iij. [Animalium.] ſiue fuerint monaſterii, ſiue etiam aliorum, dūmodo cuſtodię monaſterii eſſent commiſſa, nam & talia in interdicto vnde vi veniunt, ff.de vi & vi ar.l.j.§. quod autem ait prętor. [Et aliis] ar.hic, ꝙ non eſt neceſſe exprimere in libello oīa in quibus damnum datum eſt, ſed ſufficit hęc clauſula generalis, vt ſi dicat & aliis. Contrarium tamen verum eſt, niſi vbi dam na petuntur tanquam acceſſoria, ſicut hic patet, vbi petebatur caſtrum reſtitui cum damnis ibi datis, ff.de vi & vi armata.l.j.§. cum qui.ver.qui autem vi deiectus eſt, ſ.de reſtir.ſpolia.cum ad ſedem. Vel dic, ꝙ ſi agatur principaliter tantum pro rebus ablatis reſtituendis, ſicut hic videtur actum fuiſſe (nō enim dicit hęc decr.quod caſtra monaſterii capta fuiſſent, vel quod pro eis agę retur, ſed pro rebus ablatis tantum) Dicas ergo, ꝙ in hoc caſu nō tenetur actores, quibus ſpoliatus eſt ſpecificare in libello, quod ex hoc euidenter probatur, quia nec neceſſe habet eas probare per teſtes. C.vnde vi.ſi quando.& le.& no.ſ.quod me. cau.c. ſi. Sed oppones, & dices aliter non poteſt reus deliberare cum niſi ſit generalis hęc petitio, per conſequens & incerta, argu.ff. de iure fiſci. ita fidei.† Editio autē libelli ſic facienda eſt, vt reus
5 deliberare

deliberare poſſit vtrum cadat, vel contendat, ff.de edendo.l.j.&
iij.qō.iij. offeratur.Rn̄. In hoc caſu non eſt ſic facienda edictio,
vt reus deliberet ſuper rebus ablatis,ſed ſuper hoc tātum an vio-
lentiam intulerit,vel rapinam,quia ſi hanc confiteatur, vel ſi ne
get,& de ipſa per teſtes legitimos conuincatur, ſtatim taxatione
præmiſſa,& iuramento paſſi violentiam ſubſecuto condemna-
tio ſequi debet,vt in dicta l.C. vnde vi. ſi quando. & no. s̃. quod
met.cau c.fi.Vel dic,ꝙ hic libellus approbatus non fuit,quod ex
eo apparet,ꝙ reus forum iudicis declinauit,vt patet in eo , quod
legi.& no.j̃.e.ver.j.ſecundum d.n.cuius eſt quaſi hæc tota gl.[Iu-
ſtitiam.]cum pro his,quæ dicuntur , hic poſſit competere inter
dictum vnde vi,tam ad caſtra,ſi occupata fuerint,quam ad alias
res,ff.de vi & vi arm.l.j.& ii. & §.vi poſſidere.& §.quod autem ait
prætor.& ſeq.§.non ſolum.& nihilominus actio vi bonorum ra
ptorum,& furti.l.Aquil. ſi damnum datū eſt in rebus ablatis,ff.
ad l.Aquil.ſi ſeruus ſeruo.iij.Necnon & violentus accuſari poſ-
ſit de vi publica, vel priuata, vt patet. C.de vi publica , & ff.de vi
blica & de vi priuata. per tot.Qualis erit finis huius iuſtitiæ cum
ſecundum diuerſos modos agendi aliter, & aliter debeat iudica-
ri.Et hic generaliter dicat,ꝙ petebatur iuſtitia fieri , quod verbū
cum generale ſit,omnes modos includit.Reſpondeo fatuus fuit
qui tam generalem libellum recipit , cum actor neceſſe habe-
ret taliter exprimere actionem,vel cauſam agendi,ex quo poſſit
colligi eius intentio ſpecialis,vt patet ff.de rei ven.ſi in rem. ff. de
exce rei iu.& an eadē.§.actiones.& le.& no.s̃.de li.obla. c.j.& iij.
ſi tn̄ talis libellus recipiatur , & ſup eo ꝯteſtetur lis,tenet receptio,
& valet litis ꝯteſtatio. Et ſi tu quæras qualis ꝯdēnatio fiet? Rn̄.dēt
fieri condemnatio in hoc caſu ſm morem , qui minorem con-
demnationem requirit, ar.ff. de reg.iur. ſemper. & l.fauorabilio
res. & l.ca.j̃.de fi.inſtr.inter dilectos.in fi.niſi in proceſſu iudicij,
vel ex probationibus,vel quia actor hoc expreſſit.appareat quali
ter agere intendebat. Tunc enim ſecundum modum probatū,
vel expreſſum.ſententia eſt ferenda,ar.ff.de iud.ſi quis intentio-
ne,ff.quorum leg.l j.§. quod aūt nonnunquam.ſecundum d.n.
cuius eſt mens totius huius gl.[Poſtulabat.]ſ.abbas.[Et ei] verſ.
ſcilicet abbati.[Citra]i.ante.poſtea enim non liceret exceptionē
declinatoriam ſeu dilatoriam proponere. niſi de nouo emerge-
ret.s̃.de of.deleg.inſinuante vel de nouo ad eius notitiam perue-
niret.C.de excep.l.vlti.j̃.de excep.paſtoralis. Alij contra.ſecundū
d.n.Tu dicas citra.i.proteſtando,ꝙ non intendebat litem conte
ſtari per aliqua verba.quæ diceret,& huic exceptioni congruit ſe
quens gl.[Litis conteſtationem.] No. argu.ad proteſtationem,
6 quæ fit ſic.†Proteſtor , ꝙ nihil proponere intendo conteſtando
litem ſic,j̃.de teſt.dilecto.& ad idem.C.de excep.ſi quidem.ff.qui
bus modis pig.ſol.ſi debito.§.j. ff.de arbitr. qualem.§. diem.ff. de
cond.& demon.l.i.in fi.j̃.de regula.conſulti.in fi.& de hoc no.s̃.
de conſt.cum M.Ferra.Alioquin ſi verba apta ſunt ſemper vide
tur fieri litis cōteſtatio,dum tamen libellus fuerit oblatus , & ſic
7 intellige.j̃.de do.& contu prout.nam † ſine libello nunquam cō
teſtatur,vt in Auth.de exhi reis.§.illud quoque.& ſeq.& §.ſanci
mus igitur.col.v. [Sub forma exceptionis.] Ergo qui excipit nō
8 conteſtatur litem,& ſic patet,ꝙ†qui negat nō excipit,& qui ex-
cipit non fatetur,ff.de excep.non vtiq;.j̃.de excep.cum venerabi
lis.§.intelleximus.ver.quia exceptionem.Et hoc verum eſt de ex
ceptione dilatoria ſm omnes.Super peremptoria vero eſt diſſen
tio,quod dic,vt no.extra do.n.de litis conteſt.exceptionis , lib.vi.
[Per ipſius.]ſ.abbatis.& ideo tenetur monaſterium ad ipſius ca-
ſtri reſtōnem.Vel melius ideo excipitur contra monaſterium,
quia non ſolum abbas, ſed & totus conuentus ſpoliationi con-
ſenſit,quamuis videretur,ꝙ nec tunc monaſterio obeſſe debeat,
quia delictum &c.xvj.q.vj.ſi epm̄.Ideo dicunt alij ꝙ non poteſt
excipi cōtra monaſterium,niſi duo interuenerint.Primum eſt,
ꝙ nomine monaſterii facta eſt violentia.Secundū eſt,ꝙ ad mo
naſteriū aliqd exinde peruenerit,nā de eo qđ puenit,excipi pōt,
ff.de vi & vi ar.l.j.§.fi.& l ij.& l.ſi vi me deiecerit.Nec ſufficit ſol⁹
dolus ſine violentia,vel econuerſo,vt hic.Si.n.aliquis auctoritate
iudiciali,vel incontinenti poſt vim ſibi illatam vim faceret,non
competeret exceptio contra talem,ſicut nec interdictum , ff.de
vi & vi ar.l.iij.§.cum igitur,C.vnde vi.ſi quis in tantam,j̃.de reſt.
ſpo.olim.j.Et eodem modo quantumcunq; aliquis doloſe rem
alterius occupet,ſi tn̄ non ſpoliet,nec ſpoliari mādat,nec ſpolia-
tionem ratam habet,non competit hęc exceptio contra ipſum,
ſicut nec interdictum,vt patet in eo quod le.& no.j̃.de reſti.ſpo.
cum ad ſedem.§.nos prioris.Et generaliter traditur hanc exce-
ptionem non competere,niſi vbi competit interdictum,quam
uis actio, vel exceptio de dolo competere poſſet ſm do.n.cuius
eſt quaſi hæc tota gl.Tu vero dic,vt no.in ſeq.gl. [Dolum & vio-
lentia.]Sed quare debuit hoc nocere monaſterio ? Contra , quia
delictum perſonæ.&c.xvj.q.vj.ſi epm̄,So.intelligas,ꝙ fecit abbas
conuentu conſcio,& ideo præiudicat monaſterio . C. de ſacroſ.
ecc.iubemus,j̃.vt lite pē.eccleſia.j.§.fi.vbi de hoc.xvj.q.vj.placuit.
xxv.q.ii.ita nos,vel eſt poſtfacto ratum habente.j̃. de reſtit.ſpol.
cum ad ſedem.§.fi.ſecundum omnes.Tu dicas, ꝙ ideo tenetur,
quia ad ipſum peruenit res,& ipſam poſſidebat, vt patet j̃.§.pro.
xi.& ideo tenetur.j̃.de reſti.ſpol.ſæpe.nec debet monaſterium ex
dolo abbatis lucrum ſentire,ſicut nec damnum pati,ff.de dolo.l.
j.ff.quod metus cauſa. item ſi cum.§. Pedius.Sed quod lucrum
eſt iſtud cum ſuum teneat,vt ſequitur?Rn̄.Quia forte milites te-
nebant caſtrum in feudum a monaſterio. Vel in hoc eſſet lu-
9 crum,quia †de dominio nō poteſt referri quæſtio ſpoliato,vt pa
tet j̃.e.c.fi.& de reſt.ſpo.in literis. in fi.[Amiſerant.]ſcilicet mili-
tes conuenti.[Quod & progenitores.]ver.[In quiete.]i.in pace ſi
ne reclamatione.[Reſtitui.]ſ.dictum caſtrum.[Pręſertim.] ver.
[Incontinenti.]vel infra terminum competentem, vt j̃.de offi.
dele.prudentiam.§.ſexta.ſecundum d.n.Vel intellige incontinē-
ti ſicut ſimpliciter iacet.Nam probatio incōtinenti parata mul-
tum faciebat ad hoc,vt milites audirentur,arg.j̃.de teſti.veniens.
10 §.j.in prin.j̃. de depo.c.ij.in fi. †nam & quandoq; propter proba
tionem paratam reſtitutio impeditur,j̃.de reſti.ſpolia. literas. §.
præterea.¶Verum.]ij.pars.[Ab eo.]ſ.abbate.[Non fuerat.]j̃. de
reſti.ſpo.ex parte,s̃.de offi.delega.conſultationibus. [Spoliator.]
& ideo caſtrum reſtituere non tenebantur, ſed quicquid dicant
ſufficit ſi res occupata per violentiam ad eum peruenit, vel ſi
mandauit violentiam fieri,vel ratam habuit,j̃.de reſtitu. ſpolia.
cum ad ſedem.§.nos prioris.& c.ſępe.[Præſertim.]ver.[Caſtrū]
quo milites ſpoliatos ſe dicebant.[Pars aduerſa.]ſcilicet militū.
fatebantur enim monaſterium proprietarium,ſed dicebant ſe
vſufructuarios & ſic potiores, ff.de acquirē.poſ.naturaliter.vnde
poterant reſtitutionem petere,ff.de vi & vi ar l.j. §. deiicitur.& l.
iij.C.vnde vi.interdictum. & l. ſi plures. Vel dicebant ſe vaſallos,
vel aliter vniuerſaliter dominos , ff. ſi ag.vec. l.j. ſecundum Gof.
Sed & poterant dicere monachos cecidiſſe a iure ſuo,quia dixe-
rant ſibi ius.C.vnde vi.ſi quis intantam,& vt no s̃. eo.rn̄. j.ſuper
verbo dolum & violentiam.[Vnde & verus.] ver.[Retētionis.]
hoc verum eſt ſi ſine violentia reuerteretur , & ſic intelligitur
ius,quod allegāt.C.de preſc.xxx.an.ſi quis emptionis.§.ſin vero,
xvj.q.iij.§.penul.ver.quod ſi mala.alias non poteſt referri quęſtio
domini ſpoliato.j̃. de reſti.ſpoli.in literis. Sed quid ſi iſti nobiles
primo ſpoliaſsēt monaſterium? obſtaret eis exceptio primæ ſpo
liationis,j̃.eodem.c.fi.[Et iudicium.]ver. [Cōtra ſpoliatorem.]
ſic.j̃.de reſti.ſpo.cum ad ſedem.in fi.ff..de vi & vi armata.cum a
te.& eſt hoc verum ſecūdum ll. Secus ſecundum cano.ſecundū
11 †quos habens cauſam a ſpoliatore ſuccedit in vitium.j̃. de reſti.
12 ſpo,ſæpe.s̃.de iudi.quia V.Et etiam†vbi quis dolo , vel metu per-
dit rem ſubuenitur ei, iii.qō.j.reintegranda. Sed & ſecundum.l.
actio,quod metus cauſa datur,& contra illum,qui metum non
adhibuit,ff.quod metus cauſa .item ſi cum.alias non eſt.item.§.
aliquando.& §.in hac.¶Nos autem.]iij.pars.[Diſtinguēdum.]
ad trahendum pleniorem doctrinam de hac materia.ſi. s̃. de ſa.
vn.c.vnico. Nam quantum ad reſponſionem faciendam non
fuit neceſſaria diſtinctio,vt patet.j̃.eo.§.ſed quoniam. [Repellen
dam.]ſub. an ad vtranque. puta propoſita fuit primo in modū
actionis.ſecundo in modū exceptionis, quod membrum omit-
13 tit.hoc autem fieri poteſt,vt nota.j̃.de reſti.ſpol.literas.† & habe-
bit chlamidem ad omnem ventum.ſi. ff.de inoffic.teſta.contra
veterani.§.ſed nec impuberis. & iunge quod no.j̃.§. ſed quoniā.
ad fi.[Cum ea.]ver. [Actionis.]ſubaudi tantum. [Mutue.]hoc
verum eſt.Refert tamen coram quo iudice proponatur,nam ſi
coram ordinario proponi poteſt etiam lite conteſt. ſuper pri-
14 ma,†ſed tunc dicetur conuentio non reconuentio,eſt tamē mu
tua petitio , vt hic dicit,& ff.de compen.in rem.Coram delegato
vero non poſſet proponi lit.conteſt.ſuper prima.ſed ante lit.con
teſt.tantum.& quando ante lit.conteſta.proponitur coram quo
cunque iudice dicitur conuentio,& reconuentio , & tunc viciſ-
ſim ſunt tractandæ , vt j̃.ver.quamquā. Vnde quod & hic dicit,
& quod ſequitur vſque ad ver.q̃q̃.intelligi debet,quando propo-
nitur coram ordinario tantum.quod vero ſequitur.j̃.eo.ver.q̃q̃.
intelligi poteſt de vtroq;,ſcilicet tam de legato,quam de ordina-
rio,quod dic,vt no.s̃.de mu.pe.c.j.[Minime contingentes.]ideſt
non ſunt iure conuentionis illaqueatæ.[Hac per hoc]ver. [Qui
15 †prior appellat.[a]]ff.de iudic. qui prior.quæ regula locum habet
a in duabus ciuilibus,& in duabus criminalibus principaliter præ-
poſitis.Fallit autem in duabus ciuilibus, quando altera eſt præiu
dicialis,& quando vna eſt ciuilis , & altera criminalis.iiij.q.xj.§.
aliquando.& nota.s̃.e.c.j.Item fallit in duabus criminalibus qua
rum altera maior eſt,vel cum per vnam conſequitur quis ſuam
iniuriam,vel ſuorum.iij.q.xj.neganda.Item fallit quando prima
eſt quæſtio ſpoliationis,quæ priuilegiata eſt, vt legitur & nota.j̃.
eo.c.fi.[Tractanda.]quantum ad lit.cont.quia in prima primo
fiet litis conteſtatio,& poſtea in ſecunda.Et quantum ad poſitio
nes & teſtiū ꝓductiones,vt qui primo ꝓpoſuit,primo ponat.ſm
d.n.& alios quoſdam. Sed tu dic tractāda ſine præiudicio & ſine
vicißitudine aliqua,& ſic bene ſequitur.q̃q̃ &c.quod dic , vt no.
ſuper verbo,mutuæ.[Quodque]ver.[Idem iudicium]q.d. ſupra
locutus ſum,qn̄ reus conuenit actorem coram ordinario lite iā
conteſt.ſuper conuentione actoris primo propoſita.Vnde quan
tum ad beneficium reconuentionis non dr̄ idem iudicium ſed
diuerſum,nec per reconuentionem rei actoris conuētio primo
propoſita retardatur . Aliud eſſet,ſi reus reconueniſſet actorem
lite non conteſt.quia tunc dr̄ idem iudicium quantum ad bene
ficium reconuentionis,& viciſſitudinem contractus vtriuſq; q̄-
ſtionis,& ſic diuerſificatur ver.iſte a ſuperiori . Alij vero intelli-
gunt,ꝙ loquitur de eodem martino, & eodem modo , ſed hoc
non patitur mens præcedentis coniunctionis quamquam.[De
ductæ.]ſubaudi ſeſe contingerent tanquam iure reconuētionis
illaqueatæ.[Viciſſimq;.]que pro et.& ideo viciſſim,&c.q.d.li.cō
teſt.ſuper prima antequam iuretur ſuper ea de cal. cōteſtabitur
ſuper ſecunda lis,& demum præſtito iuramento ſuper prima,an
tequam fiant poſitiones,iurabitur ſuper ſecunda . & ſic viciſſim
hinc,& inde in ſequentibus procedetur,& vtrique quæſtioni cō
munis erit dies quælibet aſſignata. Vnde & ſunt eadem dię vna
ſnīa terminādæ,vt ſequitur.Secus in ſuperiori caſu , quia ibi dies
aſſignata ſuper vna quæſtione non intelligitur ſuper alia aſſigna
ta,nec iſta viciſſitudo ibi vendicabit ſibi locum . Dominus tn̄.n.
ita ſcripſit hic.vn̄ dicit,viciſſimque tractata,quia ſi non viciſſim
tractatę eſſent,ſed de vna facile & cito liqueret,de alia non benę
diuiſim ferrentur ſententiæ,arg.C.de compēſa.l.fi.Sed nec acto-
ri auferimus exceptionem excōicationis vel ſpoliationis, ſi eidē
contra reconuenientem competat,j̃.eo.c.fi.j̃.de excep.cum in-
ter priorem. Ergo & propter difficultatē probationis, & propter
efficaciam exceptionum & ſententiæ poterunt diuidi, & viciſſi-
tudo bene impediri.ſm d.n.Et adde,quod no.in ſeq. gl. ad finē.
Alij dicunt,ꝙ propter naturam reconuentionis quāuis vni par-
ti competat exceptio,& alij non.Et quamuis ex vna parte faci-
les ſint probationes,& ex altera non,neceſſe eſt tamen , ꝙ vtraq;
quęſtio viciſſim tractetur,& terminetur,vt hic dicit.Nec dabitur
ſententia ſuper vna,niſi & ſuper alia dari poſſit . Et hæc opinio
magis congruit ſubtilitati iuris.Sed æquius eſt,quod d.n.ſcripſit.
ne vna quæſtio fiat impedimētum alterius , & ne diffinitionem
litis,de qua de facili conſtare poteſt in grauamen alicuius, con-
tingat plus debito prorogari,ar,in eo,quod legi.& no. j̃. de dolo
16 & contu.finem.Et†ideo ſubtilitati iuris videtur hæc æquitas præ
ponenda,vt patet.C.de iudi placuit.Et in eo,quod legitur & no.
s̃.de tranſac.ca.fin.[Tractatæ]facies hic punctum ſuſpenſiuum.
alias tractandæ,& tunc nullum punctum eſt hic,ſed facies pun-
ctum ſuſpenſiuum in verbo præcedenti deductæ.[Eadem ſnīa]
vna & eadem dicitur ſententia quantum ad contextum prola-
tionis in veritate tn̄ duæ ſunt ſententiæ , etiam ſi ſe contingant
quæſtiones,vt circa eādem rem petitorium & poſſeſſorium pro
17 poſitum fuerit,vt patet.j̃.de cau.poſ.cum eccleſia.nā quot † ſunt
articuli,tot ſententiæ,ff.de mino.etiam , & ſic & vna dicitur ſti-
pulatio quantum ad conceptionem verborum,& tamen plures
ſunt reſpectu plurium rerum in ſtipulatione deductarum, ff.de
verb.obli.ſcire debemus.& l.ſi ſtichum.§.ſtipulatio. ff. de dona.
cā mor.ſenatus cenſuit.§.fi.& eſt ſic.s̃.de elec.in Geneſi.Sed quid
ſi lata ſententia ſuper vna appellet ſtatim is , qui condemnatus
a eſt & recuſet iudicem,[a] a quo appellauit tanquam ſuſpectum ,
quod facere poteſt.j̃.de appe.propoſuit.tunc non terminabitur
vtraq; eadem ſnīa.alias autē non appelletur hoc, quod hic dr̄ lo-
cū habet,ff.quæ ſen.ſine app.reſcin.l.j.§ fi.C.de cōpenſ.neq; ſcri-
ptura.Fallit tn̄ hoc,qn̄ petitorium obſcurum eſt,& longum ha-
bet tractatum,ac de poſſeſſorio perfecte liquet,quod talis naturę
eſt,vt in ipſo ſtatim pronūciari oporteat propter periculum aīa-
rum,quod dic,vt legitur,& no.j̃.ti.iii.ex conquæſtione.§.fi.ſuper
verbo,audiatis.¶Sed quoniam.]iiij.pars[In modum]Hic patet,
ꝙ quæſtio ſpoliationis non præiudicat ciuili quæſtioni niſi pro-
ponatur in modum exceptionis,ſed in criminali ſemper præiu-
dicat qualitercunque proponatur , quia ſpoliatus non poteſt ab
aliquo accuſari,& ſic loquuntur iura illa.iij.q.j. & ii.per totum.
quod tamen intelligendum eſt quando ſpoliatus eſt tota ſubſtā
tia,vel maiori parte ipſius.quod dic,vt legitur,& no.extra d.n.de
reſti.ſpol.frequens.§.ſed ſi in ciuilibus.& §.illū autem.lib.vj.Qui-
dam autem intelligunt hanc decre.cum ambæ quæſtiones ſunt
poſſeſſorię.Alij contra,quia hic non agebat Abbas poſſeſſorio,ſi
cut dicunt,immo petebat ſibi iuſtitiam exhiberi,vt patet.s̃.e. rn̄.
j.Ad quod poſſunt primi reſpōdere,ꝙ non eſt iniuſtum, immo
iuſtum,ꝙ ſpoliatus reſtituatur.De hoc no.j̃.eo.c.fi.Sed nunquid
18 †exceptio ſpoliationis interrumpit præſcriptionem?Dicunt qui
dam,ꝙ non,quia præſcriptio in odium non petentium eſt indu
cta,j̃.de præſcrip.vigilanti,xvj.q.iij.§.poteſt.licet,qui excipit non
19 petit,immo petentem repellit,vt hic,& ff.de excep.l.ij.†Sed con
b tra,quia excipiens dicitur agere.[b] ff.quod metus cauſa. metum .
§.ſed quod prætor.ff.de proba.in excepti.ff.de excep.l.j. & per exe
cutoris conuentionem fit interruptio.C.de præſcrip. xxx. anno.
20 cum notiſſimi.& l.ſi quis in rem.nec poteſt dici omnino † negli
gens, qui excipit.nam & poteſt reddi male conſcius quis per ex-
ceptionē propoſitā,ſicut per denunciationem factam . C. de rei
ven.ſi fundum.minoris enim virtutis & efficaciæ videtur prote-
21 ſtatio,q̃ denunciatio. per malam autem fidem fit † interruptio
canonica,j̃.de præſcrip.§.fi.Sol.quantum ad rem violentam nō
22 eſt quæſtio ſm quoſdam, cum nunquam † etiam ſecundum le-
gem præſcribatur,niſi vitio rei purgato.Inſti.de vſucap.§.ꝙ autē.
& §. aliqn̄. in alijs autē hęc quæſtio de facili locum habere non
poteſt,quia aut is,qui excipit,poſſidet rem, & ſic alius non præ-
ſcribit cum ſine poſſeſſione non currat pręſcriptio. Aut alius
poſſidet,quē dn̄s,& ſic non video quo conueniatur reali actione
non poſſidens,s̃.de iudi.examinata.& ſic non poteſt conueniri ,
23 nec excipere.nam † exceptio reo competit,non actori, & replica
24 tio actori non reo,vt ff.de excep.l.ij.† Sed nunquid petenti depo-
ſitum obſtat exceptio ſpoliationis?Dicunt quidam,ꝙ non, quia
nec compenſatio obſtat.C.de compenſa.l.fin. C.depoſiti.ſi quis
25 pecunias.j̃.de depo.bona fides.Alij contra,quia priuilegiata† eſt
ſpoliatio,& fauorabilior q̃ actio depoſiti,vt patet.j̃.e.§.fin. quod
verius eſt.Quid ſi in modum exceptionis probaui ſpoliationem ,
nunquid eędem probationes valebunt,ſi peto reſtitutionē eiuſ-
dem rei?Non,quia alius eſt modus agendi,j̃.de teſti.veniens. niſi
aduerſarius conſentiat,j̃.de teſti.pręſentata §.fi.C.de teſti.l.fi. §.j.
Quid ſi ſuccubui in exceptione , nunquid poſſum poſtea agere
poſſeſſorio?Videtur ꝙ nō,quia eam quęſtionem volo refricare ,
licet in alio genere iudicij,quod non licet,ff.de excep.rei iu. ſi qs
26 cum totum.§.fi.Dicas contra.nam & † poſſeſſorium ex diſſimi
libus cauſis intētari poteſt,j̃. de donatio.inter dilectos,& qui egit
criminaliter & ſuccubuit,nihilominus agere poteſt ciuiliter ex
eodem.C.quando cri.act.l.vnica.& de hoc no.j̃.ſuper verbo,nul
latenus.[Exceptionis]Hanc exceptionem credimus locum ha-
bere,ſiue quis ſit ſpoliatus ita,ꝙ ei competat interdictum, ſiue ei
cōpetat condictio ex decretalibus,j̃.de reſti.ſpol.ſæpe.s̃.de ele.que
relam.ſiue conditio ex legibus,quę ſunt.C.vnde vi, ſi quis in tan
tam.& l.ſi quando.ſiue ex alijs iuribus quibuſcunque,quę poſſeſ
ſionis reſtitutionem præcipiūt fieri.Secus autem dicerem ſi do-
li,vel metus,vel alia quæuis exceptio proponatur,per quam poſ-
ſeſſio non recuperetur.Et eſt ad hoc ratio,quia iſtud non inueni
tur iure cautum,nec de natura ſui hoc habet , & ideo quantum
ad hoc non eſt talis exceptio attendenda ſecundum d.n.Quini-
mo,quia in primis non reperitur conſenſus interueniſſe, ſeu in
ſecundis ſic,quāuis per metum, vel doloſe , nec eſt tanti fauoris
vis compulſiua ſicut expulſiua.Sed & ſi prelatus agat nomine ec
cleſiæ,nō obſtat ſibi exceptio de ſpoliatione, q̃ nō fecit noīe ip-
ſius eccleſiæ,ſed nomine ſuo tm̄,arg.ff.de in ius vo.quæſitum. ex
tra d.n.de reſti.ſpo.frequēs.§ j.ver.ſtatuimus.li.6.Si vero noīe ſuo
ageret, audiretur excipiens ꝯ ipſum infra annū etiā de ſpoliatio
ne,q̃ nō noīe ſuo feciſſet tantū,ſed ēt & eccleſiæ,nam quēadmo
dum in interdicto dicitur,non ſolū hac exceptione tenetur qui
ꝓprio nomine deiecit,ſed & qui alieno,ff.de vi & vi ar.l.j. §.quo-
ties.Hæc autem exceptio proponitur in perpetuum contra vio-
lentum,qui deiecit de eo,quod ad eum peruenit. de eo vero, qđ
ad eum non peruenit , infra annum tantum ſicut dicitur in in-
terdicto,ff.de vi & vi ar.l.j. reſp.j.Nā & infra idem tempus propo
ni debet hæc exceptio infra,quod agi poteſt,ff.ex qui.ca.ma. nec
27 non.§.fi.ff.de inoffi.teſta.Papinianus.§.ſi quis impubes.† Contra
hęredem igitur ſpoliatoris non cōpetit hęc exceptio niſi de eo,
quod ad eum peruenit.aut dolo eius factum eſt , quo minus per
ueniret,quia & ſic eſt in interdicto,ff.de vi & vi ar.l.j.§. hoc inter
dictum.& hæredi.& §.fi & l.ij.& iij. reſpon. j. In ſucceſſores autē
in dignitate videtur,ꝙ ſemper dari debeat ēt ſi nihil ad eos perue
28 nerit,quia †dignitas nunquam moritur,xij.q.ij.liberti.s̃.de off.de
29 le.qm̄ abbas,& quia tales ſunt generales† ſucceſſores, quæ etiā in
vitium ſuccedunt,ff.de acqui.poſ.Pomponius.alias incipit,cum
lapides.ff.de diuer.& tem.præ.cum hæres.C.de acqu.poſ. vitia.&
legitur,& no.j̃.de immuni.eccle.aduerſus.§.fi.ſecundum d.n.Ex
cipe eccleſiam , vt patet in eo quod no.j̃.depo.ca.j.j̃. de fideiuſ. ꝙ
30 quibuſdam.Eſt†autem dilatoria hęc exceptio,& ideo poſt litem
conteſtatam proponi nō poteſt,etiam ſi poſtea de nouo fiat cū
ſpoliatus aliud auxilium habeat,ſ. interdictum , & multominus
proponi poteſt contra proſequentem appellationem ſecūdum
quoſdam.Alij vero dicunt,ꝙ ſi de nouo fiat, proponi poteſt , vt
no.s̃.eo.c.reſpon.j.ſuper verbo,circa. Hæc etiam exceptio locum
non habet quando actio,vel officium iudicis non dirigitur ſpāli
ter contra aliquem,ſicut eſt quando petitur electio confirmari,
j̃.de

ADDITIO.

a ¶Adde de hoc plene per d.Henri. Boic. hic in j. diſt.poſt iſtum hic, & in ſum.e.ti.poſt prin.uer.hæc aūt regula. Et per Spe. ti.de qō.uer. uidimus.

ADDITIONES.

a ¶Recuſet iudicem.Adde quod Io.An.no.hic ꝙ poſt concluſio. in cauſa non poteſt impediri ſententia virtute recuſationis cum nihil poſſit op poni poſt cōcluſionem,nec de iure nec de facto,vt ipſe no.in c.paſtoralis.j.de cauſa poſ.& proprie.vide d. Abb.hic in v.col.verſi.ſed circa hoc. Et ibi per do.And.Sic.qui no.limitat hoc dictum Io.An.

b ¶Agere.Adde an excipiens dicatur agere. Alexandrum conſi. 23. in tertio lib.

ĵ.de eã poſ.cum eccleſia. Et eſt ratio, quia hæc exceptio cõpetit
tantum,vbi aliquis conuenitur,vnde de neceſſitate habet ſe de-
fendere,ff.de verbo.ſig.inter ſtipulantem,§.j. & ideo in neceſſita-
te conſtituto ſubuenitur per hanc exceptionem.porro vbi con
firmatio electionis petitur, nullus ſpecialiter conuenitur, nec
inducitur præciſe a iure,ꝙ aliquis ſe opponat. vnde is, qui ſe op-
ponit non de neceſſitate iuris,ſed ſponte, & voluntarie ſe oppo-
nit,& ideo,quia voluntarius eſt nõ ſubuenitur ei a iure per hãc
exceptionem ſicut illi,qui ad iudicium trahitur inuitus, ar.ff. de
inoffi.teſta.aduerſus.§.fi.& l.fi.rñ.j.Licet aũt ſic ſe voluntarie op-
ponens electionis confirmationi hanc exceptionẽ,non habeat,
multæ tñ aliæ actiones & exceptiones ei ꝯpetunt, vt patet in eo
qd legĩ & no.ŝ.de elec.poſtq̃ is.& c.qa pp.& ĵ.de accu. ſuper his.
Iudex ẽt qñq; ex officio mandat, ꝙ electi monaſterio reſtituant
ea,q̃ male ſubtraxerãt,& ſic non obſtat ŝ.de reſcrip.cum dilecta.
in fi.Sed nec excipienti contra electum locum habet hæc ſpo-
liationis exceptio,quæ contra actorem tantum locum habet,&
licet excipiens quodammodo dicatur agere quantum ad hoc,
videlicet,quia ſicut actor neceſſe habet probare intentionem
ſuam,ſic & excipiens exceptionem ſuam, vere tamen proprie
loquendo actor non eſt,quia nec agit,ſed excipit,ſic intellige.C.
de excep.l.in exceptionibus.ff.de excep.l.j.Ar.tamen contra.ŝ.de
judi.exhibita.Hæc autem exceptio in cauſa matrimoniali locũ
non habet,ĵ.de reſti.ſpo.ex parte. ſecundum d.n. cuius eſt mens
quaſi totius huius gl.quod dic,vt no.ĵ.de reſtit.ſpolia. ex queſtio-
ne.& c.ex tranſmiſſa.& c.literas.§.nos autem. Illud etiam hodie
ſtatutum eſt,vt rerum priuatarum ſpoliatio agenti ſuper eccle-
ſiaſticis,vel econtrario nullatenus opponatur,quod dic, vt legi-
tur & no.extra d.n.de reſti.ſpo.frequens.§.fi.lib. vj [Obiecta] vt
ŝ.eo.reſpon.j.ver.& ei citra lit.conteſtationem.[Eorum]ſcilicet
militum.C.de excep.l.fi.ſecundum d.n.[Et ea probata]ver.ſcili-
cet exceptione. [Vllatenus] etiam in cauſa depoſiti cum adeo
generaliter hic loquatur,ar.tñ contra.C.depoſiti.l.fin.Nec credi-
mus per exceptionem propoſitam interrumpi præſcriptionẽ cũ
31 ipſa †præſcriptio ſit inducta in odium non petentis,ĵ.de præſcri
ptio.vigilanti, & qui excipit nihil petit, vt patet ĵ.§.j.quod dic,vt
no.ŝ.eo.§.in prin.In ciuili autem hoc planum eſt,& in crimina-
li multo fortius,ar.iii.q.ij.audiuimus. Sed quid ſi abbas ſuccũbit
in hac exceptione,poſtea vero militibus agentibus directo inter
dicto cõtra ipſum obtinet idem abbas,puta quia abſoluitur ab
impetitione eorum.demum abbas reincipit eandem quæſtio-
nem,nunquid obſtabit ei exceptio prædictæ ſpoliationis,ſeu ſen
tentiæ? Reſpon.non,propter æquitatem ſuperuenientis caſus, ſi-
ue ſententiæ,in qua obtinuit,ar.ff.de condi.ſine cauſa.l.ij.ff.com
modati.in commodati.§.fi.ff.depoſiti.bona fides.ĵ.de pur. vulga.
c.ij.propter quam ęquitatem is,qui tulit,interlocutoriam ipſam
reuocare debet,ff.de re iudi.quod iuſſit.ĵ.de app.cum ceſſante.&
quia reo abſoluto in interdicto daretur exceptio,ſi iterum cõue
niretur,multo fortius ergo & danda eſt replicatio,ſi victus exci-
piat de ſpoliatione de qua victus eſt,& de interdicto.ſecundum
32 d.n.cuius eſt mens totius huius gl.[Reſpondere]ſic† enim ferẽ
da eſt ſentẽtia probata exceptione ſpoliationis. Dicimus te acto
rem non eſſe audiendum in petitione tua, niſi primo aduerſa-
rio tuo reſtituas talem rem,qua ipſum ſpoliaſti. ſed & iſte idem
tenetur,q̃ de ſpoliatione excipit.poterit agere directe, ſi voluerit
ad reſtitutionem eiuſdem rei ſibi faciendam, vt & no.in ſeq. gl.
Et ad intentionem ſuam poterit inducere priores teſtes, non di-
co priores atteſtationes,ille enim nõ valerent,quia alius,& alius
eſt modus agendi.In primo enim iudicio excipit reus de ſpolia
tione ad repellendum aduerſarium ab agendo.In hoc autem ſe
cundo iudicio agit idem reus contra eundem actorem ad con-
ſequendam & recuperandam rem,qua per ipſum fuerat ſpolia-
tus,& ideo atteſtationes primi iudicij in ſecundo non valebunt,
quod dic,vt legitur & no.ĵ.de teſti.veniẽs.ij.Et eodem modo pro
ceditur,& pronunciatur in exceptione excommunicationis ꝓ-
batæ,vt ſcilicet actor nõ audiatur quouſque fuerit abſolutus. ex-
tra d.n.de excep.pia.lib.vj.& de hoc no.ŝ.eo. ſuper verbo, in mo-
dum.ad fi.ipſius glo. Quid ſi actor ſuper aliqua re,quam petebat
papa hanc exceptionem excommunicationis probatam repul
ſus eſt ab agendo,& poſtea contra eundem de alia re agere inci-
piat,nunquid poteſt repelli ex vi interlocutoriæ primi iudicij, ꝑ
quam in primo iudicio repulſus fuit? Reſpon.non,nec per proba
tiones primi iudicij probabitur excommunicatio in ſecundo,
ar.ff.de excep.rei iudi.cum quæritur.& ll.ſequentibus. Et adde qđ
no.ĵ.§.fi.ſuper verbo,quoniam in ipſum.ver.quid ſi probetur ex
33 communicatio.& ſequenti.Sic licet aliqui † propter aliquas cãs
repellantur ab accuſatione, ii.q.j.prohibentur.non tamen alias
propter hoc puniuntur,niſi alias directe agatur contra eos, ff.ex
quibus cau.ma.l.ij.quia nec ad hoc actum eſt,ĵ.eo.ca.§.j.Quid ſi
aliquis petit abſolutionem,& repellatur quouſq; ſatisfecerit, qa
probatur contra eum,ꝙ pro manifeſta offenſa eſt excõicatus.de
mum iterum de nouo venit,& petit abſolui,nunquid eſt audiẽ
dus? Reſpon.non,niſi primo ſatisfaciat.extra d.n.de ſent.excom.

ſolet.§.in prima.lib.vj.Sed per probationes, ſiue ſententiam pri-
mi iudicij,niſi de nouo iterum conuincatur,nec in alio iudicio
repelletur,nec pronunciabitur excommunicatus,nec ſubtrahũ-
tur ſibi ſua beneficia,nec alias grauabitur manus iudicis cõtra,
eum cum ad hoc non ſit actum, ſed ad hoc tantũ directe actũ
eſt,vt a petitione abſolutionis repellatur,quod & reus eſt conſe
cutus.Quid ergo ſi excommunicationis exceptio contra actorẽ
directo proponitur,nõ vt ab agendo repellatur,ſed vt a iure ſuo
cadat,verbigratia. Aliquis petit abſolui,vel ꝙ denuncietur abſo
lutus ab excommunicatione in ſe lata poſt appellationem legi-
timam,& aduerſarius excipit,ꝙ nulla præceſſit appellatio,vel in
iuſta,& hoc probat ſcilicet ꝙ nulla vel iniuſta fuit appellatio. In
hoc enim caſu fertur ſententia pro excipiente,& ſentẽtia excõ-
municationis pronunciatur iuſta,ŝ.de offic.deleg.cum contin-
gat.vbi de hoc plene no.Nunquid ergo in hoc caſu hæc ſenten
tia oberit excommunicato in alijs? Reſpond.vtique.nam & ſi in
contumacia permaneat,poterunt ſibi ſubtrahi beneficia, & ag-
grauari manus iudicis contra ipſum.hic enim excipiens nõ in-
tendebat tantum actorem repellere, ſed potius principaliter in-
tendebat ſentẽtiam pro ipſo latam defendere,& de iure ſuo pro
34 bare.† Sed dices,nonne ſufficit ad hoc, ꝙ excommunicatus de-
nuncietur,& ꝙ alijs modis contra eum procedatur,quia cõſtat
de hac excommunicatione per id,ꝙ abſolutionem petit? Reſp.
non poteſt enim eſſe,ꝙ ex abundanti cautela hanc abſolutionẽ
petit,quia bonarum mentium &c.v.diſt.ad eius vero cõcubitũ.
ſm d.n.verum eſt,ſed non eſt præſumenda cautela,niſi hoc ex-
primatur,vt patet.ĵ.de ſen.excom.ſuper eo.& ŝ.de elec. venerabi
lem.§.penul.ver.fuit quoque.Fatetur tamen d.n.ꝙ ille, qui tulit
excõicationis ſententiam non auctę huius ſententiæ,qua petens
abſolutionem ab hac petitione repellendus eſt, ſed auctæ prioris
ſententiæ,qua ipſum ligauit,poteſt hanc ſententiã publicare, &
alias manus ſuas aggrauare contra ipſum excõicatum,xi.q.iij.cu
ræ,& patet in eo,quod legitur,& no. ŝ.de treu.& pa. ca.j.§.j.& ĵ.
de app.paſtoralis.verſi.fi.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius hu
ius glo.Sed in hac parte, ſicut & in multis alijs articulis nimis vr̃
fuiſſe ciuilis,nimis ſubtilis, quamuis enim prædicta in omnibus
ciuilibus quæſtionibus locum habere poſſint,in ſpiritualibus tñ
35 non eſt ita ſubtiliter procedendum,ſed† potius de bona fide agẽ
dum,& animarum periculis occurrendum, vt patet in eo,quod
legitur,& no.ŝ.de iudi.dilecti.ĵ.de dolo,& contu.c.j.Igitur tenen
dum videtur,ꝙ vbi talis exceptio ꝓponitur, qua probata is, qui
repellitur non ſolum quãtum ad ſe,ſed quantũ ad omnes alios
inficitur,ex quo is,cui opponitur hanc in iudicio confitetur,vel
ſi negat,exinde conuincitur, etiam ſi nulla detur ſententia.talis
36 confeſſio,ſiue probatio†exceptionem notoriam reddit,ĵ. de co-
habi.cler.& mulie.c.fin.in fi.& per conſequens ſic cõfeſſus, ſiue
cõuictus ab omnibus repellitur, & vbique.ſicut eſt videre ſpãli-
ter in exceptione excommunicationis,cuius denunciatio & ex-
ceptio cuilibet de populo cõpetit, & quæ ex quo eſt notoria eſt
propter periculum animarum non ſolum excõicati, ſed ẽt par-
ticipãtium, apta eſt actorem ex puro officio iudicis repellendũ,
vt patet in eo,quod legitur,& no.ŝ.de excep.exceptionem.verſi.j.
& §.excommunicatus.extra d.n.eo.tit.pia.§.fi.li.vj.qualitercun-
que etiam conſtet,ꝙ aliquis ſit excommunicatus in vna eccle-
37 ſia eſt excommunicatus apud omnes,†& ab omnibus eſt vitan-
dus,iij.q.iiij.nullus.& c.oẽs.iiij.q.v.quiſquis.xj.q.iij.c.ij.& iij.& c.ſi
cut apoſtoli.& c.ſeq.& ĵ.de prob.poſt ceſſionem.& ad minus ex
38 eodem officio contra talem ſi in fecibus ſuis iaceat,† poteſt pro-
cedere iudex ſuus,ĵ.de app.paſtoralis.§.fi.& patet in eo, quod le-
gitur & no.ŝ.de offi.ordi.c.j.ĵ.de ſymo.licet Hely.§.j.ver.non tan
39 quam ipſe.† Et idem eſt videre in ſymoniaco in ordine, vt patet
in eo quod legitur & no.ĵ.de ſymo.tanta.§.item omnis.Idem ẽt
patet in fornicatore,vt legitur,& no.ĵ.de cohabi.cler.& muli.ve-
ſtra.Et in periuro & quibuſdam alijs,de quibus dic,vt no.ĵ. de te
ſti.c.fi.In his autem,& ſimilibus illa ſpecialitatis,ſiue diuerſitatis
ratio reddi poteſt, quia in ciuilibus ſi probatio exceptionis facta
in vno iudicio,vel in vno modo agendi non valet in alio, non
eſt multum curãdum de hoc iudicio eccleſiaſtico, quia ſpiritua
liter,vel temporaliter non poteſt obeſſe niſi litigantibus,vel pro
deſſe.In ſpiritualibus autem & potiſſime in prædictis exemplis,
niſi ſemel confeſſi vel conuicti,ne dum condemnati repelleren
tur,non ſolum repulſorum,ſed & omnium cum eis participan-
tium animabus periculum immineret, & ideo neceſſe eſt,vt in
his caſib⁹ aliter ſentiamus, & animarum periculis occurramus,
ar.j.q.j.§.ecce cum honoris.& §.cum ergo.l.diſtin.vt conſtituere
tur.ad fi.xl.diſt.quieſcamus.xlj.diſt.miramur.cum ſuis concor.
Idem eſt & in periurio,vt patet in eo,quod legitur & no. ĵ. de te-
ſti.teſtimonium.§.j.& de hoc no.ĵ.eo.§.fi.ſuper verbo,quoniam
in ipſum.ver.quid ſi probetur excommunicatio.[Non cogerẽ-
40 tur]quia † nec inermes,nec nudi contendere, vel etiam inimi-
cis opponere nos debemus,iij.q.ij.oportet.[Donec reſtituerẽtur]
ad quod non cogetur abbas per iudicem cũ nõ ſit ad hoc actũ,
vt ĵ. §. j. ſi ergo audiri voluerit ipſos reſtituat, motu ſuo ſm T
Sed

Sed quid ſi milites incipiunt mouere quæſtionem de ſpoliatione
in modum petitionis, quam primo propoſuerunt in modum
exceptionis,nũquid cogẽtur primo reſpondere abbati? Dixit Ia.
ꝙ ſic,quia incipiunt eſſe mutuæ petitiones,& ſic locus eſt illi re-
gulæ,qui primo appellat &c.ŝ.eod.§. nos autem. Videntur enim
milites renunciaſſe priuilegio ſuo,quod acquiſierunt per proba-
tionem in modum exceptionis factam,ar.C.de inof.teſta. paren
tibus.ĵ.de re iud.quod ad ꝯſultationẽ. Dicas ꝯ.nec ob.l.q̃ prior.qa
locũ hr̃et niſi ĩ modũ exceptionis fuiſſet ꝓlata ſpoliatio.Nec ob
ſtat.l.parentibus.vel decre.ꝙ ad conſultationem. quia illa iura lo
cum habent quando aliquis recurrit ad contrarium actum. hic
autem non ſunt contrarij,ſed diuerſi,& ideo, qui cæpit vti vno
non videtur alij renunciaſſe,vt patet expreſſe.ff.de acqr. poſ. na-
turaliter.§.j.ff.de vi & vi ar.qui fundum.in fi.vnde & de vtroque
agi poteſt ſimul,quod non fieret,ſi eſſent contrarij,ĵ.de cau. poſ.
c.j.& ij.& c.paſtoralis.& abſurdũ eſſet, ꝙ q̃s vtẽdo iure ſuo amit-
41 teret exceptionem acquiſitam,nec† aliquis litem conteſtando,
vel ius ſuum proſequendo conditionem ſuam deteriorem facit,
ff.de reg.iu.nemo enim in proſequendo.C.depoſiti. l.fi.alioquin
deciperetur petens auctoritate iuris,quod non eſt ſentiendum.
C.de his,qui ve.æta.impe.l.j.C.de indic.vid.tol.l.ij in fi. & in hoc
eodem concordat d.n.vt patet in præcedẽ.gl.circa prin.¶ Verũ]
v.pars.[Non eſt per hoc]quia nec ad hoc actum eſt,vt no. ĵ. eo.
42 ver.quia ea ratione.ſuper verbo,quoniam in ipſum. Nec † teſtes
inducti ſuper exceptione valebunt in iudicio interdicti poſtea
propoſito,niſi partes conſentiant,ĵ.de teſti.veniens.ij.& hoc for-
te verum eſt,quando per teſtes exceptio eſt probata.confeſſio au
tem facta in vno iudicio faceret fidem in alio,& ſic poteſt intel-
ligi,ŝ.de elec.per inquiſitionem.vbi de hoc. Quid ſi proponens
exceptionem ſpoliationis ſuccumbit,quia eam non probat,de-
mum de eadem ſpoliatione vult agere interdicto,nũquid eſt au-
diendus? Videtur,ꝙ non,ar.ff.de excep.rei iudi. ſi quis cum totũ.
§.fi.Sed contrarium verum eſt,quia ſententia lata in exceptione
ſpoliationis non parit exceptionem rei iudicatæ in interdicto.ſe
cus in exemplis poſitis in prædicta lege,in illis enim exceptio la
ta ſuper primo exceptionem parit,& in ſecũdo.Item ſecus ſi pri-
mo ſuccubuit in interdicto,quia tunc de eadem ſpoliatione ex-
cipere nõ poteſt,ff.de his,qui no.infa.Lucius.Quid ſi quis de ſpo
liatione primo egit criminaliter,& ſuccubuit,nunc de eadẽ ſpo
liatione vult ciuiliter agere,nunquid eſt admittendus. R.ſic con-
templatione rei familiaris.C.quando ciuilis acti.præiudi.crimi-
na.l.vnica.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius gl. [Reſti-
tutio facienda]cogente iudice cum non ſit ad hoc actum,vt ſe-
quitur & probatur Inſti.de actio.§.in perſonam.& §.præterea.Si
ergo volunt reſtitui,opus eſt noua petitione,nec propter hoc ad
mittetur exceptio iam acquiſita,vt no.ŝ.§.proxi.ſuper verbo,do-
nec reſtituerentur.[Quemadmodum]ver. [Repellatur] hic pa-
43 tet†ꝙ exceptio non ſolum eſt actionis, vel intentionis excluſio,
vt ff.de excep.l.ij.& no.extra d.n.de litis conte.exceptionis.lib.vj.
Quinimo eſt,& ab officio,ſiue munere publico repulſio, vt qñ
obijcitur teſti,vt a teſtimonio,vel accuſatori,vt ab accuſatione re
pellatur,vel vt quis a promotione officij,vel beneficii,vel ordinis
excludatur,vt hic patet,& ĵ.de acc.ſuper his.§.j.ſic & obijcitur tu
tori aliquid flagitioſum, ne ad tutelę officium admittatur, ff. de
ſuſpec.tu.l.iij.§.præterea. & §.ſi tutor inimicus. & per totam l.ff.
de teſta.tu.l.teſtõ.Sic & opponitur promouendo ad honores,vel
munera crimen,defectus,vel infamia,vt ab his arceatur.C. de in
fa.l.vnica.lib.x.C.de digni.neque famoſis.lib.xij.C.de decu. infa-
mia.lib.x.ĵ.de exceſ.præla.inter dilectos.§.fi.verſ.fi.quod opponi
poteſt,nedum poſtquam electus conſenſerit, ſed & ante conſen
ſum,vt probatur.ŝ.de elec.ſuper eo.& c.cum inter canonicos, ĵ.
de ap.conſtitutis.j.in Auth.quomodo.op.ep.§.oportet autem.&
ſequen.col.j. Sic & obijcitur iudici,vt repellatur ab officio iudi-
candi,ff.de iudi.cum prætor,ŝ.de of.deleg.inſinuante.& ca.cãm,
quæ.Concluditur igitur ex p̃miſſis,ꝙ in multis caſibus exceptio-
ni locus eſt contra non agentem vel non petentem, nec quere-
lam aliquam exponentem,quinimmo & contra vocatum in-
uitum,& contractum, & renitentem, ſicut patet in ordinato, q̃
quandoque cauſatiue compellitur ordinari.ŝ.de æta.& qua.quæ-
ris.& in tutore,qui & quandoque cogitur.Inſti.de ſatiſda. tut.§.
pe.ſed & in ẽpo transferendo,qui & quandoque cogitur,vij. q. j.
ſcias.& tamen contra eum opponi poteſt,vt patet.ŝ.de elec.ſcri-
ptum eſt.§.pe.& fi.& in iudice,qui cogitur munus iudicandi ſu-
ſcipere,ff.de mu.& ho.munerum,§.iudicandi neceſſitas.[Cõtra
eum] ſ.teſtem.[Ordinaria.]vt hic.& ĵ.de excepti.denique.puni-
ri tamen poteſt extraordinaria,vt C.de teſti.illum.C.de proba.l.
pe.& arg.xxiiij.q.iij.ecce.[Duntaxat.]quantum ad pœnam or-
dinariam.nam extraordinaria promitti poteſt, vt in pręced. gl.
[Quod ea ratione]verſi.[Contingit]ꝙ non infligitur pœna or-
dinaria.[Quoniam in ipſum]&c.q.d.ꝙ ad hoc actum non eſt,
vt no.ŝ.e.§.circa prin.& ſic no.ꝙ ſecundum naturam,ſeu formã
petitionis ſententia eſt formãda,& ad hoc ſæpe inducitur decre.
ad idem,ĵ.de ſym.licet Hely.ĵ. de acc.ſup his. & c.qualiter.ff.cõi

45 di.vt fundus.C.de fideiuſ.lib.l.vlti.Sic†& teſtis non punitur,licet
crimen ei in modum exceptionis probetur,ĵ.de excepti.ca.j.nec
a infamis reputatur,[a] licet eius teſtimoniũ reprobetur,vt hic.& ff.
de his,qui no.infa.Lucius. Sed cõtra.xxiiij.q.iij.ecce.& ĵ. de con-
feſ.cum ſuper,ĵ.de conceſ.præ.ex parte ŝ.de elect. per inquiſitio-
nem.ff.de adul.l.j.§.ſi publico.Sed illa iura intelligas de pœna ex
traordinaria,vt no.ŝ.ſuper verbo,ordinaria.Vel dic, ꝙ nõ obſtat.
c.ecce.quia intelligi poteſt, quando clarent crimina per modũ
accuſationis,vel denũciationis,vel inquiſitionis. Nec obſtat lex
de adul.quia ſpecialis caſus eſt.cum enim exceptio lenocinij nõ
proſit vxori,obeſſe debet marito.alias maritus non puniretur de
46 crimine.& ideo iudex ex officio ipſum punit,† quia publice in-
tereſt,ne maleficia remaneant impunita,ĵ. de ſent. excom. cum
voluntate.ff ad l.Acqu. ita vulneratus.in fi.Nec obſtant aliæ de-
cre.quia cuilibet in ſuo loco ſpecialiter reſpondetur.Quid ſi pro
betur excommunicatio contra aliquem,vt ab electione, vel te-
ſtimonio repellatur, vel alias in modum exceptionis. nunquid
debet vitari ſi ex tali facto publica laboret ĩfamia? Sic.niſi ſe pur
gauerit,ĵ.de ſen.exc.cum deſideres.§.ſecundæ.ar.ij.q.j.multi. ver.
ſi quis nominatur &c.& impediet promouendum,ex quo eius
opinio grauata remanet.arg.ŝ.de elec.ſuper eo.ĵ.de teſti.teſtimo
nium.quia in nullo vacillare debet opinio promouendi, xxxiij.
47 di.layci.† Sic fuſtibus ceſus,quamuis non ſit infamis, tamen nõ
admittitur ad honores,ff.de decu.eos.C.de adult.& ſi libidine. ad
idem lxxxj.di.tantis Daniel.ĵ.de accu.omnipotens. C. de procu.
reum.Vel dic,vt no.ŝ.§.proxi.ſuper verbo,reſpondere.verſ. ſed in
hac parte,& ſequentibus.[Teſtes etiam]ver.[Improbaretur.]in
modum exceptionis,vt dictum eſt.[Inter infames.]ſecus ſi accu
ſati eſſent, & cõuicti. Sed contra,ĵ.de teſti.cum tu.Vbi dicitur,
de periurij reatu notentur.Solu. illud intelligendum eſt de infa-
mia facti.hoc autem de infamia iuris.ſecundum B. Tu dicas, ꝙ
hic loquitur,quando non periurium,ſed aliud crimen quodcũ
que ius obijcitur contra teſtem.ibi vero quando de periurio cõ-
uincitur,in quo caſu ſpeciale eſt,ꝙ de cætero tanquam infamis
a teſtimonio repellatur,ĵ.de teſti.teſtimonium.[Non habẽtur.]
ex his,quæ hic & in ſuperioribus leguntur & no.maxime.reſpõ.
48 j.& §.nos autem. & ſequen.elicies,†ꝙ aliud eſt proteſtatio,aliud
exceptio,aliud actio.qui enim proteſtatur dicit ſe ius habere. ſed
non præcludit aduerſario ius agendi nec conſequitur condem-
nationem.Qui vero excipit dicit ſe ius habere & præcludit viam
aduerſario,ſed non conſequitur condemnationem.qui aũt agit,
dicit ſe ius habere.ſed non præcludit viam agendi excepta cauſa
ſpoliationis,de qua dic,vt ĵ.eo.c.fi Sicut tamen petit & probat ni
ſi aliud obſtet, datur pro ipſo ſententia,& ſic conſequitur condẽ
nationẽ,de eodẽ aũt poteſt agi,& excipi,vt no.ŝ.eo.§.

A D D I T I O.

a ¶Nec infamis reputatur. Adde an periurus ſit infamis plene per Henri.
bo.hic in vlt di.

S V M M A R I V M.

1 *Natalium cauſa ad eccleſiam tantum pertinet.*
2 *Queſtio præiudicialis præmitus eſt tractanda.*
3 *Forma libelli ſuper quæſtione natalium.*
4 *Filia ſi eſt legitima,ergo hæres.*
5 *Circuitus & intricatio iudiciorum vitandus.*
6 *Quæſtio natiuitatis præiudicialis non eſt.*
7 *Quæſtio natalis & hæreditatis per iudicem ſecularem terminantur.*

CAP. III.

1 QVam. [Forum eccleſiaſticum.]& † ita cauſa na
talium ad eccleſiam pertinet, vt hic. & ĵ.
q fil.ſunt le.cauſam.& c.lator.Et reddit hic d.n.mul
2 tas rationes.Prima eſt,quia hæc†quæſtio vr̃ præiudi-
cialis,& ideo præmitus eſt tractanda quam quæſtio hæreditatis,
ar.Inſti.de acti.§.præiudiciales. Secunda eſt, quia cum ſcriptum
ſit,quod Deus coniunxit,homo non ſeparet.& per conſequens
pronunciare non fuiſſe matrimonium inter coniunctos nõ ſit
hominis,ſed ſolius Dei vicarij.ipſe ſolus vicarius,& cui hoc cõ-
mittit,& nõ alius talem quæſtionem examinare, & diffinire po
teſt,ar.ŝ.de tranſla.epi.inter corporalia. Tertia eſt, quia generale
eſt,ꝙ laycus iudex de nullo ſpirituali,ſiue principaliter propona
tur in modum conuentionis,& reconuentionis,ſiue incidenter
cognoſcere poteſt,vt hic patet & ŝ.de iudi.decernimus.& c.quan
to.& no.ĵ.eo.§.fi. ſuper verbo,apoſtolico iudicio.certus autẽ ter-
minus præfigetur a Papa,vel alio ſuperiore,infra quem iudex ec
cleſiaſticus natalium quæſtionem decidat.quæſtionem autẽ hæ
reditatis regi,ſiue alij iudici ſæculari dimittat, nec de ipſa aliqua
tenus ſe intromittat,ĵ.qui fil.ſunt leg.cauſam quæ.j.& ii.& ca.la-
3 tor.Et forte ſic poteſt formari libellus. †Cum pater meus nõ fue
rit maritus talis dominæ,de qua genuit talem filiam,peto,ꝙ ad-
iudicetis eã non fuiſſe legitimam natam eius, ar.in eiſdem legi-
bus.& C.ne de ſta.defun.l.pe.Et de hoc cognoſcit eccleſia, nõ ſo
lum in vita parentum,ſed etiam poſt mortem,vt patet in eo, qđ
legi. & not.ĵ.qui fil.ſunt leg.c.j.ij.& iij.& c.peruenit.& c.per tuas.
Eſt & ratio,quare in hoc caſu quæſtio hæreditatis differtur, quia
cauſa

cauſa matrimonialis non poteſt eſſe, niſi coram iudice eccleſiaſtico, & forſan iudex ſæcularis non patitur, ꝙ quæſtio hæreditatis coram alio, quam coram ſe examinetur. neceſſe eſt igitur ꝙ hæc hæreditatis quæſtio differatur, alioquin cum iſtæ duæ quæſtiones adinuicem ſe contingant, ſi ſimul & eodē tempore ageretur coram diuerſis iudicibus, & partes grauarentur, vt patet in eo quod le. & no. s̃. de reſcri. quia nonnulli. Et hæc exinde abſurditas ſequi poſſet, ꝙ diuerſi iudices circa eandem perſonam & hæreditatem diuerſas, ſeu contrarias darent ſentētias. eccleſiaſticus. ſ. ipſam illegitimam pronunciando, & ſæcularis eidem tanquam legitime hæreditatem adiudicando. & ſic pro varietate iudicum cauſarum fines contingeret impediri, quod vitādum eſt, vt patet in eo, quod leg. & no. s̃. de offi. dele. c. ij. ad fi. Si ergo corā eodem iudice idoneo, puta coram papa vtraque quæſtio proponeretur, poſſet forte coram eodem agi vtraque cauſa ſimul. nec proprie dicenda eſt cauſa natiuitatis præiudicialis ſecundum d. n. cuius eſt mens totius gl. huius. ſic patet, ꝙ cauſa natiuitatis eſt eccleſiaſtici fori tantum. etiam ſi incidat, vt hic. ſuper quo vide, quod no. ĩ. eo. c. §. fi. ſuper verbo, apoſtolico iudicio. Sunt & aliæ multæ cauſæ, vt no. s̃. de for. compe. cum ſit. & c. licet. & c. ex tenore. [Delatam.] eo ipſo, ꝙ coram te propoſita fuit. vt patet in eo, quod no. ĩ. §. fi. ¶ [Quia vero.] ij. pars. [Ex illa.] ſcilicet cauſa nata-
4 lium, † nā ſi filia legitima eſt, & heres. alias contra. ĩ. q. fil. ſunt legi-
5 ti. quod nobis. [Intricare.] ſic † iudiciorum intricatio, & circuitus eſt vitandus. ff. de cond. ind. dominus. ff. qui po. in pi. ha. Claudius. [Iudicij ordinem] qui ſemper ſeruandus eſt s̃. de dilat. cap. j. [Perturbare.] Ex hoc loco ſatis patet, ꝙ ſi quæſtio præiudicialis ĩcidat in cauſa aliqua, ipſa præiudicialis primo eſt terminā da, qa ipſa probata principalis quæſtio eſt perempta, vt hic innuitur, ſiue ciuilis in ciuili incidat, vt quando petenti hæreditatem obijcitur, ꝙ non eſt legitime natus, vt hic, & ĩ. qui fil. ſunt legi. lator. Vel quia ſeruus eſt. C. de ordi. cog. l. ij. ſiue ciuilis incidat in criminali, vt ſi ei, qui gerit ſe ꝓ libero de aliquo crimine accuſato, moueatur quæſtio ſtatus, vt iij. q. xj. §. aliquando, & no. s̃. eod. c. j. D. tñ n.
6 ſcripſit, ꝙ quæſtio † natiuitatis præiudicialis nō eſt, vt patet in eo quod no. s̃. eodem ca. reſponſo. j. Si vero duæ quæſtiones ciuiles moueantur, quarum neutra ſit præiudicialis ſimul tractari poſſunt, quod dic, vt leg. & no. s̃. c. proxi. §. nos autem. quandoque ēt obijcitur exceptio, quæ ſimul cum principali tractari nō poteſt, s̃. de iudi. exhibita. s̃. de offic. deleg. prudentiam. §. ſexta. ¶ [Sed forte.] iij. pars. [Requiſitus.] vt ſ. ſuper cauſa ſucceſſionis ipſam audias, & procedas cum coram te, ꝙ non ſit legitima ei obiectum fuerit, & per conſequens ad nos cauſa natalium delata ſit, s̃. eod. reſpon. j. [Donec &c.] Sed quid ſi petēti hæreditatem nihil obijciatur de legitimatione, ſed dicatur, ꝙ non eſt audiendus pro eo,
7 ꝙ non eſt filius eius cuius hæreditatem petit? Hæc † quæſtio per ſæcularem iudicem poterit terminari, C. de ordi. iudic. l. ij. ſecundum Goffre. ff. de lib. ag. ſi quis ali. a liberis. [Apoſtolico iudicio.] & ita patet, ꝙ iudex ſæcularis de cauſa ſpirituali, ſiue eccleſiaſtica cognoſcere non poteſt. etiam ſi coram ipſo incidat, vt hic. & ĩ. q. fil. ſunt le. cauſam. & c. lator, & ar. s̃. de iud. at ſi clerici. vbi de hoc. & hoc eſt verum non ſolum ſecundū cano. ſed etiā ſecundum leges, vt no. s̃. de arbi. contingit. & eſt ratio, vt no. ĩ. qui fil. ſunt le. per venerabilem. §. rationibus. verſicu. Paulus etiam. ſuper verbo, plenitudinem poteſtatis. verſi. iij. Et adde, quod no. s̃. eo. c. reſpon. j. Quid ergo ſi obijcitur alicui ĩ foro ſæculari excommunicatio. Vel ꝙ non poteſt agere prælatus nomine eccleſiæ, quia ſymoniacæ ꝓmotus fuit, vel alias minus canonice electus vel inſtitutus, vel etiam periuriū? In omnibus his videtur, ꝙ hæc quæſtio ſit ad eccleſiaſticum iudicem remittenda, quia omnia prędicta eccleſiaſtici fori ſunt ſicut patet. ĩ. de ſymo. & s̃. de ele. per totum. & de periurio, de quo minus videtur, eſt expreſſum, s̃. de elec. venerabilem. §. eos igitur. ver. idem eſt contra proprium iuramentū. Nec obſtant iura contraria. C. de iudi. quotiens. C. de ord iud. adire. ff. de iuriſd. om. iudi. ſi idem. ff. de iudi. qui non cogitur, quia ſecundum quod s̃. no. etiam ſecundum l. illa iura in ciuilibus ſolummodo locum habent, nec ad eccleſiaſtica ſe extendunt.

SVMMARIVM.

1 *Conuentus ſuper ſpoliatione non auditur aduerſus petentem reſtitutionem.*
2 *Plus eſt agere, quam excipere.*
3 *Ex ſpoliatione plures oriuntur obligationes.*
4 *Exceptio compenſationis omiſſa ante ſententiam, an obijci poſſit poſt.*
5 *Ex ſuperuenienti cauſa ſemper agi poteſt.*
6 *Qui petit aliquam rem ſibi reſtitui reconueniri non poteſt.*
7 *Qui propoſuit primitus audiatur.*
8 *Spoliato petenti reſtitutionem, non poteſt obijci recompenſatio.*
9 *Caſus in quibus ceſſat reconuentio.*
10 *Exceptio ſicut elidit intentionem ſic & replicatio exceptionem.*

CAP. IIII.

1 SVper ſpoliatione. Sic conſtrue. † [Conuentus ſuper ſpoliatione non eſt audiendus aduerſus petentem reſtitutionem, ſi eum recōueniat, niſi ſuper quæſtione ſpoliationis.] Et dicas ſpoliatione. ſ. interdictio vn. vi. ſecundum d. n. [Reſtitutionem.] per interdictum vnde vi. ſecundum d. n. [Spoliationis] alterius rei ita, ꝙ quilibet agat poſſeſſorio. [Si eū]. ſ. petentem. [Reconueniat]. ſ. conuentus. hoc eſt ſi Petrus agat cōtra Ioannem interdicto vnde vi. Ioannes non poteſt conuenire, vel reconuenire Petrum rei vendicatione, vel mandati, vel conſimili alia actione, ſed ſi vult eum reconuenire interdicto vnde vi. ſuper alia re, bene poteſt. hoc verum eſt, quando iudex, qui cognoſcit, non eſt iudex ordinarius Petri actoris, ſed delegatus, qui non poteſt cognoſcere de re ſibi non commiſſa, niſi ſciēter prorogaretur iuriſdictio de re ad rem, & ideo non teneret ſententia tanquam a non ſuo iudice lata. s̃. de iu. at ſi clerici. reſponſo. j. niſi dicatur iuriſditionem tacite poſſe prorogari. idem etiam ſi ſit ordinarius vtriuſque, vbi tamen Petrus de ſpoliatione excipit contra Ioannem volentem eum reconuenire, s̃. eod. cum dilectus. §. penul. Sed dices etiam ab interdicto remouetur recōueniens, ſi ei obijciatur exceptio ſpoliationis, vt ĩ. eo. c. §. quamquam. Reſpon. vere remouetur. ſed & ipſe per exceptionem ſuæ ſpoliationis remouet reconuenientem ſe eadem ratione. Nec credat aliquis huiuſmodi exceptiones debilis eſſe virtutis cū repellat agentem & recōuenientem quouſque reſtituerit ſpoliatum excipiētem, ſed & vterq; poſtquam rem, de cuius ſpoliatione excipitur, reſtituerit ſpoliato agere pōt coram ordinario. Alioquin ſi dicas, ꝙ non ſit locus conuentioni coram ordinario, ex quo corā eo proponitur interdictum. hæc exinde ſequeretur abſurditas, ꝙ is, qui timet ſibi moueri quæſtionem ſemper præueniendo, contra volentem agere proponeret interdictum, vt eum a petitione ſua maxime pecuniaria perpetuo remoueret, & hac ratione cōſiderata non videtur abſonum ſi diceremus, ꝙ etiam coram delegato proponens interdictum poſſet reconueniri, & ꝙ teneret ſententia ab eo lata etiam ſuper quæſtione pecuniaria. niſi contra ipſum exciperetur de ſpoliatione. Alij dicūt & melius, ꝙ proponens interdictum coram delegato, ſiue etiam ordinario non poteſt cōueniri, vel reconueniri de re pecuniaria, nec eſt neceſſe, ꝙ exceptionem ſpoliationis obijciat, ſed ſufficit, ꝙ dicat non eſt audiendus in hac reconuentione, ſiue cōuentione. quia in hoc priuilegiatus ſum ego, qui primo propoſui interdictum contra te, vt hæc litera dicit. Contra abſurditatem vero prædictam pōt ſic prouideri, ꝙ proponenti interdictum terminus peremptorius præfigatur, infra quem niſi de ſpoliatione fidem fecerit, ex tunc in quæſtione alterius procedatur, ĩ. qui fil. ſunt legi. lator. extra d. n. de reſti. ſpol. frequens. §. ſolet. & ſequenti. li. vj. Sed nunquid agēti vti poſſideris, obſtat exceptio ſpoliationis? vtique. vel ſi maluerit ſpoliatus de vtroque ſimul agi poteſt. ſecūdum d. n. quod dic, vt no. ĩ. de cauſa poſ. paſtoralis. Quid ſi alanus conueniat B. interdicto vnde vi. ſuper fundo Semproniano. & per B. fertur abſolutionis diffinitiua ſententia. poſtea idem B. agit contra eundem alanum petens ab eo x. & ipſe alanus excipit de ſpoliatione fundi ſemproniani, ſub qua B. fuit abſolutus, nunquid eſt ala. de hoc excipiēs audiendus? Poteſt dici, ꝙ ſic. Nec obſtat ſententia ſupradicta, quia alius eſt modus agendi, ſuper quo fuit B. abſolutus, & alius modus excipiendi, de quo nunc quæritur, argu. ĩ. de teſti. veniens. ij. ſed contrarium verum eſt, quia ex quo agens interdicto ſuccumbit, & reus abſoluitur a ſpoliatione, de qua agitur, perpetuo debet obſtare actori agenti, vel excipienti de eadem ſpoliatione exceptio rei iudi. in quocunque iudicio, ſiue modo agēdi, quia eædem ſunt perſonę, & eadem res & eadem cauſa agendi, & excipiendi. ſ. ſpoliato. Nec obſtat ſi dicas excipiens nihil petit, quia hoc verum eſt directe, & libellum porrigēdo. in hoc tamē caſu ſi admitteretur exceptio indirecte & effectualiter eandem rem petere videretur, quia probata hac exceptione ſpoliationis non audiretur B. qui nūc agit niſi primo reſtitueret rem, de qua fuerat abſolutus, vt patet in eo, quod leg. & no. s̃. e. cum dilectus. §.
2 penult. ad fi. † Preterea plus eſt agere, quam excipere. & ideo, qui ſuccumbit in actione, debet bene dici ſuccubuiſſe, & in exceptione ex eadem cauſa deſcendente tanquam in minori ſecundum d. n. vel potius tanquam incluſa in actione & ei adherente, ff. de excep. rei iudi. egi tecum. & l. cum queritur. & l. ſe. & l. & an eadē. reſpon. j. & §. j. & ij. & l. ſi quis cum totum. & l. Iulianus. & ſequentibus, & patet in eo, quod le. & no. s̃. de reſcrip. ſi autem. ſecus eſt ſi prius ſuccubuiſſet aliquis in exceptione ſpoliationis, & qa tūc nihilominus poſſet agere interdicto, nam ſicut dictum eſt excipiēdo nihil petitur, & ideo abſolutio facta in exceptione nō parit exceptionem rei iudicatę, nec obſtat directo proponenti poſt modum interdictum. Item ſi ala. egit contra B. ad centum. & B. excipit de ſpoliatione, & pro ipſo lata fuit ſententia, quia fuit abſolutus ab obſeruatione iudicij, vt nō teneretur ſoluere centum niſi primo reſtitueretur. ſi idē B. petat poſtea rem, qua fuerat ſpoliatus. hoc poteſt facere, & idem eſt, ſi in exceptione ſuccumbat propter defectum probationis, quia modo aliud, & aliter petitur, quam primo. ſed ſi A. de nouo agat contra eundem B. ſup alia re, quam prima, de eadem ſpoliatione poteſt B. in hoc ſecundo iudicio excipere quamuis eandem exceptionem in primo iudicio propoſuit, & ſuccubuerit, quia ex quo in ſecundo iudicio de alia re agitur aliud eſt iudicium, ar. ff. de excep. rei iudi. ſi quis ad exhibendum, & l. ſi ex teſtamēto. & l. ſi cum argentum. reſpō. j.
3 † Ex prædictis patet, ꝙ ex ſpoliatione plures oriuntur obligationes ciuiles. Prima eſt, quia poſſeſſio reddenda eſt violentiam paſſo, etiam ſi proprietas non ſit ſua, ĩ. de reſt. ſpo. in literis. Secunda eſt, quia ſpoliatus poteſt ſpoliatorem, & agentē repellere in quocunque iudicio quouſque fuerit reſtitutus, s̃. eo. cum dilectus. §. penu. & ĩ. e. c. §. quamquam. huiuſmodi autem ciuiles obligationes, & aliæ conſimiles, quæ ex eadem cauſa oriūtur, & per quas eadem quæſtio in iudicio repetitur, tolluntur per ſententiam ēt ſuper poſſeſſorio latam, ff. de condi. inde. Iulianus. Inſti. de excep. §. itē ſi in iudicio. Sed naturales obligationes, ſicut eſt illa, vt ſpoliator ſatisfaciat, læſo per ſententiam huiuſmodi non tolluntur vt in eiſdem iuribus, ff. rem ra. ha. procurator. §. j. Si vero interdicto, ſiue petitorio actum ſit, & reus fuerit abſolutus, tunc etiam quantum ad effectum tollitur obligatio naturalis, vt in eiſdem ll. & idem eſt quandoque ſi ſuper exceptione feratur ſententia, verbi grā. tutori ex geſtione ſua certa competit exceptio cōpenſationis, ſi qua expendit, quæ etiam contraria tutelæ petere poteſt, ſi tamen conueniatur actione tutelæ, & idem hanc exceptionem obijciat, & hac compenſatione poſthabita vel reiecta feratur ſententia contra eum, poſtea de his rebus, quas compenſare voluit, non poterit proponere contrariam tutelæ, ff. de contraria tu. l. j. §. finito. ver. quid ergo ſi iudex. ad idem eſt. ff. de neg. geſt. ſi autem. §. fi. & s̃. de elec. cum dilectus. reſpon. j. & §. fi. ff. de compen. quod in diem. Quid ergo ſi quis petat ab alio centum ex cauſa venditionis, reus vero obijcit compenſationem de quinquaginta, quæ ſibi mutuauit. iudex tamen non obſtante hac exceptione condemnauit eum in centum petitis. nūquid in hoc caſu poſt prædictam ſententiam poterit eadem quinquaginta petere prædicta ſententia nō obſtante? Videtur, ꝙ ſic, quia ad aliud videtur modo agi, quam primo cum modo agatur directa actione ex mutuo, primo vero excipiendo propoſita fuit compenſatio, ar. ĩ. de teſti. veniens. ij, & s̃. eo. cum dilectus. §. pe. & fi. ſed contrarium tamen verum eſt, vt probatur. ff. de compen. ꝙ in diem. §. j. cum ſuis cōcor. Nec eſt verum, ꝙ aliud agatur modo, quam primo, immo vtrobique ad idem agitur, & eadem quantitas, & ex eadem cauſa, & quæſtio inter eaſdem perſonas, licet alio modo agendi repetatur, quod non licet, & ideo non auditur ff. de excep. rei iudi. Iulianus. & l. de eadem re. & l. ſi quis cum totum, & l.
4 duobus. † Sed nūquid exceptio compenſationis omiſſa ante ſententiam obijci poteſt poſt ſententiam? Videtur, ꝙ non, quia hæc exceptio eſt peremptoria, & peremptoriæ ſunt ante ſententiam proponendæ. C. de excep. exceptionem. poſt ſentētiam vero proponi non poſſunt. C. ſenten. re. non poſ. peremptorias. ſed contrarium verum eſt, nec obſtant leges prædictæ, quia loquuntur de exceptionibus peremptorijs, quarum ius per ſentētiam tollitur, exceptio vero compenſationis alterius eſt naturæ, hoc eſt p ſententiam non tollitur, vt d. l. ff. de compenſa. ꝙ in diem. §. j. idē eſt in exceptionibus criminum, quæ opponuntur contra electum, vt no. ĩ. de dolo & contu. cum olim. Idem in hypothecaria quo ad ius prelationis. i. vt ipſam proponens alijs creditoribus præferatur, ff. de excep. rei iudi. duobus. idem in exceptionibus rei iudicatæ, ĩ. de re iud. inter monaſteriū. in prædictis non tollitur actio per ſententiam, licet omittatur exceptio ante ſententiam, vt ex prædictis iuribus colligi poteſt, & arg. ad hoc. ff. de excep. rei iudi. l. penul. §. Latinus. ſecus eſt, ſi feratur ſententia contra excipientē de re iudicata, vel de iureiurando. tunc enim omne ius tollitur, & idem poteſt dici in omnibus peremptorijs, quæ habent alias actiones, vel exceptiones ex eodem facto procedentes, & vbi idē quæritur, ff. de iureiuran. ſi duo. §. idem Iulianus. & l. duobus. §. exceptio. & §. ſequen. Aliud autem eſt in exceptionibus declinatorijs fori, & dilatorijs ſolutionis, & alijs extraordinarijs, quæ contra agentes proponuntur, vt ab agendo repellantur. ius enim iſtarum per ſentētiam contra excipientem latam non tollitur, quin adhuc ex eiſdem cauſis directe agatur, s̃. e. cum dilectus. §. fi. ĩ. de teſti. veniens. ij. Et eſt diuerſitatis ratio, quia in his non ita plene probationes ſicut in primis peremptorijs requiruntur, ſed ſummarie proceditur, & ideo in his per ſententiam minus præiudicium generatur, ff. de re iud. a diuo Pio. §. ſi rerum. Sed ne in prædictis te errare contingat, notandum eſt, ꝙ vbi in libello pono originem. i. cauſam petitionis, ſed indiſtincte generaliter decem, quæ mihi debes peto mihi adiudicari, nec in proſecutione aliquam cauſam exprimo, in hoc caſu ſi reus abſoluatur obſtabit mihi exceptio in omnibus, vbi eadem eſt quæſtio, quia non inuenio rationem, quare magis de vna cauſa, quam de alia egiſſe videar, quinimmo in totum ius meum videor in iudiciū deduxiſſe. C. de anna. exce. l. fin. Si vero aliquam certam cauſam in libello expreſſi, vel licet nō expreſſerim, tamē poſtea in proceſſu ipſam ſpecificaui, vel proſecutus fui, & poſtea idem ex alia cā petam, non obſtabit mihi exceptio cum effectu. ff. de inſti. act. habebat. ff. de exce. rei iudi. ſi mater. reſpon. j. & §. eandem. & l. cum
5 quæritur. & duabus. ll. ſequentibus. & l. ſi ex teſtamento. † Ex ſuperuenienti tamen cauſa ſemper agi poteſt niſi illa ſingatur a principio eſſe, ff. de excep. rei iud. ſi a re. & l. ſi mater. §. eandem. & l. ſi rem meam. & l. ſequen. Et hæc locum habent non ſolum in perſonali, ſed & in reali actione, licet in aliquibus ſit diuerſitas quo ad ſubtilitates. ſecundum d. n. cuius eſt mens totius huius glo. q̃ non per omnia approbamus. De hac tamen materia no. s̃. de libel. obla. c. ij. & iij. & ĩ. de re iudi. inter monaſterium. extra d. n. de lit. conteſt. exceptionis. ¶ [Cum reſtitutionis.] ij. pars. [Vt ipſam] ſcilicet petitioni reſtitutionis. [Reſpondere] ſuper alijs, niſi ſuper quæſtione &c. quod eſt. ſ. ſubaudi. ſed ſi quæſtio ſpoliationis mouetur in modum reconuentionis non repellit primo agentem. quamquam &c. vt in ſequenti §. ¶ [Quamquam.] iij. pars ſi quis agat contra aliquos. [Repellatur ab agendo] etiam interdicto. in hoc enim caſu hæc loquitur decre. ſcilicet quando lis eſt conteſtata ſuper interdicto vnde vi. ſi autem ante litis conteſtationem ſuper interdicto lis eſſet conteſtata ſuper ꝓprietate, vel alia actione, bene procedet vtrumque ſimul, s̃. e. cum dilectus. agēs enim interdicto vnde vi, nec ante litem conteſtatam, nec poſt, nec exceptione criminis, nec exceptione proprietatis repelletur agendo, ĩ. de reſti. ſpol. in literis. & extra d. n. eo. tit. frequens. ff. de iudi. ſi de vi. ſecundum d. n. Tu dic, vt in ſequenti glo. [Spoliatione propoſita ab eis] ſcilicet ſpoliatoribus dictis conuentis. [In modū ex-
6 ceptionis] † qui ergo petit aliquā rem ſibi reſtitui, recōueniri nō poteſt ab aduerſario niſi de alia ſpoliatione, nec poteſt ei referri quæſtio proprietatis, niſi primo fuerit reſtitutus, vt hic innuitur, & probatur. ĩ. de reſti. ſpo. ſolicite. & c. in literis. & c. item cū quis. & c. ex conquæſtione. ff. de iud. ſi de vi. C. de rei ven. ordinarij. Vbi vero a diuerſis duæ quæſtiones poſſeſſoriæ proponuntur, quandoque ſunt mutuæ petitiones, & tunc prior appellat &c quādoque conuentio, & reconuentio, & tunc viciſſim ſunt tractandæ,
7 ita tamen, † vt qui propoſuit primitus audiatur, quod dic, vt legitur, & notatur s̃. eod. cum dilectus. §. nos autem. reſpon. j. & verſi. j. & ij. Si vero vnus agit petitorio primo, & reus poſſeſſorio ſecūdo de ſpoliatione conquerēs, aut hęc vertuntur cum eadem re. De quo dic, vt no. ĩ. titu. iij. ex conquęſtione, aut circa diuerſas, & tunc aut reus obijcit ſpoliationem in modum petitionis, & tūc ſimul tractantur, vt dictum eſt, & ſimul terminantur. Exceptis quibuſdam caſibus, in quibus ex quo de poſſeſſorio liquet, ſtatim ſuper ea pronūciatur, & poſtea petitorium examinatur, quod dic, vt no. s̃. eo. cum dilectus. §. nos autem. verſi. quamquam. Aut in modum exceptionis, & tunc queſtio ſpoliationis primitus expeditur, vt hic dicitur. Caueat ergo reꝰ qd magis ſibi expediat, vtrū ſ. excipere, & rem aduerſarij poſſidere, & tunc excipiat, aut rē ſuā recuperare, & tunc petat, ſecundum B. Cautius tamen eſt occaſione eiuſdem, & ſic probata ſpoliatione agērem repellere, & poſtea reſtitutionem petere, & rem ſuam recuperare. ſecūdum ea, quę no. s̃. eo. cum dilectus. §. ſed quoniam. & ĩ. ead. glo. verſ. quid
8 ſi ago. † Item petenti reſtitutionem non poteſt obijci recompenſatio, ar. C. de compen. l. fi. alias indirecte admitteretur reconuentio, quod non eſt dicendum, arg. ĩ. de excep. cum inter priorem.
9 in fi. † Sunt & alij caſus, in quibus ceſſat reconuentio, vt no. s̃. de arbi. cum dilectus. Quid ſi ago poſſeſſorio contra te, & tu reconuenis me de alia ſpoliatione, ego excipio de prima quod poſſum ar. ff. de inoffi. teſt. contra veterani. §. ſed nec impuberis. R. per exceptionem meam repellere, vt hic dicit, & s̃. e. cum dilectus. niſi tu replices de ſecunda ſpoliatione, tunc enim ſunt mutuę peti-
10 tiones exceptione, & replicatione ſublatis, quia ſicut † exceptio mea elidit tuam intentionem, ſic & replicatio tua meam exceptionem, ff. de excep. l. ij. [Repellatur.] ſ. intentans interdictū vnde vi. dicimus etiam eidē obſtare exceptionem pacti, ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. d. n. & §. ait pretor. & C. de pactis. eo. l. iij.

¶ De plus petitionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Qui plus petit, totum amittit.*
2 *Victus victori in expenſis condemnandus.*
3 *Precia rerum ſunt maria.*
4 *Lex exigit triplum ſportularium.*
5 *Sportulæ in foro eccleſiaſtico non præſtantur.*
6 *Induciæ an debeant in pœnam duplicari.*
7 *Creditor qui ante diem agit, male agit.*
8 *Plus petitur, quatuor modis.*

CAP. PRIMVM.

COnſilium. [Prouidentię.] niſi in cā cōceſſa a iure, vt in marito ad inopiam vergente, vt C. de iure do. vbi. Secundo in debitore fugiente, ff. de his, quę in frau. cre. ait pretor. §. ſi debitorem. Tertio, vt interponatur cautio a ſuſpecto. ff. qui ſatiſ. co. ſi fideiuſſor. §. fin. ff. de iudi. in omnibus. ff. de pig.

de pig.grege.§.pe.ff.de priuil.cre.ſi creditores. Et in quibuſdā aliis
caſibus,qui ex diuerſis iuribus colligi poſſunt. ¶ Punitur enim.]
ij.pars.[Perſiſtendum] conteſtando litem, antea enim penitere
poteſt,ita tamen ꝙ aduerſario ſatisfaciat de intereſſe aduerſarij ſi
quod ſit,& ſumitur hoc ex l.C.e.l.vnica.& Inſti.de act.§.in triplū.
& §.ſi quis agens.& ſeq.& de exce.§.hoc hodie. Quicquid autem
de antiquo tempore fuerit de hac materia,quia pena plus peten
tis erat,vt a tota cauſa caderet.Hodie tamen tenendum eſt,quod
j̃.ſequitur,& no.[Ita ꝙ.]ver.[Re]Vbi autem ſuper maiori quan-
titate,quam ſibi debeatur creditor a debitore facit ſibi caueri ſciē
1 ter,& doloſe,ſi poſtea † illud plus petat, & in petitione vſq; ad li.
conte.perſeueret,totum debitum amittit.ſm d.n. prout not. j̃.e.
§.j.ſuper verbo,expenſæ.ver.ſed & ſi quis [Petūt amplius]In hoc
caſu non procedit petitio,& condemnatur actor in triplum eius,
quod reus expendit.Inſti.de act.§.tripli.alias incipit,in triplum ſi-
ne cauſa.& hoc idem eſt,quod in præced.Sed ad omne damnū,
quod reus ex hoc pertulit,condemnatur.Inſti.de act.§.ſi hoc qui
2 dem.Et eſt hic expreſſum, † ꝙ victus victori condemnandus eſt
in expenſis,quod dic,vt no.j̃.de do.& contu.finem.[Qui autem]
ver.[Plus loco.]In hoc caſu procedit iudex competens,veniet ta
men in actione arbitraria quanti intereſt rei plus ſoluere,vbi pro
3 miſit quàm vbi conuenitur. † Varia enim ſunt precia rerū per
diuerſas ciuitates,& regiones,ff.de eo,quod certo loco.l.j. & ideo
dic,quod not.s̃.de offi.dele.p.& g.& s̃.de fo.compe.dilecti.& nihi
lominus condemnandus eſt actor in triplum eius, quod expen-
dit nomine ſportularum ſecundum quoſdam, quod intellexit
Azo,quando aliquid ex tribus his modis.ſ.loco,cauſa,vel re,plus
petitur,& nihilominus actor ad alias expenſas tenetur.Hæc ſecū-
dum leges poſſunt locum habere,ſecundum cano.vero ſtādum
eſt huic c.ſine aliqua pena tripli.arg.j̃.de dolo & contu. c.j. Nam
ſi de triplo hoc intellexiſſet lator canonis,bene iſtud poſuiſſet, j̃.
4 de deci.ad audientiam. † Nam & lex exigit triplum ſportularum.
5 Inſti.de act.§.tripli.alias in triplum. † tamen quia in foro eccle-
ſiaſtico hæ ſportulæ non præſtantur,vt j̃.de vita & hon.cle. cum
ab omni. non damnatur ſecundum cano. ad hoc triplum cum
non poſſit id,quod non eſt, vel quod non accipitur triplicari,ar.
s̃.de conſti.cum acceſſiſſent.ver.per cōſequens, cum ſuis cōcor.
Et in hoc concordat d. n.& hoc iunge in ſumma.[Ei vero.]ver,
[Plus tempore.] Hæc litera duplicem habet intellectum. Primus
eſt,ꝙ debitor non cogetur incipere litem ſuper principali debito
a niſi poſt duplicatas [a] & finitas inducias & expenſas ſolutas, & ha-
bet hoc locum, quando debitor a principio ante litem cōteſt.op-
poſuit,& probauit declinatoriam fori, pactum.ſ.ſibi factū, ꝙ nō
poſſet ante certum tempus in iudicio conueniri, & ſic loquitur.
Inſti.de excep.§.temporales. Vel quando debitor ante litem con
teſt.oppoſuit, & probauit parte conſentiente dilatoriam ſolutio-
6 nis.ſ.ꝙ non tenebatur ſoluere ante certum tempus.† Et etiam iu-
dex ex officio ſuo expenſas ei adiudicauit, & inducias duplicauit.
Nam in his duobus caſibus non cogetur debitor litem inchoare,
niſi ſolutis expenſis,& induciis lapſis.Inſt.de excep.§. hodie. Secū
dus intellectus eſt,ꝙ debitor non cogitur ſuſcipere litem de re iu.
vel officio iud.ſuper exceptione ſententiæ iam latæ ſuper debito
principali niſi prædictis impletis. Aliqui etiam intellexerunt,ꝙ ſi
lis iam cæpta ſit per lit.conſt.tamen debitor non tenetur eam p-
ſequi,nec ad ſententiam procedetur, niſi prædictis perfectis. Im-
mo & plus dixerunt alij, ꝙ ſtatim poſtquā apparuerit debitū an-
te tempus petitum, abſoluet iudex debitorem ab inſtantia iu-
dicij,ar.ff.de peti.hære.ꝙ ſi in diem.Sed hoc non videtur verum,
imo ex quo conſtat de debito in diem condemnare debet iudex
debitorem,prędictis tamen pœnis creditori,& petitori pro ſua te
meritate impoſitis,ar.ff.de iud.de qua re.& ff.ad l. Aqui.l.in l. Aq-
lia.ff.de fur.quidam.Nec obſt.ff.de peti.hære.ꝙ ſi in diem.quia ibi
non agebatur ad debitum ſoluendum,ſed ad cautionem præſtā-
dam,in qua bene fit condemnatio,ff.de iudi.in omnib. Vel illud
ideo eſt,quia petitio hæreditatis nō competit contra debitorem
in diem, cum nec pro hærede,nec pro poſſeſſore poſſideat. Sed
actio ex mutuo & ſimiles bene competunt contra debitorem in
7 diem, † licet creditor,qui ante diem agit,male agit,ff.qn̄ dies leg.
vſufr.te.l.vnica.ad fi.Sed & hoc notandum,ꝙ pena iſta aſtringi-
tur non ſolum qui contra pactum factum ab homine petit an
tempus,ſed etiam is,qui petit an tempus a lege præfixum, Inſtit.
de excep.§.hodie. Quid poteſt exemplificari in petitione dotis?
C.de rei vx.act.l.vnica.§.cum autem.& pecuniæ conſtitutæ.ff.de
conſtit.pec.promiſſor Stichi. §.ſi ſine die.& pecuniæ,in qua quis
eſt condemnatus,ff.de iudi.ſi debitori.ff.de iud.l.iiii. §.ſi quis con
demnatus,& in multis aliis caſibus,ſm d.n.cuius eſt mens totius
huius glo.[Petitur]exceptione oppoſita ante li.conte, C.de prob.
exceptionem.Excipiet.i.recipiet,ſic C.de iura.calum. imperato-
rum,§.j. j̃.de rebus eccle.non alie.vt ſuper.reſpon.j.[Expenſæ.]In
ſti.de act.§.in triplum.alias tripli.& §.ſed hæc quidem.& de exce.
§.temporales.in fi,& §.hodie,& eſt ſi.s̃.vt li.non conte.quoniam
frequenter.§.in aliis,Supra plenius leguntur in quadam conſtitu
tione Græca,quæ incipit, Leonis diuæ memoriæ.Sed & ſi quis in

ducat me fraudulenter,vt viginti caueam cum x.tantum debeā,
& poſtea conteſtetur litem a toto,tamen cadit debito ſaluis tran
ſactionibus,& ſecundis cautionibus,ſeu confeſſionibus, C.eo.ti.
l.vnica.¶ Te quoque.]iii.pars.[Quod cauſa]propter electionem,
quam aufert.[In ſpecie]quando debetur in genere.[Præciſe.]qn̄
debetur ſub alternatione.Ideo peti debet eo modo, quo debetur
generaliter,vel alternatiue. Vnde & ſi debes mihi equum vel ca-
pram,& ego petam capram, præciſe habet locum hęc litera,quā
uis enim capra ſit vilior,tamen tibi forſan facilius eſt dare equū,
ideoque plus peto,quia electionem tibi aufero,Inſti.de act.§.præ
terea.[Re autem] ver.[Viginti.]vel ſi habeam partem in fundo,
& peto totum,Inſti.de act.§.plus autem.[Loco vero]ver.[Sed ali
bi]puta clericus Pariſien.ſtudēs Bononiæ promiſit ibi ſoluere x.
corbes frumenti, qui poſſunt ibi haberi communiter pro xxx.
ſol.Turon.conuenitur modo coram officiali Pariſien.vbi cōſta-
bant xl.ſol.vel amplius,erunt ergo deducendi x. ſolidi per iudicē
in arbitraria actione,vt not.s̃. §.j. Quod ſic dicatur quis plus loco
petere legitur,Inſti.de act.§.plus loco. [Tempore quoque.] ver.
[Ante diem]puta petis in paſchate præcedente, quod tibi debeo
in pentechoſte ſubſequente.[Vel conditionem.] puta promiſi ti
bi x.ſi Teberga duceret in virum Lotharium, petis ipſa antequā
8 Teberga ſit maritata.Inſti.de act.§.tempore. † His quatuor mo-
dis intelligitur quis plus petere,vnde verſus.

Plus petitur cauſa,tempore,reque,loco,

vt Inſti.de act.§.plus autem quatuor modis petitur,& hic.

ADDITIO.

a ¶Poſt duplicatas. Adde an habeat hoc locum,ſcilicet ꝙ in pœnam dēant induciæ duplicari,ſiue ſint induciæ iuris, ſiue hominis. Item an ſolum duplicetur,quod ſupereſt de termino,an vero integer terminus. d.Abb. Panor.hic in iiij.col.verſi.quæro.& verſi.ſed quęro.Et de primo dubio vide per iſtum j̃.eo.c.ver.ſed & hoc notandum.

De cauſa poſſeſſionis, & proprietatis, Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa poſſeſſionis quare dicatur momentanea.*
2 *Lex ſemper pœnalis non eſt.*
3 *Appellatur in cauſa modica.*
4 *Agendum ſub vno iudice virtute reconuentionis.*
5 *Iudicii continentia diuidi non debet.*
6 *Poſſeſſorium intentatur ſuſpenſo petitorio.*
7 *Nihil commune habet proprietas cum poſſeſſione.*

CAP. PRIMVM.

SVſceptis,& infra. In hac deci-
ſione primo
petebatur,ꝙ petitorium & poſſeſſorium eiuſ-
a dem cauſæ committeretur diuerſis.[a] Secūdo,
ꝙ reciperentur teſtes, ſeu damnaretur aduer-
ſarius abſens,licet nō contumax,nec citatus,
ſed vtrunque denegatur.[Legali prouiſione.]
ſic j̃.eo.c.j.in fi.& c.ij.§.verum.ver.cum iure ciuili.& c.paſtoralis.
§.j.ver.cum legali.[Decretum eſt.]C.de iud.nulli. j̃.de ſequeſtra.
1 poſ.c.j.§.j.[Tam momenti]i.poſſeſſionis. † & dicitur cauſa poſ-
ſeſſionis momentanea,ſeu momentaria,quia parum durat apud
poſſeſſorem,ex quo actor probauit de proprietate,j̃.eo. cum dile
ctus.ſm B.Immo,quia apta eſt durare per momentum,licet ple-
runque plus duret,& ſic aptitudine,& non actu,hac eadem rōne
2 lex pœnalis dicitur,quia ſcilicet apta eſt ad pœnam,† non tamē
ſemper pœnalis eſt,Inſti.ad leg. Aqui.§.his autem.ff.pe peti.hær.
item veniunt.§.cum prędiximus.Et maxime ſecundum l.poteſt
dici cauſa momentanea,a qua non appellatur.C.quæ legi.perſo.
3 momentaneæ.ſecus ſm cano. ſecundum quos † in cauſa modi-
ca appellatur,j̃.de appel.c.de appellationibus,& c.ſuper eo.etiam
ſi de poſſeſſione agatur,j̃.tit.j.ex conquæſtione.j̃.de teſti.ſignifica
uerunt.[Proprietatis]rei alicuius corporalis,quæ poſſideri poteſt.
Hoc ideo dico,quia iura incorporalia proprie loquendo non poſ
ſidentur,niſi ab his,qui ea in veritate habent,ſicut epiſcopus qua
ſi poſſidet iura epiſcopalia,& canonici ius eligendi,& dominus,ſi
ue rector patrię ius iudicandi.& idem in ſimilibus, quod ſic pro-
batur,quia ſi non ſunt,nec quaſi poſſideri poſſunt ab his, qui ea
non habent.Item poſſeſſio,vel quaſi non cadit in iure,niſi ratio-
ne exercitij, ſed proprie dicitur quaſi poſſideri ratione actus tan-
tum.ver.gr.Dicamus talis eſt in poſſeſſione exercendi iura epiſco
palia,vel eligendi,vel iudicandi,vel eundi, vel aquam ducēdi per
talem fundum.Vel potes dicere,talis eſt in poſſeſſione vtendi iu-
re eligendi,vel iudicandi,vel vtendi iure talis ſeruitutis,vel huiuſ-
modi

ADDITIO.

a ¶Diuerſis. Adde vtrum cauſa poſſeſſionis,& proprietatis debeant coram eodem iudice tractari.d.Henri.Bo.in c.fi.ſupra de iudic.

modi conſimilibus.Poſſeſſio enim aliquem actum,vel exercitiū
requirit.Vnde & ſi aliquando inuenies,ꝙ aliquis ſit in poſſeſſio-
ne iuris alicuius,expone,i.exercendi ius, vel ea, quæ pertinent ad
illud ius.Alij dicunt & forte melius,ꝙ magis proprie dicitur ſic,
talis eſt in poſſeſſione eligendi,vel iudicandi,vel eundi, q̃ ſi dica-
tur,talis eſt in poſſeſſione exercendi hæc iura. Bene enim poteſt
quis habere poſſeſſionem alicuius, quamuis nō habeat illud ius,
quia & ſi ipſum non habet,alius tamen poteſt habere,vel etiam
ſi nullus habet,eſt cauſa in re habitu ſine actu ſecundum d.n.cu-
ius eſt hæc tota glo.[Sub vno]non habet locum hæc decre.quā-
do a diuerſis partibus poſſeſſorium,& petitorium intētatur, quia
4 tunc non ratione connexitatis, † ſed virtute reconuentionis ſub
vno iudice eſt agendum.C.de ſen.& interlo.om.iud. auth.conſe
quenter.extra d.n.de reſcrip.diſpendia.§.fi.lib.vj. Habet ergo locū
vbi vna, & eadem pars ad aliquos iudices ſuper poſſeſſorio alicu-
ius rei literas impetrat,& ad alios iudices alias literas ſuper petito-
rio eiuſdem rei,quod non licet,nec valent literæ, s̃.de reſcript.ex
tenore.§.fi.habet etiam locum decre.durante eo, de quo primo
actum eſt in iudicio,alias ſecus,vt no.s̃.de iud.c.fi.ſecundum d.n.
cuius eſt hæc tota glo.[Eodemque iudice.] Hæc litera plana eſt,
5 & vera, nam & ſecundum l. † continentia iudicij diuidi non de
bet,vt d.l.nulli. Alia litera habet in vno,eodemq; iudicio,ſed hęc
litera ſecundum ll.calumniam recipit,niſi ſubaudias,non ſimul
ſed prius de poſſeſſione,& ſecundo de proprietate. C.de rei vend.
ordinarij.C.de interdi.incerti.C.quor.bono.l.fi.ff.de iudic.ſi de vi.
6 vel ſuſpenſo petitorio poteſt intentari poſſeſſorium. ff.de vi & vi
7 ar.l.cum fundum. §. ei, qui. † quia nihil commune habent.ff.de
acq.poſſ.naturaliter.§ nihil.& l.permiſceri.ff.de excep.rei iudi. &
an eadem.§.fi.quod dic,vt no.j̃.eo.paſtoralis.[Debere cognoſci]
hoc fallit ratione diuerſi fori.quod dic,vt legitur,& nota.s̃.de iud.
ſignificauerunt.¶ Nec nos.]ij.pars.[Inauditam.] non contuma
cem,non citatam,s̃.de conſt.eccleſia ſanctæ Mariæ.in fi.s̃.de ma
io.& obe.inter quatuor.vbi de hoc.ſed nec ante lit.conteſt.etiam
ſi contumax ſit,alias tamen punitur contumacia.s̃.vt li.non con
teſt.tuæ.& c.quoniam.§.in alijs.& ſeq.quod dic,vt ibi no.nec etiā
lite conteſt.ſi de cauſa non liquet.C.quo.& quando iud. conſen-
taneum.xj.q.iij.graue.& de hoc no.j̃.de dolo & cont.prout. & c.
veritatis.s̃.vt lite non conte.quoniam.§ pe.iij. q.ix. decernimus.
[Diffinire]regulariter.fallit enim in caſibus.

SVMMARIVM.

1 *Ordo iuris peruerti non debet.*
2 *Ordo iuris quid.*

CAP. II.

AD vltimum. Fuimus.]vtrum licite agatur
hoc, quod eſt.j̃.§.j.in fi.[De-
putati.]quia vtrumque eiſdem commiti poteſt,& de-
bet,s̃. e.c. j. ſicut proprietatis,& vſusfructus, ff. de lib.
cauſa.ſi pariter.& in aliis. ff.de quibus reb.ad eundem iudi.l.j.s̃.de
reſcript.c.fi.[Agnoſcant.] qui primo de poſſeſſione pronunciēt,
vt innuunt ſequentia. ¶ Et grauibus.]ij.pars.[Partiū.] hoc ſem
per debet facere iudex,vt s̃.de offi.deleg.ſuper quæſtionum.§.por
ro.in fi.j̃.de app.vt debitus.[Commixtim.] Hæc commixtio ad-
1 mittitur, quia † per eam non peruertitur ordo iuris, ſecus ſi per-
uerteretur,& ſic non obſtat,s̃.de iudi.examinata.[Audiant.] ni-
hilominus tamen incontinenti poſtea audient atteſtationes ſu-
per petitorio,s̃.de ordi. cog.cum dilectus.§. penul. Vel dic,prius
audiunt, & approbant atteſtationes, & ſecūdum eas procedent,
& erat hoc dubium decretalis,an poſt apertionem teſtiū, & alle-
gationes factas liceret procedere in poſſeſſorio pendente petito-
rio.& reſpondetur,ꝙ ſic & bene, vt patet in eo,quod leg.& no. j̃.
e.paſtoralis. §.fi.& intelligo hoc verum.ſ.ꝙ ſuſpēſo petitorio pōt
proponi poſſeſſorium,& in eo procedi,ꝙ eſt recuperādæ,vel adi-
piſcendæ poſſeſſionis,ſecus ſi ſit retinendæ. Alij aūt dicunt idem
de interdicto retinendæ poſſeſſionis,& bene ſecundum d. n. cui⁹
eſt hæc tota gl.quod dic,vt le. & no.j̃.e. paſtoralis.§.j.Vel dic,au-
diunt.i.licet teſtes cōmixti ſint recepti, tamen prius publicant at
teſtationes poſſeſſionis.[De poſſeſſione.]ſubau.[Et pronunciēt]
ſubau. prius ſuper poſſeſſione.[Secundum tenorem illarum.] ſ.
atteſtationum.hoc eſt ſecūdum ꝙ per illas probatum eſt,vel nō
condemnando,vel abſoluendo. ¶ Nos autem.] iij.pars.[Cum
hoc].ſ.ꝙ primo pronuncietur ſuper poſſeſſione. C. de rei vē.ordi
narij.vel etiam ꝙ commixtim examinentur ſecundum opinio-
nem M.ff.de vi & vi ar.cum fundum. §.fi.Sed Io.contradixit per
l.ff.de iudi.ſi de vi. ff.de vi pu.qui cætu.§.ſi de vi.Vnde ſecundū ip-
ſum hæc decr. non poteſt ſtare,tamen intelligi poſſunt & illa iu-
ra ciuilia,& alia hoc modo,poſſeſſoriū & petitorium alias com-
mittantur, & de vtroque & ab eadem parte ſimul agatur, ita tn̄
ꝙ poſſeſſoriū primus, quā petitorium examinetur, & decidatur,
& hoc voluerunt expreſſe iura canonica,j̃.e.c.j.& c.cū ſuper.& c.
cū dilectus.nec ciuilia ꝯtradicunt, & de hoc plenius no.j̃.e.paſto-
ralis. Et no. ꝙ cum vtroque ſimul actum eſt facta pronunciatio
ne ſuper poſſeſſorio ſtatim pronunciandum eſt ſuper petitorio
ſi de ipſo liqueat.vt hic,& in aliis decre.ſupra dictis.ſi vero non li-
quet eſt proprietatis quæſtio differenda,j̃.de teſti. ſignificauerūt.
& adde,quod no.in ſeq.gl.[Licite]hoc eſt verum, vbi vna pars in
tentat petitorium & poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis, vel
adipiſcendæ,vt hic.& s̃.c.j.& j̃.ti.j.cum ad ſedem.ſecus ſi retinen
dæ.s̃.de iudi.examinata.Inſtit.de interdic.§.retinendæ. ar.tamen
contra.ff.de acqui.poſ.naturaliter.§. j.Idem eſt ſi vna pars propo
nat interdictum retinendæ poſſeſſionis, & altera reconueniat eā
ſuper petitorio. Nam & hic vtrumque ſimul procedit. ſ.poſſeſſo-
2 rium,& petitoriū,aliàs † ordinarij iuris eſt,vt prius de poſſeſſione,
quam de proprietate agatur. C.de rei ven.ordinarij. C. de edicto
di.Adri.tol.l.ij.C.de interdictis. incerti. C.quorum bo.l.fi.Si autē
actor intentet interdictum recuperandæ poſſeſſionis, & aduerſa
rius velit agere de proprietate eiuſdem rei,vel etiam de crimine,
non poteſt,j̃.tit.j. in literis.& c. ſe. Et idem ſcripſit hic d.n. in in-
terdicto adipiſcendæ poſſeſſionis, quod non admitto, quia non
inuenio ipſum in hac parte priuilegiatum.Sed & ſecundū quoſ-
dam proponenti interdictum recuperandæ poſſeſſionis poteſt
reus de proprietate quæſtionem referre, dūmodo paratus ſit in-
continenti intentionem ſuam probare,arg.ff.ad exhib.l.ij.vel iii.
§.ibidem.quod non eſt ſentiendum,vt s̃.de ord.cog.c.fi. ſecundū
d.n. cuius eſt mens totius huius glo. niſi forte ius rei notorium
eſſet per ſententiam,vel alio modo,j̃.eo.cum dilectus.ff.depo.bo
na fides.Sed quomodo poteſt eſſe notorium ſi ius ſibi dixit con-
tra.C.vnde vi.ſi quis in tantam?& adde,quod no.j̃.tit.j. in literis.
ver.fi.in prin.Sed & ſecūdum d.n.ſi ſpoliator in cauſa matrimo-
niali non intentauerit petitorium,& litem ſit conteſtatus, ſpolia
tus tamen nihilominus poteſt intentare de nouo poſſeſſorium
ſuper quo procedetur,& petitorium differretur,j̃.tit.j. ex conque
ſtione.& idem eſt in aliis,j̃.eo.paſtoralis.ſecundum d.n.

SVMMARIVM.

1 *Spirituſſancti gratia ſuper quibus veniat.*
2 *Verbum pertinet, late patet.*
3 *Conſuetudo ius eſt.*
4 *Conſuetudo ſine præſcriptione non procedit.*
5 *Præſcriptio non procedit ſine poſſeſſione.*
6 *Sententia lata ſuper non petito,nulla eſt.*
7 *Petitio confirmationis officio iudicis imploratur.*
8 *Articuli uariis modis vocantur.*
9 *Aſſertio quandoque intentio vocatur.*
10 *Vltima tempora in præſcriptione ſunt expectanda.*
11 *Continuatio temporis requiritur in præſcriptione.*
12 *Prædo ſpoliatus reſtituendus eſt.*
13 *Differentia inter interdicta.*
14 *Diuturna præſtatio vtrum & quando ius tribuat.*
15 *Quædam potius de gratia,quam ex debito fiunt.*
16 *Precaria, nec conditionalis poſſeſſio ius inducit.*
17 *Teſtes vacillantes vel varij repelli poſſunt.*
18 *Verborum diuerſitas quando noceat.*
19 *Varietas quandoque admittitur.*
20 *Negatiua,uix per teſtes probari poteſt.*
21 *Qui de alieno facto iurat anceps incurrit periurium.*
22 *Vtens aliquo iure ter,per hoc eſt in quaſi poſſeßione.*
23 *Poſſeßio per vnicum actum perditur.*
24 *Vnicus actus ſufficit ad poſſeßionem acquirendam.*
25 *Iura incorporalia adhærent oſſibus hominum.*
26 *Incorporalia non poſſidentur,ſed quaſi.*
27 *Regulas duas iuris notandas.*
28 *Quæ veniant in petitione hæreditatis.*
29 *Titulus iuſtus in præſcriptione requiritur.*
30 *Seruitutes,quæ non habent cauſam continuam duplicatum tempus requirunt.*
31 *Bona fides & iuſtus titulus requiritur in præſcriptione rerum eccleſiarum.*
32 *Cauſa allegari debet de conſuetudine.*
33 *Sola patientia in incorporalibus habetur pro titulo.*
34 *Homo ſine cauſa alicui non obligatur.*
35 *Actore non probante reus abſoluitur.*
36 *Pronunciandum eſt tantum ſuper petitis.*
37 *Aliud eſt petere fructum formale,aliud proprietatem rei.*
38 *Diffinitiua nulla inter pecuniam recipere, vel ipſam compenſare.*
39 *Vbicunque eadem quęſtio repetitur in iudicio,obſtat exceptio rei iudicatæ.*

CAP. III.

CVm eccleſia Sutrina. [In vnum.]
1 † quia ſpiri-
tus ſancti gratia non venit,niſi ſuper congregatos in
vnum,xxiiij.q.j.§.ſin autem. ſm Lauren. Vbicunq;
autem duo,vel tres congregati ſunt in nomine meo, in medio
eorum ſum,dicit dominus Mat.xviij.c.& j.q.j.cū ſcriptura.[Cō
firmari.]ſubaudi,& clerici interdici, ne de cætero vos canoni-
cos volentes eligere impedirent,& ſic canonici erant actores &
clerici rei,vnde videtur contradicere.j̃.eo.§.fi.ver.fi.vbi innuit,ꝙ
clerici erant actores & canonici rei.Sol.j̃.e.§.j.in fine. ¶ Verum
clerici].ij.pars[Querelam.]in modum recōuentionis,& ſic erāt
actores,vt & j̃.eodem.§.in fine.Et no.ꝙ libellus iſtorum clerico
rum continebat ius,& factum poſſeſſorium, & petitorium. ius
& pe-

& petitorium in eo,quod ſequitur,conſueuerunt intereſſe, factũ
& poſſeſſorium, j̃.vbi dicit.& excluſis,& ideo primo pronun-
ciatur ſuper poſſeſſorio j̃.eo.§.nos igitur,ver. per teſtes.& ſeq.Se
cundo ſuper petitorio, j̃. e.§.fi.& adde,quod not.in ſeq.glo.[Cõ-
ſueuerunt.]per talem libellum. Cum conſueuerimus intereſſe
electionibus epiſcoporum,petimus talem electionem factam
bonis abſentibus & contẽptis caſſari, intentatur nedum poſſeſ-
ſorium,ſed & petitoriũ. Vel quod melius dicitur omne ius par-
tium.ſ.tam poſſeſſionis,quam proprietatis in iudiciũ deducitur,
vt nõ ſolum de iure poſſeſſionis, ſed & proprietatis ſe iuuent, qa
non ſolum dicitur quis proſequi poſſeſſorium,quando petit re-
ſtitutionem poſſeſſionis,ſed etiam quando ſe iuuat de iure poſ-
ſeſſionis,vt hic. & poteſt hoc eſſe propter vim verborum poſi-
torum in prædicto libello ibi. conſueuerimus intereſſe,vbi in-
cluditur poſſeſſio propter factum intereſſendi,& ius propter cõ.
ſuetudinem vocandi.Idem etiam videtur dicendum, ſi petatur
tantum electio caſſari,vel confirmari propter regulam traditã,
2 j̃.e.c.§.verum.ver.cum iure ciuili.† Idem ſi dicatur,ꝙ ad me per
tinet,quia late patet hoc verbum,ff.de ver.ſigni.verbum illud p
tinere; ſecus autem eſſet, ſi dicetur, petimus talem electionem
caſſari,quia ad nos pertinet de iure communi.tunc enim inter-
tur petitorium tantum,& ratione iuris proprietatis & nõ poſſeſ-
ſionis petitur caſſari electio.Idem videtur ſi dicatur peto electio
3 nem caſſari, quia de cõſuetudine pertinet ad me eligere,†nam
& conſuetudo ius eſt.l.di.conſuetudo.Inſti.de iure na.§. ex non
ſcripto.ſm d.n.ſed potius videtur hic non ſolum petitorium,q.
4 nimo & poſſeſſorium intentari,nam† conſuetudo ſine præſcri
5 ptione non procedit,s̃.de conſuetudi.cap. fin. Nec † præſcriptio
ſine poſſeſſione, j̃.de præſcript. cauſam quæ. ſed conſuetudo ius
eſt,vt dictum eſt Siue ius facit,vel dat. ergo dicẽdo,ꝙ electio ad
me pertinet de conſuetudine, videor dicere de iure acquiſito p
continuam poſſeſſionem vſus iuris eligendi præſcripti.vnde pa-
tet,ꝙ nedum petitorium,ſed & poſſeſſorium videor in hoc iudi
cium deduxiſſe.Item no. ſm d.n.ꝙ hic fertur ſententia non ſo-
lum ſuper eo,ꝙ petitum fuit electionem confirmari, ſed etiam
ſuper cauſis.ſ.quia electioni cõſueuerunt intereſſe, & eſt hoc ip
ſum propter regulam traditam j̃.e.§.fi.ver.j.Idem etiam dicunt
aliqui,ſi electio petatur tantum ſimpliciter confirmari.Alij tñ
hoc negant,& bene dñt, quia hi.ſ.clerici Sutrini expreſſe petie-
runt ſibi adiudicari ius eligendi,& etiam in poſſeſſionem redu
ci.Et ſi quis diligenter attendat ſatis poteſt conuincere, ꝙ p hæc
verba ſola,peto electionem de tali factam confirmari.Nec peti
torium,nec poſſeſſorium intentatur.quia per hęc verba nec ius
eligendi,nec poſſeſſio tangitur.Aliud eſt, quando iungitur in li-
bello cũ electioni conſueuerimus intereſſe, & nobis excluſis &
contẽptis fuerit talis electio celebrata,eam petimus infirmari,
vt hic fuit.ſic enim videtur petitorium & poſſeſſorium intẽtari,
vt patet in his,quę no.s̃.ea.gl.Vel dic,ꝙ hoc ipſo, ꝙ electio peti-
tur confirmari,vel infirmari, videtur hoc peti omni iure, quo
melius põt.ar.j̃.e.c.§.fi.& C.de an.exc.l.fi.& ſi cõtendatur de iure
petitorij vel poſſeſſorii in proceſſu poterit ferri ſñia de illo iure,
ſi vero non contendatur licet propter formam non ſeruatam,
vel propter defectum ſeu vitium electi ſeu eligentium contin-
gat electionem caſſari,vel quia nullus defectus inuentus eſt con
firmari.hæc tamen ſententia nec petitorio nec poſſeſſorio prę-
iudicabit cum de eo non fuerit actum expreſſe in petitione, qa
non continebat, nec etiam poſtea tacite in proceſſu. ſm d.n.
cuius eſt mens totius huius gl.Et accedit ad hunc articulũ,quod
no.s̃.de ordi.cog.cum dilectus.rñ.j. ſuper verbo,animalia. & de
libel.ob.c.ij.& iij.& j̃.eo.c.fi.[Intereſſe] de conſuetudine, ſed nõ
erat præſcripta,& ideo nõ profuit,vt patet.j̃.e.§.fi. ver.nec ex eo.
[Excluſis] quod bene probauerũt.& ſe eſſe ĩ quaſi poſſeſſione eli
gendi.quare in poſſeſſorio obtinuerunt,vt j̃.e.§.nos igit.[Sed in
firmari] ſubaudi & canonicis præcipi,vt ipſos clericos admitte-
rent ad electiones in poſterum faciendas,& hoc ſuppletur per fi
6 nem huius c.vbi ſuper hoc pronũciatur,†& niſi ſic ſubaudires,il
la pronunciatio nulla eſſet,cũ pronunciaretur ſuper non petito.
s̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi.ſic no.j̃.de decimis.dudum.& ad
de,quod no.in ſequenti.[Potius]poſſeſſorum,& petitoriũ inten
tantes,in quo caſu cum clerici intentarent interdictum recupe
randę poſſeſſionis,non erant canonici contra ipſos clericos ſup
petitorio audiendi,s̃.de ord co.c.fi.Quomodo ergo hic fuerunt
admiſſi canonici ad confirmationem petendam? Rñ.quia pla-
cuit clericis non excipere,ſed eos admittere, ſicut no. ſi.j̃.tit.j.c.j.
Vel ideo fuerunt admiſſi ipſi canonici, quia primo propoſuerãt
petitorium confirmationem petendo,s̃.eo.c.reſpon.j.& ratione
huius principalis petitionis admiſſi fuerunt poſtea clerici ad re-
conueniendum eos ſuper poſſeſſorio. alias enim non poſſet hęc
locum reconuentio,niſi conuentio præceſſiſſet.In hoc ergo caſu
quando ſcilicet primo agitur petitorio, admittitur reconuentio
ſuper poſſeſſorio,& petitorio, & ſunt mutuæ petitiones. Secus ſi
clerici primo propoſuiſſent poſſeſſorium, quia poſtea non poſ-
ſent ſuper petitorio reconueniri,vt patet in eo,quod legi. & not.
s̃.de ord.cog.cum dilectus.§.pe.& c.fi. Vel dic,ꝙ coram iudice or
dinario,vel etiam delegato,cui tamen vtrunque principaliter eſt
commiſſum,& ſi poſſeſſorium ab vna partium primitus propo-
natur,nihilominus tamen poſtea poteſt, & ab altera petitorium
intentari,non in modum reconuentionis,ſed principalis conuẽ
tionis,vt no, s̃.de ordi.cogn.c.fi.cum bene ſe inuicem compatiã-
tur petitiones iſtæ. petimus talem electionem infirmari, quia at-
tentata eſt nobis contemptis,qui eramus in poſſeſſione iuris eli-
gendi, & petimus electionem noſtram confirmari, quia ad nos
ſpectat de iure eligere.Secus autem ſi primi peterent ius eligendi,
cum eſſent in poſſeſſione,nam tunc non audirentur ſecundi. ar.
ff.ſi vſuſfr.pet.l.vti frui. s̃.de iudi.examinata. Melius placet,ꝙ hic
non habet locum exceptio ſpoliationis contra hos petentes cõ
firmationem,qui nec impediuntur ipſam petere,licet etiam pri-
7 mo fuerint conuenti interdicto.& eſt ratio, † quia petitio confir
mationis non dirigitur ſpecialiter contra aliquem,ſed officio iu-
dicis imploratur,vt no.s̃.de ord.cogn.cum dilectus.§.ſed quoniã.
ſuper verbo,exceptiones.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius hu
ius glo.Tu tamen dicas,ꝙ vbi etiam poſſeſſorium ſimul cum pe-
titorio proponitur,ſicut hic fuit, bene poteſt taliter agenti de peti
torio referri quæſtio,& ſuper eo libellus reconuentionis offerri,
ſecundum quod no.s̃.de ordi.cog.c.fi. §.fi.ſuper verbo, exceptio-
nis.mirum enim eſſet,ꝙ tibi liceret impugnare me ſuper petito-
rio,& mihi non liceret ſuper eodem defendere me, vel etiam de
eodem tibi quæſtionem mouere,arg.in eo,quod leg.& nota.s̃.de
mu.pe.prudentiam.ver.fi.[Poſtulabant] & ſic erãt actores in hac
reconuentione,vt no.s̃. eo.§.ſuper verbo,querelam. & per conſe-
quens canonici rei. & reſpectu huius reconuentionis fit pronun
ciatio in petitorio, j̃.e.§.fi. In conuentione vero iſti clerici erant
rei,& canonici actores,vt no.s̃.eo.reſpõ.j.in fi. ¶ Partibus igitur]
8 iij.pars.[Intentionem ſuam.]Nota hic arg. † de articulis traden-
dis in ſcriptis,ſuper quibus teſtes ſunt producendi, ad idem. s̃.de
ordi.cogn.c.j.j̃.de teſt.veniens.ij.& c.de teſtibus.vocantur autem
in quibuſdam regionibus tituli,in aliquibus intentio, vt hic, vel
aſſertio,j̃.eo.verſi.i.C.de temp.appe. per hanc.in aliquibus articu
li.& de his.extra d.n.de teſtibus.ad hæc præſentium.lib.vj. §. præ-
terea.& §.teſtes.ver.de hoc.alias non eſt,ad hæc. [Quod ad eos tã
tum.]Sed qualiter fuerunt admiſſi iſti canonici ad hoc proban-
dum?nam clerici dicebant ſe ſpoliatos, ergo non poterat eis re-
ferri quæſtio de proprietate,vt j̃.tit.j.in literis.& c.item cum quis.
Sol.illud verum eſt,quando quæſtio ſpoliationis primo proponi
tur.ſecus quando in modum recõuentionis,quia tunc ſunt mu-
tuæ petitiones,& viciſſim expediuntur,vt legitur & nota.s̃.de or-
di.cogn.c.fin.& c.cum dilectus.§.nos autem. & ita fuit hic. Vel
ſic,contraria locum habent quando ſolum poſſeſſorium inten-
tatur,iſtud vero,quod hic dicitur, quando petitorium cum poſ-
ſeſſorio ſimul proponitur,ſicut hic fuit,vt not.s̃.eo. §. proximo.
ſuper verbo,querelam.in quo caſu vtrũque ſimul auditur, & ab
vtraque parte teſtes recipiuntur,vt legitur & nota.s̃.eod. c. proxi.
[Probatam]Hoc tamen neceſſe non fuit, cum de iure cõmuni
hoc conſtet,vt patet j̃.eod.§.fi.ver. & ſecundum ſtatuta.ſed mos
eis gerendus erat,ex quo obtulerunt ſe ad probandum,ff.de pro-
ba.circa.ſicut not.ſi.j̃.tit.j.c.j.[Parte clericorum.]verſi.[Produxe-
9 rant.]ſcilicet clerici. † [Aſſertionem ſuam] alias vocatur inten-
tio,quod dic,vt no.s̃.eo.§.reſpon.i.ſuper verbo,intentionem ſuã.
[Vltimo.]bene dicit, quia licet quandoque fuiſſent in poſſeſſio-
ne hoc non prodeſſet, ſi in vltima electione non fuiſſent quan-
10 tum ad poſſeſſorium, † nam & in præſcriptione vltima tempo-
ra ſunt ſpectanda.C.ne de ſta.defun.ſi mater. C.de apochis publ.
quicunque.lib.x.& ar.xxxv.diſt. ab exordio. xxviij. diſt. quia ſunt
culpæ,j̃.titu.j.ex parte.§.quia igitur.licet ſecus ſit in dominio. C.
de probatio.ſiue poſſidetis. [Et immediate.] & hoc caute ponit,
11 † quia in præſcriptione requiritur continuatio temporis.ff.de di-
uer.& tempo.præſcrip.in vſucapione.[Præfuerant.]vnde ius cõ-
ſuetudinis ad probandam quaſi proprietatem allegare videban-
tur.[Affuiſſe] Petens reſtitui ad ius incorporale debet probare ſe
poſſediſſe tunc,quando fuit de poſſeſſione deiectus, ff.de vi, & vi
arma.l.j.§.interdictum autem hoc nulli competit. probatur au-
tem poſſeſſio,ſi probat ſibi cautum fuiſſe de non impediẽdo vti
iure,de quo agitur.vel ſi probat ſe vſum fuiſſe ſaltem vna vice do
mino,ad quem pertinet ſciente,& tanquam iure ſuo vti patien-
te. Nec eſt vis ſi dominus coactus ſit,vt caueat,vel vt patiatur eũ
vti dummodo de hoc non conſtet in iudicio,de quo etiam non
12 poteſt ei referri quæſtio,donec fuerit reſtitutus. † vnde & prædo
reſtituendus eſt,j̃ titu.j.c.ij.& c.in literis.& c.item cum quis. Sed
contra.ff.de itinere,actuque priua.l.fi.ff.de aqua quoti. & æſtiua.l.
j.§.Ariſto vbi dicitur,ꝙ niſi vtens intendat vti iure ſuo non agit
ex illis interdictis,ſed qui per violentiam vtitur, non ſolum non
credit vti,ſed bene ſcit, ꝙ non vtitur iure ſuo, ergo talis non ha-
13 bet interdictum.Sol. † in interdictis, quæ competunt poſſeſſori-
bus ad poſſeſſionem tuendam,vt ſunt prędicta interdicta,ſcilicet
de itinere,actuque priua.& de aqua quo.& æſti. & etiam vti poſ-
ſidetis.locum habet,ꝙ vtẽs ſeruitute debet credere ſe vti iure ſuo,
ad

ad hoc,vt illa ei cõpetant interdicta,vt in prædictis.ll. & ff. vti poſ.
l.j.§.fi.& l.ſeq. Sed vbi agitur interdicto recuperandæ poſſeſ.ſicut
eſt interdictum,vnde vi.obtinet etiam,ſi non credat vti iure ſuo
vt patet in eo,quod leg.& no.s̃.e.glo.verſi.nec eſt vis. & ſequenti.
& idem dicendum eſt,vbi agitur vti poſ.contra alium,quã eum,
qui male habuit poſſeſſionem.l.vi.clã.vel precario. tũc enim nõ
oportet,ꝙ credat iure ſuo vti.vt in præalleg.l.vti poſ.l.j.§.fin. & l.
ſeq.Sed nunquid eo ipſo, ꝙ capitulum permiſit aliquem ſemel
intereſſe electioni vr̃ ei conceſſiſſe,ꝙ de cætero interſit? Reſpon.
non.Sed tantum poſſeſſionem intereſſendi electioni.& dicimus
hoc eſſe in electione,vt patiendo aliquos intereſſe electioni poſ-
ſidere videantur,vt hic.& eſt ratio, quia nulli conſueuerunt ad-
mitti ad electionem tanquam habentes neceſſe,niſi hi, ad quos
de conſuetudine pertinet,vel de iure,ar.ad hoc.ff.de aqua quoti.
& æſti.l.j.§.quæſitum. vbi dicitur, ꝙ ſufficit,ſi vna die duxi aquã
per fundum tuum,quia non præſumitur, ꝙ permitteres me ſic
14 ducere,niſi crederes me habere ius.†In itinere autem, vel actu,
vel via debet ad hoc,vt competat alicui interdictum,vel vt intel-
ligatur poſſeſſionem adeptus,ꝙ triginta vicibus iuerit domino
ſciente & credente,ꝙ iure ſuo vtatur & patiente,ff. de iti. actuq;
pri.l.j.§.j.& §.viuianus.Vnde crederẽ,ꝙ ſi vnus epiſcopus in do-
mo alterius epiſcopi,vel miles in domo alterius militis mille vi-
cibus hoſpitaretur non præſumeretur ei quæſita poſſeſſio pran-
dendi,vel hoſpitandi,quia non præſumitur,ꝙ ille, qui hoſpitem
recipit patiatur eum prandere vel hoſpitari tanquam vtentem
iure ſuo,ar.in eo quod legi.& no.j̃.de contrahen.em.c.j.niſi pro
15 baretur,ꝙ ex debito hoc petebat,& ſic fuit admiſſus. † Et eſt ra-
tio,quia potius communiter conſueuerunt talia fieri de gratia,
quam ex debito,ar.ff.de ſiu.l.j.reſpon.j.ff.de fundo inſtruc.cũ de-
lanionis.§. aſinam. ſecundum d. n. Aliud ſi is,qui de iure com-
muni talia conſueuit exigere ex cauſa dominij, ſiue prælationis
in domo ſubditi fuerit hoſpitatus, vel etiam in domo exempti
ſuæ diœceſis,vt patet in eo,quod no.j̃.eo.cum olim.§.j. verſic.j.
vnde ſi epiſcopus viſitans in tali domo reciperetur,& ea,quę per
tinent ad viſitationem exerceret patientibus illis, qui hoc prohi
bere poſſent,& deberent,bene præſumeretur poſſeſſionem acqſi
uiſſe,arg.j̃.de præſcrip.cum ex officij j̃.de cenſi.ſopite. & ca.cum
nuper.Si vero de gratia, & cum proteſtatione admitteretur etiã
ad electionem,nec ipſe in contrarium proteſtaretur,talis ei poſ-
ſeſſio non prodeſſet,argu.ff.de iti.actuque.priua. l.j. §. ſi tibi fun-
dum.ff.de neg.geſt.nenſennius.& patet in eo,quod legi.& no. s̃.
de poſtu.præ.bonæ.ij.§.j.& de hoc no.j̃.eod.cum olim.§. j. Ergo.
ſecundum d.n.diſcretus iudex in diuerſis caſibus, de quibus agi-
tur ex varijs circũſtantijs & maxime a iure approbatis præſume
ret agentem poſſidere ius incorporale domino ſciente eum vti
tanquam iure ſuo,& patiente.Vel coget eum probare, ꝙ domi-
nus ſciens ipſum vti iure vel tanquam iure ſuo hoc patiebatur.
ſecundum.d.no.cuius eſt mens quaſi totius huius glo. & adde,
quod no.in ſequen.gl.verſic.per teſtes.ſuper verbo,in trium epiſ
coporum.[Vocemque habuiſſe.]Caute proponũt, poſſet enim
eſſe,ꝙ interfuiſſent cauſa conſilij.lxxiij.di.obeuntibus.ſed nec ele
giſſent,nec ſcrutatores voluntatum dediſſent vnde nec prodeſſet
eiſdem,s̃.de electio.cumana. Vel potuiſſent, ſi fuiſſent inuitati,
lxiij.di.adrianus.ſed per inuitationem acquiritur ius,s̃.de offi.or.
c.j.ix.q.iij.ſi vero.alias nunc vero,& c.ſeq.xxiiii.diſt.præsbiteri.vii.
q.j.pontifices.s̃.de poſtul.præ.bonæ.ii.reſpon.j.j̃.de verb.ſig.abba
te.x.q.iii.quia cognouimus.non enim ex eo,quod fit ius acqui-
ritur,niſi eo animo fiat,vt ius acquiratur,ff.de iti.actuque.pri.l.fi.
16 †nec præcaria nec cõditionalis poſſeſſio ius inducit.C.de ſerui.l.
j.j̃.tit.j.olim cauſam.nec ſequitur,eiecti ſunt,ergo poſſidebant,ff.
de acquiren.poſ.ſi quis ante.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.vim vi. & adde,
quod no.in præceden.gl.¶ Nos igitur.]iiii.pars.[Varios]. i. con-
trarios & eſt primum,quod inducitur contra canonicos. [Atq;
aduerſus]verſi.& hoc eſt ſecundum, quod inducitur contra ca-
17 nonicos.[Vacillaſſe.]†Hoc ſolum ſufficit ad repellendos teſtes.
& quod pręcedit ipſos varios extitiſſe.iiii.q.iii. ver.item qui falſo.
iii.q.ix.pura.j̃.de pe.ſuper his,& j̃.vt benefi.ecc.vt noſtrum.xxxv.
q.vj.de parentela.ff.de quæſtio.de minore in fi.& l.ex libero.in fi.
Hoc verum eſt,quando ſibi contrarius eſt,vel falſitatem propo-
18 nit,†alias nõ nocet verborum diuerſitas,dummodo veniens cõ
cordet,j̃.de verbo.ſigni.nihil.Nec obſtat.j̃.de teſti.cum tu fili. ff.
de re iud.actor.viii.q.j.in ſcripturis.de pe.diſt.j.perículoſe. immo
& ſi omnes dicerent eundem meditatum ſermonem maxime
curſorie,ſuſpectos ſe redderent.hæc enim conſideranda ſunt a iu
dice diligenter.ideo dicitur tu magis ſcire potes, &c.ff.de teſtib.l.
iii.§.j.& ij.& l.ob carmen.§.ſi teſtes.j̃. de fideiuſ. conſtitutus in fi.
19 †Quandoque etiam varietas admittitur,ff.de coll.bo. nonnunq̃.
ff.de excep.nemo.C.de inoffi.teſt.eum qui.& l. contra maiores.
ff.de inoffi.teſtamen.contra veterani.§.ſed nec impuberis.[Et ꝙ
20 negatiuam].ſ. puram, & ſimplicem,& indeterminatam † quæ
vix per teſtes probari poteſt.quod dic,vt no.s̃.de renun.ſuper hoc
§.fi.& de elec.bone.§.contra legati.Et eſt hoc tertium, quod in-
ducitur contra canonicos.& adde,quod no.in ſeq.gl.[Quodam-
modo]directe nõ probatur negatiua,ſed indirecte bene poteſt
probari,j̃.de proba.tertio.Et no.teſtes reprobari non ſolum illos,
qui expreſſe negatiuam probant,ſiue probare conantur, ſed etiã
eos,qui implicitam, ſicut hic patet,hic enim nitebatur probare,
ꝙ electio tamen ad canonicos pertinebat.ſecundum. d.n. quod
dic,vt no.in ſeq.gl.[Satagebant]& ſic deierare cum hæc negati-
ua non ſit pregnãs.Forte dicebat,ꝙ clerici nunquam interuene
runt electioni,nec vocẽ habuerunt in ipſa, s̃.de elec.cum dilecti.
ſecundum.B.Tu intelligas,vt dicit litera.ſ.ꝙ ipſi aſſerebant, ꝙ ad
21 canonicos,& nullos alios electio pertinebat,in quo ſ videbantur
incurrere anceps periurium,cum de alieno facto iurarent,argu.
ff.de in lit.in.videamus.ff.rerũ amo.marcellus. quomodo enim
poterant ſcire vtrum aliquis haberet ſuper hoc priuilegium ſpe-
ciale?Sed ſalua reuerentia tanti patris, bene poſſunt a per iurio
excuſari,vt dicamus ipſos teſtes hoc intellexiſſe de iure commu
ni,vt patet.j.eo.§.verſi. & ſecundum ſtatuta. ſimili enim modo,
vel quaſi excuſat idem papa teſtes eburdeñ.eccle.j̃. de teſti. cum
tu fil.& cõfeſſionem epiſcopi Agatheñ.ſicut no.j̃.de accu. cum
dilecti.§.j.verſic. & ſi ſecundum reſponſionem & ſequenti.[Per
teſtes vero,]ver.[Aduerſe].ſ.clericorum. [In trium epiſcoporũ]
22 Ex hoc †videtur,ꝙ ſi aliquis aliquo iure ter vtitur, per hoc eſt in
quaſi poſſeſſione ipſius argu.C.de fideicommiſ.l.j.ff.de vſur.cum
de in rem verſo.ff.de ſerui.quotiens.ij. Idem videtur ſi bis,quia bi
nus actus &c.j̃.eo.cum olim.s̃.de ele.venerabilem §. fin. Quid ſi
ſemel elegit tantum,& epiſcopus vixit per.xl.annos?ad hoc idem
23 dicas †ſicut enim per vnicum actum perditur poſſeſſio,s̃.de con
ſti.cum acceſſiſſent.j̃.de preben.pro illorum.ſic & acquiritur.C.
de ſeruitu.cum talis.ſic & aqua quotidiana dicitur,quæ ſemel in
anno ducitur.& ſi non ſemper fiuat.ff.de aqua quoti.& eſti.l. j §.
quòd autem. Et ſi immiſit tignum in parietem tuum ſtatim
quaſi poſſideo ſeruitutem, ff.de ſeruitu. vrbano. prædio. ſeruitu-
tes,quæ in ſuperficie.vnde tuendus ſum in illa quaſi poſſeſſione.
j̃.vt lite.penden.cap.j.& ii.niſi conſtet,quòd ſit violenta, & clan-
deſtina,vel precaria.j̃. de exceſſio. prælato. cum ad quorundam.
quando enim precaria eſt tunc concedens, poteſt quando pla-
cuerit reuocare,vt ibi.& x.q.iii.quia cognouimus. Sed contra,
quia ad hoc, quòd aliquis habeat interdictum de itinere, actu-
que priua.neceſſe eſt,quòd probet ſe vſum fuiſſe in anno iure il-
lo ad minus.xxx.diebus.Sol.illud intelligitur de interdicto,quod
habet mixtam cauſam, quia duo debet probare & hoc anno
vſum fuiſſe,& ſeruitutem ſibi competere,& hoc eſt, quod legi.
& nota.ff.de itine.actuque priua.l.j.§.hoc interdicto & l.iii.§.ait
24 prætor.& ſeq.† Porro ſi de poſſeſſione tantum ageretur vnicus,
& vltimus actus ſufficeret,vt patet.j̃.de iure patrona.ex literis. &
capi.conſultationibus.& de hoc nota ſecundum.dom.n. s̃. eod.
cap.§.partibus.verſicu.fina.ſuper verbo.affuiſſe. [Præſentes.] hic
notabis,quòd talis libellus non eſt admittendus.peto talem ele-
ctionem caſſari, quia apud me eſt ius eligendi. cauſa enim pro-
prietatis non eſt ſufficiens ad caſſandam,vel confirmandam ele
ctionem,ſed talis cauſa eſt adijcienda,quia apud me eſt poſſeſ-
ſio eligendi,vt hic.& j̃.eodem cum olim.& j̃.de iure patrona.ex
literis.& capi.conſultationibus.ſecundum domi.no. Argumen.
tamen contra,s̃.de reſtitutio.in integrum cap.ii. ad finem. & de
electio.cum Vinton.[Duximus]vnde eſt,quod iſta caſſatur ele-
ctio cum facta fuerit ab omnibus illis, qui ius eligendi habe-
bant.Reſpon.hoc ideo fit,quia contempti fuerunt illi,qui erant
in poſſeſſione eligendi.hoc enim ſolum ſufficit ad hoc, vt caſſe-
tur electio,vt hic patet,& in eo,quod nota in præceden. gloſſa &
ſupra de electionib.Cumana. Nec licet canonicis, quamuis in
veritate ad eos tantum ius eligendi pertineat, alios priuare poſſeſ
ſione ſua,in qua tuendi ſunt,j̃.de inſtitu.cum veniſſent,xvj.q.iiij.
volumus.viii. quæſtio. iiii. nonne. nec licet eis ſibi ius dicere. C.
ne quis in ſua cauſa.ius ſibi dicat. in rubro & in nigro, ſupra de
electionib. bonæ. ij. Sed pone, quòd canonici, ad quos de iure
communi ſpecta electio.ſupra de electionib capi. j. non ſunt in
poſſeſſione eligendi,nec per ſe,nec cum alijs.clerici vero ſoli ſunt
in poſſeſſione eligendi,ſed ius non habent,& in hoc caſu cano-
nici aliquem eligunt, nunquid valet eorum electio in hoc ca-
ſu? Videtur, quòd ſic, non enim poteſt dici, quòd contempſe-
rint illos, qui ius eligendi non habebant, nec cum eiſdem ca-
nonicis poſſidebant, ſed potius canonici eligendo vſi ſunt iu-
re ſuo, vnde nec alicui videntur iniuriam irrogaſſe, ſupra de
electionibus cum eccleſia vulterana. §. primo ante fine eſt igi-
tur eorum electio confirmanda tanquam facta ab his, qui ve-
re poteſtatem habent eligendi. iudex enim, ad quem con-
firmatio ſpectat, non debet poſſeſſionem attendere, ex quo con-
ſtat ei de veritate iuris, argumento, ff. depoſiti. bona fides. j̃.
eodem cum dilectus. nec eſt vis, vtrum clerici alium elege-
rint, vel non. vel vtrum elegerint ante electionem canonico
rum, ſiue poſt. & hoc verum eſt ſi clerici ſolam poſſeſſionem
habebant, ſecus ſi acquiſiuiſſent ius per conſuetudinem iam
præſcriptam, tunc enim caſſandam eſſet canonicorum ele-
ctio,cum poteſtas eligendi legitimo modo in clericos ſit tranſla

tã,vt patet in eo,quod legitur,& no.ĩ.eo.§.ver. & ſecundum ſta-
tuta,& hoc quidã ꝯcedunt.Alij vero dicunt ꝯ̃,& melius,vt nobis
videtur,ſcilicet, ꝙ etiam in hoc caſu caſſanda eſt canonicorum
a electio,[a] & clericorum electio,ſi ipſam fecerint confirmanda,qa
ex quo clerici poſſeſſionem electionis habent in ſolidum, cano
b nici,qui non poſſident,[b] non poſſunt ipſam aſſumere auctorita
te propria ſine pęna,ar.C.vnde vi.ſi quis in tantam.cum ſuis ſi-
milibus.Sed primi reſpondent hoc obtinere in iuribus incorpo
25 ralibus,quę † inſeparabiliter adhærent oſſibus hominum,ar.ſ̃.de
elec.dudum.ij.reſpon.j.ex quo elicitur, ꝙ abſolutiones factæ ab
his,qui non iure poſſident, non valent.Secundi vero dicunt, ꝙ
ibi loquitur de illis,de quibus cõſtat,ꝙ in mala poſſeſſione ſunt,.
ſed hic loquimur de bonæ fidei,& legitimo poſſeſſore. Et quod
dictum eſt in electione facta ab his,qui ius habent,ſed non poſſeſ
ſionem.idem intelligas,& in ſententia ab eiſdem lata , & idẽ in
alijs ſimilibus,ar.ſ̃.de reſcrip.inter cęteras, & de hac materia no.
ĩ.de reſti.ſpo.olim.iij.& ſ̃.de reſti.in integ.c.ij.ſm do. n. cuius eſt
mens totius huius gl.[Irritandam]ſic obtinent clerici in poſſeſ
ſorio,quia iniuſte ſpoliati reperiuntur.ad quod accedit, quod le-
gitur,& no.ſ̃.de ele.in Geneſi.ver.nec primum.[Clericos vero]
26 verſ.[Quaſi poſſeſſionem]hoc ideo dicit,† quia incorporalia nõ
poſſidentur,ſed quaſi.ff.de vſuca.ſequitur.§.ſi viam.ff.de ſer.vrb.
præd.ſi ædes.§.libertas.ſ̃.de foro ꝯpe.conqueſtus.vbi de hoc. Ar.
ꝯ̃.iij.q.j.reintegranda.[Reducentes]verbo tantũ, & non re,cũ tã
conſtet de proprietate,in qua ſuccũbunt,ĩ.e.§.fi.ſimile.ĩ.c.j.& c.
cũ dilectus.ſm omnes.immo & re quantum ad electionẽ, quæ
caſſata eſt,vt præcedit.hoc aũt ſolũ ꝯmoditatis reportant. ¶ Ve-
rum]v.pars.[Quicquid iuris vtraque pars.]ſic.ff.de exce. rei iudi.
& an eadem.§.actiones.C.de anna.excep.l.fi.Sed contra,qa pars
canonicorum rei erant,& de iure cõi habebant, & quaſi poſſide-
bant ius eligendi,vt patet ex ſequentibus. ſed poſſidenti non eſt
prodita actio,ſ̃.de iud.examinata.Sol.illud verum eſt de actione
in rem,quæ ꝯpetit pro rebus corporalibꝰ. ſecus in negatoria,quę
cõpetit dño,& poſſidenti neganti aliam ſeruitutem in re ſua , &
hanc videntur canonici in iudiciũ deduxiſſe,dum negabant cle
ricos in electione ius habere. clerici vero deduxerunt in iudiciũ
confeſſoriam,quæ datur illi,qui ſeruitutem ſibi deberi contẽdit,
& probantur hæc.ff.ſi ſeruitus ven.l.ij.reſpon.j.& l.ſi forte. §. j. &
l.ſicut.§.ſed ſi quæritur.Inſti.de act.§.ij.& de hoc no.plenius.ſ̃.de
iud.examinata.ſed & canonici in ꝯuentione erant actores,vt no.
ſ̃.e reſpon.j.& §.j.[Cum iure ciuili]ver.ſimile.ĩ.de teſti.c.ij. in fi.
27 & ſ̃.e.c.j.in prin.[Cautum ſit.]ff.de iud.ſolemus.† Et no. duas eſ
ſe regulas.Vna eſt,ꝙ id tm̃ venit ĩ iudicium,de quo actum & co
gitatũ eſt inter partes & hæc reprobatur.nam ſi ei ſtaretur, ſemꝑ
diceret reus non intellexi de hoc,& ideo reprobatur,ff. de verbo.
obli.inter ſtipulantem.§.ſi Stichum,& d.l.ſolemus.in princ.ſm
Gof.Tu dicas,ꝙ nõ ſimpliciter reprobatur,immo locum habet
in iudicijs ſtricti iuris,quãtum ad pacta habita inter partes.ff. de
dolo.eleganter.§.non ſolum.ff.de ver.obli.quicquid aſtringẽdę ,
& in arbitrijs,ſ̃.de ar.cũ dilectus.vbi de hoc.Et eſt alia regula,qua
dr̃,ꝙ omnia veniunt in iudiciũ præter illa,de quibus actũ eſt, ne
veniant,qđ ſic intelligas,vt oĩa veniant,q̃ ſub natura actionis , q̃
proponitur includuntur.& habet locum in bonæ fidei iudicijs ,
& generalibus,& vniuerſalibus actionibus,ſicut eſt tutela. pro ſo
28 cio. petitio hæreditatis . familię erciſcundæ . cõi diuidundo. † In
petitione hæreditatis de natura ſui veniunt fructus, & partus an-
cillarum,ex quibus augetur hæreditas,ff.de peti. hær.itẽ veniunt.
§.fructus.& l.ancillarum.& l.illud.§.ꝑdo.Quinimmo & in actio
nibus ſtricti iuris poſt litem conteſtatã veniunt fructus,& alia ac
ceſſoria.ſed hoc magis officio iudicis, q̃ iuris actionis, ff.de aqua
plu.ar.Atheius.in fi.ff.de ędil.edi.ędiles.§.itẽ faciendũ. in fi. Nec
obſtat.C.de iud.licet.ibi enim expreſſe fuit actum de vſuris certo
rum annorum tm̃.& ideo aliæ non venerunt,ſed nec illa veniũt
in ſtricti iuris iudicijs,q̃ litem ꝯteſtatam ꝑcedunt,ff.de iu.non po
teſt.ſed & in interdicto vnde vi.non tantum venit reſtitutio rei,
immo & fructus,& intereſſe,& omnis vtilitas.ff.de vi,& vi ar.l. j.
§.non ſolum.& l.in interdicto.Idẽ eſt,cum agitur ex illo cano-
ne,iij.q.j.reintegranda.Item cum ago de adulterio,venit ibi quã-
doque dos,ĩ.de dona.inter vir.& vxo.de prudentia.Item ſi dicam
te mihi obnoxium,quamuis fatuus reputeris,ſi libellum tam ge
neralem recipias, tamen videor totum ius meum in iudicium
deduxiſſe.C.de an.excep.l.fi.vbi vero certi articuli ſpecificati ſunt
in libello non obſtat exceptio in non ſpecificatis.C.de iudi. licet.
ff.de excep.rei iudi.l.ſi ex teſtamento.ff.de inſt.act.habebat.ff.cõi
diui.in iudicium.ff.famil.erciſc.hæredes.§.pen.ff.de peti. hær.hæ
reditatem.& l.ſi quo tempore.[Vt veniret]Arg.hic,ꝙ illud locũ
venit in condemnatione,quod in libello ꝯtinetur, & ſuper quo
lis conteſtata eſt,ad idem.ſ̃.de ord.cogni.cum dilectus.§.fi.ff. de
iud.nõ poteſt.& l.de qua re.Sed contra,quia plus venit in condẽ
natione,quam in petitione.C.de app.l.fi.ad fi.Inſti.de act.§.ſi mi
nus.ff.de petitio.hæredi.l.iiij.ff.de re iudi.ſi autem.§.fi. Item con-
tra,quia minus venit in condemnatione,quam in petitione, ff.
de cond.fur.ſi ſeruus furtiuus.ff.de rei ven.ſi autem cum a Titio.

§.poſſidere.ff.de peti.hæred.ſi quo tempore.§.ex diuerſo . Sed ſe-
cũdum diuerſas naturas actionum,& proceſſus iudiciorum hęc
contrarietas eſt ſoluenda.[Sed id]dummodo ſub petitione por
recta concludi poſſit.do.n.[Et ſecundum ſtatuta.]lxiij.diſtin.ca.
ij.& §.ex his.& ſ̃.de elec.cum terra.& c.j.[Ad cathedralium.]Et
ideo fundant canonici intentionem ſuam de iure communi,
quare quantum ad proprietatem obtinent,vt ſequitur, quæ ſen-
tentia præualet in executione,ĩ.eod.cum dilectus.Sed contra , ĩ.
de reſtitu.ſpol.cum ad ſedem.vbi epiſcopus videtur fundare intẽ
tionem ſuam de iure communi.Sed dic ꝙ ibi non fuit fundata
intentio,vel illud ibi non allegabatur,ſed ꝙ interdictum vnde vi
locum non habebat,& ſuper eo pronunciatur ibi in fine. [Cleri
cos]id eſt canonicos.[De conſuetudine]introducta de volunta-
te eius,cui præiudicat,ff.cõia præd.venditor.§.j.Et præſcripta alio
quin non prodeſſet,vt ſequitur.ſubaudi tu vel priuilegio , ar.ſ̃.de
iudi.nouit.§.i.ſ̃.de cõſue.cum dilectus.[Nec ex eo]ver. [Tertio]
Idem eſt ſi bis.ĩ.eo.cum olim.idem ſi ſemel dummodo eligens
credẽs vti iure ſuo hoc fecerit,ff.de aqua quo.& æſti.l.j.§. Ariſto.
& §.æquiſſimum.ff.de iti.actuque priua.l.fi.Sed vnus actus ſuffi-
ceret quo ad proprietatem acquirendam,dummodo pręſcriptũ
eſſet,& de hoc no.plenius.ſ̃.eod.c.§.j.ver.parte clericorum.ſuper
verbo,affuiſſe.† In præſcriptione autem requiritur iuſtus titulus,
ĩ.de præſcript.ſi diligenti.ſed in conſuetudine binus actus. C. de
epiſ.audi.l.iij.ſecundum d.n.Tu vero dic,vt no.ſ̃.de conſuetu. c.
penul.& ĩ.eod.in ſequen.glo.ꝙ præſcriptione completa non ſic
acquiritur proprietas etiam per plures actus quamuis per hos ac
quiratur poſſeſſio,vt no.ſ̃.e.§.nos igitur.ver.per teſtes.[Ius]quan-
tũ ad proprietatẽ[Propter breuitatem tpis]& ita patet, ꝙ ſi pſcri
ptio completa eſſet per conſuetudinem,acquiſiuiſſent ius eligẽ
c di cum trino actu.idem ſi elegiſſent ſemel [c] ſm quoſdam,ar.C.
30 de ſeru.l.fi.licet videatur contrarium, † quia ſeruitutes, quæ non
habent cãm continuam duplicatum tp̃s requirunt,ff.quemad-
modum ſer.amit.ſi conſtituta.Tu dicas, ꝙ licet per vnum actũ
acquirat poſſeſſionem,vel ius ſeruitutis, non tñ conſuetudo fir-
matur,ex qua hoc ius oritur,nec iſtud inuenio in iure cautũ,ſed
de bino actu tm̃,& de hoc no.ĩ.e.cum olim.& hoc iũge in ſum-
31 ma de conſuetudine.† Sed contra,quia in præſcriptione rerum
eccleſiaſticarũ requiritur bona fides , & iuſtus titulus . alioquin
non prodeſſet præſcriptio,ĩ.de pręſcript.ſi diligenti.ĩ.de deci.du-
32 dum. † Item in cõſuetudine cauſa allegari debet,ar.ĩ.de cenſi.ꝑ-
ueniꝰ.ſed hic nulla cauſa fuit allegata,vel titulus,& tamẽ ſi tem-
33 pus completum eſſet,obtinuiſſent.Ad hoc dicunt† quidam , ꝙ
incorporalibus ſola patientia habetur pro titulo . nam & habe-
tur loco traditionis,ff.de publiciana.ſi ego.§.j.ff.de ſerui.quotiẽs.
Alij dicũt,ꝙ ſpeciale eſt circa iſta incorporalia , vt nõ ſit neceſſe
titulum allegare,ſed ſufficit,ꝙ nec clam,nec precario vſus ſit tali
iure.ff.ſi ſeruitus vend.ſi quis diuturno. Qui ergo opponet preca
riam fuiſſe poſſeſſionem hoc probet,argu.vij.q.j. pontifices. ſ̃.de
elec.in Geneſi.Tu dicas,ꝙ refert vtrum conſuetudo allegetur ad
hoc,vt videatur acquiſitum ius ſeruitutis,& non exigit cauſa,ſed
habetur vſus loco tituli,ſiue cauſæ,vt hic,& ff.ſi ſerui. ven. ſi quis
diuturno. Vel ad hoc,ꝙ videatur acquiſitus cenſus, & tunc cau-
34 ſa requiritur,ĩ.de cen.peruenit.& eſt ratio,† quia homo ſine cau
ſa non obligatur alicui.Inſti.de obli.ſed res plerumque concedi-
tur occupanti,& cum ad ſeruitium hominis factum ſit,facilius
acquiritur ius in ea,quam in homine,ar.ff.de ędi.edic.iuſtiſſime.
& ideo ſi nihil teneo a te, non debeo tibi cenſum,niſi aliud pro-
bes,quod dic,vt legitur,& no.ĩ.de cenſi.quanto.& c.peruenit.ſed
& qui circa ſeruitutem allegat cauſam ineptam ſuccumbit,ſ̃.de
35 elec.conſtitutis.Vel dic,vt no.ſ̃.de conſue.ca.fin.† Et actore non
probante]verſic.vj.q.vlti. actor. C.de edendo.qui accuſare.quod
dic,vt no.plene.ĩ.vt benefi.eccle.c.vnico. reſpon. j. [Eorum]ſci-
licet clericorum conuentualium eccleſiarum.[Faciendis] ergo
hoc petitum fuerat a canonicis , vt ſuppleui.ſ̃.eod.§.j. in fi.D.ta-
men.n.ſic dixit.[Faciendis]Hic apparet,quòd nominatim peti-
tum fuit a clericis,ꝙ canonici de cętero non eligerent ſine ipſis,
alioquin nec canonici ſic abſoluerentur,nec ipſis clericis ſilentiũ
36 imponeretur,vt ſequitur,† quia tm̃ ſup petitis pronunciãdũ eſt ,
ĩ.de ſimo. licet Hely.§.j.& legitur,& no.ſ̃.de ord.cog.cũ dilectus.
§.fi.Et quantũcunq; papa expſſa cã iudicaſſet de confirmatione,
vel infirmatione electionis illa ratione,ꝙ clerici in electione ius
haberent , vel non haberent propter hoc tamen non intelligi-
tur pro-

ADDITIO.

a ¶Canonicorum electio.Adde do.Abba.hic in pen.col.verſic.quæro hic
cui And.ſic.addit.Cal.conſil.xx.de iure patro.

b ¶Qui non poſſident . Quid autem ſi nullus eſt in poſſeſſione ante va-
leat electio facta a proprietario vide per dominum Abbatem hic in pe
nulti.colum.verſicu.quid autem.poſt Innocen.in cap.Cumana.ſupra de
electio.

c ¶Elegiſſent ſemel.Quid ſi aliquo tantum poſtulaſſent , an ex hoc videa-
tur acquiſita poſſeſſio eligendi.Vide hic per domi.Abba.circa fi.verſicu.
vltimo quęro.

tur pronunciaſſe de iure eligendi . vnde & ſi clerici poſt talẽ ſen-
tentiam libellum porrigerent ſuper iure eligendi non obſtaret
eis exceptio rei iudicatæ,quia aliud eſt ius eligendi,de quo modo
agitur,& aliud confirmatio,vel infirmatio electionis vnius per-
ſonæ,de qua primitus actum fuit,quamuis etiam ex eadem cau
ſa vtrobiq; agatur.ff.de exce.rei iu.cum quæritur.& l.ſe.& ad hoc
facit optime,quod leg.& no.ĩ.eo.c.fi. & ſ̃.eo.c.§.j. ſuper verbo ,
conſueuerunt.Secus ſi primo pronunciatum eſſet de iure eligen
di,& poſtea fieret electio,quam is,qui in præterito iudicio ſuccu
buit,nũc in ſecundo iudicio ea ratione,quia in electione ius ha-
bet,& contemptus eſt,peteret infirmari: tali.n.obſtaret exceptio
rei iudi.ar.ff.de excep.rei iudic.l.ſi cum teſtõ argentum. §.ſi fun-
dum.& ſm hoc intelligitur,ſ̃.de elec.querelam.ſ̃.de conſuet.di-
lectus.ĩ.de ver.ſig.abbate.in quibus oĩbus petitum fuit, ꝙ de iure
eligendi pronunciaretur,ſicut apparet ex lectione iurium eorũ-
dem . Quod ſi quis huic intellectui contradicere vellet hæc ab-
ſurditas ſequeretur,ꝙ ſi aliquis peteret fructus alicuius fundi ſui,
vel partum ancillæ ſuæ,& reus negaret dñium, & abſolueretur a
petitione fructus,vel partus,non poſſet is,qui ſuccubuiſſet poſtea
petere fundũ,vel ancillã,qđ falſum eſt, vt colligr.ff. de exce.rei iud.
ſi quis cũ totũ.§.idem ſi quis fundũ petierit.& ſeq.& l.& an eadẽ.
§.qui cum partem.& §.fi.ſic & dicendum eſt in præmiſſo caſu.ſi
cut enim poma ſunt fructus agri , ſic eligere eſt fructus iuris eli
37 gendi,vt no.ĩ.de iure patro. conſultationibus.Et † aliud eſt petere
vſumfructum formalem, & aliud proprietatem rei. ff.de excep.
† rei iudi.ſi cum argentum.† §.ſi fundum.ver.ſed ſi vſufructu. Nec
obſtat,ff.de compen.ꝙ in diem.cum ſuis concor.quia reus oppo
nendo compenſationem actoris , ita petit debitum ſicut ſi dire-
38 ctã actionem intentaret.† Nulla enim differentia eſt inter pecu-
niã recipere,vel ipſam compenſare, ar.ff.de cal.l.ij.Hic autẽ cleri
ci conuentualium eccleſiarum nil petebãt ſibi adiudicari,ſed ſo-
lam electionẽ factam a canonicis infirmari , licet cauſam qua-
re eſſet infirmanda electio aſſignarent. Immo & ſi petiiſſent ius
eligendi ſibi adiudicari,niſi lis ſuper hoc eſſet conteſtata, nõ pro-
hiberentur de nouo agere confeſſoria pro iure eligendi , nec ob-
ſtat eis exceptio rei iudicatæ, ex quo ſuper ipſo lis conteſtata , vel
de ipſo actum non fuit. Eſt & alia ratio, quare non obſtat, ff.de
compen.ꝙ in diem.Ibi enim excipiendo de compenſatione poſ
ſum debitum meum conſequi compenſando , ſed iſti clerici
quantumcunque exciperent de iure eligẽdi & ipſum ad ſe perti-
nere probarẽt,ex vi tamen exceptionis ſolius nunquam poſſent
conſequi ius eligendi . ſed hoc tantum ꝙ electio caſſaretur,ſ̃.de
ord.cogn. cum dilectus.§.fi. Immo plus videtur,ꝙ ſi in anno prę
terito canonici Alanum in epm̃ elegiſſent,cuius electionem clẽ
rici petiiſſent caſſari,dicẽtes ſe contemptos, & canonici fuiſſent
abſoluti,etiam ea cauſa expreſſa , quia non deberent clerici con-
uentuales intereſſe electioni , & nunc de nouo iidem canonici
mortuo Alano alium eligũt.ponamus B. cuius electionem iidẽ
clerici etiam ex eadem cauſa caſſari petant,non obſtabit eis exce
ptio rei iudicatæ;quia de alia re prius actum fuit, ſ.de electione
Alani,& de alia re nunc agitur,ſ.de electione B.ar.ff.de excep.rei
iud.cum quæritur.& duabus ll.ſequen. Nec obſtat.ff. de excep. rei
iudi.ſi quis cum totum.§.cum ancillam.immo potius concor-
39 dat.ibi enim dicit,ꝙ † vbicunque eadem quæſtio repetitur in iu-
dicio,obſtat exceptio rei iudicatę,ſed in caſu præmiſſo nũquam
eadem quęſtio repetitur,immo vt ex præmiſſis patet alia fuit pri
ma, & alia eſt ſecunda . ſm d.n. cuius eſt mens totius huius glo.
quæ tñ in aliquibus videtur contradicere his quæ not. ſecundũ
d.n.ſ̃.de ordi.cogni.c. fi. Huic etiam opinioni ſuæ quam hic no.
videtur contradicere expoſitio,quam idem fecit, ĩ.c. j.§.fi. ſuper
verbo tã poſſeſſorium.vt & ibi no.& ff.de excep.rei iudi.ſi cum te
ſtamento argẽtum.§.ſi fundum.vbi euidenter probatur,ꝙ ſi fun
dum petij tanquam meum , & ſuccubuero , deinde vſumfructũ
caſualem eiuſdem fundi.i.qui ad me ratione proprietatis perti-
net,petam ex illa cauſa, quia fundus meus eſt. Exceptio mihi ob
ſtat , & tamen alia res eſt proprietas , & alia vſusfructus licet ei
eadem cauſa debeatur,Si vero quęras quare fuit hic data talis ſen
tentia,Dic,vt not.in ſequen.glo.[Abſoluendos] a cauſa recon-
uentionis, in qua iſti clerici erant actores . nam in conuentione
rei erant,vt no.ſ̃.e.c.rñ.j. in fi.Sed quare pronunciauit papa ĩ cau
ſa reconuentionis,& non in cauſa conuentionis . nam ſuper il-
la primo pronũciandum fuit ſecundum iuris ordinem , qui pri-
mo fuit propoſita. & ideo contra. ſ̃.de ordin. cognit. cum dile-
ctus.§.nos autem.Sol.in caſu iſto conuentio, & reconuentio cir-
ca idem verſatur.nam canonici petierunt confirmari ſuam ele-
ctionem,& clerici infirmari.infirmata electione canonici ſuccu
buerunt in petitione conuentionis,& clerici obtinuerunt in cau
ſa reconuentionis,Item petierunt canonici,ꝙ præciperetur cleri
cis ne volentes ipſos eligere de cætero impedirent , clerici vero
petierunt præcipi canonicis, vt admitterent eos ad electiones in
poſterum faciendas. per hanc ergo pronunciationem , q̃ hic fit
obtinent canonici in petitione conuentionis, & clerici ſuccum-
bunt in cauſa recõuentionis, & ſic facta pronunciatione in cau

ſa reconuentionis facta eſt ꝑ ꝯſequens, & in primo oblata con-
uentione . Ideo aũt papa ſuper libello reconuentionis tm̃ pronũ
ciare voluit,qa in proprietate, quæ magis conſideranda eſt, quã
poſſeſſio,fundabant canonici intentionẽ ſuam de iure cõi. & vt
competentius induceret hoc ius actore non probante &c.& qa
ſibi expeditius viſum fuerit,& vt ſuperflua reſecarentur,& intri-
catio,& confuſio vitarentur.ar.ſ̃.de ordi.cogni.tuam.§. j. Simile
no.ĩ.de proba.in præſentia.§.fi.verſi.penul.

ADDITIO.

† Alias,ſi cum teſtamento argentum.

SVMMARIVM.

1 *Ius adminiſtrandi an acquiratur ex ſola confirmatione.*
2 *Qui eſt in poſſeſſione,an poſſit vti fructibus beneficij.*
3 *Reſtitutio poſſeſſionis non poteſt peti per ſolam confirmationem.*
4 *Homines quotieſcunque offerunt eccleſiæ, Deo offerunt.*
5 *Congregatio fidelium eſt corpus Chriſti capitis.*
6 *Bona eccleſiæ dicuntur,eſſe pauperum,quo ad ſuſtentationem.*
7 *Diſtributio æqua eſſe debet.*
8 *Eccleſia vniuerſalis nunquam eſt nulla,& ſemper eſt vna.*
9 *Eccleſia nunquam deſinit eſſe hæres.*
10 *Clericus pro ſuo beneficio,quo nomine agere debeat.*
11 *Iudicis officium quando competat.*

CAP. III.

CVm ſuper. Pars.ĩ.de ꝯſeſ. cum ſuper.[A Pa
triarcha] a quo fuit appellatũ,vt
in deciſione.arg.ꝯ̃,ſ̃.de elec.cũ dilecti.[Hieroſolymi
tano]qui habet dare pallium ſuffraganeis, hoc priui-
legio decoratis,ĩ.de priui.antiqua.reſpon.j.ver.ita ꝙ poſtq̃. hẽtq;
1 eoſdẽ,& alios ꝯfirmare,vt hic.† Sed nunquid [a] ex ſola ꝯfirmatio-
a ne acqritur ius adminiſtrãdi?ita vr̃,qa hoc expreſſum eſt,ſ̃.de ele.
noſti.& c.ex trãſmiſſa.& c.qualiter.ſ̃.de tranſ.eo.c.j.Sed ꝯ̃,quia ſi
hoc verum ſit,fruſtratoria vr̃ inſtallatio,quę tñ facienda eſt ſ̃.de
off.archidi.vt noſtrum. Fruſtra ẽt vr̃ eſſe conceſſum,ꝙ vbi papa
non poteſt intronizari adminiſtrare poſſit,xxiij.diſtin. in nomi
ne domini.quinimmo & expreſſum eſt,ꝙ etiam conſecrati ne-
dum confirmati tantum,nõ debent ſe intromittere de rebus ec-
cleſiæ,xcij.diſt.ſi quis ordinatus.& c.ſequen.Sol.aut eſt conſuetũ
do in eccleſia,ꝙ ꝓlatus quãuis confirmatus ante inſtallationem
non adminiſtret , aut non . Si talis ſit conſuetudo tunc propter
virtutem conſuetudinis non intelligitur ius habere adminiſtrã
di ſiue iura confirmationis quouſque fuerit inſtallatus , ſicut ꝑ
contrarium per virtutem conſuetudinis aliquis fingitur poſſeſ
ſionem nactus,qui non eſt,ſ̃.de conſue.c.ij.& ſic intelliguntur
contraria.Inde eſt , quod non a tempore confirmationis,ſed a
tempore adeptę adminiſtrationis currit tempus de epiſcopis cõ
ſecrandis, ſ̃.de elec.cum in cunctis.§. cum vero. Vbi vero talis
conſuetudo non obtinet,ſola confirmatio dat ius adminiſtran-
di,vt in primis concor. & huic diſtinctioni aliqui adhæſerunt.
Vel dic,quod per ſolam confirmationem plenum ius admini-
ſtrandi quæritur,inſtallatio vero requiritur non de neceſſitate,
ſed de ſolennitate.d.c.vt noſtrum . Poteſt & illud dici,ꝙ & ſi in-
ſtallatio ſeruanda ſit,vbi talis eſt conſuetudo nihilominus & an
te inſtallationem poteſt prelatus adminiſtrare , niſi cõſuetudo
contraria contrarium operetur , quam etiam dicerem præuale-
re. Nec obſtat.xxiij.diſt.in nomine domini. quia vt ibi a contra-
rio ſenſu poteſt colligi adminiſtrare poteſt papa ſine inſtallatio-
ne facta in vrbe,& vidimus iam multos ſummos pontifices ad
miniſtrare,antequam vrbem ingrederentur,quamuis ipſam in
gredi libere potuiſſent.Et adde quod no.ĩ. de reſti.ſpolia. in lite-
ris.ſuper verbo,prius.ver.quid ſi non poteſt inſtallari. & ſequenti
bus, Nec obſtant,xcij.diſt.ſi quis ordinatus.& ſequenti, quia ibi
contendebatur eos non eſſe epiſcopos,& per obreptionem obti
nuiſſe conſecrationem.quare eis prodeſſe non debebat, arg.ĩ.de
dolo & contu.cum olim Daniel. Vel non negatur ibi quin ha-
beant adminiſtrationem bonorum eccleſiarum , in quibus ſũt
conſecrati,ſed dicitur ibi,quod non debent adminiſtrationem
bonorum eccleſiarum illarum tantum,ad quas diuertunt, etiã
occupare nituntur.prout legitur in illo ca.ſi qui epiſcopi ordina
ti ſunt ſm,d.n.cuius eſt mens totius huius glo. Et adde quod no.
ĩ.de accu.accedens.§.fi.Confirmatio etiam non rite facta nullũ
ius tribuit,quod dic ,vt in ſequenti gl. & ĩ.ti.j.in literis. ſuper ver
bo,prius.

ADDITIO.

a ¶Sed nunquid.Adde de hac quæſtione Inno.hic,& do. Abba. in quarta
col.ver.ad primam q. Andr. Siculus addit hic Oldr.conſil.cxcj. ſed cum
bona venia dixerim.ibi non tractat hãc quæſt.qua quæritur , vtrum per
ſolam confirmationem acquiratur ius adminiſtrandi,ſed quęrit,vtrum
liceat alicui ſine confirmatione adminiſtrare , quæ quæſtio minus du-
bij habet quam iſta.Refert tamen ipſe domi. And. Ro. conſi.ccccclxxxij.
Sequendo Do. de Ro. tenuiſſe, ꝙ per traditionem anuli factam ab ha-
bente poteſtatem,acquiritur quaſi poſſeſſio beneficij.

bo,prius.añ fi.ipſius gl.ver.dicas ergo,quod ſm ſimplicitatem,&
ſequen.[Confirmatus]Ex hoc,& ex fine ca.colligitur, quod cō
firmatio ,nihil videtur conferre, vbi electio canonica non fuit,
quia non tollit actionem, nec exceptionem contra electum cō
† petentem,vt hic,& ſ̃.de elec.cum inter R. iuniorem.† & c.cum
dilecti. grauatur tamen excipiens poſt confirmationem , quia
neceſſe habet aſtringere ſe ad extraordinariam pœnam,j̃. de ac-
cu.ſuper his.Et adde, quod no.in ſequen.gl.¶ Eum] ij.pars.ſ.ſub
diaconum electum & confirmatum.[Reſtituendum.] ſolo ver
bo,nam ſtatim eum deſtituit,& in executione debet proprietas
præualere,j̃.eo.cum dilectus.Sic papa conuerſo caſſat electionē
ſolo verbo & ſtatim prouidet de caſſato,j̃. de accu.ad petitionē.
Sed quid prodeſt in hoc caſu talis reſtitutio? Parum niſi quod
ſatisfit iure & petitioni actoris , vt ſequitur.ff.de iudic.de qua re.
Sed poſſet prodeſſe quo ad fructus,ad quos tenetur deiector nō
ſolum de perceptis,ſed & de his,qui percipi potuerunt, ſecundū
B.j̃.ti.j.grauis.Non tamen intelligas,ꝙ fructus cedant petenti in
2 caſu iſto,cum† & idem ex quo ius non habet in prælatura fru-
a ctus,reſtituere teneatur,[a] j̃.de præben.dilecto. in fi.j̃.de iure patr.
cum dilectus. in fi.Et adde,quod no.in ſequenti gl.[Iuſtitia me
diante.] iuſtitia ſuaderet , quod reſtitueretur cum effectu , cum
iam poſſeſſiones habuiſſet,niſi cōſtitiſſet,quod electio nulla fuit
vel iuſtitia ſuaſit,vt ipſum reſtitueremus ſolo verbo , vt patet in
eo,quod legitur & no.in præced.glo.& in ſeq.§.& ſ̃.c. proxi.& j̃.
3 e.cum dilectus.†Per ſolam autem confirmationem non poſſet
petere reſtitutionem poſſeſſionis,ar.ff.de acquiren.poſ.cum hæ
redes.vbi dicitur,ꝙ adita hæreditate iura tranſeunt,ſed non poſ-
ſeſſio,niſi corpore fuerit apprehenſa . Hic autem notandum, ꝙ
non prælatus, ſed Chriſtus proprie loquendo habet dominium
4 & poſſeſſionem rerum eccleſiæ. Vnde†quicunque homines ec-
cleſiæ offerunt,dicuntur eſſe oblata Deo,xij.q.ij.nulli liceat. & c.
prædia.& c. qui abſtulerit.& q.j.res.& c. videntes. vel poſſeſſionē
& proprietatem iſtorum habet eccleſia,vt colligitur.xij.q.iij.pō-
5 tifices.& j̃.de teſta.requiſiſti.§.nec eſt contrarium.i.†congrega-
tio fidelium,quæ eſt corpus Chriſti capitis,ſ̃.de ſacra vncti.c.vni
co.§.hoc vnguēto.ver.caput inūgitur,vt oſtendatur.& §.qa vero
Chriſtus.ver.ante baptiſmum.Et ſi aliquando inueniatur in iu-
re,quod hæc bona ſint epiſcoporum,vel prælatorum,vel capitu
lorum,intelligas , ꝙ eorum ſunt quo ad gubernationem & ad-
miniſtrationem,inde eſt,quod tales proprie loquendo procura-
6 tores & non domini dicuntur,j̃.de dona.c.ij.†Sed & hæc eadem
bona dicuntur eſſe pauperum , intelligas quo ad ſuſtētationem.
vnde & ſic exponendum eſt,quod legitur xvj.q.j. quoniam quic
quid habent clerici.ſubaudi quo ad adminiſtrationem paupe-
rum eſt . ſubaudi quo ad ſuſtentationem. Et ideo nullus dicat
proprium eccleſiæ patrimonium, quod eccleſiæ eſt.i. pro com-
muni vtilitate datum,vt patet in eo,quod legitur & no.j̃.de prę
bend.c.iij.Vnde & propter vtilitatem communem diuiſa ſunt
hæc bona per eccleſias diuerſorum locorum auctoritate ſum-
morum pontificum,& eccleſiæ limitata,vt patet in eo, quod le.
& no.j̃.de his,quæ fi.a præla.paſtoralis.Et epiſcopis,& alijs præla-
tis conceſſa eſt adminiſtratione eorundem ad hoc , vt nullus in
clero penuriam patiatur,ſed vniuſcuiuſque neceſſitas releuetur,
xij.q.j.videntes.& c.ex his.& c.epiſcopus.& c.præcipimus.& ſunt
hæc in argu.quod diſpenſationes conceſſæ ſuper beneficiorum
multitudinem ſunt reſtringendę tanquam odioſæ. Valde enim
iniquum & iniuſtum eſt,quod multi eſuriant,qui forte melio-
res ſunt,& vnus ebrius ſit & ſuperabūdet , qui forte nullus eſt in
uerbo,& in opere peſſimus,vt patet. j.Corin.xj. & patet in eo qđ
no.ſ̃.de reſcriptis.dilectus.j.ad fi.& j̃. de præben. quia intantum.
Ideoque proni debemus eſſe ad interpretandum contra tales,
7 quod dic,vt plene no.ſ̃. de elec.dudum.ij.§.pe. quia† & ęqua de-
bet eſſe diſtributio,vt no.ſ̃.de conſt.cum omnes.quamuis & epi
ſcopi maxime noſtri temporis hęc omnia ſibi appropriare ni-
tantur,xciij.diſt.diaconi. circa medium ibi.nunc autem ex quo
in eccleſijs ſicut in Romano Impio creuit auaritia &c. Et ꝑ hoc
b patet,quod prælatus[b] adminiſtrator tātum eſt bonorum eccle-
8 ſiæ,ſed Chriſtus eſt dominus,qui viuit in æternum. Vel† vniuer
ſalis eccleſia , quę nunquam moritur,nec vnquam eſt nulla,xij.
q.ij.liberi. Et ſemper eſt vna,quamuis plerunque procellas patia-
tur, xxiiij.q.j.non turbatur.& c.recta.& c.hæc eſt fides.& c. roga-
mus.& c.loquitur. Et propter hoc dicendum eſt, quantumcun-
que moriatur prælatus & omnes clerici alicuius eccleſiæ. Domi
nium tamen bonorum ipſius nunquam vacat , quia Chriſtus
ſemper viuit,qui dominus eſt. Et eccleſia nunquam moritur,q̄
domina eſt,vt patet ex præmiſſis. Ideoque & dicitur ꝙ eccleſia,
9 †nunquam deſinit eſſe hæres,vt in lib.feudo.de alie.feu.c. ſi cliē-
tulus. Prælati vero, ſiue diſpenſatores eccleſiæ habita confirma-
tione ſtatim adminiſtrare poſſunt , & nomine ipſius actiones
mouere,vt legitur & no.ſ̃.de reſcriptis.edoceri. Sicut tutor nomi
ne pupilli,& curator nomine adulti,ex quo dati ſunt. Et ſi præla
tus reperiat eccleſiam ſpoliatam fuiſſe , etiam ante tempus ad-
miniſtrationis ſuę nihilominus poteſt proponere interdictum
nomine ipſius eccleſiæ, etiam antequam idem prælatus poſſeſ-
ſionem corporalem eiuſdem eccleſiæ ſit adeptus, non nomine
proprio, & ſic non obſtat.ff.de acqui.poſ.cum hæredes. Et idem
videtur de bonis datis eccleſiæ , quamuis non corporaliter tradi
tis,ſi ab aliis fuerint occupata, arg.in eo,quod legitur & no. ſ̃.de
10 conſue. c. ij. †Quandoque tamen poteſt prælatus nomine ſuo[c]
c proprio agere , puta quando ſpoliatus eſt epātu, quem adeptus
fuerat. Hic enim proprio nomine agēs reſtituetur ad ſtatum pri
ſtinum, & liberam adminiſtrationem ipſius epātus , vt hic patet,
& j̃.ti.j.cum olim.ij.& c.Piſanis.j̃. de app.bonæ memoriæ. Et cū
oīs cauſa reſtituenda ſit cum epiſcopatu ſimul & res,quæ ablatę
ſunt,reſtituentur,ff.de vi & vi ar.l.j.§. qui vi.& §.ſi fundus. Nā li-
cet hoc interdictū non cōpetat niſi poſſeſſori, & ipſe confirma-
tus ꝑdictas res non poſſideat,ſed eccleſia tm̄,tñ ex quo ſemel poſ
ſedit noīe ſuo,vel ſi nō poſſedit noīe eccleſiæ in interdictum ve-
niunt oīa,& ſi eccleſia proprietatem nō haberet, ſed cuſtodiam
tm̄. Nam & res depoſitæ,& pignoratę,& commodatæ in hoc ve
niunt interdicto,ff.de vi,& vi ar.l.j.rñ.j.& §. ꝙ aūt ait. Licet.n.de
talib.non daretur interdictū ſi per ſe eſſent occupata , & de ipſis
principaliter ageretur,cū eccleſia talia nec ciuiliter,nec naturalr
poſſideret,ff.de vi,& vi ar.l.j.§.deijcitur.& §.interdictum aūt hoc
nulli cōpetit. Qñ tñ occupantur,cum eccleſia tūc ratione acceſ-
ſorij veniunt in interdicto. Sed & prælato competit vtile interdi
ctū,vel iudicis officiū pro recuperando ſtatu ſuo & tales res pōt
repetere ratione acceſſorij.ſ.quia accedunt epātui,ad quē eſt reſti
tutus,ſiue reſtituendus,ff.de vi,& vi ar.l.marito . Sed dices cū in-
terdictū,vnde vi,ad intereſſe tm̄ competat,ff.de vi,& vi ar. l.inter
dicto. Hic aūt non interſit prælati noīe ſuo,ſed noīe eccleſiæ tm̄;
11 fruſtratoria vr̄ eius petitio & inanis. Rñ. Interdictum,†vel officiū
iudicis ſemper competit ad rem oblatā, & eius ęſtimationē etiā
ſi nō interſit eius,qui ſpoliatus eſt, vt probatur ff. de vi,& vi ar.l.j.
§.quod aūt. cum ad ea,quæ ibi dñr ad intereſſe non agatur. Ete-
nim quantum ad rem locatam,ſi vis fiat ei non intereſt locātis
ff.loc.ſi merces.§.vis maior.& l.ſe.nihilominus tñ æſtimatio rei
locatæ venit in interdicto,vt colľr in d.§.quod aūt. Et inſuper vl
tra æſtimationē rei tenetur violentus ad intereſſe.& ſic loquitur
lex præallegata interdicto. Pōt & illud dici, ꝙ prælati intereſt rō-
ne diſpenſationis,quā habet,xij.q.j.eps.& quia de fructibus ſuſtē
tatur,vt patet in eo,quod leg.& not.j̃.de pecu. cle.c.fi.vnde cōpe-
tit ei interdictū,ſicut vſufructuario,ff.de vi,& vi ar.l.iij. §.vnde vi
interdictū.& l.ſi plures.§.deiectū.& l.ſeq. Sed & rōne acceſſorij te
netur violentus ad oēs fructus,dāna,& expenſas,j̃. ti.j. grauis.j̃.de
app.bonæ me. Reſtitutionē aūt rerū nō petet prælatus ſuo noīe,
cū nec poſſeſſionē earū habuit ſuo noīe,ſed eccleſiæ. Plus tñ pla
cet quod no.j̃.de reſti.ſpo.in literis. Siue aūt dicas Chriſtū,ſiue ec
cleſiam gñalem,ſiue ſpālem,ſiue papam vicarium Chriſti , ſiue
epm̄, vel alium prælatum poſſidere,ſemper tenendum eſt pręla
tum poſſe interdictum,& actiones alias noīe eccleſiæ intentare.
Hæres aūt ſecularis quāuis hæreditatē adierit,ſi caſtrum,vel fun-
dus,vel alia res hæreditatis occupetur ab alio violenter , non tñ
pōt agere interdicto,vnde vi, ad rem occupatam recuperādam,
niſi priuſquam occuparetur per ſe,vel per alium eiuſdem rei poſ
ſeſſionem adeptus eſſet,vt patet ff.de acq.poſ.cū hr̄des. Et eſt rō ,
quia is,qui hoc interdictū intentat,neceſſe habet probare duo,ſ.
poſſeſſionē,& ſpoliationē. Quę prædictus hæres,ex quo ponis,ꝙ
nunq̄ poſſedit,ꝓbare non pōt,vt patet ff.de vi,& vi ar.l.j.§.inter-
dictum aūt hoc nulli competit.& in eo quod leg.& not.ſ̃.tit.j.ex
trāſmiſſa.rñ.j.& c.ex parte.§.j.ver.j.ſm d.n.cuius eſt mens totius
huius gl.¶ Verum.]iij.pars.[Tam poſſeſſoriū.] Petierat.n.ſe reſti
tui ad epatum,quo erat ſpoliatus,& ſic poſſeſſoriū,& ad quē fue-
rat canonice electus,& ſic petitoriū intentabat, ſm d. n. Hæc aūt
expoſitio eſt ꝯ id,quod no.ſm d.n.ſ̃.c.prox.§.fi.ver.& actore. ſup
ver.faciens.[Quam petitorium.]& ſic duæ petitiones expediunt
in eodem libello,ar.C.de off.rec.prouin.l.j. Et ex eodem proceſſu
duplex cōmodum reportatur,ar.ff.pro ſoc.l.inter fratres.§.ſi plu
res.alias non eſt l.immo.§.qui incipit,idem Papinianus. ff.fa.er.
hæredes.§.de plurib.ff.de ac.emp.& ven.non eſt nouū.ff.quor.le.
l.j.§.ꝙ aūt.j̃.eo. cū dilectus.j̃.de cap.mo.dilectus.ſ̃.e.c.ij. Qualiter
aūt hoc accidat,ꝙ hęc duo ſimul deducantur in iudicium,patet
hic,vbi ſpoliatus vtrūq; intendit,& reus ſuper vtroq; ſe defendit,
& ſic vtraq; pars vtrūq; iudiciū deducit,quia non dēt licere acto
ri,quod reo non liceat,ff.de reg.iur.non debet. Accidit autē hoc
potiſſi-

ADDITIONES.

† Alias ſeniorem.

a ¶Teneatur.Adde,an ille,qui eſt in poſſeſſionem,poſſit vti fructibus beneficij.d.Ab.hic poſt gl.in ij.col.ver. ſecundo gl.quærit.

b ¶Prælatus eſt tantum adminiſtrator bonorum eccleſiæ, & Chriſtus dominus eſt. Adde pleniſſime quis habeat dominium bonorum eccleſiæ, & quis poſſeſſionem,per do.Abba.hic in iiij.colum.verſic.ad ſecundum poſt Innocen.

c ¶Nomine ſuo. Adde , quo nomine debeat agere clericus pro beneficio ſuo, domi. Abba. hic in penul. colum.verſicu.ad tertiam quæſtionem poſt Innocen.

potiſſime in incorporalibus,in quibus proponitur negatoria ,&
ꝯfeſſoria,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̃.c.proxi.& ſ̃.de iu. exami-
nata.[Et.]repete,quoniā fuerat cā reſtitutionis &c. [De qua re.]
ff.de iud.de qua re. q̄ regulā ſic expones. [De qua re cognouerit]
ſubaudi principaliter,ſecus ſi incidenter,quod dic,vt no.ſ̃.de ord.
cog.c.j.& iure ordinario.ſecus ſi delegato ab ordinario,ff. de iud.
iudicium ſoluitur.vel ēt ſubdelegato delegati papæ ſnīa ſibi reſer
uata,ſ̃.de offi.dele.ſuper quæſtionum.§.porro ad idem. j̃. de teſti.
cum clamor.& c.præce.& ſ̃.de offi.ord.dilectus.& tāquam iudex.
ſecus ſi tanq̄ executor merus.j̃.de re iud. de cętero. Bene dicit co-
gnouerit,ſecus enim eſſet ſi examinaſſet.j̃.de ap.conſtitutus.[De
beat.]niſi impediatur perſonæ dignitate,iij.q.vj.quamuis.& ca.du
dum.vel appellatione.j̃.de app.dilectis.ij.q.vj.appellatione, vel re-
cuſatione.j̃.de ap.ſecundo requiris.vel relatione,ſeu relationis pol
licitatione.j̃.de app.intimaſti.ſ̃.de offi.le.licet.vel papæ reuocatio
ne.j̃.vt li.pen.eccleſia.ij. [Vtramque]. ſ.electionē de vtroq; factā.

SVMMARIVM.

1 *Nemo ſine actione experitur.*
2 *Interdictum poſſeſſorium eſt multiplex.*
3 *Quilibet poteſt diuerſa proponere in diuerſis inſtantiis.*
4 *Renunciatum in cauſa,quando dicatur.*
5 *Concluſum in cauſa quando dicatur.*
6 *Interdictum vnde dicatur.*
7 *Poſſeſſoria interdicta prius tractantur quam rei vendicatio.*
8 *Lex tria interdicta ſociat.*
9 *Concludere in iudiciis eſt renunciare.*
10 *Dictio ſeu,aliquando ponitur,pro coniunctione &.*
11 *Melius eſt reſtringere,& expedire,quam taxare.*
12 *Iura occurrunt fraudibus.*
13 *Arbitraria quæ ſunt.*
14 *Reo inſtante ſuper petitorio pronunciandum eſt.*
15 *Proprietas in executione debet præualere.*
16 *Reus propter delictum amittere poteſt priuilegium.*
17 *Qui obtinet in proprietate,potior eſt in poſſeſſione.*
18 *Poſſeſſio ſemper proprietatem ſequitur.*
19 *Vſusfructus eſt pars dominii.*
20 *Malæfidei poſſeſſiones,oēs cēſent, quo ad fructuū reſtitutionē poſt litē cōteſta.*
21 *Iniquum eſt quod quis ex culpa aduerſarii lędatur.*
22 *Onus probandi per contumaciam & lapſum anni in reum transfertur.*
23 *Redire de petitorio ad poſſeſſorium quando quis poſſit,& econtra.*

CAP. V.

PAſtoralis officij. [Auſpicia] i. exordia.
ſcilicet ante litis conte
ſtationē. ſi.verbum.C.de falſis.vbi.C.de codicillis.l.fi.re
ſpon.j.C.de ſatiſd.l.vnica.C.de excep. l. penul.[Requi-
ſitus.]cū libellus haberet ſe ad vtrūq;.ſ.tā poſſeſſoriū,q̄ petitoriū.
Quod intelligi pōt in delegato,cui vtrūque ꝯmiſſum eſt,ſ̃.e.c.j. &
a ij.Idem vr̄ ſi tantum petitorium ſit commiſſum,[a] ar.C.de rei ven.
ordinarij.idem ſi ſimpliciter.j̃.de ſequeſtra.poſ.ca.j.§.Cęleſtinus.
Sed contra.C.ſi a non compe.iu.ſi de proprietate.Sol.Illud intelli
gi poteſt qñ delegatus expreſſe prohibuit,ne cognoſceret de poſ-
ſeſſione,vel ibi petitorium tantum fuit propoſitum,& ſuper poſ-
ſeſſorio pronunciatum,ſ̃.de ord.cog.cum dilectus.§.fi. Vel verius
ibi dr̄,ꝙ per ſnīam latam ſuper poſſeſſione non præiudicatur vo
lenti agere de proprietate. Quidni?nihil enim cōe habent,ff.de ac
qui.poſ.naturaliter.§.nihil.ſic & alias reqritur reus,ſ̃.de iud.c.j. Et
criminum delator.j̃.de acc.licet.§.j.[Iudicio.]vtrum.ſ.petitorio ,
1 an poſſeſſorio.i.qua actione.† nemo enim ſine actione experitur.
ff.de neg.geſt.ſi pupilli.§.fi.quod dic,vt no.ſ̃.de iu.examinata.& c.
dilecti.[Ingreditur].i. eligit ſpontaneus non coactus , nec enim
eligere cogitur,cum ſimul vtrumque valeat intentare,vt ſ̃.eo.tit.
per totum.& j̃.cap.j. Vtrum autem quis teneatur eligere vnam ,
quando diuerſæ competunt actiones,dic,vt plene no. ſ̃. de elect.
querelam.[Mentionem.]& ſic patet, ꝙ non renunciat poſſeſſo-
rio,ſed ſuſpēdit ad tempus, vnde & ad ipſum poteſt poſtea regre
b di,[b] vt ſequitur.j̃.[Cum autem.]verſi.[Proceſſum.]nō dicit quā-
tum.& ideo diſtinguitur.j̃.& dicit,ꝙ ſi non eſt concluſum,hoc li
cet,ſi vero concluſum eſt,hoc non licet,habita tamen inter pe-
titorium,& poſſeſſorium diſtinctione,vt ſequitur. j̃. ¶ Conſulta-
tioni tuæ.]ij.pars.qua quæſiuiſti vtrum pēdente petitorio iudicio
poſſit ad poſſeſſoriū recurſus haberi. [Quo.] alias ꝙ & eſt melior
litera.[De recuperanda,ſeu adipiſcenda.] Ad intelligentiam ho-
2 rum verborum,& totius tractatus no.† ꝙ multiplex eſt iudicium
c poſſeſſoriū. [c] Aliquod enim eſt, quod datur pro recuperanda poſ
ſeſſione. Aliquod pro adipiſcenda. Et aliud pro retinenda. Pro re-
cuperanda poſſeſſione datur interdictum vnde vi,& quod vi, aut
clam.ff.de vi,& vi ar.& quod vi,aut clam.per totum. Pro adipiſcē
da vero datur Saluianum,quod datur domino pro rebus,quas co
lonus in fundo inuexit,ne ſuam penſionem amittat,ff. de Salui.
interdic.l.j.& ij.item quorum bonorum.ff.quorum bonorum.hę
redi , vel hæredibus pro adipiſcenda poſſeſſione rerum hæredita-
riarum.quamuis enim per aditionem hęreditatis dominium ac
quirant,non tamen poſſeſſionem,& ideo hoc interdictum neceſ
ſarium eſt,ff.de acq.poſ. cum hæredes. Vbi ergo tale poſſeſſorium
ſ.pro recuperanda,vel adipiſcenda poſſeſſione competit domino
rei , vel quaſi ſine nota contrarietatis alicuius poteſt vtrunque ſi-
mul proponi ab actore,& petitorium,& poſſeſſorium, & de vno
ad reliquum recurſus haberi,vt ſequitur.nam & tale poſſeſſoriū ,
& rei vendicatio contra poſſidentem competere poſſunt. argu.ſ̃.
de iudi.examinata. Pro retinenda vero poſſeſſione competit vtro
bi in rebus mobilibus, & vti poſſidetis in rebus immobilibus . In
quo caſu non poteſt actor rei vendicationem proponere, quouſ
que poſſeſſorium fuerit expeditum. Inſtitu.de interdic.§. adipiſcē
dæ. Sed eſt ratio,quia in hoc interdicto vterque.ſ. tam actor , quā
reus contendit ſe poſſidere. Poſſidenti autem non eſt prodita rei
vendicatio. Inſti.de acti.§.iij.C.de alie.iu.mu.cauſa fac.l.vnica. Et
ideo hoc interdictum de natura ſui vendicationem præcedit,vt
j̃.eod.verſic.alijs poſſeſſorijs. Sed nec petitorio pendente poteſt ad
tale poſſeſſorium recurſus haberi propter contrarietatem , quia
interdictum dicit petentem poſſidere. Et rei vendicatio dicit non
poſſidere, vnde non eſt iſta proponens tanquam ſibi contrarius
audiendus,j̃.de appella.ſolicitudinem.cap.fina. Sed contra , quia
non negatur. interdictum vti poſſidetis ei,qui cępit rem vendica
re,ff.de acquiren.poſ.naturaliter.§.vnico. Sed illud intelligitur de
illo,qui ignorabat ſe poſſidere. Vel quando renūciat primæ actio
ni,antequam perueniat ad ſecundam. In quo caſu non ſufficit dif
ferre,immo neceſſe eſt in totum renūciare,C.de pac. poſtquam.
3 ff.de min.deſtitiſſe. †Sed dices nonne in diuerſis inſtantijs poteſt
diuerſa proponere,ff.de excep.nemo.ff.de inof. teſta. contra vete-
rani.§.ſed nec impuberis? Reſpon.ſic,ſed defendendo tantum nō
impugnando,niſi cum propria cauſa finita eſt,vel ei omnino re
nunciatum,vt dictum eſt,& ſic intelligitur.C.de inoff.teſta. cum
4 qui.& l.contra maiores. Vel dic,vt no.j̃.ver.alijs. [†Renunciatū]
probationibus ſuper facto.tunc enim dicitur renunciatum quā
do partes probationibus facti renunciauerunt. Nūquid ergo poſt
apertionem atteſtationum,& etiam diſputationem habitam ſu-
per eis poteſt redire ad poſſeſſorium? videtur ꝙ ſic, quia dummo-
do renunciatum nō ſit,poſſunt adhuc fieri poſitiones ad melius
probandum,& etiam inſtrumenta produci,j̃.de fi.inſtrumento.
• cum dilectus.vnde non poteſt dici, ꝙ adhuc ſit cauſa ita liquida ,
vt poſſit diffinitio calculo terminari,& ſic non obſtat,j̃.eod.§. re-
ſpon.j. Sed dices ſecundum hāc rationem ſemper poterit redire
ad poſſeſſorium etiam,poſtquam renunciatum ſit & cōcluſum,
nam & poſtea poſſunt induci probationes ſaltem per beneficiū
reſtitutionis in integrum,vt ſ̃.de reſtitu.in integ.auditis.§. fina.er
go adhuc non liquet de cauſa , & per conſequēs poteſt redire ad
poſſeſſorium. Solu.non dicitur poſſe fieri id,quod fit per extraor-
dinarium auxilium. ſicut eſt beneficium reſtitutionis in integrū
ſecundum d.n.quod nec eſt,quandiu competit ordinarium con
5 cedendum,ff.de mino.in cauſæ.ij reſpon.j. [Concluſum] †Pro-
d prie concluſum [d] dicitur,quando probationibus facti & iurium
renunciatur,& ſic concluditur,ꝙ nec de facto,nec de iure aliqua
partium audiatur,ſecundum d.n.[In proprietatis iudicio.]j̃.de re
ſti.ſpo.cum ad ſedem.in prin.[Vendicare] j̃. de teſt. ſignificauit.
[Cum legali]ver.ſi.ſ̃.eo.c.j.[Statutum.]ff.vnde vi.cum fundum .
6 §.eum qui.cuius verba ſequuntur ſtatim.[Interdicto] † interdictū
dicitur,quia inter duos redditur,non ab interdicendo.& erat quę
dam formula verborum,quæ ſecundum diuerſas perſonas varie
batur. Sed hodie nulla eſt differentia inter actiones, & interdicta,
quantum ad hanc ſolemnitatem,quia in vtriuſque eſt exſufflata.
Inſtitu.de interdic. Reſpon.j.& §.ſunt autem.& §.fina.[Pēdente]
.i.renunciato ſecundum Ioā.alioquin contra.C.de rei vend.ordi
narij.C.de interdic.incerti.C.de appel.l.j.ff.de iudi. ſi de vi.ff.de ac-
qui.poſ.exitus.ff.ad legē Iu.de vi pu.qui cętu.§.ſi de vi. īmo ſuſpen
ſo ſm d.n.cui⁹ opinio hic approbat. Et Io.reprobatur.vñ ſm d.n.
Violētiā paſſus pt̄ ſimul vtroq; agere. Pōt ēt q̄ſtionē ꝓprietatis ſu-
ſpēdere,& poſſeſſoriū ꝓſequi,quouſq; poſſeſſionē recuperauerit ,
& ꝑ ꝯſequēs onus ꝓbādi ꝓprietatē,ſiue dñiū in aduerſariū trāſfe-
rat iuxta ꝯſiliū legis,ff.de rei ven.is q̄ deſtinauerit. Hoc aūt dēt in-
telligi,vbi nihil ꝓbatū eſt de proprietate,ſed ex ea cā tm̄,qa actor
idēq; ſpoliatus nihil ꝓbauit,dicit reus,idēq; ſpoliator,ꝙ pro ipſo
ſententia eſt ferenda,C.de rei ven.l.fi. Si autem alias conſtaret de
proprietate , ꝙ eſſet ſpoliatoris , non ſuſpenderetur ſententia ſm
d.n.ar.ff.depoſiti.bona fides.& ſ̃.c.proxi.§.fi.niſi forſan ſpoliator
ratione

ADDITIONES.

a ¶Cōmiſſum.Adde,an iudex datus ſuper proprietate,ſiue petitorio,poſſit cognoſcere de cā poſſeſſoria,do.de Ro.hoc ti.deciſio.316.in no.& d. Ab. hic in 2.col.ver.quæro an iudex cui Andr.ſic.addit Paul. de Caſtr. conſil. cclxxij.in primo impręſſis.

b ¶Regredi. Adde, vtrum & quando aliquis poſſit recurrere vel redire de petitorio ad poſſeſſorium,Henri.Bo.hic in j.diſt.

c Interdictum poſſeſſorium eſt multiplex. Adde hic pleniſſime per d.Abb. in iii.col.verſi.quæro hic.

d Concluſum in cā,qñ dicatur. Adde an renunciare idem ſit,quod concludere.do.Ab.hic poſt Inno.& Io.An.& Roma.conſi.clxxv.ſecundum And. ſic.hic. Et per iſtum infra eo.c.§.ſi vero in verbo,ſeu concluſum.

rōne inuaſionis perderet dñium.C.vnde vi. ſi quis in tātā, ſuper quo vide,quod no.ĩ co.§.j.ver.niſi.Iudex igitur vbi de proprieta
a tē conſtat ſuſpenſo petitoria poteſt haberi recurſus ad poſſeſſorium ſm ꝙ M.ſenſit opinione Ioh.reprobata.Nec obſtant leges pro ipſo inductæ,quia intelliguntur in interdicto pro retinenda poſſeſſione competente,in quo caſu vtrumq; ſimul proponi nō poteſt,nec de vno ad aliud haberi recurſus.Hic autem loquitur de interdicto recuperandæ poſſeſſionis, in quo iſtud admittitur, vt patet in eo,quod no ſ̃.eo ſuper verbo,de recuperanda , ſeu adipiſcenda.& probatur.ĩ.de teſti.ſignificauit.Sed contra, C.qūo & qñ iudex.auth.qui ſemel.Sol. illud locum habet in contumace. ſm Gof.qñ.ſ.in grauamen rei cauſam protrahit ſine iuſta cauſa, & citatus non venit,vel venit & nihil rationabile proponit, ſed tñ differre intendit.Maxime vt cum intentionem ſuam forſan fundauerit,moriantur teſtes,per quos poteſt ſua intentio reprobari.hic aūt loquitur qñ hoc facit ex cā iure ɔceſſā , & in odiū violenti,& in fauorē ſpoliati.vnde non eſt retorquendum in læſionem ipſius,C.de legi.qd fauore.C.de inof.teſtamen. ſi qs ſuo. Hoc aūt totū arbitrarium eſt,vt patet.ĩ.§.j.ver.niſi iudex.& adde quod no.in ſeq.gl.[Intentare.]hoc non vr̃ poſſe ſtare. Nā ex quo aliquis cepit agere petitorio ēt ſi lis cōteſtata nō ſit,cogendus eſt vſq; ad finem litem proſequi ceptā. & ſi citatus non venerit reo inſtāte poſſunt probationes ſuæ recipi,& pro ipſo diffinitiua ſententia ferri,C.qūo & qñ iu.cōſentaneū.& in Auth.q ſemel.& ĩ. de dolo & contuma.cām,quæ ad fi.Sol.illud verū eſt niſi beneficio iuris recurrat actor de petitorio ad poſſeſſorium,vt hic dicit. Nec prodeſt hæc ſuſpenſio,qn finaliter poſſeſſorio expedito reo inſtante in prima inſtantia procedatur ſaltem, quouſq; reus abſoluatur ab ipſa inſtantia,& actor ſibi ad expenſas factas pp hoc ɔdemnetur,vt in dicta Auth.qui ſemel.& C.de iu.properandū. §.j.ſm d.n.vel dic,vt no.in præcedēti gl.ver. ſed ɔ. & ſequentibus. [Alijs.]ver.vſq; hic protenduntur verba legis, & hoc incepit.Inn. loq.[Iudicijs]Hæc verba expoſuerūt quidam de illis interdictis, quæ habent iuſtā cām,in quibus habet quis neceſſe ꝓbare dñiū ſeruitutis,& poſſeſſionē ſuā, ſicut eſt illud,ff.de itine.actuq; priuato.l.j.§.ij.& l.iij.§.hoc autem interdictum.ſic.ĩ.ti.j.ex transmiſſā. & ſic eſt interdictum,qd datur ad aquā ex caſtello ducendā,ff.de aqua quotidiana & eſtiua.l j.§.ait prætor.In talibus enim nemo omiſſa cā dñij ad poſſeſſionē redire pōt,ſed nō eſt cōpetēs exemplum,qa talia ex ſui natura rei vendicationē non ꝓcedunt. Iō exponūt hoc alij de interdicto ꝑparatorio ad rei vēdicationē ſicut eſt interdictum de liberis exhibendis,vt primo appareat qs poſſeſſor ſit,ff.de libe.exhi.l.iij.§.i.& no.ĩ.de conuer.infide.c.ij . Alij aūt intelligunt qñ agitur de poſſeſſione,& violentia. nā prius dēt agi de poſſeſſione,vt ex quo apparuit quis poſſideat,& de violentia ſibi illata experiatur,& nō ecōuerſo,C.de ap.l.j.& hæc verba ſequētia.[Quæ vēdicationē &c.]non faciunt implicationē ſed notant
7 demonſtrationē,q.d.† poſſeſſoria interdicta prius volunt tractari. ꝙ rei vēdicatio,ff.de rei ven.is,ꝗ deſtinauerit.licet qñq; ſecus fiat, verba ſunt ſuperflua.Et hoc dicas intelligendū eſſe de interdictis retinēdæ poſſeſſionis ſicut eſt vtrobi.& vti poſſidetis.illa enim vēdicationē ꝓcedunt ex ſui natura,vt probāt concordantiæ pro Ioh.
8 inductæ,ſ̃.eo.ſuper verbo,pendente†lex enim interdicta hæc tria ſcilicet de recuperanda,& adipiſcēda, & retinenda poſſeſſione ſimul ſociat.Inſti.de interdic.§.ſequens.ff.de interdic.l.ij.§. hæc aūt interdicta.vnde cū de duobus ſocijs ſupra fecerit mentionem relinquitur hoc de tertio nō immerito eſſe intelligēdum . alias nō eſſet ſocietas integra ſiue plena,niſi ſicut de alijs in ſuis caſibus,ſic & de iſto in caſu ſuo mentio haberetur.ideo aūt dicit.[Sui natura]qa qñque hæc natura trāſcenditur puta ſi rē meā tibi ɔmodauero,vbi qdē ɔpetit mihi ɔ te rei vendicatio,ff.de rei ven. offiñ & tñ rē ipſam poſſideo,ff.ɔmodati.rei.ſed hoc accidit ratione detentionis,q eſt penes ɔmodatariū.vñ & facultatē reſtituēdi habet, in quo caſu & ſi dicas te poſſidere,vtrūq; intētari pōt.Et ſic ēt pōt intelligi,& ſaluari,ff.de acq.poſ.nihil.§.vnico.& in mente huius gl. ɔcor.d.n.Præcedēs aūt proximū ɔrium ſic ſoluit.ꝙ vbi qs proponit petitoriū ſciens ſe poſſidere,tunc nō poteſt redire ad poſſeſſoriū retinende poſſeſſionis,& ſic poteſt intelligi dictum ɔ̃. ſi vero ignorat ſe poſſidere tunc poteſt reuerti ſecundum do n.quamuis de natura ſui rei vendicationem præcedat,vt hic.Si quæras qualiter poteſt ignorare ſe poſſidere.Reſpon.ꝙ is,cui ſucceſſit per aliū poſſidebat.& hoc hæres potuit probabiliter ignorare,ff.de reg.iur. qui in alterius.& ſic debet probabili ignorantie ſubueniri,vt patet in eo,quod legitur,& no.ĩ.de cleri.ex.mi.apoſtolice.reſpon.j.¶Si-
9 vero].iij.pars.[Seu concluſum]expone ſeu,pro id eſt†Nā in iudicijs nihil aliud eſt concludere,quam renunciare.& ſic exponitur hoc verbum in auth.ne teſtibus.§.quia vero multi.in prin. colla. vij.ſecundum Gof.Tu dicas,ꝙ licet is,qui concludit, videatur renunciaſſe non tamen.forſan econuarſo,is,qui renunciauit videretur concluſiſſe.vnde & quamuis teſtibus renunciauerit,nihilominus ante concluſionem producere poteſt inſtrumenta,ĩ. de fide inſtru.cum dilectus.ſed nec poſt concluſionem poteſt man-
10 datum procuratorium reuocari,ſ̃.de procur.auditis† & ſecundū hoc melius exponitur,ſeu pro & vt ff.de verb.ſigni.ſæpe.[Inculce-
11 tur]id eſt addantur,quas & † melius eſt reſtringere,& expedire, ꝗ laxare,& adde ſ̃.de reſcrip.nonnulli.§.cum aūt.ſ̃.de ordi. cog.tuā.
12 §.j.[Et via]Nota,†ꝙ iura occurrunt fraudibus, & omnem viam præcludunt,per quā peruenitur ad ipſas.vt hic,& ĩ.de diuor.quanto.§.pen.Inſti.vi.bono.rap.§.ſed nedum talia. [Fraudibus] quia tunc in poſſeſſorio vellent teſtes producere,qui & de proprietate teſtificarentur,cum viderent in petitorio nihil probatum eſſe ad hoc,C.qui legit.perſo.ha.ſtan.in iudicio.l.fi.ff.de iureiur. l. ſi duo patroni.§.j.ſed hoc reprobatur.ĩ.de teſti.veniens.ij.ideo dic fraudibus,quia hoc proponit ad differendum tantum , & in grauamen rei.C.de compenſā.l.fina.& ĩ.depoſiti.cap.ij.ad fi.vt & no.ſ̃. eo.§. j.verſic.cum legali.ſuper verbo,pendente. [Niſi iudex] verſicu. ex
13 quo patet,ꝙ omnia† hæc arbitraria ſunt,ſicut eſt in omnibus, de quibus non poteſt certa regula tradi,ff.de vſur.mora.ff. de teſti.l. iii.ſ̃.de tranſaction. cap.fina.Quid ſi egi contra te interdicto vnde vi.vel conditione ex illo canone,iii.q.j. reintegranda. & obtineo. nunquid tibi poſtmodum agenti de proprietate contra oberit hæc ſententia?Nō quia hæc nudam tantum poſſeſſionem aduocant,arg.C.de ſent.& interloc.poſt ſententiam.Secus ſi actum eſſet conditione ex lege illa.C.vnde vi.ſi quis in tantam . vel ex illo canone.xvj.q.vj.c. j. quæ aduocant proprietatem.Sed nunquid in hoc caſu poſſum excipere contra te de pena illorum iurium? ſic, C.de excep.licet.Vt tamen ſcias , ꝙ iterum neceſſe habeo probare violentiam,cum ſit alius modus proponendi & probandi.ĩ.de teſti.veniens.licet ſit arg.contra.ĩ.de cohabi.cleri.& mu.veſtra. & c.fi.Sed nec in rebus eccleſiaſticis pœna illorum iurium locum habet,quia delictum perſonæ &c.ĩ.de excep.venerabilis.§. intelleximus.niſi vbi tota eccleſia deliquit,vt no.ſ̃.de ord.cogni.cum dilectus.Sed quid prodeſt reuerti ad poſſeſſorium , ſi nihil ꝓbatum
14 eſt in petitorio primo propoſito† nam reo īſtante ſuper petitorio pronunciandum erit,ff.de iudi.de qua re.ſ̃.ca.proxi.C.quomodo & quando.iudi.auth.qui ſemel. & quamuis poſſeſſio in pronun-
15 ciatione ſit præmittenda,debet † tamen in executione proprietas præualere.vt ĩ.ca.j.Reſpon.quamuis ita ſit nihilominus tamē ſententia poſſeſſorij poteſt eſſe vtilis propter fructus,& intereſſe, & alias acceſſiones.ff.de vi & vi ar.idem eſt.§.fi.& l. ſi plures. §. deiectum.adde,quod no.ĩ.ſuper verbo.agi poſſeſſorio iudicio non negamus.quod dic vt ibi plene no. Sed nunquid is, qui obtinuit in poſſeſſorio,cōdemnabitur poſtea in petitorio in expenſis? forſan
16 non in odium deiicientis,†nam & propter delictum poteſt amittere priuilegium ſuum reus.vt no.ĩ.vt lite pend.c.eccleſia.j.§.fi.Si autem ſuccumbat in poſſeſſorio condemnabitur, & ſi reuertitur ad petitorium,& ſuccumbit idem. ſi non reuertitur inſtante reo idem ad hoc,C.de iudi.properandum.& l.ſancimus.C.quomodo & quando.iu.auth.q.ſemel.Sed & vbi non ſuſpendit petitorium,
b ſi omnino renunciat condemnandus eſt.[b] ff. de iudi.eum,quem temere.nam victus victori regulariter condemnandus eſt in expenſis,quod dic,vt no.ĩ.de dolo & contu.finem.Vtrum autem & quando petitorium,& poſſeſſorium ſimul intentari poſſint , vel vnum poſt reliquum,dic,vt plene diſtinxi in ſumma.eod. tit.ſub rubrica de cauſa proprietatis.§.fi.ſub.§.his ergo præmiſſis, & ſ̃.de ordi.cogn.c.fi.Vnum tamen notabis circa hanc materiam ꝙ qñ aduerſario adiudicatur proprietas,quantum ad effectum videor ſuccumbere in poſſeſſorio.nam vbi res pronunciatur ſua eſſe, ſimul pronunciatur mea non eſſe,ff.de excep.rei iud.ſi inter me & te,ff.de procur.pōponius.§.ſed & is, qui. & ideo in hoc caſu adeo
17 proprietas præualet poſſeſſioni ꝙ † qui obtinet in proprietate po-
18 tior eſt in poſſeſſione,ĩ.tit.i.c.j.ſ̃.eo.cum eccleſia.nam & † poſſeſſio ſemper ſequitur proprietatē,ff.de rei ven.officium.in fi.& arg. ff.depoſiti.bona fides.& hoc quando vtrūque ſimul intentatum
19 eſt,ĩ.c.j.videtur enim poſſeſſio eſſe pars proprietatis,ſicut† vſusfructus eſt pars dominij,ff.de vſufruct. l. iiij. vnde obſtat exceptio rei
† iudicatæ.ff.de excep.rei iudic.ſi cum totum. † in fi. alias autem ſi nuda proprietas tantum deducta eſt in iudicium,redire poteſt ad poſſeſſorium,ſ̃.de elect.querelam.quia & ad aliud petitur , quam prius,& ex alia cauſa,ff.de exceptio.rei iudica.cum quæritur . & l. ſequen.immo nihil commune habent,ff.de acquir. poſſ.naturaliter.§.nihil.[Expedire]ſcilicet actori,& hoc ſtatim exponit.[Perſpicuis iudicijs].i.præſumptionibus violentis ex talibus enim probatur dolus, C. de dolo.dolum. [Iniquitas] tunc enim admittit iudex poſſeſſorium in odium violenti.ſed & ſecundum d.n. ſola iniquitas nō ſufficit,ēt ſi de ipſa conſtet quo ad hoc,vt actor ſuſpēdat petitorium,& recurrat ad poſſeſſorium,niſi appareat ſubtractio probationum,vel malitia aduerſarij interueniēte, vel alia iuſta cauſa.Poſtquam enim ɔcluſum eſt,nec aliquid probatum , hinc vel inde abſoluendus eſt reus,cui & ſufficit,ꝙ actor idemq; ſpoliatus nihil probauerit,vt ſ̃.e.cū eccleſia.§.fi.ver.& actore.niſi aliqua iuſta cā in ɔrium moueat iudicē,vt hic dicit.Sed dices,ergo de improbitate ſua fauorē ɔſequitur ſpoliator.Reſpon. hoc eſſe verū,ſed ideo ſic contingit,qa hoc vr̃ voluiſſe ſpoliatus vtrūq; intentando,& in vtroq; ɔcludendo.Vel dic, vt no.ſ̃.eo.§.j.ſup ver bo,pendente.ver.vnde.ſm d.n.& ſeq. Vel vt no.ĩ.e.c.verſi.fi. ſuper verbo,agi poſſeſſorio iudicio non negamus.ſecundum do.n. Tu dicas,ꝙ hunc fauorē nō ɔſequitur ſpoliator ex improbitate ſua , ſed ex neceſſitate iuris,nec in hoc caſu ɔſideratur fauor ſuus , ſed æquitas iudicantis,qui nec aliter iudicare poteſt de iure.ſicut alias in cōſimili caſu legitur,ĩ.de exce.cū inter priorem.§ j.[Caſu]puta morte.[Seu malitia]id eſt dolo.ĩ.ti.j.ſæpe.ĩ.de teſti.conſtitutis, [Subtraxit]ſcilicet inuaſor.in hoc ergo caſu vr̃ ceſſare Auth.qūo & qñ in.auth.qui ſemel.ad minus quo ad effectum.nā & ſi abſolueretur reus modicā ɔſequeretur vtilitatem cū actori,qui in poſſeſſorio obtinuit,ſit poſſeſſio reſtituta . Et hoc in corporalibus & temporalibus.Secus videtur in electionibus.ar.ſ̃.e.c.proxi.quia in illis requiritur probatio canonicæ inſtitutionis.ĩ. de præbend.dilecto.ĩ.de inſti.c.iij.Vel dic,ꝙ aliud eſt,vbi conſtare nō pōt de iure actoris quo ad proprietatē,vt in præmiſſo caſu.aliud vbi cōſtat, ꝙ nullum ius habet,vt ĩ.c.j.& ſ̃.c.prox.[His igitur]ver.[Aequitatē] ꝗ iudex ſemper debet habere præ oculis,ff.de eo,quod certo loco, quod ſi Epheſi.ſ̃.de tranſac.c.fi.vbi de hoc [Agi poſſeſſorio iudicio non negamus]immo concedimus.Sed quid prodeſt ſpoliato ſi agit poſſeſſorio in hoc caſu,cum vtrūq; ſit deductum in iudicium,& per ɔſequens in vtroq; ſnīa ſit ferenda.vt ſ̃.eo.c.ij.iij.& iiij.nam in executione petitorium ꝑualebit,vt ibidem,& ĩ.c. proxi. Reſpon.valet quantū ad fructus ſm quoſdā,vt & no.ſ̃.e.c. §. ſi vero,ver.niſi iudex.ſuper eodē verbo,in ea.gl.ver.ſed quid prodeſt reuerti.Sed hoc non vr̃ poſſe ſtare,quia & ſi obtineat in poſſeſſorio,ſi tñ poſtea ſuccumbat in petitorio ſup quo iam lis cōteſtata
20 fuerit omnes fructus neceſſe habet reſtituere,†qa poſt litem cōteſtatam quo ad reſtitutionē fructuum cenſentur oēs malę fidei. poſſeſſores,ff.de peti.hær.ſed & ſi lege ɔmiſſoria.§.ſed ſi ante litē, & melius.C.de rei ven. certum eſt.Sed pōt reſponderi,ꝙ litiū conteſtationes diuerſis tpibus fieri potuerūt,primo ſuper poſſeſſorio, & deinde elapſo tpe ſuper petitorio,ī quo caſu habebit fructus ꝑceptos a primo tpe litis cōteſtationis vſq; ad tps ſcdæ.ſed & ſi obtinet in poſſeſſorio, poſſidebit quouſq; aduerſarius rē probauerit ſuam eſſe,C.de rei ven.res alienas.adhuc tñ īſtabis,& dices ad minus petente aduerſario cogetur iudex pronunciare ſuper petitorio,ſi primo propoſitum fuit non obſtante ꝙ actor ad poſſeſſorium recurſum habuit,ar.ff.de iu.de qua re.Poteſt reſponderi , ꝙ non cogetur pp rationem aſſignatam,ſ̃.e.c.§.j.ver.cum legali.in fi.ſuper verbo intentare.Vel propterea quia ſpoliator ſubtraxit ei ꝓbationes,nec ſine cauſa ſtatutum eſt.ɔ auth. qui ſemel. immo hæc eſt cauſa iuſtiſſima , quia cum perſpicue conſtet de malitia ſpoliatoris,& ſpoliator peior ſit ꝗ ignorans,vel ꝗ is,qui inepte proceſſit in cauſa ɔ hunc ſpoliatorē prouidet papa, vt nihil ꝑ ſuā malitiā,vel violentiā lucraretur,licet ſpoliatus inepte & ſtulte primo petitoriū intētaret.Multum aūt lucraretur ſpoliator ſi pp hoc, ꝙ poſſeſſionē violenter occupauit,& poſſeſſor nō oneretur probatione,rē alienā taliter retinere,& econuerſo ſi non ſpoliaſſet, niſi de iure ſuo probaret,nihil obtinere potuiſſet,ſ̃.e.cum eccleſia. §. fi.ver.& actore.Itē ſpoliato ſi ſpoliatus nō fuiſſet, nullū onus pro-
21 bationis incumberet.eſſet igitur iniquū † penitus,ꝙ ipſe ſine culpa ſua,immo ex culpa aduerſarij ſic grauiter læderetur , vt patet in eo,quod legitur,& no.ĩ.de his quæ fiunt a ma.parte cap. quæſiuit.& aduerſarius ſuus pro ſua culpa, & violentia propria tantam remunerationē ɔſequeretur,cū in hoc eſſet potius puniendus,vt patet in eo,quod legitur & no.ĩ.de dona.inter virū & vxo.& ſi neceſſe.Ideoq; dicendū eſt,ꝙ nullo modo ſuper petitorio quo ſpoliatus egit,teneatur iudex ferre ſnīam,ēt ſi ɔſtaret,ꝙ ferenda eſſet pro ſpoliatore reo ex ea cauſa,ꝙ de proprietate nihil actor probauerit ſpoliatus.Quidam tamen dicunt , ꝙ ēt ſi ſpoliator nō poſſet proſequi litē cęptā per ſpoliatum,etiam eo reſtituto,vt dictū eſt , ex quo tñ reſtitutus fuit,poterit ſi voluerit de nouo de proprietate agere ſpoliator.Nec oportet,ꝙ aduocatus lęſam habeat cōſcientiā ex eo,ꝙ dederit cām peccandi ſpoliatori,& retinēdi rē alienā, quia poteſt eſſe,ꝙ in veritate ſua eſt,& ſi hoc probare non poſſit , multotiens enim non deficit ius,ſed probatio,ff.de teſta. tut. duo ſunt Titij.Eſt & alia ratio,quare ſpoliator nō poteſt proſequi cęptam actionem a ſpoliato ſuper petitorio,quia cum ſpoliator cōtra ſpoliatum non poſſit intentare aliquā actionem, niſi interdictum,ſ̃.de ord.cogni.c.fin. ſic eadem ratione non poteſt petere , ꝙ ſuper incepta actione petitorij procedatur,immo eſt ratio vrgens & vera alia,de qua dic,vt no.ĩ.ea.gl.ver. hæc autem ſentētia, & ſeq.ver.& propter hanc.Veruntamen plus placet nobis,ꝙ poſt quam ſpoliatus fuerit reſtitutus , poſſit petere ſpoliator , vt ſuper petitorio,de quo actum eſt,procedatur,& ſnīa feratur , quia hoc expreſſum vr̃,ĩ.de teſti.ſignificauerunt.§.fi. Maxime quia ex quo ſpoliato eſt poſſeſſio reſtituta,ꝓ eo feretur ſnīa ſup ꝓprietate, niſi ſpoliator proprietatem rei ad ſe probauerit pertinere , tunc enim ɔ poſſeſſorem bene feretur ſnīa,ĩ.de fide inſtru.inter dilectos.§.fi. Et habes ad hoc ſimile,quia qñ agitur reali actione,& reus eſt cōtumax, tunc mittitur actor in poſſeſſionem rei petitæ cuius, per lapſum anni verus poſſeſſor efficitur in tantum,ꝙ reus poſtea nō
22 niſi de proprietate auditur,& ſic † propter ſuam contumaciā , & lapſum anni in eum onus probandi transfertur,ĩ.de dolo & contu.prout.C.de iud.properādum.§.ſin autem reus abfuerit.ſm d.n. cuius eſt mens totius huius gl.& leg.& no.ſ̃.vt lit. non conteſt. c. fi.§.in alijs.Hæc autem ſententia,quæ magis placet d.n. nobis minus placet . Nec enim videmus qualiter iudex in hoc caſu congrue pronunciare poſſit . Spoliatus enim ſecundum hoc primo vendicat rem petens ipſam ſibi adiudicari,quia ſua erat. demum quia forſan videbatur ſibi difficilis probatio dñij ſuſpenſo petito-
23 rio habuit recurſum †ad petitorium[a] petens poſſeſſionem rei ſibi
a reſtitui,quia ea fuerat per violentiam ſpoliatus.Pone igitur, ꝙ ei reſtituta ſit rei poſſeſſio,& ꝙ nihil probatur de ꝓprietate rei qualiter in hoc caſu quamtuncunque ſpoliator inſtet , poterit ſuper petitorio primo ꝓpoſito formari ſnīa, aut enim ſic dicet iudex, adiudicamus tibi ſpoliato rem talem,ꝗ vendicaſti.& hoc fieri nō poteſt,cū de proprietate nihil probauerit. Aut dicet , abſoluimus te ab impetratione ſpoliatoris,qui de proprietate nihil probauit . & hoc fieri nō poteſt,quia ſpoliator a ſpoliato nihil petijt,ſed potius ab eo conuentus fuit,& propter hanc euidentem rationem in hoc caſu dicendum eſt,& tenendum, ꝙ ex quo ſpoliatus reſtitutus eſt,omnino ceſſant partes iudicis in petitorio primo propoſito propter difficultatem,immo impoſſibilitatem,pronunciādi congrue ſuper ipſo,& in hoc etiam videtur d.n.concordare,in eo,quod no.ſecundum ipſum.ſ̃.de lit.conteſt.c.vnico.§. j. verſic. cum non per poſitiones.& ĩ.de proba.licet.§.ex præmiſſis.Si vero ſpoliator de nouo contra ſpoliatum reſtitutum de proprietate agere voluerit,niſi exceptio violentiæ,quam fecit , propter quam a ſuo iure cadere debeat ſibi obſtiterit,audietur, & ſi nihil probauerit,tunc ſpoliatus,qui in hoc iudicio reus eſt,abſoluetur. Inſtit. de interdic.§.commodum.vt & patet in eo,quod no.ſ̃.ea.gl.verſ. quidam tñ dicunt.& præcedenti.& ſeq.& ſm hoc poteſt ſane intelligi.ĩ.de teſti.ſignificauerunt.§.fi.& adde,quod no.ſ̃. eod.c. §.j. ver.cū legali.ſuper verbo,pendente.& ĩ.tit.j.ex conquæſtione. §.j. ſuper verbo,ante ipſius cauſæ ingreſſum,ad fi.gl.verſi.hoc autem vltimum , & ſeq.& præceden.quod dic,vt ibi no.

ADDITIONES.

a Suſpenſo petitorio.Adde.An in cauſa appellationis prophana appellans, vel appellatus poſſit ſuſpendere petitorium vtriuſque partis , & tranſire ad poſſeſſorium,& quid in cauſis beneficialibus . Item quid in caſu conuerſo.agens poſſeſſorio vult illud ſuſpendere an poſſit.per do.de Ro. hoc ti.deciſio.ccv.in nouis.Item an in eadem inſtantia poſitionis pluries ſuſpendere petitorium ante concluſionem in cauſa.per dom.Abba.hic in vj.col.ver.item circa.

b ¶Condemnandus eſt.Adde.do .Abb.& Io.An.poſt iſtum hic. & do.de Ro. deci.alleg.ccv.hoc ti.in finalibus verbis.

† Alias ſi quis cum totum.

ADDITIO.

a ¶Ad petitorium.Adde vtrum & quando quis poſſit recurrere vel redire de petitorio ad poſſeſſorium vel econtra.per do.Henr.Bo.hic in j dict.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum,Vti poſsidetis,cui detur.*
2 *Petitorium & poßeſſorium poteſt ab vtraque parte ſimul in iudiciū deduci.*

CAP. XV.

Cum dilectus. Pars.ĩ.de fide inſtrumentorum cum dilectus . [Poſſeſſorio.]De hac materia no.ĩ.e.c.ij. ſecundum d.n. [Et petitorio.]quidam tamen intelligunt,quod hic dicit, quando vnus agit vti poſſidetis , & reus reconuenit agentem rei
1 vendicatione.& ſic intelligunt.ſ̃.eo.ad vltimum.Sed cōtra † quia vti poſſidetis datur inter duos,quorum quilibet dicit ſe poſſidere, ff. vti poſſ.l.j.§.inter litigatores.niſi agatur inter vſufructuarium, & dominum.ff.vti poſ.l.fi.vel vbi vnus vendicat ſibi ſeruitutem , & alter tuetur poſſeſſionem,ff.vti poſ.ſi duo.§.ſi vicinus. Alij intelligunt hoc c.qñ actor proponit interdictum de recuperanda poſſeſſione,& nihilominus agit de ꝓprietate , quod poteſt fieri ſicut no.ſ̃.ca.proxi.§.j.& idem eſt ſi ago contra te de proprietate,& tu reconuenis me ſuper poſſeſſione,tunc nullo modo potes me reconuenire de proprietate,& leg.& no.ſ̃.de ord.cog.c.fi.& ca.cum dilectus.Sed pone,ꝙ ago contra te,& petitorio,& poſſeſſorio , & obtinui in vtroque,appellaſti a ſentētia lata ſuper proprietate ab alia non,& ſic data eſt mihi poſſeſſio.iudex vero appellationis cōfirmat ſentētiam proprietatis,quæ erit vtilitas? Declaratio dñij, & condemnatio expenſarum,ff.de rei vend.ex diuerſo.C.de appell. eos,qui. Non autem teneberis mihi reſtituere,quia nec poſſides,
2 nec dolo deſijſti poſſidere,ff.de rei ven.ſin autem.§.j.& ij.† Tu dicas hoc c.ſine calumnia eſſe intelligendum,quando agitur de iure electionis vtraque pars petitorium & poſſeſſorium deduxit in iudicium.Si agatur inter electos ſiue inter eligentes,vt ſ̃.eo.c.cum ſuper.& c.cum eccleſia.[Vna debet ſententia.]De hoc dic,vt no. ſ̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.j.verſi.quamquam.[Præmittenda] vt.C.de rei vendicat. ordinarij. ſ̃.eod. cap.ij.[Proprietas]. ff.depoſiti.bona fides.ff.de pignor.action. ſi rem.domi. no. [Præualere.]

Quod hic dr̃ de præmittenda executione in proprietate locum habet, ſiue vna pars tñ egit poſſeſſorio & petitorio, ſiue vna poſſeſſorio & altera petitorio, ſiue ſimile cęperint agere, ſiue diuerſis temporibus, dũtamen ſñia ſuper vtroque concurrerit ferenda. Nam ſi primo eſſet lata ſuper petitorio, & poſtea procederetur ſuper poſſeſſorio, nõ prodeſſet, ſinautem prius feratur ſuper poſſeſſorio, bene poſtea ſuper petitorio ferri poteſt. ĩ. de reſti. ſignificauerunt. Quod autem dixi, ꝙ poſt latam ſententiam ſuper petitorio non poſſit ſuper eadem re agi poſſeſſorio, hoc intelligas eſſe verum de ſpoliatione facta ante litem conte. vel poſt litem cõteſt. in petitorio, ſed ante ſententiam, deſpoliatione enim facta poſt latam ſententiam in petitorio agi poteſt. ſm d.n. Ad qd accedit, quod le. & no. ĩ. de ap. cum tenecamur. Intelligas ẽt, ꝙ in executione præualet proprietas quo ad illum, qui ipſam probauerit ad ſe pertinere ſm intellectum poſitum. ſ. eo. ſuper verbo, poſſeſſorio & petitorio. verſ. alij intelligunt. Idem eſt in electionibus, qñ conſtat electionẽ minus canonicã extitiſſe. ſ. e. cũ ſuper. §. fi.

SVMMARIVM.

1 *Subuenitur per ſuppletionem vel reſtitutionem in integrum quandoque.*
2 *Reſtitutio competit pro iuribus denegatis.*
3 *Effectus clandeſtine confirmationis impeditur per exceptionem.*
4 *Exceptio minus canonice electionis non ſuſpendit effectum confirmationis.*
5 *Appellare non eſt neceſſe his quæ extraiudicium fiunt.*
6 *Binus actus conſuetudinem inducit.*
7 *Quilibet in ſua poſſeſſione tuendus.*
8 *Iudice m recuſare non poſſum in quem pater meus conſenſit.*
9 *Pactum factum cum emptore hæreditatis nocet venditori.*

CAP. VII.

Cum olim. [Quæſtio.] Poteſt intelligi quãdo archidiaconus, de quo ſequitur, petebat electionem ſuam confirmari, & archipræſbiter, & canonici in contrarium petebant ipſam infirmari. vel licet archidiaconus fuiſſet electus in archidiaconum, per epiſcopum tñ nõ poſſidebat, vel quaſi, & ideo petebat ipſum archidiaconatum. Vel dic, ꝙ cũ archipræſbyter, & canonici nollent ipſum admittere tanꝗ archidiaconum, petebat ipſos cõpelli, vt eum admitterent, & pronunciari, vt ſubditi eidem obedientiã & reuerentiam exhiberent, & huic intellectui ſatis concordat, quod no. in ſeq. gl. Sed huic ſic obijcitur. eps contulerat archidiaconatum iſti archidiacono, vt ĩ. innuit. Vnde eo ipſo vr̃ eum in archidiaconum confirmaſſe, ex confirmatione autem acquiritur ius adminiſtrandi etiam ſi confirmatio facta ſit ab illo, qui non habet ius eligendi, vt patet in eo, quod no. ſ. eo. cum ſuper ecclesia. Videtur ergo, ꝙ non debeat inquiri in hoc caſu an epiſcopus fuerit in poſſeſſione eligendi, ſed ſtatim debuit papa præcipere, vt ex quo confirmatus erat, pro archidiacono haberetur, vt patet in eo, quod leg. & no. ĩ. de app. conſtitutis. ij. §. fi. Item archidiaconus iſte poteſt implorare officium iudicis ad hoc, vt in archidiaconum admittatur, vel vt reſtituatur, ſ. de offi. iu. c. ij. quod officium competit non ſolum contra eum, qui ſpoliat, ſed etiã contra eum, qui debitum non ſoluit, vt no. ſ. de ele. querelam. archipræſbyter vero & canonici non ſoluebant ei debitũ, ex quo ipſum non recipiebant in archidia. vt debebant Ad hoc dicas, ꝙ vbi confirmatio fit tali modo, ꝙ hi, qui nunc ſe opponunt ante confirmationem, habuerunt tps congruum & poteſtatem excipiendi contra confirmandum, tunc de cętero nec de peccato in electione habito, neque de perſonæ vitio poteſt cõfirmatum aliquid excipiendo obijci, quo minus confirmatio ſuũ habeat eſſectum, in modum tamen accuſationis, ſeu denunciationis põt, ĩ. de app. conſtitutis. ij. §. fi. hoc ſaluo, ꝙ ſi confirmatus petat conſecrari, vel ordinari, tunc in modum exceptionis repelli poteſt, & ſic ſuppleri, quod in confirmatione fuit omiſſum, ſ. de electi.
1 cum dilectus. ĩ. de accu. ſuper his. fed † & quandoq; in his per ſupplicationem, vel reſtitutionem in integrum ſubuenitur, vt no. ſ. de off. dele. paſtoralis. §. pen. Quãdo autem is, qui ſe opponit ante confirmationem, congruum tempus non habuit, ſicut patet in eo, qui eligendo, ſiue conferendo confirmat. valet quidem confirmatio, ſiue collatio. tamen dici poteſt, ꝙ ſi aliquid obijciatur ꝯ electionem, vel confirmationem, vel etiam contra perſonã, ſed diffamatam, in hoc caſu effectus cõfirmationis, ſiue collationis impeditur quouſque id, quod obijcitur, examinatum fuerit, & ẽt diffinitum, vt hic & ĩ. de accu. accedens. arg. bonum. xxiij. diſtin. qui epiſcopus. xcij. diſt. ſi quis ordinatus. & c. ſeq. Et melius in Authen. qnomodo. o. e. §. oportet autem in ipſo ordinationis tempore, & ſeq. col. j. & de ſanctiſ e. §. ſi quis autem electum col. ij. co. ix. & ĩ. qui ma. accu. poſ. c. fi. Et eſt ratio, quia illi, qui collationẽ, ſeu confirmationẽ ignorauit, nec ad opponendum ſe tps conueniens habuit (cum in nulla culpa, ſeu negligentia deprehendatur) non põt aliquid imputari, immo debet ei per ius & miniſtrum iuris potius ſubueniri, arg. ff. de accu. l. ſi cui. §. j. & in iuribus allegatis. ĩ. e. gl. ver. vbi ergo & ſeq. & in eo, quo leg. & no. ĩ. de re iu. c. pen. & de clẽ. ex. apoſtolicæ. Nec obſtat. ſ. eo. cum ſuper. quia ibi confirmatus petebat reſtitutionem pro eo, ꝙ fuerat ſpoliatus. hic autẽ licet habuerit ius ex confirmatione, quia tñ non fuerat adeptus corporalem poſſeſſionem, nec petebat, nec petere poterat reſtitutionẽ, ff. de acq. poſ. cum hæredes. j. ti. j. ex parte. §. j. ver. item ibi petebatur reſtitutio epatus, vbi aliquid peculiare occurrit, vt patet
2 ex his, quæ ibi no. † Sed nec obſtat, ꝙ pro iuribus denegatis competit reſtitutio, ſ. de elec. querelam. quia illud intelligendum eſt de iuribus, quæ petens prius poſſederat, at hic nunquam poſſederat, & ideo cũ noĩe ſuo, & noĩe eccleſiæ ageret, nec interdictum nec officiũ iudicis cõpetebat, ff. de vi & vi ar. l. j. §. interdictum aũt hoc nulli ꝯpetit. & l. iij. C. vñ vi. interdictum. Vbi ergo opponens
a ante confirmationem non habuerit tps congruum opponẽdi,[a] nec põt ſibi aliquid ĩputari, tunc ẽt poſt ꝯfirmationẽ auditur, vt
3 ex pmiſſis patet. Inde eſt, † ꝙ clãdeſtine ꝯfirmationis ſeu collationis per exceptionem oppoſitam impeditur effectus, ĩ. de appel. vt noſtrum. ĩ. vt benefi. eccle. c. vnico. Et idẽ dicẽdũ eſt, vbi aliquo ꝑcurãte facta & ac celerata eſt ad hoc, vt in exceptione aduerſarius ſupplantetur, ar. ff. de dolo & cõtu. cum olim daniel. ĩ. de ap. oblatæ. §. j. ver. ſi vero non ſit. Idem ſi dicatur confirmationẽ nullã eſſe. vt no. ĩ. de dolo, & contu. cũ olim daniel. Idẽ ſi fiat in abſentia eorũ, ꝙ nũc ꝯdicunt, & ꝯdicere poſſunt. Sed ſ. ꝙ abſentes erãt nõ poterũt, ar. ĩ. q ma. accu. poſ. c. fi. ĩ. de acc. accedẽs. Nec enim põt ĩputari abſenti & ignorãti, ſi nõ oppoſuit ſe cõfirmationi. D. tñ. n. hũc caſũ nõ admittit, licet eñ ĩ hoc caſu, qñ. ſ. abſens fuit, poſtea veniẽs poſſit agere, & denũciare. vt ĩ. q ma. accu. poſ. c. fin. Nõ tñ excipere. Nec obſtat. ĩ. de accu. accedens. qa ibi nõ audiũtur aduerſarij pp ſuã abſentiã, ſed pp infamiã ꝯfirmati. Auditur ẽt excipiẽs, ſi dicat eũ, ꝙ ſemel elegit, & ꝯfirmauit, nõ habuiſſe ius eligendi, vt hic. Secus ſi vnus elegiſſet, & alius ꝯfirmaſſet. Et is, qui opponit ſe nũc ꝯfirmato, añ ꝯfirmationẽ ad excipiendũ tps congruũ habuiſſet. talis enim in modũ exceptionis nõ audiretur, vt
4 dictũ eſt. Et eſt rõ † qa exceptio minus canonicæ electionis non ſuſpendit effectum ꝯfirmationis. ĩ. de ap. ꝯſtitutis. §. fi. Licet appellatio vel in integrũ reſtitutio ipſum impediret. & ſic loqtur C. ſi ex fal. inſtr. l. fi. Sed dices nonne imputandum eſt prædictis, quia quãcito audierunt electionẽ factã nõ appellauerũt? ita vr̃. vt ij. q. vj. biduũ. §. ſi aduerſus. Tu vero dicas ꝯtriũ. Nec obſtat. §. ſi aduerſus. qa loqtur de his, quæ ſunt in iudicio. In † his enim, quæ ex-
5 tra iudiciũ fiunt, non eſt neceſſe appellare. vt no. ĩ. de ap. ad audiẽ. & c. conſtitutis. ij. & c. bone. Quãuis aũt ꝓdicti effectũ ꝯfirmationis non poſſunt impedire per modum exceptionis. Poſſunt tñ hoc facere per modum accuſationis vel denunciationis, vt dictũ eſt. Et per alios modos, vt no. ſ. de elec. dudũ. ſm d.n. cuius eſt mens totius huius gl. quę & ſi ſubtilis ſit, & ſatis probabilis & rõnabilis, quædam tñ decre. vr̃ ipſam deſtruere, quæ vr̃ aperte dicere, ꝙ ẽt in caſu iſto, vbi. ſ. archiepiſcopus conferendo confirmauit. Et ſi is, qui poſt ꝯfirmationẽ ſe opponit, ante ꝯfirmationẽ tps ꝯgruũ ad excipiendũ non habuit. Et tñ non auditur excipiendo, ſed tãtummodo accuſando, vel denunciando, vt ĩ. de cõceſ. præb. poſt electionem. §. fi. ad fi. Sed poteſt reſponderi, ꝙ ille, qui ibi excipiebat ẽt in modum exceptionis ſufficienter fuit auditus. Sed quia nihil probauit rationabile, ideo contrariam ſententiam reportauit, per quam ẽt declaratur, ꝙ vlterius in modũ exceptionis nullatenus audiatur, vt ibidẽ exprimitur euidẽter, & ſic confirmat, ꝙ ꝑdicta ſunt, & non infirmat. & adde, quod ibi. no. ĩ. de accu. accedens. & de pſũmp. c. fi. & de app. cõſtitutis. ij. §. j. [Archidiaconũ] quẽ dicebat archipſbyter, & canonici remouendum, nec ipſum recipiebant in archidiaconum. Vnde & archidiaconus egit contra ipſos, & tandem poſt li. conte. coram papa fuerunt iudices de communi conſenſu procuratorum partium impetrati, & poſtea ꝑ archipręſbyterum, & canonicos recuſati, nihilominus tñ teſtes ex parte archidiaconi receperunt, & cauſam ad ſedem apoſtolicam remiſerunt. Vnde papa pronunciat in ſequentibus. vel dic, vt no. ſ. eod. cap. in princ. ¶ Quoniam.]ij. pars. [Per atteſtationes.] coram iudicibus minus canonice recuſatis productas. [Archidiaconatus.] ſuper quo quæſtio vertebatur, & quem epiſcopus dederat archidiacono litiganti. [Sine reclamatione.] cum tamen ſcirent, ꝙ epiſcopus iure ſuo ipſum archidiaconatum intendebat conferre, & ideo canonici non reclamantes conſentire videntur ad minus quantum ad hoc, vt epiſcopus adeptus ſit poſſeſſionem plenam & pacificam conferendi, argu. vij. q. j. pontifices, & patet in eo, quod no. ſ. eod. cum eccleſia. §. partibus. verſi. fi. ſuper verbo. aſſuiſſe. Sed & ſecundum. d.n. ſi reclamaſſent in iudicio ita, ꝙ lis penderet ſuper poſſeſſorio. & nondum fuiſſet aliqua electio facta per epiſcopum, quæ eſſet per ſuperiorem confirmata, vel approbata. Nec alias aliquem effectum habuiſſe non eſſet adhuc danda ſententia pro iſto archidiacono, immo deberet finis litis ſuper poſſeſſorio expectari, vt patet in eo, quod leg. & no. ſ. de

ADDITIO.

a ¶Opponendi. adde ꝙ vocandi ſunt per edicta competentibus interual. qui volunt ſe electioni opponere ante confirmationem. aliter facta confirmatio non valet per tex. in c. fi. de ele. lib. vj.

ſ. de reſti. in integ. c. ij. ad fi. In quo caſu hoc nihil faceret ad titu-
6 lum decre. [Duobus.] Ar. ꝙ † binus actus inducit conſuetudinẽ. quod verum eſt præſcriptione completa, ſ. de ele. venerabilem. §. fi. Alioquin ꝯ, ſ. eo. cũ eccleſia. §. verum ver. nec ex eo ſ. de ele. Cumana. § pe. in fi. Sed quantum ad poſſeſſionem ſuffeciſſet probatum fuiſſe de illo, cui immediate iſte archidiaconus ſubrogatur, ſ. de elec. querelam. ĩ. de iure patro. ex literis. & c. conſultatio-
7 nibus, † quia quilibet tuendus eſt in ſua poſſeſſione, xvj. q. iiij. volumus. ĩ. vt lite pen. c. j. Quid ſi canonici appellaſſent archidiaconatu vacante, ne eps archidiaconatũ conferret, cum ad epos, & non ad epm pertinet, & epus nihilominus cõtuliſſet? Rñ. nihilominus confirmaretur factum epi, cui & appellatio ſuam poſſeſ-
a ſionem non aufert,[a] ar. ĩ. de ap. ſignificante. ſ. de reſti. in integr. c. ij. & melius. ſ. de ſup. ne ꝑ. c. fin. vbi de hoc. nimis. n. tardauerunt canonici. Secꝰ ſi cũ epo antea litigaſſent, & obtinuiſſent. ſ. de ele. cum eccleſia Vulterana. & c. in Geneſi. ver. nec. pmiſſi duo. vbi de hoc. [Ante ipſum.] ſ. archidiaconum, qui nunc erat. [Et quia canonici. [ver. canonici. n. & archipresbyter coram papa conſtituti, & ſentientes ipſum motum ex dictis atteſtationibus iam receptis ad ferendam ſententiam pro archidiacono excepcrũt ꝯ dictas atteſtationes, ꝙ non valebant pro eo, ꝙ receptæ fuerant a iudicibus legitime recuſatis. & dñs papa reſpondet, ꝙ cum iudices de conſenſu procuratorum vtriuſque partis fuiſſent electi, non potuerunt iudices recuſari. & ideo valẽt atteſtationes, quod verum eſt, etiam ſi fuiſſet appellatum ab eis, quia nec licet a talibus appellari. ij. q. vj. §. notandum vero eſt. & c. a iudicibus. ibi ſe. ſm d.n. Verum eſt ſi ſint iudices. i. arbitri. vt ſequitur. in §. ꝙ de arbitris. Alioquin appellari poſſet ab eis, ſi grauarent, non tamen ex hac cã, quia ſuſpecti ſint, vt hic ſequitur, & le. & no. ĩ. de re iu. cauſam quæ. ver. & idem iudici. & ſeq. Sed adhuc ſic oponit. d.n. nonne ſufficit quantum ad reprobandas atteſtationes, ꝙ receptę fuerunt lite non conteſ? Rñ. non. Quia cum de beneficio eccleſiaſtico ageretur, potuit procedi ꝯ cõtumaces quamuis abſentes, quos nec recuſatio, nec appellatio fruſtratoria excuſabat, in regiſtro tñ continetur, ꝙ facta litis conteſtatione in cauſa appellationis apud ſedem apoſtolicam fuit commiſſa de conſenſu procuratorum partium tribus iudicibus, de quibus canonici recuſauerũt vnum pro eo, ꝙ erat conſanguineus archidiaconi memorati. ſm d.n. cuius eſt partis maioris mens totius huius gl. & adde, quod no. ſ. eo. ſuper verbo, vtriuſq; partis. [Iudices.] a nobis ſuper hac qõne delegatos, qui nobis remiſerunt proceſſum. [Vtriuſq; partis.] ſcilicet Archidiaconi agentis, & archipręſbyteri cano-
8 nicorũ defendentiũ ſe. † Sic patet, ꝙ non poſſum recuſare iudicem, in quem pater meus conſenſit. ſi. ĩ. de verbo. ſigni. in his. propę fi. ſicut nec poſſum recuſare illũ, in quem conſenſi. ſ. de offi. deleg. ſuper quæſtitionum. §. verum. Quod intelligas, niſi certas perſonas iudicum nominaſſent, tunc enim non præiudicaret, niſi & ego poſtea ratificarem tacite, vel expreſſe. ar. ſ. de offi. dele. cum olim. C. de procura. ſi procurator. ĩ. de ap. ſignificante. §. pen. hoc igitur intelligitur, quando procurator ſimpliciter fuit conſtitutus, & procurator nihil doloſe egit. ſic enim nocet factũ ꝑcuratoris domino, & imputet ſibi qui talem elegit. ff. de mino. cũ mandato. in fi. Si autem doloſe hoc fecit, tunc diſtinguitur, vt ff. de dolo. eleganter. §. ſi dolo. ff. de eo, per quem fac. eſt. l. fi. quod dicit vt no. ſ. vt lite non conte. c. j. §. fi. Intelligas autem, ꝙ coram papa vel iudicibus delegatis ab ipſo, a quibus poſtea appellatum fuit, lis fuerat conteſtata & poſtea cauſa commiſſa iſtis ſecundis iudicibus de conſenſu partium, ad hoc, ĩ. de ap. per tuas. alias lite nõ conteſtata non fuerunt teſtes recepti, ſecundum B. Immo contumacia exigente, cum agatur de beneficio eccleſiaſtico obtinendo, vt extra d.n. de eo, qui mit. in poſ cã rei ſer. eum, qui. lib. vj. & in hoc concordat. do.n. Quamuis & plus addat, vt patet ĩ eo, quod no. ſ. e. c. in princi. & adde, quod no. in ſeq. gloſ. [Procuratorum.] multominus ſi de partium voluntate, vt ſ. de offici. delega. ſuper quæſtionum. §. j. rñ. j. ad fi. & §. verum. ad fi. & c. cum olim magiſter. §. præterea. Arg. contra. ſ. de offi. del. cum olim abbas. §. qui vero. ĩ. de re iudi. cauſam quæ. ver. & ipſa ſententia, & ſequenti. ſ. de poſtu. præ. c. j. & ij. q. vj. biduum. §. ſi aduerſus. ĩ. de ap. ſępe. rñ. j. ver. j. & C. de rogatione. mili. anno. l. ij. lib. xij. ff. de tributo. actio. procuratoribus, ſ. vt lit. non conte. c. j. ad fi. ff. de procu. ignorantis. ff. ſi quis ius di. non obten. l. vnica. §. ſi procurator. ff. quod quiſque. iuris. l. iij. §. ſi procurator. ff. de lib. ca. l. ſeruo. l. Auth. de eccl. §. ſi qs in ſua domo. cõll. ix. Solu. ſi procurator male faciat negocium domini ſui, tenet quod agitur. Sed procurator remanet exinde domino obligatus, C. de procura. ſi procurator. ff. de mino. cum mãdato. Nec mirum ſi tenetur etiam in præiudicium domini, nã & ei prodeſt etiam ſi iniuſte obtinuerit procurator, ff. de procur. qui proprio. §. procurator. vt in cęteris. Sed contra, quia ſi procurator ſoluendo non ſit, ius præſtitum integrum eſt ipſi domino conſeruandum, ff. de dolo. eleganter. §. pe. ff. de eo, per quem fac. eſt. l. fi. Cum ergo beneficiũ eccleſiaſticum, & ſpirituale, de quo hic igitur æſtimationem, ſiue precium non admittit, vt patet. j. q. iij. ſi quis præbendas. & in eo, quod legitu. & no. ĩ. de iure patr. c. de iure. & ĩ. de ſymo. querelam. reſtat, ꝙ in hoc caſu non poteſt habere recurſum dominus contra procuratorem. ergo per prædicta iura debet ei præſtitum ius conſeruari. So. illa iura obtinẽt, vbi doloſe verſatus eſt procurator. Si vero negligenter ſe habuit, tunc mero iure tenet quod egit, ſ. de reſti. in integ. c. ij. §. nos igitur. ver. j. ſecundum d.n. cuius eſt mens totius huius glo. veruntamen ſi ſit dominus talis, cui competat reſtitutio in integrum, ſicut eſt eccleſia vel minor, eidem ſi de læſione appareat per reſtitutionis beneficium ſubuenitur, vt ibi. vbi tamen procurator ſoluendo non eſt, ff. de minori. cum mandato. verſicu. ſed ſi ex euentum. De hac materia no. plenius. ſ. vt lit. non cõteſt. c. j. §. j. ¶ Prædictum archidiaconum.] iij. pars. [Eidem.] ſ. archidyacono, ſ. de reſti. in integ. c. ij. ſ. de elec. cumana. d.n. [Perpetuũ] quo ad archidiaconum, qui nunc eſt, vt ipſum de cætero tanquam archidiaconum admittant, nec ei in aliquo contradicant. Sed contra. ĩ. de conceſ. preben. poſt electionem. §. fi. Sol. ibi. Pro iſto autem ſolo archidiacono hic fertur ſententia, ſecus de alijs, & hoc eſt quod ſequitur. [Reſeruata tñ &c. verſic ſ. de elec. querelam. [Super hoc.] ſ. ſuper proprietate. [Inter alios acta.] ſic. ĩ. de re iud. c. pe ĩ. de pbẽ. dilectos. in fi. ĩ. de do. interdilectos. ĩ fi ſ. de offi. deleg. ſuper eo. Sed ꝯ. qa cũ archidiaconus obtineat, qui hẽt
9 cãm ab epiſcopo, vr̃, ꝙ debet epiſcopo prodeſſe ſicut † pactum factum cum emptore hæreditatis nocet venditori, ff. pec. ſi cum emptore. Sed nõ eſt verum, quia exceptio rei iudi. tranſit ab acto re ſuo. ſ. a venditore ad alium. ſ. emptorem, ſed non reuertitur ad actorem ſuum, ff. de exceptio. rei iudic. ſi a te. §. fi. ſecundum B.

ADDITIO.

a ¶Non aufert. Adde do. Abba. hic poſt iſtum in verſicu. venio ad glo. de verſicu. immo plus dicit cui Andre. Sicu. addit. Calderi. conſilio. vltimo. de iure patro.

SVMMARIVM.

1 *Cenſus quandoque eſt ſignum ſubiectionis.*
2 *Cenſus quandoque eſt ſignum protectionis.*
3 *Cenſus quandoque eſt ſignum conuentionis.*
4 *Cauſa cenſus requirenda eſt.*
5 *Præiudicium non paratur domino ignoranti ſoluendo cenſus.*
6 *Qui ſuccubit per petitionem ineptam poteſt proponere aptam.*

CAP. VIII.

In cauſa. Hec decre. nichil facit ad titulum. ſm d.n. niſi dicas, ꝙ per ſolutionem cenſus intẽdebat Patriarcha probare quaſi poſſeſſionem ſubiectionis. [Patriarcha Grandẽ.]agente contra abbatem S. Gregorij de Veneriis, & petentem, ꝙ faceret ſibi obedientiam debitam et de oĩbus epiſcopalibus reſponderet, qa ſibi monaſterium ſubiectum erat, ad quod probãdum inter alia inducebat, & ẽt in libello proponebat, ꝙ centum annuũ. l. ſolidorũ ſibi tanꝗ dño faciebat, quos ẽt petiit ſibi adiudicari ad ſubiectionis indicium in poſterũ cõprobandũ. Sed quia abbas exemptũ ſe probauit, fuit ſuper vtroque ſentẽtialiter abſolutus. [Et conuentum.] ex altera parte. [Super ſubiectione.] quia patriarcha dicebat ipſum monaſteriũ ſibi ſubiectũ eſſe. [Qnque.] ſed nec continue, nec ſemper, vnde non obſuit, arg. in eo, quod le. & no. ſ. e. cũ eccleſia. §. fi. ver. & ex eo. §. partibus. ver. parte clericorum. Sed & eſſe poterat, ꝙ ratione capellarũ ibat, vnde nec monaſterio præiudicabat, ĩ. de priu. ex ore. [Ad ſynodum.] xvij. q. fi. §. fi. ſm. d.n. quod dic, vt plene no. ſ. de maio. & obe. qa ſup his [Et.] ſ. patriarchæ. [Per plures annos.] non tñ. xl. & ſic non ſufficit. ſ. de elec. cumana. §. penu. in fi. Sed & ſi per xl. annos ſoluiſſet, adhuc non ſufficit hoc ad probandam ſubiectionem, vt ſequitur niſi aliud probaretur. ¶ Ad hæc.]ij. pars. [Periit.] ſibi in poſterum adiudicari. [Ad ſubiectionis, &c.] Et ideo quia abbas probauit exemptionẽ, fuit abſolutus, vt ſequitur quantum ad hunc modũ petendi iure ſuo ſibi, ſi agere alio modo de ipſis voluerit reſeruato. ſic. ſ. e. c. proxi. §. fi. ſ. de iudi. examinata. ĩ. ne ſede vac. c. j. §. fi. [Iudicium.] petebat patriarca iſtos. l. ſolidos, vt per hoc probaret ſubiectionẽ, & tñ ſuccubuit, licet ſolutionem probauerit. Ideo ſignatur contra. ĩ. de cenſ. omnis aĩa. & c. cum venerabilis. & ĩ. c. cum veniſſet. x. q. iij. illud. C. de epiſco. & cle. nulli. §. fin. C. de fideiuſſ. l. ij. So.
1 † Quãdoque cenſus eſt ſignũ ſubiectionis, vt in contrarijs. & tunc ſi præſtatur papæ ſignum eſt exemptionis. Si vero præſtatur epo
a a non exempto præſumitur ſubiectio[a] dum tamen ſit clericus is, qui præſtat, alioquin ꝯ, viij. di. quo iure. Sed ſi ab exempto non obeſt niſi ſit completa præſcriptio, & ita fuit hic ſicut in integra
2 legebatur. † Quandoque vero eſt ſignum protectionis, & tunc ẽt ſi papæ præſtetur diocęſano non præiudicatur, hoc eſt, quod di-
3 ſtinguitur. ĩ. de priuile. recepimus. † Quandoque vero eſt ſignum conuentionis, vel relicti, quia. ſ. ſic conuentum eſt inter partes, & per

ADDITIO.

a ¶Subiectio. Adde Io. Andr. in c. quoniam. ĩ. de priui. poſt eum. facit quod legitur & no. in c. j. de religio. do. & in c. ij. de renun. lib. 6. Et vide Barba. in l. cum de in rem verſo. ff. de vſur. & Lapum allega. xlij. & Federi. con. fi. 130 & d. Ab. hic. & in c. peruenit. ĩ. de cenſi.

3 pertalēm non probatur ſubiectio, †ideoq; requirenda eſt cauſa
cenſus,& dic,vt le.& no.ĩ.de cenſi.peruenit.ergo non omnis ille,
cui cenſus ſoluitur,dominus eſt,nec qui cenſum ſoluit,ſubiectus
4 eſt,†nec paratur præiudicium domino ignoranti. C.de rei vend.
ſolennibus.ſcienti autem præiudicatur. C. de do.cenſualis.Quid
ergo ſi is,qui conſueuit facere cenſum eccleſiæ ratione alicuius
rei ceſſat in ſolutione per biennium ,nunquid eſt res commiſſa?
Diſtingue de hac materia , vt no.in ſum. de locato.ſub.§. potuit
emphyteuta.§.fi.ver.quid ergo.& ſeq.[Contrariam.]probata excē
ptione per priuilegia,ↄ quæ non erat præſcriptio completa.ĩ. de
confir.vti.cum dilecta.ĩ.de priuil.ſi de terra.[Non adimimus.po
teſtatem.[Si alio.]Si ex vna cauſa petit quis eandem rem primo
& ſecundo petit ex alia , non obſtat in ſecundo iudicio exceptio
rei iudicatæ occaſione primæ ſnīæ,quamuis ſuper eadem re latę,
vt patet in eo,quod le.& no.ĩ.eo.ſuper verbo,experiri voluerit,&
ſ.de fo.compe.cum ſit generale.Vel dic,ꝙ cum hic fuerunt peti-
ti.l.ſolidi ad probandam ſubiectionem, vt patet in eo , quod no.
in caſu.ſ.eo.c.in prin. ſuper verbo,patriarcha Granden.quamuis
abbas fuerit abſolutus quo ad ſubiectionem , hæc tamen ſenten-
tia non præiudicat patriarchæ quantum ad l. ſolidorum petitio-
nem ſibi in poſterum ſoluendorum. Et eſt ratio, quia quamuis
idem petatur , tñ ad aliud agebatur in primo iudicio,& ad aliud
in ſecundo,quod dic vt plene no.ſ.e.cum eccleſia.§.fi.ver.& acto
re.ſuper verbo,faciendis.& ĩ.de teſti.veniens.ij.[Iure.]puta poſſeſ
ſorio.ſ.de elec.querelam.Vel ſi dicat, ꝙ ita fuit conuentum inter
prædeceſſores,vel a tali teſtatore fuit relictus pro aīa ſua , ſicut fit
tota dic. Ad quod probandum inducit ſolutionem ſpontanee fa
ctam,ſiue pſtationem cenſus per xl.annos & amplius,ĩ. de priui.
accedentibus.ff.de vſur.cum de in rem verſo.ff. ſi ſeruitus vend.ſi
quis diuturno.C.de fideicom.l.j. als ex ſolo tpe agi non poſſet.C.
de pac.ſi certis.ĩ.de cē.peruenit.quod dic,vt ibi no. [Experiri vo-
luerit.] Sic patet,ꝙ q rē petit ex vna cā maxime ī perſonali actio-
ne & ſuccumbit , & poſtea petit ex alia, non obſtat ſibi exceptio,
ff.de excep.rei iud.cum quæritur.& l.ſe.& l.& an eadem.§. actio-
nes.Idem eſt & in rei vendicatione,ſi exprimatur tm̄ vna cā,ff.de
excep.rei iu.ſi mater.§.eandem.Idē & in poſſeſſorio.ĩ.de do.inter
dilectos,ff.acq.poſ.poſſideri.§.ex pluribus.De hoc no.ſ. de lib.ob.
6 c.ij.& iij.Habes etiam hic,†quod quādo quis ſuccumbit propter
petitionem ineptam,poteſt poſtea proponere aptam , vt legitur
& no.ſ.de iudi.examinata , & ſ.eodem.§. in princip.ſuper verbo
ad ſubiectionis.

¶ De reſtitutione ſpoliatorum. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Nemo debet ſibi ius dicere.*
2 *Violentia committitur quoties quis id quod ſibi debetur non per iudicem re poſcit.*
3 *Interdictum recuperandæ & ſpoliationis priuilegiatum eſt.*
4 *Agenti de ſpoliatione non poteſt quæſtio dominij referri.*
5 *Cęcus miſerabilis perſona reputatur.*
6 *Qui in alieno ſolo ædificat, donare videtur.*
7 *Eccleſia tenetur de violentia hominum ſuorum.*

CAP. PRIMVM.

LIcet multum,& inf. Pars. ĩ. de cen
ſi.licet.& ibi propoſuit Philaſius Cęcus vnam
querelam,& hic aliam.[Conqueſtus] Duo ↄ
ius continet hæc decre.Primum eſt,ꝙ ſpolia-
tus non reſtituitur. Secundum eſt , ꝙ incūbit
probatio poſſeſſori.Contra primum.ĩ.c. in li-
teris.Contra ſm.ĩ.de fide inſtru.inter dilectos.ad fi.Sol.Hoc con-
tingit propter nobilitatem partium,quæ in hoc cōuenerunt,ſm
d.n.Qui circa expoſitionem huius c. non amplius laborauit.tu
vero dic,vt in ſequentibus [Hominibus.]No.hic ar. dn̄m de vio-
a lentia hominum ſuorum teneri. [a] [Irrationabiliter.]i. violenter,
vnde debuerunt cadere a iure ſuo,& ſi in campo ius haberent,C.
1 vnde vi.ſi quis in tantam.xvj.q. vj.c.j. † quia nemo debet ſibi ius
dicere,C.ne quis in ſua cauſa iudi.in rubro & in nigro.Et dicitur
2 violentia†committi quotiens quis id,quod ſibi debetur, non per
iudicem repoſcit,ff.quod met.cau. extat.ff.de vi priua.creditores.
Inde eſt ꝙ ſi pecunia publice , vel priuatim illicite exigatur cum
altero tanto iniuriam paſſo reſtitui mandatur. Per vim vero ex-
tortam cum pœna tripli reſtituitur, amplius & delinquens extra
ordinarie punitur,ff.de publi.licitatio. §. quod illicite. ¶ Quod ſi
ita eſt.]ij.pars.ſ.ꝙ dictus campus fuerit occupatus.[Quamquam
ante oēm conuentionem.]ſi hoc petiiſſet,ĩ.e.c.j.& c.in literis. &
c.ſeq.ſ.de or.cog.c.fi.ij.q.ij.per totum. Vnde dic cōtentionem ha
bendam in petitorio, nam in poſſeſſorio oportet haberi ſi nega-
retur contentionem & poſſeſſionis & eiectionis fieri probatio-
nem,ſ.de of.dele.conſultationibus.& ĩ.eo.ex parte. §.j. & eſt ſi.ĩ.
qui fi.ſunt legi.cām.ij.[Ei.]ſ. cæco. [Reſtitui.] ex quo poſſeſſorio
ageretur,vr̄,ꝙ non eſſet reſtituendus , ſi pars aduerſa incontinēti
doceret de iure ſuo.ſ.de ord.cog.cum dilectus.rn̄.j.in fi.ff.ad exhi.
l.iij.§.ibidem.ff.ad Carbo.l.iij.§.cauſæ.ff.vt in poſ.le.ſi is , a quo.in
prin.ff.ad Tre. ille,a quo.§.j.So.Leges ſupradictæ loquuntur in in
terdicto.de adipiſcenda poſſeſſione,vel cum agitur de exhibitio-
ne,ſeu miſſione in poſſeſſionem faciēda,q ſummarie examinan
tur,& ideo quia leuiter expediuntur,leuiter impediuntur. Cęterū
3 vbi quis agit†de recuperanda poſſeſſione & ſpoliatione, quæ pri-
uilegiata eſt,& ſ.do or.cog.c.fi.plena deſideratur cauſæ cognitio.
ſ.de of.deleg.conſultationibus.Et ideo,quia non de facili expedi-
4 tur ſm Gof.Imo nec poteſt†agenti de ſpoliatione qō referri do-
b minij, [b] ĩ.e.in literis.& c.ſe.Sic nec obſtat.ff. de excep.do.l.dolo fa
cit , quia loquitur in petitorio ſicut innuunt verba illa, qui petit.
Nec obſtat.ĩ.e.in literis.§.propterea.quia illud ſpāle eſt pp pericu
lum aīæ euitandum.[Quia euentius] proprium nomen eſt.[Cō
ſentiente illo.].ſ.cęco , & ſic potuit ſibi p̄iudicare , quia quilibet
poteſt iuri ſuo renunciare.ĩ.de regula.ſtatuimus.[Probaturum.]
ſpontanee,nec .n.cogebatur,C.de rei ven.l.fi.ij.q.v.§.j. niſi funda-
ta intentione cęci.C.de proba.ſiue poſſidetis.Et mos ei gerendus
fuit,ex quo ſe offerebat,ff.de proba.circa.ff.de lib.cau.cui neceſſi-
5 tas.rn̄.j.[Inquire.]rōne † cęci,qui miſerabilis perſona reputatur.
in Auth.de man.prin.§.ſi tibi.col.iij.¶ Et ſi hoc.]iij.pars.ꝙ cāpus
ſit eccleſiæ.[Huic.ſ.cęco.[Intētione.]i.petitione.[Alioquin.]ver.
ſubaudi ſi eccleſia in probatione defecerit, & de ſpoliatione, ſeu
occupatione conſtiterit. [Reddatur.] cum fructibus perceptis a
tpę deiectionis,& qui percipi potuerunt,ĩ.e.grauis. Nec expenſas
6 repetet aduerſa pars ſi ibidem ædificauerit,†quia donare vr̄. Inſti.
de rerum di.§.ex diuerſo.

Nam quicquid plantatur,ſeritur, vel inædificatur.
Omne ſolo cedit radices, ſi tamen egit.

Inſti.de rerum diu.§. ſi Titius plantam.quinimo tenetur,& ſi res
caſu perierit,ff.de leg.j.cum res. §.fi. Neceſſarios tamen ſumptus
factos ratione quęrendorum fructuum,dum modo fructum per
ceperit repetere poteſt,C.de rei ven.domum.ff.de peti.hæ.ſi a do
7 mino.§.fi.& l.ſe.† Tenetur autem eccleſia de violentia hominū
ſuorum,vt hic patet.& ſ.e.in prin.quod intelligas quādo res per-
uenit ad ipſam.ĩ.e.ſæpe.vel quando hoc mandauit,vel ratum ha
buit,ff.de vi & vi ar.l.j.§.ait prætor.& §.deiecisse.& §.quod addit,
& ſe.& l.iij.§.cum procurator.& ĩ.eo.cum ad ſedem.§.fi.

ADDITIONES.

a ¶Teneri.Adde nūquid dominus teneatur de facto familiæ ſuæ.Itē an dn̄s
poſſeſſionis ſeu territorij teneatur de maleficio facto ſup ſuo dn̄io , ſeu
ſuper territorio.Item nunquid quilibet ſciens maleficium & non prohi
bens teneatur ex ſola ſcientia pulchre. per d.Ab. hic.& per d. Andre.Sic.
in ſuis apoſtillis.

b ¶Dn̄ij.Adde d.Ab.hic no.elicientem ex his dictis vnam bonam dr̄iam in
ter interdictum recuperandæ,& interdictum adipiſcendæ, ſeu exhibito-
rium,nam in primo non admittitur reus volens probare dn̄ium ēt incō
tinenti,ſecus in interdicto adipiſcendæ ſeu exhibitorio. & addit gl.in c.
literas.ĩ.e.& gl.in c.ſuper cauſa ij.q.v.

SVMMARIVM.

1 *Præpoſitio auget.*
2 *Beneficio multis laboribus acquiſito non eſt veriſimile ꝙ aliquis renunciet.*
3 *Interdictū vnde vi eſt annale , & competit ĩ. annū vtile quantū ad pœnā .*
4 *Res in perpetuum peti poteſt per interdictum vnde vi.*

CAP. II.

SOllicite. Principium huius . ſ. & ſequentia
vſq;.ĩ.e.ver.ſed teſtes. vr̄ ↄdicere illi
ver.ſed teſtes. Nam hic & in ſequentibus ad dictum
ver. mandat papa inquiri an reſignans eccleſiæ tpe re
ſignationis fuerit ſpoliatus vt ſic aduerſarij teſtes nō recipiantur
ſuper ſpontanea reſignatione.In illo vero ver.ſed teſtes &c. dr̄ , ꝙ
iterum recipantur ſuper violenta poſſeſſione.Sol.dicunt quidam
ꝙ a principio debet ſuper ſpoliatione inquiri de plano, puta per
famam , & per hoc debent repelli probationes de ſpontanea re-
nunciatione.Secundo vero debent recipi teſtes, & aliæ probatio-
nes ſpoliati,qui agit de ſua ſpoliatione, vt ſi ipſam probauerit,ha-
beat reſtitutionem.Sed hoc non placet, quia nunquam poteſt tā
tum fama,vt prædictam probationem auferat poſſeſſori. Alij di-
cunt,& melius, ꝙ primo debet inquiri an reſignans fuerit ſpolia
tus,qn̄ reſignauit.i.an eo tpe poſſideret . Quod ſi reperiatur cum
ſit præſumptio , ꝙ non voluntarie hoc fecerit,tunc primo reci-
pientur probationes de violenta ſpoliatione.Nec ſequens decre.
ↄdicit cum ibi non dicatur , ꝙ exiſtens in poſſeſſione reſignaue-
rit,ibi ēt eſt præſumptio ↄ reſignantem,ꝙ non violenter hoc fe-
cerit,quia coram archiepō reſignauit,arg.ff.quod me.cā non eſt
veriſimile.Vel ibi intentabat petitorium, hic poſſeſſorium de re-
cuperanda poſſeſſione, ſi.n.petitorio egiſſet , vt rei vendicatione,
tunc tantum ſuper renunciatione reciperentur teſtes. Sed & vbi
proponitur poſſeſſoriū pro recuperanda poſſeſſione,bene admit
teretur tunc exceptio renunciationis præcedentis ſpoliationem.
Spoliationem dico talem.ſ. ex tali modo factam , quia veniens
ad

ad eccleſiam non fuit admiſſus.Vel quia eiectus fuit per eum ad
quem eccleſia ptinebat.In tali.n.caſu bene admittitur hæc exce-
ptio,quia per renunciationē apparet,ꝙ amiſit poſſeſſionem.Et p
ↄn̄s ex quo tpe ſpoliationis nō poſſidebat,non pōt petere reſtitu-
tionem,ĩ.e.ex parte.§.j.ver.j.vt & no.ſ.de renun.ſup hoc.ſm d.n.
cuius eſt mens totius huius gl.vel dic,vt no.in ſeq.& ĩ.e.c.j. [Per-
1 quirere.]†hoc eſt valde ſiue diligenter inquirere , & ſic p̄poſitio
auget.quod dic.vt no.ſ.de conſue.c.iii.rn̄.j. Et no.ar. ꝙ cā ſpolia-
tionis in modum inquiſitionis expedienda eſt, quod intelligi po
teſt,qn̄ perſonæ litigātes miſerabiles ſunt,ſ.e.c.j.vel qn̄ eps cogno
ſcit inter clericos ſuos,vt hic,& xj.q.j.ſi quis cū clerico.¶ Et ſi cō-
ſtiterit.]ij.pars.[Spolia tū.] vi expulſiua. & ideo non auditur pars
aduerſa ſuper iuro renunciationis,ar.ſ.de or.cog..c.fi.Secus in cō
pulſiua,& ſic non eſt ↄ,ĩ.c.j.& ſ.de renun.ſuper hoc quod ſciſcita
ris. Alii dicunt,ꝙ hic agebatur poſſeſſorio tm̄,ibi vero poſſeſſorio
& petitorio.& hoc patet,quia hic dicit eccleſiæ ſimpl'r,& non di
cit ſuæ. Nec ob.quod ſequitur ĩ.iuri ſuo,quia verba papæ ſunt nō
libelli,vel iuri ſuo circa poſſeſſionem,nam & poſſeſſio nomē iu-
ris eſt.ĩ.de cōceſ.pb.cū noſtris.§.j.Infra vero.c.j.dicit eccleſia ſua ,
vnde vr̄ tangere proprietatem,ar.ff.de rei vend. in rem actio. Alij
dicunt,ꝙ hic metu renūciauit , & non coram ſuo iudice.In ↄrio
vero ſponte,& coram ſuo iudice. Alij,ꝙ hic cōſtabat de ſua ſpo-
liatione,ibi non.Alij,ꝙ hic fuit abiuratio facta poſt ſpoliationē,
ibi vero an̄.Tu teneas,quod dixi.ſ.in prin.glo.& quod no.in fi.c.
Et ex hoc habes,ꝙ ſi quis petit reſtōnem beneficij ſui non obſtā-
te exceptione de minus canonica electione, ſeu inſtōne, ſeu re-
nunciatione,vel abiuratione auditur,& excipiens repellitur quo
uſq; qō ſpoliationis fuerit expedita,vt hic,& ĩ.e.in literis.& c.ſeq.
& le.& no.ſ.de or.cog.cum dilectus.& c fi.niſi & petitoriū ſimul
cum poſſeſſorio intentetur ,ſ.titu.j.c.ij.iij.& iiij.& vj.[Renuncia-
tione.]quam obiiciebat pars aduerſa ad reſtōnem impediendā.
¶ Quia non eſt.]iij.pars. [Qui renunciat.]ſic ſ. quod me.cā.c.fi.
2 [Spoliatus]ſubaudi maxime.idē.n.eſt,& ſi nō ſit ſpoliatus.†Nūq̄
n.eſt veriſimile,ꝙ aliquis renunciet beneficio multis forſan labo
ribus acquiſito,ſ. de renun. ſuper hoc. §.j. nec ꝙ ei renunciet pro
minori beneficio obtinēdo ĩ.de præſum. quia nō eſt veriſimile.
Et ideo quantum ad reſtōnem petendam non eſt vis,qn̄ renun-
ciauerit , quamuis hoc innuat ſuperficies literę,ſed vtrum fuerit
ſpoliatus,& ideo ſequitur,ſed teſtes &c.vt in ſeq.ver.[Sed teſtes.]
ver.[Probare.]i.probaturū,& eſſet planior litera,ſe remoto.[Spo
liatus.]Quid ſi ſpoliatus ſtetit per annum,ꝙ nō petijt reſtitui,nū-
3 quid poſtea eſt audiendus? Vr̄,ꝙ non,quia†interdictū iſtud.ſ. vn-
de vi eſt annale , competit.n.ĩ.annum vtilem.ff.de vi & vi ar. l.j.
rn̄.j.& §.annis.ſicut & cętere prætoriæ actiones.Inſti. de perpe.&
te.actionibus.rn̄.j. Quod verum eſt quo ad pœnam,q̄tum vero
ad rei proſecutionem perpetuæ ſunt , ff.de acti.& ob.in honora-
4 rijs.†Vnde & per hoc interdictum res in perpetuum peti pōt , ff.
de vi & vi ar.l.j.rn̄.j.ſm vero cano.vr̄ , ꝙ cum nulla conditio tpis
opponi poſſit,etiam ad damnum,& pęnam,& oīa alia conditio
ne ex illo canone agi poteſt,iij.q.j.reintegranda.[Idonei.]quod p̄
ſumitur ſemper niſi aliud probetur,ĩ.de præſum.c.fi.[Recipere.]
& ſi probet ſpoliationem cum reſtituas vt ſ.e.c.j.quo facto ſi tibi
conſtiterit &c.vt le.& no.ĩ.c.i.§.fi.& ſm hoc hęc duo iura in nul
lo diſcrepant,ſed omnino concordat.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio abiurationis,quando admittitur.*

CAP. III.

ACcepta. Intellectum huius decret. habes.ſ.de
renun.ſuper hoc. aliqui tamen huic
decre.ſignant ↄ ſ.c.proxi. ſed non ↄdicit , imo in ca-
ſu diſſimili loquitur In hac enim decr.is,qui dicebat
ſe ſpoliatum eccleſia, auctoritate ordinarij fuerat ſpoliatus , cum
autem peteret reſtitui,aduerſarius ſuus dicebat, & obiiciebat nō
potes petere reſtitutionem , quia ſponte eccleſiam reſignaſti , &
cum iterum ſpoliatus vellet probare ſpoliationem violentā, poſ-
ſidens eccleſiam dicebat,non eſt neceſſe,ꝙ te graues in probatio
ne,quia primo reſignaſti ſpōte,vnde bene potuiſti poſtea aucto-
ritate epī ſpoliari.Vel vt quidam dicunt per eum , cui epiſcopus
ipſam eccleſiam contulerat,ſed hoc nobis non placet. Dicas er-
go relicto caſu præmiſſo , ꝙ hic quærebatur , cuius probationes
primo erant admittendæ.Et reſpondetur,quod primo debent re
cipi probationes poſſidentis eccleſiam ſuper ſpontanea renun-
ciatione,quia ipſa probata nihil valerent probationes illius , qui
dicit ſe ſpoliatum ſuper ſpoliatione ſua , cum ex quo conſtat,
ꝙ ſponte renunciauit licite auctoritate epiſcopi ſpoliari potuit,
ſed violenter nolebat eccleſiam,q̄ ſponte reſignauerat, detinere.
Sin aūt ſpoliatus velit dicere,ꝙ nō ſpōte,ſed coacte reſignauit,be
ne ſunt probationes ſuæ. ſi hoc probare voluerit admittendæ, in
quo caſu loquitur ſ.de renun. ſuper hoc.Hoc igitur teneas, ꝙ ex
quo aliquis renūciat eccleſiæ in manu diœceſani ſi ad ipſum diœ
ceſanum ſpectat collatio ſtatim poteſt eam conferre . Si vero ad
alium ſpectat collatio,ſiue pręſentatio,poteſt ei mandare,ꝙ con
ferat eam, vel ad ipſam præſentet . Quinimmo & ſine mandato
aliquo,ſiue monitione, ex quo facta eſt renunciatio eccleſiæ in
manibus illius,qui ipſam pōt recipere,ſtatim ille,ad quē ſpectat
collatio,vel repræſentatio,poteſt ipſam conferre , vel ad ipſam re
præſentare,nec habet neceſſe expectare,ꝙ feratur ſnīa ↄ renūciā
tem ,quia ex ſola renunciatione amiſit omne ius, quod habebat,
vii. q.j. q̄ periculoſum , ſm d.n. in tantum ꝙ ſi is, qui renuncia-
uit adhuc de facto incūbat poſſeſſionē illius eccleſię nihilomi-
nus tn̄ pōt ↄferri, quia ſi nō de facto,tn̄ de iure vacat,vt patet ī eo
quod legi.& no.ĩ.de p̄ben. de multa. §.is quoque.& ſeq. & ſm d.
n.Idē dicunt quidā poſſe fieri , qn̄ clerici ad mandatum epi con-
temnunt ad ordines promoueri. ſ.de elec.cum in cunctis.§.infe
riora.ſ de æta.& quali.quæris Alij tn̄ dicunt & melius ꝙ cum ta-
les nō ſint ipſo iure priuati eccleſiis, ſed priuandi priuari debēt p
ſnīam anteq̄ eccleſiæ ↄferantur, vt ex p̄miſſis iurib.aliis,in quib.
colligi pōt,& ſ.de æta & quali.c.j.In primo vero caſu et in oībus
beneficiatus eſt ipſo iure,vel per ſnīam hoīs rite iam latam,quæ
iam in rem tranſiit iudicatam perdit ius , quod habebat in bn̄fi
cio,pōt, & debet alij conferri bn̄ficium. Et licet epo ei,qui ius p
didit auferre poſſeſſionem, ſi ipſi incumbat de facto ſine aliqua
a cauſæ cognitione, [a] quia in hoc exequitur officiū ſuum , vt hic,
& ĩ.de inſti.c.iii.& ſ.de pac.accepimus.& c.cum clerici. In ſecun
do vero caſu. ſ in quo bn̄ficiatus nec ipſo iure , nec p ſnīam ſm
ordinē iudiciariū latā. Vel inique ſi per ap. ſuſpēſam, nunq̄ licet
auferre poſſeſſionē poſſeſſori,ſed expectandū,ꝙ primo priuetur p
ſnīam latā iuris ordine obſeruato, vt ĩ.co.ↄquerēte.& C. de iure
fi.l.fi.li.x.ſm d.n.cuius eſt mēs quaſi totius huiꝰ glo. Alioqn & ſi
prīceps ↄriū p̄cipiat poſsūt poſſeſſores reſiſtere violētiæ inferēdę,
niſi ↄſtaret,ꝙ præceptū principis ex certa ſcīa emanaſſet, vt patet
C.de iure fiſci ꝓhibitū eſt.& in eo ꝙ le.& no.ſ.de offi.deleg.ex p-
1 te.ij.[Violēter]ſubaudi,vi ↄpulſiua,&†ideo admittit exceptio ab
iurationis. ſ. quod metus cā,ad aures.Secus vi expulſiua, vt legi-
tur,& no.ſ. c.proxi. Alij dicunt , ꝙ illa decre. continet diſpenſa-
tionem.hic vero conſtituitur ius cōe.ĩ. de iureiu.ſi vero. Tu dic,
vt in præced.gl.& ſ.c prox.& ĩ.§.fi.Item ar ↄ,ĩ.de inſti.cum veniſ
ſent.Sed ibi agebatur poſſeſſorio, & fuit abiuratio perſonalis, &
conceſſio realis.Item ↄ.ĩ de cōceſ.pb poſt electionem. ſed ibi nō
fuit abiuratio probata.vnde inſtituitur , & poſt inſtitutionem ad
mittitur accuſatio,vt dicit in fi.ſm B. Non curo multum de his
duobus vltimis ↄrietatibus,nec de ſolutionibus.[Si hoc.].ſ.ꝙ vio
lenter &c.[Ea.]ſ.eccleſiam. ¶ Quo cognito]ij. pars . i. facta fide
de violentia. [Proficere]ſ. quantum ad retentionem, ſed profuit
quantum ad reſtōnem,& ſic poteſt ſolui ſ.c.prox. ¶ Mādamus]
iij.pars.[Quatenus]eum reſtituatis,vt no.ſ.c.prox. & eo reſtituto
ſi vobis conſtiterit &c.[Abiurabit] ſubaudi ipſum ab eccleſia re
mouentes.[Ei ſuper hoc &c.] ſic ĩ.c.j.ſ.de reſcri.c.ij. & ſic etiam
ſuppletur vnum capitulum per aliud , nec contradicunt in ali-
quo,ſed concordant.

ADDITIO.

a ¶Cognitione.Adde in contrarium tex.iuncta gloſ.in c.licet.ij. de præbē.
lib.vi.vbi probatur ꝙ non remouebitur poſſeſſor ſine cauſæ cognitione,
licet enim eo irrequiſito poſſit conferri, non tamen eius poſſeſſio dari.

SVMMARIVM.

1 *Literę per falſi ſuggeſtionem impetratę non valent.*
2 *Reſcripta ad futuras lites non extenduntur.*
3 *Miſſio nuncij vicem appellationis obtinet.*
4 *Papa non oſtendit per ſuum reſcriptum alii præiudicium generare.*
5 *Quę cauſa cognita ſtatuuntur reſcriptis reuocari non debent.*
6 *Literæ ſecundę reuocant primas.*
7 *Quod legitime factum eſt pęnam non meretur.*

CAP. IIII.

AVdita querela. Moleſtaret.]Et ita inten-
tabat interdictum vti poſ
ſidetis,ī quo vterq; eſt actor,vterq; reus,quare vterq;
impetrare pōt,& agere ſicut in familię erciſcūdę, cōi
diuidundo,& finiū regundorū iudicijs,ff.de iu.in tribus iſtis iudi-
cijs,ſm d.n.[Vt ſi vobis]ſ.Vigorēſi epo , & archidiacono Elyen.
qbus ſcribit d.n.[Quod p̄dictus H.]moleſtās ſupradictū T. & ſic
reus impetrat ↄ actorē.ſ.de reſcri.cęterū. & c.fi. Moleſtabat autē
hūc T.p̄ſatus H.ꝙ in eccleſia ipſius T.bn̄ficiū petebat,& volebat
haberi vt clericus,& talē ſe gerebat,& eſt ſiſe.ĩ.de ele.non reſi.cō
q̄rente.& pp hoc idē H.huic T.poſſidēti eccleſiā multas turbatio
nes,& moleſtias inferebat,quarū rōne potuit T.q̄uis poſſeſſor ec
cleſiæ ↄ ipſū H.moleſtatorē īpetrare.als.n.ſi poſſeſſor impetraret
lr̄as ↄ aduerſariū,de quo ſperat,vel timet,ne ſibi moueat qō. intē
dēs ipſū aduerſariū p̄uenire,vt ſi poſtmodū aduerſarius lr̄as obti
nuerit,nō valeāt tāq̄ poſterius īpetratæ nō valēt lr̄æ, qa & ſi dixit
ꝙ iniuriabatur ei,falſū ſuggeſſit. non.n. iniuriatur q ſuo iure vtit,
& minus qui ipſū ꝓſequitur,& multo minus qui hoc ꝓſequi intē
dit.ff.de iniur.iniuriarū.§.j.ſ.de elec.cū eccleſia Vulterana.§.j.ibi,
1 qa non vr̄ facere iniuriā &c.& ſic non†valent lr̄ę tanq̄ p faſi ſug
geſtionē impetratę,ſ.de reſcri.ſup lr̄is.Si vero dicatur in lr̄a,ꝙ eū
vexare intendit,vel qa timet,ne ei moueatur qō , in hoc caſu lr̄æ
2 non darētur,& ſi p aliquā obreptionē trāſeant,nō valent , qa†ad
futuras

futuras lites nō extēdūtur reſcripta.s̄.de reſcr.ad hæc ſumus.& c.
ſignificauit. & c.fi. §.aut lr̄as. Sed & ſi Henricus non moleſtaret
Thomā,poterat tn̄ T. in hoc caſu ꝯ H. impetrare. nā bene licet
vni clerico agere ꝯ aliū,cui ſua eccleſia eſt collata,vt ea priuetur,
ī.de conceſ.pb.c.j.Vel ꝯ illū, qui aliā recipit eccleſiā,vt perpetuo
priuetur prima,vii.q.j.ſi qs ep̄s.& c.ſi quis de clero,xxj.q.ij . ſi quis
iā translatus.ī.de pb.cū non ignores.& c.de multa.& in hoc con
cordat.d.n.Vel dic,vt no.ī.e.ſuper verbo,ꝯpeſcentes.[Vel iur̄m]
quodcunq; iſtorū ꝓbaretur,ſufficiebat.ſicut probatur primo.ī.de
pb.referente.& c.de multa.s̄.de ele.dudū.& de ſcdo.s̄.c.prox.s̄. qđ
me.cā.ad audientiā.ī.de iureiu.ſi vero.xxij.q.iiij.ſi aliqd.& hoc ve
rū eſt iſto T.poſſidente cęterū ſi alius poſſideret,neceſſe eſſet duo
ꝓbari,ſ.poſſidentē renunciaſſe,& agentē ius hr̄e,alioquin & ſi pp
primū amoueretur,deficente tn̄ ſcđo agenti non adiudicaretur,
s̄.de reſc.olim. [Ab eius]ſ.T.[Cōpeſceretis.]s̄.e.ſollicite.ꝯ.So.hic
non allegatur violentia,ibi ſic.Ex p̄dictis aūt apparet,ꝙ H.non de
iure, ſed de iniuria aliqd in p̄dicta eccleſia requirebat.forte inge-
rebat ſe tanq̄ canonicus in ꝑceptione p̄bendæ,& in tractatib.alio
rū negotiorū cōium.ꝯ ipſum ergo ꝯpetit interdictū,vt no. s̄.e.c.
ſup verbo,moleſtaret.Vel aliter,vt no.s̄.eo. ſup verbo,ꝙ p̄dictus.
verſi.ſed & ſi Henricus. Vel dic,ꝙ iſtæ lr̄æ ēt ad futura potuerunt
īpetrari,& appellantur conſeruatoriæ,& iudices dati ꝯſeruatores
qui habent impetrantē a futuris & manifeſtis iniurijs & violen
tijs defenſare,quod dic,vt le.& no.ex̄ de of.deleg.ſtatuimus.lib.vj.
ſm e.d.n.cuius eſt mens totius huius gl.[Eundē]ſ.H. [Cū vero.]
ver.[Vobis plenius]ſ.ep̄o Vigorienſi,& archidiacono Elyen. qui-
bus ſcribit.[Conſtitiſſet]ēt lite non conteſt. quia in hoc caſu ꝓ-
cedi pōt ꝯ contumacē,& ſi lis conteſt.non ſit.ī.de cler . non reſi.
ex tuæ.ex̄ d.n.de eo,qui mit.in poſ.cā rei ſer.cū qui.li.vj.[Perſona
tum]poſtea q̄ſitū.& ſic prima eccleſia ipſo iure vacauit , s̄.de ele.
cū in cunctis.s̄.de of.vic.c.j.ī.de conceſ.pb.cū noſtris.& c.lr̄as.ſed
ēt ſimile.s̄.de reſcri.c.fi.[Spontanea]ſecus ſi coacta.s̄. de renunc.
ſuper hoc.ſed nec iſtud poteſt obiici ſpoliato.quod dic, vt no.s̄.c.
ij.& iij.[Abiuraſſe]Et ſic de vtroq; fuit fides,licet alterū ſufficeret
s̄.de reſcrip.inter cęteras.s̄.de fi.p̄sby.c.iij.ī.de ap.ſignificauit.ī. de
pb.cū iam dudū.[Prohibuiſtis]lite conteſtata corā vobis.vel dic,
vt no.s̄.e.ſup verbo conſtitiſſet. Ex verbis aūt huius ſnīæ ſatis pōt
colligi,ꝙ hic intentabatur interdictū vti poſ.vt no.s̄.e.in prin.ſup
verbo,moleſtaret. nā verba huius ſnīæ ſatis apta ſunt illi interdi-
cto,ſm d.n.vt & patet in ſe.gl.[Moleſtaret]Sic patet,ꝙ T.poſſide
bat.& H.moleſtabat,& inquietabat,vnde cōpetebat vti poſſid. in
hoc caſu.vr̄.n.prohibere me vti poſſeſſione mea, qui non permit
tit me in re mea facere,quod volo,ff.vti poſ.ſi duo.§.j. & forma-
tur,hęc ſnīa ſm formam petitionis,vt hic patet,& s̄.rn̄.j.quia ſic
formanda eſt,ī.de ſimo.licet Hely.& no.s̄.de or.cog. cū dilectus.
§.fi.Et no.ꝙ ſi ſnīa lata fuit ante receptionē literarū, de quibus ſe
quitur auctoritate lr̄arū non reuocatur,vt ī.§.fi.¶ Licet aūt]ii.ps.
[Literas]de primis facientes mentionem expreſſam, & ſic ipſas
reuocationes.s̄.de reſcri.cęterū.[Impetrauerit]ad vos. [Formā.]
ſ.ꝙ non audiretis teſtes ſup illa ſpontanea renunciatione,ſed ſup
ſua ſpoliatione,& erat iuſta hæc lr̄a,qa intelligebatur , vel ēt ex-
preſſe dixerat H.ꝙ ſibi obiiciebatur renunciatio facta qn̄ nō erat
in poſſeſſione,quod tn̄ falſum erat, vel ēt ſi verū eſſet non oppo-
ſuit de hoc corā iudicibus,& ideo tenuit , quicquid ꝯ cū factum
fuit,vel forte aſ's fuit contumax euidens,vnde non potuit appel
lare,nec ꝯdicere proceſſui ꝯ ſe habito,ij.q.vj.§.ſunt quorum. Vel
forma ſecundarū lr̄arū erat illa,de qua hic ſequitur,ſ. ꝙ non ob-
ſtātibus lr̄is &c.Huic tn̄ intellectui ꝯdicit finis huius capl̄i,vbi dr̄
ꝙ ſnīa non obſtante ꝓcedant iudices ſm tenorē ſecundarū lite-
rarū,ꝑ quod vr̄,ꝙ ſcđæ lr̄æ certū tenorem habebāt. Sed illud ſic
pōt intelligi,ſ.ꝙ reuocarent de facto ea ,q̄ de facto ꝓceſſerant oc-
caſione,ſ.p̄dictæ ſnīæ,& ea non obſtante,ſm d.n.cuius eſt hæc to
ta gl.quo ad mentē.[Aliā]in hoc caſu & ſi non appareret,q̄ eſſēt
poſteriores impediretur ꝓceſſus iudicū,s̄.de of.dele. c.ij. [Conti-
nentes]ſubaudi adiecto,ꝙ non obſtantibus&c.[Nō obſtantib⁹]
ver.Et dic,ꝙ procedere deberetis,& reuocari deberet &c. nō ob-
ſtantibus&c.& ex hoc vr̄,ꝙ ſufficit mentio gn̄alis. ſile.s̄. de iudi.
cām,q̄.Sed ꝯ.ī.de do.& ꝯtu.c.ij.ī.de confir. vti.bonæ. Hæc ꝯrietas
ſoluit,s̄.de reſcri.paſtoralis.rn̄.j.ſup verbo,reuocate , & in ſequ.gl.
[Impetratis]ſubaudi ad uos ſuper eadem re, & talem formā ha-
bentibus,& ſic non ꝯdicit.ī.de do.& contu.c.ij.[Nuncius] ſi arre
ptio itineris nuncij obtinuit hic vim appl̄onis , vel poſtea potuit
legitime fieri,vnde oīa ſunt reuocanda,vt s̄.de offi. dele.cū cām.
Si vero vim appl̄onis non obtinuit,lr̄æ ab illo nuncio impetra-
tæ non valuerunt,nec debuit proceſſus priorum iudicum reuo-
cari,& multominus impediri.Rn̄d non obtinuit vim appl̄onis,
quia qn̄ H.miſit nunciū, iam ſciuerat de literis ꝯ ſe impetratis,ī.
de ap ſuggeſtū.Vel dic,ꝙ ſi iudices primo inceperunt cognoſce-
re,& de miſſione nuncij nihil ſciuerut,ſemper tn̄ ex quo de dn̄i
papæ ſcīa certa ſecundæ emanant literæ iuriſdōnem priorū iudi
cum reuocantes, ſilere debuit officium priorum iudicum , & iō
ſi quid fecerunt poſtea reuocatur,s̄.de offi.dele.paſtoralis.§.præte
rea.ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl.Vel dic,vt no.ī ſe.gl. [Reuocari]
per Vigorien.epiſcopum & archidiaconum Elyen.[Itē ad nos]
3 hoc omnino videtur rationabile,quia †miſſio nuncij vicem ap-
pellationis obtinet,s̄.de off.del.cum cauſa,ī.de ap.meminimus.
& c.ſuggeſtum.ſicut & itineris arreptio ī.de ap.dilecti. niſi quan
do malitioſe,ſeu fruſtratorie mittitur.ij.q.vj.eius.& eſt ſub.c.non
ſolent.§.ante ſententiam,ſed pendēte appellatione nihil debet in
nouari,ij.q.vj.appellatione.C. de appel.ex eo tempore. ergo nec
pendente nuncij miſſione.Sol. miſſio nuncij , & arreptio itineris
vicem appellationis obtinent extra iudicium, forma tamen ſua
ſeruata porro ex quo quis vocatus eſt ad iudicium, ceſſat hoc ge-
nus appellationis,ī.de ap.vt debitus.Sed nec nocet impetratio li-
terarum,quo minus impetrans poſſit coram ordinario conueni
ri,vt ibi,& quo minus poſſit iter arripi pro alia impetranda , niſi
aduerſarius ſciat ipſam literam impetratam,ī.de app.ſuggeſtum.
¶ Quia tamen.]iij.pars.[Intelleximus.]Nota,quòd non vult Pa
4 pa aliquid intelligere contra ius , nec† per reſcriptum ſuum alii
præiudicium generare,vt hic,& s̄.de ætate & qualitate.eam te.&
s̄.de offi.ord.licet.s̄.de offi.deleg.ſuper eo.s̄.de vſu pal.ex tuarum.
ī.de deci.ex multiplici.C. de emanc.nec auus.xcix. diſtin.nullus.
& c.ecce.xj.q.j.peruenit.[Factum eſſet]rite & canonice.alioquin
contra.s̄.de reſcrip.cauſam quæ. vbi de hoc. Ea enim quæ cauſa
5 †cognita ſtatuuntur reſcriptis reuocari non debent, C. commi-
nationes epiſtolas.l.iij.C.ſententiam reſcin.non poſ.l.fi.C.de teſt.
ſi teſtamentum.s̄.de fil.presb.ex tua.C.vt lite pen. l.j. in Authent.
in medio litis non fie.ſacras iuſſi.rn̄.j.colla. viij.[Præſumptione]
ſcilicet iudicum . puta quia poſtquam ſciuerunt bona fide miſ-
ſum nuncium proceſſerunt,ſecundum d.n.[Vel violentia] ſci-
licet partis vel iudicis . [Immutatum] repente eſſet. [Manda-
mus]ver.[Protuliſtis]auctoritate priorum literarum.[Ante po-
ſteriorum]Sub. ſi neſciuiſtis nuncij miſſionem , quia tunc me-
dio tempore legitime procedere potuiſtis.Vel etiam ſi ſciuiſti ip
ſum nuncium miſſum fraudulenter.i. poſtquam mittens ſciuit
contra ſe literas impetratas . quinimo non eſt reuocanda priua-
tio eccleſiæ quam feciſtis propterea,quia H.eidem eccleſiæ renū
ciauerat,vel quia alium perſonatum habebat, vt s̄.e. c.rn̄.j. verſi.
cum vero.& ſi idem H.ſpoliatus eſſet eccleſia,quia de hoc nihil
oppoſuit coram vobis,ſecundum d.n.cuius eſt hæc tota gl. [Re-
ceptionem]quia tunc demum incipit iudex iuriſdictionem ha-
bere,ī.de appel.ſuper eo.in fi.[Occaſione ipſarum] Notauerunt
hic antiqui,quod per ſecundas literas non reuocantur primæ, &
6 ſi de ipſis expreſſam faciant mentionem, Tu vero† notabis(licet
ſophiſtice) quod ſecundæ literæ reuocant primas , quamuis de
ipſis expreſſam non faciant mentionem,vt patet s̄.§.j.verſi.quod
non obſtantibus.Item notabis,quod reuocatio vires ſumit a tem
pore receptionis literarum tantum , vt hic patet. Item notabis,
quod quantumcunque reuocetur litera nunquam reuocatur id,
quod legitime factum ſit auctoritate literæ reuocatæ ante reuo
catoriæ receptionem,vt hic,quod verum eſt,niſi & in litera reuo
catoria quicquid fiat a tempore datæ ipſius in antea pronuncie-
tur irritum & inane.ſimile.s̄.de elec. innotuit. in fi.ī. de præben.
inter cœtera.ī.de deſpon.impu.ad diſſoluendum. in fi. quod hic
non obeſſet,quia hic nihil factum fuit poſt datam, immo ante,
vt patet.s̄.rn̄.j.in fi.& §.j.Sic ergo iuſtus proceſſus nūquam retra-
7 ctatur,quia †quod legitime factum eſt pœnam non meretur,
C.de adul.Graccus.[Reuocare]nam & debet eſſe iuſta ignoran-
tia excuſata,ī. de app.ſi duobus.ī. de cleri.excom. apoſtolicæ.[Et
ſi cōtra]ver.[Statuiſtis] ſcilicet vos poſteriores iudices Vigorien.
epiſcope,& Elyen. archidiacone.ſi neſciebatis nuncij miſſionē,
vel ſi H.nuncium malitioſe miſit. nam ſecundum antiqua iura
vis erat in nuncij miſſionem,& non in literarum receptione,ni-
ſi in hoc , quod poſt receptionem ſecundarum literarum non
debebat procedi per primas quouſque eſſet diffinitum per arbi-
tros,quæ quilibet præiudicarent ſecundum tenorem decre.ſupra
de reſcriptis. paſtoralis , & c. cum contingat . Et eſt hoc notan-
dum , quod cognitio arbitrorum , de qua ibi loquitur , locum
habet non ſolum quando diuerſę,& ad diuerſos iudices impetrā
tur,ſed etiam ad eoſdem,nam & hoc ad eoſdem iudices fuerunt
vtræque literæ impetratæ.Alii vero dicunt, quod quando ad eoſ-
dem iudices literę impetrantur,nunquā eſt ad arbitros recurren
dum,ſecundum do.n.cuius eſt hæc tota glo. Tu vero dic de hac
materia , vt no. in præmiſſis decret. ſupra de officio deleg.cap.ij.
[Studeatis]ſcilicet quod contra ſententiam ſtatueritis , quia & ſi
iuſta fuit ſententia non debet reuocari cum non ſit lata contra
intellectum prædictarum literarum. & idem eſt ſi iniuſta , cum
in rem iudicatam tranſierit,niſi fuerit appellatum. ſupra de elec.
cum dilecti.ad finem . ſecundum do.no. [Reuocare] auctorita-
te huius mandati noſtri. ſupra de iudic.quia V.alioquin contra.
ſupra de officio delega. in literis.de hoc infra de accuſatio.qua-
liter. j.[Si vero] verſicu. [Lata fuit] vel aliquid aliud immuta-
tum[Iuxta tenorem ipſarum]ſcilicet ſecūdarum literarum,pri-
mis non obſtantibus reuocatis,s̄.de offi. delega.ex literis.s̄.de re-
ſcrip.cœterum.[Procedatis.]ſ. vos epiſcope Vigorien. & Archi-
diacone Elyen.ſecundum d.n.

S V M-

S V M M A R I V M.

1 *Violentus poſſeßor,eſt malæfidei poſſeſſor.*
2 *Poſſeſſor bonæfidei ſiue habeat ſiue non ius in re , facit fructus ſuos induſtriales.*
3 *Poſſeſſor bo.fi.nō tenetur de conſumptis fructibus niſi inquantū locupletior.*
4 *Poſſeſſor in ſua poſſeßione violenta tuendus donec violentia probetur.*
5 *Facientes,& conſentientes pari pœna puniuntur.*
6 *Debitor potius debet excōicationem tolerare,quam cōtra cōſcientiā ſoluere.*
7 *Figmentis obuiandum eſt.*
8 *Verba intelligenda ſunt cum effectu.*
9 *Agenti poſſeßorio,an poßit opponi de proprietate.*
10 *Inuitus liberari poteſt.*
11 *Nemo actionem poſſidet niſi cui de iure competit.*
12 *Poſſeßio rerum corporalium qualiter acquiratur.*
13 *Poſſeßio rerū corporaliū & incorporaliū & præbenda. qualiter acquiratur.*
14 *Quæ ſunt introducta præter ius non ſunt extendenda.*
15 *Gerenti pro domino publice,qui ſoluunt debita liberantur.*
16 *Spiritualia fortiora,digniora & periculoſiora quam corporalia ſunt.*
17 *Ignorantes , & de recuperatione non deſperantes ſuam poſſeßionem non amittunt.*
18 *Poſſeßio per contrarios modos amittitur,quibus acquiritur.*
19 *Sola traditio fundi non ſufficit,niſi & interueniat vſus.*
20 *Prælati naturaliter tantum poſſidēt ſuo nomine ſuarum eccleſiarum poſſeßiones & nomine eccleſiarum ciuiliter,& naturaliter.*
21 *Res rectoriæ nomine eccleſię peti debent.*
22 *Res violenta nec præſcribi, nec vſucapi poteſt,niſi vitio rei purgato.*
23 *Prædo ſpoliatus quando reſtitui debeat & quando non.*
24 *Aequitas ſcripta nulla eſt contra prædonem.*

CAP. V.

IN literis,& infra. Pars.s̄.de of.del.in li
teris.hic autem no.
1 †ꝙ quicquid fit per violentum poſſeſſorem,reuocā-
dum eſt cum malę fidei ſit poſſeſſor,& ſi ab eo facta
ſit electio,& etiam a ſuperiore cōfirmata caſſanda eſt.nam ma-
lęfidei poſſeſſor non facit fructus ſuos, imo tenetur de extantib⁹
rei vendicatione , & de conſumptis conditione ſine cauſa.C.de
cond.ex l.mala.ff.de rei ven.ſi nauis.§.fi.Inſti.de of.iud.§.ſed ſi in
rem.Fructus autem poſſeſſionis eligendi eſt eligere, & eligens ſi
ius habeat eligendi,vel iuſte poſſideat,quodāmodo facit electio-
nem ſuam . ſed ſi malæfidei poſſeſſor ſit, & maxime violentus,
non poteſt dici ſua electio facta ab eo , nec ratione proprietatis,
nec ratione poſſeſſionis.& ideo nō valet , ſed caſſanda eſt officio
iudicis implorato,arg.s̄. de reſti.in integ.c.ii.licet ibi non loqua-
tur de confirmata,ſed de confirmanda electione. ſed idem iuris
2 eſt vtrobique,†poſſeſſor autem bonæfidei, ſiue ius habeat in re,
ſiue non,facit ſuos fructus induſtriales , ff. quibus mo. vſu.amit.
l.ſi vſufructuarius, & ff.finium regun.l.iij.§.poſt litem.verſic.ſed
ante iudicium.alias eſt.§.Inſti.de rerum di.§. ſi quis a non domi
no.ff.de acqu.rerum do.bonæfidei.ff.de vſur.qui ſcit.§.in alieno.
cum igitur eligere ſit fructus induſtrialis iure eligēdi,quia ex in-
duſtria,& opera hominis peruenit,ſequitur,ꝙ ſi quis ſit in poſſeſ
ſione iure eligendi credens, ꝙ ad ſe pertineat , vel taliter,ꝙ poſſit
cenſeri bonæfidei poſſeſſor habet fructum , ſ.eligere facit ſuum,
quāuis dicendum ſit,ꝙ ſi aliquid de fructu iſto remāſerit penes
ipſum poſtquam conſtiterit,ꝙ proprietas ad alium pertinet, ad
illud reſtituendum officio iudicis eſt cogendus, C.de rei ven.cer
tum eſt.verſi.bona fide.& eodē modo electus,vel inſtitutus a bo
næ fidei poſſeſſore iura,quæ prius reddebat poſſeſſori,nūc reddet
vero dn̄o,ī.de iure patro.ex literis.ſed & ſi electio diceretur fru-
3 ctus naturalis,tn̄ poſſeſſor† bonæ fidei non tenetur de conſum-
ptis fructibus,niſi inquantum locupletior eſſet,ff.ſi cer.peta.ſi &
me & Titium.Si conſtat,ꝙ electio facta eſt,conſumptus eſt fru
ctus iſtius poſſeſſoris , quia nec poteſt vlterius reuocare,viij.q.ij.
dilectiſſimi.s̄.de elec.publicato. Si autem in aliquo ſit factus lo-
cupletior , puta quia adhuc habet in horreo fructus præbendæ,
quam poſſidebat,tenetur illos reſtituere , vt in prædictis iuribus,
& ī.de iure patr.ex literis. quamuis ꝯ electum ab eo agi non poſ
ſit ad depoſitionem, ex quo electio facta eſt ab eo,qui bona fide
poſſidebat ius eligendi,vt ibidem.& ī.de iure patro. conſultatio
nibus. ex quo.n.bona fide poſſidet ad electionem vocandus eſt
ſicut expreſſe probatur.s̄.de cau.poſ.cum eccleſia.§.nos igitur.&
§.teſtes.vbi dicitur,ꝙ caſſata fuit electio facta a canonicis , bonæ
fidei poſſeſſoribus contemptis.vnde patet,ꝙ ſi præſentes fuiſſent
electio tenuiſſet.Et idem dicendum eſt in ſnījs latis a bonę fidei
poſſeſſoribus iuriſdictionis,& idem in alijs actibus incorporali-
bus.Nō ſolum autem tenet electio a bonæ fidei poſſeſſore facta,
ſed etiam a malæ fidei q̄uis violento quouſq; de mala fide , ſeu
violentia cōſtiterit.poſtea.n.caſſanda eſt , vt dictum eſt,interim
4 †autem tuendus eſt in ſua poſſeſſione ēt violenta,ar.viij.q.iiij.nō
ne.ī.de accu.olim. V. & P.§.prouiſo. Et ſi ſpolietur reſtituendus
eſt,vt ī.e.c.in fi.Et ille,qui poſſeſſori violentiā infert,& ſibi ius di
cit puniendus eſt,C.vnde vi.ſi quis in tanta , xvj.q.vj.placuit.ī.de
inſti.cū veniſſent.Quid ergo ſi aliquis intruſit ſe in aliqua digni-
tate, vel aliter ipſam mala fide poſſidet, nūquid ſubditi requiſiti
a ab eo tenentur ei obedientiam & reuerentiam exhibere.[a] Et nū-
quid debitores dignitati tenentur ei de debito reſpondere? Rn̄.
ſic.Illi,qui iam fecerunt ei obedientiam, & debitores cēſuales,q
ſoluerunt ei ſaltem anno aliquo penſiones,ar.s̄.de elec. querelā.
Alij vero,qui nunquam ei obedientiam pręſtiterunt,nec ipſam
præſtare,nec exhibere tenentur, nec debitores cenſuales,qui ni-
hil vnquam ei ſoluerunt , nec alij non cenſuales ſoluere debita,
nec propter hoc,ꝙ hoc denegant,poteſt dicere malęfidei poſſeſ
ſor,ꝙ ipſum ſpoliauerunt, quia nunquam habuit poſſeſſionem
iſtorum iurium,& ſi poſſideat dignitatem,cui hoc deberetur ,qa
hæc violentia,ſeu malęfidei poſſeſſio non extenditur, niſi ad ea,
de quibus in poſſeſſione fuit.ar.ad hoc.C.de peti.hær.l.fi. Electio
autem etiam a violento poſſeſſore , ſed a ſuperiore confirmato
propter vim confirmationis,& auctoritatem iudicialem quouſ
que per ſententiam ſit remotus omnes reſpondere tenentur, s̄.
de elec.trāſmiſſa,& ar.ff.de acqui.poſ.iuſte poſſidet.ff.quod cum
fal.tu.l.j.Alij vero dicunt,ꝙ debitores dignitatis tenentur reſpon
dere poſſeſſori ipſius,& ſi malę fidei ſit poſſeſſor non obſtante ex
ceptione poſſeſſionis iniquę.ar.ī.de inſti.cum veniſſent. ſm d.n.
Tu diſtinguas vtrum malæfidei poſſeſſor agat nomine proprio,
& tunc non eſt ei reſpondendum,aut nomine dignitatis, & tūc
ei reſpondendum eſt , donec de mala fide,ſeu violentia in iudi-
cio ſit conuictus,vt patet in eo,quod no.ſm d.n.s̄. de cauſa poſſ.
& proprieta.cum olim. in prin.Et hoc verum eſt, ſi debitores in
iudicio ſint conuenti.nam & ſi conſcientiam habeant,ꝙ poſſeſ-
ſor dignitatis ipſam male poſſideat ,poteſt tamen,& debet eorū
conſcientiam iudicialis auctoritas excuſare,ar.ff.de min.ait præ
tor.rn̄.j.ver.quid tamen ſi prętor.ſicut & auctoritas iuris,vt patet
in eo,quod legitur & no.s̄.de ele.nihil eſt.§.pe.Alij vero ſm d.n.
dicunt,ꝙ debitores dignitatis nunquā debent ſoluere malæfidei
5 poſſeſſori,ne ſibi cauſam peccandi præſtent , quia † facientes,&
conſentientes &c.s̄.de offi.dele.c.j.§ ſit tibi. nec ſoluens per talē
ſolutionem liberatur,cum non ei,ſed dignitati ſit obligatus, arg.
6 ī.de iureiuran.eam te.Vnde†& debitor potius debet excommu-
nicationem tollere,quam contra conſcientiam ſoluere, ar.ī.de
ſen.ex.inquiſitioni.niſi forſan eſſet debitor qui cum ipſo malæ-
fidei poſſeſſore contraxiſſet,talis enim ex contractu cum eodem
habito ſoluere tenetur,ff de condi.inde.ſi vrbana.ſm d.n. Tu di
cas hanc opinionem locum habere extra iudicium, ex quo eīn
debitor in iudicio conuictus eſſet,& condemnatus neceſſe habe
ret parere ſententiæ , niſi eſſet appellatione ſuſpenſa , alioquin
quicunque condemnaretur,poſſet cuilibet ſnīæ contra ſe latæ il
ludere dicens.Ego libenter pararem,ſed habeo conſcientiam re
7 luctantem.†Eſt tamen figmentis talibus obuiandum , vt patet
in eo,quod le.& no.ī.de diuor.quanto.§.pe.Poteſt tamen cōtra
talem aliter excipi,quod dic,vt no.ī.e.gl.verſi.illud autem.& ſeq.
Quicquid ergo fit extra iudicium,in iudicio tamen oportet,ꝙ ta
li poſſeſſori reſpondeatur.Nam & ſm d.n.contra debitorem di-
gnitatis,qui denegat ei ſoluere,vel rn̄dere ea, quæ dignitati , ſeu
rectori ipſius conſueuerat exhibere competit poſſeſſori eiuſdē
dignitatis interdictum vnde vi. vel conditio ex decre.s̄.de elect.
querelam.Nec prodeſt debitori,ſi offerat ſe probaturum,ꝙ malę
fidei ſit poſſeſſor,quia & prædo reſtituendus eſt,vt ī.e.c.ad fi.ꝙ ſi
poſſeſſor non agat interdicto ꝯ hunc debitorem , ſed imploret
offm̄ iudicis ad hoc,vt ſibi cogatur ſatisfacere,tūc idem debitor
ꝯ poſſeſſorem ipſius dignitatis poteſt excipere, ꝙ malæfidei poſ-
ſeſſor eſt,& ſi hoc probet,repellet eum , vt patet in eo,quod le.&
no.s̄.e.gl.ver.alij vero dicunt,ꝙ debitores.Quinimo & ſi poſſeſ-
ſor bonefidei ſit,non tn̄ tenetur ei rn̄dere de debitis,vel de fructi
bus nālibus,nec ēt de induſtrialibus , niſi probet dignitatem ad
ſe pertinere.Nam & ſi tales fructus percepti, & conſumpti fiant
bonę fidei poſſeſſoris,ipſos tn̄ ſi extant,tenetur reſtituere,vt in iu
ribus inductis,s̄.e.glo.ver.poſſeſſor autem. Et idē vr̄ in eo,qui eſt
in poſſeſſione eligendi,quia ſi illi,ad quos de iure communi ſpe
ctat electio ipſo contempto eligant,ad procedendum contra ip-
ſos duplicem viam habet,poteſt enim petitorium, vel poſſeſſo-
rium intentare.Igitur ſi petitorium intentet,proponens,ꝙ cum
eſſet in poſſeſſione iuris eligendi talis electio facta eſt eo contem
pto,quare petit eam caſſari.Tunc habet locum, ꝙ ſic excipiatur
tu non debuiſti vocari,quia malę fidei poſſeſſor es, vnde nec de-
buiſti eligere , ſed nos . Si vero agat poſſeſſorio ex prædicta cauſa
petens ſe reſtitui, ſeu reduci in poſſeſſionem priſtinam eligendi,
quia per electionem quæ ipſo abſente , & non vocato facta fuit
ſpoliatus eſt,tunc non poteſt ei referri quæſtio de mala fide,arg.
ī.e.c.ver.fi.cum ſuis concor.ſic nec de proprietate.s̄.de ord.cogn.
c.fi.Et eodem modo ſi talis poſſeſſor eligat,& electus ab eo con-
firmatione petat,exciperetur contra ipſum , ꝙ non eſt eius ele-
ctio confirmanda cum facta ſit a malæ fidei poſſeſſore,s̄.de iure
patrona.

ADDITIO.

a ¶ **Exhibere.Adde d.Henri.Bo.poſt Inn.& iſtum hic in vlti.diſt.vbi tractat etiam de debitoribus.**

patro,conſultationibus.Sed & ſi electus ab his , qui in electione
ius haberit tali poſſeſſore contempto confirmationem petat,&
excipiatur contra eum,ꝙ non debuit confirmari , quia facta eſt
a non poſſeſſore.Replicabitur,ꝙ ab eo fieri nō debuit, cum eſſet
malæ fidei poſſeſſor,vbi vero talis poſſeſſor intentat poſſeſſoriū,
vt dictum eſt,ſ.e.gl.ver.ſi vero agat poſſeſſorio, & ſi in ipſo poſſeſ
ſorio obtineat , tamen propter hoc electio facta ab his ad quos
de iure pertinet,nec caſſa eſt,nec caſſanda, ſufficit enim poſſeſſo
ri,quod in priſtinam poſſeſſionem reſtituatur per ſententiam,ff.
de vi & vi ar.l.j.§.qui vi.& §.ſe.Idem etiam & multo fortius vide-
tur dicendum,ſi non erat in poſſeſſione eligendi ſolus & inſoli-
dum,ſed in poſſeſſione intereſſendi in electione,& eligendi vna
cum illis,ad quos de iure communi ſpectat eligere. Nam & hoc
etiam ſi poſſeſſorio agatur, nō caſſabitur electio prima tali poſ-
ſeſſore contempto facta,ſed reſtituetur tantum poſſeſſor ad poſ-
ſeſſionem iuris,& electores punientur in expenſis & ad intereſſe,
& etiam alias officio iud.ſecundū d.n.Poteſt tamen dici contra
rium.ſ.ꝙ vbi poſſeſſor intētat poſſeſſorium electio,quę ipſo cō-
tempto facta eſt caſſari debet,& ſic reſtituetur non ſolum verbo
ſed & facto,vt in hac electione quę imminet facienda,eligāt ſo-
lus,vbi erat in poſ.vel ſi habebat compoſſeſſores,tunc eligat vna
cum ipſis,arg.ĩ. de re iudi. cum aliquibus. Alioquin irriſoria &
inutilis eſſet ſola verbalis & iudicialis reſtitutio,nec fructum ſen
tiret aliquem quantum ad electionem taliter reſtitutus. Qua.n.
ratione dices primam electionem non eſſe caſſandam , eadem
ratione oportebit te idem ſentire de ſecunda,tertia,& quarta, &
ſic de ſingulis vſque in infinitum. Sed non eſt hoc ſentiendum,
8 quia † verba intelligenda ſunt cum effectu.ĩ.de cleric.non reſidē.
relatum. Nec etiam video,quomodo ſolo verbo poſſet ſufficien-
ter reſtitui.hic enim patet,ꝙ niſi caſſetur actus, per quem ſpolia
tus eſt,vt ſic ad eundem actum idem ſolus ,vbi inſolidum poſſi-
debat,vel vbi non ſolus tunc ſaltem cum alijs admittatur, quan
tumcunque dicatur verbo , ego te reſtituo, hæc tamen eſt veri-
tas , ꝙ ſemper quantum ad eundem actum remanet ſpoliatus,
ergo caſſandus eſt,ſicut & ſatis expreſſum eſt, ſ.de elect. in Gene
ſi.ver.nec præmiſi.& in fi.Sed quare dico,ꝙ talis quando non ſo
lus poſſidebat , eligat vna cum alijs. Nonne ex quo contemptus
eſt,debet adiudicari ei hac vice poteſtas eligendi, vt ſic ſolus eli-
gat alijs,qui ipſum contempſerant non vocatis:Ita videtur,vt ſic
in quo deliquerunt,puniantur.ſ.de transl.ep.quanto. §. cœterū,
cum ſuis concor.Sed non audio iſtud aſſerere in hoc caſu, quia
non inuenio hoc expræſſum , quando is qui tantum poſſidet,
ſed ille ſolus,qui in electione habet ius eſt contemptus.ſic enim
loquitur.ſ.de elect.venerabilem.§. obiectioni. ver. & ex eo.& c.
bonæ me.cremo.§.j.vbi de hoc, Sufficiat ergo poſſeſſori,ꝙ in poſ
ſeſſionem priſtinam reducatur.Illud ſm d.n. notandum eſt , ꝙ
ſi poſſeſſor alicuius adminiſtrationis nomine eiuſdem agat nō
ſolum petitorio,ſed etiam poſſeſſorio,ſemper tamen poteſt exci
pi cōtra eum hoc modo.Non teneor tibi reſpondere, quia licet
9 ſis in poſſeſſione adminiſtrationis, non tamen es canonice † in-
a ſtitutus,[a] quod ſic probatur.ſententia lata pro reo in hoc caſu,cō
peteret ei exceptio rei iudicatæ contra verum prælatum , ſi po-
ſtea ageret,ergo non eſt cogendus , ꝙ tali reſpondeat quouſque
probauerit ſe canonice inſtitutum,vt patet in eo , quod no.ſ.de
iud. cum deputati.Nec obſtat,ff.de pe.hæ. ꝙ ſi poſſeſſor.quia ibi
nihil ſoluit poſſeſſor,ad quod heres non teneretur,vnde non ha
10 bet,de quo quæratur,† quia etiā inuitus liberari poteſt,ff.de nego.
geſt.ſoluendo. Secus tamen eſt in confirmatis , vt no.ſ.e.gl.ver.
electio autem,etiam a violento poſſeſſore,ſm do.n. qui & vide-
tur notaſſe cōtrarium,ſ.e.gl. ver. quicquid ergo fit extra iudiciū,
& ſeq.Sed illud intelligendum eſt ſm hoc, vt patet in eo , quod
ibi no.& adde,quod no.ĩ.eo.§.reſpondemus. ſuper verbo prius.
ver.ſcripſit.& hic,& in ſequentibus.Sed & ſm d.n.licet quis dica
11 tur poſſeſſor actionum.ff.de pe.hæ.ꝙ ſi in diem.§.fin. † Nunquā
tamen poteſt quis poſſidere actionem niſi ille, cui de iure com-
petit.Aliter enim non poteſt eam ſuo nomine intentare,& ſi ip
ſam alieno nomine intentat ex hoc ſequitur , quod non poſſi-
det,ſed potius ille,cuius nomine intentatur,vt patet in eo, quod
legitur & no.ĩ.e. cum veniſſent.in fi.ſm d.n.cuius eſt mens toti[9]
huius gl.Ad concordiam tamen reducte,quia in aliquibus ſibi-
ipſi contraria videbatur. [Eiectum.] Vnde petit reſtitui.[Et ad-
uerſarius.]ver.ad excludendam intentionem ſuā.[Eum.]ſ. ſpo-
liatum.[Inſtitutum.] qua quæritur cuius probationes ſunt pri-
mitus admittēdæ, & quis iſtorum ſit primitus audiendus.reſpō
demus &c,vt ſequitur.Idem eſt & ſi abiurato ſpontanea obiicia-
tur,ſ.e.c.ij.& iij.¶ Reſpondemus.]ij.pars.[Prius]hoc verum eſt,
quando agitur de poſſeſſione & proprietate , ſecus ſi agatur de
proprietate & violentia , quia tunc prius de violentiæ crimine
agendum eſt,ff.de vi pu.qui cætum.§.j.quod dic,vt in ſequen. gl.
12 Qualiter † autem acquiratur rerum corporalium poſſeſſio plene
13 no.in ſumma. eodem titu. §.j. & ij. † Poſſeſſio vero incorpora-
lium fere eodem modo acquiritur,ſicut & corporalium,ſcilicet
corpore & animo,ff.de acquiren. poſſ. l.j.rñ.j.. & l.poſſideri.rñ.j.

Et ſepe fit miſſio iure incorporalis,& acquiritur poſſeſſio per in
ductionem in rem corporalem,ff.de vſuſruc.l.iii .in princ. Vnde
& ſi quis vult dare alij poſſeſſionem decimarum, debet eum in-
ducere in poſſeſſionem fundi decimalis,& ſufficit , ꝙ vna gleba
appræhendatur.nam per hoc poſſeſſio decimarum,totius fundi
ipſius vſq; ad terminos alterius apprehenſa vr̄,ff.de acq.poſ.poſſi
deri.§.j.Sunt & quædam iura incorporalia,in quibus generaliter
dr̄ acquiri poſſeſſio,& ſi cuiuſlibet partis etiam indiuiſæ poſſeſſio
non appræhendatur,vt qñ is,ad quem ſpectat,aſſignat alicui ſtal
lū in choro,& locum in capitulo.Ex hoc enim dr̄ omnium iu-
rium ad canonicam pertinentium poſſeſſionem acquiſiuiſſe,vt
ſatis innuitur.ſ.de renun.cum inter P.gaufridi.& ĩ. de præbend.
dilectus.§.j.& c.dilecto.reſpon,j.ver.dictus legatus.Poſſeſſio vero
iure præbendalis non acquiritur ab aliquo niſi ei aſſignetur pre
benda:ar.in eiſdem iuribus,& ĩ.de præben.relatum.§.j.ad fi.& ſ.
de reſcrip.eā te.Et hoc ſolum ſufficit ad acquirendum poſſeſſio
nem ſm quoſdam.Sed ſi bene aduertas hoc non probatur per ꝑ
dicta iura,ſm d n.Et pro certo aliud eſt præbendam conferre,&
aſſignare,& ēt in ſignum inueſtituræ anulum tradere , per quæ
omnia nō acquiritur poſſeſſio,vt patet in eo,qđ legitur, & no.ĩ.
de præb.accedens,& de his,quæ fiunt a ma.par.ca. ex ore. reſpō.
j.ad fi.Et aliud eſt aliquē inducere in poſſeſſionem ipſius prebē-
de corporalem puta in domū,vel fundū aliquem ad ipſam præ-
bendam pertinentem,per quod acquireretur poſſeſſio , nō ſolū
illius loci,ĩ quo quis poneretur,ſed etiam omnium aliorum bo-
norum & iurium ad ipſam præbendam pertinentium, dum tñ
hoc animo,& hac intentione fiat,vt arg.in illa l. ff.de acq. poſſ.
poſſideri.§.j.& ff.de acqui.hær.l.pro hærede.& l.gerit. ſed nec ne
gamus,ſm d.n,quin ſi ſit conſuetudo alicubi,ꝙ in ſignū traditæ
poſſeſſionis iuris præbendalis detur,vel tradatur aliquid, puta cer
ta ſumma pecuniæ,vel libra panis & vini,vel aliud ſimile,quo fa
cto intelligitur ei tradita plena poſſeſſio ipſius præbendæ.quin ta
lis conſuetudo ſit ſeruanda,ar.ſ.de conſue.ca.ij.nam ſi per tales
fictiones intelligatur poſſeſſio rei corporalis ex vi conſuetudinis,
vt ibi innuit,multo fortius iuris incorporalis,ar.ĩ.de præben. dile
cto.reſpon.j.verſi.dictus legatus.& ver.dictus quoque cellerarius.
& ſe.& in l.ſ.proxi.allegatis.Credimus ēt ꝙ de gn̄ali ↄſuetudine,
quæ hodie quaſi vbiq; pro iure obtinet & ſeruatur gn̄aliter , poſ
ſeſſio iuris epālis vel archidyaconatus vel alterius cuiuſcunq; di-
gnitatis acquiritur per inſtallationem in ſede,vel loco ad hoc de-
putato factā,ar.prædictarum decre.allegatarum ſ.e.gl.verſ. ſunt
& quædam iura,dummodo fiat inſtallatio per eum,ad quē ſpe
ctat,ſ.de off.archidia. vt noſtrū.ĩ.de pręb.dilecto.Quid ſi nō pōt
inſtallari in loco ad hoc deputato forte ꝑꝑ violentiam aliquorū,
nunquid pōt fieri inſtallatio in alio loco ad hoc non deputato
loco deputati:Reſpon.non.& ſi fiat,non acquiritur poſſeſſio ni
14 ſi ↄſuetudo ſpālis aliter ſe haberet.† Nam cū hęc ſint inducta ꝑ-
ter ius,nō ſunt extendenda,ff.de legi.quod ratione . Alij vero ↄ,
ſm d.n.Et hoc verius credo,ar.in eo,quod leg.& no.ſ. vt lite pē.
eccleſia.j.& ij.Dū modo ſit locus,qui ad eandem pertineat digni
tatē,vt patet in eo quod no.ſ.e.ver.& aliud eſt.xxiij.diſt.in nomi
ne dñi.poſt mediū,ibi plane poſtꝙ electio fuit facta &c.Et do. n.
notauit ↄrium,ſ.ti.j.cum ſuper.in prin.& §.j.ad fi.Generaliter.&
ſm d.n.acquiritur poſſeſſio iuris canonicatus vel præbendæ ,vel
cuiuſcunq; alterius dignitatis ſi quis vtatur aliquo iure canonici
intēdēs gn̄aliter vti,& aduerſario hoc ſciente,& patiente , vt no.
ĩ.de capel.mo.dilectus.ſ.de poſtu.præ.bonæ.ij.Vel ſi appħēdatur
corporalis poſſeſſio caſtri vel villæ,vel fundi ad ꝑbendā pertinē-
tis vel ſi legat,vel cantet ſicut canonicus . Et idem dicunt de ap-
prehenſione iuris epālis ſiue cuiuſcunq; alterius dignitatis . Sed
in hoc caſu non intelligitur poſſeſſio extendi niſi ad ea,quæ ſunt
apprehenſa,vt ſi apprehendat tm̄ vnum fundum.illum tm̄ poſſi
det & nō alios,& ſi legit & cantauit, in poſſeſſionem tantum le-
gendi & cantandi eſt,& non aliorum iurium ad canonicatū ſpe
ctantium,& idem dicunt de alijs iuribus epiſcopalibus & ſimili
bus.Vnde ſi talis ſpolietur,nō pōt petere reſtitutionem poſſeſſio
nis,niſi quātum ad illos actus,quos poſſedit.d.vero n.vr̄ hic no-
taſſe,ꝙ nec reſtitutionem illorum actuum , quos poſſedit pete-
re poſſit , niſi primo probet ſe aliquo prædictorum modorum
fuiſſe in poſſeſſionem illius iuris,ſicut no.in vxore.ĩ.eo.ex parte.
Tu vero dic,vt no.ſ.ea.gl. ver. & pro certo.& ſeq. Scripſit etiam
hic.d.n.ꝙ ſi aliquis poſſideat epiſcopatū , vel aliam dignitatem,
vel canonicatum,& omnia,quæ occurrunt, gerit generaliter tā-
quam epiſcopus,vel tanquam archidiaconus , vel tanquam ca-
15 nonicus,† omnes illi,qui ei ſic publice ſe gerenti ſoluunt debita,
liberantur,& contrahentes cum eo excuſantur,ar.ff.ad Macedo.
l.iij.ſ.de iudi.cum deputati. Alij tamen contradicunt, ſecūdum
d.n.ſed pro prima opinione facit,quia a fornicatore,qui non ha
bet rei euidentiam, nec in iudicio conuictus, nec cōdemnatus
eſt,po-

A D D I T I O.

a ¶ Inſtitutus.Adde an agenti poſſeſſorio poſſit opponi de proprietate. d.
Henri.Bo.in c.cum veniſſent.ĩ.de inſtitutio.

eſt, poteſt parochianus ab eo audire diuina , & ab eo recipere ſa-
cramenta eccleſiaſtica,& excuſatus eſt parochianus quandiu ab
eccleſia tolerantur,vt leg.& no.ĩ.de coha. clerico.& mu. veſtra.
16 Cum igitur † ſpiritualia fortiora , & digniora & perículoſiora
ſint,quam corporalia,ſiue temporalia,vt ſ.de transla. epi.cap. ij.
& xlii.di.quieſcamus.j.q.j.§.ecce cum honoris . nemini dubium
qn ille,qui excuſatur in ſpūalibus,multo fortius debeat haberi in
ſolutionibus,& ↄctibus temporalibus excuſatus,ar.in eo quod le.
& no.ĩ.de decimis.ex parte.iij. Pōt reſponderi, ꝙ aliud eſt in pa-
rochiano, qui tenetur prælato ſuo obedientiam & reuerentiam
exhibere,quādiu toleratur ab eccleſia , & etiam decimas & alios
prouentus parochiales ſoluere.ĩ.de deci.tua nobis.§.j.ver.fi.ne ip
ſum contemnere videatur,vt in d.c.ĩ.de coha.cle.& mu. veſtra.
& arg.vi.q.j.oues.& c.ex merito.& c.deteriores.& aliud eſt volū-
tarie contrahere,alias ſoluere debita tpalia, ad quæ ſoluenda nō
aſtringitur quis per iura conſcientia remordente , quod dic , vt
no.ſ.eo.c.in prin.ver.tu dicas hanc opinionem, & ſequentibus .
& ver.illud aūt.ſm d.n.notandum eſt,& ſeq.Et hoc teneas qcqd
ĩ.& ſ.no.Iſti tñ,ſm d.n. quandiu ſunt in poſſeſſione tuendi ſunt
in ea.ĩ.de inſti.cum veniſſent.& ei reddendi ſunt fructus caſtro-
rum & villarum,quas poſſident,quia in hoc eſt commodū poſ-
ſeſſoris,vt fructus percipiat,ſi tñ talis a poſſeſſione cadat,non hēt
aliud,vel ad minus æque bonum remedium , ꝙ̃ vt prædictarum
rerum(dummodo non ſint ſacræ vel ſpirituales) reſtitutionem
petat , & agat proprio noīe tanquam ſpoliatus poſſeſſione iuris
canonici,vel alterius dignitatis,& ſic poteſt intelligi , quod hic
dicit.Nempe de iure proprietatis agere non poteſt,niſi probaret
titulum.ſ.ſe canonice reſtitutum,nam cū non ſit in poſſeſſione,
& ſit actor ſibi incumbit probatio.C.de prob.actor . Sed aliis qui
nituntur autoritate ſuperioris, & ius habent in dignitate, vt ſunt
confirmati.nec eſt tutum,nec vtile proponere interdictum recu
perandæ poſſeſſionis ſuo nomine ad ea recuperanda, quæ ad di
gnitatem pertinent,quia nec poſſederunt ea ſuo nomine, ſed no
mine dignitatis.Ideoque neceſſe habent nomine eiuſdem digni
tatis & poſſeſſorium & petitoriū intentare . ſi tamen talis vellet
agere nomine ſuo, & reſtitutionem iuris epiſcopalis generaliter
& in genere peteret , bene faceret , quia illud in genere nomine
ſuo tantum poſſidebat, & quia ſpoliator tantum ipſum ſpoliare,
& non eccleſiam intendebat,ſ.de cauſa poſ.cum ſuper. Ad hoc
aūt vt facere poſſit neceſſe eſt ꝙ autoritate ſuperioris,ad quem ex
officio pertinet generalē poſſeſſionem dignitatis adeptus fuerit
per inſtallationem,vel alium modum conſuetudinarium,vel ēt
per ſnīam,vt no.ĩ.e.gl.ver.poſſeſſio.& ſe.& ver.plane qlibet. & ĩ.
e.ex parte.& ſ.de poſtu.præl.bonę,ij.Alij etiam miſſi in poſſeſſio
nem authoritate ſuperioris,ſed non confirmati , petere poſſunt
ēt generalem reſtitutionem iuris pertinentis ad dignitatē ſuam
noīe ſuo,quia & illud in genere noīe ſuo poſſident,ſed reſtitutio
nem ſpālium ſiue ſpūalium iuriū noīe ſuo petere non poſſunt,
cū illa non ſuo nomine poſſideāt,ſed potius noīe dignitatis.Poſ-
ſeſſio aūt eligendi nō vr̄ acquiri,niſi poſſeſſor eligat,& ab eo ele-
ctus ab his , qui poteſtatem habeant eligēdi habeatur pro electo
expreſſe,vel ſaltem tacite.ſufficit enim ꝙ ſciant eum & elegiſſe ,
& electum ſuum adminiſtrare pro electo ſe gerere, & non con-
17 tradicant,& de hoc ſ.de reſt.in inte.c.ij.ſ.ti.j.cum eccleſia.† Igno
rantes enim & de recuperatione non deſperantes poſſeſſionem
ſuam non amittunt,ff.de acq.poſ.clam poſſidere. §.qui ad nun-
dinas.Contra alios aūt,qui in electione nullum ius habent,nullā
acquirit electus poſſeſſionē,etiam ſi ipſos excōicet & ſnīam ſuā
ſeruent,ĩ.e.olim.iij.niſi aliquis actus corporalis interueniat , qui
neceſſarius eſt in acquiſitione poſſeſſionis,ff.de acq.poſ.l.j.rñ.j. &
§.j.& l.poſſideri.& l.queādmodū.C.de acq.poſ.licet.& idem dicē
dum eſt in multis aliis iuribus, in quibus nō eſt facile ſub ſpecie,
vel forma corporalium rerum acquirere poſſeſſionē incorpora-
18 lium.† Poſſeſſio aūt iſtorum iurium , vt quidā dicunt,amittitur
per ↄrios modos eorum,quibus acquiritur.ver.grā,dicamus,ac-
quiritur per inſtitutionē,amittitur per eius ↄriū.ſ.per deſtitutio-
nem:acquiritur per inſtallationē,amittitur per deinſtallationē,
& ſic de aliis modis,quibus dr̄ acquiri & eorū ↄriis . Hoc aūt qđ
dictū eſt de inſtallatione ſiue de inſtitutione, intelligas eſſe verū,
quando fit per eum,qui ſuper hoc authoritatem habet,ĩ.de præ
ben.in Lateranenſi,vt apparet in milite exauthorando,ff.de his,
qui no.infa.l.ij.§.qui ignominiæ.ibi,ſed ſi eum exauthorauit , id
eſt inſignia militaria detraxerit,& ſacerdote degradando,cui au-
a feruntur in depoſitione ea,quæ dantur in ordinatione,[a] xxiij. di-
ſtinct.ſubdiaconus.& c.ſeq.xj.q.iij.epiſcopus presbiter, aut diaco
nus.poſt §.ex his,datur intelligi.& ante §. ſi ergo iniuſte . Si autē
alius,ad quem non pertinet hoc ex officio talem deinſtallare,vel
quid ſimile faceret , non amittit propter hoc generalem poſſeſ-
ſionem iuris dignitatis.Sed tantum illius vnde fuit deinſtallatus
& illius loci tantum deberet petere reſtitutionem,ar.ſ.de renun.
cum inter P.Gaufridi.Nam omnium aliorum locorum,quib[9]
ſpoliatus non eſt,poſſeſſionem retinebit. Nec obſtat ſi dicas , ꝙ
per vnum actum corporalem auctoritate ſuperioris habitum

intelligitur acquiſita poſſeſſio omnium aliorū. magis enim dēt
extēdi poſſeſſio legitime data quam ſpoliatio iniuſte facta.Sec[9]
eſſet ſentiendum,ſi quis eſſet ſpoliatus auctoritate ſuperioris iu-
ris ordine obſeruato.qua.n.ratione inductum eſt de conſuetudi
ne,ꝙ poſſeſſio auctoritate ſuperioris data vel tradita extendatur,
eadem ratione,& de eadem conſuetudine dici poteſt , ꝙ & ſpo-
liatio auctoritate facta ſuperioris extendatur , ſm d.n.niſi dicas,
ꝙ vnum eſt fauorabile, & aliud odioſum,ar.ff.de libe.& poſthu.
cum quidam.De poſſidentibus autem ſine auctoritate ſuperio-
ris certum eſt. ſm d.n. ꝙ eodem modo amittunt poſſeſſionem
quo & acquirunt,ar.in eo,quod le.& no.ĩ.de reg iur. omnis res.
Quod autem dictum eſt ſ.e.gl.ver.qualiter autem.& ſequenti.ꝙ
intrando poſſeſſionem fundi decimalis videatur acquirere poſ-
ſeſſionem decimæ.non placet niſi vtatur iure decimali.ipſam.ſ.
decimam colligendo,ar.ff.de acqui.rerum do.ſeruus , qui bona
fide.§.incorporales.& ff.de actio.emp.& ven.datio.§.ſi iter. Nec
obſtat.ff.de vſufruc.l.iij.rñ.j.quia ꝙ ibi dicitur,dare autem intel-
ligitur,ſi induxerit in fundum legatarium , eum vel patiatur vti
frui.exponitur ve,pro &.Et ſic ponitur ibi diſiuncta pro coniun
19 cta.ff.de ver.ſig.ſæpe ergo probat.† ꝙ ſola traditio fundi non ſuffi
cit niſi & interueniat vſus,vt & probatur.ff.de Publiciana.ſi ego.
§.j.ff.de vſuc.ſequitur.§.ſi viam. Item aliud eſt in vſufructuario,
quam in decimario , vel habente aliam ſeruitutem , quam vſu-
fructuarius naturaliter poſſidet fundum , in quo vſumfructum
habet,ff.de acquirē.poſ.naturaliter.& l.poſſeſſio.rñ.j.decimarius
vero nullo modo poſſidet fundum , in quo decimam percipit.
Nec is,cui ſeruitus competit fundum, in quo ſeruitutem habet.
Porro iuris canonicalis,& aliorum incorporalium poſſeſſio ac-
quiritur,ſi quis eis vtatur generaliter patientibus his,qui poſſidēt,
vel quibus præiudicium generatur.ff. de ſeruit. quotiens.j.ff.de
public. ſi ego. §.j. Si vero ei in aliquo contradicatur, non acqui-
rit poſſeſſionem iuris canonicalis,quamuis acquirere poſſit poſ
ſeſſionem iuris ipſius alicuius ſpecialis.& adde quod no.ĩ.e. glo.
20 ver.dicunt etiam.Et hoc notandum † ꝙ epī & alij prælati, & etiā
clerici naturaliter tantum ſuo nomine poſſident ſuarum digni-
tatum,vel præbendarum poſſeſſiones & caſtra quorum poſſeſ-
ſionem corporalem habuerunt. & pro iure quod in eis habent
proprie nomine tantum agunt . Vnde & vnus clericus contra
clericum agit ſuo nomine de poſſeſſionibus,quas vterque confi
tetur eiuſdem eſſe eccleſiæ . Sed ad ſe tantum ratione dignitatis
vel præbendę ſuæ eaſdem aſſerit pertinere.ĩ. de prob.ex literis.ſ.
ti.j.cum ſuper.& de hoc no.ſ.de reſcrip.edoceri.Nomine autem
eccleſiarum ſuarum iidem prælati , & clerici ipſas poſſeſſiones
poſſident ciuiliter & naturaliter.Dicunt etiam aliqui quòd iuris
decimalis , & omnium aliorum incorporalium poſſeſſionem
acquirit quis ſi ille,qui prius illa iura incorporalia poſſidebat in-
teruertat poſſeſſionem,vt quod prius ſuo nomine poſſidebat in-
cipiat alio nomine poſſidere,ff.de acqui.poſſeſ.ꝙ in eo.& in hoc
forte valeret ſi induceretur quis in poſſeſſionem fundi decima-
lis,& aliquid inde nomine decimæ acciperet, quia ſic vti videre-
tur,& etiam in interuertendo poſſeſſionem ſuum miniſterium
exhibere.Plane quilibet confirmatus etiam ſi non poſſideat re-
ctoriam,tamen ex virtute confirmationis poteſt contra omnes
& etiam contra poſſeſſorem rectoriæ nomine eccleſiæ agere,&
petitorium,& poſſeſſorium intentare.ſ.de elec.tranſmiſſam . &
hoc idem poteſt facere nomine ſuo ſi rectoriam petat.ſ.ti.j.cū
21 ſuper.† Res autem rectoriæ oportet ꝙ petatur nomine eccleſiæ.
ĩ.de fide inſtru.inter dilectos.ſm d.n.cuius eſt mens quaſi totius
huius gl.quæ nimis prolixa eſt & diffuſa. & minus vtilis quam
b ſubtilis.[b] Dicas ergo,ꝙ ſm ſimplicitatem iuris canonici hi , qui
eliguntur per confirmationem ſuperioris acquiruntur ius admi
niſtrandi,vt patet in eo quod le.& no.ſ.de elec.cum in cunctis,
§.cum vero.& c.noſti. & c.tranſmiſſam, ex quo quis ius admi-
niſtrandi habet per ipſum poteſt apprehendere poſſeſſionem
omnium pertinentium ad illam dignitatem, ad quam eſt con-
firmatus.& idem eſt quando ille,qui habet confirmare,prouide
re poteſt, & prouidet,talis enim prouiſus generalem & liberam
adminiſtrationem habet tam ſpiritualium,quam corporalium,
ſ.de elec.cum nobis olim.ad fi.ĩ.de conceſ.præb.poſt electionē.
§.fi.niſi impediatur,vt no.ĩ.de accu.accedens.§.fin. In alijs vero
benficijs,quorum collatio ad diocœſanos pertinet,tantum fa-
cit collatio epī,quantum confirmatio,ſeu prouiſio.Si vero ad in-
feriores pertineat conferre vel repræſentare, tm̄ operatur inſtitu
tio epālis,quantum in ſuperioribus bn̄ficiis confirmatio ; quod
dic,vt le.& no.ſ.de cleri.peregri.c.fi.ſ.de offi.archi. cum ſati.Igi
tur ſic confirmatus,vel prouiſus,vel inſtitutus adminiſtrare po-
teſt,& poſſeſſionem adminiſtrationis apprehendere , aliter autē
intruſus dicitur.ĩ. de præben.cum iam dudum.ſaluis præcepto-
rijs de quibus vide,vt legi.& no.ſ. de iudi cum deputati. & ſaluis
priuilegijs

A D D I T I O N E S.

a ¶ In ordinatione.Adde bo.tex.in c.gradito.de pœ.lib.vj.
b ¶ Quod ſubtilis.Adde Henri.Bo.in prin.hiꝫ.

priuilegijs & conſuetudinibus quorundam ſpecialibus ac per ſe
dem apoſtilicam approbatis,quod dic,vt leg.& no.j̃.de ap.quia
nos.& extra d.n.de priuilegijs.volentes.§.fi.incipit.ſane quia.lib.
vj.Illud autem certum eſt,ꝙ ſicut prædicti,& per prædictos mo-
dos ius adminiſtrandi,& per conſequens ius adipiſcendi acqui-
runt.ſic & per contrarios modos amittunt,quod dic,vt no.s̃.eo.
gl.ver.poſſeſſio autem iuriũ. & ſequentibus.[De violẽta eiectio-
ne.]i.de poſſeſſione violenter ablata.nam & ſi violentia crimi-
naliter & de poſſeſſione ciuiliter per interdictũ agatur, prius eſt
de poſſeſſione,quam de violentia cognoſcendum, C.de app.l.j.
Sed & ſi agatur de poſſeſſione violenter ablata, & de proprietate
prius agitur de violentia poſſeſſionis,ff.de iud.ſi de vi.Sed & ſi vti
poſſidetis agatur de poſſeſſione,& de proprietate, ordinarij iuris
eſt vt prius expediatur cauſa poſſeſſionis,C.de rei ven. ordinarij.
nam & ciuilis,& naturaliter,ratio ſuadet,vel aliter poſſideat, &
alter a poſſidente petat Inſti.de interdic.§.retinende.ff.de acqui.
poſ.exitus.quod dic,vt plene no.s̃.ti.j.paſtoralis.§.j.ver.cum lega
li.& c.ad vltimum.[Canonica inſtitutione.]& ſic patet, ꝙ ſpo-
liato non poteſt referri quæſtio dominij niſi primo fuerit reſti-
22 tutus,vt hic.& le.& no.s̃.e.c.ij.& iij,†& merito quia res violenta,
nec præſcribi poteſt,nec vſucapi,niſi vitio rei purgato.i.niſi poſ-
ſeſſio,primo ad eum qui vi eiectus eſt,reuertatur.Inſti.de vſuc.§.
quod autem.& §.aliquando.[Agi debere.]ſubaudi, & ſi de ipſa
conſtat reſtitui,j̃.e.ex conqueſtione.& ſic bene ſequitur, qa præ
do &c.[Quia prædo.]ver.Nam ſi tu deiicis me de fundo meo,&
alius poſtea veniens te de eodem fundo deiiciat ꝯ alium, qui te
deiecit,quamuis me vi deieceris tibi competit ĩterdictum, ff.de
vi & vi ar.l.j.§.qui a me.vi poſſidebat.ad idem.ff.de iud. non a iu-
dice.ff.de pig.act.ſi pignore.§. ſi prædo.ff. depoſi.l.j.§.ꝙ ſi prædo.
& l.bona fides.§.quod ſi ego.& de illis iuribus hic puto fieri mẽ-
tionem.Secus ſi ego te deiicerem.nam hoc mihi licet inconti-
nenti non ex interuallo,ff.de vi & vi ar.l.iij. §.ſi quis autem viſis
armatis.& ſequen.§. cum igitur. Et qualiter hoc intelligatur in
continenti fieri.no.j̃.e.olim.j.§.fin. Quid ergo ſi ex interuallo te
deiecerem, & quidem vim feci, quia non per iudicem repopo.
ſci.ff.quod metus cauſa.extat.vnde & incidi in pœnam conſtitu
tionis,C.vnde vi.ſi quis in tantam. Et adde,quod no.j̃.eo. olim.j.
§.intelligentes.ſuper verbo,præiudicium.ſi tñ agas cõtra me vn
de vi interdicto vr̃,ꝙ poſſim te repellere ope exceptionis primæ
ſpoliationis,s̃.de ordi.cogn.c.fi.ff.quod vi aut clam.ſi alius.§.bel-
liſſime.& ſequen.[Etiam eſt]quia non admittitur exceptio ſpo-
liationis contra ſpoliatorem eadem re ſpoliatum, & ad reſtitu-
tionem ipſius rei agentem.Si vero cõſtaret per eius confeſſionẽ,
23 ꝙ prædo eſſet,vel ꝙ proprietas ad eum non pertineret. † Dicunt
quidam,ꝙ eſt reſtitutio deneganda. [a] Alij dicunt reſtitutionem
ſemper eſſe faciendam,ar.j̃.de matrimo.contra. ꝯ interdic.ec.c.
j.ꝑm d.n.Tu dic.vt no.in præced.gl.& j̃.e.ſuper verbo, reſtituen-
24 dus.[Secũdum rigorem]ꝯ †quem nulla æquitas ſcripta eſt,ideo
obtinet rigor iſte,C.de iudi placuit.& hoc no. s̃. de tranſac.c.fin.
Nec obſtat, ff.de excep. do.l. dolo.quia lex illa in petitorio locũ
habet.excipe prædonem,cuius vitæ nullus parcere debet, C.quã
do licet vnicuiq; ſine iudi.ſe vindi.l.j.[Reſtituendus, niſi prædo
petat ab eo reſtituia quo verus dominus vendicat, tunc enim
res debet reſtitui domino non prædoni,ff. depoſiti. bona fides.
§.j.Sed contra,in Auth.de depoſito.rñ.j.col.vj.C.depoſiti.authẽ.
ſed iam cautum eſt.ſed quod ibi dicit nullus extrinſecus veniẽs.
ſubaudi extraneus. Nam dominus vendicando, & probando
rem ſuam eſt prædoni merito præferendus, & ſic non corrigi-
tur lex antiqua.

A D D I T I O.

a ¶Deneganda.Adde,quando prædo ſpoliatus reſtitui debeat, & quando
non plene per d.Heur.Bo.hic in iii.diſ.Et caſus in quibus reſtitutio de
negatur.vide per Spe.ti.de peti.& poſ.§.fi.per totum.
Ad materiam huius c.vide bo.gl.iij.q.j.in ſumma.

S V M M A R I V M.

1 *Interdictum quod vi aut clam in quibus locum habeat.*
2 *Monachus an poſſit reſtitutionem petere.*
3 *Cauſa dominij a cauſa poſſeßionis, ſeparata eſt.*
4 *Petenti ſolutionem nullum crimen obijci poteſt,*
5 *Inimicitiæ ortæ ex cauſa ciuili repellunt accuſare volentem.*

C A P. V I.

ITem cum quis. Violenter.] Intentãs,
ꝙ hic competit inter
dictum vnde vi.ff.de vi.& vi ar. per totum. [Clam.]
1 intentans† interdictum, ꝙ vi aut clam quod locum
habet,vbi quis in ſolo ædificat vi aut clam,ff.de vi aut clam.l.j.in
quo caſu non ęget reſtitutione, quia nec poſſeſſionem amittit
niſi in duobus caſibus.Primus eſt ſi veniens non admittatur. Se
cundus ſi ſuſpicatur ſe poſſe repelli,ff.de acquir.poſ. clam poſſi-
dere.§.qui ad nundinas & l.ſi id quod poſſidemus.§.fi. Conſeq-
tur autem agens per interdictum, quod vi aut clam; vt id quod
ædificatum eſt tollatur.& vt ſeruetur indemnis prout taxatione
præmiſſa per iudicẽ fuerit iuratũ in litem, ff.quod vi aut clam.
l.j.§.j.& §.denique.& l.ſemper.§.hoc interdictum.ſi tamen dicas
me vi vel clam ædificaſſe,datur mihi exceptio, ꝙ tu me antea vi
deieceras, ſi tamen ex magna cauſa hoc iudici videatur. Item ex
cuſor ſi hoc feci cauſa arcendi incendij imminentis. ff.quod vi
aut clam.ſi alius.§. belliſſime.& ſeq.[Aduerſarius]ver. [Crimen
obiicit] directe ſorte homicidium.vel hmõi.d.n. [Intentione.]
2 Nunquid† monachus reſtitutionem petere poteſt? ſic quantum
ad locum,s̃.de reſcri.cum dilecta.j̃.de accu.olim.ſecus quo ad,
res ipſas nec ciuiliter, nec naturaliter poſſidet.& ideo ei non cõ
petit interdictum,ff.de vi & vi arma.l.j.§.deiicitur. & mortua eſt
vox ſua in talibus, & ii.q.vij. nullus. niſi adminiſtrationem ha-
beat.j̃.de teſt.requiſiſti.§.fi.Vel de mandato abbatis & noĩe mo-
naſterij hoc faciat,s̃.de poſtul.c.ij.j̃.de app.bonæ.ar.C. ſi per vim
3 vel alio mõ.l.j.ff.de prec.ſi adoptauero.[Repellat]& male,† quia
ſeparata eſt cauſa dominij a cauſa poſſeſſionis, C.de dona. inter
vi.& vxo.l.maritus.in fi.†Et petenti ſolutionem nullum crimen
4 obiici poteſt,C.de fal.l.ij.[Vel principalis.]ſ.reſtitutionis de qua
principaliter agitur,& quæ primo eſt expedienda,s̃.eod.c.j.& ij.
[Executio.]q.d.de notoria loquitur.Vel hoc ideo dicit, quia nõ
ſufficit dare ſententiam niſi & poſſeſſio reſtituatur,j̃. de iudi.cũ
aliquibus poſt reſtitutionem vero audiri poteſt,vt j̃.ſequẽ.§.a cõ
trario ſenſu probatur,iij.q.ij.audiuimus.C.de ordi.cogni.l.fin.C.
de adult. quoniam Alexandrum. cum primo in iudicio fuerit
conuentus nam & ſi primo a ſpoliatore ſuo fuiſſet criminaliter
accuſatus,exceptionem haberet.qm̃ criminaliter &c.¶[Qm̃.] ij.
pars.[Criminaliter.]q.d.ſi accuſo te criminaliter, & tu agis con
tra me de ſpoliatione nõ audiar,iij.q.j.& ij.per totum. quamuis
nihil excipias.ſecus ſi ciuiliter,quia tunc eſſent mutue petiones
s̃.de ordi.cogni.cum dilectus.§. nos aũt. & ꝭm hoc cõprobatur
hic opi.Doc.cõis.Miror tñ qualiter repellat niſi excipiat,vel niſi
dicas,ꝙ iudex ex officio ſuo me repellat,vt innuit hæc litera. & ij.
q.ij.c.j.& iij.quod admitto ſi notorium ſit alias minime, ar. j̃.de
excep.exceptionem.Eiectio aũt ep̃orum ſedibus ſuis, de qualo-
quuntur dicta capitula poteſt eſſe non notoria,vt patet.s̃. de trãſ
la.epi.quanto.§.ne aũt.j̃.de cler.non reſi.c.j. alioquin ſimplex re
putaretur a ſæcularibus,qui ſentiret ſe accuſandũ,niſi alium prę
ueniret primo eum conueniendo de ſpoliatione licet falſa,vt ſic
accuſatio differretur, ſed hodie prouiſum eſt ꝯ fraudẽ hmõi. nã
ſi j̃. certum tp̃s ſibi aſſignatum cãm ſpoliationis ad finem non
produxit,hac exceptione non obſtante deinceps poterit acuſari.
extra d.n.c.ti.frequens.§.ſolet.& ſeq.lib.vj.& de hoc no.j̃.e. olim.
5 ij.[Cum præſumatur.Sic habes,† ꝙ inimicitiæ orte etiam ex cã
ciuili repellũt accuſare volentem.de hoc no.j̃.de accu. cũ opor-
teat.[Inimicus]qui non admittitur ad accuſandũ ẽt in excepto
crimine,niſi ſuã vel ſuorum iniuriã proſequatur. quod dic vt le.
& no.j̃.de ſymo.licet Hely.§.pe.& fi.& de accu. cũ oporteat.§.fi.
& c.qualiter.ij.§.j.ver.& ideo.ſancti patres.ꝭm.d.n.

A D D I T I O.

a Monachus an poſſit reſtitutionem petere.Adde do.Henri. in cap.cum
veniſſet.j.eo.

S V M M A R I V M.

1 *Pro iudice ſemper præſumitur, in iudicio.*
2 *Spoliatio eſt verbum medium, quandoque ſonat in vitium & quandoque nõ.*
3 *Nemo debet priuari niſi conuincatur.*
4 *Inquiſitio non debet fieri de occultis.*
5 *Quem teneor defendere, non debeo impugnare.*
6 *Epiſcopus de facto ſuo debet eſſe certus.*
7 *Nemini turbanda eſt ſua poſſeſſio.*
8 *Reſcriptum non extenditur ad futura.*
9 *Ordo iudiciarius regulariter in omnibus eſt ſeruandus.*
10 *Epiſcopus de anima ſubditi tenetur reddere rationem.*

C A P. V I I.

COnquerente. Quod ipsũ eccleſia. [Quã
auctoritate tua adeptus
fuerat.alias poſſet inde remoueri,niſi vocatus oſten-
deret ſe canonice inſtitutum.s̃.de cler. peregr. c. fi.s̃.
de fil.præsby.veniens,j̃.de inſti.c.iij.& de hoc plene no.j̃.de.ſym.
licet Hely.§.j.ver.penu.[Sine iudicio]id eſt iuris ordine non ſer-
uato,vt infra innuit in fine.Aliud ſi ipſum ſeruaſſet, vij.q.j.præ-
ſentium.ad hoc.j̃.qui fil.ſunt legi.per venerabilem.§.j.j̃.de accu
1 ſua.ſi conſtiterit & c.qualiter.ſic†ergo quamuis præſumatur ꝓ
iudice in iudicio ſecundum quod legitur, & no.s̃. de renunc.in
prę̈ſentia.non tamen extra iudicium,vt hic,dicto c.pręſentium.
& ij.q.j.notum.& adde,quod no.in ſequenti gloſ.[Spoliaſti] de
facto,& ſine ſententia.Si enim ſeruato ordine, & ſententialiter
eum priuaſſet,non reſtitueretur niſi poſt appellationem a ſen-
tentia hoc factum eſſet,ſecundum do.n.qua pendente nihil eſt
innouandum,j̃.de app.dilectus.§.quia vero.ver.tamen interim.
2 & ij.q.vj.appellatione.†Hoc etiam notandum,ꝙ qñq; ſpoliatio
in vitium ſonat,vt hic,& qñq; non,quia eſt legitima.nã & is,qui
priuatur per ſnĩam dr̃ ſpoliari,vt patet in eo,quod leg.& nota.s̃.
de pact.

de pac.cum clerici.§.j.ver.pen.¶[Quia vero]ij.pars [Sine manife
ſta]id eſt notoria,in quo quidem ordo iudiciarius eſt nullũ ordi
nem obſeruare,j̃.de iureiuran.ad noſtram.iij. Aliud in occultis li
cet enim verum ſit clericum tale quid cõmiſiſſe, quare eccleſia
3 eſt priuandus† non tñ priuari debet, niſi cõuincatur,ij.q.j.nos in
quemq̃.Nec creditur ep̃o de cauſa niſi alias de ipſa fidem faciat,
4 vj.q.ij.§.placuit.& c.ſi tm̃.†ſed nec debet fieri inquiſitio de occul
tis,j̃.de accu.inquiſitionis,j̃.de ſimo.ſicut.in fi.& c.ſequenti.in fi.
Caueat ergo ep̃s ne notoriũ reputet, quod in veritate latens eſt,
& occultũ,j̃.de app.conſuluit.j.ad hoc.j̃.de cleri.ex.mi.fraternita
ti.[Et rationabili]lvj.diſt.ſatis peruerſum.xvj.q. fi. inuentum,ſed
nec cauſa ſufficit niſi ordo iudiciarius obſeruetur, vt s̃.eo.rñ.j.&
j̃.in fi.huius ca.[Spoliare]ſed ꝯ.s̃.de ęta.& quali. cum bonę.in fi.
5 ſolu.ibi.[Teneris]Ar.ꝙ† quem teneor defendere non debeo im
pugnare,ſil̃e.j̃.de natis ex li.ven.c. vnico.vbi de hoc. [Patrina]al̃s
paterna.ſil̃e.xvj.q.j.prædicator.viij.q.j.clemens.j̃.de prębẽn.c.ij.&
c.cum ꝭm ap̃lm,& j̃.de cenſi.cum ap̃ls.in Auth.vt dif.iud.§.ſi ve
ro reſutauerit.col.ix.[Mandamus]ver.[Si ita.] Oĩa ſuperiora re-
ſpicit,per hæc tamen verba nulla cauſæ cognitio epiſcopo com
6 mittitur,qui† de facto ſuo debet eſſe certus,vt s̃.de reſcrip.olim.§.
pe.& fi.& c.ab excõicato [Perceptis] & qui percipi potuerunt.j̃.
7 eo.grauis.[Poſſidere]qa† nemini eſt turbanda ſua poſſeſſio,viij.
q.iiij.nonne.j̃.vt lite pen.c.j.Nec ſpoliato aliquid poteſt obiici de
a inſtitutione minus canonica, [a] s̃ eo.in literis. ¶[Reſtitutione].iij.
pars.[Proponere]ſuper prædictis exceſſibus vel cauſis.ſuper futu
8 ris enim non licet,† quia reſcriptum non extenditur ad futura,s̃.
de reſcrip.c.fi.§.aut literas,& no.s̃.eo.audita.rñ j.ſuper verbo,ꝙ ꝑ-
dictus.ꝭm d.n.[Volueris]in quo caſu nõ debes eſſe iudex, ex quo
te aduerſariũ conſtituis,C.ne quis in ſua cauſa iudi.l. vnica.iiij.q.
iiij.c.j.[Delegato a nobis]ad inſtantiam eiuſdem clerici conque
rentis,s̃.eo.c.in prin.Igitur ſi ep̃s non vult eccleſiam reddere cle-
rico per hanc literam,quæ ei dirigitur,delegatus iſte,qui in ſubſi
dium datus eſt hoc exequetur,cui & mandabatur in litera(ſicut
puto)ꝙ reſtitutione eccleſiæ facta audiret epiſcopum ſi aliquid
vellet contra ipſum clericũ proponere,vt hic dicit, quod tamen
facere non cogitur epiſcopus,niſi velit,vt ſequentia innuunt &
probatur,C.nemo inuitus agere vel acc.coga.in rubro & nigro.
Ideo aũt dicit,ꝙ reſtitutione facta audiatur ep̃s, quia contra ſpo-
liatum durante ſpoliatione non eſt ipſe ep̃s,vel alius audiendus,
vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃.e.duobus.c.proxi.Sed & ideo
iunctum fuit in litera,vt delegatus reſtitutione facta audiret epi-
ſcopum,quia niſi hoc ibi expreſſum fuiſſet, ep̃s per eundem dele
gatum nullatenus audiretur,durante ſpoliatione non, vt proba-
tum eſt,& quia in hoc caſu non eſt locus reconuentioni, vt pro
batur in eo,ꝙ legitur,& no.s̃.de ordi.cogn.c.fi.reſtitutione facta
non,quia ex quo aliud iunctum non eſſet delegati officium ex-
piraſſet,s̃.de offi.dele.in literis.& per hanc gl. ſatis euidenter ſolui
tur quæſtio quæ mouetur,j̃.eo.ſuper verbo,cum eodem. Ex hoc
autem,ꝙ iſte clericus hanc literam impetrauit,& reſtitutione fa
cta ep̃o contra ipſum agenti reſpondere tenetur,cum reſtitutio-
ne facta incipiat eſſe reus.apparet,ꝙ nedum actor impetrare po-
teſt in curia,ſed & reus in principali.ſimile j̃.de app.c.j. [Reſpõ-
ſalem]nam in optione tua eſt.s̃. de iura.cal.c.fi. [Cum eodem]
Quid ſi ep̃s non vult eccleſiam reſtituere huic ſpoliato clerico?
Dicunt quidã,ꝙ delegatus,de quo hic loquitur,non habet pote-
ſtatem cogendi ipſum ad reſtitutionem faciendam,quia ſub cõ-
ditione vel in diem.ſ.(ſi reſtitutio facta fuerit) delegata videtur,
vnde ceſſant partes ipſius quouſque reſtitutio facta ſit,& etiã po-
ſtea,niſi ep̃s agere velit,& hoc etiam vr̃ notare, litera ſequens,qñ
dicit poteris experiri,vt ibi no. Alij dicunt,licet verba hũc habeãt
intellectũ tñ intentio papę,cui verba deſeruiunt j̃.de ver.ſigni.in
telligentia,& c.in his.vr̃ fuiſſe, ꝙ delegatus iſte cõis iudex ſit vtri-
uſq;,arg.j̃. .ex conquæſtione.vbi de hoc. ꝑm d.n.& melius,ar.s̃.
de mutuis peti.c.ij.§.eos vero.& hoc verius puto,vt patet in eo,ꝙ
9 no.s̃.ſuper verbo,delegato a nobis.[Ordine iudiciario]† qui in oĩ
bus regulariter eſt ſeruandus,s̃.vt lit.non conteſt.c.j.§.cõſultatio-
ni.s̃.de ordi.cogni.tuam.ꝑm diuerſos modos agendi,j̃.de accu.
qualiter.§.fi.Sed nunquid talia ex officio expediuntur? ſic s̃.de re-
ſcrip.dilectus,j̃.s̃.de pac.cũ clerici.j̃.de cohabi.cleri. & mu.ſuper
eo.vt & no.j̃.de ſymo.licet Heli.§.j.verſi. non tanq̃. Quare, ergo
ſeruatur ordo iſte? Rñ. vt in quo delinquit ep̃s puniatur.nam ipſe
epiſcopus nec accuſationis nec denunciationis, nec inquiſitio-
nis,nec aliquo alio ordine obſeruato ꝯ hunc clericum proceſſe
rat ex ſola capitanea voluntate.& ideo quia nullum ordinem ſer
uauerat,vt puniatur,in quo deliquit,vult papa,ꝙ omnino hic or
do iudiciarius obſeruetur,ad hoc.s̃.de tranſla.epiſ. quanto.§.cœ-
terum,cum ſuis concor.[Poteris]q.d.ſi volueris alioquin nõ co-
geris.quod dic,vt no.s̃.ſuper verbo,cum eodem. Ex hoc etiam
quod hic dicitur,videtur,ꝙ adhuc vacabat eccleſia. nã ſi alij da-
ta eſſet,ille experiretur,& iudex certificaret delegatũ de his, quæ
acta ſunt coram eo.xviij. diſt. de concilijs. infra de exceſ. præ-
la.inter dilectos.§.præterea.[Experiri.]Iſtud obtinet cum delictũ
ſubiecti eſt occultum,nec appareat accuſator, vel denũciator, &
ſuperior nouit delictum ſubditi,in quo caſu ipſum tenetur denũ
10 ciare.xxiij.q.iiij.duo iſta noĩa.pro eo † quod de anima ipſius tene
tur reddere rationem.xviij.q.ij.cognouimus.cæterum ſi delictũ eſ
ſet notorium vel occultum, & appareret accuſator vel denuncia
tor,tunc non ageret ſuperior contra ipſum, immo ſuum officiũ
exerceret,s̃.de of.ordina.c.j.ſecundum Gof.Tu dic,vt no. s̃. ſuper
verbo,ordine iudiciario,& ſuper verbo,manifeſta.

A D D I T I O.

a ¶Minus canonica.adde D.Abb.qui not.hic. ar. quod petens reſtitutionẽ
beneficij nõ tenet iuſtificare poſſeſſionẽ ex titulo nec alio modo. ſed ſuf
ficit probare poſſeſſionem & ſpoliationem. de quo plene per D.Hen.hic.

S V M M A R I V M.

1 *Petens reſtitutionem vxoris neceſſe habet tria probare.*
2 *Duo probanda ſunt in ſeruitutibus.*
3 *Cautio ſufficiens quę dicatur.*
4 *Fideiuſſores vel pignora dare cuilibet facile non eſt.*
5 *Iudex ſemper poteſt facere iuratoriam cautionem exigere.*
6 *Satiſdatio animum maliuolum non immutat.*
7 *Caſus in quibus marito negatur uxoris reſtitutio.*

C A P. V I I I.

EX tranſmiſſa nobis. Præfata mu-
lier.] No. hic
1 ꝙ † petens reſtitutionem vxoris neceſſe habet proba
re tria. Primum eſt, ꝙ contraxit. Secundum eſt,ꝙ le
gitime.ad quod & duo requiruntur.Vnum,ꝙ adinuicem cõſen-
ſerunt matrimonialiter,id eſt per verba apta ad cõſenſum vtriuſ
que de pręſenti,vel futuro exprimendum,vel alia æquipollentia.
de quibus legitur,& no.j̃.de ſpon.ex literis.& c. ex parte.& c. tuæ.
& c.ſi inter. Aliud eſt,ꝙ in facie eccleſiæ nullo ꝯdicente.alioquin
minus legitime coniuncti eſſent,vt probatur.j̃.de clãdeſt. deſpõ.
cum inhibitio.& ſic non fieret reſtitutio, vt innuitur in ſequen-
ti verbo,quod dic,vt no.j̃.eo.literas.§.propterea. & c.ex parte. §.j.
ſuper verbo,cauſam poſſit matrimonij.ante finem ipſius glo. ab
illo verbo,& hoc vltimum.vſque in fi.Tertium eſt,ꝙ carnalis co
pula interuenit,vt hic ſequitur,& ar.j̃.eo.ex conquæſtione. & ca.
ex parte.& j̃.de ſpon.cum locum.& adde quod no. in ſequenti gl.
[Legitime deſponſata.]Poteſt intelligi,ꝙ in hac decre. petitorio
agebatur,vt no.j̃.c.ex parte. Alij dicunt, ꝙ hic poſſeſſorio ageba-
tur,& tñ non fit reſtitutio,niſi probetur legitime deſpõſata,& in-
ſuper cognita,vt in præced.glo. Et eſt ſpeciale ꝭm ipſos ꝑꝑ pericu
lum corruptionis,ar. j̃. de ſpon.cum locum.alias.n. probata ſpo-
liatione ſtatim fieret reſtitutio, niſi obijceretur gradus diuina le-
ge prohibitus,j̃.e.literas.§.ꝑpea.Si vero prædicta probentur, licet
obiiciatur conſanguinitas, non ꝑꝑ hoc reſtitutio impeditur, j̃.e.
ex conquæſtione,s̃.de offi.dele.cãm q̃.j. Vel di [illegible],ꝙ ex quo mulier
petebat virum ſibi tanq̃ vxori reſtitui, oportet eam probare legi
tima ſponſalia ꝓceſſiſſe,ar.ff.de libe. exhi.l.j.ſicut & no.j̃. de ſpon.
cum locum.s̃.ti.j.cum ſuper.§.j.in fi.ſuper verbo, iuſtitia median
te.ad fi.ipſius glo.ꝭm d.n.cuius eſt hæc tota gl.tu dic,vt j̃. & s̃.no.
[Et ab eo cognita] & ita per hoc habuit poſſeſſionem corporis
2 nec ſufficeret ꝯctus,niſi & hoc ſecundum probaretur. ſic & † ſer
uitutib.tenetur quis probare duo,conſtitutionẽ.ſ.& vſum ſeruitu
tis,ff.de iti.actuque pri.l.iij.§.hoc aũt interdictũ.& eſt bonũ ſimi-
le.hic.n.eſt ſeruitus hinc & inde. eſt ergo hoc poſſeſſoriũ in hoc
diſſimile aliis poſſeſſoriis,quia in aliis ſufficit probare poſſeſſionẽ
facti tm̃, ẽt ſi de eccleſia agatur,s̃.eo.in literis.s̃.de off.dele.conſul
tationib.hic aũt non prodeſt poſſeſſio ſine iure, vt hic & j̃. eo.li-
teras §.ꝑpea.& c.ex parte.§.quia igitur.[Ipſam].ſ.mulierem.non
obſtante conſanguinitatis obiectu,vt j̃.eo. ex conqueſtione. Sed
ꝯ.s̃.de ord.cog.c.j. Sol.illa in petitorio, hæc in poſſeſſorio,j̃. eo.li-
teras.§.nos autem.¶[Recepta tñ].ij.pars[Sufficienti cautione]ſuf
3 ficiens† cautio dr̃ ſi pignora vel fideiuſſores dentur, ff.mandati.ſi
mandato Titij. §. fi.alias noĩe cautionis ſimpl̃r prolatæ intelligĩt
nuda promiſſio.C.de ver.ſig.ſancimus.& debet illa exigi.ſ.fideiuſ-
ſoria uel pignoratitia,q̃ magis vr̃ ſecura iudici,s̃. vt lit. non cõte.
qm̃.§.fi.Nã hoc ſolũ bene agitur &c.xxiij.q.v.prodeſt. ꝑm.T.ſi tñ
4 ꝓſtari poſſit,† nec.n.cuilibet facile eſt dare fideiuſſores vel pigno-
ra,vt patet.ff.qui ſatiſd.cog.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria. & in Aut.
5 de depoſito.coll.vj.vnũ tñ eſt, † ꝙ iudex ſꝑ põt facere iuratoriã. ſ.
cautionẽ exigere,& magnã pœnã imponere,j̃. de ꝓſump. literas.
§.fi.[Illi]ſ.mulieri. [Inferre]puta quia nõ eſt odium capitale.[Si
aũt.&c.]vt in ſe.§.¶[Si aũt]iii.pars.[Diffidat]quod eſt arbitrio iu
dicis relinquendũ.Sed exemplum vidi inter Audebertum de foſ.
& Beatricem vxorem ſuam,quam habebat ſuſpectam de adulte
rio. Et in tantum ꝙ publice ſe iactabat, ꝙ ſi poſſet ipſam tenere,
interficeret eam. In tali ergo caſu fragilis eſt cautio, nec ꝑ ipſam
mederi põt,vt hic innuitur,& probatur s̃.vt lit.non cont.c.ij.rñ.j.
ver.& lʒ lr̃as.ff.ad treb.qui ita.§.j.xxxij.q.j.de bñdicto.Et iõ in hoc
caſu nõ ſolũ eſt reſtituẽda,ſed ab ipſo potiꝰ remouẽda.vt j̃.e.lr̃as.
§.fi.[Vſq; ad deciſionẽ cãæ[ſuꝑ ꝯſanguinitate forſan & ꝑ mulie
rẽ obiecta,vel alio impedimẽto canon.Vñ in hoc caſu nõ obſtã
te priuilegio ſpoliationis examinabĩt, & decidet alias q̃ fieret re-
ſtitutio.vt no.s̃.c.rñ.j. [Cõmittat] vt in loco religioſo ponat tuto

& ſecuro.ſ.de ſp on.cũ locũ.ſ.de proc.accedens.vel cõſanguineis ſuis aſſociet, xxxiij.q.ij.ſiue de diugij. ne maritus aliquã cõfeſſio-
6 nẽ extorqueat xxxi.q.ij. Lotharius.ſ.de offi.dele. cãm q.j.& ne ſeuiat in pſonã † ſatiſdatio.n. a ſum maliuolũ nõ immutat.Inſti.de ſatiſ.tu.§.fi.iõ & ſequit hic[In loco vbi vir &c.]Et eſt ita hic vnus caſus,in quo negat uxoris reſtitutio marito.Eſt & ſecũdus puta qñ obiicitur impedimentum prohibitum & probationes paratę ſunt,quod dic,vt legitur & no.ſ.eo.literas.§. præterea. Tertius qñ vult co habitare ſine contumelia creatoris,ſ.de diuor.gaudemus. §.penul. Quartus exceptio aeulterij.quod dic,vt legitur,& not. ſ. de diuor.ſignificaſti.Quintus integritas corporis. ſ.eo.reſpon.j.ſ. de proba.c. penul. Sextus propoſitum intrandi religionem ante carnis copulam.ſ.de conuer.coniuga.ex publico.Septimus vehe mens ſuſpicio de hæreſi.ſ.de purga.canoni.inter ſollicitudines.ſ. de diuor.quanto.Octauus exceptio rei iudicatæ.ſ.de frigi.fraterni tatis quouſque approbauerit de errore.vt ibi.Nonus votum com muniter emiſſum.xxxiij.q.v.ꝙ Deo. quod intellige ſecũdum qđ legitur,& no.ſ.de conuer.coniugi.cum ſis prædictus.& c.vxoratus. iuramentum tamen ſolum ſine voto contrarium non obſtaret. ſ.de iureiuran.tua nos.ſ.de regula.veniẽs. Decimus ſi habuit poſ ſeſſionem per violentiã,ſ.de ſpõ.cũ locũ. Vndecimus ſi nullã poſ ſeſſionem habuit,ſ.e.ex parte.Duodecimus ſi non probatur cõ tractus legitimus,vt legitur,& no.ſ. eo. reſpon.j. Tertiuſdecimus quando in modum exceptionis proponitur, quia ad hoc non agitur,ſ.de ord.cogni.cum dilectus.§.ſi.

SVMMARIVM.

1 *Religioſus poteſt conſtitui ſyndicus vel procurator monaſterij.*
2 *Quod non eſt confirmari non poteſt.*
3 *Donator donatario ad conſimile beneficium aſtringitur.*
4 *Quod vniuerſitati datur non eſt ſingulorum.*
5 *Naturale vitium eſt negligi quod communiter poſſidetur.*
6 *Eccleſia in ſuis actibus non debet fraudem adhibere.*
7 *Penſio ſiue cenſus multa ſignificata habet.*

CAP. IX.

1 Cum veniſſet. Deſtinatus.]†Poteſt ergo religioſus conſtitui ſyndicus, vel procurator monaſterij,arg.hic.& de hoc no. ſ. de ſyndico.c.vnico.& de poſtul.c.ij. [Eis.] ſ.canonicis S. Trinitatis & ipſos in poſſeſſionem poſuiſſet,vt ſequitur. [Conceſſerit.]alias conceſſiſſet,& eſt melior litera.[Confirmaſſet.]rectius
2 ordo,primo enim conceſſit, & poſtea confirmauit, alias † quod non eſſet habitum confirmari non poſſet.ſ. de fide inſtr. inter dilectos.§.cæterorum.ver.cum eadem.[Ita.]ver.i. tali modo. [Tenebat.]ſic colligitur ex hoc.c.ꝙ beneficium nondum vacans cõferri poteſt.Iddeo ſignatur contra ſ.de conceſ.præbend.c.j.& ij.&
3 per totum,quia non tenet talis donatio, licet † donator donatario ad conſimile beneficium aſtringatur,ar.ſ.de præben.inter cætera. vij.quæſtio.j.præſentium . Solut. Illud verum eſt in priuatis porro collegio poteſt fieri talis donatio,vt hic,& ſ.de dona.c.conſultationibus.ſ.de iure patro.quod autem.& c. illud.Inducit autem hoc ius ſpeciale fauor religionis ſ.de dolo & contum. ca.ij.
4 ff.de relig.ſunt perſonæ. Et† quia quod datur vniuerſitati non eſt ſingulorum,xij.q.ii. qui manumittitur. ff. quod cuiuſque vniuer. ſicut municipium.§.j.Et nullus ſuo nomine exinde conſequitur emolumentum,ij.q.vj.biduum.ver.& palam . Et quia non eſt tãtus timor de deſiderio mortis proximi propter quod fit hęc pro
5 hibitio,ſ.de conceſ.præben.c.ij.quantus eſt in priuato.†Naturale quippe vitium eſt negligi,quod communiter poſſidetur , & vt ſe nihil habere, qui totum non habeat, arbitretur, vt C. quando & quibus quarta pars debe.l.ij.li.x.[Proficeret.] ipſa eccleſia [Et interim.] ſ.viuente dicto clerico. [Authoritate ipſius archiepiſcopi.]Licet aliqui notauerunt hic, ꝙ hæc penſio non fuit de nouo impoſita,ſed antiqua. Tamen ex mente iſtius verbi elicio, ꝙ noua fuit, ex cauſa rationabili & rationabiliter impoſita, quod fieri poteſt, vt no.ſ.de cenſi. prohibemus. & c. ſignificauit. Si enim hoc intellexiſſet de antiqua non oportuiſſet, ꝙ diceret authoritate,ſed ſufficeret, ꝙ dixiſſet antiquam quæ debebatur archiepiſcopo ſolueret,penſionem idem.G. nomine eorum poſſidens,& ideo canonici non vitioſe ſed licite eccleſiæ poſſeſſionem intrauerunt,vt ſ.eo.§.j. ad fi. Et ſic etiam poteſt ſolui contrarium hic ſignatum,ſ.de priuil.paſtoralis. ibi enim non fuit licitum poſſeſſionem nunquam habitam propria authoritate intrare. Hic aũt iam habebant canonici poſſeſſionem per clericum, qui eorum nomine poſſidebat. Sed contra.ff.de acqui.poſ.quemadmodum. vbi dicitur,ꝙ ſine corpore non acquiritur poſſeſſio.Solut. Dic,ꝙ hic eſt corpus & ſi non canonicorum, tamen clerici eorum nomine poſſidentis . Ad omne tamen dubium tollendum debuit clericus a ſe abiicere primam poſſeſſionem,quæ ſolo animo abiicitur,& amittitur,C.de acq.poſ.licet. Et conſtituere ſe, & per conſequẽs incipere poſſidere nomine canonicorum ; & ſic omnino de cætero poſſident canonici & non ipſe,vt patet ſ.e.c.in fi. cum ſuis concor.Vel dic ſpeciale in eccleſia, ꝙ ex ſola donatione ſine alia traditione poſſeſſionem acquirit,maxime ſi aliqua quaſi traditio interueniat,vt patet in eo,quod leg.& no. ſ. de conſue.ca.ij. ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius glo. Hæc autem contrarietas,& aliter ſoluitur,ſ.§.j. ſuper verbo quamuis authoritate. [Annuã ſolueret.]alias ſolueret, eſt melior litera . Per hoc enim intelliguntur canonici accepiſſe poſſeſſionem,& archiepiſcopus tradidiſſe,ar.ſ.de conſue.ex literis.cum his, quæ ibi no. Et ex hac cauſa licitum fuit de nouo penſionem ſaltem vnius denarij imponere,vt contractus omnino firmus eſſet,& ſucceſſor archiepi
6 ſcopi non poſſet ipſum de facili reuocare,quia † nec fraudem debet eccleſia in ſuis actibus adhibere, ſ.de dona.per tuas.§.fina.nec grauatur multum clericus vel eccleſia ſi vnum denarium ſoluat annuum. Ideo intelligas, ꝙ archiepiſcopus de conſenſu clerici hanc penſionem conſtituit,& noluit, ꝙ ipſam eccleſiam conſtitueret ſe ſuo nomine,ſiue eiuſdem præiudicio poſſidere, vt innuitur.ſ.§.fi.Et ꝙ in ſignum dominij & poſſeſſionis traditæ hanc ꝙ
7 diu viueret ſolueret penſionem. † Penſio enim ſiue cenſus multa ſignificata habet.vt not.ſ.tit.j.c.fina. Vnde hanc poſſeſſionem non amittunt canonici clerico mortuo,niſi tunc demum cũ eis poſſet negligentia imputari,ff. de acq. poſ.ſi de eo ſundo.§.j.[Et ſ.]hoc eſt mortuo dicto clerico canonici intrauerunt poſſeſſionem authoritate propria,& ideo dicebat archiepiſcopus,ꝙ vitioſe intrauerant,ar.xvj.q.vj. placuit. Sed contrarium reſpondetur, ipſe tamen archiepiſcopus ipſos hoc prætextu ſpoliauit eccleſia, quare petebant reſtitui,ſicut legebatur in integra per quod patet, quod facit ad titulum: & ideo non debuit remoueri. ¶ Reſpondemus.]ij.pars.[Perceperunt.] in ſignum dominij & poſſeſſionis traditæ,vt ſ.no.quia per hoc videntur poſſeſſionem acquiſiuiſſe, ar.C.de dona.l.j.& l.quiſquis.& l.ſi quis argentum. §. ſed & ſi qs. ff.de rei ven.quædam mulier.[Eo mortuo.] ſ.clerico. [Quamuis authoritate.]de nouo quia ſufficiebat antiqua . Alioquin ſi nec ab initio , nec ex poſtfacto authoritate archiepiſcopi poſſeſſionẽ acquiſiuiſſent , ipſam vitioſe iuraſſent . Et ſi Papa conceſſiſſet,ꝙ hanc eccleſiam in vſus proprios conuertere poſſent, ſ. de priuil. paſtoralis.Vel ſolue,vt no.ſ.eo.reſpon.j.verſic. ita ꝙ. ſuper verbo. idem.G.[Nõ quæſierint poſſeſſionem.] ſubaudi ipſam cum &c. [Ingreſſi.] quia clericus , vt probat ſolutionis penſio eandem eccleſiam ſuo nomine poſſidebat,& per conſequens ipſi poſſidere continuatur ſequens.§.cum ſicut,& c.¶ Cum ſicut.]iij.pars.[Cautũ eſt].ff.de acq.poſ.& meo.& l.generaliter. ff.de præcar. certe. §.ij. de præſcrip.ſi diligenti. ſ. vt lit. non conteſt.quoniam. §.penul.inſti.de interdic,§.poſſidere. Hoſtienſis Cardin.

SVMMARIVM.

1 *Mulier quando eſt facta vnum corpus cum viro.*
2 *Separatio pœna eſt quæ non imponitur niſi per iudicem.*
3 *Reconuentio non habet locum poſt litem conteſtatam.*
4 *Iudicium redditur in inuitum.*
5 *Iudex debet eſſe communis pro vtraque parte.*
6 *Iudex nullam habet iuriſdictionem antequam literæ ſint ei præſentatæ.*
7 *Citatio eſt principium & fundamentum exercitij.*
8 *Beneficium de ſuo dare,nemo cogitur.*
9 *Sententia an valeat ſi res ſit petita,& in ſententia ſit rei exiſtimatio adiudicata.*
10 *Prætorio nil aliud agere debet niſi vt his finiatur.*
11 *Omnes ſuſpecti ab accuſatione matrimonij repelluntur.*
12 *Voluntas quæ non procedit ad actum,non inducit grauamen.*
13 *Mulier iuuenis ſtimulis carnis commode reſiſtere non poteſt.*
14 *Matrimoniales cauſæ ſecundum canones debent terminare.*

CAP. X.

1 Ex conqueſtione. Exea.] ſ. liber. [Filiã.] Ex hoc patet,† ꝙ mulier eſt facta unum corpus cum viro,ſ. de conuer. cõiug.ad apoſtolicam , & in plenam poſſeſſionem fuit ſecundum ea,quæ no.ſ.eo. ex transmiſſa. reſpon.j. [Sine iudicio eccleſiæ.]& ideo male etiam ſi conſanguinitas notoria eſſet,ſ.de diuor.porro.quia talis ſeparatio pœna eſt , quæ non eſt niſi per iudicem imponenda xxxiij.q.ii.ſeculares. & §.in hoc. xxxv. quæ.vj. multorum.ſi ſ.de ſpon.cum apoſtolica.[Remoto appellationis obſtaculo.]Ex hac litera notauit magiſter meus,quod quãdo appellatio remouetur in prima litera nunquam reuocatur per ſecundam,niſi & de hoc, quod hæc clauſula in prima litera erat appoſita,faciat mentionem.ad idem infra de re iudic. inter cæteras.ad quod ſignandum Papa in hac ſecunda litera mentionẽ expreſſit.Sic conſiderandus eſt articulus,ſiue clauſula principalis ſ.de præſcrip.cum dilecta.rñ.j. Alij autem dicunt,ꝙ in hac clauſula eſt aliqua vis facienda, ſ.de ap vt debitus. Sed ſ.ſ.de offic.deleg. ſuper quæſtionum.§ porro.vbi de hoc.Eſt autem veritas,ꝙ hodie non admittatur de conſuetudine hæc exceptio in hoc caſu , & adde,quod notatur ſ.titu.j.c.ij.§. verum. ¶ Cum autem.]ij.pars. [Priuſquam a iudicibus mulier citaretur.]ſubaudi, ſed poſt aſſignationem literarum iudicib. factam. & ſic vt ſ. ſequitur potuerunt procedere delegati,vt ſ.innuit.alias ſ.ſ.de ap.vt debitus . Vel forte mulier non oppoſuit hanc exceptio nem immo proceſſit, vt no.

vt no.ſ.ſuper verbo.conſtituta.[Et ob hoc.]ſubau. cum nihil ibi ſibi prodeſſet petitio coram dyœceſano facta , vt ſibi reſtitueret, & ſuper hoc impetraret.[Ad nos.]&c. [Præfatis iudicibus.]quos maritus impetrauerat ſuper conſanguinitate,vt ſ.rñ.j.[Conſtituta.]ſubaudi virum ſibi petijt reſtitui libello oblato ſuper hoc antequam ſibi offerretur ſuper conſanguinitate. Et ſic in iudices tacite conſenſit, & virum in petitione præuenit , quare non potuit ab eodem poſtea reconueniri,ſ.e.in literis.ſ.de ord.cog. c. fi.[Per procuratorem.]quod bene licet, etiam ſi eſſet minor xxv. an.ſ.e. ex parte.Et ſi ageretur ad thori ſeparationem tãtum, vt ſ. de procur.tue.Secus ſi criminaliter, quia tunc procurator conſtitui nõ poteſt,vt ibi & ſ.de accu.veniens.v.q.iij in criminalibus. [Ante ipſius cauſæ ingreſſum. Hic habes,ꝙ ſi maritus intentans petitorium prouocat vxorem ad diuortium, & ſuper hoc etiam litem fuerit conteſtatus,vt ſequitur.ſi tamen mulier ſpoliata poſtea petit reſtitui,differtur prima petitio petitorij,& ſola ſecunda petitio
a poſſeſſorij procedit[a], vt & no.in ſeq.gl. Probatur etiam hic euidenter,ꝙ ſi maritus impetrat literas ſuper petitorio, vxor ſpoliata poteſt agere ſuper poſſeſſorio coram iudicibus a marito impetratis; & auditur hæc mulier ante litis ingreſſum. i conteſtationem,C.de iud.rem non nouam.reſpon.j.ver. & generaliter omnes omnino iudices.&c.& de iuram. calum.l.ij.reſpon.& poſt vt hic ſequitur ſuſpenſa petitione mariti ſuper petitorio, ſuper qua non procedatur niſi primo quæſtio ſpoliationis fuerit expedita , ut,nota. ſ.ti.j.ca. ij. Et eſt hoc mirabile,quia non poteſt dici, ꝙ in hoc caſu cauſa ſpoliationis fuerit expreſſa commiſſa iudicib.impetratis.Sed non poteſt dici,quod iure reconuentionis hæc mu
3 lier audiatur,quia ſm noſ poſt litem conteſt. reconuentio locũ non habet.Si vero lis conteſtata non eſſet,& iure reconuentionis audiretur mulier,non ſuſpenderetur , nec impediretur viri petitio, immo petitiones partium viciſſim tractarentur, vt patet in eo,quod legi.& no.ſ.de mu.pe.c.j.§.j.& de ord.cog.cum dilectus. §.nos autem.ver.quanquam. Si igitur mulier iure reconuentionis non auditur,nec quæſtio , quam mouet ſit expreſſe commiſſa iudicibus delegatis, quo iure coram eiſdem admittitur ad agẽdum?Nam & reſcripta ſtricti iuris ſunt, vt nõ extendantur ad res ſeu quæſtiones alias vel perſonas quam ad illas , quæ ibi includũtur,& lites potius reſtringendæ ſunt , quam laxandæ , vt patet in eo,quod legi.& no.ſ.de offi.deleg.p.& g.Contra ſ. de reſcriptis.c. ſi.& c.ſignificauit Rodulphus.& c.nonnulli. §. cum autem lites. in prin.Quæ iura omnia & multa alia huic, quod hic dicitur cõtradicunt.Solu.Dicas,ꝙ & ſi quæſtio mulieris non ſit expreſſa in litera,tamen ratione connexitatis tacite intelligitur eſſe commiſſa.Cui enim cõmittitur petitorium alicuius rei, idem habet cognoſcere de poſſeſſorio eiuſdem rei,vt patet in eo, quod not.ſ.de ſequeſtra.poſ.c.j.reſpon.j.& ſ. ti.j.c. ij. quia melius poteſt dici generaliter obtinere,ꝙ non ſolum is,qui literas impetrauit,ſed etiã ille,contra quem ſunt impetratæ poteſt petere per illas literas ſuper his, quæ expreſſe vel tacite continent , procedatur . quod ſic poteſt probari.Certum eſt,ꝙ iudex delegatus, cui ſcribitur ſuper perſonas,& res in reſcripto contentas iuriſdictionem habet, ſ.de
4 reſcriptis.paſtoralis.§.fi.ſed & manifeſtum eſt, † ꝙ iudicium redditur etiam in inuitum,ff.de verb.ob. inter ſtipulantem.§.j. Nec
5 de hoc dubitat æqua iuſticia,ꝙ † iudex debet eſſe communis pro vtraque parte,vt patet.C.de falſis.vbi falſi.ff.de offi. præſi.obſeruãdum.extra.d.n.de re iud.cum æterni.li.vj.nec debet licere actori, quod reo non licet,vt patet in eo,quod legi.& not.ſ. de mu.peti. c.ij.§.nos vero.reſpon.j.Ex prædictis ergo ſequitur, ꝙ ita debet iudex procedere ad inſtantiam rei, qui non impetrauit . Quidam
6 tamen dicunt,†ꝙ iudex nullam habet iuriſdictionem , antequã litere ſibi fuerint præſentatæ,arg.ſ.de app.ut debitus. reſpon.j.ver. fin.Nec mirum,quia ante præſentationem eſt in optione impetrantis,an velit ipſas præſentare vel occultare, vel etiam lacerare. Alij dicunt,ꝙ cum huiuſmodi literæ ſint communes , iudex ad ipſas exhibendas poteſt cogere impetrantem,arg.ff. ad exhi. l. iij. §.& in eo,quod legi.& no.ſ.de proba.c.j.& de fi.inſtr.accepimus. ſm d.n.Tu vero dicas ſine alio arg.ꝙ ante repræſentationem literarum iudices nullam iuriſdictionem habent,vt euidẽter probatur ſ.de app.ſuper eo.ij.in fi.In repręſentatione vero iuriſdictionem recipiunt.Sed ſi in literis ſit generalis clauſula , vel obſcura ipſam ante expreſſionem,ſiue declarationem exercere non poſſunt,& hoc manifeſte probatur ſ.de reſcriptis.paſtoralis.§. fi.Nemini ergo dubium,quia cum quæſtio mulieris retento caſu, de quo hic loquitur non ſit expreſſa in litera iudices non poſſunt procedere,quouſque exprimatur, ſed nec videtur , quod poſtea niſi citatio, per quam firmatur & perpetuatur commiſſa delegatis iuris,vt ſ.de offi.deleg.gratum.primo emanauerit impetrãtis, ſicut & hic fuit,vt innuitur.ſ.eo.§.in prin. Nam cum videtur,ꝙ impetrans pœnitere poſſit cum aduerſarij non interſit, ff. de inter.acti.de ætate.§.fi.cum ſuis concor.& patet in eo, quod no.ſ.de ap.cum ceſſante.& quia inuitur.in rubro & in nigro.Nec obſtat, quod eſt in ꝑium allegatum ſ.e.gl.ver. ſed melius poteſt dici , & ſequentibus.Fateor enim,ꝙ iudex,ex quo recipit literas , iuriſdictionem habet , ſed ipſam non poteſt exercere ante citationem,
7 immo† citatio eſt principium & fundamentum exercitij,vt patet in eo,quod no.ſ.de offi.dele.gratum. Ad hanc autem citationem non poteſt dici, ꝙ poſſit procedere inuito actore ad inſtantiam rei, cum ad petitionem & in fauorem impetrantis fuerint petitæ literæ & conceſſæ. Alioquin quod in fauorem ſuum conceſſum fuit,retorqueretur in læſionem ſuam,contra id , quod legitur,C.de legib.quod fauore.Hoc etiam aſſerimus, ꝙ iudicium redditur in inuitum, & quod iudex debet eſſe communis . Sed hoc verum ex quo iudicium eſt firmatum,& de illo iudice , qui iuriſdictionem,quam habet,exercere poteſt,coram quo nec debet licere actori,quod reo non liceat. Porro hoc licet plus actori impetranti,quam reo,vt ſi vult vtatur litera,quam in fauorem ſuũ, & propriis expenſis,& laboribus impetrauit, aut re integra poſſit
b ſi maluerit penitere.[b] Nam & hoc poſſet dummodo non fuiſſet reconuentus , etiam ſi libellũ obtuliſſet ſatiſfacto aduerſario de expenſis ad intereſſe,vt colligitur C.quomodo & quando in Auth.qui ſemel. Multo fortius ergo penitere põt ante citationẽ, qa
8 nec de ſuo† dare cogitur beneficium,arg.x.q.ij. præcarie. Nec labores nec expenſas, quas pp hoc ſubijt aduerſario communicare compellitur.Poteſt hoc facere ſi vult,& ẽt hoc tacite facit eo ipſo,ꝙ procurat fieri citationem. Igitur ante citationem emiſſam ad impetrantis inſtantiam non poteſt dici, ꝙ cões ſint literæ impetratæ ſicut hæc omnia poſſunt colligi ex prædictis. Et ſic non obſtat quod no.ſ.eo.glo.ver.alij dicunt,ꝙ cum huiuſmodi. Hæc
c vera ſunt vbi ad inſtantiam alicuius ſuper re familiari [c] literæ ſunt obtentæ.Secus putarem ubi literæ concederentur pro bono publico,licet aliquo inſtante & principaľr impetrante, vt ſi mandetur fieri inquiſitio de eccleſijs,vel perſonis, ſ. de acc. qualiter.i. & ij. hic enim poſſet iudex procedere , ex quo literas recepiſſet, non ſolum impetrante deſiſtẽte negocium proſequi , ſed ipſo ẽt inuito,& renunciante,ac quantumcunque ꝯdicente, ar.ſ.de off. deleg.qm apoſtolica ſedes.§.is autem.& ſ.de acc. licet. & de coll. deregen.c.j.& ij.per totum.Illud etiam quod not.d.n.ſ. e.gl.circa prin.ſ.ꝙ hic audiatur mulier ſuſpenſo petitorio viri primo propoſito.nec concedimus, nec litera hæc iſtud dicit . vnde expone ipſam,vt ſ.nota. Sed & ſm d.n.ſi priuilegium aliquibus concedatur,in quo contineatur etiam ius alterius. Vt ſi eccleſię metropolitanæ detur priuilegium ad ipſius ſolius inſtantiam , ꝙ capitulũ vna cum ſuffraganeis eligat metropolitanam.In hoc caſu poteſt
d capitulum renunciare [d] priuilegio antequam eo vtatur . C. de pac.ſi quis in conſcri.ſed ex quo vſum eſt priuilegio.Vel etiam illud ſuffraganeis præſentauit ulterius ei renunciare non poteſt, ſine ſuffraganeorum conſcientia,& conſenſu, arg. ff. de acquiren. poſſeſſio.qui abſenti.Si quis etiam obtulerit libellum , in quo petat rem aliquam,vel iniuria aliqua,vel dicat ſibi aliquem obligatum,certum eſt,quod ille, contra quem agitur de iure ſuo probare poteſt, ff. de proba. circa. & ita pro ipſo ſententia ferri poteſt ſi de iure ſuo probauit ac ſi ipſe pro eiſdem rebus & iuribus egiſſet, ar.ff.de iureiu.ſed & ſi poſſeſſori. Nam ſicut ibi reo,qui iurat rem ſuam eſſe,oritur actio ex iureiuran.quod præſtat, ita & orietur ſi pro eo ſententietur rem ſuam. Quia ſi de iure ſuo nihil probauerit,nihil ſibi adiudicabitur, ſed tantum ab impetitione aduerſarij abſolueretur,ſi idem aduerſarius de iure ſuo nihil probat,C.de rei vendi.l.fina.ſ.de probatio.ex literis.§.fina. Et melius facit pro hoc. ſ. de offic. delegat. cum contingat.ſecundum d.n. cuius eſt primæ & ſecundæ partis intentio huius glo. Et in hoc dicto vltimo ſequitur opinionem Ioann. & quorundam aliorum dominorum legum nota. ff. de probatio. circa. Hoc tamen vltimum ſic generaliter approbare non poſſum, vbi etiam aliquam rem uendico petens ipſam mihi adiudicari, quia dominus ſum eiuſdem rei, quantumcunque me nihil probante probet reus rem petitam ab eo eſſe, ad ſe iure dominij pertinere. Non video,quomodo iudex hanc rem ſibi adiudicare poſſit : nam & ſecundum libellum meum, & intentionem meam dominium meum & non ſuum in iudicium deducitur , & ſuper eo tantum lis conteſtatur. Nec etiam pro me probante poteſt dari ſententia, niſi

ADDITIONES.

a ¶Procedit. Adde an poſſeſſorium habeat effectum ſuſpenſiuum petitorij prius intentari , ſi intentatur poſt litem conteſtatam D.Abb. hoc iii.col. ver.quoad ſecundum.& ibi remiſſiue per apoſtoli.
b Pœnitere. Adde Alex.conſ.xxxiiii.primo lib.& Roma. conſil.cccxliii.
c ¶Familiari. Adde D.Abb.hic in iii. col.qui dicit quod hęc dicta do. ho. communiter approbantur & ſatis ſibi placent. Et putat hoc primum membrum procedere etiam ſi papa motu proprio cauſam promiſerit ꝑ quo adducit hic Andre.ſiculus Roma.conſil.cccxxvii. debet enim intelligi ſi actor vult agere,cum nemo inuitus &c.
d ¶Renunciare. Adde pro hoc quod dicitur de procuratore acquirente aliquid domino, vt illo inuito non poſſit renunciare acquiſitis.ſecundũ Andre.ſic adducit Ro.conſil.xciii. Et vide bonam concluſionem D. Abb. hic in antepe.col.in prin.verſi.Et conclude.

niſi ſm formam petitionis,ff.communi di.vt fundus,ſ.de ſymo.
9 licet Hely.§.j.ad fi. Vnde† & ſi hoīem petiero, & non æſtimationem,quamuis æſtimatio valde propinqua ſit rei petitæ,tamen ſi in æſtimatione & non in re petita fiat condemnatio, talis ſnia reprobatur,C.de fideic.lib.l.fi.rñ.j.ad fi.Sed ſi pro me petitore in re tam propinqua,tam connexa,tam adhærente propriæ petitioni non valet ſic lata ſententia.Quo.valebit ex parte rei lata in re petitioni meæ non dico connexa vel diuerſa, ſed etiam qd plus eſt ɔria:Hoc.n.certū eſt,ꝙ ſi res petita mea eſt,ſequitur,ꝙ tua non eſt,& econuerſo.Vnde ibi dicit lex,ꝙ eoipſo,ꝙ rem meam eſſe ꝓnunciatum eſt,ex diuerſo vr̄ pronunciatū tuam nō eſſe. Si vero pronuncietur meam non eſſe,nihil de iure tuo intelligitur iudicatum,vt ff.de procu.Pompo §.ſi ſtipuletur.ver.denique. ad fi.ff. de exce.rei iud.ſi inter me, & te. Per quam vltimam infra dico, ꝙ bene pōt iudex pronunciare rem petitam meam non eſſe, & per ɔns ipſam mihi reus reſtituere non cogetur C.de rei vend.l.fi. Sed nōquam poteſt ex vi ſolius petitionis meæ eam rem ſibi adiudicare vel pronūciare ſuam eam,quia nec iſtud petitum, nec ſuper hoc libellus oblatus eſt, nec etiam lis conteſtata , ſine quibus ſententia,regulariter nulla eſt tanq̄ lata iuris ordine non ſeruato,vt patet ex eo quod leg.& not.ſupra de lib.ob.capi.j.ſupra de lit.conteſt.c.vnico j̄.de re iud.c.j. Nec obſt.ſi reus in modum exceptionis ad ſe probauerit dominium pertinere,ex hoc enim nō pōt ſibi adiudicari res,quis retentionis ɔmodum ɔſequatur,vt patet in eo,qđ legitur & no.ſ.de ordi.cog.cum dilectus.§.j.ver. vnde verus dominus.& §.fi.Et miror quo potuit ɔ Io.ſcribere, & qualiter potuit d.n.hanc ſuam opinionem ſequi, quia ſi quis aduertat, quod ſit officium , vel q̄ ſint partes iudicis in hac cauſa reperiet,ꝙ ſi actor probat & non reus,res eſt actori adiudicanda.Alioquin reus tantum eſt abſoluendus,vt expreſſe legitur in inſtit.de off.iud.§. ſed ſi in rem . Pōt ēt pronunciare rem meam non eſſe, vt dictum eſt,& per ɔns vr̄ reum abſoluiſſe, ſicut ſtatim ſequitur in perſonali actione.in qua dico aliquem mihi tpaliter obligatū, vt patet Inſt.de offi.iud.rñ.j.in qua, & ſi ita pronunciet iudex nihil videri ticium reum debere Seio authori, valet pronunciatio, & vr̄ ticium,quamuis hoc non expreſſerit abſoluiſſe, ff.de arbit. quid tamen.§.ſi arbiter.Sed nunquam dicendum eſt,ꝙ ſi petā a te centum ex cauſa mutui, & non probem.tu vero probas in eadem inſtantia me ex eadem cauſa tibi centum debere, quos tū non petiiſti,ꝙ iudex me tibi debeat condemnare.Hoc.n. valde ridiculoſum,& abſonum eſt ſentire,vt patet ex præmiſſis, & in eo quod no.ſ.ti.i.paſtoralis.ad fi.illius glo. Iſtud tamen dictum. d.n. exaudiri poteſt & ſaluari, quando agitur confeſſoria vel negatoria,quia tunc vr̄ libellus oblatus,& lis cōt. ſuper iure vtriuſq; partis & vtriuſque ius vr̄ in iudicium deductum fuiſſe,quod dic,vt legi.& no.ſ.de iudic. examinata. Idem in cōibus iudicijs,in quibus vterque actor vterque reus.quod dic.vt legi.& no.j.de prob.ex literis.Idē in cā appellationis,in qua ſi petatur cōfirmari tm̄ vel infirmari tm̄ ſnia per ɔns in primo caſu vr̄ petita infirmatio, & in ſecundo confirmatio. Et ſufficit,ꝙ iudex dicat (& in vtroq; caſu poteſt dicere)confirmo,vel infirmo, vel appellationem pronuncio iuſtam,& hoc ſufficit,vt C.de app. eos qui. reſpon.j.ad h. ij.q. vj.ad fi.& § ab eo aūt.& le.& no.j.de teſ. Raynucius. §. dictus vero.ad fi.& §.cum aūt.& §.quia vero.ad fi.& c.Raynatius.§. a cuius.ver.j.& ver.fi.& §.verum.reſpon.j. ad fi. Idem & eadem ratione& etiam fortiori pp periculum animarum, quando petitur electio confirmari,vel infirmari,ſ.ti j.cum ſuper. idem vbi vnus clericus petit beneficium ab alio,& actor non probat,& reus probat,ꝙ ad ſe pertinet beneficium,in hoc enim caſu adiudicabitur beneficium actori & non adiudicabitur reo,vt patet in eo, quod leg.& no.ſ.de re cri.c.ij.& c.inter cæteras.Et eſt ratio,quia ex quo conſtat iudici,ꝙ actor non habet ius in beneficio, & reus habet. Et ex officio propter periculum animarum potiſſime, dz illum,
a qui ius non habet remouere, & aliud inſtituere, a vt patet in eo, quod leg.& no.ſ.de cle.peregri.c.fi.& de pact.accepimus,& c. cū clerici.j.de inſt.c.iij.Idem in cauſis matrimonialibus, quādo aliquis uel aliqua in virum vel vxorem petitur, vel ad diuortium ꝓuocatur.Nam quicquid petitum fuerit ex quo tamen de veritate conſtiterit ꝑm ipſam,ſiue pro matrimonio, ſiue ɔ matrimonia ſnia ferri debet.non obſtāte etiam ɔria iam lata ſnia, quæ in hoc caſu nunquam tranſit in rem iudicatam,vt patet in eo, quod legitur.& no ſ.de re iud.lator.tenor. conſanguinei.j. de ſpon. ſicut ex literis.ad fi.j.de cog.ſpi.c.fi.j.de fri fraternitatis.§. non tamen. & ſeq.Idem forſan & in alijs,in quib. vertitur periculum animæ & quę eiuſdem naturę ſunt,& maxime quando agitur inter ſimplices& religioſas perſonas,vt patet in eo, quod legitur.& not.ſ. de iud.dilecti.Idem vbi reus offert ſe probaturum, ꝙ dominium rei petitæ ad ipſum ſpectat,tali pacto habito cum actore,ꝙ ſi hoc probauerit res petita ſibi adiudicetur, & ſic intelligimus.j. de re iud.cum in cauſa.in.fi.& maxime ſi iungat,ꝙ ſi non probauerit, adiudicetur actori. Sic enim in ſe proprie & uere recipit onus ꝓbandi.& ſic loqui vr̄,& intelligi pōt lex,quā.d.n. pro ſe induxit,ff. de proba.circa.& ſ.eo. c. j. Vel eſt illa lex ſpālis in cā ingenuitatis, vt quidam dicunt. Sed præcedens intellectus magis placet,& magis placere debet,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.eo. glo. verſi. quid ni Idem quando actor defert iuramentum reo, ꝙ iuret rem ſuā eſſe.nam & hic vr̄ vtraque pars conſentire. ꝙ ſi hoc iurauerit ſtādū ſit iuro.& ſic loquitur alia lex a d.n.inducta,ff.de iureiu. ſed & ſi poſſeſſori.Quid ni in his caſibus duobus.hoc enim regulariter eſt tenendum , ꝙ ex quo partes conuenerunt & conſentiunt in
10 pronunciatione , iudex hanc approbare debet . † Quid.n.aliud debet pretor agere,niſi vt lis finiatur,& a controuerſia recedatur? q.d.nihil,vt ff.de no.ope.nun.l.j.§.& poſt operis.& ſequen.& hoc traditur pro rſa,ff.de re iud.ſi conuenerit.ff.cōi. di. iudicem. & l. ſe.& in Auth.vt diffe.iud.§.ſi vero contigerit.coll.ix.& ar. C.de fideiuſſ.l.fi.C.de teſt.l.fi.§.j.ſ.de teſt præſentata.§.fin. ver.optione.& ſeq.ſ.de elect.cum inter R.iuniorem.ff.de ius vo.neque impuberes.in fi.Ad idem ar.ff.ſi quis cautio.l.ij.in prin.ff.ſi cer. pe.quidam exiſtimauerunt.& ſ.de dolo & contum.finem.& c.fi. Secūdum hoc etiam poteſt ſaluari opinio Io. circa hanc materiā no. ff.de prob.circa.nam inter cætera ſic dicit gl. ibi. quæ incipit. caprio autem iuris &c. & j. Item quæro an in omni cā reus poſſit, & debeat audiri,ſi velit in ſe onus probationis ſuſcipere, quod qdam negant,dicentes hoc ſpeciale fauore ingenuitatis , quod falſum eſt &c.& j. Item quæro an in omni alia cauſa ſententia debeat ferri pro reo,ꝙ ſua ſit res,ſi ipſe probauerit, an ſufficiat ſi pronuncietur actoris non eſſe&c. & j. Io. Idem in alijs dicit, quod hic in ingenuitate dr̄.ſubaudi,& idem dicendum eſt in alijs dummodo tali pacto reus ſuſcipiat in ſe onus probandi,ꝙ ſi probauerit rem eſſe ſuam,ſibi res adiudicetur,hoc.n.dr̄ ibi in ingenuitate, & nos idem dicimus in alijs,vbi partes in hoc cōueniunt,& concordant,vt patet ex præmiſſis,quamuis putem,ꝙ aliter hoc intellexerit Io.Præmiſſa aūt exempla. ad præſens cauſa breuitatis ſufficiunt.nam alia eiuſdem naturæ per ſe poterit inquirere diligens ſtudioſus.regulariter igitur nunquam ex vi petitionis ſolius adoris reo adiudicabitur res petita. Quod ſi ad hoc tendat reus,ꝙ res petita ſibi adiudicetur,vel vt actor ſibi condemnetur, ſit cautus, & ab initio ante litis conte.libellum reconuentionis actori porrigat.vel ſaltem poſt litem conte. ipſum conueniat. quod etiam, vt in prædictis caſibus ad omne tollēdum dubium tucius eſt obſeruari. Et ſic adiudicabitur ſibi res vel cōdemnabitur ſibi actor, dummodo ipſe reus idemque reconueniens,ſiue conueniēs ſundet intentionē ſuam,vt pȝ in eo,quod leg.& no.ſ.de re iud.c. fin. ſ.de mun.penul.capit.j.& ij.extra.d.n.de reſcrip.diſpendia,§.fina. lib.vj.alioquin idem reus nunquam ex vi exceptionis ſuæ, quantumcunque probatæ, obtinebit rem petitam ab actore tantum ſibi adiudicari.vel ipſum ſibi condemnari,quod dic,vt legitur.& no.ſ.de ord.cog.cum dilectus.§.fi.Et quicquid no. d.n.in ſuperioribus hoc idem poteſt colligi ex his quæ ꝑm ipſum no.ſ.de lit.cōte.c.vnico.§.j.cum non per poſitiones & ſ.de proba.licet.§.ex ꝑmiſſis.[Et poſt].Per hoc vr̄,ꝙ qſtio ſpoliationis in modum actionis propoſita præiudicet principali. & ante litis conteſtationem, & poſt,ar.ſ.ti.j.paſtoralis.Sed vr̄,ꝙ non ſit audienda mulier petēs reſtitui ſuper principali ſicut in mutuis petitionibus, quæ ante ingreſſum principalis proponendæ ſunt,quantum ad reconuentionem,ſ.de mu.pe.c.j.Sed nec exipiens, quia dilatoria eſt hæc exceptio,quæ ante litis conteſtationem eſt opponēda, quod admittit.B.Sed ideo mulier hic auditur, quia & ante ingreſſum coram ordinario & coram delegato inſtanter hoc petierat, & compulſa per iudices ingredi iudicium. poſt ingreſſum iterum petijt reſtitui etiam tandem cum nihil proficeret appellauit. Nec obſtat. cap.paſtoralis quia non dicit, quod poſt litem conteſta. poſſit excipere ſed quod ille idem,qui propoſuit petitorium ante cōcluſionem poteſt redire ad poſſeſſorium ſecundum B. Sed quod dicit de compulſione iudicum, non prodeſt, quia ſi excipit mulier & cogebatur reſpondere, debuit appellare. Tu dicas.[Ante ipſius cauſæ ingreſſum & poſt.] id eſt poſt litis conteſtationem factam per mulieris procuratorem excedentem fines mandati. ſed quam cito hoc audiuit mulier contradixit, & ad ſedem apoſtolicam appellauit. Vnde quicquid poſtea actum eſt irritum iudicatur.j.§.j.fi.ſ.de offic.delega.cum olim habes.§.fina.& ſecūdum hoc eſt plana decre.Vel ideo auditur mulier poſt litem conteſtatam,quia vir fuit præuentus per mulierem, & coram ordinario,& coram delegato,coram quibus primo conuenit virum ſuper ſpoliatione . Vnde poſtea ab ipſo non potuit reconueniri ſuper conſanguinitate,ſ.de ordi.cog. capitu. fina. Sed nec de ipſa potui

ADDITIO.

a ¶Inſtituere. Adde tex.in cle.auditor,de reſcript.vide tamen do.Abb. hic in pen.col.verſ.& hunc caſum not.ſingulariter. ubi poſt Comp.& Io.An. in c.mādatū.ſ.de reſcr.dicit,quod ſuper eadē inſtātia alius iudex citra Papā nō pōt pnunciare vltra in libello cōtēta,ēt in cā beneficiali.vnde ſecūdū eos,ſi cōſtat reū ex ꝓpria cōfeſſiōe,vel ex ꝓbationib.admiſſis nullū ius habere in beneficio,& actor nihil ꝓbauit non pōt iudex ſuper eadē inſtātia pnunciare cōtra reum,ſed dēt eū abſoluere ab inſtātia actoris,& poſt modū noua inſtantia inchoata, poterit procedere iudex ex officio cōtra eum. & eodem mō reſtringit duos proximos caſus ſequētes ipſe do.Abb.

potuit excipi contra agentem poſſeſſorio,niſi ꝑm quod traditur ſ.e.literas.§.ppea.quamuis aliud ſit in petitorio,ſ. de ord cog.c.j. & hoc ſatis notabile eſt ꝙcquid. ſ.no.Io.tū notauerat hic , ꝙ vbi agitur petitorio,& poſſeſſorio circa eandem rem paratur pīudicium petitorio primo propoſito. per poſſeſſorium ēt in modū reconuentionis poſtea propoſitum,vt hic,& ſ.e.literas.& c.ſeq. & ſ.vt lite non conte.accedens.ij.in fi. Secus ſi ſuper diuerſis. qa tunc habet locum,ſ.de ord.cog.cum dilectus.& c.fi.Quem & d.n.hic ſecutus eſt,vt patet in eo quod no.ſ.e. §. j. ſuper verbo. audiatis.Et illud adde hic. Quid ergo ſi canonici alicuius eccleſiæ petant electionem ſuam confirmari,& aduerſarij,quos habet ꝑcipi ne ipſos de cætero impediant,quominus libere eligant.Nūquid ſi aduerſarij petant reſtitui præiudicabitur petitioni canonicorum,& ꝑm hanc ſniam Io.ſic. Quod non puto verum, ar. ſ.ti.j.cum eccleſia.& c.cum ſuper.& c.cum dilectus. & de reſt.in integ.c.ij.& de elec.cum eccleſia Vulterana . & ca. Cumna . & c.in Geneſi.& ſ.de præb.dilecto.Nec obſtant.ca. pro. Io.inducta. quia poſſunt intelligi qñ primo de ſpoliatione excipitur. & ex eadem poſtea agitur ꝑm ea q no.ſ.de ord.cog.cum dilectus.& c. fi.Vel dic,ꝙ oīa iura ſua ſpālia ſunt.loquuntur enim in coniuge ſpoliante alterū & poſtea accuſante,& iō ſuſpectus eſt,vnde præ
11 ſumitur contra ipſum.ar.ſ.e.item cum quis.Omnes† autem ſuſpecti ab accuſatione matrimonij repelluntur.ſ.qui ma. acc. poſ. ſignificante.& hæc ratio redditur.ſ.e.literas.§.porro. ver. ꝙ ſi nō habeat. Item fauor matrimonij ſpālitatem inducit. Nec facias vim in eo,ꝙ aliqua iura ex ſupradictis vīr ꝗ petitorium, & poſſeſſorium ſimul proponitur, quia ita eſt hic cum nō poſſit peti reſtitutio vxoris,ſiue viri,niſi & proprietas probetur,vt patet in eo,quod no.ſ.e.ex tranſmiſſa.Itē ſi opponitur cōſanguinitas reſtitutionē petenti & excipiens confiteatur matrimonium conſummatum,non pōt eſſe ſpoliatio non notoria.Quid ergo ſi non confitetur matrimonium,ſed excipit hoc m ɔ.Non confiteor me maritum tuum.ſed & ſi hoc eſſet,audienda non es.cū ſim cōſanguineus tuus.quod me offero probaturum. vtique in hoc maritus audiendus vr̄,& ſic poteſt intelligi.ſ. de ord.cog.c.j. ſ.de of.dele.cām quæ.j.ꝑm literam.prius.quam quidam libri habent & ar.ſ.de teſti.ex tenore.[Poſtulabat]. primo excipiēdo,& poſtea ex eodem petendo.ff.de inoff.teſt.ɔ ueteranī.ſ.ſed nec puberis.ſ.e.literas. reſpon.j. & c. ſeq. & cum hac breui interlineari plana eſt decre.[Iudices vero].ver.[Non debuit]. niſi in caſibus no.ſ.e.ex tranſmiſſa.[Super principali].ſ. ſuper cā conſanguinitatis ſibi commiſſa. [Voluerunt]. ſubaudi & proceſſerunt non
12 admiſſa exceptione.alias† voluntas quæ non proceſſiſſet ad actū non induxiſſet grauamen.arg.ſ.de eo,qui mit.in poſſeā rei.ſer.c. j.& §.j.& de pę.di.j.cogitationes.[Vnde ipſa]. ver.ſ.mulier. [Appellauit.]& bene,licet eſſet appellatio remota in reſcripto, quia hæc cā expreſſa eſt in iure.ſ.de app. paſtoralis. ꝙ cā appellationis
a ante omnia terminētur.ſ.e.in literis.& c.cum quis. Alij dicunt a ꝙ indiſtincte appellari pōt.ſ.de ap.vt debitus ¶Mandamus]. iij. pars.[Faciatis].ſubaudi ante omnia.[Et ea,quæ poſt app. &c.]ij. q.vj.appellatione.C.de app.ex illo tpe.[Poſtmodum. ſ.ipſa reſtituta,& non ante [Super matrimonio].i.ſuper conſanguinitate, quæ obijcitur matrimonio.[Audiatis.ſ.poſtquam mulier fuit reſtitura,& non ante.Ex hac decre.dixit.d.n.cum Io.ꝙ vbi una ps primo proponit petitoriū, & aduerſa ſcdo poſſeſſorium , primo tractandum & terminandum eſt poſſeſſorium petitorio ſuſpenſo quamuis primo propoſito,vt patet in eo quod no.ſ.e. c.§.j.ſuper verbo.& poſt.Sed hoc non probatur hic.Etenim nullo loco iſtius decr.dr̄,ꝙ poſſeſſoriū examineť, & petitoriū ſuſpendatur. niſi hoc iungatur in textu.dr̄ tñ,ꝙ poſſeſſoriū,de quo cōſtat,diffiniatur,& executioni mādetur, & poſtea de petitorio cognoſcatur,& eſt rō.ut no.ſ.e. gl. ver. quod facere non debuerunt, & ſequenti. Quid igitur ſi poſſeſſoriū dubiū ſit nūquid ſimul examinabitur cum petitorio,vtique. Nec in hoc iſtud capitulum contradicit,quamuis.Io.& d.n.ɔrium ſenſerit, vt prius dixi, & huic ſuo intellectui cām dedit id quod præcedit,ſ.§.proxi. verſi. iudices vero reſtitutione denegata. quod fieri non debuit ſuper principali &c.q.d. ſuper principali petitorio procedi non debuit,ſed ſuper poſſeſſorio mulieris tantum,principali ſuſpēſo. Vbi & ꝑm hanc expoſitionem innuit,ꝙ in hoc iudices grauauerunt. vnde & rite ab eis extitit appellatum.vt probatur hic in præced.verſi. Talis autem intellectus & talis expoſitio, quæ nullo iure expreſſe probatur,& peruertit intellectū, & iura corrigit a gloſis nr̄is radicitus extirpetur . Et dicas hanc eſſe veritatem , ꝙ vbi primo proponitur petitorium ab vna parte, & alia pars reconueniendo proponit poſſeſſorium,& de poſſeſſione recuperanda , iſtud poſſeſſorium regulariter non impedit petitorium primo propoſitum,nec retardat.Sed ſi ſunt duæ mutuæ petitiones,quæ adinuicem ſunt tractandæ,vt expreſſe probatur & no.ſ. de ord. cog. cum dilectus.§.nos autem. ver.quanquam. Nec ob.ꝓmiſſus ver. iudices uero.quia ſic eſt ꝙ ibi dr̄ exponendum.[Reſtitutione denegata.]ſub.quamuis ſpoliatio eſſet notoria,uel ꝓbata. [Quod fieri non debuit]. pp periculū aīæ , ex quo de veritate conſtabat niſi forſan obijceretĩ aliqua exceptio canonica.quod dic,vt nor. ſ.eo ex tranſmiſſa.§.fi. Et in hoc grauauerunt iudices,quia licet
13 conſtaret eis de ſpoliatione. & mulier † quæ forſan iuuenis erat, nec ſtimulis carnis cōmode reſiſtere poterat.ſ. de eo, qui cogn. conſan.vxo.ſuę.Iordane. Inſtanter peteret ipſum virum ſibi reſtitui.Nec contra reſtitutionem aliquid aliud obijceretur canonicum,niſi ꝙ petitiones uidebantĩ mutuæ. Vnde videbantur ſimul eſſe terminandæ.ipſam non audiuerunt,ſed reſtitutionem denegarunt, & ſuper petitorio principali procedere voluerunt, quod facere non debuerunt, quia hic eſt ſpecialis caſus, ex quo de ſpoliatione iam cōſtat,vt ſtatim diffiniatur poſſeſſorium , vt hic.& ſ.de re iud.ſuborta.reſpon. j. ad fi. Quia ɔ illam regulam, quæ leg.& tradit.ſ.de ord.cog.cum dilectus.§.nos autem.ver.qq. Et eſt rō ſpālitatis periculū animarū , quia principale petitoriū nimis poſſet protendi in longū,& in talibus mora ſꝙ periculoſa eſt.quare iudex ēt ex officio debet occurrere in talibus & dilationes abbreuiare.Vnde & pp eandem rōnem idem eſſet dicendū, ſi ageretur ɔ prælatum aliquem ciuiliter a ſpoliatore ſuo,qui ipſum toto epatu ſuo ſpoliaſſet. & ipſe eps eūdē ſpoliatorē ſup ipſa ſpoliatione reconueniret. Vel.ſ.ſi ſpoliatio notoria eſſet, ſtatī deberet fieri reſtitutio,& poſtea cognoſceretur de primo propoſita qōne ciuili.ar.hic.& in eo quod leg.& no.ſ. vt lit. nō conteſt. c.fi.§.porro.j.de app.oblatę.§.pe.Et ꝙ hic de ſpoliatione conſtaret , apparet ex eo , quod Papa non mandat cauſam ſpoliationis examinari,ſed ſtatim mandat mulierem reſtitui, vt præcedit.quod nullatenus faceret , niſi iam ſibi de ſpoliatione conſtaret,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ.de renun.poſt tranſlationem. §.cum ergo.& probatur xj.q.iii. graue. Vel dic,vt no.ſ.e.c.j.§.j.ſuper verbo.& poſt. Vbi uero poſſeſſorium primo proponitur certum eſt,ꝙ reconuentioni non eſt locus.ſ.de ord. cog. cum dilectus.Sed & idem, qui petitorium primo propoſuit ipſo ſuſpenſo poteſt ad poſſeſſorium habere recurſum , quod dic, vt leg. & no.ſ.ti.i.paſtoralis.Secundum hoc intellige,quod no.ſ.e. literas. & ſ.de ord.cog.cum dilectus.§.nos aut.ver.qq.& c.ti.&ſ.ti.i.paſtoralis.& in ſumma.eo.ti.§.quando.ſuo§. cum quæritur.& de cauſa poſ.ſub rubrica de cauſa proprietatis.§. ante quæſtio. ſub. §.his igitur præmiſſis.Sed & dici pōt , ꝙ vbi poſſeſſoriū ſecundo propoſitum verſatur circa eandem rem, ſuper qua & petitoriū primo propoſitum fuit,præiudicat petitorio,vt no. ſ.eo. literas. reſpon.i.ſuper verbo.poſtulabat.[Fine canonico] verbum iſtud in eccleſiaſticis cōſueuit apponi maxime in matrimonialibus,
14 † quia talia debent non ꝑm leges,ſed ꝑm canones terminari,ſ.de cōſan.c.i §.fi.& hoc etiam volunt leges,in auth.vt cle.apud propr.ep.§.ſi uero eccleſiaſticum.col.vi.In ciuilibus autem conſueuit dici ſine debito.Sed non eſt vis,quia in ſpiritualibus quandoque apponitur ſine debito,vt ſ.eod.cum ad ſeden. reſpon.j. & ſ. de teſti.ex tenore.reſpon.j.

ADDITIO.

a ¶Alii dicunt.Adde glo.pe. hic ex qua iuncta cum tex.no. hic ſingulariter D Abb.quod clauſula appellatione remota nō tollit facultatem appellandi ex notorio grauamine. de quo per eum.conſi.xliiii.j.lib.

SVMMARIVM.

1 *Omnia veniunt ratione vniuerſitatis in petitione hæreditatis.*
2 *Fructus dicuntur, quæ ſuperſunt deductis expenſis.*
3 *Expenſæ neceſſariæ ſemper de fructibus deducuntur.*

CAP. XI.

GRauis ad nos querela. De præmiſſis.] in deciſione.ſ.quo archieps fratres ſpoliauit, damna intulit, iniurias irrogauit.Debet autē violentia per teſtes probari ſi aduerſarius ipſam neget. & amiſſio rerū per propriū iuramentum,ij.q.i.in primis.ſ.de iniur.olim.quod dic, vt plene no.ſ. quod me.cau.c.fi.[Archiepiſcopi.]reſtituere compellatis,quod eſt ſ.[Et damna.]ver.Hic notandū,ꝙ in actionibus bonæ fidei, & in actionibus ſtricti iuris,vbi tamē peto quod meū eſt,veniūt fructus & partus,& oīs cauſa a tpe moræ,ff.de vſuris videamus,& l.mora.§.in bonæ fidei.ff.depoſiti.l.j.§.hanc actionē. Et hoc verū eſt ſi petantur in libello expreſſe,alioquin iudex non poteſt ad ea reſtituenda condēnare,ff.de ædil.edi.ediles.§.ite ſciēdū.Sed & ſine petitione condēnare non poteſt niſi de his, quæ poſt litis conteſt.contingunt,illa enim oīa officio iudicis veniunt in condēnatione,vt ibi,& ff.de vſuris.partum,& l.Paulus.§.fi.& l.ſeq.Excipe etiam actionē,quod metus cā,& interdictum vnde vi,& conſtitutionē,ſi quis in tantam . C. vnde vi.in eis.n.omnis cauſa venit etiam ſi non petatur,ff.quod met.cā.l.ſed & partus.ff.de vi, & vi.ar.l.j.§.rectiſſime.ſub.§.ꝙ aūt,& l.idem eſt §.fi.& l.ſi plures.C. vnde vi.ſi quis in tantam,& le.& no.ſ. quod met cau.ca.fi.Et idē
1 eſt in petitione hæreditatis, in qua etiam omnia veniūt ratione vniuerſitatis,ff.de peti.hære.item videndum eſt.§.fi.& l.non tm̄, & l.item veniunt §.fructus,& per totum. Dr̄ ſi illa,quę niſi petita fuerint, in iudiciū,non veniunt,non petantur,vel ēt petantur,& feratur ſuper principali ſnia,nulla eorūdem acceſſoriorum habi

ta mentione, de cœtero peti non poterunt, C. de vſuris.eos.rñ.j.
C.de fruc.& li.expen.l.iij.ff.de acti.em.& ven.qui pendentẽ,& l.
qui per colluſionem.ff.de eo,quod certo loco. in bonæ fidei, & l.
centum Capuæ. Si aũt plura petantur non quaſi principalia,ſed
quaſi acceſſoria,tunc ſecus eſt,vt in prædicta l. centum.Nec ob-
ſtat,ff.de excep.rei iud.ſi in iudicio.vbi dicitur,ꝙ in bonæ fidei iu
dicio ad hæc acceſſoria agi poteſt,exceptione rei iudicatæ iã latæ
nõ obſtãte, quia ibi loquitur,quando ineptę agebat, & ideo fuit
reus ab inſtantia iudicij abſolutus, ſecundũ d.n.q.d. In hoc caſu
poteſt iterũ aptam proponere actionẽ,quod verum eſt, vt patet
in eo,quod le.& no.ſ̃.de iudi.examinata.Sed non dicit hoc lex p̃-
dicta, imo & loquitur,qñ de vno acceſſorio actum eſt rõne præ-
teriti tpis,& nunc agitur de eodem rõne temporis, quod poſtea
fluxit.In hoc enim caſu,qñ principalem actionẽ proponet,põt
rõne futuri tpis petere idem acceſſoriũ in qualitate, ſed aliud in
re,quod in primo iudicio rõne præteriti tpis petitum fuit. Et eſt
rõ,quia aliud petitur nunc,q̃ primo,vt patet ibidem.& ff.de exce.
rei iudi.ſi quis cum totum, & l.cum quæritur.& duabus.l.ſeq.ſe
cundũ d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius glo.[Plenarie].ff.de
vi & vi ar.l.j.§.ꝙ vi.& §.nõ ſolum.[Et de illatis.]ver.iniuriis,quas
ſpecificare debet,qui agit,vt patet ff.de iniur.prætor edixit. rñ.j.&
§.ꝙ autẽ. Sed licet hic & j̃.de iniuriis.olim admittatur petitio &
fiat condẽnatio iniuriarũ,hodie tñ vix põt in curia litera impe-
trari.[Compellatis.]oĩa prædicta veniunt in interdicto vnde vi,
pręter ſatiſfactionẽ de iniuriis, vt ff.de vi, & vi ar.l.j.§.ꝙ aũt,& §.
rectiſſime,& §.ex die,& §.ex interdicto, vnde vi.& l.ſi vi me.& l.
interdicto vnde vi.& l.ſi vi me deieceris,& C. vnde vi.ſi de poſſeſ
ſione.¶ Prouiſuri.].ij.pars.[A nouo.]reſpectu ipſorum,qui poſ
ſidebant,anteq̃ ſpoliati eſſent,hoc eſt a ſpoliatore, vt ſequitur[Si
eis].ſ.veteribus poſſeſſoribus,hoc eſt fratribus monaſterij ſpolia-
ti.[Poſſeſſores veteres.].ſ.fratres ſpoliati, vel eorum coloni,ff. de
peti.hæredi.ſed & ſi lege.§.ꝙ autẽ.ff.de rei ven.ſi nauis.in fi.Sum-
ptus vero facti recuperantur qñq; per a. qñq; per e.qñq; per o.i.
2 actionẽ,exceptionẽ,iudiciſq; officiũ. [Percepiſſent.]†No.ꝙ fru
a ctus[a] dicuntur, qui ſuperſunt deductis expenſis, quæ fiunt gratia
quærendorũ,colligendorũ,& conſeruandorũ fructuum. Quod
locũ habet ẽt in malę fidei poſſeſſoribus,& ſi p̃dones ſint,ff.de pe
ti hære.ſi a dño.§.fructus,& l.plane.in fi.C.de fru.& li.ex.l.j.Nul-
lus.n.caſus interuenire põt,qui hoc genus deductionis impediat,
3 ff.fa.erc.fundus, qui.rñ.j.in fi.ff.ſol.mat.fructus. Semper†ergo de
fructibus expenſæ neceſſarię deducuntur,ff.de operis ſer.fructus,
ff.de vſur.quod in fructus.ff.mandati,qui mutuam.§.fi. Eſt tamẽ
de hac materia breuiter diſtinguẽdum,quia bonæ fidei poſſeſſor
fructus perceptos ante litem conteſt.extantes & non conſum-
ptos tenetur reſtituere,poſt litem vero conteſt. vniuerſos, C. de
rei ven.certum.Si aũt ſit malæ fidei poſſeſſor non violentus, ſed
cũ titulo,tenetur reddere omnes,qui probãtur ad eum peruenıſ-
ſe etiam ante lit.conteſt.C.de rei ven.ſi fundus.Si vero ſit violen-
tus & ſit ſine titulo,tenetur non ſolum de perceptis, ſed dę his, q
per veteres poſſeſſores percipi potuerunt,vt hic,& ff.de peti.hęr.
ſed & ſi lege.§.ꝙ aũt,ff.de rei ven.ſi nauis §.fi.C.vnde vi.ſi de poſ-
ſeſſione.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.qui aũt vi eiectus eſt.ſic eſt & in pi-
gnoratitia actione, C.de pig.act.l.ij.& hoc poteſt intelligi de fru-
ctibus induſtrialibus,ſicut eſt frumentum,vinum,& conſimilia.
Secus in naturalibus,ſicut ſunt poma,pira, & cõſimilia,quos nõ
facit ſuos etiã bonæ fidei poſſeſſor,ſed tenetur reſtituere vniuer-
ſos,ff.de vſuris.fructus.Qualiter autem hi fructus reſtituẽdi ſunt,
& qua actione inuenies plenius no.Inſti.de rerum di.§.ex diuer-
ſo,& ſe.& de of.iud.In verbo aũt reſtitutionis omnis vtilitas acto
ris continetur,ff.de verbo.ſigni.cum prætor.C.de ſentẽtiam paſ.
& reſti.l.j.& fi.ix.col.& iij.q.j.& ij.q.ij.per totum.ſecundum B.

ADDITIO.

a ¶Fructus dicuntur,qui ſuperſunt deductis expenſis.Adde de materia fru
ctuum pleniſſime per glo.Io.Fab.& Ang.Inſti.de re.diuiſi.§.ſi quis a non
domino,& per do.Abb.hic poſt Bar.in l.& ex diuerſo.ff.de rei uen.& in
l.ſed & ſi.§.ſcire.ff.de peti.hære.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopi pro eccleſiis ſibi ſubiectis agunt in defectum adminiſtratoris.*
2 *Epiſcopus eſt præordinator in cunctis.*
3 *Cauſa præcipua eſt inferioris miniſtri quam epiſcopi, quoad temporalia.*
4 *Epiſcopus quandoque ex cauſa ſuſpenditur,& ei coadiutor datur.*
5 *Eleemoſyna meritoria quæ dicatur.*
6 *Conditio apponi poteſt in traditione rei propria.*
7 *Quæ non inducunt ſimoniam.*
8 *Prælatus pro ſe & ſuis poteſt facere obedientiam.*
9 *Eccleſia in nullius bonis eſt.*
10 *Dominium eccleſiæ haberi non poteſt.*
11 *Monacho licet arctiorem religionem tranſire.*
12 *Poſſeſſio tradita videtur cum conditio extat.*
13 *Dominus ignorans quando poſſeſſionem amittat.*
14 *Poſſeſſionem vi amiſſam ex interuallo vi recuperare non licet.*
15 *Occupans non eſt violenter repellendus.*
16 *Modus acquirendi & amittendi poſſeſſionem.*
17 *Bellum facere non licet, ſed tantum defendere.*
18 *Bona ſua cuilibet licet furtiue tollere.*
19 *Princeps ſine authoritate iuris mouet bellum.*
20 *Nemo ſub ſpe veniæ peccare debet.*
21 *Dolus cum dolo, & culpa cum culpa compenſatur.*
22 *Quilibet prælatus licite mouet bella contra inobedientes ſubditos.*
23 *Iuris executio non habet iniuriam.*
24 *Homines in bello capti an ſerui fiant.*
25 *Imperator eſt aduocatus eccleſiæ.*
26 *Clericus ſi ſit in prelio, an irregularis fiat.*
27 *Exercens iuriſdictionem poteſt res tenere, & homines punire.*
28 *Vim vi repellere qualiter liceat.*
29 *Ius ſibi dicere quis qualiter poſſit.*
30 *Iuſtum bellum, quod dicatur.*
31 *Epiſcopi licentia eſt neceſſaria in adipiſcenda poſſeſſione.*
32 *Epiſcopi ſunt procuratores, & non domini eccleſiarum.*
33 *Reſtitutionem aduerſus ſpoliationem petens debet probare duo.*
34 *Aliud eſt poſſidere, aliud in poſſeſſionem eſſe.*
35 *Sententia ſub conditione ferri non debet, ſed lata tenet.*

CAP. XII.

OLim cauſam. Inter vos]Loquitur epiſco
po & capitulo Tridonen.
qui ideo hic cõmuniter agunt,quia locus,de quo agi
tur communiter ad ipſos pertinebatur. Alioquin epi
ſcopus per ſe,& capitulum per ſe poſſet agere in diuiſis,quamuis
ſecurius ſit ꝙ ſemper in omnibus ſimul agant,ſ̃.de iudi.cauſam
quę.ſecundum d.n.Tu dic,vt ibi no.& ſ̃.de procu.c.j.& de reſcri-
ptis.edoceri.[Eccleſiæ.]ex parte vna.[Et magiſtrum.]Si de iuri-
bus alicuius domus agitur,ſufficit,ꝙ magiſter illius domus agat,
vt patet in eo, quod leg. & no. ſ̃.de iudi.cum deputati. Si vero de
ſubiectione vel reſtitutione alicuius domus agitur, tunc mini-
ſter ſuperior totius prouinciæ vel diœceſis, vel ciuitatis admitti-
tur,vt hic. Poteſt & illud dici, ꝙ vbi magna cauſa eſt, ſicut hic
erat, ſemper poteſt agere ſuperior,& etiam alij fratres ſunt requi-
rendi,ſed & ſine requiſitione dummodo ſe offerant, ſunt admit-
tendi,ar.de his quæ fi.a p̃.c.fi. Vnde & miniſter domus Caluẽtiæ,
& fratres in cã iſta citati fuerunt,vt hic innuit. Immo & plus vi-
detur.ſ.ꝙ pro talibus domibus quæ ſic aliis ſunt ſubiectæ,ꝙ de re
bus earum pro libero aĩs libito ſtatuũt,& diſponunt,& præcepto
rum qñ volunt amouent,& reponunt.Oẽs illi,qui ſuper tales do
mos poteſtatem hmõi immediate obtinent, poſſunt qñcunque
volunt ꝓ eiſdem domibus agere,& etiam conueniri,ſ̃. de tranſa.
veniens.& c.præterea.ij.j̃.de præſcrip.ex tranſmiſſa.j̃. de decimis.
dudũ.ita ꝙ ſemper ſit in optione talis ſuperioris,vt ſi voluerit in-
feriores permitter agere vel conueniri,vel ſi malit agat,& conue
niatur,ac cæteris omnibus præferatur,arg.hic.hoc etiam ſuadet
ratio naturalis,nam ex quo minorem miniſtrum poteſt remo-
uere ab adminiſtratione domus,quod plus eſt,multofortius põt
eum remouere a proſecutione vnius litis, vel etiam plurium qđ
minus eſt,ar.j̃.de deci.ex parte.ſic j̃.qui fil.ſint legi. per venerabi-
lem.rñ.j.& quia etiam magis ſua intereſt,cum & in domo maio
rem poteſtatẽ habeat,ar.ij.q.vj.biduum.ver.in propria.Si tñ ma-
ior minorem remouerit,tenetur per ſe, vel per alium litem de-
fendere,alioquin ꝯ dñm tanq̃ contra contumacem procedetur,
j̃.de eo,qui mit.in poſ.cau.rei ſer.c.j.ij. & iij. ſm d.n. Et idem fiet
ſi inferior citatus in iudicio ſuperiorem noĩauerit, & poſtea con
tumax apparuerit vterq;,vt patet in eo,quod leg.& no. ſ̃.vt li.nõ
conte.c.ſi.§.ꝙ ſi ſuper rebus.Quid ſi domus, vel eccleſiæ ita non
ſunt oĩno,ſunt tñ aliquo modo ſubiectæ,ſicut ſunt eccleſiæ, vel
domus alicuius ep̃atus,vel archidiaconatus,vel archipresbytera-
tus,quæ prælatis rñdent de ſpiritualibus.Abbatibus vero,vel aliis
perſonis eccleſiaſticis, & etiã qñq; laicis ratione iuris patronatus
rñdent de temporalibus,vt j̃.de præb.in Lateranenſi.j̃.de priuil.
cum & plantare.§.in eccleſiis?Rñ.ſm d.n. Adminiſtratoribus ta
lium ciuitatum,vel domorũ in iſtis caſibus & ſimilib.licet noĩe
eorundem rñdere,& agere primo loco,ꝙ ſi negligentes ſint, vel
non pñt hoc facere aliquo iuſto impedimẽto detẽti,tunc primo
ſuperiores ſp̃uales, & in eorum defectu temporales.Tandem oẽs
ſp̃uales illi quorum intereſt,ſunt admittendi. xvj.q. j.conſtitutũ.
& q vij.filiis.xij.q. ij.non liceat alicui metropolitano.& le.& no.
1 j.de reb.ec. non ali.ſi qs presbyterorum.† Magis vr̃ conſentaneũ
roni, ꝙ in defectum adminiſtratorum ep̃i pro eccl̃iis ſibi ſubie-
ctis ſemper agat.j̃.de ſuc.ab inteſt. c.ſi. vbi de hoc.& C. de ſa.ſan.
ec.ſancimus.j.vbi dr̃ ꝙ ep̃s,& yconomus,& cuſtos vaſorum age-
2 re pñt. Nec mirum ſi ep̃s præ cæteris admittatur, ipſe† enim eſt
p̃ordinator in cunctis.xxv.di.plectis.& ipſius eſt tam ſp̃ualium q̃
tp̃alium oĩum eccleſiarũ ciuitatis & diœceſis oĩs cura, x.q.j.c.ij.
& ſeq.xij.q.j.ep̃s.& c.p̃cepimus.& q.ij.nobis.& c.ſeq. xvi.q.vij. oẽs
baſilicę.& ẽt oĩum priorũ locorũ.j̃.de rel.do.de xenodochiis. per
q̃ iura vr̃,ꝙ ep̃s & in agendo, & in defendendo ſit oĩbus aliis præ-
ferendus.Tu tamen dicas,ꝙ iudex,qui debet de cauſa cognoſcere
examinabit ſummarie quis cui præferatur,† nam quo ad tẽpo-
ralia prior & præcipua eſt cauſa inferioris miniſtri, quam ep̃i.
x.q.iij.

x.q.iij.quia cognouimus,j̃.de reb.eccl.non alie.c.j. In ſpiritualib.
autem prior & præcipua eſt cauſa ep̃i,q̃ inferioris miniſtri.nam
& omnes alij ſub eo ipſius vice & nomine curam gerunt, vt pa
tet.ſ̃.de offi.archid.c.j.& de off.Archipræſ.c.j.& fi.ſm d.n. Quan
doque etiam eſt Archidiaconus requirendus,vt ſ̃.de offi. Arch.
ad hæc.§.fi.Sed & quandoque eſt canonicus præferendus,quod
dic,vt leg.& no.j̃.de prob.ex literis. His igitur & alijs penſatis cir-
cunſtantijs qualitate,& diſcretione,& fide perſonarum,& vniuſ
cuiuſque intereſſe,quando plures ſimul concurrunt, ac ſe offe-
runt,eliget iudex idoneiorem,argum.ff.de popula.actio l.ij. De
canonicis autem qualiter poſſunt agere,no. j̃. de teſti. cũ olim
Quantumcunque autem in prædictis caſibus iudex vnum eli-
gat,& cæteris pręferat,nihilominus tñ illi, quorum intereſt poſ
ſunt aſſiſtere litem proſequenti arg.C.de litig.auth. nunc ſi hæ-
res.ff.de leg.iij.cum quæreretur.§.fi.ff.vt ĩ poſ.leg.l.is cui.§.qui le
gatorum.ff. de vſu & ha. ſi ita legatus. §. dñs. Et ſi contrariam
reportat ſententiam,poterunt appellare,j̃.de re iudi. cum ſuper
controuerſia.vbi de hoc.Sed his, quæ diximus, videtur ꝯdicere.
Reſpon.ſ̃. de reſcriptis.edoceri.vbi dicitur, ꝙ vbi adminiſtratio-
nes ſunt diuiſæ,ille ſolus poteſt agere, qui adminiſtrationi præ-
eſt,& ipſam regit. Sol.Illud verum eſt vbi iuſta cauſa ſubſit qua-
re alijs præferatur,vt præmiſſi. ſecundum d. n. Et hæc ſolutio ꝓ
4 babilis eſt † nam etiam epiſcopus quandoque ex cauſa ſuſpen-
ditur,& ei coadiutor datur,vt patet in eo,quod leg. & no.ſ̃.de of
fi.de leg.venerabilis.& quandoque propter ipſius infirmitatem,
vel aliud perpetuum impedimentum adminiſtrare non poteſt.
Vnde & datur ei talis coadiutor,qui adminiſtrat in omnibus lo
co ſui,vt patet ĩ eo,quod leg.& no.j̃.de clerico ægro. de rectorib.
& trib.c.ſeq. Sed & ſecũdum d.n.illa decre.edoceri.loqtur vbi
adminiſtrationes penitus ſunt diuiſę,ſed inter ep̃m & inter alios
inferiores miniſtros ſibi ſubditos non ſunt omnino diuiſæ ad-
miniſtrationes,immo ſunt omnes adminiſtratores.ſm d.n.In-
telligas tu & immediate ſed inferiores ſub epiſcopo, vt patet in
eo,quod leg & no.ſ̃.de offi.archipræſ.c.iij.§.confeſſiones. Et idẽ
dicendum eſt ſm d.n.de illis adminiſtratoribus, qui inferiores
miniſtros ponunt pro libito,& deponunt ſiue mittunt, & reuo-
cant ſicut templarij.ſm d.n.Et abbates & multi alij religioſi.&
de talibus loquitur j̃.de ſta.mo. cum ad monaſteriũ. §. tales. &
extra.d.n.de priui.volentes.§.in eos.ver.tunc enim.& præced.&
§.ſane.ver.in alijs li.vj.Scripſit hic,d.n.ꝙ licet ſuperiores,ad quos
nec eccleſiæ adminiſtratio,nec tp̃alia immediate pertinent,poſ
ſunt,vt dictum eſt,nomine ipſius eccleſiæ agere, & etiam quan
a doque alijs præferantur.[a] Dicendum eſt tñ, ꝙ ſi prælatus ipſius
mortuus ſit quãtumcunque viuat ſuperior, nihilominus caret
b legitimo.i.immediato defenſore.[b] Et ideo contra talem eccle-
ſiam, ſiue prælaturam vacantem non currit præſcriptio, quia
nec ceſſat cauſa conſtitutionis.Hæc. ſ. non eſt qui ſpecialem cu
ram eius gerat.ſm d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius glo. Ne
ſcio quam conſtitutionem allegare intendit,ſed vna dicit, ꝙ ec
cleſia vacante non debet aliquid innouari,cum non ſit qui ep̃a
le ius tueatur.Alia dicit,ꝙ non ſunt recipiendi teſtes vacante ec
cleſia,& carente legitimo defenſore,vt j̃.ne ſe.va.c.j.§.attenden
tes & c.ſi.§.nos igitur.Tertia dicit,ꝙ caret paſtore, qui iura eccle
ſiæ ſuæ exigere debuiſſet & j̃.de præſcrip.de quarta.verſi. niſi for
te. Omnes autem iſtæ conſtitutiones loquuntur in cathedrali-
bus tantum eccleſijs.Eſt aũt & quarta,q̃ loquitur in eccleſia par
rochiali vacante,& dicit,ꝙ ipſius decimæ alij dum vacat fuerint
aſſignatæ ſiue conceſſæ ab ep̃o,non valet collatio, quia cum ua-
caret legitimo defenſore caruit qui ſibi prius ab eodem ep̃o de-
buit deputari,vt extra.d.n.de reb.eccle.non ali.dudum.§.quia ve
ro.reſpon.j.lib.vj.Sed cum præmiſſa glo. hanc quartam conſti-
tutionem præceſſerit,& ſi per eandem ſubſequentem corrobo
rata ſit,de ipſa tamen non potuit facere mentionem. Et not. ꝙ
non vr̃ eſſe differentia vtrum aliquid fiat in præiudicium eccle-
ſiæ,ſiue dignitatis vacantis, vel etiam de nouo inſtitutæ conſen-
tiẽte p̃lato de nouo inſtituto,ſed ad emptione poſſeſſionis ipſius
impediri vel differri timente,ar.op.j̃.de inſtit.cum veniſſent.§.j.
ver.ipſe vero timens.& §.ſe.& ſ̃.de elect.officij. §. nos autem.in
prin.cum ſuis concor.& ſ̃.de reſt.in integ.tum ex literis. §.j.ver.
proſpeximus.quod eſt dignum not.[In lombardia.] ex parte al
tera.[Super domo.]qua templarij per vos aſſerebãt ſe ſpoliatos,
& ideo petebant reſtitui. Sed ſuccubuerunt ſalua ſatisfactione,ſi
forſan exceſſus fuit in modum defendendi,vt patet.j̃.§.fi.ver.pe
nul.& fi.[Et j̃.]hoc eſt coram quibus probata fuerunt ea,quæ ſe
quuntur & cauſam inſtructam quo ad reſtitutionem ad ſe.ap.
remiſerunt,& ideo diffinitur vt j̃.[Epiſcopus Tridonen.] ver.&
hinc ſumes caſum.[Humiliatis.]olim,quia iuramento damna
bant per Papam Lucium condemnatis, vt continetur in parte
deciſa.j̃.de hęre.ad abolendam.in prin. Sed quia poſtea correxe
runt ſe,& hodie ex cauſa iurati fuerũt per dñm Clementẽ.iij.po
ſtea approbati.[Sub ea.]nõ fuerit ſymonia, quia ſine pacto fuit
fratribus ſimpliciter data poſſeſſio,& conceſſum,ꝙ ibi facerent
eccleſiam,ſed nomine Tridonen.ep̃i.i.ei ſubiectam, ad qđ alias
de iure tenebantur,vnde non fuit hic ſymonia.j̃.de reli.do.ꝯſti
5 tutus.& no.ſ̃.de elec.ſignificaſti.†Quinimmo & ſi eo pacto da-
ta eſſet poſſeſſio,vt in ea eccleſiam conſtituere tenerentur, non
eſſet ſymonia:ſed eleemoſyna meritoria.Talis enim dat rem ꝓ
phanã,vt ſacra fiat,quod eſt meritorium,nec ex hoc acquirit a-
liquid temporale,ſicut nec ille,qui dat aurum, vt inde fiat calix.
talia enim in nullius bonis ſunt,vt in Inſt. de rerũ di. §. nullius.
ſm d.n. Sic & manumittitur ſeruus, vt clericus vel monachus
fiat,& Deo ſeruiat,ſ̃.de ſeru.non ord.nullus.& c. eo libentius. &
j̃.de condi.app.c.ij. Sic & datur præbenda, vt recipiens teneatur
miſſam dicere de domina noſtra beata Maria Virgine glorioſa,
j̃.de præb.ſignificatum.Sic & relinquuntur tp̃alia pro anniuer-
ſario ſeptimo viceſimo triceſimo faciendis,& pro diuino cultu,
j̃.de teſt.c.fi.vel dic,vt no in ſeq.glo.[Cõdictione.]i.forma.xviij.
6 q.ij.eleutherius.j̃.de præben.ſignificatum.j̃.de cenſi.quãto.†Vel
in traditione rei proprie potuit apponi condictio ſeu pactũ.ff.de
pac.in traditionibus.j̃.de reli.do.conſtitutus.j̃.de cond. appel.ve
7 rum.†[Sed nec ſymoniam inducit dare licẽtiam conſtituendi
oratorium ſiue eccleſiam,xlij.di.§.(alias eſt.c.)oratorium, reten
to ẽt ſibi cenſu.ut in d.c.conſtitutus.j̃.de cenſi. quanto. ad iudi-
dicium ſubiectionis,ſ̃.ti.j.c.fi.Sed nec ſymoniam inducit obediẽ
tiam præſtare,quia & de iure communi eſt, & tale pactum ap-
ponit põt in ſpiritualibus,ſ̃. de elec. ſignificaſti. ſ̃. de ſeruis non
ordi.eo libentius x.q.j.c.j.Et ſic non ob.j.q.ij.q̃ Pio.nec ſ̃.de pact.
c.fi.Et adde,quod not.in p̃c.gl [Ibidem.]ſ.in ipſis poſſeſſionibus.
[Conſtituerent.]alias cõſtruerent,authoritate tñ ep̃i, qui per ſe,
vel per alium intereſſe debet conſtructioni eccleſiarum. de cõ.
di.j.nemo eccleſiã.& c.ſi quis præsbyter.& in illa palea xxx.di.ſi
quis extra eccleſia.ſm d.n.Alias conſtituerẽt, quod & fecerunt.
& hæc eſt domus,ſuper qua qõ vertebatur.vt ſ̃. circa princi. [A
quo.]ver.ſ.ep̃o. [Inueſtiturã] .i.inſtitutionẽ authorizabilem,nã.
corporalẽ p̃ſtat Archidiaconus de iure cõi,qđ dic,vt no.ſ̃.de of
fi. Archi.cũ ſatis.& c.ad hæc.§.fi.[Et alijs.] Hæc obedientia non
obligat alios niſi de eorum mandato promittatur,ſicut nec vo-
tum,nec iuramentum:ſed intantum pro alijs præſtari dicitur,
quia eſt ſignum,ꝙ alij debeant obedire. Vel dic, ꝙ ſi capitulum
ſcit hanc obedientiam præſtari a prælato, ſeu procuratore ſuo,
& hoc patitur ex iuramento uel obedientia ſic præſtita obliga-
tur.C.de iura.cal.l.ij.§.ſin aũt dignitas.& ſeq.& §.hoc etiam huic
8 legi.ſm d.n.[Fratribus.] No. hic ar. †ꝙ prælat⁹ pro ſe & ſuis põt
facere obedientiam.[Ei.]ſ.ep̃o.[Succeſſorib.]canonice intranti
bus atque catholicis.Nec in ſubrogationem ſucceſſoris,cum ſe
mel præſtita ſit ipſam cogitur quis renouare,j̃. de iureiu. ego.&
c.veritatis.[Manualem.]ſ̃.de ma.& ob.legebãt.& c. his quæ. qđ
dic,vt ibi no.& j̃.de no.ope.nun.cum ex iniuncto. [Ep̃o.] ſ.p̃di-
cto.[Dñium.]ſub.& poſſeſſionẽ.vt patet ſ̃.verb.ep̃s. ibi; ꝙ noĩe
Tridonen.ep̃i &c.& c.cum veniſſent.in fine. [Retinente.] Sed
9 ꝯ,†quia eccleſia in nullius bonis eſt Inſt.de rerum di. §. nullius.
ergo dominium ipſius, quia nec potuit haberi, nec potuit reti-
neri.Sol. Retinuit ſibi dominiũ poſſeſſionis quouſque eccleſia
eſſet ædificata, & ẽt quaſi dominium eccleſiæ ædificandæ quan
tum ad iura epiſcopalia x.q.j.c.j.ij.iij.& iiij.xvj.q.iij.inter memo
ratos,de quib.& agere poteſt ep̃s,ſ̃.de ord. cogẽ. conquerente. &
propter hoc quaſi dominium utile rei vendicationẽ agere põt,
ar.ff.de mor.in fe.l.j.ff.de reli.& ſump.fu.ſi ſepulchra,C.de ſacroſ.
ecc.ſancimus.j.Corpus vero eccleſiæ directæ vendicari non poſ
10 ſet†cum nec dominium ipſius haberi poſſit,de rerum di. intan
tum.§.ſacræ res.ff. de rei ven. in rem actio. §.j. ſm d. n. Et adde
quod no j̃.§.intelligentes.in prin.¶Dictus vero.]ij.pars.in prin.
c.[Magiſter.]ſ.tẽpli.[Domum.] ſ.humiliatorum.]Ipſos]ſ. hu-
miliatos.[Circumuenit.]ideo tenebatur de dolo ff. de do. cum
quis.& no.ſ̃.de renun. lectæ. Talia tamen magis fatuitati humi
liatorum,q̃ circunuentioni templariorũ ſunt aſcribenda, vt le.
& no ſ̃.quod me.cã.c.pe.j̃. de conuer.coniu.dudum.[Se & ſua.]
ſed non renunciauit ꝓpriis,alioquin nihil contuliſſent, non ec
cleſiã q̃ ſua nõ erat nõ ſe cũ ſeipſos abdicaſſent, non ſua qbus re
nunciaſſet xii.q.i.nolo.& c.non dicatis.ſm d.n.[In eius.]ſ.magi
ſtri.[Ea tamen.]ver.[Conditione.]hæc condictio operatur,ꝙ ſi
factum diſpliceat ep̃o & capl̃o talis traditio humilitatis non no
ceat.alias .n.p̃iudicaret,qa non poſſent ſeipſos repetere,ſ̃.de re
11 nũ.ꝙ ĩ dubiis.†& bene licuit eis ad arctiorẽ religionẽ trãſire,j̃.
de reg.licet ſm d.n.Verum eſt pſonas ſuas petita lnĩa, licet non
obtenta,vt ibi.Regulam tamen in ipſo loco inſtitutam,vel habi
tum,vel ſtatum antiquum eiuſdem loci immutare, vel locum
aliis ſubiicere nõ credimus,ꝙ ſine authoritate ep̃i facere poſſent.
nec ꝙ ẽt ep̃s ſine capl̃i ſui cõſilio talib.debeat cõſentire,arg.ſ̃. de
ſup.ne.p̃.c.ii.§.volentes.in prin.ſ̃.de conſue.cũ cõſuetudinis.j̃.de
his q̃ ſin.a præla.nouit.& ca.quanto.j̃.de reli.do.inter quatuor.j̃.
ne cleric.vel mo.relatum.j̃.de exceſ.præ.c.j.j̃. de priuil. ſicut vni
re

ADDITIONES.

a Præferantur.vide tex.in clem.i.de reſcrip.
b ¶Defenſore.Adde tex.in c.dudum.de re.eccl.non ali.lib.vi.

re.niſi hoc fieret Papa authorizante,ar.j̃.de cle. non reſi. frater-
nitati.j̃.de eccle.ædifi.ad audientiam.ij.j̃.de hæretic. excommu
nicamus.§.quia vero nonnulli.[Appoſita.] ſi hæc conditio ap-
poſita non fuiſſet,ſed ſe ſimpliciter tradidiſſent, & ſubmiſiſſent
humilitati templarijs,quamuis non prẹiudicaret epiſcopo,tene
ret tamen in præiudicium eorundem,s̃.quod me.cau.cum dile
ctus.s̃.de arbi.cũ tpe.s̃.de iud.cũ ſup ꝯtrouerſia.j̃.de donat.inter
dilectos.¶Intelligentes] .iij.pars.[Prædictam domum].i. domi
nium.Sed contra quia cum non haberent illud tradere non po
tuerunt, vnde dic domum.i.poſſeſſionem domus , quã ſicut de
facto habebant ſic & ipſam de facto tradere potuerunt, & ex
quo tradita eſt ſiue extet conditio ſiue non ,ſemper verum eſt ,
ꝙ is,cui de facto traditur,de facto poſſidet ipſam, quia talis poſ-
ſeſſio plurimum facti habet,vt patet in eo,quod legitur, & no.j̃.
de conceſ.præben.cum noſtris. §. auditor. Vel expone prædictã
domum &c. vſque fuiſſe. i.contractum de prædicta domo dan
da initum conditionalem extitiſſe.ſm d.n.cuius eſt hæc tota ex
poſitio,& adde quod no.in ſeq.glo. [Sub conditione]. vt patet.s̃.
§.proxi. ver.ea tñ. quæ tñ non extiterit , ſed defecerit per conſe-
quens,& traditio de iure euanuit.j̃.de condi.ap.de illis.& c.verũ.
Inſt.de verbo.obligat.§.ex conditionali. & dictus magiſter non
12 poſſidebat,†quia in tali caſu tunc demum videtur tradita poſſeſ
ſio cum conditio extat,ff.de verbor. ſignificat.cedere diem.ff.de
acqui.poſ.qui abſenti.§. ſi quis. vnde ſuccumbit magiſter in re-
ſtitutione petita,quia deficit in probatione poſſeſſionis , vt patet
in eo,quod legitur,& not.j̃.eo.ex parte . §.j. ſic qui ſub conditio-
ne recedit non niſi conditio extet,poſſeſſionem amittit, ff.de ac
qui.poſ.ſi me in vacuam.reſpon.j.in fi. Vel dic,vt no. in præced.
glo.& ſequ. [Præiudicium.] quo ad proprietatem.nam quo ad
poſſeſſionem ſecus,vt patet in eo,quod no. s̃. eo. §. ſuper verbo
prædictam domum. Nempe qui per colonum, vel quemcunq;
alium poſſidet,ſi ille poſſeſſionem dimiſerit,& alius ipſam occu
13 pat etiam violenter. † in hoc caſu dominus etiam ignorans poſ
ſeſſionem amittit,ff.de ac.poſſeſſio.poſſideri.§.ꝙ ſi ſeruus. Secus
eſt in illo,qui per ſeipſum poſſidet, talis enim nõ amittit poſſeſ
ſionem niſi exinde expellatur,vel veniens non admittatur, ſiue
ſuſpicetur ſe poſſe repelli,ff.de acquiren.poſſeſſio.l.j.§. deijcitur.
& l.ſequen.§.fi.& l.clam poſſidere.§.fi. ſi vero reuertens non ad-
mittatur, quamuis uelit congregare exercitum ad ipſam rem
14 recuperandam,nihilominus tamen poſſeſſionem amittit: †ta-
men continue & ſine mora congregato exercitu poterit poſſeſ
ſionem amiſſam etiam per vim recuperare , vt hic ſequitur , &
C.vnde vi.l.j.ſm.d.n. alioquin ſi hoc faciat ex interuallo incide-
ret in pœnam conſtitutionis. C. vnde vi. ſi quis in tantam.ff. de
vi,& vi ar.l.iij.§.cum igitur.& præceden.& adde,quod no.j̃. e.ſu
per verbo duxeritis. [Irrogatum.] ſubaudi, quod etiam patet ex
eo &c.vt ſequitur.[Ex eo.]ver.maxime.idem enim eſſet, ſi neſci
ret , hoc excepto,quod bene vſucapit qui bona fide & titulo do
nationis poſſidet,& eodem modo expone verba poſita j̃.eo.ver.
& quod ſua temeritate &c. & quos quæſtionem ſibi moturos
ſuſpicari debuerat.Idem enim eſſet & ſi probabiliter occupaſſet,
& idem eſſet ſi cum epiſcopi licentia,& idem ſi nõ crederet fra-
tres ſibi litem moturos.Sed hoc ideo dicit, quia ſunt aliqui aſſe
rentes,quod ſi occupans non poſſit redargui pro eo, quod ſciue
rit rem alienam eſſe. Vel quod temere ipſam occupauerit. Vel
quod ſuſpicatus fuerit ſe debere repelli etiam incontinenti , nõ
15 eſt † occupans violenter repellendus,argum.C.vnde vi.l.j.vbi di
citur uim illatam propulſare. vnde patet , ꝙ ſi vis illata non ſit,
ſed præter violentiam eſſe poſſeſſio occupata,violentia quæ nõ
eſſet propulſari non poſſet. Ideoque ſecundum ipſos cum tem-
plarij hanc domum ſine violentia habuiſſent , per epiſcopum
non debuerunt violenter expelli . Alij tamen dicũt & forte me-
lius,quod quamuis ipſi poſſeſſionem hanc adepti fuerunt igno
rantes, quod ad epiſcopum pertineret , tamen ſi per epiſcopum
moniti non reddant ipſam licite poteſt vis eis inferri , quia iam
incipiunt eſſe violenti, ar.xxxiij.q.j.§.j.& per totum, & q. ij.ca j.
& ij.ſecundum d.n. cuius eſt mens totius huius gloſ. Hoc poteſt
tolerari ſi notoria ſit offenſa,j̃.de accuſat.euidentia.cum ſuis cõ
cordan.extra.d.n.de offi.dele.ſtatuimus.lib.vj. Alioquin ſi in du
bio templarij moniti non redderẽt, ſed ſe paratos iuri offerrent
non puto,quod epiſcopus ſibi ius dicere debuiſſet , C. ne quis in
ſua cauſa ius ſibi dicat.in rubro & in nigro.C. vnde vi. ſi quis in
tantam.ff.quod me.cau.extat edictum . Nempe de iure debet v-
nuſquiſque,quod ſibi debetur non per ſeipſum,ſed per iudicem
repoſcere.Non puto autem verecundiæ nec pietati, nec dignita
ti conuenire quicquid non iure facere.ff.de vi priua.l.penul.[In
ſcius.]ideo præſcribere non potuiſſet, infra de præſcrip. vigilan-
ti.& c.ſi diligenti.& c. quoniam omne. [Ignorantibus].ideo clã
uidetur ingreſſus.ff.quod vi aut clam.l.iij.§.fina.& l.ſequen.[Poſ
16 ſeſſionem accepit .]Vt aliquid † intelligas de modo acquirendi
poſſeſſionem & amittendi , ſcire debes vnam eſſe poſſeſſionem
naturalem inductam de iure gentium,& approbatam de iure ci
uili vel extenſam.Et hoc reſpectu dicitur duplicem eſſe rationẽ,
ſiue cauſam poſſidendi, C.de acqui. poſ. nemo ambigit. ſi ergo
ex prædio , quod poſſideo exeam ita quod non ſit in conſpe-
ctu meo rentineo poſſeſſionem ciuilem ſecundum quoſdam.
nam naturalem amiſi Azo tamen dicit , ꝙ retineo naturalem
poſſeſſionem ſed ciuiliter,ſic & prætoria actio dicitur ciuilis au-
thoritate & extenſione,ff.de noxa.actio.l.electio.§. ſi is,quem.&
§.ſi abſente.In hoc caſu ſi alius ingrediatur prædium habet poſ
ſeſſionem naturalem ſed clandeſtinam,credit enim vel credere
debet me ſibi controuerſiam moturum.ff.de acq. poſ. clam poſ
ſideri.reſpon.j.& hoc eſt quod tangitur.j̃.ver.j.hæc tamen poſſeſ
ſio prodeſt ei ſi eijciatur non a me, ſed ab alio tertio ꝯ quem cõ
petit ſibi interdictum vnde vi.ſed contra me,qui naturaliter poſ
ſideo iuris ciuilis authoritate ſm Azo. vel ciuiliter ſm alios ſibi
non proderit,ff.vti poſ.l.j.in fi. quia ſemper retineo poſſeſſionẽ
niſi in duobus caſibus.Primus eſt ſi veniens non admittat. Secũ
dus eſt ſi ſuſpicer me poſſe repelli,ff.de acquir.poſ. clam poſſide-
ri.§.qui ad nundinas.nam tunc clandeſtinus efficitur violentus.
vt ibi dicitur & eo.ti.ſi id quod §. fi. & hoc verum eſt niſi receſ-
ſiſſem de prædio animo deſerendi poſſeſſionem,vel ſcienter ne-
gligerem,vt ff.de acqu.poſ.ſi de eo.§.j.Si vero per alium poſſideo
puta colonum uel inquilinum.vt d.l. ſi id quod vel per vicariũ,
vt s̃.de reſcrip.ex parte.& s̃.de of.vica.c.ij. vel penſionarium. s̃.e.
cũ veniſſet.ſi ille deceſſerit,vel de poſſeſſione receſſerit,nõ amit-
to poſſeſſionẽ,ff.de acq.poſ.ſi de eo: niſi in duobus caſibus , vt s̃.
Sed ſi is, per quem poſſideo eijciatur , vel alij tradat poſſeſſionẽ
ipſam amitto.ff.de acq.poſ.poſſideri.§.ꝙ ſi ſeruus.C.de acq. poſ.
ex libris.poſſunt tamen illum expellere incontinenti , vt hic ſe-
quitur.& ff.de acq.poſ.quod meo.Quamuis aũt poſſeſſio nõ ac-
quiratur niſi corpore & animo,vt ff.de acqu.poſ.l.iij.reſpon.j. ta
men ſolo aĩo amittitur,& ſolo animo retinetur.C.de acq.poſ.li
cet.Hæc locum habẽt in reb. immobilib.nã ſecus ĩmobilib.qua
rũ poſſeſſione occupata,vel cuſtodia neglecta ſtatim poſſeſſionẽ
amitto, ff.de acq.poſ.ſi rem mobilem.hæc tñ in ſumma de cau-
ſa poſſeſſionis plenius expediuntur.[Prẹſertim]ver. [Statim].i.
quam cito potuiſtis.ff.ad Tertul.l.ij.§.confeſtim. ita quod nõ poſ
ſit negligentia imputari.ff.de acq.poſ.ſi de eo.[Vobis innotuit.]
vim enim rebus illatam licet vindicare, & poſt ipſam iniuriam
irrogatã,ſiue violentiam illatam res ablatas recuperare . ſed poſt
iniuriam perſonæ illatam non licet ipſam vindicare vel recupe
rare,niſi de violentia.vel iniuria geminanda probabiliter timea
a tur[a].tunc enim propulſari poteſt.ff.ad legem Aquiliam.ſed & ſi
quæcunque.reſpon.j. & l.ſcientiam. §. qui cum aliter.quia ſcri-
ptum eſt vos vindicãtes,ſm d.n. immo ſcriptum eſt nõ voſmet
ipſos defendentes chariſſimi.ſed date locũ iræ,Roma.xij.f.ſed &
ſtatim ſequitur.ſcriptum eſt enim mihi vindictam,& ego retri
buam . Huic autem , quod dixi de violentia rerum vindicanda
ꝯdicit.j̃.de homici.ſuſcepimus.quod dic,vt ibi not.& j̃. eo.ſuper
verbo duxeritis. [Vim vi.]clandeſtinã. ff.de acq. poſ. quod meo
nomine.§.fi. [Duxeritis.] quomodo hoc licuit cũ eſſent perſo-
næ religioſæ eps & canonici & tẽplarij , vix potuit hoc fieri ſine
17 pœna canonis.xvij.q.iiij.ſi quis ſuadẽte.†ſed nec licet bellum fa-
cere xxiij.q.iiij.c.j.& ar.ff. de cap.& poſtli.reuer.l.hoſtes.& multo
minus licuit clericis & potiſſime religioſis bella mouere , xxiij.
q.viij.clerici.& c.his a quib.j̃.de homici.ſuſcepimus.Reſpon.om
nibus eſt licitum mouere bellum pro ſua & rerum ſuarum de-
fenſione. nec dicitur proprie bellum ſed defenſio , vt in iuribus
inductis.in ſeq.gl.& s̃.e.ſuper verb. Vobis innotuit . immo & ſi
quis deiectus eſt de poſſeſſione ſua licitum eſt ei aduerſarios im
pugnare,C.vnde vi.l j.§. cum igitur. In continenti tñ violentia
flagrante.i. antequam paſſus violẽtiam ad aliena diuertat nego
cia,ar.ff.de ver.ob.continuus.reſpon.j.ff.de duo.re. duos.§.fin.&
in eo qđ legitur & no.s̃.de ele.qa pp.reſpon.j.ſup verbo mox. &
cũ hoc a iure ꝯceſſum ſit, nõ eſt authoritas principis neceſſaria,
ar.xxviij.di.de his ad fi.ff.de ꝯd.inſt.l.q̃ ſub conditione.§. fi. Nec
ſic impugnantes ſed potius defendentes in excommunicationẽ
incidunt,niſi manus miſerint in perſonas, quæ tamen ſine vio-
lentia paratẹ erant exire domum,vel alias modum exceſſerit, vt
hic ſatis colligitur. & j̃.eo.c.in fi.& j̃.de homicid. ſuſcepimus.&
c.ſignificaſti ij.§.ſi vero.& de ſen.ex.c.iij.§.fi.& c.vt fame.§. layci.
ver.fi & adde,quod no.j̃.eo.c.ver. fin. Vbicunque ẽt quis nõ põt
p aliũ rem ſuam recuperare, uel ius ſuum pſequi licitũ eſt ei au
thoritate ſupioris arma mouere.& bellũ indicere ad ſua recupe
18 rãda†vel ẽt pt ipſa furtiue tollere,ar.xxiij.q.ij.c.ij.C.de iudæis.nul
lus. Vel ẽt ſine authoritate ſuperioris ſi ipſũ nõ hẽat.ar.j̃.q fi.ſint
le.p venerabilẽ § j.ver.fi & j̃.de reg.iu.qđ nõ eſt licitũ. ĩde eſt , ꝙ
19 prĩceps ſine authoritate hoĩs cui nõ ſubẽ,&†ſine authoritate iur.
quo nõ aſtringit mouet bellũ,ar.C.de le.digna uox.qđ de Papa
ſpecia-

ADDITIO.

a ¶Timeatur. An autem debeam expectare primum ictum . vide hic per
do.m.Abb.in v.col. uer.ſed circa.& quid ſi poſſim euadere fugiendo an
debeam fugere.Item nunquid ſit licitum percutere ad defenſionem al-
terius vide per eundem do.Abb.hic.& per Bar.in l.j.C.vnde vi.

ſpecialiter eſt intelligendum.Ille enim nulli omnino ſubeſt , vt
patet in eo,quod legitur & no.s̃.de iudi.nouit.rñ.j. ver. quomo-
do.& §.j.ver.cum enim.& de ma.& obe.ſolitẹ.§.j.verſi.ꝙ autem
ſequitur.& §.potuiſſes.ver.ſed illa.& j̃.ea. glo.ver. bellum autem
iuſtum. & ſeq. Sed vbi ſuperiorem habet nullatenus debet hoc
auctoritate,ſeu temeritate propria attentare, vt in prædicta l.nul
lus.ff.quod me.ca.extat edictum.ff. de vi priua.l. penul.xxiij.q.ij.
c.j.Vnde & iure cauetur, quod ſi quis poſſeſſionem propriã vio
lenter occupauerit,cadit a iure ſuo.C. vnde vi.ſi quis in tantam.
Auctoritate vero ſuperioris habita ſi res furtiue ſubtracta, vel
a violenter rapta recuperari non poteſt.[a]Poterit tamen accipi vio
lenter alia ẹquiualens.xxiij.q.ij.dominus.Caueat tamen ne alias
ſine auctoritate iudicis per mendacium,vel fraudem,vel per ca
lumniam ſeu per quodcunque aliud peccatum rem ſuam recu
peret,quia tunc ipſam reſtituere tenetur,xiiij.q.v.non ſane.ad fi.
ſecundum d.n.Sed illud poteſt intelligi quando quis quod alie
num eſt inique occupat. Cœterum ſi quod ſuum eſt occupauit,
quamuis de peccato & iniquitate pẹnitentiam agere debeat,nec
20 †ſub ſpe veniæ peccare debuiſſet,vt j̃. de cle.excõ.mi.aliud autẽ.
in prin.non tamen videtur,ꝙ rem quam ſic recuperauit ex quo
ſua eſt alij illi maxime,qui ipſam inique occupauerat reſtituere
teneatur,ar.in eo,quod legitur,& no.s̃.de or. cogni. cum dilect⁹.
§.j.ver.præſertim.& ſeq.ff.depoſiti.bona fides.Quinimo & in hoc
21 caſu videretur,†ꝙ dolus cum dolo,& culpa cum culpa compen
ſari poſſit , ff.de dolo . ſi duo.ff.de compenſa.ſi ambo.& patet in
eo,quod legitur & no.j̃.de adul.c.penul.& fi.Vnde & ſecundum
d.n.quidam dicũt & nõ male,ꝙ etiam ſua auctoritate poteſt ac-
cipere rem furtiuam,dummodo ex hac acceptione nec malum
nec ſcandalum poſſit alicui generari.Nam ſi exinde oriretur ſcã
dalum,vel contra rem detinentis vxorem cui cuſtodiam ipſius
rei commiſerat,vel contra familiarem ſuum, vel contra quem-
cunque alium , tunc deberet reſtituere rem in ſtatum priſtinũ,
ar.j̃.de præſcrip.nihil cum ſcandalo.& expreſſius,j̃.de noui ope.
nunci.cum ex iniuncto.§.ſuper eo.quod dic , vt legitur & no.s̃.
de renun. niſi cum pridem.§. pro graui quoque ſcandalo.Illud
etiam ſatis poteſt concedi, ꝙ prælatus eccleſiæ de iure ipſius poſ
ſit bellum indicere & ei intereſſe, ſed non debet pugnare.Poteſt
etiam prædones proſequi quouſque prædam , ſiue aliena dimit-
tant,& poteſt clamare,pugnate, & capite. Sed caueat , nec dicat
occidite.Nec obſtat j̃.de homici.petitio,quia ibi aliquos percuſ-
ſerat,ſed neſciebat vtrum aliquem occidiſſet,vnde fuit conſcien
22 tiæ ſuæ relinquendus. † Sed & quilibet prælatus iuriſdictionem
temporalem habens contra inobedientes ſubditos licite mouet
arma,argu. ad hæc omnia.xv.q.vj.auctoritatem.& c.nos ſancto-
rum.xxiij.quẹſt.viij.ſcire.& c. igitur.& cap.hortatu. & c.diſpar.
dummodo auctoritatem indicẽdi bellum habeat.vel in caſibus
ſupradictis, & etiam ſi non habeat ius indicendi bellum ,dum-
tamen habeat iuriſdictionem, ſecundum d.n. Iunge & merum
imperium,ar.ff.de iuri.om.iu.l.iij.& iiij.Et eſt ratio ſecundum d.
n.quia in prædictis caſibus improprie dicitur fieri bellum, ſed po
tius iuſtitiæ vel iuriſdictionis executio,ff.de rei ven.qui reſtituere.
ff.ne vis fi.ei qui in poſ.miſ.eſt. ſi quis miſſus.rñ.j. ff.quod metus
23 ca.l. ij.† Vnde & conſueuit dici iuris executio non habet iniuriã.
24 ff.de iniur.iniuriarum.§.j.In his†tamen caſibus homines,qui in
tali bello capiuntur,ſerui non fiunt,ar. ff.de captiuis. nõ dubito.
& l.hoſtes.quamuis in alio caſu loquatur.Bellum autem verum
in quo capti ſerui fiunt,& quod vere & proprie bellum dicitur ſo
lus princeps,qui ſuperiorem non habet poteſt indicere,etiam cõ-
tra eos,contra quos locum iuriſdictionis executio non haberet.
ver.gra.contra illos,qui eſſent in poſſeſſione iuris alicuius alteri⁹
principis inferioris . Item pro defenſione legum paternarum,
& ſimilibus,xxiij.q.viij.ſcire.& c.omni tempore.ſecundum d.n.
Quid ergo ſi imperator ſit iniquus homo & peccator & monit⁹
ſe non correxit,ſed peiora committit,& tandem excommuni-
catur per papam,& omnia contẽnit , mouens etiam & indicẽs
bellum propter hoc contra eccleſiam. Dicetur ne iſtud iuſtum
bellum ex parte ipſius,quia ab imperatore principe eſt ĩductũ?
Rñ.ſecundum illos,qui dicunt duas iuriſdictiones. ſcilicet ſpiri-
tualem & temporalem ſic a Deo immediate procedere , ꝙ vna
ſubeſt alij , & quod nihil ad eccleſiam de temporalibus oportet
25 te confiteri,ꝙ ſic,ſed abſit hoc a fidelium cordibus.† Imperator
enim ex officio eſt aduocatus eccleſiæ, vnde non debet eam im
pugnare,ſed potius a malignorum oppreſſionibus liberare,ergo
ſi ipſam impugnet magis peccat,quam alius,arg.j̃.de natis ex li.
ven. c.vnico. cum ſuis concor. vnde & ei põt dici priuilegiũ in
dicendo bellum mẹreris amittere &c.xj.q.iij.priuilegium.& pu-
niri debes in quo deliquiſti,s̃.de transla. ep.quanto.§.ne autem.
Tanta etiam pertinacia vix carere poteſt labe hæreticæ prauita
tis,ſuper quo vide,quod legitur & no.j̃.de hæret. excommunica
mus.j.§.j.Et in tãta iniquitate etiam ſi papa in temporalibus eẽt
inferior,fieret ſuperior propter peccatum ipſius,ar.xl.diſt.mul.i.
ad fin.& in eo quod legitur & no.s̃.de offi.or.ſignificauit,§.cum
itaque.ſed certum eſt,quod papa ſuperior eſt,vnde ipſum elect.i
examinat,& approbat,vel reprobat,& tandem ex cauſa deponi-
tur,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.de ele.venerabilem. & hẹc ma
ioritas multis rationibus comprobatur,quod dic vt no.j̃. qui fil.
ſint legi.per venerabilem.§.rationibus.ver. fin. Nec eſt verum,ꝙ
iuriſdictiones ſic immediate a Deo procedant,ꝙ vna non ſubſit
alii,vel quod eccleſia non habeat ſe intromittere de temporali-
libus,quod dic,vt no.j̃.qui fil.ſint legi. cauſam.ij. talis enim opi-
nio parum diſtat ab hæreſi.Nã ſecundum ipſam datur ſæculari
bus occaſio conculcandi fidem & eccleſiam,nec reſtat, niſi ꝙ q
fortior eſt iuſtior ſit,ſed abſit,ꝙ ſic iuſtitia pereat.In hoc ergo ca-
ſu contra iniquum principem tenentur omnes fideles & chato
lici eccleſiẹ adhærere.Quos etiam ſi vaſalli imperij ſint,poteſt ex
hac cauſa abſoluere ab obſeruatione ſuper fidelitate præſtiti iu-
ramenti,vt patet xv.q.vj.nos ſanctorum,& c.iuratos.& in eo, qđ
legitur,& no.j̃.de hæreti.excommunicamus.j.& de pœnis.c.fin.
& s̃.de elec.venerabilem.§.eos igitur.verſi. ſunt enim notoria.&
26 ſeq.†Quid ſi aliquis clericus[b] ſit in prælio ad defenſionem ſuam
b vel aliorum,vel in ſequendo raptores,vel prædones in quo hinc
& inde multa homicidia perpetrantur. Nunquid eſt irregularis?
Rñ.licet pugnet ibi,vel lapides iaciat, vel percutiat dummodo-
neminem occidat,vel nullus de ſuis ictibus mortuus ſit, non eſt
irregularis.In dubio vero eſt ſciẽtiæ ſuæ relinquendus, vt j̃.de cle.
percuſ.c.penul. & fi.j̃. de homici.petitio. Quid ſi quis bellum iu-
ſtum mouet cõtra aliquem.Nunquid poteſt non ſolum prĩcipa
lem aduerſarium ſuum,& res ſuas capere , ſed etiam vaſallos &
ſubditos ac valitores ſeu complices ipſius, & eum contra iuſtitiã
adiuuantes?Rñ.aliqui dicũt,ꝙ ſic.pro quibus facit,quod legitur,
& no.s̃. de offi.dele.c.j.ad fi. Alii dicunt , ꝙ nec perſonas,nec res
prædictorum poteſt capere niſi quandiu in bello ſunt,& pugnãt
contra ipſum,vel niſi forte de rebus eorum puta caſtris , vel alijs
ædificiis læderetur.Quid ſi non ſit indictum bellum contra ali-
quem,ſed aliquo prædictorum modorum proceditur contra ip
ſum,puta iudex ratione iuriſdictionis ſuæ vult aliquem ſibi con
tumacem,vel in ſuo territorio delinquentem punire,vel res eius
deuaſtare.Nunquid poteſt hoc facere pro ſuo libito voluntatis?
Rñ.non,niſi primo ſententiam proferat contra talem,ij.q.j. nos
in quemquam.ſecundum d.n.intelligas diffinitiuam. quod dic,
vt legitur,& no.s̃.de fo.compe. poſtulaſti. Vel ſaltem interlocu-
toriam vel medicinalem monitionem competenti præmiſſa,vt
patet,xij.q.ij.indigne.& in eo,quod legitur,& no.s̃.vt lite non cõ
teſt.c.fi.§.in alijs.& duobus §§.ſequen.& j̃.de ſenten. excommu.
ſacro.& in eo.ti.extra d.n.cum medicinalis. li.vj. ſed & ſecũdum
d.n.ſi is,qui reſiſtit iudici non ſit de iuriſdictione ſua,ſed alterius,
debet non ſuus iudex coram ſuo iudice de ipſo iuſtitiam petere,
& ſi non facit iuſtitiam poteſt ipſum impetere,xxiij.q.ij. domi-
nus.& legitur & no.C.quando licet vnicuique ſine iudi. ſe vin.l.
j.& ij.& ſi non ſit iudex qui de tali poſſit iuſtitiam facere,tunc li-
cet paſſo violentiam propria auctoritate ſua recuperare , ar.C.de
27 iudæis.iudæi.& l.nullus.†Quid ſi quis iuſtum bellum habẽs per-
ſonas vel res aduerſariorum in rebellione capit, dummodo iu-
riſdictionem exerceret?Certum eſt,ꝙ poteſt res tenere, & perſo-
nas punire, tum quia in ſuo territorio deliquerunt.C.vbi de cri.
agi oportet.auth.qua in prouincia.j̃.de rap.c.j. tum quia in ipſũ
delinquunt,& iuriſdictionem ſuam impediunt, vt patet in eo,
quod legitur & no.j̃.de ſen.excom.nuper.§.in primo.& s̃.de off.
dele.c.j.ad fi.& j̃.de pœnis.dilectus.ſecundum d.n.cuius eſt mẽs
totius huius gl. exceptis quibuſdam , quæ ſuperius ſunt ſignata.
28 †Qualiter autem licet vim vi repellere,& qualiter nedum papæ,[c]
c vel epiſcopo,ſed etiam inferiori prẹlato temporalem iuriſdictio
nem habenti bellum mouere ad defenſionem iuriſdictionis ſuẹ
eccleſiẹ,& ſuorum.& vtrunque gladium exercere. plene colligi
29 poteſt.extra d.n.de ſenten.excomm.dilecto, lib.vj.† Sed & quali-
ter poteſt vnuſquiſq; ſibi ius dicere . no. plene in ſumma de ſen.
& re iud.§.quis debet ſententiã proferre.ſub § prius ordinamus.
30 ver.item ratione.& ſeq.†Quod autem dicatur iſtum bellum , &
qualiter ad ipſum perueniatur,& quis poſſit ipſum indicere.no.
plene in ſumma de treuga & pace.§.quid ſit iuſtum bellum.& j.
de iureiur.ſicut.& j̃.& extra d.n. de homici. pro humani.§.ſacri
concilii.ver.ſitque cum ſuis bonis.lib.vj. & de poteſtate eccleſiẹ
ſatis.no.in e.§.& eo.titu.per totum.[Repellendum]quod licet ſe
cundum omne ius.ff.de iuſti.& iure.vt vim . ff.ad legem Aquil.
ſcientiam.§.qui cum aliter.[Et quod idem.] verſi.ſcilicet magi-
ſter.[Sua temeritate]nã iuris vel iudicis auctoritate.cum tamen
nemo

ADDITIONES.

a ¶Non poteſt. Adde Cæpolam,conſilio xxvij.& do.Abba.hic circa fi.ver.
nunqid autem.

b Si clericus ſit in prælio ad defenſionem ſuam,vel aliorum, vel in ſequẽ
do prædones,in quo multa hinc & inde homicidia perpetrantur , nun-
quid eſt irregularis . Adde an clericus qui intereſt torneamentis,in qui
bus quis occiditur,ſit irregularis per do.Henric.Boic.in c.Henricus.j̃.de
cleri.pug.in duello.& per eundem in c.petitio.de homici.

c ¶Vim vi repellere qualiter liceat.Adde glo.& Bar.in l.j.C.vnde vi.& do.
Henri.Boic.in c.ſignificaſti.ij.§.fi.diſtin.ij.& per do.Ab.hic in vj.col.

nemo debeat ingerere ſe,s̃.de ele.qualiter.C. ne quis in ſua cauſa
ius ſibi di.in rubro,& nigro.hoc enim in iſto ſuſpectus eſt quis,
31 quod ſe ingerit,ff.de procura.quæ omnia.† ſed nec ſine licentia
epiſcopi licet ingredi poſſeſſionem alicuius eccleſiæ, vt legitur,
& no.s̃.de cle.peregri.c.fi.& de offi.archi.cum ſatis.s̃.eo.cum ve-
niſſet.[Poſſeſſionem.]eſt ingreſſus.quod ſequitur infra ĩ quinta
linea.[Nouerat]ideo dixit s̃.non inſcius.[Suſpicari] vt ff.de acq.
poſ.clam poſſidere? R ñ.j.[Ingreſſus] vitioſe vel clam. vt præcedẽ
ti allegata.l.[Procuratorem.]verſi.ſic & epiſcopus, & collegium
procuratorem conſtituunt,& dic,vt no.s̃. de procu.quia in cau
ſis.[Veſtro noĩe &c.nomine domus &c.]ex his verbis põt nota-
ri qualiter prælati & rectores debent formare libellos nomine,
ſcilicet eccleſiæ, vel adminiſtrationis pro qua agunt,vt s̃.eo.c.in
32 prin.j̃.de fide inſtru.inter dilectos.† Et eſt ratio,quia procurato-
res ſunt non domini.j̃.de dona.c.ij.& quia ſicut quando quis ꝓ
ponit actionem,& non exprimit vtrum directam vel vtilem,vi
detur propoſuiſſe directam, ſicut ſubtiliter elicitur ff. de pe. hær.
nec nulla.§.ſi quis ſciens.ſic & ſi quis agat,& non cadat quo no
mine,videtur agere proprio & non alieno,ff.de dam. infect. qui
bona.§.ſi alieno.& eodem modo eſt ſententia concipienda, vt
hic.& ff.de his,qui not.infa.furti.accipe.§.ſi quis alieno. Videtur
tamen contrarium dici poſſe, vt ſcilicet prȩlatus ſemper videa-
tur agere nomine eccleſiȩ non proprio, vel alieno niſi hoc ex-
primat,quia omnia ei acquirit niſi & aliud exprimatur, vel pro-
betur.j̃.de pecu.cleri.c.j. & per totum. Vtrum autem ſententia
concipienda ſit in perſonam procuratoris vel domini,dic,vt no.
s̃.de elec.querelam.§.pe.[Reſtitutionem.]prædictæ domus.[Pe
33 tebat,]ſcilicet dictus magiſter.vt no.s̃.rñ.j.[Abſolutum.]† & ſic
patet,ꝙ is,qui petit reſtitui,habet neceſſe probare duo, ſcilicet ſe
ſpoliatum,ſed iſtud non ſufficit,niſi & probet ſecũdum, ſcilicet
ſe poſſediſſe tempore ſpoliationis,s̃. de offi.deleg. conſultationi-
bus j̃.e.ex parte.§.j.Et ideo abſoluitur procurator epiſcopi, quia
magr̃ templi non potuit probare ſe poſſediſſe, immo apparet
totum contrarium, primo ꝙ humilitati, cum quibus cauſam
habeat,poſſidebant nomine epiſcopi,vt patet.s̃.rñ.j.ver.quod epi
ſcopus.Secundo,quia & ſub cõditione fuit tradita poſſeſſio, qua
& deficiente euanuit,vt no.s̃.eo.§.ver.ea tamen conditione. Ter
tio,quia non debuerunt ingredi ſine auctoritate epiſcopi, vt ibi
no.Quarto,quia templarij fuerunt male conſcij, vt s̃.ver.prox.
Sed & ſi quis poſſedit precario, ſiue de gratia non poteſt petere
reſtitutionem,x.q.iij.quia cognouimus.& no.s̃.de poſtu. prælat.
34 bonȩ.ij.rñ.j.† Aliud ergo longe eſt poſſidere,aliud in poſſeſſione
eſſe.ff.de acqui.poſ.ſi quis conduxit. iſti autem templarij. & ſi in
poſſeſſione fuerint,non tamen poſſederunt, & ideo reſtituti nõ
fuerunt.quamuis ergo dicatur, ꝙ ſpoliatus nulla regulariter ob-
ſtante exceptione ſit reſtituendus,s̃.eo. in literis.& c.ſeq. hoc ta-
men verum eſt dummodo probet ſe poſſediſſe. alioquin cõtra,
vt hic.eſt enim hæc & alia quæ licet exceptio legitima admittẽ-
da,s̃.de offi.deleg.ex parte.ij.[Decernentes.]ver.i.reſeruantes. Ni
ſi enim reſeruaſſet eis,quod poſt ſententiam iſtam poſſent age-
re ſi modum exceſſiſſent,non potuiſſent poſtea agere cum pro
poſito interdicto vnde vi.omnia hæc enim in iudicium deduxiſ
ſent.C.de ſumpti.& liti.exterminato.& patet in eo,quod legitur
& nota.s̃.c.proxi.ſecundum d.n.[Vos exhibere.]quod ſequitur.
35 [Si defendendo.]& ita† quamuis ſub cõditione non debeat fer-
ri ſententia tamen lata tenet.ij.q.vi.§.biduum. ſed ſigno fortius
contrarium.Nam hæc ſententia nullam certam continet quã-
titatem,ergo nulla eſt,vt C.ne ſe.ſine cer. quanti.profe.l.j. & per
totum.Solue vt no.j̃.de ſepul.in noſtra.§.penul.D.tamen n. hic
ſcripſit,ꝙ iſtud decretum non fuit ſententia,ſed quædam decla-
ratio iuris.[Modum.]non enim licet excedere modum,quod ſi
quis in hoc caſu exceſſerit ex propoſito, expoſitionem & pœnã
temporalem,& irregularitatem incurrit,arg.hic.& j̃. de ſenten.
excommu. cum non ab homine. & c.perpendimus.& j̃.de ho.
ſignificaſti.ij.§.fin.ſecundum d.n.quod dic,vt in ſe.gl.Sed nec in
telligas,quod eo ipſo,ꝙ modum excedit quis irregularis fiat,ſed
excommunicatus eſt. Et ſi ſic excommunicatus recipiat ordi-
nes,vel ingerat ſe diuinis,tunc ſit irregularis.j̃.de ſent.excomm.
cum illorum. Pœnam etiam temporalem non incurrit ipſo
facto,ſed cauſa ſufficiens eſt ad ipſum per ſententiam temporali
ter puniendum,& habet etiam lædens ſatisfacere læſo in æſtima
tionem iniuriæ ſecundum facultates ſuas,quod vt legitur,& no.
j̃.de ſenten.excom.ea noſcitur.rñ.j.ad fi.[Exceſſiſtis]quamuis er
go ſecundum commune ius vim vi repellere liceat,vt no.s̃.eo. §.
ver.præſertim.& probatur.j̃.de ſen.excom.c.iij.§.ſi vero.intelligẽ
dum tamen eſt hoc cum moderamine inculpatæ tutelæ.C.vn-
de vi.l.j. Sed nunquid excommunicati ſunt epiſcopus, & cano-
nici violenter de domo templarios, qui religioſi ſunt expellen-
do.Ita videtur xvij.queſt.iiij.ſi quis ſuadente.j̃.de ſen.excommu.
non dubium.& c.parochianos.Sed contra, quia iſti ſunt admiſ-
ſi ad agendum,quod non fieret,ſi eſſent excommunicati.j̃. de ꝓ
bat.poſt ceſſionem.ſecundum B. Quod non eſt verum, immo
erant rei. quod patet ex eo, quod procurator eorum abſolutus
fuit,vt præcedit.In præmiſſa autem quæſtione ſic eſt responden
dum,quia aut commiſerunt violentiam ſcienter,qua omiſſa po
terant ius ſuũ defendere.& ſic ſunt excommunicati, quia exceſ-
ſerunt modum inculpatæ tutelȩ. quod non licet. & argumen.
hic.& xxiij.q.iij.non inferenda. ff. ad legem Aquil.ſi ex plagis.§.
tabernarius.j̃.de ſenten.excommu.vt famę.in ſi. aut ignoranter
probabili ignorantia ducti.& ſic ſunt excuſati,arg.j̃.de ſent. exc
ſignificauit.aut craſſa.& talis nõ excuſat.j̃.de cle.ex.mi. apoſtoli
cȩ.j̃.de ord.ab epiſcopo,qui reſignat ep.c.j.in fi.& c.ij.Aut nõ po
terant aliter ſuum defendere.& tunc non tenentur,& ſi ad effu-
ſionem ſanguinis ſit peruentum, arg. ff. ad legem Aquil. ſed &
ſi quæcunque.rñ.j.& j̃.de homi.poſtulaſti.Vel ſolue, vt no.s̃.eo.
§.j.& s̃.eo.§.rñ.j.ſuper verbo duxeritis.Hoc mihi plenius explica
tur.extra d.n.de ſen.excom.dilecto.& in ſumma.e.ti.§.j.ſub.§.in
telligendum eſt autem ſecundum B.

SVMMARIVM.

1 *Archidyaconus habet iuriſdictionem cerimonialium.*
2 *Agi & excepi poteſt de eodem.*
3 *Papa poteſt in omnibus diſpenſare ſaluis articulis fidei.*
4 *Virtus in medio conſiſtit.*
5 *Fides multas ſignificationes habet.*
6 *Fides quando habeat meritum,& quando non.*
7 *Perplexitas vitanda eſt.*
8 *Reſtitutio an ſit facienda quando offeruntur probationes.*
9 *Iuramentum calumniæ an detur in cauſis matrimonialibus.*
10 *Iuramentum calumniȩ, et iuramentum maliciȩ differunt*
11 *Eccleſia militans,quandoque errat in ſententia.*
12 *Mulier iniuſte ligata quo ad Deum ſi moriatur,an ſit ſepelienda.*
13 *Amoris furore nihil vehementius.*
14 *Diuortium fit propter ſeuiciam.*
15 *Turpius eijcitur,quam non admittitur hoſpes.*
16 *Emendans eſt inuentore laudabilior.*

CAP. VIIII.

Literas. Caſus.Matrimonium accuſatur.De ſpo-
liatione excipitur,& agitur. Nouum the
ma elicitur,& dubitatio proponitur. Triplex opinio
recitatur.Prima per epiſtolam Lucij fulcitur.Secun
da per oraculum Clementis roboratur & tacitæ obiectioni re-
ſpondetur.Hæc ſecunda opinio probabilior videtur, & hanc te-
ñendam.trimembris diſtinctio allegatur ſi gradus maxime diui
na lege prohibitus opponitur,& probationes paratæ offeruntur.
reſtitutio quo ad omnia excepto thoro fit.ſed quo ad thorum
differtur ſi probationes nõ ſunt paratæ reſtitutio quo ad omnia
fieri mandatur, & inobediens excommunicatur. ſed vt ſenten-
tiam tolleret, ſi tamẽ conſcientiam habet cõtrariam ei conſuli
tur. & ſi poſtea probationes ſe offerant iuxta formam eccleſiæ
abſoluitur. Sed quouſque probationes receptæ ſint, nihil ei ſub
veritate iuramenti iniungitur,ſi timetur de ſæuicia viri, adeo ꝙ
per cautionem mederi nõ poteſt,non reſtituitur. Tertiæ opinio
ni deficiente iure, opinio quædam magiſtri P.de Bolio adapta-
tur,& ratio opinionis redditur.Dominus Papa non vult, quod
per ea,quæ hic dicit alicui opinioni prædictorum præiudicetur.
contrarietas tamen decretalium inductarum pro prima & ſecũ
da opinione ſoluitur,& in his tota decre.ſub compendio com-
præhenditur.[Recepimus.]continentes.[Matrimonialis.]inter
V.mulierem ad diuortium agentem,& B. virum de ſpoliatione
excipientem,& ex eadem ipſam reconuentionem, & ſic plana
eſt decre.hoc autem fieri poteſt,ſicut no.s̃.de ordi.cog. cum dile
ctus.§.nos autem.& j̃.e.ſuper verbo,poſtulabat.& de prob. in prȩ
ſentia.§.j.[In remotis.] q.d.ſi archiepiſcopus eſſet præſens,tunc
non audires,ſed ipſe.ad hoc.ff.de offic. eius, cui mand.eſt iur.l.j.
1 [In tua præſentia.].O archidiacone,cui loquitur,† & ſic eſt argu
archidiaconum habere iuriſdictionem cauſarum matrimonia
lium,ſed & abbas habet.j̃.de exceſ.præl.accedentibus. in fi.ſic &
archipresbyter.j̃.de conſan.c.j. Argu.contra.xxxv.q.vj. epiſcopus
in ſinodo.& in dicta decre.accedentibus.So.de conſuetudine po
teſt competere,hæc iuriſdictio,vt hic.non de iure communi,vt
in contrarijs.conſuetudo enim dat iuriſdictionem.ix.q.iij. con-
queſtus.C.de emanci.lib.l.j.& fi.& no.s̃.de foro compe.cum cõ
tingat.& de offi.archidi.c.fi.§.fi.ſecundum quoſdam. inter quos
eſt d.n. Vnde ſic ſcripſit hic.Conſuetudinem narrat ſiue recitat,
quia non eſt iure cautum, ꝙ epiſcopo abſente archidiaconus
cognoſcat d.n.Sed cum in maioribus conſuetudo iuriſdictionẽ
non det,vt ibi no.& hæc cauſa ſit de maioribus.j̃.de conſan. c.j.
a §.fi.non placet iſta ſolutio, immo dicendum,ꝙ ex delegatione
epiſcopi,vel ex ſpeciali priuilegio hoc poſſit tantum vt hic,& in
d.c.accedentibus.in fi.de conſan. c.j.quæ cõtradicunt huic.licet
alij adducant pro ſi,vt s̃.no.[N.mulier] quæ ſe viro ſubtraxerat,
& ſic in accuſatione matrimonij ſuſpecta erat, arg.s̃.eo.item cũ
quis.

ADDITIO.

a ¶.Non placet iſta ſolutio.Adde d.Abba. hic in ij.col.ver.venio ad glo.& And.Sic. in apoſtil.

quis.& eſt ſi.s̃.eo.ex conqueſtione.s̃.vt lit.non conteſ.accedens.
ij.[Poſtulabat.]intentans petitoriũ ſecundum d.n. Tamen col-
ligitur ſecundum quoſdam ex hoc,& ex eo, quod ſequitur, ꝙ is
fuit ordo in ingreſſu litis.mulier accuſauit matrimonium ob cõ
ſanguinitatem,vir vero reconuenit eam ſuper ſpoliationem, &
hæc reconuentio præiudicat conuentioni, vt patet ex ſequenti-
bus.& hoc ideo,quia petitur reſtitutio eiuſdem rei ſuper qua agi
tur principaliter & petitorio, & in hac opinione fuit Io. vt no.s̃.
eo.ex conqueſtione.quod dic,vt ibi no.§.fi.alias ſi ſuper diuerſis
ageretur hinc,& tamen eſſent mutuæ petitiones & ſimul con-
currerent,vt s̃.de ordi.cog.cum dilectus. Sed in ſequentibus in-
nuit, ꝙ alius fuit ordo, ſcilicet ꝙ vir conuenit mulierem ſuper
ſpoliatione,& mulier excepit de conſanguinitate, vt patet j̃.ver.
reſcripto.& ſic non facit pro Ioan.Certum eſt etiam,quod ſuper
hoc intellectu hæc decret. formatur ſicut patet in inferioribus,
potuit tamen eſſe vtrũque, ſcilicet & quod mulier ageret de con
ſanguinitate,& vir exciperet de ſpoliatione, qua probata in mo-
dum exceptionis ex eadem ageret,vt no.s̃.eo.ſuper verbo, matri
monialis, & quod mulier in hac exactione exciperet de eadem
2 conſanguinitate. & ſuper hoc procedit decre.† nam & de eodẽ
poteſt agi,& excipi.ff.de inofficio.teſta.contra veterani.§.ſed nec
impuberis.& j̃.c.j.§.i.vbi de hoc.Vel ſolue,vt no.s̃.eodem.ex cõ-
quæſtione.§.fi.[Cui]ſcilicet viro.[Proponebat,]ſcilicet mulier.
[Vir autem.]verſi.[Poſtulabat ſibi reſtitui.]& ſic videtur, ꝙ fuit
reconuentio.tamen hoc thema non proſequitur decre.[Diuer-
tit.]aliud ſi ipſam expuliſſet, quia tunc non poſſet petere reſtitu
tionem,ar.xxvij.q.ii. Agathoſa.Sed contrarium eſt,quia eo ipſo,
quod eam poſtea repetit, & ipſa non vult reuerti cum ſpoliat,
arg.ff.de acquir.poſ.clam poſſidere. in fi.& ff.de periculo & com
mo.rei ven.illud.Sed nunquid eo ipſo, quod maritus ipſam ex-
pellit animo amittendi poſſeſſionem.& ſi gerat in animo,quod
poſtea recuperet,amittit poſſeſſionem? ita videtur,ar.ff. de acqu.
poſſ.ſi quis vi.§.differentia. ſed dic hanc poſſeſſionem in hoc eſ-
ſe priuilegiatam, ꝙ ſolo animo amitti non poſſit. vel ſi amitti-
tur ſolo animo recuperatur eo ipſo,quod repetitur. & quæ ſit ra
tio colligitur,j̃.de ſpon.duorum.c.j. infra de coniug.lepro. c.ij.j̃.
de frigi.c. fina. licet ſecus ſit in aliis poſſeſſorijs. C.de acquiren.
poſſeſ.licet.ff. de acquiren. poſſeſ. poſſideri.§. in amittenda.Sed
nunquid obſtat pactum de non petendo? Non etiam ſi iuramẽ
tum interueniat.j̃.de iureiuran.tua.j̃.de regul.veniens.j̃. de con-
uer.coniug.ex parte.ij.in ſi. Sed contra xxxiij.q.v. quod Deo.j̃.de
conuer.coniug.quidam.& c. placet. Solu. ſi ex iracundia fit non
obſtat,vt in præmiſſis concor. Si vero ex inſpiratione duorum ꝓ
cedit,valet vt in contrariis,vel non valet.niſi ſicut diſ. j̃.de cõuer.
coniu. cum ſis prædictus.& c.vxoratus. regulariter enim non ob-
ſtat matrimonio confeſſio.j̃.de eo,qui cogno.conſan.vxo.ſuæ.ſu
per eo.vbi de hoc. Neque tranſactio. s̃.de tranſact. c.fi. neque rei
iudicatæ exceptio.j̃.de re iudi. lator. & c.conſanguinei. ſecundũ
B.Ex quo de errore fit fides,& non antea obſtat,vt no.s̃.e.ex trãſ-
miſſa.[Reſcripto petebat]ver.[Obiicitur]petenti reſtitutionem.
& ſic mutat caſum,& nouum thema proponit, quia ſupra locu-
tus eſt,quando mulier primo accuſabat matrimonium,& vir re-
conueniebat eam ſuper ſpoliatione corporis ſui, vt ſupra no. Eſt
& alia differentia, vt no.j̃.e.§.porro;& §. quod ſi non habeat.[Di
ſpenſare non poteſt] ideſt,nõ vult.ſiue non expedit.ſic xxxij.q.v.
3 ſi Paulus.j̃.de ſta.mo.cum ad monaſterium. in fi. † qa papa põt
diſpenſare in omnibus ſaluis articulis fidei, quod dic, vt no. j̃.de
conceſ.præ.propoſuit,immo nec poteſt,vt patet in ſeq.glo.[Nec
etiam conſueuit] puta inter patrem,& filiam,fratrem,& ſororẽ,
auunculum & neptem.‹o.q.3.pitacium.& ſic in primo,& in ſe-
cundo gradu in linea deſcendenti.nam in collaterali ſecus, infra
qui filij ſunt legit.& c.fi.& breuiter dicas,ꝙ in impedimentis a le-
ge diuina inductis diſpenſare nõ poteſt ad literam,vt patet in eo,
quod leg.& not.ſupra de maio.& obed.cum inferior.& quæ ſunt
illa not.infra de diuor.gaudemus. reſpon.j.[Et probationes] ver.
[Et paratæ] ideo magis præſumitur pro excipiẽte, vt patet in eo,
quod not.ſupra eod.c.j.quare & in hoc caſu hæc exceptio admit-
titur.ſicut leg.& not.infra eod.propterea [Indulgẽda] antequam
probationes, quæ paratæ ſunt admittantur. ¶[Sane]ij.pars.[Di-
uerſæ ſunt ſententiæ] ſi.s̃.de reſcript.ſuper literis.[Aliis aſſerenti-
bus]ver.[Reſtitutionẽ.]& hæc eſt prima opinio.[Alijs ſentiẽti-
bus.]ver.[In cõtrarium] ſ.ꝙ nullo modo eſt reſtitutio faciẽda,
& hæc eſt ſecunda opinio, & ſoluuntur iſtæ duæ quæſtiones.j̃.e.
§.nos autem.ver.quamuis. [Non nullis] ver.in quo ponitur ter-
tia opinio[Viam mediam]tales ſententiæ,pro maiori parte obti
4 nent,† quia in medio cõſiſtit virtus vitium in extremis.& eſt me
dia via tenenda.no.s̃.de offi.cuſt.c.j.§.lampades.& de offi.dele.q̃-
renti.§.nos tamen.[Interdum] ſ.quando non proponitur gra-
dus diuina lege prohibitus.d.n.[Qñq;.]ſ.quãdo proponitur gra
dus diuina lege prohibitus.d.n.[Primi] ſ.qui dicunt reſtitutionẽ
faciendam,vt s̃.verſicu. aliis aſſerentibus.& eſt ſubdiuiſio. & ſub
§.[Lucij papȩ.]s̃.eo.conqueſtione.[Arguentis.]i. reprehenden-
tis,qui denegabant ſpoliatẽ, ac repetenti coniugem. [Reſtitutio
nem.]iure &c.[Et mandantis.]ſubaudi Lucij.dico.[Et poſtea.]
ſcilicet facta reſtitutione ſic.hic ergo videtur, ꝙ reſtitutio ſit fa-
cienda,ſicut primi dixerunt,& habent pro ſe multa iura.ſcilicet
s̃.eo.in literis,& c.item cum quis.s̃.vt lite non conteſ. accedens.
ij.C.de ap.l.j.C.de do.inter virum, & vxo.ſi maritus. Nec obſtat
s̃.de ord.cog.c.j.quia loquitur in petitorio ſicut probatur.j̃.eo.§.
nos autem.Nec obſtat l.ff.ad exhi.l.iij.§. ibidem.ff. vt in poſ.leg.
ſi is a quo.ff.de Car.edic.l.iii.§.cauſæ,quia loquitur, quando nõ
agitur de poſſeſſione recuperanda, ſed adipiſcenda.vbi quidem
differtur miſſio ĩ poſſeſſionem ſi in cõtinenti probetur proprie-
tas,ſed petenti reſtitutionẽ non poteſt referri quæſtio. s̃.e. in lite
ris.[Horum autem.]verſi.qui ſic ſentiunt.[Soluere]j̃.de ſen.ex.
inquiſitionem. quandoque tamen tenetur quis exactũ reddere
debitum,ſed exigere non debet.j̃.de conuer.coniu. quidam in-
trauit.j̃.de eo,qui cog.conſan.vxo.ſuæ.tranſmiſſȩ.[Teneatur]ſi-
cut nec conſanguinitatis conſcius, vt ſequitur. [Quoniam.]ver.
[Ad gehẽnam.]j̃.eo.porro.j̃.de ſimo.per tuas.iij.[Sicut nec cõ-
ſanguinitatis.]ver.[Non mouetur.] ſcilicet contra conſcientiã
debet debitum exigere,vel ſoluere. [Secundo vero.] & eſt ſubdi
uiſio & ſub §.[Aſſertio.]ſcilicet eorum,qui dicunt probationes
eſſe admittendas ante reſtitutionem.s̃.eo.ver.aliis aſſertionibus.
[Clementis Papȩ.]s̃.de ordi.cog.c.j.[A quo.]ſcilicet Clemente.
[Quadam petẽte,qui.]ſcilicet vir.[Sic inquiſitioni.]ver. [Priuſ-
quam ad diffinitionis]&c.ergo non fit reſtitutio quouſque pro-
bationes ſuper cõſanguinitate obiecta fuerint receptæ,vt dixerũt
ſecũdi.[Procedatur]ſic,quia differtur reſtõ, nec mirum,nec no
uum cum in multis &c.vt ſequitur.[Cum in multis.]ver.[Caſi
bus]de qubus no.s̃.e.ex tranſmiſſa.& in ſumma.eo.ti.§.quando
facienda.ſub §.in caſibus autem.[Secũdum canonicas ſanctio-
nes.]hic continua.§.j̃.eo.§.porro.¶ Porro]iij.pars.In qua impu
gnatur prima opinio,& ſecunda approbari videtur, d.tamen.n.
ſcripſit ſic.hic porro &c. Hic ĩcipit impugnare,& quaſi reproba
re tertiam opinionem quibuſdam rationibus, & loquitur tantũ
allegando quamuis allegationes veriſimiles ſint do.n [Noticiã]
q.d.certa eſt inde.Secus ſi titubaret.j̃. de ſent.excõ. inquiſitioni.
[Præſertim.]i.tantum.ſecundum quoſdam. Alij dicunt.i. maxi
me.j̃.de conſan.non debet.& hanc vltimam expoſitionem ma
gis approbauit d.n.dicens,ꝙ id eſt ſi conſanguinitas conſtitutio-
ne prohibita opponatur.Tu dic vt no.j̃.eo.§.ꝓpterea.[Lex diui-
na.]dic,vt no.s̃.e.rñ.j. ver. reſcripto. & no.ꝙ ex quo probationes
offeruntur paratæ ſemper differtur reſtitutio quãtum ad carna-
lem copulam.Etiam ſi gradus prohibitus ſit canonica lege tan-
tum. multofortius tamen ſi diuina, vt j̃. ſeq. ſecundum B.Po
teſt tamen in hoc notari differentia, quia gradus canonica tan-
tum lege prohibitus nunquam reſtitutionem impedit niſi pro-
bationes offerantur paratæ,prohibitus autem diuina lege ipſam
impedire poteſt ſine probatione aliqua, quia poteſt eſſe notoriꝰ
vt patet.j̃.de diuor.porro.§.j.& ſic poteſt ſaluari tertia opinio.vt
tamen hoc æſtimet bonus iudex,ar.s̃.tit.j. paſtoral. ad fi.[Quod
non eſt ex fide.]i.conſcientia.xxviij.q.j §.ex his.j̃. de præſcript.c.
5 fi.ſic † ponitur hic fides pro conſcientia.habet & multas alias ſi-
gnificationes.Vnde verſus.Baptiſmus xlv.di.de iudȩ.caſtus, xxv.
q.ii coniuges.ſecurus, xxiii.q.j.noli Conſcius,vt hic.xxviij.q j.§.
ex his.equus.Inſti. de act.§. actionum.vbi ponitur pro æquitate,
ſeu exuberantia actionum.fidus.j̃.depoſi. bona fides.legalis.Inſt.
de rerũ di.§.venditæ.ſimplex.xxij.q.iiij.innocens.collectio. xxiiij.
6 q.j.hæc eſt fides.s̃.de ſum.tri. c.j.credens. Gregorius. † fides nõ ha
bet meritum,cui humana ratio prȩbet experimentum.ſicque ꝓ
babilitas.ff.de acqui rerum do.qui bonȩ fidei. ſubaudi voce tenẽ
tur.[Ad gehẽnam.]s̃.c.§.j.ſub.§.primi.ver. quoniam.[Fruſtra.]
ver.[Cum illa.]ſcilicet vxor.[Contra Deum.]contra quem ne-
mini obediendum eſt etiam papæ,xi.q.iij.Iulianus.& c.ſi domi-
minus.quod dic,vt plene no.s̃.de tempo.ord.ad aures.§.j. [Excõ
municationem]ſecundum ꝙ diſtinguitur.j̃. de ſent.excom.in-
quiſitioni.j̃.e.§.quod ſi non habeat.[Sicque.]ver. [Occurreret]
ſi diceremus reſtitutionem faciendã. [Perplexa] ſed perplexitas
7 eſt vitanda,vt j̃.de app.interpoſita.in fi.hæc tamen perplexitas ex
defectu ſcientiæ accidit. nam peritus & intelligens haberet vias,
per quas hanc perplexitatem vitaret,xiij.di.nerui.ſecũdum Gof.
[Propter ſententiam]reſtitutionis viro adiudicatæ. [Vnde con
tingeret.]verſ.[Laqueus] quem eccleſia parare non debet,xxvii.
q.j.de viduis.ij.[Non poſſent.]conſcientia impediente, nec ſub-
audi aliter impediente cauſa matrimonij pendente alteri &c.
¶ Propterea.iiij.pars.& dic.Propterea.ſubaudi,vt prædicta abſur
ditas euitetur [Melius.]i bonum,ſi.j̃.c.§.in fi. nam aliud ſentire
malum eſſet.& ſic Inno.incipit hic diffinire quæſtionem. & cir
ca ſolutionem facit diſtinctionem breuem, & eſt hoc primum
membrum.[Præſertim.]iſtud prȩſertim duobus modis exponi
tur.ſ.i.tantum,vel i.maxime, vt s̃.eo c.§. porro.Tu tamen potes
dicere,quod qualitercunque exponatur illud certum eſt,ꝙ vbi
ſolus gradus diuina lege prohibitus opponitur,& offeruntur pro
bationes paratæ differtur reſtitutio,vt hic dicit.ſi vero probatio-
nes paratæ nõ ſint,& vxor,quæ reſtituenda petitur, dicat,non eſt
audiendus

audiendus propter duo ſimul iuncta. Primum eſt, quod clande-
ſtina fuerunt ſponſalia. Secundum eſt, ꝙ inter me & te tale eſt
impedimentum canonicum. propter quæ duo non ſum tibi re
ſtituenda, quia per primum liquet, ꝙ non habuiſti legitimã poſ-
ſeſſionem corporis mei, per ſecundum vero ꝙ non poſſum tibi
ſine peccato mortali carnaliter commiſceri. in tali inquam ca-
ſu poteſt dici, ꝙ & ſi non offerantur probationes paratæ ſuper
impedimento canonico quocunque oppoſito. erit tamen reſti-
tutio differenda, & probationes quando haberi poterunt recipiẽ
dæ erunt infra certum tamen tempus arbitrio iudicis limitan-
dum, vt malicijs occurratur, ar. extra d.n.e.ti. frequens. §. ſoler. &
ſequenti. li. vj. & ſic etiam poteſt intelligi ſine calumnia, ꝙ poſ-
ſeſſorio ageretur. s̃. de or. co. c. j. quod dic, vt no. j̃. e. ex parte. §. j. ſu
per verbo, cauſam poſſit matrimonij. ante fi. ipſius gl. ver. & hoc
vltimum. & ſeq. vſque in fi. & de hoc no. s̃. eo. ex tranſmiſſa. rñ. j.
& reſpectu iſtius caſus omnino exponendum eſt, quod hic dicit
pręſertim. i. maxime, ar. j̃. de clan. deſpon. c. iij. §. ſi quis vero. &
§. pari modo. [Diuina lege.] dic vt no. s̃. eo. §. porro. rñ. j. ver. ex re
ſcripto. & in præceden. gl. [Incontinenti.] Hic patet, ꝙ licet ſpo-
liator velit probare incontinenti exceptionem ſuã, tamen ſpo-
liatus eſt prius reſtituendus, niſi periculum animæ immineat.
nam licet offerantur hic probationes, mulier tamen nihilomi-
nus reſtituitur quo ad omnia, excepta carnis copula, quæ excipi-
tur, vt animarum periculum euitetur. Taceant ergo qui ſcripſe-
8 runt, ꝙ † vbi offeruntur probationes eſt reſtitutio facienda, argu.
ff. ad exhi. l. iij. §. ibidem. & ff. vt in poſ. le. ſi is, a quo. cum ſuis con
cor. quæ non obſtant, quia loquuntur, quando non poſſeſſoriũ,
ſed petitorium intentatur, ſecundum d.n. vel non loquuntur,
quando agitur de poſſeſſione acquirenda, ſed adipiſcenda, vt
no. s̃. e. §. j. ſub. §. j. [Paratæ.] ſola quæ ad commixtionem &c. vſq;
ad differenda, vt j̃. ver. ſola. [In cęteris] &c. vt hic ſequitur, & dic
in cęteris. vt præter carnalem copulam, alia quædã ſibi exhibeat
circa familiaria obſequia tanquam vxor, puta lauando caput,
& pedes, parando commeſtionem, res ſuas cuſtodiendo, & ſimi
lia, ſecundum d.n. [Sed ad maiorem.] ver. [Iuramento recepto.]
9 † Hoc eſt notabile, ꝙ licet in cauſis matrimonialibus, & alijs ſpi-
ritualibus de calũnia non iuretur. & eſt ratio, vt no. s̃. de iur. calũ.
literas. iuratur tamẽ de calum. ſuper exceptionibus poſtea emer
gentibus, ſi tñ per eas ius alterius impugnetur, vt hic patet, & s̃.
de elect. cum dilecti. §. nos vero. vbi de hoc. j̃. de deſpon. impu. at-
teſtationes, & ar. j̃. de teſti. pręſentium. ff. de dam. infec. qui bona.
§. ſi quis ſtipulaturus. ff. qui ſatiſda. cog. de die. §. iubetur. Sed con-
tra, quia non eſt iurandum, niſi ſemel in totalitate. C. de iuramẽ.
cal. auth. hoc ſacramentum. & illud extenditur ad omnia, vt ibi
dicit. Sol. Illud locum habet in cauſis, in quibus iuratur de ca-
lumnia, & in his, quę occurrunt poſt litem conteſt. & iuramen-
tum præſtitum. Porro vbi non iuratur, præſtatur in exceptioni-
bus, & in omnibus his, quæ ante lit. conteſta. occurrunt, ſiue in
principali iuretur dę calumnia, ſiue nõ, cum & ante in principa
li de calum. non iuretur, C. de iura. calũ. l. iij. Sed & quãuis iuratũ
ſit de calumnia in principali. nihilominus quandoque hoc iura
mentum præſtatur poſtea, vt patet. j̃. de teſti. præſentium. ſecun-
dum B. Quæ autem ſit ratio quare in exceptionibus quando de
ſpirituali agitur iuratur, no. in ſum. de iura. calu. §. & in quibus.
ver. quare ergo iuratur. Alij dicunt quod hic non iuratur de cal.
10 ſed de malitia. † Differunt autem hęc duo iuramenta inter ſe, vt
ibidem no. & extra. d.n. de teſti. ad hæc præſentium. alias non eſt
ad hæc. rñ. j. ver. fi. [Sola.] ver. [Cum vtriq; ſit melius.] i. bonum.
fi. s̃. e. §. in prin. [Taliter.] i. tutius. q.d. Bonum eſt admittere pro-
bationes paratas, & ſic maturare ſententiam, per quam expediẽ
tur, malum autem eſſet reiicere, & ſic per conſequens negotium
differre, cum oporteat matrimonium accuſari, & dilationes da-
ri. Et ſic pendente negotio manebunt coniuges impediti, qui
probationibus receptis de facili poterunt expediri. Vel dic tali-
ter, ſcilicet facta reſtitutione in cęteris ſaluo thoro. [Taliter]. ſ.
cœterorum. & etiam thori. ¶ Quod ſi nõ habeat.] v pars, in qua
ponitur ſecundum membrum diſtinctionis. [Incontinenti.] C.
de compen. l. fi. ff. vt in poſ. le. ſi is, a quo. [Expectat.] alias expetat.
i. valde petat. [Quia præſumitur.] ver. [Contra eam] ſ. mulierem.
Et ex hoc liquet, quod mutauit caſum. nam. s̃. in princ. c. ponit,
quod mulier accuſat matrimonium, & vir excipit de ſpoliatio-
ne, hic autem ponit caſum conuerſum ſcilicet, ꝙ vir agit & mu
lier excipit. [Plenariam.] nedum quo ad mutuam ſeruiturem,
ſed etiam quo ad thorum. [Compelli.] ergo vir agebat, nam
ex vi exceptionis propoſitæ non compelleretur, s̃. de ordi. cogni.
cum dilectus. §. fi. [Quam tamen.] verſi. ſ. cenſuram. [Ipſa.] ſcili-
cet mulier. [Negando.] ſcilicet conſcientia remordente, s̃. eo. §.
porro. [Tollere.] hoc intellige ſecundum diſtinctionem tradi-
11 tam, j̃. de ſen. excom. inquiſitioni. Et ex hoc patet, † quod eccle-
ſia militans quandoque errat in ſententia. j̃. de ſenten. excom.
a nobis. ij. tenet tamen quantum ad ipſam militantem. xi. q.
iij. c. j. ſed non quo ad triumphantem. xj. q. iij. quomodo. & c. ſe.
niſi contineatur, tunc enim omnino incipit ligare. xxiiij. q. ii.
notandum. in fi. xj. q. iij. §. ſi ergo. & §. cum ergo. Sed quid ſi hæc
12 † mulier iniuſte legata quo ad Deum moriatur, nũquid eſt ſepe-
lienda? Videtur, ꝙ ſic, ar. xxiiii. q. iii. ſi quis non recto. Sed contra-
rium eſt, & quantum ad eccleſiam ligata eſt, quæ non iudicat de
occultis. & j̃. de ſimo. ſicut. in fi. & cui non communicat viuæ
vel mortuæ, ſibi tamen vilis non oberit ſepultura. j̃. de ſepultu. ſa
cris. & hoc eſt verum niſi in morte fuerit abſoluta. vel pœnitẽ-
tiæ appareant certa ſigna, tunc enim ſepelitur. j̃. de ſen. excom. a
nobis. ij. Et qualiter viua abſolui cum iurare debeat de ſtãdo mã-
datis eccleſiæ, & ſtandum ſit ei in mandatis, quod viro debitum
reddat, quod tñ nullo modo faceret, & iudex hoc bñ nouit. Ideo
facio hic tale inſolubile, ꝙ in tali caſu non debet exigi iuramen
tum, j̃. de cohabi. cleri. & mulie. clericos. Sed nec ſine iuramen-
to abſolui debet ſecundum opinionem quam ſequor. j̃. de ſen.
excom. cum deſideres. & ſic vnum eſt impedimentum alterius,
ſic j̃. de app. interpoſita. §. fi. Sol. Iurabit ſtare mandatis eccleſiæ,
quæ non ſunt contra Deum, ſiue contra animam ſuam, quia
nec ad alia obligatur, vt legitur & no. s̃. de maio. & obe. quod ſu-
per his. s̃. de offi. archi. c. fi. §. j. & ſic abſoluetur, & ſi moriatur ſepe
lietur. Si vero conualeſcat & iniũgatur ei, quod debitum reddat
non deierat ſi non obediat, vt hic patet. Ad inſtãtiam tamen vi-
ri iterum excommunicabitur tanquam inobediẽs & periura, vi
ro vero tacente, & dummodo vterque caſte viuat, ſatis poteſt
hoc iudex diſſimulare, & conniuentibus oculis pertranſire. Et
hoc in infinitum intelligas, ſcilicet ꝙ in tali caſu ſemper abſol-
uatur in articulo, & poſtea ad inſtãtiam viri excommunicetur,
& iterum abſoluatur, & excommunicetur ſecundum formam
ſuperius prælibatam. Sed poſt mortem eccleſia abſoluit, ſi certa
indicia appareant, atque ligat. xxiij. q. ij. ſane profertur. j̃. de heret.
ſi epiſcopus. & dic, vt no. j̃. de ſenten. excom. a nobis. ii. [Et tunc]
ver. ſcilicet oblatis probationibus. & paratis. & eſt ſi. extra, d.n. de
excep. pia. §. ſi vero poſtmodum. lib. vj. [Secundum formam ec-
cleſiæ.] ſcilicet vt iuret ſtare mandatis, vt legitur & no. s̃. de offic.
deleg. prudentiam. §. pen. & fi. [Abſoluetur.] ſubau. a vinculo ex-
communicationis. Nec credat, ꝙ ſtatim detur ei in mandatis,
ꝙ debitum reddat. [Sed] pro imo. [Anteq̃ fiat illi madatũ &c.]
& debito reddendo, & pro eo ꝙ fuit contumax, quia nõ rediit ad
maritum. [Procedatur.] ſ. ꝙ in alijs fiat reſtitutio præterquam
quo ad carnalem copulam ſm d.n. [Pręmiſſum.] s̃. e. §. pręterea.
¶ Si vero tanta.] vj. pars. in qua ponitur tertiũ membrum diſtin
ctionis, & continuatur ſic. Dixit s̃. ꝙ ſi mulier non habet proba-
tiones paratas, facienda eſt reſtitutio plenarie ſaluo thoro. Hoc
autem intelligas eſſe verum, quando non timetur de ſæuitia vi-
ri, vel quando timetur, ſed per cautionem mederi poteſt s̃. eo. ex
tranſmiſſa § j. & ſic continuatur iſte §. ſi vero tanta &c. [Sæui-
cia.] s̃. e. ex tranſmiſſa, s̃ vt lit. non conteſt. accedens. ij. d.n. [Tre-
pidanti] ne violenter vellet eam opprimere, ſaltem quando ne-
gat matrimonium, & eſt virgo. j̃. de proba. c. pe. j̃. de ſpõ. cum lo-
cum, vel ne velit eam interficere. j̃. de ſpon. præterea. i. §. j. xxxij. q.
j. de benedicto, ꝙ dic, vt plene no. s̃ e. ex tranſmiſſa. [Securitas,]
quia vir iuuenis eſt, & luxurioſus. j̃. de cohab. cleri. & mu. c. j. & c.
13 clericos & amore mulieris inflammatus. † Nihil enim eſt furore
amoris vehementius, in Auth. qui. mo. na. ef. le. § illud quoque.
colla. vj. vel quia mulierem odio proſequitur capitali. Satiſda-
tio autem animum maleuolum non immutat. Inſti de ſatiſda.
tu. §. fi. [Non debet illi.] ſ. viro qñ eſt cum eo. [Sed.] ſubau. etiã ſi
14 cũ eo eſſet deberet [Ab eo &c.] nam ſm leges † propter ſæuitiam
fit diuortiũ, in Auth. de nup. §. iuniores. ver. ſi igitur mulier tale
15 aliquid, & ſi propter hoc ſeparatur. nihilominus det reſtitui, † q̃a
Turpius eiicitur, quam non admittitur hoſpes.
& de iureiur. quemadmodum. §. ꝙ ſi poſt hmõdi. [Alioquin.]
ver. i. ſi non eſt ſeuerus maritus. nec obiicitur conſanguinitas di-
uina l. prohibita. Sic legitur ſm illos, quæ faciunt differentiam in-
ter gradum diuina lege prohibitum, & alium. ſed ſecundum ali-
os quæ non faciunt differentiam, expone alioquin. i. ſi non ha-
beat probationes paratas. ſm d.n. Immo dicas alioquin, ſubau. ſi
vir bonus hõ ſit ſimplex & rectus & timens Deum. In hoc eñ
caſu qualiſcunque gradus obiiciatur, & quantumcunque proba
tiones paratæ ſint. põt mederi per cautionẽ ſufficientẽ, & reſtitu-
tio fiet, vt ſequitur. [Sufficienti ſecuritatę &c.] Hæc oĩa ergo con-
ſiderata qualitate perſonarum arbitrabitur bonus iudex. ſic no. s̃.
ti. j. paſtoral. in fi. [Reſtituenda eſt marito.] Patet ex præmiſſis, ꝙ
quandoque nulla fit reſtitutio, vt patet in prin. huius. §. quando-
que vero fit quo ad thorum, vt s̃. e. §. propterea. Et in his duo-
bus caſibus poteſt ſaluari ſecunda opinio, quam habuiſti. s̃. eo. §.
j. ſub. §. ſecunda. qñq; vero fit ſimpliciter. s̃. e. §. ꝙ ſi non habeat, &
hic. qñq; vero fit quo ad omnia ſaluo thoro. s̃. eod. §. proprerea, &
quo ad hoc locum habet prima opinio, quam habuiſti. s̃. eo. §. j.
ſub. §. primi. Sed tertia opinio ſaluatur, quę dicit ipſam reſtitutio
nem qñq; faciendam, & qñq; denegandam, ſed quia pro ipſa ter
tia opinione nihil induximus, bene eſt, vt de ipſa aliquid dicam⁹,
& ſic reuertaris. s̃. e. §. opinioni. ¶ Opinioni.] vii. par. [Vltimę.] co
rum. ſ. qui eligentes mediam viam, qñq; dicũt reſtitutionem pri-
mo faciendam, qñq; penitus denegandam, vt s̃. §. j. ver. nonnullis
vr̃ &c [Diuina lege.] dic, vt no. s̃. rñ. j. ver. reſcripto. [Sed conſtitu-
tione.] ver. [Interdictis.] . ſ. gradibus. [Humana.] . i. canonica, quę
reſpectu eorum quæ continentur in nouo & in veteri teſtamẽ-
to humana dr̃, ſed diuina cẽſetur, quo ad obſeruationem & obe-
dientiam, & reſpectu ciuilis legis, quæ & reſpectu canonis huma
na appellatur, vt hic probatur, & s̃. de iura. cal. c. j. §. propterea. ver.
nos igitur vtiq;. [Locum habeat.] Hæc fuit opinio magr̃i Petri
de Bolio, ſiue borliaco. ſed non eſt vera, cum Papa, qui ſolus in
hoc diſpenſat, vt j̃. de conſan. non debet, non intendit ad præce-
ptum iudicis diſpenſare, quia nec ſemper vtitur ſua poteſtate, q̃-
uis hoc facere poſſet, ſi vellet, j̃. de conceſ. præben. propoſuit, & ad
de, quod no. j̃. de teſti. licet ex quadam. § fi. ſuper verbo, dimittere
copulatos. ſic ep̃s diſpenſare poteſt cum fornicatore, s̃. de iudi. at ſi
clerici. j̃. de cleri. ꝯiu. ſane. ij. & tñ ſi ſine diſpẽſatione ordinatur, de
ponitur. l. j. di. quæ in aliquo. Vel alias punitur, vt patet in eo, qđ
le. & no. s̃. de elec. nihil eſt. Eſt tñ cõtrarium ar. j̃. de conſecra. ec.
aqua. s̃. de ſup. ne. ꝑ. literas, vbi de hoc. [Cum illis.] ver. ſ. diuina le-
ge prohibitis. [Et in iſtis.] . ſ. prohibitis conſtitutione humana.
[Gregorius]. xxxv. q. iij. quædam lex. [Et multi alij.] vt patet j̃. de
conſan. ꝙ dilectio. & c. quia circa. [Vnde non peccat.] ver. [Ad
mandatum eccleſiæ.] quaſi videatur tacite diſpenſare ſicut ma-
giſter P. de bolio ſentiebat, ſed falſum eſt, vt s̃. no. quamuis autẽ
per hanc opinionem male fulciatur hæc tertia ſñia, comproba-
tur tamen per Inno. ſm cuius diſtinctionem qñq; fit reſtitutio,
qñq; non, vt no. j̃. eo. c. in fi. vbi iſte §. fuit continuatus. ¶ Nos au-
tem.] viij. pars. [Reprobamus.] ſubaudi, expreſſe & indiſtincte,
imo cum diſtinctione approbamus, quod dic, vt plene no. in ſũ.
eo. ti. §. quãdo facienda. ſub. §. ſed & vbi vir. & ſub §. cum quęritur.
[Præiudicium.] imo ſaluãtur, & ſic affert auxilium, nihil aufert.
[Ex noſtra reſponſione.] Curialiter loquitur, ſicut qñ magiſter di
cit ſine præiudicio melioris ſñiæ, ſm ꝙ habet vna litera j̃. de de-
ci. paſtoralis. & eſt ar. ꝙ antiquis deferendum eſt magr̃is, omnib.
enim iuris auctoribus æqua ꝓrogatiua ſeruatur, C. de ve. iu. enu. l.
j. §. his ita, & ar. xix. di. ſic omnes. xx. di. de libellis. in fi. Et tamen q̃
16 dicta eorum emendat † laudabilior eſt illo, qui primo inuenit, vt
in præd. l. §. ſed neq; noli tamen extolli, per hoc ipſum ſi melius
Deus reuelat, ix. di. noli. in fi. in quo caſu ſedens prior taceat, xcv.
di. eſto ſubiectus. in fi. ſm Gof. quod dic, vt no. j̃. de ſacra vnctio.
c. vnico penul. [Quamuis præſcriptum ad poſſeſſorium.] cui re-
gulariter nulla obſtat exceptio. [Reſponſum.] . verſi. [Ad petito-
rium] ſic ergo ſolutio, quam facimus tota die dicentes aliud in
poſſeſſorio, aliud in petitorio, hic euidenter per dominum Inn.
comprobatur.

S V M M A R I V M.

1 *Matrimonium cõtractum infra annos pubertatis non eſt matrimonium ætate prohibente.*
2 *Poteſtas & uoluntas adinuicem ſe impediunt.*
3 *Sponſalia per uim contracta non ualent.*
4 *Sponſalia quæ propter defectum ætatis nõ tenent curſu tẽporis conualeſcunt.*
5 *Patruus nomine neptis contrahere non poteſt.*
6 *Nemo ſine licentia epiſcopi debet contrahere.*
7 *Minor annis, in quibus caſibus admittitur tanquam maior.*
8 *Matrimonium contractum cum paupere garula & litigioſa muliere non diri mit talis error.*
9 *Maior xxv. annis poteſt permittere ſe uenundari, ad precium participandum.*
10 *Minor cenſetur maior in cauſa matrimonij & in ſpiritualibus.*
11 *Reſtitutio eſt facienda in modum, & ſpeciem.*
12 *Impedimentum ſuperueniens agentem repellit.*
13 *Petens reſtitutionem coniugis quid probare habeat.*
14 *Vxorem uocans, & tenens de iure ciuili præſumitur matrimonium.*
15 *Canonicus qualiter quis probetur.*
16 *Mercenaria auditur conquerens de domino ſuo ſed non ancilla.*
17 *Mercenarius ſibi acquirit, ſeruus domino.*
18 *Seruus venditur, & non mercenarius.*
19 *Viro non licet ſuam turpitudinem allegare.*
20 *Conditio poſſidentis potior eſt in cauſa turpitudinis.*
21 *Poſſeſſio matrimonialis, an per ſolam traductionem acquiratur.*
22 *Liber homo ex ſui natura poſſideri non poteſt.*
23 *Præſumendum ſemper eſt pro matrimonio.*

CAP. XIIII.

EX parte. [Conſtitutam.] imo infantem, quia
nondum ſeptem annorum. &c. vt ſe-
quitur. [Patruus.] alias frater patris. [Nondum ſeptẽ
annorum.] & ita nihil egit cum ætas impediret. j̃. de
deſpon. impu. literas, & c. acceſſit, & eſt hic expreſſum arg. ꝙ vbi
1 quis † contrahit matrimonium infra annos pubertatis nõ eſt ma
trimonium ætate prohibente neque ſponſalia, quia hoc non in-
2 tendit, & † ſic poteſtas, & voluntas ad inuicem ſe impediunt. ff. de
dona. inter vi. & vxo. cum hic ſtatus. §. pe. & s̃. de offi. dele. cum ſu
per abbatia. Sed contra, quia in hoc caſu & ſi non ſit matrimo-
nium, ſunt tamen ſponſalia, & is, qui ꝯxit, ſponſus vocatur. j̃. de
deſpon. impu. de illis. in fi. & c. duo. & c. fi. quod dic, vt ibi no. Sed
videtur, ꝙ licet hæc mulier fuerit minor, auctoritate tamen ſua
non debuit recedere. j̃. de deſpon. impu de illis. Quod verum eſt
ſi ratione conſenſus ſponſalia tenuiſſent, niſi forſan timeret de
defloratione, ꝙ dic, vt no. j̃. de ſpon. cum locum. Vbi vero cõſen
3 ſus deficit propter defectum ætatis, vel † quia per vim ꝯcta ſunt
a ſponſalia poteſt recedere [a], qñ placet, vt hic, & j̃. de deſpon. impu.
de illis. & c. ex literis, & accedit quod no. j̃. deſpon. ad audientiã.
[Voluerit.] non tamen hoc fecit, vt probatur. j̃. §. j. ibi, cum per ſo
lam traductionem &c. vel dic, vt ibi no. [Traducta.] ſola tradu-
ctio non facit matrimonium. j̃. §. j. ver. cum per ſolam. ipſum tñ
confirmat, quia æquiparatur carnis copula. vt le. & no. j̃. de con
iu. lepro. c. fi. [Eiuſdem.] . ſ. b. ſenenſis ciuis filij. [Ipſa.] ver. [Ad nu
biles.] . ſ. xij. j̃ qui matri. accu. poſ. inſuper. [Ratum.] Caute fecit
hæc mulier ſic contra dicendo ſtatim cum ad nubilem ætatem
peruenit, alioquin ſi non receſſiſſet, neque contradixiſſet, videret
ratificaſſe, quod actum erat. j̃. de deſpon. impu. acceſſit, & c. de il-
lis. j̃. deſpon. ad id quod. s̃ quod me. cauſa. c. j. vel dic, vt in ſeq. glo.
[Nubendi alij.] ex habundanti vr̃ hanc licentiam poſtulaſſe cũ
ſua auctoritate hoc poſſet facere, quia ante. vij. annos non tenue
runt ſponſalia. j̃. de deſpon. impu. literas, & c. acceſſit. ſecus ſi ſpõ-
4 ſalia tenuiſſent. j̃. de deſpon. impu. de illis. Sed ꝯ, † quia ſponſalia,
quæ propter defectum ætatis non tenent curſu temporis conua
leſcant, ar. j̃. de deſpon. impu. duo. Solu. Hoc verum eſt, qñ ſimul
morantur quouſque ætas completa ſit, ſed hæc mulier receſſit a
ſponſo anteq̃ haberet. vij. annos, & ideo non fuerunt ſponſalia ra
tificata, quare & puer non poteſt reſtitutionem petere, cum nul
lo reperiatur poſſeſſionis commodo deſtitutus, vt j̃. §. j. ver. j. Vel
b dic, ꝙ tunc ratificantur [b] tacite ſponſalia qñ parentes nomine in-
fantum, vel ipſi infantes ſponſalia ipſa contrahunt. j̃. de deſpon.
5 impu. c. iiij. & v. † Sed hic ſolus patruus mulieris nomine ipſius
ꝯxit, qui hoc facere non potuit, vt no. j̃. de deſpon. impu. c. j. & de
matrimonio ꝯ. contra inter. ec. c. j. ſm d.n. cuius eſt mens totius
huius glo. & adde quod no. j̃. eo. §. ſuper verbo. cãm poſſit matri-
monii. ver. quicquid tñ dicat. & ſeq. vel ideo non potuerunt rati-
ficari hæc ſponſalia, quia mulier ꝯdixit, vt in præce. glo. [Licen-
6 tiam.] No. ꝯ clãdeſtine contrahentes, † & ꝙ ſine licentia ep̃i ne
mo debet ꝯhere, ar. hic, & de hoc leg. & no. j̃. de deſpõ. impu. duo
pueri. & de clã. deſpon. cum inhibitio. [Poſtulauit] Et etiam res ſi
quas dedit ei in dotem repetere poterit, & fructus, & partus. ff. de
condi. cã da. qui ſe debere. §. fundus. j̃. de dona. inter vi. & vxo. & ſi
neceſſe, quia ſemper ſubintelligitur hæc conditio ſi matrimo-
nium fuerit ſubſecutum, ff. de iure do. l. ſtipulationem, & l. dotis
promiſſio. ſubſecutum dico non ſolum de facto, ſed etiam de iu
re, vt in dicto. c. & ſi neceſſe. [Et. j̃.] hoc eſt ſi filius. B. contradixit
aſſerens, ꝙ ſua vxor erat, & in domum ſuam tanq̃ vxor traducta
fuerat, & quia ab eo ꝓpria temeritate receſſerat ante omnia pe-
tebat reſtitutionem ipſius. Mulier vero ad proſequendam cauſã
ſuam procuratorem cõſtituit, cui obiiciebatur, ꝙ cum ipſa mu-
lier minor eſſet non niſi actore curatore cõſtitui poteſt, s̃. de pro-
cur. neq;. & ſi non habebat curatorem, dandus erat ei, vt eius au-
ctoritate fieret, ſicut & qñq; datur curator ad litem. Inſti. de au-
cto. tu. §. fi. C. de in litem dã. tu. vel cu. per totum. Quærebatur igi-
tur quid iuris eſſet, & ad hoc in ſequentibus reſpõdetur. ¶ Quia
7 igitur.] . ij. pars. [Quamuis minor.] & ſic patet, ꝙ † in caſibus tanq̃
maior admittitur minor annis. Primo in cauſa matrimoniali
minor xxv. an. ex quo tamen pubes eſt ſm canones ſine tutore,
vel curatore legitimam perſonam habet ſtandi in iudicio, & in
ea procuratorem conſtituere poteſt, ſiue agatur de corporali, vt
hic & j̃. de deſpõ. ĩpu. atteſtationes. & c. duo pueri, & quaſi ꝑ totũ,
ſiue de ſpũali, vt s̃. de elec. dudũ. j. & s̃. de æta. & quali. ĩdecorũ. j̃. de
rł̃a poſtulaſti. Et ex quo talis ordinatus eſt rector, vel canonic⁹. s̃.
de p̃bẽ. ſuper inordinata, põt agere & rñdere in his, q̃ ad bñficiũ
ſuum ſpectãt, quia a principe q̃ tale ius ꝓmulgauit videntur oĩa
approbata, ar. ff. de iudi. quidam conſulebat, s̃. de offi. dele. cum vi-
geſſimũ. & vide, quod ibi no. Secundo in voto, ſiue religione aſſũ
menda xx. q. j. illud. & q. ij. c. j. & ij. & j̃. de regula. cum vnum. & c.
cum ſimus. Tertio in ſacro ordine aſſumendo lxxvij. diſt. c. j. &
ij. & s̃. de tempo. ord. vel non eſt cõpos. Quarto in electione ſe-
c pulturæ, [c] & vt teſtamentũ cõdere poſſit, quod dic, vt le. & no. j̃.
de ſepul. de vxore. §. vtrum. rñ. j. Quinto licet dicti caſus ſpeciales
notentur, idem tamen videtur, & in omnibus aliis ſpiritua-
libus, quia eadem eſt ratio de omnibus, ar. s̃. de conſti. tranſlato.
Vnde & filij petunt vxores ſuas a patre, j̃. de deſpon. non eſt vo-
bis. Et generaliter ſm canones queritur pater de malo filio, &
eꝯ. ij. q. vij. queritur. Aliud eſt ſm leges, ſm quas filius etiam
maior

A D D I T I O N E S.

a ¶ Poteſt recedere. Adde d. Abb. hic in v. no. cui do. Andr. ſiccu. addit. Pau. de Caſt. conſi. cclxxii. in primo impreſſis.
b ¶ Ratificantur. Adde tex. in c. i. de deſpon. impu. li. vi.
c ¶ Sepulture. Adde tex. in c. licet pater. de ſepul. li. 6. & Federi. conſi. ccliii. & ſeq. & do. Abb. hic ſuper. 3. glo.

maior agere non poteſt ſine auctoritate patris,C.de bo.quę li.cū
oportet.& l.cum non ſolum.fallit hoc caſibus. Primus eſt in ca-
ſtrenſi peculio,in quo & contra patrem agit,& ſi in ptāte ſit,ff.de
iudic. lis nulla.Secundus eſt,quia agit minor xxv. ann. cum ve-
niam ætatis impetrat dummodo maior xx.ann.ſit, C.de his qui
ve.ęt.imp.l.ij. Tertius quando exequitur, ſiue vendicat mortem
patris.Quartus cum agit de teſtamento ſuo,xv.q.iij. de crimine.
& c.cæteris.ver.item pupillę.Quintus in momentanea poſſeſſio
ne,C.qui legit.per.ha.ſtandi iudi.l.fi.Sextus quādo agitur de tho-
ro violato, ff.de adul. ſi maritus.§. lex Iulia. Septimus in interdi-
cto de libero ho.exhi.ff.de libero ho.exhi.l.iij.§. ſi mulier. Octa-
uo quando agitur mandato alterius,ff.de mino.cum mandato.
quod dic,vt no.ſ̃.de procu.non iniuſte.Sed nunqd minor ſi lædi
tur in ſupradictis ſiue ſpiritualibus, ſiue temporalibus negociis
quantum ad læſionem perſonę ſuæ reſtituendus erit, ver. G.po-
tuit contrahere cum pacifica & locuplete, & contraxit cum ga-
a rula,litigioſa, & paupere [a] muliere hic enim eſt læſio manifeſta.
8 †Dicas tamen, ꝙ nec reſtituitur, quia nec matrimonium diri-
mit talis error,xxix.q.j.§.item quia.in hijs cenſetur maior, vt ſ̃.
no.& vbi minor mutat ſtatum non reſtituitur,argumen.xx.q.ij.
9 c.j.& ij.†Et maior xx.ann.poteſt permittere ſe venundari ad pre-
cium participandum.Inſtitu. de iure perſo.§.penul. Quid ergo
ſi minor renunciat eccleſiæ, vel alij beneficio ſuo eccleſiaſtico
b nunquid poteſt reſtitui? [b] Videtur quod ſic, quia maior in tali-,
bus reſtituitur,ſ̃.de reſtitu.in integrum.ex literis. & in tempora-
libus quandocunque lęditur,vt legitur & no.ſ̃. de reſtit.in integ.
conſtitutus.Multo fortius in ſpirituliabus,in quibuş magis alias
maius periculum imminet magis eſt ſuccurrendum, ff.de Car.
l.j.§.iij.& cautius eſt agendum,xlii.di.quieſcamus.vij.q.ij.c.fi.Sed
& propter eccleſiaſticam dignitatem ademptam non videtur
hoc beneficium,quod alias haberet ſubtrahendum.Nec vtilitas
minuenda,ſed potius augmentanda, ff.de iudi. ſi longius.C.de
digni.l.iij.li.xij.Alioquin videretur decipi auctoritate iuris con-
tra iura.C.de indi.vidu.tol. l.ij.in fin.j̃.de commo.c. vnico.j̃.de
dona.per tuas.Sed contra,quia licet ſententia lata contra mino-
rem abſentem ſuper temporalibus nulla ſit ipſo iure,ff.de re iud.
contra pupillum.in eccleſiaſticis tamen tenet,ſ̃.de elec.dudum.
j.Quid enim ſi facta renunciatione eccleſiæ, alij ſit collata? Vti-
que iſte ſecundus non eſt priuandus iure ſuo ſine culpa ſua, lvj.
di.ſatis peruerſum.xv j.q.vlt.inuentum.Item ſicut filiusfa.cenſe-
tur in caſtrenſi peculio ſui iuris.ff.ad Mace.l.ii. ſic & in eccleſia-
ſticis, vt no.j̃.de teſtam.ad hæc.& c.ſe.& minor reputatur ma-
ior.ſecundum quod no.ſ̃.in prima parte huius gl. Sol. Poteſt di-
ci,ꝙ in hoc caſu re integra ſit reſtituendus, hoc eſt antequā be-
neficium ſit alij collatum.argu.immo quaſi ius expreſſum.ff.de
mino.quod ſi minor.§.Scæuola.alias eſt lex & incipit,ſi quis iu-
uenili.ff.de reſ.bo.is qui.j.Quod admittas ſi eccleſiæ & animabꝰ
expediens ſit,vt ſic magis conſideretur eccleſiæ læſio,quam per-
ſonæ.ad hoc,viij.q.j.qui epiſcopatum.ſ̃.de elec.in cauſis.§.fi.Por
ro ſi regimen ſuum damnoſum ſit eccleſię potius reſtituendus
eſſet ex eo,quod recipit,& adijt, quam quia renunciauit,ar.op.
ff.de mino.verum.§.ſi locupletiori.ibi, ſed hæc res aſſerrè poteſt
&c.Cœterum nomine eccleſię ſemper audietur,etiam ſi proba
tionem neceſſariam negligenter omiſit,& reſtitutionis benefi-
cium obtinebit,ff.de mino.quod ſi minor.§.j.quod dic, vt no.ſ̃.
de reſti.in integ.c.j.& c.auditis.Sed & ſi decipiatur eccleſia feren
do ſententiam in cauſa matrimonij,cum in rem iudicatam nō
tranſierit,ſemper auditur non ſolum minor, ſed etiam maior
annis.j̃.de re iudi.lator.tenor.conſanguinei.Non tamen dico,ꝙ
ipſo iute ſeruetur illæſus ſicut fuit ab aliquibus hic notatum.Im
mo neceſſe eſt,ꝙ de errore eccleſiæ fiat fides,vt ibi,& j̃.de frigid.
10 fraternitatis.& adde quod no.in ſeq.glo.[Cauſam †poſſit matri-
monii.]in qua quantum ad agendum minor cenſetur maior,
& in alijs factis eccleſiaſticis ſicut in caſtrenſibus,ar.ff. ad Mace.
l.j.§.fi.& l.ij.& in quibuſdam aliis caſibus.quod dic, vt plene no.
in præce.gl.a prin.vſque ad ver.quid ergo ſi minor. Et in eiſdem
caſibus in quibus agens admittitur poteſt procuratorem conſti
tuere,vt hic.Vt autem cautius agatur conſulimus,quod cum au
ctoritate iudicis ſemper hunc procuratorem conſtituat, vt ſit
quaſi procurator ad litem,argu.C.de bo.quæ libe. cum non ſo-
lum.Inſt.de cur.§.inuitus.& de hoc no.ſ̃.de æta.& qua.cum Do
ctorem.ſ̃.de procur.accedens. hæc autem mulier coram ſeno-
nem ſi archiepiſcopo petebat licentiam,vt cum alio poſſet con
trahere,[ſed vir dicebat partem ipſius non eſſe] audiendam tan-
quam contumacem, quia ad diem aſſignatam nullus pro ipſa
comparuerat niſi quidam procurator conſtitutus ab ea, quem
tamen ipſa mulier cum minor eſſet xxv.an.conſtituere non poſ
ſet,ſed & ante omnia petebat reſtitutionem mulieris ipſius ſpō
ſæ ſuę qua dicebat ſe ſpoliatum,ſed papa primam exceptionem
reprobat dicens,ꝙ quamuis eſſet minor annis mulier, tamē be
ne potuit procuratorem conſtituere in hac cauſa matrimonali
ſicut & in caſtrenſibus,vt no.ſ̃.eo.gl.in princ.Sed & petitionem
reprobat dicens,ꝙ reſtitutio ſibi facienda non eſt, cum poſſeſſio
nem non habuerit,vt pote nullo &c.vt hic ſeq.q.d. ſi ſaltem de
facto poſſeſſionem habuiſſet,reſtituendus eſſet ſecundum quoſ
dam.Iſte vero intellectus non placet d.n.ſed reſcripſit hic,quod
ideo non poteſt vir reſtitutionem mulieris petere,quia nunquā
fuit vxor eius de iure, & per conſequens non poteſt dici poſſeſ-
ſionis iuris quam non habuit commodo deſtitutus. Nec etiam
iure poſſeſſionis cum nunquam in poſſeſſione eius fuerit, vt
pote quia nunquam habitauit cum eo, vt vxor. et enim non
vocauit eam ſponſam.Nec portabat anulum tanquam ſpon-
ſam,nec vt ſponſa in cœteris ſe agebat.ſecus ſi vt ſponſam eam
habuiſſet,vt colligitur hic a contrario ſenſu,& ſic loquitur ſ̃.eo.
literas.& c.ex conquæſtione.Sed & ſi hanc poſſeſſionem habuiſ
ſet,tamen ad huc non reſtitueretur quo ad carnis copulam, cū
nec vnquam in eius poſſeſſionem fuiſſet potius ſequeſtranda.j̃.
de ſpon. cum locum. ſecus eſſet ſi poſſeſſionem carnalis copulæ
habuiſſet,quod dic,vt leg.& no.ſ̃.c.proxi.§.fi.Hic tamen videtur
innuere a contrario ſenſu, ꝙ ſi poſſeſſionem tantum iuris ha-
buiſſet reſtituenda eſſet,per id quod ſequitur j̃.ibi nullo iuris cō-
modo.Sed dic,ꝙ nec ī hoc caſu poteſt reſtitutionem ipſius pete
re.Poſſet tamen eam vendicare adiecta cauſa de iure canonico,
etiam ſi eſſet ſponſatum de futuro,ar.ff. de rei ven.l.j. Vel poſſet
agendo ad hoc, & ſibi adiudicaretur iudicis officium implora-
re,ar.j̃.de ſpon.ex literis.ij.Quod autem debeat cauſam adijcere
probatur ex eo,ꝙ ſi quis diceret,peto mihi hanc mulierem reſti
tui,quam poſſidebam,vt ancillam probato, ꝙ tanquam ancillā
poſſediſſet eam?fieret ei reſtitutio,vt ancillę,& non vt vxoris. Pri
mo enim oportet eum probare,in qua poſſeſſione fuerit, quam
11 ei fiat reſtitutio,† quia ſecundum modum & ſpeciem poſſeſſio-
nis facienda reſtitutio,j̃.eo.Piſanis.& ar.ff.de libe.cauſa.liberis.§.
fi.niſi appareat eum maencioſe,vel doloſe in poſſeſſione fuiſſe,ff.
de libe.cauſa.igitur.§.ij.Vel aliter,vt no.ſ̃.de ſeruis non or.c.ij. *Si*
autem tenuiſſet eam vt concubinam, & peteret reſtitu*tionem*
ipſius,quia fuit in poſſeſſionem ipſius tenendo eam in lecto,nō
eſſet audiendus,immo libellus dilacerandus,ſicut & ſi hęreticus
peteret reſtitutionem rerū eccleſiæ,xxiii.q.vij.c.[illegible].& iij. vel laicꝰ
c poſſeſſionis iuris decimę.[c] j̃.de reſcript.cauſam quæ.ad id.ff.de vi
& vi.ar.l.j.§.deiicitur.& l.colonus,& l.fi. Vel dic, idcirco hic non
fieri reſtitutionem, quia conſtabat, quod j̃.ſeptimum annum
ſponſalia contraxerat.Vel quia patruus nō potuit pro nepte ſpō
ſalia contrahere,vt patet in eo,quod no.ſ̃.eo.c.rñ.j.ver.ipſa.ſuper
verbo,nubēdi alij.Secus ſi eſſet dubium an ſponſalia tenuiſſent,
quia tunc forte reſtitueretur. Vel dic, ꝙ etiam ſi eſſet dubium,
immo quod plus eſt etiam ſi eſſet certum,quod ſponſalia tenuiſ
ſent,non tamen poterat ſponſus reſtitutionem petere,quia ſpon
ſalia ex ſola vtriuſque minoris voluntate pendebant cum adue-
niente pubertate poſſit, vterque a ſponſalibus diſcedere,j̃.de de-
ſpon.impu.de illis.& c.ſeq.ſecus in maioribus.i. puberibus, quia
tales coguntur matrimonium contrahere, j̃. de ſpon.ex literis.
ij.Melius tamen dicitur, ꝙ ſi vir petat reſtitutionem mulieris
tanquam vxoris, non dabitur ei reſtitutio, niſi probet aliquod
genus ſponſalium interueniſſe, & eam cognouiſſe. aliter enim
non poteſt dicere ſe aliquo iuris,ſeu poſſeſſionis commodo de-
ſtitutum,vt hic ſequitur,& adde, quod no.j̃.eo. cum per ſolam.
ſuper verbo,vel cōſenſus legitimus. & hęc fuit opinio do.n.quā
ſic probat,quia ſi quis nedum ſponſalia,ſed etiam matrimoniū
cum aliqua contraxit, quam tamen non cognouit. nunquam
poteſt petere reſtitutionem ipſius præciſe,ſed agitur officio iudi
cis,vt compellat eam ad exhibenda ea, quę ſponſa debet exhibe
re viro, contra hanc autem petitionem, & etiam vbi petitur in
vxorem poteſt obiici conſanguinitas,vel aliud impedimentum
canonicum,quod examinabitur,antequam diffinitiue pronun
cietur, ſ̃.de ordine cog.c.j. Hoc tamen non fieret ſi poſſeſſorio
poſſet agi, & poſſeſſorio ageretur ad reſtitutionem ante carnis
copulam,cum ſponſa poſſit libere monaſterium ingredi, & ſic
ſoluitur vinculum matrimonialem, j̃. de conuer.coniu. ex pu-
blico.Hoc certum eſt, quod ſi ſint ſponſalia tantum de futuro,
12 †impedimentum ſuperueniens agentem repellit, vt ſ̃.de iureiu
quemamodum.igitur vbi quis petit vxorem ſibi reſtitui, quam.
d cognouit neceſſe habet probare, [d] quod aliqua ſponſalia inter
ipſos

ADDITIONES.

a ¶Paupere.Adde,quod ſecundum And.Sic.hic Pau.de Caſt. conſi. lxxxv.
dicit,ꝙ meretur quæ accipit uxorem indigniorem ſe.

b ¶Reſtitui.Adde Spe ti.de in integ.reſti.§.ij.ver.quid ſi minor. & Archid.
xv.q.iij.certis in gl pe.& pleniſſime per d.Abb. hic in iij. & v.col. & per
Henri.Bo.in ij.di.

c ¶Iuris decimę.Adde an laicus poſſit petere reſtitutionem fructuum de
cimarum,quorum capax eſt,licet non ſit capax iuris decimandi plene
per d.Abb.hic in col 6.

d ¶Probare.Adde quid habeat probare petens reſtitutionem coniugis an
ſufficiat probare ſponſalia de futuro an requirantur ſponſalia de prę
ſenti,& an ſit neceſſe probare carnalem copulam, per d.Abb. hic in vi.
col.ver.ſed nunc generaliter quęro.cum Andr.Sic.addit Pau.de Ca.con
ſi.cclxxii.in primo impreſsis.

ipſos contracta fuerunt,& ꝙ poſtea fuerit carnalis copula ſubſe-
13 cuta,ſ̃.e.ex tranſmiſſa.rñ.j.† Nec ſufficit probare,ꝙ eam vocaret,
ſponſam,& cœtera ſimilia.Licet talia ſufficiant quantū ad hoc,
vt proles legitima cenſeatur,j̃.qui fi.ſint leg. tranſmiſſæ. & c.per
tuas.Ratio diuerſitatis hęc eſt, quia hic vertitur periculum ani-
mæ,ibi vero fauor legitimationis verſatur.Item hic vnus diffite-
tur ſponſalia.ibi nullus diffitebatur.nec obſtat j̃.de præſum.illud.
quia ibi non ſolum per tales præſumptiones fuerunt probata
ſponſalia,ſed & per inſtrumentum dotale,vt ibi apparet ſecun-
a dum do.n.Quicquid tamen dicat,ſi aliquis etiam non pater [a] no
mine alicuius mulieris ſponſalia ꝯtraxiſſet,& mulier hoc ſciens
cum ſponſo moraretur,& ipſum vt ſponſum reciperet, & voca
ret.per talia ſigna & conſimilia dummodo mulier eſſet ætatis le
gitimæ ſponſalia nomine ſuo contracta videtur ratificare,quod
dic,vt legitur & no.j̃.de ma.contrac.contra interdic.eccle.c.j. &
ideo talis mulier cogenda eſſet, vt cum tali ſponſo contraheret
niſi aliud canonicum obſtaret,j̃.de ſpon.ex literis.ij.& de deſpō.
impu.de illis.j.rñ.j.Non tamen dico, ꝙ ſponſus poſſit reſtitutio-
nem ſponſæ petere niſi ipſam carnaliter cognouiſſet, quod dic,
vt no.ſ̃.eo.ti.ex tranſmiſſa.rñ.j.Ex quo autem ſpōſus probat ſpō
ſalia contracta fuiſſe, & carnalem copulam interceſſiſſe ſecun-
dum do.n. datur reſtitutio ſi petatur.Nec admittitur exceptio,ꝙ
non tenuit matrimonium, niſi ſecundum quod legitur & no.
ſ̃.c.proxi.§.fi.nec alia exceptio, niſi ſecundum quod no ſ̃ eo. ex
tranſmiſſa.Hoc tamen,quod diximus,ꝙ non poteſt peti reſtitu-
tio vxoris,niſi interuenerit carnalis copula.intelligendū eſt quā
do vterque confitetur ipſam non interueniſſe. Alioquin ſi ſimul
interfuerunt & alter tantum dicat, quod interuenit præſumptio
eſt pro eo,cui ſtandum eſt,niſi contrarium probaretur, argu.de
præſum.iij.qđ dic,vt no.j̃.de deſpon.impu.continebatur.§.j.& c.
duo.§.j.ver.cum vero vir.& j̃.de fri.& malefi.c.j.& c.laudabilem,
Sed videtur,quod hac ratione conſiderata ſi quis petat ſibi reſti-
tui mulierem tanquam ancillam, oportet quod eodem modo
probet,quod vel quale,& quomodo in illa quæſiuit ius ancillæ,
& eodem modo videtur, ꝙ ſi quis petat reſtitutionem poſſeſſio-
nis eccleſiæ vel canonicatus ad hoc, vt reſtitutionem obtineat
neceſſe habet probare electionem,& inſtitutionem canonicam
præceſſiſſe,ſicut de hoc no.j̃.c.fi. & j̃.de conceſ. preben. quia di-
uerſitatem.& ar.j̃.de præben.dilecto.j̃.de his quæ fi.a maio. par.
ca.c.ex ore.Sed dicendum eſt, quod aliud iuris cenſendum eſt
in cauſa matrimoniali,& aliud quando petatur reſtitutio ancil-
læ,vel beneficij. Eſt & ratio diuerſitatis,quia in cauſa, ſiue potius
actibus matrimonialibus nulla forma vel actus ſunt deputata
matrimonio,quin quaſi æque adaptari poſſunt fornicationi,vel
adulterio,excepto ſolo conſenſu matrimoniali,vel ſponſalium.
14 †Si enim dicas,ꝙ ipſam tenebat, & vocabat vt vxorem,per hoc
non quæritur poſſeſſio matrimonialis.nam & ſæpe idem faciūt
fornicatores & adulteri ad palliandum peccatum ſuum, & quā
uis lex inter tales matrimonium præſumat. C. de nup.ſi vici-
nis.iura tamen canonica iudicant,quod fornicatio & adulteriū
eſt,niſi conſenſus probetur,vt xxx.q.v.c.j.& c.noſtrates.& c. qua-
15 lis.†Secus aūt eſt in actibus canonicatus.in eo enim quędam ſic
conueniunt canonico,quod non alij ſicut eſt eligere commu-
nibus tractatibus intereſſe,præbendam recipere, ſtallum in cho
ro habere,lectionem & euangelium,vel epiſtolam in hebdoma
da ſua legere,cameram,vel domum habere,de quibus legitur &
no.j̃.de præben.dilecto.rñ.j.Et ideo per tales actus quæritur poſ-
ſeſſio,vt ſ̃.de elec.in Geneſi.§.j.ver. nec præmiſi.Secus eſſe de acti
bus,qui non ſolum canonicis,ſed & alijs conuenirent,argu.ſ̃.de
elec.cum cauſam quæ. j̃. de regu. c. ij. Et idem patet in actibus
ſeruilis conditionis.licet enim in multis conueniat ancilla cum
mercenaria,non tamen in omnibus,non enim eſt poteſtas ne-
cis, vel vitæ ſuper mercenaria, ſed ſuper ancilla tantum.Inſtitu.
16 de his,qui ſunt ſui,vel alieni iu.rñ.j.ad fi. Item mercenaria †audi-
tur conquerens de domino ſuo,ſed non ancilla.ff.de iudi.vix cer
tis ex cauſis.Vnde ad hoc,quod competat ancillæ reſtitutio ſuf-
ficit, quod probentur aliqui actus de his, qui contra ſeruos tan-
tum competunt ſecundum d.n. Sed non placent nobis hæc exē
pla, nam hodie dominus in ſeruum poteſtatem necis non ha-
bet,nec permittitur ei ſeruire in eum, quod ſi faciat & ſi ſeruus
nequeat conqueri poteſt tamen hoc ſuperiori denunciare.Per
17 hoc tamen diſcernit ſeruus a mercenario,quia †mercernarius ſi
bi acquirit,ſed ſeruus domino.Vt hæc omnia probantur. Inſtit.
de his,qui ſunt ſui vel alieni iur.reſpon.j.& §.j.Item non ita libe-
re extrahitur mercenarius de eccleſia ſicut ſeruus, C.de his, qui
18 ad eccle.confu.præſenti.†Item non mercenarius,ſed ſeruus ven
ditur.Inſt. de iure perſona.§.ſeruitus.Non filius mercenariæ, ſed
filius ancillæ domini eſt.Inſtitu.de rerum di.§. partus vero ancil
læ.Item ſeruus tantum naturaliter obligatur, ff.de condi.indebi.
naturaliter. Mercenarius vero cum liber ſit non ſolum natu-
raliter,ſed ciuiliter,ff.de act.& obli.per totum.Multas & alias dif-
ferentias poterit in iure ciuili recolligere lector diligens inter
iſtos.Vel dic,& forte melius ſecundum d.n. ꝙ poſſeſſio canoni-
catus & ſeruitutis etiam ſine probatione prædictorum actuum
qui non niſi canonico, vel ancillę competunt, probari poteſt
Nam quantum ad poſſeſſionem canonicatus ſufficit probari,
quod aliquid fecit,vt canonicus,intendens ſibi quærere poſſeſſio
nem canonicatus,& hoc magis placet,quam id quod no.ſ̃. e.ti.
in literis.vbi diximus, ꝙ canonicus nō pōt petere generaliter re-
ſtitutionem iure canonicatus,niſi probet ſibi datam poſſeſſionē
auctoritate ſuperioris. Et eodē modo ſufficit domino,quod mu-
liere vſus ſit,vt ancilla intendens poſſeſſionem acquirere ſcien-
tibus illis,quorum intereſt,& non contradicentibus,ar.ſ̃. de cau
ſa poſ.cum eccleſia.ſ̃.de poſtu. præla. bonæ.ij.j̃. de cap.mo.dile-
ctus.Secus eſt in matrimonio,quia quantumcunque vir inten-
dat ſibi quærere poſſeſſionem mulieris tanquam vxoris, etiam
ſi vxor ſcit,ꝙ maritus hoc intendit, & mulier non contradicit,
non tamen quærit poſſeſſionem mulieris vt vxoris. Alij dicunt
ꝙ petēs reſtitutionem mulieris, vt vxoris bene obtinebit etiam
ſi non probet expreſſe contractum matrimonialem interueniſ-
ſe. Sufficit enim, ꝙ volens & intendens quærere poſſeſſionem
iuris vel vinculi coniugalis, & mulieris, & vxoris tenuit, & co-
gnouit eam ſcientem,& non contradicentem, ſed potius con-
ſentientem carnaliter vt vxorem,ſecundum d.n.cuius eſt mens
quaſi totius huius glo.Et hoc vltimum magis placet quantum
ad matrimonij contractum. Nam & ſufficit tacitus conſenſus,
& per carnis copulam præſumptus.ſaltem in foro contentioſo,
quod dic, vt legitur & no.j̃. de ſpon.tuæ. & ca.tua.& c.his,qui fi-
dem.Sed quantum ad hoc,quod reſtitutionem obtineat neceſ-
ſe habet probare, quod ſaltem ſponſalia in facie eccleſię præmiſ
ſis bannis ſolenniter contracta fuerunt nemine contradicente.
Alioquin non ſolum non faceret fieri reſtitutionem eccleſię,
ſed etiam ſi ſimul habitarent,eos poſſet ad tempus ſeparare, &
hoc deberet facere, ſi contra interdictum ipſius contraxiſſent.
probantur hęc.j̃.de clan.deſpon.c.iiij.j̃.de ſpon.duo.tua.& ſecū-
dum hoc intellige, quod no. ſ̃. eodem. ex tranſmiſſa. reſpon.j.
19 Nec † dicat, ꝙ non licet viro ſuam turpitudinem allegare,j̃.de
don.inter dilectos.§.attendentes,quia vel dicā,ꝙ in cauſa matri
moniali ſpeciale eſt,ꝙ audiatur, vt no.j̃.de re iudi. lator, tenor,
conſanguinei.vel cum vir reperiatur in poſſeſſione libertatis ſer
20 uitutis vxoris dicam,† quod in cauſa turpitudinis potior eſt con-
ditio poſſidentis,vt ff.de condit.ob tur.cau.ſi ob turpem.ad finē.
Quod ſi vir iungat quodcunque impedimentum canonicum
vt ſi dicat non es audienda,quia clandeſtina fuerunt ſponſalia,
& conſanguinea,vel affinis mea es etiam in quarto gradu pro-
hibito,vel quodcunque aliud impedimentum ſimul cum clan
deſtina deſponſatione opponat,minus dubitationis habet,vt pa
tet in eo,quod legitur & no.ſ̃.eo.literas.§.propterea.Sed & ſi ma
ritus nihil obiiciat,eccleſia tamen ex officio repellere poteſt ip-
ſum,vt patet ex pręmiſſis & arg.in eo,quod legitur & no. j̃.de ex
cep.exceptionem.[Pars alia.]ver.ſ.viri.[Poſtulabat.]in modum
exceptionis, vt patet.j̃.§.fi. vel forſan ex eadem ſpoliatione exci-
piebat,vt ibi,& petebat,vt hic,quod fieri poteſt,ar.hic, & vt no.ſ̃.
eo.literas.& c.ex conquæſtione.& de ordin.cog.cum dilectus.§.
nos autem.& no.ſ̃. eo.c. circa prin.ſuper verbo matrimonialis.
Quod ſi vtrunque ſcilicet petitionem & exceptionem ſimul ꝓ-
poſitam, primo tamen exceptionem poſtea petitionem ſimul
probare velit,non videtur,quod hoc fieri poſſit.ar.ſ̃.de iud.exhi-
bita.Sed de æquitate boni prętoris & canonica eſt dicēdum, ar.
ff.ſi cer.pe.quidam.ff.de li.cau.ſi pariter.ff de quibus rebus ad eū
dem iu e.l.j.& ij.ſ̃.de iudic.dilecti.Nec obſtat dictum c.exhibita.
quia per illum proceſſum ordo iudiciarius confundebatur,ſed ꝑ
hunc citius expeditur,arg.in eo,quod legitur,& no.ſ̃. de ord.co.
tuam.[Nullo iuris ſiue poſſeſſionis commodo.] Probatur hic
euidenter,quod petenti reſtitutionem non ſufficit probare eie-
ctionem niſi probet ſe tempore eiections habuiſſe poſſeſſionē,
vt no.ſ̃.eo.olim.§.fi.& expone,ſeu,quod procedit pro &, quia in
cauſa matrimoniali non ſufficit probare poſſeſſionem, niſi &
de iure contracti matrimonij probaretur.quod dic,vt legitur, &
no.ſ̃.§.j.ſuper verbo,cauſam poſſit matrimonij.& c.ex tranſmiſ-
ſa.[Cum per ſolam.]ver.[Traductionem.]ff.de ritu nup.mulie-
rem.ff.de ſpon.quęſitum.d.n.& de hoc no.j̃.de coniug.ſer.c.fin.
& ſ̃.eo.c.rñ.j.ſuper ver.traducta. [Non pręceſſerunt.] & ſic non
eſt differentia vtrum ſponſalia nulla proceſſerint de facto, vel
de iure,argu.hic ,& j̃.deſpon.ex literis. ij. Hic etiam præceſſerunt
ſponſalia per patruum contracta, ſed quia ſponſus nondū erat
vij.annorum nulla fuerunt,quod dic,vt no.ſ̃.e.c.rñ.j.ver.& ipſa.
ſuper verbo,nubendi alij.Ideoque de illa non poterat vir ſe iuua
re,nec poterat reſtitutionem petere poſſeſſionis vel iuris, quod
non habuit.Nam & ſi habuiſſet ad hoc,vt competeret ei reſtitu-
tio,

ADDITIO.

a ¶Etiam non pater.Adde dicendum,vt hodie legitur, & no. in c.vnico.
de deſpon.impu.lib.6.& ibi per Io.An.in nouella.& per d.Ab.hic in pri
mo no.& per eundem conſi.ſuo.lxv.in ii.volu.

tio,oporteret,quod ſine dolo malo & caliditate in poſſeſſione
ſuiſſet,ff.de libe.cau.igitur.§.ij.ſed hoc vltimum forte verum nō
eſt, vt no.j̃.de coniug.ſer.c.j.ſm d.n.[Sponſalia].ſed ꝯſenſus de p̄-
ſenti minus tamen legitimus,vt ſequitur,& ſic eſt euidens,ꝙ vbi
conſenſus de præſenti,ętate impediente non valet, vt matrimo-
nium non valebit,vt ſponſalia, vt & no.s̃. e. c.rñ. j. ſuper verbo,
nondum vij.annorum. [Vel conſenſus legitimus]. licet enim
patruus mulieris ipſam matrimonialiter copulare voluerit,vt s̃.
rñ.j.& ipſam conſentire fecerit,conſenſus tamen ætate impedi-
ente legitimus non fuit,vt hic, & j̃.de ſpon.tuæ.in fi.& ſic rema-
21 net ſola traductio, †quæ per ſe non ſufficit,[a] vt præcedit,& proba
a tur,ff.de ſpō.quæſitum.Sine cōſenſu ergo nulla datur vxoris poſ-
22 ſeſſio,quia liber† homo ex natura ſui poſſideri non poteſt a ſciē
te conditionem,ff.de acquiren.poſ.liber homo.& l.homo liber.
Poſſeſſio vero per matrimonium acquiſita talis eſt,ꝙ qui poſſi-
det poſſidetur ſine matrimonio,ergo non acquiritur talis poſſeſ
ſio.vnde nec poteſt fieri accuſatio,j̃.de deſpon.impube.ad diſſol
uendum. nec peti reſtitutio, vt hic. eadem ratione non poteſt
laycus petere reſtitutionem decimarum. j̃.de præſcrip. cauſam.
nec aliorum ſpūalium, quæ non cadunt in ipſum, vt not. s̃. de
arbi.contingit.Nec etiam clericus hæreticus reſtitutionem re-
rum eccleſiaſticarum.xxiij .q.vij.c.j.& ij.Quandoque tamē peti-
tur reſtitutio vbi nulla de iure poteſt eſſe poſſeſſio, vt cum peti-
tur reſtitutio vxoris,quamuis conſanguineę.s̃.c. proxi . Sed illud
eſt,quia poſſeſſio iuris præceſſit ſecundum B. quod falſum eſt,
quia in tali petitio iuris haberi non poteſt, vt probatur.j̃.de con
ſan.non debet.§.fi.& de dona.inter vir.& vxo.& ſi neceſſe.Dicas
23 ergo,ꝙ hoc contingit ratione dubij,& †quia eſt pro matrimo-
nio p̄ſumendum.j̃.de re iud.c.fi.j̃.de teſti.licet ex quadam. in fi.
Et quia poſſeſſio eſt colorata a iure ſicut & no.ſic.j̃.de conceſsio.
præben.quia diuerſitatem,& c.cum noſtris.& de præben.c.fi.Sed
& ſeruus aditur petendo reſtitutionem rerum nomine domini
abſentis,quas de iure poſſidere non poteſt,C.ſi p vim vel alio mo
do.l.fi.Item reſtituitur vxor ad res ſibi datas a viro , quas de iure
poſſidere nō poteſt,ff.de vi,& vi ar.l.j.§.deijcitur,de hoc no.xiiij.
q.i.§.j.& s̃.e.§.rñ.j.ſuper verbo,cauſam poſſit matrimonij.[Subſe
cuta]ſcilicet ſponſalia.[Vel conſenſus]poſt ætatem legitimam
tacite vel expreſſe,immo mulier protinus contradixit,vt legitur,
& no.s̃.e.rñ.j.ver.ipſa.[Contractum]ſub.maxime.Nam nec cō
tractus ſufficeret niſi carnalis copula intereſſet,s̃. eo.ex tranſmiſ
ſa,immo & poſſet viro inuito religionem intrare. j̃.de conuer.
coniug. ex publico. ¶Mandamus].iij.pars. [Exceptionibus[ſci-
licet de reſtitutione petita,& ꝙ ꝓcuratoris conſtitutio non vale
bat.[Proponenda[ſcilicet ſuper matrimonio,vel dote,quæ for-
te repetebatur.Vel vtrum nubendi petita licentia condenda ſit,
vel neganda.[Et quod canonicum].de hoc dic vt no.s̃.de eo.ex
conquæſtione.in fi.

ADDITIO.

a ¶Non ſufficit. Adde an per ſolam traductionem acquiratur poſſeſſio ma
trimonialis plene per do.Abb.hic in vlt.col.

SVMMARIVM.

1 *Reo in fine magis fauendum,quam actori.*
2 *Reus in dubio eſt abſoluendus.*
3 *Pertinentiarum nomine quæ intelligantur.*
4 *Hoſpitali dos certa aſsignari debet,ſicut eccleſiæ.*
5 *Dominium non ita de facili perditur ſicut poſſeſſio.*
6 *Dominus ex violentia familiæ obligatur.*
7 *Fructus diuinus eſt iuſtitiam ſæpius recenſeri.*
8 *Violentia probari poteſt per inſtrumentum.*
9 *Actionem in factum agi poteſt contra quemlibet poſſeſſorem.*
10 *Multa videntur,quæ non ſunt.*

CAP. XV.

CVm ad ſedem.]Commiſſio, ſententia,
appellatio,cauſæ exami-
natio,& ſententiæ confirmationis petitio,iniuſtæ pe
titionis repulſio, & ſententiæ retractatio. [Cumani
epiſcopi.]poſſidentis ex parte vna . [Et fratrum] agentium ex
parte altera .[Cauſam]taliter duximus committendam. [Inter
cos] ſ.epm & fratres. [Vt adiret] ſ. ipſe Abbas cui committeba-
tur [Ad poſſeſſorium quam ad petitorium] ſiue ſimul,ſiue ſe-
paratim,ſiue ab eadem parte,ſiue a diuerſis,ſecundum ea , q̄ no-
tantur s̃.de ordi.cog.c.fi.s̃.ti.j.c.iij.& c.paſtoralis.§.j.& c. cum di
lectus.[Vtraque pars]illa tamen,quę poſſidebat,non poterat pe
titoriū intentare,vt patet in eo ,quod leg.& no.s̃.de iud.examina
ta.Sed & ex quo actor petitoriū intētauit, poterat & reus ex iure
ſuo ſuper eodē probare , ſicut hic apparet, & in eo quod no.s̃. de
cau.poſſeſ.c.ij.s̃.e.ex conquæſtione.§.j. ſm do.no.cuius eſt mens
huius glo. [Fine debito] & tamen hic agebatur de ſpūalibus, ſi-
uē eccleſiaſticis.vnde potius debuiſſet dixiſſe fine canonico,ar.s̃.
c.proxi.in fi.quod dic,vt no.s̃.eo.ex conquæſtione.in fi.[Coram
quo].ver.ſ.abbate.[Predicta] ſcilicet eccleſiam & hoſpitale de
a monte Citano.[Et pertinentiis]hic datur libellus generalis.[a] &
j̃.de dona.inter dilectos.vbi & ſententia generalis fertur.j̃.de pro
batio.licet ad fi.Sed contra.ff.de rei ven.in rē.Inſti.de acti.§.cura
re.So.ꝯria illa locū habent,qn̄ aliqua res ſingularis ſpecialiter vē
dicatur.hoc vero,quod hic dicit,& in ſimilibus quādo vniuerſi
tas petitur,ſicut eſt caſtrum,eccleſia,vel hoſpitale cum pertinen
tiis,tunc enim omnia in genere ſicut etiam grex vendicatur, ff.
de rei vendi.l.j.In quo caſu,& ſi tempore petitionis non poſſide-
b at reus,tempore autem ſnīæ poſſideat ꝯdēnatur,[b] ff.de peti.hære.
ſi quo tpe.ff.de pecu.q̄ſitū.Sed & ſi ſine dolo poſſidere deſiit abſol
uit. ff.qui ſatiſd.cog.l.pe.§.fi.ff.de iudi.non poteſt.ff.de rei vendi.
ſinaūt. ff.vt in poſ.le. ſi is a quo.§.fi.& l.plane. & de hoc no .s̃.de
libel.ob.c. ij. Sed quid ſi ſecundū formam libelli detur ſententia
generalis, in executione autem dicat reus non eſſe de pertinen-
tiis? reſpondeo. Vbi obſcure & indeterminate aliquid proponi
tur circa principium iudicij fit interpretatio pro actore.alioquin
diceret reus ſemper de hoc actum nō eſſe, & iudicium redditur
in inuitum,ff.de verb.obli.inter ſti pulantem. §.j. Et id quod no-
cet reo. ff.de interrog act.de ætate.§. nihil.In medio autem vter-
que interpretatur ſuum debitum, & fit interpretatio pro vtro-
que. ff.de iudi.ſi quis intentione, & ar.j̃. de teſti.cum tu.xxx. q.v.
1 iudicantē.† In fine vero magis eſt fauendum reo , quam actori.
2 Vnde† & eſt ī dubio abſoluendus.j̃.de proba.ex literis.j̃.de fide in
ſtru.inter dilectos. §.fi.ff.de act.& obl.Arrianus.Et ideo niſi actor
probauerit pertinentia in proceſſu,ſuper eo,quod probatum nō
eſt,nulla fit executio contra eum.j̃.de præſcrip. auditis. Et adde,
quod no.in ſeq.glo.[Suis.]No.libellum incertum admitti,vt hic,
ſed hoc ideo eſt, quia pertinentiæ iſtæ petuntur tanq̄ acceſſoria,
vt no.s̃.de ordi.cog.cum dilectus. & mandabitur ſententia execu
tioni ſuper omnibus, quæ actor probauerit ad rem petitam prin
cipaliter,vel acceſſorie pertinere. & hoc ſine libelli oblatione, &
3 litis conteſtatione,arg.j̃.de preſcript.auditis.& s̃.eo.grauis.† Perti
c nentiarum vero nomine[c] intelliguntur tantum illa, quæ ſub ſta
tuto,vel lege, vel conſuetudine deputata ſunt,vt accedant, *vt in*
interdicto vnde vi ſtatutum eſt,ꝙ accedant mobilia , & ad dāna,
& multa alia.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.quod autem . & §.rectiſſime.&
legitur,& no.s̃.grauis. ¶Item hæreditati accedunt omnia quæ in
hæreditate inueniuntur,etiam ſi non ſint teſtatoris,ff.de peti.hæ
red. Item veniunt.& l.ſeq.Sic & petitioni eccleſiæ accedunt om-
nia,quæ ad ipſam pertinent ex ſtatuto,conſuetudine,ſiue iure,vt
ſunt dos,primitus inſtituta.j̃.de cenſi.c.j.Decimę,oblationes,pri-
mitiæ,& alia iura parochialia , & ſimilia.j̃.de deci.cum contin-
gat.& cum in tua.& j̃.de his,quæ fi.a præla.c.paſtoralis.Hoſpitali
4 †etiam debet certa dos aſſignari,ſicut eccleſiæ.j̃.de cōſecra.ec.cū
ſicut.Caſtro autem nihil corporale inuenimus deputatum a iu-
re,quod ſit eius pertinens,quia nec caſtra a iure ſunt limitata,ſed
tamen ab hominib. & ſtatutis hoīum conſueuit caſtro certum
d territorium aſſignari. [d] & iuriſdictio infra territoriū limitatum,
ff.de verb.ſi.pupillus.§.territorium.Cum ergo petitur eccleſia,vel
caſtrum,vel alia cū pertinentiis ſuis , tunc prędicta ſic eis deputa
ta,ſiue ſint corporalia, ſiue incorporalia peti intelliguntur. Et ad-
de hic quod no.s̃.de offi.ordi.cum ab eccleſiarum. Veruntamen
ſi eccleſia habeat aliqua corporalia deputata,& alia quędam ſpe-
ciali iure acquiſita.. In hoc caſu ſi eccleſia cum pertinentiis ſuis
petitur nomine pertinentiarum , veniunt in iudicio ea tantum,
quę a iure,vel conſuetudine,ſeu ſtatuto ſunt ei deputata, & non
illa,quæ ſunt ei ſpeciali iure quæſita, licet quidam contradicant
dicentes , ꝙ omnia veniunt in iudicium exceptis his , de quibus
ſpecialiter actum eſt, ne veniant. s̃.de cā poſ.cū eccleſia. §. verū.
Sed illud intelligitur de illis , quæ ſub petitione porrecta com-
prehenduntur,quod non eſt hic.ſecūdum do.no. Immo eſt hic
verbum, illud pertinere . ante penult. char. Si ergo petatur ho-
ſpitale cum pertinentiis intelligitur hoc cum dote ſua tantum.
Sed,quid dices,ſi ponatur in libello non ſolum cum pertinen-
tiis,ſed addat cum poſſeſſionibus,vt hic præcedit. Rñ.ſi reus velit
cogendus eſt actor ſpecificare poſſeſſiones,& confines,ff.de cen
ſi.forma.Nomine enim pertinentiarum non intelliguntur aliæ
poſſeſſiones niſi illæ,quæ eccleſiæ,vel hoſpitali primo fuerunt in
dotem aſſignatę, ſecūdum d.n. Quod aūt dicit de ſpecificatione
poſſeſſionū,& confinium facienda.verum eſt ī ſingulari actio-
ne

ADDITIONES.

a ¶Libellus generalis.Adde do.Abba.in c.ij.s̃.de libel.obla.& Innocen.in
c.tanta.j̃.de exceſ.prę̄la.& in c.certificari. de ſepultur.& in c.conqueren
te.de offic. ordin.Et adde tres modos defendendi libellum generalem
pulchre hic expeditos per do. Abba.in 2.colum.verſicu.ex his habes prę
ced.poſt Inno.
b ¶Condemnatur.Dic idem eſſe ſi non poſſidebat tempore ſententiæ, ſed
ſi poſtea reperitur poſſidere,ex quo declaratur rem principaliter pe-
titam ad actorem pertinere , poterit executio peti ſuper illis rebus no-
uiter poſſeſſis, ex quo nunc probantur pertinere ad illam rem ſecundū
d.Ab.hic in 2.col.ver.nota bene.
c ¶Pertinentiarum vero nomine.Adde quid veniat appellatione petinē-
tiarum do.Ab.hic in 2.col .in fi.ver.ſed nunc quæro.
d ¶Territorium aſſignari.Adde Bar.in l.1.ff.de dam.infe.Et an caſtra de iu
re habeant territorium,vide per d.And.Sic.hic in apoſti.ad Panor.ſuper
verbo aſſignari.

ne & nām ſingularis actionis habēte , & retinēte.in illa.n.ſunt
omnia ſpecificanda,ff.de rei vendica.ſi in rem.Secus in vniuerſa
li & etiam ſingulari in naturam vniuerſalis tranſeunte, ſicut eſt,
quando vendicatur grex. nec enim neceſſe eſt ſingula capita gre
gis ſpecificare,vel nominare,ff.de rei vendi.l.j.§. hanc autē actio
nem.Vel hoſpitale,vel eccleſia cum pertinentiis vt hic , & patet
in eo,ꝙ no.in præced.gl.& s̃.de libel.ob.c. ij. Quid ſi aliquis petat
omnia bona alicuius? Reſpon. non eſt audiendus niſi ea expri-
mat , ſecundum do.no.quod verum eſt,ſi rei vendicatio propo-
natur . Secus in vniuerſali actione , ſicut eſt petitio hæreditatis.
Et eſt ratio,quia in rei vendicatione non auditur , quia ſingula-
ris eſt actio , in qua non poſſet dari certa ſcientia, niſi res ſpecifi-
caretur,nec ſententia incerta valeret,C. de ſen.quæ ſine cer.quā.
profe.l.j.& ij.& fi.vnde & in hoc debet ſibi cauere iudex.Inſti.de
act.§.curare . Certa autem dicitur ſententia , etiam ſecundum d.
no.quando fertur ſuper hoſpitali , vel eccleſia cum pertinentiis,
non ſolum quantum ad eccleſiam & hoſpitale, ſed etiam quan-
tum ad pertinentias , quia certe ſunt pertinentiæ quæ huic peti-
tioni accedunt . Sicut eſt dos in vtroque, & iura parrochialia in
eccleſia , vt patet in eo , quod nota.ſupra eod.glo. ver. & ſic peti-
tioni , & in his tamen attendenda eſt diligenter perſona petito-
ris,quia ſi epiſcopus in aliqua eccleſia ſibi ſubiecta petat iura epi
ſcopalia cum pertinentiis , vel etiam ſi dicat illam eccleſiam ad
ſe pertinere in temporalibus & in ſpiritualibus cum omnibus
poſſeſſionibus , & pertinentiis ſuis,bene admittitur,infra de reli.
do.cum venerabilis . Nec veniet in hac petitione tātum dos pri-
ma aſſignata , ſed etiam omnia , quæ eidem eccleſiæ poſtmo-
dum ,ſunt quæſita . Et eſt ratio , quia ius epiſcopale non ſolum
ad ea , quæ tempore fundationis ſuæ habuit eccleſia extenditur,
ſed etiam ad illa omnia , quę poſtea acceſſerunt. & idem ius eſt,
ſi petat temporalia.i.rationem de temporalibus tanquam patro
nus , quia ratione iuriſpatronatus ei de omnibus temporalibus
ratio eſt reddenda,ſed vbi neque petitionum, neque rei accedūt
pertinentiæ,tunc neceſſe eſt,quòd exprimantur ad hoc,quòd in
iudicium deducantur , & habent hæc locum , vbi petitorio agi
tur,ſi vero ageretur poſſeſſorio ſecus eſſet,vt no.s̃.eo. in literis,ſe-
cundum d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius glo. Ideo autem
dicit,quòd ſecus eſt in poſſeſſorio,quia in eo,& damna & multa
alia veniunt , vt no.ſupra eod.gl.circa prin.ver. pertinentiarum.
Quod autē præmiſit proxime quòd ratione iuriſpatronatus de
temporalibus eccleſiæ patrono ratio ſit reddenda , nō intelligas,
a quando laicus eſt patronus[a]. Ad illum enim regulariter nō per-
tinent temporalia,niſi quantum ad denunciationem malæ ad-
miniſtrationis & tuitionem & defenſionem , & vt ei ſubuenia-
tur ſi ad inopiam vergat,vt patet.xvj.q.vij.filiis. & in eo quod le-
gi.& no.j̃.de iure patro. preterea , & c. nobis fuit.§.fi.Sed nec in
patrono eccleſiaſtico intelligas hoc indiſtincte , imò dic de hac
materia vt leg.& no.infra de prębeṅ.auariciæ,& c.de monachis,
& c.in Lateranenſi.§.j.& j̃.de priuil.cum & plantare. §. in eccle-
ſiis.De aliis vero dic vt in præce.glo. [Sibi reſtitui.] per hoc pa-
tet,quòd intentabat poſſeſſorium.[Poſtulauit.] per interdictum
vnde vi.vt apparet.j̃.§.fi.[Aſſerens.].ſ.procurator hoſpitalis.[De
iure.]&c.[Spectare.]ratione dominij,& per hoc patet, quòd peti
toriū intentabat.[Diutius.]Ex hoc videtur inſurgere vtilis actio
in rem.C.de præſcri.xxx.an.ſi quis emptionis.item ex verbo per
tinere plures aliæ,cum late pateat ff.de verbo.ſigni.verbum illud
pertinere . Item quantum ad poſſeſſorium competit interdictū
vnde vi,quod vi aut clam,conditio ex canone.officium iudicis.
& ex hoc conſueuit notari,ꝙ in eccleſiaſticis circa eandem rem
plures actiones admittuntur in vno & eodem libello , ſed poteſt
reſponderi,ꝙ propter hoc,quia hic libellus late patebat fuit hic
coactus eligere,quod dic,vt no.s̃.de elec.quærelam , & elegit in-
terdictum vnde vi,& male,vt apparet.j̃.§.fi.ſi.s̃. tit.j. paſtoral.s̃.de
iudi.examinata.Hi vero,qui ſunt in contraria opinione dicunt,
ꝙ hoc fecit voluntarius non compulſus,ſicut no.ſi.s̃.eod.c.j.Di-
cas,quòd ex arbitio boni iudicis omnia iſta pendent , quod dic,
vt no.ſupra de iudi.dilecti.[Poſſediſſet.]Nunquid hoc ſolum ſuf
ficit,vt probet,quòd quandoq; poſſedit ad hoc,vt reſtitutioni lo-
cus ſit?Non,imò requiritur poſſeſſionis probatio , vt le.& no.s̃.c.
proxi.§.j.ver.ac ſi pars.Aliud in dn̄io , quia ibi ſufficit probare ꝙ
qn̄q; fuerit mea vel patris mei,cuius hæres ſum in ſolidum, C.de
proba.ſiue poſſidetis . Quod verum eſt niſi probetur, ꝙ ipſam rē
proieci a me etiam pro derelicto habui,ff.pro derelicto.l.j. Et eſt
5 ratio,†quia non ita de facili perditur dn̄ium,ſicut poſſeſſio,ff.de
acqui.poſ.ſi quis vi.§.differentia.Vel dic , ꝙ q̃uis poſſeſſio facilius
amittatur,q̃ dominium,vt ibidem:is tamen qui probat ſe ſemel
b poſſediſſe,adhuc præſumitur poſſidere[b], niſi contrarium probe-
tur,ff.de acqui.poſ.l.iij.§.in amittenda,& ſeq. & §. ꝙ ſi ſeruus ibi.
nam conſtat nos poſſidere donec , aut nr̄a voluntate diſceſſeri-
mus,aut deiecti fuerimus,ergo qui hoc dicit hoc ꝓbet.ff. de pro-
ba.ei qui dicit.Nam & ſi dicam,ꝙ nunq̄ habui animum amittē
di poſſeſſionem,credendum eſt magis mihi,q̄ alij, ex quo de ani
mo meo quæritur,vt patet in eo,quod no.j̃.de homi.ſignificaſti.
§.fi.in prin.& dic poſſedit,ſ.hoſpitale , licet nunc de nouo fuerit
ſpoliatum.Vnde interdictum vnde vi intētabat & male,quia q̃-
tum ad interdictum ꝯ epiſcopum nihil ſufficiens probabatur,vt
patet.j̃.§.fi.[Ad quæ.]ver.[Nec credere.] non erat cauilloſus pro
curator iſte,qui de credulitate & ſcientia reſpondebat , cum nō
teneretur reſpondere niſi de ſcientia,quia in ſpiritualibus nō iu-
c ratur de calumnia[c],s̃.de iura.cal.literas.ſed de veritate dicenda,ꝙ
dic,vt no.extra.d.n.de teſti.præſentium.Vnum tamen nō omit-
to,ꝙ qn̄q; iudices ex officio ſuo præcipiunt,ꝙ de vtroq; reſpon-
deatur,ad maliciam cauillantium compeſcendam,quod nō eſt
reprobandum,arg.Inſti.de acti.§.curare.ff.de teſti. curent.xxx.q.
v.iudicantem,& ꝙ pro vno falſo non negent totam pē̄ſionem,
ſed ſi volunt vitare periurium confiteantur ſi quid contineat ve-
ritatis,ꝙ & multum eſt approbandum,ar.ff.de rebus dub.ſi is,qui
ducenta.§.vtrum.[Poſtea.]& ſic nō fuit ſpoliatum.[Pertinere.]
q̃tum ad petitorium,& ſic ſicut vtrunq; intentabatur , ſic ſuper
vtroq; fuit lis cōteſtata,quia quod actor affirmabat hoc reus ne-
gauit,ſic enim fit litis cōteſtatio,ar.C.de excep.ſi quidem.ff.de pe
ti.here.ſi debitor. quod dic,vt le.& no.s̃.de litis conteſt.c. vnico.
[In ſua dyœceſi.]hoc non fuit probatum , alioquin contra.s̃.ti.j.
cum eccleſia.Vl dic,vt ibi no.& j̃.de reli do.de xenodochiis.[De
tinebat.]quę procurator hoſpitalis penitus denegabat. ideo & ſe
quitur,cum ergo &c.[Cum ergo.] ver.[Vtraque pars.] Sed cum
agatur hic poſſeſſorio tm̄ quomodo auditur epiſcopus volēs pro
bare aliquid de proprietate.ideo contra.s̃.eod.in literis,& c.idem
cum quis? Sol. Dicas,quòd ſuper eodem poſſeſſorio defenden-
do ſe poteſt probare,ꝙ nō eſt locus reſtitutioni,puta quia aduer-
ſarium violentum incontinenti deiecit,vel ꝙ aduerſarius ſub cō
ditione poſſidebat.s̃.eo. cum olim , vel nomine defendentis ſe.s̃.
eo.cum veniſſet.in fi.Vel quia inuenit vacuam poſſeſſionem,&
ipſam intrauit,ſm B.Hæc glo.eſt contra tex.quia nō ſolum poſ-
ſeſſorio,ſed & petitorio agebatur,vt s̃.no.& ideo nec in hoc caſu
hęc quæſtio locum habet.dic ergo vt in ſeq. interlineari. [Produ
xerunt.].ſ.fratres ſuper eo,quia ſpoliati erant,& ꝙ ad ipſos ſpecta
bant petita.epiſcopus vero eo quòd erant in ſua dyœceſi ipſa ra-
tionabiliter detinebat,vt s̃.præmiſit.[Condemnauit.] a qua ſen-
tentia extitit appellatum,ſicut continetur in deciſione & innui-
tur in.§.i. ¶Nuper autem.]. ij. pars . [Comparentibus] propter
app.ad nos factam,vt s̃.interlineari.[Cauſam ipſam.] & proceſ-
ſum ipſius cum diceretur ex parte epiſcopi,quia nihil probatum
eſſet contra ipſum , quare debuiſſet interdicto vnde vi condem-
nari.& bene dicebat,vt patet.j̃.§.fi. [Et quidem]ver.[Nuncius.]
vnde præſumi poterat de voluntate epiſcopi factum eſſe.ar.j.q.
iiij.quia præſulatus.j̃.de teſti.cōſtitutis.ij.ff.de mino.l.iiij. ſm d.n.
Sed non probatur,ꝙ epiſcopus hoc mādauerit.nec ꝙ ratum ha-
buerit,vt j̃.§.fi.[Abſtulit.]quas forte ponūt ſuper domibus ſuis,
vel quas oſtendunt,dum elemoſynas petunt, ſecundum Goſ.vel
quas deferunt in chlamidibus ſuis,ſed prima expoſitio magis pla
cet.[Inhibendo ipſis.].ſ.fratribus.[Redirent.] Forſan inuenit eos
extra domum , alioquin ſi ipſos eieciſſet videretur ſententia bo-
6 na, †quia dominus ex uiolentia familię obligatur, ff.de vi , & vi
ar.l.j.§.quòd additur , & §.familiæ . Vel dic, vt no.infra eod.§.j.
ſuper ver. vnde vi.interdictum . [Et quòd epiſcopus.]ver. [Poſſi-
debat.]Fatui ergo fuerunt hoſpitalarij,qui ſe ad interdictum vn
de vi reſtrinxerunt, quia ſufficiebat eis conditio ex canone illo.j.
q.iij. reintegranda , vel illo.infra eo.ſępe.Ioh.no. hic quòd quan
doque nocuit eſſe locutum.¶Nos prioris.].iij.pars.[Iudicij.]No.
quòd ſecundum acta prioris iudicij eſt appellationis ſententia
cōfirmanda,vel infirmanda,vt hic,& in Auth.de his,qui ingre.
ad app.§.ſi vero neuter.coll.v.quod verum eſt, niſi aliud propo-
natur,& ſic non obſtat,C.de app.eos,qui.§.i.j̃. de fi.in.cum Ioan-
nes.§.fi.De hac vero materia dic,ut no.s̃.de renun.in præſentia.
7 [Recenſentes.]† fructus enim diuinus eſt iuſtitiam ſæpius recen-
ſeri.xxxv.q.ix.graue.[Nulle penitus.]& ita id,quod non erat pro-
bari non poterat,ar.s̃.de cōſti.cum acceſſiſſent.§.j.ad fi.cum ſuis
concor.[In iudicio.]nec extra nocebat,ut patet in eo quod leg.&
8 no.j̃.de conceſ.præ.c.j.& fi.[Nec per inſtrumenta.] Arg. †hic ex-
preſſum,ꝙ uiolentia poteſt probari per inſtrumenta . [Nec per
euidentiam.]ſubaudi nec præſumptionem uiolentam.xxxii.q.
j.dixit dn̄s.j̃.de præſum.literis,& c.ſe.& ſic habes hic quinq; mo-
dos probandi.[Vel ſpoliationem.]factam per nūcium , vel aliū
nomine ſuo ſm quoſdam,ſed in delictis etiam,ꝙ nomine meo
geſtū non eſt,ratificare poſſum,& in aliis ēt q̃tum ad p̄iudicium
meū ſm Lanfranchū cremo, C.ꝙ cū eo,q in ali.po.ei qui.in fi.
C.per quas per no.acq.l.fi.quod dic,ut no.j̃.de his, quæ fi.a præla.
c.iij.

ADDITIONES.

a ¶Laicus eſt patronus. vide d.Abb.hic in 3.col.circa med.uerſ.hoc quod
dictum eſt de patrono.
b ¶Poſſidere. An autem dominus præſumatur poſſidere. vide per d. Abb.
hic in 6.col.in fi.verſic.ſed an dominus.cui And.ſic. Addit.d.Dero.in du
bijs ſuis.dub.10.
c ¶De calumnia. Dic ꝙ hodie immo ſimul, & de veritate,& de calumnia
iuratur.per tex.in c.1.de iuram.calumn.lib.6.

c.iij.in fi.[Interdictum vnde vi.]Sic patet,ꝙ iſte procurator ine-
ptam propoſuit actionem,quia hoc interdictū nō datur niſi ↄ il
lum,qui deiecit,vel mandauit, vel ratū habuit, vt hic,& ff.de vi,
& vi ar.cum a te.& l.iij.§.cum procurator.ij.q.j.notum. Vel niſi
ↄ illum,qui a ſpoliatore rem ſcienter receperit,j.e.ſępe.ſm quo-
ſdam.quod dic,vt ibi no. Datur tamen ↄ vniuerſalem ſucceſſo-
rem,ff.de vi,& vi ar.l.j.in fi.& l.iij.§.fi.& datur ſucceſſori. ff. de vi,
& vi ar.l.j.§. hoc interdictū.& j.de teſti. ſignificauerunt.Sed non
datur ↄ ſucceſſorem rei ſingularem,puta emptorem, vel dona-
tarium,ff.de vi,& vi ar.cum a te. Dixerunt tamen quidam,quòd
9 †actione in factum agi poteſt ↄ quemlibet poſſeſſorē,ff.de vi, &
vi ar.l.iij.§.fi.Sed illud non eſt verum, imò loquitur de ſucceſſo-
re vniuerſali.& adde,ꝙ no.j.de immu.eccl. c.aduerſus.§.fi.ſm ca
nones vero quilibet poſſeſſor tenetur,vel conditione ex canone.
iij.q.j.reintegranda,& q.ij.c.ij.& quaſi per totum, & s.de iudi.qa
V.& ar.xij.q.ij.quicūq;.xvj.q.vj.ſi epm.j.de teſt.filius. Vel officio
iudicis,ar.j.de ap.bonę.& adde,ꝙ no.j.e.ſuper verbo.locum non
habere.Sed nōne ex eo,ꝙ nuncius epi hanc violentiam fecit, &
poſſeſſio ad epm peruenit,tenetur eps?Ita vr, quia & de volūtate
ſua præſumitur eſſe factum,ar.j.q.iiij. quia præſulatus. j.de teſti.
conſtitutis.ij.ff.de mino.l.iij.Sed hoc non eſt verum,quia poteſt
eſſe,ꝙ dns vacuam poſſeſſionem inuenit.& ſic intrando violen-
tiam non fecit,vt no s.e.c.rn.j.ver.fi.imò & ipſam rem vſucape-
re potuit.Inſti.de vſuca.§.ꝙ aūt.ff.de vſuca.ſequitur.§.ſi tu vi me
expuliſti.Nec de facto familiæ tenetur dns niſi mandet, vel ratū
habeat.Licet de violentia ſerui teneatur indiſtincte de eo, quod
ad ipſum peruenit,vel ſaltē ſi nihil peruenit noxaliter, ff. de vi,&
vi ar.l.j.§.ꝙ additur,& §.ſeq.ſm B Super eo, ꝙ ſupra proxime di-
xit de violenta poſſeſſione vſucapienda,& de ipſa & de furtiua di
ſtinguendum eſt.Nam ſi vendo tibi rem alienam furtum com-
mitto,& tunc non vſucapitur,ſi aūt hæres meus ipſam vendide-
rit bona fide,non eſt furtiua,& ſic vſucapitur.hoc eſt, ꝙ legitur.
Inſti.de vſuca.§.ꝙ aūt.Itē ſi vi expellis me de poſſeſſione,ſed non
appræhendis poſſeſſionē,non dr res violenta, & ideo pōt præſcri
bi ab alio,qui bona fide intrat.Porro ſi ipſam poſſeſſionem vio-
lenter tenueris,facta eſt violentia, & iō nullatenus præſcribetur,
ſic loquitur ff.de vſuc.ſequitur.§ ſi tu me.Inſti.de vſu. §.furtiue.Si
ergo nuncius epi expuliſſet,& poſſeſſionem violenter appræhen
diſſet,non eſſet locus præſcriptioni.Item ſi alicuius familia deie-
cit aliquem non tn nomine dni,non pōt dns illud ratum hre,ff.
de vi,& vi ar.ſi vi me deiecerit aliquis,ff.de neg.ge.ſi pupilli §.ſi
ego.niſi velis dicere ꝑ ſm canones aliud ſit.ix. q.ij. lugdunenſis.
xvij.q.j.c.fi.s.de elect.ꝑ ſicut.ſm B.De hoc dic,vt no.s.eo. ſuper
verbo.vel ſpoliationem Item no.ꝙ interdictum vnde vi non da
tur niſi ↄ deiectorem vt dictum eſt. Actio tn, ꝙ metus cauſa da-
tur ↄ quemlibet poſſeſſorem,ff.quod me.cau. item ſi cum exce-
ptione.§.aliqn.C.ꝙ me.cā.non intereſt. Similiter & interdictū,
ꝙ vi aut clam.ff.quod vi aut clam.ſemper.in prin.Similiter & in
terdictum de no.ope.nun.ff de no.ope.nun.l.fi.[Locum nō ha-
bere.]cum nec eps fuerit vniuerſalis ſucceſſor ſpoliatoris, ff.de vi
& vi ar.l.iij.§.fi.& l.fi.Contra ſingularem.n.ſucceſſorē, puta em-
ptorem vel ſimilē non datur interdictum.In rebus autem eccle
ſiaſticis competit ſm quoſdā interdictū vnde vi.vel ad minus cō
dirio ex canone,ij.q.j.reintegranda.ar.s.de tranſactio.veniens,de
quibus oībus dic,vt no.s.in præce.gl.a prin.vſq; ad ver.ſed nonne
ex eo.Veruntamen d.n.non concedit hoc,& ꝙ dicit.c.reintegrā
da & alia iura pro eis inducta.ſ.ꝙ oīa ſunt ſpoliato reſtituenda,
intelligit non interdicto vn vi,nec ↄditione ex canone, ſed aliis
actionibus cōpetentibus,puta ſi doloſe inductus fuit ad ↄhendū
actione de dolo.Si metu actione,ꝙ me.cau.& ſic de aliis. Idē tn.
d.n.videtur notaſſe contrarium,s.de elect.quærelam.Quid enim
ſi non contraxit,ſed alias a poſſeſſione ſua cecidit,ita ꝙ ad poſſeſ
ſionem ſuam recuperandam nō occurrit actio prodita ſpālis?
Vtiq; ꝓdicta auxilia neceſſaria erunt.ꝙ dic,vt in præce.gl. Sed nō-
ne quia familiaris epi nuncius hoc fecit tenetur epiſcopus de eo,
quod ad eum peruenit?Ita vr,ff.de vi,& vi ar.l.i.§ quod ergo addi
tur & familiæ,& § ſi filius.Sol. Dixerunt quidam nō ſufficere in
hoc caſu rem ad dnm perueniſſe niſi ex facto familiaris ad eum
peruenerit.ex facto aūt familiaris nō peruenit hæc eccleſia, ſiue
hoſpitale ad epm,ſed quia vacuam poſſeſſionem inuenit, acce-
pit eam tanq̄ diœceſanus.Vel dic,ꝙ licet dicatur hic, ꝙ videba-
tur eſſe probatum &c.vt s.§.proxi.ver.& quidem.non tamē in
10 veritate probatum erat,†multa.n.videntur,quæ non ſunt, vt ait
pla.ff.de acqui.poſ.naturaliter.Sed nec probatur hic, ꝙ hoſpitala
rij tpe deiectionis poſſediſſent.Quod etiam neceſſe eſt ad hoc,vt
cōpetat interdictū,ff.de vi,& vi ar.l.j.§.interdictum aūt hoc nul
li cōpetit.Nec ēt probatum eſt,ꝙ ex illa ablatione crucū poſſeſ-
ſionem perdiderint hoſpitalarij,& ſi perdidiſſent, niſi tunc eſſet
ab aliis occupata,non viderentur vt deiecti.ff.de vi,& vi ar.l.ij.§.q
armati.& §.ſi quis aūt.licet ſit arg.ↄ.j.e.ti.l.j.§.item Labeo ait.Vel
ideo pronunciatur hoc interdictū locum non hre, quia inepte
fuit hic propoſitum directū interdictū. Nam qn libera perſona
familiaris domini committit violentiam,vt hic fuit, tunc vtile
tm competit interdictum vnde vi,ff.de vi,& vi ar.l.j.§.ſi filiusfa.
Non tenebatur autem hoc exprimere,ſed ex quo expreſſit & ine
pte,poterit ſibi imputare,vt patet in eo,quod leg.& no.s.de iudi.
examinata,ſm d.n.Quinimmo proponendo ſimplr interdictū,
niſi aliud iungat videtur inepte proponere.Per hoc enim intel-
ligitur directum propoſuiſſe,ergo aut non dicat ad hoc propo-
no interdictum vnde vi.aut ſi hoc facit iūgat vtile, alias videtur,
vt dictum eſt directum propoſuiſſe,ar.ff.de peti.hær. nec vlla,aſs
eſt.l.etiam.§.ſi quis ſciens. Quia ſi quis ſcienter rem a ſpoliatore
recepit,tenetur ad reſtitutionem ipſius conditione ex illa decre.
j.e.ſæpe.hic tamen nunq̄ poterat habere locum interdictum di-
rectum vel vtile,ꝙ non competit, niſi cū quis de poſſeſſione ex-
pellitur,vel reuertens nō admittitur ab illo,qui poſſidet, ff. de vi,
& vi ar.l.j.§.item Labeo.& l.iij.§.ſi quis autem viſis armatis.arg.
eſt hic,ꝙ hoſpitalarij poſſeſſionem amiſerunt ſolo aīo,ff.de acq.
poſ.peregre.§.quibus.Nec expectauerunt expelli cum tamen ꝑ
vim ſolam expulſiuam detur hoc interdictum. Aliqui tamen di
cunt & non male,ꝙ & ſi nec ipſi metum inferentes, nec alij poſ
ſeſſionem intrarent,tamen ↄ eos competit interdictū ad dāna,
q̄ hac actione incurrit vim paſſus,quod ex eo apparet,ꝙ aliqn te
netur interdicto etiā is,qui de violentia nihil habuit, ſufficit.n.ſi
auxilium dedit,C.vnde vi.l.j.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.deieciſſe. Azo ↄ.
ff.de vſuca.nō ſolū.§.ſi dns,vbi dr, ꝙ talis res pōt vſucapi, quod
non poſſet fieri ſi rapta eſſet.Sed rndet illam.l.loqui qn illi,quo-
rū timore fugit quis de poſſeſſione ſua non veniebāt animo ma-
lo,puta cauſa vim inferendi, ſed quia timuit recedere voluit,&
ideo res præſcribitur,quia nec facta eſt vitioſa. Nec obſtant.ll.ſu-
perius allegatæ.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.idem Labeo.& l.iii.§. ſi quis
viſis armatis,quia non eſt ibi ſumendum arg.a ↄrio ſenſu. Licet
enim ibi dicatur vim inferentes ſi occupauerint poſſeſſionē te-
neri non tn negatur quin teneantur,& ſi ipſam non occupaue-
rint.Illi tn,qui vim iutulerunt,potiſſime obligantur, quia tenen-
tur fundum reſtituere occupatū,quinimmo ex. l. illis probatur,
ꝙ ex tali violentia oritur interdictū, & non ex occupatione ſe-
quenti,alioquin ex hoc magna abſurditas ſequi poſſet.Quid.n.ſi
poſt violentiam cōmiſſam ꝑ vnum annū uel.x.uel plures hanc
alius occuparet,cū iam violētia in obliuione veniſſet?Sed nec in
hoc caſu competit interdictū ea ratione,ꝙ ſit expulſus, ſed quia
probabiliter ſuſpicatus eſt ſe poſſe repelli, vnde nec ire audet ad
fundum.Tenetur ergo violentus,ex cuius facto fundū amittit,ſi
alia dāna patitur.Quod metus cauſa aūt non cōpetit,quia expul
ſus eſt ſine aliqua coactione ſibi facta. Non enim expectauit,ꝙ
fieret,ſed ſtatim aufugit.Secus eſſet,ſi poſtq̄ armati ingreſſi eſſent
diſceſſiſſent,tunc.n.quod metus cauſa locū haberet, & hoc eſt,
quod aperte probatur,ff.ꝙ metus cauſa.metum aūt præſentem,
rn.j.& §.i.ſed nec tali,ꝙ vi aut clam dari poteſt, licet.n.compe-
tat qn ab aliquo ope faciendo in ſolo alıqs prohibetur, hic tamē
prohibitus non eſt ab opere,quia nec opus faciebat, ſm d.n.cuiꝰ
eſt mēs quaſi totius huius gl.[Reſtitutionis.]ver. [Præſumēdū.]
& bene dicebat,vt j.de ſen.& re.iudi.cum inter vos.in fi.Sol.ibi,
s.de elec.bonæ me.i.§.contra.& §.ſeq.[Motū animi ſui.]ſed hoc
non habet hic locum,cum acta præſentia ſint & minus ſufficiē
tia ex parte hoſpitalariorum,vt patet ī eo,quod leg.& no.s.e.§.i.
rn.i.Et probatur expreſſe.j.de pur.c.dilectus.§.ii.ergo non aliter
potiuntur victores ſentētiis,ex quo acta ſunt ↄ ipſos,niſi eaſdem
oſtēderint rite latas.ſic poteſt intelligi in Aūth. de his, qui ingre.
ad ap.§ id quoniam determinare.coll.v.ſed & quamuis præſu-
matur pro ſententia non tamen pro proceſſu,vt hic, & j.de pro-
ba.quoniam contra falſam.in fi. De hac tamen materia dic,vt
plene no.s.de renuncia.in præſentia.

SVMMARIVM.

1 *Inanis eſt actio quam excludit inopia debitoris.*
2 *Qui nihil habet eius periculo nihil eſſe poteſt.*
3 *Nullus caſus excuſat latronem.*
4 *Predo habet interdictum.*
5 *Fur non habet actionem furti.*
6 *Actio furti infamat.*
7 *Odium reſtringitur in actione furti.*
8 *Pœna ſuos debet tenere auctores.*
9 *Eccleſia propter delictum epiſcopi puniri non debet.*

CAP. XVI.

OLim. Caſus.Ouetēſis eps prodigalitatis vitio gra-
uatus erat debitis infinitis, vnde legionen.
Rex de mandato papæ ſatisfecit de debitis & occupa-
uit epatum totum quouſq; ſibi eſſet plenius ſatisfa-
ctum,tamen aſſignauit quinq; milia aureorū dico ouetenſi pro
vita ſua.ſed quia oueten.non ſufficiebat hæc pēſio occupauit par
tē zamorēſis dyœquē condēnatus eſt reſtituere cū fructibus.Pa-
pa tn mādat,ꝙ ſnīa quo ad fructus lata nō mādetur executioni
quouſq; recuperauerit epatū ſuū,cuiꝰ redditus parciebat Rex,vt
ſupra.dixi.Saluis quinque milibus aureorum quouſque eſſet ſi-
bi plenarie ſatisfactū.ſic intellexi proceſſiſſe factum a quodā hy-
ſpano ſocio & optimo verſificatore.[Ouetenſem epm.]cuiꝰ red-
ditus

a ditus omnes & epiſcopatū tenebat rexᵃ legionē, qui ſatisfecerat
de debitis ſuis,vt s.nota.in caſu.[Ad debitam reſtitutionem par-
tis.]quam idem occupauerat Oueten.& ipſam tenebat,vt ſequi-
tur.[Perceptis.]& qui percipi potuerunt,quod dic,vt no.s.eo.gra
uis.& adde,quod no.in ſequenti gl.[Fructibus.]a tpe litis cōteſt.
vſq; ad ſnīam,ēt ſi erat bonæ fidei poſſeſſor.C.de rei vē.certū eſt.
Si vero erat malę fidei poſſeſſor,tunc tenetur ad reſtitutionē oīm
ſm d.n.Et tenetur de extantibus rei vendicatione.& de conſum-
ptis conditione ſine cā.C.de condi.ex l.malafide[Reſtituere.]Za
morenen.epo quem ſpoliauerat.[Et.j.]hoc eſt.obiectum fuit ex
parte Oueten.ꝙ nō erat cogendus ad reſtitutionem fructuum,
cum rex teneret epatum ſuum,& eſſet non ſoluēdo,cōſultus ſup
1 hoc papa reſpondet.vt ſequitur.¶Verum.]ii.pars.[†Quoniā ina
2 nis eſt actio.]ff.de dolo,nam is & † qui nihil habet eius periculo
nihil eſſe poteſt,ff.de fur.itaque fullo.Vnde nec aliquid poteſt re
ſtituere.j.de vſur.cum tu.§.j.nec excōicandus eſt propter debitū,
immo ſi lata ſit ↄ ipſum ſnīa debet ſine difficultate aliqua relaxa
ri,j.de ſol.Odoardus.caueat tn iudex,ne hoc proponatur in frau-
dē creditorū.[Cōpellatis.]in principali tn nihilominus proceda
tis extra,d.n.eo.ti.frequens.lib.vj.[Quia ipſe taliter fuerit.]erat.n.
taliter ſpoliatus ab alio,ſiue epatu,ſiue rebus epiſcopalibus,ꝙ nul
latenus ſatisfacere poterat, & ideo nō rōne ſpoliationis factæ ab
alio,ſed ratione impotentiæ excuſatur. hoc ergo non prodeſſet
(ſi poſſet de proprio quod haberet ſatisfacere) ꝙ eſſet per alium
ſpoliatus,ff.de vi,& vi ar. cum a te.& C.de fur.ſubtracto.ſm d. n.
vt patet in eo,quod no.in ſeq.gl.[Reſtitutus.]a rege, qui epatum
ſuum tenebat,vt s.in caſu.Vnde non poterat reſtituere quouſq;
fuerat reſtitutus,iij.q.j.epi.hoc tn vr incōueniens,ꝙ aliquis exci-
piat de ſpoliatione a tertio facta.Ideo ſignatur contra.ff.de vi, &
vi ar.cū a te. Vbi dr,ꝙ ↄ primum deiectorem agi poteſt, & non
ↄ ſm,licet ipſe primus a ſecundo ſit eiectus.So.non dr hic,ꝙ poſ
ſit agi ↄ ſm,nec prohibet quin cum primo agatur,immo potius
hoc ↄcedit,dicit tn,ꝙ inanis eſt actio,quia factus eſt non ſoluen-
do.nam ſi ſoluēdo eſſet,vel in illo,quod ſubtraxit,vel in æquiua-
3 lenti cū effectu ageretur ↄ ipſum,arg.j.vt lite pen. eccleſia † nul-
lus.n. caſus excuſat latronē.C.de fur.ſubtracto.& in hoc concor
4 dat.d.n.vt patet in præceden.glo.habet†tn prædo interdictum vt
5 s.e.in literis.& hic.† fur vero non habet actionem furti,ff.de fur.
6 itaq; fullo.& eſt ratio,quia†actio furti infamat,ff.de his, qui no.
infa.furti accipe.interdictum vero famoſum non eſt,ff. de vi, &
vi ar.neque vnde vi.ſed & naturaliter æquum eſt. & niſi daretur
prædoni, remaneret delictum impunitū,cum dominus primo
deiectus nō poſſet agere contra ipſum,ff.de vi, & vi ar.cum a te.
ſed publice intereſt delicta puniri,ff.de fideiuſſo.ſi a reo.j. de ſent.
exc.cum voluntate.Dominus aūt rei furtiuæ,& ↄ primum, & ↄ
ſm,& ↄ furem agere poteſt cū vterq; eo inuito rem ſuā ↄctet.In-
ſti.de ob.quæ ex maleſi.naſc.§.furtum aūt.fauor ergo ampliatur
7 in interdicto, †ſed odium reſtringitur in actione furti,ff.de li. &
poſth.cum quidam.Eſt tn caſus, in quo furti agere poteſt hone-
ſta æquitate penſata.ff.de fur.q vas. §.ſi ego.Sed adhuc ſigno hic
8 ↄtra.quia † pęna ſuos debet tenere auctores,j.de his quæ fi.a ma.
par. ca.q̄ſiuit.& nemo debet alieno odio prægrauari,C.de inoffi.
teſt.ſi quis ſuo.nec ex alieno dolo,vel violentia lucrari,ff.de dolo.
l.j.ff.quod met.cā.Itē ſi cum.§.pedius.alias eſt lex.& incipit.arbi-
trium.Quid ergo ad Zamorēſem ſi Oueten.ſit ab alio ſpoliatus?
Reſpon.nō ↄſideratur hic violentia,vel dolus alterius,ſed ꝙ Oue-
ten.factus eſt non ſoluendo,licet & hoc ſequatur ex violētia ſibi
facta,& ſic eſt arg.ꝙ qnq; aliquid ꝑmittitur per cōſequentiā, qđ
alias directe nō admitteretur.[Qđ percepit.]C.de bo.auc.iu. poſ.
9 ex contractu.[Alienis]ſine læſione epatus,†nam eccleſia ꝑꝑ deli
ctum epiſcopi puniri non debet.xvj.q.vj.ſi epiſcopum.

ADDITIO.

a ¶Tenebat rex.Adde an pro debito perſonali clerici poſſint capi reddi-
tus eccleſiæ ſuæ plene per do.Andr.Sic.hic in addi.dd Panormi.in ver.de
fructibus.

SVMMARIVM.

1 *Libelli & ſententiæ quomodo concipiendi.*
2 *Poſſeſſorium intentari poteſt circa res in corporales.*
3 *Poſſeſſor tuendus eſt in poſſeſſione ſua.*
4 *Poſſeſſionem perdit,qui timore eiectus ab illa abſtinet.*
5 *Metus excommunicationis equiparatur melius quę cadit in cōſtantem virū.*
6 *Excommunicatio non dat iuriſdictionem.*
7 *Manus ponere infra manus eſt ſignum obedientię.*

CAP. XVIII.

1 OLim. [Noīe Pariſien.]No.†ad concipiendos li-
bellos atque ſnīas,qđ dic,vt no.s.eod.olim
2 cām.§.fi.ver.procuratore.[Iuris parochialis.] & † ita
circa res incorporales poteſt poſſeſſorium intentari
vt hic,& s.ti.j.cum eccleſia.ff.de vi,& vi ar. l.iij. §.vnde vi.interdi-
ctum.& l.ſi de fundo. Aliud ī rebus mobilibus ablatis, niſi eſſent
in fundo quando eiectus fuit,vt in e.ti.l.j.§.ſi fundus.& l.iij.§.per
tinet.[Super poſſeſſione]petebat enim Pariſien. epiſcopus reſti-
tui ſe ad poſſeſſionem iuris parochialis eccleſiæ de monte quo
per abbatem,cui papa ſcribit dicit ſe ſpoliatum.Sed quia nō pro
bauit,ꝙ poſſeſſionem habuiſſet cum effectu,vt ſequitur, non po-
a tuit exaudiri.Hoc autem iure ſpoliatur epiſcopus,ᵃqui ipſum poſ
ſidet in aliquo populo,quādo ſcit hoc ius alium epiſcopum exer
cere, & populum ſententias latas ab alio epiſcopo ſeruare & in
alijs obedire.nec contradicit,ſed intantum hoc patitur,ꝙ nec ſpi
ritualiter nec temporaliter punit parochianos alij epiſcopo obe-
dientes.forſan quia nec audet, & ſic animo puſillanimi videtur
poſſeſſionem ſuam deſeruiſſe,& in alium tranſtuliſſe,ar. ff. ſi ſer-
uitus ven.& ſi forte §.j.& ff. de pub. ſi ego.§.j.Sed quid ſi iſte epi-
ſcopus,qui hoc modo videtur poſſeſſionem amiſiſſe eoſdem pa
rochianos poſtmodum excommunicat.nunquid tenet ſenten-
tia?dicunt quidam,ꝙ non. Alij vero dicunt,ꝙ tenet,& ꝙ ille,qui
de hoc cognoſcet,prius debet attendere veritatem iuris excōicā-
di,q̄ poſſeſſionem.Vnde ex quo de hoc ſibi conſtabit, debet con
firmare ſnīas latas ab illo,qui in veritate ius excōicandi habet.Et
infirmabit ſententias latas ab illo,qui ſolam poſſeſſionem ꝓbat,
ar.j.qui fil.ſunt le.per tuas.§.nos igitur.cum ſuis concor.arg. pro
3 & contra,s.ti.j.cum dilectus.ſed quouſq; de veritate†conſtet tuē
dus eſt poſſeſſor in poſſeſſione ſua.j.de inſti.cum veniſſent.j. vt li
te pen.c.j.Sed contra,s.de cauſa poſ.cum eccleſia.Et hoc, qđ hic
dicitur,non placet.d.n.ſed dic ſm ipſum,vt no.s.eo. in literis. ſu-
per verbo,prius.ꝙ ſi epiſcopus,qui in veritate ius habet, non pati-
tur populum quantū in ipſo eſt alterius epi ſeruare ſententiam ſi
ne pœna.Puta quia punit ipſo ſpiritualiter excōicando,vel tēpo-
raliter bona ipſorum occupando,vel ipſos mulctando, vel ēt ca-
piendo,vel aliter qualitercunq; procedendo, ita ꝙ bene vr habe-
re animū non dimittendi ipſam poſſeſſionem, ſed retinendi.Et
talis non amittit poſſeſſionem,quę non niſi animo amittitur,C.
de acq.poſ.licet.nec dicit iniuſte agere,quia hoc facit non impu
gnando,ſed ſe defendendo.quod iura permittunt,ff.de iuſt.& iu.
vt vim,& leg.& no.s.e.olim cām.§.fi.ver.præſertim.Et ſi non po-
teſt,vel audet aliud facere conſilium eſt,ꝙ hoc publice proteſte-
tur,arg.vij.q.j.pontifices.& in eo quod leg.& no.s.de of.vi.paſto-
ralis.§.fi.& j.de app.ſi iuſtus metus.Hoc ī iuribus incorporalibus
obtinent.Aliud in corporalibus,quia bene amittit quis poſſeſſio
nem rei corporalis quantūcunque impugnet,quātumcunq; ex-
cōicet occupantes.Nam & eo ipſo,ꝙ reuertens non admittitur,
ipſam amittit,& ēt ſi ſuſpicetur ſe poſſe repelli,ff.de acqu. poſ.clā
poſſidere.§.fi.& l.ſi id quod.§. fin. Vbi vero alienus eps parochia-
nos alterius epi excōicat. Sed eps parochianorū ſnīam latam in
eos ratam non habet. nec iidem parochiani ipſam ſeruāt. Tūc
eps excōicator nullam poſſeſſionem acquirit,cum ſic excōican
do nihil poſſideat niſi labia ſua,quibus ſnīam protulit.Nec mirū
ſi in hoc caſu nō acquirit poſſeſſionē,quia ſi populus per aliquot
dies hanc ſeruet ſnīam ꝑꝑ hoc idem epiſcopus nullam iuris pa-
rochialis poſſeſſionem eſt aſſecutus,vt j.eo. c. §.j.In alios etiā qui
ſeruant ſnīas eius epi. Puta quia excōicatos ab eo vitant nihil ſi-
militer iuris vel poſſeſſionis acquirit, quia & ipſi nō ſeruant eius
ſnīas quaſi ipſius ſubditi,vel ab eo poſſeſſi,ſed tanquam obedien-
tes iuri volenti,ꝙ excōicati,& denunciati ab epis euitentur,vt pa
tet xj.q.iij.cure.& in eo quod le.& no.s.de treuga.& pa.c.j.§.j.Pōt
& illud dici,ꝙ licet in alijs ſententijs,& iuribus incorporalibus ſe
cundum modum prædictum acquiratur poſſeſſio,non tn in ex-
cōicationis ſententia hoc obtinet indiſtincte.Nam in ea idē di-
cendum eſt,quod in alijs ſententijs, ſi hi qui ipſam tulerūt (& iō
poſſeſſionem ipſius ſibi vendicant)alias habent poteſtatem ordi
nariam excōicandi alios,licet non habeant eam expreſſe in eos,
in quos rōne poſſeſſionis ſententiā protulerunt,in hoc enim ca-
ſu,quando ſcilicet alias habent,hanc ordinariam poteſtatē pnt,
& ſuper alios prædictis modis poſſeſſionem acquirere,& præſcri
bere,j.de præſump.auditis.& c.cum olim.Si vero prædictam or-
dinariam poteſtatem non habent tunc aliud dicēdum eſt in ſen
tentia excōicationis,q̄ in alijs ſententijs, quia in hoc caſu nō poſ
ſunt ſuper alios acquirere poſſeſſionem iuris excōicādi, cum nō
ſint habiles ad ius huiuſmodi poſſidendi.Quod ius nō poteſt ha-
beri,vel poſſideri niſi ab his tm,qui habent hoc a Deo,vel eius vi-
cario,vel a iure.De talibus enim tantum,& non de alijs intelligē
dum eſt illud Mat.xvj.quodcunque ligaueris &c.& xviij. Amen
dico vobis,quęcunque ligaueritis ſuper terram,erunt ligata & in
cęlo,& quæcunque ſolueritis &c. Et illud Ioan. pe. Accipite ſpi-
ritum Sanctum,quorum remiſeritis peccata remittuntur eis, &
quorum retinueritis &c. Non poſſunt igitur ſimplices clerici
alios excommunicando poſſeſſionem iſtius iuris acquirere,quia
nec poſſunt hoc poſſidere. Sicut nec laycus poſſidere poteſt ius
confeſſiones audiendi & animas abſoluendi, quod non com-
petit niſi proprio ſacerdoti.infra,de pœni.omnis. vel clericos iu-
dicandi.s. de iudic.decernimus. vel decimam percipiendi. infra,
de præſcriptio.cauſam quæ.Vel dic & melius, quòd quilibet cle-
ricus poteſt poſſidere & præſcribere ius excommunicādi,& cęte-
ra iura

ADDITIO.

a ¶Spoliatus eps.Andre.Sic. allegat hic pro hoc dicto Bald.in l.ij.C.de ſer

ra iura ſpūalia,quãuis alias ordinariæ iuriſdictioni nō p̄ſit.dum
ſit perſona,in quo ius iſtud cadere poſſit,vt ĩ.de his,quæ fi. a ma.
par.c.quæſiuit.Sicut enim epi,qui habent a iure ptātem excōicā
di xxiiij.q. iij. corripiantur.poſſunt alijs expreſſe eandem ptātem
dare,vt no.s̄.de of.ordi.cum ab eccleſiarum.ſic & per patientiã,
& conſenſum tacitum poſſunt clerici,in quibus hoc ius pōt ca-
dere,poſſeſſionem iſtius juris acquirere. Et dummodo bonafide
vtantur præſcribere,arg.in d.c.quæſiuit.ĩ.de p̄ſcrip.auditis.& c.cū
olim.& c.ꝯueniēs.ſm d.n.cuius eſt mēs quaſi totius huius gl. qđ
dic,vt plene no.s̄.de of.ord.irrefragabili.§.exceſſus.& de for.ꝯpe.
cū ꝯtingat vbi eſt hoc exp̄ſſum.& adde, quod no.ĩ.§.j. ſub verbo
4 timore ſnīæ.Nos attēdentes.]ij.pars.[Timore ſnīæ.]†Sed nonne
perdit poſſeſſionē,q timore eiectus ab illa abſtinet? Sic.ff. de acq.
poſſ.poſſideri.§.ſi quis nunciet.Et ex hoc, ꝙ quis paret mandato
alicuius pro ſubdito ſuo videtur ſe gerere,ĩ.de his,quę ſi. a maio.
par.ca.c.ex ore.ĩ.de cape.mo.dilectus.qa facit ea,quæ alij ſubditi
faciunt,xx.q.j.quem progenitores.ĩ.de regula.vidua.Sed dic,ꝙ ta
lis timor nō priuat poſſeſſione, quia nō facit hoc aīo obediendi
ſed potius aīo deliberandi qđ ſibi expediat. & ſic animus eſt ꝯſide
rãdus in talibus,ar.ff.de acq.hę.pro hærede.ſed & q ex timore ali
5 quid facit iã nō facit.ĩ.de reg.iur.qui ex timore.†Et no. hic timo
rē excōicationis eq̃parari metui,q cadit in ꝯſtantē, & iō qđ aliqs
facit tali timore ductus nō p̄iudicat.de hoc dic,vt no.s̄.qđ me.cã.
c.pe. Itē no.ꝙ in dubio tutius eſt abſtinere.ĩ.de cle.ex mi.illud. §.
6 licet aūt Item no.†ꝙ excōicatio nō dat iuriſdictionem, nec per
hoc acquirit poſſeſſionē qui ſic excōicat.ſm B.Hoc etiam nota-
bis hic,ꝙ titubans non conſentit,C.de condi.inde.l.fi.Vel dic,ꝙ
licet p̄miſſa iura,s̄.in prin.huius gl.quantum ad præiudiciū obe-
dientiū valeant allegari,non tñ in præiudiciū abbatis,ar.s̄.e.olim
cãm.s̄.de arb.cū tpe.s̄.quod me.cã. c. penul. Vnde ſi eps egiſſet ꝯ
parrochianos,qui ſnīam ſeruauerant forſan obtinuiſſet,vt innui
tur.ĩ.de capel.mo.c.ij.§.j.& fin. Abbas tñ a tali ſnīa appellare poſ
ſet cū ſibi præiudicaret. Sed ſi ignoraret ipſam agitari nō obeſſet
eidem, immo poſſet prohibere parochianos ne parerent epo. &
ſic ad mãdatum abbatis exēpti cum cappellis aduerſus ſnīam re
ſiſtere poſſent.ad hoc ar.in eo quod leg.& no.ĩ.de re iud.cum ſu
per controuerſia.& c.q̃uis.ff.de re iu. ſæpe.ĩ.de don.inter dilectos.
ij.q.vj.non ſolent.Et ita vr̄ fuiſſe hic,quia parrochiani aliquo tpe
ſeruauerunt ſnīam epi, ſed poſtea ad mandatum abbatis ipſam
nō ſeruauerunt.& ideo dicebat eps ſe ſpoliatum, & reſtitutionē
petebat.ſed ſicut ſequitur ꝯriam ſnīam reportauit,& adde, quod
in ſeq.gl.no.[Abſtinuit a diuinis.]Si aīo obediendi ſeruaſſent in
terdictū,poſſeſſionem nactus fuiſſet eps.Verū,qa nō abſtinuerūt
hoc aīo,ſed cã deliberandi hoc fecerunt nullã poſſeſſionē eſt na-
ctus,arg.ff.de ꝯdi.cã da.l.j.& in eo.quod no.in præceden.glo.Idē ſi
ex deuotione hoc feciſſent,ne rumpi videretur neruus eccleſia-
ſticæ diſciplinæ.s̄.de conſue.cum inter vos ad fi.xxiij.q.v.excōica
torū.Vel illud in dubio animæ ſuæ prouiderent in tutiorē partē
declinando,ar.in eo quod leg.& no.ĩ.de homi.ad audientiã. §.j.
ver.j.& de cle.ex mi.illud §.licet aūt.nã & bonarū mētiū eſt &c.
v.di.ad eius vero concubitū.ĩ.de obſer.ieiu.c.ij.§.cū aūt.ver. præ-
ces.& no.ĩ.e.glo.ante.fi.ver. & pp p̄miſſas rōnes.& ſequētibus.Et
no.ꝙ ſicut in acquirente poſſeſſionem iuris in primis eſt neceſſa
ria intentio acquirentis.Ita & eſt neceſſaria intentio illius in quē
ius acq̃ritur.Et idem intelligēdū eſt in rerum ſeruitutibus acqui-
rendis.ſ.ꝙ in eis requiritur acquirentis ſeruitutem intentio, & il-
lius ſilr,ꝯ quē ſeruitus acquiritur,vel cui præiudicat.vel ſaltē eiuſ
dem ſcientia & patientia.Hoc excepto,ꝙ qñ aliquis intendit poſ
ſeſſionē iuris acq̃rere in perſonis,& perſonæ tali obediunt prote-
ſtatio neceſſaria eſt,quia ſemper præſumitur eas aīo obediēdi pa-
rere.niſi probetur ꝯrium,ar.ĩ.de his,q̃ fi.a maio.par.c.ex ore.huic
tñ opinioni hæc littera ꝯdicit,& iō quidã diſtinguunt dicētes, ꝙ
7 aut obediētia ꝯſiſtit in faciēdo.puta†qa poſuit manus infra manꝰ
in ſignū obediētię,vt s̄.de ma.& obe.legebatur.& c.cum in eccle
ſijs,& tūc ꝓteſtatio neceſſaria eſt,& ſic intelligitur dictū c.ex ore.
Aut.conſtit in nō faciendo, & tunc non dat poſſeſſionem iuris
obedientiæ,vt hic.Et pp præmiſſas rationes dicendū eſt,ꝙ ſi quis
poſt appellationē excōicatus aliqñ ſeruat ſnīam,nō propter hoc
vr̄ ipſam ſnīam ratificare,vel appellationi ſuæ renunciare, maxi
me ſi ꝓteſtetur,ꝙ ei renunciare nō intendit,ſed potius ꝓſeq.& ꝙ
quãuis non credat ſnīam tenere,tñ qa bonarū mentiū eſt &c.Et
ob deuotionē,& reuerentiã cenſuræ eccleſiaſticæ ipſam ſicut de
facto lata eſt,ſic & de facto eãdē vult obſeruare ſm d. n.cuius eſt
mēs totius huius gl.ar.xj.q. iij.c.j.Et adde quod no.s̄.eo.c. reſpon.
j.in verbo ſuper poſſeſſione.& in præceden.glo.[Nec fuerit.]ver.
[Haberet.]quod requiritur.vt patet in eo,quod no.s̄.eo. ex parte
ver.at pars.& hic vr̄ ſufficere.argu.s̄.de ele.querelam.ĩ.de iure pa
trō.conſultationibus.¶ Reſtitutionem.]iiij. pars.[Ei.]ſ.epiſcopo.
[Spoliatum.] quia nec de iure,nec de poſſeſſione aliquid proba-
batur,ſicut præmiſit.Et de exceptione fides per priuilegia fuit fa-
cta,alioquin ſi epiſcopus petitorium intentaſſet, & conſtaret, ꝙ
eccleſia eſſet in ſua diœceſi de iure communi obtinuiſſet,ĩ. de re
li.do .de xenodochijs.& c. conſtitutis. vbi de hoc. Et per excom-
municationem probatur. alias iuriſdictio. s̄. de electio. dudum,
ij.§.tandem.

SVMMARIVM.

1 *Iura proprietatis oſſibus inherent.*
2 *Dominium probare nimis difficile eſt.*
3 *Qui dolo deſiit poßidere pro poſſeſſore habetur.*
4 *Subtilitas nimis aliquando eſt pernitioſa.*
6 *Rigor iuris ciuilis non eſt ſeruandus.*
6 *Rei litigioſe nulla eſt alienatio.*
7 *Paria ſunt inuito occupare,vel rem alienam ſcienter poſſidere.*
8 *Vitium rei ſequitur omnem poſſeſſorem.*
9 *Anima omnibus iuribus eſt præferenda.*

CAP. XVIII.

SAepe contingit. Sic cōſtrue literã.[Sę-
pe ꝯtingit, ꝙ ſpoliato
ſubuenitur aduerſus poſſeſſorē per reſtitutionis bñfi-
ciū,ſpoliatus amittit effectū proprietatis ꝯmodo poſ
ſeſſionis amiſſo pp difficultatē ꝓbationū re trãſlata in aliū p ſpo
liatorē poſſeſſorē illū.]ſ. in quē res eſt tranſlata.d.n. [Non ſubue
nitur.]ver.verum eſt, ꝙ ſpoliato non ſubuenitur per interdictū
vñ vi.ēt ſm canones,niſi ꝯ illum,qui deiecit,vel mandauit,vel ra
tū habuit,s̄.e.cū ad ſedē.in fi.ff.de vi,& vi ar.l.cū a te.& l.j.§.deie-
ciſſe.& §.ſeq.ſed iudicis officio ſubueniebatur ꝯ quēlibet poſſeſſo
rem,s̄.de iu.quia V.& conditione ex canone,ſiue dolo,ſiue vi,ſi-
ue metu,ſiue alio modo rem perdidiſti,ſemp ſubuenitur, iij.q.j.
reintegranda.de hoc no.s̄.eo.cum ad ſedem.§.fi. [Per reſtitutio-
nis].i.per interdictum vnde vi.quod eſt de recuperanda poſſeſſio
ne.d.n.[Proprietatis amittit effectum]. i. vſum rei ſuæ cum pro-
prietas apud eum remaneat,licet alter poſſideat & plana *eſt hęc*
litera ſm.ꝙ.s̄. conſtruxi. alias eſt in littera iuris proprietatis effe-
ctu.& tunc ſimiliter plana. alias ius proprietatis effectu.i. quo ad
effectum.& hoc eodem modo plana.Et ſcripſit hic.d.n.ꝙ hic eſt
vera litera & eſt iſte ſenſus ſi ſpoliatus nō p̄t agere poſſeſſorio ꝯ il-
lū,qui poſſidet rē ſuam,qua ſpoliatus eſt. ſequitur, ꝙ proprietatē
amittit effectu. id eſt quo ad vtilitatem. Nam quo ad veritatem
1 non amittit,†quia iura proprietatis nimis inherent oſſibus ſicut
& alia,ff.de peculi.quis ergo caſus.vere tñ amittit ius proprietatis
2 effectu,quia†nimis eſt difficile probare dominium.ſm d.n. vt &
ĩ.ſeq.vnde & publiciana eſt ſubrogata in remedium.ff.de publ.l.
j.ĩ prin.& l.iij.§.j.& l.ſed & ſi res.§.publiciana actio ſm.d.n.Alias
ius proprietatis effectū.& tunc expones, & pūctabis ſic.[Propter
difficultatē probationū].i.probandi.[Ius proprietatis amittit effe
ctū.]ſubaudi reſtitutionis proprię rei ſuę.Qui effectus talis eſt,qa
facta reſtitutione non cogitur eam reſtituere,niſi probanti intē
tionem ſuam,C.de rei ven.l. fi.s̄.e.conquerente.& c.j.s̄. ti. j. cum
eccleſia.§.fi.Vel dic.[Propter difficultatem probationum].i.pro
bandi.[Ius].i.dominium.[Proprietate]&c.¶ Vnde.ij.pars.& dic.
vnde volentes huic morbo remedium adhibere. [Non obſtante
iuris ciuilis]&c.Hanc decre.plene intelligas ſicut iacet, videlicet
vt quicunq; rē raptã ſciens eã raptã eſſe a quocunq;acceperit, ex
hac decre.tenetur, etiam ſi per multas manus res rapta ambula-
uerit,ar.ff.de mino.ſed vbi reſtitutio,ff.de pe.hæ. Sed & ſi lege cō
miſſoria.§.ſinautem.Dūmodo neſciat vitiū rapinæ purgatū, qa
ſi hoc ſciret,vel probabiliter crederet,poſtea non haberet locum
hæc decre.ſicut bene apparet ex verbis ſequentibus ĩ. e.§.j.ibi eo,
ꝙ non multum &c.vſque iniuſte detinere &c. Nō enim iniuſte
detinet,qui vitium ignorat,& bonam fidem habet. Nec obſtat.
ij.q.j.in primis,quia ibi illi, qui ſecundo ſucceſſerunt neſcierunt
primos iniuſte eiectos.vel ibi fuit diſpenſatum,ꝙ ſi quis rem ra-
ptam vacantē acceperit,tunc raptor pp poſſeſſionē, quã adeptus
fuerat licet iniuſtam,s̄.eo.in literis.habebit conditionē ex. l. cū q̃
rebatur.Vnde vi.ꝯ accipientē dūmodo accipiens eã vacantē do-
lo malo acceperit,nec ſit ſua.C.vnde vi.cū q̃rebatur.Vr̄ ēt, ꝙ vio-
lentiã paſſus habet interdictū.vnde vi.contra ſpoliatorē & condi
tionem ex hac decre.contra eū,qui ſciēter accepit. Adeo, ꝙ ſi eã
rem in alium doloſe trãſtulerit,nihilominus poterit conueniri,
3 †qa qui dolo deſijt poſſidere pro poſſeſſore hr̄,ff.de ali.iu.mu. ca.
fac.l.j.ff.de rei ven.ſi autem.§.j.& §.ſed & is.Illud etiam videtur,
ꝙ condictio ex hac decre. vim paſſo competat contra eum, qui
a nemine accepit,ſed ſciens talem rem eſſe vacãte occupauit.&
ēt vr̄ generaliter poſſe dici,ꝙ omnis poſſeſſor,ſiuæ bone fidei fue
rit ſiue malæ contra omnem immediatum poſſeſſorem illius,
qui doloſe poſſeſſionem habuit,auxilium habet, ſiue interdicti.
C.vnde vi.l.j.& per totum,ſiue conſtitutione,vt hic, & C. de acq.
poſſ.ex liberis.Quinimmo & ēt ꝯ mediatos poſſeſſores per quot-
cunq; manus res ambulauerit,dabitur auxilium dummodo poſ
ſeſſionem acquiſierint mala fide.Si autem vnus de mediatis poſ-
ſeſſoribus bona fide q̃ſiuiſſet poſſeſſionem,tūc ipſe ſolus haberet
actionem contra alios ſequentes malę fidei poſſeſſores, argu. hic
& ij.

& ij.q.j.in primis.ff.de dolo.l.j.§.j.ff.de vi, & vi ar.l.j. §. familiæ,&
§.ſi filiusfamilias.Plus etiã vr̄,ꝙ ſi aliquis poſſidebat bona fide rē
aliquam,& alius eandē ſcđo occupet bona fide, niſi conſtiterit
priorē poſſeſſorē iuſte amiſiſſe poſſeſſionē,dabitur ei actio con-
tra ſcđm.& fiet ſibi reſtitutio etiã non probata ſpoliatione,ar.C.
de agri.& cenſi.ſi colonus.li.xj.in auth.de man.prin.§.ꝙ ſi delin-
quentes, & §. non permittas.j.& ij.& §.ſed etiã ſuſcipientes.coll.
iij.& iij.q.j.reintegranda.& ſunt hæc iura notabilia pro poſſeſſo-
ribus eccleſiarū a poſſeſſione ipſarum cadentibus,quã etſi ꝓbare
poſſent,non tñ ꝓbare poſſunt ſuam canonicã īſtitutionē. Poſſeſ
ſionē aūt eccleſiarum,& aliarum rerum vr̄ continuare poſſeſſor
quouſq; exinde expellatur, vel alius occupet, & veniens non ad-
mittatur,vel ſuſpicetur ſe poſſe repelli,ff.de acq.poſ.clam poſſide
re.§.fi.& l.ſi id ꝙ.§.fi.& de vſuca.naturaliter & l.poſſeſſio. vel quo
uſq; rem ipſam negligat,ff.de acq.poſ.ſi rem mobilē, & no.s̄.de
elec.querelã.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.[Ciuilis.].ſ.le
gis.ff.de vi,& vi ar.cum a te.quæ non patitur,ꝙ īterdictum detur,
4 niſi ꝯ ſpoliatorem proprium,& ſic ſm canones†rigor iuris ciui-
5 lis nō eſt ſeruandus,vt hic patet,& ĩ.ti.j.c.j.quia †nimia ſubtilitas
eſt pnitioſa qñq;.C.ad treb.l.pe.s̄.de iudi.dilecti.vbi de hoc Ar.ꝯ.
s̄.de fer.capellanus.§.fi.Sol.ibi.[Scienter.]ſic ergo ſolꝰ ille poteſt
conueniri condictione ex iſto canone,qui ſcienter recepit rē alie
nam ſi vero ignoranter habet locum,iij.q.j.reintegranda.s̄.de iu
di.quia V.Non tamen intelligas,ꝙ hic dr̄,qñ quis alienat rem li
6 tigioſam,vel de qua timetur fieri controuerſia,quia†talis rei nul
la eſt alienatio,C.de litig.l.ij.ĩ. vt lite penden.ca.iij.ꝙ ſi alienetur
res,de qua ſperatur controuerſia,tenetur alienator ad intereſſe,ff.
de ali.iu.mu.cã fac.l.j.& de hoc no.s̄.de al.iu.mu.c.fa.c.j.ſm Ber.
poteſt & illud dici,ꝙ hæc conſtitutio addit,vt actio in factū,quæ
datur loco interdicti.Inſti.de interdic.§.fi.ad hunc caſum exten-
datur ſm Gof. Tu intelligas prout ſonat, licet enim in hoc caſu
ſubueniret,iij.q.j.reintegranda & iudicis officium.ĩ.de app.bonæ
ij.q.j.in primis.voluit tñ concilium, & hanc conſtitutionē iuris
addere & iuris promulgator ad declarandum,ꝙ ius ciuile ꝯrium
non obſtaret,cui forte multi iudices eccleſiaſtici inſiſtebant, ſed
non datur niſi ꝯ ſcientem ſm omnes.Caue tñ, quia in hoc caſu
quilibet præſumitur ſciens,vt ſequitur,† & eſt ratio iſtius iuris,qa
parum intereſt in vitio occupare,vel ſcienter retinere rem alienã
vt patet.xiiij.q.v.ſi quid inueniſti,& q.vj.ſi res, & p̄ſumitur ſciens
is,qui ſuam eſſe neſcit,ridiculum enim eſt audire,vel dicere ꝙ qs
ignorãter rem occupet,vel detinet alienam,quia omnes ſcire de-
bent,ꝙ ſuum non eſt,hoc ad alios modis omnibus pertinere,C.
vnde vi.cum quærebatur, ex cuius mente hanc puto inductam
conſtitutionem,& adde,ꝙ no.in ſeq.gl.[Accepit.] bene dicit,ꝙ
ſi ſcienter acceperit, tenetur ipſam rem reſtituere per conditio-
nem, ex hac decre. nam ſi ignoranter accepiſſet ſecus eſſet,ff.de
vi,& vi arma.cum a te.Nec obſtat iij.q.j.reintegrãda, quia loqui-
tur,quando iſte,qui tenet rem, de qua agitur interdicto dolum,
vel violentiam circa ipſam commiſit,& arg.s̄. de ordi.cog.cum
dilectus.Vel dic,ꝙ ſi quis daret libellum ꝯ poſſeſſorem rei, quæ
per metum ſibi ablata eſt, ſub quo poſſet compræhendi actio,ꝙ
metus cauſa,per quã res aduocatur a poſſeſſore,ff. quod me.cau.
item ſi cum exceptione.§.in hac exceptione, puta ſi dicat peto
reſtitutionem talis rei,quæ per metum mihi ablata eſt, credere-
mus,ꝙ poſſet ferri ſententia ꝯ poſſidentem,q̃uis metum non in
tuliſſet,nec ab inferente ſcienter rem recepiſſet, vt in dicto.§.in
hac actione.& idem dicendū eſt,ſi ſpoliatus ageret contra poſſi
dentem rem,qua ſpoliatus eſt,& diceret, peto mihi reſtitui talē
rem,de qua fui per violentiam ſpoliatus,ar.C.de an.ex.l.fi. & C.
vnde vi inuaſor, & ſic etiam poteſt intelligi iij.q.j. reintegranda
ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.Vel dic,vt in præced.glo.
8 [In vitium.]quia†vitium rei ſequitur omnem poſſeſſorē. C.de
acqui.poſ.vitia,& facto actoris ſucceſſio damnatur hæredis.j.q.j.
cito turpem.ĩ.de pœnis.in quibuſdam.ĩ.de immuni.eccle.aduer
ſus.in fi.& hoc verum eſt de realibus vitiis,ſecus in perſonalibus,
vt no.s̄.de iudi.quia V.tamen ſm canones tenetur quandoq; hæ
res etiam de perſonali,vt legitur & no.ĩ. de ſepul. parrochiano.
[Quo ad periculum animæ.]hoc ſoluit omnem contrarietatē,
9 †quia anima omnibus iuribus & temporalibus eſt p̄ferenda xij.
q.j.præcipimus.C.de ſacroſanc.eccle.ſancimus.ĩ.& no.ĩ. de præ-
ben.extirpandæ.[Iniuſte detinere &c.]No.ꝙ iura pro eodem re
putant auferre,& detinere,vt hic.& xvj.q.j.decime,& no.s̄. ſuper
verbo.ſcienter. Similiter auferre & non dare. xlvij. diſt. ſicut hi.
xij.q.ij.indigne.Eſt tamen.ar.contra.xij.q.ij.& ſi illi.in prin.[Suc-
curratur].conditione ex iſto canone quicquid alij notent. ſuccū
beret enim etiam ſecundum canones ſi proponeret vnde vi in-
terdictum,vt s̄.e.cum ad ſedem.§.fi.vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Res fit dubia per negationem partis.*
2 *Solennis abſolutio requiritur antequam cum excōicato ſit cōicandum.*
3 *Res ſemel reſtituta interim reſtitui non poteſt.*
4 *Forma mandati diligenter eſt ſeruanda.*
5 *Qui reſtituitur, plene quo ad omnia & in cauſam priſtinam eſt reſtituendus.*

CAP. V.

PIſanis. Commiſſio ꝓceſſus iniuſtus, appellatio,
primi mandati interp̄tatio,& iniuſti pro
ceſſus retractatio.[Et ĩ.] Continet, ꝙ eps lucanus cō-
miſit ciuibus ſuis cuſtodiam infraſcriptorum caſtro
rum,vt de illis iuuarent ſe,& ab expenſis releuarentur,in quibus
nihilominus percipiebat omnes redditus ſuos, ſed quadam die
deuicti fuerunt Lucani,& Piſani occupauerūt caſtra,& cum eps
monuiſſet eos,vt caſtra ſibi redderent. Rñderunt,ꝙ ita bene po-
terant ipſi cuſtodire,ſicut & lucani fecerunt, ſed bene placebat
eis,ꝙ redditus ſuos perciperet,ſicut & faciebat. Ideo quia nolue-
runt reſtituere,fuerūt excōicati auctoritate apoſtolica,quas ſen-
tentias petebant piſani relaxari,obiiciebatur de notoria offenſa,
& ſm hoc procedet in caſu.ſecundum d.n.piſani occupauerunt
dicta caſtra, & ideo fuerunt excommunicati.[P.ſubdyacono].
ver.[Poſſeſſione]hoc reſpicit factum.ĩ.e.§.porro. ver. vnde licet.
[Caſtris].i.pēſionibus,ſiue affictibus,ſeu cenſibus,quos percipie-
bat in quibuſdam caſtris,vt ĩ.e.§.fi.ver.fuit tamen.vel ad literam
vt iacet.[Conſtat]per confeſſionem piſanorum de penſionibus
nō de caſtris,vt in d.ver.ſicut tamen.[Habuiſſe]. reſtituta ſubau-
di,& dimiſſa.[Sibi prius]&c.[Sicut tempore]. hæc clauſula reſpi
cit modū,vt ĩ.§.fi.ver.fuit.[Mote].i.occupationis caſtrorum fa-
ctæ a piſanis,ſi ipſi fuerunt primi iniuſti occupatores, vel etiã ab
aliis,quibus in vitio ſucceſſerunt.s̄.c.proxi. nam licet a tempore
motæ guerræ eps plura in caſtris habuit,tamen ſi poſtea p alios,
q̃ per piſanos ſpoliatus fuiſſet,quos primos ſpoliatores eiſdē re-
bus,vel iuribus piſani poſtea ſpoliaſſent, non tenerentur piſani
interdicto vnde vi.ff.de vi,& vi ar.l.cum a te. Poteſt & illud dici,
ꝙ q̃uis piſani non tenerentur interdicto, tamen quia iniuſte res
eccleſie detinebant iuſte poterant excōicari xij.q.ij.quicūq; mili
tū.a qua ſnīa cū pro manifeſta offenſa,vel re iudicata lata fuerit
abſolui non debent niſi ſatisfactione p̄miſſa, vt ĩ. de ver.ſigni.ex
parte,& c.cum olim.ſm d.n.Tu vero dic,vt no.ĩ.eo.§.fi.ver.quo
rū,ſuper verbo admodū.& ver.ꝙ quidē.ſup verbo eſſe non pote-
rat,& ſup verbo niſi piſani,& ſup verbo plane ac libere. [Diſcor-
diæ]non intelligit hoc ſolūmodo de lite cōteſtata,ſed & de cita
tione.ar.s̄.de offi.de le.gratū,ſic s̄.de ꝯſti.cū M.Ferrarienſis. in fi.
ĩ.de deſpon.īpu.ad diſſoluendū.ĩ.de accu.olim.l.V.& P.& ſic in-
telligitur.ĩ.vt lite pendente,p totū,licet ſit ar.ꝯ.ĩ.de ver.ſig.ex par
te ij.ſed ibi ſoluitur,ſed & hic de alio motu loquitur, vt patet in
eo,ꝙ no.ĩ.eo.§.fi.circa prin.[Reſtituta.]quia hæc offenſa erat no
toria per confeſſionem partis aduerſę,vt no.s̄.& ĩ.de cohabi.cle.
& mu.veſtra,& c.fi.& ideo ſatiſfactio præcedere debebat abſolu-
tionē & relaxationē ſnīarum,ĩ.de ver.ſigni. cum olim & c.præ-
1 ced.[Et ſuper].ver.[Ea].ſ.poſſeſſione.[Dubieras.] † Per negatio-
nem partis aduerſæ,ſic enim fit res dubia, vt hic.& C. quibus ad
li.procla.non licet.l.iii ff.de peti.hære.ſi debitor.ĩ. de proba.c.fi.ĩ.
de reſti.co.ſup eo.[Sufficienti cautione.]ſic ĩ.de ſequeſtr.poſ.c.j.
in fi.& intelligitur hoc pignoribus,vel fideiuſſoribus idoneis da-
tis,vt no.s̄.eo.ex tranſmiſſa.§.j. [Prolatas.] a diuerſis forte iudici-
bus a ſede apoſtolica deputatis.[Caſtrorū].i.iurium, quæ eps idē
in ipſis caſtris habebat.d.n.quorū poſſeſſio reſtitui mandabatur,
non ſolū q̃tum ad factū,ſed ēt q̃tum ad modum. [Sententias re
laxaret.]ſub.interdicti vel etiam excommunicationis auctorita-
te huius mandati apoſtolici ſpecialis.alias enim excommunica-
tio,ex quo ſemel iuſte ligauit,relaxari nō poteſt, licet iudices hac
2 relaxatione ſępius abutãtur, † imò req̃ritur ſolēnis abſolutio,an-
teq̃ cū excōicato ſit cōicandū,vt legitur,& no.ĩ.de app.ſæpe cō-
tingit.§.quia tñ.in fi.& de ſen.excō. cū deſideres,& c. ſacro.§.ve-
rum.¶ Piſanis igitur.]ij.pars.[Aſſerentibus.]coram delegato pa-
pę.d.n.[Per te ſtabat.]loquitur epo lucano. [Iuxta mandatum.]
quia parati erant tibi reddere & in pace dimittere quicquid in di
ctis caſtris percipere debebas,vel conſueueras, quo ad ea de qbus
hic cōſtabat,& quo ad alia ſatiſdare,ſed tu non eras contentus,
& merito,qa licet ſatisfacerent facto nō tñ modo,vt patet.ĩ.§.j.
[Ipſe]. ver.ſ.ſubdyaconus.[Relaxauit.]& male.[Gratum.& meri
to,vt patet,s̄.rñ.j.& ĩ.§.j & iō appellauit & bene. [Impugnatu-
rus.]pp appłonē debuit audiri hic eps,cū diceret proceſſum nul
lū,ſicut ex fi.decre.apparet.d.n.¶ Porro].iii.pars. [Duo teſtes.]ſi.
ĩ.ti.i.cū dilecti.§.p̄terea.[Videlicet.in ſubaudi.[Vt tpe motæ.]in-
ter piſanos & lucanos,vt s̄.e.rñ.j.in prin. & ſic patet,ꝙ hoc intelli
gitur de mota diſcordia p litis cōteſtationē inter epm & piſanos.
[Reſtitueretur.]ſubdyaconꝰ aūt cautionē recepit,& de reſtitutio
ne faciēda nō curauit quaſi p epm ſtaret,vt s̄.no.[Eidē.]vſq; hic
extēditur primū mãdatū,ꝙ reſpicit factū,in quo nec piſani, nec
ſubdyaconus peccauerūt.[Et vt].ver.& hic ponitur ſcđm mãda-
tū,ꝙ reſpicit modū,vt ſeq̃tur.[Reſtitutio].i. detētio reſtitutione
iã facta,de qua præmiſit†ſemel.n.reſtituta iterū reſtitui non poſ
ſet,imò poſſet rñderi petēti,ꝙ petis intus habes, s̄. de iudi exami-
nata.[Fieret].i.facta dimitteretur, vt probatur.ĩ.e.ver.fuit.[Pla-
ne ac libere &c.]hæc omnia tãgunt modum, nec in hoc piſani
obedire volebant,vt patet.ĩ.ver.fuit tñ.& ſeq. & in hoc ſimiliter
errauit ſubdyaconus ſupradictus.[Quorum.]ver.ſ.duorum.[Pri-
mum]

F mum]ſcilicet,ꝙ fieret reſtitutio.[Alterum]ſcilicet,ꝙ permitte
retur poſſidere plene ac libere. [Ad modum.] No. quod cum
duo mandãtur principaliter,non ſufficit alterum ſine altero adi
pleri,vt hic patet.Primum fuit,vt poſſeſſio caſtrorum reſtitueret
epo.illud in facto conſiſtit,hic facto opus eſt.ſ.j.tit.ii. c.j. Scđm
vt poſſeſſionis reſtitutio fieret plene ac libere &c.& iſtud cõſiſtit
in modo,& hæc duo ſub vno includebantur,vt patet ex præmiſ
ſis.& ſic nõ ſufficit primum adimpleri,niſi & ſm impleatur. ſ.
j.vt benefi.ec.vt noſtrũ.ſic & vitiatur electio ſiue in perſona ſiue
in forma electionis defectus reperiatur, ſ.de elec. ſuper eo. & c.
4 quia ꝓpter.Et eſt ar.†ꝙ forma mandati diligẽter eſt obſeruãda,
ſ.de reſcrip.cum dilecta.in fi.ſm Ber.Vnum tñ ſcias,ꝙ ſi plura
mandantur,licet oĩa ſint adimplenda,ſi facultas adſit.ff.de lega.
iij.ea tñ adiectio.ff.de condi. & demon. hæc ſcriptura. ſi tñ non
poteſt adimpleri,niſi vnum ad præſens illud eſt adimplendum ,
vt no.ſ.de reſcrip.conſtitutis.& probatur j.tit.j.cum dilecti.§.prę
terea.ff de arbi.celſus.[Vnde licet]ver.[Non conſtabat]. ſ.ꝙ eps
ipam habuiſſet.ſm d.n.ad quod accedit,ſ.e.olim inter te &c. ad
fi.& c.ex parte.§.j.[Nec etiam]ver.[Quia ea].ſ.poſſeſſione. [Spo
liatus]immo ipſa percipiebat & perceperat.[Fuit tñ].ver. [Con
feſſionem].exponit,quod.ſ.rñ.j.dixit.conſtat,nec fuit hoc noto-
rium facti,vt quidam notauerunt,ſed iuris,vt not.ſ.rñ.j.[Dimit-
terent.]non dico reſtituerent,quia non ſpoliauerant.& per hoc
patet,ꝙ bona fuit expoſitio facta ſ.eo.§.j.[Et qdẽ.] ver.ſ.ꝙ dictã
poſſeſ.& perceptionẽ haberes plene ac libere &c.[Eſſe nõ pote-
rat,&c.]Hic expreſſe patet,in quo errauit ſubdyaconus,cũ.n.Pi-
ſani confiterentur epiſcopũ habere penſiones & affictus in ca-
ſtris prædictis,& ipſi ea poſſiderent,eps non habebat plenam li-
bertatem percipiendi hmõi q̃diu Piſani caſtra tenebant,immo
eorum poteſtate hoc pendebat,qui epm poterant replere qñ vo-
lebant.ſi.ſ.de procu.accedẽs. vnde ſubdyaconus debuit reſtitue-
re epo caſtra illa,& quia hoc non fecit,peccauit in modo,quia &
ſi non conſtabat de poſſeſſione caſtrorum ablata , conſtabat tñ
de perceptione poſſeſſionum,& ita id, qđ ↄſiſtebat in modo cer
tificabat id,qđ reſpiciebat factũ, & ſic plena & libera debuit fieri
reſtõ caſtrorũ.nã & ſic hoc ↄſtabat,ꝙ tempore motę diſcordiæ ñ
detinebant ipſa Piſani ſed Lucani,& illi noĩe epi ſupradicti.& ad
de,qđ no.in ſeq.gl.[Niſi Piſani.]Sed nõne ẽt ſi alij, q̃ Piſani eadẽ
caſtra tenerẽt idẽ eet? Vtiq;. cũ & in eorũ ptãte eſſet epm repel-
lere.qñ vellẽt.Poteſt rñderi ꝙ eo tẽpore quo Piſani iſta caſtra oc
cupauerãt,Lucani poſſidebãt ea cũ quibus eccleſia qetius vicina
bat,& liberius & plenius affictus,& poſſeſſiones ac iura alia poſ-
ſidebat,q̃ tpe Piſanorum, q nõ ſolũ Lucano populo , ſed ẽt cle-
ro moleſti erant. & rõ quæ ſequitur,j.e.§.ver.fi.nõ eſt ſufficiens.
Vel dic,ꝙ ſi eps nõ probauit ſe poſſediſſe caſtra eo tpe quo Piſani
occupauerant,ea tñ ↄſtabat, ꝙ ea poſſederat & eodẽ modo ↄſta
bat,ꝙ Piſani de nouo ipa occupauerãt,ſicut ex multis verbis iſti
us decre.apparet.ↄſtabat etiã, ꝙ eps tẽpore occupationis Piſano-
rum in dictis caſtris pẽſiones & affictus poſſidebat,& ideo delega
tus papæ debebat præſumere,ꝙ hęc poſſederit eps plene ac libere
i.ꝙ nullus eſſet in caſtris, qui ipſum epm repellere vellet,vel poſ
ſet,nec de alijs,q̃ de Piſanis probatum erat, ꝙ caſtra poſſiderent,
ꝙ ſi probatũ eſſet,non tamen noceret cum de ipſis Piſanis indu
bitãter cõſtaret,ꝙ caſtra de nouo occupaſſant.primo Lucana ec
cleſia poſſidente prędicta,vnde licet non probatur Lucana eccle
ſia ſpoliata,ita ꝙ ei cõpeteret interdictum,vel ꝙ ſm tenorẽ lite-
rarũ iſtarũ eſſet ei reſtõ faciẽda.relinquit tñ,ꝙ eps poſſidebat af-
fictus & penſiones plene ac libere,nullo in caſtris ipſis exiſtente.
vel quod melius eſt,relinquit,ꝙ ipſa eccleſia poſſidebat caſtra,
anteq̃ a Piſanis,vel ab alijs occuparentur,& per ↄñs liqt ꝙ delega
tus peccauit,qui abſoluit Piſanos,anteq̃ exirent de caſtris, hoc
eñ facere tenebantur , vt ſic liberã affictuũ & penſionũ poſſeſ-
ſionẽ dimitterẽt epo,ſicut ipam habebat,anteq̃ ipſi Piſani caſtra
occupaſſent.Si aũtẽ Piſani ꝓbauiſſent,ꝙ alii iuſte poſſiderent ca
ſtra tpe,quo ipſi occupauerũt,tũc nõ tenentur ea dimittere, cũ
ſufficeret,ꝙ ꝓmitterẽt epm pdictos affictus,& pẽſiones ita plene
ac libere pcipere,ſicut habebat,& percipiebat,tpe occupationis,
non aũt credẽdũ eſt papã ita reſupinũ fuiſſe,ꝙ intelligere,volue
rit eſſe deſtruẽda oĩa caſtra,in quib.eccleſię affictus & pẽſiones
recipiebantur,& bene facit ad intellectum iſtius decre.j.de pro-
ba.licet.§.fi.vbi fere idem habetur,quod hic dicitur. ibi eñ , qa
eccleſia Fauẽtina ĩ rebus petitis plenum ius habuerat,& ipas ple
ne poſſederat,imponitur ſilẽtium Fauẽtinis ſuper poſſeſſorio iu
dicio,quo actum fuit,hoc tamen poſſet eſſe iuſtũ,vt ſicut nõ li-
cet alicui noua caſtra facere cum iniuria.vel æmulatione alteri⁹
ita nec in caſtellare vetera,quę nõ probantur fuiſſe habita,ar .C.
de ædi.priua.l.iij.C.de fundis limitrophis,& terris,a pallu.& paſ-
cu.vel caſtel.l.j.ij.& iij.lib.xi.ff.de his qui no. infa. athletas. & ad
hoc potuit agere eps Lucanus.ſ.vt deſtruerentur,ĩnouata caſtra,
vel in priſtinam formam reducerentur conditione ex dictis ll.
vel officio iudicis,ar.ad hoc j.de iudæis,conſuluit,& non ſolum
ad hoc agere poſſet eps,ſed etiam quicunque ibi redditus perci-
peret,& hẽret.nec eſt popularis actio, immo verius pro vitanda
diminutione ſui patrimonij quiſq; agat , maxime aũt eps agere
poterat,quia plura in caſtris poſſederat ſm d.n.cuius eſt mẽs to-
tius huius gl.& potiſſime hoc ad eum pertinet, vbi eccleſiæ ſunt
incaſtellatæ.x.q.j.ſanctorum.vel dic,vt no.j.præce.gl.[Quia illis]
5 ſ.Piſanis.[Ea] poſſeſſione.[Plene ac libere]No.ꝙ † qui reſtituit
plene, quo ad oĩa,& in cãm priſtinã eſt reſtituẽdus,C.de ſen.paſ.
l.j.ff.de ver.ſig.cum prætor.ix.col.ff.de vi,& vi ar.l.j.§.qui vi.Non
fit ergo plena reſtõ,ſi alius habeat poſſeſſionẽ,vt hic.ſic nõ vacua
poſſeſſio emptori traditur,ſi alius ſit ibi miſſus cã legato. non fi-
deicõmiſſorũ.ff.de ac.emp.& ven.l.ij.§.vacua.Qñq; tñ fit reſtõ,
ſed non plena.ſ.eo.literas.§.propterea.[Eo ꝙ]ver [Qñ velint]&
ſic non libere poſſidet ſicut ante.¶ His ergo]iiij.pars.[Irritũ.]qa
poſt app.legitimam habitus fuit ſm d.n.ar.ſ.de off.dele.cũ olim
magiſter.§.fi.vel dic,ꝙ ↄ formam ab homine appoſitam eſt pro
ceſſum.quod dic,vt no.ſ.de reſcri.cum dilecta.§.fi.& de ele.quia
propter. [Iudicamus.] & ita per conſequens apparet Piſanos ab-
ſolutos non eſſe,ſm d.n.ſic ſ.de lit.conte.c.vnico. ad fi.

De dolo & contumacia. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Tarum eſt iura eſſe in ciuitate,niſi obſeruentur.*
2 *Cuſtos tantum efficitur,qui in poſſeſſionem mittitur ex primo decreto.*
3 *Regreſſus quando datur contra contumacem.*
4 *Negotium eccleſiaſticum dicitur ratione perſonæ vel rei.*
5 *Quicquid homo plus iuſte appetit,turpe lucrum eſt.*
6 *Iudex eccleſiaſticus poteſt de iuſtitia multa indicere.*
7 *Iuris neceſſitati non ſubiicitur quicquid ſubmittitur iudicis poteſtati.*

CAP. PRIMVM.

AD hæc. Multoties]Non ergo ſemper,qa
qñq; contumax excõicatur, &
multas alias pœnas patitur. qđ dic, vt plene
no.ſ.vt li.non conte.tuæ. & c.qm̃.§.fi.& j.eo.
contingit.[In poſſeſſione] in qua eum iudex
tueri dẽt.ff.ne vis fi.ei,qui in poſ.mit.l.j. §.j. &
ar.j.de re iu.cũ aliquib.j.de ſimo.querelã.ĩ fi.
1 †Parum.n.eſt iura eſſe in ciuitate &c.ff.de ori.iur.l.ij.§.poſt origi
nem. [Rem] cuius cuſtodiæ debet iudex ei tradere corporalem
poſſeſſionẽ,j.de re iud.cum aliquib.& tueri dẽt inductũ, vt in ꝑ-
ced.gl.Quod dic,vt no.ſ.vt li.non conte.qm̃ frequẽter.§ fi. nihi-
lominus tñ poſt annum efficitur verus poſſeſſor, ſm d.n.vt j.eo.
2 ſuper ver.nanciſci.[Cuſtodiendam]qui † enim in poſſeſſionem
mittitur ex primo decreto,tm̃ cuſtos efficitur.ff.de acq.poſ.poſſi
deri.§.fi.& de hoc plenius no.j.eo.contingit.[Nanciſci]licet im-
pediatur ab aduerſario ne poſſeſſionẽ nanciſcatur, nihilominus
intelligitur poſſidere.ff de bo.auc.iu.poſ.quamuis. & eſt expreſſũ
j.eo.contingit.Si vero impediatur per alium , obligatur ei ad in-
tereſſe,ff.ex qui.cau.in poſ.ea.ſi quis creditorẽ.& ſi non eſt ſoluẽ-
3 do,datur †regreſſus ↄ contumacem,ar.ff.de dolo.eleganter.§.pe.
ff.de eo,per quẽ fac.eſt.l.fi.rñ.j.[Committat] vt j.eod.contingit.
[Debitam offerat] & ſic interrupit præſcriptionem annalem.ſ.
de off.ord.paſtoralis.§.fi.ſed eſto, ꝙ poſtea iterum cõtumax eſt,
& in fi.anni iterum venit,& cautionẽ offert. nunquid iterũ poſ-
ſeſſionẽ recuperabit? Dici poteſt, ꝙ non,imo ſecundo adiudica-
bitur poſſeſſio actori,ſaluo iure proprietatis, vel ſaltem differetur
reſtitutio quouſq; cauſa incipiat legitimum ingreſſum hẽre,ar.j
c.ꝓx.& c.finẽ.ſ.vt li.nõ ↄte.qm̃.§.pe.in fi.ſ.de off.or. ſignificauit..
j.de ap.ad hæc.ſ.de ꝓcu.c.j.Eſt ẽt ad fideiuſſores & pignora, ſi ĩter
uenerint recurrẽdũ.[Cautionẽ]ſubau.&. [Cuiuſmodi ſit pęna]
&c.Rñ.nulla ſi ſit pſona eccleſiaſtica,& de ſpũalib.agat, vt ſeqt.
Ergo a ↄrio ſi ſit perſona ſæcularis , & agatur de tpalib⁹ mulctari
põt.vel dic,vt j.no.¶ Ad quod]ij.pars.[Perſonis &] &, pro aut.
4 ff.de ver.ſi.ſæpe.nã rõne perſonæ, vel rei dr̃ negotiũ eccleſiaſticũ.
xj.q.j.§.ex his oĩb.[Rigor]ar.ꝙ ſubtilitas iuris,ſiue rigor ſeruãdus
non eſt ſm canones.Ad idem j.ti.j.ſæpe.§.vnũ.ſ.de iud.dilecti.ſ.
de iur.cal.literas.Item ex hoc,& ex his,quæ ſequuntur expreſſum
elicitur ar.ꝙ perſona eccleſiaſtica nullã pœnam legalẽ, vel aliud
in grauamen aduerſæ partis debet exigere.ſed ſufficit,ꝙ ſuum re
cuperet intereſſe.ad idem j.de pœ.ſuam.in fi.ij.q.vij.lator.xvj.q.j.
5 frater noſter.xij.q.ij.nulli. † Quicquid.n.plus iuſte appetit homo
eccleſiaſticus.i.plusq̃ interſit ſua,turpe lucrum eſt. Sic poteſt in-
telligi j.ne cle.vel mo.c.j.ver.i.xxxij.q.iiij.origo.ar.j.de vi.& hon.
cle.cũ ab omni ſpecie.j.de cenſ.ex parte.nam hoc vr̃ æquũ, &c.
ff.de cond.ind.nam hoc natura.Sic ergo C.vnde vi.ſi quis in tan-
tã.vel aliæ ↄſtitutiones legũ penales in foro eccleſiaſtico nõ vẽdi
cãt ſibi locũ,vel in cauſis eccleſiaſticis,ſed priuatorũ tm̃,C.vñ vi.
l.meminerint.Nec obſt.xvj.q.vj.placuit. Quia quod ibi dicit de-
trimẽtum cauſæ ſuæ patiatur. exponi põt quo ad poſſeſſionem,
a proprietate enim non repellitur,vt ibi innuitur , in fi. Vel ipſe
non audiatur ꝓ re illa:ſed alij clerici,qui non deliquerunt:vel de
trimen-

trimentum patiatur in rebus proprijs non eccleſiæ,arg.xij.q.iiij.
quicunq;.j.de app.reprẽhẽſibilis.§.ſi aũt. & hoc verum niſi tota
eccleſia delinquat,ſm qđ no.ſ.de ord.cog. cũ dilectus.Sed ↄ,quia
pœna exigitur in foro eccleſiaſtico,vt ſ.de arb.dilecti.§.fi.qđ dic,
vt ibi plene no.Nec ob.quod hic dr̃, quia exponenda eſt litera,vt
ſ.& j.no.[Diſtrictio iuris]ciuilis. ſm quam mulctatur ↄtumax,
ff.ſi quis iusdi.non obtem.l.vnica.[Non requiritur] de neceſſita
te tñ poteſt hoc facere iudex, ſimile ẽt ſm canones,j.de reſcrip.
dilectus.& c.fi.Quod dic,vt not.ſ.de offi.deleg.præterea.hoc ergo
6 conſiliũ eſt. Nam † de iuſtitia poteſt iudex eccleſiaſticus mulctã
indicere,vt j.§.j.ſm d.n.Dũmodo diebus feriatis abſtineat,ar.xv.
q.iiij.placita.xvj.q.j.ſtatuimus.& in Lombarda.de deci.l.j.ij.& iij.
& per totam l.fi.xviij.di.qm̃ quidẽ.in Auth.vt cle.apud prop.epi.
conue.§.ſi vero eccleſiaſticũ.coll.vj.& ar.ff.de iud.l.ij.in fi. Et ſm
7 hoc notabis, †ꝙ non ſubiicitur iuris neceſſitati quicquid ſubmit
titur iudicis poteſtati,ff.de iud.non quicquid.ff.de of.præ.ſæpe. &
l.ſeq.ſ.de off.dele.conſuluit.& ſm hanc breuem gl. nullum hæc
continet inconueniens decre. ¶ Si tñ.] alias [Sed cum] iij.pars.
[Iuſtitia].i.ius miſſi in poſſeſſionem.vel ad literã,ſicut iacet.[Pro
pter hoc]ſ.ꝙ mulctatur.ſed cautio data recipitur,hoc aũt ideo di
cit,quia contumax condemnandus eſt miſſo in expẽſis & inter-
ſe,ff.ne vis ei,qui in poſ.mit.l.j.rñ.j.& §.hæc aũt verba.ff.vti poſſ.ſi
duo.§ fi.ſ.vt li.non conte.qm̃.§.in aliis.j.c.j. in fi. Ergo vbi nihil
intereſt,non periclitatur iuſtitia miſſi.vel ideo hoc dicit,quia cõ
tumax tanq̃ vere pœnitẽs omnino paratus eſt obedire, alioquin
periclitaretur iuſtitia,niſi cõtumacia mulctaretur,& modis om
nibus puniretur.diuerſis etiam pœnis ſm ea, quæ no. ſ.vt li.non
conte.tuæ.de offi.del.de cauſis.in fi.& le.ſ.de poſtu.pręl.c.j.§.nos
igitur.[Debet]æquitate penſata.vel i.decet.non tñ de neceſſitate
conſtringitur iudex,vt no.ſ.§.proxi.in fi.[Non periclitatur]puta
quia alio modo patet,& diſtringi poteſt. alioquin mulctari poſ-
ſet,vt & no.ſ.§.prox.in fi.[Aſtringit.]ſub.& expenſas ſoluit. nec
enim ei alia pœna imponenda,vt hic & ſ.vt li.non conteſ. quo-
niam.§.in aliis. ſecundum d.n.Tu dic,vt no.ſ.§.j.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Contumacia attenditur circa diuerſa.*
2 *Mitius cum religioſis eſt agendum.*

CAP. II.

EX literis. Monachos] Petentes ex vna parte.
[Canonicos] Cõtra quos agebat ex
altera parte [Super eccleſiis de V.& M.]propria noĩa
ſunt,de quib.non fiebat mentio in ſecundo reſcripto,
& ideo valebat,vt j.eo.§.verum.[Et canonici]ver. [Citati] vt ve-
nirent & monachis rñderent. [Legitime.] ſcilicet tribus edictis,
vel vno pro omnibus.ff.de iud.ad peremptorium.xxiiij.q.iij.de il
licita.quod dic,vt no.ſ.de dila.c.j.& ij.[Contumaciter]Cõtuma
1 cia † qñq; attenditur circa diuerſa.Primo enim conſideratur re-
ſpectu non venientis,vt hic,& j.eo.cum dilecti.in fi.Secundo re-
ſpectu nõ reſtituentis.ff.de rei ven.qui reſtituere.Tertio reſpectu
nullo modo niſi rñdentis.j.eo.prout. Quarto reſpectu obſcure
reſpondentis,vbi perinde eſt ac ſi nihil reſpõderet.ff.de interr.ac.
de æta.§.qui tacuit.& §.nihil.Quinto reſpectu non iurantis.ff.de
iureiu.manifeſte.ſ.de iu.cal c.fi.§.pœna.Sexto reſpectu nõ defen
dentis.ff.de procu.mutus.§.ſi pęna. Septimo reſpectu latitantis.
Octauo reſpectu citationem impedientis.probantur hi duo ca-
ſus ſ.vt li.non cont.qm̃.§.j.Nono reſpectu inobedientis,vel ſine
licentia iudicis recedentis,xj.q.iij.certum eſt.ſ.de procu. conſtitu
tis.ſ.de iud.c.j.xviij.diſt.ſi quis aũt.Decimo, reſpectu non exhibẽ
tis,arg.ff.de app.creditor.§.iuſſus. Vndecimo reſpectu minus in-
ſtructi comparentis,vt extra d.n.de ele.ſtatuimus.rñ.j.& §.j.& de
appel.cordi.§.poſt hæc.& §.pe. & de hoc no. plenius in ſumma.
eo.ti.ſub rub.de contuma.§.qualiter deprehendatur.[Intuitu tñ]
2 ver.[Mitius]ar.†ꝙ cum religioſis mitius eſt agendũ,vt hic, & xij.
q.ij.religioſum.quia ſumma rõ eſt,quæ pro ipſis facit,ff.de relig.
ſunt perſonæ.[Cũ eis]ſ.canonicis.[Poſſeſſionem] No. fieri poſſe
ſequeſtrationem propter contumaciam,vt hic, & ſ.de reſcri.olĩ
ex literis.rñ.j.ad fi.in quo caſu non debet is, qui poſſeſſionẽ tene-
bat ipſam recuperare,niſi de expenſis aduerſario ſatisfiat , ar.j.e.
ibi affecti tedio,vbi de hoc.ſicut nec eã recuperaret , ſi aduerſari⁹
in poſſeſſionem cuſtodiæ cã miſſus eſſet,ſm d.n.ſ.vt li.non cõte.
qm̃.§.in aliis.Nec dicas,ꝙ hæc ſequeſtratio ↄ ius fiat. certũ eſt.n.
ꝙ pp cõtumaciam rei põt poni actor in poſſeſſionem cã cuſto-
dię ſm d.n.hoc aũt plus eſt & magis pęnale reo,q̃ ſi res ſequeſtra
tur,vt patet in eo,quod no.j.§.j.ſuper ver.poſtulantib.& ideo etiã
hic præcedit,ꝙ iudices mitius agere voluerũt cum canonicis ip
ſam poſſeſſionem ſequeſtrãdo.facilius.n.portat reus,ꝙ aliquis le
galis & cõis homo rem ſuã teneat,q̃ aduerſarius, & facilius recu
peratur ab eo,q̃ forſan ab aduerſario recuperaretur, ergo ex quo
poteſt de iure aduerſariũ in poſſeſſionem mittere, quod magis
eſt & grauis: ſatis æque & rõnabiliter ſequitur,ꝙ de iure poſſeſſio
nem poteſt ſequeſtrare,quod minus & læuius eſt, ar. in eo quod
leg.& no.j.de deci.ex parte,ij.& j.qui fil.ſunt leg. per venerabilẽ.
a rñ.j.Alij vero negant [a] dicentes, ꝙ & ſi ponere in poſſeſſionem
maius & grauius ſit,q̃ ſequeſtrationem facere: eſt tñ magis cõn-
ſonum rationi,quia primum a iure cõceditur regulariter,& ſm
regulariter denegatur,vt in ſeq.gl.ar.op.ad hoc in eo,quod le. &
no.ſ.de transla.ep.c.fi.§.j.ver.fi.[Sequeſtrari.[hoc fieri non debet
de iure,niſi in caſibus,quod dic,vt no.j.de ſequeſt.poſ.c.j.& ij. Vn
de põt hic notari mirabilis gratia,atque fauor, vnum.ſ.ius omit-
tere,vt aliud offendatur.eſt tñ arg.pro iudicibus.ff.de coll.bon.l.j.
§.ſi ſuper.& ſeq. Vnde & aliqui dnt hoc poſſe de iure fieri , quod
dic,vt no.in ſeq.gl,[Affecti tedio] q.d. hæc ſequeſtratio ſuccedit
loco miſſionis in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ , per quã cogitur
quis parere,& cauere iudicio ſiſti.& ſic no.hic poſſe fieri per iudi
cem cõmutationem pœnarum,ſm d.n.¶ Tandem.] ij.pars. Et
ſub.canonicis comparẽtibus,& monachis,&c.[Eccleſias] ſeque
ſtratas vt præmiſit.[Reſtitui]quia ipſas ad ſe pertinere dicebant.
vel dic,vt in ſe.interlineari. [Poſtulantibus.] ſ.ſibi aſſignari poſt
lapſum anni,ſed non bene poſtulabant,cum nullo iure cautum
ſit , vt poſt lapſum anni debeat quis poſſeſſor fieri rerum ſeque-
ſtratarũ,ſm d.n.[Impetrarunt]alias impetrant.ſ.canonici.[Præ
iudicare]immo ipſas reuocaſſent.ſi de præmiſſis expreſſam mẽ
tionem feciſſent.[Videbantur]ſm opinionem canonicorum.
ſed non erat ita,vt ſequitur.¶ Verum]iij.pars.[Mentio]aliqua,vt
innuit litera ſequens,ſed indiffinite &c.vt j.ſequitur.& ita ſine q̃-
ſtione eſt,quia priores valent.ſ.de reſcri.cæterum.vel dic, [Men-
tio] expreſſa & ſufficiens,fiebat enim aliqua , vt innuit litera ſe-
quens.[Nec nomina]&c.Non ergo ſufficit, ꝙ dicatur in reſcri-
pto ſecundo.non obſtantib.literis ab aduerſa parte impetratis,vt
hic,& j.de confir.vbi. bonæ.Sed ↄ,quia ſufficit talis mentio,vt ſ.
eo.ti.j.audita.§.licet.vbi de hoc.& ſ.de iud.cauſam quæ.in fi.& ꝑ
hæc iura poteſt exemplificari,quod leg.ſ.de reſcrip.paſtor rñ.j.ꝙ
dic,vt ibi no.[Nec nomina.& ideo quo ad expreſſa in literis , vel
etiam coram iudicibus non poſſunt ſecundæ literæ prioribus de
rogare,arg.ſ.de reſcr.paſtoralis.§.qm̃.& §.nos igitur,ſm d.n.Vel
dic,nec nomina.q.d.non ſufficit,ꝙ fiat mentio in ſecũdo reſcri-
pto de primo , niſi expreſſe ſpecificetur in ſecundo id,ſuper quo
primum fuerit impetratum.Et idem eſt de perſonis iudicium ,
& litigantium,& ciuitatibus & diœceſibus.Et eſt ratio,quia hæc
ſubſtantialia reputantur,quod dic,vt le.& not.ſ.de reſcrip.ſuper
literis.& c.ſignificante.& c.Rodulphus. ſic & de principali clau-
ſula,ſiue articulo facienda eſt mentio in reſcripto,vt no.ſ.tit.j. ex
conqueſtione,rñ.j. [Super quibuſdam eccleſiis] poteſt intelligi,
ꝙ nulla mentio fiebat de prioribus literis , ſed de monachis tan-
tum,contra quos canonici impetrauerunt ſuper quibuſdam ec
cleſiis non ſpecificatis nominibus earundem.& ſic duplex eſt ra
tio,quare non valent ſecundæ literæ.prima,quia de prioribus li-
teris: ſecunda,quia nec de eccleſiarum nominibus faciunt men
tionem,& hunc clauſula iſta innuit intellectum.vel poteſt intel
ligi,ꝙ in ſecundis literis fiebat mentio de prioribus eccleſiis: ſed
indiffinite de ipſis eccleſiis,quia nomina ipſarum non ſpecificã-
tur.& hoc innuit præcedens clauſula , nec nomina &c. vt not.ſ.
Et licet iſte ſecundus intellectus plus iuris contineat,primum tñ
magis approbat tex.iſte.ſuper quibuſdam , propter talem men-
tionem generalem non reuocantur priores literæ , immo & de
principalibus,& de proceſſu negotij ſerie requiritur ſpecialis mẽ
tio & expreſſa.j.de re iud.inter monaſterium.j.de cohab.cleri.&
mu.ſuper eo.ſ.de reſcri.dilectus.j.vbi de hoc. [Nos attendentes.]
ver.[Malitiam & dolum]quæ præſumuntur eo ipſo,ꝙ tacuerũt
neceſſariam veritatem,ſi.ſ.de reſcri.ex parte.ſ. §.j.& c. ex tenore.
§.fi.vbi de hoc.[Expenſas]ver.[Reſtitui]ſi.ſ.de reſcrip.cæterum.
in fi.& c.fi.in fi.vbi de hoc,& j.de app.vt debitus.

ADDITIO.

a ¶ Alij vero negant. Adde an propter contumaciam poſſit ſequeſtratio fie
ri plene per do.Abb.hic in iiij.q.& v.col.vbi opiniones circa hoc aduer
ſantes,diſtinguendo reducit ad concordiam.

SVMMARIVM.

1 *Contumaciæ tres modi.*
2 *Quis qualiter citandus.*
3 *Maior eſt contumacia actoris,quam rei.*
4 *Rei fugientes appellantur.*
5 *Quid actor,& quid reus agere debeat.*
6 *Rei fauorabiliores ſunt quam actores.*
7 *Actori tempus ad agendum præfigitur.*

CAP. III.

CAuſam quæ. Pars ſ.de off.dele. cãm.j.qui
fil.ſunt leg.cãm. j. vbi ponit
caſus & oẽs partes continuantur. [Et R.filium Aga-
thæ]qui agebat ↄ F.auunculũ ſuum,vt patet j.qui fil.
ſunt leg.cãm,quę.ij.ſed poſtea receſſit & abſentauit ſe,vt j.ſequit.
[De natiuitate.]i. an mater ipſius Agathæ fuerit vxor legitima
patris ſui.& ſic an ipſa Agatha ſit legitima filia,an non,& ita per
ↄñs cognoſci poterit,vtrũ R.filius ipſius Agathæ ex perſona ip-
ſius Agathæ ſit admittẽdus ad petendã hæreditatẽ auitã , de qua
inter ipſum R.& ſuum patruum agebatur ſm d.n.vt hic,& j.qui
fi.ſunt le.cauſam.j.vbi inuenies plenius,hoc no.[Et j.] Hic con-

tinuari pōt quod leg.ſ.de offi.dele.cauſam quæ ij.§.verum.¶Cæ
terum].ij.pars.[Aduerſarius ſuus].ſ.dicti F. cuius aduerſarius R.
filius agathæ agens ɔ ipſum F.vt no.ſ.eo.rū.j.circa prin.[Legiti-
me citatus].ſic ſ.c.proxi.rū.j.ver.& canonici,dic,vt ibi no.[Acce
1 dere contempſerit]. Ex his tribus † verbis no.hic per ordinē tres
modos contumaciæ.contumax.n.eſt,qui citatus non venit, & q
venit,ſed non obedit,& etiam qui venit & obediuit,ſed illicētia-
tus receſſit,vt hic colligitur,& probatur xj.q.iij.certū de aliis mo-
dis.no.ſ.c.proxi.rū.j.ver.& canonici.[Receſſiſſe].q.d. ꝙ extra pro
uinciam nō tenetur iudex citare abſentem,ꝙ dic, vt no.j.de cle.
non reſi.ex parte,& c.ex tuæ.[Procuratorem],quē, qui ſe abſen-
tat,debet relinquere,ſ.de procu.petitio. & c.dilectus.alloquin ꝓ-
ceditur ɔ ipſum , vt hic ſequitur, niſi forſan accedat quis ad cu-
riam Romanā,j.de cler.peregri.c.vnico vbi de hoc. ¶Qui ſiue].
iij.pars.[Venerit].ſ.procurator legitime citatus, & nihil impedi-
menti oppoſuit.[Denunciationibus].de hoc ſatis no.j.de eo,qui
mit.in poſ.cauſa rei ſer.ſi aduerſus.ſm d.n.& in ſeq.glo. [Ad do-
2 mū eius].ſ.R.principalis.[Miſſis]†ergo patet ex præmiſſis, ꝙ pri-
a cipalis ſemper citandus eſt ſi inueniatur[a] in eadem prouincia,vt
ſ.§.proxi.iiij.q.v.quiſquis.j.e. cum olim.§.pe.& c.fi.j. qui matri-
monium.accu.poſ.c j.Scdo ſi non reperitur, citandus eſt procu-
rator ſi quem dimiſit,vt hic,& in p̄cedentibus,& j.ti.j.c.fi. Tertio
mittitur citatio ad domum,& requirendi ſunt parentes & vici-
ni,& ſi nullus comparet,ex quo tertia monitio,ſiue citatio ſit ge-
neraliter facta præceſſerit,proceditur ɔ abſentem tanq̃ ɔ contu-
macem,vt in prædictis iuribus , vt ff.ex quibus ca.ma, Item ait §.
hæc aūt,& l.ergo ff.ex qui.ca.in poſ.eo.hæc aūt ff.de dam.infec.l.
iiij.§.p̄tor.ff.de lib.agnoſ.l.j.rū.j.xvj.q.iij.§.poteſt.ver. Nec autem.
Non eſt ergo locus mittendi citationem ad domū,vbi plenā ſui
copiam exhibet pſonaliter , vel vbi aliquis ipſum defendit, imo
debet ad hanc tanq̃ ad vltimū refugium perueniri.[Receptis te-
ſtibus.]Sed ɔ quia lite non conte.non ſunt teſtes recipiēdi,licet
alias ſit contumacia punienda,vt leg.& no.ſ.vt lite non conteſt.
c.j.& j.ti.j.c.fi,Solutio hic erat lis conteſt. ſicut appareret in inte-
gra,& tū eſt,ꝙ citatio fit ad domum,& ꝙ teſtes recipiuntur,& ꝙ
etiam diffinitiua ſnīa fertur ſm d.n. Vel dic non obſtat,ꝙ oppo-
ſitum eſt de teſtibus non recipiendis,lite non conteſt. quia illud
verum eſt actore pn̄te & reo abſente ceterum reo pn̄te & in ſtā-
te recipiuntur teſtes ɔ actorē abſentem & contumacem.ac ne-
gocium diffinitur,vt C.quō,& qū iu.auth.q ſel.in Auth.de litigi.
§.oēm vero coll.viii.& ſic loquitur hæc litera,nam R. filius aga-
thæ originaliter fuit actore,& impetrauit literas ɔ F.auunculum
ſuum ſup hæreditate quondam aui dicti R. contingentē ipſum
ex parte agathæ matris ſuæ,vt j.qui fil.ſunt le.cām.ij.ſed quia Lō
donien.eps.ab eo impetratus ſuſpectus erat auunculo,idē auun-
culus procurauit ipſum amoueri,& quēdam abbatē loco ipſius
ſubrogari,ſ.de of.dele.cām.ij. & ſub certa forma cām natalium
agathæ terminari,vt j.qui fi.ſunt legi.cauſam.j.Vltimo , quia di-
ctus R.abſentauit ſe,ideo idem auunculus hoc tertium reſcriptū
impetrauit iterum ɔ ipſum,& ſic auunculo reo originaliter im-
petrante & inſtāte proceditur hic ɔ nepotem , actorem abſentē,
& cōtumacem ſuper exceptione legitimationis matris dicti R.
in principali oppoſita ɔ ipſum.Si queras quare proceditur diffi-
nitiue ɔ actorem abſentem inſtante reo,& non ɔ reum inſtan-
3 te actore.Rū.†Quia maior reputatur contumacia actoris,q̃ rei,
4 & permiſſum eſt reo fugere,vnde† & rei fugientes appellātur in
5 l.C.de iudi.properandum.§.j.& §.illo proculdubio.†Et actor de-
bet intendere ad ampliandam & accelerandam cauſam, & reus
ad extenuandā.iiij.q.iiij.c.j.ſm B.Hæc rō non placet ar.ſ.de præ-
ſump.nullus dubitat.cum ſuis concor. Vnde dicas, ꝙ eſt alia rō
multiplex.Prima eſt,quia actor habet in poteſtate ſua ab initio,
qū agat,reus non.vnde ex poſtfacto magis imputanda eſt actori
contumacia,q̃ reo,hæc ratio tangitur ff.de cal.annus.ff. de exce.
do.puræ §.fi.& exprimitur in Auth.de litig.§.omnem vero.& §.
ſi non interdictum.coll.viij.Secūda eſt vt maliciæ actoris occur-
ratur quæ forſan abſentaret ſe quouſq; mortui eſſent teſtes, per
quos reus poteſt probare exceptiones ſuas.Hæc ratio elicitur ſ.vt
lite non conte.quoniam.rū.j.j.de teſtibus.ſignificauit.& c. Albe-
6 ricus.†Tertia eſt,quia fauorabiliores ſunt rei, q̃ actores ff.de regu.
iur.fauorabiliores,ff.de act.& ob. Arrianus.in fi,& j.de probat.ex
7 literis.§.fi.Vnde†& actori quandoque ex cauſa ad agendum præ
figitur certum tempus C.de ingenuis.diffamari.quod dic , vt no.
extra.d.n.de reſti.ſpo.frequēs.§.& ſi infra.[Iuxta dictam formā.]
j.qui fi.ſunt legi.cauſam.j.

ADDITIO.

a ¶Si inueniatur.Si quæris,an perſonaliter, uel quaſi ſit quis citandus,di-
ſtingue,ut per do.Henri.bo.hic.

SVMMARIVM.

1 *Contumax quis dicatur.*
2 *Aliquis non tenetur reſpondere aduerſo niſi de mandato iudicis alias ſibi præ-iudicat.*
3 *Conteſtatio litis non fit per exceptionem.*
4 *Dilatio quandoque datur ad malitia conuincendam.*
5 *Dictio utpote,aliquando eſt expreßiua ueritatis ſicut & dictio quaſi.*

CAP XIIII.

Rout nobis. Reum.]quædam decimæ pe-
tebantur, vt j. [Contuma.]
1 †Contumax eſt qui cum debet parere non paret ff.
de re iudi.contumacia. vel qui recedit ɔ præceptum
iudicis,vt hic.de aliis modis dic,vt no.ſ.e.c.ij.rū.j.verſi. & canoni
ci.Alias latitare non vr̄,qui ſi præſens eſſet,rūdere nō cogeretur,
ff.de iudi,nō vr̄,ff.de peculio.eo tpe.[Iuratoriam.] hoc ɔ iudices,
qui in limine iudiciorum ſine cā hoc iurm extorquent. [Coegi-
ſtis.]cum poſtea veniret coram vobis nolentes ipſum audire ni-
ſi iuraret,ne vobis illuderet iterato,ar.ſ.de ꝓcur.c.j. [Cautionē.]
Sola promiſſio ſufficeret in hoc caſu,ſed iuratoria fuit exacta pp
contumaciam p̄cedentem,vt præmiſit,alias etiam ſi declinet iu
dicium,puta ſcholaris conuentus coram iuſticiario,ſeu poteſta-
te allegat forum magiſtri,vel epi,coram quo ſicut dicit,alias de-
bet paratus ſit ſtare iuri. Poteſt iuſticiarius,vel poteſtas ipſum co
gere,vt ſaltem nude repromittat hoc ſe adimpleturum, ff. de iu-
di.l.ij.§.pen.ver.ſed ſi dubitetur.Sed & iuratoriam expoſuerit,ni-
hilomin⁹ ex iuſta cauſa poterit appellare,ar.j.de app.vt debitus,
ff.qui ſatiſda.cog.l.fi,nec etiam pœna committeretur pp hoc &
ſi promiſſa eſſet ff.rem ra.ha.l.iij.§.falſus.ff.iude. ſol, cū apud.hic
aūt ſine cauſa rōnabili appellauit,& ideo deierauit. ¶Cūq; die.]
ij.pars.[Præfixa.]poſt iuratoriam cautionem, vt p̄miſit. [Solita
malicia.]Ex hoc patet,ꝙ malicioſe,& cauſa diffugij p̄tendebatur
hic defectus aduocati,ſi.j.e.veritatis.§.j. nam ſi bona fide hoc pe
teretur,dilatio danda eſſet.ꝙ dic,vt legi.& no.ſ.vt li.non conteſt.
c.j.rū.j.[Tandem.] ver.[Actore.]ſubaudi & libello porrecto, &
ſic non ob.ſ.de libel.obla.c.j.vel ꝙ habebatur vice libelli ſ.de di-
la.c.ii.[Inſtante.]Perinde eſt ac ſi iudice interrogante reſponde-
ret,quia hoc non refert.ff.de interrog.acti.ſi ſine.§.j.& l.de ætate.
§.qui iterrogatus,ff.de adult.ſi poſtulauerit.§.quæſtioni.[Rūdit.]
ſubau.aduerſarius ſuus in decimis petitis nullū ius habebat.nec
erat condemnandus ipſe reus,ſed potius abſoluendus,& eo quia
quadraginta annis.&c.& ſi hæc verba interuenerint,certum eſt,
ꝙ lis fuit legitime conteſtata,nec ɔdicit ſed concordat j.de exce.
cum venerabi.rū.j.ſ.de lite conte.c. vnico.& eſt ſi.j.de app.cum
cām.§.j.ver.quia aduocatus.j.de decimis.dudum.§.prior. Alij di
cunt per hæc iura,ꝙ per exceptionem peremptoriā conteſtatur
lis,ſed non eſt verum,quia non pōt ſimul & ſemel propoſita pe-
rimere & ordinare iudicium,cum non poſſit effectus tam ɔrios
operari,ar.ff.de condi.inde.l.cum is.§.j.ff.de ſol.qui hominem.§.
fi.xxvj.di.deīde.j.de bap.maiores.§.ſed adhuc quæritur in fi.Nec
ob.j.§.fi.ver.ꝙ ſi venire, quia ſimilitudinarie loquitur , vt ibi no.
& ꝙ per peremptoriam conteſtetur lis expreſſe probatur hodie
extra.d.n.de litis conte.vnico.lib.vj.quod dic,vt no.ibi. Si quæras
quare ergo hic datur diffinitiua ſnīa lite non conteſt. Dicūt hoc
ſpeciale in odium eludentis iudicium poſt præſtitum iuramen-
tum,ſicut & alias in odium illius,qui citatus tribus edictis litem
detractat,& demum anno inducto procedere ceſſat,vt C.quō,&
qū iu.auth.qui ſemel.Tu dic,vt no.ſ.in prin.huius glo.quia me
lius eſt per ſubauditum cum aliis iuribus concordare,ff.dele.nō
eſt nouum,& l.ſeq.q̃ adhærendo textui iura corrigere,vel aliquid
aſſerere ɔ iura.& iunge ꝙ no.ſ.de offi.deleg. ſuper quæſtionum.
2 §.porro.& in ſeq.glo.[Quia quadraginta annis.] † Hic habes,ꝙ
licet aliquis non teneatur rūdere aduerſario,niſi de mandato iu-
dicis,ſi tū reſpondet ſibi preiudicat,vt in concor,ſigna.ſ.e.§.ſup
ver.inſtante.& habes etiam hic,ꝙ per indirectam reſponſionē,ſi
ue opponendo exceptionem peremptoriā,ſiue conteſtando fit li
tis conteſtatio.Sed ɔ ſ.de lit,conteſt.c. vnico.ſ. de elec,dudum.ij.
§.licet aūt,Sol.Dicimus iſtum non tantū excepiſſe, vel poſitioni
bus reſpondiſſe,ſed reſpondendo narrationi & petitioni litē con
3 teſtatam fuiſſe.†Dicimus aūt,ꝙ per exceptionē non fit conteſta-
tio,vt euidenter probatur ff.de condi.inde.eleganter.§.pen.vbi di
citur,ꝙ nolenti litem ɔteſtari proponenda eſt exceptio. Ex quo
ſequitur non ſolum,ꝙ per exceptionem non fiat lit.conte.imò,
ꝙ per exceptionem vitiatur,ꝙ nullo modo fit. Nunquid ergo de
exceptione peremptoria ante litē conte. propoſita erit cognoſcē
dum & pronunciandū,anteq̃ lis conteſtetur? Videtur ꝙ ſic,quia
de exceptione peremptoria tm̄ cognoſci debet,C.de excep.ſi qui
dem.Tu tū dicas ɔ,quia ante litem conte.qūcūq; probaretur ex-
ceptio nunq̃ poſſet fieri abſolutio,vel cōdemnatio , vt in ɔ.ſ.ſig.
Nec obſtat.l.ſi quidem,quia ibi non dicit litē non eſſe conteſtan
dam ſiue conteſtatam,ſed dicit cognitionē exceptionis natura-
li ordine precedere dr̄e cognitionem principalis petitionis,licet
cauſa abbreuiandi de vtraque ſimul ſæpe cognoſcatur. nec eſt
hoc ɔ ius.& ſunt hec vera vbi proponitur exceptio, vt peremptо
ria petitionis actoris,& ad ipſam petitionem perimendā in vim
dilatorie,ſiue ad ipſam repellendum,vt ſi diceretur,nō eſt audiē-
dus,quia excōicatus eſt,tunc ante li.conte.ɔ eſſet proponenda &
probanda,vt no.j.de exce.paſtoralis ſm d.n.cuius eſt hec tota gl.
Verūtū quicquid dicat in tota iſta decre. non reperies,ꝙ narra-
tioni & petitiōi fuerit directe rūſū,niſi hoc ſubaudias. Dic ergo,
vt

vt no,in præced.glo.in prin.& j.ſuper verb.percepiſſet. [De qui-
bus erat contentio.]hic innuit,ꝙ libellus fuit oblatus.[Percepiſ
ſet.]& ideo ſe non teneri ad earū præſtationem,& ſic litis conte.
ltīme facta fuit ſm d.n.verū eſt hoc,libello oblato. vt no.ſ.Alio
quin ɔ in eo,qđ no,ſ.de libel.ob.c.j.[Excuſationib.]friuolis,q̃uis
ad rōnabilib. [Prorupit.]qa vtrū excuſationes,ſiue exceptiones ad-
terentur,non expectauit.j.de app.dilecto.c. fi. De ſignificatione
vero huius verbi dic,prout no.j.de app.ſuper eo.§.fin. [¶Ideoq;
4 mandamus.]iij.pars.[Ad conuincendam.&c.] No. † dilationē
dari ad malitiā ɔuincendā,vt hic & j.e.cum olim.§.volentes.&
c.veritatis.§.j.ver.tertio.ī Aut. vt cū de ap.cog.§.ſed hoc.coll.viij.
C.de iud.auth, iubemus.imo iudex iterū pōt de gr̄a citare,vel ad
huc expectare,ſ.de off.dele.ɔſuluit.§.j.ver.nec erit.[Et ſi venerit.]
ver.auditis,quæ proponere voluerit. [Finem &c.] abſoluendo
5 vel cōdemnando. [Quod ſi venire.]ver.[Vtpote†] ſimilitudina
rie loquitur ſecundum quoſdam,ſi.C. vbi in rem actio. l.ij. ſ. vt
lit.non conteſt.quoniam.§.pen.Tu dicas, ꝙ expreſſiuum eſt ve-
ritatis , vt illud Ioann. j. Et vidimus gloriam eius gloriam quaſi
vnigeniti &c.ſed ſupplēda eſt litera,vt no.ſ.§.j.ver.tandem. [Dif-
finitiua]ſi de cauſa liqueat,vel liquere pōt, C.de iudi.ꝑperādū.§.
ſinaūt ex geſtis . Alioquin loc⁹ erit miſſioni & poſſeſſionē ſaluo
iure proprietatis abſentis reſeruato, vt ſequitur, & probatur hoc
C.de iud.properandum,§.ſinautem reus. C. quomodo & quan-
do iu. conſentaneum.iij.q.ix. decernimus. & hoc vbi actor præ-
ſens eſt, & reus abſens. Reo autem præſente, & actore abſente
ſi liquet de cauſa vel liquere poteſt proceditur contra actorem
abſentem reo inſtante ſecundum quod no.ſ.c.proxi.§.fi.Si vero
nec liquet,nec liquere poteſt , abſoluitur reus ab inſtātia iudicij ,
& fit condemnatio expenſarum,C.de iud. properandum. §. & ſi
quidem pars actoris.De aliis,quę not.hic in quadam magna gl.
quæ incipiebat.ſi liquet de cauſa.dic,vt plene nota. ſ. vt lite non
conteſta.quoniam.§.penul.ad finem.& ſupra , de officio delega.
quærenti.in fi.[Vel præſenti,]ver.& dic.[Vel.] ſubaudi ſi de cau-
ſa non liquet,vel liquere non poteſt,vel ſi non fuit lis vere conte
ſtata,vt ſ.not,[Præſenti ſaltem]&c. Et ſecundum hoc plana eſt
litera iſta,quæ tantum conſueuit difficilis reputari.& adde,quod
no.in ſeq.gl.[Poſſeſsionem] id eſt per ſentētiam detis veram poſ
ſeſsionem,C.quomodo,& quando iudex.conſentaneum.C. vbi
in rem actio. l.ij. Et hoc quando non liquet de cauſa C. de iu-
dic. properandum,§.ſinautem reus.Et hæc poſſeſſio eſt irreuoca
bilis quouſque de proprietate conſtet, vt hic,& in præallegatis le
gibus.Alias autem quando ante litem conte.fit miſſio in poſſeſ-
ſionem reuocabilis eſt,vt no. ſ. vt lite non conteſt. quoniam.§.
in aliis . Sed inſtabis & dices non poteſt interuenire caſus , quin
de cauſa liqueat , quia aut actor plene fundat intentionē ſuā, &
ſic condemnatur reus,aut non probat,& ſic plene abſoluitur,C.
de rei ven.l.fi.ſ.de cā poſ.cum eccleſia.§.fi ver.& actore.Sol. De-
cretur,hæc loquitur,qū per contumaciam abſens eſt reus,q ſi p̄-
ſens eſſet,poſſet accidere,ꝙ per confeſſionem ſuam, vel alio mō
probaret actor intentionē ſuam,quod in eius abſentia facere nō
pōt,& iō in eius odium eſt inductum, vt actor in verā poſſeſſio-
nem mittatur . Secus autem diceremus ſi actor cōtumax eſſet,
tunc.n.dēret iudex diffinitiue pronunciare ꝓ reo , & ipſum ab-
ſoluere,ſi actor non probaſſet. Et ſi diligenter attendas in vtroq;
inuenies fauorē pn̄tis,& odiū contumacis.ſm d.n.cuius eſt mēs
totius huius glo.Et ſunt hæc vera,qū reus abſens eſt poſt lit. ɔte.
vt pʒ in eo,quod no.ſ.ver,proxi.ſuper ver. vtpote. & ſuper verbo
diffinitiua.ſecus ſi lis non eſſet plene ɔte,quod dic, vt plene no.ſ.
vt lit.non conteſta.c.fina.§.penul.ad fi.& de off.delega.quærenti.

SVMMARIVM.

1 *Media via tenenda eſt.*
2 *Homines magis in tēporalibus quam in ſpiritualibus conſueuerunt cauillari.*
3 *Peremptoria proponi poteſt atteſtationibus publicatis.*
4 *Expenſę ſoluuntur ante finem litis vbicunque calūnia alicuius depræhēditur.*
5 *Regulariter in fine litis fit condemnatio expenſarum.*
6 *Qui ſuccumbit condemnandus eſt in expenſis .*
7 *Condemnatio expenſarum neceſſariarum & vtilium an fieri debeat.*
8 *Expenſæ quas domi facit litigans deducuntur .*
9 *Expenſæ quæ caſu fiunt deducuntur .*
10 *Sententia incerta fertur ſuper expenſis.*
11 *Officium iudicis non habet locum negocio terminata.*
12 *Iudex intromittit ſe de contractu futuri temporis.*
13 *ſententia ſub conditione,eſt præter ius.*
14 *Contumax omnimodè condemnatur in expenſis.*
15 *Expenſæ preſtantur ſiue iuſte litigetur ſiue non .*
16 *Iuramentum extenditur ad omnia.*
17 *Victus ſemper præſumitur calumniari.*
18 *Expenſę neceßarię,vtiles,& moderatę,ſunt reſtituendę.*
19 *Expenſę non debent eße delicate,nec oneroſę.*
20 *Expenſæ quę fiunt ante litem conteſtatam, iure actionis petuntur.*
21 *Iudex non debet lege clementior videri.*
22 *Iudicis ad arbitrium quando ſit recurrendum.*
23 *Pignus vilius eſt quod, in hoſpitio habetur.*

CAP. XV.

Inem. [Cupientes.]ſic.C.de agri. & cēſi.litibus.
li.xj.C.de iudi.properandum.rū.j.ff.de dā.
infec.l.j.& ij.q.j.ſicut.ſ. de procur. conſtitutis.in fi.&
j.e.c.fi.in prin.& j.de re iudi.iurgantium, & no.ſ.de
ordi.cog.tuam.& no.ꝙ hoc in omni cauſa locum habet, ſiue iu
retur de cal.ſiue non.per quod patet , ꝙ hæc conſtitutio in om-
ni cauſa eſt generaliter intelligenda. [Vltra modū].q.d.non pōt
eſſe,quin litigando aliquantulū grauentur . Sed eſt modus in re-
bus.ſi.j.eo.ver.ad ſoluendas , & ſic no.ar. pro menſura.j.de cenſi.
1 cū apoſtolus† & ꝙ media via tenenda eſt.ſ.de offi.cuſto.c.j.§.lā-
pades . & ꝙ in talibus non poteſt tradi regula certa , ſed ad arbi-
triū iudicis eſt recurrēdū,vt patet ff.de pigno. act.ſi ſeruos pigno-
ratos.in fi.& le.& no.ſ.de tranſac.c.fi.[Grauentur.] quod ſemper
debet vitare iudex,vt hic & j.de app.vt debitus,vt ſ. de offi.deleg.
cum te conſulente.& c.ſuper quæſtionum.rū.j. ver. ipſe namq;.
& §.porro in fi.& hęc ſecunda ratio in omni cauſa ſimiliter lo-
cū habet,per quod & patet &c. vt no. ſ. ſuper verbo. cupientes.
[Præſertim].i.tantum ſm quoſdā, qui reſtringunt hanc conſti-
tutionem ad cauſas ſpirituales tm̄,in quibus non iuratur de cal.
alioquin iurans de calumnia ab ipſa excuſatur, nec propter præ-
ſumptionē calumniæ,in expenſis dānatur . Tu dicas præſertim,
maxime,nā in omni genere litis locū habent rationes præceden
tes,vt no.ſ.& potius in tēporalibus hęc q̃ in ſpiritualibus locum
2 habent,quia† magis conſueuerunt homines in tēporalibus q̃ in
ſpiritualibus cauillari,vt patet in eo,quod legitur, & notatur ſ.de
iura.calum.literas.ergo in eis magis eſt prouidendum , vt patet
in eo quod legi.& no.j.de pœnis.calū.& de ſen.excom.vt famę.
§.j.& eſt ſi.præſertim.ſ.tit.j.literas.§.p̄terea.[Quæ]ſcilicet benefi-
cia.[Sine diſpendio].ſ.de elec.cum inter vniuerſas , & ca. ne pro
defectu.ſ.vt lit.non conteſt.qm̄.§.j.& ij.j.de conceſ.præben.ca.ij.
¶Præſenti.].ij.pars.[Decreto.] & eſt hic arg. ꝙ hæc conſtitutio
generalis eſt,& de fratrum conſilio emanauit,ꝙ dic, vt leg.& no.
extra.d.n.de reſcriptis.præſenti decreto. [Statuimus.] ſic ordina
literam ſequentem.dimitte vt,& accipe ſi , quod eſt j. & dic. [Si
poſtq̃.]&c.vſq;.[Opponuntur.vt cōdemnentur ad ſoluendas.]
&c.[Poſtq̃ intentionem.]ſubaudi maxime,nam hoc arbitrariū
eſt,ar.ſ.de cauſa poſ.paſtoralis.§.fi.Diuerſæ tamen ſunt præſum-
ptiones,quia poſt intentionem fundatam præſumit ius calum-
niam ex probationis defectu.Ante intentionem vero,ex diuer-
ſis diffugiis poſitis vel aliis circūſtātiis certis, hoc præſumere pōt
iudex,& ideo bene eſt,ꝙ occurrat,arg.ſ.c.prox.ſ.vt lit. non con-
teſt.c,j.ſ.de procur.c.j.j.de præſum. nullus. extra.d.n.de reſti.ſpo.
frequens.lib.vj.ſ.de except.pia.eo.lib.j.eo.ver. quia frequenter ſ.
de reſcriptis.c.fi.ſ.de ma.& obe.c.fi.ſ. eo.c.ij.in fi. [Fundauerit.]
per teſtes,vel inſtrumenta,vel alio modo,quod dic,vt leg. & no.
ſ.ti.j.cum ad ſedem,§.fi. C. de excep.ſi ꝙ,vel preſumptiue.C.de
proba.ſiue,vel de iure cōi xvj.q.vii. omnes baſilice. xviii.q.ii.mo-
naſteria.j.de reli.do.de xenodochiis.Sed & ſm d.n.contra hoc,
quod dictum eſt.ſ.in prin.huius glo.per teſtes,& c.ſic poteſt obii
ci.Certum eſt,ꝙ ſi per teſtes fundauerit intentionem ſuā , & de
hoc liquebat iudicij,& partibus, ergo atteſtationes erant publica
tę,aliter enim de hoc ſaltem partibus liquere non poſſet,ſed pu-
blicatis atteſtationibus alij teſtes produci non poſſunt,in Auth.
de teſti.§.quia vero multi.col.vi.ergo nec exceptio proponi,quę
per teſtes probari debet.Sol.Poteſt dici , ꝙ fundata erat intentio
per teſtes,ſed prius petierat dilationem reus ad exceptionē probā
dā,qua etiā elapſa dilatione probare poterit ſaltem per īſtr̄a.j.de
fi.inſtr.cum dilectus.Sed & atteſtationes publicatas indirecte po-
terit reprobare j.de teſti.ex tenore,vel etiam ſuper aliis articulis
ex prioribus dependentibus probare.j.de fi.inſtru.cum iohānes.
§.j.ver.ꝙ ſi nouum.ſm d.ꝙ dic vt le.& no.j.de teſti.fraternitatis,
& per hoc etiam,ꝙ dicit fundauerit,colligitur ꝙ hęc conſtitutio
loquitur lite conteſt.quia nec ante regulariter fundatur intentio
actoris,ſ.vt lit.non conteſt. per totum , ſed ex mente idem eſt &
ſi conteſtata non ſit,ſm quod no.in ſe.glo.[Et legitimam.]puta
3 perēptoriam,& per hoc ꝙ pręcedit fundauerit, †& quod hic di-
citur ſequitur,ꝙ perēptoria proponi pōt atteſtationibus publica
tis.ſic j.de teſti.c.de teſtibus.vbi de hoc.& no.j.de re iudi.īter mo-
naſteriū.ex hoc vr̄,ꝙ anteq̃ aduerſarius fundet intentionē ſuam
non habet locū pœna huius.c.Sed ɔ j.de teſti.p̄ſentium.§.j.C.de
excep.ſiquidē.dic vt no. in dicto.c.p̄ſentium,& ſ.e.c.ſuper verbo
poſtq̃ intentionem ſuam.[Quia frequenter].ver.non ergo ſem-
per.ſi.ſ.tit.j.ſæpe.& ſ.eo.c.j.& tū nihilominus locū habet hęc lite
ra,& ex hoc patet error,reſtringentiū hanc literā ad cauſas ſpiri-
tuales tm̄,vt no.ſ.ſuper verbo.p̄ſertim.[Vel differendū.]quod nō
eſt faciendum etiam lite non conteſt.& ex hoc ſequitur ꝙ etiam
ante litē conteſt.mēs iſtius verbi vendicat ſibi locū.[¶Opponū-
4 tur.].i.opponi conſueuerunt.[Ad ſoluēdas.]ver. † expenſæ enim
ſoluuntur ante finē litis vbicunq; calūnia alicuius euidenter de-
prehenditur,vel etiā violenter p̄ſumitur, vt hic,& ſ.e.c.ij.ver.fi.ſ.
de reſcriptis.cœterū.j.de teſti. ſignificauerunt,& non ſolū in diffi
nitiua ſententia , ſed etiam vbi quis abſoluitur ab inſtantia iudi-
cij fit

cij fit condemnatio expenſarum . C. de iudi. properandum.§.j.
5 in Auth.de litigio.§.omnem vero.col.viii.† alias regulare eſt, ꝙ
tantum in fine litis condemnatur quis in expenſis, ĵ. de pœnis,
calumniam.C.de epi.& cle.auth.generaliter.Et no. ꝙ in expen-
ſis quæ præſtantur ante ſententiam non attenditur vtrum his,
qui condemnatur in principali cauſa,iuſtam cauſam habeat li-
tigandi,vel iniuſtam.Sed ſuper exceptione tantum, vel alio arti
culo de quo agitur, & cuius occaſione petitur fieri condemna-
tio expenſarum,vt hic.& ĵ.de ſequeſtra.poſ.c.j.ad fi.ĵ.de ap.ſigni
cauit.& c.ſępe.iij.q.iij.§.j.ſpacium.ad fi.ſ̃. de procur.auditis. & c.
conſtitutis.In expenſis autem,quæ in fine litis præſtantur atten-
ditur utrum is,qui ſuccumbit habuerit in principali cauſam iu-
ſtam,vel probabilē litigandi,& ſic non condemnantur in expē-
ſis.ĵ.ti.j.c.ii.& ĵ.de ſen.ex.ſacro.ff.de leg.ij.qui ſolidum.§.etiam.&
ar.ff.de peti.heredi.illud. & maxime quando iuratum eſt de ca-
lumnia præſumitur pro iurante.j.q.vij.ſancimus.ſm do.n.Non
tamen intelligas,ꝙ hæc præſumptio ſit iuris & de iure,ſed eſt ta-
lis,quæ cum alijs adminiculis(talia poſſunt eſſe)ſufficit, arg.ĵ. de
ſucceſ.ab inteſt.c.fi.§.j.ver.fi.Alioquin ēt ſm d.n. ſi quis litigaue
rit temere condemnandus eſt in expenſis.ff. de iudi. eum quem
6 temere.†Vnde & quidam dicunt,quod qui ſuccumbit condem
nandus eſt.ij.q.vi.qui non probauerit.C.de aduo.diue.iud.l.j. Alij
contra.In cauſa autem appellationis indiſtincte fit condemna-
tio in expenſis.ij.q.vj.omnimodo.& ĵ.de app.vt debitus.Et eſt ra
tio diuerſitatis quare in principali non debet indiſtincte fieri cō
demnatio,ſed in cauſa appellationis fit indiſtincte, quia in cau-
ſa principali producuntur probationes facti, in qua probabilis
eſt ignorantia,ſaltem quo ad factum alienum,ff.de iuris & facti
igno.plurimum.Sed in cauſa appellationis, vt frequentius non
inducuntur probationes facti,ſed iuris tantum allegationes, in
quibus ignorantia improbabilis eſt,ff.de iuris & fa.igno.l.regula.
ſm quoſdam.Ex hoc tamen ſequitur,quod nec in cauſa ap.ſem
per indiſtincte facienda eſt condemnatio expenſarum,puta qñ
in ea de nouo inducuntur probationes,quod quandoque fit, vt
patet ĵ.de teſti.fraternitatis.in quo caſu nō ſolum parti, ſed nec
iudici poteſt aliquid imputari,ĵ. de fide inſtru. cum Ioannes.ad
fi.Et eſt hic notandum,ꝙ ſi in ſententia plures contineantur ar
ticuli,& in vna iuſta eſt ſententia, & in alio iniuſta,& pars appel
let a tota ſententia fiet hincinde compenſatio expenſarum,ideo
tantus aduocatus debet iſtum articulum diuidere ab iniuſto, &
ſuper iniuſto tantummodo appellare, arg.in eo quod legitur &
no.ĵ.de teſt.Raynaldus.§.a cuius ſententia.ſi uero ſententia vnū
ſolum articulum continet,puta condemnauit iudex in centum
qui debuit in quinquaginta tātum condēnare, tunc non poteſt
aduocatus,vel etiam cliētulus ſuus diſtinguere,nec enim ad offi-
cium aduocati pertinet,vt dicat iudici diſtinguere tantum debet
& tantum non,& ideo licitum eſt a tota ſentētia appellare, nec
fiet hincinde compenſatio expenſarum.argu.tamen contra.ff.ſi
cer.peta.quidam æſtimauerunt.ad fi.Conſiderata etiam ratione
prææallegata non videtur differentia vtrum in cauſa appellatio-
nis appellatus obtineat vel appellans,quia vterque per probatio
nes in cauſa appellationis habitas ſatis poteſt inſtrui quid futu-
rum ſit in cauſa appellationis. Alijs tamen videtur,quod appella
tus non debeat condemnari in expenſis. Habet enim cauſam
probabilem litigandi cum pro ipſo lata ſententia in cauſa prin-
cipali , niſi alias euidenter de ſententiæ iniuſtitia appareret ſe-
cundum do.n.Argumen.in eo quod legitur & notatur.ſ̃.de re-
nun. in præſentia. Eſt & alia ratio, quia ſi appellatur nihil agit
appellatus,ſed patitur & inuitus trahitur, & ſi iudex pro ipſo tu-
lit ſententiam bona fide bene eſt.Si vero doloſe, dummodo ip-
ſe dolum non procurauerit,nec ei conſenſerit,non debet alieno
odio prægrauari,C.de inoffi.teſt.ſi quis in ſuo & patet ī eo, quod
le.& no.ĵ.de his,quę fi.a ma.par.ca. c. quęſiuit. quod dic vt no.
in ſumma.eo.ti.§.quomodo.ſub §.autem.ver. quomodo igitur.
7 & ſequenti.ver.ſed nunquid appellatum.† debet autem ſm d.n.
fieri condemnatio expenſarum neceſſariarū nō vtilium, meli⁹
dixiſſet,& vtilium.ĵ.eo.c.j.§.fi.& quæ propter cauſam factæ ſunt,
ĵ.de ſequeſtra.poſ.c.j.& in eundo,& redeundo,& aduocatis,ſ̃.de
8 iud.ſancimus.& adde,quod no.ĵ.ti.j.c.iij.in fi.† Deducentur etiā
expenſę,quas domi faceret litigās.ar ff.ad exhiben. ſed & ſi hære
ditas.§.penul.ff.de peti.hæ.ſed & ſi lege commiſſoria.§.quod au
tem.ij.& ſequen.ff.de rei ven. ſi res.& expreſſius in Auth. de mā.
9 prin.§.i.col.iii.†Sunt etiam deducendæ expenſæ,quæ caſu fiunt,
vel etiam propria voluntate.ff.man. inter cauſas.§. non omnia.
Et debent eſſe expenſæ mediocres non delicatę,quod dic vt no.
ĵ.eo.ſuper verbo,expenſas.ver. & no. ꝙ tantum neceſſariæ.& ſe-
quentibus.in hoc cautem caſu , in quo hæc loquitur decre. ſtatī
exceptione propoſita condemnatur excipiens ad expenſas faciē
das,ſed ſub hac conditione ſi in probatione defecerit.ſic ſ̃.de p̄-
cur.auditis.Sed ſm hūc intellectum hæc ſententia videtur mul
tiplicem iniquitatem continere.Primo quia fertur ſententia ſi-
ne certa quantitate,de qua certitudo haberi non poteſt tempo
re datæ ſententiæ, cum nec expenſę adhuc factæ ſunt,& hoc eſt
ꝯ illud,quod no.& legitur C.de ſenten.quæ ſine cer.quanti.pro
fe.per totum.Sed poteſt reſponderi,ꝙ eſt ſpeciale ī odium ipſius
de quo veriſimile præſumitur,ꝙ exceptionem malitioſæ propo
10 nit.immo dicendum ꝙ† ſemper ſuper expenſis in certa ſenten
tia ferri poteſt,vt ſic dicat iudex. Condemnamus Petrum Guil-
lermo ad expēſas quas idē G.in lite probare poſſit ſe feciſſe. ſicut
& expenſæ probantur,ĵ.c.j.in fi.& de ſequeſt.poſ.c.j. ad fi. & arg.
ĵ.ti.j c.pe.ad fi.& ſic loquitur C.de fruc. & lit. expen. terminato.
nec enim poteſt lex illa intelligi,ſicut quidam ipſam intelligere
voluerunt.ſ.ꝙ ibi non condemnauit iudex in expenſis, ſed tantū
poteſtatem agendi de expenſis reſeruauit parti.ſed non poteſt ſu
ſtineri hmōdi intellectus, quia neceſſe eſt, ꝙ expenſæ petantur
vel officio iudicis,vel ſaltem iure actionis.ſed certum eſt, ꝙ in p̄-
11 dicto caſu peti non poſſent officio iudicis,quia† iam terminato
negotio,ſm ꝙ ibi legitur non habet locum officium iudicis.In-
ſti.de of.iudi.§.præterea fructuum.& ſ̃.de offi.iudi.c.ij. reſtat igi-
tur de neceſſitate,ꝙ expēſæ prædictæ petendæ ſunt iure actionis,
ſed nulla actio ad eas poteſt competere niſi condemnatio facta
ſit,quia tunc competit in factum ex re iudicata . & ſic ipſa vt ſe-
quitur,ꝙ præallegata.l.terminato.intelligenda eſt,qñ iudex con
demnauit partem ad expenſas licet incertas.& ꝙ ſi iudex reſer-
uat parti , ꝙ expenſas factas in lite etiam poſt ſententiam poſſit
petere nihil agit. Alij tñ dicunt,ꝙ bñ valet reſeruatio expenſarū.
Nec ob. qđ ī hoc caſu nō pñt peti officio iudicis, vel ēt actione
in factū ex re iudicata qa pñt peti in hoc caſu ꝯdōne ex p̄dicta
l.terminato.Primo tñ dictū magis placet, d.n.ar.hic & ſ̃.de pro-
12 cur.auditis.Secundo occurrit alia iniquitas,† quia iudex intro-
mittit ſe de ꝯtractu futuri temporis. ff.de vſur.l. iij.ꝯ. Tertio,qa
13 †fertur ſnīa ſub conditione.hoc tamen non eſt ꝯ ius, [a] ſed præ-
a ter ius.ij.q.vj.biduum.Et eſt hoc ſic ſtatutum propter lites abbre
uiandas.ff.ſi cer.pe.quidam æſtimauerunt. ad fi. His tñ omnibus
obiectionibus rñderi poteſt,& aliter.qđ dic, vt plene no.ſ̃.de pro-
cura.auditis.Quidam tñ dicunt hanc condemnationem tantū
in fine litis fieri debere,quod litera iſta per omnia bene patitur.
Alij vero dicunt , ꝙ excipiente in probatione deficiente fit con-
demnatio.Et eſt ratio ſpecialitatis ſm iſtos , quia ſi etiam alias
obtineret in principali cauſa & per alias exceptiones probatas,
tamen ratione iſtius exceptionis quam friuolę propoſuit,& per
quam proceſſus iudicis in aduerſę partis præiudicium eſſet retar
datus.condemnandus eſt in expenſis ſm do n. cuius eſt maior
pars totius huius glo.Nos tamen hunc intellectum vltimum ap
probamus.Sed litera eſt exponenda, quod dic , vt plene exponi-
tur,& no.ĵ.eo.ſuper verbo, extunc. & ſequentibus , vſque ad §.&
ſi ſoluendo. & adde huic glo. quod no.ĵ. eo. ſuper verbo expen-
ſas, vbi quædam ex prædictis plenius no. [Moderatas.]ſic ſ̃.rñ.j.
in verbo vltra modum. [Expenſas] ſed nunquid habet locum,
quod hic dicitur de expenſis in exceptionibus dilatorijs, quæ p̄-
ponuntur ante litem conteſtatam?Quidam dicunt,ꝙ ſic, arg.ſ̃.
de reſcript. cœterum. & c.ex literis, quod verum eſt ſm Ber.vbi
euidenter apparet de calumnia,vt ibi.alioquin nulla fiet condē-
14 natio,quia a iure habet veriſimilem cauſam excipiendi.†Contu
max autem condemnatur omnimode in expenſis,ĵ.eo.cum di
lecto.ad fi.ĵ.de ſequeſtra.poſ.c.j.ad fi.ſ̃.vt lite non conteſta. quo-
niam.§.in alijs.in quo caſu ſatisfaciendum eſt , antequam vlte-
rius procedatur,vt & C.de iudi.ſancimus.ſm Ber.tu dicas, quod
mens iſtius conſtitutionis locum habet etiam ante litem con-
ſtatam,vt no.ſ̃.ver.præſenti.& ver.quia frequenter.Nec vnquam
concedit ius ꝙ tu excipias malitioſe.vel cauſa diffugij, vel in gra
uamen alterius,vel iacturam.Illud autem regulare conſueuit eſ
ſe,vt in fine litis victus victori in expenſis condemnetur,ĵ.de pœ
nis.calumniam.ſ̃.de maio.& obe.c.fi.in Auth.de iudi.§.oportet.
coll.vj.C.de epiſco.& cle.generaliter.Sed in caſu iſto differentia
15 eſt a proximo caſu,quia primo †expenſæ præſtantur, ſiue iuſte li
tigetur ſiue non,ĵ.de teſti.ſignificauerunt.ĵ.de appel.ſepe . in illis
autem quæ in fine præſtantur,conſiderandum eſt vtrum victus
habuerit cauſam probabilem litigandi. Sed ſm T. & B. quantū
ad hoc nulla eſt differentia . Sed tamen diſtinguendum eſt in
vtroque vtrum habuit cauſam probabilem litigandi , & vtrum
iuratum fuit de calumnia,vel non.Si ſit talis cauſa , in qua iure-
tur & iuratum ſit de calumnia,non condēnatur in expenſis,qa
nō eſt veriſimile,ꝙ calumniatus ſit, vel immemor fuerit ſalutis
16 ſuæ,j.q.vij.ſancimus.quia † iuramentum extenditur ad omnia,
C.de iuramen.calum.autem.hoc iuramentum,ergo & ad exce-
ptiones.& ſic non eſt veriſimile,ꝙ calumnioſe excipiatur.per cō
ſequens non eſt condemnandus excipiens in expenſis, cum prę
ſumatur habuiſſe cauſam probabilem litigandi,ff.de lega.ij. qui
ſolidum.§.etiam.& argu.ĵ.de ſenten excommu. ſacro. alioquin
ius ſuum metu expenſarum dimittet quis indefenſum,ff.de pet.
hæredi.illud.Et hoc verum eſt, niſi conſtet de calumnia ſeu ma
litia

ADDITIO.

a ¶Contra ius. Adde d.Ab.hic in 3.colum.ver. ad tertiū m.cui And.Sic.ad
dit Alex.conſi.77.in 3.lib.

litia.tunc enim condemnabitur, quia prima præſumptio tolli-
tur per ſequentem.ſi vero non eſt iuratum de calumnia,puta qa
a cauſa ſpiritualis eſt,[a] tunc fit cōdemnatio , quia eoipſo quod nō
probat prę́ſumitur malitioſe excepiſſe, in quo caſu poteſt intel-
ligi hoc capitulum.Sed cum ſit præſumptio pro actore,qui iam
fundauit intentionem ſuam,& contra excipientem exigi poteſt
iuramentum ꝙ malitioſe non opponat exceptionem,vt legitur
& no.ſ̃.titu.j.literas.§. præterea. Et idem intelligas,& diſtinguas
quantum ad expenſas totius cauſæ principalis , ſm T.& B.& G.
& d.n. vt patet in præced.gloſ. Alij dicunt,ſicut placet & domi-
no meo , ꝙ indiſtincte victus victori condemnandus eſt in ex-
penſis , & ꝙ eoipſo , ꝙ ſuccumbit quis præſumitur calumniari,
C.de epiſco.& cleri. omnes qui. in fi. & in aliis iuribus allegatis.
ſ̃.in prin.huius glo. Et hanc teneas.Traditur non pro regula , ꝙ
victus ſemper cōdemnandus eſt, niſi reperiatur ex aliquibus cir
cunſtantijs,ꝙ cauſam probabilem habuerit litigandi,puta in ar-
cha teſtatoris reperit inſtrumentum debiti , de quo tamen ſatiſ-
factum erat,ſed ipſe, qui ſucceſſit hoc ignorabat,ad hoc ff.de re.
iuris.qui in alterius. Vel probauit aliquid de intentione ſua. & ſi
non plene,ĵ.de iureiuran.mulier.Vel eſt perſona religioſa & ho
neſta,de qua non eſt veriſimile,ꝙ ſine cauſa petat ĵ.de no. oper.
nun.c.ij.§.ſuper eo.Si igitur talem cām vel conſimilem reperiat
iudex ,abſoluit ab expenſis. Sed hoc ipſum quare abſoluitur eſt
in ipſa ſententia exprimendum,igitur non exprimat quare non
abſolutio eſt iniuſta.probatur hoc clare & aperte in Auth.de iu
di.§.oportet col.vj.quod in criminali ſm omnes expeditum eſt.
17 ibi† enim victus ſemper præſumitur calumniari,C.de aduocat.
diuer.iudic.l.i.& ij.q.iij.qui non probauerit.ĵ. de calum.c.j.Idem
eſt in cauſa appellationis,nam in ea victus ſemper cōdemnan-
dus eſt in expenſis,ſiue ante,ſiue poſt ſententiam appelletur,ĵ.de
teſti.ſignificauerunt,ĵ.de appel. reprehenſibilis.& c. ſepe. & c. vt
debitus.& c.Nicolao.& ĵ.tit.j. cum veniſſent.ad fi.ij.q.vi. omni-
modo.C.de ap.eos.§.ne temere.C.quorum appel.non recipi.ab
executore.in fi.extra d.n.de ap.cordi.§. quod ſi appellator.& ſeq.
li.vj.Et per hæc confunditur opinio diſtinguentium in princi-
pali cauſa vtrum iuratum fuit de calumnia? nā in criminali &
in cauſa appłonis iuratur de calumnia ; quare ergo non excuſat
a calumnia iurans in cauſa appellationis , nulla ſufficiens ratio
reddi poteſt, ergo idem iuris eſt hic,& ibi.C.de lib præt.vel exhę
reda.l.j.Quinimo poſſet eſſe,ꝙ appellans ſm acta prioris iudicij
iuſtam cauſam habet , ſed propter exceptionem in cauſa ap-
pellationis propoſitam & probatam ſuccumbet,ĵ.de fide inſtru.
cum Ioannes. §.fi.Ideo dic indiſtincte,vt no.ſ̃ ea.glo.verſi.alii di
cunt.& ꝙ ſemper contra victum præſumitur.licet enim in prin
cipio præſumitur,pro ipſo tamen finis declarat, ꝙ prę́ſumendū
eſt contra ipſum, ſi.ĵ. de frigi. fraternitatis. Caueat ergo quilibet
qualiter ingrediatur litem.forſan enim ſi cum peritioribus con
ſilium habeat,cognoſcet,ꝙ a lite debeat abſtinere, C.de ingenu.
ſi auiam.& ſemper ſuperuacanea lis imputatur,ff.de admini. tu.
quotiens.§.ſicut autem.ſ̃.de reſcrip.c.fi §. quique illos.& hoc eſt
inductū ad lites reſtringendas,ſ̃.de reſcri.nonnulli.§.cū aūt.Nec
ob.ff.de pe.hæ.illud.quia ibi loquitur de metu æſtimationis dā-
ni,quod contingit caſu fortuito,hic aūt loquitur de metu interſ
ſe,qđ p̄uenit ex malitia ſuccūbētis. nō eſt ergo mirū, ſi caſus for
tuitus non conſideratur,vt ibi.ar. ĵ.de homi.Ioannes.ſed negligē
18 tia,culpa, malitia, ſeu calumnia imputetur, vt hic.Et no.† ꝙ tm̄
neceſſariæ expenſæ , ſiue vtiles & moderatæ reſtituendæ ſunt vt
hic,& ĵ.c.i.ad fi.& ĵ.ti j.cum veniſſent.in fi. ĵ.de ſequeſtr. poſ.c.j.
ad fi.ſicut ſunt ſalaria aduocatorū, & alia occaſione litis expēſa,
C.de iudi.ſancimus.& quæ nō niſi occaſione litis factę fuiſſent.
aliæ enim peti non poſſunt,ff.mand.inter cauſas. §.non omnia.
19 & ar.in eo quod legitur,& no.ſ̃.de procura.cum pro cauſa. † De-
bent ergo eſſe mediocres non delicatæ nec oneroſę.ar. ff.de pig.
act.ſi ſeruos.in fi.nec enim in hoc cuiuſquā luxuria. i. ſuperflui-
tas eſt ſequenda,ar.ff.de dam.infec. inter quos.§. fi. & l.ſeq. Illud
autem non obſtabit , ꝙ minores facere potuiſſet dummodo bo
na fide factæ ſint,ff.manda.ſi quis alicui.§.impendia ff.de procu.
20 qui proprio §.litis impēdia.† Expenſę aūt,q̄ fiunt ante litē ꝯteſta-
tā iure actionis petuntur. poſt vero litē ꝯteſtatā factę officio iudi
cis,ff.de ædil.edi.ædiles.§. ſciendū.& l.itē ſi ſerui.§.j.Et illæ q̄ offi
cio iudicis veniunt lata ſnīa peti non pñt,C.de fru. & li.expē.ter
minato.niſi eadē die,ff.de re iudi. Paulus.rñ.j. vel in cā appłonis,
C.qñ p̄uo.nō eſt ne.l.fi.Iudex aūt prius taxabit expenſas , & poſt
iurabitur,ſed nō vltra taxationē,iij.q.iij.qđ fieri.ſ̃. quodme. cā.c.
21 fi.ſ̃.de p̄cu.ꝯſtitutis.j.de iniur.olim.† Sed nec dēt iudex velle vide
ri lege clemētior,& iō nec citra,q̄ iuratū ſit ꝯdēnare.in Authen.
de iud.§.oportet.coll.vj.Cętera, quæ circa hanc mām deficiunt,
collige ī eo quod no.in p̄ce.gl.& in ſum.eo.ti.ſub rub.de ꝯtuma.
§.qua pęna afficiatur.vbi hæc mā copioſiſſime expedit. [Extūc]
ſ.a die in qua petit dilationē vſq; ad exceptionis determinatio-
nē.[Cū acceptis inducijs.] q.d.ſub hac ꝯdōne dētur induciæ ad
exceptionē p̄bandā . [Vt ſi forſitā &c.]ał's forſan. & dic acceptis
inducijs cū ſubauditione hac ꝯdōne.[Vt ſi forſan]&c. [Condē-
netur.]i.ꝯdēnandus denūcietur.ſic ſ̃.de p̄c.auditis.vbi de hoc.ut
ſ.ita dicat iudex.Tu habebis inducias,quas petis,ſed ego denun-
cio tibi & pro certo teneas , ꝙ ſi defeceris in probādo teneberis
in expēſis,nec alr habebis dilationē,niſi ſub hac ꝯdōne,vt ſ̃. no.
& dic ꝯdēnetur.ſubaudi & ſatisfacere cōpellatur,ſi ſoluendo ſit.
& ſic ꝯtinuatur ſequēs §.¶Et ſi ſoluendo.]iii.pars.[ſm arbitriū]
qđ ſemp̱ regulare eſt,vt qui ſoluēdo non eſt alr puniatur, xiiij q.
vj.ſi res.ff.de iu.om.iu.ſi quis id qđ.§.in ſeruos.ff.de in ius vo.l. fi.ff.
de pę.l.j.ad fi.C.de ſer.fugi.quicūq;. C.de ſepul.vio.l.fin.in fi.ĵ.de
22 maledi.c.ij §.j.ver.pe.† Hoc ēt gnāle eſt,vt ibi certa pęna nō repe
ritur.vel non pōt tradi certa rła,ad arbitriū iudicis recurratur, vt
le.& no.ſ̃.de of.dele.de cauſis.ſ̃.de tranſac.c.fi.ſ̃.de cā poſ.paſtora
lis.§.fi.ĵ.de acc.ſuper his.[Vt hoc ſaltē.]ver.q.d.papa vnū ſcimus
23 nos,ꝙ hodie parū verentur hoīes iurm̄. †Nā ſicut vulgariter dr̄
vilius pignus eſt,qđ in hoſpicio hr̄.Ideoq; ſiue iuretur,ſiue non,
volumus,ꝙ hanc ꝯſtōnem ſeruēt iudices diſtricte,vt quos a ma-
lo timor Dei non reuocat , tp̄alis ſaltem pęna cohibeat a pcō, ĵ.
de vi.& hone.cle.vt clericorū,§.j.ad fi. Et ſic ēt finis,& principiū,
& mediū huius lr̄æ manifeſte oſtenditur,ꝙ in omni cā vēdicat
ſibi locū [In grauamen.]qđ p̄ſumitur eo ipſo , ꝙ ſuccūbit niſi p̱
p̄ſumptionē aliā releuet,vt no.ſ̃. ver.ad ſoluēdas.ſup̱ ver.expēſas.

ADDITIO.

a ¶Spiritualis eſt.Adde,ꝙ etiam in talibus iuratur hodie de calumnia , &
de veritate dicenda per tex.in c.1.de iura.cal.li.6.

SVMMARIVM.

1 *Contra non contumacem non eſt regulariter procedendum.*
2 *A comminatione quæ fit de iure , appellari non poteſt.*
3 *Citatio poteſt fieri non ſolum per literas,ſed etiam viua voce,& per nunciū.*
4 *Sententia reuocatur,ſi probetur iuſta abſentia.*
5 *Aegritudo diem prorogat.*
6 *Actor non cogitur præciſe agere.*
7 *Nullus cogitur fieri procurator.*
8 *Nemo tenetur ad impoſſibile.*
9 *Potentioribus pares eſſe non poſſumus.*
10 *Omnia pecuniæ obediunt.*
11 *Delegatus papæ non poteſt niſi in caſibus citare perſonaliter.*
12 *Mandatum iudicis neceſſarium eſt.*
13 *Iudicium redditur in inuitum .*
14 *Peremptorium circunducitur ſi quis fuit vno impedimento detentus.*
15 *Conſiſtorium papæ, & conſiſtorium delegati differunt .*
16 *Certum ſequendum incertum dimittendum eſt.*
17 *Præceptum iudicis fortius aſtringit quam promiſſio conuentionalis.*
18 *Mora in crimine poteſt purgari.*
29 *Petitio expenſarum habet locum in cauſa criminali.*

CAP. VI.

CVm dilecti. Pro eo]ſ.electo. [Archidiaconus.]& canonicus. [Canoni-
cus]nō archidiaconus.[Quorum canonicorū]No.
ꝙ in cā cōi eiuſdē litis admittitur vnus p̄ alio poſt li
tē ꝯteſtatā,& ſi ꝯſtet eū nō hr̄e mādatū,quod dic,vt no.ſ̃.de cō-
ſti. cū M.Ferrarienſis.Sed nunqd idē eſt in hac cā crīali?ita vr̄ ar.
hic,& ij.q.v.īterrogatū.iij.q.vj.hæc quippe. & hoc verū ſm quoſ-
dā,qñ nō crīalr,ſed ciuiliter agitur de crimine,ſicut hic erat , vbi
proponebātur crīa in modū exceptionis, vt no.ĵ.ſup̱ verbo cri-
mina.Alij dicunt,& hoc verius eſt,ꝙ in hoc caſu nō admittatur
a p̄ alio ſine mandato.[a] vñ & iſti procuratoriū oſtēderunt, vt ſeqt̄.
nec talis cā p̄prie cōis dr̄,qa ita pōt excipere vn⁹ ſicut plures.imo
& per vnū melius expeditur,ff.de popu.act.l.ij.[Suorū.]i.eiſdem
adhærentiū.[De rato.]i.procuratoriū,in quo ꝯtinebatur,ꝙ ratū
haberent qcqd fieret p̱ p̄dictos,ſic ſ̃. de iur.cal.c.pe.nō ergo tāq̄
conſortes,ſed tanq̄ procuratores fuerunt admiſſi. [Contra eun-
dē.]Hic ſatis colligi poteſt,ꝙ in modū exceptionis agitur ꝯ ele-
ctū,ēt ſi confirmationē vel ordinationē nō petat. erat.n. electus
iſte confirmatus,quia nec aliter p̄prie nominaretur electus.vñ
nec ipſe, nec eius nuncij confirmationem petebant iam adeptā.
ſed nec ordinationem, quia nec prę́ſens erat,nec abſens poterat
ordinari.Sed nec poteſt dici,ꝙ cōtra electum iſtum ageretur in
modum inquiſitionis vel denunciationis,ſicut ex ipſo iſtius lite
ræ conteſtu liquido colligi poteſt, nec in modum accuſationis,
alioquin per procuratores non ageretur,ſicut hic fit.ĵ.de accuſa.
veniens.§.licet. Item nec poteſt dici, ꝙ iſti procuratores admiſſi
fuerunt ad proponenda hæc crimina proſequendo appellatio-
nem ſuam,quia non appellauerunt, nec electus appellationem
ſuam quam fecerat,fuerat proſecutus,vt ĵ. §.j. ſm d.n. cuius eſt
hæc tota gl.& adde quod no.ſ̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi.Ve-
runtñ quicquid dicat ex quo electus appellauerat cauſa erat de-
lata ad curiam.vt patet in eo, quod legitur,& no.ĵ. de accuſa.cū
dilectus . & quamuis electus ipſam non proſoqueretur , nihilo-
minus

ADDITIO.

a ¶Sine mandato.Adde do. Abba.hic in primo no. cui Andre. Sicu.addit
Ro.conſi.lx.

minus tamen alij, quorum intererat ipſam proſequi poterant,
& debebant, vt patet in eo quod legitur,& no. extra.d.n.de elec.
ſtatuimus.ĩ.de appel.oblatæ.quare patet,ꝙ hi quorum intererat
proſequendo appellationem ab electo factam hæc & alia cri-
mina proponere poterant. & ꝙ non ſequitur concluſio, quam
intendit facere idem d.n. [Crimina] ſ.dilapidatio,excõmunica
tio,periurium, & defectus ordinis, & ꝙ non confirmatus admi
niſtrauerat. hæc enim omnia, ſicut patet in integra contra ele-
ctum ꝓponebãtur in modum exceptionis, & ſic erat quæſtio ci-
uilis,licet de crimine ageretur,quod dic,vt plene not.ĩ.de acc.ſu
per his.& c.accedens. §. fina.s̃.de procur.tuę. [Epm] ſ.electum.
¶ [Quiuis autem] ij.pars.[A grauamine.] quod inferebat ei al-
tera pars.extra iudiciũ,vel in iudicio,quia ſuper hoc plures ema
nauerunt commiſſiones ſecundum Ber.non tamen fuit appel-
latio,ſed prouocatio ſi extra iudicium factũ fuit, ĩ.de appel.cum
ſit Romana,§.ſi vero a grauamine. Tu dicas,ꝙ appellatio fuit; &
& expone,quod hic dicit. [A grauamine.]ſubaudi a iudicibus ſi-
bi illato. [Ad inſtantiam aduerſæ partis]&c. ſic plana eſt litera.
[Appellauerat.] de appellatione facta extra iudiciũ no.s̃.de ma-
io.& obed.c.dilecti filij.& ĩ.de app.cum ſit Romana. & c. conſu-
luit.& c.ad audientiam.& c.conſtitutis. ij. & c. bonæ me.ſm d.n.
[Illis.]aduerſariis.[Proſecutus.] & ideo condemnatur in expen-
ſis,vt ĩ.in fi.ſic ĩ.de app.repræhẽſibilis.& c.ſæpe.& c.Nicolao.[Su-
ſpicio].ſ.præſumitur ꝯ differentes iudicia,vt hic. & ĩ.de preſump.
1 nullus dubitat.[Volentes].verſi. [Iuris ordine]†ſm quem ꝯ non
contumacem non eſt regulariter procedendum.s̃.de cauſa poſ.c.
j.s̃.vt lite non conteſtata.c.j. & c. qm̃.ſic non fuerat hic certa dies
aſſignata,nec annus elapſus.aliqñ ꝯ.ĩ.de app.ſæpe.& c.oblatę.Sed
ꝯ,quia terminus fuerat aſſignatus,vt ĩ.§.j.in prin. Ideo dicas ꝯ iu-
ris ordinem, qui alias de neceſſitate eſt ſeruandus, vbi terminus
in appellatione aſſignatus non eſt.[Obſeruare.] etiam & hoc de
gratia.& hoc innuit cum dicit volentes,quod poteſt facere iudex
s̃.de off.dele. conſuluit. immo ibi loquitur de hoc termino, qui
hic aſſignatur,& non de primo,qui nullus erat, quia in appella-
tione nullus terminus fuerat aſſignatus,vt dictum eſt.[Vſque ad
dominicam.]ſic s̃.de dila.c.fi.in fi.quod dic,vt ibi no. [Sufficien-
tem].i.legitime conſtitutum ad agendum,& rñdendum.s̃. de ꝓ
cur.c.j.& c.accedens.xxiij.q.v.de liguribus. ff. de procura. mutus.
§ pœnam [Accederet] i.compareret.[Reſponſurus.]non in die
dñico,ſed præcedenti,vel ſequenti non feriato. alias ꝯ. s̃. de fer.c.
fi.[Alioquin]. ver.ſubaudi niſi venirent.[Pro peremptorio.] al's
peremptorium.quod dic,vt nota.s̃.de dilat.c.i. [Quantum de iu-
2 re.] † a tali cõminatione appellari non poteſt,quia de iure fit.ff.
de iud.in peremptorio.s̃.de reſti.in int.tum ex literis.§.fin. a com
minatione autem facti appellari poteſt,ĩ. de app. cum ceſſante.
¶ [Expectãtibus].iij.pars.[Aduerſariis.] hodie determinatum eſt
tp̃s xx.dierum.extra.do.n.de elec.ſtatuimus.lib.vj. [Ipſum.].ſ.ele-
ctum.[Terminum.& hoc eſt,quod ei imputatur,ĩ.e.§.præterea.
[Sed ipſe] ver. ſ.electus. [Simplicem.] & hoc eſt etiam, quod ei
imputatur,ĩ.e.ver.ſed ꝯtra.& §.fi.[Scribebat] ver. [Enim]. ſ. ele-
ctus.[Cui].ſ.nuncio.[Recederet.] ſumitur ex parte nuncij. [Vi-
3 ua voce.]No.ꝙ † non ſolum per literas, ſed etiam viua voce, &
etiam per nũcium fieri poteſt citatio ſicut excuſatio,vt hic, & ĩ.
de app.cum parati.& s̃.de of. del.prudentiã.[Sero receperat] i.tar
de.ſi.s̃.de dila.c.fi.§.pe. [Breuitatem.]hæc ſecunda excuſatio ſu-
mitur ex parte termini. [Diſcrimina.] hęc tertia excuſatio ex
parte excuſantium ſumitur,ĩ.eodem.§.fina. & eſt ſimi. ĩ. de ac-
cuſa.veniens §.j. [Præſentare.] & ideo non videbatur contumax
ſicut allegabatur,ſed potius excuſandus.[Sed contra hoc] verſi.
[Sicut dirigere.]Hæc allegatio non eſt indiſtincte vera, talis.n.ex
cuſaret,qui procurationem non reciperet. Inſtit. mandati. §. re-
cte.ff.commodati.in commodato. & facilius potuit deliberare
circa excuſationes quam circa principale,s̃.de dilat.c.fi.§. penul.
ſed ideo non excuſatur, quia appellationem ſuam proſequi ne-
glexerat,& quia diu poſt terminum expectatus fuerat,quia nihil
rõnabile prætendebat.[Reſponſalem].ſ.ſufficientẽ. & ex hoc vr̃,
ꝙ ſi aliquis ſit iuſto impedimento detentus, ita ꝙ venire non po
teſt,nihilominus tenetur mittere procuratorem, ad idem v.q.iij.
ſi epi.ęgrotans.vbi de hoc xviij.di.ep̃s.& c.placuit.lxv.di.ſi quis in
metropolitana.& expreſſius ĩ.de ap.ſi duobus.reſpon.j. & eſt ſi.s̃.
de elec.bonæ.j.§.ꝯ.in fi.ĩ.de app.conſtitutus.§.intellecto.ver.cum
ſicut.Sed ꝯ,quia ſufficit mittere excuſatorem.s̃.de procur. quere-
4 lam.vbi de hoc.† nam reuocatur ſñia,ſi probetur iuſta abſentia,
vt ibi,& ĩ.de re iud.cum Bertoldus.§.poſtmodum. ff.de dam. in-
5 fec.l.ſi finita.§.ſi forte.vij.q.j.præſentium.† Sed & ægritudo diem
ꝓrogat. vnde ſi ꝯ ægrotum ſñiatum fuerit, iudicatum non vr̃.
ff.de re iud.quæſitum.Nec ꝯ abſentem eſt ex cauſa probabili pro
cedendum,s̃.de offi.deleg.conſultationibus.Item ſi impeditus co
geretur procuratorem mittere hæc abſurditas ſequeretur, quia
ſic non eſſet dr̃ia inter abſentem ex iuſta cã & neceſſaria. vel ex
iniuſta & voluntaria,ſi.n.non vult intereſſe,ſufficit, ꝙ procurato
rem mittat,ff.de proc.l.j.Abſenti.n. ex neceſſitate generaliter ſub
uenitur.ff.ex quibus cau.ma.ſed & ſi.§.j.So.dixit Vinc.ꝙ reus cita
tus ad cauſam & impeditus.ſi ardua eſt,non cogitur mittere ꝓcu
ratorem,ſed ſufficit,ꝙ mittat excuſatorem, s̃. de procura. quere-
lam. Niſi perſonaliter citetur, vt hic ſequitur. actor vero ſemper
tenetur mittere,ff.de diuer.& temp. præ. l.j. quod verum non eſt
6 indiſtincte,†actor vero non cogitur præciſe agere. C.vt nemo in
uitus agere vel accuſare,in rubro & nigro. Sed ne fiat ei præiudi-
cium quoad præſcriptionem cogitur indirecte, ſi damnum vita
re velit procuratorem conſtituere, qui ſaltem litem conteſtetur,
& ſic interrumpat præſcriptionem.& ſic intellige.ff.de diuer.prę.
ſcri.l.j.Per iudicem autem non cogeretur,vt dictum eſt. reus au-
tem impeditus non cogitur procuratorem mittere, ſi cauſa ſit ar
dua,vt s̃.no. Quomodo enim imputatur alicui ſi procuratorem
7 non mittat? †Nullus cogitur fieri procurator. Inſti. mandati. §.
ſicut.§.recte.& argu.ff.commodati.in commodato.ſic igitur.ſm
hoc poteſt argui. Si impeditus nõ veniat non eſt imputandum,
quia non poteſt.Si procuratorem non mittat, non debet impu-
8 tari,quia nec aliquem cogere poteſt. †Nemo autẽ tenetur ad im-
poſſibile,ff.de reg.iur.impoſſibilium.s̃.de pac.c. fi. quod ar.neceſ-
ſarium eſt,niſi fraudulenter allegetur aliquid. So. non veriſimile
eſt,ꝙ ep̃s,vel aliquis potens homo, vel diues procuratorem inue-
9 nire non poſſit. Nam †potentioribus pares eſſe non poſſumus,
ff.de alie.iu.mu.cauſa fac.l.iii.reſpon.j. & neceſſe eſt in licitis obe
10 dire.s̃.de ma.& obed.cap.ij.& iii.† Sed pecunię obediunt omnia.
eccleſiaſtes.x.G.Pauper ergo & impotens ſi dicat ſe ꝓcuratorem
inuenire non poſſe, neceſſe habet iudex exaudire, licet ſæpe con
trarium accidat.xj.q.iii.pauper. Ideo ergo electus non fuit hic ex-
auditus,quia omnino præſumitur ꝯ ipſum, quod dic,vt no.in ꝓ-
ceden.glo. Quid ergo ſi pauper ſit perpetuo impedimento impe
ditus,licet hic notatum ſit indiſtincte, ꝙ tale teneatur ꝓcurato-
rem mittere,qui cãm ꝓſequatur,tñ pauperẽ qui nihil fingit. Sed
eſto oĩno impotẽs pp efficaciã prædicti ar. ꝑpetuo excuſabo.Quid
ergo fiet?Dic,ꝙ iudex vel vadat,vel mittat delegatũ ad ipſum,ar.
ĩ.de teſt.co.c.ii. Et de plano ac celeriter expediatur cã ex officio.
in Auth.de man.prin.§.ſit tibi.coll.iii.q̃ ex quo tantã ꝑmittit pau
pertatẽ per ceſſionem bonorum de facili poterit in ciuilibus ex
pediri,ĩ.de ſol.Odoardus. ſed hoc iuncto dicas de aliis,vt no.s̃.de
11 proc.querelam.[Cum ei].ſ.electo.[In propria perſona]. † quod
hodie delegatus a Papa facere non põt,niſi in caſib. quod dic, vt
legi.& no.extra d.n.de iud.iuris eſſe ambiguum.li.vi.[Duntaxat]
quia tunc excuſaretur pp impoſſibilitatem ſuperuenientẽ, cum
ꝑſonaliter requiratur,s̃.de offi.dele.qm̃ apoſtolica.§. is aũt. [Ve
procuratorẽ].exemplum de vtroq; s̃.de ma.& obe.c.fin.¶ [Præte
rea]iiij.pars. [Duo ſub hac forma]. hoc ſumptum fuit ex lege ff
de arb.celſus.& eſt ſi.s̃.de reſt.ſpo.c.fi.viii.di.quo iure.s̃.de offi.dele.
le.cum ſuper.Ar.ꝯ.ĩ.de ſpon.ſicut.ff.de cond.& dem. hæc condi-
tio.& l.hæc ſcriptura,ff.de le.iii.ea tñ adiectio.Inſt.de verbo. ob.§
oĩs.ff.de cõ.inſt.ſi qs inſtitutus.[Tenetur nihilominus]Ex hoc vi
detur,ꝙ ſi Romę ꝯſtitutus ꝓmittã centũ Carthagini me daturũ,
ꝙ tñ naſcatur obligatio.nã & ſi hodie non poſſim,potero tñ po-
ſtea poſt tp̃s.Hoc tñ falſum eſt,vt Inſti.de ver. ob. §.loca. ꝑterq̃ in
caſu.ff.de uer.ob.l.fi.§.ſi inter eos.Rñdeo in eo ꝙ oppoſitũ eſt,vna
eſt oblĩo tm̃,& tota impoſſibilis,& iõ nullo mõ tenet.Vel ad mi
nus primũ eſt impoſſibile,ex quo ſm ſequitur,& iõ locũ hꝫ ff.de
reg.iu.cũ principale.Hoc aũt eſt vnũ mandatũ duo ꝯtinens in ſe
poſſibilia.& iõ ad vtrunq; obligatur.vñ & ſi poſtea primũ ei defi
ciat,tenetur nihilominus ad ſm. Si.no.s̃.de reſcri. ꝯſtitutus. Ab-
ſurdũ .n. eſſet indiſtincte ſentire, ꝙ ſi citatus ad diem non poſſet
comparere in die,ꝙ propterea,omnino eſſet liberatus, vt non te
neretur poſtea comparere. Quid ergo ſi iudex mandat alicui, ꝙ
corã eo ꝯpareat tali die,& eſt impoſſibile citato tali die cõparere,
nunquid dicemus mandatum inutile omnino pp impoſſibilita
tem?non. Nec obſtat lex ſuperius allegata, quia aliud in ꝯctu,vt
12 ibi,qui voluntarius eſt.C.de acti.& ob. ſicut. Aliud † in mandato
13 iudicis,quod neceſſarium eſt,xiiii.q.j.quod præcipitur.Ideo†& dr̃
ꝙ iudicium redditur etiam in inuitum,ff.de verb.ob. inter ſtipu
lãtẽ.§.j.& adde,quod no.ĩ.e.ſuper verbo præſentare.[Iudici.]q̃ ci-
tius poterit,& ſic apparet,ꝙ cum diu expectatus poſt terminum,
vt s̃.eo.§.pro.in prin.non venerit,ei eſt imputandũ, vt ĩ.§.j. [Præ-
ſentare]. Hoc allegando dicit,vel tunc habet locũ hoc,cũ ſcit ad-
uerſarium corã iudice permanere, & maxime in cã electionis,
vbi periculum eſt in mora.s̃.de elec. cũ inter vniuerſas. alioquin
14 quare irẽ nam † ſi fuit vno impedimento detentus, circũducitur
perẽptorium,ff.de iud.& poſt edictum.& ſic fruſtra fatigaretur la
boribus,& expenſis cũ ius eũ liberũ reddat,vt ibi,& ff. ſi quis cau-
ti.l.ij.Si aũt nullo iuſto impedimento detineatur,nec aliquã legi
timam excuſationem habeat,tunc ſimiliter ꝑciſe venire nõ tene
tur,quia ſiue poſtea venerit, ſiue non ſemper ad expenſas legiti-
mas ꝯdẽnatur,vt ĩ.§.j.Et hoc ſufficere debet. Nec obſtat lex, quã
inducit,ff.de arbi.celſus.quia aliud eſt in ſolutione,de qua eadem
lex loquitur,a qua liberatur debitor etiam inuitus quandocun-
que & a quocunque nomine ipſius fiat,ff. de neg. geſt. ſoluendo.
& l.cũ pecuniã.ff.de ſol.ſi pro me.& l.ſoluere.& l. ſi debitor tuus.
& aliud in illo,qui comparere tenetur corã iudice, a quo nulla-
tenus

tenus liberatur,nec per ſe nec per alium ſi tempore idoneo non
comparet.Alii tamen dicunt, ꝙ non ſolum in termino, ſed &
poſt terminum comparere tenetur, etiam ſi in termino fuerit
impeditus,immo & tunc maxime vt dicat excuſationem abſen
tiæ,ar.iiij.q.v.c.j.v.q.iij.c.j.& ĩ.de accu.veniens.§ licet.Et etiam ad
hoc,vt ſi aduerſarium inuenerit cũ eo in iudicio procedatur, vt
hic ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gloſ. Poteſt & illud dici,
ꝙ iſtud allegatio eſt,vt dixit d.n.nec cõtinet ius commune. Nec
obſtat,quod dicitur.ĩ. eo.ver.j.Quia ibi obligatus ad ſoluendum
ante prępceptum,& poſt diem ſibi datum remanet obligatus.Por
ro hic non eſt obligatus ad comparendum antequam citetur.
Nec obligatus niſi ex forma citationis,& ideo de elapſo non re-
manet obligatus ad comparendum quamuis puniri poſſit de cõ
15 tumacia.†Tertij diſtinguunt inter conſiſtorium papæ vel alteriꝰ
ordinarij,in quo habet locum, quod hic dicitur, & conſiſtoriũ
delegati,in quo locum non habet.Ratio diuerſitatis hæc eſt, q̃a
conſiſtorium fixum eſt, & ſcitur vbi poteſt inueniri ordinarius,
& ideo tenetur ſemel citatus comparere quandocunque ne ip-
ſum contemnere videatur,argu. C.quando prouoc. non eſt ne.
omnem honorem.Conſiſtorium delegati vagum eſt diffuſum.
vnde nec vbique tenor ipſum ſequi,nec in incertum ire.argu.ff.
16 de operis liberto.quod niſi.ff.de iudi. hæres abſens. † Sequere er-
go certum & dimittere incertum.de pę.di.vij.§.j. circa primam
colum.ad fi. Sed ſi bene aduertas hæc omnia potius continent
17 ſubtiles allegationes aduocatorum,quã veram opinionẽ.†Ter-
tium eſt enim, ꝙ fortius aſtringit præceptum iudicis, quod ne-
ceſſitatem inducit, quam promiſſio conuentionalis,quæ ab ini-
tio voluntaria fuit,ar.ff.de inoffi.teſta. aduerſus.§.fi.& l.fin.C.de
admi.tu.cum quædam mulier.ff.quemadmodum teſt.aperian.
ſi quis ex conſignatoribus.& quam ſi contrahens non adimple-
uerit,non tamen mulctari,vel violenter de iure coherceri, ſicut
is quis iudicis præceptum contemnit.ff. ſi quis ius di. non obtẽ.
l.vnica.vt & patet in eo quod no.s̃. eod. §.tenetur nihilominus.
verſi.quid ergo.& ſequentibus.Sed & ſi ordinarius honorandus
ſit nec condemnandus,multo fortius & delegatus Papę,vt patet
in eo quod legitur & no.s̃.de offi.deleg. ſane quia.& c.olim ma-
giſter.ordinarius etiã vagari poſſet vel poteſt ſicut & delegatus.
Dicendum eſt igitur, ꝙ cum vterque ad certum locum, & cer-
tum diem citet, tenetur venire citatus ad locum, & ad idem ſi
poteſt,alioquin poſtea,quam cito poteſt vt hic dicit.Nec obſtat
ꝙ hic loquitur allegando,quia & hoc idem repetit papa diffiniẽ
do.ĩ.e.§.j.hic tamen ſatis probabiliter dici poſſet, ꝙ quicunque
ſit iudex citans refert vtrum in aliquo certo loco,ad quem citat
conſueuerit continue moriari & ius reddere ſicut de ordinario
patet exemplum quaſi vbique.Et de delegato poteſt poni exem-
plum quando papa ſcribit alicui ſcholaris Pariſijs vel Bononiæ
vel alibi cauſa ſtudij vel alias commoranti. Talis enim ad fixũ
cõſiſtorium citat.& in hoc caſu tenetur comparere citatus poſt
diem ſibi aſſignatam,quam Titius poteſt,vt dictum eſt,maxime
quando ſcit ab aduerſa parte procuratorem conſtitutum ad pro
ſequendam litem. Et hac de cauſa in eodem loco prope iudicẽ
commorantẽ.& ſic videtur hic loqui.Vel ſit talis iudex, qui non
trahit moram in vno loco quaſi continuam. Sed nunc citat
ad vnum locum,nunc ad alium ſicut faciunt communiter de-
legati.In quo caſu & ſi poſt diem aſſignatam non teneatur quã-
docunque comparere citatus(abſurdum enim eſſet ſi diceremꝰ
ꝙ elapſo anno poſt diem teneretur comparere) tenetur tamen
comparere ſaltem in fratres, aut quinque plures vel dies,argum.
ff.ſi quis cautionibus.& ſi poſt tres. ſubaudi tu vel pauciores ſm
ꝙ plus vel minus conſueuit iudex in talibus expectare,ar.s̃.de of
fi.deleg.conſuluit.& adde,quod no.in præceden.glo. [Si enim.]
ver.[Soluere nequit.]vt probat lex ex qua hæc ſumitur.ff.de arb.
18 Celſus.¶ [Qua propter.]v.pars. [Diutius expectatus.] & † ſic vide
tur,ꝙ in crimine poſſit purgari mora.ar.ff.ſi quis cautionibus.&
ſi poſt tres. Ar.contra.ĩ.qui ma.acc.poſ.cum in tua.[Nec de vici
no.]ver.quia ſic poſſet expectari adhuc.s̃.de offi.deleg.conſuluit.
[Vtcunque.]i.aliquantulum ſiue quoquomodo. [Calores æſti-
uos.]iuxta illud,

Nos genus ignauum tecto gaudemus & herba.

Et ita eſt ar.ꝙ non excuſat Auguſtus. quando appellationem fa
ctam ad curiam quilibet proſequi teneatur, arg. tamen contra,
xxiiij.diſt.quorundam.ĩ. de voto.magnæ.§.verum ætatis.& s̃.de
vſu pal.ad ſupplicationem,vbi de hoc.[Inſidias]fraudem allega
tas vel falſę. Alioquin contra,s̃. vt lite non conteſta.accedens.ij.
rñ.j.ver.& licet.quod dic, vt ibi no. [Sibi poſitas.] quamuis hoc
ſufficeret ſi citatus eſſet perſonaliter.huic tñ non prodeſt cũ per
ꝓcuratorẽ citatus eſſe quem nec amplius oportebit has timere
inſidias,quam nuncios,vt patet in eo quod legitur & no.s̃.eo.§.
expectantibus.ver.ſed contra hoc.ſm d.n.quod dic,vt plene no.
ĩ.de app.ex parte.§.j.ver.j.[Eum reputauimus.]ver. [Contuma-
cẽ.]Vnde cum ageretur de electione etiam lite nõ ꝯteſt.poterat
examinari ngocium.& dari diffinitiua ſententia contra ipſum.
s̃.vt lite non conte.quoniã.§.j.extra do.n. de eo,qui mit.in poſſ.
cauſa rei ſer.eum qui.§.ſed liceat.li.vj.Quod dic,vt ibi no.Sed q̃a
hic appellauerat.ĩ. c.j.[Legitimas.] ſm leges moderata ęſtima-
tione præmiſſa per vos.[Moderatas.]in Auth. de iu. §. oportet.
19 coll.vj.s̃.de procu.conſtitutis.[Expenſas.]arg.quod † in cauſa cri
minali ,ſiue denunciationis vel inquiſitionis,quæ fit aliquo pro
curante,ſeu exceptionis locum habet petitio expenſarum,C.qui
accu.non poſ.qui crimen.& ſic lex illa C.de iudi.ſancimus.locũ
habet in ciuili ſeu criminali.De expenſis dic,vt plene no.s̃.c.pro
xi.verſi.ad ſoluendas.[A tempore citationis.]Non expenſas cõ-
putandas eſſe non tantum a tp̃e contumaciæ ſed a tempore ci-
tationis factę ſecundum d.n.quod verum eſt, quando citatur is,
de cuius contumacia iam apparet.Sic s̃.de procu.auditis.[Quẽ]
ſ.electum.[Ex tũc.]a tempore citationis.imo & ante. vt patet s̃.
e.§.expectantibus.& §.quamuis.[Epiſcopum.]ſ.electum.

SVMMARIVM.

1 *Prouiſio de quinque ſigillis quandoque eſt fruſtatoria.*
2 *Eulogia ſępe ex mala fide fiunt.*
3 *Nemini cito manum imponas.*
4 *Quilibet prima facie pręſumitur bonus.*
5 *Vbi appellatum eſt dubitationem non habet.*
6 *Vbi appellatum non eſt,præfigitur certum tempus a iure.*
7 *Lite pendente nihil eſt innouandum.*
8 *Poſſeſſionis ſuæ titulum dicere nemo cogitur.*
9 *Præſumendum eſt pro ſententia confirmantis.*
10 *Reus ſi nihil præſtiterit abſoluetur.*
11 *Electio minus canonica ſine examinatione confirmata qualiter ceſſanda ſit per ſuperiorem.*
12 *Vulgaris exceptio quando datur.*
13 *Appellans contumax non auditur.*
14 *Teſtimonijs non eſt,ſed teſtibus iudicandum.*
15 *Appellatur quandoque facto etiam ſine verbo.*
16 *Voluntas pro ratione ſufficit.*
17 *Citationes extra prouinciam,non ſunt faciendæ.*
18 *Sententia ſuper ſpirituali matrimonio lata non tranſit in rem iudicatam.*
19 *Electus ante confirmationem adminiſtrare non debet.*

CAP. VII.

CVm olim. Sic conſtrue.Daniel clericus ſe aſ-
ſereret &c. Vel electum. [Pręſen-
tatis diuerſis literis prælatorum Hybernię Cęleſtino.
Papæ prædeceſſori noſtro nulluſque apparet] &c.
Et dic.[Literis]ſ.falſis,vt ĩ.probatur.& ſic no. ꝙ plura ſigilla poſ
1 ſunt falſari.Quare † patet ꝙ prouiſio de quinque ſigillis quantũ
ad hoc videtur fruſtratoria, quod dic, vt no.s̃.de cler.peregri.c.j.
[Roſen.]alias Roſcen.[Proponeret.]nõ ideo ſtatim debuit cre-
2 di,†quia ſępe huiuſmodi eulogia ex mala fide fiunt, ff.de cuſto.
3 reorũ.diuus.& ſm Apoſtolum † nemini cito manum imponas.
lxxviij.di.§.j.& c.j.s̃.de elec.cum nobis olim. Sed ideo credidit ei
papa,quia magis ei, quam alij præiudicium parabatur. ſicut &
clerico,qui celebrat in ſecreto.s̃.de cle.peregr.tuæ. ſm B. Immo
4 quia de quolibet † credendũ eſt prima facie,ꝙ ſi bonus,s̃.de ſcru-
tinio.c.vnico.& quia nullus contra ipſum apparebat, vt hæc lite
ra dicit[Contra eum.]ſ.Danielem.[Dictus prædeceſſor.]ſ. Cęle
ſtinus.[Munus fecit.]ſic s̃.de ſacra vnci.c.vnico. in princip.Nec
mora.ſed cõſecratus ſtatim aufugit,vt patet ex ſequentibus.[Im
pendi.] non eſt hoc trahendum ad conſequentiam, cum non
debeat electus ad apoſtolicam ſedem, vel Metropolitanam ec-
cleſiam conſecrandus,vel etiam confirmandus accedere niſi ſe-
cum portet teſtimoniales literas. & decretum electionis ele-
ctorum ſubſcriptionibus roboratum.lxj. diſtinct.epiſcopus. ſu-
pra,de electio. innotuit.rñ.j.verſi. cuius electionem. vbi de hoc
& c.nihil eſt.§. cœterum. vbi de hoc, ex quo tamen ſic paratus
venit,& veræ ſunt ſcripturæ quas exhibet ſatis põt dici,ꝙ tenent
proceſſus & confirmatio, & conſecratio ſubſecutæ. & ſi nullus
citatus ſit cum illi quorum intereſt teneãtur ius ſuum proſequi,
& ſemper debeãt eſſe parati propter periculum, quod eſt in mo
5 ra.argumen.ĩ.de app.oblatæ.§.pe. † Quod vbi appellatum eſt,du
bitationem non habet. cum tunc a die obiectionis iter teneatur
arripere.ĩ.menſem.quod dic,vt legitur & no.extra, d.n. de electi.
6 ſtatuimus.lib.vj.†Sed & vbi appellatum non eſt adhuc præfigi-
tur eis certum tempus a iure,ĩ. quod debent habere epiſcopum
conſecratũ,vt patet in eo quod le.& no.s̃.de elec.cũ in cunctis.§.
cum vero electus.ſuper quo vide,quod no.ĩ.de ap.cõſtitutis,ij.§.
fi.ſuper verbo,ſed in modũ denunciationis ver opinio vero.im
putent ergo ſibi ſi per illud tempus ſint negligentes, arg. in eo,
quod leg.& no.s̃.vt lite non conte.c.fi.§.ſi vero aliter.Si vero in-
fra illud tempus vnus malitioſe alium præueniet, quod in præ-
iudicium abſentis fieret,caſſaretur, ar.in eo quod legi.& no.ĩ. de
app.oblatæ.§.j.ver.ſi vero non ſit aliquis. hic autem põt excuſari
papa,q̃a iſte Daniel,de quo hic loquitur ip̃m per falſas literas cir
cumuenit,vt ĩ.ver.j.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl. & q̃d
per talem obreptionem ſecutũ eſt pronũciari debet irritũ & ina
ne,vt ĩ.ſequitur.& probatur in eo,quod leg.& no. ĩ. de re iudi.cũ
olim Magdalonem.§.nos igitur, & præceden.[Poſtmodũ] ver.
[Præde-

[Prædeceſſoris] ſ.Celeſtini. [Vterq;] ſ.monachorū tam F. q̃ G. [Prędictus] d.n.in prin.c.[Propter quod]ver.[Solicite] i. diſcrete & dilegenter. ex officio tamen nullo libello oblato. [Quæreris] i.inquiretis.citatis tamen partibus.ĩ.de accuſ.qualiter.§.debet.ſ̃.de ele.ſcriptū.[Si eū] ver.Danielem[Canonice]videtur,ꝙ non debuiſſet ita concludere, ſed potius ſic.Si inueneritis ipſum per falſas literas conſecratum eidem ſi ſilentium imponatis. nihilominus tamen faciatis ipſum interim eccleſia, ad quam cō firmatus & conſecratus eſt pacifica poſſeſſione gaudere,cum ex quo confimatus eſt, cōfirmationis effectus talibus non debet exceptionibus impediri, vt patet in eo,quod leg.& not.ĩ.de ap.con ſtituturis,ij.§.fi.Sed non ita,ĩmo bene dicit,nã ex quo clãdeſtinę vel obreptitie confimationē obtinuit anteq̃ effectum habeat confirmatio examinari debet electio vtrū fuerit canonica vel non,vt hic.& no.ſ̃.de cã poſ.cū olim.Vel dic ꝙ nunq̃ debuit habere poſſeſſionem rerum epatus, quia non conſtabat hic de cōfirmatione,cuius effectus eſt adminſtratio. vt le.& no.ſ̃.de elec. cū in cunctis.§.cum vero. Sed conſtabat hic tm̄ de conſecratione,ꝑ q̃ nec ɔſecrans ipm ɔſecraſſe vr̄,cū hoc non intẽderit & diuerſi ſint actus,ar.ſ̃.de ele. cū inter vniuerſas.ad fi.Sed & ſi negetur clandeſtine,vel obreptitie facta ɔſecratio vel ɔfirmatio, nihil innouabitur quouſq; de hoc ɔſtet,cū ad hoc dicẽdum nō admittat̃ qs niſi officio iudicis,ſiue dicat ɔfirmationē nullã,vel bñficiū

7 reſtõnis in integrū petat.& quouis iſtorū modorū agat̃ lite pendente nihil eſt innouãdū,ff.de iu.ſi ꝑtor.C.de tẽp. re. ĩ integrū.l.j. ĩ.vt li.pen.c.j.Fatemur tñ, ꝙ poſt ɔfirmationē & ēt ɔſecrationē pōt agi ɔ̃ ɔfirmatū,& cōſecratū nō ſolū criaľr,ſed ēt ciuiliter ad hoc,vt deponat̃ ꝑ eo,ꝙ non fuit canonice inſtitutus,puta qa for ma ñ fuit ſeruata,vel ſymoniace,vel criminoſus defectū patiẽs, ſeu alio illicito mō fuit ꝓmot⁹,qa ĩ talibus tps electionis ſpectat̃, vt pʒ in eo,qđ le.& no.ſ̃.de ele.dudū.ĩ.§.j.ver.ſed deciſionē.& c. dudū.ij.§.nos igit̃.nec ex poſt facto decurſū tpis ɔualeſcit, vt pʒ in eo,qđ le.& no.in ſumma de ele.§.ſed qs eligi.ſub §.ſciendū eſt. rñ.j.§.qualr.añ fi.ver.itē qđ ſi oĩa.Quinimo & in modū exceptionis, vt no.ĩ. de acc.accedens.§.fi. Et eſt hoc verū niſi dū ɔfirmatio & ɔſecratio petebat de eo,qđ mō obiicitur exceptū fuiſſet & judicatū.ſ̃.de ele.dilectus.rñ.j.§.fi.vel ēt tm̄ exceptū & ñ obſtante exceptione fuiſſet poſtea confirmatio ſubſecuta,ar.C.de fi.in ſtrū.l.fi.ad fi.& in eo,quod le.& no.ĩ.de iud.inter monaſterium. §.i.& C.de fal.ipſe ſignificas.hæc tñ eſt dr̃ia inter eū, qui poſt cō firmationem obiicit,& eū qui ante.quia ille, qui ante confirma

a tionē obiicit,[a]& dicit electionē minus canonicã extitiſſe, nihil habet probare,ea rõne quia negãtis factū.ſ.electionem fuiſſe canonicã nulla eſt probatio.ff.de proba.ei qui dicit.& ideo illi, qui aſſerit illã canonicã incumbit probatio,vt ibi,& no.ſ̃. de poſtu. ꝑ.c.j.ſm d.n. Hęc tñ rõ non placet, qa illi, q negat canonicã negat ius,& iõ ei incūbit ꝓbatio maxime,ex quo agit,ff.de ꝓba.ab ea.ꝑ te.& ſi hoc non ꝓbat,dēt ei imponi ſilentiū.non tñ ɔfirmabitur electio niſi ꝓbetur canonica extitiſſe,ſ̃.de ele.nihil eſt.Vbi aũt poſt ɔfirmationē obiicit aliqs electionē minus canonicã ex

8 titiſſe,no.hic d.n.ꝙ hic ꝓbare tenetur.† Tū qa nemo cogitur dicere titulū ſuæ poſſeſſionis.C.de pe.hę.cogi.vt no.ſ̃.de proc.ex in

9 ſinuatione.ſm d.n.†Tū qa ꝑſumendū eſt ꝓ ſnĩa ɔfirmantis.ĩ.de

10 renū.in pñtia.†Tū qa reus & ſi nihil ꝑſtiterit abſoluetur, ſ̃. de cã poſ.cū eccleſia.§.fi.ver.actore.Vel dic ſm d.n.vt no.ĩ.de acc.ſup his.Porro vbi crimē obiicit̃,ſiue añ ɔfirmationē, ſiue poſt ſemꝑ ille,q obiicit ꝓbare,dēt niſi iudex ex officio velit inqrere,vt no.ſ̃. de poſtu.ꝑ.c.j.Quare hic non audiuntur ſiľ cauſæ iſtorū triū electorum D.F.& G. qui tres ad hanc eccleſiã electos ſe aſſerebant, vt ſ̃.eo.c.in prin.& ver.j.Supradicta vero intelligas locum habere quando confirmatio data eſt ſine ſolenni cauſę cognitione. Vel etiã ſine aliqua cognitione vel inquiſitione, ſicut eſt quando idem eſt elector & confirmator, ſ̃.de elec. ꝙ ſicut eſt,ĩ.de ap. conſtitutis.ij.In his.n.caſibus ſi poſt confirmationem appareat electionem minus canonice factam fuiſſe, caſſabitur,vel confirmationem non rite factam,puta quia confirmator noluit audire contradictores,vel legitimas exceptiones admittere, vel quia electum non extimatum confirmauit,ſiue appellatum fuerit ſiue non,caſſabit ſuperior confirmationem & deiiciet indigne ꝑmotum,ar.in eiſdem iuribus,& expreſſum.ſ̃ de elec. per inquiſitionem.& c.nihil eſt.§.quia ſi ſecus.Si vero confirmatio quantū ad opinionem iudicis fuit rite facta. Sed electio minus canonice facta confirmata, pro eo forſan ꝙ confirmatori tota veritas non innotuit,tunc dicunt quidam, ꝙ eodem modo eſt confirmatio irritanda,quia inſpecta veritate mala fuit, quamuis hoc non ſit imputãdum iudici probabiliter ignoranti, C.de ap.eos. ĩ.de fide inſtru.cum Ioannes.§.fi.ĩ. de priuil. cum olim.ij.§.pen. ver.finem.Sed quicquid dicant, hoc vr̄ hr̄e locum vbi non fuit appellatum,quia tunc ꝑꝑ remedium apploñis,quod factum eſt irritatur,vt in eiſdem iuribus comprobatur.Sed vbi appellatum non eſt,quare deberet quod legitime factū eſt irritari.rõ non occurrit niſi ɔ̃ria,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̃.de reſti.ſpol.audita.

11 §.quia tñ,rñ.j.† Sed & vbi inuenit ſuperior electionē minus canonicam præceſſiſſe,& confirmationē ſine examinatione ſecutam fuiſſe melius pronunciabit hoc modo qualiter, vt ſ.ita dicat,quia electionē minus canonicã inueni eã caſſo, & quia cōfirmatio male fuit obtenta ipſam reuoco,ar.ff. de re iu.quod iuſſit,C.cōminationes epľas. interlocutio. & l.ſeq. C. ſi per vim vel alio modo.l.fi.Sin aũt confirmatio electionis facta fuerit cū ſolenni examinatione,puta partibus in iudicio præſentibus & lite conteſtata, & ſnĩa confirmationis poſtea lata dicente iudice talē electionem confirmo,tunc de cœtero nullus admittetur ɔ̃ electionem, vel ɔ̃ cōfirmationē, niſi ab ipſa fuerit appellatum, qa ſnĩa tranſit in rem iudicatam,C.cōminationes epľas.l.ij.& iij.ſ̃. de ele.cū dilectus.ad fi.Non negat tñ quidam,quin talis cōfirmatus ēt ꝑꝑ crimen,quod ante electionem commiſiſſet, vel ēt ꝑꝑ defectum formæ accuſari poſſit non ad electionem vel ad confirmationem caſſandã,ſed ad hoc,vt deponatur, vel ſuſpendatur vel alia pœna imponatur,vt & no.ſ̃.e.gl.ver.fatemur, & ſequenti.Sed pluribus alijs,& melius vr̄ ɔ̃rium.ſ. ꝙ de præmiſſis non poſſit accuſari poſt confirmationem ſolenniter obtentam,quia trãſit in rem iudicatã,vt dictum eſt,& vt aliquis ſit litiū finis, C. de fide inſtru.l.fi.ad fi.& idē vr̄ dicendū,& ſi lis conteſtata non fuit, nec partes occurrunt in proceſſu, quia nullus apparuit ɔ̃dictor. Sed tñ confirmator proceſſit ſolenniter inquirendo.ſ. de forma electionis in loco,vbi facta eſt electio, & de ſcĩa moribus & vita electi in loco,in quo eſt conuerſatus, ſ̃.de elec. c. iij.& c. ſcriptū. §.per apoſtolica ſcripta.nam & in caſu credimus ſnĩam confirmationis in rem iudicatã tranſire, niſi forte de obreptione obijceretur,in quo ēt caſu potius ex prouiſione & de gr̃a, q̃ de mero iure audiretur obiiciens,non tñ multo tꝑe poſt confirmationē, ſ̃.de ele.cū dilectus.ſm d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius glo.

12 Nam †& in populari actione vno agente,& ſuccumbente, ſi ex eadē cã agit poſtea alius, datur vullgaris exceptio rei iudicatæ,ff. de pop.act.l.iij. Niſi forſan is, qui ſecundo agit doceat primum præuaricantē vel corruptū fuiſſe,ff.de præua.l.iij. rñ.j.ĩ. *de collu*. dete.c.j.& c.fi. Vel ſuam vel ſuorū iniuriam proſequatur,& ignorauerit qñ primus agit,vel accuſauit, ff. de accu.ſi cui.§.j.Illud autem certū eſt,ꝙ vbi ſuperior ſolenniter incipit examinare negotium partibus.ſ. præſentibus & libello oblato, ſi nō reperiatur lis legitime fuiſſe ɔteſtata & ꝓceſſus & ſnĩa,& oĩa alia, quæ exinde ſecuta ſunt caſſa,& irrita nūciantur,vt patet in eo quod le.& no. ſ̃.de ele.dudū.ij.§.licet aũt.[Alioquin.]ver.ſ.ſi non conſtaret ipſum fuiſſe electū,vel minus canonice. [Audiretis cãm.] ordine iudiciario,& non ſm ꝙ iudices intellexerunt, qui nec primam mandati ſeruauerunt,neq; hanc ſecundã,imo nimis accelerauerunt.F.monachi cōfirmãdo.vnde & dr̄, ꝙ confirmatio talis nō obſtat.ĩ.e.§.volentes.ver.mandantes.[Magis rationabiliter.]ſ.illam,quæ melioribus & maioribus meritis iuuaretur ſm ea, quæ no.ſ̃.de elec.quia ꝑꝑ.& c.in Geneſi.& c.eccleſia.ij. ¶Cum a vobis.]ij.pars.[Tertio.] ſicut referebant iudices vel pars.F. & G.ſed de hoc non conſtabat, alioquin ſi conſtaret ipſum Danielem fuiſſe contumacem, vt hic proponitur ſicut non poſſet appellare viua voce,ff.de reſti.in inte.diuus.ita nec itineris ſui acceptio vim appellationis haberet,& hoc iuſtificat ſnĩam eo abſente latam,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̃.vt lite nō conteſ.qm̄.§.porro. nec fuit neceſſe, ꝙ aliqua ſnĩa fertur ɔ̃ hunc D. cum in eccleſia, de qua agitur,nec de iure,nec facto aliquid poſſideret. & qa nec ipſe agebat,vel opponebat ſe ɔ̃ alios electos,vel alij contra ipſum ſm d.n.cui⁹ eſt hæc tota gl.[Citatus.]ſicut de hoc papæ ɔſtat.vel ipſius iudicibus referentibus,ĩ.de pur.ca.cū dilectus.§.his igitur. ver.j.vel alijs modis,de qbus no.ſ̃.de reſti.ſpo.cū ad ſedē.§.j.rñ.j. Et ex hoc apparet,ꝙ Daniel vere ɔtumax fuit,vñ procedi potuit

13 ɔ̃ ipſū,nec debuit poſtea audiri, †qa nec appellãs ɔtumax audit̃, ij.q.vj.§.ſunt quorū.ꝙ ergo audit̃,vt ĩ.ſeqtur.de gr̃a eſt,vel dic,vt ĩ ꝑce.gl. [Procedẽtes.]in cã electionis,q̃ inter F.& G.monachos vertebatur,tñ ordine ꝑuertentes,qa prĩo debuiſtis cognoſcere de electione Danielis,vtrū eēt canonica ſm formã mãdati,vt patet ſ̃.rñ.j.ver.& ſi eū.& ſe.ꝑꝑ qđ ſolū potuit ꝓceſſus irritus nunciari, ſ̃.de reſcri.cū dilecta.[Ex teſtimonio.]ſimplici ſine iurõ,& ideo

14 ſiľr non valuit ꝓceſſus,†qa nō eſt teſtimonijs,ſed teſtibus iudicãdū.ĩ.de coh.cl.& mu.tua. Vel forſan ĩ caſu valuiſſet teſtimoniū, qa notoriū erat,nec ēt ſaltē vnicus diſcordabat. [Aſſertione regis]ſimplici ſine iurõ &c. vt ſ̃.[Celebratū canonice.] ſed quaľr poterat hoc ſcire cū nec electioni ĩterfuiſſet? Rñ.ꝑ publicationē factã & aſſertionē canonicorū,quorū null⁹ diſcrepabat,ſ̃.de ele. qa ꝑꝑ.§.fi.alioqn ɔ̃ ĩ.de te.veniẽs.ij.§.fi.Iudices tñ inepte ꝓceſſerūt,qa ordinē ꝑuerterūt,vt no.ſup ver.ꝓcedentes ĩ cã.Et qa teſtes iuratos ñ receperūt,nec negotiū,q̃tū decuit examinauerūt,& iõ ñ facit papa vim in ɔfirmatione ipſorū, vt ĩ.§.ij.ver.mãdãtes.& §.ſin aũt.& ſm hoc ɔtinet i⁹ hęc lr̃a. Alij ɔ̃,vt no ĩ.§.volẽtes.[Et eã]ſ.electionē factã de d.F.monacho.vt pʒ.ĩ.§.volẽtes[Cōfirmare]huic facto G.acqeuit,vľ ad min⁹ ñ ɔ̃dixit nec poſtea iuenim⁹ eum

ADDITIO.

a ¶Obiicit. Adde ad materiam tex.in c.vlt.de elec.lib.6.

eum huiuſmodi negocia proſecutum,quamuis ſola teſtimonia nō ſufficerent,ex quo de plurium perſonarum electionibus agebatur.Hic autem ideo ſufficiūt,quia ambo electi,inter quos erat contentio,vñr his fuiſſe contenti. Sed nec d. huic etiam confirmationi ſe opponere poterat,niſi appellaſſet, quia confirmationi ſolenniter factæ,a qua nō eſt appellatum contradicere non licet,niſi de gratia.nam confirmatio ſnĩa eſt,& vim ſnĩæ tenet, & ideo tranſit in rem iudicatam,ex quo non eſt appellatum ſm d. n.quod dic,vt no.ſ̃.e.c.rñ.j. ver. & ſi eum. ſuper verbo. canonice. ante fi.ipſius glo. ver.& pluribus aliis, & ſeq. [Præſertim].i.tm̄.nã eis plus,q̃ aliis eſt credendum. tum quia melius nouerunt veritatem,ĩ.qui ma.accu.poſ.vr̄.tum quia ſunt authores aliorum,ĩ.de teſti.licet ex quadam.§.j.ver.cū ſatis [Aſſereret.] ſimpliciter ſine iurõ,vt ĩ.de teſti.nup.& licet hic tangatur de electione Danielis, tñ non fuit ſeruatus ordo in forma mandati,vt no.ſ̃. ¶Interim]

15 iij.pars.[Ad apoſtolicam ſedem.] †vnde videtur appellaſſe facto & ſine verbo,vt.ĩ.§.fi.[Aliis grauaminibus.]&c.non tamen ſuper appellatione,de qua tangitur,ĩ.eo.§.fi. vel ſi ſuper ea non fuit proſecutus,& ſic talis impetratio inutilis fuit ei. [Impetrauit.] in cōmuni forma,& ſic receſſit a curia.[Eodem F.] ver. [Nobis.]qui ſucceſſimus Cęleſtino. [Literas.] quæ non valuerunt, cum præmiſſis literis,& earum tenore non fecerint mentionem. ſ̃.eo.c.ij. [Quæ.] ſ.literæ.[A vobis.]vt ſ̃. §.j. [In commiſſione præmiſſa.] alias prædicta.ſ.per Cęleſtinum facta.]Proceſſum] quod fieri debet integre.ſ̃.de elec.dudum.§.j.cum autem.& arg.ĩ. de re iud.in

16 ter monaſteriū. ¶Volentes.]iiij.pars† ſit ergo pro ratione voluntas.ſic.ĩ.ti.j.ĩ.de excep.cum venerabilis.§.intelleximus.ĩ.de præb. licet.Inſt.de iure natu.§.ſed quod principi.]Miſericorditer.] vere miſericordia fuit,quia non erat audiendus, niſi forſan proſequeretur appellationem ſuam,de qua tamen Papa incertus erat, ſecundū d.n.Sic ergo ex minima tm̄ auditur iſte d.vt & eius malitia conuincatur, etenim confirmatio cum iuris ordine ſeruato facta fuerit,nec ab ipſa appellatum,extitit,non debuit retractari. Nec obſtat,quod dr̄.ĩ.§.fi.ꝙ vidẽtur appellaſſe, quia nec ſuper appellatione,ſed ſuper iniuria impetrauit, vt ſ̃. no. vnde non ponit ius hæc decre.ſed eſt quædam prouiſio de minima facta. ſecundū B.Tu dicas,ꝙ in eo,ꝙ auditur,de minima eſt, vt hic dicit.in eō vero,ꝙ proceſſus iudicium nullus innuitur continet ius commune,vt no.ſ̃.[Conuincatur.] ſic.ſ̃. eod. prout.§.ideoque.vbi de hoc.[Mandantes.]ver.& poteſt ſic ordinari litera ſequens. [Quatenus dicto F.adminiſtrationem roſenſis eccleſiæ in ſpiritualib. & temporalibus committatis.]quæ clauſula eſt ĩ.eo.c.ad fi.& tūc expone indulto quod eſt ĩ.§.j.hoc eſt indulgeatis. [Et ſpacio.]:i. ſpacium.vel lege ſicut iacet;quia licet ſit ſubtilitas in tranſlatione literæ,non tamen vtilitas inuenitur,niſi in eo quod not.ĩ. eod.§.

17 fi.& dic [Eiuſdem]ſ.F.[Si in Hybernia] Ar.†citationes extra prouinciam non eſſe faciendas,& ſ̃.de elect.coram.& ſ̃.de ma. & ob. c.fi.iij.q.vj.vltra.& c.neminem.Quid ergo? Mittatur citatio ad domum ſi procuratorem non relinquit? quod dic,vt no.ſ̃. eod.cauſam.& citabitur quis edictis,vel literis.ff.de fideicommiſ.lib.cum vero.§.pen.Vel ſi non habet domicilium vbi habitare cōſueuit, ff.de dam.in fe.l.iiij.§.prætor.ĩ.de cle.non reſi. ex tuæ. vbi de hoc. vel apud eccleſiam,vel parochiam ſuam. ĩ. eo. c. fin. & de cland. deſpon.cum inhibitio.[Legitime.] per literam vel nuncium, vt leg & no.ſ̃.eo.c.proxi.ver.expectantibus.ver.ſcribebat.n.[Et facultate.]verſi.[Canonicæ.]. ſ. conſiderata veritate non ſubtilitate.ſ̃.

a de iud.dilecta,ſ̃.eo.c.j.de plano [a]ſine ſtrepitu.ĩ. de acc. cum olim I.V.& P. quod dic,vt no.ĩ.de ſta.mo.c.fi.§.quod ſi Abbas. & arg. ſ̃.de elec.ne pro defectu.ſ̃.vt lit.non conteſta.c.j. ij. & iij.Sed nunquid eſſet offerendus libellus? Reſpon.ſic.ſ̃.de lib.ob.c.j. & lis conteſtanda.ſ̃.de elec.dudum.ij. niſi aliud eſſet ex forma mandati.ſ̃. de offic.deleg.venerabili.nam ſuperior ex officio in talibus procedere poteſt.ſ̃.de elec.cum nobis olim.§.penul.& c.ſcriptum.& c. nihil eſt:& in iuribus ſupradictis.[Qui ſi.]ver.[Inuentus.] q.d.tertio citatus contumax fuit,ideo proceditur contra eum, etiam ſi non inueniatur termino vnius anni ſibi dato, cum alias ſemper debet expectari,ſi contumax non eſſet,arg.a contrario ſenſu.ſ̃.vt lit.non conteſt.quoniam.§.porro. & §. ſe. ſecundum d. n. quod dic,vt ibi no.Sed dices quare datur hic annus cum prealleg.proxi.decre.non debẽtur niſi ſex menſes? Reſpondet d.n.ꝙ ibi agebatur de electione non confirmata, & epiſcopo non conſecrato, hic vero loquitur de iam cōſecrato.Et eſt hoc ſpeciale propter reuerentiam conſecrationis, ꝙ iterum tractatur de iure conſecrati poſt ſententiam iuſte latam, & expectatur tãto tempore.ſ.per annum,& fit ēt hoc ex abundanti, vt auferatur hæc exceptio, omniſque actio querelandi ipſi.d.qui dicebat, & dicere poterat ſe per acceptionem itineris appellaſſe, de quo tñ non conſtabat. Verum ſiue hoc eſſet,ſiue illud nō erat;bonum,immo peſſimū, ꝙ ſi de iure erat eps alius in locum eius intraret,iij.q.vj. hæc quippe.ĩ.de conceſ.præben.c.j.ſm d.n.Vel dic,vt not.ĩ.e.§.j. ſuper ver-

18 bo,vnius anni.Et eſt ar.hic ſm do. n.†ꝙ ſnĩa ſuper ſpũali matrimonio lata non tranſit in rem iudicatam,ſicut nec in carnali.ĩ. de re iud.l.lator tenor.& c.conſanguinei. Alii dicunt, & melius, ꝙ ſi verum erat illud,quod d.dicebat. ſ.ipſum iter arripuiſſe ad ſedem apoſtolicam veniendi,iniquus erat proceſſus iudicum, vt patet in eo,quod legi.& no.ĩ.de app. ſuggeſtū, & c. meminimus. & de iure eſt,ꝙ de hoc inquiratur, & ſi inuentum fuerit reuocetur proceſſus,ſ̃.de offi.deleg.cauſam quæ.§.fin. Sed oppones & dices,quare ergo ad eoſdem iudices remittitur negocium cum merito ſint ſuſpecti.ĩ.de app.propoſuit.nec iſtud fieri debeat niſi cō ſentiente parte.ĩ.de app.interpoſita.§.ille denique? Sol. Nō remittitur,ſed ius commune eiſdem iudicibus reſeruatur, & ſub certa forma.Nam de iure communi eſt,ꝙ ſi quis infra annum appellationem ſuam non proſequatur,ſicut nec iſte d. fecerat,primus iudex poteſt exequi ſnĩam ſuam,vt no.ſ̃.de offi. deleg. paſtoralis. §.præterea.Vel melius ꝑꝑ præſumptionem,quæ erat contra d.ēt ɔ̃ ius hæc remiſſio ex certa ſcientia facta fuit, & eſt ſpeciale in odium d.ꝑꝑ præſumptionem prædictam.Hodie dicunt quidam, ꝙ illud, quod diximus de acceptione itineris correctum eſt ꝑ decre ĩ.de app.vt debitus.rñ.j.ver.non obſtãte.ſm d.n.cuius eſt hæc tota glo.quod dic,vt ibi no.[Ad cōſecrationem.] Ecce quare vis eſt in tranſlatione literę facienda,quia cum confirmatio facta videatur reprobata niſi voluas literam.prout no.ſ̃. eo. §. ver. manda-

19 dantes.vel aliud ſubaudias, non confirmatus conſecrari mandatur, quod eſt abſurdum. nam confirmatio præcedere debet,†qa nec ante confirmationem debet electus adminiſtrare, ſ̃. de elec. noſti. & c.tranſmiſſam.ſ̃.de transla.ep. c.j. ¶Si aũt.].v.pars. [Indulto.]de gratia congruit tamen matri.ĩ.de app. oblatę. [Vnius anni]Sed quare expectatur vltra ſex menſes? Contra ſ̃. vt lit. non conteſt.qm̄.§.ij.immo per diem expectandus eſſet.ĩ. de re iud.cū olim.& no.ſ̃.§.j.ſuper verbo tertio citatus.Rn.ꝙ iſtud auditur de gratia,vt no.ſ̃.mirius tñ agitur cum eo,quia iam cōſecratus erat. Sed & datur annus, quia quaſi appellauerat & ſi non ſit vis in appellatione,etiam ſi eam feciſſet, cum ipſam non fuerit proſecutus.Conſideratur ēt,ꝙ abſens eſt, vnde poſſet iuſtum impedimētum habere.Ideo his conſideratis datur annus, licet de gratia eſt. præſenti vero non dantur niſi tres menſes,vt præmiſit. & adde qđ not.ſ̃.§.prox.ver.fi.ſuper verb.inuentus. Conſueuit tamē ſic obiici.Hic vr̄ dari tempus ad appellationem finiendam. Contra.ĩ.de app.ex inſinuatione.Reſpon.Is a quo appellatur non poteſt hoc facere,vt in contrario.is vero,ad quem appellatur hoc poteſt, & maxime Papa,vt hic ſm B.Ego tamen non video, ꝙ hic aſſignetur tempus ad appellationem faciendam, ſed ſufficeret ſi ſe præſentaret,& aliquid rationabile proponeret,vt patet,ſ̃.§. prox. ſm quem & iſte eſt intelligendus. [Et ſi non verbo.] quia non dixit, ego appello,ſed dixit vel certo habebatur,quod ad ſedem apoſtolicam veniebat,vt de proceſſu contra ſe habito conquereretur, veruntamen poſtquam aliquis citatus eſt per iudicem, arreptio itineris nō habet vim appellationis,immo nec etiam verbo,& ſcriptura ſufficit appellare in abſentia iudicis,cuius copia haberi poteſt,ſed coram eo facienda eſt appellatio,ij. q.vj.§.ſi quis ipſius.& §.biduum.ſm d.n.infra x.dies.ſ̃.de elec.cum dilectus.§.fi.& ex cã legitima,& in ſcriptis.quod dic,vt leg.& no. ĩ. de app. vt debitus. & in e.ti.extra.d.n. cordi.lib.vj. Secus vbi præſentia iudicis cōmode haberi non poteſt, tunc.n.procedendum eſt in appellatione, prout leg.& no.ĩ.de app.ſi iuſtus metus.[Facto tamen.]ſic.ĩ.de appel.dilecti. & c.vt noſtrū.[Committatis]ipſam confirmando,& ideo hoc dicit,quia confirmatio iudicum nulla fuit, vt ſ̃.no.alioquin hæc verba ſuperflua viderentur.[Quo.]ſ.anno.[Elapſo.]Si prefatus d.infra dictum annum non venerit,vel veniens nihil rationabile propoſuerit.[Eum]ſ.F.[Conſecrare.] Hic nulla eſt abſurditas cum confirmatio præcedat.ſecus.ſ̃.prox.§. in fi. niſi voluas literam. vt no.in eo.verbo,mandantes.

ADDITIO.

a ¶De plano.uide tex.in clemen.diſpẽdioſam. de iud.& in clemen.ſæpe.de uerborum ſignifica.

SVMMARIVM.

1 *Quis propter contumaciam poteſt ab officio & beneficio ſuſpendi.*
2 *Vix fit,tamen non fit.*
3 *Pœna creſcente contumacia debet augumentari.*
4 *Contra abſentem,an lite non conteſtata poſſit procedi.*
5 *Specialia non trahuntur ad conſequentiam.*
6 *Nomen domini in principio cuiuslibet operis eſt inuocandum.*
7 *Epiſcopatus eſt ordo.*
8 *Quicquid poteſt ſacerdos poteſt epiſcopus,ſed non econtra.*
9 *Excommunicatus non poteſt contrahere quantum ad ſuam vtilitatem.*
10 *Cum excommunicato non eſt participandum.*
11 *Quod fit ab excommunicato vel ſuſpenſo in ſpiritualibus non valet.*
12 *Pendente excommunicatione ſuſpenditur effectus debiti.*
13 *Deportatus inſtitui non poteſt.*
14 *Nemo debet authoritate propria alij violentiam inferre.*
15 *Iura contra excommunicatos ſunt armanda.*
16 *Cum excommunicato contrahere poſſumus, & emere & vendere pro vtilitate noſtra.*
17 *Dominis etiam apoſtatis debemus de ſuis iuribus reſpondere.*

18 *Fidelitas vaſallorum eſt ſuſpenſa quandiu dominus eſt excommunicatus.*
19 *Excommunicato egenti poſſumus cauſa humanitatis eleemoſynæ aliquid ero gare.*

CAP. VIII.

VEritatis. Canonici.] quibus accuſantibus epi-
ſcopũ ſeruato ordine iudiciario no-
lebat epiſcopus reſpondere, ideo in modum inquiſi-
tionis mandat Papa contra ipſum procedi, vt infra
ſequitur. ne de malitia ſua cõmodum reportet. ſm d. n. Vel dic,
vt in ſeq. glo. [Retulerunt.] in modum accuſationis, vt in præce.
glo. vel in modum denunciationis, vt patet in integra. ſic. ij. q. vij.
qua propter. & ideo ad eorum denunciationem fuit inquiſitio
commiſſa, j. de accu. cũ oporteat. & c. fi. & poteſt fieri depoſitio.
vt j. ſequitur, cum agatur hic de homicidio, j. de acc. inquiſitio-
nis. [Curien. epiſcopus.] de bono opere parum curans, vt ſequi-
tur. [polluit.] & per conſequens famã ſuã dilapidauit, j. de acc. c.
fi. §. j. [Super his.] ver. [Primo.] hi ergo fuerũt primi iudices. [Se-
cundo quoque.] ver. [Brixien. epõ.] & hi fuerunt ſecundi iudices.
& in hac litera remouetur ẽps Tridentinus, & ſubrogatur ẽps Bri
xien. [Et j.] hoc eſt. inhibentes epõ Curienſi, ne de reb. eccleſiæ
aliquid alienaret. & de hoc fit mentio. j. e. in fi. c. [Verum.] verſi.
[Cum ẽps.] ſ. Curienſis. [Priorum iudicum.] ſ. ẽpi Tridentini &
& collegarum ſuorum. [Per ipſos iudices.] ſ. primos. & hæc ſnĩa
1 ratificatur, j. §. ver. j. ver. de qua cã. [Suſpenſus.] No. † ꝙ pp ſolam
contumaciam poteſt quis ab officio, beneficioque ſuſpendi, mi-
tius tamen fuiſſet agendum ab initio, quod dic, vt legitur, & no-
tatur. ſ. de offi. deleg. ſane. ¶ [Tandem vero.] ij. pars. & ſufficeret tã
dem ſine vero. [Coram iudicibus.] ſ. ſecundis. hoc eſt epõ Brixiẽ.
& collegijs ẽpi Tridentini. nam ante fuerunt & primi & ſecũdi
2 iudices. [Difficulter.] No. † hic qđ vix fit tñ fit. ſi. ff. de iud. vix. [Sed
experiri.] cum canonicis. &c. vt ſequitur. [Friuolam tunc] &c.
[Malitia.] ſic ſ. e. prout. §. i. [Neglexit.] & ſic nec etiam corã pri-
mis, nec coram ſecundis iudicibus lis conteſtata fuit, & tñ fertur
ſnĩa diffinitiua, j. eo. §. fi. [Qua de cauſa] ver. [A iudicibus.]. ſ. vt ſ.
rñ. j. in fi. [Tertio.] ver. [Cumano epõ.] &c. & iſti fuerunt tertij iu
dices. [Ad ſuperandam malitiam.] ſi. ſ. eo. prout. §. fi. dic, vt ibi no.
[Commiſimus.] in modum inquiſitionis. alias non liceret ꝯ eũ
teſtes recipere lit. non conteſt. ſ. vt lite non conteſtata. qm̃. rñ. j. §.
ſunt & alij. Quidam vero dicunt, ꝙ ſemper ꝯ quemlibet prælatũ
& ẽt clericũ contumacem procedi põt ad depoſitionẽ lite non
conteſt. vt hic, & j. de cleri. non reſi. ex tuæ. ſecus ꝑm. l. ff. de pœnis.
abſentem. ſm. d. n. De hoc aũt plenius no. j. eo. §. ver. teſtes. ſuper
verbo, probatum. [Audiendam.] quibus & mãdauimus, ꝙ teſtes
reciperent contra ẽpm quos denunciatores nominarent contu-
macia exigente, vt j. eo. ver. teſtes. [Qui.] ver. ſ. tertij iudices. [Com
paruit.] ſ. ẽps. [Excommunicationis.] ſ. cum iam eſſet ſuſpenſus,
3 † vt ſ. debuit. n. pęna creſcente contumacia augmentari, ff. de pœ-
nis. relegati. vt ſ. vt lite non conteſt. qm̃. §. fi. vbi de hoc. [Senten-
tiam.] ſed idem ẽps & hac & ſuſpenſionis ſententia ſeparata præ
ſumpſit nihilominus celebrare, vt j. §. j. ver. conſiderata. [Teſtes.]
ver. [In mandatis.] vt dicit interlinearis. ſ. eo. ver. qua de cã. in fi.
4 [Probatum.] † Hic patet, ꝙ lite non conteſ. recipiuntur teſtes, &
& ita non ſolum recipiuntur, vbi agitur de elec. prælati. ſ. vt lit.
non cõteſt. qm̃. §. j. & ij. ſed ẽt agitur de deſtitutione, atque de cri
mine. ad idẽ. j. de cleri. nõ reſi. ex tuæ. iij. q. ix. decernimus. Sed hoc
ideo quia periculoſa eſt mora in vtroque, & in vtroque vtilitas ec
cleſiæ procuratur, & animarũ periculis obuiatur, ar. ſ. de elec. ne
pro defectu. & c. dudum. ij. Verum ſm leges, qñ aliquis accuſa-
tur de crimine nunquam proceditur contra abſentem lite non
conteſt. niſi in caſu. ſ. contra apparitorem, C. de pœnis. ne diu. Pro
contumacia vero annotantur bona, & expectatur per annum,
infra quem ſi non venerit, bona deuoluuntur ad fiſcũ, nec ſuper
ipſis auditur de cætero, ſed ſuper crimine tantum. C. de requiren.
reis. l. ij. Si autem lis eſt conteſt. & liquet de cauſa in maioribus
criminibus, nunquam proceditur ꝯ abſentem, imò auditur qñ-
cunque venerit, & ſic intelligunt Doct. ff. de req. reis annuis. licet
de lit. conteſt. nihil ibi dicatur. In maioribus autem criminibus,
quæ pœnam relegationis, vel damnum æſtimationis continent,
bene proceditur contra abſentem, ſaluo caſu, C. de adul. quam-
uis. Hug. vero diſtinguebat dicens, ꝙ ſi liquet de crimine, vel ſi li-
quere poteſt, condẽnatur abſens. & ſic intellexit. iiij. q. v. quiſqs.
xxiiij. q. iij. de illicita. & c. ecce. & facit pro ipſo hęc litera, quia hic
bene liquebat de crimine abſentis & contumacis. quod ſi non li
quet de crimine, tunc excommunicatur reus. & ſic intellexit xj.
q. iij. rurſus. & c. quicunque. nec faciebat vim vtrum lis eſſet con-
teſt. vel non. Moderni tamen Doctores communiter dicunt, ꝙ
nunq̃ eſt procedendum contra abſentem lite non conteſta. nec
obſtat. iij. q. ix. decernimus. quia intelligunt, ꝙ ibi lis cõteſta. erat.
Si vero lis non eſſet conteſt. vel eſt, ſed non liquet de cauſa, tunc
habet locum, xj. q. iij. rurſus. & c. quicunque. Nec obſtat, quod hic
dr̃, quia hic receptio fuit facta de ſpeciali mandato Papæ, & ipſe
met tulit ſententiam, qui ſupra ius eſt, j. de conceſ. præben. propo
ſuit. Sed contra, j. de re iud. in cauſis. cui poteſt reſponderi, ꝙ illud
verum eſt generaliter. Fallit autem quando cõſtat, ꝙ expreſſe ex
5 certa ſcientia pronunciat contra ius ſcriptum. † Talia. n. ſpecialia
non trahuntur ad conſequentiam, vt leg. & no. j. de conceſ. præ-
ben. conſtitutus. Tu dicas, ꝙ c. decernimus. & rurſus. & quicunq;
loquuntur qñ quis directe de crimine accuſatur, in quo caſu lis
conteſtanda eſt. Iſtud vero loquitur qñ de crimine agitur in mo
dum denunciationis vel inquiſitionis, ſicut colligitur ex antiqua.
in quo caſu poſſunt teſtes recipi contra abſentem, ac ſnĩa dari.
ſ. vt lit. non conteſt. quoniam. §. ſunt & alij. j. de accu. qualiter. §.
debet. Hic etiam potuit deponi ẽps, quia de homicidio eſt conui
ctus, j. de accu. inquiſitionis. rñ. j. & etiam propter ſolam cauſam
ſuperuenientem, quæ non potuit eſſe non notoria, quia. ſ. ſuſpen
ſus, & excõicatus celebrauit diuina, vt j. §. j. quæ cauſa ſola ſuffi-
ciens eſt, xi. q. iij. ſi quis epiſcopus in concilio, j. de vita & hone. cle
ri. vt clericorum mores. §. ſi quis. j. de cohab. cleri. & mu. ad extir
pandam. Hanc etiam, & eandem materiam inuenies not. per d.
n. ſ. vt lit. non conteſt. capit. j. in princip. ¶ [Nos igitur.] iij. pars. [Or
dinem iudiciarium.] ſed hoc quomodo cum nec libellus obla
tus, nec lis fuerit conteſta.? Reſpon. Diſtingue modos proce-
dendi in iudicio, & intelliges veritatem. Quandoque enim proce
dit iudex ordinarie, & tunc ordo iudiciarius eſt, ꝙ libellus offera
tur, & lis conteſtetur, vt no. ſ. de iuram. calum. c. pe. §. pe. & fi. ſ. vt
lit. non conteſt. c. j. §. conſultationi. Quandoque vero procedit ex
traordinarie ſuper famoſis, de quibus non conſtat, & tunc ordo
iudiciarius eſt, ꝙ vocetur, is ꝯ quem fit inquiſitio, & quædam alia
obſeruentur. de quibus leg. & no. j. de accu. ſi conſtiterit. & c. qua-
liter, ij. §. debet. Sed nec libellus offertur, nec conteſtatur lis, imò
contra abſentem & contumacem proceditur lit. non conteſt. &
negocium diffinitur, vt ibi. Et de hoc ordine iudiciario loquitur
hic, & dicit, ꝙ obſeruatus fuerit. quod & verum eſt, vt j. & ſ. patet.
Quandoque vero ꝓcedit extraordinarie, & puro & mero officio,
vt in notorijs. & tunc nec primus, nec ſcđs ordo iudiciarius obſer
uatur. ſ. de offi. ordinarij. c. j. Immo in talibus ordo iudiciarius eſt
ordinem non per omnia ſeruare, quod dic, vt le. & no. j. de iureiu.
ad noſtram. iij. §. pen. [Seruatum.] quia citatus fuit epiſcopus legi
time & contumax, quare cum in modum inquiſitionis, ſeu de-
nunciationis ageretur, teſtes potuerunt recipi contra ipſum, ſ. vt
lit. non conteſt. quoniam. §. ſunt & alij. [Conſiderato.] ver. [Sen-
tentias.] ſuſpenſionis & excõmunicationis, vt ſ. [Celebrare.] Hæc
ſola cauſa ſufficit ad depoſitionem, vt no. §. proxi. in fi. ſuper ver-
bo, probatum. ad fi. glo. [Cum multi.] ver. ſubaudi. [Scripſerunt.]
quod ſiue pro ſiue ꝯſcribant, multũ conſueuit in curia operari,
vt hic patet. & ſ. de elec. innotuit. §. multa. [Nec vnus ꝓ eo defen-
dendo.] Quilibet. n. admiſſus fuiſſet ad defenſionẽ ipſius. ff. de pro
cu. ſeruum quoque. §. publice. cum hic de crimine ciuiliter agere
tur, j. de acc. ſuper his. Nam ſi criminaliter ordinarie ageretur, &
ſic cum procurator admitteretur ad allegandas cauſas abſentiæ,
non tamen cauſas cauſæ, vt j. de acc. veniens. quod dic, vt ibi no.
& ſ. de procu. tuæ. ꝑm B. hic tamen non loquitur de defenſione
cauſæ, ſed excuſationis. vnde ſtatim ſequit̃ correctiue. [Vel.] pro
6 immo. [† In nomine domini.] ver. quod eſt non ſolum in ſentẽ-
tijs, ſed in prin. cuiuſlibet operis inuocandum, vt patet. j. Cor. x. G.
& hic, & xxiij. di. in nomine domini. j. de teſtib. in nomine. C. de
off. præ. Affri. in nomine. [Omnem inobedientiam.] ſ. de poſtu.
præ. c. j. §. nos igitur. [Spiritu.] ſic. ij. q. j. de manifeſta. [Depoſitio-
nis.] No. ꝙ non fert hic ſnĩam ſuper crimine, ſed tantum depo-
nit eum. ꝑm d. n. Et hoc propter tria, quorum quodlibet ſufficit
per ſe, licet in modum denunciationis, ſeu inquiſitionis ſit actũ.
Primum eſt, quia probatus eſt homicida. j. de accu. inquiſitionis.
Secundum eſt, quia ſuſpenſus & excommunicatus celebrauit di
uina. xj. q. iij. ſi quis ẽps in concilio. j. de cler. ex. mi. c. j. & iij. Tertiũ
eſt, quia contumacia creſcente, quæ tanta fuit, addenda fuit hæc
pœna, ſ. de iud. cum nõ ab homine. xxiij. q. iiij. forte. nã & Adam
propter contumaciã fuit depoſitus. Gen. iij. G. & tangit hoc. xxiiij.
diſt. c. j. & xj. q. iii. quid ergo. [Et eum.] ver. [Officio ſacerdotali.]
7 † Hoc eſt expreſſum, ꝙ ſicut ſacerdotalis certus ordo eſt in eccle-
ſia Dei. ſic Pontificalis, & quilibet habet officium ſuum. ſed nõ
debet eſſe Pontificalis ſine ſacerdotali, vt j. patet, j. de exceſ. præl.
ex literis. §. fi. ſacerdotalis autem poteſt eſſe ſine Põtificali, vt hic
innuitur. Item & iniunxit in ſnĩa de ſacerdotali, quia niſi hoc fe
ciſſet, ſacerdos remanſiſſet. de pœ. diſtin. j. pœnæ. & poteſt hic ſu-
mi arg. & ex prædictis ſequitur, ꝙ epiſcopus ſuſpenſus a ſacerdo-
tali officio a Pontificali per conſequens eſt ſuſpenſus, ſed non cõ
8 uertitur. Et no. † ꝙ quicquid poteſt ſacerdos poteſt epiſcopus con
ſecratus. ſed non cõuertitur, ut patet. ſ. de elec. ꝙ ſicut. §. præterea.
Et iunge, quod no. ſ. de æta. & quali. cum contingat. [Ea nihilo-
minus] ver. [Poſt inhibitionem.] ſic j. de pręben. inter cæteras. j.
de deſpon. impu. ad diſſoluendum. j. de acc. c. fi. ſ. de off. deleg. vene
rabili. ſ. de elec. innotuit. §. fi. & accedit. j. de no. ope. nun. cum ex
iniuncto. [Seu factam] q. d. duplici iure irrita eſt alienatio. Vno, qa
ꝯ inhibitionem noſtram, vt præmiſimus. Alio, quia ſuſpenſus &
9 excõicatus alienare non poteſt: & ſic eſt hic euidens arg. † ꝙ ex-
communicatus non poteſt contrahere quantum ad vtilitatem
ſuam, hoc eſt non poteſt alium ſibi efficaciter obligare, qđ dic,
vt plene no. ex. d. n. de excep. pia. rñ. j. li. vj. & adde quod no. in ſeq.
gl. [Excõicationẽ.] excõiatus. n. cum non ſolum a ſpũalibus, ſed
ab adminiſtratione ſuſpenſus ſit. res eccleſiæ alienare nõ poteſt,
quod vr̃ intelligẽdum de nominatim & publice excõicato, ar.
ff. de re iud. ad probãdum. & idem eſt & ſi nominatim excõica-
tus ſit. ſed tm̃ per canonem, vel ſnĩam, in qua eum certum eſt in
cidiſſe, j. de exceſ. præ. c. fi. Res aũt ſuas proprias vendere, & dona
re, & als alienare põt? & emere & ꝯtus inire, & valent tales ꝯct⁹.
xj. q. iij. qm̃ multos. in fi. & expreſſius. j. de ſen. ex. ſi vere. vbi dr̃, ꝙ
ẽt nouos ꝯctus cum eis inire licet ſm do. n. Sed ſi bene attendas
& ꝓdicta iura per leges inuenies, ꝙ caſus continet ſpãles. & rõ ſpã
litatis poteſt colligi ex eiſdem. neceſſitas. ſ. ꝯhentium & non fa-
uor excõicatorum. vnde dic, vt in præced. gl. & j. ver. & ſunt hæc
inefficax. ar. Sed nunquid põt excõicatus conſtituere procura-
torem ad negocia? ita ꝙ oriatur actio mandati directa & ꝯria in
ter eos? Scripſit hic d. n. ꝙ ſic, quia non inuenimus iure cautũ, ꝙ
10 ꝯctus hmõi cenſeantur nulli, veruntamen quicquid dicat † hoc
eſt expreſſum in iure, ꝙ gñal̃r excõicato non eſt participandũ,
xj. q. iij. ſicut apl̃i. & c. ſeq. qui ergo ꝯhit cum excõicato cum eo
participat ꝯ legem ſcriptam, ergo per legem diſſolui meretur ta
lis ꝯctus. x. di. vides. exceptis caſibus, in quibus hoc probatur a iu-
re permiſſum, vt patet in eo, quod le. & no. ſ. de tranſla. epi. c. ij. §.
ſed neq; ij. in fi. Illud autem certum eſt ſm d. n. ꝙ in iudicijs põt
excommunicatus, qñ reus eſt, vel alias ad defenſionem ſuam ꝓ
curatorem conſtituere, quia hoc reperitur iure præmiſſum, ſ. de
iud. intelleximus. ſecus in agendo vel reconueniendo. j. de prob.
poſt ceſſionem. j. de excep. cum inter priorem. §. j. & §. fi. C. de hę
11 ret. l. pe. & de hoc no. ſ. de proc. conſulti. † in ſpiritualibus [a] autem
a non valet quod fit ab excommunicato. j. de ap. conſtitutis. j. vel
ẽt quod minus videretur rationabile a ſuſpenſo, ſ. de conſue. cũ
dilectus. §. quia nobis. niſi in his ſpũalibus, quæ facti ſunt tm̃, ar.
j. de præben. pro illorum. ſ. de reſcrip. capſm. Dicunt tñ aliqui &
forte non male, ꝙ ſi prælatus excommunicatus ratione officij
ſibi cõmiſſi aliquid ſpirituale exerceat, puta prouidendo alicui
de prælatura, vel canonicatu. Vel ſi repræſentatum ſibi inſtituit,
vel electionem confirmat, valet quod agit q̃diu ab eccleſia tole-
ratur, ar. viij. q. iiij. nonne. vj. q. iiij. c. j. & ij. & q. j. ſi oĩa. & c. ſequen-
tibus. & j. de coha. cle. & mu. veſtra. & de accu. olim. I. V. & P. §. ꝓ
uiſo. niſi forte eſſet notorium, vel alias probari poſſet, ꝙ eſſet pu-
blice excommunicatus, quia tunc nec iſta ſpiritualia, nec etiam
alia ab eo debẽt recipi. Sed vel per appellationem, vel alium mo-
dum ſuperiorem eſt recurrendum, ar. ff. de mino. ait prætor. §. ꝑ
mittitur. & in eo quod le. & no. j. de iu. pa. nullus. inde eſt, ꝙ cum
ordinato ab excommunicato epõ hoc ſciente non diſpenſatur,
ſed cum ignorante tm̃, vt legi. & no. ſ. de or. ab epõ. c. j. §. fi. & c. ij.
Nec obſtat j. de ap. conſtitutis. j. nec ſ. de conſue. cum dilectus. §.
quia nobis. cum ſuis ſi. quia ibi non ratione publici officij, quod
ſibi competeret, el gebant, ſed potius proſequebantur ius ſuum
ſpãle, quod ratio canonicatus, vel fraternitatis ſpũalis vnicuique
competebat, & in non excõicatos tm̃ reciderat publicum offm̃
eligendi. Hic autem generaliter dicimus, ꝙ contractus initi cum
excommunicato non ſolum ignoranter, ſed etiam ſcienter &
excommunicatione durante tenerent, & ex eis agitur contra ex-
communicatorem excommunicatione durante ſecundũ d. n.
hoc admitto. Excommunicatus vero & ſi ex eodem contractu
agere non poſſit durante excommunicatione hoc tamen pote-
rit facere cum fuerit abſolutus ꝑm d. n. hoc non admitto, quia
non poteſt alium ſibi ciuiliter obligare. Et nãliter obligatio ex
morbo inobedientię & excommunicationis adeo inficitur, ꝙ
ex illa efficaciter agi non poteſt, vt patet in eo, quod no. j. de ſen.
ex. ſi vero. rñ. j. & ſ. e. gl. ver. ſed nunquid poteſt. & ſequentibus. &
j. e. gl. ver. & ſunt hæc efficax. ar. & ſequentibus. Obligantur alijs.
& alias ſibi obligant dum ſunt excommunicati. xj. q. iij. qm̃ mul
tos. in fi. j. de ſen. exc. ſi vere. ꝑm d. n. Primum admitto de iure, &
& de facto. Secundum vero de facto tm̃, ſed de iure inefficax eſt.
Si vero ante excõicationem aliquos ſibi obligauerunt per ſuper
uenientem excommunicationem non tolluntur priores obliga
tiones, ex eis tñ agi non poteſt excommunicatione durante, j. de
12 excep. cum inter prætorem, j. de ſen. ex. per tuas. † Pendente ẽt ex-
cõicatione ſuſpenditur effectus debiti ẽt fidelitatis iuratę. xv. q.
vj. nos ſanctorum. & c. iuratos. ſm d. n. Et melius, in li. feudo. hic
finit conſuetudo regni. & c. domino guerram. Hoc admitto q̃uis
aliquotiens ad maiorem confuſionem, vel quia aliqui nihilo-
minus de facto debitum fidelitatis ſeruãt, abſoluũtur per papã. i.
abſoluti denunciantur, quod dic vt le. & no. j. de pę. c. fi. Nec ob.
xj. q. iij. Iulianus. quia tpe illo impotens erat eccleſia, & depreſſa,
& potius narrat factum, q̃ ius, vt ex e. c. colligi poteſt. Et ſunt hæc
in ar. efficax. ꝙ ex ꝯctibus cum excommunicato initis nulla pro
excommunicato actio efficax oriatur. Si. n. antiqua & efficacia
debita etiam iurata per ſuperuenientem excommunicationem
impediũtur & ſuſpenduntur, ſed poſt abſolutionẽ reſtituuntur,
ſicut d. n. pręmiſit, ſatis debet apparere iuſtum & rõnabile ciuili-
bet catholico & fideli, ꝙ excommunicatus ꝯhens nullum ſibi
poſſit efficaciter obligare. Et ꝙ quantum ad ipſum adeo intelli-
gantur mortificari ꝯctus cum eo initi, ꝙ nec poſt abſolutionem
poſſet agi ex eiſdem. Et eſt ſimile de bonis operibus antę morta
le peccatum factis, & de illis, quæ fecerunt in mortali peccato
exiſtentes. Prima enim per peccatum ſubſequens mortifican-
tur, poſtea per pnĩam reſuſcitantur, & reſtituuntur. Secũda vero,
qa mortua nata ſunt per pnĩam reſuſcitari nõ pñt. Vnde verſus,

Illa reuiuiſcunt, quæ mortificata fuerunt.
Viuere non poſſunt, quæ mortua nata fuerunt.

& probantur hæc de pę. di. iiij. pueri. & c. ſeq. vſq; ad §. pnĩam er-
go. & no. in ſumma. de pę. §. an ficte pęnitenti. rñ. j. Ad hoc ẽt fa
cit optime, quod no. in ſumma. de teſtamen. §. quis ſit effectus.
13 ſub. §. j. ab illo ver. † Item deportatus inſtitui non poteſt vq; ad il
lum. ſub. §. quibus aũt verbis. Et adde quod no. ſ. e. gl. ver. hoc nõ
admitto, quia non poteſt. Sed ꝯ hanc noſtram opinionem vide
tur expreſſum. ar. j. de iudęis. ad liberandum. in deciſione. §. cæte
rum. ver. ſub terminatione. So. ibi, & j. de hæreti. ſicut. §. j. Quid ſi
excommunicatus ſpolietur, nunquid abſolutus poterit agere de
tali ſpoliatione? Dicas, ꝙ ſic, quia non licet alicui excommunica
to auferre ſua ſm do. n. Quod admitto niſi forſan ex iuſta cã per
eccleſiam, vel per iudicem ſuum, & hanc poteſtatem habentẽ
diffidatus eſſet vel expoſitus, vt patet in eo, quod le. & no. j. de hæ-
14 re. excommunicamus. j. §. antepe. & fi. Als. n. non † debet aliquis
alij auctoritate, ſeu temeritate propria violẽtiam inferre, vel ſibi
ius dicere, ff. de vi priua. l. pe. Nec obloquitur id, quod proxime ꝑ
miſimus, quia aliud eſt, ꝙ excommunicatus ex tractu volunta-
tariã actionem acquirat, quod nõ admittimus, vt patet in eo qđ
no. ſ. aliud eſt, ꝙ violentia ſibi facta poſſit agere. quod ei concedi
mus. Ratio diuerſitatis hæc eſt, quia in primo caſu ꝯhens ingerit
ſe voluntariæ participationi hominum, vnde eſt ei imputan-
dum. Et cum ex hoc puniri debeat, nõ debet exinde commodũ
reportare, vt patet in eo, quod leg. & no. j. de dona. inter vi. & vx.
& ſi neceſſe. In ſcđo vero caſu nihil agit excõmunicatus ſed pa
titur contra iura. & ideo eſt non immerito ſuccurrendum. Et cõ
probatur hæc diuerſitatis ratio. j. de cle. ex. miniſtran. illud. §. il-
lud. Scđa ratio quia in primo caſu ꝯ ius facit excommunicatus.
& ideo merito per ius eſt ei obuiandũ. In ſecundo vero, quia eſt
ſpoliatus ꝯ ius debet ei ꝯ ſpoliatorem, qui ius offendit per idem
ius merito ſubueniri. arg. x. di. vides. C. de legibus. non dubium. ſ.
de transla. ep. quanto. §. cęterum. cum ſuis concor. Et ex hoc pa-
tet ꝙ hæc duo, quæ tibi præmiſi non ſunt contraria, ſed conſo-
nãtia, quia in vtroque caſu contra iura offendentes per eadem di
15 cimus procedendum, quæ † & contra tales ſunt armanda. C. de
adul. cum vir nubit in fæminã. Eſt & tertia ratio, qa in primo ca
ſu fauor excõicati deprimit̃ & reprimit̃. In ſcđo vero ex æquitate
iudiciali ſibi iuſtitia reſeruatur, j. de exce. cum inter priorem. §. j.
Quid ſi aliquis promittat, & etiam iuret aliquid dare, vel ſoluere
excõicato ad certum terminum, nunquid hoc tenetur adim-
plere? reſcripſit hic d. n. conſulendo ꝙ ſic, quia talis promiſſio, ſi-
ue iuramentum abſque interitu ſalutis æternæ ſeruari poteſt, j.
de iureiur. ſi vero. Sed dices non poteſt hoc ſeruari ſine peccato,
cum nullus ei communicare debeat, xi. q. iij. cum excommuni-
catis. alioquin communicans peccat mortaliter, ſ. quod me. cã.
16 ſacris. So. non eſt hoc verum ſemper, quia † poſſumus ab eis eme
re & eis vendere, & contrahere pro vtilitate & neceſſitate noſtra.
j. de ſenten. excommu. inter alia. & c. ſi vere. per conſequens ea
facere, quę in contractibus conueniunt. Alias ſequeretur, quod
eccleſia machinaretur fraudes, vel mendacium, quod vitandum
eſt etiam ab omni homine, xxij. q. j. cum humilitatis. & c. pri-
mum. & c. nec artificioſo. Nec videtur fuiſſe intentio condentis
canonem, quod alius puniretur niſi excõmunicatus. Item ſi ſer-
uiens tenetur ei ſeruire, vt promiſit. xj. q. iii. quoniam multos.
17 quare eadem ratione debita non ſolet. nam † & dominis etiam
apoſtatis debemus de ſuis iuribus reſpondere, xj. q. iij. Iulianus. &
c. imperatores. & poteſt talis caſus comprehendi ſub patrefami-
lias. argumen. j. de ſenten. excom. ſi vere. Nec ſunt hæc reuocata
per ca. xv. quæſt. vj. nos ſanctorum. & in c. iuratos. quia illa ca. lo-
quũtur ſpecialiter in abſolutione fidelitatis iuratæ. In quo caſu il
lud ſpeciale idcirco ſtatuitur, & reuocatur prædictus canon. Iu-
lianus. quia valde magnum fomentum excommunicationis
& excommunicatorum erat, quando videbant ſe communi-
candos magna caterua, & comitiua vaſallorum, qui eos ſe-
quebantur, vel quod non ſunt abſoluti vaſalli ipſo iure, ſed ab-
ſoluendi ex cauſa vt ibi factum fuit. hoc tamen fatemur, quod
non eſt communicandum vel contrahendum cum exõmuni-
catis ſi inde fiant ſuperbiores. Vel etiã ſi cũ alijs æque bene ſicut
cum ipſis, vel aliquantulũ minus bene ꝯhi poſſit. plus dicimus,
quod

ADDITIO.

a ¶ In ſpiritualibus non valet, quod fit ab excommunicato vel ſuſpenſo. Adde generaliter, an geſta cum excommunicato, vel per excommunicatũ teneãt in tpalibus vel ſpũalibus ꝑ d. Abb. hic pleniſſime, in ix. x. xj. col.

ꝙ ex quo inquiſitio fit contra aliquem ex tunc non licet ei alie
nare,quod dic,vt no.ĩ.de accu.c.fi. ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl.
ab illo ſuperiori verbo.quid ſi aliquis promittat.citra. Alia vero
ſuperior pars hmõi glo.permixta eſt, ſiue dialoga,ſicut ſuperior
eſt ſignatum.Verũtamen quicquid dicat d.n.Non video,ꝙ ſine
peccato poſſit ꝯhi cum excommunicato,vel ei aliquid promit-
ti,vel ſolui,niſi in caſibus tantum expreſſis a iure, ſicut ſunt ca
ſus contenti,ac ſcripti in iuribus.per e.d.n.ſuperius allegatis. ſu-
per quod vide quod no.ĩ.de ſen.excom.cum deſideres.§ j.verſi.
nec eps.& c.quod in dubijs. §.nullus.& c.inter alia.§ i llud. vbi
18 eſt hoc expreſſum.dicimus etiam,†ꝙ vaſallorum fidelitas eſt ſu
ſpenſa,quandiu dominus eſt excõmunicatus, vt patet in libro
feud.hic finitur lex conſuetudinis c.j.Nec obſtat,ꝙ d.n.dixit ec-
cleſiam non debere machinari fraudem, vel mendacium.dici-
mus enim,ꝙ contrahentes cum ipſis non fraudantur. ipſi vero
excommunicati non ab eccleſia,ſed a ſe ipſis decipiũtur.Et hęc
duo ſentimus in fauorem fidei & cenſuræ eccleſiaſticæ,& in fa-
uorem animarum etiam ipſorum excommunicatorum. & in
odium peccatorum,aliorum ꝙ.ſ. excommunicati alij efficaci-
ter obligentur.ſed ibi alios non obligent cum effectu,vt ſic diſtri
cti facilius conuertantur. Etenim ſi contrarium cum alijs ſenti
remus.ſ.ꝙ excõicati indiſtincte poſſent ſibi alios efficaciter obli
gare,non video quõ poſſet eſſe, quin ex hoc iidem excommu-
cati fierent ſuperbiores.& minus reuerẽtur ſanctam eccleſiam,
quod & d.n.in præmiſſis vr̃ reprobare.dic ergo,vt no. e.gl. ver.&
ſunt hæc efficax.arg.& ſequentibus.& in ſumma. de pęnitentijs.
§.fi.ſub §.quid de his,quę excõicati.& extra d.n.de excep.pia.lib.
19 vj.Illud vero admittimus,ꝙ†excommunicato egenti cã huma-
nitatis & elemoſinæ poſſumus aliqd erogare,xi.q.iij. qm̃ mul-
tos.ad fi.Quid in præmiſſa quæſtione tenere debeas dic, vt no.in
ſumma.de ſen.excomm.§. quæ ſit pœna. ſub §. quid ſit tenor ſa
cramento.Sed illud, quod ibi dicit intelligi debet promiſſione,
& iuro ei facto antequã eſſet excõicatus. [De rebus eccleſię.]
quę ẽt ſeruando ſeruari non pñt.vel quas aĩs alienare poſſet.Im
mobilia.n.& ſi oĩa hæc ceſſarent alienare non poſſet. imo irrita
eſſet alienatio ipſo iure,xij.q.ij.ſine exceptione,quod dic,vt le.&
no.ĩ.de re.eccl.non ali.ſi quis presbyterorum.& c.nulli liceat.

SVMMARIVM.

1 *Miſſus ex primo decreto cuſtos tantum cenſetur & non poſſeſſor.*
2 *Contra contumacem plura remedia ſunt parata.*
3 *Ortus ab occidente multum diſtat.*
4 *Condictio melior eſſe non debet rebellium quam obedientium.*
5 *Contra contumacem plura ſunt prodita auxilia.*
6 *Primũ & ſecundũ decretũ nunqd in ſpũalibus ĩterponat̃ pp contumaciã rei.*
7 *Mala fides ſemper nociua eſt.*
8 *Præſcriptio ſine poſſeßione non currit.*
9 *Caſus in quibus miſſus ex primo decreto vtitur viribus.*
10 *Detentatio auctoritate iudicis habita plus operatur quam violenta poſſeßio.*

CAP. IX.

Ontingit. Pars.ſ̃.de arbitris contingit. [Cau
ſa rei ſeruandæ.] ſm Legiſtas im-
proprie ponitur hoc verbum,ſi reali actione agatur,
quia ſtatim eſt verus poſſeſſor miſſus,C. de præſcrip.
xxx.an.ſi quis emptionis.§.pen.Sed quia ꝯmutabiliter, quia reus
veniens.ĩ.annum ipſam recuperat ſeruata forma iuris.ſ̃. vt lite
non conteſt.qm̃.§.in alijs.& ibi eſt ar.ꝓ hac opinione, qñ dicit
recuperet. ſed illud verbum exponitur, nam ſm iura canonica
proprie ponuntur hæc verba cãę ſeruandæ rei, quia miſſus ante
lapſum anni non eſt verus poſſeſſor,ſed cuſtos tm̃,vt ĩ.probatur.
& ĩ.ti.j.c.fi.in fi.ſ̃.de offi.ordi.paſtoralis.§.fi.vbi de hoc.In pſona-
li aũt actione nulla eſt diſſenſio.quia ĩ illa ſm oẽs proprie ponũ
1 tur hæc verba,†nã miſſus ex primo decreto cuſtos tm̃ cenſetur,
& nõ poſſeſſor,ff.de acq.poſ.poſſideri.§.fi.& l.ſi quis ante.nec.n.
eiicitur poſſeſſor de poſſeſſione,ff.de dã.infec.ſi finita.§.ſi qs aũt.
ff.vt in poſ.l.is cui.rñ.j.ſed tm̃modo ſm decretũ primũ eijcitur
poſſeſſorẽ.vt in d.l.ſi finita.§.vbi autem.& ita vbi primũ decretũ
tm̃ interpoſitũ eſt,vterq; eſt in poſſeſſione,ſed diuerſo iure & di
uerſo modo. poſſeſſor.n.colit agrum,& colligit fructus.& verus
eſt poſſeſſor,ſed alter eos cuſtodit,ne diſſipentur ab iſto, ff. vt in
poſ.le.is cui.§.qui legatorum.Non tñ dẽt iudex multũ feſtinare
ad interpoſitionẽ ſecundi decreti ſiue miſſionem in poſſeſſionẽ,
quia ſi reus poſtea veniens probaret iuſtam cãm,poſtea reſtitue
retur,ff.de dã.infe.ſi finita.§.ſi forte.ĩ.de re iu.cũ Bertold⁹.§.poſt
modum.Vel forſan ipſo iure ſeruaretur illæſus, ar.ff.de priu.cre.
imperatores.ſed & anteq̃ ponat dẽt iudex ſummatim examina
re negociũ,C.de bo.auc.iu.poſ.auth.& qui iurat, ſed dic vt le.&
no.ſ̃.vt li.non conte.qm̃.§.pe.[Poſſeſſio.]ſuper qua fit conuen-
tio.[Propter rei potentiã &c.] cuius tyrãnidẽ timet,ne occidat̃,
ſ̃.qđ me.cã.c.j.ĩ.de ap.ſuggeſtũ.& habuiſti ſi.ſ̃.e.c.j. [Siue dolũ.]
forſan facit eũ vocari p ſuperiorẽ quouſq; tp̃s annale ſit elapſũ.
vel colludit cũ ꝓcuratore ſuo,ſ̃.de of.dele.paſtoralis.§.fi.ff. de do
lo.& eleganter.§ pe. [Cuſtodiendã.]No. ꝙ ĩ.annum cuſtos eſt,
vt hic.lapſo vero anno poſſeſſor,vt ſequitur,quod dic,vt no.ſ̃.ſu

2 per verbo cã rei ſeruandæ.[Nanciſci non poteſt.] 3 †iſtum con-
tumacẽ plura remedia ſunt parata,qđ dic, vt plene no.ſ̃. vt li.nõ
ꝯte.tuæ.ĩ.e.§.fi. ſuper verbo,vetus. Notauit tñ lo.ꝙ ſi conuentus
realiter pp contumaciam excommunicetur,& per annum ex-
communicatus ſteterit poſſeſſionem amittit,argum.xi.q.iij.rur
3 ſus.& c.quicunq;.†Sed multum diſtat ortus ab occidente, quia
multum in alio caſu loquuntur capĩa ſupradicta, vt ex ipſorũ
lectione patet,quod dic,vt le.& no.ſ̃.de of.dele.ꝗrenti. Illud autẽ
certum eſt.ꝙ vbi quis verbo mittitur in poſſeſſionem. & ſi non
corporalem non adipiſcatur pp potentiam,vel dolum aduerſa-
rij,nihilominus efficitur anno elapſo verus poſſeſſor ex vi iſtius
ꝯſtõnis.¶ Et ſic.]ij.pars. [Multorum.]pernicioſam ſubtilitatem
ſequentium,quam canones nõ admittunt.ſ̃. eo. c. [Non efficia
tur.] Si actor poſſeſſionem miſſus cum nec poſſideat, nec deti-
neat.[Commodum.]quod eſſe non dẽt, vt ſ̃.de reſcr.ſedes. in fi.
& c.ex tenore.in fi.& le.& no.ĩ.de do.inter vir.& vxo.& ſi neceſ
ſe.ĩ.qui ma.accu.po.ſignificante.¶ Ne igitur]iij.pars.[Melioris]
4 †non.n.debet eſſe melior conditio rebellium,quam obedientiũ.
ſ̃.de poſtul.præ.c.j.§.nos igitur.delinquentium,q̃ non delinquẽ
tium.ff.de do.inter vi.& vxo.l.iij §.j.xvj.q.j.legi.ſtultorum, q̃ peri
torum.ff.quod vi aut clam.ſeruus.ff.de iur.& fac.ig.rĩa,§.antepe.
[De canonica æquitate.]quæ ſubtilitati pernicioſæ non aſſentit.
ſ̃ e.c.j.[Præmiſſo]ſ.vt per dolum vel pontentiam aduerſarij im-
peditur.& hoc idem ſatis comprobatur per leges, ff.de acq.poſſ.
ſi quis vi.ff.de bo.auc.iu.poſ.quis.ff.de dam.infec.l.damni §.pen.
[Actor.]idem vr̃ ſtatutum per leges ſignatas in præcedenti glo.
vbi.ſ.per aduerſarium impedior,vt hic.Vbi vero per alium obli
gatur mihi ad intereſſe,ff.ex qui.cau.ĩ poſ.ea.l pe.& hoc ſi ſolué
do ſit.alioquin intelligor poſſidere, ff. de dolo. & eleganter.§.pe.
5 ff.de eo,p quẽ fac.eſt.l.fi.rñ.j.[Verus.] Cõtra † contumacẽ plura
ꝓdita ſũt auxilia.Primũ,ꝙ pſtet cautionẽ iudicio ſiſti. Secundũ,
ꝙ ꝯdẽnetur in expenſis.ĩ.de ſeq̃ſtr.poſ.c.j.ad fi.Tertiũ ad intereſ-
ſe.ff.vti poſ.ſi duo.§.fin.ff.ne vis fi.ei q in poſ.miſ.l.fi.rñ.j.Quartũ
manus militaris.ff.ne vis fi.ei qui in poſſeſ.mitt.l.ſi cuis miſſus.
Quintum , vt patiatur miſſionẽ in poſſeſſionẽ bonorũ ſuorum
ff.vt in poſ.lega.is cui.§.miſſus. Sextum, vt q̃tũcũq; reſiſtat,ita ꝙ
nec aduerſarius ſuus poſſeſſionẽ corporalẽm nãciſci poſſit, nihi
lominus aduerſarius miſſus in poſſeſſionem poſt lapſum anni
verus conſtituatur poſſeſſor,vt hic.Septimum, ꝙ creſcente cõtu
macia poteſt augmẽtari & pœna.ſ̃.vt li non conteſtata. qm̃ fre
6 quenter.§.fi.†Sed nũquid hæc miſſio locum habet in ſpũalibus,
puta qñ clericus petit beneficium ſibi adiudicari , vel in ſimili-
bus?Hanc q̃ſtionẽ mouit hic d.n. & multipliciter diſputauit.ſed
in hac parte nolumus te deducere per ambages. Eſt em̃ veritas,
ꝙ ſi petatur beneficiũ, vt proprietas locũ habet miſſio,ĩ.ti.j.c.j.&
ij.ſi vero vt beneficium non locum habet miſſio,vt no.ſ̃. de tran
ſac.ſuper eo. & hoc hodie expreſſe determinatum eſt. extra d n.
de eo,qui mit.in poſ.cã rei ſer.eum q.lib. vj.Quid ſi epiſcopus pe-
tat ius epãle in aliqua eccleſia, vel aliquod aliud incorporale,pu-
ta ꝙ poſſit iniũgere pnĩas.iniũgere infirmos.vel ius & epiſcopalẽ
iuriſdictionem exercere.Nunquid ſi reus,contra quem agit,con
tumax ſit,mittetur eps in poſſeſſionem prædictæ eccleſię & exer
citij in iurium prædictorum cã cuſtodiæ?Rñ.videtur,ꝙ ſic, quia
generaliter quando agitur actione in rem,fit miſſio rei petitæ,ff.
quibus ca.in poſ.ea.fulcinius. §. videamus. ſ̃. vt lite non conteſt.
qm̃.§.in aliis.etiam ſi agatur de eccleſiis.ĩ.titu.j.ca.j.& ij.Nec ob-
ſtat, ſi dicas ergo poteſt accidere , ꝙ is qui non habet ius in cura
animarum habebit exercitium ipſius,fateor hoc em̃ poſſe con-
tingere,ſed excuſatur propter ignorantiam poſſeſſoris. ſm d.n.ſi
habet bonam fidem & probabilis ſit ignorantia.ĩ.de cler.ex.mi,
7 apoſtolice. Quinĩmo & ſi ſemper malam fidẽ habeat, †quæ ſibi
ſemper nociua eſt.ĩ.præſcript.c.fi.ſ̃.de elec.dudum.ij.rñ.j. Aliis tñ
non oberit.arg.ĩ.de coha.cleri.& mu.c.fi. Tum propter ignoran-
tiam,tum propter auctoritatem iudicialem, & iuris,arg.ff. quod
cum falſo tu.l.j.ff.de mino. ait prætor. §.j.uerſicu. quid tñ ſi præ-
tor decernat.& patet in eo quod leg.& nota. ſ̃.de elec. nihil. §.ita
ꝙ.ſed & ſm d.n.etiam hoc alias contingit.ſ. ꝙ aliquis non habet
ius in re, & tñ habet exercitium , ſiue vtilitatem ipſius, vt qñ res
petita adiudicatur ei, qui in ea nullum ius habet,ff.de cond.ind.
l.Iulianus.ĩ.de re iudi.cum inter vos. §.fi.& de hoc no. plenius in
ſumma.de ſen.& re iudi.ſub rubrica,de ſententia. §.quot ſunt ei⁹
ſpecies. ſub §. ſed nunquid eſt hoc ſpiritualiter verum . & adde
quod no. ĩ. ti. j. c.j. [Conſtituatur] &c. Hæc decret . poteſt lo-
qui in perſonali actione , & ſecundum hoc proprie ponitur
hoc verbum conſtituetur, quia poſt annum ex ſecundo decre-
to conſtituetur verus poſſeſſor , quod ſecundum decretum ne-
ceſſarium eſſet ẽt ſi corporalem poſſeſſionem adeptus fuiſſet , &
continue in poſſeſſione permanſiſſet. Vel poteſt loqui in reali,
& ſm hoc iſtud verbum cõſtituatur,improprie ponitur,vt ſit ſen
ſus

ADDITIO.

a Nunquid in ſpiritualibus interponatur primum , & ſecundum decre
tum propter contumaciam rei. Adde d.Ab.hic in 3.col. ver.ſic quæro &
ibi late per And.Sic.in apoſtil.

ſus quaſi vt decernatur verus poſſeſſor.qa ſicut non eſſet ſibi ne-
ceſſarium ſm decretum,ſi corporalẽ poſſeſſionem adeptus fuiſ-
ſet,& in ea ſemper permanſiſſet,ſed per ſolum lapſum anni ve-
rus efficeretur poſſeſſor.ſic & per ſolum lapſum anni verus poſ-
ſeſſor efficitur,vbi pp potentiam, vel dolum aduerſarij non po-
tuit corporalem poſſeſſionem nanciſci ſm d.n.& ſm hoc ex-
pone conſtituatur.i.efficiatur.Hoc aũt eſt verum, ꝙ expreſſe nõ
determinatur. Hic aũt miſſus ipſo iure an per lapſum anni ver⁹
conſtituatur poſſeſſor,an per ſñiam iudicis,& vr̃ ꝙ ipſo iure an-
no elapſo ſit verus poſſeſſor,ſ̃.de offi.or.paſtoralis.§.fi.ĩ. ti.j.c.j.ĩ.
de ver.ſign.dilecto. §.j.vbi de hoc.Et eſt alias ſimile,quia lapſus
anni priuat aliquem ſtipendio ſuo ſi tm̃ ſteterit excommunica
tus,xi.q.iij.rurſus.Quinimo & conuincit de hæreſi.ĩ.de hæret.ex
communicamus.j.Sed ꝯ vr̃,quia ſm decretum exigitur,vt ĩ.ti.j.
c.j.ff.de dam.infec.ſi finita.§.Iulianus.ſed ibi loquitur in perſona
li actione. In reali.n.non eſt neceſſarium ſm decretum, licet ad
cautelam valeat impetrari.ſed in perſonali neceſſarium eſt, aĩs
n.miſſus non poſſideret,quod dic,vt no.ſ̃.rñ.j.ſuper verbo, cã rei
8 ſer.& per ꝯns nec præſcribet, †quia præſcriptio ſine poſſeſſione
non currit,vt le.& no.ſ̃.de præſcr.cãm quę.Sed nec iſtud vnifor-
miter obtinet in omnibus perſonalibus,nam in cauſa noxali &
damni infecti ſm decretum conſtituit miſſum dñm ſi dñs reus
erat,alioquin conſtituit eum verum poſſeſſorem & dat ei titulũ
præſcribendi ſiue vſucapiendi,ff.de noxa. & gñaliter.ff. de dam.
in fec.ſi finita.§.Iulianus.ff.de acqui.poſ poſſideri.§.fi.In alijs per
ſonalibus,nec dñm facit,nec cauſam præſcribendi tribuit,ſed tã
tum poſſeſſorem conſtituit,ſ̃.vt li.non conteſ.qm̃.§.fi.Et ſm Io.
exonerat a probando debitum.ſed dñs qñcunq; veniens & debi
tum offerens rem recuperat.niſi auctoritate iudicis ſit diſtracta,
vt C.de diſtrac.pig.ſi prius.Sed in d.c.qm̃.§.fi.alius fuit poſitus in
tellectus.quod dic,vt ibi no. Sed & ſm iura canonica ſecundum
decretum,niſi bona fides aſſit,nunquam dat titulum præſcribẽ-
di.ĩ.de præſcrip.vigilanti.§.fi.Quid ergo operatur ſecundum de-
cretum qñ eccleſia petitur tanquam proprietas, vel in alijs ſpiri-
tualibus?Rñ.vt miſſus poſſit vti fructibus,& præſcribere ꝯ omnẽ
agentem ſi habeat bonam fidem,non tamen præſcribit ius præ
laturę,ſed ꝯ intentionem agentis ſm Ber. Miſſus autem in poſ-
ſeſſionem ex primo decreto in reali actione non vtitur fructib⁹,
imo ipſos tenetur conſeruare,vt ipſos reſtituat cũ ipſa re , ſi reus
poſſeſſionem recuperat infra annum,ĩ.de ſequeſtr.poſ.c.ij. ſi ve-
ro non recuperat rem infra annum,& reus agat poſtea de ꝓprie
tate miſſus facit fructus ſuos vſque ad litem conteſtatam In-
telligas ſi bonæ fidei ſit. nam ſi poſt litem conteſtatam ſuccum
bit reſtituit vniuerſos,vt C.de rei ven.certum eſt.Quod aũt miſ-
ſus in poſſeſſionem ex primo decreto non vtatur fructibus,ꝓba
tur,ff.ex qui ca.in poſ.ea.Fulcinius.rñ.j. poſt ſm vero decretum
9 vtitur fructibus,ff.vt in poſ.is cui.§.qui legatorum. in fi.† Sunt tñ
caſus in quibus miſſus ex primo decreto vtitur fructibus.Primo
in petitione hæreditatis,quando reus in nimia contumacia re-
peritur.ff.ex qui.cau.in poſ.ea.Fulcinius.§. fi.alias eſt lex & inci-
pit,ſi fundum.Secundo quãdo neuter in poſſeſſionem mittitur,
ff.de ven.in poſ.mit.l.j.§.j.ff.ſi mulier.ven.non in poſ.cauſa calũ.
eſſe di.l.j.§.intereſt.Tertio cum impubes ex Carboniano edicto
mittatur in poſſeſſionem,ff.de Carbo.edi.l.ſed & ſi is.§.ij.Cætera
quæ hic deficiunt ex primo & ſecundo decreto,dic vt no. ĩ ſum
ma.e.ti.ſub rubrica de contumacia.§.qua pœna. ſub.§.fi. & §.ſe-
quentibus.Sed nunquid miſſus ex ſecundo decreto poteſt pete-
re reſtitutionem ſi deiiciatur ab aliquo?Non vr̃,quia ſicut dictũ
eſt cuius eſt tantummodo,non poſſeſſor.is autem,qui non poſſi
det reſtitutionem petere ,non poteſt,vt le.& no.ſ̃.ti.j.ex parte.§.j.
ſ̃.de of.del.conſultationibus.nec vti poſſidetis agere poteſt,ff.vti
poſ.ſi duo.§.creditores.Sed dicas,ꝙ ipſam poteſt petere non per
interdictum aliquod,vt in iuribus ſupradictis,ſed conditione ex
l.illa.C.de præto.pig.l.fin.ſm Legiſtas vero quando agitur reali
actione expeditũ eſt , quia ſm eos miſſus eſt ſtatim verus poſſeſ-
ſor,licet commutabilis,quod dic,vt no. ſ̃.rñ.j.ſuper verbo,cauſa
rei ſeruandæ.ſm Ber.Tu dicas agendum eſſe conditione ex iſto
canone.nam hic ponitur caſus iſte.ſ̃.rñ.j. ĩ fi. qñ dicit vel acquiſi
tam amittit. & hic dicit verus cõſtituatur poſſeſſor poſt annum.
ſed & ante annum & poſt ſi veniens non admittatur in reali
actione miſſus,vr̃ habere locum interdictum vnde vi. & conſti
tutio ſi quis in tantam.C.vnde vi.argumen.ff.de acqu.poſ.ſi quis
vi.& l. clam poſſidere.§. ſi ad nundinas. & l.ſi id quod.§.fina.&
C.vnde vi.ſi quis in tantã.expreſſum vr̃.ff. de dam.infe.damni.§.
pe.nam in reali actione ponitur ſtatim quis in poſſeſſionem, &
aliter deiicitur. tamen infra annum pro eo dicitur detinere &
poſſidere , quia non facit fructus ſuos , poſt annum vero dicitur
poſſidere,quia facit ſuos.& quia alius non auditur niſi ſuper pro
10 prietate,†detentatio igitur auctoritate iudicis habita ſatis debet
plus operari quam violenta poſſeſſio.argumen.ff. de acqui. poſ.
iuſte.& tamen violenta parat prædoni interdictum.ſ̃.titu.j. in li
teris.In perſonali actione neque poſſeſſionem neque detentatio
nem habet miſſus ante interpoſitionem ſecũdi decreti, vt ſ̃.no.

& ideo apparet quare aliud hic & aliud ibi. Quid enim ſi in rea-
li actione miſſus, ſiue in poſſeſſionem cauſa rei ſeruandæ.nun-
quid ſi alius quam contumax dicat ſe dominũ eiuſdem rei aget
contra me rei vendicatione?Vtique cum detentationem habeã
ff.de rei ven.officium.in fi.non tamen ei reſtituam ſi euicerit in
fra annum , niſi præſtiterit cautionem de qua legitur.ff. de rei
vendi.is a quo fundum.vel dic ꝙ vocandus eſt contumax cõtra
quem miſſus ſum in hoc caſu vt cauſam defendat ſi voluerit.ĩ.
de re iudi.quamuis.& hoc quo ad pœnam cõſtitutionis.ſi quis
in tantam, allegari poterit. ſed quantum ad interdictum non
videtur verum ſecundum canones, qui dicunt quod infra an-
num cuſtodit & non poſſidet,quia ad hoc vt locum habeat in-
terdictum non ſufficit agenti ꝙ probet detentationem,imo ne-
ceſſe habet probare quod poſſidebat tempore deiectionis.ſ̃.tit.j.
olim.j.& ij.& eſt argu.pro hac via.ĩ. de ſequeſtra. poſ.c.j.vbi ab-
bas miſſus in poſſeſſionem fuit violenter eiectus.nec reſtituitur
ſibi poſſeſſio ſed ſpoliatori.Poſſet tamen reſponderi ꝙ ad hoc nõ
agebatur ibi,& abbati.in fi.reſeruatur ius ſuum.

SVMMARIVM.

1 *Lites ſecundum leges non ſunt immortales , ſecus ſecundum canones.*
2 *Citatus ſemel non veniens an contumax reputetur.*
3 *Vocatus non debet auctoritate prætoris contemnere.*
4 *Certus debet eſſe de impedimento ad hoc vt non veniens excuſetur.*

CAP. X.

Enerabilis frater noſter, Et ĩ.] Tres
literæ loquuntur de hac materia . Prima eſt hic . Se-
cunda ſ̃.de dilatio.c.fi.Tertia.ſ̃. de maio.& obe. c.fi.
[Finem.]ſi.ſ̃.e.finem.quod dic vt ibi no.[Immortales.]quod iu
dex vitare poteſt , quia nullus eo inuito poteſt litem differre,vt
1 C.de iudic. properandum. quod verum † eſt ſm leges, ſm quas
ſpacio triennij perit inſtantia iudicij.ſecus ſm canones.ſm quos
immortales ſunt lites , quia & inuitis iudicibus protelantur.qđ
dic,vt no.ſ̃.de iud.venerabilis.[Peremptorium.] de hoc termi-
no fit intentio.ſ̃.de dila.c.fin.rñ.j.[Super iure.]ver. [Primaciæ.]
quę præ cæteris prælatis hoc habet,quod ei permittunt canones
& quod priſca conſuetudo contulit ab antiquo.ix.q.iij.conquę-
ſtus.lxv.di.placet.& c.mos antiquus.& c.qm̃.& le.& no.ſ̃.de off.
ord.duo ſimul.[Ac in prouincia tua.] quamuis. hæc cauſa tan-
gat prouinciales non tamen neceſſe fuit eos citari.nec eis præiu
dicat ſm quoſdam,ar.ff.de lib.cau.ſi pariter.C. res inter ali.acta.
per totum.hoc tñ non placet.d.n.& dicit,ꝙ bene præiudicat,&
de hoc no.ſ̃.de ar.cum tpe.ſ̃.de maio.& obe.inter quatuor. & c.
fi.ſ̃.de dila.expoſuit.ĩ.de re.iu.cum ſuper.& c.pe.[Per te , vel per
procuratorem.]Vltimo autem citatus fuit perſonaliter tam ip-
ſe,quam alij prælati ſuæ prouincię,qui nollent conſentire proui
ſioni factæ per papã.ſ̃.de maio.& obe.c.fi [Sufficienter]Sufficiẽs
dr̃,qui ad agendum & rñdendum eſt legitime conſtitutus. ſm
Ber.& ad omnia alia quæ deciſioni negotij videbuntur neceſſa-
rio peragenda,vt ſequitur .[Ad litem.]ver.[Et ad alia oĩa.]& ſic
cum præmiſerit clam ſpecialem de litis conteſtatione, hæc gñã
lis ſequens oĩa comprehendit,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̃.de
reſcri.ſedes.& ĩ.de commod.c.vnico.& ſic notabis. hic qualiter
procuratorium ſit formandum,& quod ſufficiens reputetur,qa
hic exponitur,quod præmiſit ſufficienter inſtructum, & de hoc
no.plenius.ſ̃.de proc.c.j.& c.accedẽs.& c.mandato.¶ Nos vero.]
ij.pars.[Archidiacono.]ſi literæ,per quas citatur archieps Burde
galen.præſentes.ſ.ad eundem archiepm perueniunt, non eſt ne-
ceſſe,ꝙ iſti iudices citent ipſum ad cautelam , igitur mandatur
hic iſtis archidiacono,& magiſtro M.quia poſſet eſſe, ꝙ hæ lite-
ræ ad archiepm peruenire non poſſent, ſm do.n. Vel malitioſe
poſſent ſupprimi,& occultari etiam ſi peruenirẽt.& adde , quod
no.in ſeq.gl.[Et magiſtro M.]alias magiſtro N.quibus ſcribitur,
vt ipſi reſcribant,& certificent de citatione facta.alias poſſet ci-
tatus negare citationem,& ſibi ſuper hoc directam literam oc-
cultare.ad hoc ĩ.de ſen.excom.ſacro. & ſ̃.e. cum dilecti.§. expe-
ctantibus.ver.ſcribebat. vbi de hoc. [Te peremptorie.] ſi poteris
inueniri,quod dic,vt no.ſ̃.e.cauſam quæ.& de dila.c.j.& ſic con-
2 tinuatur ſequens §.[Citares.]†Sed nunquid ſemel citatus,& nõ
veniens contumax reputatur?Rñ.ſic quantum ad expenſas.arg.
ſ̃.e.cum dilecti.§.fi.ſ̃.de proc.querelam.ſ̃.de off.deleg.conſuluit.
extra d.n.eo.ti.actor.lib.vj.& in hoc eſt æqua conditio actoris.&
rei.ſ̃.de mu.pe.c.ij.de fru.& li.ex.non ignoret. ff.ſi quis in ius vo-
ca.non ierit.l.ij.§.ſi quis. Aĩs aũt q̃tum ad excõicationem feren-
dam,vel miſſionem in poſſeſſionem faciendam diſtinguendũ
eſt,vtrum rñdeat ſe nullatenus venire,vel iudicio obedire,& tũc
proceditur contra ipſum . nam hęc contumacia notoria repu-
tatur.vnde Mat.xxvj.G.quid adhuc ægemus teſtibus . ecce nunc
audiſtis blaſphemiam.licet & ibi iudęi peſſimi blaſphemarent.
ad idem ff.de re iud.contumacia.§.fi.ff.ſi quis ius di.non ob.l.vni
ca.quia in incertis &c.ff.de verb.obli.continuus.& de tali contu-
macia loquitur,ĩ.de ſequeſtr.poſ.c.j.rñ.j.ver.procuratore. vel ni-
hil reſpondeat, vel dicat, quod deliberabit , vel non reperitur.&

tūc non proceditur contra ipſum, niſi primis edictis præmiſſis,
neq; contumax reputatur,ſed & ſi ſic citatus nõ venerit, tūc re
putatur contumax præſumptiue,vnde & proceditur ꝯ ipſum,&
ſic intellige ff.de re iud,contumacia.ff.de iud.ad peremptorium.
&l.ſeq.xxiiij.q.iij,de illicita,s̃.e.cum olim.§.cūq;.xij.q.ij.indigne.
&idem eſt ſi quæratur de alia pœna infligenda, vt ibi.& s̃.de cõ
ſtit.ex literis.j̃.de vita & ho.cle.c.fi. ¶ Et ſi non poteſtis.] iij. pars.
[Per ipſos vel per alios.]hoc non poſſent facere.ſ.alijs commit-
tere niſi iniunctum fuiſſet.cum eis certum miniſterium cõmit-
teretur.s̃.de offi,dele,quoniam apoſtolica.in fi.Vel dic,ꝙ talis &
ſi ſubdelegare non poſſet poteſt tñ citare per alium, quia citatio
fit per literam,vel edictum, vel nuncium. nec tñ litera intelligi-
tur citare,ſed citans,Sic & hic delegatus intelligitur citare mini
ſterio nuncij,ar.ff.de conſt,pec,l.& licet.& eadem ratione poteſt
quis per ſe,vel per alium executioni mandare ſñiam ſuam , vel
etiam executor id quod ſibi eſt demandatum ſm Goff. [Apud
eccleſiam tuam.]ſic ergo debet citari,qui perſonaliter non inue
nitur,nec procuratorem relinquit,vt hic,& j̃.e.ti,c.fi. & le.& no.
plene.s̃.eo. cauſam quæ. Sed quid ſi citatus non veniat,iudex tñ
fuit impeditus ad diem,ita ꝙ & ſi veniſſent nihil expeditū fuiſ-
ſet,nunquid reputatur contumax ſaltem quo ad expenſas? Vide
3 tur,ꝙ ſic,quia † vocatus non debet auctoritatem prætoris contē-
nere,ff.de iudi,ſi quis ex aliena.ff.de re iud,contumacia. Nec pro
deſt ſi iudex fuit occaſionaliter impeditus, ſicut & ſi facto ali-
quis obediat,non tantum vr̃ obtemperare voluntati,ff.de cond,
4 & demon.l.iij.in fi.†Item certus debet eſſe de impedimento ad
hoc,vt non veniens excuſetur,ff.de bo.poſ.ſm tab.l.j.§.j.ver.ſciē
tiam tñ. nam & ſi non interſit aduerſarij,nihilominus venire de
bet, ff.ſi quis cautio. ſi eum. rñ.j. Argu. contra . ff. ſi quis cautio.
l.ij.§.ſi quis iudicio.in fine.ff.ſi quis in ius voca, non ierit,l. ij. in
fi.ff.de iudi.non videtur,ff.de pecul.eo tempore,ff. de arbitr.ſi cū
dies.§. ſi arbiter. & eſt verum , quod talis non reputatur contu-
max , ff.de arbitris. arbiter ſi calendis. nec iudices debent proce-
dere contra ipſum , cum de iure ſuo ſint certi , ſecus ſi ignora-
rent , vt in iuribus in prima parte huius gloſſæ in contrarium
allegatis,& probatur hæc ſolutio, infra de appellatio.ſi duobus,
vbi de hoc.

De eo,qui mittitur in poſſeſſionem cauſa rei
ſeruandæ. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Iudicem oportet cuncta rimari.*
2 *Sententia ferri non debet contra non confeſſum,nec conuictum.*
3 *Contra partem inauditam,& non citatam non eſt procedendum.*
4 *Agens interdicto vti poſſ.non poteſt mitti in poſſeſſionem.*
5 *Sententia diffinitiua ferri non poteſt lite non conteſtata.*
6 *Spiritualia extimationem non recipiunt.*
7 *Spiritualia cum temporalibus permutari non poſſunt.*
8 *Spiritualibus petitis non fit miſſio in temporalibus nec econtra.*
9 *Merita cauſarum partium aſſertione panduntur.*
10 *Ex confeſſione partium proceditur ad ſententiam.*
11 *Confeſſus in iure pro conuicto habetur.*
12 *Decretum quid & qualiter fiat.*
13 *Voluntas ſine effectu non ſufficit.*
14 *Bona voluntas pro facto reputatur.*
15 *Nemo cogitationis pœnam meretur.*
16 *Cautio de ſtando iuri aduerſario eſt præſtanda.*
16 *Idem poteſt donare,& confirmare,ſi a donatione incipiat.*

CAP. PRIMVM.

Conſtitutis.[Canonico veſtro.]pro parte veſtra , quod po-
teſt facere religioſus prælato imperāte & vti-
litate monaſterij exigente,vt hic patet,& s̃.de
poſtula.c.ij.vbi de hoc. [Præpoſiti.] pro parte
ſua.[Super poſſeſſione.] forte petebat ſibi re-
ſtitui poſſeſſionem eccleſiæ agendo poſſeſſo-
rio ex interdicto vnde vi.Vnde notandum eſt , ꝙ in interdictis
in rem ſcriptis fit miſſio in poſſeſſionem cauſa rei ſeruande. ſic
& hic videtur fuiſſe factum , nam ſuper hac poſſeſſione data
cauſa rei ſeruandæ reuocanda agitur hic. Et ex hac decre.patet,
ꝙ ſm decretum,quia pars,contra quam dari petitur multa poſ-
ſet proponere,quare eſt dandum , & rationes & iura ſuper hoc
1 allegare,&† iudicem oportet cuncta rimari, xxx.q.v. iudicante,
3 †nec contra non confeſſum nec conuictum ſententia ferri , ij.
q.j.nos in quenquam,s̃.de conſti.eccleſia.ad finem.& melius fa
cit ad hoc.C.quomodo & quando iudex ea,quæ. ſm d.n.quini-
3 mo &†contra partem inauditam & non citatam nullatenus eſt
procedendum,s̃ de cau.poſ.c.j.s̃.de maio.& obe.inter quatuor,
vel dic ſm d.n.ꝙ hic non petebatur ſecundum decretum,quod
nec in reali actione neceſſarium eſt,imo ſolus lapſus anni ſuffi-
cit,vt no.s̃.ti.j.contingit.ad fi.& s̃.vt li. non conteſt.c.fi.§.in alijs.
ſed illa pars quæ paſſa fuit miſſionem in poſſeſſionem , petebat
hic ipſam ſibi reſtitui non obſtante lapſu anni , cum non fuiſ-
ſet in mora,vel petebat hāc miſſionem reuocari & aduerſa pars
petebat ipſam confirmari,& hic eſt melior intellectus ſm do.n.
Poteſt tamen intelligi,ꝙ originaliter non fuit hic actum inter-
dicto vnde vi,ſed petitorio.quod dic,vt in ſeq.gl.[Eccleſiæ.]tanq̃
proprietas petita,& ideo locum habet miſſio,vt hic,& j̃.c.j.ſecus
ſi petatur tanquam beneficium,quia tunc nõ habet locum, ſed
expeditur cauſa etiam lite non conteſtata contumacia exigente
extra d.n.e.ti.eum qui.li.vj.Et de hoc no.s̃.ti.j.contingit.ad fi. ſed
poteſt intelligi ꝙ hic agebatur poſſeſſorio.quod dic,vt no.in præ
cedenti gl.[In qua.ſ.eccleſia. [Fueratis inducti.] propter contu-
maciam aduerſarij,qui cõuentus poſſeſſorio,vel petitorio, vt in
præcedentibus gl.noluit ſtare iuri. Sed quæritur qualiter conſuli-
tur actori conquerenti de aliquo auferente,vel turbante ſibi iu-
ra eccleſiæ,vel ſeruitutes ſibi cõpetentes, vel non permittente ip
ſum eis vti,Si citetur nec veniat,ſed conſtet de contumacia ſua?
Ad hoc poteſt reſponderi,ꝙ primo poteſt excommunicari, ſe-
cundo poteſt mulcta indici,tertio poteſt intereſſe taxari , ſm ꝙ
exigit natura interdicti,vel actio de qua agitur , quarto ad inſtar
aliarum actionum perſonalium poteſt fieri miſſio in poſſeſſio
nem bonorum ſuorum pro menſura debiti declarati . Sed alij
multi modi ſunt procedendi contra contumacem, ſicut de his
& alijs no.plene.s̃.ti.j.contingit,ad fi.s̃.vt lite non conte.tue.rñ.j,
ſuper verbo inducendum,vel melius dicas,ꝙ quando agitur cõ-
feſſoria iudex mittet actorem in poſſeſſionem ſeruitutis.vel alte
rius iuris petiti,non vt ſit tantum cuſtos,ſed vt ſit etiā verus poſ-
ſeſſor,& prohibebit reo,ne turbet ipſum actorem vti ſeruitute il
la,quouſq; de iure ſuo probauerit,& præcipiet ei,ꝙ ſuper hoc ca
ueat,& faciet interim iudex ipſum actorem miſſum in poſſeſ-
ſionem pacifica poſſeſſione ſeruitutis,vel alterius iuris petiti gau
dere,argu.ff.de noui operis nun,ſi priuſquam.ff.ſi ſeruitus ven.is
cuius familia.ff.de vſufru.cuiuſcunq;.& l.ſi vſufruct.leg.ff.de op.
leg,mancipiorū.C.de inge.& ma.diſta.C. de remiſ. pig.ſi compe
ff.vt in poſ.leg.ſi pecuniæ.§.i,& l.ſi inutiles.ff.de colla.bo.l.j.§.ſi,
Si autem agitur negatoria non fit miſſio , quia nec fieri poteſt,
ſed cauebit de nõ moleſtando,vt in prædictis iuribus. Et hoc eo
dē modo cõſulitur agēti interdicto,vti poſ.vel vnde vi.pro incor
poralib.ſiue quocūq; alio mõ agatur ꝓ iurib.vt ꝓdicta iura ſonāt
4 & j̃.de ſequeſtra.poſ.c.j.Licet. n.†agens interdicto vti poſ.nõ poſ
ſit mitti in poſſeſſionē , cum dicat ſe poſſidere, vt patet in eo, qđ
5 leg.& no.s̃.de iud.examinata.†nec poſſit ferri diffinitiua ſñia,cū
lis conteſtata non ſit.s̃.vt lit. non cõteſt.qm̃ . rñ j, Percipietur ta-
men reo,ꝙ non impediat actorem,quouſque de iure ſuo proba-
uerit,vt in dicta l.ff.de no.op. nun.ſi priuſq̃, ff. de iti. ac. quę pri-
ua.l.j,ij & iij.Hæc etiam locum habent vbi eps petit eccleſiam ra
tione iurium epalium, quæ habet in ea , ſiue etiam archipresby-
ter eā petat rõne iurium parochialiū . Eccleſia nempe peti non
poſſet tanq̃ proprietas , cū in nullius bonis ſit ratione dominij,
nec etiā tanq̃ propria poſſideatur, ff.de rei ven.in rem.rñ. j.& §.j.
Inſti,de re.di.§. nullius. vnde nec de ipſa agi põt,nec ratione iu-
ris,quod habetur in ea.ff.de ꝯh.empt.qui tabernas; ff. de pigno.l.
penul. & ideo rõne iuris quod in ea habetur prędictis modis eſt
procedēdum, Sed dicūt quidam & forte bene, ꝙ anteq̃ ſuperior
det in præmiſſis caſibus poſſeſſionem tñ præiudicialem,debet in
cipere ab excõcatione,vel ſequeſtratione,vel miſſionē in poſſeſ-
ſionem cā cuſtodiæ, ar.in eo quod leg.& no.s̃.de do. & contu.c.
ij,rñ.j.ad fi Nec ob.ff. de no.op. nun.ſi priuſq̃. vbi dr̃,ꝙ non ſunt
aliæ partes iudicantis,niſi vt caueatur,quia hoc verum eſt quan-
tum ad diffinitiuam ſententiam proferendam , quæ vt dictum
eſt lite non conte.ferri non poteſt.Per hoc tamen non remouet
uel quin procedi poſſit mitioribus modis,ſiue pœnis ſecūdum d.
n.nam a mitiori ſemper eſt inchoandum,vt patet in eo quod le-
gi & no s̃.de offi,deleg.ſane quia,& vt lite non conte.c.fi.§. fi.Po
terit ergo ſm d,n.ab initio, vt dictum eſt procedi cõtra contuma
cem,vt in prædictis caſibus per miſſionem in poſſeſſionem.Et ſi
infra annum venerit reſtitutis expenſis ex prædicta cautione de
ſtando iuri recuperabit hanc poſſeſſionem , vel etiam laxabitur
mandatum factū de non moleſtando,& cautio ſuper hoc præſti
ta.Proprie autem fieri dicitur hæc miſſio & reuocatio,quia ſicut
pro incorporalibus damus interdicta quaſi poſſeſſoria, ff.de ſeru.
quotiens,j.& no.s̃.de elec.querelam,s̃.de cā poſ. cum eccleſia Su
trina.Ita etiam qñ petuntur hæc incorporalia , poteſt fieri miſſio
in poſſeſſionē,vt hic.& j̃.c.j.& j̃.de ſequeſtra. poſ.c.ij.s̃.de do.& cõ
tu.c.ij. s̃.vt lit.non conte. accedens.j. Quod ſi paſſus miſſionē in-
fra annum non venerit , extūc põt iudex decernere actori quaſi
poſſeſſionem verā iuris petiti,quod nec vlterius reuocabitur, niſi
reus probet de iure ſuo,tñ non ſine ſecundo decreto hoc ius ha
bebit. Alij dicunt ꝙ non eſt neceſſarium in hoc caſu ſm decre-
tum,imo fit miſſus verus poſſeſſor per lapſum anni, ſicut in rea-
li actione legitur,& no.s̃.vt lite non conte. qm̃.§. in alijs.& hoc
ſatis innuit hæc decre. Tertij dicunt corpora eccleſiarum poſſi-
deri a b epis , vel capitulis , vel prælatis eorum. & ſic facienda eſt
miſſio

miſſio in corporalem poſſeſſionem ipſarum eccleſiarum & nõ
iurium ſm d.n.Hæc.n.ſpiritualia & eccleſiaſtica licet non poſſi-
deant a laicis,ar.s̃.de iu.decernimꝰ,& expreſſum.j̃.de ꝑſcri. cām
quæ,tñ a clericis & perſonis eccleſiaſticis poſſidētur, vnde & eps
petit eccleſias & decimas ſibi adiudicari,j̃.de decimis.dudum.j̃.
de relig.do.conſtitutus.& duobus cc.ſe. & aliæ ꝑſonæ eccleſiaſti
cæ,vt j̃.de do.inter dilectos.s̃.de tranſac.præterea.ij.Et qñq; agūt
de ſolis iuribus.s̃.de offi.or.conquerente.s̃.de tranſac.veniens.s̃.
quod me.cā.cum dilectus.Et ideo vr̃ dicendum, ꝙ ſi iura tm̃ pe-
tantur fiet miſſio in corporalem quaſi poſſeſſionem iurium pe
titorum & non eccleſiarum.Sin aūt eccleſiæ tm̃ petantur , tunc
fiet miſſio in corporalem poſſeſſionem ipſarum tm̃ eccleſiarū,
vt hic,& j̃.c.j.& de ſequeſtra.poſ.c.j.Si vero tam eccleſia , quam
iura petantur,reſtat,ꝙ & tūc fiet miſſio in vtroq;.Sed & ſm d.n.
adhuc circa hāc materiam occurrit quarta opinio.quod dic , vt
no.ſm ipſum.s̃.ti.j.contingit.ad fi.ꝙ ſi in perſonali actione mit
tendus ſit,quiſq̃ in poſſeſſionē cā cuſtodiæ, nec inueniantur res
corporales, in quibus fiat miſſio, tunc debet fieri in poſſeſſionē
nominum,ita ꝙ ipſe miſſus poſſit nõia exigere,& vere creditori
denegabuntur actiones,ff. vt in poſ.le.ſi inutiles.Sed ſi reus j̃.an-
num,vel ſm alios qñcunq; veniens obtulerit,& ꝓſtiterit cautio
nem de ſtando iuri , recuperabit collecta ab eo, qui in poſſeſſio-
nem miſſus erat,vel fuit,ff.de col.bo.l.j.§.iubet.Et a ſimili dicen
dū eſt,poſſe fieri miſſionem aliorum iurium incorporaliū,tam
tpalium,q̃ etiam ſpiritualium,cum auctore iudice hoc fiat.ff.de
acqui.poſ.iuſte poſſidet. Aliqui tñ dicunt ꝯrium aſſerentes,ꝙ nõ
agitur interdicto vnde vi.vel etiā actione ex empto,vel alia qua-
cunque actione perſonali , in qua occurrit facienda miſſio pro
menſura debiti declarati.Conſilium eſt , ꝙ primo fiat miſſio in
poſſeſſionem illius rei,de qua agitur,tñ ſi ratione intereſſe aliqđ
deeſt,vel plus debeatur,tunc ſuppleatur, & vſq; ad ſupplementū
fiat miſſio in poſſeſſionem aliquarum rerum. Sed & his poteſt
reſponderi,ꝙ licet hoc congruum ſit , tñ non infert neceſſitatē,
immo ex cauſa & ſi videatur iudici aliud fieri poteſt. Hoc tñ te-
nendum,ꝙ ſi agatur perſonali actione pro tpalibus non eſt pro
cedendum ad miſſionem in poſ.rerum ſpūalium pro menſura
6 debiti declarati.hoc duplici rõne.Prima eſt,quia ſpiritualia æſti-
a matione non recipiunt,[a] & ideo in eis debitum commenſurari
7 non poſſet. Secunda eſt , quia † ſpūalia cum tpalibus permutari
non poſſunt,j̃.de rerum permu.ad qõnes.Si vero agatur perſona
li actione pro ſpiritualibus,quia forte permutatę ſunt vel dona-
tæ,tūc bene in alijs rebus ſpūalibus fiet miſſio,& ēt forte in tpa-
libus,maxime in illis,quorum præſtationes ſpūalibus ſunt anne
xæ ſm d.n.cuius eſt mēs maioris partis huius gl. Verius tñ vr̃,ꝙ
8 qñ petūtur ſpūalia,nunq̃ fiet miſſio in tpalib. nec ꝯ, ar.op in eo,
quod le,& no.extra d.n.de reſt.ſpo.frequens §.fi.lib.vj.¶ Tandē]
9 ii.pars.[Aſſertione]nam † merita cauſarum partium aſſertione
panduntur,C.ſi per vim,vel alio modo.l.ij.s̃.de reſti.in inte.tum
10 ex literis.§.j.in fin. † & ſic ex confeſſione partium proceditur ad
ſententiam.s̃.de tranſac. præterea.s̃. de reſtit.ſpo.ad ſedem.ad fi.
11 quia†confeſſus in iure pro conuicto habetur,j̃.de confeſs. cum
ſuper.& c.ſeq.& C.de confeſ.l.vnica.[Tenuimus.]i.nobis conſti
tit.[Poſſeſſionem.]etiam ſine ſecundo decreto. Et poſt annum
poſſeſſores nihilominus remanſerunt,ſed diuerſimode, quia j̃.
annum tm̃ cuſtodes fuerunt , ſed poſt annū ſi perſeueraſſet par-
tis aduerſæ cõtumacia veri poſſeſſores fuiſſent,et no.s̃. vt li. non
12 conte.qm̃.§.in alijs.& probatur.s̃.de offi.ord.paſtoralis.§.fi.† Eſt
b autem decretū idē,quod miſſio in poſſeſſionem[b],licet ex ſecun
do decreto ſolennius fiat,q̃ qñ cauſa cuſtodiæ fit, vt ff.de damn.
infe.l.iij.§ j.& §.duas.& l.ſi finita.§.Iul.Et dicunt quidam primū
decretū fieri ſic debere.Decerno talem mittendū in poſſeſſionē
talis rei aduerſarij ſui contumacia exigente.Sed ꝯ, quia per hæc
verba potius vr̃ dari lex de mittendo,q̃ ferri ſñia ꝯ aduerſarium,
nihil.n.aliud vr̃ dictū.decerno talem mittendum, q̃ ſi dicerem,
quia talis de iure mittendus eſt in poſſeſſionem. Alij dicūt ꝙ da
ri debet per hęc verba.Mitto talem in poſſeſſionem talis rei cau
ſa cuſtodiæ,ſed ſi iudex ſic dicat falſum vr̃ dicere,niſi corporal̃r
& actualiter mittat.Vnde dicas,ꝙ ſic debet dari hęc decret. Pri-
mum ſic.Decerno , vel conſtituo , vel iubeo te eſſe poſſeſſorem
talis rei cauſa cuſtodiæ,& volo,ꝙ talis miniſter noſter ponat te
actualiter in poſſeſſionem corporalem,quem miniſtrum debet
dare,vt hoc adimpleat,& ei referat an ſit factum,arg. ff. de rebus
eorum,qui ſub tu. vel cu.ſunt.magis puto §.nec titulotenus . ad
hoc præſtat ar.ff.de ver.ſig.in his.& j̃.de iudi.cum aliquibus.Sed
& ſi non mittatur in corporalem poſſeſſionem,nihilominus in
telligitur poſſidere,& idem ius ſequitur,ac ſi miſſus eſſet,adeo ꝙ
elapſo anno eodem modo efficitur verus poſſeſſor , ac ſi in cor-
poralem poſſeſſionē ab initio eſſet miſſus,quod dic,vt le. & not.
s̃.ti.j.contingit.Secundum vero decretum ſic datur decerno, vel
conſtituo , vel iubeo te eſſe verum poſſeſſorem talis rei . Et talis
miſſus licet corporalem poſſeſſionem non adipiſcatur,verus ta-
men poſſeſſor intelligitur eſſe,& iura veri, & bonæ fidei poſſeſſo
ris habere.Fructus igitur illius poſſeſſionis ſuos facit,ff.de acqui.
re.do.bonæ fidei.& præſcribit,ac ſi poſſideret, cū tñ als ſine poſ-
ſeſſione corporali ꝑſcriptio nõ procedat,vt j̃.de præſcr.cām quę
Vel primum decretum ſic fit Iubeo tali abſenti , & contumaci,
vel pro contumace habito,vel condemno eum , vt talem reci-
piat ſecum in poſſeſſionem talis rei cā cuſtodiæ. ſm vero ſic. Iu-
beo tali contumaci,vel condēno, vt tradat poſſeſſionem talis rei
ſm d.n.cuius eſt hæc tota gl.Sed proximus procedēs modus,qui
no.s̃.e.gl.ver.vnde dicas.& ſe.magis placet,& illā teneas.Illud au-
tē certū eſt,ꝙ ſi reus obedire noluerit manu militari eſt ſibi poſ-
ſeſſio de iure auferenda,& miſſio corporaliter aſſignanda,arg.ff.
de rei ven.qui reſtituere.ff.ne vis fi.ei qui in poſ.ſi quis miſſus.Sed
& ſi de facto forſan propter potētiam, vel dolum aduerſarij nõ
poſſit hoc adimpleri , nihilominus tñ in hoc caſu adeo de iure
ſuppletur factum,ꝙ perinde eſt,ac ſi factum eſſet, vt patet in eo,
quod le.& no.s̃.ti.j.c.contingit.Et ſic patet , ꝙ talis poſſeſſio etiā
quo ad factum plus habet iuris,q̃ facti.de qua materia dic,vt no.
de cõceſ.præb.cum noſtris.§.auditor igitur. & ſm hoc intellige
quod no s̃.e.gl.ver.ſm vero decretum ſic datur.& ſeq.& verſ.ſed
& ſi non mittatur.[Et in fra annum.]ver.[Non præſtiterit]& ſic
quod dicebat,vel offerebat facto non adimpleuit. [Licet volun-
tatem.]non tñ ſtudioſam, ſiue cum effectu forſan dicebat iudi-
ci,ego volo cauere,vel offerre cautionem. iudex rñdebat & ego
volo recipere,quo audito ipſe vltra non procedebat. & ſic ſtat ꝑ
ipſum non per iudicem.nam ſi ſtetiſſet per iudicem non impu
taretur ei,j̃.c.j.Oportet ergo,ꝙ ad factum procedat offerēdo cau
tionem atq; præſtando.j̃.e.cum veniſſent.Adeo ꝙ ſi non habet
copiā iudicis tenetur recurrere ad publicas perſonas , quod dic,
vt le.& no.s̃.de offi.ord.paſtoralis.§.fi.& in ſe.gl. Et ex hoc elici-
13 tur,ꝙ†voluntas ſine effectu non ſufficit[c] ad idem j̃.de re iud.cū
aliquibus.ff.de conſti.pecu.promiſſor.§.conſtituto.ff. de re iudi.
14 l.iij.§ ait prætor.lxxxvj.di.non ſatis.Sed contra,quia† bona volū
tas pro facto reputatur,ſicut dici vulgariter conſueuit, & proba
tur,j̃.de pig.ſignificante.Idem eſt & de mala.xxxij.q.v. nec ſolo.
& c.qui viderit.de pę.di.j.ſi cui.xiiij.q.v.ſi quid inueniſti.j̃.de ſen.
ex.cum voluntate.Sol. Niſi de neceſſitate opus eſt facto non ſuf
ficit ſola voluntas ſi de facto adimpleri poteſt. Si vero nõ poteſt
pro facto reputatur,vt in d.c.nõ ſatis & c. ſignificante. Vel aliter
vbi quis habet voluntatem bonam ſola voluntas ſufficit , ſi non
poteſt illud facere.Si vero habet voluntatem malefaciēdi,& per
eum non ſtat,puta quia procedit ad actum exteriorem imputa-
tur,de pę.di.j.ſi quis cum telo.Sed ſi non procedit ad actum ex-
15 teriorem non obeſt voluntas, quia † cogitationis pęnam nemo
meretur.de pę.di.j.cogitationis. Hic aūt ideo ſola voluntas ſuffi-
cit,quia rõne contumaciæ paſſus eſt miſſionem in poſ. & ideo
cum conſtet de contumacia , quouſq; pęnā purgauerit ſemper
præſumitur ꝯ ipſum , s̃.ti.j.veritatis.§.j.& c.prout. Quare ad pur-
gandā contumaciam requiritur,ꝙ de facto præſtet , non ſolum
offerat cautionem,dummõ ſit,qui ipſam recipere velit,vt hic &
16 j̃.c.j.& ij.[Habuit,]Ex iſtis verbis colligitur,ꝙ† cautio de ſtando
iuri aduerſario eſt præſtanda.Sed ſi aduerſarius non eſt præſens
ſufficit ꝙ præſtetur iudici,vt j̃.c. ij. & iij.& iudice deficiente prę-
ſtari poteſt perſonis publicis quibuſcunq;,vel ēt vicinis in ſubſi-
dium.quod dic,vt le.& no.s̃.de offi.ordi.paſtoralis.§. fi. & ſi non
ſit qui recipiat ex quo reus facit inde quicquid poteſt,non currit
ei tps,nec ſibi eſt imputandum,ar.ff.de leg.j.ſi fundus.§. ſi Titio.
alias eſt l.antepe.& ar.j̃.e.c.j.& j̃.de ap.ex ratione.ſm d.n. & xxij.
q.ij.faciat ēt hõ.& no.j̃.e c.j.in fi. & j̃. de ver.ſig.dilecto.rñ.j.[Pa-
rati.]ſi vero non fuiſſent parati bono propoſito non noceret,ar.
ff.de leg.cõmiſ.ſi fundus.in fi .Quid ſi contumax non poteſt præ
ſtare fideiuſſoriam,vel pignoratitiam cautionem? Rñ. non im-
putatur,quia inanis eſt accuſatio &c.s̃.de reſti.ſpo.olim.ij. debet
tñ hoc proteſtari, ar.j̃.de ap. ſi iuſtus. ſm B. Dummodo præſtet
iuratoriam,& eandem rem quam recuperat obliget. nam hæc
duo facere poteſt,& ſic ipſum impoſſibilitas oĩno non excuſat,
ſed & tertium facere poteſt obligare ſe.ſ.ſub certa pęna vel pecu
niaria,j̃.de præſum.literas.§.quo circa. vel priuationis beneficij.
s̃.de ele.cum dilectus.§.fi.ver.præfatum B.¶ Ideoq;]iij.pars.[De
cernimus] declarando. vel quaſi ſm decretum interponēdo.ſic
eſt ar.ꝙ in reali actione habet locum ſm decretum.de hoc no.s̃.
ti.j.c.fi.& j̃.ver.j.[Ammodo]ſ.ex quo annus lapſus eſt a tpe miſ-
ſionis,ſaluo iure proprietatis,s̃.ti.j.prout.in fi.s̃.vt lit.non conte.
quoniam.§.fi.in fi.[Abſque contradictione.]etiam ſi per dolū,
vel per potentiam aduerſę partis impediti fueritis poſſidere , qđ
dic,vt legi.& no.s̃.ti.j.l.contingit. [Vt autem.]ver. [Diffinitionis
ſententia.]Ex hoc patet,ꝙ non fuit ſecundum decretū interpo-
ſitum,vt innuitur & no.s̃.e §.in prin.dubitatum.n.fuit forſan in
hoc

ADDITIONES.

a ¶Non recipiunt.Adde d.Ab.hic in fi.& d.Andre.Sic.in apoſtil.in verbo, non recipiunt.
b ¶Decretum eſt miſſio in poſſeſſionem,qualiter autem fiat,vide hoc per Inn.& d.Ab.circa prin.poſt eum,& illum hic.
c ¶Non ſufficit.Adde hoc pleniſſime per d.Henri.Bo.in j.di.hic.

hoc caſu,vtrum nō obſtante lapſu anni deberet recuperari poſ-
ſeſſio,tum quia citatio parti aduerſæ ĵ.annum oblata fuerit, tū
quia de eccleſia qō erat, vnde videbatur,ꝙ aliud eſſet,q̄ ſi tpalib.
ageretur.In hoc autem decernitur,vt ſ̄.c.in prin.i. diffinitiue ſen
tentiatur,vt hic,ꝙ de cætero non recuperabitur poſſeſſio,vt ĵ.eo.
cū veniſſent.§.fi. Nec oblatio facta, quia per partem aduerſam
non ſtetit quominus reciperet cautionem,vt ſ̄.eo.§.proxi. ver.ĵ.
annum.Nec ob.quod de eccleſia agitur, quia non petitur tanq̄
beneficium,ſed tanq̄ proprietas,vt no. ſ̄.rn̄.j. In quo caſu q̄tum
ad hoc idem iuris eſt,ac ſi de ꝓprietate tpali alia ageretur,vt hic,
17 & ĵ.c.j.[Eam.]ſ.diffinitionem.[Roborandam.]Et ita†ille idem
a qui ſententiat,vel donat,[a]cōfirmat eādem rem,quod verum eſt
qn̄ ſn̄ia, vel donatio præcedit confirmationem, puta ſi ſic di-
cit donamus,& confirmamus,vt hic,quia tunc rem a ſeipſo da-
tam confirmat,ff.de iu.om.iud.& quia.ſ̄.de reſti.ſpo.cum veniſ-
ſent.ſecus ſi confirmatio præcedat donationem, vt ſi dicat,cōfir-
mamus,& damus, tunc.n.ſibiipſi contradicit, & ſic non obſtat
ĵ.de fi.inſtru.inter dilectos.§.cęterum.ver.cum eadem.& ſe.

ADDITIO.

a Not.ꝙ idem poteſt donare,& confirmare ſi a donatione incipiat. Adde Henri.hic in vl.diſt.

SVMMARIVM.

1 *Cautio per iudicē recipi non debet, niſi præſentibus partibus quorū intereſt.*
2 *Lazarus alter raro inuenitur.*
3 *Integrum eſt iudicium,quod plurimorum ſententijs roboratur.*

CAP. II.

Vm ſicut accepimus. [Subdia-
coconū.]
ex parte vna.[Sanctæ Trinitatis.]ex altera. [Super ec
cleſia.] quam moniales petebant tanq̄ proprietatē,
communi.n.menſæ erat forſitan deputata.ſic.ĵ.de ſequeſtr. poſ.
c.ij.& ſ̄.c.j.vbi de hoc.[Moniales ipſas.]ſ. ſanctæ Trinitatis agen
tes. [Rei petitæ.]ſic ſ̄.vt li.non conte.qm̄.§.in alijs.& ĵ.e.c.fi.C.de
his,qui ad eccl.confug.præſenti B.¶[Vnde.]ij.pars. [Cum hoc.]
i.hæc commiſſio.[A ſubdiaconi.]abſentis & contumacis,ꝯ quē
agebatur. [Ad Archidiaconū]ſ.ſolum & quare ſolum. ſequitur
ĵ.ibi,qm̄ abbas &c.vſque ingreſſus.[Et offerens ei.] ſ. archidiaco
no.hęc autem oblatio coram ſolo archidiacono facta ad inter-
rumpendam præſcriptionem valere potuit, ſicut ſi coram alia
perſona publica eſſet facta.ſ̄.de offi.ord.paſtoralis.§.fi.Cautionē,
1 †tn̄ tanquam iudex non debet recipere, niſi præſentibus oībus
quorum intereſt,ſ̄ de offic.dele.prudentiam.§.pe.& fi.ſm d.n.&
melius.ſ̄.de offi.archi.ad hæc.§.fi.ſ̄.de temp.or.ſi archieps.vbi de
hoc.& patet in eo,quod no.ſ̄.eo.rn̄.j.in verbo,ſuper poſſeſſione.
[Profectus.]& ideo ipſius copia haberi non potuit,quare nō im
putat̄.& eſt ſi quantum ad hoc.ĵ.de teſti. præſentata. §.j.ver. vnꝰ
2 ipſorum.[Ingreſſus.]nec iſte haberi potuit,†quia raro alter La-
zarus inuenitur,ſ̄.de offi.deleg.quoniā abbas.& c.licet.& c. vno.
[Non potuit obtinere.]ſed nec debuit,quia cum tres eſſent iudi
ces,tertius ſolus reſtitutionem dare non poterat.ſ̄.de offi.delega.
cauſam.ĵ.de teſti.præſentata.§.fina.in prin. Ar.contra.quia cum
res eſſet tempore peritura,videtur,ꝙ archidiaconus poterat ſe in
tromittere,ff.de admini.tuto.l.tutor, qui.§.j. quod non eſt verū,
vt probant iura prima.Nec obſtat contrarium, quia loquitur in
tutoribus,quorum quilibet poteſt officium exercere inſolidum,
ne vtilitas perſonæ cui datus eſt impediatur,vt probatur ff.de ad-
mi.tuto.ſi plures.ff.de tut.& ra.diſ.l.j. §.nunc tractamus. nos aūt
loquimur de pluribus delegatis,quorum vnus ſine reliquo, niſi
3 aliud dictum ſit,nihil pōt facere.& eſt ratio,†quia integrum eſt
iudiciū,quod plurimorum ſententijs roboratur, vt le.& no.ſ̄.de
offi.deleg.prudentiam.rn̄.j.ver.illa quippe.Poterat tamen iſte ter
tius nomine aduerſæ partis recipere cautionem, ne tempus cur
reret contumaci.non tamen propter hoc poſſeſſionem reſtitue
ret,quia non faceret hoc tanquam iudex, ſed tanquam alia pu-
blica & honeſta perſona. & eſt hæc ratio, quare hic contumax
releuatur,vt patet.ſ̄.de offi.ordi.paſtoralis.§.fi.& no.ſ̄. ſuper ver-
bo,& offerens ei.¶[Diſcretioni.]iij. pars.[Cautione] & ita quod
non potuit primo facere ad hoc, ꝙ poſſeſſionem recuperet,de-
bet nunc adimplere.ſic.ĵ.c.j.ſ̄.ti.j.cum dilecti.§.præterea. & ſ̄.de
reſti.ſpo.c.fi.§.porro.[Recepta.] ſubaudi & pręmiſſa ſatiſfactio-
ne de expenſis,ſi quę factæ ſunt.ſ̄.vt li.non conte.quoniam.§.in
alijs.[Poſſeſſionem] pręſente tamen miſſo. nam ipſo abſente ex
cauſa neceſſaria reſtō fieri non dēt,ĵ.de ver.ſig.dilecto.[Nec ob-
ſtare.]ver.[Volumus]ſic ſ̄.ti.j.cū olim.§.volentes.[Nō ſteterit.]
qa pſonā idoneā,corā qua caueret, hr̄e nō potuit.ſm d.n. Et ſic
no.ꝙ ſi per me nō ſtaret quominus faciā qđ debeo,mihi nō eſt
a imputandū,[a] ſ̄.de reſcr.ſi aūt.& c.plerunq;.ſ̄.vt li.non cont.qm̄
frequenter.circa prin.ĵ.de ap.ex inſinuatione. & c. ex ratione.ij.
q.vj.anteriorum.§.ad hæc. arg.contra.ſ̄.c.j.ſed ibi ſtetit voluntas
in ſuis terminis per offerentem non recipere volentem.

ADDITIO.

a ¶Imputandum.Facit regula imputari.de reg.iu.li.vj.vide Ab.hic in glo. fi.qui hoc inducit ad q.no.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet conſiderare tam ius ſcriptum quam conſuetudo.*
2 *Appellatione pendente nil innouandum.*
3 *Quod legitime actum eſt,non debet retractari.*
4 *Primum decretum interponit maior,& minor iudex.*
5 *Iudex municipalis etiam primum interponit decretum.*
6 *Ordo iudiciarius circa conditionem expenſarum ſeruandus.*
7 *Succeſſor legati apoſtolici in quibus ſuccedat.*
8 *Appellationi quando videatur quis renunciaſſe.*
9 *Verba intelligenda ſunt cum effectu.*
10 *Quicquid fit poſt appellationem legitimam reuocatur.*
11 *Expenſæ neceſſariæ quæ dicantur.*

CAP. III.

Vm veniſset. [Ab bas ſancti Angeli.]ex
parte vna. [Et per Galte.]
ex parte altera.[Eum.]ſ.P. [Poſſeſſionem]. quæ fuit
ſpecificanda,vt le.& no.ſ̄.de libe.obla.c.ij.[Legato.]
ad quem poſſunt recurrere in talibus oēs de prouincia ſibi com
miſſā,ſ̄.de offi.leg.c.j.[Verum.]verſi.[Iudicibus,]qui citauerunt
partes,antequā legatus exiret prouinciam, & ſic fuit iuriſdictio
perpetuata,ſ̄.de offi.deleg.c.fi. [Et bonam terræ conſuetudinē.]
id eſt rationabilem,quod dic,vt le.& no.ſ̄.de conſue.c.fi.& meri
1 to,†quia vtrūque eſt iudici conſeruandum.ſ. tam ius ſcriptum,
quam conſuetudo,ĵ.de iureiu.venientes.§. fi. quæ & ius non ſcri-
ptum vocatur,& ipſum imitatur,vt Inſti.de iure na.§.ex nō ſcri-
pto.& pro iure ſeruanda eſt,ff.de leg.de quibus.& xj.di.eccleſiaſti
carum.& c.quis neſciat.[Qui cum.[ver. [Procedere.] ſ.iudices
[Ad noſtram audientiā.]ſubaudi cum legatus,qui cauſam com
miſerat,fuiſſet reuocatus, & iam prouinciam exiuiſſet,vt innui-
tur,ĵ.e.§.j.& ſic non erat aliquis,ad quem appellari potuerit, niſi
papa.ſ̄.de offi.ordi.paſtoralis.§.j.ver.ad quod dicimus.alias enim
a delegato ad delegantem appellandum fuiſſet, C. qui pro ſua
iuriſdictione.l.vnica.ſecundum quod legitur & notatur.ſ̄.de of-
fic.delega.ſuper quæſtionum.§.porro. Alij dicunt, quod ſpecia-
le eſt in papa.quod ad ipſum a quolibet appelletur,ij.quæſt.vj.ad
Romanam. & de hac materia copioſe no. in ſumma. de appel-
lationibus.§.a quo ad quem.ſub.§.vt autem.[Appellauit]& me
rito,dūmodo conſuetudo laudabilis eſſet.nam & ex hoc ſeque-
batur,ꝙ appellatio iuſta erat ſm d.n.vt ĵ.e.§.nos igitur.quia non
ſeruabatur forma mandati, quæ exacta diligētia eſt ſeruanda,ſ̄.
de reſcrip.cum dilecta.in fi.[Sed iudices] ver. [Nihilominus.]
id eſt appellatione facta non obſtāte.[Aduerſam.]id eſt abbatē.
[Cauſa cuſtodiæ.] nam infra annū cuſtos tm̄ eſt non poſſeſſor,
quod dic,vt legitur,& no. ſ̄. titu.j. contingit. quod vtrū bene vel
male fecerint pēdet ex conſuetudinis approbatione, vt ĵ.eo.§.fi
2 na.ſi.ſ̄.de reſti.in inte.ca.fi. Quod ergo dici conſueuit, ꝙ †apella-
tione pendente nihil innouandum eſt, ij.quæſt.vj. §.appellatio
ne.verum eſt appellatione iuſta.ĵ. de appellatio. paſtoralis. ſecus
3 eſt de iniuſta,vt hic,† quia non debet, quod legitime actum eſt
retractari.ſ̄.de reſti.ſpol.audita.§.quia tam en.ĵ.de appel.dilectis.
4 [Decreuerunt] † ſic ergo non ſolum delegatus a papa,vt maior
iudex, immo delegatus ab ordinario primum decretum ſm ca-
nones interponit, vt hic,licet alias videatur ſecundum legem.ff.
5 de offi.proconſul.nec quicquam.§.vbi. Alij † dicunt,ꝙ etiam iu-
dex municipalis hoc interponere poteſt,vt ff.de dam.infe.l.iiij.§.
duas. & de hoc no.in ſumma de offi. delega. §. quæ delegantur.
verſi. delegantur aliquando. & ſeq. ſ̄. de offic. ordi. paſtoralis.re-
ſpon.j.verſicu. vel animaduertere. [Ita quod]q.d. quaſi tali te-
nore adiecto in decreto. [Quod ſi vſque ad annum, &c.] Hoc
de die iunxerunt forſan iudices ex officio. nam de iure ſcri-
pto dies iſta non datur, ſed annus tantum, C. vbi in remactio.
l.ij.ſ̄.eodem.c.ij.Sic eſt argu.ꝙ iſta præſcriptio arbitraria eſt,ſicut
& omnes dilationes generaliter,vt patet in eo,ꝙ legitur & not.ſ̄.
de procur.dilectus.quod non puto verum. Sed hoc fecerūt, quia
talis erat conſuetudo in terra, ſicut alias ſ̄.reſti. in inte. conſtitu-
tus.§.j.ver.vel ſi infra annum & diē. [Triginta libras.] Hic male
pronunciauerunt omnino,vt patet infra in fi.quia primo debuę
runt expenſæ examinari, & poſtea taxari, & demum taxatione
6 præmiſſa per iuramentū ꝓbari,& poſtea ꝯdēnatio ſequi.is.n.†eſt
ordo iudiciarius circa ꝯdēnationē expenſarū ſeruādus, vt leg.&
no.ſ̄.de ꝓcura.ꝯſtitutis.vt lite non conteſtata.qm̄. §.in allis.ſ̄.ti.j.
c.fi.hic aūt nullū ordinē ſeruauerunt.& hæc fuit cā ſm d.n.qua
re in fi.iſtius decret. nō dicit reſtituēdas xxx. libras ꝓ expēſis, ſed
tm̄ neceſſarias,vt ibi no.¶ Cūq;.[ij.pars.[Apoſtolicæ ſedis lega
7 tus.] q † ſucceſſit ſupiori,q ꝯmiſerat ipſo forſan mortuo vel reuo
cato,vt no.ſ̄.rn̄.j.ver. q cū ſm.ſup verbo noſtrā audiētiam. Et ex
hoc no.ꝙ ſucceſſor legati ſuccedit nō ſolū ī legatione,ſed etiā in
cognitione cārū a prædeceſſore cōmiſſarū & beneficiorū colla-
latione[Infra annū.]a tēpore miſſionis prędictæ numerādū,&
ſic nō erat præſcriptio cōpleta.[Ipſe.] ſ.P.& repete. ĵ. annū eun-
dem [Cautionē ſtandi iuri.] & ſic appellationi nō renunciabit,
ſed potius proſequebatur, cum comparuerit corā rectore Mar-
chiæ

chiæ,qui ſemper cognoſcit de appellationibus ad ſedem apoſto
licam interiectis,ſicut in cuiuſlibet rectoris Marchiæ ſpeciali pri
uilegio continetur.alias cum idem intelligatur ſucceſſor cū præ
deceſſore,offerendo cautionē coram ſucceſſore legati,vel recto-
ris,a quo appellauerat,vr̄ appellationi ſic renūciare, ar.in Auth.
vt nulli iudi.§.& hoc vero iubemus.col.ix.Vel dic,ꝙ per hoc nō
intelligitur renunciaſſe appellationi,ēt ſi coram legato tanquā
coram ſucceſſore priuilegiati comparuit,& cautionem obtulit,
vel non appellauerat a primo legato,ſed ab ipſis delegatis, vnde
& oblatio cautionis expenſarum non fuit ſignum renunciatio
nis appellationi factæ,quia non fuit hoc oblatum coram eo, a
quo appellatum fuit,quinimmo & ſi coram iudice,a quo appel
latum fuit,afferret plus quam deberet,mos ei gerendus eſſet.nec
debet ei imputari,ar.ff.de probatio.circa.ff.de rei ven. ꝙ ſi poſſeſ-
ſor.C.de inoffi.teſtmen.liberi.ſecundum d.n. cuius eſt mens to-
tius huius glo.cuius primam partem non plene intelligo,quam
uis inueniam, ꝙ legatus quandoque examinat appellationem
factam ad papam,non vt ei deroget, ſed vt eam plenius inſtru-
ctam mittat,quod dic,vt legitur & no.ĵ.de appel. conſtitutis.§.j.
Sed nec video quomodo poſſit eſſe, ꝙ appellationi non renun-
ciet ſi poſt ipſam veniat,vel aliquid faciat coram illo, a quo ap-
pellauit tanquā coram iudice,vt patet in eo, quod legitur & no-
tatur ſ̄.de offic.delega.gratum.§.j.& ſequenti glo.dic ergo, vt no.
ĵ.eo.ſuper verbo,coram eo.[Obtulit.]per hanc autem oblatio-
nem interrumpit annalem præſcriptionem,ſ̄.de offi.ordina.pa
ſtoralis.§.fin.ſ̄.c. proximo. & per hoc videtur etiam ſententiam
iudicum(inquantum alias iuſta eſt) approbaſſe & appellationi
ſuæ tacite renunciaſſe,ar.ſ̄.de offi.deleg.gratum.in fi.ff.de iudi.li-
cet.ff.rem ratam haberi.l.iij.§.falſus ſed contra innuitur,ĵ.vbi pa
pa mandat inquiri de appellatione, quare patet, ꝙ non intelli-
gitur renunciaſſe. ad hoc dicas,ꝙ cum non ſtetit per hūc appel
lantem quominus cautionem præberet & poſſeſſionem recupe
raret.Sed per aduerſarium & iudicem,ſtatim potuit proſequi ap
pellationem,nec obeſſe debet ei præſcriptio ad poſſeſſionem , vt
ſ̄.c.proximo.ſecundum Io.ſed hoc non eſt ſoluere contraria in
8 ducta,quæ probant,ꝙ eoipſo ꝙ†appellans aliquid propoſuit co-
ram iudice,a quo appellauit, videtur renunciaſſe tacite appella-
tioni ſuæ,vt probatur,ĵ.de ap.ſolicitudinem.in fi.& ex quo renū
ciatum eſt,non eſt regreſſus dandus,vij.q.j. quam periculoſum.
ff.de redhibi.act.quæritur.§.venditor. Nec obſtat,ꝙ iſte non fuit
idem legatus,qui commiſerat,quia iſte idem reputatur,cum ſuc
ceſſerit in onere,ac honore,vt patet ſ̄.de offic.ordi.paſtoralis.§.j.
ver.ad quod dicimus.& in eo,quod legitur & no.ſ̄.de offi.deleg.
quoniam abbas.Ideo ſolue,vt in ſeq.gl.Sed quid prodeſt hęc ap
pellatio appellanti?multum ſm Io.quia ſi legitima appareat nō
condemnabitur in expenſis, ſi vero non fuit legitima condem-
nabitur in expenſis,ſed neceſſarijs tantum,vt hic dicit,in fi.c.ſed
ſi non appellaſſet ſimpliciter, xxx. libras reſtituiſſet. hoc tamen
eſt ꝯ tex.vt ĵ.no.in fi.ver.alioquin.[Coram eo.]ſ. legato,non in-
telligas conquerendo, ſed quaſi de poſſeſſione tractando, & ita
dicendo,ſancte pater ea, quæ dicam, intendo proponere extra
iudicium,ſ̄.de ord.cog.cum dilectus.rn̄.j.ver.& ei citra & ſalua
appellatione,quam feci,cum nullo modo volo renunciare,niſi
9 verba mea ſortirentur effectum, quia † verba mea intelligenda
ſunt cū effectu,ĵ.de cleri.non reſi.relatum.ſ̄.de offi.leg.mulieris.
vbi de hoc.verum eſt, ꝙ ita proceſſit negotium, & narrauit ſe-
riem totam, ſi placet aduerſæ parti, ego darem ſibi vj.libras pro
expenſis,& cauerem ſufficienter, ꝙ ſtarem iuri coram vobis, &
ad hoc offero me paratum, & ēt ad interrumpendam omnem
præſcriptionem ipſam cautionem vobis offero non tāq̄ iudici,
ſed tanq̄ perſonæ publicæ de ſtando iuri coram papa,ſed quia ps
aduerſa hoc non acceptauit,nihil actum fuit,nec per verba præ
miſſa,vt patet appellationi ſuæ taliter offerens & proponens re-
nunciauit,ſed ipſam ſaluauit,& ſm hunc intellectum plana eſt
decre.[Paratus.]verſi.[Factas in lite.] hoc debebat ſufficere ſine
alio lucro,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̄.ti.j.finem.& c.j.[Sed ab-
bas.]verſ. [Triginta librarum.]ſicut condemnatio facta fuerat.
alioquin quod oblatum erat,non acceptabat,& ſic locus fuit ꝓ
ſecutioni appellationis,ſm ea,q̄.ſ̄.no.¶[Nos igitur]iij.pars.[Cau
tione]ſufficienti.ĵ.de ſequeſtr.poſ.c.fi.Contra id,quod hic dr̄, ſic
obiecit d.n.& ſcripſit,ꝙ inconueniens vix poteſt vitiari. aut.n.di
ces appellationem legitimam fuiſſe,aut non.ſi legitima fuit ap-
pellatio,iniuſte hoc dicitur,certum eſt enim in hoc caſu, ꝙ nec
10 cautionem,nec expenſas præſtare tenetur,qa † quicquid fit, poſt
appellationem legitimam reuocatur,ſ̄.de dilat.c.j. §.fina.ſi vero
appellatio non fuit legitima iniuſtū eſt,quod ſequitur,ꝙ in poſ-
ſeſſionem non reducatur reus quantūcunq; caueat, niſi primo
ſatiſfaciat de expenſis,ſ̄.vt li.non conteſt.quoniam.§.in alijs.So.
quilibet iudex,ad quem eſt appellatum, poteſt de iure commu-
ni.ſi reus appellans hoc voluerit, & poterit ſtatim etiam ante-
quam conſtet an ſit legitima appellatio reſtituere ei poſſeſſio-
nem præſtita cautione & refuſis expenſis ſi certe ſint,aut de faci-
li & infra breue tempus per iudicem de his certificatum taxari
poſſint.& ſic intellige ſ̄.vt lite non conteſta.quoniam.§.in aliis.
Alioquin ſi incertę ſunt expenſę & longiores probationes requi
rant,non retardabitur propter hoc reſtitutio poſſeſſionis,ſed fiet
ſtatim ſola cautione pręſtita,& poſtea cognoſcit iudex de appel
latione,ſi inueniat eam legitimam,faciet miſſo refundi expen-
ſas,alias non.& ſic intelligitur,quod hic dr̄.Et contingit hoc du
plici ratione.Prima eſt,quia parū amittit,qui poſſeſſionem cau-
ſa cuſtodiæ ſibi aſſignatam reſtituit, ex quo aduerſarius paratus
eſt ſtare iuri.imo ei expedit,ꝙ ſic fiat,quia talis poſſeſſio nullum
ius ei tribuit,& tm̄ poſſet differri cognitio, ꝙ probationes ſuæ a
rerum natura caderent.ſ̄.vt li. conteſt. quoniam.rn̄.j.Nec ob.ſi
dicat,ꝙ per lapſum anni verus poſſeſſor efficeretur, quia non eſt
verum ex quo cautio infra annum oblata fuit,& etiam ſi hoc eſ
ſet adhuc expedit ei, ꝙ ſaluæ ſint probationes ſuæ.alioquin ad-
uerſario veniente & de iure ſuo probante neceſſe habebit rem
ei reſtituere,niſi & ipſe de iure ſuo probat,vt patet in eo,quod le.
& no.ĵ.de prob.ex literis.Secunda ratio ex appellatione facta in-
ſurgit,cui in dubio fuerat deferendum,vt no.ĵ.de ap.c.fi.§. exceſ
ſu quoq; dubio. & qua pendente nihil fuerat innouandum, vt
no.ĵ.de ap.dilecti.j.in fi.& ideo nec miſſio in poſſeſſionem fieri
debuit.Expenſarum autem refuſio ideo retardatur,quia incertę
ſunt.nec de facili poteſt fieri taxatio,vt dictum eſt, & quia in re-
ſtitutione ipſarum ſi indebitę eſſent, reo poſſet magnum dam-
num,& periculum imminere, & per hanc cautionem & reſti-
tutionem remouetur periculum,quia niſi reſtitueretur reus prę
ſtita cautione,& contingeret appellationem pronunciari legiti
mam miſſus in poſſeſſionem interim maneret verus poſſeſſor,
quod malum eſſet propter vim appellationis,de qua ſaltem pro
babiliter dubitabatur etiam,antequam fuerit diffinitū ſm d.n.
cuius eſt mēs totius huius gl.quę tn̄ eſt aliquibus declarata. [Re
ducendum]ſiue appellatio tenuerit,ſiue non propter oblationē
factam coram legato tanquam perſona publica,vt no.ſ̄.§.prox.
ſuper verbo cautionem ſtandi iuri obtulit. vnde nec lapſus anni
ſibi obfuit,vt le.& no.ſ̄.c.prox.§.fi.[Hoc etiam.]ver.[Decernen-
tes]non decretum interponendo,ſed diffiniendo,vt ſ̄.e.c.j.§.i.in
prin.[Quia ex hoc.]ſ.ꝙ laudabilis eſt conſuetudo.[Appellaſſe.]
ex hoc patet,ꝙ non videtur appellationi renunciaſſe.[Alioqn.]
ver.ſ.ſi non eſt laudabilis conſuetudo.[Appellaſſe.]alias prouo-
caſſe.& ſic perinde eſt ac ſi non appellauerit,ĵ.de ap.paſtoralis.ſ̄.
de transla.epi.c.ij.§.ſed neque.ver.ſicut iuxta. & tamen nō valet
ſententia quantum ad expenſas,vt patet ex ſequētibus, quod eſt
ꝯ id quod no.Io ſ̄.§.proxi.ſuper verbo,cautionem ſtandi iuri ob
tulit.ad finem gl.[Illarum.]i etiam earum,quas fecit pro conſer
uandis rebus,quarum poſſeſſionem tenebat,ēt ſi nō expediebāt.
dummodo credebat expedire,ff. de bon.auc.iu.poſ.§.prætor ait.
als generale eſt, ꝙ non ſufficit credere expedire niſi in veritate
expediat,nam vtiliter debet eſſe cœptum negotium licet extitū-
rum non ſpectemus,ff.de neg.ge.& an vltro.§.j.& adde,qđ no.ĵ.
11 eo.c.in fi.[Neceſſarias.] † Neceſſariæ expēſæ dicūtur quib.omiſ
ſis res omnino erat paritura,vel deterior futura,ff.de pig.actio.ſi
neceſſarias.ff.de ver.ſig.impēſę.& de hoc no.ſ̄.de reſti.ſpo.grauis.
& idem intelligas de vtilibus occaſione.ſ.litis factis,quod dic, vt
plene no.ſ̄.ti.j.finem.non ergo ſoluentur xxx.libræ ſicut iudices
ſententiauerunt,quamuis appellatio nulla fuerit quia iudicium
ordinarium omiſerunt, vt patet in eo quod no.ſ̄.eod.rn̄.j. ſuper
verbo,xxx.libras.vnde ſententia non potuit in rem iudicatā trā-
ſire, ſecus ſi lata fuiſſet contra ius litigatoris tantum.& hoc eſt,
quod le.& no ĵ.de re iudi.cum inter vos.§.fi.ver. attendentes. &
c.quod ad conſultationem.§.j.& hoc etiam eſt contra Ioā.vt ſ̄.
no.[In lite.]ex quo miſſio in poſſeſſionem facta eſt propter cō
tumaciam rei ſpeciale eſt,ꝙ contumax teneatur de expenſis nō
ſolum in lite factis,ſed etiam circa rem,& non ſolum de neceſ-
ſariis,ſed etiam de vtilibus, & etiam de his quas credidit vtiles,q
expendit. alias ſecus. ſecundum d.n. vt no.ſ̄.eo.ſuper verbo,illa-
rum.licet autem ſecundum rigorem iuris ciuilis ita poſſet dici,
videtur tamen de benignitate canonica contrarium ſentiendū,
ſ.ꝙ non teneatur contumax niſi de expenſis neceſſarijs.& in lite
factis,vt hic innuit,& ar.in eo quod le.ſ̄. de dolo & contuma.c.
j.& ĵ.de pę.ſuam.datur etiam hic in certa ſententia circa expen-
ſas.de quibus adhuc non conſtabat. Vel dic,ꝙ non datur hic ſen
tentia,ſed qualiter dari debeat declaratur. de hoc tamen dic, vt
plene no.ſ̄.de do.& contu.finem.

SVMMARIVM.

1 *Reus ſemper perſonaliter eſt citandus quantumcunque remotus.*
2 *Reus debet citari,antequam fiat remiſſio in poſſeßionem.*
3 *Abſenti cauſa rei publice datur reſtitutio.*
4 *Maritus tenetur cum vxore habitare.*
5 *Citatio facta ad domum in quibus caſibus ſufficit.*
6 *Poſſeſio reſtituitur qui ex iuſta cauſa aberat.*
7 *Contumax non cenſetur qui iuſto impedimento eſt contumax.*
8 *Contumax quas expenſas reficere teneatur.*
9 *Vagabundus vbi ſit citandus.*

CAP. IIII.

SI aduerſarius. Poſt citationis edictū] ſubaudi maxime.nā idem eſt ſi
ante.ff.ex qui.cau. ma.ergo. Alij ɔ̄. & de hoc no.ſ̄.de
offi.dele.conſultationibus.[Ad remota.] Idē eſt & ſi
non ad remota.in ciuitate autē exiſtentē bonum eſt vocare per-
ſonaliter,argu.in Aut.de exhi.& intro.re.§.ſi vero etiam quidam
iurent.col.v.Quidam tamen dicunt,ꝙ ſiue ſit miſſio in poſſeſſio
nem facienda, ſiue diffinitiua ferenda ſententia, & ſcitur vbi
1 eſt reus† q̄tūcūque ſit remotus ſemp eſt citādus ꝑſonaliter.ſi aūt
neſcitur, vbi ſit,tūc pro magna parte locū habēt iura in dicta ēt
glo.ī.eo.§.j.ſuper verbo publice.Sed do.no.inhæret glo. ibi nota-
tę.in totum & per totum ſicut & hic notauit.[Loca] voluntate
propria & extra prouinciam,ſ̄.titu.j.cum olim Daniel.§. volen-
tes.& ſequenti.[Legitimum] ſ̄m ꝙ legitur ſ̄. titu.j. c.fina.reſpon
2 ſo.j.¶ Et denunciatione]ij.pars. [Publice]†eſt enim neceſſariū,
vt citetur reus anteq̄ fiat miſſio in poſſeſſionē,ſiue reali, ſiue pſo-
nali actione agitur, vt hic.& in Auth.de exhib.& intro.re. §.ſi ve
ro etiam quidā iurent.colla.v.ff. ex quibus cau. ma.item ait præ-
tor.§.fi.& in duabus ll.ſequentibus.Et ſi non eſt pñs neceſſe eſt,ꝙ
vocentur agnati,& cognati,& affines & amici, ſiue is,qui citatus
eſt maior ſit vel minor,etiam ſi pupillus ſit,ff.ex quibus cau.ma.
ergo ſciendum eſt.ff.ex quibus cau. in poſ.eatur.hæc autem. Et
idem eſt etiam in abſente cauſa reipublicæ. ff.de reſti.mi. ignora
re.Sed contra.ff.eum,qui appella.l.fi.ſolutio. abſens cauſa rei pu-
blicæ non cogitur præciſe ſe defendere, vt in contra. cogitur au-
tem cauſatiue. ſ. per miſſionem in poſſeſſionem, vt in præmiſſis
concor. Nec dicas idem eſſe in quolibet alio abſente, quia ma-
gna differentia eſt,nam in cauſa appellationis procederetur con
tra abſentem non cauſa rei publicæ,vt ī.ſequitur, ſed cōtra abſen
tem rei publicæ cā non procedetur, ſed fiet miſſio in poſſeſſio-
nem bonorum ſuorum, quia quantū ad hoc nullo iure priuile-
giatus inuenitur. Eſt & alia differentia, quia allegata abſentia cā
rei publicæ,nō dēt iudex ꝓperare ad miſſionem in poſſeſſionem.
3 Et † ſi hoc fecerit datur abſenti reſtitutio,ff.ex quibus ca.ma.ꝑ to
tum.alius autem,qui non eſſet abſens cauſa rei publicæ nō reſti-
tueretur.& ſ̄m hoc intellige ff. eum qui app.l. fi.ꝙ autē dicta alia
lex hic pro ɔ̄.allegata.ff.de priuil.cre.eum qui. ſ.ꝙ non contrahi-
tur pignus in rebus abſentium cauſa rei publicæ intellige,ꝙ non
contrahitur pignus, ſ.tale quale in alijs, nam res aliorum abſen-
tium diſtrahuntur,ſed iſtorum non,vt C.de reſti. mili. ignorare.
alſa autē nō ſufficit citationē ad domum mittere, vt ꝓcedatur ad
diffinitiuā ſnīam cōtra aliquem,& in caſibus, in quibus procedi
tur lite non conte.ſ̄.vt lite non conte.qm̄.§. ſunt & alij.& præce.
Vel ēt ad hoc,vt excommunicetur,cum excōicationē debeat ꝓ
cedere monitio,vt leg.& no.ī.de ſen.ex.ſacro.Hæc aūt intelligas
eſſe vera,niſi fraudulenter vel malitioſe ante citationē ſe abſen-
tauerit,poſtq̄ promiſerit iudicio ſiſti.Vel ēt poſtq̄ ſemel ɔparuit,
vel poſt citationem factam, & præſumitur malitioſa abſentia
vbicunq; tenetur aliquid præſens facere,& abeſt.Vt puta cleric⁹
tenetur reſidere in eccleſia in qua eſt beneficiatus,& ei deſeruire
ēt ſi ſit beneficium tm̄ xx.ſolidorum,ī.de cle.non reſi.conquerē
4 te.†Sed & maritus tenetur cū vxore habitare, & ipſam maritali
affectione tractare,ī.de ſpon.ex parte.§.j & c.veniens.§ fi.ī.de cō
iugi.lepro.c.j.rñ.j.& §.fin.& c.ij.ad fi.Vñ;ſi tales abſint alibi ſine
iuſta cā ɔ̄ eos ꝓceditur lite non conte.Et ſufficit mittere citatio-
nē ad domū.ī.qui ma.acc.poſ.c.j.ī.qui fi.ſint leg. perlatum.ſ̄.de
dolo & contu.cām quæ.ī.de cle.non reſi.ex tuę.ī.de ap.ſuggeſtū.
ſ̄.vt li.non conte.qm̄.§.j.& §.ſi vero rñ.j.& ver.ſi autem.& ſe.vbi
5 de hoc.ad idem.ff.vbi pu.edu.de.l.fi.†Hoc autem notandum, ꝙ
licet ſufficiat ad domum facta citatio qñ vxor agit ɔ maritum,
vel eccleſia ɔ̄ clericum,vt in præmiſſis iuribus.tñ nō ſufficit hoc
in aliqua alia actione reali,vel perſonali, vel vbi etiam procedit
ɔ̄ aliquem in modū inquiſitionis,& hoc intelligas in caſibus,in
quibus proceditur lite non conte. Et eſt ratio diuerſitatis, quare
in præmiſſis caſibus,cum maritus & clericus teneantur adeſſe ad
mulierem tractandā,vt vxorem & eccleſiæ ſeruiendum,niſi pro
betur,ꝙ ex iuſta cā abſint prout ſupra dictum eſt malitioſa præ
ſumitur abſentia eorundem.in alijs vero caſibus cum nō teneā-
tur abſentes adeſſe ad aliquid faciēdum.Ideo ex ſola abſentia nō
præſumitur malitia ɔ̄ ipſos,niſi ex alijs circunſtantijs oriatur,pu
ta quia citati fuerunt,vel coram iudice comparuerunt, vel iudi-
cio ſiſti promiſerunt & ſimilibus, vt præmiſſum eſt. Sed contra,
quia ratione iſta conſiderata videtur, ꝙ ſi aliquis teneatur ſolue-
re aliquid certo loco in termino,ſi tunc abſit videtur malitioſe
abeſſe cum teneretur eſſe præſens ad aliquid.ſ.ad ſolutionem fa
ciendam,& ſic videtur,ꝙ procedi poſſit contra talem ad miſſio-
nem in poſſeſſionem & ad ſnīam.Sed non obſtat hoc,quia ɔ̄ ta
lem non poteſt procedi niſi ad miſſionem in poſſeſſionem ēt ſi
malitioſe abſens ſit.etenim non ita præciſe tenetur ad ſoluendū
ſicut maritus ad debitum vxoris reddendum. & clericus ad ec-
cleſiæ deſeruiendū.In caſibus aūt,in q̄bus proceditur lite nō ɔte.
ideo diximus,quia in alijs ēt citato reo vt abſente per contuma-
ciam non proceditur lite conte.ad diffinitiuam ſnīam.ſ̄. de ele.
dudum.ij.§.licet autē. ſ̄. vt li. non conteſt.qm̄. ſed & tunc.ſ. vbi
neceſſaria eſt litis conteſtatio,ſi actor abſit ante li. conte.vocabi-
tur tribus edictis ad domum propoſitis. Et ſi non cōparuerit ꝓ-
ceditur ad diffinitiuam ſnīam reo inſtante,C.qūo & qñ iu.con-
ſentaneum.& auth.qui ſemel.in Auth. de litig.§. omnem vero,
coll.viii.licet quidam aliter intelligunt prædicta iura dicentes,ꝙ
non poteſt procedi ad diffinitiuam ſnīam.Tu tamen certum te
neas hoc fieri poſſe, & ꝙ ſufficit citationem ad domum mitte-
re,vt in prædictis iuribus, vt in Auth.de exhiben. & intro.re.§.ſi
vero.colla.v.vt patet in eo quod le.& no.ſ̄.ti.j.cām quæ.c.fi. Poſt
litem aūt conte.ſemper poteſt fieri ad domum citatio. & ſi cita-
tus non venerit fertur ſnīa diffinitiua,vt in proxime inductis iu
ribus.C.de iud.properandum.Hæc vera ſunt,niſi reus ab inſtan-
tia iudicij abſoluatur.ex tunc.n. cum non ſolum litis conteſta-
tio,ſed etiam oīa alia acta iudicij perierint,eodem modo debet
fieri citatio ac ſi litis conteſtatio nunquam facta fuiſſet.Secus di
ceremus ſi tantūmodo circunductum eſſet edictū,quod non eſt
tantę efficaciæ cum per hoc litis conteſtatio vel alia,quæ præceſ-
ſerunt non intelligantur perempta,ſed edictum tm̄.ff.de iudi.&
poſt edictum. Ad hoc aūt vt fiat miſſio & venditio in bonis de-
functi non ſufficit citare ad domum niſi latitet is, qui citandus
eſt,ff.ex qui.ca.in poſ.ea.Fulcinius.§.illud.Et eſt iſtud vehemens
ar.quia ex quo non ſufficit citatio facta ad domū ad hoc, vt fiat
venditio niſi latitet,multominus ſufficit quātum ad hoc, vt poſ
ſit ferri diffinitiua ſnīa in caſibus,in quibus non niſi lite conte.
procedi poteſt. Fit autem hęc citatio ad domum ſuā,in qua ha-
a bitat, [a] vel ad prædiū.& ſi nō habet domū vel prædium publica-
tur procuratori,vel conſanguineis.quod dic,vt ſ̄.e.glo.in prin.&
in ſeq.gl. Et ſi nullus inueniatur in domo ſua appendi poteſt lite
ra,ſiue carta in ædibus,ff.de dam.infec.l.iiij.§.prętor.& ſequ.vſq;
ad §.in eum.ff.quod vi aut clam.aut qui aliter.§.j.& ſeq. Et ad de
quod no.in ſeq.gl.in prin.Hoc etiam ſcias,ꝙ licet aliquis miſſus
ſit in poſſeſſionem tanquam verus poſſeſſor, ſi tamen is, contra
6 quem facta eſt miſſio poſtea veniens, † probet, ꝙ ex iuſta cauſa
aberat reſtituitur ei poſſeſſio,ff. de damn. infec. ſi finita.§.ſi forte
domus.& le.& no.ī.de re iudi.cum Bertoldus.§ poſtmodum.&
idem videtur in pupillo.Nec videtur, ꝙ talis abſens teneatur re-
ſtituere expenſas, quas miſſus fecit ſuper obtinenda miſſione.
Vel eūdo ad iudicium,vel in aduocatis,vel in alijs. nam cū non
7 ſoluantur niſi ratione contumaciæ.C.de iud. ſancimus.†& talis
miſſionem paſſus,qui iuſto impedimento detinetur non debeat
cenſeri contumax,vt patet in eo,quod le.& no.ī.de cle.non reſi.
inter quatuor.in fi.& c.fi.Per ɔñs patet,ꝙ nec ad expenſas tene-
tur cum tm̄ miſſio in poſſeſſionem non ſolum cauſa contuma
cię abſentis fiat,ſed ēt rōne iuris illius,qui præſens eſt.Vnde & ſu
per hoc fit ſummaria inquiſitio,vt le.& no.ſ̄.vt li. nō conte.qm̄.
8 §.pen.ver dūm.†Credimus tamen talem abſentem cogendum
præſtare cautionem iudicio ſiſti antequam poſſeſſionem recu-
peret.Sed & tenetur ad reſtituendas expenſas,ſi quas forte poſſeſ
ſor fecerit circa fructus,ff.de pe.hę.ſi a domino.§.fi. ſ̄m d.n. cui⁹
eſt mens totius huius gl.[Domi] in qua degit, & non in qua be-
neficium vel domicilium habet, niſi & in eadem habitet,quia
etiam ſi in aliena domo degat inquirendus eſt, ff.de dam.infec.
9 iiij.§.abeſſe.†Si autem ſit vagabundus, tunc requirendus eſt vbi
habet beneficium vel domicilium.maxime illud de quo,agitur
ī.de cleri.non reſi.ex tuæ.vel ſi nunquam domicilium habet vel
domum,in qua habitet,tunc ēt moniri debent cognati,& ami-
ci,vt eum defendant,ff.ex qui.cau.in poſ.ea. hæc autem.& idem
faciendum eſt ēt vbi domum habet, in qua conſueuit morari ſi
bi reperiri non poteſt.ff.de lib.agno.l.j.§.j.ī.qui ma. accu. poſ. ca.
j.ſ̄m d.n.cuius eſt mens totius huius gl.Tantum eſt tamen con-
ſilium,vt qñcunq; aliquis perſonaliter citari non poteſt omnes
iſtæ cautelæ,& ſi quæ aliæ occurrant adhibeantur,vt videlicet ci-
tetur ad domum propriam. Et quam inhabitare conſueuit,ēt ſi
aliena ſit,& in eccleſia,vel in eccleſiis,in qua,vel in quibus bene
ficium,vel beneficia habet, vel cuius vel quarum parrochianus
eſt præſente populo & publice in platea.Et ꝙ parentes, & affines
& amici admoneantur,vt ipſum defendant,anteq̄ procedatur ɔ̄
abſentem tanquam contumacem,vt colligi poteſt ex iuribus in
ductis in proximis duabus pręcedentibus gl.& arg.ff.de inſti.act.
ſed & ſi pupillus.§.de quo placet.& ſequentibus,ī. de clan. deſpō
ſatio.cum inhibito.rñ.j.& qui ma.accu.poſ.c.fi. & ī.de ſen.excō.
ſacro.quamuis aliqua ex prędictis per ſe ſufficere videantur. [Fa
cta.]ī.qui filij ſunt legitimi.perlatum. vel in eccleſia. ſupra titu.
j.c.fina.in fine.Et de hac materia dic, vt plene nota.ſ̄. titu.j. cau
ſam quæ.& in pręcedenti gloſ.[Defendat.] ad quod quilibet ad-
mittitur

ADDITIO.

a ¶In qua habitat.Adde ad quos actus poſſit perueniri per citationem domi factam.Et an per hanc citationem domi fiendam contra doloſe, ſeu culpoſe non abſentem poſſit procedi ad transferendam poſſeſſionem ex ſecundo decreto per d.Ab.hic in vlt. col.

mittitur dummodo ſufficienter caueat,ff.de procu.ſeruum quo-
que.§.publice.& l.abſens.C.de procu.exigendi.ff.de in ius vocan.
neque.§.qui in ius.defenſor aūt tenetur facere quod dominus fa
ceret,ſi præſens eſſet.& cauere,idonee iudicatum ſolui, ff. de pro-
cur.ſed & hæ perſonæ.§.defendere.& l.omnium.Et appellare te-
netur ſi contra ipſum pronuncietur,ff.de neg.ge.liberto.§.fi.ſ̄.de
procur.non iniuſte.§.potuit.vbi de hoc. ¶Iure petere potes.] iij.
pars.C.vbi in rem acti.l.ij.ſ̄.vt lite non cōte.quoniam. §. in alijs.
[Terrarum.]ſiue eccleſiarum.ſ̄.eo.c.j.& ij.[Cauſa cuſtodiæ.] ſic
ſ̄.c.proxi.reſpon.j.verſi.ſed iudices.

¶Vt lite pendente nihil innouetur. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Ius nouum nullum impetretur lite pendente.*
2 *Proconſul vtitur inſigniis ſuis etiam in prouincia aliena.*
3 *Lis dicitur pendere nedum conteſtata.*
4 *Quod illicite factum eſt poteſt licite reuocari.*
5 *Princeps non erubeſcit errorem ſuum reuocare.*
6 *Reſcriptorum interprætatio debet iuri communi concordari.*
7 *Conſuetudo nulla ſine præſcriptione.*
8 *Quis non debet ſua poßeßione ſpoliari ſine cauſæ cognitione.*

CAP. PRIMVM.

A Memoria noſtra. [Vt literæ ꝓhibitionis.]
Et Boraceñ.archiepiſcopus tam de conſuetu-
dine,q̄ de priuilegio faciebat aū ſe deferri cru-
cē per totā Angliā.Papa ad inſtantiā archiep̄i
Cātuariē.ei ꝓhibuit ꝑ lr̄as ſuas, ne iſtud de cę
tero faceret,quouſq; de iure ſuo docuiſſet, ſed
quia dictæ literæ ɔ̄ iuſtitiā emanarūt,vt pote per quas Eboraceñ.
priuabatur quaſi poſſeſſione ſua diutina ſine cāæ cognitione ali-
qua.iō hic reuocātur. Et no,ꝙ Cātuarien.impetrauerat ſup hoc
a ɔ̄ Eboracen. Et lite pendente [a] fuerat facta dicta ꝓhibitio. Et ideo
fuit hæc litera ſub hoc titulo collocata.quo cauetur vt lite pend.
nihil innouetur.quod ſecundum d.n.ſic debet exponi.i.nullum
1 †ius nouum impetretur.& ſic loquitur C.vt lite pend.per totum.
& ī.de teſti.cauſam quæ.ij.§. j. Poſſeſſione autē ſua pōt poſſeſſor
vti.vt no.ī.ſuper verbo,ɔſueuiſtis.quia illud nō eſt innouare, ſed
vetus ius ſibi ɔſeruare,& educi.ſi.ī.de iudeis cōſuluit.Immo plus
ſcripſit hic d.n.& dixit,ꝙ ēt aliqua noua,& ante litem cōteſta.&
poſt facere pōt dūmodo non fiat in præiudicium iuris aduerſa-
rij.ī.de ap.ſignificāte.vbi de hoc.[Ad petitionē.]Sed nūquid ocu
lus Cātuariē.neque erat,q̄a Papa in cōcedendo bonus fuerat.Nā
2 †procōſul vtitur inſignijs ſuis ēt in prouincia aliena,ff.de off.pro
conſulis.l.j.& præfectus prætorio,& præfectus vrbis,& præpoſitus
ſacri cubiculi ēt poſt depoſitas adminiſtrationes, C. de præpoſi.
ſacri cubi.l.j.li.xii.Reſpon. in proconſule ſpāle eſt ob reuerētiam
& magnitudinē mittētis,ar.ſ̄.de ma.& obe.per tuas.vnde & vrbē
egreſſus ſtatim incipit vti voluntaria iuriſditione,ff.de off. procō-
ſulis.l.ij.ſicut & legatus apoſtolicæ ſedis.ī.de ſen.excō. ad eminē-
tiā.ſ̄.de offi.leg.excōicatis. In præfectis ēt ſpāle eſt in memoriam
præteritę dignitatis,& quia ex illo habitu nulli ꝑiudicatur.Ebora
ceñ.aūt nō mittebatur a papa & vtebatur cruce qñcunque intra
bat prouinciā Cantuarieñ.& iō Cātuarieñ.ſcrupuloſo corde mo
ueri poterat eo,ꝙ erat ɔceſſus alteri honor iſte.xvj.q.vij.decimas.
Nam ī Eboracēſem extollētia Cātuarieñ. depræſſio vertebatur.
xj.q.iij.ſi quis vero. Sed & cum pares eſſent ſaltem in Cātuarien.
prouincia debebat Eboracen.ab huiuſmodi inſignijs abſtineri,
vt in d.l.C.de præpo.ſacri cubi.l.j.Talia enim maioritatē innuūt,
nec conſueuerunt concedi,niſi de voluntate illius, ad cuius pro-
uinciam priuilegiatum conſtiterit declinare,quod dic,vt legi. &
no.ſ̄. de vſu pallei.c.v.in fi.[Direximus.]lite pendente,vt no.ſ̄.ſu
per verbo,ꝙ literæ prohibitionis.& innuitur.ī.in fi.Et te in diuti-
na poſſeſſione exiſtente,vt patet in ſequentibus.ſed lite pen.nihil
eſt innouandū,vt ſ̄.in rubrica.& ī.eo.c.j.& per totum.& ī.ca.j.&
c.ij.Sicut nec appellatione pendente.C.de ap.l.iij.ff.de ap.non re-
ci.ſciendum.ff. ap.pendē.nihil inno.l.vnica.ī.de ap. dilectus. §. j.
in fi.ſ̄.de elect.conſiderauimus.vel cā reſtitutionis,vt C.de temp.
in integr.reſti.petendæ.& C.de in integ.reſti.poſtulata.l.vnica.ne
quid noui.Vel relatione.ſ̄.de off.dele.licet.Vel ſuperioris reuoca-
tione.ī.e.eccleſia.ij.vel recuſatione.ſ̄.de offi.deleg.ſuſpicionis. Et
3 dicitur lis† pendere ne dum ipſa conteſtata,ī.de verb. ſign.ex par
te.ii.Quinimmo & libello principi oblato.C.quando libel. prin.
ob.l.j.& ij.& ſi adhuc impetratum non ſit.C.e.ti.l.i.multofortius
ergo ex quo eſt impetratum ſ̄m ꝙ legitur & diſtinguitur ī.de ap.
ſuggeſtum.multofortius ex quo negocium eſt commiſſum. ſi-
cut expreſſe legitur.ī.de te. cauſam quæ.ij.§.j.ad fi. Sed & multo-
fortius citatione facta,ſ̄.de offi.deleg.gratum. Ideoque ſecure di-
cas,ꝙ nedum illa,quæ poſt litem conteſt.præſumūtur,ſed & quę
ante ſaltem poſt citationem attentantur ſunt ſine libello aliquo
ex puro & mero officio iudicis in ſtatum priſtinum reuocanda,
& in melius reformanda,vt patet ſ̄.de conſti.cum M.Ferra. in fi.
& euidentius ī.de deſpon.impu.ad diſſoluendum.ī.de acti.cum
olim.v.& P.in quibus nec poteſt dici,ꝙ lis fuerit cōteſtata. ad idē
ī.c.j.& c.fi.Quod ēt facere debet iudex,a quo eſt appellatum.ī.de
ap.cum teneamur.& hoc iunge in ſumma. Et hæc eſt differen-
tia inter hunc titulum,& ſ̄.de reſti.ſpo.quia ibi libellus offertur.
& ordo iudiciarius obſeruatur,vt patet.ſ̄.de reſtitu.ſpo.olim cau
ſam.& tribus.c.ſequentibus.& c.Piſanis.hic autem de plano ne-
4 gocium expeditur.[Nullum pręiudicium.]& ita † quod illicite fa
ctum eſt poteſt licite reuocari.xxxv.q.ix.ꝙ quis.& c. ſententiam.
Immo & quod bene factum eſt,ſi incipiat eſſe occaſio mali de-
ſtruendum eſt.xij.q.j.certe.lxiij.diſt.§.verum.ī.de deci. ſuggeſtū.
5 † Et ſi princeps non erubeſcit errorem ſuum reuocare.in Auth.
de nup.poſt principium.ꝑ dimidiam col.col. iiij.ſi alius propter
pudorem ſuum errorē reuocare detractet nimis ſuperbe erube-
ſcet,& minus ſapientem ſe oſtendet,ī.de app.cum ceſſante. ſ̄. de
vſu pal.niſi.xxij.q.iiij.magne.& legitur,& no.ī.de accu.qualiter.§.
j.[Tibi faciant.] reſcriptum enim apoſtolicum non debuit præ-
iudicare Eboracen.eccleſiæ,vel conſuetudini approbatæ. ſ̄.de re-
6 ſcrip.cum ordinem.ſ̄.de cōſue.c.fi. C.ſi cōtra ius vel vti.pu.†præ-
ſcriptione.& interprætatio reſcriptorum concordare debet iuri
communi.ſ̄.de reſcrip.cauſam quæ.ſ̄.de tranſla.ep.c.fi. ſ̄m.d. n.
[Liberum ſit.]ante vos &c.vt ī.ſeqtur.[Vobis.]ſcilicet tibi & ſuc
ceſſoribus.& ſic nō obſtat.ī.de crimi.fal.ca.vj.[Conſueuiſtis.]&
7 ſic in poſſeſſione,vel quaſi eratis,†quia nulla ɔſuetudo ſine ꝓſcri-
ptione.ſ̄.de conſue.c.fi.nec aliqua ꝓſcriptio ſine poſſeſſione.ī. de
præſcrip.cām quæ.ergo a primo &c.Tñ ſ̄m d.n.ēt ſi conſuetudo
hæc præſcripta non eſſet,nihilominus tamē poterit vti poſſeſſio
8 ne ſua.quod & verum eſt,quia † non debet ipſa ſpoliari ſine cau-
ſæ cognitione.ſ̄.de reſti.ſpo.conquerente.ī.de accu.olim.l. V.&
P.§.prouiſo.vbi de hoc.& in ſequenti gloſ. Quinimmo & con-
ſuetudo in talibus nihil operatur,vt no.ī.ver.j. ſuper verbo.de iu-
re.[Crucē deferre.]No.ꝙ incorporalia non poſſidentur. ſed qua
ſi.de hoc no.ī.de foro compe.conqueſtus.& de cā poſ.cum eccle
ſia.Item no. ꝙ nullus priuandus eſt ſua poſſeſſione vel quaſi lite
pendente,vt hic patet.xvj.q.iiij.volumus viii.q.iiij.nonne.& ī.c.j.
& per totum.& C.de proba.l.ij.ff.de perit.hæredi.diuus. in Auth.
in medio litis ſacras iuſſi.non fieri.§.iudex quoque.col.viij.& no.
in præced.glo Niſi in caſibus ſicut quando quis de dilapidatione
ſuſpectus eſt.vel de fuga,vt leg.& no.ſ̄.de offi. dele. venerabilis. ff.
qui ſatiſda.cog.ſi fideiuſſor.& §.fi.ff.de his,quæ in fraudem credi.
ait prætor.§.ſi debitorem.& in alijs in quibus ſequeſtratio fit,vt le
gi. & no.ī.ti.j.dilectus.[Quouſque.]ver.[Diffinitiua].q.d. lis pen-
debat iam,vt no.ſ̄. ſuper verbo duxerimus. ſed non erat diffinita
vt hic.[Eccleſia tua.]ſunt quatuor patriarchales ſedes,vt le.& no.
ī.de priuile.antiqua.§.dominicæ.[De iure].i.de priuilegio ſpecia
li,& non repetit aliquid de ɔſuetudine,quia nihil in talibus ope-
ratur,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̄.de vſu pal.ca.ij. & v.§.licet.ī.
de vi.& hone.cleri c.penul.ver.fibulas.& ver.ſed nec anulos. niſi
forſan per eam non perſonis perſonaliter,ſed eccleſiæ realiter ta-
le ius acquiratur,& adeo inueterata ſit,ꝙ eius cōtrarij memoria
non exiſtit.ī.de ver.ſigni.ſuper quibuſdam.§.j.verſi.fi.vbi de hoc.

ADDITIO.

a ¶Lite pendente.Adde qñ dicatur lis pendere per tex.no.in cle.ij.e. ti. & ibi gl.& xj.q.j.c.vl.& 16.q.4.volumus.& per d.Abb.hic in rubri.& per d. An.ſic.in eius apoſtil.& per iſtum.ī.e.c.ver.& dicitur lis pendere.

SVMMARIVM.

1 *Titulus vt lite pendente habet locum etiam ante litem conteſtatam.*

CAP II.

LAudabilem. [Matrimonium.] In facie eccleſiæ contractum, alio-
quin contra.ī.de clan. deſpō.cum inhibitio.de ma-
trimonio contra.contra inter.ec.ca.j.§.fi.vbi de hoc.
[Statim].i.lite non conte.eo ipſo,ꝙ accuſatur,licet nihil proba-
tum ſit.& reſpondet,ꝙ nō in ſeq.§.& bene patet.ī.de coniug.lep.
1 quoniam.in fi.Et ex hoc no.expreſſe† ꝙ etiam ante litem conte.
iſte titulus locum habet,quod dic,vt no.ſ̄.c.i.ſuper verbo,direxi-
mus.[Carnale cōmertium].i.debitum.Reſpon. non vt ſequitur.
immo non obſtante exceptione regulariter eſt ſoluēdum, quod
dic,vt leg.& no.ſ̄.de reſti.ſpo.c.fi.& c.accedit.ſ̄.de offi.deleg.cau-
ſam quæ.& ī.de diuor.porro. ¶Ad quod.] ij. pars. [Alteruter].i.
ſiue vnus,ſiue alter,accuſans,vel accuſatus maſculus,vel femina.
[Ante probatam.]ſic ſ̄.de offi.deleg.cauſam.j.ſ̄.de reſti.in integr.
cum veniſſent.& ſ̄.de reſti.ſpo.ex conquęſtione.& ī.c.j.viii.q.iiii.
nonne.& xvii.diſt.c.fi.& etiam xvi.q.iiii.volumus.xv.q.fi.ca.fi.C.
de rei ven.l.fi.C.de procura.l.ii.C.de liber.cauſa.non ideo.Arg.cō
tra.ī.de re iudi.tenor.Sol.ibi,& ī.de regula.veniens.ſ̄.de reſtit.ſpo.
literas.§.propterea.& §.fi.Vbi non fit plena reſtitutio vxoris, ſed
ibi no.ratio quare hoc eſt.[Iure quod habet.]& ī cuius quaſi poſ
ſeſſione eſt tempore accuſationis.alioquin cōtra.ī.de ſpon. cum
locum.& legitur & no.ſ̄.de reſtit.ſpo.ex tranſmiſſa. Quid ergo ſi
quis

quis agat ꝯ alium ad demoliendum nouum opus petẽs,ꝙ inhi-
beatur ei ne de cætero attentet ſimilia. Nunquid id quod ædifi-
catum eſt poſt citationem factam erit demoliendum quaſi lite
penden.attentatum antequam ſentẽtia diffinitiua detur, ſi erat
in quaſi poſſeſſione iuris ædificandi? Non, alioquin contra. j̃.de
app.ſignificante. niſi edictum de noui operis nunciatione aliud
inducat, j̃.de noui ope.nun.c.j.& per totum.[Non poſſit,]i. non
debet iudice præcipiente.s̃.c.j.Priuabitur autem cõſcientia cõiu-
gis remordente.ſm̃ quod leg.& no.j̃.de ſent.exc.inquiſitionis.&
s̃.de reſti.ſpo.literas.§.pe.& fi.Secus ſi detur ſententia, ꝙ opus fa-
ctum a tẽpore motæ litis debeat demoliri.Hæc enim verba non
ad lapilli iacturam,vel etiam ad citationem factam, ſed ad litis
conteſtationem ſunt tantummodo referenda,quod dic, vt legi-
tur,& j̃.de verb.ſignifi.ex parte.ij.

S V M M A R I V M.

1 *Res quæ ſuccedit in locum alterius eodem iure cenſetur cum illa cui ſucce-*
ditur.
2 *Interdictio ſimplex rei,ipſam non facit litigioſam.*
3 *Litigioſa res quæ dicatur.*
4 *Res litigioſa alienari prohibetur.*
5 *Error tolerabilis non eſt in proprio facto.*
6 *Succeſſor poteſt iuſtam ignorantiam allegare.*
7 *Caſus, in quibus permittitur alienatio rei litigioſæ.*
8 *Res litigioſa an poſſit pignorari vel obligari.*
9 *Monaſterium poteſt fieri non ſoluendo.*

CAP. III.

ECcleſia ſanctæ Mariæ. Pars j̃. c.j. & s̃.de cõ-
ſtit.eccleſia. & debent ſic ordinari. Primo legitur iſta
vſq; ad §.prohibemus. Secundo ſequens,vſq; in fin.
Tertio illa s̃.de conſti.Quarto continuatur j̃.prohibemus. vſque
in fi.Et eſt enim talis caſus oĩum ſimul ſic ordinatarum & con-
iunctarum ſicut colligitur ex integra.extra de reſti.ſpol.eccleſia.
[Eccleſia ſanctæ Mariæ.]In via lata ꝯ Ioannem de Archeia mo
uit ſuper quibuſdam poſſeſſionibus coram Laur.iudice queſtio-
nem,vt hic in prin.lite conteſt.idẽ Ioannes poſſeſſiones illas tran
ſtulit in monaſterium ſancti Syluestri. Deinde B. ſenator occa-
ſione cuiuſdam ſtatuti ſui,in quo continebatur, ꝙ ſi quis rem li-
tigioſam lite pendente transferret in alium hoc ipſo poſſeſſio au
ferretur poſſeſſori.i.aſſignetur petitori.ſpoliauit monaſteriũ poſ-
ſeſſionibus illis,& eas reſtituit eccleſiæ ſanctæ Mariæ, vt tangitur
s̃.de conſti.eccleſia.Poſtmodum ſnĩa ſenatoris fuit reuocata per
ſucceſſorem,& per quendam conſiliarium Capitolij.eccleſia ſan
ctæ Mariæ ſpoliata,& monaſterium reſtitutum.Lite illa penden
te Cæleſtinus Papa cauſam hãc ad ſuam præſentiam reuocauit,
poſtquam reuocationem diuerſæ ſententiæ latæ fuerunt per ſe-
natores,qñq; pro eccleſia,qñq; pro monaſterio:tandem mona-
ſterium eaſdem poſſeſſiones alij locationis titulo aſſignauit. Vl-
timo coram Innocentio eccleſia ſanctæ Mariæ petiit reſtitutio-
nẽ illarum poſſeſſionũ,quibus per prædictũ conſiliariũ Capito-
lij iniuſte fuerit ſpoliata.Dñs autem Inno.auditis hincinde ꝓpo-
ſitis quicquid attentatum fuit per ſenatorem, vel alios a tpe illo,
quo Cæleſtinus reuocauit ad ſe negotium decreuit irritũ & ina-
ne.Sed & quia eidem conſtitit præfatam eccleſiã iniuſte, vt dixi
per conſiliariũ ſpoliatã,ipſam reſtituendam pronunciauit.Verũ
qm̃ monaſterium ipſas poſſeſſiones in aliũ titulo locationis trã-
ſtulerat,fecit alias æquiualentes ſupponi loco illarum ad bono-
rũ virorum arbitriũ,& illæ ſubſtitutæ fuerunt reſtitutæ eccleſiæ
ſanctæ Mariæ.Quas omnia erant pignori obligatæ, fecit ipſas re-
dimi,& ſatisfieri creditoribus,qui ipſi dño Innocentio inſtrm̃ pi
gnoris reſignarunt.Et hoc eſt,quod legitur, tam in diuiſione, q̃
in textu.j̃.tit.j.Demum Innocen.reſtituit eaſdẽ poſſeſſiones mo
naſterio ꝯ ſnĩam B.ſenatoris occaſione ſtatuti latam, ſicut tetigi
s̃.eo.ver.lite conteſt.& probatur & plene no.s̃.de conſti. eccleſia.
Timens aũt Innocẽ.ne monaſterium iſtas poſſeſſiones ſubroga-
tas & ſibi finaliter redditas iterum alienet. Prohibet ne hoc fiat,
vt ſi forſan eccleſia de ꝓprietate, ſeu vitio litigioſi agere voluerit
inueniat,quod euincere valeat,& habere,vt j̃.e.c. §.prohibemus.
& ſeq.& ſic habes totam ſeriem negotij.& hæc tria c. ſicut vnũ:
ſunt in vnum continuanda.[Illius] alias ipſius, ſ.eccleſiæ ſanctæ
Mariæ,& ſic videbatur rei vendicationẽ proponere,ff.de rei ven.
in rem.¶Prohibemus.]ij.pars. [Quæ ſucceſſerant.] Intellexerat
enim papa,ꝙ monaſterium ſancti Syluestri poſſederat,& in aliũ
tranſtulerat permutationis titulo poſſeſſiones,de quibus eccleſia
ſanctæ Mariæ ꝯ Ioannem de Archeia litem mouerat.Et quas idẽ
Ioannes tranſtulerat in monaſteriũ ſancti Syluestri lite iam con
teſt.ſuper eis inter ipſum Ioannem, & eccleſiam ſanctæ Mariæ.
Sed hoc non erat verũ.ſ.ꝙ ipſas poſſeſſiones monaſterium per-
mutationis titulo tranſtuliſſet,ſed tm̃ locauerat,vt in ſeq.c.Papa
tñ ſm̃ quod intellexerat,mandat.ſ.ꝙ non alienent poſſeſſiones,
quas intellexerat monaſterium recepiſſe pro permutatione illa-
rum,quas litigioſe acceperant a Ioanne de Archeia, ſm̃ d.n. Tu
vero intelligas,ꝙ hoc ideo dicit, quia poſſeſſiones ſuper quibus
fuit mota queſtio principalis, fuerunt translatę in alium titulo
locationis,& quia forſan propter potentiam poſſidentis rehabe-
ri non poterant,fuerunt loco illarum illę,de quib. loquitur ſub-
1 rogatæ,vt no.s̃.in caſu.ver.ſed & quia. Et ſic eſt hic arg. † ꝙ res,
quæ ſuccedit in locum alterius eodem iure cenſetur cum illa,
cui ſuccedit ad idem.j̃.de vſur.cum tu.§.fi.xciij.di.c.fi. ff.de le.iij.
fideicommiſſa.§.ſi rem ſuam.ff.de leg.ij.imperator.in fi.& l.ſeq.
ff.de peti.hær.ſed & ſi lege commiſſoria.§.j.& §. ꝙ aũt quis. ff.de
dona.inter vir.& vx.marito.& in Auth.vt immob.ante nup.do.
ante fi.coll.v.j̃.de cenſi.ſignificauit.§.j.cum cõcor.quas ibi ſigna
a ui.arg.ꝯ. [a] ff de furt qui vas.§.fi.ff.de peti.hære.item veniunt.§.cũ
prædiximus.C.de rei ven.ſi ex translatas.vt s̃.de conſti.eccleſia.&
ideo ibidem. & j̃.c.j.ex officio reuocatur quicquid iniuſte extitit
attẽtatum.[Præſumatis]Timebatur de alienatione, quia forſan
monachi dilapidatores erãt,& quia alias res primo alienauerãt,
ar.j̃.de præſum.mandata ideo petiit ſibi eccleſia prouideri.Quid
ſi ſpreta inhibitione iſta,ipſa nihilominus alienent? Reſpõ.Irrita
erit de iure alienatio,s̃.de dolo & contu.veritatis.ad fi.Diceret qs,
& quare facitis hanc prohibitionem? Et ipſe reſpondet.Frater iõ
ipſam facimus,vt ſi eccleſia ſanctæ Mariæ &c.& ſic continuatur
ſequens §.¶Vt ſi eccleſia.]iij.pars.[De vitio litigioſi contractus.]
2 †Litigioſa [b] res dicitur ill, de cuius dominio agitur, aut per iudi
b ciariam conuentionem,aut per preces principi oblatas,& iudici
inſinuatas, & per eum aduerſario cognitas. & ſic habet locum
etiam lite non conte.in Auth.de litig.rñ.j.coll.viij.C.de litig.au-
then.litigioſa.immo & litigioſa videtur litera impetrata,j̃.de te-
ſti.cauſam quæ, ij. vbi de hoc.& idem videtur,ſi agatur de quaſi
dominio,arg.Inſti.de act. §. alio. Habet locum in corporalibus
non ſolum immobilibus ſed etiam mobilibus, ſed.nõ habet lo-
cum in incorporalibus, nec in hypothecaria actione. in Auth.
3 de litig.§.ad hęc. Sed nec † ſimplex interdictio rei ipſam facit li-
4 tigioſam,C.de litig.l.j.Ex quo aũt † res litigioſa eſt, alienari prohi
betur.xj.q.i.quia res.quam ſi quis alienauerit recipiẽs ipſam quo
cunq; titulo cogitur ipſam redhibere, & precium fiſco tradere.
Alienans vero tm̃ de ſuo fiſco præſtabit, niſi ignorantia excuſet
5 ipſum ſm̃ quoſdam. Arg.contra, † quia in proprio facto nõ eſt
tolerabilis error, vt leg.& no.s̃.de reſcri.ab excommunicato. Sed
quid ſi quis ſuccedit alij,& ignorat rem litigioſam eſſe,alienaue-
rit ipſam ſimiliter ignoranti? Dicas, ꝙ reſtituenda eſt res,& pre-
tium recuperabitur ab emptore,& ſic erit iuſta ignorantia excu-
6 ſata j̃.de cleri.exc.mi.apoſtolicæ. † quam ſucceſſor poteſt nõ im
merito allegare.ff.de reg.iur.qui in alterius.Si vero tradens igno-
rat,& recipiens ſcit,res reſtituitur & fiſcus duas partes lucrabitur,
& tradenti tertia pars remanebit. Si autem recipiens ignoret,&
tradens ſcit,emptor recipiens rem reſtituit, & preciũ recuperat,
ſi ipſum ſoluit,ꝙ ſi obligatus erat,liberatur. Alienans autem ter-
tiam partem precij emptori ignoranti de ſuo proprio dare cogi-
tur,& fiſco neceſſe habet præſtare alias duas partes, & vbi ſine ſi-
mulatione donatur verum precium æſtimatur, & ſic volũtas &
propoſitum &c.j̃.de ſen.exc.cum volũtate. Vbi vero ſeruus emit
ſine mandato,ſpectatur ſerui ſcientia, vel ignorantia non domi-
ni.Nam ſi de mandato,ſpectatur domini ſcientia vel ignorãtia,
non ſerui,ꝙ ſi quis rem litigioſam in ſacram dedicauerit, punit
7 in duplum applicandum petenti.ff.de litig.l.pe.& fi. † Excipiun
tur caſus,in quibus permittitur alienatio, puta quando fit cauſa
donationis propter nuptias.Dotis trãſactionis, diuiſionis rerum
hæreditariarum.Sed & legari poteſt,hæres tamen cauſam perfi-
cit,& ſi obtinet,legatario rem reſtituet,ſi ſuccumbit nihil præſta
bit.ergo liti prodeſt intereſſe ne colludatur. Probantur hæc oĩa.
C.de litig.l.fi.& auth.nec hæres.& in Auth.de litig.§.j.coll.viij.&
eandem pœnam patitur actor alienans quam pateretur reus ſm̃
Azo.& hoc eſt vitium,de quo hic tãgitur. Supradicta autem in-
telligas in ſpecialibus iudicijs,nam in vniuerſalibus, puta quãdo
de hæreditate agitur,prætor permittit quandoque fieri alienatio
nem.Et in aliis caſibus,puta pro ſolutione debiti inſtantis,pro ci
barijs familiæ,& pro impenſis funerum faciendis. ff.de peti. hær.
diuus.& de hoc no.s̃.de alie.iu.mu.ca.fac.c.ij. §.cum igitur. [Vel
de proprietate.]proſequendo rei vendicationem, quam propo-
ſuerat,vt notatur s̃. reſpon.j. & ita eſt hic expreſſum argum.ꝙ ſi
pendente lite ſuper proprietate volo libellum offerre de rei cõ-
miſſione poſſum hoc facere primo libello ſuſpẽſo ad idem ar.
s̃.de cauſa poſ.paſtoralis.Nec obſtat.C.quomodo & quando iu.
authentica.qui ſemel.quia illud verum eſt,niſi reus propter deli
ctum ſuum priuilegium illud amittat,vt in caſu iſto, & de hoc
no.in

ADDITIONES.

a Ar.contra Adde ſolutionem huius contrarij poſitam hic per do.Ab. ſu-
per glo.ij.
b Litigioſa res quæ dicatur.Adde an,& quãdo fit res litigioſa.Bar.in l.ſi in
ter.ff.de liti.& in l.j.C.de litis conteſt.item quid operetur vitium litigio
ſi.Item an cõtractus ſuper re litigioſa teneat.Itẽ an inſtantia perẽpta pe-
reat vitium litigioſi.Bar.ibidem.Item qua pęna puniatur emens rem li-
tigioſam per Bar.in l.j.ff.de liti.& in l.fi.in prin.C.eo.

no.in d.c.paſtoralis.[Voluerit.] q.d. in optione ſua eſt vtrum de
primo,vel de ſecũdo agat,cum hæc duo ſub diſiunctione poſue-
rit,vt patet s̃.de reſcriptis.inter cæteras.[Experiri.]ſic ꝙ euincere
&c.vt ſequitur in fi.Sed dices,quomodo poteſt agere eccleſia ſan
ctæ Mariæ de vitio litigioſi contra monaſterium, cum nunquã
actum fuerit contra illud? Reſpon.Si monaſterium ſcienter rece
pit poſſeſſiones iſtas litigioſas a Iohanne de Atheia,& ipſas poſſi
det,agi poteſt contra ipſum monaſterium,C.de litig l.fi. Eodem
modo tenetur ſi eaſdem poſſeſſiones dolo deſijt poſſidere, arg.ff.
de peti.hæredi.nec nulla.§.item ſi quis dolo.C.de alien.iu. mu.ca.
fa.l.vnica.Monaſterium autẽ dicebatur poſſeſſiones iſtas in frau
dem alienaſſe.Quod ſi verũ erat,& de vitio litigioſi,& de rei ven
dicatione tenebatur,vt eadem,l.cõprobatur.Sed dices,quare pro-
hibentur alienari res tm̃ quæ in ius litigioſi ſuccedũt, cum ẽt de
alijs ſatisfaciendum ſit,vt j̃.c.j.nec ſint illæ pluſquam alie obliga-
tæ.Reſpõ.Monaſterium erat papæ ſpãliter ſubiectum, & ideo de
buit ei cauere quãtum potuit ne ſua immobilia amittere poſſet
Alij dicunt,ꝙ ſicut pro rebus litigioſis datæ ſunt,ita iure illorum
cenſentur,vt in concor.ſigna.s̃.eo.c.ſuper verbo.quæ ſucceſſerãt.
Sed adhuc inſtabis & dices,nonne ex cauſa tranſactionis licet rẽ
litigioſam alienare? vt C.de litig.l.fi.Reſpon.ſic niſi in fraudẽ fiat,
8 ſicut hic fiebat,& quãuis ſuper ea liceat tranſigere † nõ tñ licet eã
a ſine tranſactione permutare, [a] vt hic factum erat. Papa ẽt in tali-
bus negociis quaſi ſemper ex prouiſione procedit ſm̃ d. n. cuius
eſt mẽs totius huius gl.Et adde,ꝙ de prouiſione papæ & de ipſius
poteſtate no.j̃.de accu.ad petitionem.§.fi.[In iudicio]vendican
do rem & vos tranſtuliſſetis in alium.[In vanum.] quo ad rem li
tigioſam recuperandam ſiue de iure litigando,qñ non ſit ſine la
boribus & expenſis,ff.de min.l.minoribus xxv.an. Siue etiam de
facto propter potentiam detentoris,vt patet in eo,quod le. & no.
j̃.de rebus eccle.non ali.ad audientiam.§.fi.in prin. quantum.n.
ad monaſterium nunquã in vanum laboraret,vt apparet.j̃.ca. j.
Vel etiam hoc ideo dicit,quia ſi monaſterium nõ ſentiret lucrũ
ex prælati contractu,non deberet ex eodem ſuſtinere damnum,
xvj.q.vj.ſi epm̃.ſm̃ d.n.Vel dic,vt in ſeq.gloſ.[Laboraret.&c. Sed
qualiter poteſt hoc eſſe,quia ſi monaſterium offerat ſe liti,con-
demnabitur ac ſi poſſideret,ff.de rei ven.is qui ſe ff.de pet.hæ.qui
ſe liti.cum & dolus pro poſſeſſione habeatur,ff.de reg.iur.parem.
Dic,ꝙ leges illæ ceſſent in negocijs eccleſiaſticis, vt delictũ perſo
næ &c.xvj.q.vj.ſit epiſcopum Laur.quod dic vt plene no.j̃.de ſo-
9 lu.c.fi. † Immo dicam,ꝙ monaſterium poſſet fieri non ſoluẽdo.
s̃.de reſti ſpo.olim.ij.Sed nec cõdemnabitur in rei ven. is qui nõ
poſſidet.ff.de rei ven.ſi aũt.s̃.de iud.examinata.nam & leges pœ-
nales per ius canonicum ſunt cõprobatæ.ſicut patet de pęna liti
gioſi.& xvj.q.j.quia res.& in eccleſiaſticis locũ habent ad minus
quando tota eccleſia delinquit.ſic no.s̃.de ord.cog.cum dilectus.
& de do.& contu.c.j.& ſic intelligas,quod hic dicit.

ADDITIO.

a ¶Permutare Nunquid autẽ ipſa res litigioſa poſſit ſaltem pignorari,ſeu
aliter obligari ſine vitio litigioſi.aut etiam locari.uide per do.Abba.hic
in iij.col.uerſi.ſed quęro.

S V M M A R I V M.

1 *Papa eſt iudex ordinarius cunctorum immediate.*
2 *Inſtrumento reſtituto videtur remiſſum debitum ſecus ſi pignus reddatur.*

CAP IIII.

ECcleſia ſanctæ Marię. Eccleſia.]ſ. ſanctæ Ma
riæ in via lata ſpoliata per vnum de conſiliarijs capi
tolij.vt no.s̃.c.prox.in caſu.[Reſtitui poſtulabat.]agẽ
do ꝯ monaſterium conditione ex decreta.s̃.de reſti.ſp.ſępe.vel ẽt
de vitio litigioſi.Dicebat enim eccleſia ſanctæ Marię,ꝙ monaſte
rium ſancti ſilueſtri poſſeſſiones,de quibus agitur ſcienter recepe
rat a Iohanne de Atheia,a quo ipſis poſſeſſionibus poſt litem cõ
teſt.cum eodem fuerit violenter ſpoliata.vnde & de vitio litigio-
ſi tenebatur monaſterium,vt patet in eo,quod leg.& no.s̃.c.pro-
xi.Vtrum autem in hac decre.& præcedenti agatur de poſſeſſio-
nibus eiſdẽ,vel de diuerſis,& an præceſſerit hoc vel illud, & quot
proceſſus,& per quos habiti fuerint in hac cauſa non expedit re-
citare,ſufficit enim quoquomodo habere intellectum iſtarũ de-
cre.licet totum proceſſum plenarie neſciamus ſecũdum d.n. cu-
ius eſt mens totius huius glo.Tu vero dic,vt no.s̃.c.proxi.in prin.
& per totum.& in ſeq.gl.[Nos quicquid.]verſ.[Ab alijs].ſ.ſena-
toribus,qui nunc pro eccleſia,nunc pro monaſterio diuerſas ſen
tentias protulerunt.[Prædeceſſor noſter.]ſcilicet Cęleſtinus.]Re
uocauit irritum.]tanq̃ a non ſuo iudice factum, quia ſenatores
non debuerunt ſe poſtea intromittere,arg. s̃. de offi.leg.licet.ij.q.
j.no mẽ.iij.q.vj.multum ſtupeo. & hoc eſt verum,ſi delegati fuiſ-
ſent a papa indiſtincte,arg.j̃.de proba.c.fi.§. ff.de iudi. iudicium
ſoluitur.In ordinario autem ſecus eſt,vt patet s̃.de offi.ord. paſto
ralis.Quare ergo valuit hic reuocatio per papam? Reſpon. quia
1 ſpeciale eſt in eo † cum ſit iudex cũctorum ordinarius & imme
diate,ix.q.iij.cuncta.& c.per principalem.Et maxime in hoc ca-
ſu cum agitur inter eccleſias hinc & inde,arg.s̃.de fo. com. cum
ſit generale.& de iu.c.fi.Vel quia talis eſt conſuetudo in vrbe,ar
gu.s̃.de fo.comp.cum clericus.in fi.& c.licet. Vel quia eſt de pa
trimonio beati Petri.vt patet.xcvj.diſ.Conſtantinus. in quo hoc
libere efficere poteſt, vt patet.j̃.qui fi.ſunt leg.per venerabilem. re
ſpon.j.in fi.alias autem niſi appellatum eſſet,non deberet regula
riter proceſſus ordinarij impediri j̃.de appe.vt debitus.Poſt reuo-
cationem ergo talem nõ debet inferior ſe intromittere;nec poſt
delegationem alij factam.ſecundum quod legi.& no.s̃.de off. or.
ſignificauit.¶Verum.]ij.pars [Nobis factam].s̃.de conſti.eccle
ſia.ſubau.& poſt conuentionem factam ab eccleſia ſanctæ ma-
riæ,qua & contra vos poſſidere incipientes ſuas actiones direxit,
alioquin interlinearis locum non habet.[Aſſignaſtis]& ſic ẽt
in vitium litigioſi introiſtis,vt patet.s̃.c.proximo.& dolo poſſide-
re deſijſtis.[Poteratis.]quia forſan conductores potentes erant, j̃.
de rebus ec.nõ ali.ad audientiam,quibus pares eſſe nõ poſſumus,
ff.de ali.iu.mu.c.fac.l.iij.in prin.[Poſſeſſionum æquiualentium.]
quaſi per hoc non præiudicetur eccleſiæ ſanctæ Mariæ,cum mo
naſterium paratum ſit ſuſcipere iudicium in re ęquiualenti,ff.de
ali.iu.mu.ca.fact.l.quia etiam.in fi.Ex officio aũt ſuo inflixit pa-
pa hanc pęnam,quia monaſterium dolo deſijt poſſidere,vnde ꝑ-
inde tenetur ac ſi poſſideret,ff.de rei ven.qui petitorio.& l.ſi autẽ.
ff.ad exhi.Iulianus.& iſte ſunt poſſeſſiones illæ, quæ prohibentur
alienari.s̃.ca.proxi.[Epi eccleſiæ.]& ſic eam reſtituimus ſicut &
petierat.s̃.e.c.in prin.¶ Quas [iij.pars.ſcilicet poſſeſſiones aſſigna
tas.[Quando fuerant.]&c.alias q̃ & tunc ſequitur j̃.eas. vt ibi no.
[Pignori.]antequam aſſignarẽtur vnde fuiſſet plena aſſignatio,
niſi prius liberarentur.[Obligatæ]alias ſequitur eas per nos &c.
& hoc ſi habes.s̃.in prin.huius.§.Si aũt habes quas nõ debes hic
habere eas.[Liberari.]ſed nec iſtud ſufficit,niſi & monaſterium
caueat,ꝙ non ſint alij obligatæ.ar.ff.de pig. acti. creditor. ff.de rei
ven.ſi poſt acceptum.[A creditoribus.]Quibus fuit de ſua pecu-
nia ſatisfactũ. [Qui.] ſcilicet creditores ſatisfacto ſibi de precio.
[Inſtrumentum pignoris]&c.vnde eo ipſo vr̃ res liberata,ar.s̃.de
pac.cum pridem.ff.de leg.iij.qui chyrographum.ff.de pac.l.ij.C.q̃
res pi.ob.poſ.l.ij.C.de remiſ.pig.creditricem.C.de ſol.pecuniæ. C.
2 de dona.l.j.Ar.ꝯ.ff.de pac.l iij.Sol.†Inſtrumẽto reſtituto vr̃ remiſ
ſum debitum,vt hic & ſimilibus.Pignore autem reſtituto nõ vr̃
remiſſum debitum,vt in ꝯrio.quia & ex hoc alia vtilitas elici po
teſt.ſ.vſus pignoris,quod & quotidie precario cõceditur propter
vtilitatem,ff.de precario.certe.§.fi.& l.vnuſquiſque.& de hoc.s̃.de
renun.ſane.[Reſignauerũt.] Reſtituta ergo eccleſia monaſteriũ
petit reſtitui contra ſententiã,ſenatoris & obtinuit, vt patet.s̃. de
conſti.eccleſia.& ſic recuperarunt monachi poſſeſſiones ſubro-
gatas,quarum eis alienatio prohibetur.s̃.c.proxi.§. prohibemus.
ſicut plenius no. in eodem.c.in prin.in caſus poſitione, ad quem
recurras ſemper,ſi de aliquo quo ad factũ te cõtingerit dubitare.

S V M M A R I V M.

1 *Idem eſt in iure ꝙ in priuilegio.*
2 *Tempus litis conteſtatæ,& ſententiæ ſpectandus.*
3 *Priuilegium ſuper re litigioſa imperatum nullius eſt momenti.*
4 *Compoſitio ſi ſupprimatur non valet.*
5 *Confirmatio non valet ſuper re litigioſa impetrata.*

CAP. V.

DIlectus. [A pſona.]alias rector. [Super decimis
noualium.]quæ ipſi monachi colũt.ꝓ-
prijs manibus.ſi.j̃.de decimis.cõmiſſum. Sed contra,
quia de talibus non dant religioſi decimas, j̃.de deci-
mis.ex parte.j.Sol.Dic,ꝙ præſcriptum erat contra monachos ar
gu.j̃.de priuil.accedentibus.& c.ſi de terra.ſed iſte non vr̃ intelle-
ctus.vnde dic,ꝙ monachi percipiebãt decimas in hac parrochia
ab antiquo,nũc vero idem & de noualibus vendicabant & ma-
le,niſi aliud rationabile quid oſtendant, j̃.de decimis. cum con-
tingat.Vel pone caſum per decre.j̃.de decimis. dilecti. & cau. li-
cet.& s̃.de pactis.c.pen.[Infra fines.]Ideo pertinent ad parrochia
lẽ,eccleſiã,canonica ſalua epi,ſed ſi dubitetur de finibus,poſſet eps
hanc decimam alij dare eccleſiæ,vel potius ſibi retinere, in quo
non erit forſan ſibi grauis electio,vt legi.& no.j̃.de decimis. quo-
a niam.[Emerſiſſet.]citatione ſola [a] forſan emiſſa.s̃. de elec.gratũ.
vel in iudicio propoſita licet nondum cõteſtata,nam dum pro-
ponitur,cauſa eſt j̃.de verb.ſig.forus.ver.conſtat.& ver.quæ dum
proponitur, & ſic nedum lite conteſt. ſed etiam cauſa. ſiue quæ-
ſtione tantum propoſita dicitur lis pendere.quod dic.vt no.s̃. eo.
c.j.& j̃.ti.j.c.ij.¶Abbas.]ij.pars.[Et conuentus.]obtinuerũt &c.
quod eſt j̃.[Quibus.]ſcilicet abbati & cõuentui.[Supradicti.]ſu-
per dictis decimis conuenti,vel de ipſis agentes ſecundum,ꝙ ca-
ſus diuerſimode poni poteſt. [ꝓ ſe ac membris ſuis.] & ſic niſi lis
pende-

ADDITIO.

b ¶Citatione ſola.Licet Io.Andr.& cõis ſchola doctorũ ſequitur hanc opi.
ꝙ quo ad nullitatẽ priuilegij,ſeu ad impediendum ipſius vires ſola cita
tione facta,vel cauſa in iudicio propoſita,licet nondum conteſtata di-
catur lis pendere,hoc tamen ſimpliciter non placet do.Abb.per tex. quẽ
dicit ſing.iuncta gl.in cle.ij.eo.ti.vnde dic ut per eum hic in fine.

penderet extenderetur ad ipſos,arg.j̄.de ſtatu mona.recolentes.§.
j.& ij.[Super perceptione.]id eſt retentione.vel hoc ideo dicit,qa
& ipſi monachi noualia petebant,vel ipſa percipere ſe debere di
cebāt,vt no.s̄.[Cuius.]ver.ſ.indulgentiæ.[Vēdicare.] i.ad ipſos ꝑ-
tinere,vel quia agebant,vt s̄.no.[Contendunt.]& male.C.eo.tit.
l.i.& ij.& s̄.eo.ti.c.j.Et idem eſt in iure quod in priuilegio,vt etiā
ſicut priuilegium lite pendente nō ꝑiudicat, ita nec ius de nouo
lite pendente obtentum,vt in Auth.in medio litis nō fieri ſacras
iuſſi.per totū.& in Auth.vt cū de ap.cog.j.reſpon.col.viij.ſm d.n.
qđ eſt intelligēdū,vbi nouū ius a iudice impetratur. Quid ergo ſi
duobus,quorū neuter dñs eſt agentibus,& ꝯtendētibus de aliqua
re,alter eorū emat a vero dño proprietatem ipſius rei,& quidem
reo proderit ſi pēdente lite dñium acquiſiuit quātum ad hoc,vt
abſolui mereatur,ar.expreſſum C.man.per diuerſas.circa me.ip-
ſius l.nā & ſi ipſum non acquiſiuiſſet,tñ abſolueretur,quāuis ni-
hil probaret actore non probante intentionē ſuam,C.de rei ven.
l.fi.s̄.de cauſa poſſ. cum eccleſia.§.fi.ver.& actore,Sed & ſi actor
verū dñium acquiſiuit ante litem conteſtatā ei proderit,& in du
bio obtinebit,ſecus forſan ſi poſt litē cōteſtatam,cū ſnīa non vi-
deatur,dari poſſe pro eo ex quo tpe litis conteſta.non erat dñs,q̄-
uis modo ſit,& certum eſt,ꝙ ſnīa iuxta petitionem eſt forman-
da.s̄.de ord.cog.cum dilectus.§.fi.quod potius eſt ad tp̄s litis con
teſtatę,q̄ ad aliud referendū,arg.ff.de iud.vbi & l.non pōt videri.
vbi vr̄ hoc expreſſum. Et quia origo in petitionibus talis eſt ſpe-
ctanda.& ideo & ſi reus abſoluatur,qa tpe litis conteſta.non erat
actor dns,tñ idē actor ex noua cā ſuperueniente eandē rē nō ob
ſtāte exceptione rei iudicatæ iterū poterit vendicare,ff.de excep.
rei iu.ſi mater.§.eandē cām.& l.ſi his qui hæres.rñ.j.ad idē.ff.ad
exhibē.de eo.§.ſæpius.ff.de dā.infec.dāni.§.ſi is qui.ff.de trāſa.qui
cū tutoribus.ff.de excu.tu.cū ratione.ff.de euic.vendicantem.ff.
2 de iureiur.duobus.§.exceptio.C.de peti.hære.l.hæreditatis.Nā†&
vtrūq; tp̄s ſpectari debet.ſ.tp̄s litis conteſtatę & tp̄s ſnīę,ff.ad exhi.
tigni.§.fi.& potius tp̄s litis conteſta.quā ſentētiæ,ar.ff.ſi quis cau.
qui aūt.§.illud.ff.de ſer.cor.doli.§.fi.ff.de fur.inter omnes.reſpon.
j.Nec obſtat,ſi dicas,ꝙ actor vr̄ totum ius ſuum in iudiciū dedu
xiſſe,ff.de iud.ſolemus.s̄.de cā poſ.cum eccleſia.§.fi.vnde & quā-
tūcunq; cām probauerit debet obtinere,vt patet in eo,quod legi
tur & no.s̄.de libelli obli,ca.pen.quia illud verum eſt,quo ad cās
dñij,quæ competebant tpe litis conteſt.Porro ius quod tunc non
ꝯpetebat non poteſt dici in iudicium deductum fuiſſe.ff.de tran-
ſac.qui cū tutoribus.§.fi.ff.de ꝯhen.em.in l.& l.Rutilia Polla.ff.de
iu.non pōt videri & l.non quēadmodum . His tñ omnibus non
obſtantibus dicunt Doctores,ꝙ dāda eſt ſnīa pro actore. Sufficit
eñ,ꝙ tpe ſnīæ inueniatur ius habere in re petita quāuis tpe litis
ꝯteſta.non haberet.ff.de peti.hæ.l.iiii.& l.ſi quo tempore.ff.de rei
ven.ſi aūt.§.j.& i.ff.man.ſi mandauero tibi aut Titio.ff.de inoff.
teſt.ſi non mortis.§.fi.& l.ſi vt proponis.in fi.& ff.de pig act. ſi rē
alienam.§.fi.vbi de hoc no. Et quāuis hæc opinio de rigore iuris
multipliciter poſſit impugnari,quia & multa recipit ꝯria,vt pa-
tet ex præmiſſis iuribus in ꝯrium allegatis,tñ de æquitate & po-
tiſſimum de veritate & benignitate canonica eſt tenenda,arg.in
eo,quod legitur & no.s̄.de reſti.ſpo.contingit.& de do.& contu.
c.j.& de iud.dilecti.& de tranſa c.fi.Et eſt hoc verum qñ nullam
cām ſpecialē expreſſit actor,ſed in genere petijt.alias ſecus. & ſic
diffinitur hodie hæc quæſtio.extra d.n.de re iud.abbate.§.præfa-
tus igitur Cardinalis.& ſequentibus.li.vj.quod dic,vt ibi no.Et ad
de,quod no.de ſimili materia s̄.de reſti.ſpo.ex conquæſtione. §.j.
ſuper verbo ante ipſius cauſæ ingreſſum.Sed ſm d.n.qđ dictū eſt
priuilegiū nouū ius lite pendente a principe impetratum nō va-
a lere,verum eſt niſi ex certa ſcientia[a] principis ſit obtentum.& eſt
ratio,quia non eſt præſumendum, ꝙ papa vel alius ſuperior vel
æqualis vel inferior hoc ius concederet ſi ſciret litem pendere, ar
gu.C.de eman.nec auus.s̄.de offi.deleg.ſuper eo.§.fi.ad fi. vbi aūt
hoc conſtaret conceſſum ex certa ſcientia principis tūc valeret,
& hoc apparet ex ſequēti litera,in qua bene innuit,ꝙ ſi de lite fa-
cta fuiſſet mentio indulgentia valuiſſet ſm d.n.[Indulgentia.]pē
dente lite impetrata.[Mentio.]& ideo non obeſt rectoribus j̄.de
re iud.inter monaſterium s̄.de reſcrip.ſuper literis.[Non fuiſſet.]
quare dubitatū fuit vtrū īdulgētia proceſſum iudicij impediret,
& reſpondetur,ꝙ non,vt in ſeq.§.¶ Ideoque. [iij.pars.] Vt indul-
3 gentia non obſtante.]Sic ergo patet † ꝙ priuilegium, ſiue indul-
gentia ſuper re litigioſa impetrata nullius eſt momenti, vt hic,
& j̄.de teſti.cauſam quæ.j̄.de priuile.cap.penul.& s̄.eod.ca.j.argu.
in Authen.in medio litis ſa. iuſſio non fie.§.ſi vero.coll.viij.s̄.eo.
4 cap.vbi de hoc.†Sic nec valet,ſi compoſitio ſupprimatur j̄.de de
5 ci.ex multiplici.vel ſententia.C.eod.l.j.Item†nec valet confirma
tio ſuper re litigioſa impetrata.j̄.de confir.vti.cap.j. ſic & res liti-
gioſa in nullam perſonam transferri debet.xj.q.j.quia res. niſi in
caſibus,quod dic,vt no.s̄.eo.eccleſia.ij.§.fi.

ADDITIO.

a ¶Ex certa ſcientia.Adde dominum Abbatem, & apoſtill. hic. in penul-
ti.nota.

De Sequeſtratione poſſeſſionis & fructuum. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Succeſſor temporalis ſuccedit in iudicio prædeceſſori ſuo,*
2 *Vniuerſitas & conuentus procuratorem inſtituit.*
3 *Iuriſd.delegato poteſt de voluntate pretium prorogari.*
4 *Sequæſtratio in quibus fieri debeat.*
5 *Iudex ex officio ſuo multoties mandat rem ſequæſtrari.*
6 *Res cum deponitur, nemo litigantium ipſam poßidet.*
7 *Sententia Romanę ſedis poteſt in melius commutari.*
8 *Sententia generalis & incerta poteſt dari in expenſis.*

CAP. PRIMVM.

AD hoc vnxit nos Deus,
De eodē facto loquitur j̄. de fide inſtru.inter
dilectos. [Quia predeceſſor tuus]loqtur Me-
diolanenſi archiepiſcopo. Et no.hic, ꝙ ſicut
1 †ſucceſſor temporalis ſuccedit ī iudicio pre-
deceſſori ſuo.ff.de fer. oratione.§. illud.ſic &
a ſpūalis,vt hic,& s̄.ti.j. c.fi.qui & tenetur ſatisfacere[a] de debito ꝯ-
tracto pro neceſſitate eccleſiæ ſicut patet,vt legitur & no.j̄.de ſol.c.j.
[Inter ipſum.] ſcilicet prædeceſſorem tuum ex parte vna.[Et
monaſterium ſuum.] ſcilicet abbatis ex parte altera.[Lite-
ras.]abſolute & indiſtincte.vnde tam petitorium quā poſſeſſo-
rium fuiſſe commiſſum videtur,vt j̄.eo.c.§.Cęleſtinus.[Et ipſe]
ſcilicet epiſcopus Veroñ.[Poſſeſſorio]ab vtraq; parte hincinde
intentato cum vterque contenderet ſe poſſidere.nec poterat peti
torium ante poſſeſſorium expediri.ff.vti poſ.ſi duo.reſpon.j.§.j.
& l.j.§.inter litigatores.[Partim pro archiepiſcopo.]id eſt in qui
buſdam rebus pro archiepiſcopo,ī quibuſdam vero pro abbate.
ſi.s̄.de elec.querelam.s̄.de maio.& obe.his quæ.& j̄. de præſcript.
auditis.j̄.de reli.do.c.ij.Vel forſan.vnus probauit, ꝙ poſſidebat ci
uiliter,alius naturaliter.ff.vti poſ.l.j.§.neque.& l.ſi duo §. cum in-
quilinus.& §.labeo quoque.& l.fi.Sed prior expoſitio præualet in
hoc caſu,vt patet in eo,quod no. j̄. ſuper verbo. volente.Et no.ꝙ
vbi vterque vr̄ probaſſe intētionem ſuam, ſi vnus probat melius
alio in hoc iudicio potior eſt in iure,j̄.de prob.licite.§.fi.ver. nos
cognoſcentes & ſequenti.[Procuratore.]ver.[Monaſterij.]Nam
2 &†vniuerſitas,& conuentus procuratorem conſtituit, s̄.de pro-
cura.quia in cauſis.dic vt ibi no.[Volēte.]ſuper rebus, in quibus
pro archiepiſcopo quo ad poſſeſſorium ſnīa lata erat. Et ex hoc
elicitur,ꝙ non ſuper eadem re pronūciatum fuerat, ſed ſuper di-
uerſis,vt nota.s̄. ſuper verbo, partim pro archiepiſcopo. & ac-
cedit,quod nota. s̄. de iudic. examinata. [Expiraſſe.] & male,
quod ex eo apparet, quia miſſio in poſſeſſionem rata ma-
net,vnde & archiepiſcopus condemnatur in expenſis, & cautio-
ne præſtanda;j̄.e.c.ver.fi.Item & hoc ex eo apparet,ꝙ papa redu-
cit negocium in eum ſtatum, in quo erat tempore commiſſio-
nis Mutinenſi & Reginēſi epis factæ.j̄.eo.§.fi.reſpon.j. ex quo ip-
ſa vi ſequitur,ꝙ Veroneñ.eps bene proceſſit.Et eſt hoc intelligen
dum,quando petitorium & poſſeſſorium ſimul commiſſa fue-
runt,vel ſaltem ſimpliciter,quia tunc vtrumque intelligitur eſſe
commiſſum,in quibus etiam caſibus finita lite ſuper poſſeſſorio
poterit idem iudex cognoſcere, & de petitorio. cōuerſus autem
caſus non poteſt habere locum, quia ſi petitorium primo diffi-
niatur,non eſt amplius de poſſeſſione quærendū,s̄. de cauſa poſ.
cum dilectus.quod dic,vt ibi no.& in eo.ti.paſtoralis.Sed & ſi tā-
tum petitorium,vel poſſeſſorium ſit commiſſum pendente lite,
ſuper commiſſo, vtraque pars. agere poteſt de nō commiſſo ſm
quoſdam,& hoc propter connexitatem,C.de iudi.nulli.s̄. de ca.
poſ.c.ij.Tu vero dic,vt no j̄.e.§.j.ſuper verbo,ſuum interpretatus.
In hoc tamen concordant omnes ꝙ finito iudicio ſuper com-
miſſo non poteſt ſuper non commiſſo aliqua pars inchoare,ni-
ſi forſan præmiſſa proteſtatione de reconueniendo,C.de ſent.&
interlocu.authē, & conſequenter.& eſt ratio,quia de non com-
miſſo non agitur niſi ratione connexitatis vel acceſſorij.ſed prin
cipale finitum eſt per ſententiam,ei ergo quod non eſt nihil cō-
nexum,vel acceſſorium eſſe poteſt ſm d. n. cuius eſt mens totius
huius gl.ar.s̄.de conſti.cum acceſſiſſent.§.j.cum cōcor.Et eſt alia
ratio,quia ex quo iudex ſuper commiſſo diffinitiue pronuncia-
uit,iuriſdictio eius ceſſat ex quo iā ſemel functus eſt officio ſuo,
s̄.de offi.dele.in literis.& j̄.ver.j.Et accedit ad hanc materiam, qđ
legitur,& no.s̄.de offi.dele.prudentiam.§.pen.& fi. [Poſſeſſionis
tantum.]aliter interpretatur hoc Cęleſtinus.[Et quia.]ver.[Pro
nūciauerat].ſ.epiſcopus Veroñ.[Semel functus.]allegabat. l. illā
ff.de re iu.iudex.s̄.de of.dele.in literis.& male, quia iura illa locū
habent,

ADDITIO.

a ¶Satisfacere. Adde Ioan.An.& Do.poſt eum hic in primo no.cui And.Si
cu.addit Ro.conſi.cccxl.

habent cum pronunciatur ſuper proprietate. vel vbi tm̄ poſſeſ-
ſorium eſt cōmiſſum.[Officio ſuo,]quo ad pronūciationē ſuā,
nō tñ quo ad executionē,quæ & ad officiū ſuū ſpectat,vt patet s̄.
de offi.dele.ſignificaſti.& c.in lr̄is.de re iud.cum aliquibus [Et j̄.]
hoc eſt,ꝙ archieps̄ multotiens citatus poſtea noluit cōparere. &
ideo ſequitur,ſed iudex &c.[Sed & iudex.]ver.ſ.eps̄ Veroñ. repu-
tās archiep̄m contumacē.[Actorē.]ſ.abbatem ſeu monaſteriū.
[Per ipſum.] vt s̄.reſpon.j.[Propter eiuſdē]ſcilicet archiepi.[Mit
ti.]& bene.d.n.[Decreuit.]ex primo decreto,quod dic,vt no.s̄.de
do.& ꝯtu.c.pe.& fi.[A qua.]ſcilicet poſſeſſione.[Violenter.]Nū-
quid ergo abbas poteſt tanq̄ ſpoliatus reſtitutionē petere de hoc,
& vtrū infra annum cuſtos tm̄ vel poſſeſſor ſit?dic vt plene no.s̄.
de do.& contuma.contingit.[Violenter.]& male,s̄.de do.& cō-
tu.contingit.& ff.de reb. auc.iu.poſ.quāuis.d.n. [Eiecit.] nunqd
ergo a proprietate decidit?Vide,quod no.s̄.ti.j.eccleſia.j. §.fi. & de
do.& contu.c.j.¶Cęleſtinus.]ij.pars.[Suū interpretatus]in quo
reſcripto cōtinebatur,ꝙ cām,quæ vertebatur inter archiepiſco-
pū Mediolaneñ.& abbatē de Stregula audiret iudex & diffiniret.
& ſic cum per hæc verba cā ſimpliciter commiſſa fuerit vtrūq;.ſ.
tā petitorium,quā poſſeſſoriū intelligitur commiſſum fuiſſe, vt
hic dicit,& no.s̄.reſpon.j.ver.procuratore.ſuper verbo,expiraſſe,
& j̄.e.ſuper verbo,cum abſolute & indiſtincte. Quid ergo, ſi tm̄
cā poſſeſſionis vel proprietatis tm̄ fuiſſet cōmiſſa,nunquid poſſet
delegatus cognoſcere de alterutra non cōmiſſa?Dicunt quidā, ꝙ
ſic,quia facta ꝯmiſſione ſuper vna,cognoſcit iudex & de alia, ar.
C.ſi a non ꝯpe.iud.l.iij.Tu vero dicas hoc verum eſſe, ſi is, ꝯ quē
reſcriptum impetratū eſt velit ſuper non cōmiſſo impetrantem
reconuenire,alias autem ad inſtantiā ſolius impetrantis non po-
teſt iudex cognoſcere,niſi de ꝯmiſſo ſm d.n.quia conſideratis ꝓ
prijs tm̄ viribus reſcriptorum reſtringenda ſunt,potius quā laxā-
da,nec extenduntur ad alia negocia,vel perſonas, quā in eis ſunt
ſpecialiter expreſſa,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̄.de reſcrip.
nonnulli.§.cum aūt.in prin.& c.ſignificante.& c.Rodulphus. &
c.ſignificauit.& c.fi. Sed & ſi impetrās expreſſiſſet tm̄ poſſeſſoriū
violentū,non poſſet ab aduerſario ſuper petitorio recōueniri in-
uitus,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̄.de ord.cog.ca.fi.Inuitus
3 ideo dixit,quia quātum ad tp̄s & res bene poteſt† delegata iuriſdi
a tio[a] de voluntate partium prorogari,quod dic,vt legitur,& no. s̄.
de offi.dele.P.& G.[Reſcriptum.]quia ſua eſt interpretatio & nō
inferioris,j̄.de ſen.exc.inter alia.s̄.de iu.cū veniſſent.Sed ꝯ s̄.de po
ſtul.præla.c.j.§.nec valet. Sol. ibi.[Cum abſolute & indiſtincte.]
No.ꝙ vbi cā ſimpliciter ꝯmittitur,puta qñ ſic dr̄, cām quæ inter
tales & ſup talibus vertitur,tibi duximus cōmittendā,nō ſolum
b poſſeſſorium,immo & petitoriū vr̄ eſſe cōmiſſum,[b] vt hic, & s̄.
de cā poſ.c.j.& ij.& c.paſtoralis.& c.cum dilectus.j̄.de teſti.ſigni-
ficauerunt.C.de rei vend.ordinarij.Si vero dicat quo ad poſſeſſo-
rium tm̄ tibi duximus cōmittendam, tunc non habet ſe intro-
mittere de petitorio.vel econuerſo,C.ſi a nō ꝯpe.iu.ſi de proprie-
tate.quod dic,vt no.s̄.ſuper verbo ſuum interpretatus, [Et eius.]
ſ.cauſæ.[Continentia diuidi.]ſumitur hoc ex lege. C.de iu. nulli.
q.n.non eſt vni iudici ſuper poſſeſſorio,& alij ſuper petitorio cō-
miſſio facienda. immo qui cognoſcit de vno cognoſcere debet
& de altero,vt in iuribus ſignatis in præcedenti gl. Sicut & cā pro
prietatis & vſusfructus eſt apud eundem iudicem terminanda,
ff.de lib.cau.ſi pariter.ff.de quibus re.ad eundem iu.ea.l.j.& ij.nec
mirum nā & hodie ſuper diuerſis rebus, quæ ſub vno iudice poſ-
ſunt tractari cōmode non ſunt diuerſi iudices impetrandi, vt le-
gitur,& no.s̄.de reſcrip.c.fi.extra d.n.in eo.ti.diſpendia.lib.vj.[Prę
libatam.]ver.[Pro ſuo arbitrio.]in hoc ipſum notauit,ac ſi dicat
4 hoc fuit de voluntate,non de iure, quia † non debet fieri ſequæ-
ſtratio,niſi in caſibus,vt legitur & no.j̄.e.c.j.& ij.vnde & hoc tra
ctat.j̄.e.§.j.Parcendum tñ eſt Papæ conſiderata ſimplicitate iudi
cum,de quibus legitur,& no.s̄.de do.& contu.c.ij.reſpon.j.ver.in
tuitu.quod dic,vt ibi no.& in ſeq.gl.[Sequæſtrari.]ſatis potuit in
hoc dñs Inn.parcere Cęleſtino,vt no.in præced.gl.nam & multi
5 caſus ſunt, in quibus iudex † ex officio ſuo mandat rem ſequæ-
ſtrari,vt ff.de off.præſi.ſenatus.ff.de dolo.ſi oleum.ff.qui ſatiſ.cog.
ſi fideiuſſor.§.fi.ff.ſol.ma.ſi cum dotem.§.dotis.in Auth. de ęqua
li.do.col.vij.ff.de app.imperatores.in fi.C.quorum app. non reci.
ab executore.C.de aſſer.tol.l.vnica.C.de agr.& cen.l.fi.li.xj.s̄.de re
ſti.ſpo.ex tranſmiſſa.& c.literas.§.fi.de quibus no.j̄.ca.j.§.fi.ſuper
verbo,fructus ſequeſtrari.Quid enim ſi ſerui, vel aſcriptitij,& po-
tiſſime liberi homines cōquęruntur de tyrannide domini,& pro
babiliter timeatur ne dñs occaſione iſta ſeuiat in eoſdem:vtique
bonus iudex ipſos faciat ſufficienter aſſecurari, ſi poteſt. Alioqn
pendente lite ipſos faciet ſequæſtrari,ar.dictorum iurium.& ff.de
of.præfec.vr.l.j.§.ꝙ autem dictum eſt.Inſti.de his qui ſunt ſui vel
alie.iur.§.dominorum, & §.ſeq.ff.de adulte.ſi poſtulauerit. §. rō.
ff.de quæſtionibus.l.j.§.penul.ff.de his,quibus vt indig.ſi inimici-
tias.j̄.de prob.c.pen.j̄.de ſpon.cum locum.s̄.vt lite non conteſta.
c.fi.§.fi.[Reginenſi & Mutinē.epiſcopis.]ſubaudi, coram quibus
archiepiſcopus infra annum iudicio ſiſti obtulit cautionem, &
ꝙ paratus erat ſatisfacere,de expenſis.& hoc tangitur.j̄.§.j.verſic.

ne autem.ſed per iudices ſterit,ꝙ hoc non adimpleuit, & per ad-
uerſam partem.quare non debuit archiepiſcopo imputari,vt le-
gitur,& no.s̄.de eo qui mit.in poſ.c.ij.& iij.[Et poſſeſſionem.]ſe-
queſtratam d.n.[Proprietate]s̄.de cā poſ.cum dilectus.[Trium-
phum.]nam licite poſſeſſio in pronunciatione præmittatur, in
executione tñ debet proprietas præualere,s̄.de cauſa poſſ. cū di-
lectus.¶In eum ſtatum.]iij.pars.Et no.ꝙ vſq; huc durat proceſ-
ſus habitus tempore Cęleſtini,qui mortuus eſt, & ei fuit Innocē
tius ſubſtitutus.ſicut hr̄ in deciſione.vnde & proceſſus Innocētij
ab hoc loco in antea continetur.[Reducimus.]hoc ideo fecit In
nocen.quia delegatus male reuocauerat, & iniuſte poſſeſſionem
datam per epiſcopum Veron.ſm d.n.Vel dic,vt no.j̄.e.ſuper ver
bo mandato ſequæſtrationis. [In quo fuerat.] ſic ergo cauſa rei
ſeruandę monaſterium poſſidebat.licet enim eiectum eſſet,nihi
lominus tñ intelligitur poſſidere,s̄.de do.& cont.contingit. [Mā
6 dato ſeq̄ſtrationis.] Hoc ideo fecit,quia cū † res deponitur apud
ſequeſtrum neuter litigantium poſſidet rem illam,ff depoſiti. li-
cet.§.j.niſi dictum ſit,ꝙ cauſa tm̄ cuſtodiæ deponatur, ff. de acq.
poſ.intereſſe puto.& no.s̄.de iu.examinata.erat ergo ſequeſtratio
præiudicialis abbati,cum per eam poſſeſſionem, quam habebat
amiſiſſet.& ideo & quia ſequeſtratio prohibita eſt,niſi in caſibus,
7 quorum nullus eſt hic, reuocatur.nec enim negandum eſt† Ro-
manæ ſedis ſnīam poſſe in melius cōmutari,vt legitur,& no.s̄.de
reſti.in inte.tū ex literis.§.j. verſi.præfertim.xxxv.q.ix.ſnīam.& ip
ſemet papa corrigit ſe.vt no.s̄.ti.j.c.j.& adde quod no.in ſeq.glo.
[Reuocato.]Reuocatur ſequeſtratio,quia generaliter eſt prohibi
ta,niſi in caſibus,de quibus no.j̄.ti.j.§.fi.ſuper verbo, fructus ſeq̄-
ſtrati.Ideoque cum miſſio in poſſeſſionem fuiſſet hic ſm legem
facta,non debuit eadem poſſeſſio poſſeſſori auferri, & ſequeſtra-
ri,& ideo fuiſſet hic reddita ſequeſtrata poſſeſſio miſſo in poſſeſ-
ſionem,& non dño,niſi & dñs paratus eſſet cauere de ſtando iu-
ri & ſatisfacere de expenſis.ſm d.n.& adde quod no.in præcedē-
ti gl.[Ne autem.]ver.[Moderatas expenſas.]ſic.s̄.de eo, qui mit.
in poſſeſ.cauſa rei ſer.c.iij.in fi.s̄.de do.& contu.cum dilecti.ad fi
c & c.finem, ver.ad ſoluendas.vbi de hoc plene no.[c][Satisfactio-
nis.]oblato coram Reginenſi & Mutinē. epis, coram quibus ar-
chiepiſcopus quāuis eieciſſet monaſterium de poſſeſſione nihi-
lominus tamen infra annum obtulit cautionem & ſatisfactio-
nem,vt no.s̄.§ proxi.ver.prelibatam.ſuper verbo Reginenſis Mu
tinē.eps̄.[Propter hoc.]& intelligo ꝙ præceſſit taxatio d.n. Tu ve
8 ro intelligas ſicut litera iacet.†Et ſic eſt hic expreſſum, ꝙ in expē
ſis poteſt dari ſnīa generalis & incerta, non ſolum quo ad tp̄s prę
teritum, ſed etiam quo ad futurum,vt hic,& s̄.de dolo & contu.
cum dilecti.ad fi.s̄.de procura.auditis.§.cęterum.ver.condemnā-
dum.quod dic,vt ibi no.& s̄.de do.& contuma.finem.§.j.verſ. ad
ſoluendas.[Sufficientem.]ſcilicet pignoratitiam,vel fideiuſſoriā
& non nudam,ff.manda.ſi mandato.§.fi.& ſic poſſeſſionem re-
cuperabis,ſeu potius in auctoritate iudiciaria retinebis purgata
contumacia,s̄.de do.& contuma.contingit.s̄.vt lite non conteſt.
quoniam.§.in alijs.

ADDITIONES.

a ¶Delegata iuriſdictio.Adde vtrum,& quando delegatus de cauſa poſſeſ-
ſionis,& proprietatis cognoſcat.Hen.Bo.hic.
b ¶Cauſa ſimpliciter commiſſa,tam petitorium, quam poſſeſſoriū intelli
gitur eſſe commiſſum Adde Ab.hic.in ij.col.ver.quero reuocando.
c ¶Plene no.Adde gl.& Ang.in Auth.de iu.§.oportet.ſecūdum And.Si. hic.

SVMMARIVM.

1 *Miſſus in reali actione non facit infra annum fructus ſuos.*
2 *Sequeſtratio in quibus caſibus eſt permiſſa.*

CAP. II.

DIlectus filius. [Eadem eccleſia.]quæ tanq̄
proprietas petebatur, quod
dic,vt no.s̄.de eo qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.ca.j. Alij
tamen aliter dicunt,vt no.j̄.§.j.ſuper verbo,libito vo-
luntatis.[Verteretur.]verti intelligitur,& ſi lis non fuerit conte-
ſtata,vt patet s̄.de ordi.cog.cum dilectus.j̄. de teſti. dilecto. nam
a & ſola citatione emiſſa[a] dicitur lis pendere, vt no.s̄.ti.j.c.fi. ¶Iu-
dices ipſi.]ij.pars.[Induxerunt.] propter rectoris contumaciam,
ſic s̄.de eo,qui mit.in poſ. cauſa rei ſer.c.ij.[Qui].ſ.abbas & con-
uentus in poſſeſſionem cauſa cuſtodiæ miſſi.[Diſtrahūt.]& ma-
le faciunt,cum non habeant niſi cuſtodiam infra annum. vnde
& ſi contumax cautionem offerret,& de expenſis ſatisfaceret,ne
ceſſe haberent reſtituere rem cum fructibus deductis expenſis fa
ctis cauſa fructuum quærendorum,arg.ff.fami.erciſ.fundus qui.
rñ.j.in fi.poſt annum vero eſſent veri poſſeſſores, & facerent fru
ctus ſuos, quod dic vt no. plene.s̄.de do.& contuma. contingit.
[Libito voluntatis.]q.d.non de facili poteſt ſubeſſe cauſa, quare
hoc facere poſſint,niſi forſan ſeruando ſeruari non poſſent, vel
eſſent animalia ſuperuacua & oneroſa,ar.C.de admini.tu.lex, q̄
tutores.

ADDITIO.

a ¶Citatione emiſſa.uide tex.in cle.ij.vt lite pendente,&Do.de Ro.deciſio.
cclxxix.ti.vt lite pendente.in no.

tutores.ad fi.ff.de peti.hæ.diuus. Et intelligũt quidã ꝙ hic nõ age
batur de proprietate eccleſiæ,ſed de p̄bẽda tm̃.& ideo miſſus nõ
erat verus poſſeſſor,quare nec fructus faciebat ſuos.Sed ĩtellectus
iſte corrigẽdus eſſet,qa ſi ageretur de p̄benda tm̃,vt de beneficio,
nõ fuiſſet facta miſſio,& ideo intelligas,ꝙ de proprietate eccleſię
agebatur,in quo caſu locus eſt miſſioni,qđ dic, vt legitur & no.
1 extra d.n.de eo,qui mit.in poſſ.cã rei ſer.eũ qui.li. vj.† Miſſus aũt
ẽt in reali actione non facit fructus ſuos infra annum.quod dic,
vt in præce.glo.& ſ̃.vt lit.non conteſt.qm̃.§.in alijs. ¶Quo circa
mãdamus.]iij.pars. [Fructus ſequeſtrari.]No.ꝙ poſſeſſor lite pẽ
dente non eſt remouendus de poſſeſſione , nec ab eo ſequeſtrari
debet,vt ſ̃.c.prox.ver.Celeſtinus.& §.ſeq.& ſ̃.ti.j.c.j.& ij.cum ſuis
2 concor.& C.de prohibi.ſequeſtra.l.vnica.† Sequeſtratio enim re
gulariter eſt prohibita,vt ibi no.Hæc tamen fallit regula in caſi-
bus,in quibus ſequeſtratio eſt conceſſa. Primo ſi partes ɔſentiãt,
ff.de ſol.ſi ſoluturus.ff.depoſi.licet.ff.de ver.ſig.ſeq̃ſter.Secundo in
re dotali ex iuſta cauſa,puta marito furioſo facto,ff.ſol. mat.ſi cũ
dotẽ.§.ſi vero dotis.& in alio.j̃.de don.inter vi.& vxo.per veſtras.
Tertio fauore religionis.ſ̃.de do.& contu.c.ij. ibi tñ hoc expreſſe
non approbatur,immo vr̃ fuiſſe ſimplicitas,quod dic, vt ibi no.
Quarto qñ res mobilis petitur a ſuſpecto de fuga. ff. de offi.præſi.
ſenatus.§.fi.qui nec cauere poteſt,ff.qui ſatiſd. cog.ſi fideiuſſor.§.
fi.ĩ quo caſu & debitorem fugientẽ licitum eſt retinere.ff.de his,
quæ in fraudem cred.ait prætor.§.ſi debitorem. Quinto cũ aliqs
de familia iudicis petit a me rẽ,q̃ dicit ſibi ſubtractã, fit enim ſe-
queſtratio vſq; ad aduentum ſucceſſoris.ff.de off.præſid.ſenatus.
Sexto qñ ſeruus proclamat in libertatem. Sequeſtratur res pecu-
liaris,ne interim a dño dilapidetur.C.quibus ad li.procla. non li-
cet.l.iij.C de aſſer.tol. l.vnica.§.ſuper peculio. Septimo qñ mari-
tus petit virginem in vxorẽ,& ipſa negat ɔ̃ctum, vel opponit cõ
ſanguinitatẽ,j̃.de ſpon.cum locum.Et idem vr̃ cum mulieri tre-
pidanti mederi non põt per aliq̃ cautionẽ,quod dic,vt leg. & no.
ſ̃ de reſt.ſpo.ex tranſmiſſa.& c.literas.§.fi.Octauo qñ appellatur
ab executore ſequeſtratur res petita ſi mobilis ſit,ſi vero immo-
bilis fructus eius.C.quorũ ap.nõ re.ab executore. xj. q.j. quia res.
Nono in colono negante penſionem,in cuius ſolutione diu ceſ
ſauit.C.de agri.& cen.litibus.li.xj.Decimo qñ agitur de poſſeſſio-
ne,& non põt conſtare quis poſſideat.ff.de acq.poſ.ſequeſtro.nõ
reperio illã legẽ,niſi velit allegare.l.ſequeſter.ff.de ver.ſig.Vndeci-
mo quando timetur,ne pp contentionẽ veniãt partes ad arma.
ar.ff.de vſufruc.æquiſſimum.& no.j̃.de proba.in præſentia . reſp.
j.ver.vnde.ſuper verbo,a ſua moleſtatione.ver.vbi vero neuter.&
ſeq.Duodecimo qñ ille , qui appellauit fructus incipit diſſipare.
ij.q.vj.quotiẽs.ff.de ap.imperatores.ex quibus ſumitur, qđ hic dr̃.
Et hoc ſemper põt locũ hr̃e vbicũq; perſona,a qua res petitur ſu
ſpecta eſt,& pauper.xj.q.j.c.fi.ff.ſol.ma.ſi cum dotem.§. ſicut aũt
in ſæuiſſimo.iij.q.ij.qa ea.& patet in eo,quod no.ſ̃.e.c.j.ver. præli
batũ.ſuper ver.ſequeſtrari.Decimotertio propter ſcandalũ euitã
dũ ſ̃m qđ vno modo ĩtelligitur.j̃.de do.inter vi.& vxo. ꝑ veſtras.
& arg.j̃.de iure patro.c.j.& ij.Decimoquarto pp impotentiã,vel
ɔtumaciã nolentis cauere.ff.de col.bo.l.j.§.ſi ſuper. ſ̃. de dolo &
contu.c.ij.reſpon.j.ver.fi.Per quã decre.intelligit d.n.ꝙ idem ſit,
qñ contumax eſt in parendo,vel ſiſtẽdo in iudicio , in hoc enim
caſu fit ſequeſtratio cauſa cuſtodiæ,vt ibi no.nec aufertur poſſeſ-
ſio poſſeſſori.ff.de ac.poſ.ĩtereſſe.alias ſecus.ff.depoſiti.3.§.j.Quin
todecimo ne ĩpediatur vendendi ɔmoditas.ff.de dolo.ſi oleũ.ſ̃m
Gof.Decimoſexto qñ iacet hereditas,& timetur probabiliter ne
partes ad arma perueniant.ſuper quo vide quod no.j̃.de prob. in
præſentia.reſpon.j.ad fi.Decimoſeptimo qñ iudices capitanei de
facto rem de qua agitur coram eis potiſſime,vt ipſam ad manus
ſuas teneant pro ſuo arbitrio faciunt quotidie ſequeſtrari.ſ̃.e.c.j.
§.Celeſtinus.ſ̃.de reſcrip.olim.Adeo ꝙ iſte caſus regulariter obti
net,& ſi non fiat ſequeſtratio caſuale eſt apud ipſos.non tñ quid
fit,ſed quid fieri debeat eſt ſpectandum,ff.de offi.præſi.ſed licet.ſ̃.
de elec.cum cauſam quæ.§.j.

CAP. III.

Ab eo. [Diſſipentur.] Diſſipati intelliguntur ſi eos
in vſus conuertat , vel etiam ſi ipſos diſtra-
hat.ſ̃m d.n.quod dic,vt le.& no.ſ̃.c.proxi.[Ab ipſo]
ſcilicet poſſidente , contra quem fuit lata ſnĩa,a qua
ipſe appellauit.Et licet Vincen.ſcripſit hic,ꝙ hoc non erat in le-
ge expreſſum niſi quando ab executore appellatur,C. quorũ ap.
nõ reci.ab executore.Dicamus tñ hoc expreſſum ĩ l.qñ ẽt a ſnĩa
appellatur,ff.de ap.imperatores.vñ hæc ſumitur decre.Eſt tñ dif-
ferentia inter primũ & ſ̃m caſum,quia qñ appellatur ab execu-
tore,& ſi fructus nõ diſſipentur,nihilominus tñ fit ſequeſtratio.
vt in d.l.ab executore.Vbi aũt appellatur a ſnĩa,non fit ſequeſtra
tio,niſi fructus diſſipentur,vt hic,& in d.l.imperatores. Ratio di-
uerſitatis hæc eſt,quia in primo caſu,qñ.ſ.appellatur ab executo
re trãſit iam ſnĩa in rem iudicatam , quãuis dicatur executorem
in exequendo modũ excedere,propter quod appellatur.ſ̃. de offi.
ord.irrefragabili.§.j.& ſ̃.de offi.deleg.ſuper quæſtionũ.§.j.& §.ve
rũ.& iõ pp auctoritatẽ ſnĩæ timetur,ne appellatio malitioſe iat,
vt impediatur vtilitas ſnĩæ,quare fructus auferuntur ab appellan
te,& in depoſito collocantur,ar.ſ̃.de reſti.in integ.ſuſcitata.§.ne
vero. Vbi aũt appellatur a ſnĩa extinguitur pronunciatũ, ſiue ſu-
ſpenditur.ff.ad Tur.l.j.in fi.ſ̃.de off.dele. paſtoralis.vbi de hoc.Ita
vt interim nihil debeat innouari.ff.nihil innoue.ap.pen.l.vnica.
ii.q.vj.appellatione.& c.quotiens.Merito igitur non ſequeſtrãtur
fructus ab appellãte,niſi oriatur p̄ſumptio contra ipſum,puta,qa
fructus incipit depopulari,ſiue diſſipare,vt hic.& in d.l.imperato
res.Ex hoc enim p̄ſumitur ɔ̃ ipſum ſicut & ɔ̃ illũ, q mota ſibi q̃.
ſtione ſup hæreditate ſoluit legata ſine cautione.ff.ad l.Fal. dolo.
[Poſſunt.]ſed ꝑ quẽ? Rñ.per illũ iudicẽ a quo appellatũ eſt, ante
quã appellatio iudici,ad quẽ appellatur fuerit p̄ſentata , & ab eo
recepta.Nã poſtea ad iudicẽ appellationis eſſet ſup hoc recurren
dũ,vt C.quorũ ap.non reci.ab executore.& C.de iureiu.generali-
ter.§.ſinaũt.& ij.q.vj.quotiens.& in eo,quod le.& no.ſ̃.de offi.de-
le.paſtoralis.§.p̄terea.& j̃.de ap.paſtoralis.§.fi.Et extra d. n. de ap.
Romana.§.cum autem.& ſequenti.§.ſinautem.& ſequenti.li.vj.
[Lite pen.]id eſt ap.qua pendente regulariter nihil eſt innouan
dum.j̃.de app.dilectis.§.j.ver.fi.

¶De Confeſſis. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Suggeſtione & conſilio committitur,homicidium.*
2 *Nulli de ſe confeſſo creditur , ſuper crimine aliorum niſi in caſibus ex-*
preßis.
3 *Purgatio indicenda qualitercunque quis infamatus ſit.*

CAP. PRIMVM.

Cum monaſteriũ & ĩfra.
Sic conſtrue.[Cenſemus nulli pen ę ſubden-
dos.]qđ ẽ j̃.[Eos quorũ ſuggeſtione]&c.hoc
1 iõ dici,† quia ſuggeſtione & conſilio ɔmitti-
tur homicidium,vt hic,& j̃.de homi.ſicut di
gnũ.j̃.de cle.pug.in du.Henricus.ante fi.l.di.ſi
quis viduã.& ẽt ratihabitione.j.q.iiij.qa p̄ſulatus. in fi. [Niſi alijs
modis].ſ.legitimis probationibus luce clarioribus, C.de ꝓbatio-
nibus.l.fi.v.q.vj.Epiphaniũ.vel propriã ɔfeſſionẽ in iure ſcriptã.
ij.q.j.nos in quẽquã.j̃.c.j.Vel per euidẽtiã rei.j̃.de coha.cle.& mu.
veſtra.& c. fi.& ſ̃.de re.ſpo.cum ad ſedem.§.fi.in prin.[Penę.]ni-
ſi forte,qa ſi magna exinde oriretur infamia,eſt eis purgatio in-
dicenda,vt j̃.e.§.fi.& no.ſ̃.de ele.per inquiſitionẽ.ſ̃m d.n. [Quia
ſ̃m vtriuſq; iuris.]tã canonici,quã ciuilis.[Statuta.]in ſequẽti gl.
2 [Cõfeſſi.]nulli†ergo de ſe cõfeſſo creditur ſup crimine aliorum
ſic.j̃.de teſti.veniens.j.& xv.q.iij.nemini.iij.q.xj.neganda.C.de ac
cuſa.l.fi.ff.de cuſto.re.l.pe.C.de falſa mo.l.j.Et hoc verũ eſt præter
quã in caſibus.Sicut eſt in crimine læſæ maieſtatis,vt hic ſe.& ꝓ
batur in dictis c.veniens.& nemini.Et in latronibus excellẽtibus.
C.de fer.prouinciarum.Et in falſa moneta.C.de fal.mo.l.j. Et in
ſymo.vt no.j̃.§.j.Sed vr̃,ꝙ generaliter ſit,& de alijs inquirendũ,vt
j̃.de teſt.qm̃.& ff.de quæſtio.l.j.§.cum quis latrones.& §.ſi quis vl
tro.So.dixerunt quidam,ꝙ antequam de ſe confeſſi fuerunt in-
terrogandi ſunt.& creditur eis,vt in ɔ̃rijs. Poſtquam vero de ſe ꝓ-
feſſi ſunt,nec interrogari debẽt,nec creditur eis, vt hic dicit in fi.
Sed hoc reprobatur expreſſe.ff.ad Silla prius.Dicat ergo, ꝙ inter
rogari poſſunt ad inſtructionem,ſed non creditur eis, niſi quan-
tum ad præſumptionem,ar.ff.de cuſto.re.diuus.nec ſine tormẽ
tis.C.ad l.Iul.ma.l.iij.& iiij.q.iij.§.item in criminali. verſi. Item ſi
ea.nec obſtat,quod hic ſe.interrogari non debent, quia ſubaudiẽ
dũ eſt quantũ ad hoc,vt per confeſſionem ipſorum alij condem
nentur,niſi & aliter conuincãtur.Vel ita demum interrogari de
bent,ſi alij,de quibus interrogãtur,ſunt infamati,vt no.j̃.§.fi. De
occultis igitur nõ ſunt interrogandi,vt hic,& ar.j̃.de accu.inquiſi
tionis.¶Crimine.]ij.pars.[Excepto.]C.ad l.Iul.ma,l.iij.& iiij. xv.
q.iii.nemini.Et ſymoniæ.C.de epi.& cle.ſi quẽquã.ad fin.j̃.c. j. &
arg.j̃.de ſymo.tanta.& c.per tuas.Sed contra,j̃.de teſti. veniens.j.
ſolue,vt ibi.& adde,quod no.in ſeq.gl.[Læſę maieſtatis.]& in cri
mine ſymoniæ non admititur ſocius in teſtem , niſi & ibi ſit cri-
men læſę maieſtatis annexum,& ſic loquitur ſ̃m ipſos.lxxix.di.c.
ij.ſ̃m d.n.[Confitentis.]ſubaudi ſponte quamuis non interroga-
ti.Et ſic diuerſificatur a præceden.caſu.ſ̃.reſpon. j.in fi [Admittẽ
da.]quantũ ad aliorũ ɔdẽnationẽ,ſed p̄ſumptionẽ tantũ,vt no.ſ̃.
ſuper verbo,confeſſi.¶Si tñ.]iii.pars.[Eos.]contra quos.ſ. dictus
presbyter eſt ɔfeſſus.[Infamia huiuſmodi.]id eſt homicidij aliũ-
de orta,quam ex dicto iſtius presbyteri.ar.xi.q.j.Chriſtianus.j̃.de
3 accu.qualiter.ij.†Vel dic qualitercunque infamati ſunt, erit pur-
gatio indicẽnda,quod dic,vt le.& no.j̃.de accu.veniens.in fi.& j̃.
de ſymo ĩſinnatum.j̃.de pur.ca.cũ P.mãconella.& c.cũ dilectus.
& c.cũ in iuuentute.§.fi.[Cognoueris]ſubaudi põt etiam a confi-
tente contra ſe.Sed ſi per alios probari non põt.[Singulis eis&c.
Tribus

[Tribus ſocijs.]hoc arbitrarium eſt,vt legi.& no.j̃.de purg.cano.
quotiens.& c.ex tuarum.& j̃.de ſymo.inſinuatum.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio non præiudicat quantum ad pœnam , ſed bene quantum ad ſuſpen-*
ſionem.
2 *Occulta publicanda non ſunt.*
3 *Aequitate deficiente non eſt locus interrogationi iudiciali.*
4 *Teſtimonium teſtis non iurati non valet.*
5 *Pactum de pecunia temporali habitum ſimoniam inducit.*
6 *Saraceni captiui vendi poſſunt,& in pecuniam redigi.*
7 *Voluntas Papæ eſt ſequi quandoque rigorem iuris,quandoque materiam.*
8 *Nemo ſine accuſatore damnatur.*
9 *Maritus punitur de lenocinio licet accuſatus non fuit.*
10 *In confitentem nullæ ſunt partes iudicis niſi eum condemnet.*
11 *Clericus qui de peccato ſuo publice gloriatur punitur, ſine accuſatore.*

CAP. II.

Cum ſuper electione. Pars.ſ̃.de cau
ſa poſ.cũ ſup.
¶Qm̃.]ij.pars.[In iure.]& corã ſuo iudice,ſ̃.de iudi.
1 at ſi cleri.alias† ɔfeſſio nõ p̄iudicat quantũ ad pęnã,[a]
a licet p̄iudicet q̃tum ad ſuſpenſionẽ.j̃.de exceſ.prel.q̃ ſit graue.cõ-
feſſus aũt in iure,pro coniuncto hr̃, C.eo.l.vnica.ff.eo.l.j.& iij.qđ
quał̃r intelligatur plenius no.j̃.c.j.Sed nonne iſte canonicus fuit
teſtis quare ergo patitur pęnã extraordinariã? dic,vt no.j̃.§.j.[Cõ
feſſus.]quia fuit forte interrogatus,an cõmiſiſſet ſymoniam , de
qua infamatus erat.Sed ɔ̃.ij.q.j.ſi peccauerit,vbi dr̃,nõ tibi dico,
b vt te prodas in publico.So.vbicunq; fit poſitio,[b] ꝙ accuſatus fuit
publice deprehenſus,vel cõuictus,vel confeſſus reſpõdere debet.
ar.j̃.de coha.cle.& mu.veſtra.Idẽ eſt ẽt,& ſi talis nõ fiat poſitio.
Sed tñ certũ eſt illum,de quo agitur de illo de quo quæritur pu-
blice infamatũ,talis enim põt interrogari,& idẽ tenetur reſpon-
dere,ſiue agatur ɔ̃ ipſum in modũ accuſationis,vel inquiſitionis,
vel ẽt in modũ exceptionis,vt a conſecratione vel ordine repel-
latur,j̃.de accu.ſuper his.vel ẽt qualitercunq; alio modo agatur
criminaliter,vel ciuiliter ɔ̃ ipſum.quod ſic põt ꝓbari.certum eſt
enim,ꝙ talis tenetur purgare ſe.per iur̃m proprium cõpurgato-
riũ,vt ſ̃.c.proxi.in fi.ij.q.iiij.presbyter.& ca.omnibus. qđ plus eſt,
quã ſi ab ipſo ſolo veritas inquiratur.Si igitur purgatio, quæ ma-
ior,& grauior eſt ſibi,põt ei indici , multo fortius antequã ſit in-
dicta purgatio.põt ab eo ſolo(quod mitius & ſibi facilius eſt)ve-
ritas extorqueri,ar.in eo,qđ le.& no.j̃.de deci.ex parte.iij.j̃.qui fil.
ſunt legi.per venerabilẽ.rñ.j.Licet aũt ſic interrogatus reſponde-
re teneatur,non tñ dicimus ipſum eſſe cogendũ pręciſe ad reſpõ
dendũ. Sicut nec p̄ciſe cogitur ad ſe purgandũ,ſed cauſatiue tm̃ ,
vt videlicet ſi rñdere tenuit,ſicut & ſi ſe purgare noluerit , punie-
tur tanquã ɔuictus,vel alias ɔ̃ ipſum ſ̃m ꝙ requirit negocii qua-
litas,de quo agitur,procedetur,ar.ff.de inter.actio.de æta.§.qui ta
cuit.& in eo quod leg.& no.ſ̃.de iur.cal.c.fi.§.pęna.Satis vr̃ delica
tus,ſiue malicioſus ille,q ſe purgare debet & cum multis iuratis.
Sed ſolo verbo ꝓprio renuit ſe purgare.Si vero non eſſet diffama
tus vel ɔuictus,vel ɔfeſſus,vel dep̄henſus,ſed occultus,tunc nõ de
bet iudex eũ interrogare,vt patet in eo,qđ le.& no.j̃.de acc.quali
ter.j.in fi.& ſic intelligi debet de pę.di.j.§.his auctoritatibus. & c.
2 nõ tibi dico.& ij.q.j.ſi peccauerit.occulta † enim publicanda nõ
ſunt,ſed ſoli Deo ſunt relinquenda,vj.q.j.ſi omnia.& c.oues.& c.
ex merito.j̃.de ſymo.ſicut nobis, alias ſicut tuis.in fi.Nulla ergo
3 ęquitas põt mouere iudicẽ,vt reũ interroget de occultis,†æquita
te aũt deficiente non eſt locus interrogationi iudiciali, vt colligi
tur.ff.de inter.acti.vbicunq;.& in eo,quod leg.& no.extra.d.n.eo.
ti.ſtatuimus.Põt & illud dici prima facie, ꝙ vbicunq; cogitur te-
ſtis reddere teſtimoniũ,& cãm ſui teſtimonij.ſ̃m ca.de quo no.
j̃.de te.c.j.& c.cãm. quæ inter archiep̄m.rñ.j.verſi.ac eos ibi. & iu
dex interrogabit eũ. Sin aũt non agitur ɔ̃ reũ directe ſi excipitur
ɔ̃ ipm̃,ꝙ nõ põt accuſare,vel teſtificari,qa criminoſus eſt,tũc nõ
eſt interrogandus ẽt de illo crimine,de quo excipitur ɔ̃ ipſum .q̃
uis ẽt dicatur de eo ɔdemnatus,vel conuictus, vel ɔfeſſus, vel pu-
blice infamatus,quia nec in hoc caſu teſtes ſunt ɔpellendi. & eſt
ratio vt plene no.j̃.de teſti.cog.dilectorũ.nec ſuper hoc iurauit.j̃.
de teſti.c.de teſtibus . Nec tenetur ſe prodere.ij.q.j.in primis.& ſ̃.
no.Nec obſtat ſuperius,ar.quia ɔ̃ hunc agitur,vt repellatur ab ac
cuſatione,vel teſtimonio.& nõ vt denuncietur boni teſtimonij ,
vir,pro quo eſt purgatio indicenda j̃.de pur.cano.ex tuarũ.Nec
obeſt, ꝙ hic fuit interrogatus & rñdit,qa non fuit coactus,ſed ei
placuit reſpondere,& eodẽ modo reſpondetur ad id quod leg. j̃.
de acc.inquiſitionis.Vel dic,ꝙ vbi agitur de proprio facto, vt hic
erat,vbi q̃rebatur de ſymo.cũ eo ɔmiſſa. & alias interrogari põt,
c & rñdere tenetur dũ tñ ſit ſuper hoc infamatus.[c] nec tñ vel dictũ
eius,vt teſtis ſed p̄ſumptionẽ inducit,vt no.ſ̃.eo.rñ.j.verſ.j. ſup ver
bo,ɔfeſſi.j̃.de acc.dilecti.Sed primũ dictũ magis placet do.n. Cui
nec placet opinio quorũdam aliorũ,qui dixerũt,ꝙ bene poſſunt
teſtes interrogari,an ſint de crimine cõdẽnati , qa ɔdẽnatio non
eſt crimẽ,& notoriũ iure.ijdẽ ẽt dicũt,ꝙ teſtis poteſt interrogari
vtrũ ſit irregularis,vel corpore vitiatus,ſed de irregularitate certũ
eſt ipſos male ſentire,cũ poſſit eſſe occulta & ſine peccato tolera
ri,vt patet ĩ eo,qđ le.& no.ſ̃.de renun.niſi cũ pridẽ.§. p̄ſonæ. Alij
4 dicũt,ꝙ ſup talibus nõ eſt teſtis interrogãdus.† Et ſi interrogatus
rñdeat,non vel ſuũ teſtimoniũ,cũ deponat ſuper his nõ iuratus,
j̃.de teſt.c.de teſtibus.Sed hæc rõ non eſt multũ efficax,qa ex quo
ſuper principali iurat dicere veritatẽ,iurare intelligitur & ſuper
oĩbus contingentibus principale.ar.ff.de iuriſd.om.iudi.l.ij.& in
eo qđ le.& no.ſ̃.de offi.dele præterea.ſ̃m d.n.cuius eſt mens to-
tius huius gl. Tu vero de interrogatione facienda illi,ɔ̃ quẽ proce
ditur in modũ denunciationis vel inquiſitionis,dic,vt plene no.
j̃.de accu.ſi ɔſtiterit,& c.qualiter.ij.§.debet.De interrogatione ve
ro teſtiũ dic,vt plene no.j̃.de teſti.cũ cãm,q̃ inter archiep̄m. rñ.j.
ver.ac.eos.§.intellectũ vero iſtius decre.vt no.j̃.e.§ j.ſuper verbo,
vt debemus.& adde,qđ no.ſ̃.de ele.ꝑ inquiſitionẽ.j̃.e.§.j.ſuper ver
bo,diffinitiuam ſnĩam.[Conſenſu].qui cũ ſp̄alis eſſe dẽat & ſup
5 principali deponatur†pactũ de pecunia t̄pali habitũ ſymoniã in
ducit.j.q.ij.quã pio.ſ̃.de pa.ca.fi.j̃.de regulari.c.fi. [Saracenorũ.]
6 genus eſt monetæ,q̃ ſic vocatur.Et ſi vis intelligere hic ẽt † de ſa-
racenis captiuis ad lr̃am idẽ eſſet cũ & tales vendi poſſunt , & in
pecuniã redigi.Inſti.de ɔ̃hen.emp.§.cũ aũt emptio.& §.ꝙ ſi ſuge
rit.& j̃.de iudæis.ca. fi.& ideo perinde eſt ac ſi pactũ interueniſſet
ſuper pecunia dãda.ar.C.de cõſti.pec.l.ij.ante fi.[Receperat.]non
ſolũ per ſe,ſed ẽt pro qbuſdã alijs ɔcanonicis ſuis,qui erãt de par-
te ſua,vnde & ſeqtur.[Et mediator &c.]Vel dic,ꝙ idẽ ad inſtan
tiã amicorũ electi tractauit cũ alijs ɔcanonicis ſuis,vt & ipſi ɔſen
tirent certis pactis interpoſitis,& ita fuit ſymoniacus , & media-
tor.j.q.j.ſi quis ep̄s.& ſ̃.de elec.ꝑ inquiſitionẽ.¶Nos qm̃.]iij.pars
ſubaudi,& dic,& qm̃ nos &c.& ſic eſt duplex cã huius proceſſus.
ſ.qm̃ ɔfeſſus fuit,vt ſ̃.§.proxi.in prin.& qm̃ nos &c.vt hic.[Volu
7 mus]†qñq; volũtas papæ eſt ſeq rigorẽ iuris vt hic, qñq; mĩam,
ſ̃.de dolo & ɔtu.cũ oli.§.volẽtes.& in ɔcor.ibi ſignatis. [Vt debe-
mus.]ac ſi dicat quãtũcunq; ſit iſtud vitiũ odioſũ,nõ tñ debem⁹
alique punire niſi ɔfeſſum,vel al̃s ɔuictum,ſ̃.de ɔſti.eccleſia. ij. q.
j.nos in quẽquã.Sed vr̃,ꝙ ipſe ꝓleqtur vltra quã debeat,dr̃ eñ,ꝙ
iſte in teſtẽ ꝓductus fuit,& ſic nõ debuit deponi nec pęnam ordi
nariã pati.Et iõ ſignatur.ɔ̃.ſ̃.de or.cog.cũ dilectus.§.fi.vbi de hoc
8 j̃.de exce.deniq;.Itẽ†qa ſine accuſatore nemo dãnatur.ff.de mu.
& ho.reſcripto.§.ſi quis.j̃.vt benefi.& c.vnico.in prin.Sol. põt di-
ci,ꝙ iſte accuſatus fuit,& cõfeſſus.& ſic ceſſat omne ɔ̃riũ,vel iſte
fuit denũciatus.Vel inq̃ſitio facta fuit tã in capite,quã in mẽbris,
vnde & pp immanitatẽ criminis depoſitus fuit ſicut fieret, & pp
homicidiũ,j̃.de accu.inq̃ſitionis.de ſimili inq̃ſitione j̃.de accuſ.
ꝑ inq̃ſitionẽ.Vel hic ꝓceſſit papa ex officio ſuo,& in odiũ crimi
nis,ar.iij.q.ix.nihilominus.xxiiii.q.iii. ecce. & eſt ſpeciale in vitio
ſymoniæ,vt patet.j̃.de ſymo.ſicut ſymoniaci.Et licet q̃libet ſolu
tio p̄dictarũ ꝓbabilis ſit,in hoc tñ ɔueniunt mag̃ri cõiter, ꝙ iſte
canonicus in cã electionis q̃ vertebatur inter R.& T.fuit teſtis,&
ex ſuo teſtimonio de ſua ɔſtitit ſymonia.& iõ ſic punitur, qa deli
d ctũ ſuũ ſic ɔtingebat delictũ electi,[d] de quo principaliter ageba-
9 tur,ar.j̃.de excep.deniq;.in fi.j̃.de teſt.tã literis.†Sic & maritus pu
nitur de lenocinio licet accuſatus nõ fuerit ſup eo.ff.de adul.l.ii.
§.ſi publico.Sic & alias punitur qs ex officio licet de eo puniẽdo
principaliter nõ agatur,C.de teſti.nullum. C.de ꝓba.iubemus.&
hoc vr̃ verius,qa dicebatur ab aduerſario,ꝙ electio ſymoniace fa
cta erat. & is qui electionẽ examinat de meritis p̄ſonæ,& modo
electionis & ſtudijs eligẽtium,& oĩbus alijs, ẽt ſi nõ opponantur,
debet inq̃rere diligẽter.ſ̃.de elec.poſtq̃ is.& c.cum nobis olim. &
c.ſcriptũ.& c.nihil eſt.& adde qđ no.in ſeq.gl. [Per diffinitiuam
ſnĩam.]No.ꝙ iſte canonicus deponitur & ſi ɔ̃ ipſum principali-
10 ter nõ ſit actum.Et dicimus hoc eſſe de iure. † In ɔfitentẽ eñ nul
læ ſunt partes iudicis niſi,vt eum ɔdẽnet.ff.ad l. Aqui. Proin. Nec
obſtat,ꝙ ɔ̃ ipſum principaliter nõ ſit actum,qa ſola ɔfeſſio atten
ditur maxime vbi crimẽ,qđ obiicitur,tangit cãm,de qua agitur.
vt hic erat.electio enim de qua agitur caſſari petebatur pp ſymo
niã cum canonico iſto ɔmiſſam,& fuerat pp hoc ab eo celebra-
ta.ſi igitur ipſe confitetur hanc ſymoniã iuſtũ eſt, ꝙ pp ipſam de
beat ɔdemnari,vt patet in eo quod no.in præceden.gl. Immo &
plus dixerunt quidã licet non placeat.ꝙ ẽt ſi non confiteatur cri
men ſymoniæ,ſed de hac per teſtes alios conuincatur electus cõ
demnandus eſt canonicus.& hoc rõne connexitatis.adeo.n.con
nexum eſt crimen his duobus , ꝙ impoſſibile eſt vnum probari
ſymo-

ADDITIONES.

a ¶Ad pœnam.Adde an confeſſio extraiudicialis in delictis probet quo ad effectum,vt pęnæ ordinariæ infligantur per domi.de Ro.deci.clxxx. hoc tit.in no.

b ¶Poſitio.Adde,an quis teneatur reſpondere poſitioni criminis.Oldr.cõſi.cccxxix.& conſi.cccxxxi.

c ¶Infamatus.Adde Oldr.conſi.proxime allegatis.

d ¶Contingebat delictum electi.No.hic caſum no.ꝙ confeſſus de crimine contingente cauſam principalem punitur ordinaria pęna etiam ſi directe non agatur contra eum. In confitentem nullæ ſunt partes iudicis in ſe vt eũ condemnet.Adde an cõfeſſus cõdemnetur diffinitiue Bar.in l.de bitoribus.ff.de re iu.& in l.ſi debitori.ff.de iu.

niacum,quin & alius ſymoniacus ꝯuincatur. ſi enim electus nō
dediſſet pecuniā canonicus ipſam non recepiſſet.& ſi canonicus
ipſam nō recepiſſet electus eam ſibi non dediſſet.rōne igitur cō-
nexitatis criminis,ambo ſymoniaci conuincuntur. & ſic viden-
tur loqui iura j̃.de excep.c.j.lxxxj.di.tantis.lxxxv.diſ. archidyaco-
num.alias incipit Florētinum ij.q.iiij.interrogatum.& c. ſtatuit.
iij.q.vj.hæc qppe.lxxxj.di.legitur.& c.ſeq.xxxj.di.ſi laycus. xxxiiij.
di.ſi quis viduam.j.q.iij.ſi quis obiecerit.j̃.de hæreticis.fraternita-
tis.eſt ēt indignū ex quo de vtriuſq; crimine conſtat, ꝙ vnus pu-
niatur & alter remaneat īpunitus,& maxime ille,qui ſcit de hoc
crimine agi,quia ignorare nō pōt,ex quo ſuper eo interrogatur,
vel in teſtem producitur,ſicut hic fuit.Tu vero dicas, ꝙ q̃tūcun-
que probaretur ſymonia per teſtes,vel inſtrumēta,nunq̃ pp hoc
puniretur iſte canonicus,cū de hoc non fuerit accuſatus,vt expl
ſe probat ēt in cōnexis,ff.de adult.denunciaſſe. niſi forte ex offi-
cio extra ordinem,ar.xxiiij.q.iij.ecce.Sed ex quo canonicus hāc
ſymoniā ꝯfeſſus fuit,bene potuit ei perpetua pęna imponi. Ideo
qa crimen tangebat cām de qua agebatur, aliter nō niſi ɔ̃ ipſum
de nouo ageretur,vt no.s̃.de ele.per inquiſitionē.Decre.aūt.j̃.de
excep.deniq; non obſtat,vt ibi no.Sed nec obſtat,ff.de adul.l. j.§.
ſi publico, quia & ibi fuit maritus principaliter accuſatus, & eſt
ſpāle,ꝙ vxor accuſata de adulterio poſſit marito accuſatori leno
cinium opponere ēt in modum accuſationis.In caſu aūt huius
decre.credimus,ꝙ talem confitentem punire poſſit non ſolum
ordinarius,ſed & delegatus ſm d. n. cuius eſt mens totius huius
gl.quæ & his quæ no.ſm eundem d.n.s̃.e.§.j.ſuper verbo, ꝯfeſſus.
in aliquibus ꝯ̃dicit. Poteſt & illud dici,ꝙ ſpāle eſt in clerico,vt ex
tali confeſſione puniatur,& ſi ſuper hoc non fuerit accuſatus, ſi-
11 cut†& ſine accuſatore punitur ille clericus,qui de peccato ſuo pu
blice gloriatur,qđ dic,vt le.& no.j̃.de exceſ. præ. quam ſit graue.
[Deponendum].i.ſuſpendendum.j̃.de exceſ.præla.quā ſit graue.
Nam & per confeſſionem factam extra iudicium hoc contin-
git.& ita nullum ius contradicit,vt ibi ſecundum Gof.intelligas
ad literam.& dic,vt no.in præce.gl.

SVMMARIVM.

1 *Maritus agit nomine vxoris etiam ſine mandato.*
2 *Res parafrenales extra dotem ſunt.*
3 *Confeſſus in iure pro conuicto habetur.*
4 *Minor annis reſtituitur,contra confeßionem ſuam.*
5 *Coactio ſi interuenit confeßio non obeſt.*
6 *Confeßio procuratoris non nocet domino abſenti.*
7 *Sententia non datur ſuper re incerta.*
8 *Confeſſio furioſi ei non nocet cum contrahere non poſſit.*
9 *Confeſſio facta extra ius nocet,*
10 *Confeßio non obeſt iure repugnante.*
11 *Mendacia monſtruoſa quæ ſunt.*
12 *Error facti ſi probetur excuſat non finito negocio.*

CAP. III.

EX parte abbatis. [Inter ipſos].ſ.mona
chos. [Nomine vxo-
1 ris ſuæ]†cuius nomine agit. & ſi mandatum nō ha-
beat,vt hic,& s̃.de procur.ꝯſtitutis.Si tn̄ in aliquibus.
certū mandatū recipiat de alijs ꝓhibitus vr̄.C. de procura. mari-
tus.vbi ēt dr̄ ꝙ cauere debet,qn̄ agit ſine mandato.& hæc intelli
2 genda ſunt quantū ad patrimoniū mulieris ſeu†res parafrenales
quæ extra dotē ſunt,C.de pac.ꝯuen.ſuper do.l.fin.Nā de re dotali
iure ſuo agit.maritus tāquā dn̄s ēt inuita vxoris.alias inuita vxo-
re,& eſt melior litera.C.de rei ven.doce Niſi in caſu puta marito
vergente ad inopiam.C.de iur.dot.vbi. Et de hoc no.j̃.de don.in-
ter virum,& vxo.per veſtras.¶ Economus].ij.pars. [In iure cōfeſ
ſus.]No.ꝙ rubrica iſta,ſiue titulus de confeſſis poſt litem cōnte.
locū habet.vnde & s̃.præmiſſum eſt de litis conte. & iuramento
calūniæ edictum aūt de interrogatorijs actionibus loqui habet,
& ante litem conte.ſed regulariter poſt quotiens & qn̄cunq; ęq-
tas mouerit iudicantem.ff.de interro.act. vbicūque.extra.d.n.eo.
ti.ſtatuimus.li.vj.xxx.q.v.iudicantē. ēt ſi fuit in cā concluſum. j̃.
de fide inſtr.cum Io.§.pe.Sed & de hac materia ſatis no.s̃. de iu-
3 ra.cal.c.pe.§.fi.†Eſt aūt regula , ꝙ confeſſus in iure pro conuicto
hr̄.C.e.ti.l.vnica.& no.s̃.e.c.prox.§.j.Sed magnam caudā trahit
poſt ſe.Vnde verſus.Maior.ſponte.ſciens.dn̄s.pars.lis. ſed & in ſe.
Cōfeſſus cērtū.ꝯpos.pro iudice.iure.Dānatur.ni ius.fauor.aut na
4 tura repugnet.Maior.†nam ɔ̃ confeſſionem ſuā reſtituitur mi-
nor annis.ff.de mino.non oīa.ff.e.ti.certum.§.in pupillo. Spon-
5 te.†nā ſi coactio interueniat nō obeſt.xv.q.vj.c.j.xxxj.q.ij. Lotha
rius.ff.de q.l.j.reſpon.j.diuus.& §.antepe.Sciēs.ſi enim errat, & p̄t
ante ſnīam probare errorē ſuū nō obeſt ſibi cōfeſſio,vt hic,& ff.
6 e.ti.nō fatetur.C.de iur.& fac.ign.error.Dn̄s.†cōfeſſio enim pro-
curatoris nō nocet domino abſenti.ff.e.ti.certum.§.ſi quis abſen
te.quo minus infra triduum etiam nudo verbo , reuocari poſſit
ſm quoſdam,argu.C.de erro.aduoca.l.iij. & ſic poteſt intelligi.j̃.
de app.cum cauſam.§.j.verſi.licet ipſe.& §.fina.vbi de hoc, elap-
ſo autem triduo probato errore tantum , vt hic. Alij dicunt, ꝙ
ſemper obeſt,niſi error probetur,vt hic,& de hoc ſatis no.s̃. vt li.
non conteſt.c.j.ad fi.Pars.Nam requiritur,ꝙ aduerſarius ſit præ-
ſens.alias non nocet,ff.de interro acti. l.fi.ff.eo. certum.§.ſi quis.
Lis.requiritur enim,ꝙ de re litigioſa fiat,vel de qua poſſet eſſe lis,
alioquin nō obeſt,vt ff.de interroga.l.confeſſionibus.& l. ſi is cu-
ius.Sed & in ſe,id eſt contra ſe in eo enim creditur ei , nō in his,
quæ pro ſe confitetur,ff.de interroga.act.de ætate.§.j.xiiij. q.ij. §.j.
ſed & nec creditur ɔ̃ alios,quia res inter alios acta &c.j̃.de re iud.
7 c.penul.quod dic,vt legitur & no.s̃.e.c.j.Confeſſus certum †alias
ſuper re incerta nō daretur ſnīa.ff.e.ti.l.certū. xj. q.iij graue.Quid
ſi non vult rn̄ſionē declarare?habeatur ꝓ confeſſo,vel pro negā-
te ſicut cōfeſſio,vel negatio faceret ɔ̃ ipſum.ff.de interrog. actio.
de ætate.§.qui tacuit.& §.nihil intereſt.& arg.s̃.de iuramen.calū.
8 c.fi.§ pena.Hoc tn̄ quidam non admittunt.Compos.† Cōfeſſio
enim furioſi nō nocet ei,cū nullū negociū poſſit ꝯ̃here.j̃.de ſuc.
ab inteſta.c.fi.xvij.q.j.Gonſaldus.alias ponitur pro ſumma , xvij.
q.ij.ff.de reg.iur.in negocijs.Pro iudice.i.corā ſuo iudice. alias nō
præiudicat regulariter.C.co.ti.l.vnica.s̃.de iud. at ſi clerici. nā ca-
9 ſualiter†extra ius præiudicat confeſſio facta,vt C. de non nume-
ra.pecu.generaliter.& l.aduerſus.quod dic,vt legitur,& no.j̃.de fi
de inſtrumen.ſi cautio.Item in alio caſu.j̃.de exceſ.prælat.quā ſit
graue.Iure.i.iudice ſedente pro tribunali.alias perinde eſſet , ac ſi
corā priuato fieret,ad hoc.s̃.eo.ti.proxi.§.j.C.de libe.cau.interro-
gatam.& hic,& j̃.ti.j.c.iij.C.de dilat.a procedente.ff.de off. procō
ſul.necquicquam.§.vbi decretum.vel ſi proteſtetur,ꝙ non inten
dit loqui in iudicio,ſiue corā iudice,ſed extra,vt patet in eo,quod
legitur & no.s̃.de ord.cog.cum dilectus.reſpon.j.ver.& ei. Dam-
natur.i.acſi conuictus eſſet per teſtes condēnatur.& ſic intellige,
ꝙ nullæ ſunt partes iudicis in confitentem,ff.ad leg. Aqui.proin
de.Dicas tu verum eſt examinatoriæ,ſunt tn̄ condēnatoriæ.C.de
10 tranſa.præterea.j̃.de re.permu.cum olim.& s̃.c.proxi.Ni ius† iu-
re enim repugnante ꝯfeſſio non obeſt,vt ſi quis Chriſtianus con
fiteatur ſe fore iudei mancipium,quod iure prohibetur.C.ne iu-
dei chriſtianum manci.l.vnica.j̃.de iude.c.fi. Item aliud exēplū.
xxxij.q.ij.ſolet.j̃.de condi.appo.c.fi.& eſt ratio,vt s̃.de pact.c.fi.Fa
uor,ſcilicet matrimonij,contra quod non eſt confeſſio.j̃. de eo,
qui cogno.conſan.vxo.ſuæ.ſuper eo.Idem dicunt quidam in cā
liberali.C.de libe.ca.interrogatam,quod non placet.ſed dic,ꝙ ibi
fuit facta confeſſio extra ius.nam ſi in iudicio obeſt,C. de lib.ca.
iubemus.Aut natura repugnet,vt ſi quis ſectus aut naturaliter fri
gidus confiteatur ſe adulterium ꝯmiſiſſe.j̃.de frigi.quod ſedem.
j̃.de delic.puero.c.j.ff.de adult.ſi minor.vel ſi confiteat illum, qui
me maior eſt natu filium meum eſſe,ff.de interro.actio.confeſ-
11 ſionibus. † & ſunt hæc contra quorūdam mendacia monſtruo-
ſa,quæ tacita ſunt,quia nec rationi cōueniunt,nec naturæ.¶ Cū
igitur.]iij.pars.[Nondum.]C.vt quæ deſunt aduo.l.iij. [Finito.]
errorem ſuum & multofortius errorem procuratoris & aduoca
ti poteſt dominus corrigere vſq; ad finem litis,dummodo pro-
bet,quod dixerit contra veritatem.C.de iur.& fact.igno.error.&
hic,& C.de erro.aduoca.l.ij.ff.de confeſ.non fatetur.j̃.de cenſ.cū
olim.Finito autem negocio,a quo appellatum non eſt,finitur &
a correctio erroris,quia non licet ipſum poſtea corrigere, C.de trā
ſac.ſub prætextu.j̃.de re iudi.inter monaſterium.Arg.tn̄ ɔ̃. C. de
erro.aduo.l.fi.quod dic,vt no.j̃.ſuper verbo,dotem.[Error facti.]
12 qui excuſat nondū finito negocio ſi probetur,vt hic, & C. de iur.
& fac.igno.error.ſecus in errore iuris,qui non excuſat. C. de iur.
& fac.igno.l.ij.& l.cum quis.& de hoc no.j̃.de ſol.c.fi.[Poterūt.]
directe,vel indirecte.j̃.de teſti ex tenore.[Docere.]cum triduum
ſit elapſum,alioqn reuocari poſſet.j̃.triduum nudo verbo, licet
decr.dicat de eadem die in errore aduocati.j̃.de app.cauſam,quę.
ſed idem eſt de triduo.ff.de erro.aduoca.l.iij.Alij dicunt, ꝙ ita ac
cidit ibi de facto.nam ſecus eſſet de iure,& de hoc no.s̃. c. proxi.
ſuper verbo,in iure confeſſus.ver.ſciens. & verſ. dominus cauſæ.
& de hoc no plenius in ſumma.eo.tit.§ j.

ADDITIO.

a ¶Corrigere.Adde an,& quando confeſſio poſſit reuocari d.Ab.hic.in an
tepe.eo.verſi.nunc veniamus.& ibi remiſſiones factas per apoſtillam.Itē
an & quando quis poſſit reuocare confeſſionem ſuam ad finem euitandi
pęnā mendacij,vide per eundem d.Ab.conſ.xvij.in ij.vol.Et an, & quan-
do contra confeſſionem iudicialem poſſit contrarium probari. per eū-
dem conſi.lx. & conſi.ult.in ij.vol.

¶De probationibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Gazophilatio & cartophilatio quid.*
2 *Argentarius, & exactor publicus tenentur contra ſe libros edere.*
3 *Rationes cum die & conſule ab argentarijs ſunt edendæ.*
4 *Inſtrumenta communia,quæ dicantur.*
5 *Actorum forenſium nomine quæ contineantur.*
6 *Nemo cogitur edere contra ſe proprium inſtitutum.*

CAP.

CAP. PRIMVM.

EX epiſtolæ, verbis. Scriberē.] Loquit̄ ſe-
cundum antiqua tempora,vel ex humilitate.
alias hodie talis litera falſa iudicatur , vt j̃. de
crimine fal.c.vj.ſic j̃.de teſ.filius.§.ſed & quia,
Alias ſcriberemus & tunc dubitatio eſt ſopi-
ta. [Quatenus requireret in gazophilatio per
1 acta quæ dudum].&c. [Gazophilatio.] id eſt theſauraria : † vbi
theſauri & diuitiæ conſueuerunt reponi . alias Cartophilatio.i.ar
mario,ſiue loco, in quo cartæ reponuntur & ſeruantur , & dici-
tur primum a gaza,quod eſt camera,ſiue diuitie.ſecūdum a car-
ta,& philare,quod eſt ſeruare, & vocatur locus iſte in lege Archi
uius. in auth.de his,qui ingre.ad appel. §. ſi vero etiam colla.v.&
xxx.q.j.c.j. [Vt ex his]ſ.inſtrumentis,in quibus pacta continebā-
tur. [Colligeret].ſ. Imperator, de quo conquerebatur Tācredus
Rex,cui loquitur Grego.dicens,ꝙ Imperator ab eo contra pacta
antiqua quædā indebita exigebat.ſi.s̃.de iud.nouit.[Sed ad hoc.]
ij.pars.[Faciendum].ſ.ad ſcribendum Imperatori, vt inſtrumen
ta,quæ ɔ̃ ipſum faciunt,apud ſe requirat,& in medium producat
vehementer &c.[Quia nulli].ver.quantumcunque minimo,vel
maximo.quia in iudice non eſt acceptio perſonarum, s̃.de iud.
nouit.§.j.ver.cæterum.j̃.de excep.cum inter priorem.§.j. [Dicen
dum eſt].id quod ſequitur.[Ea,quæ ɔ̃ te]. &c.niſi vſus ſit inſtru-
mento.ff.de edendo.l.j.§.edenda vel niſi ſint communia.j̃. de fi-
2 de inſtr.V.perpetuus.†nam argentarius, & exactor publicus con
tra ſe tenentur edere.ff.de iur.fiſci.in fraudem.§.neque.ff.de eden
do argentarius.Hic autem Imperator reus erat, & in poſſeſſione,
vel quaſi obſequiorum ſibi præſtandorum a Rege,vnde non fuit
tibi ſua poſſeſſio turbanda.s̃.vt lite pendente.c.j. & ij. cum ſuis cō
cor.maxime cum de iure communi intentionem ſuam fundet.
ff.ad legem Rho.de iac.deprecatio. alias dominus Imperator. C.
de quadri.præſcrip.bene a Zenone.viij.diſ.quo iure vij.q.j. in api-
bus.& eſt ſimile.C.de teſti.nimis graue. C. de eden. qui accuſare.
iiij.q.iij.§.item in criminali.ver.item qui intendit.Sed ɔ̃ C.de edē.
non eſt nouum.& l.iuſtum eſt.ſed illa contraria intelliguntur de
communib.inſtrumentis.vel quando quis pro ſe vtitur , tunc.n.
tenetur recipere etiam ɔ̃ ſe.j̃.de cenſi. cum olim. & ſic etiam nō
obſtat.xlv.diſt.qui ſincera.vbi dicitur,quod Iudęos,ex propriis co
dicibus ſuis debemus conuincere,quia non ſunt ita propri,quin
ſint & noſtri.& quia eis vtuntur ɔ̃ nos. vnde & ɔ̃ ſe tenentur reci
pere.iiii.q.iii.ſi quis teſtib.iii.q.viii.cuius in agēdo.[Proferre].Sed
nunquid ſcriptura cōis erat?ita vr̄ cum eſſet gratia vtriſque facta
ergo edenda erat.C.de eden.non eſt nouum.& l.fi. Reſpon.quan
tum ad hoc,de quo loquitur,non dr̄ communis ſcriptura, quia
gratia vtriuſque facta ſit.ſic.n.ſequeretur,ꝙ quodlibet inſtrumen
tum cuiuſcunque tractatus cenſeretur commune. Ideo enim fit
inſtrumentum venditionis.ſ.vt emptor poſſit probare, qđ emit,
& venditor quod vendidit. Imo dicunt hic communes ſcriptu-
ræ ratione naturæ negotij,de quo quæritur, puta quando nūmu-
larius,vel procurator meus generalis ad negocia eſt,vel quiuis a-
lius ad rationem reddendam obligatus, & habet librum rationis
reddendæ,in quo continentur recepta,& expenſa,ff.de eden.l.j.§.
rationis.& l.prætor.Dicuntur etiam communes, quia cōiter ob-
uenerunt ex beneficio teſtamenti,vel alio modo.ff.fam. herciſ.ſi
quæ.ff.de fide inſtr.l.fi.& ſic poteſt intelligi. C. de eden. procura-
tor,j̃.de fi inſtrum.V. perpetuus. Sed & dicuntur communes rō-
ne perſonæ cuſtodientis, quæ publica eſt , puta tabellio j̃. de fide
inſtrum.c.penult.vel tenens librum cenſualem . ff.de eden. argē
tarius.j̃.de præſcrip.ad audientiam.C.de fide inſtr.illatæ. Et no.ꝙ
liber talis parti edendus eſt etiam contra fiſcum,vel Imperatorē,
& ſi imperialis,vt in d.l.illatæ.& hoc in hoc defectū probationis
non alias.ad hoc.ff.de eden. l.ij alias eſt. iij. & incipit Mauricia-
nus.alias ne quis.Et idem dicendum eſt regeſto.Supradictas ergo
ſcripturas tenetur quis edere etiam contra ſe, vt probant iura ſu-
perius allegata.Secus ſi ſit inſtrumentum proprium , tunc enim
etiam priuatus contra ſeipſum edere non tenetur . C. de eden.q
accuſare. C. de teſtib. nimis graue.multominus fiſcus,vel Impe-
rator,vt hic.licet ipſi alij edere teneantur,ff.de iur. fiſ.l.ij. §. diuus.
& §.ſequen.Alii autem illud intelligunt , quando ſcripturæ non
ſunt proprię,ſed communes.hęc gloſ. vera ac vtilis eſt & breuis.
D.tamen noſter hanc materiam tractauit diffuſius in ſe glo.[A-
3 pud temet].Omiſſis omnibus aliis opinionibus dicas† rationes
a etiam cum die & conſule eſſe ab argentariis exhibendas, ff.de
edend.l.j.§.rationes.& l.prætor. reſpon. j. Alia etiam inſtrumen-
ta ſi communia ſint ſimiliter edi debent. vt ſunt hæreditaria. C.
de edend.procurator.ff.familiæ herciſcundę, ſi quæ, infra, de fide
inſtrumentorum V.perpetuus. hęc autem ſunt communia , &
exhibenda inter hęredes,& legatarios,ff.de fide inſtr.l.fi.Et inſtru
menta tutorum,curatorum,procuratorum, geſtorum per actio
nes,tutelę,negociorum geſtorum, mandati eduntur, ff. de eden.
quædam.& ſupra,de oblig.ad ratiocinium. capit. j. Sed exacta iu
diciorum communia ſunt inter partes, & eis edenda . C. de edē.
4 l. ij. † Illa enim inſtrumenta dicuntur eſſe communia , quæ pro
cautione plurium communiter fiunt,ff.de eden.prætor.§.j. Nec-
non & inſtrumenta,quæ tabellione,vel a quocunque alio, cuius
ſunt pluribus aſſignantur.Si vero ſit inſtrumentum, in quo con
tineatur communis cautio duorum,vt ſi dicatur ibi. Notum ſit
omnibus, ꝙ ego Petrus vendidi tibi Guillermo domum pro cē-
tum libris, & de euictione caui , & tu ad talem certum terminū
promiſiſti mihi ſoluere pecuniam ſupradictam. in hoc caſu ſi
Petrus a tabellione redimat inſtrumentum non cogitur exinde
copiam facere Guillermo,cum quo contraxit, vt hic. Sed tabel-
lio,qui ad preces vtriuſque fecit inſtrumentum illud vtrique co-
gitur exhibere.Sed quicunque habeat prothocollum notarij,cū
illud ſit commune,& ita ſcriptum pro vno,ſicut pro alio contra
hentium cogendus eſt ipſum edere omnibus, quorum intereſt,
argum.ff.de eden.prætor.§.j.j̃.de fide inſtrum. c. penulti. Quid ſi
aliquis actorum iudicialium, vel inſtrumentorum hæreditario-
rum,vel aliorum ſimilium exempla a tabellione redimit, nun-
quid tenetur exhibere?Dicunt quidam,quod non.arg.hic.ſed ori
ginalia, quæ tantum ſunt communia debentur adinuincem ex-
hiberi. Alij autem dicunt,& bene pacta,& rationes, & inſtrumē
ta hæreditaria aut tutorum,aut,curatorum , & negotiorum ge-
ſtorum,quantumcunque emantur & redimantur vel quantun-
que dicantur propria, tenetur quicunque habuerit exhibere,arg.
dictarum legum.ff.de eden.prætor.§.j.C.de eden. l.ij. Et hęc ma-
xime officio iudicis exhibentur, vbi mouet iudicem iuſta cauſa,
puta quia actor amiſit acta ſua , & originalia ſunt perdita, C. de
eden.l.j.ff.de eden.ſi quis ex argentarijs.§.prohibet.arg.j̃.de teſt.c.
fi.ff.de teſtibus curent,& in eo,quod legitur,& no.s̃.vt lit. non cō
5 teſt.quoniam.reſpon.j.†Nomine autem actorum forenſium, ſi-
ue iudicialium ſecundum quoſdam continentur omnia , quæ-
cunque fiunt coram iudice , vel alijs perſonis publicis . & ſi ſint
emancipationes vel proteſtationes,vel huiuſmodi.s̃.de offi.ordi.
paſtoralis §.fi.C.de an.excep.vt perfectius. & videtur hoc expreſ-
ſum.C.de iud.l.fi.s̃.de procura. c.j. Alij tamen dicunt contrariū,
ſed quicquid dicatur,hoc tenendum eſt,quod bonus iudex ea ex
officio ſuo præcipiet exhiberi.C.de eden. l.i. vel actione in factū.
ff.ad exhiben.l.ij. vel iij. §. penul. Hoc autem diligenter attendat
iudex,ne reum cogat edere inſtrumenta propria, niſi ex magna
cauſa,vt hic. Alios coget facilius ad exhibendum,& ſic loquitur
lex prædicta.ff.ad exhiben.l ij.vel iij.§.penul. Verum ſi ego actor
inſtrumentum rei petam ab eo ad inſtructionem , & intentio-
6 nem meam fundandam, non licet hoc mihi quia † nemo cogi-
tur edere contra ſe proprium inſtrumentum,vt hic,& C.de edē.
l.fi.& ar. C. de teſti. nimis graue. Sin autem ipſum petam mihi
edi non ad inſtructionem,vel fundandam intentionem meam,
ſed vt poſtquam productum eſt,videam an ſit falſum , vel verū.
facienda eſt mihi edicio etiam in principio cauſæ ſine die,& con
ſule.ff.de eden.l.j.§.rationes,& §.edenda.niſi vbi nomine fiſci agi
tur.ff.de iur. fiſci.nec quicquam. Quia ſi quis in libello, vel poſi-
tionibus ſuis de aliquo proprio inſtrumento ſuo non alterius fe-
cerit mentionem.ſatis poteſt dici ad officium iudicis pertinere,
vt etiam ipſum ante litem conteſtatam , reſponſionem faciat ex
hiberi.ar.bonum.C.de eden.l. fin. & quia ſine ipſius inſpectione
non poteſt forſan haberi plena deliberatio , per conſequens nec
certa,ſeu ſecura reſponſio.ergo eſt exhibendum,ar. ff.de eden.l.j.
Et hoc verum eſt,ſi hoc inſtrumentum habeat in præſenti, alio-
quin in cauſa non obſtante , quod illud nō exhibet procedetur.
Et no.quod ſi pendente lite petantur exhiberi inſtrumenta ad ip
ſam litem pertinentia & communia, mox ex officio ſuo pediſ-
ſe quo faciet exhiberi. Vbi vero nulla lite mota petitur editio,tūc
debet fieri per actionem ad hoc congruam, vel officium iudicis,
quod vicem obtinet actionis.s̃.de offi.iud.c.ij. Hoc etiam notan-
dum,quod actio ad exhibendum locum habet, & mihi compe-
tit vbicunque mea intereſt aliquid exhiberi ratione iuris , quod
in eo habeo,vel peto.ſiue vt vendicem ſiue,vt præſtem.ff.ad exhi-
ben.l.ij.vel iij.§.ſciendum. Editio vero inſtrumentorum , quam
peto mihi fieri ad probandam intentionem meam , non eſt, q̃-
tumcunque mea intereſt,facienda.graue enim eſſet,quod aduer
ſarium meum cogerem,vt contra ſe exhiberet,vt hic,& ff.ad ex-
hiben.ſi liber homo.& l.penul.ſecundum d.n. cuius eſt mens to
tius huius glo.& de hoc not.in præceden.gl. & j̃. de fide inſtrum.
V.perpetuus.

ADDITIO.

a ¶Rationes cum die & conſule ab argentarijs ſit exhibendæ.& alia etiam
inſtrumenta ſi ſint communia edi debent.Et adde plene per do. Hen.bo
hic de hac materia.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes & inſtrumenta eandem vim obtinent .*
2 *Superflua ſunt reſecanda..*
3 *Actore non probante reus abſoluitur.*
4 *Reus condemnandus , ſi actor plene probat.*
5 *Iuramentum niſi ex cauſa præſtandum.*

CAP. II.

SIcut cõſuetudo laudabilis. q.d.eſt tenenda.ſic irrationabilis reprobanda,qđ dic,
vt plene no.ſ.de conſue.c.fi. [Inſtrumentis aut teſti-
1 bus].quod ſufficit.ſ.re reſt.ſpo.cum ad ſedem.§.fi.in prin.† & eã-
dem vim obtinerent teſtes & inſtrumenta,ĩ. de fide inſtrumen.
cum Ioannes.§ porro.ſ.de cleri.peregi.tue. [Ei].ſ.quia iam pro-
bauit ſuam intentionem.[Deferatur]. vt iuret,ꝙ ita ſit ſicut pro
2 bauit,†ſed hoc ſuperfluum,ergo reſecandum, vt ſ. in proœmio.
§.ſane.[Quod ſi].ver.[Noluerit]ſ.ſacramentum. [Nõ habetur.]
quaſi præſumatur omnino, ꝙ iniuſtam cauſam foueat, & ma
le,quia ex quo fundauerat intentionem, ergo iam iurauerat de
calumnia,vel de veritate dicenda,vt patet in eo, quod legitur,&
no.ſ.de iuramen.calum.c.penul.§.fi. Illud ergo ſacramẽtum de-
bebat ſufficere,argum.j.q.vij.ſancimus. C. de iuram. calum. hoc
ſacramentum. ſed nec ex probatione facta præſumenda eſt calũ
nia,ſed potius ex defectu,vt patet in eo, quod legitur, & no.ſ.de
do.& contu.finem.[Nos cum tunc,]ver.[Suffragium.]ſ.ad iura
menti delationem.[Legitime].Fallit in eo,qui accuſatur pro eo,
ꝙ accepit aliquid,vt ſententiam ferret.in auth. vt litig.iurent.rñ.j.
colla.ix.ſuper quo vide.quod no.extra.d.n.de re iud. cum ex æter
ni.lib.vj. Secundo vbicunque aliquis etiam poſtquam nihil pro-
batum eſt contra eum,tamen remanet infamatus,ſ.tit.j. c.j.§.fi.
ĩ.teſti.tam literis.ĩ.de purg.cano. per totum. Tertio vbi ſemiple-
a ne[a] probatum eſt ſ.de procura.ex inſinuatione,ſm d.n. cuius eſt
3 totius huius glo.dic,vt in ſeq.glo.[Probationes].vbi enim † actor
nihil probat,abſoluendus eſt reus,C.de rei ven.l.fin. quod dic,vt
4 no.ĩ.vt benefi.ec c.vnico.§.j.in prin.† ſi autem plene probat con
demnandus eſt,ĩ.eo.c.j.ver.quibus etiam.in fi.c.& c.in præſentia.
§.fi.ſ.de reſti.ſpol.grauis.& c.accepta. Quia ſi in probatione defe
cerit,ſed forſan ſemiplene probat, tunc deferendum eſt iuramẽ
tum,vt hic,& ſ.de procura.ex inſinuatione.ſ.quod me. cau.ca.fi.
C.de iureiuran.in bonæfidei.quod dic,vt plene no. ĩ. de iureiurã.
mulieri.& c.fina.niſi fauor repugnet.ĩ.eo.c.j.§.fi.vbi de hoc. [Ta
lẽ].vtpote onerosam.d.n.& minus rõnabilẽ.[Cõſuetudinẽ.]Ar.
ꝙ ɔſuetudo non ꝑiudicat iuri ſcripto.ſ.de ɔſue. cũ venerabilis.xi.
diſt.conſuetudinis.ſed contra.ĩ.de ſepul.certificari, ĩ. de obſer.ie-
iu.c.ij.§.j.&¦§.pen. vbi de hoc. Solue,vt plene no.ſ.de conſue.c.fi.
[Reprobamus.]& merito,tum quia eſt contra rationem natura
lem,quæ non admittit ſuperflua,tum quia eſt contra ius ſcriptũ,
vt patet ex ſuperioribus;tum quia eſt contra ius diuinum, ſecũ-
5 dum quod non † niſi ex cauſa præſtandum eſt iuramentum.ĩ.
de iureiuran.& ſi Chriſtus.§.Iacobus.& §.quædam. ſic & cõuer-
ſa conſuetudo reprobatur ſimili ratione.ĩ.eo.ad noſtram.Eſt au
tem hæc differentia inter has duas cõſuetudines. quia hic in reo
ibi vero loquitur in actore.

ADDITIO.

a ¶ Semiplene.Adde quando dicatur ſemiplene probatum, vt poſſit defer
ri iuramentum.Alex.conſil.xxxij.primo lib.ſecundum Andr.ſiccu. hic in
apoſtil.ad Pan.

SVMMARIVM.

1 *Diſcordiam ſolet communionis materia excitare.*
2 *Clerici pro præbendis ſuis poßunt agere & conueniri.*
3 *Beneficiati vſufructuarijs comparantur.*
4 *Terminos auelentes qualiter puniantur.*
5 *Præſcriptio interrupta, eſt ſi quæſtio mota eſt.*
6 *Prædia eccleſiæ non ſunt propria clericorum.*
7 *Vna perſona vicem dominarum ſuſtinet.*
8 *Reus in dubio ſemper abſoluitur.*
9 *Condemnatio eſt facienda, ubi notum eſt factum.*
10 *Exceptionem obijciens probare debet.*

CAP. III.

EX literis. Quas].ſ.præbendas, & repete intelle
ximus.[Prætextu terminorum].&c.
quod nõ eſt nouum,vt patet in Gen.xiij.B. erat quip
pe ſubſtantia multa, & nequibant habitare commu
1 niter vnde & facta rixa eſt inter paſtores gregum,†quia diſcordiã
ſolet cõmunionis materia excitare,ff.de leg.ij. cum pater. §. dul-
2 ciſſimis.in fi.[Inter vos controuerſiam.]Nota.clericos† pro præ-
bendis ſuis poſſe agere,& conueniri.& maxime finium regundo
rum,vt hic,ſicut & vſufructuarios,ff.fini.regund. l.iiii.§. finium.
3 †Nam & clerici beneficiati vſufructuarijs comparantur,vt patet
in eo,quod legitur,& no.ĩ.de pecul.cleri. c. fi. Hoc autem intelli-
gendum eſt,quando clerici habent de conſue.vel conſtitutione,
vel ab epiſcopo,vel alio iudice ordinario poteſtatem adminiſtrã
di,& hac reputo legis adminiſtrationem,C.iuramen.calum.l.ii.
§.ii.immo plus dicimus, quod quicũque generalem adminiſtra
tionem a domino habet,rem in iudicium deducere poteſt, ff.de
pac.nam & neceſſe.ſm d.n. cuius eſt hæc tota glo. [Eo quod di-
cas.]verſicu.[Eum.]ſcilicet Archydiaconum. [Antiquos fines]
4 †in hoc caſu non debet quis mulctari arbitrarie, ſed ſplendido-
a res perſonæ ſi terminos[a] auulſerint releganter, humiliores ca-
ſtigantur,& ad opus biennio dantur,ſed & ſi criminaliter agatur
ex l.Agraria,pœna.l.Aureorum ſtatuta eſt. & ſi ſeruus eſt capita
lis ff.de termino mo.l.j.ij.& iij. [Egreſſum]. non poterat agere in
terdicto vti poſ. quia aduerſarius ſuus iam partem ſuam occupa
uerat,vt hic ſequitur.& ideo agens poſſeſſionem amiſerat, quare
interdictum vti poſ.competere non poterat,ex quo non poſſide
bat,ff.vti poſ.l.j.& per totum. ſed nec interdicto vnde vi. cum nõ
fuerit ſpoliatus.ſed forte a principio aduerſarius terminos præbẽ
dæ ſuæ ſine violentia occupauit. nec rei vendicatione nomine ꝓ
prio cum non eſſet ſua proprietas,ſed eccleſiæ ff.de re.vend.in rẽ
actio.ſed nec nomine eccleſiæ agere poterat cum ipſa poſſideret
æqualiter omnes prębendas per omnes canonicos quicunque
eſſent illi,qui eas poſſiderent. cum ſicut cautum eſt &c.ſ.de reſt.
ſpol.cum veniſſent.in fi.& hæc eſt ratio ſufficiens. quare etiam
interdictis ſuperioribus agere non potuit,vt no.ĩ.de teſta. relatũ.
ij.reſpon.j.Poſſet tamen dici, quod forte nomine præbendæ ſuæ
agere potuit,ſicut & Abbas tantum nomine dignitatis ſuæ agit,
quando a conuentu ſuo bona diſcreta habet.ſ.de reſcriptis.edoce
ri. vbi de hoc. & expedit agere nomine tantum præbendæ ſuæ
& non eccleſiæ quando agit contra canonicos ſuos vel alios, qui
nomine eiuſdem eccleſiæ ſe poſſidere vel habere ius dicunt.Con
tra alios autem extraneos,qui iure eccleſiæ non nituntur, tutius
videtur agendum nomine eccleſiæ quam præbendæ. Sed in hoc
caſu oportet,quod habeat procurationem præpoſiti, & canoni-
corum,vel aliorum,ad quos res pertinet, ſine quorum nomine
agit,arg. ſ.de procur.c.j.ſ.de iud.cauſam quæ.Sed dices, quomo
do poteſt agere nomine præbendæ cum præbenda nihil habeat,
vel poſſideat? Reſpon. Immo præbenda poteſt habere, & habet
certas poſſeſſiones,& redditus & iura ſm d. n. Ex quo per illum,
qui hoc põt facere,ſunt ſibi aſſignata,& ex quo diuiſa eſt ab aliis,
& etiam limitata,arg.ĩ.de præben.expoſuiſti. ſicut & parochialis
eccleſia,ĩ.de his,quæ fi.a præla. paſtoralis. quæ & quandoque eſt
ei annexa.In quo de iuribus ipſius eccleſiæ annexæ non vr̃ agen-
b dũ noĩe ipſius eccleſiæ[b] ſuæ,ſed ꝑbendæ ar.ff..de ædil.edic. iuſtiſſi-
me.& in eo, qđ leg. & no.ĩ. de ꝑbendæ extirpan.§. qui vero.& ſ.
de of.dele.prudentiã.§ pen.& fi.Põt ergo prębẽda ſm d.n.habere
iura ſua diſtincta,ſicut & ẽpatus, & abbatia,& hoſpitalis, & q̃cun
que alia domus,vel dignitas,vel adminiſtratio. & ſi in petitione,
ſeu defenſione iurium ipſius præbendæ procurator eccleſiæ,nec
non & præbendarius non ſpecialis, ſed generalis procurator ſi-
mul concurrent,videretur præbendarius præferendus. & de hoc
no.ſ.de reſ.ſpo.olim.cãm ſecundũ d.n.cuius eſt mẽs quaſi totius
huius glo.& de hoc etiam notat.ſ.de iud.cum deputati. [Partem
fundi tui.]tibi in præbendam aſſignati.vnde & tibi competebat
actio finium regundorum,ad hoc,vt tibi termini antiquitus,vel
de nouo poſiti ab eo, qui aliam partem habuit obſeruentur,ff.fi
nium regundorum,in finalibus, & l.eos. Et hæc actio inter præ-
bendarios competit ad ſimilitudinem vſufructuariorum,ff.finiũ
regun.l.iiii.§.finium regundorum,actio.& arg.ff.communi di.l.
communi diuidundo.§.cum de vſufructu.ſed & proprietati hęc
quæſtio cohæret.C.finium regun.l. iij. Igitur ſi quando agitur de
terminis poſitis,dubitetur quis poſſideat, vel cuius ſit proprietas
ſuper hoc recipiuntur teſtes,vt hic,& in ll.ſupradictis. [Illo.]ver.
ſ.Archidiacono.[Fundi]de quo quæſtio eſt. [Quadraginta.]&
ſic oĩs actio eſt ꝑſcripta,C.de ꝑſc.xx.an.oẽs.ĩ.de ꝑſcr.de quarta.&
c. ad aures.& c.qa iudicãte. vbi de hoc.[Incõcuſſe.] hoc iõ dicit,
5 quia†ſi mota fuiſſet quæſtio interrupta eſſet pręſcriptio.ĩ.de præ-
ſcrip. illud.[Poſſidetis.]vſque modo. & ſic vterque contendebat
ſe poſſidere, vnde & vti poſſidetis proponi poterat hinc & inde,
vt notatur ſupra,de ſequeſtratio poſ.capit.j reſpon.j.[Quare.]ver
ſicu. [Petitori.] ſcilicet tibi. [Vel poſſeſſori.] ſcilicet Archidya-
cono. ¶ Ad quod.]ij.pars, ſcilicet ad intellectum & ſolutionem
propoſitæ quæſtionis.[Finium regundorum.]quod hic propone
batur,licet & vti poſſidetis competeret,vt not.ſ.eo.reſpon.j.verſi-
6 cu.illo in contrarium.Et no.quod quamuis pręedia†eccleſiæ non
ſint propria clericorum,vt ĩ.patet.ĩ.de donatio.capi.ij.ĩ. de pecul.
cap.fina.nihilominus tamen beneficiatus nomine beneficij po-
teſt hoc etiam intentare,argumen. ff.finium regundorum.l. iiij.
§.finium regundorum, & notat. ſupra, eodem reſpon.j.verſic.&
quod dicas.ſuper verbo.egreſſum.[Vices duorum.]Ideo hoc iu-
dicium duplex appellatur,quia hincinde vterque actor, & vterq;
reus cenſetur.vnde & vterque duplex ſacramentum pręſtet ſicut
reus & actor,ſed non iuratur niſi ſemel.ff.famil herciſcun. inter
cohęredes. §. familiæ herciſcundæ, & quantum ad hæc tria iu-
dicia finium regundorum & familię herciſcundæ, & commu-
ni diuidundo.paribus paſſibus ambulant. ille tamen actor prin-
cipaliter

ADDITIONES.

a Terminos, ſiue metas auelentes qualiter puniantur. Adde Bar. in l.ij.ff.
de termino.mo.

b ¶ Nomine ipſius eccleſiæ.Adde Spe.ti.de acto.§.j.in vlti. colum. verſi.Ca-
nonicus autem regularis.Et do.Anto.& iſtum in c.edoceri.ſ. de reſcript.
& lap.allega.hic.

cipaliter reputatur, qui primo ad iudicium prouocauit, quod ſi
non apparet,ſorte res dirimatur & probantur hæc.ff.de iud.in his
tribus.& l.ſed cum ambo.de hoc tamen plenius no. ĩ.tit.j. in nr̃a
præſentia.Dicitur autem pro tanto actor, quia ſicut primo ap-
pellauit ad iudicem,ſic primo iurabit & ponet,& teſtes producet,
& ſic de ſingulis,vt not.ſ.de ord.cog. cum dilectus. §. nos autem.
ver.ac per hoc. & idem eſt in alijs duobus poſſeſſoriis. ſ.vti poſſi-
detis circa immobilia.& vtrobi circa mobilia,vt ff.vti poſ.& vtro
7 bi.per totũ.[Actoris & rei.] Arg.hic,ꝙ † vna perſona vicem dua-
rum ſuſtinet.ad idem.ff.quod cuiuſque vniuerſita.itẽ eorum. §.ſi
decuriones.xxj.q.j.relatio.de conſe.di. ij.nec Moyſes.ff. de adop.ſi
conſul.Sed ɔ̃.xvi.q.j.presbyteros.lxxxix.di.ſingula. & ca. ad hæc.
ff.de reg.iur.in pari.Sol. Quod dr̃ in contrariis regulare eſt. quod
vero hic,& in ſimilib.caſuale. Vel refert vtrum ſit iuriſdictio gra
a tuita,& tunc poteſt quis vti vice duorum,[a]vt in d.l.ſi conſul. & ff.
de offi.ꝓconſul.l.vnica.ff.de offi.præſi. l.ij. Aut ɔtentioſa, & tunc
non poteſt.iiij.q.iiij.c.j.& ij.q.j.in primis. Et de hoc not. ſ. de elec.
cum inter vniuerſas.ad fi.& ĩ.de cleri.coniuga.diuerſis.§.i. vbi in-
uenies alias concor.[Vnde.]ver.ſ.quia vterque eſt actor, & vterq;
reus,& vterque ſe poſſidere contendit, & ad ſe rem,de qua agitur
pertinere.[Inſtruendam.] ſubaudi nec mireris ſi dicam illum, q
dixit ſe poſſeſſorem in hoc caſu probare deberet,& huic cõtinua
tur.ĩ.eo.ver.namque poſſeſſori &c.[Quibus.] ver.ſ. probationib.
[Examinatis.]diligenter non perfunctorie ſicut leg. & no.ĩ.ti.i.ꝑ
terea.& c.cum cauſam quæ.[Quos.]ſ.teſtes.ĩ.titu. i. in præſentia.
[Admittat.]cum effectu.ſ.ſm dicta eorum pronunciando.nam
verba cum effectu intelligenda ſunt.ſ.de cleri.non reſi. relatum
¶ Quia ſi ambarum.]iii.pars.[Poſſeſſoris.]i.rei,qui primo voca-
tus eſt ad iudicium,vt notatur.ſ. §. proxi. ſuper verbo, vices duo
8 rum.[Cum promptiora.]&c.Hic habes no.ſciſſum, † quia ſem-
per in dubio reus abſoluitur ſm hanc regulam Arriani, ff.de act.
& ob. Arrianus.ff.de pen.reſpiciendum.ĩ.de fi.inſt.inter dilectos.
§.fi.ff.de reg.iur.fauorabiliores & ar.l.di.ponderet.& xxvi.q. vii.tẽ
pora. Ar.contra.ff.de offi.præſi.obſeruandum. & l.fi.xxviii. di.qa
ſunt.lxxxi.di.tantis.l.di. poſtquam. Sol. Quod hic dr̃,& in ſimili-
9 bus locum habet in dubijs,& obſcuris.ſed† vbi notum eſt factum,
facienda eſt condemnatio,ſ.ti.i.c.ii.niſi & ex cauſa diſpenſetur.i.
q.vij.tali.& ſic intelliguntur contraria ſm omnes.Sed & quod di
ctum eſt de dubiis verum eſt,niſi fauor aliud inducat,vt ſequitur,
vel delatio iuramenti,vt no.ſ.c.prox.[Præterquam.] ver.[In libe
rali cauſa.]& querela inofficioſi,& matrimonio,atque dote. Vn
de verſus,

Stat teſtamentum,libertas,coniugiumque.
Si ſint æquales,quæ producuntur vtrumque.

Et probatur ĩ.de re iud.c.fi.vbi de hoc plenius no. & ibi inuenies
concor.[Pro libertate].i.pro illa parte, quæ libertatem fouet ẽt
ſi ſit actor.ff.de manumiſ.l.antepenul.ff.de re iud.inter pares.ff.de
reg.iur.libertas.xij.q.ij.cum redemptor.[Proferetur.]ſubaudi nec
obſtat,C.de rei vend.l.fi.C. eo.tit. actor. Et ſic poteſt hic continua
ris ſequens ver.vel reſpicit illud,quod dictum eſt ſ. verſicu. vnde
hinc & inde.& ei continuatur,vt ibi no.[Nam poſſeſſori.]verſic.
[Aliquando.] bene dicit.nam regula contraria eſt, quod dic,vt
leg.& no.ĩ.vt benefi.ec.c.vnico.§.j.[Cum iure.] verſic. [Cautum
ſit.]C.de præſcrip.lon.temp.l.pen.& l.emptor.C.de præſcrip.xxx.
an.omnes.& l.male.[Longiſſimi]xvi.q.iiij. volumus. vel longi,
vt probant concord.præceden.[Obiicit]in modum exceptionis.
10 alias contra.C.de præſcrip.xxx.an.ſi quis emptionis. †Qui autem
obiicit exceptionem ipſam probare debet,ff.de prob.in exceptio
nibus.ff.de excep.l.j.vnde & hic ſequitur.[Probauerit.] vnde a cõ
trario ſi non probauerit ſuccumbet,quod & verum eſt.

ADDITIO.

a ¶Vice duorum.Adde verum, & quando quis poſſit vti vice duorum ple-
ne per glo.& D.Abba.hic in pen. col. & ibi per dom. Andre. ſic.& Ber. de
Lau.in addit.

SVMMARIVM.

1 *Teſtimonium intelligitur quando teſtis non iurat.*
2 *Oculus & manus ſępe fallitur.*
3 *Iuramento viri potius credendum quam mulieris.*
4 *Probatio ad oculum alias vincit.*

CAP. IIII.

PRopoſuiſti. Apoſtolico.] alias debuiſſet co
gnoſcere dioceſan⁹, quod dic,
vt leg.& no.ſ.de reſti.ſpol.literas.reſpon.j.ĩ. de cõſan.
c.j.§.fi.¶ Cumque partes.]ii.pars. [Nec potuiſſe.]pro
pter frigiditatem,xxxiii.q.i.requiſiſti. vel propter maleficium, vt
e.q.ſi per ſortiarias,quod dic,vt plene no.ĩ.de frigi.laudabilem.&
ca.fi.ſed & poteſt exemplificari per decre.ĩ.de ſpon.is qui fidem.
& c.ſeq.vel per aliam.ĩ.qui ma.accu.poſ.inſuper. [Cognoſci.] vi
ro per iuramentum &c.vt ĩ.eo.ver.viro.[Quod.]ſ.ſe eſſe incogni
tam a viro,vt præmiſit,& virginem,vt ſequitur. [Mulierum.]ob
ſtetricum ſiue matronarum.& eſt hic arg.& ĩ.eo.§. fi. in fi. quod
1 non coguntur iurare ex eo,quod dicit † teſtimonio quod intelli
gitur quando teſtis non iurat.ĩ.de coha.cleri.& mu. tua. ad idem
ĩ.eo.cauſam matrimonij.& hoc no.ĩ.de frig.fraternitatis.[Quæ]
ver.ſ.vii.mulieres. [Per aſpectum corporis.] Quandoque tamen
2 probatio iſta fallit, quia † oculus & manus ſæpe fallitur, quod
dic,vt leg.& no.ĩ.eo.cauſam matrimonii. [Viro.] ver. [Per iura-
mentum.]& ſic fuit lis conteſtata.ſ.de lit.conteſt.c.vnico. [Et ĩ.]
hoc eſt quæris in hoc caſu cui potius ſit credendum. ¶ Videtur
igitur nobis.]iij.pars.[Quia iuramento.]puellæ &c.Argum.con
3 tra,†quia potius credi debet iuramento viri.xxxiii.q.i. ſi quis acce
pit.in auth.de nup.per occaſionẽ.colla.iiii.ĩ.de deſpon.impu.cõ-
tinebatur.Sol.ibi.[Teſtimonio.]q.d.& ſi non iurent.ſ.de do.& ɔ-
tu.cum olim.§.i.& no.ſ.§.prox.ſuper verbo, mulierũ. Vel poſſet
dici,ꝙ de credulitate poſſent dici iurare,ar.ff.rerum amo. Marcel
4 lus. [Potius.] quam iuramento viri,quia † probatio ad oculum
alias vincit.Inſtitu.de gradi. cogna. §. ſed cum magis veritas.xxx.
q.v.§.fi.iii. q.ix.teſtes.& §.de his.Is autẽ, qui melius probat debet
obtinere.ĩ.eo.licet.§.fina.

SVMMARIVM.

1 *Quæ extra iudicium fiunt, in iudicio non conſueuerunt obeſſe.*
2 *Negatiua pura ſimplex,nam indeterminata eſt probatur.*
3 *Duobus magis credendum quam vni.*
4 *Facultas probationum non eſt anguſtanda, ſed potius amplianda eſt.*
5 *Teſtes inſtrumento preferuntur.*
6 *Scripturę in antiquo maior fides adhibenda eſt.*
7 *Memoria hominis labilis eſt.*

CAP. V.

TErtio loco. Idem clemens.ĩ.de præſum. ter
tio. [Ita ecce quidam.] &c. vel
dic quæſitum ſuper tali caſu ecce &c. [Regularis].i.
religioſus ſine conſenſu conuentus, vt ſequitur. [Si-
gnauit.]i.ſigillauit. [In quo.] ſ.inſtrumento. [Ei.]. ſ. amico ſuo.
[Immobilium.]ideo nulla videbatur alienatio, niſi eſſet ſeruata
forma.xij.q.ij.ſi qua de rebus.x.q.ij.hoc ius.extra.d.n. de rebus ec-
cle.non ali.dudum.li.vj.Sed forſan iſte amicus religioſi potẽs ho
mo erat.arg.ſ.vt lite penden.eccleſia. ij. nec expediebat eccleſiæ
ſuper hoc litigare.arg.ff.de mino.l.minoribus.xxv. ann. ad quod
accedit,quod leg.& not.ĩ.de rebus eccle. non ali. ad audientiam.
vel in inſtrumento continebatur,ꝙ omnis ſolẽnitas ſeruata erat.
[Continetur.]q.d.talis erat tenor.[Quo.]ver.ſ. inſtrumento. [In
1 iudicio.]ea † enim quæ extra iudicium fiunt,in iudicio non cõ
ſueuerunt obeſſe,vt no.ſ.ti.j.c.fi.§.j. [Vniuerſitatis.]i. conuentus,
vt ſequitur.Sed iõ hoc dicit,quia tales quo ad hoc pari paſſu am-
bulant.nam & hi,& illi procuratorem conſtituunt, quod dic,vt
no.ſ.de procu.quia de cauſis.& c. petitio. [Non eſt confectum.]
ad hanc negatiuam probandam indirecte admittuntur prout ſe
quitur.ſic ĩ.de teſti.tam literis.§.fi.& c. ex tenore. §. verum. C.de
contrahen.ſtipula.optimam. Alias maxime,quia cum videatur
2 pura,ſimplex,†& indeterminata probari non poſſet, quod dic,vt
plene no.ſ.de elec.bonæ memo.j.§.ɔ̃.Sed & quia inſtrumentum
arguebatur de falſo edendum erat cum die & conſule, vt in d.l.
optimam.& ĩ.de fide inſtru. inter dilectos. §.j. [Et aſſeruit adul-
terinum, vel furtiuũ.] pro eodem ſupponit.q.d. aliquis frater fal
ſo hoc ſigillauit.Poſſet tamen notari differentia inter hæc,vt di-
camus adulterinum,quando non cum vero ſigillo,ſed cum alio
ſimili,licet falſato ſigillatum fuit. Furtiuum vero, quando vero
ſigillo,tamen ſine conſenſu cõuentus.& ita accipitur hic.ad hoc
ĩ.de cri.fal.licet.¶ Cumque fratres.]ii.pars. ſubaudi ipſius conuẽ-
tus,& ſine quibus conuentus eſſe non poterat.[Produxiſſet.] ſci-
licet procurator.[Iurati.]nulli creditur, niſi iurato quantumcun
que magno,quantumcunque religioſo, niſi remittatur a parti-
tibus iuramentum,ĩ.ti.j.fraternitatis.& c.tuis.& c.nuper.iiii.q.iii.
ver.item iuriſiurandi.[De hoc.].ĩ.de dictis rebus alienandis.[In-
a ter fratres.] Iſti merito admittuntur ad teſtimonium,[a] cum ea,
quæ in conuentu ſiue capitulo aguntur, poſſunt per ipſos tãtum
& non per extraneos,qui nec interſunt capitulo comprobari.ĩ.de
teſtibus.veniens.ii.in fi.C.de repudijs conſenſu. §. ſuper plagis. C.
de quæſtio.interrogari.ff.ad Silla.l.ii.§.ſi vir.& l. ſi quis in graui.§.
ſi pupillus.& §.ſe.[Totius conuentus.] Not. hic negatiuam poſſe
probari,ſed hoc verum eſt indirecte.ſicut & ĩ.ti.j. ex tenore. dire
cte enim probari non poteſt.ĩ.eod. quoniam contra falſam. Vel
dic,ꝙ non probatur hic negatiua, ſed per probationes, quæ hic
fiunt inducitur præſumptio iuris,quod fratres non conſenſerunt
cui ſtatur donec contra ſit probatum, vt patet in eo, quod no.ĩ.
de ſpon.is qui fidem.Poteſt & illud dici, quod vbicunque agitur
de falſitate inſtrumenti per eos, qui inſcripti ſunt in ipſo inſtru-
mento probabitur fides eius,vt patet in eo,quod legitur, & not.ĩ.
de fide inſtrum.cum Ioannes.§.dictus vero. ad idem. C. de falſis.
vbi falſi crimen.Quinimmo & idem dicendum eſt,vbi nomine
aliquo-

ADDITIO.

a ¶Admittuntur ad teſtimonium. Adde an quilibet de vniuerſitate poſſit
eſſe teſtis in cauſa vniuerſitatis.Specu.titu.de teſt.§.j.ver. ſed nunquid in
defectum aliorum.& per Ioann. Fa.& Ange.Aretin.Inſtitu.de rerum diui.
§.vniuerſitatis.

aliquorum etiam non ſcriptorum dr̃ inſtrumentum, vt hic pa-
tet,& j̃.ti.j.tum literis.§.fi.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.
Tu vero de hac materia dic,vt no.s̃.eo.§.j.ſuper verbo, ſm aſſer-
tionem teſtium.& s̃.eod.c.rñ.j.ſuper verbo,non eſſe confectum.
[Vnanimis.]Ergo pater,ꝙ conuentus nunquam conſenſit,quia
nec conſentire potuit,niſi in communi,vt patet in eo,quod leg.
& no.s̃.de conſti.cum acceſſiſſent.§.j.s̃.de elec.quia propter.rñ.j.
ibi præſentibus omnibus.& ibi publicent in communi. [Quod
2 nolebat.]& hoc modo mirabili,†ꝓbatur negatiua pura, & ſim-
plex,& indeterminata,vt hic,& j̃.de teſti.tam literis.§.fi.j̃. de ex-
ceſ.præla.inter dilectos.§.præterea.& in quibuſdam aliis ſpeciali
bus caſibus.xvj.q.fi.in fi.j̃.de purga. cano.per totum.C. de his', q
ad eccl.confu.l.fi.§.ſane.C.de fide inſtru.l.fi. C. de iure deli.l.fi.§.
ſententia.in Auth.de hæredi.& Fal.§.ſi vero abſunt.ibi. & vidiſ-
ſe quæ tunc agebantur &c.coll.j.in Auth.de inſtru.cau.§.ſi vero
quiſquam.coll.vj.Quid ergo ſi vacante eccleſia compromiſſum
ſit in tres,vt poſſint de quo voluerint prouidere eccleſiæ,& hij ſe-
cedentes in partem concordent in milonem decanum eiuſdē
eccleſiæ , & reuertens in capitulo dicant ſe concordaſſe , & duo
dent poteſtatem eligendi illum,in quem concordant , & tertius
poſtulet epiſcopum,in quem non concordauerant, quo audito
duo ei contradicunt ſtatim dicentes,quod epiſcopus non eſt il-
le,in quem concordauerant,ſed alius. Hæc quæſtio fuit de facto
in eccleſia Lugdunenſi,& allegabatur pro parte poſtulati,quod
omnino credendum erat tertio tanquam a duobus ad officium
eligendi deputato,& approbato,ar.ff.ſi menſor fal.mo.di.l.i.j̃.de
teſti.con.præterea. Et ꝙ non erat credendum duobus compro-
miſſariis pro eo , ꝙ videbantur in ſuis teſtimonijs ſingulares. nā
& ſi vnus probaret de altero non tamen hoc probare poterat de
ſeipſo Et cito,quod duo probarent conſenſum tertij non prode
rat hoc miloni,quia non niſi conſenſus tertij probatur.Nec ob-
ſtat.s̃.de elec.cum dilectus.§. nos vero. quia ibi probant duo,nō
conſenſum proprium,ſed conſenſum omnium aliorum ſingu-
lariũm,& ſic probant,ꝙ plures conſenſerunt in vnum , hic autē
ſecus,vbi non probant niſi cōſenſum tertij compromiſſarij, qui
ſolus non ſufficit.Proprium.n.conſenſum probare non poſſunt
tum quia vñr de proprio facto teſtificari,ar.C.de teſti. omnibus.
& iiij.q.iij.ver.item nullus idoneus.Tum quia ſingulares ſunt,vt
dictum eſt,& tale teſtimonium nō prodeſt,vt patet in eo, quod
le.& no.j̃.de ele.bonæ mem.mag.§.contra legati verum proceſ-
ſum.ver.pe.& c.cum dilectus.§.nos vero.ver.& ſi tres ſimul.Ob
tinuit tñ inter Cardinales, ꝙ in hoc caſu crederetur duobus , tũ
3 †quia magis credēdum eſt duobus,quam vni,vt patet in eo , qđ
le.& no.j̃.de teſti.licet. in fi. Tum quia per conſequens teſtimo-
nio duorum ſtandum eſt,donec probetur ɔ̃rium, ꝙ nec per ter
tium,nec per alium.cum nec alius interfuerit , probari poteſt.j̃.
e.§.j.& c.j.§.fi.Tum vt fraudi malitia ſubtrahatur , alioquin qui
pronunciare,ſemper poſſet ius ſuum auferre illi,in quem com-
muniter concordaſſent,quod vitandum eſt,vt patet in eo, quod
le.& no.j̃.de diuor.quanto.§.pe.Tum quia per ɔ̃ns forma com
promiſſi poteſt ſemper fruſtratoria reddi,& ei illudi, quod vitan
dum eſt,ar.ff.de iudi.ſi prætor.& C.de bo.qui lib.l.fin.§. vbi autē
puerilitas.& in eo,quod le.& no.s̃. de poſtu. præla. bonæ.ij.§. nec
4 nocebit.Tum quia †probationum facultas non eſt anguſtanda,
ſed potius amplianda,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.vt li.non cō
teſt.c.fi.rñ.j. Sed impoſſibile eſt veritatem huius facti ꝓbari poſ-
ſe,niſi per iſtos duos, ex quo tertius contradicit,in quo caſu etiã
qñq; hęretico creditur.C.de hæreti.quoniam multi.in fi.& con-
ſpiratori.quod dic, vt le.& no.j̃.de teſti.co.c.fi. ad idem etiam p̄-
ſtant efficax,argu. præmiſſa alia iura,in quibus creditur vni teſti.
quando quæritur de conſcientia ſua.Et eſt ratio,quia nec p aliũ
probari poteſt, vt patet in eo,quod le.& no.j̃.de homi.ſignifica-
ſti.§.fi.in princ.& ſic etiam inteligitur.s̃. de elec. cum dilectus.§.
nos vero. vt ſ.illi tres,vel duo non ſolum de conſenſibus aliorũ,
ſed & de proprijs veritatem dicant.Et ad hoc idem facit optime
iſta decre. Vt autem compromiſſarij has fraudes,& pericula vi-
tent,conſilium eſt,vt aut tabelionem,ſecum habeant,qui de cō
ſenſibus inſtrumentum publicum conficiat , aut ipſi idem qui
conſentiunt proprijs manibus ſcribeant ſe conſentire & in pro-
pria,ſed ſigillum proprium obuiet cōtrarium aſſerenti.ar.j.q. vij.
ſaluberrimum.xx.q.j.vidua.xxvij.q.i. omnes feminæ.C.de num.
pe.auth.contra qui propriam. & in eo,quod le.& no.j̃.tit.j.cum
a nobis.Sed nunquid ex quo ſemel omnes compromiſſarij con
ſenſerunt , in aliquem poſſunt voluntatem ſuam mutare?non
videtur,quia cum iſti compromiſſarij vicem totius capituli ob
tineant,conſenſus eorũdem videtur habere vim ſcrutinij publi-
cati,quod dic,vt le.& no.s̃.de ele.publicato. ¶Sed quoniam.]iij.
pars.[Probauit.]Nam ſi haberet teſtes idoneos & ſufficientes ip-
ſum inſtrumētum coadiuuantes præualerent,ar.ff. de fide inſtr.
cum Ioannes.§.porro.& s̃.de elec.cum dilectus.§. nos vero.[Se-
5 cundum aſſertionem teſtium.]Sic ergo†teſtes pręferũtur inſtru
mento & merito,quia potius credendum eſt viuæ voci, q̃ mor-
tuæ.in Auth.de inſtru.cau.§.ſi vero.coll.vj. ideo teſtes præualent
inſtrumento,vt hic,& j̃.ti.j.cum a nobis. in fi.& j̃. de fide inſtru.
cum Ioannes.§. porro. Sed ɔ̃, quia æqualem vim habent in litib.
exercendis,& æqualiter probat C.de fi. inſtru. in exercendis. C.q
po.in pig.ha.ſcripturas.C.de rei ven.iudicia.& leg.& no.s̃. eo.c.ij.
Immo magis, ɔ̃ quia potius credendum eſt inſtrumentis, ff. eo.
tit.cēſus.& l.cum de indebito.§.fi.C.ſi minor ſe ma. di. ſi alterius.
C.ar.tu.l.fi.Sol.Cum aliquis vult probare intentionem ſuam,nō
refert vtrum per teſtes,vel inſtrumentum probet. & in hoc caſu
intelligas iura ſignata,s̃.eo.ver.ſed ɔ̃.exceptis xiii. caſibus, in qui-
bus requiritur, ꝙ fiat probatio per ſcripturam , de quibus no. ex-
tra.d.n de cenſibus.Romana.§.poſtquam autem. ſuper verbo.in
ſcriptis.Vbi vero teſtes ſcripturæ ɔ̃ dicunt , & teſtes ɔ̃dicētes ſunt
de illis,quorum nomina ſubſcripta ſunt in ſcriptura ſuſpectum,
redditur inſtrumentum,ff. quemadmodum te.a.l.j.in fi. & arg.j̃.
de fi.inſtru.cum Ioannes.§.dictus.vbi de hoc.adeo,ꝙ ſi maior ps,
maxime ſi omnes ɔ̃dicunt omnino irritetur,vt ibi dicit.& in cō-
cor.ſigna.s̃.prox.§.ſuper verbo quod nolebant. & in auth. de te-
ſti.§.j.& ij.& iii.colla.vii. Si vero ſunt alii teſtes, quam in ſcripti,
attendat iudex qualitatem & quantitatem rei , de quo quæritur,
& famam conficientium inſtrumentum , necnon & teſtium,&
ipſa producentium , nam qui conſueuit falſum committere ad-
huc præſumitur de facili ɔ̃ ipſum,quia ex trāſacta vita didicimus
quid de ſubſequenti præſumere debeamus,j̃. de præſum. manda
ta.& ſcribam & c.illud.ff.de eden.ſi quis.§.j ff. de accu. ſi cui.ff.de
re milita.non omnes.§.a Barbaris.ff.de ſuſpe.tut.l.iii. C.de edicto
diui Adri.tol.l.fi.j̃.de fi.inſtr,cum dilectus.j̃.de præſum. ad audiē
tiam.j̃.de app.nouit.xcvii.d.nihilominus.s̃.de do.& contu.prout
& c.veritatis.§.i.item conſideret quot ſint teſtes,qui iuuāt inſtru-
mentum,& quot hi,qui ɔ̃dicunt,& quales,nam pluribus & me
lioribus ſtandum erit,j̃.tit.i in præſentia , & eſt hoc expreſſum j̃.
de fi.inſtr.cum Ioannes.§.porro.& §.pen.& fi.Et ſic qñdoque ſta
bit viuæ voci ɔ̃ mortuam.qñq; vero mortuæ ɔ̃ viuam.ꝙ ſi hinc-
inde quantum ad famam & numerum omnia æqualia ſunt cō
ſideranda eſt negotii qualitas, & natura. nam in recenti negotio
magis vr̃ credendum teſtib.vt in concor.ſigna.s̃.in prin.huius gl.
6 Scripturæ†vero maior fides adhibenda eſt in antiquo, vt in con
cor.ſigna.s̃.eo.gl.ver.imò magis ɔ̃.& C. de dona. in donationib.
7 ff.eo.ſi arbiter.j̃.eo.cum cauſam.& eſt ratio † quia memoria ho
minis labilis eſt.C.qui teſta.fa.poſ.hac cōſultiſſima §. at cum hu
mana.& ex temporis diuturnitate conſueuerunt teſtes variare fi
dem,ff.de car.ed.l.iii.§.duæ.ff.de dam. infec, qui bona. §.fi. Sin aũt
ex vtraq; parte omnia omnino paria ſunt & ſic iura obſcura,reus
abſoluitur,niſi actor ſtet pro cauſa fauorabili,in quo caſu cōdem
natio ſequi dʒ,vt le.& no.s̃.e.ex literis.§.fi.& j̃.de re iud.c.fi. Quid
ſi teſtes teſtib.ɔ̃dicant? dic,vt no.j̃.eod.in p̄ñtia. Quid ſi ſcripturæ
ſcripturis? dic,vt no.j̃.de fi.inſtr.imputari.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum ſeruandum eſt.*
2 *Atteſtationibus publicatis, non ſunt alij teſtes ſuper eodem articulo producendi.*
3 *Alleganti turpitudinem ſuam auditur.*

CAP. VI.

1 IVrauit quidam. Accepturum.] Quod †iuramentum ſeruan
dum eſt j̃.de ſpon.ex literis.& c. præterea.ii. niſi aliud
de nouo emergat.vt hic,& j̃.de iureiur. quemadmo-
dum.[Quam].ver.ſ.mulierem iuratam. [Cum vellet.] ſubaudi
in eccleſia publice deſponſare tpe licito, s̃. de fer. capellanus. Et
ſic deſponſatam.[Traducere].j̃.de coniug.lepro.c.fi.[Scđm mo
rem.]j̃.de cla.deſpon.cum inhibitio.j̃.de ſpon. cum in tua. [Le-
gitime]melius dixiſſet canonice,ar.j̃. §.i. ibi canonicis . Vel ideo
hoc dicit,quia gradus ſpecificauerunt deſcendendo gradatim &
nominando perſonas ſm ꝙ leges volunt,ff.de gradibus.iuriſcon
ſultus.& canones.vt leg.& no.j̃.ti.i.licet ex quadam. [Ipſos] ſ.qui
volebant contrahere.[In quinto]hodie quarto.j̃.de conſan.non
debet, & licet corrigatur exinde nō propter hoc intelligitur hoc
ius eſſe correctum.ſic.j̃.de conſan. ꝙ dilectio. ¶Quia vero].ij.ps.
[Quidam alius]ſolus & per ſe ſicut innuebatur in integ.qui non
probat j̃.tit.i.licet vniuerſis.in fi. & hoc modo poteſt ſolui ɔ̃rium
hic ſignatum j̃.tit.i.ſeries.vel aliter,vt no.j̃. ſuper verb. nullo eos.
[Canonicis]ſm canones.& non dicit legitimis,s̃. vero. rñ.j. dicit
legitime.& non dicit canonice, ſed huic ſtandum eſt, j. qui ma.
2 accu.poſ.vr̃.[Et partibus publicatam].ſic patet,ꝙ† publicatis atte
ſtationib non ſunt etiam alii teſtes ſuper eodem articulo produ
cendi,licet ſuper alio poſſint,vt leg. & no.j̃. tit.j. fraternitatis.j̃.de
fide inſtru.cum Ioannes.Sed contra i.eo.cām matrimonii,& j̃.ti
tu.ſeries.So.Vinc.ſcripſit,ꝙ illud.c.ſeries non tenet,quia nunquã
ſunt teſtes ſuper eodē articulo,ſiue ab eadē parte, ſiue ab aduerſa
publicatis atteſtationibus producendi, etiam in cauſa matrimo
niali,& hoc vr̃ expreſſum j̃.ti.i.conſtitutis.ii.§.fi.& in hoc cōſen
tit.B.Nec ob.c.ſeries.quia loquitur in matrimonio iam ɔ̃cto,vn-
de admittuntur ibi teſtes ad probandũ , ꝙ non ſit ibi conſangui-
nitas in fauorem matrimonii, & vt periculum diuortij euitetur,
hic

hic autem loquitur in ɔ̃hendo vbi nullum periculum imminet,
ſi non coniungantur , & ideo ante publicationē teſtium debuit
probari in contrarium. Sed hæc ratio diuerſitatis euidēter repro
batur j̃.de ſpon.præterea j.& ij.& c.cum in tua.& j̃.titu.j.cum in
tua.vnde quidam dixerunt,ꝙ iō non obeſt hæc publicatio , quia
in prima probatio non fuit facta in figura iudicij . ſed ɔ̃ hoc eſt,
quia partes non conſueuerunt eſſe niſi in iudicio , & tñ dicit par
tibus publicatam. Item dicitur iuramentis canonicis. q.d. ſm ꝙ
canones volunt, ꝙ in iudicio iurent,vt j̃.ti.j.quotiens. §.j. Alij di-
cunt,quod in illa decre.ſeries.ideo admittuntur teſtes poſt publi-
cationem,quia antea pars producens ignorabat , quæ perſonæ eſ
ſent in primo gradu.Sed nec iſta ratio ſufficit,quia eo ipſo , ꝙ ac-
cuſator aſſerebat coniuges conſanguineos potuit aduerſa pars ɔ̃-
rium inueſtigare & ſcire.ſm B.Sed nec admittũtur teſtes accuſa-
toris niſi exprimat prohibitum gradũ conſanguinitatis. Alij aſſe
runt,ꝙ ſpāle eſt in cauſa matrimonij,vbi teſtes publicatis atteſta
tionibus admittuntur,vt in dicto.c. ſeries.& hanc teneas de iure
ſcripto propter periculum animarum , propter quod nō tranſit
3 ſniã in rem iudicatam, [a] & † auditur allegans turpitudinem ſuã,
a vt j̃.de re iud.lator.tenor conſanguinei.j̃.de cog.ſpũ.c.fi. Eſt tñ ɔ̃-
ria communis opinio magiſtrorũ, ſed video , quo iure fulciatur
nec etiam rōne,nam ex quo etiam poſt ſniam latam, quæ non
fertur,niſi publicatis atteſtationibus admittitur probatio in ɔ̃riũ
ſuper eodem articulo,vt in prædictis iuribus , multofortius ante
ſniam & poſt ſolam publicationem,arg.j̃.eo.licet.§.j.& §.penul.
& s̃.de procur.in noſtra.in fi.Nec obſtat j̃.ti.j.cōſtituti. in fi. quia
ibi ſoluitur.Sed nec obſtat hoc.c.rñde enim,vt no.j̃.§.fi. & in ſe-
quentibus glo.[Nullo eos].ſ. contrahere volentes, ſed nimis lar-
ge & nimis animoſe probare intendit , quia ſaltem ex parte adæ
attinent ſibi non ergo repellitur propter publicationem teſtiũ ,
ſed quia nimis improbe ſatagebat aſtruere negatiuam,ſic.s̃.de cã
poſ.cum eccleſia.§.nos igitur.& quia ſolus erat,vt no.s̃. e.§.in prĩ.
¶Reſpondemus].ij.pars.[Standum eſt].ɔ̃ j̃. de ſpō. cum in tua.
j̃.ti.j.ſeries.& c.cum in tua.So.ibi probatur negatiua indirecte, &
ideo admittitur j̃.tit.j.ex tenore.& s̃.e.tertio . Hic vero directe nō
diſtinguendo gradus,neque perſonas & ideo non admittitur , vt
no.s̃.§.prox.ſuper verbo.nullo eos, quia negantis factum &c. Et
j̃.eo.quoniam contra falſam.circa prin. Vel in contrarijs produ
cuntur teſtes idonei ſufficientes,& ideo admittuntur.hic vero vo
lebat vnus ſolus per ſe teſtes alios improbare , quod eſſe non po-
teſt,vt no.s̃.§. prox. ſuper verbo.quidam alius . vnde quod hic di-
cit,ſtandum eſt &c.verum eſt quouſque per teſtes ſufficientes,&
idoneos ſit contrarium probatum,vt in contrarijs ar. j̃. c.j.& s̃.c.
proxi. in fi.& ſm iſtud nihil contrarium, nec aliquid inconue-
niens continet decre.[Priori.]Sed cōtra.j̃.de re iud.tenor. So. hic
tangitur de matrimonio contrahendo,quod facilius diſſoluitur.
ibi vero de iam contracto, quod difficilius ſeparatur,j̃.ti.j.licet ex
quadam.ad finem.& j̃.de eo qui cog.conſan.vxo.ſuæ. ſuper e. vbi
de hoc. In vtroq; tñ caſu iudex meliorib. & efficaciorib. ſtare dʒ
in auth.de teſti.§.quia vero.coll.vij. ſm d.n.cuius eſt mens totius
huius glo.& adde,quod no.de hac materia.s̃.c.prox.§.fi. & c.ex li
teris.§.fi.& j̃.eo.licet.§.fi.& s̃.§.proxi.ſuper verbo.partibus publi-
catam Hoſtienſis.

ADDITIO.

a ¶In rem iudicatam.Adde vtrum , & quādo ſententia in cauſa matrimonij tranſeat in rem iudicatam Paul.de Caſ.in conſi. cclxvj.ſecundum Andre.ſic.hic in Apoſt. ad Panor.

S V M M A R I V M.

1 *Literis epiſcopi creditur tanquam publico inſtrumento & ſi non adſit ſigillum capituli.*
2 *Literis abbatis,conuentus , capituli , & iudicis alieni creditur .*
3 *Sigillo Principis creditur .*
4 *Vox viua dignior eſt quam mortua.*
5 *Sigillum clerici fidem facit.*
6 *Literis epiſcopi quando, & in quibus fides ſit adhibenda .*
7 *Tempus conſtitutionis ſpectandum eſt .*
8 *Excommunicatus admittendus non eſt, ad impetrandum,*

CAP. VII.

1 POſt ceſsionem. Per literas iudicis .] Ex hoc videtur,quod † lite
ris epiſcopi creditur tanquam publico inſtrumen-
to,& ſi non adſit ſigillum capituli xix.q.iij.ſtatuimus.
C.de epi.& cler.ſi qua.in fi.xj.q.iij.cure.xviij.di.de conciliis. j̃. de
fide inſtr.c.ij.vbi equiparantur literæ ſigillatę ſigillo authentico,
& publicum inſtrumentum extra.d.n.ſenten.excommuni.cum
medicinalis. xx.q.j.vidua.lxxj.di.extraneo.& c.ſeq. lxxiij.di.nomi
2 ne.in fi.†Nam & literis abbatis creditur, xix.q.iij.ſtatuimus.Et ca
pituli,j̃.de appella.ſignificauit.s̃.de elec. cum inter. R. ſeniorem.
Et conuentus.s̃.eo. tertio.Et iudicis alieni.xix.q.j.c.j. & ij. Et alie-
no anulo poteſt teſtamentum ſignari. inſt.de teſtam.§.poſſunt.
3 ff.de teſta.ad teſtamentum.§.ij.C.de teſti.ſi vnus. †Et ſigillo prin-
a cipis creditur [a] etiam in aliena prouincia, ſi de conſuetudine ha-
4 beatur.i.de fide inſtru.cum dilectus.Sed ɔ̃,quia † dignior eſt vox
viua quam mortua.in auth.de fide inſtrum.§.ſi vero aliquid tale
colla.vj.ſed viuæ voci epiſcopi non creditur, vj. q.ij. ſi tantum. &
c.placuit.ergo nec literæ ſuæ.Item talia eulogia quandoq; ex ma
la fide ſcribuntur, ff. de cuſto. re. diuus. Nec ſcripturæ tabellionis
creditur,niſi habeat teſtium ſubſcriptionem,ſiue inſcriptionem
vt in authentica.de hæredi.& fal.§.ſancimus. collatio.j.s̃.de pro
curato.capit.j.j̃.de fide inſtrumen.c.ij.in auth.de fide inſtrumen.
ſed neque.& §.ſi quis igitur.So. dixit. Hug. ꝙ ſemper ſtandum eſt
ſigillo epiſcopi quouſque probetur contrarium , quia vicem ha-
bet publici inſtrumenti,vt hic.& in Concor.s̃. ſigna.nec mirum
5 ſi hoc dixit † nam & ſigillum clerici fidem facit, vt no.j̃. ti.j. præ-
ſentatam . Alij dicunt , quod non eſt credendum literæ epiſco-
pi,niſi in formam publicam ſit redacta,in auth. vt nulli iud. ſiqs
vero comprehenſorum.colla.ix.j̃.de fide inſtrum.inter dilectos.
& c.penul.vbi de hoc.& C.de dona. in donationibus. Vel niſi ha
beat ad minus teſtium ſubſcriptionem, vbi non eſt vſus tabellio
num,xvj.q.iij.§.poteſt. Saltem duorum.j̃.eo. quoniam. & ad idē
præſtat.arg.s̃.de procur.c.j.in authē. de inſtrum. cau.§.ſed neque.
& §.ſed quia.colla.vj. Hodie vero magiſtri communiter ſcribũt.
& d.n.hic no.ꝙ in omnibus credendum eſt literis epiſcopi præ-
terquam circa acta iudiciorum,in quibus non creditur , niſi ſint
factæ per manum publicam, vel habeant teſtium ſubſcriptionē
ſaltem duorum.j̃.eo.quoniam.Nec obſtat ſecundum d.n.xj.q.iij.
curæ . Quia ibi loquitur de excommunicatis per epiſcopum de-
nunciatis,de quibus nec ibi dicitur,ꝙ vrētur in iudicio,ſed in ec-
cleſia tantum,quod non eſt eis præiudiciale,ſed potius ſaluificiũ
& medicinale dummodo non contemnant.ij.q.j.multi. & patet
in eo,quod leg.& no.extra.d.n.de ſenten. excommuni. cum me
dicinalis.li.vj.Sed ſi hodie mandaret epiſcopus per literas ſuas,ꝙ
excommunicati ab eo in iudicio vitarentur , dicunt quidam ,
non eſſe parendum talibus literis , niſi per manum tabellionis eſ
ſent confectæ.j̃.eo. quoniam contra falſam, & hoc not.hic d.n.
Tu vero dic, quod potiſſime credendum eſt literis epiſcopi in ſen
tentia excommunicationis,vt hic,& xj.q.iij cure.s̃.de treug.& pa
ce.c.j. Et eſt ratio,quia etiam iniuſta ſeruanda eſt,xj.q.iij.c.j. & qa
medicinalis eſt dummodo non contemnatur .vnde per hoc cō-
ſuluit animabus,quod dic,vt leg.& nota.extra d.n.de ſen.excom
munica.cum medicinalis. lib.vj. & quia in dubio talis ſententia
eſt ſeruanda,vt j̃.de cle.ex.mi.illud.§.licet. Nec obſtat. j̃. ti.j. cum
tu.quia ibi fuit appellatum,ar.j̃.de ap.dilectis. §.fi. Scripſit hic ēt
d.n.quod ſpeciale eſt in iudiciis,ſiue in actis iudiciorum,vt ſoli ta
bellioni creditur ſine inſcriptione teſtium,alias enim non crede
retur inſtrumento ſuo ſine teſtium inſcriptione, vt & nota.s̃.eo.
glo.ver.ſed contra,& ſequenti.vſque ad ver.Solu. Quod dic,vt le-
gi.& no.j̃.eo.quoniam contra falſam.Hoc autem ſciendum eſt,
quod ſcriptis publica manu confectis,vel ſigillo authentico ſigil
latis habentibus inſcriptionem teſtium,omnino ſtandum eſt,ex
quo teſtes inſcripti mortui ſunt,& ſic intellige.j̃.de fide inſtrum.
capit. ij. ſecundum dom. n. Niſi & alij ſint, qui & ſi ſcripti non
ſint præſentes tamen fuerunt . vnde & per ipſos poterunt forſan
improbari,vt patet in eo,quod legit.& nota.s̃.eodem tertio. §.fi.
6 † Tenendum eſt igitur hodie,quod literæ epiſcopi,quæ non ha-
bent inſcriptionem teſtium quantumcunque ſigillatæ ſint ſigil
lo ſuo circa iudicialia & in iudiciis non crederetur ſecundum d.
n.Tu vero dicas cum Hugo. quod in omnibus ſtandum eſt lite-
ris epiſcopi,niſi probetur contrarium,etiam circa acta,vt ſatis ex
preſſum eſt j̃.de purg.cano.cum dilectus.§.his igitur.Nec obſtat,
j̃.eo.quoniam.ad finem. quia illud intelligo quando viua voce
dicit,quod ita proceſſit,ſed non apparent literæ ſigillatæ. Vel quã
do oſtendit hoc in cartulario per manum publicam , vel duas
perſonas ad hoc adhibitas non confecto.Porro literæ ſigillatæ ſi-
cut & inſtrumenta publica cenſentur legitima documenta , vt
hic , & in concord. s̃. ſigna. Sicut tabellioni non creditur , & ta-
men inſtrumento ſuo creditur , vt in Authenti.de hæ.& fal.§.ſi
vero abſunt.collatio.j.nec ſoli diuæ voci arbiter.C.de arbitr. l.iiij.
poſt medium. ſic nec ſoli viuæ voci epiſcopi creditur , & tamen
literę ſuæ.& ſi teſtes in ſcriptos non habeant,ſtatur quoſque con
trarium probetur. ſicut hæc duo expreſſe probantur etiam circa
acta infra titu. j. cum a nobis . Nec obſtat , quod dignior eſt viua
vox,quam mortua, quia illud verum eſt,quando per plures pro-
batur infra,de exceſ.prælato.inter dilectos.§.præterea. & non per
vnum ſolum,vt infra,eo.titu.cap.cum a nobis, & in recenti ne-
gotio. nam ſecus eſt in antiquo,vt notatur ſupra , eodem tertio,
in fine . Et miror quomodo conſideratis ſupradictis iuribus po-
tuit ſeruare curia contrarium , vel magiſtri inter ſe diſſentire.
hoc autem iuncto de cæteris dic,vt not.in ſumma. eo.tit. §. fina.
ver.

ADDITIO.

a ¶Sigillo principis creditur.Adde omnino.Ioann.fa. inſtitu. de teſtamen §. poſſunt.

verſ.10.& ſeq. [Quibus ſtandum eſt] ſ̄.de elect.bonæ me.§.ꝯ.&
§.porro.& j̄.de re iud.ad probandum ſ̄.eo.tertio.in fi.[Cum pro
7 curatoris officium] No.† tempus conſtitutionis ſpectandum, vt
hic.& ſ̄.de procur.c.fi.ſicut tempus electionis.ſ̄.de elect.dudum.
8 j.& ij.Et eſt.arg.ꝙ†excōicatus non eſt admittendus ad impetran
a dum [a]. & ſi impetrauerit,litera non valebit.ſ̄.de reſcrip.dilectis.j.
vbi de hoc. Quod intelligendum eſt de publico,vt leg.& no.j̄.de
excep.exceptionem.& extra d.n.eo.tit.pia.lib.6. Niſi ad defenſio-
nem ſuam.j̄.de excep.c.fi. vbi de hoc [Non duximus admitten-
dum] & hoc ea ratione,quia per exceptionē elidi poteſt illa pro-
curatio d.n.Immo & nulla exceptione oppoſita debet ipſum iu-
dex ex officio repellere, ex quo publice eſt excommunicatus, in
fra de excep.exceptionem,quod hic,vt ibi not.

ADDITIO.

a ¶Excommunicatus non eſt admittendus ad impetrandum. Adde text.&
doct.in c.1.de reſcrip.lib.6.

SUMMARIUM.

1 *Proponenda proponi debent in iudicio partibus præſentibus.*
2 *Subſtitutiō quando euaneſcat.*
3 *Remedia multa dantur habentibus in hæreditate pro poſſeſsione recuperanda.*
4 *Omnis dignitas ſuum recipit fundamentum a Romana eccleſia.*
5 *Nemo debet ſe ingerere in patrimonio crucifixi, niſi uocatus a Deo, tanquam Aaron.*
6 *Excipi & peti poteſt ex eodem facto.*
7 *Omnia per ingreſſum in monaſterium transferuntur.*
8 *Dominium acquiritur ſine traditione rei corporalis multis modis.*
9 *Bona ingredientis monaſterium, cui non licet habet proprium, cui remaneantur.*
10 *Precium loco rei ſuccedit.*
11 *Legitima hæredibus deſcendentibus eſt reddenda.*
12 *Hæredes ingreſsi non poſſunt exhæredari ſine cauſa.*
13 *Infirmus obligatur per ingreſſum religionis non obſtante infirmitate.*
14 *Bonum non cenſetur, quod ex iudicio non procedit.*
15 *Quis præſumitur maior, niſi probetur minor.*
16 *Verbum dubium in iudicio interpretandum contra reum.*
17 *Interpretatio fit pro monaſterio in fauore religionis.*
18 *Verbum ambiguum interpretandum eſt contra ipſum, qui eum produxit.*
19 *Quis audiri non debet contra proprium iuramentum.*
20 *Subſtitutio facta alicui ſi non ingrediatur monaſterium, quomodo intelligenda.*

CAP. VIII.

IN præſentia, &c. [Fratres fecere pro-
poni,in iudicio pro
1 poni] quod eſt infra [Conſtituto]nam † partibus præ
ſentibus debent proponi in iudicio proponenda, ſup.
de cau.poſſ.cap.j. quia nec valet cōfeſsio niſi præſente aduerſario
facta,vt no.ſupra tit.j.cap.fin. [Fecere proponi] de licentia iudi-
cis per aduocatos,quod dic,vt legi.& not.ſupra de iud.paſtoralis.
[Quia cum] ver. [Ipſorum] .ſ.G. & H. [Abſque liberis] De hac
ſubſtitutione dic vt plene not.infra de teſtam.Raynutius.reſpō.j.
verſic.adijciens. Et hic not. ꝙ niſi rogatus reſtituere nihil poteſt
alienare niſi in caſibus,C.communia de le.l.fin.& in auth.ibi po-
ſita. Quartam tamen Trebellianicam poterit retinere & ſi filius
ſit etiam legitimam cum quarta,infra de teſtam.Raynutius.& c.
Raynaldus. Si vero rogatur reſtituire quicquid ſupereſt de hære-
ditate.tunc ad minus quartam reſeruare tenetur ſubſtituto. C.ad
2 Trebell. authē.contra cum rogatus. † Item licet filius,vel nepos
pure rogatus ſit hæreditatem alij reſtituere nulla facta mentione
de filijs, ſi tamen habeat filios, vel nepotes ſubſtitutio euaneſcit,
C.de fideicomm.cum acutiſsimi. C.de inſti.& ſubſt.generaliter.
ff.de condit.& demonſt. cum auus [Decederet] .ſ.M.nepos [Bo
na] quicquid teſtator diceret filium ſuum poſt pubertatem gra-
uare non potuit in debito bonorum ſubſidio,& ideo male pete-
bant patrui eius,qui omnia petebant bona, vt j̄.ſequitur.ſm d.n.
& probatur in eo quod leg.& no.j̄.de teſt.Raynutius.& c.Raynal
dus. Et dicunt quidam,ꝙ iſti patrui intentabant petitionem hæ-
reditatis, ſed nitebatur ex teſtō patris, qui inſtituerat eos hæredes
filij ſui impuberis,quē & impuberem deceſsiſſe dicebāt.Vel dic,
& melius,ꝙ actione ex teſtō agebant,vt no.j̄.de teſta.Raynaldus.
ſm d.n.[Ad eos]ſ.fratres teſtatoris,& patruos filij ſui[Vnde]ver.
ſubaudi, ꝙ dictus filius mortuus erat ſine liberis [Poſtulabant]
quod eſt infra [Illa quæ de bonis &c.] iuxta tenorē teſtī. j̄.e.§.ad
hæc.verſ.vnde cum ſine liberis [Petebant vos] q̃ ipſos fratres ſup
his,quæ de bonis prædictis poſsidebant moleſtabatis.ſimile.j̄.de
ſucc.ab inteſt.c.fi. [A ſua moleſtatione] No.ꝙ licet vnus hęredū
hæreditatē pro toto,vel pro parte adiuerit,& quamuis per multos
dies,vel annos pro hęrede ſe geſſit,nihilominus tn̄ alius hæres ſo
la voluntate pro toto,vel eadem parte poteſt eandem hæreditatē
adire.ff.de acq.hær.pro hærede.& etiam omnes res hæreditarias,
3 quæ non ſunt per alium occupatæ,poteſt accipere.† Veruntamē
ſiue primus, ſiue ſecundus ius in hæreditatem non habeat, ideſt
vterque in hęreditate non habeat ius,ſed alter tantum: habenti
ius in hęreditate contra ius non habentē ad recuperandam poſ
ſeſſionem rerum male occupatarum dātur multa remedia. Pri-
mo interdictū de adipiſcenda poſſeſſione,quod appellatur,quo-
rum bonorum.ff.quorum bonorum. per totum. Secūdo edictū
diui Adriani.C.de edicto diui Adri.tol.l. fi. Tertio actio in factū
ad ſimilitudinem expilatæ hæreditatis,ff.de crimi.expila. hære.p
totum. Quartum etiam,vt quidam dicunt ex l.illa.C.vnde vi.cū
quærebatur. Ad proprietatem etiam recuperandam competit
petitio hæreditatis,ff.de peti.hære. regulariter. Quamuis autē ad
hęredem (hæreditate adita)omnia iura tranſeant,poſſeſsio tamē
rerum ſingularium hæreditariarum non tranſit,donec corpora
liter fuit apprehenſa.ff.de acquir. poſ. cum hæredes.rn̄.j.ſm d.n.
niſi forte in eccleſia ſpeciale aliud quid dicatur,argu. C. de ſacro
ſan.ecc.l.fi.& in eo quod legi.& no.ſ̄.de conſue.ca. ij. Nec obſtat
ſm d.n.ff.ad treb.ex facto.rn̄.j.& l.reſtitura. quia ibi non dicit trā
ſire poſſeſſionem ſed dominium. Quia ſi vnus dicat ſe poſſidere,
& alius hoc neget,ſi non eſt ibi timor armorū, permittitur vter
que ire ad occupandam poſſeſſionem vacantem, & qui præue-
nit,defendetur in ea,donec alius de iure ſuo probet.Si vero time
tur ne ad arma perueniant, tunc debet iudex vtrumque ꝯpeſce-
re,& inhibere,ne aliquis priuatim etiā poſſeſſionem intret, ff.de
vſufru.ſi cuius.§.ſi inter duos.alias eſt lex & incipit. æquiſſimum.
Examinabit ergo iudex in hoc caſu,vter eorum poſſideat, & in-
cumbit onus probandi illi,qui dicit ſe poſſidere,ff.eod.ti. l.ij.ſm
d.n. Et hoc quando alter eorum tantū contendit ſe poſsidere.
nam ſi vterque;tunc vtriuſque probationes reciperentur, & ille,
qui melius probauerit obtinebit, vt patet in eo, quod leg. & no.
j̄.c.j.§.fi.Vbi vero neuter dicit ſe poſsidere,& vterque cum armis
feſtinat accipere poſſeſſionem. Tunc ſimiliter ſm d. n. debet iu-
dex vtrunque compeſcere & inhibere ne poſſeſsionem intret.In
quo caſu res hæreditarie a nemine poſſeſſæ, & fructus earū tene-
buntur, & conſeruabuntur auctoritate iudicis, ſicut hæreditas ia
cens,& fructus hæreditatis iacentis.Et erit vnus iſte caſus, de quo
per iudicem poteſt fieri ſequeſtratio.Sunt & alij.quod dic, vt no.
ſ̄.de ſequeſtra.poſ.cap.ij.Et hoc eſt verum ſm d.n.qn̄ timetur ne
partes ſimul concurrant. Si enim certum ſit, ꝙ vnus poteſt aliū
præuenire nunquam eſt impediendus, vel etiā prohibendus poſ
ſeſſionem ingredi, ſed alius poſtea veniens eſt cohibendus a mo
leſtatione primo ingreſſi,vt hic.Poſtquam autem aliquis verbo,
vel facto ſemel prohibitus fuerit, non videtur, quod poſtea ali-
cui ipſorum prohibitorum, vel etiam alij cum iſti in petitione
primi fuerint, liceat poſſeſsionē illam ingredi ſiue publice, ſiue
etiam priuatim: quouſque lis ſuper poſſeſſione, ſiue ſuper pro-
prietate per iudicem fuerit terminata.Terminabitur autem hoc
modo, quia iudex, qui prohibuit ingreſſum poſſeſsionis ex offi-
cio ſuo de plano, & ſine libello examinabit, & cognoſcet quis
ipſorum poſsideat,quando vterque dicit ſe poſsidere,ar. ff.de libe
rali cauſa.liberis.§.fi.ſm quoſdam. Alij dicunt, ꝙ ordinarie tan-
tum audiendę ſunt partes ſuper interdicto, ff.vti poſ.l.j.§.huius āt
interdicti. Qn̄ vero neuter dicit ſe poſsidere, ſed tantum vterque
vult primo adire hæreditatem;tūc debet iudex examinare, & co
gnoſcere inſpecto teſtamento cuius potiora ſunt iura,C.de edic.
diui Adri.toll.l.fin.ſm d.n.quod dic, vt plene not.j̄.de verb.ſign.
dilecto.§.fina. Hæc in temporalibus hæreditatibus. In ſpirituali-
bus enim beneficijs etiam ſi præbendæ tantum.ſm d.n.ſecus eſt.
Illas nempe,quantumcunque vacent,non licet alicui occupare.
Et eſt ratio multiplex. Prima, quia licet ius præbendæ vacet; res
tamen & iura pertinentia ad præbendam nō vacant, immo poſ
ſidentur ab eccleſia,cuius præbendæ ſunt etiam dum viuunt præ
bendarij, nam & ipſi eas nomine eccleſiæ poſſident, vt patet in
eo,quod not.ſupra eo.ex literis. reſpon.j.verſic.j. Et ſm d.n.idem
eſt videre in epiſcopatu,& alijs dignitatibus,quarum nomine a-
gunt hi,qui eas tenent,ſiue nomine eccleſiæ & non nomine pro
prio,quia nec propriæ eorum ſunt,ſed eccleſiæ,vt patet in eo, qđ
not.ſupra de reſtit.ſpol.in literis.& etiam eccleſia Romana ſi nul
lus alius ſuperſit, ipſas intelligitur poſſidere,argum.9.q.3.cuncta.
& cap.per principalem. vnde & negligentibus his, ad quos ſpe-
ctat ex officio eis prouidet, infra de inſtit.cum veniſſent.§.fi.Nec
4 mirum, † quia, & a Romana eccleſia omnis dignitas ſuum re-
5 cipit firmamentum, 22.diſtinct.cap.primo. Secunda,quia† ne-
mo debet ſe ingerere in patrimonio crucifixi, ſed qui vocatur a
Deo tanquam Aaron, ſupra de elect.qualiter,infra de præbend.
cum iam dudum. Tertia, quia quantumcunque canonice ſint
vocati, tamen non licet eis apprehendere poſſeſsionem, vel ad-
miniſtrare ſine auctoritate illius, ad quem ſpectat, ſiue per con-
firmationem, ſiue per inſtitutionem, vt patet in eo, quod legi-
tur, & nota ſupra de electio.cum in cunctis.§.cum vero.& c.no-
ſti.& c.tranſmiſſam.& c.qualiter.& de renun.admonet.& de cle
ric.peregr.capit.fin.infra de inſtit.cap.3.ſecundum d.n.cuius eſt
maior pars mentis totius huius gloſſ. [Compeſci.]Hic agitur de
moleſtatione, quæ fit extra iudicium, non de illa, quæ fit in iu-
dicio,ſupra de electio.cum eccleſia vulterana.& infra capitu.pri-
mo.§.fina. ſecundum d.n. ¶ Verum] ſecunda pars [Ipſe] ſcili-
cet veſter [Propoſuit] excipiendo, & ideo aduerſa pars repli-
cabat.

cabat.j̄.eo.§.j.& nihilominus ex eodem petendo.vt j̄.verſ.j.Et ſic
6 no.†ꝙ ex eodem facto poteſt excipi & peti.vt & no.ſ̄.de ord.cog.
cum dilectus.§.nos autem.[Obtulit.] Alias contulit.]Se & ſua.]
& iſta duo requirebantur, quia in hoc caſu ſua ſine ſe conferre
non poterat.Nam & licet dominus eſſet cum ſubſtitutioni ſubia
ceret exinde teſtari commode non poterat,C.communia de leg.
l.fi.ff.ad tre.quidam.§.qui filium.alias ſi quis filium. [Inuaſerāt.]
quia authoritate propria ſine iudice cum ad ipſos non ſpectaret.
ſi vij.q.j.non furem.Et iunge hic,quod not.j̄.de teſt. Raynaldus.
§.demum.ſuper verbo.legatum. [Reſtitui.] huic enim monaſte
rio hæ actiones competunt, quæ competerent puero,qui mona
7 ſterium eſt ingreſſus, quia † per ingreſſum omnia in monaſte-
rium ſunt tranſlata,C.de ſacroſan. eccle.auth.ingreſſi.xix.q.fin.ſi
qua.Vnde & ei poſſunt cōpetere contra patruos ordinariæ actio
nes.ſ.rei vendicatio,& publiciana, ſi aliqua de hæreditate iuſto ti
tulo poſſiderent. Item interdicta quorum bonorum, & petitio
hæreditatis,ſi ſine iuſto titulo poſſiderent, ſed tātum pro hærede,
vel pro poſſeſſore.ff.de peti.hære.regulariter. Hoc tamen non pla
cet.d.n. non enim dici poteſt,ꝙ monaſterium ſit hęres pueri.Im
mo verius dicitur,ꝙ in ipſum iura pueri ſunt tranſlata.vt præmiſ
ſum eſt.Ideo dicendum,ꝙ monaſterio competit rei vendicatio
ſi puer dominus erat rei,quæ petitur,& ſi non erat dominus, da-
8 tur ei publiciana. †Et actiones iſtas poteſt mouere monaſteriū,
etiam ſi non habuerit poſſeſſionem rerum petitarum, quia ſpe-
ciale eſt in eccleſia,vt ex donatione ſola,vel obligatione agat, ēt
ſi per poſſeſſionem non fuerit adepta,C.de ſacroſan. eccle.l. fi.Si
tamen negaretur,ꝙ puer fuiſſet dominus,tunc incumberet pro-
batio monaſterio, vt probaret modum acquiſitionis dominij
pueri,& traditionem corporalem ſibi factam fuiſſe, C.de pactis.
traditionib.vel alium modum, quo dominium acquiritur ſine
traditione rei corporalis,ſicut patet in legato.ff.de furt.a Ticio.&
in hærede inſtituto,qui hæreditatem adijt.ff.de acquirē.poſ.cum
hæredes.& etiam bonorum poſſeſſore.ff.de bo. poſ.l.j.& inſtit.de
bo.poſ.per totum. & in arrogatione. Inſtit. de acquiſitis per arro.
rn̄.j.Et in bonis,q̃ cauſa libertatis adijciuntur. inſtit.de eo cui lib.
cauſa bo.adijci.per totum.ſm do.n. cuius eſt mens totius huius
glo.[Petebat]reconueniendo.ſic.j̄.de ſuc.ab inteſt.c.fi.ſ̄.de or.co
gen.cum dilectus.ſ̄.de cā poſ.cum eccleſia. [Et ſuper cæteris.] q̃
dicti fratres a vobis petebant,& quæ poſſidebatis. Et ſic vna pars
petebat ab altera ea,quæ poſſidebat,& ſuper his,quæ non poſſide
bat ſilentium imponi. Et quātum ad hanc vltimam partem &
reus & poſſidens agit contra non poſſidētem reali actione,quod
eſt ꝯ id,quod legitur,& notatur.ſ̄.de iud.examināta. Sed hoc ac-
cidit occaſione primæ petitionis,cui eſt hæc annexa. alias per ſe
non liceret hoc vt in ꝯ. [Illis.].ſ.fratribus prædictis. ¶ Ad hæc.]
iij.pars.[Altera].ſ.fratrum.[Replicauit] ergo pars monaſterij ex-
ceperat.ſ̄.§.proximo.quod dic,vt ibi notatur.nam replicatio nō
competit niſi ꝯ exceptionem,nec triplicatio,niſi ꝯ replicationē,
vt patet.ff.de excep.l.ij. [Oblationis ſue tempore.] Hic habes ex-
preſſe,ꝙ minor.xxv.an.bona ſua ſine curatore, & etiam ſine de-
creto ingrediens monaſterium alienat.contra id quod leg.& no.
C.de prædi.mino.ſiquidem.& l.ſi prædium. & per totum. Secus
aūt vr̄ ſi in alias cauſas etiam pias alienaret,ar.ff.de pollici. l.ij. §.
voto. Feuda etiam ipſius minoris tranſeunt, ſi talia debeant ſer-
uitia quæ monaſterium honeſte poteſt per ſe, vel alium exhibe-
re,ar.C.de epiſ.& cler.quiſquis cenſibus. & l. ſi ad ſimilitudinem.
Si vero talia debeant ſeruitia,quæ monaſterium non poteſt exhi
bere,tunc debent feuda redire ad dn̄m, ar.C.de caducis tol.l. vni-
ca.§.ne aūt.ff.de ſolu.inter artifices.Sed & emphyteuſes trāſeunt,
ar.ff.de leg.ij.peto Lucj Tici.§.j.licet ſit arg.ꝯ.in auth. de ali.& em
phi.§.j.coll.ix.Vſusfructus etiam tranſit & durat in vita ipſius in-
gredientis tm̄,ar.in inſti.de acq.per arro. §. vſus etenim. & ſeq.&
de vſufructu.§.finitur. quamuis etiam aliqua data ſint ei,ita ne ip
ſa alienare poſſit,nihilominus tamen trāſeunt,ar.ff.de fundo do.
l.j.ff.de leg.iij.pater.& in eo,quod leg.& no.j̄.de iure pa. ex literis.
licet ſit ar.ꝯ.ff.de leg.ij.l.peto Luci Tici.§.fi. Cum igitur monaſte-
rium in totum ſuccedat,tenetur inquantum ad ipſum peruenit
querelantibus reſpondere,ff.de capi.dimi.tutelas.ff.de adop. ſi ar-
rogator.inſt.de acqui.per arro.Et idem eſt,vbicūque alicuius pa-
trimonium ad aliquem peruenerit,C.de vi.pu.l.ij .ff. de fideiuſſo.
inter eos.§.fi.Quia ſi monachus in ſui oblatione aliquid manda
uit expēdi, & maxime in pias cauſas adimplenda eſt voluntas il
lius,ar.ff.de pac.contra iuris ciuilis regulas.in fi.& C.de pac. legē.
Idem ſi mandat,ne aliquid de his,quæ ſecum transferuntur,alie-
nentur,in auth.de ali.& emphi.§.ſanctiſſimas.coll.ix. Licet autē
ad hoc ſeruandum nulli competat monaſterio, vel ꝯ monaſte-
rium actio,tamen prælati ex officio facient hoc adimpleri, arg.
C.de liberali cauſa.cum affirmes.j̄.de teſt.nos quidem. & c. indi-
9 cante.& c.ſi hæredes. & c.tua. †Quid ſi quis ingrediatur monaſte
rium,cui non licet habere bona propria immobilia, ſicut prædi
catores minores & alij pro domino mendicantes? Dicunt qui-
dam,quod bona immobilia ingredientis debent haberi pro de-
relicto, & ſic occupanti conceduntur,ff.pro derelicto.l.j.ij.& iij.&
per totum.Vel in cauſa caduci ſunt.C.de caduc.tollen.l.vnica.Se
cundi dicunt,quod debent venire ad hæredes ab inteſtato, quia
ex quo profeſſus eſt,mortuus fingitur,C.de epi. & cleri. Deo no-
bis.Tertij dicunt,quod cum talis non ſit monachus monaſterij,
quod ingreditur,ſed epiſcopi dyœceſani,ex quo monaſterium ta
le eſt, quod non poteſt habere bona debent ad epiſcopum per-
uenire,xvj.q.j.qui vere.xix.q.j.c.vnico.xxvij. q.j. de puellis. alias de
viduis & puellis.ſecundum d.n.Et melius.argu.j̄. de decimis.qm̄.
C.de epiſ.& cleri.nulli licere.§. quod ſi teſtator. Quicquid tamen
ſcribatur hic, talia monaſteria volunt habere bona non vt ſibi
retineant,ſed vt vendant. Quo autem iure illud & iſtud faciant,
10 hoc aduertant. Finaliter enim † ſuccedit precium loco rei. ff.de
vſufr.quia qui precio.& de tributo.act.procuratoris.§. non in to-
tum,& l.aliquando. quamuis autem in hoc innuatur, quod lo-
co hæredis monaſterium habeatur.j̄.eo.§. verum.in fi.& proba-
tur in authen.de ſanctiſ.epiſco.§.ſed hoc in præſenti.colla. ix. Eſt
tamen differentia inter monaſterium hæredem & alium, quia
monaſterium hæres habet dominium & poſſeſſionem omniū
bonorum quamcito eſt factus monachus,argum.ff.de precario.
ſi adoptauero. ſecundum d n.& expreſſum eſt de dominio. C.de
ſacroſan.eccle.l.fi.& in eo,quod leg. & nota.ſ̄.de cōſue.c.ij. Alius
autem hæres nō fit dominus quouſque hæreditatem adierit, ſed
& quantumcunque adeat, tamen quouſque rerum hæreditaria-
rum corporalem poſ.nactus fuerit,ipſas non intelligitur poſſide-
re,ff.de acqui.poſ.cum hæredes.Illud etiam, quod ſupra diximus.
ſ.ꝙ omnia bona ingredientis monaſterium tranſeunt.intelligen
11 dum eſt ſalua legitima † quæ hæredibus deſcendentibus eſt red-
denda.xix.q.fi.c.fi.& idem vr̄ de aſcendentibus, ff.de inof. teſt.nā
& ſi quia nec exhæredari poſſunt ſine cauſa.in authē. vt cum de
app.cog.§.ſancimus itaque.coll.viij. C.de epi.& cle.authen. præ-
sbyteros.Si vero is,qui monaſterium ingreditur aſcendentes, vel
deſcendentes non habeat, & teſtamentum condiderit in quo ip
ſum monaſterium omnino prætererit,& alios extraneos hære
des inſtituerit, facta poſtea profeſſione rumpitur teſtamentum
quaſi agnatione poſthumi,ar.in hoc.c.& in auth.de ſanctiſ. epi.&
§.ſed hoc in præſenti.coll.ix.ff.de iniuſto rup. & irrito teſta. filio.
Sed & rumpitur,quia capite minutus intelligitur,ff.de cap. dimi.
a miſſione.& l.ſeq.& l.fi.Alij vero dicunt, quod monaſterium le
gitimam habebit,ar.xix.q.fi.ſi qua mulier. Illud autem certū eſt,
ꝙ hæreditates & legata,q̃ monacho, ſiue monaſterio occaſione
perſonæ monachi,vel ab inteſtato, vel ex teſtamento debent ob
uenire,melius capiet monaſterium,quam monachus cæpiſſet ſi
in ſęculo permanſiſſet,xix.q.fi.c. fi.ſm d.n. cuius eſt mens quaſi
totius huius gl.Sed non concedetur parentib.filios, aut filijs parē
tes exhæredare pro eo,ꝙ relinquunt ſæculum & monaſticam vi
tam ducunt,& parentibus nec filios conuerſos a monaſteriis ab
ſtrahant inhibetur,in auth.de ſanctiſ.epi.circa prin.vlt. col.§.nul
lam vero legitimam damus,& ſeq.coll.ix. Et adde, quod no.j̄.eo.
§.ver.fi.ſuper verbo.ſine liberis decederet.[Minor annis.]qđ & ꝓ
bauerunt.Sed non apparuit, de qua oblatione loquerētur teſtes,
vtrum.ſ.de prima, aut de ſecunda, nec quot annis minor fuerit,
& ideo ſuccubuerunt,vt j̄.eo.§.verum ſyndicus.& §. fina.[Et ꝙ.]
ver.[Pœnitens.]quod potuit facere libere infra annum,j̄. de re-
13 gula,ad apoſtolicam. & c.ſtatuimus [Feruore infirmitatis.† Per
introitum religionis obligatur infirmus non obſtante infirmita
te,niſi ſit extra mētē,quod dic,vt no.j̄.de regularib. ſicut tenor.&
c.ſicut nobis.Et ēt furioſus tpe dilucidi interualli,ar.C. qui teſt.fa
cere poſ.furioſum.C.de ꝯhen.emp.l.ij.inſt.de teſt. §. furioſi. C.de
tranſac.ſanum.lō dūmodo eſſet compos mētis, nec de ingreſſu,
nec de oblatione rerū poterat pœnitere.xvij.q.iiij. ſunt qui opes.
ſm Gof.lapſo anno tpe ingreſſus.alias ꝯ,vt in ꝑce.gl. Ceterum ſi
14 non erat cōpos ſui,nihil valuit quod actū fuit,quia†nec cenſetur
bonum,quod ex iudicio non procedit,xvi.q.j.aliquos,& c.nō eſt.
xx.q.iij.pn̄s,quod dic,vt plene no.j̄.de ſuc.ab inteſt.c.fi. [Reuoca
uit & j̄.]hoc eſt,qđ monachi confitētur.ſed & ꝓbant,ꝙ iterū ꝯtu
lit ſe,& ſua iurās,ꝙ de cætero nō veniret ꝯ,vt j̄.§.j. [Patris.] & fra
tris ſui quodā.] Ad ipſos.].ſ.fratres. ¶ Verum ſyndicus.].iiij. pars.
[Eiſdē.].ſ.monachis.alias eiſdē.ſ.monaſterio.qđ idē eſt. ff. de an-
nuis le.annua.§.j.j̄.de teſt.requiſiſti.j̄.de ꝑ.rō. [Poſtmodū].ſ.poſt
ingreſſum.[Obtulit.]ſcđo & ita bis. vn̄ magis ꝑſumendū eſt pro
monaſterio,arg. C.de plus peti.l.vnica.C.ad Velle.ſi mulier.in fi.
[Et ꝙ.ver.[Oblationē.] quam fecerat non tantum de perſona,
ſed ēt de reb.iuro firmatam,C.ſi aduer.vend.l.j.C.ſi aduer.dona.l.
j.ſm d.n.[Suā.]hanc.ſ.vltimam nā ꝯ primam venerat ipſe egre-
diendo monaſterium,vt præmiſit.[Iuro.]ideo dumodo pubes eſ
ſet,fuit irretractabiliter obligatus.j̄.eo.ver.cū infra.xxv. [Quare.]
ver. [Se & ſua.] Dn̄a quædam circa hanc materiam conſueuit
notari ſi enim offerat ſe, & ſua tūc & ſi ingrediens exeat infra an
num nihilominus tenet obligatio rerum,nec ipſas recuperat,ar.
C.ſi ac.vel reus mor.fu.l.j.C.ſi pe.appella.l.ij. Vbi vero contulit ſe
ſimpliciter,& nihil dixit de ſuis, nihilominus ipſum ſequentur
tacite.C.de ſacroſan.eccle.authen.ingreſſi. C.de epiſcop. & cleri.
authen.nūc autem.xix.q.iij.quia ingredientib. & ſi perſona exeat

infra annum ipſas res recuperabit,quia ſicut in ingreſſu ipſum ta
citæ fuerunt ſecutæ, ſic & in egreſſu.& ſic pōt intelligi, ꝙ ad pri-
ſtinum ſtatum libere reuertatur.j̃.de regu.conſulti. & cap.ſtatui-
mus. Licet autem hæc diſtinctio rationabilis videatur , nunquā
tñ æqua per omnia, nec ſaltem eo cogente debet eccleſia huiuſ-
modi res retinere,arg.j̃.de cenſi.ex parte.xvij.q.fi. quicunque.s̃.de
dolo,& contu.c.j.quod dic,vt nota.j̃.de cleri.cōiu.ꝙ a te.[Vtriuſ
que.]ſ.primæ & ſecundæ:nam tempore ſecundæ potuit eſſe ma-
ior.vt j̃.ver.[Exceptionis].i.replicationis.vt patet,s̃.§.prox. [Non
elidit.]quia non probat hoc eſſe &c.[Quia & ſi.] verſi.alias cum
15 & ſi.eſt melior litera.[Secundæ tamen.]Not. hic † ꝙ quis præſu-
mitur maior,niſi probetur minor.C.de reſt.in inte. minor ſi mi
norem.ff.de iureiur.nam poſtea.§.ſi minor.Et quamuis conſtet,
ꝙ aliquo tpe fuerit minor,non tñ hodie minor p̄ſumitur, niſi &
hoc probetur.Et eſt ratio, quia cum lapſu & per lapſum tempo-
ris fit quis maior,hoc tñ non ſemper ſequit̄. Nam & ſi quis dicat
tutelam finitam,& tutor neget neceſſe eſt , ꝙ pubertas probetur,
ff.de mino.minor.xxv.an.& l.de ætate.ff.de interro.actio.de ętate.
& de hoc no.in ſum.e.ti.§.fi.verſi.verum.& ver.item minor etas.
& ſeq.[Præterea.]ver.[Dici ſoleat.] vt C. ſi maior factus ratū ha-
16 buerit.l.vnica.[Verbum dubium.[Sed nonne† verbum dubium
in iudicio interpretandum eſt ꝯ̃ reum pro actore.ff.de verb. obl.
inter ſtipulantem.§.j.ff.de iud.ſi quis intentione.ff. de regu.iur. in
ambiguis.Item nunquid caſu,ex quo dubium eſt vtrum defece-
rit conditio præſumendum eſt,ꝙ non , vt ſic pro defectibus dēat
iudicari prout expreſſe dicit lex.ff.ad treb.ex facto. §.pe. Sol. Hic
erat vterque actor,& vterque reus.vt patet in eo, quod le.& no.s̃.
17 eo.rñ.j.& §.i. Fit aūt † interpretatio pro monaſterio in fauorē re-
ligionis,quia ſumma eſt rō,quæ pro ipſis facit,ff.de relig.ſunt ꝑ-
ſonæ.s̃.de do.& contu.c.ii.Vel melius dic,ꝙ iſtud non fuit verbū
18 actoris ſed teſtium.Et eſt ar.† ꝙ verbum teſtis ambiguum [a] inter
a pretandum eſt contra ipſum qui eū produxit,vt hic; & le.& not.
j̃.de cond.app.per tuas.§.fi.j̃.de teſti.cum tu. Sed in eo, ꝙ fratrib.
imponitur ſilentiū iuſte proceditur alia rōne , quia in principio
fit interpretatio pro actore,vt j̃.in prin.huius glo.in fine tñ fit pro
reo.vnde abſoluitur,cum obſcura ſunt iura partium.s̃. eo.ex lite
ris.& j̃.de fide inſtru.inter dilectos.§.fi.Illud autem certum eſt,ꝙ
iudex ex officio ſuo non ad inſtantiam partis aduerſæ poſſet ite-
rum interrogare teſtes, vt dictum ſuum declarent etiam poſt pu
blicationem teſtium,ar.j̃.de teſt.cog.præterea.ff.de teſta.hęredes.
xxxv.q.vj.de parentela.xxx.q.v.iudicantem.ff.de interro. vbicun-
que.& eſt expræſſum.j̃.de fide inſtr.cum Io.§.penul.in fi.[Noce-
bat].quia ſi dicamus,ꝙ eſſet maior.xiiij.an.minor tñ.xxv. tempo
re ſecundæ obligationis non contradicimus teſtibus, vt patet ex
prædictis.ſi tempore illo iurauit ipſe ſe de cætero non venire con
tra.vt s̃.præmiſit,quia ſic omnino obligatus fuit , nec potuit do-
nationem factam de ſe,& ſuis poſtea reuocare.cum infra &c.vt
in ſeq.ver?[Cum in fra.xxv.annos]. ver.ex quo quis impubes eſt.
19 [Donatio iuramento].vt de cætero† audiri non debeat contra ꝑ
prium iuramentum,C.ſi aduer.ven.l.j.& in auth.ſacramenta.C.
ſi aduerſus dona.l.j.j̃.de iureiur.ſi vero.& c. cum cōtingat. vbi de
hoc.[Firmata].& ſic patet, ꝙ non valuit reuocatio per dictū M.
nepotem iſtorum fratrum poſtea facta,vt s̃.eo.§.ad hæc. ſed nec
ſubſtitutio.immo poteſt dici , ꝙ adueniente pubertate expirauit.
[Sed & ſi].ver. [Teneret.] ſ.ſubſtitutio facta etiam in totū , quia
certum eſt,ꝙ in totum non tenebat,j̃.de teſt.Raynaldus.& c.Ray
nutius.[A dicto.A.]ſ.patre.M.qui ei ſubſtitutionem fecit in to-
tum ſi ſine liberis decederet,vt s̃.e.rñ.j.]Sine liberis decederet.] in
greſſus.n.monaſterium fingitur habere hęredem.nam monaſte
rium loco hæredis habetur.& idem ſi clericus efficiatur,dummo
do quādiu vixerit,in clericatu permaneat,& in pias cauſas quod
relictum eſt,expendatur,& hoc quando rogatus eſt priuato reſti
tuere,vel priuatus eſt ei ſubſtitutus. Verum ſi rogatus ſit reſtituere
loco religioſo, vel eccleſiæ,vel relictum in pias cauſas expendere.
tunc per talem ingreſſum rogatio facta non expirat , vt omnia
hæc probantur in auth.de ſanctiſ.e.§.ſed hoc in præſenti . Et ſm
hoc intelligas,quod hic dr̄. Quid ſi non ingrediatur monaſteriū,
ſed ipſum hæredem inſtituat? Dicunt magiſtri ꝯ̃, ꝙ locus eſt ſub
ſtitutioni.nec caſum dicti auth.extendunt vltra quam loquatur.
Alii contradicūt , quia ſemper ſiue per donationem inter viuos,
ſiue per inſtitutionem, ex quo monaſterio relinquitur , habetur
loco liberorum,vt hic dicit,quia eadem eſt ratio in vtroque, fa-
uor.ſ.religionis.ergo idem ius,s̃.de conſti.tranſlato.ff.de lib. præ-
teri.l.j.ar.op.C.de epi.& cleri.ſi quis ad declinandam. in aut.de ec
cle.ti.§.ſi autem.coll.ix.& quia nec talis donatio inſinuatione in
diget.C.de don.ſancimus. Et quamuis prima opinio ſit commu
nior,vltima tamen æquior eſt.& ideo magis congruit canoniſte.
20 s̃.de iud.dilecti.& de tranſac.c.fi. † Quid ſi ſubſtitutio ſit facta ali-
cui ſub hac conditione.ſi non ingrediatur monaſterium? Dicūt
aliqui,ꝙ ſi ingrediatur monaſterium ſubſtitutio euaneſcit in au
then.de ali.& emphi.§.ſanctiſſimas.coll.ix.& xxij.q.iiij.§. fi. ante
fi.Tu dicas ꝯ̃.arg.in auth.de ſanc.epi.pen.col.ad fi.§. nullam vero
ſñiam.coll.ix.Imò & poteſt dici,ꝙ pro non ſcripta hr̄ talis dona
tio tanq̃ turpis , cum per eam maius bonum impediatur, vt no.
j̃.de ſymo.nemo.ſi.n.conditio ſimilis non impediat mr̄imoniū
corporale,C.de indic.vidui.tol.l.ij.multominus ſpūale. Arg. op.
in auth.de nup.§.quæ vero.coll.iiij.& j̃.de app.c.j.& fi.ad fi. vbi de
hoc.& adde,quod no.in ſeq. glo. [Inſtituit]. hr̄.n. monaſterium
loco filiorū.vnde ſi teſtator dixiſſet volumus , ꝙ filius noſter det
partē hæreditatis patruis,ſi contingat ipſum decedere ſine liberis.
ingrediendo.n.monaſterium vr̄ conditioni ſatisfactum. & ideo
patrui nihil poſſunt petere, quia cum monaſterium loco filiorū
habeatur talis ſine liberis decedere non vr̄, vt omnia hæc probā-
tur hic,& in auth.de ſanc.epi.§.ſed hoc in pn̄ti.coll.ix.ſm d.n.cu
ius eſt hæc tota glo.ſed iſta melius & plenius expediuntur in p̄ce
denti glo.& ideo dic,vt ibi no.& adde,quod not.s̃. §. proxi. ſuper
verbo.obligationis ſuæ tempore.¶Dilectus filius].v.pars.[Cardi
nalis].cui ſecundo hoc negocium commiſſum fuit,quia in prin
cipio cauſæ erat alius Cardinalis auditor,vt patet.s̃.e.cap.in prin.
ſed forſan mortuus fuit,vel Papa ad ſe reuocauit cauſam, s̃. vt li-
te pen.eccleſia.ij.§.j.vbi de hoc. vel erat abſens & non ſperabatur
de proximo reditu.alioquin aliquantiſper expectandus fuiſſet,ar.
ff.de vaca.mu.l.pen.[Plene fundaſſet]. ideo ex quo nihil certum
probatur , in ꝯ̃rium dēt pro monaſterio pronunciari, qđ dic, vt
no.s̃.e.c.ij.[Probatum].ſubaudi non enim ſufficit id , quod pro-
batum erat de minoritate.]Nam & ſi oſtenſum fuiſſet.]&c.[Mi
nor fuerit & quot annis.]ideo facienda eſt pro monaſterio inter
pretatio & ꝯ̃ fratres,qui produxerunt teſtes.j̃.de condit. appo.per
tuas.in fi.& no.j̃.§.prox. [Minor non fuiſſet].alias ſine minor.&
ſatis ſufficit p̄cedens.[De mandato].iō non eſt locus appſoni.ar.
s̃.de ele.licet.§.fi.[Et prædictis.]ver.[Silētium.] quia in hoc acto
res videbantur.ſed tñ & hoc ex parte monaſterii petitum fuit in
ſcđa parte libelli,vt patet s̃.eo.§.j.ver.qualiter.& ſic taceāt illi, qui
in hoc.c.notauerunt , ꝙ pro monaſterio pronunciabatur in du-
bio,quia ꝯueniebatur.Vel dic,vt in ſeq.gl.[Cōdēnauit.] ergo fra-
tres erant rei,alioquin ſi actores eſſent,non cōdemnarentur, qa
actor nec abſoluitur,nec ꝯdemnatur, ſed reus tm̄. Sed ꝯ̃ in eo qđ
p̄cedit vbi imponitur eis ſilentiū.nā ſilētiū nunq̃ imponitur reo,
ſed actori tm̄.Sol.vterq; erat actor & reus, vt pꝫ in eo , quod leg.
& no.s̃.e.rñ.j.& §.j.pronunciatur tñ primo in eo, quod fratres pe
tierant in quo monaſteriū abſoluitur.Scđo in eo,qđ monaſteriū
petierat in quo fratres ꝯdemnantur,& per ꝯñs alię duæ ꝑtes libel
lorū,in quib.petebat ſilentiū imponi expediuntur, vel pronūcia
tur ſolum ſuper petitionem monaſterij,q̃ & duo continebat, &
per ꝯñs ſuper libello fratrum intelligitur eſſe pronunciatum. &
eſt ſi.s̃.de cau.poſ.cum eccleſia.ad fi.[Nos igitur].ver.[Cōfirma-
mus].ſic.j.de teſtam.Raynaldus.in fi.

ADDITIO.

a ¶Ambiguum.Adde Bar.in l.ſi quis intentione ambigua.ff.de iud.

SVMMARIVM.

1 *Verbum ſpectare ſiue pertinere latę patet.*
2 *Iudex in multis ex officio poteſt præfigere terminum.*
3 *Certus terminus ad probandum dilatoriam poteſt aſſignari.*
4 *Teſtes in cauſa matrimonij poſſunt produci ſuper eodem articulo teſtibus pu blicatis.*
5 *Negligentia,neque dolus actoris debet obeſſe reo.*
6 *Cautela in fine libellorum ponenda.*
7 *Teſtis falſus inteſtabilis fit.*
8 *Inſtrumentorum nomine teſtes continentur.*
9 *Sententia quomodo reſcindatur.*
10 *Expulſo , quod interdictum competat.*
11 *Res corporalis an a duobus poſſit poſſideri.*
12 *Qui potiora iura habet in interdicto vti poſſidetis debet obtinere.*
13 *Poſſeſſor debet probare titulum quando præſumptio eſt qua eum.*
14 *Homines mei ſine conſenſu meo non poſſunt ſe facere alterius cenſuales.*
15 *Dominus vnus poteſt eſſe re,& alius ſpe ſicut pater & filius maritus vxor.*
16 *Omnes res prima facie pręſumitur libera.*
17 *Prioritas temporis,& non dignitatis aliquando conſideratur.*
18 *Occupata & inuaſa prę ſcribi non poſſunt.*
19 *Vis turbatiua,& uis inquietatiua differunt.*
10 *Libellus quomodo formetur in interdicto uti poſſidetis.*
11 *Vtrobi interdictum competit circa poſſeſſionem mobilium.*
22 *Dominus poteſt hominibus ſuis quamuis liberis agere.*
13 *Dominus intelligitur moleſtari in moleſtatione hominum.*

CAP. X.

LIcet cauſam. De eodem facto loquitur.j̃.ti
tu.j.cum cauſam quæ.& s̃.de
iuram.calum.c.pen.[Quæ].ſ.omnia. [Ad ſe ſpe ſpe-
ctare.]per hoc videtur petitorium intentare. ſed con-
trarium eſt,quia ſolum poſſeſſorium intentatur , vt patet in ſen-
1 tentia.j̃.eo.§.fi.Et no.quod licet † verbum ſpectare, ſiue pertine-
re late pateat,vt j̃.ff.de verb.ſignifi.verbum illud pertinere,tamen
admittitur hic,& s̃.de reſt.ſpol.cum ad ſedem.reſpō.j ver.coram
quo.& de or.cog.cum dilectus.§.j.ver.j.& j̃.de fide inſtrum.inter
dilectos.rñ.j.[Proponebat.]& in quorum poſſeſſione ſe eſſe dico
bat petens, quod cōe Fauentin. compeſceretur , vt ab ipſius mo-
leſtatione

leſtatione ceſſaret.ſm d.n.[Porro].ver.[Publicatis]. ſuper princi
pali.d.n.vnde non licet teſtes producere ſuper eodem articulo,
vt no.s̃.eo.iurauit.nec ad teſtes reprobandos , niſi pro teſtamēto
proceſſerit,quod dic,vt legitur,& no.j̃.ti.j.pn̄tium. ſed hic alia ra-
tione non fuerunt admiſſi fauentini,vt no.j̃. ver.ſuper quo.ſuper
verbo trium menſium. [In perſonas] . quia hoc ante apertionē
fuerat proteſtatus.alias enim niſi aliud prætenderet, repelleretur,
vt j̃.ti.j.præſentiū.ſm d.n.ꝙ dic,vt ibi no.& in præce.glo. [Ex par
te altera].ſ.eccleſiæ rauennatis.[Obiicere].ac probare. alias parū
valeret obiectio,niſi probaretur.j̃.de conceſ.præben. cum ſuper,
vbi de hoc.[Iconomo].ver.]Id fieri].ſ.ꝙ teſtes reciperētur.[Nō
debere].ſic etiam poſt litis conteſtationem etiam in principali
conteſtatur lis ſuper exceptione oppoſita.nam taliter cōteſtatur
lis s̃.de lit.conte.c.vnico.multofortius ſi obiiciatur ante litis con.
teſtationem,quod dic,vt no.s̃.de offi.de le.prudētiam. §. cęterū.
[Super quo].ver.[Diſcernimus].No. in emergenti fieri ſñiam
d.n.De hoc dic,vt no.s̃.de ordi.cog.c.j.[Ipſum].ſ.ſyndicum cōis.
2 [Trium menſium].No.†hic ꝙ iudex ex officio ſuo poteſt præfi
gere terminum productioni teſtium, quo elapſo teſtes de cœte-
ro non recipiuntur,vt hic,ad idem.j̃.ti.j.in nomine dn̄i . Item ad
exceptiones dilatorias proponendas.j̃.de excep.paſtoralis . Item
ad accuſandum,j̃.de accuſa.licet.C.qui accu. non poſ.ſed ea,quę
j̃.de clā.deſpon.cum inhibitio.Item ad religionem intrandum,
j̃.de conuer.coniu.ex publico.Item ad optandum ſiue eligendū,
ff.de opti.leg.mancipiorum.s̃.de elec.cum in veteri.Item ad agē-
dum,C.de inge.diffamari.Item ad appellationem proſequendā,
vt legitur & no.j̃.de ap.perſonas,& c.cum ſit Romana . Item ad
conſecrandum & purgandum,s̃.de trāſla.epi.c.ii.§.ſed neq;.j̃.tit.
j.tam literis.§.demum,& ſeq.Item ad negocium decidendum,s̃.
de of.dele.de cauſis.Item ad exceſſus puniendos.s̃.de of.or. irre-
fragabili.§.exceſſus,& §.cœterum. Item ad reſtitutionem peten-
dum.extra.d.n.de reſti.ſpo.frequens.§.& ſi infra.li.vj.vbi ſatis no.
3 de hac materia.Et no.ꝙ†ad probandum dilatoriam poteſt cer-
tus terminus aſſignari,cum(quod plus eſt) ad probādum perem-
ptoriam hic aſſignetur.j̃.de fi.inſtru.accepimus,& j̃.§.j.ver.magi
ſtris,& ſeq.& ad agendum & ad accuſandum , ꝙ ſatis plus eſt,vt
s̃.no.[Comprehenſum].& ad hoc aſſignatum.d.n.[Infra quē].
ver.[Terminum].ſ.trium menſium.[Potuit].coram placētino
epō,vt patet.j̃.ti.j.cum cauſam quæ,quia ſm.d.n.hoc exp̄ſſe ſibi
commiſſum fuit,alias autem ille,cui committitur,ꝙ ſuper prin
cipali teſtes recipiat,ſuper reprobatione ipſorum nō poteſt alios
teſtes recipere,quia hoc non eſt ſibi commiſſum. Verūtamen ſi
ille,ꝯ̃ quem producuntur teſtes coram eodem iudice ſiue audi-
tore proteſtationem faciat,ꝙ ipſos teſtes reprobare intendit hāc
proteſtationem debet admittere,& in actis facere redigi,quia ſi-
ne illa non poteſt bene fieri receptio teſtium.ſm.d.n.ar.ff.de iuri
ſdi.om.iu.l.ij.imò quia acceſſorium eſt articulo receptionis te-
ſtium ſpecialiter ſibi commiſſo,ar.in eo,quod legitur & no.s̃.de
of.de le.præterea,& c.prudentiam.§.pe.& fi.Hoc enim certū eſt,
ꝙ ſine iſta proteſtatione , & etiam ſi nunq̃ fieret receptio teſtiū
expediri poſſet.¶Poſt hoc].ij. pars.[Idem].ſ. ſindicus poſt inter-
locutoriam ſupradictam.[Corrupti falſum].q̃uis etiam de cor-
ruptione probauerit , de falſitate tamen nihil probauit.imputet
ergo tibi,ꝙ ſic titulum ſuum ſiue intentionem formauit,vt legi
tur & no.j̃.eo.§.ijſdem.[Vnde quia].ver.[Non ſolum ante,ſed
4 etiā poſt].Arg.expreſſum†,ꝙ in cauſa [a] matrimonij poſſunt alii
a teſtes produci ſuper eodem etiam articulo teſtibus publicatis.nā
poſt ſñiam hoc poteſt fieri,cum in rem non tranſeat iudicatā,vt
j̃.de re iudi.lator.tenor.conſanguinei.ſequitur ergo, ꝙ multofor-
tius ante ſñiam.arg.hic,& s̃.de procur.in noſtra.§. fi. quod dic,vt
no.s̃.eo.iurauit.[Sententiam].Nota ſñiam prolatam per teſtes,
vel inſtrumenta falſa tenere,ſed debet retractari , ff. de re iudi.di-
uus,qñq; tm̄ infra quadriennium.qñq; infra.xx.qñq; infra .xxx.
annos ſm ꝙ diuerſe ſunt actiones,quod dic,vt plene no.j̃.de ex-
cept.cum venerabilis.§.intelleximus.ver.ac non ſolum . & j̃.e.§.
ijdem.ver.videlicet.Quidam tamen dicunt,ꝙ per accuſationem
directam de falſo nunq̃ retractabitur ſñia,ſed falſarius tm̄ pœna
legis Corneliæ de falſariis punietur.ſm d.n.[Poteſt opponi].ſic.
s̃.de procu.in noſtra.§.fi.C.de fal.querela. Diſtinguitur tamē,qa
ſi quæſtio de falſo fuit mota in iudicio , & nihilominus fuit lata
ſñia ꝯ̃ excipientem,nunq̃ poſtea retractatur prætextu huius fal-
ſi.C.ſi ex fal.inſtru.l.j.in fi.niſi fuerit appellatum, tūc enim in cā
appellationis poſſet probari,C.de fide inſtru.l.fi.in fi.C.de tē.app.
per hanc.in fi.& no.j̃.ti.j.fraternitatis.Si vero nunq̃ in primo iu-
dicio de falſo hoc actum fuit,tunc & ſi appellatum non ſit,nihi
lominus retractatur ſñia vſq; ad certum tp̄s, C.de fal.querela.de
quo tempore dic,vt no.in præce.gl.& j̃.§.ijdem.ſup ver.ꝙ corru
pti.& j̃.de exce.cum venerabilis.§.intelleximus.in fi.vnde verſus,

Si falſa charta ſententia forte feratur.
Ipſa retractatur ſi chartula falſa probatur.
Sed ſi de falſo quoque quæſtio tunc moueatur.
Prætextu falſi ſententia non reuocatur.
Ergo retractatur modo ſi tunc vera putatur.

Item no.ꝙ ad aliud opponitur exceptio hæc ante ſñiam ,& ad
aliud poſt.Nam ante ſñiam opponitur ad teſtes repellendos , vt
non credatur eis tanq̃ infamibus ſaltem infamia canonica.j̃.ti.
j.teſtimonium,& vt ex officio puniātur de falſo extraordinarie.
C.de teſti.nullum.iiij.q.iij.ver.item qui falſo.Poſt ſñiam vero op
ponitur ad hoc,vt executio impediatur,ff.de iudi.cum prætor.§.
Marcellus.C.ſi ex fal.inſtru.l.fi.j̃.de re iudica.de cœtero.Eſt & alia
dr̄ia,vt no.j̃.e.§.ijdem ver.videlicet. De probatione vero corrup-
tionis & falſitatis,dic,vt no.j̃.eo.§.ijdem.[Licet].ver.[Crederēt]
cum aduerſa pars hoc non oppoſuit , alias poſſet habere locum
s̃.de do.& cōtuma.finem.s̃.de reſti.ſpo.literas.§.propterea.[Ma-
liciam].arg.s̃.de do.& contuma.prout.[Quia tamen] . ver.[No-
lumus].ſic.ar.j̃.de accuſa.licet.rñ.j.& c.qualiter.j.j̃.de excep.cum
inter priorem.poterat tamen de iure aliter mederi, quod dic , vt
no.s̃.de do.& contu.finem.[Magiſtris].ver.[Circumſtantiis].ſic
j̃.ti.j.cum cauſam, vbi de hoc plene no.iij.q. ix. nihilominus.&
iiij.q.iij.teſtes.[Subtiliter].ſm qualitatem teſtis & teſtimonij,ff.
de teſti.l.iij.j̃.ti.j.præterea.Et dicit hoc, quia timetur hic de falſi-
tate,& ſic ſubtilitas approbatur.Sed contra.s̃.de iudi.dilecti.dic vt
no.s̃.de fer.capellanus.§.fi.[Indulto].ver.]Ex tūc].elapſo.ſ.dicto
menſe,& teſtibus infra ipſum productis. Quid ergo ſi nullum te
ſtem produxerit?Non eſt locus indulgentiæ iſtius menſis cum
non detur niſi ad teſtes , qui producti fuerunt reprobandos. Sed
quid ſi actori datur menſis ad producendum teſtes ſuper princi-
pali,& extunc detur alius menſis reo, & actor nullū teſtem pro-
duxit?Rñ.vr̄,ꝙ reus nullum teſtem poſſit producere ex eo,ꝙ dici
tur in reſcripto extunc.q.d.poſtq̃ actor teſtes ſuos produxerit in-
fra menſem.Sed non ſic intelligitur,imò cum a receptione lite-
rarum recipiant iuriſditionem,ſiue poteſtatem ſuam,hi, quibus
ſcribitur.j̃.de app.ſuper eo.dicendum eſt, ꝙ ſtatim primus men-
ſis currit actori,ergo extunc.i.elapſo primo menſe auditur reus,
quo finito incipit alius menſis reo currere , ergo ſi probatio eſt
5 reo neceſſaria,audiendus erit infra menſem ſuum,quia nec†ne-
gligentia,neque dolus actoris debet ſibi obeſſe , ff. de dolo.l.j.j̃.de
his,quæ fi.a ma.par.c.quæſiuit.s̃.de ſup.neg.præla.c.iij.& fi. Nun-
quid ergo erit continuum aut utile? Et quidem ſm d.n.cōtinuū
eſt,vt no.j̃.ti.j.vltra tertiam.Tu vero dicas , ꝙ qñq; de neceſſitate
eſt vtile,ff.de diuer.& temp.præ.l.j.& ij.ff.qñ ap.ſit.l.j.§.dies. Quid
enim ſi contingat iudicem literam recipere in ramis palmarū?
nam per.xv.dies feriabit velit,nolit.s̃.de fer.c. fi. durum ergo eſſet
ſentire,ꝙ medietas menſis fruſtratorie flueret, & curreret produ
centi,niſi alia medietas ſufficeret ad producendos teſtes, ſed a tē-
pore receptionis literæ currit tempus.j̃.de appel.ſuper eo.ij.in fi.
Quid ſi in principio menſis feriarum meſſium contingat literā
recipere,aut pars aduerſa conſentiet in prorogatione,aut hoc tē-
pore,cum neceſſitas vrgeat,poterunt teſtes recipi.ff.de fer.l.j.§.fi.
& arg.in eo quod legitur & no.s̃.de iudi.c.fin.& de fer.c.ſi.[Et.j̃.]
Hic continetur,ꝙ vtraq; pars teſtes ſuos produxit , & ꝙ lapſo tē-
pore redierunt partes ad curiam,& hincinde multa allegata fue-
runt,ſuper quibus pronūciatur,vt ſequitur.j̃.¶Quamq̃].iij.pars,
[Produxerit].non modo coram iſtis iudicibus, quibus nihil cō-
miſſum erat de negocio principali,ſed primo coram aliis iudici
bus,ſm d.n.[Super negocio].alias in negocio.[Ex illis].ſ.omni-
bus & multis.[Remanſerunt].quibus fides eſſet addēda,alias ad-
hibenda,& eſt ratio,vt ſequitur.[Cum alij].ver.[Contradicant].
vnde nō valent.iij.q.ix.nihilominus.iiii.q.iii.ver.item qui falſo,
ar.j̃.de app.ſollicitudinem.ad fi.C.de libe.cau.cum precum.[Et
quidam].ver.[Singulares].ſic.s̃.de elect.bonæ.j.§.cōtra.j̃.de acc.
cum dilecti.in fi.& vox vnius vox nullius,vt.s̃.eo. iurauit.[Ad re-
probandum].ver.[Inducti]infra menſem ſibi indultum,vt s̃.§.
proxi.[Plures tamen].ver.[Illorum].qui producti fuerunt ad re
probandum.[Inuicem].ex hoc loco dicunt quidam , ꝙ ſi teſtes
eiuſdem partis ſibi inuicem contradicant,neutris credēdum eſt,
quia & ad inuicem derogant ſibi fide,ar.C.de fide inſtru.diuerſe.
& j̃.in exercendis.Nos autem ꝯ̃,ar.in Auth.de teſti.§.ſi vero aper
te.coll.vij.Nec obſtat,quod hic dicitur , non enim dicit hæc lite-
ra,ꝙ vnus teſtis alij vel aliis ꝯ̃diceret , ſed dicit, ꝙ plures illorum
reprobantur , quia ſibi inuicem ꝯ̃dicant , quod expone,vt ſequi-
tur ſm d.n.de hac vero materia dic,vt no.infra ti.j.in præſentia,
& infra de fi.inſtru.imputari.[Contradicunt].non ſinguli ſingu-
lis,ſed ſinguli ſibi ipſis.vnde non valent,vt s̃.ver. cum alij.[Quidā
vero].ver.[Non reprobentur].per teſtes,quos eccleſia ꝯ̃ ipſos in-
fra alium mēſem produxit,vt s̃.§.proxi.[Expreſſe]. quia nō pro-
bantur ſufficienter crimina oppoſita ꝯ̃ ipſos ſuper quo is,qui re-
cipit teſtes debet inſtruere papam,ff.de teſti.l.iij.infra de fide inſt.
conſtitutus. [Opinionis].ſic.infra ti.j.tam literis.rñ.j.[Modica].
licet

ADDITIO.

a ¶In cauſa matrimoniali teſtibus iam publicatis ſuper vno articulo poſ-
ſunt etiam ſuper eodem alij teſtes produci.No.ſententiam latam per te
ſtes,vel inſtrumenta falſa tenendam,licet infra certa tempora debeat re
tractari.Adde do.Abb.hic,in 8.col.& Fran.de Are.poſt do.Abb.in c.ſicut,
in vlt.charta.j̃.de teſtibus.

licet non ex toto nulla.infra de ſymo. per tuas. ¶Idem quoq;].
iiij.pars.[Teſtes].q pducti erãt, ad quos reprobãdos.[Gnaliter].
in hac generali rõne. [Se aſtrinxit] ſic vr̄, ꝙ ſi aliquis ſe aſtringat
ad duo probanda,quorum alterum per ſe ſufficeret,ꝙ tunc non
ſufficit probare vnum,immo neceſſe eſt vtrunque probare,ſicut
ſe aſtrinxit. alioquin ex quo non implet intentionem ſuam ad-
uerſa pars abſoluetur,C.de rei ven.l.fi.ar.ſ̃.de cau.poſ.cum eccle-
ſia.ff.de excu.tu.l.teſtamento,alias ſufficeret vnum probare.ſ̃.de
app.ſignificauit.j̃.de præben.cum iam dudũ.ar.ad hoc.ff.de con-
di.& demõ.falſa.imputet ergo ſibi qui ad hoc ſe aſtrinxit,vt hic
& ſ̃.de elec.cum dilecti.§.fi.j̃.de cleri.ex.mi. probãdos.ſ.fi.'quia
mos ei gerendus fuit.ff.eo.ti.circa.& no.ſ̃.de reſti.ſpol.c.j.Sed qñ
ſe aſtrinxit hic?Dicunt eoipſo,ꝙ hæc duo,quæ ſequuntur ſic cõ-
nexe propoſuit,idem eſſet & ſi copulatiue.Secus ſi disiunctiue,ꝙ
6 dic,vt no.ſ̃.de reſcri.inter cœteras.†Et ex his iuribus elicitur clau
ſula,quam cauti aduocati hodie ponunt in fine libelli, & excep-
tionum plurium,ſiue titulorum poſitorum,quia ſemper debet.
Proteſtatur tamen,ꝙ non aſtringit ſe ad probanda omnia,& ſin
gula ſupradicta,ſed id tantum , quod ſibi ſufficiat ad intentionẽ
ſuam fundandam,ſiue ad hoc , ꝙ obtinere debeat in hac cauſa.
Quid igitur ſi hic plene probata eſſet falſitas indirecte ſm ꝙ legi
tur,& no.j̃.ti.j.ex tenore.vel corruptio per teſtes, qui interuenerũt
pacto & inſtructioni & pecuniæ ſolutioni,ſicut alias.ſ̃.de elec.p
inquiſitionem,& no.j̃.ti.j.ſicut nobis, nũquid ſufficeret alterum
probari? Dicunt,ꝙ non,quia eoipſo, ꝙ aſtrinxit ſe ad vtrunq; vr̄
fidem voluiſſe adhibuiſſe falſis vel corruptis. Quod poteſt conce
di vbi expreſſe aſtrinxit ſe dicens, ꝙ nunq̃ prodeſſet ei probatio,
niſi vtrũq; probaret,& ſic poſſet intelligi quod hic dicit & in iuri
bus ſupradictis,arg.C.de fideicom.l.fi.vbi vero hæc ita non expſ-
7 ſit,poteſt dici ſufficere,ꝙ †probet falſitatem tm̃ vel etiam corru-
ptionem,quia talis inteſtabilis fit.i. non eſt in teſtem de cœtero
admittendus,ff.de teſti.l.iii.§.lege Iulia.nec eſſe locum in foro ca
nonico huic ſubtilitati,ar.ſ̃.de iudi.cum dilecti.& in hac opinio
ne fuit placen.Sic & ſi plura crimina obiiciantur alicui electo,vt
ab eccleſia repellatur,& ſi non omnia probentur, ſufficit,ꝙ vnũ
ſufficiens probetur ſufficienter, puta furtum,homicidium,vel p-
iurium.ſ̃.de iudi.cum non ab homine.arg.ſ̃.de elec.cum nobis
olim.§.pe.xxxiij.diſ.layci.j̃.de accuſat.omnipotens, & c.ſup his.
xxiiij.q.iij.ecce,& iunge,quod no.ſ̃.de reſcrip.olim.§.ſ.& adde,ꝙ
no.in ſeq.glo.[Videlicet].ver. [Quia corrupti &c.] quando hæc
exceptio opponitur ante ſnĩam ſufficit ſic proponi & probari,vt
hic dicit.ſ.ꝙ corrupti falſa dixerunt,vbi autem poſt ſnĩam exci-
pitur ante executionem , vel agitur poſt ad ſnĩam reſcindẽdam,
plus oportet adiici,& probari.ſ.ꝙ iudex ſecutus dicta ipſorũ pro-
nunciauit.j̃.de re iudi.cum I.& A.C.ſi ex fal.inſtr.l.iij. Sñia aute
lata per falſa inſtrã,vel falſos teſtes tenet mero iure. ſed reſcindi-
tur,ff.de re iudi.diuus.Nam lex illa in vtroq; intelligenda eſt,ar.
8 C.de fi.inſtr.in exercendis.Et†quia nomine inſtrorum contine-
tur & teſtes,ff.de fide inſtr.l.j.nec mirum ſi reſcindatur ſnĩa,quæ
nititur iudicis auctoritate tm̃ ꝯ voluntatem partis,ff.de ver.ob.in
ter ſtipulantem.§.j.cum & tranſactio reſcindatur licet proceſſe-
9 rit de partium voluntate,C.de trãſac.ſi ex falſis. Reſcinditur † aũt
ſnĩa vſque ad certum tempus.ſ.per reſtitutionem in integ.vſq; ad
quadriennium,ſ̃.de reſti.in integr.c.j. Vel per querelam , vel per
actionem in factum vſq; ad.xxx.ãn.ff.de fal.qui nomine,& no.
j̃.de excep.cum venerabilis.§.intelleximus. Exceptio vero perpe-
tuo competit,ff.de excep.do.pure.§.fi.C.de excep.licet , & l.ſi pa-
ctum.Sed nunquid ſufficit probare falſitatem ad hoc, vt ſnĩa re-
tractetur?dicunt quidam,ꝙ non niſi probetur & corruptio,ar.ff.
de re iudi.diuus,quia lex loquitur in eodem caſu cum hac decre.
Alij dicunt ꝯ,ꝙ ſufficit probare falſitatem inſtrĩ, C.ſi ex fal.inſtr.
l.pe.Et in exercendis litibus &c.C.de fide inſtru. in exercendis.Et
facit ad hoc.ff.de excep.qui argumentis.D.vero N.notauit hic ſa
tis poſſe dici, ꝙ indirecte ſufficit pbare ante ſnĩam teſtes falſum
dixiſſe.j̃.ti.j.ex tenore.directe vero:vel poſt ſnĩam nõ ſufficit hoc,
niſi probetur corruptio , vel ꝙ alias doloſe teſtimonium falſum
dixit teſtis puta odio vel amore,C.de fal.nec exemplum.& eſt ad
hoc validum,arg.ꝙ poſt publicationem teſtium nõ poſſunt alij
teſtes produci in Auth.de teſti.§.quia vero.coll.vij.ſm d.n. Et ad
de,quod no.ſ̃.eo.ſuper verbo.ſe aſtrinxit.& nunquid ſufficit pro-
bare corruptionem?ita vr̄,ar.ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.venales.C.qñ
prouo.non eſt ne.venales.j̃.ti.j.ſicut.Sed ꝯ.j̃.de re iudi.cũ I.& A.
C.ſi ex fal.inſtr.falſam,& hoc magis placuit do.n. Alij vero ſtant
primis concor.& dicunt,ꝙ ſufficit probare corruptionem, ꝙ ve-
rum eſt,ſi & probetur poſt ſnĩam,ꝙ iudex ſecutus eſt dicta ipſo-
rum,quod dic,vt no.ſ̃.in prin.huius gl.Et ꝙ ſufficiat probare alte
rum iſtorum ſatis innuitur hic aperte,qñ dicit aſtrinxit,& ſequẽ
ti.ver.[Quoniam].ver.[Aliquid].q.d.non tamen plene nec ſuf-
ficienter.alioquin hoc ſufficeret,niſi ſe, vt dictum eſt,aſtrinxiſſet.
[Penitus].nec plene,nec ſemiplene,nec aliquo modo, quia nul-
lam inde faciunt mentionem. [Nihil dicunt]. Sed nonne ſuffi-
ciebat ad hoc,vt iſtorum dicta reprobarẽtur,qa crimino ſi erant
Rñ.ſic.ſi ad hoc ageretur.Sed ad hoc non agebatur, imo repulſi
fuerunt Florentini per interlocutoriam papæ,pro eo ꝙ infra ter-
minum ſibi aſſignatum nihil de criminibus probauerunt,vt ſ̃.
eo.c.rñ.j.demum obiecerunt teſtibus , ꝙ corrupti falſa dixerant,
vt ſ̃.e.§.j.in prin.& de illa obiectione agitur hic,ſm d.n.¶Ex præ
miſſis igitur].v.pars.[Numero plures]. Quid ad rẽ ſi melius pro-
bauit eccleſia cum probationes iſtæ ſe inuicem non contingãt,
poterat enim eccleſia habere in locis , de quibus hic agitur om-
nem honorem,diſtrictum, & iuriſditionem,& nihilominꝰ cõe
Fauentin,poterat ibidem habere aliqua certa ſeruitia. Cum ergo
ꝯdicunt ſibi teſtes, qui & ſi qñq; ſibi ꝯdicere videantur,debet tñ
iudex,ſi vnq̃ probabiliter poteſt fieri,ad eorum cõcordiam labo
rare.j̃.ti.j.cum tu fili.Rñ.multum ad rem nec poſſunt ſic ſaluari
dicta teſtium,quia ſi eccleſia probauit omnem honorem,diſtri-
ctum,& iuriſditionem ſe in his locis poſſediſſe,ergo nec cõe,nec
alius potuit ibi iuſte poſſediſſe ſeruitia,qui enim omnia dixit,ni-
hil prætermiſit,xix.di.ſi Romanorum.ſ̃.de maio. & obe.ſolite.§.
pe.& ad fi. & hoc innuit hæc litera qñ dicit, ꝙ duo in ſimul &c.
vt j̃.e.§.ver.cum duo.Sed ex hoc vr̄, ꝙ teſtes eccleſiæ debeant re-
probari tanq̃ ſuſpecti quaſi probare aſtruant negatiuam.ſ. ꝙ ſic
pertineant hæc ad eccleſiam , ꝙ nõ ad commune.ſ̃.de cã poſ.cũ
eccleſia.§.partibus.in fi.So.aliud eſt ſi dicat teſtis cõe non poſſide
re vel eccleſiam tm̃modo poſſidere.& hoc dictum vere ſuſpectũ
eſt,vt in dicta Decre.cum eccleſia,& aliud eſt ſi dicat omnẽ ho-
norem,&c.ad eccleſiam pertinere.Hoc enim dictum in nullo ſu
ſpectum eſt.nec poteſt dici , ꝙ talis teſtis probare aſtruat negati-
uã,& ſic loquitur hic.Sed oppones & dices, aut per prædicta ver-
ba excluduntur Fauentini,aut non,ſi non excluduntur , habent
propoſitum,& vr̄,ꝙ dicta teſtium ſaluari poſſunt , vt præmiſſum
eſt.Si vero excluduntur ergo neceſſe eſt,ꝙ dicta teſtium eccleſiæ
ſic intelligantur,ꝙ ſic pertineat omnis honor &c. ad eccleſiam,
quod non ad commune,& ſic per conſequens negatiuam viden
tur probare,ergo ſicut præmiſſum eſt reprobandum eſt ipſorum
teſtimoniũ,vt ſuſpectum.So.dici poteſt , ꝙ aliud eſt vbi teſtis ex-
preſſe aſtruit probare negatiuam , quod omnino eſt reprobãdũ,
vt dictum eſt.& aliud eſt,qñ hanc tacite probat , quia illud non
reprobatur,ſed approbatur,vt hic,& ar.ff.de hære.inſti.ſi quis Sẽ-
pronium.ff.de regu.iur.expreſſa nocent . Tñ.d.n.no.hic, ꝙ dicta
iſtorum teſtium ſic ſunt intelligenda,vt per ipſa nec Fauentini,
nec alij excludantur , alioquin ſuſpectum eſſet eorum teſtimo-
nium,vt dictum eſt,ſed ſunt ſic intelligenda,vt honorem,diſtri-
ctum,& iuriſditionem omnis generis exercuit eccleſia in his lo
cis etiam tamen in ciuilibus,q̃ in criminalibus,puta iuriſditionẽ
in cognitione cauſarum,& in maleficiis puniendis. Inſuper ho-
norabant eam,vt dñam alias eccleſiam , eius nuncijs occurrẽdo
deuote,& cum honore mandatis eius obediendo . Sed & homi-
nes locorum etiã extraiudicium diſtringebat eccleſia , fideiuſſo-
res & alias cautiones exigendo,ne illicita pertractarent , quæ oĩa
& his ſimilia ſub iuriſditione compræhẽdi poſſunt . Sed dices ſic
ergo nihil prodeſt eccleſiæ , ꝙ plures & meliores & antiquiores
teſtes habuit,cum per ipſos Fauentinorũ ius non tangatur,& p
conſequens nihil facit ad propoſitũ,ꝙ hic dicit. Nec poteſt ſuſti-
neri litera.j̃.eo.§.ver.cum duo.cũ ſm hoc teſtes eccleſiæ de Fauẽ
tinorum ſeruitiis nihil dicant,& potuit,& debuit eccleſiæ adiudi
cari omnis honor,& diſtrictus,& iuriſditio. Et nihilominus ſer-
uitia Fauentinis.Ad hoc potes rñdere,ꝙ & melioritas & anterio
ritas teſtium,vt ſic loquar,non valet , vel non attenditur quo ad
hoc,qñ Fauentinis potuiſſent adiudicari ſeruitia , dũmodo ſaltẽ
per duos teſtes ipſa probarent ſe percepiſſe . niſi & aliud obſtaret
eis.Sed ad hoc,ꝙ ipſa ſeruitia non habeant Fauentini facit proba
tio antiquioris temporis ex parte eccleſiæ facta,ſicut & ſ̃.de elec.
cum eccleſia vulterana.§.j.ad fi. Quia per hoc eccleſiæ intentio
eſt fundata,nam ex quo probauit , ꝙ omnẽ honorẽ &c.in eiſdẽ
locis habuit.Si cõe probat,ꝙ poſtea in eiſdem locis aliqua perce
perit,& poſſedit ſeruitia,pſumitur , ꝙ talis perceptio & poſſeſſio
clamdeſtina fuit,niſi & cõe probaret , ꝙ eccleſia ſciuit ipſam &
percipere & intendere iure ſuo vti,& non ꝯdixerit.Nam ſi ꝯdixiſ
ſet , & ſci non obeſſet,ff.de aqua quoti.& eſti.l.j.§.item quæritur,
& §.trebacius.& §.ariſto.& §.deinde.ait prætor , & ſequenti . Qui
autem allegat ſcĩam,ipſam probare debet.ff.eo.tit. verius. lxxxij.
di.propoſuiſti.niſi violẽte præſumptiones eſſent ꝯ ipſum,qui di-
xit ſe ignoraſſe,quod dic,vt le. & no.ſ̃.de poſtu.præla.c.j.§.ꝙ nec
ſufficit.Sed & ſi probat eccleſia,ꝙ q̃ cito hoc ſciuit ꝯdixit verbo,
vel alio modo vi ab ea poſſidere videtur,vt in prædictis.§. & ff.vti
poſ.l.j.§.fi.& quocũq; iſtorũ modorũ , ſiue clam , ſiue vi cõe hęc
ſeruitia poſſediſſet in interdicto ſuccũbit. Inſti.de interdic.§.reti-
nende,& licet ſola probatio antiquioris temporis eccleſiæ debe-
ret ſufficere,tamen & ei adminiculantur priuilegia,quæ induxit.
j̃.eo.§.verſi.& ex priuilegiis. Adhuc tñ inſtabis & dices,ꝙ pro cõi
debuit dari ſnĩa quantum ad ſeruitia cũ ipſum ea & nõ eccleſia
poſſideret,& ſufficere debet,ſi probat ſe poſſidere tpe litis conte.
ad hoc vt in iſto obtineãt interdicto , vt ff. vti poſ.l.j.§.interdictũ
aũt,& ſequenti.& Inſti.de interdi.§.retinende. Ad hoc dicas non
eſſe verum,quin eccleſia hæc ſeruitia poſſideret,erat enim in poſ
ſeſſione

ſeſſione recipiendi hæc & alia ſeruitia,qñ volebat.Et licet cõmu
ne probaſſet ſe poſſediſſe hæc tpe lit.conteſt. quia tñ pp priorita-
tem temporis poſſeſſiones eccleſiæ euidẽter probantur, præſumi
tur,ꝙ clandeſtina,vel violenta fuit fauentinorum poſſeſſio. Ideo
in hoc interdicto ſuccumbunt, vt dictum eſt, & probatur. ff.vti
poſſ. l.j.§.fi. Melioritas autem teſtium eccleſiæ præcipue tunc va-
leret,ſi teſtes vtriuſque partis de eodem tpe loquerentur. Hoc er-
go ideo hic poſuit,quia forte vtrique teſtes probabant,ꝙ tpe litis
conteſt.eadem ſeruitia recipiebant eccleſia & commune,ſed ec-
cleſia melius,& per meliores teſtes hoc probauit de ſe, & ideo p-
ualent teſtes ſui.j̃.tit.j.in preſentia.Et ad hoc bene ſequitur.j̃.eod.
§.verſ.cum duo &c.Sed adhuc dices ẽt ſi vi,vel clam poſſideat cõ
mune,tñ quia poſſidet,non datur vti poſſ.eccleſiæ ꝯ ipſum, quia
enim ei tm̃ donatur,qui dicit ſe poſſidere,& nõ aduerſario. ff.vti
poſſ.l.j.§.eſt igitur.& præcedẽ. Vnde & quidam dicunt,ꝙ in hoc
caſu potius debet dari eccleſiæ interdictum,quod vi,aut clam.ar
gum.in eod.§.eſt igitur hoc interdictum. & ff.quod vi aut clam.
l.ij.& iij.reſpon.j.ff.de vi & vi arma.l.j.reſpon.l.j. Reſpond.immo
in hoc caſu vti poſſidetis interdictum tantummodo locum ha-
bet,quia eccleſia,quę agit,non dicit ſe expulſam,ſed dicit ſibi tur
bari poſſeſſionem ſuam, in quo caſu quamuis & ille , qui turbat,
poſſideat,ſi tamen vi,aut clam,aut precario ab aduerſario,datur
ei vti poſſidetis, vt ff.vti poſſ.l.j. & non interdictum vnde vi. quia
tunc demum locum habet,qñ agens dicit ſe expulſum de poſſeſ
ſione,quam habebat, ff.de vi & vi arb. l. j.reſpon.j.& §.j.& ij. & §.
10 deijcitur.& §.interdictum autem hoc nulli competit. † Expulſo
igitur competit interdictum vnde vi,vel officium iudicis,vel cõ
di.ex illis decre.ſ̃.de elect.quærelam.ſ̃.de cau.poſſ.cum eccleſia.ſ̃.
de reſtit.ſpoliat.ſæpe contingit.& not.in eiſdem decr.Sed nonne
eo ipſo , ꝙ alius eſt in poſſeſſione vr̄ eccleſia ipſam amiſiſſe.& ſi
antea habuit,hoc negari non poteſt,quia neque iuſtæ,neq; iniu
ſtæ duæ poſſeſſiones in diuerſas perſonas occurrere poſſunt, vt ff.
de precario.duo inſolidum.ff.commodari.ſi vt certo.§.ſi duobus
vehiculũ. Reſpon.non ſequitur hoc in caſu iſto.poteſt eſſe enim,
ꝙ poſſeſſorium honoris & diſtrictus & iuriſdictionis,& ẽt iſtorũ
ſeruitiorum habuit,& retinuit eccleſia,& nihilominus poſſeſſio
nes ſeruitiorum quæſiuit commune. & ita vterque. ſ.tã eccleſia,
q̃ commune habet poſſeſſionem iuris ſui.licet commune male
habeat, ſm d.n. Nec obſt.ꝙ duo non poſſunt poſſidere eandem
rem,ſicut dictum eſt, quia illud verum eſt inſolidum, vel eãdem
ſpeciem poſſeſſionis,vt probãt iura ad hoc inducta.Porro incor-
poralia & iura,de quibus hic loquitur,poſſunt a pluribus poſſide
ri.ff.de pecul.quis ergo caſus.& præced.& ff.pro ſocio.l.ij. & iij.re-
ſponſ.primo.& ſocietates.& l.ſi ſocietatem. & l.coiri.& C.de no
11 uati. & deleg.l.tertia. † Sed & eadem res corporalis a duobus poſ
ſideri poteſt, ab vno iuſte, & ab alio iniuſte, ff.vti poſſ. ſi duo. re-
ſponſ.j. Vel ab alio ciuiliter & ab alio iniuſte, ff.vti poſſ. ſi duo.§.
Labeo & ſeq.Poteſt & illud dici ſm d.n.ꝙ interdictum. vnde vi,
vel officium iudicis,vel conditio ex prædictis decre.competit ec
cleſiæ in hoc caſu ad recuperandum illud ius ſeruitiorum, quod
poſſidebat commune. Et nihilominus datur ei interdictum, vti
poſſ.ratione vis turbatiue, quã patiebatur a communi ſuper ho-
nore,diſtrictu, & iuriſdictione, quæ ipſa eccleſia poſſidebat.& ex
quo conſtat,ꝙ vi aut clam poſſidet ab ea commune,eſt ipſi com
muni ſilentium imponendum ſuper iſtis ſeruitijs,quia aliter nõ
vr̄ ceſſare a turbatione,ſeu inquietatione, niſi ipſa ſeruitia omni
no dimittat ſm d.n.ar.opi.ſ̃.de reſtit.ſpol.piſanis.& ff.vti poſſ.l.j.
§.eſt igitur hoc interdictum.& §.vt pedius.& §.perpetuo.& ſequ.
& l.ſi duo.§.interdictum.& ſequ.vſque ad §.creditores.Sed & ſm
d.n.quidam aſſerũt,licet nullo iure probetur,ꝙ ſi commune poſ
ſet hæc ſeruitia recipere ſine turbatione iurium eccleſiæ. Nõ im
poneretur communi ſilentium ſuper ipſis ſeruitijs , quamuis vi,
vel clam poſſideret cum ad hoc non ſit actum.Et interdictũ nul
lam poſſeſſionem dat, vel aufert poſſidenti, ſed tenetur tantum-
modo poſſeſſorem,vt ſuam poſſeſſionẽ retinere poſſit.ff.vti poſſ.
l.j.reſpon.j.& §.ij.& iij.Nec poteſt turbari,niſi qui poſſideret.& ex
ſola vi turbatiua hoc competit interdictum,vt j̃.eo.c.in fi. Et in
alijs pręmiſſis iuribus.Hæc locum habent vbi eccleſia petebat in
libello, ꝙ commune ceſſaret ab inquietatione , & moleſtatione
ſua quãtum ad ſeruitia in prædictis locis exigenda, & commune
referebat ſilr tm̃ de ipſis ſeruitijs quæſtionem . Vel dicet planius,
ꝙ in libello petitum fuit,ꝙ cõmune ceſſaret a turbatione,& mo
leſtatione eccleſiæ ſuper honore,diſtrictu,& iuriſdictione,& cõe
non ſeruitiorum,ſed honoris,& diſtrictus, & iuriſdictionis quæ-
ſtionem mouebant ſm d.n.Sed hoc,quod dr̄ de ſeruitijs,induce
bat ad poſſeſſionem ſuam,quod quantum ad probationem poſ
ſeſſionis prædictorum honoris, diſtrictus, & iuriſdictionis nihil,
aut modicum faciebat, vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̃.de cauſa
poſſ.c.fin.Et ideo ſm d.n.meliores & antiquiores probationes ex
parte eccleſiæ habite præualuerunt,vt hic dicit, & ſm hunc intel
lectum bene ſequitur.j̃.eo.§.verſ.cum duo &c.Sed expone, ꝙ ibi
dicit eãdem rem.i.honorem,& diſtrictum,& iuriſdictionem,de
quibus & nõ de ſeruitijs inter partes principaliter agebatur,& ſic
plana ſunt omnia,nec aliqua ex hoc ſequitur abſurditas,nec ali-
quod ius ꝯdicit,ſed concordat.ſ̃.de elect.cum eccleſia vulterana.
ff.vti poſſ.ſi duo.& alia præmiſſa iura.Si autem commune con-
fiteretur iuriſdictionem ad eccleſiam pertinuerit , nec de ipſa,vel
alijs præmiſſis quæſtionem,referret,ſed ſolum modo aliqua ſerui
tia,vel aliqua alia iura ſpecialia diceret ſe in eiſdem locis habere,
& ipſa petijſſet ſibi adiudicari . In hoc caſu bene eſſet audiẽdum
commune. & poſſunt adiudicari eccleſiæ quæ petit,& cõi ſilr iu
ra ſua,vt ff.vti poſ.l.fi.Etſi commune hæc ſeruitia iuſte poſſideret
in interdicto vti poſſ. ſuccumberet eccleſia, quod tuetur ſolum-
modo poſſeſſorem,vt ſ̃.dictum eſt.Sed licet commune iuſte poſ
ſideret,ſi tñ in proprietate ius non haberet, daretur eccleſiæ nega
toria ꝯ ipſum.ff.ſi vſufr.pet.vti frui.§.vtrum. de qua negatoria, &
etiam cõfeſſoria ſatis ſ̃.de cau.poſſ.cum eccleſia. & ſ̃.de iud.exa-
minata. Quia ſi cõe nõ erat in poſſeſſione iſtorum ſeruitiorum,
tunc daretur eccleſiæ interdictum ꝯ ipſum interdictum vti poſsi
detis.Quod locum habet non ſolum qñ quęritur quis poſsideat,
ſed etiam ꝯ eum,qui non poſſidet,ſi turbat poſsidentem,vel non
permittat eum vti iure ſuo. ff.vti poſſ.l.j. §.inter litigatores.& l.ſi
duo.reſpon.j.& §.ſi inquilinus.& §.ſeq.& §.ſi vicinus.ff.ſi ſeruitus
ven.ſicuti.§.ariſto. Illi autem, qui eſt in poſſeſsione talis iuris, vel
ſeruitutis datur vtile interdictum ꝯ turbãtes eum,vt in prędictis
l.& ff.de iniur.iniuriarum.§.fi.& l.ſeq. Si vero commune neque
iuriſdictionis,neque iuris,quod in iuriſdictione,vel alijs præmiſ-
ſis haberet quæſtionem referret,ſed temeritate propria cõtrouer
ſiam & moleſtationem faceret,actione iniuriarum teneretur.ff.
de act.empt.& vend.quæ pendentẽ.§.vnico.ff.de iniur.l.j.in prin.
Ei autem,quod dictum eſt,ꝙ idcirco imponitur ſilentium cõi.
Nec in ſnĩa excipitur de ſeruitijs,quia de ipſis actum non fuit,vr̄
eſſe ꝯ id,quod no.j̃.eo.§.fi.verſ.nos cognoſcentes ſuper verbo. vti
poſsidetis.vbi no.ꝙ vbi ambo inueniuntur poſsidere debent mo
di poſſidendi diſtingui,& vtrique ſua poſſeſsio adiudicari.Sed di
cas, ꝙ illud obtinet, vbi neuter ab altero male poſsidet. ſ.nec vi,
nec clam, nec precario.hic autem ſola eccleſia egerat. vnde q̃uis
commune poſtmodum poſſeſsionem,& receptionem ſeruitio-
rum probaſſet,& peteret ipſa ſibi adiudicari,non poterat hoc de
iure fieri, quia nec petita fuerant,nec ſuper hoc lis fuerat conte-
ſtata,vt patet in eo,quod legi.& no.ſ̃.de ordin.cog.cum dilectus.
§.fi.quamuis & dici poſsit,ꝙ ſi commune bene probaſſet ſeruitia,
potuiſſet abſolui ab impetitione eccleſię quo ad ipſa.argum.ſ̃.de
elect.quærelam.§.pen.& fi.ſed non fieret adiudicatio, ꝙ ſuper eiſ-
dem ſeruitiis non moleſtaretur ab eccleſia,cum nec illud petitũ
eſſet,vt dictum eſt,vt & patet in eo,quod no.j̃.eo.§.fi.verſi.nos re-
cognoſcentes ſuper verbo.vti poſſidetis,ſm d n.Et eſt hoc expreſ
ſum ꝯ id,quod no.ſm eo.d.n.ſ̃.de reſt.ſpol. ex conqueſtione.§.j.
ſuper verbo.ante ipſius cauſæ ingreſſum.Hic autem ſm d.n.ideo
etiam quo ad ſeruitia non fuit abſolutum commune quia ſicut
præmiſſum eſt præſumebatur, ꝙ ipſe vi, vel clam poſſideret. Ad
hoc igitur, vt hę dubitationes euenire nõ poſſent. ſemper debet
actor exprimere modos vexationis,vel inquietationis, ſiue turba
tionis. nam ſi non exprimantur, & feratur ſententia pro actore,
ꝙ a reo decætero non vexetur, in nullo vlterius vexare poterit eũ
reus.Et etiam ſi erat in iuſta poſſeſſione aliquorum ſeruitiorum,
ipſa amplius non poterit vti. Igitur aduocatus,qui talem libellũ
recepit ſimplex & fatuus poterit reputari,ſm ꝙ alias leg.& no.C.
de ann.excep.l.fi. In hoc tñ facimus vim, quam quæſtionem re-
ferat tractus in iudicio,ꝯ quem agitur interdicto vti poſſidetis, qa
quicquid proponat,cum cenſeatur actor & reus vtriuſque partis
probationes ſunt recipiendæ,& pariter pro iſto,vel pro illo dabi-
tur ſententia,ſm ꝙ probationes meliores & efficaciores appare-
bunt,vt hic apparet. Et vide,quod leg.& not.j̃.eo.§.fi.verſ.nos co-
gnoſcentes ſm d.n.cuius eſtimens maioris partis totius huius gl.
[Quibus potius] Ex his verbis not.quibus teſtibus magis ſit cre-
dendum [Qui etiam aptiora negocio] ſic j̃.tit.j.præterea. ad fin.
[Sufficienter] verſ.duo ſufficerent,niſi aliud eſſet probatum, vel
dictum.4.q.3.verſ.itẽ vbi numerus [A 60.ann.& citra] Hoc vult
dicere,ꝙ 60.anni ſunt,ꝙ incepit poſſidere,& poſtea vſque hodie
continue poſſedit.Hoc autem operatur dicta copula &,ſecus ſi di
ceret 60.annis citra.ſine.& arg.j̃.verſi.j.quia hæc eſſet vera,etiam
ſi hæri ſolummodo poſſediſſet. Ad hoc de fide inſtru.inter dile-
ctos.reſpon.j.verſ.teſtes.j̃.de præſcrip.ad audientiam.§.j.j̃.de verb.
ſign.Abbate.§.j.Et de hoc no.j̃.de fid.inſtr.inter dilectos.§.j.verſ.
pen.[Diſtrictu] territorio.ff.de verb.ſign.pupillus.§.territorium.
ſm Goffr. Siue. i.dominio, & eſt vulgare multarum regionum
[Per quod] verſic.ſ.quia a 60.ann.& citra poſſedit,i.50.annis.qui
ſunt j̃ 60.annos [Citra] Not.non dixit & citra. dic, vt no.ſ̃.ſuper
verbo. a 60. annis & citra [Aliqua ſeruitia] ratione honoris , &
diſtrictus ſiue iuriſdictionis , ſubaudi nõ prodeſt eis quantum ad
poſſeſſionem eorundem probandam cum duo ſimul, &c. vt ſe-
quitur,& arg.in eo quod leg.& not.ſ̃.de cau.poſſ.c.fi.Nec prodeſt
etiam quantum ad perceptionem eorundem ſeruitiorum, ſi de
ipſa ageretur. nam per præmiſſa patet, ꝙ illa proculdubio &c.vt
ſequitur,arg.j̃.de cenſi.licet. & cum hac breui interlineari plana
eſt

eſt decret.vt patet in eo,quod no.s̃.eo.§.i.in prin.ſuper verbo. nu
mero plures [Iuſto titulo] ſed quare tenentur iſti oſtendere titu-
lum.ↄ.C.de peti.hæred.cogi.is.q.v.§.i.vj.q.fi.actor? Dixerunt aliq,
quia aut egit aliquis ex præſcriptione,quod poteſt. C.de præſcrip.
30.ann.ſi quis emptionis.xvj.q.iij.§.poteſt.& tunc tenetur proba
re titulum,aut excipit,& tunc non tenetur probare titulum,vt in
ↄ,& s̃.eo.ex literis.Hoc reprobatur hic,quia Fauentini excipiebāt
& tn̄ innuit,ꝙ debent probare titulum,vt hic , & j̃.ver. maxime.
Alij dicunt,ꝙ ad hoc valet hæc allegatio,& probatio tituli,vt Fa
12 uentini videantur eſſe potiores in hoc interdicto,quia † qui potio
ra iura habet in interdicto vti poſſidetis debet obtinere, vt patet,
j̃.eo.§.fi.Per hoc autem , ꝙ probatur titulus appareret , ꝙ nec vi,
nec clam,nec precario poſſidet.& hoc ſufficit Inſti.de interdi.§.
retinende,& ſi non ꝓbet plene ſe iuſte poſſidere, ff.vti poſ.ſi duo.
rñ.j.Quod ad tempus litis conte.eſt referendum.Inſti.de interdi.
§.hodie.Tu dicas,ꝙ ideo requiritur hic titulus , quia ex eo,ꝙ ar-
chiepiſcopus probat,ꝙ primo poſſedit, & priuilegia infraſcripta
oſtendit eſt præſumptio contra Fauentinos , ꝙ violēter eandem
poſſeſſionem intrauerant . Sed per probationem iuſti tituli po-
13 tuiſſent releuari , in hoc enim caſu † quando.ſ.præſumptio eſt ↄ
eum cogitur probare titulum.i.iuſtam cauſam retinendi.aut cō
demnatio fiet,C.eo.ti.ſiue poſſidetis,& no.j̃.vt benefi.eccle.c.vni
co.§.j.& probatur hæc ſolutio.j̃.eo.§.j.in prin. Requiritur etiam
titulus propter ſeruitia,quæ ſibi deberi dicebant,ad quod tempus
ſolummodo allegabant & male,quod dic,vt leg.& no.j̃.de cen-
ſi.licet.Vtrum autem is,qui alias allegat præſcriptionem , tenea-
tur probare titulum.dic,vt no.j̃.de deci.dudum. j̃. de preſ.ſi dili-
genti.[Inceperunt.].i.incepiſſe præſumuntur. & eſt arg.ꝙ homi-
14 nes † mei ſine conſenſu meo non poſſunt ſe facere alterius cen-
ſuales.ſuper quo vide , quod no.s̃.de foro compe.verum . [Cum
duo.]ver.[Eodem modo.]bene dicit,nam diuerſo modo poſſet,
& vnus.ſ.ciuiliter,& alius naturaliter poſſidere,ff.de precar.eum
qui.& vnus iuſte,& alius iniuſte,ff. vti poſ.ſi duo. ſed eodem mo-
do nullo modo poteſt,neque quo ad poſſeſſionem , neq; quo ad
dominium,ff.de acqui.poſ.poſſideri.§.econtrario.ff.commoda-
15 ti.ſi vt certo.§.ſi duobus.ff.de caſtren.pec.hæreditate.§.pater. † Po-
teſt tamen vnus eſſe dn̄s re,& alius ſpe,ſicut pater & filius,ff. de li
beris & poſthu.in ſuis,ſicut maritus,& vxor,ff.qui ſatiſ.cog.ſcien
dum.§. ſi fundus. ff. de iure do.quamuis. C. de iure do.in rebus.
[Maxime.]ver.q.d.idem eſſet,ſi titulum oſtenderent propter ra
tionem præcedentem.Poſſent tn̄ talem & taliter allegare,ꝙ ob-
tinuerunt,vt j̃.no.& in ſeq.interli.[Non oſtendunt].i.ad proban
dum tempus infra ꝙ ſeruitia fuerunt præſtita nō inducunt. Vel.
i.non allegant,ſiue allegando probant.[Et ex priuilegiis.]ver.col
ligatur.quod eſt.j̃.in aliis titulis Fauentinorum. Alias priuilegia
eccleſiæ modicum faciunt quantum ad naturam interdicti vti
poſſidetis,prout colligi poteſt in magna gl.no.s̃.e.§.in prin.ſuper
verbo.numero plures.Vel poteſt dici,ꝙ multum faciunt priuile
gia,quia commune ſuas probationes induxit ſuper ſeruitiis,& ec
cleſia ſup omni honore,& diſtrictu & iuriſdictione , & qui dixit
omnem nihil communi relinquit,imo ipſum excluſit.Pruden-
ter ergo fecit eccleſia,quæ priuilegia hæc induxit,& quantum po
tuit cauſam ſuam iuſtificauit,vt ſic probationes ſuæ cōis proba-
tionibus præferrentur.ar.j̃.de ſuc.ab inteſ.c.fi.§.j.ver.fi. Imo plus
dicimus,ꝙ ſi commune probaſſet ſe primo poſſediſſe,& percepiſ
ſe ſeruitia antequam eccleſia in prædictis locis omnem hono-
rem &c.poſſediſſet.In hoc caſu non tenetur commune probare
aliquem iuſtum titulū ſuæ poſſeſſionis,quia in nullo eſſet tunc ꝑ
ſcriptio ↄ ipſum,vt in concor.ſigna.s̃.eo.§.ver.per quos,ſuper ver
bo.iuſto titulo.in prin.Sed quia hic in re,ſiue in iuribus,& in pre
iudicium alterius videlicet eccleſiæ dicebat ſe ius , ſiue ſeruitutē
16 ſeruitiorum queſiuiſſe, † cum omnis res prima facie præſumatur
libera,præſumitur(niſi probetur cōtrarium)ea ſeruitia vi,vel clā
poſſidere,& ſic loquitur Decre.s̃.de reſti.ſpo.Piſanis. & ſic etiam
hanc intelligas Decre.Igitur ſi cōe aliquem iuſtū titulū probaſ-
ſet,per quem contrariam præſumptionem elidere potuiſſet in
interdicto bene obtinuiſſet,ſm d.n. cuius eſt mens totius huius
glo.ar. in eo ꝙ leg.& no.s̃.de elec.cum inter R.§.ſane quamuis.
[Imperatorum & Romanorum pōtificum.] ordo præpoſterus.
ſi.s̃.de iudi.decernimus,ſed neceſſario commutatus,quia priuile
gia imperatorum præceſſerunt, & apoſtolica ipſa confirmantia
17 ſunt ſecuta. † Ideo prioritas temporis & non dignitatis hic conſi
deratur.arg.s̃.de ma.& obe.c.j.j̃.de fi.inſtru.inter dilectos.§.cœte
rum.ſic.s̃.de reſti.in integ.auditis . [Poſſeſſionem ipſius.] alias il-
lius.[Iuſtam.]& per hoc coadiuuant teſtes eccleſiæ , & facit pro
ipſa ꝓbatio huius tituli & prioritas temporis circa poſſeſſionē,
& ex his præſumitur vehementer vnde & contra ipſos concludi
tur in ſeq.§.cum ergo &c. ¶ [Cum ergo.].vj. pars. [Minus iuſte.]
pro eo ꝙ eccleſia iam poſſidebat, & duo &c.vt patet s̃.§.ꝓxi.ver.
cum duo.& præcedenti titulo,quia nec aliquem allegabant,ne-
dū non probabant.[Temeritate propria.]Hic no.ꝙ ex quo con-
ſtat,ꝙ aliquis iuſte poſſidet rem aliquam, intrās poſtea poſſeſſio,
nem dr̄ violentiam committere,ſiue iniuſte intrare,niſi probet
ꝙ iuſte,& eſt hoc intelligendum de rebus corporalibus, quæ nō
poſſunt eodem modo a pluribus poſſideri, vt le.& no.s̃.§.proxi,
ſecus in incorporalibus,vt leg.& no.j̃.de iure patro.c.j.[Occupaſ
18 ſe.]& ideo non potuerunt preſcribere, † quia occupata & inuaſa
preſcribi non poſſunt.xciij.di.illud.xvj.q.iij.licet.j̃. de præſcri.c.fi.
19 [Et yconomus.]ver. † [Vi turbatiua[a],ſeu inquietatiua.]Sed non-
a ne vna eſt diuerſa ab altera? Sic,quia exturbatiua oritur vti poſſi-
detis,ex inquietatiua vero ꝙ vi,aut clam. Quomodo ergo ſub di-
ſiunctione fuit admiſſus iſte libellus contra,ff.de iniuri.prætor.§.
ꝙ auth.& in his,quę no.s̃.de li.ob.c.j.ij.& iij? Sol. Dixerūt quidā,
ꝙ in foro eccleſiaſtico nō eſt locus talibus ſubtilitatibus , vt & no.
s̃.e.c.rn̄.j.in prin.ſuper verbo.ſpectare. Tu dicas ſeu inquietatiua,
quæ trahitur ad turbatiuam,nam & qn̄q; ex inquietatiua vi ori-
tur vtrobi,& vti poſſidetis,vt patet,ff.vtrobi.l.vnica,& ff.vti poſ.ſi
duo.§.ij.[Prohiberi.Hic patet,ꝙ Fauentini erant rei , & eccleſia
agebat contra ipſos vti poſſidetis intentans.[Nos cognoſcentes.]
ver.[In hoc caſu.]&c. [Vti poſſidetis] vbi interdictum vti poſſi-
detis intentatur contra eum,qui non poſſidet vel male poſſidet
ab aduerſario.i.cum aduerſarius bene prius poſſedit,& is,ↄ quem
b agit,incepit poſtmodum eam rem vi,vel clam,vel precario[b] poſ-
ſidere,nunquam debet ſentētiari vti poſſidetis ita poſſideatis.Sed
debet iudex moleſtatorem,ↄ quem agitur, cōdemnare,& impo
nere ſilentium,& pręcipere,vt a moleſtatione deſiſtat , vt hic ſe-
quitur,& ꝓbatur,C.vti poſſidetis.l.j.§.fi.Si autem is , qui egit vti
poſſidetis inueniatur nō poſſidere,vel reus probet melius ſe poſ-
ſidere,abſoluitur reus,s̃.de elec.cum eccleſia vulterana.& etiam
forte adiudicabitur ſibi res,de qua agitur ſi de iure ſuo probaue-
rit,ſm d n.ar.s̃.de elec.querelam.§.pe.& fi.Hoc autem intelligas,
vbi de iure ſuo actum eſt,ita ꝙ ſuper eo petitione porrecta lis fue
rit conteſt.Alioquin ſi de ſola poſſeſſione actum eſſet fatuū eēt
dicere,ꝙ daretur ſn̄ia de iure ꝓprietatis,vt colligitur in eo , quod
no.s̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi.& s̃.de cauſa poſ.c.ij.& c.cum
dilectus,& j̃.eo.ver.commune.ſuper verbo,actum eſt.Ius tamen
poſſeſſionis ſibi poſſet adiudicari,& actori præcipi,ꝙ ab ipſius rei
moleſtatione de cœtero abſtineret,ſicut dictum eſt in caſu con-
uerſo.s̃.eo.glo.ver.nunq̄ debet,& ſeq. Vbi vero poſſeſſor hoc in-
terdictum intentat ↄ alium poſſeſſorem & diuerſę ſunt ſpecies
poſſeſſionis,vtputa,quia vnus,qui vſufructuarius eſt,poſſidet na
turaliter,& alius,qui proprietarius eſt,poſſidet ciuiliter,tūc vtriq;
debet,iudex adiudicare poſſeſſionem ſuam proprietario.ſ.ciuilē,
& vſufructuario naturalem,quod dic,vt no.in ſeq.gl.ver.ſecun-
dus caſus,& ſeq.Quia ſi vterq; probat ſe ciuiliter,ſiue naturaliter
poſſidere,& probationes ac pręſumptiones ſunt æquales per oīa,
tunc quidam ita pronunciandū,vti poſſidetis ita poſſideatis qua
ſi pronunciet,ꝙ vterq; pro medietate & pro indiuiſo poſſideat,
& ſic intra eos diuidetur,ar.ff.de vſufru.ſi cuius.§. ſed ſi īter duos,
alias eſt lex,& incipit.æquiſſimum.rn̄.j. Sed hoc nunquam fuit
20 † petitum[c],ergo non ſic pronunciādū eſt,arg.j̃.de ſymo.licet He-
ly.§.j.ver.fi. Alij dicunt,ꝙ in hoc caſu eſt abſtinendum a ſn̄ia,vt
ſic ambo affecti tedio,vel inter ſe & ꝑ arbitros cōiter electos cō-
ponant.iudex tamen in omni caſu vim fieri prohibebit.& vel di
uidat rem inter eos,vt dictū eſt,vel ex quo vnus de illis,de quibus
agitur,aliquid recepit,vel occupauit , alius prohibeatur illud idē
recipere,vel etiam occupare.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius
glo.vt colligitur ex eo ꝙ no.s̃.eo.in pręſentia.rn̄.j.ad fi.ſuper ver-
bo.a ſua moleſtatione.Hi tn̄ caſus plenius expediuntur in ſeq.gl.
dic,vt ibi no.[Ita poſſideatis.] Ad euidentiam eorū,quę hic dicū
tur notare debes tres caſus circa hoc interdictum vti poſſidetis.
Primus eſt,qn̄ duo contendūt ſe poſſidere eandem rem,& eodē
modo,& eodem iure.In quo caſu hoc interdictū duplex eſt , qa
vterq; actor vterq; reus,ff.de acq.poſ.exitus.Inſti.de interdic.§.re-
tinendæ,ff.vti poſ.l.j.§.inter litigatores,ſicut no. in aliis tribus iu-
diciis.s̃.eo.ex literis.In hoc caſu ſi vnus longe melius probet , q̄
alius,& ſic euidenter interdicto ſuperior alias melior eſt,tūc non
debet iudex dicere vti poſſidetis,imò debet adiudicare poſſeſſio-
nem illi,qui melius probauit,& alteri ſilentiū imponere,& præ-
cipere ne de cœtero aliū inquietet,vt hic ſequitur, & condemna
bit eū ad ęſtimationem poſſeſſionis , ſi petitū fuerit,ff.vti poſ.ſi
duo.§.fi.ſi vero æquales ſunt probationes datur pro reo ſn̄ia,s̃.e.
ex literis.i.pro eo,qui tractus eſt ad iudicium,vt ibi no.& proba-
tur,ff.vti poſ.l.j.§.inter litigatores . Quia ſi non apparet,quia am-
bo ſimul ad iudiciū ꝓuocauerūt vna voce & vno ore,debet tūc
iudex abſtinere a ſn̄ia , quia non eſt pronunciandum ſuper in-
certo,

ADDITIONES.

a ¶ Vis turbatiua,& vis inquietatiua differunt.Adde,quotuplex eſt vis,per docto.& ſignanter per do.Abb.in c.ad audiētiam.s̃.quod me.cauſa.& in c.ſacris.eod.titu.& glo.& Abb.in c.dilectus de ordine cognitio.

b ¶ Vi,clam vel precario Exempla iſtorum verborum.vi, clam,vel precario a me poſſides.vide per Bart.in l.j.ver.ſed hic dubitandum,ff.vti poſſide.

b ¶ Petitum.Adde,qualiter formetur libellus in interdicto vti poſſidetis. Barto.in l.j.C. vti poſſide.& in lege prima.ver. ultimo quæro, ff. vti poſſide.

certo,xj.q.iij.graue.ff.de re iud.Pomponius . Et addunt aliqui,ꝙ
iudex ſibi retineat,ar.j̃.de decimis.qm̄. Alij dicunt , ꝙ forte diri-
matur,quod iuſtius eſt,ff.de iudi.ſi cum ambo.ff. fa.erciſ.ſi quæ,
& hoc de conſuetudine approbatur. Secundus caſus eſt , qn̄ duo
contendunt ſe poſſidere eandem rem , ſed diuerſo iure & diuer-
ſo modo.puta vnus ciuiliter & alter naturaliter. Et alteruter con-
queritur de moleſtia ſibi illata ab altero,puta vnus dicit ſe vſufru
ctuarium,alius dn̄m,vterq; probat intentionem ſuam.In hoc er
go caſu iudex debet pronunciare vti poſſidetis &c. vt hic dr̄,quo
ad mentem,non quo ad verba,nec enim ita confuſe pronuncia
bit.Tum quia hoc nihil aliud eſſet,quam gladiū ponere in ma-
nibus vtriuſq;,tum quia ſn̄ia eſſet incerta,& ſic nulla.C. de ſen.q̄
ſine certa quan.profe.l.i.Inſti.de acti.§.curare.ſed potius poſſeſſio
nem declarabit vtriuſq;,ar.ff.ſi ſeruitus ven.ſicuti. §. ſed ſi quæri-
tur.vnde ſic dicet.Pronuncio & declaro per ſn̄iam meam ticiū
poſſidere ciuiliter tanq̄ dn̄m , & Seium naturaliter tanq̄ vſufru-
ctuarium,idōq; vti poſſidetis ita poſſideatis,& ab altero alteri vī
fieri veto.ff.vti poſ.l.fi.& l.ſi duo.§. Labeo qm̄,& ſe.vnde ſumun-
tur hmōi verba vti poſ.&c.& ſic ipſa intelligas. Iudex enim,qui
de hoc interdicto cognoſcit,ſemper debet ſic in ſn̄ia ſua adiice-
re.Contra ſn̄iam hanc ſine mandato meo fieri vim veto, ſiue ꝓ-
hibeo,vt præmiſi,& probatur.C.vti poſ.l. vnica. ſm d.n. Tertius
caſus eſt,cum vnus ſolus poſſidet,& agit contra alium moleſtan
tem,ſeu inquietantem eum volente ædificare , vel reficere.ff.vti
poſ.ſi duo.§.hoc interdictum.& §.ſi vicinus.& in hoc caſu iudex
condemnabit reum in æſtimationem poſſeſſionis , vt in eadem.
l.ſi duo.in fi.& prohibebit ne de cœtero ei vim inferat,vel inque-
tet eum in aliquo,ſeu moleſtet,vt in dictis.§.& ar.s̃. de reſti.ſpo.
audita.& de cā poſ.cum eccleſia,ad hoc,ff.vti poſ.l.i.§. eſt igitur,
& ſe. Et no.ꝙ hoc interdictum naturaliter tuetur reum , & datur
a poſſidenti[a].Datur etiam ad excipiendum,alias actio naturaliter
non datur poſſeſſori,vt ff.vti poſ.l.j.§.retinēde,& §.interdum.Eſt
tn̄ contra.s̃.c.proxi.vbi reus agit.quod dic, vt ibi no. Item habet
locum hoc interdictum circa poſſeſſionem tm̄ ſoli retinēdam,
ff.vti poſ.l.i.§.j.& ij.Inſti.de interdic.§.retinende, & §. ſed interdi-
21 cto. † Et eodem modo competit interdictum vtrobi circa poſſeſ-
ſionem mobilium,vt in eiſdem.§.& ff.vtrobi.l.vnica.& compo-
nitur vtrobi & vter pro quem , & ibi pro ad,ſiue apud.q. d.apud
quem eſt poſſeſſio apud illum ſit,q̄uis aūt dixerim ꝙ vti poſſ.cō-
petit circa poſſeſſionem ſoli.i.rei immobilis,nihilominus tamē
intelligas,vel ei adhærentibus.nam pro ſeruitutibus,& aliis incor
b poralibus[b] competit,ff.vti poſ.l.fi.ff.de ſerui.quotiens.ff.ſi ſeruitus
ven.ſicuti.§.Ariſto.ſm Laur.& adde quod no.in præce.glo. [Cū
probationes.]ver.[Potiores.]& ideo pro ipſa debet pronunciari,
ff.vti poſ.ſi duo.in prin.C.de edi.di.adri.tol.l.fi.& ar.s̃. de poſtli.ꝑ.
bonæ.ij.§.fi.vbi de hoc.Ideoq; debemus dicere eccleſia Rauēnas
poſſideat,& commune Fauentinum nō inquietet eam,vt ſequi-
tur.ita ꝙ verba præcedentia,vti poſſidetis,reſoluantur in ſingula
ritatem ſicut alias.j̃.de priuil.vt priuilegia.§.fi.ver. quia licet plu-
raliter.[Superior.].ſ.eccleſia Rauennas , & iſte eſt primus caſus,
de quo no s̃.ſuper verbo ita poſſideatis.ver.primus eſt,& ſeq.[Cō
mune.] ver.[Condemnamus.]Hic concipitur ſn̄ia nomine cō-
munis Fauentini,& non procuratoris.vnde ſignatur contrariū.
j̃.de reli.do.conſtitutus.s̃.de elec.querelam.§.pen.in prin.So.ibi.
[Super iuriſdictione.&c.]Iſtud & quæ ſequuntur non determi-
nant verbum præcedens.ſ.condemnamus:ſed participiū ſequēs.
ſ.ſilentium imponētes.ſm d.n.[Et aliis.]bene dicit & aliis . nam
cum verba libelli generalia & larga ſiūt,generaliter & large ſunt
intelligenda,& eodem modo pronunciandū.ff.de iudi.ſolemus,
& l.ſi quis intentione.s̃.de cauſa poſ.c.iij.§.fi.vbi de hoc. Vnde &
quando aliqua res adiudicatur alicui ſemper poteſt ei adiudica-
ri cum pertinentiis eiuſdem rei ſm d.n.ar.s̃.de reſti.ſpo. cum ad
ſedem.j̃.de fi.inſtru. inter dilectos.rn̄.j.j̃. de dona. inter dilectos.
[Tantūmodo.]non ergo petitorio licet videatur contra.s̃.eo.c.
in prin.vt ibi no.[Actum eſt.]quia nec ſuper alio , nec aliter pōt
pronunciari.s̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi vbi de hoc.Imputet
ergo ſibi eccleſia, quæ non petiit fieri condemnationem ſuper
interdicto ſuo.i.q̄ti intererat ſuam rem pacifice poſſediſſe , quia
& in illo facta fuiſſet condemnatio, ſi ad hoc actum eſſet , & de
intereſſe conſtaret ff.vti poſ.ſi duo.§.fi. [Perpetuum ſilentium.]
& ne de cętero ipſam eccleſiam ſuper hoc moleſtet,vel aliquate-
nus inquietet,ſeu vim inferat,ff.vti poſ.l.j.rn̄.j.& hic ſequitur.[Im
ponentes eidem.] ſ.cōi,vt ſequitur.& ex his no. ꝙ condemnatur
tanq̄ reus,vt præmiſit,& ſilētium imponitur tanq̄ actori , vt hic
dicit,quia vterq; actor & reus eſt,vt s̃.no.s̃.c.proxi.§.fi. [Et prohi
bentes.]ver.[Eidem].ſ.cōi Fauentino.[Neq; per alios.] Non fe-
ciſſe videtur,qui per alium facit,ad idem.s̃.de offic.deleg.paſtora
lis.§ præterea.vbi de hoc.[Aut habitatores.] No. hic expreſſum,
22 ar. † ꝙ dominus poteſt agere pro hominibus ſuis quamuis liberis,
nam per hoc potes colligere hoc petitum fuiſſe,alioquin cōtra,
s̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi.& s̃.ver.præced.ad idem in eodē,
29 c.dilectus.rn̄.j.& j̃.de deci.dudum.Eſt autem hic illa ratio, † quia
in moleſtatione hominum intelligitur dominus moleſtari , &
quia intereſt domini ſub ſe locupletes habere . in auth.vt iudi.ſi-
ne quoquo ſuf.§.cogitatio.colla.ij.

ADDITIONES.

a ¶ Poſſidenti. Adde, cui competat,& pro quibus interdictum vti poſſidetis per Bart.in l.j.ff. vti poſſidetis.
Vtrobi interdictum competit circa poſſeſſionem mobilium.

b ¶ Incorporalibus. Adde Bart.in l.j.verſ.quæro,an pro rebus,ff. vti poſſ.& in l.j.in j quæſt.C.eod.tit.

SVMMARIVM.

1 *Verum ſemper non eſt, quod dicuntur mulieres, maxime circa filiationem.*
2 *Nominatio ſola non facit filium.*
3 *Conſanguinitas præſumptiue probata diſſoluit matrimonium.*

CAP. X.

PEr tuas. [Interim].ſ.infra ſeptennium , & ex
hoc vult præſumptionem ſumere in-
fraſcriptum filium ſuum non eſſe.[Ac ipſa]ver.ſ.cō
cubina.[Ab eo].ſ.t.& alij forſan adherens.[Nō poſt
multum.].q.d.diuertit,& ſtatim rediit . vnde nec diuertiſſe vr̄.ff.
de diuor.l.iij.in fi.& hic ſumitur pro filio.ar. [Filium].i.Raynal-
dum,vt j̃.[Ipſius].ſ.t.vbicunque conceperit.[Aſſeruit.] Non ha-
1 betur hæc aſſertio pro euangelio, † quia nec ſemper verum eſt,ꝙ
aſſerunt mulieres.Quia vero]ij.pars. [Primitus].i. anteq̄ iuraſſet
in contrarium,prout ſequitur.[Et idem.t.]ver. qui ab initio hoc
negabat,vt j̃.[Præcipue.]quia & amicorum ſuorum, vt in anti-
quis.[Ipſum].ſ.R.[Et filius eius.].ſ.t.[Publice.].C.de lati.lib.tol.l.
vnica.§.pe.d.n.[Recognouit].i.confeſſus fuit.ſi.s̃.de elec.per inq-
ſitionem . [Nominatus] repete, quæ diximus.s̃.de fi.præſby.Mi-
chael.d.n. [Communiter.] forſan etiam a tota vicinia.j̃.qui fi.
2 ſunt le.tranſmiſſæ [Et habitus.]bene dicit † nam ſola nominatio
non facit eum filium,C.eo.tit. non nudis,& l.non epiſtolis.C.de
teſta.neque.C.de hære.inſti ſi pater,& ar.j̃.de pręſum.illud.ſm B.
Certe nec habitatio facit filium.Faciunt tamē hæc præſumptio
nem,ſiue pro.ſiue contra,ff.e.l.etiam matris.j̃.qui fi. ſunt leg.per
tuas,& c.tranſmiſſę,vbi de hoc.cui ſtatur quouſque probetur cō-
trarium,ſed non præiudicat veritati,vt s̃.in præmiſſis concor.&
ff.eo.l.fi.[Eiuſdem.]ver.]Mulieris.]quæ poſtea iurauit contra pp
minas,quas pater ſophiæ inferebat ipſi.R.ſ.filio , pro eo ꝙ ipſam
ſophiam carnaliter cognouerat , nec ipſam duceret in vxorem,
vt in integra.[Cum nimis.]ver.[Sanctiones.]. C. de non nu.pe.
generaliter.Vnde ſumuntur hæc verba,vt quod ſua quiſque, &c.
Sed nonne in caſu iſto magis pręſumi debet pro dicto patris,qui
primo negauit ipſum filium ſuum eſſe,vt innuitur.s̃. & patet in
integra? Ita videtur,quia non eſt veriſimile,ꝙ ſuum filium dene-
garet,imò commouerentur paterna viſcera pro ipſo,ar.j̃.de præ-
ſump.afferte,nec contra filium tam graue , quid dixiſſet,ar.j̃.de
præſump.literas.xxiij.q.iiij. ea vindicta , ſed & primo dicto teſtis
credendum eſt,non ſecundo.j̃.ti.j.ſicut nobis,& c cum in tua,&
omnem affectum vincit paternus,C.de cura.fur.l.fi. Ad hoc di-
cas,ꝙ ideo non ſtatur hic primo dicto,qa ſine deliberatione fuit
emiſſum , & quia iratus erat ex eo , ꝙ mulier ab eo diuerterat,ad
hoc.C. de iniur. ſi non conuitij.& quia magis credendum erat
mulieri,quæ de ſeminis effuſione certior erat,vt j̃.qui matri.acc.
poſ.videtur.Item obiicitur,quia videtur , ꝙ ſtandum ſit ſecundo
dicto mulieris iuramento vallato,& nō primo, quod fuit nudū,
arg.ff.de leg.iij.cum quis decedens.§.codicillis. C.e.tit.auth.quod
obtinet.j̃.de iureiuran.cum contingat.Rn̄.Non obſtat,quia præ
ſumitur hoc dicere,vt vitaret mortem filij, quam ei minabatur
pr̄ ſophiæ,vt s̃.no.ar.ff. de adul.nec in ea lege.ff.quod metus cā.
iſti quidem. Alij ſcripſerūt hic, ꝙ hoc accidit in fauorem prolis,
ſed cū ſit illegitima,non video hic magnū fauorem,arg.j̃.qui fi.
ſunt legi.tranſmiſſæ.Potes tamē ſi vis dicere, ꝙ hoc ideo accidit,
quia cum primum dictum contrarium ſit ſecundo,& econuer-
ſo dubium poteſt eſſe,& ar.C.quibus ad li.procla.li.l.iij.s̃.de elec.
cum inter.R.§.fi. Cum ergo agatur de matrimonio contrahen-
do inter hūc filium & neptem.t. qui pater dicitur pręſumptiue,
vt j̃.§.j.& ſic vertatur hic periculum animæ , in hoc dubio ſtan-
dum eſt primo dicto tanq̄ tutiori animabus , vt & ſic matrimo-
nium impediatur,in quo non eſt periculum , & non contraha-
tur,in quo periculum poſſet eſſe,& etiam propter famam cōtra-
riam magnū ſcandalū immineret , ad hoc de ſpon.iuuenis.j̃.de
cogna.lega c.vnico j̃.de cogna.ſpiritu,ſuper.eo.[Proteſtatus eſt.]
Id in eundē caſum infirmare,& proprio teſtimonio reſiſtere,ſic
iacet in lege vnde hæc ſumitur . C. de non nume.pe.generaliter,
ſed non mutatur mens.ſuper quo vide,quod no.s̃.de ſeruis non
ordi.conſuluit.[Infirmare.].s̃.de elec.per inquiſitionē.d.n. ¶ [Vn
de.].iij.pars.[Sophia.]filiā naturalem ſororis [Cuius.]. ſ.ſophię.
3 [Pręſumitur]ſic pater, † ꝙ conſanguinitas præſumptiue proba-
ta diſſoluit matrimoniū.& ꝙ propter connexitatē cauſæ ſenten-
tia lata inter aliquas perſonas preiudicat aliis,ſic.iij.q.vj.hęc quip
pe.j̃.de accu.ad petitionē.lxxxj.di.tantis,Daniel. ſm B. Hoc verū
eſt in hoc caſu,tum propter periculum animarū , tum propter
ſcādalū,vt no. s̃. alias aūt propter pręſumptionē matrimonium
nullatenus ſeparatur,licet contrahendū impediatur, alioquin ↄ.
j̃.ti.j.licet.in fi.j̃.de eo qui cogno.conſan.vxo.ſuę,ſuper eo. vbi de
hoc.

Sed ex hoc poteſt intelligi in contrahendo,vt ĩ.no. [Non poteſt
habere.] i.accipere,& ſic loquitur in contrahendo,& nihil con-
trarium. Vel.i.retinere cum iam duxiſſet eam & ſic loquitur in
contracto.& hanc lecturam vult antiqua & integra,& dic, vt in
præcedenti glo.

SVMMARIVM.

1 *Sanctius eſt nocentem abſoluere,quam innocentem condemnare.*
2 *Melius eſt de miſericordia reddere rationem quam de rigore.*
3 *Indicantem ex officio oportet cuncta rimari.*
4 *Iudicia extraordinaria quæ ſunt.*
5 *Tabellio dicitur perſona publica,& ſeruus publicus.*
6 *Scripturæ tabellionis an ſit magis credendum quam literis epiſcopi.*
7 *Recuſatio eſt in ſcriptis porrigenda.*
8 *Iudex recuſari poteſt.*
9 *Exceptio quæ contra iudicem competit primo eſt proponenda,& expedienda.*
10 *Quælibet exceptio præiudicialis primo eſt expienda.*
11 *Petitio modis omnibus in ſcriptis porrigenda.*
12 *Iudicis intereſt,vt ſciat ſuper quo & qualiter pronunciare debet.*
13 *Is qui tacuit ſibi imputare poteſt.*
14 *Dubia contra abbreuiaturas notariorum.*
15 *Inſtrumentorum appellatione quid contineatur.*
16 *Negligentia quæ in facto proprio culpanda eſt, in alieno eſt vituperanda.*
17 *Tabellio magis debet credere iudici,quam iudex tabellioni.*
18 *Productionum appellatione quid comprehendatur.*
19 *Interlocutoria, quamuis ſcribenda ſit, non eſt neceſſe quod in ſcriptis fe-
ratur.*
20 *Quod ſemel repudiatum eſt reintegrari minime concipitur.*
21 *Concluſum in cauſa nulla admittitur exceptio nulla allegatio, & nullum in-
ſtrumentum.*
22 *Tria ſcripta conficienda ſunt in teſtibus.*
23 *Originali magis quam ſumpto eſt credendum.*
24 *Eulogia quandoque ex mala fide fiunt.*
25 *Verbis ſolius iudicis vel arbitri uel tabellionis,non expeditur.*
26 *Quando pro iudice præſumatur.*
27 *Præſumendum eſt ſemper pro ſententia iudicis.*
28 *Sententia eſt de proceſſu.*

CAP. XI.

QVoniam contra falſam. Hic ex-
primit
conſtitutionis cauſam.ſic.ſ̃.de elec.quia propter.ĩ.de
ap.vt debitus honor. [Iudicis.] ſecus ſi eſſent plures,
tunc enim eis creditur,vt patet in eo,quod legi.& no.ĩ.de acc.cũ
dilecti.§.j.ver.j.& ij.ĩ.de exceſ.præla.inter dilectos.§. præterea, &
ſic ſeruat Romana eccleſia. licet aliqui contradicant ſm d.n.Et
adde,quod de hac materia legitur & no.ĩ. de pur.ca.cũ dilectus.
§.hi igitur.ver.j.& ĩ.tit.j.cum a nobis.& no.ſm d.n.ꝙ ex quo cre-
ditur duobus iudicibus,vel duobus ſſcriptoribus, ergo eadem ra-
tione vni ſcriptori,& vni iudici eſt credendum,ſm d.n. quod ve
rum eſt,quia in ore duorum &c.ĩ.tit.j.in omni negocio.ĩ.de te-
ſta.cum eſſes,& c.relatum.j.& ff.de teſti.vbi numerus.[Innocẽs.]
qui credit omni verbo.xxij.q.iiij.innocens.a cuius condemnatio
1 ne eſt abſtinendum, † quia ſanctius eſt nocentem abſoluere quã
innocentem condemnare,ff.de pœnis.abſentem.rñ.j.in fi.& me
2 lius † eſt de mĩa reddere rationem,q̃ de rigore,xxvj.q.vij. alligant,
ad fi.[Veram].ſ.puram, & ſimplicem, & indeterminatam,niſi
ſm quod legi.& no.ſ̃.eo.tertio.[Cum negantis factum].ver.[Di
recta].ſed indirecta eſt,quod dic,vt plene no.ſ̃. de elec. bonæ.j.§.
contra,& de renun.ſuper hoc,ꝙ ſciſcitaris.[Ne falſitas].ver.[Præ
3 iudicet].quod vitandum eſt. † Ideo iudicantem ex officio opor-
tet cuncta rimari.xxx.q.v.iudicantem.ff.de teſti.curẽt.Ideo & ple
runque admittitur in teſtem,qui alias non admitteretur,vt no.ĩ.
de teſti.co.c.fi.[Præualeat]. imò debet æquitas præualere, vt leg.
& no.ſ̃.de tranſac.c.fina.¶[Statuimus].ij.pars.In qua exprimit cõ
ſtitutionis formam.[Vt tam in ordinario].hic dicit, vbi locum
habet hęc conſtitutio.[Extraordinario].i.delegato.ſ̃. de tranſac.
de cœtero.iij.q.iij.§.ſpacium.ver.ei aũt.& eſt ar.ꝙ delegata iuri-
ſdictio per præuentionem ordinarie eneruatur.Quia non eſt re-
currendum ad extraordinarium auxilium, q̃diu habetur ordina
rium.ff.de mino.in cauſæ.ij.rñ.j.quod dic,vt no. ĩ. de ap.vt debi-
4 tus. † ſed & extraordinarium appellari poteſt etiam ordinarium
quandocũque ex officio,& non in figuram ordinis iudiciarij ꝓ-
ceditur,puta in modum inquiſitionis,vel denũciationis.ĩ.de ac-
cu.inquiſitionis,& c.qualiter.ij.rñ.j.& §.j.& §.debet, quia tũc oĩa
ſunt ſcribenda,vt ibi,exceptis notoriis,in quibus nullus ordo ſer-
uatur,ĩ.de iureiuran.ad noſtram.iij. ꝙ dic, vt ibi no.Item extra-
ordinariũ iudiciũ eſt cõpromiſſum,quia ad ſimilitudinem iudi
ciorum redactũ eſt.ff.de arbi.l.j.& in eo in ſcriptis proceditur.C.
de arbit.l.pe.ante fi.vnde & hanc conſtitutionem ſeruabit arbi-
tur,quia nec ſolis verbis ipſius crederetur,ſi proceſſus in dubium
verteretur.vt no.ĩ.e.c.ad fi.[Adhibeat].i. ſecum habeat, ſiue ſibi
iungat vt in ore duorum &c.ĩ.titu.j.in omni.alias nec pro ipſius
proceſſu &c.vt dicit in fi.[Aut publicam]. Hic dicit quid conti-
5 net ſtatutum,ſiue ſuper quo promulgatur, † & dicitur publica ꝑ-
a ſona Tabellio[a] eo ꝙ publice ſeruit,& publicum officium habet,
vnde & lex vocat ipſum ſeruũ publicum, ff. rem.pu.ſal.fo.l.ij.in
fi.vocatur,& ſcriniarius.infra de præſcri.ad audientiam.§.fi. ver.
nec credendum.Et tabellio.infra de fide inſtru.c.pe. & notarius,
infra de ſimo.c.j.& tabellarius. C. qui te.fa.poſ.hac cõſultiſſima.
§.ſed quia tabellariorum.Hic publicam manum habere dicitur
infra de fide inſtru.c.ij. Nec refert vtrum loquatur in prima per-
ſona,vel in tertia,dummodo non mutetur ſubſtantia veritatis,
infra de conuer.coniug.dudum.§.ſi.in prin. A quo aũt cõſtitua-
tur,& qualiter,& circa quod verſatur eius officium plene no.in-
fra ne cleri.vel mo.c.antepe. [Perſonam].non intelligas, ꝙ ſoli
tabellioni,vel etiam duobus clericis credatur de ſcriptura proceſ
ſus,puta ſic ſcribunt,talis ſic confeſſus fuit, vel teſtis talis ſic dixit,
& de cœteris.quæ in proceſſu iudicij occurrunt,niſi hæc fiant co
ram iudice,vel coram alio per ipſum ad hoc ſpecialiter deputa-
to.Satis tñ vr̃,ꝙ iudex ipſi notario,vel etiam duobus clericis com
mittere poteſt vtrunque offm̃ receptoris.ſ. teſtium & ſcriptoris,
& hoc etiam habet gñalis conſuetudo,quæ eſt optima legum in
terpres,vt ff.de le.minime.& l.diutina,& l.ſed ea,& l.ſi de interpre
tatione.Receptio etiam teſtiũ,& poſitiones, & cõfeſſiones vbiq;
recipiuntur,& ſcribuntur,ſiue in præſentia iudicis, ſiue in abſen-
tia,& dummodo de mandato iudicis hoc fiat inter acta, iuditij
computatur,& valet quod agitur pro eo ꝙ auctoritate iudicis fa
ctũ eſt acſi pñs fuiſſet.ſm d.n. Omnia enim noſtra facimus &c.
vt C.de vet.iu.enũ.l.j.§.omnib.auctoribus.ver. omnia enim me-
rito noſtra facimus,quia ex nobis omnis eis impertietur auctori
tas,ſm hoc igitur ſanũ eſt conſilium,ꝙ de auctoritate iudicis,ſi-
ue commiſſione per eũ facta poſſit fides fieri, non per illũ ſolũ,
cui committitur,quia illi non crederetur,ar.C.de mã.prin.l.vni-
ca.C.de teſta.omnibus.C.de iure fiſ.prohibitũ.lib.x.Sed ꝑ inſtrm
alterius tabellionis, vel aliquo ſigillo autentico ſigillatum.infra
de fide inſtru.c.ij.& patet in eo ꝙ no.infra eo.§.ver. qui fideliter,
ſuper verbo,conſcribant.ver.plus no.hic.do.n.& ſuper verbo.in-
ſtrõ inde,& quia eſt ſm d.n.de his,quæ ad iudicium pertinent,&
acta iudicij,& forenſia inſtrã valent ſi ſolummodo per iudicem
ſcribantur, vel per quẽcũque aliũ notariũ etiam ſine inſcriptio-
ne teſtium,C.de dona.in donationibus.infra de præſcri.ad audiẽ
tiam.Alij ꝯ & melius,vt patet in eo,ꝙ no.infra ti.j.cum a nobis,
ſm d.n.cuius eſt quaſi hæc tota gl. Tu dic, vt no. de hac materia
in ſe.glo.[Aut duos viros idoneos].q.d.honeſtos,& bonæ famæ,
de quibus non ſit veriſimile,ꝙ aliquam,falſitatẽ committant,&
ex hoc,ꝙ hic dicitur,notant aliqui, ꝙ tabellio.i.ſcriptura per ta-
bellionem confecta æquipollet duobus teſtibus,vt ſic inſpiciatur
perſona priuata,quam habebat ante officiũ,& officiũ & iurm &
inſcriptio teſtiũ aliã repſentant,ar. infra de fi.inſtr.cum Ioãnes.
§.dictus.infra de præſcri.ad audientiam,alia vr̃,ꝙ tribus.xvj.q.iii.
6 § poteſt.ver.quis ſit. † Et ſic vr̃,ꝙ plus creditur ſcripturæ tabellio-
nis,q̃ literis epĩ,vel alterius iudicis,quia illis non creditur niſi ha-
beãt ſubſcriptionem teſtiũ.infra ti.j.cum a nobis, & hoc iõ,quia
tabellio iuratus eſt, vnde fidelitate ſua eſt merito præſumendũ,
infra de præſcrip.ad audientiam,infra de præſump.illud,in fi.Li
cet autem credatur circa iudicia tabellionis ſcripturæ,in contra-
ctibus tamen non creditur,niſi habeat teſtes in ſcriptis,in Auth.
de hære.& fal.§.ſancimus.in fi.& §.ſi vero abſunt.ibi ſe.coll.j.Alii
dicũt,ꝙ illud ſpeciale eſt in inuentario.In iudicialibus vero actis
creditur ſcripturæ ſoli tabellionis.& eſt ratio, quare ſoli tabellio-
ni creditur circa acta,quia ex quo ſcriptura reperitur in actis iudi
cis,licet non ſint teſtes ibi inſcripti creditur ei,xxx.q.j.c.i.infra de
cleri.non reſi.ex geſtis.C.de fide inſtru.auth. ad hoc, & in Auth.
de his,quæ ingre.ad app.§. illud etiam,coll.v.& hoc colligitur ex
hac litera,quia ſufficit tabellio,vel ipſo deficiẽte duo viri,nec dr̃,
ꝙ in præſentia teſtium illud fiat. Tucius tamen eſt, vt adhibean-
tur,ſi haberi poſſunt, ſm Ber.& iunge quod no. circa hoc,infra
de fide inſtrumen.c.ii.Sed & per tabellionem quandoque fit ple
na probatio,Auth. de fide inſtru.§.ſi vero moriãtur.coll.vi.C.de
fal.ſi quis decurio.& generaliter nõ requiritur ſubſcriptio teſtiũ,
nec in actis teſtimoniũ vicinorũ,C.de dona. in donationib.Quã
uis aũt ſic notatũ ſit cõiter, tamen ſi vertatur in dubium,nunq̃
puto credendũ eſſe ſcripturæ tabellionis ſine teſtium inſcriptio-
ne confectę,& ſic intellige,ſ̃.de elec.ſcriptum eſt.§.i.& ꝙ teſtium
præſentia requiratur probatur in Auth.de fide inſtru.§.ſi quis igi
tur,§.ſed & ſi quis aut mutui,& §.ſi vero,& ſequentibus.coll.vi.&
arg.infra de ſen.excom.ſacro,& hoc etiam ſatis exprimitur,infra
eo.ver.loca.vt ibi no.Excipe tamen receptionem teſtiũ,qui in ſe
cretario iudiciali,& ſigillatim ſunt examinandi,vt patet, C.de te
ſti.nullum,& in eo,quod legitur,& no.infra tit.j.venerabili,ad fi.
In aliis autem,quæ publicè fiunt,Tucius eſt teſtes præſentes in a-
ctis redigere,vt patet in eo,quod no.in magna glo.infra eo.ſuper
verbo.

ADDITIO.

a ¶Tabellio dicitur perſona publica,qui & ſeruus publicus,& ſcriniarius,
& notarius,& tabellarius appellatur.Quare autem dicatur ſeruus publi
cus.Et an debeat eſſe liber hõ uide per Bar.in l.fi.C.de tabula.

verbo.inſtrumentorũ,ad fi.& ĩ.eo.§.j.ad fi.ſuper verb. legitimis.
Alias autem regulariter creditur inſtrõ tabellionis, & ſi teſtes in
eo non ſubſcribant.Quæ enim eſſet ratio, ꝙ literis epiſcopi cre-
deretur in contractibus,vt no.ſm omnes.ſ̃.eo.poſt ceſſionem,&
inſtrõ tabellionis ſine teſtibus inſcriptis non crederetur, vt no.ſ̃.
& ꝙ ſoli iudici non crederetur quantũ ad acta, & ſoli tabellioni
crederetur.Ideo ſic eſt intelligenda litera hæc, ꝙ iudex qñ ſolus
eſt per ſe fidem non faceret, ſed ſi habet tabellionẽ ſecum,iam
ſunt duo.& in ore duorũ &c.ĩ.ti.j.in omni.Si ergo diſcrepãt cir-
ca proceſſum verſum in dubiũ ſibi fidem derogant, tamen ſi in
actis reperiatur ſic ſcriptũ,ſicut vnus dicit, & ibi nominantur te-
ſtes,qui præſentes fuerunt,& ſit recens negociũ,recurretur ad ip
ſos ſi ſit antiquũ,vl ſi teſtes deficiant,ſtabit actis originalibus,ad
ꝙ pertinet,quod no.ſ̃.eo.tertio,in fi.ĩ.ti.j.præſentatam, & C.de fi
de inſtrumen.l.fi.quia non eſt veriſimile, ꝙ ſine examinatione
tranſierint ab initio,ar.Inſti.de fideiuſ.in fi.C.de re iudi.geſta,&
ideo dicitur,ꝙ in dubio ad ipſa originalia recurratur.ĩ. eo.ver.ita
ꝙ originalia,vbi de hoc.Semper tamen ſunt ibi nomina præſen-
tium inſcribenda,vt no.ſ̃.Deficiente autem tabellione adhiben-
tur duo,de quibus intelligo,ꝙ debent eſſe ſimul attenti ad id,qđ
agitur,ita ꝙ vnus ſemper ſcribat,& alius in fine tota ſcriptura le-
cta ſubſcribat,& teſtificetur,ꝙ in præſentia ſua ſic actum & pro-
ceſſum fuit.Requiruntur autem ideo duo, quia nec iurati ſunt,
nec eſt eis hoc publicũ officium cum ſolita ſolennitate iniũctũ.
& eſt hoc ſumptũ ex duabus legibus. Prima eſt.ff.de teſta.domi-
nus.vbi tabellio connumeratur in numero.vij.teſtiũ,qui in teſta
mento requiruntur.Secunda dicit,ꝙ deficiente tabellione adhi-
beatur octauus teſtis,vt C.qui teſta.face.poſ.hac conſultiſſima.§.
ſed quia tabulariorum.Sic ergo ſeptimus & octauus ponũtur lo
co tabellionis.nam tabellio cum aliis ſex ſufficerent ſicut prima
dicit,& ſic ponuntur duæ perſonæ loco tabellionis. Nec obſtat,
C.de dona.in donationibus.fateor enim,ꝙ non eſt neceſſe con-
uocare vicinos,quia hi,qui cum iudice preſumuntur eſſe.ſ.fami-
liares,& conſiliarij ſufficere debent.nec enim in his,quæ publicè
fiunt poteſt ſolitudo notari,nec conſueuit iudex eſſe ſolus etiam
delegatus.ad hoc C.de ſen.& interlo.cum ſñiam.C. de app.quo-
niam iudices.C.de ſen.ex periculo reci.l.j.ij.& iij.C.de iudi.auth.
ad hoc ſi adminiſtrator.in fi.C.de appel.l.fina.& præced.[Qui fi-
deliter].ver.quod debent facere ſcriptores.[Vniuerſa].ſubaudi,q̃
occurrunt ſm præceptum iudicis ordinare,& ſigillatim ſcribere
ſcripta quæ debent iudices determinare, determinatorũ & pro-
poſitorũ qualitercũque ex quo ſunt in actis redacta partibus exẽ-
pla tradere.traditorũ exemplaria retinere, & reddit cauſam qua-
re retinentur,& quare ſic ſcribuntur.[Conſcribant]. ideſt ſimul
ſcribant.Non ſufficeret ergo vnum ſcribere:imò reqritur, ꝙ am
bo hoc ſcribant.ſicut diximus de pluribus arbitris, quia aut om-
nes pronuncient,aut nullus,ff.de arbi.non diſtinguemus.§.item
ſi plures.ſ̃.de offi.delega.vno delegatorum,ſm Goſ.Putat autem
ſufficere, ſi vnus ſcribat, vt no.ſ̃.ſuper verbo, aut duos viros ido-
neos.Plus notauit hic d.n.ꝙ iſti duo non ſolum per unum ex ſe
ipſis ſubſcribere poſſunt,ſed etiam per penitus extraneum,ille ta
men,qui manu propria ſubſcribit,debet per ſigillum authẽticũ,
vel ſubſcriptionem ſuam, vel alio modo legitimo notum face-
re,ꝙ hoc ſua auctoritate factum ſit,ar.ff.de admini.tu. ita aũt.§.
geſſiſſe,& ſ̃.de offi.delega.ſignificaſti,& c.in literis, & c.paſtoralis.
§.præterea.rñ.j.ad fi.& c.cum in iure,& patet in eo, quod no.ſ̃.e.
ſuper verbo.perſonam.ver.ſm hoc igitur.Sic eſt in electionibus,
quia non omnes,ſed vnus ſolus pro ſe & pro aliis electionẽ pro-
a nunciat[a],vt no.ſ̃.de elec.in geneſi. Sic & iudicibus[b] volẽtibus fer
b re ſñiam,ff.de re iudica.duo.Sic & etiam quilibet tabellio cartis ꝑ
aliũ factis auctoritatem præſtare poteſt,in Auth.de tabelli.coll.
iiij.ſm d.n.Hoc tamen vltimum reprobari vr̃, quod patet in eo,
quod legitur,& no.ĩ.de fide inſtru.c.pen.& fi.Sed & ſi iudex indu
ſtriam & fidelitatem tabellionis,vel duarum perſonarum elegit,
non vr̃,ꝙ alii extraneo hoc cõmittere poſſit, niſi & auctoritate
eiuſdem iudicis interueniente hoc fiat,vt patet in eo,quod legi-
tur,& no.ſ̃.de offi.dele.quoniam apoſtolica,§.is autem.ſm hoc
intellige igitur,ꝙ iſti per ſe, vel per alium ſcribere poſſunt, & de
c his, quæ ſcribenda ſunt ſpecificat.xiiii.[c] & poſtea ponit clauſulã
generalem,vt ĩ.no.[Citationes].ecce primum, & per hoc appa-
reat,ꝙ perpetuata eſt iuriſditio,ſ̃.de offi.dele.gratum. & c.licet,&
ꝙ citatus iam præuentus eſt.ſ̃.de fo.compe.propoſuiſti. Mirum
eſt tamen ſm d.n.ꝙ ſi iudex dicat aliquem ſe citaſſe, nõ creditur
ei:& tamen ſuper hoc creditur nuncio,ĩ.de app. cum parati.ff.de
rebus eorum,qui ſub tute.magiſ.puto.§. aliud quæri poteſt,& ſe-
quenti.ſ̃.de elec.bone me.§.cõtra legati.lxv.diſt.ſi forte.Sed hoc
ideo fit quia citare eſt officium nuncii,& non iudicis, cuius etiã
teſtimonium poteſt hr̃i non immerito in hac parte ſuſpectum,
quia poteſt timeri,ꝙ ſuum vellet factum defendere, ſiue forſan
prouocatus obeſſet,ar.in eo,quod legitur,& no.ſ̃.de offic.delega.
ſuſpicionis.Eſt & illa cauſa,quia niſi ſecum notarios ducerẽt par
tes in expenſis virorum grauarentur, & huic eſt occurrendum,
vt patet in eo,quod legitur,& no.ĩ.de app.vt debitus.rñ.j. vnde &
ſic debet exponi,quod hic dicit.[Citationes].i.rñſio nuncii citã-
tis.Litera etiam,per quam datur poteſtas citandi ſcribi debet in
actis,niſi eſſet nuncius publicus,qui ad omnes citationes facien-
das eſſet,generaliter conſtitutus,quod dic,vt no.ĩ.ea. glo. ver.nã
& teſtes, & ſeq. Literam autem citationis ſufficit eſſe ſigillatam
ſigillo iudicis,quia nec eſt proprie de actis iudicij, ſed potius de
ante iudicialibus,ſm d.n.cuius eſt quaſi hæc tota gl.ab illo ſupe-
riori verbo.mirum eſt citra.Verum eſt,ꝙ quaſi anteiudicialis po
teſt dici prima citatio,per quam & iudicium firmatur & iuriſdi
tio perpetuatur,vt & no.ſ̃.eo.gl.in prin. Verũtamen multotiens
accidit,ꝙ etiam poſt litem conteſta.oportet citari partes, de qui-
bus citationibus negari non poteſt quin iudiciales ſint, & tamẽ
ſufficit,ꝙ litera citatoria ſigillo iudicis ſigilletur,& tali literæ cre-
ditur ſuper commiſſione,& literæ,quam remittit citator ſigillo
ſuo ſigillatæ de facta citatione.Hoc enim obtinet de conſuetudi
ne generali.Quinimmo & de conſuetudine gallicana, & etiam
aliquarum aliarũ regionum.ſi iudex mandat alicui per ſuam li-
teram,ꝙ aliquem citet,& in teſtimoniũ citationis factæ remit-
tat ſibi eandem literam cum appoſitione ſigilli ſui,ſi citator ſi-
gillum ſuum appoſuit, ſufficit & per hoc probatur citatio facta
fuiſſe.Per prædicta igitur ſatis poſſunt confundi hi,qui aſſerunt,
ꝙ non creditur literæ ſigillo epiſcopi ſigillate.quod dic, vt no.ĩ.
eo.§.ver.ita ꝙ.&.ver.nec pro ipſius,& ſ̃.eo.ti.poſt ceſſionem.& ĩ.
titu.j.cum a nobis.Hęc autem & ſingula quantum ad iudicialia
per tabellionem,vel duas perſonas ad hoc electas in ſcriptis & in
actis ſunt redigenda,vt hic dicit.Sed qualiter ſcribet hic tabellio?
Rñ.ſcribere poteſt,ꝙ iudex iniunxit tali nuncio,ꝙ citaret, & qa
nuncius reuerſus retulit ꝙ citauerat tali die, & coram talibus:
nam & teſtes adhibendi ſunt,ĩ.de ſen.ex.ſacro. & per hoc ſoluta
eſt quæſtio,quæ fiebat hic, vtrum nuncio ſuper hoc crederetur.
Crederetur nempe cum iuratus ſit tãq̃ tabellioni.l.prima facie:
nam ſi negetur,per ſolum nuncium, vel tabellionem non con-
uinceretur negans,vt patet in dicta Decret.ſacro. & ar.ſ̃.de reſti.
in inte.ex literis. C.de curioſis.l.fi.li.xij.C.de accuſa.ſinguli.& ſm
hoc intellige,quod legitur & no.ĩ. de app. cum parati.ſ̃.de do.&
contuma.cum dilecti.§.expectantibus.ver.ſciebat, & in ſumma
de dolo.ſub rubrica.de cõtumacia.§.j.ver. quid ſi abſens dicat,&
ſequentib.[Dilationes].ecce ſcđm.puta tali die fuit oblatus libel
lus,& talis dies aſſignata ad deliberandum,quod dic,vt no.ſ̃.de li
bel.ob.c.j.§.j.ſuper verbo.roboratam,& alias dilationes ſm ꝙ oc
currunt,de quibus no.ſ̃.de dilat.c.j.& ij.& per totum.[Recuſatio-
7 nes].ecce tertium,& eſt arg.ꝙ † recuſatio eſt in ſcriptis porrigen-
da,ad hoc.ĩ.de app.ij.& c.cum ſpeciali,ſm B. Sed nõ egemus,ar.
quia expreſſum eſt,C.de iudi.aptiſſimi.vbi & libellus notatur per
Doctores.De hac tamen materia dic,vt plene no.ſ̃.de offi.deleg.
ſuper quæſtionum.§.fi.& c.ſuſpicionis,& extra d.n.de app.legiti-
8 ma. † Vnum tamen nota,ꝙ ſi recuſans recipiat diem ad deliberã
dum a iudice non videtur in iudicem conſenſiſſe, ſicut nec ſi li-
bellum petiit,ff de iudi.non videtur.Si tamen ad probandum,&
ad reſpondendum,vel alias procedendum diem recipiat,vel ali-
ter quoquomodo tanq̃ corã iudice ſine proteſtatione procedat,
de cœtero recuſationi non eſt loc⁹,niſi ex noua cauſa,quod dic,
vt legitur,& no.ſ̃.de offi.dele.gratum.in fi.& c.inſinuante.[Exce
d ptiones].ecce quartum[d].tamen de neceſſitate non ſunt porrigẽ-
dæ in ſcriptis,ſed redigende tñ. Ex hoc intelligitur de exceptio-
nibus,quæ proponuntur contra aduerſarium ſeu reſcriptum.nã
de his,quæ proponuntur contra iudicem iam præmiſit. Hę aũt
exceptiones expediendæ ſunt,anteq̃ procedatur in negocio prin
cipali,ſ̃.de offi.de lega prudentiam.§.ſexta.nec enim ſimul cum
principali tractari debent.alioquin ordo iuris peruerteretur,ff.de
iudi.exhibita.& ex ordine iſtorum verborum potes notare,ꝙ ex-
9 ceptio † quæ contra iudicem competit primo eſt proponenda &
expedienda,vt no.ĩ.de re iudi.inter monaſterium.Secundo con-
tra reſcriptum.Tertio contra aduerſarium,de quibus & iudex co
gnoſcere habet,ſ̃ de reſcrip.ſuper literis,ſed de recuſatione non,
ſ̃.de offi.de lega.ſuſpicionis. Si vero iudex ſtatuat certum termi-
num ad omnes dilatorias proponendas(quod facere poteſt.in-
fra de excep.paſtoralis).etiam ſi recuſetur ad maliciam excipien
tium compeſcendam,ar.ſ̃.de dolo & contuma. prout, & c.finẽ,
& extra d.n.de reſti.ſpol.frequens.li.vj.& de excep. paſtoralis,tũc
excipiẽs tenetur oẽs proponere.Primo tñ conſulimus, ꝙ propo-
nat

ADDITIONES.

a ¶Pronunciat.Adde bo.tex.in c.ſicut,de elec.li.vj.
b ¶Iudicibus.Adde tex.in c.cum ab uno.de ſen.& re iudi.lib.6.
c ¶Xiiij.Adde quæ proprie dicantur acta iudicij.glo.in l.acta. in prin.ff.de
re iud.& uide per do.Abb.hic,in 7.no.& per do.Andr.ſiccul.in apoſtil.ad
eum.in verbo hic non fit mentio.
d ¶Ecce quartum.De exceptione vide,quod no.per Spec.in titu.de dila.§.j.
ver.& no.& pondera,ꝙ hic inter acta non fit mentio de ſentẽtia, nec de
publicatione atteſtationum,& tamen dubitatur an ſit de ſubſtantia. Du
bitatur etiam de captura an ſit de proceſſu,de quibus, & multis aliis,de
quibus etiam dubitatur an ſint de ſubſtantia. vide hic per d.Ab.in 7.no.
& per do.And.ſiccul.in apoſtil.ad eum.

nat exceptiones ꝯ iudicem cõpetẽtes. Secundo ꝯ reſcriptum,
tertio contra alias,nec in hoc grauatur in aliquo,niſi quia lis ab-
breuiatur,ꝙ debet facere iudex,vt ſ.de do. & contuma.c.fi.in pri.
quia ſicut per ordinem ſunt propoſitæ ſic & per ordinem expe-
dientur,argu.ſ.de or.cog.cum dilectus.§.nos autem. Tamen &
10 †quælibet præiudicialis eſt primo expedienda, vt legitur & no.ſ.
de or.cog. tuam,& c.j [Petitiones].ecce quintum,& hoc intereſt
11 nõ ſolũ rei ſed & iudicis & actoris.†vnde modis omnibus eſt pe-
titio porrigẽda in ſcriptis,quod dic,vt legitur,& no.ſ.de libel.ob.
c.j.Rei intereſt vt deliberet.iij.q.iij. offeratur.ar.ſ. de dilat.præter-
12 ea.nec citabitur niſi certa ſit.v.q.ij.ſi primates.iij.q.ix.indicas.†Iu
dicis intereſt,vt ſciat ſuper quo & qualiter pronunciare debet.j.
de ſimo.licet Hely.ſ.de ordi.cog.cum dilectus.§. fi. & vt propter
ineptam abſoluat ab inſtantia iudicij.ſ.de iudi.examinata, ꝙ ei
curandum eſt.Inſti.de act.§.curare. Actoris interſt,quia alias fru
ſtratorie fatigatur.iij.q.iij.offeratur.in fi.& vt ei agenti ex alia cau
ſa nõ obſtet exceptio,vt no.ſ.de libel.ob.c.fi. [Reſponſiones].ec-
ce ſextum per quas apparet vtrum lis conteſtata ſit,quæ non cõ
teſtatur per reſponſionem poſitionis,ſed petitionis.ſ. de elec.du-
dum.ij.§.tandem.& no.ex hoc,ꝙ hic dicit petitiones & reſpõſio
nes,& quod.j.ſequitur.ver.& cœtera,quæ occurrent, ꝙ petitio &
reſponſio tempore litis conteſta.non ſolum ſcriptura,ſed & ver-
bo eſt facienda,ꝙ dic,vt plene no.ſ.de litis conteſta.c.vnico.§.fi.
Subaudi hic iuramenti præſtationes.hoc enim omiſit.nam ſta-
tim poſt litem conteſta.anteq̃ fiat poſitio iurandum eſt de calũ
nia,vel de veritate dicenda,vt legitur,& no.ſ.de iura.cal.c.pe.§.fi.
& eſt hic.ar.ꝙ iuramentum calumniæ tacite poteſt remitti ſicut
& hic tacite omittitur,ꝙ tñ verum non eſt, vt no.ſ. de iura.calũ.
cœterum. Nec obſtat hæc dimiſſio,quia forſan hoc ideo fecit,
qa in foro canonico proprie de ſpiritualibus eſt agendum,in qui
a bus de calumnia non iuratur[a].ſ.de iuramen.calum.literas.Suffi-
cit tñ etiam clauſula generalis ſequens,vt no.j.c. ſuper verbo &c.
Sed quod hic deeſt per.c pen.ſ.de iuramen.calum. eſt ſupplẽdũ,
ar.ff.de teſti.quæſitum ſcio.[Interrogationes].ecce ſeptimum,&
ſub hoc nomine intendit comprehendere poſitiones,ſuper qui-
bus interrogatur reus,ſed actor ponit ſic.pono, ꝙ vendidiſti mi-
hi talem domum precio.c.librarum,& ſi iuratum eſt de calum-
nia reus reſpondebit,credo,vel non credo, ſi de veritate dicenda
rñdebit ſimpliciter nego,vel concedo. Quid ſi dubitat,in hoc vl-
timo iuramento impetrabit diem ad deliberandum, ff. de inter-
ro.act.qui interrogatur,& ex quo ſemel rñdit, non cogetur am-
plius rñdere,niſi forte duo, vel tria copulatiue poſitio contine-
ret,ar.ff.de rebus dubi.ſi is,qui ducenta.§.vtrum.ff.de condi.inſti.
l.v.ff.de quæſtio.repeti.j.de teſti.cum clamor. In iuramẽto vero
de calumnia non dabitur deliberatoria,quia ſtatim poteſt rñde
re ſine nota periurij credo,vel non credo. Et nihilominus ſi alle-
getur,ꝙ hodie habet aliam conſcientiam per ea,quæ poſtea au-
diuit,cogitur iterum rñdere,arg.ff.de dam.infec.qui bona.§.ſi qs
ſtipulatus,& de hac materia plenius no.extra d.n. de teſtibus, ad
hæc,alias non eſt ad hæc præſentium.rñ.j.Comprehenduntur ẽt
& hoc nomine interrogationes ſicut verbum ſonat.ſed cum in-
terrogationes debeant præcedere litis conteſta.quare nõ præmi-
ſit hoc verbum,anteq̃ præcedentes rñſiones? Rñ.quia & hoc cõ-
prehendit poſitiones,quæ ſemper habent fieri poſt lit.conteſta.
quo ad principale,& quia interrogatio generalis eſt,& nedũ an-
te li.conteſta.imò & poſt fieri poteſt,ꝙ dic,vt plene no.ſ.de iura.
cal.c.pe.& fi.aſſumpſit ergo nomen gñale cã breuitatis,vt vtrũq;
includeret. Idem poteſt opponi de ſequenti verbo interlocutio-
nes,quia conſiderato ordine videretur,ꝙ ante li.conteſta.non eſ-
ſet interloquendum.Ideo & ſequitur inferius.ver.hęc &c.quę oc
currerint competenti &c.vt ibi no.[Confeſſiones].ecce octauũ
ſubauditu,vel negationes.vnde & ſtatim ſequitur teſtium depo-
ſitiones &c.Et ex hoc no.ꝙ ſi reus intentionem actoris confitea
tur,nõ eſt neceſſe ad alias probationes recurrere,ꝙ dic,vt legitur,
& no.ſ.e.c.ij.Sed quare dixit potius ꝯfeſſiones, q̃ negationes? Rñ.
cauſa breuitatis,quia negatio ſatis elicitur ex mente verborũ ſe-
quentium,vt ſ.no.& vt rñdens paratior ſit veritatem confiteri,q̃
negare,ar.ſ.e.rñ.j.ver.ne falſitas.j.de crimi.fal. falſidicus,& vt in-
cluderet titulum & materiam de confeſſis,quod dic,vt legitur &
no.ſ.de confeſ.c.fi.& per totum.[Teſtium depoſitiones].ecce no
num ſubaudi ſi negatur,vt no.ſ.in præced.glo.& de hoc no j.de
teſti.per totum,qui diligenter ſunt examinandi, ꝙ dic, vt plene
no.j.ti.j.cũ cãm,quæ inter archiepm.[Inſtrumentorum.] No.ꝙ
ex quo producta ſunt inſtra coram iudice, vel etiam coram alio
de mandato ipſius,& exacta.i.in actis redacta extunc nõ agitur
ad editionẽ eorũdem inſtrorum originalium, ad quæ etiam nõ
niſi peraro agi poteſt,ſed agitur ad editionem exactorũ.i.in actis
redactorũ,hoc eſt ipſorũ actorũ, ad quæ ſemp agi poteſt,vt no.
ſ.e.c.j.Prima enim inſtra tranſlata ſunt in acta, & idem eſt ſi nõ
exacta in totũ,ſed in talem & in tantam partem, ꝙ de ipſis dubi
tari non poteſt,vt no.ſ.eo.c.j.vt ſi ita ſcriptum ſit in actis Petrus
produxit inſtrm,cuius principium eſt tale, vel cuius finis eſt ta-
lis,quia extunc iſtud inſtrumentum, & eius tenor inter acta cõ-
putanda ſunt.ſm d.n.Tamen põnendum eſt tantum de princi-
pio & de fine,ꝙ nõ poſſit eſſe æquiuocatio, ſed liquide appareat
de quo loquitur inſtro.Hoc aũt intelligas, ꝙ ex quo talis editio
facta & ſcripta eſt,is,qui produxit inſtrm,non habet neceſſe ipſū
iterum edere.i.probare,ꝙ per manũ publicam cõfectum fuerit,
quia eoipſo,ꝙ pro publico productum fuit,& is,contra quẽ pro
ducebatur contra ipſum nihil oppoſuit,ſed tacuit,ipſum videtur
approbaſſe, arg.ff. de procura.Pomponius. §.ratihabitionis,& ſ.
de offi.de lega.gratum.in fi.cum ſuis concor.ſed melius.C.arbi-
trium tute l.fi.ibi neq; enim ſit homo ſimplex, imò magis ſtul-
tus inuenitur,vt in publico inuentario contra ſe ſcribere aliquid
patiatur.Ergo ſi cõtra inſtrm,vel aliud, quod in actis ponitur ali
quis intendit quicq̃ obiicere,hoc ante proteſtetur.ar. in eo,quod
legitur,& no.j.ti.j.præſentiam,& ipſam proteſtationem faciat in
ipſis actis redigi, vt hic. vel ſi iudex forſan hoc renuit faciet fieri
de tali proteſtatione publicum inſtrumẽtum,vel literas teſtimo
niales aliquo ſigillo authentico aſſignatas, ar.in eo,quod legitur,
& no.extra d.n.de ſen.ex.cum medicinalis.§. exemplum.ver.ſup
qua.lib.vj. Quamuis autem inſtrm ſic intelligatur approbatum
ex quo hoc modo in actis eſt redactum, nihilominus tñ iterum
eſt producendũ,ad hoc vt appareat de tenore poſtq̃ ſic abbreuia-
ta eſt ſcriptura in actis redacta, ꝙ de toto inſtrumento non appo
tur niſi principium,atq; finis,quia per hoc ſolum non poteſt ſci
ri tenor.Secus forſan ſi tabellio ſcriberet in actis,quod de tenoris
ſubſtantia appareret,vt ſi ita diceret. Petrus produxit contra Mar
tinum quoddam publicũ inſtrm per manum talis tabellionis
confectum,in quo continetur,ꝙ dictus Martinus de facto Petro
vendidit talem domum tãto precio,& tali tempore,& in tali lo-
co,& in præſentia talium,cuius inſtrumenti principiũ tale erat,
& talis finis,vt ſ.no.ar.ff.de leg.j.ſi ſeruus plurium.§.fi. & in eo,ꝙ
legitur,& no.j.tit.j.licet ex quadam.§.teſtes.ver.perſonas,& C.de
ſen.quę ſine cer.quã.profe.l.iij.Sed nunquid idem eſſet,ſi non re
digerentur in actis tempus,& locus,& nomina teſtium? Ita vide-
tur.ar.j.de fi.inſtru.cum io.§.j ver.fi.& is,ꝯ quem producitur ta-
cuit,nec petiit ꝙ hęc in actis redigerentur, ſibi poterit imputare,
vt.ſ no.& hoc verum eſt,niſi forſan inſtrm arguatur de falſo.qa
b tunc cum die & conſule[b] eſt edendum,vt patet in eo,quod leg.&
no.j.de fi.inſtr.inter dilectos.§.ſed quia priuilegium.ver.j. Inſtru-
menta igitur ſic in ſcriptis,& in actis redacta fidẽ faciunt. & hoc
idem dicendum eſt ſm d.n.de reſcriptis commiſſionis & inſtris
procurationũ.Hoc enim eſt tutum in actis facere redigi ad cau-
telam.Sed & ſi redacta fuerint,q̃uis ante litem conteſt. procura-
tor neceſſe habeat probare mãdatum,& iudex commiſſionem,
tamen poſt litem conteſt.nec procurator neceſſe habet probare
mandatum.ff.de procur.Pomponius.§. ratihabitionis.nec iudex
commiſſionem,vt no.extra d.n.de elect.ſtatuimus.lib.vj. Vel di-
ces melius,ꝙ neceſſarium eſt hoc in actis redigi,quia ſi hoc actũ
ſit ſemper per acta probabitur procuratio,& commiſſio.Nec co
getur producens de cœtero ipſa originalia oſtendere, nec teno-
rem eorum probare,& ſufficit etiam, ꝙ in actis ſic contineatur.
Petrus exhibuit in iudicio reſcriptum talis papæ per quod cau-
ſa,quæ vertitur inter talem & talem ſuper tali re committebatur
tali iudici.& idem de inſtrumento procuratorio. Nec eſt neceſ-
ſe inſeri totum tenorem reſcripti,vel inſtrumenti procuratorij.ſi
vero hęc non ſunt in actis redacta,tunc neceſſe eſt probare com
miſſionem & procurationem per ipſorum originalium exhibi-
tionem,vt hic ſatis probatur,ſm d.n.& in eo,ꝙ leg.& no.ſ.de of-
fi.de leg.cũ in iure.Et licet prædicta de iure defendi poſſint, quia
13 †imputare poteſt ſibi is,qui tacuit & nihil vltra appoſuit, vel pe-
tiit fieri debere,vt no.ſ.eo.glo.ver.quia eoipſo,& ſeq.Tamen con
ſulimus tabellioni,ne talibus abbreuiaturis vtatur. nam & in te-
nore, & in verbis reſcriptorum & inſtrumentorum magna vis
14 eſt.†Et ex iſtis abbreuiaturis quandoq; inſurgunt magna dubia,
nec non & litigia,per quæ & proceſſus cauſarum impediuntur,
& partes vexantur laboribus & expenſis,quibus omnibus eſt oc-
currendum,vt patet.C.de fide inſtru.l. vlti.ad fi.C.de fruc.& lit.ex
pen.terminato.in fi.& ſ.de do.& cõtu.finem.in prin.ſ.de offi.de
leg.ſuper quęſtionum.§.porro.§.fi.& ad hoc accedit, quod no.de
iſtis abbreuiaturis.j.de fi.inſtru.cum.P.tabellio.Sũt ergo ſm d.n.
delegationes,& ſubdelegationes, & procurationes redigendæ in
15 ſcriptis.ſicut & inſtrumẽtorum tenores,vt hic dicitur. † Nam &
nomine inſtrumentorum cõtinetur quicquid ipſam cauſam in
ſtruere põt,vt patet,ff.de fide inſtru.l.j.& in eo quod le. & no.j.de
teſti.co.præterea,peruenit.j.§.j.rñ.j.& ſufficit hic dici hæc,ſubde-
legatio ſcripta fuit per tales.Alij dicunt,& ſic etiam iudicauit pa-
pa,ꝙ delegationes, & ſubdelegationes probantur per ſola ſigilla
delegantium,non enim dicuntur eſſe acta iudicij,neque de pro-
ceſſu,cum fiant partibus abſentibus, & ſine aliqua cauſæ cogni-
tione,

ADDITIONES.

a ¶Non iuratur.Dic,ꝙ imo iuratur,per tex.iu c.j.de iura.cal.lib.6.
b ¶Cum die,& conſule.Adde an inſtrumentum requirat diem, & conſu-
lem.Bar.in l.j.§.item Labeo.ff.de aqua plu.arcen.

tione & eodem modo probatur procuratio per inſtrumentum
exinde confectum,quare tam procuratio, q̃ commiſſio & ante
litis conteſtationem, & poſt per ipſa originalia probanda ſunt.
Nec obſtat,ff.de procur.Pomponius.§.ratihabitionis.ibi enim di
citur,ꝙ poſt litem conteſt. non exigitur cautio de rato & bene,
quia hæc cautio locum nõ habet,vbi dubium eſt an is,a quo exi-
gitur,procurator ſit,quod eſt ſemper,quãdo procurator dicit ve-
riſimiliter ſe habere mandatum,& non probat,nam & tunc nõ
habet neceſſe præciſe probare mandatum,ſed admittitur cũ cau
tione de rato,ar.C. de procur.l.j.ff.de iure dot.plerunq;.§.fi.& ex
hoc procedit,ꝙ non licet reo dicere poſt litem conteſt.pręciſe ſa
tiſda.quia dubito an habeas mandatum, ſed nec poteſt ei præci-
ſe dicere,proba mandatum,quia nec ante litem conteſt. onus ei
præciſe incumbebat, vt dictum eſt. Si vero reus vult probare,ꝙ
non habet mandatum,admittendus eſt,& ſi hoc probat,non exi
getur ab eo,qui dicebat ſe procuratorem cautio de rato, ſed reus
ab obſeruatione iudicij abſoluetur.Sed & ſi hoc nõ offerat ſe pro
baturum,ſed tñ dicat eum vlterius non eſſe admittendum,non
eſt tanq̃ procurator de cœtero admittendus, niſi de procuratio-
ne ſua fidem faciat,quod facere poteſt per inſtrumentum origi-
nale procurationis ſuæ,vel per acta iudicij, in quibus cõtinetur,
ꝙ eius procuratio exhibita fuit,vt dictum eſt. Vel ꝙ poſt dubita-
tionem ortam ſuper hoc an procurator eſſet, & inquiſitionem
ſuper eodem factam,admiſſus fuit tanq̃ procurator, ar.ſ.de elec.
cum dilectus.rñ.j.& §.fi.vel niſi ſatiſdet,nam licet nõ cogatur ſa-
tiſdare poſt litem conteſt.vt in dicto.§.ff.de procur. Pomponius,
§.rati.Poteſt tamen hoc facere,ſi vult,ſicut & nouus procurator
poſt litem conteſt ſatiſdat.C.de conſor. eiuſdem litis.l.ij. ſm d.n.
Sed quod ſupra prænotatum eſt,magis placet.ille etiam, qui te-
ſtes recipit & dicta in actis redigit,ſm B.& A.ſcribere debet ſecũ-
dum ſuã æſtimationem ſana,quanta fides ſit eis adhibenda,ar.j.
c.j.cũ cauſam quæ inter archiepm.rñ.j.ad fi. & c.conſtitutis.j.&
ij.quod dic,vt leg.& no.j.de fideiuſ.conſtitutus. in fi.& ſi hoc ap-
ponatur hoc periculum inde poterit accidere,quia quamuis ille
iudex,qui præſens fuit in receptione teſtium bonam ſententiam
fecerat contra dicta ipſorum,quia ipſos nouit in ſuo teſtimonio
vacillaſſe.Superior tamen ſi ad ipſum per appellationem,vel aliũ
modum cauſa deferatur,vacillationem ignorans feret ſententiã
ſecundũ dicta teſtium iniuſtam, & reuocabit primam q̃uis iu-
ſtam, ei tamen hoc ignoranti non poterit imputari, vt patet in
eo,quod leg.& no.j.de fide inſtru.cum Ioannes.§.fi. Ille vero,per
cuius negligentiam hoc accidit,etiam in foro animæ poteſt ſibi
timere,cum proximus ſuus læſus ſit,pro eo,ꝙ circa officium ſuũ
non adhibuit diligentiã,quam potuit,& debuit adhibere,vt patet
16 in eo,quod leg.& no.j.eo.c §.fi.verſi.j.Nempe†negligentia,[a] quæ
a in facto proprio culpanda eſt,in alieno eſt vituperanda,ff.ſol.ma
tri.etiam filios.§.j.& l.ſi conſtante.§.ſi maritus, alias malicia, &
in eo,quod leg.& no.ſ de offi.archidi.ea quæ. Videtur etiam,ꝙ il
le,qui teſtes recipit debet dicere & facere ſcribi in actis ipſo teſte
præſente & audiente,ꝙ eum reputat vacillaſſe,in quo caſu & da-
tur poteſtas contradicendi teſtibus. Partem autem non oportet
eſſe præſentem,nec de hoc aliquid ſcire quouſque fuerit publica
tum,alioquin nimis impedirentur proceſſus cauſarum.Nec mi-
reris ſi ſuper hoc teſtis requiritur & contradicens auditur, quia
eius intereſt,cum propter hoc ſit puniendus, vt patet in eo,quod
legi.& no.j.de pœnis.ſuper his.Nec obſtat,ſ.de ordi.cog.cum di
lectus.ver.fi.ibi enim nulla pœna teſti infligitur,quia nec manife
ſtum eſt iudici de malicia teſtis ipſius, qui non ex proprio dicto
conuincitur,ſed eſt abſens per teſtes alios reprobatus.hic vero cõ
ſtat iudici de ipſius malicia ex dicto ſuo proprio, quare & ipſum
punire poteſt,vt C.de teſti.nullum,& patet in eo, quod leg.& no.
ſ.titu.j.ca.ij Tabellio tamen,qui atteſtationes recipit, non debet
hoc in actis redigere,niſi bene videat,& cognoſcat, ꝙ vacillaue-
rit. Alij dicunt, ꝙ ſi ſolus iudex dicat tunc.ſ.in receptione teſtiũ;
ꝙ teſtis vacillauerit,credendum eſt ei,& ꝙ tabellio ex quo ei præ
cipit debet hoc ſcribere,etiam ſi ipſe tabellio nihil perpendat de
titubatione,vel vacillatione.Et eſt illa prima ratio, quia tabellio
nullam auctoritatem habet in receptione teſtium,ſed in ſcribẽ-
do tantum.iudex autem hanc auctoritatem habet, quia & hoc
habet diligenter examinare,& etiam ſi ſibi videatur teſtem pote
rit vinculare,vel alias punire,C.de teſti. nullum.j.de pęnis.ſuper
his,& c.dilectus,ſm d.no. & etiam ipſum in quæſtione ponere,
ff.de quæſtionibus.per totum,& patet in eo, quod leg.& no.j.de-
poſiti.c.j §.nam & iudicibus.& eũ capere.ar. ff. de iniur.iniuria-
rum.rñ.j.& ad l.Iul.pecula.cum in eo.& eſt alia ratio quare tabel
17 lio†magis debet credere iudici,quã iudex tabellioni,ſcilicet quia
iudex ſuperior eſt,arg.in eo quod legi.& no.ſ.de ma.& obe.cum
inferior. xxiii. q.j. quod præcipitur. Eſt & tertia melior & effica-
cior, hæc videlicet quia tabellio circa ſcripturam intentus non
poteſt ita perpendere titubationem,ſeu vacillationem,faciei ru-
borem ſiue pallorem,ſeu mutationem,oris, linguæ,& membro
rum tremorem,ſicut & iudex,qui & ſi dicet, poteſt tamen ſemp
habere oculos ad ipſum teſtem, ergo ei magis credendum eſt,q̃
melius veritatem nouit,vt patet in eo, quod lega.& no.j.qui ma
accu.poſ videtur,ad quod etiam accedit,quod no.in ſum.de teſti
bus.§.quis poſſit eſſe teſtis.ſub.§.cum cauſa. ver. habet autem,&
§.ſuper quibus.per totum,& maxime in illo.ver.de perſonis,& ſe
quentibus,& ver.ergo informabit iudex, & ſub.§. & cuncta.ver.
hoc inquiſitorum.& ideo ſm d.n. ſicut tabellio tenetur ſcribere
fideliter illud,quod teſtis dicit,& non aliud, ita tenetur & fideli-
ter ſcribere ea,quæ pertinent ad officium iudicis.ſ.ea,quæ de qui-
bus interrogauit & præcipit,vt redigerentur in actis. Vnde inter
cętera quantum ad hunc articulum pertinent, cum bona con-
ſcientia ſic poterit ſcribere tabellio.& iudex talis, qui talem reci-
piebat teſtem,mihi tabellioni dixit,ꝙ talis teſtis vacillabat. Effi-
cacior aũt erit hæc ſcriptura,ſi & tabellio ex ſe hoc adiiciat,& mi
hi etiam videbatur,ꝙ vacillaret,ſi tamẽ veritas ſic ſe habet, quia
nec mentiri debet,nec aliquam ſcribere falſitatem. Videtur etiã,
ꝙ iudex & tabellio quanto magis poſſunt cum veritate modum
vacillationis debent exprimere,& ſpecificare, puta præ nimio ti-
more præſentiæ iudicis dubitando,vel titubando, vel ſudando.vel
alias huiuſmodi loquebatur. Aliquibus tamen videtur,& nõ ma
le,ꝙ hoc ſcribi poſſit etiam teſte abſente,& hoc penitus ignoran
te,ſm d.n.Et hoc poteſt approbari, tum ne per ipſum teſtem an
te publicationem ipſius & aliorum ſecreta iudicis reuelentur,ꝙ
eſt vitandum,ar.C.de fal vbi.& in eo quod no.j.ti.j. fraternitatis.
Tum ne ex hoc odia, & rancores, litigia, vel etiam bella forſan
oriantur.quod & vitandum eſt,ar.ff.de vſufruc. æquiſſimum. &
in eo quod le.& no.ſ.de reſcriptis.nonnulli.§.cum autem. Tum
ne ex hoc quod occultum eſt, teſtem contingat infamari,ar.vi.
q.i.ex merito,& c.deteriores. Tum quia non alius, ſed ſolus iudex
ex his,quæ in iudicio occurrunt quantum ad probationem iu-
ſtæ,vel iniuſtæ ſententiæ habet informare animi ſui motum,ff.
de tęſti.ob carmen,& patet in eo,quod leg.& no.j.ti.j.pręterea.§.
fi.Dum tamen iudex ipſi teſti ex hoc nullam pœnam infligat,vel
infligere intendat,ſed ab ipſa omnino abſtineat, alioquin dicat,
quod no.ſ.eo.glo.& ver.nec mireris.& ſequentibus. Illud autem
tenẽdum eſt ſm d.n ꝙ niſi prædicta ſcribat, vel ſcribi faciat,dum
teſtimonium ſuum profert teſtis,poſtea non faciet illud ſcribi,
nec ei poſtea crederetur ſm d. .cuius eſt magna pars mentis hu
ius glo.Hoc etiã vltimum approbari põt, ſi ex hoc intendat teſtẽ
punire,vel quando hoc ſcriberetur poſt minimum interuallum
alioquin ſi hoc vult etiam ab ipſo teſte abſcondere,cui nec intẽ-
dat pęnam infligere de hoc,dum ipſe teſtis pręſens eſt,ne iſta poſ
ſet perpẽdere nullam faciet mentionem ſed incontinenti ſine ali
quo interuallo,poſtquam teſtis ſecretum iudiciale exierit, anteq̃
alius introducatur,vel ad alia negocia diuertat iudex vel tabellio,
hoc ſcribere põt & in actis redigi vt dictum eſt,arg.opp.in eo q.
leg.& no.infra de teſti.co.pręterea.§.fi.Sed oppones & dices ſecũ-
dum prędicta tanta datur poteſtas iudici, quod quaſi ſemper in
ipſo eſt,quem voluerit iuſtificare,vel condemnare. Rñ. eſto.hoc
tamẽ facere non poteſt ſine graui pęna, vt patet in eo,quod leg.
& no.extra.d.n.de re iud.cum ęterni. Verumtamen propter hãc
abſurditatem,& multa alia tutius eſt,quod no.ſupra eo.ſuper ver
18 bo.aut duos viros idoneos. [Productiones.†] ecce decimũ,quod
fieri non poteſt,poſtquam renunciatum eſt & concluſum,infra
de fi.inſtru.cum dilectus,vbi de hoc.& ſub hoc nomine compre
hẽde omne aliud ius probationis,per quod poteſt cauſa inſtrui,
& probari,ff.de fi.inſtru.l.j.de quibus no.ſ.de teſti. ſpo.cum ad ſe-
dem.§.fi. in princi. & j.c.i. [Interlocutiones.]ecce vndecimum,
19 †licet aũt ſit ſcribẽda interlocutoria, non tamẽ eſt de neceſſita-
te in ſcriptis proferenda,quia illud tantum de diffinitiua ſcriptũ
eſt,quæ nec alias nomen ſententiæ meretur habere.ij.q.j.in pri-
mis. Eſt & alia differentia,quia quando appellatur ab interlocu-
toria,neceſſe eſt cauſam appellationis, ſeu grauaminis exprime-
re,ſecus in diffinitiua. ibi enim ſufficit, quod dicatur appello,ꝙ
dic vt leg.& no.extra.d.n.de app.cordi nobis eſt.lib.vi. Vtrum au-
tem tranſeat in rem iudicatam,vel non,dic,vt no.infra de appel.
cũ ceſſante. [Appellationes.] ecce duodecimum, vt ſciatur for-
ma appellationis,& vtrum.x.dies tranſierint,& an apoſtoli petiti
ſint,quod dic,vt plene no.extra do.no.de app.cordi.infra de re iu
di.quod ad conſul. [Renunciationes.] ecce tertiumdecimum,vt
ſi poſtea velit redire ad id, quod renunciauit facta renunciatio,
20 obſtet ei, quia † quod ſemel repudiatum eſt reintegrari minime
concedimus. C.de condi. inſer.l. penul.ante fi. & abſurdum eſt
redire ad hoc,cui quis ſemel renunciandum putauit. C.de rebus
cre.ſi quis.poſt prin.infra de regula. ſtatuimus. [Concluſiones]
ecce quartumdecimum, & iſte eſt actus finalis probationis, fa-
21 cti iuris,& interrogationis faciendæ in iudicio,quia ex quo†con-
cluſũ eſt nulla admittitur exceptio,nulla allegatio, nullũ inſtrm,
C.de cõpen.l.fi.ſ.de pcur.auditis.j.ti.j.c.de teſtibus.j.de fi.inſtru.
cum

ADDITIO.

a ¶Negligentia,quę in facto proprio culpãda eſt, in alieno eſt vituperãda
alias punienda.Adde,an,& quando negligentia ſit imputanda.Bar.in l.ſi
ſeruum,in prin.ff.de ver.ob.

cum dilectus, ſupra de cauſa poſ. paſtoralis, niſi iudex ex offi-
cio ſuo quid interroget, vel inquirat.j̃.tit.i.cum clamor.j̃.de fi.in-
ſtru.cum Ioannes.§.penul.in fi.Vel niſi negligentia iudicis aliq̃d
ſit omiſſum.j̃.titu.j.per tuas.[Et cœtera.]ver. ecce quintumdeci-
mum,in quo ponit clauſulam generalem,quę omnia compre-
hendit præmiſſis clauſulis ſpecialibus,vt no. s̃. de reſcriptis.ſedes.
j̃.de commo.c.vnico,& ideo non obeſt, ſi aliquid omiſſum eſt,
quod non ſit ſpecificatum,vt & no.de iura.calum.s̃.eod.c.ſuper
verbo.reſponſiones.[Occurrerint.]in præſentia tabellionis,& p
hæc & alia,quæ ſequuntur ſatis patet,ꝙ licet multa contineam-
tur in inſtrumento,tabellio tamen,qui dicit ſe his interfuiſſe nõ
intelligitur loqui,niſi de his,quæ in eodem loco,& die,& coram
ipſo acta fuerunt.Vnde ſi iudex ferat ſnĩam, & narret quomodo
fuit libellus oblatus,& lis conteſtata,iuratum poſitum & confeſ-
ſum,vel negatum & probatum &c. De proceſſu habito corã ip-
ſo,& poſtea ſequatur ſnĩa,& de his omnibus fiat publicũ inſtru-
mentum,& poſtea concludat tabellio & dicat. Actũ tali loco,&
tali die in præſentia mei & talium.Hæc clauſula eſt tm̃ ad proba
tionem ſententiæ illa die habitam referenda, & ideo per tale in-
ſtrumentum alia,quæ in formam narrationis præmiſſa ſunt nõ
probãtur.Imo & plus videtur,ꝙ etiam ſi tabellio diceret tali die
& tali loco fuit libellus oblatus,& lis cõteſtata, vt prȩmiſſum eſt,
tamen adhuc non probarentur prȩdicta per tale inſtrumentũ,
quod quantum ad hoc teſtimoniale videtur tantum ſm d.n.cu
ius eſt mens totius huius glo.Primum admittimus, ſed & ſecun
dum admitteremus,ſi vbi poſuit teſtimoniale &c. poſuiſſet reci-
tatorium videtur tantum,ſi enim hoc dicat tabellio in modum
recitationis tantum verum eſt,quod præmiſit. Sin autem ſingu-
la,quȩ prȩmiſſa ſunt,& vbi,& quãdo,& coram quibus, & etiam
ꝙ hȩc in prȩſentia ſua acta fuerunt exprimeret,& poſtea diceret,
actum in tali loco in præſentia mei &c.vel præmiſſum eſt, om-
nibus & ſingulis præmiſſis interfui:inſtrumentum non retracto
rium,ſed potius teſtimoniale vocarem omnium ſingulorũ prȩ-
miſſorum. Nec video rationem quare ſicut prolatio ſententiȩ p
tale inſtrumentũ probatur,non probentur per idem inſtrumen
tum omnia & ſingula,quæ præmittuntur, cum tabellio non ſo-
lum de ſententia teſtimoniũ ferat, ſed etiam de omnibus & ſin-
gulis,quæ in ſuperioribus præmittuntur,ar.in eo,quod leg.& no.
s̃.de conſti.tranſlato.j̃.de conſan.& affi.tua.Caueat tamen ſibi ta
bellio,ne in ipſorum aliquo falſum teſtimonium ferat.Nam in
hoc caſu ſi probari poſſit, ꝙ in aliquo præmiſſorum non fuiſſet
præſens ſed abſens, non ſolum reprobaretur eius teſtimonium,
vt patet in eo,quod leg & no.j̃.titu.j.ex tenore. Quinimmo & ip
ſum inſtrumentum falſum redderetur, & idem tabellio crimen
falſi poſſet exinde merito formidare, vt patet in eo , quod leg. &
no.infra de his,quȩ fi.a præla.quanto.§. abſentia . [Competenti
ordine.].q.d. Ordo ſupraſcriptus non per omnia eſt ſequendus.
Nam quandoq; ante litem conteſt.fit interrogatio,& confeſſio,
& producuntur teſtes ſuper exceptionibus,& datur interlocuto-
ria & appellatur,ideo non facias vim in ſuperiori ordine ſcriptu
ræ,ſed ſecundum ꝙ occurrent ſuo ordine illud ſcribe, quia nec
ſemper ſeruandus eſt ordo talis,ff.de ſolu.nec enim, & legitur,&
no.s̃.de reſcriptis.cauſam quæ.[Loca].verſi.in quibus actum eſt.
[Tempora.] quibus actum eſt.vt ſic probari poſſit contrarium,
ſi aliqua falſitas committatur.infra titu.j.ex tenore.j̃.de fi.inſtru.
inter dilectos.[Perſonas.]iudicum & litigatorum,& aliorum,de
quibus fiunt,& loquuntur acta.Teſtium autem nomina,qui in-
terſunt actis,non debent ibi ſcribi.arg. C. de dona.in donationi-
bus,& a contrario ſenſu.in auth.de hære.& fal. §. ſi vero abſunt.
colla.j.ſecundum d.n.Sed ſi iſte,quem allegat. §.perlegatur exin-
de poterit.ar.expreſſum contrarium reportari.Et quantumcũq;
dicat hoc fieri non debere,non tamen puto, ꝙ offendat ius, vel
peccet mortaliter,qui hoc facit,& iſtud verbum omnino contra
rium innuit.Nam ex quo dicit generaliter perſonas, generaliter
accipiendum eſt,vt patet in eo,quod legi.& no.j̃. de teſta.relatũ.
ij.rñ.j.ad fi.& ideo dic perſonas non ſolum inter quas actum eſt,
ſed & coram quibus,vt & ad ipſas poſſit,ſi expediat, recurſus ha-
beri,vt patet,infra de ſenten. excom.ſacro. Ergo hic exprimitur,
ꝙ in ſcriptura,quæ inde fit ſunt nomina præſentium teſtium ap-
ponenda,quod dic,vt no.s̃.eod.§.rñ.j.ſuper verbo,aut duos viros
idoneos,& infra,eo.§.fi.ſuper verbo in iure,& ſuper verbo,docu-
mentis,& infra.titu.j.cum cauſam, quæ rñ.j.ver.ac eos.xxix.di.c.
j.& ij.& s̃.de tranſac.c.fi.[Et omnia.]ver.[Sic conſcripta.].i.con
ſcriptorum exempla.nam originalia debent penes ſcriptores re-
manere,vt ſequitur.[Partibus]hinc & inde integraliter cum die
& conſule,cum hæc ſcripta communia ſint.infra de fide inſtru.
V.perpetuus.C.de eden.is,apud quem.s̃.de dila,præterea.ſupra de
reſcriptis,eam te.& cap. conſtitutus.j̃.de fide inſtru.ex literis,& ſi
ſic non tradantur merito appellari poteſt.C. vt lite pen. l. j. Se-
cus in propriis inſtrumentis, quæ nullo modo edenda ſunt, q̃d
dic,vt notatur,ſupra eod.ca.j.niſi quando quis vſurus eſt ipſis, &
tunc ſine die, & conſule,ff.de edendo.l.j.§.editiones. infra de fi-
de inſtrumen.contingit.niſi de falſo arguantur.C.de contrahen.
ſtip.optimam.j̃.de fide inſtru.inter dilectos.[Ita quòd.] ver.[Ori-
22 ginalia.]†Tria ſcripta conficienda ſunt in teſtibus, vnum origi-
nale quod ſemper debet penes ſcriptorem, vel iudicem remane-
re,& duo ſumpta ex illo bene examinata & auſcultata,vt vnum
tradatur vni parti,& alterum alteri,vt hic, & j̃.eo.cap.fi.reſpon.j.
[Remaneant].quare hoc? [Vt ſi ſuper proceſſu &c.] Si ergo ali-
ter reperiatur in ſumpto facienda eſt collatio cum originali, &
23 ei ſtabitur,nam hoc generale eſt,†vt originali magis credatur,ix.
di.vt veterum.lxxvj.di.ieiunium.j̃.de fi.inſtru.ſcripta vero auten
tica.C.de edendo.ſi quis in aliquo decumento.ar.j̃. titu.j.licet ex
quadam.§.j.ver.cum ſocio.Niſi contrarium poſſit probari per te
ſtes,qui præſentes fuerunt,ar.j̃.de ſen.excõi.ſacro.& ſic poteſt in-
telligi.j̃.de pœnis.dilectus.Quid ſi ſcriptor corruptus, quãdo reus
24 reſpondebat,confitetur,ſcribebat,negat,vel econuerſo.†Nam eu
logia quandoq; ex mala fide fiunt,ff.de cuſto.reo.diuus? Vtiq; ſi
recens ſit magis credendum erit viuæ voci multorum teſtium,
quam ſcripturæ,j̃.titu.j.cum a nobis,& no.s̃.eod.c.iij. in fi. & po-
teſt accidere per negligentiam iudicis. Et hoc eſt,quod tangitur,
j̃.§.j.ver.ſi propter. Alioquin ſi teſtes deficiunt,vel ſit antiquum
factum ſtandum erit actis originalibus, vt hic, & j̃.e.c.fi.C.de re
iudi.geſta.C.de dona.l.in donationibus.& no.s̃.e.§.rñ.j.ſuper ver.
aut duos viros idoneos. [Declarari.] & ideo quatenus, &c. vt ſe-
quitur[Quatenus.] ver.[Moderamine.] de omnibus ſic fideliter
ſcribendis per manum tabellionis,vel aliorum duorũ,& traden-
dis partibus ſumptis retẽtis originalibus.[Iudicibus.]qui nullam.
falſitatem, nullam iniquitatem fouent, neq; corrumpi poſſunt
[Improuidos.] quia non curant,nec cauent quid ſcribatur,vel di
catur.[Et iniquos.]qui de facili poſſunt corrũpi. [Innocẽtium.]
aliqua falſitate,ſeu iniquitate interueniẽte.s̃.e. rñ.j.ĩ prin.& verſi.
ne falſitas.& eſt ſi.j̃.de app.vt debitus.¶ Iudex autem].tertia pars.
in qua infligit pœnam non ſeruanti hanc conſtitutionem. per
quam pœnam intereſſe lȩſi prouidetur, & honor lȩditur iudicis
negligentis. [Obſeruare]. quia non curat hr̃e tabellionem,cum
poſſit, aut vbi non põt ſaltem duos viros ad acta ſcribenda non
adhibet,vel hoc ſeruat,ſed qñ ſcriptũ eſt, diligenter non exami-
nat,neq; curat videre quid ſcribatur, & ideo aliquid falſum com
mittitur,ſicut poſtea per teſtes præſentes reperitur, vt no.s̃.eo.§.
proxi.ver.ita ꝙ.ſuper verbo,vt ſi ſuper proceſſu.[Si propter eius].
ver.[Emerſerit].puta quia ꝯria poteſt probari veritas ꝯ id, quod
eſt ſcriptũ,vt no.in præceden.glo. Vnde oportet,ꝙ iterum q̃nque
aliter procedatur,& in oĩbus his grauatur pars ꝯdicens laboribus
ſuperfluis,& expenſis cũ & proceſſus principalis negocij retarda
tur. [Animaduerſione]. quia de ſuo hoc reſarciet, vt in ſeq.glo.
Alias etiam propter hoc puniri poterit ad ſuperioris arbitrium
Inſti.de oblig.quæ ex quaſi delic.naſ.rñ.j.& j̃. de ſen.ex.ſacro.ſm
do.no.[Debita].vt condẽnentur parti læſæ & ad ȩſtimationem
damnorũ,& intereſſe, ar.j̃.de ſen. ex.ſacro. C.de iudi.ſancimus.
C.de teſti.ſi quando. in fi.j̃.de contrahen.emp.c.fi. vbi de hoc, &
plenius,extra d.n.de re iudi.cum ȩterni.§.penul.& fi.& ſi non ſit
ſoluendo,in aliam pœnam commutabitur.j̃.de maledic.ſtatui-
mus.Sed quid ſi contradicens pars non poteſt probare,quod con
tra acta & aſſertionẽ iudicis aſſerit? Arbitrio iudicis poteſt mul-
ctari,ſiue puniri,& hoc eſt remedium iudicũ, quod contra par-
tes legitur,j̃.de pœnis.dilectus. [Nec pro ipſius].non dicit ipſorũ
25 & caute. † Nam licet voci vnius ſolius non creditur contra acta
maxime,vt hic,multorũ tamen teſtimonio iudicũ in alio iudi-
cio crederetur, j̃.de accuſ.cũ dilecti.j̃.de exceſ.præla. inter dile-
ctos,§.præterea.Nõ ergo creditur verbis ſolius iudicis, vt hic,nec
ſolius arbitri, C. de arbitris.ne in arbitris.poſt medium. Nec ſo-
lius tabellionis.in Auth.de hær.& fal.§.ſancimus. in fi.& §.ſi ve-
ro abſunt,ibi ſequen.colla.j.Creditur tamen inſtrumento tabel-
lionis,& literis ſigillatis. j̃. de fide inſtru. c.ij. [Præſumatur].ante
26 ſententiã vel etiã poſt ſententiã, ſi ab ipſa fuerit appellatũ. † Poſt
ſententiã autẽ a qua non eſt appellatũ prȩſumitur pro iudice, vt
no.s̃.de offi.deleg.cum in iure.Quod ergo hic dicitur,non eſt per
functorie tranſeundũ,ſed diligenter attendendũ, quia dicit non
eſt credendũ iudici ſuper proceſſu.i.ſuper actis iudicij.nec pro eo
eſt in his præſumendum,non negatur ergo,imò potius a contra
rio ſenſu concedit, ꝙ de his,quæ ſunt extra proceſſum ſit ei cre-
dendum,& pro ipſo etiam præſumendum.Vnde ſi iudex aliquẽ
condemnauit in centum,& non eſt appellatum, non poterit po
ſtea dicere condemnatus,ꝙ ſnĩa ſit iniuſta, & ſi etiã per acta poſ-
ſet probari prima facie ipſam ſententiã iniuſtam eſſe pro eo,etiã
ꝙ dicta centum non inuenirentur probata, vel alia quacunque
de cauſa,& propter hoc ad hoc oſtendendum, peteret condem-
natus ipſa acta ſibi exhiberi, non eſſet audiendus, quia nec pro-
pter hoc reuocaretur ſententia,& ſi in ipſa exprimeretur, ꝙ per
Alanũ & Bernardum teſtes dicta centum probata fuerunt debe-
27 ri petenti. eſto etiam, ꝙ hoc non probarent,quia † nihilominus
eſſet pro ſnĩa iudicis præſumendum.s̃.de renun.in prȩſentia.j̃.de
re iudi.cãm,quȩ. & ar.ff.de re iudi.cum prolatis,arg.tñ ꝯ.j̃.de re
iudi.cũ Bertoldus,vbi de hoc no.ſm d.n.Sed nimis videtur proſe
cutus hoc verbũ,ex quo.n.iudex in ſnĩa hunc errorem exprime
ret,

ret,dicẽs ꝙ per Alanum & Bernardum teſtes probatum eſſet id,
quod non probaſſet,& de hoc errore fides fieret videretur ſnĩa re
tractãda,ar.in eo,ꝙ legi.& no.j̃.de re iudi.c.j. & ſuper hoc eſſent
acta prioris iudicij recẽſenda.s̃.de reſti.ſpo. cum ad ſedem.§.nos
prioris.C.de edendo.l.ii.Sed poteſt dici, ꝙ illud intelligitur,quan
do fuit appellatum.Nec obſtat.j̃. de re iudi.ca.j.quia & ibi loqui-
tur,qñ ſnĩa contra ordinem iudiciarium eſt lata.porro.d.n.locu
tus eſt,quando contra ius litigatoris fertur ſnĩa. in quo caſu ela-
pſis.x.diebus in rem iudi.tranſit vnde & ſi infra decem dies con-
demnatus non appellauerit,ſibi poterit imputare, vt patet in eo,
quod legi.& no.j̃.de re iudi.cum inter vos.§.fi. Sed nec obſtat.j̃.
de purga.vulga.c.ij.quia & ibi notorium erat non tenere ſenten
tiam.Tum quia reus per probationem improbatam a iure fue-
rat condemnatus. Tum quia eius, quod videbatur fuiſſe proba-
tum,contrarium publice eſt repertum.In quo caſu potuit,& de-
buit ſuperior euidenter iniuſte latam ſnĩam reuocare,vt patet in
eo,quod le.& no.j̃.de appel.ſollicitudinem.§. ſi vero notorium.
Sed & ſecundum d.n.cum in ſententiis ſpiritualibus.ſ. excõmu-
municationis,interdicti, & cõſimilibus certus ordo iudiciarius
(ſicut in aliis)ſit ſeruandus idem iuris in eis,quod & in aliis eſt cẽ
ſendum.Si igitur a ſententia excommunicationis appellatũ nõ
ſit,tunc eſt pro iudice præſumendum,ſed pro eo non præſume-
tur,ſi fuerit appellatum,ſm d.n.cuius eſt mens magnæ partis to
tius huius glo.& adde hoc ei,quod no.s̃.de offi.ordi.ad reprimẽ-
dam.§.j.[Proceſſu].viua voce ſola & nuda confirmato, vt patet
28 in eo,quod ſequitur.Quod extendas etiam ad ſnĩam. †nam ſnĩa
eſt de proceſſu,quod dic,vt plene no.s̃. de renun.in præſentia,cõ
tra.j̃.de re iudi.ſicut contra.ii.q.vi.hoc etiam placuit contra.Sol.
illa & alia ſimilia & infinita loquuntur, quando apparent acta
originalia,& authentica,pro quibus prima facie p̃ſumitur,niſi ꝯ
rium probetur,vt no.s̃.de elect.bonæ.j.§.contra, etiam ſi de pro-
ceſſu agatur,vt ibi.Vel niſi in ipſis reperiatur contraria præſum-
ptio,vt patet in eo,quod leg.& no.s̃.de reſtit.ſpo. cum ad ſedem.
§.j.ver.nos prioris.& in fi.Hic autem loquitur quando ſolus iu-
dex aſſerit ſic fuiſſe proceſſum,ſiue ſententiatum, & ideo nullo
modo credendum eſt ei quantæcunque dignitatis ſit.j̃. tit.j.cum
a nobis.vj.q.ii.ſi tantum,& c.placuit,& s̃.eo.iurauit.Salua aucto-
ritate Papæ,vt in dicto.c.cum a nobis,& ar.C. de teſta.omnium.
Et q̃uis alias circa cõtrariorum iſtorum ſolutionem multa ſcri-
pſerimus,hæc tamen ſolutio eſt veriſſima, breuiſſima, & plana,
& ex textu iſtius conſtitutionis, & aliorum iurium ſuperiorum
elicitur,& habetur.& hoc iũgas in ſumma de ſnĩa & re iudi.ſub
rubric.de ſnĩa.§.qualiter proferri debeat ſub.§.is eſt ordo, & s̃.de
renun.in præſentia,& adde,quod no.in præcedẽ.gl. [Legitimis].
Nam licet non ſcribantur per tabellionem, vel duas perſonas ip
ſa acta,alias tamen valent,dummodo probari poſſint per cõfeſ-
ſionem partium,vel per teſtes,vel alio modo d.n. quod dic,vt in
ſeq.glo.& per hanc interlinearem ſatis patet,ꝙ nomina perſona
rum præſentium,in actis ſunt redigenda, vt ſi dubium occurre-
rit,poſſit ad ipſas recurſus haberi,contra id quod idem.d.n.no.s̃.
eo.§.j.ſuper ver.perſonas.[Documentis]. Eſt ergo ſenſus,ꝙ non
creditur viuæ voci ſolius iudicis,& vnius,niſi appareant legitima
documenta,poſtea enim non eſt ſola,nec nuda,ſed approbata p
legitima documenta, quorum appellatione non ſolum inſtr̃a,
imo & teſtes,& omnia,quæ poſſunt cãm inſtruere continentur,
ff.de fide inſtru.l.j.j̃.de iureiur.ad noſtram.ii.§.fi.j̃.ti.j.conſtitutis,
ii.§.fi.j̃.de re iudi.ſicut nobis.ad fi.j̃.de teſti.co.ꝑuenit.j.§.j. in prin
ci.Per conſequens ergo & literæ ſigillatæ ſigillo authentico pri-
ma facie fidem faciunt,ar.expreſſum.j̃.tit.j.præſentatam.§.j.ver.
& actis omnibus,ꝙ dic,vt plene no.s̃.eo.poſt ceſſionẽm. & j̃.tit.j.
c.j.& ij.& c.cum a nobis,& c.ſignificauit.in fi.Hoſtienſis.

SVMMARIVM.

1 *Lex iniqua de conſenſu principis non poteſt roborari.*
2 *Probatio directa negatiue regulariter non eſt ædmittenda.*
3 *Nullus in re propria regulariter ſolus & ſufficiens teſtis eſſe poteſt.*
4 *Purgationi locus quando ſit.*
5 *Conſuetudo peſſima ſaxonum.*
6 *Accuſatori & non accuſato incumbit probatio.*
7 *Ius canonicum poteſt laicos refrenare.*

CAP. XII.

AD noſtram. [Legi].i.conſuetudini, ſic ſm
vnam lecturam.j̃.de ſpon.c.j.
[Regni].hæc lex forſan inducta nõ erat de Regis cer
ta ſcientia,qui poteſt ſibi legem condere, & mutare,
& iõ nõ valebat,ff.de legibus,de quibus. Vel melius dicas,ꝙ erat
contra ius naturale.ſm quod nõ negatiua licet affirmatiua pro-
batur,vt in ſeq.gl.Erat & cõtra bonos mores. contra illud.xii.di.
1 illa,& propter hæc duo etiam†de conſenſu principis tam iniqua
lex non poterat roborari,ſm d.n.vt & probatur in eo , quod leg.
& no.s̃.de cõſue.c.fi.rñ.j.[Negatiua probatur].directe, ꝙ rerum
natura non patitur,s̃.c.proxi.s̃.de cauſa poſ. cum eccleſia.§.nos
igitur.s̃.eo.iurauit,& vi.q.fi.actor. Indirecte autem probari po
teſt.s̃.de renun.ſuper hoc.quod dic,vt no.s̃.de elect.bonæ.j.§.con
tra. [Probatur]. per ſolum ſacramentum accuſati,contra illud.
2 C.de teſti.omniũ .j.[Temere].tum quia probatio†directa negati
ue regulariter non eſt admittenda,vt no.s̃. ſuper verbo negatiua
3 probatur,tum quia,†nullus in re propria regulariter ſolus & ſuf
ficiens teſtis eſſe poteſt,ff.de teſtibus nullus.iiii.quæſtione.iii.ver.
item nullus,& no.in præceden.glo.Tum quia accuſatoribus & te
ſtibus comparentibus non eſt locus purgationi. j̃. de acc.licet,&
4 c.veniens.vj.q.v.ꝙ autem.Imo†tunc demum locus eſt purgatio-
ni cum nullus appareat accuſator,nec teſtis occurrit, quis vt in
fi.huius.c.& purgandus publica laborat infamia.j̃.de coha.cle.&
mu.tua.j̃.de ſimo.de hoc.j̃.de purga.ca.nos inter alia, & c.ex tua
rum,& c.cum dilectus.xv.q.j.c.j.& ij.q.vj.omnibus.j̃. de acc.acce
dens.[Innitentes].ſic ordina literam ſequentem, reputantur in-
ſontes.ꝙ eſt.j̃.a criminibus &c.[A criminibus].ver.[Inſontes].i.
inculpabiles.[Super his].ſ.criminibus, de quibus impetuntur,&
5 †hæc eadem lex eſt in ſaxonia.ſm quam , & ſi in vna manu ſub
tunicali teneat fur rem furtiuam, & cum alia paratus ſit iurare,
ꝙ nec ipſam habet,nec ipſam ſciat,abſoluitur. nec audiret te iu-
dex,ſi diceres dñe in alia manu abſconſam tenet rem,quam pe-
to,& hanc.l. dicunt ſibi datam a Carolo ſicut & aliam reproba-
tam.j̃.de ſpon.c.j [Quoquomodo].i.per viles & criminoſos, &
ſui ſimiles.cum tamẽ bonæ famæ debeant eſſe compurgatores,
j̃.de pur.ca.conſtitutus,ſm B.Tu dicas quoquomodo.i.per ſe tã-
tum,cum tamen in caſu,in quo etiam purgationi locus eſt ſolũ
iuramentum non ſufficiat infamati, imo & compurgatores re-
quiruntur,vt.s̃.de cõfeſ.c.j.§.fi.¶ Volentes].ii.pars. [Omni iuri].
6 †Nam & ius canonicum & ciuile in hoc concordant, ꝙ accuſa-
tori,& actori,& non accuſato,vel reo incũbit probatio.ff.de pro
batio.ei,qui dicit,& leg.& no.j̃.vt bene.ec.c.vnico.rñ.j.& §.j.& ꝙ
omni iuri ſit contraria patet in eo,quod no.s̃.ſuper verbo. teme-
7 re.[A clero]. ad minus nam nec laici iſtud ſeruare debẽt,† & in
talibus bene poſſumus laycos refrenare,s̃. de conſue.c.iij. & pen.
Saltem ratione peccati.s̃.de iudi.nouit. [Mandamus].ver.[Nega
tiue]nec in probatione affirmatiue,ex quo intentio ſua probata
eſt compellatis.s̃.eo c.ij.quod dic,vt ibi no. [Dum tamen poſſit].
No.hic ar.expreſſum ꝙ in poſitione negatiua,quæ nullo modo
poteſt probari,niſi per confeſſionem aduerſarii potius debet iu-
dex compellere aduerſarium,ꝙ rñdeat,q̃ ſi probari poſſit,ꝙ eſt ꝯ
id,ꝙ antiqui dicebant,quod dic.vt leg.& no.extra.do.no.de con-
feſ.ſtatuimus.lib.vj. [Neminem].altero volente affirmatiuã pro
bare non admiſſo. nam & ſi cum eo vellet probare negatiuam
q̃uis hoc ſit difficile,mos tamen ei gerendus eſſet,ff.eo.titu.circa,
ſm d.n.& s̃.de reſti.ſpo.c.j.Ad hoc tamen proprium non ſuffice
ret iuramentum,vt patet, ff. de teſti.nullus. C. de teſti.omnibus,
niſi forſan eidem ab aduerſario, vel ex cauſa a iudice deferretur,
quod dic,vt leg.& no.infra de iureiur.c.fi.ſecundum d.n.[Audia
tis].ergo a cõtrario quando nullo modo alias probari poteſt, tũc
demum remittendum eſt ad iuramentum partis, & quando in-
famatus non poteſt conuinci, tunc demum locus eſt purgatio-
ni,vt no.s̃.rñ.j.ſuper verbo.temere.

SVMMARIVM.

1 *Limites declarati præſcribi non poſſunt.*
2 *Librorum nomine omnia uolumina continentur.*
3 *Scriptura antiquorum librorum facit fidem.*
4 *Inſtrumento producto ex archiuo publico creditur.*
5 *Credendum non eſt de facili ſine adminiculis.*
6 *Limitatio probatur legitima probatione.*
7 *Nemo cogitur titulum ſue poſſeſſionis dicere.*
8 *Quæſita ex hoſtibus noſtra fiunt.*
9 *Spiritualia ab alio occupanda non ſunt niſi auctoritate Vicarij Chriſti.*
10 *Eccleſiarum certa diuiſio facta non fuit vſque ad tempus Dioniſii.*
11 *Fama quid ſit.*
12 *Quæ non proſunt,ſingula multa iuuant.*

CAP. XIII.

CVm cauſam. De eodem loq̃tur, s̃.de pro-
cura.auditis.[Super eorum]
alias ſuarum rerum limitatione dubia declaranda,
1 †quæ ex quo declarata eſt limes præſcribi nõ poteſt.
De hoc no.j̃.de parochi. ſuper eo.ſic & qñq; de limitatione præ-
bendarum agitur.s̃.eo.ex literis,ſic & de limitatione agrorum.j̃.
de præſcrip. quia indicante. ¶ Mandamus] .ii. pars.[Per libros].
2 nomine†librorum omnia volumina continentur. Sed cartis li-
gatis non videntur legati & libri,ff.de leg.iii.librorum & l. cartis.
3 [Antiquos].No.ergo ꝙ†ſcriptura antiquorum librorum,in qui
bus cõtinentur geſta antiqua, facit fidem.iii.q.vii.poſtulatus.xvi.
di.habeo librum,j̃.de cle.non reſiden.ex geſtis, & hiſtorie & an-
nales priorum temporum.heſter.vi.q.& liber cenſualis.j̃. de præ-
4 ſcrip.ad audientiam,&†inſtrumẽto producto ex archiuo publi-
co creditur,xxx.q.j.peruenit,de quo no.s̃.eo.c.i.& regeſto.s̃.de re-
ſti in integr.tum ex literis.§.i.ver.proſpeximus, & exemplari apo
che.C.de fide inſtru.plures, & eorum, quæ acta ſunt in iudicio,
ſupra eod.quoniam.ad idem,ff.de proba. cenſus. C. arbi.tute.l.fi.

C.de dona.in donationibus.C.qui po.in pig.ha.ſcripturas,& quę
ſunt factæ de finibus,ff.de acti.em.& ven.ticius,& ſcripturis, quæ
inueniũtur in lapidibus,vel columnis lapideis. xxiiij.q.ij. ſane.ij.
& quæ olim ponebantur in albo prætoris,ff.de iuriſdi.om.iudi. ſi
quis id,quod.ff.de albo ſcrip.l.j. & ij. & quæ ponitur in hoſtio,ff.
de inſtito.ſed & ſi pupillus.§.de quo palam,& ſeq.Caue tamen ti
bi,ꝙ licet prædicta ſic confuſe, & generaliter ſint notata.non ta-
men omnia plenam faciunt fidem,ſed illa tantum, quæ ſub cu-
ſtodia publica remanent.& fideli, alia autem adminiculum præ
ſtant.Quid enim ſi reperiatur ſcriptum in libro antiquo alicui⁹
parrochialis eccleſiæ,ꝙ talis domus debet ſibi talem cenſum,nũ
quid faciet plenam probationem?Hoc arbitrabitur bonus iudex
viſis,& conſideratis iuribus ſupradictis. Nam & ſacerdos aliquis
potuiſſet ibi ſcribere,ꝙ centum anni elapſi ſunt, ꝙ tota ſua pro-
5 uincia erat,non † ergo de facili credendum eſt ſine aliis admini-
culis.C.eo.tit.inſtrumenta.& ideo ſequitur.[Vel alio modo].qa
nec prædictus modus ſemper ſufficit, vbi vero vita alicuius ſan-
cti & ſculpturæ lapidũ,& priuilegia monaſterij, cui eccleſia ſub-
iacet concordant,ꝙ eccleſia ſit citaricen. diœce. plena probatio
eſt,ſicut vidi in eccleſia ſancti Marij vallis badocenæ, ſuper qua-
dien.& citaren.epiſcopi litigabant ſed ciſtaricen. obtinuit indu-
6 cens pro ſe omnia ſupradicta : probatur † enim limitatio legiti-
matio legitima probatione,C.de fini.limi.l.ij.lib.xj. Et in talibus
eſt ad agrimenſores finaliter recurrendum,C. finium regu.l.ij.ff.
finium regũdo. ſi irreptione. §. ad officium & j̃.de præſcri. quia
indicante.¶Nec nõ]. iij. pars.[Teſtes].per teſtes enim antiquos
vtriuſq; parochiæ talis diuiſio cõprobatur,xvj.q.j.plures & q.iij.
dilectio.& ar.ff.de leg.iii.ſi chorus. [Famam].quæ & ſi non pro-
a bat[a] per ſe.adminiculum tamen probandi præſtat, vt j̃. no. ante
fi.huius glo.In hoc tamen caſu ſi non poteſt aliter probari factũ
facienda eſt diuiſio ſm famam.Et alia adminicula, vt hic dicit,
& ad idem.xvj.q.iii.inter memoratos, ſm d.n. Quæ autem poſ-
ſunt eſſe adminicula hæc dic,vt no.s̃.§.prox.ſuper verbo,vel alio
modo,& poteſt,ſm d.n.hæc decre.intelligi,quando nullus eſt in
poſſeſſione,vel etiam quando eſt in poſſeſſione, non conſtat ta-
men de diuiſione,vel quia ſibi per papam fuerit aſſignata,vel per
metropolitanum,vel per primatem adiudicata. s̃. de foro com-
pe.ſane. vel de aliquo alio iuſto titulo qui in eccleſiaſticis rebus
deſideratur.j̃.de præſcrip.ſi diligenti.& ideo in hoc caſu iuſte im-
ploratur officium iudicis ad diuiſionem faciẽdam.ad quam ad-
minicula operantur,vt præmiſſum eſt,vt j̃.ſeqtur, & patet in eo,
quod leg.& no.j̃.de religi.do.c.j.Sed contra, quia ſufficit,ꝙ poſſi-
7 deat,vt patet in eo, quod leg.& no.s̃.eo.ex literis.nec † cogitur ali
quis titulum ſuę poſſeſſionis dicere C.de peti.hære.cogi. nam &
pręſumendum eſt,ꝙ bene poſſideat,niſi probetur ꝯrium,ar.j̃.de
præſump.dudum,& melius,C.de rei ven.l.fi.Sol. hæc vera ſunt,
vbi neſcitur veritas,nec ſciri poteſt, & vbi non eſt præſumptio ꝯ
poſſidentem,vt patet,C.eo.ſiue poſſidetis,& c.di. contra morem.
At hic ſecus cum hæc litera de nouo tẽporibus iſtius papæ.ſ.Ho-
norij tertij ad cultum Chriſti rediiſſet.vnde ſatis poterat conſta-
re,ꝙ non erant epiſcopatus diuiſi, & vel erat præſumptio vehe-
mens in contrarium ſm d.n.vel conſtabat, ꝙ vterq; epiſcopo-
rum occupauerat de terra & extenderat limites ſuos quantũ po-
tuerat,& adhuc extendere conabatur,vnde conſtabat,ꝙ talis poſ
ſeſſio non debebat prodeſſe.Quinimmo non agebatur hic de lo
cis poſſeſſis,tunc enim non poſſidens contra poſſeſſorem, ſeu ẽt
detentorem ſuas deberet dirigere actiones,ff.de rei vẽ. officium,
s̃.eo.ex literis.s̃.de fo.compet.ſane. nec deberet ſibi ius dicere.C.
vnde vi.ſi quis in tantam,& xvi.q.vi.placuit, ſed & agebatur hic
de diuiſione & limitatione,ad quam ex quo incœpta eſt non ob
ſtante poſſeſſione alterutrius ſemper agi poteſt,vt hic,& xvi.q.iii.
licet,& c.ſeq.& s̃.eo.ti.ex literis.Sed adhuc ſm do.n. non videtur
hęc incertitudo locum habere poſſe, cum etiam ante aduẽtum
Chriſti prouinciæ diuiſæ fuerint & ſm illam diuiſionem apoſto
li poſtea ſtatuerunt primates archiepiſcopos & epiſcopos.lxi.diſ.
c.j.& ij.ix.di.c.j.Sed dic,ꝙ licet apoſtoli ordinauerint, in quibus
locis eſſent epiſcopi,non tamen diſtinxerunt epiſcopatuum fi-
nes ſm d.n.vnde & in primitiua eccleſia omnia confuſa, & etiã
parrochiani omnes communes erant,quare & quem vnus epi-
ſcopus excommunicabat,alius abſoluebat,ſed & ſm do.no.& ſi
apoſtoli aliqua diuiſerint non tamen omnia,poteſt tamen eſſe,
ꝙ poſtea fuit immutatum. Nam & multotiens conditiones lo-
corum ſucceſſu temporum variantur. vnde & quæ primo vnus
tenebat modo tenet alius,ſm d.n.Mutantur etiam & diuidũtur,
ac vniuntur epiſcopatus ex cauſa ſm dñi papę beneplacitum vo
luntatis,& priuantur etiam ciuitates honore epiſcopali, & aliis
eccleſiis ſubiiciuntur, vt patet.vii.q.i. mutationes.& xvi.q.i.ſicut,
xxv.q.ii.ita nos.& le & no.j̃.de exceſ.præla.ſicut vnire. Et etiam
de nouo erigitur cathedra ita, ꝙ nec alii ſubiicitur, vel vnitur.s̃.
de maio.& obe.cum inferior. Qñq; vero erigitur, & alij ſubiici-
tur,vel vnitur,& hæc etiam eadem vnio poſtea reuocatur, vt pa-
tet in eo,quod legi.& no.infra ne ſe.va.c.j. Nec obſtat,ſecundum
do.no.xvi.q.j.plures,quia loquitur quando erãt plures parochiæ
limitatę, ſed de aliquo loco dubitabatur infra cuius fines eſſet,
quem & vterq; litigantium ſe poſſidere dicebat, in quo caſu eſt
ſm formam ibi traditam procedendum,vel poteſt intelligi quã-
do interdictum vti poſ.hinc & inde intẽtabatur. Poteſt & illud,
c.intelligi in eodem caſu in quo,& iſtud.c.loquitur. Sed tunc in
telligendum eſt,ꝙ illud.c.corrigitur, vel ꝙ ſm iſtud intelligitur,
vt videlicet iſtę pręſumptiones de quibus hic loquitur ibi addan
tur,& ſubaudiantur,quod melius eſt,vt patet,ff.de leg. nõ eſt no-
uum,& l.ſeq.& C.de in of.do.l.vnica. Fallit autem hic primo il-
la regula,quia in nullius bonis eſt &c.Inſti.de re.di.§.ferre igitur.
8 Secundo illa † quæſita ex hoſtibus noſtra fiunt.Inſti.de re.di.§.in-
9 terea,† non ſunt enim ſpiritualia ab alio occupanda niſi Chriſti,
vel eiuſdem vicarij auctoritate,vt patet in eo,quod legitur,& no.
s̃.de cleri.peregri.c.fi.& de offi.archid.cum ſatis.Vel ſaltem aucto
ritate canonis, a quo iſtud quandoq; & ex cauſa conceditur, vt
xvj.q.iii.placuit,& j̃.de pręſcrip.c.j.ſm d.n. cuius eſt magna pars
huius glo.prout eſt ſuperius ſignatum,quia nec ſine vicarij Chri
ſti auctoritate fit,vt patet,s̃.de tranſla.epi.c.ii.§.ſed neq;.ver.pręſer
10 tim.† Sed quicquid ſupra dicatur,illud certum eſt, ꝙ nõ fuit cer-
ta diuiſio eccleſiarum facta vſque ad tempus,Dionyſij,vt proba-
tur.xiii.q.i.eccleſias,& legitur,& no.j̃.de his,quę fi.a pręla. paſto-
ralis rñ.j.quę & poſtea mutari potuit,vel obfuſcari, vt patet ff.fi-
ni.regũ.in finalibus, & in eo,quod no.j̃.eod.glo.ver.mutantur.
Ideoq; quandocũq; de limitatione occurrit dubium ad ipſam li
mitationem agi poteſt,& putamus eſſe recurrendum ad ea, quę
11 no.in hoc.c.& leguntur. † Et dic famam & auditum.auditus al-
terius,ff.eo.ti.ſi arbiter,ff.de aqua plu.arcen.in ſumma.§.in idem
Labeo.fama vero per ſe ſine aliis adminiculis non probaret.iiii.
q.iii.ver.item ſępe fit.ff.de teſti.l.iii.§.quę argumenta.xxxv.q.vi.ſi
duo.j̃.de pręſump.illud.j̃.ti.i.pręterea, vnde & hic ſequitur.[Et
quęcunque &c.]de quibus ſatis no.j̃.de relig.domi.c.i.& s̃.§.pro
xi.ſuper verbo.antiquos & ſuper verbo, vel alio modo. [Admi-
b nicula].quę & ſi ſufficienter non probent tamen coadiuuant[b].j̃.
de ſucceſ.ab inteſt.c.fi.in fi.& j̃.de ſimo.per tuas.j̃.de pręſump.li-
12 teris,& c.certis, † nam & quę non proſunt ſingula multa iuuant,
C.de teſta.ſancimus.ff.ex qui.cau.maio.necnon. §. ſi quis ſępius,
C.de rei ven.indicia.

ADDITIONES.

a ¶Non probat. Adde an fama probet,& quis ſit eius effectus, & an,& quibus caſibus ſufficit probatum per publicam famam Bart.in l.de mi.ff.de quęſtio.

b ¶Coadiuuant. Adde,ꝙ adminicula dicuntur vehementia inditia j̃.de ſucceſſio.ab inteſt.c.cum dilectus.

SVMMARIVM

1 *De loco tuto ſemper per iudicem eſt prouidendum.*
2 *Teſtes indirecte quandoque per alios reprobantur.*
3 *Poſitiones,& probationes quæ ad cauſam non faciunt ſunt tanquam ſuperfluę reſecandæ.*
4 *Obſtetrices qualiter debeant virginem uiſitare.*
5 *Probatio ſuperſlua eſt repellenda.*
6 *Teſtibus fide dignis ſtandum eſt.*
7 *Virginitatis commendatio.*
8 *Virginibus debetur aureola.*
9 *Sanctus Ioannes Baptiſta triplici aureola decoratur.*

CAP. XIIII.

Cauſam matrimonij. [Virginẽ & monachã].
in hoc ergo caſu non poteſt vir reſtitutionem pete-
re, tum quia non habuit plenam poſſeſſionem cor-
poris,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃.de reſti.ſpol.ex tranſmiſ
ſa:tum quia & ſi non intraſſet monaſterium eo inuito, ipſum
poſſet ingredi hodie ex quo incognita eſt cum effectu,j̃.de con-
uer.cõiug ex publico.[Et j̃.]hoc eſt.vir petebat ſibi tradi, ſiue re-
ſtitui,ſed denegatur ei, vt ſequitur.¶Mandamus].ii.pars.[Pona-
tis].Sed quare nõ reſtituitur mulier viro?Rñ.quia cũ dicat ſe vir-
ginẽ,timetur de defloratione, & iõ pendẽte lite dẽt poni in loco
tuto.vt hic,& j̃.de ſpon.cum locũ,& no.s̃. de reſti. ſpol.ex tranſ-
1 miſſa.& c.literas.§.fi.Et no.ꝙ † de loco tuto ſemper eſt per iudicẽ
prouidendum.xxxiii.q.ii.ſiue de coniugii.ff.de reb.dub. vbi.j̃.de
app.ex parte.in fi.vbi de hoc.s̃. vt lite non conteſta. accedens.ii.
rñ.j.in fi.[Interim].ſ.pendente lite . quia nihil eſt interim inno-
uandum, vt ſupra vt li.penden.cap.j.Sed contra. arg.in eod.ti.c.
ii.Solu.ibi.litigabit autem mulier, & defendet ſemper ſindicum
monaſterii & habebit expenſas a monaſterio cum non pro-
prium habeat,infra de accu.ex parte,& c.olim.I.V.& P.§.fi.& ar.
j̃.de conuer.coniu.ca.penul. & ſi vir obtinet educetur de mona-
ſterio cum rebus,quę ipſam tacite fuerãt ſecutę.quod dic, vt no.
s̃.eo.in pręſentia.§.verum.ſuper verbo.ſe & ſua. & de hoc no.in-
fra de rapto.ca.penul. [Recepturi].ver. [Poſtmodum] .ſ.ex quo
erit in monaſterio.ſi ergo antea reciperẽtur teſtes nullius eſſent
momenti,vt patet. s̃. de reſcrip.cum dilecta. [Contra mulieres.]
quę forte corruptę falſum teſtimonium tulerant, ſecũdum.d.n.

quare vir volebat ipſas reprobare, quæ ipſam vxorem ſuam eſſe
virginem aſſerebant,vel quia forſan non erant fidedignæ, vt pu-
ta viles & criminoſæ,cum tamen debeant eſſe matronæ hone-
ſtæ & bonæ famæ.j̃.de frigi.fraternitatis,vbi de hoc,ff.de vẽ.inſpi.
l.j.& ſi tales ſunt magis creditur eis,q̃ viro ſoli aſſerenti ſe mulie-
rem,de qua agitur cognouiſſe,vt legitur,& no.s̃.eo. propoſuiſti.
Vel nolebat eas reprobare per alias matronas plures,& magis ho
neſtas contrarium aſſerentes,ar.j̃.§.fi.nam & magis credendum
2 eſt vni teſti,quam alij,& aliqui † teſtes indirecte quandoque per
alios reprobantur, quod dic,vt legitur, & no.j̃.tit.j.in noſtra præ-
ſentia.§.fi.& c.ex tenore.[Fuerunt].in primo iudicio. [Introdu-
ctę].& publicatę & ne dum illas verum etiam &c.& ſecundum
hoc eſt hic expreſſum,ꝙ in cauſa matrimoniali producuntur te
ſtes ab vtraq; parte etiam atteſtationibus publicatis,vt & no.s̃.e.
iurauit.[Verumetiam].ver.[Contingentes]. Nota poſitiones &
probationes,quæ ad cauſam non faciunt tãquam ſuperfluas re-
ſecandas,vt hic,& s̃.de iudi.exhibita,& de hoc no.s̃. de offi.dele.
cum contingat.§.fi.& de elec.bonæ.j.§. contra. [Pars vtralibet].
3 † No.ꝙ omnia,quæ contingunt cauſam, & quæ ipſam poſſunt
inſtruere,ſunt admittenda & inquirenda.s̃.de iudi.exhibita.¶Et
quia].iii.pars.[Canon.]xxvii.q.j. nec aliqua. [Manus fallitur, &
oculus].fit ergo hic probatio per tactum, & viſum.nam aliqua
4 ſunt ſubiicienda oculis, vt no.s̃.de cor.vitia.c.ij. † Sed quia quan-
doque fallitur hæc probatio,vt hic dicit.ideo tu epiſcope,cui pe-
riculum imminet caue, ꝙ matronæ ſint honeſtæ & fideles &
ex parte,quibus etiam diſtricte iniungas,vt & manum ſagaciter,
& ſufficienter ibi apponant, & cum oculis ſubtiliter inſpiciant,
& profunde.ſed & ꝙ anteq̃ ad hoc proueniant propter diuerſas
medicinas mulierum,quæ corruptionem ſophiſticãt, ita quòd
corrupta virgo appareat, ipſam quæ inſpicienda eſt in aqua com
petenter calida faciant ſe ipſis præſentibus balneari, & tãtum ibi
morari,ꝙ ſi aliquod glutinium appoſitũ eſt liquęfiat. Fuit in pe-
de monte quædam domina caratolla nomine, quæ inſtrumen-
tum ſuum adeo coarctauit,ꝙ & viro, & omnibus aliis inhabilis
fuit facta. nec poſtea potuit per aliquem medicum adiuuari,ꝙ
dic,vt plene no.j̃.de frigi.fraternitatis. [Mandamus vt].ſubaudi,
tu ex officio etiam tuo, quia circa maiora periculum vertitur.
[Adhuc].quia nondum erat ſententia lata.imò & ſi lata eſſet ite
rum de hoc inquiri poſſet.j̃.de re iudi.lator.tenor.conſanguinei.
j̃.de frigi.fraternitatis [Honeſtas]&c. ſi forſan primæ ſunt malæ
famæ,vel in aliquo ſuſpectæ,vel ſi in aliquo de teſtimonio ipſa-
rum dubitas,vel ad cautelam.j̃.de frigi.c.fi. vt viro plenius ſatiſ-
5 fiat.alioquin eſſet probatio † ſuperflua repellenda,vt no.s̃.c.proxi.
6 in fi.† & eſſet ſtandum fide dignis,vt.s̃.eod.propoſuiſti.in fi.[Cu-
retis].& ſic quod ſemel probatum eſt,iterum probatur.ff.de mu.
& ho.vt gradatim.§.reprobari,& de facto vnius ſæpe quæritur ꝯ
id,quod legitur & no.s̃.de offi.lega.licet. Solu. in præcedenti glo.
7 [Virginitatis priuilegio]. quod eſt maximum, † nam virginitas
replet paradiſum,xxxii.q.j.nuptię,& ſola eſt potens Deo animas
præſentare.in Auth.de lenonibus.§.ſancimus.coll.ii.& eſt prin-
cipalior aliarum virtutum,in auth.quomodo.o.e.§. neq; autem
ſecundas nuptias,& ſola virgo conſecratur. corrupta vero etiam
ſi inuita corrumpatur nunq̃.xxxii.q.v.ille autem, & cap.præced.
8 xxvi.diſ.acutius,† & virginibus debetur aureola[a].xxxii.q.v.ſi Pau-
lus,ſecundum Ber.ſed & martyribus & prædicatoribus. † Vnde
9 beatus Ioannes Baptiſta triplici aureola decoratur : prima, quia
virgo,ſecunda,quia prædicator fuit,tertia quia martyr.ſicut pro
bat Ambroſius dicens in hymno.Serta terdenis alios coronant.
ſcilicet bonos coniugatos, qui habent coronam. xxx. lapidum
præcioſorum,& ſic xxx.fructum, aucta cremẽtis duplicata quo-
ſdam,ſcilicet fideles continentes ſexageſimum. Terna centeno
cumulata fructu te ſacer ornant, habes enim trecenteſimum
fructum.i.triplicem aureolam hoc eſt coronam, & quamlibet
centum lapidibus adornatã,de his fructibus habes. Mat.xx.Hoſt.

ADDITIO.

a ¶Aureola. Vide hic do.Abba.poſt iſtum, qui declarat quid ſit aureola.

SVMMARIVM.

1 *Originalia acta iudiciorum penes quem debeant remanere.*
2 *Atteſtationes in uno iudicio receptæ,valent in alio*
3 *Probationum multa genera.*
4 *Probatio poteſt fieri nouem modis.*
5 *Iudex debet probationibus ſubuenire.*
6 *Super ſpiritualibus poteſt componi.*

CAP. XV.

Cum bonæ memoriæ. De eo.s̃. de arbi. cũ te-
1 pore.[Apud priores iudices].† originalia[a] enim acto
a rum ſemper debent remanere penes ſcriptores.s̃.eo.
quoniam,vel iudicem,vt hic,quoniam & ſi cauſa alij commit-
tatur illi tradere tenetur,vt ſequitur hic,& j̃.ti.j.cauſam quæ. & c.
2 cum cauſam.† & ſic atteſtationes in vno iudicio receptæ valent
b in alio[b].in Auth.de teſti.§.& qm̃ ſancimus,& ſeq.& §.qm̃ vero
poſſumus.coll.vj.Si vero coram arbitro ſunt receptæ tunc diſtin
gue,vt legitur,& no.j̃.ti.i.pręſentatam.C.de teſti.l.fi.ſm quam in
telligitur.C de arbi.l.penul.[Remãſiſſe].quia & tempore domi-
ni Celeſtini fuit cauſa mota. & poſtea per dominum Innocen-
tium quibuſdam iudicibus commiſſa, vt continetur in ſuperio-
ri deciſione, & s̃. de arbit. cum tempore. ¶Mandamus].ii.pars.
[Ea].ſ.originalia.[Requirentes].cum mandatur alicui,vt faciat
ſibi exhiberi omnes proceſſus alicuius cauſæ,hæ literæ per exce-
ptionem elidi poſſunt,puta ex eo,ꝙ alicui alii fuerat cauſa com-
miſſa de quo non facit in iſtis ſecundis literis mentionem,ſupra
de reſcrip.cęterum,niſi forſan eadem cauſa per appellationem,
vel per alium modum fuiſſet ad apoſtolicam ſedem legitime
deuoluta,tunc enim valeret hæc ſecunda commiſſio, s̃. de offic.
lega.licet,& de offi.delega. paſtoralis.§.pręterea . Vel quando per
primum iudicem(quia amplius non habet cognoſcere) fuerunt
partes ab obſeruatione iudicii abſolutæ.C.de iud. properandum,
ſecundum do.no. Vel etiam ſi expreſſo proprio nomine ei fue-
rat ſcriptum & mortuus eſt,s̃.de offic. delega. quoniam abbas,&
de offi.ordi.paſtoralis.§. præterea,vel quocũq; alio modo ſua iu-
riſditio expirauit.[Ipſa] ſcilicet acta prioris iudicij,quibus ſtandũ
eſt prima facie, quod dic,vt no.s̃.eo.quoniam.§.j.ver.ita ꝙ.[Le-
gitime].contra ipſa acta iudicij,vel etiam alia, puta quia voluit
aliquid plenius probare,ſm d.n.quod dic,vt in ſeq. glo. [Propo-
nenda].nam ſi teſtes coram primis iudicibus recepri publicati
fuerint,non ſunt alij vlterius recipiendi.j̃.tit.j.conſtitutis.ij.§.fin.
& hoc verum eſt ſuper eodem articulo, nam ſuper alio poſſunt.
j̃.titu.j.cauſam,quæ. Sed & ſuper eodem poſſunt fieri poſitiones
& inſtrumentum produci ſemper vſq; ad concluſionem.j̃.de fi
de inſtrumen.cum dilectus, & de hoc no.j̃. titu.j.fraternitatis.&
eſt hoc verum ſi originalia reperiuntur, alioquin &c. vt hic ſe-
quitur.[Remittatis].quoniam ad nos negocium reuocamus,ꝙ
poſſumus facere ſm ea,quæ no.s̃.vt lit.pen.eccleſia.ii. §.i. [Alio-
quin].ver.ſcilicet ſi acta non reperiantur quia forſitan ſunt amiſ
ſa.vel non reperiuntur ſigillata,vel manu tabellionis, vel duarũ
perſonarum ad hoc deputatarum ſcripta. vnde non faciunt fidẽ.
s̃.eo.quoniam.§.i.in fi.[Non reuocetur].per hoc patet,ꝙ ſi reuo
caretur in dubium & acta originalia apparerent, eis ſtaretur, ex
quo autem non apparet,non crederetur lis conteſtata,ſi hoc ne
garetur,niſi probaretur.s̃.eo.quoniam.in fi. hic vero non reuo-
cabatur in dubium ab aliqua partium . imò vtraq; confitebatur
litem coram primis iudicibus conteſtatam fuiſſe. Intelligas tu
ſuper certa petitione in ſcriptis porrecta, alias contra. s̃. de libel.
ob.c.j.& ſuper hac litis conteſtatione, quæ vel tempore domini
Celeſtini,ſeu domini Innocentij ſacta fuiſſe videtur, arg.s̃.de ar-
bi. cum tempore. Mandat dominus Grego.ix. hic teſtes recipi,
& tamen in medio Innocen.iii.& domini Grego.ix. fuit domi-
nus Honorius.iii.qui pluſquã per triennium ſatis vixit,& ſic eui-
denter probatur hic ꝙ ſm canones nõ perit inſtantia iudicij ſpa
cio triennij,quod dic,vt legitur, & no.s̃. de iudi. venerabilis. [In
bium].per negationem alterutrius partium,per quam fit res du
bia,C.quibus ad li.procla.non licet.l.iii.s̃. de reſti. ſpol. Piſanis.ff.
de peti.hære.ſi debitor.vel aliam quamcunque dubitationem.C.
de probat.l.j.C.de except.ſi quidem.C.de acq.poſ.nemo. ¶Reci-
piatis].iii.pars.[Partium].non vnius tantum, ſed vtriuſque, niſi
forſan præſumatur euidenter contra alterutram pro eo,ꝙ apud
ipſam fuerunt atteſtationes depoſitæ,quod dic, vt no. infra tit.j.
conſtitutis.§.fin.alias non debet claudicare iudicium, ſupra de
mu.pe.c.j.& ij.& j̃.de excep.cum inter priorem . [Probationes].
3 cuiuſcunque generis. multa enim ſunt genera. Vnde verſus,†

Aſpectus,ſculptum,teſtis,notoria,ſcriptum.
Iurans,confeſſus,præſumptio,fama probabunt.

Aſpectus ſunt quædam, quæ per aſpectum, ſeu viſum proban-
tur,vt ſupra eod.ca. proxi.& no. ſupra de corpore vitia.c.ii. Scul-
ptum,ideſt ſigillum authenticum.infra de fide inſtru.c.ii.s̃.eod.
poſt ceſſionem, vbi de hoc. [Teſtis].infra titu.j.per totum,ſic er
go poſſunt hic teſtes recipi, & ſi in primo iudicio fuiſſent teſtes
publicati. & hoc ideo, quia amiſſæ ſunt atteſtationes.alias con-
tra,infra titu.j.vltra,& no.ſupra.§.proxi.ſuper verbo. proponen-
da. Notoria,vt legitur & no.infra de cohabi.cleri.& mu. veſtra.
Scriptum.ſ.publicum per manum tabellionis confectum.infra
de fide inſtru.per totum,vel per duas perſonas honeſtas.s̃.eo.quo
niam,vel vt legitur,& no.s̃.eo.cum cauſam.Iurans.j̃.de iureiurã.
c.fi.Confeſſus.ſ.in iudicio. quod dic,vt no.ſupra de confeſ.cap.fi.
Præſumptio.ſ.violenta.xxxii.q.i.dixit, quod dic, vt no.j̃.de ſpon.
is qui fidem.Fama.conſentiens cum aliis adminiculis, vt no.s̃.e.
§.proxi.infra tl.j.præterea.† His nouem modis poterit fieri proba
tio,& de his ſpacioſius no.in ſumma,eo.titu.§.quot ſunt ſpecies,
& de

ADDITIONES.

a ¶Originalia acta iudiciorum penes quem debebant remanere.

b ¶Valent in alio. Adde an acta in uno iudicio probent in alio inter eaſdem perſonas. Barto.in l.naturaliter.§.j.ver.2. quęro, ff. de acquirenda, poſſeſ.

& de his habes quatuor in textu.ſ. de reſti.ſpo.cum ad ſedem.§.
5 fi.rñ.j. [De nouo]. cum antiquę ſunt amiſſæ,vnde debet† iudex probationibus ſubuenire,ar.in eo,quod legitur, & no.ſ. eo.quoniam.rñ.j.ver.ne falſitas.[Et audientes].ver.[Voluerint].ſic.ſ.de elec.ſcriptum.§.& ſi partes.[De compoſitione]. ad quā iudices primo debent dare operam.ſ.de mu.pe.c.j.ſ.de tranſac.c.fi.Et eſt
6 arg.†ꝙ ſuper ſpiritualibus poteſt componi,cum hic de ſtatu mo naſterij ageretur.quod dic,vt no.ſ.de tranſact. ſtatuimus,& c.de cœtero,& c.ſuper eo.[Tractatum], hunc poſſunt audire,ſed nō diffinite,quia papa hoc ſibi reſeruat,vt patet ex ſequentibus.[Tā quod].ver.[Super hoc].ſ.ſuper compoſitione. ſ.tractatum habitum,& in quo & qualiter partes conſentiunt. oportet tamen, ꝙ iudex,qui hoc tractat ſe habeat caute quo ad ſpiritualia, vt.ſ. ex officio tentet vtranq; partem per ſe, ſed caueat de pactione partium,& de ſi.& de modo.ar.ſ.de pact.cum pridem,& c.ſi.ij.q.ij.q̄ pio.[Sufficienter.]hoc ſemper fieri debet quantum poſſibile eſt, ſ.de elec.dudum.j.§.fi.vbi de hoc.[Remittere]. & nos prout nobis videbitur curabimus terminare,& ſic ſibi diffinitionem iuris & compoſitionem retinet,vt no.ſ.ſuper verbo.tractatum,

¶ De teſtibus & atteſtationibus. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes quibus medijs corrumpuntur.*
2 *Quilibet idoneus prima facie reputatur.*
3 *Teſtes infideles non admittuntur.*
4 *Nullus iuret niſi ieiunus.*
5 *Quæ ſunt agenda ieiuno ſtomacho.*
6 *Tempus nullum impedit ſanæ mentis conſenſu.*

CAP. PRIMVM.

PLacuit. Hoc.c.habet quædam pro palea.iiij.q.iij.placuit.[Conuentui].i.concilio,ſiue ſinodo, in quo plati erant congregati,ſicut,& ſ.de iudi.c.j. & de obli.ad ronci.c.vnico. [Vt teſtes] .primum dictum. [Non conducantur] quia per hoc corrupti præſumuntur.iiij.q.iij.item in criminali.ſ.ti. j.licet.§.iiſdem.& de hoc.ſ.e.ſicut,& c.quotiens.xiiij.q. v. non ſa-
a ne.xxxv.q.vi. epiſcopus in ſinodo. ſaluis expenſisa, quas tenetur is,qui teſtes producit.C.eo. ſi quando.iiij.q.iij.ver.item veniu ris.[Precio] nam preces interuenire poſſunt dummodo nō in-
1 terueniat corruptio.†quia non ſolum pecunia,ſed timore,amore,vel odio corrumpuntur.ſ.e.quotiens.ſ. vnico.ſ.titu.j.c.i.& per totum.[Et vt].ver.ſcdm dictū. [idonei].quod ſemper præſumitur,niſi aliqua exceptione notoria, vel probata repellatur . Quia hoc edictum prohibitorium eſt,ff.eo.l.j.& no.ſ.de ſpon.cum a-
2 pud, † & quilibet idoneus prima facie reputatur,vt le.& no.ſ.de
3 ſcrutinio.c.vnico.ſ.de præſump.c.fi. [Fideles] † quia infideles nō admittuntur,ff.eo.l.j.ii.q.vii.non poteſt,& c.pagani.& c.quærendum.eſt tamen ſciendum,ꝙ quando hæreticus cum hæretico li tigat,recipitur, & alius hæreticus in teſtem contra hæreticum.ſi vero hæreticus litigat cum orthodoxo, tunc ſi aliquid dicat pro catholico,valet,ſed contra non valet . Quid ſi Chriſtianus cum Chriſtiano litiget? Tunc nullo modo admittitur,vt hic dicit,niſi contra illum, qui ad curialem fortunam trahitur . Probantur hæc omnia in nouella de teſtibus hæreticorum,ſignata. C.de hæ re.quoniam multi.auth.ſi hæreticus, & ii.q.vii.poſt.ca.pagani.§. alias.c.ſi hæreticus.Alij dicunt,ꝙ hodie nulli recipiuntur,cū oēs ſint excōicati,ſ.de hæreti ad abolendam,& c.excōicamus.ar.ſ.de excep.exceptionem.[Ac nullus].ver.tertium dictum. [Ieiunus] Hoc de honeſtate dictum intelligas, non de neceſſitate.ſicut &
4 illud † nullus iuret niſi ieiunus.xxii.q.v. honeſtum . ſed nec ſacramentum eccleſiæ recipere debet quis niſi ieiunus.Quia & ſi non ſit de ſubſtantia, tamen ſeruandum eſt.Niſi in aliquibus neceſſitas immineret,de conſec.diſt.v.vt ieiuni.ſ.de tempo.ordi.literas.
5 nam† & aliqua ſuntb,quæ non niſi a ieiunis, & ieiunis conferri, ſeu fieri debent,ſicut eſt ordo,vt ibi, & Euchariſtiæ confectio,de cō.di.ii.liquido,& epiſcoporum conſecratio.lxxv.di.§.j. ſed & pdicatio honeſtius fiat a ieiuno.Nam ignominioſum eſt Chriſtū pauperem crucifixum & eſurientem rubentibus buccis, & farſis corporibus prædicare,xxxv.di.eccleſiæ princeps.hoc tamen ſemper ſit vtilius,quia & poſt prandium melius habetur plerunque populus,& per prædicationem tunc factam a multis peccantes re-
6 trahuntur,& ſaltem nunc interrumpunt.alias autem † ſanę mentis conſenſum impedit nullum tempus,C.de tranſactio.nō minorem.ſaluo eo quod no.ſ.de offi.deleg.conſuluit.§.fi.

ADDITIONES.

a ¶Expenſis.Ad hoc tex.in c.ſtatutum in fi.de reſcri. lib.vj.& in l.quoniam liberi.C.eo.idem ſecundum Bal.& Fel.hic in recompenſatione operarū, quas perdit teſtis veniendo pro teſtimonio vide Fel.hic.

b ¶Aliqua ſunt.Alia,quę ſunt facienda ieiuno ſtomacho,ponit gl.in c.ſacramenta,de conſe.di.j.& dicitur ieiunus facta digeſtione,etiam ſi non dormierit, vt ibi.

SVMMARIVM.

1 *Quicquid facimus operari,ſemper debemus in nomine Domini.*
2 *Multa conſideranda ſunt in teſtibus.*
3 *Magis creditur,diuiti,quam pauperi.*
4 *Danielis exemplum.*
5 *Infirmitas excuſat citatum.*

CAP. II.

1 IN nomine Domini. Pars.ij.q.j.in primis,& no.†ꝙ
a ſemper in nomine Dominia debemus quicquid facimus operari,& ipſum in prin. cuiuſlibet operis inuocare,vt.ſ. de do.& contu.veritatis.§.fi.verſi.in nomine Domini. [Quod autem].ſic ordina literam ſequentem [Dicit epiſcopus nullius momenti].ſubaudi eſſe.[Teſtes].ſubaudi ideo. [Quia ſicut exhibiti ſe] i.epo.[Abſente.]nec vocato. [Et] . pro etiā alias eſt in textu etiam. [Viliſſimi noſcendum eſt].ſ.verū eſſe,de quo ſi dubitas. [Lege conſtitutionem]&c. & ſm hoc,ꝙ dicit lege eſt verbum imperatiui modi,alias in textu lege cōſtitutionis,& ſm hoc iſtud,ꝙ dico lege eſt nomen & ablatiui caſus,& expone lege, i.per legem alias conſtitutione,& tunc dic lege.i. conſtitutione, in auth c ti.§.& hoc vero.coll.vii.reuertaris iterum ad textum & dic.[Viliſſimi].quibus non eſt credendum.ii.q i.in primis.ſ.in
2 literis , quædam enim conſiderantur in teſtibus . Vnde verſus,
Conditio,ſexus,ætas,diſcretio,fama.
Et fortuna,fides,in teſtibus iſta requires.
Res,perſona,gradus,locus,hæc ſunt conſona tempus.
Hæc diuerſitas etiam ipſorum potiſſime, quæ in verſu iſto volumo continentur derogat fidei teſtium productorum, quod dic, vt plene no.in ſumma.eo.ti.§.quæ diuerſitates . Cōditio,ſeruus enim non admittitur niſi ſm ꝙ leg.& no.C.eo.titu.auth.ſi dicatur teſtis.iiii.q.iii.verſi.item ſi liberi.Sexus,quia nec mulier admittitur indiſtincte,vt no.ſ.eo.c.i.ſ.de verbo.ſigni.forus.§.ti.ſ.e.quoniam.Aetas.iiii.q.iii.ver.item inuiti.& ver.item in teſtimonium. Diſcretio:furioſus repellitur,quia nec iudicare poteſt, cū diſcretione careat.iiii.q.vii.§.tria.ſ.de regula, ſicut tenor.Fama.ſ.titu.j.
3 præterea.Et fortuna:magis† creditur,diuiti quam pauperi,ff.eo.l. iii.Fides,vt.ſ.eo.c.j.ver.& vt quicunq;. Hæc tamen plenius explanantur in ſumma.eo.ti.§.quis poſſit,vbi & no.ꝙ multa alia ſunt conſideranda,ſed prædicta principaliter attenduntur.[Lege].ver. Poteſt eſſe verbū imperatiui modi,quod expone, & dic, vt.ſ.no. in ordinatione literæ. ¶ Ne poſtea] .ii.pars. in qua incipit tenor, auth.quam allegat,& dic.[Ne].prout.[Eis].ſ.dictis.teſtium.[ꝗ]. i quia.[Per vnam partem].i.præſente tantum vna parte prolata ſunt teſtimonia,quare non valent,ſ.de cauſa poſ.c. j. & de ma. & obe.c.inter quatuor.[Oportet.]verſi.i.neceſſe eſt ad hoc,vt dicta teſtium valeant.[Dentur].i.vt teſtes teſtificentur. [Illo].ſ.abſente contra quem producuntur.[Aut defenſore].i. executore, ſeu nuncio iudicis, qui & conſueuit defendere in poſſeſſionem poſitos,vel defenſore ciuitatis.In Auth.de defen.ciui.coll.iii.[Venire & audire].i.vt ueniat,ſi voluerit,& audiat. [Teſtes].iurare.ſ. de fideiuſ.conſtitutis.§.ſi.vbi de hoc. Nec intelligas , quod dicta audiat.Tum quia in ſecreto ſigillatim examinantur,infra eo.ve-
4 nerabili.C.eo.nullum,exemplo,† Danielis,qui ſecreto examinauit ſenes accuſantes Suſannam, & de falſitate conuicit, Daniel. xiii.eo.tum quia & ſi dicta percunctaretur,non poſſet poſtea aliquem teſtem producere,ſ.eo.vltra tertiam.[Si vero].ver.[Noluerit].ſ.monitus.[Ineuitabili]. Sed & tunc debet uocari , vt ſaltem per procuratorem pareat,ff.de mino.verum . Niſi cauſa eſſet nimis grauis,vt ibi,& leg & no.ſ.de procura.querelam, ſm do.no. [Neceſſitate],quia tunc non poſſet dici negligens, nam necle gem habet,vt no.ſ.de obſer. ieiu. conſilium.§.fi.& ideo non reputatur contumax,nec valebunt teſtimonia, ſi contra ipſum recepta fuerint, neceſſitate poſtea probata , ff.de iudi. ſi prætor.in fi.& legitur,& no.infra de re iudi.cum Bertoldus.§.poſt modum ff.ex quibus cau.in poſ.ea.ait prætor.in fi.ff. de damno infecto ſi finita. §. ſi forte. Sed & ſi de hoc conſtaret , non eſſent teſtes re-
5 cipiendi.C.eod.ſi quando , & ſic eſt hic,ar. quòd † infirmitas excuſat citatum.quod dic,ut no.ſupra de procura.querelam.[Non poſſit] . immo uenire poſſet, ſi uellet. [Huiuſmodi teſtimonia]. ſic, C. eod. ſi quando,& C.de fide inſtrumento.iudices.ij. q.j. in primis. [Tanquam] &c. ſic ordina literam & expone. [Tanquam ſi ipſo præſente facta fuerit].ſubaudi , ſed nec illud etiam hoc caſu obſtabit, quod dicat. [ꝙ non ex vna parte exiſterent]. alias ꝯſiſterent.i.ꝙ videantur, & cenſeantur tantū aduerſa parte præſente recepta,& imputet ſibi , qui admonitus non venit, nec miſit,

ADDITIO.

a ¶In nomine domini.Adde Bar.in prohę.ff.veteris,& gl.& Io.fab.& Ang. in prohę.inſti.

miſit:nam ex hoc contumax reputatur.¶[Ecce].iij.pars. & ſunt hæc verba.Grego.nam vſq; hic verba authenticæ protenduntur & dic.[Ecce].ſubaudi,per prædictam conſtitutionem aut.inductam patet.[Admonendus.]&c.ſubaudi, a iudice & non ab aduerſario.do.no.[Semper] ſi commode fieri poteſt, & ſic non obſtat,ſ.vt lite non conteſta.quoniam.rñ.j.[Ad audiendos].ſubaudi iurare,vt ſ.no.[Quod].ver.[Omiſſum eſt]. quia ſcilicet epiſcopus,contra quem teſtes producti ſunt,monitus non fuit,ex quo conqueſtus eſt,ſ.eo.rñ.j.[Contra legem]. non contrariam cano nibus.ſic ſ.de cauſa poſ.cum eccleſia. §. verum,alias contra.ſ.de no.ope.nuncia.c.j.imò conſonam,& concordem, vt iij.q.ix.c.j. & c.abſente.& c.omnia,& quaſi per totum.C.de fide inſtru.iudices.ſ.de cauſa poſſeſ.c.j.& c.omnia.[Factum eſt].ſ. teſtes recepti. [Firmitatem]. quod enim contra.l.fit,per.l.diſſolui meretur,x. di.vides.C.de legi.non dubium.xxv.q.ij.imperiali.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus ad primum verbum folij non debet moueri ad faciendam inquiſitionem contra ſubditum.*
2 *Mulier admittitur in teſtem.*
3 *Participes criminis a teſtimonio repelluntur.*
4 *Socij criminis in quibus caſibus admittuntur.*
5 *Teſtamentum ſi non ualet,legatum ualere poteſt.*

CAP. III.

1 QVoniam. [Nunciata] Per tales, quibus eſt fides adhibẽda,& pluries † nec enim ad primum ſonitum folij.i.verbum debet moueri platus ad faciendam inquiſitionem cōtra ſubditum, ſ.de accu.qualiter.ii.[Neceſſe eſt.]ad ſedandum ſcandalum exin de forſitan ortum, & malum exemplum tollendum, ſ. de iudi. qualiter.[Perſcruteris].i. valde ſcruteris in modum inquiſitionis, ſ.de collu. dete. crimina.ſ.de accuſ.omnipotens. [Et ſeu.] .ver.
2 [Mulieres].† & ſic mulier admittitur in teſtema contra perſonā
a eccleſiaſticam . Sed contra hoc, quod hic dicitur,ſignantur tria contra. Primum eſt forte,quia & ſi mulier admittatur in teſtem in ciuilibus,præterꝗ in teſtamento,xv.q.iij.ex eo.In criminalibus tamen nunꝗ admittitur.xxxiij.q.v.mulierem.Sol. verum eſt,qñ criminaliter agitur.Secus ſi ciuiliter , vel in modum inquiſitionis,vt hic,& ſ.eo.tam literis.§.j.Secundum eſt fortius, quia perſonæ laicales nunꝗ ſunt contra clericum admittendæ.ij.q. vij.per totum.So.vt.ſ.c.proxi.vt probatur.ſ.e.de cœtero.Tertium eſt fortiſſimum,quia non mandantur recipi mulieres ſimpl'r,imò & il
3 le,cum quibus dicitur commiſiſſe.† Sed ſemper participes crimi nis repelluntur.ſ.eo.veniens.C.e.ti.qm.xv.q.iij.nemini. So.nō recipiunt quantum ad plenam probationē, ſed ſolum quantū ad præſumptionē.ſ.de adul.ſignificaſti.ꝙ dic, vt plene no.ſ.de conſeſ.c.j.& ſic ſerui qnq; recipiūtur quantū ad præſumptionem,4. q.iij.ver.item ſerui.& dic.[Mulieres].i.dicta mulierum , & adde, ꝙ no.in ſe.gl.[Cum quibus].ſ.mulieribus, ergo mulieres criminoſe,& et ſocij criminum etiam in cā criminali recipiuntur te ſtes.Sed ꝯ. vi.q.i.qui crimen.C.eo.ti.qm.So.dic,ꝙ hic non ageba tur criminaliter directò, ſed nunciando, vel excipiendo ꝯ hunc præsbyterum,qui forſan electus erat ad aliquam dignitatem, in quo caſu bene admittuntur mulieres,dummodo idoneæ ſint.ſ. eo.tam literis.Vnde & intelligas,ꝙ mulieres iſtæ pnīam egerat, quare non debent deſpici in eo,ꝙ fuerunt.i.di.ferrum.ſ. eo.teſtimonium.& ſic etiam non obſtant ꝯria ſignata in præceden.gl.
4 Vel ſolue,vt ibi no.† Socij etiam criminis in aliquibus caſibb ad-
b mittunturb,vt coll.ff.de cuſto.reo.diuus. C.de maleſi.l.j. C.de fal. mo.l.i.C.de fer.prouinciarum,& in aliis iuribus, de quibus no. ſ.de confeſ.c.i.Item ſm quoſdam,ff.de re mili. non omnes.§.ſi. Sed ibi non erant ſocii.Vel hic fuerunt admiſſi teſtes cum quæſtionibus propter infamiam,quę tam contra præsbyterum,ꝗ ꝯ teſtes proceſſerat,ar.iiii.q.iii.ver.item ſerui.i.rñſo.& ver.ſi ea,alias autem,vel aliter non admitterentur.In ꝯtibus etiam,vel aliis re bus non admitteretur omniū bonorum ſocius,ar. C.eo.ti.omni bus.Nec etiam ille,cuius ſecundario intereſt,vt ſi emptor pro vẽ ditore inducatur in teſtem,vel econuerſo. Nam emptoris ſecun dario intereſt,ꝙ res non euincatur,& econuerſo,ar.ad hoc, quia altero victo alter appellat,ff.de app.ab executore.§.i. & l.a ſnia.ff. de iudi.ſæpe.§.i.ſed non audiuntur appellans,niſi in cā propria, vel niſi ſua interſit.ii.q.vi.biduum.§.in propria,& §.alias.c.nō ſolet, & le.& no.ſ.de elec.cum inter.R.ſenioreum . Alii tamen dicunt ꝯrium,arg.ff.finium regundo.l.pen.Nec obſtat nobis, ꝙ legatarius in cauſa teſti admittatur,Inſti,de teſta.§.legatarius, quia cau-
5 ſa teſtamenti non eſt propria,nam † & ſi teſtm non valeat, legatum tñ valere poteſt,C.de liberis preteritis.auth.ex cauſa.Sed nec ſequitur,ꝙ legatum ſemper præſtandū ſit:eſto,ꝙ valeat teſtm,vt patet,C.ad l.fal l.iii.& l.irritum.eſt tamē ar.ꝯ. C. de fideicommiſ. l.ſi.Sed ibi impropriè ſumitur nomen teſti,vel ꝙ ſibi inueniatur teſtis.In re autē cōi pro parte ſocii bene admittitur alius ſocius, quia licet ille,qui agit vincat,ſibi tñ retinet, nec ſocio teſtificanti redditur,& ſi ex eo ꝙ poſſidet eidem ſocio partē ſuam reſtituat, alias reſtituere teneatur,ff.ſi pars hære.peta.l.i.§.quinimmo.& ſ.

proinde,& ſeq.ſm d.n.cuius eſt mens totius huiuſ glo.[Peregriſe].ſ.fornicationem,& alia facinora,& dic,vt in ſeq.interli.[Dr]. i.ipſis mulieribus ſcientibus,& conſociis,puta lenonibus.[Scire]. illi enim pro aliis recipi debebant ,qui melius veritatem nouerunt.infra qui ma.accu.poſſ.videtur. [Adducere].i. mittere , vel tecum portare,non teſtes,quia hoc nimis graue eſſet,ſed dicta ip ſorum,vt.ſ.expoſui.ad hoc.ſ.de fideiuſſo.cōſtitutus.[Quatenus]. ver.[Diſtrictione].q.d.ſi nolunt teſtificari cogas ipſos per cenſuram eccleſiaſticam,vt ſic eccleſiaſtica diſtrictione &c. quod dic, vt infra,ti.i.dilectorum,& per totum.

ADDITIONES.

a ¶Mulier admittitur in teſtem.Adde Feder.conſi.23.excipiens.Titius electus in prælatum, & Arch.in c.ipſi apoſtoli circa princi.& in ſumma.2. q.7.& Fely.in c.ex parte adde.infra eo.& Henr.bo.in j.diſt.
b ¶Admittuntur.Adde quando particeps,vel ſocius criminis admittatur in teſtem Bar. & alios in l.ſi.C.de accu.& Doc.in ca.ueniens.infra eod.& Spec.hoc ti.§.3.col.ver.ſed nunquid ſocius.

SVMMARIVM.

1 *Nemo teſtis idoneus in re propria.*
2 *Denuncians in numero duorum teſtium computatur.*
3 *Monitio triplex requiritur,in euangelica denunciatione.*
4 *Correctio monitio & denunciatio facienda ad quemlibet Chriſtianum pertinet.*
5 *Allegatio optima,quando homo ex lege ſua propria poteſt conuinci.*

CAP. IIII.

IN omni negocio. Subaudi, in quo agatur in modū euāgelicę denunciationis correctionis,ſiue monitionis, a qua is,qui ipſam facit,niſi illum, quem denunciat præmonuerit,repellitur.ii.q.vii.accuſatio, & c.ſi quis erga epiſcopum,& legi.& no.infra de ſimo.licet Hely.Si ergo denūcias hac exceptione repellatur ad probandam ipſam monitionem idem monitor pro vno teſte recipitur,ſm d.n.quod dic , vt no.infra.c.
1 c.ſuper uerbo.pro teſte,† alias in re propria nemo idoneus teſtis erit.C.eo.omnibus.ff.eo.nullus.iiij.q iiii.item nullus.ſ. eo. de cœtero.vel dic,vt in ſeq.gl.[Rectiſſime]. quo ad procurationem.infra eod.§.ſi. vel quantum ad iuramenti delationem,& ideo per hanc literam,& auctoritatem domini inductam hic dixit Lanfrancus cremonen.ꝙ ſemper actori ex quo præſumptio faciebat pro ipſo erat deferendum iuramentum. Sed contrarium verum eſt,imò eſt hoc arbitrarium,vt leg.& no.infra de iureiuran.c.ſi. [Habenda eſt] .i.haberi poteſt , vt patet. C. de fideicom.l.ſi.& ſic multis modis prædictis poteſt ſaluari hæc litera , eſt tamen veritas,ꝙ in cauſa denunciationis tantum euāgelicæ videtur loqui, vnde dic.[Pro teſte].vt ſi negetur in cauſa denunciationis monitionem canonicam præceſſiſſe poteſt probari monitio per iurm
2 denunciantis & alterius,qui præſens fuit,† & ſic principalis denū cians in numero duorum teſtium,qui neceſſarii ſunt,computatur,& ſic intellige,ſ.de acc.c.ii.& c.cum dilectus.ſ.de ſimo.licet. ii.q.vii.accuſatio,& c.ſi quis erga.ii.q.i.ſi peccauerit, & hoc patet, ex litera ſequenti.quod intelligi debet de ſecūda monitione:nā prima per denunciantem tantum probatur , ꝙ dic,vt plene.no. ſ.de iudi.nouit.rñ.j.ver.ſed cum dñs,& ſ.eo.rñ.in fi.Sed nunquid ad denunciationem criminoſi vel infantis eſt inquiſitio facienda? Dicunt quidam indiſtincte,ꝙ non,imò ſunt repellendi.iii.q.vii. qui ſine,& c.poſtulatus,& §.porro.in fi.ii.q.i. multi.xxxv.q.vi.epiſcopus in ſinodo.ſ.de ſpō. cum in tua.infra de teſti.co.præterea. §.j. Sed contra.ſ.eo.ſicut.ſ.de cogna.ſpū.tua.ſ.qui ma.accu.poſ.c. ſi.So.etſi eccleſia non admittat crimnoſum,vel infame denunciantem , imò ipſum repellat, vt in primis concordan.niſi forte vbi proſequitur ſuā vel ſuorū iniuriam,vt ſ.de iudi.nouit,& ar.ſ. eo.de cetero . tñ ſi denūciatus infamatus ſit alias, ꝗ ex dicto talis denūciatoris iudex ex officio ſuo ingret,vt in ꝯriis,& ſ.e. c.prox. cū ſuis ꝯcor.& ar.ſ.de clā.deſpō.cū inhibitio.& expſſum.ſ.de præ ſump.cū in iuuētute,& cōprobatur hæc ſolutio.ſ.de acc.cū oport teat,& c.cū dilectus.ſ.de purga.cano.accedēs,& c.inter ſollicitudines.§.i.& c.cū ī iuuētute.ꝙ dic,vt no.ſ.de cogna.ſpū.tua.& pleniꝰ.ſ.de iudi.nouit.[Cui].ver.ſ.principali denūciatori. [Duo].& ſic ꝯnumerator in numero duorū.[Adhibitis]. ver.[Tres].& ſic
3 ꝯnumeratur ī numero triū teſtiū,& ex hac līa patet, † ꝙ in denū ciatione euāgelica triplex monitio requirtur. Prima p ſolū denūciatorē. Scda p duos teſtes.Tertia per tres probatur, vt & no.ſ.de iudi.nouit.& ſ.§.j.ſuper verbo.vel duos. ¶ [Quod patet].ii.pars. [Oſtendit].ſ.ꝙ principalis habendus eſt pro teſte.[Cum dicit]. Mat.xviii.c.[In te].i.ſi offenderit te.ſ.de iudi.nouit,vt quia intereſt tua,ne talem platum habeas,ſ.de accuſa.cum dilectus, & ſm hoc auctoritas iſta ſpectat tantummodo ad offenſum . Vel.i.in damnationem tuam ſi peccatum celaueris, ſi eccleſiæ non dixeris,ergo in te,quia te ſciẽte & diſſimulāte deliquit,ii.q.i. ſi peccauerit,in quo caſu ad quē licet pertinet hæc auctoritas, & ſic ſaluatur Hug.opinio in hoc caſu.ii.q.vii.qua propter.xxiiii.q.iii.tam ſacerdotes.Alii dicunt,ꝙ ad prælatos ſpectat tantum,ar.xxiiii.q.iiii. ita plane.Tertii dicunt,quod hoc ſpectat ad eos,qui aliquam ad miniſtrationem habent, & ſi prælati non ſint. xxiii. qō.iiii.duo

iſta nomina. Tu dicas, ꝙ correctio caritatiua, & monitio, ꝙ peni
teat, & denunciatio eccleſiæ facienda ad quemlibet pertinet xp̄ia
a num,[a] cohertio vero ad eccleſiam. i. ad illum tantū, qui iuriſditio
nem habet, qui tn̄ nec cohercere debet peccatorem, niſi conuin-
catur. ij. q. vij. plerūq;. vj. q. ij. ſi tantū, & c. placuit, quia eccleſia nō
iudicat de occultis. j̄. de ſimo. ſicut nobis. alias ſicut tuis. in fi. & c.
ſe. in fi. & hunc intellectū auctoritas iſta plane ſonat. nec aliquod
ius ↄdicit. [Et ipſum ſolum]. ergo hæc monitio per ſolū denun-
ciatorem probabitur, cū alius abſit ſi. j̄. de pœ. omnes iuncto. c. j̄.
de ſimo. nemo. [Qui]. ſ. peccator. [Non audierit]. i. primam mo
nitionem ſpreuerit. [Vnū]. in ſcd̄a monitione, vt ſic ſitis duo, per
quos probetur, vt ſ̄. rn̄. j. ver. cui. [Vel duos]. vel pro & ff. de verbo.
ſignifi. ſæpe. ſ. in tertia monitione, vt ſic ſitis tres, per quos probe-
tur, vt ſ̄. eo. reſpon. ver. adhibitis. Sic ergo prima quantum ad rigo
rem iuris pertinet imperfecte probatur. Secunda ſemiplene, ter-
tia vero plene, quia in ore duorum teſtium ſtat regulariter om-
ne verbum, iiij. q. iij. ver. item vbi numerus. [In ore duorum]. i.
non pauciorum, nulla enim cauſa eſt regulariter, in qua vnus te-
ſtis ſufficiat, licet multæ ſint, quæ requirūt plures. j̄. e. licet vniuer-
ſis. ad fi. ¶[Idem alibi]. iij. pars. & no. ꝙ hæc auctoritas ſequens in
telligi poteſt, quando agitur de purgatione alicuius infamati: ſu-
b perior vero quando agitur de correctione[b] peccatoris ad peniten
tiam peragendam. [Dicens]. Io. viij. c. [Ego ſum]. interlinea. q. d.
ſi duobus hominibus creditur, qui falli poſſunt, & mentiri qua-
re non potius mihi & patri, vbi eſt ſtabilis veritas. [Qui teſtimo-
nium] & c. cui credi debet, quia dolus nec mendacium inuentū
eſt in ore meo. [De me ipſo]. quem falſo infamatis, & ſic immu
nis a peccato purgat ſe, j̄. de pur. ca. per totum, de ſe ipſo teſtimo-
nium perhibet. Et pater celeſtis ei teſtimonium perhibet, ex quo
ſe veraciter purgat. vnde & vicarius patris celeſtis, ſcilicet epiſco-
pus. xxxiij. q. v. mulierem. ei teſtimonium perhibet abſoluendo. j̄.
de coha. cleri. & mu. tua. j̄. de ſimo. de hoc, & c. inſinuatum. [Pa-
ter] meus. & ſic ſumus duo teſtes veraces, quod ſufficit ad verita-
tem probandam, quod probat per l. ſuam, & hoc eſt. nam & in
lege & c. vt ſequitur. [Nam & in lege]. verſi. Deut. xvij. b. & . xix. g.
5 [Veſtra.] † Hæc eſt optima allegatio, quando homo ex lege ſua
propria poteſt conuinci, vt hic, & xlv. di. qui ſincera. xxxvij. diſt. ſi
quid veri de Deo ſibilla. quod eſt cōtra quoſdam legiſtas, qui vo-
lunt regi, ſiue duci in eccleſiaſticis, maxime in his, in quibus ver
titur periculū animæ ſuo ſenſu legum ſubtilitatem æquitati ca-
nonum præferentes, & tamen leges eorum omnino ↄdicunt, q̄
volunt, ꝙ in talibus ſm̄ cano. iudicetur. & ꝙ non ad ſeculares iu-
dices, ſed ad eccleſiaſticos recurratur, vt no. ſ̄. de offi. ordi. c. j. & de
iudi. qualiter. c. nouit. & probatur in Auth. de man. prin. §. ſi vero
canonicum. coll. iij. & vt cleri. apud propri. ep. §. ſi vero eccleſiaſti
cum. coll. vj. & de eccleſia. titu. rn̄. j. & §. j. & de ſan. epi. §. ſin autem
eccleſiaſtica cauſa. coll. ix.

ADDITIONES.

a ¶ Ad quem licet pertinet Chriſtianum. Adde an hęc auctoritas, ſi pecca-
uerit in te frater tuus & c. pertineat ad omnes & vtrum inducat cōſiliū,
vel pręceptum pleniſſime per do. Henr. bo. hic.
b ¶ De correctione. Adde an omiſſio correctionis fraternæ ſit peccatum
per Henr. bo. hic in 2. diſt.

SVMMARIVM.

1 *Odium priuatum, & odium publicum quid.*
2 *Peccatores puniri publice intereſt.*
3 *Homines quatuor modis corrumpuntur.*

CAP. V.

QVotiens aliqui. [Cognationem]. i. co-
gnitionem. q. d. propin-
quitas nota eſt, quod eſſe non poteſt de facili, nec for
ſan de primo, vel ſecundo gradu. j̄. de diuor. porro.
[Propinquitatis.] intranſitio eſt hic. vnde expone propter contra
ctionem propinquitatis. i. propter cognitionem, quæ eſt propin-
quitas. xxxv. q. iij. c. j. & ij. [Duobus vel tribus.] quia in ore duo-
rum & c. ſ̄. c. proxi. [Conſanguinitate.] Speciale eſt in matrimo-
nio, ꝙ tales aliis teſtibus extraneis præferātur. ſm̄ d. n. & eſt ratio
vt legi. & no. j̄. qui ma. accu. poſ. videtur. xxxv. q. vj. cōſanguineos.
arg. contra. j̄. eo. ſuper eo. Sol. ibi. [Vel totidem.] ver. quando con-
ſanguinei non ſuperſunt. ſic j̄. de frigid. laudabilem. §. penul. alias
contra. xxxv. q. vj. c. j. [Legitime.]. ſ. computando gradus, & aliis
obſeruatis, de quibus leg. & no. j̄. e. licet ex quadam. & de hoc no.
ſ̄. titu. j. & iurauit. ¶[Probatio autem]. ij. pars. [Duplici iuramen-
to]. i. in iuramento illo duo articuli continentur, qui exprimen-
di ſunt primus ſtatim ſequitur: ſecundus exprimitur. j̄. eod. ver. &
ſic ipſi. [Se non priuato.] Hic incipit primus articulus iuramen-
1 ti, & expone priuato. i. familiari, ſiue carnali. q. d. † Si odis aliquē
vſq; ad mortem, quia te, vel tuos offendit, priuatum eſt odium,
& tale odium repellit teſtem, ſi vero ideo quia peccator eſt, nec
2 vult corrigere ſe, publicum eſt odium, non priuatum, † quia pu-
blice intereſt peccatores puniri. j̄. de ſenten. excom. vt fame. §. j. &
tale odium non repellit teſtem. Sic enim diligēdi ſunt homines,
vt eorum errores non diligantur. ſicut ait Hierony. Et dicit p̄s. in
perſonam domini. Iniquos odio habui. glo. Sunt ergo diligendi
etiam inimici q̄tumcunque peccatores inquantum homines,
& obediendi, quia mali. [Amicitia.] carnali. xxxv. q. vj. de paren-
tela. d. n. quæ corruptionem inducat, & dic, vt no. ſ̄. eo. c. j. Carita
tiua igitur amicitia non impedit teſtem. [Commodo.] neq; ti-
3 more † his enim quatuor modis homines corrumpūtur, vt hic,
& j̄. eo. licet. ij. §. teſtes. & xj. q. iij. quatuor modis. j̄. ti. j. c. j. xxxv. q. vj.
de parentela. iiij. q. iij. §. item teſtium. [Et ſicut.] ver. in quo conti-
netur ſecundus articulus iuramenti vt no. ſ̄. ſuper verbo. duplici
iuramento. [Et credere ita eſſe.] Hodie vero hoc nō ſufficit, imò
oportet, ꝙ addant ſe vidiſſe aliquas perſonas graduum, quos com
putant pro conſanguineis ſe habere, quod dic, vt legitur & nota-
tur. j̄. eo. licet ex quadam.

SVMMARIVM.

1 *Clerici poſſunt ferre teſtium in cauſa eccleſiæ ſuæ.*
2 *Abbas nomine monaſterij ſui agere poteſt.*
3 *Alio agente nomine monaſterij, Abbas & prior poßunt eſſe teſtes.*
4 *Prælatus utrum poſſit teſtificari in cauſa eccleſiæ.*

CAP. VI.

1 INſuper. [Eccleſię veſtræ.] Et ita † clerici[a] poſ-
a ſunt ferre teſtimoniū in cauſa eccle-
ſiæ ſuæ, vt hic & xiiij. q. ij. ſuper prudentia, & j̄. eo. cum
nuncius. & c. tuis, & c. nuper. j̄ de iureiuran. & ſi Chri
ſtus. §. fi. & eſt ratio, vt no. ſ̄. de iura. cal. c. fi. [Inſtituantur.] ſubau-
di duo, quorum vnus in aliquo certo negocio ſit procurator, &
alius in alio, in quo caſu adinuicem poterunt teſtificari. [Ferre.]
ideſt alteruter in cauſa, in qua alter eſt procurator, vt hic innui-
tur. Quinimmo & ſi fuiſſet aliquis procurator inſtitutus, ſed ſi
procurationem non recepiſſet, adhuc poſſet in eadem cauſa te-
ſtificari, & etiam ſi recepiſſet, & re integra renunciaſſet, arg. j̄. eo.
dilecto. ſm̄ d. n. Vel forſan etiam ſi proceſſiſſet q̄tumcūq; ante li
tem conteſt. ar. ff. de procura. ante litem, & l. ſequentibus. Quod
enim hic dicitur ſm̄ d. n. intelligendum eſt, ꝙ procurator non
poſſit eſſe teſtis, poſtq̄ agere cœpit, quia etiam inter laicos non
repelleretur, dummodo, procurationem non exerceret, imò ad-
mitteretur, ad quod probandum iſtud ſolum ſufficit, ꝙ non repe
ritur iure cautum, vt talis a teſtimonio repellatur, ar. in eo, quod
no. ſ̄. e. c. j. ver. j. ſuper verbo. idonei. & ex hoc infero, ꝙ ex quo lai-
cus admittetur in cauſa priuata, multofortius ergo clericus in
cauſa eccleſiæ ſuæ. Sed quæ eſt ratio, ꝙ procurator in cauſa capi-
tuli a teſtimonio repellatur, & canonicus eiuſdem capituli, dum
modo non ſit procurator, in teſtem admittatur, vt ex hoc. c. col-
ligitur? Rn̄. Hoc eſt, quia procurator non eſt ſingulorum, ſed tan
tum vniuerſitatis, ſiue collegij procurator. ſm̄ d. n. & omnes per-
ſonas ſimul collectas repræſentat, ideoque cum cauſa ſit ipſius
collegij, ſicut ipſum collegium, ſi vnicam perſonam tantum fa-
ceret, non poſſet teſtificari, quia cauſa propria eſt, vt C. eo. ti. om-
nibus, & ff. eo. tit. nullus, ſic nec procurator ipſius ar. xciij. di. c. j. &
in eo, quod leg. & no. infra eod. licet ex quadam. §. j. ver. nec ta-
men ſi vnus. Nec reputes impoſſibile totum ius collegij in vnū
recidere poſſe, quia hoc fieri expreſſe dicit lex, ff. quod cuiuſque
vniuer. ſicut municipium. in fi. Canonicus vero ideo admittitur,
quia non tanquam collegium, ſed tanq̄ vnus ſingularis de col-
legio teſtificatur ſm̄ d. n. vnde nec eſt cauſa ſua propria, quia cau
ſa collegij, ſiue uniuerſitatis non eſt ſingulorum, vt in eadem. l.
§. ſi quid vniuerſitatis, & xij. q. ij. qui manumittitur. Sed quid ſi vi
ce dominus, vel procurator alicuius epiſcopi agat, nunquid idē
epiſcopus in eadem cauſa poterit eſſe teſtis? Reſpon. Non, quia
eius nomine actio intentatur, alio tamen agente iconomus,
vel vice dominus bene teſtificantur, quod ex eo probatur, quia
2 † abbas nomine monaſterij ſui agere poteſt, vt leg. & no. ſ̄. de re-
ſcriptis. edoceri. & tamen alio procuratore nomine monaſterij
agente idem abbas poterit eſſe teſtis, vt hic dicitur, ſm̄ d. no. ve-
rum eſt de priore. Scribitur enim hic priori, & fratribus ſanctæ
trinitatis, quæ religio abbatibus caret, ſed habet priores loco ab-
batum. In talibus autem prioribus idem ius, quod & in abbati-
bus eſt cenſendum. infra de ſtatu mo. c. fi. §. fi. In hoc ergo caſu
3 ſm̄ d. n. † alio agente nomine monaſterij abbas & prior poterūt
eſſe teſtes, vt hic, & j̄. de iureiuran. & ſi Xp̄s. in fi. Multofortius er-
go iconomus, & vicedominus in cauſa epiſcopi alio agente, vt
ſupradictū eſt ſm̄ d. n. cuius eſt mēs totius huius glo. licet multū
ſit declarata, & multis concor. confirmata. In ſolutione tamen
iſtius, quæſtionis videtur contrarius ſibiipſi. Certum eſt enim, ꝙ
vicedn̄s & iconomus, ſiue procurator epiſcopi perſonam ipſius
repræſentāt, imò quaſi idem ſunt cum eodem, ſicut & officialis,
qui & cum ep̄o vnum, & idem conſiſtorium habet, vt patet in
eo, quod legi. & nota extra d. n. de appel. Romana. reſpon. j. lib. vj.
Mirum

ADDITIO.

a ¶ Clerici poſſunt ferre teſtimonium in cauſa eccleſię ſuę uide do. Hen-
ri. hic in 2. di. & do. Ab. in j. col. ver. quęro igitur, & ibi remittit Andr. ſic.
ad Ale. conſi. 41. in 4. li.

Mirum eſt ergo, ꝙ dicit d. n. ſ. quod vicedomino agente epiſco-
pus repellatur, & alio agente vicedominus admittatur. vbi. n. re-
pellitur epiſcopus, multofortius & is, qui vices eius gerit, vt patet
extra. d. n. ſ̄. de off. vica. Romana. §. fi. li. vj. Et in eo, quod no. ſ̄. eo.
glo. ver. Reſpon. Hoc eſt: maxime quia & pro epiſcopo magis p̄-
ſumendum eſt ratione dignitatis, ꝙ veritatem dicat, arg. in eo, qđ
leg. & no. j̄. de voto. ex multa. rn̄. j. ver. an epiſcopi. & ſ̄. de procur.
in noſtra. §. fi. reſpon. j. Vnde & vr̄ fortius admittendus, quam vi-
cedominus, vt in eo, quod leg. & nota. j̄. qui ma. accu. poſ. videtur.
§. fi. reſpon. j. Nec obſtat, ꝙ vicedominus agat nomine epiſcopi,
non enim eſt nomine eccleſiæ agere, vt patet vij. q. j. ſcire. vnde &
idem nomine eccleſiæ ſuæ agit, & nomine eiuſdem agitur con-
tra ipſum, vt patet in eo, quod leg. & no. j̄. de fide inſtrumen. inter
4 dilectos. reſpon. j. in prin. verſi. j. Dicendum eſt igitur idem de epi
ſcopo, quod dictum eſt de abbate. ſ. ꝙ alio agente poterit eſſe te-
a ſtis,[a] vt & no. ſ̄. de iuram. calum. c. fi. & j̄. eo. cum nuncius. Nec ob
ſtat, ſi opponas, ꝙ in cauſa propria videtur ferre teſtimonium,
quod omnibus prohibetur. C. eo. ti. omnibus. quia hoc nō eſt ve
rum, immo procurator eſt tantum, & non dominus, vt legitur,
& no, j̄. de dona. c. ij. reſpon. j. Et adde, quod no. j̄. de cenſi. procura
tiones. in fi. & de app. cum ſpeciali. †. j. ver. & ſpecie. & extra. d. n. de
ſen. ex dilecto. §. & quidem. & de pęnis. Romana. §. vnico. & j̄. de
ver. ſig. ex parte. j. §. j. [Dummodo.] verſi. [Vel duo] & ſic patet, ꝙ
duo poſſunt conſtitui procuratores, quod dic, vt no. ſ̄. de procur.
non iniuſte. [Et reſpondendum.] aliter non eſſet ſufficiens pro-
curatorium, ſ̄. de procura. accedens. vbi de hoc. & no. ſ̄. de do. &
contu. c. fin. [Quorum.]. ſ. procuratorum [Reſponſales.] actores
ſunt in agendo, reſponſales in defendendo, ff. de procurat. omni.
Sed nunquid ↄ eccleſiam poſſunt alij teſtificari? ſic. maxime vbi
per alium probari non poteſt, xxiii. q. ii. ſuper prudentia. j̄. eo. ve-
niens. ij. in fi. niſi ſint liberti eccleſiæ. ſ̄. de ſeruis non ordin. de fa-
mulis. §. quibus. quorum bona occupat eccleſia poſt mortem eo
rum, contra id quod leg. & no. j̄. de teſtam. requiſiſti. §. fin. hæc tn̄
quæſtio copioſius diſputatur j̄ eo. cum nūcius. ſed hic melius ſol
uitur. [Admitti.] de quo dic, vt plene no. cx̄. d. n. de ap. Romana.

ADDITIO.

a ¶ Eſſe teſtis vtrum pręlatus poſſit teſtificari in cauſa eccleſię ſuę, in qua
agitanda conſtituit procuratorem, vide plene per dom. Abba. & Andre.
ſic. hic in apoſ. An autem pręlatus poſſit eſſe iudex in cauſa eccleſię ſuę,
vide per Oldra. conſil. lvij & Cald. conſil. vj. de iud. Et an monachus poſ-
ſit eſſe teſtis in cauſa monaſterij ſui, vide Fulgo. conſi. cv. ſecundum Ber
nardinum. hic in addi. ad Panor.

SVMMARIVM.

1 *Laicus presbyterum, vel clericum accuſare non poteſt.*
2 *Omnes in mortali peccato conſtituti a teſtimonijs repelluntur.*
3 *Reprobatio teſtium ſemper eſt poſt eorum receptionem admittenda.*
4 *Iudex qui de appellatione cognoſcit duplex gerit officium.*
5 *Teſtes non compelluntur ſed mouentur, vbi de crimine agitur.*

CAP. VII.

EX parte ade. Canonice. [nulla ſimonia
interueniente, & diœceſano
auctorizante. Alias cōtra. ſ̄. de elec. ſuper eo. & c. ſi ali-
cuius. & de offi. Archid. cum ſatis. & c. ſe. j̄. de inſtitu.
c. iij. ſ̄. de cleri. peregri. c. fi. [Xxx. an.] vnde in alia re temporali fuiſ
ſet præſcriptio completa. j̄. de pręſcrip. ſanctorum. [Miles quidā.]
1 ver. [Tacito.] & ideo literæ non valuerunt, † quia laicus presby-
terum, vel clericum accuſare non poteſt, ii. q. vii. c. i. & ii. iii. & iiii.
Nec prodeſt, ꝙ laicus poteſt presbyterum ſuum vitare, ſi publi-
cus ſit fornicator, quia & propter hoc non ſequitur, ꝙ ipſum poſ
ſit accuſare. Aliud. n. eſt vitare, & aliud accuſare. Nec obſt. ꝙ non
fuit qui contra ipſum exciperet, vel in exceptione propoſita per-
ſeueraret. Vel dic, quod hic agebatur ciuiliter in modum forſan
denunciationis, quia iſte miles patronus, & ideo audiendus erat.
Nam & in hoc caſu parrochianus auditur, xvj. q. vii. filiis. ij. q. vij.
c. j. & ſic ratione intereſſe admitti debuit, & literæ valuerunt. ſm̄
d. n. vt in ſeq. glo. [Quia laicus eſſet] quod ſi expreſſiſſet literas nō
habuiſſet. j̄. eo. de cætero. & ſic non valuerunt ſ̄. de tranſac. ex lite
ris ſ̄. de reſcriptis. ſuper literis. Quare ergo valet proceſſus authori
tate ipſarum habitus? Dicunt quidam, ꝙ de hoc exceptum non
fuit, & ideo cum eſſet dilatoria proceſſus tenuit. j̄. de re iud. inter
monaſterium. quod ſi verum eſſet omnino deſtrueretur hic opi
nio, quam ſequimur dicentes, ꝙ proceſſus talium literarum ha-
bitus irritus eſt ipſo iure, quod dic, vt no. ſ̄. de reſcriptis. dilectus. j.
in fi. Tu dicas maxime. narrat enim factum, quia ſic accidit. Im-
mo & hoc allegabat presbyter, qui facit hanc narrationem qua-
ſi inueniendo, ꝙ litera non debuit valere, ſed nō exauditur, vt pa-
tet ex ſequentibus. Et merito, nam contra publicum fornicato-
rem, de quo hic loquitur licuit laico impetrare, xxxij. di. §. verū.
j̄. de cohabi. cler. & mu. veſtra. Sed & in modū denūciationis, de
quo hic loquitur, vt patet in eo, quod no. j̄. eod. verſicu. tandem.
ſuper verbo. per interpoſitam. potuit laicus impetrare. ſ̄. eo. quo-
niam. Sed & poteſt intelligi, quod laicus iſte erat parrochianus,
vel patronus, vnde & audiendus erat, xvij. q. vij. filiis. q. viij. q. j. au-
dacter. Vel ideo valuit proceſſus, quia Papa primo motu non ad
iſtantiam militis. i. propter eum non motus, de hoc inquiri vo-
luit. ſecundum Goſ. argum. in eo, quod no. ſ̄. e. in omni. Sed huic
intellectui hæc litera contradicit. ideo tu dic, vt nota. ſ̄. ver. tu dic.
& ſeq. Vel vt notatur, j̄. eo. §. fi. ſuper verbo. non fuerit legitime ēt.
& ſuper verbo. moleſtari. [Impetrauit] ſubaudi, ſub hac forma, ꝙ
ſi dictus. & c. vt ſequitur. [Quia dictus.] verſic. [Qui proximo.] Et
ideo ſine diſpenſatione ſedis ap. & ſi legitimus eſſet filius, eccle-
ſiam non poterat retinere. Secus ſi media perſona interceſſiſſet,
quia tunc purgatum eſſet vitium, quod dic, vt leg. & nota. ſ̄. de fi.
presby. ex tranſmiſſa. & c. pe, & fi. [Miniſtrarat.] quamuis legiti-
mus. ſ̄. de fi. presb. conquerente. [Vel publice.] vnde ſufficiebat al
terum probari, cum ſub diſiunctione hæc duo exprimerentur. ſ̄.
de reſcriptis. inter cæteras. [Fornicariam.] In hoc caſu ſuſpenſus
eſt ipſo iure, nec debuit miles, vel alius ab ipſo eccleſiaſtica recipe
re ſacramenta, j̄. de coha. cleri. & mu. veſtra. vnde & multum in-
tererat militis, ꝙ remoueretur, quare contra ipſum potuit impe-
trare. [Ipſum]. ſ. præsbyterum. [Amouerent]. ſ. iudices. [Tandē.]
ver. [Per interpoſitam]. i. per procuratorem. Et ſic patet, ꝙ ciuili
ter agebat miles contra ipſum presbyterum non criminaliter, als
non admitteretur procurat. tue. nec ipſemet in perſona etiam ꝓ
pria, niſi ſuum, vel ſuorum iniuriam proſequeretur, j̄. eo. de cæte
ro. & ſic in ciuili actione tenuit litera impetrata, vt no. ſ̄. ſuper ver
bo. tacito & ſuper verbo, quod laicus eſſet. Sed & ſecundum d. n.
reſponderi poteſt, ꝙ hæc perſona interpoſita non fuit procura-
tor ad totam litem, ſed ad certum articulum tantum, puta ad te
ſtes producendos, vel ad videndum eos iurare, vel publicationē
eorum, ſ̄. e. c. ij. uel aliud ſimile, quod iure poteſt fieri: & ſic de cri
mine criminaliter agitur. C. de accu. veniens. ſecundum d. n. [In-
fames & notabiles.] [Huiuſmodi exceptiones debent diſputatio-
nis tempore reſeruari, nec expedit tali modo reprobari teſtes an
te aperturam, cum & præmiſſa antea proteſtatio ne poſſint po-
ſtea reprobari. quod dic, vt no. j̄. eo. præſentium. j̄. de excep. deni-
que. j̄. de ſimo. licet Hely. & c. per tuas. Quandoque tamen ſtatim
antequam deponat admittitur exceptio in caſu, puta quando ha
bet cum ipſo cauſam criminalem, in auth. eo. titu. §. ſi vero quis
dicatur, alias recipitur teſtis, & tempore diſputationis reſeruatur,
vt dictum eſt. C. eo. tit. auth. ſi dicatur. Per hoc tamen, ꝙ hic ap-
pellauit, & admittitur appellatio vr̄, ꝙ ſtatim admitti debeat, ſi
ſtatim paratus eſt hoc probare. ſed quod prius dixi ordinarium
eſt. Nec obſtat, quod hic dicit. quia non conſiſtit in hoc ius, im-
mo ſic accidit de facto. Vel dices, ꝙ hæc exceptio fuit oppoſita
poſt receptionem teſtium, vt anullaretur dictum eorum, ſed non
fuit admiſſa, & ideo recte extitit appellatum. ſecūdum B. ſed hoc
eſt contra textum ſequentem j̄. eo. §. j. vbi dicit, licet autem præſ-
byter aſſereret illos non eſſe recipiendos. igitur patet, ꝙ non poſt
receptionem, ſed ante hoc oppoſitum fuit. Ideo dicas; ꝙ illud. qđ
dicitur. j̄. eo. præſentium conſilium eſt. quod vero dicit auth. non
contradicit, quia licet reſeruetur diſputationi, non eſt tamen ꝓ-
batio repellenda, vt hic fuit, immo recipienda. Alioquin diſpu-
taretur ſuper eo, quod non eſt probatum, immo & antequam di
ſputaretur, debet eſſe publicatum. j̄. eo. in cauſis. in fi. Dic ergo, ꝙ
ſtatim admittenda eſt probatio oblata, vt patet j̄. eo. cauſam, quæ
& poſtea diſputatur. ſ̄. ti. j. licet. §. j. & §. iidem quoque teſtes. & pręce-
den. Igitur quia iſti iudices hanc exceptionem & forſan proba
tionis oblationem noluerunt recipere, fuit rationabiliter appel-
latum. Certum eſt enim, ꝙ fides non eſt talibus teſtibus adhiben
da, vt patet iij. q. ix. teſtes. [Produxiſſe.] & male ſm̄ do. n. quod hic
debet ſequi & j̄. vt & no. j̄. §. j. ſuper verbo. præſcriptio. ¶ Licet au-
tem.] ii. pars. [Illos]. ſ. teſtes. [Recipiendos.] Ergo hoc fuit obiectū
antequam reciperentur ↄ id, quod no. B. ſ̄. rn̄. j. ver. fi. [Pro eo.] ver
2 ſi. fi. [Pro eo. ver. [Latrones, & raptores. [Tales † & omnes in mor
tali peccato conſtituti repelluntur, niſi ſint de crimine emenda-
ti, j̄. eod. capit. fina. j̄. de ſimo. per tuas. xxxiij. q. v. præceptum. ij. q.
iii. §. hinc autem colligitur vj. q. j. infames. iij. q. vij. qui ſine pecca-
to. & c. poſtulatus. & arg. ſ̄. de tempo. ordina. capit. fina. Periurus
autem quantumcunque pœnitentiam egerit, ſemper repellitur,
vt ſequitur [Quidam vero.] verſicu. [De periurio.] vnde vlterius
ad teſtimonium admitti non debent, ſi de hoc conſtet. vi. q. j. qui
cunque. xxii. q. iiij. paruuli. & capit. pueri. j̄. eodem ſicut. in fine. Et
hoc eſt ſpeciale in periurio, quia nimis frequentatur, & quia tan
git cauſam, in qua teſtis producitur, vt hæc pœna quaſi ordina-
ria infligatur, & ſi in modum exceptionis, & in illa cauſa quis cō
uictus fuerit & repulſus infra eodem teſtimonium. infra, de ex-
ceptio. capit. j. alias contra. in eo, quod legitur, & notatur. ſ̄. de or-
dina. cogn. cum dilectus. §. fi. [Diceret.] non tamen offer ret. & ſic
non ob. infra de appellationibus. interpoſita. Sed nec iudices hāc
exceptionem rationabiliter propoſitam admittere voluerunt,
ideoque presbyter appellauit. vt ſequitur & ſupra nota. Vel dic, vt
notatur, in ſequen. gloſ. [Probaturum.] ſubaudi & ne contra fie-
ret appellaſſet. vt patet ex ſequentibus. Sed non fuit iuſta hęc ap
pellatio. ſ. appello, ne recipiantur iſti teſtes, quos volo probare cri
minoſos, niſi hoc ſe ſtatim offerat probaturum, quod hic non
faciebat.

faciebat,Quinimmo,& ſi hoc offerret,audiendus non eſſet, niſi
forſan quando vult teſtem remouere propter odium capitale,
quod contra eum concepit ex monitione criminalis accuſatio-
nis,j̃.de accu.cum p.Manconella.quod vix poteſt eſſe occultum,
cum tales accuſationes agantur in publico. Si vero aliud odium
probare vellet, de quo non poſſet conſtare de facili, vel propter
difficultatem ſui, vel quia teſtes reprobatorij nimis diſtant, non
eſſet audiendus,quia etiam ſuper reprobatione teſtium non ad-
mittitur inſtrumentum ante receptionem ipſorum, ſi probatio
moram longiorem expoſcat, puta quia inſtrumẽtum in dubiũ
reuocatur,s̃.de elec.ſcriptum.§.j. vt omnia hæc probantur in au-
3 then.eo.tit.§.ſi vero dicatur.& §.ſe.colla.vij. † Poſt receptionem
aũt teſtium ſemper eſt eorũ reprobatio admittenda.j̃.eo. ſup eo.
& c.ſeq.& c.præſentium.& s̃.de proba.licet.Sed nec ſemper iuſta
eſt appellatio ex hac cauſa. ſ. quia denegatur reprobatio teſtium
aliquorum.nam poteſt eſſe,ꝙ illis non innitatur iudex,cum alia
ſibi ſufficiant,j̃.de re iud.cum I.& A.§.ſi verò eos.ver.vel etiam ſi
aliqua.Licet etiam hæc ſint vera ſm moderna iura, tamen ſecũ-
dum antiqua bene tenebat appellatio in hoc caſu,& ideo manda
tur,ꝙ ſi de veritate appellationis conſtiterit, ſententia reuocetur
ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius gloſ. Sed & j̃. dat aliũ
intellectum [Nihilominus] ver. ſcilicet non admiſſa dicta exce-
ptione,ſed repulſa. [Talibus.]ſcilicet infamibus, & notabilibus.
[Eidem]ſcilicet presbytero. [Poſt appellationem.] pro eo,quod
dicta exceptio non admittebatur interpoſitam & bene.j̃.de app.
dilecto.§.fi.& c.cum cauſam.§.fi.[Præſcriptam]alias prædictam
in deciſione.Sed cum ſuperius in tota decre.non reperiatur deci-
ſio,nec de appellatione aliqua facta mentio,vbi fuerit pręſcripta,
ſiue prędicta non video.ideo dixi s̃.reſpon.j.in fi.ſcilicet quod ibi
debet eſſe deciſio,alias hæc litera falſa eſſet.vel dic.[Præſcriptam,
ſiue prædictam.]ſcilicet eccleſiam,vt ſequitur, & ordina ſic lite-
ram. [Nihilominus iudices receptis talibus teſtibus abiudicaue-
runt eidem].ſ.presbytero.& male ſecundum d.n.vel forſan bene.
[Abſenti præſcriptam eccleſiam.]& hoc fecerunt. [poſt appella
tionem abiudicauerunt.] ſi. s̃. de reſcriptis. inter cæteras. & dic.
[Abſenti.]ſubaudi,ex cauſa probabili, alia tamen quàm appella
tionis ſententiam præcedentis, illa enim non erat iuſta. Intelli-
gas tamen,quod hic erat caſus, in quo abſens potuit conſtituere
procuratorem, & ideo non fuit contumax,licet iudices,cum le-
gitime citatus fuiſſet ad domum ipſum reputaſſent contumacẽ.
Sed errabant, & ideo huic presbytero per beneficium reſtitutio-
nis in integrum ſubuenitur,argum.s̃.de reſti. in integ. ex literis.
& de hoc no.ibi & s̃.de procurato.querelam ideoque retractatur
ſententia in abſentia eius lata,& reſtituitur in ſtatum priſtinum,
& cauſa cępta ſuo marte decurret,vt hic ſequitur,ad hoc autem,
vt reſtituatur oportet,quod probet ſe læſum fuiſſe, quod probat
eo ipſo,quod probantur criminoſi teſtes, per quorum dicta lata
eſt ſententia cõtra ipſum,cum nulla alia probatio ſupereſſet. Vel
dicas melius, quod cum ſententia lata eſſet contra hunc presby-
terum abſentem ex cauſa probabili,& hoc ignorãtem,quam ci-
to hoc ad ipſum peruenit ab hac ſententia appellauit, quod po-
tuit,& hanc appellationem fuit poſtea proſecutus.ad hoc C.quo
modo,& quando iud.l.j.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius hu
ius glo.Vel dic,vt s̃.& j̃.no.ſuper verbo. moleſtari. & ſequentib.
vſque in fi. [Abiudicauerunt]. hæc ſentẽtia redarguitur propter
tria.Primum eſt, quod per minus idoneos teſtes fuit lata ſenten-
tia.hoc tamen ante publicationem teſtium debuit proteſtari.j̃.
eo.præſentium.Secundum quod recepti fuerunt, & ſententia la
ta parte abſente & non contumace.ff.quæ ſenten. ſine appel. re-
ſcin.l.j.§.item cum ex edicto.Tertium poſt appellationem legiti-
mam ſecundum d.n.ii.q.vj.appellatione.s̃.de off.dele. ſuper quæ-
ſtionum.§.fi. & c.cum olim abbas.in fi.[Eccleſiam]. ſubaudi,a
qua ſentẽtia presbyter iterum appellauit.& ſic omnino plana eſt
decre.ſic j̃.eod.conſtitutis.ij.§.j.[Quam].ſ.eccleſiam. ¶ Manda-
mus].iij.pars.Poteſt autem ſic reſolui litera huius.§. & taliter or-
dinari.dicas.[Mandamus quatenus]cauſam audiatis,quod eſt j̃.
c.verſi.cauſam &c.vſque in fi.poſtea ſubaudi,& dic.& ſi vobis cõ
ſtiterit &c.vt hic ſequitur.D.tamen.n.hoc aliter intellexit, vt pa-
tet in eo,quod no.j̃.eo.ſuper verbo.eidem.[Si vobis.] de appella-
tione facta poſt ſententiam,vel etiam ante ſententiam, dummo
do poſtea ei non renunciauerit tacite,vel expreſſe. [Conſtiterit].
per euidentiam rei,vel confeſſionem aduerſarij,vel alias qualiter
cunque,quia & multis modis fit probatio,vt no.s̃.ti.j.c.fi.§.fi.Vel
ſecundum Gof.de hoc conſtat eo,quod non conſtat ꝯ. ſiue eo ip
ſo,quod probat ſe obtuliſſe probationes ad repellendum teſtes,
ſed non fuit admiſſus. vel noluit ſe presbyter probatione huiuſ-
modi onerare ſecundum Gof.Vel dic,vt j̃.no. [Non fuerit legiti
me].quia non per ſuum iudicem, cum literæ eſſent ſubreptitiæ.
vel quia poſt appellationem legitimam vel quia contra abſentẽ,
& non contumacem lata fuit,& ſecundum hoc volues literam,
vt no.s̃.in prin.huius.§.Vel dic vt j̃.in ſeq.interlineari.[Idoneos]
.i.idoneæ,ſiue canonice receptos.q.d.ſi conſtiterit, quod iudices
presbyterum offerentem ſe probaturum exceptiones legitimas
contra teſtes oppoſitas non admiſerunt.& ideo appellatum fuit,
& iudices nihilominus proceſſerunt,& ſic concordat, & non ꝯ.
dicit.j̃.de app.interpoſita.[Eorundem]verſi. [Caſſata ſententia]
.i. caſſa runciata ſecundum præmiſſam literam, vel lecturam.
[Confirmationis].ſub.communi forma impetratis, quod dic,vt
no.s̃.de conſt.c.pe.j̃.ne ſe.va.illa.[Eccleſiam illa]. ver.[Reſtitua-
tis].de eo tamen quod præmiſit primo conſtare debet, quia præ
ſumitur pro ſententia ij.q.j.nomen.vij.q.j.præſentium.Cæterum
ſi ſine ſententia fuiſſet ſpoliatus ante ingreſſum cauſa eſſet reſti-
tuendus,vt s̃.de reſti.ſpo.conquerente.j̃.qui fil.ſint leg. cauſam.q.
ij.[Eidem.]non videtur hoc poſſe ſtare, quia aut fuit appellatũ,
aut non.Si fuit appellatum legitime,non oporteret cauſam exa-
minari, immo ex quo de hoc conſtiterit reuocandum eſt quic-
quid fuit poſtmodum attentatum,vt patet in eo, quod not.s̃.§.
prox.ſuper verbo.adiudicauerunt. Si vero non fuit appellatum,
vel minus legitime,tali prætextu non debuit ſententia retractari.
j̃.eo.ſeries.Ad hoc dicas,quod presbyter facta appellatione receſ
ſit,& dicebatur,quod iudices nihilominus eandem eccleſiã poſt
ipſam appellationem ſibi adiudicauerunt. Ideoque Papa primo
mandat cognoſci de cauſa appellationis,vt ſi inueniatur iuſta ap
pellatio,& per conſequens iniuſta ſententia retractetur. Si vero
iniuſta,& per conſequens ſententia iuſta non retractabitur,& du
rat hæc forma vſque.j̃.eo. ver. ſi vero res.ibi vero mutat caſum,
& docet ibi ſecundo,quid iuris ſit inſtruendo iudices qualiter de
beant ſe habere,ſi non repererint fuiſſe appellatum, vel minus le
gitime,tunc enim debent cognoſcere de cauſa principali, & ip-
ſam ſine debito terminare,& ſic loquitur j̃.eo. verſi.ſi vero res.&
ſeq.vſque in fi.ſm d.n.cuius eſt mẽs totius huius intellectus, vel
volue literã,& dic,vt no.s̃.ſuper verbo. Mandamus quatenus &c.
vel aliter,vt no.j̃.e.ſuper verbo.ſi vero.& ver.cãm.[Ipſum].ſ.preſ
byterum.[Non permittatis].niſi ipſo iuſte conuicto,& remoto,
nec.n.intendit per hoc iuſtitiam excludere s̃.de reſt. ſpol.audita.
[Exinde].Hic notauit quidam, ꝙ delegatus datam poſſeſſionem
tueri debet,quod verum eſt vſque ad annum.s̃.de offi.delega.q̃rẽ
ti.Alij dñt,ꝙ non habet ſe intromittere de hoc,ex quo ſententia
uit,quia functus eſt officio ſuo,s̃.de off.dele.in literis. niſi hoc ei
ſpecialiter demandetur.De hoc tamen dic,vt no.s̃.de of.dele.quę
renti. Et idem dicendum eſt, ſi in literis domini Papæ dicatur,
mittas talem in poſſeſſionem,& tuearis inductum,ar. ff.ne vis fi.
ei qui in poſ.l.j.reſpon.j.§.j.& ij.& l. ſi quis miſſus. reſpon.j. Quid
aũt iuris ſit,qñ in reſcripto apoſtolico continetur ꝯdictores &c.
Dic,vt no.s̃.de pręb.per illorum.& adde,quod no.in ſeq.gl.[Mo-
leſtari]. ex hoc vr̃, ꝙ iudex delegatus non ſolum dꝫ in poſſeſſio-
nem mittere,ſed & miſſum tueri,quod dic,vt no.s̃.de of. dele. q̃-
renti.Hoc aũt hic ideo cõtingit,quia ex quo iudices, qui cogno
uerunt,quod iuſta fuit appellatio pro eo, quod presbyter nõ fuit
admiſſus ad probandum, & ideo ſententiam latam reuocauerũt
dicẽt aduerſæ parti verum velit conuincere presbyterum coram
eis,& ſic pendente lite ipſum presbyterum defenderet,j̃. de ſimo.
quærelã.in fi. Vel ſi nihil vult, vel poteſt probare ipſum penitus
abſoluent,C.de rei ven.l. fi. Et per hoc ceſſat oppoſitio & turba-
tio, quæ tangitur in gloſ. ſequentis q̃õnis. Quæritur enim circa
hanc literam, q̃uo presbyter auditur volens probare has exce-
ptiones poſt ſñiam,vr̃.n.quod non ſit audiendus,vt ar.j̃.de exce.
denique.vbi de hoc.& j̃.de re iud.inter monaſterium.Sol.dicunt
quidam,ꝙ iõ auditur hic poſt ſñiam,quia oppoſitum fuit etiam
ante ſñiam,& non fuit admiſſus.ſic j̃.de re iu.cum I.& A.ſi vero
de hoc nihil dixiſſet ante ſñiam,poſtea non audietur. vt in ꝯ.niſi
de falſo agere vellet,vt leg.& no.s̃.ti.j.licet.§.iidem.j̃.de excep.cũ
venerabilis.§.intelleximus.ex hoc vr̃,ꝙ appellans teneatur proba
re cãm appellationis eſſe veram.ſic.j̃.de excep.olim. Sed ꝯ, quia
ſufficit probare,ꝙ offerens ſe probaturum nõ fuit admiſſus,j̃. de
appellat.interpoſita.reſpon.j.& s̃.de off.deleg.ſuper q̃õnum.§.j.&
hoc idẽ fecit ſacerdos iſte,quia obtulit ſe probaturum, & nõ fuit
admiſſus,& iõ appellauit, quare ergo cogitur probare veritatem
cauſæ?Reſpon.id quod oppoſitum eſt de oblatione, locum habet
in dilatorijs,per quas non eliditur intentio principalis, vnde qñ
iudex noluit admittere probationem oblationẽ ſuper exceptio-
ne rõnabili grauauit,& reddidit ſe ſuſpectum.& ideo ſufficit pro
bare oblationem factam & denegatam ad hoc,ꝙ iudex appella-
tionis in principali procedat. alias remittetur cauſa ad eum, a
quo extitit appellatum,j̃.de app.vt debitus.§. fi. Si vero exceptio,
quæ opponitur peremptoria eſt,non ſufficit probare oblationẽ,
immo neceſſe eſt probare exceptionis propoſitæ veritatem. alias
ſtaretur ſententiæ latæ authoritate illorum teſtium,quia apparet
ipſum fruſtratorie appellaſſe.j̃.de re iu.cum I.& A.ſm B.& mul
tos alios.Et eſt rõ naturalis,quæ pro iſtis facit,quia ſi ſufficeret ꝓ
bare in peremptoria,ꝙ non fuit admiſſus cum in poteſtate iudi-
cis ſit non admittere, poſſet hoc iudex in fraudẽ facere. ſicut alſ
no.j̃.de ap.ex inſinuatione, vt ſic is, ꝯ quem appellatur cãm ſuã
amitteret,& ſi peremptoria falſa eſſet, & iõ neceſſe eſt, ꝙ veritas
peremptoriæ probetur. Et idem vr̃ in quilibet dilatoria per quã
ei, contra quem opponitur præiudicium pararetur, puta offero
me

me probaturum,ꝙ aduerſarius eſt excommunicatus.vel ꝙ fecit
mihi pactum de non petendo vſque ad certum tempus.in his &
in ſimilib.oportet,ꝙ veritas probetur,quia iniquum eſſet, ꝙ hoc,
quod opponitur verum reputaretur. Quod ergo dicit decre.inter
poſita locum habet in dilatoriis,qui opponũtur ꝯ iudicem, & in
ſimilib.in quibus vere reputentur,in præiudicium aduerſario nõ
paratur.Sed quicquid dicatur,non poteſt eſſe ſine præiudicio ſal
tem laboris & expenſarum,& amiſſionis boni iudicis, quem im
petrauerat,qui nec de facili reperitur,& ſic paratur præiudicium
arg.s̃.de tranſla.epi.q̃to.§.cæterum.& de of.dele.cum R. canoni-
4 cus.& c.ſuper q̃õnum.§.porro.in fi.Dicas ergo,ꝙ † iudex, qui de
appella.cognoſcit duplex gerit officium. Primo enim habet co-
gnoſcere vtrum bene,vel male fuerit appellatum, & ſi inueniat,
ꝙ bene.Secundo cognoſcit de principali.ſi male,remittit partes,
j̃.de app.vt debitus. in fi.Igitur qñcunque offero me probare pa-
ratum aliquam exceptionem legitimam & recipiẽdam, ſiue di
latoriam,ſiue peremptoriam,& non admittor grauior: & tenet
appellatio & ſufficit,ꝙ probetur oblatio,& non admiſſio ad expe
diendum primo officium iudicis,i.ad hoc; vt bene videar appel-
laſſe,vt in decret.interpoſita.non tñ quo ad ſecundum officium
iudicis.i.quo ad hoc,vt niſi veritatem probem perẽptorie in prin
cipali debeam obtinere,vt hic dicit,& s̃.no. Et hæc non videntur
conſideraſſe, qui ꝯrium notauerunt. Nam ſi grauamen iudicas
ex eo, ꝙ non admittar offerens probare dilatoriam, multo fortiꝰ
hoc grauamen in peremptoria eluceſcit, cum efficacior ſit,ar.j̃.
de decimis.ex parte.ff.de ſeruis expor.cui pacto. Ex hac autem li-
tera nõ habetur expreſſe,ꝙ ſe obtulerit probaturum,ſed dixit ſe ꝓ
baturum,quod non ſufficit,niſi & probetur j̃.de conceſ.præben.
cum ſuper. Sed intelligas,ꝙ hic fuit ſecundo a ſententia appella
tum,vt & omnia hæc s̃.notantur,& ideo neceſſe eſt,ꝙ cum ſolũ
in modum proteſtationis hoc dictum fuerit.In cauſa appellatio
nis probetur veritas a dicente ſi in cauſa principali voluerit obti-
nere.C.de temp.ap.per hac.ff.eo.l.iij.§.item diuus.Vel dixit,quod
hoc probaret corã iudice,ad quem appellabat, vel delegato ſuo.
ſic.j̃.de app.conſtitutis.ii.in fi. & non coram iſtis iudicibus, corã
quibus litigabat,quia eis dicebat eſſe notorium,cũ tota terra hoc
ſciret.& ideo dixit.s̃.mandamus quatenus ſi vobis conſtiterit &c.
vt ibi no.ſuper verbo.conſtiterit.Sed & ſi intelligas,ꝙ obtulit ſe ꝓ
baturum.Reſpondent s̃.ver.dicas ergo.& ſeq.vſque ad.ver.ex hac
autem.[Si vero].ver.Res aliter.]i.ꝙ non ſit ſententiatum, vel ꝙ
mali teſtes recepti non ſint.Sed oppones,& dices. ſi teſtes nõ fue
runt mali,ergo ſñia erit confirmanda,vel non erat cauſa vlterius
examinanda?Sol. primo mandat Papa in cauſa appellationis in
quiri de malis teſtibus.quia ex illa cauſa fuerat exceptum, & ap-
pellatum,ſed illa ſola ſufficiebat ad hoc,vt ſñia caſſaretur. Sed &
illa cauſa deficiente poterat appellans ad aliam recurſum habe-
re,cum a diffinitiua ſententia appellaſſet,vt patet in eo,quod le-
gitur & no.j̃.de app.conſtitutis.§ fi.ſm d.n. Vel dic,vt in ſeq.glo.
& dic aliter puta ꝙ reſcriptum non fuit ſubrepticium, nec iudi-
ces in aliquo grauauerunt.ſed abſentem & contumacem cano-
nice condemnarunt,ſubaudi,ſñiam confirmetis. & ſm hoc vo-
luenda eſt litera,vt s̃.not.in prin.§ j.Vel dic.[Aliter]. quia appel-
lationi detulerunt,& in nullo proceſſerunt cauſam audiatis &c.
vt ſequitur,& ſic legitur continuatiue,nec voluitur litera.[Cãm]
ver.ſ.appellationis præmiſſæ ante ſñiam.vel etiam principale ſu-
per obiectis criminibus,qñ ſñiatum non fuit. Vel etiam ſi ſñia-
tum fuit adhuc poterit cauſam proſequi per officium iudicis. ſ.
ꝙ ſñia,quæ eo abſente lata fuerat,caſſaret.vel etiam per reſtitutio
nem in integrum,vt patet in eo,quod leg.& no.§.prox. ſuper ver
bo.abſenti.ſm d.n.cuius eſt hæc tota glo.vel dic cauſam.ſ. princi
palem.vt & innuitur in ſeq.glo. [Audiatis]. authoritate iſtarum
literarum & non priorum.ſi.s̃.de iud.quia V.ſm Gof.ſed ſi res ſe
aliter habet,ergo non grauauerunt iudices ſed iuſte proceſſerunt.
quomodo ergo audietur cã.immo debet remitti ad priores iudi
ces,ſi non eſt lata ſñia.j̃.de app.vt debitus.vel ſi lata eſt confirma
ri,ij.q.vi.§.fi.Dicunt,ꝙ in hoc facit Papa gratiam,quia ad priores
iudices non remittit.Hoc autem nihil eſt cum hic fuerit lata ſen
tentia.vnde aut voluas literam,vt s̃.no.aut intelligas, ꝙ ſecundo
fuit a ſententia appellatum. quare fuit pronunciatum extinctũ.
i.ſuſpenſum,& ideo potuit alij delegari,ff ad turpil. l. j. in fi. & de
of.dele.paſtoralis.§.ꝑterea.& de omnibus his eſt inquirendum s̃.
de reſt.ſpol.cum ad ſedem.§.j.s̃.de reſcrip.ab excõmunicato.[Te
ſtes].ver.[Teſtimonium].circa reprobationem teſtium, vel ali-
5 quid aliud legitimum,ſiue canonicum.[Monere]. Nota. ꝙ† vbi
agitur de crimine non compelluntur teſtes,ſed monentur tantũ
vt hic dr̃ ſm d.n.Tu vero dic monere,non tñ compellere, ſi quæ
ratur de criminibus obiectis teſtibus comprobandis in alijs autẽ
ſunt compellendi,quod dic,vt no.j̃.ti.j.dilectorum. Hoſtien.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex mittere debet ad teſtes infirmos,& ad perſonas egregias.*
2 *Senes quomodo intelligantur.*
3 *Pauperes ſi incidant in canonem adire ſedem apoſtolicam non coguntur.*
4 *Paupertati parendum eſt.*
5 *Teſtes non coguntur proprijs ſtipendijs militare.*

C A P. VIII.

1 SI qui teſtium. Valitudinarii] &c.i. infir-
mi.d.n.Et nota.ꝙ† ad iſtos
impeditos tali infirmitate,& ad ꝑſonas egregias mit
tere debet iudex,vt in auth.e.ti. §. & quoniam mul-
tæ.ff.de iureiur.ad egregias.ij.q.ij.c.fi.& hoc in ciuilibus, & nõ in
criminalib.iii.q.ix.teſtes.& in concor.ſequentibus.ſm d.n.Vel po
teſt mittere ad iudicem loci,vt eos recipiat. & dicta eorum ſub ſi
gillo ſuo tranſmittat,C.de fi. inſtr. auth. apud eloquentiſſimum.
ff.eo.ti.l.iij.§.diuus.ſm id,quod leg.& no.j̃.de fideiuſ. conſtitutis.
a [Et ſenes].alias ſenectute, qui & recipi poſſunt lite non conteſt.
2 quod dic,vt plene leg & no.s̃.vt li.non conteſt.qm̃.j̃.eo.cũ olim.
[Aut paupertatem].hoc intelligi poteſt,qñ licet pauper ſit,tñ no
bilis & honeſtus eſt, & verecundatur venire propter paupertatẽ
nimiam.nec eſt ſuſpectus,vt propter paupertatem corrumpi poſ
ſit.alias contra.ii.q.i.in primis.iiij.q.iij.ſi teſtes. ver. item teſtium.
3 ff.eo.l.iij.†Tales etiam pauperes ſi incidat in canonem adire ſedẽ
apo.non coguntur,j̃.de ſenten.excom.quod de his alias ꝯ. j̃.eo.
ti.ea noſcitur.vt ibi no. Vel dic hoc debere intelligi non de pau-
pertate teſtis, ſed principalis ipſum producere volentis, vnde ſic
expone.[Aut].ſubaudi,hi qui eos nolunt producere. [Paupertа-
te depreſſi].ita quod non poſſunt cum expenſis principalis, qui
4 non habet vnde ſuum, nec † teſtes coguntur proprijs ſtipendijs
militare,vt patet,C.eo.ſi quando.C.de ap.eos qui.§.i.iiij.q.iij. ver
ſi. item uenturis.ideo in hoc caſu mitti debet ad teſtes recipien-
5 dos,& † parcendum eſt paupertati, ar.in auth.de mã.prin.§.ſit ti-
bi.xj.q.iij. ſi quis cum clerico.ff.manda.ſi procuratorem.§.ſi igno
rantes.j̃.de cenſi licet.lxxxvj.diſ.non ſatis. & c. paſce. [Ad ipſos.]
ver.[Idoneas].duas.ſ.loco tabellionis. Vel vnicus nuncius ſuffice
ret,ſi tabellio eſſet,& ſic intellige,& non contra.j̃.tit.j. cap.j. ad fi.
vt & probatur s̃.titu.j.quoniam.reſpon.j.§.j

A D D I T I O.

a ¶Quomodo intelligantur ſenes,vide latę per Innocen.& Dom.Anto.s̃ vt
li.non conteſta.quoniam frequenter.in prin.& per Andr.ſic.poſt Abb.in
c.quod ſedem.infra,de frigid.& per Oldr.conſil.xciij.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtis cuius non valuit teſtimonium non eſt de cætero admittendus in teſtem.*
2 *Periurij penitentia.*
3 *Damnum dediſſe videtur qui occaſionem damni dat.*
4 *Periurus non eſt ad teſtimonium admittendus.*

C A P. IX.

SIcut nobis. Accepta pecunia.] Ideo non va
luit teſtimonium dũmodo de
hoc conſtaret.s̃.eo.quotiens.§.vnico.& c.j.in prin.Et,
1 no.† ꝙ talis non eſt de cetero admittẽdus in teſtem ſ.
eo.l.iij.§.lege Iulia.iiij.q.iij.item lex Iulia.[Poſtea vero] ver. ſen-
tentia diuortij lata.[Aſſerentes]. iſti ijdem teſtes. [Falſitatis]. vn-
de quæris quanta ſit eis pœnitentia iniungenda, & an ſit ſenten-
tia diuortij retractanda,& huic reſpondet in ſequentibus. ¶ Sup
quo].ii.pars.[Quia ſi vir.]M.dixit, ꝙ ex quo in hoc caſu alter cõ
iugum tranſiſſet ad ſecunda vota, non poteſt poſtea quæri de pri
ma ſententia ſine cauſa.Sed ꝯ xxxv.q.ix.§.quia ergo.& c.ſequenti
bus.per quæ dicunt alij, ꝙ ſi de corruptione, & falſitate teſtium
etiam poſt tranſitum ad ſecunda uota conſtare poteſt, retractan
da eſt ſententia,& primum connubium reparandum,Plus dicũt
alij,ꝙ quantum ad hoc ſufficit ſolam falſitatem probare,j̃ de re
iudi.lator,tenor,conſanguinei,immo & plus vr̃ hic dici. ſ.ꝙ ſuffi
cit ſolam corruptionem probare.& ſi de falſitate nihil probetur,
& agitur iſta cauſa ꝯ taliter ſeparatos per beneficium reſtitutio-
nis in integrum,vel per beneficium ex hoc canone petetur ſñia
reuocari,& primum matrimonium reparari, ſm do.n.cuius eſt
mens totius huius glo.Tu dic,vt no.j̃.§.i.ſuper verbo. inquirendi.
Tranſiuit].ſed ſi non tranſiuit, de periurio tãtum.[De periurio]
2 †quod ſtatim lato teſtimonio commiſſum fuit, & eſt pœniten-
tia vij.annorum,vj.q.j.quicunque.[Adulterio].ar.ꝙ ſi aliquid im
putatur alicui,vel puniatur de aliquo, omnia, quæ ſequuntur ex
illo imputantur eidem.ad idem s̃.de conſtit.nam concupiſcẽtiã.
Item ar.ꝙ malũ ꝓcedens per ſubſequens ex illo aggrauatur,ar.xv.
q.j.inebriauerunt. Primum non aggrauatur per ſequens. Sed de
vtroque punitur ſm B.[Vno].ſi aliter tantum contraxit cũ igno
rante,j̃.de eo,qui duxit in matrimonium. veniens. [Pluribus].ſi
ambo ꝯxerunt cum ignorantibus,vel vnus cum conſcio. [Cãm
3 dederunt].Ar.ꝙ† qui occaſionem damni dedit, damnum dediſ
ſe vr̃,& exinde tenetur ad idem,lxxxvj.diſt.paſce.lxxxvij. diſt.ſi ex
poſitus,ff.ad legem Corne.de ſicca.nihil intereſt.ff.de of.præſi.illi
citas.§.ſicuti.j.q.j.placuit.ff.ad legem Aquil.qui occidit.§. penul.
l.di.hi,qui arborem.j̃.de iniur.c.fi.vbi de hoc. Argu.ꝯ xxiij.q.v.de
occidendis.ff.de fur.verum. xxiij.q. iiij. Nabuchodonoſor. circa
prin.Solut. ſi quis dat occaſionem damni dando operam rei il-
licitæ, vel non adhibendo,quam poſſet diligentiam obligatur,
vt in primis concordantis.Si vero dat operam rei licitæ, & diligẽ
tiam,quẽ poteſt,adhibet,non tenetur,vt in contra. [Indicatur.]
& nihilo-

& nihilominus de corruptione q̄reretur,vt ĩ.ſequitur.¶[Si vero]
.iijs.pars.[Migrauerit].ſupple maxime.idē.n.eſt & ſi nō migraue
rint.hoc ſaluo,qa cū maiori diſcuſſione ſunt teſtes recipiendi, &
ipſa ſnīa difficilius retractatur ſm d.n. Vel dic migrauerint: ſub,
nō dabit pęnitētia,niſi de piurio tm̄. In vtroq; tn̄ caſu diligenter
inquirēdi,&c.hāc teneas qcquid.ĩ.no. [Inquirendi].ex offō,& ſi
1 nullus accuſet.ſi vero migrauerint ,non fieret inquiſitio, niſi ap-
pareat accuſator ſm Melend.& V.Naſo ar.pro ipſis.ĩ.de clan.de
ſpon.cum inhibitio.& de cōſan.quia circa.Sed melius eſt,vt hoc
intelligas indiſtincte,vt patet in præced.interli.ar.s̄. de of. ord. c.j.
ĩ.de frig.fraternitatis.ĩ.deſpon.iuuenis.ĩ.qui cleri. vel vouem,inſi
nuante.nam qualitercunque conſtet de falſitate, dummodo ſuf
ficiens ſit probatio,ſeparabuntur ſecunda vota , & priora reſtau-
rabuntur.ĩ.de re iud.lator.tenor.conſanguinei.xxxv.q. ix. §. quia
ergo,& c.ſeq.[Et ſi tales].ver.[Recepto eorum].ſ.non corrupto-
rum.nam ſimul non crederetur,vt ſequitur.[Reuocanda]. ſi iu-
dex dicta ipſorum teſtium tantummodo ſit ſecutus. alioquin ꝯ
in eo,quod leg.& no.ĩ.de re iud.cū I.& A.§.quia vero. & ſeq.ſm
d.n.[Non enim].ver.[Teſtimonium].ſ.ſolum.ĩ.de re iudi. con-
ſanguinei.[Cum periuri ſint] . vt patet ex confeſſione eorum in
ſecundo teſtimonio publicata. nam pœnitentialis non denuda-
retur,vt ĩ.de pę.omnis. & † ita periurus nō eſt ad teſtimoniū ad-
4 mittendus,xvj.q.j.quicunque.xxij.q.v.ſi quis conuictus.& c.hone
ſtum.ij,q.vij.non pōt.Et no,ꝙ ei creditur, & non creditur. credi-
tur.n.ei in foro pœnitentiali,vt pœnitentiam agat, quia ibi cuili
bet confitenti eſt credendum, dummodo non niſi ſibi præiudi-
cium generetur. Sed in contentioſo non credtiur contra primū
dictū,s̄. de probatio. ꝑtuas.qa hoc eſt potius ꝯ aliū,q̄ ꝯ ſeipſum.
ad hoc.ff.de interro,act.de ætate.§ j.xiiij,q.ij.§.j. [Admittēdum]
admitteretur tamen denunciatio eorundem.ĩ. de cogna. ſpi. ſu-
per eo.& hic, arg,contra.ĩ.qui ma.ac.poſ.c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Qui debitum remittit dare intelligitur.*
2 *Emptio & redemptio equiparantur.*
3 *Fama conſentiens probat.*
4 *Probationes in crimine apertiſſime requiruntur.*
5 *Strictius agitur quando contra ſalutem hominis proceditur.*

CAP. X.

VEniens. Canonicum] . immo ſimoniacum ,
vt patet ex ſeq.econtrario leg.s̄.eo. ex
parte.in prin,[Quia promiſiſſet].verſ. [Parochiano-
rum].ipſius eccleſiæ,ad quos forſan præſentatio per-
tinebat,vt eum repræſentarent,& peterent.s̄.de elec.Oſius.& c.q̄
1 rela.ĩ.de ſta.mo.ꝙ Dei timorem,[Remittere] † q debūit remit-
a tit dare intelligitur[a],vt hic,& viij.queſ.iij.talia.ff.de calum. quin
2 etiam.ff.de cond. cauſa da. ſimiliter.ſic † emptio , & redemptio
in hac eadem materia æquiparantur.ĩ.de ſimo.querelā. §,j. [Mo
ranti]. alias ſeruienti . forſan quilibet parochianorum conſue-
uerat ei dare duos barrulos vini ad ſuſtentationem ſuam, & hoc
remittebat,ſed & licet alias licite poſt promotionem hoc feciſſet
non valeret remiſſio,niſi ad vitam ſuam,argu.ĩ.de dona. c.ij. vel
forſan dabantur pro decima ex compoſitione facta hic,ſup quo
vide,quod not.ĩ.de re.permutatio.c.fi.& s̄.de tranſact. ſtatuimus.
¶[Verum].ij.pars.[Cum altero illorum]. ſic fatetur iſte ſe parti-
cipem fuiſſe criminis.& ideo repellitur, vt ĩ.§. j. ſed cum crimen
ſimoniæ ſit de exceptis , quare non admittitur hic etiam parti-
ceps criminis.Ideo ſignatur ꝯ.lxxix.di.ſi quis Papa.xv.q.iij. nemi-
ni.s̄.de confeſ.c.j.§.j.Sol.Dicunt quidam,ꝙ tales admittuntur ad
accuſationem,vt in ꝯ.ad teſtificandum autem nō admittuntur,
vt hic.Vel dic ſm d.n.ꝙ ſi agatur in modum denunciationis,vel
exceptionis, tunc admittuntur . ſi vero in modum accuſationis,
agatur &c.ad accuſandum, vel teſtificandum non admittuntur
tales perſonæ viles,& infames contra clericos etiam in exceptis.
Niſi & clerici ſint malæ opinionis.ij.q.i.in primis. ĩ. de ſimo. per
tuas.vbi de hoc ſm d.n.& hæc opinio communior eſt, vt no.ĩ.e.
glo.in fi.& ideo eſt tenenda. Vel dic,ꝙ licet in crimine læſæ ma-
ſtatis admitterentur,vt in ꝯriis.non tamen in ſimonia.Niſi con-
curreret cum crimine læſæ maieſtatis , vt in dicto c.ſi quis Papa.
ibi enim loquitur de illo, qui uiuente Papa de papatu conuenti-
culas. faciebat. Nec.n.per omnia hæc duo crimina coæquantur
ſm Gof.Prima tamen ſolutio communior eſt.[Tu de preſbyte-
ro].non infamato.& ſic nullum obſtat cōtra.[Iudicaſti]. ipſum
abſoluendo propter defectum probationis. Sed ꝯ , quia hic erat
vnus teſtis idoneus.ergo per ipſum & famam cum aliis admini-
culis ſatis potuit conſtare de crimine, & ſic debuit condemnari,
3 quia fama † conſentiens probat [b].iiii.q.iii.verſicu.item ſæpe.ĩ.eo.
a præterea.§.j.So.nō eſt verum,quia † in crimine probationes aper
4 tiſſime requiruntur,C.de edendo,qui accuſare.C. de proba.l.fi.v.
5 q.vi.Epyphanium.& † vbi ꝯ ſalutem hominis proceditur ſtrictus
agitur.C.de app.addictos.Secus eſt in ciuili,vbi ſufficit unus teſtis
cum iuramento,quod dic,vt leg.& no.ĩ.de iureiur.c.fi. ſm B.Im
mo nec eſt hic aliquis teſtis idoneus,vt patet in eo, quod no. ĩ.§.
j.Nec habetur ex hac litera,ꝙ preſbyter eſſet infamatus nec ꝙ ac-
cuſaretur de crimine.immo potius vt agi ciuiliter, vt ab eccleſia
remoueatur. & tn̄ teſtes tanquam minus idonei repelluntur cū
non ſit preſbyter infamatus,ad hoc.s̄.e.ex parte.& c.quoniam.ĩ.
e.de cætero . vnde nec laici ſi accuſaretur criminaliter repellendi
fuerant ꝯ ipſum,vt patet in eo,quod no.ĩ.de accu.cum P. Man-
conella.etiam ſi iuramentum deferretur non ꝯ ipſum,ſed potius
ei deferretur ad purgandam innocentiam ſuam ſi infamia labo
raret,s̄.de confeſ.c.j.§.fi.& ex his patet,ꝙ bene proceſſit epiſcopus
vt ſequitur.¶[Nos].iij.pars [Eo quod.i.quia. [Crimine]. ſicut cō
feſſus eſt ꝯ ſe.vnde ei fuit credendum.xiiii.quæſti.ii.§.j. [Crimine
inde contra eum].alias ſine inde,& ex hoc patet,ꝙ teſtis ille, qui
dixit,ꝙ pactum ſecum fuerat factum , omnino eſt repellendus.
[Nullique].verſi.& no. ꝙ hoc poteſt referri ad alium teſtem , de
quo intelligas,ꝙ vnus erat de parochianis , & dicebat,ꝙ ſacerdos
dictum pactum fecerat cuidam pro omnibus. ſ. tam pro ſe quā
pro aliis,& aliquibus etiam pactum fecerat ſpeciale , tamen ipſe
non interfuit,ſed illa perſona media hoc ei retulit, & ipſe ratum
habuit . hic enim confitetur ꝯ ſe . vnde non eſt ei credendum ꝯ
alium: maxime, quia nec præſens fuit. & ſic etiam iſte ſecundus
teſtis idoneus non eſt. Alij hoc referunt ad eundem teſtem.& eſt
quaſi inculcatio verborum.Sed ſequens. ver. reſpicit alium teſtē
ſm omnes.[De ſeꝯfeſſo] . niſi in exceptis criminibus,vj.q.i.§.ve-
rum.ver.alias.c.ſi quis cum militibus.vel ad detegendum crimē.
ĩ.tit.j.c.fi.ſiue præſcriptionem inducendam, quod dic, vt no.ple-
ne.s̄.de confeſ.c.j.[Credendum]. ſub.ſed & ſi iſte teſtis fuiſſet cō-
feſſus nihil contra ſe , adhuc tamen non ſufficeret ad preſbyterū
condemnandum quantumcunque idoneus eſſet cum ſolus ſit,
& ſic continuatur ſequens ver.[Nec vnius].verſ.tantum ſine aliis
adminiculis.vt hic,& ĩ.eo.licet.j.in fi iiii.q.iii.verſic. item vnius.
xxxiii.q.ii.admonere.ff.de qō.maritus. Niſi quando teſtator hoc
expreſſit.ff.de dote præle.theopompus. Vel quantum ad præſum
ptionem.viii.q.iii.talia.lxxxvj.diſt.tanta.xxviii.diſt.de Siracuſanæ.
xcvii.diſt.nobiliſſimus.Vel extra iudicium.xxii. q. iiii. innocens.
dic,vt no.ĩ.eo.licet.j.in fi.

ADDITIONES.

a ¶Intelligitur.Adde glo.j.& dom.Abb.ſuper ea clare loquentem,& Felin.
hæc dupliciter intelligentem.Et Barto.in l.peculium eſt. ff. de pecul.&
in l.ſi quis delegauerit.ff.de dona.

b ¶Probat.Adde,an fama probet,vide plene per Andre.Sic.& Bernardi.de
Laudri.hic in addi.ad Panor.& Bar.pleniſſime.in l. de minore. ff.de quæ-
ſtio.& latiſſime per Felin. hic.

SVMMARIVM.

1 *Omnia acta ibi forſan pereunt , vbi inſtantia perit.*
2 *Quæ atteſtationes pereunt ,quando quis abſoluitur ab obſeruatione iudicij.*
3 *Vitium litigioſi perpetuum eſt.*
4 *Acta iudicij non percunt , ſed perpetua ſunt.*

CAP. XI.

CAuſam quæ. Ab aliis] quibus vos ſucceſ
ſiſtis,C.de iud. properandū.
§.ſinautem in medio. triennii. Et obtinet, ꝙ hic dr̄,
1 niſi vbi inſtantia iudicii periit.Nam † vbi perit inſtan
tia ibi forſan omnia acta pereunt,C.de iud. properandum . §.j.
Tu vero dicas,quod quantumcunque pereat , ſemper tn̄ confeſ-
ſiones,& probationes & alia,quæ factum reſpiciunt durant inter
eaſdem perſonas,& coram eiſdem iudicibus. C. de arbi. cum an-
tea.§.fi.dummodo ad idem agatur , vel etiam ad aliud , quod tn̄
ex principali pendet,quale eſt ſi atteſtationes ſint de matrimonio
nam hæ valent quantum ad præſumptionem tantum , & non
quantum ad probationem.Si vero ad aliud omnino agatur,pri-
mæ probationes non probant , quia & habitæ ſuper vno modo
agendi non proſunt ſi alio modo agatur,vt patet in eo,quod leg.
& no.ĩ.eo.veniens.ſed ad idem, & eius acceſſorium , & eundem
modum agendi ſemper valent,vt dictum eſt. Nec obſtat C. de iu
2 di.properandum.§.j.vbi dr̄,† ꝙ quando , quis abſoluitur ab inſtā
tia iudicii tunc & acta iudicij pereunt, quia intelligitur de his, q̄
ſunt tantum acta iudicij.& ex ipſo iudicio orientia,ſiue procedē
tia.ſicut ſunt citationes,ſatiſdationes,& ſīa. hæc enim vere per-
eunt,argu.ff.de iud.ſol.cum apud ſempronium atteſtationes ve-
ro non pereunt, vt dictum eſt , quia potius ſunt acta iudicij , ſed
ad factum reſpiciunt perpetuo ualent , vt patet in citatione per
quam fit interruptio,vt C.de præſcrip.xxx.an. cum notiſſimi. re-
3 ſpon.j.& l.fi. Et de an.ex.l.j.§.i. † Sed & vitium litigioſi dicunt q̄-
dam perpetuum eſſe,de quo dic,vt no.s̄.vt li.pen.eccleſia. Et ſunt
hæc vera de actis habitis coram iudice ordinario, ſiue ēt delega-
to,C.de re iud.geſta.& leg.& no.s̄.tit.i.quoniam ꝯ falſam. & c.fi.
vbi eſt hoc expreſſum.dummodo reperiri poſſint alias. n. de no-
uo recipiuntur,vt ibi leg.& no. Quid aūt iuris ſit de atteſtationi-
bus productis,& aliis actis habitis coram arbitris, habes.C.e. tit.l.
fi.C.de arbi.l.pen.§.pen.& fi.& leg.& no.ĩ.e. pūtatā. Sed obiicies,
& dices qūo poſſunt ualere atteſtationes in ſecundo iudicio cū
ipſo conſiderato receptæ ſint lite non conte.Reſpon.quia nō cō
ſideratur litis conteſtatio ipſius ſecundi iudicii.Sed primi in,quo
fuerunt

fuerunt recepti litæ non conteſta. vnde & illud fundamentum .
ſufficit,& perpetuo vz.s̄.vt litæ non conte.qm̄.& C.eo.tit. l. fina.
& ĩ.eo.præſentatam.Saluum eſt tn̄ ius ei,contra quem producū-
tur,vt contra dicta ipſa poſſit obijcere,& perſonas,vt in eiſdem iu
a rib. Valent ergo [a] atteſtationes non ſolum inter eaſdem perſo-
nas,ſed etiam inter eorum hæredes . dummodo ad idem , & eo-
dem modo agatur,vt dictum eſt,& comprobatur ĩ.eo. Alberic⁹.
& C.de libe.cauſa iubemus. Immo & plus vr̄.ſ.ꝙ tales atteſtatio-
nes.& omnia alia acta factum reſpicientia. eſto ꝙ ſnīa non ſit la
ta,proſunt non ſolum producentibus,& eorum hæredibus,vt di
ctum eſt.ſed etiam omnibus, quibus res iudicata prodeſſet . ver.
gratia. Aliquis,a quo vendicabatur fundus probauit per teſtes, ꝙ
ſuus erat.Poſtmodum vendidit illum Petro, in hoc caſu dicen-
dum eſt , ꝙ prædictæ atteſtationes Petro emptori proderunt . ſi-
cut ei prodeſſet ſnīa,ſi pro venditore lata fuiſſet,ff.de excep. rei iu
di.ſi a te.§.j.& §.Iulianus. Et idem vr̄ in omnib. caſibus , in quib⁹
res inter alios iudicata alijs præiudicat, vel prodeſt,vt videlicet eo
dem modo acta inter eoſdem habita etiam , ſi res iudicata non
fuerit,proſint,& obſint illis omnibus, quibus res iudicata prodeſ
ſet,vel obeſſet.Qui vero ſint iſti caſus,patet in eo, quod leg. & no.
ĩ.de re iud.quamuis regulariter.ſm d.n.cuius eſt mens totius hu-
ius gl.Hoc aūt notandū , ꝙ ſm canones non perit inſtātia fluxu
4 tpis † Ideoque nec iſta occaſione acta iudicij pereūt,ſed perpetua
ſunt,vt patet in eo,quod no.s̄.de iud.venerabilis.& s̄.ti.j.c.fi.vn̄ q̄tū
ad hunc caſum ſatis vr̄ inutilis iſta gloſ. Poteſt tamen valere in
alio caſu puta qn̄ quis abſoluitur ꝑꝑ ineptam editam actionem.
tunc enim & ſi inſtantia iudicij pereat,& alia de nouo poſſit ori-
ri,vt patet in eo,quod leg.s̄.de iud.examinata.poteſt queri vtrum
& acta pereant, & poteſt reſponderi, ſicut ſuperius eſt notatum,
ad quorum inſtructionem ſatis vr̄ ſufficere ſequens glo.[Iudici-
bus].penes quos remanſerunt,& perpetuam fidem faciunt,vt C.
de re iu.geſta.in auth. eo.tit. §. quoniam multæ . & ſi publicata
non ſunt adhuc alij teſtes produci poſſunt. ĩ. eo. cām quæ.ĩ. de
accu.cū dilecti.§.j.Idem eſt publicati fuerint,ſed amiſſi.& de hac
mā dic,vt plene no.s̄.tit.j.c.fi.& adde quod no.in præced.glo.

ADDITIO.

a ¶Valent ergo.Adde,an acta facta in vno iudicio valeant , & faciant fidē
in alio pleniſſime per dom.Abb.hic & apoſtillatores ad eum.

SVMMARIVM.

1 *Affectio ſimilis omnem ſuſpicionem tollit.*
2 *Cauſa vniuerſitatis non eſt ſingulorum .*
3 *Clericus eſt filius eccleſiæ,quæ ipſum domino ſociauit.*
4 *Nemo cogitur contra ſe edere inſtrumenta.*
5 *Actoris,& rei equa debet eſſe condictio.*
6 *Eccleſia non debet alienum ius vſurpare .*
7 *Veritatem celare peccatum eſt.*

CAP. XII.

CVm nuncius. Alia cauſa]. quam hæc,ꝙ
ſunt clerici eccleſiæ ꝑ qua
teſtificantur,puta quia infames ſunt latrones , vel per
iuri.tales enim repellerentur, s̄. ex parte. [Impediat].
hoc verum eſt in ciuili cā ſecus in criminali.xiiii. q.ij. ſuper pru-
dentia.iij.q.v.accuſatoribus.ij.& c.accuſatores.ĩ.de accu.repellan
tur. Niſi forte aliquis de vniuerſitate prælatum accuſet , tunc.n.q
libet de vniuerſitate recipitur ad teſtimonium.ij.q.vij. lator. s̄.de
1 elec.per inquiſitionem † quaſi par affectio omnem ſuſpicionem
tollit alias tollat.ſm d.n.ff.de ritu nup.non ſolum.§.de vno. C.de
cura.fur.l.fi.Circa prin. [Repellendi].immo ſunt admittendi,vt
2 s̄.eo.inſuper.vbi de hoc.& eſt rō , † quia cauſa vniuerſitatis nō eſt
ſingulorum inſti.de rerum diui.§.in tantum.xii.q. ij. qui manu-
mittatur. Sed nunquid prælatus poteſt eſſe teſtis in cauſa eccle-
ſiæ ſuæ,ſic.dummodo alium procuratorem conſtituat , s̄. de iu-
ra.calum.c.fi.quia nec dominus eſt.ĩ.de dona. c ij. & ſic non ob-
ſtat inſti.de teſta.§.licet.C.eo.omnibus.iiii.q. iii. verſic.item nul-
lus.quod dic,vt plene no. s̄.eo.inſuper. Sed quid ſi aduerſarius ve-
lit inducere clericum contra eccleſiam nunquid eſt audiendus,
3 vr̄ ꝙ non ar.s̄.de poſtul.c.fi.† eſt.n.filius eccleſiæ,q̄ ipſum dn̄o ſo-
ciauit,vt ĩ.de poe.preſbyteri.& filius non cogitur ꝯ patrem, iiii.q.
4 iii.ver.item lege Iulia.† Item nemo cogitur cōtra ſe edere inſtru-
menta,s̄.ti.j.c.j.cum ſuis concor.iiii.q.iii.§. item in criminali.ver
ſic.qui intendit.quorum nomine continentur teſtes,vt ĩ. ti.j.per
uenit.§.j.in prin.Sed ꝯ.quia eccleſia poteſt illum pro ſe inducere
ergo & tenetur & eum ꝯ ſe recipere.iiii.q. iii. §. item ſi quis teſti-
5 bus.† Item actoris,& rei ęqua debet eſſe condictio, s̄. de mu.pe.c.
ii.ĩ.de excep. cum inter priorem . & teſtis pro vtraque parte fert
teſtimonium.xiiii.q.v.nō ſane.& nihil debet licere actori, quod
6 reo non licet,ff.de regu. iur. non debet.† Item eccleſia non debet
alienum ius vſurpare,xcvi.di.ſi Imperator.liiii. di. generale. ad fi.
ĩ.de teſt.filius. So. dn̄t quidam, ꝙ non eſt cogendus. ſi tn̄ eccleſiā
ipſum producit,tenetur eum,& ꝯ ſe recipere,& tunc cogitur pro
7 aduerſa parte teſtificari. Alii dicunt,ꝙ debet cogi,quia † celare ve
ritatem peccatum eſt,xi.q.iii.quiſquis.Nec obſtat j.c. veniens.vbi
de hoc, & hanc opinionem in defectum aliorum teſtium vide-
tur hic approbaſſe,d.n.dic,vt no. .eo.inſuper.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis accuſatus & conuictus de crimine non emendatus a teſtimonio repel
litur.*

CAP. XIII.

SVper eo. [Opponuntur.] Et probationes offe-
runtur.ſicut ſequitur, & probatur.s̄.
e.ex parte.¶ Reſpondemus].ij. pars.[Si etiam].i.quā-
uis[Ante.] in alia cauſa. [Conuicti , vel confeſſi.]
1 Hoc ideo dicit,† quia ſi antea accuſatus fuiſſet teſtis & conuictus
vel confeſſus de crimine,& non eſſet emendatus,repelleretur,&
ſi modo conuinceretur,quod dic,vt le.& no.plene,ĩ.e.c.fi. hac vi
ce.in modum exceptionis.s̄.c.ex parte.Secundum vero non re-
pellitur,niſi fuerit de crimine condemnatus,quod infamiam ir
rogat,vel niſi infamis ſit ipſo iure.iiii. q.iij. ver. item lege Iulia.ff.
de is,qui no.infa.athletas.§.calumniator. [In teſtimoniū]diſtin-
gue tamen inter infamiam canonicam & ciuilem,quod dic, vt
leg.& no.ĩ.e.teſtimonium.ſecundum.d.n.

SVMMARIVM.

1 *Suorum appellatione qui contineantur.*
2 *Teſtes viles contra infamatos admittunt.*
3 *Nemo ſibi nec ſuis poteſt ius dicere.*

CAP. XIIII.

DE cœtero. [Criminali.] ſubaudi in qua &
criminaliter agitur, ſecus ſi ciui-
liter.Et ſic non obſtat,s̄.eo.qm̄.vbi de hoc.[Sacrorū
canonum.]ij.q.vj.c.j.ij.& iij.Item vj.q.i.beatus.xi.q.j.
c.ij.ĩ.de accu.cum P.Manconella.vbi de hoc plene no. [Niſi for
te.ver.[Proſequantur.]Hic caſus ſemper excipitur,ij.q.j.prohibē
1 tur in fi.ff.de acc l.j.& ij.rn̄.j.† & qui appellatione ſuorum conti
neantur,ibidem legitur.Sed in exceptis criminibus admittuntur
2 † & viles contra infamatos,vt no.s̄.eo.veniens.[Nec tunc.]verſi.
ſ.quando proſequuntur ſuā iniuriam,vel ſuorum . [Ad teſtimo-
nium.]quia nullus in re propria &c. ff.e. nullus.C.eo.omnibus.
3 † nec ſibi,nec ſuis poteſt quis ius dicere,C. ne quis in ſua cauſa iu
dicet.in rubro & in nigro.niſi parciſſime.ff.de offi.præſidis. ſena-
tus.& de hoc no.s̄.de.fo.compe.cum contingat. [Ad accuſatio-
nem.]quia accuſator non probat,ſed teſtis,argu.contra.s̄.eo. in
omni ſolutio ibi.

SVMMARIVM.

1 *Vbi eadem ratio,ibi & idem ius.*
2 *Dilationes plures dantur vtilitatis cauſa .*
3 *Dilationes omnes a iudice temperandæ.*
4 *Dilatio aliud,& aliud productio.*
5 *Productiones tres poſſunt infra vnam dilationem fieri.*

CAP. XV.

a INcauſis. [a]Scilicet criminalibus,vel ſpiritu ali
bus.[Vel ciuilibus.] ſ. temporalib⁹
ſic C.de tranſac.cauſas vel lites. [Vltra tertiam.]qui-
dam intelligunt hanc decre.vt iacet. aſſerentes, ꝙ ſi-
ne ſolennitate,de qua ſequitur,non poteſt iudex admittere quar
tam productionem.& ſi hoc fecerit atteſtationes non valent,ar.
ĩ.e.c.pe.x.di.vides.Alij dicunt , ꝙ valent,niſi fuerit appellatum,ĩ.
eo.ſignificauerunt.Tertij aſſerunt , ꝙ iudex quantumcunq; etiā
contradicatur , quantumcunque appelletur poteſt tamen & cū
hac ſolennitate , & ſine hac ſolennitate concedere, non ſolum
quartam ſed , & quintam productionem , nſi ſit concluſum in
cauſa,vel renunciatum teſtibus,& dicta ipſorum iam parti alte-
ri edita ſunt,aliter enim obſeruatio huius ſolennitatis locū non
habet,& ſic loquitur auth.ex quo decre. tales de iſta materia lo-
quentes eliciuntur,in auth.e.tit.§.quia vero multi,& ſeq.coll.vij.
Et hoc vr̄ rationabilius,ſed tn̄ iudici ſecurius eſt,ꝙ & nunquam
det quartam productionem , niſi cum hac ſolennitate.Iſti vero
vltimi dicunt,ꝙ idem eſt in tertia,& etiam in ſecunda dilatione
ſeu productione.ſ. ꝙ nunquam eſt danda ſine ſollennitate, vbi
a concluſum eſt,vel renuciatum, [b] vel atteſtationes alteri parti ſūt
1 editæ,alioquin ſemper,& ſine hac ſollennitate dari poſſunt † nā
vbi eadem ratio ibi & idem ius s̄.de conſt.translato.ĩ.de conſan.
tua . Veruntamen prædicta auth. non vr̄ facere vim in renun-
ciatione,nec incluſione,ſed tātum in editione alteri parti facta.
Nam tunc tantum vr̄,ꝙ ſit danda dilatio,cum hac ſollennitate.
A principio tn̄ ſtatutum fuit,ꝙ pro ſingulis cauſis probandis da
retur tantum vna dilatio,ff.de fer. in pecuniarijs, & ſine grandi
cauſę cognitione.nam eo ipſo , ꝙ petebatur prima dilatio , niſi
2 euidens appareret calumnia,danda erat.† Sed poſtmodum vtili
tatis cauſa ſtatutum fuit,ꝙ darentur plures dilationes, vt hic.&
ff.de

ADDITIONES.

a ¶Materiam huius.decre.examinant leg.in auth.quod ſemel.C.de proba,
& per iſtum in ſum.de dila.§.& quibus circa prin.uer.videtur tamen.

b ¶Renunciatum.An ſola renunciatio in cauſa impediat quartam dilatio
nem cum ſollennitate,vide hic per apoſtillam ad do.Ab.

ff.de fer.orõne.ff.de iud. interdum.in aut.e.ti.§.ſi. vero de ducẽs.
Secunda tñ,vel tertia non eſt danda ſine grandi cauſæ cognitio-
ne, puta quia probabiliter oſtendit iudici ſe taliter impeditum
fuiſſe,ꝙ non potuit producere teſtes,vel inſtrumenta tunc enim
omnino dari debet ff.de eden.ſi quis ex argẽtarijs.§.pe.& fi.& l.fi.
In criminalibus autem ſine grandi cauſæ cognitione. dabantur
duæ,vel tres,ff.de ſer.l.fi. Quarta vero non dabitur etiam in ciuili
bus,niſi cum ſolennitate,in auth.eo.ti.§. quia vero multi. Nec ẽt
cum ſolennitate ſꝑ ipſam concedet iudex.ĩ.de appel.ſignificauit.
Sed nec poſt terminum peremptorium dabitur ẽt cum ſolenni-
tate legali,niſi aľs probet pro ſe impeditum fuiſſe: tunc. n. bñ eſ-
ſet danda,vt pꝫ in eo,quod not.ſ̃. eo.glo.ver.ſcđa tñ vel tertia. Et
3 hoc ſcias,ꝙ oẽs dilationes† ita ſunt a iudice tẽperãdæ,vel reſtrin-
gendæ,ꝙ nõ tranſcendant tꝑa,non ſolum a lege ſtatuta, ſed nec
ab hoĩe,vt colligitur,iij.q.iij.ſpacium,& in eo, quod leg. & no.ſ̃.
de offi.dele.de cauſis. ẜm d.n.cuius eſt mens totius huius glo. ad
idẽ.C.de iud.properandũ.& ſ̃.ti.j.licet.De hac tñ mã dic, vt plene
a no.in duab.ſeq.glo. [Productionem[a]].i.dilationem. quia in vna
dilatione plures pñt produci, immo ſꝑ qualibet die. hodie vnus,
& cras alius,& ſic vſque ad vltimum diem dilationis, finita vero
prima dilatione iudex dabit ſcđam iuſta cã allegata, & iterũ ter-
tiam.ſed & quartã nunq̃ dabit, niſi quis renunciaſſet teſtibus, qa
poſtea non poſſet aliquem producere,ĩ. eo. de teſtib. Sed nec ſꝑ
danda eſt,quarta productio, ſi iudex ipſam denegandam viderit
ꝑꝑ inductam iam multitudinem effrenatam, ĩ.e. ſignificauerũt.
§.j.ver. niſi forte . Et ex eadẽ cã poſſet denegare ſcđam,vel tertiã,
dummõ in prima ſufficienter produxerint,ĩ.eo. de teſtib. ſed ſi ſi
ne cã denegetur,ẽt quarta appellari põt ĩ.eo.ſignificauerunt. ẜm
B.Sed & ẜm M.ſic expones.[Vltra tertiam productionẽ].factam
infra vnam dilationem, vt ſic tres productiones vnam dilationẽ
4 faciant,ar.ff.de verbo.ſigni.ter enixa†aliud.n. eſt dilatio,aliud ꝓ-
ductio.vñ bñ cauit ſibi hæc litera,ꝙ non dixit dilationẽ, ſed pro-
ductionem, quia dilatio tm̃ vna datur actori in ciuilib. reo vero
duæ . In criminalibus autem dantur duæ accuſatori, & accuſato
res. plures nullo mõ dantur niſi cã cognita, & ſic intellige (quia
& ſic loquitur).ff.de feri.oratione.& l.fi.C.de dila.l.j. & iij. q.iij.§.
5 ſpacium.& c.induciæ†Tres vero productiones poſſunt infra vnã
dilationem fieri,vt hic dicit,& in auth.eo.ti.§.quia vero.coll.vij.
vñde hoc ſumptum eſt. Quarta vero non conceditur , niſi iuret,
ꝙ nõ didicit teſtificata,vt ſequitur. Quinta nullo modo,vt ibidẽ,
& hoc intelligas,ſi in prima,ſcđa,& tertia productiones, is, cui aſ
ſignata erat dilatio aliquem teſtem produxit. alioquin ſi impedi-
tus fuit prima,ſcđa,& tertia probato impedimento dabitur ſcđa
dilatio ſine aliquo ſacramento:ſic etiam tertia,quarta,& quinta.
Quinimmo & centeſima milleſima.& ſic intellige ĩ.e. vltra ver
bi grã.data eſt dilatio triũ menſiũ ad ꝓducendũ teſtes de eadẽ ꝓ-
uincia.vult producere teſtes ſuos vſq; ad xv.dies.dꝫ facere primã
ꝓductionẽ ſuã.elapſis illis iteru dicet data eſt talis dies infra eãdẽ
dilationẽ ad faciendã ſcđam productionẽ,& eodem mõ dicet de
tertia.Et caueaẛ tabellio,ꝙ dicat & ſcribat ꝓductionẽ,& nõ dila-
tionẽ,qa ſic nõ daretur ſcđa niſi cã cognita.ſic fiet,& de quarta ꝓ
ductione,ſed cũ ſolẽnitate . De quinta nullo mõ exaudietur,ſed
probato impedimento dabitur ſcđa dilatio, infra q̃ & totidẽ pro-
ductiones,& eodẽ mõ & non plures fieri poterunt,ſic & probato
impedimento in hac ſcđa dilatione dabitur tertia , & milleſima
vt ſupra.Sed nunquam ſub vna dilatione licet facere quartam ꝓ
ductionem niſi cum ſolennitate.quintam nullo modo, vt dictũ
eſt.& ſic aliud eſt productio,de qua in auth.& hic,& ĩ.e. vltra.lo-
quitur . & aliud dilatio,de qua iura antiqua loquuntur. vñ non
corriguntur ẜm d.n. Sed & in quarta productione non produce-
ret nouos teſtes,ſed alios tantum,quos antea nominauit.nam ſi
petitum fuerit,tenetur eos ab initio nominare , in auth. eo.tit.§.
quia vero multi.ĩ.tit.j.c.j.& c.cum ɔ̃. vñ & in literis Papalibus to
ta die dr̃,teſtes aũt,qui fuerunt nominati &c.ĩ. eo. cum cauſam
quæ.Tñ Goſ.dixit in hoc idem,quod in cauſis obtinet obſeruan
dum,cum.n.quiſquam aliquid probare intendit per teſtes, colli
git omnes illos,quos tunc poteſt habere,& adducit eos coram iu
dice,& tunc debet dicere iſtos præſento pro prima productione,
& iſti debent ſcribi,& iurare præſente aduerſa parte, vel abſente
per contumaciam,ſ̃.eo.c.ij.Item poſtea collige ſcđos, & ipſos re-
præſentabit pro ſcđa productione, & idẽ faciet tertio de aliis. Iſti
igitur recipientur quodlibet die, ſicut obtulerit iudici ſe facultas
& ſic fient tres productiones infra vnam dilationem. Quarta nõ
conceditur,niſi cum ſolennitate,vt ſ̃.ẜm Goſ.Tñ ſatis ſufficit, ꝙ
nominentur licet non præſentetur ſimul quicquid ipſe dicat,qa
forſan non eſſet poſſibile oẽs ſimul pñtare. Et hoc ẽt ſeruari vide
mꝰ de ɔſuetudine,q̃ allegat,& ſic teneas. de aliis dic,vt ſ̃.de no.&
de hoc no.in ſumma de dilationib.§.& quib.[Niſi adhibita].ver.
in legib.in aut.e.tit.§.quia vero multi.coll.vii.ĩ.e.vltra.[Et ſupradi
ctis].ver.[Cũ fuerint publicata] & non antea,vt no.ſ̃.e. ex parte.

ADDITIO.

a ¶ Productionem . Quomodo ſumatur hoc verbum productio vide hic per Andre.Sicu.in apoſt.ad Panor.

SVMMARIVM.

1 *Capitulum cum anima careat non poteſt excommunicari.*
2 *Interpretatio in foro contentioſo,eſt benigno facienda.*
3 *Indulgentia eſt concordanda cum iure communi ſi fieri poteſt.*
4 *Sententia ex communicationis medicinalis eſt.*
5 *Certius & tutius eſt animæ interpretandum.*
6 *Interpretatio eſt facienda pro rationabiliter appellante.*
7 *Duplicem fauorem vnicum tantum vincere.*
8 *Voluntas ſit pro ratione.*
9 *Teſtes de iure non ſunt infames,eſt ſi a teſtimonio repellant.*

CAP. XVI.

CVm tu fili. Dominus Raymundus de fauẽ
tia bonæ memoriæ ebredunen.
archiepiſcopus habuit diſcordiam cum Petro de val
le ſerra præpoſito,& capitulo Ebredunen.& tandem
excommunicauit præpoſitum, & quoſdam de canonicis . ſuper
hac ſñia litigauerunt coram D.Alex.iii. dicebant. n. præpoſitus,
& canonici excõicati,ꝙ ſñia nulla erat tanquam lata poſt appel
lationem,quia primo appellauerant,& hoc probauerũt. Archi-
epiſcopus dicebat,ꝙ ipſos excõicauerat , antequam appellarent,
& hoc probauit. Interpretatur ergo Alex. ꝙ bis fuit appellatum,
& ſñia lata fuit poſt primam appľonem : ſicut dicunt teſtes præ-
poſiti & canonicorum,& an te ſecundam,& ſic ſunt teſtes archi-
epiſcopi intelligendi, & fit in hoc caſu benigna interpretatio, vt
nota periurii euitetur. [Quibuſdam canonicis]. & non dicit ca-
1 pitulo . & hoc caute † quia cum capitulum anima careat, non
poſſet excommunicari.extra.dom.n.de ſenten.excommuni.Ro-
mana.§.fin. nam iſta ſententia ligatur anima & non corpus,ĩ.de
re.ec.non alie.ſi quis presbyterorum.[Tuis].i.tibi adhærentibus,
nec.n.ſubſunt præpoſito , ſed archiep̃o quo ad omnimodam iu-
riſdictionem,& ſubaudi quos excommunicauerat archiepiſco-
pus.[Eſſetis].dicentes ſñiam excõicationis ꝑdictam nullam eſſe,
vtpote poſt appellationem latam. Et econtra archiepiſcopus aſ-
ſerebat ſ̃.de of.dele.cum contingat.ĩ.de ſentẽ.ex per tuas. [Et j.]
Hic continetur , ꝙ canonici conquæſti fuerunt Papæ de iniuſta
denunciatione excõicationis, quæ nulla erat , quia poſt appella-
tionem.& ꝙ vtraque pars teſtes ſuos produxit, & intentionẽ ſuã
plene probauit,& diſputatum fuit ſuper dictis, & dicebat alteru-
tra pars,ꝙ teſtes ſui verum dixerant,& alij deierauerant, vt innui
tur ex ſequentib.¶ Cum conſtet].ii.pars:per dicta teſtium produ
ctorum.[Poſt appellationem]a nobis factam:loquitur.n.præpo
ſito & canonicis Ebredunen.eccleſiæ. & ideo primo interpreta-
tur dicta teſtium ſuorum,quia ſicut primo conqueſti fuerant,&
primo ad iudicium venerant,ſic & primo produxerant, ſ̃. de or-
di.cog.cum dilectos.§.nos aũt. [Tulerit]. archiepiſcopus in vos.
[Et archiep̃i].ver.[Ante appellationem] . ſubaudi , vos excõica-
uit , & ſic videantur ſibi adinuicẽ ɔ̃dicere , & alteruter deierare.
2 ¶ Mos dicta teſtium].iij.pars.[Benigne].† No.benignam interꝓ-
tationem faciendam,vt hic,& ff.de reg.iur.ſemper in dubiis.ff.de
legibus in ambiguis.& leg.& no.ĩ.de decimis. ad audientiam.&
de priuil.in his.Hęc autem benigna interpretatio in foro conten
tioſo locum habet, nam in foro animæ non eſt acceptandũ id,
quod vr̃ homini benignius, ſed quod animæ ſecurius eſt . quod
dic,vt leg.& no.ĩ.de homici.ad audientia.§.j.ver.j.& in eodem ɔ-
cordat d.n.Et adde,quod no.in ſeq.glo.[Interpretari]. Not. ꝙ te-
ſtes,ſi poteſt fieri,ſunt ad concordiam reducendi,ne periurio no
tentur,ita ꝙ fiat concordia,& ſi non ẜm verba , ſaltem ẜm ſpũa-
lem intellectum,ſiue ẜm mentem. xi. q. iii.anteceſſor. viii. q.j.in
ſcripturis.xxiii.q.viii.c.j. Sicut & Euangeliſtas reducit ad concor
3 diam Augu.de pęni.di.ij.periculoſe.† Sic & indulgẽtia, ſi poſt fie
ri,eſt concordanda cũ iure cõi ſ̃.de cõſue.cũ dilectus.§.fi. in prin.
Alias in dubio ei, qui teſtes produxiſſet facta probatio non pro-
deſſet,ſ̃.ti.j.in noſtra.§.pe.& fi.ſed eſt facienda interpretatio ɔ̃ ip-
4 ſum.Sed ɔ̃ hanc interpretationem facit, † quia excõicationis me
dicinalis eſt,ii.q.j.multi.extra.d.n.de ſen.ex.cum medicinalis . &
ideo fertur,vt ſpiritus ſaluus fiat.xi.q.iii.audi denique . ergo in fa-
uorem animarum,& vt ipſarum uitetur periculũ , potius debuit
fieri interpretatio pro ſñia,q̃ ɔ̃,vt patet in eo,quod no.ĩ.de ſen.ex.
c.pe.Quod hoc mõ fieri poterat.dicamus , ꝙ bis fuit lata ſñia , &
ſemel appellatum. ſic ergo poteſt in hoc caſu fieri interpretatio,
ꝙ ſñia prima lata fuit ante appellationem , & ſic intelligamus te
ſtes archiepiſcopi.Scđa vero poſt appellationẽ , & ſic poſſunt in-
telligi teſtes ꝑpoſiti,& canonicorum , nec notabũtur de periurio
5 teſtes, & talis interpretatio fieri debuit,quia in dubio † quod cer-
tius & tutius eſt animæ interpretandum eſt,ĩ.de ſpon. iuuenis.&
quilibet debet in dubio ſe reputare excommunicatum ĩ. de cle.
ri.ex mi.illud.§.licet.& patet in eo,quod not.in pręced.glo.ſ̃.tit.j.
poſt ceſſionem. Et ſi dubitetur vtrum ſñia intelligatur de mino-
ri,vel maiori,fit interpretatio,ꝙ de maiori,ĩ.de ſen.ex.ſi quidem.
quare ergo hic fuit facta talis interpretatio?tutius ei fuiſſet, ꝙ ip-
ſos abſolui mandaſſet ſaltem ad cautelam, ĩ. de ap. ad præſentiã.
ĩ.de ſen.ex.venerabili.Sol. Dixerunt quidam, ꝙ hoc factum fuit
in fauorem teſtium, ne de periurio notarentur , vt hæc litera di-
cit.

cit.Sed hoc nihil eſt quia ita bene ſaluabuntur eorum dicta ꝑ ɔ̃-
riam interpretationem,ẜm ea,q̃ no.ſ̃.e.glo.ver.ergo in fauorẽ.Se
cundi dixerunt, ꝙ ꝑpoſitus & canonici erant rei : vnde in dubio
debuit interpretatio ꝓ eiſdem,ſ̃.ti.j.ex literis. vbi de hoc. Sed hoc
non prodeſt.Primo quia non erat rei,ſed actores (nouimus.n.fa-
ctum)quia conquerebantur de iniuſta excommunicatione, im
mo de nulla,& quia denunciabantur iniuſte,vt & ſ̃.no. Scđo,qa
& ſi rei eſſent, tñ cum archiepiſcopus foueret cãm fauorabilem
& animæ medicinalem,vt præmiſſum eſt,debuiſſet interpretatio
fieri pro actore,ĩ.de ſen.& re iud.c.fin.Potes igitur rñdere,ꝙ hoc
iõ fuit,quia principi ita placuit, & hoc eſt, quod hic ſequitur. &
6 in ſeq.glo.Vel dic,ꝙ hoc ideo fuit,quia in dubio† facienda eſt in
terpretatio pro rõnabiliter appellante.ĩ.de app.dilectis. §. fi.& vt
præpoſitus & canonici,qui ſñiam non ſeruauerant,de irregulari-
tate non notarentur.quamuis. n. ſñia excõicationis ſit fauorabi
7 lis,irregularitas tñ eſt odioſa † vnde ex parte archiepiſcopi nõ eſt
niſi vnum:fauor.ſ.ſñiæ,ex parte vero canonicorum faciunt duo.
fauor.ſ.appellationis rationabilis,qui eſt ampliandus , & odium
irregularitatis,quod eſt reſtringendum ẜm illam regulam. ff. de
libe.& poſth.cum quidam.ĩ.de ɔceſ.præ. ɔſtitutus.& fit interpre-
tatio pro canonicis,quorum potiora ſunt iura.ſ̃.ti.j. licet.§.fi. cũ
ſuis concor.& de poſtu.præ.bonæ.ij.ante fi. Vel dic,vt in ſeq.glo.
ſuper verbo.ne te periurii.Sed & ſi dicas,vt dñt quidam,ꝙ ſñia ex
cõicationis odioſa eſt,tunc oĩa faciunt pro canonicis,& ɔcurrũt
8 ſed nos ɔ̃rium opinamur. [Volentes.]† ſit ergo pro ratione volũ
tas,vt & no.ſ̃.de dolo.& contu.cum olim.§.volentes. ĩ. de præbẽ.
licet.Vel dic,vt no.ſ̃.in præced.glo.& ſeq.[Ne periuri .] ſubaudi,
cum per confeſſionem partium conſtet vnam ſententiam tan-
tum prolatam fuiſſe, & tunc vera eſt ratio hęc oĩno.ĩ. de fide in
ſtru.cum Ioannes.§.pen.nec fuit neceſſaria abſolutio ad cautelã,
quia per hanc interpretationem ſunt abſoluti, nam & princeps
a nudo verbo,immo & eoipſo,ꝙ ſalutat,abſoluit ſi hoc intendat[a],
vt no.ſ̃.in procemio.ſuper verbo.ſalutem.& ĩ. de priuil. cũ olim
eſſemus.& de ſenten.excõ.ſi aliqñ. [Notentur] ſaltem de facto.
ff.de obſe.a lib.patro.præſtan.l. ij.ĩ.eo.c.fi.vij. q.j. ſunt plurimi . de
iure autem notari non pñt.ff.de his,qui no.infa.Lucius. ẜm d.n.
9 † nam de iure non ſunt infames teſtes, & ſi a teſtimonio repellã
tur,niſi in periurio dicamus aliquid ſpeciale,vt leg.& no.ſ̃. de or-
di.cog.cum dilectus.§.fi.[Potuit.]ſi dicamus bis appellatum fuiſ
ſe,& nos interpretamur,ꝙ ita fuit. [Et.] ſic dicimus. [Quia poſt
primam.]in quo caſu intelligendi ſunt teſtes veſtri.[Et ante ſecũ
dam.]& ſic loquuntur teſtes archiep̃i veſtri . [Non tenere] quia
non tenet ex quo poſt app.rõnabilem eſt lata,ſ̃.de offi. delega.cũ
olim abbas.§.fi.in fi.& ĩ.de appel.cum cauſam.in fi.

ADDITIO.

a Intẽdat, Adde & hoc exprimat per tex.no.in cle.ſi ſumus.de ſen. ex.in cle.

SVMMARIVM.

1 *Eundem teſtem ab eodem,& contra eundem in eadem cauſa poſſe produci.*
2 *Noua capitula poſſunt probari per nouos teſtes.*
3 *Teſtis iurat plenam de toto negocio dicere veritatem.*
4 *Mutato iudice,iudicium mutatum intelligitur.*
5 *Forma iuramenti,quæ ſit.*
6 *Terminus peremptorius eſt comminatio.*
7 *Reductioni locus non eſt,in cauſa appellationis.*
8 *Inſtrumenta ſemper produci poſſunt in prima,& ſecunda inſtantia.*
9 *Appellare poſſunt non omnes grauati.*
10 *Reſtitutio datur omnibus eccleſiis leſis.*
11 *Inſtrumentum quomodo intelligatur.*

CAP. XVII.

FRaternitatis. Vtrum recipiendi.]ſubaudi,
in cauſa appľonis . Formanẽ
aũt hic duæ qõnes.Prima qõ eſt,an liceat in cauſa ap
pellationis teſtes recipere,ſi ponamus , ꝙ in prima cã
principali ſit renunciatum teſtibus,eſto,ꝙ in ea fuerunt teſtes ꝓ
ducti,vel non. Alii vero intelligunt hanc primam qõnem tunc
tm̃ locum habere,qñ in principali non fuerunt teſtes producti.
Scđa qõ eſt , an teſtibus in cauſa principali receptis liceat in cau-
ſa appellationis aliquid noui proponere , & eoſdẽ teſtes primos
productos, vel alios ſuper capitulis in cauſa appellationis produ-
cere. Et ſimul his ambabus qõnibus reſpondetur ẜm d.n. Vel dic,
vt no.ĩ.e.ſuper verbo. conſtet. [Super quæſtio.] q. d. ſuper antiqs
articulis.[Iudicata.]a qua tñ eſt appellatum.[Renũciatum.] ma
xime quia & ſi non eſſet renunciatum expreſſe , idẽ eſſet,ex quo
atteſtationes publicatæ eſſent ; nam poſtea ſuper eiſdem capitu-
lis non poſſent teſtes produci,ĩ.eo.c.j.& c.de teſtibus. [Conſtet.]
in prima cauſa,vel in cauſa appellationis.nam de prima non eſt
dubium,ex quo res erat iudicata.i.iudicanda, & ſic formãtur hic
duæ quæſtiones.Prima eſt , vtrum ſit locus productioni teſtium
pendente lite, poſtquam eſt renunciatum , vt hic . Secunda eſt
vtrũ in cauſa appellationis poſſunt iterum produci teſtes in pri-
ma cã producti,vt in ſequenti.Vel dic,vt no.ſ̃.e.ſuper verbum.re-
cipiendi,[Vtrinque.]Hæc quæſtio quæſtionem non habet,vt pa

tet in eo,qđ no.ſ̃.ſuper verbo. renunciatũ. Et de hoc plenius no.
ĩ.eo.cum veniſſet.ẜm d.n.[Et an teſtibus.]verb.Hic incipit ſecũ-
da qõ,& prima durat a prin.c.vſque huc.d.n. [Propter cãm appel
lationis.]ac ſi dicat,ponamus , ꝙ in eadem inſtantia non poſſet,
ex quo renunciatum eſt , nunquid in cã appellationis , q̃ alia eſt
a prima aliud eſt cenſendum? [Noui.] nam ſuper antiquo ſuper
quo iam producti ſunt,nihil quæro.in illo.n.vr̃ bene , ꝙ non poſ
ſunt.[Tibi duximus.].ii.pars.[In appellationis cã.]q.d. In eadem
autem inſtantia,ex quo renunciatum eſt, non hoc liceret . & ſic
ſoluitur hic prima qõ a ɔ̃rio ſenſu. [Emergere.] ſubaudi,vel an-
tiqua plenius comprobari.[Super quibus].ſ.nouis, vel etiam an
tiquis.[Nouos teſtes.]tam ſuper antiquis, q̃ ſuper nouis . Vel per
1 iam receptos.[Hic collige † eundem teſtem,& ɔ̃ eundem ab eo
dem,& in eadem cauſa pluries produci,ad idem ar.ĩ.eo.cauſam,
quæ.Et notandum,ꝙ ſi idem teſtis pluries recipiatur,pluries iura
re debet. quod eſt exaudiendum , quando ſuper diuerſis articulis
producitur non ſuper eiſdem , alioquin ſi non iuraret pluries ,
quãdo ſuper diuerſis producitur non valeret teſtimonium , quia
deponeret non iuratus , vt patet ĩ.eodem. capitu. de teſtibus . re-
ſpon.i. Ad hoc autem,quod præmiſi eundem teſtem pluries reci
pi poſſe ſuper eodem articulo,ſignatur ɔ̃ iiij. §. iii. §. item in cri-
minali.in prin.Sed ibi exponitur in eundem reum.i. falſum ẜm.
d.n.ſiue malum teſtimonium. Vel dic,vt no.ĩ.eo. ſuper verb.eos.
Illud autem certum eſt,ꝙ ſi teſtis idem ſuper eodem articulo, &
in eadem cauſa pluries teſtificari non poſſit, poteſt tñ incontinẽ
ti ſe corrigere,vel quod prius confuſæ, & generaliter dixerat , de-
clarare,quod dic,vt legi.& not.ĩ.tit.j.c.præterea.§.fi.Quod autem
hic dicit per iam receptos &c. intelligas non ſuper antiquis capi
tulis,ſuper quib.primo producti fuerunt , ſed ſuper nouis dunta-
2 xat. [Aliquid. &c.] Eſt ergo ſenſus,ꝙ† noua capľa poſſunt pro-
bari per nouos teſtes & per antiquos. Antiqua vero non poſſunt
probari per antiquos teſtes,ſed dumtaxat per nouos, & hic vr̃ ve-
rus intellectus quicquid alij notent.[Eos.].ſ.antiquos teſtes.& ſic
patet,ꝙ idem teſtis põt ɔ̃ aliquem pluries produci.Sed ɔ̃.iiij.q.iij.
item in criminali,ff.eo.produci.Sol.Illa iura locum habẽt in cri
minalibus,in quibus ſi iterum teſtificetur ɔ̃ aliquem, pręſumitur
inimicus,ĩ.de accuſa. meminimus.ẜm B. Immo dic, ꝙ ſuper eo
dem non põt,vt in ɔ̃. [Super nouis dũtaxat.] ſubaudi,nouos aũt
teſtes producere poſſum,nedum ſuper nouis, ſed etiam ſuperan-
tiquis. Nam in cauſa appellationis poſſum plenius ꝓbare id , qđ
in prima cã minus plene probaueram,C.de temp.app. per hanc.
C.de ap.eos.qui.§.i.ſed per nouos teſtes tm̃,vt hic . Et quare non
per antiquos?Dicunt quidam,ꝙ timẽdum eſt de ſubornatione,
in aut.eo.§.quia vero multi. coll.vij.Sed non placet, quia & ita ti
meri poteſt,vbi per nouos probatur.Dic ergo,ꝙ hoc ideo non ɔ-
ceditur,ne teſtes antiqui de periurio notari videantur,ſ̃. ca.prox.
3 † Cum.n.teſtis iuret plenam de toto negocio dicere veritatem,ĩ.
eo.de teſti.& no.ĩ. eo.c.in fi.ſi teſtes antiquis aliquid mõ adderẽt,
viderentur deieraſſe,quia apparet,ꝙ non plenam dixerant, ſicut
iurauerant,veritatẽ. Illa vero rõ,ꝙ non recipiebantur teſtes publi
catis atteſtationibus , quia timetur de ſubornatione , non habet
locum niſi in eadem inſtantia, nec in ea in cã matrimoniali,ſ̃.
tit.j.iurauit.qđ dic,vt ibi no.Nec alias in aliquo caſu , in quo non
obſtaret exceptio rei iud.ar.ff.de excep.rei iud.cum quęritur.ĩ.de
fide inſt.inter dilectos.§.inſtrm̃.in fin. Ideoq; non habet locũ in
cã appellationis,quia ibi extinctum, ſiue ſuſpenſum eſt pronun-
ciatum,ff.ad turpil.l.j.in fi.ſ̃.de offi.deleg.paſtoralis.§.pręterea.Itẽ
non habet locum,vbi ẜm leges perit inſtantia triennii ſpacio,vel
vbi propter ineptam petitionẽ eſt aliquis ab inſtantia iudicij ab-
ſolutus, imò de nouo proponetur libellus , & ẽt antiqui teſtes ẽt
ſuper antiquis producentur,C.de iud.properandum.rñ.j.& §.j.&
§.cum aũt hermodicium.ſ̃.de iud.exhibita.& iunge, qđ notat.ĩ.
e. cum clamor.Sed nec locũ habet,vbi dicta teſtium ſunt admiſ
ſa,imò & iterum producentur,ſ̃.ti.j.c.fi.ĩ.e.cum cauſam , q̃ in fi.
& c.conſtitutus.ij.in fi.& c. pñtata. nec ſi inter alias perſonas actũ
eſt,ĩ.eo.conſtitutus. nec ſi inter eaſdem dummodo ſit alius mo-
dus agendi, ĩ. eod. veniens. quæ quaſi omnia ſi prædicta rõ. ſ. qa
ſubornatio timeri poteſt,eſſet perpetua,ſufficiens,atque vera,can
cellanda eſſent,quia fruſtra occuparent membranas,xix.di.ſi Ro
manorum.& exempla hæc iunge in ſumma.e.ti.§.vtrũ poſt pu-
blicationem.ſub.§.hoc in eadem inſtantia, vbi hæc materia co-
pioſiſſime expeditur.[Ab ipſis]non ſolum nouis teſtibus , ſed ẽt
antiquis,quia iuramentum, quod fecerunt antiqui in prima in-
ſtantia,non extenditur ad hanc,quæ alia eſt a prima.vt ſ̃.no.& ar.
4 ĩ.eo.veniens.& ĩ.de iureiur.clericus. † Nam & mutato iudice in-
telligitur mutatũ iudicium.ff.de iud.ſol.cum apud. [ẜm formã.]
5 quæ talis eſt.† Iurabunt primo,ꝙ dicent totam veritatem iudicij
vel cuius hoc ɔmiſerit,q̃ nouerint de re illa , ſuper qua iurant.iij.
q.ix.hortamur.in auth.e.ti.§.j.vel credunt.nã de credulitate tenẽ
tur rñdere,ĩ.e.cum cã quæ.rñ.j.ad fi. Scđo,ꝙ nullã interſerant fal
ſitatẽ,ij.q.iiij.nullam.iij.q.ix.pura.Tertio,ꝙ pro vtraque parte te-
ſtificabuntur,xiiij.q.v.non ſane.& patet.ĩ.eo.c.de teſtibus.§.j.& c.
veniens.ij.in fi. Quarto, ꝙ totam veritatem dicent de toto nego-
cio,

cio,ſm quod interrogabuntur,& ẽt non interrogati.ar.j̃.de accu.
cum dilecti.Sed ↄ.j̃.eo.de teſtibus.§.j.ſol. ibi. Quinto,ꝙ teſtimo-
nium quouſque publicatio facta ſit, nemini reuelabunt. arg.in
auth.eo.tit.§.quia vero multi.& j̃.c.vltra.ff.e.tit, qui falſo. Sexto,
ꝙ nec precio,nec amore &c,vt le.& no.j̃.eo.quotiens.§.vnico.in
prin.[Iuramentis.]quia nec aliter creditur teſtibus,niſi iurm̃ a ꝑ-
tibus ſit remiſſum,j̃.eo.tuis.& c. ſuper, Sed quare dicit iuramen-
tis in plurali? Rñ. quia præcedit teſtium in plurali, vel quia iura-
mentum plura capitula continet,vt no,in præced. glo. Vnde tot
intelligantur iuramenta,quot ſunt iurantes,ſeu capitula iuramẽ
to contenta.alias in eo,quod leg,& nota.s̃.de elec,in Geneſi, ff.de
verb.ob.ſcire debemus, & l, ꝙ didicimus.Supradicta lectura pla-
na eſt,& continet veritatem, & ipſam teneas, & per ipſam & per
hanc lecturam comprobatur gl.ver.ita dicens. Non oppoſitum
opponam,& oppoſitum non probatum probabo,hoc eſt,nõ op
poſitum.ſ.in prima inſtantia,ſiue in primo iudicio, opponam.ſ.
in hac ſecunda inſtantia,ſiue in cauſa appellationis,& oppoſitũ,
ſiue in primo ſiue in ſecundo iudicio, ſi tñ non probatum, quia
negatum eſt,probato.ſ.in iudicio appellationis quantumcunque
teſtes in primo iudicio fuerint publicati,vel ſñia lata, & compro
batur hæc glo.ff.de app.ſcio.c.ſcio.de app.eos, qui.§. ſi quis autẽ.
6 C.de tempo.ap.per hanc. Sed nec obſtat † terminus perẽptorius
ad dicendum quicquid voluerint in prima inſtantia partibus aſ-
ſignatum,quamuis videatur habere vim interlocutoriæ,arg.ff.de
arbitris.qualem, quia vere loquendo non eſt interlocutoria, ſed
potius comminatio ff.de iud. in peremptorio.quæ nec vim ſen-
tentię habet.C.comminationes epiſtolas.in rubro & in nigro.Et
ſic obtinuit, & diffinitum fuit inter Cardinales per dominũ cle-
mentem Papam.iij. Probabo autem antiquum oppoſitum quo
ad probationem teſtium pertinet per nouos teſtes duntaxat. No-
uum vero oppoſitum,tam per nouos teſtes, quam etiam per an-
tiquos,vt ex hac litera & ſupradicta lectura poteſt colligi euiden
ter. Dominus autem Aldricus ſcripſit,ꝙ nũquam poteſt aliquid
probari per teſtes ex quo publicatio facta eſt propter timorẽ ſub-
ornationis.in auth.eo.ti.§.quia vero multi.coll. vij.& ſuperiores.
ll. intellexit,quãdo in primo iudicio non fuerant teſtes producti
ſed fuerat alio modo probatum, quia & multi ſunt alij modi,vt
no.s̃ ti.i.c.fi.hæc tñ opinio hic penitus eneruari vr̃. Fuerunt etiã
qui dixerunt,ꝙ hæc litera contradicit dictæ.l.C.de tempo. ap.per
hanc.quia hic dicit,ꝙ audiatur ſuper nouis capitulis. Et lex dicta
dicit,ꝙ audiatur ſuper nouis aſſertionibus, quæ non ad nouum
capitulum pertinent,ſed ꝙ hic dicit capitulis exponi poteſt. i. aſ-
ſertionibus,quæ nõ ad nouum.&c. vt dicit dicta.l.ſubaudi,ſed ad
antiquum.q.d.dummodo talis ſit aſſertio,quæ de nouo proponi
tur,quæ ad primam cauſam in primo iudicio propoſitam perti-
neat.verbi gratia.Sententia lata eſt contra minorem. non petiit
reſtitui, nunc iſtud petere poteſt.Vel tu repuliſti me in primo iu
dicio per pactum de non petendo, & ideo ſuccubui,quia non re
plicaui de pacto de petendo, quod mihi feceras poſtea. ff. de pa-
ctis.ſi vnus.§.pacto.nunc. ſ.in cauſa ap.de ipſo potero replicare,
talis aſſertio recipitur,quia pertinens eſt, nam impertinens non
reciperetur. Vel ad nouum.ſ.principale.q.d. ſi actum eſt,de æquo
in primo iudicio,& ego modo propono in iudicio appellationis
quod iniuriatur mihi ſuper caſtro, de hoc nihil ad iudicem ap-
pellationis,quia ſuper hoc non fuit appellatum,ſed remittet q̃tũ
7 ad hoc partes ad illum,a quo extitit appellatum, & † ſic in cauſa
appellationis non eſt locus reconuentioni,arg.op.C.de ap.eos q.
§.ſuper his vero,qui extra.d.n.de ap.Romana. §. cum vero. & de
offi.ord.Romana.§.j.ad fi.Ergo noua omnino aſſertio,vel imper
tinens non eſt recipienda,ſed quæ ad primum pertinet capitulũ.
Et licet hæc decre.non videatur facere dr̃iam inter hæc duo, lex
tamen vocat aſſertionem id,quod dependet ex primo, vel ad pri
mum pertinet.Capitulum vero impertinens eſt, puta petebãtur
a me centum,& fui conuictus & condemnatus,quia non oppo-
ſui exceptionem,vel oppoſui,& nõ probaui. In cauſa ergo appel
lationis exceptionem non oppoſitam opponam, & oppoſitam,
ſed non probatam probabo. Verum ſi de alia re omnino noua
velit diſputare,de qua in primo iudicio, nec actum, nec cogita-
tum fuit,nec in aliquo tangit id,de quo actum extitit,nõ audiar.
ad hoc.ff.de mino.etiã.§.ex cauſa.Et poſt noua aſſertio,quæ non
ad capitulum pertinet exemplificari canonice per id, quod leg.j̃.
de fide inſtrum.cum Ioannes.& j̃.de contrahen.emp.c penul.Et
in ſumma hęc inuenies exemplificata.Nouum vero capitulum
per id.quod leg.j̃.eo.cauſam,quæ.§.j.& c.cum veniſſent. Item in
alio videntur hæc duo iura contradicere, quia hæc litera dicit, ꝙ
ſuper nouis duntaxat.Lex vero dicit non ſolum ſuper nouis, ſed
etiam ſuper veteribus probatio admittatur. Solutio. Dicit Hugo.
quod lex loquitur,quando appellatur a diffinitiua, hæc vero quã
do ante diffinitiuam, tunc enim (quaſi eadem inſtantia duret)
non poteſt fieri probatio ſuper veteribus, in quibus iam facta eſt
publicatio, ſed in primo caſu poteſt, quia alia eſt inſtantia, &
huic contradicit.s̃.reſpon.j.quando dicit ſuper quæſtionę iudica
ta.ergo loquitur quando a diffinitiua extitit appellatum. Poteſt
tamen reſponderi per id,quod nota.s̃.eodem verbo. Alii dicunt,
quod in eadem inſtantia non poſſunt plenius probari vetera te-
ſtibus publicatis,ſed in cauſa app.poſſunt.Quod quidam canoni
ſtæ reprobant per id quod.s̃.dixit, ſuper nouis duntaxat. nam &
hic loquitur in cauſa app. Sed ſi facerent ſubauditum, quem ſu-
pra fecimus,non errarent.D.vero.n.recitauit hic ſupradictas opi
niones antiquas ſcribens ſic. Quidam domini dicunt, ꝙ publica
tis atteſtationibus,nec in cauſa principali, nec appellationis, nec
ſuper nouis articulis, nec ſuper veteribus poſſunt teſtes produci,
8 vt patet.s̃.eo. glo. ver. dominus autem Aldricus. † Inſtrumenta
autem produci poſſunt non ſolum in prima inſtantia, ſed etiam
in cauſa appellationis,eſto, quod in prima cauſa principali non
fuiſſent producta,& ſic intelligunt C.de app.eos.§.j.&.ij.C.de tem
po.app.per hanc.Ioann.& Azo dicunt, quod in principali cauſa
poſt publicationem teſtium non licet teſtes producere,nec in ve
teribus articulis,nec in nouis,ſed in cauſa ap. tam ſuper nouis,q̃
ſuper veteribus hoc licebit.Poſtea ſcripſit,d.n.ſic nos dicimus, ꝙ
tam in cauſa principali, quam appellationis poteſt quis inducere
de nouo teſtes,ſuper nouis tamen articulis ex veteribus dependẽ
tibus,j̃.de fide inſtr.cum Ioannes hæremita.& j̃. eo. cauſamque.
& c.ſeries.& c.ex tenore.Poteſt & ipſos inducere ſuper penitus di
uerſis,dummodo tangant cauſam,de qua agitur.j̃.eo. cauſam q.
& c.tam literis.Super veterib. autem hoc non poſſent. Sed & qđ
dictum eſt de nouis articulis intelligunt quidam (& tu idem in-
telligas) eſſe verum, quando non comprehenduntur ſub primis,
ſed dependent ex eis ſicut prædictæ decre.innuunt.ver.g. Induxit
aliquis teſtes ad probandam præſcriptionem, non probauit titu-
lum.publicatis atteſtationib.vult probare,in hoc caſu non eſt ad
mittendus, quia ſub ſubſcriptione videtur & titulus apprehendi.
vnde & quaſi ſuper eodem articulo videtur producere teſtes, cũ
ad probandam præſcriptionem neceſſe ſit probare non ſolum tẽ
pus,ſed & titulum.Ideo ex quo habuit dilationem ad præſcriptio
nem probandam,habuit eam & ad titulum probandum, & ip-
ſum probare potuit & debuit,vt probatur in eo, quod leg.& no.
j̃.de præſcrip.ſi diligenti.j̃.de decimis.dudum. Et quia ſi concede
retur,ꝙ in articulis nouis,qui compræhenduntur ſub primis poſ
ſent noui teſtes produci,videretur iam præſtari materia ſubornã
di contra idquod leg. & no.in auth.eo.ti. §. quia vero multi. Sed
videtur ſecundum hoc, quod nec in hoc caſu reſtitutio in integ.
danda eſſet,licet contrarium no.s̃. de reſti.in integr. auditis. Nec
obſtat ff. de mino.præſes.vbi reſtitutio in integrum, & appellatio
comparantur, quia licet in multis comparentur, non tamen in
omnibus,immo & in aliquibus differunt, & hoc eſt verum ex il
9 lis,quia† non omnes grauati appellare poſſunt,ij.q. vj.§ ſunt quo
10 rum † ſed reſtitutio ſemper omnibus eccleſiis lęſis datur, s̃.de re-
ſtitutio.in integ. c.j. Sed & iſti bene fatentur, ꝙ ſuper his articu-
lis teſtes recipiendi ſunt,vt no.j̃.eo.per tuas. Dicunt etiam & hic,
quod ſi teſtes iurauerunt de tota cauſa, & poſtea depoſuerunt de
cætero ſuper nullo capitulo, quod contineatur, ſub petitione re-
cipi debent,quia a principio ſuper toto, & per conſequens ſuper
nouis articulis totam veritatem dicere debuerunt,infra, de accu.
cum dilecti.§.j.Illud autem capitulum, de quo loquuntur decre.
j̃.eo.ſeries.& c.ex tenore,ſub petitione non comprehendi cõſtat,
quia nihil coniunctionis habent locus & contractus.Et idem po
teſt reſponderi ad illam decre.j̃.de fide inſtru.cum Ioannes.Quia
condictio extranea appoſita contractui nihil commune natura
contractu.Sed & bene fatentur iſti, ꝙ hæc ca.pendent & annexa
ſunt ↄctui, & ideo bene in cauſa appellationis recipientur teſtes
ſuper eis. Alij contradicunt,& aſſerunt, quod ſuper nouis capitu
lis recipiendi ſunt teſtes. etiam ſi comprehendantur ſub primis,
& ad hoc inducunt expreſſam.l.C.de tempo.ap.per hanc. vbi dr̃,
ꝙ teſtes produci poſſunt ſuper nouis, quæ oriuntur ex primis,vel
eis ſunt annexa.nam ex quo oriuntur ex primis ſatis, videtur, ꝙ
ſub eis comprehendantur. Sed primi reſpondẽt, vt & videtur be-
ne, ꝙ hoc non ſequitur, ſicut eſt videre in conditione appoſita
in venditione.Nam licet conditio oriatur ex venditione,quia vẽ
ditio fuit cauſa, quare adiecta fuit conditio, non tamen condi-
tio ſub venditione comprehenditur de natura contractus, cum
multæ fiant venditiones ſine conditione. Sed hac ratione vide-
tur,quod titulus non comprehendatur ſub præſcriptione,quia &
aliquæ præſcriptiones ſunt,in quibus non eſt neceſſe titulum ꝓ-
bare,vt notatur infra, de præſcrip. ſi diligenti. Ad hoc autem re-
ſpondent primi, quod iudex qui teſtes examinat,ex petitione co
gnoſcet an in præſcriptione ſit neceſſarius titulus. Et tunc quia
compræhenditur ſub præſcriptione obiecta, interrogabit teſtes
de titulo & econuerſo ſi perpendat,quod ſit talis præſcriptio,quę
procedat ſinę titulo,tunc nec de illo examinabit.Sed quid ſi teſtes
aliqui depoſuerunt ſuper nouis articulis, qui pendent ex primis,
ſed non includuntur in illis, vt in conditione quæ ex venditio-
ne pendet. Nunquid ex quo aliqui teſtes ſuper tali articulo depo
ſuerunt,poterunt & alii produci ſuper eodem? Reſpon. Videtur,
quod non propter articulum ſubornationis,argum.in auth.eod.
tit.§.quia vero multi. Sed dicas contra. quia licet aliqui teſtes de
articu-

articulo pendente.ſ.de conditione aliquid dixerint, non tamen
ad hoc ſpecialiter fuerunt indicti,nec inde ſciuerunt aliquid par-
tes,nec ſcire debuerunt.Et ideo nõ imputatur eis,nec præiudicat,
quin ſuper articulo conditionis,alios teſtes inducere poſſint.Secꝰ
ſi pars ſuper hoc articulum dediſſet,talis enim poſſet ſibi imputa
ri,niſi plene probaret. & ideo vlterius ſuper eodem non poterit
alios teſtes producere,quia & in hoc caſu iuſta & probabilis eſſet
præſumptio de ſubornatione.Sed pone, ꝙ aliquis agit rei vendi-
catione.vult probare,ꝙ a Petro emit rem iſtam, quam petit, for-
mat articulum,producit teſtes,non probat,reus abſoluitur,appel
latur,in cauſa appellationis vult probare,ꝙ eandem rem emit ab
alio puta Martino.nunquid eſt admittendus? Rñ. non. quia hic
variat.& ideo tanquam ſibi contrarius eſt a limine iudicij repel-
lendus.vt patet in eo,quod leg.& no.j̃.de ap.ſollicitudinem.in fi.
ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.ab illo ſuperiori.ver.D. ve-
ro.n.citra.Aliud forſan eſſet ex parte rei, qui nõ prohibetur plu-
ribus exceptionibus vti.quamuis etiã diuerſis, ff.de execep.nemo
& patet in eo quod le.& no.j̃.de excep.cum venerabilis.§. intelle
ximus.ver.quia exceptionem.eſt tamen contra ar.in eo,quod le.
& no.j̃.de cen.cum olim.§.j.Super hac ergo materia.ſ. de proba-
a tione nouorum articulorum,[a]& veterum diuerſi diuerſa ſenſere
vt patet ex præmiſſis.Nec mirum,quia quot ſunt capitula, tot ẽt
ſententiæ.quadoque rationabiles, & quandque etiam capitales.
Finaliter autem in hoc cõueniunt canoniſtæ, ꝙ ſuper nouis dũ-
taxat licet teſtes producere,vbi antiqua fuerũt probata per teſtes
& ſic intelligunt hanc literam.& nullum faciunt ſubauditum.Si
vero antiqua fuerunt probata non per teſtes, ſed alio modo. tũc
licet & ipſam probare per teſtes in cauſa app.& ſic intelligunt di
ctam l.per hanc.Et in hoc redeũt ad intellectum Aldrici.no.s̃.e.
gl.ver.dominus autem Aldricus.Et ſm hoc nullum ſpeciale erit
in cauſa appella. quod tamen lex intendit exprimere.nam & in
primo iudicio, vbi non eſſet per teſtes facta probatio poſſent te-
ſtes produci,dummodo non eſſet renunciatum. & ſuper omni-
no nouis etiam ſi renunciatum eſſet.j̃.e.cauſam que.§.j.& ſuper
eodem,ſuper quo eſſent teſtes producti, dumtamen alio modo
ageretur.j̃.eo.veniens.Dic ergo,vt s̃.in prima lectura, ſm quam
& veritas,& glo.y.& iura omnia ad concordiam reducantur, ſed
quia in gl.y. aliquid videtur deeſſe,ſic ipſam ſuppleas.Non oppoſi
tum in primo iudicio pertinens tamen opponam in iudicio ap-
pellationis,& hoc probat dicta pars prima.l.ſupradictę per hanc.
Et oppoſitum non probatum.ſiue per ius, ſiue per inſtrumentũ
in primo iudicio.Probabo in cauſa appellationis. & hoc probat
ij.pars.eiuſdem.l.per hanc. & ſic videtur,ꝙ ſi in primo iudicio ſit
probatum per teſtes,ꝙ tunc ſuper eodem non licet teſtes produ-
cere in cauſa ap.ſicut dicit Aldricus.& dicunt canoniſtæ,vt s̃.no.
11 †Sed dic.ꝙ in dicta.l.per hanc accipitur inſtrumentum pro car-
tis & teſtibus,& omni eo,quod poteſt cauſam inſtruere, vt ibi in-
nuit.in fi.& probatur.ff.de fide inſtru.l.j.& j̃.ti.j.ſuper eo.C.de ap.
eos qui.§.j.

ADDITIO.

a ¶Nouorum articulorum.Adde qui dicantur articuli omnino noui. per
d.Ab.hic.in pe.col.& d.And.Sic.in apoſt.ad eum.

SVMMARIVM.

1 *Mortale eſt teſti veritatem occultare.*
2 *Iurans temerarie a promotione non repellitur.*
3 *Teſtes in criminalibus ſunt cogendi.*
4 *Iuramentum illicitum non ſeruandum.*
5 *Teſtes minus idoneos iudex ex officio repellere poteſt.*

CAP. XVIII

INtimauit. [V.clericus.] quem dictus R.ac-
cuſauerat.[Capellanum eius.[ſ.
R.[Conſilium] &c. ſi aliud non iuraſſet intelligi de-
beret iniuſtum ar.j̃.de his,quæ fi.ama. parte cap.c.j.§.
j.j̃.de iureiu.petitio.j̃.de exceſ.præ.grauem.[Contra ipſum.]ſ. V.
[Eidem.]ſ.R.quod verum fuit,oſtendit ſe reum,& iniquam litẽ
fouere.j̃.e.conſtitutis.j.¶Ideoque.]ij.pars.[Illorum.] qui iam ꝓ-
ducti ſunt.nam ſi dicta ipſorum fuiſſent publicata,de cetero nul
a li teſtes reciperentur,j̃.e.ti.c.de teſtibus.in fi.niſi in cauſa appela.[a]
quod dic,vt le.& no.s̃.c.proxi.& dic illorum.i.aliorum,quam ſu
pra nominatorum.[Eos.] a tali iuramento abſolutos, quia nec
1 eſt ſeruandum cum † mortale ſit teſti veritatem occultare, xj.q.
iii. quiſquis.j̃.de crimine fal.c.j.& ideo denunciandi ſunt abſolu-
ti,j̃.e.conſtitutis,ij.quia nec ſeruari poſſunt ſine detrimento ſalu-
2 tis,& ſicut talis.ſ.†temerarie iurans a promotione non repellitur.
j̃.de iureiuã.ſi vero.& c.ſicut noſtris. ſic nec a teſtimonio,vt hic
quia nec de hoc poſſetis,qui iuramentum recepit excipere,arg.s̃
c.veniens.j̃.de conceſ.præben.cum ſuper.Alij dicũt,ꝙ ſuper prin
cipali nunquam recipientur,ſed tantummodo a tante callidita-
tis commercium detegendum,j̃.ti.j.peruenit.j. ad fi.quod dic, vt
ibi no.Et adde,quod no.j̃.e.in fi.ſuper verbo.poſtponas.[Recipe-
re.]ad probandam corruptionem,vel violentiam ſupradictam,
qua probata cauſam amitteret pars corrumpens, quia ſubtrahe-
re voluit aduerſario copiam probationum,iii.q.vij.§.tria.j̃. titu.j.
peruenit.j.ſecundum do.n.Et ꝙ dicit recipere cum effectu debet
intelligi,j̃.de cle.non reſiden.relatum.vnde patet, ꝙ ſi nolunt gra
tis teſtificari,cogendi ſunt, quia hoc ſimpliciter mandato,& in
merito intelligitur commiſſum omne,id,ſine quo ad hoc perue
niri non poſſet,ar.s̃.de offi.dele.præterea.ff.de mino.l.ij.Et ex hoc
3 patet† ꝙ teſtes in criminalibus ſunt cogendi,quod dic,vt no.j̃.tit.
j.dilectorum, vel poteſt intelligi quando hic recipiuntur teſtes
non ſuper corruptione,ſed ſuper principali,quod dic,vt in ſe.glo.
ſm quem intellectum vacat hic prædictum notabile. ſ. ꝙ teſtes
ſuper criminibus compellantur. [Non poſtponas.]etiam ſuper
principali quos etiam poſt publicationem recipiendos. dicimus
beneficium reſtitutionis ex illa clauſula generali,ſi quã iuſta cau
ſa mihi videbitur,ff.ex qui.cau.ma.l.j.Nec obſtat his, qui iuraue-
4 runt exceptio periurij poſt peractam pœnitentiam.quia†iuramẽ
tum fuit illicitum,nec ſeruandum,vt no.j̃.e.teſtimonium.nam
excipiẽs de tali periurio facile repellitur replicatione doli, vt no.
j̃.de adul.c.pe.Et adde,quod no.s̃.c.ſuper verbo, eos. Alias autem
5 †iudex ex officio repellere poteſt perſonas teſtium,quas notoriũ
eſt eſſe minus idoneus,vel indignas,ar.ff.de poſtu. quos prætor.ſe
cundum d.n.cuius eſt mens totius huius gl.& in eo, quod no.j̃.
de excep.exceptionem.

ADDITIO.

a ¶Niſi in cauſa appellationis.Dic,quod nec in cauſa appellationis ſuper
eiſdem articulis vel directe contrarijs teſtes produci poſſunt publicatis
atteſtationibus.ut probatur hodie per tex.in cle.de teſti.eo.ti.in cle.

SVMMARIVM.

1 *Res dicitur litigioſa poſtquam cauſa iudicibus eſt commiſſa.*
2 *Priuilegium quid ſit.*

CAP. XIX.

CAuſam quæ. De eodem facto loquitur.s̃.
de mutis pe.c.j.[In eorum.]
ſ.iudicum.[Et eis].ſ.teſtibus.[Priuilegium.]huic nõ
obſtabat teſtiũ publicatio,quia poſt ipſam bene poſ-
ſunt inſtrumenta produci,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.e.frater
nitatis.ſm d.n.quouſque fuerit in cauſa concluſum,quod dic, vt
leg. & no.j̃. de fide inſtrum.cum dilectus.[Vobis indultum] litẽ
pendente,vt ſequitur.alias a nobis impetratum. & eſt idem ſen-
ſus.hoc ſaluo,ꝙ diſtinguere poſſet vtrũ princeps proprio motu
indulſiſſet.& tunc non obſtaret,ar.ff.quod quiſque iuris.l. j. C. de
peti.bo.ſubla.l.j.ver.pe.& fi lib.x.ſed indiſtincte vult, ꝙ nõ obeſt,
vt ſequitur.[Protuliſtis.]per quod aduerſæ parti præiudicum fie-
ri videbatur.[Et infra.]hoc eſt quæſitum fuit,vtrum alij teſtes eſ-
ſent recipiendi,& vtrum dicto priulegio vti poſſent, & hoc in ſe-
quentibus terminatur.¶Iudicibus.]ij.pars.[Alijs capitulis.] quia
forſan plura fuerunt omiſſa principialia. & non fuerat proceſsũ
ſuper quibuſdam eorundem.ſic.j̃.e.cum veniſſent.s̃. de offi. ordi.
cum dilecti.ff.de arb.qui tamen.rñ.j.Alij intelligunt aliis capitu-
lis.ſ.nouis.cum dependentibus ex antiquis.ſm quod no.s̃.e.frater
nitatis.& ex hoc eliciuntur ar.quod in cauſa cõſultationis, ſicut
& in cauſa appellationis poſſunt teſtes produci ſuper nouis ar-
ticulis, quamuis atteſtationes fuerint publicatæ. Sed quod prius
no.veriorem continet intellectum.[Nouiter impetratis.]ſ.poſt-
quam cauſa iudicibus fuit commiſſa,vt ſequitur,& ſic nedum li
te conteſtata dicitur lis pendere.j̃.de verb.ſign.ex parte.ij. imo ex
quo eſt litera impetrata,vt hic ſequitur.quod dic,vt no.s̃.vt li.pẽ.
c.j.& c.fi.vbi habes quaſi eundem caſum.[Nuncios]habẽtes. ſpã
le mandatum,s̃.de reſcri.nonnulli.§.fin.[Literis.]per falſi ſugge-
ſtionẽ,vel veri ſuppreſſionẽ obtẽtis,s̃.de reſcri.ſuper literis.Nec.n.
valent niſi & de primis,& proceſſus ſpãlem facit mentionem,vt
patet s̃.de do.& contu.c.ij.j̃.de re iud.inter monaſterium. [Com-
1 miſimus.]ar.ꝙ†poſtquam cauſa eſt commiſſa iudicibus,dicitur
res litigioſa,quod dic,vt no.s̃.vt lite.pen.eccleſia.j.nec valet indul
gentia poſtea impetrata,in Auth.in medio lis ſacras iuſſi.non fie
ri.§.ſi vero.col.viij.ff.de excu.tu.l.tutor.petitus.rñ.j.hoc autem qđ
hic dr̃,intelligi põt ex quo fuit litera iudici præſentata.j̃.de ap.ſu
per eo.ii.in fi.Et citatio emanauit s̃.de of.deleg. gratũ.vel ſaltẽ ex
quo pars aduerſa ſciuit ↄ ſe reſcriptũ impetratũ.ar.in eo, quod le.
& no.s̃.de ali.iu.mu.cã fac.l.j.rñ.j.j̃.de ap.meminimus.[Præpictæ
plebi]nec per ↄñs plebano,& clericis,qui plebis noĩe litigabant.
[Impedimẽtum.]repete quæ diximus,s̃.vt li. pẽ.c.fi.ſm d.n. [Cõ
cordia.]de hac ſemper primo debet tractare iudex,vt no.s̃. de trã
ſac.c.fi.¶Quia vero.]iii.pars. [Florentinus eps̃.]cui forſan cauſa
fuerat delegata. vnde & in hoc inſtruxit delegantem, vel forſan
ad inſtantiam plebis,vel proprio alio motu hoc ſcripſit.s̃.de elec.
innotuit.§.multa.& c.cum inter.s̃.de dolo. & contu. cum olim.
& c.veritatis.[Intimauit.]Argu.ꝙ literis epĩ creditur,quod dic,vt
plene no.s̃.ti.j.poſt ceſſionem.[Obuia rationi.]i.cõſuetudini rõ-

a nabili priuilegiorum.ᵃq.d.ſtilo, ſm quem conſueuerunt indulge
ri,forſan non continebatur ibi ſaluo iure diœceſani,imo omni-
no abſorbebatur,& tamen non erat priuilegium exceptionis.ad
hoc j̃.de confir.vti.c.fi.cum ſuis concor. Alias autem hoc certũ
eſt, ꝙ priuilegium & indulgentia contra ius commune conce-
2 duntur,†quia nec priuilegium eſſet,niſi ſpeciale aliquid indulge-
ret.iij.di.priuilegia.vij.q.j.petiſti.xxvj.q.ii.non ſtatim.c. di. contra
morem.C.de legibus l.iij.in fi.C.de inoffi.teſt.l.fi. circa medium.
l.C.de theſau.l.vnica.lib.x.ff.ad munici.l.j.ſed non debet de ratio-
ne totum ius alterius abſorbere,quia ſicut dicit imperator, non
eſt hoc moris noſtri,C.de eman.nec auus.& pater in eo,quod le.
& no.s̃.de offi.dele.ſuper eo.& j̃.de decimis. ſuggeſtum. [Præſen-
tiam]ſunt enim talia oculis ſubiicienda,vt patet j̃.de priui.porro.
s̃.de vſu pal.c.fi.ff.de tranſac.de his.ſicut & multa alia , de quibus
no.s̃.de corpo.vitia.c.ij.[Tranſmittatis] vt & nos comprehenda
mus vtrum ibi aliqua falſitas ſit commiſſa. ad quod accedit, qđ
le.& no.s̃.de reſcri.c.ij.

A D D I T I O.

a ¶Priuilegiorum.Adde vtrum priuilegium obuium rationi contra ſolitum curſum priuilegiorum ſit de falſitate ſuſpectum. per do.Ab. hic in vlt.no.& ibi per apoſti.in verbo,ad idem.

S V M M A R I V M.

1 *Criminoſus,& minus idoneus a teſtimonio repellitur.*
2 *Socij & participes criminis a teſtimonio repelluntur.*
3 *Criminoſum alium criminoſum denunciare non poteſt.*

C A P. XX.

PErſonas. Pars.j̃.de appel.perſonas.[Morbo.]i.
peccato.s̃.de reſcrip.ad audientiam,
1 †criminoſus enim & alius minus idoneus a teſtimo
nio repellitur,xv.q.iij. nemini.s̃.e. veniens.quod dic,
vt no.s̃.e.c.j.& c.quoniam.ſm d.n.Et adde,quod no. in ſequẽ.gl.
2 [Conſimili.] nam ſocij † & participes criminis repelluntur, vt
le.& no.s̃.veniens.§.fi.Vel dic conſimili morbo ſubaudi ſuſpitio
a nis.puta quia & eandem cauſam habet,ᵃquæ cauſa repellit iudi-
3 cem,vt s̃.de iud.cauſam quæ.† Sed & criminoſus non poteſt aliũ
criminoſum denunciare,iij.q.vii.qui ſine.& c.poſtulatus.& §.por
ro.in fi.ij.q.ij.multi.circa prin.j̃.de ſpon.cum in tua.neq; corripe
re.xxv.di.c.fi.xxvj.di.vna tm̃.ſi.xlii.di.§.j.lxj.di.in ſacerdotibus.ſm
B.Quod auth.s̃.innuit,ꝙ ſimilis cã teſtem repellat, intelligo , vbi
eſſent ſocii,vel alias haberetur vehementer ſuſpectus. abſurdum
enim eſſet, ꝙ vnus emptor alij emptori teſtimonium ferre non
poſſet.hæc ergo litera intelligenda eſt ſm l.C.e.ti. quoniam libe-
ri.& ex illa puto hanc ſumptam.[Si certum ſit.]i.notoriũ, quod
non eſt probandum.s̃.de filijs presby.quoniam.

A D D I T I O.

a ¶Eandem cauſam habet. Adde an teſtis ſimilem cauſam habens repellendus ſit a teſtificando Spe.e.ti.§.j.ver.item quod habet.

S V M M A R I V M.

1 *Infidelis contra fidelem nunquam admittitur teſtatori.*
2 *Iudicium non debet claudicare.*
3 *Excommunicatus poteſt excipere.*
4 *Teſtibus honeſtis potius eſt credendum.*
5 *Iudæi non ſunt proſequendi.*

C A P. XXI.

1 IVdæi, ſiue ſaraceni, & inf.
Pars.j̃.de iudæ.iudæi.[Præſumant.] de facto,† qm̃ de
iure nũquam infidelis ɔ fidelem.ij.q. vij. ſi hereticus.
& c.non poteſt.xxiij.q.iiii. ipſa pietas.requiritur.n.ad hoc, vt quis
teſtis eſſe valeat,ꝙ fidelis vitæ & conuerſationis honeſtæ exiſtat,
a j̃.e.licet vniuerſis ſi.expoſitio.s̃.de iudi.qualiter.Sed quidᵃ ſi iudæꝰ
excipit de aliquo crimine contra Chriſtianum, nunquid eſt ad-
mittendus?Ita vr̃,ar.j̃.de excep. cum inter priorem. Sed contra,j̃.
de vſur.quia fruſtra. So.poteſt diſtingui vtrum obijciatur crimẽ,
quod peccatum eſt ſm vtrunq; teſtamentum,& tunc admittiť.
vel quia peccatũ eſt ſm vetus teſtm̃,& ſic nõ admittitur,vel ſm
nouum dumtaxat,& tunc etiam in penam erroris ſui repellitur.
Vel dic,ꝙ tunc admittitur,quia cum ſm l.Romanam ipſos iudi
care debeamus,ſm eandem poſſunt excipere,C. de iudæis.iudæi.
2 †Etenim non debet iudicium claudicare,vt in dicta decre. cum
3 inter priorem.& ff.de arb.ſi cum dies.§.pe.& s̃.de mu.pe.c.ii.† Et
etiam excommunicatus poteſt excipere,vt j̃.de exce.cum inter.
& c.dilecte.& c.dilecti.& c.ſignificauerunt.& c.fi.[Cõcedimus.]
alias cenſemus.[Et anathemate.]verſic.[Feriendos.]omnes illos.
[Voluerint.]cum effectũ.ar.de pe.di.j.cogitationis.s̃.de eo,q mit.
4 in poſ.cauſa rei ſeru.c.j.[Præferre.]†quia teſtibus honeſtis potius
eſt credendum.j̃.e.in noſtra.§.fin.& Chriſtiani ſunt domini , ipſi
ſerui.& ſic continuatur ſequens ver.cum eos. [Cum eos]ver.ſ.iu
dæos.[Subiacere.]tanquam ſeruos.& ſic inducitur hic ſeruitus
de iure canonico.ſicut & alias.xv.q.vlti. cum multę.ſm d.n.& j̃.
5 de iudæ.in quorundam.§.pe.ad fi.† Et tñ̃ ſcriptum eſt, ꝙ pſequẽ
di nõ ſunt iudæi.xxiij.q.fi.diſpar.& melius.j̃.de iudęis. cũ ſit. & c.
& ſi iudęos.& liiij.di.nulla.xvij.q.iiij.ɔſtituit.[Foueri]86.di.paſce.

A D D I T I O.

a ¶Sed quid.Adde do.Abba.hic,& eius apoſtilam poſt iſtum , & per Imo. in cle.j.eo.ti.

S V M M A R I V M.

1 *Pater,& mater non poſſunt ferre teſtimonium in cauſa filii.*
2 *Pater & filius vna perſona reputatur.*
3 *Conſanguinei potius quam extranei admittendi in teſtimonium.*
4 *Quod de vno expreſſe negatur,de alio conceditur.*
5 *Vox vnius,vox nullius,*
6 *Multa impediunt contrahenda,quæ non impediunt contracta.*
7 *Eccleſia facit differentiam inter iuramentum & ſimplicem loquelam,quod Deus non facit.*

C A P. XXII.

SVper eo. [Viro]ditiori & nobiliori filia mu
lieris,vt j̃.patet.[Affidaſſe]per verba
de præſenti.idem tñ̃ eſſet, & quantum ad ſponſalia,
& ſic acciderat de factis.[Altera mulier] de hac non
reſpondet expreſſe.ſed eſt dicẽdum,ꝙ ſic.xv.q.iii.ex eo.ſt.e. ex eo.
niſi ex nimia familiaritate ſeu vtilitate,vel aliter ſit ſuſpecta.j̃.eo.
1 mulieris.¶[Conſultationi.]ij.pars. [Quod cum mater.]& ita†vi-
detur,ꝙ pater,& mater non poſſunt ferre teſtimonium in cauſa
a filij,ᵃiiij.q.iij.ver.item teſtis idoneus . Nam cauſa filij cauſa patris
eſt , & quantum ad damnum & quantum ad emolumentum.
eſt ergo repellendus,ar.ii.q.vj.§.biduum.ver.palam.iiii. q.iii.verſi.
2 item nullus.& iii.q.v.c.j.†Item pater & filius vna perſona reputã-
tur,xxxv.q.iii.§.hac auctoritate.C.de impu.& ali. ſub.l.fin.in fi.&
3 Inſti.de inut.ſti.§.ei vero.Sed contra,† quia potius ſunt admitten
di conſanguinei,quã extranei, xxxv.q.vj. conſanguineos.& s̃.eo.
quotiens.rñ.j.& pater & mater præ cæteris,s̃. qui ma.accu.poſ.vi-
detur. So.quando quęritur de matrimonio ob cauſam conſan-
guinitatis coniungendo,vel diſiungendo,tunc in fauorem ma-
trimonij,& vt vitetur periculum animarum,& quia tales melius
veritatem nouerunt,quam extranei,præ cęteris parentes. & con-
ſanguinei admittuntur,vt in cõtra.& j̃.e.§.i. Et idem intelligunt,
vbi agitur de contractu.nec eſt nimia inęqualitas inter eos.nam
vbi vir,qui impeditur,ſatis maior eſt nobilitate, potẽtia,honore,
ac diuitiis, tunc teſtimonium non admittitur , immo repellitur
vt ſuſpectũ,ſm ꝙ hic dicitur. & merito , quia ſi admitteretur de
facili probaret plebeia, ꝙ cum rege ɔxerat,& plebeius cum regi-
na. Repellitur ergo oĩno tale teſtimonium,niſi forſan & aliæ cir
cumſtantiæ conuenirent.puta nobil' ſæpe ſollicitauit mulierem
quæ valde formoſa erat,vt cum ea dormiret,& illa ſemper reſpõ
debat,ꝙ nunq̃ cõſentiret, niſi ɔheret cum eadem, & pater & ma
ter ac conſanguinei eſſent honeſti, & alias bonæ famæ de quibus
non eſſet præſumptio, ꝙ aliquo mõ deierarent arg. s̃. de procur.
in noſtra.§.fi.& de ſepul.ex parte.j̃.de ſpon.tua.ergo hoc arbitra-
bitur bonus iudex, qa quicqd poſſumus ſcribere de hac materia
totũ eſt arbitrariũ,vt patet ff.e.ti.l.iij.& j̃.e.præterea.& c.in noſtra.
In aliis aũt ɔctibus non admittuntur pater & mater, vt j̃. qui ma.
accu ſ.poſ.videtur.& in aliis iuribus hic proxime allegatis.[Teſti-
monium eius] .ſ. matris,ergo a ɔrio teſtimonium alterius mu-
4 lieris admittitur,quia†quod de vno expreſſe negatur,de alio taci-
te ɔceditur, j̃. de prę ſump.nonne. quod dic, vt no.s̃.e.rñ.j. ſuper
verbo, altera mulier. ¶ Super alia.]alias ſuper illa.iij.pars.[Sola
mater.] & ſic eſt hic conuerſus caſus a ſuperiore q.in qua. ſ.ſta-
bat mater pro marito.hic aũt ɔ.[Rñdemus.] verſi.[ꝙ ſi non eſt
firmatum.] i. contractum per conſenſum mutuum de præſen-
ti,tunc eñ ad dictũ vnius ſeparari non poſſunt,vt ſequitur,quia
5 †vox vnius vox nullius,j̃.c.j.s̃.e.veniens. Sed ad vocem vnius be-
ne impeditur ɔhendum, vt hic dicit, & j̃.de eo,qui cog. conſan.
6 vx.ſuæ.c.ſuper eo. †Nam & multa impediunt ɔhendum,quæ nõ
dirimunt iam ɔctum,j̃.de iureiur.quemadmodũ. §.quia ſi poſt
huiuſmodi.& multa impediunt promouendum , quæ non deii-
ciunt iam promotũ, xv.q.j.§.fi.ſm T. Alij aũt aliter intelligunt,
vt no.j̃.ſuper verbo, firmatum.[Quia præſumptio.] ver.non tñ
probatio,& ſic per ſolam præſumptionem impeditur matrimo
niũ contrahendum.[Non modica.]ex quo mater parata eſt iu-
rare quæ melius de hoc præſumitur ſcire veritatẽ,j̃.qui ma.accu.
poſſ.videtur.[Si vero.]ver.[Firmatũ.]ſaltem per iuramentũ ſm
quoſdam, quod ſemper eſt ſeruandum, niſi conſtet ꝙ ſit iniqui-
7 tatis vinculum,j̃.de iureiur.ſi vero.& c.verum.† Et ſic q̃uis Deus
non faciat differentiam inter iuramentũ & ſimplicem loquelã,
eccleſia tamen facit. xxvij.q.v. iuramenti.hoc ideo ne deterius in
de contineat.ſ.periurium,& hoc eſt,quod expreſſe videtur proba
ri j̃.de ſpon.prętere a.Sed ibi ſubauditur,maxime,& dic,vt ibi no.
& s̃.ſuper verbo, quod ſi non eſt confirmatũ.[Simplici iuramẽ-
to.]alias ſine plurium iuramento.

A D D I T I O.

a ¶In cauſa filij.Adde an parentes poſſunt teſtificari per filio in cauſa matrimonii,& quid de aliis cauſis,quod plene no. do.Adre. Sic(vt hic refert)poſt do.Abb.in c.videtur.j̃. qui matri.accu. poſ. & per Franc. Areti. conſilio .viij.

S V M-

S V M M A R I V M.

1 *Argumentum a maiori valet.*
2 *Affirmatiua pro negatiua quandoque exponitur,& econtra.*
3 *Teſtes ſeptem in teſtamento requiruntur,& in donatione quinque.*
4 *Caſus 13.in quibus valet dictum vnius ſoli.*

C A P. XXIII.

1 LIcet vniuerſis, & infra. Multomi-
nus.]†Ar.
a maiori.ſi.xliij.diſ.diſpenſatio.xj.q.j.magnum.xxxij.
q.v.ſi Paulus.s̃.de elec. cum in cunctis. [Inimico.]i.
iudæo.j̃.de iudæ.cum ſit.[Quaſi legitimo] quo tamen iure iudęi
contra Chriſtianos vti præſumebant,s̃.eo.iudæi. quod dic, vt ibi
no.[Mandamus.]ver.[Inter vos.]ſi Chriſtianos. [Fdelis conuer-
ſationis.]non ergo iudæi,neq; criminoſi.s̃.e.iudæi.& j̃.e. c.j. & c.
teſtimonium. [Dominicum.]Mat.xviij.[In ore duorum &c.]i.
2 non pauciorum,vt ſequitur.& ſic affirmatiua†exponitur per ne
gatiuam.ſi.xxxv.q.iij.ęqualiter.ff.de manu.l.iiij.in prin.ff.de dolo.
non debet.in fin.ff.de lega.ij.cum pater.§.rogo.& l.cum quidam.
econuerſo quandoq; negatiua exponitur pro affirmatiua , ſicut
illud nõ ſuum.i.alienum.C.vnde vi.meminerint.ſicut ecõuer-
ſo exponunt quidam agrum alienum.i.non ſuum.di.j. ius natu-
3 rale.[Quia licet.]verſi.[Plures quam duos] ſicut†in teſtamento,
in quo requiruntur vij.teſtes, C.de teſta. ſi vnus. & in donatione
cauſa mortis.qnq;,C.de dona.cã mor.l.fi.& in codicillis quinq;,
C.de codicillis.l.fi.& contra epm̃ cardinalem.lxxij.vt ij.q.v. pſul.
Sed hæc intelligenda ſunt de ſuſpectis , vt dicit ibi Gra. in §. ſeq.
vel de iuris rigore,qui non eſt ſeruandus.nam in ore duorum,vel
trium honeſtorum , & fide dignorum ſtat omne verbum , quod
dic, vt not.j̃.de teſta.cum eſſes. & c.relatum.j.[Nulla tamen eſt.]
rñ,quia vox vnius vox nullius,s̃.e.veniens.in fi.s̃.e. cum a nobis.
4 s̃.tit.j.qm̃ ɔ falſam.in fi. Hæc tamen regula fallit in caſibus.†Pri-
mo in epõ,cui ſoli creditur ſm quoſdam,xj.q.j.quicunque.ver.te
ſtimonium etiam.ſed illa lex eſt correcta,vt patet iiij.q.iij. ver.itẽ
iuriſiurandi.vj.q.ii.placuit.& c.ſi tãtum.& no.s̃.de iud. nouit. §.j.
ver.vt illud dimittamus.vbi d.l. quicũq;.in partem recitatur.Vel
poteſt intelligi de epõ ſummo.j̃.e.cum a nobis.Secundo qñ quæ
ritur vtrum inſtrumentum ſit confectum per manum alicuius
tabellionis . nam ſolo tabellioni creditur in hoc caſu, C.de fal-
ſis.ſi quis decurio.Tertio in his,quibus nulli paratur prę iudiciũ,
vt quando quæritur vtrum aliquis ſit baptizatus,vel eccleſia con
ſecrata,de conſe.di.iiij.paruulos.& c.cum itaq;.Quarto vbi teſta-
tor hoc expreſſit.ff.de do.præle.Theopompus.Quinto de conſen
ſu partium.ar.C.de fideiuſ.l.fi.Sexto vt impediatur matrimoniũ
ɔhendum,s̃.e.c.proxi.§.fi.Septimo qñ quæritur vtrum aliquis ſit
de crimine emẽdatus,j̃.e.c.fi.j̃.de ſym.nemo.vbi de hoc.Octauo
quantum ad probãdam primam caritatiuam monitionem.No
no in iuramenti delatione.s̃.e.in omni.j̃.de iureiur.c.fi. Decimo
& ſi vnus teſtis non faciat plenam probationem, inducit tñ præ-
ſumptionẽ,lxxxvj.di.tanta.xxviij.diſt.de Syracuſane.xxij.q.iiij.in-
nocens.Vndecimo,qñ quæritur vtrum ſit quis de crimine emen
datus,j̃.de ſymo.nemo.quod dic,vt no.j̃.e.teſtimonium.Duode-
cimo quando quæritur de alicuius conſcientia,quod dic,vt no.
s̃.ti.j.tertio.& j̃.e.tam literis.§.fi.& j̃. de homici. ſignificaſti.j.§.fi.
Tertiodecimo creditur quandoque & in aliquibus vni teſti,tñ fa
ma conſentiente,vel alijs adminiculis , vt le.& no.j̃.e.præterea.§.
j.& de hoc no.in ſum.e.§.quoties numerus.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes,quos accuſator de familia ſua producit non valet.*
2 *Domeſticus ſiue familiaris non eſt admittendus.*
3 *Domeſtici qui dicantur .*
4 *Teſtes quales eſſe debent in cauſa matrimonij.*

C A P. XXIIII.

IN literis. [Legitime.]ſ.palã,& in facie eccle-
ſiæ.& ideo præſumitur contra ipſũ.
j̃.qui ma.acc.poſ.cum in tua. quare & requiritur cla-
ra probatio non ſuſpecta.j̃.de re iud.lator.[Cum eã]
ver.[Per ſeptennium] maxime.nam idem eſſet ſi per diẽ.vel ẽt ſi
nunq̃ tenuiſſet,ex quo per verba ɔxerat de præſenti.ſed & ex hoc
maior eſt præſumptio ɔ ipſum,ar.j̃.de fri.c.j.[Conſobrinam pa-
tris eius.]ſ.mulieris,cum qua ɔxerat,& ſic allegabat primum ge-
nus affinitatis & tertium gradum,quod vſq; ad quartum proba-
tionem habet.j̃.de conſan.non debet.olim vero vſq; ad vii.extẽ-
datur.xxxv.q.iij.§.j.& c.j.[Ad quod.]ver.ꝙ dictam conſobrinam
cognouiſſet.[Teſtes]ſuſpectos, vt j̃.ſequitur.[De ſua]puta ſeruos
vel in patria ptãte conſtitutos,vt in concor.ſigna.in princ.gl.Alii
enim ſunt familiares,quibus bene licet teſtimonium reddere, ſi-
cut ſunt monachi & cõuerſi in cauſa monaſterij,& clerici & ca-
nonici in cauſa eccleſiæ,vt in concor.ſigna.in ſeq.gl.ver. Argu.ta
men contra.Hoc caſu notandum,ꝙ iudex debet diligenter atten
dere honeſtatem & famam,& alias circunſtantias perſonarum,
nec omnino ſuſpectas,& inhoneſtas admittere debet , vel dictis
eorum fidem adhibere,argu.hic.& in eo,quod legitur & no.s̃.e.
intimauit.in fi.s̃.de proba.licet.ſecundum d.n.ideo & iudici dici
tur.tu magis ſcire potes &c.ff.e.l.iij.§.j.ver.verba epiſtolæ hæc sũt.
1 & tota lex illa bene facit ad materiam iſtam.[Familia.]†Teſtes,
quos accuſator de familia ſua producit,non valent, ff.e.l. penul.
2 †& domeſticus,ſiue familiaris non eſt admittendus,C.de his,qui
ad eccle.confu.l.fi.§.ſane.iij.q.j.& c.j.& iij. itẽ iiij.q.iij.ver.item in
iure ciuili.&;ver.item teſtes.Arg.contra.xiiii.q.ij.ſuper prudentia.
s̃.e.cum ſuper.& c.cum nuncius.cum ſuis concordantiis, Sol.in
3 præced.gl.†Vel dic,ꝙ domeſtici appellantur ᵃhi, quibus impera-
a ri poteſt iure patriæ,vel dominicæ poteſtatis,vt in dicta l.C.de his
qui ad eccl.confu.l.fi.& tales fuerunt hic,& ideo repellũtur. Nec
obſtant contraria,quia fauore eccleſiæ ſunt præmiſſa,& alia mul
tiplici ratione,vt no.s̃.eo.cum nuncius.Vel dic, ꝙ hic repellũtur
in fauorem matrimonij,& quia ſuſpecti erant,ar.j̃. e.l. ex quadã.
in fi.alioquin contra.j̃.e.veniens.§.fi.& de materia no.s̃.de offic.
dele.inſinuante.rñ.j.¶ Reſpondemus igitur.] ij. pars.[Se habet.]
ſ.ꝙ ſint de familia & ſuſpecti, ac malę opinionis,vt j̃.innuit.[Pa
tiaris.]quia hoc ad te ſpectat non ad alium,j̃.de conſan.c.j.§. fin.
¶Nec contra ipſos.]iij.pars.ſ.maritum & vxorem. Sed nunquid
maritus accuſabat matrimonium?ſic,quomodo ergo eſt contra
ipſum,immo eſſet pro ipſo?Rñ.pro ipſo eſſet.i.pro intẽtione ſua
quam falſam & prauam habere præſumitur.& ideo eſſet contra
ipſum.i.contra animam ſuam,ſi falſum probaretur, vt patet s̃.e.
ſicut nobis.Vel dic contra ipſos.ſ.contra maritum, & vxorem &
amicos vxoris,qui pro matrimonio ſtabant,vel.[Ipſos.]i. coniu-
4 gum ipſorum.[Probatæ vitæ.]†No. quales teſtes & præcipue in
matrimonio requirantur.ſ.honeſti non ſuſpecti,ſed probatæ vi-
tę & opinionis,vt hic.& s̃.e.licet.ver.j.j̃.de conſan.ex literis.ſed to
lerabilis eſt &c.vt j̃.eo.licet ex quadam.in fi. [De quibus &c.] in
his verbis,& præcedentibus innuit,ꝙ infames,viles , ſuſpecti erãt
prædicti teſtes,ſed breuiter arbitraria ſunt,vt no.s̃.eo.ſuper eo.§.j.
ſuper verbo,cum mater.ad finem gl.

A D D I T I O.

a ¶Domeſtici appellantur.Adde,qui dicantur familiares,& qui domeſtici. d.Ab.& d.Adre.Sic. hic pleniſſime.

S V M M A R I V M.

1 *Actio ſemel extincta non reuiuiſcit.*
2 *Inſtrumenta vnicuique ꝙ ſuum eſt tribuit.*
3 *Inſtrumenta ſummum bonum in rebus tribuit.*
4 *Actiones ſuas remittentibus regreſſus non datur.*
5 *Turpe eſt redire ad id,cui ſemel quis renunciauit.*
6 *Renunciatio qualiter præiudicat.*

C A P. XXV.

CVm veniſſet. De eodem facto videtur lo
qui s̃.de offi.deleg. gratum.
[Cauſam.] ſuper diuerſis capitulis . ſuper vna autem
fuit lata ſententia.ſuper alijs vero teſtes producti . &
non renunciatum , vel nulli teſtes producti , & hi tres articuli,
hic diffiniuntur,vt patet in inferioribus. Dominus tamen noſter
aliter intelligit,vt in ſeq.gl. [Terminandam] & hi iudices eandẽ
diffinierunt.Sed fuit ab eis appellatum pro eo,ꝙ proceſſerunt iu-
dices poſt mortem delegantis,& ideo dicebatur non tenere pro
ceſſus,ſed ſtatim reſpondet hoc non eſſe verum.ſm d.n. vel dic,
vt in præced.gl.[Mandamus.]ver.in quo primus articulus ſupra
poſitus diffinitur.[Sententiam]latam ſuper vno de capitulis cõ-
miſſis in præcedenti interlineari.[Eam.]ſ. ſententiam. [Confir-
metis.]Hęc confirmatio perinde habetur , ac ſi per papam facta
fuit,vt C.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſed neq;.in fi. [Nec appellatio.]verſi.
poſuerat enim vna partium,ꝙ papa,qui cauſam cõmiſerat mor
tuus erat,& ideo mandatum expirauerat,propter quod iudices p
cedere non debebãt,& quia hanc exceptionem non admiſerant
extitit appellatum,ſed poſtea tacite renunciatum,& ideo non ob
ſtat,vt ſequitur.[Occaſione mortis.] Hinc volunt quidam colli-
gere,ꝙ delegati etiam poſt mortem delegantis re integra iuriſdõ
nem habent,licet elidi poſſit ope exceptionis,ſed ſi nõ excipiatur
ɔ ipos tenet proceſſus eorum, & facit pro hac via,quia tp̃s dati re
ſcripti inſpiciendũ eſt.s̃.de reſcri.eam te.& quia per ſolã repreſen
tationem ipſis datur iuriſdõ.j̃.de ap.ſuper eo.ij.in fi.& adeo cõfir
matur,ꝙ non valet reſcriptũ ɔ illud primo poſtmodum impe-
tratum,vt no.s̃.de reſcri.plerunq;.& quia ſuper perſonis,& rebus
in libello expreſſis ſtatim exercitium iuriſdõnis,quam & ante re-
ceperat,habet delegatus,s̃.de reſcri.paſtoralis.§.ij.Alij tamen di-
cunt , ꝙ oĩno expirat per mortem delegantis re integra iuriſdõ
delegati.Nec ob.quod hic dr̃,quia hic præceſſerat citatio mortẽ
delegantis.ſm d.n.quod dic,vt in ſeq.gl.Illud autem conſtat ſm
d.n.ꝙ iuriſdõnem iſtorũ iudicũ poſſent prorogare partes p ſuos
conſenſus,vt hic,& no.s̃.de offi. dele.ſane.ſm d.n. Verum eſt de
re ad rem,vel de tpe ad tp̃s.ſi aũt intelligat,ꝙ pñt progare iuriſdõ
nem,quæ ſemel per mortem delegãtis expirauit, iſtud ɔſtat oĩno
falſum eſſe.quod dic,vt in ſeq.gl.[Cũ poſtea egerit]& ſic videtur
ſibi præiudicaſſe,ar.s̃.de offi.delega.inſinuante.& infra de appell.
ſolicitudinem. quod non eſt verum, niſi citatio mortem dele-

gantis præceſſerit,vt no.j̃.ea.glo.& eſt ratio, quia ſi non præceſſit
citatio omnino iuriſdictio iudicum expirauit. & ideo non ma-
gis præiudicat litigantibus coram eis, quam ſi corã priuatis aliis
litigarent.Nec obſtant iura in contrarium inducta, inſinuante.
& ſolicitudinem.aliud enim hic, & aliud ibi. Ratio diuerſitatis
hæc eſt,quia ibi cõſtat iudices iuriſdictionem habere, licet poſ-
ſet elidi ope exceptionis.& ideo procedens coram eis videtur ex
ceptioni ſuæ tacite renunciare, & per conſequens iuriſdictionẽ
eorum ratificare,& conſolidare,& in eos tanquam iudices con-
ſentire.ſic & s̃.de off.del.gratum.in fi.& iij.q.vj.pulſatus. Hic vero
per mortem delegantis re integra commiſſa iuriſdictio omni-
no extinguitur,& expirat,vt s̃.no.& j̃.ſequitur.& ideo iuriſdictio,
quæ non eſt nec expreſſe,nec tacite corroborari, vel confirmari
poteſt,ar.in eo,quod leg.& no.s̃.de cõſti.cum acceſſiſſent. §.j.ad
fi.Nec obſtat,quod hic dr̃, nam & hæc verba ita ſunt exponẽda.
[Cum poſtea egerit]ſubaudi,& citatio mortem præceſſerit,vt ꝓ
bat decre.quæ de eodem facto loquitur.s̃.de off.del.gratũ.vbi de
hoc.alioquin ſi citatio non præceſſiſſet,mandatum omnino ex-
piraſſet, & per expreſſum conſenſum partium ipſam reſumere
1 nõ poſſent,s̃.de off.del.ſignificantib. † nam & actio ſemel extin
cta non reuiuiſcit,ff.de ſol.qui res.§.aream.de conſe.di.iij.q̃ris.C.
de remiſ.pig cũ ex cã.& priuatorũ conſenſus,&c.s̃.de fo.cõpe.ſi
gnificaſti.Quidã vero dixerunt ↄ̃riũ,quia ſicut dicunt,non expi-
rat in hoc caſu iuriſdictio ipſo iure,ſed ope exceptionis, vt no.s̃.
ſuper ver.occaſione mortis ſed iura oĩno contradicunt, & ideo
tene,vt s̃.no [Et teſtes produxerit]& dilationem receperit ad te-
ſtes ꝓducendos.& ſic tacitæ appellationi factæ renũciauit, vt hic
patet,& ff.de pac.tale.C.de re iud.ad ſolutionem.s̃.de off.del.gra-
tum.ad fi.cũ ſuis concor.¶ Quæſtiones.]ij.pars.& explicatur hic
ſecundus articulus de capitulis illis,ſuper quibus erant teſtes pro
ducti & renũciatum,vt no.s̃.in,prin.c.ſuper verbo,cãm.[Nullius
aliis.]q̃a nec recipi debent ẽt ſi ſola publicatio facta eſſet in eadẽ
inſtantia,& ſuper eiſdem capitulis,vt j̃. c.de teſtibus,in fi. ſed ſup
aliis omnino diuerſis,& ſeparatis a primis poſſunt produci,vt ſe-
quitur & probatur vtrumque.In cã aũt appellationis,ſi appellatũ
fuiſſet rationabiliter a ſñia lata ſuper vno,nec etiam renunciatũ
fuiſſet,vt s̃. rñ.j non poſſunt proſequi hæc alia capitula omnino
ſeparata.Et per hæc duo iura,ſcilicet hoc & s̃.e.cauſam quæ.j.po
teſt exemplificari, quod dicit, quæ ad nouũ capitulum pertinẽt.
C.de tempo.appe.per hanc.quod dic,vt plene not.s̃. eodem.fra-
ternitatis accedit.quod legitur,& not.j̃. de appel inquiſitionis.&
2 c.vna ſententia.[Ipſarum] ſ.receptarum.[Iuſtitia.]†quę tribuit
3 vnicuique, quod ſuum eſt,Inſtit. de iuſti.& iu. rñ.j. † & ſummũ
bonum in rebus eſt.xii.q.ij. cum deuotiſſimam. ¶ Si quæ vero.]
iij.pars.nunc expedit tertium articulum, vt not.s̃. eod.c.in prin.
ſuper verbo,cauſam.[Producti.] ſubaudi,ſed nõ publicati.[Nec
renunciatum &c.]nam ex quo quis renunciaſſet poſtea teſtes ꝓ
ducere non poſſet, quia quilibet poteſt renunciare iuri ſuo.j̃.
4 de regula.ſtatuimus.vij.q.j.quam periculoſum .& remittentibus
actiones ſuas regreſſus non datur.ff.de ædi.edi.quæritur.§. ſi ven-
5 ditor.†Et turpe eſt redire ad id,cui ſemel quis renunciauit, C. de
re.credi.ſi quis.& adde,quod no.in ſeq.gl.[Hincinde]Hic notan-
dum,quod poſt renunciationem teſtium generaliter factam ite
rũ poterit proponi alia exceptio, & admitti.& ſuper illa exceptio
ne poſſunt iterum teſtes produci,quia ex quo quis admittitur ad
excipiendum,per conſequens & admitti debet ad probandum,
ſiue per teſtes,ſiue alio modo, argu. hic.& s̃.eo.cauſam quæ.ii.Si
vero in aliquo ſpeciali articulo renunciatum ſit, ſuper illo vlte-
rius de iure communi non ſunt teſtes recipiendi,vt j̃. co. cap.de
teſtibus.& s̃.eo.intimauit.Per beneficium tamen reſtitutionis ex
illa clauſula generali:ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur, poſſet iu-
dex etiam ſuper illo articulo adhuc teſtes recipere,vt s̃.eo.intima
uit.maxime a petente præſtito iuramento, quod hoc malicioſe
non petit.Arg.opp.in authen.eo.titu.§.quia vero multi. vbi dici-
tur,quod etiam poſt concluſionem admittitur, quæ magis hoc
debet impedire, quam ſola renunciatio. Ideoq; ſic inferri poteſt,
multoſortius ergo poſt renunciationem ad idem præſtat. argu.
ff.de eden.ſi quis ex argentarijs.§.fina.& l.ſequ. Aliqui tamen di-
cunt hoc tantum permitti per beneficium reſtitutionis in inte-
grum ſpeciale,de quo legitur,& tractatur.s̃. de reſtit.in integr.c.j.
& per totum.ſed primum dictum magis placet.Illud tamen con
ſtat,quod ſi in cauſa principali generaliter renunciatum ſit teſti-
bus,nihilominus tamen in cauſa appellationis ſuper nouis arti-
culis ex primis dependentibus teſtes produci poſſunt, s̃. eodem.
fraternitatis.Si vero in aliquo certo articulo ſpecialiter renunciaſ
ſet quis in cauſa principali, tunc ſuper illo non poſſet etiam in
cauſa appellationis de iure communi teſtes producere,vt colligi-
a tur a contrario ſenſu j̃ eo.conſtitutus. §.fi.[a] Et quantũ ad hoc vi-
detur, quod nulla vel modica diuerſitas ſit inter cauſam prin-
5 cipalem, & cauſam appellationis. † Renunciatio autem, vel
concluſio generalis in cauſa principali facta non extenditur
ad cauſam appellationis, quæ eſt alia a prima cauſa, & quia
hoc non creduntur partes intendiſſe, ſiue intellexiſſe. alioquin
ſi intelligerent,vel expreſſe dicerent nos renunciamus,& conclu
dimus omni facto,& omni iuri in hac lite. ita ꝙ in cauſa princi
pali,vel appellationis de cetero nihil poſſimus dicere.talis renun
ciatio bene præiudicaret.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.
ar.C.de temp.app.l.fi.ad fi.& ff.de fer.l.j.& j̃.de regula.ſtatuimus.
& in iuribus ſupradictis.& in eo quod no.in preced.gl. Hæc autẽ
b gl.d.n.maxime.s̃.e.gl.ver.renũciatio autem.ſatis corroborat[b] opi
nionem,quam ſequimur.ſ.ꝙ in cauſa appellationis probare poſ
ſumus nouos articulos etiam per teſtes antiquos. Et antiquos ẽt
articulos per nouos teſtes.quod dic, vt plene no.s̃.eo. fraternita-
tis.[Audiatis quæ.]alias ſi quia.[Debitum]abſoluẽdo vel condẽ
nando ſm ꝙ fuerit plene,vel ſemiplene vel nullo modo proba-
tum,vt no.s̃.ti.j.ex literis.& j̃.de iureiu.c.fi.

A D D I T I O N E S.

e ¶ſ.fi.vide tex.in cle.fi.eo.ti.
b ¶Corroborat,& male,vt patet per tex.in d. cle.fi.eo.ti.

S V M M A R I V M.

1 *Filiifa.poſſunt ſtare in iudicio ſine conſenſu patrum.*
2 *Duo teſtes poſſunt probare primum gradum,& alii duo ſecundum.*
3 *De falſo quæri poteſt quandocunque etiam poſt ſententiam.*
4 *Sententia aliquid operari debet.*

C A P. XXVI.

1 SEries. Inter filios]†etiam ſine auctoritate patrũ
habent iſti filij perſonas ſtandi in iudicio
in huiuſmodi ſpũalibus,vt le.& no.s̃.de reſti.ſpolia.ex
parte.& accedit.j̃.de ſpon.ex literis.ij.¶ Pars quæ ma-
trimonium.]ij.pars.]Accuſabat.]& contra iſtam diffinitur quæ
ſtio hic propoſita,vt apparet ex his,quæ leguntur,& no.in ſequen
tibus.[In primo gradu.]quod ſufficit,& ſi de ſtipite nil dicat,j̃.de
ſpon.tua.xxxv.q.v.c.j.j̃.eo.licet.j̃.de diuor.porro. Et credit do.n.te
ſtes poſſe probare conſanguinitatem ab vno latere.ſ.ex parte viri
2 & alios teſtes ab alio,ſ.ex parte mulieris,†imo quod plus eſt,duo
poſſunt probare primum gradum,& alij duo ſecũdum, & ſic de
aliis,ſm d.n.de quo dic,vt no.j̃.e.licet ex quadam.[B.& I.] & ſic
ſpecificabat nomina propria,j̃.eo.licet.[Fratrem & ſororem.]iſti
enim duo faciunt primum gradum, vt patet in arbore, & xxxv.
q.v.parentelę.& c.ad ſedem.[Pars autem]verſi.[Id.]ſ B.&c.[Fal-
ſum.]No.ad improbandam conſanguinitatem ſufficere deſtru-
ctionem vnius gradus.ſm d.n.[Sororem]ſed dicebat eſſe neptẽ.
& ſic ſi ſm primam computationem hi, de quorum matrimo-
nio quærebatur,erant in primo gradu.ſm hanc diſtabant quin-
to,j̃.de conſangui.ꝙ dilectio.& c.fi.[Quod publicum]quod ſem
per poteſt produci & poſt teſtium aperturas dummodo non ſit
teſtibus renunciatum,& concluſum,j̃.de fi.inſtru. cum dilectus.
[Inſtrumentum]Sed qualiter per inſtrumentum poterit proba-
ri,ꝙ B.& I.non eſſent frater & ſoror. dixit B. ꝙ non probatur di-
recte,ſed indirecte, forſan continebatur in inſtrumẽto ꝙ B.& I.
eius neptis promiſerant aliquid facere,quæ probatio etiam ſi di-
recte quæreretur de parentela,& ad hoc ꝓduceretur ſufficiens nõ
eſſet.C.de proba.non nudis.non epiſtolis.vel pone, ꝙ Guillerma
fuit ſoror Bernardi. quam Guillermam quidam iuuenis Petrus
nomine adamauit. & ex ea hanc prolem ſuſcepit, quæ vocaba-
tur,Ioanna.Demum propter affectionem ſobolis dictus P. cum
Gulliерma vocato tabellione,& frater filia,& multis alijs contra
xit,& exinde fuit factum publicum inſtrumentum,in quo ſic di
cebat tabellio anno &c.& per hoc inſtrumẽtum publicũ omni-
bus præſentib.& poſteris fiat fides,ꝙ cum Petrus Gulliermã ſoro
rem Bernardi hic præſentis in concubinam longo tempore te-
nuiſſet,& tandem ex ea filiam hic præſentem Ioannam ſuſcepiſ-
ſet,ſic publice ſunt confeſſi. Et omnes præſentes, & tota vicinia
hoc acclamarent,tandem dictus Petrus volens legitimare dictã
filiam ſuam Ioannam neptem dicti Bernardi ſupradictam, ean-
dem Guillermam per verba de præſenti præmiſſis bannis in ec-
cleſiam,& in oĩ ſolennitate adhibita duxit canonice in vxorem.
actũ &c.teſtes,&c. & ego talis tabellio.&c. & comprobatur C.de
natu.lib.cum quis.& l.ſe.j̃.qui fi.ſint le.tanta.& c.tranſmiſſæ.& s̃.
e.c.per tuas.& ſic probatur per hoc inſtrumentum, ꝙ I.non erat
ſoror B.immo neptis.Vel factum fuit de dictæ I.natalibus inſtru
mentum,in quo continebatur quis,& a qua ipſam ſuſceperat,&
quo die & anno nata fuit,C. de inge.l.penul.ff. quod me. cau.iſti
quidem.§.j.¶ Vnde quia.]iij.pars.[Recipiendos.]cum teſtes pro
ducti iam fuiſſent publicati. aliter nõ poſſet hæc pars ſcire,quæ ꝑ
ſonæ erant poſitæ in primo gradu,ar.j̃.de fide inſtru. accepimus.
& tamen hæc exceptio non admittitur, vt ſequitur, & hoc pro-
pter cauſam matrimonialem,de qua agitur, in qua ſpeciale eſt,
quod publicatis atteſtationibus alij teſtes producuntur, vt hic, &
j̃.eodem.ex tenore.j̃. de cogna.ſpiritua.c. fina.in qua & iteratur
inquiſitio,infra de ſponſa.ſicut.s̃.titu.j. ca. penulti. in qua locum
non habet exceptio de notitia atteſtationum,infra titulo.j. cum
in tua. quæ ſententia non tranſit in rem iudicatam, infra de re
iudica. lator. tenor. conſanguinei. ſed & multa alia ſpecialia
verſantur

verſantur in ea,j̃.qui ma.ac.poſ.videtur.in fi. Alii dicunt, ꝙ nul-
lo modo recipiuntur teſtes etiam in cauſa matrimoniali teſtibꝰ
publicatis.Nec obſtat hoc c.quia non eſt decre.ſm Vincen. Alii
dicunt,ꝙ hic agitur de improbatione priorum teſtium,qui falsũ
dixerant,vt patet.s̃ §.prox.ver.pars autem oppoſita.& ſic non ob
3 ſtat,ꝙ publicatio facta eſt,quia †de falſo quæri poteſt quandocũ
que etiam poſt ſententiam.s̃.ti.j.licet.§.j.j̃.de excep. cum venera-
bilis.§.intelleximus.& ideo hic admittuntur ſecundi teſtes ad pri
mos indirecte reprobandos, ſic & j̃.co.ex tenore.alias autem pu-
blicatis atteſtationibus non audiretur,vt s̃.ti.j.iurauit.vbi de hoc.
& dic vt ibi not. Hoc tamen fateor, ꝙ hæc vltima reſponſio, & ſi
non ſufficiat quo ad reſponſionem,tamen quod ad huius decre.
quæſtionem ꝓpoſitam ſufficiens eſt. ſed per eiuſdem ſolutionis
rationem hæc opinio reprobatur.nam ſi hæc eſt ratio, quare de
falſo poteſt quæri teſtibus publicatis, & ſuper eo per alios teſtes
probari,quia etiam poſt ſententiam diffinitiuam poteſt hoc fie
ri.ꝙ & verum eſt, vt dictum eſt, ergo vbicunq; eſt iſta ratio illud
vendicat ſibi locum,ff.ad l. Aquil.illud. C.de conſtitu. pec.l. fi.C.
ad legem Fal.l.fi.s̃.de tranſla.ep.c.ij. §.j.Sed de cauſa matrimonia
li poteſt quæri poſt ſententiam, & ſuper ea iterato teſtes produci
cum in rem iudicatam non tranſeat,vt s̃.no.ergo in eadem inſtã
tia hoc poteſt fieri quandocunque teſtes fuerint publicati, quod
omnino verum eſt de mente iuris quicquid ibi ſcribant,& licet
de facto contrarium obſeruetur. Sed de illo non eſt curandum
iuſto iudici,vt patet j̃.ver.j.& ij.& ff.de offi.præſi.ſed licet.s̃. de ele.
cum cauſam quæ.§.fi.in princ. nam & ſententia aliquid operari
debet,arg.ff.de lega.j.ſi quando.j̃.de priui.ex ore. Ergo vbicunque
auditur poſt ſententiam appellatione non ſuſpenſa, multofortiꝰ
ante. Appellatione non ſuſpenſa ideo dixi, quia tunc regulariter
auditur in cauſa appellationis poſt ſententiam, quia ante nõ au-
diretur,vt patet in eo,quod legitur & no.s̃.e.fraternitatis. [Et tu]
ver.[Affirmas.] & iuuatur hæc conſuetudo.s̃.tit.j. iurauit.ſed ibi
aſtruebat probare negatiuam directe,vt patet ex eo, quod legi. &
no.s̃.eo.§.j.verſic.pars autem.& inde auditur,j̃.eo.ex tenore.[Re-
ceptos.]ſubaudi,& publicatos, quia rr̃ conſonat iuri.in auth.e.§.
qa vero multi.[Præſenti pagina.]ver.[Aliud.]q̃ conſuetudo præ
ſcripta. [Cõſuetudine.] q̃ nõ patit,ꝙ ↄ̃ primos teſtes ſic receptos
& publicatos alij teſtes admittantur.[Iuri.]volenti, ꝙ ſemp teſtis
poſſit redargui ante ſententiam,& etiam vſq; ad tp̃s poſt ſñiam,
vt in concor.s̃.ſigna.ſuper verbo , recipiendos.in ver.gl.quæ inci-
pit.alii dicunt enim.Vel dic iuri volenti, ꝙ cauſa matrimonialis
in rem iudicatam non tranſeat,j̃. de re iudic.lator.tenor.conſan-
guinei.& ideo ſpeciale in eam , ꝙ etiam in eadem inſtantia poſ-
ſint alij teſtes produci, quamuis primo producti fuerĩt publicati,
vt no.s̃.ſuper verbo,recipiendos.ver.hoc tamen fateor, & ſequen
tibus,& in princ.iſtius gl. Et adde,quod no.in ſeq.gl. [Contraria]
nec ex certa conditoris legis ſcientia introducta.d.n.[Teſtes.] Eſt
enim nouus articulus ex prioribus pendens,& ideo admittuntur
teſtes primis receptis iã publicatis.d.n.quod dic,vt no.s̃.e.fraterni
tatis.& in prece.gl.Nec credit d.n. ꝙ per duos teſtes hoc proban-
tes præiudicetur pluribus, qui aliud probauerunt. ſed debet iudex
cõſiderare quis penſatis omnibus circunſtantijs melius probat,
& ſm hoc iudicare.xxxiij.q.j.ſi quis acceperit.& melius.s̃.ti.j.ex li
teris.& j̃.c.j.§.fi.& c.in noſtra.§.vnico.

S V M M A R I V M.

1 *Adulterium per præſumptionem violentam probatur.*
2 *Lenones crimini participes ad copulam probandam non admittuntur.*
3 *Celari vult ſua furta venus.*
4 *Fama præſumptionem inducit.*
5 *Adminicula copulæ carnalis,quę ſint.*
6 *Recurſus non eſt habendus ad ſimplicem iudicem quando agitur de arbitrijs.*
7 *Qui non eſt expertus, pauca recognoſcit.*
8 *Vir bonus qui dicatur.*
9 *Teſtis quis eſſe poſſit.*

C A P. XXVII.

PRæterea. In hac decre.quæritur an ſi quando
accuſatur matrimonium.ſ.inchoa-
tum non poſſit perfici propter affinitatem,vel aliam
cauſam neceſſarij ſunt teſtes de viſu,an ſufficiat de au
ditu dum tale teſtimonium fama & alijs adminiculis fulciatur.
Et an ſufficiat teſtimonium aliquorum, qui dicunt ſe conſcios
de carnali copula habita inter eos,& ſic tres mouentur hic quæ-
ſtiones. Ad primam reſpondetur, ꝙ ſi teſtimonium de viſu alias
eſt conueniens. ſ. ꝙ teſtes ſufficientem cauſam dicti ſui reddant,
puta quia præſentes fuerunt, & viderunt, quando conſanguinei
ſimul commiſcebantur,bene valet teſtimonium,& bene ſufficit
ad hoc,vt propter affinitatem,ex tali carnali copula cõtracta mã
trimonium ſeparetur.Et hæc pars reſpõſionis eſt indubitata. Ad
ſecundam quæſtionem reſpondet idem.ſ.ꝙ teſtes de auditu tan-
tum teſtificentur,cum fama conſentiente,& alijs adminiculis ta
le teſtimonium ſufficiens reputatur. Sed contra hoc obiicitur,
quia nec fama probat,nec præſumptionem violentam inducit.,
j̃.de eo qui cog.conſan.vxo.ſuæ ſuper eo.iiij.q.iij.§.item ſępe. Ad
quod reſpondetur hoc eſſe ſpeciale, vbi agitur ad matrimonium
impediendum occaſione affinitatis contractæ. nam minores ꝓ-
bationes ſufficiunt ad impediendum matrimonium contrahen
dum,quam ad ſeparandum iam contractum,j̃.de clan. deſpon.
c.ij.j̃.e.licet ex quadam.in fi.Poteſt etiam intelligi, ꝙ fama cum
aliis adminiculis defendit matrimonium iam contractum, ma-
xime vbi nulli alij præiudicium generatur,j̃.de præſum.illud. Alij
1 dicunt hoc eſſe ſpeciale quando agitur de adulterio,quod†& per
violentam præſumptionem probatur.xxxij.q.j.dixit.in Authen.
vt li.ma.& a.§.& hoc quoque.& §.quia vero.col.ix.ſm d.n. cuius
eſt mens totius huius gloſ. & huic vltimæ opinioni adhęremus,
quod dic,vt plene no.j̃.§.j.ſuper verbo,fama conſentiens. Ad ter
tiam autem quæſtionẽ, cui ſm d.n.non videtur papa reſponde-
re.Dicas tu & reſpondeas,ꝙ ſi teſtis interrogatus de cauſa tęſtimo
nij ſui ipſam non, vel minus ſufficienter reddat,teſtimonium ip
ſius non valebit.Si vero non fuit interrogatus,valet,iij.q.iij. verſi.
item ſola.xxiiij.q.iij.ſi habes. ſm d.n. Tu vero dicas,ꝙ tribus quę
a ſtionibus hic factis reſpondetur[a] per ordinem,quod dic, vt no.in
proxi.ſeq.gl.[Accuſatur.]ad thori ſeparationẽ propter adulteriũ
commiſſum,ad quod probandum teſtes producũtur.[An ſint.]
ver. teſtes ſuper hoc producti. [De viſu.]quæro reſpondeas ſic vt
ſequitur.[An ſola.]verſi.[Sufficiat.] ſine viſu quæro. ſecundo re-
ſpondeo. non ſine adminiculis, vt ſequitur.[Vel ſi iuratis.] verſi.
[Et edendum]quæro tertio.Rñ.hoc eſt arbitrarium, vt ſequitur.
[Qui]ſ.teſtes.[Conſcios.].i.certos. ſed ſm conſcientiam proba-
bilem teſtificantes,quia hoc audierunt ab vtroq; de ſuo pecca-
to publice gloriante.xxii.q.v.hoc videtur.j̃.de.exceſ.prælа. quam
ſit graue,vel quia viderunt ſolum cum ſola,nudum cum nuda,
& in lecto apto ad peccatum cõmittendum, j̃.de præſump. lite-
ris.& c.iij.Vel quia viderunt ambos intrantes cameram, nec mo
ra audierunt verba apta,& demum ſtrepitum, cum non diſtarẽt
niſi tenui pariete intermedio,non tamen viderunt ipſos ad inui-
cem commiſcentes.vnde & hic ſequitur. Sed de viſu &c. vtique
bene debet ſufficere talis præſumptio violenta,vt in dictis decre.
literis. & tertio. & xxxij.q.j.dixit dominus. Aliqui vero dixerunt
conſcios,quia ipſos intromittebant in domibus ſuis ad peccatũ
2 ſuum perpetrandum,& ſic erant omnino conſcij.†Sed hæc ex-
poſitio eſt omnino cauſa celanda, quia lenones cum ſint parti-
cipes criminis nunquam admitterentur, vt patet in Auth.de le-
nonib.col.ij.& s̃.e.perſonas.& c. veniens.C.e.quoniã. ¶ Reſpon-
demus.]ij.pars.& ſoluitur hic prima qõ ſupradicta.[Conueniens
de viſu.]Hoc enim indubitatum eſt,ſi ipſos cõmiſceri viderunt.
ſm d.n. Vel dic de viſu.q.d. cum agatur hic de probatione actus
corporalis naturale,& cõueniens teſtimonium eſt de viſu. quod
dic,vt plene no.s̃.de conſue.c.ij.j̃.e.cum cauſam quæ.Vnde ſuffi-
ciens eſt omnino ſi dicant,ꝙ viderũt tales quos bene cognoſcũt,
3 & tunc ſe cognouerunt ad inuicem.†Vix tamen accidit, ꝙ tale
teſtimonium ferri poſſit,quia non quæruntur hic teſtes, nec lux
ſed tenebrę ad hoc aptæ.s̃.de offi.dele.conſuluit.Vnde & debent
ſufficere probabilia argumenta,vt ſequitur.& ar.ff.de re mili. nõ
omnes.§.a Barbaris.& s̃.de cle.peregri. c.ij.§.vnico.cum ſuis con
cor.& hic ſequitur.Semel tñ coram nobis fuit facta tam euidens
probatio,ꝙ niſi officium nos cogeret, vix poſſemus audire. nam
cogitare eſt pudibundum.[Vel etiam de auditu.]ver.& hic ſolui
tur ſecunda quæſtio propoſita.s̃.rñ.j.ver.an ſola. Et dicas de audi
tu omnium vicinorum,qui hoc affirmãt, vel de auditu ſtrepitꝰ,
vt no.s̃.rñ.j.ver.vel ſi iuratos.ſuper verbo conſcios. Vel de auditu
qui ſolam præſumptionem violentam inducit, maxime ſi.[Et p̄
ſumptionem &c.]alioquin niſi ſubaudias videtur hic,ꝙ præſum
ptio violenta non probat niſi & fama conſentiat,quod & falſum
eſt,vt no.s̃.rñ.j.ſuper verbo,conſcios.[Fama conſentiens]i.ſimul
cum præſumptione ſentiens.videtur tamen,ꝙ hæc non ſufficiãt,
quia teſtimonium de auditu non eſt ſufficiens in hoc caſu, imo
requiritur de viſu,vt no.s̃. ſuper verbo, conueniens de viſu.† Sed
& fama per ſe non probat,licet præſumptionem inducat,ar.j̃.de
eo,qui cog.conſan.ſuæ vxo. ſuper eo.iiij.q.iij.ver.item ſępe.& hic
etiam patet,quando dicit conſentiens. q.d.ſentiens nihil probat
ſufficienter, ſed conſentiens tantum.i.cum alijs probationibus,
ſeu pręſumptionibus ſentiens. Sed contra,quia violenta præſum
tio probat.xxxij.q.j.dixit.arg.j̃.de accu.repellantur.Sol. Quidã in-
telligunt,quod hic dicitur,quando agitur ad impediendum ma-
trimonium contrahendum,puta aliqui volunt contrahere,obij
citur,quod non poſſunt,quia vir cognouit ſororem, vel conſan-
guineam illius, cum qua intendit contrahere, in hoc ergo caſu
tale teſtimonium ſufficit,quia vnus teſtis ſufficeret.ſupra eodem
ſuper eo.ad finẽ.j̃.de ſpon.præterea.ij.Nec obſtat,quod dicit.s̃.in.
princip.c.accuſatur,quia exponi debet.i.denunciatur.& hunc in
tellectum

A D D I T I O.

a ¶Reſpondetur.Idem dicit poſt iſtum d.Ab.hic contra Inn.

tellectum videtur proſequi d.n. vt patet in eo, quod no.s̃.eo.c.in
prin. Et hic intellectus planus, ſecundum B. Immo omnino fal-
ſus, vt patet per ſuperiorem ȷ̃l. & per tex. quia in hoc caſu nunq̃
requireretur teſtimonium de viſu, nec de fama cũ præſumptiõe,
nec alia adminicula, immo vnum ex his ſufficeret, vt & s̃. pro-
batũ eſt. Alij hoc intelligunt quo ad probationem adulterij viro
accuſanti in modũ exceptionis oppoſiti, xxxij.q.vj. nihil iniquius.
ȷ̃.de adult.c.pe.& ſi. Tu intelligas ad literam ſicut ſonat, & ſic no.
s̃.in prin.c.ſ. quando maritus intendit probare adulterium vxo-
ris, de quo ipſam accuſat ad thori ſeparationẽ, nã & præſumptio
violenta in hoc caſu probat per ſe. vnde, & ſubaudi maxime, vt
s̃.ver.vel etiam de auditu. Sed & fama conſentiens.i. ſimul cum
vno teſte ſentiens, in hoc caſu eſt probatio ſufficiens. ſ. Rog.lo.
vero dixit, ꝙ ſi fama conſentiat dicto meo, & alijs adminiculis
certis, & probabilibus ſufficiens eſt probatio. & ſic ĩtellexit, quod
hic dicitur de fama conſentiente.iiij.q.iij.ver.item ſæpe. & ff.e l.
iij.§.j.& ij. Et hoc de antiquis factis, de quibus non extitit memo
ria. Et in delictis, quæ occulte fiunt nec teſtes haberi poſſunt, eſt
potiſſime exaudiendum, vt patet in eo, quod no.s̃.e.ſuper verbo,
conueniens de viſu. Finaliter tamen omnia ad arbitrium boni iu
dicis redigũtur, vt ſequitur ȷ̃.§.j.& no.s̃.e.ſuper eo.§.j.[Submini-
5 ſtret] ſupple teſtimonio de auditu.d.n.[Legitima.] puta quia fre-
quenter ſimul ſecreto loquebantur, & ſimul conuerſabantur, &
conabantur oportunitatem captare, ſm d.n.ȷ̃.de præſum.literis.
& c.iij.† De adminiculis etiam ſunt viſus, tactus, riſus, iocus, miſ-
ſio nunciorum.i.iocalium cohabitatio, amplexus, oſculum, &
multa alia, vt colligitur in eo, quod legi. xxxij.q.v.nec ſolo tactu.
& c.ſequentibus.& ȷ̃.de eo qui cog.cõſan.vxo.ſuæ. veniens.& de
matrimonio contra.contra inter.ecc.c.j.C.de dona. ante nup.ſi
a ſponſo.[Standum eſt] ver.[Teſtimonio.] qui dicunt ſe conſo-
cios, & ſic ſoluitur hic tertia quæſtio propoſita.s̃.rñ.j.vel ſi iuratis.
hoc tamen arbitrium eſt.ideo ſequitur, etenim circunductus &c.
¶ Etenim.] iij.par.[Circunſpectus iudex] qui.ſ omnes circunſtã-
tias ſubtiliter, & diſcrete, ac diligenter circunſpicit, & attẽdit. Ideo
6 hic no.† ꝙ quando agitur de arbitrijs non eſt recurſus habendus
ad ſimplicem iudicem, ſed ad circunſpectum, & diſcretum, & ex
7 pertum.† Nam qui non eſt expertus pauca recognoſcit. Ma.43.
B.ȷ̃.c.licet ex quadam. rñ.j.in fi. ad idem de pœ.di.vj.placuit.ȷ̃.de
8 pę.omnis.† Hic eſt bonus vir, non eſt talis iudex quilibet, ſed qui-
cunque talis eſt, poteſt eſſe iudex, vt probatur ſubtiliter.ff.de verb.
obl.ɔtinuus.§.ij.ff.de iniur. ſed ſi vnus.§. ait prætor.[Ex argumẽ-
tis &c.] q.d. In hac materia & ſi inſtruamus iudicem, certam tñ
regulam tradere non poſſumus, immo ipſe, ſi circunſpectus & di
ſcretus ſit, potius poteſt inſtruere nos, vtrum probatio facta per
teſtes vel alio modo ſufficiat, vt hic & ȷ̃.e.præſentium.& c.in no-
ſtra præſentia.ad fi.ff.eo.l.iij.& l.ob crimen. vnde hæc verba ſunt
ſumpta.s̃.de renun.in præſentia.ȷ̃.de fideiuſ. conſtitutus. in fi. &
9 no.in ſum.e.ti.§.quis† poſſit eſſe teſtis.in fi.ipſius §.immediate an
te.§.quotus numerus.

S V M M A R I V M.

1 *Iudex non poteſt teſtificari ſuper principali niſi ex defectu probationis.*
2 *Aſſertioni ſoli epiſcopi quandoque creditur.*
3 *Iudex quilibet ſuis terminis debet eſſe contentus.*
4 *Sigillum auctenticum fidem facit.*
5 *Inſtrumentum publicum & ſigillum auctenticum ęquiparantur.*
6 *Verbo papæ nemo contradicere poteſt.*
7 *Quid iuris ſit de verbo Cardinalis & ſuis literis.*

C A P. XXVIII.

CVm a nobis.& infra. Cum epiſcopi ſint magnę
dignitatis & auctoritatis, quæritur hic vtrum teſti-
monio vnius ſtandum ſit, ſiue in iudicio, ſiue extra,
& vtrum litera eorum adeo ſit valida, ꝙ per teſtes nequeat repro
bari.& hæ duæ quæſtiones in ſequentibus terminantur.[Et cano
nica.] vj.q.ij.ſi tantum.& c.placuit.[Et ciuilia.] C.e.iuriſiurandi.
C.de arbitr.ne in arbitris. circa me.l. & iiij.q.iij.item iuriſiurandi.
Sed contra, quia lex canonizata contradicit dicens, ꝙ nec alius
audiatur, niſi teſtimonium epiſcopi fuerit repromiſſum. Illud.n.
verum & incorruptum habeatur, quod a ſacroſancto homine
conſcientia mentis prolatum fuerit illibatæ, xi.q.j. quicunq;. ſed
lex illa non tenet, vt no.s̃.eo.c.licet.in fi. Item contra in eo, quod
no.ȷ̃.eo.ſuper verbo, auctoritatis.[Sequentes,] nos Inn.[Ne vniꝰ]
ver.quia vox.vnius vox nullius, s̃.e.licet.in fi.& s̃.ti.j. iurauit.& c.
quoniam. in fi.vbi de hoc. Qud ergo ſi eſſent duo, vel tres, & quæ
ratur etiã de proceſſu habito coram eis? Rñ. ſtaretur teſtimonio
eorundem, vt no.in dicta decre.quoniam. in fi.& argu.s̃.de elec.
1 cum dilecti.§.nos autem. Sed contra.ii.q.vj ſtatuendum. So.† Su-
per principali non poteſt teſtificari iudex, vt ibi, niſi in defectum
probationis, ȷ̃.e.dilecto.ſed ſuper proceſſu poteſt, vt in alijs ſupe-
rioribus & inferioribus iuribus ſecundum quoſdam. Tu dicas, ꝙ
non valet teſtimonium vnius iudicis, vt hic, & ibi. ſed bene valet
duorum vel trium.ȷ̃.de accu.cum dilecti.ȷ̃. de exceſ. præla. inter
dilectos.§.præterea. vnde non valet teſtimonium pendente iudi-
cio coram eo, vt hic & s̃.ti.j. quoniam.in fi.& dicto c. ſtatuendũ.
vnde quod ibi dicit fuerit, ſubaudi, & adhuc eſt. alias corrigitur in
illa parte ſicut & in alia, in qua dicit, quod clericus non eſt cogẽ-
dus ad teſtimonium ferendum, quod falſum eſt, vt xiiij.q.ij.ſuper
prudentia. Sed bene valet in alio iudicio, & coram alio iudice, vt
in alijs iuribus.[Verbo.] ſimplici & nude prolato ſine literis, vel
alijs documentis, vt ȷ̃.§.j.[Auctoritatis.] ſalua in omnibus &c. vt
ȷ̃.e.c.in fi.& per conſequens ſalua reuerentia cardinalis, cui quan
doq; creditur, & ſi ſolus ſit, & etiam ſoli aſſertioni nude licet non
iuret, vt ȷ̃.de ap.cum parati.& c.conſtitutus.§.intellecto.in princ.
2 contra, vel ſolue vt ibi.† Quandoque etiam creditur ſoli aſſertio-
ni epiſcopi, vt ȷ̃.de priuil.cum olim eſſẽmus, quod dic vt ibi not.
[In cauſis] coram eo habitis.s̃.tit.j.quoniã cõtra falſam. Et mul-
tomagis ſi de cauſis coram alio ventilatis, vel etiam de alijs factis
teſtimonium reddant.xi.q.j.nec honore.alias eſt. §.& eſt ſub.c.te
ſtimonium.ſecundum d.n. Ergo loquitur de teſtimonio etiam
proceſſus iudicij, & in iudicio habito, vel habendo.[Siue ſuper te
ſtamentis.] verſi. Et dicas ſiue ſupple, nec etiam ex cauſa, puta ſu
per teſtamentis &c. ideſt ſi faciant teſtimoniales literas, vel etiã
ſi aliquando teſtimonium reddant ſecundum d.n.[Alijs contra
ctibus] ſimplex relatio, & enim teſtimonium contractus non eſt
ſed electiue, ſiue priuatiue ponitur non comparatiue.[Contracti
bus.] Hic ergo comparatur teſtimonium epiſcopi tam in cauſis
& in iudicio habitum, quam in cõtractibus, vel extra iudicium.
Et per hoc deſtruitur opinio illorum, qui dum dixerunt inter ꝓ-
a ceſſum iudicij, in quo dixerunt, quod non ſtatur literis epiſcopi[a]
ſalua ſententia excommunicationis, in qua ſemper creditur, &
contractus, ſiue alia, quæ extra iudicium fiunt, in quibus dixerũt,
ꝙ literis epiſcopi eſt credendum, quia ita creditur in vno, ſicut
in alio, vt hæc litera aperte probat, quod dic vt no.s̃.tit.j. poſt ceſ-
ſionem. & ȷ̃. §.j. ¶ Nec ſcriptum] ij.pars. Hinc colligunt quidam
quod ille idẽ iudex, qui de cauſa cognoſcit per ſe poteſt acta ſcri-
bere, quod & ſecundum antiqua iura videbatur conceſſum, & ta
li ſcripturæ credebatur etiam ſine ſubcriptione, vel inſcriptione
teſtium, dummodo conſtaret, quod ſua eſſet ſcriptura, vel ſi de
hoc dubitaretur per teſtes, vel per comparationem literarum, fie
ret de hoc fides. comprobatur hoc ex eo, quod ſolius tabellionis
ſcripturæ creditur, & etiam ipſi tabellioni, C. de fal. ſi quis decu-
rio. C.de dona.l.in donationibus.in Authen.de inſtru.cau.§.ſi ve
ro neque.colla.vj. multofortius igitur iudici videbatur eſſe cre-
dendum, ſed hodie contrarium eſt, vt s̃.titu.j.quoniam contra
falſam.immo nec etiam ſecundum antiqua iura ſcripturæ iudi-
cis, ſine ſubſcriptione teſtium credebatur, vt hic expreſſe innui-
tur, nec eſt ſimile, quod dictum eſt de tabellione, immo valde diſ
ſimile, quia tabellio habet ex officio publico ſibi commiſſo, vt
ipſius ſcripturæ credatur. Iudex vero, & ſi officium publicum
habeat in iudicando, non tamen in ſcribendo, cui etiam minor
fides habetur, quia tunc de facto ſuo teſtificari videtur. ſm d.n.
ar.C.eo.ti.omnibus.s̃.de of.del.ſuſpicionis. Et vt hanc rationem
fortiorẽ reddas, aduerte, ꝙ ſicut tabellionibus abſurdũ eſt iudica
re, quod non eſt ſuũ officium, ſic & abſurdũ vr̃ iudicem ſcribere
quod nec ſuum officium eſt, nec debet ſibi iuriſdõnem alterius
3 vſurpare, † ſed vterq; terminis ſuis debet eſſe ɔtentus, ȷ̃.de ſepul.
c j.§. fi.& q̃diu ipſis contenti erunt prima facie pro ſcriptura ta-
bellionis non dico pro ſententia eſt præſumendum, vt in primis
iuribus, & ȷ̃.de præſumpt. illud.in fi.& iterum non dico pro ſcri-
ptura, ſed pro ſentẽtia iudicis prima facie præſumetur, s̃.de renũ.
in præſentia. Hoc autem ſcias ſm d.n. ꝙ talis ſcriptura. ſ.iudicis,
& alia forenſia inſtrumenta priuatæ ſcripturæ cẽſentur, & ideo
per ſe fidem tñ non faciunt, ſed requiritur, ꝙ probetur vera eſſe
ſcriptura, vel per cõparationẽ literarũ, vel per teſtes, vel alio mõ,
C.de proba.inſtrã.& duabus ll.ſeq. Ideoq; & d.n.hic ſcripſit, ꝙ nũ
quam ſcripturæ iudicis creditur, nec cũ ſubſcriptione teſtiũ, nec
ſine, quia nullo iure reperitur cautum. nec obſtat, quod hic dr̃,
quia non loquitur hic de iudice, ſed de tabellionibus. vnde expo
ne, nec ſcriptura eorũ.ſ.tabellionum. non enim poteſt hoc refer
ri ad dictionem ſupradictã.ſ.iudicis, quæ eſt ſingularis numeri,
cum hic in plurali loquatur: vnde ſi intellexiſſet hoc deferri ad
primum caſum, non poſuiſſet hic ſcriptum eorum, ſed dixiſſet
nec ſcriptum eius.ſ.iudicis. Quinimo & hoc eſt aduertendum, ꝙ
hic loquitur papa conſulibus beneuentanis, in quorum partibꝰ
tabelliones dicuntur iudices, ſiue notarij: & communi nomine
ſic promiſcue appellantur: & hæc eſt veritas ſecundum d. n. Tu
vero dicas, ꝙ bene poteſt eſſe veritas, ꝙ tabelliones in illis par-
tibus

A D D I T I O.

a ¶ Literis epiſcopi. Adde an iudex, arbiter, aſſeſſor, vel aduocatus poſſit te
ſtificari de his, quæ coram eis acta ſunt, plene & eleganter per do. Anton.
in c.non ſine.in pe.& vlti.conſi. s̃.de ar. vbi tractat materiam huius decr.
vt hic dicit do. And. ſicu.

tibus iudices appellentur. Sed tamen, hi qui iudices ſunt, & nota-
rij nominantur. ideo non eſt veriſimile, ꝙ ſi papa intendiſſet hic
loqui de notarijs tantum, & non de iudicibus, vocabulum nota
rij ſuppreſſiſſet, & nomen iudicis, quod exprimit, non poſſum re
cedere, niſi mihi intentio contraria aliter probaretur, ar.ff.de leg.
iij.non aliter.ff.de exerci.ac.l.j.§ ſi is, qui nauem. ver'. in re igitur
dubia. Intellige igitur, quod hic loquitur de his, qui habent ex of-
ficio iudicare, & non tantum de minoribus, quantum de maio-
ribus. puta epiſcopis, & archiep̃is, nec etiam eſt veriſimile, quod
hic fuerit mota quæſtio de tabellionũ inſtrumentis. de illis enim
certum eſt, quod eis & in illis partibus potiſſime, & etiam in alijs
communiter fides prima facie adhibeatur. Sed hic forſan corã
conſulibus producebatur in teſtem archiepiſcopus Beneuenta-
nus ſuper actis habitis in iudico coram eo. producebantur & lite
ræ ſigllo eiuſdem archiepiſcopi, vel aliorum prælatorum illa-
rum partium ſuper teſtamentis, & alijs contractibus coram
eis habitis ſigillatæ, quærebatur igitur in primo caſu, vtrum ſoli
dicto archiepiſcopi eſſet credendum. quærebatur & in ſecun-
do vtrum prædictis literis fides eſſet adhibenda. Et his duabus q̃-
ſtionibus per ordinem reſpondetur. Nec dicas, vt dixit d.n. nullo
iure caueri, ꝙ ſcripturæ iudicis ſit credendum, hoc em̃ in iure ex
preſſe cautum eſt de illo iudice, qui ſigillum habet auctenticum,
vt patet in eo, quod legitur, & no.ȷ̃.de fide inſtru.c.ij.& s̃.ti.j. poſt
ceſſionẽ. No. igitur, ꝙ ſupra in j.parte vſque huc determinat quid
iuris ſit de verbo epiſcopi ſiue documentis. quod teſtimonium,
ex quo ſolus eſt nullo modo ſufficiens eſt, vt s̃.dixit. Diceret quis
nunquid idem eſt, & de lr̃is ſuis? Reſpon. non. immo prima facie
eis ſtatur, non tamẽ tanti momẽti ſunt quin bene poſſent ꝑ te-
ſtes idoneos improbari. & hoc eſt.[Nec ſcriptum] &c.i. litera ſigil
lata ſigillo vel ſigillis.[Eorum.] ſ.iudicum. ſi plures ſunt, vel eius
4 ſi vnus eſt. † nam & vnum ſigillum ſufficit, ſi auctenticum ſit, ȷ̃.
de fide inſtru.c.ij. vbi de hoc.[Adminiculo.] i. ſubſcriptionem. C.
qui po.in pig.ha.ſcripturas, vel inſcriptione ſm B.& T.q.d. ſi non
ſint ibi ſcripta nomina teſtium, quod & requiritur in publico in-
ſtrumento. in Authẽ.de inſtru.cau.§.ij.& iij.ȷ̃.de fide inſtru. c. ii.
Vel dic.i.adiutorio.q.d. bene ſtatur prima facie literæ epiſcopi ſi-
gillatę. ſed bene poteſt reprobari per teſtes, vt ſequitur, niſi & lite-
ra alijs teſtibus adiuuetur, vt hic, quod dic, vt plene no.s̃.ti.j.tertio.
in fi.[Quin ei.] ſcilicet ſcripto.[Duorum.] quando non eſt ſigil-
lum auctenticum, vel de conſuetudine non facit fidem, ȷ̃.de fide
inſtru.cum dilectus. vel quando quæritur de facto recenti, vel qñ
teſtes ſunt de illis, qui in litera ſunt inſcripti, vt no.in d.c.iij.[Prę-
ualere] ergo valebat litera & fidem faciebat, ſi non reprobaret, vt
hic patet & ex præmiſſis.& ȷ̃.eod. clamor.§.fin. reprobari autem
poteſt ſicut & inſtrumentum publicum. C.de proba. cum preci-
bus.& ȷ̃.de fide inſtr.cum Ioannes.§.porro.ȷ̃.de præſcip.ad audiẽ-
5 tiam. Aequiparantur† ergo omnino tam in iudicijs, quam extra.
inſtrumentum publicum & litera ſigillo auctẽtico ſigillata quo
ad probationem faciendam, quia vtrique ſtatur prima facie, &
vtrunque poteſt reprobari, vt ex præmiſſis patet.& ȷ̃. de fide inſtr.
c.ij.& no.s̃.ti.j.poſt ceſſionem.[Salua.] ver.dixit.s̃.Rñ. quod non
credatur vnius iudicis verbo quantumcunque fuerint auctorita
tis, & quod ſcriptum ſuum per teſtes valeat reprobari. ab illis er-
go duobus excipit hic, vnde dicit.[Salua in omnibus] A c.ſ.quan
tum ad verbum papæ & forſan cardinalis, & quantum ad literã
bullatã.[Auctoritate.] & ſic nudo verbo papæ creditur, nec in li-
tera ſua teſtis inſcriptio requiritur, nec contra hoc probatio ad-
mittitur, arg.C.de teſta.omni. & hoc quod dictum eſt in deſcri-
ptione, verum eſt de literis ſimplicibus, nam in priuilegijs ſubſcri
bunt cardinales, xij.q.ij.cum redemptor.xxxv.q. ix.ꝙ quis. ſm B.
de verbo papæ planum eſt, quia ex quo perſiſteret in aſſertione,
6 nemo enim contradicere poteſt, xix.di.in memoriam.ix.q.iij cũ
cta per mũdum.& c.per principalem.s̃.de offi. delega.ex parte.ij.
Tñ prima facie bene poſſet ei dici ſalua reuerentia tantę maieſta
tis. forſan aliqua ſunt, de quibus non recordamini, nam & plerũ
que vos fallit obliuio, xxiij.di.præterea. Attamen videtur aliqui-
bus, quod ita proceſſit res, & ipſum decet hoc patienter audire. Et
quicquid rationabiliter, & cum humilitate ꝓponitur exaudire,
s̃.de reſti.in integ.tum ex literis.§.j.verſi.proſpeximus.s̃. de reſcri-
ptis. ſi quando. item & litera ſua quotidie improbatur.s̃.de reſcr.
ſuper literis.ȷ̃.de fide inſtru.quod ſuper his.§.fi. Sed nõ poteſt hoc
niſi per ipſum, vel cui hoc commiſerit expediri.s̃. de iudic. cum
7 veniſſent.& quantũ ad hoc intelligas, quod excipitur hic.† Quid
autem iuris ſit de verbo cardinalis, no.ȷ̃.de appella.conſtitutus.
§. ij. Et quid iuris ſit de literis eiuſdem. infra de fide inſtrumen.
quod ſuper his.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtes intentiones vocantur.*
2 *Teſtis non debet interrogari niſi de illo ſuper quo inducitur.*
3 *Exceptio dilatoria quando proponitur, & quando petatur.*
4 *Teſtimonium teſtis non iurati non valet niſi iuramentum eſſet remiſſum.*
5 *Reprobatio teſtium odioſa eſt.*
6 *Iudex de officio ſuo multitudinem teſtium refrenet.*
7 *Caſus in quibus ſuper eodem capitulo teſtes non recipiuntur.*

C A P. XXIX.

DE teſtibus, & infra. Pars. ȷ̃. de purga. cano. de teſtibus.
[Solummodo.] Ar. pro tradendis articulis ſuper qui-
1 bus teſtes ſunt † producendi qui intentiones vocan-
tur.& de hoc no.s̃.de cauſa poſ.cum eccleſia.§. partibus. rñ.j. Et
2 no.ꝙ† is, qui teſtem recipit non debet ſuper alio interrogare, quã
ſuper illo, ſuper quo producitur, & ſi proprio motu ſuper alio te
ſtificetur, non debet ſcribere, arg.hic.& C.qui legi.perſo.ha.ſtan.
in iudi.l.fi.ff.de iureiuran.ſi duo patroni.§.idem Iulianus.ff.de pe.
hæ.ſi quis libertatem.§.j.& § fi.in fi.[Probandam.] ante litem cõ
teſtat. puta excipiebatur contra reſcriptum, quod impetratum
erat per falſi ſuggeſtionem, s̃.de reſcri. ſuper literis. & ideo nihil
poſſunt deponere teſtes quo ad effectum, etiam ſi ſuper prĩcipa-
li iuraſſent, s̃.vt lite non conteſta. per totum. ideo reprehendun-
tur iudices, qui de principali & exceptionibus ſimul cognoſcere
intendunt lite non conteſt.s̃.de iudi.exhibita. Sed & ſi fiebat pro-
batio lite non conteſt. puta quia probabatur dilatoria ſolutionis.
C.de prob.exceptionem.& ſuper hac tantum producerentur, &
iurarent, ad huc tamen hoc, quod dicitur, locum habet. hoc aũt
magis explanatur in eo, quod no.ȷ̃.eo.ſuper verbo, nec cogi.[Au
3 diri.] ſi propio motu teſtificentur.[Nec cogi.] quia† exceptio dila
toria ſemper ante litem conteſtatam proponitur, vt probatur, ȷ̃.
de re iudi.inter monaſterium. Super principali vero non recipiũ
tur teſtes rl̃r, niſi lite primitus conteſtata, s̃.vt lite non conte. qm̃
frequenter, & per ɔñs patens eſt, ꝙ teſtes ſuper dilatoria recepti
non poſſunt teſtificari ſuper principali, & ſi hoc faciant non va-
let teſtimonium, cum receptum ſit li.non conte. ſecus in perem
ptorijs, quæ poſt litem conteſtatam probandæ ſunt. C.ſen.re. nõ
poſ.peremptorias. Ideoque ſi teſtes ad ipſas probandas inducti te
ſtificentur, & de principali valebit teſtimonium, dummodo &
de ipſo iurauerint dicere veritatem. ſm d.n. cuius eſt mens totius
huius gl. vt ȷ̃.§.j.& de hoc no.s̃.ſuper verbo, ſolummodo.[Super
quo]. ſ.principali.[Deponerent.] quia non iurauerunt niſi ſuper
dilatoria tantum, vt s̃.patet. & ſic teſtis ſuper vno productus non
debet teſtificari ſuper alio, & ſi hoc fecerit, non obſtet, nec pro-
deſt, cum ſuper illo deponat non iuratus, vt ſequitur. vnde ſi pro-
ducatur ſuper poſſeſſorio tantum, nihil poteſt teſtificari de peti-
torio, vel econuerſo. ar.s̃.de ca.poſ.paſtoralis. Sicut ergo ſententia
lata, vel pactum habitum inter certas perſonas, & in certis rebus
alijs, vel in aliis non obeſt, ȷ̃.de iudi.c.pe.s̃.de offi.or.dilectus.ff. de
pac.ſi vnus. §. ante omnia. ſic dicendum eſt & de teſtimonio. vt
vt hic patet.& ȷ̃.ti.j.§.j.& fi.& c.veniens.ȷ̃.de accu.inquiſitionis.§.
4 ad hoc reſpondemus.[Non iurati.] † & ideo non valet teſtimo-
nium.ȷ̃.e.nuper. niſi forſan iuramentum remiſſum eſſet, vt ȷ̃.eo.
tuis.¶ Si vero.] ij.pars.[Probãdam] etiam ſolam.[Peremptoriã.]
ſubaudi vel dilatoriam lite iam conteſtata. etiam ſi declinatoria
ſit exemplum, s̃.de offi.dele.inſinuante.ȷ̃.de excep.paſtoralis.[In-
ducuntur.] ſubaudi, & antequam iurent.[Reliqua pars] &c. con-
tra quam producuntur.[Etiam eos. ſubaudi iurare.[Et depone-
re] &c. alias deponerent non iurati. niſi ſic ſubaudires, & ſic teſti-
moniũ non valeret, vt le.& no.s̃.eo.rñ.j.in fi. forte hoc ideo dicit,
quia ſuper hoc petitur. Et ſic potes hic elicere, ꝙ teſtis non cogit̃
iurare ſuper toto negotio, niſi hoc exigatur, quod verum eſt. qñ
ſuper certo articulo tantum producitur, ſecus ſi ſuper toto nego-
tio, vel ſimplr̃ ſuper negotio produceretur, ar.ȷ̃.de priuil. quia cir-
ca.cũ ſuis concor.& ſm hoc intellige, quod no.s̃.e. fraternitatis.
in fi.[Super toto.] niſi forſan &c. vt ȷ̃.§.j.[Ad id.] ſ.vt iurent. ſuper
toto negocio. Et ideo intelligas ẽt ſi poſtea ipſos producere velit
quantumcunq; ante ſnĩam, dummodo non ſit renũciatum &c.
vt hic dicit. in fi.[Cogendi.] non obſtante ɔdictione aduerſarij,
quia ex quo ipſos approbat pro ſe tenetur ipſos & ɔ ſe approbare.
iiij.q iij.ver.item ſi quis teſtibus. ſed & ꝑp connexitatem cãæ hoc
licet ȷ̃.de dona.inter vi.& vxo.de prudentia.ff.de neg. ge. eũ actũ.
ȷ̃.de ap.inquiſitioni. Sed nunquid pars, ɔ quam producebantur,
& quæ hoc petijt per hãc petitionem vr̃ ipſos approbare, ita ꝙ ip-
ſos ſibi de cetero non liceat reprobare? Vr̃, ꝙ ſic. ar.s̃.e.cum veniſ-
ſent.& de offi dele.gratum.§.fi.& c.inſinuante. Sed ɔ, quia is qui
hoc petit non producit teſtes, ſed aduerſarius. ergo licet eos repro
bare.ȷ̃.eo.præſentium. & c.cum cauſam quæ. & c.licet dilectus.
Nec obſtat petitionis exauditio. quia non ſequitur hoc iure ſuo,
ſed potius ex perſona aduerſariæ partis, quæ ipſos producit, argu.
C.de tem.re.in integ.petendæ.ad fin. C. de fruc. & litium expen.
l. fin.in fi. vel potius beneficio iuris propter connexitatem, vt s̃.
5 no. So.† Cũ reprobatio odioſa ſit, vt patet in eo, quod no.ȷ̃.ti.j.di-
lectorum, poteſt dici, ꝙ in hoc caſu non licet eos reprobare, niſi
a proteſtatio ꝑmittatur.[a] de quo dic, vt le.& no.ȷ̃.c.præſentium. Sed
nunquid

A D D I T I O.

a ¶ Niſi proteſtatio præmittatur. Adde quod hoc dictum non placet do.
Abba. ex eo quod ſecundum ipſum, hæc proteſtatio eſt contraria facto.
vide eum hic.

nunquid talibus atteſtationibus publicatis licebit alios teſtes producere? dicas, ꝙ niſi teſtis iurauit de toto negotio dicere veritatē, publicato dicto ſuo non poteſt teſtis produci ſuper eo de quo teſtificatus eſt, & idem eſt ſi ſimpl'r iurauit. arg. s̄. de cauſa poſ. cum eccleſia. §. fi. C. de an. ex. l. fi. ſuper his vero de quibus nihil dixit licebit, ar. C. de tranſac. l. pe. C. de iudi. licet. ff. de tranſac. qui cum tutoribus. in fi. & in his, quæ no. s̄. e. c. rñ. j. ſuper verbo, deponerēt. ꝙ ſi ſuper vno articulo tantum iurauit, & teſtificatus eſt, etiam de alio non obeſt, nec prodeſt. quod dic, vt ibidem no. & ſuper verbo, non iurati. ¶ Niſi forſan] iij. pars. in qua excipit de eo, quod
6 dixit s̄. ſuper toto. [Sufficiēs] vt ſic iudex † de officio ſuo refrenet multitudinem teſtium, j̄. e. ſignificauerunt, §. j. ver. niſi forte. & c. cum cauſam quæ inter archiepiſcopum. §. fi. [Vel renūciatum.] cum hoc ſub diſiunctione interſeratur patet, ꝙ ſola renunciatio impedit, ne alij teſtes producantur, vt hic, & s̄. eo. cum veniſſet. §. pen. & fi. & c. cauſam quæ. rñ. j. & c. intimauit. & c. fraternitatis. rñ. j. contrarium tamen dicitur in nouel. eo. ti. ſ. ꝙ ſola renunciatio non obſtet, niſi & his, qui renunciauit teſtificata didicerit. & ſm legem illam expone, quod hic ſequitur. [Vel diſpoſitiones.] vel pro &. ff. de ver. ſign. ſæpe. alioquin alterum per ſe ſufficeret, vt patet in eo, quod legitur & no. s̄. de reſcrip. inter cœteras. & ſic in
7 telligunt hoc canoniſtæ. Vnde & ſcripſit B. No. hic † tres caſus, in quibus ſuper eodem capitulo non recipiuntur teſtes. Primus eſt, ſi ſufficiens productio teſtium facta eſt. Secundus ſi renunciatū ſit. Tertius ſi teſtes fuerint publicati, niſi forſan alius eſſet modus agendi, quia tunc non obeſſet, j̄. e. veniens. & de hoc no. in ſumma. eo. ti. §. vtrum. ver. dicas igitur. & ſeq. & s̄. eo. cum veniſſet. §. fi. [Publicatæ] ſuper eodem capitulo. nam ſuper exceptione peremptoria de non propoſita audiretur, C. de excep. ſi quidem. C. de ꝓba. exceptionem. ... e. c. fraternitatis. vt ſi præſcriptio, vel pactum de non petendo, vel res iudicata opponatur teſtibus publicatis. quamuis & antea probari poſſet. ſi ſimplex eſt, qui hoc facit. facilius eſt enim & cautius expectare vtrum aduerſarius probet intentionem ſuam, quia ſi non probat, non oportet vlterius laborare. ſi vero probat via clarior aperitur, & eſt ſimile, quod no. j̄. eo. præſentium. ſecundum B.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes producti in vno iudicio quando valent in alio.*
2 *Teſtes quando interim recipiendi ſunt.*

CAP. XXX.

Conſtitutus. De eodem facto legitur. s̄. de ſup. negli. præla. licet. j̄. de conceſ. præben. poſt electionem. & per illam colligitur caſus, vt ibi no. [Tam] alias tum. [Lateranēſis.] quia tamen neglexerat archiepiſcopus, ad quem collatio archidiaconatus ſpectat ipſum conferre, quod ad capitulum fuit collatio deuoluta, j̄. de conceſ. præbend. poſt electionem. rñ. j. [Magiſter Ho.] ver. cui archiepiſcopus eundem archidiaconatum contulerat, & ſuper hoc prout ſequitur j̄. §. j. in curia Romana cum procuratore dicti magiſtri Roge. litigabat. [Ipſum.] ſ. Roge. [Eo.] ſcilicet archidiaconatu. [Spoliauit] & ſic duobus modis videtur deliquiſſe. Primo quia appellationem non detulit. ij. q. vj. appellatione. s̄. de elect. bone. j. rñ. j. ante fi. Secundo quia ſpoliauit, s̄. de reſti. ſpolia. item cum quis. & c. in literis. & per totum. [Cumque prædictus.] ver. [Ad iudices.] a quibus appellauit magiſter Ho. & ſuper iſta appellatione, vt ſequitur literas reuocatorias impetrauit. ſic do. n. in regiſtro vidit hæc omnia contineri. [Reuocatorias.] non tamen receſſit de curia, vt patet ex ſequentibus. [Impetrauit] ſuper appellatione ſua emiſſa a prædictis iudicibus, ad quos dict' Roge. impetrauit, vt præmiſit do. n. ¶ Inter alia.] ij. pars. [Poſtulabat] coram papa do. n. [Prædictus Ho.] qui ſicut ſtatim ſequitur in curia cum prædicto procuratore magiſtri Roger. litigabat. [Quorundam] coram quibus teſtes iſti producti fuerunt. nec eſt vis, nec habemus ſm d. n. [Teſtium] in cauſa quæ ſuper hoc eodem negocio inter archiepiſcopum Eboracen. aſſerente, quod ad ipſum ſpectabat archidiaconatus collatio ex parte vna, & magiſtrum Roger. ſupradictum dicentem, quod non ad ipſum archiepiſcopum, ſed ad capitulum potius ſpectabat ex altera parte, coram quibuſdam alijs iudicibus agitata fuerat productorum vt innuitur in ſeq. ver. [Sed procurator.] ver. magiſtri R. d. n. [Dicebat.] & bene d. n. [Archiepiſcopum.] qui petiit remoueri. Rogerium cum non eſſet per eum inſtitutus, ſed Rogerius petiit electionem ſuā confirmari, cum canonice fuiſſet per Eboracen. capitulum inſtitutus, & ſuper his vterque, ſcilicet tam archiepiſcopus, quam Roge. teſtes ſuos produxit, quos Honorius hic aperiri petebat, ſed eius in hac parte petitio reprobatur, vt ſequitur ſm d. n. [Vertebatur.] olim coram aliis iudicibus. vt no. in præce. interline. [Et infra.] hoc eſt. addebat etiam idem magiſter Ho. vt ſi forſan papa nollet ipſos aperire ſaltem reciperentur de nouo, quia & ipſe eos producere intendebat, ſed procurator magiſtri Roge. replicabat, quod non erat ſuper hoc audiendus, cum iam ſuper eodem produxiſſet teſtes coram epiſcopo & Decano Linconien. & archidiacono, cui hoc ſcribitur, quorum dicta fuerat percunctatus, vt innuitur in ſequentibus §. & ideo non erat audiendus. j̄. eo. c. vlti & huic reſpondetur in ſequen. §. ¶ Nos eas.] iij. pars.] ſcilicet depoſitiones inter alias perſonas, & in alio iudicio productas, vt probat ĩterline. vt no. s̄. §. proxi. ſuper verbo, quorundam teſtium. [Aperire,] teſtes enim contra vnam perſonam inducti non valent contra aliam, etiam ſi de eadem re agatur, vt
1 hic patet, & C. res inter alios acta. in rubro & in nigro. † Sed nec teſtes ſuper vna re producti etiam inter eaſdem perſonas valent ſuper alia re, vt patet in eo, quod legitur & no. s̄. de offi. ordi. cum dilectus. verſic. vnde præfatus. Teſtes vero ſuper eadem re, & inter eaſdem perſonas coram aliquibus iudicibus producti bene valēt inter eaſdem perſonas, & ſuper eadem re coram alijs iudicibus dummodo, & ex eadem cauſa agatur. alias contra, argu. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. & l. ſeq. Et etiam in cauſa appellationis valerent teſtes in cauſa principali producti. Vel etiam coram arbitris, vt patet in eo quod legitur & no. j̄. eo. præſentiam. & in his concor. d. n. [Noluimus.] aduerſa parte contradicente. nam ſi vtraque pars conſentiret, quod in hac cauſa valerent, aperiendæ eſſent, vt ſtaretur eis. arg. C. de fideiuſ. l. fi. C. de arbi. l. pen. C. eo. tit. l. fi. j̄. e. præſentata. vbi de hoc. [Sed cauſam.] ſcilicet principalem, non hanc, videlicet, an eſſet apertio teſtium facienda ſecundum do. n. [Itaque.] verſi. alias ita quod. q. d. ſub tali forma. [Præfatum Honorium.] qui denegata ſibi petitione ſuper apertione teſtium productorum proceſſit ad aliam petitionem, vt no. s̄. eo. §. j. in fi. ſuper verbo, & infra. & huic petitioni reſpondet papa cum diſtinctione, vt in ſeq. [Teſtes pro ſe.] videns enim Honorius inter archiepm & Rogerium ſuper canonica inſtitutione eiuſdem R. cauſam agi, timens ſibi præiudicium gñari, & ipſe Ho. pro ſe. i. ſuo nomine agendo de ſua inſtōne quaſi ex tranſuerſo quæſtionem mouit dicens ſuam inſtōnem canonicā, & ideo ꝯfirmādā. & electionem R. minus canonicam, & ideo infirmanda. & ſup. hoc teſtes produxit. Cum autem eādem cām proſequeretur coram aliis iudicibus, ad quos ſiue per apppeltationē, ſiue per aliū modum cā fuerit deuoluta eoſdem teſtes, quos primo produxerat, voluit, & iterato producere coram eiſdem. Rogerius vero dicebat, ꝙ cum tā ſemel ſuum coram primis iudicibus teſtimonium reddidiſſent, non erant vlterius coram iſtis ſecundis iudici
2 bus admittēdi. † Ad hoc etiam rñdet papa, ꝙ admittēdi ſunt in duobus caſibus, videlicet ſi non inueniātur primæ atteſtationes, vel ēt ſi inueniantur, ſed ſuſpectæ ſunt forſan, quia repiuntur aptæ. vel quia adud ſuſpectum hominem depoſitæ fuerunt. porro ſi inueniantur apud eūdem Honoriū depoſitæ, in caſu non ſunt teſtes, quarum cuſtodiam habuit ſuſpectas habere. Rogerius vero bene poſſet eas habere in hoc caſu ſuſpectas, niſi forſan & depoſitioni hmōi cōſenſiſſet, arg. in eo, quod legitur & no. s̄. de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. verum. Hoc igitur vult dicere papa, ꝙ ſi atteſtationes receptæ ĩ prædicta cā, quæ vertebatur inter ipſum magiſtrum Rogerium, & ipſum Honorium depoſitæ apud eūdem Honorium extiterunt, & tunc in eadem cauſa velit alios teſtes producere. ſiue quia putat ſe minus ſufficienter probaſſe, ſiue quia dicat ſe dictas atteſtationes amiſiſſe, nō eſt audiendus, quia ſuſpectus eſt ne teſtificata fuerit percunctatus. Si vero non fuiſſent apud eum depoſitæ, ſed apud alium, ꝙ cū adhuc eſſent clauſæ plenius probare vellet, vel etiam ſi eſſent amiſſæ vellet probare ex integro, hoc facere poſſet, vt patet in eo, quod legit, & not. s̄. eo. cām quæ. ij. & s̄. ti. j. c. fi. Nec mireris, ꝙ apud eūdē Ho. q pars erat dicātur depoſitæ. ſæpe eñ accidit, vt atteſtatiões ēt apud ambas partes, qa & eas diligētius, q̃ extranei cuſtodiūt deponanť ſm d. n. cuius eſt mēs totius huius gl. & is ſatis planus eſt intellectus. Poteſt & aliter intelligi, vt not. j̄. eo. ſuper verbo apud eum. vbi & d. n. alium poſuit intellectum. [Coram epō] &c. ſicut fuit allegatum per procuratorem magiſtri Rogerij in proxima deciſione, vt ibi no. [Delegatis iudicibus.] a legato ſedis apoſtolicæ. qui cauſam, quæ inter duos magiſtros vertebatur, commiſit, vt patet in integra. nam & ſecundum d. n. ſic eſt in regeſto de legatis iudicibus a Petro ſancti Marcelli presbitero Cardinali apoſtolicæ ſedis legato, [Atteſtationibus.] quātum ad illos teſtes, quos produxit pro ſe. q. d. illis atteſtationibus, quas ſemel produxit, vtatur. eoſdē enim teſtes producere poterit, non tamen prohibet, quin vtatur atteſtationibus aliorum teſtium, qui poſtea producentur. nam bene licet etiam eidem alios teſtes producere, cum atteſtationes adhuc apertæ non eſſent, ſm d. n. [Apud eum.] ſ. Ho. Vel melius dicas apud eum. ſ. legatum. nam licet teſtes coram delegatis a legato recepti fuerint, atteſtationes depoſitæ fuerunt apud legatū, & iſtum fuit, ꝙ ex quo pro ſe coram prædictis delegatis teſtes ꝓduxerat, eoſdem teſtes ſuper eodem coram alijs producere non poſſet, & eſt iſte planus intellectus, ſm quem vacant aliæ gl. & expoſitiones ſuperius & inferius notatæ, ſm d. n. Vel dic apud eum & c. i. atteſtationes apud eum depoſitæ fuerunt. i. ad eum peruenerunt, quod præſumitur niſi ipſas oſtēderet, & redderet clauſas,

ac

ac ſigillis iudicum ſigillatas, & ſic non poſſet alios teſtes producere, vt ſequitur. cum teſtificata didiciſſet. j̄. e. vltra. ſecus ſi ipſas clauſas oſtenderet. vt dixi, vel apud iudices ſeu ſcriptores remāſiſſent, quia tunc eſt locus productioni, s̄. eo. cām quæ in fi. ēt eorundem teſtium. ēt ſi amiſſa ſint dicta. s̄. ti. j. c. fi. Vel vt ſequitur ſtatim. [Depoſitus.] ſubaudi, & publicatis ſm quoſdā, & ſic planum eſt, nec aliquā recipit dubitationem. Sed cōiter intelligitur, ſicut no. in ꝑceden. gl. [Alioquin.] verſic. ſ. ſi non fuerunt apud eum depoſitæ. vel ſi teſtificata non didicerit, nec præſumitur didiciſſe, vel ēt ſi ipſe non produxit eos, ſed archieps, vt ſequitur. [Producti.] ab archiepiſcopo indiſtincte. vel etiam ab ipſo honorio, ſi non præſumatur contra ipſum, & amiſſa ſint dicta, s̄. titu. j. cap. fina. [Si producti.] modo de nouo. [Admittantur.] quia res inter alios acta &c. j̄. de præbend. dilectus filius. in fine. & vt in ſecundo caſu, quando dicta amiſſa ſunt, ſubueniatur, & probationibus & veritati, ff. de teſti. curent. C. de hæreti. qm̄ multi. in fi. C. de re. cre. generaliter. s̄. ti. j. quoniam, C. de tempo. app. per hanc. in fi. j̄. de teſti. cog. c. fi. s̄. vt lite non conteſta quoniam. reſpon. j.

SVMMARIVM.

1 *Qui producit teſtes, perſonas reprobare non poteſt.*
2 *Teſtes producenti, non nocet eorum contrarietas.*
3 *Ignorantia iuſta excuſat.*
4 *Præſumptio eſt ſemper pro teſte quod ſit bonus.*
5 *Conſcientia fidelis probatur, pro iuramentum.*
6 *Noua cauſa, nouum querit remedium adhiberi.*
7 *Caſus in quibus licitum eſt dicere contra teſtes poſt publicationem.*
8 *Dicens tabulas falſas, licet in probatione deficiat per eas nihil petere poteſt.*
9 *Abſurdum redire ad id cui quis ſemel renunciandum putauit.*
10 *Semel probatum reprobare non poſſum.*
11 *Eadem res non debet duplici iure cenſeri.*
12 *Licitum eſt aliorum auctoritatibus vbi.*

CAP. XXXI.

1 Præſentium. [Si quis.] contra quē producūtur teſtes. † qui enim producit teſtes perſonas reprobare non pōt, nec in ſua cā, nec in alia, niſi ex noua cā, ar. j̄. ti. j. præterea. §. j. & s̄. de off. dele. inſinuāte. dicta tñ ipſorum reprobare pōt, iiij. q. iij. ver. ſi quis
2 teſtibus. † vnde & ſi teſtes producā ꝯrios ſibi adinuicem, nō obeſt mihi ꝯdictio, dūmodo per maiorē numerū & ſaniorē mea intētio ſit fundata, ſicut & ſi in iudicē cōſenſerim, eius tñ ſñiam ſi iniuſta ſit, potero impugnare, ij. q. vj. ſane. & c. placuit. ff. de ap. ex cōſenſu. reſpon. j. & tñ perſonā reprobare nō poſſum, s̄. de off. deleg. inſinuante. & c. ſuper quæſtionum. §. verum & c. cum olim magiſter. §. præterea. ſicut licet producendo teſtem ipſum & ꝯ me recipere debeā eo ꝙ ipſum & pro me approbaui xix. diſt. ſi romanorum. iij. q. viii. cuius in agendo, tñ opponere poſſum ꝯ ſeriem dicti ſui, & dicere, ꝙ non eſt ei credendum, ſed alijs, qui plene probant intentionē meā. Frequenter ēt accidit, ꝙ aduerſarius meus ex dictis teſtium meorū rubricā ꝯficiat, q̃ ego impugno. Sed ꝯ. j̄. de fide inſtru. imputari. Sol. aliud ibi, vbi obſtat producenti ꝯrietas ſcripturarū. Aliud hic in caſu de quo loquimur. in quo nō obſtat cōtrarietas teſtium producenti. j̄. eo. c. in noſtra. vbi de hoc. Ratio diuerſitatis hæc eſt, quia qñ produco teſtes meos, ignoro quid ſint dicturi. ſæpe enim ad modum capituli eccleſiæ cathedralis, vel cōuentualis aliud aſſerunt ſe dicturos ad partem vnam extra iudicium, aliud autem dicunt, quando veniunt coram examinatore, ideoque non debet mihi imputari contrarietas, quam non potui
3 præuidere. † immo debet eſſe iuſta ignorantia excuſata, j̄. de cleri. excom. mino. apoſtolicæ. Quando vero produco diuerſas ſcripturas, cum ipſe patenter ſe oſtendant. poſſum videre, niſi cecus ſim: & tunc ſaltem poſſum certificari per alium vtrum ſibi contradicant adinuicem. quod ſi faciūt & produco cum præuidere potuerim mihi eſt merito imputandum. ar. ff. loc. & conduc. l. iiij. §. hic ſubiungi. & s̄. de ſer. non ordi. c. j. & hoc eſt, quod dicit plane dictum c. imputari. & C. de fide inſtr. ſcripturæ. ſi tñ inſtrm, quod producis arguam falſitatis, potes dicere nolle vti eo. & hoc ipſo nō ei videris renunciaſſe, C. de fide inſtru. l. iij. & iunge, quod no. s̄. eo. de teſtibus. §. j. in fi. [Teſtium.] ſecus in inſtrumentis contra quæ ſemper poteſt obijci vſque in finem litis, j̄. de præſumpti. illud. C. de edicto di. Adri. tol. l. fi. ſm d. n. vel ſaltem vſque ad concluſionē ipſius ar. j̄. de fide inſtru. cum dilectus. [In perſonas.] in perſonas obijcitur, ꝙ ſunt ſerui, vel criminoſi, vel viles, & ĩfames, & ſimilia, de quibus legitur & no. s̄. e. ex parte ade. §. licet. & c. ij. [Eorum]. ſ. teſtium. ꝯ quos ante publicationē nil penitus obiecerit. vnde & ſi contra ipſum teſtes producti ſunt, perſonas tamen reprobare nō poteſt, niſi in vno de tribus caſibus, qui ſequuntur. [Extunc.] ver. in quo expeditur primus caſus. [Id liceat]. ſ. opponere in ꝑſonas.
4 [Cum iuramento.] præſumitur † enim pro teſte, ꝙ ſit bonus, niſi probetur malus. j̄. de præſump. c. fi. s̄. de ſeru. in ordi. faci. ca. vnico. ſed & præſumitur contra opponentem ex eo, ꝙ antea tacuerat, ar. j̄. de frigi. c. j. & quia publicatione facta apparet, quod dixit contra opponentem, vnde præſumitur prouocatus, arg. s̄. de offic. dele. ſuſpicionis. j̄. de accuſa. meminimus. & ideo requiritur, ꝙ obij-
5 ciens hoc præbeat iuramentum † per quod probatur conſcientia fidelis. j̄. de excep. paſtoralis. j̄. de ſenten. excom. ſi vero aliquis. j̄. de deſpon. impub. atteſtationes. s̄. de reſti. ſpo. literas. §. propterea. Hoc autem dicunt magiſtri communiter locum habere in cauſis, in quibus non eſt iurandum de calumnia, vel in quibus quis iurare non poteſt, vt legitur, & no. s̄. de iura. cal. literas. & in his, q̃ accidunt ante litem conteſta. cum nec ante iuretur, s̄. de iuramē. calum. c. penul. in fi. alioquin ex quo ſemel iuratum eſſet, non deberet hoc iuramentum præſtari, cum præſtitum ad omnia, quæ in lite accidūt, extendatur. nec iurandum eſt niſi ſemel. in Auth. de his. qui ingre. ad ap. §. fi. col. v. C. de iura. calum. auth. in hoc ſacramento. Tu dicas, ꝙ ſemper debet præſtari, etiam vbi iuratum eſt de calumnia. & in hoc cōcor. d. n. Nec obſta auth allegatum. quia verum eſt, ꝙ amplius non præſtabitur, niſi in caſibus a iure expſis, vbi a noua cauſa contra excipientem, vel petētem præſumptio iuris oritur. tunc enim iuratur nō dico de calum. ſed ne malicioſe aliquid proponatur, vt hic. & j̄. eo. vltra. & no. plene. s̄. de do. & contu. finem. & in alijs iuribus ſuperius allegatis. & patet in eo
6 quod no. s̄. in prin. huius gl. † noua enim cauſa nouum quærit remedium adhiberi. s̄. de iura. cal. cęterum. cum ſuis concor. [Procedat.] ſubaudi vel. [Niſi forſan.] ver. nam in hoc caſu ēt ſine vllo iuramento poterit dicere in perſonas teſtium. Sed contra extra. d. n. eo. ti. ad hæc præſentium. §. fi. ver. ſimili. & ver. prius, vbi colligitur, ꝙ proteſtatio a iuramento non excuſat. Sol. dic. quod hic dicitur generaliter obtinet, ibi vero loquitur de illo, qui vult reprobare teſtes ſuper aliorum reprobatione inductos. & ideo magis præſumitur contra eum. & idem vbicunque iudex ſuſpectum habet ex cauſa aliqua producente, in quo caſu ēt cum proteſtatione exigitur iuramentum. vt ibi ſecundum d. n. ſed hic explicatur ſecundus caſus, ĩ quo auditur obijciens in perſonas. [Id fuerit]. ſ. ꝙ vult dicere ĩ perſonas teſtium, & licet ſola præſtatio ſufficiat, vt hic. iudex tamen prudenter facit ſi ante publicationem faciat exprimi quid cuique obijciatur, ſuper qua etiam reprobatione teſtes recipiendi ſunt ante apertionem teſtium ſuper principali productorum de quorum reprobatione agitur. s̄. tit. j. licet. §. j. extra. d. n. eo. tit. ad hæc præſentium. hodie incipit præſentium. §. penult. & fin. ſecundum d. n. [Proteſtatus.] ſed hoc non eſt ſemper vtile. vt j̄. eo. §. cęterum. qui debet huic continuari. vbi de hoc. [Vel oſtēdere.] ver. per legitimas probationes, vel per probabiles præſumptiones. Aliqui tamen dicunt, ꝙ ad hoc ſufficit ſolum iuramentum probare volentis, ſecundum. d. n quod dic, vt in ſeq. gl. in hoc autem. verſic. tertius caſus declaratur. [Poterit.] ſaltem ſacramento ſuo. vt s̄. eo. verſi. & tunc. & probatur. j̄. de excep. paſtoral. j̄. qui. ma. ac. poſ. c. fi. alioquin non eſſet facile hoc probare. ꝙ hodie hoc audiuiſſent. potuit enim hoc audire heri, vel nudiuſtertius, vel annus eſt elapſus. de quo teſtes nihil ſcire poſſunt, qui vel non fuerunt attenti, vel forſan non vbique ſecum fuerunt. poſſet autem hoc ꝓbari per teſtes de facili. ſi cauſa, propter quam repellitur, de nouo poſt depoſitiones teſtium emerſiſſet, vt patet in eo quod no. s̄. in prin. huius capituli. ſuper verbo. ſi quis. ¶ Cæterum.] ij. pars. [Fuerit.] Hæc proteſtatio non videtur admittenda, niſi & iudex vel ad
7 uerſa pars in hoc conſentiant proteſtanti † nam poſt publicatio-
a nem teſtium non eſt ei licitum dicere contra teſtes, [a] niſi in duobus caſibus. ſ. cum iuramento, vel ſi de hoc fuerit proteſtatus. ergo & ſi hoc proteſtatus ſit, idem erit dicendum, niſi prædictorū conſenſus interueniat, vel iuſta cauſa proteſtationis ſubſit, nam proteſtatio contra ius commune habita non valet præter voluntatē aduerſarij, vel iudicis, niſi ex iuſta cauſa fiat, vt no. s̄. de conſti. cum M. Ferrar. & de elec. Cumana. & in hoc caſu ſi proteſtatio admittatur, & teſtes dicant pro eo quid prodeſt ei, quia non dixit ſimpliciter teſtes malos licet & proteſtatus ſit, ꝙ hoc liceret ſibi dicere. nec de omnibus dixit, ꝙ vellet eos reprobare ſecūdum. d. n. Sed & ſi proteſtetur expreſſe, ꝙ dicere vult in teſtes, vel addat ēt quia ſunt criminoſi, bene eſt admittendus, ēt ſi non habeat probationes paratas, ſed reciperentur poſt ea, vt no. j̄. eo. cū cām q̃ inter archiepiſcopum. tñ antequam recipiantur oportet, ꝙ crimina exprimat. extra d. n. eo. ti. ad hæc præſentium. hodie incipit præſentium penul. §. & fi. lib. vj. & tunc de facili ſi quid pro ipſo diceret, non crederetur eis, vt hic ſequitur ſecundum d. n. & ſm hoc pōt intelligi, quod no. in ſeq. gl. [Proteſtatus.] Per hanc proteſtationē vř, ꝙ noluit fidem habere dictis illorum teſtium contra ſe, igitur, nec pro ſe, arg. xix. diſt. ſi romanus. iij. q. cuius in agendo. j̄. de cenſi.
8 cum olim. C. de ſolu. l. penul. nam & † qui dicit tabulas eſſe falſas licet in probatione deficiat, per eas tamen nihil petere poteſt. C. de fal. qui falſas. ad idem. ff. de inoffi. teſta. papinianus. §. meminiſ-
9 ſe. † & eſt abſurdum redire ad id, cui quis ſemel renunciandum pu-
10 tauit, C. de rebus cred. ſi quis. & † ſemel probatum reprobare non poſſum. vii. q. ij. dilectiſſimi. ff. de nego. geſt. pomponius. ff. de adul. ſi vxor.

ADDITIO.

a ¶ Dicere contra teſtes. vide Fel. hic in prin. vbi ponit regulam iſtam cum fallentijs oportunis.

ſi vxor.ĩ.de iureiur.quemadmodum Sed ↄ, quia licet reprobem
perſonã,non ideo videor reprobare dictum,& econuerſo,appro-
bando perſonã nõ approbo dictum,vt patet in eo,quod no.s̃.eo.
c.i prin.ſuper verbo,ſi quis,Sed nec dicta proteſtatio debet obeſſe,
qa licet penitere qñqcunq;placet ante ſñiam,vt C.de his,quibus
vt ab indig.alia cã.& in l.qui falſas.§.meminiſſe.s̃.alleg.& ita ſola
proteſtatio non obeſt,ſi non eſt amplius proceſſum ad actũ,quin
credatur ſi dixerit pro proteſtatione.Si vero proceſſit ad reproba-
tionem,quamuis non obtinuerit, tunc ſi pro ipſo dixit aliquid,
non credatur.& tunc expone de facili non credatur, quod ſequi-
tur.i.nullomodo credatur.ſi.ij.q.vj.biduum.verſic.aduerſus.vbi dr̃
difficile eſt vt audiatur.i.nullo modo audiatur.ad idem,C.de fal-
ſis.ipſe.xlvij.diſt.quãtũlibet.j.q.j.principatus.Vel intellige, ꝙ dicit
de facili non credatur,quando ante depoſitionem hoc proteſta-
tus fuit,tunc enim præſumitur contra teſtem, ꝙ propter timorẽ
criminum ſuorum aliquid dixit pro eo,vt a probatione criminũ
abſtineret.& hoc verum eſt,ſi ſit perſona ſuſpecta,& ideo dicit de
facili.q.d.ſine aliis adminiculis ſufficientibus,nam cum illis cre-
deretur s̃.e.præterea.Quod ſi erat perſona honeſta teſtis,ita, ꝙ ꝑꝑ
hoc nulla poſſet oriri præſumptio ↄ ipſum,tunc crederetur ei,vt
patet in his,quæ no.in ſeq.gl.in fi.& ſic põt hoc intelligi duobus
modis.ſm.B.tucius tñ eſt,ꝙ nulla obiectio fiat ante publicationẽ
vt no.s̃.e.c.de teſtibus.§.fi.Vel dic,vt ibi no.[De facili].i.nullomo
do,ar.C.de fal.qui falſas.C.de rebus cred.ſi quis iuſiurandum,ĩ.de
cenſi.cum olim.Vel dic,ꝙ iudex ex dictis ſuis aliquam præſum-
ptionem colligere poterit,ſi ipſam alias veritati viderit conſona-
re.Vel dic,ꝙ quãdiu obijciens in contradictione perſiſtit, non eſt
credendum teſti.cui tñ crederetur. ſi excipiens a contradictione
deſiſtat,& renunciet proteſtationi,quod poteſt facere.quia & pe-
nitentie locus eſt,ar.ff.de app.ſi quis libellos.ff.de inoff. teſta.nam
& ſi.Vel dic,ꝙ non creditur illi teſti pro ſic proteſtante,ſi is, cõtra
quem producitur hanc proteſtationem ratam habet,alioquin ſi
teſtimonio iſtius teſtis vtitur,ex quo pro ſe admittit ipſum,& eũ-
dem contra ſe admittere tenetur,ar.iii.q.viij.cuius in agendo. &
11 †quia res eadem non debet duplici iure cenſeri,xij. q.ij. cognoui-
mus.Quod autem dictum eſt,ꝙ huic proteſtationi is,qui eam fe
cit renũciare poteſt,ſicut & appellationem.ij.q.vj. ſi quis libellos.
quidam intelligunt hoc eſſe verum,niſi forſan interſit aduerſa-
rij propter expenſas, vel aliud intereſſe. tunc enim penitere non
poſſet,niſi & de his prius ſatisfaceret,ar.ff.de regu.iur.nemo.ff.de
interro.act.de ætate.§.fi.ff.de condi.cau.da.ſi pecuniam. reſpon.j.
ſicut & de hoc no.ĩ.de app.cum ceſſante.Hoc autem fixe tenen-
dum eſt, ꝙ poſtq̃ aliquis induxit teſtes ad reprobationem teſtiũ
a parte altera productorum vlterius penitere non poteſt,& eſt ra-
tio,quia cum teſtes iurent pro vtraque parte dicere veritatem , ĩ.
eo.veniens.ii.in fi.xiiij.q.v.non ſane.poteſt eſſe,ꝙ teſtes iſti repro-
batorij dicent talia,quæ potius facerent ad confirmationem te-
ſtium,quam ad reprobationem ipſorum.ſi ergo per inſtrumen-
ta vellet teſtes hos reprobare,tunc etiam poſt productionem poſ
ſet deſiſtere,& hoc reuocare ſecundum.d.n.niſi forſan & ſcriptu-
ra faceret ↄ ipſum,ĩ.de cenſi.cum olim. quod & eſſet ipſi produ-
centi & non alij imputandum,ĩ.de fide inſtru. imputari. Eſt etiã
ſm.d.n.quorũdam ſñia,ꝙ ex quo aliquis exceptionem propoſitã
contra teſtem ſe obtulerit probaturum,vlterius penitere non po
teſt,nec facere quin ſuper hoc iudicetur,cum de re, quã iudex co
gnoſcit &c.ff.de iu.de qua re.s̃.de cauſa poſ.cum ſuper in fi. & ar.
C.quomodo & qñ iud.auth.qui ſemel.& quia exceptione propo
ſita contra teſtem iam hoc ius quæſitum eſt aduerſario,vt ſi teſtis
quid pro excipiente dixerit,nõ credatur,vt hic.Huic tñ exceptio-
ni renunciatur tacite ſi excipiens petat interrogari teſtem de
iure,ſiue de capitulis ſuis,ar.præced.l.iij.q.viij.cuius in agendo.quę
ſumitur ex eo,quod legitur,& no.C.de ſen.& interlo.om.iud.cũ
papinianus.in fi.& expreſſius.ar.iiij.q.iij.ſi quis teſtibus. Quidam
tñ dicunt,ꝙ inuito eo,qui produxit ſuper capitulis proteſtantis ↄ
eos,non ſunt audiendi,cum & ſi pro eo dixerint non eſſet eis cre
dendum.ſecundum.B.ſecus ſi mãdem examinari teſtes ſuper ca-
pitulis aduerſarij.quia tunc ad eos tantum reprobandos intendo
agere.Sed melius eſt dicere,ꝙ ſemper ſunt requirendi, quia & ſi
non faciant ad plenam probationem,faciunt tamen ad præſum
ptionem,vt no.s̃.e.gl.in prin.Si vero ex dictis teſtiũ , contra quos
proteſtatus eſt quis faciat rubricas contra aduerſarium non pro-
12 pter hoc vr̃ tacite proteſtationi renunciare † cum licitum ſit alio-
rũ auctoritatibus vti,ad eos,quorum auctores ſunt, conuincen-
dos,xxxvij.diſt.ſi quid veri.Quod ſi pro ſe,vel de iure ſuo ex dictis
eorum teſtium rubricas contra aduerſarium faciat ſecundũ opi
nionem illorum,qui dicunt,ꝙ ad nihil valet eorum teſtimoniũ,
proteſtationi renunciare videtur,ſecundum opinionem autem
aliorum ſecus.cum aliquid valeat ei dictum eorum Hoc tamen,
ꝙ de iure ſuo poſſet rubricas facere,non videtur habere locum ,
niſi tunc tantum quando teſtes generaliter iurauerunt ſuper to-
ta cauſa dicere veritatem.alij cõtra , & de hoc no.s̃.e.conſtitutus.
& c.fraternitatis.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius gl.ſa-
tis confuſe & incerte , ex qua tamen aliquid vtilitatis poteſt col-
ligi.Vel dic de facili,vt ſi vnus teſtis dicit pro illo,qui fuit proteſta
tus,non differretur iuramentum in dubio hoc proteſtanti. ſed &
ſi duo dicant pro ipſo,& alij duo contra,magis credetur illis, qui
contra ipſum dicunt,quia proteſtatio probationem aliorum de
bilitauit.ſecundum Goſ.Vel ideo dicit de facili,quia hoc æſtima
bit iudex ex fama & honeſtate teſtis,vt s̃. no. Vel ex modo caute
proteſtationis,puta non fuit hoc proteſtatus ſimpliciter.Sed ita di
xit,domine ego audiui,ꝙ teſtis iſte periurus eſt.adhuc tamen ne-
ſcio veritatem,ſed ego inquiram.proteſtor tamen, ꝙ ſi hoc inue-
nero,liceat mihi hoc probare. Quicquid tamen dicatur adhuc
iſtud arbitrarium puto.quid enim ſi quis de cętero licet de pecca
to certus eſſet,tamen ſemper hoc modo proteſtaretur,vel alio ad
cautelam in fraudem iſtius conſtitutionis?nõ deberet prodeſſe,
ar.ĩ.de diuor.quando.§.penul.ergo quicquid dicatur de hac ma-
teria arbitrarium eſt,vt no.s̃.eo.præterea.ad fi.

S V M M A R I V M.

1 *Teſtium contrarietas.*
2 *Ad multitudinem reſpicere non oportet.*

C A P. XXXII.

IN noſtra præſentia. Pone caſum per decre.s̃.de off. ar-
chid.c.fi.& ĩ.de præſcrip.auditis.& ĩ.eo.præſentatam.
[Hinc plures].ſ.ex parte archi.petentis. [Inde vero].ſ.
ex parte monachorum defendẽriũ ſe,vt patet.ĩ.in fi. c. [Quos].ſ.
teſtes productos ex parte archidiaconi.[Sed aduerſa].i.contraria.
1 †Super contrarietate vero teſtium ita dicas,ſi vnus teſtis ↄdicat ſi
biipſi expreſſe non valet,vt s̃.ti.j.licet.§.quamquam.ver.cum alij.
quia nemini conueniet,qui ſecum diſſidet ipſe,iij.q.ix. nihilomi-
nus.xxxiij.q.vij.ꝙ auth.ĩ.de app.ſollicitudinem.ad fi.C.de lib. ca.
cum precum.niſi faciat hoc dictum ſuum corrigendo incõtinẽ-
ti,ĩ.ti.j.præterea. Idem videtur ſi teſtis pro parte falſum dixit. vt ſ.
tunc in nullo credatur ei,ix.diſt.ſi ad ſcripturas ſacras.iij.q. ix. pu-
ra.iiij.q.iij.qui falſo.vel quando puram probare aſtruit negatiuã,
vt s̃.de cauſa poſ.cum eccleſia.§.nos igitur.ſi vero vnus teſtis con
tradicit pluribus,talis contrarietas non obſtat,quia dictum vnius
non probat,s̃.c.veniens.& c.licet.niſi forſan contradicat pluribus
teſtibus ſecum ſimul in inſtrumento inſcriptis.ff. quemad. teſta.
aperi.l.j.in fi.Quod ſi plures teſtes pluribus contradicant , & erãt
ab eadem parte producti,fidem ſibi derogant.ſm quoſdam, ar.ĩ.
de fide inſtru.imputari.Sed aliud hic,& aliud ibi.quod dic, vt no.
s̃.e.præſentium.in prin.Ideo dicas,ꝙ ſiue ab eadem parte , ſiue a
diuerſis producti fuerint;ſunt per iudicem ad concordiam,ſi po-
teſt fieri,reducendi,ar.ĩ.de ver.ſign.nihil obſtat.xj.q.iij.anteceſſor.
& legitur,& no.s̃.eo.cum tu fili.niſi manifeſta ſit contrarietas.&
tanta,ꝙ nullomodo poteſt ad concordiam reuocari.iij.q.ix.nihil
ominus.xxxv.q.vj.de parentela.tũc enim ſi multi ſunt ex vna par
te,pauci ex altera.ſtatur multitudini.niſi & ex altera parte tanta
ſit honeſtas & dignitas,ꝙ merito ſit multitudini præferenda,vt ĩ.
eo.§.j.& ij.& iiij.q.iij.ſi teſtes.& s̃.titu.j.licitum.§.ex premiſſis.Vbi
autem occurit ęqualitas hinc & inde,& erant ab eadem parte ꝓ-
ducti,fidem ſibi adinuicem derogãt,& in hoc eſt locus arg. quo
ad illationem,non quo ad rationem,ĩ.de fide inſtru.imputari.&
ſic etiam poteſt intelligi.s̃.ti.j.licet.§.q̃q̃.ver.plures. Verum ſi a di
uerſis partibus erant producti , & occurrit omnino parilitas,pro
reo fertur ſententia,non pro actore.niſi actor cauſam fauorabilẽ
tueatur,vt legit,& no.s̃.tit. j.ex literis & de fauore habes quatuor
exempla.ĩ.de re iud.c.fi.Sed ſi nõ conſtat quis actor quis reus ſit
ſiue poſſideat quis,diuidenda eſt res ſi diuiſibilis ſit,ar.ĩ. de pſum.
afferte.ſi vero ſit indiuiſibilis,dicunt quidam,ꝙ iudex poteſt gra-
tificare cui vult,arg.ĩ.de parrochi.c.j.ĩ.de iure pa.cum auth. vel ſi
bi retinere.ar.ĩ.de decimis.quoniam.Alij dicunt,ꝙ ſorte dirima-
tur,quod dic,vt no.s̃.ti.j.ex literis. Niſi forſan a duabus æqualiter
probantibus petatur aliqua mulier in vxorem,tunc datur electio
mulieri,ſi & ipſa voluerit conſentire,C.de nup.vidue.& ar.ĩ.q. fi.
ſancimus.ſi autem non vult conſentire in aliquem meliori & di-
tiori detur,ſi vero plures ſunt dirimatur ſorte,arg.xxj.diſt. cleros.
Porro vbi teſtes inducti ad probãdum aliquem articulum, & alij
poſtea indirecte in ↄrium inducuntur,ſtatur ſecundis, & nõ pri-
mis,ĩ.eo.ex tenore.s̃.eo.ſeries.ꝙ & ipſum intelligi debet , quando
ſecundi ſunt plures & meliores,vt patet.s̃.eo.licet.§.q̃q̃.ver. quidã
vero.nam & ſi æquales eſſent numero potius ſtaretur primis,quã
ſecundis,quia præſumitur potius ſubornatio in ſecundis,q̃ in pri
mis. ſi vero ad perſonas reprobandas inducantur, tunc ſufficiunt
duo,ar.iiij.q.iij.ver.numerus.C.de contrahen.ſtip.magnam.Hæc
tamen materia no.diffuſius in ſumma,eo.ti.§.ꝙ diuerſitates.[Cõ
ſtat.]ſecũdum ꝙ allegatur.Vel dic conſtat nobis, ſed non obeſt ,
dummodo multi.i.ſufficientes remaneant concordantes , vt no.
in præced.gl.[Quia vero.] verſi.[Qualitatem.] vtrum ſint crimi-
noſi,vel honeſti,diuites,vel pauperes,vel viles,vel bonæ famæ, ff.
eo.l.iii.[Ipſorum].ſ.teſtium.[Depoſita.] vtrum aliqui ipſorum di
cant negocio,de quo quæritur aptiora,s̃.tit.j.licet. §. ex præmiſſis.
nec ſibi contradicunt adinuicem,ſed concordant,vt s̃.no. [Ex q-
bus].ſ.ex qualitate teſtium,& dictorum , & aliarum circunſtan-
tiarum,

tiarum,quia nec de hoc certa regula tradi poteſt,vt patet hic , &
in eo quod legitur & no.s̃.e.præterea.ad fi.¶[Mandamus.]ij. pars.
[Eiuſdem honeſtatis]&c.ergo nõ cõtradicunt ſibi ipſis plus iſti ,
quã illi.& accedit.s̃.de ele.dudum.j.vbi de hoc no.[Extiterint.] &
æqualia dicta protulerint,vt patet ex eo,quod præcedit.[Archidia
cono.]Sed contra.s̃.eo.cum tu.quia præſumitur pro vtraq; par-
te,vt ibi dicit.Sol.illud verũ eſt qñ vtrũque probatum verum eſſe
poteſt,& ſimul ſine contradictione.alias locum habet, quod hic
dicit.¶[Si vero teſtes.]iij.pars.[Producti.]quãuis pauci. [Eorũ au-
ctoritas.]quia ſunt concordes,alij ſibi adinuicem contradicunt ,
ſunt bonæ famæ & honeſti,alij infames & viles & ſuſpecti,s̃.e. in
literis.[Præferenda.]vel ſaltem coequanda cum monachi obti-
neant partem rei,pro quo in dubio ſñia eſt ferenda,vt no.s̃.eo.in
magna gl. Quod autem hic dicit recurrẽdum eſſe ad dignitatem
perſonarum,& vt auctoritas vnius partis multitudini alterius ꝑ-
feratur,debet intelligi,qñ numerus numerum in modicum ex-
cedit,s̃.de elec.eccleſia.ij.§.fi.ſi enim multum excederet,tunc nu-
merus præferretur,ar.s̃.de elec.dudum.j.& eſt.ſi.xix. diſt.in cano-
nicis.& vr̃ hoc expſſum.ĩ.eo.cum in tua. verſ.q̃q̃.ad fi.Sed in qua
quantitate debeat excedere,non eſt determinatum.& ideo eſt ad
iudicis arbitrium recurrendum,ar.ff.de diuer.& temp. præſcri.de
acceſſionibus.ſecundum.B.Fateor hanc materiam arbitrariam
eſſe,vt no.s̃.reſpon.j.in fi.In hoc tñ caſu quantacũq; ſit multitu
do ex parte vna,hæc cõparatio ſemper eſt facienda . & ideo præ-
2 miſſa glo.B.eſt contra textum dicentem,ꝙ † ad multitudinẽ re-
ſpicere non oportet,vt s̃.reſpon.j.verſ. quia vero,ergo quãtãcunq;
multitudinem.hæc cõparatio eſt facienda.ar.ĩ.de priuil.quia cir-
ca.Et contra illud,quod hic præmittit aliorum multitudini. nec
obſtant iura ſuperius inducta,immo volunt,ꝙ ſemper fiat com-
paratio,vt ibi no.ergo tene textum,& cancella gloſam. mirabilis
enim eſt,immo miſerabilis,quia textus dicit, ꝙ ad multitudinẽ
reſpicere nõ oportet,& gl.dicit immo oportet.ego dico cum tex-
tu.immo nõ oportet. Sed & hic dicit textus,ꝙ auctoritas eſt mul-
titudini præferenda.& gl.dicit immo nõ eſt,& ego dico cum tex-
tu,immo eſt.non ſolum ergo recurrendum eſt ad multitudinẽ ,
quinnimo & ad honeſtatem , vt hic dicit.& C.eo.tit.iuriſiurandi.
vnde hæc ſumitur,ſed hic plenius declaratur.Quid enim ſi centũ
peccatores ſint ribaldi notorij,& periuri ex parte vna, & ex altera
parte duo epiſcopi vel religioſi honeſti. & de quibus certum eſt ,
ꝙ nullatenus deierarent?vtique ſtabo honeſtis,s̃.de procur.in no
ſtra.§.fi.& criminoſos repellam omnino.ĩ.eo.teſtimonium.s̃.eo.
ex parte ade.ĩ.de excep.exceptionem.

S V M M A R I V M.

1 *Probatio ſufficiens eſt,audiuiſſe quem de ſuo peccato gloriantem.*
2 *Teſtimonium de ſolo auditu cum fama non facit fidem.*
3 *Fama & preſumptio probat.*
4 *Teſtes quando poſſunt produci atteſtationibus publicatis.*
5 *Nullus laicus contra clericum admittitur in cauſa criminali.*
6 *Purgationi quando ſit locus.*
7 *Falſarij,ſingulares,ſiue alii de collegiis quando ſuſpendi poſſint.*

C A P. XXXIII.

TAm in literis. De eodem.ĩ.titu.j.ſuper his.
[Electum.]Cõtra quẽ mul-
ta crimina opponebantur in modum exceptionis,ne
conſecraretur.ĩ.de accu.ſuper his,quę & de eodem fa
cto loquitur.Inter quæ illud ſpecialiter fuit obiectum,ꝙ cũ vidua
1 contraxerat,ĩ.§.j. [Niſi de auditu.]ſubaudi auditus,† nam ſi quis
ipſum audiſſet de peccatis ſuis publice gloriantem,ſufficiens eſſet
probatio,vt patet.ĩ.de exceſ.præla.quam ſit graue.[Et fama.]pro
pter hoc indicitur ei purgatio.d.n.Et dic,& fama ſubaudi in qui-
2 buſdam cum ſuper alijs &c.vt ſequitur.† Sic ergo teſtimonium de
a ſolo auditu cum fama non facit fidem,[a]vt hic,& ĩ.de acc.inqui-
ſitionis §.quæſiuiſti.ĩ.de eo,qui cog.conſan.vxo.ſuæ.ſuper eo, qđ
verum eſt,quando agitur de actu corporali probando, ſecus ſi de
incorporali,quod dic,vt no.s̃.de conſue.c.j.ĩ.e. cum cauſam quæ
3 †Sed contra,quia fama probat,& etiam præſumptio.xxxij. q.j.di-
xit dominus.Sol.verum eſt violenta . Sed hæc materia arbitraria
eſt,nam in aliquibus talia ſufficiunt in aliquibus non.qualitate ꝑ
ſonarum & quantitate & qualitate negociorum.etiam alijs ami-
niculis,ſi qua ſunt & etiam omnibus alijs circunſtantijs pondera
tis,vt legitur,& no.s̃.eod. præterea.[Cum ſuper]verſicu. [Alijs.]
in quibus nihil dicitur de auditu & fama,vel dic ſuper alijs, fama
& auditu exceptis.¶[Probata.] No. ꝙ in cauſa criminali ciuiliter
mota licet actor habeat præſumptionem pro ſe , non tamen de-
fertur ei iuramentum,immo reus abſoluitur,C.de eden. qui ac-
cuſare.tamen ſi ex hoc infamatus eſt,debet exinde ſe purgare, vt
ĩ.eo.§.demum.In iure ciuili vero eſt aliud. & idem intelligo vbi
de crimine ciuiliter agitur.non ad depoſitionem,vel ad priuatio-
nem beneficij,ſed ad pecuniæ condemnationẽ,ibi enim ſi actor
habet pro ſe bonam præſumptionem defertur ei quandoquę iu
ramentum,ĩ.de iureiur.c.fi.quod dic,vt ibi no.[Vel ſoli].i.ſingu-
lares in ſuis teſtimonijs.vnde non probant s̃.de elec. bonæ me. §.
contra.[Vel tales.]puta criminoſi,qui repelluntur a teſtimonio,
ſed non ab excipiendo. Alij dicunt criminoſos etiam a teſtimo-
nio non eſſe repellendos, quando de crimine agitur in modum
exceptionis.hi autem repelluntur,quando erant conſpiratores ,
vel inimici,vel aduerſarij in hac cauſa.Prius tamen dictum ma-
gis placet.d.n.Vel dic tales.ſ.criminoſi viles & infames. s̃. eod. ex
parte ade.§.licet.& §.mandamus.& probatur vtrũque membro-
4 rum iſtorum.s̃.ti.j.licet.§.q̃q̃.¶[Quia vero.]ij.pars.No.ꝙ † & ſi te
ſtes producti ſint,& atteſtationes aperte,nihilominus tamẽ poſt-
modum ſuper alijs articulis penitus diuerſis poſſunt teſtes produ
ci,ar.s̃.eo.cauſam quæ.& contingit hoc ea ratione,quia generali-
ter de omnibus poteſt excipi , & ex quo exceptio admittitur,de-
bent ſuper ea.negata teſtes,& quodlibet aliud legitimum genus
probationis recipi,ar.ĩ.de except.venerabilem. Idem dicẽdum eſt
& vniuerſalibus petitionibus. ſ. ꝙ licet ſuper vno articulo eſſent
atteſtationes apertæ,nihilominus & ſuper alio admittẽtur teſtes,
nam & quod plus eſt,& petens,& probans etiam poſt ſñiam au-
diretur,C.de iudi.l.ij. Idem videtur & in ſingularibus actionibus,
dummodo articuli ſint diuerſi,s̃.e.cauſam quæ.Et ſciendum , ꝙ
hic ſpecialiter poſt publicationem,& terminum peremptorium
aſſignatum canonicis ad probandum quicquid vellent, fuerunt
admiſſi teſtes ſuper hoc articulo,quia propter,culpam electi.i ille
gitimam appellationem ex parte ipſius emiſſam,fuerunt canoni
ci impediti,ita,ꝙ nec ſuper irregularitate electi fuerunt teſtes re-
cepti,vt ſequitur ſecundum.d.n.cuius eſt mens totius huius glo.
Contraxiſſe.] & cognouiſſe . alias ſolus contractus non obeſſet.
xxxiiij.diſt.valentino.s̃.de biga.debitum.& c.nuper.& c.fin. in fi.
Cum vidua.]& corrupta. vnde nõ poteſt decætero ſi hoc verum
ſit promoueri,s̃.de biga.c.ii.ſecus ſi cum virgine,& etiam eam co
gnouiſſet,quia cum tali diſpenſari poſſet,vt legitur,& no.ĩ. de cle
ri.coniu.ſane.ij.[Propter appellationis obiectum.] alias appella-
tionem obiectam ex parte electi.contra quẽ producebantur.[Ne
laici vel feminę.]de quo dic,vt no.s̃.eod.de cætero.& c.veniens .
& c.quoniam.d.n.& in ſeq.glo.[Nos vt ante.]verſic. [Obiectio.]
ſubaudi maxime.nam idem eſſet & de minori,ex quo non cri-
minaliter,ſed ciuiliter tantum.quãuis de criminibus ageretur. &
in modum exceptionis crimen obijceretur,vt legitur,& no.s̃.eo.
quoniam.& c.veniens.& c.decętero . in quo caſu etiã procurator
eſt admittendus,ĩ.de accuſa.ſuper his.Si vero criminaliter agere-
tur mulier non admitteretur.xxxiij.q.v.mulierem.ĩ.de verb.ſign.
forus.§.fi.xv.q.iij.ex eo.ſed nec in teſtamento admittitur. Inſti.de
5 teſta.§.teſtes.verſi.ſed neque mulier.† Item quando criminaliter
agitur,nullus laicus contra clericum admittitur,ij.q.vij. laicos.&
c.teſtes.& c.ipſi apſti.niſi in exceptis criminibus.vt no.s̃.eo.de cæte
ro.& c.veniens.ĩ.de accu.meminimus.[Idoneos].i. nõ infames ,
non criminoſos,& præſumũtur prima facie idonei,niſi aliud ap-
pareat,s̃.de ſcru.in or.faci.c.vnico.[Legaliter.]facta. ſ. denuncia-
tione electo,vt veniat,vel mittat,ſi voluerit,& videat ipſos iurare ,
vt legitur,& no.s̃.eo.c.ij.[Prudenter].ſ.ſigillatim,& ad partem , ĩ.
eo.venerabili.ĩ.de accuſ. inquiſitionis. & de ſingulis circũſtantijs
inquirendo,vt legitur,& no.ĩ.e.cum cãm quæ.& c.cum clamor.
[Excõicantes.]ver.Videtur,ꝙ teſtes compelli debeant, vbi etiam
opponitur criminalis exceptio odioſa.ad idem.s̃.de ele.cum dile
cti.§.nos vero.vbi electores fraudem detegere compelluntur , ſed
hic nihil dicitur de teſtibus ipſis cogendis,ſed tantum de impediẽ
tibus ipſos teſtificari.Illud quidem certum eſt,ꝙ teſtes non cogũ
tur in hoc caſu,vel ſimili,quod dic,vt plene no.ĩ.ti.j.dilectorum.
ſm.B.Hæc tamen ſolutio non prodeſt,quia videtur ↄdicere expſ
ſe.ĩ.ti.j.ſuper his,vbi.B.vr̃ notaſſe ↄrium,& vbi coguntur teſtes, &
loquitur de eodem facto.Sol.ibi.¶[Demũ.]iij. pars. [Publicatis.]
antea enim hoc ſciri non poteſt,vt patet in eo quod no.s̃. eo.præ
ſentium.[Probatam.]ſubaudi,cum de infamia conſtet, alias nõ
eſſet purgatio indicenda,ij.q.iiij.præsbyter.vj.q.fi. quod autem. &
patet s̃.de confeſ.c.j.in fi.ĩ.de cohabi.clerico.& mu.tua.§.pę.& fi.
[Per.vij.canonicos.]iſte numerus,niſi ſit certus, exprimeretur in
reſcripto apoſtolico,quod ſequi oportet.s̃.de reſcrip.cum dilecta.
6 §.fi.arbitrarius eſſet,vt no.ĩ.de ſymo.inſinuatum† Et no. ꝙ locus
eſt purgationi,nedum qñ aliquis ĩfamatus eſt de crimine,ij.q.iiij.
præsbyter.immo,& vbi infamatus eſt ſuper irregularitate ex de-
fectu prouenïente,vt hic,& ĩ.de pur.can.acceſſens.[Vel priores.]
No.ꝙ electus poteſt ſe purgare,nedum per epiſcopos,ſed etiã per
ſuos canonicos,& priores.ad idem.ĩ.de pur.ca.cum in iuuentute.
§.fi.& eſt ratio,quia hæc materia arbitraria eſt,& ſic non obſtat ,
quod legitur,& no.ĩ.de ſymo.inſinuatum.ĩ.de purg.ca.quotiens.
[Bonæ famæ.]& qui nouerunt conuerſationem eiuſdem electi ,
quem purgare intendunt,ĩ.de pur.c.conſtitutus.& c.cum P.Mã-
conella.[Præſtandum].ĩ.congruum terminum,vt innuitur ĩ. §.
j.[Qua].ſ.purgatione recepta.[Ei] ſ.electo.[Quo.]ſcilicet termi-
no ſi eſt in appellatione,ĩ.de appell.cũ ſit romana. ¶[Si vero.]iiij.
pars.

A D D I T I O.

a ¶Non facit fidem.Adde,quando teſtimoninm de auditu plene probet ,
& quando non plene per domi.Anto.& domi.Abbat.& do.Andre.Sic.in
apoſtil.ad ipſum hi c.

pars.[Infra terminum.]ſi.ſ.ti.i.licet reſpon.j.ver.ſuper quo. vbi & multa alia ſimilia no.[Conſtitutum.]ad hoc faciendũ,vt no.ſ.§. proxi.reſpon.j.in fi.[Amouentes.]defectus igitur purgationis inducit penã,quã induceret exceptio,ſi probata fuiſſet,vt hic,& j.de cohabi.cle.& mu.tua.i fi.exceptio aũt probata remoueret electũ a platione in hoc caſu,vt legitur,& no.j.de accu.ſuper his.& c.accedens.[Capitulo.]ſi.j.de cle.non reſi.ex parte. [Non differant.] ne & poteſtatem eligendi amitterent,ſ.de electi.ne pro defectu. [Canonicæ.]ne & priuentur iure eligendi, ſi formam canonicã neglexerint obſeruare,ſ.de electi.quia pp.[Celebrare.]de perſona idonea,ne & priuati ſint ipſo iure ab eligendo, q a beneficijs per trienniũ ſint ſuſpenſi,ſ.de elec.cum in cũctis.¶[Archipreſbyterũ autem.]v.pars.[Et G.ſacriſtam.]hinc ſumes caſum.[Literas no bis ſub nomine.]cum tñ oſtet & c.vt ſ.e.ver.cum conſtet. & ideo falſæ fuerunt,vt probatur C.de falſis.qui veluti.ſ.ti.j.tertio.j.de his quæ fi.a præla.quãto.§.abſentium.ſm d.n. [Maioris.] & ſic obtinuerunt fieri ſupradictã omiſſionem. [Deſtinarunt.] hoc fatue fecerũt,& ſine magno fructu erat,quia in hoc caſu vnus ſolus audiretur,& literas obtinuiſſet,vnde & valet hic proceſſus.ſ.de reſcr. ſuper literis.nihil ergo ex hoc reportabunt,niſi quia tanquam falſarij punientur,vnde in talibus multum cauendum eſt canonicis,vt hic patet,& j.de his quæ fi.a præla.quanto.§.abſentium. ſed forſan.hoc faciebant,vt a capitulo recuperare poſſent expenſas, quod dic,vt no.ſ.de ele.cum inter canonicos.& c.vt pterite. [Cũ. conſtet.]ver.Directe.ſ.ti.j.tertio.vel indirecte.j.eo.ex tenore.j.de his quæ fi.a præla.quanto.§.abſentium.ſm.d.n. Sed quicquid dicat probatio,quæ fit.ſ.tit.j.tertio, potius indirecte eſt, q directa,qd dic,vt ibi no.& in ſeq.glo.[Non fuiſſe pſciam.]ſuper quo & teſtes cogi mãdantur,vt teſtimonium ferant,j.ti.j.ſuper his.& per illos teſtes,de quibus ibi loquitur,intelligas, q fuit hoc probatũ,vt hic, prius enim,q iſta litera ſuper hoc emanauit,& eſt.ſi.j.de exceſ.pla.Irredilectos.§.præterea. Sed quõ potuit hoc probari,nam ſi canonici ſuper hoc teſtificentur,videntur in ſuis teſtimonijs ſingulares,cum vnuſquiſq; ipſorum ſit ipſius tantum,vt vr,poſſit exprimere veritatẽ,& ſic nõ valet teſtimonium eorũdẽ,ſ.de ele.bone. ij.§.contra.cũ ſuis concor.ſed nec per alios extraneos vr de facili poſſe probari.ar.ſ.e veniens.§.fi.Reſpon.poteſt probari per extraneos,q canonici illi,quorum noĩa fuerunt expreſſa in literis tpe datæ earũdem literarũ erant tã remoti,q in poſſibile apparet ipſos tunc,& in eodem loco conſenſiſſe,j.eo.ex tenore.C.de ohen. ſtip.optimam.& per cõſequens apparebunt falſæ literæ,C.de falſis.qui veluti.j. de his quæ fi.a prælat.quanto. §. abſentium. Vel põt probari per illos de caplo,q quotiens fuit de hoc octus habitus inter eos ſemper maior pars capli odicebat, hoc enim modo probatur per caplm negatiua,vt legitur,& no.ſ.tit.j.tertio.§.j.Vel dic,q prædicta locum haberẽt,ſi diceretur maiorem partem nõ conſenſiſſe,ſed hoc non dr,immo q nõ ſuit conſcia,& caute dr hoc.Et ſi quæritur de conſcia ſingulorũ,ibi ſufficit teſtimonium eorũdem.ita q vnicuique credatur de ſua conſcia,quãuis ſoli,cũ nec aliter probari poſſit,vt patet in eo,quod legitur & no.ſ.de homici.ſignificaſti.§.j.in prin.[Ab officio,& beneficio.]ſubaudi,ſuſpendatis,& poſt denunciẽtis & c.etenim non ſunt ſuſpẽſi,ſed ſuſpendendi.[Suſpenſos.]auctoritate noſtra,alias contra, cum nec ad hoc actum fuiſſet,ar.ſ.de or.cog.cum dilectus.ſed papa vndecunque ſibi clareant crimina,ipſa punit,xxiiij.q.iij.ecce.vel dic,vt no.ſ.de confeſ.c.ij.& ſ.de elec.per inquiſitionem.Sic patet,q falſarius ex quo conuictus eſt,ab officio,& beneficio ſuſpẽdi debet, ſed & aliter puniri,vt no.j.de cri.fal.ca.iij.Suſpectus aũt falſarius reſcripti aplici ſingularis eſt ad curiam cum literis mittendus, ſ. de reſcrip.c.ij.in ſi.vbi de hoc.Si vero ſit capitulum,vel collegiũ, mittere cogitur literam,& nũcium,& cauſam,quæ vertitur.§. fi.

SVMMARIVM.

1 *Beneficia vacantia,diu non ſunt tenenda in ſuſpenſo.*
2 *Pater agit pro filio.*
3 *Præſcriptio non currit ſede vacante.*
4 *Iudex idoneiorem eligere debet.*
5 *Quilibet poteſt eccleſiam,& abſentem defendere.*
6 *Quilibet & minor poteſt proſequi iura eccleſiæ ſuæ.*
7 *Quilibet pro eccleſia agere tenetur.*
8 *Vnus iuſte reſiſtit omnibus.*
9 *Clauſula generalis omnia concludit.*
10 *Contumax in proceſſu negocij adhuc eſt ad ſententiam audiendam citandus.*

CAP. XXXIIII.

CVm olim Meten. Falſa eſt litera, immo debet eſſe Menen.quæ & alio noĩe vocatur eccleſia Sancti Dauid, & hanc tenet archieps Cantuarien. pro ſuffraganea. Vnde vacante ſede huius eccleſiæ archieps Cantuarien.voluit dare beneficia vacantia ad donationem epi Menen.ſpectantia,& re præſentatos inſtituere,& cuſtodiã eccleſiarum vacantium habere ſicut moris eſt in illis partibus.Sed archidiaconus Menen.oppoſuit ſe dicẽs,q nec illa eccleſia ſibi ſubeſſe debebat, immo erat ſedes archiepalis,& pẽrat iure metropolitano oĩbus cauſis eccleſijs vualliæ.præterea dicebat,q eadem eccleſia ſemper fuit libera a ſeruitute pdicta, & q ipſe archidiaconus hoc iure vſus fuerat ab antiquo ſede ipſa vacante,vnde potius ad ipſum archidiaconũ,q ad archiepm hæc ſpectabant. ſuper prædictis igitur ſede vacante fuit mota quæſtio,& producuntur teſtes ſuper his lite non conteſta.exigente contumacia j.eo.c.§.verum non ſolum illa ratione, q agatur de libertate eccleſiæ,vt quidam hic notauerunt,ſed quia imminet periculum animarum, tũ quia ſedes cathedralis vacat
1 tũ quia agitur de collatione,& iſtitutione,& cuſtodia beneficiorum vacantium quæ non diu tenenda ſunt in ſuſpenſo.j.de conceſ.præben.c.ij.ſ.de elec.ne pro defectu.ſ.vt lite non conteſt. quoniam.§.j.& ij.& adde quod no.j.eo.c.in fi.de ſimili quæſtione legitur.j.de inſti.cum veniſſent.ſupradicta autem ĩ deciſione ſequeti plenius continentur.[Super ſtatu Menen.eccleſiæ.] q alio nomine dr ſancti Dauid.dicebat enim archidiaconus ipſius hãc eccleſiã archiepalem,& ad ipſius inſtantiã mandauit papa ſup hoc inquiſitionem fieri. ſed contra hunc proceſſum ſic obijcitur diſtinguendo.aut enim vacabat iſta eccleſia,aut non,ſi vacabat nõ valet proceſſus.maxime cum de ſtatu eccleſiæ,& de prelati ipſius præiudicio ageretur,vt patet in eo,quod legitur,& no.j.ne ſe.vac. c.j.& fi.Si vero non vacabat,agere debuit eps, & non archidiaconus,niſi forſan ſuper hoc oſtenderet mandatũ ſufficiens canonicorum ſubſcriptionibus roboratum,vt patet in eo, quod legitur, & no.ſ.de reſcrip.edoceri.ſ.de procur.c.j.Et ad hoc reſponderi põt, q eccleſia non vacabat,ſed eps erat negligens hoc ipſo, q ius eccleſiæ ſuæ nõ proſequebatur,ſecũdum.d.n. Vel quia ter monitus ab archidiacono ipſum ius proſequi non curauit.Ar.in eo qd legitur,& no.ſ.de ſup.negli.prælat.c.j.Vel qa ſm.d.n.alias conſtitit papæ de negligentia ſua ſummaria cognitione præmiſſa.& ideo nedum archidiaconus,ſed & quilibet alius de eccleſia et epo, & alijs contradicentibus potuit proſequi cauſam iſtam,arg.ij. q. vij. qua propter.& c.ſeq.xij.q.ij.nõ liceat alicui metropolitano. & patet in eo,quod legitur,& no.j.de re.ec.non alie.ſi quis preſbyterorum.§.fi.Et debet agens noĩe eccleſiæ libellũ conficere, & patet ipſam eccleſiã reſtitui,vel pro ipſa iudicari,ar.ſ.de reſti.in integ.c. ij.& iij.& c.tũ ex literis.Quoduis aũt eccleſiæ noĩe agat, non habet tñ neceſſe in iſto caſu probare mandatũ, qa hanc poteſtatẽ agendi habet a iuribus ſupradictis,& vere ac proprie loquẽdo nõ eſt procurator,ſed potius procurans,& admittitur tanq legitimus
2 adminiſtrator in hac cauſa.& agit pro eccleſia.ſicut & pater agit pro filio,C.de bo.quæ liber.cum oportet.& l.non ſolum.& coniuncta perſona quæ & ſine mandato admittitur pro cõiuncta,vt patet in eo,qd legitur,& no.ſ.de reſcrip.nonnulli.§.fi.ff. de procura. ſed & hæc.ff.iud.ſol.l.iij.§.j.& in alijs caſibus,in quibus aliquis agit nomine alterius.& ſi non habeat mandatum.Sed & in hoc caſu cautius eſt non exprimere cuius nomine agat, & iudex prudenter faciet,ſi ipſum ad hoc non compellat.Vbi vero eccleſia non vacet. tũc in tali,caſu,nec archidiaconus,nec aliꝰ agere poſſet ,qa
3 tunc non poſſet notari negligentia epi,qui non eſt.vnde nec currit præſcriptio ſede vacante,vt j.de preſcrip.de quarta.& c.auditis. §.q ſi Abbas.Alij tñ dicunt,q ẽt vacante eccleſia poteſt agere archidiaconus in hoc caſu,ſm.d.n.qd nõ placet.Sed nunquid vno agente & oriam ſniam reportante,erit poſtmodum alius veniẽs admittendus? Reſpon.non,ẽt ſi procurator fuerit ab epo,& caplo legitime conſtitutus,ff.de accu.ſi cui §.eiſdem criminibus. ff. de iureiur.eum qui iurauit.§.in popularibus. Niſi forte ſecundo veniens priorem agere ignoraſſet.Vel de colluſione ipſius prioris doceret,vt in eiſdem legibus.& patet in eo,quod legitur, & no.j.de collu.dete.c.fi.& extra eccleſia.in fi.ſignata in hoc cõmento.ſ.de reſti.in integ.c.j.Si vero plures ſimul occurrunt,& alicuius ipſorũ
4 intereſt,ille ẽt alijs præferendus. Alioquin iudex idoneiorem eligere debet,ff.de popula.act.l.ij.& iij.Quando aũt ille, cuius intereſt,ſingulariter agit,tunc debet ſuo nomine libellum conficere, in quo caſu ſi poſt eum alius agat,ſit procurator eccleſiæ,vel quicunq; alius de iuribus ipſius eccleſiæ agens non obſtabit ei rei iudicatæ exceptio.Nã alius & ad aliud egit primo, & alius ad aliud agit modo,ff.de excep.rei iud.cum quæritur.& duabus legibus ſequentibus.& quia res inter alios acta & c.j.de do.inter dilectos. ad fi.Hæc licet pro parte ſint vera,tamen quod dictum eſt archidiaconum,vel alium quẽcunque de eccleſia agere poſſe,vt no.ſ.e.gl. ver.& ideo.& ſe.& j.e.§.j.ſuper verbo,per exceptionem. non fatetur aliqui,nec oncedunt,nec obſtant iura ibi inducta,quia loquũtur expreſſe in reuocatione bonorum eccleſiæ male alienatorũ, vbi eſt ſpeciale,& ex ſpeciali cã o ius cõe conceſſum ſingulis clericis euidem eccleſiæ,cuius alienata ſunt bona,vt ſicut in populari actione quilibet de populo admittitur nomine ſuo agens,ſic & quilibet clericus eccleſiæ nomine eccleſiæ ipſius. Sed nomine,pprio ſuo agit male alienata ad proprietatem.& ius eccleſiæ reuocando.Sed nec obſtant alia.c.inducta.ibi.ij.q.vij.qua pp.& c.ſeq.licet.n.loquuntur non in reuocationibus alienatorum tñ,ſed etiã vbicunq;que ſubditi vidẽt epiſcopum excedere rationem . vel alias eccleſiam ipſam lædi,tamen non agit ibi ſingularis perſona nomine eccleſiæ,vel vice ipſius petendo . ſed in modum denunciationis,inquiſitionis,exceptionis,vel accuſationis poteſt agere cõtra eum,vel eos,qui exceſſerunt,vel alias eccleſiam læſerunt,& ſic ẽt intelligitur.xvj.q.vij.filijs.xciij.diſ.illud aũt.Sed nec obſtat iſtud capitulum,quia hic non admittitur archidiaconus iure cõi, ſed ad proſequendam inquiſitionem, quã licet ad eius inſtantiam, tñ papa ex officio facit.& q in forma inquiſitionis pceditur hic, apparet ex eo q lite non conteſta.recipiuntur teſtes, & ſniã diffinitiua fertur,quod non liceret,ſi directo ageretur, ſed qñ in modũ inquiſitionis proceditur,bene liceret,vt ſ.vt lite non conteſta. qñ.reſpon.j.& §.ſunt & alij.Sed huic intellectui contradicere vr, j.§.j.vbi expreſſe dr,q archidiaconus per exceptionem repelli pt. vnde non vr,q hic in formã inquiſitionis ageretur,cum in ea habeatur fama loco accuſatoris,& q ex quo vera eſt, nulla exceptione repelli poteſt,vt patet j.de accuſa.qualiter.ij.§.j.verſi. tanq̃ ſtem o hoc eſt,quia hic erant partes,quæ & per procuratores admittebantur.& lis mandatur legitime conteſtati.vt j.§.j.verſ.partibus.hæc autem,q in forma inquiſitionis agitur non vendicãt ſibi locum.j.de accu.qualiter.ij.§.ad corrigendos.j.de ſymo. licet Helv.§.j.Sol.ẽria prædicta locum habent,qñ ſuperior nullo proſequente inquiſitionem procedit,tũc enim ſola fama eſt pars vna, quæ nec exceptione repelli poteſt,nec procuratorem conſtituere, nec litem cõteſtari.porro vbi aliquis inquiſitione impetrat,& ipſam proſequitur.Maxime vbi agitur de iure vni dando,vel accreſcendo,& alij ſubtrahendo.in tali caſu certum eſt,q impetrãs, & proſequens inquiſitionem partẽ actoris ſuſtinet,& is, contra quẽ proceditur,vel de cuius præiudicio agitur partes rei . & hæ partes tales ſunt,quæ poſſunt procuratores cõſtituere,libellum offerre, litem conteſtari,contra actorem excipere.& ſic loquitur.j.eo. §.j. Secus aũt eſſet dicendũ,vbi in modum inquiſitionis de criminibus ageretur,ſm.d.n.Vr tñ idem eſſe dicendum in caſu poſito. ſ. vbi quis inquiſitione impetraſſet,& ipſam proſequeretur, vt patet in eo,quod legitur & no.j.de purg.ca.cum dilectus reſpon.j.& §. dictus vero,& ſeq.& adde quod no.j.e.c.j fi.& de hoc no.plenius.j. eo.cum clamor.§.j.ſuper verbo.iterum diligenter.verſic.vbi vero aliquis & ſeq.Sed & ſm.d.n.ſi anteq̃ celebraretur aliquis contractus per epm,vel caplm,eſſet quis canonicus,qui otradiceret certa cauſa & rationabili,& poſtea vellet dicere contra ipſum octũ, vel petere illum nomine eccleſiæ reuocari,poſſet forſan hoc etiã ſine appellatione & litis conteſtatione probata cã corã ſuperiore canonice expediri,j.de his,quæ fi.a ma.par.ca.cum in cunctis. & arg.xj.q.j.ſi quis cum clerico litigium habuerit.Super quo eſſet ẽt patronus audiendus,xvj.q.j.conſtitutum.ſm.do.n.cuius eſt mens quaſi totius huius gl.Quicquid tñ dicatur in ſuperioribus quantũ ad intellectum huius.c.planius eſt,ſi intelligas, q archidiaconus iſte non agebat hic nomine eccleſiæ,neque ſuo,ſed potius ipſam eccleſiam & iura archidiaconatus ſui, quæ occupare intendebat archiepiſcopus defendebat,vt patet in eo,quod no. in præcedenti
5 gl.& ſic præmiſſæ obiectiones ceſſant quia certum eſt, q quilibet poteſt nedum eccleſiam,ſed ẽt quemlibet alium abſentem defendere,ff.de procura.ſed & quoque.§.publice.Potuit ẽt eſſe, q archidiaconus aſſerebat,q vacante prædicta eccleſia pertinebat ad ipſum cuſtodia epatus,& eccleſiarum ſuarum , & iuriſditionem epiſcopale in oĩbus exercere,in quorum poſſeſſionem dicebat ſe eſſe,ſed archiepiſcopus in orium affirmabat dicẽs ad ſe hæc oĩa, & non ad archidiaconum pertinere,& poſſeſſionem dicebat eorum habere.& ſic erat quaſi vterque reus quaſi vterq; actor,quaſi vti poſſidetis adinuicem intentantes.vt & no.in caſus poſitione.ſ. eo.c.in prin.ſed tñ in his omnibus mandauit papa in forma inquſitionis procedi,& ideo dicit quaſi.& ſecundum hoc ẽt hæc plana & facilis remanet decre.¶Mãdamus.]ij.pars,[Aduerſa.]ſ.archiepiſcopus Cantuarien.[Prædictũ archidiaconum.]agentem o ipſum archiepiſcopũ,vt ſ.reſpon.j.[Per exceptione.]vt ſi dicatur non habes mandatum,nec es ſine literis capituli in tali articulo
6 audiendus,ſ.de procur.c.j.ſed non eſt verum in hoc caſu quia q libet alius ẽt minor poſſet proſequi iniuriam eccleſiæ ſuæ ne in peiorem ſtatum trahatur.xij.q.ij.non liceat.alijs ẽt odicẽtibus.ff. de libe.ca.l.j.&.ij.Licet ẽt alias coniuncta perſona repellatur, ſi agat contra voluntatẽ,ff.de procu.pomponius.§.fi.ſed hic non eſt ita.
7 nam quilibet tenetur agere pro eccleſia.ij.q.vij.qua propter.v. q. x.non vos.j. & ſic vnus in hoc caſu liẽt reſiſtit omnibus, xxxj. diſt.nicena.j.de his quæ fi.a ma.par.ca.c.j.de re.ec.non alie.ſi qs præsbyterorum.ff.de hoc.Arg.cõtra,ff.qui & a quibus.ma. libe. non ſi.ſi quis hac lege.§.quotiens.Sed primis iuribus eſt ſtãdum . Et ideo intelligendũ eſt hoc de alia exceptione,puta rei iudicate. extra.d.n.de lit.conteſta.exceptionis.lib.vj.Vel q eſt excõicatus,j. de exce.exceptione.Vel quia ſpoliauerat archiepiſcopũ cuſtodia eccleſiarum vacantiũ,ſ.de reſti.ſpo.in literis.& c.itẽ cum quis ſm B.& in eodem concordat.d.n. Tutius tñ eſt, vt in tali caſu hoc ſignificetur caplo,anteq̃ archidiaconus admittatur , ne poſtea veniens & ignorantiam allegans litem valeat ſuſcitare,ff.de accuſa. ſi cui.§.j.vel præuaricationem,ff.de præuarica.præuaricationis.& quia in talibus eſt magis idoneus eligendus.C.de popula.act.l.ij.& quia hæc adeo tangũt caplm,q nec eps,ſi ibi eſſet ſine caplo,poſſet ſup talibus litigare,vt patet in eo quod no.ſ.de reſcrip. edoceri. & accedit,quod no.j.de inſti.cum veniſſent.§.fi.Vel dic, vt no.ſ. eo.c.reſpon.j.[Remouere]alias repellere.[Partibus.]ver.[Si poterit.]ſ.commode.ar.ſ.de dila.c.fi.§.pen.ver. temporis.cum ſuis cõcor.vel ſubaudi ſi non poſſunt partes cõuocari, ſeu oparere commode.[Procuratoribus]& c.ſi.ſ.de maio.& obe.c.fi.[Securũ & idoneu.]ſi.j.de fide inſtru.accepimns.[Conteſtata,]hoc enim regulare eſt.ſ.vt lit.non conteſt.qñ.[In anglia]& c.[In vvallia.] qa nec facile eſſet alterutri alibi producere.j.eo cũ cãn.& j. de f.ceiuſ.conſtitutus.¶ Verũ].iij.pars.[Vel.]ſubaudi,opares [Lite]& c. nihil enim refert vtrũ non oparear,vel oparear,& nõ pareat, vt legitur,& no.ſ.de do.& ↄtu.cãm quæ.[Vos teſtes]& c.& ſic recipiũtur hic teſtes lite non cõteſt.pp fauorem ſtatus libertatis eccleſiæ. & in odiũ infamãtis.C.de inge.& manu.diſſamari.cũ enim pcedatur.j.ad diffinitiuã ſniam reſtat nulla dubitatio, quin & teſtes recipiantur lite non conteſta.ſm.T.& Goſ.Alij dicũt,quos & B. ſequitur,q j.non loquitur de diffinitiua ſnia, ſed de interlocutoria.& q hic recipiuntur teſtes ſenes,& valitudinarij tñ,ſicut. ſ. vt lite non conteſt.qñ.reſpon.j.vnde ſm ipſos exponi debet , quod hic ſequitur.[Maxime ſenes]& c.i. tantum. ſi enim aliter hoc intellexiſſet,nullam mentionem feciſſet de ſenibus & valitudinarijs.ſed ſimpliciter dixiſſet recipiatis teſtes,quos archidiaconus duxerit producendos,argu.j.de decimis.ad audientiam.ſicut & hoc dicit in caſu ſimili,ſ.de do.& contuma.cauſam quæ.Tu vero primam opinionem teneas,& dicas,q hic recipiuntur teſtes lite nõ conteſta.vt hic,& fertur diffinitiua ſnia,vt j.in fi.Et facit pro hac via,q non dixit ſimpliciter recipiatis teſtes & c.quod tñ poteſt inducunt,& male.nam ſi hoc dixiſſet ſimpliciter poterat calumniari,& dici,q hoc intelligendũ erat de ſenibus,& valitudinarijs tñ, ſicut & in antiquo textu,& in antiquo apparatu dicebatur. quia in generali ſermone & c.ff.de pig.obligatione.j.de iureiur.veniẽs. & c.quintauallis.ſ.de offi.leg.q tranſlationem.crat.ſ.de ele.eccleſia.ij.§.deniq;.Ideoque præmiſſa hic clauſula ſpeciali,neceſſe eſt,
9 vt generalis omnia concludat,ff.ſi quis caut.ſed & ſi quiſ.§.quæſitum.& arg.ff.de ver.obl.doli.& hoc eſt,quod expreſſe voluit notare compilator,q hic appoſuit maxime, hoc enim non erat de textu i antiqua,ſed ponebatur per.T.cuius opinionem hic approbat cõpilator.& ideo quod in antiqua erat in glo. appoſuit hic in textu.Dicas igitur maxime ad literam,quia idem eſt de alijs, nõ tñ tam illa ratione,quã reddidit.T.ſcilicet q agitur de ſtatu libertatis eccleſiæ,que alia. ſ. q periculum animaru hic vertitur in mora,vt & no.ſ.reſpon.j.ſuper verbo.Meten.ad fi. glo. [torum.] ſcilicet teſtium.[Statuentes.]verſi.[Peremptorium.]ſi.ſ c.proxi. §.denum.& §.ij vero,[Quo]termino.[Sententiam.] interlocutoriam ſm quoſdam.tu dic diffinitiuam, vt ſ.no. quod dic, vt in ſeq.glo.[Recepturæ.]lite tñ prius conteſtata, alioquin contra ſ.vt lite non conteſta.c.ñ.Vel potes dicere, q hæc decret.loquitur qn archiepiſcopus Cantuarien.diffamauerat eccleſiam Menen.quæ ei ſuberat.vnde præfigendus archiepiſcopo terminus,infra quem procedat,alioquin diffinitiuæ præcipietur ei , ne ipſam eccleſiam vlterius inquietet,C.de inge.& ma.diffamari.Sed contra hunc intellectum facit,q archiepiſcopus erat ĩ poſſeſſione ipſius , & ideo non eſt veriſimile,q ipſam eccleſiam diffamauerit,alij dicũt generaliter obtinere,q vbi agitur de ſtatu eccleſiæ procedi poteſt lite non conteſta.Vel dic,q hic in modũ inquiſitionis proceſſum fuit,& ideo lite non conteſta.procedi potuit,ſ.vt lit.non cõteſta.
10 quoniam.§.ſicut & alij. Et no.hic contumacem in proceſſu negocij adhuc eſſe citandum ad ſententiam audiendam . & de hoc no.ſ.de offi.delega.conſuluit.ſecundum.d.n.cuius eſt mens totius huius gl. Ad hoc autem,quod dixit,q hic procedi poteſt lite non conteſta.tum quia de ſtatu eccleſiæ agitur,tum quia forma inquiſitionis proceditur expreſſe contradixit textus,ſ.eo.ca.§.i.& quod no.idem.d.n.ſ.eorum.j.in verbo, ſuper ſtatu Menen.eccleſiæ.ante fi.ipſius gl ver.Sol.& præced.& ſequenti.Sed dic,q illa loci habẽt quando pars contra quã procedit in nullo contumax reperitur , porro vbi contumax eſt,habet locum q etiam lite non conteſt. procedatur,vt præmiſſum eſt.Et hoc ca ratione contingit , ne de ſtatu eccleſiæ diutius dubitetur in eiuſdem eccleſiæ graue præiudicium,& multarum periculum animarum,arg.in eo, quod legitur,& no.j.de app.oblate.§.penul.ſ.vt lite non conteſt.quoniã. §. porro.Et adde,qd no.eo.c.in prin.& in verbo,ſup ſtatu Menen.eccleſię.ad fi.ipſius glo.ver.quicquid tamen dicatur.& ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Sponſalia faciunt,verba de futuro.*
2 *Veritas nullo modo neganda.*
3 *Reſponſio debet eſſe certa.*
4 *Dubitare de ſingulis non eſt in vtile.*
5 *Reſponſio expreſſa eſt facienda,iuxta quæſtionem expreſſam.*

CAP. XXXV.

EX tenore. [Inter.R. militem.] defendentem. eo.[Et.M.mulierem.]agentem, & dictum militem inuitum petentem.[Pars mulieris.] ver.[Propoſuit.]determinando locum & diẽ, quo ſe-

quentia

quentia facta fuerunt,vt innuit.j̃.eo.reſpon.ver.miles.[Iuramen
1 tum.]hoc nõ facit matrimonium†ſed ſponſalia tm̃ cum eſſent
per verba de futuro.j̃.de ſpon,duo.c.j.&[Poſtmodum].ſ.dicto ſa
cramento præſtito.[Carnaliter cognitam.]hoc cum iuramento
præmiſſo induxit matrimonium præſumptum, & idem eſſet &
ſi ſimplex promiſſio ſine iuramẽto aliquo interceſſiſſet,quod dic,
vt legitur &.no.s̃.de ſpon.is qui fidem.[Traduxit.] & hæc tradu-
ctio inducit matrimonium præſumptum,quod dic,vt no.j̃.de cõ
iu.lepro.c. fi. & ſic duobus modis matrimonium ꝓprobat in eo-
dem libello,& ex duabus cauſis agere videbatur.[In domũ.] ſub-
audi,& ideo petebat ipſum ſibi adiudicari in maritum, & cõpel-
li,vt ipſam affectione maritali pertractet,j̃.de ſpõ.ex parte.c.[Mi-
les vero.]ver.[Hoc.]ſcilicet,quod eſt ſuprapoſitum ex parte mu-
lieris.[Inficiebatur omnino].ſ.promiſſionem,& carnis copulã ,
atq; petitionẽ mulieris.& ſic fuit lis conteſta,s̃.de li.conteſt.c.vni
co.[Adijciens]. ſ. miles in modum exceptionis . [Quod ſi hæc
vera eſſent]&c.No.hic ad cautelam excipientium.nam ita con-
ſueuerunt dicere,nego,quod dicis,vel non confiteor verum eſſe;
tamen ſi aliquo caſu verum reperiretur,dico me non teneri pro
pter talem exceptionem.ſi.s̃.de or.cog.c.j.& de hoc no.j̃. de exce.
2 cũ venerabilis.§.intelleximus.vnum tñ no.†ꝙ veritas nullo mo-
do eſt neganda xxij.q.ij.primum.j̃.de crimine fal.c.j.nec enim ex
pedit negare,vel mentiri,ff.de tribu.act.illud.§.pen.j̃.de ſol.c.fina.
vbi de hoc.Sed nec is,qui dicit non confiteor,ſufficienter non re
ſpondet.poteſt enim eſſe,ꝙ non confitetur,& tñ verum eſt , id qđ
proponitur.ideo replicare oportet contra taliter reſpõdentem, &
dici,tu non confiteris,quod ego propono & nunquid negas? Re-
3 ſpon.†nam debet eſſe reſponſio certa.ff.de confeſ.certum. ideoq;
cogendus eſt certam reſponſionem facere,vt ibi.& ff. de interro,
actio.de ætate.§.nihil intereſt.& no.s̃.de confeſ.c.fi.Sed nec vr̃ ſuf
ficere,ſi dicat dubito,vel non ſum bene memor,cũ de proprio fa-
cto quæratur,arg.s̃.de reſcrip.ab excõicato, niſi forſan magnum
tp̃s fluxiſſet,arg.C.qui teſta.fa.poſ.hac cõſultiſſima.§.at cum hu-
mana.& no.s̃.de proba.tertio.in fi.[Eam].ſ.M.ipſum in virũ pe-
tentem.[Quod aliam].ſ.mulierem.[Tunc].ſ.qñ dicta mulier.M.
aſſerit,ꝙ ipſam iurauit,& cognouit.[Prius duxerat.] per verba de
præſenti.& ideo primæ non ſecundæ ad hærere debebat,j̃.de ſpõ.
c.pen.j̃.de ſpon.c.j.& per totum.quod verum eſt,ſi adhuc viueret,
alias ſi ſecunda mulier igna eſſet , bene poſſet ex nouo conſenſu
matrimonium confirmari,j̃.de eo,qui duxit in ma.veniens.& c.
fi.dic,vt ibi.& auditur hic maritus,etiam ſi ſecundum matrimo
nium confiteatur.& quãuis allegaret turpitudinem ſuam pp pe-
riculum animæ euitandum.ſicut.j̃.de re iud.lator.tenor. conſan
guinei.ꝙ ſi ſecunda mulier impedimentum ſciuiſſet, non poſſet
in perpetuum matrimonium cõfirmari,j̃.de eo,qui dux. in ma.
ex tuarum.& cũ haberet.¶ Cum p teſtes.]ij.pars.[Quod ipſe].ſ.
miles. [Ante feſtum] & in certo loco longe ab Eboracen. pro-
uincia,vt innuit.j̃.§.j.ad fi.B.[Mulierem.]aliam quã iſtã quæ ip-
ſum petebat [Et teſtes.]verſi.[Mulieris].ſ.ſecũdæ.i.M. quæ ipſum
petebat.& ſic vtraque pars teſtes produxerat ad intentionem ſuã
fundandam.]In ſeptimana paſchali.]quia licet fieri non debuiſ-
ſet,factum tamẽ tenebat,niſi aliud,quã feriæ impediret,s̃. de fer.
capellanus.[Ipſius].ſ.mulieris ſecundæ ipſum petentis, vt s̃. rñ. j.
ver.pars mulieris.¶ Verum.iij.pars.[Quod eo tp̃e].ſ.ante feſtum
purificationis,& eodem anno,vt patet ex ſequentibus. [Cum te-
ſtes.]Hoc non dixerat ante publicationem teſtium.ſ.de loco & tẽ
pore,quibus cum alia contraxerat,quia ſi hoc dixiſſet,nõ fuiſſent
poſt publicationem eorum alij teſtes admiſſi,cum & prius de il-
lis pars inſtructa fuiſſet.ſed in hoc caſu ideo admittuntur,qa poſt
publicationem teſtium ex dictis eorum apparuit hoc ita eſſe , ſe-
a cundum.d.n.[a]Tu dic,vt no.j̃.eo.§.fi.[Eũ].ſ.militem.[Cũ alia].ſ.
B.prima muliere.[Semper].q.d.continue.ſic ergo oportuit,ꝙ te-
ſtes vidiſſent ipſum quotidie in tali loco.j̃.prouinciam quam ea
dem die,& nocte non potuiſſet exiuiſſe,& rediſſe,alias non proba
rent.[In Eboracen.]longe a loco,in quo teſtes militis aſſerebant
ipſum in aliam conſenſiſſe,vt ſequitur.& ſic apparet,ꝙ falſum de
poſuerũt,& hoc eſt,quod ſequitur.[Cũ teſtes.]ver.[Ipſi].ſ.ex par-
te militis producti.[Hoc.]ſcilicet matrimonium ꝯctum inter eũ
dem militem.& B.mulierem.[Longe extra.]ponamus,pariſius,
quod eſt citra mare,& Eboracen.quod eſt in anglia.[Tempus &
locum.]Propter hoc quærendum eſt de eius circunſtãtijs,vt hic,
& j̃.e.cum cauſam quę.attamen circa hoc peſſima fraus commit
ti poteſt,ſi teſtis forſitan inſtruatur.Quod ſi quæratur ab eo de tẽ
pore,dicat ſe non recordari,quia nihilominus videtur valere te-
ſtimonium ſuum,j̃.de fide inſtru.cum Iohannes.§.j.in fi.niſi for
ſan vbi producens teſtes,neceſſe habet probare tempus, vt hic di
cit.nam tunc ſi hoc non probet,clare fiet interpretatio contra ip
ſum,vt patet.j̃.de condi.ap.per tuas.s̃.titu.j.in præſentia.§.pe.in fi.
Veruntamen ne tali videamur fauere fraudi,dicẽdum eſt , ꝙ vbi
teſtes omnes ſic reſpondent,contra ipſos poſſemus preſumere,cũ
eundem præmediatum ſermonem dicere videantur,ar. ff. eod.l.
iij.ſed tamen arbitrarium eſt.vt no.s̃.eod.præterea.[Quod per te-
ſtes].ſ.ꝙ t. e,quo dicebant teſtes matrimonium contractum fuiſ
ſe inter militem & B.mulierem Pariſius.extra Eboracen. prouin
ciam fuiſſet in Eboracen. prouincia , vt eſt dictum per teſtes &c.
¶ Sed econtra.]iiij.pars.[Ex aduerſo.]ver.Vel hoc vel ecõtrario ,
quod præcedit poteſt remoueri,quia ſatisfaceret alterum tãtum.
[Publicate.]Hoc enim regulariter obtinet,s̃.eo.de teſtibus.in fin.
in auth.eo.ti.§.quia vero multi.ſed hoc verum eſt ſuper eodem
articulo,vt no.s̃.eod.fraternitatis.ſecus ſi ſuper alio.vt ſequitur.vel
alio modo agatur.j̃.eod.veniens.dic,vt plene no.in d.c.fraternita
4 tis.¶ Quia igitur.]v.pars.[Dubitatis]†licitum ſecundum Ariſto.
dubitare de ſingulis non ſit inutile,in hoc tamẽ caſu cum de fal-
ſo quæretur non debuerunt aliquatenus dubitare,quia etiam poſt
b ſententiam hoc poſſet proponi,[b]C.de tranſac.l.ſi ex falſis . & legi-
tur,& no.s̃.tit.j.licet.§.j.j̃.de exce.cum venerabilis.§.intelleximus.
ad fi.ergo non fuit in tali articulo dubitandum.s̃.de reſcript.cum
contingat.§.penulti.[Illum].q. d. non alium.& hoc facit contra
opinionem,quam ſequimur.Sed tu ſubaudias,maxime,nam idẽ
eſſet de alio principali,quod dic,vt plene no.s̃.ti.j.iurauit.Nec ob
ſtat etiam,quod hic dicitur,ideo enim expreſſit illum,quia & de
illo expreſſe fuerat quæſitum,vt patet in eo,quod præcedit ibi.ſu
5 per illo articulo.& ideo iuxta †quæſtionem expreſſam fuit expreſ
ſa reſponſio facienda.C.de tranſa.vt reſponſum,j̃.de ſpon.de mu
liere.[Admittẽdos.]Hic habes expreſſe,ꝙ poſt publicationem te
ſtium etiam in eadem inſtantia alij teſtes admittuntur. & s̃. eod.
ſeries.vbi de hoc.Sed ecce licitum eſt mulieri probare abſentiam
viri,nunquid ergo & eodem iure licebit viro probare præſentiã,
& ſic primos teſtes ſuos iurare,& alios reprobare? Ita videtur,quia
mos eſt ei gerendus,s̃.de reſti.ſpol.c.j.ff.de probat. circa. nec debet
iudicium claudicare,s̃.de mutu.peti.c.ij.j̃. de exceptio. cum inter
priorem.& hoc modo poſſunt produci teſtes ſuper eodem arti-
culo etiam poſt publicationem.Sed alius eſt modus agendi.j̃.eo.
veniens.ſecundum omnes.Mulieri autem contra hos ſecundos,
tertios producere non licebit,j̃.eo.licet,ij.bonus tamen iudex di-
ſcrete debet examinare hos teſtes , vt ſi qua latet falſitas , ipſam
modis omnibus comprænhendat, argu.j̃. eod. cum cauſam quæ.
Ideo debet eſſe circumſpectus,atque diſcretus,vt legitur , & nota-
tur.s̃.eo.præterea.§.fi.

ADDITIONES.

a ¶Secundum do. n. Et hanc lecturam dicit hic domi. Abba.eſſe militum notabilem,quæ licitum attribuatur Inno.eſt tamen gloſ.in c.ſi quis teſtibus.iiij.q.iij.

b ¶Proponi.hæc lectura non procedit,ſecundum d. Ab. quando pars vult probare directe contrarium,niſi adiiceretur qualitas corruptionis. vt d. c,licitum.s̃.ti.i.& legitur,& no.in cle.2.de teſti.

SVMMARIVM.

1 *Interdictum vtrum detur hæredi,& in hæredem,& cui & contra quem.*
2 *Priuilegium perſonale,ſpecialem non ſequitur ſucceſſorem.*
3 *Duo eandem rem in ſolidum poßidere non poſſunt.*
4 *Iudex non habet neceſſe exprimere cauſam motus ſui.*
5 *Iudex nulla interlocutione diiudicet quid ſentiat.*
6 *A quo grauamine appellari poſſit.*
7 *Ius commune non ledunt quæ in contractibus inſeruntur , cauſa dubitationis tollendo.*
8 *Certus certiorari non debet.*

CAP. XXXVI.

Significauerunt nobis. Scribit hic priori San-
cti Victoris tantum,ſed ſubaudiri oportet,& collegis
ſuis alias cum papa loquatur,j̃.eod.§. ſequen.tanquã
pluribus falſa comprobaretur hæc decre.j̃.de cri.fal.quam graui.
Et no.ꝙ per hoc,ꝙ dicit ſignificauerunt,dicunt quidam , ꝙ iudi-
ces remiſerunt cauſam ad ſedem apoſtolicam per viam relatio-
nis.Et ideo papa ſine iuris iniuria potuit hanc alijs delegare, & ſi
male appellatum eſſet,vt patet.j̃.§.j.& fi.Sed & ꝙ hic dicit ſignifi-
cauerunt,poteſt intelligi per apoſtolos,quos miſerũt, & quos tra-
dere neceſſe habuerunt.extra d.n de app.cordi.[Moniales.]verſi.
[In illa].ſ.quæſtione proprietatis.[Intentarunt.]quod eis licuit,s̃.
de cauſa poſ.paſtoralis.ff.de vi,& vi ar.cum fundum.§.fi.ff.de acq.
poſ.naturaliter.§.nihil.[Vnde in cauſa poſſeſſionis.]verſi. [Ea ra-
1 tione.]Hæc ratio bona erat,quia†interdictum vnde,vi hæredi,&
bonorum poſſeſſori competit,ff.de vi,& vi ar.l.j.§.hoc interdictũ.
& datur in hęredem in eo,quod ad eum peruenit,ff.de vi,& vi ar.
l.j.§.fi.& l,ſeq,xvj.q.vj.ſic epiſcopum.Hoc autem intelligas de hæ-
rede iuris,C.de delic.defun.l.vnica,& non de hærede rei, quia nõ
quilibet,ad quem res peruenit,tenetur interdicto hoc,vt patet . ff.
de vi,& vi arma.cum a te.s̃.de reſtitu.ſpo.cum ad ſedem §.fin.Ta-
men is,qui ſcienter receperit rem violentam a prædone , de iure
canonico tenetur,quod dic,vt leg.& no.s̃.de reſti.ſpoli.ſæpe.Item
hoc intelligendum eſt de ſucceſſore vniuerſali ſecus de ſpeciali ,
2 arg.ff.de admi.tut.ex pluribus† Perſonale enim priuilegium ſpe-
cialem non ſequitur ſucceſſorem,ſicut nec vitium perſonale , vt
no.s̃.de re iudi.quia.V.ſecus in reali.ff.de no.oper.nunc.l.fi.& de
hoc.s̃.de reſti.ſpo.cum ad ſedem.[Ab vtraque.]ex parte.ſ. monia
lium ad probandam poſſeſſionem & eiectionem , quod neceſſe
eſt,s̃.

eſt,s̃.de offi.deleg.conſultationibus.s̃.de reſti.ſpo. ex parte . Sed ex
parte monachorum,ꝙ ipſi continue poſſiderant per.xl. annos &
plus pacifice,& quiete,vt ſic violentã poſſeſſionem excluderent,
3 †quia non potuerunt duo eãdem rem eodem modo inſolidum
poſſidere,s̃.ti.j.licet,§.ex præmiſſis.§.cum duo.[Producti.vſq;]ad
tertiam productionem,ſed cum abbas peteret ſibi concedi quar-
tã cũ ſolemnitate iuris,interlocuti fuerunt iudices , quia ad hoc
non erat ei danda.Quare idem abbas ſentiens ſe grauatum ad ſe.
ap.appellauit,vt innuunt ſequentia,ſed hoc continetur in proxi-
ma ſequenti deciſione.[Mãdamus.]ij.pars.[Quartam productio
nem.]Quicunq; hãc petit,debet ipſam petere cum adiectione. ſ.
cũ ſolennitate iuris,vt ſequitur , & ſi hoc non adijciat,& offerat ,
& hæc quarta productio denegetur,iuſta eſt interlocutoria , & ſi
appelletur,appellatio eſt iniuſta.Et eſt ratio,quia hæc quarta pro
ductio ſimpliciter ſine ſolennitate loquendo non eſt de iure. Im
mo eſt contra ius,vel ſaltẽ p̃ter ius,ergo iudex , qui eã ſimpliciter
petitam denegat,bene facit & iuſte , ergo non grauat,igitur nec
appellationi locus eſt.Si vero petatur legitime.i.cum ſolemnita-
te,& iudex ſimpliciter eam denegat, id eſt nulla cauſa denegatio
nis aſſignata,vel etiam aſſignata,ſed non præmiſſa examinatio-
ne,ſeu cognitione,ſuper ea,puta ſi aſſignent cauſam, ꝙ vult refrẽ
nare multitudinem teſtium,vel aliam,etiam,ſi illa cauſa denega
tionis vera ſit,tamen denegationis ſententia eſt iniuſta,& appel-
latio,ſi ipſam ꝯtingat fieri,erit iuſta. Et eſt ratio,quia petitio hæc,
ex quo fit cum ſolemnitate,iuſta eſt.Per conſequens ergo, niſi iu
dex aſſignet cãm denegationis ſuæ,facit contra ius ſcriptum . &
ſic grauat partem petentem.ergo iuſte poteſt ab hoc grauamine
appellare,j̃.de ap.cum in eccleſia.& c.vt debitus.Sed & ſi cauſam
aſſignet iuſtam,& non examinet ipſam,adhuc facit contrarius,
& per conſequens grauat,quia hæc quarta productio ſemper cũ
cauſæ cognitione dari debet,vel denegari,argu.hic.& in eo,quod
leg.& no.s.e.in cauſis.per conſequens ergo &c.vt s̃.Alij contra.ſe
cundum. d.n. cuius eſt mens totius huius glo.Etiam vr̃,ꝙ quãuis
primi ſubtilius,iſti tñ ſecundi iuſtius ſentiant.nam & ſi falſa cau-
ſa exceptionis,quamuis iuſte & rationabilis coram iudice propo
natur.& iudex,quia ſcit ipſam falſam eſſe, interloquitur eam nõ
eſſe admittendam,& propter hoc appellatur,proceſſus poſt talẽ
appellationem habitus non retractabitur,niſi & de veritate cauſę
legitimæ fiat fides,ſed remittetur pars appellata ad iudicem,a quo
appellauerat parti aduerſæ in expenſis legitimis condemnata , vt
patet in eo,quod leg.& no.j̃.de app.vt debitus.§.cum autem.verſ.
& ſi minus rationabiliter.& ſe.Si vero cauſa vera eſt,& legitima ,
iuſta eſt appellatio,& per conſequẽs reuocari debet quicquid poſt
talem appellationem fuerit attentatum,vt patet in eo, quod legi.
& no.j̃.de app.cum cauſam quæ.§.fi.& c.ex parte.in fi.& c. ſigni
ficante.in fi.Sic per contrarium dicendum eſt,ꝙ ſi iudex ex vera
& iuſta cauſa denegat hoc,quod ab eo petitur.eſto,ꝙ cãm,quam
exprimit non examinet,ſi ab ipſo appellari contingat , appellatio
nulla erit.niſi forte appellans offerat ſe probaturum contrarium
oſtendere,& probare,quod dic,vt legitur,& no.j̃. de ap. ĩterpoſita.
4 reſpon.j.† Sed & hoc certum eſt,ꝙ iudex non habet neceſſe expri
mere cauſam motus ſui,vt patet in eo,quod legitur,no.s̃.e. in no
ſtra & j̃.de re iud.ſicut nobis.ſed nec eſt de iure communi, ꝙ con
cedatur quarta productio,ſi iudex iuſtam cauſam habeat dene-
gandi.Sed nec ius aliquod dicit expreſſe,ꝙ iudex cauſam denega
tionis,ſue examinare debeat in hoc caſu,immo ſufficit , ꝙ hanc
quartam productionem deneget pro eo , quia voluit effrenatam
multitudinem teſtium refrenare,quod dic,vt legitur,& no. j̃. eo.
ver.j.quinimmo & euidenter liquet,ꝙ hæc cauſa de facili exami-
nari non poſſet ſine iuris offenſione,nec etiam exprimi, niſi for-
ſan producti ſint iam vltra,xl.j̃.e.c.j.Si enim dicat iudex, denego
tibi quartam productionem propter multitudinem effrenatam,
hoc non poteſt habere locum,niſi producens plene probauerit
intentionem ſuam,ergo iſtud nihil aliud erit dictu,niſi hoc.non
oportet amplius laborare circa productionem teſtium,quia ſuffi
ciunt tibi iam recepti,& hoc eſt expreſſe contra.l.dicentem,ꝙ iu
5 dex † nulla interlocutione diiudicet,quid ſentiat,C. de falſis, vbi
falſi.Si tamen contigerit appellari,tunc ſi appellationem nõ ad-
mittat,neceſſe eſt exprimere cauſam denegationis,vt patet in eo,
quod legitur,& no.extra.d.n.de app.cordi.Sed adde,quod no.j̃. c.
j.reſpon.j.ſuper verbo,prudenter inquirens ſub §.ſed & debet iu-
dex.Quod ergo hic dicit,planius & ſanius intelligi debet hoc mo
do.ſ.ſi petatur a iudice quarta productio ſine ſolemnitate , debet
iudex reſpondere petenti non ſub in volucro,vt eum capiat , ſed
bene & clare exprimendo,vbi aliam cauſam denegationis nõ ha
bet.non es audiendus,niſi ſolemnitatem legis obſerues,quæ talis
eſt &c.vt legitur,& no.j̃.e.vltra tertiam.ſed ſi ipſam vis præſtare pa
ratus ſum te audire,& ſic ceſſat omnis appellatio in hoc caſu . &
hoc etiam innuitur,s̃.eo.in cauſis.nec enim dicit,ꝙ cauſa denega-
tionis examinanda ſit,ſed ꝙ non eſt danda dilatio,niſi cum ſolẽ
nitate.Nec dicas, ꝙ per prædicta verba videatur iudex aſſumere
partem partis,vel ipſa inſtruere contra iura,quia prædicta reſpon
ſio iuris eſt,& iudex & ſi non de facto,tamen de iure ſupplere po-
teſt,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃.de poſtul.præla.bonæ. j. §.
j.in prin . Quod ſi hæc quarta productio cum ſolemnitate peta-
tur,omnino eſt dãda,niſi iudex iuſtam cauſam denegationis ha-
beat,quam ſi habuerit,ſufficit,ꝙ ipſam exprimat,nec habet neceſ
ſe eam examinare,& hoc eſt,quod hic probatur.j̃.verſi.j.& ſic cre
dendum.Tu vero,cui malueris,de his duabus opinionibus pote-
ris adhærere.[Cum iuris ſolemnitate.]de qua legitur,j̃.e.vltra.nõ
ſufficit ergo quartam productionẽ ſimpliciter petere,immo peti
debet cum obligatione ſolemnitatis iuris,quod eſt dignum no.
quod dic,vt no.in præce.gl.[Et propter hoc].ſ.quia per interlocu
toriam denegata fuit.[Infra decem dies.]Idem tempus datur vo
lentia appellare a diffinitiua.ij.q.vj.anteriorum,& idem ad ſuppli
candum,C.de preci.imp.offe.autem quæ ſupplicatio.quod dic,vt
no.s̃.de reſti.in inte.tum ex literis.§.fi.Hic ergo patet,ꝙ niſi infra
decem dies appelletur ab interlocutoria,in rem tranſit iudicatã.
vt hic,& s̃.de elec.cum dilecti.§.fi.quod verum eſt . quantum ad
illum, contra quem lata eſt.iudex vero poteſt ipſam,quandocun
que placuerit reuocare,j̃. de app.cum ceſſante.ff.de arbi. qualem.
alias incipit dicere.Quid ſi iudex,qui grauauit me per ſuam inter
locutoriam,poſtea aſſignauerit alium diem ad teſtes recipiẽdos ,
vel ad alium articulum excipiendum . & ego accepto dilationẽ .
nunquid poſtquam acceptaui ipſam,cum adhuc ſim infra decẽ
dies,j̃.quos debeo ab interlocutoria appellare, poſſum ad appella
tionis beneficium conuolare? non videtur,ar.s̃.eo.cum veniſſet.s̃.
de off.dele.gratum.in fi.j̃.de re iudicata.ꝙ ad conſultationem.C.
de re iudi.ad ſolutionem.Dicas tamen contrarium,ar.ff.de verb.
ob.inter ſtipulantem.caute tamen faciam , ſi ſic dicam.Domine
grauatis me per talem interlocutoriam,& ideo diem iſtum reci-
pio,ſaluo tamẽ mihi iure appellandi infra decem dies,ſuper quo
mihi an appellare expediat,volo deliberare,arg.C.de excep.ſi qui-
dem s̃.eod.præſentium.s̃.de ordi. cogn.cum dilectus.reſpon. j. &
adde,quod no.in ſeq.gl.[Appellaſſe.]No. ꝙ ab interlocutoria la-
ta in iudicio poſſeſſorio appellatur,vt hic,& ad idem dicendum,
s̃.de elec.cum dilectus.§.fi.& tamen ſcriptum eſt,ꝙ ſiue de poſſeſ
ſione retinenda,ſiue adipiſcenda agatur appellari non poteſt, C.
ſi de mo.poſ.l.vnica.ij.q.vj.§.de poſſeſſione.Quidam tamẽ dicũt ,
ꝙ aliud eſt ſecundum canones,vt in præmiſſis concor.aliud ſecũ
dum leges,vt in ſecundis concor.quod dic,vt no.j̃. de ope.no.nũ-
c.pe.Et bene dicit,ꝙ monachi poſt talem interlocutoriam appel
lauerunt,ſi enim ante interlocutoriam,& non poſt appellaſſent,
hoc modo dicentes,& petimus quartam productionem cum ſo
lemnitate,& ipſam nobis denegaueritis,appellamus.talis appella
tio nulla eſſet,& ideo nec effectum interlocutorie late poſtmodũ
impediret,ſed neceſſarium eſt iterum ab interlocutoria appella-
6 ri.Et eſt ratio,†quia non poteſt iuſte appellari a futuro grauami-
ne,ſed eſt a præterito tantum,vel ſaltem præſenti,puta commina
torio,vel alio iuſto grauamine appellandum,vt patet in eo,quod
legitur,& no.j̃.de appel.conſuluit.ij.& c.ex parte.j.& c. vt debitus.
& c.cum ceſſante & c.dilectus.§.fin. & c.ex parte.ij.Quid ſi iudex
ſimpliciter quartam productionem denegaſſet , & monachi ap-
pellarent,hoc modo petimus reuocari hoc grauamen, & niſi ip-
ſum reuocaueritis appellamus? talis appellatio iuſta eſt, quia non
fit a futuro grauamine,ſed p̃nti,vt patet in eo,quod legitur,& no.
j̃.de ap.ex parte.& c.cum ceſſante.& c.dilecto.& s̃.de ſup.neg. pre.
c.j.Nec obſtat,ꝙ hic videatur a futuro grauamine appellatum,vt
patet in illo verbo niſi reuocaueritis,quod extenſiuum eſt,vt ff.ad
Tertulian.filij mater.& futurum coniunctiui modi,quia reuoca
tio,quæ petitur,& quæ eſt de futuro,non eſt grauamen,ſed præce
dentis grauaminis releuamen,grauamen autem præcedens fuit
quarte productionis denegato,a quo,& ſine illo verbo extenſiuo
recte potuit appellari ſecũdum dominum noſtrum,cuius eſt to-
ta mens huius glo.Sed & prædictum verbum extenſiuum in ap-
pellatione poſitum ipſam non vitiat , quia videtur appoſitum ad
cautelam,& ad reuerentiam iudicis,qui id,quod petitur , ſcilicet
reuocare grauamen de iure communi poteſt,& debet facere per
ſeipſum,vt patet in eo,quod legitur,& no.j̃.de app.cum ceſſante .
7 Et hanc rationem probat euidenter lex dicens.quia †ea,quæ cau-
ſa dubitationis tollendæ(q.d.ad cautelam)in contractibus inſerũ
tur,ius commune non lędunt,ff.manda.qui mutuam pecuniã ,
[Niſi forte.]ver.[Voluerint.]Nota,ꝙ non dicit examinauerint ,
ſed voluerint.videtur ergo iſtud in voluntate eorum poſuiſſe , &
non neceſſarie examinationi iuris ſuppoſuiſſe,ff.de iud. non quic
quid.q.d.iſte iudex melius nouit,quam alius.vtrum productio te
ſtium iam facta reputari debeat effrenata.Ideoque non imponi-
8 mus ei neceſſitatem examinandi hanc cauſam † quia qui certus
eſt certiorari non debet,ff.de act.emp.& ven.l.j.in fi.ſed potius ve
ritatem iſtius cauſæ ſuæ committimus rationabili voluntati , ad
hoc.ff.de offi.præſi.ſæpe adiui & l.generali.& patet in eo , quod le
gitur,& no.j̃.eo.cap.j.§.fi.rationabili ideo dixi,quia ſi falſo arbitra
retur,& ſuperior,ad quem appellatum eſſet,hoc reperiret.ſ. ꝙ pro
ductio teſtium eſſet neceſſaria,quam iudex reputauerat effrena-
tam,ipſius iniuſtum arbitrium & proceſſum poſt talem appella-
tionem habitum reuocaret,vt patet in eo,quod legitur,& no. s̃.e.
ſuper

ſupe. verbo,quartam productionem in ipſius glo.ver.ſi vero cau-
ſa vera eſt.& ſeq. & præced.[Effrenatam.]No.nouitatem iuris,ſed
ratio eſt antiqua,j̄.c.j.ff.e.l.j.in fi.Et adde quod no.s̄.c.§. reſpon. j.
in prin.verſi.ſed nec ius aliquod,& ſequentibus. Et ex eadem cau
ſa poſſet iudex denegare tertiam,& etiam ſecundam,ar.ff.de iudi.
nonnunquam.xxiiij.q.iiij.de illicita,s̄.de do.& cotu.cum dilecti.
nam ex quo eadē ratio ſubeſt in ſecunda,& tertia,quæ & in quar
ta,idem ius eſt obſeruandum,s̄.de tranſla.epi.c.ij.§.j.j̄.de conſan.
tua.Sed & negari poſſet propter breuitatem temporis. j̄. quod ſe-
cundum formam reſcripti cām neceſſe eſt diffiniri,s̄.de of. dele.
de cauſis.quod dic,vt no.j̄.de re iud.ꝙ ad conſultationem . §. ſed
nec executionem.Item ſi renunciatum ſit,vel ſi teſtes ſint publi-
cati,s̄.de teſti.ad fi.[Vos ad quartam.]verſi.[Solemnitate legali]
in Auth.c.t.§.quia vero multi col.vij.j̄.eo.vltra.s̄.eo.in cauſis. [Ip
ſos.]ver.monachos.[In probatione]appellationis infra decē dies
ex prædicta cauſa factæ.nec refertur hoc ad.verſi.ſuperiorem,niſi
iudices &c.quia ſi hoc eſſet innocens,& in culpabilis, damnare-
tur,niſi forſan iudices hoc in ſnīa expreſſiſſent,quod non tenen-
tur facere,niſi velint,j̄.de re iud.ſicut. [Defecerint] eo enim ipſo
præſumitur calumniari,quod dic,vt no.s̄.de do.& contu. finem.
[Condemnantes]& ſic patet,ꝙ appellans ſi in appellationis cau-
ſa ſuccumbat condemnandus eſt in expenſis,& ad illum iudicē,
a quo appellauit remittendus,j̄.de app.cum eccleſia.& c.vt debi-
tus ad fi.quare ergo non fit hic remiſſio?Reſponſio , quia priores
iudices retulerunt negocium domino papæ,vt patet.s̄.in prin. hu
ius c.& ſic per relationem iudices eſſe deſierunt,s̄.de of.le.licet ſe-
cundum.Ber.vel forſan iudices appellationi ob reuerentiam ſe-
dis ap.detulerunt,& ſe omnino exonerare voluerunt, ſupplican-
tes domino papæ,ꝙ ſi commiſſionem fieri contingeret, alijs cō-
mitteret,quibuſcunque vellet,ad hoc.extra de app.cordi.Vel dic',
vt j̄.§.j.in prin.[Et niſi adeo.]iii.pars.Potes ſi volueris hoc ius cō-
cordare cum eius cōtrarijs,in hoc loco ſic ſubaudire dicas,& ſub-
audi partes ad priores iudices remittatis,alioquin cauſam princi
palem audiatis,j̄.de ap.vt debitus.& niſi adeo ſit in petitorio &c.
& ſecundum hoc nullum continet inconueniens decre. [Lique
re.]non vr̄,ꝙ plene liqueat,niſi poſtquam renunciatum fuerit,&
concluſum.cum antea adhuc ſuper nouo articulo teſtes produci
poſſunt,& inſtrumenta,s̄.eo.ex tenore, j̄. de fide inſtru.cum dile-
ctus.& arg.s̄.de elec.dudum.xiiij.q.ij.§.j.C.ſen.re.non poſ.perem-
ptorias.[Recurſum.]Sed eſto,ꝙ moniales obtineant in poſſeſſo-
rio,ergo habebunt rem cum fructibus a tempore deiectionis ꝑ-
ceptis,s̄.de reſti.ſpo.grauis.ff.de vi,& vi ar.l.j.§. qui vi eſt deiectus.
Quid ergo ſi monachi poſtmodum obtineant in petitorio.habe
bunt enim fructus perceptos a tempore lit.conte.ſuper proprieta
te,& imputent ſibi moniales,quia primo petitorium intentarūt.
nam litis conteſtatio omnes poſſeſſores exequat,& omnes per li-
tis conteſta.malæfidei fiunt,& ideo fructus poſt litis conteſta.per-
ceptos reſtituere tenentur,C.de rei ven.certum eſt.ff.de peti.hære.
ſed & ſi lege.§.ſi ante legem ſed forte inſpicitur hic litis conteſta-
tio de nouo facta ſuper proprietate,quia & moniales primo con
veniebant,modo conueniuntur,& hoc verum eſt ſm quoſdam
legiſtas,quia ex toto renunciandum eſt iudicio proprietatis, ante
quam ad poſſeſſorium admittatur . Secus autem eſt ſm ſnīam
Martini,quam ius canonicū approbat,quod dic,vt legitur,& no.
s̄.de cauſa.poſ.paſtoralis,quia & ibi dr̄ iudicio proprietatis ſuſpē-
ſo habetur recurſus ad poſſeſſorium , ſicut hic factum fuit.& ſm
hoc videtur,ꝙ moniales,vt dictum eſt,fecerunt ſibi præiudicium
ɔ̄ fructus poſt litē conte ſuper proprietate, ſi monachi poſtea in
petitorio valeant obtinere.ſm.B.[Terminetis.]& executioni mā
detis. [Proceſſuri] ſi hoc voluerint moniales.alias non.Alij vero
dicunt idem eſſe dummodo monachi hoc velint,& ſi noluerint
moniales,quod dic,vt no.s̄.de cauſa poſ.paſtoral. ſecundum.d.n.
[Alioquin.]ver.i.ſi iam concluſum eſt.& ita! habes hic , ꝙ etiam
poſtq̄ in petitorio eſt concluſum poteſt tranſire! pars ad poſſeſſo-
rium,ſed tunc debet vtrūq; ſimul terminari,vt hic dicit ſm. d. n.
Vel dic alioquin.i.ſi de neutro liquet , nec antea poſſit liquere de
vno,q̄ de reliquo,videtur ſi tantum proceſſum eſt in petitorio, ꝙ
de ipſo iam liqueat .[Vtramque.] & ſi prætermiſeritis poſſeſſoriū
in pronunciatione ad minus in executione petitorium præfera-
tis.s̄.de cauſa poſ.cum dilectus.

S V M M A R I V M.

1 *Boni prætoris eſt arctare,& diffugia abbreuiare.*
2 *Probatio ſuper obiectis teſti,eſt,ſtatim admittenda.*
3 *Quæ ſunt attendenda in receptione teſtium.*
4 *Teſtis debet iurare ſuper quinque ſenſus corporis.*
5 *Qui repellantur,a teſtimonio ſecundum naturalem rationem.*
6 *Teſtis officium.*
7 *Magnauis eſt in verbis,herbis,& in lapidibus.*
8 *Solus ſolum examinat.*
9 *Locus non eſt ad angulum reſtringendus.*
10 *Iudex ex dicto teſtis debet eiicere falſitatem ſicut veritatem.*
11 *Teſtimonium valet licet non recordetur de anno.*
12 *Periculum vertitur,circa maiora.*
13 *Examinator teſtium an poſſit examinationem ſibi commiſſam alij committere.*
14 *Iudex debet eſſe fidelis & cautus.*
15 *Lites dirimere ad officium iudicis pertinet.*
16 *Quę conſideranda ſunt circa teſtes.*
17 *Quæ conſideranda circa dicta teſtium.*
18 *Aduocatus eſt teſtis iuris,& alius facti.*
19 *Quæ interrogationes fiant teſtibus.*
20 *Examinator teſtium qualis eſſe debeat.*
21 *Teſtis & ordinandus equiparantur.*
22 *Crimen ſuum prodere nemo tenetur.*
23 *Eccleſia non inquirit,nec iudicat de occultis.*
24 *Forma mutata,ſubſtantia quaſi mutata videtur.*
25 *Teſtes ex varietate loci & temporis reprobantur.*
26 *Teſtis Iuuenis reddit quandoque ſuſpectum teſtimonium.*
27 *Teſtes non compelluntur ad teſtes reprobandos.*
28 *Effrenata teſtium multitudo quando dicatur.*
29 *Teſtes milia quandoque pauci dicuntur.*

C A P. XXXVII.

CVm cauſam quæ. Pars.s̄.de iura.ca.cū cām Et no.ꝙ hęc cā
primo fuit ɔmiſſa ferra.epo & ɔiudici ſuo,& corā qui
bus eccleſia Rauennas teſtes ſuos ꝑduxit,vt patet in §.
ſi.ver.ita videlicet.ſecundo vero ɔmiſſa fuit epo placentino ꝑ hāc
literam,& de hac commiſſione,quæ per hanc literam fit epiſco
po placentino fit mentio.s̄.ti.j.licet.reſpō.i.[Quia vero]ver.[One
roſum][quod vitandum eſt,ar.j̄.de app.vt debitus & ideo fit ɔmiſ
ſio.ſi.s̄.eo.cum olim.§.j.ver.partibus.& ca. ſi qui teſtium ſm.vnā
lecturam.j̄.de fideiuſ.peruenit& c.conſtitutus.[Recipiatis] infra
tres menſes.& hæc ſuppletio probatur s̄.ti.j.licet reſpon.j.verſi.ſu-
per quo.[Tam ſuper principali]&c.ideo hic a princ. ſimul man-
dantur teſtes recipi tam ſuper principali,quā in perſonas teſtium
productorum,quia præſumptio erat contra fauentinos , vt no.in
ſeq.gl.Idem vbi a principio fit tantum proteſtatio de dicendo in
perſonas,arg.s̄.eo.in præſentium.Idem vbi teſtis ex leui cauſa di-
citur odioſus,vel ſeruilis conditionis,nec eſt in præſentiarum car
ta manumiſſionis.In auth.e.ti.§.ſi vero dicatur.co.vij. & no.in ſe.
gl.in his nempe caſibus recipitur ſtatim teſtis , vt teſtificetur ſuꝑ
eo,ad quod producitur,non obſtantibus prędictis exceptionibus,
ſuper quibus vel ſimul recipitur probatio,vel in aliud tempus dif
feretur,alias autem cōtra teſtem aliqua exceptione propoſita ſta
tim recipitur probatio ſuper ea,antequam teſtis ad ferendum te-
ſtimonium admittatur,s̄.e.ex parte.& C.de prob.ad probationē.
j.& C.eo.ti.ſi qñ.hoc verum eſt,ſi probatio ſit parata,alioquin dif
fertur receptio,vt in dicto.§.ſi vero dicatur ſm.d.n.& adde, quod
no.in ſe glo.quæ & ſi eadem videatur,tñ in aliquibus differt. [Qđ
in perſonas]ſed cum hæc exceptio,quæ in perſonas teſtium op-
ponitur,ſit diſputationis tempore reſeruāda,poſtquam teſtes fue-
rint publicati,s̄.eo.præſentium.quare dicit papa , ꝙ teſtes ſtatim
recipiantur?Reſpon.quia præſumptio erat contra fauentinos ne
diffugia quærerent.vnde boni prætoris fuit ipſos arctare, & diffu-
gia abbreuiare ar.s̄.de do.& contu.c.fi.in prin.ff.ſi cer.pe.quidam
æſtimauerunt.Vnde & quia fauentini infra hunc terminum ni-
2 hil probauerunt contra teſtes,& poſtea obijciebant,non fuerant
auditi,s̄.ti.j.licet & de hoc dic vt no.s̄.eod.ex parte ade.Vnum ta-
2 men no.†ꝙ ſi teſtis dicatur odioſus ex cauſa criminali excipiens,
ſtatim admittitur,ſi vero ex leui cauſa,vel pecuniaria tp̄e diſputa
tionis reſeruatur,in Auth.e.ti.§.ſi vero,C.eo.auth.ſi dicatur. Si ve
ro obijcitur teſti,quia ſeruus eſt,& ipſe dicit ſe eſſe liberum , non
auditur,niſi primo oſtendat inſtrumentum manumiſſionis,ſi ve
ro dicat ſe liberum,ſtatim recipitur eius teſtimonium & tempo-
re diſputationis reſeruatur,vt ī dicto auth.ſi dicatur.[Ac eos.] ver.
ſ.teſtes.[Diligenter]nihil omittens de contingentibus, & ſecun-
dum quod habebis ſuſpectum,vel non ſuſpectum acrius , vel le-
uius poteris pertranſire.ar.in eo quod no.j̄.c.ex tenore in fi. vt ta-
men caueas,ꝙ aliquam interrogationem in ſcriptis a partibus tra
ditam & neceſſariam,vel per ius comprobatam nō omittas , qđ
dic,vt legitur,& no.j̄.eo.per tuas.[Examinare.]ad partem & ſigil
latim.j̄.e.venerabilem.j̄.de accu.inquiſitionis.§.j.C.eo.ti.nullum.
arg.s̄.de elec.quia propter.Habeat tamen ſemper ſecum tabellio
nem,cui ſolus iſtud officium committat,licet videatur contradi
cere,j̄.ti.j.c.j.vbi de hoc.alias ſi tabellio ſit ſolus,vel iudex ſolus,&
ei crederetur quicquid vellet,poſſet ſcribere,& falſitatem verita-
ti præferre,ar.s̄.de elec.cum dilecti.§.ad fi.ſed nunquam credere-
tur ſoli.quod dic,vt legitur,& plene no.s̄.ti.j.quoniam.& adde hic
quod no.s̄.de conſe.c.ij.§.j.ſuper verbo confeſſus.[Et de ſingulis.]
aliter enim non peruenitur ad veritatem,xxiii.q.viii.occidit Exa-
minet igitur , an lucri gratia , vel inimicitiarum teſtificentur, &
alias circunſtantias,de quibus legitur.ff.eodem.titu.l.iiij. Item iiij.
3 quæſtio. iij. ſi teſtes . [Prudenter inquirens.] † In receptione te-
ſtium aliqua ſunt attendenda circa iudicem , ſiue examinato-
rem eorum , aliqua circa ipſos teſtes , & aliqua circa dicta ip-
[ſorum,

ſorum,circa iudicem ſiue examinatorem hoc attende, vt ſit pru-
dens & expertus,diligens & attentus,fidelis & cautus. Prudens &
expertus,ideo dixi,vt diſcere & prudenter attendat, quod ſit teſtis
officium,& proferētis teſtimoniū. verbi qualitatem , & vultum .
Officium nempe teſtis,quod primo debet iudex attendere,eſt ve
ritatē dicere planā ſine admixtione falſitatis ſuꝑ illo ſuꝑ quo pro-
ducitur,& hoc iurat,quod dic,vt notatur in ſumma eo.tit.§.quid
4 debeat iurare . †Debet autem hanc veritatem dicere de his , quæ
conſiderato articulo,ſuper quo producitur,quinque ſenſibus cor
poris percipere poteſt,iij.q.ix.teſtes,& ſequitur j̄.eo.cap. Quinque
ſenſib. corporis dico,viſu, auditu,guſtu,tactu,& odoratu.Si enim
queſtio eſt inter aliquos,an aliquis aliquam rem tenuit,vel cuius
coloris ſit albi,vel nigri, vel alterius , hic debet teſtis perhibere te-
ſtimonium de viſu.& poteſt ſic reddere teſtimonium . Ego vidi
de facto,ꝙ Petrus tenebat rem talem,nec eſt hic neceſſe , nec vti
le quærere vlterius cauſam ſcientiæ, quia non poteſt eſſe alia bo-
na cauſa ſui dicti, niſi quia hoc vidit , & hanc iam reddidit & ex-
preſſit . Non tamen negamus quin vtile ſit quærere ab eo de alijs
circunſtantijs , puta vbi eras tu, quando audiſti , & quando vidi-
ſti,& qui erant tecum,& de conſimilibus,ſed hæc non ſunt cau-
ſa dicti ſui , immo quædam circunſtantiæ ad veritatem plenius
indagandam . Quia ſi teſtis dicat ſimpliciter, Petrus de facto te-
nuit talem rem,& non dicat,ego vidi,adhuc eſt bonum teſtimo-
nium,ſed tunc vtile eſt quærere ab eo cauſam ſui teſtimonij : nā
ſi dicat,ego ſcio,quod de hoc nullus dubitat , vel quod ſic omnes
dicant malam & inſufficientem cauſam reddit, & ideo teſtimo-
nium non valebit ſed ſi dicat , ego ſcio , quia vidi , tunc bonum
eſt eius teſtimonium,& valebit,etiam, ſi non fuit de cauſa quæſi
tum , nec alias reddidit cauſam dicti ſui,vt patet in eo, quod no.
j̄.ſuper verbo.de cauſis videlicet.Idem eſt, quando quæritur de co
lore.hic enim nulla bona cauſa reddi poteſt,niſi de viſu,ideoque
in talibus non poteſt cecus teſtimonium ferre,quia caret illo ſen
ſu , ſcilicet viſu,ſine quo non poteſt ſufficientem cauſam redde-
re dicti ſui.Sed in ſequenti caſu dummdo audiret , bene poſſet te-
ſtimonium ferre . Si enim quæratur an aliquis habeat vocem al-
tam , an ſubmiſſam, & planam, groſſam,vel gracilem,bonam,
vel malam , hic reddenda eſt cauſa de auditu , & nulla alia ſuffi-
ciens eſt . Idem ſi quæratur de qua materia aliquis epiſcopus, vel
alius præiudicauit, vel de quo poteſtas , vel alius concionatas eſt.
Idem quando quæritur de obligatione , vel venditione alicuius
rei,vel cuiuſcunque alterius contractus habiti inter duos & ſimi
libus, in quibus nulla cauſam teſtimonij poteſt reddi ſufficiens ,
niſi de auditu , nam ſi diceret ſcio hoc verum eſſe, quia vidi, fal-
ſum dicit,nam voces vel verba videri non poſſunt, ſed audiri tan
tum,& idem eſt de alijs ſenſibus,qui tali actui congruere non poſ
ſunt.Ideoque in tali caſu ſurdus omnino quantumcunque ocu
latus, & linguoſus non poteſt teſtimonium ferre , ſed in primis
caſibus.in quibus non de auditur, ſed de viſu cauſa requiritur,be-
ne poſſet teſtificari etiam in his caſibus , ſi non eſſet omnino ſur
dus,ſed ſurdaſter.i.qui cum difficultate audit . Mutus autem non
videtur , ꝙ in aliquo caſu recte poſſit teſtificari , niſi forſan ſciret
literas,& ſcribendo redderet teſtimonium ſuum , vel aliqua alia
ſigna indubitata haberet , per quæ ad plenum poſſit in intelligi .
Nec obſtat.quod no.in ſumma.eo.titu.ſuper quibus ſub.§ & cun-
cta.ver.quid ſi teſtis ſcribat . quia illud intelligitur de illo , qui po-
teſt loqui . Comprobantur hæc.C.qui te.fa.poſ.diſcretis.ff.deleg.
iij.nutu.& in eo,quod legitur,& notat.j̄.de ſpon.cum apud. & de
hac materia nota.s̄.de conſue.c.ij.reſpon.j.ſuper verbo. videntiū
5 & audientium . † Sed dices cum hoc edictum prohibitorum ſit,
aut oſtendes per ius expreſſe ſcriptum, quod cæcus, & mutus , &
ſurdus in prædictis caſibus a teſtimonio repellantur , aut ipſos ad
mittam,argum.ff.eo.ti.l.j.& ff.de probatio.ab ea parte . reſpon. &
ſi non occurrat ius expreſſum,habeo tamen naturam,& natura
lem rationem,quibus tales impediuntur, vt ff.de iud. cum præ-
tor.§.ſi autem omnes . naturalis enim ratio ſatis euidenter pro-
bat, quod nō recipiatur in teſtem ille,qui naturaliter impeditur
ſufficiens teſtimonium ferre.quæ & pro lege ſcripta ſeruāda eſt,
vt diſtin.j.conſuetudo.inſtitu.de iure natu.§. quia vero naturalis
ratio.& patet in eo,quod nota j̄.de præbend.cap.iij.Sed ſi quæra-
tur de aliqua re,an pulcis ſit,an amara,neceſſe eſt,quod hic redda
tur teſtimonium de ſenſu,qui ei congruit.ſ.de guſtu . Vnde ſi ali
quis teſtis aſſerat, quod talis eſt , quęrenda eſt ab eo cauſa ſcien-
tiæ,nec poteſt reddi ſufficiens niſi de guſtu,vt ſi dicat ego ſcio, qa
guſtaui . Aliquis enim aliorum ſenſuum , nec ſufficiens,nec ap-
tus eſſet,vt patet cuilibet intelligenti . Si autem quæratur vtrum
aliqua res ſit aſpera,vel lenis,ſiue ſuauis,non poteſt reddi teſtimo
nium,niſi de tactu aſperitas enim,vel ſuauitas rei corporalis non
comeſtibilis,nec videri , nec audiri,nec guſtari , nec odorari po-
teſt.vnde in hoc caſu vtile eſt quærere cauſam teſtimonij ſui , q̄
non eſt ſufficiens niſi vna,vt ſi dicat teſtis,ego ſcio , quod aſpera,
ſiue lenis eſt talis res, quia ego tetigi,ſiue palpaui ipſam . Verum
& ſi quæratur de aliqua re an ſit odorifera,vel fœtida, hic non po
teſt reddi cauſa teſtimonij,niſi vna de odoratu.l.vt dicat teſtis,ego
ſcio, quia odoratus ſui eam . bene tamen poteſt iudex vltra pro-
cedere,& dicere,ex quo ex dicis , quod ſenſiſti malam odorem ,
quæro an eſſent ibi aliæ res vicinæ de quibus poſſet venire malus
odor , ſiue fætor, an tempore illo,quo odoratus fuiſti ſpecies in-
gurgitatus eſſe vino,vel cibo vſq; ad crapulā. vnde forſitan potius
ex te ipſo malum odorem poteris exalare,quam ex ſpeciebus ha
bere. talia enim & ſimilia quærere vtile eſt, non ſolum hoc caſu,
ſed etiam in præcedentibus,dummodo ſint talia , quę eis cōgrua
6 ſint,& valeant aptari . † Officium etiam teſtis eſt , vt nec priuato
odio , nec amicitia , nec timore, nec odio, prece,vel precio,nec
modo aliquo corrūpatur . & ad hoc debet ipſum iudex aſtringe-
re iuramento,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̄.eo. quotiens.§.
probatio.& j̄.ti.j.c.j.Et de hoc no.plenius in ſumma.eo.ti.§. quid
debent iurare,& adde,quod no.j̄.eo.glo.ſub.§.ſed & aliqua. Secū-
do debet iudex attendere proferentis teſtimonium verba , vt &
no.j̄.eo.glo.ſub §.ſed & aliqua,ne forſan vacillet, vel contraria ꝑ
ferat,s̄.ti.j.licet.§ quanquam,aut negatiuam probare aſtruat,s̄.de
cauſa poſ.cum eccleſia.§.nos igitur.ſuper quo videtur , quod ple-
ne no.in ſumma.eo.tit.§.quæ diuerſitates.& ideo dicitur.

Quanquam difficile eſt crimen non prodere vultu.
In facie legitur hominis ſecreta voluntas .
Eſt animi facies lingua ſecunda ſui.

Sæpe enim pallor,vultus,rubor,titubatio,faciunt, vt minus fidei
adhibeatur.Sicut dicit Marcus Tullius in Topicis.& adde hic, qđ
plene no.de hac materia s̄.titu.j.quoniam contra falſam. §.j.ver.
inſtrumentorum.in princ.circa me.glo.ver. ille etiam,& ſeq. Ter
tio debet attendere qualitatem teſtis,quod dic,vt no j̄.eo glo.ſub
§.aliqua vero.nec non & vultum eius, ex cuius qualitate plerun
que percipitur,vtrum verum vel falſum teſtimonium reddat.De
bet etiam iudex eſſe diligens,& attentus ad omnia & ſingula,s̄.&
j̄.ſcripta ,& vt caueat, ne perfunctorie tranſeat. Sed inquirenda
diligenter & attente inquirat, & teſtimonium per eadem verba,
7 ſi vnquam poteſt vel quaſi in latino, alioquin † ipſum ſecūdum
vulgare patriæ ſcribat,quia magna vis eſt in verbis,lapidibus,& in
herbis,vt no.in ſumma de.verb.ſignific.§.quæ eſt diſtinctio. ſub,
§.diligenter ideo niſi ſibi caueat iudex, taliter poterit verba teſtis
interpretari,& in latinum transferre , ꝙ cauſam auferet ius hēn
ti in quo & ſe ad ſatisfactionem obligabit.Ideoque & bonum cō
ſilium eſt,ꝙ etiam teſtimonium ponat extenſiuum,non dicat,ſi
cut aliqui faciunt,vt cito expediant ſe, Petrus iuratus dicit idem,
vt Martinus,quia quamuis ɔ̄ ius ſit,no.j̄.de ver.ſigni. nihil obſtat
in princ.ipſius glo.tamen hodie talia teſtimonia in curia nō im-
merito reprobantur. Igitur extenſiue ponat tabellio , ſiue iudex
dictum ſingulorum , ſicut ab vniuſcuiuſque ore exit nihil mutā
do,vel detrahendo,vel addendo,ſuper quo vide,qđ no. in dicto c.
nihil obſtat ante fi.glo.ipſius verſi.dominus Vrbanus. & ſequen-
tibus.& de confirma.vti.cum dilecta.Reſpon.j.ſuper verbo. & te-
8 norem.†Cum enim ſolus ſolum examinet. C.eo. nullum. ſicut
& ſacerdos peccatorem.j̄.de pœni. omnis. & totum committa-
tur ſuæ fidei,vt patet in eo,quod not.s̄.ti.j.quoniam §.j.ſuper ver
bo.inſtrumentorum.ex hoc magis debet eſſe fidelis , diligens, &
attentus.Ideo vix occurrit magis periculoſum , & laborioſum of
ficium in iudicio examinationem teſtium , ſed nec magis meri-
torium,ſi fideliter & non perfunctorie res agitur,ſicut alias dr̄,xl.
di. multi. quare & multū dʒ cauere iudex , cui & hoc offm̄ ɔmit-
tit,ar.in eo,qđ leg.& no.s̄.de of.archi.ea q̄,& j̄.e. ad fi. ſuꝑ quo vi-
de,qđ plene no.s̄.e.gl.ver. offm̄ nēpe.& ſeq.& de hoc ēt no.copio
ſe in ſumma.e.ti.§. ſuꝑ qb. Dʒ ēt diligenter attendere loca, & tp̄a
cās,& ꝑſonas,vt pʒ in eo,qđ leg.& no.s̄.de trāſla c.fi.ac ꝑſumptio
nes.j̄.de ꝑſum ꝑ totū, & vt ſciat multitudinē teſtiū refrenare,j̄.c.
c.§.fi.ſuꝑ quo vide,qđ no.j̄.e.gl.ab illo.ſub,§. ſed & dʒ iudex. vſq;
ſub,§.aliqua vero ɔſideranda. Attendat ergo locū,& tp̄s, in qbus
actū eſt id,de quo q̄ritur iij.q.ix.nihilominus.iiij.q.iij.in teſtib.lo
9 cus † aūt non eſt ad angulū reſtringendus,ar ff.de vi, & vi ar.l.j.§.
ibi aūt,ſed & ſufficit,ꝙ exprimat annus,& menſis, & dies,q̄uis te
ſtis de qualitate tp̄is nihil dicat.vtrū.ſ.eſſet ſerenū vel nubiloſum,
ar.ij.q.viij.libellorū.ff.de ꝑb.ſi arbiter.nec de talib.vel ɔſimilib.ni
mis ſubtiliter eſt q̄rendum,niſi qñ teſtes forte ſuſpecti ſunt, tunc
.n.ſubtilib.interrogationib.aliis modis oībus , quibus pōt labora
re,dʒ iudex,vt eum per aliquas ɔ̄rietates intercipiat.ſuper quo vi-
10 de,qđ no.s̄.ex tenore.§.j. † & eliciat falſitatē,ſicut & veritatem, ar.
xxx.q.v.iudicantē.C.de eden.l.ij.ff.e ti.curēt,& in eo,qđ leg.& no.
11 j̄.de fi.inſt.cū Ioā.§.verū.ver.cū iudex & ꝑ totū † alias aūt & ſi de
anno,mēſe,& die non recordet, nihilominus teſtimoniū valet,
arg.j̄.de fi.inſt.cū Ioan.§.j.ver.fi. Sed & cās & ꝑſonas litigantiū at
tēdere iudex dʒ , nā ſm qđ graues, vel leuiores ſunt, grauius exa-
minabit teſtes,vel leuius ꝑtranſibit,ar.in eo,qđ leg. & no.s̄. de re-
ſcr.ſedes apl̄ica,s̄.d.e of.dele.ſane qa.in auth.de mā.prin.§.ſi ti. col
la iij.In grauib.ergo perículoſis(maxime quo ad aīam)cauſis gra-
uib. & grauiores probationes exiget.Sed & ſm quod requirit ne
12 gocij natura dilationes longiores,vel breuiores dabit.†quia circa
maiora periculum vertitur.& ideo cautius eſt agendum. xlij.diſ.
qeſcamus.lxj.di.miramur.ff.de car.eo.l.j.§.ſi j & l.iii.& l. iii. §. cāę

cognitio.& §.duę.& patet in eo,quod legitur,& notatur,infra de
ſpon. ſicut ex literis.§.fina.& j̄.de frigidita. capit. fina. §. nos vero
& ſequenti.j̄.de app.oblatæ.§.pen.ſ̄.vt lite non conteſt.quoniam.
§.porro.& ſeq.Præſumptioni etiam quandocunque attendet iu-
dex,nam & atteſtationes, quæ non valent quandoque ratifican-
tur,non ſolum per expreſſum conſenſum partium, ſed etiam ta-
citum,ar.iiij.q.iij.ſi quis teſtibus.& in eo,quod leg. & no.j̄.c.tuis.
& ca.præſentatam.& c. conſtitutus. Secus in lite non conteſt. vel
re iudicata, & alijs quæ ſunt ſpecialia iudiciorum . talia enim ex-
preſſe ratificare non poſſunt,vt patet in eo,quod legitur, & not.ſ̄.
libel.ob.c.j.& de litis conte.c.vnico.& de of. deleg. prudentiam.§.
ſexta. Atteſtationes autem vires ſumunt ex pactione partium,ita
ꝙ ſi alterutra opponat,ꝙ non valent, quia in hoc iudicio produ-
ctæ non ſunt,talem exceptionem tollet replicatio pacti, vt patet
in iuribus ſuperius allegatis,ff.de re iudi.ſi conuenerit.ff.commu
ni di.iudicem.ff.de no.ope.nunc.l.j.§. & poſt operis, & ſequenti.
13 & patet in eo,quod leg.& no.ſ̄.de pac.§.j.& iij. † Et hac ratione ꝯ-
ſiderata videtur,quod quamuis ille,cui commiſſa eſt receptio,ſi-
ue examinatio teſtium,non poſſit ipſam de iure commiſſam,de
conſenſu tamen partium etiam tacito,talis commiſſio ratificari
poteſt,dummodo non obſtet error iudicis, vel facti, vt patet ex
præmiſſis,& in eo,quod legitur,& no.ſ̄.de off.dele.quoniam apo
ſtolica.§.is autem.& §.cæterum. & j̄. de re iud. cum Bertholdus.
§.poſtmodum.ver.& ſequenti.expreſſius.j̄.eo.veniens.§. verſ. lite
igitur.& ſequen.& §.ii.Quidam tamen ſecundum d.n.dicunt(&
forte bene)ꝙ conſenſus partium tacitus non ſufficit, quia quan
do præſumuntur tacite conſentire,potius præſumendum eſt ip-
ſas ſentire,ꝙ iudex ratione iuriſdictionis ſuæ hoc faciet, quam ꝙ
velint ſe ex pacto obligare. Iudex autē ratione iuriſdictionis ſuæ
ſolius hoc facere non poteſt, & ideo per ſolum tacitum conſen-
ſum partium,atteſtationes quæ de iure non valent, ratificari nō
poſſunt. Sed & alij dicunt, ꝙ & iudex ratione iuriſdictionis ſuæ
hoc poteſt facere,dummō ſaltem tacite cōſentiāt in hoc partes,
14 ar.ſ̄.de off.deleg.prudentiam.§.ſexta † Sed & debet eſſe iudex fide-
lis & cautus,vt fideliter veritatē ſcribi faciat, vt patet in eo, quod
no.ſ̄.ſub.§ ideoque & ſequen.& vt interroget caute.vt patet in eo
quod no.ſ̄.eo.ſub.§.ver.attendat ergo.& ſequen.tit. & j̄. ſub.§.ſed
& aliqua vnde caueat. & ſeq. Attendat ergo iudex cum ſuis aſſeſ
ſoribus videndo diligenter dicta teſtium, ne multitudo effrenata.
i.ſuperflua producatur. Si enim videt, quod teſtes iam producti
bene probāt articulos, ſuper quibus producuntur teſtes alios pro
duci vlterius prohibebit. non tamen dicerem parti, quod hoc fa
cit pro eo quod plene probauerit, quia nulla interlocutione de-
bet diiudicare quin ſentiat, C. de fal. vbi. Sed dicet,quod hoc fa-
15 cit, † quia ad officium ſuum pertinet lites dirimere,ff.ſi certum
petatur,quidam eſtimauerunt in fi.ſ̄.de dolo. & contum. finem.
Dilationes amputare.C.de temp.app.l.ij.in prin. & ſine cauſæ co
gnitione non concedere.eas.iij.q.iij.§.ſpacium & multitudinem
teſtium refrenare,j̄.e.c.§.fi.Prudenter tñ faciet iudex ſi ad refrena
tionem huiuſmodi,quam ex ſua ſecreta inſpectione facit,non ꝓ
cedat,niſi prius faciat renunciare partem,contra quam produci-
tur, quia nihil dicet in teſtes, vel ea admiſſa ad dicendum appa-
reat teſtes non reprobatos per teſtes reprobatorios, quos contra
primos produxit,& hoc bene poteſt facere iudex, argumē.in eo,
quod leg.& nota.ſ̄.tit.j.licet reſpon.j.& §.j.extra d.n.eo.tit.ad hęc.
præſentium.hodie incipit præſentium.li.vj.§.pe.& fi.Immo nec
ad refrenationem teſtium debet iudex vnquā procedere, niſi de-
mum poſtquam ei conſtat pro certo,ꝙ reprobari nequeunt per-
ſonæ vel dicta teſtium productorum ſecundum dom.no. & ad-
de,quod no.de hac materia,j̄.eo.tit.c.fi.& ſ̄.eod.ſignificuerunt.§.
j.Et etiam materia copioſius vtilius & cautius expeditur in ſum
ma de dilationibus.§.& quibus ab illo.ver. videtur tamen vſque
16 ad ver.ſolennitas.† Aliqua vero conſideranda ſunt circa ipſos te
ſtes,puta an teſtis ipſe ſit maſculus vel fœmina, liber vel ſeruus,
maior vel minor,furioſus vel ſanæ mentis, bonæ famæ vel infa-
mis,diues vel pauper, ſine crimine vel criminoſus, fidelis vel in-
fidelis,quod dic,vt no.ſ̄.c.j.& ij.ſuſpectus vel non. ſ̄. eo. in literis.
Attendendum eſt circa teſtes vtrum vnum eundemque ſermo-
nem pręmeditatum proferant,& alia multa,quod dic, vt not. in
17 ſumma.eo.tit.§.quis poſſit.verſic.fi.& per totum . † Sed & aliqua
conſideranda ſunt circa dicta ipſorum . puta an aptam cauſam
teſtimonii ſui reddant ſecundum illud,quod no.ſ̄.eo glo. ver.of-
ficium nempe & ſequen. Quid ergo ſi aliquis petat fundum rei
vendicatione,& teſtis qui iurauit ſuper tota cauſa dicere veritatē
dicat ſcio,ꝙ talis dñs rei petitæ,nunquid ſufficit tale teſtimoniū?
Reſpon. non . immo abſoluetur reus, niſi actor illud probet, &
eſt ratio,quia talis teſtis non de facto reddit teſtimonium, ſed de
iure quod non licet nec neceſſarium eſt,cum ius certum ſit & li
18 mitatum.† Hęc etiam eſt differentia teſtis & aduocati,quia aduo
catus eſt teſtis iuris,ſed alius teſtis facti . Debet ergo iudex talem
teſtē interrogare qualiter ſcit,quod actor ſit dominus, & ex qua
cauſa habuerit dominium.ſi reſpondeat, quod ex cauſa emptio-
nis,vel alterius contractus interrogetur a quo emit,quia nec om-
19 nes vendere poſſunt.† Interrogetur etiam de quantitate precij, &
an res fuerit tradita. Et ſi hoc vidit,vel præſens fuit, nam quantū-
cunque emerit & precium ſoluerit, nunquam tamen ſine tradi-
tione dominium acquiſiuit,inſt.de re.di.§.per traditionem.& §.
vendite.& C.de pac.traditionibus.excipe.C.de ſacroſan.eccle l.fi.
quod dic,vt no.ſ̄.de cōſue.c.ij.Sed & interrogari debet vtrum in
totum vel partem, & pro quota emerit,& multæ aliæ interroga
tiones poſſunt concurrere,de quibus plene no. ſ̄. de iuram. calū.
c.pen.in fi.Veruntamen ſi teſtis dicat vidi, ꝙ talis geſſit ſe pro do
mino talis rei tanto tempore)intelligas,ꝙ ad præſcriptionē ſuffi
ciat)bene probat vtile dominum, etiam ſi non reddat cauſam,
quia ab eo non quæritur,arg.C.de præſcri.xxx.an.ſi quis emptio
nis. Debet & iudex attendere vtrum teſtis officium ſuum exer-
ceat dicendo veritatem de his,quæ quinque ſenſibus corporis per
cipi pñt ſ̄m ea,quæ no.ſ̄.eo.ſub,§.& in glo.in princ. Vnde & ca-
ueat iudex,ne quærat ab eo ſicut aliqui qñque faciunt ita dicen-
do,quæro a te,an Petrus ſit dñs talis rei,an ſit iracundus,an ebrio
ſus,ad has enim quæſtiones & conſimiles rñdere nō tenetur, qa
nullo ſenſu corporis apprehendi poteſt,ꝙ Petrus ſit dñs alicuius
rei,vel ꝙ ſit iracundus,vel ebrioſus,ſed oculo mentis tantum.ſ.ra
tione hoc apprehendi pōt,ipſa enim ratio ex his, quæ medianti-
bus corporis ſenſibus apprehendit, bene poteſt ipſum Petrum
ebrioſum,vel iracundum, vel dñm iudicare, ipſe tamen non in
iudicem adducitur,ſed in teſtem,non iuris,ſed facti, ergo non aſ
ſumat partes aduocati,vt patet in eo,quod legitur,& no.ſ̄.ead.gl.
& ſub,§.ver.& eſt ratio,& ſeq.quia ſi fecerit, tale teſtimoniū non
præiudicat,neque valet,niſi vltra procedat,videlicet cauſam ſuffi
cientem ſui teſtimonij reddat,vtpura ſi ſic dicat, ſcio Petrum do-
minum panni, quia vidi & præſens fui, vbi emit lanam, de qua
fecit pannum, in hoc caſu probat dominium non ratione pri-
mæ partis dicti ſui,in qua dixit,ꝙ vidit & præſens fuit &c. vt ſ̄. in
qua reddit cauſam iuſtam & ſufficientem ſui iudicij. Nec eſt ma
lum,ſi teſtis,vel ratio bene,& vere iudicat ex his,quę ſenſibus cor
poris apprehendit,ꝙ iudex concordat cum eo,ex quo ſufficientē
cauſam reddit,aliter non,& idem ſentias, ſi ſic dicat, ſcio iſtum
hominem ebrioſum, quia fui cum te & vidente bibebat vinum
purum ſine aqua,& in tanta quantitate,ꝙ vix tranſibat diem ſine
ebrietate,quia ita ſoporabatur,ꝙ nec intelligebat ſe ad plenum,
nec vti poterat ratione.hic enim tale teſtimonium valet, non ra
tione primæ partis,in qua dixit ipſum ebrioſum , ſed ratione ſe-
cundæ partis in qua ſufficientem cauſam ſui teſtimonii, ſiue iu-
dicij ſui reddidit,vt dictū eſt ſupra.Et idem eſt etiam, ſi hoc mo-
do dicat. Scio Petrum iracundum, quia multo tempore ſteti cū
eo,& vidi & audiui,ꝙ de facili mouebatur, & miſcebatur ſine iu
ſta cauſa,& ſpecialiter cum ſuis male reſpōdēdo,vultum atrocē,
& quandoque pallidum,& quandoquę rubeum oſtendendo,ma
ledicendo,comminando,percutiendo ſcipſum dilacerando. hic
enim valet teſtimonium non ratione primæ partis, ſed ſecundæ
partis,vt præmiſſum eſt,& idem in ſimilibus tenendum eſt, ſ̄. de
reſcrip.inter cæteras.Sed & hoc notandum, ꝙ quædam ſunt,quę
non ſolum ad iudicium rationis, ſed etiam ad teſtimonium ſen-
ſuum corporis trahi poſſunt,vt ſi dicat teſtis, ſcio, quod Petrus ta
lem rem tali tempore poſſidebat,vel iuſte poſſidebat,nam poſſeſ
ſio maxime quando iungit iuſte aliquid iuris habet, vt patet in
eo,quod legitur,& nota.j̄.de conceſſ.præb.cum numerus.§. audi
tor ad fi.habet & multum facti,vt ibi.vnde & dictum teſtimoniū
ſic intelligendum eſt,poſſidebat.i. de facto tenebat. & ei corpora
liter incumbebat, quia & talis eſt communis intelligentia huius
verbi quam ſequi debemus,vt patet in eo,quod legitur, & not.j̄.
de ſpon.ex literis.Sed dices a ſimili dicendum eſt,ꝙ ad iudicium
rationis ſpectat,an Petrus bene vel male cantet, & an res ſit odo-
rifera vel fœtida,& idem in ſimilibus. Reſpon. non eſt ita, quia
hæc ſenſibus corporis tantum proprie apprehendi poſſunt. licet
in his ſecundum,quod ſenſus magis vel minus in hominibus vi
get,poſſit hoc vnus melius & fortius apprehendere, quam alius.
& ideo magis vel minus credendum eſt in hac parte. & iſtud in-
ſenſu viſus manifeſte apparet. Aliquis enim habet curtiorem vi-
ſum,quam alius.Et ideo magis creditur illi,qui habet curtiorem
de viſu ad propinqua,& illi qui habet lōgiorem de viſu ad remo-
ta.vnde & in teſtimonio ſenſuum ſæpe ratio iuuat, & adminicu
lum præſtat . quare etiam ſi de teſtimonio viſus, ſiue inſpectio-
nis agatur,magis credendum eſt illi teſti,qui perſpicatus & ſubti
lius videtur, quam alius, & ideo in talibus magis credendum
eſt iuueni,qui habet perſpicacem & ſubtilem viſum, quam ſeni,
qui obtuſum,puta quando agitur, & quæritur vtrum mulier ar-
ta ſit,vel apta ad viriles amplexus, quod etiam per inſpectionem
mulierum perpenditur & iudicatur,vt patet in eo, quod legitur,
& notatur.ſ̄.ti.j.capit.penulti.& j̄.de frigidita.fraternitatis aliquæ
etiam mulieres in talibus aptiores,& peritiores ſunt quam aliæ .
vnde & eis magis credendum eſt, & in tali caſu ſufficit, quod te-
ſtis dicat vidi,& palpabi eam artam, quia hoc ſolo ſenſu corpo-
ris apprehenditur, vt eiſdem iuribus, j̄. de frigidita. capitu. fina.
Et idem no.hic dom.no.ſi quæratur,an quis frigidus ſit,& impo-
tens

tens ad coeundum.ſed non videtur,quod hoc de facili apprehen
di poſſit per ſolam inſpectionem, vnde & hic requiritur alia cer-
ta ſolemnitas, antequam matrimonium diſſoluatur ſecundum
quoſdam.Tu vero dicas,quod illa ſolemnitas ſeruanda eſt, quan
do agitur de maleficio.Frigiditas autem, vel alia impotentia quā
doque per ſolam inſpectionē probari poteſt,& dic, vt plene not.
j̄.de frigid.c.j.& c.laudabilem.Debet etiam iudex attēdere, quod
non indifferenter intetroget de odio, & lucro & aliis ſimilibus,
quæ non ſunt de negocio principali, vt no.j̄. de accu. inquiſitio-
nis.& ſ̄.eo.glo.ſub.§.debet etiam iudex.ver.attendat ergo locum.
& ſequen. Sed de ſubſtantialibus ipſius negocij principalis ſem-
per debet interrogare,puta de cauſis,perſonis,tēpore,& loco, &c.
illa enim appellat circunſtantias principalis negocij,vt ſequitur.
& adde,quod notatur,j̄.eod.per tuas.& c.venerabili,& c. cum cla
20 mor.† Ex præmiſſis autem patet,quod examinatio teſtium non
eſt cuilibet committenda.Sed fideli,& directo, & probato, & ex-
perto circunſpecto,ac ſedulo,& attento, vt patet in eo quod legi-
tur,& notatur.j̄.eod.per tuas.& c.venerabili.& c.cum clamor. &
ſ̄.de offi.delega.Cum te conſulente,& C.de fide inſtru. iudices,&
autem.apud eloquentiſſimum.ibi ſign.& ſ̄.eod.glo.reſpon.j.ver.
debet etiam iudex eſſe diligens . Et hoc eſt contra iudices quoſdā
qui id quod in cauſa carius & periculoſius eſt. ſ. examinationem
teſtium,& ex qua potiſſime pendet abſolutio vel condemnatio
committunt aliis quandoque vilibus & ſuſpectis.Cætera vero au
diunt . Sed tutius eſſet, quod cętera committerent & ſolos teſtes
audirent . vnde & dicit.l.ego ipſos interrogare ſoleo. ff.eod. titu.l.
iij.§.item diuus.Sed & noua lex imponit eis neceſſitatem,vt prin
cipium.ſcilicet litis conteſtationem,& medium ſcilicet teſtium
receptionem, & finem ſcilicet diffinitiuam ſententiam per ſeip-
ſos expediant,cætera vero poſſunt per ſuos conſiliarios expedire,
C.de iud.ad hæc ſi adminiſtrator,quamuis ius canonicum aliud
innuat.quod dic,vt plene nota.ſ̄.de off.delega.ſuper queſtionum
§.intentionis.Hæc glo.quamuis diffuſa videatur tamen ſecundū
materiam,quam comprehendit, quæ etiam valde practicatoria
eſt,debet compendioſa & vtilis reputari . & tam ex his, quæ hic
ſcripſit.dom.no.quam ex multis aliis eſt collecta & per ordinem
compilata.[De cauſis videlicet.]Ecce prima circunſtātia,de qua
eſt inquirendum.cauſa enim ſcientiæ ſemper debet queri a teſte
quam ſi non reddiderit,non valebit.iiij.q.iii.§.item ſola.ar.xxiiii.
q.iii.ſi habes in authen.eo.tit.§. & licet dudū . Idem eſt ſi cauſam
reddat]ſed minus aptam,ſ̄.eo.præterea.& argum.ſ̄.de tranſla. epi.
c.j.§.ſed neque.verſicu. ſicut iuxta. Si vero iudex non quæſiuit,&
teſtis teſtimonium ſuum ſimpliciter tulit, valebit, j̄. de re iudi.ſi-
cut.argum.ff.de.no.ope.nun.de pupillo.§.qui opus nouum . [De
perſonis] iſtorum teſtium an ſint honeſti,iiij. q.iij.§.ij. Sed nun-
quid teſtis tenetur reſpondere,vtrum ſit crimínoſus? Videtur,ꝙ
ſic,quia hoc eſt de circunſtantiis, de quibus eſt inquirendum , vt
hic & ff.eo. l.iii.& j̄.de accuſa.inquiſitionis.verſicu.& an fides.vbi
21 de hoc. † Item teſtis & ordinandus æquiparantur,ii. quæſtio. vii.
ipſi apoſtoli.& c.teſtes.ordinandus autem tenetur prodere crimē
ſuum.l.diſt.ex pœnitentibus.xxiiii.di.c.fi.& no. ſ̄. de corpo. vitia.
expoſuiſti.ergo & teſtis argum.op.j̄.de excep.c.j.Sed contra vide-
22 tur, † quia regulare eſt,quod nemo tenetur prodere crimen ſuū
de pœ.diſt.j.not. tibi dico. Item teſtis non iurat ſuper hoc,ſed ſu-
per negocio principali . Si ergo reſponderet,& confiteretur,non
prodeſſet,quia deponeret non iuratus, argumē.ſ̄.eod.de teſtibus.
Item ipſe non cogitur alium prodere,ff.de condi.ob tur. cauſam.
l.iii.§.fi. multominus ſe ipſum, argum. ſ̄. de vſu pal.niſi ſpecialis.
Item alii teſtes non coguntur teſtificari in talibus contra teſtes,
j̄.ti.j.dilectorum.multominus ipſi teſtes contra ſeipſos ſunt cogē
di,argum.ſ̄.de prob.c.j.Solu.dicunt quidam, quod cogitur reſpō
dere ad illa,de quibus traditur,ff.eod.titu.l.iii. & iiij.q. iij. ſi teſtes
Tu dicas,quod ſi de alio crimine ſpecialiter agitur, aut quæritur.
cuius particeps ipſe dicatur eſſe, tunc licet de aliis non credatur ei
in omnibus, de ſe tamen reſpondere debet, & ei creditur, ſ̄. de
confeſſ.c.j.& iij.de excep.c.i.C.eod. tit. nullum alias autem poſſet
dicere teſtis. domino eſtis vos confeſſor meus? & nonne ueni ad
hoc ego,vt vobis peccata mea confitear?q.d.non. nam & licet iu
dex tales poſſet facere interrogationes, ipſe tamen teſtis non co-
gitur reſpondere,vt in contrarijs. Nec obſtat,ꝙ teſtis & ordinan-
dus æquiparantur, quia illud verum eſt,in quibuſdam, non ta
men in omnibus.ipſe enim teſtis præciſe tenetur teſtificari,j̄.ti.j.
c.j.ordinandus vero non cogitur pręciſe ordinari,ſ̄.de ęta.& qua.
quæris.xxviii.di.de his.Dicas igitur,quod in hoc, de quo hic quę
ritur,eſt differentia,& quod aliud eſt in teſte, aliud in ordinando,
ordinandus enim quantumcunque occultus repellitur ab ordi-
nando teſte conſcientia & Deo iudice.ideoque debet prodere ſe,
ne in detrimentum animæ ſuæ ordinem recipiat,quo etiam re-
cepto ſuſpenſus eſt quantum ad Deum, & quantum ad ſe ipſo iu
re,j̄.de cohabi.cler.& muli. c. fi. Teſtis vero ſi occultus peccator
23 ſit,non repellitur a teſtimonio, † quia eccleſia non inquirit, nec
iudicat de occultis,j̄.de accu.inquiſitionis.j̄.de ſimo. ſicut in fi.&
c.ſe.in fi.& ideo teſtimonium non eſt actus,qui interdicatur pec
catori occulto . Si vero dicas,ꝙ notorius eſt vel famoſus. primus
repellitur ſine inquiſitione aliqua,ſ̄.de fil.præſ.quoniam. ſ̄. eo.ex
parte.Secundus vero redditur inſpectus.Sed nec obſtat, ff. eo.l.iij.
quia licet ibi.& iiii.q.iii.ca.item teſtium fides . dicatur in perſona
eorum.ſ.teſtium talia eſſe exploranda, non eſt intelligendum, ꝙ
hoc exploretur a teſtibus. Sed ꝙ iudex debet hoc cōſiderare apud
ſe,qui forſan nouit qualitates teſtium, vel ab aliis hoc explorare
debet,ita ꝙ exploratio fiat in perſona cuiuſlibet ſigillatim, & iō
ſequitur ibi. tamen magis tu ſcire potes &c. Sed ſi hoc exploret
a teſte,& ipſe ſe prodiderit, ſibi imputet, quia nec reſpondere te-
netur,vt ſ̄.nota.Et hoc iungas in ſumma.eo.ti.§.ſuper quibus.ver
ſic.de perſonis,ſed & hoc.quod hic dicitur,nō obſtat, quia ſi hoc
intelligas de perſona teſtium,reſpondere potes,vt ſ̄. ſ. ꝙ quamuis
iudex de his quærat,teſtis non reſpondebit . Vel dic,ꝙ hoc intelli
gitur de perſonis litigantium,a quibus & econtra quos inducun
tur,quas teſtis debet cognoſcere,aliter non videtur, ꝙ congrue te
ſtificari poſſit,ar.in auth.eo.ti.§.j.& de fide inſtru. circa princ. §.ſi
quis igitur vult caute deponere.coll.v. Sed ſi dubitetur vtrum te-
ſtes ipſas perſonas cognoſcant exhibendæ ſunt ipſis teſtibus in ip-
24 ſa forma,in quæ eſſe conſueuerunt,quia † mutata forma,& ſub-
ſtantia quaſi mutata videtur,ff.ad exhib.Iulianus. §. ſed & ſi quis
& hoc frequenter fit, præcipue vbi habetur aliqua præſumptio ꝯ
teſtem.caute tamen facienda eſt exhibitio.ſ. inter plures alias,vt
ſic teſtis inter illas perſonas cognoſcat de qua agitur,& diſcernat
vel de perſonis pręſentium,coram quibus.ſ.id,de quo agitur actū
fuit,j̄.de teſt.cum eſſes,& ca.relatum & ſ̄.de conſue.c.ij.ſ̄.ti.j.qm̄.
25 [Tempore & loco]exemplo Danielis.nam & † teſtes ex varieta-
te loci, & temporis reprobantur,iii.q.ix.nihilomonus.xxxv.q.vj.
de parentela.ſ̄.eo.ex tenore.non tamen de qualitate temporis,ni-
ſi vbi teſtis ſuſpectus eſt,nam & ex tempore.i. mora temporis,qñ
26 teſtis † eſt iuuenis,redditur quandoque ſuſpectum teſtimonium,
iii.q.vi.ver.item in teſtibus conſiderandum eſt, vel quia vacillat,
ff.de quæſtio.ex libero. vel quia aſtruit negatiuam probare,ſ̄. de
cauſa poſ.cum eccleſia.§.nos igitur. Ex quo autem ſuſpectus eſt,
tunc cum omni ſubtilitate eſt examinandus, vt veritas eliciatur,
& falſitas comprehendatur,xxx q.v.iudicantem.& xxxv.q.ix.gra
ue.C.de eden.is apud quem.ff.eo.tit.curent.inſt.de act.§. curare.j̄.
depoſiti.c.j.ſ̄.titu.j.quoniam.reſpon.j.De aliis circunſtantiis,quæ
hic ſequuntur,dic,vt plene no.in ſumma.eo.ti.§. ſuper quibus,&
ſ̄.eo.ſuper verbo.prudenter inquirens.[Teſtes autē,&c.]hæc clau
ſula non reſpicit omnia ſuperior,ſed principale tantum, de quo
27 agitur,nam † ad teſtes reprobandos non compelluntur teſtes j̄.ti.
j.dilectorum.[Quia ſi forte]ij.pars.[Tu ipſos].ſ.impediētes. [Cō
pellas]per excommunicationem.ſ̄.eo.tam literis.§.j.verſic.ex cō-
municantes.quia iuriſdictio extenditur ad omnia ſine quibus ex
pediri non poteſt,ſ̄.de offi.deleg.c.j.& c.præterea, & c. prudentiā
§.ſexta.& §.pen.& fi.& c.ſuſpicionis.ff.de iuriſd.om.iud.l.ij.Quid
ſi nec ſic poteſt compeſci,quia nec excommunicationem vere-
tur impediens?ſi erat principalis in cauſa, videtur confiteri id, de
quo agitur.Idem ſi erat alius,quem potuit prohibere argum.j̄.e.
conſtitutus.§.fi.iii.q.vij.ſi quis autem. Argumen. contra.j. qō.iiij.
quia præſulatus.Dic poteſt,quod ſi principalis, vel alius eo man-
dante hoc faciat,habetur teſtis pro producto.argu.ff.ſi quis cau.l.
ij.§.ſimili modo.idem eſt,ſi per alium amicum principalem,eo
ſcilicet principali tacente,& diſſimulante,argum.j̄.de ſimo.ſicut
nobis alias ſicut tuis.& c.nobis. ſecus ſi hoc fiat ab inimico, vel ēt
ab amico eo contradicente ſine fraude,vt ibi. & in dicto. capitu.
quia præſulatus.ff.quibus ex cau. in poſſ.ea.l. pen. hoc tamen ali-
ter expeditur,j̄.eod.conſtitutis.j.¶ Volentes autem].iij. pars. [Ef-
frenatam]ſic.ſ̄.c.prox.ff.eo.l.j.& fi. [Quadragenarium ſic habes
28 hic determinatum † quę intelligatur effrenata circa receptionem
teſtium multitudo . Dicitur enim effrenata, ex quo. ſ. vltra qua-
dragenarium numerum excedit numerus teſtium productorū,
argum.ad idem.j̄.de cleric.ex.mi.latores.Aliud circa impetratio
nem reſcriptorum.quod dic,vt nota.ſ̄.de reſcrip. ſedes. §. ſed nec
liceat.hoc autem regulariter intelligas:nam conſiderata qualita
te & quantitate cauſæ & perſonarum quandoque plus quando-
29 que minus recipientur.cum † & quandoque.xxiij. milia pauci di
cantur.xlv.di.diſciplina,& patet in eo,quod notatur.ſ̄.eod.præte-
rea.Et adde,quod no.ſ̄.eo.reſpon.j. ſuper verbo prudenter inqui-
rens ſub.§.ſed & debet iudex eſſe fidelis,& verſic.ſequen.vſque ad
ſub.§.aliqua vero.[Excedere]niſi ex cauſa.argum.xxix.di. c. j. ſed
ex cauſa minus potes recipere,ſ̄.eod. de teſtibus. in fi. [Ita videli-
cet].verſicu.[Teſtium]ex parte archiepiſcopi productorum.[Ra
tas]habere. Hæc litera poteſt intelligi ſecundum diſtinct. illius.l.
C.eod.titu.l.fina.j̄.eo.præſentatam.& c.vltra. Vel dic, vt dicebant
Lauren.& Ioan.quod quamdiu atteſtationes ſunt clauſæ poſſunt
adhuc iidem teſtes iterato induci,vt quid addant, quia forte quā
do tulerunt teſtimonium omnia in memoriam non habebant,
ar.in auth.e.ti.§.quia vero multi.C.qui te. fa. poſ. hac conſultiſſi-
ma.§.at cum humana.ff.de quæſtio. repeti. vel vt corrigant errō
rē ſuū ſed in hoc ꝯtinēti nō ex interuallo.j̄.tit.j.ꝑterea & ar.xxxv.
q.vj.de parentela.verſicu.diſcordaſſe.Prior tamen intellectus ma

gis placet.Sed quid ſi teſtis ſecundo inductus dicat contrariũ hu-
ius quod primo dixit?tunc non valet dictum ſuum , nec ei credi-
tur.argum.s̃.e.ſicut,& j̃.eo.cum in tua.s̃.ti.j.per tuas.j̃. de app.ſoli
citudinem ad fi.Niſi forſan prima atteſtatio nulla eſſet. puta , q̃a
a non ſuo iudice recepta erat.s̃.de iud.at ſi clerici.vbi habetur pro
non ſcripta,vel potius eſt incidenda,argum.ff.de iud. & poſt perē
ptorium.[Voluerint]& archiepiſcopus ſimiliter: nam cõſenſus
etiam illius,qui produxit,eſt requirendus , j̃.eo.titu. §.j. vel dic,vt
ibi no.[Ferra.epiſcopo & abbate Pompoſiano]quibus cauſa fue-
rat delegata,vt no.s̃.eo.reſpon.j.ſed forſan teſtes fuerant recepti li
te non conteſt.vel in alio iudicio.vnde non valebant,s̃. vt lite nõ
conteſta.per totum.Alii dicunt,quod fuerunt arbitri,C. eo.l.fin.
Sed idem eſt in iudicibus,j̃.eo.conſtitutis.ij.[Alioquin].verſi.ſi ip
ſas depoſitiones nolunt habere ratas . [Clauſæ] maxime vt patet
j̃.eo.preſentatio.§.j.& §.fi.ver.optione & ſequenti.ſaluo eo, quod
no.Laur.& Io.s̃.ſuper verbo.ratas habere noluerunt. Item ſubau
di dummodo extent.alias dontra.s̃.ti.j.c.fi.Sed & ſi extãt & teſtes
mortui ſint , & fuerunt etiam producti coram arbitris lite non
conteſt.eis ſtandum eſt,C.eod.titu.l.finali.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata ſi ius tertij leditur non eſt executioni mandanda.*
2 *Præiudicium non debet fieri abſenti & ignoranti per ſententiam.*
3 *Dicta teſtium ſi in ſecundo dicto primo contradicant non valent.*
4 *Edictum de teſtibus prohibitorium eſt.*
5 *Aliud eſt iudicium aliud modus agendi.*
6 *Pronunciandum eſt ſuper incidenti.*
7 *Quæ domi geruntur per alios qui domum habitant explorari oportet.*
8 *Sententia excommunicationis relaxari non poteſt ex quo ſemel iuſte ligat.*
9 *Quis poteſt abſolui ad tempus.*

CAP. XXXVIII.

VEniens. De eodem facto loquitur. j̃. de appell.
conſtitutus.& ibi datur ſententia. [Su-
per decanatu.[Ad quem tam ipſe.G. ex parte vna. q̃.
P.domini Papæ ſubdiaconus infra ſcriptus ex parte al
tera in diſcordia nominati fuerant & electi,j̃.patet.[Cum autē].
verſi.[Procuratores.]qui contra dictum.G.venerant. [Et poſt ap-
pellationem.]bene allegabant iſti procuratores,dummodo hoc
probare potuiſſent,ii.q.vj.appellatione.a.l.autem.& ſi contra iuſti
tiam.i.contra ius litigatoris lata fuiſſet ſententia,tranſiſſet in rem
iudicatam,j̃.de re iud.cum inter vos.§.fin. [Interpoſitam.] iuſta
erat hæc exceptio,ſed propterea repellebatur , non quia eſſet cõſti
tutus ab excommunicatis,quia excõmunicati bene poſſunt ap-
pellare,& appellationem ſuam proſequi & ſe defendere , & in cã
appellationis.& alias ad defenſionem procuratorem conſtitue-
re,vt patet in eo,quod legitur,& nota.j̃. de excep.cum inter prio-
rem,& c.venerabilem.& s̃.de iud. intelleximus. Sed ideo repelle-
bat procurator,quia erat excommunicatus.vel alias illegitime ɔ-
ſtitutus,ſm d.n.s̃.ti.j.poſt ceſſionem.]Et idem.] verſi. [Admitte-
re.]quia non faciebant fidem de mandato,nec ſe offerebant de-
fenſioni, neque cauebant,ſecundum ea quæ not.s̃. de procur.c.j.
Vel dicebat, ꝙ inſtrumentum procuratorij non erat per manũ
tabellionis confectum,& ſic vertebatur in dubium,s̃.de elec.ſcri
ptum.vel dicebat ipſos excommunicatos eſſe,s̃.ti.j. poſt ceſſionē.
vel ab excommunicatis conſtitutus,s̃.de procura. cap. [Reſpon-
dere]q.d.amen dico vobis, neſcio vos. [P. ſubdiaconus noſter.]
verſic.qui in multis priuilegiatus eſt.s̃.de ma. & ob. per tuas. s̃. de
tempo.ord. cum in diſtribuendis. [Propter quod]. ſ. quia in de-
canum canonice electus fuerat, nec electioni de ſe factæ renun-
ciauerat , ſed potius conſenſerat , in dicto decanatu ius habebat.
1 [Vnde & dictus archidiaconus.]&c. † lata enim ſententia inter
2 me & te non executioni mandanda,ſi ius alterius tertij læditur[a],
j̃.de re iud.cum ſuper.s̃.de offi.deleg.ſuper eos.ff.de app. a ſenten-
tia.¶[Cum igitur].ij.pars[Super his].ſ.vtrum.P.ſubdiaconus præ-
dictus,qui ſe electum aſſerebat,eſſet ſuper hoc audiendus. [In cõ
tinēti]ſic habes hic,ꝙ ſententia lata mandãdã eſt executioni, niſi
incontinenti probetur exceptio.Si.s̃.de reſt.ſpo. literas. C. de cõ-
pen.l.fi.C.de ord.cogni.cap.j.& de hoc nota.j̃.de reſti. in integrũ
ſuſcitata.[Intentionem]ſe fuiſſe canonice electum. vt s̃. præmi-
ſit. vel dic,vt in ſeq.gl.quod melius & verius eſt.[Fũdaret , ꝙ dicit
incõtinenti fundaret, eſto boni iudicis arbitrio relinquendũ for
te vſq; ad octo dies, vel plures,arg.in eo quod leg.& not.extra.d.
n.de ſenten.excom.ſolet.§.in prima.lib.vi.vt tamen ſcias , ꝙ nõ
expectabuntur teſtes vltramarini,ſupra, de reſtitutione ſpoliato
rum , literas.§.quod ſi non habeat. in princip. Debet autem in-
tentionem ſuam fundare , vt ſcilicet, probet ſe electum ſaltem
de facto , non dico canonice, ſed electum tantum quantum ad
hoc,vt ipſius contradictio admittatur , quę admittenda non eſ-
ſet,ipſi probaret,quod ſua intereſſet,quod probatur eo ipſo,quod
probat ſe electum & hoc ſufficit quantum ad contradictionem.
Secus ſi peteret confirmationem , quia tunc haberet neceſſe pro
bare . non ſolum ſe electum , ſed canonicæ,vt probatur, & nota
tur ſupra, de electio. poſtquam is.& capit.nihil eſt . Item ſecus ſi
peteret conſecrationem , quia & tunc neceſſe habet probare nõ
ſolum ſe electum canonicæ ſed etiam confirmatum , vt proba-
tur per ordinēm in eo,quod legitur, & notatur ſupra , de electio.
cum in cunctis.§.cum vero. Sed & hic notabis ſententiam exe-
cutioni mandant,niſi is , qui ſe opponit incontinenti probet, ꝙ
ſua intereſt , ne mandetur executioni , vt patet in eo, quod no-
tatur ſupra eodem ,ſuper verbo incontinēnti , quod ieutelligas ve
rum eſſe, quando petitur res vacans,quæ a nemine poſſidetur,ſi-
cut hic petebatur decanus ſcilicet,qui vacabat.ſi autem peteretur
res ab alio ſcilicet, victo per ſententiam poſſeſſa in hoc caſu non
obſtante contradictione illius , qui diceret ſe habere ius in re vel
ſua intereſſe , ſtatim mandaretur ſententia executioni, præſtita
tamen cautione ab illo,qui in ſententia obtinuit illi contra quē
lata eſt,vt ſeruet eum indemnem contra alium petitorem, ff.de
rei vendi. is a quo.& l.ſequen.ff.de re iudica.ſæpe.§. fina. Et eſt ra-
tio diuerſitatis hæc,quia vbi res vacans transfertur in alium , de-
terioratur petentis conditio,leuius enim petitur res vacans , quã
poſſeſſa.Ideoque non mandatur ſententia executioni , ſi contra-
dictor probet,quod ſua intereſt.vbi vero de vno poſſeſſore tranſ-
fertur in alium,non poteſt dici quantum ad poſſeſſionem con-
ditio petitoris deterior , quia & ita primus poſſidet , vt ſecundus,
& ideo non obſtante contradictione ſtatim, vt dictum eſt,man
datur executioni ſententia præſtita cautione.Eſt & alia ratio,qua
re quando res vacans eſt,non recipitur cautio , quia non eſt, qui
ipſam recipere poſſet. Vel dic,quod l.illa. ff. de rei vendi.is , a quo
loquitur , contra, quando contra eundem agunt duo , quorum
vnus primo ad ſententiam peruenit. Sed hæc decret. locum ha-
bet , quando duo inter ſe tantum de re aliqua litigat , & tertius
nunc occurrit . Sed contra , quia ſemper videtur præmittenda
aliqua ſummaria cognitio,antequam ſententia executioni mã-
detur.argum.ff.de re iudica.a diuo Pio. §. ſi rerum & ſequen. So-
lutio.ibi loquitur,quãdo non in re petita fit executio. Sed in aliis
quæ capiuntur in cauſam pignoris, tunc enim ſi aliquis occur-
rat , qui in rebus vel dicat ſe ius habere , fit ſummaria cognitio,
vt ibi dicitur . Secus vbi in ipſa re petita fit executio , tunc enim
locum habet diſtinctio ſupradicta.Item in illis rebus,quæ in cau
ſa pignoris capiuntur , ſufficit ſummaria cognitio . Sed in rebus
vacantibus non ſufficit , vt hic. Hoc etiam aduerte, quia hic dici-
tur , quod iſte Petrus poteſt ſe opponere contra eum pro quo eſt
lata ſententia . Sed non dicitur , quod poſſit executionem ſen-
tentiæ impedire . Sed dic , quod licet iſtud expreſſe hic non dica-
tur , ſatis tamen videtur hoc dictum tacite , vt ex quo conſtite-
rit , quod ſua intereſt,vt nõ mandetur ſententia executioni,ſed re
2 tardetur , quia † per ſententiam non debet fieri præiudicium ab-
ſenti & ignoranti.ff.de mino.etiam.§.ſina.C.res inter alios acta.
in rubro & in nigro.Sed contra infra,de re iudica. cum ſuper cõ
trouerſia,vbi dicitur,quod is,cuius intereſt,ſibi præiudicat,niſi ap
pellet . Solutio.ibi loquitur quando is.qui lædebatur tempore la
tæ ſententiæ præſens erat . Sed nos loquimur de abſente,& igno
rante. Alii intelligunt,quod hic dicitur eſſe ſpeciale in beneficiis
in quorum collatione maior , quam in alijs in rebus eſt diligen-
tia adhibenda , & hæc ſola ſolutio videtur poſſe tolerari ſecun-
dum iura. Aliis videtur, quod ſi in executione ſentētiæ appareat
contradictor , ſemper antequam executioni mandetur,eſt ſum-
maria cognitio præmittenda,argumen.ff.de re iudic.a diuo Pio.
§.ſi rerum.& ſequen.ſecundum do.no. cuius eſt mens totius hu
ius glo.Et adde,quo nota.de hac materia s̃.de reſtitutione in in-
tegrum,ſuſcitata. [Qui].verſicu. ſcilicet P. ſubdiaconus . [Super
hoc .] quod electus fuerat canonicæ,& ideo audiri debeat. [Pro
duxerit.]de plano & ſummariæ , ad oſtendendum , quod ſua in-
tererat , quod ſe opponeret , & admittendus erat.de prædictis no
bis fidem fecit . [Memorato.]& ſic fuit libellus admiſſus.[Super
electione]vtriuſque dom.nõ.[Lite igitur].ver. [Quæſitum]cau-
ſa abbreuiandi litem.argumen.C.de fideicommi.l.fina. [In arti-
culo]ſcilicet,quod ſua intererat opponere ſe, quia canonice fue-
rat electus. [In hoc iudicio.]in quo poſtea libellus oblatus fuit &
lis conteſta.s̃.eo. ver.in princ. [Admittere] vt non tantum vale-
rent,ac ſi modo de nouo poſt litem conte.eſſent inductæ.[Qui]
ver. ſ.archidiaconus.[Dummodo poſſet]nec pręciſe reſpondere
tenebatur,C.eo.l.fin. [In perſonas] forſan cum intendebat teſtes
aduerſæ partis poſſe repelli,teſtes vero ſuos minime . [Quo audi-
to.]ver.[Pars aduerſa.]P.ſubdiaconi.[In hoc iudicio]ſed contra,
quia in oppoſitione illius,contra quem teſtes producti ſunt , eſt.
vtrum ſtetur teſtib. productis vel non,& non in optione illius,q
ipſos produxit,vt C.eo.l.fi.§.j.j̃.e.pñtium.§.fi.ver.optione.s̃.e.cau
ſam quæ.§.fi.ver.ita videlicet.So. illud verum eſt, quando fuerũt
producti ſuper principali,& lite conteſtata, ſecus qñ ſuper acceſ-
ſorio ante litem conteſt.vt hic.Ratio diuerſitatis hæc eſt,quia in
primo caſu mero iure tenet receptio quo ad ferendam ſenten-
tiam

ADDITIO.

a ¶ Lęditur Tertius ergo comparens pro ſuo intereſſe poteſt impedire,ne ſententia lata mandetur executioni cum ſuo pręiudicio.Adde dom.Ab. hic in iij.no.cui Andre.Sic.addit.petr.de Ancha.conſil.cccxxiiij.

tiam diffinitiuam.In ſecundo vero nullo modo.item quia cum
primo inquiretur ſummarie leuior ſufficiebat probatio , quam
in principali.ar.in his quæ no.s̃.de ſo.competē.cap.v. [Nolebat]
Quid ſi conſenſiſſet,ꝙ valerent?Reſpon.ſtãdum eſſet eis , ex quo
vtraque pars conſentiret. Et ſic habes hic expreſſum,ꝙ partes poſ
ſunt ſe opponere probationibus minus ſufficientibus . & etiam
ſe cauſæ periculo obligare.vt hic & s̃.de elec. cum dilectus. §.fin.
ver.præfatum.B.j̃.de cri.fal.c.fi.j̃.eo.tuis.& ar.C. de tempo. app.l.
fi.in fi.nec mirum, quia teſtimonio ſolius aduerſarij poteſt con-
ſentire,ſi velit,C.de fideicommiſ.l.fi.& patet in eo, quod no. s̃.e.
c.prox.ſuper verbo.prudenter inquirens.ſub. §. attendat ergo lo-
cum.ver.atteſtationes.& ſequen.[Super principali] bona eſt hæc
allegatio,j̃.eo.cum in tua.d.[Incidenti]Vtrum.ſ.dictus.P.ſubdia
conus ſe poſſet opponere.& an ſua intereſſet,vel nõ. [Vel eoſdē]
Mirum videtur,ꝙ iidem teſtes , qui dixerunt in exceptione iterũ
teſtificentur ſuper eodem in principali. & videtur ɔ id, quod leg.
& no.C.eo.l.fi.& s̃.eo.cauſam quæ.j. Item aut hi teſtes inducun
tur ad hoc,vt dicant illud idem, quod in primo teſtimonio dixe
runt,aut vt dicant contrarium.Si adhoc,vt dicant idem ſuperua
cuum eſt,s̃.de elec.in Geneſi.& ideo reſecandũ vt s̃.in proœmio
§.pen.Si vero ad hoc, vt dicant contrariũ tunc inconuenientius
eſt,quia ex hoc ſunt puniēdi tanquam periuri.nec eis debet cre-
di,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.e.ſicut nobis.& ar.C. de non nu.
pecu.l.generaliter . Sed publicatis atteſtationibus , quomodo ad-
mittentur?hoc eſt contra id,quod leg.& no.s̃.eo.intimauit. Sol.
Ad hoc dicas,ꝙ ſi inter diuerſas perſonas de rebus eiſdem ſit con
ſimilis quęſtio , ſicut eſt cum vnus cohæredum pro parte debiti
hæreditarij egit,vel ɔ eum actum eſt: nihilominus alius cohæres
aget pro parte ſua,& contra ipſum agetur,ff.de app.a ſententia.&
l.ab executore. Et a ſimili dicendum eſt, ꝙ teſtes ſuper vno capi-
tulo in cauſa vnius inducti inducentur, & in cauſa alterius ſuper
eodem capitulo.Et idem dicendum eſt,ſi etiam inter eaſdem ꝑ-
ſonas agatur & teſtes primo ad vnum.Secundo ad aliud inducã-
tur ita,ꝙ diuerſi ſunt fines,& effectus probationum: puta primo
agebatur ad intereſſe , ſecundo agitur ad vindictam , vel primo
agebatur ad repellendum aliquem a litigando, vel ad probandũ
agentis intereſſe. ſecundo autem inducuntur ſuper principali,vt
videlicet agenti res petita adiudicetur.Hæc enim fieri poſſunt,ſi-
cut ſatis probatur hic.& C.de vi publi. ſeu priua.ſi quis ad ſe fun-
dum.& ar.s̃.de elec.cum dilectus.Si enim non obeſt ſentētia in-
ter alios lata vel etiam inter eoſdem quando ad aliud agitur.j̃.de
re iud.cum ſuper controuerſia.& no.j̃.de purga.ca. cum dilectus.
multo minus obſtabit teſtium receptio habita ad vnum . & ad
aliud,nec productio eorundem,vel atteſtationes in alio iudicio,
& ad aliud receptæ ſecundum d.n.& facit pro eo hoc, quod dici
mus teſtes recipiendos in cauſa matrimoniali atteſtationibus pu
blicatis,quia in ea non obſtat exceptio rei iudicatæ, quod dic, vt
no.s̃.de proba.licet.§.j. Obiectioni autem de indemnitate & cõ-
trarietate teſtimonii ſupra factæ ſic reſpondeo,ꝙ teſtis non indu
citur ſimpliciter ad idem , vel contrarium proferendum . Sed vt
pro vtraque parte veritatem dicat,quam nouit. & vtraq; pars po-
teſt dare capitula,ſuper quibus vult eum interrogari,& teſtis ſuũ
teſtimonium dicet,& ab vtraque parte quantum licet de iure po
3 terit dictum ſuum redargui & perſona. † Hoc tamen certum eſt,
ꝙ ſi ſecundum primo teſtimonio contradicat non valebit ſecun
dum,niſi legitime ſe excuſet.puta quia aliter in primo, quam in
ſecundo,& in alio ſenſu intellexit,arg.C.de non nu. pec.generali
ter.j̃.de accuſ.cum dilecti.§.j.& ii.Sed oppones,& dices. ſi priores
atteſtationes valent ad reprobandas ſecundas atteſtationes con-
trarias,quare non valent in hoc ſecundo iudicio ad probationē
faciendam in principali?Reſpon.quia ad hoc non fuerunt indu-
ctæ,quando teſtes ipſas depoſuerunt , nec. n. tunc ad hoc imò ad
aliud agebatur,& neceſſe eſt,ꝙ cauſa incipiat antequam inſtrua
tur. Ad reprobationem autem ipſorum eorundem teſtium ſuffi
cientes ſunt,quia per eas notorium eſt iuris ipſos teſtes periuros
& falſos,& ideo a teſtimonio repelluntur,vt s̃.eo.ſuper eo. Ad ſe
cundam vero obiectionem occaſione publicationis teſtium fa-
ctam.Reſpon.ꝙ publicatio ipſorum teſtium facta fuit in alio iu
dicio.ſ.in primo,in quo ad aliud agebatur.ideoque non obſt.quo
minus recipiantur iidem teſtes iterum ſuper eodem in hoc alio
iudicio in quo & ad aliud agitur , quia hoc nullo iure prohibitũ
inuenitur,argum.in eo,quod legitur,& nota.s̃.de tranſla.epi. in-
4 ter corporalia.§.ſed neque.ad fi.† nam & hoc edictum prohibito
rium eſt,ff.eo.ti.l.j.Quid aũt iuris ſit, qñ ad idem & inter eaſdem
perſonas agitur,dic,vt no.s̃.e.cãm quæ ſm d.n.cuius eſt mens to
tius huius gloſ. ¶ Pars autem altera.] iii.pars.ſ.G. Archidiaconi.
[Reſpondit]minus bene.[Sñia]quia forte eo ignorãte lata erat.
vnde præiudicium non faciebat.alias.n.ſibi præiudicaſſet.s̃.de re
iud.ſæpe.[Electione].ſ.ſubdiaconi.[Super eiſdem]optime allega
bat dummodo fuiſſet idem modus agendi,quod dic, vt no.s̃.eo.
fraternitatis.[Præſertim].ver.[Cum in hoc iudicio]ſuper quo lis
eſt conteſtata.[Viſus]per quod vr̃ ipſas approbaſſe,ar.s̃. de off.de-
le.inſinuante.j̃.de cenſi.cum olim ſed per hoc non vr̃ renuncia
ſe itetatæ productioni,vt patet ex ſeq.§.vel dic,vt in ſeq. gl.] Fuiſ-
ſet]bona videbatur hæc allegatio,ar.iiii.q.iii. ſi quis teſtibus . xix,
diſtinct.ſi Romanorum,& tamen non eſt ita,quia ad hoc, vt at-
teſtationes valerent,non ſufficeret vnius conſenſus,imò ambarũ
partiũ conſenſum interuenire neceſſe eſt,& adde,quod no. j̃.§.j.
circa prin. Potuit etiam allegare aliquid ex illis atteſtationibus
non ad plenam probationem faciendam,ſed ad præſumptionē
aliquam inducendam . Vel forſan Archidiaconus falſum dice-
bat, quia Petrus in principali de illis atteſtationib. nihil penitus
allegauit,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo. ¶ Nos igitur.]
iiii.pars.[Iuſtitia]ergo non prodeſt de iure allegatio ex parte Ar-
chidiaconi,s̃.§.prox.facta. [Recipiendi] quia niſi partes conſen-
tiant,neutra tenetur ſtare teſtibus in alio iudicio introductis, vel
etiam in eodem & ſuper eodem dummodo non ageretur ad idē
ſed ad aliud,vt ex hoc c.colligi poteſt.& C.eo.ti.l.fi.& adde,quod
no.in ſeq.glo.[Vtraque pars]Sed quare neceſſe eſt . P. teſtes indu
cere contra ſententiam ſupradictam,nã res inter alios acta &c.j̃.
de fide inſtru.inter dilectos.j̃.de præbē.dilecto. in fi. Reſpon. quia
de hoc agebatur,an ſententia ei præiudicium generaſſet,cum ſci
ret ipſam cauſam ad ſe pertinentem tractari, & ſiluiſſet . & quia
permiſit forſan , cum ſibi primo actio competeret ſequentem a-
gere,ideo præiudicium ſibi fecit,j̃.de re iudicata.capitu.penulti.ff.
de re iud.ſepæ.ex hoc tacita renunciaſſe præſumitur,ar.j̃. de his,q̃
fi.a ma.par.ca.ex ore.& tacite conſenſiſſe,liiij.di. ſi ſeruus ſciente.
j̃.qui ma.ac.poſ.inſuper;ſecus ſi cauſam agi ignoraſſet, ff.de acc.
ſi cui.§.eiſdem.[Producendos].ſiue iſtos,ſiue alios s̃.e. cum cãm
quæ.in fi. & tñ hic timeri poteſt de ſubornatione cum teſtes fue
rint publicati.& ſuper eodem producantur,& ideo contra . in au
then.eo.ti.§.quia vero multi colla.vii.Sed non eſt illa ratio finalis
quare prohibetur hoc immo & alio vt ſ.lites citius terminentur,
& illa nunquam fallit.ff.ſi cer.pe.quidam æſtimauerunt, s̃.de do.
& contu.finem.& ſic etiam non obſt.s̃. e. fraternitatis. quia ſic ēt
iam dictũ eſt, hic eſt alius modus agendi,ſi.j̃.e.cum cauſam & c.
cum in tua.Quia ſi idem teſtes producti in hoc ſecundo iudicio
5 dicant ɔ id,quod in primo dixerant,non valebit: licet † ſit aliud
iudicium,& alius modus agendi,arg.j̃.eo.cum in tua.j̃. de ꝑſum.
literas.s̃.de prob.per tuas.Quid ſi dicant, ꝙ modo mandant me-
lius memorię veritatē,quia forſan habuerunt tractatum cũ aliis
qui interfuerunt,& melius recordantur nec ſunt teſtes ſuſpecti.vi
de quod no.j.e.cauſam q̃ & s̃.ti.j.præterea.& c.cum cãm quæ.ad
fi. & j̃.ti.j.ꝑterea.[Quo circa].ver.[Tam ſuper principali].i.ſuper
electione.[Quia ſuper incidenti].ſ.ſententia,quæ in hac quæſtio
ne,de qua nunc agitur incidit,vt patet s̃.eo.c.rñ.j.& §.j.Et eſt.arg.
6 † ꝙ ſuper incidenti eſt pronunciandum,vt hic, & s̃.eo.§. in prin.
& §.j.ver.quo audito.quod dic,vt no.s̃.de ord.cog.c.j. ¶ Quia ve-
ro].v.pars.[Non facile.] Hoc ideo dicit,quia raro interſunt ibi a-
alii,interſunt tamen quandoque,vt patet,s̃.de offi.ordin.vt iux.&
tunc per alios probari poſſunt . [Niſi per canonicos] vel alios,q
neceſſe habent in c.eſſe de conſuetudine vel priuilegio ſpeciali,s̃.
de elec.cum terra.& c.ſcriptum . & c. conſtitutis. vbi de hoc & c.
quia propter.no.Per alios autem qui ibi non ſunt, neque vocan
tur non poſſunt ea,quæ fiunt in ipſo capitulo comprobari,ſic &
7 quæ domi gerũtur per alioſqui domum habitant explorari opor
tet,C.de diuor.& repu.cõſenſu.§.ſuper plagis.C.de quæſtio.inter-
rogari. ff. ad Silleianum. ſi quis in graui. § ſi pupillus.& §. ſeq. &
l.ii.§.ſi vir, aut vxor, licet alias inter domeſticos facile quid con-
fringat.alias confringatur.C.de dona.data alias iam data.Item ɔ,
s̃.eo.in literis.ſo.ibi.Quia vero ea,quæ in capitulo aguntur,ꝑ ipſos
probari oportet,qui ſunt in capitulo,vt hic patet.ideo canonicus
cogitur ferre teſtimoniũ ɔ eccleſiam ſuam , vt veritas rerum ſit
ſalua,xiiii.q.ii.de prudentia.& ar.j̃.e.dilecto.§.fi.& j̃.tit.j.c.fin.Nec
debet propter hoc beneficium amittere,q̃a hoc facit ɔpulſus, ar.
ff.de bo.li.qui cũ maior.§.pe.Secus in aduocato, vel procuratorę,
cum officiũ illud ſit voluntariũ non neceſſariũ.s̃.de poſtul.c.fin.
niſi forſan & ex cã cogeretur.quod dic,vt no.in ſumma de poſtu
la.[Volumus.]ſic.s̃.de do.& contu.cum olim.§. volentes. vbi de
hoc.[Ad cautelã].ſi.j̃.de ſen.ex.per tuas.§.nos igitur. & s̃. venera-
bili.& de hoc no.j̃.de hoc no.j̃.de exce.apſtice.& extra.d.n. de ſen.
exc.ſolet.rñ.j.Nec mireris ſm d.n.ꝙ non mittuntur abſoluēdi ad
excõicatorē,vt s̃.de off.deleg.prudentiam.§.penul.& fi. s̃. de offi.
ord.ad reprimendã quia primũ obtinet in delegato,qui non niſi
in ſubſidium habet abſoluere,vt pȝ in eo,quod leg.& no. s̃.de re-
ſcrip.ab excõicato.Scdm non habet locũ,qñ non negatur, quin
excõicatio ſit ſeruanda,q̃uis iniuſta ſit.hic autem loquitur, quan-
do excõicatus aſſerit excõicationis ſñiam nullã ęſſe, vtputa quia
poſt appellationem legitimam lata fuit,in quo caſu ſuper, a quo
petit abſolutio,deferre põt inferior,ſi vult,& excõicatũ ad ipſum
remittere abſoluendum.vel ſi malit põt ipſum abſoluere ad cau-
telã,vt colligitur hic.& in eo.quod leg.& no.in d. c. ad reprimen-
dã.& j̃.de ſen.excõ.ꝑ tuas.& j̃.eo.ti.extra.d.n.ſolet. Hãc autē ɔrie-
tatem d.n.mouit hic,ſed non ita plene ſoluit . Non tamen hoc ſe
cundum d.n.generale intelligas,quia excommunicatus quilibet
ad teſtimonium vocatus abſoluat.ſed hoc ideo ſpecialiter hic ac

cidit,quia ipſi canonici excommunicati fuerant poſt appellationem,ſicut continetur in regiſtro. & eccleſia Romana tales conſueuit abſoluere ad cautelam,ĩ.de ſen.excom.venerabili.Vocatis tamen his,pro quibus ſunt excommunicati,vt audiantur, ſi forſan dixerint latam ſententiam pro manifeſta offenſa,vt in dictis decre.per tuas.& ſolet.Vel hoc fuit factum de gratia, ſiue prouidentia ſpeciali.Alij dicunt hoc tantum obtinere,quando probationes aliæ deſunt ſecundum d.n. cuius eſt maior pars mentis totius huius glo.ar.ff.eo.ti.curent.& in eo,quod legitur,& notatur. ſ̃.vt lite non conte.quoniam.reſpon.j.& ĩ.titu.j.c.fi. Quicquid tamen dicatur hodie, quaſi de leui & indifferentur de conſuetudine Romanæ curiæ obtinet, quod tales & ſi dicantur excommunicati pro manifeſta offenſa, tamen abſoluuntur ad tempus. ſ. quouſque teſtimonium ſuum dixerunt,ita quod ipſo ꝓlato ſciãt ſe redactos in eandem ſententiam ipſo facto. quæ abſolutio & ambaſſiatorum & ad eandem curiam venientium,& qui quam cito curiam exeunt, in eandem recidunt ſententiam, potius eſt verbalis,quam realis, & potius ad hominem,quam ad verum.i. Deum. cum nec ipſi pœniteant,nec ex corde veniam poſtulẽt, nec etiam in aliquo conterentur,& ideo de rigore iuris non eſſet talis abſolutio facienda,vt patet,xj.q.iii.cum aliquis excommuni
8 catus.vltimo.colum.[Abſoluatis]ſententia† enim excommunicationis relaxari non poteſt,ex quo ſemel iuſte ligat,vt & no.ĩ.de app.ad hæc.& c.dilectis.§.j. ſuper verbo. ad tẽpus. Immo nec eſt communicandum excommunicato quantumcunque iurauerit.quantumcunque epiſcopus ipſum communioni reddiderit quouſque iuxta formam eccleſiæ poſt iuramentum præſtitum fuerit abſolutus.ĩ.de ſen.excom.cum deſideres.Et hoc eſt contra conſuetudinem erroneam quarundam eccleſiarum, in quibus officiales, & iudices de facto relaxant excommunicationis ſententias tota die,quod nullo modo fieri poteſt, nec cum tali rela-
9 xato participant alij ſine culpa. † Poſſet tamen abſolui vſque ad tp̃s,ita ꝙ ſi interim non feciſſet quod promittit,& iurat, redigeretur in eandem ſententiam ipſo iure,arg.ĩ.de appel. præterea.nec poſſet interim iuſte appellare,licet ibi hoc innuat, ex quo iurat p̃ciſe ſtare mãdatis eccleſiæ ſuper eo, ſuper quo excommunicatus exiſtit,vt patet ĩ.de app.ad hæc.ĩ.de ſen.ex.ſacro.§. pe. Sed ꝯ,quia ſententia excommunicationis relaxatur.ĩ.de ſolu.Odoardus.Solu.illud eſt,verum,quando conſtat,ꝙ iniuſta eſt.Item ꝯ, quia reuocatur.ĩ.de ſen.ex.ſacro.§.fi.in prin.Solu.illud verum eſt, quando iudex recognoſcit errorem ſuum,in quo caſu dummodo nõ contemnetur talis ſententia,non ligauit. & quia nunquam ligauit,nudo verbo poteſt reuocari. Item contra, quia in caſu conſimili relaxatur.ĩ.de accuſa.olim.I.V.& P. Solu. ꝙ ibi dicit de relaxatione, ponitur proprie quo ad ſententias ſuſpenſionum, quæ relaxari poſſunt,vt ibi,& ĩ.eo.dilecto.ad fi.improprie vero quo ad ſententias excommunicationum,quod dic,vt ibi no. [Eoſdem] .ſ.de capitulo.[Vt]ſubau.& ſic abſoluit & relaxati.[Vocati]. &c. [Libere]quod excommunicatus non poteſt facere, vel ſuſpenſus,vt hic & ĩ.de excep.apoſtolicæ.ĩ.de accuſ.olim.I.V.& P. [Pro vtraque parte]quia ad hoc tenetur vt no.ſ̃. e.ti. fraternitatis ad fi. nec præce,amore,timore, vel odio debet declinare ad dexteram vel ad ſiniſtram,vt patet in eo,quod legitur,& notatur.ſ̃.eo. quotietns.§.vnico.

S V M M A R I V M.

1 *Iuramentum in priuatam vtilitatem redundat ſicut ferie menſium.*
2 *Iuram calumniæ tacite poteſt remitti.*
3 *Prohibitio tacita plus operatur quam expreſſa.*
4 *Remiſſio in cauſa matrimoniali fieri non poteſt.*

CAP. XXXIX.

Vis quæſtionibus, & infra. Pars,ĩ.de præben.tuis. [Proprijs] quod fieri poteſt, ſ̃. eo.inſuper & c.cum nuncius. quod dic, vt ibi not.& ĩ.de iureiur.& ſi Chriſtus.§.fi.dum tamen iurati deponant, vt ibi & ĩ.ſequitur,alias quantumcunque religioſus ſit teſtis non creditur ei,ĩ.eo.nuper.vbi de hoc.[Niſi forſan] ver. [A parte] ſic pa-
a tet,quod iuramentum teſtis poteſt remitti[a] nec mirum,quia ſimplici verbo aduerſarij poteſt totum relinqui.C.de fideicom.l.fin. inſufficientibus probationibus ſe ſubmitti vt legitur, & notatur.
1 ſ̃.eod.veniens §.cum igitur ad finem.Et eſt ratio,†quia iuramentum in priuatam vtilitatem redundat, ſicut & feriæ menſſium.ſ̃. de fer.capitu.fina.§.fi.ſecus de iuramen. calumniæ, quod non ꝓ priuato commodo,ſed propter vtilitatem publicam eſt inductũ. Ideoque nec etiam tacite per diſſimulationem aliquam remitti
2 poteſt.C.de iuramento calumniæ.l.ij.§.ſed quia veremur. Aliqui
b tamen dixerunt, quod ſaltem tacite poteſt remitti[b], argumen. ff. de procurator. filiuſfamil.§. veterani, C.de procurato. ita demum.in quibus excepto procuratoria,quæ contra militem competit expreſſe remitti non poteſt. ſed tacite poteſt, vt ibi dicitur.
3 †Sicut & alias prohibitio tacita plus operatur, quam expreſſa,ar. ff.de ſolu.vero procuratori.§.alia,& l.ſi quis.x. ſtipulatus in melle.§.j. Ali dicunt, ꝙ etiam expreſſe põt remitti, ſicut iurm̃ teſtis, quia vtrumque in fauorem partium præſtatur, ne veritas occultetur,ſicut patet de iuramento teſtis,xiiij.q.ij.q̃q̃. & C. de iur.cal.
c l.ij.ſinautẽ ad fi.Sed certe magna eſt diuerſitas[c] aliud omnino in vno,q̃ in alio:iurm̃.n.teſtis ideo remitti poteſt, quia in hoc caſu nullum fit p̃iudiciũ,niſi illi,ꝯ quem producitur,qui & ſine teſte, & ſine aliquo peccato poteſt de ſuo dare, & quodlibet facere, vt patet.C.de man.in re mandata.C.de Iudæis.nemo. iurm̃ vero calumniæ ideo remitti non poteſt expreſſe, vel etiam tacite, quia nemo calumniari poteſt ſine periculo animæ ſuæ, in quo Deus offenditur,res publica læditur,hoc eſt eccleſia ſancta Dei,quæ & animam amittit,exinde corrumpitur,& ſcandalizatur. Ideo q̃ illud iurm̃ nullo modo remittitur,quia non licet in talib. renunciare,ſ̃.de fer.c.fin.§.pen.quod dic, vt plene not. ſ̃. de iur.calum.
4 cæterum.]Remittatur.]hæc †remiſſio in cauſa matrimoniali fieri non poteſt,arg.ĩ.de eo.qui cog.conſang.vx.ſuæ ſuper eo. d.n.& melius in eo,quod leg.& no.ĩ.de ſpon.ſicut ex literis.§.fin.

ADDITIONES.

a ¶ Remitti.Adde,an iuramentum poſſit teſti per partes remitti, & an credatur teſtibus abſque iuramento Roma.conſil.xx.& Ioan.in ſum. de teſt. ver.qui teſtes debent iurare.

b Remitti.Adde, quod hæc opin. videlicet quod iuramentum calumnię poſſit tacite remitti,hodie probatur per tex.in c.j.de iuram.calum.lib.vj. expreſſe vero non poteſt,vt ibi.

c ¶ Diuerſitas.Adde quod hæc diuerſitatis ratio non placet do. Abb.indiſtincte,nam & quando teſtis deponit ſine iuramento, poteſt concurrere periculum animę,ſicut cum omittis iuramentum calumniæ. nam falſidicus teſtis eſt obnoxius Deo iudici,& parti,infra de cri.fal. c. quare reddit aliam,quam videas.

S V M M A R I V M.

1 *Dilatio nulla danda eſt,ſine cauſæ cognitione ad teſtes recipiendos.*
2 *Reus in probatione ſue exceptionis actor efficitur.*
3 *Delegatus vice fungitur delegantis.*
4 *Teſtes in cauſa criminali non coguntur.*
5 *Prætor teſtimonium debet habere.*
6 *Copia probationum arctanda non eſt.*
7 *Nullus poteſt eſſe teſtis, & iudex.*
8 *Iudex poſt depoſitum officium non poteſt eſſe teſtis.*

CAP. XL.

Dilecto. Inter ipſum].ſ.prępoſitum ex parte vna. [Et comitiſſam Fiandren.]ex alia parte quę patrona eſt in aliquibus eccleſiis.in quibus & cõfert præbendas.ĩ.de conceſſio.præben.c.fi. [Sacerdotalium]loquitur ſecundum conſuetudinem quarũdam,eccleſiarum,in quibus præbenda tertio, vel quarto vacans ſemper eſt ſacerdotalis.i.oportet,ꝙ ille,cui confertur ſit,vel fiat ſacerdos, & ei in propria perſona deſeruiat, nec eſt hoc annexum præbẽdæ vacanti,ſicut ĩ.de præben.ſignificatum:immo vacationis numero vnde plerumque ſacerdotalis efficitur non ſacerdotalis, & econuerſo.ſicut tertio,vel quarto contingit ipſas vacare. Dicebat ergo iſtæ præpoſitus, ꝙ licet comitiſſa poſſet conferre non ſacerdotales præbendas,nõ tñ ſacerdotales, immo ad ipſum præpoſitum ſpectabat collatio,& ſuper hoc quæſtio vertebatur.]Sex præbendarum]quas contulerat comitiſſa.Sed præpoſitus ſe opponebat, vt ſ̃.nota.Vel præpoſitus eas contulerat, & comitiſſa conquerebatur ſecundum quod duobus modis poteſt intelligi,vt ſ̃. not.[Decano] cuius teſtimonium erat neceſſarium prępoſito, vt ſequitur.¶[Idem præpoſitus].ii.pars.qui ſcilicet cõtra comitiſſam agebat.]Citra litis conteſtationem]proteſtando, quod per verba illa non intendebat litem conteſtari,ſic.ſ̃.de ord.cogn.cum dilectus. reſpon.j.B.quod dic, vt ibi nota. vel hoc ideo dicit,quia ſi litem conteſtatus eſſet videretur teſtimonio eiuſdem decani renunciaſſe,nam poſt litem conte.non de facili remoueretur iudex, arti.ff. de procurato.ante litem.C.de procurato.ita demum.& l.procuratoribus. & l. nullam.niſi de nouo, quod decanus exinde veritatem ſciebat ad præpoſiti noticiam perueniſſet,argum.ĩ. de exceptio.paſtoralis.& ſ̃.de offi.delega.inſinuante. Et hic videtur verus intellectus, quia cum præpoſitus actor eſſet non erat ſibi neceſſaria hæc proteſtatio, ſed potius reo, per cuius reſponſionem litis conteſtatio fit præmiſſa petitione actoris,vt legitur, & notatur ſ̃. de litis conteſta.cap.vnico, vel ideo dicit hoc, quod cum vere iudex fiat per litis conteſtatio. quo ad fundamentum iudicij corã eo habitum,& ſic habeat negocium diffinire, ff. de iudic. vbi de cætero proprie poteſt iudex appellari,argumen.ſ̃.de procurator. nulla.Vnde de cætero non poterit ſuper principali teſtificari, vt ij.quæſtio.vj.ſtatuendum.& argum.extra.dom.no.de appellatio. Romana.Vel dic,vt notatur ſupra eodem,cum a nobis. R. verſicu.nec vnius.Nec enim poteſt hoc negari,quin iudex fuerit, dũmodo citatio emanauerit & ſi lis non fuerit conteſtata, vt patet ſ̃.de of.dele.gratum & tamen teſtificatur ſuper principali, vt ſequitur.q̃uis reſponderi poſſit, ꝙ hoc ſit propter defectum probationis,vt innuit.ĩ.§.j.alias autem ſtandum eſſet d. capit. ſtatuendum. Sed certe etiam poſt litis conteſtat. teſtificatur,vt notatur, infra eod. ver.nos autem.Sed & intelligere potes ſi vis, quod prępoſitus erat reus,vt innuit.ĩ.eodem.§.j.in fine, & tunc prima nota locum

ta locum habebit.& adde, quod notatur in ſequenti gloſ. [Teſtimonium] non putes,ꝙ quam cito,& quandocunque aliquis dicit iudicem ſibi datum ſe velle in teſtem producere, & ideo ſibi petit alium ſubrogari,ſemper audiendus ſit:immo prius neceſſe habet oſtendere aliquam veriſimilem coniecturam, per quam præſumatur,ꝙ ſibi neceſſarius eſt,& quod de re,de qua agitur,nouerit veritatem,argu.in eo,quod legitur, & notatur ſ̃. vt lite non
1 conteſt.reſpon.j.& §.ſi vero aliter.verſi.ſi autem. † Si enim ad recipiendos nulla ſit ſine cauſæ cognitione danda dilatio, arg.iiij.q. iij.§.ſpacium.& notatur ſ̃.eod.in cauſis, multo fortius eſt neceſſarius eſt neceſſaria cauſæ cognitio in hoc caſu,in quo aduerſæ parti,quæ forſan habet iudicem,quem deſiderat, in aliquo præiudicium imminet iudici rubor aliquis,& forſitan multiplicantur expenſæ,& ideo dici poteſt, ꝙ quandocunque iudex eſt paratus iurare ſe nihil ſcire de re, ſuper qua eius teſtimonium inuocatur, dimittendus eſt.nec habet vnde quæratur ille, qui ipſum petebat in teſtem.nam ex quo fidei ſuę committit,vt teſtimonium dicat de principali negocio,quod plus eſt,ſequitur,ꝙ multo fortius ei tenetur credere,quando dicit de ipſo ſe nihil ſcire,quod minus eſt, ar.C.e.ti.ſi quis teſtibus.canonizata.iiij.q.iij.ſi quis teſtibus.& melius.argum.in eo quod legitur,& notatur ĩ.de donatio.inter virũ & vxorem.per veſtras.§.fina.reſpon. j. Eſt etiam hæc facienda petitio,antequam lis inchoetur in principali. Nam poſtea etiam ſi denouo ſcire inciperet non poſſet eſſe teſtis,ij. q. vj. ſtatuendum. in quo tamen aliqui contradicunt. Hanc etiam decre. intelligas in caſibus,in quibus cogitur quis teſtimonium ferre. alias enim in optione ſua remaneat,an velit teſtis fieri, vel iudex potius remanere.Sed nunquid huius ratio decre. erit ad ordinarios iudices extendenda? Reſponſio. Credo, ꝙ ſic. procedit enim hæc ratio ex naturali equitate,hac videlꝫ, ne probationũ copia minuatur,vel anguſtetur,vt rerum veritas ſalua ſit.ergo eſt etiam ad ordinarios extendenda,quia & in eis eadem ratio locum habet,ergo & idem ius,arg.iiij.q.iij.§.ſi res.ff.ad exhiben.ſi ad exhibendũ. & C.ad exhibendum.l.ſi res.ad fi. ſecundum d. n. cuius eſt mens totius huius glo.& arg.in eo,quod legitur,& notatur ſ̃.vt lite non conteſt.quoniam reſpon.j.ſ̃.de conſti.tranſlato. ĩ. de conſangui. tua.ĩ.de confir.vti.cum dilecta.§.nos igitur ſ̃.de tranſla. epi.cap.j. & §.j.& de his nota.in præcedenti glo.[Sibi]agenti. & ideo incũbebat probatio ei. vj.q. fina. actor. ſed & ſi ipſum dicas reum: in
2 † probatione exceptionis ſuæ actor efficitur,ff. de exceptio. l. j. & etiam poteſt ſe offerre ad probandum, & mos ei gerendus erit, ſ̃. de reſti.ſpo.c.j.Non eſt in hoc magna vis, qua qualitercunque intelligas,ius iſtud propter hoc non mutatur. [Per ipſum].ſ.decanum Atrebaten.qui forſan in dicta præpoſitura nutritus & conuerſatus fuerat ab antiquo. [Et alium] idem crederem & ſi plures haberet,quia iſte forte melius ſcit veritatem, ſed & eſſe poteſt quod alij ſint ipſam oblati ſecundum d.n.quod dic,vt no.in ſe gl. Sed nunquid talis delegatus poſſet alii totam cauſam committe
3 re,& ſic eſſet teſtis? Reſpon.non quia † delegatus vice fungitur delegantis,ff.de off.eius,cui man.eſt iuriſdictio.l.j.§. fi. ſecundum d. no.q.d.quod adhuc delegans iudex remanet,ex quo delegatus vice ſua fungitur.Et ideo delegans,quia adhuc iudex eſt, nõ poteſt eſſe teſtis.Sed ſalua.d.n.reuerentia,ex quo ponit,quod totam cauſam commiſit iudex non remanet, quia nec de iuriſdictione remãſit aliquis pænes ipſum.vnde etiam nec ipſam poteſt reſumere,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſ̃.de offi.deleg. venerabili.§.fina.quod poſſet ſi iudex remaneret,ff.de iudi.iudicium ſoluitur.Nec obſtat contra,ſ̃.ſigna.ſ.quod delegatus vice fungitur delegantis,ff.de offi.eius,cui man.eſt iuriſd.l.j.§. fin. quia illud verũ eſt indiſtincte,quando delegans ordinarius eſt. Porro in delegato delegãte diſtinguitur,vtrum aliquid ſibi retinuerit de iuriſdictione,& tunc quantum ad hoc idem eſt,quod in ordinario, vel nihil ſibi retinuerit de iuriſdictione.ſed totam commiſerit, vt in q̃ſtione.ſ̃.poſitum eſt. & tunc omnino aliud eſt, quod in ordinario,quia talis delegans in nullo iudex remanet, & per conſequẽs delegatus ab ipſo vice iuriſdictionis ſuæ non fungitur,quia nec ipſam habet,vt patet in eo,quod legitur & notatur,ſ̃.de offi. deleg. ſuper quæſtionum. § porro. & §.ſi vero duo. Igitur ſi taliter totã cauſam delegauerit poteſt eſſe teſtis, dum tamen hanc commiſſionem fecerit,antequam de cauſa cognouerit tanquam iudex, quod dic,vt notatur, ſupra eodem,ſuper verbo teſtimonium.verſicu.eſt etiam facienda.& adde,quod notatur,ſ̃.de offic. deleg.ſuſpicionis cauſa.vbi & not. quaſi conſimilem quæſtionem. & adde,quod no.ĩ.ſuper verbo recuſaſtis.vbi & hæc quæſtio no.[Vnicum.]Quid ſi haberet duos preter iſtum nunquid eſſet idem? Nõ videtur,quia duo teſtes ſufficiunt, ſ̃. eodem licet, ĩ. de teſtamen. cum eſſes,& cap.relatum.iiij.q.iij.verſicu.item ubi numerus.ij.q. iiij.§.j.Dicas contra,tum quia duo poſſunt eſſe inſufficientes, vel criminoſi, ſupra eodem, ex parte, tùm quia multitudo teſtium conſideratur in noſtra præſentia,tum quia nec certi ſumus,vtrũ duo concordent, quia ſæpe aliud dicunt, & aliud proferunt, vt notatur ſupra eodem præſentium,& ſic poſſet probationis copia deperire, cui debet occurrere iudex,& quod ſalua rerum veritas ſit curare,ſ̃.tit.j.quoniam.ſ̃.vt lite non conte.quoniam. cum ſuis concordan.Si autem plures haberet,& ſufficienter & de hoc cõſtaret,non debet iudex remoueri,quia ſi is, qui probare intendit, poſſit alias de intentione ſua fidem facere, teſtes aliqui non co-
4 guntur,ſ̃.e.c.de teſtibus.§.j. †Quid ſi cauſa eſſet criminalis in qua teſtes non coguntur,ĩ.tit.j.dilectorum? Adhuc eſſet idem,quia p̃cibus induci poſſet,vt teſtificaretur ſ̃m d.n.ar.C. ſi quis aliquem teſta.prohi.l fi. Eo modo,quo intelligit, verum dicit. Sed quid,ſi vult probare crimen contra teſtem,ad quod teſtimonium decani ſibi neceſſarium eſt, in quo caſu intelligo dictam decret. dilectorum,nunquid tunc remoueretur decanus? non puto propter cauſam prohibitionis,quam facit decr. eadem dilectorum. niſi forſan aduerſa pars corrupiſſet procuratorem, & eum induxiſſet ad hoc,quod talem iudicem impetraret,vt ſic prępoſito ſubtraheretur facultas probandi,tunc enim ſubueniendum eſſet, ff.de dolo.eleganter.§.pe.& arg.ĩ.de ſimo.nobis. & c. ſicut nobis. alias ſicut tuis.& ſ̃.de reſcrip.ſuper literis.[Vnde]ver.[Poſtulauit].ſ.prępoſitus.[Eo].ſ.decano.[Procederetur].Hæc petitio iuſta erat ſi in literis continebatur hæc clauſula, quod ſi non omnes. &c. hic enim qui a iudicando cauſa reddendi teſtimonii euocatur de iure intelligitur impeditus, ergo alii duo procedere poſſunt, vt in ſequen.gl.alia vero ſecunda ſequens petitio.ſ.quod expectetur ſubſtitutio alterius iudicis tanquam iniuſta repelli debuit, ſi tamen dicta clauſula erat ibi, alioquin ſi non erat, tunc tanquam iuſta fuit hæc ſecunda petitio admittenda. Et idem crederet d.n.ſi vnicus iudex eſſet.Sed quid ſi iſte fuerat nominatus a parte præpoſiti,qui tunc ignorabat, quod veritatem ſcire? Vtique in hoc caſu iuſta eſt petitio,nam expedit præpoſito,quod inter tres iudices ſit aliquis nominatus ab eo.[Excluſo]authoritate clauſulæ,quod ſi non omnes.argum.ſ̃.de reſcrip.ſciſcitatus. quia hic conſtabat, ꝙ decanus qui tertius erat non poterat ibi ſine partis præiudicio intereſſe. Vel dic,vt in pręceden.glo.[Vel ſuperſederetur]hoc omnino fuit admittẽdũ[Et ius] ſ.decani.[Vos autem].ver. [Eius].ſ. præpoſiti. [Admittere]& ideo appellauit, vt ſtatim innuit. ĩ. de
5 app.dilecto.[Recuſaſtis]& male,†quia etiam pretor teſtimoniũ debet habere,iiij.q.iii.§.item in criminali. verſic. ſi res exigit. ff.e.
6 tit.ob carmen,nec†enim eſt arctanda probationum copia, ff.de incend.ne quid.§.de his. Sed quid ſi impetras iudicem cõtra me illum,de quo ſperabas,quod eſſet aduocatus meus, ideo vt ipſum mihi ſubtrahas.Non videtur ſuper hoc remouendus,niſi de fraude fiat fides,argum.ff.de probatio.qui dolum.ĩ. eodem conſtitutis.j.& nota.ſi.ſ̃.ſuper verbo.& alium vnicum, in illa quæſtione, ſed quid ſi vult. Quid ſi ei reuelaueram ſecreta cauſæ meæ? Nec iſtud ſufficit ad remouendum, cum debeat ſecundum allegata, non ſecundum conſcientiam iudicare,iii.q. vii iudicet, & nota. ſ̃.de offi.ord.ſi ſacerdos,& ſ̃.de poſtul.præl.bonæ.j. Quid ſi iſte iudex alii committit vices ſuas nihil ſibi retinendo. Valet commiſſio, ſ̃.de offi.deleg.venerabili. Et nunquid coram illo ſubdelegato poterit teſtificari? dixit Ioann.quod non. tum quia fungitur vice illius, qui delegat, cum per alium expediat, quod mandatur ſibi,& ſic ipſe hoc facere videtur,argum.ſ̃.de of.delega. paſtoral. § præterea.ff.de of.eius,cui man. eſt iuriſdic.l.j.§. qui mandata.& l.& ſi prætor. tum quia ſufficit,quod iudex fuit ad hoc, vt a teſtimonio repellatur,ii.q.vj.ſtatuendum.Et hoc approbant communiter omnes.& hanc etiam ſolutionem approbauit dom.n. Sed probabiliter poteſt dici contrarium,quod dic,vt no.ſ̃. eod. ſuper verbo.& alium. Nec obſtat capit. ſtatuendum. Reſponde enim, vt nota.ibi.& ſ̃.eodem,ſuper verbo.citra litis conteſtationem, & ſ̃.eodem,cum a nobis,& extra.d.n.eo.tit. Romana. Illud autem
7 fateor,quod † nullus poteſt eſſe teſtis ſimul & iudex,ii.qõ. vi. ſtatuendum.aſſeſſor & iudex.C.de aſſe.nemo actor, reus, & teſtis, ſ̃. eodem,inſuper,ſ̃.de iuram.calum.cap.fina.aduocatus vel procurator & iudex.ff.de iuriſdic.omnium iudicum,prætor.nec etiam
8 talis † poſt depoſitum officium poteſt teſtificari.extra.d. n.eo.tit. Romana,& eſt ratio,vt ibi no.[Quin]pro certe.[Immo poſt appellationem.] ad nos ex præmiſſa cauſa factam, vt ſupra notat. [Ipſarum.]ſacerdotalium.ex hoc videtur, quod præpoſitus erat in poſſeſſione conferendi præbendas iſtas.& quod comitiſſa ageret contra ipſum,ſed dic,vt in ſequen.interlineari.[Suſpendiſtis] ſi quod ius in hoc habebat. & hoc notauit, quando dixit a donatione, & non dixit donationis quaſi poſſeſſione. Vel poteſt dici,quod prępoſitus erat reus, & quod ſatis apparet in eo, quod iudices tam animoſe proceſſerunt contra ipſum. vnde præſumitur, quod comitiſſa fuerunt impetrati. [Eundem.] & male propter rationem hic aſſignatam. alias enim bene competit ita procedere contra contumaces, quando agitur de incorporalibus,ſupra de eo, qui mit. in poſſeſſio.cauſa rei ſeruan. capit.j. ſecundum dom.no. Vel dic, & male, cum adhuc conuictus non eſſet,ſupra vt lite penden.capit.j.ſupra de reſtitutio. in integrum. capitulo. ij. ¶ Ne igitur].iij.pars.[Ob teſtis defectum,] & ſic eo remoto poterit teſtificari, quamuis iudex fuerit in hac cauſa, quod eſt contra Ioannem. Sed nunquid comitiſſa poterit obiicere in perſonam ipſius, eſto quod in ipſum conſenſerit tam

quam in iudicem? Non videtur, quia ex quo ſemel ipſum approbauit, non poteſt ipſum poſtea reprobare, ff. de neg. geſt. Pomponius. xxxii. q. v. horrendus. iii. q. iij. offeratur. & s̃. titu. j. per tuas. in dicta tamen ipſius obijcere poterit, iiij. q. iij. §. ſi quis teſtibus [Loco illius] ſ. de ani. [Subrogandum] cum vnus iudex alii conceſſum fuerat, ff. de iud. ſi iudex. & hoc cum res eſt integra, tunc ſi eſt delegatus, hꝫ reſiduũ, ſi ordinarius nõ minus anno, ff. de iud. edictũ. C. de iud. ꝓperandũ. §. ſin autẽ in medio triẽnij. [Relaxata] quatenus de facto tenuit. ſm B. & d. n. ff. de fer. l. j. j̃. de appel. ad præſentiam. ii. q. vj. arguta. q. d. quia ipſo iure fuit nulla, cum iam præpoſitus appellaſſet, vt patet in præmiſſis iuribus. & s̃. §. prox. in fi. & s̃. de of. dele. cum olim abbas in fi. & ſic quantum ad appellationẽ impropriè ponitur, ſed quantum ad hoc lite pẽdente proceſſum fuit, vt s̃. no. proprie, vt patet s̃. vt lite pen. c. j. ſi. j̃. de acc. olim. I. V. & P. Vel melius dic, ꝙ etiam proprie ponitur reſpectu appellationis, quia antequam hæc decre. emanaſſet iſte caſus non erat in iure expreſſus, & ſcribebatur iudicibus appellatione remota. vnde proceſſus tenuit mero iure. Sed debet per ſuperioris officium retractari, j̃. de app. paſtoral. [Procedatis.] De voluntate partium ꝓceſſit, ꝙ cauſa remitteretur ad eos, a quibus fuerat appellatum. alš enim hoc non liceret, ij. q. vj. ſi epiſcopus accuſatus fuerit ſm d. n. quod dic, vt leg & no. j̃. de app. interpoſita. §. ille denique.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes ad perpetuam rei memoriam non poſſunt ratificari nec valere.*
2 *Futuris caſibus cautæ, & prudenter, eſt, occurrendum.*
3 *Graue eſt aſſumere partes actoris.*
4 *Pro proceſſu iudicis quando præſumitur.*

CAP. XLI.

SIgnificauit. Hæc forma receptionis teſtiũ, de qua ſequitur, in qua non tm̃ ſenes & valitudinarii, ſed etiam omnes alij idonei indifferenter recipiuntur, & in qua ſtatim fit publicatio non expectato anno, locum habet, vbi quis eſt in poſſeſſione alicuius iuris, quod dicit ſuum. ſed dubitat ne mortuis aliquibus teſtibus, qui huius iuris ſunt conſcij, & veritatem norunt aliquis ſibi in poſterum moueat quæſtionem, & deficientibus teſtibus de facili poſſet in litem ſuccumbere, & alius obtinere, iuſtum eſt ergo, quod hic ſtatuitur, quia niſi modus iſtius prouiſionis inuentus eſſet, perire poſſet ius talium poſſeſſorum, cum ipſi non poſſent ab alio id, quod poſſident vendicare, vt patet in eo, quod legitur, & no. s̃. de iud. examinata. nec alios, donec eis placeret cogere ad agẽdum. C. vt nemo inuitus in rubro, & in nigro. Propter hoc igitur eiſdem taliter prouidetur, ꝙ teſtes ſui ſtatim recipiantur & publicenter perpetuo valituri, vt hic, & j̃. eo. Albericus. Quid ergo ſi talis poſſeſſor actionem habeat, puta vti poſſidetis, vel confeſſoriam, vel aliam competentem? Reſpõ. planum eſt, ꝙ in hoc caſu deficit prædictæ prouiſionis ratio ſiue cauſa, per conſequẽs & effectus, vt patet in eo, quod legitur, & notatur. j̃. de app. cum ceſſante, in prin. & j̃. de voto magnæ. ad fi. ſupereſt tamen ei alicuius prouiſionis modus, ad quem in caſibus ſuis poteſt recurrere, quod dic, vt legitur, & no. s̃. vt lite non conteſta. quoniam frequenter. reſpon. j. & §. i. Nec obſtat, ff. ad l. Acqui. ſi deletum: quia dicendum eſt, ꝙ in illa l. proceditur ſm tenorem illius decr. quoniam frequenter, vt no. ſm Azo. j̃. eod. §. j. ſuper verbo teſtes idoneos. Sed & ſolennior ſummaria cognitio requiritur in forma ꝑ allegatæ decr. quoniam frequenter, quam in forma decr. iſtius ar. præallegatæ le. in lege Aquilia. atteſtationes autem ſm formam huius præſentis decr. receptæ non videntur valere, ſi ille, qui cas produxit ꝯ alium agat, ſed tunc tantum, cum agit alius ꝯ eum, vt ex præmiſſis patet. Vbi vero recipiuntur teſtes ſm formam illius conſtitutionis, quoniam frequenter, & ante litem conte. aperiuntur de conſenſu partium. In hoc caſu non ſolum ſunt in illa inſtantia iudicij, ſed etiam ad æternam rei memoriam valituræ ſecundum d. n. inter eaſdem partes tantum, ſiue ille agat, qui teſtes producit, ſiue alius contra quem producuntur, quia tunc ad iſtam formam forma illius conuertitur decem. Sed ſi aperiãtur parte altera neſciente, tunc non valent niſi & poſtea conſenſus partis accedere ignorantis. Et hæc videntur locum habere, vbi tenet receptio teſtium eorundem, puta, quia recepti ſunt ex cauſa, & in caſu conceſſo in iure. Quid ergo ſi in hoc caſu. i. lite non conte. recepti ſunt ſine cauſa? Reſpon. tunc nullæ ſunt ipſo iure. & ideo quantumcunque partes conſentiant publicationi &
1 atteſtationi eorum teſtium, nullo modo † poſſunt ratificari, nec valere ad æternam rei memoriam. C. de iuram. calum. l. ij. §. ſed quia veremur. & in eo, quod legitur, & no. s̃. de ele. auditis. §. ipſe vero decanus ad fi. licet aliqui contradicant ſecundum d. n. cuius eſt tota mens huius glo. quod & magis placet. de quo dic, vt no. s̃. eo. cum cauſam, quæ. reſpon. j. ſuper verbo prudenter inquirens ſub §. debet etiam iudex eſſe diligens. ver. atteſtationes autem & ſequentibus. [Volentes]. i. ſpontanei. [In ea]. ſ. eccleſia [Nihil iuris] ſi hoc non dixiſſent, aliqua videbantur retinere, quæ patrono ipſo iure debentur, de quibus no. j̃. de iure patro. nobis fuit. §. fin. Sed & vltra aliquid de conſenſu epiſcopi ibi potuit retineri, vt legi. & nota. j̃. de cenſi. quanto.] Vnde timens]. ver. ſ. dictus presbyter. [Ne proceſſu temporis] mortuis. ſ. teſtibus qui præſentes fuerent, & hoc audierunt, s̃. de conſue. c. ij. Sed videtur, ꝙ nullum periculum hic immineat, nam ſi fundationis tempore hoc dictũ fuit, per eoſdem teſtes, per quos patroni probabunt fundationẽ, per eoſdem probabit presbyter, & libertatem. Reſpon. non eſt ita quia omnes poterũt videre, & ſcire fundationem, pauci vero audierunt hæc verba. Item de fundatione fecerant patroni fieri forſan publicum inſtrumentum, ſed de libertate non curauerunt, & ideo caute fecit presbyter qui ſibi & eccleſiæ petiit prouideri. [De-
2 perire]. Argumen. † quod futuris caſibus caute & prudenter eſt occurendum. ſi. s̃. vt lite non conteſt. quoniam reſpon. i. & j̃. eo. Albericus. s̃. eo. ſi qui teſtium. j̃. de confir. vti cum dilecta. j̃. de priuilegiis cum olim eſſemus. ff. loca. & conduc. ſi quis domum. §. hic ſubiungi. ad fi. ff. ad le. Acquil. in lege Aquilia ſi deletum. ff. de vſufruc. l. j. C. de vſur. pupilla. l. fi. ff. de fur. qui vas. xxiii. di. in nomine domini. s̃. de elec. licet. s̃. de ſeruis. non ord. c. j. s̃. de oblig. ad ratio. c. vnico. & inſtrumenta omnia propter hoc fiunt. j. q. vij. ſalubérrimum. ff. de pigno. contrahitur. ad fi. [Prouideri ſibi] alias ſine ſibi. ¶ Quo circa] ii. pars. [Teſtes idoneos]. Hæc publicatio fit in fauorem rei. vt quandocunque poſſit probare defenſionem, ſeu exceptionem ſuam, nec habet locum ex parte actoris, qui habet in poteſtate ſua, quando agat, ff. de excep. do. pure. §. fi. Nec obſtat. ff. ad l. Acquil. in le. Aquilia ſi deletum. quia ſicut intellexit Azo. ibi conſignantur teſtes videlicet vſque ad annum, ꝙ quando teſtes producuntur actoris ſemper eſt obſeruandum, s̃. vt lite non conte. quoniam. reſpon. j. Et non ſolum hæc eſt differentia inter publicationem, quæ fit ex parte rei, & illam, quæ fit ex parte actoris. Sed & alia multiplex, quod dic, vt plene no. s̃. vt lite non conteſt. quoniam. §. ſunt & alii. Sed nũquid poteſt hic agere preſbyter & rector eccleſiæ contra patronos, vt de libertate ſic facta ſibi faciant fieri publicum inſtrumentum, ſi. ar. C. de lib. cauſa. ſicut datã. C. de fide inſtrum. plures. C. de condi. ex lege. l. j. ergo vr̃ deficere ratio ſupradicta quare hæc publicatio fit ex parte rei, qa. ſ. non habet poteſtatem conueniendi, quando vult, vt s̃. no. Nec etiã eſt recurrendum ad extraordinarium auxilium, quam diu habetur ordinarium, ff. de mino. in cauſæ. ij. Quomodo ergo auditur hic presbyter lite non conte. contra s̃. vt lite non conte. per totum? Sol. vbi vterque poteſt eſſe actor habet forſan locum, qđ hic dicitur, quia inuitus agere &c. C. vt nemo inuitus in rubro, &
3 in nigro. & † graue eſt aſſumere partes actoris, ff. de rei ven. is qui deſtinauerit. s̃. tit. j. ex literis. Vel hoc admittitur in fauorem eccleſiæ, cui nec expedit ſuper hoc litigare. Quid enim ſi patroni hoc denegarent, & vellent ſuper hoc litigare? Vtique expedit eccleſiæ ne grauetur laboribus, & expenſis. ar. ff. de mino. l. minorib. xxv. an. & ideo extraordinarium auxilium plenius eſt, quia magis expedit, quare eſt admittendum, ff. nau. cau. ſta. & ita. §. ex hoc edicto. ibi igitur cur oneraria &c. Vel ideo dicit citandos patronos, quia ſi hoc, vel aliud rationabile oppoſuerint, audirentur. Quod autem prius dixi, verius eſt, & adde, quod no. s̃. eo. gl. in prin. [Munimenta] ad æternam rei memoriam, j̃. eo. Albericus. C. de re iudi. geſta. C. de dona. in donationib. extra. d. n. de verb. ſig. ad æternã. lib. vj. & j̃. e. c. in fi. ¶ Denunciando]. iii. pars. aliter ergo non valet, hæc publicatio, ſiue receptio teſtium, niſi fiat hac præmiſſa denunciatione, arg s̃. eo. c. ij. j̃. de fideiuſſo. conſtitutis. iij. q. ix. charte. s̃. vt lite non conte. quoniam. Quid ergo ſi ſunt abſentes? Reſpon. videtur, ꝙ expectandi ſunt. ar. in præmiſ. concord. Sed contra, qa ſufficit, ꝙ ad domum citentur. arg. j̃. de cleri. non reſidẽ. ex tua. ff. de dam. infec. l. iij. §. ait prætor. & s̃. de eo, qui mit. in poſ. cauſa rei. ſer. capi. fina. vbi de hoc. Solu. vbi ſine periculo expectari poſſunt, expectari debent quouſque ipſis perſonaliter denũciatio iſta fiat, argum. ff. quæ ſenten. ſine appella. re. l. j. §. item cum ex edicto. Si vero ſine periculo expectari non poſſunt, tunc etiam ipſis abſentibus recipiendi ſunt, argum. in eo, quod legitur & notatur infra, de confirma. vti. cum dilecta. §. nos igitur. ſupra, vt lite non conteſta. quoniam reſpon. j. ſecundum d. n. Sed & ſi in hoc caſu fiat renunciatio ad domum non improbamus. argum. iurium prædictorum quamuis ſecundum d. n. caſus contineant ſpeciales.] Receptioni.] ad hoc, vt ipſos iurare videant, & ſi voluerint interrogatoria ſua faciant. s̃. eo. in nomine domini. j̃. eod. per tuas. ¶ Si volunt] quia nec coguntur. immo, ex quo citati ſunt, ſufficit. quia ſiue venerint, ſiue non, nihilominus valet receptio poſtea facta, ſupra eodem, capit. ij. [Et ſuper denunciatione] verſicu. [Sic factam] vt, ſcilicet interſint ſi voluerint. [Publicum inſtrumentum] per manum ſcilicet, tabellionem confectum, vel ſigillo authentico ſigillatum. j̃. de fide inſtrum. c. ij. extra. d. n. de ſen. exc. cum medicinalis. §. excommunicatio. Sed & teſtes ſufficerent. j̃. de ſen. ex. ſacro. Verum quia poſſunt teſtes mori, & probatio per inſtrumentum facilior eſt, ideo hic dixit de inſtrumento, ff. de pigno. contrahitur. Fit enim ad hoc, vt ſi patroni quandoque negarent ſe citatos fuiſſe, per inſtrumentum conuincerentur, ff. pro derelicto. l. fina. ff. ex quibus cauſis. maior. legẽ. ergo. Sed nunquid poteſt antiquari probatio inſtrumenti? quid etiam ſi poſt

poſt. c. vel. cc. annos negatur, ꝙ non fuit tabellio is, qui confecit? Rñ. non obſtat, quia in prima probatione debet ſibi prouidere inſtrumentum cuſtodiens per ſecundam publicationem & renouationem, j̃. de confir. vti. cum dilecta. Sed nec obſtat ſecunda quæſtio. quia forſan extant inſtrumenta plura alia eiuſdem manus, per quorum comparationem poterit roborari, C. de fide inſtru. comparationes, vel præſumendum eſt contra illos, vel illũ,
4 qui tam diu ſiluerunt, ar. j̃. de frigid. c. j. Hic ergo patet, † ꝙ non ꝑſumitur pro proceſſu iudicis, niſi quatenus conſtat legitimis documentis, vt legi. & no. s̃. ti. j. quoniam.

SVMMARIVM.

1 *Tempus contractus inſpiciendum eſt.*
2 *Claudicatio in iudicijs reprobatur.*
3 *Contrahentes naturaliter in precio poſſunt decipi.*

CAP. XLII.

CVm cauſa. Pars. j̃. de contrahen. emp. & vẽ. cum cauſa, & ibi probatur, ꝙ tu debes habere cũ cauſa, & non cauſam. [De monte.] ex parte vna, & ciues viterbios ex parte altera, ſuper quibuſdam caſamentis, vt in prædicto. ca. cum cauſa, & ſm dñm nr̃m monaſterium petebat ſibi reſtitui caſamenta prædicta refuſo a precio, quod de rebus venditis receperat, vel ſi ciues nollent reddere res, legitimum precium ſupplerẽt. ¶ Cum igitur]. ij. pars. [Eiuſdem loci]. ſ. ſancti Martini. [Intendant] nunc. q̃uis primo probaſſent exceſſum deceptionis. [Vẽditionis tempore] tempus
1 † enim contractus inſpiciendum eſt, & maxime in hoc caſu, vt hic & j̃. de contrahen. emp. cum dilecti. C. de reſcin. ven. ſi voluntate. ff. de euic. ex mille iugeribus. §. j. ff. de mino. deniq;. §. ſcio & s̃. de elec. dudum. i. §. fi. [Prædictæ] quomodo ergo potuit hic dari certa ſententia? vide quod no. j̃. de ꝯhen. emp. cum cauſa. [Mãdamus]. ver. [Alterutra] & ita ſicut parti vendenti datur facultas probandi valoris magnitudinem ita & parti ementi, ꝙ poſſit probare paruitatem, nam & de hoc ab initio contendere conſueue-
2 runt, C. de rei ven. ſi voluntate. Et ſic no. † ꝙ claudicatio in iudiciis reprobatur, j̃. de excep. cum inter priorem. s̃. de mu. pe. cap. ij. ¶ Si vero pars monaſterij]. iij. pars. [Articulum]. ſ. quantitatem valoris, vt ſequitur ſm dñm nr̃m. & no. ꝙ ar. habes hoc imò expreſſum, ꝙ poteſt probari, ꝙ res vendita valebat vltra medietatẽ iuſti precij, licet non probetur, quantum vltra. ad idem. j̃. de ꝯhẽ. emp. cum cauſa. puta cum eſſet vendita precio x. librarum teſtes dicebant, ꝙ. ſ. valebat plus q̃ viginti, ſed non determinabant quãtum, illud ergo quantum poteſt modo probari ad hoc, ff. de reg. iu. in eo. ff. de hæred. inſti. quotiens. Quid enim ſi emptor offerat vndecim, vel duodecim? Poteſt venditor dicere non ſufficit, quia res valebat triginta, vel quadraginta tempore contractus, qui inſpicitur, vt s̃ §. prox. & C. de reſcin. ven. ad reſcindendam, & l. dolus, & ff. de iu. fiſ. l. iij. §. diui. Sed quomodo admittuntur ijdem teſtes, qui primo fuerunt producti. contra. s̃. eo. fraternitatis? Reſpõde, vt no. in præceden. glo. Sed qualiter probabitur verum preciũ rei? Rñ. rei qualitate & reddituum quantitate inſpecta, & conſiderata, vt C. de reſcin. ven. ſi quis ſeruos. ff. de rebus eorum, qui ſub tu. vel cu. ſunt. ſi fundus. circa prin. Quandoque tamen conſideratum poſſet valere infra. l. an. verbi gratia. Valet quolibet anno. xx. ſol. precium ergo emptionis. l. librarum, vt in Auth. de ali. & emphi. §. ſanctiſſimas. colla. ix. q̃tum valet vſq; ad xx. in Auth. de nõ ali. re. ec. §. quia vero leonis. collat. ij. Sed verius eſt, ꝙ dicatur quãtum vendi poſſet tempore ipſius contractus, ff. ad treb. l. j. §. ſi hæres communi æſtimatione conſiderata non ſpeciali affectu, nec enim conſiderandũ q̃tum dagranetus diligit rotam ſuam, ſiue tutellam, ff. ad l. fal. precia. rñ. j. ff. ad l. Rhodiam de lac. l. ij. §. ſi nauis. ver. portio autẽ. [Quos ad alium]. ſ. ad probandum exceſſum deceptionis, quem probauit, j̃. de contrahen. emp. cũ cauſa. nunc aũt intendit probare inquantum excedebat, & dicit, ꝙ ſuper iſto articulo ſunt ijdem teſtes iterum admittendi, quia eſt alius modus probandi. s̃. eo. veniens. j. & j̃. eo. cum in tua. [Procuretis] ſubaudi non obeſt, ꝙ iam probauit deceptionis exceſſum, quoniam aliud eſt &c. & ſic ꝯtinuatur ſequens. ver. [Quoniã aliud eſt] &c. ver. ſi enim res vendita fuit pro centum, quæ valebat xl. & probatur per teſtes, ꝙ valebat. cc. bene ꝓbatus eſt deceptionis exceſſus, ſed non eſt probatus verus valor, igitur venditor non cogitur eẽ contentus. cc. quæ probauit, imò adhuc poteſt probare verã q̃titatem valoris. ſ. ꝙ valebat, xl. vt poſitum eſt, etiã per teſtes primo productos & publicatos, quia ad aliud fuerunt primo inducti, & nunc in ſecundo ad aliud inducuntur, vt hic probatur, & in eo, quod leg. & no. s̃. eo. veniens. j. §. j. ver. fi. §. nos igitur. Nec aũt duo, ſ. exceſſum deceptionis, & quantitatem in valoris neceſſe habet probare venditor in hoc caſu, alioquin ſi emptor nollet preciũ reintegrare, nec rem reſtituere, niſi ſciretur vera quantitas precij, nulla pro venditore certa ſententia dari poſſet ſm do. n. niſi probatione valoris deceptionis exceſſus vellet eſſe contentus, nam & ſi vellet non ſolum pro parte, ſed in totum iuri ſuo renunciare poſſet, C. de pac. ſi quis in conſcribendo. j̃. de regula, ad apoſtolicam, cum ſuis concor. & no. hic ar. ad ſolutionem, quæ fit tota die, qua dr̃ aliud hic, aliud ibi, ſi. j̃. de his, quæ fi. a præla. cum apoſtolica. §. auctoritates [Deceptionis exceſſum] No. non dicit deceptionis quantitatis exceſſum, quia ſic mentiretur, ſed deceptionis ſimpliciter, in quo omnino verum dicit, vt patet in eo, quod no. s̃. ſuper verbo articulum. [Quantitatem] licet hæc ſatis propinqua videatur, & no. ꝙ dummodo deceptio non excedat dimi-
3 diam partem iuſti precii, nec aliquid doloſe fiat, naturaliter † poſſunt in precio decipi contrahentes, ff. de mino. in cauſæ. ij. §. in ꝑcio, & C. de reſcin. ven. l. ij. licet illud ab aliis aliter intelligatur, & de hoc no. j̃. de contrahen. emp. cum dilecti.

SVMMARIVM.

1 *Sententia non ualet niſi inſcriptis feratur.*
2 *Sigillo authentico iudicis circa acta iudicialia.*

CAP. XLIII.

ALbericus. [Inter ipſum]. ſ. Albericũ ex parte vna. [Et C. mulierem] ex parte altera, & ĩtelligas, ꝙ habebatur de federe matrimonij, non de fide alioquin cum illa contrahere non potuiſſet, imò ſemper coniuges remanerent, vt, xxxij. q. vij. §. j. & c. j. & ij. [Coram capitulo] vacante ſede, ar. j̃. de hæreti. ad abolendam, alias contra. j̃. de conſan. c. j. §. fi. ſed eſt ſi. ar. j̃. ti. j. præterea. s̃. de reſt. ſpol. literas vbi de hoc. ¶ Poſtea vero]. ij. pars. [De legitima vxore] quam poſtea duxit abſolutus a prima. [Præiudicium] qa in poſterum forſan poſſet probare primum matrimonium, de quo extabat publicum inſtr̃m, & non ſm, & ſic probarentur filij illegitimi, j̃. qui filij ſunt legi. tanta. [In ſcriptis redacta] non dicit recitata, potuit enim recitari in ſcriptis non publicis, ſed priuatis, & hoc etiã innuitur. j̃. eod. c. in fi. & ſm hoc non probatur
a hic, ꝙ ſententia matrimonialis ſine ſcriptis lata teneat, a nec per
1 aliquod aliud ius comprobatur, & regulare eſt, quia † non valet ſententia, niſi in ſcriptis feratur, ij. q. j. in primis. in fi. vbi de hoc, & l. ſtatutis. C. de ſenten. ex periculo reci. l. pen. & fi. Alij dicunt, quibus d. n. aſſentit, ſicut hic ſcripſit, ſpeciale eſſe in cauſa matrimonii, ꝙ valeat & ſi ſine ſcriptis feratur, ſicut & in eo caſu, quando epiſcopus inter clericos iudicat. xi. q. j. ſi quis cum clerico, & q̃nque lites breues ſunt, C. de ſenten. ex peri. reci. autẽ. breuiſſimas, & in aliis, de quibus no. s̃. de libel. ob. c. j. ſicut & multa alia in ea ſpecialia ſunt, vt no. j̃. qui ma. ac. poſ. videtur. §. fi. & ſic intelligunt, quod hic dr̃, quod tamen hic non probatur, vt s̃. no. Si tamen vis fouere hanc opinionem diſtingue, vtrum iudex ex officio procedat per modum inquiſitionis, & tunc eſt verum, quod dicunt, vel in figuram iudicij, & tunc omnino nõ valet, niſi feratur in ſcriptis, nam & hoc eſt de ordine iudiciario, propter quem ſolũ non ſeruatum hæc ſententia retractatur, vt j̃. qui fil. ſunt le. per venerabilem. §. j. ver. præterea, vbi de hoc. Vel illud verum eſt, quando agitur de violatione thori, ſeu etiam quando agitur de federe in figuram iudicij, & neutra pars contumax eſt, alias cõtumacia exigente etiam ſine ſcriptis lata ſententia valebit, cum & in hoc caſu valeat procedi lite non conte. & hoc propter periculum animarum, quod veriſſimum eſt, vt s̃. vt li. non conte. c. j. & c. quoniã nec in talibus innitimur ſubtilitati, ſed veritati, s̃. de iud. dilecti. cum ſuis cõcor. & huic ſta quicquid in ſumma vel aliis locis de hoc no. ¶ Ideoq; mãdamus]. iij. pars [Recipere] vocatis his, quos res tangit, vt in ſe. glo. niſi forte abſentes eſſent, & timeretur de inſtante morte, vel receſſu teſtium, hic enim & ſi ipſis nõ citatis recipiãtur teſtes, valebunt dicta eorum, quod dic, vt no. s̃. eo. ſignificauit, multofortius non poterit iudex procedere ad publicationem teſtium, ſi ij, quos res tangit, per cõtumaciam abſunt, vt patet in eo, quod legitur, & no. s̃. vt lite non conte. quoniã rñ. j. ſm, d. n. [Ipſorum]. ſ. teſtium, vocatis tamen illis, quos res tangit, s̃. de tempo. ordi. ſi archiepiſcopus. §. fi. vbi de hoc, & s̃. eo. ſignificauit. dic, vt ibi no. & s̃. vt lite non conte. quoniam. rñ. j. & §. ſunt & alij, & adde, quod no. in præced. glo. [Publicam] ſic patet, de qua ſcriptura loquitur. s̃. vbi dicit in ſcriptis redacta, & ꝙ bona & vera eſt glo. quam ibi fecimus. Qualiter autem fiat hæc publicatio no. j̃. de fide inſtru. ca. pen. & fi. & in ſe. glo. [Redigi faciatis] Quid ſi ꝯ hanc publicationem, quæ diu eſt, facta fuit, obiiciatur nunc, ꝙ non valet pro eo, quod hi, quos res tangit, non fuerunt vocati. Dicunt quidam, ꝙ niſi aliud probetur, præſumendum eſt pro publicatione. ſ. ꝙ fuit ſolenniter facta, ar. C. de contrahen. ſti. l. j. & l. optimam. C. de re iudi. l. j. C. de app. qui ad ciuilia. Inſti. de fideiuſſoribus. §. fi. Alij dicunt hoc non eſſe verum, niſi & in ipſa publicatione ipſa hæc ſolemnitas exprimatur, fuiſſe ſeruata, vt ſi contineatur in ea, ꝙ facta fuit vocatis omnibus &c. & vide formam, quæ debet exprimi, in eo, quod no. j̃. de fide inſtru. cum Petrus tabellio.

ADDITIO.

a ¶ Teneat. Vtrum ualeat ſententia lata in cauſa matrimoniali ſine ſcriptis. Et qualiter deponere debeant teſtes, qui uolunt probare ſenteutiam in ſcriptis latam. Et an ſententia poſſit probari per teſtes, uide per Andr. ſic. hic in apoſtil. ad Panor.

bello.& c.ſe alioquin ſi hoc ibi non exprimatur, neceſſe eſt, ꝙ ſo
lemnitas probetur, alias nō valebit, ar.ff. de publiciana, quæcūq;.
§.fi.C.de proba.l.pen.C.de fal.l.fi.Niſi probetur, ꝙ hi, quos reſtā-
git, fuerunt præſentes, ff.de ver.ob.Titia.§.pe.ſm d.n.Vel poteſt di
ſtingui inter tempus & tempus, nam ita recens poteſt eſſe, ꝙ vtēs
publicatione poteſt de facili ſolennitatem probare, & in hoc ca-
ſu ſi non exprimatur in publicatione, ꝙ forma ſeruata fuerit vtē
ti ipſa incumbit probatio. Sin autem adeo antiquum ſit, ꝙ pro-
batio reddatur impoſſibilis, ff.de proba.ſi arbit.tunc præſumi de-
bent omnia ſolemniter acta, vt impoſſibilitati probationis par-
catur, ſ̃.de pac.c.fi.xxij.q.ij.faciat, & vt res potius valeat, q̃ pereat,
j̃.de ver.ſigni.abbate.§.ↄ quod fuerat.ver.hic aūt ſenſus, cū ſuis
concor.ſuper quo vide, quod no.j̃.de cle.ex.miniſt. propoſuit.§.j.
verſi.& ꝙ idem.Vbi vero forma, vt præmiſſum eſt in ipſa publi-
catione, ſufficienter exprimitur, tunc præſumuntur omnia ſolē-
niter acta, ſiue tempus antiquum fuerit, ſiue recēs.& no.ſm d.n.
ꝙ publicatio fieri poteſt, ſiue in eadem carta antiqua totum pro-
ceſſum continente, ſiue in alia non ſolum in præſentia iudicis
ſed etiam per tabellionē in abſentia, dummodo appareat prās, ſi-
ue auctoritas ſibi a iudice data, aliter enim non valet, vt.j̃.de fide
inſt.c.pen.& fi.Debet etiam fieri iudice, vel alio, cui hoc commit
tit pro tribunali ſedente, & vel præſentibus, vel per cōtumaciam,
abſentibus, quos res tangit, vt in Auth. de inſtru.cau.§. ſed & in-
ſtrumenta publice facta, & ſequentibus, & §.& hoc dicimus col-
la.vj.C.de auc, tu.l.fi.ff.de adoptio.nam ita diuus Marcus, & no.ſ̃.
eo.§.in prin.ſuper verbo recipere.Et quādo atteſtationes ſunt pu-
blicande uocandus eſt notarius, qui ſcripſit teſtes, & ipſos ſolos re
cepit, nec credetur ei ſm quoſdam, nec etiam ſcripturę ſuæ ſi aga
tur coram alio iudice, q̃ coram illo, cuius auctoritate recepti fue
rūt, niſi ſcriptura ſua habeat inſcriptionem teſtium, aliter enim
reputatur priuata quouſq; ſm hanc formam fuerit publicata, ar.
in Auth.de hæredi.& fal.§.ſancimus, & §. ſi vero abſunt. colla.j.
Alij vero, inter quos eſt d.n.dicunt, ꝙ ex quo atteſtationes per ta-
bellionem ſcriptæ ſunt, & in actis redactæ ſemper inter eaſdē per
ſonas ſine aliqua publicatione fidem faciunt. Alij autem nec pro
ſunt, nec obſunt, ar. C.de donatio.in donationibus, ff.de iureiur.
ſed & ſi poſſeſſori.§.fi.& ſequenti.Quia ſi atteſtationes inuenian-
tur apud iudicem, quæ per tabellionem non ſunt authenticatæ,
tunc hęc publicatio neceſſaria eſt ſm d.n.ar.pro & contra.j̃.de
præſcriptio:ad audientiam.§.nos igitur. Sed & ſm d.n.hoc eſt ve
rum, ꝙ prætextu defectus ſolemnitas teſtium non poteſt dici, ꝙ
actis credendum non ſit, vel etiam inſtrumento per manum ta
bellionis confecto, niſi negentur illa eſſe acta, vel inſtr̃m, ſuper
quo vide, quod leg.& no.ſ̃.de elec.ſcriptu m eſt.§. j. Qualiter autē
credendum ſit, dic, vt plene no.ſ̃.ti.j.quoniam cōtra falſam. Nō
ſolum aūt atteſtationes publicantur, vt præmiſſum eſt, imò & li-
tis conteſtatio, non vt valeat vltra triennium ad procedendum
in cauſa, ſed quia valet ad interuptionem probandam, C.de præ
ſcriptio.xxx.an.cum notiſſimi.§. imò & illud proculdubio in fi.
& de hoc plene no.ſ̃.eo.cauſam quæ ſm d.n.Tu vero dicas ꝙ va
let ad procedendū etiam vltra trienniū in foro canonico, licet ſe
cus ſit in foro ciuili, quod dic, vt plene no.ſ̃.de iudi.venerabilis, &
ſ̃.ti.j.c.fi.Sic & ſm d.n.publicatio inſtrumentorū, quæ tabellio de
functus nequiuit perficere, & ſimiliter confectorum ſed vetuſta-
te vel alio modo conſumptorum.& poteſt fieri hæc publicatio,
tam auctoritate iudicis ordinarij, q̃ etiam delegati, vt omnia hęc
probātur.j̃.de fie inſtr.cum Petrus tabellio.& ſeq. Hæc vera ſunt
vbi atteſtationes, vel alię ſcripturę minus ſolemnes, vel conſum-
ptæ, vel deletę publicari, & authenticari petuntur, vbi vero, non
ſcriptura, ſed id quod ſine ipſa actum eſt petitur publicari ſicut
& hic loquitur, tunc publicatio ita fiet, vocabit iudex teſtes qui in
terfuerunt ſniæ ſine ſcriptis late, vel teſtamento, vel contractui,
ſine ſcriptis confecto, & audiet ab eis veritatem quam de his no
runt, & eam faciet in publicam, & authenticam formam, & per
perſonam publicam in ſcriptis redigi ad rei æternæ memoriam
faciendam, & ſic quod prius erat in mente & memoria hominū
labili redigetur auctoritate iudicis in publica ſcriptura, & perpe-
tuo valitura, vel etiam in carta non publica, vel non authentica,
ſufficit enim ꝙ auctoritate iudicis ſit facta, ad maiorem tamen
ſecuritatem poterit in ea contineri ꝙ iudex decernit fidem illi
ſcripturæ perpetuo adhibendam comprobantur hæc, ff. de re iu-
di.de qua re.C.qui te.fa.poſ.hac conſultiſſima.§.at cum humana
fragilitas, C.de teſta. publicari. C. de re iudi.geſta.ff.ad l. Aquil.in
lege Acquilia.ſ̃.eo.ſignificauit.ſ̃.elec.quia propter; ſm d.n.qui, &
ſcripſit hic ꝙ aliqn̄ hoc facit fieri quando vnus procurator cōtra
multos, & diuerſos agens vnum ſolum habebat procuratorium:
nam illud fecit exemplificari & in publicam formam reddi, de
cernens partibus præſentibus & non contradicentibus eandem
fidem adhibēdam tali ſumpto, quæ adhibetur authentico ſeu ori
ginali, & ad probandū, ꝙ hoc fieri poſſit ſcripſit hic, ꝙ procurato
rem facere quoddam geſtum eſt, vnde poteſt in publicā formā
redigi, & plura inſtrumenta poſſunt inde cōfici, quia nec vnum
in omnibus cauſis ex quo ponitur ꝙ multe, & diuerſæ, ſunt ſuffi-
cere poſſet.ar.prædictarum l.& in auth. vt fratrum fi.§.illud quo
que coll.ix.Quia aūt dixit, ꝙ in ſcriptura non publica & non au-
thentica poſſit fieri publicatio &c.vt ſ̃.eo.glo.ver.vel etiam in car
ta, intelligendū eſt dummodo ſigillum habeat authenticum.&
2 per hoc euidenter probatur ꝙ, † authentico ſigillo iudicis etiam
circa acta iudicialia eſt credendū ↄ, id, quod idem d.n.no.ſ̃.eo.cū
a nobis.& ſ̃.ti.j.poſt ceſſionem, & c. quoniam contra falſam, ſed
quod hic dicit verius puto.Poterit ergo iudex etiam inſtrumētū
publicum ſub ſigillo ſuo publicare, & etiam authenticare ſum-
ptum eius.Sed forſan obiicies, & dices, ꝙ licet poſſit interuenire
publicatio in factis ſine ſcriptis habitis, ſecus tamen eſt in inſtru-
mento procuratorio vel alio quod iam confectum eſt, & perfe-
ctū, & ideo nec publicatione eget.Sed & qūo fiet publicatio hui⁹
procuratorij inſtrumenti domino qui dicitur procuratorem cō
ſtituiſſe abſente & non vocato hoc eſt ↄ, id quod no.ſ̃.eo.§.ſuper
verbo.recipere, & ſuper verbo.ipſorum.Sol. nullum ius prohibet
fieri publicationem geſti alicuius, & plura inſtrumēta exinde ſu-
mi & confici, licet exinde primo factum ſit, & appareat inſtr̃m
authenticum & originale, maxime quando ad faciendum, hæc
cauſa ſubeſt, puta quia vnicum inſtrumentum non ſufficit, vt prę
dictum eſt, hoc inq̃ nullo iure prohibetur, imò potius cōceditur,
ff.de eden.ſi quis ex argentariis.rn̄.j. & l.veluti.& Inſtit.de teſta.§.
pe.& ff.de teſta.vnum teſtm̄ exemplata vero non ſeruata hac ſo-
lēnitate fidem non faciunt.in auth.vt ſpon.lar.§. & hoc inſuper.
coll.ix.ff.de bo.poſ.ſm ta.l.ij.§.ſed tamdiu.ff.de fi.inſtr.l. quicūq;.
& licet aliqui in hoc caſu his verbis vtātur.ſ. ꝙ publicatur geſtū,
conuenientius tamen videtur dici publicari, vel edi inſtrumētū,
quando.ſ.ſumpto fides adhibenda decernitur, vt originali, ſeu au
thentico inſtrumento.Nec obſtat hoc quod ſupra tactum eſt op
ponendo de domino abſente & non vocato, quia ex quo procu-
rator dedit mandatum agendi ↄ plures, & procuratorium vni-
cum exinde confectū non ſufficit, vr̄ dediſſe mandatū, & pote-
ſtatem eidem procuratori, vt ipſum inſtrumentū procuratoriū
poſſit, ſm formam prædictā facere exemplari, & multiplicari, cū
nec aliter procurator prædictum mandatū ſibi factum valeat ex
pedire, ar.ff.de procur.ad rem mobilem, & l.ad legatum, & in eo
quod legitur, & no.ſ̃.de offi.del.præterea, ſm d.no. & hoc intelli-
gas quando procuratoriū nō vertitur in dubium, alioquin opor-
teret ꝙ ei primo daretur fides q̃ publicaretur, vt patet in eo, quod
legi.& no.ſ̃.de ele.ſcriptum eſt.§.j.Cauendū eſt igitur in hoc ca-
ſu etiam iudici ne ei forſitan eludatur in hoc caſu, ff. de iudi.ſi p̃-
tor, vt ad publicationem teſtiū ſubito non procedat, qn̄ perſona
tabellionis, vel ſigilla in procuratorio appenſa ſibi nota non ſunt
ſed ignota, alioquin multi dn̄i vexari poſſint per inſtr̃a ficta, vel
falſo fabricata, ar.ff.de cuſto.reo.diuus, & in eo quod leg. & no.ſ̃.
de do.& contu.cum olim Daniel.& de cle.peregri.c.j.ij.& iij.Qui
dam tamen, ſm d.n.dicunt, ꝙ hæ publicationes de geſtis ſine ſcri
ptura habitis fieri poſſunt etiam partibus abſentibus, nec vocatis
pro ſe allegantes, ꝙ nec in hac Decre. quæ in hoc caſu loquitur,
nec in aliquo alio iure inuenitur expreſſum ꝙ aliqui ſint vocan-
di. Sed quicquid dicant iura ſuperius allegata quorum ratio ge-
neralis eſt ſufficiunt, & ideo tutius, ſm d.n.imò tutum eſt ꝙ vocē
a tur[a] contrarium periculoſum eſſet, quia & publicationem adni-
hilaret quod, dic, vt no.in ſeq.quæſtione.Quid ſi ſit inſtrumentū,
quod aliquē ſpecialiter non tangit, ſed generaliter, puta priuile-
gium, vel indulgentia generalis? Rn̄. in hoc caſu ſicut ſcriptura
generaliter tangit omnes, ſic & ſolemne ædictum eſt generaliter
emittendum, ar.opp.j̃.de clā.deſpon.cum inhibitio, & j̃.qui ma.
ac.poſ.cum in tua, & in eo, quod leg.& no.extra, d.n.de ſen.ex.ſta
tuimus, aut non valebat priuilegij publicatio, niſi fieret per illū
qui ipſum conceſſit, nam ſi per eum fieret tunc valeret ſicut & ab
initio valuiſſet ſi per ipſum fuiſſet puplicatum, & etiam triplica-
tum.Sed contra.j̃.de confir.vti.cum dilecta.§.j.ad fi.So. poteſt di
ci ꝙ ibi non fuit emiſſum aliquod edictum, ſed aduerſarius com
paruit, & fuit auditus, ſm d.n.Vel dic, ꝙ licet is qui priuilegiū cō-
ceſſit ex poſt facto poſſit ipſum publicare, ſicut & a princi.potuit
dare, nam & publicando, niſi aliud dicat nihil de nouo dare vide
tur, & ſic intellige quod no.ſ̃.ver.ſolutio.j.Hoc tamen intelligen
dum eſt quando nec ſuſpectum habetur, nec de ipſo refertur quę
ſtio, alioquin nunq̃ ſine cauſæ cognitione etiam per illum qui cō
ceſſit priuilegium, debet poſtea publicari, immo & vocandi ſunt
quos res tangit, & ſic loquitur prędictum contra.j̃. de confir.vti.
cum dilecta, & j̃.de priuil.cum olim eſſemus, & ca.ex parte abba-
tiſſe, & ar.in eo quod leg.& no.ſ̃.eo..cauſam quæ.§.j.ante fi.& ſ̃.
vt lite pen.c.fi.& ſi in inſtrumentis contrarium diceretur, poſſent
exinde magne fraudes & grauia pręiudicia prouenire, tamen ex
quo publicatio facta eſt de falſitate ſiue ſuſpicione priorum ni-
hil vlterius dici poſſet.In publicatione autem eorum quæ nunq̃
fuerunt

ADDITIO.

a ¶Vocentur. Adde nunquid in hac publicatione ſeu exemplatione inſtru
menti neceſſario ſit uocanda pars.do.Andr.ſic.& do.Ber.de Landria.hic
in apoſtil.ad panor.

fuerunt ſcripta non imminet tantum præiudicium, licet & ibi
poſſet multum periculum imminere, ſm dominum noſtrum
cuius eſt maior pars mentis totius huius gloſæ.

SVMMARIVM

1 *Arbiter non eſt tante auctoritatis ſicut iudex.*
2 *Duo vel.3.teſtes an poſſint improbare centum.*

CAP. XLIIII.

CVm in tua diœceſi, & infra.
Pars.j̃.de decimis, cū in tua, & alia.j̃.de ſpon.cum in
tua.[Vtrum aūt]ſic cōtinuabis hanc literam, ſubau-
di ſic.Reſpondemus ad quæſtionem tuā o Beluacen. epē quā no-
bis feciſti.j̃.de ſpō.cū in tua, quid iuris ſit.[Autem] pro ſed.[Sed
non immerito quæri poſſet]quod eſt.j̃. [Si parentela probetur p̱
tres, vel quatuor teſtes]inter iam cōiunctos.[Accuſatore idoneo
comparente]vtrum per depoſitiones. [Eorundem].ſ.trium, vel
quatuor.Et dic accuſatore, improprie ponitur nec enim eſt quæ
ſtio criminalis, ſed mixta inter criminalē, & ciuilem, ſicut alias,
ſ̃.de procur.tue.[Coniunctos]ante quorum coniunctionē fuit
firmatum iuramento per.xj.vel.xij.propinquos ꝙ nulla linea cō
ſanguinitatis ſe attingebant, vt ſequitur. [Poſteriorum.] reſpectu
propinquorum qui primo ↄrium iurauerant, vt in præce.interli.
[Vndecim, vel duodecim]iſti recepti fuerunt ante contractum
matrimonij, illo ſ.tempore quo de parentela, & quolibet alio im
pedimento inquiſitio facta fuit, ſm formam illius conſtitutio-
nis.j̃.de clam.deſpon.c.iij.ſm d.n.[Ac pauciores]vel præſtantio-
res.i.meliores.[Mentis].i.quo ad mentē.q.d. diſcretiores ſunt &
ſenſus capaciores alias meritis.[Diſtinguendo]alias non valet te
ſtimonium.j̃.eo.licet.j.& legitur, & no.ſ̃.ti.j.iurauit, & apparet p̱
computationem ꝙ non reperiuntur in quarto gradu, vel.j̃.& ſic
non prohibetur matrimonium.j̃.de conſang. non debet. [An
primi].ſ.parentes ſiue propinq.xj.vel duodecim.[Poſterioribus]
ſ.tribus vel quatuor.[Præferantur] licet expreſſe huic non reſpō
deat quæſtioni tamen ſatis innuitur ſol.in ſequentibus, & eſt di-
cendum ꝙ dicto poſteriorum eſt ſtandum non obſtante dicto
priorum propinquorum, quia ad aliud primi, & ſecūdi ad aliud
ſunt inducti, & adde quod no.j̃.§.ſuper verbo.ob aliud.ver.ſed qd
ſi in hoc ſecundo. Veruntamen ſi primi in hoc iudicio iterum
producuntur & idem teſtificentur quod prius tunc omnino po-
ſterioribus proferuntur, vt.j̃.ſequitur. ¶[Quamq̃ autem].ij.pars.
[Ad aliud]q̃ propinqui ad matrimonium coniungendum.[Ob
aliud].ſ.ne filij ſint illegitimi, vel.i.vt ſatis fiat ſacerdoti inquiſito
ri de conſanguinitate quæ eſſe dicitur inter eos.ſ.d.n.Tu vero di-
cas ꝙ propinqui fuerunt introducti ad matrimonium coniun-
gendum, vt dictum eſt, cum enim in modum denunciationis
probatum eſſet ꝙ fama erat illos eſſe conſanguineos, & ꝙ eſſet
ſcandalum ſi contraherent, inducti fuerunt.xj. propinqui ad ipſā
conſanguinitatem improbandam, & ſic contraxerunt, vt patet
in parte iſtius.j̃.de ſpon.cum in tua.& demū accuſato matrimo-
nio probatū fuit per tres, vel quatuor teſtes ꝙ conſanguinei erāt
atteſtationibus vero publicatis iterum producebantur ijdem te-
ſtes ad eandem conſanguinitatē improbandam, obiciebatur, ꝙ
non poterat hoc fieri teſtibus publicatis, vt ſ̃.eo. fraternitatis, ſed
contrariū rn̄detur, & eſt ratio, quia ad aliud inducuntur modo q̃
primo.primo enim inducti fuerūt ad hoc, vt poſſent coniungi,
nunc aūt inducūtur ad hoc, vt coniuncti non ſeparētur, & ſic nō
obſtat prima productio etiam publicata ſecundæ, quia alius eſt
modus producendi ſicut patet.ſ̃.eo.cum cauſam quæ inter ico-
nomum, & c.veniens.j.& alia poteſt eſſe, vt no.j̃.eo.c. fi. Sed quid
ſi in hoc ſecundo iudicio non producuntur propinqui iterū, nū-
quid ad teſtimoniū trium, vel quatuor qui conſanguinitatē pro
bauerunt ſeparabuntur? In hoc eſt diſſentio, dicunt enim quidā,
ꝙ non, imò requiritur ꝙ in ſcd̄o iudicio tales inducantur, & tot
quot primis, q̃uis ad aliud, & in alio iudicio inductis ſint merito
præferendi, ar.ſ̃.eo.in noſtra pn̄tia. Alij dicunt probabilius(vt vr̄)
ꝙ matrimoniū ſeparabitur niſi iterū conſanguinitas improbe-
tur, & hoc manifeſte innuit hæc litera.Nec obſtat ꝙ primo ↄriū
eſt iuratum, quia aliud fuit iudicium, & ad aliud agebatur, vt di-
ctum eſt, nec ex hoc debet moueri eps̄, quia etiam in cauſa ma-
trimoniali non eſt iudicandum, ſm conſcientiam, ſed ſm allega
ta & probata, vt patet in eo, ꝙ leg.& no.j̃.de ſpon.tua.& c.is qui fi
dem.Quid enim ſi alius iudex audiuit primas probationes, nam
& ſi idem audiuiſſet in hoc iudicio in quo & perſona mutata eſt,
& ad aliud agitur etiam ſi in primo ſententia abſolutoria lata eſ
ſet rei iudicate exceptio non obſtaret.ar.ff.de excep.rei, iud.cum
quæritur.& hoc idem hic, & j̃.innuitur, vbi dicit ſi in ſecundo iu
dicio &c.q.d.quæſtio facta.ſ̃.in principio locum non habet, niſi
qn̄ teſtes ↄrij in eodem iudicio producuntur, ſed hic mutata eſt p̱
ſona & modus agendi, & iō non poteſt opponi de dictis prioris
iudicij in hoc ſecundo, niſi iterum producantur. Sed nūquid iu-
dex ex officio ſuo poteſt ipſos producere, & ſi omnes alij taceāt?
Dicas ꝙ ſic, & hoc eſt ſpāle propter vitandum periculum anima
rum, ar.in eo, quod leg.& no.j̃.de ſponſa.ſicut in fi.ſ̃.de elec cum
nobis olim.§.pen.Quid ſi primi teſtes mortui ſunt, nec alius ſu-
pereſt per quem conſanguinitas valeat improbari? Rn̄. dixerunt
aliqui ꝙ valet teſtimonium, ꝙ in primo iudicio protuleret.ar.j̃.e.
præſentatam, & C.eo.tit.l.fi.D.n.ↄdicēs.ꝙ nulla de cętero eſt vox
eorum.Nec obſtant prædicta iura, ſed nec hoc tangunt, quia ibi
iudex ordinarius, vel delegatus ſuccedit in locum arbitri, & ideo
de iure eſſet ꝙ ſi arbiter fuiſſet iudex, de cœtero non produceren
tur ijdem teſtes ex quo producti fuerint coram primo iudice cui
ſucceſſit ſecundus, vt.ſ̃.eo.cauſam quæ.C.de iudi. properandum,
§.ſin autem in medio triennij, ſed quia primus qui teſtes recepe-
1 rat non fuerat iudex, ſed arbiter, † qui non eſt tantæ auctoritatis
ſicut iudex.C.de arbi.l.j.ſtatutum fuit, vt ſubueniretur probatio-
nibus.ar.ſ̃.vt lite non conteſt.qm̄.rn̄.j.quia his cōtra quem teſtes
producti fuerunt, aut haberet ratas depoſitiones eorum, aut ite-
rum producerentur ſuper eadem cā, at cauſa iſta non eſt eadem
cum prima.Prima enim fuit inquiſitionis, iſta eſt accuſationis.
Item in prima agebatur ad vnum.ſ.ad matrimonium coniungē
dum, in iſta vero agitur ad aliud.ſ.ad ipſum ſeparandum, & ideo
teſtes producti in prima, non valent in ſcd̄a.ſ̃.eo.veniēs.j.§.j.ſm
d.n.Vnde quantūcūq; ponamus ꝙ primi veritatem dixerunt, &
ſecundi falſitatem, tamen ſtabo poſterioribus.& dicam, ꝙ nō de
ficit ius, ſed probatio.ff.de teſta.tu.duo.ſ̃.de offi.de leg.c.ij.Sed nū
2 quid tres, † vel duo poſſunt improbare centum? ſic, vt.ſ̃.eo.ex te-
nore, & c.ſeries.& j̃.eo.licet.ij.Hoc tamen arbitrabitur bonus iu-
dex, vt patet in eo, quod leg.& no.ſ̃.eo.in noſtra præſentia, & c.p̃-
terea.Secundum hoc ſic expones literam ſequētem. [Quia iſti.]
ſ.tres, vel quatuor, qui iurant ad ſeparandum, & ne remaneant in
illicita copula.ſubaudi, & ideo dicta priorum habita, in primo
iudicio in hoc ſecundo nihil proſint, vel obſint tamen iterum
poſſent produci ad ipſam conſanguinitatem improbandam, &
reprobationem teſtium poſteriorum.[Et ideo ſi in ſecundo iudi
cio, &c.]ſi autem contrarium, non crederetur eis, ſm ea quæ no.
ſ̃.eo.veniens.j.§. nos igitur. Sed nec poſteriorum teſtimonio ex
quo contrarium aſſerunt, derogabunt. [Priores.].ſ. propinqui.
[Iurate.]quia nec aliter crederetur eis.j̃.eo.nuper. Nec in hoc ca
ſu poſſet remitti iuramentum.ar j̃.de eo, qui cog. conſang. vxo.
ſuæ.ſuper eo.& no.j̃.de ſpon.ſicut.in fi. [Illa eadem].ſ.ꝙ non eſt
conſanguinitas prohibita inter ipſos gradus diſtinguendo, vt.ſ̃.
[Eorum.].ſ.xj.vel.xij.[Sine dubio.]ar. expreſſum pro illis qui di-
cunt multitudini teſtium ſtandum, ſed reſponde, vt in ſequenti,
proxi.interli.ij.[Teſtimonia.]& ſi tot eſſent numero, & non plu
res.ti.j.ex literis, ſm d.n.[Præualerent]dicto trium, vel quatuor
niſi forſan ex qualitate teſtium aliud cenſeretur.ar.in eo quod le
gi.& no.ſ̃.eo.in noſtra præſentia.§.fi.¶[Nec eo].iij.pars, in qua rn̄
det huic quod obiiciebatur de publicatione teſtiū, vt no.ſ̃.§.prox.
in prin. [In hoc caſu].ſ. quando agitur de matrimonio coniun-
gendo, vel ſeparando, in quo etiam quanto circa maiora pericu-
lum vertitur tanto diligentius eſt veritas inquirenda, ſm d.n.xlij.
di.quieſcamus, & ſic eſt expreſſum ius iſtud quod in cauſa matri-
moniali non obeſt talis exceptio, vt hic, & ſ̃.eo.ſeries, quod dic, vt
no.ſ̃.ti.j.iurauit. Alij exponunt in hoc caſu.i. in hoc articulo in
quo agitur de falſitate priorum teſtium. Sed iſte caſus indubita-
bilis erat, vt patet.ſ̃.eo.ex tenore.ſ̃.tit.j.licet.§.j. vel in hoc caſu qn̄,
ſcilicet ad aliud & ad aliud &c.ſ̃.eo.cum cauſa quæ, ſed & hoc ſa
tis dictum erat.ſ̃.§.proxi.ideoque iſtæ.§.videtur eſſe ſuperfluus ni
ſi exponas, vt no.ſ̃.in prin.huius glo.ſ.ꝙ hoc ſpeciale eſt in cauſa
matrimoniali.ar.j̃.de cog.ſpū.ca.fi.ad illam tamen poteſt reſpō-
deri quod loquitur in exceptione peremptoria, quæ ſemper pōt
proponi cum alius ſit articulus publicatione facta, quod dic, vt
no.ſ̃.eo.præſentium alia litera habet, in hac cauſa, & tunc pla-
nius ſonat pro prima opinione.

SVMMARIVM.

1 *Peccata nocentia expedit nota eſſe.*
2 *Peccatum non minus eſt occultare, quam dicere falſum.*
3 *Iurans temerarie a teſtimonio repellitur.*
4 *Lex ordinis & teſtimonij par eſt.*
5 *Singularitas in pluralitatem, & econtra quandoque reſoluitur.*

CAP. XLV.

COnſtitutis. [Dum ipſe].ſ.canonicus.[Illū]
.ſ.archiepiſcopum. [Accuſaret
proteſtatus].&c.alias.Deferret &.j̃.[Cęterū, qm̄ &c.
a principio proteſtatus].&c.[Proteſtatus].ver.[Præſa
tus.M.]ſ.canonicus ꝙ non imputaretur ei ſi ſuam intentionem
non probaret.[Quoniam ipſius archiepiſcopi]. &c.quod non vr̄
ei imputandum, ſ̃.eo.intimauit.[In noſtra præſentia]hoc enim
debet fieri in criminalibus.ſ. ꝙ iudex qui cauſam audit teſtes ha-
beat coram ſe, & ipſos examinet.C.de fide inſtru.auth.apud elo-
quentiſſimum, vnde & in caſu dicit.l.ego ipſos interrogare ſoleo,
ff.eo.tit.l.iij.§.item diuus.[Cum quoſdam].ver.& dic, cum con-
ſanguinei dicti archiepiſcopi. [Quoſdam] de teſtibus. [Induxe-
runt]precibus, vel precio.[Ad iurandum]&c. tale iuramentum
illicitum

1 illicitum fuit,& temerarium,nam,†expedit peccata nocentia no
ta eſſe,ff.de iniur.cum qui,& quia via inueniendi, & per ꝯñs cor-
rigendi,& puniẽdi,delicta per hoc præcludebatur de iureiur.quē
2 admodum.§.fi.† & quia occultare veritatem in iudicio non mi-
nus peccatum vr̃,q̃ dicere falſum.xj.q.iij,quiſquis. ĩ. de cri.fal.c.j.
3 Sed quare non repellitur taliter iurans a teſtimonio,†Nam teme
rarie & illicite iurans repellitur a ꝓmotione ordinum.lxxxv.diſt.
† archidiaconum, †ad fi.& ar.ff.ad munic.imperatores.rñ.j. vbi is,
iurauit ſe non inter futurum ordini non poteſt creari duum vir,
4 niſi de gratia,&†lex ordinis& teſtimonij par eſt , vt.ij.qō.vij.ipſi
apoſtoli,& c.teſtes.rñ.hoc fit in odium accuſati inducentis ad iu
randum ꝯ quem magna oritur præſumptio eo, ꝙ nititur proba-
tionem ſubtrahere aduerſario,vt ĩ.§.j.& proba.C.de proba.ſi de
poſſeſſione,& vt puniatur in eo,in quo deliquit.s̃.de trāſl.ep̄.quā-
to.§.cœterum,& idem eſt ſi amici eius hoc procurent, vt hic , &
no.s̃.eo.cum cauſam quæ.§.quod ſi forte,& eſt ratio , ſm̄ d.n.qa
præſumũtur hoc in fauorem accuſati archiepiſcopi procuraſſe,
vt patet.ĩ.eo.§.ſi quis auth.alias ſecus eſſet.xj.q.iij. quiſquis metu,
ff.de iniur.eum qui.¶Nos ex officio].ij.pars.[Volentes]No.ꝙ iu
dex poteſt in multis ex officio ſuo procedere, in quibus non poſ-
ſet ad inſtantiam partis, vt hic patet , & in eo quod legitur.& no.
ĩ.eo.per tuas,& c.cum clamor,& s̃.de æta.& quali.'tuam in domi
no,& de off.del.conſuluit.[Volentes]ſi.s̃.'de do.& cōtu. cũ olim,
d.§.volẽtes.[Generalem]cũ hic culpa præceſſerit,alias enim ho-
die talis generalis ſñia,non debet ferri niſi mora,vel culpa ſeu of-
fenſa præceſſerit,vel alia rationabilis cā ſubſit,quæ etiam eſt in ip
ſa ſñia exprimenda.extra.d.n.de ſen.ex.Romana.§.caueant,& eſt
ſi.s̃.e.tam literis.§.j.ver.excõmunicantes.[Illos]ver.[Non teneri]
quia illicitũ fuit iuramentũ,vt patet in eo,quod no.s̃. eo.rñ.j.ſup
verbo ad iurandum,& eſt ſi.ĩ.de accuſati.olim.I.V.& P.¶Si quis
autem].iij.pars.[Veriſimile]prima facie ex quo amici ſunt,ſecus
ſi inimici eſſent.ĩ.de ſimo.nobis fuit,ſed nec de amicis eſt hoc ꝑ-
petuũ,nec etiam imputaretur ſi contra expreſſam archiep̄i pro-
hibitionem non ficte, ſed ſine fraude factam hoc attentarent.ĩ.
de ſi.ſicut.ĩ.de homici.Petrus.j.q.iiij.quia præſulatus [Vt eo].ſ.ar-
chiep̄o qui hoc prohibere poſſet,& non prohibet,vt ſequitur.[In
uito]de hoc no.s̃.eo.intimauit.d.n.[Et ob hoc]ver.quia.ſ.p̄ſum-
ptio eſt contra ipſum ex eo,ꝙ hoc non prohibet cum poſſit.[So
cietatis occultæ].q.d.& ſi non expreſſe ad minus tacite præſumi
tur conſentire , vt.lxxxvj.di.facientis , vnde hæc verba ſumuntur.
[Prohibere],ſm̄ hoc ergo intelligi poſſunt omnia iura dicentia
ei imputari delictum,qui potuit prohibere,ne fieret.ij.q.vij. negli
gere.lxxxiij.di.error,& c.ſequẽtibus xxiij.q.iij. qui poteſt.ĩ.de ſen.
ex.q̃te.vbi de hoc.C.de cõmer.& merca.l.ij.in fi.vt ei.ſ.ſit imputā
dum,cuius cõtemplatione & gratia fit,cum hoc prohibere poſſe
præſumatur,& non prohibet,ſed Doctores communiter hoc re
ferunt ad illum , qui hoc pōt prohibere ex officio & iuriſdictio-
ne,quam habet,vt in dicta.l.de commerciis. l. ij. & xxiij.q.fi.præ-
terea.lxxxiij.diſtin.§.j.xxv.q.j.generali. [Cum, ſm̄ legitimas].ver.
[Sanctiones].C.de poſtul.prouidẽdum.in fi.& ar.C.de prob. ſi de
poſſeſſione.iij.q.vij.§.tria.ver.ſi quis autem,& ĩ.titu.j.peruenit.§.j.
[Et experiri].i.conſentire[Debeat]pęna docente. [Auctoritatē]
anteq̃ attentet eludere,ſeu decipere.[Is,qui defenſionis].&c.[Eũ
dem archiepiſcopum].ver.[Suſpendas] in odium etiam amico-
rum impedientium teſtes,ſic & alias ordinatus in odium ſuſpen
ditur ordinantis,s̃.de tempo.ordi.vel non eſt compos.ĩ. de præb.
cum,ſm̄ Apoſtolum.§.j. [Donec illum].i.illos.ſ.conſanguineos
5 impedientes qui plures erant,vt patet.s̃.eo.ca.rñ.j. & ſic†reſoluen
da eſt hæc ſingularitas in pluralitatem,ſicut & quandoque econ-
uerſo pluralitas reſoluitur in ſingularitatem,ĩ.de priuile.vt priui-
legia.§.illud etiam.

ADDITIO.

† All.Florentinum.

SVMMARIVM.

1 *Vis non eſt in nomine.*
2 *Dux hodie Rex Bohemorum.*
3 *Vxor ſequitur forum viri.*
4 *Quis non cogitur exprimere actionem.*

CAP. XLVI.

COnſtitutis [Sororis]& vxoris principis Bo
hemorum, vt ĩ. ſequitur.[Mar-
chionis miſnenſis]ex parte vna.[Et nuncio].i.procu
1 ratore,ar.s̃.de procura. petitio.quia†non eſt vis in no
mine,vt no.ibi,alias autem ſimplex nuncius inſufficiens eſſet,s̃.
2 de elec.bonæ.j.§.contra.[Principis]olim,†ducis.hodie regis,& ta
men non habet niſi vnũ ep̄um,pragen.ſ. de quo.ĩ. ſeqtur,vñ pōt
dici rex ſine regno,quia caret prouincia cōpetẽti,vt patet.vj.q.iij.
ſcitote. habũdat tñ militibus ſtrenuis , & redditibus plus quam
aliqui Reges alij , qui pluribus ciuitatibus dominantur , ergo,
Corporis exigui vires contemnere noli.
Sed hodie eſt eius dominium ad multas ciuitates,& diœceſis al's
dilatatũ.[Bohemorum]ex altera.¶Prageñ].ij.pars. al's pragineñ.
ſed prima eſt vera litera [Epiſcopus]dicti principis ordinarius,&
iſte fuit primus iudex,coram quo idem princeps tanq̃ coram or
3 dinario ſuo egit ad diuortium,nam†vxor ſequitur forum viri,C.
de incol.l.fi.lib.x.ff.ad munic.ea quæ,& l.de iure.§.fi.etiam ſi dica
tur matrimonium non tenere,& agatur ad diuortium,vt hic,&
de hoc no.in ſumma de foro compe.§. quibus ex cauſis.ver.itē
ratione matrimonij.[Ipſa volente]. ſed nequeũte, vt ſequitur,ex
quo patet,ꝙ non fuit contumax.[Ad ipſum].ſ.epiſcopũ.[Actio
4 nes].i.petitiones,†quia nec cogitur quis exprimere actionem, vt
leg.& no.s̃.de iud.dilecti.& c.examinata,ſm̄ B.imò.i. defenſiões,
nam princeps matrimoniũ impetebat,vt ex ſuperioribus & infe
rioribus colligi poteſt.Nec eſt extranea hæc expoſitio , nam reus
excipiendo actor efficitur,& agere dr̃, ff. de proba.in exceptioni-
bus,ff.de excep.l.j.[Sed a ſatellitibus].ver.i.ſeruiẽtibus . [Eiuſdē.]
ſ.ep̄i.d.n.tu dic eiuſdem.ſ.principis.ideo non caret ſcrupulo ſocie
tatis occultæ,cum poſſet ſuos ſatellites prohibere, s̃. eo.c.proxi.§.
fi.[Qui].ſ.ſatellites.[Ei].ſ.A.de cuius matrimonio agitur.[Bis vel
tertio]hoc ergo vñr iam cõſuetudini deputaſſe,ar.C. de epi.aud.
l.iij.& s̃.de elec. venerabilē.§.fi.ad fi.[Ingreſſum]loci , in quo epi-
ſcopus ſedebat pro tribunali . [Appellationem] quam fecit forte
per procuratorem pro eo,ꝙ dictum impedimẽtũ fecit coram ip-
ſo iudice allegari,& proponi ipſa abſente, cum contumax nō eſ-
ſet.Sed cum ep̄s iudex hoc non admitteret, imò nihilominus ꝓ-
cederet,ideo fecit ad ſe.ap.appellari. Vel forſan appellationē hāc
fecit extra iudicium propter metum dicti principis,ĩ.de app.ſi iu
ſtus metus.[Ad noſtram]& ſic duplex fuit appellatio,ſi no.s̃.ti.j.
ex parte adc §.j.[Et.ĩ.]hoc eſt,ꝙ cauſa appellationis fuit cõmiſſa
quibuſdam iudicibus,& iſti fuerunt ſecundi iudices reſpectu ep̄i,
a quo extitit appellatũ,qui ſecũdi iudices retractauerunt,quod ꝑ
primũ iudicem.ſ.prageñ.ep̄m factum erat , ſed ex parte principis
fuit ab eorum ſñia appellatum,& fuit cauſa delegata quibuſdam
tertiis iudicibus , coram quibus modo ligatur,& hincinde mul-
ta ꝯ proceſſus dictorum iudicum opponuntur , & aliquos teſtes
receperunt,ipſi autem dubitantes vtrum ſuper dicto proceſſu eſ-
ſent plures teſtes recipiendi,conſuluerunt papam,& rñdetur eis,
vel quia nolebant ipſos recipere ad inſtantiam alterutrius partis
ſcribitur eis,quod magis ſonat litera,quia non dicit reſpondem⁹,
ſed mandamus &c. prout ſequitur . ¶Mandamus &c.] iij. pars.
[Conuocatis] aliter non deberent teſtes recipi,s̃.eo.c.ij. & debet
eſſe locus idoneus.i.congruus & ſecurus.s̃.eo.ti.cum olim.§.j.ni-
ſi de hoc.[Vel nobilis]&c.[Vel princeps].&c.quia non debet iu
diciũ claudicare,s̃.de mu.pe.c.ij.s̃.eo.cum cauſa quæ.§.j. [Cũ no
dum]Hic habes,ꝙ poſt publicatas atteſtationes ſuper proceſſu ĩ
cauſa matrimoniali non licet alios teſtes producere,s̃. vt lite nō
conte.c.j.Secus eſſet ſi producti eſſent ſuper conſanguinitate, vel
alio canonico impedimento,vt patet.s̃.eo.cum in tua,& c.ſeries,
ſm̄.d.n.quod dic,vt no.ĩ.e.ſuper verbo didicerant . [Teſtificata]
corā iſtis tertiis iudicibus ſuper proceſſu producta,alia enim pu-
blicata erant,cum & ſñiæ latæ eſſent,a quibus fuerat appellatũ,vt
leg.& no.s̃.[Didicerint]ſuper proceſſu . nam ſuper principali di-
dicerant.Obeſt etiam in cā matrimoniali publicatio teſtium fa-
cta ſuper proceſſu in eadem inſtantia, licet ſuper principali non
obeſſet.& eſt duplex ratio,prima,qa & ſi iudex non ſeruauerit or
dinem iudiciarium,dũmodo ſecutus ſit veritatem,parum obeſt,
quo ad periculũ animæ,ar.s̃.de do.& contu.c.j.s̃.de iudi.dilecti.li
cet hæc rō,quantũ ad principale non obeſſet,vt patet in eo,quod
leg.& no.s̃.eo.Albericus.§.j.Secũda,qa obiicere in proceſſum eſt
de iuris apicibus.item non poſſe teſtes producere ab illa parte,q̃
teſtificata didicit eſt de iuris apicibus,igitur ſi alterutra partium
vtitur iuris apicibus,quo ad primum volens.ſ.obiicere in proceſ-
ſum merito tenetur recipere iuris apices ꝯ ſe , quo ad ſcd̄m, vt.ſ.
non poſſit producere teſtes,ex quo teſtificata didicerit,ar.iiij.q.iij.
verſi.item ſi quis teſtibus.iij.q.viij.cuius in agendo.ĩ.de teſti.cum
olim . Quantum aũt ad principale non obeſſet hæc ſubtilitas in
cā matrimoniali,vt patet.ĩ.ver.j.In alia autem cauſa noceret ſi di
a diciſſent[a],vel didiciſſe præſumerentur,vt leg.& no.s̃.eo. conſtitu-
tus.§.fi.vel ſi renunciatum,vel publicatio facta eſſet,s̃.eo.de teſti-
bus,in fi.vel producta multitudo teſtiũ effrenata,s̃.eo. ſignificaue
runt.§.j.ver.niſi forte.Alij intelligunt,ꝙ etiam in cauſa matrimo
niali etiā quo ad principale non obeſt, ſi didicit teſtificata & ma
le,quod dic,vt no.s̃.titu.j.iurauit,& hic ſequitur, & ĩ.ver.j.[Super
proceſſu]dicta nobilis mulier,nam princeps nihil obiiciebat cõ
tra ipſum[Vel poſteriorum].i.ſecundorũ , vt no.s̃.ſ.princeps,nā
& mulier pro qua proceſſerant nihil obiiciebat [Iudicum [ſorte
poſt

ADDITIO.

a ¶Si didiciſſent. Adde Io.An.hic, & do. Anto. in c.fraternitatis.s̃.e.& Bal.
in c.iurauit.s̃.tit.j.& Bar.in auth.qui ſemel.C.de proba.vbi dicit,ꝙ publi
catio nulla,vtputa,quia facta a die feriata,vel parte non citata, non im-
pedit productionem,niſi pars didicerit teſtificata, quia tunc impeditur,
non ratione publicationis , ſed quia didicit, & facit pro hoc tex.in cle.
teſtibus.de teſtibus.Ft idem no.do.de ro.deciſio.163.in no.Quare autem
poſt dicta teſtificata,vel aperturam teſtium,non admittuntur noui.vide
per Bar.in l.per hanc.in fi.C.de temp.appel.

poſt ſñiam prageñ.ep̄i.princeps ſuper confirmatione ipſius ſñiæ
literas impetrauit,& iterum ſuper caſſatione vtriuſq; proceſſus.ſ.
tam ep̄i,q̃ aliorum delegatorum fuerunt iudices impetrati,& ſu
per ipſis proceſſibus teſtes producti,demum anteq̃ aperirentur,di
cta ipſorũ fuerunt obtentæ iſtæ literæ ad eoſdem iudices , vel ad
alios,quia in hoc quantũ ad illud,ꝙ hic dr̃ , non eſt vis facienda,
per quas literas mandabatur eiſdem iudicibus, ꝙ ſi partes vellent
ſuper prædictis proceſſibus,iterum teſtes reciperent,cum atteſta-
tiones eorum non eſſent adhuc publicatæ,ſm̄ d.n. Tu dic, vt no.
s̃.eo.ſuper verbo,& ĩ.[Et nobilis ipſa].ver.[Quos]. ſi iudex forte
cognouerit,ꝙ in primo teſtimonio aliqua omiſerunt , vel ſi aliā
iuſtam cauſam attenderit,nam poſt publicationē alias hoc non
liceret.in auth.eo.ti.§.qa vero multi.ff.de quæſtionibus repeti.ni-
ſi ſuper alio articulo,vel ad aliud ageretur , ſm̄.d.n.vt patet in eo,
ꝙ leg.& no.s̃.eo.cum in tua,& c.cum cauſa,quæ inter iconomũ,
& c.veniens.j.§.j.& c.conſtitutis.§.fi. Vel dic , vt no. in ſequentib.
& s̃.eo.ſuper verbo.didicerint.[Prius.ad probandum]in principa
li , quod eſt ſpeciale in matrimonio alias aliter non poſſent pro-
duci etiam in cauſa appellationis antiqui teſtes ſuper articulo an
tiquo,ſed ſuper nouo tm̄ , quod dic,vt leg.& no.s̃.e.fraternitatis,
vnde dic.[Non vetetur]cum agatur hic de matrimonio,nam ſi
etiam alia cauſa eſſet non obeſſet,cum non renunciauerit &c.vt
ſequitur,vel dic,vt no.ĩ.ver.j.vel non vetetur , quādo quæritur de
proceſſu.[Cum non renunciauerit]ſubaudiri maxime, nam in
cauſa matrimonij renunciatio non obeſſet,vt no.ĩ.de ſpō.ſicut,
§.fi.& ſupra,eod.tuis.

SVMMARIVM

1 *Teſtimonium de auditu in quibus caſibus ualeat.*
2 *Homo ad impoßibile non obligatur.*
3 *Exempla Raymundi barelli.*
4 *Experto crede magiſtro.*
5 *Fides maior adhibetur factis antiquis.*
6 *Quilibet ſuam genealogiam melius nouit,quam alius.*
7 *Teſtes ſingulares,an probent.*
8 *Perſonalia uitia non commitantur ſpecialem ſucceſſorem.*
9 *Infames qui dicantur.*
10 *Actus legitimi qui dicantur.*
11 *Quid in dicto teſtis requiratur,ad probandam conſanguinitatem,ex.xij.inter-
rogatorijs.*
12 *Omnia in dubio pro matrimonio,eſt iudicandum.*

CAP. XLVII.

LIcet ex quadam. [Neceſſitate]propter
breuem hominũ vi-
tam,vt.ĩ.ſequitur.ſi.ar.ĩ.de conſang. non debet.§ j.vt
ibi,no.[Præter communem formam]quæ eſt,vt ho
mo teſtificetur de his,quę vidit,& audiuit,& non de auditu audi
tus alterius.iij.q.ix.teſtes,& §.de his.xj.q.j.non flagitetur. §. ſed iu-
dex.C.de epi.& cleri.auth.ſed iudex.s̃.eo.cũ cauſam, quæ hic aũt
admittitur de auditu auditus alterius,vt patet ex ſequentibus,& s̃.
quotiens.ad fi.& in ſequentibus concor.[Inſtitutum]. xxxv.q.vj.
de parentela.ĩ.de conſan.tua.& potiſſime ſenibus , vt patet in eo,
ꝙ no.ĩ.eo.§.j.ſuper verbo graues[Gradibus]ſecus enim eſt,quan-
do agitur de contractu matrimonij,ſeu alio vel quaſi.delicto, vel
quaſi,vel de alio impedimento ex conſanguinitate, ſeu affinitate
non proueniente,tunc enim requiritur teſtimonium de viſu , &
proprio auditu,s̃.eo.præterea.s̃.de elec.per inquiſitionem.ĩ.de p̄-
1 ſum.illud,& c.ſeq.ĩ.qui filij ſunt le.per tuas.§.ij.[De auditu†]ſub
auditu auditus alterius,nam de auditu proprio, in quolibet actu
etiam corporali apertum teſtimoniũ reputatur,quod dic , vt no.
s̃.eo.cum cauſa,quæ inter archiep̄m.rñ.j.& de conſue.c.ij.[Cum
propter]ver.[Non valerent]Ex hoc oritur neceſſitas ſupra dicta,
2 quia vltra poſſe nihil valet,†nec homo ad impoſſibile obligatur,
ff.de reg.iur.impoſſibilium.s̃.de pac.c.fi.& hæc eadem ratio reci-
tatur,ff.de gradibus,non facile.vbi vero eadem rō idem ius alias
iuris erit,ar.C.ad l.fal.l.fi.C. de conſti.pecu.l.fi.ĩ.de conſan.tua.in
eſt,ꝙ in aqua pluuia,ar.valet ſimiliter teſtimonium de auditu,ff.
de proba.ſi arbit.& idem vr̃ in antiquis factis,de quibus teſtes ha
beri non poſſunt cum fama , & aliis adminiculis, s̃.eo.præterea.
s̃.ti.j.c.antepen.ff.de proba.cenſus,ff.de aqua plu.ar.l.j.§.fi. & l.in
ſumma.§. item Labeo.ff.de aqua quo. & æſti. hoc iure.§.ductus
aquæ.[Ad ſeptimum]nec etiam vſq; ad quartum , facilius tamē
poteſt probari.ĩ.de conſan.non debet,& ĩ.eo.§.j.[Quia tamen].
3 ver.[Exemplis]puta†Raymundi barelli habitatoris caſtri & Py-
la.nicen.diœceſis,qui hac occaſione omnia matrimonia ſepara
bat,erat enim antiquus homo,& ſtatim adinueniebat parentelā,
& ipſam cōputabat dicens ſe quaſi omnes vidiſſe , & hoc aſſere-
bat coram.x.vel.xij.poſtea diuidebat illos per tres in partes,vl' qua
tuor,& ſic tres ex ill' coram aliis.x. hoc idem aſſerebant ſimul di-
centes,ꝙ ita audierant a maioribus ſuis,& illos ſecundos induce-
4 bat poſtea ad probandā conſanguinitatem.[Experimentis].†ex-
a perto[a] crede magiſtro,& de hoc no.s̃.eod.præterea ad fi.¶Statui-
mus]ij.pars.[Super hoc].i.ſuper gradibus conſanguinitatis , vel
affinitatis probandis.[De auditu]niſi†ſint graues perſonæ &c.vt
ſeqtur,& eſt ratio,vt leg.& no.ĩ.eo.c.in fi.[Niſi forte].ver.in quo
exprimitur primum,quod requiritur ad hoc,vt teſtimonium va
leat.[Graues]morum grauitate & temperantia, & ſi non digni-
tatis hono,iiij.q.iij.item in criminali.verſi.itē teſtibus , hic enim
graues appellantur.i.non ſenes,ſeu nobiles,ſed bonę famę & opi
nionis homines.ſ.antiqui & bonæ conuerſationis.s̃.eod.licet:nā
5 & ſenibus potiſſime in conſanguinitate, † & aliis factis antiquis
maior fides adhibetur,ff.de fide inſtru.l.fi.ff.familiæ hær.ſi q̃ ſunt,
ff.de leg.iij.ſi chorus.§.j.xx.di.de quibus,ſed potiſſime in hoc ca-
ſu his,quæ ſunt de parẽtela. xxxv.q.vj.c.j.ĩ.qui ma.ac.poſ.videtur,
licet ſit,ar.contra.s̃.eo.ſuper eo.ſed ibi ſoluitur.Sic ergo dicuntur
graues hic,qui leues non ſunt,ſicut & meriti dicuntur,qui nō de
meruerunt,ff.de le.ij.cum pater.§.rogo.& l.cum quidam,ſic & di
gni,qui non ſunt indigni.s̃.de ſcru.in ord.fa.c.vnico, ſic & boni,
qui non ſunt mali,xvj.q.vij.monaſterium.ĩ.de præſum.c.fi.[An
te litem].ver.& eſt hoc ſcd̄m,quod requiritur, ſi ergo poſt motā
litem hoc didicit,eſt a teſtimonio repellendus.[Ab antiquiori-
bus].ver.& eſt hoc tertium.[Suis].ſ.propinquis ſiue conſangui-
neis,& ſi ſint de eadem conſanguinitate, de qua agitur aliis extra
6 neis præferũtur,quia†quilibet ſuam genealogiam melius nouit,
q̃ alius.ĩ.qui ma.acc.poſ.videtur.[Non vtiq;].ver.[Si viueret]qa
vox vnius vox nullius.s̃.eo.licet.ad fi.& omnes illi,qui ab vno tā-
tum audierunt pro vno ſolo tantum computantur , ar.j.q.i.cito.
ff.de condi.& demon.cui fundus.Sicut & quando ſucceſſio fit in
ſtirpes,C.de ſuis & legi.l.ii.& auth.defuncto.†Sicut & plures dele-
gati vnius literę reputantur vnus reſpectu alterius, per quam ſcri
bitur vni iudici tm̄,s̃.de reſcrip.paſtora.rñ.i.[Sed duobus]& hoc
eſt quartum,ꝙ requiritur,nō tñ eſt neceſſe , ꝙ quilibet teſtis hoc
audierit a duobus,ſed neceſſe eſt,ꝙ plures ſint principium huius
auditionis,& ſm̄ hoc ſumitur hic,ar.ꝙ ſi volo probare me fuiſ-
ſe vſum iuriſdictione,vel ſeruitute aliqua , & ſuper hoc produco
duos teſtes,quorum vnus teſtificatur de vno actu, & alius de alio,
ſufficienter fundo intentionem meam,tutius tamen eſt,ꝙ quili-
bet teſtis ab eiſdem duobus,& eodem tempore hoc audierit,alio
7 quin,†cum in dictis ſuis ſingulares reperirẽtur ipſorum teſtimo
b nium non valet[b].s̃.de electione.cum dilectus.§. nos vero.ver. &
ſi tres,& de hoc no.ĩ.de accu.qualiter.ſm̄ d.n.Tu dic,ꝙ omnino
neceſſe eſt,ꝙ vnuſquiſque teſtis a duobus ad minus hoc audierit,
ex quo fertur teſtimonium de auditu,quod dic, vt no.ĩ.eod.glo.
ver.quid ſi vnus,& ſequentibus,& ĩ.§.i.ver.ſed nec talis, ſuper ver
bo habere,quid ergo ſi illi duo audierint hoc ab vno tantum?nō
vr̃,ꝙ teſtimonium valeat,ar. hic, ſed hæc procederet quæſtio in
infinitum,quod vitandum eſt,ĩ.eo.licet.§.i.extra.d.n.de reſcriptis
cum in multis.li.vi.vnde videtur,ꝙ ſufficit , ꝙ ita audiuit a duob⁹
ſenioribus illius conſanguinitatis,de qua agitur,vt.s̃.e.ſeries.s̃.ti.j.
iurauit.Si vero hoc audiuiſſet ab extraneis tunc poteſt dici , ꝙ te-
ſtimonium non valeret , niſi & illi a pluribus audiuiſſent, ſm̄ B.
quod non puto verum,quia nec is,qui teſtificatur poteſt ſcire de
facili a quo,vel a quibus hoc audierint,illi duo,qui eis retulerũt,
nec eſt hoc prætextu intantum probatio anguſtāda dummodo
cōtra teſtes nulla ſuſpicio habeatur,ergo quicquid ſcribatur hoc
arbitrabitur bonus iudex,vt no.s̃.e.præterea. Quid ſi vnus de iſtis
duobus teſtibus hoc audiuit a pluribus aliis,& alius ab aliis? ſingu
lares vñr in ſuis teſtimoniis,ideoq; neceſſe eſt , ꝙ plures idem ab
eiſdem pluribus hoc audierint,vt hic probatur, qñ dicit duobus,
ſupra eo.ver.niſi forte perſonæ graues,ergo ſaltem duo ex quo lo
quitur in plurali,ff.eo.vbi numerus,& expreſſius. ĩ. eo.ver.nec tñ
ſi vnus.[Nec ab infamibus].ver.& hoc eſt quintũ , ꝙ requiritur,
nam criminoſi & infames repelluntur,ĩ. eo.teſtimonium,& ſu-
ſpecti.s̃.eo.in literis.& ſic repelli oportet illos, qui ab eis cauſam
8 habuerunt,& hoc eſt contra id,quod dici conſueuit,ꝙ†perſona-
lia vitia non comitantur ſpecialem ſucceſſorem , vt no.s̃.de iud.
quia.V.ſed hic non eſt ſucceſſor,ſed teſtis, qui repellitur, ex quo
ſuus auctor eſt repellendus,vt ſequitur.[Cum ſatis].ver.[Aucto-
res]ſic & reprobatur rł'r ſcriptura illius , cuius auctor reprobatur,
ĩ.de hæreti.fraternitatis.xvj.di.canones.niſi per eccleſiam catho-
licam approbetur, xcvj.di bene quidem , ꝙ qñq; fit non ratione
dicentis,ſed bene dictorum,quæ bona ſunt in ſe, vt xviij.di. pro-
pter.xxxvij.di.ſi quid veri.j.q.j.dñs declarauit , alias autem is,cui⁹
auctor repelleretur eſt,vt dixi rł'r repellendus,& eſt ar.ꝙ infamia,
quę ab infamibus,vel inimicis originem habuit,non inducit ori
ginem purgationi.xj.q.iij.in cunctis.quod dic,vt no.ĩ. de accuſa.
qualiter.ij.[Nec tñ].ver.in quo & ponitur ſextum, quod requiri
tur.[Si vnus]ſubaudi bonæ famæ.[Ab hominibus]plurib⁹.[A-
mitti]bene dico,ꝙ non ſufficit,ſi a pluribus vnus &c. vt.s̃.[Cum
ſm̄ ordinem.] ver. [Iudiciorum]ergo ſolitus ordo iudiciorum
ſeruandus

ADDITIONES.

a ¶Experto. Adde tex.& glo.in c.quam ſit.de elec.li.6.
b ¶An teſtes ſingulares probent,uide Alex..conſi.177.li. & conſi. 116.& qñ
admittantur conſi.li.j.li. & an teſtes ſingulares probent carnalem copu
lam per Are.conſil.13.

ſeruandus eſt etiam in cauſis matrimonialibus, licet non vſque-
quaq;.ſ.vt lite non conte.c.j.§.conſultationi.[Vnius teſtis]C.eo.
iuriſiurandi,& le.& no.ſ.eo.cū a nobis,& c.licet.in fi.& c.veniēs,
ij.[Dignitate]ſubaudi & bene dico,ꝙ non ſufficit ſi infames &c.
vt.ſ.[Cum & actus].&c.vt ſequitur.[Legitimi]perſonis enim vi-
libus,& indignis portæ dignitatis patere non debent,j.de exceſ.p̄-
la.inter dilectos.rñ.j.in fi.C.de digni.neq; famoſi.li.xij.C.de infa-
9 mibus.l.vnica,& ar.xxxij.q.v.præceptum,qui autem dicantur in
10 fames,vide vj.q.j.infames.ſed,†qui dicantur actus legitimi,no.ex-
tra.d.n.de excep.pia.rñ.j.ver.fi.lib.vj. ¶Teſtes aūt].iij.pars. Supra
præmiſſum eſt qualiter teſtes intelligantur inſufficientes reſpe-
ctu perſonarum,hæc autem declarat,quō ſunt inſufficientes re-
ſpectu dictorum teſtimonij ſui[Quia ad ferendū]. & eſt primū,
quod requiritur quo ad dictū,ergo ſi hoc non exprimat teſtimo
nium,non valebit.[Odio].&c.ſ.eo.quotiens.§.vnico.vbi de hoc.
[Perſonas].ver.hoc eſt,ſm quo ad dictū . [Vel demonſtratione]
cum digito,ff.ſi cer.pe.certum eſt.[Vel circūlocutione]puta qui
ex illa ancilla natus eſt,vel ſili,ff.de rei.ven.ſi in rem.j.de conſan.
tua.[Et ab vtroq;].ver.& hoc eſt tertium,ꝙ requiritur quo ad di
ctum.[Singulos gradus].Sed nunquid tenetur probare de ſtipi-
te non,quia non reperitur cautum,imò ſufficit incipere a germa
nis.j.de conſang.tua.ſ.eo.ſeries.dummodo gradus ex vtroq; late-
re diſtinguatur,vt hic,& ibi.& ſ.eod.cum in tua.rñ.j.xxxv.q.v.c.j.
& c.parentelæ.Sed quid ſi quidam teſtes probant de vno latere tā
tum,& alij de alio tantum, nunquid erit probata cōſanguinitas?
Dicunt quidam,ꝙ non,quia nec iſti probant conſanguinitatem,
nec illi,ſed certe,qui hoc dicunt ceci ſunt, quia non probatur de
Martino,ꝙ ſit filius Ioannis,per ꝯñs probatur, ꝙ Ioannes eſt pa-
ter Martini.item ſi aliqui alij teſtes probant,ꝙ Berta eſt filia Ioan
nis,per ꝯñs probatur,ꝙ Ioannes eſt pater Bertę:cum ergo cōſtat
iudici,ꝙ Ioannes eſt pater Martini.item cōſtat ei, ꝙ eſt pater Ber
tæ.ergo conſtat ei ꝙ Martinus & Berta ſunt frater & ſoror. & ita
probata eſt conſanguinitas,ꝙ concedo.& ſic non ſemper requi-
ritur,ꝙ teſtes ex vtroq; latere notam habeant conſanguinitatē,
nec eſt neceſſe,ꝙ omnes gradus improbētur,ſed ſufficit , ꝙ vnus
gradus improbetur, vt no.ſ.eo.ſeries,ſm Io.ſed ſalua pace ſua ma
gis cęcus eſt,qui non vidit,nam hic aperte dicitur contrarium.ſ.
ꝙ nō ſufficit computatio vnius lateris imò neceſſe eſt,ꝙ vtrūq;
latus computent ijdem teſtes,vt patet hic & j.ver.j.& ij.vt ibi no.
Nec obſtat exemplum Ioannis cum alius Ioannes poſſet eſſe pa-
ter Martini,& alius Ioannes pater Bertæ.& ſi etiam conſtaret, ꝙ
vbiq; teſtes de eodem Ioanne intelligerent ad hoc, vt vera proba
a tio eſſet, non ſufficeret teſtimonium de auditu[a] imò multa alia
requirentur ad hoc,vt filiatio probaretur, quia nec facilis , imò
difficilis eſt probatio,vt patet in eo, ꝙ leg.& no.ſ.de filiis.præſ.Mi
chael.in caſu autem iſto ſufficit teſtimonium de auditu pro ma
iori parte,& iō non admittuntur, niſi conſanguinitas ex vtroq;
latere computetur.Et eſt ratio quare ſub hac forma reſtringitur,
quia plurimis exemplis.&c.vt.ſ.eo.rñ.j.ver. quia tamen , & quia
tollerabilius eſt &c.vt.j.eo.ca.ante fi.cęcus eſt ergo, qui per gloſā
Capitaneam conatur textum maxime tot fulcitum iuribus con
tra rationem,& in periculum animarum ſubuertere, & hanc de
ſtruere formam ſcriptam quam omnino ſeruari oportet.ar.ſ.de
elec.quia propter.ſ.de reſcrip.cum dilecta.§.fi.[Clara]. non ergo
ab vno latere tm̄.alioquin computatio reputari debet obſcura,q̄
nec gradus hincinde diſtinguit.[Et in ſuo].ver.q.d.adhuc nō ſuf-
ficit,ꝙ teſtis computet clare diſtinguendo gradus ex vtroq; late-
re quicquid ſcribat.Io.imò adhuc requiritur,ꝙ in ſuo nihilomi-
nus &c.& eſt hoc quartum ꝙ requiritur quo ad dictū. [Quod de
ponunt].dictam.ſ.clarā computationē ex vtroq; latere . [Et cre-
dere].ver.& eſt hoc quintū,ꝙ requiritur . [Sed nec tales].ver.ad-
huc addit ſextum ad maiorem confuſionem. Io. ꝙ ſi deficiat q̄-
tumcūque teſtis ex vtroque latere gradus computet , teſtimoniū
non valebit,& hoc eſt,ſed nec tales ſufficiāt &c. [Vidiſſe].ſic nec
ſufficit teſtimonium de auditu per omnia.[In vno].ſiue propin-
quo,ſiue remoto.Io.q.d.ſiue in primo tm̄,vel ſecundo, vel tertio,
ſaltem.nam quartū,de quo quæritur poteſt de facili teſtis videre,
ſi ad hoc vult laborare.Sed ſi oportet,ꝙ in vno graduum p̄miſſo
rum hoc viderit,neceſſario ſequitur,ꝙ et de vtroque latere idem
teſtis teſtificetur.nam gradus iſte tranſuerſalis, de quo hic loqui-
tur,ex vtroque latere computatur,& hoc eſt euidenter ꝯ id,quod
no.ſ.Io.ver.& ab vtroque,ſuper verbo ſingulos gradus.[Pro con-
ſanguineis],quia ita ſe vocabant,ita ſe adiuuabant tales ſe reputa
11 bant,arg.ſ.tit.j.per tuas,& eſt hoc valde notandum quia,†non re
quiritur,ꝙ teſtis probet veritatem cōſanguinitatis,ſed ſufficit , ꝙ
dicat,ꝙ pro conſanguineis ſe habebant.[Habere].ſi attendas be-
ne ea,quæ.ſ.no.ſex requiruntur ex parte teſtis , quæ potes collige-
re ex iſto.§.& ſic ſunt.xij.per totum ſimul iuncta . Primum eſt,ꝙ
conſiderari oportet vtrum teſtis ſit grauis,vel leuis.Secundū vtrū
ante litem motam teſtificata didicerit.Tertiū vtrum ab antiquiori
bus ſuis hoc audierit.Quartum vtrū ad minus a duobus hoc au-
dierit.Quintum vtrum illi duo ſint ſuſpecti,vel infames , vel fide
digni,& honeſti & omni exceptione maiores.Sextum vtrū vnus
tm̄ hoc audierit a pluribus q̄uis bonæ famæ, vel plures infames
ab hominibus etiam bonæ famæ . Septimum eſto,ꝙ plures ſint
bonæ famæ,qui a pluribus bonæ famæ hoc audierūt , vtrū odio,
amore,timore,vel commodo ad hoc procedant.Octauum vtrū
propriis nominibus , vel ſaltem ſufficientibus circūlocutionibus
perſonas graduū duxerint exprimendas . Nonū vtrum ſingulos
gradus ab vtroq; latere clara computatione diſtinguāt . Decimū
vtrū concludant in ſuo iuramento,ꝙ ſm ꝙ deponunt a ſuis ma
ioribus acceperunt.Vndecimum vtrū credant ita eſſe . Duodeci-
mum vtrū viderint aliquas de perſonis graduū,quos computant
pro cōſanguineis ſe habere.Hæc ſunt.xij.per ordinem.ſupra ſpe-
cificata,quæ ſunt omnino conſideranda , & ſuper maiori parte
quærenda a teſtibus examinatio facienda,quorum ſi vnum defi
ciat teſtimoniū inſufficiens reputatur,vt patet in hoc ver.in prin.
Et hæc.xij.interrogatoria circa cauſam matrimonialem , qñ ob
cauſam conſanguinitatis,ſeu affinitatis ad diuortium agitur,dēt
habere iudex in memoria,& ſuper ipſis, ſiue maiori parte ipſorū
teſtem quemlibet interrogare,ita ꝙ nec vnum dimittatur , imò
ad vnguem examinet,& ſi partes etiam contradicant.ar.j.de eo,
qui cog.conſan.vxo.ſuæ.ſuper cod.j.de excep.exceptionem.j.de
ſpon.ſicut.in fine . Hoc tñ male ſeruauerūt hactenus iudices nr̄i
temporis,de talibus parum aut nihil curantes,vnde contra Deū
& iuſtitiam,& hac forma canonica ſpreta , multas ſnīas diuortij
non ſine animarū ſuarum,etiam multarū aliarum periculis pro
tulerunt,quæ obſecramus de cętero non negligant , ſed aduertāt.
Diceret quis,quare ſic artatur probationis facultas,cum alias ſub
ueniatur probationibus,ſ.eo.ſignificauit, & c.Albericus? Rñ.qa
pluribus exemplis &c.vt.ſ.eo.rñ.j.ver.quia cum plurimis,& quia
quartum gradum hæc prohibitio non excedit.ſ.eo.§.j. in princi.
Dicet alius ſi hæc forma ſeruetur ob cauſam conſanguinitatis,vł
affinitatis,dabitur ſnīa diuortij vix,aut nunq̄ , nunquid igitur tu-
tius eſſet hanc formam omittere,& ſentētiam diuortij ferre? etſi
omittantur aliqua de prædictis? Rñ.non . imò melius eſt , niſi ad
vnguem probentur omnia,pro matrimonio iudicare,& ſic con-
tinuatur ſequens.ver.tolerabilius &c.[Tolerabilius].ver.[Homi-
num.]ergo loquitur quando quæritur de ſecundo,vel ſaltem ter
tio , vel quarto gradu , quos prohibet lex diuina,vt patet in eo,ꝙ
legitur,& no.j.de diuor.gaudemus.rñ.j.Primus enim & ſecūdus
pro maiori parte reputantur notorij . vnde in illis non requirere-
tur accuſator,vel teſtis,vt patet.j. de diuor.porro.§. præterea.[Di-
mittere copulatos.]hic enim nullum periculum eſt , ex quo is,q
impedimentum induxit, dicit, ꝙ tolerabilius eſt , cum & ipſe vi-
deatur tacite diſpenſare,& ſuper hoc ius promulgat iſtud,licet ad
quodlibet præceptum iudicis non intendat diſpēſare,vt legitur,
& no.ſ.de reſti.ſpo.literas.§.opinionē.Et ex hoc in dubio debent
coniuges ad ſui prælati conſiliū ſuam conſcientiam informare,
j.de ſen.ex inquiſitione.& ex hoc no. ꝙ qñcūq; agitur de impe-
12 dimento canonico,ſemper,†eſt in dubio pro matrimonio iudi-
candum,vt hic,& j.de re iudi.c.fi.& appello dubium,ex quo defi
cit teſtis in vno de.xij.ſuperius numeratis,& eſt iſtud contra ma-
giſtros,qui conſueuerunt gloſare ꝯ matrimonia,& pro diuortiis
iudicare,vt patet.ſ.eo.§.ver.& ab vtroq;.ſuper verbo.ſingulos gra-
dus.non ergo dicat ſe,vbi dubitandū eſt certum,iudex.ſ.de reſcr.
cum contingat.§.penul.[Dñi ſeparare.]ſiue coniungere , hoc.n.
ſemper periculoſum eſt, quia nec poteſt in talibus diſpenſare,vt
legitur,& no.ſ.de reſti.ſpo.literas.ſic dicit lex, ꝙ ſanctius eſt in du
bio nocentem abſoluere,q̄ innocentem contra iuſtitiam condē
nare.ff.de pœnis,abſentem,ꝙ autem de hac materia non ſic dilu
cide no.in ſumma de conſanguinitate. §. vſque ad quotum gra-
dum,ſub.§.& quia iudex,& eo.ti.§.ſi quis poſſit.ſub.§.ſed & perſo
næ.ver.item cum quæritur de ætate.& ſeq.per hoc , quod hic di-
citur,& quod hic minus dicitur per id , quod ibi plenius ſcribitur
eſt ſupplendum.

ADDITIO.

a ¶De auditu.Adde,an ualeat teſtimonium de auditu.Bar.in l.j.§.item La-
beo.ver.vlterius uenio ,ff. de aqua plu.arcen.& in l.ſi quis in hoc genus,
& in l.conuenticulam,& ibi etiam per Bal.C.de epiſco.& cle.& vide mul
tas remiſſiones per Alexan.in apoſtil. ad Bar. in d.§. item Labeo in verbo
de auditu.

SVMMARIVM.

1 *Iudex pertinentia debet admittere,impertinentia repellere.*
2 *In dubio tene certum & dimitte incertum.*
3 *Fraus uel negligentia aliena non debet eſſe damnoſa.*
4 *Teſtibus non licet corrigere dictum ſuum.*
5 *Copia facienda articulorum ſed non probationum.*
6 *Examinatio teſtium ad iudicem ſperat.*
7 *Ruſticis & militibus licet ius ignorare.*
8 *Iudex de iure ſupplere poteſt.*

CAP. XLVIII.

PEr tuas. [Commiſſa].ſubaudi & teſtes recepti
& publicati , vt ſeqtur.[Dictus B.]ver.
[Symonis.]vt.ſ.[Interrogari.]ſuper quibuſdam titu-
lis,ſeu intentionibus, de quibus no.ſ.de cauſa poſ.cū
eccleſia.

eccleſia.§.partibus,vel interrogatoriis,quæ ſuper dictis titulis ſunt
tradenda,ꝙ verius eſt,ſic enim de facto obtinet in cauſis,ꝙ is,qui
a teſtes producit format titulos ſuos,quos probare intendit[a].is ve-
ro,ꝯ quem producūtur tradit interrogatoria ſua ſuper dictis.ti.ſic
de hoc no.plene in ſumma.eo.ti.§. ſuper quibus.ſub.§.cuncta.&
legitur & no.extra.d.n.eo.ti.ad hæc præſentium.hodie incipit p̄-
1 ſentium,iudex autem,†pertinentia debet admittere.impertinen
tia repellere,vt no.ſ.tit.j.cauſam.ſ.de elec.bonæ me.j.§ contra.ſ.
de offi.dele.cum contingat.§.penul.& fi.C.de proba.ad probatio
nem.Caueat tamen,ꝙ in dubio ſemper admittat.ar.j. de app.cū
ſpeciali.§.exceſſu.& xxx.q.v.iudicantem.ff.de interro.act.vbicūq;
2 ff.eo.tit.curent.ſ.ti.j.qm̄,& ſm beatum Augu.†in dubio tene cer
tū,& dimitte incertum,de peni.diſt.vij.§.j.in fi.Si enim iudex cir
ca hoc malicioſus,quia repellit pertinens,vel negligens, quia nec
interrogat ſuper his,quæ admiſit repertus fuerit,etiam publicatis
atteſtationibus,poteſt, vt iterum fiat interrogatio iudicis officiū
3 implorari , vt hic dr̄ in fi.quia fraus,†vel negligentia aliena non
debet eſſe damnoſa,ff.de dolo.l.j.ar.j.de his, quæ fi.a maio.par.ca.
quæſiuit.aliter ad inſtantiam partis non ſunt poſt publicationē
teſtes interrogandi,quamuis aliqui iudices ex praua conſuetudi-
ne ſua tota die hoc faciant,ſed iudex ex officio ſuo hoc facere po
teſt,j.eo.cum clamor.j.de fide inſtru.cum Ioannes. §. verum.ad
fi.niſi forte eſſet alius omnino articulus , ſuper quo & ijdem te-
ſtes,qui primo producti ſunt,poſſent produci.ſ. eo. cauſam quæ.
j.& c.cum veniſſet,& c.ex tenore. vbi de hoc , & adde,ꝙ no.j.§.j.ī
prin.Ante publicationem vero poſſunt teſtes recepti coram eo-
dem iudice produci iterum ſuper alio articulo, nō ſuper eodem,
niſi in cā matrimoniali.ſ.eo.ꝯſtitutis.ante fi.quod dic , vt ibi no.
4 quia,†non licet teſti poſtq̄ tractatū habuerit cū partibus corrige
re dictū ſuum.j.c.j.præterea.ſi vero in alio iudicio , ſiue corā alio
iudice teſtes producti ſint , iterum non poſſunt produci coram
alio,niſi is,contra quem producuntur,primis teſtimoniis velit eſ
ſe contentus,ꝙ dic,vt no.ſ.eo.veniens.§.j.ver.quo audiro , per ſu-
periora intelligi poteſt.l.ff.eo ti.produci, & adde,quod no. .§ j.ſu
per ver.articulis.¶ Nos igitur].ij.pars.[Audiendum].iudex tñ ex
officio ſuo poteſt hoc facere,& ipſum teſtem repetere,vt ſi quod
obſcurū dixerit,hoc declaret,ff.de quæſtionibus.repeti. & no.j.e.
cum clamor.ſed ad inſtantiam partis hoc fieri non debet,vt hic,
& no.ſ.eo.c.rñ.j.ſuper verbo.interrogari,& in præced.glo.quia ti-
mere poteſt de ſubornatione, in auth.eod.ti.§.quia vero multi,ꝙ
dic,vt plene no.ſ.e.fraternitatis.[Niſi forſan].ver. [A principio].
vt no.ſ.rñ.j.ſuper verbo.interrogari. [Articulis].i.titulis.vel inter
rogatoriis pertinentibus tñ alias capitulis. de quibus notaui.ſ.eo.
5 c.rñ.j.ſuper verbo.interrogari.†Et notandum,ſm d.n.ꝙ capitulo
rū ſiue articulorū probandorū expedit copiam fieri partibus.ne
ſi forſan aliqua ipſarum dicat,ꝙ ſuper illis , ſuper quibus dixerūt,
non debuerūt deponere,non ita de facili audiatur,verūtamen &
ſi hoc factū fuerit,nihilominus valet teſtimoniū , ſed qui volue-
rit ꝯdicere,& de impertinētibus diſputare,libere audietur.De in-
terrogationibus vero,quæ fiunt ſuper prædictis articulis , ſeu cir-
cūſtantiis eorūdem non eſt facienda copia partibus,qa ad inſtru
ctionem examinatorū tm̄ datur , qui ſi aliud interrogauerunt,q̄
deberent nullū ex hoc partibus præiudiciū generatur, ar.ff.de in-
terroga.l.fi.ſed & ſi de ipſis fiat partibus copia non eſt peccatum,
ſm d.n.Verū eſt mortale,vbi pars,quæ format interrogatoria ip-
ſa vult parti aduerſe tradere.bene enim poteſt ſibi in hoc , ſi vult
præiudicare,cum & in totū poſſet iuri ſuo renūciare adeo, ꝙ nec
poſtea audiretur.C.de pac.poſtq̄ is.Eſt tamen fatuitas magna , ſi
iſtud faciat,& ſi iudex hoc faceret grauiter peccaret,quia hoc ni-
hil aliud eſt,q̄ partem aduerſarij, quæ teſtes producit munire , vt
eos inſtruat qualiter ſciant,& valeant ad omnia concorditer rñ-
dere.Ita ꝙ & ſi falſi ſint non poſſet eorū falſitas dephendi,ad hoc
enim ſpecialiter,vt depræhenderetur falſitas,fuerunt hæc interro
gatoria inuenta,& non ad inſtructionem tm̄ examinatorum,ſi-
cut d.n.præmiſit.De hoc ergo dic, vt no.in ſumma.eo.tit.§.ſuper
quibus.ſub.§.& cuncta.ver.inquiſitoriū.Sed & ſm d.n.producen
ti teſtes pro maiori parte expedit dare articulos , p quos appareat
ſuper quibus vult producere,vt dictū eſt,qa nec iudex , nec teſtes
ſemper inſtructi ſunt de facto,vel etiam de iure quid debeant di-
cere,vel de quibus interrogatio fieri debeat,vnde niſi darentur ar-
ticuli multa neceſſaria omitti poſſent.Illi vero , ꝯ quem teſtes p-
ducuntur,non eſt multum vtile,niſi ad hoc,vt ipſis viſis melius
formare ſciat,& interrogare ſuper ipſis,ſm d.n.Per hoc patet , ꝙ
vtriq; parti expedit.Illud etiam ſm d.n.eſt notandū,ꝙ nec iudex,
nec partes ſuſtinere debent,ꝙ teſtes iurent , niſi ſuper datis articu-
lis.Intelligas tu,& aliis omnibus,quæ cauſam tangūt.nam & ſu-
per tota cauſa iurare debent.igitur ſi ſuper aliis dicant , non valet
eorū teſtimoniū,quia non iurati deponunt,ad hoc.iij.q.ix.horta-
mur,& in eo,quod legitur,& no.ſ.eo.c.de teſtibus . Verūtamē,&
datur ſuper hoc duplex forma,quia qñque iurant,ꝙ ad interroga
ta tm̄ rñdebunt,qñque vero ꝙ totam & plenam veritatē dicent,
ꝙ dic,vt legitur,& no.j.de accuſa.cū dilecti.§.j. [Poſtulaſſet].vel
ius.ſ.eo.c.proxi.[Malicioſe,vel negligenter].Malicioſe hoc intel
ligitur fieri,qñ articuli ab initio fuerunt traditi, & per iudicē par-
tibus præſentibus approbati.& teſtes non fuerunt interrogati,cū
tamen ſubſtantiales eſſent adeo,ꝙ ipſis non probatis pars,q̄ ipſos
formauerat in cauſa,non poterat obtinere . ſecus ſi non fuiſſent
approbati,& iudex ex certa ſcientia ſuper ipſis interrogare nollet,
credens,ꝙ ad cām faceret,hic enim nō pōt notari,niſi iuris igno
rantia,vel negligentia,qa hoc examinare debuit cū peritis, quos
ſi conſuluiſſet de facili hoc cognouiſſet,C.de inge.& man. ſi qui
autem,& ideo eſt ei imputandum.xxxvij. diſt.§.fi. In hoc tñ caſu
non ſunt teſtes iterū interrogandi ſm d.n.ꝙ verum eſt,vbi iudex
non errauit , alioquin ſubueniendum eſt parti officio iudicis,vt
patet in eo,quod legitur,& no.ſ.eo.c.rñ.j.ſuper verbo interrogari,
ver.ſi enim iudex.Hoc etiam,ſm d.n.attendendū eſt,ꝙ hic loqui
tur de articulis quos tradit pars,quæ teſtes producit & non de in
terrogationibus,quas tradit pars , contra quem producuntur,de
quibus & teſtes interrogandi ſunt ſuper circūſtantis , quæ tangūt
principaliter negocium principale,quales ſunt illæ,vt teſtes inter
rogentur de loco in quo celebratus fuit contractus.De tempore,
& aliis ſimilibus,de quibus dic,vt plene no.ſ.e.cum cauſam,quæ
inter archiepm̄.rñ.j.Sed loquitur hic de capitulis quæ tangūt ne-
gocium principale,vel ei ſunt annexa, vel ſub eo potius includū-
tur,ſicut eſt,quis probare intendit præſcriptionem, & ſuper hoc
ſuum formauit articulum.hic enim quærendum eſt de titulo,de
bona fide,& de continuatione temporis,ſiue partes hoc petierūt,
ſiue non.alioquin repetendi ſunt , quia ſi iudex de his non inter-
rogauerit patens eſt,ꝙ in culpa fuit. Cum in iure ſcriptum ſit , ꝙ
præſcriptio ſine his non procedit, vt patet in eo , ꝙ legitur,& no.
j.de pręſcrip.vigilanti,& c.illud,& c ſi diligenti . De his igitur de-
6 buit interrogare iudex,†ad quē ſpectat examinatio , vt hic patet,
& j.eo.venerabili,& c.cum clamor,& ſ.eo.cum cauſam ,quæ in-
ter archiepm̄ , & non pars , quæ conſueuit eos potius corrumpe-
re,vel ſubornare,vt patet in eo , quod legitur,& no.ſ.tit.j.licet.§.j.
& §.ijdem quoque teſtes . Igitur iudici tm̄ ad cuius officium ſpe-
ctat, & non parti . ad quam non ſpectat examinatio teſtium,erit
hoc ſi omiſſum fuerit imputandum. Sed nec teſtibus hoc impu-
tandum erit,vel imputari poteſt,qui forte neſciunt omnia , quæ
7 neceſſaria ſunt ad præſcriptionem probandam.nam †& ruſticis,
& militibus & multis aliis licet ius ignorare, vt ff. de proba. cum
de indebito.§.ſi autem is.qui indebitum quæritur . Nec dicas,ꝙ
iudex in his de facto ſuppleat,quia hæc non ſunt facti , ſed iuris,
8 vt dictum eſt.†De iure autem poteſt ſupplere iudex, quod dic,vt
plene no.ſ.de poſtul.præla.bonæ.§.j. [Prętermiſſum].ab exami-
natore receptore teſtium,& ideo eſt inſtaurādum, ar.viii.diſt.quo
iure.ff.eo.tit.quæſitum ſcio.Hoſtien.

ADDITIO.

a ¶Probare intendit. Adde de iſtis articulis,& interrogatoriis tam ex par-
te actoris,quam rei per Spe.ti.de teſte.§.nunc videndum,& §.ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Cognitio nulla uel modica ipſa dilatione requiritur.*
2 *Productio quanta de facili non eſt danda.*
3 *Infinitas eſt uitanda.*

CAP. XLIX.

LIcet dilectus. De eodem facto loquitur.j.
ne ſede vacan.c.fi. [Epiſco-
pi,& clericorum]inter quos queſtio vertebatur ſuper
iure eligendi prælatum in eadem eccleſia ſancte Ma
riæ.j.ne ſede vacan.c.fi.ti.ſ.de arbi.cum olim. [Quia tamen].ver.
[Procurator dicti epiſcopi].quem conſtituere poteſt , vel in per-
ſonam propriam,ſi maluerit agere,quod dic , vt legitur, & no.ſ.
de iuramen.cal.c.fi. [Productorum],ex parte clericorum . [Ad-
huc].quia & aliqua iam oppoſuerat. ideo fuit ei ad opponēdum
quicquid vellet certus terminus aſſignandus,vt legitur, & no.ſ.ti.
j.licet.rñ.j. [Velle] . quod poteſt niſi ad hoc aſſignatus terminus
peremptorius ſit elapſus,vt in pręced.concor.ſm ea,quę no.ſ.eo.
pręſentium.[Proponebat]. ſubaudi cauſam nequiuimus diffini-
re,ſed ipſam vobis cōmittentes,mandamus &c.vt in ſeq.§.¶Mā
damus] ij.pars.[Teſtes].ſecūdos reſpectu productorum in prin-
cipali.[Productorum].ſ.priorum. [Quos].ver.illos.ſ.qui produ-
cti erant contra productos ſuper principali.[Si rurſus].i.ſecunda
vice reſpectu primæ reprobationis.[Altera,vel vtraque pars].ver
bigratia,produxi primo teſtes contra te ſuper principali. tu ſecū-
cundo producere potes aliquos teſtes ad reprobationem meorū
priorum,& ego poſſum producere aliquos ad reprobationē tuo
rum ſecundorum,qui tertij per te non poterunt reprobari,j.eo.§.
j.& quod dixi in perſona mea,idem erit in pſona tua,vt hic.Hoc
aūt ideo ſic artatur,vt fiat aliquis litium finis,vt in fi.huius capitu
li,hic eſt breuis,& verus huius capituli intellectus , & ſm hoc te-
ſtes producti ſuper principali in ſua remanēt firmitate,& in hoc
concordat.d.n.qui & hic licet,non ita plene hoc idem ſcripſit di
cens,ꝙ forte ambę partes teſtes produxerunt ſuper principali,&
ideo vtraq; pars contra ſe productos reprobare volebat.quod po-
terat.& idem dicendū eſt in ſecunda reprobatione.ſ. ꝙ vtraque
pars

pars poteſt inducere ad reprobationem ſuorũ teſtiũ,ar. ff. de leg.
iii.fideicommiſſa.§ ſi decem,ſm d.n.i.alterutra partiũ poteſt ite-
rato,& nõ vltra reprobatorios teſtes alterius reprobare. Quidam
tamen aliter hoc intellexerunt, & male,& intellectus iſte cõpro-
batur euidenter.ſ.ti.j.licet.§.j.[Contra illos].ſ.ſecundos. [Admit
tere]. & hi ſunt tertij teſtes reſpectu ꝓductorũ in principali.¶Ita
ꝙ vltra].iij.pars.ſ.dictas ſuas reprobationes, de quibus habet alte-
rutra pars vna tm̃.[Ne ſi producendi]. ver. [Quartos].licet nulla
dilatio ad inſtruendam cauſam ſine cauſæ cognitione ſit danda.
1 iij.q.iii j.§.ſpatium,†& in prima dilatione modica,aut nulla cogni
tio requiratur,vt no.ſ.eo.fraternitatis, & c. in cauſis,illa tamen,q̃
ad reprobandos teſtes datur,non eſt ſine grandi cognitione con-
cedenda,ſemper tamen dabitur,& breuis,vt patet.ſ.ti.j.licet.§.j.&
eſt ratio , quia talis dilatio odioſa eſt, vt patet in eo,quod legitur,
& no.j.ti.j.dilectorum,& ideo reſtringenda,ſi enim eſſet fauora-
bilis,non occurrit ratio , quare vlterior , & longior,non daretur,
ſm d.n.ar.ff.de libe.& poſthu.cum quidam , ſed quicquid dicat
bene occurrunt & aliæ rationes,quod dic,vt no.in ſeq.glo.[Con-
tra tertios].reſpectu aliorum,qui producti ſunt ſuper principali.
[Et ſic deinceps].ſ.quintos contra quartos,& ſextos,contra quin
tos,& ſic in infinitum nam qua ratione admitteres quartos con
tra tertios,eadem ratione & deinceps,quod vitandum eſt.argu.j.
2 de conſan.tua.†Sic eadem ratione productio quarta de facili nõ
3 eſt danda,j.eo.vltra. † nam infinitas eſt vitanda, vt ar.hic,& pro-
batur.C.de ſacroſan.eccle.l.fi.ff.pro ſocio.l.fi. ſ.de do.& contu.fi-
nem,ff.de arbi.non diſtinguemus.§ quęſitum.ff.de leg.iij.fideicõ-
miſſa.§.ſi decem. C. de iudi.apertiſſimi, & legitur & plene no.ex-
tra.d.n.de reſcrip. cum in multis.lib.vj.Eſt & alia ratio huius iu-
ris,vt.ſ. odioſa reſtringantur,ff.de libe.& poſthu.cum quidam.j.
de conceſ.præben.conſtitutus.ſunt.n.reprobationes hmõi odio-
ſæ,vt patet in eo,quod no.j.ti.j.dilectorũ.Eſt etiam & tertia , quia
ſcilicet æqualitas in iudiciis eſt ſeruanda,nec debet licere actori,
quod reo non licet,vel econuerſo.ſ.de mu.pe.c.ij.ff.de reg.iur.nõ
debet.ſ.de arbi.c.fi.j.de excep.cum inter priorem. Ideo neutri eo-
rum datur duplex reprobatio,ſed vna tm̃.actor enim ſemel põt
reprobare teſtes rei non vltra,& reus ſemel teſtes actoris nõ vltra,
alias autem ſi vni,& non alij concederetur, ꝙ bis poſſet reproba-
re teſtes alterius,liceret vni,quod non alteri,& iudicium contin-
geret claudicare cõtra prædicta iura,& hoc quicquid aliqui aliud
ſcripſerint eſt tenendum.

S V M M A R I V M.

1 *Scriptura.3.teſtibus ſubſcripta facit fidem.*
2 *Dictio amplius ad modicum refertur.*
3 *Arbiter ad quem locum citare poteſt.*
4 *Illud ſolum poſſumus,quod commode poſſumus.*
5 *Exceptio nulla obſtabit in illo diſtricto examine.*

CAP. L.

PRæſentata. [Sueſſioneñ.]cum capitulo ſancti Petri ſueſſioneñ.litigãtis &c.
vt ſequitur.[Ratione archidyaconatus].& conſuetu-
dinis,quod dic,vt no.ſ.de offi.archi.ad hęc,& c.fi.ſi.ſ.
eo.in noſtra præſentia.[Tãdem].ver. [Et cancellarium] .ſ. dñm
Bernar.ſanctæ Mariæ in epm̃ inde gebeneñ.electum , nec mora
in archiepm̃ ebreduneñ.aſſumptum.ante illum,qui ſcripſit hoc
quartus fuit,quia duo fuerunt tm̃ in medio.ſ.dominus Aymarus
benignæ & magnæ memoriæ frater domini Ioannis archiepi
vieneñ.& dñs Obertus bonæ memoriæ Placẽtinus.[Elegerunt].
& ſic tres arbitri.nec dicit vtrum dictum eſſet,ꝙ duo, vł vnus poſ
ſent procedere ſine aliis in prædictis,& de hoc no.j.§.fi.¶Qui cũ
ſuſcepto].ii.pars.[Arbitrio] . quia nec ab initio cogerentur reci-
pere.licet ex quo receperunt cogendi eſſent negocium diffinire,
ff.de arbi.l.iij.§.tãetſi neminem.quod dic,vt no.ſ. de offi.de le.ſu-
ſpicionis.[Et actis].ver.[In ſcriptis].non publicis ſed priuatis tm̃
ſigillorum &c [Impreſſione].per quam de actis conſtat, & hæc
ſcripta,quæ alias priuata eſſent quantum ad probationem facien
dam publica reputantur,vt j.§.j.diſcretioni,& ſic vr̃,ꝙ ſigilla cle-
ricorum priuatorum fidem faciunt,ſed hoc ideo eſt , quia plura
1 ſunt,†nam & ſcriptura ſubſcripta tribus teſtibus facit fidẽ , vt no.
ſ.ti.j.qm̃.§.i.rñ.j. quinimmo & hoc ratione adiuncti.ſ.cancella-
rij Pariſieñ.cuius ſigillum Pariſius authẽticũ reputatur , ergo ei
ſtandum eſt,vt.j.de fide inſtru.c.ij.& c.cum dilectus.§.j. nec mire
ris igitur ſi ſigillum epi fidem faciat,quod dic,vt no.ſ. eod.cum a
nobis.§.j.&.ſ.ti.j.poſt ceſſionem.[Vnus ipſorum]. ver.ſ.trium ar
bitrorum.ſ.magiſter.P.brito.quia magiſter.R. ſupereſt,vt patet.j.
eo.§.j.[Et alius].ſ.dictus cancellarius pariſieñ. poſtea tamen fuit
eps gebeñ.vt.ſ.no.ſed de illo non fit hic mentio,quia modico tẽ-
pore fuit ibi.[Per.xij.dietas].bonas,& bene completas.vnde ſeq-
2 tur.†[Et amplius].quod ad modicũ refertur,vt no.ſ.de dilationi-
bus,literæ.[Ab eiſdem].ſ.litigantibus.¶[Vnde cum prędicto].iij.
pars.Hic videtur arbitrium expirare ſi arbiter ad magnam digni
3 tatem aſcendat,†propter,ꝙ & ad remota loca ſe transferat, quia
nec ad ipſa poſſet citare partes. niſi & hoc in arbitrio expſſe actũ
ſit,alias enim non poteſt partes citare,nec cauſam agere extra ter
ritorium eius,qui conuenitur,ſed ibi ſic,quia arbitraria ad inſtar
iudiciorum redacta ſunt,ff.de arbi.l.j.ſm quoſdam. imò in loco
tm̃ illo,in quo compromiſſum factum eſt , vel etiam in ſeceſſib9
ſi arbiter talis ſit,qui hoc conſueuit agere , & iuxta vrbem,vel lo-
cum compromiſſi,dummodo locus vtriq; parti æqualis ſit,ff.de
arbi.ſi cum dies.§.ſi arbiter,& hoc teneas q̃uis aliqui dicãt,& ma
le ꝙ per duas dietas extra illum locum poſſet partes citare,ar.ſ.de
reſcrip.nonnulli,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.Quicq̃d
aũt præmiſſum eſt hoc certum eſt , ꝙ ſacerdotio adueniente.i.ſi
in ſacerdotem arbiter ſit promotus non cogitur poſtea ſñiam di
cere,ff.de arbi.non diſtinguemus.§.ſacerdotio,& adde,ꝙ no.j.eo.
ſuper uer. valente.[R.ſolo].ergo magiſter P.brito. mortuus erat,
nam cancellarius archieps factus fuit,vt.ſ. [Minime] . quia non
erat hoc dictum,alias contra.ſ.de offi.de le.vno delegatorum , ꝙ
dic,vt ibi plene no.[Valente].nec cum archiepo commode põt
ꝑꝑ locorum diſtantiam,ad hoc.ſ de reſti.in inte.tum ex literis.§.
fi.j.de fideiuſ.conſtitutus , & ſi dictum eſſet,ꝙ duo poſſunt rñde-
re,ff.de arbi.nõ diſtinguemus.§.cum in plures.j de teſta. Raynal-
dus.vel nomen proprium expreſſum ſ.de offi.deleg.quoniam ab
4 bas.†Et ſic non intelligitur poſſe fieri,quia illud ſolum poſſum9,
ꝙ commode poſſumus,vt legitur , & no.ſ.de elect.quia propter,
ſ.de reſcrip.ſciſcitatus.& eſt hoc euidenter contra literam,quę to
ta die emanat de curia,non obſtãte conſtitutione de duabus dic-
tis,nec vltra iungitur,& ſic reus fatigatur contra id, quod nõ põt,
& conſtitutio,quæ ſeruanda eſſet,omnino eneruatur,ſ. de reſcri.
nonnulli.Sed nec in his,nec in multis aliis quãtumcũq; grauib9
5 audemus dicere,cur ita facis , †quæretur aũt in illo diſtricto exa-
mine,vbi nulla obſtabit exceptio,ix.q.iii.aliorum . videat ipſe.xl.
diſt.ſi papa,& adde,quod no.ſ.eo.§.in prin.[Videatur].ſic & verũ
eſt,ſm d.n.ſi.ff.de acqui.poſ.naturaliter.igitur ſi aliud non fuit di-
ctum ipſo iure veritatem importat.Si aliud etiam dictum fuit ad
huc conſiderata commoditate partium cõtinet veritatem,vt pa-
tet ex præmiſſis . [Arbitrium] .i.compromiſſum,arbitriũ enim,
quia latum non erat,non potuit expirare.ar.ſ. de conſti. cum ac-
ceſſiſſent.§.j.ad fi.cum ſuis concordantiis. [Diſcretioni veſtræ].
ver.[Iuxta huiuſmodi acta].habita coram arbitris, & ĩ ſcriptis re-
dacta,& ſigillis eorum ſigillata,ergo patet , ꝙ fidem faciunt hæc
ſcripta tanq̃ authentica,quod dic,vt no.ſ.§.j.ſuper verbo. impreſ
ſione.& no.hic,ꝙ licet dñs papa in hoc ſubueniat,poterat tamen
idem fieri per ordinariũ,vt patet.C.de arbi.l penul.§.fi.& accedit,
quod legitur,& no.ſ.ti.j.c.fi.[Terminetis].ſaluo eo , quod ſtatim
ſequitur in ſequenti.ver.[Optione].ver.[Depoſitiones].& ſic iu-
dicetur ſm eas,nec de nouo vlteri9 producũtur.[Qui ſuperſunt].
bene dicit,qui ſuperſunt.i.viuunt.nam ſi qui mortui ſunt,illi am
plius produci non pñt,ſed eis ſtandum eſt,niſi perſonæ, vel dicta
valeant reprobari,vt dicit lex,ex qua ſumitur hoc,C. eod.ti.l.fi.&
hic ſequitur,& idem dicitur,C.de arbi.l.penul.§.fi & ſ.eo.cãm,q̃
inter archiepm̃.in fi.ſm B.imò contra , quia hic erant teſtes iam
publicati.in quo caſu,vt ibi innuit non poſſunt teſtes iterum pro
duci.ſed ibi ſoluitur.Sed quare non eſt in optione illius, qui pro-
duxit,ſicut alterius? Rñ. quia hoc dr̃ in fauorem illius,contra quẽ
producuntur,qui poteſt merito timere de ſubornatione.ſ.eo.fra
ternitatis,cum ergo in fauorem illius, contra quem producũtur,
inductum ſit,ꝙ poſt publicationem alij ſuper eodem articulo te
ſtes non producantur,patet ꝙ poterit renunciare, ſi velit.j.de re-
gula.ſtatuimus.Sed contra,quia in optione alterius partis hoc vr̃
eſſe,vt.ſ.e.veniens.i.§.j.ver.quo audito.Sol.ibi.[Vel eos].ver.[Te-
ſtes].ſ.q ſuperſunt,vt pręcedit.[Saluo iure].ver. [In vtroq; caſu].
ſ.ſiue velit habere ratas depoſitiones, ſiue deſideret,ꝙ iterum pro
ducantur,C.eo.titu.l. fi. in fi. Sed nunquid poterit dicere contra
perſonas illorum,qui mortui ſunt? Credo,ꝙ ſic,& de hoc no.ſ.vt
lite non conteſt.quoniam,ſm B. Hæc quæſtio ſoluitur hic in te-
xtu,quando dixit in vtroque caſu.

S V M M A R I V M

1 *Quando uni ſoli creditur.*

CAP. LI.

NVper nobis. A. [presbytero ſupplicãte innotuit].cum ipſe &c.al's
nuper nobis.A.presbyter ſua ſupplicatione declarauit.
[Vt].pro ꝙ.[Cũ ipſe].&c. [Cauſa probationis] . quod
ſemper præſumitur,niſi aliud probetur, quod dic,vt no.j.de regu
la.conſulti.§.fi.& c.ſtatuimus.[Intraſſet]. & poſtea infra annum
exiſſet,quod poterat,j.de regula.ad apoſtolicã. ¶[Cuſtos]. ij.pars.
ſubaudi ipſum tanq̃ fratrem ſuum profeſſum repetiit, & cum ip
ſe pſbyter denegaret profeſſionem , idẽ cuſtos ad probãdum &c.
vt ſic ad ordinem redire ipſum compellere poſſet.[Ordinis ſui].i.
religionis ſuæ.q.d.confratres ſuos.ꝙ facere potuit,vt ſ.cum nun-
cius,& c.inſuper. vbi de hoc,imò & hi præcipue ſunt (cum corã
eis & non aliis fiat profeſſio)admittendi.ſ.eo.ueniens.j.§.fi. [Cõ-
tradicente].Maxime.idem enim eſſet, & ſi non contradiceret,ſ.
eo.de teſtibus.rñ.j.in fi.niſi expræſſe cõſentiret, q̃a tunc valeret
ſ.eo.

ſ.eo.tuis,vbi plene no.de hoc.[Et.j.]hoc eſt, quærebatur vtrum
valeret tale teſtimonium,& videbatur , ꝙ ſic, quia præſumendũ
eſt propter tantam religionem,ꝙ omnino verum dicat,arg.ſ.de
procura.in noſtra.§.fi.ver.quia tamen.j.de no. ope.nun. cum ex
iniuncto.§.ſuper eo.j.q.vij.ſancimus.Sed ꝯrium rñdetur , vt ſeq-
tur.¶Reſpondemus].iij.pars. [Nullius].nec vnius q̃tumcũq; iu
rati.iiij.q.iij.verſi.item iuriſiurandi.ſ.eo.cum a nobis,& c.licet,&
c.iij.& c.veniens.ij.niſi quo ad præſumptionem.xcvij.diſt.nobi-
liſſimus. xxiij.q.iiij.inter quærelas, quod dic , vt no.in d.cap licet.
[Religioſus].& q̃tacũq; præfulgeat dignitate, C.eo.iuriſiurandi.
niſi quo ad præſumptionem, vt in præced.glo.xxviij.diſt.de ſira-
cuſanæ.lxxxvi.diſt. tanta. xx.q.iij.præſens. Sed contra.xj.q.j.qui-
cunque.Sol.illud hodie non tenet . Vel eſt illud ſpeciale priuile-
gium epõrum ,quod eis conceſſit Imperator in cauſis, quas mo-
uent in iudicio ſæculari.nam in eccleſiaſtico , vel de eccleſiaſti-
cis nullum priuilegium dare poſſet,ſm d.n.vt patet in eo , quod
legitur,& no.j.de decimis.tua.j.ne cle.vel mona. ſicut te accepi-
mus,& j.de rebus eccle.non alie.cũ laicis. [Niſi iuratus].etenim
teſtibus.ſ.iuratis,& non teſtimoniis. ſ.nude ſine iuramento pro-
latis iudicandum eſt,j.de cohabi.cleri.& mu.tua.ſ. de do.& con-
tuma.cum olim.§.j. [Depoſuerit] . niſi iuramentum a partibus
expræſſe remiſſum fuerit,ſ.eo. tuis. [Præiudicium].alias autem
bene creditur , vt cum quæritur vtrum aliquis ſit baptizatus,de
1 conſecra.diſ.iiij.paruulos,& c.cum itaq; . †Et propter excellentiã
dicentis qñq; ei creditur. xcvij.diſt.nobiliſſimus.viij.q.iij.talia , &
ratione officij quandoq;.C.de fal.ſi quis decurio. in Auth.de in-
ſtru.cautę.§.ſi vero ea moriãtur.coll.vj.& in aliis caſibus,de qui-
bus no.ſ.eo.licet vniuerſis.§.fi.Sed & Papæ omnino credi opor-
tet.ſ.eo.cum a nobis.in fi.quod dic,vt ibi no.

S V M M A R I V M.

1 *Quis non debet uanis figmentis decipi.*
2 *Quis antequam canonizetur,de quibus inquiri debet.*

CAP. LII.

VEnerabili fratri. [Abbatibus]. ordinis cyſterciẽ. [Capitulo].
quod habent quolibet anno, non ſolum de triennio
in triennium,ad quod omnes religioſi venire tenen-
tur.j.de ſta.mona.in ſingul.& c. ſeq. [Congregatis] . ſupple ſup-
plicantibus pro canonizatione.M. olim abbatis ſancti Martini,
ſm d.n.qui nec hic plus notauit,& idem continetur in ſe. inter-
li.[Et.j.]hoc eſt ſupradicti miſerunt nobis literas pro canonizã-
do quodã abbate ſuo infra ſcripto, ſed quia nõ debet hoc paſſim
fieri,ſeu ſine inquiſitione diſcretioni veſtræ &c. & ſic cõtinuatur
ſequẽs.§.¶Diſcretioni veſtræ].ii.pars. [Teſtes, quos abbas].ſicut
ergo aliquis miniſterium præſtat qñq;, vt inq̃ſitioni adiuret , al's
adiuuet expediri , ſi fiat de crimine.j. de re iudi.cum I.& A.j.de
accuſa.olim.ſiue de defectu.j.de pur.ca.accedens, ſic & qñque fit
de miraculis inueniẽdis,vt hic,ſm Gof. [Et miraculis].nam an-
teq̃ veneretur aliquis publice tanq̃ ſanctus eſt per Romanam ec-
1 cleſiam comprobandus , †ne quis vanis figmentis decipiatur,j.
2 de venera.ſanctorum.c.j.& ij.vbi de hoc.Et no. †ꝙ anteq̃ canoni
zetur,& in ſanctorum cathalogo(de quo legitur,xix.q.iij.qm̃)col
locetur,ſiue ſcribatur,inquirendum eſt nõ ſolum de miraculis,
imò & de vita,vt hic dicit,vtrum.ſ. vita ei teſtimonium præbeat
pro laboribus multis,& pro moribus caſtis. pro actibus ſtrẽnuis,
lxj.diſt.miramur.oportet enim hoc præſenti teſtificatione prædi
cari,& bonæ famæ preconiis non taceri.xij.q.ij.quatuor,& maxi
me quæri debet de ſimplicitate & humilitate,ar.j. de præſum.ex
ſtudiis , nam ſuperbis Deus reſiſtit , humilibus autem Deus dat
gratiam, debet etiam quæri , an in vita perſecutiones paſſus fue-
rit.vii.q.i.omnis,quæ gemebat,& c.ſuggeſtum eſt,& ſequentibus
& vtrum ex caritate hoc paſſus ſit.j.q.j.vide quantum bonum ſit
charitas.Et non ſolum de miraculis factis poſt mortem, ſed etiã
in vita,argu.hic.Ad hoc autem,vt miraculum, propter, quod q̃s
canonizetur,probetur,quatuor requiruntur . Primum eſt,vt ex
Deo non ex arte procedat,nec dyabolo,nam & plerunque ꝑ ma
los miracula fiunt.j.q.j.teneamus, & c. prophetauit.ii.q.vii.item
balaam.neceſſe eſt igitur a Deo, quæ mandant martyres impe-
traſſe,l.diſt.ſi quis præpoſtera . Secundum eſt,ꝙ ſit contra natu-
ram,ſicut patet de virga Moyſi mutata in colubrem, & de aſina
loquente ad balaam.j.de hæreticis , cum ex iniuncto.§.j.& ij.In
his enim , quę raro.i.ꝯ naturam contingunt miraculum eſt,ſic
poteſt intelligi in Auth.de conſulibus.ij.col.§.& poſt illud.coll.
iiij.Tertium eſt,ꝙ non fiat ex virtute verborũ ſicut accidit de ſa-
cramento Euchariſtię,de cõſe.diſ.ii.panis,& c.quia corpus , & c.
in quibus.j.de celebra.miſ.cum marthe.§. quæſiuiſti.ſed merito
hominis hoc cõtingat . Quartum eſt,ꝙ ſit ad corroborationem
fidei.herba.n.trãſit in vitrũ miniſterio hominis , ſed propter hoc
fides catholica non corroboratur , & ideo ad canonizationẽ fa-
ciendam,niſi hæc quatuor conueniant facta miracula non pro-
deſſent , hęc tñ materia plenius & copioſius expeditur, j. de reli-
quiis & venera.ſanctorũ.c.j.& ij.licet,& hic tãguntur aliqua, quæ
ibi nõ notantur.[Sigillatim].i.ſingulariter , & ad partem & non
ſimul coniunctos.j.de accuſa.inquiſitionis. ver. & an fides.C.eo.
tit.nullum,ſicut & fit confeſſio peccatorũ.j.de pœniten.omnis,
fit aũt hoc ideo , q̃a ſic quilibet liberius exprimit veritatẽ,vt no.
ſ.de elec.quia propter,vbi habes ſimile.Et melius poteſt conuin-
ci de falſitate exẽplo Danielis,ar.ſ.eo.ex tenore.Si enim eſſent ſi-
mul,vnus poſſet ab alio inſtrui & ipſum ſequi, ſed teſtes non de-
bent dicere eundem præmeditatum ſermonem,ff.eod.l.iii.& ne
forſan ipſis adinuicem contradicentibus vox cõtradictoria a fo-
ris audiatur,ar.ſ.de elec.in cauſis. Et per conſequens partes diſce
re poſſent teſtificata,in quo caſu productioni teſtium nõ eſt am
plius locus,j.eo.vltra.ſ.eo.conſtitutis.§.fi. Eſt tamen caſus in quo
oẽs coadunantur,ſm quoſdam. in publicatione.ſ.teſtamenti.C.
de teſta publicati.ꝙ dic,vt legitur , & no.j.de fide inſtrum.c.pen.
& fi.[Cum ea diligentia].ver. imò & cum maiori,quia circa ma
iora periculum vertitur,& ideo cautius eſt agẽdum, xlij.diſ.quie-
ſcamus.lxj.diſ.miramur.vij.q.j.c.fi.ff.de Carbo.edic.l.j.§.tertio.ne
& aliquis vanis decipiatur figmentis.j.de venerat.ſanct. c.ij. [So-
let & debet].vt.ſ.fiat diligens interrogatio , & de ſingulis circum-
ſtantiis.ſ.notatis,& aliis,quæ occurrent.ſ.eod.cauſam, quæ inter
archiepiſcopum.

S V M M A R I V M.

1 *Interpretatio debet fieri,contra producentem.*
2 *Quod obſcure dicitur uel ſcribitur pro non dicto vel ſcripto habetur.*
3 *In ambigua oratione recurrendum eſt ad eum,qui eam protulit.*
4 *Iudicantem oportet cuncta rimari.*
5 *Ratio magna ſuadet ob maleficia penas ſolui.*
6 *Procurator non poteſt remoueri poſt litem conteſtatam niſi cauſa cognita.*
7 *Patronorum & parrochianorum intereſt bonum prælatum habere.*
8 *Quod nouum non eſt,nec nouum dici poteſt.*
9 *Iudex tenetur,laborare uſque ad probationem ſententiæ ex officio ſuo.*

CAP. LIII.

CVm clamor. De eodem legi.j.de collu.dete.ca.fi. [Validus] . ita ꝙ ſine
ſcandalo non põt amplius tolerari.aliter.n.nõ eſt ad
inquiſitionem faciendã ſaltẽ ꝯ epm̃ procedendum,
j.de accuſa.qualiter.ii.& ij.q.j.Deus omnipotens.[Sup his].ſ.cri-
minibus.[Inquirerent].ſeruata forma,de qua habes,j. de accuſa.
qualiter.ij.§.debet.¶Verũ].ii.pars[L.& G.] duo videlicet de teſti
bus productis.[Depoſuere].idẽ vr̃ ſi minus clare, puta quia dicit
tabellio,Petrus iuratus idẽ dicit,ꝙ Martinus,ꝙ dic,vt no.ſ.eo.cũ
cãm,q̃ inter archiepm̃.[Confuſæ]. Sed quare mãdatur iterũ exa
1 minari,cũ atteſtationes ſint apertæ: imò †debet fieri interꝑtatio
ꝯ illum,q eos produxit.ſ.titu.j.in pręſentia. ſ.pen.& fi.& qui legẽ
apertius potuit dicere? ꝙ dic, vt no.j.de ſpon.ex literis.j.& ꝯ ſtipu-
latorem,ff.de ver.obli.ſtipulatio iſta.§.in ſtipulationib.vel quod
ei vtilius eſt,ff.de iudi.ſi q̃s intentione. ꝙ dic.vt no.ſ.de cã poſ.cũ
eccleſia.§.fi.imò nullo modo debet hoc fieri,ſ.eo. fraternitati. ꝯ.
Sol.iterato producũtur teſtes ſup eodem negocio publicatione
teſtiũ non obſtante.Primo vbi ſecundo alio modo agitur,q̃ pri-
mo.ſ.eo.veniens.j.vbi de hoc,& c.cũ in tua.j.de ſpon.ſicut.Secũ-
do vbi interrogationes neceſſarię ſunt omiſſę parte etiam inſtã-
te.ſ.eo.poſtulaſti. Tertio vbi obſcure ſeu confuſæ teſtificati ſunt,
non ad inſtantiam partis,ſed ex officio,vt hic, & ff.de queſtioni-
2 bus. repeti.xxxv.q.vj.de parentela. †ꝙ enim obſcure dr̃,vel ſcribi-
tur pro non dicto,vel ſcripto hr̃,ff.de interro.act.de ętate.§.nihil
intereſt.ff.de his,quę pro non ſcriptis.l.ii.& ideo iudex debet ſub-
uenire probationibus.ſ.vt li. non conteſta.qm̃ , non ad inſtantiã
partis,ſed ex puro officio,ꝙ dic,vt no.ſ.eod.per tuas.& idem vr̃ ſi
minus clare,vt no.in pręced. Quarto vbicunq; rei iudicate exce-
ptio(eſto ꝙ lata eſſet ſñia)non obſtaret.ſ.tit.j.licet.§.j.ver.j.ꝙ dic,
vt no.ſ.eo.fraternitatis.Quinto vbi iudex ex officio procedit,vt j.
eo.c.ad fi.& in aliis caſibus notatis.ſ.eo.fraternitatis. Sexto produ
cuntur iterato coram eodem iudice modo agendi etiã non mu
tato,dummodo publicatio non ſit facta,arg.ſ.eod.conſtitutis.ij.
§.fi.verſi.& nobilis,& c.conſtitutis.§.fi.vbi de hoc.[Veritas].nec
3 apparet quid ſenſerint,†vñ in ambigua oratione recurrendũ eſt
ad eũ,q eam protulit,ff.de regu.iu. in ambiguis orationibus.j.de
ſent.excom.inter alia.ideo iterato cogitur hic reuerti, & declara-
re q̃d ſenſerit,maxime cũ agatur in modũ inq̃ſitionis, & q̃ratur
4 de crimine ſimonię,†quia iudicantem oportet cuncta rimari.j.
de fide inſtru.cum Ioannes.§.penul.ad fi. & q̃a publice intereſt,
ne delicta remaneant impunita.j.de ſen.excom.vt fame.ne qui-
ſq̃ de facili proſiliat ad maleficia committenda , C.de pœnis. ſi
5 opis,†& magna rõ ſuadet oƀ maleficia penas ſolui.ff.de fideiuſ.
ſi a reo.§.illud,ꝙ in hoc enim caſu nihil de nouo dicit teſtis,ſed
ꝙ dictũ erat declarat,ff.de teſta.hęredes.§.ſi q̃d poſt factum teſta
mentũ,& ſeq.ff.de queſtionibus.repeti.& ar.ff.de acqui.re.domi.
cum adeo.§.cum quis ex aliena.in fi.alias autem in eum reum,
i.ſuper eodem capĩo,ſiue articulo non poteſt teſtis produci.ff.co.
ti.produci.& adde,ꝙ no.in ſequen.glo. [Iterum diligenter].ſpe-

ciale eſt in inquiſitione,quæ ex puro & mero officio procedit, vt
ꝗtumcūque teſtes publicati fuerint,nihilominus tamen, & alij
teſtes recipiantur in ea,& eſt ratio, quia non timetur hic de ſub-
ornatione, propter quē timorem ſtatutum eſt, ne alij teſtes poſt
publicationem recipiantur,in auth.eo.ti.§.quia uero multi,& §.
ſi vero deducens.coll.vii.hic autem timor habetur ex parte pro-
ducentis.Sed in inquiſitione non eſt pars,niſi fama,de qua nulla
ſuſpicio haberi poteſt,vel iudex,de quo,nec ſuſpicari oportet, cū
etiam totum in iudicio ordinario ſuæ fidei committatur, vt pa-
tet in eo, quod no.in præced.glo.& ſ̃.tit.j.quoniam, ſuper verbo,
inſtrumentorum, in prin.& ſ̃.eo. cum cauſam,quæ inter archi-
epm.rñ.j.ſuper verbo.prudenter inquirens,ſed & in iudice timor
iſte fruſtratorius eſſet, quia ſiue per ſe teſtes receperit, ſiue per ta-
bellionem ſemper habet, vel habere poteſt ipſorum dicta corā
ſe publicata. Quid ergo, ſi quis ſpecialiter promouerit, & adhuc
proſequatur inquiſitionem, quia ad hoc fuit forſan a iudice, vel
a ſuis confratribus deputatus.nunquid talis teſtibus productis,&
publicatis poterit,& alios producere? Scripſit hic d.n.ꝙ ſic. nam
licet ſit miniſter inquiſitionis, non tamen habet ius in inquiſi-
6 tione,†ſicut procurator, qui non poteſt remoueri poſt litem cō-
teſt. niſi cauſa cognita, ff.de procur.poſt litem, & l.ſeq. tanꝗ do-
minus litis factus.C.de procur.l.procuratoribus, & l.nulla dubi-
tatio.at iſte ſemper mutari poteſt, vt patet.j̃.de accuſa. olim.I.V.
& P.§.prædictis, quia nec dominus fit per litis cōteſtationem,cū
nec litem conteſtetur, nempe in inquiſitione proceditur lite nō
conteſt.vt.j̃.de accuſa.qualiter.ij.§.j.ſ̃.vt lite non conteſt.quoniā,
§.ſunt & alij.vnde nec talis ratione ſui intereſſe appellare poſſet,
quia nec ſua intereſt,niſi forte appellaret nomine ſuperioris,qui
inquiri mandauit,vt in dicto.c.j̃.de accuſa.olim.§.prædictis. Alij
vero dicunt,ꝙ is,qui inquiſitionem proſequitur in ipſa proſecu-
tione,ius habet,quia ex quo ipſam incepit proſequi, mutari non
poteſt.ar.ſ̃.de offi.dele.gratum, & c.licet, & de offi.lega.c.j.& ap-
pellare poteſt maxime,ſi ſit monachus,vel canonicus eccleſiæ il
lius prælati,cōtra quem fit inquiſitio, quia & talis intereſt bonū
7 prælatum habere,quinimmo,†& patronorum intereſt & parro-
chianorum,vt patet in eo,quod legitur,& no.j̃. de rebus eccl.nō
alie.ſi quis præsbyterorum,ad fi.Ideoq; dicendum eſt,ꝙ talis non
poteſt alios teſtes ꝓducere,ex quo primi ſunt publicati, niſi for-
ſan vellet de colluſione docere,j̃.de collu.dete.c.j.& fi.ſicut & dici
tur de illo,qui agit populari actione,ff.de iureiuran.eum qui.§.in
popularibus, ff.de popula.actio.l.iij.ff.de accuſ.ſi cui.§.j.& ij.Nec
obſtat,quod hic dicitur,quia hic nō erat ſpecialis procurator in-
quiſitionis,ſed potius iudex,ſiue executor, vel ſi erat hic proſecu-
tor,non dicitur hic,ꝙ de nouo interrogentur antiqui teſtes, vel
ꝙ noui alij inducantur,ſed ꝙ antiqui,qui obſcure depoſuerūt di-
8 cta ſua declarent, ꝙ † nec nouum eſt,nec nouum dici poteſt,vt
patet,ff.de teſta.hæredes.§.ſi quis poſt factum teſtamētum, & §.
quod vero quis obſcurus,vnde & in hoc notari non poteſt,ꝙ ra
tione inquiſitionis ſtatuatur hic aliquid ſpeciale.nam & in om-
9 ni cauſa obſcura ſunt declaranda, & ad hoc, †etiam tenetur iu-
dex ex officio ſuo vſque ad probationem ſententiæ, laborare, vt
patet in eo,quod legitur,& no.j̃.de fide inſtr. cum Ioannes.§.pe.
ver.fi.ſm d.n.Solu.poteſt dici ſecure,ꝙ vbi nullus inquiſitionem
proſequitur tāquam pars,ſed ipſam ſequitur tanꝗ iudex,ibi ſem
per non obſtante publicatione poſſunt, & alij teſtes recipi, niſi
forſan inquiſitor aliqua de cauſa ſuſpectus ſit, vel ipſam inquiſi-
tionem maliciose plus debito prorogет, vt illum,contra quem
inquirit,ſemper detineat impeditum,quod præſumitur ex eo ip
ſo,ꝙ parum,aut nihil expedit,& lōgas dilationes aſſignat, hodie
recipit vnum teſtem,& vſque ad vnum,vel duos menſes alium,
tandem ipſos teſtes publicat,& iterum teſtes recipit, dicēs ꝙ mo
do inueniet veritatem,quam antea non potuit inuenire,ar.ff.de
eden.argentarius.§.cum autem.ver.ſed non eſt ita.& ſeq.& iterū
eodem modo procraſtinat,& publicat, & ſic vult procedere qua
ſi in infinitum, poteſt igitur de malicioſo proceſſu præſumi nō
immerito contra talem,arg.in eo, quod legitur & no.j̃. de præ-
ſump.nullus dubitat. Ideoq; cum etiam nec ipſis eccleſiis,nec
prælatis earum,contra quos fit inquiſitio,expediat, ꝙ negocium
taliter protelетur,cum pendēte inquiſitione huiuſmodi vacillet
ſtatus prælati,nec ſubditi tantam obedientiam,vel reuerentiam
eidem exhibeant,quātā exhiberent,ſi ſtatus firmatus eſſet, & ſic
quaſi perinde ſit,ac ſi prælatum eccleſia non haberet, ar.in eo,ꝙ
legitur,& no.ſ̃.de tranſla.epi.c ij.§.ſed neq;.ver. ſicut iuxta.meri-
to in tali caſu ſuperior illius, qui hoc modo inquiſitionem pro-
telat ipſum refrenare debet,& terminum certum ſtatuere, infra
quem inquiſitionem ceptam finaliter expediat, quo elapſo illū,
contra quem inquiſitio fiebat abſoluat,niſi fuerit interim expe-
dita.ar.in eo,quod legitur,& no.j̃.de appel.oblatæ.§.penul.& ex-
tra d.n.de reſti.ſpol.frequens.§.ſolet,& ſeq.lib.vj. Vbi vero aliquis
inquiſitionem non exequitur tanꝗ iudex, ſed proſequitur quaſi
pars,aut eſt datus a iudice ad ipſam inquiſitionem tantum adiu
uandam & promouendam,aut eſt datus a conſociis,vel ipſemet
ipſam promouet,& proſequitur.In primo caſu idem dicendum
eſt,quod in præcedente,quia vere & proprie loquendo talis non
eſt vere pars,ſed quaſi pars.ita quòd hoc,quod dico quaſi,ſimili-
tudinem exprimat,& non veritatem,quia talis non habet neceſ
ſe libellum offerre,vel litem conteſtari, & in his duobus caſibus
ſaluari,& intelligi poteſt opinio d.n.No.ſ̃.ead.glo.ver.ſcripſit hic
d.n.& ſeq.In ſecundo vero caſu.ſ.quando a ſociis electus eſt, vel
ipſemet ſe offert,ita ꝙ ipſam inquiſitionem promouet,& proſe-
quitur quaſi pars.i.vere pars(vt ſic ꝙ dico quaſi non notet ſimili-
tudinem,ſed veritatem)in hoc caſu libellus offerendus eſt, & lis
conteſtanda,vt.j̃.de purga.ca.cum dilecti.§.dictus vero.ſ̃.de iudi.
exhibita.& ſic poſſunt intelligi Decre.j̃. de accuſa.literis, & c.ve-
niens,& c.cum dilectus,& c.prælatorum,& in hoc caſu poteſt in
telligi & exaudiri opinio ſecundorum no.ſ̃.eod glo.ver. alij vero
dicunt,& ſeq.& ad hoc etiam facit.quod no.ſ̃.eo.glo.cum olim.
rñ.j.in fi.vt tamen ſcias,ꝙ in hoc caſu ſi forſan ſuperior ex aliqui
bus coniecturis perpendat,ꝙ non expedit eccleſiæ talem præla-
tum habere,poterit non ad inſtantiam partis,ſed forte ex puro,
& mero officio plenius inquirere veritatem, ar. in eo quod no.ſ̃.
eo.per tuas.Vel dic iuſtius eſſe & melius, ꝙ ipſo abſoluto ab in-
ſtantia ipſius primæ inquiſitionis aliam de nouo incipiat, vel ei
purgationem indicat,ſuper quo vide,quod legitur, & no.ſ̃.de co-
habi cleri.& mu.tua.§.penul.& fi.Adhuc tamen,ſecundum d.n.
ſic opponitur, quomodo ex quo aliqui teſtes producti ſunt ſu-
per vno articulo poſſunt adhuc ſuper eodem iidem produci ſuis
atteſtationibus publicatis?R̃ñ.non licet hoc ad aliquid immutā-
dum,vel addendum.vel etiam vbi nihil probauerunt, vel dixe-
runt de articulo,ſuper quo fuerunt producti, quia in his caſibus
ſemper timeri poteſt de ſubornatione, in auth.eod.titu.§.ſi vero
deducens,ſed ad hoc licebit,vt quod obſcure dixerant, declarēt,
vt no.ſ̃.ead.glo.ver.nec ob.quod hic dicitur,& ſequenti, poſſunt
& alij produci poſt publicationem,vbi aliquis produxit teſtes ad
probanda dicta ipſorum, verbigratia, probauit Petrus per duos
teſtes idoneos, ꝙ a Martino emit vineam Pariſius ſecunda die
auguſti. Martinus vero ad conuincendos teſtes de falſitate,pro-
bauit per teſtes alios, ꝙ Petrus illa eadem.ſ.ſecunda die auguſti
fuit Romæ.in hoc enim caſu licebit Petro alios teſtes produce-
re ad probandum plenius, quòd illa die fuit Pariſius ſicut primi
teſtes ſui probauerunt, vt per hoc dicta corroboret eorundem,
ar.in prædicto.§.ſi vero deducens,& j̃.eod.ex tenore, vbi de noc,
ad iſtud tamen non admitteretur Petrus indiſtincte & ſemper,
quia cum iam dilationem habuit ad teſtes producendos,non eſt
ei danda ſecunda dilatio ſine cauſæ cognitione,quod dic,vt legi-
tur,& no.ſ̃.eod.in cauſis.In caſu tamen.ſ̃.proxi. poſito ſatis appa
ret,ꝙ ſubueniendum eſt Petro & ſuo ſacramento credendum,
ꝙ hoc malicioſe non petat, probabiliter enim credere potuit,ꝙ
ei ad probandum,contractum ſufficerent duo teſtes,iiij.q.iij.ver.
item,vbi teſtium numerus.ſ̃.eo.licet. M. ad fi. ſed ſuperueniente
probatione aduerſarij contrarium cognoſcit, æquum eſt igitur,
vt ei ſubueniatur,ita quòd priorum dicta, vt dictum eſt, poſſit ꝑ
teſtes alios adiuuare. Quid ſi primo aliqui teſtes obſcure dixe-
runt, aliqui vero minus obſcure?In hoc caſu licet hi,quæ obſcu
re dixerunt, eſſent interrogandi ſuper expoſitione dictorum ſuo
rum, tamen alij ad hanc obſcuritatem declarandam nō eſſent
admittendi,& ſi,vt dictum eſt, ad confirmanda priorum dicta
poſſent admitti. Aliqui tamen contradicunt prædictis, dicentes
quòd iidem teſtes non ſunt iterum repetendi etiam ad declaran-
dum,ꝙ obſcure dixerunt,niſi quando adeo eſt obſcurum,ꝙ nul
lum habet intellectum. nam ſi poteſt intelligi, ſed diuerſis mo-
dis,tunc ſi quod dictum eſt ex conſuetudine aliquam interpræ-
tationem recipit,illam habebit,ar.ff. de legibus, minime, & l.ſi
de interpretatione,& patet in eo,quod legitur,& no.ſupra de cō
ſue.cum dilectus.§.dictꝰ vero.in fi. alioquin quòd benignius eſt,
interpretandum eſt,ſecundum quoſdam,ar. in eo quod legitur,
& no.infra de verbo.ſigni. abbate.§. contra quod.ver. hic autem
ſenſus. Alij vero dicunt,ꝙ tunc facienda eſt interpretatio contra
illum,qui teſtes produxit,arg. ſupra de proba. in præſentia.§.ve-
rum ſindicus.ver.præter ea,ſed quod prius dictum eſt,magis pla-
cet,vt ſcilicet dictum ſuum debeāt declarare. ¶Et tam eorum].
iij.pars.[Receperitis].i.recipietis, vel etiam poſt dictam publica-
tionem recepiſtis, & ſic patet, quòd non obſtante publicatione
poſſunt iidem,vel alij teſtes produci,quando iudex ex officio ſuo
procedit, quia nec timendum eſt de ſubornatione:nam ex quo
fidei ſuæ ſecure totum committitur,ſatis ſecurius poteſt ei com-
mitti,& pars ſiue articulus iſte.ar.ſ̃.de offi.deleg.paſtoralis.§.cum
totum,& j̃.de dona.inter virum & vxo.per veſtras.§.fi.in princi.
cum ſuis concor.ff. de teſta. domicius. [Sub ſigillis veſtris].
quibus creditur ſicut & inſtrumentis publicis,quod dic,vt no.ſu-
pra eod.præſentata.§.j.ver.& actis,& cap.cum a nobis.§.j.& ſupra
titu.j.poſt ceſſionem.

SVMMARIVM.

1 *Criminoſus alium accuſare non poteſt.*
2 *Pœnitentia ei non prodeſt qui redit ad vomitum tanquam canis.*
3 *Emendatio de crimine qualiter probatur.*
4 *Pœnitentia occulta ſufficit,ſi crimen,eſt occultum.*
5 *Quando ad teſtimonium.*
6 *Quod ſanatum,eſt perinde habetur,ac ſi nunqaam morboſum fuiſſet.*
7 *Ciuiliter & criminaliter poteſt agi de quolibet crimine.*
8 *Actio ciuilis non ſemper repellit ſacerdotalis recurrendum ſit criminalem.*
9 *Actus legitimi infamibus ſunt interdicti.*
10 *Iurans temerarie mortaliter peccat.*
11 *Periurus non eſt de cætero ad teſtimonium admittendum.*
12 *Infamis fit ſcienter deierans.*
13 *Geſta cauſæ faciunt fidem perpetuam.*
14 *Excommunicatus an poſſit eſſe teſtis.*
15 *Excommunicatio non fertur,niſi ſuper grauibus criminibus.*
16 *Excommunicatio non eſt culpa ſed medicina.*
17 *Abſolutus præſumitur,de crimine emendatur.*
18 *Excommunicntio non eſt proxima pœna delicti.*
19 *Iniectio violenta manuum in clericos facit quem excommunicatum.*
20 *Teſtis ſine omni infamia eſſe debet.*
21 *Opinio promouendi in nullo debet uacillare.*
22 *Sententia inter alios lata facit fidem in alio iudicio.*
23 *Semel periurus,perpetuum eidem præiudicium generatur.*
24 *Fama teſtis in nullo in criminalibus debet titubare.*
25 *Emendatus de crimine probatur,per ſacerdotem.*
26 *Teſtis pecuniam recipiens pro teſtimonio ſimoniacus reputatur.*
27 *Criminoſi an poſſint conuinci criminoſis.*
28 *Seruus in cauſa matrimoniali habet perſonam ſtandi in iudicio.*
29 *Probationes in criminalibns luce meridiana clariores exiguntur.*

CAP. LIIII.

a TEſtimonium. a[Crimen].de quo nō eſt
cōdemnatus, nec irrogat
infamiam ipſo iure,vtrum enim horum fuerit, re-
pellitur in cauſa ciuili etiam poſt pęnitentiam, quę
etſi infamiam canonicā tollat,vj.q.j.illi qui. Ciuilē tamen infa-
miā non tollit.ij.q.iij.§.hinc aūt colligitur,licet alij aliter dicant,
ſm d.n.[Opponitur].& probatur nunc,vel ꝙ fuit inde alias con
demnatus.j̃.eo.§.in criminali,alias non ſufficeret opponere,niſi
& probaretur.j̃.de conceſ.præben.cum ſuper quæſtione.[Repro
batur].nam ſm iura canonica teſtes abſque omni infamia,ſu-
ſpicione,& macula debent eſſe,quinimmo & tales,quales ad ſa-
cerdotium diuina iubet auctoritas promoueri.ij.q.vij.teſtes.vj.q.
j.illi qui,& c.qui crimen.ſ̃.eo.ſuper eo.i. nec enim debet credi ꝯ
alios illis,qui criminibus implicantur.iij.q.xj.neganda,& ca.non
eſt,& q.vij.qui ſine peccato,& c.poſtulatus. vñ ꝗdiu in culpa eſt
teſtimonium ferre non poteſt.xxxij.q.v.præceptum.imò repelli-
1 tur,vt hic,& j̃.de excep.deniq;.Sic†nec poteſt criminoſus alium
accuſare,vt in dictis iuribus.& iij.q.vii.§.porro.in fi.& ii.q.i.mul-
ti.& j.q.j.multi,nec iudicare.iij.q.vii.iudicet. Secundū legem ve-
ro non repellitur quis a teſtimonio prætextu criminis, niſi de eo
fuerit condemnatus per ſententiā,ff.de his quę no.infa.athletas,
§.calumniator,& adde,quod no.j̃.eo.§.fi.ſuper verbo conuictus.
Iudices tñ ſæculares hodie vtuntur iure canonico in hac parte.
2 [Perſeuerat].quia.ſ.non egit pœnitentiam, † vel egit, ſed rediit
ad vomitum tanꝗ canis,vnde non prodeſt. de pęni.diſt.iii.§.j.&
3 c.ſi autem dicunt.¶Si vero].ii pars. [Emendatus]. †emendatio
apparebit,ſi crimen occultum eſt per familiares, & alios,qui vi-
derant quo ad ſatisfactionem exteriorē, nam quo ad confeſſio-
nem & pœnitentiæ iniunctionem probabitur per ſacerdotē qui
cum dicet ſibi confeſſum fuiſſe,cuius etiā ſimplici verbo creden
dum eſt in hoc caſu,ſm quoſdam,cum vicē Dei gerat, ſ̃.de oſti.
ordi.ſi ſacerdos.a quo nec iuramentū exigeretur, ergo nec a vi-
cario ſuo exigendum eſt,ar.xciii.diſ.c.fi.xciiii.diſt.c.j.Sed alii con
tra,licet enim in foro confeſſionis vicem Dei gerat, hic tamen
in foro contentioſo in teſtem inducitur,cui non creditur niſi iu
rato quātacūq; præfulgeat dignitate,vt patet in eo, quod legitur,
4 & no.ſ̃.eo.nuper.& c.cum a nobis.†Sufficit autem occultā pęni-
tentiam agere,vbi crimen occultum eſt.Si vero manifeſtū tunc
debet agi pęnitentia manifeſta,& ſi non ſolennis.ij.q.j.ſi peccaue
rit.xcv.diſ.illud.l.diſ.in capite.ſm d.n.& ſic intellige.j̃.de pęniten
5 tiis quæſitum.†Et ꝙ ad teſtimonium ſacerdotis recurrēdum ſit
in hoc caſu,patet in eo,quod legitur,& no.j̃. de ſimo.nemo.& j̃.
eo.§.fi.ſuper verbo,in hoc caſu.Dic ergo emendatus.i.ſi egit pę-
nitentiam veram,& non fictam,de pęni.diſt.j.agite, & ſic eſt re-
paratus & renouatus.ſ̃.de ſumma Trini.c.j.§.penul.nec debet de
ſpici in eo,ꝙ fuit,quia iā incipit eſſe,quod non fuit.l.diſt.ferrum.
age ergo pęnitentiam,& prima opera fac.l.diſt.quia tua,& c.do-
6 mino ſancto.j̃.de ſimo.per tuas,†ꝙ enim eſt ita ſanatū,vt in pri-
ſtinum ſtatū reſtituatur,perinde hr̃,ac ſi nunꝗ morboſum fuiſ-
ſet,ff.de edil.edic.quod ita,& adde,ꝙ no.j̃.eo.§.fina. ſuper verbo,
in hoc caſu,ver.ſed qualiter probabitur.[In cauſa ciuili].i. crimi-
7 nali &c.vt.j̃.§.j.[Ciuiliter agitur].nam de †quolibet crimine agi
8 poteſt ciuiliter,& criminaliter,C.de fal.l.pę.& fi. †nec ſemper re-
pellit ciuilis actio criminalem.C.qñ ciui.actio.præiu. crimina.l.
vnica.in fi. In cā igitur ciuili, vel qñ agitur ciuiliter de crimine.
(ꝙ idem eſt.)non repellitur quondam criminoſus,ſi ſit de crimi
ne emendatus,vt hic,niſi forſan ipſum concomitatur infamia,
tunc enim repellitur,non propter crimen,quod delictū eſt,vt in
præced.gl.ſed ꝑꝑ infamiā,quæ remanſit,vt j̃.titu.j.præter ea.puta
vbi aliquis fuit de furto condemnatus, ff.de fur.l.penulti.vel aliis
modis,de quibus legitur.iii.q.vii.§.porro. licet enim animas ſal-
uemus per pęnitentiam:infamiam tñ non poſſumus abolere,ii.
q.iii.§.hinc autem colligitur, ſicq; non obſtante pęnitentia ſunt
9 infamibus,†actus legitimi interdicti.ſ̃.e.licet ex quadam.§.i.ver.
& actus. niſi per reſtitutionem in integrum reparentur.iiii.q.iii.
ver.alias.c. item lege Aquilia.ii. q.iii. præuaricator.in fi.C.de po-
ſtul.l.j.§.de qua autem reſtitutione.& ſeq.C.de ſenten.paſ.& reſti.
l.j.& fi.[Pro reatu].ꝙ verum eſt,vbi falſum iurauit, vel vbi nega-
uit contra licitum iurm,vbi vero tantū temerarie iurauit,vel illi
cite,talis non dicitur periurus ſi veniat ꝯ ſic præſtitum iurm,ſed
de ſic præſtito eſt pœnitentia iniungenda, alias imponēda,xxii.
q.iiii.ſi aliquid,& c.ſeq.Ideoq; talis a teſtimonio non repellitur,
10 vt legitur,& no.ſ̃.eo.conſtitutis.j.§.j. & tamen quilibet † temera-
rie iurans mortaliter peccat.xxii.q.ii.c.ii.& q.iiii. neceſſe eſt,& c.
ſeq.j̃.de iureiurā.& ſi Chriſtus.Sed poteſt dici hoc ideo eſſe, quia
ex quo tale iurm non ſeruat,præſumitur pęnitere.Vel poteſt di-
ci,ꝙ temerarie iurans repellitur,nec obſtat.ſ̃.eod.conſtitutis.j.vel
alia iura ſimilia,quia nō dicunt indiſtincte,ꝙ talis teſtificari poſ-
ſit,ſed ꝙ ꝯ illum,qui ad ſic iurandum ipſum compulit,vel indu-
xit teſtimonium dare poteſt, quod vr̃ in ipſius odium introdu-
ctum,ſm d.n Vel quia de hoc nec aliter conuinci poteſt,argu.j̃.
titu.j.c.fi.Doctores tamen cōiter ſentiunt, ꝙ talis a teſtimonio
non repellitur,ſicut nec a dignitate, j̃.de iureiuran. ſicut noſtris,
quod tñ intelligendum.puto ex quo pęnituit,vt patet ex præmiſ
11 ſis,& in eo,ꝙ no.in præce.& ſeq.gl.[Periurij].Periurus enim quā-
tūcunq; pęniteat non eſt decętero ad teſtimonium admitten-
a dus, vt hic,& vi.q.i.quicunque.xxii.q.v.ſi quis conuictus, & c.pa
ruuli,& ſ̃.eo.ex parte ade.j̃.de excep.c.j.& ar.ii.q.vii.non poteſt.j̃.
de præſump.literas,& eſt ratio,quia ex quo conſtat,ꝙ ſemel deie
rauit,præſumitur,ꝙ ſemper debeat deierare, arg. ff. de ſuſpec.tu.l.
iii.§ quæri,poteſt.C.de ſuſpec. & archa. ſi aliquid.in fi. lib.x.ff.de
12 edendo.ſi quis ex argentariis.§.i.j̃.de præſump.mandata.† Et quia
ſcienter deierat infamis fit,C.de tranſact.ſi quis maior. Et quāuis
aliqui.diſ.circa hunc articulum inter iuramentum de præterito,
& futuro,& aſſertorium,& promiſſorium. tu tamen repulſa illa
diſ.dicas eſſe inter licitum,& illicitum diſtinguendum. ſi quis.n.
veniat ꝯ illicitum iuramentum,non eſt infamis, nec repellitur
a teſtimonio,vt patet.ſ̃.eod.conſtitutis.ii §.i.ver. illos autem.j̃.de
iureiuran. ſicut noſtris.j̃. de his, quæ fi.a maio.par.ca.c.i.& patet
in eo,quod no.in præced.glo. ſi aūt veniat ꝯ licitum,tunc repelli
tur īdiſtincte,& ſic intellige ſuperiora iura.Idem vr̃, ſi dubitetur
vtrum licitum ſit.ſ̃.de elec.venerabilem,§. penult.ver.idem etiā,
& de hoc no.plenius in ſumma.eo.ti.§.ii.ver.fama, & ver.excipi
tur.¶In criminali autem].iii.pars.ſubaudi, vbi criminaliter agi-
tur.ii.q.vii.ipſi apoſtoli.& c.teſtes.nam ſi ciuiliter ſecus eſt,vt.ſ̃.§.
proxi.[De crimine].niſi ſecum ſit diſpenſatū, vel niſi ſit in inte-
grum reſtitutus,vt no.j̃.de re iudi.cū te.ſm d.n. [Conuictus].pri
mus caſus,& intelligitur hoc,ſm d.n.quando condemnatus eſt
de crimine publico,de quo condemnatus ſemper fit infamis,ff.
de his,qui no.infa.athletas.§.calumniator.Vel de priuato etiam,
quando deſcendit ex tali actione,quæ dānato in priuato iudicio
infamiā irrogaret,vt furti.vi bonorū raptorū, iniuriarū & ſimi-
liū,ff.de his,qui no.infa.athletas.§.fi. & duabus legibus ſequenti-
bus,ff.de crimi.ſtell.l.ii.& iii.ff.de pub.iud. infamē. idē eſt & ſi de
crimine priuato,ꝙ non irrogat infamiam etiam condemnato,
cum enim talis nequeat promoueri,nec ſacerdotem poterit ac-
cuſare, vel teſtificari in eum, ꝗuis contra laicum admitteretur.
Idem etiam dicendum eſt,ſi excipiatur de crimine, ꝙ non infa-
mat,ſiue condēnatus ſit,ſiue non,vt ſm d.n.cuius eſt mens totiꝰ
huius gl.& adde,quod no.ſ̃.e.c.rñ.i.ſuper verbo reprobatur.[Vel
confeſſus].ſecundus caſus,multo fortius ſi condēnatus. j̃. de co-
habi.cleri.& mu.veſtra.& c.fi.Alterum enim iſtorum ſufficit ad
hoc,vt in criminali a teſtimonio repellatur quātācunque pęni-
tentiā egerit.Nec eſt neceſſe ipſum iterum conuinci.ex quo con
13 ſtat,ꝙ inde fuit alias condēnatus,† faciūt.n. fidem perpetuā geſta
cauſæ.C.de re iudi.geſta.ſ̃.e.præſentatā.§.fi.ver.diſcretioni.ſ̃.tit.i.
quoniam.

ADDITIONES.

a ¶Pro intellectu huius Decre.uide quæ late ſcribit Abb.in 4. parte ſtatu.
q.71.& multa alia facientia ad materiam huius Decre.uide hic remiſſi-
ue per do. And.ſic in apoſtil.ad Panor.in prin.

b ¶Admittendus eſt.Adde Spec.ti.teſte.§.j.uer. item excipitur, ꝙ eſt infa-
mis,& uer.item ꝙ eſt periurus.Vtrum autem papa poſsit ſtatuere,ſeu di
ſpenſare,ꝙ periurus, ſeu conſtitutus in mortali non repellatur a teſti-
monio ferendo.uide per Spec.eo.ti.§.j.uer.ſed quęritur,utrum papa. Itē
nunquid poſt mortem teſtis poterit eius infamia probari. ibi.ver. præ-
ceden.

quoniam.§.fi.Nec talis ad purgationem admittitur.j̃. de purga.
c.conſtitutus,& eſt ſimile.j̃.de excep.deniq;.§. j. quem.§. intelli-
ge,ſecundum hoc capitulum.ſ.quando de crimine agitur,vt tūc
repellatur,& ſi pœnitentiam egerit.in ciuili vero non niſi in cri-
mine perſeueret. [Vel nunc].tertius caſus. [Per exceptionem].
de crimine,in quo perſeuerat,ſi autem egiſſet pœnitentiam tūc
audiretur aliquis excipiens contra eum de crimine,ſicut audire
tur excipiens contra electum confirmari petentem, de quo no.
s̃.de elec.dudum.ij.& j̃.de accuſa.ſuper his.Vel dic, ꝙ non loqui-
tur hic,quando non excipitur de crimine, ſed excipitur de con-
14 demnatione ſuper crimine facta.†Sed nunquid ſufficit probare
aliquem fuiſſe excommunicatum ad hoc,vt nunc a teſtimonio
repellatur,argu.ꝙ non.iiij.q j.c.j.& ij.vbi tamen no.contra,& ibi
multum no.de hac materia,ſm Io. Potes tamen dicere, ꝙ nun-
quàm obſtat teſti,ꝙ fuerit excommunicatus, dummodo nunc
quando in teſtem producitur,probetur abſolutus,imò & neceſ-
ſe eſt probare crimen, propter quod excommunicatus fuit ad
hoc,vt a teſtimonio repellatur,nec obſtant rationes ibi inducte,
15 puta quia,†excommunicatio non fertur, niſi pro grauibus cri-
minibus.xj.q.iij.nemo epiſcoporum,& c. nullus ſacerdotum,&
16 c.certum eſt,quia ſi hoc verum ſit, †tamen ipſa excommunica-
tio non eſt culpa,ſed potius pœnitentia,ſiue medicina.ij.quæſ.j.
multi.extra.d.n.de ſenten.excommu. cum medicinalis.lib.vj.&
ideo ea ceſſante debet aliqua infamia remanere,ar.ff. de his,qui
no.infa.actus,ſecundum d.n.imo potius tolli.l.diſt.ferrum.maxi
me cum non niſi præmiſſa ſatisfactione abſolutio impendatur,
j̃.de ver.ſigni.ex parte.j.& cap.cum olim,vnde ex quo probatur,
17 †abſolutus præſumitur de crimine emendatus,& talis a teſtimo
nio non repellitur,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃.proxi.§.in
prin.Sed dices licet pœna excommunicationis non ſit peccatū,
pœnę tamen impoſitio pro peccato inflicta eſt probatio culpæ,
quæ non niſi pro culpa infligitur,vt in dictis. c. nemo epiſcopo-
rum &c.Ad hoc rūdet do no. ꝙ ſæpe ſine manifeſta & ſolenni
probatione excommunicatur quis hoc ipſo, ꝙ in termino non
comparet,& tamen poteſt eſſe legitimo impedimento detentus,
in quo caſu & ſi iuſta ſit excommunicatio, quia tamen vera cā,
vel culpa non ſubeſt probatio impedimento, debet ſine difficul-
tate qualibet relaxari,iiij.q.v.c.j.& patet in eo,qđ legitur, & no.j̃.
de re iudi.cum Bertoldus.§.poſtmodum. ſed & ſententia excom
municationis etiam iniuſta tenet,xj.q.iij.c.j.graue, ergo eſſet ſen
tire,ꝙ excommunicato alias excommunicatio perpetuam infa
miam irrogaret.Ideo dicendum eſt, ꝙ non ſufficit probare, ꝙ
excommunicatus fuerit,niſi & probetur culpa, propter quā ex-
cōicatus fuit,vt præmiſſum eſt,ſm d.n.Efficacior videtur reſpon
ſio,ꝙ ſicut per probationem excōmunicationis culpa, propter
quam lata fuit,præſumitur, ſic & per probationem abſolutionis
p̄ſumptiue ſublata videtur,vt patet in eo,quod legitur, & no.s̃.e.
glo.ver.imò potius,& ſeq. Tamen ſm d.n. aliqui dicunt, ꝙ vbi
quis contumax eſt in parendo ſuper crimine,de quo condemna
tus eſt,& hac de cauſa expreſſe aſſignata excommunicatur, talis
probata excommunicatione ſola repellitur etiam crimine non
probato.Et idem dicunt,ſi probetur, ꝙ propter inobedientiam
fuerit quis depoſitus ab officio,vel ordine,& ſi non fuerit excom
municatus,ar.iiij.q.j.c.j.& ij.& ff.de his,qui no.infa.l.ij.§.ignomi
nie,ff.de iudi.cum prætor, & idem videtur etiam ſi non ſit con-
demnatus,dum tamen crimen notorium ſit per euidentiam fa
cti,vel ſi dicat iudex excommunico talem, quia non vult com-
parere ſuper tali crimine,quod commiſit.ar.iurium prædictorū.
Sed & ſi bene attendas in omnibus his non repellitur propter ex
communicationem,vel propter crimen cōmiſſum, vel propter
ſententiam ſuper crimine latā,& ideo melius videtur dicēdum,
ꝙ ad repellendū teſtem non ſufficit probare,ꝙ excōicatus fuerit
expreſſa etiam cauſa criminis in excōicatione, niſi tale crimen
expræſſum ſit in ſententia,quod ipſo facto infamaret, cum de a-
liis criminibus acta pœnitentia emendatus ſit, & infamia ceſſet.
Nec obſtat,ff.de his,qui no.infa.l.ij.§.ignominiæ, cum ſuis con-
cor.quia exauctorizare militem propter culpam ſuam, vel ipſū
ab exercitu,vel ordine remouere,vel iudicem a ſenatu,de quibus
18 ibi loquitur,eſt proxima cauſa,& pęna delicti, † ſed excōicatio,
vel priuatio a cōione fidelium,vel ſacramentorum, non eſt pro-
xima cauſa,vel pœna delicti,imò eſt aliquid intermedium,con
tumacia.ſ. propter quam ſolam excōicatio fertur, & nunq̃ pro
crimine quamtūcunq; ſit graue,ſemper enim eſt monitio præ-
mittenda,vt patet in eo,quod legitur,& no.j̃. de ſenten. excom.
19 ſacro.†Nec obſtat,ꝙ quandoq; incidit quis in canonem excōica
tionis latæ ſententiæ, ſicut pro violenta manuum iniectione in
clericos,xvij.q.iiij.ſi quis ſuadente,& cœteris ſimilibus,in quibus
caſibus excōicatio eſt proxima pœna delicti, quia in talibus nō
fertur pœna excōicationis ab homine,ſed a iure, vnde non am-
plius repellitur taliter excōicatus tam propter excōicationem,q̃
propter crimen tm̄,durante.ſ.excōicatione quouſque pœniten-
tiam agat,ſed in prædictis legibus fuit remotus miles, vel iudex
per iudicē,& dici conſueuit,ꝙ mitius agitur cū lege, q̃ cum mi-
niſtro legis,ſm d.n.cuius eſt quaſi tota mens huius glo. & com-
probatur hoc vltimū, ff.de compen.ſi cum militi. [Conuinca-
tur].quo caſu aliam pœnā extraordinariā regulariter non pati-
tur,quod dic,vt legitur,& no.s̃.de ord.cog.cum dilect⁹.§. fi. [Aut
grauata].quartus caſus, ſic ſaltem de facto, & ſic diuerſificatur a
caſu ſuperiore.[Eius opinio].ſic patet,ꝙ ſi opinio alicuius graua
20 ta eſt,ad teſtimonium non admittitur,†quia teſtis ſine omni in-
famia eſſe debet,j̃.de excep.c.j.j̃. de pur.ca. conſtitutus.ij.q.vij.te-
ſtes,& præcipue in criminali cauſa, vt hic dicit interdicitur etiā
21 honor eis lxxxj.diſt.tantis,quia in nullo, †debet vacillare opinio
promouendi.xxxiij.diſt.layci.& de hoc legitur.& no.j̃. de accuſa.
22 omnipotens.& ſumitur arg.ex hac litera,†ꝙ ſententia inter alios
23 lata facit fidem in alio iudicio.ſic.xxiiij.q.j.ſubdyaconus, † & ex
quo ſemel conſtat de periurio perpetuum periuro præiudicium
generatur,vt patet,s̃.§.proxi.in fi.s̃.eo.ſicut,& cap.ex parte. Ideo ſi
quis exinde falſo,& per falſos teſtes cōuincatur, niſi teſtes,ſi vnq̃
poteſt,reprobet,ſibi poterit imputare quandoq; in alio quocūq;
iudicio.[Tali modo].etiam ſi in modum exceptionis,& iō non
eſt infamis de iure.s̃.de or.cog.cum dilectus. §. fi. & ſic infamia
etiam facti tantum repellit teſtem in criminali, vt hic. In ciuili
24 vero infamia iuris tantū,& ſic intelligas.s̃.§.j.in, †nullo igitur ti-
tubare debet in criminalibus fama teſtis.ff.de his qui no.infa.ob
hæc verba,& l.Lucius Titius.[In hoc caſu.ſ.quando de facto tan
tum grauata eſt opinio,niſi in crimine perſeueret, vt s̃.eo.c.rñ.j.
ſm B.Vel in hoc caſu.ſ.quando in modum exceptionis fuit pro
batum in alio iudicio,& eſt de crimine emendatus, nec infamis
25 de iure,vt.s̃.§.j.vbi de hoc.Sed qualiter,†probabitur, ꝙ ſit emen-
datus de crimine? Rñ.per proprium ſacerdotem.l.diſt. in capite.
26 j̃.de pę.omnis,†qui ſi propter hoc pecuniam acceperit ſimonia
cus iudicatur,j̃.de ſimo.nemo.ad hoc.ij.quæ.j. ſi peccauerit.in fi.
hęc tamen in materia.no.copioſius.s̃ eo.c.§.j.in prin.& in ſum-
ma.eo.tit.§ quis poſſit.ver.fama.& ſeq.& ver.ſed quomodo ſciā,
& ſeq.Sed nunquid teſtis,cui crimē obeſt poteſt obiicere,ꝙ obij-
27 ciens ſit criminoſus? ita videtur,†vt criminoſi valeant conuinci
criminoſis.ij.q.vij.ſi hæreticus.C.de hæreti.l. penul.Dicas tamen
contra quia non agitur contra teſtem, tum quia per hoc non re
leuatur,iij.q.xj.neganda. tum quia obiiciens cauſam ſuam pro-
ſequitur,& a proſecutione iuris ſui non prohibetur etiam crimi
noſus.iiij.q.vj.omnibus,& c.j.niſi eſſet excōicatus,vel talis,cui eſ-
ſet forum interdictum,vel infamis,cui & ſunt actus legitimi in-
terdicti,j̃.de excep.exceptionem.ff.de ſeruis expor. cui pacto.ff.
28 de pœnis.præſes.s̃.eo.licet ex quadam.§.j.Vnde & ſeruus,†in cau
ſa matrimoniali,in qua habet perſonam ſtandi in iudicio,vt pa-
tet.j̃.de coniug.ſer c.j.& per totum,poteſt excipere contra teſtes
aduerſarij ſi ſint ſerui,licet ipſe ſeruus ſit,ſm B. ar.tamen contra,
s̃.eo.perſonas.iij.q.vij.iudicet.xxv.di.primum.j̃.de excep.cū eccle
ſiaſtice,& idem eſt vbicunq; criminaliter accuſatur,cum in hoc
caſu eadem defenſio,quæ & libero reſeruetur,ff.de accuſ.hos ac
cuſare.§.ſi ſeruus.Quando autē crimina ſunt obiicienda teſtib⁹,
no.s̃.eo.præſentiū.[In cauſa ciuili].niſi & modo conuinceretur,
nec tunc ſi eſſet de crimine emendatus,vt.s̃.§.proxi.[Licet egerit
29 pœnitentiā].& eſt ratio,†quia in criminalibus probationes luce
clariores exiguntur,C.de probat.l.fi.v.q.vj.epyphanium.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum ſemel præſtitum ad omnia expenditur.*
2 *Pars an & quando poſt didicita teſtificata excludatur a teſtibus producendis.*
3 *Actio in ſcriptis offeratur ſine obſcuritate.*
4 *Caſus fortuiti non ſunt imputandi.*
5 *Materia malignandi danda non eſt.*
6 *Vigilantibus & non dormientibus iura ſubueniunt.*
7 *Prouinciarum nomine quæ habeantur.*
8 *Iudex contra malitiam per iuramentum prouidere poteſt.*

CAP. LIII.

VLtra tertiam. Hæc Decret. elicitur ex eo,
quod legitur in auth.eo.tit.
§.quia vero multi.coll.vij.[Productionem].i.dilatio
nem ſm quoſdā,quod dic,vt plene no.s̃.eo.ſignifica-
uerūt,& c.in cauſis.ſolennitas aūt cū quarta productione datur,
vt ibi,dr̄,hic in textu plenius declaratur. [Qui poſtulat].ſ.quartā
productionē.[Iurō] Sed contra,quia ex quo ſemel iuratū eſt,de
1 calūnia non eſt iurandū amplius,†cum ſemel præſtitum ad oīa
extendatur.C.de iura.cal.auth.hoc ſacrm̄.in Auth.de his,qui in-
gre.ad app.§.fi.coll.v.Sol.iſtud iuramentū non eſt de calūnia,ſed
de veritate,vt patet ex litera ſeq.nec excluditur ergo,nec excludit
iurm̄ de calūnia,ꝙ eſt de credulitate. C.de iura.cal l.ij.§.j. ſm B.
Et nunquid illud,ꝙ ſcis,credere debes melius, q̃ id, quod neſcis:
aut negabis per iuramentū calūniæ id, ꝙ ſcis verum eſſe? Item
nunquid defendis iuramentū calumniæ,ſi petas dilationē ſuper
fluā,vel aliquid doloſe facis,contra quæ tm̄ hoc iuramentū p̄ſta-
tur,vt patet ex ſequentibus.deficit ergo ratio reddita,& ideo iura-
tur hic ſcd̄o ad purgandam præſumptionē iuris,præſumit enim
ius,

ius,ꝙ q̃uis iuratum ſit de calumnia, iſtud calumnioſæ petatur,
niſi hoc iuramentum præſtetur,& ideo iurandum eſt.ſi.s̃.de do.
& contuma.finem,vbi de hac materia plenius no & dic, vt ibi.
[Neq; per alium].argu.ꝙ feciſſe videtur, qui per alium facit.ſi.j̃.
de ſen.excom.mulieres.[Subtraxit].hoc ſatis credendum eſt, ꝙ
nunq̃ admittatur ad quartam productionem, vt quidam dicūt,
quocunq; modo viderit teſtificata, dummodo illa plene inſpe-
a xerit[a].& hoc ſonat ſignificatio verborum ſequentium.[†Percū-
1 ctatus fuit].i.per omnia perſcrutatus eſt,& cum diligentia inſpe-
xit,ex hoc enim præſumitur fraus, ſi poſtea velit teſtes produce-
re,vt patet in eo,quod no.j̃.e.ſuper.ver. vel fuerit percunctatus.
Quid ergo ſi a teſtibus,qui depoſuerunt diligēter inquirat quid
dixerunt,& ipſi ei recitant,nunquid ergo propter hoc debet pro
hiberi iterum producere teſtes? Rñ.non,quia nec iſtud iure cau-
tum eſt,& ideo non eſt prohibendus,ar.ff.eo.tit.l j. nec etiam ra-
tio,nec æquitas hoc ſuadet,quia nec per viuam vocem de facili
ſuper hoc plene inſtrui poſſet,ſm d.n. Imò eſt & alia melior ra-
tio,quia poteſt eſſe,ꝙ teſtis aliter depoſuerit, & aliter referatur,vł
quia vult ei placere,vel quia non plene recordatur, & ideo ſuper
verbo volatili & de quo certus non eſt,plene deliberare non po-
teſt,aliud vero eſt,quando videt in actis, quia ſcriptura certa eſt,
nec mutatur,& ideo ſuper ea plene deliberare poteſt. Ideo & ſta-
3 tutum eſt,ꝙ actio,†in ſcriptis offeratur ſine obſcuritate,vt locus
ſit deliberationi.ff.de edēdo.l.j.iij.q.iij.offeratur,& legitur, & no.
s̃.de libel.ob.c.j.Quid igitur ſi non furtiue,nec malicioſe, ſed ali-
quo caſu contingat,ꝙ atteſtationes apertas inueniat,& legat per
functorie,nec cum deliberatione notando quæ notanda eſſent,
nunquid talis impeditur? Rñ.non.ar.ff.de rei ven. officium,C.de
probat.exceptionem,& ſimplicitati parcendum eſt, ff. de proba.
4 cum de indebito.§.j.ver.ſi autem is, qui indebitum, † nec ſunt
caſus fortuiti imputandi,j̃.de homici.Ioannes.Sed ꝯtra,in auth.
eo.ti.§.quia vero multi,vbi expreſſe innuitur,ꝙ poſtquam teſtifi
cata didicit vlterius teſtes producere non poteſt, & idem innui-
tur hic.Sol.hoc locum habet quando & teſtificata vidit,& teſti-
bus renunciauit,hęc enim duo ſimul iuncta neceſſaria ſunt ad
hoc,vt impediatur,ſecūdum quoſdam,& hoc idem notauit hic
d.n.opinionem hanc recitando. Vel dic, ꝙ illud intelligendum
eſt,ſm ſupradictam determinationem.ſ.quādo malicioſe hoc
facit,& cum diligentia acta vidit, ita ꝙ plene deliberare potuit,
nō quando ex ſimplicitate,vel fortuito caſu hoc accidit, etenim
nō oportet ius ciuile calumniari,neq; verba captari, ſed qua mē
te id diceretur conuenire,ff.ad exhiben.l.penul.Si tamē mihi ac-
cideret,ꝙ atteſtationes ſic apertas reperirem,quamcito perpende
rem,ꝙ atteſtationes meæ eſſent,a tali lectione abſtinerem. Quid
ergo de illo,qui ſubtraxit,non tamen conſtat, ꝙ teſtificata vide-
rit diligenter? Rñ. præſumendum eſt contra ipſum propter fur-
tum,& ideo dicendum eſt,ꝙ decœtero teſtes producere nō poſ-
ſet,vt hic,& ar.C.de prob.ſi de poſſeſſione ad fi. Poſtquam etiam
atteſtationes per iudicem,& in præſentia partium ſunt apertæ,
non poſſunt vlterius teſtes produci,& in his caſibus videtur loq
auth.ſupradictum.& hoc etiam locum habet,vt.ſ.negetur teſtiū
productio,non ſolum illi,qui teſtificata didicit poſt tertiam pro
ductionem,vt ſic ei quarta productio denegetur,vt hic,ſed etiam
illi,qui didicit poſt primam,vt tali denegetur ſecunda,vel poſt ſe
cundam,vt & huic tertia denegetur,& hoc innuit finis dicti §.in
auth.e.§.quia vero multi. Niſi in caſibus prædictis exceptuatis.
Non ſolum autem impeditur is, qui teſtificata ſua plene vidit,
b & didicit,ſed etiam & is, qui ſola teſtificata partis aduerſæ vidit[a],
quia prædictum auth.generaliter loquitur,& ideo eſt generaliter
intelligendum,ff.de offi.præſid.l.iij.xix.diſ.ſi Romanorum,infra
de teſta.relatum.ij.rñ.j. Aliqui tamen dicunt, ꝙ viſio teſtificato-
rum partis aduerſæ nullo modo impedit,ar.C. de fide inſtru.iu-
dices,ſed quod præmiſi magis placet d.n.cuius eſt maior pars mē
tis totius huius glo.& dic ſubtraxerit malicioſe, vt ſic videret, qd
dicebant teſtes,vel.[Subtraxerit teſtificata].i. teſtificanda in to-
tum hoc eſt teſtes,qui teſtificari deberent,quod faciunt multi ad
adhibendam dilationem,& diffugia obtinenda. Alij vero ſunt,
qui non in totum ſubtrahunt, ſed procurant quouſque ad tem-
pus differant,& morentur,& hoc eſt,quod ſequitur. [Vel fuerit
percunctatus].i.valde rimatus, hoc eſt non inquiſiuit diligenter
ita,ꝙ dicta ad ipſum peruenerint,q.d.non didicit teſtificata.Vel
percunctatus hic eſt,ꝙ non diſtulit,nec impediuit etiam ad tem
pus,quo minus teſtes venirent,& teſtimoniuum ſuum ferrent.
Nam cunctor,taris.idem eſt ꝙ morior,raris. iungitur autem præ
poſito per,vt augeat,q.d.valde cunctatus,ſiue moratus.nam quā
doq; præpoſitio auget,quod dic, vt no.s̃.de conſue.c.iij.& iunge
quod no.j̃.de fide inſtru.ex literis.in fi. [Nec per dolum].&c.pu
ta expectat,ꝙ aliquis interim moriatur,vel abſentet ſe, vel alias
probationis facultas,vel conſilium,vel auxilium aduerſario ne-
ceſſarium ſubtrahatur,s̃.vt li.non conteſt.quoniam,& in hoc iu
ramentum calumniæ tangitur euidenter.[Prius habere].Quid ſi
apertio teſtium,vel ſententia ferenda immineat, & altera partiū
veniat, & dicat. domine ſuſpendatis apertionem, vel ſententiæ
prolationem quouſque poſſim habere teſtes meos tales, qui ſūt
vltra mare,vel captiuitate,ſeu graui infirmitate, ſiue quouis alio
c iuſto impedimento detenti, nunquid eſt audienda[c]? Rñ.non vl-
tra ſua tempora.iij.q.iij.§.ſpatium,de quibus no.j̃.poterit tamen
ei etiam poſt apertionem teſtiū,& etiam poſt prolationem ſen-
tentiæ præmiſſa cognitione ſummaria per beneficium reſtitu-
tionis in integrum ſubueniri,vt s̃.de reſti.in inte.c.ij. & iii. & c.ex
literis,vbi de hoc.Sed dices nonne melius eſt differre, quam poſt
publicationem,vel ſententiam ſubuenire? Rñ.non.ne detur ma
teria malignandi. Si enim propter hæc,vel alia ſimilia differre-
tur quilibet poſſet inuenire tot vias diffugij,ꝙ lites fieret immor-
tales,ſecundum d.n.& cōtra iura.s̃.de do.& contu.finem, & c.fi.
5 cum ſuis concor.Nec eſt†danda malignandi materia, ſed potius
ſubtrahenda,vt patet in eo,quod legitur, & no.j̃. de diuor.quan-
to.§.penult.Et econuerſo,ſecundum d.n. ſi procedatur nullum,
vel modicum ſit præiudicium ex quo per beneficium reſtitutio-
nis in integrum ſubuenitur.Nec tamen negamus, quin iudex ex
magna cum poſſet etiam vltra ſtatuta tempora aliquam dilatio
nem dare,vel etiam prorogare,ar.ff.de re iu.l.ij.ff. de iudi.nonnū
quam,ſecundum d.n.xxiiij.q.iij.de illicita. & patet in eo,quod le
gitur,& no.s̃.de procura.dilectus,ſed non immoderatam.arg.ff.
de iudi.ſi longius.ff.de vacati.mu.l.fi. Et expreſſum eſt, ꝙ etiam
in tali caſu poteſt iudex de gratia aliquātulum expectare, quod
dic,vt legitur,& no.s̃.de offi.dele.cōſuluit.§.j.Quarta autem pro-
ductio,de qua hic loquitur,non videtur, ſm d.n.ꝙ lapſis ſtatutis
temporibus peti poſſit,niſi petenti ſubueniatur per reſtitutionis
beneficium,vt dictum eſt. Quid ſi per iudicem, vel receptorem
teſtium,ſiue inſtrumentorum,quibus commiſſum eſt, quia in-
fra duos menſes hoc expediant,ſtat,ꝙ infra ſex, vel ſeptem pri-
mas hebdomadas nihil fuit factum,quia licet diligenter requiſi-
ti fuiſſent tamen procedere neglexerunt,& in tempore,quod re
ſiduum eſt non poteſt,quia nec ſufficit perfici, quod mandatur?
Rñ.in tali caſu non eſt hoc aliquatenus imputandum, ſecundū
d.n.& ideo tempus iterum reſtituendum erit,ar.ij.q. vj. anterio-
rum,in authen.vt ſpon.lar.§. hoc quoque ſancimus.coll.ix.& de
hoc no.s̃.de offi.lega.de cauſis.rñ.j. & c.paſtoralis.§.fi.Pars tamē
caute aget,ſi de hoc proteſtetur, vt patet in eo, quod legitur, &
no.s̃.de offi.ordi.paſtoralis.§.fi.Quid ſi propter pericula viarum,
vel propter tempeſtates aquarum, vel alios quoſcūq; caſus for-
tuitos impediatur quis ire,ita ꝙ nulla parte temporis poteſt pro-
ductionē ſuam perficere? Rñ.hæc poteſt eſſe magna cauſa, qua-
re debet terminus prorogari.argu.ff.de edendo.ſi quis ex argenta
riis.§.fi.& l.ſeq.& in Auth.de his,qui ingre.ad ap.§ ij.& iij.coll.v.
ſm d.n.Niſi ſit,quod poſſit partibus imputari, ff. ſi quis caut.l.ij.
Tamen.ſm do.no.ſi multo tempore deberent durare pericula,
in hoc caſu poteſt procedi ad publicationem, ſiue ſentētiam,ſed
ſaluum erit parti reſtitutionis beneficium. poſtquam ceſſaue-
runt pericula, vt præmiſi.Prudenter ergo facit pars, contra quā
producuntur teſtes, ſi conſentit, ꝙ aduerſarius habeat ix.men-
ſes,ex quo ſummaria cognitione præmiſſa ordinatum eſt,ꝙ in-
ſtructionem ſuam habeat de partibus transmarinis. Nec expe-
dit illi,contra quem producuntur,ꝙ articulos petat,quia per exa
minationem articulorum magis, & plenius inſtruitur produ-
cens,ſed permittat ſuper tota cauſa producere teſtes,& inſtrumē
ta ſua, quia ſi etiam ſuper mille articulis ipſa produceret,non ni
ſi prædictos ix. menſes habebit. Et idem dicitur, ſi de continen-
tibus prouinciis vna, vel pluribus velit teſtes producere, quan-
do ſex menſes dantur. Idem quando ex eadem prouincia quan
do menſes tres obtinebit, vt dicto.§.iij.quæſtio. iij.§.ſpatium,&
C.de dilationibus.l. j. Sapienter etiam agit, ſi ab initio facit di-
ligenter interrogari per iudicem illum, qui vult teſtes produce-
re, an de vltra marinis partibus, an ex continentibus, ſiue ea-
dem prouincia intendat inſtruere cauſam ſuam,quia niſi ſibi be
ne circa hoc prouiderit,& in actis interrogationem, & reſpon-
ſionem ſcribi fecerit,ſi forſan neget,quòd nec de continentibus
prouinciis,nec de tranſmarinis partibus intendit inſtruere cau-
ſam ſuam,niſi inquam ſibi bene, & caute prouideat in hac par-
te ille, contra quem teſtes producuntur, producens dicens, ꝙ
ex

ADDITIONES.

a ¶Inſpexerit.Adde,an & quando propter didicita teſtificata excludatur pars a producendis teſtibus.Item quid ſi pars cœperat legere teſtificata & ſuperuenerit notarius,quo de eius manibus illa abſtulit.Item qua pęna teneatur notarius,qui pandit atteſtationes alteri ex partibus.Item an ille,qui didicit teſtificata ab ipſiſmet teſtibus, poſſit iterum producere per do.Anton.in c.conſtitutus.3.in glo.fi.ſupra eo.& remiſſiue per And. ſic,& Ber.de Landri.hic in addi.ad Pan.& vide Fęl. hic in 2.col.ver.item ſcias,ꝙ ſi didicit pro vl.dicto.

b ¶Vidit.Idem dicit glo.in dicto auth.hic alleg.& Bar.ſecundum Feli. in l. ſi quando.C.eo.& Bar.in auth.& qui ſemel.C.de proba. & do.Anto.in c. fraternitatis.in 27.col.ver.quod autem dixi.ſupra eo.

c ¶Audienda.Adde & videndum plene per do.Abb.hic poſt Inno. & iſtū & Ioan.And.

ex eadem prouincia intendit habere inſtrumenta , ſed non ne-
gat de aliis,habebit tres menſes.ſecundo vero dicens, ꝙ de conti-
nentibus prouinciis,nec negans de tranſmarinis partibus habe-
bit,ix.menſes,& ſic forſan iure communi vrgente contingeret
cauſam pro nihilo plus debito prorogari . Item ſi producens fa-
ciat ſibi dari minorem terminum,q̃ trium menſium,,& poſtea
aliam dilationem deſideret,de leui dabitur ei, dummodo ambæ
dilationes ſimul iunctæ non excedant tres menſes.In iſtis autem
a tribus menſibus non computatur tempus[a], quod eſt medium a
fine primæ receptionis,ſiue dilationis vſque ad principium ſecũ
dæ,ſiue producens medio tempore impeditus fuerit , ſiue etiam
neglexerit proſequi cauſam ſuam.nam ſi ei negligẽtia vtilis fue
rit,& damnoſa aduerſario,ſibi imputet aduerſarius,quia ipſe ne-
6 gligens fuit,ꝙ ipſum citari non fecit,†quia vigilantibus, & non
negligentibus iura ſubueniunt,ff.de his, qui in frau. credi. pupil-
lus.in fine.iiij.q.iiij.§.j.& ij.Sed nec negamus , quin quandoq; ſit
vtile dilationes iſtas breuiare,ſed tamen ſæpe ex breuiatione ma
gnæ dubitationes occurrunt, & multa diffugia procurantur, vt
patet ex præmiſſis.Hæc autem dilatio currere incipit , ex quo eſt
aſſignata,& ideo conſilium eſt,ꝙ producens ſtatim impetret li-
teras,vel vadat,vel mittat pro teſtibus adducendis, vel etiam mit
ti faciat ad vnam prouinciam, vel diuerſas , vt ibi recipiantur te-
ſtes,quos producere intendit,prout legitur,& no.j̃.de fideiuſ.c.fi.
& notandum, ꝙ tempus iſtarum dilationum non eſt vtile , ſed
continuum adeo,ꝙ nec dies ſolennes, nec recreationes teſtium
recipiendorum,vel iudicum de iſto tempore deducuntur,ſecun
b dum.d.n.[b]quod dic,vt no.s̃.ti.j.licet.§.j.ver. fi. dummodo recrea-
tiones non ſint malicioſæ,vel tales & tam prolixe, per quas pro-
7 ducens impediatur producere teſtes ſuos.†Prouincias vero con-
tinentes non appello archiepiſcopales prouincias, ſed ſicut dici-
mus Italiam, Galliam, Prouinciam Siciliam , & alias inſulas,
quę modico freto diſtant,ff.de verbo.ſignifi.notionem.§.j. Quã-
uis autem elapſis dictis temporibus non poſſint inſtrumenta.i.
teſtes produci,tamen & ante,& poſt per confeſſionem partium
cauſa inſtrui poteſt,j̃.de fide inſtrumen. cum Ioannes.§.penult.
ad fi.ſm d.n.cuius eſt maior pars mentis totius huius glo. Sed &
per inſtrumenta cartarum ſemper poteſt cauſa inſtrui, niſi con-
cluſio obſtet,infra de fide inſtru.cum dilectus. Et quandocũque
iudex preſumit maliciam contra petẽtem dilationem , vel alias
8 excipientem,†poteſt iudex prouidere contra malitiam, vel per
exactionem iuramenti,arg.huius.c.& s̃.de reſti.ſpo.literas.§. pro
pter ea.cum ſuis concordantiis,aut per condemnationem expẽ
ſarum,quod dic,vt legitur,& plene no.s̃. de do.& contuma.finẽ.
§.j.& adde,quod no.infra de appel.intimaſti.[Nequiuit].ſic.j̃.de
except.paſtoralis.s̃.eo.præſentium.Sed contra,quia ſi eos habere
nequiuerit,per eum non ſtetit,ergo & ſibi obeſſe non debet etiã
ſine aliquo iuramento,arg.s̃.de reſcrip.ſi autem,& c. plerunque.
s̃.vt lite non conteſt.quoniam.rñ.j.ij.q.vj.anteriorum. §. ad hec.
Sol.præſumptio iuris facit hoc,vt iuretur,vt no.s̃. ſuper uerbo iu
ramento,nam & ſi conſtaret , ꝙ ipſos habere nequiuit adhuc
poteſt timeri de alia fraude,de qua no.s̃.ideoque niſi ſic iuret , &
etiam ſi iurauerit , & effrenata multitudo teſtium in cauſa ſit,
quarta productio denegatur, vt hic , & s̃.eod.ſignificauerunt.§.j.
ver.niſi forte.Quid ſi proteſtatus ſim , ꝙ volo producere teſtem
tranſmarinum,& probo,ꝙ miſi pro ipſo,nec inuentus eſt, vel ꝙ
nuncius non potuit transfretare,nunquid dabitur milleſima di-
latio,ſecundum d.n.vel productio,ſm alios?Sic videtur , ſm ea,
quæ no.s̃.eo.in cauſis,quouſque ſimus de morte certi,argu.infra
de ſpon.in præſentia.j̃.de ſecundis nupt.c.ij. ſed quia hoc prætex-
tu lites poſſent fieri immortales.Dicas, ꝙ iudex hoc debet arbi-
trari & malitiis occurrere toto poſſe,quod & ſuum officium eſt,
vt C.de iudi.properandum.

ADDITIONES.

a ¶Non computabitur tempus.Adde Fely.hic in.3.col. ver.No.3.Vigilanti
bus,& non negligentibus iura ſubueniunt.

b ¶ſm d.n.Et hoc approbat do.Abb.hic in penul.col. ver. ſed quæro , pro
quo alleg.l.ſed & ſi per prætorem.ff. ex quibus cauſis maio. & quod no.
gl.in rubri.ff.de in integ.reſti.quæ dicit,ꝙ regulariter omne tempus eſt
continuum.

SVMMARIVM.

1 *Reus purgatur innocentia,& nou relatione criminis.*
2 *Damnatus quis non videtur appellatione pendente.*
3 *Infamis quis non reputatur quandiu proſequitur appellationi.*
4 *Pronunciatum appellatione extinguitur.*
5 *Accuſator,teſtis,& promouendus æquiparantur.*

CAP. LVI.

NOn debet. [In criminibus]. de quibus cri-
minaliter agitur, in ciuilibus au
tem poteſt,ſi teſtis ſit de crimine emendatus, s̃.eo.te
ſtimoniũ.§.j.j̃.de ſimo.per tuas. [In exceptis]. C.ad
legem Iul.maieſta.nullus.ff.de quæſtionibus.de minore,quod in
telligas,ſi accuſatus ſit malæ famæ,nam ſi bonæ cõtrarium eſt,
ij.q.j.in primis.s̃.eo.de cœtero,& c.veniens.ij.vbi de hoc, & ideo,
ſm d.n.præmiſit,niſi forſan,vel forſitan.[Pendente].quia quam
cito accuſatur,fama ipſius incipit vacillare, & ideo eſt in crimi-
nalibus repellendus,vt legitur,& no.s̃.eo.teſtimonium.§. in cri-
minali.Sicut a promotione ordinum repellitur,vt ibi no.& pro
batur.j̃.eo.c.fi.& ar.ff.de decurionibus.eos. Et ab accuſatione,vt,
1 j̃.in fi. † quia non relatione criminis, ſed innocentia purgatur
reus.iij.q.xj.c.j.ff.de pub.iudi.is qui.& a procuratione.C.de procu
ratoribus.reum.Secus in ciuili, vt dictum eſt , quia licet accuſe-
tur,non ſtatim reus eſt,xv.q.fi.c.fi.vnde pendente accuſatione in
officio ſuo remanet,& ſubditi interim ei obedire tenentur. j̃. de
accuſationibus.olim.l.V.& P.viij.q.iiij.nonne.s̃.vt lite pendẽ.c.j.
& per totum.Quid ſi aliquis condemnatus de crimine appella-
uit,nunquid pendente appellatione recipietur in teſtem? Huius
vulgaris quæſtionis ſol.ſatis colligitur hic,& s̃.eo. teſtimonium,
2 vt.l.in criminali non admittatur , † quia appellatione pendente
non videtur damnatus,ff.de pœnis.l.ij. §. fina. & integer eſt ſta-
tus eius,ff.de appellationibus,interpoſita.l.vnica.§. integer.& ar-
gu.op.ff.de iniuſto rup.teſtamen.§.ſi quis exhæredato. §. hi autẽ
3 omnes,†nec reputatur infamis ,q̃diu proſequitur appellationẽ
4 factam,ff.de his,qui no.infa. furti accipe.nam†† & appellatione
extinguitur pronunciatum,ff.ad Turpil.l.j.in fi. [Innocentes].ꝙ
præſumitur eo ipſo,ꝙ abſoluuntur,arg.infra in eo, quod legitur,
& no.s̃.de calumniatoribus.c.j. & ij. alias pendente accuſatione
5 de hoc conſtare non poteſt,quare & repelluntur.s̃.eo. c. †Et no.
ꝙ accuſator & teſtis & promouendus ad ordines æquiparantur,
vt hic,& ij.q.vij.teſtes,& c.præced.vbi de hoc. [Accuſatione].idẽ
dicunt quidam pendente inquiſitione,vel denunciatione . [Ab
accuſatioue].C.de procuratoribus.reum.do.no.dic , vt no.ſupra
ſuper verbo.pendente.[Suſceptione].lxxxj. diſtin. tantis Daniel.
domino noſter.

SVMMARIVM.

1 *Mediator ex proſeneta idem eſt,& ſalarium ei datur.*
2 *Mediator de conſenſu partium in ciuili admittitur,ad teſtificandum.*
3 *Lex non docet mendacium,nec peccatum.*

CAP. LVII.

MEdiatores. Hoc eſt quoddam extrauagãs
gregorianum, quod quidam li
1 bri habent,quidam non. Et no. †ꝙ mediator iſte in
legibus proſeneta vocatur,cui datur ſalarium,quod
vocatur proſeneticum.ff.de proſeneticis.l.j.& ij.& ſi in ſpirituali
bus hoc recepit,vel aliam etiam promiſſionem commodi tem-
poralis ſimoniam committit,j̃.de ſimo.cum eſſent in noſtra p̄-
ſentia,& tunc non admittitur, etiam ſi ciuiliter agatur , cum ſit
particeps criminis,vt hic dicit.in fi.& probatur.s̃.titu.j.veniens.ii.
C de teſti.quoniam. j̃. de ſimo.non ſatis , & quia infamis eſt.j.q.
iij.ſi quis præbendas,& q.j.ſi quis epiſcopus, & beneficiis ſuis pri-
uandus,s̃.de elec.per inquiſitionem,& deponendus eſt,s̃.de con-
feſ.cum ſuper.in Auth.de ſanct.epiſco.ſuper omnibus.colum.j.
colla.ix.[Per quos].id eſt quorum miniſterio . [Scelus ſimoniæ
plerunq; committitur].non tamen ſemper . [Ad teſtimonium
contra ſceleris eiuſdem actores].cum nec per alios cõuinci poſ-
ſent.ſi.j̃.titu.j.c.fi.[In deteſtatione tanti criminis].j̃.de ſimo.tan-
ta,& c.licet Hely.§.& qa ſimonia.[Admittuntur]. ſi.no.s̃.de con
feſ.c.j.§.j.[Si non agatur criminaliter].ſi.s̃.c.teſtimonium . [Sed
2 ciuiliter]†mediator de conſenſu partium,in ciuili alias admitti-
tur,alio modo non,vt in auth.eod.titu.§. quoniam vero.coll.vij.
hic autem admittitur etiam parte contradicente.Hoc tamen in
tellige,ſecundum ꝙ diſ.j̃.de ſimo.licet Hely.& c.per tuas. [Emo-
lumentum].tunc enim tanq̃ particeps repellitur,vt s̃.no. [Non
fuerint exinde ſecuti].ergo a contrario in criminali , & ſi parti-
ceps nõ ſit,repellitur.Sed qualiter repelletur ab eo, quo particeps
fuit,nunquid dicet,ꝙ fuit ſocius? Non,quia iam confitetur con-
tra ſe,s̃.de conſeſ.c.vnico.vbi de hoc.& nunquid dicet non feci?
3 non,quia ſic mentiretur,†& lex non docet mẽdacium,nec pec-
catum.ff.de tributoria ac.illud.§.penul.xxiij.q.iiij.qui peccat?Rñ.
ſic potes dicere non potes eſſe teſtis,quia commiſiſti hoc crimẽ
quod me offero probaturum,& ſic repelletur , ſi probetur , cum
pare crimen obiiciatur,j̃. de ſimonia.licet Hely.

¶De teſtibus cogendis. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Teſtis quare cogendus eſt ferre teſtimonium.*
2 *Peccatum an ſit non teſtificari pleniſſimas remiſſiones.*

3 *Teſtis utrum,& quando cogendus ſit in criminalibus.*
4 *Iuramentum prohibitum eſt regulariter.*
5 *Nuncius quot modis uocatur.*
6 *Peccatum mortale eſt celare veritatem.*
7 *Peccatum eſt ſuſtinere infamem in dignitate.*
8 *Peccatum fratris celare,meritorium eſt.*
9 *Quis non peccans excommunicari poteſt.*
10 *Teſtes ad quæ probanda cogantur.*

CAP. PRIMVM.

CAuſam matrimonij. [Ter-
minã
dam].ſubaudi , ſi quidam teſtes renuerint di-
cere veritatem , & ſic continuatur ſequens.§.
Ideoq; &c.¶Ideoq;].ij. pars. [Ab alterutra].
id eſt ſiue iſta,ſiue illa.ſic.s̃.de reſcrip.cœterũ,
§.fi.[Aſſertionis]&c. Producendos ad facien
dam fidem aſſertionis ſuæ.[Ne veritatem].ſubtrahendo ſe a ferẽ
1 do teſtimonio.d.n.[Occultent].†Hæc eſt vna cauſa , quare teſtis
cogendus eſt teſtimonium ferre,argumentum.ff.de teſtibus,cu-
2 rent,& ne bonus malus æſtimetur,xiiij.quæſtione.ij.q̃q̃. †& quia
a mortale peccatum eſt[a] ſaltem in iudicio veritatem occultare, ſe-
cundum beatum Auguſtinum.xj.quæſtione.iij.quiſquis. Sed cõ
tra,quia quidam priuilegiati ſunt,ne cogantur,iiij.quæſtione.iij.
verſicu.item lege Iulia.Sed nec princeps,nec ius aliquid,nec pri-
uilegium a peccato excuſat,vt patet in eo,quod legitur , & nota-
tur.s̃.de conſuetudi.c.fina.j̃.de præbendis.extirpandæ.§. cum igi-
tur.j̃.de conceſſione præbendæ,propoſuit,nec etiam pietatis præ
textus.j̃.de vſuris.ſuper eo.Solu.inter priuilegiatos & non priuile
giatos hæc poteſt notari differentia,vt nõ priuilegiati,ex quo no-
minantur,coguntur etſi per alios fieri fides poſſit, ex quo tamen
moniti teſtificari renuunt, vt legitur,& notatur.j̃. §.j. priuilegiati
vero non coguntur, niſi vbi per alios non poteſt veritas appare-
re,vt xiiij.quæſtione.ij.q̃q̃ , & adde,quod no. in ſequen. glo. ¶Si
autem].iij pars.[Odio] . & intelligas eos ſemper ſe ſubtrahere,
quando non poteſt veritas aliter apparere , & hoc in ciuilibus,in
quibus aliquis proſequitur ſuum intereſſe , cum in illis peccatũ
ſit in damnum proximi veritatem celare,xj. quæſtione.iij. quiſ-
quis metu . Et hoc verum eſt , niſi hanc præſumptionem elidat
alia . puta religioſus eſt , qui nedum in damnum proximi , ſed
obtentu religionis iurare renuit,s̃.titu.j. nuper.j̃. de iureiuran. &
3 ſi Chriſtus.§.fina.vel niſi alia conſimilis cauſa excuſet . †In cri-
minalibus , & in aliis , in quibus non eſt peccatum celare veri-
tatem, non eſt præſumendum,quòd is,qui renuit teſtimonium
reddere malicioſe ſe ſubtrahat,& ideo non eſt cogendus, niſi ma
licia appareat manifeſte,j̃.eod. peruenit.ij. per quam dicendum
eſt,quòd in ciuilibus,& etiam in criminalibus , in cauſis tamen
illis,in quibus teſtes cogendi ſunt,etiam ſi non ſubtrahant ſe gra
tia , odio vel timore , tamen ſi deficiant aliæ probationes , co-
gendi ſunt , ſecundum do.no. cuius eſt tota mens huius gl.xiiij.
quæſtione.ij.ſuper prudentia.Quod autem dicit de criminalibus
non admittimus.ſed dic,vt no.infra eod.ſuper uerbo,compellas.
& cap.dilectorum,& præced.& ſeq.glo.& infra eo.c.in fine. [Vel
gratia].his modis contingit corrumpi teſtes & iudices,quod dic
vt no.ſupra titu.j.quotiens.§.vnico . [Subtrahant]. quod præſu-
mitur eo ipſo,quòd moniti renuunt teſtificari , argumen.hic,&
infra cap.j.& c.fina.in quo caſu & ſi clericus ſit, cogitur teſtifica-
ri , vbi aliter de veritate liquere non poteſt.xiiij. quæſtione.ij.q̃q̃,
4 qui alias non compelleretur.ij. quæſtione.vj.ſtatuendum . † Sed
contra,quia regulariter prohibitum eſt iuramentum, j̃. de iure-
iuran. & ſi Chriſtus, & teſtis non ualet , niſi iuratus,s̃.titu.j.nu-
per. Reſtat ergo , quòd nedum clericus , imò nec aliquis alius
cogi debet,niſi vbi veritas deperiret , argumentum. j̃. eodem,ſu-
per eo.& c.præterea.ſupra de electio.ſignificaſti,§.aiunt. Solutio,
non cogitur quis iurare , niſi in caſibus , quorum vnus eſt iſte,vt
patet in eo,quod legitur,& notatur.j̃.eodem.§.verſic. hoc nimi-
rum,ſed inter priuilegiatos , & non priuilegiatos eſt differentia,
vt no.s̃.§.j.[Vel nuncio].i.nunciis & diſcretis.s̃.tit.j. ſi qui teſtiũ,
vbi de hoc , vel id eſt tabellione.s̃. de probationibus . quoniam,
5 contra falſam,vbi de hoc,& j̃.de appellationib.cum parati. †Iſte
autem,qui vocatur hic nuncius,vocatur alibi executor,vel audi-
tor ſiue cognitor,quem poteſt iudex quilibet ad certum articu-
lum delegare,vt legitur,& no.s̃.de offi.de leg.ſuper quæſtionum,
§.j.& §.verum . Sed contra,quia teſtis debet eſſe præſens, iij.q.ix.
teſtes. Solu. illud verum eſt quando non nimis diſtat , & venire
poteſt,& decet,alioquin committitur,vt hic,& s̃.titu. j. ſi qui te-
ſtium,quod dic,vt ibi no.Vel illud in criminalibus,in quibus exi
gitur præſentia teſtium , vt iudex non ſolum ex dictis , ſed ex ge
ſtis informare poſſit animi ſui motum,ff.de teſtibus. l.iij.§. item
diuus,& C.de fide inſtru.auth.apud eloquentiſſimum. Vel illud,
quando vult teſtificari in abſentia per ſcripturam , quia non eſt
talibus teſtimoniis , ſed teſtibus.i. dictis præſentium iuratorum
teſtium iudicandum,j̃.de cohabi. cleri.& mutua nos. §. ſi vero.
[Compellas].omnes indifferenter, ſm quoſdam . C. de teſti. ſi
quando,vel illos ſolos, qui iactant ſe ſcire veritatem , ſecundum
6 alios. Vel in defectum probationum tñ, †quia celare veritatem
mortale peccatum eſt,xiiij.q.ij.q̃q̃.xj.q.iij.quiſquis. j̃. eod.perue-
nit.ij.In cauſam autem criminali non coguntur teſtes.j̃.eo.cap.
penulti.niſi ciuiliter agatur de crimine.j̃.eo.ſuper his , & ca.cum
contra,& c.fin.ſecundum leges autem in omni caſu coguntur,
j̃.eod.ſuper eo.Quædam tamen perſonæ non coguntur etiam,
ſecundum leges,niſi magna cauſa ſubſit,vt ſenes,valitudinarij,&
quidam alij,qui enumerantur,ff.de teſtibus.inuiti.j. & ij. In cau-
ſa autem inquiſitionis compelluntur,j̃.eod.ſuper his, & in cauſa
etiam denunciationis.j̃.de ſimo.licet Hely.& in cauſis ſpirituali-
bus,vt hic,& j̃.eod.cœterum.Vel dic generaliter,ꝙ vbicunque ce
lare veritatem peccatum eſt,ibi cogendi ſunt teſtes, quod ſic pro
batur.iſte inductus in teſtem peccat mortaliter, niſi teſtimoniũ
reddat,ergo cogendus eſt,ar.ij.q.j.ſi peccauerit.xxij.q.v. hoc vide-
tur.& ex hoc procedit , ꝙ ſi inquiratur contra aliquem infama-
tum de aliquo crimine,cogendi ſunt teſtes. infra eod. ſuper his,
7 quia,†peccatum eſt ſuſtinere infamem perſonam in aliqua di-
gnitate,xxv.diſtin.primum . Et idem dicendum eſt, ſi dicatur fal
ſum inſtrumentum , vel aliter ciuiliter agatur non ad pœnam,
ſed ad pecuniarium commodum conſequendum, vel vitandũ,
C.de fal.l.penulti.infra eod.cum contra.Idem ſi teſtes ſubtrahan
tur,ſiue ciuiliter,ſiue criminaliter agatur,vel ſi ijdem teſtes mali
cioſe ſe ſubtrahant,j̃.eo.peruenit.j.& c.cum contra. Vbi vero ce-
lare veritatem peccatum non eſt,vt quando agitur criminaliter
8 ad pœnam. † Celare enim peccatum fratris non eſt peccatum,
ſed meritorium,arg.vj.q.j.ex merito,& c.deteriores,ibi non ſunt
cogendi teſtes , dummodo peccator paratus ſit corrigi . Secus ſi
in crimine perſeuerer,tunc enim cogendi ſunt teſtes,arg.ij.q.j.ſi
peccauerit,vt quos Dei timor a malo non reuocat , temporalis
ſaltem pœna cohibeat a peccato,j̃.de vita & honeſta.cleri.vt cle
ricorum.§.j.ver.fina.argu.xxij.q.v.hoc videtur. Item ſuper fama,
vel infamia cogendi ſunt,infra eo.ſuper his , & vbi aliquis eſt de
crimine condemnatus , hic enim cum per ſententiam crimen
redditur notorium,peccatum eſſet veritatem celare,j̃.de cohabi.
cleri.& mu.veſtra.& c.tua . Sed & ſuper ſententia excommuni-
9 cationis coguntur teſtes , quia hoc non eſt crimen , cum†& ex-
communicari poſſit quis non peccans , infra de ſenten.excom-
mu. inquiſitioni.Et hæc eadem ratio ſubeſſe poteſt in ſententiis
de criminibus latis , ſi vero dicatur excommunicatus quis ip-
ſo iure , puta propter violentam iniectionem manuum in cle
ricos.xvij.quæſt. iiij. ſi quis ſuadente, quia ibi oportet probare
crimen , non ſunt cogendi teſtes, niſi in caſu, infra eodem,per-
uenit.ij. & in aliis caſibus, in quibus peccatum eſt veritatem ce-
lare , vt dictum eſt,ſupra.Quid ſi ſententia excommunicationis
feratur , excommunico te , niſi ſolueris decem Petro vſque ad
octo dies , nunquid ſi negetur ſententia , cogentur teſtes ſuper
probatione ipſius ? non videtur prædicta ratione conſiderata ,
quia non ſufficit probare ſententiam , niſi probetur & crimen,
ſcilicet ſic excommunicatum in ſolutione ceſſaſſe quamuis poſ-
ſet reſponderi , quòd ſufficit probare ſententiam niſi aduerſa-
rius contrarium probet , & de hoc no. plenius , infra de ac-
10 cuſa.ſuper his,& c.inquiſitionis . † Per præmiſſa patet , quòd ad
probandum peccatum notorium coguntur teſtes , ad proban-
dum autem occultum non coguntur , niſi eſſet tale crimen , ex
quo in eccleſia Dei periculum immineret, niſi corrigeretur , ſi-
cut eſt hæreſis , blaſphemia , dilapidatio , in his enim , & aliis ſi-
milibus , cum diſſimulari nequeant ſine graui periculo eccleſiæ
imminenti , vel ſine euidenti offenſa Dei, teſtes ſunt compel-
lendi,infra de hæreti ad abolendam, & cap.excommunicamus,
§. adiicimus , & §.ſi qui autem,& §.ſi quis autem epiſcopus.xxij.
quæſtio. j. ſi quis per capillum , & no.infra de accuſationibus,
qualiter.ij.ſecundum do.no.cuius eſt mens totius huius glo.Ve-
rumtamen non placet nobis , quòd vbi de crimine criminali-
ter agitur,non coguntur teſtes , quia tunc non eſt peccatum,ſed
meritorium celare veritatem,vt no. do. no.s̃.eod.glo.verſicu.vbi
vero agitur , & ſequen.hoc enim verum non eſt , nec aliquo iu-
re cauetur , quòd ex quo aliquis in teſtem inducitur, merito-
rium ſit veritatem celare , imò expreſſe probatur contrarium in
diuerſis iuribus ſuperius allegatis, hoc autem confiteor , quòd
vbi non inducitur quis in teſtem , tunc peccatum eſt crimen
occultum proximi denudare , vt in illis pręmiſſis canonibus.ij.
quæſtio.vj.ex merito , & capitu.deteriores , & quæſt.ii.cap.penul.
& fi. quia hoc vix poteſt fieri , niſi ad infamandum , quod om-
nino prohibitum eſt , vt patet in eo,quod no.j̃.eod.dilectorum,
quod dic,vt ibi no.

ADDITIO.

a ¶Peccatum eſt.Adde,an ſit peccatum nõ teſtificari pleniſſimas remiſſio-
ues per d.Andr.ſic,hic in apo.ad Panor.

SVMMARIVM.

1 *Qui ueritatem occultat ſuper ſe iram Dei prouocat.*
2 *Veritati ſubueniendum eſt.*
3 *Quilibet chriſtianus cogitur, de peccato ſatisfacere.*
4 *Pœna incipit a contumacia.*
5 *Citationes plures in una litera fieri poſſunt.*
6 *Reprehendere, noſtrum non eſt.*
7 *Quilibet abſoluendus probato impedimento.*
8 *Iudex non poteſt quem ad impoſſibile obligare.*
9 *Sententia in ſe errorem continens, nulla eſt.*

CAP. II.

CVm ſuper cauſa. [Neceſſarium,] vel quia per alios proba
ri non poteſt, 14.q.2.quamquam.& infra eo.cap.j.vel
quia non poteſt probari per confeſſionem. quia nul
la fit, immo totum negatur, nec per inſtrumenta, quę de hoc nō
extant, s̄.de reſtitu.ſpo.cum ad ſedem.§.fin.in princ.vel quia etiā
ſi alij teſtes non habeantur, facilius eſt iſtos producere, vel neſci-
mus vtrum bene teſtificari velint. ſuper quo vide, quod no.s̄.tit.j.
dilecto, vel expone neceſſariū.i. vtile alias innueret, quod nullus
teſtis ſit, cogendus, niſi vbi aliter fides fieri non poteſt de veritate
ſed tunc quilibet cogendus eſt, quod quidam concedunt, ſed ſm
hoc non eſſet differentia inter priuilegiatos & non priuilegiatos
quod dic, vt no.s̄.c.proxi.§.j.¶ Mandamus[.2.pars. [Veritati] nā
1 † quiſquis veritatem occultat ſuperſe iram Dei prouocat. xj.q.3.
quiſquis, & ideo teſtis cogitur per iudicem maxime eccleſiaſticū
2 † quia ſubueniendum eſt veritati, s̄.vt lite non conteſt. quoniam
3 frequenter.reſpond.j.& † quilibet Chriſtianus cogitur ſatsfacere
de peccato, ex quo eſt eccleſiæ facta fides.xxij.q.j. prædicandum.
xxxij.q.j.præceptum.j̃.de ſpon.ad audientiam.in fin. ſed eccleſiæ
conſtat de peccato eo ipſo, quod montius non vult teſtificari, vt
patet, in eo, quod hic dicitur, & no.s̄.c.proxi.§.ſi autem.[Præſen
tetis]. ſubaudi infra certum terminum, qui in reſcripto contine
batur.¶ Si vero].3.pars.[Non ueneritis.] in termino uobis, vt s̄.
interlineauimus aſſignato. ſufficit enim, quod tunc veniat tali
hora, qua poſſit ſuum officium congrue expedire, s̄. de offi.dele.
conſuluit.& arg.ff.de condi.& demonſt.l.4.in fi. [Ab officio]. is
4 eſt ordo cum pœna incipit a contumacia.xxiij.q.iiij. forte. ſecus
ſi a crimine.lxxxj.diſt.dictum.quod dic, ut plene no.s̄. de iudi.cū
non ab homine. [Suſpenſos] ſubaudi, & ad veniendum talem
diem iterum aſſignauimus, & ſic continuatur ſequens.ver. [Sed
ſi nec ſic]ver.[Veneritis.] in ſecundo termino, vt s̄.interlineaui,
quia creſcente contumacia augmentari debet, & pœna. [Excō-
municationis,] quia eritis excommunicati, & iterum vobis talē
tertium terminum peremptorium aſſignamus. & ſi non in ter
5 tio veneritis.[Depoſitionis] &c. & ſm prædictam lecturam, &
expoſitionem eſt hic expreſſus caſus † ꝙ in vna litera poſſunt fie
ri plures citationes. maxime quando difficulter poteſt fieri cita-
tio, ſicut fit de conſuetudine tota die, quandoque etiam proponi
tur ex cauſa vnum pro tribus, quod dic, ut not.s̄.de dilationibus.
ca.j. & ij. [Formidare].& ſic creſcente contumacia creſcere de-
bet & pœna, vt hic patet, & s̄.vt lite non conteſta.quoniam.s̄.fin.
ff.de penis.relegati.Hoc autem, quod hic dicitur intelligas, vbi ci
tatus nullo iuſto impedimento detinetur, alias contra.ff. de arb.
celſus.§.idem ait, j̃.de iureiuran.breui.j̃.de pign.ſignificante.non
ergo in omni caſu intelligitur velle excommunicare citatum,
ff.de ſolu.ſi ſeruus.x.in fine. Quid ſi excōicet non venientem in
omni caſu.i.nulla exceptione obſtante? Reſpon.ſi Papa talē ſen-
tentiam ferat omnino excōicatus uidetur, arg.s̄. de offi.dele.ex
6 parte ij. † nec eſt noſtrum reprehendere, ix.q.iij.aliorum. Si vero
inferior Papa ſententiam tulerit adhuc dicūt, quidam, ꝙ tenet
7 ſententia, † ſed probato impedimento eſt ſine difficultate aliqua
abſoluendus, j̃.de ſentent.excomm.ſacroſ. & extra do.No.in eo.
titu.cum medicinalis.Tu dicas, quod in hoc ſecundo caſu.ſ.quā-
do inferior Papa tulit hanc ſententiam: aut taliter citatus detine
tur impedimento commoditatis, quia.ſ. commode venire non
poteſt, uel ſine danno ſuo temporali, ff.de iudi.ſi longius. & ſic li
gatus eſt. tamen probato impedimento, niſi iuſta cauſa eſſet ex-
preſſa in citatione, propter quam debuit intermittere propria ne
gocia ſine difficultate debet abſolui, vt dictum eſt, alias ſatis fieri
oportebit. Aut detinetur impedimento facti.& tunc probato im
8 pedimento, nec abſolutione indiget † quia nec ipſum potuit iu-
dex ad impoſſibile obligare, ff.quæ ſen.ſine appell.reſcin. paulus.
9 ff.de reg.iur.impoſſibilium.ff.de pac.c.fin. † Et ſi hoc intendebat
ſententia continet in ſe errorem intolerabilem.& ſic eſt nulla ip
ſo iure, ſupra de offic.delega.cum contingat.j̃. de ſenten.excom.
per tuas.nec eget talis abſolutione, ſed ſufficit, quod relaxetur ſo-
lummodo nudo verbo.infra de ſolu. Odoardus. quod alias non
ſufficeret, ut patet in eo, quod not.s̄.tit.j.veniens.ſecundo.§.fina.
Sed nec obſtat, ſi fiat abſolutio ad cautelam, j̃.de ſentē. excōmu.
venerabili. Nec mirum, ſi probato iuſto impedimento fiat abſo-
lutio: nam & eadem cauſa diffinitiua ſententia reuocatur, & ip-
ſius executio impeditur, ff.de iudi.ſi prætor. §. Marcellus.alias eſt
lex.& incipit.ſi per dolum.& legitur, & notatur j̃.de re iudicata.
cum Bertoldus.§.poſtmodum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes primo monendi, & poſtea cogendi.*

CAP. III.

SVper eo. [Factum].i.delictum in quo aliqs
accuſatur, nec enim conſueuit dici
contractus notorius, ſed delictum, j̃.de cohabi.& cle
ri.& mu.veſtra.& c.tua.& c.fi.j̃.de accuſa. euidentia.
s̄.de fil.preſ.quoniam. [Iudiciarium]. ſubaudi, & examinatoriū:
niſi ad cautelam, s̄.de ſelec, bonæ.j.§.contra, j̃.de iureiuran.ad no-
ſtram.iij.requirit tamen condemnatorium, vt ibi.& s̄.de fil.præſ.
quoniam, j̃.de diuor. porro. ſimilis expoſitio.ff.ad legem aquil.p-
inde.¶ Verum]. ij.pars.[Notorium].& pro id eſt, quia is &c.]nec
euidens eſt facti, vel iuris, j̃.de cohabi.cleri. & mu.veſtra.[Conue-
nitur].i.accuſatur.& ſic eſt caſus, ꝙ in criminalibus coguntur te
ſtes, ſi ar.j̃.c.j.quod dic, vt no. j̃. eo.dilectorum.[Negauerit].& ſic
per negationem fit res dubia ſic.s̄.de reſtit.ſpol.piſanis. [Interfue-
runt].q.d.de viſu non de auditu auditus teſtificari oportet, quod
dic, vt not.s̄. tit. j. præterea.& c.licet ex quadam.[Facto].i.delicto
1 commiſſo.[Monendi, non cogendi].q.d.† primo ſunt monendi,
& poſtea cogendi, vt ſequitur.ſimilis expoſitio.j̃. de ſpon.requiſi-
uit.in fi.& probatur, ff.de tabu.exhi.locum.§.hoc interdictum, &
§.exhibere.¶ Niſi forte[.iij.pars.]Timore[.No.etiam in crimina
li cauſa teſtem cogendum, ſi timore, vel alias malitioſe per partē
aduerſam a teſtimonio retrahatur, arg.hic expreſſius.j̃.ca.proxi.
ſecundum d. n. [Conſtiterit]. Hoc conſtat eo ipſo, quod moni-
tus teſtificari renuit, quod malitioſe hoc fecit, vt not.s̄. eo.c.j.§.fi.
ex quo enim monitus eſt, non requiritur alia probatio, immo
conſtat eo ipſo, quod non conſtat contrarium, argu.C. qui mili.
non poſſ.ſuper ſeruis libr. xij. & ſi pars aduerſa impediat, eſt per
cenſuram eccleſiaſticam coercenda, ſupra titu.j. [Reuocari]. in
quo caſu tantum cogendi ſunt ſm canones, & ſm quoſdam, qđ
poteſt in criminalibus, de quibus intelligo loqui hanc literam
exaudiri.[Licet ex hoc].ver.ſ.ad ferendū teſtimonium.[Paſſim]
ideſt nulla diſtinctione habita ideſt criminalia, & ciuilia poſſint
aliter probari, vel vt impediatur per aduerſam partem, vel non,
C.de teſti.ſi quando.alias autem ſecundum leges etiam ſunt mo
nendi, ff.de tabu.exhiben.locum.§.exhibere. [De iure humano]
ideſt ciuili, quod dic, vt no.s̄.de iuramen.calum.cap.j. §.præterea
ver.j.alias de iuris humani rigore.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumentorum appellatione teſtes continentur.*
2 *Abſentiam quis procurat ex diffidentia cauſæ.*

CAP. IIII.

PEruenit. [Accuſatus].ergo criminaliter age
batur.[Contra eum].ſ. I. accuſatū.
[Ducendus].de quo certum erat, ꝙ veritatem crimi
nis nouerat.[Iuramento].quia temerarium, & illici
tum fuit, & ideo non ſeruandum, vnde & eo non obſtante ad fe-
rendum teſtimonium cogi debet.s̄.ti.j.intimauit, & c.conſtitu-
tis.in quibus de hoc nec expectanda eſt ſuperioris auctoritas, ex
quo certum eſt, ꝙ iuramentum non tenet. ſecus in dubio, vt le-
gitur & no.s̄.de elec.venerabilem.§. penul. ver. item etiam con-
tra proprium iuramentum, vbi de hoc. [Et j̃.] Quæritur utrum
nihilominus ſit cogendus ferre teſtimonium veritati, & reſpon-
detur, ꝙ ſic, vt.j̃.ſequitur.§.fi.¶ Nos igitur].ij.pars. [Quorum ap-
1 pellatione].ſic, † appellatione inſtrumentorum, ſiue documen-
torum continentur & teſtes, vt no.s̄.de proba.quoniam.§.fi. &
probatur hic, & ff.de fide inſtru.l.j.ff.de verb.ſign.notionem.§.in
ſtrumentorum.[Et ꝙ tam ille].ver.[Defenſionis]. ſic.s̄.tit.j.con
ſtitutis.j. C. de poſtul. prouidendum.iij.qō. vij.§. ſi quis autem.
[Oſtendit].præſumptiue, vnde hoc ipſo, quod hoc probatur pro
conuicto habetur, C. de probat.ſi de poſſeſſione, ſicut & quando
tentat iudicem corrumpere, C. de peda. iudi. qui male iudi.l.j.&
ideo videtur de crimine confiteri, ar.ff.de his, qui no. in fa.l.quo-
2 niam, † ſic ex diffidentia cauſę procurat quis abſentiam, iij.q.ix.
decernimus. Sic & pręſumitur contra dilationes petentes, in-
fra de pręſump. nullus dubitat. [In ſe].id eſt contra ſe. pœna do
cente. [Eluſam] quia inſtrui non potuit ſuper cauſa illo pro-
curante, ff.de offi. proconſul. nec quicquam. §. fi. ideo ex quo
de hoc conſtiterit, debet puniri tanquam conuictus, vt patet in
eo, quod no.s̄.eod. ſuper verbo, oſtendit, & ar.s̄. de ali. iudi.mu.
cauſa fac.cap.j.& ad hoc probandum eſt cogendus, vt ſequitur.
¶ Reſpondemus].iij.pars. [Ad detegendum]. q.d. ſi ſuper prin-
cipali non cogitur, cum queſtio ſit criminalis.j̃.eod.dilectorum,
hic tamen de cœtero punitur tanq̃ conuictus, ſm Laur.& ſic ſer
uabit iſte iuramentum, & delinquens in hoc punietur, & hoc
videtur colligi ex antiqua, ſed non eſt verum. ideo ſubaudias hic
& nihilominus ſuper principali, s̄.titu.j.conſtitutis.i. & c. intima
uit. ſecundum B. idem tamen no.contra, j̃.eo.dilectorum. ſed ve
rius

rius eſt, quod hic dicit.ſ.vt & ſuper principali cogatur, vt præmiſi
& hoc, vt puniatur in quo deliquit is, qui hoc iuramētum extor-
ſit, s̄.de tranſla.epi.quanto.§. cæterum. alias hæc fraus per parti-
cipem probari poſſet, s̄.titu.j.ſicut & c.veniens. Vel dic, ꝙ hic ad-
mittitur, cum aliis iudiciis, quod gn̄ale eſt quęcunq; pſona turpis
admittitur, & alias de veritate liquere non poteſt, iiij.qō. iij.§. itē
in criminali. verſicu.item ſi ea rei conditio.C.de hæreti. quoniā.
in fine, ſecundum Goffre.& ar.j̃.eo, quod not. s̄. de confeſ.ca.j. &
quamuis vtraque lectura ſit probabilis lectura, tamen Lauren.
ſaluo eo, quod iungitur de criminibus magis placet, vt tamen
hoc redigas ad arbitrium boni iuri, prout notatur, s̄.titu. j. præte-
rea.§.fina.[Calliditatis].Hic dixerunt quidam iſtum vim paſſum
non ferre teſtimonium ſuper principali, ſed ſuper coactione tā-
tum. De hoc notatur s̄.titu.j intimauit d.n.& c. conſtitutis.j §.i.
& præceden.gloſ. [Commentum]. i. inuentionem, ſecundum
Gof. ſiue mercimonium, quia exinde conſueuit dari ſalarium,
& fieri certum forum, ſi.s̄.de reſcrip.nonnulli.§.ſunt & alij. [Cō
pellendum].argum.igitur, quod teſtis in criminalibus eſt cogen
dus, quod dic, vt no.j̃.eo.dilectorum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes compelluntur quando agitur ciuiliter de iniuria.*

CAP. V.

PEruenit. Commiſiſſe].in quo caſu ſi laicus la
boret infamia, aut purgat ſe, aut ab-
ſoluitur ad cautelam, aut tanquam excommunica-
tus vitatur, j̃.de ſenten.excommu.cum deſideres. §. ſe
cundæ.¶ Et cum læſus]ij.pars.ſ.clericus. [Nolunt.] ideo ſunt co-
gendi, vt ſequitur, & nota. s̄. eod.capit.j §.fina.[Et infra.]hoc eſt,
quæris vtrum ſint compellendi.¶ Cōſultationi].iij. pars. [Tuę]
.ſ.qua quæſiuiſti, vtrum teſtes cogēdi ſunt.[Taliter reſpōdemus.]
Attende conſultationem, & reſponſionem, & ſic videbis, quod
non directe reſpondet ad interrogata, ſi.s̄.titu.j. cum in tua.ita in
directe reſpondet. Sed dic, quod eo ipſo, quod reſpondet, quod ſu
per rebus eccleſiaſticis compellendi ſunt, ſatis a contrario ſenſu
reſpondet, quod ſuper illa iniuria minime ſunt cogendi, quia qđ
de vno conceditur &c.j̃.de præſump.nonne.xxv.diſtin.qualis.&
hoc ideo, quia in criminibus non coguntur, j̃.eo.dilectorum. Ar
gum.contra.j̃.eo.ſuper his.& c.ſequen. Solu.ibi B. Intellectus iſte
etiam ſecundum B. ſtare non poteſt, quia hic agitur criminali-
ter, in quo caſu etiam ſecundum ipſum teſtes compelluntur, vt
hic nota.ideo dic, vt j̃.no.[Quia hi] etiam ſi ſint priuilegiati. Nā
alij, & ſi aliter poſſet fides fieri cogerentur, quod dic, vt no. s̄.eod.
cap.j. [De rebus]. No. hic appellari rem eccleſiaſticā perſecutio-
1 nem iniuriæ. † Et nota, quod quando agitur de iniuria, compel-
luntur teſtes, quod intelligas, quando de iniuria ciuiliter agitur
conſequendum proprium intereſſe. Vel eſt hoc in fauorem cle-
ricorum & eccleſię introductum. Et ne culpa laicorum rema-
neat impunita. ſecundum dom.no. Tu dic, vt in ſequen.glo. [Ec
cleſiaſticis[.i.negocijs, & ſic reſpōdet directe conſultationi factę.
Nam hoc de quo hic quæritur negocium eccleſiaſticum eſt ra-
tione perſonæ læſæ, xj.q.j.§ ex his omnibus.j̃. de verb. ſigni. ſuper
quibuſdam.§.fina. verſicu.j. vbi de hoc. ſed & de hoc notatur, j̃.
de ſta.mona.in ſingulis.§.fina.ideo autem dicit eccleſiaſticis. qa
in foro canonico indiſtincte ſunt teſtes cogendi, etiam ſi ad de-
poſitionem agatur, vbi ſaltem aliter fides fieri non poteſt, vt ſe
quitur. ſecus vbi ageretur ad vindictam ſanguinis coram iudice
ſeculari, quia de illo non habet ſe intromittere eccleſia, j̃. ne cle-
ri.vel mona.ſententiam ſanguinis.vbi de hoc. [Nequiuerit].ſub
audi maxime, vel hoc intelligitur quoad priuilegiatos, vt notat.
s̄.ſuper verbo, quod hi, vel quando agitur criminaliter, vt nota-
tur, in præceden.glo. alias autem non priuilegiati cogerentur, vt
notatur, ſupra eodem capitu.j.[Compellendi] .ſequebatur autē
hoc in antiqua. [Et ſi forte clerici paſſi iniuriam, veritatem ali-
quorum teſtimonio probare nequiuerint, licet iuxta rigorem ca
nonicum vnius non ſit ſtandum teſtimonio, tamen iuxta con-
ſuetudinem Romanæ eccleſiæ propter reuerentiam clericalis or
dinis ipſius iuramento fidem volumus adhiberi.] Sed hodie tan
quam iniuſtum, & irrationabile eſt deciſum, ad hoc s̄. titu. j. ve-
niens.j.& c.licet.j.C.de teſtibus.l. omnibus. ideo autem hoc reci-
taui, vt ſcias, & ex hoc elicias, quod conſultationi factæ reſpon-
detur directe. Nam ſi Papa iſte ſic ſentiebat, veriſimile eſt, quod
ſentiret multo fortius, quod teſtes cogerentur, ſed quia poſſent
eſſe indurati nimis, & potius vellent ſuſtinere ſententiam quam
teſtificari, ideo hoc duxerat adiungendum.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes in cauſis ſpiritualibus cogi poſſunt.*
2 *Teſtis quando cogendus ſit.*
3 *Iudex animoſus debet procedere contra teſtem, quando timetur de hæreſi.*

CAP. VI.

1 CAEterum. Super conſanguinitate]. No.
† in cauſis ſpiritualibus cogi te-
ſtes, s̄.eodem capitu.j.dom.no.[Non dubitatur]. nec
Pomponius dubitat, nec nos dubitamus, ff. de tribu-
to.ac.procuratoris reſpon.j. [Ius ſcriptum]. ſcilicet canonicum,
xiiij.q.ij.quanquam, & in hoc titu.per totum. Et ciuile.C.de teſti
bus. ſi quando. quæ iura indiſtincte dicunt teſtes eſſe cogendos,
ergo indiſtincte intelliges, argum.ff.de offic. præſid. l.iij.in fine, ff.
de publiciana.de precio.j̃.de teſtam.relatum.ij.j̃. de priuile. quia
circa ergo in omni cauſa, ſiue ſit ſpiritualis, vt hic, & ſupra ca p.
proxi.& j̃.c.j.ſiue ciuilis.xiiij.q.ij.quanquam, ſiue criminalis.j̃.eo.
ſuper his, & cap.ſequen.exceptis priuilegiatis, iiij. q.iij. verſic.item
lege Iulia.quod quidam intelligunt, quando ciuiliter agitur de
crimine, s̄.titu.j.teſtimonium.alias contra, j̃.eod.dilectorum, qđ
2 dic, vt ibi notatur. † Ita demum autem aliquis eſt cogendus, cum
ſe ſubtrahit gratia, odio, vel timore, vel per alios veritas liquere
non poteſt ſecundum quoſdam, vt ſequitur. tu dic, vt nota.s̄ eod.
cap.j.& cap.prox.[Conſuetudo].ſecundum quam indiſtincte co
guntur teſtes, ex quo moniti non obediunt; etiam ſi per aliquos
fideiuſſores fieri poſſit.& quamuis alias non conſtet, quod ſe gra
tia, vel odio &c. vt ſequitur.[Actibus vtentium].tangit quandam
diſcretionem conſuetudinis. Eſt enim conſuetudo quoddam ius
moribus vtentium approbatum, quod pro lege ſuſcipitur, cum
deficit lex, diſtin.j.conſuetudo. & eſt optima legum interpres, s̄.
de conſue.cum dilectus.§.ij.in fi.quod dic, vt ibi not. deſcriptio-
nem autem proſequere, vt not.plene ſupra, de conſuetu. ex par-
te.[Si ipſum].ſcilicet teſtem. [Conſtiterit]. hoc conſtat eo ipſo,
quod monitus teſtificari renuit. hæc enim leuis præſumptio ſuffi
cit in hoc caſu, argum.ff.de peti.hæredita.ſi quis libertatem.§.pla
ne, & notetur, ſupra eodem cap.j [Timore].perſonæ alicuius, vel
corruptione, ſupra titu.j.intimauit.& cap.conſtitutis.j.s̄. eod per-
uenit.ii.ſiue timore, vel odio ſacramenti, C. de fide inſtrumen.
3 l.fina.j̃.de ſimo.& ſi quæſtiones.in quo caſu † iudex animoſus de
bet procedere contra ipſum, quia de hæreſi eſt timendum, j̃. de
hæreti.excommunicamus.j.§.antepenul.

SVMMARIVM

1 *Peccata nocentium, nota eſſe oportet.*
2 *Quod legitime factum eſt, ex cauſa ſuperueniente non retractatur.*
3 *Semel approbatus reprobari non poteſt.*
4 *Variare, contradicere vel vacillare quando teſtis dicatur.*

CAP. VII.

PRæterea. Sinodales]. eo quod in ſinodo ſta-
tuuntur, vel in concilio prouinciali,
j̃.de accuſationibus ſicut olim, ſed & publici dicun-
tur, j̃.eo.§.j.[Coram te].ſede inſtituta. [Vel tuo capi-
tulo j.ſede vacante, argum.j̃.de hæreti. ad abolendam. alias autē
epiſcopus tantum de cauſis matrimonialibus habet cognoſce-
re, quod dic, vt legitur, & not.j̃.de conſan.c.j.§.vnico. s̄. de reſtitu.
tio.ſpol.literas.reſpon.j.s̄.titu.j. Albericus. in hoc autem teſtimo-
nio reddendo talis non repręſentat proprie officium teſtis, ſed po
tius officialis, vel denunciatoris, ſecūdum dom.no. ſicut & alias.
C.de accuſationibus.ea quidem.ff.de rebus eorum, qui ſub tute.
ſunt magis puto.§.cuius officio.ff.de offi.præ.vrb.l.j. §. penult.vel
dic, vt in ſequentibus glo. ¶ Teſtimonium]. quia illud ſufficit, &
faciet fidem coram iudice, coram quo cauſa matrimonialis vē-
tilatur, argum.s̄.titu.j.cum cauſam quæ.§.volentes.& c.præſenta
tā, vel expone.[Teſtimonium reddiderūt]. id eſt pro teſtimonio
a reddendo veraciter iurauerunt, & ſic non eſt vlterius iurādum [a],
niſi nouus articulus emergat, vt hic ſequitur, quia ſufficit, quod ſe
mel iuratum eſt in hoc caſu, & iuramentum omnia reſpicit, cū
& iurauerit de futuro, argum.j̃.de iureiuran. veritatis C. de iura.
calum.authen.hoc ſacramentum. Et eſt hoc generale in omni-
bus officialibus, qui iurant officium ſuum fideliter exercere. ſiue
ſint teſtes, vt hic, ſiue iudices, in Auth.iuſiurandum quod præſta.
ab his.§.& equus.colla.ii.j̃.de iureiuran. venientes. ſiue tabellio-
nes, vel quicunque alij, etiam ſi agatur de nunciis infulatis, j̃. de
pręſumpt.illud.j̃.de præſcrip.ad audientiam. j̃. de appellationib.
cum parati.alias autem iuramentum præfatum futura non re-
ſpicit, niſi ſpecialiter ſit expreſſum.j̃.de iureiuran. clericus. & ad-
de, quod not.in ſequen. glo. [Compelli]. hoc vult dicere, ꝙ ſi te-
ſtes ſinodales ſemel, ſicut iurauerunt, denunciauerunt, ꝙ contra
veritatem, chriſtianitatem, ſiue bonos mores fieri intellexerint, ſi
ue in matrimonio, ſiue in alijs non debent compelli, poſtea teſti
monium in publicum dicere ſuper eodem negocio, niſi quan-
do alij teſtes ſuper eodem negocio nequeunt reperiri, & hoc iō
dicitur, ne propter redditionem teſtimonij plures ſibi inimicos
acquirant, vel dic, quod teſtimonium præſtabunt. ſed non iura-
bunt. ſecundum dom.no. cuius eſt mens totius huius glo. & hoc
vltimum concordat cum intellectu pręceden. glo. [Iuramen-
tum].niſi forte &c. [Dummodo aliter fiat fides] .& fieri poſſit,
s̄. eodem ſuper eo, & cap.peruenit. ergo a contrario, ſi alias non
fiat fides, iterum coguntur iurare, & hoc eſt, quod notatur, s̄.in
præced.

ADDITIO.

a ¶ Non eſt vlterius iurandum. Adde, an iterato productus iterato debeat iurare Domin. Andre. Siccu. hic in apoſtil.ad Panor.

præceden.glo.ideo ſubaudiunt hic quidam maxime. Tu vero ſic
ordinabis literam, & expones [Iterato præbeant iuramentum].
ſubaudi, vel teſtimonium. [Dummodo aliter] &c. quia ſi aliter
non poteſt fieri fides, tunc cogitur iterum teſtificari, non tamen
iurare. [Niſi forte articulus] &c. tunc enim cogitur non ſolum te
ſtificari ſed etiam iurare. [Nouę quæſtionis]. talis forte, quæ non
pertinet ad officium ſuum, ſicut eſt adulterium, ſecundum do.
no. ſed iſtud exemplum non placet, quia cum adulterium cri-
men ſit, & ipſi iurent ſuper criminibus, bene ſpectat hoc ad offi-
cium ſuum. Dic ergo nouæ quæſtionis ciuilis, & acceſſoriæ, puta
hæreditatis, j̃. qui fil. ſint le. cum cauſam. vel dotis. j̃. de dona. inter
virum, & vxo. de prudentia. Hic ergo cogitur iterum iurare, & ſic
teſtificari, quia iuramentum primo præſtitum crimina tantum
reſpiciens, vt patet j̃. de accuſationibus, ſicut olim. ad hunc ciui-
lem articulum nouæ quæſtionis non extenditur, & ſic non vale-
ret teſtimonium, niſi iuraret, s̃. titu. j. de teſtibus, & c. nuper. Sed
nec obeſt primum iuramentum quo ad eundem nouum arti-
culum comprobandum, vt patet in eo, quod legitur, & not. s̃. ti-
tu. j. fraternitatis, & c. cum cauſam, & cap. cum veniſſent. & c. cũ
in tua. immo & ſi prima acta eſſent amiſſa, iterum deberent teſti
ficari. ſuper principali, s̃. de probatio. cap. fina. ¶ Huiuſmodi].
ij. pars. [Publico]. eo quod rei publicæ ſeruiunt, cuius intereſt, ne
crimina remaneant impunita, j̃. de ſenten. excommu. vt famæ.
1 §. j. peccata † enim nocentium nota eſſe oportet, ff. de iniur. eum,
qui. ſic & tabellio vocatur ſeruus publicus eo, quod publice ſer-
uit. ff. rem pu. ſal. fo. l. ij. in fi. vocantur, & hi teſtes ſinodales, vt s̃. e.
cap. princip. [Infamiam]. infamis enim repellitur a teſtimonio,
vt hic, & xxxv. q. vj. epiſcopus in ſinodo. s̃. tit. j. licet ex quadam. §. j.
ad fi. Et a denunciando. j̃. de accuſationibus cum oporteat. & c.
cum dilectus, & c. ſicut olim. j̃. de ſpon. cũ in tua. Et a proſecutio
ne popularis actionis, ff. de popu. act. l. iiij. [A prohibendo]. ſecus
2 de iam prohibito, quia † quod legitime factum eſt cauſa ſuperue
niente non retractatur, s̃. de reſtitutio. ſpolia. audita. ar. j̃. de eo, qui
cogno. conſan. vxo. ſuæ. ſuper eo, & c. diſcretionem, & c. tuæ, & c.
Iordanæ. & C. de teſta. l. j. iij. q. vij. §. verum. [Sic eam] ſcilicet infa-
miam. Sed contra. in eo, quod not. ij. q. j. ſi peccauerit. vbi patet, ꝙ
illud mandatum, quod factum eſt denunciando peccatum pro-
ximi omnes aſtringit, tam infames, quam alios. Sed magis vide-
rentur remouẽdi, qui ante officium ſunt infames, quam qui po-
ſtea fiunt, Solutio. non eſt ita. quia per ſuper infamia præceden-
te officium, ex quo ad ipſum aſſumuntur, videtur diſpenſatum.
3 pro eo ſiue in tantum, † quia approbatus reprobari non poteſt;
xxxij. q. v. horrendus. ff. de procuratoribus. Pomponius. & patet in
ſequen. gl. Sed & ſi poſt aſſumptum officium aliquid committãt
illicitum, grauius eſt, quam ſi antea. xj. q. iij. præcipue. & j̃. de voto
magnæ, §. j. & idcirco fortius poſtea quam antea repelluntur. Vel
dic, quod ideo non vult valere teſtimonium talium, ſi poſt aſſum
ptum officium incurrant infamiam, quia cum ratione officij
teſtimonium iſtud reddant, & eis magis credatur, quam alijs in
dignum eſſet, quod eccleſia infames officiales haberet. Vel dic, ꝙ
infamis poteſt reddere teſtimonium, ſicut & quilibet alius. ſed
non ſicut teſtis ſinodalis. Vel dic, quod infamis non admittitur
ad teſtificandum, vt hic, & ij. q. j. in primis. s̃. ti. j. ex parte reſpon. j.
verſic. fina. Sed non bene admittitur ad denunciandum. ſecun-
dum dom. no. cuius eſt mens totius huius glo. quod dic, vt no. s̃.
ti. j. in omni. Verum, & quod s̃. notatur, ſcilicet, quod crimen com
miſſum antequam aſſumeretur teſtis ad officium, non poſſit ei
obiici, videtur eſſe intelligendum de notorio, vel ſaltem famoſo,
ſecus de occulto, de quo imputandũ videtur potius teſti, qui hoc
tacuit, argumen. in eo, quod legitur, & notatur ſupra, de cor. vi-
tia. expoſuiſti. & adde, quod notat. j̃. de præbend. cum non igno-
res. §. fina. [Poſtquam]. non ergo ſi ante. & argumen. quod præ-
latus non poteſt remoueri, niſi propter delictum poſt promotio
nem ſuam commiſſum. ad idem ſupra, de ætate, & qualita. acce-
pimus. §. j. j̃. de purga. cap. circa fi. in fi. j̃. de iureiuran. quemadmo
dum. reſpon. j. quaſi approbatus videatur, quo ad præterita, argu
men. viii. q. ij. dilectiſſimi. xxxii. q. v. horrendus. Eſt tamen argum.
s̃. contra. j̃. de præben. cum non ignores. & in eo, quod legitur, &
notatur ſupra de corpo. vitia. expoſuiſti. ante fi. [In communi]. i.
in capitulo, ſiue ſinodo. vbi ab initio hoc officium fuit ſibi com-
miſſum. ¶ [Quorum]. iij. pars ſcilicet teſtium ſinodalium. [Incõ
tinenti] id eſt, antequam partibus, vel alicui alij perſonæ loqua-
tur, alias præſumitur contra ipſos, nec ſtabitur correctioni, ſed
primo dicto tantum argumen. s̃. titu. j. ſicut nobis. Quamuis ibi
loquatur non ſolum poſt publicationem teſtium, ſed & poſt ſen
tentiam latam. ſed eadem ratio eſt, ſi ante. licet etiam primo di-
ctorum iſtorum ſtandum ſit, vbi etiam ſecundo contrarium di
cunt, tamen & propter ſecundum dictum debilitatur primum,
& minor fides eſt adhibenda. Si vero teſtis antequam exeat con-
ſpectum iudicis corrigit dictum ſuum, attendere debet iudex mo
dum, & cauſam correctionis, argumen. in eo quod legitur, & no
tatur infra de accuſationib. cum dilecti. §. j. & ij. nam niſi cogno-
ſcat, quod ſe probabiliter corrigat, incidet in ſuſpicionem vacil-
lationis, vel variationis, ff. de teſtibus. l. ij. & l. qui falſo. Quia ſi non
corrigat ſe, ſed addat, & hoc faciat, antequam a iudice recedat,
conſtat licitum iſtud eſſe. ſi autem poſtea, & hoc facit, poſtquam
potuit loqui partibus audiendus eſt. ſed minor fides ei adhibetur,
argumen. hic, & in authen. de teſtibus. §. quia vero multi. collat.
4 vij. † Et quod varians dicitur ille, qui primo dixit vnum, & ſe-
cundo dixit eius contrarium nullam cauſam variationis aſſi-
gnans. contradicens vero ſibi, qui duo impoſſibilia ponit, vt qui
dicit ſe ſciuiſſe contractum celebratum fuiſſe certis loco, & die,
puta in craſtinum reſurrectionis Pariſius, & ſtatim interrogatus,
vbi fuit illa eadem die ſcilicet, in craſtino reſurrectionis, reſpon-
det, quod Romæ ſecundum dom. no. vel ſi prima vice dicat cã-
cellariam, de qua agitur non contuli, ſecunda vero vice dicat,
ego contuli, infra vt benefic. eccle. cap. vnico. §. j. verſic. quoniam.
& ſi locum. & §. in omnibus. Sed hoc videtur exemplum varia-
tionis, ſecundum id, quod notat. s̃. eod. glo. verſic. præceden. Ideo
poteſt dici, quod ille ponit duo incompoſſibilia, qui dicit aliquẽ
eſſe vſufructuarium, & proprietarium alicuius rei, argumen. ff.
de acquiren. poſſeſſio. naturaliter. vel dominum, & colonum, ff.
de vi, & vi arma. colonus. j̃. de locato. propter ſterilitatem. & cap.
potuit. correlatiua autem ſunt hæc, vt vnum non ſit reliquum.
immo vno poſito, vel ſuppoſito excluditur aliud, vt patet ff. de re
rum permutatio. l. j. vel ſi quis dicat, originale tantum peccatum
in baptiſmo dimitti, ſed actuale, vt patet, j̃. de baptiſmo. maio-
res. §. ſed adhuc quæritur. Vel dic, quod varians, & ſibi contradi
cens idem ſunt in effectu, hoc ſaluo, quod varians dicitur ille,
qui pro ſeipſo variat dictum ſuum, contradicens vero ille, qui in
tercipitur per interrogationes ſibi factas, vacillans autem dicitur
ille, qui dubitando & timendo loquitur, ff. de fal. eos, qui. vel etiã
is, qui duo proponit varie & aſſerit, quod neſcit eligere, quod ve-
rius ſit de illis duobus, argumen ff. de teſtibus. l. ij. & l. qui falſo. ani
moſus vero, vel nimis partialis, & fauorabilis, quinimmo & fal-
ſus poteſt dici teſtis ille, qui ad hoc, vt pars, cui fauet, obtineat,
conatur probare impoſſibile iuris, vt ſi quis probare aſtruat nega-
tiuam, quod dic, vt legitur, & notatur. s̃. de cauſa poſ. cum eccle
ſia, §. nobis igitur. horum autem omnium teſtimonium repro-
batur, vt ibi, immo & puniuntur tales, vt C. de teſtibus. nullum.
& adde, quod not. in ſeq. glo. [Incontinenti]. licet ſuper hoc ver-
bo multa ſcripta fuerunt, tu tamen dicas hoc arbitrio iudicis re
linquendum, qui qualitatem perſonarum attendat, & vtrum te-
ſtes habuerunt tractatum cum partibus, vel non, & ſecundum
hoc & alias circunſtantias correctionem reprobet, vel admittat,
argumen. in eo, quod legitur, & not. s̃. titu. j. præterea, qualiter au-
tem alias hoc verbum incontinenti, vel mox diuerſis modis ex-
poni poſſit notatur, ſupra de elec. quia propter. ſuper verbo. mox
publicent in communi. [Secus autem]. verſicu. [Interuallum].
nimium. & ſic perſona ſuſpecta habuit tractatum cum alteru-
tra partium. & adde, quod not. s̃. tit. j. cum clamor. hoc tamen to-
tum arbitrium eſt, vt no. in præced. glo.

SVMMARIVM.

1 *Teſtes non coguntur ad infamiam alicuius denudandam.*

CAP. VIII.

SVper his, & infra. Pars j̃. de accuſatio-
nibus, ſuper his, &
de eodem, s̃. tit. j. tam literis. & colligitur ſic caſus ex
iſtis iuribus. Quidam electus fuit in epiſcopum Lu-
can. contra quem cum deberet cõſecrari, obiiciebatur infamia,
& bigamia, illi vero, qui hoc obiiciebant, hoc nomine capituli
proponebant. ſuper hoc literas eiuſdem capituli exhibentes. ſed
electus dicebat capitulum dicens, quod non fuit conſcium hu-
iuſmodi literarum. Et de his mãdatur inquiri, & quod teſtes co
guntur dicere veritatem. [De fama. [Quidam dicunt, quod ſpe
a ciale eſt hic, quod teſtes compelluntur, [a] quia quæritur de crimi
ne falſi, & agitur in modum inquiſitionis. Tu vero dicas hoc eſ
ſe generale. [Literis]. cum ſuper his procederetur in modum
inquiſitionis, & aliter non cogerentur teſtes, cum talis exceſſus
criminalis ſit, & qui ipſum committit falſi crimen occurrit. Vel
hoc ideo eſt, quia iſtud crimen lite pendente commiſſum fuit.
& iõ in tali caſu conceditur, quod teſtes compellantur dicere ve-
ritatem, ſed eſt ſpeciale, & ne iuriſdictioni eludatur in fauorem
iudicum introductum, argumẽ. ff. de iud. ſi prætor. & in eo, quod
legitur, & notatur s̃. de poſtula. p̃la. bonę. ii. §. nec nocebat. Vel hoc
ideo conceditur, quia hic procedebat Papa ex officio ſuo infamia
pręcedente, in quo caſu peccatum mortale eſt veritatem celare,
& etiam Papa prouidere debuit, ne talis infamis aſſumeretur in
epiſcopum, ſi verum erat, quod infamia prædicabat, ne populus
in eum ſcandalum pateretur, argumen. lxxxj. diſtinct. tantis Da-
niel. & patet in eo, quod legitur, & no. j̃. de accuſationibus. omni
potens ſecundum dom. no. cuius eſt mens totius huius glo. hoc
autem ideo ſic notauit, quia ſequebatur opinionem illorum, q
dicunt, ꝙ teſtes in criminalibus non coguntur, quibus videtur cõ
tradicere hæc decre. j̃. eo. c. j. ſed quantum ad nos, qui tenemus
contrariũ, non oportet circa hoc laborare, ſed dic, vt nota. s̃. eod.
c. j. in fi. & j̃. eodem dilectorum. [Longe maioris], quod electus
& capitulum Lucan. negabant, & bene, vt poſtea apparuit. & pro
1 batur, ſupra, titu. j. tam literis. §. fina. [Cogatis]. contra, † quia non
coguntur teſtes ad infamiam alicuius denudandam, j̃. eod. dile-
ctorum. Solu. illud verum eſt, vbi is, de cuius infamia agitur in
nullo puniretur principaliter, niſi quia de facto infamaretur, vt
ibi. ſecus vbi repelleretur a dignitate, vel alias principaliter ſentit
pœnam, vt hic, quicquid alij dicant.

ADDITIO.

a ¶ Compellantur. Qualiter compellantur teſtes vide per Speculum. ti-
tu. de teſte. §. de teſtium compulſione. verſicu. ſed qualiter coguntur.

SVMMARIVM.

1 *Iudicium idem de ſimilibus.*
2 *Peccatum eſt veritatem celare in proximi detrimentum.*

CAP. IX.

CVm contra. Commiſſio, Conſulta-
tio, Reſponſio. [Eis] ſci
licet literis falſis. [Vſum fuiſſe]. nam citra vſum eſt
quandoque locus pœnitentiæ, j̃. de crimi. fal. cap. pe
nult. & c. ad falſariorum. & c. dura. ¶ [Poſtulaſti]. ij. pars. [Compel
lere]. & videtur quod non quia ſecundum quoſdam in crimina
libus nõ coguntur, ſed tamen contrarium reſpondetur infra. §. j.
¶ [Nos igitur]. iij. pars. [Compellere]. Hic dicunt quidam ſpecia-
le eſſe in crimine falſi, vt & s̃. capitu. proximo. Quibus conſenti
rem, ſi euidenter rationem ſpecialitatis redderent, quam non ha
bent, nam ſi dicant, quod hoc crimen eſt odioſum, quid dicent
de hæreſi, ſimonia, & crimen læſæ maieſtatis? Dic ergo, vt no. j̃.
eo. c. j. & adde, quod not. in ſeq. glo. [Veritati teſtimonium perhi
bere.] Hic habes expreſſe in crimine debere cogi teſtes, quod qui-
dam aſſerunt ſpeciale propter enormitatem criminis. vnde &
idem tenendum eſt in alijs grauibus, & enormibus criminibus,
1 ſicut eſt hæreſis, ſimonia, homicidium, & alia ſimilia, † quia de ſi-
milibus idem iudicium, s̃. de reſcrip. inter cæteras. cum ſuis con-
cordantijs. Alij vero hoc ideo dicunt contingere, quia is, qui hic
de falſo accuſabat, ſiue agebat, ſuum proſequebatur ſpeciale, & ꝓ
prium intereſſe, ne videlicet contingeret ipſum per falſas literas
2 fatigari. & ideo † peccatum eſſet veritatem celare in proximi de
trimentum. xj. q. iij. quiſquis metu. Quid ergo ſi in modum exce-
ceptionis obijciatur crimen teſtibus? Reſpon. ſi obijciatur poſt
ſententiam, quod corrupti falſa dixerint, cogẽdi ſunt teſtes, quia
cum ſententia proximus iniuſte damnificaretur mortale eſſet
in hoc caſu veritatem celare. ad hoc ſupra, de probationibus, li-
cet. §. j. Si vero de falſitate, vel corruptione nihil obijciatur, ſed tã
tum quod criminoſi ſunt, tunc non coguntur teſtes ad proban
da crimina, & eſt ratio, quia in nullius præiudicium tacetur ve-
ritas, ſed tantum ei pœna infligeretur, ſi crimina probarentur, ſe-
cundum dom. no. hæc tamen bimembris ratio in vtroque mem
bro ſalua tanti patris reuerentia falſa videtur, certum eſt enim,
quod illi, contra quem probatum eſt, fit etiam graue præiudi-
cium, qui conuictus eſt per teſtes criminoſos, & quod multum
alleuiaretur, ſi crimina probarentur, quia forte in primo caſu
cõdemnabitur, in ſecundo caſu abſoluetur, ſed certum eſt, quod
propter crimina ſic probata non puniuntur teſtes, vt patet in eo,
quod legitur, & notatur, s̃. de ordin. cog. cum dilectus. §. fina.
Dictum autem, dom. no. verum eſt, ſcilicet, quod ad talia crimi-
na probanda non compelluntur teſtes. Sed & eſt alia melior ra
tio huius dicti, quod dic, vt plene notatur. j̃. c. j. Vel dic (quod plus
placet dom. no.) quod vbicunque aliquis ex probatione crimi-
num conſecutus eſt lucroſam, vel vitaturus damnoſam ſenten-
tiam, ſemper cogendi ſunt teſtes, quia tunc peccatum eſſet, vt ſæ
pe dictum eſt veritatem celare in proximi detrimentum, ſecun-
dum dom. no. cuius eſt mens quaſi totius huius glo. ergo ſecun-
dum hanc regulam vltimo traditam patens eſt, quod in crimi-
nalibus etiam quando criminaliter agitur, cogendi ſunt teſtes di
cere veritatem. alioquin accuſator in probatione deficiens dam
noſam ſententiam conſequetur, cum pati debeat talionem, vel
alias extraordinarie puniri, vt patet in eo, quod legitur, & no. j̃. de
calum. c. j. & ij. Nec obſtat, ſi dicas. frater etiam ſi cogatur ex hoc
accuſatus, qui forſan degradabitur, damnoſam ſententiam con-
ſequeretur, & magis ſubueniendum eſt reo, quam accuſatori, ar
gumẽ. ff. de regul. fauorabiliores. Ad hoc enim reſpon. quia ea-
dem obiectio etiam in ciuilibus locum habet. & tamen ibi dicis
teſtes cogendos, ſed quod opponis, verum eſt in dubio, & quan-
do ſententia imminet proferenda, quod dic, vt legitur, & notat.
ſupra de procurationibus, ex literis. §. fina. reſpon. j. porro in alijs
non debet iudex, vel iudicium magis fauere reo, quam actori.
ſed eſt eis æqualiter ius reddendum, vt patet in eo, quod legitur,
& notatur, ſupra iudi. nouit. §. j. verſicu. cæterum. s̃. de mu. pet. cap.
ij. §. nos vero. in princip. & potiſſime non eſt reo fauendum in
hoc, vt veritas occultetur per coactionis negligentiam, vt patet
in eo, quod legitur, & notatur. s̃. vt lite non conteſta. quoniam.
reſpon. j. & per conſequens is, qui vere reus, id eſt culpabilis eſt ab
ſoluatur, & accuſator, qui innocens eſt condemnetur. cõtra id,
quod legitur, & notatur. ff. de pœnis. abſentem. §. j. & quod legi
tur, & no. in ſumma. eodem. titu. §. & quare. verſicu. ſatis igitur.
& ſequentibus, vſque in finem. quod dic, vt plene notatur j̃. eod.
§. Hoſtienſis.

SVMMARIVM

1 *Procurator admittitur etiam in criminalibus.*
2 *Vniuerſitas vel collegium non ſe defendit vel agit niſi per ſindicum.*
3 *Qui detrahunt mihi pudore induantur.*
4 *Actor debet habere probationes paratas.*

CAP. X.

DIlectorum. Procuratoribus]. Per hoc patet,
quod hic non agebatur in mo
dum accuſationis nec criminaliter alioquin procu
rator non admitteretur, vt ff. de pub. iudic. l. penul §.
ad crimen. v. q. iij. in criminalibus. & legitur, & notatur, s̃. de pro-
cura. tuæ. j̃. de accuſa. veniens. Nec obſtat, quod quidam dicunt
procuratores datos non ad principale, ſed & ad excuſationes pro
ponendas, quia hoc non eſt verum. immo ad principale, vt hic
innuit, & in integra plenius continetur. Alij dicunt, quod hic e-
1 rat lis conteſtata, in quo caſu † procurator admittitur etiam in cri
minalibus, ſm Azo. C. de accuſa. reos. v. quæſtio. iij. reos. ſed hoc
diuinatio eſt. nõ eſt vera hæc opinio, maxime ſm ius canonicũ.
Item hic erat conuentio, & reconuentio, vt patet in integra, quæ
in criminalibus locum non habet, iij. quæſtio. xj. neganda. Item
quomodo poſſet capitulum accuſare, vel accuſari. nec enim poſ
ſet deponi, vel amittere gradum, quem non habet, ſuper quo vi
de, quod legitur, & notatur, extra. dom. no. de ſenten. excommu.
Romana. §. fina. lib. vj. nam & vbi plures ſunt, qui accuſant, non
admittuntur omnes. immo magis idoneus eligitur, nec poſſunt
eodem tempore accuſare, ff. de accuſatio. ſi plures. & l. hos accu-
2 ſare. §. lege Iulia. Præterea nulla † vniuerſitas, nullum collegium
per ſe agit, vel defendit ſe, ſed ſindicum, vel procuratorẽ, ff. quod
cuiuſque vniuer. l. j. ſupra, de procura. quia in cauſis, & de ſindico.
vnico. ergo, nec accuſari poteſt ad minus quo ad pœnam ſan-
guinis, vel degradationis, quia in criminalibus, vt dictum eſt,
non admittitur procurator cum ergo capitulum faciat hic vnã
partem, reſtat ipſa vi, quod nõ erat hic quæſtio criminalis. Quid
eſt ergo, quod ſequitur j̃. quia in criminibus non compelluntur
teſtes? dic, vt infra, eodem. §. j. in princip. [Et infra,] ſequebatur
hic in antiqua ſic. dilectum filium M. ſanctorum Coſmæ & Da
miani diaconum cardinalem conceſſimus auditorem. coram
quo, cum per conuentionis, & reconuentionis modum ſuper di
uerſis capitulis, quæ ſub bulla noſtra vobis tranſmittimus inter-
cluſa, lis fuerit legitime ꝯteſtata, ꝑ quod pꝫ qđ hic agebatur ꝑ mo
dum conuentionis, & reconuentionis. non ergo criminaliter, vt
& no. in præceden. glo. ¶ [Teſtes]. ij. pars. [Super criminibus]. ſub-
audi, obiectis teſtibus, vt a teſtimonio repellantur, vel procurato
ribus, vt a iudicio excludantur. in talibus igitur, & ſimilibus, in
quibus criminoſus nihil amitteret, quod multum ſua interſit.
ſed infamia tantum ſua denudaretur, ſecundum aliquod ius nõ
ſunt teſtes cogendi, quia ſecundum præs. Detrahẽtem proximo
3 ſuo hunc proſequebar. Item † induantur, qui detrahunt mihi
pudore. Prouer. xxiiij. Abominatio hominum detractor. c. e. cũ
detractoribus ne commiſcearis. Roma. j. Detractores Deo odibi
les, ſed & omne ius abhorret talia, vt patet. C. quemadmo. teſta.
ape. l. iiij. C. de famo. li. l. vnica. vj. quæſtio j. ex merito. & tribus ca-
pitulis ſequentibus, niſi & aliquis graui damno afficeretur, ſi te-
ſtes non cogerentur, infra eodem cap. j. Nec obſtat, s̃. titu. i. cum
cauſam, quæ. reſpon. j. in fi. verſicu. teſtes autem, quia ibi ſoluitur.
alias autem vbicũque criminoſus prælaturam, vel aliquid amit
teret, & puniretur crimen, quicquid dicant magiſtri commu-
niter, & quicquid hactenus ſeruauerit Romana curia. de mente
iuris eſt, quod nedum in ciuilibus compellantur teſtes, vt C. de te
ſti. ſi quando. ff. de tabu. exhiben. locum. §. exhibere. in authen. de
teſti. §. & quoniam. collatio. vij. xiiij. q. ij. quanquam. immo & in
criminalibus, vt ff. de teſtibus. l. j. & iiij. & s̃. eodem, cum contra, &
capitu. ſuper his, & cap. præterea, & cap. cæterum, & præceden. &
cap. ſuper eodem, & ſequen. & j̃. de iureiuran. ad noſtram. ij. & in
fra, de ſimo. licet Hely. & patet in eo, quod notatur ſupra, eodem
cap. proxi. Hoc autem fateor, quod vbi agitur ad pœnam ſangui-
nis etiam coram temporali vicario epiſcopi, qui vtrunque habet
gladium, non eſſent teſtes per eccleſiam compellendi, quia nõ
ſpectat hoc ad officium iuris eccleſiaſtici, vt patet in eo, quod
legitur, & notatur j̃. ne cleric. vel mona. cap. clericis. & cap. ſentẽ-
tiam ſanguinis. & j̃. de immu. ec. inter alia. Alij dñt, quod in cri-
minalib. ubi criminaľr agitur, nõ coguntur teſtes, vt hic. ſed hic
non agebatur criminaliter, vt probatur in præceden. glo. & ideo
baculo arundineo quantum ad hoc innituntur, ſi vero ciuiliter
agatur &c. coguntur exceptis mediatoribus, quod dic, vt notatur.
s̃. titu.

ſ. titu.j. extra. Grego. mediatores.& ſic intelligunt iura. ſ. proxi-
me inducta . ſed non eſt ſufficiens reſponſio,quo.d iura. ij.de te-
ſtibus.l.j.& l.iiij.& iiij.q.iij.verſicu.item lege Iulia de vi.Hæc igitur
opinio eſt abijcienda tanquam illa , per quam Deus offenditur,
res publica læditur,proximus corrumpitur,materia delinquendi
& corrumpendi teſtes miniſtratur, mens vtriuſque iuris peruerti
tur.obediens,qui remunerandus eſſet, opprimitur , & præmitur
inobediens,& rebellis,qui pęna debet affici,ſua malicia gloriatur
nocens abſoluitur,& innocens condemnatur . Vnde ad vitandā
tantam abſurditatem dicendum , & ſentiendum eſt, quod teſtes
a etiam vbi criminaliter agitur,compellantur[a].& ſic criminoſi,&
crimina puniantur.Nec obſtat,quod aliqua iura dicunt teſtes in
ciuilibus compellendos , quia & alia ſupplent , & innuunt in cri
minalibus idem eſſe.Sed nec obſtat,quod accuſator debet caue-
re , vt probationes paratas,& luce clariores habeat, ij.q.viij.ſciāt.
C.de probationib.l.fin.v.q.vj.Epyphanium.quia poſſet eſſe,quod
haberet,& poſtea corrumperentur.ſicut patet ſ.eodem peruenit.
ij.& ſ.titu.j.tam literis.& c.conſtitutis.j. vnde debet per iudicem
ſubueniri , vt ibi legitur,& notatur. Præterea idem eſt & in ciuili
4 bus,†quia actor debet habere probationes paratas,ſupra, vt bene-
fi.eccle.cap.vnico.reſpon.j. & tamen ibi teſtes ſecundum omnes
compelluntur,& quod in criminalibus ſint compellendi,diffini-
nitum fuit per dominum Vrbanum quartum in cauſa electio-
nis eccleſiæ Toletanæ.Cætera,quæ circa hāc materiam deficiūt,
collige in ſumma,eodem titu.

ADDITIO.

a ¶Compellantur . Adde vtrum teſtes cogantur teſtificari in cauſa crimi
nali per Archidia.in ca.ſtatuendum.ij.q.vj.& apoſtil.ad Panor.hic.

SVMMARIVM.

1 *Clerici coniurantes contra ſuum epiſcopum deponuntur,& curiæ ſeculari tra
duntur,laici excommunicantur.*
2 *Sedicioſi capitalis eſt pœna.*
3 *Quilibet tenetur coniurationem reuelare.*

CAP. XI.

1 VEnerabilis. Pars,ſ.de iud.venerabilis. [Cō-
iurationem].tales clerici.1.†cō
tra epiſcopum ſuum coniurantes,& ei parantes inſi-
dias deponuntur,& traduntur curiæ ſeculari, xj.q.j.ſi
quis ſacerdotum,& cap.coniurationum,& tribus cap.ibi ſequē.
laici vero ſunt excommunicandi,xj.q.j.conſpirationum. & ſin-
guli in vna libra auri condemnandi ex l.Federici,vt in lib.feudo.
de pace tenenda . hac edictali. §.conuenticulas . ſed & ſi quis tu-
2 multum contra aliquem fecerit,†vel ſedicioſas . voces emiſerit ,
capitalis eſt pœna,C.de his,qui ad eccle. confugi. denunciamus.
C.de ſedicioſis.l j.& ij.& ff.de pœnis.aut facta.reſpon.j.& l.ſi quis
aliquid.§.authores.C.de epi.& cleri.conuenticula.ff.de iniur. præ
tor ait.ff.ad legem Iul.maieſta.l.j.ff.de reipubli.qui cætu. in quib.
inuenies,quod nec turbam , vel conuentum debet quis congre-
gare,quia omnia talia ſunt prohibita,niſi probentur conceſſa,ff.
de illici.colle.l.iij.[Ad hæc celanda]. verſicu. [Conſtringentes].
alias aſtringentes . ſuper quo prouidetur j.eodem c.§. fi. ¶[Vnde
humiliter].ij.pars.[Super his]. ſcilicet ſuper coniuratione facta.
& iuramento præſtito de prædicta coniuratione occultanda,do.
no.[Et ipſe]. verſic. [Ciuium].Hęc eſt cauſa, quare compellun-
tur , & admittuntur,argumē. C.de hæreticis.quoniam multi.C.
de rebus cre.generaliter ſupra titu.j.dilecto.vbi de hoc. [Prouide-
re].verſicu.quod fieri debet ſupra,vt lite non conteſta.quoniam.
ſ.de probationibus.quoniam.¶[Ideoq;].iij.pars.ſcilicet quia ſup-
plicatio iuſta fuit,& exauditione digna.[Vt ab huiuſmodi]. ver-
ſicu.quod ſi non fecerint , quia forſan abſentes , vel pertinaces
ſunt,tu idem abſoluas eos,ſecundum dom. no. quia nec tale ſer-
uandum eſt iuramentum,vt patet in ſequē.gloſ.[Abſoluant].ad
cautelam,quia nec iuramentum tale eos aſtringit,ſ.titu.j.intima
uit.& cap.conſtitutis.j.cum ſuis concordantijs. etenim principa-
le , ſcilicet coniuratio illicita eſt , vt patet in eo, quod notatur ſu-
pra,ſuper verbo.coniurationem.per conſequens ergo & acceſſo-
rium,ff.de reg.iur.cum principale.ſ.de elec.qualiter.j. de fide in-
ſtrumen.inter dilectos.§.cæternm.in fi.,ſic ergo , neç in primo ,
nec in ſecundo iuramentum aſtringit,cum tale ſit , quod ſerua-
tum verget in diſpendium ſalutis æternæ,j.de iureiuran. ſi vero.
xxij.q.iiij ſi aliquid.& cap. ibi ſequentibus & præcedentibus . im-
3 mo † & quilibet tenetur coniurationem reuelare. vj. q. j. ſi quis
cum militibus.lxxix. diſtinct. ſi quis Papa. [Eos] &c. ſubaudi &
eos ſiue abſolutos, ſiue non (quia hic non eſt vis, vt patet in præ-
ceden.glo.) moneatis,vt veritatem dicant , qui ſi non acquieue-
rint.[Eos nihilominus] . Sed contra,ſ.de confeſ.capitu.j.ſ. titu.
j.veniens.j. Sol.hoc ideo admittitur,quia nec per alios probari po
teſt,vt notatur.ſ.§. proxi.argumen.ſ.titu.j.veniens.ij. in fi. in quo
caſu minus idonei teſtes admittuntur,vt hic,& C.de hæreti.quo
niam multi.in fi.iiij.q.iij.verſicu.item ſerui reſponſio , & tales, q
alias non admittentur,ſ.de electio.cum dilectus.& notatur, ſ. de
probationibus.iij.ad prohibendum.ſi.ſ.eodem peruenit.ij.& ſ.ti.
j.intimauit.

¶De fide inſtrumentorum. **Rubrica.**

SVMMARIVM.

1 *Scriptura authentica,quæ dicatur.*
2 *Publica ſcriptura quæ dicatur.*
3 *Priuata ſcriptura quę dicatur.*
4 *Tabellionis ſoli uerbo non creditur .*
5 *Contractus vel diſtractus non eſt,vbi contrahentes nou conſentiunt.*
6 *Notarius,ſemper rogatus præſumitur.*
7 *Inſtrumento publico,an ſcripturæ epiſcopi magis credendum.*
8 *Exemplo,ſiue ſumpto an fides adhibeatur.*

CAP. PRIMVM.

1 SCripturam. Authēticam† ſcriptu
ra eſt , (vt quidam di-
cunt)illa,quæ fit authoritate iudicis per quaſ
cunque perſonas,ſ.de probationi. quoniam,
quod alij non concedunt, vel quæ fit per ma
num publicam etiam ſine auctoritate iudi-
cis cum ſubſcriptione trium, vel ſaltem duo
rum teſtium,in authen.eodem titu.§.ſed & ſi quis. C. de tabul.l.
iij.lib.x.C.de donatio.in donationibus.ſ.de teſtimo.cum a nobis.
vel quæ habet ſigillum authenticum,vt ibidem cum ſubſcriptio
ne teſtium,ſ.de procurato.c.j.& j.cap.j.vbi de hoc. niſi in leuibus
in quibus creditur etiam ſine ſubſcriptione teſtium,cum nō ſint
multum præiudicialia,qualia,ſunt illa, de quibus legitur xj. q. iij.
curæ.lxxij.diſtin.& lxxiij.diſtin.per totum. xcvij. diſtin. nobiliſſi-
mus.xcviii.diſt.tranſmarinos.& cap.affros. xcix.diſtinct.capit.j.&
ij.ſecundum dom. no. Veruntamen & aliqua de prædictis ſunt
multum præiudicialia,& in aliquibus ex ipſis non ſufficit vnum
ſigillum,ſed requiruntur plura,vt in illis.c.xcviii.diſtin. tranſma-
rinos.& cap.affros.ſ.de cleri.peregrinan.cap.j.& ij. Item ſecundū
dom. no. non ideo eſt neceſſaria ſubſcriptio in priuato inſtru-
mento , quod quis de facto ſuo facit, ff. de procuratoribus. ſi
procuratorem . dummodo conſtet ſuam eſſe ſcripturam ,C.de
non numerata pecunia cum fidem . & in authentica contra,
qui propriam.Idem etiam vbi conſuetudo eſt, quod tali ſcriptu-
ræ credatur,infra eodem,cum dilectus.Quidam etiam dicūt au-
thenticam ſcripturam illam , quam facit priuatus cum ſubſcri-
ptione teſtium , in authen.eodem titu.§. ſi tamen quiſquam.C.
qui po.in pigno.hab.ſcripturas. Sed verius eſt , quod priuata eſt ,
2 ſecundum dom.no.quod dic,vt no.j. eodem capitu.j. † Finaliter
a tamen dom.no. publicam[a] ſcripturam appellat generaliter om-
nem illam cui de iure, vel de conſuetudine ſpeciali creditur ſine
alio adminiculo j.eodem cum dilectus . alias autem ſi ceſſet ſpe-
cialis conſuetudo omnes ſcripturas præter cartas tabellionum,&
acta iudiciorum reputat priuatas. cum per manus illarum per-
ſonarum ſcriptæ ſint , quæ non ſunt ad hoc officium ſpecialiter
deputatæ.Illa vero cenſetur publica, quæ ſine adminiculo viuæ
vocis alicuius notarii,vel etiam teſtium , qui nec fidē facere poſ-
ſunt,cum forſan omnes mortui ſint,per ſe tamen fidem faciūt,
& authoritatem habent,vt in authenti.eodem titu. §.ſed & ſi in-
ſtrumenta,& §.ſi vero moriantur.collatio. vii. Si tamen neget il-
b lum,qui inſtrumentum confecit non fuiſſe notarium, [b] neceſſe
eſt hoc probare per teſtes,vel per aliud inſtrumentum de officio
ſibi commiſſo confectum, vt & notatur in fra,capit.j. in princip.
Sed & ſufficeret ſi probaretur per teſtes, quod tempore illo, quo
fuit factum inſtrumentum quod nunc in dubio reuocatur offi
cio notarii, ſiue tabellionis publice fungebatur , argumen. ff. ad
macedonia l.iii.ff.de offi.præto.Barbarius.C.de teſtamen.l.j. & ſe
cundum hoc poteſt intelligi. ſ. de electio.ſcriptum eſt.§.j. Idem
forte ſi appareant multa & diuerſa inſtrumenta inter multos, at
que diuerſos confecta ſuper contractibus legitimis , quæ firma
manent,& ſine contradictione aliqua tanquam vera,& publica
ab omnibus recipiuntur communiter , & etiam approbantur .
Nec credant aliqui in hoc caſu duo ſufficere inſtrumenta . im-
mo requiruntur tot, quod bene & clare appareat cum commu-
ne & publicum officium gerere pro omnibus,vel geſſiſſe, ſecun-
dum dom.no.de quo cum nec certus numerus, nec certi tradan
tur limites erit ad arbitrium boni iudicis recurrendum , vt pa-
tet,ff.de vſur.mora.ff.de teſtibus. l. iii. ff. de verborum obligatio.
continuus,§.j.& in eo,quod legitur,& notatur ſ.de offic. delega.
de cau.

ADDITIONES.

a Publica ſcriptura,quæ dicatur.uide per ſpec. titu.de inſtrum.edi.§.nunc
dicendum.
b ¶Notarium,Adde.Specu.hoc titu.§. reſtat uidere. uerſicu. illud autem
notandum circa xiij.colum.ubi nota.quod licet in aliquo inſtrumento
dicatur,ego talis authoritate apoſtolica notarius , non conſtat tamen
ex hoc,quod ipſe ſit notarius,immo poteſt. obiici contra inſtrumentū,
quod non eſt confectum a notario.

3 de cauſis.§.vnico.†Priuatam [a] autem ſcripturam dicit dom. no.
a omnem illam,quæ fit a perſonis non publicis. Nec per ſe autho-
ritatem habet,niſi aduerſarius hoc confiteatur , vel niſi per colla
tionem alterius ſcripturæ ſcriptoris eiuſdem aduerſarij,& teſtiū,
qui ſubſcripſerunt,comprobetur, C.de probationibus. inſtrumē
ta.Ad hoc autem , vt per comparationem comprobetur inſtru-
mentum,oportet , quod illa ſcriptura,ex qua fit comparatio,qua
tuor habeat teſtes ſubſcriptos,in Authen.eodem titu.§.ſi quis igi
tur vult caute deponere , & idem dicendum eſt, ſi ſubſcribantur
teſtes in inſtrumentis,ſiue literis epiſcoporum , vel non ſcriban-
tur ſecundum dom.no.quod dic, vt not. in ſumma eodem,titu.
§.in quibus inſtrumentis.ſub §.item obijcitur.verſic. item,quod
non eſt confectum.& ſequentibus, & j. capit.j. Sed & ſecundum
dom.no.literis abbatum.archidyaconorum, & aliorum prælato
rum.de his,quæ extra iudicium fiunt , creditur quandoque. ſed
vbi,& inter quos,& inquantum.ſiue ad quantam ſummam tali
bus literis ſit credendum , non eſt expreſſe iure determinatum .
b Et ideo ſunt omnia hæc conſuetudine [b] relinquenda , quæ tales
ſcripturas publicas facit,argumen.j. eodem. cum dilectus. C. de
emanci.l.j.ix.q.iij.conqueſtus.& in eo,quod legitur , & notatur,j.
de foro competen.cum contingat.§.fina.Sed dices nonne ius ſta
tuit & expreſſe reperitur ſcriptum in iure, quod ſaltem epiſcopo-
rum literis eſt credendum,vt xj.q.iij.curæ.ſ de probatio.poſt ceſ
ſionem.ſ.de treug.& pa.c.j.§ j.Reſpon.hoc negari nō poteſt. ſed
& illa iura ſpecialia ſunt excommunicatione propter periculū
participationis,j.de rapto.c.j. alias autem conſtat,ſi epiſcopus,vel
alius dicit talem ſententiam dedi , vel talem citaui , ei vel etiam
ſoli ſigillo ſuo non creditur,niſi & aliter probetur,ſ.de probatio.
quoniam. ſecundum dom. no. Non probat hoc , immo eſt po-
tius contrarium,vt ibi not.in fine.Verbo tamen ſuo ſoli non cre
4 ditur,vt ibi.ſicut ſoli verbo arbitri. C. de arbi. ne in arbitris. † nec
etiam ſoli verbo tabellionis . in authen. de hære. & fal. §. ſi vero
abſunt.in prin.collatio.j.ſed tamen dom. no.dicit, quod literæ ēt
epiſcopi ſigillatæ in prædictis,vel alijs,quæ in iudicio fiunt , non
creditur.ſed tabellioni tantum, vel duabus perſonis ad hoc depu-
tatis.& ſic intelligunt dictam conſtitutionem,ſ.de probatio.quo
niam.in alijs autem,quæ extra iudicium fiunt , vt in contractib.
& ſimilibus caueant nedum illi, qui ſigillant , ſed etiam tabellio-
nes,ne aliquid vltra in literis, vel inſtrumentis apponant , quam
quod & inquantum iniunctum eſt eis apponere.nec enim aliter
de his etiam , quæ vident,& audiunt , debent publicam ſcripturā
facere,niſi ab ambobus contrahentibus , vel ab altero tantum ,
vel ſaltem ab alio, cuius intereſt hoc eis iniungatur , nec inſtru-
mentum proderit ei,qui mandauit, quia res inter alios acta &c.
C.res inter alios acta.in rubro,& in nigro & ſic etiam poteſt in-
intelligi C.de probatio.ad probationem.j. ſed nec debet compel
li ſcriptura.i.ſigillum,vel ſignum apponi in ea , niſi in præſentia
prælati,vel per manum tabellionis,qui authoritatem dat inſtru-
mento,& quando prælatus ſigillat per alium , debet ſigillum , &
officium ſigilli committere tertiæ perſonæ idoneæ & honeſtę.Ve
rumtamen , & ſi per alium ſigillari faciat valet nihilominus in-
ſtrumentum.ſed prælatus eſt puniendus,intelligas tu,niſi hoc ex
iuſta cauſa fiat,puta quia tangit perſonam ſigillantis, argumē. ff.
qui ſatiſda.cogan.l.fi.& in eo,quod legitur , & notatur, j. de iure-
iuran.breui.§.fin. Sed & litera debet continere tempus rogati in-
ſtrumenti.& per illum,qui ſcribit , per prothocollum ſub abbre
uiatum retineri,ſiue tenor regeſtari,in Authen.de tabellionibus.
§. illud quoque. collatio. iiij. Tempus autem rogati inſtrumenti
idem eſt cum tempore celebrati contractus . ſi enim aliud eſſet,
ita quod de præteritis ferret teſtimonium,non valeret , ſecūdum
quod no.vno modo exponitur j.de cohabi.clerico.& mu.tua.§.ſi
vero publicum.ſecus ſi hoc diceret non teſtificando,ſed retractā
do,quia tunc valeret,vt no.ſ.de probationibus. quoniam ɔtra fal
ſam.§.j.verſicu.&c.Comprobantur omnia hæc.in authen.de ta-
bel.ab illo.§.nos autem credimus. vſque ad §. illud quoque. col.
iiij. Aliqui tamen dicunt , quod inſtrumentum receptum a vno
omnibus præiudicat , vel potius proprie loquendo omnibus eſt
ſufficiens probatio pro eo , quod confectum eſt per ſeruum pu-
blicū id eſt, qui publice omnibus ſeruit.Obligationes autem om
nibus prodeſſe,& obeſſe dicuntur partibus, & non inſtrumentū,
quia nec eſt,nec ex eo oritur obligatio. ſed eſt tantum probatio
obligationis,vel alterius cuiuſque facti . ad hoc ff.rem pu.ſal.fol.
l.ij.& iij.& iiij.reſpon.j.vel potes dicere inſtrumentum non noce
re,niſi eis inter quos fit,& hoc etiā alijs non nocet. dicitur enim
fieri inter contrahentes licet non ambo,ſed alter tantum,vel etiā
quiuis alius extraneus,cuius tamen interſit exinde præcipiat fieri
inſtrumentum . Quidam dicunt & bene non poſſe præcipi ab
extraneo fieri inſtrumentum.immo nec ab vno contrahentium
5 ſed neceſſe eſt,quod ambo † conſentiant contrahentes , & facit
pro his,quia nec aliter eſt contractus,vel diſtractus, vt patet ff.de
pac.l.i.§. & hæc pactio.& l.ab emptione.& C. de actio.& obliga.
ſicut in initio . ſed & quid intereſt cuiuſque extranei , quantum
ad ius contrahentium de alieno facto poſſit præcipere fieri in-
ſtrumentum , & eſt hoc verum in contractibus , qui non niſi de
voluntate partium fiunt, vt dictum eſt.in alijs autem, in quibus
non requiritur conſenſus plurium ſicut eſt teſtamentum,vel ſen
tentia,proteſtatio,vel exceptio,conditio,appellatio,& ſimilia, ſuf
ficit mandatum illius,qui hoc dicit,vel fieri facit. Et ſic debeat ob
tinere , ſatis probatur ex tenore iuramenti,quod præſtant notarij
in tenore officij ſui,ſcilicet quod de his,quæ videbunt, & audient
fideliter conficient inſtrumenta ſecundum, quod eis a partibus,
vel a iudice iniungetur.de facto tamen videmus contrarium ob
ſeruari,quia quicūque tabellioni præcipit, quod faciat inſtrumē-
tum ipſum conficit , ſed non bene fit : poteſt tamen pro his, qui
hoc ſic indifferenter faciunt,illa ratio aſſignari,quia non ſemper
habita conſideratione præſentis intereſſe fiunt inſtrumenta, ſed
quia poteſt in poſterum intereſſe, & vix eſt aliquid , de quo non
poſſit cuiuſlibet intereſſe de eo,quod agitur inſtrumentum habe
re,omnibus tamen inſpectis plus videtur inniti ratione hæc opi
nio ſcilicet,quod quilibet,cuius intereſt, poſſit præcipere fieri in-
ſtrumentum , & etiam ille cuius nihil intereſt. Et quod inſtru-
mentum ſit per manum publicam cōfectum valet. Primo quia
hoc nullo iure prohibetur , ff.de probatio.ab ea parte . Secundo
quia etiam fiſcus inſtrumenta & chyrographa , & etiam acta ad
ius priuatorum pertinentia petentibus reſtituere debet,ff.de iure
fiſci.in fraudem.§.ex his bonis.& §.ſequen.& tamen ille,qui nō
præcipit inſtrumentum fieri,non poteſt petere,vt ſibi edatur,niſi
& procurator ſuus hoc præceperit, ff. de edendo. ſi quis ex argen-
tarijs.§.ij.& ſequen.Intereſt ergo cuiuſlibet , vt præcipiat fieri in-
ſtrumentum,vt ſic poſſit editionem ipſius petere, quæ aliter ſibi
denegaretur.Eſt etiam vtile , quod tabellio ſemper ſcribat in in-
ſtrumento ſe fuiſſe rogatum, vel requiſitum de confectione in-
ſtrumenti.alioquin ſi mortuus eſſet, vel viuus non recordaretur
de rogatione inſtrumenti,eſſet pro nihilo inſtrumentum , argu-
men.in authen.eodem,§.ſi vero moriantur, & ſequen. collatio.
6 vj. Alij tamen dicunt,quod † ſemper rogatus præſumitur, argu.
C.de contrahen.ſtipula.l.j.inſtitut,de fideiuſ.§.fi. Illud etiam no-
tandum eſt,quod cum officium tabellionis publicum ſit,& etiā
commune non debet in ſecreto de confectione inſtrumenti ro
gari,ſiue requiri, ſed in publico. ſed & ſi tabellio de aliquo dubi-
tat,veritatem inquirat publice , & faciet iterum , ſi neceſſe fuerit
verba repeti,vt ſic non ſolum ipſe & partes , quinimmo & alii a-
• ſtantes omnes ſciāt,& intelligant quid agitur , & de quo rogatur
facere inſtrumentum,in authen.de tabel.§ nos autem credim⁹.
ſi tamen hoc non obſeruentur,ſed in occulto rogetur,valet nihi
• lominus inſtrumentum . licet ex hoc , quod ſic occulte rogatus
eſt,magna ſuſpicio oriatur, & etiam ſit ipſe notarius puniendus
vt patet in eo,quod legitur,& notatur infra,vt benefi.eccle. c.vni-
co.§.j.ver.porro. in princip. Sed contra, quia ex quo ſuſpectum
inſtrumentum , ergo abiiciendum eſt , niſi producens per alias
probationes dederit ei fidem,C.de probatio. iubemus.C.eodem,
titu.l.fina ff.eodem titu.l.ij. Solu. ibi loquitur, quando ſcriptura
vitiata eſt,vel alias ſuſpecta ex ſui forma,vel raſura.C.de edicto di
ui Adri.Tol.l.fina.& j.eodem,ex literis.& cap. inter dilectos . vbi
de hoc.alias autem ſecus.quia & ſi aliquæ ſuſpiciones adſint , nō
tamen propter hoc ſolum caſſandum eſt , immo durat , & valet
niſi aliud contra ipſum probetur,argumen.ij.q.j.primo.ſecundū
dom.no.Sed & hæc ſuſpicio ex cauſa tollitur , puta quando pro-
pter iuſtum timorem partis,vel iudicis,nec pars , nec tabellio au-
dent ſe publicare.hic enim puto,quod & inſtrumentum omni-
no valeat,nec in aliquo ex hoc ſolo, quod occulte requiſitus fue
rit notarius oriri debeat ſuſpicio contra ipſum, & quod etiam idē
tabellio omnino excuſatur , vt patet in eo,quod legitur, & nota-
tur.j.de appella.ſi iuſtus metus.& ſ.de offi. ordina. paſtoralis. §.fi.
Hoc etiam ſcias , quod ſi priuata ſcriptura producitur contra il-
lum , qui fecit illam , nec etiam ipſe negat ei ſtabitur , excepto
mutuo,in quo habet exceptionem infra biennium. C.de nō nu
merata pecunia,in contractibus.reſpon.j.ſecundum dom.no.qđ
dic,vt plene notatur,j.de ſolutio.cap.fina.& infra eodem , ſi cau-
tio.Si vero ipſam ſcripturam negat propriam , oportet, quod ſu-
per hoc conuincatur,& poſtea proceditur.ſicut legitur , & notat.
C.de non numerata pecunia, cum fidem , & authen. contra qui
propriam ſcripturam.Si autem producitur inſtrumentum con
tra aliquem , quod non eſt ſcriptum manu illius contra quem
producitur,& dicitur ei non eſſe credendum etiam ſi dicatur, ꝙ
de ipſo certum eſt per ſigillum authenticum , vel alio modo,ta-
li tamen inſtrumento , vt ſupra dictum eſt, non credetur , niſi
per manum tabellionis confectum ſit, vel alias ei de conſuetudi
ne fides ſit adhibenda . Excipiuntur caſus , in quibus ei creditur .
Primo

ADDITIONES.

a ¶Priuatam. Adde, quæ dicantur priuata inſtrumenta , & quot ſunt pri-
uatorum inſtrumentorum ſpecies, & vtrum, & quando priuatæ ſcriptu
rę credatur per Specu.titu.de inſtrumen.edi.§.nunc dicendum. ver.priua
tum auth.& ſequen.
b ¶Conſuetudini.Adde Specu.§.proxime alleg.verſic.fi.

Primo quia actis cuiuſlibet iudicis creditur, ſ̃. de probatio. quoniam contra falſam. Secundo creditur literis cuiuſcunque prælati de his quæ ratione officij facere debet, vel poteſt, vt ſi archiepiſcopus citet ſuffraganeum ſuum ad concilium prouinciale, xviij.diſtinctio.ſi epiſcopus metropolitanus,& cap. propter eccleſiaſticas.j.& ij.vel ad alium ſuffraganeum conſecrandum, vt in dicto c.epiſcopus metropolitanus,& lxv.diſtinct.non debet.& in ſubſidium etiam extraneos epiſcopos, poteſt etiam ſimplex epiſcopus conuocare.vij.q.j. pontifices. vel ſi capitulum citet canonicos ad electionem faciendam,ſ̃. de elec. cum inter vniuerſas. vel ſi abbas,ſiue conuentus aliquem monachum licentient, xix. q.iij.ſtatuimus. alias ſi epiſcopus mandat excommunicatos vitari,xj.q.iij.curæ.& idem eſt in literis commendaticiis,lxxij.diſtin. per totum. Quandoque etiam creditur ei de his, quæ ad ſcribentem ratione officij de neceſſitate non competunt, vt in epiſcopis,qui dant literas teſtimoniales de ordinibus, vel moribus alicuius, ſ̃.de cleric.peregri.cap.j. & ij. Et idem eſt in procuratore ad impetrandum,& contradicendum cõſtituto,ſ̃.de reſcrip.nõnulli.& in omnibus alijs caſibus,in quibus nullum, vel modicũ præiudicium generatur,in his enim & ſi non conſtet ſigilla eſſe illorum,qui ſcribunt,vel etiam ſi modice authoritatis homines ſint,tamen creditur literis eorundem , ſubaudi,tu generali & potiſſime de ſpeciali Romanæ curiæ conſuetudine approbata ſecũdum dom.no. cuius eſt mens quaſi totius huius gloſ. ſicut ſupe-
7 rius eſt ſignatum. † Sed quicquid dicat de iure communi literis epiſcopi, qui in conſecratione ſua tam ſolemniter profitetur ſe canones ſeruaturum,credi debet etiam in iudicio . nã & ſua authoritas bene æquipollet authoritati tabellionis, & plus, vt patet in eo,quod legitur.& notatur infra,eodem cap. penulti. & fi. Sed & ſecundum dom. no. ſigillum ſuum debet committere alicui rectæ perſonæ idoneæ & honeſtæ, & etiam æquiparatur litera
a ſua inſtrumento tabellionis [a] . vnde & de vno ad aliud argumentatur , & quod in vno ſeruatur dicit ſeruandum in alio in multis caſibus,vt patet in eo , quod notatur ſecundum ipſum , ſupra eadem glo.ab illo verſicu.in alijs autem,quæ extra iudicium fiũt vſque ad illum verſi.aliqui tamen dicunt , & j̃.cap.j. ſuper verbo. ſigillum.ante fi.ipſius glo.verſicu.confitemur tamen. & ſequen. Sed & ſi capellano ſuo collaterali , & fideli , & honeſto ſigillum commiſerit,& ipſum iuramento aſtrinxerit,quod officium ſigilli fideliter exequatur,& quod nihil ſigillet ſine cõſcientia ſua ſpeciali, vel ſaltem in aliquibus, quæ leuia ſunt generali, quare non credetur ita bene, vel etiam melius literis tali ſigillo ſigillatis , ſicut & inſtrumento per manum tabellionis quandoque pauperis,abiecti,& humilis confecto ? Ratio diuerſitatis ſiue contradicendi nulla occurrit niſi contraria,argumen.C. de curioſis.l.j. & vlti.lib.xij.C.de accuſationibus.ſinguli.& ff. de teſtibus. l. iij. & in eo, quod legitur,& notatur infra,de appellatio. cum parati.j̃. ne cleri.vel mona.ſicut te accepimus. ergo & idem eſt ſentiendum, vt patet in eo, quod notatur, ſ̃. de conſangui. tua. & ideo dic de hac materia,vt plene notatur ſ̃.de probationibus. poſt ceſſionẽ. & c.quoniam contra falſam.ad fi. & ſ̃. de teſtibus. cum a nobis. [Authenticam]. id eſt exemplar ſcripturæ authenticæ , quod & originale vocatur , ſ̃.de probationibus.quoniam. §.j. verſicu. ita quod & originalia.vocatur & authenticum,& talis ſcriptura, ex quo conſtat , quod eſt authentica fidem facit . illa vero ſcriptura , quæ ad exemplar illius ſcribitur , & exinde ſumitur , vocatur exemplum,ſiue ſinptum , vel indicium index , vel tranſcriptum & talis ſcriptura fidem non facit,niſi appareat authenticum,vnde ſumpta eſt probatur hoc in hoc.cap.& infra,cap.j.xxv.q.ij.ſancimus.C.de edendo.authentica, ſi quis in aliquo documento.ix. diſtinct.vt veterũ.lxxvj.di.ieiunium.in authen.vt ſpon. larg.§. & hoc quoque iubemus.collatio.ix.ff.famil. herciſcun. ſi qua. ff. de actio. empti. & venditione Lucius. C.de fideicommiſ.inſtrumẽta.C.de diuerſis reſcrip.ſancimus.ff.eodem titu.l.ij. Dominus tamen Albericus de porta rauentina dixit contrarium ſcilicet , ꝙ ſumptum per manum tabellionis faciebat eandem fidem, ſicut & authẽticum quouſque fuit in cauſa quadam de facto, vbi hoc allegabat ſecundum ſuam opinionem , ſic dicebat. ſicut originale dicitur authenticum , quia confectum eſt a perſona publica, ſcilicet tabellione , ſic & ſumptum dummodo per tabellionem fuerit exemplatum,quia tantum debet operari authoritas,vel officium tabellionis in ſecundo quantum in primo , & ad hoc inducebat , vt in Authentica,vt fratrum filii.§.illud.collatio.ix.ſed tamen iudex quicquid allegaret dominus Albericus feciſſet exhiberi authenticum , & in ipſo lituræ & cancellaturæ & multa
3 alia vitia ſunt reperta,& ex tunc mutauit opinionem ſuam, † vt
b ſcilicet non credatur ſumpto, [b] quia nec ei vnquam creditur , vt hic patet,niſi authoritate iudiciali fuerit publicatũ , poſtea enim omnino creditur,ſicut & authentico crederetur, vt hodie expreſſe legitur j̃.eo.capit.fina.& ſic intelligunt doctores dictum , autẽ, vt fratrum filij pro Alberico inductum, & C.de teſtam. publicati.C.de re iudica.geſta j̃.de confirma. vti. cum dilecta. ſ̃. de teſtibus.ſignificauit.& cap.Albericus.Sed contra ſ̃. de probatio. quoniam.reſpon.j.in fine, vbi dicit ad originalia recurrendum . ſi de geſtis ſumptis contigerit dubitari.Solutio.illud verum eſt, quando iudex ex illa ſumpta non examinauit , nec in publicam formam redigi præcepit . vel quando ſolemnitas adhibita non fuit, de quo notatur infra.capitu.penul.& fina.alioquin eis ſtaretur,ſicut authenticis , vt ibidem legitur, & notatur , & eodem modo intellige ſ̃.de probatio.capitu. fina. nam & ad breuiaturam tabellionis eſt in dubio recurrendum , j̃.eodem cap.penu.quæ autem dicatur ſcriptura authentica notatur,j̃.capit.j.& ſ̃. eodem.cap. in princip.& adde hic,quod no. ibi. [Ad exemplaria] id eſt, exempla , ſiue ſumpta , vel indicia , vt patet in præceden.gloſ. quæ & ſi probationem non faciunt præſumptionem tamen inducunt, & ideo cum aliis plerunque ſufficiunt,C.de rei vendi. indicia. C. de probatio.inſtrumenta,ſ̃.de cleric.peregrin.capit. ij.vbi de hoc. [Poſſumus] Quid ſi Papa dicat procedatis ſecundum tenorem priorum literarum,& literæ non comparent ? Reſpon . impeditur proceſſus , niſi & tenor per teſtes poſſit probari , inſra de priuileg.cum olim,& argumen.ſ̃.de offic.deleg.cum iure.

ADDITIONES.

a ¶ Inſtrumento tabellionis.Cui magis ſit credendum,an inſtrumento publico , vel ſcripturæ epiſcopi , vel alterius iudicis,vide per ſpecu. tit. de inſtrumen.edict.§.reſtat videre. verſicu. ſed cum literis. vbi tenet quod magis credendum ſit ſcripturæ tabellionis,quam literæ epiſcopi, vel alterius iudicis,& aſſignat rationem.

b ¶ Adde,an exemplo,ſiue ſumpto fides adhibeatur per ſpecu.ti.de inſtru. edict.§.nunc dicendum verſi.ſi vero exemplum.

SVMMARIVM.

1 *Scripturæ priuatæ quomodo credatur.*
2 *Sigillis inferiorum prelatorum ab epiſcopo,quando credatur.*
3 *Differentia non eſt inter ſigillum,& anulum ſignatorium.*
4 *Authuritas ſine cauſæ cognitione interponi non debet.*
5 *Morte mandatoris,vel mandatarij,re integra ſinitur mandatum .*
6 *Sigillum eccleſiæ fingitur epiſcopi.*
7 *Conſuetudo priuatæ ſcripturæ vim probationis dare poteſt.*
8 *Crimen falſi non committitur ſine dolo.*
9 *Præſens fuiſſe fingitur qui per alium fuit præſens .*
10 *Sigillum authenticum quod dicatur .*
11 *Scripta per tabellionem confecta,vel ſigillo authẽtico ſigillata æquiparatur.*

CAP. II.

SCripta . Scriptorum alia poſſunt dici publica, alia authentica. Publica poſſunt dici illa,quæ habent ſigillum, vel etiam quæ fiũt per tabellionem,ſi non ſit eis fides adhibẽda . Authẽtica vero dicuntur omnia illa, quibus fides adhibenda eſt , & ſecundum hoc omnia authentica ſunt publica, ſed non conuertitur . Vel melius dicas,quod habent ſe ſicut excedentia , & exceſſa.Vel authentica ſcripta dicit hic originalia, ſiue manu publica ſcripta ſint,ſiue non. Vel authẽtica vocat hic acta iudicialia. Vel hoc dicitur authentica ſcriptura illa , quæ habet ſubſcriptionem nõ ſolum cõtrahentium,ſed & teſtium.publica vero dicitur illa ſcriptura, quæ facta eſt per manum publicam , vel quę habet ſigillum authenticum, & tali ſcripturæ etiam teſtibus ibidem inſcriptis mortuis creditur,vt hic. dummodo in nullo ſit vitiata, vel vituperata vel ſuſpecta,vel calumnioſa.C.de edicto diui Adr. tol.l.fina.in authentica,eodem titu.§.ſi vero moriãtur. ille tamẽ, conra quem producitur inſtrumentum , poteſt illud falſum dicere,C.eodem,titu.ſi vteris.& l.fina.quod ſi aliquo modo ſit vituperata,&c. is,qui producit tenetur eam probatio. iubemus.ff. eo. titu.l.ij.& ſecundum hoc intelligi poteſt. j̃. eodem inter dilectos.
1 † Scripturę autem priuatæ non creditur,niſi teſtibus,vel comparationem literarum adiuuetur,in authentica eod.ti.§. ſi vero.C. de probatio.inſtrumenta. & idem forte dicendum eſt de inſtrumento forenſi.Argumen.tamen,contra.C.de donatio. in donationibus ſecundum dom.no.& adde,quod notatur,ſ̃.c.j. in prin. Tu dic,vt in ſequen.glo.nam in hac materia.dom.n.videtur contrarius ſibi ipſi ſi bene attendas,quod notauit hic,& ſ̃.ti.j.[Authẽtica]id eſt,quæ dicuntur authentica , nam ſi vere authentica eſſent,mors teſtium non obeſſet, vt patet ex ſequentibus . Sed quæ ſunt illa,quæ reputantur authentica?Reſpon. per manum publicam confecta ſigillo authentico ſigillata , vt ſequitur.Quid ſi fuit trina manu quamuis priuata ſubſcripta?Adhuc videtur authentica,& fidem facere.C.qui poti.in pig. ha.ſcripturas.C.eod.tit.cõpoſitiones.xvj.q.iij.§.poteſt.ver.is autem.in authen.eodem titu.§. ſed inſtrumenta collatio.vj.Verum ſi negetur id,quod in tali ſcriptura continetur , non facit fidem, niſi per teſtes inſcriptos , & q ſubſcripſerunt,vel alios comprobetur,vt hic patet , & in authen. eodem titu.§.ſi quis igitur vult caute deponere,& ſequentibus,niſi forſan authoritas iudicis interuenerit , & per alia indicia comprobetur,in quo caſu etiam duo teſtes videntur ſufficere,ſ̃. de p̃bation. quoniam.vel niſi confecta per manum tabellionis noti, vel roborata appenſione ſigilli authentici,& noti,vt ſequitur , ſecundum

cundum hoc intellige, quod no. in ſumma. eod. ti. §. quibus inſtrumentis ſub § item obijcitur. verſicu. item quod non eſt confectum.& ſequentibus.& verſi.ibi no.dicentes.

Cautio priuata non trino teſte notata.
Hoc ius eſt nacta, quod cautio publica facta.

Et quod minus hic dicitur per id , quod,hic ſcribitur eſt ſupplendum . Notandum enim,quod inſtrumẽtum publicum ad damnum,& ad commodum vtriuſque partis perpetuam obtinet firmitatem , argumen.liiij.diſt. c.j.xij.q.ij.ſi quis de clericis.ſ̃.de pac. cum pridem.iij.q.iij.verſicu.item ſæpe fit.C.eod.titu. in exercendis.& in alijs cordantiis,ſ̃.c.j. ſuper verbo. authenticum . Priuata vero ſi aduerſario ſcripta ſint,& de hoc conſtet,ipſum conuincit. C.de non numerata pecunia. authentica contra qui propriam . idem videtur de ſigillo priuato,niſi fraudulentur apponatur , C. de rebus ali.non alie.l.ij.& hoc in perſonalibus actionibus.In realibus autem præualet publicum inſtrumentum , niſi priuatam habeat ſubſcriptionem trium teſtium,C. qui pot. in pig. ha. ſcripturas,hoc tamen totum intelligas,ſecundum quod ſ̃. no. eſt ad arbitrium boni iudicis redigendum.vt & no.ſi.ſ̃. de teſtibus. præterea.[Niſi per manum]ver.[Publicam]id eſt, tabellionis,qui & publicus dicitur ſeruus.ff.rem.pu.ſal.fo.l.ij.tunc enim ſtatur ſcripturæ niſi & dicatur,quod non eſt tabellio is,qui inſtrumentum confecit,vel alias vertatur in dubium , ſ̃.de electi. ſcriptum.& de hoc no.plene in ſumma.eodem.titu.§.quibus inſtrumẽtis.[Aut authenticum].uer.[Sigillum.] non videtur , quod ſufficiat ſigillum cartæ apponere,niſi ille, qui apponit dicat ſe appoſuiſſe , argumen.ff.de teſtam.l.penul.C.de teſtam.ſi vnus,& l. hac conſultiſſima,& l.in teſtamentis, & l.iubemus,& j̃.de re iudic. cum inter vos.§.j.verſ.pen.& fi vbi de hoc.& dic ſufficere,ſi in carta contrahentium, vel loquentium contentorum ſigilla in inſtrumẽto apponantur,& ſi non exprimant , quod ſigilla ſua appoſuerunt, argumen.C.ar.tu.l.fi.arg.j̃.eo.inter dilectos.Et hoc verum eſt , ſi talia ſint ſigilla,quibus credendum eſt,vt ſunt ſigilla epiſcoporum, xj.q.j.curæ.& etiam aliorum inferiorum prelatorum,vt quidam dicunt,argu.xix.q.iij.ſtatuimus.xcvij.diſt.nobiliſſimus.ſ̃.de eo,qui mit. in pol. cauſa rei ſeruan..cum ſicut.j̃.de probatio. tertio. ſ̃. de elec.cum inter R iuniorem §. ſane vbi de hoc. pro , & contra.ff.
2 de cuſto.reorum diuus. † Nos tamen dicimus, vt dom.no. quod ſigillis inferiorum prælatorum ab epiſcopo nõ creditur, niſi hoc habeat conſuetudo,j̃.eo.cum dilectus.vel niſi habeat iuriſdictionem , quia tunc in his , quæ ſuæ iuriſdictionis ſunt inſtrumenta cuiuſlibet ordinarij,vel delegati, authentica reputarem , argum. ſ̃.de teſti.cum a nobis.Et nonne hæc glo.dom.no.directe contra dicit his,quæ notauit idem,& ſ̃.eo.cap. in princ.vide. per leges & iudicia.tu dic,vt no.j̃.eo.glo.in fi.Et notandum, quod ſi quis habeat ſigillum proprium , tunc ipſo, & non alieno ſigillare debet. Alioquin non prodeſt,niſi de cauſa fiat,vt ſequitur, nec mirum, quia nec fidẽ facit ſigillum proprium ad aliud officium deputatum.j̃.de appellat.ſignificauit.ſi autem nullum ſigillum propriũ vel habet ſed non præmanibus, nec poteſt habere de facili , tunc poteſt vti alieno ſigillo , debet tamen exprimere cuius ſigillo ſignat,& quare alieno.& ſic intellige concord.ſignata ſ̃.eodem gl. in prin. Et eſt vna ratio in lege reddita,quia aliter turbatum eſt tale ſignum,ff.de teſtam.ad teſtamẽtum. Eſt & alia ratio efficacior, vt videlicet diſcerni poſſit quo,& a quo,& ex qua cauſa ſignatum eſt inſtrumentum. Et ex multis & diuerſis cauſis apponũtur literis ſubſcriptio & ſigillum . Quandoque enim apponuntur in ſignum conſenſus,xij.q.ij.ſine exceptione.ſ̃.de procurato.c.j. ff. de pigno.fideiuſſor.§.fi. & ſequen. Quandoque in ſignum teſtimonij.ff.de pigno.actio.gaius.Quandoque in ſignum authoritate p̃ſtantis.xij.q.ij ſacrorum.& c.cum redemptor . Quandoque in ſignum confirmationis,j̃.eodem inter dilectos.§.j. ver. tertio. Sed & ex multis aliis cauſis poteſt in ſcriptura ſigillum apponi , vel ſubſcriptio fieri.vnde apparet. quod ſemper in litera debet exprimi cuius ſigillum,& a quo & ad quid apponatur,argum.ſ̃. de trãſac.cap.fi.xxix.diſtin.ca.j.& ij.& in eo,quod legitur, & notatur ſ̃. de libel.ob.c.fina.ſed & ſi in litera hoc ſufficienter non ſpecificetur,tamen qualitercũque hoc perpendi & ſciri poſſit,videtur ſufficere , nam & in ſcriptura authentica aliena , & etiam alterius hominis cõtinetur aliquid per quod ſciri poſſit,ad quid, & a quo in hac litera , de qua nũc agitur appoſitum eſt ſigillum , ſufficit, vt patet j̃.de confir.vti.cum dilecta.§.quia vero.j̃.de fideiuſſo. per uenit.§.j.Sed nec quæro qualis ſit ille,qui ſcripturam facit, ſiue ſigillat,vel ei authoritatem præbet ſit Rex,vel homo infimus,ſufficit enim , quod ſigillum authenticum ſit , per quod authoritas præſtatur ſcripturæ principaliter non ſecundario ſecundum domi.no.Hoc tamen non ſemper eſt neceſſarium, immo quandoque ſufficit priuatum ſigillum , vt patet in eo,quod no.j̃. eo..glo. ver.contrahens vnde ſi eſſet talis perſona quæ ipſi ſcripturæ non principaliter, ſed ſecundario authoritatem præberet, ſicut & teſtis contractus in eadem ſcriptura contenti, tunc non requiritur,ꝙ ſigillum ab ipſo teſte appoſitum authenticum ſit, ſed ſufficit qualecunque dummodo caracteres habeat, ff. de teſta. ad teſtium. §. pen.nec exigitur,ꝙ ſint ibi literæ dummodo certum ſit de ſigillo. ſi vero ſint ibi tunc oportet , ꝙ legi poſſint in totum , vel ſaltem in tanta parte,ꝙ indubitate poſſit intelligi.quid velint dicere,alioquin contra in eo,quod legitur,& no j̃.eo. inter dilectos.§. ſed ꝯ. priuilegium.ver.nam & ipſo ſigillo . Cum corrigia vero , vel alia re,quæ non ſit ſculpta, & apta ad ſignandum ſigillari non poteſt, vt dicta l.ff.de teſtam.ad teſtium.ff de auro.& ar.le. argentum. aſs mulier.§.ornamenta ſecundum d.n. Contrahens etiam obligat ſe ſigillo proprio quamuis priuato,ff.depoſiti publia.ſed non nocet ei, ſi non conſentit . licet in ſcriptura ſubreptitiæ apponatur, C.de rebus.ali.non alie.l.ij.Epiſcopus autem qñ eccleſiæ ſuæ ſigillo ſignat,non intelligitur vti alieno ſigillo,lxxiij. di.in nomine.ar
3 gu.vij.q.j.ſcire.† Sed nec eſt vis in nominib.facienda, argu in eo, quod legitur,& no.ſ̃.de procura.petitio. nam & quod nos appellamus ſigillum,appellat anulum ius ciuile , ſecundum do.n. Vel hoc ideo dicit, quia antiqui non habebant ſigilla , ſed anulos inſculptos,cum qb. ſignabant,ſicut & reperiuntur modernis temporibus multi tales.Sed nec vim facio,an loquatur ille,qui in ſcriptura ſe obligat,vel aliquid aliud facit,an loquatur etiam is, qui ſigillat , ſecundum dom.n. Sicut nec vis eſt vtrum loquatur in prima perſonam,vel tertia tabellio, qui conficit inſtrumentum, vt patet in eo,quod legitur,& no.j̃.de conuerſi.coniug.dudum.§. penulti. Sed quid de his procuratoribus , qui a domino cedulas vacuas recipiunt ad ſcribendum?Reſpon.aut eis tradita ad certũ articulum ibi ſcribendum.& tunc ſi aliud ſcribit ibi.& de hoc cõuincatur,erit tanquam falſarius puniendus , aut ad ſcribendum ibi quicquid placuerit generaliter,& indiſtincte : & tũc vr̃ valere quicquid ibi ſcripſit etiam alium obligando,quia totum videtur ſuæ fidei comiſſiſſe,argumen. ff. commo.l.iii.§.fina. & l. ſequen. & le. ſi vt certo. §.ſed interdum.& §.plane. & §. quinimmo.& §. denique.ff.de mandati.ſi quis negocia.ff.de fal l.j. §. qui rationib. & ſequentibus.& §.iidem principes.& l.ſi quis legatum. & l. impubere.§.qui codicillos.dum tamen tale ſit,quod ibi ſcribitur, ad quod conſtitui poteſt procurator. Alij autem dicunt , ꝙ in eis cedulis nihil poteſt ponere,quod alium obliget,niſi illum,cuius eſt ſigillum , Alii vero dicunt, quod nec illum obligare poteſt , nec aliquid,quod in talibus ſcribatur cedulis, valere poteſt , nam ille, cuius ſigillum dat authoritatem ſigillo, & ſigillum debet dare fidem ſcripturæ . & ſcriptura contractui . ſed quando incipiet , vel quando poterit dare authoritatẽ is,cuius ſigillũ eſt vel ſigillum fidem ſcripturæ,cum & ſcriptura non fuerit facta , qñ ſigillum appoſitum fuit,ſed poſtea,ei enim,quod non eſt , fidem, dare non poteſt,argumen.ſ̃.de conſtitu.cum acceſſiſſent. §.j.in fi. cum ſuis concord.& ff.de contrahen.emp.in lege fundi venditi. & l. Rutilia ſed nec authotitas,vel decretum poteſt id , quod futurum eſt confirmare,ff.quod cuiuſque vna.item ſuffragium.§.j. ver. ſed ſi ita decreuerint.Sed quomodo dabit authoritatem ei, quod igno
4 rat ? Non videtur hoc poſſe fieri,cum † nec authoritas ſine cauſæ cognitione debeat interponi,ff.de of.proconſul. nec quicquam. §.vbi decretum.iij.q.iij.§. ſpaciũ. Sed dices,ꝙ bene valet talis ſcriptura, nec intelligitur is, cuius eſt ſigillum præſtaſſe authoritatẽ rei futuræ,ſed præſenti.ſ. mandato quod fecit portanti cedulas in præſenti.Solu.dic,ꝙ ſigillum non præſtat authoritatem mandato,vel contractui , ſed ſcripturæ , vnde & ſi cenſeatur authentica hæc ſcriptura,non tamen de contractu,quem continet fidem facit immo & cum procurator poſſit ſcribere qcquid vult in hac cedula,non ſigillum præſtat ei authoritatem , ſed ipſe ſcribens,& ad hoc etiam,ꝙ tale inſtrumentum fidem non faciat videtur eſſe efficax,ar.in authen.de tabel.§.nos autem credimus, & ſeq.vbi dicitur,ꝙ tabellio,qui dat authoritatem inſtrumento debet intereſſe,quando completur,& debet audire totum negocium , vt inde ſciat reſpondere ſi interrogetur. eodem modo dicendum eſt, & de illo,cuius ſigillum eſt,cum hæc duo hic æquiparentur . ſed & multæ abſurditates poſſunt ſequi de talib. cedulis . Quid enim ſi cedulæ fuerit ſigillum appoſitum eo,cuius eſt ignorante.Et qd ſi de conſcientia fuit appoſitum, ſed antequam aliquid ſcribatur
5 in cedula moriatur?certum eſt enim † quod morte mandatoris, vel mandatarii re integra finitur mandatum,inſtit.mandati.§ recte.& patet in eo,quod legitur,& no.ſ̃.de offi delega. gratum.ſed & quid ſi procurator moriatur, vel ſpolietur & cedula perueniat ad manus alicuius,Dei ſpiritum non habentis?Nempe poterit in eam ſcribere quicquid placuerit in domini cedulæ grauiſſimum detrimentum , de quo nec vnquam actum fuit , nec etiam cognitum,iniquum erit igitur abſentem,& ignorante ſic damnificari poſſe.Et aliquo pacto perimi id , de quo cogitatum non docetur,ar.ff.de pact.tres fratres.ff de tranſac. qui cum tutorib. §.fi. C.de dona.nec ignorans.Item quid ſi inimicitiæ oriuntur? Quia etiam prædictę ſcripturæ cedulæ credendum non ſit ex hoc conſtat,quia is,cuius nomine confecta eſt de eo, quod in illa ſcribitur,nihil ſciuit . ſi enim conſtaret eum mandaſſe , vel ſciuiſſe de aliquo certo ſcribendo,tunc forte ſecus eſſet dicendum,ſed forte de præſumptione iuuabis dicens , quod ex quo dominus dedit procuratori cedulam vacuam videtur ei poteſtatem dediſſe,vt in

ea

ea ſcriberet quicquid vellet,argum.ff.de pactis,l.ij.ff.de contrahē.
emp.clauibus.ſ.de conſue.c.ij. cum multis ſuis concor. ibi ſigna.
Sed ſi pdicta iura diligenter inſpicias non ita præſumes, nā vt in
eiſdē iuribus apparet euidenter, qnque ex donatione alicuius rei
ēt aliud dediſſe intelligor,vel rōne loci,vel tpis,vel ꝯctus, vt ſi de-
di claues horrei iuxta ipſum horreum videor dediſſe, & ea, q̄ in
horreo ſunt,ff.de ꝯhen.emp.clauibus.Et ſi obligo inſtrā,& nomi
na in inſtrō contenta videor obligaſſe, C. quæ res pig. ob. poſ.l.j.
& ſi reddo debitori inſtrm,in quo continetur ſubſtantia debiti,
in quo mihi aſtrictus eſt,ipſum ēt debitum videor remiſiſſe, ff.de
pac.l.ij.ſecus ſi pignus redderem,ff.de pac.l.iij.at hic nihil tale eſt.
vnde non videtur magis præſumendum de vno mandato, quā
de alio,maxime cum ex multis cauſis inſtrumentum ſigillari cō
tingat,vt patet in eo,quod no.ſ.eo.glo.verſi. eſt & alia ratio. & ſe-
quen.Et ſic apparet euidenter,ꝙ hoc inſtrm aliqua præſumptio
ne certa iuuari non poteſt.Confitemur tn̄, ꝙ eps poteſt alicui fi-
deli perſonæ ſigillum ſuum committere,vt & no.ſ.eo.in prin.an
te fi.ipſius glo.ver.ſed quicquid dicat. & ſequenti. Et ſm poteſta-
tem ſibi datam poterit is,cui committitur illo ſigillo ſcripturā ſi
gillare de his,quæ pertinent ad epm, puta cauſas cōmittere , cita
re,confirmare,generaliter & oīa alia, q̄ ſibi commiſſa ſunt pote-
rit expedire,& literas ēt ſi prælatus, cuius ſigillū eſt, eas nō viderit
ſigillare.Sic.n.videmus Papam vti.j.de crimine fal. dura.& mul-
tos alios platos. In ꝯctibus autem aliarum perſonarum non de-
bet nomine epi ſigillum teſtimoniale apponere , niſi & ipſe eps
interfuerit ꝯctui,cum teſtimonium ſit tantū de viſu & auditu.&
de his,quæ teſtis plene nouit,iij.q.ix.teſtes.& ſic loquitur in auth.
de tabel.§.nos aūt credimus. Poſſet tn̄ dici,ꝙ teſtimoniale ſigillū
poſſet apponere is,cui cōmiſſum eſt,vbi de conſuetudine hoc ha
betur,ſicut eſt Lugduni,Vienne,Ebreduni,Vapinti, & in multis
aliis ciuitatibus habent prælati dominium tpale , non ꝙ ꝯctus
intelligatur habere teſtimonium ab epo,ſed ab eo, cui hoc com-
miſſum eſt.ſ.cancellario, vel alio, qui ſigillū apponit, fingitur.n.
6 eius ſigillum † ſicut & ſigillū eccleſiæ fingitur epi.lxxiij.diſt.in no
mine patris,tn̄ debet bene exprimi in litera,cuius nomine appo
nitur.ſ.an epi,vel officialis.ſm dom.n.cuius eſt tota mens huius
glo. Quicquid tn̄ dicat in pdictis ciuitatibus obtinet de ꝯſuetudi-
ne,ꝙ noīe platorum ſcribuntur literæ de ꝯctibus & aliis, quæ ip
ſi prelati nunquam audierunt,ſiue viderunt,& ſigillātur,ſiue bul
lantur ſigillo, vel bulla ad hoc ſpecialiter deputatis, nec fingitur
ſigillantis,ſed prælati,cuius nomine ſcribitur , quamuis abſentis,
ac ſi eſſem præſens,quod in alio caſu vix fieri poſſet ſine vitio fal.
vt patet in eo,quod legitur,& no.j.de his,quæ fi. a præla. quāto.§.
7 abſentium.Sed puto † ꝙ talis conſuetudo,quæ & priuatæ ſcriptu
ræ vim dat probationis,vt no.j.eo. cum dilectus. in fi. & prælatū
& ſcribentem & ſigillantem a crimine falſi excuſat . quia hic ni-
8 hil fit dolo,† ſine quo non committitur crimen falſi. ff. de fal.l.j.
in prin.& l.ij.& l.pen.reſpon.j. ſed neceſſitati contrahentium ſub
uenitur,vt ad hoc,ꝙ maioris authoritatis ſint inſtrumenta poſ-
ſint ita expediri , licet pn̄tes non fuerint (quia nec poſſibile eſſet
eis,ꝙ omnibus præſentialiter intereſſent)ac ſi præſentes fuiſſent,
ſed nec debent dici omnino abſentes,qui ex mandato & autho-
ritate iudicis præſentes ſunt ſpiritu.arg.ij.q.j.de manifeſta. ſ.de do
lo.& contu.veritatis.§.fi.ver.in nomine domini. cum ſuis cōcor.
9 † & quia præſens fuiſſe fingitur,qui per alium præſens fuit, arg.ff.
de admini.tu.ita autē.§.geſſiſſe.ſ.de offi.deleg. paſtoral. §. præte-
rea.reſpon.j.ad fi.j.de ſenten.ex.mulieres.ad fi.cum ſuis cōcor.&
a adde,quod no.de his cedulis j.de ſolu.c.j. ſuper[a] verbo.quib. † Sed
10 quod dr̄ eſſe ſigillum authenticum? Reſpon.ſigillum epi , de quo
nemini dubium eſt,xi.q.iii.curæ.& c.debent.quod dic, vt no.ſ.de
probatio.poſt ceſſionem,& de teſtibus. cum a nobis dummodo
notum ſit alias contra ſ.eo. quod ſuper his, quod dic , vt ibi no.
& ſ.de cleric.peregri.c.j.Item ſigillum capituli ſ.de proba.cap.iij.
Quia ſi quis vtatur ſigillo,& ad diuerſa officia non eſt conniuen
tib.oculis tranſeundū.Sed diligenter attendi dꝫ imago . & ſcultæ
literæ circūquaq;.ar.j.de app.ſignificauit.j.c.in ter dilectos.Idē vr̄
de ſigillo abbatis,xix.q.iij.ſtatuimus. Et B.idē vr̄ de ſigillo cuiuſli-
bet authēticæ pſonæ.i.iuriſdictionē habētis.& ꝓ tribunali ſedere
potētis,ſiue ſit eccleſiaſticus platus,ſiue princeps ſæcularis dūmō
conſuetudo hoc approbet, j. eod. cum dilectus. vnde & ſigillum
cancellarij Pariſien.facit fidem,ſ.de teſtib.præſentata,vbi de hoc
& cuiuſlibet prælati eccleſiaſtici,vt patet ſ.de dolo.& contu.veri-
tatis.& c.cum olim Daniel.ſ. de ma.& ob. cum in eccleſiis.§.cū
igitur.vbi de hoc.De ſigillo vero epiſcopi planum eſt, vt ſ.no cū
igitur.vbi de hoc ſit ius ſcriptum. & vbique de conſuetudine ge-
nerali approbatum.argum.ſ.ti.j. cæterum De alijs vero arbitrabi
tur bonus iudex inſpecta ſpeciali conſuetudine regionis,j. eo.cū
11 dilectus.[Probari poſſint.]No.† igitur hic expreſſum , quod ſcri-
pta confecta per manum tabellionis,vel ſigillo authentico ſigil-
lata æquiparantur,& parem finem faciunt , vt hic patet. & extra
d.n.de ſn̄ia ex.cum medicinalis.§.exemplum.li.vj.& j.eod. inter
dilectos.§.eadem.verſic.quia non erat.& ſeq.& de hoc ſatis. no.ſ.
de prob.quoniam cōtra.& c.poſt ceſſionē. & de teſti. cū a nobis.

ADDITIO.

a Sigillum authenticum,quod dicatur.Adde Io.Fab.in §.poſſunt.inſt.de te
ſta.vbi pulchre tractat hanc materiam.

SVMMARIVM

1 *Inſtrumentum commune iudex partibus integraliter exhibere tenetur.*
2 *Falſitas quid ſit.*
3 *Correctura vel cancellatura quando vitiat literas.*
4 *Incunctanter quid ſignificet.*
5 *Viæ multe hominibus prone ſunt ad malum.*
6 *Iudex acriter punire debet lacerantem literas in eius preſentia.*

CAP. III.

EX literis. Magiſtrum A.] agentem & impetrā
tem & aſſerentē,quod dictus.R. hāc
capellam,& iura parrochialia iniuſte , & in ipſius. A.
præiudicium,ad quem ſpectabant detinebat,vt j. in-
nuit . [Terminandam]mandantes,vt partibus conuocatis , &c.
& ideo in tali reſcripto de ſimplici iuſtitia impetrato non præſu
mitur,quod falſitatem de facili committat.j. de crimine. fal.ca.
pen.[Præfatus.R.] contra quem literæ fuerunt impetrate. [Po-
ſtulauit]quod de iure facere potuit cum ſit inſtrumentum com
1 mune† vnde iudex tenetur illud partibus exhibere , & de ipſo co-
piam facere integraliter,nam & data eſt conſiderāda, ſ.de reſcri.
eam te.ſ.de dilatio.preterea.ſ.de offi. delega. cum in iure quod ſi
non faciat,pōt ab eo pp hoc merito appellari.j.eo. V.perpetuus.
Propria aūt inſtrā non tenetur,quis edere niſi eis vtatur.j. eo.c.j.
& ij.tunc enim cogitur,vt ibi etiam cum die, & conſule ſi de fal-
ſo arguantur.C.e.l.fi.& de hoc ſatis no.ſ.de prob.c.j.& j.c.j.[Qui]
ver.ſ.R.[Eas].ſ.literas commiſſionis, de quib. ei petenti copia fa-
cta fuit ſicut,& debuit.[Facti]vbi non obeſt.ſecus ſi eſſent abraſe
in loco,vbi reſpondetur de iure,quod dic,vt j.no. [Iura parochia
lia]de quibus erat quæſtio,vt ſ.interlineam in princ. ſuper verbo
magiſtrum.a.[Et j.]hoc eſt.dubitaſtis ſuper hoc , & nos quid iu-
ris eſſet ſuper hoc conſulere voluiſtis.nos vero reſpondendo dici
mus,&c.& ſic continuatur ſequens.¶ Dicimus].ij.pars.[Abraſio
nem illam]in narratione facti habitam. [Iudicari]bene dicit,qa
& ſi erratum eſſet in facto , dummodo nulla ſit ibi abraſio , vel
correctio facta , tamen per eas licet , non ſm eas procedendum
erit,prout legitur,& notatur,ſ.de reſcrip.ſuper literis, ſm dom.n.
[Non poſſunt].i.non debent. quia illud ſolum poſſumus , quod
de iure poſſumus, xxij. queſt.ij. faciat. ſ.de reſcrip.ſciſcitatus.[Su
ſpectæ]videbatur ꝯrium , eo quod literæ debent apparere in pri-
ma figura non vitiatæ,non cancellate. non abolite in aliqua par
te ſui.C.de edicto diui Adri.tol.l.fi.& ſine reprehenſione bulle &
cartæ,vt patet j.eo.in ter dilectos.& de priuil. cum olim. j. & ij. &
ex eo,quia ſi per tenuem raſurā aliquid immutatur in litera apo
ſtolica falſificatur,j.de crimine fal.licet. §. quinta. ſed illa locum
2 habent,qn̄ veritatis ſententia immutatur,† falſitas.n. nihil aliud
eſt,q̄ immutatio ueritatis,in auth.e.ti.reſpon.j.colla.vj.porro mu
tatio ſillabarum,vel literarū circa nomina , vel cognomina poſ-
ſeſſionum,vel rerum non inducit falſitatem,quia nec in appella
tiuis nominibus inducit vitium huiuſmodi raſura,j. de cri. fal.c.
fi.& ar.j.eo.ex parte.& c.fin.ff.de manu.te.qui habebat. ſiue aſcri-
ptore,ſiue ab impetratore hoc reſcriptum fuerit ſm Gof. In alia
liteta,q̄ Papali intelligas,in illa enim nec punctus fieri,nec deleri
poteſt ſine metu excommunicationis frequenter latæ in curia,
& etiam publicate,quod dic,vt j.eo.c.fin. Sed & cuiuſcunque ſit
conſulo principali,ꝙ abſtineat,& hoc fieri faciat per ſcriptorem
3 eundem,qui literam ſcripſit,arg.ſ.de reſcrip. †Si vero totum no-
tum nomen poſſeſſionis abraderetur,& de alia manu ſcriberetur
merito ſuſpectum eſſet ſm Gof. Secus ſi per eundem ſcriptorē,
q primo ſcripſit,vt hic. Et hoc exaudias in patetib.literis.In clau-
ſis.n.abraſio,vel mutatio,ſeu cancellatio non obeſſet , ff.de hiſq̄
in teſta.ſi vnus ſm B. Et adde hic,quod no.j. eo. inter dilectos. §.
ſed ꝯ priuilegiū,ver.j. ſuper verbo in annotatione. de hoc tn̄ dic,
plene no.in ſumma.e.ti.§.quib.inſtris. ver. itē obiicitur huic ali-
qn̄,& ſeq.[Præſertim].ver.[Cum priuilegia] confirmationis, ſe-
cus aūt de originalib.in illis.n.ſi inueniretur raſura in poſſeſſioni
bus,ſuſpectū eſſet priuilegiū,ſicut & inſtrā donationum, & con-
tractum,& ſimilium ex eadē cā redderentur ſuſpecta.item ſecus
in aliis reſcriptis contentioſis, vel ēt gratioſis , cū & ex illis poſſet
hoc in fraudem fieri,ſicut poteſt colligi, ſ. de reſcriptis ad aures,
& c.paſtoralis.& c.ſedes.& c cum adeo.& c.conſtitutus.& c.ſigni
ficante.& c.Rodulphus.& c.fi.ſm d.n.cuius eſt hec tota mens hu
ius glo.[In poſſeſſionib.].i.in nominibus poſſeſſionum. ſm Tu.
In nominibus aūt prouinciarū,vel ciuitatū , vel diœceſum om-
nino ſuſpectū eſſet,ar.ſ.de reſcri.ſignificante.& c.Rodulphus.idē
vr̄ & de poſſeſſionib.vt patet in eo,quod not.ſ.de reſcrip. ſuper li-
teris.vnde & hoc intellexit Gof.eſſe referēdum ad modicam im
mutationem.ſ.literæ vnius,vel ſillabe,vt patet in preceden. gl.ſe-
cus ſi totum nomen raderetur,arg.ſ.de do.& contu.c.ij.niſi con-
ſtaret,ꝙ per manū eiuſdē ſcriptoris raſum,& reſcriptū fuiſſet, vt
ſ.no.quod ēt per ꝯparationē eiuſdem literæ ꝯſtare pōt ad hoc,C.
4 eo.ti.cōparationes[Incunctanter].i.† indubitanter, & ſtatim,&
ſine

ſine mora de hoc liquere pōt,& adde ad ſignationē huius verbi,ꝙ
no.ſ.de teſti.vltra.ſuper verbo percunctatus [Abradit†] per Cācel
lariū,vel alios officiales curiæ inquantū vnicuique ratione officij
eſt cōmiſſum,ſi enim per alios fieret,falſarij eſſent ſm do. N.ar.j.
de crīe fal.dura. & c.licet.& c.ad falſariorū. & eſt canon latæ ſn̄iæ
ſuper hoc in curia ꝓmulgatus,ſm quem quantumcunq; ſit alius
exceptis prædictis officialibus in reſcripto bullato,vel etiam in no
ta iā formata per notarium,& ſignata aliquid.i.ſaltē vnā figuram
ſiue literam,vel ēt dimidiā abraſerit, deleuerit , vel concellauerit,
addiderit,diminuerit cōpleuerit,vel mutauerit,ſine illius, ad quē
ſpectat,data licentia excōicatus eſt ipſo facto,& cū hoc pluries in
anno in curia publicet ignorantia non excuſat,ff.de inſti.act.ſed
& ſi pupillus.§.de quo palā.ver. in literis. & ſeq. & patet in eo,qd̄
no.ſ.eo.ſup verbo ſuſpectæ.& in eo,qd̄ leg.& not.j.de Iudeis.& ſi
quorundam.§.fi.Vnde & ſi quis ſic ligatus ordines receperit , uel
ſe diuinis ingeſſerit irregularitatē incurrit,j.de ſent.exc. cū illorū
& adeo arcte hæc pœna obſeruatur in curia,ꝙ q̄uis petenti,& pre
ſenti abſolutio (cū bona tn̄ pœnitentia) non negetur, tn̄ abſens
de facili non abſoluitur, & præſens , niſi poſtq̄ vnā de approbatis
religionibus ingreſſus fuerit,& profeſſus , vix aut nunq̄ ſuper hoc
6 diſpenſationem obtinebit , † & idem ſeruat de literis pn̄iarij dn̄i
Papæ,& multo fortius de falſariis bullæ, & ſigillorū pn̄iariorū, &
literarum eorundē.Hoc aūt ideo appoſuimus, vt ſibi caueat vnuſ-
quiſque Quod aūt dictū eſt de nota intelligēdū eſt multo fortius
& de litera iam groſſata q̄tū ad modos ſupra ſpecificatos.hoc aūt
ideo repetimus,quia ſi idē,qui impetrat,vellet nedum notam,vel
groſſam litteram,ſed etiam iam bullatam frangere, vel cancella-
re,vel ex toto dilaniare non proponēs vlterius ipſa vti,nec poſtea
vteretur , talem non credimus excommunicatum, ſicut nec illū
qui ei renunciaret in totum,quod nemini dubium eſt licere.

SVMMARIVM.

1 *Iudex nihil difficilis nihil periculo ſum percipere debet parti.*
2 *Tutum eſt ut priuilegia duplicentur.*
3 *Iudicis poteſtas quanta ſit.*
4 *Iudicium nullum,controuerſiæ nullæ.*
5 *Viæ multo hominibus pronæ ſunt ad malum.*
6 *Iudex acriter punire debet lacerantem literas in eius præſentia.*

CAP. IIII.

ACcepimus literas. Per quas forte pe-
tebat ipſe abbas ,
ꝙ non cogeret ad urbē ſua priuilegia apportare,& q̄-
dam alia cōtinebant,ſup quibus duxit Papa in ſequē-
tibus prouidendū.ſm dn̄m nr̄m.[Abbas] exemptus. ſicut prima
facie p ipſius priuilegia,& auctoritate ipſorum latā ſententiā ap-
parebat,vt j.§.j.ſed archieps cantuarien.ipſum , & monaſterium
ſuū nihilominus moleſtabat,aſſerens priuilegia ſua fore falſa,de
quo quæri pōt etiam poſt ſn̄iam,ſ.de prob.licet.§.j. ¶ Cum priui
legia] ver.[Non inſpecta] nec de ipſis iudicari.ff.de trāſac. de his,
ſ.de vſupal.c.fi.j.de priui.dilecti.& c.porro.j.c.j.96.diſt. bene qui-
dem.& idē eſt de lege.ff.de legib.in ciuile.licet igitur alias editio di
catur fieri debere ſine die,& cōſule,ne die prælato aliquid falſi ex-
cogitetur,ff.de eden.l.j.§.editiones.hic tn̄,ex quo de falſo arguitur
debet fieri cum die,& conſule,quia nec aliter poſſet argui de faci
li falſitas.C.de ꝯh.ſti.optimā.ſ.ti.j.ex tenore.j.eo. inter dilectos.§.
ſed cōtra.Sed is,qui de falſo redarguit,primo debet iurare , ꝙ hoc
calumnioſe non proponit,alias non audiretur,nec copiā diei, &
anni haberet,C.e.ti.l.fi.xcvj.diſt. bene quidē. [Et difficile] ſicut &
eſſet teſtes producere,licet illud ſit difficilius,j. de fideiuſ.conſtitu
1 tus.§.præterea.Et ex hoc no.† ꝙ iudex nihil difficile, nihil pericu-
a loſum præcipere dēt parti , alioquin appellari poſſet[a] hac cā ex-
preſſa,ſed inter difficile,& difficile periculum , & periculū arbitra
bitur bonus iudex,ar.j.de ſpon.de muliere ſ.vt lit.non cont.acce
dens.ij.[Periculoſum] quia longū eſt iter, & multa pericula ſunt
b in uia.Quid ergo ſi Papa vult,ꝙ in curia exhibeantur[b]? Obedire
2 oportet.ſ.de teſtib.cām quæ.j.§.fi.ubi de hoc † pp hoc tutum eſt,
vt priuilegia duplicentur ſm conſilium.l.ff.de teſti.vnū.inſtitu.de
teſta.§.pen.& not.ſ.de reſcri. ex tenore.[Loco congruo.] i.cōi ne
magis laborent monachi in eundo,q̄ archiepiſcopus,& eſt argu.
contra illos, qui ſemper citant vnā partē ad locum magis remo-
tū,q̄ alterā.ad idem.j.de confir.vti.cum dilecta.§.j.in fi.ſ. de teſti.
cum olim §.j.qa iudicia non debent claudicare.j. de exce. cū in-
ter priorem,ſed eſt conſideranda æquitas hinc & inde,ſ. de rrāſa.
c.fin.ff.de eo, quod certo loco,qd̄ ſi epheſi, & de congruitate,ſiue
idoneitate,& ſecuritate loci ſp iudex prouidere tenetur. 3. q.ix.§.
hortamur.33.q.ij.ſiue de coniugii,ſ.vt lite non cōt. accedens.2.j.
de ſpon.cum locū.alioquin poterit appellari.j.de appel. ex parte.
[Et ſecuro] ſubaudi,& ad hanc editionē facieudā tencantur mo
nachi.[Vſque ad natiuitatē]&c.& iſte eſt terminus perēptorius,
vnde vlterius non auditur archieps,vt ſeq.& no.j.eo.rn̄.j.in fin.&
eſt ſi.ſ.de proba.licet.rn̄.j.vbi de hoc.[Si uero]ver.[Non venerit]
ſ.archieps. [Rn̄ ſalem.] infra dictum terminum, quē ad hoc ſibi
peremptorium aſſignamus.[Ei] ſ.archiepō.in veteri vero compi
latione adiiciebatur,eiuſq; ſucceſſoribus,ꝙ ideo forſan eſt detra-
ctum,quia hoc intelligitur,& ſi dictum nōn ſit, arg.C.de ꝯh.ſtip.
veteris.j.de ſol.ca.j.vel ideo,qa ſi doloſe hoc omitteret ſucceſſori-
bus non obeſſet,arg.xvj.q.vj.ſi epm.j.de excep.cum venerabilis.§.
intelleximus,& patet in eo,quod no.ſ.de reſt.in integ.extra.Greg.
eccleſia,ꝙ verius eſt.[Ipſa,] ſ.priuilegia. [Vlterius] vt aliquis ſit li-
tium finis,arg.de dolo contu.c.finē.ſ.de teſtib.licet iij.vbi de hoc.
3 [Arguendi.] No.igitur † quanta eſt poteſtas iudicis quantum ad
hoc,ne lites plus debito prorogentur, nedum enim ad proponen
das dilatorias pōt , & debet certum terminum peremptoriū aſſi-
gnare.j.de excep.paſtora. quinimmo ad probandas nedū propo-
nendas peremptorias,vt hic patet,& ſ.de prob. licet.rn̄d.j. immo
& ad agendū,arg.C.de inge. & manu.diffamari.C.qui accuſ.poſſ.
qui ea.j.qui filii ſunt le.lator.4. q.j.c.j.j.de clam. deſponſ.cum in-
hibitio.ſ.de offi.ord.irrefragabili.§.exceſſus.& extra.d.N. de reſtit.
ſpol.frequens.§.& ſi infra tēpus.vbi de hoc no.¶ Interim] ij.pars.
[Autem] ſ.quouſque de falſitate conſtet.[Vacillare] i.dubia repu
tari quantū ad ſuum officium propter hoc,ꝙ archieps ipſa arguit
falſitatis,ar.8.q.iiij.nonne.ſt tn̄ ex alia cauſa vera, & probabili ſu-
ſpecta appareant,bene poterunt vacillare ſm d.N.[Super ſtatu.]
ſ.pro monaſterio , quia pronunciatū fuit ipſum eſſe liberum , &
exemptū ſicut in ipſis priuilegijs continebatur,vt no.ſ.in prin.ca.
& ſic patet,ꝙ cū ꝓ ſn̄ia & auctoritate iudicis pſumat,ſ.de renun.
in pn̄tia.ſi.j.de re iu.cām quæ.ſp ei ſtandū eſt,& ſi dicatur lata per
falſos teſtes,vel falſa inſtrā quouſq; de hoc facta fuerit fides,vt hic
& ff.de re iud.diuus.Et hoc ex quo mandata eſt executioni,antea
enim hæc exceptio ꝓpoſita executionem ſuſpendit,j.de re iud.de
cætero.& c.cū ſup.vbi de hoc plene not. niſi ex diuerſis pſumptio-
nibus per ſuperiorē aliter ꝓuideat,arg.ſ.de reſti.in integ.ſuſcitata.
4 ipſa vero falſitate ꝓbata apparet,ꝙ nulla ſn̄ia, qa † iudicium nul-
lum controuerſiæ nullæ.C.de tranſac.ſi ex falſis.C. de ꝓcur.in no
ſtra.ſ.de ꝓb.licet.[Obſeruari] Qualiter agatur de falſo. no.ſ.de ꝓ-
ba.licet in prin.d.N.& in præced.gl.& j.de excep.cū venerabilis.§.
intelleximus.ver.fi.¶ Iubete ipſorū.j.eo.ca.j.[Numero]Forſan.n.
archieps intendebat ſecū habere multitudinē hoīum, inter quos
eſſent aliqui viles,& fatui,qui priuilegia lacerarent . hic ergo pro-
uidet q̄tū ad numerū,ſicut & alias,ſ.de teſti.cū cām,q. §.volētes.
extra.d.N.de reſcr.cū in multis.vbi de hoc plene no. ſed & iudex
(corā quo,& non alias editio fieri dēat,vt legit,& no.j. eo.c.§.vni
co) dēt ꝓuidere circa qualitatē pſonarū, vt ſ.ſint religioſæ vitæ, &
ſanæ conſcīæ,de quibus non ſit veriſile,ꝙ aliquid violentū cōmit
terent circa priuilegia,vel ēt inhoneſtū,ar.in eo,quo legit, & no.
ſ.de iura.cal.in pertractandis,& de offi.ord.vt iuxta. Vnde & con-
ſulo iudici,vt antequam de ipſis copiam faciat in pn̄tia teſtium di
ligenter inſpiciat oīa,& reuoluat . Nec ſuſtineat,ꝙ is, cui dēt fieri
5 copia ipſa tangat, † quia multæ viæ hoībus, pronæ ſunt ad malū.
in Auth.de nup.§.mitiores coll.iiij. & litera poſſet latenter de faci
li perforari,vel aliter vitiari,& copia non requirit , ꝙ tangat, ſed
ſolum,ꝙ inſpiciat,& legat,& deſcribendi ptās detur,ff. de edendo.
l.j.§.edere.ff.queādmodū te.ape.l.j. & j.c.j. qd̄ totum pōt fieri ſine
tactu Ar.ꝯ.ſ.de proba.cum cām quæ.j.de crim.fal.licet.Per quod
vr̄,ꝙ debeat,& plicatura voluere,& filum trahere,ſed & qa nimis
poſſet trahere,tutius eſt,ꝙ hoc totū arbitrio iudicis cōmittamus,
ar.j.c.j.Quid ſi aliquo caſu ad manus aduerſarij venerit.& poſtea
reperitur littera vitiata,q̄ antea ſana,& integra apparebat ? Hic ēt
arbitrabitur bonus iudex:nā & malitioſe poſſet alius hoc feciſſe,
ſed nec corrupta pſumit dn̄i voluntate,ar.ff.de prob. ſi chyrogra-
6 phum.C.de lati.lib.tol.l.vnica.§.ille etiā nouiſſimus.†Quid ſi pa-
c tenter,& violenter etiā in pn̄tia iudicis litteram lacerauerit[c]? Hic
non eſt locus coniecturis.ar.ff.de verb.ob.continuus, ſed dēt hoc
punire iudex ariter & extraordinariæ,ar.ff.de publi. & vectigal.li-
citatio.§.quod illicite. & experiri debet talis violentus iudicis au-
ctoritatem eluſam,arg.ſ.ti.j.peruenit. cum ſuis concor.

ADDITIONES.

a ¶ Appellari poſſet.Adde Do.in c.nerui.xiij.diſt.& Archi.& gl.xj.queſ.3. in
ſum.& Fel.hic poſt iſtum.
b ¶ Exhibeantur.Adde vtrum citatus ex remotis partibus , vt deferat mu-
nimenta,teneatur deferre originalia, vel ſufficiat portare exempla , ſiue
ſumpta ſolemniter facta,per Feli.hic in princ.
c ¶ Lacerauerit.Adde de iſto lacerante,& de ſubtrahente inſtrumentum ad
uerſario,& de occultante teſtem, & de proijciente in ignē proprium in-
ſtrumentum,quando arguebatur de falſo per Fel.hic,in pe. & vlt.col.

SVMMARIVM.

1 *Reus non cogitur edere contra ſe.*
2 *Ratio a capite eſt ædenda.*
3 *Ea quibus quis vſurus non eſt edere non cogitur.*

CAP. V.

COntingit interdum. Contingit in-
terdum] &c.
[Veſtrum] vtilitate a nobis tamen cōceſſum, uel a-
lio,ſ.de reſt.in inte.auditia.[Plenius] i. totum iudice
1 hoc præcipiente . Sed hoc qūo? nam † reus non cogitur edere ꝯ
ſe,ſ.de proba.c.j.C.de edendo.qui accuſare.iiij.q.iij.ver.qui inten
dit.So.illud ver.eſt de priuata, & propria ſcriptura,qua quis non
eſt vſurus.porro in communi,& in priuata,qua quis vtitur,tene
 tur actor

tur actor edere reo,& reus actori,vt hic, & C. de edendo.l.fi. & infra eodem. V.perpetuus. ff. de edendo.l.j.§.edenda.ideo ſiue quis ex priuilegio excipiat edere cogitur, vt hic,& c.contra morem.infra de preſump.accedentes.& c.ad audientiam. & c.auditis.ſiue agat.ſ̃.de conſue.cum dilectus.[Vnde accidit.]ver. [Plurima litigia.]quia alia capitula,quę ibi inueniũtur,& de quibus nullum erat litigium dant materiam litigandi, quod vitãdũ eſt, ar.ſupra de reſcrip.nonnulli.§.cum autem.ff.de arbi.non diſtinguemus.§.quæſitum.ff.de le. iij.fideicõmiſſa.§.ſi quis x.ff. de dã. infec.qui bona.§.fi.C.de iudæ.apertiſſimi.C.de ſacroſ.ecc.l.fi.ſupra de do. & contu. finem. iõque ſolum, & totum capl̃m,ſuper quo quæſtio vertitur legendum eſt,& edendum.ff.de edendo.l.j.
2 §.edere.Sed cõtra,quia videtur,ꝙ totus tenor ſit exhibẽdus; nã rõ a capite eſt edenda.argentarius.ff.de edẽ.§.j.So.illud locũ hẽt in rationibus, in quibus continetur accepta,& data:& alijs ſcripturis cõibus,ſecus eſt in priuilegiis,& inſtrumẽtis,in quib.plerũque diuerſa,& ſe non contingentia continentur, vnde & quandoque valet in uno capitulo non in alijs.C.de tranſa. ſi ex falſis. & ideo ne litigia ſuſcitentur ſolum capitulum,de quo q̃ſtio eſt, debet edi.ar.ff.de edendo.argentarius.§.edi. C.quẽadmodum teſta.ape.l.iij.& ſic intellige, quod legitur infra.licet ſonare videat ꝙ totus tenor legatur.ſed ſolum capitulum edatur, quod quidã ſcripſerunt eſſe faciendum,ſed hoc eſt contra mentem huius literę:nam ſi totus tenor ederetur,vel legeretur,poſſet lectio dare naturã litigandi,quod eſſet contra mentem huius literę,cui ſtãdum eſt contra verba.j̃.de ver.ſig.intelligentia.& ca.in his. Nec obſtat littera ſequens, exponenda enim eſt vt infra no. Illud tamen caueat iudex,ꝙ ſi aliqua ſint in inſtrumento connexa illi capitulo,de quo eſt quæſtio,edere faciat illud totum,ar. infra de app.inquiſitioni.& c.ſeq.cum ſuis cõco. Sed & petẽs editionem primo,debet iurare de calumnia,ff.de edendo.ſi quis ex argentarijs.§.exigitur. D.tamẽ.n.hoc aliter intellexit,vt patet ĩ eo, quod no.infra.§.j.ſuper verbo,recitetur.[Et infra]hoc eſt, quęris vtrũ quando ſuper vno capitulo tantum quæſtio vertitur, debeas totum tenorem priuilegij plenius exhibere,& huic reſpondet, ꝙ non in ſequen.§.¶ Conſultationi],ij.pars.[Tuę]& in deciſione propoſitę,ut ibi interlineaui.[P̃nte iudice]alias non tenetur, ar. ff.de interroga.acti.voluit.§.quod ait.& l.fi.& patet in eo, quod no.ſ̃.c.prox.in fi.[Recitetur].ſ.totus tenor,qui totus recitari pręcipitur,vt audientes totum tenorem intelligant,intelligant autẽ an in alijs capitulis contineatur aliquid pure, vel ſub conditione.Et an aliqua pacta adiecta ſunt circa capitulum; de quo agitur.Et an etiam in totum reuocatum ſit,vel in partem.ff.de edẽdo.l.j.§.edenda ſunt omnia, ſecundum d.n. ibi tamen ſumi po-
3 teſt contrarium,ar.quia dicit, ꝙ † ea,quibus quis vſurus non eſt edere non cogitur: Sed ad intentionem eiuſdem d.n. comprobãdam facit optime.ff.de eden.l.j.§.editiones.ver.nam dies ſolutionis.& §.edere non videtur. Sed non approbamus hanc expoſitionem,quia nõ cogitur edere quis niſi id ſolum,quo vſurus eſt. ff.de eden.l.j.§.edere.ad fi.nam vt ibi dicitur eũ edere Labeo ait, quæ demonſtrat,quod dicturus eſt, vel in dicendo quo vti velit: & ideo dic,ut no.ſupra e.c.reſp.j.ver.accidit.nec obſtat,quod hic dicitur,quia ſic exponendum eſt,& legẽdum.[Recitetur]ſubaudi,tu totus tenor.& totus tranſcribatur,quando toto vult vti,aut ſuper toto eſt quęſtio.Si vero ſuper uno tantum capitulo, quo ſolo vult vti producens,vertatur quęſtio,illud ſolum recitabitur,& tranſcribetur,& hic eſt quod ſequitur hic expoſitiue in ſequenti §.ita tamen &c.q.d. Idem iuris eſt de parte, quo ad partẽ, quod de toto quo ad totum,ff.de rei ven.quę de tota.ſupra de offi.dele. paſtoralis.§.j.¶ Ita tamen]iij.pars.q.d.pręcedens. §. intelligitur, quando toto erat vſurus,aut ſuper toto quæſtio vertebatur: nam ſi uno capitulo tantummodo ſit vſurus,ſuper quo ſolo eſt quæſtio,recitabitur illud ſolum,& de ipſo copia fiet,quod dic, vt no. ſ̃.eo.c.rñ.j.ſup verbo,plurima litigia; niſi forſan totũ priuilegiũ de falſo redarguat̃,qđ nõ põt fieri,niſi ipſo inſpecto,ut ſ̃.c.proxi. vel niſi rõnẽ cõnexitatis illud dicat̃,quod dic, vt ſupra. eo.c.rñ.j. Et de hac materia plenius no.ĩ sũma.e.ti.§.an ĩſtr̃m edi debeat.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus utrum poſſit eſſe in iudicio ſine conſenſu ſui capituli.*
2 *Clauſula ſaluo iure,utrum ſit neceſſario ponenda in libello.*
3 *Dominium ſine apprehenſione regulariter non acquiritur.*
4 *Raſura in quibus inſtrumentum faciat vitioſum.*
5 *Suſpiciones attendendę,quam alias ſuſpitiones.*
6 *Indictio generaliter inueniatur.*
7 *Quæ requirantur in inſtrumentis & actis iudicialibus.*
8 *Conſuetudo eſt optima legum interpres.*
9 *Dies ſemper requiritur in inſtrumento procuratorio.*
10 *Falſitas deprehenditur ex qualitate cartæ.*
11 *Quilibet alieno ſigillo poteſt vti.*
12 *Mutatio,& non omiſſio literæ falſitatem inducit.*
13 *Inſtrumentum publicum valet, licet ſigillum ſit deſtructum.*
14 *Quod requiratur ad hoc vt ſigillum cenſeatur autenticum.*
15 *Calami & atramenti mutatio aufert ſimilitudinis puritatem.*
16 *Præſumptio ſuſpicioſa eſt ſufficiens ad probationem contra aduerſarium.*
17 *Inſtrumentum de mandato tabellionis an per alium poſſit ſcribi.*
18 *Iudex ratione ſui officij neceſſitatem ſibi iudicandi imponit.*
19 *Italici cauti,quid ſeruent.*
20 *Imperator res alienas donare poteſt.*
21 *Reſponſio debet eſſe conformis petitioni.*
22 *Talia dicunt eſſe ſubiecta qualia prædicata permittunt.*
23 *Homo idem an poſſit donare,& confirmare.*
24 *Titulus dominii duplicari non poteſt.*
25 *Aliquis quandoque ex duplici titulo excipit.*
26 *Aliquid nobis ex pluribus cauſis deberi poteſt.*
27 *Dominium ex vna tantum cauſa acquiritur.*
28 *Interpretatio in dubio eſt facienda vt res potius valeat quam pereat.*
29 *Principale ſi non tenet,nec acceſſorium.*
30 *Conductor non poteſt locatori exceptionem de proprietate referre.*
31 *Conductor,rem quam conduxit locare poteſt.*

CAP. VI.

INter dilectos.]&c.Deeo. loquit̃,j̃.de ſe q̃ſtra.poſ.c.j.Caſus. Inter abbatẽ.S Donati,& mõaſteriũ ex parte vna & archiepiſcopũ & eccleſiã Mediolañ.ex parte altera:ſup q̃buſdã poſſeſſionib⁹& reb⁹ aliis mota materia q̃ſtionis & cõmiſſa diuerſis iudicibus.Tandẽ ad apoſtolicã ſedẽ delato negocio ceperũt in audientia ſummi põtificis litigare,ſup quo hęc ep̃la emanauit,quã diuides in octo p̃tes.In prima parte ponitur petitio abbatis oblata contra archiepiſcopũ,in qua tres principiales articuli cõtinent̃.In ſecũda tãguntur ſex p ordinẽ,q̃ inducunt ad fundandã intentionẽ abbat.ſ.priuilegiũ Luitardi. ſñia aſp̃ti. priuilegia Romanorũ imperatorũ. & potiſſime Henrici: inſtr̃a locationũ,dicta teſtiũ,& fama publica. In tertia oppo. ↄ̃ priuilegiũ Luitardi multis mod.Prĩo ↄtra cartã,qa litura erat in loco ſuſpecto.ſ.annotatione, & indictiõe: Et qa reſpectu cartę recẽs eſſe litera videbat̃.Scđo ↄtra ſigillũ,primo ↄ̃ imaginẽ,ſecundo contra litteras circumſcriptas,tertio ↄ̃ ceram,quarto,quia vitioſe fuerat cartę appoſitũ:ſicut liquido eſt compertum.In quarta ex uitioſa appoſitione ſigilli omnia priuilegia Romanorũ põtificũ reprobãtur,excepto priuilegio,Henrici: ipſum aũt Henrici priuilegiũ multis modis alijs impugnat̃.In quinta parte obijcitur ↄ̃ ſententiã Aſperti,& inſtrumẽtũ ipſam cõtinens.Et quicquid ↄtinet reprobat̃.In ſexta parte obijcitur iterũ ↄ̃ priuilegiũ Henrici. Et ꝭm ꝙ magis valere poteſt fit interp̃tatio. Et ꝙ abbatẽ non iuuet probatur.In ſeptima parte p̃batur,ꝙ non obſtant inſtrumenta locationis factę.In octaua, & vltima archiep̃s Mediolañ. & eccleſia abſoluunt̃, & ſic litigium terminat̃: [De ſcortula.] alias ſtotula, alias ſtregula.[Articulis.]trib. infraſcriptis.[Petebat.]ver.in quo primus articulus continetur,& no.ꝙ petitorio agebatur,qa nec poſſeſſionem,nec ſpoliationẽ allegabat, qđ neceſſariũ eſt in interdicto,ff.de vi & vi arma.l.j.§.j.& §.interdictũ aũt hoc nulli cõpetit.Sed non videtur hoc ſtare poſſe,ꝙ petitorio ageret,ſeu vendicaret hoc,cum obtinuiſſet in iudicio poſſeſſorio per ſententiã epiſcopi Veroñ.vt patet ſ̃.de ſequeſt.poſ.c.j. ergo rẽ a ſeipſo non poterat vendicare,vt patet Inſti.de acti.§.j.C.de alie. mu.iudi.cau. fac.l.vnica.ſupra de iud.examinata.ad fi.Solu.poteſt dici,ꝙ licet habuerit ſñiam,non tamen poſſeſſionem corporalem. & ideo quantum ad hoc parum profuit talis ſententia,j̃.de re iudi.cum aliquibus.Vel dic,ꝙ bene habuit abbas poſſeſſionem,ſcilicet poſtea per archiep̃m eiectus fuit.Sed & a p̃ncipio idem abbas,ſiue monaſteriũ nõ ſolũ poſſeſſorium,ſed & petitoriũ intentauit, ut oĩa hęc p̃bantur in pręди.decre.ſupra de ſequeſt.poſ.c.j. Ideoque nihil impedit,quominus ſpoliatus poſſit res uendicare, vel petitorium p̃ſequi iam inceptum,ꝭm d.n.& de hoc no.j̃.eo.ver. de quibus.[Abbas noĩe monaſterij.]habens mandatum a capl̃o ſiue conuentu ſuo,alias non audiretur.ſ̃.de trãſac. cõtingit. vbi de hoc dic,vt no.ſupra de reſcrip.edoceri [Procuratore.]No. libellum concipi in perſonam procuratoris,ſecundum d.n.ꝙ dic, ut no.in ſeq.glo.[Tuo]o archiepiſcope Mediolan.cui loquit̃ [Nomine Mediolanen.]No. qualiter concipiendus eſt libellus contra procuratorem prelati.ſ.nomine eccleſiæ,cuius prelatus eſt,ſi. ſupra de reſti.ſpo.olim.j.& iij.ſupra de cauſa.poſ.& proprie. cum eccleſia Sutrina. ſupra de ele. querelã.vbi de hoc.C.de ep̃is & clerі.omnes. §.hoc nihilominus.Et aduerte, ꝙ iſte procurator non erat conſtitutus a Mediolanen.capitulo,vel de conſilio,vel conſenſu ſuo.& nihilominus nomine Mediolaneñ.eccl̃iæ conuenitur, quia & ep̃s eſt in eccleſia,& econuerſo.vij.q.j.ſcire debes. Et ipſemet nomine eccleſiæ conueniret,qa procurator eſt nõ dñs. j̃.de dona.c.ij.qđ intelligendum eſt quo ad ea,quę ſpectat ad mẽſam ſuam,& in quibus a capitulo eſt diuiſus,ſ̃.de reſcri.edoceri. ĩ quibus optionẽ habet vtrum per ſe litiget,vel per procuratorẽ, ſupra de iura. calũ.c.fi.Et hæc euidenter ſunt ↄtra illos,qui dicũt
1 † ꝙ nullus prelatus poteſt eſſe in iudicio ſine conſenſu capituli ſui,& ſic intelligunt,ſ̃.de procura.c.j.qđ dic,vt ibi no.[Reſtitui] & tamen petitorio agitur,vñ & ad probandam proprietatẽ probationes inferius indicunt. ſed ideo dicit reſtitui, quia rei vendicatio

dicatio poſſeſſionem aduocat,ſed non nudam,immo cum dñij declaratione,ff.de rei vend.ſicuti.§.ſed ſi quæritur,& ideo alibi dr̃ dñium vendicari.i.res ratione dñij. C. vbi in rem actio.l.j. Cum autem ſolo poſſeſſorio agitur ſola poſſeſſio aduocatur,& ſufficit ꝙ qui petit reſtitui duo probet.ſ.poſſeſſionem, & eiectionem, ſ̃. de reſti.ſpo. ex parte.& de of.del.conſultationibus. [Portum ſcortulanum cum honore, & diſtrictu.] &c.i.territorio,ſiue iuriſdictione.ſi.ſ̃.vt lite non conte.accedens.ij.rñ.j. Ex his autem uerbis patet,ꝙ libellus gñalis poteſt offerri,& locus quilibet cũ vniuerſitate,& pertinentiis vendicari, vt hic, & j̃.de don. inter dilectos.ſ̃. de reſt.ſpo.cum ad ſedem,quod dic,vt no.ſ̃.de libel.ob.ca.2.[Dicens.] ſ.Abbas.[Pertinere] licet hoc uerbum late pateat,& generale ſit.ff.de ver.ſig.verbum illud pertinere,tñ admittitur hic in libello.& ſ̃.de reſtit.ſpo.cũ ad ſedem.rñ.j.j̃.de excep. cum venerabilis.rñ.j.j̃.de præſcr.ex tranſmiſſa.Sed ↄ̃,quia cauſa ſpeciccanda, & exprimenda eſt,alioquin appellari poteſt,vt ſ̃.de li.ob.fi.iij.Sol. poteſt dici,ꝙ de hoc non fuit exceptum,& ꝙ fatuus fuit, qui talẽ libellum admiſit,ſicut alias no.C.de an.ex.l.fi.ſ̃.de reſti.ſpo.cap.j. ſed hoc non eſt veriſimile,ꝙ tam negligens fuiſſet tantus archiepiſcopus ſtipatus tanta copia peritorũ.Alij dicunt,ꝙ quamuis in perſonalibus ſit cauſa exprimenda,vt in ↄ̃.non tñ in realibus ſ̃m ius canonicũ,vt hic,& in ſimilibus.Sed ſufficit, ꝙ dicat petens, ꝙ ad ipſum pertinet res petita.vnde & ad hoc probandũ plures cauſas proponere poteſt,vel in libello,vel in proſecutione iudicij, vt patet.j̃.§.j.& ſ̃.de elec.querelam.& de of.archid.c.fi. Alij hoc dicunt ad arbitrium iudicis redigendũ, qui magis dẽt inſiſtere veritati,q̃ ſubtilitati.dum tñ caueat ne reus capiatur,quod dic,vt no. ſ̃.de iud.dilecti. [Hoc ipſum] ver.in quo ſecundus articulus continetur.[Dicens] ſ.abbas.[Habitant] ſ.ꝙ ad ipſum pertinent. [Et tenent] ver.repete,& de hominibus,qui tenent.&c.ꝙ ſ.ad ipſum pertinent.& eſt iſte tertius articulus.[De quibus]ver.ſ.portu ſcortulino,cum honore &c.& de hoĩbus &c.[Poſſeſſorio]verum eſt in partẽ,& in partem inductus fuit cauſa rei ſeruandę,ſed archiepiſcopus poſt ea cautionem obtulit infra annum corã mutinẽ. & regino ep̃is ſup hoc delegatis, & ideo poſſeſſionẽ recuperauit, vt patet ſ̃.de ſequeſtra.poſ.c.j.alias non daretur rei ven.poſſidenti Inſti.de act.§.iſte quoque actiones,& patet in eo, quod not.ſ̃.eo. ver.petebat.in prin.& ſ̃.de iud.examinata. [Per ſñiam] Hæc ſñia non proderat in petitorio,arg.ff.de lib.cã.ſi pariter.ff. de acq.poſſ. naturaliter.§.j.[Hæc omnia] ver. [Perceptis] Hoc fuit neceſſe in libello cõplecti,non percipiendos poſt lit.conte.quia illi veniunt in ↄdemnatione officio iudicis,ff.de edil.edic.ediles.§.item ſciendum.[Saluo iure] nihil operatur hæc clauſula do.N.ꝙ dic, vt in
2 ſe.gl.[Addendi] &c.† Dicũt quidã ar.huius,ꝙ hæc uerba ſemper ponenda ſunt in libello,& ar.Inſti. de act.§. ſi minus, ſed non eſt neceſſe,ꝙ ponantur, niſi ad cautelam, quia nihilominus poteſt vſque ad litẽ conte.addi,vel minui in libello,C. de eden. edita actio ꝭm Bar.ꝙ dic,vt plene no.ſ̃.de libel.ob.§.& an libellus poſſit mutari.¶ Satagens] ij.pars.ſ.abbas,& conuentus alias conans,ſiue nitens.[Pertinere] ſicut propoſuit in libello,& ad hoc induxit vj.per ordinem,vt ſequitur.[Primo] ver. [Per priuilegium Luitardi] hoc reprobatur j̃.eo.§.& ſi ↄ̃ priuilegium. [Quondã ep̃i] qui primo fuit comes,& poſtea ep̃s,ſuum nihilominus retinens comitatum.& erant hæc de patrimonio comitatus. vnde & tanquam comes ipſa conceſſit.Sed ſigillo ep̃i ſigillauit, vt innuitur j̃.[Qui] ſ.Luitardus comes & ep̃s.[Monaſterium ipſum] ſ. ſancti Donati.[Donauerat] forſan dotando ipſum, j̃.de conſec. ec. cum ſicut.ſed nepos ſuus,qui ei in comitatu ſucceſſit, mouit ſup his poſtea monaſterio qõnem,ſed ſuccubuit,vt ſequitur.[Secundo] ver.[Per inſtr̃m] hoc reprobatur j̃.eod.§.inſtr̃m.[Quãm.]ſ. ſñiam.[Imperatoris.] quia erant de feudo imperiali, vnde & ad imperatorem cognitio pertinebat,ar.ſ̃.de fo.comp.ex tranſmiſſa in fi.cum ſuis concor.[Tulit] ſ.aſpertus archiepiſcopus ab imperatore delegatus.[Contra A.nepotem præfati Luitardi.]qui ipſi comiti ſucceſſit in comitatu, & donationem mortui ex aliqua cauſa reuocare volebat,ſi.j̃.de dona.cum dilectus.ex quo niſi iuſtam cauſam haberet,pœnam poterat formidare,vt patet in eo, quod le.& no.j̃.de teſt.nos quidem.& c.ſi hæredes.[Moleſtabat] quaſi ad ipſum pertinerent iure ſucceſſionis. Hæc tñ ſñia parum poterat obeſſe Mediol.eccleſiæ,niſi forſan ex donatione nepotis ipſius ſe defendere vellet,ff.de app.a ſñia.item ex hoc ꝙ dicit moleſtabat,videtur,ꝙ vti poſſidetis.& ſic tm̃ poſſeſſorium intẽtabat, quare non obſtat ſucceſſori archiep̃i, quo minus agat petitorio, vt no.j̃.eo.§.inſtrumentum.ver.porro.ꝭm do.N. [Tertio.] verſi. [Per priuilegia] hæc reprobantur j̃. eo.§. eadem falſitatis ſpecie. [Et præſertim Henrici] ſ.imperatoris,& hoc etiam reprobatur j̃. eo.§.ver.ſed & ipſum.& §.cæterum. [Qui.] ſ.Henricus Imperator.[Confirmabat] tanquam dñs maior, & ſuperior donationẽ factam a vaſallo, quæ donatio vtilis dñij non tenet ſine licentia ſuperioris,ſiue maioris dñi facta.quod autem ſequitur,vel etiam cõferebat,referas ad maius,& directum dominium, quod penes dñm ſuperiorem remanſerat,vt in libro feudo.de feu. non ali.ſine conſenſu maio.do.imperialẽ. & ar.C.de iure.emphi.l.fi.& j̃. de dona.paſtoral.& j̃.de dona.inter virum & vxo.nuper. Vel dicet melius,vt no j̃.eo.cæterum.non enim credendum eſt,ꝙ dñs voluerit a ſe per hæc verba directum dñium abdicare ſ̃m do. N. cuius eſt mens totius huius gl.nec etiam forſan poſſet,ſi vellet,argu.ff.de off.præſide.legatus.C.de pa.po.abdicatio. & adde,qđ not. in ſe.gl. [Vel etiam conferebat.] iſtud vel poſſet legi correctiue ſi.j̃.de rebus ec.non ali.cum laicis.Cum enim hęc eſſent de feudo imperiali,vt dictum eſt, non vr̃ valuiſſe donatio facta per comitem ſine dñi voluntate,vt in li.feudo.de feudis non ali.ſine cõſenſu maio.d.imperialem.& ar.C.de iure.emphi.l.fi.j̃.de donat. inter virum & vxo.nuper.niſi dicatur eſſe in eccleſia aliquid ſpeciale,quod dic,vt no.j̃.de rebus.eccl.non ali.ca.fi.Papa tamen dicit,ꝙ hæc duo ad diuerſa ſunt referenda,& intellige, ꝙ hoc, vel diſiunctiue ponatur,vt patet j̃.eo.§.cæterum.& adde, quod not. in ſe.gl.[Quarto] ver.[Locationum] ſed nec iſta proſunt,ut patet j̃.eo.§.pen.[Quas] ſ.locationes.[Fecerant] ſ.abbates &c. [Teſtes quoque] ver.hoc eſt quintum,quod abbas pro ſe inducit,cõtra quod nullum rñſum datum in hac epiſtola inuenitur.forſan hoc ideo,quia plus ↄ̃ abbatem,q̃ pro ſe facere vr̃.Et no.ꝙ de aliis, teſtibus loquitur hic,q̃ j̃.eo.§.inſtrumentum.verſ.nec atteſtationes.cum hic loquatur de teſtibus coram delegatis dñi Innocentij inductis.& ad probandam præſcriptionem,& famam productis.ibi uero de inductis coram archiep̃o de delegatione imperatoris cognoſcente,& productis ad probandam legitimam donationem factam fuiſſe,vt ibi dicit,ſ̃m d.N.[A lx.annis & citra]poſuit hic Goſ.quandam gl.per quam innuit, ꝙ multum refert vtrum opponens præſcriptionẽ dicat ſe poſſediſſe a xl. annis. & j̃. & tunc bene proponit,& inducit quadragenariã p̃ſcriptionẽ,vel a xl.annis & citra.& tunc inepte proponit,nec quadragenariam præſcriptionem comprehendit,nam hanc exceptionẽ præcedit executoris conuentio,& litis cõteſtatio,cum ſit peremptoria, C. de excep.ſi quidem.& tam per conuentionem,quam litis conteſtationem fit interruptio,C.de preſcriptionibus xxx.ann.cum in rem.& l. cum notiſſimi vnde debet eſſe cautus aduocatus,vt ſatis apponat. de tempore,dummodo a via non deuiet ueritatis ꝭm Goſ.Sed hic intellectus tollerari non poteſt,quia ſi probaſſet quadragenariam præſcriptionem iniuſta fuiſſet ſententia lata,j̃.eod. §.fi.nam debuiſſet monaſterium obtinere, cum ei competeret vtilis actio,vt patet C.de præſcr,xxx.ann.ſi quis emptionis.& hæc litera,vt patet in ſe.Glo.hunc reprobat intellectum,de alio dic,ut le.& no.ſ̃.de proba.licet.§.ex præmiſſis.per quod & præmiſſa doctrina reprobatur aperte.[Et a l.annis] & ſ̃.Et ſic euidenter patet ꝙ non p̃batur quadragenaria præſcriptio, ſicut intellexit Goſ.ut no.ꝭm ipſum in præceden.glo.nam ſi monaſterium a lx.annis, & citra,& a l.annis,& ſ̃.poſſedit iſta,reſtat, ꝙ poſſedit per x.ann. tantum,& ꝙ nihil poſſedit a l.annis citra.nec a lx.ſ̃.ideo vt ſ̃.no. in prin.huius verbi hæc allegatio uidetur contra abbatem.Nunquid enim ex hoc ſequi videtur,quòd præſcriptum ſit ab alio cõtra ipſum? Dicas,ꝙ non quia non fuerat negligẽs,ſed diu,& ſemper,ac continue litigauerat ante hoc tempus, in quo fuerunt iſti teſtes producti,ut patet ſ̃.de ſequeſtra.poſſ.cap.j.Sed ad quid indu-
3 cebat hoc? forſan ut probaret dominium † quod regulariter ſine apprehenſione poſſeſſionis non acquiritur,C. de pact.traditionibus.Sed non fuit neceſſe hoc probare, ex quo eccleſiæ donatio facta erat,C.de ſacroſan.eccl.l.fin. quod dic,vt no.ſ̃. de conſue.c. ij.Vel dic ſ̃m d.N.quòd vult dicere aliquos teſtes dixiſſe potuiſſe, quòd poſſederat a lx.an.citra.Intelligas tu continue Alij vero teſtes dicere poſſent,quòd poſſedit a l.annis,& ſupra. Intelligas tu per modicum tempus ultra l.annos.tamen ſecundum hoc videtur præſcriptione tutus.Sed dic, ꝙ licet uiſus fuerit hoc probare, non tamen probauit ꝭm d.N.[Et ꝙ fama] uerſi.& hoc eſt ſextũ, quod inducebatur pro abbate,cui & nihil reſpondetur, ſed contemnitur,& ex hoc poteſt ſumi argu. quòd etiam in antiquis factis ſola fama non probat.Sed poteſt reſponderi, ꝙ hoc ideo eſt, quia alia,quæ inducuntur adeo euidenter reprobantur,quòd præſtant adminiculis,quod dic,vt leg.& not.ſ̃.de teſtib.præterea.§.j. [Donata] ſed inſtrumentum ſuper hoc productum cõuincitur eſſe falſum. j̃.§.j. cum ipſo igitur per conſequens fama volat, & virtutem ſuam amittit,nam & hæc fama ab hoc inſtrumẽto potuit ſuboriri,argu.ſ̃.de teſti.licet ex quadam.§.j.verſicu.cum ſatis. & infra,de purga.capit.cum in iuuentute,§.primo. ¶ Sed contra priuilegium] iij.pars in qua incipiũnt reſponſiones, & allegationes pro archiepiſcopo contra quatuor prima, quæ abbas pro ſe induxit.ſupra,§.proxim.& in hoc.§.reprobatur priuilegium Luitardi,vt patet ex ſequentibus.[Donationis] factæ per Luitardum [Tuo] o Archiepiſcope Mediolanen. [Primo] uerſicu.hæc prima obiectio, & ſequens inducuntur contra ſcripturam inſtrumenti. [Conſumptum] ideſt ſublatum, uel corroſum propter raſuram, vel alio modo,ſcilicet pergamenum,ſecundum do.N. vel inſtrumentum,ſiue priuilegium, vbi potuiſſet &c. [Videlicet] &c.[In annotatione.] ſatis ſuſpectus eſt locus iſte, argum.ff.
4 quemadmodum te.a.l.ij.C.de contrahen.ſtipu.optimam † ſimiliter ſuſpectum eſt inſtrumẽtum,ſi raſura ſit in nominibus iudi-

cium,vel partium,vel rerum,ſuper quibus eſt litigiũ, vel in data, vel in narratione,ſiue concluſione iuris,vel renunciatione appellationis,vel correctione atteſtationum,vel in aſſignatione termini,& in multis alijs etiam quæ diſcretus iudex poterit intueri,ſm d.N.vt colligitur in eo,quod leg.& no.hic,& ſ.eo. ex literis.& ſ.de reſcr.c.j.& 2.& c.eam te,& c.ſuper litteris,& c.olim.§.j.& c.ſignificante,& c.rodulphus.& c.fi.& j.de crimine fal.licet. & ſi contra
5 † has ſuſpiciones apparent aliæ pſumptiones in ꝯrium, iudex eas attendere dēret ſm d.N.vt j.de cri.fal.c.pen.& fi.& patet in eo ꝙ leg.& no.ſ.de elec.cũ inter R.iuniorem.§.ſane, ſed & magis vr̃ ſuſpectũ pp raſuram,q̃ pp conſumptionẽ,ar.j.eo.ſi inſtrumenta.in prin.& j.de confir.vti.cum dilecta.§.nos ig tur.ver.eiuſdem equitatis.[Indictione]i.in loco,vbi ponebatur locus,annus,& dies,& indictio,j.de relig. do. cum venerabilis. §.j. quæ oĩa & in priuilegijs,& in inſtr̃is conſueuerunt apponi,21.diſt. in nomine dñi.in prin.& nomen principis in Auth.vt ꝑpona.no.impe.coll.v. Indictio autem ex tribus luſtris cõſtat.i.ex tribus quinquenniis, nam quinque anni luſtrum faciunt vnũ,ff.loc.& cond. item q̃ritur.§. quæ impleto.primo igitur anno de xv.ann.eſt prima indictio.ſecundo,ſecunda, & ſic de ſingulis quouſq; quindecim ſint cõpleti, & tunc iterum incipies computare quouſque alij anni quin-
6 decim ſint finiti. † Vnde ſi uis inuenire indictionẽ adde dñicæ incarnationis tres annos,& poſtea diuide p quindenas.& numerus ſi quis ſupereſt declarabit tibi indictionẽ.Si uero nihil ſupereſt,tunc indictionem quintãdecimam cõputabis,v.g.hodie currit annus M.cc.lxij.adde tres habebis,M.cc.lxv. Cum ergo mille duceti.lx.diuiſi ſunt per quindenas, & ſic ſuperſint quinque tñ, hodie eſt quinta indictio. qñ autem tribus annis incluſis curret M.cc.lxxv.quintadecima erit,quia nihil ſupereſt. Vnde verſus,

Si per quindenas domini diuiſeris annos,
Tres ſimul adijciens indictio ſit tibi præſens.
Si nihil excedit quindena,indictio currit.

Et de hoc no.plene in ſumma. eo.tit.§. quibus inſtr̃is.ſub §.item, obijcitur [Facilius.] Quid ergo.ſi procuratoriũ aliquod exhibeatur cum ſigillo illius,quæ procuratorẽ conſtituit ſine menſe, tñ die,& loco,nunquid ſufficiens eſt,& fidẽ facit tale procuratoriũ?
7 Non vr̃,† quia inſtr̃is,& actis iudicialibus requirit̃ annus, & mẽſis,& dies,& conſul,& indictio,vt in Auth.vt præpo.no.impera. inſtr̃is,coll.v.& qui.mo.na.ef.le.§. in maioribus itaq; dignitatib. coll.vi.C.de apochis.l.i.li.xj.in Auth.de exhi.reis.§.ſancimus.col. v.C.de diuerſis reſcr.ſancimus,xxiij.di.in noĩe dñi.ſed & locus apponendus eſt,ar.ſ.de teſtibus.ex tenore.C.de ꝯh.ſtip. optimam.ſ. de procura.tue.ſ.de reſcri.nonnulli. Sed ꝯ,quia inſtr̃m edi dẽt ſine die,& conſule.ff.quemadmodũ te.ap.l.2.§.diem.ff. de eden.l.j. §.editiones. Ad quid ergo apponeretur id, quod edi non oporteret? Item ſi non conſtat de mandato,probari poteſt nedum p literas,ſiue inſtrumenta,ſed & per teſtes,arg.ſ.de cleri.peregri.tue. §.j.ſed ſi probetur per teſtes valet teſtimonium. & ſi etiã de anno non faciet fidem teſtis,ergo & tale ꝓcuratorium fidem facit, ar. j.eod.§.cum Ioannes.§.j.in fi.C.eo.tit. in exercendis. quinimmo,
8 expreſſus caſus videtur ff. de pign.l.pen. † Item in multis tale procuratorium de conſuetudine admittitur indiſtincte.quæ eſt optima legum interpres,ſ.de conſue.cum dilectus.§.j.in fi.Sol. de rigore iuris non videtur tale procuratorium ſufficiẽs, vt in primis concor.& at.ſ.de proba.qm̃ contra falſam.§.j.uer.loc. Nec obſt. ꝙ editio fieri debet ſine die & conſule,quia illud verum eſt, niſi redarguatur de falſo.vt not.ſ.eod. accepimus.vnde & per hoc,ꝙ menſem,& diẽ ſuppreſſit,& locum,admittitur reprobatio, & legitima defenſio illius,ꝯ quem producitur,ar.hic & j. de relig.do. cum venerabilis.§ j.& ſic patet,ꝙ non eſt admittendũ.Nec obſt. ꝙ poteſt probari per teſtes,vel inſtr̃a,qa quis hæc æquiparẽtur,eſt tñ magna dr̃ia,vt patet in eo,quod leg. & not.j.eod. cũ Ioannes. §.porro.ſed nec inſtr̃m eſt,ſi annota io,q̃ ſubſtantialis vr̃,deeſt.ſicut nec emptio eſt ſine precio,ff.de ꝯh.emp.l.ij.nec electio ſi deeſt collatio.ſ.de ele.Cumana.§.fi.Nec obſt.ff.de pig.l.pe.§.j.quia ibi fiunt duę quæſtiones.Vna vtrum obligatio teneat,& rñdetur, ꝙ ſic.Alia vtrũ epiſtola probet, & huic non videtur reſpondere. Vel aliud in extraiudicialibus,& temporalibus oblõibus,vt ibi. aliud in iudicialibus,vt ſ.in præmiſ.concor.quæ perpetuã fidem faciunt,C.de re iu.geſta.Vel diſtingue inter inſtr̃a publica,& epiſtolas.Et dic,ꝙ inſtr̃a non faciunt fidem,ſi prædicta deſint, vt præmiſſum eſt,epiſtolæ vero fidẽ faciunt,ex quo ſigillũ recognoſcit, vt in d.l.ff.de pig.niſi redarguantur de falſo,vt dictũ eſt, vel rationabile opponatur,vt C.de rebus ali.non ali.l.2.Vel dic, ꝙ illa lex de pignoribus nullo modo ꝯdicit,ibi enim conuicitur,vr̃,ꝙ mea propria epiſtola ꝯ me fidẽ facit,& ſi non ſit ibi dies,uel conſul,ꝙ oĩno verum eſt,ut ff.de pign.act.Titius.ff.depoſiti.publia.§.ſi.27. q.j. omnes feminæ.aliũ uero per meam propriam epiſtolã, ſiue ſcripturam ſine alijs adminiculis nõ poſſum conuincere, nec ei præiudicare,C.de proba.inſtr̃a.& l.rationes.& l.exceptio. vnde & ſi ſigillum meũ ignotum ſit,nec de procuratione fidem faciet,et ſi in epiſtola contineatur annus,& conſul,& dies.argu.ſ. de cler. peregri.c.j.Secus ſi autenticum ſit,& notum.j.de fide inſtr. cum
9 dilectus.C.de epi.& cl.ſi qua.& adde,quod no.ſ.eo.cap.ij.† Sed & ſemper in procuratorio dies requiritur.ar.ff. de procur. pluribus, & l.præced.in fi.ſ.de procura.non iniuſte.ver.j. & ij. ſed & quandoque in procuratorio requirit̃ magna ſolẽnitas,qđ dic, vt leg.& no.ſ.de procur.c.j.Et ſm hoc intellige,ff.de proc.ſi procuratorẽ. [Secundo] ver.[Carta] in qua priuilegium ſcriptum erat.[Vetu
10 ſtiſſima.] No.† ꝙ ex qualitate cartæ deprehẽditur falſitas,ut hic, & j.de cri.fal.licet,§.eos.Et fit hic cõparatio cartæ ad literam. alibi fit ſcripturæ ad ſcripturã.C.eo.ti.cõparationes.& j.eo.§. inſtrumentum.in auth.eo.ti.§.ſi vero.colla.vj. [Recentior.] ſuſpicionẽ adducit hoc non probationem,cũ & nouus ꝯtus in carta uetuſtiſſima ſcribi poſſit, ſed ſemper aduerſarium probatione onerat hoc cum alijs,quæ tanguntur hic præſumptiue,ſm do.N.[Non illo tempore.] quo imminebat antiquitas pergameni. [Tertio] uer.In quo incipit opponere ꝯ ſigillum tribus modis,Primo contra impreſſuram,ſiue imaginem in ſigillo ſculptam. Secundo ꝯ literas circũquaque ſculptas.Tertio ꝯ cerã & filum ſeu appoſitionem ſigilli vitioſam.[Falſum.] hoc ſolum ſufficiebat ſm do.N. [Sigillum.]& hoc probat ſtatim in ſe.verſi.in eo, ꝙ a media &c. & hæc eſt prima ſpecies falſitatis.de his, quæ ponuntur, j. de cri. fal.licet.[Vitioſe.]& hoc probatur j.eod.§.rurſum cum cera.[Eo ꝙ] ver.hic opponitur ꝯ imaginem inſculptam.[A media parte] i.in media parte.Exemplum in bulla ap̃lica, in qua ſunt duo capita apoſtolorum,Petri,& Pauli.pone igitur,ꝙ non apparet, niſi vnum caput,& ꝙ aliud ſit deletum. [Sigilli.] quod debebat eſſe Luitardi epĩ.[Non cum mitra] i.pontificali infula,quæ conſueuit eſſe in ſigillo epali. Et hoc eſt primum, quod opponitur circa imaginem.[Pileo] ac ſi eſſet quidam laicus.[Nec indura.]verſic. ſ.imago.& eſt ſm quod conſideratur circa imaginem. [Tenẽs] ver.& hoc eſt tertium circa imaginem conſiderandum. [Baculum.quem conſueuerunt habere,& tenere imagines epõrum in ſigillis ſuis,quo Papa non vtitur,ſ.de ſacra vnc.c.vnico.§.ſi.[Sceptrum.]ſicut fit in ſigillis regum.[Cuius] verſi. ſcilicet imaginis. [Facies.]& eſt quartum circa imaginem attẽdendum. [Non apparebat integra.] vehementiſſimæ præſumptiones ſunt hæ, quæ ſpecificatæ ſunt a principio huius §. circa. Non tñ ſunt probationes ſufficientes,vnde ſtatim ſequitur,videbatur,& præſumebatur j.eo.ver.vnde non dicit probabat.q.d. præſumptio erat non probatio.Poteſt & illud dici,ꝙ & ſi ſingulę per ſe non ſufficerent,omnes tñ ſimul iunctæ ſufficiunt ad onerandum aduerſariũ,vt probare teneatur ipſum priuilegiũ verum eſſe ſm d.N.[Sed dimidia quia medietas faciei,& naſi,& oris,& vna auris, & vnus tantum oculus apparebant.[Medietate] ſ.ſigilli,q̃ tñ tota &c.ut ſequitur. [Aliam mediam] vxoris,vel filij,vt ſequitur.[Vacua.]quia nihil erat ibi ſculptum.[Sed quædam]ver.[Ex ea]ſ.medietate ſigilli, quæ vacua erat. [Nec in colore.] & hoc poteſt notari pro quinto.[Nec in planicie]& hoc pro ſexto.[Reliquę parti.]in qua medietas imaginis apparebat [Vnde.]ver. per prædicta poterit colligi,ꝙ[Non epĩ] ſicut dicebatur,& legebatur in litera.[Imperatoris] ſubauditu vel alterius laici,nam & aliqui de ſupradictis, ſicut eſt pileum non congruit imagini imperatoris, quia nec conſueuit portare pileum,ſed coronã.[Fuiſſe]ſubaudi vere non epiſcopi Luitardi,ſed alterius videbatur fuiſſe ſigillum. [Nam in ipſo] ver.in quo opponit ꝯ litteras circumſcriptas[Nullæ aliæ] & hoc ſufficit ad probationem ſm d.N.[Sed cum propriũ]ver.hoc ſufficiebat ad probationẽ ſm d.N.[Luitardus,] in quo ſunt duæ litterę inter l.& t.ſ.i.u.vt ſequitur [In nomine proprio] ver.[Exprimebat] i.exprimere poterat.ſ.Lotharius non Luitardus, vt ſequitur,nam ſi diceret Luitardus tres literæ eſſent deletæ.ſ. duæ inter l.& t.& tertia inter l.& V.[Deletæ fuerãt] hoc ideo conſideratur, quia non eſt ſigillum autenticum,niſi caracteres habeat, quæ & nomen illius,cuius eſt ſigillum exprimant,ff.de teſta.ad teſtium. §.ſignum.debet etiam & ibi imago exprimi, quia talis in ſigillo exprimitur,qualis eſſentialiter habetur.de pę.di.ij.principiũ. verſ. de ſigillo,in his autem duobus.ſ. in imagine , & literis videbatur peccare ſigillum,vt ex prædictis,& his,quæ hic dñr poteſt colligi,
11 hoc tamen non ſemper ſequitur,† nam & alieno ſigillo poteſt quilibet vti,ut Inſti.de teſta §.poſſunt.C.de teſta.ſi vnus. ſed non obſtat,quia & tunc exprimendum eſt,j. de re iudi. cum inter vos.§. j.Cæterum ſi dicat quis ſe proprio ſigillo ſignaſſe , vel non exprimat,ꝙ alieno,& non reperiatur proprium inſtr̃m,poterit impugnari,ar.ff.de teſta.ad teſtium.§.ſi quis ex teſtibus,vt hic & alijs iuribus ſuperioribus,& argu.j de app.ſignificauit.[Duæ] & ita non probatur Luitardus dediſſe, cum nullum priuilegiũ haberet abbas,quod ipſum nomen exprimeret,& ſic per conſequens de donatione Luitardi non poterat ſe iuuare,ſecundum d.N.[Literę] ſi dicamus,ꝙ ibi erat ſculptum hoc nomen Lotharius non Luitardus inter i.& t.ſ.o.[Inter R.& V.]ſ.& i. [Ita quod ſi ſecunda] q̃ deleta erat,& non apparebat. [Fuiſſet] i.nec aliter poterat eſſe qđ etiam in &c.vt ſequitur.[Quod etiam] ver.ſ.ꝙ hoc nomen Lotharius,& nõ Luitardus fuerat ibi ſculptum.[Aliarum literarũ] quæ legibiles apparebant.i.ſm groſſitatem , & protractione ipſarum.[Vnã]ſ.o.vt ſequitur.[Cum ſm] ver. [Duæ literę] ſ.I.& V. quas tam paruum ſpacium non potuiſſet recipere .ſed op. tantum.[Præterea.] ver.[Minimum] nec mirum,quia & i,eſt minima litera alphabeti,& per hoc ſatis liquet, ꝙ ſigillum fuit Lotha
12 rij,& non Luitardi , vt dictum eſt ſupra. † ſic ergo litteræ mutatio falſitatem inducit,non tamen omiſſio,j.eo.ex parte.ff.de manu.teſt.quæ habebat.& hoc intelligas, quando ex tali mutatione ſenſus litteræ variatur,alioquin contra,j. de cri.fal.ca.fi. [Formata]antiquitus antequam eſſet deleta.[Rurſum] ver. hic opponitur contra ceram,& filum,ſeu vitioſam appenſionem ſigilli[Ab interiori]vix poſſet hoc ſufficere ad probationẽ, ſed ad præſumptionem facit d.N.[Parte] i.illa,in qua apparebant[Imago,& caracteres litterarum. [Ab exteriori] filo poſito intermedio inter interiorem,& exteriorem partem,& ceram antiquam, & recentem.[Parte]recenſerat &c.vt ſequitur.[Quaſi ad conſeruationẽ] ſubaudi,ſtudioſe factum fuiſſet. [Quod cum diligenter.] ver.& ſunt hæc uerba Innocentij ferentis teſtimonium de prædicta falſitate. [Inueſtigatum] diuidendo unam partem de re ab altera . [Sub vetuſto] in alia carta appoſito ſine filo in coſta ſicut in literis clauſis fieri conſueuit . [Sigillo,] quod non erat pendens , ſed cartæ adhærebat.Et hoc ſufficit ad probationem ſm d. N. quod dic,vt no.ſ.eo.ſuper uerbo,exterius.[Carta] in qua fuerat appoſitum antiquitus.[Perforata.] i.cum cultello ſciſſa,ſm ꝙ ſigillum occupabat circumquaque, ita ibi apparebat pars ipſius cartæ, & ſigillum exinde ſciſſum. [Et per glutinum] quod ibi repertum eſt coniunctum fuit ipſum ſigillum & unitũ.[Nouæ ceræ.] &c. [Exterius] ita,ꝙ filum cartæ præſentis falſatę erat medium inter vtranque ceram,& ſic ſigillum, quod veræ cartæ antiquitus fuerat in coſta appoſitum,nunc in hac carta falſa mediante glutino depẽdebat.[De ſimili falſitate.] j.de crimine fal.licet. §.ſeptima. ¶Tandem] iiij.pars,in qua intendebat reprobare tertiam intentionem abbatis poſitam,ſ.§.j.verſ. iij. [Fere] quia omnia præter priuilegia Henrici &c.[Priuilegia] al. priuilegium. & eſt melior litera.[Vel falſa] quia falſo ſigillo ſigillata. Vel quamuis uero tamen falſo,& adulterine appoſito. [Vel falſata] ideo qa quamuis apparerent autentica.erant tamen aliqua immutata,& cancellata,vt ſ.§ prox.in prin. [Sed & ipſum] verſicu. ſed & hoc ſufficit ad probationem ſm do.N.[Aſtruendam.] i.probandam,uel faciendam,& hoc probat triplici ratione.[Quia nec erat] uer.pri-
13 ma ratio.[Publica manu] † Si ei tempore donationis fuiſſet ipſa donatio per manum tabellionis ſcripta, & inſtrumento exinde confecto.fuiſſet ad maiorem cautelam ſigillum appoſitum , ſicut fit tota die,in hoc caſu inſtrumentum, dummodo ſubſcriptionem teſtium haberet,& ſignum notarij contineret . at alias ſolemniter more ſolito formatum & completum eſſet, quantũcũque amitteretur,vel deſtrueretur ſigillum,nihilominus inſtrumentum validum remaneret,ſm d.N.niſi ex tenore ipſius appareret,ꝙ ab auctoritate ſigilli fides ipſius inſtrumenti dependeret, puta quia expreſſe dixerunt partes,ꝙ aliter non valeret,arg.C.eo. ti.contractus.ſuper,de pac.c.ij.& de tranſac.c.fi.non ergo videtur neceſſe,quando ſic dicitur,& ad maiorem firmitatem &c. ar.in in eo,quod leg.& no.j.de hereti.ſi aduerſus . & j. de confir. cap.j. & 2.& c.venerabiles.§.j.[Confectum] nec triplici,ſeu ſaltem bina manu ſubſcriptum. & ſic non obſt.ſ. de probatio. quoniam contra falſam.uel illud non habet locum,ex quo hi, qui ſubſcripſerunt,mortui ſunt,vt legitur,& no.ſ.eo.cap.ij.[Nec ſigillum.] ver.ſecunda ratio. [Autenticum] quia non erant ibi literæ legi-
14 biles,nec erat etiã integrum,& hoc eſt eo, ꝙ erat &c. † Et ſic elicies hinc,ꝙ ad hoc,vt ſigillum cenſeatur autenticum requiritur ꝙ integrum appareat.Et patet ex his , ꝙ inſtrumentum publica manu confectum,& litera ſigillo autentico ſigillata æquipollẽt, qđ dic,ut no.ſ.eo.c.2.[Ex media.] q.d.enormis erat lęſio, & hoc ſm do.N.ſufficit ad probationem.hic ergo innuit, ꝙ cum de facili lædantur ſigilla talia modica lęſio non obeſſet , quod totum eſt ad arbitrium boni iudicis redigendum,argu.in eo,quod legitur,& no.j.de conſ.ecc.quod in dubiis.& c.ligneis.[Nec plus]ver. & eſt tertia ratio,quæ inducitur contra priuilegium Henri. [Ita ꝙ] verſi.[Henrici,quam Ludouici,]quia vtrumque nomen deſinit in icus.ſicut & Vldricus,& Amaldricus & Federicus.& ſi tres rationes iſtæ hic poſitæ non ſufficiunt tibi,iunge adhuc id,quod legitur.j.eod.§. cęterũ. ¶Inſtrumentum.] v.pars.quæ inducitur contra ſecundam intentionem abbatis poſitã,ſ.eo.§.j.ver.2.[Sẽtentiæ] latæ per aſpertum quondam archiepiſcopum Mediola.
a ex delegatione Ludouici [a] imperatoris , ut ſ.§.j. & contra hanc induxit ſex,uel ſeptem rationes,ſiue modos, vt ſtatim ſequit̃ continue.[Tum quia quædam] ver.prima ratio. [Lituræ].i. cancellaturæ,ſiue caſſuræ,alibi dicũtur interleta, vel ſupraſcripta.C. de teſt.ſi unus.& de hoc no.ſ.eo.c.ex literis.& ſ.eo.ca.§.ſed ꝯ.[Tum quia ſubſcriptio.] ver.ij.ratio. [Manus alterius.] cũ varietas manus notatur,ſiue in eodẽ inſtr̃o,vt hic,ſiue in alio fit collatio,ſiue cõparatio literarum,C.eo.tit.comparationes.in auth. eo.tit.§.ſi vero.Et ex varietate ſuſpectum redditur inſtr̃m,ut hic,& ibi,hoc tñ caute conſiderandũ eſt,ꝙ non ita ſcribit ſenex, ſicut iuuenis ,
15 & robuſtus,& languens,& tremens,ſicut ſanus, & fortis, † ſed & calami,& atramenti mutatio aufert ſilitudinis puritatẽ, ut in au
b thẽ.eo.ti.rñ.j. & §.j.coll.6. & de hac comparatione [b] plene no.in ſumma.c.ti.§. ex quibus fit comparatio.[Profiteretur] i.confiteretur in ipſo inſtr̃o ipſum per ſe manu propria totum ſcripſiſſe , & ei ſubſcripſiſſe,in Auth.de tabellio.§.j.coll.4.j. de priuile. cum olim.poterat,& hoc voce viua propria confiteri. C. de fal.ſi quis decurio.& in auth.eo.ti.§.ſi vero moriantur. Et eſt hic argu. ꝙ ſi
c alius de mandato tabellionis [c] ſcriberet inſtr̃m,& ipſe ſubſcriberet,& hoc profiteretur,ꝙ per alium ipſum fecerat ſcribi de verbo ad uerbũ,ſicut dictum,& actũ fuerat,ꝙ valeret, quia & feciſſe videtur,qui per alium facit,j.de ſent.exc.mulieres.cum ſuis ꝯcord. ſicut & poteſt quis alieno ſigillo ſignare, dũmodo profiteatur, ut not.ſ.eo.§.ſed contra.uer.in noĩe ꝓprio. & ſic de facto multi tabelliones vtuntur,quod tñ non eſt uerum, ſi fiat per manũ priuatam,ſed nec p aliã publicam,niſi auctoritate iudicis interuenien te,vt patet in Auth. de tabel.coll.4.& j.e.c.pe.& fi.ubi de hoc.[Feciſſe] alias conſcripſiſſe ſubaudi totũ . [Propria] & non aliena. [Littera quoq;] ver.tertia ratio. [Recentior] hoc non ſufficit ad
16 caſſationem,ſed † eſt ſuſpicioſa præſumptio ſufficiens ad ꝓbationem in aduerſarium transferendã ſm d.No.ſi.ſ.eo.§.ſed ꝯ.ver.ſecundo. [Incauſtum] ver.quarta ratio.[Infectum] alias cõfectũ,
17 ſed prior litera præualet.[Antiqui.†] i.quod ibi ſcriptũ erat, ſiue inſtr̃m,& litera.[In oĩbus.] ver.& ponitur hic v.ratio. [Imperialibus] de quibus habuiſti ſ.eo.§.ver.3.[Quæ poſteriora] dicta ſnĩa [Nulla eſt habita] hoc non ſufficit ad caſſationẽ,ſed prçſumptio eſt,ꝙ ſi priuilegiũ habuiſſet ipſum in poſterioribus inſeri procuraſſet,ſm do.N. [Mentio] & ex hoc præſumit̃ ꝯ priuilegiũ,& eſt ar.ꝙ priuilegiũ ſequens dẽt mentionẽ facere de facto notabili ꝓcedente,ſicut eſt ſnĩa,vt hic,& ar.j. de re iu.inter monaſteriũ. & compoſitio.j.de decimis.ex multiplici,& lis pendens. ſ.vt li.pen. c.fi.& aliud priuilegiũ.j.de præſc.veniens. Sic & reſcriptũ debet facere mentionẽ de alio reſcripto,& priuilegio, ſiue ordine.ſ.de reſcr.cæterũ.& c.cũ ordinẽ.ſ.de do.& contu.c.ij.& de articulo principali.ſ.de reſcr.cũ dilecta.[Quamuis in eorũ.]ſ.priuilegio.[Luitardi] & forſan priuilegij ſui.[Qui dicebatur.] quod factum erat antiquius ſnĩa , vnde ex quo de antiquiori mentionẽ faciebant , veriſĩle eſt,ꝙ & de recentiori,ſicut de donatione,ſic & de ſnĩa , ſi interceſſiſſet facerent mentionẽ.[Porro] ver.hic redit ad improbandũ inſtr̃m ſnĩæ,& eſt ſexta rõ,quæ inducitur ꝯ ipſum.[Cum ſnĩa lata fuerit] ſed nonne qui ſciebat cãm ſuã agi, immo & qui ipſe iudex fuit,& ꝓ monaſterio iudicauit ſibi ꝑiudicauit? Rñd.ita vr̃,arg.ff.de re iud.ſæpe.j. de re iu. quãuis rłariter. & ff. de pig.fideiuſſor.Tu vero dicas ꝯrium.ſ.ꝙ ſibi non ꝑiudicabat. ut j. de re iu. ſuborta.Nec obſt.primæ duæ concor.in ꝯrium allegatę,quia loquuntur,qñ me ſciente agebat ille,quẽ de iure poteram prohibere,vt ſi ego creditor de re mihi obligata agere patiar debitorẽ , & in alijs exemplis,q̃ ſpecificant̃, in d.l. ſæpe.vel ſi quis me ſciente , meo nomine agat,& eum non prohibeam cum ualeã ꝓhibere, at hic archiep̃s neſciebat rem ſuã agi,qñ cauſam diffiniuit , & ſi ẽt hoc ſciret,ipſum non poterat prohibere,quominus iure ſuo , vel qđ ſaltem credebat ſuũ vteret̃,ſi vellet,vt in d.l.ſæpe.ad fi.& ſ. de elec.cum eccleſia Vulterana.§.j.ver.quia non vr̃. ſm d.N.Sed
18 nec obſt.ꝙ ipſemet iudicauit, † qa rõne officij ſibi cõmiſſi,ꝙ ſibi neceſſitatẽ iudicandi imponit,ff.de mu.& hon.l.munerũ.§.iudicandi quoque neceſſitas excuſatur. & ne officiũ ſit ſibi damnoſum.Secus ſi pro ipſo fuiſſet in eadẽ cauſa aduocatus, vel ꝓcurator,quia cum talia & ſĩia ab initio ex ſola voluntate dependeãt, vt Inſt.de mandato.§.mandatum non ſuſcipere,excuſationẽ habere non põt,& iõ ſibi ꝑiudicat,& iuri ſuo renunciare vr̃. ꝓbant̃ hæc.ff.ex quib.cau.maio.nec non.§.fi. & l.ſe.ff.de inof.teſt.l.aũp. §.fi.& l.fi.rñ.j.& §.vnico.ff.de rei uen.inter officiũ. & ff. de admi. tu.cũ quedã mulier.circa mediũ ipſius l.Sed nec obſt.iij.concor. in ꝯriũ inducta,ff.de pign.fideiuſſor.quia loquitur cũ quis ſciens rẽ ſuã ꝓpriã obligari ſubſcripſit in inſtr̃o auctoritatẽ præſtans obligationi.Secus autem ſi aliquid facit tanq̃ iudex, vel tanq̃ teſtis, vel alius officialis,cum nulli debeat officium ſuum eſſe damnoſum,vt dictũ eſt , ſed & ex ſnĩa,vel teſtimonio non acquirit ille de nouo ius,ſed tm̃ declaratur priſtinum,& antiquum, ff. de pig. act.Caius.ff.ſi ſeruitus ven.ſicuti.§.ſed ſi quæritur.item ſicut appa ret,ſ.eo.§.j.uerſi.2.archiepiſcopus ſuper poſſeſſione tm̃ ſnĩam tulerat.vnde patet,quod per hanc ſententiam ſibi in petitorio non præiudica-

ADDITIONES.

a ¶Ex delegatione Ludouici.Adde, vtrum epiſcopus , uel alius prælatus poſſit eſſe delegatus principis per Fely.hic in 2.col.ver.in tex.ibi ex delegatione.

b ¶Comparatione.Adde,quomodo fiat comparatio literarum Barto.in l. comparationes.C.eo. Item an ad eam faciendam iudex poſſit partes cõpellere ad ſcribendum,& quotuplex eſt comparatio,& vtrum faciat plenam probationem,& quid hodie operatur Bart.in authen.& ſi contractus.C.eo.& in l.nuda.ff.de dona.

c ¶Non utrum de mandato tabellionis poſſit inſtrumẽtum per alium ſcribi,ſiue fieri.Et Adde Alex.conſil.cxxviij.j.lib.& do.Anto.in ca. quoniam contra.ſ.de prob.& per apoſtil.ad Pan.remiſſiue hic in apoſt.an q̃s poſſit

præiudicauit,arg.ff.de acquiren.poſ.naturaliter.§.j. Vel dic, ꝙ ex
nouo iure poterunt hæc poſt ſententiam ad Mediolanen. eccle-
ſiam peruenire ſm d.N.cuius eſt mens totius huius gl.& adde,ꝙ
no.j.de re iud.ſuborta, & in ſe.gl.[Inter alios.] nec obſtat, ꝙ ipſe
erat archiepiſcopus,quia ſi ueritatem ſciebat delictum perſonæ,
&c.xvj.q.vj.ſi epiſcopum,ſ.de reſti.in integrum.extra.Greg.eccle
ſia.Si vero ignorabat debet eſſe ignorantia excuſata,j.de cleri.ex.
miniſtra.apoſtolicæ.[Nec atteſtationes]. verſi. ſeptima ratio,vel
eſt de ſexta,quod melius eſt.[In inſtrumento ſententiæ] & ſic fi-
dem faciebant inter perſonas,inter quas actum erat, ar.hic. & ſ.
de proba.c.fi.C.de re iudi.geſta.Et ex hoc no.cautum eſſe, & pro-
uidum,vt totus proceſſus,in quo cōſiſtit ſaltem ordo iudiciarius
ſimul cum ſententia publicetur,ut per tale inſtrumentum,ſi po-
ſtea ꝯ proceſſum aliquid obiectum fuerit,fides fiat,ar.ſupra de ꝓ-
19 ba.quoniam contra falſam.§.fin.& plerumque † cauti Italici ita
ſeruant.Nec tradas obliuioni formam commiſſionis , ſi forſan
iudex fuerit delegatus,arg.ſ.de reſcrip.cum contingat, & de offi.
deleg.cum in iure.vbi de hoc. [Nocumentum] illas enim pote-
rat admittere,ſi uolebat,ſed non cogebatur,ar.C. de libera.cauſa.
iubemus.ſ.de teſti.cum cauſam. [Inter alias perſonas] ſic.j.de ꝑ-
ben.dilecto.in fi.ij.q.v.interrogatum.ſ.de teſti.veniens.quod dic ,
ut legitur,& no.j.de re iudi.c.pen. [Et in alio iudicio.] hæc non
nocent,ſm d.N.ſi atteſtationes eſſent publicatæ. Sed hoc falſum
eſt,quia idem eſſet, & ſi publicatæ eſſent . Publicatio enim nihil
facit,quia quod prius non erat autenticum , poſt publicationem
eſt autenticū,& valet inter perſonas,inter quas actum eſt,& quā-
do ad idem agitur,ſm d.N. ¶ Cæterum.] vj.pars in qua redit ad
tertiam intentionem abbatis , & contra ipſam opponit quātum
ad priuilegium Henrici,licet & contra ipſum obiecerit,ſ.eo.§.ea
dem ,verſi,ſed & ipſum[Sed etiam donationis.] vt patet ſ.§.j.ver.
tertio.in fin.[Vnde rerum.] ver.& dic vnde. ideſt ex quo priuile-
gio.ſm d.N. [Poterat.]quantum ad uerba imperatoris,quando
20 dixit,ꝙ res illas monaſterio cōferebat,†nam & res etiam alienas
donare poteſt,C.de quadri.præſcrip.bene a Zenone.[Quamuis.]
ver.[Ex forma.]quæ forte talis erat,uel conſimilis.Petijt tale mo
naſterium, vt ſibi donata a tali comite cōfirmare dignemur ſm
d.N.[Petitionis.]quia dicebatur in fine narrationis , quæ deinde
21 monaſterium petijt ſibi confirmari. † Et eſt ar.ꝙ rn̄ſum confor-
mandum eſt quæſtioni.ff.de interro.act.de ætate.§. quòd autem.
C.de tranſac.vt reſponſum.j.de ſponſ. de muliere.vbi de hoc.vn-
de & conteſtans litem debet rn̄dere petitioni,ſ.de litis conteſt.c.
vnico.& eidem debet ſententia conformari,ſ.de ordin.cog.cum
dilectus.§.fi.vbi de hoc. [Videretur.] Et ſic appareat ipſum priui
legium ſibi contrarium,ſi hæc duo ad idem referātur[Vt tamē.]
ver.[Valere.] quod ſemper in dubio fieri debet, ff. de rebus dub.
quotiens.j.de verb.ſignifi.Abbate.§.contra quod.ver. hic autem.
j.de priuile.in his.Ar.contra.ſ.de offi.deleg.cum ſuper.ff. de iure
codicil.l.j.ff.de rebus dub.in ambiguo.ff.de hær.inſtitu.quotiens .
[Alia donauerit .] puta quam illa,de quibus agebatur, quia illa
donata fuerunt,diu erat.Vnde neceſſe eſt , ꝙ alia ſpecificarentur
in priuilegio,& quòd ad illa donatio hæc referatur . [Et alia con-
firmauerit.]hæc uidelicet,de quibus agitur.[Cum eadem.]verſi.
niſi forſan ita dicatur,donationem talem ſi tenuit,cōfirmamus,
ſi non tenuit donamus de nouo.Sed contra,ſ.de reſti.ſpol. cum
veniſſet.ſolue,ut no.ſupra de eo qui mit. in poſ.cauſa rei ſer.c.j. in
22 fi.[Nequiuiſſet.] † Et ita talia debent eſſe ſubiecta,qualia prædica
ta permittunt,Laur.[Confirmari.]verſi.ſubaudi enim intelligun
tur aliqua.[Tanquam prius habita.].i.conceſſa.[Et conceſſa.].ſ.
de nouo.in quibus antea ius nullum habebat. quantum ad id,ꝙ
conceditur de nouo.Eadem ergo res non poteſt cōfirmari,& do-
23 nari, † Sed nunquid idem homo poteſt confirmare,& dare?non
videtur,ff.de iuriſd.omn.iud.& quia.Sed contra,63.di.in ſynodo.
xxiij.diſt.in nomine domini.ſ.de elect.cum inter vniuerſas.in fi.
& c.cum inter canonicos.[Ac propter hæc.]ver.quę proxime di
cta ſunt apparet euidenter [Quod illa] de quibus agebatur.[Nō
poterant intelligi]ſecundum intentionem & allegationem Ab-
batis aſſerentis,quod Luitardus comes ,& epiſcopus ea cōtulerat
monaſterio ſuo.[Donata]quia ante dictum priuilegium fuerāt,
ſicut abbas aſſerit habita,& poſſeſſa.[Cum inxta].verſi. [Legum
ſanctiones]ſm quas,quod meū eſt,nequit iterum meum fieri,ni
24 ſi deſierit eſſe meū,vt ſequit,† quia titulus dn̄ij duplicari non p̄t ,
vt Inſt.de act. §.ſic itaq; diſcretis. vnde & hæc verba ſumpta ſunt.
& idem ff.de acq.poſſ.poſſideri.§.ex pluribus.C.de ꝯhen.emp.cū
res.& l.ſi ancillā.& l.ſi mater.ff.de contrahen.emp. ſuæ rei,& arg.
25 ff.de iur.dot.ſi auia. † Quandoque tn̄ aliquis ex duplici titulo,ex-
cipit,j.de conceſ.præben.poſt electionem.& eſt ratio,quia nemo
ꝓhibetur pluribus exceptionibus (q̄uis etiam ꝯrijs) vti.ff.de exce.
26 nemo.ff.de inoffic.teſt.contra veterani.§.ſed nec impuberis.† Ex
pluribus etiam cauſis aliquid nobis deberi poteſt,ff.de re.iur.non
vt ex pluribus.Et ſolui,ff.de ſol.cum quis.§.de peculio. Et ex plu
ribus cauſis poſſumus poſſidere, quia vnum genus eſt poſſeſſio-
nis,ſed multæ ſpecies,ff.de acquiren.poſſ. poſſideri.§.ex pluribus.
27 & §.fi. † Ex vna tamen tantum cauſa dominium acquiritur , vt
dictum eſt,& arg.ff.ad l.fal.in fundo.& l.ſi auiæ.& C.loca. & con
ducti ad probationem.[Quod eſt meum].Sed dicet,ꝙ cum non
eſſet ſuum,quia falſum erat priuilegium Luitardi,dicendum eſt
quòd donatio imperatoris tenet,ar.ſ.de reſti.in inte.conſtitutus.
Reſpon.ideo non tenet donatio,quæ ſecuta eſt ex priuilegio Lui
tardi,quia non intendebat imperator ea donare,vt crederet ea eſ
ſe monaſterij ex donatione Luitardi,& intentio neceſſaria eſt,vt
Inſti.de dona.§.in ſumma.& ſeq.item ſicut ſententia lata ex fal-
ſo inſtrumento nó tenet,ita & priuilegium ex falſa cauſa,vel fal-
ſo inſtrumento conceſſum,C.ſi ex fal. inſtrum.l.j.& ij. Si autem
non apparuiſſet falſitas in primo & originali priuilegio , nec ei
inniteretur imperator,ſed diceret generaliter talia,& talia tibi cō
cedimus,& confirmamus.Non quererem quæ ſint conceſſa , &
quæ ſint confirmata,quia in quibus non valet confirmatio, & ꝑ
conſequens non valet conceſſio.Hæc enim videtur fuiſſe inten-
tio imperatoris , q.d. imperator.in omnem euentum volumus,
quod monaſterium hoc habeat.ſiue vt donata, ſiue vt confirma
ta.Et hoc intelligas verum eſſe, niſi monaſterium per obreptio-
28 nem priuilegium obtinuiſſet,vt hic, & infra c.j. † Sic ergo in du
bio facienda eſt interpretatio,ut res potius valeat, quam pereat,
xij.quæſt.ij.ſi quos,ſupra,de reſt.in integ.conſtitutus,& in alijs cō
cor.ſigna,ſupra eod.§.ver.vt tamen ſuper verbo,valere.[Nō poſ-
ſit.] ſequitur igitur ipſa vi, ꝙ ſi ex donatione Luitardi facta fue-
runt monaſterij,vt abbas intendebat,quòd poſtea ab imperatore
non poterant donari effectu primæ donationis durante.& ſic ne
ceſſe eſt quantum ad hæc,de quibus agitur,vt priuilegiū Henrici
confirmatorium intelligatur,& ſic etiam nihil operatur , vt ſeq.
[Cum igitur.] verſi [Confirmatorium] ſi dicamus,quòd valeat
& vt fiat interpretatio,ſecundum quam valere poteſt. [Quæ de-
ducta] quia cum ſemel fuiſſent ex cauſa donationis Luitardi ac-
quiſita,iterum ex donatione imperatoris ſequente acquiri non
poterant . [In iudicium] & ſi ad alia donatio referatur nihil ad
nos,cum de ipſis ad præſens non agatur. [Principale] vera dona-
tio Luitardi. [Non tenuit].i.tenuiſſe non probatur,quia non ha
betur alia probatio,niſi priuilegium inductum,quod multiplici
ter eſt improbatum,ſ.eo.§.ſed contra.[Nec acceſſorium].i.con-
firmatio imperatoris,quia illud, quod non eſt , confirmari non
poteſt,arg.ſ.de conſti.cum acceſſiſſent.cum ſuis concord.Hic au
tem habes ſciſſum notabile,ad quod hæc frequenter inducit de-
29 cre.ſ.† ꝙ ſi principale non tenet.&c.quod regulare eſt vt hic . &
C.de legibus.non dubium.ff.de reg.iur.cum principale.j.de don.
inter virum & vxor.& ſi neceſſe.ff.ad Maced.creditorem.ſ.de e-
lect.qualiter.Inueniuntur autem quædam iura ſpecialia, in qui-
bus tenet acceſſorium.& ſi deficiat principale, vt j. de iureiuran.
debitores.C.ſi aduerſus vendi.l.j.ff.quibus mo.vſufr.amit. quid ta
men.in prin.& l.præced.C.de epiſcopa.audien.aut.liberi. C.de li-
ber.præte.auth.ex cauſa.¶ Per inſtrumenta] vij.pars.in qua elidi-
tur quarta intentio abbatis poſita,ſ.eo.§.uerſi.iiij [Vtcunque].i.
aliquo modo.[Poſſeſſio] ff.de acquiren.poſ.ſi quis autem condu
xit.& l.ſi aliquam rem poſſideam.[Cum ad probationem]. verſ.
30 C.locati.ad probationem. [Non ſufficiat] †fatemur tamen, ꝙ q
rem locatam accipit,non poteſt referre quæſtionem de proprie-
tate,ſiue de poſſeſſione ſm do.N. [Facta locatio]ſed hoc falſum
videtur,quia ſi locaui tibi aliquam domum , tu non potes mihi
exinde referre dominij quæſtionem,ff.de pigno.actio.ſi pignore.
§.ſi prædo.& melius.C.loc.ſi quis conductionis.C.de pign. actio.
nec creditores.ff.commodati.l.ita vt ſi fur. Solu. illud verum eſt,
ſi agatur illa actione , quæ oritur ex contractu habito inter par-
tes,ſicut eſt actio locati,pignoratitia commodati . Secus ſi aga-
tur reali actione , quia illa non proponitur tanquam contra in-
quilinum,vel commodatarium,vel creditorem, ſed tanquā con
tra quemlibet poſſeſſorem,ff.ad exhiben.de eo.§.fi.ff.de rei vend.
officiū,ſed nec intentans rei ven.per ſoiam locationē rei,quā vē-
dicat ab eo factā ꝓbat intentionē ſuā vt hic,& C.locati.ad proba
tionem.& ar.C.de preſc.30.an.male agitur.C. de do. cēſual.ſ.de
31 cā poſ.c.fi.† Nā & conductorem,quam conduxit locare p̄t , [b] &
b tn̄ conſtat,ꝙ domus non eſt ff.loc.qui inſulā.ergo non ꝓbat hoc
eſſe&c.C.de ꝓba.ad ꝓbationem dn̄ij.¶ Cū aūt]. viij.pars.in qua
datur ſententia diffinitiua . [Probata non fuerant] actore enim
non ꝓbante reus eſt abſoluendus,C.de edendo. q̃ accuſare. C. de
rei uen.l.fi.C.de proba.actor.j.vt benefi.eccleſia.cap.vnico.§.j.vbi
de hoc[Procuratorem tuum nomine tuo] hic ergo formatur
ſententia in perſonam procuratoris.Contra,ſ. de prob. licet.§.fi.
dic,ut plene no.ſ.de elec.querelam.§.fin.Notandum eſt tamen,
ꝙ dicit noīe tuo & Mediol.eccl'ię,qa in petitione nihil fuit dictū
de no-

ADDITIONES.

a Conductor non pōt locatori exceptionē de proprietate , ſiue de poſſeſ-
ſione referre. Adde ad hoc Fel.hic in antepe.col.verſi.in glo.qui extendit
hoc dictum ad alios caſus .

b ¶Locare poteſt. Adde vtrum & cui conductore quā conduxit alteri poſ-
ſit locare Spe.ti.de iud.§.2.uer.circa hoc quæritur.& Fel.hic in pen. col.
poſt eum.& Do.Abb.hic ad fi.qui adducit hoc ad q.an ſcholaris recedēs
poſſit alium ponere loco ſui in domo vel camera etiam inuitis ſociis.

de nomine archiepiſcopi , ſed nomine Mediolan. eccleſiæ tm̄,vt
patet ſ.rn̄.j.verſic.j.ſed perinde eſt, ac ſi dixiſſet hoc nomine Me-
diolanen.eccleſiæ tm̄, quia illud tuo nomine nihil operatur , ut
patet in his,quæ ibi no. [Quoniā cum obſcura]ver.[Cōſueuit.]
ſic fieri debet,quod dic,vt le.& not.ſ.de prob. ex literis.j.de re iu.
cap.fi.licet in communi apparatu no.hæc materia hic, & ibi.ſed
ſufficit ſemel,& plene in vno loco eiuſdem libri notaſſe.

SVMMARIVM.

1 *Omnia nobis eſſe nota non poßunt .*
2 *Cardinalium literis quando credatur .*
3 *Litterę Papæ quandoque dubię ſunt*
4 *Literæ generales , non abſoluunt a uoto .*
5 *Qui abſoluit ex falſa cauſa,abſoluere non intendit.*

CAP. VII.

QVod ſuper his. Pars j. de voto. ſuper his
[Super abſolutione]a vo
to peregrinationis. [Ignota] vbi nulli fit præiudiciū
ſufficit ſigilla apparere illæſa,& in prima figura. C.de
edicto diui Adr.Tol.l.fi. ſi vero ſunt ignota plura requiruntur , ſ.
de cler.peregr.c.j.ij.& iij.quod dic,vt ibi no.ſin aūt ſigilla ſint fra-
cta in parte,vel abolita ſuſpecta redduntur,ff.qui te.fa.poſſ.ad te-
ſtium.§.ſi ſignū.& ſ.c.prox.§.eadem.ver.nec ſigillum.vbi de hoc
& tunc recurrendum eſt ad conſignatores,ſi ſuper ſunt , vt reco-
gnoſcant ſigna ſua,ff.quemadmodum.teſt. ap. ſed ſi quis ex cōſi
gnatorib.C.de fal.ſi quis decurio. & ſi non recognoſcunt ſigna ,
ſuſpectum eſt.ff.quemadmodū.te.ap.l.j.in fi.Quādo uero fit alij
præiudiciū,dūmodo ſigillum notum ſit,& cōſtet, qđ ſit autenti-
cum,prima facie ſtatur ei,niſi ꝯrium quid probetur,ſ.e.c.2.& ꝓ-
ba.iij.& c.poſt ceſſionē ſi uero is,ꝯ quem producitur, dicit,ꝙ nō
eſt uerum ſigillum illius,cuius dicitur eſſe,ex quo notū reputatur
ei incumbit probatio,vt in d.c.iij.ſed in dubio poſſet fieri collatio
literarum,& inſtrumentorū,vt ſ.c.prox.§.inſtrumentum.verſ.tū
quia ſubſcriptio.C.e.ti.comparationes.[Super impedimentis]q-
bus occurrentibus, ſicut aſſerunt , votum nequeunt adimplere .
[Deleui] vel nullo modo,quia ipſa conſtat eſſe falſa , vt innuit.
§.fi.¶ Ad quod] ij.pars. [Literas] in quibus ſemper cauſas, ſiue
impedimenta exprimimus.[Indulgemus]hoc modo ſcribimus
1 illis,qui perſonas, &c. [Plenius].i.plene,vel plenius,q̃ nos† nobis
enim non pn̄t omnia eſſe nota,vt patet ſ.de poſtul.prælat. bonæ
ij.§.fi.recurrimus ergo ad eos,qui hoc plene nouerunt.ſ.de renū.
poſt tranſlationē.§.fi.in prin.quia eſt ad tales in talibus recurren
dum,ſ.de elec.poſtq̃.is.& j.qui ma.accu.poſ.vr̄.cum ſuis concor
de. [Expoſitis] ab impetrantibus. ideo ſi ſtilus hic non ſeruatur,
q̄uis vera ſit cauſa,quæ prætenditur lr̄a non valebit,ar.j.de crimi-
ne fal.quā graui.j.de ſenten.excom.ad hæc.ſ. de conſtit.ex literis
[Saluti & ſuccurſui] hic autē diſtinguendū eſt,vt legitur, & no-
tatur j.de voto.quod ſuper his.§.rurſus,& c.ex multa.§.ij. [Proui
dentes]verſi.illis,quibus ſcribimus.[Ne quid]. &c.hæc igitur re-
gula eſt conſideranda,arg.ſ.de reſcrip.c.ij.& c.cum dilecta.¶ Vn
de] iii.pars [Per ſuppreſſionem] Hic.poteſt colligi,arg.a contra-
rio ſenſu, ꝙ ſi non per ſuppreſſionem falſitatis lr̄æ Cardinalium
2 ſunt obtente, credendum † eſt eis . [a] & ſi ſigilla cardinalium ſint
a ignota,quod & referas ad caſum iſtum , de quo hæc loquitur de-
cre.arg.j.de crim.fal.c.pen.Sed ꝯ,quia ex quo ſigilla ignota ſunt,
vr̄,ꝙ quinque ſunt requirenda,vt ſ.de cleri.peregri.c.ij.Sol. aliud
hic,& aliud ibi,hic enim loquitur,qn̄ & ſi ſigilla ignota ſint,Car
dinales tamen vel cardinalatus ſunt noti.ibi uero loquitur, quā-
do non ſolum ſigilla ignota ſunt,immo & epiſcopi, & epiſcopa
tus.Alias in caſu iſto minus,& in illo maius periculum vertitur,
& ideo ibi cautius prouidetur ſm dn̄m noſtrum.cuius eſt mens
totius huius gl.ad hoc xlij.diſt.quieſcamus.[Veritatis.]quia tacue
runt ea,per quæ vtiles erant terræ ſanctæ. ſm dn̄m nr̄m.& ſic nō
exprimunt exprimenda,vel cauſam aliquam, vel quia impetrāt
hac forma omiſſa.[Aut falſitatis]quia ſcilicet ſuggeſſerunt ſe de
biles cū ſint fortes ſm D.N.& ſic exprimunt certam cauſam &
iuſtam,ſed falſam.vnde non valent litteræ.ſ.de reſcrip.ſuper litte
ris.[Non ſolum cardinalium.ſed etiam noſtras] veras & indubi
tatas vt ſequitur.Sed cōtra,ſ.de teſti.cum a nobis.in fi.ſo.ibi.Vnū
tamen notabis hic,ꝙ ex quo ex tali cauſa Papæ litera reprobatur,
non debet moleſte gerere Cardinalis, ſi & ſua littera reprobetur .
3 [Nec ſolum] alias non ſolum. [Dubias] quia † & noſtræ quan-
doque dubiæ ſunt,vt patet j.de cri.fal.ſuper eo.& c.licet.[Carere
volumus] quia ex quo votum reuocant,veritatem continere de
bent.nam nec præcedentes literas aliter reuocarent, ſ.de dol.&
contu. ex litteris.ſ.de of.deleg.ex litteris ſ. de reſcri.ceterum.j.de
re iud.inter monaſteriū,ſed ad hoc,vt valeant dēnt rei ſeriē con-
4 tinere.j.de cohabi.cle.& mu.ſuper eo †. Et ſic patet, ꝙ literæ ge-
nerales non abſoluunt a voto, nec a ſententia excommunicatio
nis,vt his,& ſ.de offi.ord ex parte.j.de ſen.excom. cum pro cau-
ſa.& c.officij.[Et eis]. ſ. literis ſic impetratis. [Non obſtantibus,]
denegabit enim delegatus ſuam cognitionem, ubi delegans de-
negaret ſuam commiſſionem,ſ.de reſcr.ſuper litteris.§.fi.[Com
pelli] quia non tenet abſolutio.ſi ar.ff.de natal.reſti.l.j. ſi quæras ,
quare non tenet abſolutio ex falſa cauſa obtenta, vt hic , ſicut &
tenet excommunicatio ex falſa cauſa lata, 11.q.iij.cap.j. Reſpon.
5 quia † is qui abſoluit ex falſa cauſa abſoluere non intendit . ſed
qui ex eadem cauſa excommunicat, intendit excommunicare ,
quod dic,vt no.ſupra de offi.ord.ex parte ſecundum d.N.

ADDITIO.

a ¶Credendum eſt eis. Adde an & quando credatur literis,vel dicto cardi
nali do.Abb.& eius apoſtillatorem hic .

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta quando ſint admittenda vel reijcienda.*
2 *Quod eſt contra ius ſcriptum,ſtatim abijciendum eſt .*
3 *Principem ſubuertere multa iura non eſt uerisimile.*
4 *Extrauagans non iuri contrarium ſeruatur.*

CAP. VIII.

PAſtoralis. Et j.[Aliqua decretalis.] quæ nō
eſt poſita in corpore decretalium
ſed tamen aduocati eam pro decretali allegant.unde
ſi non ſit contraria iuri,non eſt ſtatim reijcienda, ſed
Papa ſuper ea potius conſulendus,ut ſequitur. Secus in reſcriptis
contra ius impetratis, illa enim ſtatim abijcerentur,xxv.qu.2.re-
ſcripta . Vel loquitur hic de illis decret. quæ olim erant poſitæ in
corpore decretalium tempore illo,quo nullum corpus decre. e-
rat autenticum,excepta compilatione domini Innocētij.iii.Vel
loquitur quando etiam bulla depēdet in litera , quia nec ſtatim,
ideo pro iure eſt habenda,C.de legi.l.2.ſecundum d.N. cuius eſt
mens totius huius gl.Tu uero dic,ut no.in gl.ſequentibus. [Me-
1 rito dubitet] Ad declarationem huius cap. notabis † quod ſi re-
ſcriptūm apoſtolicum prætendatur clarum,& uerum,& iuſtum
& æquum,& indubitatum de facto,& de iure.puta quia certum
eſt,quòd verum,& ſecundum ſtilum eſt, nec aliquid iniuſtum ,
vel iniquum continet.ſequendum eſt omnino,vt infra.§.j. & ſ.
de reſcrip.ſi quando & c.cum dilecta.§.fi.& ſ.de offi.dele.pruden-
tiam.& cap.venerabili.Si autem ſuſpectum eſt de falſitate conſu
latur princeps,& vtens retineatur, & caute cuſtodiatur, & mitta
tur principi,ſi hoc mandet infra de cri.fal.ſuper eo.ſupra de reſc.
cap.ij.in fi.ſ.de teſti.cauſam quæ.ij.in fi. Quod ſi de falſitate nul-
2 la ſuſpicio habeatur,ſed de tenore , puta quia † omnino eſt con-
tra ius ſcriptum,ſtatim abijciendum eſt, xxv.qu.ij.reſcripta. C.de
præci.impera.offi.reſcripta.& de tenentis manibus euellendum.
C.de ſacrifici.paga.l.iij.non enim obtentu reſcripti eſt a iure cō-
muni recedendum ſupra, de reſcrip. cauſam quæ.niſi dicatur in
reſcripto non obſtante tali iure,ut ſ.de reſcri.nonnulli.ſ.de ætat.
& qual.eam te.ſ.de offic.deleg.ſuper quæſtionum.& arg. ff.dele.
3 iij. ſi quis. in principio † quia nec eſt uerisimile principem velle
ſubuertere multa iura, ſupra de elect. eccleſia.ij.§.denique.Sed ſi
non eſt expreſſe contra ius,ſed præter ius expectanda eſt ſecunda
iuſſio.& ſic poteſt intelligi,j.eo,§.fin.ar.in autenti.vt nulli iud.§.
& hoc vero iubemus.coll.ix.& C.de legibus.l.fi.& idem fiat ſi ali
quam continet iniquitatem.licet ſit cōtra ius impetratum, ſ.de
offi.dele.ſi quando in auten.deman.prin.§.ſi quis autem. coll.4.
Verum ſi æquum ſit , & ſecundum ius ſequatur omnino ſupra ,
de tranſac.cap.fina.Sin autem ſit contra terrę conſuetudinem ra
tionabilem & præſcriptā præualet conſuetudo ſ.de eo,qui mitt.
in poſ. cauſa rei ſer.cum ueniſſent.ſ. de conſtit.cum omnes.ſ.de
conſue.cap.fin.niſi pro certo liqueat,ꝙ princeps intendat per re-
ſcriptum ſuum expreſſe talem conſuetudinem reuocare,ff.de ſe
pul.uiola.l.ij.libr.xij.§.diuus.j.de re iud.cum cauſa quæ.Sed & qa
contingit quandoque extrauagantia vacillare,alij dicunt, quòd
eſt extrauagans.alij dicunt,quòd non,vt patet in prohemio.§. ſa-
4 ne.† Sed ſi extrauagans,quod allegatur omnino concordat iuri
ſicut eſt illud,quod quidam libri habent,ſ.de teſti.extra greg.me
diatores.ſ.de reſcri.iu extra.greg. ipſo iure.tunc iudex ſecundum
ipſum non timeat iudicare.j.eo.§.j. Si uero ſuper materia ipſius
occurrant multa iura contraria,& diuerſæ opiniones . ſicut ſ.de
temp.or.extra.greg.nullum.& de reſti.in integ.extra.grego.eccle
ſia.couſulatur princeps.j.eo.§.fin.Si eadem].ij.pars. ſcilicet decr.
de qua dubitatur vtrum ſit decr.[Iuri communi].ſcilicet diuino
vel canonico.j.de accuſ.qualiter.ij.ſupra,de elec.ſignificaſti.infra
qui fil.ſunt le.per venerabilem.§.rationibus.j. de vſur. ſuper eo.j.
de iuram.calum.cap.j.vel ciuili.nobis non contrario infra,de no
ui ope.nunc.c.vnico.x.diſt.c.j.& ij.& per totum.quod dic,ut ple-
ne no.infra,de ſol.capi.fi.uel naturali ratione deficiente iure.l.di.
conſuetudo.inſtitu.de iuram.nat.§. quod uero naturalis,ſiue cō-
ſuetudini.inſtitut.de iur.natu.§. ex non ſcripto ſupra,de conſuet.
cum dilectus.§ primo. [Non metuat] quia tale inſtrumentum
vere eſt autenticum.xix.diſt. ſi Romanorum . & ideo plene pro-
bat , ſupra eodem capitulo ſecundo, & hac ratione conſiderata
fuit hęc decr.ſub hoc titulo collocata,potuiſſet tamen poni.ſ.de
conſt.vel de reſcri.vel de offi.dele.[Non tam ipſius] auctoritate ,
quod ſequitur.[Verum.iii.pars.[Diſſona]vel non conſona.[Cō
ſultat]vt no.ſ.reſpon.j.in magna gl.ſuper verbo merito dubitet .
licet autē aliqui ſcripſerunt,ꝙ ex eo, qđ reperitur inter alias decr.

præſumitur eſſe decretalis ad inſtar moniale. xx. q. j. quem pro-
genitores. nos tamen non putamus hoc verum eſſe niſi omnes
libri communiter habeant ipſam,alioquin quilibet poſſet facere
nouam decre.ipſam in libro ſuo ponendo. quod no eſt ſentien-
dum,vt no.ſ.in prohemio.in fi.& ideo dic,vt no.ſ.eod. reſpon. j.

SVMMARIVM.

1 *Quod vni licet,alii licere debet.*
2 *Teſtes & inſtrumenta habent eandem vim in litibus exercendis.*
3 *Corruptio de facili comprehendi non poteſt.*
4 *Melius eſt ante,quam poſt vulnus remedium quærere.*
5 *Renunciatio aliud,& aliud concluſio.*
6 *Conſuetudo approbata reddit inſtrumentum autenticum.*
7 *Mulieri poteſtatem iudicandi tribuit conſuetudo.*
8 *Inſtrumentum ex qualitate perſonæ approbatur,vel reprobatur.*

CAP. IX.

Cum dilectus. Pars.ſ.de cauſa poſ.& ꝓprie.
cum dilectus.ſ. de arg. cum
dilectus.[Ad ſecundam]epiſcopus enim ſancti An-
dreæ & abbas,quibus ſcribitur,quatuor fecerunt quæ
ſtiones.primam habes.ſ.de arbi.cum dilectus.ſecundam & ter-
tiam in hoc c.quartam.ſ.de cauſa poſ.cum dilectus. [Vtralibet]
1 alias vtraque.ſ.tam actor,q̄ reus,† quia quod vni licet,& alii lice-
re debet,j.de excepti.cum inter priorem.ff.de regu.iur.non debet.
Etiam poſt publicationem] Dubitatio forte fuit quia nimis ta-
cuiſſe videbatur,cum nec proteſtatus fuiſſet,vnde edere debuiſſet,
ar.ff.de edendo.l.j.§ edere.& § edenda.ſed non eſt hic neceſſaria
proteſtatio,cum ſciat ius ſuum adhuc durare,arg.ſ.de teſti. præ-
ſentium.ff.quibus.mo.pig.vel ypo.ſol.ſicut re corporali.§.non vi
detur.Vel dubitatio fuit,quia poſt publicationem teſtium non li
cet alios teſtes producere,ſ.de teſti.in cauſis.& c.fraternitatis.& c.
de teſtibus.in fi.vnde videbatur,ꝙ inſtrumenta produci non poſ-
ſunt,cum nomine inſtrumentorum contineantur,& teſtes.ſ. de
2 teſti.cogen.peruenit.j.ff.eo.ti.l.j.† & eandem vim obtinent teſtes,
& inſtrumenta in litibus exercendo,j.e.cum Iohannes. §. porro.
ſed alia ratio reformat pactum in teſtibus,qui corrumpi poſſunt
3 priuatim,& familiariter,†nec poteſt corruptio de facili compre-
hendi,ſ.de proba.licet.§.idem quoque.ſ.de teſtib. ſicut nobis.&
in inſtrumentis,quæ non ita frequenter falſantur.& ſi hoc fiat fa
cilius deprehenditur,vt patet.ſ.eo.inter dilectos.Ideoq; licet poſt
publicationem admittantur inſtrumenta,non tamē alij recipiū-
tur teſtes, quia timetur de corruptione plus in teſtibus, quam in
inſtrumentis in auth.de teſtibus.§.quia vero col.vij.Vſque ad dif
finitiue].i circa excluſiue enim ponitur.quia nec poſt concluſio-
nem reciperentur,vt ſequitur.ſic.ſ.de æta.& qua.a multis.& j.eo.
c.j.§.verum.ver.cum iudex.incluſiue vero ponitur.xxxij.diſt.de il
lo.xiij.q.ij.ebron.xxxv.q.iij.porro.ff.de pig.ac.l.j.& adde, quod no.
in ſe.gl.[ſententiæ calculum]Dicunt quidam, ꝙ ēt poſt conclu-
ſionem poſſunt inſtrumenta produci,quia & in cauſa appellatio
4 nis produci poſſunt, † eſt ergo melius ante cauſam vulneratam
ſubuenire,quā poſt vulnus remedium quærere. C.in quibus cau-
ſis reſt.in inte.non eſt neceſſaria.ſancimus. Alij vero dicūt,ꝙ nec
ēt in cauſa appellationis, poſtquam concluſum eſt licet ea pro-
ducere,ar.j.eod.c.j.§.verum reſponſionem. vbi loquitur in cauſa
appellationis,& dicitur ibi,ꝙ poſt concluſionem poteſt iudex in
terrogare partes ex officio.ergo a contrario ſenſu poſt concluſio-
nem non licet parti interrogare,nec ad eius inſtantiam debet in
terrogatio fieri,ſi nō licitum interrogare, quod magis videtur cō
ceſſibile,& quod minus eſt,multo minus poteſt inſtrumēta pro
ducere,quod maius eſt & quod minus videtur conceſſibile, & ꝙ
minus eſt,multo minus poteſt inſtrumentum produci,quod ma
ius eſt,& quod minus videtur conceſſibile.Tu vero dicas, ꝙ in cā
principali licitum ad concluſionē,& non poſt inſtrumenta ꝓdu
cere,vt hic dicit.in cauſa vero appellationis poſt cōcluſionem in
prima cā principali factā non ſolū inſtrumenta, ſed & q̄nque in
aliquibus licet teſtes producere,cū cā appellationis alia ſit a prin
cipali,qđ dic,vt le.& no.ſ.de teſt.fraternitas ſm.d.n.cuius eſt mēs
totius huius gl.Nec obſtat.j.c.j.§.verum reſpōſionem. quia illud
intelligitur non de concluſione principali,ſed in cā appellationis
facta.[Antequā]& non poſtea.ſed contra.j.e.c.j.§.verum.ver.nō
obſtante.& ſeq.io.ibi.& in præcedenti gl.[Concluſum].i.renun-
ciatum allegationibus,& probationibus.i.omni iuri & omni fa-
cto.ſic.ſ.de cauſa poſ.paſtoralis.ſ.de procura. auditis. Pōt tñ dici,
5 †ꝙ aliud eſt renunciatio,& aliud concluſio,vt ſ.in d.cap.paſtoral.
6 ¶[Super tertio vero.]ij.pars.[Conſuetudo]†conſuetudo igitur ap-
probata reddit inſtrumentum autēticum,quod alias reprobare-
tur priuatū.Nec mirū,qa illegitimū ad honores admittit tanquā
legitimum.j.de cleri.coniuga.cum olim. Et perſonas illegitimas
ad ꝯhendum legitimas reddit,j.de cogna.ſpiritua.ſuper eo·Et pri
uato dat iuriſdictionem.ſ.de fo.ꝯpe.cū contingat.Sed nūquid in
ſtrumentum regis fidē faciet in ſpūalibus, & corā eccleſiaſtico iu
dice,ſi ꝯſuetudo,hoc habeat?Dicas,ꝙ non,quia talis conſuetudo
irrationabilis eſſet,vt patet in eo,qđ le.& no.ſ.de arb.ꝯtingit. ſ. de
iu.decernimus.& c.clerici.& j.ne cle.vel mona.ſicut te. Qđ ergo
hic dicit intelligas,quo ad tpalia,ſicut ſunt ꝯctus,vel actus iudicia
les,nō matrimoniales,vel alias ſpirituales,ſed ciuiles & tpales vel
vbi inducūtur tanq̄ priuilegia ab codē rege alicui eccleſiæ ꝯceſſa.
ſ.de teſti.in integ.auditis.vel quo ad feudalia.ſ.de fo.ꝯpe. ex tranſ.
miſſa.in fi cū ſuis concor.& adde,quod no.in ſeq.gl.& j. ne cleri.
vel mo.ſicut te.[Obtinet]intim.ꝙ & ſi inſtrm in ſcriptionem te
ſtiū nō habeat,nihilominus credetur ei,ſi & hæc conſuetudo ob
tinuit approbata.vt & de hoc no.ſ.e.c.ij.ſuper verbo.ſigillum ſm
d.n.Magnæ ergo virtutis eſt conſuetudo,q̄ & priuatæ ſcripturę,&
cui alias non crederetur efficacē virtutē probationis dat.vt hic ꝓ-
7 batur.† Nec mirū qa & priuatę pſonæ & ēt mulieri poteſtatē tri-
buit iudicādi.& eis ordinariā iuriſdictionē cōcedit,vt patet in eo,
qđ le.& no.ſ.de fo.ꝯpe.cū ꝯtingat.& de arbitris dilecti. Et ēt a cri-
mine falſi excuſat,vt patet in eo,qđ legitur,& no.ſ.e.c.ij.ſuper ver
bo ſigillū.aū fi..pſius gl.ver.qcqđ tñ dicat in pdictis ciuitatibus &
pcedentibus,& ſequētibus.& adde qđ no.in præceden.gl.[Præſer-
tim].ver.i.tm.nā ſi eſſet malæ famæ,& vilis opinionis,& qui con
ſueuiſſet inſtrumenta falſa facere, & vendere nō crederetur eis.
8 †Et ſic no.ꝙ ex qualitate pſonæ approbatur inſtrm, vel reproba-
tur,vt hic patet.& ff.de edendo ſi quis ex argētarijs, §.i.j. de pſum.
illud.& c.mādata,j.de pſcrip.ad audientiā.[Supradictus rex]in de
ciſione.ſic.ſ.de off.or.dilecta.§.j.ver.dictus.[Honeſtatis.]hoc ſem
per pſumitur eſſe in homine.niſi ꝯ.probetur.j de præſump. c.fin.
quod verum eſt de baptizato.ſecus de in fideli,ſuper quo vide,qđ
no.ſ.de tranſla.epiſcopi.c.ii.§.ſed neque.ver.& quod non eſt.

ADDITIO.

a ¶An poſt concluſionem in cauſa poſſunt produci inſtrumenta.Adde ro.
conſi.xx. et an in criminalibus concludatur in cauſa.Et an ſententia lata
omiſſa publicatione teſtium valeat per domi.Abba.& apoſtillam ad eum
hic.Item an renunciare,& concludere ſint idem,vide per do. Abb.& apo
ſtil.hic in fi.

SVMMARIVM.

1 *Actionem exprimere,non eſt neceſſe.*
2 *Teſtes in cauſa appellationis ſuper antiquis capitulis produci poſſunt.*
3 *Poſſeſſio vacua quid importet.*
4 *Venditor præciſe tenetur,ad traditionem rei.*
5 *Nouæ probationes poſſunt induci in cauſa appellationis.*
6 *Conditio apponitur, per ſi,& modus per vt.*
7 *Inſtrumentum propter admixtionem falſitatis,in totum reprobatur.*
8 *Scriptus de facili mutari non poteſt quin appareat.*
9 *Memoria hominis labilis eſt.*
10 *Inſtrumentum per quot teſtes poteſt reprobari.*
11 *Quæſtio habita in curia romana.*
12 *Sexui muliebri parcendum eſt propter fragilitatem.*
13 *Veritas non ſubtilitas in iudicio eſt ſequenda.*
14 *Electio omnis in facto conſiſtit.*
15 *Veritas ſepius examinata magis ſplendet in lucem.*
16 *Super incidenti pronunciandum eſt.*
17 *Dies cedere in contractibus conditionalibus,quando dicatur.*
18 *Sententia lata prætextu exceptionis omiſſe retractari non debet.*
19 *Quod in modum exceptionis opponi nō poteſt,admittitur, in modum actionis.*
20 *Cui datur Actio,multo fortius exceptio.*

CAP. X.

Cum Iohannes hæremita. Alias hære-
mitæ.[Ex cā mutui.]Sine expreſſione enim cāæ non
1 cogeretur reus reſpondere,ſ.de libel.obl.c.iij.ſed † nō
eſt neceſſe exprimere actionem,idem formulam actionis, vt di-
cat ad hoc propono conditionem certi ex mutuo,ff.ſi cer.pe.cer
ti conditio.& de hoc no.ſ.de iu.dilecti.& c.examinata.[Perijſſet]
ſubaudi,q̄dā domū,q̄ ei vendideras ſibi vacuā tradi. & quædam
alia,vt in antiqua.& colligitur ex ſequentibus.[Quod cum idē].ſ.
Ioannes.[Domus]ſibi venditæ,& quā ſibi tradi petebat vt ſ.inter
lineaui.[Ex illis].ſ.clxxx.libris.cū cā liqda eſſet ex ꝯfeſſione vtriuſ
que partis.alias debiti dubij ꝯpenſatio obiecta non admitteretur,
C.de ꝯpenſa.l.fi.& le.& no.j.depoſiti.bona fides. [Compenſare.]
& l.lib.q̄ ſupererant,& quas petebas tibi ſolui reddere. [Tādem.]
ver.[Articulis]qui integri remanſerunt.ſed in ipſis iuſte pronun-
ciatum fuit.vt patet.j.e.§ fi.ver.ſententiam.[Iudices.]ver.[Te ſen
tialiter]& male.cum de his.ſ.de traditione domus nihil actum eſ
ſet.Vel dic,ꝙ domum etiam petijt ſibi tradi actione exempto, vt
& innuitur.j.eo §.ad hæc,quæ.in prin.& ibi no.& idcirco bene iu
dicauerunt iudices ſecundum probata.ſed iudex appellationis co
rā quo probatū fuit de conditione appoſita in contractu contra-
rium ſententiauit,& bene.nec fuit in hoc primis iudicibus, qui
2 in nulla culpa fuerunt aliquid imputandum,j.eo.c.§.fin.† Et ita
habes hic,ar.ꝙ in cauſa appellationis poſſunt partes ēt ſuper an-
tiquis articulis teſtes producere.ſiue ſuper eo,quod depēdet ex eis,
licet illud ſciuerunt,vel ſaltem ſcire potuerunt in c principali.nā
Ioannes bene ſciebat hāc ꝯditionē & bene ſcire poterat, ꝙ ex quo
domus ab eo vēdicabatur,fuiſſet ꝓ actore data ſnīa, niſi ꝯditionē
probaſſet.Alij tñ dicūt,ꝙ ex quo ante apertionem teſtium ſciuit,
vel ſcire potuit articulum ſibi neceſſarium fore, & illum propo-
nere,

nere,ac probare neglexit,nunquam poſt apertionem admittitur
ad probandum,& hæc decre non contradicit,quia hic non fue-
runt primo teſtes producti ſuper venditione,ſed inſtrumentū. &
ideo nihil fuit hic probatum poſt apertionem teſtium, qa teſtes
non poterunt aperiri,qui nec fuerunt producti,& ſic de ſuborna-
tione non potuit hic timeri.quare valuerunt hic teſtes producti.
non obſtante quod legi.in Authen. de teſtib. §. quia vero multi.
coll.vij.Tu vero dicas,ꝙ in hoc non eſt magna vis,vtrum vnum
articulum,quem in cā appl'onis probare vult ſciuerūt in cā prin-
cipali ſibi neceſſariū,vel nō,ſed in hoc eſt vis, an oblatus fuit ille
articulus in cauſa principali probandus,vel an comprehendatur
ſub articulis in cauſa principali datis, an non.In primis duobus
caſibus ſi in principali cauſa aliquid probauit per teſtes poſt aper
tionem ipſorum,iterum ſuper eiſdem non poteſt teſtes produce
re.Si vero de articulo nulla eſt facta mentio,vel facta eſt,ſed nul-
lum teſtem produxit,tunc non obſtat apertio,quæ facta non eſt.
& ſic probare poteſt,vt hic ſm d.n.cuius eſt tota mens huius glo.
Tu tamen dic de hac materia,vt plene no.ſ.de teſti. fraternitatis.
[Condemnarunt]ſubaudi,& compenſationem obiectam admi
ſerunt & bene.vnde & confirmatur in fi. huius ca. [Vt eidem.]ſ.
Ioanni.[Domus]quam petierat,vt no.ſ.eo. ſuper verbo, petiiſſet.
a [Poſſeſſionem vacuā][a] i.† alij nō obligatam,vt ſequitur, ar.ſ.vt
3 li.pen.eccleſia veſtra.ij.nec ab alio poſſeſſam ventris nomine,vel
fideicommiſſariorū cauſa, ſeu etiam legatorum. ad hoc enim
pertinet vacui poſſeſſio.& hæc tradi debet, vbi pura eſt venditio,
ff.de act.em.& ven.l.ij.§.i.& l.ſe.& ar.ff.de vſuris.ſi ſtipulatus.Si &
reſtitutio poſſeſſionis fieri debet plane,ac libere.ſ.de reſti.ſpolato.
4 Piſanis.Et hoc verum eſt ſecundum M.qui dixit † venditorem p-
ciſe teneri ad traditionem rei venditæ.ff.de act.emp.& ven.ex vē-
dito.Sed ſm Io.ſufficit intereſſe præſtare,ff.de act.emp. & ven.l.j.
Ius autem canonicū videtur adhærere in hac parte opinioni M.
vt poteſt colligi ex hoc,quod dicitur hic,& j.c.§.fi.& argu. in eo,
quod le.& no.ſ.de arb.per tuas.ſ.de pa.c.j.& iij. ¶[Cum igitur.]ij.
pars.[Ad noſtram] cui hæc ciuitas temporaliter ſubiacet. alias
non appellaretur ad papam in temporalibus.j. de ap.ſi duobus.ſe
cundum B.Sed contrarium eſt verum , ſaltem vbi appellatur a
iudice,qui nullum temporalem recognoſcit ſuperiorem , vt pa-
tet in eo,quod le.& no.j.qui fi.ſunt le.per venerabilem.§.rationi
bus.& ſ.de fo.comp.licet.& in Auth. vt diff.iudi.§.ſi tamen con-
tigerit.& §.in ciuitatibus.coll.ix.& ij.q.vj. ad Romanam.j.& ij. &
c.ideo.j.& ij.& extra d.n.de ap.Romana.§.dēt.li.vj.[Ex parte tua.]
ver.[Propoſitum] nunc de nouo in cauſa appellationis, quia in
primo iudicio de hoc nihil fuit dictum,vt j.e.c.§.fi.[Conditiona
lem] melius dixiſſet conuentionalem,& non abſolutam . nam
pura fuit non conditionalis,nec abſoluta,immo ſub certo pacto
ſiue modo appoſito contracta,vt patet j.verſi.tali videlicet,vbi de
hoc.[Ac nullatenus]verſi. [Ipſius]domus ,quod & verum eſt,vt
patet j.§.fi.[Ad hoc]ſ.quod conditionalis fuerat venditio,& nō
pura.[Quod & ſi]verſi.[Nouum]quia de nouo propoſitum , vt
no.ſ.verſi.ex tua.[Pendebat tamen] De hac materia dic,vt no.ſ.
de teſti.fraternitatis,& per hoc poteſt exemplificari,quod ibi dici
tur de nouis capitulis dependentibus ex antiquis. Et ex hoc etiā
5 patet,†ꝙ in cauſa appellationis poſſunt nouæ exceptiones & no-
uæ probationes induci.C.de ap.eos,qui.§.j.& §.fi.j.de priui. cum
olim.ij.§.fi.C.de tem.ap.per hanc.C.ſententiam reſcin.non poſ.
l.ij.[Qui iurati]ſcilicet teſtes.alias non valerent,ſ.de teſti. nuper.
[Interfuiſſe]tali teſti credi oportet,ſ.de teſti. pterea.ſ.de elec. per
inquiſitionem.rñ.j.ver.ſeque vidiſſe.ſ.de conſue.c.ij.quod dic, vt
ibi no.& ſ.de teſt.cu cauſam quę.īter archiepiſcopum.[Pro qua]
ſ.domo.[Tali videlicet.]ver.[Conditione,]i.modo, vel pacto , vt
6 ſequitur,quia † conditio apponitur per ſi,[b] modus per vt. ſed allu-
b dit vulgaribus,qui plerunque abuſiue loquuntur,ff.de leg.iij. non
aliter. Et probatur per hanc decret.ſm Gof. ꝙ ſi ego appello , ob
vnam cauſam,poſſum nihilominus & aliam proſequi,vt hic , &
ff.de pa.ſcio.C.de rebus cre.generaliter.§.ipſe autem.& §.ſeq. ſed
hoc verum eſt,quando appellatur a ſentētia, vt probant dicta iu-
ra.Et eſt ratio,quia nō eſt neceſſe cauſam exprimere, ſed ſufficit
ꝙ appellans dicat apud acta appello. ff. de appellationibus. l.j. §.
fi.& l.ij.Porro ſecus videtur,quando a grauamine ante ſententiā
appellatur.ibi enim neceſſe eſt,ꝙ iuſta cauſa exprimatur,j.de ap.
conſtitutis.ij.§.fin.quod dic,vt ibi no.[Inhabitares.] & ideo iniu-
ſte proceſſerunt iudices , qui te ad tradendā poſſeſſionem vacuā
condemnarunt,vt ſ.e.c.rñ.j.in fi.[Et poſt obitum.]ver. [Natis].i.
filiis.[Nepotibus]filijs ſororis ſuæ forte , vel filiæ.nec fuit omni-
no hoc inutile,quia forſan P.venditor pater nepotum omnia tā
quam prodigus diſſipabat.& ideo nihil habuiſſent filij eius ab in
teſtato venientes,niſi eis hoc modo prouiſum eſſet,licet alias ſuc
cedere deberent in hæreditate patris,in qua eſſet.in Auth.de hær.
quæ ab inteſta.defe.circa prin.& de hæredum quali. & dif.rñ.j.§.
ſui.colla.ix. Videtur etiam Ioannes in hoc caſu pretium dediſſe
nepotibus,ar.ff.de condi.indeb. quod quis ſcien .ff. de regu. iuris.
cuius per errorem.ff.de act.emp.& ven.l.j.in fi. [Cuius conditio-
nis.]ver.i.pactionis.C.de pac.in bonæ fidei.[Ex minori ratio.]
in xx libris,vt patet in pretio ſequenti.[Anni vero.]ver.[Menſis
& diei]& tamē nihilominus valet teſtimonium, quamuis enim
teſtes debeant interrogari de hmōi circunſtantijs vt ſ.de teſti. cū
cauſam quæ.nihilominus valet teſtimonium,ſi dicat ſe de tem-
pore non recordari,vt patet hic,& in ſequētibus, quod verum eſt
niſi inducantur ad certum tempus probandum.C. de contrahē.
ſti.optimam.tunc enim non valeret teſtimonium , ex quo non
probarent id ad quod principaliter inducuntur,ar.ſ.de teſti. c. de
teſti.ff.de peti.hær.ſi quis libertatem.§.fi.& hic.Sed cauendum eſt
iudici,ne ſic inſtructi ſint, & ne dicant eundem præmeditatum
ſermonem ad hoc,ne poſtea valeant reprobari,quod dic , vt no.
ſ.de teſti.ex tenore §.verum.ver.cum teſtes. ¶ Dictus vero Ioan-
nes.] iij.pars.[Ad hoc.]ver.[Probandum.]ſ.ꝙ venditio pura fuiſ
ſet non conditionalis.[Publicum]per manum.ſ. publicam i. ta-
bellionis confectum,vt ſequitur,quod ſi authenticum eſt,fidem
facit.ſ.e.c.ij.[Tabellionem.[ver.Si omnes teſtes veniunt, & vna-
nimiter contradicunt inſtrumento,in quo inſcripti ſunt , repro-
batur inſtrumentum,& ſtatur teſtibus,ſ.de proba.iii. & in Auth.
de fide inſtru.§.ſi vero fideiuſſor,& ſequentibus.coll.vj.ſi vero vnꝰ
tantum de ipſis teſtibus dicat, non interfui huic ꝯtractui,de quo
loquitur inſtrumentum,in quo inſcriptus ſum,ſuſpectum reddi
tur inſtrumentum,ff.quemadmodum teſt.ape.l.j.§.fi.& ideo nō
probatur quouſque melius fuerit approbatum.C.de proba.iube-
mus.Et eſt hoc adeo verum ſecūdum quoſdam,ꝙ & ſi ſint decē
teſtes inſcripti in inſtrumento,& vnus ſolus ex eis, vt dictum eſt,
contradicat alijs nouem tacentibus,vel mortuis ſuſpectum red-
dit inſtrumentum . Alij dicunt, ꝙ licet vnus de teſtibus dicat ſe
non interfuiſſe,nihilominus tamen valet inſtrumētum.& ſi alij
omnes taceant, vel aliqui ex ipſis mortui ſint , vel etiam omnes,
dummodo tot alij,qui interfuerūt ꝯctui,ſuperſint,per quos poſ-
ſit probari veritatis inſtrumenti. Nec obſtat. ff.quemadmodum
te.ap.l.i.§.fi.quia loquitur,qñ ſeptem tm teſtes fuerūt ad teſtimo
nium vocati.& vnus ex illis negat ſe īterfuiſſe in teſtamēto, quo
dempto propter defectum numeri teſtium,qui ſm leges ad mi-
nus regulariter ſeptennarius requiritur inualidum remanet te-
ſtamentum,C.de teſt.& ſi vnus ſm d.n. Licet ſecus ſit ſm cano-
nes,quod dic,vt no.j.de teſta. cum eſſes.& c.relatum.& c.cum ti
bi.Secus aūt eſſet,ſi octo & nouem,vel plures fuiſſent teſtes,vt ſic
vno educto ſufficiens numerus teſtium remaneret. Vel vt dicit
Ioā.illud eſt ſpeciale in teſtamento propter ſolennitates, quæ ibi
requiruntur.alias aūt ſi per duos de inſcriptis teſtibus, vel alios ꝓ
baretur veritas , & ꝙ teſtes, qui negant ſe interfuiſſe ꝯctui inter-
ſint,ſtaretur veritati, non obſtante ꝯdictione vnius, vt patet ſ.de
elec.cum dilectus.§.nos vero.immo & idem videtur,& ſi non ꝓ
betur ipſum teſtem negantem ꝯctui interfuiſſe , nam & ſi teſtis
negat ſe teſtificatum fuiſſe,vel pars ſe confeſſam, vt ſcriptum eſt
in actis, vel dicat in aliquo alio contractu ſoli ſcripturæ tabellio
nis crederetur,& per ipſam conuincetur.ſ.de proba. quoniā con
tra falſam.ſm d.n.Tu vero dic,vt ibi no. Sin aūt non ſolus vnus,
ſed plures de ipſis inſcriptis teſtibus dicāt ſe non interfuiſſe, tunc
omnino adeo debilitatur inſtrumentum, ꝙ nihil probat,ſ.de te
ſti.tñ literis.§.fin.& in tm eſt hoc verum, ꝙ etiam ſi per centum
teſtes probaretur contractus,qui in inſtrumento continetur,nō
tamen propter hoc probaretur illi teſtes interfuiſſe , qui hoc ne-
gant.& ideo inſtrumentum inualidum eſt,quia & ſi continet ve
ritatem , quantum ad contractum continet tamen falſitatem,
quantum ad iſtos duos, quos aſſerit præſentes interfuiſſe, & tñ
7 non interfuerunt.& ideo † propter iſtam admixtionem falſitatis
in totum reprobatur,ar. iij.q . ix . pura & ſimplex ſm quoſdam.
Nec negant iſti, quominus veritas contractus poſſit probari nō
ſolum per alios teſtes,ſed etiam per illos qui in ipſo inſtrumento
inſcripti ſunt,dummodo non fuerint participes falſitatis.Sed op
ponitur ſic.Nonne iſti duo teſtes, quorum vterq; negat ſe inter-
fuiſſe contractui reperiuntur in ſuis teſtimoniis fuiſſe ſingulares?
vtiq; hoc negari non poteſt,vt patet ſ.de elec.bonæ me. Magun.
§.contra legati.ver.quamuis. & ſequentibus. So.ſi ageretur ad ꝓ
bandum , ꝙ alter abſens fuiſſet tempore confecti inſtrumenti,
ſiue contractus,qui in inſtrumēto continetur,non ſufficerent te
ſtimonia eorum,quorum ſinguli dicerent ſe non interfuiſſe. ſed
cum agatur hic ad probandum inſtrumentum falſum , ſufficiūt
hi duo , qui probant idem . ſ.inſtrumentum falſum ex abſentia
horum duorum, & maxime cum ſimul eos affuiſſe ſcriptum ſit
in inſtrō , vel quaſi ſimul & pariter teſtificari vr̄ , ꝙ nec ipſi,nec
alij īterfuerūt,cū ſi interfuiſſent,oēs ſimul ſe pariter vidiſſent ſm
quoſdam.D.tñ n.ꝯ.nam ſi cētū eſſent teſtes,quorū quilibet dice
ret

ADDITIONES.

a Nota quid importet vacua poſſeſſio . Et adde, quando dicatur tradi va-
cua poſſeſſio per Ange.& legiſtas.in l.in conuentionibus.§. ſi quis in va-
cuam.ff.de verb. obli. & remiſſiue per Andre. Sic. in apoſtil. ad Panor.
hic in princi.
b Conditio apponitur per ſi. modus per vt. Adde de conditione, modo,
cauſa,& demonſtratione.glo.in §. longe magis.Inſti.de lega.

ſet de ſe non interfui.& duo tantum dicerẽt, quilibet per ſe,ego interfui,vbi inſtrumentum hoc fuit præceptum,vel vbi contractus,quem continet,fuit celebratus eo modo & loco & die, quo continet,& inſtrumentum ſufficiens eſt teſtimonium, & validum inſtrumentum,& non obſtante teſtimonio aliorum negã tium ſe contractui interfuiſſe,quia duo ſufficienter probant affirmatiuam,alii vero omnes negantes ſuam præſentiã ſunt in ſuis teſtimonijs ſingulares,vt patet in dicta decre.ſ̃.de elec.bonæ.j.§. contra.& c.cum dilectus.§. nos vero. Nec obſtat.ſ̃. de proba.iiij. quia ibi per nullum teſtẽ reprobatur fides inſtrumenti.vel dic, ꝙ ibi non ſunt teſtes ſingulares,immo bene & plene licet indirecte probant falſum inſtrumẽtum. & eodem modo reſpondetur ad c.ſ̃.de teſtibus.tam literis.§.fi.vel dic,quod ibi expreſſe probatum fuit,ꝙ inſtrumentum continebat falſum ſ̄m d.n.Vel dic,multũ referre,vtrum agatur de actibus probãdis per teſtes ſine ſcriptura, vel per ſcripturam per teſtes reprobandam.In primo caſu.ſ. quãdo agitur de aliquo probando per teſtes ſuper quo nec ſcriptura producitur,ſufficiunt duo teſtes idonei, qui ſufficienter probant affirmatiuam, etiam ſi mille negarent ſe illi contractui interfuiſſe,quia duo affirmantes id actum,de quo agitur ſufficienter probant, alii vero omnes negantes non teſtificantur de contractu,ſed de ſua præſentia tantum.quare vnuſquiſque ſingulariter de ſe tantum negat,& ideo non eſt ſufficiens eorum teſtimonium,quia reperiuntur in ſuis teſtimoniis ſingulares,& ſic loquitur prima iura allegata,ſ̃. de elec. bonæ me.j. & c. cum dilectus. cum ſuis concor.In ſecũdo vero caſu.ſ. quando aliquid aſſeritur facto fuiſſe ſuper quo & ſcriptura inducitur in qua & teſtes ſunt inſcripti,qui vnanimiter negant inſtrumentum,& id quod actũ fuiſſe dicitur eſſe verum,& ſe interfuiſſe.nec per alios teſtes poteſt iuuari ſcriptura,quia nec alij teſtes interfuiſſe dicuntur,in hoc caſu tam inſtrumentum,quam ea,quæ ꝑtinet ſufficienter reprobata intelliguntur.& ſic loquuntur illa iura,ſ̃.de prob.iij. & de teſti. tam literis.§.fi.Quod ſi non omnes hoc negant, vel etiam ſi oẽs hoc negauerint.& alij duo,qui licet non ſint inſcripti in ſcriptura,tamen fuerunt præſentes,quando fuit factum id , quod aſſerit inſtrumentum, de his,quæ inſtrumentum continet,& perſonis & loco,& die,& alijs circunſtantiis omnibus idoneum teſtimonium reddant.quicquid ſit de inſtrumento ad minus, tenor ipſius videtur ſufficienter probatus,quia teſtimonium duorum affirmatiuum eſt. & ambo idem probant, aliorum vero teſtimonium negatiuum. & magis credendum eſt in hac parte duobus affirmantibus,quam mille negantibus, quia poſſibile eſt, ꝙ vbi etiam præſentes multi ſunt, duo tantum ad id quod agitur ſunt attenti alijs non aduertentibus,vel non curantibus, ſed habentibus aures ſurdas.& ideo apertius, & naturalius eſt teſtimonium affirmantium,quam negantium veritatem.& adde, quod no.j̃. c.gl.ver.nec obſtat,quod dictum eſt.vi,ꝙ.vlt.actor.ff.de proba.ei q dicit.ſ̃.de proba.quoniam contra falſam.Et idem videtur,ſi ſaltẽ duo teſtes de inſcriptis idem teſtificarentur,quamuis alij hoc negarent, vt dictum eſt. Vbi vero nulli teſtes inducuntur ad iuuandam ſcripturam,ſiue tenorem ipſius,dic,vt no.ſ̃.e. gl. in princ. & ver.ſinautem.non ſolum.& j̃.e.gl.& ſequentibus.Et quod dixi de duobus teſtibus intellige verum eſſe ſ̄m d.n.in illis actibus, ſiue contractibus,in quibus duo teſtes ſufficiunt,quod ſemper regulare eſt,vt patet ff.de teſti.l.vbi numerus.& in eo,quod le.& no.ſ̃.de teſti.in omni.& c.licet.j.ad finẽ. vbi vero plures requiruntur,puta quinque in codicillis,vel ſeptem in teſtamentis, aliis negantibus non ſufficeret duorum teſtimonium aſſerentium ſ̄m do.n.Hoc tamen non eſt bonum exemplum ſecundum opinionem, quã ſequimur,quod dic,vt no.ſ̃.de teſta.cum eſſes.& c.relatum.j. Aliqui tamen dicunt,qui ſecundum d.n.nõ minus quam alij ratione nituntur,ꝙ etiam ſi omnes inſcripti negent ſe interfuiſſe contractui,vel confectioni inſtrumenti,nihilominus tamen valet inſtrumentum publicum,quod per ſe habet auctoritatem,& hi teſtes ſingulares ſunt, nec poſſunt directe probare , C.de probatio. actor.Nec obſtat,quod dictum eſt.ſ̃.e.glo.ver.ſo.ſi ageretur. & ſequenti.ſ.ꝙ cum dicit teſtis ſe non interfuiſſe pariter illud dicit,& de alijs,qui adeſſe non poſſent,qui eos vidiſſet , quia hoc non eſt verum,vt patet in eo,quod no.ſ̃.e.gl.ver. aliorum vero teſtimonium. Quinimo & vbi maior multitudo eſt, minus videt vnus
a omnes alios,& cognoſcit.ᵃNec obſtant decre.ſ̃ de proba.iij. & de teſtibus.tam literis.ſæpius allegata. quia in eis indirecte probatur negatiua,vt dictum eſt.ſ̃.Si autem aliquid de inſcriptis teſtibus ꝑ duos teſtes tantum probantur alibi fuiſſe tempore contractus celebrati,quam continet inſtrumentum , vel tempore ipſius inſtrumenti præcepti,eſto quod centum remaneant,qui interfuerunt nihilominus falſum eſt inſtrumentum , non quia contractus non probetur per teſtes,qui remanent,quia illum bene probare poſſunt,ſed quia ſcriptum eſt in eo teſtem fuiſſe præſentem, qui fuit abſens,vt patet in eo,quod legitur & no.j̃.de his, quæ ſi. a præla.quanto.§.abſentium. ſed ſi teſtes inſcripti in inſtrumento,vel alij dicant ipſum teſtem interfuiſſe in celebratione cõtractus,vel inſtrumenti præcepti,præualebit inſtrumentum , niſi ꝑ probationes luce clariores probetur abſens fuiſſe, C.de contrah. ſti.optimam.Dicunt tamen quidam, & non male, ꝙ ſi vnus ſolus de teſtibus neget ſe interfuiſſe reliquis mortuis (etiam ſi centum ſint) vel tacẽtib.debilitatur fides inſtrumenti,ff.quemadmodum teſt.ap.l.j.§.fi.nam cum inſtrumentum hoc nullam fidem habeat ex officio notarij,bene poteſt reddi ſuſpectum per contradictionem vnius teſtis, niſi & ipſum inſtrumentum per collationem inſcriptorum teſtium,vel contrahentiũ iuuaretur,in auth. e.ti.§.ſi vero moriantur.& §.ꝙ ſi tabellio. De his tamẽ, qui negãt ſe interfuiſſe,eſt diligens , & acerrima indagatio facienda , C.de fal.vbi.C.de proba.iubemus.ita tamen,ꝙ iudex ſemper in dubio magis pręſumat pro inſtrumento,quam contra, vt res potius valeat,quam pereat,j̃.de ver.ſig.abbate.§.contra quod. ver. hic aũt ſenſus,quia nõ eſt tanti ponderis ſuſpicio orta ex negatiua,ꝙ debeat omnino inſtrumentum annihilare, niſi forte indirecte ſufficienter probaretur,ſ̃.de proba.iij.ſ̃.de teſti.tam literis.§.fin.C.de proba.cum præcibus,vel niſi iudex in acerrima inquiſitione aliquid reperiat rationabile,per quod in cõtrarium moueatur. Sed Io.quantum ad hunc articulum fuit in prima opinione. Sinautem teſtes dicerent ſe non recordari,an inſtrumento, vel contractui interfuiſſent,ſed nec firmiter aſſererent hoc vel illud,immo dubitarent,ita,ꝙ eorum conſcientia cancellaret,in hoc caſu ſtãdum eſſet inſtrumento,contra quod nihil aſſerit, ſed dubium tãtum opponitur.ſed dubitatio, vel ſuſpicio non eſt tantæ virtutis, ꝙ omnino annihilet inſtrumentum , imo in dubio,vt valeat eſt benigna interpretatio facienda,vt no.ſ̃.e.glo.ver. nam cum inſtrumentum.& ſeq.& ar,j̃.de ver.ſig.abbate.§.cõtra quod fuerat. verſi.hic autem ſenſus.j̃.de reg.iur.c.ij.ſ̃.de teſt.cum tu fili.Si vero teſtes alij,quã inſcripti contradicant inſtrumento,tunc ſ̄m quoſdam in facto propinquo,& recenti magis creditur teſtibus,in antiquo vero & remoto magis creditur inſtrumentis,ff.de proba.ſi arbiter.ff.de Carbon.edicto.l.iij. §.duæ.ff.de dam.infec.qui bona. §.fi.Alij dicunt indiſtincte,ꝙ ſtandum eſt inſtrumentis, arg.j̃.de præſcri.ad audientiam.C.de proba. cum præcibus.niſi forſan per quatuor teſtes ad minus reprobentur , cum inſtrumentum vim duorum teſtium habeat,& notarius maior ſit vno teſte,& dicũt ꝙ nunquam magis credendum eſt viuæ voci, quam mortuæ,licet videatur contradicere in auth.e. tit.§.ſi vero tale aliquid contigerit,quale in Armenia.Sed nõ obſtat, quia ibi erat ex vna parte viua vox & inſtrumentum , ex altera vero parte erat tantum collatio literarum.Dicũt etiam , quod licet priuata ſcriptura per duos teſtes reprobari poſſit,vt C.de contrahen.ſti.optimam,non tamen publica,quæ habet eandem vim,quam & teſtes.C.e.tit.in exercendis.D.n.ſcripſit hic,ꝙ inſtrumento quantumcunque publice confecto,& quantoſcunque teſtes inſcriptos habeat , derogatur per duos,vel ad plus per tres teſtes,qui reprobent eum contractum,de quo inſtrumentum loquitur non fuiſſe celebratum eo tempore,& illo loco, & inter illos , de quibus loquitur inſtrumentum,cum probent ipſos,vel eorum alterum adeo remotos fuiſſe ab illo loco,& illa die,ꝙ impoſſibile eſt tunc ibidem eos cõtractum,de quo agitur iniiſſe,C.de contrahen.ſti.optimam.& ſ̃. de teſti.ex tenore.Et eſt ratio,quia inſtrumentum non habet fidem,niſi ab officio,& auctoritate notarii, cui iuſtum eſt dictum duorum præferri, niſi & inſtrumentum per teſtes inſcriptos, qui ſuperſint,& qui prædictos præſentes fuiſſe aſſerunt , vel collatione ſcripturæ teſtium,vel contrahentium adiuuetur,in auth.e. ti.§.ſi tamen quiſquam.& §.ſi vero moriantur.& ſequen.Sed dices nonne ex quo in inſtrumento inſcripti ſunt decem , vel plures teſtes,cum notarius fidem det omnibus, quæ continentur in inſtrumento propter publicum,quod gerit officium, credendũ omnes eos affuiſſe?Vtique.ergo non videtur,ꝙ in hoc caſu pauciores teſtes,q̃ ſunt illi, qui in inſtrumento ſunt inſcripti poſſint inſtrumentum huiuſmodi reprobare.So. quod dicis verum eſt.ſ. ꝙ dictos decem teſtes,vel plures præſumitur affuiſſe,quandiu nihil probatum eſt contra ipſum inſtrumentum , ſed ex quo probatum eſt per duos teſtes , ꝙ hi,vel aliqui ex his, qui in eo inſcripti ſunt abfuerunt intantum debilitatur tota vis inſtrumenti, ꝙ ei in nullo creditur , niſi aliter comprobetur.Probata enim qualitercunque falſitate inſtrumenti tollitur præſumptio auctoritatis,& officii tabellionis ſcriptoris inſtrumenti. & per cõſequẽs fides inſtrumenti,& in eo contentorum,ar.ix.di.ſi ad ſacras.& in eo,quod legitur & no.j̃.de hęreti.fraternitatis.Excipiuntur tamẽ caſus,in quibus per teſtes inſtrumentum reprobari non poteſt, quia præſumptio iuris eſt & de iure,ꝙ ita fuit,ſicut continet ĩſtrumentum,vt C.ad Velle.antiquę.C.arb.tu.l.ſed licet, vt ibi dicitur non poſſet is , qui confeſſus eſt ſuam confeſſionem improbare, poteſt tamen falſum dicere inſtrumentum.Sed nec obſtat,quod aliqui caſus ſunt,in quibus non probatur , niſi per ſcripturam tãtum,vt C.ſi mi.ſe ma.di.ſi alterius.C.de ſuffra.l.vnica.C.de nõ nu. pec.

pec.generaliter.C.de teſti.teſtium.& auth.rogati.ff.de proba. cenſus.& in quibuſdã aliis no.in ſumma.e.ti. §. quid ſi inſtrumentũ amiſſum fuerit.fateor enim, ꝙ ſi vna conſideratione habita melior,& efficacior,& ſecurior eſt probatio ſcripturæ, quam teſtiũ.
8 hac.ſ.quia tenor ſcripturæ omnino certus eſt,† quia ſcriptus, nec de facili immutari poteſt,quin appareat,vt patet in eo,quod legitur,& no. j̃.de crim.fal.licet.ſed lingua teſtium ſatis mutabilis eſt
9 & variabilis ,† & memoria hominis labilis eſt.C.qui teſta.fa.poſ. hac cõſultiſſima.§.at cum humana . ſed hæc ſecuritas , atq; prогatiua tandiu vel tãtum durat,donec contra inſtrumentum aliquid rationabile ſit probatum.ſecus ergo eſt, vbi inſtrumentum falſum dicitur,& probatur,vel quando conflictus eſt inter eos,q inſcripti ſunt,& qui contractum,de quo agitur,celebratum aſſerunt,& alios,qui hoc negant.Sinautem quæras, quæ inſtrumenta,vel quibus teſtibus præponderare debeant, diſtingue prout notauit magiſter Ioann.iiij.q.iii,§.ſi teſtes.in gl. quæ incipit circa cõtrarietatem ſ̄m d.n. cuius eſt quaſi hæc tota mens huius glo. Tu vero dic,de hac materia,vt no.j̃.§.i.ver. non tamen. & plenius.ſ̃. de proba.iii.& in ſumma.e.ti.§.quid ſi inſtrumentum inſtrumẽto alteri,vel teſtibus contradicat.[Subſcriptis.]i.inſcriptis per manum eiuſdem tabellionis.nec enim moris eſt, ꝙ teſtis in inſtrumento tabellionis ſubſcribat,ſed in priuato tantum , vt nota.ſ̃.e. c.ij.[Ad id probandum]iſta probatio parum,aut nihil operatur, cum eſſent de teſtibus inſtrumenti producti,cui & ſine iſtis teſtibus,ex quo non vertebatur in dubium,credebatur,j̃.ti.j. illud.vnde ſi intendebat inſtrumentum iuuare , debuit procedere teſtes alios,quam inſcriptos,immo & periculoſum eſt illos producere, quia ſi in aliquo contra inſtrumẽtum , ſiue tenorem ipſius dicerent redderetur ſuſpectum,ff.quemadmodum teſt.ape.l.j. in fin. ¶[Porro.]iiij.pars.[Vlterius.]i.cuius vtrum iſtius.ſ.Ioannis, vel illius.ſ.P.ciuis Viterbien.cui ſcribitur,[Pro tua]ver.[Et ſi.]i.quamuis [Eandem vim.]allegat.l.illam.C.e.ti.in exercendis. & ad idẽ ſ̃.de cleri.peregri.tuæ.[Non tamen.]ver.[Quodlibet inſtrumentum.]i.aliquod quantumcunque publicum ſit . Et ex eo confunditur opinio Lanfreti Cremonen.qui ſcripſit , ꝙ inſtrumentum nunquam per teſtes poterat improbari, niſi inſtrumentum redderetur ſuſpectum,vel ex parte conficientis,vel ex parte proferẽtis,& rationẽ reddebat,quia memoria hominis labilis eſt,nec sũt teſtes ad ea , quæ dicuntur in contractu ita attenti ſicut tabellio. quare magis credendum eſt inſtrumento, ſed contradicit ei hęc litera manifeſte ad idem,j̃.de præſcri.ad audientiam.C.de proba. cum precibus.Poſſet tamen reſponderi pro Lanfreto, ꝙ hic inſtrumentum non reprobatur,ſed potius determinatur,& ſupple
10 tur,& declaratur.† Sed per quot teſtes poteſt reprobari? Videtur,ꝙ quinque,vel ad minus quatuor ſunt neceſſarij, vt hic fuit , & patet ſ̃.e.§.j.ver.ac nullatenus.Et eſt ratio , quia auctoritas tabellionis,ſiue ſcriptura ſua æquipollet duobus teſtibus,vel tribus,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̃.de probatio.quoniam cõtra falſam. vnde cum par ſit probatio inſtrumentorum,& teſtium.ſ̃.ver.prox. patet , ꝙ plures debent eſſe teſtes ad hoc, vt per ipſos inſtrumentum improbetur,ar.ſ̃.de teſt.in noſtra præſentia.Hic tamen videtur probari poſſe,ꝙ tres ſufficiunt ad reprobationem inſtrumenti,vt ſequitur.imo eſt expreſſum etiam de duobus.ſ̃.de teſti.cum a nobis.in fi.hæc tamen materia notatur plenius ſ̃. de probatio. tertio [Momenti.]ſ̃.de teſtib. cum a nobis.d.n.[Trium, vel plurium.] ergo tres vel plures ſufficiunt. q. duobus teſtibus æquipolleat inſtrumentum,ſ̃.de proba.quoniam contra falſam. tu autẽ habebas quatuor,vt ſ̃. §.prox.cum igitur.ver.ac nullatenus.¶[Ad hoc autem.]v.pars.[Intentionem.] Hic ſatis apparet,ꝙ Ioannes principaliter domus poſſeſſionem vacuã petiit ſibi tradi,ſ̄m d.n. [Fundauerit]quia inſtrumento ſtandum eſt,ex quo eſt authenticum,ſ̃.e.c.ij.[Actu.]ver.[In modum exceptionis] vnde non videbatur pro te ſententiandum,ſ̃.de ord.cog. cum dilectus.§.fi. B, [Venditionẽ ipſam]Satis eſt bona hæc allegatio, quia iudex hãc viam debebat eligere , vt tenorem inſtrumenti & dicta teſtium concordaret,ar.ſ̃.de teſti.cum tu fili.& ad hoc etiam , vt iſta poſſet fieri cõcordia vtilis fuit papæ interrogatio.de qua legitur, j̃.§. j.ſ an vna tantum venditio facta fuiſſet.poteſt & illud dici,ꝙ etiã ſine hac interrogatione , & ſi facta non eſſet , tamen hoc modo tenor inſtrumenti , & dicta teſtium debuerunt ad concordiam reuocari,ſicut fit hic,quia licet inſtrumentum diceret , ꝙ Petrus vendit domini Ioanni,non tamen negat venditionem fuiſſe cõditionalem,& ideo probatio oblata ſuper hoc,ꝙ ipſa venditio cõditionalis extiterit,admittenda fuit.patet enim,ꝙ non contradicebatur inſtrumento publico prædicto,ſed addebat ſ̄m d.n.cui⁹ eſt mens totius huius glo.[Conditionaliter.]i.conuentionaliter. [Nec per teſtes.]ver.[De certo tempore]de quo dicebant ſe non recordari,vt ſ̃.e.§.cum igitur.in fi.& ideo probatio inſufficiens videbatur.ſ̃.de proba.in præſentia.& ar.ſ̃.e.inter dilectos.§.ſed contra.ff.de edendo.l.j.§.editiones.[Quam.]ſ.venditionem .[Huiuſmodi probatio.]arg.j̃.de condi.appo.per tuas.ſ̃.de proba.in præſentia.¶[Verum.]vj.pars.[Quoniam.]ver.[Quod vnica]efficaciter allegabatur , cum enim exciperetur contra venditionem in inſtrumento contentam,de eadem debuit probari,ꝙ eſſet conditionalis,quod probatur ex eo,ꝙ vnica tãtum fuit contracta venditio,vt hic dicit,alioquin ſi de hoc non conſtaret , vtrumq;.ſ. dicunt teſtes , & quod dicit , inſtrumentum ſtare poſſet poſſibile enim erat,ꝙ bis contracta fuiſſet venditio,primo ſub conditione vel modo,ſecũdo pure,& de prima poſſent intelligi dicta teſtiũ, & de ſecunda inſtrumentum,ar.ſ̃.de teſti.cum tu fili,ſed per hoc quod hic dicitur,ꝙ vnica fuit hęc dubitatio,& interpretatio eneruatur ſ̄m Goſ.tu dic,vt in ſe.gl.ver.ex vtriuſq; ſuper verbo confeſſione.& adde,quod no.in ſe.gl. [Tantum venditio.] Hic uidetur
11 ſolui,† quæſtio,quæ fit in curia Romana coram domino Clemẽte Papa quarto,quæ talis erat.Monaſterio Ionen.vacante fuit data poteſtas quibuſdam monialib⁹ eiuſdem monaſterij.ſ.cuidam Mariæ & coelectricibus ſuis , vt eidem monaſterio prouiderent vſq; ad conſumptionem cuiuſdam cãdelæ. prædicta vero Maria habito tractatu cum ſuis coelectricibus de volũtate ipſarũ eligit noĩe ſuo,& earundem quãdam Margaritam in abbatiſſam, quã deportauerunt ad eccleſiã cantando, Te Deum laudamus, & ibi eadem Maria dixit,ꝙ nomine ſuo , & ſociarum ipſam Margaritam elegerat.& eadem iterum eligebat.& cum peteretur confirmatio,obiectum fuit,ꝙ dicta candela erat iam conſumpta,quãdo dicta Margarita electa fuit, & ideo confirmanda non erat. & cum ſuper his altercatum fuiſſet dominus Ioannes Gaytanus in dicta cauſa auditor datus ordinauit ex officio tres debere fieri interrogationes a dicta Margarita. prima fuit vtrum dicta candela conſumpta fuiſſet tempore illo,quo præfata Maria ipſam eligit,& reſpondit nõ.ſecunda videtur vtrum candela fuiſſet conſumpta eo tempore,quo dicta Maria de facto eligit eam nomine ſuo, & ſociarum.& reſpondit ꝙ ſic . tertia vtrum eadem Maria elegiſſet dictam Margaritam ſemel vel pluries? & reſpondit, ꝙ tantum ſemel.Ex his igitur concludebatur contra Margaritam , ꝙ per iura erat euidenter.ſi enim ſemel tantum electa fuit , & de illa vnica electione reſpondit,ꝙ quando fuit facta candela non erat cõſumpta,& quæ omnino ſibi contraria ſunt , reſtat , ꝙ euidenter deierauit,& ideo erat repellenda & electio eius caſſanda. Reſpondebatur pro parte ſua , ꝙ non erat ita, quia per teſtes probatum erat factum præiudicium,ſicut poſitum eſt j̃.in themate,ſ̄m qđ bis fuit electa per eandem Mariam.primo de iure durante candela,ſecundo de facto tantum candela iam conſumpta , & ſic intelligendæ erant primæ duæ reſponſiones Margaritæ.Quod autem tertio reſpondit,ꝙ ſemel tantum erat electa, referẽdum erat ad electionem iuris tantum quę vicina fuit.& non ad ſecundam electionem de facto tantum,quando dixit,& iterum eligo.conſtat enim,ꝙ hæc ſecunda electio de facto fuit tantum, & quod ꝑ eam nihil iuris acquiſitum fuit,nec acquiri potuit,ar.Inſt.de ac. §.ſic itaque diſcretis.& ſ̃.e.inter dilectos ver. vt tamen.& ſequenti.vnde perinde eſt ac ſi facta non eſſet,ar.ff.de auct.tu. nulla differentia.& ſ̃.de tranſla.ep.c.ij.§.ſed neq;. ver.ſed neq; iuxta . cum ſuis concor.Et ideo tertia reſponſio iſtius mulieris non erat referenda ad hanc ſecundam electionem , quæ nulla fuit,ſed potius ad primam, quæ tenuit.Primo,quia in dubio benigna interpretatio facienda eſt,& in eo ſenſu,in quo magis poteſt valere, ſ̃.e.inter dilectos,§.cœterum.ver.vt tamen.j̃.de ver.ſig. abbate.§. contra quod fuerat.ver.hic autem ſenſus. Secundo quia,quando fuit primo interrogata,interrogatio ſimplex fuit,& ſine aliqua determinatione iuris vel facti, & per conſequens reſponſio ad eam facta ſimpliciter , & indeterminate intelligenda ſine diſtinctione iuris vel facti, quando vero ſecundo fuit interrogata non fuit indeterminata interrogatio,ſed iunctum fuit de facto.ac ſi diceret interrogator,non quæro de electione iuris , ſed de electione facti tantum,ſicut & de conſuetudine quando ſic reſpondetur poſitioni,confitetur de facto,intelligitur excludere ius.& ſic ad eandem electionem tantum videtur reſpondiſſe , quia talia ſunt ſuppoſita,qualia prædicata,ar.in eo,quod legitur & no. ſ̃.de ordi. cogni. cum dilectus.§ fin.& j̃.de ſpon.de muliere.Tertio, quia per hanc interpretationem vitatur periurium,ad quod iudex debet intendere inquantum poteſt,vt patet in eo,quod legitur & no.ſ̃.de te-
12 ſti.cum tu fili.& j̃.e.verſi.ex vtriuſque.Quarto quia† ſexu muliebri parcendum erat propter fragilitatem,C.qui potio. in pig. ha. aſſiduis.& potiſſime,quando agitur de apicibus iuris ff. de proba.
13 cum de indebito.§.j.verſ.ſinautem.Quinto,quia non† ſubtilitas, ſed potius veritas,ex quo de ipſa conſtat in iudicio, eſt ſequenda, ff.de offi.præſi.illicitas.§.veritas rerum.& patet in eo,quod legitur & no.j̃.qui fil.ſint leg.per tuas.§ nos igitur.in prin.& j̃.de pur.vul. ca.ij.& maxime in foro canonico, & inter religioſos, vt patet in eo,quod legitur & no.ſ̃.de iudi.dilecti. Sexto videtur hæc mulier omnino excuſanda in hac parte teſtimonio veritatis.Io.iiij.c.vbi filius Dei dixit mulieri Samaritanæ. Voca virum tuum. ſcilicet de facto tantum, reſpondit mulier. Non habeo virum , ſcilicet de iure,ſed de facto tantum.& tamen ſimpliciter hoc negauit, & nihilominus de hac reſponſione ſua ſtatim commẽdatur a Deo dicente ſibi.bene dixiſti.non habeo virum.i.veritatem reſpondiſti,quia hæc tua reſponſio referenda eſt ad virum de iure, & non de facto.

ADDITIO.

a ¶Cognoſcit. Adde no. dictum Bald. recitatum hic per apoſtil. ad Pa.in apoſtil.facit quod dicit Bal.

de facto.Quinque enim viros habuſti,& hunc,quem habes,non
eſt vir tuus,ſcilicet.de iure. Prima ergo & ſecũda reſponſio iſtius
Margaritæ excuſatur per verba domini,qui eundem hominem
vocauit primo virum,& ſecundo dixit,ꝙ non erat vir,Tertia ve-
ro reſponſio Margaritæ excuſatur per reſponſionem mulieris Sa
maritanæ ab ipſo domino cõmendatam, quando dixit hoc ve-
re dixiſti.Vltimo dicebatur ſicut dicunt liquet nobis de facto, ꝙ
Margarita fuit bis electa primo de iure, & ſecundo de facto tan-
tum.& per conſequens apparet,ꝙ quando tertio reſpondet ſe ſe-
mel tantum electam fuiſſe manifeſte errauit, niſi vt dictum eſt
ad primam tantum electionem hæc reſponſio reſtringatur, &
ideo dicta Margarita ſuum errorem reuocat,& dicit, ꝙ bis electa
fuit,primo de iure,ſecundo de facto,hanc autem reuocationem
facere poteſt,ex quo de errore conſtat negotio nondum finito,
C.de iur.& fac.igno.error.& patet in eo,quod legitur,& no.ſ̃. de
confeſſ.c.fi.Hæc & multa alia pro ipſa allegata fuerunt,dictus ta
men Clemens omnibus his non obſtantibus ex prædictis confeſ
ſionibus pronunciauit inter cardinales ipſam periurium incur-
riſſe,vt hic ſatis euidenter probatur,& electionem ipſius caſſauit,
quia non meretur eccleſiam regere,&c.j̃.de iureiu.querelam.de-
mum tanquam pius pater propter quædam, quæ ipſum moue-
runt in contrarium de dicto negotio per modum prouiſionis alr
ordinauit.Non obſtat, quod dictum eſt tertiam reſponſionem
eſſe ferendam ad electionẽ iuris tantum, & non ad electionem
facti,quæ nulla fuit,quia iura & rationes pro hac via inducta in-
telligi debent de verbis extraiudicialibus,vel de allegationibus in
iudicio habitis,verum eſt enim,ꝙ fictione iuris id, quod de iure
non valet pro nullo habetur, & ſic communiter loquuntur ho-
mines, qui etiam de malo homine, & iniquo conſueuerunt di-
cere. iſte non eſt homo,immo diabolus eſt.ſecus eſt de poſitioni
bus,& interrogationibus in iudicio habitis, in quibus nõ de iure,
vel ipſius defectu quæritur,ſed potius de facto,& negari non po-
teſt,quin de facto ſit electio iuris, bene enim poteſt eſſe electio
de facto tantum,ſed electio iuris tantum nunquam viſa eſt, vel
audita.vnde & quando dicuntur in eadem eccleſia in vno con-
textu duæ electiones celebratæ,ſ̃.de elec.dudum,& c.cum Vinto
nien.& c.congregato.vnam ad ius & factum,& aliam ad factum
tantum,vel vtramque ad factum tantum retorqueri oportet.im
poſſibile enim iuris eſt,ꝙ ambæ ſint de iure celebratæ, & patet in
eo,quod legitur,& no.j̃.de præben.cum non ignores.& hoc mo-
do debet etiam exponi,& intelligi ſ̃.de biga.nuper.Quando ergo
interrogata fuit vtrum fuiſſet electa ſemel tãtum, ſimpliciter de
facto,non de iure intelligitur fuiſſe interrogata.& ipſa reſpondit
ſimpliciter,ꝙ non.ergo videtur dixiſſe,ꝙ nunquam fuit electa de
facto niſi ſemel.quod ſi ad ſecundam electionem referas tãtum
negas primam,ſi ad primam tantum,negas ſecundam,& ſic per
duas primas reſponſiones,& per hãc tertiam probatur periuriũ.
Si vero hoc velis ad ambas referre,hoc ipſo periurium implicas.
Debuit ergo dicere diſtinguendo, Domine ſemel tantum fui
electa de iure & de facto,ſcilicet prima vice, & ſemel tantum de
14 facto,& non de iure.ſ.ſecunda vice.†nam omnis electio in facto
conſiſtit, ſicut & venditio, ſolutio, traditio, & alia ſimilia.ff.de
cura.furi.conſilio.§ fi.Nec obſtat,quod dictum eſt de benigna in
terpretatione,& vitatione periurij,quia tertia reſpõſio omnimo-
de refragatur. Sed nec obſtat, ꝙ fragilitati mulieris parcendum
eſt,& maxime quando agitur de iuris apicibus, quia non reperi
tur hoc iure cautum,C.de iur.& fac.igno.l.fi.immo potius con-
tra,quia cum agatur hic de periurio,hoc eſſet parcere contra ius
naturale,contra quod nulli parcitur,C.de in ius voc.l.fi. Nec etiã
contraria conſuetudine adiuuatur.ſ̃.de conſue.c.fi.Item nec ob.
auctoritas Chriſti,quia & verba illa fuerunt extraiudicialia, qui-
bus omnes vulgariter ſic vtuntur,vt patet in eo,quod no.ſ̃.e.go.
ver.non obſtat. quod dictum eſt,& ſequenti.Poſtremo non ob-
ſtat,quod dictum eſt de veritate,& de reuocatione erroris,quia il
lud locum habet,qñ agitur de pecunia,vel aliis temporalibus in
quibus datur ſententia pro procuratore ſm veritatem reuocato
errore,per hoc tamen,ꝙ conſtat de veritate reſponſioni contra-
ria, probatur periurium manifeſte. Et quanto reſpondes magis
cõfitetur ſe erraſſe, magis confitetur ſe deieraſſe. ergo tali nõ po
terit adiudicari prælatura,vt dictum eſt, imo potius caſſari & re-
pelli debet,ar.in eo,quod le.& no.ſ̃.de teſt.teſtimonium,& de re
ſcriptis c.ij.j̃.de accuſ.omnipotens.[Et ex depoſitionibus.]verſic.
[Liqueat]vt ſ̃.e.§.cum igitur.[Ex vtriuſque.]ver.[Confeſſione.]
imo aperte adinuicem contradicunt. Ioannes, & inſtrumentũ,
ac teſtes ſui dicunt venditionem puram fuiſſe,Petrus vero & te-
ſtes ſui dicunt,ꝙ fuit conditionalis.Sed dic,ꝙ ex hoc verbo ſequi
tur benigna interpretatio,quam papa intendit facere, ne de per-
iurio notentur, & ne ſibi contradicere videantur.q.d.vocato ta-
bellione ſimpliciter fuit dictum,ꝙ Petrus vendebat domum ſuã
Ioanni pretio clxxx.librarum.& cum tabellio receſſiſſet,qui for-
ſan vocatus fuit pro cõficiendis aliquibus aliis inſtrumentis,ante
quam contrahentes ad alios actus diuertent,fuit additum hoc qđ
Petrus aſſerit de conditione coram quatuor teſtibus ſupradictis
ad hoc vocatis,quod fieri potuit.C.de pac.in bonæ fidei.ff.de pac.
iuriſgentium.§.quinimo.ff.de ver ob.continuus.Vel ſic.Cũ qua-
tuor teſtes,quibus ſtandum eſt, dicunt contractum conditiona-
lem fuiſſe,& vtraque pars confiteatur vnicum tantum cõtractũ
interueniſſe,apparet ex vtriuſque confeſſione, ꝙ de eodem con-
tractu loquuntur inſtrumentum & teſtes,& per conſequens cõ-
ditionalem fuiſſe,quia hoc teſtificantur teſtes. [Non obſtante.]
ver.hic facit antipophoram.videtur enim,ꝙ poſt concluſionem
nulla ſit probatio admittenda,vt patet ſ̃.eo.cum dilectus.ſ̃.de cã
poſ.paſtoralis.ſ̃.de procura.auditis.ſed illud verum eſt ad inſtan-
tiam partis.ſ̃. de prob.in præſentia.porro iudex ex officio poteſt
interrogare,vt ſequitur.ſi,no.ſ̃.de teſti.per tuas.& c. cum clamor.
[Cum iudex.]ver.[Vſque ad prolationem] excluſiue ſic.ſ̃.eo.c.j.
cum dilectus.[Debet vniuerſa rimari.]allegat.c.xx.q. v. iudican-
tem,ſi quod enim in iudicio occurrat dubium ſemper poteſt, &
debet iudex curare ex officio,ꝙ illud dubium declaretur. & ſuper
hoc interrogare partes,vt hic,& etiam teſtes.ſ̃.de teſtib. cum cla-
more,vt certam poſſit dare ſententiam, vt Inſti. de acti.§.curare.
xj.q.iii.graue,& vt veritas rerum ſalua ſit.ff. de teſti. curent. & ne
falſitas præualeat veritati,vel innocens condemnetur. ſ̃. de prob.
quoniam contra falſam. Curet ergo omnia plene diſcutere, &
15 frequenter partes interrogare,C.de iud. iudices. † quia veritas ſæ
pius examinata magis ſplendet in lucem.xxxv.q.ix.graue.& offi-
cium iudicis latiſſime patet,ff.de iuriſ.om.iud.l.j.debet autem cõ
ſiderare in talibus præcipue æquitatem.ff.de interro.act. vbicun-
que.ff.de eo,quod certo loco,ꝙ ſi Epheſi.ſ̃.de tranſac.c.fin.extra,
d.n.de confeſſis.ſtatuimus.lib.vj. ¶De conſilio.]ij.pars.[Pronũ-
16 ciauimus]ar.ꝙ†ſuper incidẽti pronũciandũ eſt, quod dic, vt no.
ſ̃.de ordi.cogn.c.j.ſed hoc eſt ratione appellationis,vt ſciatur,qua
re ſententia reuocatur ſm B.[Conditionaliter.]i conuentionali
ter,ſm quod per teſtes quatuor eſt probatum.ſ̃.eo.§.cum igitur.
[Et te nullatenus]ſm conuentionem habitam inter vos quæ cõ
17 ſeruanda eſt.ſ̃.de pac.Antigonus [Obligatum]† in conditiona-
libus enim contractibus non cedit dies ante euentum conditio-
nis,ff.de ver.ſig.cedere diem.ſm d.n.[Ipſius.]ſ. dominus. [Super
hoc,]ſ.ſuper traditione ad preſens facienda,nec in poſterum,niſi
filiis tuis, quibus ex pacto habito inter vos remanere debet poſt
mortem tuam,vt ſ̃.e.§ j.ver.poſt obitum.[Sententia vero.]verſi.
[Prædictorum] quo ad ad dictum capitulum &c. vt j̃. ſequitur.
[Qui alias.]i.ſm probationes in principali cauſa habitas, nõ ſm
veritatem in cauſa appellationis probatam.C. de ap. eos qui.ſm
d.n.Vel qui alias.ſ.in compenſationem quam admiſerunt.& in
aliis articulis,ſ̃.e.rñ.j.ver.ſtandum.& j̃ eo in fi.ſed in hoc capitu-
lo male pronunciarunt. non tamen eis eſt imputandum cum
huiuſmodi exceptio &c.Vel alias quantum ad intentionem ſuã
quam habuerunt puram,cum huiuſmodi exceptio &c.nec enĩ
diuinare tenebãtur. j̃.vt beneficia ec.c.vnico.§.j.ver.quoniam.&
eſt ſi.j̃.de priuil. cum olim.ii.in fi. [Nec obiecta] ſaltem cõgruo
tempore.nam poſt concluſionem non poſſet obiici,ar.ſ̃.e. cum
18 dilectus.cum ſuis concor.†Nec ſententia lata prætextu exceptio-
nis omiſſæ retractari debet,j̃.de re iud. inter monaſterium. & c.
ſuborta.C.ſenten.reſcin.non poſ.peremptorias. niſi per appella-
tionis beneficium,vt ibi,& hic,& C.de tempo.app. per hanc.ſ̃.de
teſtib. fraternitatis.vbi de hoc,vel per beneficium reſtitutionis in
inte.ſ̃.de reſti.ĩ integ.auditis.c.ſuſcitata.vel niſi peremptoria talis
ſit naturæ, ꝙ etiam poſt ſñiam locum habeat, vt ff. de Macedo.
ſena.conſul.tamen ſi non appoſita.C.de iuris,& fac. igno.l.j.ff.de
re iud.Neſennius.§.fi.ff.de fideiuſ.fideiuſſor.§.idem reſpondit.&
idem eſt in qualibet exceptione,qua probata appareat iudicium
retro nullum fuiſſe.ſicut eſt exceptio falſi.C.de proc.licet.ſ̃. de ꝓ-
ba.licet.Vel ſi dicam me coactum litigare tempore feriarum,ff.
de fer.l.j.in prin.& l.ſi feriatis. vel ſentẽtiã venalem fuiſſe,ii.q. vj.
§.diffinitiua.ver.venales. C.quando prouoc.non eſt neceſ.vena-
les, vel ab excõicato, vel pro excommunicato notorio, & pu-
blico al' publicato j̃.de re iudic.ad probandum.j̃.de except.exce
19 ptionem.Contingit tamen quandoque,ꝙ id †quod in modum
exceptionis opponi non poteſt admittitur in modum actionis,
vt patet j̃.de ap.conſtitutis.ij.§.fi.j̃.de conceſ.præben.poſt electio-
nẽ.§.fi.j̃.de accu.accedẽs,ſed illa ideo cõtingunt,quia iam liquet
iure illius,contra quem excipitur,& eſt præſumptio contra exci-
pientem,nam de facili(ex cauſa tamen)præſumitur contra ipſũ
vt patet,j̃.ti.j.nullus dubitat.ſ̃.de dolo & contu.finem,Alias autẽ,
20 †cui datur actio multo fortius exceptio ff.de excep.do.pure.§.fi.
ff.de ſuperficiebus.l.j.§.quod ait prætor.ad fi.ſed & exceptione cõ
penſationis omiſſa ante ſententiam,remanet actio ſalua poſt ſen
tentiã.& ſi nulla appellatione ſit ſuſpenſa,ff.de compen. in diem.
§ ii.Ar.contra.j̃.de re iud inter monaſterium.ſo.ibi.[Quo ad di-
ctum capitulum]ſic in parte valet ſententia. & in parte reuoca-
tur,vt hic & j̃.de præſcrip.auditis,j̃.de capel.mo.dilectus.ff. fam.
erciſ.quædam mulier quod quidam intelligunt verum eſſe circa
diuerſa capitula tantum,vt hic erat,porro in e,c.vel in connexis.
hoc eſſe non poſſet,imo aut in totum confirmaretur, aut ĩ totũ
reuocaretur, ff.de mino.etiam ſi patre.& l.tutor.ff.fami. erciſ.in
hoc

hoc iudicio,ſed hæc opinio.j̃, de teſta Raynutius. & c. Raynald⁹.
vbi in idem capitulum in partem confirmatur,& in partem re-
tractatur,euidentiſſime reprobatur,vt ibi no.[Eam.]ver.ſ.ſentẽ-
tiam.[Articulos] in quibus iuſte pronunciauerunt,vt ſ̃.

S V M M A R I V M.

1 *Raſura paucarum literarum non nocet.*
2 *Leuia contemni poſſunt.*
3 *Manus & oculus officialium ſæpe fallitur.*
4 *Quæ ſunt de ſimplici iuſtitia ſuſpecta non habentur.*

C A P. X I.

EX parte cariſsime. Pars de foro com
pe.ex parte [Scri-
ptum.]alias reſcriptum,& eſt melior litera. [Apoſto
licum]in quo nullum debet vitiũ apparere, vt patet
in eo,qđ le.& no.ſ̃.de reſcr.ad audientiam,& c.cum adeo,cũ per
plures manus examinandum tranſeat,ar.j̃.de cri.fal.dura. & ma-
gna maturitate decoquatur. & magno liberamine ponderetur.
xxxv.q.ix.apoſtolice.quæ iura poſſunt hic pro contrario aſſigna-
ri.ſed reſponde vt j̃.not, [Spoliarunt]quia dicebatur in reſcripto
ꝙ V.nobilis,vel eius complices ipſam Reginam caſtro de ſegrex,
contra iuſtitiam ſpoliarunt,vt ſ̃.de ſo.comp. ex parte. & ſic defi-
ciebat ibi hæc figura,O.vt ſequitur.vnde dicebat, quod reſcriptũ
non valebat,ar.in his,quæ no.in præced. gl. ſed tamen contrariũ
a reſpondetur,quia nec propter literam,ᵃſeu etiam ſillabam dictio
1 nis quandoque omiſſam vitiatur,arg.ff.de manu.teſta.qui habe-
bat.ſicut†nec nocet raſura paucarum literarum,j̃.de crimi.falſi,
c.j.& maxime in litera de ſimplici iuſtitia impetrata,j̃. de crimi.
2 fal.c.pen.& ar.C.de formulis & impetr.ſubla.l.j.& ij.leuia† enim
talia contemni poſſunt,ar.ff.de ven. inſpi.l.j. Vel præſumendum
eſt hoc propter ſcriptoris,& correctoris negligẽtiam,vel occupa-
tionem nimiam accidiſſe,quod non debet obeſſe impetranti,ar.
C.de teſta.errore,& l.qui ambiguitates.C.de lega. in legatis. ſecus
ſi ibi eſſet falſa latinitas,vel aliud enorme vitium.ſ̃.de reſcr.ad au
dientiam.vbi de hoc.& ſ̃.eo.inter dilectos.§.ſed contra.in talibus
igitur arbitrabitur bonus iudex.arg.j̃ de conſecra.ec.quod in du-
biis.& c.ligneis.& de hoc no.ſ̃.e.ex literis.vt tamen in dubio pro-
bari,ſiue non principem conſulat,ſicut & hic factum fuit, argu.
ſ̃.de iud.cum veniſſent.[Hec figura O.]idem forte poſſit dici etiã
ſi dictio,vel oratio in eo deeſſet,dummodo intellectus papæ per
ea,quæ remanent comprehendi poſſet.Alij tamen dicunt, ꝙ &
ſi aliquando intolerabilis eſſet error in litera, vel etiam dictione
iudex tamen.niſi valde occultum ſit vitium, ſuſpectas literas ha-
bebit,cum multi ſint officiales in curia,per quorum manus trã-
ſeunt,& qui vitia examinant literarum.Prius tamen dictum ma
3 gis placet d.n.†qui manus & oculus officialium ſæpe fallitur, vt
alias le.xxvii.q.j.nec aliqua.& ſ̃.de prob. cauſam matrimonij.§.
fi.in prin.& quia ſatis per bullam talis ſuſpicio tolli poteſt,ar.ſ̃.e.
cum dilectus. Vel poſſet diſtingui inter reſcripta gratioſa, vt illa
4 ex hoc ſuſpecta habeantur,&†ea,quæ ſunt de ſimplici iuſtitia,vt
illa ſuſpecta non habeantur,ar.in eo,quod le.& no.j̃ de cri. fal.c,
pe dumtamen in ſubſtantialibus non appareat error iſte,de qui-
bus no.ſ̃.c.inter dilectos.§.ſed contra priuilegium.rñ.j.ſuper ver-
bo in annotatione,vel dic.de hac materia,vt plene no.ſ̃.de reſcri
ptis.ad audientiam.& c.cum adeo.& ſ̃.e.ex literis.§. dicimus, ſup
verbo,ſuſpecte.[Mandamus.]ver.[Non obſtante,quia nec obſta
re debet,vt patet ex his,quæ ſ̃.no.

A D D I T I O.

a ¶Literam.Adde Ro.conſi.348.

S V M M A R I V M.

1 *Vicarius quis dicatur.*
2 *Nullus excuſatur prætextu vicarii quo minus eccleſiæ deſeruire in propria perſona teneatur.*
3 *Scripturæ omnes, & rationes communes exhibendæ ſunt.*
4 *Confeſſioni in iudicio factæ ſtandum eſt.*

C A P. X I I.

GVillermus perpetuus. Perpetuus
1 † vicarius
2 dicitur ille,ᵃqui auctoritate epiſcopi in vicaria eſt in-
ſtitutus aſſignata ſibi congrua fructuum portione,vt
hic,& ſ̃.de offic.vica.ad hoc.& c ex parte. & de reſcrip.poſtulaſti.
alias temporalis intelligitur,& a ſucceſſore perſonæ,ſiue rectoris
poteſt remoueri,immo nec eſt ei alius ſubſtituendus.vt ſ̃.de offi.
2 vica.clericos.& c.precedenti.a cõtrario ſenſu.Et regulariter†nul-
lus excuſatur prætextu vicarij, quo minus eccleſię deſeruire ĩ per
ſona propria teneatur.j̃.de præben extirpandæ.§.qui vero. & no-
tabis ſic caſum. Eccleſia de Recham ſpectat ad repræſentationẽ
prioris & conuentus de Ledes,qui in eo percipiũt omnia tempo
ralia exceptis minutis decimis, & quibuſdam aliis pro ſuſtenta-
tione ſua vicario aſſignatis,dicebat vicarius, ꝙ nomine minuta-
rum decimarum continebatur lana, lac, & caſei, & multa alia.
prior vero & conuentus hoc negabant, & vicarius hæc percipie-
bat in partem,conuenerunt ipſum prior & conuentus prædicti
coram iudicibus delegatis petens,vt ab ipſorum deſiſteret perce
ptione,& de perceptis ſatisfaceret,& ꝙ hec per iudices eis adiudi
centur.Econtra dictus vicarius reconuenit eos,ſuper quibuſdam
ex his,quæ ipſi percipiebant & perceperant monachi.ad fundan
dam intentionem ſuã produxerunt in medio quoddam publicũ
inſtrumentum,in quo continebatur,quid pro vicaria iſta fuerat
ab initio aſſignatum,& quia vicario poſtulanti ipſius inſtrumen
tũ fuit copia denegata.ad ſe.ap.appellauit. & ſic patet, ꝙ ſequens
gl.non habet hic locum,ſed accedit potius,ff.de iudic.ſi's nulla.j̃.
de decimis,ex multiplici.[Super decimis] Sed nonne iſte vicari⁹
ſi conueniebatur pro decimis vicariæ ſuæ debuit in iudicium do
minum nominare?Ita videtur, quia vicarius dominus non eſt,
immo perſona,ſiue rector habetur loco domini,cui & ſeruire te
netur,ſ̃.de offi.vica.c ij.vnde & dominus debuit nominari.C.vbi
in rem actio.l.ij.ſ̃.vt lite non conte.quoniam.§ pen.& non vica-
rius,Sed ipſe dominus debuit conueniri.ar.j̃.de præſcrip. auditis.
xvj.q.iii.inter memoratos,ar.tamen, ꝙ ipſe vicarius teneatur re-
ſpondere,cum ius habeat in eccleſia,ſ̃.de offi.vica.c.iij.j̃.de ap. ad
audientiam. ſicut & vſufructuarius teneatur ad reſtitutionem &
tributum ſoluendum,ff.de vſuf.l.vſufructu legato,& l.ſe.alias eſt.
§.hactenus.& C.de vſufru.l.cum.de hoc dictum eſt ſ̃.vt lite non
conte.quoniam.§.in alijs,ſm B,j̃.de præſcri.ex tranſmiſſa.ſ̃.de re-
ſti.ſpol.olim.ſic loquitur magiſter,ac ſi non prior & conuentus
a quib⁹ tenebat vicarius eccleſiam,ſed extraneus alius ageret cõ
tra ipſum,ſed præmiſſa caſus poſitio contradicit,vnde dic[Super
decimis,] ſ.minutis ſibi pro ſuſtentatione ſua aſſignatis,quare po
tuit conueniri non ſolum a priore, & conuentu prædictis,ſed ẽt
a quolibet ratione perceptionis,ar.ff.de rei ven.officium.ſ̃.de offi.
vica.ad hæc,j̃.de præben.de monachi.ff.ſi vſuf.pet.vti frui.§.vtrũ.
ff.de ſeruit.l.fi.Sed contra.ſ̃.de elec.querelam.j̃.de re iud. cum ſu.
per.j̃.de confir.vti,cum dilecta.§.quia vero.Sol.quilibet poſſeſſor
conueniri poteſt actione reali, vt in primis concor.Sed non præ
iudicatur ſuperiori, vt in contra . niſi ſciret cauſam tractari ſm
quod le.& no.j̃.de re iudi.c.pen.hic autem ab illis, ſub quibus te-
nebat eccleſiam, & qui de aſſignatione vicariæ omnino moue-
bant quæſtionem,ipſe vicarius & non alius potuit,& debuit con
ueniri,vt patet.ſ̃.in caſus poſitione,& in concordan,ibi ſign.in fi.
& ſ̃.de offi.archi.c.fi.j̃.de exceſ.præla.ad aures ſ̃. de ſup.ne. præla.
c.ij.[Et dictus,]ver. [G.]ſ. vicarius. [Super ſimilibus.]q. d.eiuſdẽ
territorij erant,& partem percipiebat vicarius,& partem mona-
chi,vt ſ̃.in caſus poſitione.ſi.j̃.de decimis,cum contingat.& c.cũ
in tua.idem autem,& ſi eos ſuper diſſimilibus reconueniret ſm
ea,q̃ no.ſ̃.de mu.pet.c.j.& ij. ¶Quia dicti iudices.]ij.pars.[Inſtru-
mentorum]Hic no,ꝙ acta omnia, & reſcripta intelliguntur cõ-
munia.& de omnibus his eſt vtrique parti copia facienda,ſ̃.de di
la.c.ij.& iij.& de proba.quoniam contra falſam.& C.de eden.l.ij.
per quæ patet,ꝙ alterutra pars tenetur alteri ſuum memoriale ex
3 hibere,licet hoc plerumque neget,& male.† Item rationes & ſcri
pturæ communes omnes exhibendæ ſunt.C.de eden.non eſt no
uum.& l.fi.ff.de eden.prætor,§.j.& l.ſi quis ex argentarijs. §. ratio-
nes.& l.argentarius.rñ.j. Si vero actor petat edi a reo inſtrumẽta
ſua propria ad fundandam intentionem ſuam non eſt audien-
dus,nec econuerſo,quod dic vt no.ſ̃.de proba,c.j.ſ̃.e.accepimus.
& ſequen,hæc tamen materia copioſiſſime tractatur in ſumma.
e.ti.§.an inſtrumẽtum edi debeat.& dic vt ibi no.[Communiũ.]
i.communi precio redemptorum.vel aliter,vt no.in præced. glo.
& ſ̃.de proba.c.j,Sed pone Guillermus ſententiam contra ſe latã
pro Petro ſuper fundo Semproniano petit reuocari, ſiue anulla-
ri,vel quia eſt nulla,vel quia iniuſta,& ab eo extitit appellatũ ,Pe
trus reſpondet exhibe ſententiam. reſpondet G. ego non habeo
ſcriptam,quia iudex noluit mihi de ipſa copiam facere, vel quia
amiſi eam.ſed tu exhibe,qui eam habes.nuquid reus.ſ. Petrus te-
netur eam in hoc caſu exhibere.Rñ.ſic.ar.hic.& C. de edendo.is
apud quem.immo & ſi reus non dicat ſententiam latam interro
gari poteſt,an talis ſententia pro eo lata ſit,ff.de interro.act.l.pen.
& ſi negauerit cogetur cedere,ſiue renunciare ſentẽtiæ, vel iudex
pronunciabit,ſi qua ſententia pro ipſo Petro lata apparuerit ipsã
4 nullam vim habere,ff.de interro.act.non alienum eſt.nam & †cõ
feſſioni ſuæ in iudicio factæ ſtandum eſt.ff.ad l. Acquil. proinde.
& patet in eo quod le.& no.ſ̃.de confeſ.c.fina.& per totum.Quã
docunque autem reſpondere non vult,pro confeſſo habetur ff.
de interro.act.de ætate.§.qui tacuit.Sed & contra iſtum, qui dicit
nullam ſentẽtiam pro ſe latam.prouidendum eſt actori,vt nega
tio ſua ſicut & confeſſio contra ſe facta auctenticetur,& publice
tur,quæ ſic authenticata, & publicata obſtabat in perpetuum ẽt
in alio iudicio ipſi reo,ar.C.de libe.cauſa.iubemus.ij.q.j.multi &
in eo,quod le.& no.ſ̃.de teſti.ſignificauit. & c.Albericus.Succur-
ritur tamen Petro,ſi probabiliter deceptus falſum reſpondit, ſatiſ
facto tamen aduerſario de intereſſe ſuo,ff.de interrog.act. de æta
te.§.ex cauſa,ſed & ſi poſſet probare contrarium re integra ĩ hoc
caſu

A D D I T I O.

a ¶Vicarius dicitur ille.Adde quotuplex ſit vicarius per d.Ab.hic in primo
no.& per eius apoſtil.

caſu per oſtenſionem ſententiæ, vel alio modo probato errore ſtabitur veritati, C.de iur.& fac.ign.error. ſm d.n. cuius eſt quaſi tota mens huius glo.aliquantulum declarata.[Altera.]ſ.prior & conuentus,& quibus vtebatur,vt s̄.in caſus poſitione, ideo cogebatur edere duplici ratione,& quia communia,& quia vtebatur, s̄.e.contingit.[Intendebat.]ſ.vicarius,quia ibi continebatur conſtitutio vicariæ, vt s̄. in caſus poſitione, quare ergo prior,& conuentus vtebantur eo?quia in partem faciebat pro ipſis,ſed poſtea, vt videtur pœnituerunt,& retraxerunt ſe,ad hoc j̃.de cenſibus.cũ olim,vel tanquã fatui hoc fecerunt,vt ibi,& j̃.c.j.[Inſtantia]ſic.s̄, de elec.cum poſt petita. & de renuncia. quidam. ¶Ideoque.]iij. pars.[Si eſt ita]quia per conſequens apparet, ꝙ iuſte appellatum fuit.[Reuocatio]&c.ſi.s̄.de iud.exhibita.in fi.vbi ſuppletur in textu,quod hic deeſt.

SVMMARIVM.

1 *Inſtrumenta contraria quæ dicantur.*
2 *Contraria proponens non eſt audiendus.*
3 *Scriptura facto,& factum ſcripturis quandoque repugnare videtur.*
4 *Licitum eſt ſe defendere diuerſis,& contrariis exceptionibus.*

CAP. XIII.

IMputari. Hæc decret.ſumpta eſt ex eo,quod legitur.C.eo.ti.ſcripturę,quamuis enim per alia verba eadem tamẽ ſententia ibi, & hic recitatur.[Ei]loquitur ergo quando vna, & eadem pars producit huiuſmodi inſtrumenta.ſecus enim eſſet ſi aduerſis,quia tunc ex qualitate cõficientium, & producentium,atque negotij,de quo agitur fama loci, & alijs circunſtantijs æſtimandum eſt,quod cui præferatur,arg.C.de contrahen.ſti.optimam. in fi.s̄.de proba.tertio loco.ff.de interro.act.de ætate,j̃.ti.j.illud. in fi.s̄.e.cum dilectus.in fi.vbi de hoc. ſicut fit & in teſtibus hinc & inde productis.s̄.de teſti.in noſtra præſentia.Et nunquid idem in teſtibus ab vna,& eadem parte productis, vt.ſ. fidem ſibi derogẽt ſi contraria dicant?Non,immo ſtatur illis, qui veriſimiliora , & magis apta dicunt.iiij.q.iij.item in criminali.ver.ſi teſtes.& verſi. item ſæpe.ff.de teſtibus.ob carmen.§. ſi teſtes. Et eſt ratio diuerſitatis inſtrumentorum & teſtium vt no.s̄.de teſti. præſentium. & j̃.e.in fi.& adde,quod no.in ſe gl.[Poteſt]Quidam ponunt caſũ huius decret.in eo , qui producit duo inſtrumenta,vnum in quo continetur,quod eſt vſufructuarius eiuſdem rei,aliud in quo cõtinetur,ꝙ eſt proprietarius alicuius rei, ſed hoc ſtare non poteſt, eſt enim poſſibile,ꝙ primo fuit ꝓprietarius,& poſtea fuit vſufructuarius,vel ecõtra.& ſic non diſcrepant, ſed cõcordant ſm d.n. niſi forſan eadem data contineretur in vtroque,tunc enim contraria eſſent,vt patet in eo,quod leg.& no.s̄.de offi.deleg. c.ij.Alij
1 †ponunt caſum in eo,qui producit duo inſtrumẽta. primum in quo cõtinetur,ꝙ Guillermus promiſit ſibi centum Pariſijs in feſto reſurrectionis,alterum in quo continetur,quod idem G.ĩ eodem die.ſ.reſurrectionis promiſit ſibi centum Romæ, & ſic hæc duo inſtrumenta & ſi non directe , tñ indirecte ſibi ad inuicem ꝯdicunt,cum impoſſibile ſit vtrumque eodem die Pariſijs & Romæ fuiſſe,vt patet in eo,quod le.& no.s̄.de teſti.ex tenore.§.verũ. Niſi forte intelligas,ꝙ vna ꝓmiſſio facta fuit inter ꝑſonas principales Pariſijs,& alia Romæ ĩter diſpẽſatores,ſiue ꝓcuratores noĩe eorũdẽ,vt colli͛r ff.de ver.ob.l.fi.§.ſi inter eos.Vel pone ſic. Primo produxi inſtrumentum in quo continetur ꝙ ego pro eccleſia mea emi fundum Sempronianum a te precio c.liberarum tali die,& tali loco : & corã talibus teſtibus. Secũdo produco aliud inſtrumentum in quo continetur ꝙ eundem fundum emi a te eo. loco,& eo,die,& eo. precio.ſed nomine meo & coram alijs teſtibus.hęc autem duo & ſic non ſiut contraria nec per ſe nec per medium,quia bene potuit eſſe vtrunque:tamen ita diuerſa ſunt ꝙ non eſt veriſimile ita rem proceſſiſſe. & ideo fidem ſibi adinuicem derogant,quia neſcitur cui magis credendum ſit inſtrumento.Si vero non ab eadem parte vt poſitum eſt,ſed a diuerſis partibus ſimilia duo inſtrumenta producerentur:tunc iudex debet inſpicere & ſubtiliter indagare quod magis eſt ſine ſuſpicione.& ſi hoc appareret ei credere. In pari autem cauſa probationum atque pręſumptionum eſſet pro reo præſumendum, & ſic abſolueretur.ad hoc.C.de contrah.ſtipu.optimam. ff.de teſti.ob carmen famoſum. & in eo quod legitur & not. ſupra de probat.ex literis.§. fin.ſupra eodem.inter dilectos. in fin. ſecundum d.n.cuius eſt tota mens huius glo.& in præcede.glo. ver. ſecus enim eſſet,& ſeq.quod dic ut ibi no.poteſt & hoc exemplificari,vt not.in ſeq.glo.[Contrarias.]puta produco vnum inſtrumentum in quo continetur ꝙ promiſiſti mihi x. aliud in quo continetur ꝙ ego de illis x. feci tibi pactum de non petendo.vel vnum in quo continetur te promiſiſſe mihi ſoluere x. Pariſijs, aliud in quo continetur ꝙ x.promiſiſti mihi eadem die ſoluere Bononię.hoc enim impoſſibile eſt ꝙ Pariſijs & Bononię ſimus ego & tu vna & eadem die.licet vna ſolutio poſſet per principales Pariſijs expediri .& alia Bononię per procuratores.ff. de verb. obl.l.fin.§. ſi inter eos.idem eſt ſi ſcripturæ diuerſę ſint,vt ſi produco vnum inſtrumentum in quo continetur ꝙ ego cum vxore mea emi talem fundum pro centum tali die.aliud in quo cõtinetur ꝙ ego ſolus ſine vxore mea emi eadẽ die eũdẽ fundũ ꝑ x.ſatis enim ſunt hæc diuerſa.nec eſt veriſimile tam diuerſa eadem die inter eoſdem, & circa eandem rem contigiſſe. & pro-
2 pter hoc ſibi adinuicem derogant.ſecundum Azo,ſic ergo†contraria proponens non eſt audiendus : vt hic. & C. eod.titu. ſcripturę.infra de ap.ſolicitudinem. in fin.xxiij.q. viij.quod autem, viij.di.quo iure.& idem eſt vbi in eadem ſcriptura repugnantia
3 ſiue contrarietas reperitur. ff.de regulis iur.vbi repugnantia. †ſic & quandoque ſcriptura facto,& factum ſcripturis repugnare videtur.ſupra de elec.cum inter R iuniorem.§.fin. Sed opponitur
4 ſic,†nonne licitum eſt defendere ſe diuerſis & etiam contrarijs exceptionibus? ſic.ff.de excep.nemo,quare ergo non licet producere contraria inſtrumenta? Reſpondeo, hoc intelligitur quãdo producuntur ex parte actoris ad fundãdam intentionem ſuam. contraria vero quando ex parte rei ad probandam innocentiã ſuam.Reus autem fauorabilior eſt quàm actor. ff.de reg. iur. fauorabiliores.& no.ſupra de proba.ex literis.ſed nec illud admittitur niſi cũ proteſtatione.vt C.de excep.ſi quidem. [Cum ipſi?] ver.[Poteſtate].Hic tangitur ratio quare aliud eſt in inſtrumentis cõtrarijs ab eadem parte productis,& teſtibus, quia inſtrumẽta patent,& in poteſtate producentis eſt alterum quod contradicit non producere,teſtimonia vero occulta ſunt.nec eſt in poteſtate producentis quod dicat teſtis. Ideo in prima imputatur,qa in culpa eſt.In ſecunda nõ imputatur,quia ſine culpa eſt.ad hoc infra de priuile. porro.ſupra de vſu pal. cap. fin.infra de fideiuſ. conſtitutus.ad fin.& not.ſupra de teſtibus.præſentium.

SVMMARIVM.

1 *Confeſſio facta ſine cauſa extra iudicium an plene probet.*
2 *Confitens dotem recepiſſe ſi non recepit,quid iuris.*
3 *Pars quomodo probet in debito promiſſo.*
4 *Exceptio non numeratæ pecunię biennio clauditur.*

CAP. XIIII.

SI cautio,&c. i.ſcriptura priuata ſiue publica.ff. de proba.cum de indebito.§. fi. vnde hæc ſumitur decre.& adde quod no.in ſeq.gl. [Quã] ſ.cautionem.i.inſtrm publicũ vel priuatũ. vt in præcede. gl.in quo confitetur.G. ſe a Martino mille libras tur̃. mutuo recepiſſe,vel ſe tantum ei debere. Secus autem ſi ita diceret in inſtrumento,Guillermus recepit mille libras mutuo a Martino in pecunia numerata & eſſet publicum inſtrumentũ,quia tunc eſſet ei credendum & omnino ſtandum, aliud ſi non eſſet publicum ſed priuatum.& ſic poteſt intelligi. C. de non nume. pecu l.fin. ſecundum d.n.cuius eſt mens huius glo. ſed & prædictum publicum inſtrumentum,eſto ꝙ in eo contineatur non ſolum cõfeſſio,ſed etiam receptio & numeratio, improbari poſſet per teſtes in eodem inſtrumento inſcriptos.ſecundum id qđ legitur & no.ſupra eo.cũ Ioãnes.§.dictus vero. ver.tabellionem. Sed & ſecundũ d.n. ſpeciale notabis eſſe in dote & in mutuo, ꝙ licet hę cauſę in inſtrumento exprimantur,non tamen ſufficit. C.de non nu.pecu.ſi ex cautione.& l.generaliter. & in Auth.de tem.non ſo.pe.ſuper dotem.coll.vij.quod dic vt no.infra. §. j. & adde quod no.in pręcede.glo.[Indebite.] quia dicis ꝙ non teneris ſoluere illud quod cautio innuit te debere. [Indeterminate.] ideſt non expreſſa cauſa d.n. quia licet dicat te decem debere Titio,non tamen dicit ex qua cauſa.Et eſt arg.ꝙ ſi quis confitetur in iudicio ſe debere x.Seio & non dicit ex qua cauſa,nec de ipſa liquet,non eſt condẽnatio facienda , quia ita fit probatio per inſtrumentum ſicut per confeſſionem.s̄.de reſti.ſpo.cum ad ſedẽ. §.nos prioris.ſed põt reſponderi ꝙ aliud eſt in inſtrumento quod facit tabellio ſicut placet,vt patet j̃.de conuer.coniu.dudũ.aliud in confitente qui poteſt dicere,ꝙ ſine cauſa hoc promiſit,& legẽ apertius exprimere.ff.de pac.veteribus.ff.de verb.oblig. quicquid aſtrigendæ.imputet,ergo ſibi ſi hoc non facit.ar.s̄.c.proxi.in fine. quia ex quo confitetur ſe ipſa debere præſumendum eſt ꝙ efficaciter & ex iuſta cauſa ſit obligatus. nam & verba intelligenda ſunt cum effectu.j̃.de cler.nou reſi.relatum.& hoc teneas, quod dic,vt no.in ſumma,de confeſ.§.fi. [Oſtendere.]aliud eſt ſi cauſam antiquã expreſſerit,puta donationis,venditionis, locationis, vel alterius cõſimilis.ſi enim ex tali cauſa confiteatur in ſcriptis aliquid ſe debere omnino ſtandum eſt tali confeſſioni,niſi & ipſe confitens per apertiſſima rerum argumẽta ſcriptis inſerta poſſit probare ꝙ in alium quendam modum & non in eum quem cautio prohibet fuerit negocium ſubſecutum.C.de non numer. pec.generaliter.ſm d.n.vt patet in ſeq.gl.¶Sed ſi cauſam.]ij.pars. ſ.mutui.vel alia antecedentem & antiquam.ſecus ſi ſpe non numeratę pecuniæ vel dotis.C.de non nume.pecu.aduerſus. & l.generaliter.ſatis enim indignum eſt, ꝙ quis ſua voce dilucide proteſtatus eſt in eundem caſum infirmare, proprioque teſtimonio reſiſtere,vt in d.l.generaliter.& s̄.de prob.per tuas.quod dic vt no. in præced.gl.ad fi.ſic igitur vbi cauſa exprimitur obuiat propria cautio ſicut & propria ſcriptura.C.de non num.pec.auth.contra qui propriam.j.q.vij. ſaluberrimum.xxvij.q.j.omnes fęminæ.Sed quid

quid ſi non promittit ſoluere ex antiqua cauſa, ſed confiteatur ſe
1 debere?idẽ eſt,† quia & ex confeſſione illa etiam extra iudicium
2 ex cauſa facta remanet obligatus.[a] vt C.de non nu.pec. generaliter.ff.de interroga.act.de ætate.§. qui interrogatus. & poteſt confeſſoria conueniri.ff.ad legem Aquil.proinde.§.ſi procurator. qđ dic vt no.s̄.de confeſ.c.fi.Quid ſi me abſente fiat confeſſio? Non obeſt confitenri ad inſtar ſtipulationis.Inſti.de ver.ob.§. item verborum.Quid ſi confitetur ſe debere ex cã mutui vel dotis ſpe futurę nnmerationis?Rñ.in mutuo habet exceptionem j̃. bienniũ niſi renunciauerit.& ſic intellige.C.de non num.pecu. generaliter.& l.in contractibus.& hoc inter laicos locum habet,& etiam forte inter clericos nomine proprio contrahentes.ſecus vbi prælatus nomine eccleſiæ prout ipſius eccleſiæ negotiis expediendis ſe confitetur in mutuum recepiſſe.hic enim nõ ſolum j̃. bienniũ ſed etiam in perpetuum competit contra petitorem exceptio , niſi & ipſe probet in vtilitatem eccleſiæ pecuniam fore verſam.
2 x.q.ix.hoc ius porrectum.quod dic vt plene no.j̃. de ſolu.c.fi. †Si quis autem confiteatur ſe dotẽ recepiſſe quam non recepit.& is, qui confitetur maior erat xxv.annorum.& matrimonium infra biennium ſolutum fuit?Datur exceptio ſoluto matrimonio infra annum,ſi vero durauit matrimonium per biennum , & poſt ſolutum fuit citra decennium.ita marito quam hæredi datur exceptio infra tres menſes tantum.ſi vltra decennium ceſſat omnino exceptio.Quod ſi minor maritus erat reſtituitur.& infra xxix. annos habet exceptionem & ſi interim moriatur habet hanc hęres eius,vſque ad annum tantum,ſi tamen hæres maior ſit. nam ſi minor eidem j̃.quinquennium competit.ſm hoc intellige.C. de dote cau.non nu.l.ſi.& in auth.ibi ſignato.vt eliciũtur hæc oĩa ex corpore.Authẽ.de temp.non ſolu.pecu.ſuper dotẽ.§ gñaliter. col.vij.ſm d.n.licet quidam alij hoc aliter intelligant & exponãt.
3 ¶Niſi.]iij.pars.[Probaueris.]puta † confeſſus es decem te debere Ioanni pro domo vendita, nũc probas ꝙ eandem domum hẽs, quia aliam rem permutaſti & tradidiſti pro ea.C.de re.permu.ex placito . & l.cum precibus . vel probas eum alibi fuiſſe tpe cautionis emiſſæ.s̄.de teſt. ex tenore.§.verum.vel probas ꝙ cauſa fuit fraudulenter adiecta,cum nulla vera & iuſta cauſa ſubeſſet.vel qa errando hoc feciſti ſm d.n.cuius eſt tota mens huius gl. per quẽ ſatis euidenter comprobatur ꝙ ſi nedum clericus , ſed etiam quicunque laicus confiteatur ſe debere centum ſpe futuræ numerationis,& creditor ei non numerauit pecuniam vt promiſit,& cõ
4 ueniat eum lapſo biennio,†& ſi debitor non poſſit opponere exceptionẽ non numeratę pecuniæ quę biennio clauditur.C.de nõ nu.pe.in contractibus,poteſt tamẽ de tali dolo excipere ſine fraude.C.de non nume.pec.ſi ex cautione, quod dic,vt plene no.j̃.de ſolu.c.fi.ſed & ſi quis ex antiqua cauſa confiteatur aliquid ſe debere poteſt probare contrarium per ſcripturam.ff.de prob. cum de indebito.§.fi.& patet in eo,quod no.s̄.e.c.rñ.j.ſuper verbo , oſtendere.[Id indebite.]hic ergo comprobatur expreſſe opinio illorũ qui dicunt ꝙ in confeſſione mutui ſpe futuræ numerationis etiã lapſo biennio poteſt his qui conuenitur probare ſe indebitum ꝓ miſiſſe.quod dic,vt plene no.j̃.de ſolu. c. fi. Sed & ſi quæras quãr hoc probari poterit?Rñ.per confeſſionem creditoris. hoc planũ eſt , ſed & propoſita exceptione doli ſaltem cum aliquibus alijs probabilibus coniecturis onus probandi numerationem in eũ transferetur . Sed & aliis modis poteſt probari indebitum . quod dic vt no.in præced.gl.

ADDITIO.

a ¶Obligatus.Adde,an & quando confeſſio facta ſine cauſa probet plene per apoſtil.ad Panor.hic,& Fel.in antepe.col.ver.& iuxta hoc.

SVMMARIVM.

1 *Tabelliones,qui creare poſſit.*
2 *Officium tabellionis eſt contra ius.*
3 *Princeps ſupra ius eſt.*
4 *Princeps facit miraculoſa & contra naturam.*
5 *Princeps quicquid approbat ſuum facit.*
6 *Prothocollum vnde dicatur.*
7 *Cætera notariorum pluſquam decet ſunt in vſu.*
8 *[illegible]ex requirunt ad hoc,vt publicatio valeat.*
9 *[illegible]abellio notas ſuas donare ſeu legare poteſt.*
10 *Tabellio non poteſt alteri committere quod inſtrumenta ſua perficiat , dum viuat.*
11 *Forma ſubſcriptionis notarij publicantis rogationes alterius notarij mortui.*

CAP. XV.

1 CVm P.tabellio. De tabellionibus dicunt quidam ꝙ†quicunq; poteſt dare vel facere iudicem ordinarium , ſiue ſit imperator ſiue rex,ſiue vniuerſitas, ſiue collegium , ſiue quicunque alius,ſiue etiam cõſuetudo.ille idem poteſt facere & tabelliones.Et qui ſunt hi qui hoc facere poſſunt.no.s̄.de offi. or. cum ab eccleſiarum.& in ſumma.e.ti.§.ſed quis poſſit conſtituere ordinarium.& in ſumma Azo.de iuriſdi.om.iud.Alii dicunt ꝙ illi iudices qui poſſunt dare tutorem poſſunt facere & tabelliones.& quæ ſunt hi.no.in ſumma Azo.C.qui da.tu.poſ. Sed do.n. ſcripſit hic ꝙ nullus poteſt facere tabellionem niſi papa vel imperator qui tabellionum vſum adinuenerunt & approbauerunt præterq̃ ſi conſuetudo vel ſpeciale priuilegium papæ vel imperatoris alicui hoc concedat.ar.C.de emancipa.l.j.& fi.& j̃.de conceſ.
2 præb.accedentibus.ad fi.Certum eſt enim ꝙ † contra ius eſt officium tabellionis ex quo procedit ꝙ ſine alio adminiculo credatur ſcripturæ cartæ ſiue pelli animalis mortui,vt patet ĩ eo , quod no.s̄ e.c.ij. Sed cõtra ius nulli venire licet auctoritate ſiue potius
3 temeritate propria niſi principi,†qui ſupra ius eſt,vt patet.ff.de legibus.princeps.& in eo,quod legitur & no.j̃. de conceſ.præben.ꝓ poſuit.ſicut & dicitur in diſpẽſatione quæ fit contra ius.s̄.de tem. ord.dilectus.& in reſtitutione famę.nec enim aliquem infamem poteſt quis reſtituere famę ſuæ.nec male natos legitimare.nec erogare niſi princeps.& alij pauci quibus ſpecialiter eſt cõceſſum. ff.de poſtulando.l.j.§.de qua,ff.de adop.l.j.& ij.& patet in eo,quod no.j̃.de re iudi.cum te.j̃.qui fil.ſint legi. per venerabilem. nec mi
4 rum ſi alii hoc non cõcedatur niſi principi.Sunt†enim hęc quaſi miraculoſa & contra naturam. ſ.de homine infami,bonæ famæ.& illegitimo legitimum facere.& hoĩem ſui iuris alij ſubicere & ſimilia.De his tabellionibus legitur.C.de tabell. per totum. lib.xj.& in Auth.de tabell.coll.iiij.& eo.ti.coll.vj.Nuſquam tñ legitur ꝙ alius quam princeps poſſit hoc officium dare.Hoc tñ fatemur ꝙ is qui de conſuetudine hoc habet,poteſt illud facere. vt no.s̄.e.gl.ver.ſed d.n.& ſeq.& ꝙ ſi alicubi eſt talis conſuetudo, ſeruanda eſt.arg.s̄.eo.cum dilectus.quamuis autem tales quibus hæc conſuetudo hoc concedit poſſint dici notarij, quia in notas redigunt ea quæ coram eis aguntur. vel etiam tabelliones , quia in tabulis ſcribunt.non tñ habent poteſtatem & officium publicum quod tabellionibus a legibus & iure ſcripto datur.ſed intantum illud,& intantum habent ꝙ & inquantum conſuetudo cõcedit.Nullus igitur alius eccleſię vel imperio ſubditus poteſt tabelliones facere niſi papa vel imperator.vel ſtatuere . vel ẽt pacto nudo ſe ligare ꝙ credatur inſtrumentis per manus priuatæ perſone confectis.quia nec licet alicui inferiori principe contra leges publicas vel ꝯ ius naturale aliquid ſtatuere vt dictum eſt , ſic etiã dicimus in iudicibus ordinarijs & tutoribus , quod nullus niſi princeps,vel ius ſcriptum,vel conſuetudo poteſt dare poteſtatem dandi tutores,vel ordinarie iudicandi,nec cõſtituere, ꝙ libera ꝑſona per alium iudicetur,vel obligetur. Credit tamen do.N. ꝙ alii reges qui habent ſupremum , & merum imperium hoc idẽ poſſunt ſtatuere & tabelliones facere.quod dic,vt no.j̃.qui fil. ſint le. per venerabilem.§.j.ver.fi.Nec mireris ꝙ conſuetudine poteſt induci,vt inferior principe poſſit notarios facere , licet ipſe inferior hoc non poſſet ſtatuere,vel poteſtatem iſtam alij dare. Ratio diuerſitatis hæc eſt,quia in conſuetudine ad hoc, ꝙ valeat,oportet, ꝙ interueniat conſenſus principis tacitus,vel expreſſus. hoc autẽ
5 certum eſt,ꝙ † quicquid princeps approbat ſuum facit.C. de vet. iu.enu.l.j.§.omnibus auctoritatibus.ante fi.ver.omnia enim merito noſtra facimus &c.In conſtitutione autem ſecus.ſm d.N.cuius eſt mens totius huius gl. Melior autem ratio reddi poteſt hic. ſ quia in conſuetudine concurrit ſenſus plurium.ſ.vniuerſitatis, & populi,qui & poſſunt iuriſditionem ordinariam dare.vt s̄. notatum eſt quod maius eſt.Multo fortius igitur poteſt & hanc poteſtatem concedere quod minus eſt.arg.in eo quod legitur & no. j̃.de decimis.ex parte.3.Statutum autem inferioris principe,cum ſolus ſit ipſe inferior,tantam virtutem habere non poteſt. Et ex hoc poteſt ſumi efficax argu. ꝙ ſicut vniuerſitas poteſt facere ordinariũ iudicem,ſic & is, qui vniuerſitatẽ regit de conſenſu ipſius poteſt facere tabellionem.quod oĩno credo uerum eſſe.Nec obſt. quod dictum eſt s̄.ꝙ nulli inferiori principe licet diſpenſare , uel ꝯ ius ſcriptum venire, quia hoc non eſt uerum , vt expreſſe probatur in eo,qđ legitur & no.s̄.de iud.at ſi clerici.§. de adulterijs.s̄. de temp.ord.dilectus.& s̄.de offi.archipresby.c.fi. Sed nec eſt ꝯ ius tabellionẽ facere,immo eſt ſm prædicta iura quæ & volunt , ꝙ inſtrumento ſuo credatur,& quæ non ſunt a priuatis immo a principibus promulgata.Vnde ex quo ſunt conſtituti legitime inſtrumentis eorundem credendum eſt de iure communi pro eo,ꝙ iuratus eſt.j̃.de præſcrip.ad audientiam.§.fi.ver.nec credentes. Et ipſo deficiente creditur etiam ſcripturæ duarum perſonarum non iuratarum.s̄.de proba.quoniam contra falſam.Aliud eſt ergo tabellionem conſtituere quod minor principe poteſt facere , aliud ius generale promulgare, quod inferiori principe non licet. D.c ergo de hac materia,vt plene no.in ſumma.eo.ti.§.quibus inſtrumentis.ver.dicitur autem publicum inſtrumentũ.& ſeq. & j̃. ne cleri.vel mona.ſicut te accepimus. Sed nec eſt uerum,ꝙ in conſuetudine de neceſſitate conſenſus principis requiratur, vt patet , Inſtit.de iure natu.§.ex non ſcripto.& in eo quod not.in ſumma, de conſue.§.qualiter probari debet.[Non perfecerit] quia licet totam ſcripſerit tñ ſubſcriptionem ſuam & ſigillum non appoſuit, & ideo nihil videtur actum eſſe.ar.C. ad Sille.l.penul.in fi. Conſueuit enim quilibet tabellio hãc ſubſcriptionem facere per quã profitetur ſe in omnibus interfuiſſe,& manu propria inſtrumentum ſcripſiſſe,& ſignum ſuum appoſuiſſe.s̄.eod. inter dilectos §. inſtrumentum.

inſtrumentum,ver.cum tñ,vel non perfecit,quia in nota reman
ſerunt,vt ſequitur.[In nota]alias vocatur protocollum.in Auth.
de tabel.col.4.in rubro & in nigro,alias ſceda,quaſi in cedula ſcri
6 pta.C.e.contractus. alias vulgariter abbreuiatura.† Dicitur autē
protocollum a prothos quod eſt primum.i.inſtrumenti prima
pars,vt C.de ve.iu.enu.l.ij.§.ſed cum omnia percūctabamur.ver.
nomenq; libris.col.j.& collum quod eſt carta.inde prothocollū
i.prima pars cartæ. quia antiquitus in eadē carta ponebatur no-
ta ſiue abbreuiatura in prima parte alicuius magni pergameni.
& poſtea ſequebatur,inſtrumentū confectum a quo plerunque
ſcindebant antiqui prothocollum.quod prohibetur,vt leg.&no.
in Auth.de tabell.Vel poſſet dici ꝙ ideo ſic dicatur,quia in collis
pellium hæc nota ſcribebatur, & dic nota legibili & apparente,
7 vel probabiliter præſumpta.Hoc†ideo dico quia quandoque po
nit tabellio in nota tot cætera,ꝙ nō intelligimus quid loquatur.
habet enim cartularium ſiue librum ſuum in quo ponit has no
tas,& quandoque ſic dicit eodem anno & eodem menſe. & dic
Petrus vendidit fundum Sempronianum ſitum &c. precio x.li
brarum.Renunciando&c.& ſic ponit plura cœtera . & j̄. quam
deceret.s̄.e.accepimus.s̄.vt lite pē.eccleſia.j.& ij.Quid ergo fiet ip
ſo mortuo?Si contractus celebratur in ſcriptis nullum eſt reme-
dium,vt patet.C.e.contractus.alioquin conſuetudo ſua, & abbre
uiaturæ præcedentes & ſequentes attendi debēt, & ſi ex his poteſt
intentio ſua elici habebit locum quod hic dicitur, ar.ff. de lega.j.
ſi ſeruus plurium.§.ſi numerus.ff.de fundo inſtru.l.cum de lanio
nis.§.aſinam.ff.de pign.act,vel vniuerſorum,poteſt hoc perpendi
ex compoſitione aliorum inſtrumentorum , quæ perfecit inter
eaſdem perſonas vel alias ſuper conſimili contractu.in authen.
e.ti.§.ſed ſi.coll.vj.Cetera enim quæ deficiunt ex quo de ipſis ap-
paret probabiliter auctoritate iudicis ſupplebuntur.ff. quod cum
fal.tu.l.j.& in Auth.vt fra.filij.§.illud quoque.col.ix. vt tamē ſcias
ꝙ deciſio cohærentium ſuppleri poterit , vix aut nunquam.ſuper
quo vide quod no.s̄.de libel.obl.c.ij.¶[Ad petitionem.]ij.pars.Et
8 no.†ꝙ hic ſex per ordinem requirūtur ad hoc,vt hæc publicatio
valeat.Primum eſt , vt fiat ad petitionem illorum quorum in-
tereſt,Secundum ꝙ auctoritate iudicis fiat.Tertium ꝙ per tabel-
lionem.Quartum ꝙ fideliter fiat.Quintum ꝙ in formam publi
cā redigatur,vt ex hoc,§.colligi poteſt.Adhuc requiritur & ſextū,
ſcilicet ꝙ vocentur,& ibi quos res tangit.Et conſilium eſt, ꝙ ſup
hac vocatione fiat publicum inſtrumentum, vt patet.s̄.de teſti.ſi
gnificauit.vbi de hoc.iij.q.ix.cartæ.j̄.de confir. vtili. cum dilecta.
& ar.s̄.de temp.or.ſi archiep̄s.§.fi.cum ſuis concor.& de hoc no.
s̄.de teſti.Albericus.& j̄.de ver.ſig.abbate.§.ad hoc autem.§. præ-
terea.[Pertinent.]alii enim non audirentur.ſicut non ſolent au-
diri,quorum non intereſt appellantes.ij.q.vj.non ſolent.s̄.de ele.
cum inter R.ſeniorem.[Ordinarij.] vel a ſede apoſtolica ad hoc
ſpecialiter delegati.s̄.de teſti.Albericus.vel etiam ab ordinario.j̄.
c.prox.§.j.vbi de hoc.quod intelligas ordinario adminiſtrationē
habente,vt in Auth.de defen.ciui.§.ſed neque.coll.iij.ſm tenorē
decre.s̄.de reſti.in integ.cauſa,& vide quod ibi no.[Poteris.]tu ta-
bellio cui ſcribitur,& non alius priuatus.niſi forſan in defectu ta
bellionis fiet per duas perſonas.& in ſcriptura apponeretur ſigil-
lum auctenticum ad æternā rei memoriam. ſecūdum id quod
le.& no.s̄.de proba.quoniam contra falſam.& de teſti.cum a no
9 bis.s̄.eo.c.ij.ſed non eſt multum hoc conſuetum.† Quid ſi tabel-
lio legauit has notas ſiue abbreuiaturas quod poteſt facere.ff. de
edendo.quædam.§.nihil.ad fi.Certum eſt ꝙ per alium tabellio-
nem.tabellioni forſan ſeni,vel infirmo,vel ex alia iuſta cauſa im
pedito,ſiue nimis occupato quaſi coadiutorem datum ſiue de-
putatum ad hoc officium auctoritate iudicis ordinarii poſſunt
hmōi notę viuente tabellione , qui eas fecit in publicam formā
redigi.Et ſi in publicatione iſta hæc ſolennitas nō ſeruetur,vt pa-
tet in Auth.de tabel.§.antepe.& penul.coll.iiij.& in authent. eo,
10 ti.§.in his vero.colla.vj.†ipſe tamen tabellio per ſe nō poteſt hoc
aliis delegare,immo neceſſe eſt,quod hoc manu propria totum
ſcribat,vt ibi.& in Auth.de tabel.rñ.j.Et per hæc reprobatur con
ſuetudo praua quorūdam tabellionum qui illud alijs ſubdelegāt,
quod non poſſunt,argu.s̄.de offi.delega.quoniam apoſtolica , vt
& no.s̄.eo.inter dilectos.§.inſtrumentum.ver. tunc quia ſubſcri-
ptio.Eo tamē mortuo poteſt per illum cui legatæ ſunt notæ ſi ta-
bellio ſit,vel per alium tabellionem auctoritate iudicis interue-
niēte.Et hac ſolennitate ſeruata in omnibus publicari,vt hic pa-
tet.aliter autem non valet publicatio , niſi hoc ſeruetur . Et niſi
auctoritas iudicis interponatur.ad hoc.C.de edendo.procurator.
ff.de admini.tuto. Chirographis. [Fideliter.]ita ꝙ nihil apponas
de tuo.nec ſubtrahas quo ad ſubſtantiam.argu.iij.q.ix. pura.& c.
hortamus.illud autem non refert vtrum loquatur in prima per
ſona vel tertia.j̄.de conuerſio.coniug.dudum.§.fi.[In publicam
11 formā.] i.ipſa inſtrumenta perficere.& in fine decre.† Et ego ta-
lis tabellio ſupradictum inſtrumentum de verbo ad verbum ex-
traxi de nota tabellionis talis mortui, qui ipſam manu propria
quam noui bene,ſcripſerat.Et de mandato & auctoritate talis iu
dicis quo ad ſubſtantiam nullo detracto vel addito , vel mutato
vel tranſportato in publicam formam redegi & ſigillum meum
appoſui.& nota ꝙ iudex antequam auctoritatem ſuam interpo
nat,debet diligenter ipſum inſtrumentum inſpicere.& tabellio-
nem cautum reddere ne quoſque ipſum abſoluerit,de auctorita
te ſua aliquam facit mentionem,ar.j̄.eo.ti.j.quod dic , vt ibi no.
¶[Habitura.]iij.pars.[Per hanc.]ſcilicet publicationem ſic ſolen
niter factam.[Perpetuam.]ſicut & geſta publica,C.de re iud. ge-
ſta.Ex præmiſſis ſatis poteſt colligi per quem,& cuius auctorita-
te.& qualiter fiat publicatio.In quibus autem caſibus locum ha-
beat,& quare fiat no.j̄.c.j.Cœtera,quę deficiunt vide in ſumma.
eodem titu. §. de publicatione. & ſub.§. ſeq. & quod hic plus di-
citur iunge ibi.

ADDITIO.

2 ¶Nota requiſita ad hoc vt unus notarius publicet inſtrumētum de quo
fuerat rogatus alius notarius.quæ etiam colligit per ordinem Io. An.&
d.Abbas poſt eum in ij.no.

SVMMARIVM.

1 *Quæ requirantur in publicatione teſtamenti facienda.*
2 *Publicatio teſtamenti ſecundum ll.coram quo eſt facienda.*
3 *Effectus publicationis teſtamenti,*
3 *Exemplari,& publicare differunt,*
5 *Publicatio in quibus locum habeat.*
6 *Caſus propter quos publicatio eſt facienda.*
7 *Mandatum ſpeciale requiritur in publicatione facienda.*
8 *Præſumi debet pro tabellione.*

CAP. XVI.

SI inſtrumenta. Siue contineat teſtamen
ta,ſiue contractus , ſiue
1 quodcunque aliud volueris.Circa † teſtamenta vero
notandum ꝙ quādo publicatio ipſorum immineat
facienda.Et leges & mores locorum in quibus fiunt ſeruari de-
bent.Et in primis adiri debet iudex competens non præſentibus
teſtibus teſtamenti , qui in aditione ipſius iudicis neceſſarij non
ſunt,ſed poſtea in publicatione vt ſequitur. ſed & iudex debet ꝓ
tribunali ſedere.& per illum ſupplicandum eſt ei, ꝙ teſtamentū
faciat publicari.C.quemadmodum teſta.ap.l.j.& ij. Secundo ve-
ro is,qui eam fieri petit iurabit ꝙ hoc non facit cauſa calumnię.
C.quemad.teſta.ap.l.iij.& ar.ff.ad exhibē.theſaurus. Tertio voca-
būtur omnes hi quos res tāgit, vt patet in eo,quod legitur & no.
s̄.de teſti.ſignificauit.& c. Albericus. Et adde,quod no.j̄.e.glo. ver.
illud autem tenendum eſt . vocabuntur & teſtes in teſtamento
inſcripti.Et ſi quidem vel etiam omnes abſentes ſunt & cōmo-
de venire non poſſunt mittetur ad eos teſtamentum , vt cogno-
ſcant,an teſtamento interfuerunt.& ſi omnes in hoc conſenſe-
rint publicetur.Et hæc omnia publice expediri debent . proban-
tur hęc.C.quemadmo.teſta.ape.l.j.ff.quemadmo.teſt.ape.l.j.§. fi.
& l.cum ab initio.cum tribus legibus ſequentibus. Melius tamē
eſt ꝙ teſtes ad iudicem veniant.& in præſentia ipſius omnia fiāt.
ad quæ expedienda ſufficit , ꝙ veniat maior pars ſignatorum.C.
quemad.teſta.ape.l.ij.ff.quemad. teſta. aperi. ſed & ſi maior pars.
Nec eſt de neceſſitate tabellio requirendus . nam & prædictæ le-
ges de tabellionibus nō faciunt mentionem,ſed de honeſtis per-
ſonis tantum.in quarum præſentia debet fieri apertio & rurſum
obſignatio.C.quemad.teſt.ap.teſtamenti.ad fi. loquuntur etiam
dictę leges in teſtamento.& ſi per tabellionem ſcriptum non ſit.
C.de teſta.cum antiquitas.§.fi.quinimo.& ſi non appareat teſta-
mentū,quia nō fuit exinde facta ſcriptura.vel ſi facta fuit exuſta
eſt,vel ſubtracta.nihilominus pōt & debet fieri publicatio teſta-
2 menti.ff.quemadmo.teſta.ape.ſi in duobus.§.fi.†Hæc autem pu-
blicatio quæ & in prædictis rubricis & legibus vocatur apertio
teſtamenti ſm iura ciuilia apud magiſtrum cenſus fieri debet&
gratis.vbi hæreditatis ęſtimatio.c aureorum precium non exce-
dit.Et ex quo ſemel facta eſt publicatio perpetuo valet , & ſi ma-
teria.i. carta in qua primum ſcriptum fuerat amittatur. Nec eſt
apud iudices eccleſiaſticos facienda , quibus & opprobrium eſt
ſi forenſium diſceptationum velint eſſe petiti,vt omnia hæc pro
bantur.C.de teſta.l.ij.& l.conſulta diualia.& de epiſco.& cleri.re-
petita.Veruntamen de moderna & approbata conſuetudine ob
tinuit in Francia & in Anglia & in multis alijs regionibus, quod
apud epiſcopos & eius officiales publicatio iſta fiat. Et facit pro
hac conſuetudine quod legitur & not.j̄.de teſta.tua nobis. quæ &
in locis, vel in quibus temporalem iuriſdictionem obtinent eſt
potiſſime approbāda.& adde quod no.j̄.e.c.§.j.in prin. Et ex quo
ſic facta eſt publicatio quantumcunque prima ſcriptura exinde
confecta priuata fuerit,perpetuam fidem facit , vt dictum eſt.&
probatur.C.de teſta.publicari. Sic & fit teſtium publicatio ad per
petuam rei memoriam,vt quod prius erat in mente tantum ho
minum in formā publicam redigatur.vnde& in talibus eſt ma-
ior ſolennitas adhibenda,quam ſi inſtrumentum publicum de-
beret propter conſumptionem vel aliquam iuſtam cauſam aliā
publicari.quia nec de neceſſitate alias eſt publicandum, vt patet
in eo,

in eo,quod legitur,& no.s̄.de teſti. ſignificauit.& c. Albericus.Sic
& dicendum eſt in teſtamento quod in priuatam ſcripturam re
dactum eſt,neceſſaria eſt publicatio,& ſic loquitur.C.de teſta. cū
antiquitas.§.fi.& auth.& hoc non obſeruato.& in Auth.vt ſpon.
largi.§.quia uero.coll.ix.ibi enim loquitur quando teſtator non
per tabellionem ſed per ſeipſum , vel aliam manum priuatam
nomen hęredis ſcripſit.nec dicitur ibi ꝙ habeat ſigillum aucten
ticum,ex quo ſequitur ꝙ talis ſcriptura non eſt auctentica , ſed
priuata,vt patet in eo,quod legitur & no.s̄.e.c.ij.Quid igitur ſi te-
ſtamentum fuerit ſcriptum per manū publicam,vel ſigillū autē-
ticum habeat.nunquid tale inſtrumentum fidem faciet & ſi fue
rit taliter publicatum?Quidam magne auctoritatis vir ſcripſerūt
ꝙ non,vt j̄.e.gl.ver.& ſpecialiter. & ſeq. ſecundum quos ſpeciale
eſt in teſtamentis,vt in eis hæc ſolennitas obſeruetur ne quid fal
ſitatis excogitetur vel fiat.C.de fideicom.l.fin. Aliis vero quos &
d.n.ſequitur,viſum eſt , ꝙ talia inſtrumenta cum niſi aliud dica-
tur per ſe plenā fidem faciant , non ſunt de neceſſitate publican
da,ſed priuatim tantum,vt dictum eſt.Et quamuis in multis lo-
cis teſtamenta,ſecundum primam opinionem indifferenter pu
blicentur,ſecunda tamen opinio per modernos Doctores cōtra
ius approbatur.Et magis eſt ſecundum ius canonicum approbā-
da,vt patet in eo,quod legitur & no.j̄.de teſta.cum eſſes.& c.rela
3 tum.j.†Huiuſmodi publicationis effectus eſt, vt per teſtamēti ſi-
ue inſtrumenti ſic publicati oſtenſionem in poſſeſſionem hære-
ditatis per edictum ſiue ex edicto diui Adriani fiat miſſio. C.de
edicto diui Adri.tol.l.fi.quod dic,vt plene no.j̄.de ver.ſignifi.dile
cto.§.fi.Et effectus vt fidem perpetuam faciat.C. de teſt.l.ij.aliter
autem licet numerus teſtium & ſigilla & alie ſolennitates pro-
ſint ad hoc , vt valeat voluntas teſtatoris. quæ ſecundum leges ſi
vnum ex his deficeret non valeret.C.de teſta.ſi vnus.nihil tamen
probata ſcriptura niſi confecta ſit per manum publicam vel ſi-
gillo auctentico ſigillata,hæc enim & ſi non publicetur aucten-
tica tamen & publica reputatur.Et auctenticationem ſuam reti-
net ex ſigillo prælati vel tabellionis,vt colligitur ex eo,quod legi-
tur & no.s̄.e.ti.c.j.& c.ij.quod & ex eo,apparet ꝙ etiam poſt mor
tem prælati vel tabellionis plenariam fidem faciat. Illud autem
tenendum eſt , ꝙ partibus præſentibus & per contumaciam ab-
ſentibus debet publicatio fieri,vt no.s̄.e.gl.circa prin.& argu.j̄.de
confir.vti.cum dilecta.& de priui.ex parte.j.alioquin nō præiudi
catur abſentibus ſed poſſunt contra tale inſtrumentum obiice-
re ſm formam traditam.C.e.ti.l.fi.vbi dicitur, ꝙ non ſufficit in-
ſtrumentum exhiberi in iudicio ſemel.quin & iterum is,qui ip-
ſum exhibuit illud exhibere teneatur quouſq; fuerit ei data fides
& per iudicem fuerit approbatum.Nec obſtat.s̄. vt lite non con-
teſta.quoniam.rñ.j.quia illud ſpeciale eſt,& proprie loquēdo nō
fit ibi publicatio ſed potius exemplatio,ſiue tranſcriptio,ſuperio-
ra vero dicunt publicari proprie.quia cum non eſſent publicata
ſiue auctenticata,nūc ſunt in publicam formam redacta. Poteſt
& illud dici,ꝙ & ſi aliqua inſtrumenta ſint in caſu perditionis ꝓ
pter vetuſtatem,vel aliquam aliam iuſtā cauſam.Et adeo eſt peri
culum imminens,ꝙ hi quorum intereſt, & qui abſentes ſunt cō
mode vocari & expectari nequeant ſtatim poſſunt tranſcribi &
publice exemplari.ſm d.n.cuius eſt maior pars mentis huius gl.
ſaluo iure abſentium,vt ſ.ita poſſint obiicere in hanc ſecundam
ſcripturam ſicut & in primam poterant principalem.argu.in eo,
quod legitur & no.s̄.vt lite non conteſt.quoniam.rñ.j.& j̄.de cō-
4 fir.vti.cum dilecta.§.nos igitur.†Et no.ꝙ propriæ loquēdo auctē
tica & publica exemplantur.priuata vero & non auctntica publi
cātur.Sed quid ſi tam partes quam omnes quorum intereſt con
ſentiant,ꝙ tabellio aliquam priuatam ſcripturam publicet , ita
ꝙ tali ſcripturę adhibeatur fides , ac ſi a principio per manū pu-
blicam fuiſſet confecta , nunquid talis ſcriptura perpetuam fidē
faciet,ſaltem inter illas perſonas inter quas conuenit hoc? Rñ.ſa
tis puto ꝙ ex vi pacti is qui conſenſit per talem ſcripturam con-
uinci poſſit,ſi tamē pactum ſic formatum fuit ꝙ ad hoc extēda-
tur,ar.ff.de pac.iuriſgentium.§.ait prætor.ff.de re iud.ſi conuene-
rit.C.de tem.ap.l.fi.in fi.& in eo,quod le. & no.s̄. de pact.c.j.& ij.
Hoc tamen non poſſunt partes facere ꝙ talis ſcriptura niſi aucto
ritas iudicis interuenit publica cenſeatur.vt patet.j̄.e. c.§. coram.
& §.eandem.Nēpe priuatorū conſenſus priuatam ſcripturā non
poteſt facere publicam.ſicut nec priuatam perſonam publicam
facere,ſiue iudicem ordinarium dare poteſt,vt patet in eo, quod
5 le.& no.s̄.de fo.comp.ſignificaſti.§.j.†Habet igitur locum publi
catio in inſtrumentis,vt hic,& in abbreuiaturis.s̄.c.prox.& in pri
uilegijs & j̄.de confir.vti.cum dilecta.& in dictis teſtium.s̄.vt lite
non conteſt.qm̄.rñ.j.& § in alijs.Et in ſententiis, & in omnibus
aliis generaliter de quibus non habetur ſufficiens documentum,
& timetur ne probandi facultas in poſterum valeat de perire,vt
ibi.& s̄.de teſti.ſignificauit. & c.Albericus. Et ſpecialiter in teſta-
mentis.nam teſtamentum ſm quoſdam quantumcūq; per ma
num tabellionis fuerit ſcriptū non tamen probatur ſufficienter
per inſtrumentum inde confectum quouſq; fuerit publicatum.
C.de teſta.publicati.& l.teſtamenta.vnde ad hoc , vt ſcriptura in-
de confecta fidē faciat requiritur,ꝙ in formā publicam auctorita
te iudicis redigatur , & ꝙ teſtes inſcripti iurent ꝙ ita fuit ſicut in
ſcriptura exinde confecta quæ eis legitur continetur,vt C.de teſt.
hac conſultiſſima.§.fi.& l.fi.alias iurata eſſet voluntas teſtatoris,
vt in d.l. teſtamenta. Alii dicunt illud eſſe intelligendum quādo
non fuit ſcriptum per manum tabellionis.Inſti.de teſtamen.§.fi.
Porro ſi tabellio ſcripſit & ſeptem teſtes ſignauerunt. Et dixit te-
ſtator,ꝙ ſine ſcriptis nuncupatiue teſtari volebat.tale inſtrumen-
tum omnimodam fidem facit,C.qui teſta.fa.poſ.hac conſultiſſi
ma.nec eſt neceſſaria publicatio licet vtilis ſit ad cautelam, quia
& inſtrumentum amitti poſſet,C.de teſta.publicati. Et hoc ſecū
dum ius canonicum verius videtur,ar.in eo, quod legitur & no.
j̄.de teſt.relatum.& c.cum eſſes.& C.e.ti.in exercendis.& patet in
eo,quo legitur & no.s̄.e.gl.ver.quid igitur ſi teſtamentum.& ſeq.
Habet etiam locum in donationibus quæ excedūt ſummā quin-
gentorum ſolidorum.alias in hoc,ꝙ quingentos ſolidos excedit
reprobatur donatio. exceptis donationibus imperialibus & quæ
fiunt eccleſijs & aliis pijs locis quę valent , & ſi non fuerint actis
inſinuatę.vt legitur.& no.C.de dona.ſancimus.& l.ſi quis argen-
tum.[Propter vetuſtatem.]propter quam & teſtes publicantur,
s̄.vt lite non cōtſta.quoniam.Et excuſantur aliqua publicis mu-
neribus.C.qui ęta.ſe excu.l.vnica.C.de veteranis.l.j.& per totum.
lib.xij.Et cedit aliquis dignitati.s̄. de renuncia. niſi cum pridem.
§ alia vero cauſa eſt.& propter eandem cauſam petuntur inſtru
6 menta reuocari , vt hic. [Vel aliam iuſtam cauſam.] † puta ſunt
corroſa muribus, vel vitio carte , vel in cauſti incipiunt deficere
vel deleri.s̄.eodem.inter dilectos.§.inſtrumentum.ff.de bon.poſ.
ſecundum tabu. l.j.§.ſi roſe. Vel quia transferenda ſunt de loco
in locum remotum,& in via multa pericula imminent,vel quia
ſunt ſcripta in papiro & non in pergameno , argumen. in quod
legitur & notatur.ſupra, eodem.accepimus. Inſtitu.de teſtamen.
§.penul.& eſt expreſſum.infra de confirma.vti.cum dilecta. rñ.j.
& §.nos igitur.vel quia ſunt communia inter heredes vel ſocios.
& quilibet eget vno.ff.familiæ erciſcun.ſi qua ſunt. C.commu-
nia vtriuſque iudic. de inſtrumentis . ff. de fide inſtrumento-
rum l. fina . Nec debet iudex hoc denegare, etiam ſi contra
ipſum fit.in Auth.de defen.ciui.§. ſed neq;.coll.iij.& adde quod
no.de hac materia.s̄.de teſti.Albericus.in fi.[Exemplari.] & in
publicam formam redigi. s̄. c. proxi. alias quilibet per ſeipſum
exemplare poſſet ſi hoc intelligeretur de ſimplici tranſcripto.
[Petātur].ab illis quorum intereſt.s̄.e.c.proxi.¶[Contra ordina-
rio.]ii.pars.ſ.eccleſiaſtico in eccleſiaſticis,temporali in temporali
bus.& ſic poteſt intelligi.nec corrigitur. C.de epiſco.& clerici.re-
petita.C.de teſtamen.conſulta.Vel dic vt not.s̄.eodem c.in prin-
ci.verſicu.hęc autem publicatio. & ſequen. Poteſt & illud dici ꝙ
ille leges intelligi debent de regularibus ſiue de religioſis ſimpli-
cibus qui nō debent ſe forenſibus immiſcere.argumen.ſupra de
ſyndico.cap.vnico.ſupra.de poſtul.c.ij. alioquin corriguntur ille
leges per id quod hic dicitur.& argumen.infra,de teſtamen.cum
eſſes. §. fina. immo nec leges ille vel alie aſtringunt clericos ni-
ſi in adiutorium inducantur . x. diſtinctio. cap. j. & cap. ſi in
adiutorium. & per totum , vel niſi ſint expreſſe per Romanum
pontificem aprobate , vt patet in eo quod legitur & notatur,ſu-
pra de conſtitutioni.eccleſia.& de arbitris.contingit. & infra, de
ſolutionibus . cap . finali . [Ab eo.] qui adminiſtrationem
7 habet, vt notatur.s̄. eodem c. porximo [Specialiter.] † Non er
go poſſet hoc expediri per officialem vel vicarium generalem
epiſcopi . immo requiritur ſpeciale mandatū,hic patet.ſicut &
qbuſdā caſibus aliis,no.s̄.de reſt.in ītē.corā felicis.[Præſentētur]
antequam exempletur. [Qui.] verſicu. ſcilicet iudex.[Diligen-
ter.] & integraliter. & in omni parte , vt ſequitur. Et in carta
& in ſcriptura. & in filio , & in ſigillo ſi ibi pendeat . argumen.
ſupra, eodem. inter dilectos.§. ſed contra. infra, de crimine fal.
licet. ſi.s̄. de probationi.cap. penul.[Inſpecta.] in præſentia par-
tium & illorum quorum intereſt. ſupra de teſtibus . ſignificauit.
ſecundum do.no.& nota. ſupra eodem.cap.in princip. [Parte.]
tangit hoc quod debet teſtificari tabellio , ſcilicet quod tam iu-
dex quam ipſe diligenter inſpexerunt inſtrumentum & inuene
runt ipſum non vitiatum , non cancellatum , non abolitum
in aliqua parte ſui,argumen. hic. & C. de edicto diui Adiri.tol.
l.fina.& s̄. eodem. inter. [Vitiata.] vel ſibi viſum fuerit vitium
quod apparet non obſtare debere. vt patet in eo , quod no.s̄. re-
ſpon.j.ſuper verbo.vel aliam cauſam.in prin.& idem conſulo ꝙ
faciant de tranſcripto ſiue exemplato , faciendo inde collatio-
nem cum originali ſiue exemplari . Et ſemper reddat cautum
notariū,vt no.s̄.c. proxi.§. fi.ad fi.quia tabeliones plerunq; repe-
riūtur circa hoc negligentes. hæc tñ vltima inſpectio ceſſaria eſt
8 †qa pſumi dēt ꝓ tabellione,j̄.ti.j.illud.ī fi.[Per publicā.]ver.[Per
ſonā.]non aliā.q̄d dic vt no.s̄.c.proxi.[Exēplari.]i.fideliter. &
in publicā formā redigi.s̄.c.proxi.¶[Eadē.]iij.pars.non maiorem.
quia de nouo non datur aliquod ius ſed antiquum tantum ſi qd̄
erat reſeruatur.vt j̄.de ꝯfir.vti.cum dilecta.§. nos igitur.ad fi.j̄.de
priuile.ex parte abbatiſſe.in fi.[Per hoc.ꝙ pdicta ſolēnitas eſt ſer

uata,& quod iudex interpoſuit auctoritatem ſuam.alias non fa-
cit fidem .exemplū ,& ſitriplici manu tabellionum fuerit exem
platū,quod vt no.s̄.e.c.j.[Duratura.]in perpetuum.c.proxi.in fi.

¶De preſumptionibus. Rubrica.

S V M M A R I V M.

1 *Habens animum nocendi ſi perueniat ad actum exteriorem tenetur, licet effe ctus non fuerit ſecutus.*
2 *Ludus noxius in culpa eſt.*
3 *Qui dat operam rei illicite in culpa eſt.*
4 *Malum & damnum illatum ſemper præſumitur fieri malo animo.*

C A P. P R I M V M.

SIcut noxius. Ideſt nocens.ſic ff.ad le
gem Aquili. nam nu-
dus.& bene dicit,ſicut , hoc enim verum eſt,
ſed non intantum,ſic s̄.quod me.cauſa.ſacris.
1 [Qui mittit.] † manifeſte.d.n.quantū ad mor-
tem quam inferre intendit.vnde reus eſt.& ſic
a effectum habuit ex quo proceſſit ad actum. [a]
l.di.ſi quis poſt acceptum.de pœni.diſt.j.ſi quis cum telo.[Ita vir]
quantum ad res vel aliud damnum.[Nocet.]i.nocere laborat.fu-
rando vel detrahendo , vel alio modo. [Amico ſuo] ipſe tamen
nocens eſt amicus ſecundum fictionem,non ſecundum verita-
tem, alioqui non noceret , nam & inimicus eſt , qui noſtra tol-
lit.[Deprehenſus]in ope nociuo.[Laudens.]licet hic hoc aſſerat
2 non excuſatur.†nam ludus noxius in culpa eſt, ff.ad legē Aquil.
nam ludus.xxxij.q.iiii.recurrat.quis enim ludos appellat ex qui-
bus crimina oriuntur?vt in prooemio.ff.§.antepenul. & j̄. de ho-
mici.continebatur.j̄.de vita & hone.cleri.cum decorem. Et ſunt
hæc iura contra illos qui faciunt ritmos famoſos in ludis ſancti
Nicolai & ſimilibus feſtis,ꝙ propter talem ludum nō excuſan
tur a pœna.C.de famo.li.l.vnica.vj.q.i.ex merito. & tribus cap.ſe-
quentibus.nam ex quo omnino illicitum & prohibitum eſt q̄d
publice agatur,quod male fiat poſſumus iudicare.j̄.de regu.iuris.
eſtote.Vnde verſus,
b *Omne malum factum praue præſumitur actum.* [b]
3 j̄.eo. ex ſtudiis.† Sed ex quo dat operam rei illicite in culpa eſt,ad
hoc.j̄.de ſenten.excom.ſi quis vero in clericum.& c.cum volun
tate.j̄.de homici.Ioannes.& c.fi.l. di. clerico iaciente. & c.ſi quis
voluntatem.j̄.de homici.ſicut dignum.Hæc tamen præſumptio
quandoque & in aliquibus ex variis circunſtantiis tollitur, vt pa-
tet.xxii.q.ii.quod ait.& c.ne quis arbitretur.de conſe. di.iiij. ſoler.
ff.de act.& ob.l.iij.§.verborum.ff.de iniur.illud.§.penul.j̄. de ſen.
excom.illud.Ergo hoc arbitrabitur bonus iudex, vt tamen ſemp
præſumatur contra malefactorem niſi inueniat circunſtantiā
4 excuſabilem euidenter,quia ſecundum d.n.†malum & damnū
illatum ſemper præſumitur fieri malo animo , niſi contrarium
probetur , vel contraria præſumptio preualeret , vt ff.ad legem
Aquil.item ſi obſtetrix.§. fi. & l.ſequen.& l.item Mela. reſpon.j.
de regu.iuris.c.ij.& argumen.s̄.de tranſac.c.fi.in Authen.de iud.
§.oportet.colla.vj.

A D D I T I O N E S.

a ¶Ad actum.Nota hic ꝙ habens animum nocendi ſi perueniat ad actum exteriorem tenetur,licet effectus non fuerit ſecutus,nec per eum defecerit.Adde Felinum hic, qui hoc ponit pro regula aſſignans multas nota. & oportunas fallentias.
b ¶Actum. Adde utrum omne maleficium præſumatur malo animo factum uel non,do.Henr.Boic.hic,& Archi.j.di.eum qui.

S V M M A R I V M.

1 *Omnis vox iudicis non auctoritatem rei continet iudicatæ.*
2 *Parentes magis ferentur in filios quam in ſeipſos.*
3 *Paterna pietas pro filijs capit.*
4 *Affectus paternum nullus affectus vincit.*
5 *Aſſertiones,quæ ſunt contra naturam non iuuant.*
6 *Libellos diuerſos proponens auditur in diuerſis inſtantijs,*
7 *Animas prius,& poſtea linguas oportet fieri eruditas.*

C A P. II.

AFferte.[Gladium.]verba Salomonis.iij. Reg.ii.
G. [Ait.]non diffiniendo ſed tentando
& probando præſumptiue,vt videlicet ex hoc poſſet
præſumptionem habere, & iudices ex hoc ſumant
1 exemplum.ſecundum d.n.vt patet ex ſequentibus, † neq; enim
omnis vox iudicis auctoritatem rei continet iudicatę. C. de ſen.
& interlo.om.iudi.ex ſtipulatione,ar.iii.q.vj.hæc quippe.in prin.
¶Dixit autem.]ij.pars.[Filius erat.]i.eſſe præſumebatur.[Ad Re
gem.]obſecro &c.vt ſequitur.[Commota ſunt]interpoſitio eſt.
[Viſcera.quæ] non potuerunt non moueri.ſi mater ergo diligit.
ii.q.vj.ad Romanam.C.de inof.teſt.ſi mater. xxiii.q.iiii. ea vindi
2 cta.† & magis terentur parentes in filios quam in ſeipſos.ff.quod
3 me.ca.iſti quidē,†vñ & paterna pietas ꝓ filijs capit.ff. de adul.nec
4 in ea lege.ad fin. quia † nec eſt affectus qui vincat paternum.C.
de cura.fur.l.fi.poſt prin.[Obſecro]dixit vera mater. ſicut præ
ſumendum eſt per hęc verba,vt patet in præced.gl. [Date illi]
quæ non erat mater.[Diuidatur.]De alieno corio largas corri
gias faciebat ,alias ſcindebat,ſicut dixit illuſtris & inclitæ recor
dationis do.R.Berengarij,Comes prouinciæ,pater reginæ Frā-
ciæ,& Angliæ.& Romanorum ac Siciliæ reginarum . Cuidā
clerico,qui conquerebatur de quodā domicello, qui amputa-
uerat virilia cuidam ſacerdoti Germano conquerentis quē cæ-
perat cum ſorore ſua . & cū adderet conquerens dñe etiā pellē
ventris amputauit cum alio nimis late.Rñdit Comes,ſemper
audiui de alieno corio largas corrigias,iuxta illud,
Corrigias corio largas damus ex alieno .
Nunc proponis exemplum. Non fuit autem audiēda mulier,
quę nihil aliud latura erat,niſi vt officeret.ff.de rei vē.in fundo.
s̄.de reſcri.plerunq;.§.cū igitur agitur. ¶ Rñdit]ij.pars.& ait dif
finiendo ex ſola præſumptione, ſed violenta.ſi.32.q.j.dixit dñs,
& de hoc no.s̄.de teſti.præterea. [Huic.] quæ dixit,ꝙ diuideret.
ſed alij ſanus,& integer daretur.[Hæc enim]i.eſſe præſumitur
reſpectu alterius,eo ꝙ efficax verbum dilectionis,& alia efficax
odij emiſit.ar.in iurib⁹ inductis s̄ e.§.j.ſuper ver.viſcera.23.q.4.
ea vindicta.circa prin.Si vero vtraq; dixiſſet,ꝙ occideretur,vel
alij aſſignaretur.tunc deberet adiudicari poſſidenti ſi alia pro-
batio non ſupereſſet,vt patet in eo,quod leg.& no.s̄.de prob.ex
literis.Sed pone,ꝙ vtraq; mulier moriatur lite pendente,nun-
quid filius habebit vtriuſq; hæreditatem?Vr̄ ꝙ ſic, ar. ff.de reb.
dub.qui duos.ff.de inoff.teſt.Papinianus. §. ſed nec impuberis.
& ar.ff.com.diui.in cōi diuidū.§.ſi duo.& §.itē ſi duo.& ff.ad l.
Aqui.ita vulneratus. Sed contra , quia neutri ſuccedere debet,
ar.ff.de adi.leg.l.iii.§.ſi duobus.ff.de reb.dub.ſi fuerit. & l. ſi quis
5 ex pluribus.ff.de manumiſ.teſt. cū ex plurib. ſed † nec aſſertio-
nes mulierum iuuant puerum cum ſint contra naturam. ff.de
interr.act.confeſſionibus.quia & ſibi contrarię ſunt.s̄.ti.j. impu
tari.ff.de reg.iur.vbi repugnantia .ar.ff.quæ ſen.ſine app. reſcin.
l.fi.Sol.nō poteſt vtriq; ſuccedere propter impoſſibilitatem fa-
cti.per conſequens iuris.Ideoq; dixit Lau. ꝙ habebit hæredita
tem illius quæ ipſum poſſidebat , nam alteri incumbit proba-
tio.ff.de proba .ei qui dicit.Gof.dixit,ꝙ aut puer poſſidet vtrāq;
hæreditatem. & ſic habebit exceptionem aduerſus petentem,
quamuis proponat contraria.ff.de excep.nemo.niſi probetur,
ꝙ puer fuit filius alterius mulieris,q̃ illius cui petēs dicit ſe ſuc-
ceſſiſſe. Aut alius poſſidet vtranq;:tunc ſi puer vtranq; petit,ex-
cludit ſe tanq̃ contraria proponens.ff.qñ app.ſit.l.ij.j̄.de ap.ſol-
licitudinem. in fi.Contra diuerſos autem diuerſis temporibus
6 agens ex diuerſis & † diuerſos libellos proponens auditur in di
uerſis inſtantiis quamuis proponat contraria.C.de inoff.teſ.cō
tra maiores.& l.eum qui.ff.de inoff.teſt.Papinianus. §. ſed nec
impuberis. Nam poſſibile eſt ipſum vincere & ſi iniuſte agat,
dū non eſt qui ꝯ id,quod intendit aliquid ꝓponere valeat, vel
ꝓponat. ar. C.de trāſa.vbi pactū.Sed qa calūnioſa eſt hæc ſolo,
& animę periculum nutrit ſententia. Lau.magis placet.Nec ob
7 ſtat ſi verba Goffre.videantur aliquorum aures mulcere.†Primo
enim animas,& poſtea linguas oportet fieri eruditas,vt in proę-
mio.ff.§.antepe.in fi.

S V M M A R I V M.

1 *Salomonis ignorantia.*
2 *Contrariorum eadem eſt diſsiplina.*
3 *Similia ſimilibus gaudent.*
4 *Interriora per exteriora comprehenduntur.*
5 *Dubia in meliorem partem ſunt interpretanda.*

C A P. III.

EX ſtudijs. [Suis.]i.operibus in quibus ſtudet.
vt ſequitur. [Intelligitur.] i. qualis
ſit in præſenti præſumitur. Qualis enim futurus ſit
1 nouit Deus nō homo.† Nam & hoc intelligere ſiue
ſcire Salomon penitus ignorauit . Prouer. pen.d.Tria ſunt mihi
difficilia.& quartum penitus ignoro, viam colubris ſupra petrā.
viam Aquilæ in celum.viam nauis in medio maris.viam viri in
adoleſcentia ſua.Et tamen ex his , quę aguntur præſumi poteſt
aliquis in futurum,j̄.eo.mandata.[Virtutibus.]i.circa virtutes &
bona opera,ſi vero ſtudeat vitiis & malis operibus contrarium
2 præſumas,quia †cōtrariorum eadem eſt diſciplina.in Inſtitu. de
his,qui ſui iuris ſunt.rñ.j. [Studere.] videris quod eſt j̄. [Auditio-
ni.]i.doctrinę.quando libenter audit ſapientes & cum ipſis con-
3 uerſatur.†Nam ſimilia ſimilibus[a] gaudent.s̄.de ele.tranſmiſſam.
a [Maxime ſimplicitati.]xxiii.di.qui epiſcopus.xxij.q. iiii. innocēs.
4 [Huius.]ſ.pueri.[Intellige.]i.præſume.nam per exteriora †com-
præhenduntur interiora.xxxii.q.v.qui viderit.& c.nec ſolo.l.diſt.
ſi quis diaconus.& de his , quæ palam ſunt permittitur iudicare.
5 Dubia † vero in meliorem partem ſunt, interpretāda.j̄.de reg.iu.
eſtote.Et ideo prima facie ſi aliud nō appareat quilibet præſumi-
tur eſſe bonus.j̄.e.c.fi.

a ¶Similis ſimilem ſibi quærit, nam paritas homines conciliare ſolet.ſecundum Bap.Man.

S V M-

S V M M A R I V M.

1 *Aliquid multis modis præſumptiue probatur.*
2 *Innocens dicit hodie conſtat hodie agamus.*
3 *Nocens dilationem petit.*
4 *Iudex dilationum materiam debet amputare.*
5 *Nemo poteſt plus debito litem differre.*
6 *Confeſſionis modus quatruplex.*

C A P. IIII.

NVllus dubitat. Ideſt dubitare debet qui ſa
næ mentis ſit.s̄. de tem.or.
1 literas.rñ.j.& c.ſeq.probatur ergo aliquid† præſumpti-
ue,vt hic,& multis aliis modis,vt no.j̄.eo.c. verſi. fi.in
prin.s̄.de reſti.ſpoli.cum ad ſedem.§.nos prioris.[Nocens ſubter
2 fugit.]q.d.†innocens inſtat & non quærit dilationes.ſed dicit ho
3 die conſtet hodie agamus.ff.ad exhiben.l.ij.vel.iij.§.ibidem. †no-
cens vero dilationes petit.s̄. vt lite non conteſta.c.j. & de dolo &
contu.prout.licet alias primum dicatur officium actoris,ſm̄ offi
cium rei.iiij.q.iiij.c.j.& ideo quando reus fugit conſueuit dici vul
gariter ꝙ bene facit officium ſuū: hoc tamen quod hic dicit in-
dubitanter verum eſt,ꝙ qui inſtat præſumitur innocēs, qui fugit
nocens . & ſic ſemper præſumitur contra fugientes & dilationes
petentes.qui enim refugit iudicium apparet eum de iuſtitia diffu
ſum.xj.q.j.chriſtianis.iij.q.ix. decernimus.lxxiiij. diſt. honoratus.
4 in Auth.de litigi.§.omnem vero.colla.viii. Ideoque cum†iudex
materiam dilationum debeat amputare,vt C.de tempo.ap.l.ij.n
prin.quantumcūque videtur & poteſt ab excipiente & dilationē
petente. vel aliud proponente quem ſuſpectum habeat exigere
ſacramentum , ꝙ hoc malicioſe non opponat.s̄.de do.& contu.
cum dilecti.§.fi.ver.quamuis.& c.finem.quod dic,vt plene no.&
s̄.de teſti.præſentium.& c.vlti.& s̄.de reſtitu.ſpo. literas.§. prætē-
rea.& de ele.cū dilecti.§ nos vero.j̄.de deſpon. imp.atteſtationes.
C.de falſis.l.ij.C.de fide inſtru.l.fi. ff.de edendo.ſi quis ex argenta-
riis.§.exigitur.vel omnino denegare quod petiſti.s̄. de dolo & cō
5 tuma.prout.nam eo inuito †nemo poteſt plus debito litem dif-
ferre.C.de iudi.properandum.rñ.j.[Queadmodum.] qui enim
innocens &c.vt ſequitur.[Confitetur]ver.i.confiteri pręſumitur.
ſ.propter fugam vel contumaciam.iii.q. ix.decernimus.Quadru
6 plex†eſt ergo confeſſio.ſ.oris.xv.q.viij.c.j.& c.ij.s̄.de confeſ.c. fin.
Contumaciæ ſiue fugę, vt hic.& in d.c.decernimus.& xj.q.iij.rur
ſus.& c.quiſquis.& j̄.de hæreticis.excommunicamus.j.§.j. Et rei
euidentiæ.ſ.quādo apparent teſtimonia gradientia ſuper terram.
xxviij.diſt.priuſquam.j̄.de accu.audientia.Negationis alterius il
latorum ſiue taciturnitatis.j̄. eod.c.j.vbi de hoc. [De omnibus.]
ſcilicet præſumptiue , vt præceden.glo. non tamen ſtatim ſuper
principali condemnatur, ſed punitur quandoque propter con-
tumaciam in expenſis.& quandoque pœnā petatur grauiorem .
C.de iud.ſtatuimus.xj.q.iij.rurſus.& c.quicunq;.s̄.de iud.c.fin.ſm̄
d.n.quod dic,vt no.s̄.vt lit.non conte.tuæ fraternitatis.& de dolo
& contu.contingit.

1 *Qui tacet conſentire videtur.*
2 *Qui tacet non conſentit nec negat.*
3 *Qui vnum negat aliud videtur confiteri.*

C A P. V.

NOnne. Verba iudæorum.Io.viij.F.[Reſpondit]
iudæis.[Demonium.]per hoc præſumi-
tur ſe conceſſiſſe ſiue confeſſum fuiſſe,ꝙ Samaritan⁹
erat,vt ſequitur.itelligas præſumptiue. nec enim ſem
per talis præſumptio ſufficiens probatio eſt.ſm̄ do.n.quod dic,vt
no.j̄.co.ſuper verbo,tacendo.& ſuper verbo conceſſit.[Duo quip
pe.]ver.verba.G.exponentis verba euangelij præmiſſa.[Ei.]ſ.dño
Ieſu Chriſto.vt patet ex præmiſſis.[Negauit.]expreſſe.i.ſe. demo-
nium habere.[Alterum.]ſ.ſe Samaritanum eſſe, quod verū erat
1 ſm̄ d.n.[Tacendo.]no.hic,ꝙ qui†tacet conſentire videtur.[a] ſiue
a concedere id de quo agitur.ſi.liiij.di. ſi ſeruus.xxvij.diſt.diaconus.
ff.de condi. & dem.cum ita legatur. Fallit hoc quando & ſi con-
tradicerē, id quod agitur nihilominus perficeretur,vt ſi quis ven
dat rem meam etiam me præſente.ff.de contrahen.emp.alienā.
ſecus ſi non poſſet me contradicente.ff.de re iudi.ſępe.j̄. de re iu-
di.c.penul.xi.q.iij.quomodo.Item fallit in quibuſdam caſibus in
quibus exigitur expreſſus conſenſus.ff.de ſerui.vrba.prædi.inuitū.
ff.de furtis.qui vias.§.vetera.ff.quibus mo.pig.vel hypo. ſol. ſicut.
§.non videtur.ff.de procura.filiuſfa.§.inuitus.lxv.di.c.fi.lxxiiij. di.
c.j.Niſi ex ratihabitione aliud accidat.ff.de donat. inter virum &
vxo.ſeruus communis.j̄.de his, quæ fiunt a præla.c.iij.vbi de hoc.
2 Alibi dicitur,ꝙ†qui tacet non cōſentit nec negat.quod & omni
no verum eſt ad literam,quia non loquitur.ff. de regu. iu.qui ta-
cet.vel.[Conceſſit] Ar.ergo,quod qui negat vnum aliud videtur
confiteri.ad idem.xxv.di.qualis.xv.q.iij.ex eo.ff.de iudi.cum præ-
tor.ff.de pactis do.ob res.§.ii.Sic econuerſo . quod de vno conce-
ditur de alio negatur.xxiiij.q.ij.ſane.C. de procuratoribus. mari-
tus,hæc autem generalia ſecūdum diuerſos caſus & diuerſas ma-
terias terminantur.

A D D I T I O.

a ¶Qui tacet conſentire uidetur.Adde Dy.& Bar.de Bellenzi.& Pet. de Ancha.in reg. is,qui tacet. de reg.iur.lib.vj. & multas alias remiſſiones per apoſtil.ad Pa.hic.

S V M M A R I V M.

1 *Onera deleganda,& partienda.*
2 *Onus diſpenſatur cauſa vtilitatis aut neceſsitatis.*
3 *Quæ loco conceduntur,perpetua ſunt.*
4 *Qui bene vixit in præteritum præſumitur, quod bene viuere debeat in futurum.*

C A P. VI.

MAndata [Cęleſtia.]i. celitus ab apoſtolo da-
ta.Gal.vj.a. Alter alterius onera por
tate,& ſic adimplebitis legem Chriſti.[Partiamur.]
1 arg.†ergo eſt hic de oneribus delegandis diuerſis &
partiendis.l.di.ponderet.s̄.de offi.archipreſb.c.fi.xciij.di. diaconi.
circa medium.ibi ſufficit huic ordini &c.C.de offi.aſſeſſo.nemo.
xvj.q.j.presbyteros.ff.de pac.ſi plures.lxxxix.di.ſingulā.& j̄. de cle.
coniuga.diuerſis.Et hoc regulare eſt.fallit tamen quandoq; quia
2 diſpenſatur†cauſa vtilitatis aut neceſſitatis.xxj. q.j. relatio.xxx.q.
j.ad limina.Item fallit ff.de adop.ſi conſul.ff.de contrahen.empt.
fiſtulas.§.ſi fundus.ff.de ſtip.ſeruo.l.j.§.ſeruus communis.s̄. de ꝓ-
ba.ex literis.vbi de hoc.Item s̄.de offi.del.quoniam apoſtolica.§.
pen.& fi.¶Proinde.ij.pars.ſubaudi.& quia nos tenemur .& volu-
mus hæc mandata ſeruare.[Vices ſedis apoſtolicæ.]in hoc tamē
generali mandato non tranſeunt illa quæ ſibi ſpecialiter reſerua
uit.s̄.de offi.leg.ꝙ tranſlationem. & c.niſi ſpecialis. vbi de hoc.s̄.
de tranſla.epiſ.c.j.[Decreuimus.]ſi.lxj.di. Cathinen.[Sed perſo-
næ.]& ideo cum perſona finitur.vij.q.j.petiſti.& c.non autem.s̄.
3 de vſu pal.c.ij.ff.de conſt.prin.l.i.in fi.† Ea vero quę loco ꝯcedun
tur perpetua ſunt.xvj.q.j.hinc eſt etiā.xxv.q.ij.c.j.& ij. ff.de iu.im-
mu.l.iii.j̄.de inſti.cum veniſſent.ſed & talium legatorum officia
adueniente legato ex latere ſuſpenduntur.s̄.de offi.leg. volentes.
& dic perſonæ honeſtæ examinatę retroactis temporibus & pro-
batę.tali enim ſunt talia committenda.& hoc eſt quod ſequitur,
quia ex tranſacta &c. Sed quid ſi delegatione commiſſa moria-
tur papa antequam legatus ingrediatur prouinciam ſibi cōmiſ-
ſam?Videtur extingui legatio.ar.ff.de offi.proconſul.l.iiij.§. pen.
& fi.quod dic,vt no.s̄.de reſti.in inte.tum ex literis.rñ.j.[Quia ex
tranſacta vita]&c.laudabili & probata &c.[De ſubſequenti.]qa
4 †qui bene vixit in præteritum præſumitur, ꝙ bene viuere debeat
in futurum,& qui male,male,vt ar.hic.& j̄.e.ſcribam.& ff.ſi quis
ex argentarijs.§.j.& j̄.eo.illud.in fine. [Præſumamus,]ideſt præſu
mere debeamus.

S V M M A R I V M.

1 *Vicini melius præſumuntur ſcire vitam primi,quam ſemoti & extranei.*

C A P. VII.

QVoſdam,& infra. [Viciniores.]Ar.ꝙ
1 †vicini melius præ-
ſumuntur ſcire vitam proximi & quæ aguntur in pa
tria,quam ſemoti & extranei.ad idem.s̄.de elec.poſt
quam is.& c.ſcriptum,xvj.diſt.quod dicitis. s̄ .de poſtul.prælato.
c.j.j̄.qui matri.ac.poſ.videtur.& c.fi.j̄.c.j.[Credo.]i.preſumo , ſed
tantum hæc præſumptio in aliquibus perſonis,& aliquando fal-
lit,quia eſt præſumtio iuris tantum.quod dic,vt no.j̄.de ſpon.his
qui fidem.& eſt ar.ꝙ vbi quis interrogatur vtrum quid credat nō
eſt danda aliqua dilatio. quia ſtatim ſaltim præſumptiue poteſt
ſuam conſcientiam informare.

S V M M A R I V M.

1 *Præſumptioni ſtatur niſi temeraria ſit.*
2 *Violenta preſumptio plenam probationem inducit.*

C A P. VIII.

QVanto, & infra. [Non potuit.]ideſt po
tuiſſe nō præſumitur.
bene tamen poteſt probari contrarium.ff. quod me.
cauſa.non eſt veriſimile. lxxxij. diſtinctio. propoſui-
ſti.j̄.qui matrimo.accuſa.poſ.cum in tua,ff.de probatio. qui teſta
1 mentum.prima tamen facie ſtatur †præſumptioni, niſi temera-
2 ria ſit.vj.qō.j. oues.xi. quæſtio.j.ſi quis clericorum. † violenta ve-
ro plenam probationem inducit,s̄.eodem.afferte. xxxij. quæſt.j.
dixit dominus.

1 *Inducias eſſe dandas,licet malitioſe petantur.*
2 *Iudex circa inducias gratiam facere poteſt.*
3 *Quot modis preſumitur.*

C A P. IX.

SCribam. Oſee.viii. F[.Meas.]poteſt legi in-
terrogatiue,& tunc eſt yronia. q.d.
non.quia nolo ibi amplius amittere de pergameno.
& ex præterito preſumitur in futurū.s̄.e.mādata. Vel

1 poteſt legi plane.& tunc eſt argu.† inducias eſſe dandas quamuis
malitioſe petantur ſiue peti præſumātur ad malitiam.ſ. conuin-
cendam.ſ̃.de dolo & contuma.cum olim.§.volentes.de pœ.diſ.
j.prædixerat.ff.de verborum obliga.inſulam.Argu. contra. in eo,
quod legitur & no.ſ̃.e. nullus dubitat. Solu.talia arbitraria ſunt.
2 nam† & gratiam facere poteſt iudex in talibus.ff.de offi.deleg.cō
ſuluit.[Ex prius datis.]verba Hieronimi. [Apparet] præſumpti-
3 ue.† Præſumitur enim , quandoque ex præſenti circa præſens.vj.
q.j.qui crimen.quandoque ex præſenti circa præteritum.xxxiiij.
qō.ij.cum per bell.cā. Quandoque ex præſenti circa futurum.l.
diſtin.ſi quis diaconus . Quandoque ex præterito circa præteritū.
xxviij.di.quia ſunt. Quandoque ex præterito circa præſens,quo-
tiens de fama alicuius quæritur.lxxvij.di.quicunque.& c. mona-
chus.ſ̃.de teſtib.teſtimonium . vbi timetnř quia ſemel deierauit
ne iterum in periurium incidat.ar.j̃.de cohabi.cleri.& mulie.cle
ricos.No.tamen contra.j̃.de ap.quæſtionem. dic vt ibi no.Quan
doque ex præterito circa futurum.ſ̃.co. mandata.in fi.xxiij.q.v.ſi
apud.& eſt ar.ſecundum Gof.ꝙ qui negligenter ſtudet in iure ca
nonico,negligenter ſtudebit & in ciuili.

SVMMARIVM.

1 *Nemo præſumitur iactare ſuum.*
2 *Nemo debet probatione ſuperflua onerari.*
3 *Præſumptio temeraria reprobatur.*
4 *Præſumptio multiplex.*

CAP. X.

Quia veriſimile. [Conceſſerit.]i.per ordi-
narium concedi fecerit]
ſecundum d.n̄.non alias contra. in eo , quod legi. &
1 no.ſ̃.de offi.vic.c.ii.& iiij. [Vicariam.]quia† nemi
ne præſumitur prima facie ꝙ pecuniam ſuam iacet.ff.de proba.
cum de indebito.vel quod renunciet ſpontaneus beneficio mul
tis laboribus acquiſito.ſ̃.de renuncia.ſuper hoc.ſ̃. de reſti.ſpolia.
ſollicite.vel maiori beneficio pro minori,vt hic. Secus ēconuer-
ſo.ſ̃.de clericis non reſi.c.j.Et ex his eſt ar.euidens, quod quando
habenti beneficium pinguius datur tenue.quamuis vtrunq; ha-
beat curam animarum nō vacat primum cui non præſumitur
renunciare velle.quod dic,vt no.j̃.de præben referente.& c.præte
rea.& c.de multa.[Fama.]quę coadiuuat.j̃.c.j.iiij.q.iii.verſ. item
ſępe.C.ne de ſta.defunc.ſi mater.j̃. de purga.cano. cum dilectus.
in fi.& no.ſ̃.de teſti.præterea.ſecundū omnes.tu dic,vt in ſeq.gl.
[Id habeat.]ſubaudi,& ꝙ auctoritate epiſcopi factum ſit.alias au
tem per ſe facta permutatio non valeret.j̃. de præb. maioribus.j̃.
de rerum permuta.quæſitum.& c.cum olim.& c.cura vniuerſo-
rum,quod dic, vt ibi no.immo eſſet hic ſubaudiēdum maxime,
2 quia† nemo debet probatione ſuperflua onerari.ar.ſ̃.de offi.dele.
cum contingat.§.fi.vbi de hoc.& de elec.c.bonæ.j.§.contra.[De
quibus veriſimile non ſit.] Argu.hic, ꝙ vbi quis vult probare id
quod nō eſt veriſimile niſi aliud occurrat,quod huiuſmodi præ-
ſumptionem elidat.puta fama loci,vel honeſtas teſtium, vel ali-
qua rationabilis circūſtantia, non eſt talis probatio admittenda.
ad idem in eo,quod legitur & no.ſ̃.de procura.in noſtra.§. fi.ver.
quia tamen.& j̃.de noui ope. nuncia.c.ij.§.ſuper eo.rñ.j.De præ-
3 ſumptionibus autem notandum eſt, † ꝙ præſumptio temeraria
4 reprobatur.ij.q.j.primo.j̃.de ſenten.excom.inquiſitionem.† Vio
lenta vero ad ſententiandum ſufficit.xxxij.q.ii.dixit.j̃. e.literis. §.
j.ff.de his,qui ſui vel alie.iur.ſunt. filium. Eſt etiam præſumptio
iuris de iure quæ non admittit probationem in contrarium. Eſt
præſumptio iuris tantum cui ſtatur donec contrarium ſit pro-
batum.quod dic,vt plene no.j̃. de ſponſ.is,qui fidem.Probabilis
vero præſumptio quandoque ſemiplenam probationem indu-
cit.j̃.de ſenten.excom.inquiſitioni.ſ̃.de reſti.ſpolia.ſollicite.Quā-
doque ad purgationem indicendam ſufficit.ij.q.iiij.presbyter.ſi a
plebe.j̃.de purga.cano.ſi quis in gradu.Quandoque requirit pro-
bationem contra ſe.ff.quod me.cau.non eſt veriſimile.Quando-
que nullā probationem contra ſe admittit,niſi fama vel alia cir-
cunſtantia ſit contra ipſam,vt hic.& no.ſ̃.e.gl.in princ.Quando-
que refundit probationem in reum. C.de probat. ſiue poſſidetis.
quod dic,vt legitur & no.j̃.de benefi.eccle.c.vnico.§.j.in princip.
Quandoque etiam ſecum adducit ſententiam.j̃.e.c.j.& ii.ff.de ſti
pula. ſeruo.quia ſeruus.Hoc autem attendat iudex , ꝙ vbi ex ſolis
præſumptionibus ad diffinitiuam procedit , non ſit præceps,nec
nimis promptus ad reum condemnandum. & maxime ad pœ-
nam corporalem infligendam.nec etiam pecuniariam niſi mo
dicam & perraro,vt ſic ſemper ſententiam moderetur. quod ſa-
tis poteſt colligi ex ſententia Salomonis.ſ̃.eo.afferte. vbi licet ex
præſumptione adiudicauerit filium vni de duabus mulieribus,
aliam tamen ad mortem noluit condemnare.quod ſi ſufficien-
ter fuiſſet conuicta iuſtiſſime facere potuiſſet.Quidam vero præ-
dictas præſumptiones quas probabiles appellamus,violentas ap-
pellant.ſed hic non eſt vis niſi in diſpoſitione nominis quam per
ſir acibus duximus relinquendam.ſecundum d.n̄.cuius eſt mens
totius huius gl.quamuis per legem quadoque ſubtilitati eorum
qui non ſenſum ſed varia nominum vocabula amplecti deſide-
rāt ſatisfiat.C.de conſti.pecu.l.ij.ante fi.veruntamen ſicut ibi no.
cū res intelligitur minus eſt de nomine laborandum,vt ait Mar
cus Tullius in Thopica.quod legitur & no.j̃.de ver.ſign.intelligē
tia.& duobus c.ſeq.& c.in his.§.fi.ver.conſiderantes.& ſ̃.de proc.
petitio.[Deierare]tales ſemper recipiendæ ſunt non alię viles vel
ſuſpectę.ſ̃.de teſtib. licet.j. & ij. & c.teſtimonium.[Corrupti.]ſ̃.
de teſtib.ſicut.

SVMMARIVM.

1 *Matrimonium confirmatur tacito conſenſu.*
2 *Dos, vel donatio propter nuptias non conſiſtunt ſine matrimonio.*
3 *Caſus in quibus fraudatur ſeruo ſuo.*
6 *Non probat hoc eſſe, ꝙ ab hoc contingit abeſſe.*
5 *Datio anuli, quando matrimonium probet, vel quando præſumptionem in-
ducat.*
1 *Delatio anuli ſignum eſt matrimonij.*
7 *Fama viciniæ bona eſt probatio circa matrimonia.*
8 *Matrimonia clandeſtina periculoſa ſunt.*
9 *Quæ non proſunt, ſingula multa iuuant.*

CAP. XI.

Illud quoque. [Per decem annos] ma-
xime. non enim eſt vis
in tempore.Nam ſi ſemel in eum conſenſerit ſciens
eius conditionem matrimonium eſt.j̃.de coniug.ſer
1 uo.propoſuit. & c.ad noſtram. † quia & tacito conſenſu matri-
monium confirmatur.j̃.de ſpon.ad id.j̃.de deſpon.impube.lite-
ras.ff.de ſpon.ſed ea quæ patris. ſi vero per totum decennium &
etiam plus cohabitaſſet ei & conditionem ipſius ignoraſſet, nul-
lum eſſet matrimonium xxix.q.ij. per totum.[Cohabitauerit.]
tanquam vxor. ſicut publica fama erat, vt ſequitur.[Carnaliter
cognita.] per hanc cum aliis adminiculis inducitur, matrimo-
niū præſumptum. quod dic vt no.j̃.de ſpon.is qui fidem.[Verū
vir.] ver.[Vendicans.] i.tanquam ſuam petens adiecta cauſa de
a iure canonico,[a] ſicut & alius petitur per rei vendicationem adie-
cta cauſa de iure quiritum.ff.de rei vend.l.j.§.j.i. Romanorum ci
uium qui filios in poteſtate habent.Inſti.de pa.po.in prin.& ſunt
dicti quirites quod eſt haſta.quia hi qui haſtati incedebant prius
poteſtatem patriam inuenerunt.ſ̃m Ioā. [Inſtrumentum.] cui
ſoli non ſtatur,quia confectum eſt ſuper dote & non ſuper ma-
trimonio.ſ̃m d.n.dic vt j̃.ſuper verbo,nominant.[In quo.]ſ.in-
ſtrumento.[Nominant.]iſta nominatio præſumptionem indu
cit.xxxij.q.iiij.dicat. ff.de proba. l. fi.non tamen ſufficienter pro-
bat.C.de proba.non nudis. non epiſtolis. C. de libe.cauſa. l. pe-
nul.C.de teſtamentis. neque profeſſio . & l.ſi pater.ij. q.j. multi.
Niſi vbi ſeruus proprius actis interuenientibus filius ſolenniter
nominatur.quod quidem intantum prodeſt,quia talis de cetero
liber erit.C.de lat.liber.tol.l. vnica. §. ſimili quoque modo ſi do-
minus.ſ̃m omnes.Et in alio j̃. qui fil.ſint legi.per tuas. Et in ter-
tio.C.de nat.lib.auth.item ſi quis liberos. Tu dicas ꝙ filiatio non
b probatur ſufficiēter per ſolam nominationem [b] in literis etiam
factam , vt probant iura prædicta . Sed nec matrimonium. C. de
nup.neque ſine nuptiis.Porro per nominationem factam ſolen-
niter in publico inſtrumento per quod & datur dos propter nu
ptias carnali copula , & cohabitatione ſecuta cum fama & aliis
adminiculis.vt j̃.eo.§.fi. matrimonium ſufficienter probatur,vt
hic.& arg.C.de lati.lib.tol.l.vnica.§.ſed & ſi quis. C.de nup.ſi vici
nis.ff.de ritu nupt.in libere.ff.de iure dot.ſi mulier. §.eius nomi-
2 ne.† quia nec dos nec donatio propter nupt. conſiſtunt ſine ma-
trimonio.C.de dona.ante nup.cum multę.xxx.q.v.nullum.alias
autem ſola cohabitatio. ſola carnis copula nō inducit matrimo
nium,ſed ſtuprum aut fornicatio potius præſumitur.Niſi huiuſ-
modi no.ſ.de inſtrumēto. de dote ſiue donatione ibi aſſignata &
alia ſupradicta ſuccurrant.hoc eſt quod expreſſe legitur.xxx.q.v.
c.j.licet hæc iura fuerint aliter ab alijs hic īducta. [Et.]ſ. mulieri.
[Donationem.]ſolum liberis conuenit & non ſeruis.C.de lati.li.
tol.l.vnica.§.ſed & ſi quis.ff.de iure dot.ſi mulier.§.eius nomine,
ſ̃m do.n. [Propter nuptias.]hoc multum facit ad probationem.
vt patet in eo quod no.ſ̃.eo.ſuper verbo,nominant. ¶ Mulier ve-
ro.]ij.pars.[Vitioſum.]i.fraudulenter.quia ad hoc fuit confectū.
vt ſeruo &c.[Fraudaretur.] Continebatur forſan in inſtrumen-
to,ꝙ de voluntate domini hoc factum erat.& per hoc videbatur
dominus dominium amiſiſſe.C.de lati. liber.tol.l. vnica.§. ſed &
ſi quis.in Authen.de nupt.§.ſi vero .collat.iiij.Et propter hoc fa-
ctum eſſe inſtrumentum mulier aſſerebat.ſ̃m Gof. ſed ſecundū
hoc non diceretur inſtrumentum fraudulentum dummodo ve
ritatem

ADDITIONES.

a ¶ Canonico. Adde qualiter & quibus modis poſſit quis vendicare vxorē
ſuam.per d.Ab.in c.non eſt.j̃.de ſpon.

b ¶ Filiatio per ſolam nominationē etiam in literis factā, ſufficienter non
probatur. Adde an & quō poſſit probari filiatio.per Bar.in l. Lucius.ff.de
cōd.& dem.& in l.filiū.ff.de is qui ſunt ſui vel ali.iu.& in l.ij.C.quor.bo.

ritatem cōtineret, alioquin ſi voluntas domini nō interceſſit in-
3 ſtrumentum omnino falſum eſſet.Et no.ꝙ ſunt † caſus in quibus
dominus fraudatur ſeruo ſuo.j̃. de coniug. ſeruorum. licet.j̃. de
natis ex libero vētre.c.vnico.in Auth.quæ dig.liberat a pa.po.rñ.
j.col.vj.& in præmiſſis legib .ſupradictis. ſ̃m B. [Quod ille.]i.ſer
uus.[Eius.] ſ.mulieris. [Nec deſponſaturum.] Hæc aſſertio non
probationem ſed præſumptionem tātum inducebat.quia & po-
4 ſtea potuiſſet non voluntatem mutaſſe.ergo† non probat hoc eſ
ſe quod ab hoc contingit abeſſe.C.vnde cog.ſi hoc.C. de probat.
ad probationem.ſ̃.de transla.epiſ. c.ij.§. ſed neque. [Vir autem.]
5 ver.[Anulos.] Quando† anulus datur in eccleſia ſolenniter ma-
trimonium probat.quando in domo præſumptionem inducit.
& ſic intellige.xxx.q.v.fœminæ.Si vero coram parētibus de ma-
trimonio tractantibus,tunc præſumuntur ſponſalia.xxx.q.v.no-
ſtrates.qđ dic,vt plene no.j̃.de deſpon.impu. c.fi.Hic autem non
probatur donatio vel impoſitio facta a viro in digito, ſed delatio
tantum , & ideo niſi aliud ſubaudiatur hæc probatio modicum
operabatur.qualemcūque tamen probationem inducebat.[De-
ferentem.]ſubaudi & fama erat ꝙ erat vxor,& ideo anulos defe-
rebat.& cum ſubauditu iſto hæc probatio multum operatur,vt
patet.j̃.§.j.vbi & innuitur ꝙ ſubauditus iſte probatus fuit.[Si mu
lier.]verſi.[De more.]præſumptio elidens præſumptionem.ſ̃m
d.n.ſi.ſ̃.de ele.cum inter R.iuniorem.alias ſeniorem.§.ſane.[Pa-
6 nes vendunt.]ſic† delatio anuli ſignum eſt matrimonij,vt in prę
ced.ver.& venditricis panis , vt hic, & quandoque vanitatis, vt &
no.j̃.de vita & honeſta.cleri.vt clerici.ver.ſed nec anulos. ¶ Ve-
rū.]iij.pars. [Fama vicinię.] quæ probata erat ſicut ſubaudiui.ſ̃.
proxi.§.ver.vir autem.alias fama quæ non eſſet attendi non poſ-
ſet.ar.ſ̃.de conſti.cum acceſſiſſent.§.ij.in fi.cum ſuis concord.vel
dic,vt no.j̃.in ſeq.gl.quod melius.[Magis.]i.adhuc.q.d.non ſolū
prædicta ſunt conſideranda,ſed & fama de qua cum nihil inqui
ſieris volumus ꝙ adhuc ex officio tuo hanc inquiras,ar.j̃. de ſpō.
ſicut ex literis.§.fi. & ſic non ponitur iſtud magis comparatiue .
quia nec fama per ſe probaret.quod dic, vt no.ſ̃. de teſt.præterea.
immo neceſt tantum. ar. quantum inſtrumentum prædictum,
vt patet in eo,quod no.ſ̃.rñ.j.ſuper verbo,nominant.j̃.e.c.in fine.
vel dic,vt j̃.no [Debet attendi] ad cōfirmationem ſiue probatio
nem matrimonij vbi nō fit præiudicium alii matrimonio. & de
hoc no.ſ̃.de teſti.ſicut nobis.& c.præterea.Et licet fama plurimū
adiuuet tamen per eam non iudicatur matrimonium.ſed per in
ſtrumentum in quo continebatur donatio propter nuptias . &
in quo ſe coniuges nominabant.Dos enim ſiue donatio propter
nuptias locum non habet niſi vbi matrimonium eſt , vt legitur
& no.j̃.de dona.inter virum & vxo.& ſi neceſſe.& ſ̃.eod.c.rñ.j.ſu
per verbo,nominant.Et ꝙ dicebatur, quod inſtrumentum frau-
dulenter confectum erat,non probatur nec præſumebatur dum
tamen notarius conſueuiſſet ſuum officium exercere fideliter,vt
j̃.eo.c.in fine. dicunt tamen quidam & non male , ꝙ vbi produ-
citur inſtrumentum donationis propter nuptias , vel etiam do-
tis, nunquam per talem inſtrumentum probatur matrimoniū
vbi præiudicium fieret,alij matrimonio primo cōtracto.in ma-
trimonio nempe ſi hi,qui contrahunt loqui poſſunt neceſſe eſt,
interuenire verba,quæ conſenſum mutuum exprimant de præ-
ſenti, vt le.no.j̃.de ſpon.tuæ.& c.pe.j̃.de ſpon.duo.c.j. Hoc autem
diligenter notandum eſt , ꝙ ſi aliquis petat aliquam in vxorem.
& probat ꝙ per decem annos cohabitauerunt ſimul.& fama vi
cinię hoc habet,ꝙ eam tenuit in vxorem,ſentētialiter obtinebit.
7 nulla† enim in talibus eſt ęque bona probatio ſicut fama vicinię.
ar.C.de nupti.ſi vicinis.j̃.qui fil. ſint legi.tranſmiſſę. Multo fortiꝰ
autem hæc in poſſeſſorio locum habent. Immo & plus videtur
ꝙ & ſi nihil probetur de fama,ſed tantum per duos vel tres teſtes
probetur,ꝙ vir cum muliere iacuit vel ſtetit volens & intendens
in ea quęrere vel ſeruare poſſeſſionem iuris vel vinculi matrimo
nialis.& mulier hoc idem ſciebat & intendebat,ꝙ vir ſuus erat,
iudicabitur matrimonium inter tales.& erit ſi ſpoliatio interue-
nerit reſtitutio facienda.ſ̃m d.n.quod omnino puto verum quo
ad probationem veritatis matrimonij.dummodo hanc intētio-
nem expreſſerint coram teſtibus.alioquin de intentione occulta
iudicabit Deus.nec teſtes teſtificari poſſent de his,quæ ignorant.
ad hoc C.de cond. ob cauſam.ſi repetendi.ff.de ver.obli. vbi autē
non apparet.in prin.ſ̃.de iud. nouit.j̃.de ſymo.ſicut nobis.alias ſi
cut tuis.in fi.iij.q.ix.pura.& patet in eo, quod legi. & no.j̃. de ho-
mici.ſignificaſti.j.§.fi.rñ.j.De reſtitutione vero facienda,vel non,
dic,vt no.ſ̃.de reſtit.ſpol.ex conqueſtione.& c.literas.§.propterea.
A ſimili etiam eius quod dicitur hic de matrimonio carnali, vř
idem dicendum & in ſpūali. vnde & ſi quis vt rector vel vt cleri-
cus ſiue canonicus in aliqua eccleſia diu ſtetit,& fama vicinæ ha
bet,ꝙ talis erat,non ſolum in poſſeſſorio , ſed etiam in petitorio
obtinebit, ar.ſ̃.e.quia veriſimile.alioquin ſequeretur hæc abſurdi
tas.ſ.quia his qui beneficium tenet ſemper neceſſe haberet proba
tiones ſuas tenere paratas de canonica ſua inſtitutione , quod vi-
detur quaſi impoſſibile & abſurdum.Tu viro dicas abſurditatem
hanc admittendam. quicunque enim ſit eccleſiam vel mulierē
petens non ſufficit ei probare poſſeſſionem vel aminiſtrationem
etiam cum fama vicinię,niſi & aliud probet.alioquin is,qui peti
tur abſoluetur.C.de proba.actor. quod ſi neges maior abſurditas
ſequeretur.hæc.ſ. ꝙ ſi quis probaret domum vel aliquam poſſeſ-
ſionem tanquam ſuam aliquāto tempore poſſediſſe, & ſuper hoc
haberet famam vicinię obtinere deberet etiam in petitorio obti
nebit.quod cōſtat omnino falſum fuiſſe. cum & neceſſe habeat
legitimum titulum probare atque dominium , ff. de rei vendi-
catio. in rem actio . alioquin reus abſoluetur. C. de rei vendicat.
l.fi.Sed nec in primo caſu prædicta ſequetur abſurditas,quia vix,
aut nunquam poteſt contingere quin ad recuperandam poſſeſ-
ſionem habeat aliquod auxilium petens eccleſiam vel vxorem,
ſecundum d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius gl. Verum quā-
uis ad hoc , vt talis probatio ſufficere deberet. videtur fortior ra-
tio in domo , vel in poſſeſſione, in quibus non vertitur periculū
niſi temporalium, quam in eccleſia vel in vxore in quibus verti
tur periculum animarum.ar.xlii.di.quieſcamus.cum ſuis cōcor
dantijs.Poſſet tamen dici, ꝙ ſi de poſſeſſionibus non cōcedetur.
tamen de vxore & eccleſia eſſet hoc concedendū.de quo talis di-
uerſitatis ratio reddi poſſet.quia & iudices non multum conſue
uerunt inqrere an vnus ſubditorum in re quam alius ſubditus te
net,ius habeat, in cuius repetitione etiā is, qui vere dominus eſt
frequenter negligens repetitur,vt patet in eo, quod legitur & no.
j̃.de præſcrip.vigilanti.In eccleſia vero & vxorem ſuperiores iudi
ces eccleſiaſtici ex officio ſępe inquirunt qualiter teneantur,vt pa
tet in eo,quod legitur & no.j̃.de inſti.c.iij.& j̃.de ſymo.licet Helv.
§.i.ver.penul.& ſ̃.de offi.ordi.c.j.& j̃.de cland.deſpon.cum inhibi
tio.ſed & clerici eccleſiæ illi,qui in veritate prælatus non eſt,libē-
ter non obediunt,ſed potius contradicunt,vt patet in eo,quod le
gitur & no.ſ̃.de cauſa poſ.cum ſuper.& c.cum olim. nec paren-
tes vt plurimum patienter tolerant quod ipſorum cōſanguinea
ſaltem a ſuo pari vel inferiori vt meretrix teneatur.j̃.eo. conſan-
guinei.Ideoque ex ſola poſſeſſione temporalium poſſeſſionum
etiam cum fama vicinia non poteſt ita præſumi pro poſſeſſore
ſicut in eccleſia vel vxore.in illis nēpe veriſimile eſt , ꝙ ſi aliquis
eccleſiam vt rector,vel mulierem vt vxorem longo tempore te-
nuerit,in ea ius habeat,alioquin vt ex pręmiſſis colligi pōt nō pa
tienter hoc ſuſtinuiſſent epiſcopi clerici vel cognati. Ideoque in
talibus videtur finaliter diſtinguendum.vtrum factum ſit omni
no recens vel ſatis.& in hoc caſu locum habeat quod dixit d.n.
& quod no.in ſequen.gl.ſuper verbo,in menſa & lecto. in princi.
vel ſit nimis antiquum.& hoc caſu locum habeat quod no. pro-
xime.& quod no.ſ̃.e.gl.ver.a ſimili.& ſeq.ar.in eo , quod legitur,
& no.j̃.de cleri.ex.mi.propoſuit.§.cum autem.ver.& quaſi idem.
ſuper verbo,communicauit.& j̃.eo.ſuper verbo.in lecto & men-
ſa.in fi.gl.Quid autem dicatur in hoc caſu ſatis recens vel nimis
antiquum. cum nec certa regula propter diuerſas circunſtātias,
quæ poſſunt occurrere tradi poſſit arbitrio boni viri iudicis duxi
mus relinquendum,ar.in eo,quod legitur & no. ſ̃. de offi, deleg.
de cauſis.§.vnico.& de tranſac.c. fi. Quamuis autem præſumam
pro illo qui diu tenuit eccleſiam ſi tamen conſtare poſſit de in-
truſione vel alio introitu vitioſo , omnino poterit remoueri . &
ſ̃m hoc intellige,quod legitur & nota.j̃. de præben. dilecto. & de
inſtit.c.iij.ſ̃.de ſup.negli.præla.c.pen.& ſ̃.de cleri.peregri.c.fi.& de
offi.archid.cum ſatis.& in ſumma.de ele.§.ſi quis eligi. ſub. §.itē
ſciendum.& §.& qualiter.ante fi.ver.quid ſi omnia. [Si fama lo-
ci habet.]i.ſi hanc famam inueneris per inquiſitionem tuam.
ſubaudi & de veritate conſtiterit.vel dic ꝙ ſola fama ſufficit cum
inſtrumento prædicto.[Ipſam.]ſ.mulierem.[In lecto.& in men-
ſa.]hæc ſola.ſ̃m ius canonicum nō probaret matrimonium ſi-
ne prædicto inſtrumento,vt patet.xxx.q.v.aliter.licet aliud ſit ſ̃m
legem.ff.de ritu nup.in libere. C. de nup.ſi vicinis. ſ̃m magiſtros
communiter.Vel dic,ꝙ fama cum his duobus.ſ.quando in eadē
parapſide ſecum comedit.& eam ſicut vxorem īduit & ad eccle-
ſiam mittit.& in lecto ſuo recipit,matrimonium præſumptum
inducunt.quando autem aliter cohabitat cum ea tenens ipſam
tanquam ancillam,nec recipit ipſam ad menſam ſuam,ſed mit
tit ad aquam & induit eam vilibus veſtibus . & habet lectum ſe-
paratum a viro,ad quem declinat vir quando placet.non ipſa ad
ſuum,tunc ſtuprum præſumitur, vt in capitulo aliter. & ſic hæc
decret.eſt interpretatio dicti capituli & iuriis ciuilis quæ vtrun-
que ad concordiam reducit . & ſecundum hoc magis quod ſu-
pra præcedit ponitur comparatiue. fama enim in talibus multū
operatur,vt legitur & notatur ſupra , eodem . quia non eſt.Ideo
dicit hic ipſam magis,ideſt præcęteris conſiderandam.infra,eo.
c.j.& ij.& xxxv.q.vj.ſi duo. q.d. euidentior eſt iſta probatio quam
probatio inſtrumenti , quamuis & illud coadiuuet, vt infra in
fine.Et iſte intellectus verior videtur, quia ſi vnica carnis copula
ſecuta ſponſalia matrimonium præſumptum inducit , infra de
ſponſa. is , qui fidem . multo fortius tam frequens. & talem fa-
mam atque poſſeſſionem ſequens. & hoc teneas in fauorem
matrimonij.infra , qui matrimo.accuſa.poſſunt.videtur. in fine.
8 & de teſtibus.licet ex quadam.in fi. Alias aūt † matrimonia clāde

ſtina, quæ nullo modo probari poſſunt periculoſa ſunt.xxx.q.v.
§.his ita.& ideo prohibentur.j̃.de clande.deſpon.per totum. ſi ta-
men poſſunt probari ſaltem præſumptiue tenent, vt hic.& j̃.de
ſpon.his,qui fidem.quamuis quia cõtra interdictum actum eſt
ſit contrahentibus pœnitentia iniungenda . ſecundum id quod
legitur & no.s̃.de fer.capellanus.& j̃.de matrimonio contracto
contra inter.ec.c.j.§.j.& ij.in fi. Et maxime locum habet ſupradi
cta probatio in antiquo contractu.Quid enim ſi mihi alias me-
cũ contractũ fuit.xlix. anni ſunt elapſi & plus, & oẽs teſtes mor
tui ſunt.Quinimo & in recenti,vt patet in eo quod no.j̃.de ſpon.
tuæ.vnde & ex hac præſumptione violenta omnino conſtat de
matrimonio.quare & ſtatim apponit deſcriptionem ipſius, vt j̃.
ſequitur.vel dic vt no.s̃.e.ſuper verbo , debet attendi.[Tenuerit.]
per hoc enim apparet,ꝙ vera vxor eſt. [Cũ matrimonium] &c.
quare ita vocatur legitur.j̃.de conuerſi.infideli.c.fi.Et eſt hæc de
ſcriptio matrimonij,vt hic.& ff.de ri.nup.l.j.& xxvij.q.ij.§.j.quod
dic,vt plene no.in ſumma de ſpon. ſub rubrica de matrimonijs.
§.quid ſit matrimonium [Indiuiduam]&c.quæ & inter duos ꝓ
batur fuiſſe,ex eo,ꝙ in lecto & ĩ mẽſa mulier tenebatur vt vxor.
Et dic indiuiduam aptitudine non actu.nam & plerunque diui-
duntur.j̃.e.c.j.[Præſertim.]ver.i.tantum.quia ſola fama prędicta
non probaret matrimonium,niſi & inſtrumẽtum coadiuuaret,
nec inſtrumentum niſi & fama eſſet.Sed fama cum alijs admi-
9 niculis probat,quia & quæ† non proſunt ſingula multa iuuant,
vt hic.& j̃.c.j.& c.iij.& de ſuc.ab inteſt.c.fi.§ fi.s̃. de teſti.præterea.
vel dic præſertim.i.maxime . quia & fama prædicta ſine inſtru-
mento dummodo conſtet verum eſſe,ꝙ vir in lecto & in men-
ſa teneret mulierem,tanquam vxorem ſufficit ad probationem
matrimonij. alias autem, ſi ſola fama probaretur inſtrumẽtum
neceſſarium eſt,quod dic vt no.s̃.ſuper verbo,ſi fama loci. & ſup
verbo,& in lecto & in menſa.ſed & inſtrumentum videtur ſuffi-
cere,vt no.s̃.rñ.j. ſuper verbo, nominant. [Conditum.]i.ſi nihil
obiicitur contra inſtrumentum.d.n. [Adimpleuit.]i. adimplere
conſueuit.ſecus ſi conſueuit hoc fideliter facere.s̃.c. ex ſtudijs. &
de fide inſtru. cum dilectus.in fi.ff.de eden. ſi quis ex argentarijs.
§.j.ff.de accuſa.ſi cui.quaſi in medio legis.C.de ſuſcep.& archa.ſi
aliqui.lib.x.in fi.vel dic.[Impleuit]i.prima facie impleuiſſe præ-
ſumitur.puta quia tabellio erat qui & ſic iurat.vnde & præſumi
debet,ꝙ iuramentum ſuum ſeruet.s̃.de præſum.ad audientiam.
ar.j.q.vij.ſancimus.j̃.e.c.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Opus carnale.de facili videri non poteſt.*
2 *Loca ſereta perſonis ſuſpectis interdicuntur.*
3 *Qui male agit odit lucem.*
4 *Oculus adulteri obſeruat caliginem.*

CAP. XII.

Iteris. [Separari.] quantum ad thorum & mu-
tuam ſeruitutem,in quo & per procurato
rem poteſt cauſa tractari,vt ſequitur. & s̃. vt lite nõ
conteſ.c.j.& de procura.tuę.[Accuſatores.]ver.& ac
cuſationis iam factæ per maritum proſecutores, ſiue procurato-
res ab eodem marito qui ad diuortium prouocauit,vt præmiſſũ
eſt cõſtituti quod facere potuit,vt in pręced.glo. alias autem ad
hanc accuſationem nullus admittitur niſi maritus.xxxij.q.j.ſi qs
vxorem.& q.v.pręcepit dominus.chriſtiana.qui & aliis inuitis ip
ſam poteſt ſibi reconciliare.quod dic,vt legitur & no. j̃. de adult.
ſi vir ſciens.vel tanquam ſororem tenere.j̃.de frig.conſultationi.
[Teſtes.]quod ſequitur.[Vt credebant.]quia nec aliud viderant,
& tamen ſufficit in hoc caſu cum aliis adminiculis, quæ ſimul
iuncta violentam pręſumptionem inducunt facientem plenã
probationem,vt hic,& s̃.eo.afferte.xxxij.q.j.Dixit dominus.hoc
1 autem ideo dicit,quia & † opus carnale de facili videri nõ poſſet,
& ſi agitantes videantur.idem dicitur.j̃.e.c.j.rñ.j.ver.aqua.ſed nõ
eſt veriſimile quod veniſſet cauſa pœnitentiam iniungendi vel
peccata delendi,ſed potius committendi. quod conuincitur ex
ſolitudine, & nuditate & loco,& ſexum diuerſitate.ad quod per
2 tinent qđ leg.& no.s̃.de teſtib.præterea.[Secretis locis.]†q̃ perſo
nis ſuſpectis interdicuntur.lxxxj.di. clericus.xxxv.q.vj.ab iſta die.
& ſi poſt trinã admonitionẽ inueniantur confabulari ſimul ex-
communicantur.quod dic vt le.& no.j̃.de cohabi.cle. & mulie.
3 ſi quiſquam.[Latebris.]quia† qui male agit odit lucem.s̃.de offi.
dele.conſuluit.§.ne vero.Et ideo qualitas etiam iſtorum locorũ
4 præſumptionem corroborat, quia † oculus adulteri obſeruat ca-
liginem.Iob.xxiiij.d.ad idem.xxviij.di.diffinimus.[Ad hoc.]vt ip
ſam carnaliter cognoſcere poſſet.[Commodis.]i.oportunis. ſed
quantum ad ſalutẽ aĩæ incommodis & importunis. [Et j̃.]hoc
eſt,quæris vtrum per prædicta cum nihil probetur aliud poſſit di
uortium celebrari,& huic reſpondet in ſequenti §. ¶ Conſulta-
tioni.[ij.pars.[Violenta.]No.ꝙ violenta præſumptio probat, vt
hic.& xxxij.q.i.dixit.ſm d.no.quod dic,vt no.s̃.eo.quia veriſimle
&c.[Et certa.]vt patet in eo,quod no.s̃.rñ.j.ſuper verbo, vt crede
bant.Eſt autem in hoc caſu certa præſumptio. & in alio, quãdo
ſ.aliquis videt vxorem ſuam prægnantem. & bene ſcit ꝙ nũquã
cognouit eam.ij.q.j.ſi peccauerit. Et in tertio quando tempore
longo fuit abſens.& reuerſus reperit anniculum in domo.ff. de
his qui ſui iur.ſunt.filium.& in Authẽ.de reſti.& ea, quæ parit in
xi.menſe.§.vnum.ſi quidem.coll.iiij.[Diuortij.] quo ad thori ſe
parationem.ſicut & actum erat,vt no.s̃.in prin.c.[Mortua.] nam
quandiu viuit vxor eſt,vt legitur & no.j̃.qui fi. ſint legi. per vene-
rabilẽ.§.j.ver.præterea.[Sine ſpe coniugij.]inceſtuoſi enim con
trahere prohibentur.xxxv.q.iii.de propinquis. xxvii. q.ij. qui dor-
mierit.& c.ſi quis ſpõſam.Contractum tamen tenet.j̃.de eo, qui
cogno.conſan.vxo.ſuæ.tranſmiſſæ.Et ſi timetur de incontinẽtia
datur licentia contrahendi.xxxiii.q.ij.in adoloſcentia.& accedit,
j̃.qui cleri.vel vo.veniens.

SVMMARIVM.

1 *Allegans ſuam turpitudinem vtrum & quando ſit audiendus.*
2 *Locus non infamat caſtitatem ſed caſtitas loci abolet infamiam.*
3 *Dominus lupanaris infamis non eſt.*
4 *Oportunitates vitande ſunt.*
5 *Verba de præſenti inducant modum de futuro ſponſi*

CAP. XIII.

Ertio. Si principium.s̃.de prob.tertio.& vtraq;
eſt Clementis.[De præſenti.] Sed cõtra.
j̃.e.in fi.Solu.ibi.[Habere.]i.ſolenniter.in eccleſia du
cere.nam ex quo cum ipſa per verba de præſenti cõ-
traxerat iam ipſam habebat.[Ad quorum. [ver.impediendum]
i.matrimonii iam contracti ſolennitatem impediendam quę
in eccleſia fieri conſueuit.[Præcognitam.]& ſic affinitas præceſ-
ſit,quod ſi verum fuerat conſanguinea poſtea vxor fieri non po-
tuit.xxxv.quæſtio.iii. de inceſtis.& c.nec eam quam.j̃.de eo, qui
cogno.conſangui.vxo.ſuæ veniens.in fin. & c.de illo.Item habes
1 hic,ꝙ †allegans turpitudinem ſuam auditur.ſi.j̃.d.n.ſpon. præte
rea.xxxv.q.iii.extraordinaria. Contra.s̃.de teſt.ſicut .s̃. de confeſſ.
c.j.xv.q.iij.nemini.j̃.de conceſ.ꝑb.cum ſuper.j̃.de dilat.inter dile
ctos.Sol.contraria vera ſunt rľr.fallit autem regula hic & in ſimi
libus,in quibus auditur allegans turpitudinem ſuam propter pe-
riculum animarũ.ſicut.j̃.de re iudi.lator.tenor.ꝯſanguinei.ſic &
fauore libertatis auditur pater qui dicit ſe filium proprium vendi
diſſe.C.de libe.cau.l.j.& ii.ſicut & aľs.ff.de li.cau.l.j. & ii. ſecus ſi ꝯ
libertatem vellet audiri.ff.de adop.poſt mortem. [Proponebat.]
hoc non ſufficit ad probationem , ſed ad præſumptionem. d.n.
[A qua.]ver.ſ.nepte.[Credere.]ſed nec iſtud ſufficit ad probatio-
nem,præſumptionem tamen inducit,ſm d.n.ſi.s̃.c. proxi. dic vt
ibi.[Et inuia.]hanc credit d.n. violentam eſſe præſumptionem,
q̃ ad ſnĩam ſufficit.ſi.s̃.c.proxi.xxxv.q.vj. ab iſto die . Alij dixerũt
nihil eſſe in hac decreta. quod ad probationem ſufficiat , ſuffi-
ciunt tamen omnia ſimul iuncta,quod dic,vt no.j̃.§.fi.ſuper ver
bo,manifeſtum. [Conuagantes.] ſolum cum ſola,& ideo ſuſpe
2 ctum.s̃.c.prox.rñ.j.& lxxxj.di.in omnibus.& c.clericus.†& tamẽ
locus non infamat caſtitatem,ſed caſtitas loci abolet infamiam.
3 xxxij.q.v.c.j.& homo locum ſanctificat. xl.diſt.multi.† nec infa-
mis eſt dominus lupanaris.ff.de peti.hæredi.ancillarum. nihilo-
4 minus tamen†ſunt oportunitates vitandæ.j̃.de eo,qui cog. con-
ſan.vxo. ſuæ. veniens. & loca ſuſpecta vt hic, & s̃.c. proxi. ¶ Ad
maiorem autem.] ij.pars. [Certitudinem.] ſ.ad ſupplementum
probationis,ar.C.de rebus credi.in bonæ fidei. j̃.de iureiuran.c.fi.
s̃.de proba.ſicut conſuetudo.j̃.de deſpon.impube.atteſtationes.j̃.
de frigidi.fraternitatis,& c.fina.[Mulier.] ſ.neptis ſponſæ. [Con-
feſſi ſunt.] hoc dicunt quidam ſufficere cum fama, xxxv.q. vj.ſi
duo.Sed contra,j̃.de eo,qui cogn.conſan.vxo. ſuæ. ſuper eo. Sol.
dicunt aliqui, ꝙ non ſufficit confeſſio cũ fama. Nec obſtat hæc
decre. quia hic occurrunt iuſtæ aliæ præſumptiones cum fama,
vt patet s̃. rñ.j. ibi adiicientes,ꝙ eos ſimul &c.Nec obſtat.xxxv.q.
vj.ſi duo.quia loquitur,quando ambo coniuges confitentur con
ſanguinitatem,& fama coadiuuat,in quo caſu talis probatio ſuf-
ficiens reputatur. Vel aliud eſt quando partes. ſ.maritus, & vxor
confitentur,vt in c.ſi duo. aliud quando alter tantum , vt in de-
cre.ſuper eo.Tu dicas, quòd confeſſio amborum cum fama ſuf-
ficit,vt hic.& in c.ſi duo. Confeſſio vero cum rumore non ſuffi-
cit,vt in decret.ſuper eo.quia minus eſt rumor,quam fama ſecun-
dum d.n.cuius eſt mens totius huius glo. vel dic, vt in ſeq. inter-
li.[Separari]ideo magis credendum fuit. nec præſumitur deiera-
re.& in tali caſu omnino verum eſt, quòd ſufficit confeſſio cum
fama,vt in præced.glo.quod dic,vt not.j̃. de clande. deſpon.atte-
ſtationes.¶ Nos autem quæ.]iij pars. [Manifeſtum.]& ſic eſt fa-
moſum, quod in talibus præcipue conſideratur, vt legitur,& no.
s̃.e.illud. §.fi. & ſic ſupradicta omnia iuncta ſimul præſumptio-
nem violentam inducũt,quia & quæ non proſunt &c. vt hic,&
s̃.de teſti præterea. s̃.de proba. cum cauſam.ff.ex qui. cau. maio.
nec nõ.§.ſi quis ſæpius.xxxv.q.vj.ſi duo.ff.de teſti. ob carmen.§.ſi
teſtes] Matrimonialiter non iungantur.]ſolenniter in eccleſia.
alias autem iam iuncti erant , vt in ſequen. gl. [Sponſalibus.] i.
matrimonio

matrimonio,quod iam per verba de præſenti contractum erat,
5 & ſic non contradicit,s̃.eo.in princ.†verba.n.de p̃ſenti inducũt
matrimonium,ſed ſponſalia ſunt de futuro.vt j̃. de ſpon.ſi inter
vii.& de ſpon.duo.c.i.& fit hæc abſolutio qua tenus de facto con
traxerant,nam de iure non tenuit contractus, vt j̃.de eo,qui cog.
conſan.vxo.ſuæ.diſcretionem.

SVMMARIVM.

1 *Criminaliter in arbitros non compromittitur.*
2 *Sententia retractatur ex noua cauſa appellationis.*
3 *Caſus in quibus de ſe confeſſus etiam contra alios auditur.*
4 *Frater contra fratrem auditur in magnis criminibus.*
5 *De nemine præſumendum eſt,quod ſit immemor.*
6 *Aliquis quod verum dicat non ſemper præſumitur.*
7 *Primo dicto teſtis ſtatur,quando ibi poſtea contradicit.*
8 *Præſumptio vehemens fidem facit*
9 *Deierans iterum ad iurandum non admittitur.*

CAP. XIIII.

Iteras veſtras. [Epiſcopũ.] ex parte vna.
[De charitate.]ex parte al
tera.[Idem eps.]qui crimen eorum papæ denuncia-
uerat,vel quia hæretici erant, bona eorum petebat,
ſm d.n.[Impetebat]ciuiliter,vel ex officio,j̃.de hære.ab abolen-
1 dam.†nam ſi criminaliter non poſſet in arbitros compromitti,
ff.de arbi.non diſtinguemus.§. Iulianus.ff.de his,qui no. infami.
quid ergo.§.ex compromiſſo.s̃.de reſti.in integ.cauſa.§.in matri
moniali.quod inde factum fuit, vt ſequitur.[Vobis.] duobus.ſ.
epiſcopo Niuernen.& archidiacono Bituricen.quibus ſcribitur
[Et abbati Callon.]& ſic fuerunt tres iudices. [Vtraque pars.]ſ.
tam epiſcopi,quam Burgenſium.aliter enim non valeret com-
promiſſum,quia claudicare nõ debet,vt patet s̃.de arbi.c.fi.[Sub
certa pœna.]per hoc videtur,ꝙ eſſent arbitri compromiſſarij.C.
de arbi.Auth.decreuimus.alias decreuit.alias decernit.ff.de arbi.
l.ij.Et ideo contra ff.de arbi.ſed & ſi in ſeruũ.§.j.& iij.q.vij.§. tria.
in fi. So.non dicit hic,ꝙ compromiſſum tenuerit,ſed factum re
citat,de quo non eſt curandum,quia non quod fit &c.s̃.de elect.
cauſam quæ.§.qa igitur.ſed & ſi dicamus, ꝙ tenuerit. debet hoc
intelligi arbitrio boni viri, in quo & pœna apponi poteſt, cum
nec prohibitum reperiatur , ſed potius debet committi pœna ſi
quis contradicat arbitrio boni viri , quam ſi contradiceret dicto
iniqui,ar.in eo,quod legitur,& no.s̃.de arbi.non ſine.hoc autem
modo ſ.tanquam in bonum virum poteſt in iudicem compro-
mitti.quod dic,vt legitur & no.s̃.de arbi.cum tempore.[Poteſta-
te.]ad cautelam.quia non tollitur hoc ipſo , ꝙ arbitri eliguntur,
etiam ſi iſtud non ſit expreſſum,ſm d.n.[Reſeruata.]ex hoc etiã
apparet,quod non valuit iſte modus compromittendi.cũ enim
eſſet tres iudices,vt patet.s̃.ibi vobis & abbati &c. vt ibi no. reſtat
ꝙ duo tantum non poterant retinere inſolidum iuriſdictionem
quam non habebant.Niſi forſan dicas,ꝙ occaſione clauſulæ, ꝙ
ſi non omnes &c.appoſitę aliud cenſeatur,vt patet,s̃.de offi.dele.
cauſam quæ.& c.prudentiam.& c.ſeq.& c.vno delegatorum.vbi
autem hæc valet reſeruatio,procedi poteſt per hanc iuriſdictio-
nem ſi alter litigantium a compromiſſo reſiliat.& rem coram
eodem iudice reducat,quod facere poteſt pœna tamen commiſ
ſa,ff.de arbi.ſi quis rem.Nec obſtat tempus lapſum cauſa pendẽ
te coram arbitro,vt in Auth.de ap.§.deinceps.coll. viij. Sed nun-
quid iudex in hoc caſu poteſt ſententiare contra id quod primo
renunciauit tanquam arbiter?Videtur , ꝙ non.C.de non nume.
pe.generaliter.dicas tamen contra, nam ex noua cauſa appella-
2 tionis ſnĩa retractatur,C.de tempo.ap.per hanc.s̃. ti.j. cum Ioan-
nes.§.fi.& idem iudex,a quo appellatum eſt , qñq; audit cauſam
appellationis cum alio,ff.qñ ap.ſit.l.j.§.ſed ſi pręſes.xvj.di.multis.
ſicut & ſeruat curia in ſententia lata per cardinalem. Item ſigna-
tur contra,quia hic agebatur de graui crimine, de quo compro-
mitti non poteſt,ff.de ar.non diſtinguemus.§. Iulianus.Sol.s̃.ſu-
per verbo,impetebat. Eſt tamen ar. ꝙ compromiſſum tenuerit,
v.q.ij.ſi primates.Vel dic,quod papa recitat, non probat compro
miſſum,vt no.s̃.ſuper verbo,certa pœna.[G.autem.] ver. [Con-
feſſus.]pœnitendo,& ad eccleſiam redeundo.[Recognouerat.]i.
confeſſus fuerat.hæc tamẽ recognitio,ſiue confeſſio licet aliquã
præſumptionem induceret cõtra, ei tamen non præiudicabat.ij.
q.iiij. interrogatũ.infra,de adul. ſignificaſti. quinimo & in hoc
caſu non debuit contra fratrem audiri,iiij.q.iij.§.item liberi. xv.
3 q.iij.nemini.s̃.de teſti.veniens.j.Sol.verum eſt,ꝙ †confeſſus de ſe
contra alios non auditur.Niſi in caſibus, puta in crimine maie-
ſtatis,vt in d.c.nemini.vj.q.i.ſi quis cum militibus.Et in ſimonia.
lxxix.di.ſi quis papa.Et in hæreſi,vt hic , quod crimen maius eſt
crimine læſæ maieſtatis , vt patet j̃. de hæreti.vergentis.in fi.vt &
le.& no.s̃.de confe.c.j.[Quod eodem.]ſ.hæretico,& in hoc caſu
bene poterat frater teſtificari cõtra fratrem,ſi enim frater & ami
cus tuus,vel vxor,quæ in ſinu tuo dormit deprauare voluerit ve
ritatem,ſit manus tua ſuper eos,xxiij.q.viij.legi.& q.v. ſi audieris.
& dicere potes patri,& matri tuis,nõ noui vos.xcij.di.diaconi.j̃:
4 ti.j.quemadmodũ.Alias †in magnis criminibus nõ auditur fra-
ter contra fratrem,C.qui accu.non poſ.ſi magnum,ſed in leuib'
tm̃ admittitur,C.qui acc.non poſ.ſi ſororẽ.iiij.q.iij.verſi.itẽ ſi pa-
rẽtes.Laur.[Et j̃.]hoc eſt,ſed eũdẽ fratrem de ipſa hæreſi poſtea
purgauit. vnde & quęrebatur vtrum, & qualiter eſſet ꝯ iſtum G.
procedendum.& huic rñdet in ſeq.¶ Nos vero.] ij.pars.[Suſpe-
ctum,] ex ſola ſuſpicione ad arbitrium epi ſui cogit̃ ſe purgare,
quod ſi non fecerit,excõicatur,de quo dic,vt le.& no.j̃.de hæret.
excõicamus.§.j.[Dixerat.]ſ.fratrem ſuũ.& ſe hæreſis crimine la
bore.& eſt hæc prima cã,vel rõ ſuſpicionis.[Tum quia, vel mẽ-
dacium.]ver.& eſt hæc ſcđa cã ſuſpicionis.[illum.] ſ.fratrem,vt
s̃.rñ.j.ver.G.aũt.[Vel.] ſubaudi,ſi dixit verum.[Periurium.]&
ſic.[Poſtea commiſit.]&c.C.de re.cre.l.ij.[Quanq̃.]ver.[Veriſi-
5 milis]quia & de nemine præſumẽdum eſt ꝙ ſit immemor ſuæ
ſalutis.j.q.vii.ſancimus.[Eo tempore] ſi.j̃.de homic.ſignificaſti.
6 ij.[Tam graue.]immo in vltimo articulo†nõ ſemper pręſumi-
tur,ꝙ ſemper verũ dicat aliquis,C.de proba.rationes. ff.de prob.
qui teſtiũ.ff.de le.ij.Lucius.§.q̃ſquis mihi.ff.de le.iij.cũ quis.§.Ti
cia.Sol.licet p̃ſumatur, ꝙ verũ dicat, non tñ fit per hoc ſufficiẽs
probatio iudici,ar.ff.de pig.actio. Gayus.& licet hæredes neceſſe
habeant ſtare religioni defuncti non tñ creditores, C.de proba.
auth.quod obtinet.ſm B.[fratrem.] xxiij.q.viij.legi,d.n. Ad hoc
inducitur,quia ſicut ibi dicit̃ ſi frater tuus, & amicus, & vxor, q̃
in ſinu tuo dormit,deprauare voluerit veritatẽ,ſit manus tua ſu
per eos,& effundẽs.ſubauditur ſanguinem ipſorum,ad idẽ.xvij.
q.j.Ananias.xlv.di.§.Salomon. & ex quo perſonis tã coniunctis
non parcitur,multominus extraneis eſt parcẽdum.præſumitur
ergo aliquid ratione conſanguinitatis,vt hic,quia viſcera com-
mouentur,s̃.eo.afferte.j̃.de teſta.requiſiſti.§.j.& ij.j̃.de ſymo.ſi
cut.s̃.de æta.& quali. tuam. ff. de ritu nup. non ſolum.§. j. C.de
rei vxo.act.l.j.§.ſileat.& arg.iij.q.v. accuſatores, & teſtes, ſm Io.
[Nõ aſſeruiſſet.]i.nõ præſumitur aſſeruiſſe.[Orthodoxæ.]i.chri
ſtianæ ſiue chatolicæ.[Quod cum poſtea.]ver. [Deierauerit.]i.
7 præſumitur deieraſſe,& hoc eſt notabile, † quia ſemper ſtandũ
eſt primo dicto alicuius,& ſi poſtea dicat cõtrarium, & in alio
iudicio,s̃.de teſti.cum in tua.vel extra iudicium.s̃.de proba. per
tuas.& ſic periurus reputatur,qui dicit vnum in vno iudicio . &
poſtea contra.in alio.Item no.hic,ꝙ vna præſumptio quando-
que alteri præponderat,ff.de reſtitu in inte.diuus.s̃.de elec.cum
iter.R.¶ Quo circa.]iij.pars [Propter ſolam ſuſpicionem.] quæ
& ſi vehemens eſſet, vt ſequitur , non tamen violenta . & ideo
non ſufficiebat ad condemnandum.violenta enim bene ſuffice
ret.xxxij.q.j.dixit.ff.de rebus dub.ſi mulier. niſi ꝯrium probaret,
quia & eitam hoc bene admittit probationem in ꝯrium,vt pa-
tet in concor.ſigna.in fi.ſequentis glo.ſm d.n.vel dic, vt ibi no.
[Vehementem]immo ex leui argumento hoc probatur. C. de
hæreti.l.ij. Solu. verba illa determinant illud verbum deuiare,&
non illud detecti fuerunt.Vel licet ſufficiat leuis probatio quan-
tum ad ſuſpicionẽ,vt ibi,& s̃.e.§.nos vero.in prin. non tñ q̃tum
ad condẽnationẽ,vt hic. Vel leue,argu. vocat facile quo ad pro-
bationẽ.qñ.ſ.iurare renuit dicens hoc eſſe peccatum,j̃.de hære-
ti.excommunicamus.j.§.penult.Item ex leui & facili argumen
8 to præcipitur condemnari,j̃.e.in fi.Item ſignatur ꝯ , quia† vehe-
mẽs pręſumptio fidem facit.xxxij.q.j.dixit.s̃.e.afferte.liiii.di.fra-
ternitatem.j̃.de iudæis.c.fi. Rñ.verum eſt,ſi & ſit violenta, vt ibi
& s̃.e.ex literis.§.conſultationi. alioquin ſola vehemens,i. pro-
babilis non probat plene,vt hic.ſed aliqua violenta recipit pro
bationem in contrarium,vt patet.xxvij.q.j. nec aliqua.s̃.de pro
ba.cauſam.& c.ꝓpoſuiſti.xxxv.q.iij.extraordinaria.[Talem &
tantam.]ver.[Securitatem.]de certa pœna ſoluenda , vt ſequi-
tur.ſic.j̃.de ſen.excom.grauem.§. fi.[Iuratoriam.] de hoc ideo
9 dicit,quia ex quo conſtat aliquem † ſemel deieraſſe non debet
de cetero ad iurandum admitti.xxij.q.v.paruuli.ij.q.vij.non po-
teſt.vj.q.j.quicunque.s̃.de teſti. ex parte adæ.& c.teſtimonium.
quia timetur ne in periurium iterum incidat,j̃.de cohabi.cler.
& mu.clericos.ſm omnes.hic tamen innuit contrarium,quan
do dicit præter iuratoriam.q.d.iurabit, ſed præter iuratoriã. &c.
Ideo autem alia additur,quia in periurio fragilis eſt cautio iura
menti,vt patet in præmiſſis iuribus.& ideo alia ſufficiens eſt ad
denda,ar.s̃.de reſti.ſpo.literas.§.fi.[Pœnæ.] promiſſæ. & poſtea
a ſecuritate,vt no.s̃.ſuper verbo,ſecuritatem.[Diſcretam.] ver.
hoc ſemper debet fieri,vt patet,j̃.de pęnis.Deus qui,& c.omnis.
[Ex qua.]ſ.pœnitentia.[Apparere]quod apparebit ex eo,quod
ipſam tenebit & obſeruabit,vel non.ſi.j̃.de purga.cano.inter ſo
licitudines.§.pe.[Ambulet.]ſi.s̃.de offi.del.conſuluit.§.ne vero.
[Et ſi eum.]ver.hoc modo,quia paratus eſt prębere dictam ſe-
curitatem,& pœnitentiam humiliter ſuſcipere,quam & poſt-
ea deuote,& efficaciter ſeruat, & adimplet.alioquin contra.ſ.ſi
non,non cauere & pęnitentiam recipere. vel licet caueat, & pę
nitentiam recipiat, ipſam tamen negligit adimplere . [Condẽ
netis.]ergo ex leui.i.facili argumento condemnatur hic.& nc.
s̃.c.ſuper verbo,vehementem.

SVMMARIVM.

1 *Actionum ornamenta veſtium ornatui conuenire debent.*
2 *Quot decorant hodie palio forſan moribus indecori.*
3 *Qui mulierum acceſſibus copulatur, non poteſt toto corde cum Deo habitare.*
4 *Qui fuit honeſtus præſumitur quod adhuc ſit honeſtus.*
5 *Magis eſt pro ſenibus quam pro iuuenibus præſumendum.*
6 *Iuris peritus ex verbis ſenium argumetatur.*
7 *Antiqui plerunque mentiuntur.*
8 *Pœnitentia vera agi non poteſt quouſque deferueſcat luxuria.*
9 *Senex miſer reſpice & quieſce.*
10 *Cætera vitia ſeneſcunt ſola auaritia cum homine iuueneſcit.*
11 *Laicus non poteſt regulariter clericum accuſare.*
12 *Procurator interuenit vbi de crimine in modum denunciationis agitur.*
13 *Inquiſitio non eſt facienda propter infamia amaliuolis ortam.*
14 *Innocens fatuus credit omni verbo.*
15 *Quis a denunciatione propter infamiam repellitur.*
16 *Ex officio quaſi rex non eſt audiendus ſed repellendus.*
17 *Inquiſitio duplex eſt facienda.*

CAP. XV.

CVm in iuuentute. Pars j̃.de purga. ca. cum in iuuentute.
[Honeſtum.] ex quo enim ad dignitatem peruenit
præſumitur, ꝙ hoc ſit ratione virtutis.arg.lxi. diſti. mi
ramur.xl.di.multi C.de offi.aſſeſſo nemo.[Paleo decorari] ponit
pro conſtanti, ꝙ eccleſia Romana neminem palleat, niſi dignū.
hoc eſt talem, qui ſit maturus, prouidus, & honeſtus, ſicut præ
1 miſit. & merito.† debent enim actionum ornamenta veſtium
2 ornatui conuenire, vt hic c.di.§.priuilegia. & c.rationis.† ſed heu
quot decorantur hodie palleo forſan moribus indecori.c. diſtin.
contra morem, ante finem.[Nec eſt.] ver.[De leui.] Quid ni? Ni-
hil enim ſiniſtrum de ſubdito quocunque prælatus leuiter debet
credere, nec accendi cauſa cognita ad vindictam.lxxxvj.diſtin. ſi
quid vero.j̃.de ſimo.licet Hely.§.j.verſi.nam iuxta.[Abiecerit.] ex
quo patet, quod iugum domini expellit, & diſſoluit fetor libidi-
3 nis, quia ſecūdum Io.non † poteſt toto corde habitare cum Deo
qui mulierum acceſſibus copulatur, xxxij.diſtin.hoſpiciolum.ad
4 idem.j̃.de cle.coniu.quod a te.& c.diuerſis.& eſt ſic, argu.ꝙ † qui
fuit honeſtus præſumitur, ꝙ adhuc ſit honeſtus, ar.s̃.e. mandata.
ij.q.j.in primis.in fi.ff.de re milita.non omnes.§.a Barbaris. Item
5 ar.† magis eſſe pro ſenibus, quam pro iuuenibus præſumendum.
6 ad idem.xxxiiij.diſt.fraternitatis, xx.diſt.de quibus.† & iuriſperitus
7 ex verbis ſenum argumentatur, ff.de leg.iij.ſi chorus.§.j.† Et tamē
antiqui plerunque mentiuntur, quod dic, vt legitur, & no.s̃. de ſa
cra vnctio.c.vnico.§.vlti.[Cum labes.] verſ. [Huiuſmodi.] ſ.luxu-
8 riæ, † quæ quouſque deferueſcat pœnitentia vera agi non poteſt.
de pœn.di.j.nemo in peccatis.& di.iij.in talibus.[Frequentius]
non tamen ſemper.vnde verſus.

Stultitia eſt, quæ te non ſinit eſſe ſenem.

& iterum.

Quod noua teſta capit, inueterata ſapit.

vnde & difficulter ſeruat continentiam, qui ſe illicito concubitu
nō metuit maculare.xxxiiij.di.ſi quis de laicis.& §.ſe. Et peccator
cum in profundum malorum peruenerit, contemnit.xvij. diſt.
9 nec licuit. Et ideo dicitur.† reſpice miſer ſenex quieſce.lxxxvj.diſt.
tantam.& ſenex laqueis iuuenum. ij.q.vj. Paulus.[Expietur.] qa
10 ſm Senecam.† Cum cœtera vitia ſeneſcant cum homine ſola
auaritia iuueneſcit.[Quis preterea.] ver.[Propriæ ſalutis] quia nō
debet de aliquo hoc præſumi.j.q. vij. ſancimus. Multo minus de
literato, vt hic & multominus de religioſo, & honeſto.s̃. de pro-
cura.in noſtra præſentia.§.fi.ver.quia tamen.j̃.de noui ope.nun.
c.j.§.ſuper eo.[Inceſtum.] q.d.nullus.[Cum etiam.] ver.[Ethni-
corum.] i.gentilium, ſiue paganorum.C.de epiſ.& cleri.eum qui.
Et dicit hoc ideo, quia etiam iudæi cum tali non contrahunt, vt
patet in eo, quod no.j̃.de diuor.gaudemus.qui ethnici.poſſunt di-
a ci.quod exponeª, vt no.s̃.de iudi.nouit.rn̄.j. ver.ſed cum dominꝰ.
[Inter tales.] tam proxima linea conſanguinitatis coniunctos,
quod dic, vt legitur & no.j̃.de cohabi.cleri.& muli.c.penul.& c.j.
11 ¶ Licet igitur.] ij.pars.[Detuliſſet.] i.culpabilem denūciaſſet.† als
enim laicus non poteſt regulariter clericum accuſare.j̃. de accu.
cum P.Mançonella.vbi de hoc s̃.de teſti.de cętero. ſed nec abſēs
12 aliquis accuſatur, iii.q.ix.c.j.& ij.ſm T.† Vbi vero ĩ modum denū
ciationis agitur, poteſt interuenire procurator, ar.hic & s̃. de teſt.
ex parte adę.ſm d.n.[Exemplo.] ſic.j̃.de cleri.coniu. vel de coha-
bi.cleri.vel muli.cum de corem.[Quia tamen.] ver.[De caritatis
radice.] ſed odij fomite.vnde nec erat admittendus, j̃. de accuſa.
cum oporteat.& c.meminimus [Malignis delationibus.] i.detra
ctationibus.als ꝯtractationibus.xj.q.iij.qa cū in cūctis.ante fi. Et eſt
13 arg.† ꝙ pp infamiā maliuolis ortam non eſt inquiſitio facien-
da, vel purgatio indicenda, j̃.de purga.ca.cum in iuuentute, j̃. de
accu, qualiter, & quando.ij rn̄.j.ver.ex quibus.ſm T. Contradicit
tamen hæc litera, quia nihilominus mandat de hoc inquiri, vt ſe
quitur. Nam & ſm Senecam. vtrunque vitium eſt, & omnibus,
14 & nulli credere.† innocens igitur fatuus credit omni verbo. xxij.
quæſtio.iii.innocens. ſed & nimis durum eſt nemini credere,
immo & fatuum. ſunt enim probandi ſpiritus vtrum ex Deo
15 ſunt, vt ſequitur. vnde dicas, argmen. huius literæ, ꝙ † quantumcū
que denuncians infamis ſit, vel ſuſpectus, & propter hoc omni-
no repellatur, vt s̃.e.§.legitur, & no.eccleſia tamē ex officio ſuo
debet inquirere veritatem, vt hic, & j̃.de pur.ca.cum in iuuentu-
te.& s̃.de teſti.in omni.vbi de hoc.& s̃.de cogna. ſpiritu. tua nos.
s̃.de iudi.nouit.ver.nos igitur. ver.cum enim. Sic & iudex ex of-
ficio alias inquirit, quod nō faceret parte inſtante, argum.s̃.de te-
ſtibus. per tuas. & cap. cum clamor. Sic & prouidet ex officio
non habens reſpectum ad præcedens ſibi illatas, vel illicite
porrectas, s̃.de æta.& quali.tuam. Sic & ex officio inquirit etiam,
ſi per teſtes taceāt.s̃.de ele.cū nobis olim.§.his igitur. & a iudicio
repellit excommunicatum, j̃.de excep.exceptionem. vnde & de
hoc mandat inquiri ex officio, & hoc eſt.ſed vt probaremus &c.
16 vt in ſequ.§.¶ Sed vt.] iii.pars.[Probaremus] ex † officio. quaſi rex
non eſſet audiendus, ſed repellendus, vt legitur, & no.s̃.c.§.proxi.
[Ex Deo.] j.Ioan iiij.[Aurianen.epiſcopo.] ſubaudi & quibuſdā
alijs.[Vt prudenter, & caute.] vt veritatem eliciat, & iniungat, ꝙ
hoc non diuulgetur. ne exinde contingat epiſcopum diffamari,
vel per regem, vel per alium contra ipſum epiſcopum aliquam
falſitatem committi, ſi.j̃.de peniten.omnis.s̃.de teſti.cū clamor.
& c.cum venerabili. [Crederent.] licet neſcirent. ſi.s̃.e.ex literis.
rn̄.j.& c.iii.rn̄.j.ver.aqua. [Repertum.] ſaltem propter infamiā,
quod ſi repertum fuiſſet, poſtea procederetur ad inquiſitionem
veritatis, j̃.de accu.qualiter.ij.rn̄.j.& §.j.ver.ſed cum ſuper exceſſi-
17 bus † Et ſic no.hic cautum eſſe & prouidum ſemper duplicē fieri
in quiſitionem.prima poteſt dici inquiſitio indagationis, ſiue in
ſtructionis, vt hic, vel preparationis, j̃.de accuſatio.qualiter.ij.vbi
de hoc. Secunda vero veritatis, vt ibi, & j̃. de ſymo.licet Hely. §.j.
Primo enim inquirendum de fama, & poſtea de veritate, vt legi-
tur & no.ibi.& ij q j.Deus omnipotens.[Qui nobis;] ver.ſ.Auria-
neñ.& collegæ.[Reſcripſerunt.] quibus & credi debuit, quia non
eſt veriſimile, ꝙ alicui & maxime domino papæ ſcriberent falſi-
tatem, argu.j̃.vt benefi.eccle.c. vnico. §. omnibus. vnde & literis
epiſcoporum creditur, vt legitur.& not.s̃.de proba.poſt. ceſſionē.
ſiue pro aliquo ſcribant, vt hic. ſiue contra aliquem, s̃. de dolo &
contuma.veritatis.§.fi.ver.cum multi prælati.

ADDITIO.

a ¶ Expone Adde d.Ab.in d.c.nouit.plene exponentem hoc verbum, ethni-
cus.

SVMMARIVM.

1 *Exceptio non eſt ad declinandum examen proponenda.*
2 *Iuriſdictio nulla eſt ſub conditione commiſſa niſi commiſſione extante.*
3 *Prouiſor poteſt procedere cum cauſe cognitione, & ſine.*
4 *Cui principale committitur & acceſſorium.*
5 *Prouiſor poteſt aſſumere partes iudiis.*
6 *Clauſula quæ in literis apponi debet.*
7 *Neganti incumbit probatio.*

CAP. XVI.

DVdum. Scolarem.] ſic ergo valet reſcriptum a
ſcholari impetratum ſuper beneficio
obtinende, quod dic, vt no.s̃.de trāſac.ex literis.[Eiuſ-
dem eccleſiæ.] ſancti Victoris.[Recipi facere.] in quo
caſu poteſtatem non habuit præbendam conferendi. quia hoc
non patitur forma, quod dic vt not.j̃.de præben. pro illorum. &
de conceſ.præben.eccle, non vacan.cum noſtris, §.auditor, & c.ꝓ
poſuit.rn̄.j.¶ Sed presbyter.] ij. pars, [Declinans examen.[dicens
literam impetratam per veri ſuppreſſionem, quia tacuit eccleſiæ
paupertatem, ar.s̃.de reſcrip.ad aures.& per falſi ſuggeſtionem ex
eo, ꝙ clericus dicit ſe idoneum, cū non eſſet, vt ſequitur ad hoc.
1 s̃.de reſcrip. cum adeo.& c.ſuper literis. [Nequaq̄.] † non erat
hæc exceptio ad declinandum examen proponenda. ſed in prin-
cipali negotio differenda.ar.ff.ad exhibē.l. ij.vel iij.§. ibidem. s̃.de
ſo.compe.ex parte B.& ſi tunc proponeretur, legitima eſſet, vt j̃.
de inſtitu.c.j.ſm d.n.quaſi dicat hæc exceptio eſt, peremptoria. &
ideo per ipſam non debet litis conteſtatio retardari, vt extra do.
no.de lit.conteſta.exceptionis.lib.vj. Sed ſalua reuerētia ſua hoc
fallit, qñ in reſcripto, ꝯ quod obiicitur actio, ex qua agitur, naſcit
vt ibi no. in hoc enim caſu bene admittitur hæc exceptio ante.li.
conteſta, vt patet in præced.& in ſeq.glo [Sufficiebant.] Hæc ex-
ceptio omnino legitima eſt dūmodo ſit vera, vt patet in eo, quod
le.& not.j̃.de inſtitu.c.j.& c. auctoritate.j̃.de conceſ.præben ex par
te.j̃.de vita & honeſta.cleric. quoniam.j̃.de cenſi.licet. Sed cui in
cumbit probatio? Rn̄.presbytero, quia ſicut quilibet præſumitur
bonus, vt hic, ſic & ſoluendo. ff.de priuile.credi. ſi creditorē.in fi.
ſic & meritis.ff.de lega, ij.cum pater.§.rogo.C.de inoffi.teſta.omi-
ni modo.eſt tamen arg.ꝯ.C.de.proba.ex perſona. Sol.hoc colligi
tur in his, quæ no.s̃, de elec.bonæ.j.§.ꝯ.& de tranſla. epiſco. c.ij.§.
ſed neque.ver.& quæ non eſt. In hoc autem caſu conſiderare de-
bet iudex eccleſiæ facultates, & redditus, & perſonarum qualita-
tem, & ſecundum hoc ſciat vtrum ſufficiant, vel non.ar.ff.vbi pu.
edu.debe.l.iij.& in auth.vt deter.ſit numerus cleri.§.j. colla.j.& in
eo, quod no.j̃.de præben.cum ſm apoſtolum.§.pe.in fi.& j̃.de cō
ſe.eccle.cum ſicut.& de cleri.non reſi.conquerente. [Adijciens.]
ver.ſ.præsbiter. [Idoneus.] probet hoc ipſe præsbiter, & abſolui-
tur, s̃.de reſcrip.cum adeo.& de æta.& quali. accepimus.s̃.de elec.
cauſam quæ.nam pro impetrante præſumitur, niſi aliud probet,
vt ſequitur, [Et j̃.] hoc eſt dicebat præsbiter, ꝙ clericus probaret
ſe idoneum, ex quo ſuggeſſerat in reſcripto, vt argu.ff.de proba.ei,
qui dicit.quærebatur vtrum hoc facere teneretur, & reſpondetur,
ꝙ non.vt in ſeq.§. ¶ Cauſam vobis] iij.pars.[Ex illa clauſula.] in-
nuitur hic a contrario, quòd aliam clauſulam. ſ. ꝙ facultates ec-
cleſiæ ſufficiebant duobus neceſſe habet probare, argu.s̃.e.nonne,
quod dic, vt no.s̃.eo.§.proxi.ſuper uerbo.nequaquam ſufficiebant
[Si perſona.] &c.hęc veram non ſonāt conditionem, ſed potius
monitionem.ſ.vt id fiat, quod de iure fieri debeat, ſi.ff.de teſta.tu-
to.muto.§.j.ff.de uer.obli.ſi decem.s̃.de ele.ſignificaſti.vbi de hoc
Sed nec præſtant hæc verba nouam formam mādato: immo po
tius executorem inſtruunt, vt ſciat quali perſonæ ſit prouidendū,
ſi.s̃.de ele.eccleſia, ij. Ideoque vr̄, ꝙ & ſi minus idonea perſona ſit,
pro qua ſcribitur, tenebit tamen ei facta prouiſio, & etiam tenet
excōicationis ſententia hac occaſione lata.licet ſit iniuſta, quia e-
xecutor, cui ſcribitur, bene habet in his iuriſditionem, ſecus eſſet
ſi talis eſſet clauſula, quæ conditionem adijceret, vt ſi diceretur ꝓ
uideas Petro in tali eccleſia, ſi de tali vico ſit oriundus, hęc enim
bene eſt conditionalis clauſula, & certam formam mandato a-
dijcit. Et ideo ſi Petrus non de illo vico, ſed de alio ſit. oriundus,
non valet prouiſio ei facta, nec tenet excōicationis ſententia ob
hoc lata, quia forma reſcripti limitata fuit quam non licet egredi
delegato, vt patet in eo, quod legitur, & no.s̃. de reſcrip. cum dile-
cta.§.fi. Quod ſi talis petat, ꝙ ſua prouiſio ante omnia ſortiat̄ effe
ctum, nunquid eſt audiendus? Videtur, ꝙ ſic, arg.j̃. de appel.con-
ſtitutis.ij.§.fi. Tu vero dicas contra, nam ſi obiiciatur hoc fieri nō
debere, quia ille, qui prouidet ei, nullam poteſtatem habuit proui
dendi, patet, ꝙ hic contenditur de fundamento iuriſdictionis.i.an
is, qui ei prouidit, tanquam delegatus poteſtatem habuit prouidē
di, & ideo de hoc quærendum eſt, antequam prouiſio, quę iuriſdi
tioni acceſſoria eſt, ſortiatur effectum, arg.s̃.de offi.delega.cum in
iure, & de fide inſtrumen.inter dilectos.§.cæterum. verſic.fi. cum
ſuis concor. Aliud eſt in dicta decre.conſtitutis, quia ibi non con
tendebatur de fundamento iuriſditionis, immo conſtabat, ꝙ eps
poteſtatem confirmandi habebat, ſed dicebatur, ꝙ confirmatio
2 iniuſta erat. ſecus ergo erat in quæſtione propoſita, quia † iuriſdi-
tio ſub conditione commiſſa nulla eſt, niſi conditio exiſtat, ff.de
verb.oblig.cedere diem.vnde & conſtat, ꝙ prouiſio a tali executo
re facta, nulla eſt ipſo facto, in quo caſu.ſ. quandocūque prouiſio
fit ab illo, de quo conſtat, ꝙ ipſam non poteſt facere, quia nullam
habet ſuper hoc poteſtatem regulare eſt, ꝙ non obſtante tali pro
uiſione, vel etiam appellatione ad tuitionem ipſius facta tenet ſe
cunda prouiſio, ſiue electio, dummodo fiat ab illo, vel ab illis, qui
vel a iure vel ex ſuperioris delegatione in veritate poteſtatem ha-
buerit prouidendi, vel eligendi, ſm d.n.vt patet in eo, quod legit̄,
& no.s̃.de ſup.ne.præla.ca.fi.ſed ſi alias nulla ſit electio.puta, quia
facta eſt ſcienter de indigno, dummodo facta ſit ab illis, qui pote-
ſtatem eligendi habent, non transfertur poteſtas eligendi ad ſecū
dos, ad quos de iure communi eligere pertinebat, neque ad alios
delegatos, ſi qui ſunt, qui haberent poteſtatem conſimilem proui
dendi, immo ad primum tm̄ delegātem redit hęc poteſtas, vt no.
3 j̃.de exceſ. prælat.inter dilectos.§. præterea. † Veruntamen circa
hæc mandata notandum eſt, ꝙ ſi vtroque prædictorum modorū
ſcribatur alicui prouideri, ſ.ſi ſit idoneus, vel ſi ſit de tali vico oriū-
dus, in vtroque caſu is, cui ſcribitur, ſi voluerit merus poterit eſſe
executor: vnde ſine vlla cauſæ cognitione ſtatim de vacante præ
benda poterit prouidere, ſed & licet merus ſit executor, poteſt tn̄,
ſi vult aſſumere partes iudicis, videlicet, vt inquirat, an is, pro quo
ſcribitur, ſit idoneus, vel an ſit de illo vico oriundus, & hanc inqui
ſitionem facere poterit non vocatis, vel etiam vocatis partibus, &
alijs, quos res tangit, ſicut magis elegerit hoc vel illud, dummodo
ille iuriſditionem habeat, qui hanc prouiſionem faciendam cō-
miſit, nam commiſſa prouiſione videtur omnia alia, ſine quibus
non poteſt, commode uel rectè fieri prouiſio, commiſiſſe, argu.ff.
de iuriſdic.omn.iudi.l.ſecunda, & s̃.de offidele.prudentiam.cum
ſuis concordantijs. Item quia ſicut delegans ſi hoc non commi-
ſiſſet vtroque prædictorum modorum per ſe procedere poterat,
& ſic delegatus ſuus, argu.xciij.diſtin.cap.fin.xciiij.diſt.ca.j. Eſt au-
tem differentia inter proceſſus iſtorum modorum. nam ſi pro-
ceſſit primo modo.ſ. prouidendo ſine cauſæ cognitione, in hoc
caſu, & ſi appellatum non fuerit poterunt hi, quos res tangit etiā
poſt decem dies contra prouiſionem huiuſmodi obijcere quic-
quid placet, j̃.de appel.conſtitutis.ij.§.fi.& no.s̃.de cauſa poſ. cum
olim. Si autem proceſſit iuxta ſecundum modum. ſcilicet inqui
rendo de meritis perſonæ, & poſtea prouidendo, tunc his, quos
res tangit ad eo præiudicatur, quod niſi a tali prouiſione infra de
cem dies appellauerint, non ſunt contra ipſam vlterius audiendi
vt patet in eo, quod legitur, & no.ſupra, de elect.cum dilectus.§.j.
verſicu.fi.ſecundum dom.no. Quod intelligi poteſt, quando præ-
ſentes fuerunt, vel abſentes etiam non vocati, ex quo primo ſciue
runt factam prouiſionem infra decendium non appellauerunt.
alioquin contra, ff.quæ ſenten.ſine appel.reſcind.l.j.§.cum ex edi-
cto ſi vero vocati fuiſſent, & contumaces, tunc etiam appellātes
non audirentur, ij.q.vj.§.ſunt, quorum.xxiiij.quæ.iij. de illicita. ad
fi. Eodem modo videtur, quod ſi cui mandetur ſimpliciter, vt ta-
li prouideat de tali præbenda eſto, quòd non ſit ibi hæc clauſula:
ſi eſt idoneus, vel conſimilis, talis tamen executor poteſt ſibi aſſu-
4 mere partes iudicis, & hoc ratione prædicta. Et quia † cui com-
mittitur principale, & acceſſorium, s̃.de offic.delega.prudentiam
§.penulti.& fina.ſecundum do.no.immo eſt & melior ratio, qa
ſcilicet hęc clauſula, & quælibet alia, quæ per ius ſcriptum confir
mari poteſt, ſubintelligitur, etiam ſi non apponatur, vt patet in eo
quod legitur, & nota.s̃.de reſcrip.cum adeo.& c.cauſam, quæ. Se-
cus ſi miniſterium tantum eſſet ei commiſſum, vel executio me
ra, vt patet in eo, quod legitur, & nota.s̃.de offic.delega. paſtoralis.
§.quia vero.& c.quoniam apoſtolica ſedes.in fi. Alij vero melius
videntur diſtinguere in ſecundo caſu ſcilicet, vbi verba nō ſonāt
in monitionem, ſed in conditionem, vt quando mādatur alicui
prouideri, ſi de tali loco ſit oriundus, vel ſi in Theologia aſcendit
cathedram magiſtralem, nam ſi per tales literas ius alicuius tolli
tur, vel ei præiudicatur, vt puta quia ad epiſcopum, vel capitulum
pertinet prouiſio, a tali executore prouideri non poteſt, niſi voca
tis partibus: ſiue his, quos res tangit præcedat cognitio ſuper con-
ditione, argum.xxv. quæſtio.ij.§. & ſi non cognitio.s̃. de reſcript.
cum dilecta.& idem videtur dicendum, vbi aliquis mandat cita-
ri aliquem extra ordinarium iudicium, vel vltra duas dietas, pro
eo, quod coram ordinario iudice timet propter potētiam aduer
ſarij litigare, vt & no.j̃.eod.glo.vbi & idem eſt in citatore, & ſequē
ti.& idem eſt.ſi mandatur fieri inquiſitio contra aliquem, ſi reper
tus fuerit infamatus, j̃.de accuſ.cum oporteat.§.diſcretionem.vbi
de hoc, & idem in ſimilibus eſt cenſendum, ſecundum do. no.s̃.
de reſcript. inter cæteras ſcilicet, quod vbicunque clauſula, ſiue
cōditio in reſcripto præambula eſt, primo oportet ipſam exami-
nari, & diffiniri in præſentia partium, quam ſuper eo, quod princi
paliter committitur, & quod pendet ex conditione, ſiue clauſula
procedatur. Et hęc vera ſunt niſi forte conditio, ſiue clauſula eſſet
notoria, tunc enim non eſſet neceſſaria examinatio, niſi forſitan
ad cautelam, vt patet in eo, quod legitur, & no.s̃.de elec.bonæ.i.&
§.contra legati.ver.j.& de fil.præsby.quoniam.§.fi. Hoc tamen ip-
ſum exprimendum eſt in relatione, vel interlocutoria præſenti-
bus partibus expedita, vt ſic nemo vlterius cōtradicere valeat, ni-
ſi fuerit appellatum, vj.q.ij.§.biduum. Si uero per huiuſmodi lite
ras, nec ius alicuius tollitur, nec alicui fit præiudicium, vt ſi epiſco
pus, ad quem pertinet prouiſio, mandet alii, quod prouideat tali,
ſi de tali loco ſit oriundus: in tali caſu bene tenet prouiſio, etiam
ſi ſuper conditione inquiſitio non ſit facta, & etiam ſi partes nō
vocentur, quia nec poſſunt eſſe partes, vbi nullus alius ſe in proui
ſione aſſerit ius habere. Et ſi dicas immo fit præiudicium eccle-
ſiæ, cui magis expediebat habere ortum de hoc loco, quam extra-
neum? Reſpon.ꝙ iſtud hi, qui contradicunt, non poſſent oppo-
nere contra prouiſionem delegati, ſicut nec iſtud poſſent oppo-
nere contra prouiſionem delegantis. Vel dic, quod & ſi prouiſio
delegati, qui formam non ſeruauit, nulla ſit omnino, quia ideo
non ſeruauit formam, non tamen fuit neceſſe vocare partes, quā
do prouiſum fuit. In præmiſſo etiam caſu, in quo diximus partes
eſſe citandas non intelligas, quòd in examinatione conditionis,
ſiue clauſulæ debeat libellus offerri, vel lis conteſtari, vel alius or-
do iudiciarius ſeruari, immo tantum de plano expediet, j̃. de ſpō.
cum in tua dioceſi. Tu dic, quòd ſiue verba ſonent in monitionē,
ſiue in conditionem ſemper etiam nulla cognitione pręmiſſa te
net prouiſio facta a delegato, quia in hac prouiſione non fungi-
tur vice iudicis, ſed prouiſoris, s̃.de elect.uenerabilem.§. obiectio-
ni.reſpon.j.& ver.exercuit.& idem eſt in citatore, cui mandatur,
quòd citet aliquem ſi propter potentiam ſuam non poteſt aduer
ſarius coram ordinario iuſtitiam habere, hic enim non fungitur
officio iudicis, ſed potius citatoris, & ideo nullum ordinem iudi-
ciarium ſeruare tenetur, ſecundum do.no. Secus videtur ſi ſub eā
dem conditione committatur cauſa aliqua audienda, & deciden
da, quod dic, vt legitur, & no.s̃.de ſo.compe.licet. & idem in cęte-
ris ſimilibus dicendum eſt. tamen ſi conditio, vel monitio non
eſt uera caſſabitur, ſiue caſſum denunciabitur quicquid fuerit per
prouiſionem huiuſmodi attentatum tāquam per obreptionem
obtentum, vt patet in eo, quod legitur, & no.j̃.de re iu.cum olim.
5 §.fi.ver.& ei licet abſenti. Poteſt tamen prouiſor ſi vult aſſumere
a ſibi partes iudicisª, ut dictum eſt, & argu.j̃.de conceſ.pręb. propo
ſuit.in quo caſu ſi contradictor opponat, quod cōditio, ſiue clau-
ſula appo-

ADDITIO.

a ¶ Partes iudicis. Adde, an executor teneatur aſſumere partes iudicis. Pet
de Ancha.concil.125. Abba.Panor.conſi.34. Lap.alleg.15.& 61.

ſula appoſita non eſt vera,& prouiſor hoc non admittat cum ſi-
bi aſſumpſerit partes iudicis,& non admittat, quod admittere de
bet,nec ordinem iuris ſeruet,iuſte poterit ab eo appellari. Alij ve
ro dicunt,quod ſi ex hac cauſa non ſeruat ordinem appellari nõ
poteſt,cum nec ipſum ſeruare teneatur , quia hanc examinatio-
nem ad ſuam tantum inſtructionem facit, & in ea ſummariæ
procedit,arg.ff.de re iud.a diuo pio.§.ſi uerum.& in eo,quod not.
s̃.de for.compe.c.v.Et ideo etiam non eſt hic neceſſaria ſententia
ſed ſufficit,quod iudex ſuper hoc ſit inſtructus,& ſic fallit hic re-
gula,quæ traditur ff.de iudi.de qua re.& ſupra, de cauſa poſſ.cum
ſuper.in fi.Sinautem in litera diceretur,ſi tibi conſtiterit, ꝙ ſit de
tali loco oriundus, tunc vbi per prouiſionem iuri alterius detra-
hitur,non poteſt de hoc conſtare, niſi partibus præſentibus, & iõ
quia talis vice iudicis fungitur. ſi nulla permiſſa cognitio præce-
dat proceſſus huiuſmodi non valebit , licet aliqui contradicant.
Quod ſi per prouiſionem nullius iuri detrahitur , puta quia ad
delegantem pertinet prouiſio,tunc valet,quod facit,etiam ſi nul-
la præcedat cognitio,quia prædictam cognitionem videtur ei cõ
mittere,non tanquam iudici,ſed tanquam bono,& diſcreto viro
quando autem vt iudex,vel inquiſitor procedit, tunc verum eſt ,
ꝙ debet ſeruare ordinem iudiciarium,& primo de cõditione in-
quirere,quam in principali procedat,infra de accuſa. cum opor-
teat.s̃.de reſcrip.cum dilecta.& patet in eo,quod no.s̃.eod.gl.ver,
& idem videtur dicendum.vbi aliquis mandat,& ſequenti, & idẽ
6 in ſimilibus,vt ibi not.licet aliqui contradicant. † In clauſula ve
ro illa,quæ in literis conſueuit apponi ſcilicet, quod ſi nõ omnes
&c.certa forma conditionis data intelligitur, quam & ſeruari o-
portet,quod dic,ut legitur,& not s̃.de reſcrip.ſciſcitatus.& de offi.
deleg.prudentiam.reſpon.j.& §.j.ſecundum d.no. cuius eſt mens
quaſi totius huius gl. [Idonea]. quæ clauſula ſemper intelligitur,
& ſi non apponatur,s̃.de elec.cauſam.ff. de ritu nup.quamquam
& argu.ff.ſi ſeruitus vendi.ſi cui j̃.de præb.ſuper inordinata. [Nul
7 la neceſſitas.] quia pro ipſo præſumitur,vt ſequitur , & ideo † ne-
ganti incumbit probatio in hoc caſu.C.de proba.ſiue poſſidetis ,
& legitur,& no.j̃.vt benefi.eccle.cap.vnico.Sed qualiter probatur
non idoneus? Reſpon.ſi agatur de defectu literaturæ per examina
tionem,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃. de æta.& quali.c.pen.
& cap. accepimus.Si de delicto, vel defectu per teſtes,vt ſequitur.
[Cum prima facie] verſi. ideſt quouſque probetur contrarium ,
vt ſequitur.ſi.argu.s̃.de teſti.cum a nobis.§.vnico,& de proba.ter-
tio,& c. poſt ceſſionem. [Præſumatur idoneus.] non ſolum iſte
clericus,ſed quilibet baptizatus,argum.j.qu.j. ſicut Chriſtus.& eſt
ratio,vt no.s̃.de tranſla.epiſco.cap.2.§.ſed neque.verſi.& quod nõ
eſt de ſeru.in ord.faci.c.vnico.quod dic,vt ibi plene no. [Oſtenda
tur] ſic patet,quod quilibet præſumitur bonus,ſufficiẽs, idoneus
vndecumque,ſit niſi contrarium probetur,vt hic.ff.mandati.pro
betur.& j̃.de præſcrip.ad audientiam.s̃.eod.illud.in fi.s̃.de ſeru.in
ordi.faci.cap.vnico.s̃.de iud.cum deputati,xvj. quæſt.fi. monaſte-
rium.ff.de manumiſſ.teſta.ſi ſeruos.C.qui mili.non poſſ.ſuper ſer
uis.lib.xij.C.de non nume.pecu.auth.contra qui propriam. & in
concor,ſigna.s̃.eo.§.j.ſuper verbo.nequaquam ſufficiebant.

¶De Iureiurando. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Creditorum ratio peccati coguntur iuramenta, relaxare.*

C A P. PRIMVM.

EX adminiſtrationis. Et in-
fra,ſic
ordina litteram.[Mandamus quatenus coga
tis eccleſiaſtica diſtrictione creditores ad rela-
xanda iuramenta ſibi præſtita ſuper ſoluendis
vſuris,]& dic iuramenta,quæ ſine periculo a-
nimarum ipſorũ creditorum ſeruari nõ poſ-
ſunt, † & ideo ratione peccati coguntur creditores relaxare hu-
iuſmodi iuramenta,s̃.de iud.nouit, ſed quantum ad iurantes nõ
eſt peccatũ,j̃.eod,debitores , quare ipſas vſuras tenentur ſoluere ,
vt ibi,& poſtea poſſunt ipſas repetere , niſi & contrarium iuraue-
rint,vt patet,s̃.quod met.cauſa ad audientiam.ad fi. Et eſt hoc ar
gu.contra illos, qui dicunt, ꝙ recipere pecuniam ad vſuram pec-
catum eſt,quod dic,vt no.s̃.de vſuris,ſuper eo.§.fi. Poſſunt tamen
hoc eccleſiæ denunciare,& ſic indirecte eis ſubuenietur,j̃.eod.ad
noſtram.& eſt argu.j̃.de cognat. ſpiritu.tua.& ij.q.j.ſi peccauerit.
coguntur autem creditores relaxare iuramentum, vbi ſolutæ nõ
ſunt,& ab agendo deſiſtere.j̃.de vſur.tuas, & ipſas reo reddere , ex
quo fuerunt ſolutæ.j̃. eod. creditores. [Diſtrictione.] i.interdicto
ſuſpenſione,alias excommunicatione,j̃. de verborum ſignificat.
quærenti.& hoc poſſunt facere omnes epiſcopi tanquam delega
ti ab iſto canone.ſi,s̃,de offic.ordin.irrefragabili.§.cæterum infra,
de hæreti.ad abolendam.in fin.vel etiam tanquam ordinarij, s̃.de
offi.ordi.c.j.& j̃.de vſur.poſt miſerabilem.[Cogatis] ſupra, de te
ſti,cogendis,venerabilis,ſecundum do.no.

SVMMARIVM.

1 *Iuramenta potius periuria ſunt dicenda quæ contra vtilitatem eccleſiæ atten-
tantur,*
2 *Iurans res proprias non repetere iuramentum ſeruare tenetur .*
3 *Reſtitutio nulli datur contra propium iuramentum,ſed abſolutio tantum .*
4 *Iuramentum metu extortum non obligat .*
5 *Omne iuramentum ſeruari debet dummodo non uergat in detrimentum ſalutis
æternæ .*

C A P. II.

PEruenit. &c,[Epiſcopum,] ſpoliatum,quod
eſt j̃.[Rebus] non ſolum vbi quis per
vim rebus eccleſiæ ſpoliatur,ſed etiam vbi ſuis ꝓprijs,
& de eis non repetendis iur̃m præſtat abſoluitur a tali-
ter preſtito iuramento,vt ſic eas repetere poſſit, & ſic intellige,qđ
hic dicitur,& j̃.eo ſi vero.& ca.verum.Si vero ſine violentia,&do
lo res eccleſiæ abiurauerit,tunc ſuperior,vel faciet abſolui prelatũ
qui hoc iurauit , vel dabit curatorẽ bonis , vel aliud prout melius
poterit prouidebit,quod eccleſia res ſuas recuperet,& iurans non
directe veniat contra proprium iuramentum,arg.ff. de neg. geſt,
at qui natura.§.cum me abſente.s̃.de cauſa poſſ.cum veniſſet. in
fi.& j̃.eo.debitores,& c.ad noſtram,j.& ij.& ca. quemadmodum.
§.fi. quod ſi per alium non poſſunt recuperari res eccleſiæ, quam
per illum,qui abiurauit,tunc etiam dabitur eidem licentia repe-
tendi,quia tale iuramentum ſeruari non poteſt ſine interitu ſalu
tis illius,qui iurauit,vt patet j̃.eo.ſi vero, & c.tua, ſecundum do.n.
1 † Immo quia non iuramenta , ſed potius periuria ſunt dicenda,
quæ contra vtilitatem eccleſiæ attentantur,j̃.eo. ſicut noſtris.§.j.
verſi.i.& in aliis concor.ſigna.j̃.§.j,ſuper verbo. vinculis. verſi.ter-
tio. Et idem dicendum eſt ſi tutor iurauerit non repetere res pu-
2 pilli.†Si vero aliquis iuret res proprias non repetere hoc iuramẽ-
3 tum ſeruare tenetur, s̃. quod met.cau. ad audientiam.ad fin.† Et
no.ꝙ contra proprium iuramentum nulli datur reſtitutio in in-
tegrum, ſed abſolutio tantum . contra iuramentum vero ab alio
preſtitum bene datur reſtitutio,ff.de iureiuran.nam poſtea.§. ſed
ſi minor.xxv.ann.ſecundum d. n. cuius eſt mens quaſi totius hu-
ius gl.[Suis] i.eccleſię ſuę.nam & ſi eſſent proprie teneretur ſerua
re iuramentum.j̃.eod.ſi vero.s̃.quod met.cau.ad audientiam.vbi
4 de hoc dic,vt ibi,& in preced.gl.& j̃ c.verum.¶ Cognita.] ij.pars.
i.patefacta. [Vinculis.]argum.eſt hic,†ꝙ iuramentum metu ex-
tortum non obligat,quod & verum eſt, ſm T.& Bar. Alij dicunt
5 contra & melius,ꝙ † omne iuramentum ſeruari debet, dummo
do non uergat in detrimentum ſalutis æternę,j̃.eo.ſi uero. Hic au
tem non obligauit propter tria Primo quia iurans ſpoliatus erat
argu.s̃.de reſtit. ſpol.ſollicite.Secundo quia compulſus iurauit,s̃.
quod me.cau.ad aures.vbi de hoc.Tertio quia res erant eccleſię,
quę cauſa pręcipua eſt,vt patet xv.q.vj.c.j.: 5.q,ix. quod quis com
miſit.j̃.eo,ſicut noſtris,j̃.de his quę fi.a maior.par.cap.c.j.§.penul.
Sed contra,j̃.§.j.Sol.ibi.[Conſtringi.]quin poſſim abſoluere,vt ſe
quitur,ſecundum d.n.immo quia poteſt venire contra , ſm T.&
Bar.¶ Quem tamen] iij.pars.[Abſoluimus] de facto ad cautelã,
vel i.abſolutum eſſe denunciamus.ſic.24 q.j. audiuimus.xj.q.3.ex
cellentiſſimus,j̃.de app.ad pręſentiam.& ſic non contradicit , ſed
concordat, s̃.§. proxi. Sed ſecundum alios proprie ponitur, quia
& ſi iurans abſolui debeat mero tamen iure eſt obligatus,j̃.eo.de-
bitores.Sol.ſi res erant eccleſię vera eſt prima opinio , vt patet in
eo,quod no.s̃.eo.c.reſpon.j.ſuper verbo.rebus.& §. proxim.ſuper
verbo.vinculis.in ipſa gl.ver.tertio.Si uero intelligas, ꝙ erant pro-
prie vera eſt ſecunda expoſitio,vt patet j̃.eo.ſi vero.& ca.verum.vt
in pręmiſſis glo.

SVMMARIVM.

1 *Votum mutare etiam in melius nemo poteſt ſine licentia ſuperioris.*
2 *Frangenti fidem,fides frangatur.eidem.*
3 *Votum ſemel emiſſum eſt ſeruandum.*

C A P. III.

PEruenit ad nos,& infra. Hoc ẽ,
iuraue
rat aliquis ſeruire alicui vſque ad certum tempus, pu
ta vſque ad quinquennium pro certo ſalario ſibi quo
libet menſe ſoluendo. ceſſatum fuit in ſolutione, quęritur igitur
vtrum ſine metu periurii poſſit a ſeruitio deſiſtere,& religionẽ in-
trare? Rñdetur,ꝙ ſic.duplici ratione,vt colligitur ex ſequentibus
[Infringit] qđ dic,vt legitur,& no.j̃.de voto ſcripturæ,& c.veniẽ-
tes.ſic nec dicitur deierare,qui ex iuſta cauſa, ſiue conceſſa cauſa
deſeruerit iuramentum,ff.qui ſatiſda.cog.l.fin.xxij.q.4. mulier.&
q.ij.beatus.j̃.de iureiuran.beatus.j̃.de iureiuran.breui.j̃.de voto.li
cet.[In melius,] ſed melius eſt ſeruire Deo , quam homini.ergo
in pręmiſſo caſu iurans ſine metu periurij poteſt religionem in-
trare,&

trare,& hæc eſt prima ratio , & hoc intelligas de introitu religio-
1 nis,& in tali caſu, vt permiſſum eſt,† alias non liceret mutare vo
tum,etiam in melius ſine auctoritate ſuperioris,j̃.de voto.c.j.& c.
magnæ.& c.ex multa.in prin.niſi primum votum eſſet illicitum,
xxij.q.4.ſi ad peccatum.& c.mulier.¶ Nec tu] ij.pars.[Ei.] cui vſ-
que ad quinquennium ſeruire iuraſti,vt no.s̃.in deciſione.[Tene
ris] ſeruare,quod iuraſti.[Conditioni]ſolutionis tibi faciendę.qa
hoc attendere iuraueras ſi quolibet menſe tibi ſolueret certæ pe-
cuniæ quantitatem,quod non fecit, vt no. ſupra in deciſione. &
hæc eſt ſecunda ratio,quare iurans non remanet obligatus. [Mi-
nime] No.ꝙ ſi duo adinuicem aliquid iurauerunt, & vnus iura-
mentum non ſeruet,nec alter ipſum ſeruare tenetur,j̃.eo. ex lite-
ris,& in alijs concordantis ſigna.in ſeq.gloſ. ſecundum d.no.[Pa-
ruiſſe] Arg.expreſſum eſt hic † ꝙ non ſeruanti fidem , fides non
eſt ſeruanda,ad idem.ff.pro ſocio. ſi conuenerit 28.q.ij. ſi infidelis.
ff.de inoffi.teſtam.ſi inſtituta.C.de pac.cum proponas.j̃. eo. ſicut.
3.in fi.Arg.contra.23.q.j.noli exiſtimare.33.q.v.quod Deo.22. q.
4.Innocens.Sol.quod hic,& in ſimilibus dicitur generale eſt.Nec
obſtat.c.noli.Intelligas enim,ꝙ infideli fides ſeruanda eſt,ſi & ip-
ſe eam ſeruet,alias contra,vt hic,& ſic concordat . Nec obſtat.ca.
quod Deo.quia loquitur in voto, quod potius promittitur Deo ,
3 quam homini , & ideo † ex quo ſemel emiſſum eſt omnino ſer-
uandum eſt,vt legitur ,& no.j̃.de voto licet,& ca.magnæ.& xxxij.
q.fi.ca.fi.ad finem .

A D D I T I O.

Frangenti fidem fides frangatur eidem. Adde hanc regulam non procede
re in treuga ſecundum apoſtillam ad Panor.hic in fi. quia licet vnus fre
giſſet treugam, non tamen eſt licitum alteri.alleg.Inno.Io.Andr.& Imo.
hic,& Io.And.in addit.ad Spec.ti.de treug.& pace.ſuper rubric. in princi.
& alia multa.

SVMMARIVM.

1 *Fidelitatis nomine quid intelligatur.*
2 *Papa & Cardinales Romanam eccleſiam conſtituunt.*
3 *Clerici pars corporis, Papæ ſunt .*
4 *Spiritus poteſt hortari milites ad pugnandum .*
5 *Epiſcopi tenent ſynodos, Archiepiſcopi concilia prouincialia Papa generale .*
6 *Probatione opus non eſt in certis .*
7 *Auaritia aliquorum ſatiari non poteſt .*
8 *Vbi Papa ibi Roma.*
9 *Quædam inhoneſte exiguntur quæ honeſte recipiuntur .*

C A P. IIII.

EGo N.epiſcopus. &c. Hæc eſt forma
ſacramenti fidelita-
tis,quam facit epiſcopus per ſummum pontificẽ con
ſecrandus,& hac contentus eſt, & vult,ꝙ eadem me-
tropolitani ſint contenti,s̃.de maio.& obed.dilecti. [Fidelis] quid
1 importet hoc,† & quid intelligatur nomine fidelitatis, nota.j̃.de
feud.c.j.[Sancto Petro,] i.fidem, quam beatus Petrus ſeruauit,&
docuit fideliter obſeruabo,ſm d.no.[Sanctæque] quia eam ma-
trem,& magiſtram.& in omnibus alijs præcellentem,& dominã
tenebo.ſm do.no.[Romanæ] per hoc uerbum nolunt intellige-
2 re Cardinales,ꝙ & ad eos fidelitatis promiſſio extendatur, † quia
Papa & ipſi Romanam eccleſiam conſtituunt,argu.j̃.de verb.ſig.
3 cum clerici,†& pars corporis domini Papæ ſunt.C.ad legem Iul.
maieſta.l.quiſquis.& argu.j̃ .de his,quæ fi.a præla.nouit. & c.quan
to,ſed quod ſequitur domino quia meo Papæ videtur contradice
re,quia ſic ex ordine præponendus fuiſſet papa , vt patet in eo,qđ
legitur,& not.s̃.de maio.& obe.c.j.& c.ſtatuimus,niſi dicas, ꝙ eſt
hyſteron proteron.ſicut & s̃.de iudi.decernimus.& no.ꝙ in quo-
libet epiſcopo hoc locum habet,quando conſecratur a papa.quia
& tunc ei iurat,vel in receptione pallij.s̃.de elec.ſignificaſti. quan
do autem conſecratur a metropolitano, debet dicere loco iſtorũ
verborum bemmariæ ebredunen.dominoque meo Hẽrico ebre
dunen.archiepiſcopo,eiuſque ſucceſſoribus,&c.arg.s̃.de maio.&
obe.dilecti. ex quibus verbis metropolitano principaliter obliga-
tur,ar.j̃.de verb.ſig.cum clerici, ſed & metropolitanus ab eodem
nomine Romanæ eccleſiæ ſimplicis obediẽtis debet recipere ſpõ
ſionem,arg.j̃.de priuile.antiqua.reſpon.j.ad fin. [Succeſſoribus,]
nec eis eſt fidelitas renouanda,j̃.eo.veritatis,quia ſufficit ſemel iu
raſſe,argu.C.de iura.calum.auth.hoc ſacr̃m.[Canonicæ,]ſecus ſi
violenter,vel contra canonicas ſanctiones,quod dic,vt legitur, &
no.s̃.de elect.licet quantum ad metropolitanũ,in eo. tit.quia pro
pter.ad idem.xij.q.ij.alienationes.de conſe.diſt.2. ego. ¶ Non ero
in conſilio] ij.pars. [Nec in facto] ſubaudi.immo ſi hoc ſciuero
toto poſſe occurram,& ſi non poſſum vltra,id manifeſtabo, arg.
ff.de his,quibus,vt ab indig.l.penult.ff.ad ſille.l.ij.& l.ſi quis in gra-
ui.xxij.q.v.de forma.vbi de hoc.lxiij.di.tibi domino. [Ad eorũ.]
i.ad diminutionem fidei beati Petri,vel in derogationem hono-
ris eccleſiæ, vel in læſionem perſonæ papæ . ſecundum do.no.vel
Cardinalium.vt C.ad legem iul.maieſtat.quiſquis.vj.q.j.§.verum
& l.ſi quis cum militibus.[Mala captione] vel terram ſuam per-
dat,j̃.eo.petitio.in fi.¶ Conſilium] iij.pars . Et eſt hoc intelligen-
dum de honeſto conſilio ſecundum B.Neſcio quid intendit.ſem
per enim præſumo,ꝙ papæ conſilium ſit honeſtum.[Damnũ.]
q.d.& ſi ſe certum ſcit,poteſt tamen quãdo periculum imminet,
vel vt poſſit facilius promoueri tali reuelari,qui velit & poſſit pro
deſſe,& non obeſſe.xxij.qu.v.hoc videtur. ¶ Papatum] iiij.pars.l.
principatum tam in ſpiritualibus,quam in temporalibus, ſecun
dum d.n.ſed quando iurat metropolitano dicet archiepiſcopatũ
ebredunen.eccleſiæ.[Et regulas] i. canones ſummorum pontifi-
cum & etiam aliorum ſanctorum patrum per Romanam eccle
ſiam approbatos.iij.diſt.canon.xvj.diſt.ſancta.xvij.diſt.per totum.
xj.diſt.per totum,ſecundum do.no.[Sanctorum patrum]q.d.nõ
aſſumendo arma in perſona propria.xxiij.q.viij.§.j.& c. ſequenti-
bus.& patet in eo,quod no j̃.de voto.ex multa.§.de clericis.& eſt
ſi.j̃.de Symo.ne Dei eccleſiam . Tenerentur tamen militiam du-
cere,vel mittere,s̃.de dilat.expoſuit. & ad defenſionem arma ſu-
mere,ſecundum quod legitur,& no.extra.d.no.de ſentẽ. excom.
dilecto.li.vj.& no.j̃.eo.§.ſuper verbo.ſaluo ordine.[Adiutor ero]
Hic incipit conſtructio huius §. [Et retinendum] papatum , vel
archiepiſcopatum,vt ſequitur. [Saluo ordine,] vt cum armis ho
micidium non committat,xxiij.q.viij.c.i.& c.conuenior.j̃.ne cle
4 ri.vel mona.ſententiam.j̃. de voto.ex multa.§.fi.hortari † tamen
poteſt milites ad pugnandum.xxiij.q.viij.hortatu. & c.omni tem
pore.& c.igitur.& mittere militiam ad pugnandum,s̃.de dila.ca.
5 fi.¶ Vocatus] v.pars.[Ad ſinodum] i.Concilium†nam epiſcopi
tenent ſynodos.archiepiſcopi concilia prouincialia.papa genera
le.j̃.de accuſa.ſicut olim.iij.diſt.§.porro.xvij.diſt.regula. & ca.nec
licuit.[Præpeditus,] vt quia graui infirmitate detinetur.xviij.diſt.
ſi epiſcopus.j̃.qui maio.accu.poſ.c.fi.s̃.de procur.querelam. ¶ Le
gatum] vj.pars.generalem,vel particularem , & ſi ſimplex nũcius
ſit,infra de præſcrip.accedentes.§.j.j̃. de cenſi. cum inſtantia.§.fi.
[Sedis apoſtolicæ.] Sed quando iurat metropolitano dicet ebre-
dunen.eccleſiæ. non tamen hoc extenditur ad nuncios fabricæ ,
arg.extra.do.no.de peniten.Romana.§.j.li.vj.quia quantum ad il
los moneri poſſunt non compelli,vt ibi dicit . [Cognouero] etiã
ſine literis,quia eſt de latere,ar.xcvij.diſt.nobiliſſimus,vel quia no
tus eſt nuncius.Ioannis.xviij.do.diſcipulus ille notus erat pontifi-
6 ci.ſicut enim † in certis non eſt opus probatione , & coniecturis,
ff.de act.emp.& vend.l.j.in fi.ff.de verbo.obli. continuus. alias au-
tem non creditur ei,niſi literas habeat, C.de mand. prin.l. vnica.
s̃.de offi.delega.cum in iure,& ſemper in nuncio,& in legato, qui
non eſt de latere cum mutari ſoleant dicas literam exigendam ,
arg.j̃.de pęniten.porro.s̃. de vſu pal.c.fi. & potius etiam in legato
quam nuncio,nam & in legato circa maiora periculum vertitur
vnde cautius agendum,xlij.diſt.quieſcamus.i.q.j.§. ecce cum ho-
noris. [Neceſſitatibus.] non ſuperfluis donarijs, vel corruptibili-
bus,ſed eſculentis,& poculentis, tantum atque vecturis . de dieta
in dietam,argu.ff.de offi.præ.plebiſcito.& in Auth.de man.princ.
§.j.& §.illud tamen.coll.iij.& iuſiurandum,quod præſta collat.ij.
extra do.no.de cenſi.Romana.§. caueat.li.vj. Equum etiam poſ-
ſet forſan ex dono oblato recipere,arg.j̃.de Symonia.& ſi quęſtio
7 nes.§.fi.non tamen exigere. †Sed quicquid dicatur, quicquid ſcri
batur ſatiari non poteſt auaritia aliquorũ,j̃.de præbend.auaritiæ.
j̃.de decimis.c.j.in fi.j̃.de cenſi.ea quæ.j̃.de vita,& hone.cler.cum
ab omni.¶ Apoſtolorum limina]vij.pars,& dic Apoſtolorum.ſ.
8 Petri & Pauli .i. curiam Romanam: † nam ibi papa, vbi Roma.
& ex hoc patet,ꝙ vbi papa eſt,ibi & Apoſtoli eſſe intelliguntur,&
ꝙ hæc expoſitio vera ſit patet ex eo,quod ſequitur,niſi eorum ab
ſoluar licentia.Quod conſtat de beatis Petro & Paulo,vel alijs ab
hac luce ſubtractis non poſſe intelligi,niſi forſan ſpeciale priuile-
gium ſuper hoc conceſſiſſent,vnde dic,niſi eorum & c.i.niſi abſol
uar per papam.qui illis liminibus præeſt , & qui auctoritate eorũ
Apoſtolorum fungitur,& vices ſuas gerit,ſecundum do.N.his au
tem verbis vtitur ille,qui in Romana eccleſia conſecratur, ſed in
metropolitano dicet ebredunen.eccleſiam.ſiue archiepiſcopum.
vij.q.j.ſcire.[Singulis annis,] vel ternis iuxta chyrographũ.i. ſcri-
pturam inde factam.xciij.diſtin.iuxta hoc autem in citramonta
nis locum habet regulariter . vltramontani vero mare non tran-
ſeuntes iurant ſingulis biennijs : vltramarini autem ſingulis triẽ-
nijs,& ſic conſideratur locorum diſtantia,ſicut & alias s̃.de reſti-
tu.in integ.tum ex literis.§.fi.vbi de hoc.[Certum nuncium] pro
pter hoc literis patentibus ſtatum eccleſiæ continentibus ſpecia-
liter deſtinatum,nec requiro pecuniam , niſi ratione neceſſiatis,
niſi tanto tempore ſit præſtita, ꝙ in conſuetudine ſit iã verſa. nec
oblatam reſpuo,niſi tempore viſitationis.extra.do.no. Romana.
9 §.caueant.lib.vj.quia † quædam inhoneſte exiguntur, quę hone-
ſtæ recipiuntur,vt legitur,& no.j̃.de Symo.dilectus.in fi.& proba
tur.ff.de var.& extraordi.cog.l.j.§. eſt quædam res ſanctiſſima . in
fi.ſed ſufficit mihi,vt dominium recognoſcatur,arg. xij.q.ij. lon-
ginquitate,& c.ſæpe.Sed quid ſi eccleſia Romana egeat? ſubueniẽ
dum eſt ei,quia fidelitatis debitum hoc importat, vt patet in eo ,
quod no.j̃.de feud.ca.j.& quia papa dominus eſt xj.q.iij. cuncta ꝑ
mundum,& c.per principalem.ſiue vicarius generalis illius , cu-
ius eſt terra &c.j̃.de decimis tua nobis. §.j.& quia etiam nunciis
ſubueniri debet in talibus,vt s̃.§.proxim.& archiepiſcopis & epi-
ſcopis.s̃.de offi.ord.conquerente.§.fi.j̃.de cenſi. cum Apoſtolus.§.
iubemus.

iubemus.multo fortius ergo illi,qui ſuper omnes eſt.s̃. de elec. li-
cet.§.fi.s̃.de dila.c.fi.& legi.ur,& not.s̃.eo.§.papatum.[Licentia,]
quia plerunque facit Papa ſuper hoc gratiam de præterito iura-
mento.quod propter obliuionem & iuramenti religionem vtile
eſt impetrare,ar. C. qui teſta.fac,poſſ.hac conſultiſſima.§.at cum
natura.j̃.eo.& ſi Chriſtus.§.quædam.s̃.de teſtib.teſtimonium. &
conſulo,ꝙ propter inſidiantes exinde litera habeatur,j̃.de Simo.
ex diligenti.§.fi.j̃.de re iud.cum te. & propter caſus fortuitos du-
plicata.inſtit.de teſta.§.penul.[Licentia.] iunge hic id,quod defe
cit.hoc,ſ.de bonis immobilibus,vel præcioſis,ar.C. de admi.tuto.
tutores,& s̃.de elec.quod ſicut.§.fina.eccleſiæ meæ ſine licentia ni
hil alienabo,hoc enim deeſt hic, ſed ſupplendum eſt per alia iu-
ra.j̃.de rebus eccl.non ali.vt ſuper.j̃.de feudis.c.ij.j̃.de eccle.ædific.
ad audientiam.ij.Item iura eccleſiæ mihi commiſſę pro poſſe de-
fendam & recuperabo,& damnum vitabo, & vtilitatem procu-
rabo,argu.ad hoc,j̃.eod.petitio.§. interpretatione,j̃.de cleric.non
reſi.ex parte,ij.j̃.de his,quæ fi.a maio.par.ca.c.j.& fi.C. de admin.
tut.lex,quæ tutores.& l.fi.§.fi.C.de epiſcopa.aud. de creationibus,
in Auth.de his,qui obliga.habere ſe perhibent res minor.§. pen.
coll.vj.Item vbi dicit ſupra.reſpon.j.fidelis.iungi debet & obediēs,
vt patet j̃.de priuile.antiqua.verſi.ita ꝙ & j̃.ca.j.23.di.quamquam
s̃.de elec.ſignificaſti. & ſic quod hic omittitur religione ſuperio-
ris,& per alia iura ſuppletur,ff.de teſti.quæſitum.& ff.de legib. nō
eſt nouum.& l.ſeq.nihil autem aliud,niſi quod hic dicitur,vel ex
iuribus,vel longa conſuetudine,arg.c. diſtin. contra morem.j̃.de
verbor.ſign.ſuper quibuſdam.§.præterea.s̃.de offi.ordi.duo ſimul
poteſt dici,in forma iuramenti huius iungi debet, & ſic intellige,
ſupra,de maio.& obed.dilecti,de forma vero iuramenti incurato
rum.no,j̃,eo,tua nos.reſpon.j.

SVMMARIVM.

1 *Adminiſtratores omnes iurant fidelitatem.*
2 *Canonici iurant fidelitatem.*
3 *Simplices clerici faciunt ſolum obedientiam manualem.*
4 *Homagium nullus facit.*

CAP. V.

NVllus. &c.Hoc c.habent quidam pro palea. 22.
q.v.c.fi.[Eccleſiaſticarum rerum] ſecun
1 dum hoc intelligi debet,23.diſtin.quamquam.† Ad-
miniſtratores omnes iurant ſolemniter fidelitatem,
vt hic,& ibi,& s̃.de elec.ſignificaſti.vbi & no. alij caſus, in quibus
eſt iurandum,qui & hic in communi apparatu ſunt inſcripti, &
2 s̃.c.proxi.† Item canonici iurant fidelitatem,j̃.de verb.ſign. cum
3 clerici,Alij † ſimplices clerici non iurant,ſed faciunt tantum obe
dientiam manualem,vt legitur,& no.s̃.de maio.& obe.legebatur
4 j̃.de re iud.cum inter vos,ſed & pro ſpecialibus homagium † ſiue
hominium nullus facit,j̃.de reg.iur.ca.fi.quamuis & pro ipſis fiat
fidelitas,vt hic,& j̃.de priuile.antiqua. reſpon.j.ver. ita ꝙ poſtquā.
ſed & ratione temporalium homagium faciunt prælatis ſuis, qđ
dic,vt legitur,& no.j̃.de exceſ.præla,grauem.ſed nec debet aliquis
clericus fidelitatem facere alicui Principi, niſi ratione tempora-
lium ſi ab eo forſitan ipſa tenet,quod dic,vt legitur, & no.j̃.eod.
nimis.s̃.de maio.& obe.ſolitæ.§.j.ver.quod autem ſequitur.Hoſt.

SVMMARIVM.

1 *Obligatio nulla eſt de iure diuino.*
2 *Iurans potius dicitur deo quam homini obligatus.*
3 *Corroboratio iuramenti,vanum reddit ſolidum.*
4 *Dolo facit qui petit quod ſtatim reſtituturus eſt.*
5 *Soluens indebitum donare videtur.*
6 *Qui ſoluit vt repetat a iuramento non liberatur.*
7 *Epiſcopus in iuramentis dolo vel metu extortis diſpenſare poteſt.*
8 *Conditio hæc ideo placuerit ſubintelligitur in præſtatione iuramenti.*
9 *Vſuras ſoluens non peccat,ſed exigens tantummodo.*
10 *Deus non facit differentiam inter iuramentum, & ſimplicem loquelam ſed eccleſia facit.*
11 *Maior pœnitentia imponitur in uoto ſolemni quam in ſimplici.*

CAP. VI.

DEbitores. &c.[In quibus] ſ.vſuris ſoluendis,
1 [Cogi non debet,] quia † nulla
eſt obligatio de iure diuino ſiue canonico, infra de v
ſuris.quia in omnibus.vbi iuramēto firmetur,vt ſe-
quitur.ſic patet,quod in hoc caſu acceſſorium fortius eſt princi-
pali contra illud,s̃.de fide inſtrum.inter dilectos.§.cæterum.ad fi.
s̃.de for.compe.ſi diligenti.C.de legibus.non dubium,& eſt ratio,
2 quia iurans † potius dicitur Deo,quam homini obligatus, vt in-
fra. §.j.ſcriptum eſt enim Leuiti. xix. b. Non Deierabis in nomi-
ne meo.'& Exod.xx. Non aſſumes nomen Dei tui in vanum.22.
3 q.j.habemus. † Ideoque quod vanum, vel irritum alias ſolidum
reddit corroboratio iuramenti,xxij.q.j.c.j.C.ſi aduer. ven l.j. & ij.
& auth.ſacramenta puberum,infra eod.cum contingat.ff. de lib,
cau.l.fi.§.fi.quia omne iuramentum &c.j̃.eod.ſi vero.¶ Si uero]
ij.pars.[Cogendi ſunt.]Sed videtur,quod non ſint cogendi. nam
debitor habet actionem ad repetendum vſuras iam ſolutas, vt ſe-
quitur,& ad cogendum ipſum vſurarium,vt eum abſoluat etiam
a iuratoria cautione,vel conditione ex illo canone,s̃.eod.cap.j.&
j̃.de vſur.tuas.alias officio iudicis.s̃. de offi.iud.ca.ij. multo fortius
exceptionem,ff.de regu.iur.inuitus.§.j.ff. de ſuperfici.l.j.§. ait præ-
4 tor.& ff.de exce.doli.pure.§.fina. † Item dolo facit,qui petit,quod
ſtatim reſtituturus eſt.ff.de excep.doli.l.dolo.ff.de re.iu.in condē-
5 natione.§.dolo.† Item ſoluens indebitum ſcienter ipſum non re
petit,quia donare videtur,ff.de reg.iur.cuius per errorem.ff. de cō
di.indebi.l.j.& l.quod quis ſciens.ff.de condit. indebi. indebitum.
multo minus repetit,ſi debitum ſoluit,ff.de cond.indeb.Iulianus
6 & l.ſi procurator,& l.iudex.† Item qui ſic ſoluit,'vt repetat, a iura-
mento non liberatur,ff.de ſolut.qui ſic ſoluit.& l. qui hominem.
§.vlti.quid ergo reſpondebimus ad hæc? Dicas,quòd vſura omni
no indebita eſt,vnde & repeti poteſt non obſt.ſolutione. & vtrū-
que operatur virtus iuramenti,quod ſolui debeat,& quod nō ob-
ſtet ſolutio repetenti,qui ideo ſoluit ne deieret, vel aliud periculū
incurrat,vt patet in eo,quod no.s̃.eod.reſpon.j.& j̃. de fideiuſſ.per
uenit.& j̃.eodē. verum.Quod autem dicit cogendi ſunt,intelligi
debet debitores non agente,nec excipiente,vel agente, & termi-
no ſolutionis inſtante.& conſiderat hęc decre.naturam iuramē-
ti,quæ eſt, vt ſeruetur quotiens ſeruari poteſt ſine detrimento ſa-
lutis.j̃.eod.ſi vero.decre.autem.s̃.eo.c.conſiderauit malitiam cre
ditoris,vnde ſtatuit,ꝙ debitore agente cogatur creditor iuramen
tum relaxare termino ſolutionis pendente, ſi ergo creditor indu-
ratus excommunicationem ſuſtinet,& terminus veniet, dicunt
quidam,quod debitor tenetur Deo reddere iuramentum, vt hic,
vel forſan ex quo excommunicatus eſt,non fiat ſolutio ei,ſed de-
poſitio in edem ſacram,C.de vſuris.oblatam,quod dic,vt nota.in
ſumma.de ſenten.excommu.§.fi.ſub.§.quid ſi teneor ſacramen-
to.Nec obſtat,quòd obijcitur de ſolutione indebiti, quia auctori-
tate iudicis fit ſolutio,vt no.j̃.eo.cap.fi.Immo & dici poteſt, quod
ſpeciale eſt in vſura,vt repetatur propter periculum animæ reci-
pientis ipſam vſuram,nec eſt intentio iuris,quod cum effectu, ſi-
ue vere ſoluatur,ſed potius numeretur, qua numeratione ſecuta
adimpleuit interpretationem iuris debitor,qui iurauit,& auctori
tate eiuſdem iuris poſtea repetit,ad hoc inſtit. quibus mo.toll.ob.
in princi.& iunge,quod no.s̃.eod.c.j.& adde,quod not.in ſeq.glo.
[Domino] primo cogendi ſunt creditores iuramenta ſuper vſu-
ris ſoluendis ſibi a debitoribus præſtita relaxare,s̃. eod.ca.j. & j̃.de
vſuris.tuas.Si autem nullatenus ad hoc poſſunt induci,tunc rela
xabit hoc iudex ipſe,ad quem ſpectat relaxare illicita iuramenta
infra eod.cum quidam.ad fi.s̃.de teſtib.conſtitutis.j.§ j.argum.ad
idem.xv.quæſt.vj.auctoritatem.& c.ſequentibus. Si vero creditor
præſens non ſit. & ideo ſuper hoc moneri non poſſit, nec iudici
conſtet,quod ſit promiſſum de cauſa vſuraria. & idcirco nō poſ-
ſit abſoluere,terminuſque ſolutionis inſtet, tunc tenetur ſoluere
debitor,& ſuum domino reddere iuramentum, vt hic, ſed ſolutū
repetit,vt hic ſequitur.Nec obſtat,ꝙ ſciēter ſoluit indebitum, nec
alia iura in contrarium inducta in præced.gl.a prin. vſque ad ver.
quid ergo reſpondemus ad hęc,quia ſpeciale eſt hic,ꝙ poſſit repe
ti,quamuis ſcienter ſolutum etiam cōtra illa iura,& eſt ratio ſpe-
cialitatis fauor obſeruantis,& adimplentis proprium iuramentū
ſecundum do.no & ne detrimentum patiatur.vnde debet potius
præmium reportare,j̃.de fideiuſſ.ca.2.verſi.ne igitur,in prin.cum
ſuis concordātijs,& ne creditor de dolo,malitia,ſiue peccato ſuo
lucrum ſentiat,quod in pœnam ipſius debet potius retorqueri,
vt patet in eo,quod legitur,& not.j̃.de dona.inter vir.& vxor.& ſi
neceſſe.§.j.ad fi.hoc & aliter ſoluitur in præced.glo. Sed hęc ſolu-
tio præualet.& ſi debitor iurauit non repetere nihilominus hoc
denunciabit etiam eccleſię ſi non denūciare iurauerit.tale enim
iuramentum non tenetur ſeruare,cum ſit præſtitum contra euā
gelicam ſcripturam,vel veritatem,vt patet ij.q.j. ſi peccauerit. &
in eo,quod legitur,& not.j̃.eo.quemadmodum.§.fi.Iudex etiam
ſine denunciatione aliqua poteſt,& debet ſub pęna excommuni
cationis pręcipere,quod quicunque de hoc aliquid ſcit,coram eo
veritatem teſtificetur,qua comperta ex ſuo puro,& mero officio
coget creditorem ad reddendas vſuras,quod dic,vt legitur, & not.
j̃.eo.ad noſtram.ij.§.fi.Poteſt & iudex in aliquibus ordinem iſtū
7 mutare.Et per hęc apparet,quòd † epiſcopus in iuramentis dolo,
vel metu extortis diſpenſare poteſt,xv.q.vj.c.j.& ij. & infra eod.cū
contingat,nec mirum,quia & in iuramentis licite præſtitis quan
doque & ex cauſa diſpenſat,xv.q.vj.nos ſanctorum.& ca.iuratos.
Quinimmo & ſi iuraſſem gladium tota die reddere alicui,quem
tunc contingeret eſſe furioſum,ipſum ſibi gladium reddere non
teneret,xxij.q.ij.ne quis.quamuis dici poſſit,quòd in caſu non eſt
neceſſaria diſpenſatio,ſed potius eſt dicendum,quod iuramentū
non extenditur ad hunc caſum, tum quia nec de ipſo præſumi-
tur cogitatum,arg.ff.de tranſact,qui cum tutoribus.ad fi. tum qa
8 in præſtatione † iuramenti ſubintelligitur hęc conditio, ſi Deo
placuerit,xxij.quæſt.ij.beatus.Deo autem non placet, nec placere
poteſt,quod reddatur gladius furioſo,ſecundum d.no. Tum etiā
quia hęc conditio ſubintelligitur,ſi res in eodem ſtatu permanſe
rit,argu.ff.de ſolu.cum quis. Poteſt & epiſcopus iuramentum li-
cite pręſtitum in melius commutare, nam ſi quis iuraſſet ire ad
ſanctum

ſanctum Iacobum.& vtilius eſſet rei publicæ, ꝙ iret vltra mare,
non video quare hæc permutatio fieri non poſſet. ſicut dicitur,
& in voto.quod dic,vt legitur,& no.j̃.de voto.c.j.& ij.& c.ſcriptu-
ræ,ſecundum d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius gl. Sed & prin
cipi ſæculari licet quandoque aliquid ex cauſa ſtatuere,vel facere
in aliquorum præiudicium ſubditorum,vt no.s̃.de conſti.quæ in
9 eccleſiarum.[Reddere.] † patet igitur, quod ille, qui ſoluit vſuras
non peccat.alioquin non cogeretur ſoluere. xxij. q.4. ſi ad pecca-
tum.xxiij.q.4.qui peccat.Peccat autem creditor ſolutionem reci
piens,vnde & cogetur ipſas reddere,vt ſequitur.& ſic in eodem fa
cto alter peccat,alter non peccat,ſed potius meretur, quia facit,
quod debet.& adde,quod no.s̃.eod.c.j.ſed & in eodem concubitu
alter committit adulterium,alter uero non. 32.quæ.v. propoſito.
¶ Et cum vſuræ] iij.pars.[Solutæ.] propter virtutem iuramenti,
10 vt.s̃.§.proxi.ex quo patet,quod † & ſi Deus non facit differentiam
inter ſimplicem loquelam,& iuramentum. 22.q.v.iuramenti, ec
leſia tamen facit.nam & tranſgreſſor iuramēti plus peccat, quod
& maior pęna declarat,24.q.j.non afferamus.vnde & periurus in
famis eſt.C.de tranſac.ſi quis maior,& tanto maius eſt peccatum
periurij quanto ſanctius eſt id,ſuper quo iuratur,22.qō.j, mouet.
Simile in voto ſolemni,& in ſimplici,quia & ſi vtrunq; pari mo
do obliget apud Deum,tamen apud eccleſiam magis obligat ſo
11 lemne,vt patet j̃.qui cler.vel vo.conſuluit.& c.rurſus. † & maior
pœnitentia imponitur in ſolemni quam in ſimplici.27.diſt. ca.j.
ij.3.& 4.& §.hic diſtinguendum.[Creditores.]quibus ſolutę ſunt.
[Si neceſſe] hoc ideo dicit,quia aliqui non expectant coactionē
ſed tales niſi infirmitatis cauſa aliud accidat,pauci ſunt,j̃. eod.ad
noſtram.ij.§.j.rara auis in terris,& raro inuenio ſeminatos.[Com
pellendi] i.non obſtante ſolutione facta auctoritate, & conſilio
iuris.& ideo ius repetendi ſaluum manet,ſic j̃.de ſpon. commiſ-
ſum.infra cap.proxim.

SVMMARIVM.

1 *Pignoratitia antequam naſcatur requiritur,quod pecunia ſit ſoluta.*
2 *Cautio ſufficiens quæ dicatur.*
3 *Excommunicatio licet non ſit ferenda in re dubia,lata tamen tenet.*
4 *Compenſatio non admittitus,niſi de pecunia ad pecuniam.*
5 *Compenſatio de liquido ad dubium non eſt admittenda.*

CAP. VII.

AD noſtram. &c. [Ab eis.] ſ.hominibus &
debitoribus quibus pecuniam
idem P.mutuauit.[Quod ſuper illis]ſcilicet poſſeſſio-
nibus,ſiue prouentibus,vel fructibus ex eis prouenien-
tibus.[Pecuniam] mutuatam. ergo illa ſoluta poterant ei graua-
men inferre,ſed non eſt hęc mens.vnde dic,nec poſt ſolutam,qa
nec ante,nec poſt grauamen eſt inferendum,vel dic, vt in ſeq.in-
terli.[Grauamen]i.nihil peterent ab eodem.ex hoc enim ſe repu
taret grauatum. hoc autem grauamen ei inferre poteſt pecunia
perſoluta,vt j̃.eo.§.fin.ver.deinde.¶ Licet autem] ij.pars. [Dedu-
ctis expenſis,] ergo de iſtis fructibus deducuntur expenſæ, & ipſis
deductis,quod ſupereſt,computatur in ſortem. deducuntur autē
expenſæ,quæ fiunt gratia quærendorum,colligendorum fructuū
& conſeruandorum,& etiam in prædonibus locum habet, ff.de
peti.hære.ſi a domino.§.fi.quia nullus caſus eſt,qui hoc genus de
ductionis impediat,ff.famil.erciſcun.fundus,qui. niſi caſus deci-
marum,quarum ſolutio debet fieri illis deductis expenſis,j̃.de de-
cimis.cum Ioannes,& c.non eſt.& c.tua nobis. & ca.paſtoralis.§.
fi.[Propter hoc] ſ.quia ad mandatum tuum nolebat dictas poſ-
ſeſſiones reſtituere.poſtea tamen debitores ſubtraxerunt auctori-
tate iuris poſſeſſiones pignoratas,quare excuſantur a violentia,&
a pœna ipſius, de qua legitur,ff.quod met. cau. extat edictum.C.
vnde vi.ſi quis in tantam.xvj.q.vj.placuit.Quidam tamen dicūt,
quod illa iura in cauſis eccleſiaſticis non vendicant ſibi locum,ar
gu.s̃.de do.& contu.ca.j.ſecundum,d.n.& de hoc not.j̃.§.j.verſic.
1 deinde,ſuper verbo ſubtraxiſſe.[Vinculo]& male,quia † antequā
naſcatur pignoratitia requiritur, quod omnis pecunia ſit ſoluta,
ff.de pign.actio.ſi rem alienam.§.omnis.vnde & mandatur abſol
ui in ſequenti.§.& adde,quod no.in ſequen.glo. [Aſtrinxiſti.] re-
mittitur ergo hæc cauſa ad illum,qui ſententiam tulerat & excō
municauerat,quia hic non fuerat appellatum.& ſic non eſt con
tra,j̃.de app.interpoſita.§.ille denique.Nec obſtabat hic Dei iniu-
ſta excommunicatione.& ideo mandatur præſtari cautio, vt ſe-
quitur j̃.§.j.quæ alias non præſtatur.s̃.de reſcrip,ab excommuni-
cato,ſecundum quoſdam.Plus tamen placet d.no.ꝙ hic non fuit
appellatum,& quod iſte fuit excommunicatus pro contumacia,
& hoc fuit iuſtum,& idcirco non abſoluitur,niſi præſtita cautio-
ne,& iuramento,ſententia vero reſtitutionis rerum fuit iniuſta,
& ideo contra eam mandatur,ꝙ res creditori reſtituantur,ſed au
ctoritate iudicis fuerant occupatæ,ideo excuſatur debitor a violē
tia,& pœna,vt not.s̃.eod.ſuper verbo.propter hæc ſecundum do.
no.cuius eſt mens totius huius gl.Ego tamen non video qualiter
hoc ſtare poſſit,quia ex quo dicit,quod ſententia ſuper reſtitutio-
ne rerum lata fuit iniuſta (quod & verum eſt, vt patet in præced.
glo.)ergo ſi creditor in reſtitutione fuit contumax,non debuit pro-
pter hoc excommunicari,quia iniuſtum fuit præceptum,ex quo
iniuſta erat ſententia,& ideo debet ſine cautione,& ſine difficulta
te qualibet relaxari,j̃.de ſenten.excommu.ſacro.§.j. & extra. d.n.
eo.titu.cum medicinal.§.ſuperior.li.vj.Si vero intelligit,quod cō-
tumax fuit in cōparendo,quia ſcilicet,citatus venire noluit, tūc
ſimiliter iniuſte proceditur,quia in hoc caſu ſufficit, quod excō-
municatus iuret ſtare mandatis eccleſiæ alia nulla pręſtita cau-
tione,j̃.de verb.ſignifica.ex parte.j.& ca. cum olim.ideoque præ-
miſſa gl.ſaluari non poteſt,niſi intelligat, quod creditor violen-
ter reſtitit debitori in occupatione rerum, quæ fiebat auctoritate
iudicis modum defenſionis excedendo, & monitus, ꝙ ſatisface-
ret obedire noluit,quare iuſte excommunicatus fuit,arg.s̃. de re-
ſtit.ſpo.olim.j.ad fi.& in hoc caſu non ſolum iurandum eſt. im-
mo,& ratione offenſæ ſaltem dubiæ eſt cauendum, vt in præalle.
decre.ex parte.& cum olim.Vel poteſt intelligi,quod fuit excom
municatus non ſolum propter contumaciam,ſed propter expen
ſas,de quibus ante abſolutionem ſatisfaciendum eſt, vel cauen-
dum,quod dic,vt ibi no.s̃.de iud.c.j.ad fi.Vel dic, vt no.j̃.§.j.ſuper
verbo.ſufficienti cautione.¶ Ideoque] ij.pars. [Sufficienti cautio-
2 ne.] ſufficiens † dicitur pignoratitia. vel fideiuſſoria conſiderata
quantitate,de qua agitur,ff. mandati. ſi mandato Titij.§. fin.ff.de
fideicommiſſ.lib.l.iiij.§.adijci.Si autem dixiſſet cautionis ſimpli
citer de nuda intelligeretur,C.de verb.ſign.ſancimus. de conſe. di
ſtinc.iiij.prima. Sed quare eſt præſtanda hæc cautio, & quare ſit
hæc abſolutio cum iniuſta fuerit excommunicatio, vt not.s̃.§.j.
immo potius debuit ſentētia ſine aliquo grauamine relaxari nul
la præſtita cautione.extra do.no.de ſenten. excom.cum medici-
nalis.§.ſuperior.lib.vj. Sol.illud locum habet, quando in ſenten-
tia nulla cauſa exprimitur,vel talis,de qua certū eſt,quod eſt iniu
ſta,vel falſa. Vel quando eſt iniuſta ex ordine. puta quia non fuit
lata in ſcriptis,vt ibi dicit,vel contra concilium generale,j̃.de ſen
ten.excomm.ſacro.s̃.de reſcri.ab excommunicato.Porro vbi or-
do ſeruatus eſt in cauſa expreſſa,quæ dubia ſaltem eſt,quod hic di
citur,habet locum,vt in eo.c.ſacro.§.fin.ver. niſi talis ſit terror, &
ſequen.j̃.de verbor.ſign.ex parte.j.in fi.hic autem dubia erat cau-
ſa,quia debitores aſſerebāt,quod tantum erat perceptum de fru-
ctibus,quod ſors omnino extenuata erat, ſed creditor hoc nega-
bat,& ſic per negationem facta eſt res dubia, C. quibus ad li. pro-
cla.non licet.l.iij.& no.s̃.de reſtitu.ſpo.Piſanis.reſpon.j.verſi.& ſu-
3 per ea. & ſic † not. hic quod quamuis pro cauſa dubia non eſſet
quis excommunicandus,arg.x.q.iij.graue, & expreſſum.ea,q.ne-
mo epiſcoporum.tamen ſententia lata tenet.ſi.ij.qō.vj. biduum.
verſi.ſane.ff.quando ap.ſit.l.j.§.biduum.& §.ſane.Vel dic ſufficiē-
ti.i.iuratoria in hoc caſu,quia iuramento obſtante,antequam eſ-
ſet ſoluta pecunia non licebat quæſtionem referre de fructibus,
vt patet s̃.reſpon.j.& ex his,quæ ſequuntur,& no.j̃.in fi.c.quod ve
rius eſt.[Deinde] verſi.[Et redditus,] ſed quare non fit compen-
ſatio ſortis,& redditutum.C.de pign.act.l.j.& ij.j̃.de pign.cum con
tra.j̃.de vſuris.conqueſtus? Reſpō.quia quantitas fructuum liqui-
da non erat,ſed dubia,vt not.s̃.in præced.glo.& ideo non poterat
compenſari.C.de compen.l.fi.j̃.depoſiti.bona fi.§.fi.Et quia obſta
bat iuramentum,vt s̃.ca.proxi. quamuis alias dicat lex, quod nō
refert,vtrum ſoluat aliquis,an compenſet,ff.qui po.in pign. hab.
nam ſi debitores,& adde,quod j̃.no.ſuper verbo.reſtituant.[Sub-
traxiſſe] auctoritate iudicis,qui & creditorem excommunicauit,
vt s̃.§.j.& ſic non incurrerunt pęnam illarum.l.C.vnde vi. ſi quis
in tantam,ff.quod met.cau.extat.argu.ff.de acquiren. poſſeſ.iuſte,
Alij dicunt,ꝙ non fuit actum ad hoc.ff.ſi quis cautio,l.ij.reſpon.
j.s̃.de ordi.cog.cum dilecta.§.fi.Alij, ꝙ nihil ad Papam de poſſeſ-
ſionibus,niſi ratione vſurarum & iuramenti.vnde & ratione pec
cati tantum præcepit ipſas reſtituendas,s̃ de iudi.nouit.alias con-
tra.8.diſtin.quo iure.j̃.qui fil.ſunt legi.cauſam.ii.§.nos attenden-
tes. Alij, ꝙ in rebus eccleſiaſticis illę leges non vendicant ſibi lo-
cum.s̃.de do.& contu.ca.j.s̃.de iud.dilecti.& de hoc not.s̃.de ord.
cum dilectus.& xvj.q.vi.placuit.[Reſtituant.] Sed nonne pote-
runt hi debitores cum fructibus perceptis debitum compenſare?
arg.ꝙ ſic.C.de compenſatio compenſationes.ff.ſolu.mat. diuor-
tio §.ob donationes.ff.ad leg. fal.quod de bonis.§. quod autē. Sed
4 non eſt verū,quia † non admittitur compenſatio,niſi de pecunia
ad pecuniam,ff.de pig.l. grege.rn̄.j. Niſi forte fructus eſſent con-
ſumpti,in quo caſu non fit compenſatio de pecunia ad fructus,
quia iam conſumpti ſunt,ſed ad precium, ſiue æſtimationē eo-
rū.Sic fit compenſatio nō de pecunia ad ſpeciem, ſed de pecunia
ad pecuniā,& ſic intelliguntur leges allegatæ in prin.huius gl. hic
autem non erant fructus conſumpti, & ideo non erat compenſa-
a tio admittenda. Vel ideo non admittitur hic cōpenſatio, a quia
ad reum

ADDITIO.

a ¶Compenſatio.Adde qualiter intelligatur quod fructus pignoris dedu-
cantur in ſortem.& caſus in quibus fallit hæc regula.Et an in ſortem cō-
putentur non ſolum fructus percepti, ſed etiam qui percipi potuerunt.
Et quare hic non deducuntur fructus in ſortem.clare per do.Abba.hic in
ver.oppo.ij.& eius apoſtillatorem.

ad reum non ad actorem ſpectat compenſationem obijcere.hic
autem creditor,qui fructus receperat, erat reus, & debitores age-
bant,vnde & coram Archiepiſcopo petierant res ſibi reſtitui pi-
gnoratas.Sed & ſi creditor actor eſſet non tamen poterāt ſibi cō-
penſationem obijcere debitores,quia actum erat inter eos,& hic
expreſſe iurauerant,quod non moleſtaret creditorem in aliquo,
nec fructus perceptos ſibi computarent in ſortem, donec eam a-
liunde integraliter ſoluiſſent in pecunia numerata. Vel hic lique
bat de debito,ſed de fructibus perceptis,vel quantitate,ſeu ęſtima
tione eorum non liquebat † De liquido autem ad dubium non
eſt compenſatio admittenda.Vel dic,vt legitur, & not.j̃.depoſiti.
bona fides.§.fi.ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius gl. & s̃.
eo.ſuper verbo.& redditus.[Cum autem.] uerſic.[Ei] ſ.creditori.
[Perſoluerint.] debitores. [Reſtituendum] cum ergo debitores
habeant actionem quare non habent exceptionem? dic,vt not.s̃.
eo.c.proxi.[Reducatis,] & non dicit per cautionem receptam di
ſtringatis,vel vlterius in alio procedatis.per quod innuitur, ꝙ ſu-
pradicta cautio non eſt pignoratitia,nec fideiuſſoria,ſed iuratoria
tantum,alioquin dixiſſet,& iunxiſſet hic, & per cautionem rece-
ptam ab eo diſtringatis eundem ſiue compellatis.

SVMMARIVM.

1 *Deus cor conſiderat & attendit.*
2 *Iuramentum etiam metu extortum obligat.*
3 *Prætor diuina voce dixit ratum non habebo quod metus cauſa factum eſt.*
4 *Neminem debemus decipere, nec illaqueat.*
5 *Voluntas coacta voluntas eſt.*
6 *Exemplis iudicandum non eſt.*
7 *Aliquis punitur in odium alterius.*

CAP. VIII.

SI vero aliquis. &c.[Grauiſſimo] qui poſ-
ſit cadere inconſtantem,ꝙ
dic,vt no.s̃.quod met.cau.Abb.& c.ad aures.[Refuta-
re.] & non repetere.alias contra.s̃. quod met.cau.ad
audientiam.[An alter.] & quis.alias inſufficiens.ſiue incerta erat
quæſtio,& dicas ꝙ is,q coactus iurauit,vt j̃.§.fi.¶ Tibi duximus.]
ij.pars.[Non eſt tutum] immo quando iuramentū non eſt ob-
ligatorium.hic autem non intendit ſe obligare cum effectu,licet
verba proferat,ſed ſolum ipſa profert,vt euadat,vt patet in eo, qđ
no.s̃.quod me.cau.ſacris,igitur tale iuramentum nō obligat quo
1 † ad Deum,qui potiſſime cor conſiderat,& attendit, xv.q.vj.c.j.in
fi.quare ergo ſtatuit eccleſia, ꝙ tale iuramentum ſeruari debeat?
dic,vt no.s̃.quod me.cau.ad audientiam.reſpon.j.in fi.& j̃.eo.c.ve
rum.[Quemlibet.] i.aliquem, vel quemlibet dicit propter exce-
ptionem ſequentem.[Venire] immo omnino debet ſeruare,ni-
ſi auctoritate ſuperioris abſolueretur ex cauſa, vt ſtatim ſequitur,
& probatur s̃.de elec.venerabilem.§.penul.& not.s̃.eo. debitores.
& hoc teneas,ſecundum do.n.niſi tale &c.vel niſi fiat auctoritate
iuris canonici ipſum iurm omnino reprobantis,s̃.de for. comp.
ſi diligenti.j̃.eo.veniens.& c.quintauallis. vel quia conditio ſubin
telligitur,j̃.eo.quemadmodum.vel auctoritate Papæ,s̃.de reſcrip.
conſtitutus.j̃.eo.venientes.§.j.in fi.vel eccleſiæ.j̃.eo.ſicut.& j̃.[Sa-
lutis æternæ] vel corporalis.22.q.4.§.fi.uer.quiſquis.in fi. vel ſi ver
gat in peiorem exitum.j̃.de ſpon.c.ij. & hoc intelligitur ſi directe
vergat.nam ſi indirecte, ſiue occaſionaliter ſeruandum eſſet. 22.
q.4.ſi aliquid.j̃.eo.cum quidam.ſecundum Ala. [Materiam] ſic
C.ſi aduer.ven.l.j.C.de indic.vidu.tol.l.2.in fin.& j̃.eod.verum.93.
diſt.peruenit.xxiij.q.4.eſt iniuſta.[Contra proprium iurm] argu.
2 ex hoc loco ꝙ iuramentum etiam metu extortum obligat, dum
modo ſine periculo animæ ſeruari poſſit,ad idem s̃. quod metu.
cau.ad audientiam.xxij.q.v.qui compulſus.& c.ſi quis coactus. &
q.iiij.ſi aliquid.Argu.contra,s̃.quod met.cau. ca.j.xv.q.vj. alius.&
ca.auctoritatem.& videtur expreſſum in auth. ſacramenta pube-
rum.quæ no.j̃.eo.cum contingat.§.fi.Bar. & T.dixerunt,quòd ta
3 le iuramentum neminem obligat. † tanquam prætor diuina vo
ce dixerit,quod metus cau.factum eſt ratum nō habebo.ff. quod
me.cau.l.j.Ala.& alij quidam dixerunt conſiderandam intentio
nem iurantis,& ſecundum ipſam obligatur, vel non obligatur.ſe
cundum ꝙ intendat vel non.ar.j̃. de bapt.maiores.§. item quæri-
tur.& ſeq.& j̃.eo.veniens.& c.quanto.& c.ea te.Alii quorum opi-
nio eſt communior dicunt,ꝙ obligat,niſi ſit tale &c. vt hic dicit.
potius enim deberet homo omnia mala pati, quam contra Deū,
vel animam ſuam iurare, vel iuramentum præſtitum ſeruare, s̃.
quod met.cauſ.ſacris,32.q.v.ita ne.Quarti dicunt, ꝙ hoc verum
eſt in aſſertorio iuramento.in promiſſorio autē ſecus,illud enim
nullo modo obligat,dum modo talis ſit metus,qui potuerit cade
re in conſtantem,& de hoc plenius not.s̃. quod met. cau. Abbas.
4 [Ne auctores] &c. quod eſſe non debet quia † neminē debemus
decipere,C.de his,qui ve.e.impe.l.j.in fi.j̃.de dona. per tuas,nec il-
laqueare.27.q.j.de viduis.quod faceremus,ſi diceremus iuramen
tum hoc non eſſe obligatorium,multi enim ex hoc crederent,ꝙ
in omnibus talibus poſſent venire contra.propria auctoritate. &
ſic eos contingeret deierare, hoc igitur teneas, ꝙ ſi iuramentum
ſit præſtitum ſuper proprio dando,vel remittendo,vel renuncian
do,vel non petendo.non licet alicui ſine auctoritate ſuperioris ve
nire contra,vt patet in eo,quod legitur,& not.s̃.quod met.cau.ad
audientiam.& ca. ad aures.& de renuncia.cum inter P.Gaufridi.
verum] iij.pars.[Miniſterium] i.officium.s̃.de elec. cum in cun-
ctis.§.inferiora.[Abſolutionis] ad cautelam ſecundum Bern. &
T.immo ex neceſſitate ſi intendebat ſe obligare ſecundum Ala.
Immo ſemper ſecundum alios. dummodo non ſit contra Deū,
5 vel animam † nam & coacta voluntas,voluntas eſt.xv.q.j. meri-
to.ff.quod met.cau.ſi mulier. [Meruerunt] quod fieri debet,arg.
6 j̃.de re iudi.in cauſis † alias autem exemplis iudicandum non eſt,
C.de ſenten.& interlo.om.iud.nemo iudex. [Et ad cohercendā]
7 ver.[Iniquitatem] ſi.80. diſt. neminem. vbi & punitur aliquis in
odium alterius.& j̃.de pęnis,in quibuſdam.Sed multo fortius eſt
diſpenſandum,vt hic,& argu.3.q.v.accuſatoribus.vj.q.iij.denique
79.diſtin.ſi quis Papa.vj.q.j.ſi quis cum militibus.in fin.nę alienus
dolus obſit Innocenti,& proſit doloſo.ff.de dolo.l.j.]Permiſſi]qa
nulla pœnitentia eis impoſita eſt,vel etiam imponetur, ſi mini-
ſtrauerint,ſed tamen dicetur eis poſt abſolutionem,ꝙ miniſtrēt,
j̃.eo.verum.tu vero dic promiſſi auctoritate ſuperioris,qua inter
ueniente poterunt contra iuramentum,venire, ſecundum do.n.
cui & magis placet hæc vltima expoſitio, quam prima. Vel dic
permiſſi.i.dimiſſi.non enim tolerantia,vel diſpenſatio, ſed ius cō
mune.licet Ala.ſcripſerit hic cōtra Gaufre.ſic igitur adhæret opi-
nioni T.dic,vt no.s̃.§.j.ſuper verbo.contra proprium iuramētū.

SVMMARIVM.

1 *Monachi propria carent voluntate.*
2 *Monachus non debet extra clauſtrum vagari.*
3 *Abbas tenetur Monachum uacantem reuocare.*
4 *Abbas non debet monachis materiam vagandi miniſtrare.*
5 *Creditores debitorum filios recipientes cadunt a credito.*
6 *Liber homo ſe obligare in certo loco.*
7 *Nemo poteſt promittere alienum factum.*
8 *Stipulatio inutiliter committitur cum monaſterio.*
9 *Monachi diu non debent eſſe extra clauſari.*
10 *Pęnalis obligatio nec ſucceſſores nec eccleſia obligat.*
11 *Actio datur ex naturali obligatione.*

CAP. IX.

EX reſcripto. &c.[Et j̃.]hoc eſt, vt ei forſan
ſolueret vſque ad annum.[Et
ſuper hoc] & ca.ſ.ꝙ dictam ſolutionem adimpleret.
[Obſides] voluntate, ſ. illorum monachorum. alias
1 enim detineri non poſſent.ſm B.immo † cum monachi ſint, &
ſic propria careant voluntate, & neceſſe habeant Abbatis impe-
rio obedire.xij.q.j.nolo.dummodo neceſſitas, vel vtilitas mona-
ſterij hoc expoſcat.s̃.de poſtul.c.ij. Sed contra. quia ſtabilitas loci
eſt de ſubſtantia regulæ,& eam profitetur monachus,contra quē
ſm eam regulam,nec Abbas diſpenſare poſſet, neque iuramen-
tum aſtringit,j̃.eo.ſicut ex literis.Et eſt ratio, quia ſicut piſcis nō
2 viuit ſine aqua,ita nec monachus ſine clauſtro, † vnde nec extra
clauſtrum debet vagari xvj.q.j.ſi cupis.& c. placuit. & multis alijs
3 capitulis.† Item abbas tenetur vacantem reuocare,s̃.de offi. ord.
quanto.j̃.de regula.c.fi.non ergo debet monachis hoc præcipere,
4 nec † vagandi materiam miniſtrare,arg.j̃.de natis ex li.ven.c.vni
co.cum ſuis concor.Sed nec ſunt aliqui clerici beneficiati, vel in
ſacris conſtituti a diuinis officijs auocandi,ar.ff. de arb.non diſtin
guemus.§.ſacerdotio.88.di.cap.fi.Sol. verum eſt hoc de toto con
uentu.etiam ad tempus,vel de vno monacho in perpetuum. Por
ro neceſſitate,vel vtilitate monaſterij exigente poteſt hoc de ali-
quibus monachis tolerari ad tempus, dummodo numerus non
nimis excedat,arg.in eo,quod legitur,& no.s̃.de tem.ord.c.j. & ij.
imperante abbate.ſecundum ea,quæ not.s̃. de regula.non eſt vo-
bis.& ſupra,de poſtul.c.ij. Sic & qnandoque ad tempus extra clau
ſtrum in alicuius prælati,vel etiam magnatis ſeruitio detinetur,
quod nec vtilitate monaſterij fit.quia & per ipſum plerunq; mo-
naſterij negocia procurantur,ſicut & alias dicitur,j̃. de cleri. non
reſi.cum dilectus.ad fi. [Dedit] non ipſos obligauit tanquam pi-
nus,ſed nec cadit in libero homine hæc obligatio.C. quæ res pig.
oblig.poſ.qui filios.j̃.de pigno.c.ij.vbi de hoc.C. de act. & obli.ob
es.in Auth.vt nulli iud.§.quia vero.coll.ix. vbi & dicitur, ꝙ credi-
5 tores † qui filios debitorum recipiunt in pignore cadunt a credi-
to.& etiam in aliā tantam quantitatem damnātur verberibus ca
ſtigati,niſi in caſu,in quo teneret vēditio: vnde multo fortius ob-
ligatio,quando ſ.pater famæ perit præ nimia paupertate, C.de pa
tri.qui fi. diſtra.l.2. Poteſt tamen homo aſtringere ſe ſacramento
ad tenenda hoſtagia,ſi pecunia in termino non fuerit perſoluta,
hoc eſt,non exire aliquod clauſtrum,vel etiam vicum,vel domū
quouſque fuerit ſatisfactum,vt hic,& s̃.de reſti.in integ.expoſita:
in fi.23,q.8.& pridem alias vt pridem.ad idem.ff.qui te.ſa. poſ.ob
ſides.ff.de iure fiſci diuus.& ſi talis dum eſt in hoſtagio capiatur,
reſtituitur,ff.ex quibus cau.maiores, necnō.§.j.& ſic loquitur hic
vnde,& ſequitur j̃.vt ſi ipſi deficerent, alij monachi loco eorum
in hoſtagio ponerentur,hoc etiam approbat aduerbium j̃.§.j.po
ſitum ibi,qui ſimiliter &c. Alioquin ſi monachi detineretur in-
uiti in aliquo loco,detentores eſſent excommunicati.j̃.de ſentē.
excō.nuper.quinimmo nec voluntarij poſſent ſe ſubijcere vincu
lis laicorum,quominus & ipſi vinculantes excōmunicati eſſent,
vt patet in eo,quod leg.& no.j̃.de ſenten.excom.contingit.j.& in
6 hoc concordat.d.n.† Poteſt igitur liber homo obligare ſe, vt cer-
tum locum non exeat quouſque debitum fuerit perſolutum, vt
hic,vel excōicetur,aut terra ſua interdicatur,s̃.de offi dele.P.& G.
vnde & ſequitur.[Qui.] ſ.monachi.[Conuentione] vt ſi non ſer-
uaretur,tenerent hoſtagia.vel vt curarent,& facerent,quod obſer
7 uaretur,vt j̃.§.j.in fi.alias † nullus poteſt promittere alienum fa-
ctum,inſti.de inuti.ſtip.§.ſi quis alium. non tamen eſt de hoc fa-
8 cienda magna vis in hoc caſu, quia & contra † monachum inu
tiliter committeretur ſtipulatio.cum proprio careat.j̃.de ſta.mo.
monachi.§.qui vero.xij.q.j.nolo.& c.non dicatis.ſed hoſtagia ꝑ-
miſſa coguntur ſeruari,vt j̃.§.ideoque.[Iurauerunt] ſubaudi fuit
etiam actum,vt ſi ipſi &c.iſtud vt non determinat verbum iura-
uerunt,ſed verbum deficerent ſecundum d.no.iſta autem interli-
nearis non eſt neceſſaria,quia ſufficit præcedens ſubauditus [De-
ficerent] puta caſu mortis.s̃. de reſcript. ſciſcitatus. vel quia † diu
non debent eſſe extra clauſtrum,vt patet in eo, quod leg.& no.s̃.
ſuper verbo.obſides. [Alij.] hi autem quouſque electi ſint cogi
non poſſunt,ſed abbas cogendus eſt,vt ipſos eligat.arg.s̃. de elect.
publicato.& electi: per abbatem obedire coguntur, vt ſequitur,
& arg.s̃.de off.deleg.ſuſpicionis.ſed contra totum monaſterium
agi poteſt ex quo intelligimus contractum verſum in vtilitatem
10 ipſius.j̃.de fideiuſſo.quorundam,& de ſol.c.j. alias † pęnalis obli-
gatio,nec ſucceſſores,nec eccleſiam obligaret,j̃.de precar. ca.ij.j̃.
de dona.c.ij. [In hoſtagio] i.qui tenentur ex conuentione iurata
non exire certum locum,quouſque fuiſſet de pecunia ſatisfactū
& eſt hoc uerbum vulgare, quaſi vbique in lingua latina, & ſpe-
cialiter in Francia,borgūdia,& prouincia.¶ Inſuper] ij.pars.[Ser
uarent] graue eſſet hoc in quolibet homine,ff.de cōſti.pec.l.j. ſed
multo fortius in religioſo,arg.s̃. de procur. in noſtra præſentia.§.
fi.[Vxorem] renunciantem veleiano,& omni legum auxilio, C.
quando mu.tu.off.fun.l.fi.& in auth.vt liceat matri & auie. alias.
contra.& C.ad velle.per totum. Vel dic,ꝙ aſtringitur propter præ
ſtitum iuramentum.s̃.eo.ad noſtram.& c.debitores.& j̃.eo.cum
contingat,ſiue fidei interpoſitionem ęquipollentem.s̃.quod me.
cau.ad aures.& iunge,quod no.j̃.de contrahen.emptio.peruenit.
[Qui] ſ.V.& vxor eius.[Similiter] i.de obſeruanda conuentione
iurarunt,vt s̃.reſpon.j.hoc eſt niſi pecunia ſolueretur iurarunt te-
nere hoſtagia,& etiam pecuniam ſoluere.concedentes, ꝙ ſi hæc
non ſeruarentur ipſi & terra ſua ſupponi poſſent eccleſiaſtico in-
terdicto,vt patet j̃.in fi. [Præſtitiſſe] & vtrique vel omnes ipſum
violaſſe.& ſic abbate non ſoluente, monachi ad hoſtagia & ipſis
monachis non ſeruantibus hoſtagia ipſa fuerunt V. & vxor ſua
obligari,quia extitit conditio,ſub qua ſe obligauerant, vt patet.s̃.
eo.in prin.& ideo hi,& illi diſtinguuntur,vt j̃.§.j. ¶ Ideoque] iij.
pars.[Quatenus] ſubaudi ſi eſt ita,hoc enim vel ęquipollens ſem
per in talibus ſubauditur,s̃.de reſcrip.c.ij.& oīa ſuperiora reſpicit,
s̃.de reſcrip.olim.§.fi.[Tam abbatem,q̃ monachos.] &c.& tamē
certum eſt,ꝙ monachi non potuerunt ciuiliter,ſed tantum natu
11 raliter obligari.& ſic eſt hic expreſſum † ꝙ ex naturali obligatio-
ne actionem damus,quod dic,vt not.s̃.de pac.c.j.[Abbatem,] ut
ſoluat.[Quod monachos] vt quouſque ſolutio ſit facta hoſtagia
tenent [Alioquin] ver.ſic nec abbas ſoluit. nec monachi tenent
hoſtagia nec V.& vxor conuentionem faciūt adimpleri.[Ingreſ-
ſum.]ab hac pęna incipiendum eſt contra perſonas religioſas,&
in poteſtate conſtitutas,vt hic,& s̃.de offi.dele ſane quia s̃. de dol.
& contu.veritatis.[Et intnrea] ſi,s̃.de offi.del.P.& G.j̃.eo. ſicut. &
s̃.reſpon.j.in fi.j̃.de ſpon.non eſt vobis.vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Infamib.portæ dignitatis non patent.*
2 *Neceſſitas a periuro & furto excuſat.*
3 *Iura ſubueniunt neceſſitate impeditis.*

CAP. X.

QVerelam. &c.[Eccleſiæ de ſtatera] prębendę
forſan ipſius canonici annexam,
j̃.de præb.extirpandæ.§.qui vero, & c.expoſuiſti. [Per
biennium] hoc ipſo debuit clericus amittere ius ſuū
& eccleſia incidit in cōmiſſum.x.q.2.hoc ius.§.qui rem.j̃.de loc.
c.pen.& fi.vbi de hoc.ff.locat.quæro.§.inter locatorem s̃.de dilat.
litteræ.vbi de hoc.[Ceſſauit] ſ.V.clericus.& ideo eccleſia in com
miſſum incidit,vt dictum eſt,& ipſe periurus fuit, vnde & ea pri-
uari debuit,vt ſeq.& ſic priuatˉ duplici ratione.¶ Quoniam igitˉ.]
2.pars.[Crimine periurij] ſunt enim infames, vj.q.j.infames.& c.
1 quicunq;.22.q.v.ſi quis conuictus.C.de tranſac.ſi quis maior † q-
bus portæ dignitatis claudi,& non patere debent, C.de dign.l.ij.li.
xij.C.de infam,l.vnica.j̃.de exceſ.præla.inter dilectos.s̃. de teſti.li-
cet ex quadam.nec amplius ad teſtimonium admittuntur.s̃.de te
ſti.c.ad teſtimonium.xxij.q.v.paruuli.[Si vobis conſtiterit] in mo
dum inquiſitionis procedendo contra ipſum d.n. [Non neceſſi-
tate] quæ legem non habet.s̃.de conſue. quanto.j̃.cod. breui.j̃.de
obſer.ieiu.conſilium.forſan paupertatis note.j̃.de ſol. odoardus.
2 † Et ex his notabis,ꝙ neceſſitas excuſat a periurio, & furto, vt pro-
bant dicta iura ad idem.xxiij.q.viij.ſi nulla.l.diſt. præsbiteros.j̃. de
pign.ſignificante de cond.diſt.v.diſcipulos.j̃.de furt.ſi quis per ne-
3 ceſſitatem, † & iura ſubueniunt neceſſitate impeditis,ff.ex quib.
cau.ma.non enim.ff.locati cum in plures.§.veſtimenta.ff.ſi quis
caut.l.ij.§ ij.nec dicitur deierare,qui ex iuſta cauſa deſerit iuramē-
tum,ff.qui ſatiſda.co.l.fi.[Sed voluntate] quia tunc eſt, quod im-
putari poteſt,alias contra.s̃.de reſtit.ſpol.olim.ii. & in præced.glo.
[Penſionis] duorum biſantiorum.[Ipſum] ſ.V.clericum. [Re-
mouentes] Sed contra,quia hic agebatur ad penſionis ſolutionē
ciuiliter,vnde & ſi probetur crimen,nō debet deponi.j̃. de accu-
ſa.ſuper his.& c.inquiſitionis.reſpon.j.s̃.de ord.cog.cum dilectus.
§.fi.ſed hoc ideo eſt ſm quoſdam,quia iſte clericus non erat pręla-
tus,ſed conductor,ſiue vicarius.& ideo ex quo in ſolutione ceſ-
ſauit,per biennium priuandus fuit,vt & no.s̃.reſpō.j. Sed huic in-
tellectui contradicit,quod dicit regere.nec intelligo ꝙ hic agere-
tur ad penſionem,immo ad remotionem ab eccleſia : tum quia
ceſſauerat in canone,ff.de lege cōmiſ.l.j. tum quia periurus erat,
propter quod crimen ad hoc etiam ciuiliter agi poteſt argu.s̃.de
teſti.quotiens.j̃.eod.ca.j.in fi.ſicut & alias fit.j̃.de fideiuſſ.peruenit
j̃.de ſi. per tuas.j̃.de accuſ.inquiſitionis.& hic euidenter probatur
[Eam] ſ.eccleſiam.[Præfato R.] canonico,a quo forſan eam te-
nebat,& ſm hoc expone,quod s̃.præmiſit regere.ideſt tenere, vel
etiam depoſitionem ad tempus habere,ſicut nec laicus.j̃. de deci
mis quamuis.& c.prohibemus.

ADDITIO.

Neceſſitas a periurio,& furto excuſat.vide bo.gl.quare neceſſitas excuſat
a furto & non a fornicatione.infra,de fur.ca.ſi quis in neceſſitate famis.

SVMMARIVM.

1 *Forma iuramenti præſtandi a curatoribus animarum.*
2 *Iurantes in eccleſia de gratia tolerantur.*
3 *Iuramentum an ſit peccatum mortale vel veniale.*

CAP. XI.

TVanos. &c. [Iuramento] de duobus, quæ ſe-
quuntur.vtrum.ſ.primo,vel ſecundo.
& dicendum eſt,quod ſecundo, vt j̃.§.j. & ordina ſic
litteram ſubſequentem. [Cum religioſi conſtringūt
clericos religione iuſiurandi ad maiorem] &c. Sed qualiter eos
conſtringunt? conſtrictione forſan ſimoniaca, & ambitioſa.qđ
exemplifica,per id,quod le.s̃.de pac.cum clerici.& j̃.de cēſi. cum
clerici.& nota.j̃.§.j. [Penſionem] quod idem eſt in ſubſtantia.&
hoc eſt primum iuramentum [Cum autem] ver.[Iurāt] & hoc
1 eſt ſecundum, ſiue poſterius iuramentum. † conſueuit enim re-
ctor eccleſiæ iurare epiſcopo,quando ab eo inſtituitur,ſeu anima
rum cura alicuius eccleſiæ committitur, & ſunt diuerſæ formæ
in diuerſis eccleſijs.hæc autem forma videtur congrua, quæ & per
iura comprobari poteſt.Iurabit.quod fidelis erit epiſcopo,& obe-
diens.s̃.eo.nullus.33.diſt.quamquam.in quo intelligas,ꝙ ſenten-
tias ſuas ſeruabit,& pro poſſe ſuo faciet obſeruari, quod & aliqui
exprimunt,s̃.de off.ord.cum ab eccleſiarum. & c.ad reprimendā.
& mandata ſua ſancta & honeſta adimplebit,s̃.de maio.& obed.
quod ſuper his,& de off.archid.c.fi.reſpon.j.nihil.alienare ſine cō
ſcientia ſua.xij.q.2. Abbatibus.xvij.q.iiij. in venditionibus nomi-
ne eccleſiæ,vltra certam ſummam,quæ arbitrarię determinatur
mutuum non contrahere,j̃.de fideiuſſ.quod quibuſdam.eccleſiā
non relinquere,nec ad aliam ſe transferre ſine licentia,s̃.de renū.
admonet.iura eccleſiæ iuxta poſſe petere,& defendere.vtilia eiuſ-
dem procurare.& nociua vitare,argu.C.de epi.aud. de creationi-
bus,quod intelligitur etiam poſtpoſitis negotijs proprij matrimo
nij,arg.vij.q.j.præſentium.& c.placuit vt nemini.xvj.q.j. qui vere.
ibi.& neque communicare eccleſiaſticas &c.& ca.nos autem.ibi
at ſi qua opera & ibi.nec noſtrum ocium. & c.nihil dare. vel de-
diſſe, nec aliquod pactum feciſſe, vel aliud illicitum commiſiſſe
per ſe,vel per alium, nec alium ipſo ſciente pro eccleſia, quæ ſibi
committitur adipiſcenda.j.q.ij.quam pio.s̃.de pac.ca.fi.j̃. de Sim.
ex inſinuatione.& c.nobis fuit.& ſi ad aures eius hoc vitium per-
uenerit ſtatim epiſcopo ſignificabit. & ei iuxta volūtatem epiſco
pi renunciabit,ſupra de cie.c.penul. ordines recipere ſuis tempo-
ribus,quando non eſt ordinatus, ſupra de æta.& qua.quæris.in ec
cleſia perſonaliter reſidere,& deſeruire in ordine, quem cura ip-
ſius requirit,j̃.de cler.non reſid.quia nonnulli.& ca. relatum.j̃.de
præben.extirpandæ.§. qui vero. & quod nihil ſoluet alicui nomi-
ne cenſus eccleſiæ vltra ſolitam,& antiquam penſionem, vt hic.
De formis aliorum dic,vt not.s̃.eodē.ego. & de ma.& op.dilecti.
¶ Tuæ igitur] ij.pars [Poſterius] epiſcopis præſtitum, vt s̃. verſic.
prox.[Late.concilij] j̃.de cenſi.prohibemus,& aliorum iurium,
s̃.eod.titu grauis.& c.cum clerici. [Primo] illicito & non ſeruan
do,cum vergat in eccleſiæ detrimentum,infra eo.ſicut nobis.vbi
de hoc, alias autem ſi primum licitum eſſet ſemper poſterius ei
contrarium illicitum cenſeretur,nec eſſet ſeruandum poſterius,
immo primum.j̃.eo.veniens.in fi. vbi de hoc. [Præiudicat.] im-
proprie loquitur,quia ei,quod nullum eſt præiudicari nō poteſt.
argu.s̃.

arg.s̃.de conſti.cum acceſſ.§.j.ad fi. primum autem nullum eſt,
nec ſeruandum tanquam ex auaritia præſtitum.j̃.de præben.aua
ritiæ,& ex ambitione ſimoniaca.8.q.3.talia.& c.artaldus. & nota.
s̃.reſpon.j.vnde & quilibet poteſt venire contra,cum certum ſit,
ꝙ non eſt obligatorium,immo euidẽtiſſime reprobatum, vt no.
s̃.de elec.venerabilem.§.pen.& j̃.eod.quanto.§.j.[Proceſſit] & hi
2 qui † iurauerunt in eccleſijs,de gratia tolerantur,nam de rigore iu
ris expelli deberent,s̃.de pac.cum clerici.j̃.de cenſi.grauis.ſm do.
no.hic autem non tolerantur,immo excludi mandantur, vt ſe-
quitur j̃.§.j.ad fi.& ibi no.¶[Cæterum.] iij.pars.[Pro periurio]de
facto,& de iure ſi primum ſeruant,vel ſaltem de facto, ſi ſeruant
ſecundum.dicent enim omnes,ꝙ deierat pro eo,ꝙ id,quod iura-
uit,non ſoluit,& ſm hoc eſt hic not. ꝙ propter periurium de fa-
cto priuatur,quis eccleſia ſua, multo fortius ſi de iure periurus ſit
s̃.eo.querelam.Vel dic periurio.i.temerario iuramento,nõ enim
habuit in ſe iuſtitiam,& ideo temerarium cẽſetur primum, vt pa
tet in eo,quod no.s̃.§.j.& 22.q.ij.animaduertẽdum.& q.4.in ma-
lis.cum enim a iuramẽto ius ſuperioris intelligatur eſſe exceptũ,
vt leg.& no.j̃.eo.venientes.§.j.ad fi.multo fortius ius canonicum
intelligitur eſſe ſaluum,arg.j̃.eo.veniens.& ca.ad noſtram.ij.s̃. de
conſtitu.quæ in eccleſiarum.ff.de pac.iuriſgen.§. generaliter.Hic
autem qui temerariæ iurat,eo ipſo reputat̃ periurus,& eſt in hoc
caſu periurium tranſgreſſio in iuramento præſtando,quia pręſta
3 tur ex certa ſcientia ꝯ iura.† Si vero aliquis falſum iurat ignoran-
ter nullum eſt peccatum 22.q.2.homines. Quod ſi licitum ſit id,
quod iuratur,veniendo poſtea contra,peccant mortaliter,s̃.eod.
ſi vero.& c.querelam.Si autem illicitum ſit adeo, ꝙ eius obſerua-
tio vergat in ſalutis æternæ vel corporalis interitum , non peccat
contraueniendo,ſed peccat taliter iurando,xxij.q.4.c.j.2.& 3. Sed
& quandoque fit indiſcretum iuramentũ, quod ſi ex propoſito,
& deliberatione fiat,mortale eſt,j̃.eo.c.j.in fi.& c.ij.22.q.4. qui ſa-
cramento.Quãdo autem quis iurat incaute, vt iocoſa leuitate ve
niale eſt,xxv.di.§.alias ſm T.multis autem modis dicitur licitũ,
vel illicitum iuramentum. vnde verſus.

Sic iuriſiurandum licitum diſcerne notando.
Quis cui,quid,per quod,ad quid,cur,quomodo,quando.

Quod dic,& proſequere,vt plene no.in ſumma.eo.ti.§.quomodo
cenſetur illicitum.[Quod vitare] quia inter hæc duo iuramenta
ita contraria tanta occurrit perplexitas, ꝙ vnum ſeruari non po-
teſt,quin & aliud violetur ſm d.n.[Excludantur] ergo non tole-
rantur hic de gratia,immo ab eccleſijs remouentur,vt hic habes
expreſſe,quamuis d.n.contrarium notauit s̃.§.prox. in fi.

SVMMARIVM.

1 *Dignitas delinquentis aggrauat peccatum.*
2 *Bonus tantum frigitur quantum amat Deus.*
3 *Eccleſia neſcit coſcientiam.*
4 *Quis plus puniatur tam in pecunia quam in corporali.*
5 *Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis.*

CAP. XII.

1 CVm quidam. & j̃.[Dignitate] ſic patet, ꝙ † dignitas delinquentis
aggrauat peccatum,vt hic,& 40.diſt.homo Chriſtia-
nus.xj.q.3.præcipue.l.di.quia tua.xix.diſt. nulli fas.32.
qõ.v.qui viderit,j̃. de hereti.excommunicamus.§. credentes.j̃.de
homici.ſicut dignũ.rñ.j.argu.ꝯ eſt.C.vt nemo priuatus.l.ij.24.q.j.
qui contra eccleſiæ pacem.17.q.4.nullus clericorum.35.diſ. ante
omnia.xlv.di.cum beatus.ff.de pęnis.aut facta.§.perſona Solu.in
2 quantitate contemptus metitur Deus quantitatem reatus † nam
tantum bonus frigitur,i.affligitur,quantum amat,7.q.j.§.cum er
go.ij.in fi. quanto ergo quis eſt in maiori dignitate, & poteſtate
tanto magis præſumitur peccare & contemnere. vnde quamuis
dicatur,ꝙ dignitas aggrauat peccatum,melius tamen diceret̃ ag-
grauat peccatorem, quia præſumitur, ꝙ plus contemnat. & ideo
3 ratione huius præſumptionis tñ ei maior pnĩa imponatur, † qa
eccleſia neſcit conſcientiam,j̃.de Sim. ſicut.in fi. poſſet tamen eſ-
ſe,ꝙ minor magis cõtemneret,& ſm hoc intellige, quod dicitur
hic,& in concord.De hac autem circunſtantia, & alijs in talibus
4 conſiderandis leg.de pe. diſt.v. conſideret. † In pecunia autẽ plus
punitur diues,quam pauper,nobilis,quam ignobilis,potens, quã
impotens.j̃.de male.ſtatuimus. In corporali autem magis punit̃
minor,q̃ maior,immo & plerunque parcitur maioribus, & mi-
nores puniuntur,vt patet in contrarijs ſupra ſig.& de hoc no.j̃.de
ſta.mo.ea quæ. [Illi uero] ij.pars [Abſoluendi ſunt] de facto ad
cautelam.nec enim eſt ſeruandum, quia † iuramentum non eſt
vinculum iniquitatis,xxij.q.3.inter cætera.j̃.eo.quanto.§.j.in fin.
& c.quintaual.vnde & ſequitur hic,cum illicitum ſit &c.& repe-
tere hic,quod no.s̃.de elec.venerabilem.§.penul.Aliqui tamen di
cunt,ꝙ taliter iurans non debet loqui patri quouſque a ſuperiore
fuerit abſolutus, quia tale iuramentum ſeruari poteſt abſque de-
trimento ſalutis,& ideo eſt ſeruandum.s̃.e.ſi vero. ſuperior tamẽ
poteſt,& debet relaxare huiuſmodi iuramentum,quod illicitum
eſt,quo facto libere poteſt loqui,vt hic,monachus vero,de quo lo
quitur j̃.c.j.prætextu præſtiti iuramenti non poteſt exire clauſtrũ
ſine licentia ſuperioris ſecundum d.no.xvj.q.j.placuit.[Rationi]
quinimmo & naturali iuri communi omnibus animalibus, vt
patet inſt.de iure na.reſpon.j.[Pœnitentia] vnius anni xxij.q.4. q
ſacramento.Vbi vero quis ſcienter deierat mendacium aſſeren-
do,vel contra promiſſionem iuratam veniendo datur pęnitẽtia.
7.annorum,& periurus infamis eſt,& in perpetuum teſtificari nõ
poteſt,vj.q.j.quicunque.xxij.q.j.ca.fi.s̃.de teſtib.teſtimonium.s̃.de
tranſac.ſi quis maior.vj.q.j.infames.

SVMMARIVM.

1 *Vbi quis ſe deuouit,ibi ſemper debet manere.*
2 *Clericus non debet locum ſuum abiurare ſine licentia ſuperioris.*
3 *Iuramentum non ſeruandum,cum ſine peccato mortali ſeruari non poſſit.*
4 *Monachus propter delictum poteſt eijci de monaſterio.*
5 *Calor iracundiæ excuſat.*
6 *Pęna vnius debet eſſe metus multorum.*

CAP. XIII.

SIcut ex literis. &c.[Iracundiæ]per hoc pa
tet,ꝙ iuramentum iudicio
caruit.xxij.q.j.& iurabunt.& q.ij.animaduertendum.
C.de iniurijs ſi non conuitij [Moraturus] quod ideo
1 non tenuit † quia vbi ſe deuouit ibi ſemper debet manere. xvj.q.
j.qui vere.& ca.placuit,& j̃.eo.cap.in fi.[Et j̃.] hoc eſt,quæritur v-
trum licitum fuerit ſic iurare,& vtrum ſeruandum ſit ita præſti-
tum iuramentum.& huic reſpondetur in ſequentibus.¶[Reſpon
demus] ij.pars[Monacho] iam profeſſo,vt ſequit̃. [Temerariũ]
immo nec licitum ſine ſuperioris licentia,s̃.de iura.cal.ca.j.ad fi.
xvj.q.j.monachi.s̃.de poſtul.ex parte.nec votum emittere. xx.q.j.
monacho cum & tales, nec propriam habeant voluntatem, 12.
q.j.nõ dicatis.tanquam hi,qui hominem ſuper ſua capita potue-
2 runt,xix.q iij.ſtatuimus,immo † nec clericus debet locum ſuum
ſine ſuperioris,licentia abiurare,s̃.de renuncia.admonet. & ca.ꝙ
3 in dubijs,ideo in hoc caſu, de quo hic loquitur non † eſt ſeruan-
dum iuramentum cum ſine peccato mortali ſeruari non poſſit,
xxij.q.4.ca.j.& ſeq.Quidam tamen dicunt, ꝙ licet hoc iuramen-
tum non præiudicet monaſterio,quin eum poſſit,repetere,ipſi ta
men qui præſtitit bene præiudicat, in tantum ꝙ monaſterium,
repetere non poteſt,arg.s̃. quod metus cauſa ad aures.& ca.ad au-
dientiam.s̃.de renun.ex tranſmiſſa, & c.quod iu dubijs. Sed non
obſtant illa iura,quia loquuntur in clericis ſæcularibus, qui & ſi-
ne aliquibus eccleſijs eſſe poſſunt.Secus in monachis & religioſis
qui non poſſunt,nec debent viuere ſine clauſtro, xvj.q.j. ſi cupis.
& c.placuit communi. vnde nunquam debet Abbas literas ab-
ſolutionis dare ſuo monacho, niſi prius habeat paratum aliud
monaſterium,ad quod vadat,ſed tamen bene licet, quo facto cũ
primo monaſterium nihil habet commune.ſic intellige.xix.qõ.
3.ſtatuimus,lviij.di.c.j.& ij.xvj.q.j.ſi quos,& cap.ſeq.xxj.q.ij.ſi quis
iam tranſlatus ſecundum d.n.& de hoc no.s̃.de off.ordi.quanto.
hoc tamen male ſeruatur de facto,quia tota die concedunt ſupe
riores literas religioſis, ꝙ poſſint ad religiones alias ſe transferre,
& ſi locum paratum nõ habeant,in quo recipiantur. vnde & ple
runque ipſos multis annis vagari contingit per mundum in po-
puli ſcandalum,& animarum non ſolum ſuarum, ſed etiam ſu-
periorum,qui ipſos ita fatue ſiue ſimpliciter licentiauerant non
modicum detrimentum.& ideo eſſet hoc corrigendum. Ad qd̃
4 accedit,quod leg.& no.j̃.de regula.ca.fi. † tamen propter delictũ
bene poteſt eijci monachus a monaſterio,& pęnitentia imponi,
per quam in aliquo ergaſtulo includatur,vt ibi patet & in eo, qd̃
leg.& no.j̃.de ſimo.veniens.& c.dilectus.& c.quoniam Simonia-
ca.quod dic,vt plene no.j̃.de regul.c.fi.& in his concord.d.n.[Pro
feſſionis,] quam facit quilibet de ſtabilitate loci perpetua, vt pa-
tet in fi.huius c.& innuit hic,ꝙ idem eſſet,& ſi profeſſus nõ eſſet,
6 quod verum eſt in hoc caſu. vbi.ſcilicet calore iracundiæ † ſuccẽ
ſus temerarie iurauit,ſecus ſi ex cauſa & ex deliberatione iuraret
quod nunquam intraret domum talis mulieris, quam turpiter
adamauit, quia hoc iuramentum ſeruandum eſſet quamuis ca-
uendum,nec hoc iuret quilibet indiſtincte, vt patet in eo, quod
leg.& no.infra,de coha.cleri.& mu.clericos.& ca.ſicut ad extirpã
dam. [Euacuaret] & mortem ſibi propinaret,quia ſicut piſcis ſi-
ne aqua &c.xvj.q.j.placuit.ſed contra,ſupra eo.ex reſcripto.ſol.ibi
7 & infra.§.j.¶[Ideoque] iij.pars. [Pertimeſcat] quia † pœna vnius
debet eſſe metus multorum.ij.q.vij.quapropter.C. ad l. Iul.repe.l.
j.ff.de pœnis. capitalium.§. famoſos.xviij.q.ij.petuenit.s̃.de tranſ.
epi.ca.j.in fi.vbi de hoc.[Ipſe vero] verſi.[Abiurare] i.etiam cum
iureiuran.repudiare.s̃.de reſti.ſpol.audita.& ca.accepta. Non po-
teſt enim monachus renunciare clauſtro in totum, niſi obtentu
maioris religionis,quod dic,vt leg.& no.j̃.de regu.licet.Ad tem-
pus tamen poteſt exire,& extra morari abbate hoc ex cauſa præ-
cipiente,& ſic ſoluitur,s̃.eod.ex reſcripto.[Pœnitentiam] de illi-
cito iuramento vnius anni,vt no.s̃.c.proxi.in fi.iuramentum ta-
men ſeruandum non eſt immo quilibet poteſt venire ſalubriter
contra huiuſmodi iuramẽtum 13.di.c.j.& ij.& xxij.q.4.per totũ.

SVMMARIVM.

1 *Fides veritatis, verborum adminicula non requirit.*
2 *Simplicitas commendatur.*
3 *Prælati hæredes non habent.*
4 *Libertus eccleſiæ tenetur profeſſionem facere infra annum.*
5 *Iurandum non poteſt ſine cauſa.*
6 *Quilibet naturaliter liber naſcitur.*
7 *Tranſgreſſor hæreditate priuari debet.*
8 *Prælati tenentur ad hominium ratione temporalium.*

CAP. XIIII.

VEritatis. Clemens iiij.indulſit Guillermo Re-
gi Siciliæ,vt nõ teneretur ſibi præſta
re iuramentum fidelitatis pro regno Siciliæ.ita tamẽ,
ꝙ hæredes ipſius Regis ſibi,& ſucceſſoribus ſuis fideli
tatem facere tenerentur,ſuper iſta indulgẽtia dubitatio mota fuit
in præſentia Regis,an ſingulis ſucceſſoribus ipſius clementis præ-
ſtare deberent fidelitatem,vel non. Duo Cardinales,qui erant ibi
legati Apoſtolicæ Sedis illam indulgentiam ſic fuerunt interpre
tati, ꝙ hæredes ipſius Regis tenebantur iurare fidelitatem domi-
no Papæ Clementi,& ſucceſſoribus ſuis,quo ſemel præſtito alijs
iurare minime compellerentur.conſultus fuit Papa ſuper hac in
terpretatione,& reſpondit,ꝙ non vult ab ipſa re cedere,ſed ipſam
ratam habet,& prout infra ſeq.ſicut hęc omnia tanguntur extra
d.n.eo.tit.veritatis.lib.6.& in integra planius explicantur.Quæ au
tem ſit hęc forma iuramenti leg.& no.ſupra eo.ego N.[Amica]
necnon & legibus. Inſtit.de legit.agn.ſucceſſ.§.ſed ſimplicitatem
1 [Simplicitas] fides † enim veritatis verborum adminicula non
2 requirit.C.ſi vt ab hæred.ſe.abſti.mi.l.i.Sic igitur † commendatur
ſimplicitas,vt hic ſupra de ſumma tit.c.j.in princ.iij.q.ix.pura,qd̃
intelligas de ſimplicitate columbina.mixta tamen prudentia ſer
pentina.xvj.q.j.ſi cupis.non de omnino ſimplici,& fatua, & indi
ſcreta.xxij.q.iiij.innocens,ideſt fatuus,& nimis ſimplex, ſupra de
iudic.paſtora.vbi de hoc.nam hæc reprobatur. xxxix.diſt.Petrus.
xlvij.diſt.de Petro. [Hæredes] per hoc verbum videtur,quòd non
3 loquitur de prælatis,ſed de vaſallis,† quia Prælati hæredes non ha
bent,ſupra de fil.præsb.ex tranſmiſſa.in fi.ſed ſucceſſores tantum.
ſed poteſt exponi,ideſt ſucceſſores,infra de ſolut.c.j.ad idem facit.
infra eo.§.vnico.ſuper verbo.& homini.vt ibi no. [Compellant]
4 Sed contra,quia † libertus eccleſiæ tenetur cuilibet profeſſionem
facere infra annum.xij.q.ij.ſæpe.& cap.longinquitate,& feudata
rius infra annum & diem,vt lib.feudo.de feud.non ali.ſine con-
ſen.ma.do.imperialem. §.præterea.j. Solut.dicunt quidam hanc
fuiſſe ſpecialem conceſſionem, & hoc ſatis innuitur in eo, quod
no.ſupra eo.c.in prin. Vel dic,quòd iurare poteſt quis ſucceſſori
bus,ſed non cogitur,nam & ſi ex parte iurantis perſonale ſit iura
mentum,ex parte tamen illius,cui iuratur eſt reale,vnde non ſo
lum perſonæ ſuæ ſit iuramentum,ſed eccleſiæ,vt patet ſupra eod.
c.ego.& lxiij.diſt.tibi domino ſecundum d.n. Alii dicũt,quòd ca.
primo allegata loquuntur de profeſſione,ſed nõ de fidelitate. lex
vero feudalis intelligitur,quando fidelitas fuit facta alicui domi-
no temporali perſonaliter,& nõ fuit facta mentio de hæredibus.
hic autem fuit facta mentio expreſſa.vnde non eſt neceſſe,quòd
renouetur in perſonis hæredum, ad quos extenditur hoc iuramẽ
tum. quare is, qui ſic fecit fidelitatem, non cogitur iterum idem
iurare.& eſt ratio,quia ſufficit ſemel iuraſſe.argum. C.de iura.cal.
5 autẽ. hoc ſacramentum, & quia ſine † cauſa non eſt iurandum,
infra eo.& ſi Chriſtus.hoc tamen ſic accidit de facto.quia nõ co
geretur quis ſucceſſoribus iurare ſecũdum omnes.Sed hoc eſt ex
preſſè contra decret.ſupra eo.ego N.epiſcopus.nam ad illam for-
mam ſicut ibi ipſam expoſuimus,quilibet eſt cogẽdus,& hoc ſer
uat curia,quæ in talibus eſt ſequenda,infra de re iud.in cauſis.Di-
cas igitur,quòd hęc decret.poteſt intelligi in clericis,in quib.non
eſt neceſſaria reuouatio fidelitatis,ſiue obedientiæ, quia & ſi præ-
ſtita non ſit,nihilominus quilibet domino Papę,& epiſcopo ſuo
ad talia eſt aſtrictus, niſi forſan quo ad epiſcopum probaret ſe e-
xemptum,vt infra de relig.dom.de xenodochiis cum ſuis concor
dant,Aliud in libertis,& vaſallis contra quis non fundatur inten
6 tio eccleſiæ de iure communi cum naturaliter † quilibet naſcatur
liber.niſi aliter probetur.Inſtit.de libertinis.§.j.& infra de natis ex
libero vend.capi.vnico. vnde in longiquitate temporis poſſet ec-
cleſia ius ſuum amittere,ideo renouatio in ipſis neceſſaria eſt, &
hoc probat dictum cap.longinquitate. & ad idem, infra de pre-
car.cap.j.vt ibi no. Poteſt etiam intelligi in vaſallo,qui non cogi-
tur iurare ſucceſſoribus. Et ideo diſtingue vtrum ſponte iuraue-
rint,& tunc nõ coguntur iterum iurare,vt hic.licet putem,quòd
teneantur recognoſcere,vt argum.in d.cap.lõginquitate, vel nul
lam fecerint de ſucceſſoribus,& tunc coguntur cuilibet ſucceſſo
ri fidelitatem iurare, vt in dict.l.imperialem.& ſic ſeruatur de fa-
a cto [a] tamen indiſtincte,& quãtum ad hoc etiam tutius eſt, quod
nunquam Prælatus fidelitatem exigat, vel recipiat nomine ſuc-
ceſſoris, ne occaſione huius decret. aliqua calumnia moueatur.
Quid ſi quis dicat,quòd iurauit prædeceſſori, & ſucceſſoribus, &
ſucceſſor hoc neget.incumbit probatio aſſerenti.ff.de probatio.ei
qui dicit.Quid ſi quis fecit fidelitatem pro ſe & ſucceſſoribus ſuis,
nunquid habet ſucceſſor eandem exceptionem.ita videtur,argu
men.hic.nam ſicut poteſt ſucceſſoribus videtur,quòd & fieri poſ
ſit nomine ſucceſſorum,& argum.ff.de pact.iuriſgentium.§.pa-
ctorum.ff.de probat.ſi pactum,ſed contrarium eſt dicendum per
eadem iura,quia quamuis pactum poſſet eſſe reale iuramẽtum,
tamen ſemper eſt perſonale. vnde nec ad perſonam hæredis effe-
ctiue tranſit,ff.de pact.& hæredi. In ſpiritualibus enim obligatio-
nibus quamuis honeſtum ſit,quòd filius adimpleat voluntatem
patris,non tamen eſt neceſſarium,vt patet in eo,quod leg.& no.
infra de deſpon.impub.cap.j.infra de ſepult.de vxore. §.vnico. &
capit.in præſentia. Niſi & hæres ad hoc perſonaliter ſe aſtringat.
Vel niſi onus extrinſecum, vel intrinſecum expreſſe, & ſpeciali-
7 ter ſit annexum hæreditati, infra de voto.licet.in quo caſu † & ſi
tranſgreſſor hæreditate priuari debeat,vt legi.& no.infra de teſta-
men.nos quidem.& cap.ſi hæredes.non tamen dicam hæredem
periurum ex teſtamento paterno. niſi & ipſe perſonaliter iuraue
rit,argumen.infra eod.clericus.j.q.iiij.iam itaque, & §.ſequentib.
Sed nec eſt ſimile de caſu hic ad conuerſum, quia in caſu decre.
agitur de obligatione propria ſpirituali. in hoc autem de aliena.
ergo bene poteſt quilibet ſe obligare ſucceſſori etiam ſpiritualiter
ſucceſſorem autem & ſi temporaliter obliget.C.vt ab hæredit.in
rubro & in nigro.non tamen ſpiritualiter,vt dictum eſt.¶[Catho
licis] ſecunda pars,quia & in talibus iurat.vt ſupra eod.ego N.epi
ſcopus [Et homini] aliàs [Homagij] & hic videtur,quòd loqua
tur de laicis,argum.infra de regulis iuris,cap.fin.ſupra eo. reſpõ.j.
in verbo hæredes,quod dic,vt ibi no.Et no.hic,quod Regnum Si
ciliæ nõ ſolum fidelitatem,ſed & hominium debet Romanę ec-
cleſię.Poteſt tamen & hoc intelligi de prælatis. Nec obſtat,quod
8 hic dicit,† quia & prælati ratione temporalium tenẽtur ad homi
niũ,vt probatur infra de exceſſ.prælat.grauem. & infra eo.nimis.
[Fidelitatis] ſub cuius debito poteſt domino vaſallo præceptum
facere,vt legi.& no.ſupra de fo.compe.ex tranſmiſſa.ac ſi iuraſſet
iterum ſucceſſori &c.argum.ſupra de teſtibus cog.præterea.

ADDITIO.

2 ¶ De facto. Contra hanc theoricam ſecundum d.Abb.pa.hoc facit expreſ
ſe iſte text.in eo,quod dicit,ſi iuratũ eſt vobis, vel alicui ſucceſſori,& ſic
ſecundum eum ſufficit iuramentum eſſe præſtitum ſine commemoratio
ne ſucceſſorum.& ideo aliter diſtinguit.Sed And.Sic.ſaluat hãc commu
nem theoricam, quam dicit ſi conſuetudo in contrarium non apparet
eſſe ſeruandam.

SVMMARIVM.

1 *Quis non debet propria temeritate in dubio iuramento contrauenire.*
2 *Epiſcopi iure ſuo poſſunt abſoluere a iuramentis.*

CAP. XV.

VErum. [Abſoluantur] ideſt abſoluti ipſo iure
intelligantur,vel neceſſaria ſit abſolutio
[Inuiti] per talem,ſcilicet metum, qui potuit cadere
in conſtantem,ſupra quod me.cau.ad audientiam.ff.
quod met.cau.metum.aliud eſſet ſi ſponte,vel per vanum metũ,
quia tunc non abſoluerentur a iuramento, immo illud ſeruare
debent,ſupra de reſtit.ſpol.ſollicitæ.& cap.accepta.& d.l.metum.
Vbi autem metus etiam probabile eſt in odium cogentium, &
de dolo ſuo alij reportet damnum, & ipſi commodum ſubueni-
tur,& ſic non obſtat, ſupra eo.ſi vero. cum ſuis concord. [Ante-
ceſſores] ſcilicet Nicolaus.xv.q.vj.auctoritatem Gelaſius e.q.alius
Gregorius e.q.nos ſanctorum.vrbanus.e.q.iuratos Alexander,ſu-
pra eod.ſi vero,ſupra quod me.cau. Abbas. abſoluerunt de facto,
ſecundum T.immo fuit neceſſe ſecundum Ala.quod dic, vt no.
ſupra eo.ſi vero. §.j. ¶[Cæterum] ſecunda pars [Periurandi] q.d.
licet in veritate tale iuramentum non obliget,ſi forſan is,qui ip-
ſum præſtitit nullo modo intendebat ſe obligare, ſed tantum re-
dimere,& euadere,eccleſia tamen ſtatuit,quod ſeruetur,ac ſi obli
garet,vt iuramentum in maiori reuerentia habeatur,& ſubtraha
tur materia deierandi,ac ſi dicat eccleſia,vide quam fortis res eſt
iuramentum,quia obligat illum, qui etiam aliàs non eſt obliga-
tus,vt hic patet,& ſupra eo.cap.j.& cap.ex reſcripto.& de hoc no.
1 ſupra quod met.cauſ.ad audientiam. reſponſ.j. in fin. † nec debet
quiſquam contrauenire in dubio propria temeritate, ſupra de e-
lect.venerabilem.§.pen. [Non eis] ſcilicet abſolutis etiam aucto
ritate noſtra [Dicatur] q.d.non eſt hoc prædicandum [Non ſer-
uent] ideſt in nullo ſeruare tenentur cum abſoluti ſint [Non at
tenderunt [Per hæc verba intelligitur ſuperior iuranti dare licen
tiam, vt poſſit venire contra, ſic præſtitum iuramentum,non ta-
men præcipere,quod veniat contra id,ad quod accedit,ff.de offi.
preſid.ſæpe.& l.generali. Verum niſi huiuſmodi verba,vel expreſ
ſiora dicat ſuperior, non liceret etiam ſic iuranti venire contra
proprium iuramentum ſecundum d.n. [Ob hoc ſunt]in totum
immo metus,& ſi non eſſent abſoluti culpam attenuant. s̃.quod
met.cau.ſacris[Pro mortali]ſed tanquã pro veniali ſm T.& G.ij.
2 Tu dicas,vt in præced.glo.Et eſt hic,arg.ꝙ † epiſcopi poſſunt abſol
uere iure ſuo ab huiuſmodi iuramentis,ſicut & no.in alio,s̃.e.c.j.
hoc etiam no.generaliter.per d.n.ſupra eod.debitores.

SVMMARIVM.

1 *Iniuria nudo pacto tollitur.*
2 *Arbitrorum duo ſunt genera.*
3 *Iuramentum ad quæ extendatur.*
4 *Iuramenti interpretatio.*
5 *Ius canonicum nullam iniquitatem approbat.*
6 *Quilibet magis eſt curioſus de proprio negocio, quam de alieno.*
7 *Papa ſolus iuramenta relaxat.*
8 *Pacta nouiſſima ſunt ſeruanda.*

CAP. XVI.

VEniens. [In ſatisfactione] ſi. ſ.de ſent.exc.con-
tingit [Iniuriarum [iurõ præſtito,vt ſe
quitur,& hoc loco ſatisfactionis ſuccedit,vt hic,& ſ.e.
quintauallis. niſi tanta ſit iniuria, ꝙ merito cum tali
ſubmiſſione, & iurõ nõ cõpenſaretur ſm d.n. puto tñ q̃tacunq;
ſit iniuria qualicunq; ſatisfactione cõtentus ſit iniuriã paſſus,cõ
1 tentus debet eſſe,& iudex,& iniuria, quæ † ẽt nudo pacto tollitur,
eſt remiſſa,arg.ff.de pign.act.ſi rem alienam.§.pen ff.de pact.ſi ti-
bi.x.§.j.[Mandato] quod & fecit,& fuit hoc intelligendũ de ido
neo,rationabili,poſſibili,& honeſto.ſ.de offic.Archid.c.fi.§.j.re-
ſpon.j.& argu.ſ.de elect.cauſam quæ.ff.de oper.liber.libertus.ſ.de
arbit.c.ij.ſ.eo.quintauallis.vnde & ſi inique arbitrati ſunt,redigen
dum fuit ad arbitrium boni viri, quia tales arbitratores cenſetur,
vt in præmiſſis iuribus, ſecus in ſententia arbitri, cui parendũ eſt,
etiam ſi iniqua ſit.ff.de arbitr.diem.§.ſtari. Niſi fuerit lata per do-
lum,C.de arbitr.l.iij.Vel a ſuſpecto pronunciatum ſm quod leg.
2 ff.de arbit.non diſtinguemus.§ cum quidam.ideo dicitur,†ꝙ ar-
bitrorum duo ſunt genera.ff.pro ſoc.ſi ſocietatem.§.arbitrorum.
quod dic,vt not.ſ.de arbit.c.ij.¶Cumque] ij.pars [Idem].ſ.A. &
male, iurm enim non extenditur niſi ad ea,de quibus actum, &
cogitatum eſt,vel potuit,& debuit cogitari, arg.ff.de pact.tres fra-
tres,& in alijs concordã.ſigna.ſ.§.j.ſuper verbo.iuraſſet. verſic.ſed
3 nunquid potuiſſent ei præcipere.† Ex quo autem is,cui ſic iura-
tum eſt,ſemel lædit mandata ſua,amplius non poteſt præcipere,
arg.ſ.de offic.deleg.in literis.ff.de adopt.qui liberatus eſt.& l.ſequ.
ff.de opt.leg.apud aufidium,nec aliquid poteſt ei præcipere,quod
excedat ſatisfactionem culpæ.Alij dicunt,ꝙ omnia poteſt præci
pere, dummodo non ſit contra ius.ſ.eod.quintauallis, vel eſſent
contra primum iurm, vt hic,vel niſi tale quid præcipiatur, quod
ſit contra præſumptionem communem. i. communiter præſu-
matur,& credatur, ꝙ ſi crederet tale mãdatum ſibi fieri nunquã
iuraſſet,arg.ſ.eo.petitio.C.quæ res pign.oblig.poſſ.l.fi.ff.de pigno.
obligatione generali.& l.denique ff.de flum.l.j.in prin. ff.de fund.
inſtr.l.cum delanionis.§.aſinam.& patet in eo, quod leg.& no.ſ.
de arbit.c.ij.Quid ſi fiat præceptum ſub debito præſtiti iuramenti
quod obuiat priori ſolenniter promiſſo, non tamen iurato? Re-
ſpondit. Debet iurm ſeruare,& aliter ſatisfacere,& hoc ſatis colli
gitur ex hac decret.quando dicitur priori iurõ,& non dicit priori
promiſſo. cum tamen mentionem feciſſet in præcedentibus de
vtroque,arg.ſupra de præſumpt.nonne ſm do.n.Poteſt tamen di
ci contrarium, nam ſi aliquid licitum promiſerat, obligatus erat
ad illud adimplendum, quantum ad Deum, ac ſi iuraſſet.xij q.v.
iuramenti.nõ eſt ergo communiter præſumendum,quòd in ge-
nerali iuramento ſenſerit ſibi fieri mandatũ contra promiſſum,
& per conſequens ad hoc non extenditur prẽſtitum iuramentũ,
ſed & ſi non ſeruat promiſſum,peccat.& ſic facit contra Deum,
& ſic mandatum factum,& contra ius & contra Deum fit, ergo
non valet,vt patet in eo,quod no.ſ.eo.glo.verſic.alij dicunt & ſe-
quentibus. Sed & quis nunquam dicet mandatum poſſe fieri per
quod illi,cui facta eſt promiſſio,& ſic alieno iuri preiudicetur?nul
lo modo iſtud eſſet concedendum,vt patet in eo, quod leg.& no.
infra §.j. cum nec mandatum , etiam Papæ qui ſuper omnes eſt
ad talia extendatur,vt ſ.de offic.delega.ſuper eo.§.j.cum ſuis con-
cord.Nec prodeſt,quod dixit d.n.ipſum aliàs debere ſatisfacere de
promiſſo.nam & ſi capra promiſſa eſſet,& habeat poteſtatẽ ſol-
uendi,pro ipſa non recipiet bouem creditor,niſi velit.ff.ſi cert.pe
ta.l.ij.& arg.inſtit.de actio.ſi quis generaliter.ff.ſi certum petatur,
cum quid mutui.ff.de ſolu.cum quis.§.qui ſi hominem, & l.qui.
x.§.fi.ſed & eſſe poteſt,ꝙ alio modo ſatisfieri non poſſit niſi illud
idem,quod promittitur adimpleatur. Quid enim ſi iſte etiam ſi-
ne iuramẽto promiſiſſet aliquam ducere in vxorem,& ille,cui ſic
iurauit,mandauit ei,ꝙ non duceret,nunquid valeret tale manda
tum? Abſit. nam & ſi iuraſſet expreſſe ſecundo aliam ducere pri-
mam tamen fidem etiã non iuratam ſeruare deberet, non enim
ſponſalia iam legitimæ contracta ſoluit iurm ſuperueniens cum
nõ ſit vinculum iniquitatis.xij.q.iiij.inter cetera ſ.eo.quanto.§.j.
ad fi. Quando ergo aliquis iurat ſtare mandatis alterius hoc intel
ligitur de iuſtis & licitis,poſſibilibus & honeſtis.vnde ſi fiunt con
traria non valebunt,arg.xxij.q.iiij.in malis.& c.ſeq.& patet in eo,
quod leg.& no.ſ.de pact.c.fi.ꝙ ſi quis non in genere, ſed certum
4 & determinatum aliquid iurauerit,& † tunc iurm in conſilio ani
mæ ſm bonam,& ſanam,& non fraudulentam intentionem iu
rantis recipit interpretationem,ſ.c.quanto.& c.ad noſtram.ij. in
iudicio vero erit ſm ius interpretatio facienda.ſ.eo.venientes ſm
d.n.cuius eſt mens totius huius glo. ſalua correctione [Præcepi-
ſtis] vt arbitratores nõ,vt arbitri.nemo enim in cauſa ſua arbiter
eſſe poteſt.ff.de arbit.l.pen.neque iudex.ff.de iud.Iulianus.& C.ne
quis in ſua cauſa iudic.in rubro,& in nigro.ff.de iuriſd.omn.iudi.
qui iuriſdictionẽ ſm omnes,ſic gloſant, ac ſi iuraſſet illi, cui fue-
rat iniuria irrogata,& quantum ad hoc iſta glo.melius caderet.ſ.
eo.quintauallis,quia ibi fuerat iuratum mulieribus,quibus iniu-
ria fuit irrogata,ſed nõ ita eſt hic,quia iniuria fuit facta.M.mau-
rien.vt ſ.reſpon.j.& ipſæ A.iurauit in manibus,quorundam alio
rum ciuium,quibus dominus Papa ſcribit.& puto,ꝙ eſſent parẽ
tes M.cum quo A. vero habuerat. non ergo iſta eſt bona proba-
tio,ꝙ de arbitratore hoc intelligatur,ſed alia ratio eſt conſideran
da.hæc.ſ.ꝙ iurauit ſtare mandato, & non ſententiæ, arg.in auth.
vt diff.iur.§.ſi vero contigerit.collat.9.& in his,quæ no.ſ.de arbit.
5 cum tempore,& ſ.eod.reſpon.i.ſuper verbo mandato , † & quia
ius canonicum nullam iniquitatem approbat, vt legi.& not.ſ.de
arbit.c.i. [Nunquam] quod fuit ei grauiſſimum,& deierare co-
gebatur cum eſſet contrarium primo licite præſtito iurõ,vt ſ.di-
cit.in fi.& eſt hæc vna ratio quare mãdatum fuit iniquum.alias,
quia cogebatur derelinquere conſilium Ducis,quod forſan iura-
uerat,& cuius erat conſiliarius,vt ſequitur. ¶Verum] iij.pars[Cõ
ſiliarius] iuratus ex præmiſſo iureiurando firmato,vt patet infra
in fine [Aduocatus] nec potuit mandatum præiudicare, quod
eſt expreſſe contra id,ſm d.n.ſupra §.prox.in princ.verſic.quid ſi
fiat præceptum.Sed nunquid quo ad cauſas proprias fuiſſet man
datum licitum? ita videtur,quia poſſet ipſas per procuratorem ex
pedire. hoc enim dicitur de epiſcopo honoris cauſa. v.q.iij. quia
epiſcopus.Sed contrarium eſt dicendum.tum propter onus expẽ
ſarum,vt argu.in auth.vt ab illuſtri.in princ.collat.v.tum propter
6 cauſarum arduitatem.ſ.de procur.l.fi.ſm Goff.tum quia †quili-
bet magis eſt curioſus de proprio negocio,quàm de alieno, arg.ſ.
de vſu pal.niſi.C.de ſeruit.præſes.ff.de iud.ſi longius [Iuraſſet] Ar
gum.iuramenta ſm intentionem præſtantis eſſet interpretanda.
xxij.q.v.humanę aures,infra eo.quanto.& c ad noſtram.ij.& c.ca
te.& c.quintauallis.Sed contra.xxij.q.v.quacunque arte.& c.ecce.
& hoc no.infra de ſpon.ex literis.j.Sed nunquid potuiſſent ei præ
cipere,vt bonis ſuis cederet,vel ipſa iniuratio daret? Ratio,quia iu
ramentum non extenditur ad ea, de quibus non eſt cogitatum,
infra eo.quintauallis,infra de decimis ex multiplici , ſupra de re-
ſtit.ſpol.audita.xxij.q.ij.ne quis.ff.de tranſact.cum Aquiliana.& l.
qui cum tutoribus,in fin.ff.de pign.obligatione.ff.de peculio.qui
peculij.C.quę res pign.oblig.poſſ.l.j & ſimili modo intelligendũ
eſt iuramentum,vt ſ.reſpon.i.ſuper verbo mandato.& argu.ff.de
ſeruit.ſi cui.ff.de ritu nup.quanquam. vnde & ſi libertus iurauerit
non nubere de nuptijs illicitis eſt hoc intelligendum.ff.de iur.pa-
tro.adigere.§.fi. ſecundum B.& quia pecunia ſi ex pacto daretur
infamiam induceretur,ff.de his,qui not.in fa.furti. l.quia ſecus ſi
iuſſu iudicis,vt d.l.furti.§.qui iuſſu.Sed & ſi daretur pecunia tem
peratæ pro expenſis, vel bono pacis non reprobarem, argu.infra
de ſimo.dilectus, infra de præben.niſi eſſent, infra de iniur.olim,
& cap.ſeq. [Sibi] ideſt iuramento animo præſtito,vel intentioni
ſuæ,quia credebat,& ſperabat miſericordiam inuenire,& ideo,q̃a
contrarium mandatum recepit non tenetur ſeruare,infra c.quin
tauallis.licet ſit,argu.contra,infra de conuer.coniug.ſignificauit.
[Priori iuramento licite facto] bene dicit , in hoc enim caſu ſe-
cundum iuramentum contrarium nullatenus eſt ſeruandum,vt
hic, & infra eo.eam te.in fi.& c.intellecto. ſecus ſi prius ſit illici-
tum,quia tunc poſterius contrarium eſt ſeruandum, ſupra eo.tua
7 nos,in fi.quod dic,vt ibi no. [Auctoritate noſtra] Arg.ꝙ † ſolus
Papa iuramenta relaxat,vt hic,& interpretatur,ſupra de elect.ve-
nerabilem.§.pen.Arg.contra,ſupra eo. c.j.& c.verum.& dic,vt ibi
8 no. [Non ſeruandum] Contra, † quia pacta nouiſſima ſunt ſer-
uanda, C.de pact.pacta. Sol.verum eſt quando vtraque ſunt lici-
ta,& inter eaſdem perſonas,vt no.ſupra de pact.cap.j.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Iurans ſimpliciter , ſimpliciter intelligendum.*
2 *Quæ excuſent a periuro.*
3 *Appellatio quare a periuro non excuſet.*

CAP. XVII.

BReui. Si.ſup.de ſacram.non iteram.cap.j.§.fin.
[Vtrum ille] incurrat reatum periurij,
quod eſt in fi. huius reſponſi. [Quia iura alicuius ec-
cleſiæ] &c.vt vaſallus, vel canonicus [Super hoc] ſ.ꝙ
veniat, & ſeruet, & defendet iura,ſicut iurauit [Requiſitus] Sed
nunquid tenetur iurare eccleſiam etiam non requiſito? Videtur,
1 ꝙ ſic,quia ſimpliciter † iurauit. vnde & ſimpliciter eſt intelligen
dum,infra de priuileg.quia circa.xciij.diſt. ſi inimicus.ff.ad Silla.
l.j.§.potuiſſe & ſeq.& l.ſi quis in graui.§.ſi tamen omnes.Argum.
contra.ff.quorum leg.l.l.ij.§.j. & in hac litera. Sol.ſi ſciat cauſam
agi, & ſit in loco,quod venire poteſt, vt ſcit, vel credit conſilium
ſuum eccleſiæ vtile, vel neceſſarium venire tenetur,& iuuare, vt
primis concor.aliàs contra,vt ibidem & in contrarijs. Sunt tamẽ
caſus ſecundum quoſdam,in quibus etiam vocatus non tenetur
venire. Primo ſi eccleſia ſubtraxit ei ſalarium ſuum,vel aliud,qđ
promiſerat,ff.locati quæro.§.inter locatorem,ſecundum T.Hoc
autem exaudias,vbi tota eccleſia delinquit, alioquin agat contra
Prælatum,& iuuet eccleſiam,argumen.infra de excep.cum vene
rabilis.§.intelleximus. Niſi forſan, & iuraſſet ſub conditione ſi ſi-
bi ſalarium ſolueretur,ſupra eod.cap.iij. in fin. Secundo ſi eccle-
ſia ei fidem in ſuis neceſſitatibus non ſeruat. xxij. q. v. de forma,
ſecundum T.verum eſt ſi pactum ſuper hoc interuenit, vt no.ſu-
pra in præcedenti caſu . Nec obſtat cap.de forma, quia nec iſtud
probat expreſsè,& loquitur in vaſallo.Tertio ſi conſcientia ſua ip
ſum remordeat.xi.quæſt.iij.ve qui dicitis.C.de iudic.rem non no
uam,eccleſia tamen habebit ipſum pro periuro,argumen.ſupra
de reſtit.ſpoliat.literas.§.penult.& fin. infra de ſenten.excommu.
inquiſitionem, ſecundum T. Hunc caſum admitto, vt patet in
eo,quod no.ſupra de poſtulat.cap.fin.Quod tamẽ ſequitur,quòd
eccleſia ipſum habeat pro periuro.non placet,quia ſic poſſet cui
libet beneficiato,& ad iuuandum eccleſiam in qua beneficiatus
eſt iuramento aſtricto (ſicut fere vbique)auferri beneficiũ ſuum
vt ſupra eod.quærelam.& cap.ſequen.in fine,& ſic priuaretur iu
re ſuo,ſine culpa ſua contra iura.lvj.diſi.ſatis peruerſum,infra de
eo qui cogn.conſan.vt ſcilicet diſcretionem.in fine,& damnum
ſentiret.vnde deberet potius commodum reportare,argumen.ſu
pra de renunc.ſanè,nec obſtant præmiſſa.cap.literas, vel inquiſi-
tionem vbi talis excommunicatur, quia loquuntur in matrimo
nio in quo timeri poteſt de colluſione , argumen. infra de eo qui
cog.conſang.vxo.ſuæ. ſuper eod.infra cap.tua, & in quo vertitur
periculum incontinentiæ, nec poteſt per alium congrue ſubue-
niri, ſecus in officio aduocationis, quod & per alium expleri po-
teſt. C.de iudic.rem non nouam. vnde in hoc caſu ſufficit, quòd
præſtet ęque bonum,vt argum.ibi,& hoc poteſt facere ſalua con
ſcientia,argumen.ff.de nego.geſt. at qui natura.§.cum me abſen
te. ff.de iuriſdict.omnium iudicum , prætor & iunge quod nota-
tur ſupra de poſtulat.prælat.bonæ.j.§.j.ſed & ſi non poteſt alium
inuenire adhuc eſt hoc conſiderandũ arbitrio boni uiri,qui con
ſiderata qualitate perſonæ aduocati,& cauſæ,caueat ne quid frau
dulenter confringatur,in quo caſu cõtra ipſum procedat, vel bo-
na fide prætendatur in quo caſu abſoluat,argument.ſupra de re-
ſcript.cum contingat.§.penult.cum ſuis concordan.ſed & in du-
bio ipſum conſcientię ſuę,argumen.infra eod. mulieri.cum ſuis
concordant.& j quæſt.vij. ſancimus, ſupra de procuratoribus. in
noſtra. §.fina. ¶Reſpondemus] ſecunda pars [Articulo] vbi is
qui ſic iurauit neceſſitate imminente requiritur [Talis appella-
tio] fruſtratoria,in qua nec iuſta cauſa exprimitur,infra de appel
latio. vt debitus [Non excuſat] non enim debet ad defenſionem
iniquitatis tendere, quod ad remedium eſt promiſſum , infra de
appellat.cap.iij.& cap.cum ſpeciali.§.porro,ſecundum d.n. [Im-
mo] verſic. [Niſi difficultas] Inſtit.quibus ex cauſ.manum. non
2 licet §.iuſte, † & ſic difficultas,ſiue iuſtum impedimentum excu
ſat a periurio,vt hic,& ſupra eod.ego.§.vocatus.negligens autem
nullo modo excuſatur,infra eod.ſicut, & infra in fin.vbi de hoc.
Sic & neceſſitas,ſupra eod.quærelam.ff.qui ſatiſda.cogan.l.fin. &
argumen.ff,de operis liber.ſi libertus.ff.quarum rerum actio non
dat.l.j.§ quæ onerandæ. licet non excuſet a pœna conuentiona-
li.ff.de verborum obligatio.continuus.§.illud inſpiciendum eſt,
ſed contra, infra de pign.ſignificante, dic vt ibi no. [Non poſſit]
de iure, vel de facto,argumen.ſupra de reſcriptis,ſciſcitatus.vbi de
hoc,infra de furtis.ſi quis propter neceſſitatem.xxij.quæſt.ij. bea-
3 tus,& cap.faciat homo,ſupra de conſt.cum M.ferra. † Eſt autem
quadruplex ratio quare in hoc caſu appellatio non excuſat. Pri-
ma quia appellatio non impedit quo minus fiat id quod in edi-
cto perpetuo continetur.ff.de appell non recipi.l.fin. C.quorum
appella.non recip.l.fin.ij.quæſt.vj.diffinitiua.verſic.ab executore.
perpetuo autem edicto prohibetur ne nomen Dei aſſumatur in
vanum.xxij.quæſtio.v.quacunque. Secunda quia appellatio & ſi
quandoque eximat a iuriſdictione nunquam tamen ab obliga-
tione,& ideo ſi non facit,quod iurando promiſit periurus eſt,prę
terquam ſi pendente appellatione a cõtradictione deſiſtat & pa-
trocinium prẽſtet,tunc enim benigna interpretatione dici poteſt
periurium non incurri,argumen.ff.de bonis liber. qui cum ma-
ior.§.accuſaſſe.Tertia eſt,quia a nullo grauamine facta eſt, aliter
autem appellatio cenſetur fruſtratoria,vt patet in eo,quod no.ſu-
pra eod. §.ſuper verbo.talis appellatio. Quarta etiam redditur in
eo,quod no.ſupra eod.ſuper verbo.non excuſat.

SVMMARIVM.

1 *Conſilium debet eſſe rectum.*
2 *Inſcriptioni ſemper non ſtatur.*
3 *Princeps per ſe non poteſt componere de damnis datis.*
4 *Modi reprobationis monetæ.*
5 *Quid iuris & cuius ſit damnum in moneta reprobata.*
6 *Heros idem eſt quod dominus.*
7 *Papa ex iuſta cauſa in iuramento diſpenſat.*
8 *Votum & iuram.Papa non diſpenſat.*
9 *Pœna moneta falſantium quæ ſit.*
10 *Tria ſpecialia in falſa moneta.*
11 *Pecunia reproba non liberat debitorem.*
12 *Elemoſina peccatum redimit.*

CAP. XVIII.

QVanto perſonam ſuam. & infra. [Immo
potius] bene corrigit ſe. nã ſine dubio tales non con
ſulunt, ſed decipiunt, & multi hodie tales reperiũtur
qui ſemper dant conſilium pro pecunia extorquenda,& ideo di-
cit lex,ꝙ optimus conſiliarius,& purus vndique.& contentus his
quæ a fiſco dantur eligatur,ꝙ ſi ingreſſus fuerit expellatur & alius
idoneus introducatur, in Auth.de mã.princip.§.præcepiſſe vero
1 officiales. collat.iij. † rectum enim debet eſſe conſilium non de-
uium,neque curuum,vt patet.xi.q.iij.non licet,& tale ſequendũ,
vt no.infra eod.§.ſi vero.& iunge quod no.ſ.de arbitr.cum olim
[Patris tui] ideſt quæ nomine patris tui formata erat. vnde vide-
tur iſte Rex fuiſſe falſarius qui in ſua moneta vtebatur caracteri-
bus alienis,argumen.ff.de fal.niſi nomine,& l.qui veluti,infra de
his quæ fi.a præla.quanto.§.abſentium. Solu.hoc locum haberet
ſi monetam feciſſet cudi nomine patris ſui.hoc tamen non facie
bat,ſed tantum veteri vtebatur,ſecundum Goffr.Tu dicas,ꝙ iura
allegata non habet locum in moneta,ſed inſtrumentis,nec enim
refert vtrum nomine filii,vel patris moneta cudatur, vel quæ fi-
gura ponatur dummodo altera non falſetur, nec alicui præiudi-
cium generetur.vnde & Papa mandat huic Regi, quòd monetã
cudi faciat etiam nomine patris ſui , vt infra eod.§.ſi vero legiti-
2 mam, † nec etiam ſemper ſtatur inſcriptioni. C.de reli.& ſump.
fu.monumentorum, licet plerumque ſtetur.xxiiij.q.ij.ſane. ff.de
teſtam.ad teſtamentum.§.ſignum.& patet in eo,quod leg.& no.
ſupra de fide inſtrum. inter dilectos.§.ſed contra [Aſſenſu popu-
li] q.d.ex quo fit præiudicium populo non debet fieri ſine aſſen-
ſu ſuo,argumen.ſupra de offic. Archidi.ad hæc .§.fin. Et eſt argu.
3 † quòd princeps per ſe non poteſt componere de damnis datis
populo occaſione guerræ,quod dic,vt not.in ſumma de peniten
tijs.ſub §.fin.verſicu.ſed pone, quòd guerra fuit [Circa mortem]
aliàs citra,& eſt melior litera [Legitimo pondere] defraudari di-
citur moneta legitimo pondere quando a principio ordinatum
fuit,& ſtatutum certum pondus auri, vel argenti ponendum in
quolibet denario,ſed poſt ea fuit diminutum de mandato Regis,
& monetam ſic diminutam poſtea expendi,mandauit,& recipi,
ac ſi eiuſdem primi ponderis eſſet,& idem dicendum eſt etiam ſi
ab initio fecit cudi monetam multo minoris ponderis, vel valo-
ris,quàm valeret metallum, vel materia de qua fit,fabrorum ta-
men & aliis expenſis neceſſariis & vtilibus exinde deductis.q.d.ca
uendum eſt,quod taliter cudatur moneta, vt ille qui facit eam cu-
di attendat valorem metalli,& tãdem quantum valet ponatur in
moneta deductis tamen expenſis quæ pro ipſa cudenda fiunt,q̃a
nec illas tenetur de ſuo proprio facere,vt ſic ex officio,nec com-
pendium habeat,nec etiam damnum incurrat.ff.ex quibus cauſ.
maior.l.j.reſpon.j.& l.videlicet.cum ſuis concord. Verum ſi Rex
propter iuriſdictionem,quam habet,& propter hoc,quod a per-
ſona,vel a caractere Regis auctoritatem & communionem ipſa
moneta recipit aliquantulum , ſed nõ multum minoris valoris,
quàm ſit metallum, & deductis prædictis expenſis ipſam monetã
fieri faciat,vt modicũ,ſed non multum lucrum inde ſentiat. cre
dit.d.n.ꝙ hoc facere poſſet. In primo autem caſu quando iam fa
ctam,ſcilicet monetam vult minuere, non credit, ꝙ hoc facere
poſſit ſine cõſenſu populi,ſed cum aſſenſu ipſius hoc fieri poteſt,
argum. infra eod.verſic.j.& ii.quia quilibet poteſt renunciare iuri
ſuo.vij.q.j.quàm periculoſum,& quia negocium Regis reputatur
negocium vniuerſitatis regni, & ideo etiam ſufficit cõſenſus par-
tis maioris.maiorum regni,argum.C.de iuram.calumn.l.ij.§.ſin
autem,vel dignitas.ff.de condit.& demonſt.ciuibus.ff.ad munic.
quod maior pars. Ad hoc autem non ſufficit conſenſus populi
vnius regni,ꝙ illa moneta expendatur communiter extra regnũ
ſecundum d.n.cuius eſt mens totius huius glo.argum.ff.de iuriſ-
dict.omnium iudicum.l.fin.ſtatutum enim,ſiue conſtitutio ali-
cuius non niſi ſubditos ipſius ligare poteſt,vt patet in eo,quod le
gi.& no.ſupra de conſtitu.quæ in eccleſiarum,& cap.eccleſia.&
capi. ex literis. Fraudatur etiam moneta per campſores ſingulos
denarios ponderantes & illos qui grauiores ſunt retinentes & cõ-
flari facientes alios vero tranſire permittentes . Sed & alij ipſam
radunt vel tingunt de quorum pœna no.ſ.eo.§.j.ſuper verbo aut
falſam.Per illos etiam qui tenent dominiũ terrę,& ipſam regunt
fraudatur quando monetam minoris valoris faciunt & cogunt
recipi eum moneta maioris ponderis,vel quãdo bonam ęquiua-
lentem monetã reprobant.& aliam ẽt æquiualentem,& q̃nq; mi
noris approbant,vt de probata habeant bonum forũ,& poſtmo-

dum ipſam conflari faciant & cudi in eodem pondere, vel etiā
minori ſub caractere approbate monete, ad quod accedit ff.de
pig.acti.eleganter.§.qui reprobos. in quibus omnibus caſibus &
ſimilibus intelligitur fraudari moneta, quantum ad vtilitatē po-
puli, qui in his non modicum defraudatur. Nam quicquid deli-
rant Reges plectūtur achiui. Et licet tales quātum ad burſas ſuas
lucrum faciant, tamen niſi ſatisfecerint & pœnitentiam egerint
animas ſuas damnant, vt patet in eo quod leg. & no.j.eod.c.§.fi.
4 †Sed & vnum notandum eſt circa hāc materiam ꝙ moneta tri-
bus modis conſueuit reprobari.ſ.ex materia, quia nō eſt tota ar-
gentea vel aurea, vt conſueuit, & ex pondere quo defraudata eſt,
& ex curſu, quia non currit nec recipitur, ſicut conſueuit. Super
quibus etiam conſueuerunt ſibi prouidere creditores quando.ſ.
mutuo tradunt pecuniam ſibi ad certum terminum reddendā,
& faciunt apponi in inſtrumento ꝙ ſibi reddatur pecunia eiu-
ſdem materie & eiuſdem valoris & ponderis, & in eodem cur-
ſu. Quid ergo ſi mercator non ſic ſibi prouiderit & interim do-
minus terre fecerit preconizari ꝙ pecunia quę fuit mutuata nō
currat amplius, & ſic diminuta ſit libra quantum ad curſum in
tribus, vel quatuor, vel pluribus ſolidis. cuius erit periculum? Vide
tur dicere lex ꝙ debitoris & non creditoris.ff.de ſolu. creditor, &
ar.ff.de pig.acti.eleganter.§.qui reprobos, & l.fi.ff. de euic. Lucius.
Sed cōtra quia pecunia eiuſdem generis quæ mutuo tradita eſt:
non dico eadem numero, ſed ſpecie ſiue genere reddi debet ff.ſi
cer.pe.l.ij.ſed in mutuo ſi agatur de æſtimatione ipſius, tempus
quo petitur & non tempus quo contractum eſt ſpectandum eſt,
cum igitur tempore contracti mutui curreret moneta & mo-
do non currat, non eſt conſiderandum quantum valeret tūc, ſed
quantum valet modo, ff.ſi cer.pe.vnum. item ſi dedero tibi.x.vt
nouem debeas, non amplius ꝗ nouem petere poſſum. ſi vero de
cē dedero vt.xj.debeas, non amplius ꝗ decē cōdicere poſſum, qa
nec amplius dedi.ff.ſi cer.pe.rogaſti me.§.ſi centum tibi dedero.
Illud ēt certū eſt ꝙ creditor cum damno ſuo non tenetur in aliā
formam nūmos accipere.ff.de ſolu.creditorem. ergo nec debet
exigere a debitore, vt cū damno ſuo in aliam formam ſoluat.ar.
ff.de dam.infec.qui bona.§.ſi quis quia.C.de ſolu.l.pen.ff.loca.&
5 conduc.ea lege.rñ.j.†So.refert qua de cauſa moneta fuerit repro
bata vtrum videlicet ideo reprobetur, quia nimis diminuta eſt,
vel cauſa auaricię, vt dominus lucretur in reprobatione, licet in
nullo valor ſit diminutus. In primo caſu.ſ.qñ pecunia diminuta
eſt in valore & propter hoc impeditur curſus, periculum eſt de-
bitoris, & non creditoris, ita ꝙ debitor tenetur reddere pecuniā
in illo valore in quo currebat tempore mutui cōtracti cum no-
ſcatur legitimo pondere defraudata, vt patet in hoc. c. & in eo ꝙ
no.in ſuperioribus, & expreſſe probatur.j.de cenſi.olim cauſam.
§.cum igitur, & c.cum canonicis.§.damus, & ſic etiam loquitur
lex prædicta.ff.de ſol.creditor.ibi quaſi eroſa de iuſſu præſidis ſub
lata eſt no.ꝙ dicit eroſa.i.ere plena.omnia enim nomina deſinē
tia in oſus plenitudinem ſignificant, vt ibi no.dicit ergo eroſa ſi-
ne.h.q.d.nimis tenebat de ere & parum de argento, quia conſide
rato tempore quo primo ſtatuta fuit, & ſi es remanſerat, ponde-
re tamen argenti, in quo valor conſiſtit, nimis fuerat diminuta,
& ibi fuit pecunia reprobata, quare reddenda eſt in eodem valo-
re in quo mutuata fuit. nam & in mutuo non licet ex eodem ge
nere rem deteriorem reddere.ff.ſi cer.pe.cum quis mutuum, &
ſecundum hoc intellige alia iura pro hac via inducta, & caue ti
bi in litera dicte.l.creditor, quia aliqui libri habent heros, et he-
6 roſa cum.h.vnde exponunt Doctores.i.dominica. heros, †enim
idem eſt ꝙ dominus.ff.ad l.Aqui. item mela. §. legis autem A-
quilie actio.hero hoc eſt domino competit, & hoc eſt vulgare
theutonicorum, ſed falſa eſt litera illa & expoſitio, quæ enim eēt
ratio quòd quaſi dominica ſiue dominicalis reprobaretur, imò
ex hoc magis eſſet approbanda, ſed prima litera & expoſitio ac
ratio quæ ex ea ſumitur vera & ſufficiens eſt. Si autem diminuta
non eſt ſed ſolum cauſa auaricię reprobata, vt recolligatur & cō-
flectetur & poſtea cudatur ſub eodem pondere ſicut frequenter
fit, vt ſ̃.e.gl.no.ver.per illos.& ſe.& debitor fuit conſcius fraudis,
vł in culpa, adhuc eſt ſuum periculum vt patet.ff.ſi cert.pe.quod
mihi.& l.periculū, & arg.ff.ſi quis cau.l.ij.§.fi. Quia ſi in nulla cul
pa reperiatur debitor, ſufficit ꝙ reddat pecuniam in eodē genere
& in eodem pondere, & in eodē valore quo ad pōdus licet dimi-
a nuta ſit quo ad curſum,[a] vt.ff.ſi cer.pe.l.ij.& iij.& in aliis contra-
riis iuribus ſupra ſignatis. Niſi aliud dictum ſit.ff.loca.& cō.ea le-
ge.rñ.j.ff.ſi certū.pe.l.vinum. nam contractus ex conuentione le
gem accipiunt, vt ff.de reg.iu.contractus. [Cum autem].ver.[Ef
fecta].ſ.moneta.[Propter hoc].ſ.propter hāc diminutionem, &
quia talis moneta expenditur. [Scandalum] ꝙ vitādum eſt.j.de
præſcrip.nihil cū ſcandalo, qđ dic, vt no.ſ̃.de renū.niſi cū pridē,
§.pro graui quoq; ſcādalo.[Tu ꝙ egeras].ver. [Reuocare] ꝙ ma-
gnæ ſapientiæ eſt.xxii.q.iiij.magnæ.j.de accuſ.qualiter.j [Neceſ-
ſitati,] quia nimis defraudabantur in denariis ſuis, & vide quod
notatur de hac materia, in ſum.de cenſib.§.ex quibus cauſis [Ab
obſeruatione iuri præſtiti] Quidam dicunt, ꝙ Papa poteſt abſol-
uere quemlibet a iurō ꝑꝑ graue ſcādalū, vel ꝑꝑ malum exemplū
præcedētē cum claue diſcretionis ſm d.n.quod dic, vt no.in ſeq.
7 glo. [Abſolui] abſoluere poteſt † quemlibet a ſacrō ex iuſta cau-
ſa puta ꝑꝑ ſcandalum intolerabile, vel ſi malū exemplum multis
præbeatur, claue tñ diſcretionis pręcedente.xv.q.vj.auctoritatem.
& c.alius.& c.nos ſanctorū. nā & diſpenſare pōt in voto, & illud
permutare, qđ dic, vt no.j.de voto.c.j.& c.magnę. Sine cauſa autē
hoc non poteſt, immo tunc oīno officium ſuū habēt illa verba.
redde dño iurā tua & vouetæ & redditæ, vt ibi.xxxv.q.j.§.fi.verſic.
ipſi namq; ſoli.&c.& eſt arg ff.de vulg.ſubſt.ex facto.§.j.ſm T.ſed
& ſola voluntate abſoluit in caſu.ſ̃.de reſcrip.conſtitutus, in quo
auctoritas ſua vr̃ eſſe excepta, j eo.c.j.§.j.in fi. Hugo tamen dixit,
ꝙ Papa non poteſt tollere iurm, niſi qñ illicitum eſt, quia in his
8 quę ſunt de iure naturali, †vt votum, & iurm Papa non diſpenſat.
j.e.& ſi Chriſtus.§.Apoſtolus.in fi. ſed opinio. T.verior eſt in hac
parte.¶ Super qui.] ij.pars. [Diligens indagator] ſi.ſ̃.de tranſl.eo.
c.ii.§.j. [Interpretatio] ſi.j.eo.petitio.hoc autem tm̃ ad Papā ſpe-
ctat in talibus, arg.ſ̃.de elect.venerabilem.§.pen.j.qui fil.ſunt legi.
per venerabilem.§.pen. [Quoniam] verſ. [Aut falſam] Hic no-
9 tandum, ꝙ † qui falſat monetam Principis comburitur. C.de fal.
mo.l.ij. Ille autem qui nummos radit, vel tingit ſi liber, beſtijs da-
tur.ſi ſeruus vltimo ſupplicio afficitur.ff.de falſis.quicunque. Qui
verò falſat monetam ciuitatis capite punitur.C.de fal.mo.l.j.ſm
Ioann.& cum capitulis pœna multiplex ſit.ff.de pub.iud.l.ij.& in
terpretatione legum pœnæ ſunt molliendæ.ff.de pœnis. interpre
tatione, de pœn.diſt.j.§.pœnæ.ideo dictus Ioannes liberauit quen
dam a morte Bononiæ qui falſauerat monetam eiuſdem ciuita-
tis eo, ꝙ exilium & relegatio pœnæ ſunt capitales.ff.de publ.iudi.
10 l.ij.† Sunt autem tria ſpecialia in falſa moneta. Primum eſt, ꝙ q-
libet tenetur accuſare falſarium. Secundum ꝙ condemnatus nō
appellat. Tertium, ꝙ ille in cuius domo creditur, & ſi hoc igno-
ret tamen punitur. C.de falſ.mo. l.j. [Obſeruandum] cum iura-
mentum &c.vt ſequitur [Et pro eo] quia.ſ.ſic iuraſti.ſ̃.eo.quidā.
in fi. [Iniquitatis vinculum] ſumitur ex eo, quod leg.xxij.q.iiij.in
ter cætera. Et ex his no.ꝙ vbi certum eſt iurm fore illicitum.is q
iurauit ſine abſolutione aliqua poteſt, & debet venire ꝯ, vt pro-
batur.xxii.q.iiij.in malis.& c.ſi aliquis.& c.diffinitio. Vbi vero cer
tum eſt, ꝙ licitum eſt ſeruari debet.j.e.& ſi Chriſtus.§.Apoſtolus.
in fi.& j.eo.§.j.ſaluo eo, quod no.ſ̃.eo.reſpon.j.ſuper verbo. abſol-
ui. In dubio autem ad Papam ſemper eſt recurrendum, ſupra de
elect.venerabilem.§.penult.¶ Si verò] iij.pars. [Vſquequaque].i.
eo modo quo intelligebas, vnde & pecunia eſt ad pondus legiti-
mum reducenda, vt ſequitur. [Et vt irreprehenſibiliter] verſic.
[Conſulimus] huic conſilio ſtandum eſt, vt patet in eo, quod le-
git.& not.ſupra de æta, & qualit.ad aures.non ſeductorio, vt ſupra
eo.reſpon j.in princ. [Reprobata] quæ & cum diminuta ſit eſt re
11 probanda, † etenim talis pecunia ſcilicet reproba non liberat de-
bitorem.ff.de pign.actio.eleganter. §.qui reprobos [Sub nomine
patris tui] qui tamen mortuus eſt, vt patet ſupra reſpō.j.& ſic pa-
tet, ꝙ in tali caſu nō committitur falſitas, licet Goffr.contra ſcrip-
ſerit, vt & ibi no. [Quam] ſcilicet monetam, quam de nouo cu-
di mandamus [Ita quòd] ver. [Antiqua] tempore patris tui for-
mata [Quæ ab illo] quo falſari cępit, vt ſupra reſpō.j.q.d. illa quæ
in nullo eſt diminuta [Cum ea] noua. ſiue quam de nouo cudi
facies. [Et diſpendium] populi [Seruari] ſine abſolutione aliqua,
& eſt interpretatio neceſſaria, de qua dixit ſupra eod.§.j. in princ.
¶ Veruntamen] iiij.pars [Credebas] nihilominus præſtitum iu-
ramentum [Diminutam] & ſubaudi ideo [Tua ſuper hoc] &c.
[Satisfactionem] ideſt pœnitentiam vnius anni ſecundùm B.de
12 quo dic, vt not.ſupra eod.cum quidam.in fin. quinimmo † pecu-
nia redimet peccatum ſuum iuxta conſilium Danielis dicentis.
Dan.iiij. f.placet conſilium meum domine mi rex, peccata tua
elemoſinis redime.

ADDITIO.

a ¶ Adde Spec.in tit.de oblig.& ſolu.§.nunc aliqua.verſic.fin.

SVMMARIVM.

1 *Nimia increpatio nec correctionem, nec ſalutem recipit.*
2 *Conſtitutio canonica omnes aſtringit.*
3 *Auctoritas Pape eſt excepta ab omni iuramento.*

CAP. XIX.

1 VEnientes. [Curauimus] qđ eſt j. [Aliquan-
tulum aſpere] ſed non nimis, † qa
nimia increpatio, nec correctionem recipit, nec ſalu-
tem.xlv.di.cum beatus.ſuper quo vide, qđ no.in ſum.
de temp.ord.§.& cui.ſub §.octaua regula, & ſub §.ſeq.[Cū enim]
verſic.[Teneamini] aut iſti tudertini ciues quibus ſcribit dñs Pa-
pa ſubſunt ei temporaliter, & tunc verum eſt, quod hic dicit, vt j.
de appell.cum duobus.ſ̃.de ſi.inſtr.cum Ioannes, aut vacabit im-
perium, aut conſuetudo hoc operatur vt in temporalibus valeat
appellatio ad Papam facta.ſ̃.de fo.compet.licet ſm Goffr.immo
eſt regulare, ꝙ etiam epiſcopi reddant ius in ciuitatibus quæ iudi
cibus carent, & cognoſcat de grauaminibus laicorum, vt patet in
Auth.

Auth.vt diff.iu.§.ſi tamen contigerit.& §.in ciuitatibus.collat.ix.
multo fortius ergo & papa hoc poteſt.ſ̃.de iudi. nouit.§.j.ver.cū
enim.[Etiam ſeculares.] Ideo hoc dicit, quia hic erat a diffiniti-
ua ſententia appellatum, vt patet j.§.fi. & quia ſi tēporaliter ſub-
ſunt eccleſiæ, tenentur ſequi nedum leges, ſed etiam canones, &
2 †quia conſtitutio canonica omnes aſtringit, ſ̃.de conſtitu. c.j. &
fi.[Poſt ſententiam] ſ.diffinitiuam, alias ſecus.C.quorum appell.
non reci.l.antepe.ij.q.vj.anteriorum.& c.non ita, niſi in caſibus,
vt leg.& no.j.de appel.ſuper eo.ij.reſpon.j. [Executioni] & ma-
le, vt patet in eo, quod legi.& nota.ſ̃.de off.deleg.paſtoral.§.patet.
[Verum] ver.[Iidem conſules] ad excuſationem ſuam & veſtrā
[Et plagiariis] i.fideiuſſoribus. & eſt vulgare gallicorum. [Con-
ſuetudinem] intelligi debet bonam laudabilem, & honeſtam.ſ̃.
de eo, qui mit.in poſ.cauſa rei ſer.c.iij.ſecus de irrationabili. ſ̃.de
conſue.c.iii.& c.pe.[Et infra xxviij.dies.] ver. hoc videtur eſſe ra-
tionabile.licet enim hoc tempus poſſit iudex cauſa cognita mo
derari, vt ff de re iud.l.ij.non tamen ſine cauſa.alias quod deeſt ꝑ
legem ſuppletur.ff.de re iu.l.iiij.§.condemnatum. cum ergo per
hanc conſuetudinem eſſet reſtrictū tempus indiſtincte in omni
tali cauſa.& ſi nulla cauſa ſubeſſet, videtur reprobanda ſecundū
Goff.hic tamen non reprobatur nec figit hic pedem papa, ſed in
alio, vt patet §.ſeq.[Exequentur] intelligi debet, niſi fuerit appel-
latum, alias omnino irrationabilis eſſet conſuetudo. ¶ Quia ve-
ro] ij.pars.[Secundum leges] in Auth.de iud. §.quia vero.coll.vj.
& in Auth.iuſiuran.quod præſt.§.& equus.coll.ij. & de defen. ci.
iuſiurandum.coll.iij.& iunge, quod no.ſ̃.de poſtu.præl.bonę.j.&
de off.ordi.ſi ſacerdos. [Iurant] ſm quas ſententia mandanda eſt
executioni infra tempus quadrimeſtre.C.de vſu.rei iud.l.ij. & iij.
& tamen ceſſant ab executione ſi a ſententia appellaretur, alio-
quin puniuntur, C.de app.quoniam iudices. ita & vos, ſi appella-
retur a vobis debetis executionem ſuſpendere, quia non plus po
teſt conſuetudo veſtra, ꝗ lex ſcripta, nec vos, nec ipſi in hoc caſu
periurium incurritis, quia & appellatione extinguitur, i.ſuſpendi
tur pronunciatum.ff.ad Turpil.l.i.in fi.[Et ideo] ver.ſ.iurant. qa
ſicut iudices, &c. vel ſic.& ideo ſi aliquem ciuem grauaueritis,
non obſtante iuramento veſtro appellare poteſt. ſicut etiam po
teſt a iudicibus, quamuis iurauerint, quia ſicut iudices, &c.[Man
damus.] ver.[Interpoſitis] etiam ante ſententiā, & maxime poſt
j.de appel.ſi duobus.§.vnico. [Ius ſuperioris] & ius ſcriptum, ſe-
cundum quod deferendum eſt appellationi a diffinitiua ſenten
tia interpoſitæ regulariter in omni cauſa, & ſi non deferatur ius
ſuperioris, ad quem appellandum eſt, vt j.de appel.dilecti.vſurpa
tur, quod.ſ.ius ſuperioris ab omni iuramento intelligitur eſſe ex-
ceptum, vt hic, & j.eo.ea te.ſ̃.de reſcrip.conſtitutus. ff.ad munic.
Imperatores, & in lib.feudo.de feu.non ali.imperialem. in fi.per
quæ iura arguitur, ꝙ exponi debet hoc ius.i.auctoritas.nā vt & ex
3 præmiſſis iuribus patet † auctoritas papæ, videtur excepta eſſe ab
omni iuramento, quod dic, vt no.ſ̃.c.ꝓxi.reſpon.j.in fi.& in ſum
ma de iureiu.§.ꝙ ſpecies.ver.i.ij. & iij. Quinimo & ius cuiuslibet
priuati exceptum videtur, vt patet in eo, quod legi.& no.j.e.cum
ꝯtingat.§.fi.ver.cum in alterius, quia ſicut pactū inter certas per
ſonas tantum habitum alij non nocet, ita nec iuramentum, arg.
ff.de pac.ſi vnus.§.ante omnia.maxime cum iuramentum quā-
tum ad præſtantem ipſum ſemper ſit perſonale, vt patet in eo, qđ
no.ſ̃.eo.veritatis.& ſic patet, ꝙ niſi exponas ius, i.auctoritas nulla,
aut minima quantum ad hoc pertinet, eſſet differentia inter ſu-
periorem, & priuatum.[Exceptum] Sed dices, nonne poſſunt ci
ues condere legem contra ius ſcriptum? Reſpon.ſic.non tamen
in præiudicium principis, vel etiam alterius, vt hic, & ſ̃.de conſti.
quæ in eccleſiarum. vbi de hoc plenè no.ſpecialiter etiam non
condendo legem bene poſſunt litigantes renūciare appellationi
ſuæ.C.de tem.app.l.fi.§.fi.ſecundum d.n.cuius eſt mens quaſi to-
tius huius gl.¶ Cum ergo] iij.pars.& ex hinc ſumes caſum.ſi.ſ̃.de
off.dele.ſuper quæſtionum.§.fi.[Lator præſentium] ciuis veſter.
[A ſententia] diffinitiua.] Executioni] quod fieri non debuit, vt
patet ij.q.vj.appellatione.ff.ad Turpil.l. .§.fi.ff.nihil inno.appell.
pen.in rubro, & nigro.[De quibus] ergo non erat mutuum, vel
plagium, & ita parum proderat in hoc caſu cōſuetudo ſuperius
allegata.[Inducentes] de quo dic, vt no.ſ̃.de offi.dele.paſtoralis.§.
præterea.ſecundum d.n.[Reſtituatis] ar.contra. ff.de app. cum ex
cauſa, vbi in euentum confirmationis, vel caſſationis talis reſtitu
tio ſpectatur. Sol.non conſtituit ius, quia nec dicit, ꝙ ſic fieri de-
beat, ſed narrat factum, quia ſic de facto accidit. de iure enim ſta
tim reſtitutio facienda eſt, vt hic, & in concord.ſign.ſ̃.eod.ſuper
verbo, executioni.nec eſt conſiderandum quid fiat, ſed quid fieri
debeat, ff.de offic.præſid.ſed licet.ſ̃.de elect. cum cauſam, quæ in-
ter.§.cum igitur.

SVMMARIVM.

1 *Iniquum eſt pacto perimi id, quod cogitatum non eſt.*
2 *Teſtamentorum tuitio ad eccleſiam pertinet.*
3 *Pœnitentiam fructuoſam non agit, qui alienum reſtituit.*
4 *De iuribus principis inquiri poteſt.*

CAP. XIX.

AD noſtram. Perueniſſe] non dicit, per quē
poteſt tamen intelligi, ꝙ debi
tores hoc intimarunt, vel denunciauerunt, quia nec
contra hoc iurauerant, quod dic, vt no.j.eo.quemad-
modum.§.fi.in fi.[I.& G.] debitores. [Petro] creditori & fœnera
tori.[Repeterent] non tamen iurauerant, ꝙ non denunciarent,
& quilibet ad hoc tenetur, j.de cog. ſpiritua.tua.& j.de hæret. cū
ex iniūcto.ii.q.j.ſi peccauerit.j.e.quemadmodū.in fi.vbi de hoc.
Quid ſi iuraſſent non recipere? Videtur iuramentum ſeruan-
dum, vt ſ.quod me.cauſa.ad audientiam, niſi iurans abſoluatur
a papa.ſ̃.e. ſuper eo. & c.verum. Sed & ſi debitores omnino vel-
lent hoc ſacramentū ſeruare, non propter hoc deberet creditor
hanc penam lucrifacere, immo eſſet inde eleemoſina facienda,
ar.j.de vſur. cum tu.§.j. [Quæſtionem] ſed non iurarunt quin
exinde facerent rationem, ſeu denunciationem.¶ Cumque cre-
ditor.] ij.pars.[Condidit teſtamentum] per hoc dixerūt quidam
debitores poſſe procedere ad repetitionem vſurarum non ob-
ſtante iuramento, quod d.n.non credit, quia non legitur hic, ꝙ
aliquid ſit eis relictum, vel remiſſum. & de hoc no.ſ̃. eo. debito-
res.& j. eodem.ſuper verbo, probarent. [Præcepit] hoc faciunt
quaſi omnes, ſed ſi liberantur frequenter ſolito ſunt peiores. ad
hoc j.de regu.ſicut nobis.vbi de hoc.& ſ̃.eo.debitores.ad fi.[Pro-
barent] videtur iuramentum præſtitū remiſſum ex teſtamento
iſto, niſi velit intepretari, quod illi tantum admittuntur ad pro
bandum, qui non iurauerunt, ſed in vltima voluntate hac maxi
me, cum agatur de periculo animæ eſt benignior & largior in-
terpretatio faciēda.j.de don.cum dilectus.ad fi.ff de vino, tritico
& oleo. le. l.iij. ſic ergo iure legati poſſunt iſti vſuras petere quaſi
ex noua cauſa, argu.ſ̃.de renunci.cum inter P.ff.de ſuc.edic. l.j.§.
quod dicimus.ſ̃.quod me.cauſa.c.ad audientiam. ſ̃.de offi.deleg.
1 inſinuante. quia & iniquum † eſt pacto perimi id, de quo cogi-
tatum non docetur, ff.de tranſac.cum Acquiliana. & l.qui cum
tutoribus. in fi. vnde & ſi iuro vſuram ſoluere. ipſam ſolutam
poſſum repetere, ſ̃. eodem.debitores. & ſi nouum ius non eſſet
mihi acquiſitum, nihilominus agere poſſem, vt a ſacramento
abſoluar, vt ſic poſſem poſtea ad quæſtionē principalem venire.
ſ̃.eo.c.j.vbi de hoc. Sed contra id, quod dictum eſt, ꝙ iure legati
poſſunt peti vſurę ſic obiicitur, teſtator tenebatur vſuras reddere,
ſed cum quis legat alij id, quod ei debet, inutile videtur legatum.
Inſti.de leg.§.econtrario. Reſpon.ſi pecunia non fuiſſet ſoluta, te-
ſtator intelligeretur legaſſe liberationem.ff.de lib.leg.l.iij. ſed hic
vbi iam ſoluta erat, videtur legaſſe exceptionis ex iuramento cō-
petentis remiſſionem, ff.de lib.le.ſi creditor. poterant ergo agere
iſti debitores ex teſtamento, vel officio iudi. vt ab iuramento ab-
ſolueretur, ſ̃.e.c.j.& denunciādo.j.e quemadmodum.in fi. [Eis]
ſ.probantibus.¶ Vnde] ij.pars.[Iuramentum] quod præſtiterūt.
vt ſ̃.[Eis] non conquerentibus, & conqueri formidantibus, ſed
trepidauerunt, vbi non erat timor, vt patet ex eo, quod no.ſ̃.§.ꝓ-
xi.ſi.C.de fi.inſtr.l.fi.j.de ſim.& ſi quæſtiones.in prin [Negligāt]
quia certum eſt eis, nec deberent probationē petere, vel expecta-
re, ar.ff.de act.emp.& ven.l.j. in fi. alias non dicerentur negligen-
tes.ſi hoc penitus ignorarent.[Publice in eccleſia] nec vlla man-
datur fieri citatio ſpecialis, quæ nec ſemper poſſet fieri, cū & quā-
doque quis citandus ſit, ignoretur. Quid igitur ſi publicatione ta
li facta moriatur mandator, nunquid dicemus huiuſmodi expi
rare mandatum ita videtur ex quo citatio non præceſſit, vt ſ̃. de
offi.deleg.c.fi.in fi.& de offi.dele.gratum. ſed contrarium eſt, tū
quia tales iuſſiones, ſiue præcepta non expirant morte mandato
ris, etiam ſi impetrantur ſuper beneficiis obtinendis ſecundum
Goff.no.ſ̃.de reſcrip.conſtitutus.in prin.tum quia etiam in cauſa
contentioſa, & iure ordinario expediēda ſufficit, ꝙ delegatus hac
iuriſdictione ſibi commiſſa vti ceperit ante mortem delegantis,
ff de iur.om.iud.no.& quia.ad fi.& dic, vt leg.& no. ſ̃.de off.deleg.
licet.§.j.& adde, quod no.in ſeq.gl.[Proponi facias.] Sed contra,
quia lite non conte.non debent teſtes produci, ſ̃.vt lite non con
te.quoniam.reſpon.j.Rn.verum eſt regulariter. Fallit aūt hoc, qñ
agitur in modum denunciationis, vel inquiſitionis, vt hic erat.
& probatur in e.c.§.ſunt & alij. hic autem ideo iudex eccleſiaſti-
2 cus in modum inquiſitionis ex officio procedit, † quia ad eccle-
ſiam pertinet tuitio teſtamentorum, C.de epiſ.& cler.nulli.& l ſi
quis ad declinandam.ff.de peti.hær.l.hæreditatis.& leg.& no.j.de
teſta.ſi hæredes.& cap.tua nos. Quinimmo, & quia hic agebatur
de reſtitutione vſurarum, quas debitores iurauerant non repete-
re, in quo caſu (licet aliqui contradicant) nedum papa, vel iudex
ordinarius, ſed etiam delegatus (niſi forſan forma cōmiſſionis ꝯ-
a dicat) pōt in modum inquiſitionis, & ex officio ꝓcedere,[a] vt hic
patet aliud in aliis criminibus, in ipſis enim non liceret, ſic ex-
tra

ADDITIO.

a ¶ Procedere. Adde hodie dicendum, ut in clem.diſpendioſam, de iud.
vbi cauetur, quod in cauſa uſurarum poſſit procedi ſimpliciter, & de
plano &c.

tra ordinem procedere,nec etiam in alio caſu niſi quando iura-
tum eſt,quod vſuræ non repetantur. Nempe ſuper iuribus ſingu
larium perſonarum non eſt procedendum inquirendo , vel ex-
traordinem,ſed libello oblato,& iuris ordine ſeruato ſecundum
iura ſecundum do. no.quod dic , vt legitur , & notatur s̃. de lib.
ob.c.j.& de lit.conte.cap. vnico. de ſtatu tamen & iuribus eccle-
ſiæ inquirit quandoque Papa ex officio,ſed credit d. n.quod hoc
faciat de plenitudine poteſtatis.nec enim liceret ſic procedere epi
ſcopis,vel alijs inferioribus,qui tenentur iura ſeruare , quod dic,
vt legitur,& plene notatur.s̃.de teſti. cum olim. Fatetur tamen d.
n.quod epiſcopus contra aliquem , quem ſuſpectum habet , po-
teſt inquirere de vſura,ſicut & de alijs criminibus, non ad vtilita-
tem , vel ad conſequendum intereſſe alicuius priuatæ perſonæ,
ſed ad pœnitentiam canonicam imponendam ſecundum d.n.
& ſic poteſt intelligi.s̃.de of.ordin.cap.j. niſi per quandam conſe-
3 quentiam,quia † nec pœnitentiam fructuoſam agere poteſt, niſi
reſtituat alienum,xiiij.q.vj.cap.j.& j̃.de vſur.cum tu. §.j. ad fi. cũ
ſuis concor. Sed in modum denunciationis agitur quandoque
principaliter ad conſequendum priuatum intereſſe, quod dic,vt
plene notatur s̃.de iud.nouit.Illud autem ſecundum do. no. du-
bium non eſt,quin epiſcopus de conſanguinitate poſſit inquire-
re inter coniuges,j̃.de diuor.porro.xxxv.q.vj. ſi duo. & idem for-
te dicendum de alio quolibet canonico impedimento , quia ea-
dem ratio eſt,ergo idem ius,argum.j̃.de conſan.tua.& ſic etiam
poteſt intelligi,s̃.de off.ord.c.j.& c.ſignificauit. & eſt hoc expreſ-
ſum quando imminet matrimonium contrahendum,j̃.de clã.
deſpon.c.iij.ad quod etiam accedit,quod legitur, & notatur,j̃.de
ſpon.ſicut ex literis.§.fina.ſed & ſecundum d. n. dubium nõ eſt,
4 quod † de iuribus principis inquiri poteſt.C.de bo.vacan.l.penul.
& fi.lib.x.quod dic,vt legitur,& plene notatur,j̃. de confir.vti cũ
dilecta.§ volentes igitur.& adde,quod no.j̃.eo.ſuper verbo. ad te-
ſtimonium.[Super hoc] quod iſti præfatas vſuras dicto credito-
ri dederunt.[Procedant] quandoquidem & ipſi debitores proce
dere poſſunt , quia nec contrarium iurauerant , quod ſi feciſſent
temerarium eſt iuramentum,& non ſeruandum,vt xj.q.iij.quiſ-
quis.j̃.de crimi.fal.c.j.in fi. Et licet non faciant plenam probatio-
nem poſſet tamen eis referri iuramentum ſecundum ea,quæ no
ta.s̃.de teſt.in omni.j̃.eo.c.fi.[Ad teſtimonium] & tamen lis cõ
teſtata non eſt,& ideo contra s̃.vt lite non conte. c. j. & per totũ
So.in eo,quod no.s̃.eo.ſuper verbo. publice. [In eccleſia proponi
facias] & notat. ꝙ hic fit inquiſitio.nec mandatur inquiri de fa-
ma.ſic.s̃.de off.or.c.j.& in alijs concor.ſig.j̃.e.c.in fin.Secus qñ fit
inquiſitio contra prælatum,maxime inquiſitionem aliquo pro-
ſequentem,j̃.de accu.qualiter.ij.[Et ſi per dicta]. verſi. [Teſtium
vel alia documenta] nomine ergo documentorum continẽtur
& teſtes,vt & no.s̃.de proba.quoniam in fi. [Conſtiterit] per in-
quiſitionem.s̃.de teſti.cog.præterea hæredes.j̃. de ſepul.vio. paro-
chiano.& not. hic expreſſum ius , ꝙ quandoque fit inquiſitio ex
puro,& mero officio nullo conquerente,nulla ẽt infamia præce
dente , quod vr̃ habere locum generaliter vbicunque agitur de
correctione peccatorum,vel imminet periculũ animarum , ſic.
s̃.de cleri.peregri.c.fi.s̃.de ſup.ne.præ.c.ij.§.pen.j̃.eo.c.j. & c. ſicut
noſtris.§.fi.j̃.de præben.graue.j̃.vt benefi.ec.c.j.reſpon.j.& §.j̃.de
clam.deſpõ.cum inhibitio.j̃.de accu.ſi conſtiterit.& adde , quod
no.s̃.eo.ſuper verbo.ad teſtimonium.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum licitum per vim extortum,an ſit ſeruandum.*
2 *Iuramentum non extenditur ad ea de quibus cogitatum non eſt.*
3 *Menſura optima,eſt immunitas.*
4 *Notoria quandoque probantur.*

CAP. XX.

AD noſtram. Per extorſionem] ideo non vi
debatur omnino obligatoriũ ,
vt patet in eo,quod leg.& no.s̃.e.verum, & c. ſi vero
Fuerat autem extortum hoc iur̃m forſan a capitulo
in promotione ſua,ar.j̃.de inſt.cum veniſſent.§.j.& eſt pro archi
epiſcopo Lugdunenſi , a quo in nouitate ſua ſimile iur̃m extor-
quetur.[Tale fuit præſtitum]ꝑ extorſionẽ.vt præcedit, & ꝯ conſi
1 lium,vel præter deſiderium tuum.Et eſt hic ar.† ꝙ iur̃m licitum,
etiam ſi per vim ſit,extortum ſeruandum eſt,j̃.eod.petitio. & c.ſi
Chriſtus.Quamuis dici poſſit,ꝙ inquantum eſt licitum id, quod
iuratum eſt ſeruandum eſt,ſed taliter iurans non incurrit periu-
rum ſi non ſeruat.Vel dicas ꝙ ẽt ſi licitum ſit, non tamẽ tenetur
ſic iurans ad obſeruationẽ,niſi alias eſſet præceptum , & tunc te-
netur ex vi p̃cepti non ex virtute iur̃i, quamuis ẽt ab obſeruatio-
ne ipſius per ſuperiorem abſolui debeat,vt no.s̃.e.debitores.ſerua
ta tñ diſtinctione,de qua no.s̃.quod me.ca.ad aures ſ̃m do.n.cu-
ius eſt mens totius huius glo [Verum].ver.[Canonicas].ij.q.v.de
manifeſta.j̃ de acc.euidentia.j̃.de fili.præſ.qm̃.s̃.de elec.bonæ.j.ꝫ.
ꝯ.s̃.de teſti.cog.ſuper eo.[Qui].ſ.ordo [In alijs] ſunt quæ notoria
non ſunt.[Neque tu]ver [in mente].i.s̃.e.venientes.§. verum.&

2 c.quanto.§.i.& ii.& eſt ar.ꝙ † iur̃m non extenditur ad ea , de qui
bus cogitatum non eſt.xxij.q.ij.ne quis.ff.de tranſac. qui cum tu-
toribus.in fi.[Periuriũ]ſi.s̃.e.tua.& j̃.eo. ſicut.j. cum ſuis concor.
¶ Nos iur̃m].ii.pars.[Interpretari]ſi.s̃.de teſti.cum tu.C. de inof.
do.l.vnica.s̃.de cõſue.cum dilectus.§.fi.Et interpretatur hoc duo
bus modis,vt ſequitur.Primo vt in notoriis, ordo iudiciarius ob
ſeruetur,nõ tamen per omnia. Scd̃o ꝙ ordo iudiciarius ſeruetur
in caſibus,in quibus ſeruari debet. Tertio põt interpretari ſic , vt
in omni cauſa ordo ille iudiciarius obſeruetur,quem genus cau-
ſæ,de qua agitur,requirit,nam & notoria ſuum ordinem habent
.ſ.vt ſententia feratur in delinquentẽ.s̃. de diuor. porro. j. de pur.
ca.cum dilectus. in fi. ſ̃m Gof. Iſte autẽ tertius modus redit ad
primum,licet primũ generalius exprimatur. [Fraternitati tuę.]
ver.[Quam].ſ.ſubtilitatem.[Per oĩa].ſ. quo ad libelli oblationẽ,
& examinationem,vt in aliis.[Vnde vr̃]verſic.[Subtiliter]ſi.s̃.de
tranſla.ep.c.ii.§.j.[Vt in præmiſſis].ſ.notoriis. [Non ꝑ omnia]tñ
obſeruabitur ſuo modo,quia citabitur delinquẽs.ij q.j. Deus om
nipotens.j̃.de app.cum ſit Romana.in fi.& ponetur ad rõnem.j̃.
de accu.ſi ꝯſtiterit.ſi confiteatur condemnabitur,vt ibi & s̃.de cõ
feſ.c.fi.j̃.de rerum.permu.cum olim.& patet in eo, quod legit,&
no.j̃.de cleric.ex.illud.reſpon.j.ver.ſi neget,& ſit euidens in terra,
& iudici.idem.j̃.de cohab.cleri.& mu.veſtra.& c.fina.j̃.de diuor.
porro.& in alijs concor.ſig.s̃.reſpon.j.ſuper verbo.canonicas.& j̃.
e.ſuper uerbo.interpretari.ſi vero non ſit notorium in terra , ne-
que iudici inquiri debet.& ſi poterit probari notorium idem , vt
prædixi.& ſic poteſt intelligi.xxiiij.qõ.j.pudenda.ii.q. j.Deus.s̃. de
cle.bonæ.j.§.licet autem extra.d.n.de ſenten.ex.ſolet. §.in prima.
vbi de hoc.lib.vj.ꝙ ſi probari non põt indicenda eſt purgatio ꝑꝑ
infamiã.ij.q.v.c.pe.j̃.de cohabi.cleric.& mu.tua.ad quam deficiẽ
te demũ probõne veniendũ eſt,vt ar.s̃.de prob. ad noſtrã. & c.ſi-
cut ꝯſuetudo.& no.j̃.de accu.accedens.§.fi. Alii dicunt, ꝙ nec ci-
tandus eſt talis,quod dic,vt no.j̃.de appel. cum ſit Romana. in fi.
[Obſeruetur] ergo ordo iudiciarius eſt in notorijs ipſum ordinẽ
iudiciarium non per omnia ſeruare,& ad hoc notabile frequen
ter hæc inducitur decr.& eſt ſimilis modus loquendi,quando di
3 cit Imperator,ꝙ † optima menſura eſt immenſitas,in authen.de
non ali.reb.ecc.§.ſi nimis.coll.ij. & illud eſt in amore modus nõ
habuiſſe modum.¶ [Quanquam] iij. pars. [Quod iuraſti.] prout
ſequitur.ſ.vt in omnibus &c.Sed nonne in notoriis poteſt ſerua
ri ordo iudiciarius in omnibus,& per omnia ſine peccato? Ar.ꝙ
4 ſic.† quia & notoria p̃bantur quandoque s̃.de elec.bonæ.j. § li-
cet.& aug.probat id,quod notarium eſt. ſ.eccleſiã non eſſe nullã.
xxiii.q.j.punienda.in fi ergo & hoc iuramentum ſeruãdum eſt,
s̃.eo.ſi vero.So.non poſſet ſeruari ſine detrimento reipublicæ,vel
priuatæ læſionis,quia & ſi ſeruaretur, multoties tranſiret delictũ
inultum,quod eſſet ꝯ rem publicam,& iuſtitiæ læſionẽ.j̃. de ſen-
ten.ex.vt famæ,§ j. cum ſuis concor. & per conſequens in detri-
mentum ſalutis,arg.xii. q ii.cum deuotiſſimam . ſed & multum
damnificaretur actor,ſiue accuſator ei incumberet onus proban
di,ſed & iudex tenetur lites abbreuiare , & occurrere partium la-
boribus,& expenſis,s̃.de do.& con tu.finem.s̃.de off.delega. ſuper
quæſtionum.§.porro.in fi.& ideo non eſt ita indiſtincte ſeruan-
dum huiuſmodi iuramentum,ſed cum interpretatione,q̃ hic fit
& s̃.§.j.[In illis videlicet] ar. verbum generale non eſſe generali-
ter intelligendum.j.q.j.iudices.ff.de ſerui.ſi cui.ff.de pig.obligatio
ne de cond.di.ij.re vera.Contra.xix.di.ſi Romanorum.xxxi.q.i.ꝙ
ſi dormierit.j̃.de priuil.quia circa vbi de hoc no.& s̃.de of. leg.ꝙ
tranſlationem.j̃ de teſta.relatum.ii.[Sic ergo faciens]ver.[Teno
rem] quia ſeruabis ordinem,quem debes,& in quibus debes.[In-
ſtituta canonica].j̃.de ver.ſig.cum olim.j̃.de vſuris. cum in tua ,
& in aliis concor.ſig.s̃.eo.reſpon.j.ſuper verbo.canonicas.[Et nõ
omittes.].i.s̃.e. quanto.§.ſi vero legitima.

SVMMARIVM.

1 *Eleemoſina de alieno fieri non poteſt .*
2 *Depoſitarius alij reddens ignorans liberatur .*
3 *Vaſallus quando iurat domino ſaluo iure alterius.*

CAP. XXI.

EA te. De eodem.s̃.de præſcrip.ſi diligẽti. & ibi pla
nius exponitur factum iſtud.[Sed augetur]
quia peccatum committitur,nã ſi pecuniam, quam
tibi debeo alii ſoluero , forſan nõ reperiam aliam de
facili,quam tibi ſoluam.& ſic in damnum tuum ſolui,& pecca-
ui lædendo te,nec ſum a debito liberatus,ff.de cõſt.pec.ſi vero mi
1 hi.ff.de ſolu.vero ꝓcuratori.§.j.vnde† nec de alieno poſſum eleæ
moſinam facere,q̃diu inuenitur is,cui eſt reſtitutio faciẽda, j̃.de
homici.ſi dignum §.eos.in fi.j̃.de vſur.cum tu.§.j.[Improuide.]
i.fraudulenter,vel vt alius iure ſuo priuetur,vel ꝯ iura.nã & ſi cre
ditori creditoris mei ſoluero contingit liberatio ẽt ipſo creditore
meo inuito,ff.de neg.geſt.ſi liber hõ.& l.cum pecuniã. ff. de pig.
act.ſolutum.§.ſolutã.[Quod alii]tm̃,quia non ꝯtingit liberatio.
ff.de ſolu.ſi alieni.& ff.de condi.inde.in ſumma.in fi.& is qui reci
pit

pit furtum committit.ff.de furt.falſus.§.j.niſi & hoc dominus ra
tum habeat , ff. de furtis. ſi vendidero. §. ſi Titius. Secus ſi eſſent
ſocii , uel duo rei debendi , & vni ſolueretur. nec enim hoc im-
prouide fieret.ff.de pactis.ſi vnus.ff.de duobus re. debend. l. iii.in
fine.Vel ſi ſoluatur adiecto in ſtipulatione.ff. de ſolution. quod ſi
ſtipulatus. Vel procuratori etiam reuocato,ſi tamen hoc ſoluens
ignoret,ff.ſi cer.pet.eius qui.ff.de ſolu.vero alioquin ſi nunquam
habuiſſe mandatum licet hoc crederet ſoluens, ipſum non con-
tingeret liberari,ff.de condi.inde.ſi vrbana.Aliud in depoſito,qa
2 ſi † depoſitarius alij reddat,ignorans liberatur,ff. depoſiti. l. j. §. ſi
rem , & hoc ideo ſecundum quoſdam, quia depoſitarius de ſolo
dolo tenetur,vnde ſufficit, quod cedat (contra illum , cui reddi-
dit) rationem.ff.de pecul. quod debetur . Alij dicunt (& verius)
quod illa eſt ratio,quod debitor in genere eſt obligatus.vnde ſol
uendo alii adhuc remanet obligatus, ff.ad l.fal.in ratione. §.j.de-
poſitarius autem in ſpecie , & ideo cum poſſidere deſinat illam
ſpeciem ſine fraude,& vitio aliquo liberatur,ff.de verb.ob.ſi ex le
gati.[Ex debito].argum.eſt hic,quod ſi quis furetur,vel rapiat rẽ
cum ſocio plus peccat partiendo & partem aſſignando,quam nõ
patiendo,& hoc verum eſt , ſi ideo non petitur,quia pœnitet de
peccato,& intendit rem reſtituere vero domino, argumẽ. xxij.q.
iiij.ſi ad peccatum.& in eo,quod notatur j̃. de accu. cum dilecti.
§.j.¶ [Sane].ij.pars.[Mandatum] quod non eſt tranſgrediẽdum,
s̃.de reſcrip.ſi quando,& c.cum dilectam.in fi.[Id]. ſ.iuramentũ.
[In eius].ſ.archiepiſcopi.[Diſtuliſti] & male,vt ſequitur.] Aſſe-
rens]ver ad excuſationẽ tuam.[Piſano] & ſic ſoluiſti alij , quod
nobis debebas,vnde non fuiſti liberatus,vt s̃.reſpon.j. melior fuiſ
ſet alia exceptio dummodo vera eſſet,videlicet ſi feciſſet eam prę
deceſſori domini innocentij.iij.cuius eſt hæc decre. & ſucceſſori
3 bus.quod dic,vt le.& no.s̃.eo. veritatis. [Saluo] .ſ. † Seneſcallus
belliquadri fecit ſuſpendi quendam hominẽ ſaluo iure ſuo. ſic
dalphinus viennenſis fecit fidelitatem comiti prouinciæ , & an
degauis de feudo Ebredunen.& Vapicen. eccleſiarum ſaluo iure
ipſarum . ſed male ſeruat ius, qui totum eneruat . nec poteſt hoc
fieri ſine violatione fidelitatis de facili,vt patet j̃.eo.§.j. in princi.
de facili ideo dico,quia quandoque contingit de facto,quod ali-
quis de eodem feudo facit fidelitatem duobus dominis maiori.
ſ.domino & minori ſaluo iure maioris domini,cui & minor de
eodem feudo fidelitatem facit.ſicut Ebredunen.& Cantuarcien.
& comiti Dalphino facere conſueuerunt . ſed & ſi non exprima
tur in fidelitate , quæ fit Dalphino ſaluo iure archiepiſcopi nihi
lominus intelligitur eſſe ſaluum,vt s̃.eo.venientes.§.j.in fi.& ſuis
concor.[Huiuſmodi].ſ.fidelitatis do.no. ¶ Cum igitur] iij.pars.
[Facere tenearis] non ſolum enim iudicatus Calaritanus cuius
iudici ſcribit hic Papa , ſed etiam tota Sardinia de feudo Roma-
næ eccleſiæ eſſe dinoſcitur , quinimmo ad ius & proprietatem
beati Petri pertinet,ſicut legitur in priuilegijs, & archiuis Roma-
næ eccleſiæ.& eſt hic argum. & expreſſius probatur j̃. de præſcri.
ſi diligenti.]Si præſtitum] archiepiſcopo Piſano.[Ei].ſ.iuramen
to.[Tanquam debitum.]ſi.s̃.eo tua nos.d.n. [Illud]. ſ. quod præ-
ſtitiſti Piſano archiepiſcopo contra primum . Sed nunquid ex
hoc feudo incidit in commiſſum ? Sic. quia inquantum in ipſo
fuit alienauit. in libro feudorum de feudis non ali. imperialem.
& maxime ſi contra pacta iurata fiat.C.de tranſac. ſi quis maior
[Exhibebis]ſi.s̃.eo.veniens.in fi.vbi de hoc.quia ſi vnum contra-
riorum eſt bonum,reliquum eſt malum.viij.q.j. ſciẽdum. xxxii.
diſt.hoſpiciolum.[Vel ſi].verſi. [Præſtitum] Piſano archiepiſco
po forſan pro alio feudo,vel alia iuſta cauſa.do.no.[Præſtando].
.ſ.nobis ex debito.[Illud]ſ.noſtrum. [Præſtabis] & aliud nihilo-
minus obſeruabis.quod poteſt ſic eſſe ſi ratione diuerſarum rerũ
eſt fidelis vtrique,vel ſecundum quod ęxemplificaui. §. proxi.ſu-
per verbo.ſaluo.

SVMMARIVM

1 *Iuramentum quantumcunque generale non extenditur ad id quod eſt contra iura .*
2 *Quos Deus coniunxit homo non ſeparet .*
3 *Vxori eſt adherendum .*
4 *Lingua labilis eſt .*
5 *De arbitrio cum iuramento & ſine.*
6 *Arbitrator non habet neceſſe ſeruare ordinem iuris.*
7 *Nemo in re propria poteſt eſſe iudex nec arbiter.*
8 *Differentia inter arbitrum,& arbitratorem .*
9 *Quilibet in re ſua eſt moderator, & arbiter.*
10 *Iuſtum eſt vnicuique ſua committere.*
11 *Arbitratoris dictum non mutatur vbi modice lædit .*
12 *Is cui iuraui aliquid facere poteſt me a iuramento abſoluere.*

CAP. XXIII.

QVintauallis. Proprium nomen eſt homi
nis,ſic enim vocabat. [Quia
earum]ſcilicet mulierum.]Iuramentum]in ſatiſfa-
ctionem iniuriæ,vt notatur s̃.eo. veniens ſecundum
do.n.quod ciuili modo fuit intelligendum,& de hoc legitur , &
notatur s̃.eo.veniens.reſpon.j.ſuper verbo. mandato.& §. j. ſuper
verbo.præcepiſtis.& illa glo.melius caderet hic.quo ad partem,vt
ibi no.¶ [Quæ].ij.pars ſcilicet,mulieres. [Idem.] ſcilicet Quinta-
uallis.[Exhæredaret]quod non licet, niſi ex cauſis ingratitudinis
in iure ſcriptis,ſed nec reperitur hic , quod filij aut vxor iſtis mu-
lieribus aliquam iniuriam irrogaſſent , ideoque ad hunc caſum
iuramentum non extendebatur, nec ſic intelligi debuit, argum.
s̃.eo.ea te.§.fina.& c.quanto.§.j.& ij.& c.veniens.xxij.q. iiij. vnuſ-
quiſque.ff.de fideicommiſſ.lib.thais.§.ſorore.ff. de manu.l iiij.in
1 fi.nec enim intelligi debet , quod † aliquis iurare intendat contra
iura quantumcunque generale ſit iuramentum. immo reſtringi
tur ad iuſtum intellectum & ſecundum ius,s̃.eo.ad noſtram.nõ
ergo tenebatur ex virtute iuramenti pręſtiti hoc mandatum exe
qui,quia ſecundum ius non poteſt pater exhæredare filios, niſi
in certis caſibus,inter quos iſte non reperitur, vt patet in authen.
vt cum de appellatio.cog §.aliud quoque & §.cauſas. collat.viij.
& ſic iſtud mandatum fuit expreſſe contra ius illud.ſed. & quod
ſequitur de vxore fuit contra inhibitionem domini dicentis .
2 † quos Deus coniunxit homo non ſeparet.s̃. de tranſla. epiſ.cap.
ij.xxxiij.q.ij.quos Deus.xxviij.q.j.idolatria . Quinĩmo & fuit hoc
mandatum quodammodo contra ius naturale,gentium , & ci-
3 uile,ſecundum quod filij ſunt nutriendi , † & vxori eſt adhęren-
dum.inſti.de iure natu.reſpon.j. & ideo in nullo obligauit, quia
non eſt iuramentũ vinculum iniquitatis & maxime tantæ.xxij.
q.iiij.inter cętera.ſed & ex leui cauſa, & quæ frequenter poſſet ac
cidere,hoc fieri mandabatur ſcilicet ſi quando filii, aut uxor ip-
ſius , mulieribus dicerent , vel obiicerent verbum contumelio-
4 ſum.† nam lingua labilis eſt , & ideo nec de facili ad pœnam ip-
ſius linguæ lubricum eſt trahendum , ff.ad l.Iul.maieſta. famoſi.
Poſſet etiam hoc fieri,de iure,dummodo id,quod diceretur , vel
obiiceretur , verum eſſet.ff.de iniur.eum,qui nocentem. Erat igi
tur hoc mandatum contra omnia prædicta iura & ideo non ſer
uandum [Quo circa]iii.pars.[Illicitum] & ideo reprobandum.
j̃.de præben.dilectus.j.§.cum ergo.[Iuramentum]cum iuramẽ-
tum interuenit in tali caſu bene poteſt ille , pro quo datur man-
5 datum petere per officium iudicis , vt ille † qui ſe ſuppoſuit arbi-
trio,aliud ad impleat,dummodo æquum,& licitum ſit id, quod
mandatur.ſecus ſi illicitum,vel iniquum, vt hic, niſi forte per il-
lum , ad quem ſpectat ad æquitatem licitam ſit redactum , quia
tunc perinde eſt , ac ſi ab initio ęquum fuiſſet,argumen. ff. de re-
gu. iur. in perſonam.ff.pro ſocio.ſi ſocietatem coieris.& l.ſi ſocie
tatem mecum.§.arbitrorum. & l. ſe. ſed ſi non eſt iuratum ſtare
arbitrio talis arbitratoris. tunc ex ſententia eius non oritur actio.
nec proprie dicitur dictum eius ſententia,ſiue arbitrium.immo
ſicut notat Ioannes.in authen.vt di.iu. §.i. collatio.jx. potius po-
teſt dici tranſactio,ar.C.de contrahen.emp.l.fina.& inſtitutio.de
contrahen.emp.l.fina.§.precium.Sed dices ſecundum hoc ergo
pro nihilo talis arbitratio eſt ſine iuramento facta? Reſpon. im-
mo vtilis eſt quaſi præceſſit ſtipulatio agetur ex ipſa.Vel ſi in ali-
quo contractu electus eſt arbitrator puta,vt arbitraretur de præ-
cio alicuius rei venditæ, tunc agetur ad arbitratum actione ex
vendito,vel ex alio contractu ſimili , vt in prædicto. §. precium.
Hoc autem intelligendum eſt , vbi incontinenti poſt ſtipulatio-
nem,vel contractum conuenit de ſtando dicto arbitratoris.nam
ſi ex interuallo , tunc ex dicto arbitratoris talis non datur actio,
ſicut nec ex pacto,ſed exceptio tantum,ff.de pac.iuriſgentium.§.
quinimmo.C.de pac.petens. ff.ſi certum petatur , lecta. Et ſcien-
6 dum , quod talis † arbitrator non habet neceſſe ſeruare ordinem
iudiciarium,immo quod coram eo agitur,nec iudiciale, nec iu-
dicium dici poteſt.ipſe tamen quaſi extra iudiciũ laborare debet
ad veritatem inquirendam , vt ſuper negocio, de quo agitur ple-
nius inſtruatur. Et quod talis arbitrator non ſit iudex , nec arbi-
ter,nec iudicium ſit coram eo.ſatis probatur ex eo, quod dicitur
hic , vbi compromittitur in aduerſarium principalem , & ad
idem ſupra , eodem veniens . ff. de operis libertorum, ſi libertus.
7 † nullus enim in re propria iudex , vel arbiter eſſe poteſt, vt patet.
C.ne quis in ſua cauſa iudi.in rubro , & in nigro. & ff. de arbitr.l.
penultima. In actione autem iniuriarum ſatis eſt , quod itur ad
arbitratorem.Quidam tamen dicunt, ꝙ cogendæ ſunt partes ſta
re dicto arbitratoris propoſita actione iniuriarum . Sed contra ,
quia non competit ad intereſſe, ſed ad vindictam , nec etiam eſt
in bonis noſtris , ff.de iniur.iniuriarum actio. quomodo ergo da
bitur ad centum, vel ad aliud , in quo condemnatus eſt reus? Ad
hoc reſpondent alii,quod bene poteſt hoc fieri,quia iſta centum
non petuntur vt intereſſe,ſed vt vindicta. Alii dicunt, quod arbi-
trator iſte incontinenti poſt iniuriam aſſumptus non fuit , & ſi
hoc etiam factum eſſet , tamẽ ſi iuramentum non interueniſſet
ex dicto ſuo non daretur actio , ſed exceptio tantum reo quaſi
tranſactionis , vel pacti modificati, actori vero reſeruaretur actio
priſtina,C.de pac.cũ proponas. & ſi nõ ſupereſſet daretur ꝯdõ ob
cãm,vt ſe reponeret in priſtinã oblõnẽ,vel ſi res ita tradita fuit,vt
ipſam redderet,C.de rerum permuta. l.j.& l. quoniam aſſeueras.

 ff.de

ff.de ꝯdi.ob cauſam. ſi quis. vel præſcriptis verbis ad intereſſe.C.
de rerum permutatio.cum præcibus & l.rebus.ff.de condi. cauſa
da.ſi mulier.& de iure dotium,ſi pater.& l. quemadmodum. vel
officium iudicis.ff.de præſcriptio.verſicu.ob eam cauſam. Notā-
8 da† eſt etiam differentia inter arbitrum, & arbitratorem, de quo
hic loquitur.quia arbiter dicitur ille,qui eligitur,vt iudex.ſcilicet
vt procedat ſeruato in ſubſtantialibus ordine iudiciario, & ſic di
rimat litem coram ſe ceptam, vel coram alio, & quamuis iuſte
pronunciare debeat,poteſt tamen ſi voluerit & inique. Proban-
tur hæc.ff.de arb.l.j.& l.qualem.& l.diem.§.ſtari. Vnde & arbitriũ
diſſinitur trinus actus perſonarum, quaſi iudicio confligentium
vel cauſa in dicendo ius voluntarie poſita.nec eſt vis vtrum pęna
vel ſtipulatio interueniat, vel non. nam & ſi ſimpliciter electus
ſit arbiter,& ſententia eius emologetur,vel infra x.dies non con-
tradicatur ex ſententia ipſius datur actio,& exceptio. C.de arbitr.
l.pen.& no.s̃.de arb.dilecti. Arbitrator autem eſt is, qui eligitur,
vt aliquid æſtimet veluti precium,vel operas,vel partes ſocietatis
vel quid ſibi videatur de aliqua re, vel ſatisfactione facienda ali-
cui.& nullo ſeruato ordine dicat, quod ſibi videbitur arbitrando
inſti.de contrahen.emp.§.precium.ff.pro ſocio.ſi ſocietatem.j.&
ij.& l.in propoſita.ff.deleg.iij. fideicommiſſa. §. ſic fideicommiſ-
ſum relictum. ff. de ver.ob. ſi quis arbitratu. Nec etiam eſt vis fa
cienda vtrum iuramentum,vel ſtipulatio interuenerit, vel non,
quia ſemper eſt ſeruandum,ſi æquum ſit.& ſi iniquum redigen-
dum eſt ad arbitrium boni viri, vt in præmiſſis iuribus, & ff. de
operis liber.ſi libertus.C.de promiſ.do l. fi. Sed nec eſt vis facien-
da vtrũ talis arbitrator inter partes litem fecerit conteſtari, vel
non,vel etiam vtrum ſententiam in ſcriptis pronunciauerit, vel
ſimpliciter nudo verbo,quod ei viſum eſt dixerit,quia coram eo
non eſt iudicium,vel quaſi,ſed totum in ſua poſitum eſt volunta
te.& prædictarum ſolennitatum obſeruatio non niſi coram iu-
dice,vel arbitro locum habet ſecundum dom. no. Quid ſi partes
promiſerunt ſtare dicto arbitratoris ſub pœna. c. librarum, &
arbitrator iniquæ pronunciet exprimens in dicto ſuo, quod vult
ipſum adimpleri infra viii.dies.pars condemnata non paret. nũ-
quid poteſt ab ea peti pœna? Dicunt quidam, quod ſic, quia ad
9 ipſam ſe potuit obligare.†Nam in re ſua quilibet eſt moderator,
10 & arbiter.C.mãdati.in re mandata.& † iuſtum eſt vnicuique ſua
committere.C.de Iudæis.nemo exterus.vnde Matth.xx.c. an nõ
licet mihi. (ſubaudi de meo) facere quod volo? Alii vero hoc ne-
gant.cum enim iuramentum fortius ſit pœna, & iuramentum
non aſtringat ipſum ad parendum quouſque redactum ſit ad ar
a bitrium boni viri,[a] vt hic patet,& in eo,quod notat.s̃.eod. glo.in
prin.ver.nec eſt etiam vis.reſtat,quod pœna ipſum minus aſtrin
gere poteſt,& hoc vltimum teneas, quando generaliter eſt iura-
tum de ſtando dicto arbitratoris.Sin autem ſpecialiter, & expreſ-
ſe dictum fuit,quod ius vnius partis in totum,vel in partem poſ
ſit dare alteri,& quod quantumcunque inique pronunciaret de-
beret ſtare dicto ſuo,& iuramentum interueniſſet, & pœna eſſet
promiſſa,niſi dictum ſuum eſſet cõtra Deum, in quo nullo mo
do parendum eſſet, vt patet in eo,quod no.s̃.de temp. ord.ad au-
res.§.j.in omni alio caſu de rigore iurans,& non parens deieraret
& promittens pœnam ipſam incurreret,vt s̃.eo.ſi vero.cum ſuis
concor.& patet in eo,quod legitur,& notatur s̃.de pac.ca.j.& iij.
& ſic poteſt intelligi prima opinio, & iura pro ipſo inducta. licet
forte ex æquitate iudex ex officio deberet occurrere iniquitati tã
ta poſſet eſſe.penſatis cauſis,locis & qualitatibus perſonarum, vt
patet in eo,quod legitur,& notatur s̃.de tranſac.cap.fi.& s̃.de ar-
bi.cap.ij.Talis tamen ſecundum dom.no. non poteſt dici ſimpli
citer arbitrator. vnde & mouit hic talem quæſtionem. Quid ſi
compromiſſum factum ſit in aliquem hoc modo, quod poſſet
procedere ſeruato ordine iudiciario,vel etiam non ſeruato? hæc
verba ſic ſunt interpretanda,quod compromittitur in eum tan-
quam in arbitrum, & hoc innuunt illa verba. ſeruato ordine iu
diciario.ſed & compromiſſum videtur in eum tanquam in arbi
tratorem,quod & verba illa innuunt, vel etiam non ſeruato. vn-
de & ſi talis procedat ſeruato iuris ordine,ſtabitur dicto ſuo. & ſi
iniquum ſit,nec redigetur ad arbitrium boni viri. ſi vero proceſ-
ſit iuris ordine non ſeruato, tunc non valet dictum ſuum, niſi
æquum,vel ad æquitatem redactum, vt patet ex præmiſſis ſecun-
dum,dom.n.Et quid dices ſi partim proceſſit ſeruato ordine par
tim non, quod & fieri poteſt ex forma poteſtatis ſibi data. puta
fecit libellum dari, litem conteſtari. recepit tamen teſtes partib.
non uocatis & publicauit & ſentẽtiam etiam ſine ſcriptis dedit.
Poſſet dici,quod ſententia non tenet quaſi eligendo ab initio viã
iudiciariam videtur alij renunciaſſe,argum. in eo, quod legitur,
& notatur s̃.de præſump.nonne,& j̃.de app.ſolicitudinem.§.fin.
Sed melius eſt,vt dicamus ipſam valere,ſi ęqua ſit.alioquin ad bo
ni viri arbitrium redigendum.& ideo talem non arbitrium, ſed
arbitratorem iudicamus,vt ſic in hoc dubio omnis cedat iniqui
tas,argu.ff.de eo,quod certo loco,quod ſi Epheſi & litigia reſtrin
gantur,s̃.de reſcrip.nonnulli. §.cum autem, & res potius valeat.
quam pereat,j̃.de verbo.ſignific.abbate.§.cõtra quod fuerat.ver-
ſicu.hic autem ſenſus.Hoc autem ſecundum do. no. notandum
eſt,quod ſi partes ſimpliciter dicant eligimus talem in arbitrũ,
talis non habet poteſtatem arbitratoris, niſi ex alijs puta quia
dixerunt,quod nõ ſeruato iuris ordine poſſet procedere, vel alijs
conſimilibus,de intentione contraria appareret. Item ſi dicant
partes eligimus talem in arbitratorem,vel quod vt bonus vir no
ſtras terminet quæſtiones,talis non habet poteſtatem arbitri, ni
ſi & per aliqua alia verba poſſet aliud comprehendi. Item ad dif
ferentiam arbitri,vel arbitratoris notandum eſt, quod dictum ar
bitratoris nunquam emologatur taciturnitate decem dierum,
ſed ſi non expreſſe illud confirment partes, parti exceptionem
quaſi tranſactionis, vel pacti ſecundum do. no. immo & ſi
æquum ſit etiam vna parte contradicente erit officio iudicis (vt
puto) executioni mandandum,argum.ff.de re iud.ſi conuenerit.
& idem ſi iniquum ſit,poſtquam ad æquitatem fuerit redactum
argumen.in eo,quod legitur,& notatur s̃.de arb.c.ij.& quicquid
hic dicatur dic,vt ibi notatur,quod ſi ambæ partes contradicant
non habet ſe intromittere iudex,quaſi poteſtas data arbitratori,
& quicquid ex ea ſecutum eſt, videantur reuocata contraria vo-
luntate,argum.in eo,quod legitur,& notatur s̃.de elec. qualiter.
in fi.& j̃.de reg.iur.c.j.Sententia uero arbitri ſine pęna electi emo
logatur tacite,vel expreſſe.C.de arbi.l. pen. & ſi iniqua ſit non re-
digitur ad arbitrium boni viri ſecundum do. no. contra tamen.
11 notatur.s̃.de arbi. c. ij. † Item dictum arbitratoris non mutatur,
vbi modice,& non grauiter lædit. ff.de ope.libe. ſi libertus. dictũ
vero arbitri non mutatur, etiam ſi grauiter lædat, immo ſi pœ-
na ſit promiſſa agitur ad ipſam,C.de arb.l.j.& ſi non fuit promiſ
ſa,ſed tantum ſtipulatio interceſſit agitur ad intereſſe. ff.de arbit.
l.diem proferre.§.fi.& duabus.l ſequen.& l.ita demum. Et ſi ſim
pliciter compromiſſum ſit, & ſententia expreſſe per partes emo
logata fuit vel infra x. dies nulla contradixit oritur ex ſententia
actio,& exceptio.C.de arbi ne in arbitris. & agitur tunc conditio
ne ex l.illa ſecundum do. no. cuius eſt mens maioris partis hu-
ius glo.ſicut perpendi poteſt ex his, quæ ſuperius ſunt ſignata. &
adde circa hoc membrum vltimum,quod no.s̃.de arb.per tuas.
§.ſuper quo.[Reuocent] de facto, & ne dicatur, ꝙ Quintauallis
ſit periurus. ſi prædicta non adimpleret. Et ſic patet hic, quod
12 † is,cui iuraui aliquid facere, vel dicere poteſt me abſoluere a p̄-
ſtito iuramento,j̃.de ſpon.cap.ii.j̃.eo.ſicut.& j̃.eo. §.j. vel ad tem-
pus relaxare,ſiue parabolam iuramenti concedere,vt hic.& j̃.de
vſur.conſuluit. [Iniungas & ſi hoc fecerint bene quidem. alio-
quin &c.vt in ſequen.verſic.[Alioquin] verſi.ſ.ſi dictum manda
tum reuocare noluerint. [Illius] de filiis.ſ.exhæredandis & vxo-
re obienda.quamuis iuraſſet mulier mandato parere. [Denun-
cies] publice ad conſeruandam famam Quintauallis. curiales
igitur erunt mulieres,& prudentes ſi faciant de neceſſitate virtu
tem.[Non teneri] quia nec tenetur,vt pꝫ in eo,quod no. s̃. eo.§.j

A D D I T I O.

a ¶Boni viri. Adde quis eſt iſte bonus vir,ad cuius arbitrium recurritur ꝑ
iniquitate arbitramenti.per dom. Abba.hic in xix. col. in prin. & ibi per
apoſtil.in ver.coram qup,& ſequen.

S V M M A R I V M.

1 *Coniuges quando continentiam vouent.*
2 *Matrimonia debent eſſe liberatam in contrahendo, quam in diſſoluendo.*
3 *Paria delicta mutua compenſatione tolluntur.*

C A P. XXIIII.

QVa nos duxit. Quia B.A.] B.& A.fuerunt
in prouincia.ſ. Blacatius &
Andrea vxor & ſua, & habuerunt verba quaſi ſimi-
lia, & quæ tacemus, quia poſſet eſſe lupus in fabula.
[Petituros.] temerarium fuit huiuſmodi iuramentum, vt dicit
j̃.ad fi.& ideo non ſeruandum,ut ibi.& xxii.q.iiij.inter cætera.C.
de nup.authen.quod eis permittitur.& eſt ſi.j̃.de regula ueniens.
vbi de hoc. Et dicunt quidam tanquam pro veniali pœnitentiã
imponendam,ar.s̃.e.verum.& xxv.di.§.criminis. Tu dicas, ꝙ ad
minus vnius anni pœnitentia eſt imponenda,xxij.q.iiii. qui ſa-
cramento.quod dic,vt no.s̃.eo.cum quidam.in fi.[Idẽ vero].ver.
ſ.p̄dictus B.[Illam].ſ.A.mulierem. [Affirmante] more mulie-
bri.[Sarracenam] nimis erat commota.[Et j̃.] hoc eſt. quæris qd
in pręmiſſo caſu tibi ſit faciendum, cum & vterque ad ſecunda
vota conuolauerit,& ſic adulterium commiſerit,ut hic dicit in
fin. ¶Nos igitur]. ij.pars.[Moneas] quia hæc res moniti eſt non
præcepti.xxxij.q.j.integritas.xxviij.diſtin.de his.[Quam] ver.ſ.cõ
tinentiam.[Commorari.] non tamen in ſæculo ſecũdum quoſ
dam,argum.j̃.de conuer.coniu.ad apoſtolicã.& c. uxoratus.& c.
1 cum ſis præditus.†Tu dicas immo in ſæculo. quia & ſi iuraſſent,
perpetuam continentiam ipſam ſeruare deberent,ita quod vnus
a reliquo debitum vlterius repetere non poſſet ſecundum do.
no.xxxiii.q.v.quod Deo.idem eſſet ſi etiã ambo iuraſſent intrare
religionem,ar.j̃.de conuer.coniu.conſtitutus. Si autẽ alter vellet
intrare monaſterium, tunc haberent locum prima iura. Sed
quare

quare aliud in vno caſu,q̃ in reliquo? Rñ. ſi poſſet vnus intrare
monaſterium, & profiteri altero in ſæculo iuuene remanente,
poſſet ſequi hæc abſurditas,quia iuuene non continente, vel pro
feſſus educeretur de monaſterio,vel alter viueret ſemper in adul
terio,ad hoc.j̃.de conuer.ꝯiu.ex parte.j.& c.placet, vbi vero am-
bo ſunt in ſæculo,ſi non contineant ſine illa abſurditate, cogitur
vnus alteri adherere,vt.j̃.ſe. Quid ſi iuraſſent, ꝙ nunq̃ diuerterẽt
ab inuicem.nũquid ſeruari debet huiuſmodi iur̃m? Dicas, ꝙ ſic,
niſi cã iuſta diuertendi ſubſit, quia nec contra ius intelligitur iu-
raſſe,vt & no.s̃.c.prox.§.j.& ſi hoc expræſſe iuraſſent deieraſſent,
vt.s̃.e.ea te.§.fi.in prin.& c.ſicut ex literis ſubaudiẽdum eſt igitur
niſi ex cauſa.j̃.eod.c.j.rñ.j.ver.non obſtante.& §.j.ad fi.Vel dic, ꝙ
vbi hoc expræſſe iurat,non debet accuſare de adulterio.poteſt tñ
& debet denunciare.j̃.eo.c.j.§.fi. Vbi vero cauſa conſanguinita-
tis,vel aliud canonicũ impedimentum ſubeſt, poteſt agere ad di
uortium, non obſtante iur̃o prædicto. nam & ſi pœna promiſſa
2 eſſet,nõ cõmitteretur,†quia ſicut libera debent eſſe matrimonia
in ꝯhendo, ſic & in diſſoluendo. C. de inutili.ſti.libera. ꝙ dic,vt
leg.& no.j̃.de ſpon.gemma.¶Alioquin] iij. pars. [Reuertatur] ꝙ
& propria auctoritate facere poſſet,cum nullo modo tenuerit iu
ramentum.[Compellas] ſi.j̃.de reg. veniens.j̃.de conuer.coniu.
accedens.in fi.nec obſtat, ꝙ iurauerint,cum & temerarium &c.
vt in ſe.ver.[Cum temerarium].ver. & ideo non ſeruandum, vt
no.s̃.rñ.j.ſuper verbo petituros.[Et] ſub. neuter poſſet alterum re
pellere ope exceptionis adulterij.cum [Adulterium] &c. & ideo,
3 †mutua delicta pari compenſatione abolentur.j̃. de adul.c.pe.&
fi.j̃.de diuor. ſignificaſti. j̃. de exceptio.cum eccleſiaſtice. ff.ſolu.
ma.viro,atq; vxore.xxxij.q.vi.nihil iniquius.ff.de compen.ſi am
bo.ff.de dolo.ſi duo [Vtrinq;].i.hinc, vel inde.ſecus ſi ex vna par
te tantum.infra de conuerſio.coniu.veniens, ſm d.n. quod dic,
vt ibi notatur.

S V M M A R I V M.

1 *Conditiones multæ ſubintelliguntur in iuramentis.*
2 *Conditiones quæ tacite inſunt legatum conditionale non reddunt.*
3 *Prælatus prętextu criminis præcedentis,promotionem ſuã accuſari non põt.*
4 *Depoſitum poteſt repeti ſed non compenſari.*
5 *Sponſus poteſt accuſare ſponſam de adulterio.*
6 *Matrimonium nec ſpem matrimonij permittitur uiolare.*
7 *Minus malum eſt uiam Dei non agnoſcere,quam poſt agnitam retroire.*
8 *Iuramentum per leges reprobatum ſeruari non oportet.*
9 *Sponſus non eſt cogendus contrahere bigamiam.*
10 *Facilitas ueniæ incentiuum tribuit delinquendi.*
11 *Mulieri adulteræ parcere poteſt uir.*
12 *Maritus utrum,& quando poſſit uxorem uerberibus afficere.*

C A P. XXV.

QVemadmodum. [Cõtraxit.] per ver-
ba de præſenti d.no.
vel per æquipollentia,vt in ſeq gl.[Quia eam].ſ.mu-
lierem.[Pro legitima teneret] ꝯhitur ergo matrimo
nium nedum per verba illa cõſueta accipio te in meam. imò &
per quælibet alia æquipollentia, ſeu conſenſum exprimentia de
præſenti.puta vir dicit.ſemp tenebo te pro legitima vxore,vt hic:
multo fortius ſi dicat ab hac hora in antea tenebo te pro vxore,
& fidẽ ſicut vxori ſeruabo.j̃.de ſpon.ex parte, vbi de hoc,vel alia
ſimilia.j̃.de ſpon.c.pen.[Pro fornicatione.] ver.[Antea].i.ante ꝯ
ctum matrimonii.[Dimittere] nec etiam accuſare.C.de adulte.
propter.ff.de adul.ſi vxor.§.ſi quis uxorem, & §.fi. quia ſtuprum,
vel adulterium præcedens matrimonium non cõmaculat tho-
rum poſt ea coniunctum,propter ꝙ & accuſatio, & diuortium
fit.xxxij.q.j.in coniugio.& eſt ſi.j̃.de teſti.co.præterea. j̃. de collu-
1 ſio.dete.c.fi.[Non obſtante] ver.[Conditio.] No. † ꝙ plerumque
ſubintelliguntur conditiones in reſcrip.vt le.& no.s̃.de reſcrip.c.
ij.nec mirum,quia & in iuramentis,vt hic,& j̃.eo.rñ.j.ver. quia in
illo.& §.j.ad fi.puta dicam,vel faciam hoc, ſi Deo placuerit.xxii.
q.ii.beatus.§.j.ſecũdo ſubauditur,niſi papa interdicat, vel ſi ei nõ
placuerit, quia in omni iuramento ius.i.auctoritas ſuperioris.i.
papæ excepta intelligitur.s̃.eod.venientes.§.j.in fi. vbi de hoc,vel
ero tibi fidelis,ſi & tu principi fidelis fueris,in li.feudo. de feudis
non ali.ſine conſen.ma.do.imperialem.in fi.s̃.de ma.& o.inter
quatuor.s̃.de elec.quia diligentia.Tertio ſubauditur, ſi res in eo-
dem ſtatu permanſerit,vnde ſi iuraui tibi ſano tradere gladium,
qñ repeteres,non tradã furioſo facto,ne te, vel alium interficias,
xxii.q.ii.ne quis.ff.de ſol.cum quis, & ſi iurauit tanq̃ prælato,poſt
ea depoſito non aſtringor.s̃.de ele.venerabilem.§.ſi.Quarto ſub-
auditur,ſi mihi fidem ſeruaueris.j̃.eod.ſicut.& j̃.§.iuramentum,
& hic.Quinto ſi iuro tibi reddere pecuniam ſpe futuræ numera
tionis,ſubauditur,ſi numeratio fuerit ſubſecuta,C.de nõ nu.pec.
indubitati.Sexto ſi iuraui reddere tibi centum libras vſque ad cer
tum tempus ſubauditur,niſi iudex interdicat.ar.j̃. de cenſi.ſigni-
ficauit.ff.qui ſatiſd.co.l.fi.ff.de iuſti.& iu.vt vim.ff.ſi qs ius di.non
obtem.l.vnica.ff.ad l. Aquil.liber homo, vel ius, puta quia excõ-
municatus es,vt no.s̃.eo.debitores.Septimo quãdo iuro tibi tra-
dere centum libras pro dote.ſubauditur,ſi nuptiæ ſecutę fuerint,
ff de iu.do.ſtipulationem. Octauo ſi iuro ſtare mãdatis alicuius,
ſubauditur,ſi fuerint poſſibilia,licita,& honeſta, vt leg.& no.s̃.c.
quintauallis,& c.veniens.Nono ſubauditur ſi neceſſitas, vel im-
poſſibilitas non excuſat,vt patet in eo,quod legi.& no.s̃.eo.bre-
ui.& c.querelam. Decimo ſi commode potero,ff.quarum rerũ
actio non da.l.j.§.quæ oneranda.s̃.de elec.quia propter.Vndeci-
mo ſi iuro tibi reddere granum,vel vinum, ſubauditur eiuſdem
bonitatis,nõ ergo vetus vinum pro nouo cogor ſoluere,nec cre
ditor cogitur recipere nouum vinum pro vetere, ff.ſi cer.pe.cũ
quid.ff.de ver.ob.triticum,duodecimo qñ pater iurat dare filiam
ſuam alicui in uxorem,intelligitur ꝙ ad hoc perficiendum bo-
na fide laborabit,vt leg.& no.j.de ſpõ.ex literis. ii. Tertiodecimo
qñ iuro tibi fidelitatem,vel ꝙ non ero tibi cõtrarius, ſubauditur,
niſi ius meum,vel meorum petendo, ſeu defendendo.j̃.eo.peti-
tio,vbi de hoc.Quartodecimo ſubauditur,niſi ab illo, cui iuraui
fuero abſolutus,vt patet in eo, quod leg.& no.s̃.eod. Quintauall.
§.fi.Quintodecimo,ſm d.n. ſubauditur ſaluo iure alterius.s̃.eo.
venientes,licet idem d.n.videatur,no.ꝯ.s̃.eo.veniens.§.j.ſuper ver
bo.ipſi, ꝙ dic,vt ibi no.Sextodecimo ſi vir, & mulier iurauerint
ꝯhere,ſubauditur,niſi alterutri.interim aliquid turpe accidat, vt
hic,& j.eo.ver.j.& §.j.& ii. Vel niſi per alterum ſtet.j̃.de ſpon.de
ill.vel niſi ex conſenſu mutuo adinuicem ſe abſoluant.j̃.de ſpõ.
c.ii.& ar.in eo, ꝙ no.s̃.eo.in glo.ver.quartodecimo.Hæc autẽ cõ
ditiones & ſi quæ aliæ reperiantur, intelligantur in permiſſoriis
iuramentis.in aſſertoriis autem nulla conditio ſubauditur, imò
ſtatim aut innocẽs ſi verum eſt id,quod iurat,aut periurus,ſi fal-
ſum eſt,reputatur.xxii.q.ii.homines, & c.ſeq ad idem.xxxii.q.fi.
c.fi.C.de iu.dot.ſi mulier.Sed nunquid dicemus eſſe iur̃m condi
tionale,ex quo prædictæ conditiones ſubintelliguntur, & ſi ex-
2 præſſæ non ſint? Non,†quia nec conditiones,quæ tacitæ inſunt le
gatum conditionale reddunt.ff.de condi.& demon.l.conditio-
nes.Hæc autem materia in ſumma.eod.ti.§.ꝙ ſpecies,ſpacioſius
expeditur.[In legem].C.de pac inter.emp.& ven cum te fundũ,
s̃.eod.peruenit.j.ti.loca. & conduc.quæro.§.inter locatorem.s̃.de
tranſac.conſtitutus d.n.[Ita ſi quis] ver. hoc eſt,ſicut hoc, ꝙ dictũ
eſt,obtinet in matrimonio de p̄ſenti:ita & multo fortius in ſpõ-
ſalibus de futuro,vt ſequitur.[Se ducturum] No.ſponſam de fu-
turo non dimitti prætextu præcedentis fornicationis do.no.&c.
3 Ar. ꝙ †prælatus prętextu criminis promotionem ſuam precedẽ
tis accuſari non poteſt,ad idem.j̃.de pur.ca.c.fi.§.fi.s̃.de teſti.co.
præterea.§.j.quod dic,vt ibi no [Fornicationem] quia ex quo ſe-
mel probauit mores,non poteſt poſtea,niſi ex noua cã reproba-
re.s̃.de æta.& qua.accepimus.s̃.de of.del.inſinuante.iiii.q.iii.item
ſi quis teſtibus. [Præcedentem] vt nulla.&c. ſed ſubſequentem.
[Quia in illo] ver.[Conditio] ſic.s̃.eo.rñ.ver.non obſtante,dic.vt
ibi no.[Alioquin].ver.i.ſi dicas, ꝙ fornicatio ſequens ſponſalia
non impedit,eadem ratione ergo, nec publicum meretricium,
d.no. Vel dic alioquin.ſ. ſi omnino neceſſe haberet eam ducere
nulla exceptione obſtante,ſi poſt hmõi iur̃m &c. [Abſurdum.]
bñdixi.s̃.quemadmodum ſi vir mulieri.&c.vſq; hic, & poſſum
dicere multo fortius.nam ſi poſt contractum &c. & ſic cõtinua-
tur ſequens.§.¶Nã ſi poſt ꝯctum].ii.pars.[Dimittere] vt in prin.
huius c.[Longe fortius] Ar.eſt a minori.ſic.s̃.de elec.cum in cũ-
ctis. [Propter eandem cauſam].ſ.propter fornicationem. [Non
admittere] vt.s̃.rñ.j.ver.ita ſi quis [Sponſam.] cõtra quam com-
petit accuſatio de adulterio, vt no.j̃.ver.j.ſup verbo.admittatur,
niſi & ſponſa alij a patre tradita ſit in vxorem,ff.de adult.miles §.
quęrebatur,ſm d.n.Nõ enim committit adulterium in hoc ca-
ſu,cum a viro legitimo cognoſcatur,vt hic colligitur,& idem eſt
ſi ſeipſam alij tradiderit in vxorem vt leg.& no.j̃.de ſpon.c.pe.§.
fi.& j̃.de deſpon.impu.c.j. [Quia turpius eiicitur] ver.hic eſt ver-
ſus vulgaris & notabile ſcitum,ad quod frequẽter inducitur hęc
Decre.& merito hoc dicit: nã cui damus actionem, multo for-
tius exceptionem,ff.de regu.iu.l.cui damus,ff. de ſuperfici.l.j.§. ꝙ
ait pretor,& quandoq; conſequimur excipiendo, quod non cõ-
ſequæremur agendo,ff.de nego.geſt.l.iii.§.Iulianus,alias eſt lex,&
incipit ſi pupilli.ff.de compẽſa.ſi cum filio,& l.etiam. Hoc tamẽ
aliquando fallit,nam & aliquando conſequimur agendo,quod
non conſequimur excipiendo.s̃.eod. debitores.s̃.quod me.cã.ad
4 audientiam,†item poteſt depoſitum repeti, ſed non compẽſari,
C.de compen.l.fi.j.depoſiti bona fides.§.fi.licet autem ſic ſentiãt
Doctores,vr̃ tamen, ꝙ compenſatio poſſet admitti de conſenſu
deponentis,cum in fauorem ipſius ſit hoc ius introductum,arg.
j̃.de regu.ſtatuimus, cum ſuis concor. [Non admittitur.] vnde
5 †& ſponſus poteſt accuſare ſponſam de adulterio quaſi matri-
monio iam iniciato,C.de adult. propter, fit enim ſpõſo iniuria,
6 ff.de iniur.item apud Labeonem.§. ſponſam, & nec† matrimo-
nium,nec ſpem matrimonij p̄mittitur violare,ff.de adul.ſi vxor
§.diui lau.& adde,quod no.s̃.eo.§.reſponſum, ſuper verbo ſpon-
ſam.[Hoſpes.] Deterior etiam dolus eius agnoſcitur,qui interru
ptam litem iterũ deſerit,q̃ qui ſemel cęptã derelinquit,in Auth.
7 de litig.§.omnem vero.in fi.col.viii.& minus,†malum eſt viam
Dei

Dei nõ agnoſcere,q̃ poſt agnitam retroire.j̃. de apoſta.quidam.
[Nec obſtante.]ver. [In alterutro].ſ.in vxore dimittẽda, vel ſpõ-
ſa non admittenda.[Iuramenti]præſtiti,ne vxorem dimitteret,
vel vt ſpõſam duceret.[Quod].ſ.iuramentum. [Cõditionem].ſ.
ſi ꝯtra.l.deſponſationis non venerit. [Ad vtrũq;]vt dimittat vxo
rem vel non:aut ſpõſam ducat vel non.[Habere] & idem eſt pp
alium quamlibet turpem ſeu grauem ſuperuenientem caſum,
& hoc eſt,ꝙ ſi poſt huiuſmodi.&c.vt in ſeq.§. ¶Quia ſi].iii.pars.
[Iuramentum]de futuro.[Teneretur]q.d. quod verũ eſt in ſpon
ſa de futuro,ſecus ſi de præſenti,vt ſequitur,& ſic patet, ꝙ qñque
iuramentum poſſet ſeruari ſine detrimento ſalutis æternæ,& ta-
men non ſeruatur,ſed hoc eſt propter virtutem conditionis,quę
ſubintelligitur,vt legitur,& notatur.s̃.rñ.j.verſi.non obſtante,&
8 ſic non contradicit.s̃.eod.ſi vero, vt & ibi no. †nec enim ſeruari
oportet iuramentum per leges reprobatum, vel mores bonos.s̃.
c.prox.& c.quintauallis.ff.de leg.j.ſi quis inquilinos.§.fi.ff.de leg.
iij.ſi quis.in principio.ff.de iure patro.adigere.C.de legi. non du-
bium,ff.de pac.iuriſgentium.§.item ſi quis pactus ſit.ver & gene
raliter,ſm B.hoc tamen intelligas, quando iuramentum per.l.
canonicam reprobatur,ſicut eſt videre.s̃.de fo.compe.ſi diligen-
ti.j̃.eo.ſicut nobis, & ſimilibus.nam legi ciuili non ſtatur ſimpl̃r
in hac parte,quia nec de foro ſuo eſt iuramentum , vt patet.s̃.de
iud.nouit.§.fi.s̃.de elect.venerabilem.§.penulti.in Auth.vt cleri.
apud proprios.c.§.ſi vero eccleſiaſticum.collati.vj. Quid ſi ſpon-
ſa diues labatur facultatibus?non propter hoc ſoluuntur ſponſa-
lia,ſm B.quia nec impedit matrimonium error talis.xxix.q.j.§.j.
quod intelligas,niſi promiſſa eſſet certa quantitas, vel alia res, &
ſponſus iuraſſet eam ducere, ſi promiſſam ſolueret quãtitatem,
tunc enim niſi ſoluat,non cogitur ſpõſus eam ducere,quod dic,
vt leg.& no.j̃.de condi.app.de ill. Quid ſi ſponſa de futuro non a
ſponſo,ſed ab altero per violentiam opprimatur? nunquid tene-
tur ſponſus cum ea contrahere? Ita vr̃, ar.xxxij.q.v.re vera.ff. de
adul.ſi vxor.§.ſi quis plane.Sed nõ eſt verum,vt xxvij.q.ij raptor,
9 & c.ſe.xxxij.q.j.finge. †quia nec cogendus eſt ſpõſus contrahere
bigamiam.s̃.de bigamis.c.j.& per totum,& ſic priuatur ſponſus
iure ſuo ſine culpa ſua,ſed non ſine cauſa.s̃.vt lite non cõte.qm̃,
§.ſi vero.in fi [Eam].ſ.ſponſam,& reſponde,ꝙ non d.n. [In vxo-
rem]q̃uis interd.&c.vt j̃.ſequitur.[Profecto]ver.Hic vult dicere,
ꝙ vxorem iam ductam per verba de præſenti non poteſt dimit-
tere pp deformitatem,vel aliam cauſam ſimilem ſuperuenien-
tem,ſed ſponſam de futuro etiam interpoſito iuramento duce-
re non tenetur.Sed contra.s̃.eo.ſi vero.So.non venit in hoc caſu
ꝯ iuramentum,ꝙ conditionem habuit tacitam , hanc.ſ.ſi res in
eodem ſtatu permaneret,vt no.s̃.eo.rñ.j.ver. non obſtante, ſuper
verbo.conditio.ver.iij.ſed hic ſtatus nimis eſt mutatus, cum mu-
lier non ſit apta ad id,pp quod ducitur, vt.ſ.tollat viro occaſionẽ
fornicandi,& ei liberos pareat,quia eam tam deformem abhor-
reret,ſm d.n.quod dic,vt no.in ſe.& præce. glo. [Dimittere]qui-
cunq; caſus accideret , quo ad vinculum matrimonij, vt hic,&
xxxij.q.v.horrendus.& c.ſi quis vxorem,& q.vij.hi qui matrimo-
nium.& §.j.& c.j.& ij.j̃.qui fil. ſunt le. per venerabilem.§.j.ver.ꝑ-
terea.in fi.Niſi in duobus caſibus.Primus eſt ſi alteruter intret re
ligionem ante carnis copulam.j̃.de conuer.coniu.ex publico.Se
cundus qñ alter duorum infidelium conuertitur etiam matri-
monio conſummato,& qui remanet non vult cohabitare ſecũ
ſine cõtumelia creatoris.j̃.de diuor.q̃to & c.gaudemus.[Admit-
tere]ſponſam de futuro.j̃.de coniu.lepro.ca.fi. [Quamuis].ver.j.
quia ſi non tranſponantur,vel poteſt intelligi aduerſatiue,ſi con-
tinuatur ad id,quod.s̃.dixi. nunquid tenetur &c. vt & ibi no. &
dic.[Nõ dirimat].ſ.alias.l.di. quia te quaſi obnoxium.q.d.nunq̃
erit hoc ſicut alias,vel dic.q̃uis.i.cum . [Quod impedit]Hic ha-
bes notabile ſciſſum,ad quod inducitur ſæpe hoc c. & eſt.ſi.xv.q.
j.§.fi.j̃.de reg.ad apoſtolicam.§.fi.in fi.j̃.qui cleri. vel vo.rurſus,&
c.conſuluit.xxvii.di.ſi vir.s̃.eo.§.j.ver.quia turpius. ¶Illud autẽ].
iiij.pars.[Super nullo crimine]præmiſſa clauſula ſpeciali, & ſic
non ob.quod no.j̃.de commodato.c.vnico.s̃.de reſcrip.ſedes,vel
ſi conſtet,ꝙ hoc generaliter intelligatur:nam nec illud pactum
valet,ſi paciſcitur,ne alium accuſem de furto, vl̃ alio crimine cõ
mittẽdo,q̃uis valeat de iam commiſſo, ff.de pac. ſi vnus.§.pacta,
& §.illud.& l.iuriſgentium.§.ſi paciſcar.& ſm hoc intelige. C.ſi
aduerſus.ven.autẽ.ſacramenta quam no.j̃.eo.cum contingat.§.
fi.ſuper verbo.ſeruare debent,& j̃.eo.§.ver. ſed nunquid vir.Nec
a illud pactum valet,ne dolus præſtetur[a], ff.de reg.iu.contractus.&
eſt rõ,quare talia pacta non valent, quia rei publicæ intereſt, ne
peccata remaneant impunita.j̃.de ſen.ex. vt famæ.ff.de ſolu.Sti-
chum.§.j.ff.ad l. Aqui.ita vulneratus.[Quia ſi mulier].ver.[Vel]
ſubaudi habitare vellet ad hoc,vt illũ &c. [Incunctanter].i.indu
bitanter.[Deberet].ſ.vir.[Impetere].i.accuſare. [Reſipiſceret]ab
hæretica prauitate.[Scd̃m canonicas ſanctiones],qa frater,aut
ſoror nõ eſt ſubiect⁹ hmõi ſeruituti,ſed neq; vir, vl̃ vxor. 28.q.j.ſi
infidelis.& j̃.de diuor.q̃to.& c.gaudem⁹.cũ ſuis ꝯcor. vnde verſus.

Spernas ſpernentem,vel blaſphemare volentem.
Nam ſunt abſque mora,ſic vincula rupta priora vin.

Vin.[Quia ſi expreſſe].ver.[Super adulterio]perpetrato.d.n.[Hu
iuſmodi iuramentum,]ſic,ſed tamen poteſt ipſam denunciare,
vt.j̃.eo.ver.tutius.& ſequenti.vbi hæc quæſtio ſoluitur.In medio
autem inducit tres rationes,quas ſi legas plana eſt comprobatio
prædictæ ſolutionis,quantum ad hoc,vt ipſam denũciare poſſit.
Si vero ipſas legeris ſuſpenſiue,tunc innuunt,ꝙ non ſit ſeruandũ
huiuſmodi iuramentum , ſed tamen poſtea cõtrarium ſoluit,&
ſm hoc dices.[Cum ſcriptura]ver.xxxii.q.i.c.j.& ar.ff. de adult.l.
ij.§.ij.ff.de.furt.qui vas.§.j. j̃.de adul.ſi vir.[Vxoris].q.d.non eſt ſer
uandum,& eſt prima ratio.[Et ſm regulam].ver. & eſt hæc ſecũ
da ratio.[Euangelij]ſi pęccauerit in te frater tuus.&c.Math.xviii.
c.poſitam,& expoſitam.s̃.de iudi.nouit.rñ.j. [Reſipiſcere].i.pęni
tentiam agere d.n.[Deinde vitaretur]alias dimittetur.q.d.nõ eſt
ſeruandum. [Ne per hoc]. ver. & hæc eſt tertia ratio.[Facilitas]
10 quia†facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquendi,xxiij.q.iiij.
eſt iniuſta.j̃.de vi.& ho.cleri.vt clericorum.§.j.[Propter impuni
tatem peccati.q.d.non eſt ſeruandum,]vt hæc abſurditas vitetur.
[Sed nunquid vir].ver.Nunc incipit allegare in contrarium.ſ.ꝙ
iuramentum eſt ſeruandum.[Dimittere] i.parcere, & ipſam re-
conciliare.q.d.hoc crimen ſpecialiter tangit ius viri, cui renũcia-
re poteſt , ergo ſi iuraſſet hoc expreſſe de alio crimine non eſſet
forſan tenendum iuramentum,quia in talibus non valet renun
ciatio, ſiue pactio in quantum tangit rem pu.ſed tamen non in
quantum tangit rem familiarem,& priuatam,ff. de pac.iuriſgẽ
tium.§.ſi paciſcar.& l.ſi vnus.§.pacta.& §.illud. & arg.j̃.eo.verſi.j.
[Septuageſies ſepties].i.in infinitum, ſm B.Aug.Dicit tamẽ De
cre.ꝙ non debet hoc facere nimis frequẽter,ſiue ſæpe,quod dic,
vt le.& no.j̃.de adult.c.ii.[Euangelicam.] Matth.xviii.c.[Tutius
ergo]ver.in quo ſoluitur quæſtio propoſita.s̃.eo.§.ver.ſi expreſſe,
11 & dicas ergo.ſ.quia † mulieri adulteræ parcere poteſt vir,vt.s̃.ver.
prox.nam ex illo ꝯcludit. [Tutius in hoc caſu].non ergo in alio
& dic in hoc caſu,vbi.ſ.iurauit, ꝙ nõ accuſaret de iam cõmiſſo
non de committendo,vt patet in eo, quod no.s̃.e.ſuper verbo.ſu
per nullo crimine,vel.[In hoc caſu]in quo agitur de preiudicio
rei familiaris viri,& non de præiudicio rei publicè,vt patet in eo,
quod le.& no.s̃.e.§.prox.quod verius eſt,& ſic non obſtant iura,
quæ ibi inducuntur,nec ff.de pac.dota.conuenire.[Iuriſiurandi]
quod & ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis æternæ.s̃.e.ſi vero.[Ac
cuſare]q̃q̃ &c.vt in ſequentibus.ver. [Ad diuortium.]in eo.ꝙ iu-
ramentum rem , vel iniuriam familiarem tangit ſeruãdum eſt,
& etiam pactum de priſtino adulterio non accuſando , & iõ nõ
accuſabit.In his autem,quę ad animam ſpectant ſeruandũ non
eſt,& ideo poteſt adulterium commiſſum denunciare,per hanc
tamen denunciationem præcipiet iudex viro, ꝙ non cohabitet
vxori,niſi ſe correxerit,quia non iurauit non cohabitare , ſed nõ
accuſare,ſi autem vxori adulteræ, & non petenti cohabitare iu-
raſſet,non eſſet ſeruandum hmõi iuramentum , ar. xxxii.q.j.c.j.
Quinimmo ſi nec ꝑ preces , nec per monitionem vellet mulier
ceſſare ab hmõi cohabitatione,nec per denunciationem , nec ꝑ
iudicem poſſet induci ad pœnitentiam, dicendum eſt in hoc ca
ſu, ꝙ poſſet ipſam maritus non obſtante prædicto iuramẽto de
adulterio accuſare , ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.& ad-
de,quod no.in ſe.glo.[Quamq̃].ver.[Denũciare] ſic igitur mul-
ti ab accuſando repelluntur, quæ ad denunciandum admittun-
tur,vt hic patet,& j̃.de deſpon.impu.ad diſſoluendum, & no.s̃.de
teſti.in omni.& ſic quod vna via ꝓhibetur,alia admittitur , quod
dic,vt no.s̃.de procur. tue. Sed quid ſi hæc mulier nollet corrigi,
nec de excõicatione curaret? Dixit io. ꝙ licite poſſet eam vir in
hoc caſu deſerere , quia eſt contumelioſa creatori ſuo,ar.xxviii.
q.j.ſi infidelis,& s̃.eo.§.ver.j.T.contra etiam ſi vitæ viri inſidietur,
xxxii.q.v.quicquid mulier, ſed poteſt , & debet eam corrigere,li-
12 gare,& in carcere affligere,& caſtigare.xxxiii.q.ii.placuit.†Sed ꝯ,
quia vir non debet vxorẽ afficere verberibus, quæ aliena debent
eſſe ab ingenuis,C.de repudiis,conſenſu.§.j.So.verum eſt, niſi ex
magna cauſa fiant,vt in hoc exẽplo,& niſi leuia ſint, ff.ad l.Aqu.
præceptoris,& ar.j̃.de homi.ad audientiã,quia ſiue plectẽdo &c.
xxiii.q.v.prodeſt ſeueritas.alioquin puniendus eſt vir,qui ſine cã
hoc facit,vel enormiter,C.de repud.auth. ſed nouo iure,& auth.
ſed hodie.Quid ſi iuraſſet non dennuciare? Forſan amico eget,q̃
denunciet,ar.s̃.quod me.cã.ad audi.vel refert vtrum is,qui iurat,
compatiatur principaliter animæ periclitanti,& tunc ſecure de-
nunciet,vel burſę vacuæ propter vſuras, quas dedit ſiue rei fami-
liari, vel priuato intereſſe , vt in hoc caſu,de anima nihil curans,
& tunc Tutius eſt abſtinere, ar.in rationibus præmiſſis , & his,q̃
ibi no.s̃.e.c.ad noſtram.ii.& no.s̃.de teſti.in omni, & in hoc con
cord.d.n.vt patet in præcedenti glo.& hoc eſt etiam, qđ euidẽter
probat

ADDITIO.

a ¶Ne dolus præſtetur . Adde,ꝙ ſecundum omnes dolo de futuro per pa-
ctum remitti non poteſt propter rationem hic poſitam,quia rei publice
inter eſt &c.Secus ſi eſſet de præterito.vide de hoc per do. Anton.hic in
v.col.ver.oppo.ꝙ pactum &c.& in c.fraternitatis. in 28. col.ſupra de te-
ſtibus,& Bar.in l.j.§.nunciatio.ff.de no.ope.nunc.& do.Ab.hic in 3.col.
ver.oppo.& videtur,& ibi per apoſtil.in uer. dolus,& ſeq.

probat Auguſt.dicens ſuper illo.Matth.xviii.c.ſi peccauerit in te
frater tuus.&c.ſi amore tui id facis: nihil facis.ſi amore illius fa-
cis,optime facis.

SVMMARIVM.

1 *Due negatiue faciunt unam affirmatiuam.*
2 *Sapientia huius mundi quæ ſit.*
3 *Totum ſpiritum ſuum profert ſtultus.*
4 *A mendacio cauere debemus.*
5 *Omnis ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malum.*
6 *Viæ multæ ad malum promptæ ſunt hominibus.*
7 *Omnis ſtatus noſter uidetur ſub perpetuo motu conſiſtere.*
8 *Malitia non præſumitur niſi probetur.*
9 *Blaſphemus capite punitur.*
10 *Species multæ iuramenti.*
11 *Reuerentia ſuperioribus eſt exhibenda.*
12 *Peccatum eſt chriſtiano per alienos Deos iurare.*
13 *Iudex ultima die ſue iuriſdictionis non debet iudicare.*
14 *Iuramentum tres comites habere debet.*
15 *Iurandum eſt ſemper per ſancta dei euangelia.*
16 *Amen,eſt,nota confirmationis ueritatis.*
17 *Iuramentum primitiuæ eccleſiæ.*
18 *Aliquid prohibetur,non ꝙ malum ſit,ſed quia exinde malum ſequi poteſt.*
19 *Luxuria procedit ex nimia potatione.*
20 *Falſitas quid ſit.*
21 *Cauſa facti potius conſideranda,quam ipſum factum.*
22 *Curam moderatam corporis habere licet.*
23 *Infirmus & monialis debent uinum fugere,vt venenum.*

CAP. XXVI.

ET ſi Chriſtus. [Secundum euangelicã.]
Matth.v.f.& s̃.de ele [ſigni-
ficaſti.xxij.q.j.ita ergo. [Sit ſermo veſter eſt,eſt:non,
non.]q.d.ſi in corde eſt affirmatiua , ſit in ore.ſi vero
negatiua eſt in corde ſit in ore.ac ſi dicat.non neget os , quod af-
firmat cor.vel contra,vt ſequitur.vnde ſubaudi,non propter hęc
verba videtur prohibuiſſe ne iuremus,ſed ne mentiamur,ideo.n.
hic dicit.[Vt affirmatio]&c.vnde Matth.v.f.vbi ſunt hæc verba.
dicit glo.B.Aug.qui neſcit falſum iurare eum, a quo iuramentũ
exigit,& petit,vt fides ſit ei,non eſt peccatum , ſed humana tem-
ptatio , qui ſciret tamen cogit eum iurare homicida eſt.q.d.non
eſt indicendum iuramentum alicui,de quo ſuſpicetur, ꝙ deiera
ret.j̃.de cohabitatione.cleri. & mu.clericos.ad idem.Corinth.ij.
cap.j.B.ſermo,qui fuit apud vos,non eſt in illo,eſt & non,ſed eſt
in illo eſt.Dei enim filius Ieſus Chriſtus,qui in nobis prędicatus
per me & Siluanum,& Timotheum,non fuit in illo eſt,& non
ſed eſt in illo fuit,quaſi dicat , homo duplex habet eſt & nõ.vnũ
in corde , & aliud in ore.ſimplex vero , & verax non habet , niſi
vnum,quia quod habet in ore,habet in corde.xxiij.di.Pſalmiſta.
ad idem.xxii.q.v.qui periurare.& ex his probatur, ꝙ iuramẽtum
de veritate eſt de credulitate,quia licet verum ſit,quod dicit,ſi tñ
aliud credat deierat,vt aperte probatur,xxii.q.ii.homines. & c.ſe.
& q.fi.& ca.fi.vbi dicit interlineare,qui iurare prohibet loqui do-
cet.q.d.ſi affirmatio, vel negatio eſt in corde ſit in ore . & ſi eſt in
verbo ſit in facto. item ſit affirmatiuus , vbi eſt affirmandum,ſit
negatiuus,vbi eſt negandum.item glo.ibidẽ eſt eſt de re,quæ eſt,
1 non non de re,q̃ non eſt.licet ergo duæ, †negatiuæ conſueuerint
a facere vnam affirmatiuam[a],ff.de ver.ſigni.duobus verbis negati-
uis,hic tamen ſecus eſt & eſt ratio,quia ad diuerſa referuntur hę
duæ negatiuè.vna eſt interrogans, & alia reſpondens , vna reſpi-
cit cor.alia os.vt ex præmiſſis patet.non eſt talis mundana ſapien
2 tia , de qua Greg.†ſapientia huius mundi eſt cor machinationi-
bus tegere,ſenſum verbis velare , quæ vera ſunt falſa oſtendere,q̃
falſa ſunt vera demonſtrare,ſic faciunt cauilloſi.ff.de ver.ſignifi.
natura.ff.de reg.iu.ea eſt natura cauillationis , & licet non tenea-
mur omnia verba exprimere , nam tacere poſſumus.xxii.q.ij.ne
3 quis.†Et totũ ſpiritum ſuum profert ſtultus, prouerbi. xxix.B.tñ
4 ex quo ex primimus,†a mẽdacio debemus cauere,vt hic,& xxii.
q.ij.primum.[Ita procedat ex corde]quod in geminatione affir
matiuè,vel negatiuè notari voluit,ſm dñm noſtrum, quod dic,
vt in pręceden.gloſa.[Quia tamen].verſi.[Malicia.]quia omnis,
5 †ætas ab adoleſcentia prona eſt ad malum.xii.q.i. omnis ætas ẽt
6 multæ,†viæ ad malum promptæ ſunt hominibus in Authen.de
7 nup.§.mitiores ad fi.collatione.iiij.&,†omnis ſtatus noſter vide-
tur ſub perpetuo motu conſiſtere.in Auth. de non ali.rebus ecc.
8 §.vt autem lex.colla.ij. † & tamen non præſumitur malitia,niſi
probatur euidenter,vel per probabiles coniecturas, ff. de probat.
quotiens.§.qui dolo.& ff.de re mili. non omnes. §. a barbaris.s̃.
de teſtibus.præterea,nec præſumitur quis malus prima facie,niſi
probetur.s̃.de præſumptio.c.fi.[Vix]quia & qñq; creditur,vt pa-
tet.s̃.de teſtibus tuis.& ſic quod vix fit tamen fit.ff.de iudi.vix.[Id-
circo]ver.[Adiunxit]Chriſtus.[A malo].ver [Culpæ] præſtan-
tis iuramentum [Pene]non credentis & ideo ſequitur expoſiti-
ue.[Nec].ver.repete pene exhibentium.&c. & hoc ſtatim ꝓbat.
[Nam incredulitas].ver.[Magis]electiue intelligas, & non com
paratiue, & facit ad id , quod notatur.s̃. de poſtu. præla. bonæ j.
[Pœna]exigentium.[Culpa]exhibentiũ . ¶Licet enim].ij.pars.
In ſuperiori enim parte expoſuit illam auctoritatẽ ſit ſermo ve-
ſter.eſt eſt.non non.nunc probat, ꝙ & ſi dominus iurare prohi-
buerit,& ſic intelligatur iſta auctoritas, non tamen prohibuit iu
rare per creatorem, ſed per creaturas. [Prohibuiſſe] quãdo dixit,
nolite iurare.&c.vt j̃.verſi.quare,ſm dñm noſtrum. quod dic,vt
ibi notatur.[Videatur]indiſtincte,ſm hæreticos.male tamen cõ
uincuntur ſentire . [Nuſq̃ tamen per creatorem , ſed per creatu-
ram]&c.ſic.xxii.q.j.clericum.in auth.vt nõ luxu. contra na.rñ.j.
9 & §.j.collat.vj.†vbi blaſphemus capite puniri mandatur, de quo
10 dic,vt notatur.j̃.de maledicis. ſtatuimus . †Quamuis autem pro-
hibitum ſit iurare per creaturam rl̃r , in caſibus tamen licet,vbi a
iure inuenitur expreſſum.puta per Crucem,& fortius eſt,ſi fuerit
conſecrata.Item per manum epiſcopi. xxii.q.v.qui periurat . Per
b euangelium.[b].xxii.q.j.ſi aliqua.Per ordinem.i.q.vii.quotiens.Per
altare.xxii.q.j.habemus.Per ſalutem principis, ff.de regu.iu.qui ꝑ
ſalutem,& l.iij.§.fi.Sed hunc vltimum caſum non admitto om
nino,q̃uis teneat,ſi fuerit ſic iuratum.j̃.e.§.ver.& q̃uis.Sed nec li-
cet iurare per membra Dei , vel ſanctorum blaſphemando.imò
eſt hoc puniendum,vt notatur.s̃.in princi.huius gloſæ.de hac ta
men materia plenius notatur in ſumma.eo.tit.§. quõ ſub.§.per
quod dic,vt ibi.[Prohibuit]& per creaturam, ideo prohibuit iu-
rare,me per hmõi iuramentum &c.[Ne per hmõi]ver.[Iur̃m]
.ſ.creaturarum, ſi concederetur transferretur &c. Ar.cõtra illos,
qui magis honorãt hominem , q̃ Deum,quod ex eo apparet,qñ
tranſeunt coram Altari,vel eccleſia,nec genu flectũt, nec remo
uent pileum,nec inclinant,ſed ſi loquantur homini , & veniant
coram ipſo eſt ſanctus pater in ore ipſorum,& dominus reuerẽ-
dus,vtrumq; genu flectũt,iungunt manus . non ſolum pileum,
imò & clamidem,& cingulum remouent,ſiue zonam . Et tan-
ta eſt hodie peruerſitas inferiorum, quorundam ambitio,& adu
latio,ac mẽtis ſuperiorum inflatio,& elatio , ꝙ quaſi ad idolatriã
homines conuertuntur,contra id,quod dr̃ hic,& apoca.xix.cap.
vbi dixit Angelus beato Ioanni volenti cadere ad pedes eius,vide
ne feceris:conſeruus enim tuus ſum,& fratrum tuorum haben-
tium teſtimonium Ieſu.Deum adora.ſubaudi ſolum.Licet ergo
11 †reuerentia ſit exhibenda ſuperioribus , vt patet.s̃.de ma.& ob.ꝙ
ſuper his.& ca.his quæ & c.ſe.& ipſi eam recipere debent , ne vi-
deantur contemni.arg.ff.de of.præſi.obſeruandum, eſt tamen tã
ta idolatria corrigenda,& in mente gerendum, ꝙ illa reuerentia
non homini, ſed Deo (cuius vices gerit inferior) potius exhibe-
tur . vnde quidam imperator cuidam apoſtolico dixiſſe fertur
cum flecteret genua veniens ante ipſum , non tibi,ſed Petro . Ita
& conſulo , ꝙ quilibet hanc reuerentiam exhibens non tibi,ſed
Deo.& recipiens:non mihi , ſed Deo . in mente ſua dicat , & ex
quo inferior in ſignum reuerentiæ remouerit pileum extunc ſu
perior in notiſolithos memoriam iubeat,ꝙ reponat.[Ad creatu
ram]in auth.vt non luxu.contra na.colla.vj.xxii.q.j. clericum ꝑ
creaturas,& c.ſi quis per capillum.Sed ꝯ.xxii.q.v.qui periurat.j q.
vii.quotiens.ſed in illis potius refertur reuerentia ad Deum,q̃ ad
creaturas,ſm d.n.[Quæritur].ver.[Cum in euangelio]Matth.v.
E.[Præmiſiſſe]dominus Ieſus Chriſtus.[Omnino].i. ſine cauſa,
vel ex leui cauſa,ſiue indifferenter in omnibus , & per omnia.ſi.
omnino.ff.de fideiuſ.Græcæ.§.illud.ſm vin.vbi dr̃, ꝙ ſi fuerint fi
deiuſſores in duriorem cãm adhibiti placuit eos omnino non
obligari.i.nullo modo obligari.ergo non eſt illud omnino ſimi-
le,ſicut ſcripſit vin.ſed ꝯrium ſenſum habet , ad idem.j̃.de con-
uer.coniu.dudum.§.j.rñ i.[Neq; per cœlum].ver. & eſt vnũ exẽ-
plum.[Neq; per terram.]ver.& eſt ſecũdum exemplum . [Neq;
per hieroſolimam]& eſt tertium exemplum. [Neque per caput
tuum].ver.& eſt quartum exẽplum, in quibus apprehendit crea
turam ſuperiorem, & inferiorem & mediam angelicam,& hu-
manam.[Capillum]naturaliter, vt in ſeq.glo. ſed accidentaliter
forte poſſet,ſm d.n. [Facere] naturaliter, nec aliquid aliud.imò,
& te & omnia fecit dominus,vt patet.s̃.de ſumma.tri.c.j.rñ.j.ver.
vnum vniuerſorum principium. ille ergo ſolus honorandus eſt,
& per eum ſolum iurandum eſt,vt j̃.e.§.j.ver.aliquid. & ſeq.& ſi
qñq; fiat contrarium totum ad ipſum eſt referẽdum, vt patet in
eo,quod notatur.s̃.e.ſuper verbo transfertur. [Et q̃uis] .ver.[Per
creaturam].xxii.q.j.mouet.ff.eo.ti.non erit.§.fi. xxvii.di. ſi vir. Et
12 no.†ꝙ peccatum eſt chriſtiano per Deos alienos iurare,ſed ſi iu-
rauerit,implere debet,quod iurauit. chriſtianus vero recipiẽs ab
infidelibus

ADDITIONES.

a ¶Affirmatiuam.Adde do.Ab.& eius apoſtil.hic in 3.col.ver.venio.ad gl.
b ¶Per euangelium.Adde ꝙ in omnibus iuramentis quæ ex neceſſitate de-
feruntur a iudice,vel a iure,uel a partibus,ſi nulla eſt diſtincta forma iu
ramenti debet iurari ſuper euangeliis, uide do.Abb.hic in pe.col.uerſi.
ideo quæro,& ibi per apoſtil. remiſſiue, & per illum.infra eod.c.§.iaco-
bus.uerſi & idem intelligas.

fidelibus huiuſmodi iuramentum non peccat,ar.xxij.q.j.mouet
te.ſecundum d.n. [Iurandum.] vt probatum eſt in præced.verſi.
[Seruandum eſt] & in hoc ſępe decipiuntur homines, vt patet
xxij.q.v.ecce.Et ſic habes hic,ar.ꝙ aliqua fieri prohibentur, quæ
13 tamẽ facta tenẽt.xxvii.di.ſi vir.xxij.q.j.habemus.Sic & iudex †vlti
ma die ſue iuriſdictionis non debet iudicare.ff.de iuriſ.om.iudi.
eum qui.tamen ſententia lata tenet.ff.de offi.proconu. meminiſ
ſe.ſic.s̃.e. quemadmodum.§. quod.ſi poſt huiuſmodi.[Licitũ]
xxij.q.j.mouette.ff.de iureiuran,non erit.§.j.[Quia teſte]ver.[Ve
ritate.]Mat.xxiii.d.[Et in eo]q.d.totum eſt referendum ad Deũ,
vt no.s̃.e.§ proxi.ver.neque per caput.¶ Iacobus.]iii.pars.in qua
exponit auctoritatem Iacobi.quam & hæretici pro ſe inducunt.
[Cum ait]Iaco. vlti.F.[Autẽ omnia]ver.[Fratres mei] ſubaudi
moneo vos.[Nolite iurare]i.non habeatis voluntate iurandi. ſi-
ue nolite inuanum,& indifferenter, & ſine cauſa.vnde & ſequi-
tur hic in expoſitione quoniam.&c.[Quoniam] verſi.verba In-
nocentij ad expoſitiouem auctoritatis Iacobi.[Importuna] no-
lentes aliter credere.s̃.eo.rñ.j.ver.male & ſequenti. [Alias opor-
tuna]ſicut & quando oportunum eſt,quod iuretur.vt s̃. de elect.
ſignificaſti.ſubaudi ſiue vtilitas. xxij.q.j. ita ergo. & c.tu malum.
[Et tunc]verſic.ſcilicet quando neceſſitas vel vtilitas hoc exigit
[Propheta]Hiere.iiij.a.[Et iurabunt]xxij.q.j.iurabunt.& q.ij.ani
maduertẽdum.quod dic,vt no.in ſumma.c. ti.§. quod comites.
[In veritate]conſcientiæ.s̃.eo.rñ.j. [Iudicio] deliberationis & di
ſcretionis.alias non valet.s̃.e.ſicut ex literis. [Et iuſtitia] vt id qđ
14 iuratur ſit iuſtum.aľ.nõ valet.s̃.e.ea te.† Patet ergo, quod omne
iuramentum debet habere hos tres comites, ſcilicet veritatem,
& iudicium,& iuſtitiam.i.debet eſſe verum,diſcretum, & iuſtũ,
alioqnin non iuramentum ſed periurium reputatur, vt patet in
c.ſupradictis.& iurabunt.& c.animaduertendum, quod dic, vt
no.in ſuma eo.ti.§.quod comites.Et no.ſecundum do.n.ꝙ nulla
aut modica eſt differentia,vtrũ quis iuret ſuper ſancta Dei euan
gelia,vel reliquas.ſiue etiam tantum dicat promitto hoc in fide
mea,quia non ſolum per creata,ſed etiam per increata iurare ve
tat,niſi neceſſitas,vel vtilitas hoc expoſcat,arg.s̃.quod me.cauſa.
ad aures .s̃.de arbi.peruenit.maior.tamen contemptus & maius
peccatum eſt fallere iuramẽto factum per increata, vel ſanctio
res creaturas, quam per minus ſanctas.item verum eſt iuramen
tum, quando aliquis aſſerit in periculo animæ ſuę dicere verita-
tem,j̃.de frigi.fraternitatis. ſed & quando pars parti iuramentũ
defert,iurandum eſt ſecundum quod placet ambabus partibus.
ff.e.ti.l.iij.§.fi.l.iiii.& v.Iuramentis vero, quæ in iure præcipiun-
tur,vt eſt iuramentum teſtis, & calumniæ & veritatis ſemper iu-
15 randum †eſt ſemper ſancta Dei euanglia.xj.q.j. teſtimonium. s̃.
de iuramen.calum.§.fi. Et idem intelligas in omnibus alijs iura
mentis,quæ a iure vel a iudice,vel a partibus ex neceſſitate defe-
runt,vel etiam ſi partes promittant aliquid in iure nulla forma
diſtincta ſecundum do.n.cuius eſt mens totius huius glo. quod
dic,vt no.in ſumma.e.ti.§.quomodo.ſub §.per quod.[Quod au-
tem .]verſi.in quo reuertitur Innocentius ad dictam auctoritatẽ
Iacobi exponendam.[Iurare.]verſi.verba Innocentij.[Quodcũ-
que]vt no.s̃.e.§.proxi.ver.quia.& ſequentibus.[Alioquin.]ver.ſi
nullo modo eſſet iurandum,imò indiſtincte peccatum cenſere-
tur.[Apoſtolus] hebre.vj.f. [Per maiorem].i.Deum,alias eſt in
textu.& hic docet per quæ ſit iurandum.[Et omnis cõtrouerſię]
hic docet,per quæ ſit iurandum,vt exponitur.j̃. ver.in quo & ſe.
[Eorum].ſ.hominum . [Ad confirmationem].i.ad faciendam
fidem dubij, quæ nec aliter poteſt plene probari, & eſt hoc verũ
vbi iuramentum refertur,vel defertur iudice approbante, ff.eod.
tit.admonendi,& leg.& no.s̃.e.c. fi. quia ex conuentione profici-
ſcitur.ff.eo.tit.qui iuraſſe §.fi.& ideo ſequitur.[Finis].i.quando fi
naliter aliud fieri non poteſt,vt patet in eo , quod leg. & no.s̃.de
proba.ad noſtram,& c.ſicut conſuetudo.alias contra.s̃.eo.ver.cũ
ad iurandum,vnde & dr̃ remedium maximum litium dirimen
darum.ff.e.l.j.vel finis eſt, quia poſt iuramentum delatum & p̃-
ſtitum nihil amplius eſt,quærendum.ff.eo.tit.non erit.§. delato.
ff.de iud.poſt rem. Et habet parem auctoritatem cum trãſactio-
ne,& maiorem,q̃ res iudicata,ff.eo.tit.l.ij.[Iuramentum].ff.e.tit.
non erit.§.fi.xxii.q.j.mouet te.[In quo].ver.i.in qua auctoritate,
& ſunt verba innocen. exponentis verba apoſtoli. [Oſtendit].ſ.
Apoſtolus.[Per quem]quando dicit,per maiorem ſuum , vt ſe-
qtur.[Et cur].ver.vt & no.s̃.ver.alioquin . ¶ Angelus quoq;]iiij.
pars,in qua inducit,& exponit auctoritatem apoca.ad probãdũ,
ꝙ iurare non eſt peccatum.[In apoca.].x.capi.[Et iurauit]quod
non feciſſet, ſi peccatum eſſet indiſtincte. [Chriſtus etiam].ver.
[Amen dico vobis].q.d.in veritate, vel iuro vobis, vel ſine defe-
ctu.componitur enim,ſm Hugo.ab a.quod eſt ſine, & mene,qđ
eſt defectus,quaſi ſine defectu.Et ſic,†eſt no.aſſertionis, ſiue con
firmatio veritatis ſicut, & iuramentum.j̃.e.§.quædam.ver.ſic &
iuramentum , & hoc ſtatim probat per auctoritatem ſequentẽ.
[Quod ipſe].ver.[Exponens]ſignificationem videlicet huius di-
ctionis amen.[Cum præmiſiſſet]luce.iiij.B.[Amen dico vobis]
vt ſciamus,ꝙ hæc dictio amen veritatem , ſiue aſſertionem veri-
tatis importat.[Adiunxit in veritate.] & ſic vbi ante appoſuerat
amen loco illius poſuit,ſiue dixit in veritate, q.d.tantum impor-
tat hoc aduerbium amen q̃tum in veritate.¶ Apoſtolus quoq;]
v.pars.in qua inducit verba apoſtoli ad probandum ꝙ poſſumus
iurare ſine peccato.[Iurabat]quod non faceret ſi peccatum eẽt
17 cum diceret Roma.j.[Teſtis,†eſt] ſic iurabant antiqui.d.n.[Mi-
hi Deus]in veteri teſtamento iurabatur ſic.viuit Deus,viuit ani
ma mea.ſic enim iurauit vidua,quæ erat in ſarepta ſidoniorum
tempore Helyæ prophetæ iij.Reg.xvij.B.In primitiua vero eccle
ſia ſic iurabatur , vt hic dicitur.teſtis eſt mihi Deus . Deum inuo-
co teſtem.xxij.q.j.ſi peccatũ.& c.ſe.Hodie aũt iuratur per Deũ,p
euangelia.lxiii.di.tibi domino.j.q.vij.ca.ſi.vel vt no.s̃.eo.§.licet.j.
rñ.ſm T.Exceptis quibuſdam dicentibus Deus nouit, Deus ſcit,
qui fecit omnia,qui V.ad B.qũque ſuperficialiter faciunt reuola
re.xxxv.di.ab exordio. Contra quos ſæcularis quidam dixit,ꝙ ex
quo conſcientia cœpit eſſe peccatum, & Deus ſcit iuramẽtum,
& Beguinatus religio,non fuit bonũ tempus, hæc enim ſibi for-
ſitan diſplicebant,& diſplicere poſſunt, licet in ſe puta,& ſancta
ſint,quando Hipocriſim nutriunt, & velamenta ſunt peccato-
rum,vt patet xviij.q.ij.pernicioſam,& cap.diffinimus.Sed nec pp
hoc intendimus laxare conſcientiam, vt patet in his, quæ no.de
tem.or.ad aures.§.j.& j̃.de ſi.per tuas.ii. nec modũ iurandi qui ſi-
cut patet in hoc ca.cautus eſt reprobare, neque religioſe viuẽtes
etiam in ſæculo infamare,cum & hoc a iure ſit approbatum,vt
patet.j̃.de reg.conſulti.ad fi.xxxiii.q.v. quod Deo pari. [Iterum]
ver.dixit apoſtolus.j.Corin.xv.c.& xxii.q.j non eſt.& c.vt noueri-
tis[Quotidie morior].i.pericula mortis ſubeo . [Propter gloriã]
gl.B.Aug.ecce apoſtolus iurauit,vt ſciamus,ꝙ verum iurare nõ
ſit peccatum , ſed non ideo in dubiis iurandum eſt, & tutius eſt
non iurare,q̃ conſuetudinem iurandi peierare . Falſum ergo iu-
rare grauiſſimum eſt peccatum non eſt contra præceptum iura-
tio,quę non eſt a malo iurantis,ſed increduli,vel infirmi,qui nõ
alias credunt.[Propter gloriam]glo.j.per gloriam &c..iuramen
tum,ſm B.Augu.q.d.hoc iuro per gloriam veſtram,ſed non hu
manam.ſed æternam,& accedit xxii.q.j.vt noueritis, & c. ſi pec-
catum,quam habeo iam in ſpe,idem dum cõſidero, ꝙ Chriſtus
dominus noſter iam in gloria cum carne mea ſurrexit . vnde &
idem ſpero,& mihi,& vobis etiam conſidero impletũ in capite
noſtro.q.d. iurando per gloriam quam ſpero habere quotidie
morior.[Quæ.]ver. alias quam iurationem , quod eſt j̃. [Græca
exemplaria].i. de Græco in latinum tranſlata, nam beatus Pau-
lus prædicauit,& epiſtolas ſuas in græco redegit, & ſcripſit,& illa
ſunt exemplaria,hæc exempla,ſm.ea,quæ no.s̃.de fide inſtru.c.j.
[Si enim].ver.in quo adhuc inducit quaſdam auctoritates vete-
ris teſtamenti.[Cum tñ]ver.[In veteri teſtamento]in pſalmo di
xit dominus domino meo ſede a dextris meis,& rurſum in pſal.
Memento domine Dauid.[Imò].ver. [Et p̃cepit in veteri.] deu-
tero.vj.d.& in nouo.Matth.x.& xxii.q.j.ſi peccatum.[Iuramẽta]
quare ergo prohibetur iurare etiam de facili ex quo licitum eſt?
Rñ.ex cauſa,& ſic continuatur ſequens.§.quædã etenim.¶ Quæ
dam etenim]&c.vi.pars.in qua oſtendit, quare non eſt de leui,
ſeu indifferenter iurandum.[Per ſe mala]quædam enim illicita
ſunt in ſui natura,vt illa,de quibus hic loquitur, quædam vero ci
uiliter.i.iure poſitiuo,ſiue conſuetudinario, vt patet.j̃.de conſan.
non debet.ff.de ver.ſig.proborũ.ar.ff.de adulter. ſi adulterium,ſic
& quędam ſunt ſimoniaca ipſo iure.ſ. quę in veteri teſtamento
ſimoniaca erant,vt vendere, & emere ſpiritualia.j.q.j.qui ſtudet,
quędam per conſtitutionem eccleſię.quod dic, vt no.s̃.de of.del.
ex parte.j.Contra prima non diſpenſat papa, ſed contra ſecunda
tm̃,vt ibi no.& patet in eo,quod legitur,& notatur.s̃.de reſti.ſpo.
literas.[Facienda]quia non poſſunt bono animo fieri,& de tali-
bus,ex quo patent permittitur iudicare.j̃. de reg.iur.eſtote.[Quę
dam vero]ver.[Ex cauſa] ſicut eſt, ne de leui iuretur,vt hic ſequi-
tur,& probatur xxii.q.j.ita ergo.ad idem.C.ſi man. ita ve.ne pro-
18 ſti.l.j.& fi.[Sequuntur].No.ergo, † ꝙ aliquid prohibetur,non iõ,
ꝙ in ſe malũ ſit,ſed quia exinde malum ſequi poteſt,vt hic,& ar.
xxj.di.deniq;.xxxvij.di.iõ.xi.q.iii.nolite.xli.diſt.quiſquis.ij.q.vii.p̃-
ſumunt.xxiiii.q.iii.Deus quando maledicit.inſti.vi bo.rap.§.ſed
nedum talia.ar.ꝯ.ff.qui & a quibus manu.lib.non ſi.l.fi.ff.de pac.
ſi vnus.§.illud.item , ar.ꝙ vno prohibito prohibentur & omnia
illa,quę ſequuntur ex illo.s̃.de conſti. nam concupiſcentiam.ff.
de condi.inſti.l.quę ſub conditione.§.ſi quis ff.de ſpon.oratio.Itẽ
ar.ꝙ vno prohibito prohibentur,& omnia illa, per quę perueni-
tur ad illud.j̃.de cleri.coniu.diuerſis. quod dic , vt no.s̃.de procu.
19 tuę.[Et vinum].ver.[Prohibet apoſtolus]ephe.v.F. ex†cuius ni-
mia potatione luxuria procedit,vt ſequitur , & probatur.j̃.de vi-
ta & ho.cleri.a crapula.[Quoniã ex frequenti].ver. [Generatur]
vt xxxv.di.§.j.& c.luxurioſa,& c. ſexta die.[Sic iuramentum]ver.
[Cõfirmatio veritatis.]ſic & amen, vt notatur.s̃.e.§.Angelus.ſic
20 econtrario,†falſitas nihil aliud eſt,q̃ ĩmutatio veritatis in Auth.
de inſtru.cau rñ.j.in princi.coll.vi.xxii.q.ii. beatus.§.ille ergo.[Ex
21 cauſa.]Ar.†ꝙ potius conſideranda eſt cauſa facti,q̃ ipſum factũ,
xv.q.vi.c.i.in fi.xxiii. q.viii.occidit.j̃. de accuſa. cum dilecti.§.i.ad
fi.vbi

fi.vbi de hoc.ff.de furt.verum.s̃. de libel.ob.c.fi. [Quoniam] ver.
[Eccleſiaſtico]xxiii.ca.[Et vir multum].ver.i. ſæpe vel frequen-
ter,& indifferenter. [Quemadmodum ergo]. ver. vbi concludit
ex præmiſſis,ꝙ non ſemper iurandum eſt . ſed aliquando hoc p-
mittitur.[Timotheo].j.timoth.v.F. [Modico] ſed hoc modicũ
prętermittitur,& neceſſitas allegatur,vnde beatus B.iam vero de
aquæ potu quid dicam?quandoquidem nullo pacto vinũ aquati
cum admittitur,omnes nimirum,ex quo monachi ſumus infir
mos ſtomachos habemus,& tam neceſſarium Apoſtoli de vten
do vino conſiliũ merito non negligimus, modico tamen(quod
ille præmiſit)neſcio cur prætermiſſo. & vtinam vel ſolo cum ẽt
purum eſt contenti eſſemus.[Propter ſtomachum].i.debilitatẽ,
ſeu frigiditatem ſtomachi de con.di.v.ſint tibi ieiunia.j. & ij.&
22 eſt hic ar. †ꝙ licet habere moderatam curam corporis ad virtu-
tum exercitium ſupportandum.xliiii.di.multis. de con.di.ii.cor-
pus.& di.v.nihil,& c.ne tales.Sed non debet monachus medicis
ſe omnino dedere,niſi ſeipſum voluerit abnegare.e.di.ꝯria. [In-
23 firmitates.] vitandas.†nam ex quo infirmus eſt qui debet vinũ
ſugere,vt venenum,quod & de ſponſa Chriſti dicitur in illa pa-
lea xxxv.di.vinolentum.[Sic profecto].ver. [Neceſſitas.]quæ nõ
habet legem.j̃.de obſer.ie.conſilium.§.pe.quæ & reddit licitum,
quod alias eſſet illicitum,j̃.de reg.iu.quod non eſt licitum.ſubau
di tu,vel vtilitas,vt no.s̃.eo.§.Iacobus.[Honeſta.]& a iure conceſ
ſa.alias contra, vt patet in eo,quod no.j̃.eod.petitio.[Iurari] non
alias.[Quia ceſſante cauſa]&c.ſ.permiſſionis,ceſſat & permiſſio.
j̃.de app.cum ceſſante.j̃.de voto magnæ.in fi.lv.di.priſcis.Sic pro
pter hominum raritatem permiſſum fuit quãdoq; in quibuſdã
gradibus contrahere,qua ceſſante & permiſſio ceſſauit.xxxv.q.v.
c.ad ſedem.xxxii.q.vij.tantum,& q.j.dixit, vel nihil ſubaudias ſu-
per præmiſſo verbo iurari.& dic,ꝙ ceſſante cauſa.ſ.odioſa, quare
prohibebatur iurare quando.ſ.cauſa ſuberat, quæ ceſſat, ex quo
cauſa iuſta ſubeſt,ceſſat,& effectus prohibitionis, & de hoc no.s̃.
de renun.poſt tranſlationem.§.cœterum.¶ Licet ergo].vii.pars,
in qua concludit ex præmiſſis & ſatisfacit abbati, & capitulo ca-
ſtellionis, qui propter timorem iuramenti in cauſis monaſterij
teſtificari timebant,quia intelligebant,ꝙ viris perfectis eſſet om-
nino prohibitum iuramentum,quare petebãt, ꝙ eis crederetur
ſine iuramento,vel indulgeretur eiſdem,ꝙ iurare poſſent, & hĩc
ſumes caſum iſtius Decre.ſic.s̃.de offi.de leg. ſuper quæſtionũ.§.
fi.[Debeatis eſſe].q.d.nunq̃ iactetis vos,quia nec omnes religio-
ſi perfecti ſunt, q̃uis prima facie præſumatur pro ipſis.j̃.de noui
oper.nuncia.c.j.§.ſuper eo.s̃.de procu. in noſtra præſentia.§.fi.s̃.
de præſum.c.fi.[Poteſtis]viri ergo perfecti, & ſi debeant vitare iu
ramentum q̃tum commode poſſunt, non tamen omnino exe-
crari,ne & de hæreſi reddantur ſuſpecti.j̃.de hæreticis excommu
nicamus. §. ante pen.[Volentes tamen] verſi. [Indemnitati]ne
propter defectum veritatis ius ſuum pereat,vt ſequitur. quæ veri-
tas plerumque per alios quam per fratres probari non poteſt.s̃.
de teſti. veniens.ij.§.fi.[Præſenti]ver.[Indulgemus].i. indultum
eſſe oſtendimus,vt patet ex præmiſſis auctoritatibus , & xiiij.q.ii.
ſuper prudentia.s̃.de teſti.cum nuncius . & c.inſuper. & huic ex-
poſitioni concordat d.n.Vel dic indulgemus.ſ. ad petitionem ve
ſtram,quia nec aliter ſe reputabãt in hac parte ſecuros, niſi iſtud
a papa per ſpecialem indulgentiam obtinerent, & dominus pa-
pa eorũ conſcientiæ ſatisfecit.ſic.s̃.de procu. quia in cauſis.[Eiu-
ſdem monaſterij deficientibus]tunc enim neceſſitas ad hoc im-
pellit,& ſic poteſt iurari,vt leg. & no.s̃.eo.§.prox.ver.fi.ſi. in con-
cor.ſig.s̃.eo.§.& ver.ſuper ver.indulgemus, ſed ſubaudiẽdum eſt
maxime:nam & plerunque aliquis credit habere decem bonos
teſtes,qui non habet vnum bonum. vnde & ſemper expedit mo
naſterio,ꝙ teſtificentur , ſuper quo vide quod no. s̃. de teſti.dile-
cto.[Pro ipſo].ſ.monaſterio.[Teſtimonium]per conſequens &
iurare cum nec eis q̃tumcunq; perfectis aliter crederetur.s̃. de te-
ſti.nuper.niſi iuramentum remittatur.s̃.de teſti.tuis.

SVMMARIVM.

1 *Canonici non ſunt cogendi ut promoueantur ad ſacros ordines.*
2 *Iuramenta præſtita in eccleſiæ detrimentum non ualent.*
3 *Omnia punienda non ſunt in hoc mundo.*
4 *Accuſator peccat,non tamen repellitur.*
5 *Omne peccatum mortale,non deponit.*

CAP. XXVII.

SIcut noſtris. [Vacante] quo tempore ni-
hil fuit immutandum, vel in
nouandum, infra ne ſe.va.c.j.& per totum,ſecundũ
do.n.[Ipſius].ſ.eccleſię.[Et epiſcopus]qui nunc eſt,
ſed tunc canonicus,vt & ſequitur , ſic.s̃.de reſcrip.eam te.[Cum
eis].ſ.canonicis.[Minoribus]& minori officio, quia tunc cano-
1 nicus, & nunc epiſcopus,vt s̃.præmiſit. & eſt,ar.†ꝙ canonici nõ
ſunt cogendi,vt promoueãtur ad ſacros ordines, quod dic,vt no.
s̃.de æta.& qua.q̃ris.& de of.archipres.c.ii.[Iuramenta quædam]
ver.ex his,q̃ hic dicũtur,& quæ.j̃.ſequũtur, poteſt colligi clericũ
in mortali peccato conſtitutũ ad epiſcopatũ promotum nõ eſſe
deponendum,ad idem ſupra de renunc.niſi cum pridem.§.pro-
pter conſcientiam,& §.perſonę.Quod quidam dicunt eſſe verum
in peccatis leuibus,quæ & ſi impediunt,nõ tamen deiiciunt iam
promotum.l.diſt.quicunque.lxviij.diſt.cap.j. Quod autem incau
ta iuratio leue peccatũ ſit,apparet ex leui pœnitentia,quæ in hoc
caſu annum non excedit.xxij.q.iiij.qui ſacramento.Secus in ma
gnis,& publicis criminibus,quia propter illa bene deponetur. Et
quæ ſunt hæc no.ſupra de temp.ord.ex tenore.& c.fin. ſm do.n.
quod dic,vt no.j̃.§.i.ſuper verbo.pœnitentiam [Fecerunt] vt qui
cunque de ipſis fieret epiſcopus illa teneretur ſeruare, ſed non va-
luerunt,tum quia vacante ſede nihil poterant in detrimentũ epi
2 ſcopi ordinare.j̃.ne ſede vac.c.j.& fin.tum †quia non valent iura-
menta præſtita in eccleſiæ detrimentum, vt ſe.j̃.eo.§. [Et j̃.] hoc
eſt quare petijt dictus epiſcopus ſibi & epiſcopali iuris per nos ſa
lubriter prouideri,quod facit Papa in ſequentibus[Pro iuratione
incauta] ij pars,quia nõ debuit aliquid iurare,quod crederet ver-
tere in eccleſiæ detrimentum,vel alterius cuiuſcuuque, alioquin
deficit tertius Comes.ſ.iuſtitia.de quo leg.& not.s̃.eo.c.prox. §.Ia-
cobus.verſic.& tunc [Imponi] creditur enim ei in eo,quod con-
tra ſe eſt,non in eo, quod contra alium. vnde & quantum ad id,
quod alios tangit de hoc mandatur inquiri,vt ſequitur.ſic.ff.de in
te.act.de ætate.§.j.xiiij.q.i.§.j.& not.j̃.eo.cum contingat.§.fi.cum
in alterius [Pęnitentiam] vnius anni cum temerarium fuerit iu
ramentum. quod dic,vt no.ſupra eo.cum quidam.in fi.& ſic pa-
tet,ꝙ aliquis in mortali exiſtens aſcendit ad epiſcopatum,nec p-
motus taliter propter hoc remouetur. ſic ſupra de tempo.ord.ex
parte.l.diſt.quicunque,quod ſic poteſt reſpondere,ꝙ hoc ideo eſt,
quia nec ad hoc agebatur,ſupra de ordin.cogn.cum dilectus.§.fi.
Aliàs cõtra in his,quæ no.ſupra de cor.viti.expoſuiſti.& s̃.de ſcru
tinio.c.vnico.Item committit quis in epiſcopatu mortale pecca-
3 tum,nec propter hoc remouetur,quia nec in hoc † mundo ſunt
omnia punienda.vj q.j.n omnia,ſed hoc ideo, ꝙ & in talibus ple
runque magis prouidetur eccleſiæ, q̃ perſonæ, quod dic,vt plene
no.s̃.de renunc.niſi cum pridem.§.j. verſi.propter conſcientiam.
Item cum peccato venit quis ad ordines, nec remouetur.s̃.de tẽ-
po.ord.ex parte.ſed illud ex diſpenſatione. Item peccat teſtis mor
taliter,nec repellitur a teſtimonio.s̃.de teſti.in timauit,ſed illud in
odium volentis ſubtrahere teſtem ipſum. Eſt & alia ratio,vt not.
4 s̃.de teſti.cum cauſam quæ ſuper verbo.de perſonis.†Item peccat
accuſator non tamen repellitur.v.q.j. quidem, ſed illud fit ad de-
clarandum innocentiam infamati, per libellum occultæ proie-
5 ctum. Sed ad illud,quod & hic dicitur poteſt reſponderi,† ꝙ non
omne peccatum mortale deponit,ſicut patet xxxv. di.epiſcopus.
xlvij.diſt.epiſcopus.v.q.iiij.in loco.& hoc peccatum non fuit gra
ue, ſed leue reſpectu alterius periurij. vnde & datur hic pœniten-
tia vnius anni tantum.xxij.q.iiij.qui ſacramento.cum in alio de-
tur pœnitentia ſeptennis,vt no.s̃.eod.cum quidem.in fin.& ideo
non deponitur hic.lxviij.diſt.c.j.xlviij.diſt.quicunque.Cęterum ſi
graue fuiſſet peccatum etiam poſt promotionem ſuam depone-
retur,ſi hoc occultaſſet in promotione.xxxiij.diſt.c.fi.lxxxj. diſt.ſi
quis ſine examinatione,& c.quicunque,quia in hoc caſu debuit
procedere ſm c.ex pœnitentibus.l.diſt. ſm Goffr.& iunge, quod
no.s̃.de teſti.cogen.præterea, & in aliis remiſſionibus ſuperius al-
legatis.s̃.de tẽp.ord.ex tenore.& c.fi. [Quia non iuramenta] ver.
ſic.j̃.de his,quę fi.a ma.par.ca.c.i.§.pen.quod dic,vt ibi no.¶ Man
damus] iij. pars [Canonicis] quia per ipſos melius veritas ſciri po
teſt.s̃.de teſti.veniens.ii.in fi.ſi.s̃.de offi. Archid.c.fi. de teſti.cog.
c.fin. [Inquiras] quia nec epiſcopo niſi aliter probetur in præiudi
cium alterius eſt credendum.vj.q.ij.ſi tantum.& c.placuit.& no.
s̃.§.prox.ſuper verbo.imponi.Et eſt hic expreſſum,ꝙ etiam in ci-
uilibus poteſt iudex ex officio in modum inquiſitionis proce-
dere,ſupra eo.ad noſtram.ij.ſed hoc eſt ratione pacti,vt & ibi no.
& ſupra de iudi.nouit,ſupra de offic.ord.cap.j. [Et ſi ea] ver.quæ,
ſcilicet ſuperius ſunt expreſſa [In damnum epiſcopalis] ſic patet,
quòd vacante eccleſia canonici nihil poſſunt diſponere in præiu
dicium epiſcopalis menſę.xiii.queſt.ij.ſi qua de rebus.& no ſupra
eod.reſpon.j.nec redditus ipſius minuere,quod ſi attemptare præ-
ſumpſerint,epiſcopus inſtitutus hoc poteſt,& debet in ſtatum pri
ſtinum reuocare,cum & alienatio etiam in dubio ſit prohibita ,
infra de rebus eccle.non alien.vt ſuper,nec in hoc etiam factum
prædeceſſoris ei legem imponit,vt patet infra de rebus eccle.non
alien.epiſcopi.in fin.& de procurat.cap.ij.in fi.& de donat.c.ij.in
fin.vbi de hoc, nec ipſum in tali caſu poſſet aſtringere iuramen-
tum,tamen quia non iurauit tanquam epiſcopus, ſed tanquã ca
nonicus,argumẽ.ff.quorum leg.l.j.§.quod ait pretor,& ſupra de
electio.venerabilem. §.fin. vbi de hoc.nam quandoque facit ali-
quis tãquam alius & alius, vt ſupra de elect.cum inter vniuerſas.
in fi.& cap.cum inter canonicos.§.ij.& iij. tum quia iuramẽtum
ipſum nõ potuit aſtringere,& ſi tanquam epiſcopus hoc iuraſſet,
vt patet ſupra §.prox.verſ. quia non iuramenta.& xxxv.q.ix.quod
quis commiſit.xxij.q.ij.non liceat.j̃.de reb.eccl.non alien. ſi quis
præsbiterorum. xij.q.ij.certe,ſupra de elect.noſti. & c.ꝙ ſicut.§.fi.
SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Auctores periurij eſſe non debemus.*
2 *Quod contra leges fit pro infecto habetur.*
3 *Iuramentum turpe,uel contractus non ualet.*
4 *Iuramentum in quibus non ualeat.*
5 *Infans quis dicatur,& an poſſit obligari.*
6 *Ius commune per ſacramentum non excluditur.*
7 *Quilibet chriſtianus iuramentum ſeruare debet.*

CAP. XXVIII.

a CVm contingat. [a][Conſentiant.]firmãdo proprio iuramento
ne vlterius contraueniant.[Ac ſoluto]&c.vt ſequi-
tur.[Ne contra].ver. alienationem ſic factam.[Sa-
cramento]quod poteſt ſeruari ſine interitu ſalutis, & ideo eſt ſer
uandum.s̃.eo.ſi vero.prout.j̃.leg.& no [Ac ſoluto]. ver.nam ip-
ſo conſtante nullam actionem haberent, ſed maritus tantum,
C.de rei ven.doce ancillam.niſi in caſu.C.de iu.dot.vbi. [Cõtra]
.ſ.alienationem & proprium iuramentum.[Nitantur]ipſas res
alienatas petẽdo,quas eis publice intereſt ſaluas fore.ff.ſo. ma.l.j.
[Vtrum hoc]ver.ſ.venire ſic contra proprium ſacramentum,&
& ſic petere res alienatas.¶Nos autem].ii.pars.[Reſpõdemus]
ꝙ mulieres ipſe &c.vt j̃.ver. mulieres.[Secundum legitimas].ff.
de fundo.do.lex Iulia.inſti.quibus ali.licet, vel non in prin.C.de
rei vx.acti.l.vnica.§.fi.[Sanctiones]excluſis canonicis,alias con-
tra cũ de mente legum ſit ꝙ in talibus ad canones recurramus,
& ſm ipſos non ſm leges iudicemus,vt patet.C.de ſum.tri.l.fi.in
auth.quomodo oportet.eo.rñ.j.col.j.& de mand.princi.§.ſi vero
canonicum.colla.iij.& vt cleri.ap.prop.e.§. ſi vero eccleſiaſticũ,
coll.vj.& de ec.ti.rñ.j.coll.ix.& in his quę no.s̃.de teſti.in omni,
ad fi.¶Ne tñ] iij.pars.[Contingat]quia plerũq; contingeret, ꝙ
voluntarie iurarent ſcientes, ꝙ poſſent venire ꝯ, & ſic omnino
deierarent.Sic no.ꝙ plerũq; ius ſtatuitur, vt via præcludatur fig-
mentis,vt & j̃.de diuor.quanto.§ pe.vbi de hoc.[Periuriis]quia
per iura quæ periuria puniunt non debet via periuriis aperiri.C.
1 de indi.vidui.tol.l.ij.†nec debemus eſſe auctores periurij.§.eod.ſi
vero.§.i.in fi.C.ſi aduerſus ven.l.j.[Seruare debent]Contra id,qđ
hic dicit,ſignantur multa contraria,nam ſecundum vtriuſq; iu-
2 ris regulã,†quòd contra leges fit,habendum eſt pro infecto,vt pa
tet.x.di.vides.C.de legi.non dubium,& vbi principale non tenet,
nec acceſſorium.s̃.de fide inſtru.inter dilectos.§. cœterum.in fi.
cum ſuis concord.talis etiam ꝯctus a iure damnatus eſt,vt patet
in concord.ſig.s̃.eo.§.ſuper verbo.ſm legitimas, quõ ergo iuꝛm
ei dabit alicuius roboris firmitatem,non vr̃, quia nec valet iuꝛm
præſtitum contra iura,vt patet in eo, quod legi. & no.s̃.e.ea te.&
c.ad noſtram,& c.venientes.& c.ſicut. nec eſt vinculum iniqui-
tatis.xxiij.q.iiij.inter cœtera.s̃.e.quanto.§.j.ver.quoniam.Nec ſuf
ficit reſponſio,ſi dicas,ꝙ ſeruari poteſt ſine interitu ſalutis.s̃. eo.ſi
vero,quia illud fallit in temerariis iuramentis,vt s̃.eo.ſicut ex li-
teris,& c.cum quidam.§.vnico. Fallit etiam quãque & ſi temera
rius non ſit,vt.s̃.eo.quemadmodum,& c. quintauallis. & vbi ſpe
futuræ numerationis iurauit aliquis ſe ſoluturum certam pecu-
niæ quantitatem.C.de non nu.pec.indubitati,quia & illud habet
tacita conditionẽ,ſicut multa alia.s̃.e.quemadmodum. rñ.j.ver.
3 non obſtante.†Nec valet iuramentũ ſi ſit turpe,vel ꝯ bonos mo
res,ſiue etiam ꝯ leges.ff.de le.j.ſi quis inquilinos.in fi.ff.de manu.
te.ſi quis libertatem.ante fi.ff.de pac.iuriſgentium.§. item ſi quis
4 pactus ſit.†Nec vbi quid immoderatũ præcipitur.s̃.e. quintaual-
lis.ff.de oper.liber.ſi libertus. Vel cum aufertur libertas teſtandi,
ff.de leg.iij.ſi quis in principio teſtamenti. Vel vbi onerat liberta
tem,ff.quarum rerum.acti.nõ da.l.j.§.qui onerande, vel cum ei,
qui iurat non ſeruatur fides.j̃.eo.c.j. Vel cum ſeruus ante manu-
miſſionem iurat præſtare operas.ff.de manu.teſta.l.ſeruum teſta
mento.Vel vbi indicitur ei perpetua viduitas.ff.de iure pa.adige-
re.So.lex cõſiderauit quid ſit vtile corpori & honeſtum . vnde &
dicit,ꝙ expedit mulieribus dotes fore ſaluas,vt inueniant cũ qui-
bus nubant,ff.ſo.ma.l.j.canon vero conſiderauit vtilitatem aĩæ,q̃
eſt corpori præferenda,vt C.de ſacroſanc.ec.ſancimus.xii.q.j.pręcipimus.Vel dic,ꝙ tunc demum iuramẽtum præiudicat mulie-
ri quando ei aliunde poteſt conſuli, vt C. ad Vell.ſiue a me,ſm
Io.Vel dic,ꝙ q̃uis iuramentum de ſui ſiue principalis obligatio-
nis natura non ſit obligatorium,tamen quia ſine iactura animæ
& aliqua turpitudine ſeruari poteſt,ſeruandum eſt , vt ſic conſi-
deretur potius acceſſorium,q̃ principale. ſicut alias.s̃. eo.debito-
res,vbi de hoc.nec obſtant contraria ſupra ſignata, quia intelligi
poſſunt in his,quæ prohibitionis perpetuam cauſam habent.ſe-
cus in hac alienatione,quæ non habet cauſam perpetuam.nã ſi
mulier ſecundo conſenſerit,& renunciauerit,de cętero eſt exclu
ſa,vt in dicto auth.ſiue a me,& no. j̃. de contrahen.emp.perue-
nit,non eſt ergo mirum,ſi tantum operetur iuꝛm , quantum &
ſecundus conſenſus ſimplex,& eſt.ſi.huic.j̃.de pigno.ſignificãte.
vbi innuit a ꝯrio ſenſu,ꝙ iuꝛm firmat pactum legis commiſſo-
rie,q̃uis a iure alias ſit reprobatum.C.de pac.pig.l.j.& ſm T.& B.
Quinimmo non obſtant.l.ꝯriæ, quæ & in talibus canonibus cõ
deſcendunt,vt patet in eo,quod no.s̃.eo.ſuper verbo.ſanctiones;
& ideo tenet hoc iuꝛm,quia nec in alterius redũdat præiudiciũ;
& ſine diſpendio ſalutis æternæ ſeruari põt,vt hic dicit in fi.Quo-
rum mente conſiderata Imperator ſtatuit ſimile ius in alienatio
ne rei minoris dummodo pubes ſit.C.ſi aduerſus ven.l.j.& auth.
[Sacramenta puberum ſponte facta ſuper contractibus rerum
ſuarum non retractandis præcipimus inuiolabiliter obſeruari,ꝑ
vim aũt,vel iuſtum metum etiam a maioribus maxime ne quę
rimoniam maleficiorum faciãt commiſſorum extorta, nullius
eſſe momenti iubemus]& ſumitur hęc auth.ex.l.Frederici.in li.
feudo.poſt ti.qui debeant ſuccedere in feud. hac ædictali lege.§.
fi.ex qua,& hoc ius puto ſumi,& conſiderato, ꝙ dicit autẽ.pube-
† rum†idem eſt & de impubere doli capace,ſm id, quod le.& no.
5 j̃.de delic.puc.c.j.§. fi.rñ.j.nã & talis periurare poteſt.†Infans autẽ
qui non intelligit ꝙ agit non obligatur,vt ibi no. & ſic poteſt in-
telligi.xxij.q.v.paruuli.& c.pueri. [Sponte.] ſecus ſi vi vel dolo,vt
hic & ibi.[Super contractibus rerum]etiam immobilium qua-
rum alienatio alias nulla eſt ipſo iure,niſi ex cauſa fiat ſeruata ſo
lennitate iu.C.de prædiis mi.ob æs.& no.s̃.de reſti.in inte.conſti-
tutus,& extra.d.n.de rebus.ec.non ali.dudum.li.vj. Quid ſi dece-
ptus eſt vltra dimidium iuſti precij?Dicunt Doctores ꝙ tunc illa
ratione poteſt venire contra,vt aut cõtractus reſcindatur,aut iu-
ſtum precium ſuppleatur.j̃.de contrahen.emp.c.penul. quia iu-
6 ramentum ipſum ſolummodo repręſentat maiorem &, † ideo
per ſacramentum non excludetur ius commune,ar. C. de tran-
ſac.ſi ex falſis,cum nec de illo cogitatum doceatur.s̃.e.ad noſtrã.
& quid ergo ſi iurauit,ꝙ nec iſta ratione, vel alia veniret contra?
Seruandum eſt iuꝛm,vt hic,& ibi.Quid ſi donauit,& iurauit,nõ
reuocare?Super hoc eſt diſſentio : tu tamen dicas ꝙ ſeruandũ eſt
iuꝛm.Et breuiter, ſm cano. quibus ſtandum eſt in hac parte,in
7 omnibus his & ſimilibus rr̃,†debet ſeruare iuramentum quili-
bet chriſtianus,niſi per papam fuerit abſolutꝰ, vt hic patet, & ibi,
& C.ſi aduerſus ven.l.j.& s̃.eo.ſi vero, & c.debitores [Per vim au-
tem]ver.[Vel iuſtum metum].s̃.quod me.ca.abbas.Vel dolum,
vt in c.hoc,quam qui allegat probare debet ſaltem ex perſpicuis
indiciis.ff.de proba.quotiens.§.qui dolo. C.de dolo.dolum.quod
dic,vt no.in ſumma.eo.ti.§.qũo.ſub §.papa etiam.ver.ego ſic in
telligo,& ſequentib.Quid ſi minor,vel mulier iuret,ꝙ nihil alie-
nabit,nec alienationi conſentiet,niſi ex cauſa rationabili proba-
ta coram iudice,& ipſo auctorizante,& ſi hoc fecerit, reuocabit
iuxta poſſe,demum conſentit alienationi & iurat, ꝙ non veniet
ꝯ?Dicas,ꝙ primo ſtandum eſt iuramẽto , vt patet.j̃.e.intellecto,
& in eo,quod leg.& no.s̃.e.veniens.in fi.[Maxime ne quærimo
niam &c.de hoc dic,vt no.s̃.eod.quemadmodum.§.fi. [Nullius
momenti]quantum ad effectum,quia papa remitteret, vel for-
ſan ordinarius in hoc caſu,quod dic,vt no.s̃.eo.ſi vero.& c.j.Re-
uertaris ad textum Decre.[Cum in alterius] ver.puta creditorũ
ſi enim in eorum præiudicium vergeret,ſecus eſſet, vel ſi verge-
ret in præiudicium eccleſiæ.s̃.eo.c.ij.vel in præiudicium regni.j̃.
eo.intellecto.vel cuiuſcunq; alterius.s̃.e.venientes, ſm d.n.& ar.
C.de eman.nec auus.j̃.de ſta.mo.in ſingulis.§.porro.cũ ſuis con
cord.Quatenus ergo rem priuatam,ſeu familiarem tangit ſacra-
mentum ſponte præſtitum inuiolabiliter,& cum effectu aſtrin-
git,vt hic patet,& no.s̃.e.quemadmodũ.§. fi. quia quilibet poteſt
his,quæ pro ſe introducta ſunt renunciare.j̃.de regu. ſtatuimus,
quod dic,vt no.s̃.de ſo.compe.ſi diligenti,ſed in alterius pręiudi-
cium non aſtringit,vt hic,& no.s̃.eo.ti. venientes.§.j.in fi.& c.ſi-
cut noſtris.§.pro iuratione.ſic.xiiij.q.ii.§.j.ff.de interro. ac.de æta
te.§.j.[Nec obſeruata]ver.[In diſpendium]. ſi.s̃.eo. ſi vero,vt ibi
notatur.

A D D I T I O N E S.

a ¶Pro materia huius c.vide,quod pulchre ſcribit Chriſto. por. inſti.qui.
alie.licet,vel non.in prin.& vide multas remiſſiones per apoſtil. ad Pa-
nor.hic.

† Puberum tex.hic inſertus vſque ad verbum cum in alterius, eſt tex.auth.
ſacramenta puberum hic allegatæ.

S V M M A R I V M.

1 *Omne bellum regulariter iniuſtum eſt.*
2 *Iuſtum bellum,quod dicatur.*
3 *Vocati ad bellum iuſtum,uel iniuſtum,an agere poſſint contra uocantem ad expenſas,& damna paſſa.*
4 *Caſus fortuiti non ſunt imputandi.*
5 *Euentus belli uarius eſt.*
6 *Mandans tenetur mandatarium ſeruare indemnem.*
7 *Quod inueniſti,non reddidiſti,rapuiſti.*
8 *Exceptio culpe non impedit proſecutionem actionis de dolo,uel criminis.*
9 *Dolus dolo compenſatur.*
10 *Qui delinquunt debent luere perſonas ſuas.*
11 *Actio furti,uel cui bonorum raptorum ui competat.*
12 *Caſus fortuiti infiniti ſunt.*
13 *Qui partitur lucrum,partiatur,& damnum.*
14 *Nemo niſi rationalis mortalis poteſt excommunicari.*

CAP.

CAP. XXIX.

SIcut. [Si conſtiterit]quod conſtat eo ipſo,ꝙ non
conſtat ꝯrium,ſic C.qui mili. nõ poſ. ſuper
1 ſeruis.li.xij.j̃. de his quæ fi.a præ.ea noſcitur.§.j. †rr̃
enim omne bellum iniuſtum eſt & damnatũ,vt pa-
tet.C.de acti.& ob.negantes. C. de gladiatoribus.l.vnica.li.xj.j̃.de
pur.vulg.c.j.& ij.cum ſuis concor.& patet per multas auctorita-
tes.xxiij.q.i.§.j.& q.iij.§.j.Vel dic,vt no.j̃.ſup ver.mouit. [Iniuſte]
ſecus ſi iuſte.xxiij.q.v.dicat aliquis,& de hoc no.j̃.de homi.ſicut
2 dignum. †Quod autem ſit iuſtum bellum, [a] & quando liceat ali
a cui iuſte alium impugnare.no.s̃.de reſti.ſpo.olim.ſm d.n. Tu au
tem dic de hac materia,vt plene no.in ſumma de treu.& pa.§.qđ
ſit iuſtum bellum,& extra.d.n.de homici.pro humani.§.fi. & in
ſequentib.gl.[Bellum]quia.ſ.ſine cã rationabili, ſiue auctoritate
iuris, vel iudicis propria temeritate . ſic pro maiori parte fit tota
die,vnde tenentur ad reſtitutionem,vt hic ſequitur, quia cenſen
tur prædones,ſiue latrunculi hinc,& inde.ff.de ca.& poſtli.re.ho
ſtes. niſi vbi alterutra partium ſe defendendo dat damnũ,hoc.n.
omnia iura permittunt,ff.de iuſti.& iure,vt vim,& hic innuit in
verbo ſequenti,dummodo defendens non excedit modum,quẽ
intelligitur excedere,ſi aliquam violentiam infert,qua omiſſa iꝰ
defenſionis ſibi ſaluum erat ad arbitrium boni iudicis,quod dic,
vt no.s̃.de reſti.ſpo.olim.j.in fi.& extra d.n.de ſen.ex.dilecto.rñ.j.
li.vj.[Mouit]quod.s̃.dicit conſtiterit, poteſt determinare verbũ
præcedens iniuſte,& eſt ſenſus.ſi conſtiterit, ꝙ bellũ iniuſte mo-
uit,& tunc non incumbit probatio aſſerenti bellum fuiſſe iniu-
ſtum,ſed illi,qui dicit iuſtum,& eſt ratio,vt & ibi no.& quia talis
aſſerens debet negans potius dici , nam qui aſſerit, iniuſtum ne-
gat iuſtum,& qui hanc aſſertionem negat,dicit ipſum eſſe iuſtũ,
& ſic dicenti incumbit probatio non neganti , ff. de proba.ei qui
dicit,quod dic,vt no.s̃.de renun.ſuper hoc.& de elec. bonæ.j.§.ꝯ.
Sed poteſt determinare hoc,quod hic dicit mouit, & eſt ſenſus ſi
conſtiterit, ꝙ bellum mouit.q.d.quando agitur de reſtitutione,
damnorum in libello dato totũ facienda conſiderari, & inquiri
oportet,qui ſuit ille, qui primo mouit bellum , quia illi eſt totũ
imputandum il lud,quod in illo conflictum eſt commiſſum,vt
patet C.de vi pu.vel priua.quoniam multa facinora. ff.ſi quadr.
pau.fe.di.l.i.§.cum arietes.ff.ad l.Aqui.ſi ex plagis.§.j.ad fi.ibi cul
pam enim &c.ff.de bo.liber.qui cum maior.§.ſi libertus,ff.de iu-
re fiſci.l.ij.& ſm hoc bene dicit,ſi cõſtiterit,quia niſi is, qui iſtud
aſſerit.de hoc fidem faciat,nulla condemnatio ſequi debet , vt ff.
ad legem Aqui.ſcientiam.§.cum ſtramenta.Si igitur conſtet , ꝙ
aliquis bellum mouit,tenetur ad reſtitutionem , ſed hoc intelli-
gendum qñ iniuſte mouit,quod ſemper prima facie præſumi-
tur,vt no.s̃.ſuper verbo,ſi conſtiterit,ſed ideo iunxit iniuſte , quia
ſi is, qui mouit bellũ vult probare ꝙ iuſte ipſum mouit in nul,o
tenetur,imo facit ſua omnia occupata.xxiij.q.v.dicat aliquis, &
q.vij.ſi de rebus.ff de acq. re.domi.naturaliter. §. fi.& ſic intelli gi
poteſt,ff.de cap.& poſtl.re.l.v.§.in pace.quod dic,vt no.extra.d n.
de homici.pro humani.§.fi.ver.penul.ſuper ver. diffi datus.lib. vi.
& in ſeq.glo.& hoc iudicium ratione pacis,& peccati ad eccleſiã
ſpectat,vt hic patet,& s̃.de iudi.nouit.§.j.& fi.& s̃ de treu.& pa.c.
j.& ij.vnde & dicit lex, ꝙ ſi contingat præſidem ſubditum lędere,
eſt ſuper hoc ad epm recurrendum, vt in Auth.vt diſ.iudi.§.ſi tñ
contigerit.coll.ix.[Vt vniuerſa per huiuſmodi violentiam occu
3 pata].No.ꝙ vocati, †vt auxilium præbeant ad iniuſtũ bellum fa
ciendum,nunq̃ habent actionẽ mandati,vel aliam ꝯ vocantem
ad impendia.vel damna eis hac occaſione contingentia,quia in
re turpi obligatio non ꝯhitur, inſtitu.man.§.illud quoq;.ff.man
da.ſi remunerandi.§. rei turpis,& l.ſi mandauero. §. qui ædẽ.vo-
cati aũt ad iuſtum bellum actionẽ mandati habent ꝯ vocãtem.
Niſi cauſa pietatis,vel humanitatis,ſiue parentelæ hoc faciãt, ar.
ff.de nego.geſt.Neſennius.xxiii.q.iii.non inferenda,& c.ſequẽti-
bus.Vel niſi ad hoc ex debito teneantur,xi.q.iii.ſi dominus,& c.
Iulianus.De quibus vr̃,ꝙ ſi ex debito teneantur,excuſantur ſi ini
micis damnũ dederint, niſi notorium eſſet bellum iniuſtum , vt
in d.ca.Iulianus.nam in dubio obedire tenentur,xi.q.iii.quid er-
go.xxiii.q.i.quid culpatur.Vr̃ etiam,ꝙ licet vaſalli teneãtur adeſ-
ſe domino,præſtando ei conſilium,& auxilium,ne lędatur.xxii.
q.v.de forma, non tamen etiam milites vocati tenẽtur ire cum
armis in eorum ſeruitio,vel pro eis aduocare, vel conſimilia ſer-
uitia facere,niſi ex ſpeciali pacto ad hoc ſint obligati,cum nõ te-
neantur ad numera perſonalia cum ſumptu,vel ſine ſumptu,ni
ſi ex pacto,quod dic,vt no.j̃.de immu. eccle. non minus.vel niſi
in caſibus, qui ponuntur in vſibus feudorum,vel conſuetudine,
vel alio iure ſpeciali,ſm d.n. Tu vero dic de hac materia,vt not.
j̃.de feud.c.i.& in ſumma eo.ti.§.quid ſit fidelitas.Contra id aũt,
quod diximus vocãtem teneri vocatis ad damna, quæ propter
hoc incurrunt,vbi eſt iuſtum bellum,ſic poteſt opponi, quia,ſci
4 licet hæc damna caſualia ſunt,†caſus autem fortuiti nõ ſunt im
putandi.j̃.de homici.Ioannes.cum ſuis concordantiis.Sed dicas,
ꝙ hoc verum eſt,qñ præuideri non potuerũt, vocatus autem be
ne potuit iſtos caſus fortuitos præuidere,imo ſcire debuit , quod
5 †varius eſt euentus belli.& nunc hunc,nunc illum cõſumit gla-
dius.ij.Reg.xi.g.Et ꝙ certum eſt , ꝙ vix aut nunq̃ poſſunt milites
venire cũ armis in guerris,quin magnas expenſas faciãt,& mul-
ta damna incurrant.& ſi hoc dicat ignorare ſe in lata culpa eſt,q
dolo comparatur,cum iſtud intelligant quaſi omnes.ff. de iu.&
fac.igno.l.regula.ff.de ver.ſigni.late culpe. Ergo aut non debet vo
care aut ex quo vocat cũ bene ſciat,vel ſcire debeat, ꝙ iſtud pro
maiori parte accidit,ad ſatisfaciẽdum vr̃ ſe obligare. Nec obſtat,
ff.commo.ſi vt certo.§.ſed interdum,vbi dr̃, ꝙ ſi quis commoda
uerit æquũ,vel arma eunti ad bellum,& ibi amittuntur, non cõ-
petit actio ad ea recuperanda,quia aliud eſt in mandato aliud in
6 commodato,de natura.n.mandati eſt, ꝙ† mandans tenetur mã-
datariũ ſeruare indẽnẽ,vt in ſupradicti.l. & ff. de procu.qui pro-
prio.§.litis impendia,& patet in eo,quod legitur, & no s̃.de pro-
cura.cũ pro cã,& ꝙ mandatũ de rebus proprijs mandantis gerẽ
dis,ſicut patet in præmiſſo exemplo,fit in fauorem,& ad vtilita-
tem mandantis,& in onus mandatarij , vnde non tenetur man-
datũ ſuſcipere mandatarius,niſi velit. ſed ſuſceptũ adimplere te-
netur,alioquin obligatur,vt Inſti. de man.§. mandantis tñ gra,
& §.mandatũ ſuſcipere.In commodato vero,quod gratia com-
modatarij fit,vt in præmiſſo exemplo.ſ.qñ commodo æquũ , &
arma eũti ad bellũ,agitur ad hoc , vt cõmodatario ſubueniatur,
non ꝙ ei cõmodans obligetur . Sed nec cõmodatarius tenetur,
dũmõ re commodata ad eum vſum vtatur,ad quod fuit cõmo-
data.Ideoq; ſi æqui,& arma eunti ad bellũ cõmodata in eodem
admittantur,non tenetur commodatarius,nec ẽt conductor ad
emendã,quæ ſic ea conduxit , cũ & locator ſuſpicari potuerit,&
debuerit hoc euenire poſſe. ff. loca.& conducti. ſi quis domũ.§.
hoc ſubiungi.& l.ſi merces §.vis maior. Sed dices eodem modo
vr̃ imputandũ vocato ad bellum,ſi veniat,& expenſas faciat , vel
æquos & arma amittat , quia & pſcire potuit hoc euenire poſſe.
Rñ.verum eſt.Sed & ſciebat, ꝙ & de natura contractus erat,vt a
vocante,ſiue mandatore per actionem mandati impendia ſua
& dãna recuperaret,& ideo ſub hac ſpe ſecurius veniebat,ff.man
dati.inter cauſas.§.impendia.& l. qui mutuam.§. fi. Sed & loca-
tor debet eſſe contentus mercede ſua . vnde nec tenetur condu-
ctor,dummodo nec in dolo,nec in culpa reperiatur.ſir̃r nec cõ-
modatarius niſi ſaltem etiam in læuiſſima culpa ſit.Sed conſtat,
ꝙ ille,qui ducit ęquum ad bellum,cum ipſum ad hũc vſum re-
ceperit,nec etiam in minima culpa eſt,ſm d.n. quod verum eſt
ex eo ſolo,ꝙ ad bellum ducit,ſi tamen ipſum ęquum , vel male
cuſtodiui adaquando eũ cum nimis calidus eſſet,vel non coope
riendo ipſum,vel non dando ſibi auenã ſufficiẽtem,vel alio mõ
propter quod equus deſtructus, vel mortuus eſt , vel quia trãſiuit
per locum euidenter periculoſum non prænunciando hoc ei,q̃
ipſum vocauerat,& quæ forſan prouidiſſet ei de ſecuro cõductu,
in his caſibus & ſimilibus certum eſt, ꝙ in culpa deprehenditur,
& ideo ei imputãdum eſt,ff.commoda.ſi vt certo.§.j.& §.ſed in-
terdum & mortis,& ſeq.& l.in rebus.rñ.j.& §.j.& ſeq. & patet in
eo,quod no.in ſumma.§.& in quantum . In bello autem iuſto,
quod fit ex edicto principis,& liberi homines capti ſerui fiunt ca
pientium , & in eorum dominium res tranſeunt occupate.ff.de
capti.& poſtli.re.hoſtes.ff.de ver.ſignifi.hoſtes.Si vero non fiat ex
edicto principis,ſed alias ſit iuſtum , puta quia fit ad defenſionẽ,
vel proſecutionem iuris ſui.diſtinguendum eſt,vtrum is,qui ta-
le bellum agit iuriſditionem habeat ſuper illos,quibus guerram
facit,& ſi contumaces ei ſint & rebelles poteſt ſtatuere, & conce
dere,ꝙ liceat vnicuiq; res ipſorum inuadere,& capere, & ſuas fa-
cere,& liberos homines capere, & detinere quouſq; ſibi.i.domi-
no fuerint aſſignati,vt no.j̃.de ſentẽ.excommu.a nobis, ſm d.n.
& tales poſſunt dici potius obſides,q̃ captiui.& ſm hoc poteſt in
telligi.ff.de leg.iii.l.j.rñ.j.& §.j. Sed & ſine aliqua cõſtitutione põt
tales rebelles,ſi terram ſuam inuaſerint , & in eam damnum de-
derint punire,& damnare,C.vbi de cer.a oportet auth. qua in ꝓ-
uincia,& patet in eo,quod legitur,& no.j̃.de rap.c.i. Si autem is,
qui tale bellum gerit,nullam iuriſditionem habeat ſuper eo pro
quo bellum geritur,& tamen iuſte pugnat,puta quia alius inua-
dit ipſum,& ipſe ſe,vel res ſuas defendit,tunc licet ei vim repelle-
re,& in repellẽdo hominem percutere,& etiam occidere, ſed cũ
moderamine inculpatæ tutelæ,quod dic, vt legitur,& no.s̃.de re
ſti.ſpo.olim.i.ad fi.tunc nec bona aduerſarij, nec ipſum aduerſa-
rium poſſet capere,nec capiendo ſua facere,nec etiam inuaſorẽ
detinere,cui tamen inuaſori , ſi tunc in ipſa inuaſione ſpolietur,
vel verberetur actio vi bonorum raptorum,& etiam iniuriarum
denegatur,quia exceptio paris criminis obſtat ei.j̃. de adul.intel-
leximus,vbi de hoc,ſed bene poteſt res , quibus ſpoliatus eſt ven-
dicare , quarum remanet dñs, ſicut prius, ff.de rei vendi. in vim
actio.Sed quid ſi tu tenes equum meum,& ego repeto,quem qa
mihi

A D D I T I O.

a ¶Iuſtum bellum.Adde quid dicatur iuſtum bellum. item quis poſſit in-
dicere bellum.item vtrum requiratur,quod diffidatio ꝑcedat, & de mul
tis aliis ad materiam.vide plene per d.Ab.& eius apoſtil.hic.

mihi reddere denegas,violenter tibi aufero, nunquid dabitur ti-
bi actio contra me vi bonorum raptorum? Videtur, ꝙ ſic,arg.ff.
quod me.cau.extat edictum.Sed contra,quia adeo deliqueras tu
qui meum mihi reddere denegas ſicut & ego, quæ te ſpolio,qa
non multum intereſt iniuſte detinere ac inuadere alienum,vt
7 dicit concilium generale.ſ̃.de reſti.ſpo.ſepe.& dicit Augu.†Quia
ſi quod inueniſti non reddidiſti,rapuiſti.xiiij.q.v.ſi quod inueni-
ſti.ergo vr̃,ꝙ ſi in hoc caſu agis contra me, obſtat tibi exceptio
paris criminis,vt dictum eſt.Sol.circa diuerſa ſunt hæc delicta,&
ideo non compenſantur,ſm d.n.Sed & q̃uis inuadere, & retine-
re alienum parificentur, hoc tamen intelligitur in foro animæ,
vt dicit dicta conſtitutio ſæpe.Secus in iudicio contentioſo,in il-
lo enim non punitur detinens ex ſola detentione,nec etiam co-
gitur reſtituere rem alienam, niſi probanti intentionem ſuam,
C.de rei vendi.l.fi.C.de probat.actor.Inuadens ergo ex ipſa inua-
ſione,& punitur & reſtituere cogitur,C.vnde vi.ſi quis in tãtam,
xv.q.vj.c.j.Sed & is qui detinet in contentioſo foro potius negli-
gens,vel culpabilis iudicandus eſt.q̃ delinquens. is vero,qui inua-
dit vere delinquens & criminoſus eſt.De culpa autem ſiue negli
gentia non admittitur compenſatio ad delictum,quod culpæ p̃-
8 ponderat,ff.ad legem Aqui.ſi ex plagis.§.j.Sed ſm d.n.†exceptio
culpæ non impedit perſecutionem actionis de dolo, vel crimi-
nis,ff.ſol.matri.ſi mora.Alij dicunt & melius, ſm d.n.ꝙ qñ ſpo-
liatus ſuum ſpoliatorem ſpoliat,& ſi vtriq; contra alterum actio
vi bonorum raptorum, & etiam iniuriarum competat, obſtat
tamen alterutri exceptio compenſationis in quantum alterius
9 ſpolium, vel iniuria poterit æſtimari.†ſic.n.intelligitur, ꝙ dolus
dolo compenſatur,& ꝙ paria crimina mutua cõpenſatione tol-
luntur,ff.de dolo.ſi duo.j̃.de adult.c. penul.& fi. Adeo ꝙ non ſo-
lum pecuniaria compenſantur,quinimmo & redditio debiti cõ
iugalis,& repetitio,ac receptio dotis,& donatio propter nuptias,
& ſic intelligitur,ff.ſol.matri.viro atq; vxore.j̃.de adulte.intellexi
mus.Quo autem ad pœnas temporales,vel etiam ſpirituales, ſi-
ue etiam pecuniarias,quæ applicantur fiſco nulla fit compenſa-
10 tio.imò omnes & illi tm̃, † qui delinquunt debent luere pœnas
ſuas,vt patet.C.de mõ mulc.per totum,& in eo, quod legitur,&
no.j̃.de his quæ fi.a maio.par.ca.c.ij.Sed quid dices in ſupradicto
caſu vbi.ſ.aliquis nobilis vocauit alios amicos ſuos, vł etiam ſuos
ſubditos ſed liberos,vt venirent ad eum cum armis,& iſti venien
tes ſpoliati ſunt equis & aliis quæ portabant,nunquid huic man
datori dabitur actio vi bonorum raptorum contra ſpoliatores?
Videtur ꝙ ſic,quia mandatoris ipſius intereſt ipſos non ſpoliari,
cum ad ſatisfactionem teneatur eis actione mandati, vt no.ſ̃.ea.
glo.in prin.ver.contra id autẽ.& ſequentib. Tu tamen dicas con
trarium,& hoc ea ratione,quia res ablatæ non erant in bonis,vł
de bonis mandatoris.Alij aũt q̃ dño,vel poſſeſſori,vel detentori,
vt eſt depoſitarius,vel commodatarius,& ſimiles,vel aliquod ius
habenti in re,vt eſt ille,cui res eſt pignori obligata & ſi nondum
11 tradita,†non datur actio vi bonorum raptorum,vel etiam furti,
ff.vi bono.rap.l.ij.§.in hac actione non vtiq; ſpectamus,& ſequẽ-
ti,ff.de præſcrip.ver.ſi tibi rem.§.ſi quis in ſponſionis.ff.de furt.l.is
cui.& l.ſi is,qui rem commodaſſet.Homines ergo ſpoliati ſingu
li agere debent.Eſt tamen contra,arg.j̃.de iniu.c.penulti. ſed ibi
ſoluitur.Et idem vr̃ ſi etiam mandator eis expreſſe, promiſiſſet,
ꝙ ipſos ſeruaret indẽnes.ff.loca.quæro.In his aũt caſibus,& ſimi
libus expediens eſt conſilium, vt mandator ſatisfaciat ſpoliatis,
ſed ante ſatisfactionem cedi ſibi faciat actiones. ſic enim agere
poterit contra ſpoliatores.C.man.l.penul.in fi. Poſt ſolutionem
aũt non prodeſſet facta ceſſio niſi etiam de ipſa faciẽda antea cõ
ueniſſet,ff.de ſol.Modeſtinus.Quid ſi mandaui alicui ciui ianuẽ
ſi,ꝙ mihi faceret ædificia in inſula mari circũdata,puta in Sardi
nia,vel Sicilia.& mandatarius volens implere mandatum recol
legit ſeruos ſuos,& materiam ad ædificandum neceſſariam,pu-
ta ligna,calcem,ferramenta,& ſimilia: quæ tamen iã prius præ-
parauerat,& habebat non ob hanc cãm,ſed ob aliam, & omnia
hæc mittit per mare pro mandato ædificij adimplendo, & nau-
fragio pereunt,nunquid tenetur mandator ſatisfacere mandata-
rio de prædictis?Rñ.non,quia hæc amiſſio nõ mandatori ſed ca-
ſui eſt potius imputãda & ita poterunt hæc omnia perire domi
ſicut & in mari.licet per mare nauigantes pluribus caſibus ſub-
iaceant,q̃ domi remanentes,& ſic poteſt intelligi.ff. mandati.in-
ter cauſas.§.non omnia.& ſi aliud diceretur dummodo per vnũ
paſſum p̃dicta portari feciſſet,& fulgure, vel alio caſu periiſſent,
teneretur mandator,quod abſurdum eſt dicere, vel ſentire.Si ve-
ro hæc emiſſet,vel pecuniam mutuo accepiſſet,vel prædicta ſibi
empta vendere omiſiſſet propter prædictum mandatum ędifi-
cij adimplendum,& hæc caſu fortuito amiſiſſet,tunc bene tene-
retur mandator actione mandati,etiam ſi eodẽ modo apud mã
datarium periiſſent,probantur hæc.ff.de cõdi.cau.da.ſi pecuniã,
§.fi.ff.manda.ſi procuratorem.§.fi.& l.ſeq.§.item Papinianus,&
§.item Labeo ait,& l.ſi quis alicui.§.impendia.& l.qui mutuam,
§.fi.ff.de negõ.geſt.ſed an vltro.in hoc enim caſu nõ propter for
tunam tantum hæc amiſit, ſed propter mandatum, quia nunq̃
hęc emiſſet,vel pecuniam mutuam recepiſſet,niſi propter man-
datum adimplendum. Sed dices idem video, & in primo caſu,
quia niſi mandatum præceſſiſſet, nunq̃ mandatarius prędicta
mari expoſuiſſet,& ſic non amiſiſſet.Rñ. & ſi duo pręmiſſa ſunt
12 vera,tamen de tertio non es certus,†quia infiniti ſunt caſus for-
tuiti quibus hæc domi retinens amittere potuiſſet.puta incẽdio,
rapina,furto,& multis aliis.tot enim ſunt,ꝙ nec dici nec nume-
rari poſſunt,C.de vſufru.l.penulti.circa medium. C. de præſcrip.
xxx.an.l.fi.ante fi. In ſocietate tamen ſecus eſt, in qua obligatur
ſocius in caſu fortuito,ſi conſocius ferat ea, quę nunq̃ portaſſet,
niſi ad negociandum iuiſſet.ff.pro ſocio. cum duobus. §. quidã,
& eſt ratio,quia ſocietas propter vberiorem quæſtum fit, & quaſi
fratres participant ſibi lucra ſocij,vnde & damna participare de-
bent.ff.pro ſocio.coiri ſocietatem ibant,& l.cum duobus.§.Papi-
13 nianus,alias eſt lex & incipit.ſi fratres.& §. ſequentibus.† Aequũ
eſt enim,ꝙ qui partitur lucrum partiatur,& damnum, ff.de reg.
iu.ſm naturam.Quidam tamen dicunt idem ſeruãdum eſſe in-
ter mandatorem & mandatarium,ſiue prius ſuas,ſiue ob hoc de
nouo emptas res amiſerit,ꝙ vtiq; vrbanum eſt, & æquum.imò
videtur,& iuſtum,dummodo caſus fortuitus talis ſit,quem non
incurriſſet,niſi mandatum recepiſſet,vt in prædictis.l.ſi pecuniã,
& aliis ſuis ſi.inductis.ſ̃.eo.glo.ver.ſi vero hęc emiſſet,& ſequenti.
Si autem talis ſit,qui etiam ei domi contigiſſet, vel contingere
potuiſſet,tunc non tenetur mãdator,& ſic poteſt intelligi. ff.mã-
da.inter cauſas.§.non omnia.ſm d.n.cuius eſt magna pars men
tis totius huius glo.& adde,ꝙ no.de hac materia.j̃.de hęreti.excõ
municamus.j.§.ſi vero dominus,per totum.[Reſtituat]. cum dã
nis & intereſſe.arg.j̃.de iniur.olim.ſ̃.de reſtit.ſpol. grauis.ſ̃. de fo.
compe.dilecti.§.fi.& quia non dimittitur peccatũ &c. j̃. de vſur.
tue.§.j.in fi.xiiii.q.vj.c.j. [Conquerenti] .i.denuncianti ne videa-
tur iuramenti de quo ſequitur tranſgreſſor.ſ̃.eo. quemadmodũ,
§.fi.dic,vt ibi no.vel non iurauerat de non quærendo, ſed ꝙ redi-
ret in vinculis,vt no.in ſeq.glo.[Eum].ſ.conquerentem. [Iurõ].
ab eo forſan ne ſuper his querelã exponeret extorto, ſic in auth.
ſacramenta puberum.no.ſ̃.c.proxi.§.fi.ſm Goſ. vel vt rediret in
vinculis,quod melius eſt abſoluentes ad quid. nam & ante hanc
abſolutionẽ querelam expoſuit,& ſic vr̃ deieraſſe.ſed reſpõde, vt
no.ſ̃.eo.ſuper verbo.conquerente. Quid ſi nollet abſoluere?Rñ.
nihilominus ab eccleſia abſolueretur, quod dic,vt no.ſ̃.eo. ſi ve-
ro,& ca.debitores,& c.j.& in ſeq.§. ¶ Quia ſi acquieſcere].ii.pars.
[Noluerit].monitioni,quia ipſum non vult abſoluere, quod po
teſt,vt no.ſ̃.eo.quintauallis.§.fi.[Si præmiſſa].ſ.ꝙ mouit bellum,
dic,vt ſ̃.no. & hęc clauſula ſemper eſt ſubaudienda rł̃r in reſcri-
ptis.vel conſimilis,vt legitur,& no.ſ̃. de reſcrip.c.ij. [Excommu-
nicationis].ſententiæ,quod ſequitur,& ſic patet, ꝙ perſona excõ
14 municatur non locus, ſed interdicitur, vt ſequitur, † nec aliqua
creatura poteſt excommunicari niſi rationalis mortalis,vt patet
xj.q.iij.nemo epiſcoporũ.& ca.audi.& in eo, quod legitur,& no.
extra d.n.de ſen.excom.cum medicinalis. §.& hęc eadem,& ca.
Romana.§.fi.li.vj.ſed nec rationabilis niſi ſit baptizata, vt patet
in eo,quod legitur, & no.j̃. de diuor.gaudemus.§.j.ver.& in præ-
miſſis,& de vſur.poſt miſerabilem.& c.quanto. [Supponentes].
ꝙ ſi hoc non prodeſt, dic, vt no.ſ̃.eod.rñ.j.ſuper ver.abſoluentes.
¶ Iuramentum].iii.pars.quod fuerit hoc iuramẽtum neſcimus,
ſed pone,ꝙ Io.promiſerat dare. H.c.li.ſi ipſum nõ offenderet, &
ille.H.promiſit,& forſan iurauit non offendere dictũ Io. & nihi-
lominus ipſum offendit,nõ tenetur ergo dicto H.reddere centũ
libras.[Si de aſſenſu].conuentionali hinc, & inde,qa vterq; pro-
miſit alteri aliquid dare,vel facere,vel adimplere, vel non facere,
ſeu non impetere.[Eum non ligat].quia non ſeruanti fidem nõ
eſt fides ſeruanda,quod dic,vt legitur,& no.ſ̃.eo. quemadmodũ,
rñ.j.& §.j.& c.iii.§.nec tu.arg.cõtra.xxxiii.q. v. quod deo.ſed illud
non tangit hoc,ſm B.concordat autem huic.j̃.de ſimonia. dile-
ctus filius R.j.j̃.de pœnis.conſtitutus.j̃. de cenſi. cum olim.[Ne-
gligit].cum quod promiſit poſſit facere,& non facit,& ideo dẽie
rat, & infamis fit. nec aliquod emolumentum debet habere ex
conuentione quã frangit. C. de tranſac.ſi quis maior. ſecus ſi nõ
negligat,ſed ipſum neceſſitas, vel aliud iuſtum impedimentum
excuſat,vt patet in eo,ꝙ legitur,& no.ſ̃.eo.breui.Hoſt.

SVMMARIVM.

1 *Ius canonicum eſt diuinum.*
2 *Quicquid iuris promulgat Papa,Deus intelligitur promulgare.*
3 *Leges ſunt per ora principum diuinitus promulgatæ.*
4 *Omnis perſona,& omnis terra libera eſt.*
5 *Nullum allodium in eccleſiaſticis reperitur.*
6 *Deus bonos,& malos iudicabit.*
7 *Dyabolus plus poteſt habere in perſonam clerici,quam laicus.*

CAP. XXX.

1 NImis. [Diuino].i.eccleſiaſtico, ſiue canonico,&
ſic patet,ꝙ†ius canonicum eſt diuinum,&
de hoc no.ſ̃.de iuramẽ.calum.c.j.§.præterea. ver.nos
itaq;. nam & a diuinis ſcripturis tractum eſt,vt patet
2 j̃.de accuſa.qualiter.ij.in princip. &†quid iuris promulgat Papa,
Deus,cuius vicarius eſt,intelligitur promulgare,vt patet.ſ̃.de trã-
ſla.epi.c.ij.rñ.j.ver.non enim.& qui ei dedit poteſtatem interpre
tandi etiam diuinas ſcripturas,vt patet.j̃. qui fil.ſunt legi. per ve-
nerabilem.§.rationibus.vnde & interpretationi ſuæ potius ſtan-
dum eſt circa ſolutionem decimarum integram,& alia dubia,q̃
magiſtrorum,vt patet in eo,quod no.j̃.de decimis.in aliquibus,
ſ̃.de poſtula.præla.c.j.§.nec valet. Sed idem videtur poſſe dici de
3 iure ciuili.†nam & leges ſunt per ora principum diuinitus pro-
mulgatę.xvj.q.iij.c.fi.C.de præſcrip.l.fi. Sed non obſtat, quia lar-
go modo hoc verum eſt,porro ſtricto modo, & p̃prie loquẽdo,
de ſolo papa hoc verũ eſt,& quia nec Imperator ſicut papa Chri
ſti vicarius eſt generalis.[Vſurpare].qa nec ad ipſos hoc ſpectat,
vt legitur,& no.j̃.de rebus eccle.non ali.c.fi.j̃. de immu. eccle.nõ
minus,& c.aduerſus.[Cum viros].ver.[Eccleſiaſticos]. ſiue reli-
gioſos,ſiue etiam ſæculares.ſ̃.de offi.ordina. licet. [Temporale].
ergo a contrario ratione temporalium tenentur facere fidelita-
tem principibus etiam religioſi epiſcopi,& etiam hominium,ſi
hoc feudum requirat,ſ̃.eo.veritatis,vbi de hoc. aliter autem per-
ſona non ſubeſt.ſ̃.de maio.& obe.ſolitæ.§.j.ver.ꝙ autem, & no.
ſ̃.de iudi.nouit.[Ab eis].i.nihil recognoſcentes quouſq; conui-
cti ſint,ar.j̃.qui Fil.ſunt legi.per venerabilem.§. j. & ſic patet hic,
ꝙ non eo ipſo,ꝙ aliquis habet temporalia infra regnum alicu-
ius,ſiue prouinciam tenetur fidelitatem ei facere, & ſi tempora-
lia teneat,niſi & ipſa ſe habere a Rege,vel alio terræ domino in
feudum recognoſcat.Sed contra.xvi.q.j. omnes baſilice,vbi pro-
batur, ꝙ eo ipſo, ꝙ eccleſia ſita eſt infra Dyœce.alicuius proba-
tur ſubiecta epiſcopo.Sol.aliud hic & aliud ibi. Ratio diuerſita-
tis hęc eſt,quia non pręſumitur res feudalis,niſi probetur, cum
4 & multa alodia ſint, & † a iure primęuo omnis perſona, & om-
nis terra libera eſt.niſi in quantum violentia eſt illata,vt patet In
ſti.de iure natu.§.ius autem gẽtium.& de libertinis.§.j.Geñ.xlvij.
f.Ex eo tempore vſque in pręſentem diem in vniuerſa terra Ae-
gypti regibus quinta pars ſoluitur, & factum eſt quaſi in legem,
abſq; terra ſacerdotali,quæ libera ab hac conditione fuit.i. remã
ſit,quia & omnes illę antea liberę fuerunt, & tangitur hoc.j̃.de
immu.eccle.non minus.Ideoq; non ſequitur,ꝙ omnis res tem-
poralis ſit feudalis.Eo autem ipſo, ꝙ conſtat aliquam eccleſiam
eſſe in diœceſi conſtat ipſam eſſe ſubiectam epiſcopo,quia & de
iure communi ſub diſpoſitione ipſius eſt.x.q.j. regenda, & mul-
5 tis aliis capitulis. † Nec in eccleſiaſticis eſt aliquod alodium repe-
rire,quid enim eſſe dictu,ego teneo hanc eccleſiam tanq̃.alodiũ
etenim non patitur ius canonicum, ꝙ aliqua perſona eccleſia-
ſtica acephala ſit.xciij.diſtin.nulla ratione.Et ex quo perſonæ ſub
iectæ ſunt multo fortius,& res.xij.q.j.præcipimus. Sed nec ratio-
ne ipſius fiet homagium.j̃.de reg.iur.c. fi. & idem poteſt dici in
temporalibus non quo ad aliquam ſeruitutem,niſi probetur in-
terpoſita,vel annexa.j̃.de cenſi.licet, ſed quantum ad iuriſditio-
nem,& ſic poteſt intelligi.ff.ad municip.incola. & quo ad ſingu-
las res in aliquo vico,vel caſtro poſſidentes,ff.de cenſi.forma.§.ſi
vices.ff.de publi.Imperatores.C.vbi in rem actio.l.fi.ff.de offi.præ
fec.vr.l.j.§.cum vrbem.Secus quo ad poſſidentem ciuitatem,vel
caſtrum infra aliquam prouinciam, & de conſuetudine appro-
bata omnimodam iuriſditionem totius caſtri habentem, maxi-
me ſi nomine alterius ſuperioris hęc poſſidet & pręſcripſit, arg.
j̃.de pręſcrip.cum ex officij.nã tale caſtrum cum territorio po-
teſt inſolidum ad talem dñm pertinere, & dicetur prouincia,ſi-
ue territorium per ſe.ar.ff.de ver.ſig.pupillus.§. territorium. ff. de
iuriſdi.om.iudi.l.fi.j̃.de ver.ſig.cum in partibus.§. fi. nec obſtat ſi
Imperator concedat aliquam prouinciam,infra quam ſitum eſt
dictum caſtrum,quia non pręſumitur ius alterius dare,arg.C.de
emanci.nec auus.ff.ne quid in loco publi.l.ij.§.ſi quis a principe,
& §.merito, & maxime vbi vterq; ab Imperatore priuilegium
habet.nam tm̃ facit ſpeciale priuilegium quo ad quędam tantũ,
quãtum generale,quo ad multa.ſ̃.de offi leg.ſtuduiſti.ff. pro ſoc.
actione.§.renunciare. ff. de admi.tu. ſi duo.in fi. Quinimmo &
regulare eſt, ꝙ ſemper per ſpeciem generi derogatur, ff. de regu.
iur.ſemper.ſ̃.de reſcrip.c.j.Quid ergo erit ſi princeps,grauet ſub-
ditos,vł alias delinquat?Dic,vt no.ſ̃.c.proxi.rñ.j. ſuper verbo.mo
uit.in fi.glo.Et iuncto hoc in ſumma de pręſcri.ſub rubri.de prę-
ſcrip.rerum immobilium.§.exiguntur.ſub.§.quartum.ver.in re-
bus vero temporalibus,& ſequentibus.de aliis dic, vt ibi no. [Ad
pręſtandam]. ver. [Fidelitatis]. quam nec debent facere clerici
regulariter,niſi in caſibus,vt no.ſ̃.e.nullus.Epi autem vaſalli prin
cipum ipſos reuereri tenẽtur ratione feudi & fideles eſſe.ſ̃.de ma-
io.& obe.ſolite.§.j.xviii.diſt.epiſcopus.ſ̃.de offi.delega. paſtoralis,
§.fi.rñ.j.¶ Quia vero].ii.pars.[Apoſtolum]. Roma. xiiii.a.[Ser-
uus ſuo domino]&c.ſic.ij.q.j.multi.in fi. [Aut ſtat, aut cadit].ſi
ſeruus Dei ſit ſtat. ſi dyaboli cadit. Primus ſtat remunerandus a
Deo.Scd̃s cadit a diabolo puniẽdus. iudiciũ tñ Dei eſt in vtroq;.
6 †quia & bonos & malos iudicabit, vt patet.ſ̃.de ſumma trini.c.j.
7 §.fi.†Sed diabolus malorũ eſt executor, quos habet ſubditos ex
quo ſibi ſunt iudicati.Laicus aũt aliquam perſonam clerici iudi
care non poteſt,nec remunerando,vt patet.ſ̃. de conſti.eccleſia,
nec puniendo.ſ̃.de iudi.at ſi clerici.ſ̃.de foro compe. ſi diligenti,
& c.ſignificaſti.vbi de hoc.Ergo patet, ꝙ nec ſeruus layci eſſe po-
teſt,& per conſequens liquet,ꝙ diabolus poteſt habere in perſo-
nam clerici plusq̃ laicus. [Sacri auctoritate prohibemus conci-
lij].ver.ſ.gñalis,vt patet in ſupraſcriptione. [Ne tales].nihil tp̃ale
ſe a principibus tenere in feudum recognoſcẽtes, vt no.ſ̃.e.rñ.j.
ſicut ibi no.& j̃.c.j.ver.j.[Cogãtur].Quid ſi hoc fiat?dic,vt j̃.e.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum quandoque pro parte tenet,& pro parte non.*
2 *Perſona loquens excepta intelligitur in generali ſermone.*
3 *Prima caritas incipit a ſe ipſo.*
4 *Conſpiratores qualiter ſunt puniendi.*

CAP. XXXI.

PEtitio. [Vacãte].iõ minus debuit valere, quod
agebatur,quod dic,vt no.ſ̃. eo. ſicut no-
ſtris.[Princeps].verſi. [Extorſit]. precibus importu-
nis,vel ẽt metu,qui potuit cadere in conſtantẽ, alias
.n.ſecꝰ,vt no.ſ̃.e.ad noſtrã,ſm d.n.Hoc igitur, ꝙ dicit extorſit in
vitiũ ſonat,qa nec p̃ſtari debuit, vt patet.ſ̃.e.c.p̃xi.& c.& ſi.Chri-
ſtus.§.Iacobus.ver.cũ ad iurãdũ.& c.cũ ↄtingant.§.fi.ver. mulie-
res,p q̃ iura vr̃, ꝙ iur̃m nõ tenuit, & ar.j̃.de priuile.cũ olim.xxxj.
ij.Lotharius.xv.q.vj.c.j.Tu tñ dicas,ꝙ licet p̃ſtari, vel exigi nõ de-
a buerit,tñ p̃ſtitum tenuit[a].ſi.ſ̃.c.queãdmodũ.§. ꝙ ſi poſt hmõi qa
ſine interitu ſalutis ſeruari põt.ſ̃.e.ſi vero.& c. cũ contingat.in fi.
Quinimmo in ipſius ↄ̃rio interitus ſalutis apparet,vt.xi.q.j.ↄiura
tionũ.& c.ↄſpirationũ, per q̃ patet, ꝙ ſine aliquo iur̃o debebant
ab hmõi abſtinere,& iõ q̃tum ad illud tenuit iur̃m, & non quo
1 ad alia,vt patet.j̃.§.j.Et ſic probat hic,†ꝙ iur̃m qñq; pro parte te-
net,& pro parte non,vt hic,& ſ̃.de maio.& obe.dilecti.xxii.q.iiij.
inter cœtera.Sic & ſñia,vt legitur,& no.j̃.de teſtis. Raynaldus,&
c.Raynucius.§.fi.Et factũ alicuius.j̃.de p̃ben.dilectus. [Contra ip
ſum].ſ.principẽ.[Et j̃.]hoc eſt,q̃ritur vtrũ,& ad quid ſacr̃o hmõi
ſint aſtricti,& hoc declaratur in ſe.§.vt ibi no. ¶ Interp̃tatione].
ij.pars.[Declaramus].ſ.nos papa.ad quẽ ſolũ ſpectat interp̃tatio,
& declaratio dubij ſacr̃i.ar.hic,& ſ̃.eo.q̃to.& j̃.de eccle.ædifi.§.fi.
& eſt exp̃ſſum.ſ̃.de elec.venerabilẽ.§.pe.Et eius auctoritas intelli
gitur eſſe excepta a quolibet ſacr̃o, qđ dic,vt legitur,& no.eo.ve-
nientes.§.fi.[Ac ẽt ſpecialibus].ver.[Veſtris].ſ.hoĩbus, & multo
fortius pro ſeipſis.ar.in eo,ꝙ legitur,& no.ſ̃.de vſu pal. niſi ſpecia
lis.& j̃.e.gl.& ſic licet aliquis ſit aſtrictus alicui ſacr̃o ipſum iuua-
re,vel offendere,exceptũ intelligitur ius ſuũ,& ſue eccleſię,& ſuo
2 rum,vt hic patet, & arg.ſ̃.de poſtu.c.fi.vbi de hoc.†Quia in gñali
ſermone intelligitur excepta p̃ſona loquẽs, ff.de ſena.l.j.§.j.ſt.loc.
q in inſulã.§.fi.vbi de hoc.C.de ſolu.inq̃ſitio. C. de ↄſti.pec.auth.
ſi ita.nec intelligitur qs ↄcedere,ꝙ ſpecialiter non eſſet conceſſu
rus,ar.ſ̃.de offi.lega.niſi,& c.ꝙ tranſlationẽ, cum ſuis concor.Et
eſt ar.ad q̃ſtionẽ dñicã,ꝙ ſi iurauero tibi tradere caſtrũ, vel turrẽ
3 meã ↄ̃ omnẽ hominem,non tamen hoc faciam ↄ̃ me,†nã or-
dinata charitas incipit a ſeipſo.me ergo pre omnibus aliis debeo
diligere,vt patet.xxiij.q.v.ſi nõ licet, & ſ̃. de vſu pal.niſi ſpecialis,
cũ ſuis ↄcor.vñ & primo tibi facias eleęmoſinam.deinde & pro-
ximo.de pœni.diſ.iij.ſane cauẽdum.Arg.ↄ̃.ff.de pac.cũ in eo eẽt,
ff.de neg.geſt.ſi pupilli.§.fi.ff.ſi ſerui.ven.alterius,ff. de ↄdi.indebi.
frater a fratre.in auth.vt diſ.iudi.§.ſi vero refutauerit.coll.ix.ff.de
pigno.Paulus.§.fi.ff.de ↄdi.& dem. qui hęredi.§. Plautius.j̃.de na.
ex li.ven.c.vnico.[Cõtra ipſum].ver.Hęc verba ſequentẽ interp̃-
tationẽ recipiũt,qa agebatur hoc inter eos,ꝙ apparet ex illis ver-
bis.ſ̃.e.c.rñ.j.ver.princeps timẽs ↄſpirationẽ &c.Aliud ſi gñaliter
ageretur,ꝙ in nullo negocio eſſent ↄ̃ eum,tunc.n.in negociis ec
cleſię hoc non tenerentur ſeruare.ſ̃.c.c.ii.ſed & in ſuis propriis ne
gociis deberent obtinere abſolutionẽ,ſi iuſto metu, vel dolo,vel
alia cã rationabili fuit iur̃m extortũ, vt patet in eo, ꝙ no.ſ̃.quod
metus cau.ad aures,ſm d.n. cuius eſt mens totius huius glo.Vel
dic ↄ̃ ipſum.ſ.principem,& q̃tum ad hanc partẽ non intelligun-
tur iuraſſe.nã & archieps̃ eccleſias ſibi ſubditas, & clericos totius
prouincie, etiam ↄ̃ literas papę defendit, ſed tamen de ſpeciali
mandato papæ hoc facit.ſ̃. de reſcrip. ad hęc ſumus. in fi. & c.ad
audientiam.ij.& c.ſeq.necnon & ſuos nuncios ſi ab aliquo infra
ſuam prouinciam offendãtur,extra d.n.de penis.Romana.lib.vj.
¶ Coercendo].iii.pars.i.abſtinendo.ſi.ar.ſ̃. de teſti.intimauit.[A
machinatione].& q̃tum ad hoc tm̃ intelligũtur iuraſſe, & tenet
ſacramentũ, quia & ſine aliquo ſacramento hoc tenentur vita-
re,vt no.ſ̃.rñ.i.ver.princeps.ſuper verbo.extorſit. [Per quã].ver.ſ.
machinationẽ perſone incurrere,vt ſequitur.[Vel amiſſionẽ ſui
principatus].qui ↄ̃ hoc fecerit, ſi laicus ſit eſt in monaſterio de-
trudẽdus.Si † vero presbyter,vel diaconus degradandus,ſm beatũ
Aug.

ADDITIO.

a ¶Tenuit.& ideo eſt ſeruandum cum, vt ſubiungit ſeruari poſſit ſine in-
teritu ſalutis æternæ ponderat etiam hic Andr.bar.in apoſtil. ad Panor.
ꝙ iſtud iuramentum emanauit ad finem licitum, & etiam tenebantur
iurare,vt non conſpirarent contra principem,ſm eum alleg.c. ſi aliquis
laicus.32.q.5.

Aug.vt in illa palea.xxii.q.v.ſi quis laicus.poſt.c.de forma,& multo fortius ſi inferior ſit. habet ergo quantum ad hæc duo virtutem,& effectum iuramenti fidelitatis,de quo dic,vt no.ſ.eo.ego.

SVMMARIVM.

1 *Sola fama non probat ſufficienter.*

CAP. XXXII.

EX literis. [Pro G.]debitore. [Contra E.]creditorem.[Per teſtes].poterat probari quantitas ſortis etiam per iſtos teſtes, quamuis publicatos,nec poterat obiici de timore ſubornationis, quia aliud eſt probare pignoris obligationem , quam probare. runt,aliud ſortis quantitatem,quā non probauerunt,vt ſequitur, & ſic non obeſſet publicatio,cum alius articulus cenſeatur,vt le. & no.ſ.de teſti.cum cauſam.j.& ii.& c.veniens.& c.ſeries.& c.ex tenore.& c.cum in tua. ſed & ſi ijdem aliquid obſcure dixiſſent, iterum ex officio poſſent interrogari.ſ.de teſti.per tuas.& c.cum clamor.[Licet de obligatione],quia dicebant teſtes,q tale pignus obligauerat G.dicto E.pro quadā ſumma pecuniæ, ſed nō erant bene memores de quātitate.[Vnde].ii.pars. [Expedire].quia ſuper incerto pronunciari non poteſt.xi.q.iii.graue. [Exigeretur]. alias exigatur.[De dicenda veritate]. non de calumnia cum cā vſurarum ſpiritualis ſit,& in ſpiritualibus non iuratur de calumnia a ,ſ.de iuramen.calum.literas,ſecundum communem gl.Sed pone,q hic ageretur pignoraticia , quod eſſe poteſt. nam & fructus computantur in ſortem.vt patet C.de pigno. act.l.j.& ij.que ſpiritualis non eſt.Ideo poteſt dici in hoc caſu,q cum iuramentum de calumnia præſtandum ſit immediate poſt litis conteſtationem,vt C.de iura.calum.l.ii.hic fuit omiſſum,& fuit proceſſum ad anteriora,ita q & teſtes fuerant producti & publicati , & poſtea fuit data poteſtas iudicibus,q ſecundum quæ acta erāt coram eis,poſſent componere inter partes , & ipſi petierūt a papa, vt poſſent hoc exigere iuramentum , quod & papa concedit,vt ſequitur,alias non poſſet hic dari diffinitiua ſententia, cum nec tacite poſſet remitti huiuſmodi iuramentum,vt no.ſ.de iuram. calum.cœterum.nec poſſet hoc exigi iuramētum,quod vbi ſuccedit loco iuramenti de calumnia, præſtandum eſt illo tempore,quo & illud fuiſſet præſtandum,vt no.ſ.de iuramen.calum.c. penul.& fi.Et hæc fuit forſan cauſa dubitationis , vel forſan iudices in cauſa iſta ex officio proceſſerunt, in quo non præſtatur iuramentum de calumnia,ſed de veritate dicenda , vt hic, & ſ.eo. ad noſtram.ii.Vin.vero dixit , q quamuis hic fuiſſet iuratum de calumnia,adhuc exigitur hoc iuramentum , quia aliud eſt hoc, quàm illud, quia illud eſt de credulitate tantum , vt in Auth.de his,qui ingre.ad ap.§.coll.v.quaſi magis timeat homo hoc iuramentum,quàm primum.Sed hic non eſt vis magna, vt patet in eo,quod no.ſ. eo.& ſi Chriſtus.rñ.Melius tamen eſt,vt intelligamus,q hic agebatur de vſur.ſicut & textus dicit.ſ.in prin.huius glo.[A partibus].per quas poteſt melius veritas haberi. vnde & ad eas eſt recurrendum.ff.de procur.actor.C.de procur.l.ſi.& no. ſ.de iuramen.calum.in pertractandis.& c. penul.& ſi.ſecundum
1 d.n.[Ex fama].& ſic ſola, † fama non probat ſufficienter[b],quod
b dic,vt no.ſ.de teſti.præterea.[Quaſi notorium]. bene & caute dixit quaſi . nam vere notorium eſſe non poterat de facili factum iſtud,[Habeat].quia omnes hoc clamant,& dicunt,q magnum peccatum eſt,quia G.ita amittit rem ſuam. [Sortem].licet quātitas non dicatur,nec probetur, vt.ſ. [Percepiſſe]. fructus enim percepti ſortem attenuant.quod dic, vt legitur, & no.ſ.de pig.cū contra G.& c.ſeq.§.ſi.& ſ.eo.ad noſtram.ij. ¶Ne igitur].iii.pars. [Iuſticia occultata veritate].Et hæc eſt ratio, quare iudex quandocunque ſibi videtur in quacunq; parte iudicii, antequam ſententiatum fuerit poteſt ex officio ſuo a partibus hoc exigere iuramentum,& inquirere ſuper dubio veritatem , vt hic,& ſ.de fide inſtru.cum Ioannes.§.pen.& ſi.cum ſuis concor. quia & mortale peccatum eſt parti & teſti,ex quo interrogatur a iudice veritatem celare.xii.q iii.quiſquis.Et eſt hæc vna etiam ratio,qua teſtis ad deferendum teſtimonium compellendus eſt, vt.ſ.de teſti. co.c.ij.ii.& iii.& quaſi per totum . [Cogatis]. Quid ſi adhuc non poteſt liquere de veritate,puta creditor iuratus dicit,q centum libræ fuerunt,debitor vero iuratus dicit,q decem libre tātum fuerunt? Dic conſiderandum eſſe verum precium rei,& conſuetudinem creditoris, qui forſan niſi haberet pignus valens ad minus duplum,non conſueueret mutuare,& ſic iudex per ſubtilitatem ſuam arbitretur hoc , & decidat,ar.ff.de pigno.act. ſi ſeruos. in ſi.& l.vel vniuerſorum,ff.de vſur. qui ſemiſſes. ff. manda. Lucius Titius,vel his conſideratis,& fama vtriuſque, iſti, vel illi vſq; ad certam quantitatem , de qua ſibi videbitur, deferat iuramentum.ſ.eo.c ſi.

ADDITIONES.

a ¶De calumnia.Dic,q imo hodie iuratur, & de calumnia , & de veritate dicenda in cauſis ſpiritualibus,per tex.in c.j.de iura.cal.li.6.

b ¶Sola fama non probat ſufficienter. Adde d. Abb.hic,in iij.no.cui Bern. de Landri.addit plene & eleganter ſcripta per do.Iaſo.de May.in ſua no. repetitione l.admonendi.in 154.col.ff.eod.& uide , quod de famā plene dixit do Abb.ſupra de teſti.c.ueniens.

SVMMARIVM.

1 *Electus,& ſi non iurauerit tenetur obedire.*

2 *Epiſcopus tenetur,& iurat nihil alienare.*

3 *Prælatus de dilapidatione ſuſpectus,tenetur cautionem præſtare.*

CAP. XXXIII.

a INtellecto. [a]Non dicit per quem ad velandum forſan Regem, ar.ſ.e. quemadmodum.§.ſi.[In præiudicium].ideo non fuit ſeruandum iuramentum ſuper hoc præſtitum,ar.ſ.eo. cum contingat.§.ſi.ver.cum in alterius.& c.ſicut noſtris. vbi de hoc. Eſt & ſecunda ratio, quia fuit,contra primum iuramentū, licitum,& honeſtum,vt j.§.ſi. [Honorem]. nam & ex hoc propter primum ſacramentum,q præſtiterat, poteſt de periurio argui & apud bonos,& apud graues per cōſequens infamari, vt pa tet.ſ.eo.tua nos.ij.§.ſi.¶Nos eiſdem].ii.pars.[Iuramento].quod non eſt ſeruandum,duabus rationibus,vt no.ſ. rñ.j. [De non reuocandis].ideo forſan dicit.ſ.intellecto &c.& non dicit per quē ne videatur Regem,qui forſan hoc intimauerat,denudare, vt ibi no.¶Quia cum].iij.pars. [Teneatur]. & ſi non iurauerit , ſi no.
1 † in electo qui & ſi non iurauerit obedientiam ,tenetur tamē ni-
2 hilominus obedire,vt no.ſ.eo. veritatis & † ſic ſicut epiſcopus tenetur,& iurat nihil alienare,vt no.ſ.eo.ego.§.ſi. neq; de nouo infeudare.j.de feudis.c.ii.ita & rex,vt hic.†Et ſi prælatus eſt de dila-
3 pidatione ſuſpectus tenetur cautionem præſtare,xxviij.diſt.de ſira cuſane.[Illibata].Hæc Decre.intelligitur quando fecit alienationes,per quas grauiter læditur regalis dignitas.non intelligas,q pp hoc interdicatur ei,q nihil poſſit donare , vel alienare,arg.ſ.eod. tua nos.ſecundum d.n.qui nec plus hic no. Ad hanc autem ſuā intentionem corroborandam melius facit, quod legitur, & no. j.de dona.c.j.ij.& iij.& c.apoſtolice.& j.de ſimo.& ſi quæſtiones, & quia durum eſſet,ſi diceremus,q nihil dare poſſet. non enim eſt tam amara interpretatio facienda.ar. ff. de dona. inter vir.& vxo.ſi id quod.§.ſi quis.ſecundum operas. [Illicitum profecto]. nam ex quo primum fuit licitum , & honeſtum , & ſecundum iura,vt patet ex præmiſſis,ſequitur ipſa vi,q ſecundum cōtrariū, illicitum ſit,& iniuſtum, & ideo non ſeruandum , vt hic ſequitur.& ſ.eo.cam te.& c.veniens.in ſi.ſ.de foro compe. ſi diligenti, quia ſi vnum contrariorum bonum eſt,reſtat quia aliud eſt malum.viij.q.j.ſciendum. xxxii.diſt. hoſpiciolum . licet quandoque vtrunq; ſit licitum ſicut in differentibus.puta nubere,& non nubere.xxviij.q.j.ſic enim neq;.in prin.ſecundæ. col. ſed & vbi primum licitum,& ſecundum licitum. ſecundum ſeruandum eſt, & non primum.ſ.eo.tua nos ij. & eſt arg. expreſſum ad id,quod no.ſ.eo.cum contingat.§.ſi.ſuper verbo. per vim autem.[Huiuſmodi iuramentum].imò potius periurium,& ideo ipſemet po teſt venire contra,ar.xxxv.q.ix.quod quis commiſit, & in eo,qd legitur,& no.ſ.eo.ſicut noſtris.§.j.& ſi. & hic ſequitur . [Non ſeruandum].ergo ipſemet,qui iurauit poteſt venire contra, quia in malis promiſſis & c.xxii.q.iiii.in malis.& c.ſi ad peccatū, & multis aliis capitulis.

ADDITIO.

a ¶Intellecto.Pro materia huius decretalis , & eius intellectu apoſtillatores ad Panor.remittunt ad Oldra.conſi.xciij.& xcv.& Bal.in ſua margarita Inno.in uerbo iuramentum in 24.q.qui allegat Innoc.in c.dilecto. de præben.& Bar.in l.prohibere.§.j.ff.quod ui,aut clam.

SVMMARIVM.

1 *Iuramentum in omni cauſa defertur.*

2 *Eccleſia non debet uiam periurijs aperire.*

3 *Periuri non prohibentur matrimonium contrahere.*

4 *Mulier hodie non debet contrahere niſi bannis præmiſſis.*

CAP. XXXIIII.

a MVlieri. [a][Agenti].& aliquē in virū vendicāti ſiue peteti,vt patet in ſi.huius rubri. [Non debes]& c.vt j.eo.§.j.[Virū tal.].puta Titū,vel Seiū, Petrū,vel Martinū [Probationes alias] pter propriū iurm.ergo proprium iurm probatio aliqua eſt,ſed non plena,ar. hic.& ſ.de teſti.in oī.[Non haberit].ſubaudi & iō viro &c. quia actore non probante intentionē ſuā,reus debet abſolui. j. vt beneſi.eccle.c.vnico.§.j.in prin.quod dic,vt ibi no.& j.eo.c.ſi. Quid ſi mulier habuiſſet vnum bonū teſtē , nunquid eſſet ei deferēdū iurm?No.hic B.q non quātūcūq; eſſet pſona mulieris honeſta, qa hic agebatur de ſtatu hominis,& ppetua ſeruitute.nec eſt modica cauſa,ſed magna,& iurm deferendum eſt inſpectis circumſtantiis cauſæ,& perſonarum.j.eo.c.ſi.in ſi. quod facit potius con tra.c.& contra,ar.j.de re iudi.c.ſi rñ.j.ver.niſi in cauſa,†& regula-
1 riter in omni cauſa defertur iuramentum ,etiam ſi de conditione perſonæ agatur.ff.eo.ti.l.iij.§.quacūq; autem actione, & no.j. eo.c.ſi.§.nec liceat,& ar.ſ.de proba.ſicut conſuetudo.C.eo.titu.in bonæ fidei,ſed pro ipſo eſt id quod no.j.eo.c.ſi.§.ſed nec liceat.in prin.

ADDITIO.

a ¶Mulieri pro intellectu huius tex. uide quæ lariſſime ſcribit Hoſtien.in ſum eo.ti.in rubricella. de aſſer. iuramento.§. & ſuper quibus:ver.quid de cauſa monachationis,ubi declarat eius medullam.

prin.ver.& nō his,& ſequentibus : ſed quod ibi dicitur , quo ad iuramentum in ſpiritualibus non deferendum, nullo iure expſſe probatur.vnde dicas per prædicta iura cum ſuis concor.q hoc arbitrium eſt etiam in hac cauſa,quod dic,vt no.j.eo.c.ſi.& in ſū ma.eo.titu. ſub rubrica de aſſertorio iuramento. §. ſuper quibus, ver.quid de cauſa monachationis.& ſequentibus. vſq; ad.§.qualiter.Sed cōtra hoc ſic poteſt obiici.mulier iuramento ſuo aſſeruerat hunc eſſe maritum ſuum,vt.ſ.patet videtur, q nō ſit ei deferendum de cœtero iuramentum,quia ſufficit, q ſemel hoc iurauit,ar.C.de iuramen.calum.auth. hoc ſacramentum, & quia hoc ſcdm eſt de veritate,ſicut & primum,ideo defertur, & idē dicit,videtur nugatio,arg.ſ.de elec.in geneſi.rñ.j.ver.nec etiam electio communiter celebrata.ſi vero dicat contrarium nullum lucrum aliud eſt,niſi quia conſtat , q deierauit,ſ.de teſti.ſicut.Ad hoc reſpondeas,q & ſi vtrūq; iuramentum de veritate ſit , aliud tamen & aliud eſt vnum q̄ reliquum. quia primum eſt præſumptiuum cum ſolam præſumptionem inducat, ſcdm diffinitiuū cum controuerſiæ finem imponat, vt patet.ſ.eo. & ſi Chriſtus.§. Iacobus.ver.alioquin.vnde cum alia ſit ſpecies vnius q̄ alterius,licet ſit ſemel præſtitum non eſt ſuperfluum ſi iterum præſtetur, maxime quia & ad aliud præſtatur,ar.ſ.de teſti. veniens.§.j.& §. ſi.cum ſuis cōcordantiis.Vnde nec obſtat, q idem dicatur,quia & ad aliud conſequēdum omnino ſiue alio modo dicitur illud idem.alioquin ſequeretur,q in nulla cauſa, in qua de veritate iuratur,eſſet poſt iuramentum ſemel præſtitum, & auctoritate ipſius poſitum,& reſponſum deferendum huiuſmodi iuramentū, & idem poſſet argui in cauſis illis,in q̄bus iuratur de calumnia,licet illud ſit de credentia,quia & quo ad effectum de veritate eſt, vt no.ſ.eo.& ſi Chriſtus.nec præſumo, q mulier dicat contrariū eius, quod primo dixit,argu.ſ.de præſumpt.c.ſi.j.q.vii.ſancimus. ¶Non debes].ii.pars [Contrahendi]. & hoc ideo . [Ne auctor
2 periurij]& c.ſi.ſ.eod.ſi vero. C. ſi aduer. ven.l.j.nec† debet eccleſia viam periuriis aperire.C.de indic.vidu.tollen.l. ii. in ſi. nec alicui laqueum iniicere.xxvii.q.ii.de viduis.nec fraudem ſuis contrahendi bus adhibere.j. de feud.c.ii.ne inde naſcantur iniuriæ vnde iurā naſcuntur.j.de accuſa.qualiter.imò debet ei ſuadere, q non contrahat,nec veniat contra proprium iuramentum, quia nec præſumitur deieraſſe,arg.j.q.vii ſancimus.¶Nec hoc].iii.pars.[Prohibendum].expreſſe quia licet non præſumatur , poteſt tamen
3 eſſe,q falſum iurauit, †& periuri non prohibentur a iure matrimonium contrahere,nec iudæi,nec quilibet alij etiam infideles. j.de conſan.de infidelibus.j.de diuor.gaudemus . ergo non ſunt a iudice prohibendi.j.de ſpō.cum apud.Sic duæ præſumptiones concurrunt hic,quarum neutra præpōderat,ſi.ſ.de elec.cum inter R.ſeniorem . quandoq; tamen vna præſumptio elidit alterā, ſ.de præſump literas.ff.de in inte.reſtitu.diuus.Quid ergo faciet in hoc caſu:taceat.arg. j. de cogna.ſpiri.ſuper eo.in ſi.xxii.q.ii.ne quis,& relinquat mulierem conſcientiæ ſuæ,vt hic,& ar.xxiii.di. habuiſſet.j.de homici.petitio.ſ.de æta. & quali. ad aures. Quæ ſi ſcit ſe falſum iuraſſe poteſt contrahere . Si vero ſcit ſe verum iuraſſe nullo modo contrahat, arg.j.de ſen.excommu.inquiſitio-
4 nem.Sed contra ſupradicta ſic obiicio,certum eſt, q† mulier hodie non debet contrahere , niſi bannis præmiſſis in eccleſia.j.de clande.deſpon.cum inhibitio,ponamus igitur, q hæc mulier venit ad epiſcopum & petit,q faciat proponi banna,quia vult cōtrahere,quid erit?ſi enim epiſcopus hoc concedit per conſequēs, videtur dare licentiam contrahendi , contra.§.ſ.proxi. & ſi hoc neget,vel taceat,videtur prohibere,ne contrahat, cum nec aliter debeat contrahere, & hoc eſt contra hunc.§. Item negare videtur id,quod eſt de iure communi.& licentiam ab apoſtolo datā, quod non eſt faciendum.xxviii.diſt.de his. So.conſulimus,q epiſcopus inducat talem mulierem,q intret religionem , vel continentiam ſeruet,ar.j.de eo, qui cogno. conſan.vxo.ſuæ.§.i.ſi non poteſt ad hoc induci.Finaliter ſic reſpondeat præcipimus,q banna publicentur. non tamen intelligas, q propter hoc intendamus tibi dare licentiam contrahendi , imò obteſtamur te ſub aſperſione ſanguinis Ieſu Chriſti , q nullo modo contrahas , ſi ſcis te verum iuraſſe, nec tibi hoc expreſſe prohibemus . ſed relinquimus te conſcientiæ tuæ.anima ergo tua in manica tua. nam quantum ad hoc quicquid de cetero facias à ſanguine tuo mundæ ſunt manus meæ.xliii.diſt.epheſis. & ſic patet , q in hoc caſu eccleſia non tacebit.ſicut alij notauerunt, alioquin requiretur ab ea.i.a prælato eccleſiæ ſanguis animarum , vt in d.c.epheſis.& c.di.ſit rector.[Sed ſuæ].ver.& dic,ſed ſubaudi, dicimus ipſam.[Suę]&c.[Conſcientię]. vt in concor. ſigna. in præced.glo. ver,quid ergo faciet eccleſia.[Relinquenda]. Quidam dicūt hoc ſpeciale in matrimonio propter periculum , quod eſſet ſi contineri cogeretur,ar.j.de eo qui cogno. conſang. vxo ſuę Iordane. Plus placet.d.n.q poſt ſententiam licet cuilibet contra ſuam cōfeſſionē venire,& de hoc no.idem d.n.j.de excep. cū venerabilis

SVMMARIVM.

1 *Interpoſitio fidei æquipollet ſacramento.*

2 *Sacramentum non extenditur ad futura.*

3 *Obligatio omnium bonorum intelligendum etiam de futuris.*

CAP. XXXV.

CLericus.[Statuta].hoc intelligas,quando primo iurauit,& poſtea facto ſtatuto dixit ſe velle teneri ad eius obſeruationem ex debito prius præſtiti iuramenti,vt ſequitur , licet quando iuramentum præſtitit iurauerit ſe ſeruaturum ſtatuta iam facta tā tum.ſecus ſi iuraret facta , & facienda,arg.ſ. eo.veritatis.& de teſti.co.preterea.dummodo canonica & honeſta eſſent,arg.ſ.eod. veniens, ſecundum do.n.hoc tamen fatuum eſt. Sed ſicut iurat omnia ſtatuta eccleſię , licet ipſorum tenorem ignoret eodem errore poteſt iurare & futura,caute tamē faciet, ſi iurauerit,ſicut no.j.de his,quę ſi.a maio.par.ca.c.j.§.ſi.[Promittens].ver.[Iuramentum].quod iam prǣſtiterat. [Poſtmodum].dicens per iuramentum,quod feci huic eccleſię promitto me hoc ſtatutum eo modo de nouo factum eſt fideliter ſeruaturum . [Licet]. verſi, [Tranſgredi non debeat]. quia etiam inter ſimplicem loquelā, & iuramentum non facit Deus differentiam.xxii.q.v.iuramen-
1 ti, † & fidei interpoſitio equipollet ſacramento.j. de fideiuſſ.peruenit.ſ.quod me.cau.ad aures.ſ.de arbi non ſine. maior tamen pęnitentia imponitur pro vno q̄ pro reliquo, & in iuramento ſolummodo ſi contra veniat,ſit infamis.C.de tranſac.ſi qs maior.
2 [Ad obſeruantiam].ſic†ergo ſacramentum non extenditur ad
a futura,[a]niſi hoc dictum ſit,vt no.ſ.in princi.ſuper verbo,ſtatuta. ſic reſcripta.ſ.de reſcrip.ad hęc ſumus,& c.ſi.Item ar.hic.q iuramentum non extenditur ad ea , de quibus non eſt cogitatum.ff. de tranſact.cum Aquiliana, & l. qui cum tutoribus.in ſi.ar.ſ.e. petitio.& c.quemadmodum.& c.Quintauallis.& c.ad noſtram, j.& c.quanto.& ſ.de teſti.c.de teſtibus. Sic nec tranſactio,neque pactum,ff.de tranſac.cum Aquiliana. & l. qui cum tutoribus.in ſi.ff.de pac. tres fratres.C.de tranſac.ſi de certa re. Sed ſigno cōtra,
3 † quia ſi obligo omnia bona mea intelligitur non ſolum de pręſentibus,ſed etiam de futuris, vt C. quę res pig.obli.poſt.l.ſi.Solu. illud fauorabile,& tutum.& ideo dilatatur,ar.j. de dona.cum dilectus.in ſi.hoc periculoſum,& quodammodo odioſum,& ideo reſtringitur,vt patet.ſ.eod.& ſi Chriſtus.§.Iacobus.& §.quędam, ad hoc.ff.de libe.& poſthu.cum quidam.j.de conceſ.præben. conſtitutus.vbi de hoc.

ADDITIO.

a ¶Ad futura.Adde an iuramentum extendatur ad futura. Archidia.in ca. ne quis arbitretur.22.q.2.in glo.ſi.& per do.Henri.bo.hic.& clare per d. Abba.

SVMMARIVM.

1 *Manifeſte turpitudinis eſt,nolle iurare,nec iuramentum r ferre.*

2 *Iuramentum in quibus cauſis eſt deferendum,uel referendum.*

3 *Delator iuramenti non appellat.*

4 *Procurator non cogitur iurare,nec poteſt ipſum deferre.*

CAP. XXXVI.

IVramentum. Quod ideo neceſſarium poteſt appellari. quia recuſari non poteſt,vt ſequitur , loquitur enim hic de iuro,q iudex defert parti.vnde & papa loquitur iudici,quod & nos neceſſarium iudiciale conſueuimus appellare.[A te].o iu dex,cui loqtur.[Niſi iuſta de cā] & ſumitur hoc ex l.C.e.ti.gnāliter.§.ſinaūt,ad idē.ff.e.tit.l ſi. [Recuſari].referri aūt nullo mō.ff. eo.ti.iuſiurandū ad pecunias.§.ait ptor.¶Quaſi].ii.pars.ſubaudi iurm vocatū iudiciale ex eo,q defertur in iudicio.nos tamen ipſum appellamus iudiciale voluntariū,vt differat a neceſſario,iudiciale,ut differat a voluntario,q extra iudiciū defertur,hoc aūt in iudicio,& hoc eſt,q ſequitur.[Quod].ſiue,iurm.[A parte parti].nā ſ.rñ.j.locutus eſt de illo,q non a parte,ſed a iudice parti defertur. & hęc eſt vna differentia inter hęc duo iurā. In hoc aūt iudiciali, ex quo ſuſceptū eſt a parte,cui defertur, vel a iudice approbatum
1 habet locū,q dicit lex, † manifeſte turpitudinis eſt nolle iurare,vel iurm referre,ff.eo.ri.manifeſte.C.e.ti.delata. [Recuſari].etiā ſine cā indifferenter,antequ ſit ſuſceptū,vel p iudice approbatū,vt in p ced.gl.& ff.e.ti.iuſiurādū ad pecunias.§.ait ptor.C.eo.tit.gnāliter. rñ.j.& §.j.vn hęc ſumitur. Eſt & tertia ſpecies iuri,q voluntariū vocant.nos aūt vocamus ipſum extraiudiciale voluntariū,q.ſ.in iudicio,ſed extra a parte parti defertur,de quo hic nō loqtur.ſed de hoc legitur.ff.e.ti.iuſiurādū,q ex conuentione,nec pōt referri,vt ibi dicit.¶Nec liceat].iii.pars.ſupra locutus eſt de diuerſis ſpeciebus iuri,& virtute ipſius.nunc tangit,in quibus cauſis eſt deferen
2 dū,vel referendū.†Sciendū eſt itaq;, q in omni cā defertur iuramentū, ſi in rem,vel in perſonā.pœnalis,vel ciuilis agitur de cōditione perſonę,vel iniuria,vel vtrū pgnans ſit mulier, vel debeat fieri miſſio in poſſeſſionē,vel nō,ſiue alia quacūq;.ff.e.l.iii.§.qua cūq; aūt actione,& l.iuſiurandū ad pecunias. Tn in his,in quib vertitur periculum animę puta matrimonialibus,& ſimilibus ſi cut ibi ſpeciale eſt,q non trāſeunt in rē iudicatā. Sic & oportet, q in eis ſpeciale ſit,q ſi pbetur eccleſiā deceptā fuiſſe, retractabitur,quod actum eſt auctoritate iuramenti delata,ar.j.de frigi fraternitatis.

ternitatis.& C.eo.l.j.& eſt hoc ſpeciale contra.l ff.eo.tit.non erit,
§.delato.alias dato.& eſt ratio,quia in talibus lex nulla præualet,
nulla conſuetudo.nihil demum, quod allegari poſſit, vt legitur,
& no.j̃.de præben.extirpande.s̃.de conſue.c.fi.Sed contra in his,
quæ no.s̃.c.proxi.rñ.j. ſuper verbo non habenti.ver.quid ſi mu-
lier,& ſequentibus.præmiſſa etiam regula contraria eſt, cum id,
quod hic dicitur nullo iure expreſſe probetur. Vel dic, ꝙ pro ma-
trimonio deferri poteſt,ſed non contra,vt no.j̃.§.fi. Hoc etiam fa
teor ꝙ per hoc nõ poteſt præiudicari alij legitimo matrimonio,
nec excipi quo minus periculum animarum, ex quo de ipſis cõ
ſtiterit occurratur,& adde,quod no.j̃.§.fi.in prin.ver.idem puto,
& ſequentibus. Hoc autem intelligendum eſt de iudiciali iura-
mento.nam ſi neceſſarium fuerit ſemper propter nouas proba-
tiones,ſi ſe offerant,retractatur.ff.eo.ti.admonendi. Iudiciale ve-
ro delatum referri poteſt rẽr,vt s̃.§.proxi. Niſi in caſibus puta in
actione furti,rerum amotarum, & aliis famoſis, vt hic dicit, &
probatur.ff.rerum amo.Marcellus.in fi.& l.ſe.idem eſt in illis ca-
ſibus,in quibus a iure defertur iuramentum, vt C. de fideicom.
quæſtionem.C.de iure deli.ſancimus.§.licentia.C. de iure domi.
impe.l.fi.C.de his,qui ad eccle.confu.l.fi.in Auth. de hære.& fal.
§.ſi vero abſunt.coll.j. Niſi & eadem. l.hæc detur poteſtas.ſicut,
3 C.de bo.auc.iudi.poſſ.l.fi.§.fi.†In hoc autem iuramento delator
non appellat.C eo.tit.generaliter.§.ſinautem.ſecus in relatore,ſe
cundum Placen.Sed Accur.alias Azo.& Ioh.contra quia & oĩs
relator eſt delator,ſed & is,cui refertur,nõ appellat,ſed iudex ap-
pellationis,ſi videat iuramentum minus iuſte recuſatum ſenten
tiam confirmabit.vt in eadem.l.generaliter.§.ſinautem.Hoc ta-
men notandum,ꝙ ſi aliquis aduerſario in iudicio deferatur iura
mentum.primo debet iurare de calumnia ſi hoc exigatur,ff.eo.
ti.iuſiurandũ & ad pecunias.§.qui iuſiurandum. ff. rerum amo.
4 Marcellus.†Sed & procurator non cogitur iurare,nec poteſt ip-
a ſum deferre[a],niſi ſit procurator in rem ſuam, vel vniuerſorum
bonorum,vel mandatum ſuper hoc habeat ſpeciale, vt ea.l.iu-
ſiurandum.§.procurator.& §.defenſor.& l.iuſiurãdum,quod ex
conuentione.§.fi.¶[Sane].iiii.pars.Dixit.s̃.in prin.ca.ꝙ iuramen
tum delatum a iudice ſine cã recuſari non põt,& diceret quis,&
nunquid debet iudex indiſtincte hoc iuramentum deferre? Di-
cas,ꝙ non,imò modus eſt adhibendus,& ſic in hoc.§. inſtruit iu
dicem quando deferre debeat, vel non debeat hoc iuramentũ.
[Si actor].niſi quando iudex accuſatur pro diffinienda cauſa pe-
cuniam accepiſſe,in quo caſu,& ſi nihil probetur,cõtra eum iu-
rare debet ſe nihil accepiſſe,in auth.vt liti.iurant. coll.ix.ſm d.n.
& in aliis caſibus,no.j̃.vt benefi.eccle.c.vnico.rñ.j. & §.j.in prin.
[Et ſi nihil]omnino,quia nec probationem habet,neq; pretium
ptionem,& ſic omnino abſoluendus eſt reus,& ſi nihil præſtite-
rit.ſ.nec rem,quæ petitur,nec partem rei, nec etiam iuramentũ,
vt hic dicit,& C.de edendo.qui accuſare. vnde hæc ſumitur, ad
idem.C.de rei vendi.l.fi.vj.q.fi.actor.j̃. vt benefi.eccle.c. vnico.in
prin.Inſti.de interdic.§.commodum.¶[Præſumptiones vero].v.
pars.[Pro illo].ſ.actore, puta quia habet vnum bonum teſtem,
vel famam,vel aliam præſumptionem. s̃.eo.ex literis.excepto ꝓ-
prio iuramento.[Reo].niſi iudex &c.vt j̃.§ j.[Poteſt].neceſſariũ
tamen non eſt,imò arbitrio iudicis hoc committitur, vt j̃.§.j.&
ar.ff.de offi.præſi.ſepe.& l.ſeq.[Innocentiam].ſic fit.C.de his,qui
ad eccle.confu.præſenti.§.ſicubi.[Iuramẽtum].ſubaudi,vel acto
ri ad intentionem ſuam fundandam,vt ſequitur, & probatur.s̃.
de proba.ſicut conſuetudo.s̃.de renunc.ſuper hoc.in fi.s̃.de pro-
cu.ex inſinuatione, & ſic iudex qñq; actori, qñq; reo defert, &
ſic intelligitur lex indiſtincte loquens, nec plus de reo,q̃ de acto-
re faciens mentionem.C.eo.titu.in bonæ fidei, iudex enim con-
ſideratis circũſtantiis,de quibus ſequitur hoc habet arbitrari, &
hoc eſt niſi iudex &c.vt j̃.§.j.¶[Niſi iudex].vi.pars.[Perſonarũ].
nam ſi reus eſt homo malæ famę,& qui cõſueuit deierare,actor
bonæ & habeat teſtem vnum omni exceptione maiorem,acto-
ri deferet & non reo,ar.s̃.de præſump.illud.in fi.cum ſuis cõcor-
dantiis.[Et cauſæ].de qua agitur, vt ſi ſit modica ſumma defera-
tur actori,arg.ff.de legitimo tu. legitimos.rñ.j. ſm omnes com-
muniter.Idem puto ſi ſit magna,dũmodo perſonæ qualitas hoc
inducat,vt in præced.glo.vel ſiſtet pro cauſa fauorabili, & appa-
reant circũſtantiæ certæ,per quas poteſt præſumere iudex,quòd
actor verum dicat,ar.j̃.de re iudi.c.fi.rñ.j.ver.niſi in cauſa, & s̃.de
teſti.præterea.puta mulier valde pulchra & honeſta,potens & di
ues petit in virum inferiorem ſe,vel etiam æqualem, qui ipſam
ſæpe & ſæpius de ſtupro ſollicitauerat, & habet vnum teſtem oĩ
exceptione maiorem,ꝙ conſenſit in eam per verba de præſenti
& ſic poteſt intelligi,quod no.s̃.eod.mulieri.ad hoc.j̃.de ſepul.ex
parte.s̃.de teſti.ſuper eo. ex hoc tamen videtur ſequi abſurditas,
certum eſt enim,ꝙ ſi poſtea veniret aliqua, quæ probaret ſufficiẽ
ter & legitime,ꝙ ipſe cum ipſa prius contraxerat,ei eſſet adiudi-
candus,vt patet.j̃.de ſpon.ſi inter virum. Sed contra quia ex quo
iuramentum delatum preſtitum eſt,non eſt amplius quærendũ
de veritate.ff.eo.titu.non erit.§.dato. & l ait pretor. & l. nam po-
ſtea.Sol.illud verum eſt inter eaſdem perſonas, & vbi cauſa eadẽ
refricatur.alioquin contra.ff.eo.titu.l.iii.ante fi.quinimmo & et
in hoc auditur eadem perſona,non obſtante aliqua exceptione
propter periculum animarum,vt patet in eo,quod legitur,& no.
j̃.de re iudi.lator.tenor.conſanguinei,& adde,quod no.s̃.§.nec li
ceat.in prin.ver.cum in his,& ſeq [Actori].vel reo,vt.s̃.§.proxi.
hoc enim vtrum.ſ.iuramentum ſit deferẽdum, & cui an.ſ.acto-
ri, vel reo.ex arbitrio iudicis pendet totum ; vt patet ex eo, quod
hic,& s̃.proxi.legitur, & no. extra d.n.de teſti. Romana.§.j.& ar.
s̃.de tranſact.c.fi. nam & quandoq; defert ipſum iudex actori in
odium rei,vt patet s̃.quod me.cau.c.fi. & quandoque propter ca
lumnioſam inficiationem ipſius rei,vt in Auth. de trien.& ſe.§.
ſtudium.coll.iii.Quandoque ex honeſtate actoris,& ex cauſa fa-
uorabili pro qua ſtat,vt no.s̃.eo.§.ſuper verbo.& cauſæ.& ar.ff.de
re mili.non omnis.§.a barbaris.s̃. de renunc.ſuper hoc.in fi.& s̃.
de cleri.peregri.c.ij.§.vnico. cum ſuis concordantiis.quandoque
propter famam aut alias circũſtantias. vt no.s̃.eo. ex literis.in fi.
cœtera quæ circa hanc materiam deficiunt collige in ſumma.e.
tit.ſub rubrica de aſſertorio iuramento , vel ſub §. nunc redeun-
dum.& §.ſeq.per totum.vbi copioſiſſime expeditur.

A D D I T I O.

a ¶Deferre. Adde generaliter cui, & a quo deferendum ſit iuramentum,ꝑ
do.Henri.bo.in ij.diſ.hic.

¶De exceptionibus. Rub.

S V M M A R I V M

1 *Peremptoria quælibet poteſt opponi in cauſa appellationis.*
2 *Teſtis tenetur reſpondere,an ſit criminoſus.*
3 *Teſtis punitur officio iudicis,ſi uacillauerit.*

C A P. P R I M V M.

DEnique. [Obiiciuntur] vt a teſtimo-
nis repellantur.j̃.eo.§.fi. [De
quibus].ſ.criminibus.[Accuſati]. ſi enim ac
cuſati & confeſſi,vel conuicti fuiſſent, exinde.
alias indiſtincte repelletur,vt. s̃. de teſti.teſti-
monium,|& ca. ſuper eo.j. & j̃.eo.§.ꝙ ſi ſola,
& in eodem concordat.d.n. Hoc ſm cano-
nes.nam ſm leges non repelluntur obiectu criminis,niſi exinde
fuerint condemnati.iiij.q.iij.ver.item lex Iulia. [Exhibenda].ſta-
tim,vel j̃.terminum competentem a iudice ſtatuendum quo ad
hoc,vt teſtes repelli poſſint obtentu criminum obiectorum.s̃.de
proba licet.§.j.& ij.& ar.s̃.de offi.de lega.prudentiam.§. ſexta.vbi
de hoc.ſeruata diſtinctione illius Auth. C.de teſti. auth. ſi teſtis
productus dicatur.[Per ſñiam].& anteq̃ renuncietur, ſiue con-
cludatur.poſtea vero non.s̃.de teſti.c.de teſtibus.in fi.& de fide in
ſtru.cum dilectus.niſi fuerit appellatum,†quia tunc in cauſa ap-
pellationis poteſt opponi quælibet peremptoria & probari,quod
1 dic,vt legitur,& no.s̃.de teſti.fraternitatis,& c.ex tenore.& c. præ-
ſentium,& de fi.inſtru.cum Ioannes,ſed nec ſemper vſque ad re
nunciationem & concluſionem talis probatio admittitur, puta
ſi ante terminus ad hoc aſſignatus per iudicẽ ſit elapſus.s̃. de pro-
bat.licet niſi per beneficium reſtitutionis in integrum.s̃. de reſti.
in inte. auditis. Quid autem iuris ſit, ſi agatur de matrimonio,
dic,vt no.s̃.de proba.iurauit.& de teſti.conſtitutis.ij. Quid etiam
iuris ſit de exceptione falſi.no.s̃.de procura.in noſtra.s̃. de proba.
licet.infra c.cum venerabilis.§.intelleximus.ad fi.[Terminetur].
ſubaudi repelluntur autem,ſi crimina contra ipſos fuerint com
probata, & ſic continuatur ſequens. ver. [Cum ſicut].ver.[Ca-
nonica inſtituta].ii.q.v.præſul.& q. vii.teſtes. & s̃. de teſti. in lite-
ris.& c.preced.& c. licet ex quadam . ¶[Quia ſi].ii.pars.[Conui-
cti].in modum accuſationis.[Fuerint].alias fuerunt. [Obiiciun
tur].& probantur,quia alias exinde conuicti, vel confeſſi fuerũt,
vel nunc exinde in modum exceptionis conuincuntur. [Hoc ip
ſo a teſtimonio] &c. diſt.inter cauſam ciuilem, & criminalem,
& vtrum tales concomitetur infamia, vel non.ſint emendati de
crimine,vel non,quod dic,vt legitur,& no.s̃.de teſti.teſtimoniũ,
& ſecundũ illud intellige, quod hic dicit.[Quia].verſ.[Sicut Ste-
phanus] Papa.iii.q.xi.c.j.ii.& iii. & ad idem.ii. q.vii. criminatio-
nes.[Eorum].ſ.conuictorũ. [Probauerint]. Præſumptiue, quia
iſtud ad plenum non poteſt ſcire aliquis,niſi Deus.probatur aũt
hoc eo ipſo ꝙ non probatur contrarium. ſi.s̃. de præſump.cap.j.
Vel dic,ſicut no.s̃.de teſti.teſtimonium.[Innocentes]. Sed hoc
quomodo?quia ſi fuerunt conuicti, per teſtes ꝯ ipſos nõ videtur
talis negatiua eſſe admittenda,ar.s̃. de proba. ad noſtram.ſi autẽ
fuerunt confeſſi volentes probare ꝯrium non ſunt admittendi,
ar.s̃.de probat.per tuas.cũ ſuis concor.Rñ. nõ intelligitur ꝙ hoc
modo probent ſe innocentes, imò ſe de crimine emendatos,qa
veram penitentiam egerunt, s̃. de teſti.teſtimonium , quod dic,
vt ibi no. ¶[Ceterum].iii.pars. Redit ad priorem caſum,& facit
antipophoram.

antipophorã.dixit enim ſupra,ꝙ ſi in modum exceptionis pro-
bentur re crimina,ꝯ teſtes repelluntur, diceret, quis & nunq̃ ali-
ter puniũtur,& rñdet,ꝙ non,vt hic ſequitur. [Fuerunt].q̃uis pp
hoc repellantur, tñ pœna ordinaria &c. vt ſequitur. [Confeſſi].
Sed contra.s̃.de elec.per inquiſitionem.s̃.de teſti. c. ſuper eo.Sol.
ex confeſſione ſua in hoc caſu damnari non poſſunt, vt hic.niſi
crimen,quod confitentur,tangat crimen, de quo agitur,vt in cõ
trariis,vel imponatur pœna extraordinaria, quod hic non nega
tur,& hoc etiam intelligas, qñ cõſtat de criminibus teſtium per
confeſſionem ipſorum, & ſic loquuntur præmiſſa contraria.ar.
s̃.de teſti.nullum.Si vero per alios teſtes de criminibus ipſis con
uincerentur,tunc nec ordinarie,nec etiam extraordinarie puni-
rentur,vt hic,& s̃.de ordi.cum dilectus,§.fi.ſm d.n. & eſt hic arg.
2 op.ꝙ†teſtis tenetur reſpõdere,an ſit criminoſus,quod dic,vt ple-
ne no.s̃.de teſti.cum cauſam,quæ inter archiepm.tñ.j. ſuper ver.
de perſonis.[Pœna ordinaria].ſi.s̃.de or.cog. cum dilectus.§.fi.ff.
de his qui no.in fa.Lucius.[Sufficit enim].|ver. [A prohibendo].
quia ad hoc tãtum fuit facta obiectio & probata. [Præſertim].
a ver.i.maxime[a].idem enim eſt & ſi contingat cauſam, quantum
ad probationem teſtium,vel inſtrumentorum,vt no.s̃. de cõfeſ.
c.ij.ſed in confeſſis.ſecus,vt no.s̃.de confeſ.c.j. & s̃.eo.§.ſuper ver
bo.cõfeſſi.ſm d.n.vel dic pſertim.i.tm̃. [Cauſam, de qua agitur].
vt ſi aliquis accuſetur de ſimo.& ipſe accuſatus pro ſe inducat te-
ſtem ad probandum,ꝙ nõ erat in terra tempore illo,quo ſimo-
niam dicitur commiſiſſe,vel non ipſe accuſatus, ſed alius actor
fuit conſcius ipſius ſimoniæ. In his enim caſibus, & ſimilibus,ſi
ipſe teſtis confiteatur ſe ſimoniace aliquid dixiſſe, dediſſe, vel ac-
cepiſſe vere peccatum,quod confitetur.j̃.ſimonia tangit crimẽ,
de quo alius accuſatur.ſ.ſimoniam,& in iſto caſu bene punietur,
ſm d.n.Quod intelligas,quando teſtis in eodem articulo,ſiue fa
cto,de quo agitur,confitetur ſe ſimoniacum fuiſſe, & ſic loqui-
tur.s̃.de elec.per inquiſitionem.& s̃.de confeſ. cum ſuper. ſecus
crederem,ſi in alio articulo ſimoniam cõmiſiſſet, & ar.in eo,ꝙ
lẽgitur,& no.s̃.de offi.or.cum dilectus.§.penul.in fi.& hic poteſt
hoc exemplificari,vt no.in ſeq.gl.vnde & poteſt dici preſertim.i.
tm̃.[Contingere].tunc enim punitur, vt cum vir accuſat vxorẽ
de adulterio,& ipſa excipit de Lenocinio,ff.de adulte.l.ij.§. ſi pu-
blico.Sic & teſtis punitur,qñ teſtimonium ſuum cauſam cõtin
git,vt.s̃.de confeſ.c.ij.& ar.s̃.elec.ſuper eo.& c. per inquiſitionem.
3 Sic,†& punitur officio iudicis,ſi vacillauerit, ſiue falſum dixerit,
C.de teſti.nullum.iiij.q.iij.ver.item qui falſo.ſed alias pœnam or
dinariam non patitur,cum nec ad hoc actum ſit, vt hic dicitur.

A D D I T I O.

a ¶Præſertim.i.maxime. Adde de hac dictione præſertim Calder.conſi.3:
de ver.ſig.& Panor.hic poſtiſtum.

S V M M A R I V M.

1 *Quis ſemel probatum,reprobare non poteſt.*
2 *Alij obijcere non potes ꝙ tu ipſo obſeruare noluiſti.*
3 *Exceptio fortior eſt quam replicatio.*
4 *Inuiti nonnullos toleramus quos corrigere non poſſumus.*
5 *Exceptio ſua vnicuique ſalua eſſe debet, etiam ſi ſit excommunicatus.*
6 *Excommunicatus maiori exceptione poteſt repellere per exceptionem accuſa torem ex minori ligatum.*
7 *Peccator peccatorem accuſare non poteſt.*

C A P. I I.

ANobis. [Vtrum is]. accuſat⁹ ab excõicato,cui
participauerat,vt ſequitur. [Scienter].
ſecus ſi ignoranter probabili tamen ignorantia du-
ctus,ſic.j̃.de ſen.excõ.ſignificauit.j̃.de cle.ex.mi.apo-
ſtolice. [Excommunicatum ipſum]. cũ quo ſcienter participa-
uit,vt præmiſit.[Cum ille].ver.ſ.excõicatus accuſans, cõtra quẽ
obiicitur excõicatio in modum exceptionis ad hoc, vt ab accu-
ſatione repellatur.[Cõionem hmõi.] dicens tu non es audiẽdus
ſuper hac exceptione,quia mecum participaſti, ac ſi non eſſem
1 excommunicatus.vnde†non potes reprobare ſemel probatum,
ar.j̃.de accuſa.nulli.s̃.de iureiuran.quemadmodum.ff.de adulte.
ſi vxor.in fi.ff.ſol.matrimo. ſi mulier.ff. de nego.ge. Pomponius.
viij.q.ij.dilectiſſimi.xxxii.q.v.horrendus.iiij.q.iij.ſi quis teſtibus.j̃.
2 de his quæ fiunt a maio.par.ca.ex ore.†nec debes alij obiicere,ꝙ
tu ipſe voluiſti obſeruare.j̃. de præben. pro illorum,& j̃.eo.ca.j.j̃.
de app.an ſit deferendum.s̃.de elec.bonæ.j.§.j.Sol. non obſtanti-
bus ſupradictis contrarium rñdetur,& eſt triplex rõ. Prima,quia
excõicatus remotus eſt a cõione hominũ,participans aũt a parti
3 cipatione ſacramẽtorum tm̃,†vnde fortior eſt exceptio,q̃ repli-
catio. & iõ non eſt mirũ, ſi fortius operetur. & hæc rõ redditur
4 hic in fine.Secunda,†qa nonnullos toleramus inuiti,quos corri
gere non poſſumus. vnde non eſt nobis imputandum,xxiiij.q.j.
quiſquis.Tertia,quia cuilibet licitũ eſt excipere, ẽt de eo, de quo
non poſſet agere,ff.de excep.do.pure.§.fi. Et hæc vltima ratio oĩa
ſoluit.licet.n. participans nõ poſſit obiicere hmõi exceptionem
in modum actionis,ſiue denunciationis, vt j̃.de ſentẽ.excom.in
præſentia.quæ omnino videtur dicere contra,& ſupradictis iuri-
bus pro eſt contra.s̃.aſſignatis,põt tamẽ in modum exceptionis,
5 vt hic,quia†cuilibet debet ſua exceptio eſſe ſalua etiam ſi excõi-
catus ſit.j̃.eo.cum inter.dilecti.dilecte.ſignificauerunt. venerabi-
lem.¶[Nos igitur].ij.pars. [Quia ipſe].ſ.excommunicatus accu-
ſans non obſtante replicatione prædicta. [Remoueri].vt ſic ac-
cuſato exceptio ſua ſalua ſit, nec mirum ſi exceptio efficacior ſit
replicatione,& magis vitetur excõicatus,q̃ participans, & ſic cõ
tinuatur ſequens.§.cum primus &c.¶[Cum primus].iij.pars.ſ.ex
communicatus. [A communione fidelium].ideo non eſt,mi-
rum ſi ab accuſatione repellitur. [Secundus].ſ.participans ſcien-
ter excommunicato.[Participatione].vnde cum non agatur de
participatione ſacramentorum, ſed de exceptione iudiciorum,
non eſt mirum ſi replicatio nihil operetur, hæc tamen ratio nõ
eſt multum efficax.vnde ſubaudiendum eſt maxime. Et ſi exci-
piens eſſet ligatus maiori, & ſic vterq; remotus eſſet a commu-
nione hominum,nihilominus poſſet excipere de excommuni-
catione,& accuſantem,ſiue agentem contra ſe remouere,vt pa-
tet.j̃.e.dilecti.dilecte.ſignificauerunt, quia excommunicatus ex-
6 communicatum accuſare non poteſt. †Et eſt hoc adeo verum,
ſm d.n.ꝙ etiam ſi accuſator ſimplici tantum & minori excom-
municatione ligatus ſit,repellitur tamen ab accuſato maiori ex-
communicatione innodato, cui & quælibet legitima exceptio,
vel defenſio,vt dictum eſt,reſeruatur, quod intelligas verum eſſe,
etiam ſi de ipſa excommunicatione impetatur,qua impeti non
poteſt ab illo,qui communicauit ei.j̃.de ſenten.excõmu.in præ-
ſentia.& eſt ratio,qa is,qui participat cũ excõicato peccat, vt pa-
7 tet in eo,quod legitur,& no.s̃.quod me cau. ſacris, & ideo†pecca
tor peccatorem accuſare nõ poteſt, ſic nec infamis infamẽ,nec
criminoſus criminoſum, xxxii.q. vi. nihil iniquius.iii.q.vii.iudi-
cet.j̃.de adult.c.penul.& fina.C.de adult.quoniam Alexandrum,
q̃uis gratia.videatur fuiſſe in contraria opinione, per id,quod le-
gitur.ij.q.vij.alieni.ſed illud ſpeciale eſt in hæretico,qui & a crimi
noſo,& infami accuſari poteſt,& idem in aliis exceptis crimini-
bus.s̃.de confeſ.c.j.& de teſti.veniens. Item fallit,quando crimi-
noſus proſequitur iniuriam ſuam, vel ſuorum.iiii.q.vi.omnib.
Item fallit in cubiculario epiſcopi, qui cum debeat eſſe honeſt⁹,
& ſi criminoſus ſit,poteſt accuſare epiſcopum in ipſius odium,q
debebat tenere honeſtum,ij.q.vii.cum paſtoris, vt legitur,& no.
j̃.de accuſa.nulli. [Remotus].imò & a communione hominũ.
Et ideo ſignatur contra,ex eo quod legitur, & no.j̃.de ſen.excõ.
ſignificauit.Solu.illud ſpeciale eſt in excommunicatis a Papa,vt
ibi no.vel quando excommunicatus eſt quis, quia diuina cele-
brat,& ab eo diuina audiuntur, nam talis audiẽs participat ei in
damnato crimine, vnde ſententiam eandem incurrit.j̃. de ſen.
excommu.nuper.& c.ſi concubinæ,vel quando quis excõicatus
eſt cum participantibus ſuis.xj.q.iij. excellentiſſimus. quod ho-
die fieri non debet,niſi monitione præmiſſa,quod dic,vt legitur,
& no. extra. d. n. de ſententia excommunica. ſtatuimus.li.6.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio non priuat,nec pœnam imponit.*
2 *Excipiens non auditur contra habentem plenum ius niſi de crimine & infa- mia*
3 *Crimen notorium plus eſt quam infamia.*
4 *Infamis poteſt eſſe procurator.*
5 *Beneficia plura obtinere crimen non eſt.*
6 *Reſcriptum ſumit uires a mente ſcribentis.*
7 *Electus a iure communi fulcitur,& non ab intentione Principis.*
8 *Quod æquum puto in me,in alio reprobare non poſſum.*
9 *Iniuſtum eſt illos admitti,quorum non admittitur actor.*

C A P. I I I.

CVm eccleſiaſtice. [Et.j̃.] Continet,ꝙ
dominus Celeſtin⁹
quandam præbendam vacantem cõtulit Iacobo in-
fraſcripto.Sed canonici nolebant ipſum recipere prę
tendentes,quòd in alia eccleſia præbendatus erat.cum tamen &
ipſi canonici eodem vitio laborarẽt.vnde Iacobus habuit recur-
ſum ad dominum Innocen.iii.eiuſdem. Celeſtini ſucceſſorem,
& ipſe ſuper hoc ſcripſit epiſcopo Laudunẽ. vt patet in ſequen-
tibus, & dicas in ſupraſcriptione Laudunẽ.epiſcopo ſubaudi &
coniudicibus.alias malediceret faciatis,quod ſequitur,vt infra de
crimi.fal.quàm graui. [Mandamus quatenus Iacobum]. & ſic
ordina literam ſequentem. [Faciatis gaudere pacifica poſſeſſio-
ne præbendæ illius]&c. [De qua].ſcilicet præbenda vacante, &
ſic habuit ſtatim plenum ius,vt.s̃. de conceſ. præben. propoſuit,
quare non admittitur contra ipſum exceptio infraſcripta, quæ
ſi admitteretur, effectum exceptionis haberet. mandatur ergo,
quòd in plena & pacifica poſſeſſione ponatur.q.d. ſi quis poſtea
ipſum Iacobum accuſare, vel contra ipſum agere voluerit, au-
diatur,quia ex quo iam habet plenum ius per modum exceptio
nis,non eſt remouendus,nec aliquis contra ipſum quouſq; poſ-
ſeſſionem habuerit audiendus.ſic.j̃. de appel. conſtitutus.ij.§.fi.j̃.

de conceſ.præben.poſt electionem.§.fi.j.de accuſa.accedens,per
quam poteſt hoc exemplicari,& dic,vt ibi no. Quid ergo ſi non
eſſet data præbenda, ſed mandaretur conferri? Tunc admittere-
tur exceptio,per quam repelleretur ab obtinendo,vt.s.de reſcrip.
ſi proponente,ſecundũ ea tamen,quæ ibi no.Hæc enim eſt diffe-
rentia inter actionem & exceptionem,quia actio ſiue accuſatio
1 priuat aliquem ab obtento,†exceptio vero non priuat. nec pœnã
ordinariam imponit,ſed repellit tantum ab obtinendo,vel accu
ſando,vel aliquid exequendo, vt patet.s.eo.c.j.§. cæterum.& de
ordi.cog.cum dilectus.§.fi.Non admittitur hæc exceptio,quia iã
priuaret ab obtento contra naturam ſuam.Admittitur autem.s.
c.proxi.quia ibi non priuat,ſed repellit tantum ab accuſando,vl
ab agendo,j.eod.cum inter.dilecti.dilecte.ſignificauerunt, & ſic
illa iura nullo modo contradicunt. Sed contra, quia ſpeciale eſt
in beneficiis, vt in crimine obiecto in modum exceptionis, &
probato repellatur quis ab obtento, vt patet in eo, quod legitur,
& no.infra de accuſa.ſuper his.§.poſt confirmationem.Sol.verũ
2 eſt in illis,de quibus hic loquitur, & no. †Poſtquam autem aliqs
plenum ius acquiſiuit,ita ꝙ nec reſtat aliquid ad faciendum,ni-
ſi executionem tantum,nullus auditur in modum exceptionis,
niſi duo ſimul iuncta proponantur, ſcilicet crimen.& infamia,
vt patet in eo,quod legitur,& no.j.de accuſa.accedens.§.fi. Quo-
modo ergo reſpondebimus huic Decre. Vtiq;.ſecundum d.n.pla
na eſt reſponſio,qui dicit, ꝙ habere plura beneficia non eſt cri-
men.Nos tamen hoc non credimus,vt patet in eo,quod no.j.§.
j.ſuper verbo.non poſſint.Quid ergo dicemus, certum eſt enim,
ꝙ habere & tenere plura beneficia vix poteſt eſſe non notoriũ,
vt patet in eo,quod legitur,& no.j.de cleri.non reſi.ca.j.vnde pa-
tet,ſecundum nos ꝙ hic obiiciebatur non ſolum crimen & in-
3 famia,†ſed crimen notorium,quod plus eſt,q̃ infamia, vt proba-
tur in eo,quod legitur,& no.j.de cohabi.cleri.& muli.veſtra. Ad
hoc dicas,ꝙ ideo non audiuntur excipientes de iſto crimine,qa
dominus Papa huic beneficiato ex certa ſcientia contulit hanc
præbendam,vt no.j §.j.in prin. Qui in talibus poteſt facere gra-
tiam,vt patet in eo,ꝙ legitur,& no.j.de præben de multa.Propter
hoc tamen non videtur diſpenſaſſe,vt vtrũq; retineat,ſed in alio
prodeſt,quod dic,vt no.j.§.j.ſuper verbo. non pñt.ante finem ip
ſius gl.& adde,ꝙ no.j.§.j.ſuper verbo.obtinere. ¶[Cum exceptio-
nem].ii.pars.& dic.[Cum].ſubaudi.prædeceſſor noſter eidem Ia
cobo ex certa ſcientia dictam præbendam contulerit. vnde ple-
num ius habet,ar.s.de offi.dele.paſtoralis.§.præterea.j. de reli.do.
conſtitutus,& ſic nulla obſtat ei exceptio.nam & ſi alias compe
teret ipſa exceptio,congruum tamen & honeſtum,æquum & ra
tionabile videtur.[Vt exceptionem illam]&c.& cum iſta inter-
lineari nullum recipit contrarium Decre.& in hoc cõcordat d.
n.vt patet in ſeq.gl.[Non poſſint].Ex certa dñi papæ ſcientia fuit
huic plura bñficia habenti hæc p̄benda collata, & literæ iſtæ ex
eadem certa ſciẽtia ſup hoc emanarunt; vt no.s.eo.§.in prin.Iſte
etiam pro quo ſcribitur iam plenum ius habebat. & canonicus
erat, & per papam de præbẽda,de qua agitur inueſtitus. vnde &
excipiẽtibus, qui plura bñficia habebant dici poterat fruſtra le-
gis auxilium &c.j.de vſur.quia fruſtra. Quinimmo nec in mo-
dum exceptionis alicuius admittendi erant quouſq; is, qui ple-
num ius habebat in præbenda pacifica poſſeſſione ipſius gaude-
ret. nec poſtea niſi in modum actionis, vt patet in eo,ꝙ legitur,
& no.j.de ap.conſtitutis.ii.§.fi.j.de accu. accedẽs.s.eo. rñ.j.ſuper
verbo.de qua.Sed & ſi locus eſſet exceptioni tunc ẽt nomine ec-
cleſiæ excipere non poſſunt,niſi & ipſi eccleſiæ expediret.nam ſi
expediret, tunc etiam habens plura beneficia aliis etiam omni-
bus inuitis nomine ipſius eccleſiæ excipere poſſet,ar.in eo,ꝙ legi
tur,& no.j.de rebus eccle.non alie.ſi quis p̄sbyterorum.ad fi.Sed
& ſuum ſpeciale intereſſe aliis inuitis proſequi poſſet,puta ſi pro-
pter receptionẽ ipſius p̄benda propria eſſet diminuenda,ff.de pc.
licet.& ẽt eccleſiæ intereſſe poſſet proſequi cõſtitutus ab aliis pro
curator,nec poſſet cõtra eum replicari de pluralitate bñficiorũ,
4 †quia ẽt infamis poteſt eſſe procurator.Initi.de except.§.fi.Quã-
uis etiam ꝯ iſtũ, qui plenum ius habet nunc poſſet excipi de his,
quæ tãgunt pſonam ipſius,vt præmiſſum eſt, ſi tñ aliquis in hac
eccleſia impetret,ꝙ de nouo reciperetur in canonicum & in fra
trẽ,& taceret bñficium etiam minimum, ꝙ haberet, tunc etiã
hi,qui plura bñficia obtinerẽt,& ſi non ꝯ perſonam,tamen ꝯ re-
ſcriptum poſſent excipe,ꝙ ſubrepticiũ eſt, & nullas vires habet,
ſm d.n.vt patet in eo,quod legitur,& no.s. de reſcrip. poſtulaſti,
& c.ad audiẽtiam.ii.& c.in noſtra.& j.de p̄ben.ſuper inordinata.
Quinimmo & ſi hoc notoriũ eſſet iudex ex officio ipſum repel-
lere deberet pp periculum animæ,ar.in eo,ꝙ legitur, & no.j.eo.
exceptionẽ.ſup quo vide,ꝙ no.s.de offi.vica.c.j.& ſi occultũ,inq
rere veritatẽ,quia res eſt pernicioſa exẽplo, ꝙ quis per ſubreptio-
nis aſtutiam bñficium eccleſiaſticum cõſequitur,vt patet in eo,
ꝙ legitur,& no.s.de elec.cum dilectus.§.nos vero. maxime quia
ſi auctoritate talis reſcripti promoueatur nulla eſt promotio.&
cõtra talem etiam poſt promotionem ſuam ſuperior ex officio
ſuo procedere poteſt,niſi oſtendat,ꝙ ad ipſum bñficium fuit ca

nonice inſtitutus,quod dic,vt no.s.de cleri.peregri.c.fi.'& j.de ſi-
mo.licet Hely.§.j.ver.penul.nec enim prodeſſe põt reſcriptũ ſub-
repticium cum per ipſum, ſm omnes nulla iuriſditio tribuatur,
quod dic,vt plene no.s.de reſcrip.dilectus.j.in fi. Hæc autem.ſm
d.n.cõtra iſtum,qui iam per collationem papæ factus erat cano
nicus & plenum ius habebat.(vt dictum eſt) locum habere non
poterant,ſic nec contra illum,quem canonici etiam auctorita-
5 te propria in canonicum recepiſſent,†cum non ſit crimen plu-
ra beneficia obtinere,vt no.j.de p̄ben.cum iam dudum. Sed di-
ces ex quo peccatum non eſt, quare ergo de hoc poteſt excipi ꝯ
6 reſcriptum, & non contra receptum? Rñ. quia†reſcriptum vires
accipit ex intentione principis ſcribentis.j.de verbo.ſignifica.di-
lecto. habens autem beneficium q̃tumcũq; inſufficiens & mo-
dicum,quod tacẽs impetrat reſcriptum ſuper alio beneficio ob-
tinendo videtur velle papam circũuenire, ſm d.n.qui prima fa-
cie bñficiatum,non debet bñficiare,quia decet ipſum iura ſerua-
re.C.de legi.digna vox.& ideo prima facie nunq̃ præſumitur vel
le contra ius ſcribere,vt patet, C.de diuer.reſcript.vniuerſa.C.de
paga.ſacrifi.& templis.l.iii.& patet in eo quod legitur, & no.s.de
reſcrip.c.ii.& ſecundum iura ſcripta vnuſquiſq; in ea vocatione,
in qua vocatus eſt,manere debet,& vnus vno beneficio eſſe con
tentus,xxj.q.j.& ij.per totum,& patet in eo,quod legitur, & no.j.
de præben.quia intantum.& cap. cum teneamur. & c.cum non
ignores.Patet igitur,ꝙ tale reſcriptum ſubrepticium eſt, & con-
tra intentionem principis impetratum,& ideo quod ſequitur ex
eo, vel ob id nullius eſt momenti, C. de legibus.non dubium.s.
de elect.qualiter.j.de conceſ.præben. cum noſtris §. auditor. In
7 iam recepto vero & prouiſo ſecus eſt,quia†electus & inſtitutus,ſi
ue prouiſus non ab intentione principis,ſed a iure communi ful
citur,& vires recipit,ac effectum ſuum habet. Beneficiatus autẽ
in vna eccleſia non prohibetur de iure eligi in alia.niſi forte tan-
ta multitudo,ꝙ de ambitione, & de auaricia notari poſſet ar.j.
de præben.quia intantum,& c.cum iam dudum.vbi de hoc. Sed
hoc videtur contra illud,quod hic dicitur, ſcilicet ꝙ ideo non ad
mittuntur cõtra reſcriptum excipientes quia plura beneficia ha
bebant.nam ſm hæc quæ proxime dicta ſunt, ex quo non cõtra
reſcriptum, ſed ꝯ inſtitutionem obiiciebãtur, iudicari debebãt,
ſm iura,quæ prohibent canonicum vnius eccleſię inſtitui poſſe
in alia,ex quo ſeqtur,ꝙ etiam non habentes plura beneficia hoc
opponere non poterant,nec debebant. Ad hoc aũt rñdent qdã,
ꝙ ſicut exceptio obreptionis opponitur ꝯ reſcriptum, vt dictum
eſt:ſic & opponi poteſt ꝯ collationem.j.de accuſ.accedens,ff.de
nata.reſti.l.j.& patet in eo, quod legitur, & no.s.de do & contu.
cum olim.Illud aũt nõ vr̃ eiſdem aliquo mõ obeſſe poſſe,ꝙ plu-
ra bñficia habebant,qn ſi alias haberẽt exceptionẽ legitimam ip
ſam pponere poſſent, cum paria crimina circa diuerſa cõmiſſa
nunq̃ tollantur mutuo,nec adinuicẽ cõpẽſentur,vt no.j.de adul.
c.pe.Sed põt rñderi,ꝙ hic cõmittebantur crimina circa idem.ſ.
circa negligentiã huius bñficij p̄bendal.Vel dic, & melius,ꝙ hic
non eſt ſumẽdum,ar.a ꝯrio ſenſu.Sed dicendũ, ꝙ ſicut hi,q plu-
ra bñficia habebãt, repulſi fuerunt,ſicut & hi, qui non habebãt,
ſunt repellẽdi in caſu,in quo hæc loquitur Decre. ſm d.n.cuius
eſt mens magnę partis totius huius gl.quod dic, vt no.s.eo.glo.in
prin.& ver.ſe.Qd aũt pmiſit d.n.s.e.gl.ver. ſed dices,ex quo pctm̃
eſt,& ſequentibus.ſ.ꝙ hr̃e plura bñficia non eſt crimen,& ꝙ bñ-
ficiatus in vna eccleſia non prohibetur bñficiari in alia,non cõ-
cedimus ſi vtrũq; retinere velit ſine diſpẽſatione canonica,imò
conſtanter ꝯrium aſſerimus, quod dic,vt plene no.j. de pręben.
quia intm̃,vbi eſt hoc expſſum.& c.ſuper inordinata. Sed nec di-
cimus,ꝙ etiam ſi princeps habẽti bñficiũ aliud ꝯferri pcipiat,nõ
obſtante,ꝙ alias bñficiatus exiſtit,vel ẽt ex certa ſcientia cõferat,
a ꝙ pp hoc ſuper pluralitate bñficiorum videatur diſpenſaſſe[a].di-
cimus tamen ꝙ talis prouiſio,ſiue collatio vires habet, & in hoc
prodeſt, quia talis auctoritate ipſius prouiſionis põt etiam non
petita prioris bñficij ſuperioris licentia ad ſcdam eccleſiã ſe tran
ſferre,ꝙ alias nõ poſſet,vt patet in eo, quod legitur,& no.s.de re-
nun.admonet,& j.de cle.non reſi.fraternitati. Dicimus etiam,ꝙ
ꝯ talem prima facie in modũ exceptionis non ſunt admittendi
canonici,vel alij,cũ iã ſit plenũ ius aſſecutus, vt.s.ea.glo.ver.hoc
autem,ſm d.n.& ſeq.ſicut etiam nec ꝯ illum, quem iam aucto-
ritate propria in canonicũ receperunt. non illa ratione,ꝙ nõ ſit
pctm̃ hr̃e plura bñficia, ſed qa non põt reprobare ſemel proba-
tum.xxxii.q.v.horrendus.viii.q.ii.dilectiſſimi. Licet ſit arg.ꝯ.j.de
p̄ben.cũ non ignores.§.fi.quod dic,vt ibi no. Hoc etiã non nega
mus,qn bñficiatus in vna eccleſia poſſit vocari ad aliam,ſed ade
pto ſecundo bñficio primum retinere non debet, & ſi ſine licen
tia transierit a prima eccl̃ia poterit reuocari, vt patet in eo,ꝙ le.
& no.j.de pręben.de multa.rñ.j.& §.j. & s. de renun.admonet,&
de tranſla.epi.q̃to.§.fi. Quamuis & eccl̃ię & clerici ex quadam
corruptela

A D D I T I O.

a ¶ Diſpenſaſſe. Adde,quòd ita hodie eſt deciſum per tex.no.in c.non po-
teſt.§.cum vero.de præb.lib.6.

corruptela ſua quotidie in contrarium abutantur. non enim po
teſt eſſe conſuetudo propter pericula animarum, quæ inde con-
tingunt,cum & plerunque prima eccleſia diu ſine rectore rema
neat primo epiſcopo ignorãte,vt patet in eo,quod legitur,& no.
s.de conſue.c.fi.& j.de Inſti.c.iii.cœtera,quæ deficiunt, vide in ſe.
glo.[Opponere].canonici.ſ.ſingulares. [Quos conſtat].& ſic nõ
ſunt in pari cauſa turpitudinis.vnde ſunt audiendi, vt in ſeq.glo.
[Obtinere].ſup hac Decre.eſt diſſenſio. Vin.dixit, ꝙ licet iſti ca-
nonici non ſint audiendi nomine ſuo, admitterentur tamen ſi
nomine eccleſiæ hoc proponerent, dummodo locus eſſet exce-
ptioni,hoc eſt.ſi hæc prębenda non fuiſſet iam collata,ſed confe
renda,ſm ea,quæ no.s.eo.rñ.j.ſuper ver. de qua. & s.eo.ver.ſuper
verbo cum exceptionem. Et T.& Io.ſcripſerunt, ꝙ nec nomine
8 eccleſiæ admitterentur. †quia quod æquum putabãt in perſonis
ſuis,non poterunt in aliis reprobare,ar.s.de conſti.cum omnes,
xix.diſt.ſi Romanorum, & qa in pari cã turpitudinis audiẽdi nõ
ſunt.xxxij.q.vj.nihil iniquius.C.de inof.teſt. in arenam.ff. de reg.
iu.cum par.j.de conceſ.præben.cum ſuper.j. de adult.c.j.& fi.cũ
ſuis concor.ſed neq; hi,qui hoc vitio carent audiri debent,ne alij
conſequantur per iſtos,quod per ſeipſos non poſſent,ar.ff.de bo.
li.quæritur.xlvj.di.ſicut nõ ſuo.ff.de admi.re.ad ci.per.l.ii. in prin.
Sed nec obſtat,xvi.q.vi.ſi epm,quia nec expedit eccleſiæ hanc ex
ceptionem proponi.imò ꝙ plures habeat defenſores,ar.ff.de no.
ope.nun.l.iiii.s.de offi.de leg.prudentiam, & ne quod denegatur
canonicis,via alia conſequantur.s.de procur.tue. cum ſuis con-
cor.Eſt & alia rõ,quia aut iſti elegerunt beneficiatos,& ſic vr̃r re
nunciare huic exceptioni,argu.s de conſti.cum acceſſiſſent.j.de
9 pręben.pro illorum.aut electi fuerunt ab eis,†& ſic iniuſtum eẽt
illos admitti,quorum non admitterentur actores.s. de teſti.licet
ex quadam,& a quibus cãm habuerunt,ar. xvj.q.iii. ſi ſacerdotes,
ff.de iu do.cum in fundo Sequitur aũt ex hoc,ꝙ & ſi reſcriptum
impetratum ab aliquo beneficiato ſufficienter,vt in alia eccleſia
recipiatur in canonicum non valeat,pro eo ꝙ de beneficio men
tionem non fecit.s.de reſcrip.ſi proponente, tamen canonici,ſi-
ue capl̃m non poſſunt excipere,vt hic,& ar.j.de præben.pro illo-
rum,& ſic obtinebit impetrans contra ipſos.plerũq;.n. datur ali-
cui actio,q̃ poſſet elidi per exceptionem, qa reus non põt excipe-
re,vt patet.ff.ſi ſer.ven.loci.§.fi.s.quod me.cau.ad audientiam.s.
ti.j.debitores.s.de elect.bonę.j.§.j.& fi.ſm G. & Io. & T.Tu dicas,
ꝙ melius ſenſit Vincen.& ꝙ maxime hi, qui non laborant hoc
vitio hanc exceptionem opponere poſſent,ſi ageretur de præbẽ-
da conferenda,ar.j.de ꝯceſ.præben.ex parte.Quinimmo & vnus
ſolus ſe poſſet opponere,ar.j.de his,quæ fi.a ma.par.ca.c.j.xii.q.ij.
non liceat.xxxi.di.Nicena.j.de re.ecc.non alie. ſi quis presbitero-
rum,ſm B.Quod intelligas verum eſſe,vbi expediebat eccleſię,ꝙ
exciperet,puta quia facultates non ſufficiebant.j.de Inſti.c.j.& c.
auctoritate,vel talis erat clericus, qui ſeruitium eccleſiæ nõ poſ-
ſet,nec ſciret facere, & oĩno inutilis eſſet, & eccleſiæ oneroſus.ſi
vero eſſet vtilis,vel neceſſarius rõne ſciæ,vel potentiæ etiam ami
corum,tunc non eſſet exceptio admittenda,ar. s. de elec.in cau-
ſis.§.fi.& c.officij.§.fi.cum ſuis concor.Illud aũt non obſtat,ꝙ ca
nonici aliquem beneficiatũ alias recepiſſent,quia licet quantum
ad illum videantur huic exceptioni renunciaſſe, non tñ quo ad
alios,ar.j.de re iudi.c.pen. Sed eſt hic argu.ꝙ hr̃e plura beneficia
non eſt mortale pctm̃,alioquin Papa iſtum ex officio repuliſſet,
ar.j.eo.exceptionẽ.s. de elect.cum nobis. olim.§.pe. poteſt tñ rñ-
deri,ꝙ aut hic vacabit primum beneficiũ, ex quo ſcdm adeptus
fuerit,aut eſt ſecum ex certa ſcĩa diſpenſatum.j.de p̄ben. de mul
ta.& c.ſuper inordinata,& de conceſ.præben. literas. vbi de hoc,
& s.de elec.dudũ.ij.§.pen.& fi.vbi de hoc.Poſſet tamen diſtingui
circa exceptionem opponendam nomine capituli, vtrum duæ
partes in hoc concordent,vel non.ſm ea,quæ no. in ſimili ma-
teria.s.de elec. cum inter canonicos.& iunge,quod no.j.de præ-
ben.cum non ignores,& adde,quod no.s.eo.§. ſuper verbo.non
poſſint.& s.eo.rñ.j.ſuper verbo.de qua.

S V M M A R I V M

1 *Exceptio excommunicationis proponi poteſt quandocunque.*
2 *Exceptio dilatoria in litis initio eſt proponenda.*
3 *Dilationum materia amputanda eſt.*
4 *Dilatoria ſolutionis quando ſit proponenda.*
5 *Peremptoria ante litis conteſtationem opponi,& probari poteſt.*
6 *Declinatoria fori quando proponi debeat.*
7 *Terminus ad agendum præfigitur quandocunque.*
8 *Exceptiones ſpecificande,cum proteſtatio fit de eis.*
9 *Qui in una ſuccubuit aliam exceptionem poteſt proponere.*
10 *Quæ de nouo emergunt,nouo indigent auxilio.*
11 *Actorem per ſingula momenta onerari non oportet probatione.*

CAP. IIII.

PAſtoralis. Pars.s.de reſcrip. paſtoral. [Quo-
niam propter].alias. [Per dilato-
1 rias].ſecus de peremptoriis &,†de exceptione excõi-
cationis,quæ pñt proponi qñcũq;.de his dr̃.j.c.exce-
ptionẽ B.Niſi terminus peremptorius ad ipſas proponendas aſſi-

gnatus p iudicẽ ſit elapſus,vt le. & no.s. de proba.licet.rñ.j.& §.j.
& s.de fi.inſtru.accepimus.& adde,ꝙ no.in ſe.gl.[Dilatorias].de
dilatoria exceptione ſolutionis dic, ꝙ ſi ex confeſſione actoris,vl
alio mo cõſtet,repellitur ab agendo,quia male agit.ff. qñ di.vſuf.
ce.l.j.§.fi.ff.de ver.ob.continuus.§.ij.ff.de eo,ꝙ cer.lo.l.iij.§.ſi quis
ita ſtipuletur,& induciæ duplicantur,quod dic,vt no.s.de plus pe
ti.c.vnico.§.j.ver.fi.& ſi de hac exceptione non conſtat tunc fa-
cienda eſt litis conteſta. ſuper principali quæſtione, & probatio
exceptionis vſq; poſt li.conteſta. differenda.s. de foro compe. ex
parte.extra.d.n.de litis conteſt.exceptionis.lib.vj.C.de probat.ex-
2 ceptionem. Et no.†ꝙ hæc lex nõ dicit exceptionem dilatoriam
proponendam ante litem conteſt.ſed in litis initio.i.in ipſa litis
conteſtatione,vel parum poſt. ſubaudi anteq̃ ad alios actus iudi-
cij procedatur,ar.C.de iura.calum.l.ij.rñ.j.ſm do.n.Intelligo tñ,
ꝙ multo fortius proponi poteſt ante litem conteſta.ratio autem
quare ipſam proponi oportet in initio,vel ante initium, & non
poſt,hæc eſt,quia ſi reus poſt litem conteſta.ipſam non opponat
3 per ipſam non impedietur proceſſus iudicij. †& dilationum ma
teria amputanda eſt,C.de tem.ap.l.ii.in prin. & hoc curare debet
iudex & ius,vt lites cito decidantur,ff.ſi cer.pe.quidam æſtimaue
runt.s.de do.& contu.finem.in prin.cum ſuis cõcor. Nec reus ex
hoc põt multum conqueri,ſi poſt li.conte.nõ poſſet hanc oppo
nere,qa cum tpalis tñ ſit,nõ multũ grauat,C. de pci.imper.of.l.
ij.Item quia ſm d.n.ſi ante li.cõteſta.hanc tacuit, & poſtea eam
proponat,pſumitur hoc cã differendi litẽ facere, ar. in eo,ꝙ le.&
no.j.de præſump.nullus.dubitat,vnde vr̃,ꝙ ſi qñcunq; poſt li.cõ
teſt.hæc exceptio ad noticiam rei de nouo perueniat. puta, quia
pactum de non petendo factum fuit cum procuratore ſuo in re
motis partibus,tunc agente & poſtea ſignificante ei,ff. de ver.ob.
l.fi.§.ſi inter eos.in tali caſu vr̃, ꝙ etiam poſt li. conteſt.proponi
poſſit multo magis q̃ declinatoria fori, de qua hic conceditur.j.
eo.tit.§.fi.ver.niſi forte,& s.de offi.de leg.inſinuante. Alij tamen
dicunt,ꝙ ſemp admittenda eſt hęc exceptio etiam poſt li.conte.
nec obſtat.C.de proba.exceptionem,quia non de neceſſitate,ſed
de cõſilio intelligũt ipſam loqui,ideoq; nõ eſt obligatoria,ff.mã.
l.ij.ſm d.n.Prima tamen opinio cõior,& celebrior,& verior eſt.
In hoc aũt ſm d.n.concordant omnes, ꝙ ſi per atteſtationes,vel
inſtr̃a appareat etiam poſt li.conte.ꝙ debitum ſit in diem, bene
proderit reo,quia & licet ad hoc non fuerint teſtes inducti tñ cõ
tingit negocium principale, vt no.j.de accuſa.inquiſitionis,ſm
d.n.ex quo tñ cõcluſum eſt,poſtea non poteſt inſtr̃m produci,&
teſtes minus.s.de fi.inſtru.cum dilectus.Sed & ſi ante concluſio-
nẽ de hoc cõſtiterit,& ſi male actum fuerit,nihilominus tñ,ſm
d.n.condemnabit iudex reũ ad debitũ perſoluendum iuxta regu
lam,de qua recognouit iudex &c.ff.de iudi. de qua re.s.de cõfeſ.
cum ſuper.ad fi.ſm d.n.Intelligo tamen, ꝙ ſi ante cõcluſionem
de hoc cõſtiterit,in hoc caſu iudex inducias duplicabit.s. de plus
4 peti.c.vnico.§.j.ver.fi.quod dic, vt ibi no.†Hæc etiam dilatoria ſo
lutionis, ſecundum d.n.ante li.conteſta.propoſita probanda eſt
poſt li.conteſt.fundata tamen prius intentione actoris.C.de pro-
bat.exceptionem.C.de excep.ſi quidem.Intelligas tu anteq̃ teſtes
ſint publicati alioquin contra, vt in Authen.de teſt.§.quia vero
5 multi,coll.vij.†Peremptoria vero,& ante li.conteſt.& poſt.& op-
poni & probari poteſt.C.ſen.re. non poſ.peremptorias.j.de præ-
6 ſcrip.auditis.†Sed declinatoria fori inter ipſa litis auſpicia propo
nenda eſt,& probanda.alioquin is,cui competit in perſonam iu
dicis ꝯſentire videtur,C.de iudi.ſancimus.in fi. niſi de nouo &c.
quod dic,vt no.j.§.fi.ſuper verbo. nullatenus.ab illo verbo.hanc
autem literam.vſq; in fi.Si autem ſit peremptoria principalis,vel
abſolutionis eadem declinatoria iudicij, tunc non in principio
probatur,ſed in pſecutione principalis quæſtionis differtur.s.de
fo.compe.ex parte.ff.ad exhiben.l.ii.vel.iii.§.ibidem. Niſi talis ſit,
per quam dicatur nulla ſñia ipſo iure, vt patet in exceptione rei
iudicatæ.ii.q.vi.§. diffinitiua, vel niſi ſit talis exceptio, quæ elidit
non ſolum iuriſditionem,ſed & quæſtionem pariter principalẽ,
q̃ ex reſcripto nititur impetrato,vt ſi quis obtinuerit,vt ſibi proui
deatur in aliqua eccl̃ia de p̄bẽda,vel alio bñficio cõpetenti, tunc
enim & vtile,& cautũ eſt nõ ſolũ ad declinandũ, ſed etiam ad eli
dendam intentionem impetrantis ſtatim ante li.cõte.vel aliam
rñſionẽ opponere,& pbare,ꝙ reſcriptũ eſt ſurrepticium pro eo,
ꝙ tacuit illud beneficium, ꝙ habebat. s. de reſcrip.cum adeo.&
c.poſtulaſti.& no.s.c.proxi.§.vnico.ſuper verbo,non poſſint.ver.
q̃uis,etiam contra iſtum.& ſequentibus, vel quia dixit ſe clericũ
cum non eſſet.s.de tranſac.ex literis. vel quicũq; ſit alia exceptio
legitima,quod dic,vt legitur,& no.s.de reſcr.ſi proponẽte,in hoc
enim caſu differtur probatio in principalẽ q̃ſtionem poſt li.ꝯte.
ſed ſtatim recipitur,quod ideo ꝯtingit, vel lites abbreuiẽtur, & ci-
to decidãtur, & qa pempto reſcripto q̃ſtio(quæ ex eo dependet,
& vires ſumit)perimitur principalis.Secus autem in aliis declina
toriis,vel pemptoriis,q̃ licet elidant iuriſditionem, non tñ prin-
cipalẽ q̃ſtionẽ,niſi iterum poſt li.conteſta. replicarentur,& pro-
barẽtur.Nec tñ negamus,quin in primo caſu.ſ.qñ exceptio ppo-
ſita vtrũque,videlicet reſcriptum & principale perimit.Si forſan

iudex hoc tollerat,& pars non ꝯdicit etiam poſt lit.conteſt.proponi & probari poſſit, quia nec propter hoc vitiatur proceſſus, probatur hoc in eo,quod le.& no.extra.d.n.de litis conteſt.exceptionis.lib.vj.Hoc aũt notandum,ꝙ ad petitionem illius, ꝯ quẽ excipitur,debet iudex excipienti ad proponẽdas omnes exceptiones ſuas certũ terminum aſſignare,alioquin proponendo hodie vnam,& cras aliam,& ſic de die in diem poſſet nimis differre negocium,& iõ per aſſignationem termini talis ad inſtãtiam actoris malicia refrenatur, reus aũt non obtineret ad ſuas exceptiones proponendas aſſignari ſibi terminum, imò ſi ipſum peteret, poſſet ei a iudice rñderi,ꝙ petis intus habes.nam a iure tibi cõceditur,vt declinatorias vſq; ad.xx.dies,niſi abbreuientur,poſſis ponere,& non vltra.iii.q.iii.offeratur,ſm quoſdam, vel quouſq; in iudicem ſaltem tacite conſenſeris,ſm alios,& hoc teneas, quod dic,vt plene no.j̃.de re iudi.inter monaſterium. Dilatorias vero vſque ad li.conteſta.vt ibi no.& ſ̃.eo.glo.in prin.& ver. ſeq. Quod ergo habes & tenes a iure hoc habeas,& teneas,quia a me alium terminum non habebis.debes enim venire inſtructus,nec debet tibi dari materia malignandi.Verũtamen,ꝙ reus hunc terminũ poſſit petere,videtur expreſſum.j̃.de appel.cum cauſam quæ.§.j.& §.fi.quod dic,vt ibi no.hunc autem terminum credit.d.n.præfigi poſſe etiam in peremptoriis, vt finis litium deſtinetur, &
7 †quia etiam quandocunque terminus præfigitur ad agendum, C. de ingenuis manu. diffamari. cui & aſſentimus.& ex hoc patet,ꝙ etiam reo poteſt aſſignatione peremptorij prouideri,quod
a dic,vt plene no.ſ̃.de proba.licet.rñ.j.ver.ſuper quo.Sed nunquid[a] lapſo iſto termino aſſignato poterit obiici excommunicationis exceptio? Non videtur.q̃uis alias ſemper vſque ad ſentẽtiam proponi poſſet,ſi non fuiſſet terminus aſſignatus.j̃.eo.exceptionem, ſm do.no.cuius eſt maior pars totius huius glo.Sed quicquid dicat excommunicationis exceptio proponi poteſt ante ſententiam,& etiam poſt ad executionem impediendam, quod dic,vt plene no.& le.extra.do.no.eod.titu.pia.lib.vj.& adde quod no.de hac materia.ſ̃.de proba.quoniam cõtra falſam.rñ.j.ſuper verbo.recuſationis,& ſuper verbo.exceptiones.& j̃.eod.§.fi.ſuper verbo.nullatenus,& ſequentibus.[Malicioſe].neceſſe eſt, vt remedium apponatur.ſ.extra.do.no.eod.titu.pia.lib.vi.& de reſtitu.ſpol.frequens.¶[Inquiſitioni].ii.pars. qua quæſiuiſti vtrum ad ipſas opponendas poſſit terminus aſſignari. [Decernimus].i.generalem conſtitutionem exinde promulgando dicimus,ad hoc extra d.no.de reſcrip.præſentis.lib.vj.[A iudice].qui partes citauit,ſic.n.eſt perpetuata iuriſditio,ſ̃. de offic. delega.gratum,& c.licet.q̃uis adhuc poſſit per exceptionem elidi.ſ̃.de reſcrip.ſuper literis,& de offi.de le.ſuſpicionis.Sed eſto, ꝙ anteq̃ hunc diem aſſignauerit, excipiatur contra iudicem,vel reſcriptum ad ipſum impetratũ, nunquid poteſt poſtea dictis exceptionibus hunc terminum aſſignare? Dicas,ꝙ ſic:tum quia ſuum eſt æſtimare, vtrum ſua ſit iuriſditio.ff.de iudi.ſi quis ex aliena.ſ̃.de reſcrip.ſuper literis.tum qa ſi hoc non poſſet facere,poſſet in eluſionem iſtius conſtitutionis hodie proponi vna exceptio cõtra iudicem, vel reſcriptum,cras alia,& ſic in infinitum poſſet res procedere, & cauſa plus debito prorogari, & quo ad tales dilationes amputandas, & malicioſas refrenandas poteſtatem habet iudex etiam recuſatus, vt patet in eo,quod hodie legitur,& no.ſ̃.de offi.de leg.ſuſpicionis, & extra, d.n.de appel.legitima.lib.vj.& talibus figmẽtis ſemper eſt occurrendum,vt legitur,& no.j̃.de diuor.quanto.§.penul.Nec per hoc præiudicatur excipiẽti in aliquo,niſi quia aufertur ei materia fugiendi,& negocium dilatandi, quia ad diem aſſignatam põt proponere omnes cauſas recuſationis,& contra iudicem competentes. Secundo.contra reſcriptum.Tertio.contra aduerſarium,& ꝑ ordinem ipſas proſequi poſtea prout propoſitæ ſunt,ſ̃. de proba. quoniam contra falſam.§.j.ſuper verbo exceptiones.¶[Ita ꝙ].iij.pars.[Ex tunc].ſ.termino elapſo per iudicem aſſignato,qui vim peremptorij habet,vt patet ex ſequentibus.& ſ̃.de offi. de leg.conſuluit.[Aliquas].ſ.exceptiones dilatorias. [Quas].ſ.exceptiones. [Proteſtare].ſpecialiter,& in ſcriptis.q.d.ſi forſan dicat, ꝙ habet
8 iudicem ſuſpectum ex cauſa rationabili,†vnde non vult alias exceptiones,proſequi,adminus neceſſe,ꝙ ipſas ſpecificet, & proteſtetur.ſ̃.de teſti.præſentium.nec ſufficeret,ſi diceret in genere ſaluis aliis exceptionibus meis,ar.j̃.de confir.vti.bone.ſ̃.de do.& cõtu.cap.ij.ff.de iure fiſci.ita fidei.requiritur igitur proteſtatio ſpecialis,& ꝙ ipſam exceptionem ſpecificet, alioquin hæc prouiſio nulla eſſet.[Nullatenus].ſic etiam dicit lex,ꝙ ſi aliquis propoſuit vnam excuſationem,& ſuccubuit, & vult aliam poſtea proponere,hoc faciat infra terminum competentem.Inſti.de excuſat.tu.§.quod autem,& ad hoc inuenies multa cõcor.ſ̃.de proba.licet.rñ.j.& §.j.& hoc verum eſt, quando plures exceptiones compe-
9 tentes non ſunt contrariæ, †alioquin ſi ſuccubuit in vna poteſt aliam poſtea proponere,& probare,C.de inof.teſta.contra maiores.C.qui accuſa.non poſ.l.iii.& iiii q.v.quiſquis. ff. de excep. nemo.Quod verum eſt in peremptoriis,ſecus in dilatoriis, de quibus hic loquitur.Hanc ergo literam intelligas ante li. conteſt.anteq̃ ſunt oẽs dilatoriæ proponendæ.licet & poſtea ꝓbari poſſint C.de proba.exceptionem.niſi & ſit declinatoria quæ ante li.conteſta.inter ipſa iuris auſpicia eſt probanda.j̃. de re iudi.inter monaſterium.C.eo.ti l.penul.& fi.Quia ſi quis poſt li. conteſta.dilatoriam aliquam propoſuerit in libra vna auri punitur,C.eo.tit.ſi quis aduocatus,niſi vbi de nouo incipit competere.C.de conſor.eiuſdem li.l.j.& ij.& ſ̃.de offi.de le.inſinuãte.& j̃.ſe. & adde quod no.ſ̃.eo.c.rñ.j.ſuper verbo.dilatorias.[Niſi forte].ver.[De nouo] .ſ.poſt terminum elapſum.C.de eden.argentarius.& no.ſ̃.in præ-
10 ced.glo.in fi. †quæ enim de nouo emergunt auxilio indigent.ff.de ventre inſpi.l.j.in prin.ſ̃.de iura.calum.cetera.cum ſuis cõcor.[Sibi competens].q.d.bene poſſet eſſe antiqua,ſed eſt ei noua,qa de nouo ad aures ſuas peruenit,vt & hic ſequitur, & eſt arg.ꝙ iuramento Metropolitani credi debet, ſi dicat, ꝙ de nouo audiuit aliquam eccleſiam tantum vacaſſe,ꝙ ad ipſum eſt collatio deuoluta.ad hoc.ſ̃.de ſup.ne.præla.licet.j̃. de conceſ. præben.non vacantis,quia diuerſitatem.§.ſi.[Exorta].& hoc certum ſit.alioqn in dubio iuret,vt ſequitur. [Vel].ver. ſubaudi. ſi de hoc dubium ſit.is qui voluerit &c.vel dic,ꝙ diuerſi ſunt caſus, quia.ſ̃. in proxi.ver.loquitur,de excep.noua.& quæ de nouo emerſit, hic autẽ de antiqua,ſed de nouo ad aures excipientis peruenit. Quid ergo ſi nunc audit de nouo,vel etiam poſt li.conteſta.ꝙ iudex eſt cõſanguineus impetrantis? Dixit B. ꝙ non audietur vlterius, quia imputandum eſt reo,ꝙ hoc diligenter non inquiſiuit,arg.ff.ex qui.
11 cau.ma.non enim.ff.de eden.veluti,†nec oportet per ſingula momenta onerari actorem probatione, ff. vt in poſ.le.ſi is, a quo.§.fi.& vt aliquis ſit litium finis.ſ̃. de do. & contu.finem. & quidem ſi diligenter inquiſiuit,& non inuenit,non eſt enim ei imputandum,vt patet in eo,quod legitur,& no.ſ̃.de elec.cum terra, & iõ melius videntur ſentire alij dicentes, ꝙ in hoc caſu opponi poteſt,vt hic,& ſupra de offi.de lega.inſinuante,& j̃.c.j. [Illius].ſcilicet exceptionis.& niſi in alio caſu.j̃.eod.exceptionem. quod dic, vt ibi no.

ADDITIO.

a ¶Sed nunquid.Adde de hoc dicendum,ut in cle.j.eo.ti.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicato quæ conceduntur,& quæ non.*
2 *Excommunicatus quando ad contra dicendum admittitur.*
3 *Via ordinaria quamdiu competit,extraordinaria denegatur.*
4 *Excommunicatus non appellat extra iudicium.*
5 *Excommunicatus an compenſare poßit.*
6 *Vbi maius peccatum imminet citius debet per iudices ſubueniri.*
7 *Omnia iura reſtringenda corporalia,& in corporalia.*
8 *Remotus ab actis legitimis excipere poteſt.*
9 *Reſcriptum ex certa ſcientia principis non emanat ad iudicem ſuſpectum.*
10 *Iniuriæ naſci non debent unde iura naſcuntur.*
11 *Exceptio quælibet legitima,& ſeruorum ſeruatur.*
12 *Iudex non eſt,in quo non eſt iuſtitia.*
13 *Appellatio nemini oppreſſo eſt deneganda.*
14 *Qui admittitur ad ordines,non eſt repellendus a beneficio.*
15 *Beneſidium percipere non debet qui non facit ſeruitium.*
16 *Qui ſanctus eſt in baptiſmo peccator non preſumitur.*
17 *Reconuentio quando quis admittitur,ubi non admittetur conuentio.*
18 *Quis non cogitur,excommunicato ſoluere.*

CAP. V.

CVm inter priorem. [Priorem conuentum].agẽtes [Et nobilem virum].defendẽtem ſe.[Procuratore].verſi [Quia duos].ſ.iudices.[Suſpectos].ex cauſa legitima porrecta in ſcriptis canonice recuſauit.ſ̃.de offi.de le.ſuſpicionis.extra d.n.de appel.legitima.[Procurator].ver. [Excom
1 municationis].Circa hanc materiam dicas,†ꝙ excommunicatus nullo modo agere poteſt,quia perſonam ſtandi in iudicio in modum actionis non habet.j̃.eo.dilecti, & c.exceptionem.excipe quod legitur,ſ̃.de offi.ordi.ſignificauit.ad fi. Poteſt autem conueniri,& accuſari. ſ̃. de iudi.intelleximus, & tunc omnis ei legitima defenſio reſeruatur, quod dic, vt le. & no. infra. §. i. poteſt ergo excipere, & recuſare iudicem, vt ibi, poteſt & appellare ſi grauetur, & appellationem proſequi, & infra eodem,ſignificauerunt,& cap.fi.reconuenire autem non poteſt, vt j̃.eo.c.§.fi.& per hoc quod ibi dicitur,ne quod ad defenſionis remedium ſuſtinetur,& ad impugnationis materiam extendatur, patet quòd ſi aliquis electus petat confirmari, excommunicatus non poteſt excipere contra ipſum, alioquin defenſio ad impugnationis materiam traheretur,& quia cum extra eccleſiam ſit propter delictum ſuum,non intereſt ſua nec poteſt alij excommunicationem, vel aliud crimen obiicere, ar.xxv. diſ.primum.xxvj.di.vna tantum, quomodo enim auferet feſtucam de oculo fratris ſui, qui in proprio trabẽ portat? nullo modo.iii.q.vii.§.tria.in fi.& ca.ſeq.Nec obſtat,ꝙ paria delicta &c.ſolue enim,vt no.j̃.de adult.c.pen.Sed contra.j̃.eod.dilecti.vbi contra excipientem de excõicatione contra electum non datur replicatio. Sol. illa loquitur in neceſſario

neceſſario reo,nos autem locuti ſumus in voluntario,qui primo quàm audiatur, firmare debet perſonam ſuam in iudicio, quod facere nõ poteſt excommunicatus,is autem, qui neceſſitate reus eſt, hoc ipſo, ꝙ vocatur, intelligitur perſonam ſuam firmaſſe in iudicio,cum neceſſe habeat reſpondere.ſ̃.de iud.intelleximus.vnde & dicitur,ꝙ iudicium redditur in inuitum, ff.de verb.oblig.in inter ſtipulantem.§.j. Et idem dicendum eſt vbicunque per officium iudicis ſpecialiter nullo citato,& vocato, ſed tantum in genere expeditur,vt ſcilicet nullus excommunicatus veniens ad cõtradicendum admittatur, puta ſi quis petat reſtitutionem aduerſus aditionem hæreditatis, vbi quidem omnes, quorum intereſt generaliter ſunt vocandi, vt C.ſi quis ſe ab hæred.ab.auth. ſi om-
2 nes † tunc enim ſi excommunicatus ſe differat ad contradicendum reſtitutioni in integrum non auditur,cum voluntarie ſe offerat. Nec ob.quod dicitur j̃.§.j.verum eſt enim, ꝙ omnis legitima defenſio reſeruatur reo,vt ibi dicitur,ſubaudi neceſſario,non voluntario,vt dictum eſt. Satis tamen concedi poteſt, ꝙ ſi aliqua perſona certa ſpecificaretur in libello, vt ſi diceret minor, vel eccleſia peto reſtitui aduerſus ſententiam pro Petro contra me latam,vel quia damnoſa eſt hæreditas propter debita Petri,vel propter alia legata,quæ ei relicta ſunt,tunc Petrus veniens audiretur, cum actio videretur ſpecialiter dirigi contra ipſum, vnde & reus neceſſarius poteſt dici. Alij tamen cõtra ſentiunt,dicentes,quòd non poteſt contradicere etiam in hoc caſu. Veruntamen ſi ideo repulſus fuerit, quia excommunicatus erat, poſtea abſolutus poteſt petere reſtitutionem in integrum ad appellandum pro eo, ꝙ nec per ſe,nec per procuratorem poſſit ius ſuum defendere,dum fuit excommunicationis vinculo innodatus, arg.ff.ex quib.cauſ.maior.ſed & ſi per priorem,& per totam.& ff.de minor. Papinianus exuli,ſm d.n.Sed & ſi aduertas ſubtiliter,mirabilis eſt hæc illatio, atque ſimilitudo ſubuenitur abſenti cauſa Reipublicæ, vel alio iuſto impedimento,vt ibi,quia ſic loquuntur iura illa,ergo& impedito propter delictum ſuum. ſ. excommunicato eſt ſubueniendum.Vere hæc ratio a demonio meridiano procedit.Vel ſic ſm d.n.quia abſolutus a ſententia reſtitutionis in integrum infra decem dies poterit appellare,quia non currat ei decendium tempore excommunicationis,arg.j̃.de conceſſ.præben. quia diuerſitatem.§.ſic tamen.Verum quod illo tempore factum eſt contra ipſum tenet,nec poteſt retractari pro eo,quod vocatus non fuit,vel admiſſus, licet alius non excommunicatus ex hoc poſſet dicere ſententiam nullam eſſe,vt no.ſupra de procur.in præſentia.Prius tamen dictus magis placet,d.n. & valet reſtitutio ad appellandũ, quando aliter ei ſuper iure ſuo ſubueniri non poteſt. Alioquin ſi aliter ſubueniri poſſet non reſtitueretur, vt patet in confirmato, contra quem obijciendu crimina auditus nõ fuit, vel admiſſus. hic enim ideo non eſt reſtituendus,quia per aliam viam ordinariam ſibi prouideri poteſt.ſ.accuſando ipſum. j̃.de appell.conſtitutis.ij.§.fi. cum ſuis concord.& ideo non reſtituetur in hoc caſu
3 ad appellandum.ff.ex quib.cauſ.maior.l.j.ij.& iiij.† nam & quandiu competit via ordinaria, tunc extraordinaria denegatur.ff.de mino.in cauſæ.ij.reſpon.primo.Secus forte dicendum eſt de peccato in forma, vt alibi not.ſecundum d.n. Primum dictum non
a placet[a], vt patet in eo,quod no.ſ̃.eo.gl.verſ.ſed ſi aduertas.ſed nec iſtud ſecundum,quia aut eſt caſus,in quo appellari non poteſt,& tunc non habet locum quæſtio,aut in quo appellari poteſt,& tũc non habet locum quæſtio,aut in quo appellari poteſt,& tunc currit excommunicato decendium cum non obſtante excommunicatione appellare poſſit,vt no.ſ̃.ead.glo.circa prin.Dic ergo de hac materia,vt no.j̃.eo.ſignificauerunt.§.j.ſuper verbo, omnis legitima, & ſuper verbo.ſi reſeruetur. Hic autem notandum eſt, ꝙ
4 ſm d.n. † excommunicatus appellans extra iudicium non auditur,cum appellatio ſit quaſi ad cauſam prouocatio.j̃.de appellat.cum ſit Romana.§.j.ad fi.vnde ſicut nec poteſt ad cauſam prouocare, ſic nec appellare, nec per apppellationem cauſam ad ſuperiorem diferre,quod dic,vt j̃.de appell.bonæ.§.fi. verſi.vndecima. Sed & ſm d.n.niſi excommunicatus, cuius intereſt coram iudice, vadit cum cauſa inter alios vertitur, vel cum officium iudicis imploratur,vt in caſibus ſuperioribus, etiam appellans non poterit appellationem proſequi, cum non ſit neceſſarius reus, immo nec reus, non poteſt in iudicio appellare, aliàs autem in iudicio poteſt reus neceſſarius licite appellare, etiã ſi ex alijs cauſis & ante iudicium ſit ligatus.j̃.eo.c.fi.Sed quid ſi aliquis excommunicatur extra iudicium appellauit, & poſtea excommunicatur, nunquid prædictam appellationem poteſt proſequi non obſtante excommunicatione ſuperueniẽte. Poteſt dici,ꝙ ſic ſi negocium ſit ap ſuperiorem delatum,quia poſt appellationem & ante excommunicationem grauatus fuit in eo,ſuper quo appellauit,& maxime ſi iam arripuerit iter ad Sedem Apoſtolicam veniendi,argu.iij.q.ix.re vera.Et quia generaliter dicitur,ꝙ excommunicatus appellationem ſuam proſequi poteſt.j̃.eo.c.fi.Et quia iam ceptum videtur iudicium,ſine cauſa appellationis,arg.in eo, quod legi.& no.ſ̃.de offic.deleg.gratum.& c.cauſa.§.fi.Sed contra,quia excommunicatio ſuperueniẽs impedit proceſſum reſcripti primitus impetrati.ſ̃.de offic.deleg.prudentiam.§.ſexta.Item contra.j̃.eo.exceptionem,vbi dicitur,ꝙ excommunicatio in quacunque parte litis rite opponitur, ergo & iſti qui hanc appellationem proſequũt. Sol.dicas,ꝙ ſpeciale eſt in appellatione, vt excõmunicatus ipſam proſequens admittatur,vt j̃.eo.ſignificauerunt.& c.fi.aliàs autem quando non in modum appellationis agit repellitur,vt in cõtrariis. Si vero appellaſſet,ſed ante excommunicationem nondum grauatus eſſet,& per conſequens appellatio effectum nõ habuiſſet, nec ad huc ſuperiorem negocium tranſlatum, ſiue delatum eſſet, & in hoc caſu non poſſet talem appellationem proſequi obſtante ſibi excommunicatione. Alij tamen contrarium tenent, dicentes ꝙ excommunicatus poteſt appellationem ſuam proſeq
5 indiſtincte. † Sed nunquid excommunicatus compenſare[b] po-
b teſt. Dicunt quidem,ꝙ non, ſm d.n.cuius eſt maior pars mentis totius huius glo.quod dic,vt no.j̃.eo.§.fi.ſuper verbo. materiam. Sed quid ſi epiſcopo per Papa tranſlato ad aliquam eccleſiam veniat canonicus eccleſiæ,ad quam translatus eſt,antequam ſit poſſeſſionem adeptus,& obijciat crimen ei cum infamia ad hoc, vt ab adipiſcenda poſſeſſione repellatur,trãſlatus vero replicet,quòd nõ eſt audiendus excipiens pro eo, ꝙ excommunicatus eſt, & ſic per modum replicationis vult repellere canonicum a ſua exceptione. In hoc caſu diffinitur dominus Clemens Papa IIII. quod replicatio non elidit exceptionem. Nec obſtat,ꝙ diſtinguit do.n. inter excipientem voluntarium,& neceſſarium,vt patet ſ̃.eo.glo. quia hanc diſtinctionem non a iure, ſed a capite ſuo ſumpſit, vt patet in eo,quod leg.& no.j̃.eo.dilecti.Veruntamen & ſi hanc diſtinctionẽ ſuſtinere velimus,nullus poteſt dici magis neceſſarius excipiens q̃ is,qui malum Prelatum intentat repellere,quid enim grauius, quid intolerabilius, qd periculoſius,q̃ ꝙ detur lupus loco paſtoris,& diſſipator loco tutoris, homicida loco medicis, tyrannus loco defenſoris,inimicus iudex loco aduocati. Vtique nihil, vt patet in eo,quod leg. & no.ſ̃.de elect.ne pro defectu. & c.nihil eſt.ſ̃.de reſti.ſpol.conquerente.xl.diſt.multi Sacerdotes.Sed & cũ excõmunicato reſeruetur exceptio de ſuſpecto iudice,vt j̃.§.j.verſic.j.& ij.fortius reſeruanda eſt contra ordinarium iudicem,qui ꝑpetuus eſt,q̃ contra delegatum,qui temporalis eſt,& maxime cõtra ordinarium criminoſum.iij.q.v.quia ſuſpecti.& q.vij.iudicet. cuius iudicio & voluntate nunc erigitur, nunc deprimitur ſubdi-
6 tus,prout placet.xvj.q.ij.viſis.poſt medium,† vbi ergo maius periculum imminet fortius & citius debet per iura & iudices ſubueniri.xliij.diſt.quieſcamus.ff.de carbo.edict.l.j.§.iij. & ſic iudicauit dictus dominus Clemens,quando epiſcopum Viſon.trãſtulit ad eccleſiam Colubrien. quod dic,vt no. j̃.de accuſa.accedens.§.fin. [Aſtrictus].ſ.nobilis,cuius vices gerebat procurator.vnde & ſicut actor ſuus erat repellendus.ſ̃.de teſti.licet ex quadam.§.j.ver.cum ſatis.extra d.n.de offic.vicar.Romana.§.fi.lib.vj. [Exceptionis]in hoc errabat,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̃.eo.a nobis.ſ̃.de iudic. intelleximus. [Et j̃.] hoc eſt.queris vtrum exceptio ex parte dicti nobilis propoſita ſit admittenda.& huic reſpondet in ſeq.§. ¶Inquiſitioni] ij. pars [Nobili] quamuis excommunicatus ſit [Legitima defenſio]Hic manifeſte patet,ꝙ excommunicatus poteſt excipere & defendere ſe in iudicio,ſiue exceptio ſit realis, quæ defendit cõuentum in eo,ſuper quo conuenitur,vt ſunt peremptoriæ,quæ rei cohærentes dicuntur.ff.eod.tit.exceptiones.§.rei. ſiue perſonalis,quæ in perſonam iudicis eſt opponenda, vt recuſatio, vt hic. Et idem in omnibus declinatorijs iudicii,ſiue opponantur contra reſcriptum ſuper literis,vel ratione priuilegij.ſ̃.de fo.compet.dilecti,vel ratione iuris ſcripti.ſ̃.de reſcrip.nonnulli. vel rõne temporis.ſ̃.de fer.c.fi.vel ratione loci.j̃.de appell.ex par.Sed nunquid in perſonali exceptione quæ in perſonam agentis opponit, ac ſi dicam nunquid excõmunicatus conuentus poteſt excipere de excommunicatione contra actorem,de minori excommunicatione. Planum eſt.ꝙ non.ſ̃.eo.a nobis.Sed & de maiori planũ eſt, ꝙ ſic, quæ nec per replicationem conſimilis excommunicationis tolletur. j̃.eo.dilecti.licet contrarium videatur. ſ̃.e.a nobis. in fi.a contrario ſenſu,ſed ibi ſoluit. Poteſt ergo excommunicatus quamlibet exceptionem,& defenſionem proponere. vnde & ſi grauetur,poterit appellare, & ſuper appellatione ſua literas im-
c petrare[c], & ipſam proſequi.j̃.eo.venerabilem.& quantũ ad hanc cauſam iuramentum præſtare,quod dic,vt no.ſ̃.de iud.intelleximus, & omnes excommunicantes cum eo in hoc caſu ſunt excuſari, quia quicquid facit, in damnum ſuum cedit. Sed quid ſi conuenitur ſuper eo,pro quo fuit excommunicatus iniuſte,& ipſe excipit de iniuſta excommunicatione,nunquid eſt audiendus. Dixit Io.ꝙ ſic.Nec enim tenetur reſpondere, dummodo probet ſe iniu-

ADDITIONES.

a ¶ Non placet. Adde dicendum,vt in clem.conſtitutionem,de elect.
b ¶Compenſare. Adde an excommunicatus poſſit compenſare plene, & concluſiue per do. Abb.hic,& in pen.col.verſic.venio.ad gloſſ.fina.& per eius apoſtill.
c ¶ Literas impetrare. Adde hodie bonum tex.& ibi late per Archid.Pe.de Anch.& do.in c.j.de reſcript.lib.vj.

ſe iniuſte excommunicatum fuiſſe quouſque ad communionẽ
hominum fuerit reſtitutus.iij.q ij.c.ij.& ij.q iiij.ſuper cauſa.in fin.
7 quia omnia † iura ſunt reſtringenda corporalia & incorporalia.
ij.q.ij.nullus poteſt. & iij.q.ij.ſi epiſcopus. ſm B.hoc exaudias ve-
rum eſſe ſi excommunicator agat,vel ille, qui fecit ipſum excõ-
municari.ſecus ſi alius,arg.extra d.n.de reſtit.ſpol. frequens.§.j. &
8 §.fi. Et ex prædictis no.†ꝙ excipere poteſt etiam,qui ad actibus le
gitimis eſt remotus [Et maxime. verſ. [Cum periculoſum] &c.
vt iij.q.v.quia ſuſpecti.C.de iud.apertiſſimi.j̃.de appell.ſecundo re
quiris.§.fi.[Scientia] Arg.ꝙ ſententia lata a delegato ſuſpecto va
leat retractari ſuſpicione deiecta, quia per literam nulla fuit iuriſ
dictio attributa,argu.hic.& s̃.de reſcrip.ad audientiam. Item no.
9 † ꝙ aliquod reſcriptum ad iudicem ſuſpectum ex certa ſcientia
principis non emanat.s̃.de reſcrip.cum dilecta.s̃.de confirm.vtil.
porrecta.j̃.de re iud.cum olim.§.j.verſ.poſt hæc [Committat].i.
præſumatur committere.nam bene poſſet hoc facere,ſi vellet,vt
patet s̃.de offi.deleg.ex par.ij.ſed non decet.quia ſic poſſet grauari
de facili innocens & dãnari.quod eſſet iniquum.s̃.de proba.qm̃.
10 † & quia nec debent inde naſci iniuriæ.vnde iura naſcuntur.j̃.de
accuſ.qualiter.j.& ſic continuatur ſequens.verſ.vnde in talib.&c.
[Vnde] verſ. [In talibus] ſ.exceptionibus, ſeu defenſionibus pro
ponendis,vel non [Fauor] ſubaudi vel odium ſiue conditio,ſerui
11 tutis,vel libertatis,ſed parilitas, vt ſequitur † vnde & ſeruo excep-
tio quælibet legitima reſeruatur.ff.de accuſa.hos accuſare.§.ſi ſer-
uus.& l.ſeruos [Sed ęquitas] No.ꝙ tanta debet eſſe iudicantis ęq-
tas,vt neminem grauet,nec odio,vel fauore,timore, vel pecunia
peruertat iudicium, uel aliquid faciat in grauamẽ partis alterius,
alioquin hodie grauiter punitur,quod dic,vt no.extra d.n.de re iu
di.cum ęterni.lib.vj.vnde nec ſeruo,nec excommunicato,nec ẽt
diabolo,ſi poſſet eſſe in iudicio, vel cuicunque vis alij quantum-
cunque odioſo (quantum ad defenſionem ſuam pertinet) debet
iuſtitiam denegare,nec aliquem iniuſte cõdemnare,vt hic patet,
& s̃.eo.a nobis,& j̃.eo.dilecti.dilecte,ſignificauerunt, venerabilẽ.
Aequitatẽ igitur ante oculos ſuos iudex ſemper habeat. ff.de eo,
quod certo loco.ꝙ ſi epheſi.s̃.de tranſact.c.fi.vbi de hoc [Cũ non
debeat] verſ. Claudicare] regulariter,nec in hoc caſu.vbi.ſ.excõ-
municatus conuenitur.nam ſi ageret,claudicaret.vnde nec cõue
nire poteſt,vt s̃.§.fi.in fi. Hoc autem intelligas de excommunica-
to publico.in occulto enim niſi cõuinceretur,nullo modo clau-
dicaret.j̃.eo.exceptionem.& extra d.n.eod.tit.pia.lib.vj. Licet alij
aliter intelligas ipſam.quod dic,vt ibi no.& iunge,quod not.s̃.de
arbit.c.fi.& s̃.de iud.nouit.§.j.verſ.cęterum [Iudicium] Claudica
ret autem ſi alius ꝯ priorem impetraſſet,& contrarium reſponde
mus.nam certum eſt,ꝙ prior hanc exceptionem proponere poſ
ſet [Ac ſatis] verſ. [Abſurdum] licet ſit conſonum,ꝙ pro defen
dente ſe & excipiente,actoris impugnatio repellatur.s̃.eo.a nobis
j̃.eo.dilecti [Copia] quia nec debet licere actori,quod reo non li
cet.ff.de reg.iur.non debet.s̃.de mu.peti.c.j.§.j. [Quia ſic] verſ.ſ.ſi
liceret actori impugnare.& non liceret reo defendere ſe [Abſol-
uendus] quod eſſe nõ debet.immo melius.i.minus malum eſſet
nocentem abſoluere, q̃ innocentem condemnare.ff.de pœn.ab-
ſentem [Porro] iij.pari [In cauſa abſolutionis] ſecus ergo ſi alius
ſit ſibi condemnandus,vt ſi excommunicatus agat,& alius ſe de-
fendat,dummodo publicus ſit,vt no.s̃.§.prox.ver.cũ non debeat.
12 ſuper verbo.claudicare [Iuſta] nec † enim eſt iudex,niſi in eo ſit
iuſtitia. j̃.de verb.ſigni.forus.§.in omni [Nec interdici] verſ. [Ei-
dem].ſ.reo iniuſte cõdemnato [Appellationis remedium] quia
ſicut poteſt excipere,vt dictum eſt.ſic poteſt & appellare.iij.q.ix.re
vera.j̃.eo.§.fi.ſm B.Tu dicas,vt in ſeq.interli.[Contra iuſtitiam]
alioquin ſi denegaretur,ꝙ iniuſte poſſet condemnari, alia via cõ
cederetur,quod non eſt ſentiendum,vt patet s̃.de procu.tuæ [Cõ
13 demnetur] ad † cuius remedium appellatio eſt inducta. vnde &
nemini oppreſſo eſt denegãda.ij.q.vj.c.j.ij.& iij.& c.ad Romanã.
j.& ij.& c.ideo.j.& ij,& no.j̃.de appell.cum ſpeciali.§.porro [Qua
ratione] verſ. q.d. ex quo ratio reddi non poteſt idem iuris eſt,ſi.
arg.C.de lib.præter.vel exhæred.l.j.j̃.de conſan.tua.& iunge quod
no.s̃.de reſcript.ſi quando.& s̃.de conſtit.translato [Eodemque]
conuentionis.hoc enim paſſiue intelligas,nõ actiue,vt ſequitur.
[Alia legitima] Argu.ꝙ qua ratione vnum alicui conceditur,&
omnia alia,quæ eiuſdem naturæ ſunt ei ſunt concedenda.ad idẽ.
iiij.diſt.denique,in fi.& v.diſt.ad eius.Item arg.ꝙ cui vnum conce
14 ditur, & connexum.† vnde & qui admittitur ad ordines, non eſt
15 repellendus a beneficio.s̃.de ęta.& qual.accepimus.† Sed nec de-
bet percipere beneficium qui non facit ſeruitium. j̃.de cleri. non
reſid.conquerente.j̃.de cleri.coniug.quod a te,& c.diuerſis.& qui
ſubit laborem non debet repelli a mercede.j̃.de præben.cum ſm
16 Apoſtolũ.† Sed & qui ſanctus eſt in baptiſmo nõ eſt peccator.i.
non præſumitur,in altari.j.q.j.ſicut Chriſtus.& ſic quilibet bapti-
zatus præſumitur eſſe bonus.s̃.de præſump.c.fi. [Cæterum] verſ.
[Sentimus] non enim poterit reconuenire,quamuis conueniat.
Et eſt ratio diuerſitatis [Ne quod in defenſionis] verſ.&c.Sic ha-
bes hic vnum caſum,in quo reconuentio ceſſat,ad idem.j̃.de hæ
ret.excõmunicamus.j.§.credentes.Alij no.s̃.de arbit.cũ dilectus.
dic,vt ibi no. [Suſtinetur] quo ad defenſionem, & eſt ſi.ff.de bo.
liber.qui cum maior.§.ſi libertus.ff.de accuſ.ſeruos quoque [Ad
impugnationis] quo ad reconuentionem [Materiam] quod om
nino eſt vitandum nam & lites potius reſtringendæ ſunt, quàm
laxandæ,ſupra de reſcrip.nonnulli.§,cum autem, quandoque ta
17 men admittitur reconuentio † ubi non admitteretur conuẽtio,
vt patet iij.q.viij.cuius in agendo.ff.de iudic.l.ij.§.ſed ſi agant. Sed
nunquid excommunicatus admittendus eſt volens aliquid com
a penſare [a]. Videtur,quod ſic, quia venit in cõpenſationem, quod
non veniret in petitione ſecundum leges.ſicut eſt debitum natu-
rale.ff.de compenſ.etiam. Item quia excommunicatus condem
natus poteſt,& debet ſoluere,quod videtur facere qui compẽſat,
ff.qui pot.in pigno.hab.ſi debitor.Item ſi iudex vult exequi ſuam
ſententiam,non debet hoc facere contra iura, nec in grauamen
excommunicati,qui ſe poteſt defendere,vt in ſuperioribus.Quid
ergo ſi dicat excommunicatus, domine condemnauiſtis me in
decem, & ipſe debet mihi viginti, obijcio compenſatione de de-
cem,nunquid eſt hæc compenſatio admittenda. Ita videtur om
nino,ſupra de fide inſtrum.cum Ioannes.reſpon.primo.Nam &
ſecundum quoſdam compenſatio fit,ex quo oppoſita eſt ipſo iu
re.inſtitu.de actio.§.compenſationes. C.de compenſat. l.ij & iiij.
Nec obſtat,quòd is, qui compenſat, dicitur petere, vel conſimi-
lia,vt infra verſic.ſed contra. quia & idem dicitur de excipiente,
ſcilicet quòd videtur agere. nam reus excipiendo actor efficitur.
ff.de probatio.in exceptionibus.ff.de exceptio.l.j.& tamen excom
municatus excipit, vt ſupra §.j. ſic & videtur, quòd compenſare
poſſit,& not.infra ead.glo.verſic.ſed nec obſtat,& ſequẽ.Sed con-
tra.quia quicunque agens repellitur,& compenſans.ff.de compẽ
ſat.quæcunque,& qui compẽſat petere videtur.ff.rem ratam ha-
beri.quo enim,& l.amplius.ad fi.Solut.dicunt magiſtri commu-
niter,quòd compenſare non poteſt per hæc proxima iura.immo
& ſi aduerſarius admitteret compenſationem iudex ex officio de
beret excommunicatum repellere, infra eod.exceptionem. Tu
dicas, quòd ſi debitum liquidum ſit ita, quòd aduerſarius ipſum
confiteatur,nec aliquam exceptionem prætendat, ſed conſentit,
quòd compenſatio fiat, compenſatio admitti debet, C.de còm-
penſat.l.fin.& infra depoſiti. bona fides. §.fin. & ſic intelligas pri-
mas concordantias in hoc caſu. Et monſtruoſum fuit notare,
quòd ſi aduerſarius admittat compenſationem iudex ipſam re-
pellere debeat.hoc enim eſt contra mentem iſtorum verborum,
quia aduerſarius,ex quo conſentit,in nullo impugnatur,& etiam
ſine compenſatione aliqua ſufficere debet iudici qualitercunque
ei ſit ſatisfactum.ff.de pignor.action.non in rem. §.pecunia. Nec
obſtat lex quæcunque,quia debitum, quod per exceptionem eli-
dj poteſt, non eſt liquidum. & ideo non compenſatur,vt ibi. Sed
nec obſtat,quòd qui compenſat,agere videtur,quia illud verum
eſt.quo ad quid,non ſimpliciter,ſicut enim ſi ageret,& condem-
naretur ſibi aduerſarius,& ſententia pro eo lata executioni demã
daretur,debitum ſuum recuperaret. ſic & per compenſationem
oppoſitam.in veritate tamen non agit,ſed ſe defendit. ſic & exci-
piens dicitur actor quantum ad probationem exceptionis, quia
ſicut actor tenetur probare ſuam intẽtionem.ſic & reus ſuam ex-
ceptionem.Sed in veritate non agit.ſed ſe defendit.ſicut ergo po-
teſt excipere,ſic & compẽſare dummodo debitum liquidum ſit,
vt ſupra not, Sinautem dicat aduerſarius, quòd nihil debet ei, &
ſic per negationem fit res dubia,C.quibus ad lib.proclam.non li
cet.l.iij. quamuis aliter dicatur debitum liquidum, ex quo infra
duos menſes probari poteſt,vt no.j̃.depoſiti.bona fides.in fin.hic
tamen dicas ſecus, quia ſi probationem excommunicati circa
hoc admitteres,iam videretur is pro,quo eſt lata ſententia impu
gnari, quod eſt contra mentem huius literæ, & ideo in tali caſu
18 non eſt compenſatio admittenda,quia nec cogitur † quis excom
municato ſoluere,vt no.in ſumma de ſenten.excomm.§.& quæ
ſit pœna.ſub §.quid ſi tenor ſacramenti.

ADDITIO.

a ¶ Compenſare. vide do.Abb.hic in pen.col.

SVMMARIVM.

1 *Lis conteſtatur per exceptionem peremptoriam.*
2 *Allegans turpitudinem ſuam audiri non debet.*
3 *Contractus bonæ fidei qui ſint.*
4 *Qui dat rem alienam non contrahit permutationem.*
5 *Cautela pro excipiente.*
6 *Confeſſio, vel negatio fit interrogando.*
7 *Vnitas rerum priorum geſtorum non uitiatur.*
8 *Vtrum quis contra factum ſuum uenire poſſit.*
9 *Aequiuocatio eſt uitanda.*
10 *Epiſcopus ſine eccleſia inuenitur.*
11 *Quod ab initio non ualuit tractu temporis non conualeſcit.*
12 *Opinio præfertur veritati occultæ.*
13 *Actiones perpetuæ durant uſque ad triginta annos.*
14 *Eccleſia quando habet patronum ipſæ repreſentat miniſtrum.*

CAP.

CAP. VI.

CVm venerabilis. De eodem epiſcopo
habes.j̃.de reli.dom.
cum venerabilis [Sibi] ſcilicet Sabin.epiſcopo [Cum
ſuis poſſeſſionibus] &c. ſic videtur vniuerſitas vendi-
cari.& generaliter & incertus libellus admitti,quod dic, vt not.s̃.
de elect.quærelam.& de libel.oblat.c.ij. & iij. [Petiiſſet] vt de ipſis
diſponere ſub velle,quod apparet ex ſequentibus.& hanc petitio-
nem reputant quidam ſatis congruam, etiam vbi agens tantum
rationem ſibi reddi debere intenderet petere, vt ſi eſſet patronus
clericus.j̃.de priuile.c.iij.§.in eccleſijs. Et idem intelligunt aliqui,
etiam ſi patronus laicus ſit,quia per hæc verba peto eccleſiam cũ
ſuis poſſeſſionibus & pertinentijs.non intelligitur petere, niſi ius
patronatus, argu.s̃.de iud.examinata.d.tamen.n. hoc in patrono
laico non admittit,vbi tantum ius patronatus petit, quia talis in
poſſeſſionibus eccleſię nihil habet.j̃.de iure patro.quod autem.&
c.de cętero.x.q.j.c.j.& ſeq.In clerico autem,qui ex fundatione ius
patronatus competit,bene admittitur hic libellus,arg.xvj.q.v.ſi qs
epiſcoporum. Sed ſi ex donatione laici hoc habere,tunc ſecus eſ-
ſet,quia tunc non poſſet petere,niſi ſicut auctor ſuus, a quo cau-
ſam habet.Tucius tamen eſt,ꝙ etiam vbi clericus ex fundatione
patronus eſt,non petat eccleſiam cum poſſeſſionibus, & pertinẽ
tijs in libello, vbi intendit ius tantum patronatus,ſi petat rationẽ
adminiſtrationis ſibi reddi.Hęc etiam petitio competit non ſolũ
illi,qui habet ius patronatus, ſed etiam illi qui habet ius admini
ſtrandi in temporalibus,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.
Tu vero dicas,ꝙ nunquam per talem petitionem poteſt exigi ra-
tio.immo eſt petenda in genere,vel in ſpecie.ff.de tu.& ra.diſ.per
totum.ideo neceſſe eſt,ꝙ exprimat qua de cauſa,ſiue qualiter hoc
petet,vtrum videlicet tanquam patronus,vel alius.ſic autem for-
mãdus eſt libellus,vt reus deliberare poſſit,vt patet in eo,qđ leg.&
no.s̃.de libel.obla.c.ij.& iij. ſed ſi hoc non ſpecificaret actor, non
poſſet deliberare reus, vt patet ex præmiſſis.& adde, qđ not.de hac
materia.s̃.de reſtit.ſpol.cum ad ſedem [Aſſerens] verſ.ſ.Sabinen.
epiſcopus [In ſpiritualibus] in quibus otinuit ſm ꝙ traditur.j̃.eo.
§.quia vero [Et temporalibus] in quibus ſuccubuit,vt j̃.eod.§.fin.
[Idem] verſ.procurator veſter [Fundata] quo ad temporalia, nã
quo ad ſpiritualia fundata erat,vt j̃.eod.§.penult.in fi. [Perprope-
re] nimis.ſimile.xxiiij.q.iij.de illicita [Reſpondit] litem conteſtã
1 do.& apparet,† ꝙ per exceptionem peremptoriam cõteſtatur lis,
arg.hic,& s̃. de do.& contum.prout argu.s̃.de lit.conteſt.c.vnico.
Solut.ſiue excipiendo.ſiue alio modo petitioni reſpondeatur ani
mo conteſtandi litem,lis intelligitur conteſtata,argu.hic.nam ſi-
cut hæc propoſitio hic appellatur reſponſio.vt j̃.§.j. in prin.ſic &
appellatur exceptio.j̃.eo.intelleximus.verſ.quia exceptionẽ obij-
ciens,ſm do.n.Hoc verum eſt,dummodo congrua ſit reſponſio-
ni,& quæ petitioni reſpondeat,quod dic,vt no.in prædicta decre.
prout.Illud autem concedo,ꝙ nec per ſufficientem reſponſionẽ
conteſtatur lis,ſi non reſpondeatur animo conteſtandi litem,qđ
per conteſtationem probari poteſt,de quo dic, vt no.s̃.de ordina.
cogn.cum dilectus.reſpon.ſ.j.verſic.etenim circa litis conteſtatio-
nem [Quia & ſi].i.quamuis. ſubaudi probaretur,ꝙ [Dicta eccle-
ſia] &c.ſic.s̃.de teſti.ex tenore.& cum hac interlineari præcedẽ,&
ſequenti nullum cõtrarium recipit verbum iſtud [Fuerit] quod
tamen non credebat,& ſic plana & non contradicit.s̃.de dolo &
contum.prout.Obſtat tamen verbum ſuprapoſitum pręproperę.
s̃.de tranſac.præterea.ij.Sol.in præced.interli.& ſeq. [Permutatio
nis cauſa] ſimilẽ cauſam habes.s̃.de tranſact.præterea.ij.B.contra
dicit,quia ibi datur ſententia contra reſpondentem, hic vero ab-
ſoluitur.Sol.dic,ꝙ ibi reſpondendo confeſſus fuit,& ideo confeſ-
ſus in iure,&c.s̃.de confeſſ.c.j.& hic.hic vero excipiendo hoc pro
poſuit,& ideo non obfuit,vt j̃.eo.§.intelleximus.verſ.j.& ij.& ad-
de quod no.j̃.§.j.verſic.j.ſuper verbo. ſe credere [Ad hoc proban-
dum] verſic.ſ.ꝙ permutata fuiſſet dicta eccleſia ipſi monaſterio.
[Inſtrumentum] non originale,ſed tranſcriptum ipſius, vt patet
j̃.eo. intelleximus [Theodoſius epiſcopus] ſcilicet Sabinen. Sed
in originali non exprimebatur,vnde eſſet epiſcopus,vt j̃.eo.§.in-
telleximus.verſ.per inſtrumentum,& ſeq. [Aſſenſu] aliter enim
nulla eſſet,vt leg.& no.j̃.de his,quæ fiunt a prælat.c.j. s̃.de procur.
c.j. [Et rebus alijs] ſcilicet ſpiritualibus,vel temporalibus non per
mixtis tamen. Dic,vt legi.& not.j̃.de rer.permut. ad quæſtiones.
[In cambium].i.permutationem, ſed vulgari alludit. ¶ Ad hæc
epiſcopus] ij.pars [Propoſuit] & male,argum.tamen contra.s̃.de
tranſact.præterea.ij.ſm do.n.Sol.in eo,quod no.s̃.eo.ſuper verbo.
ex permutationis cauſa [Per huiuſmodi reſponſionem].ſ.ſupe-
riorem.ibi,quippe ſic reſpondit.Sed in hoc non bene allegat epi-
ſcopus pro ſe,quia huiuſmodi repentina litis conteſtatio non po
tuit eſſe præiudicialis monaſterio, in auth.de exhibẽ.reis.§.illud.
collat.v.arg.xxxij.q.j.apud,v.q.v.§.ſed aliud.l.diſt.ponderet, & me-
rito,quia litis conteſtatio directe debet fieri per aſſertionem,& re
ſponſionem directam affirmando ſimpliciter, vel denegãdo.s̃.de
litis conteſt.c.vnico.ſed hic procurator ſub forma exceptionis,&
conditionaliter reſpondit,vnde non obfuit,vt no.s̃.& j̃.eo.§.ſeq.
[Cum enim] verſ.[Per Sabinen.epiſcopum] ſicut continebatur
in tranſcripto non tamen in originali,vt no.s̃.reſpon.j.verſic.fin.
[Per conſequens] immo hoc expreſſe confeſſus fuit,vt patet s̃.re
ſpon.j.verſ.idem [Se credere] non eſt verum,ꝙ ſemper confitea
a tur qui excipit [a], arg.ff.eod.tit.non vtique,& l nemo,& j̃.§.j. verſ.
qui exceptionem. Sed contra.s̃.de tranſac.præterea.ij.Sed & quod
hæc perplexitas occurrit,& abſurditas ſaltem in cauſis illis,in qui
bus iuratur de calumnia ſic probatur, in illo nempe] iuramento
continetur hæc clauſula. ſ.ꝙ iurans nullam dilationem requiret
ad probandum,niſi quam crederet neceſſariam, & ꝙ nulla falſa
probatione vtetur.C.de iuram.cal.auth.in iſto. Cum ergo mona
ſterium hanc propoſuit,aut credebat ipſam eſſe verã,aut falſam.
ſi veram & ſe illa permutatione iuuari intendebat,per conſequẽs
videtur confiteri rem fuiſſe epiſcopi Sabinen.Si vero exceptionẽ
ſuam credebat eſſe falſam,nec ipſa ſe poſſe iuuari,& eam propo-
nat,per conſequens cõtra iuramentum de calumnia faciebat,&
2 etiam ſi non iurauerat,tamen adhuc erat repellendus,† quia nec
audiri debebat turpitudinem ſuam allegans.j̃.de donat.inter dilę
ctos.Ad hoc dicas,ꝙ ſi non excipiendo,ſed alio modo cõfiteatur
quis expreſſe in iudicio intentionem aduerſarij, ſibi præiudicat,
adeo vt non poſſit contra confeſſionem ſuam aliquid dicere,niſi
probaret ante ſententiam ſe erraſſe.s̃.de tranſacti.præterea.ij. j̃.de
accuſ.cum dilecti.C.de iur.& fact.ignor.error.Si vero non confi-
teatur expreſſe,ſed tantum excipiendo proponat, vt hic fuit, non
poteſt dici, ꝙ confiteatur. nec etiam, ꝙ credat,qui enim excipit
non credit,ſed nec diſcredit. immo poteſt dici,ꝙ dubitat, & quaſi
inter duo veriſimilia agitur, C.eod.tit.ſi quidem.ff.de acq.hæred.
qui putat.§.qui bona fide.& §.fi.C.de condict.indeb.l fi.Nec obſt.
C.de iuram.calum.auth.in iſto,quia licet is,qui excipit,non cre-
dat exceptionem eſſe veram,quia tamen non diſcredit neceſſaria
eſt ſibi dilatio ad probandum,vt per hoc ſciat vtrum is,de quo,du
bitat verum ſit,necne. Immo & idem videtur dicendum in acto
re,vt ſi pro ſe aliquod priuilegium,vel inſtrumentum inducat,li-
cet videatur confiteri quæcunque in illo inſtrumento continen-
tur,etiam ſi ibi erant aliqua contra ipſum,ſed tamen poſtmodũ
illud inſtrumentum reperiatur falſum,ipſo reprobato ei nõ obe
runt ea,quæ continebatur in eo.& hoc ideo,quia viſus eſt hoc fe
ciſſe innites inſtrumento,quod ſine dolo verum putabat,argu.j̃.
de ſent.& re iudic.cum I.& A.Quinimmo quia & ipſo inſtrumẽ
to ſublato videntur ſublata,& omnia ea, quæ continentur in eo.
arg.j̃.de hæret.fraternitatis.& s̃.de fi.inſtrum.inter dilectos.§.cęte
rum.verſic.fi.vnde & ſi expreſſe fuiſſet confeſſus omnia,quæ in in
ſtrumento continebantur,non præiudicaret ei ex quo tanquam
falſum reprobatum inſtrumẽtum eſt,quia ex quo apparet, quòd
falſum eſt ſequitur,ꝙ & falſa ſunt ea quæ continebat.& ſic nõ ob
ſtat confeſſio, quæ erronea fuiſſe probatur ante ſententiam.s̃.dę
confeſſ.c.fi.Secus eſſet ſi aliquid expreſſe cõfiteretur ponendo,vel
reſpondendo,non faciendo de priuilegio mentionem,licet & il-
lud contineretur in priuilegio poſt modum reprobato, quia in
hoc caſu extra priuilegium non initens priuilegio confitetur, &
ideo ei pręiudicabit confeſſio,niſi expreſſe aliàs fidem faciat de er
rore.Sed vbi confitetur ea,quæ in inſtrumento cõtinentur,quod
tamen poſtea reprobatur,non tanquam falſum,ſed aliàs propter
defectum ſolennitatis non ſeruatæ, puta quia nõ fuit habitus cõ
ſenſus canonicorum, vel aliud ſimile,licet pronuncietur poſtea
tale inſtrumentum non eſſe ſufficiens ad probandum illud, ad
quod inducebatur,nihilominus tamen confeſſio rata manet, &
ea,quę continebat inſtrumentum ſicut confeſſum eſt reputabũ-
tur omnia eſſe vera,vt leg.& no.j̃.de cenſi.cum olim.Ratio diuer
ſitatis iſtius & ſuperioris caſus hæc eſt, quia in ſuperiori caſu.ſ.qñ
inſtrumentũ reprobatur,vt falſum.patet,ꝙ tollitur radicitus fun
damentum, cui confeſſio inhærebat, vnde & neceſſe eſt,ꝙ ædifi-
cium ei adhærens.ſ.ipſa confeſſio tollatur,arg.j.q.j.cum Paulus.&
j̃.de præsb.non bapt.veniens.In hoc vero caſu, ſcilicet vbi inſtru-
mentum non probatur falſum, ſed defectum ſolẽnitatis patitur,
& ſi non ſufficiat ad probandum intẽtionem principalem, ſicut
inducebatur,aliàs tamẽ ſuum rigorem retinet, & ſemper manet,
publicum inſtrumentum,Arg.opp.C.de lib.præter. vel exhæred.
auth.ex cauſa.Prędicta locum habent,vbi ſententia lata eſt ſuper
falſitate inſtrumenti,vel ſuper alia quæſtione incidenti.Secus au
tem eſt, vbi ſuper quæſtione principali fertur diffinitiua ſentẽtia,
tunc enim non obſtante priore confeſſione poteſt ſequi ſenten-
tiam,is pro,quo lata eſt, & ei inniti,& etiam contra priorem di-
cere confeſſionem,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̃.de iureiur.
mulieri.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.& adde, quod no.
j̃.§.j.verſ.quia exceptionem.& s̃.eo.c.reſpon.j.ſuper verbo.ex per-
3 mutationis cauſa [Cum inter cõtractus] verſ. [Bonæ fidei] † Qui
ſint.

ADDITIO.

a ¶ Qui excipit. Adde an, & quando reus excipiens, vel actor replicans vi-
deatur fateri intentionem aduerſarij per Ludo.Roman.in l.cum mulier,
in v.colum.& ſequen. & de hoc multa remiſſiue per Felin.hic in iiij.col.
verſic.an,& quando.

ſint contractus bonæ fidei. legitur iſti.de actio.§.actionum. inter
quos enumeratur actio præſcriptis verbis,quæ datur ex permuta
to,vel extimato,& multi contractus alijs,quos his verſibus com-
ꝓhenduntur. Empti conducti.mandati depoſitique. Pigno.com-
muni.ciſcunde.pro ſocioque.Dotis,& heredis tutela.commoda.
geſta.Præſcriptis verbis permuto, vel extimo ſecum.i.quando da
tur ex permuta to,vel extimato iſta bonæ fidei ſunt ſtricti cætera
iuris.Conſueuit autem quæri quare prædicti contractus ſpeciali-
ter bonæ fidei appellentur cum in omni contractu conſideranda
ſit bona fides,vt C.de actio.& oblig.bonam fidem?Reſpond.licet
in omni contractu bona fides conſideretur , tamen in prædictis
qui bonæ fidei dicuntur,exuberantius conſideratur.vnde de natu
ra ipſorum veniunt in eis fructus,& acceſſiones,& multa alia, li-
cet de illis ſpecialiter non ſit actum,nec etiam cogitatum, vt pa-
tet.ff.de eo,quod certo loco.in bonæ fidei. ff.de dolo. eleganter.§.
non ſolum.C.de actio.empt.& vend.l.ij.& iiij.ff.de actio.empt.&
vend.l.j.in prin.& l.fundi.§.ſi ruta.& l.Iulianus.§.ex vendito. ff.de
vſur.mora. §.in bonæ fidei. Secus in contractibus ſtricti iuris, in
quibus prædicta non veniunt ex ſui natura.vnde nec in eis veniũt
vſuræ niſi ſpecialiter ſint promiſſæ.ff.de nego.geſt.qui tantũdem.
C.de vſur.l.iii. Nec intereſſe.ff.de verb.oblig.vbi autem.§.fi. & per
hoc intellige quod legitur.s̄.de cau.poſſ.& propriet.cum eccleſia
ſutrina.§.fi.verſ.cum iure ciuili.vbi de hoc [Nec cum alio] verſi.
4 [Cum domino] Hoc ideo dicit,†quia qui dat rem alienam non
contrahit permutatione.ff.de rerum permu.l.j.[Loco domini]
arg.pro epiſcopis. nam & ſi domini non dicantur procuratores.
j̄.de donat.c.ij.habentur tamē loco dominorum.vnde & permu
tare,& alienare poſſunt,ſicut & procurator,cui libera adminiſtra
tio eſt conceſſa forma tamen ſeruata,quod dic, vt no.s̄.de electi.
cum nobis olim.ad fi.& j̄.de reb.eccl.non alie.nulli. & extra d.n.
in eod.tit.ludum.lib.vj. [Celebrari] ſcilicet contractus permuta-
tionis [Et j̄.] hoc eſt , quamuis autem dictus epiſcopus intentio-
nem ſuam aſſereret ſic fundatam ad cautelam, tamen adhuc vo
luit pro ſe teſtes producere.& ſic continuatur ſequens.verſic.por-
ro &c. [Porro] verſ. [In temporalibus] ſuper ſpiritualibus enim
non oportuit, ꝙ laboraret, vt patet j̄.eod.§.quia vero [Per quos]
verſ. [Et alia bona eius] ſcilicet eccleſię,quam petebat [Diutius]
ideſt aliquanto tēpore,nec enim præſcripſerat, & ideo ſuccubuit
in iſtis temporalibus,vt j̄.eo.§.fi.s̄.de cauſ.poſſ. cum eccleſia ſutri
na.§.fi.verſ.& ſm ſtatuta.¶[Intelleximus] iij.pars. Hic incipit ſen
tentia ſm d.n. [Per teſtium,vt probatur j̄.§.fi.vel per inſtrumen-
tum,vt patet.j̄.e.§.verſ.vel per inſtrumentum [Vel procuratoris]
verſ. [Reſponſionem] quam fecit excipiendo,& hoc eſt quia ex-
ceptionem &c.vt in ſeq.verſ. [Quia exceptionem] verſ. [Non in
telligitur] Huic regulæ ſignat contra,quia ex quo quis aliquid cō
fitetur,etiam id, quod ex eo ſequitur vr̄ eſſe confeſſum, & confi-
tens permutationem per conſequens confeſſus videtur fuiſſe do-
minum permutantem,vt s̄.eo.§.j.verſ.j.& ij.& in ſeq.glo.in prin.
Reſpon.licet quis excipiat de permutatione non tamen confite-
tur fuiſſe rem permutantis , ſed potius ipſum permutantem non
poſſe venire contra permutationem ab eo licitæ factam , nam ſi
non eſſet licitæ facta, & expreſſe confeſſum fuiſſet hoc monaſte-
rium rem fuiſſe epiſcopi,ſiue excipiendo,ſiue alio modo bene ꝑ-
iudicaſſet monaſterio,& epiſcopo profuiſſet.s̄.de tranſact.præte-
rea.ij.s̄.de teſti.veniens.j.Quinimmo & excipiens non confitetur
tacite,quia etiam dubitans excipit,vt no.s̄.prox.§.verſ.cum enim.
ſuper verbo.ſe credere,& probatur. C.e.ſiquidem.quamuis,vt ibi
5 dicitur † Tutius ſit proteſtari hoc modo. Non fuit res tua, ſed &
ſi fuiſſet non poſſes eam a nobis petere , quia eam tranſtuliſti in
nos permutando ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo. Tu ve-
ro dic,vt no.in ſeq.glo. [Fuiſſe confeſſus] Hæc regula ſumpta eſt
ex l.ff.eod.tit. non vtique. Sed contra,quia confitendo permuta-
tionem, per conſequens confitetur dominium, vt patet.ff.de rer.
permut.l.j.& qui aliquid confitetur nō ſolum illud,licet id,quod
ex eo ſequitur,confeſſus videtur.viij.diſt.quo iure.s̄.de offic.deleg.
cum ſuper.s̄.de dolo.cum dilecti.§.preterea.Item tacita confeſſio
etiam in modum exceptionis propoſita pro conteſtatione habe
6 tur.s̄.de dolo,prout,quod dic, vt ibi no.†Item interrogando fit cō
feſſio,ſiue negatio.xxij.q.ij.quod ait.xxxij.q.vij. quid in omnibus.
j̄.de homicid.cum iuramento.ff.de verb.oblig.l.j.§.ſi quis ita. Ad
hoc dicas , ꝙ excipiendo de permutatione non confitetur de ad-
uerſarij intentione,vt hic dicit,& eſt ratio, quia poteſt eſſe, ꝙ per-
mutatio de facto tantum tenuit,non de iure. Sic vbi quis propo-
nit exceptionem pacti de non petendo debitum, non videtur de-
bitum confiteri,quia poteſt eſſe,ꝙ de iure nō erat efficaciter obli
gatus.is tamen qui excipit,caute faciet ſi ſic dicat. Frater non con
fiteor debitum,quod petis,ſed ſi poſſet hoc reperiri non ſum con
demnandus,quia feciſti mihi pactum de non petendo,& ſic vide
tur hic procurator reſpondiſſe quando dixit,& ſi fuerit quaſi ſub
conditione excipiendo,& ſic non præiudicauit talis confeſſio,qa
non fuit confeſſio,ſed conditionalis exceptio,quaſi dicat eſto, ꝙ
pertinuerit ad eccleſiam Sabinē.quod non confiteor,non poteſt
tamē petere,quia permutatio interceſſit.Eodem modo ſi quis di-
cat ſe rem meam præſcripſiſſe, & ego excipiam de interruptione
non videor confeſſus præſcriptionem,quare & ipſam probare de
bet,ſi voluerit obtinere.s̄.de probat.ex literis.tamē caute faciam,
ſi dicam non confiteor te præſcripſiſſe,ſed ſi hoc reperiretur non
obſtat mihi,quia ego interrupi. Hæc autem interruptio eſt pro-
banda,vt j̄.titul.j.illud.Idem eſt dicendum cum aliquis petitur in
virum,vt dicat,non confiteor me virũ tuum,ſed ſi probares con
tractum non es audienda cum ſis conſanguinea mea,& hoc vo-
lo probare.Hoc enim modo excipiens de intentione epiſcopi ad
uerſarij nihil confitetur,ſic.s̄.de ord.cogn.c.j.& de teſti.ex tenore.
C.eod.tit.ſi quidem,nec onerat ſe probatione aliqua,ſed aduerſa-
rium,vnde probata intentione aduerſarij,tunc demum eſt locus
exceptionis probationi,vt no.j̄.eo.tit.exceptionem. s̄.de teſti.præ
ſentium ſm oēs.Tamen ſi conſcientia dictat contrarium, ſuper-
uacua eſt hæc doctrina , nec enim ſufficit reſpondere non confi-
teor,quod dicitis,immo neceſſe eſt, ꝙ expreſſe negetur, vel confi-
teatur,& ꝙ certa ſit reſponſio non incerta. ff.de confeſſ.certum.ff.
de interrog.actio.de ætate.§.qui tacuit.& §.nihil intereſt. Sed & ſi
excipiens in eo,ꝙ excipit potius preſumatur negare intentionem
aduerſarij,q̄ confiteri,ideo enim excipit,vt abſoluatur, & aduerſa
rius excludatur.ff.eod.tit.l.ij.reſpon.j.iiij.q.iiij.c.j.in fin.& argu.in-
ſtit.quib.mod.re contrahi.obl.§.j.in fi.ſi tamen talis ſit exceptio ſi
ne præmiſſa cautela propoſita,per quam fundetur intentio aduer
ſarij,niſi probetur exceptio,aduerſarius obtinebit, vt patet.ff.de ꝓ
bat.l.j.& hoc euidenter comprobatur.j̄.de cenſi.cum olim.§.fin.
& s̄.de tranſact.præterea.ij.ff.de iureiurā.ſi duo. §.ſi quis iurauerit.
[Vel per inſtrumentum] verſ.q.d.inſtrumentum nō prodeſt epi
ſcopo,quia non dicitur ibi,ꝙ epiſcopus Sabin.permutationem il
lam fecerit,ſed Theodoſius epiſcopus,vt no.j̄.eo.ſuper verbo.epi-
ſcopus Sabinen. Sed ſi epiſcopus replicet,ꝙ procurator monaſte-
rij de hoc excipere nequeat, cum falſo hunc adiectiuum Sabinē.
adiecerit in tranſcripto,maledicit,quia delictum perſonæ &c.vt j̄
eo.verſ.licet autem.Sed dices ſi verum erat inſtrumentum quare
imponitur ſilentiũ epiſcopo,cum neceſſe haberet ſtare permuta
tioni. Reſpon.forte,quia non præiudicabat ei inſtrumētum,cum
in eo auctoritas ſuperioris non interueniſſet, nec alia quæ inter-
uenire debēt.x.q.ij.hoc ius.xvij.q.iiij.in venditionibus.Sed quam-
uis producens inſtrumētum,non poſſit ipſum de falſo redargue-
re,vel etiam reprobare.j̄.de cenſi.cum olim,& arg.xix.diſt. ſi Ro-
manorum,ſic nec teſtes ſuos.iiij.q.iij.ſi quis teſtibus.poteſt tamē
dicere,ꝙ contra ipſum non facit,vt hic patet.nam licet monaſte
rium produxerit inſtrumentum ad probandum, ꝙ epiſcopus Sa
binē.permutationem fecerit, tamen poſtea admittitur ad dicen-
dum,quod non continetur in inſtrumento auctentico Sabin.&
7 eſt ratio, quia † veritas rerum errore geſtorum non vitiatur. ff.de
offic.præſid.illicitas.§.veritas rerum. ff.ad municip. aſſumptio.ff.
de nego.geſt.item ſi cum putaui.§.j.Quamuis etiam non poſſim
dicere contra inſtrumentum a me productum,ſiue illa,quæ con
tinet, quia ab initio,& eius tenorem proſpicere, & perlegere po-
tui,& debui diligenter,aliud eſt tamen in teſtibus, quos produxi,
quia contra eorum dicta poſſum dicere,& etiam ipſa ex eorundē
depoſitionibus reprobare, vt legi.& no.s̄.de fi.inſtru.imputari, &
etiam per teſtes alios indirecte.s̄.de teſti.præſentium. in prin.& c.
ex tenore. Poſſum & opponere de corruptione,& de nouis inimi
citijs,vt leg.& not.iiij.q.iij.§.ſi quis teſtibus.& de noua infamia.s̄.
de teſti.cog.præterea.In his enim, & ſimilibus ideo non obſtat ꝓ-
ductio a me facta , quia quid dicturi eſſent non poteram diuina-
re.Sed contra.xxxvij.diſt.ſi quid veri de Deo ſibilla. Solu.aliud eſt
in prophetis,& auctoribus, cōtra quos nihil poteſt obijci,quia in
eis locus eſt ab auctoritate, & quicquid dicunt , indubitanter cre-
dendum eſt,& tenendum.ix.diſt.ego ſolis.& ſeq.& xv.diſt.c.fin.&
aliud eſt in teſtibus,& inſtrumentis, quæ & ſi hanc auctoritatem
habeant,vt eis credatur prima facie,probationem tamen admit-
tunt in contrarium,& per probationem contrarij eius, quod di-
cunt,vel continet reprobantur.C.de fi.inſtrum.l.fi.s̄.de teſti.præ-
ſentium.Si ergo infideles,vel hæretici prophetas habeant, vel au-
ctores,qui dicant aliquid contra eos, ex eorum auctoritatib.poſ-
ſumus ipſos conuincere , & cōtra errorem eorum argumentari,
vt in d.c.ſi quid veri.Fateor tamen,ꝙ licet ipſi infideles de iure nō
ſint audiendi contra ſuos proprios, & ſpeciales auctores , nos ta-
men non poſſumus vti contra eos auctoritatibus eorum docto
rum,qui veri prophetæ, vel auctores non ſunt, & quos nos etiam
reprobamus,arg. s̄.de teſti.præſentium.& C.de fal.qui falſa.C.de
rebus cred.ſi quis iuſiurandum. Et hic notandum eſt, ꝙ realijs, ſi
perſona contra quam ipſos primo produxi modo cōtra me pro
ducat eoſdem,ſed etiam ſi quæcunquæ alia,ex quo ipſos ſemel ap
probaui,non poſſum de cætero reprobare.iiij.q.iiij.§. ſi quis teſti-
bus.Et idem eſt de iudice ſentiendum,arg.iij.q.viij.cuius in agen
do.Hoc autem intelligendum eſt , quando volo reprobare teſtē,
vel iudicem ex cauſa, quę ex me procedit, nam ex cauſa,quę ab
illo procederet,bene poſſem, verbigratia induxi patrem tuum in
teſtem,vel iudicem habui, contra aliquem, modo tu contra me
inducis eum in teſtem, vel iudicem impetraſti, vtiq; in hoc caſu
bene

bene reprobabo eum, & etiam recuſabo ex illa cauſa, quia pater
tuus eſt,hæc enim cauſa non ex me, ſed ex te procedit, ſm d.no.
Sed & ex noua cauſa poſtquam ipſum produxi orta eum repro-
bare potero,& etiam recuſare,vt patet in eo,quod leg.& no.s̄.eod.
paſtoralis,& de offic.deleg.inſinuante,& j̄.eo.glo.verſ.aliud eſt ta-
men in teſtibus,& ſeq.Quid ſi admitto aliquem ad vnum officiũ
nunquid poſſum repellere ab illo officio ſi ad ipſum mihi forſitā
præſentetur.Reſpon.ſi illud officium tale ſit,in quo perſonæ con
ſimiles admittuntur,non poſſum ipſam repellere,ſi autem in eo
perſonæ diſſimiles requiruntur,tunc ſecus eſt ſm do.n. q.d.ſi tale
ſit officium,in quo perſona, de qua agitur adeo apta & ſufficiens
reputari debeat,vt in primo,non eſt repellendus. Intelligas tu ni-
ſi,& de nouo aliquid interuenerit propter quod repellatur, vt pa-
tet in eo,quod legitur,& no.s̄.de teſti.cog.præterea. Sed & ſi de no
uo nihil accidat,ſed tamen ſufficiens & habilis non eſt,ad ſecun-
dum beneficium poteſt repelli , etenim qui eſt ad minus officiũ
ſufficiens,nō ſequitur ex hoc,ꝙ ſi vocetur ad maius,ad ipſum de
beat ſufficiens reputari,vt patet.xij.diſt.nos conſuetudinem. & in
eo,quod leg.& no.s̄.de elect.ſcriptum eſt.§.pen.& fi.Item ſi impe
traui aliquem iudicem qui poteſt eſſe criminoſus , & idem in te-
ſtem contra me inducatur,bene poſſum eum repellere a teſtimo
nio prætextu criminis, ſed prætextu infamiæ ciuilis non poſſum
ipſum repellere. Et eſt ratio , quia criminoſus bene poteſt eſſe iu-
dex, ſed non teſtis.vnde non ſequitur , ꝙ ſi eum approbaui in iu-
dicem per hoc in teſtem videar approbaſſe , ſed cum infamia v-
trumque repellat,eundem quem non reputaui, infamen ad iudi
candum,non debeo reputare infamen ad teſtificandũ, ſicut hæc
omnia poſſunt colligi.ff.de adult ſi vxor.§.fi.& in alijs concordā.
ſuperius allegatis,& in eo,quod leg.& no.j̄.de accu.nulli.s̄.de ęta.
& qua.accepimus.vbi inuenies. No.vtrum epiſcopus poſſit ab ini
tio repellere eum bouem ordinauit,ſupra de elec.noſti.vbi & no
8 † vtrum aliquis poſſit venire contra factum ſuum , & hoc etiam
plene no j̄.de cler.coniug.diuerſis fallacijs.§.fi.Item not.ꝙ ſi quis
legem male intelligens eam pro ſe,vel cartam ſimplicem produ
cit, quam dicit ſibi in cauſa ſua fauere, cum in veritate ius ſuum
non foueat,nec etiam ei faueat,quia recitatoria,vel teſtimonialis
eſt tantum,vel quia nō eſt auctentica,& poſtea propter aliquem
articulum, qui in eadem carta continetur inducatur contra pro
ducentem, nec lex , nec carta ei præiudicant conſiderata ratione
præced.ſ.quia veritas rerum &c.vt not.s̄.ea.gloſ.verſic.& eſt ratio,
quia veritas rerum &c.& ſeq. Eſt & alia fortior ratio, quia errātes
in iure (quales ſunt præcedentes) non ſolum ſibi non præiudicāt,
ſed etiam ſe corrigere poſſunt,& ſuum errorem etiam reuocare,
quod plus eſt,& ſi hoc non faciant, vel facere neſciant, iudex ta-
men hoc faciet,qui in his,quæ iuris ſunt,& ſupplere poteſt, & de-
bet,quod dic,vt legitur,& no.s̄.de poſtul.prælat.bonæ.j.§.j.Sed cō
tra,quia producens hanc cartam credit,& intendit poſſe probare
per eam, id quod pro ipſo facit , eadem ratione, & quod contra
eum facit.arg.iij.q.viij.cuius in agendo.ergo videtur,ꝙ debeat ha
beri pro confeſſo,maxime ſi confiteatur ea.quæ in ipſa carta con
tinenē eſſe probata.Reſpon.licet confiteatur,& credat per ipſam
cartam omnia,quæ continentur in ea eſſe probata.eſt tamen ve-
ritas, ꝙ ex quo priuata eſt, nec probata ſunt, nec de iure probari
poſſunt per eam,patet igitur,ꝙ hoc confitendo errauit in iure,&
ideo ſibi non præiudicat , vt prædictum eſt . Aliud eſſet ſi produ-
cens cartam diceret,ego confiteor eſſe vera,vel etiam ego do pro
probatis omnia & ſingula,quę in hac carta continentur, quia vi
res iſtorum verborum non dependent ex carta, ſed ex confeſſio-
ne,vt patet in eo,quod leg.& no.s̄.§.prox.verſic.cum enim.ſuper
verbo.ſe credere,verſ.ſecus eſt.& ſeq. Hoc tamē fatemur, ꝙ ſi per
tale ius,vel talem cartam minus auctenticam aliquid iudicatum
eſſet in hoc caſu.tam iudex, qui ſententiam dedit , q̄ aſſeſſor, qui
conſuluit , & etiam litigator pro quo ſententia lata fuit idem ius,
& eandem cartam, vel conſimilem condemnato agente contra
eos,contra ſe admittere tenerentur,vt not.in ſumma Azo.quod
quiſque iuris ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo. [Cū in eo.]
ſ.inſtrumento auctētico.nam in tranſcripto hoc exprimebatur,
vt ſequitur [Epiſcopus Sabin.] ſed continebatur ibi Theodoſius
epiſcopus ſimpliciter , nec exprimebatur cuius eccleſiæ, ſiue loci,
vnde non magis poterat hoc intelligi de Sabinen.q̄ de Albanen.
ſi.s̄.de fi.inſtru.inter dilectos.§.eadem falſitatis ſpecie , verſic.nec
9 plus de nomine,& ſequ.& ſic patet,ꝙ† ęquiuocatio eſt vitanda,vt
10 no.s̄.de reſcript.ſignificante.& c.ſuper literis.Sic & epiſcopus † ſi-
ne eccleſia inuenitur.s̄.de tranſla.epiſcopi.c.ij.§.j.verſ.j.& de ordi.
ab epiſcopo.c.j. [Quamquam] verſ. [Vtebatur] & hoc eſt,quod
imputatur.j̄.de crimi.fal.dura.& c.ad falſariorum. & c.accedens.
Sed hæc culpa procuratoris non eſt monaſterio retorquenda, vt
ſequitur [Per vitium falſitatis] ſi.s̄.de reſcrip.olim.§.j. j̄.de crimi.
fal.licet [Licet autem] verſ.forſan opponebatur (quod & oppo-
ni poterat) ꝙ monaſterium debebat ſuccumbere hoc ipſo,quod
falſo inſtrumento videbatur vſum fuiſſe,arg.s̄.de reſcrip.olim &
de reſtit.in integ.tum ex literis,arg.opp.ff.de iure fiſci.in fraudem.
§.ſed neque.Sed reſpondetur,ꝙ non obſtat monaſterio,quod nō
conuincitur tali vitio conſenſiſſe , nec eſt propter delictum pro-
curatoris in aliquo puniendum,vt ſequitur,& hoc eſt [Quia deli-
ctum] &c.vt probatur,& vj.q.vj.ſi epiſcopum,& j̄.de his, quæ fi.a
maio.part.ca. c.j. Quamuis autem hic innuat, ꝙ hoc ſpeciale ſit
in fauorem eccleſiæ, tamen quicunque ſit priuatus falſum inſtru
mentũ producens,ex quo probato falſo per ipſam probationem
fuerit reprobatum, & propter hoc poſſit productor de falſo con-
demnari,& puniri vt patet in eo,quod leg.& no. j̄.de his quæ fi.a.
prælat.quanto. §.abſentium. tamen ad id, in quo falſum inſtru-
mentum dicebat teneri eum,cum in veritate non teneretur,vel
etiam ſi tenebatur,hoc negauit,ſed nō aliter,q̄ per falſum inſtru-
mentum conuincitur nunquam debet per iudicem condemna-
ri,alioquin ſequeretur, ꝙ iudex deberet ferre iniuſtam ſententiā,
& iniquam,& ad hoc s̄.de cauſ.poſſ.cum ſuper. Item alia ratione
non debet condemnari ad id,quod continet inſtrumētum, quia
hoc excipiendo proponit,& ideo non videtur fateri.quod dic , vt
legitur.& no.s̄.eod.§.verſ.quia exceptionem. Alij dicunt, ꝙ ſi af-
firmatiue proponat exceptionem, quam ſciebat eſſe falſam , &
volebat ipſam probare per inſtrumentum,quamuis falſum ſen-
tentia eſt ferenda contra eum, ſi vero ignorabat tunc ſecus eſt ꝓ-
pter rationes in gloſis ſuper hoc c.aſſignatas. In eccleſia tamen eſt
ſpeciale,ꝙ etiam ſcientia,vel delictum prælati,vel procuratoris ei
non obſit,vt hic dicit cum ſuis concord.[Ac non ſolum] verſic.
[Exceptio falſitatis] ſubaudi.aliàs. hic autem delicti conſcius nō
eſſet audiendus cum ſuam turpitudinem allegaret.j̄.de donat.in-
ter dilectos [Retractari veritate comperta] ſed vtrum talis ſentē-
tia teneat ipſo iure dubitari conſueuit,& uidetur,ꝙ non,quia ex-
ceptio non datur ex ea.ff.eo.tit.qui aguitis.Sed ſi nulla eſt ipſo iu-
11 re qualiter incipit valere poſt xx.annos,quia † quod ab initio non
valet,tractu temporis non conualeſcit.ff.de regu.iur.quod ab ini-
tio.& l.pen.xvj.q.iij.§.poteſt. verſ.ꝙ ſi priuatus.ſed & tempus non
eſt modus tollendæ obligationis , multominus inducendæ.ff.de
verb.obl.l.obligationum fere.§.placet.Dicunt,ꝙ talis ſententia te
net quouſque falſitas fuerit.s̄.de fi.inſtr.accepimus §.interim.ſed
probata veritate pronunciabitur nulla fuiſſet ſic.j̄.de frig.§.frater
nitatis. §.nam ſi tantum, ſic & per ſententiam ius non conſtitui-
tur.ſed quod erat per ſententiam declaratur. ff.ſi ſerui.ven.ſicuti.
§.ſed & ſi quæritur,& hoc etiam probat hæc litera,quando dicit,
valeat retractari ad hoc.C.de tranſac.ſi ex falſis.ſic eſt & in ſentē-
tia lata cum falſo procuratore,quia falſitate probata apparet iudi
cium,tunc demum nullum fuiſſe,C.de procur.& leg. & not.s̄.de
procur.in noſtra.§.fi.& de hoc etiam no.s̄.de probat.licet.§.j.ſm
Io.& B.& d.n.Hæc autem videtur ſibi contraria , quia ſi nulla ap-
paret,non poſſet retractari,quod non eſt,arg.s̄.de conſtit. cum ac
ceſſiſſent.§.j.ad fi.cum ſuis concord.ſi verò retractatur, vt hic di-
cit,ergo aliqua erat,ſed multum diſcrepant aliqua & nulla.Sol.&
aliqua,& nulla eſt,eſt enim nulla in veritate cui non ſtatur, quā-
diu eſt occulta,vt patet j̄.de ſimo.ſicut nobis.in fi.& s̄.de offi.ord.
12 ſi Sacerdos. † Eſt tamen aliqua in opinione quæ præfertur hic ve
ritati occultæ.s̄.de biga.nuper.vbi de hoc.ff.de offic.prętor.barba-
rius.veritate autem manifeſta pronunciatur nulla fuiſſe quantũ
ad veritatem, & retractatur quantum ad opinionem, & ſm hoc
intellige ſupradicta,& quod no.in ſum.de ſent.& re iud.ſub rubr.
de re iud.§.quid iuris.Quod autem hic dicit,ꝙ vſque ad xx.annos
retractari poteſt.intelligas,quādo in modum accuſationis de fal-
ſo agitur, vt C.de falſ.quærela. nam ſi actione in factum ciuiliter
ageretur perpetuo retractari poſſet.& ſic intellige.ff.de fal.qui no
13 mine prætoris,ideſt vſque ad triginta annos † in qua meta poſitæ
ſunt omnes perpetuæ actiones, C.de conſtit.pecu l.ij.§.j. Si vero
proponeretur officium iudicis ad reſtitutionem petendam, vt s̄.
de offi.iud.c.ij.tunc infra quadriennium tantum,vt patet in his,
quæ no.s̄.de reſtit.in integ.c.j.ſm hoc intellige.C.ſi ex fal.inſtru.
l.j.& ij.ff.de re iud.diuus.vnde verſus.

Accuſans agit in factum. per.i.o.verecundis.
Falſum.xx.xxx.quatuor annis.

Et dicas per.i.&.o.verecundis,ideſt per iudicis officium, quod da
tur verecundis,ideſt minoribus lęſis errorem proprium confiten
tibus,vel aduerſarij circunuentionem.ff.de minor.præfect. quod
ſine verecundia non procedit,vt colligitur.s̄.de vſu pal.niſi ſpecia
lis.xvj.q.j.ſi cupis. Aliquando autem excipiendo proponitur.ff.de
iudic.ſi prætor.§.Marcellus.& tunc perpetuo.i.donec agitur exci-
pitur.ff.de excep.doli.pure.§.fi. C.eo.tit. licet [Nolumus] ſit ergo
pro ratione voluntas.ſi.s̄.de dolo.cum olim.d.§.volentes.immo
nolumus,ſicut nec velle debemus,vt patet ex pręmiſſis.¶[Quia ve
ro] iiij. pars [Epiſcopale ius] quia intentio epiſcopi in hac parte
fundata eſt de iure communi,vt j̄.de religi.dom.de xenodochijs.
& c.conſtitutus,& c.venerabilis,& ꝙ ſit ius epiſcopale,& in quib.
conſiſtit.vide in eo,quod legitur,& no.s̄.de offi.ordin.conqueren
te,ſm d.n. [In omnibus] ſpiritualibus,quæ ad legem iuriſdictio-
nis pertinentur,quod dic,vt legi.& no.s̄.de offi.ord. conquerente.
& c.dilectus [In eadem] ſ.eccleſia ſancti Viti. ab epiſcopo Sabin.
petita , vel [Duntaxat] verſ. [Per auctentica ſcripta] nec eſt hoc
incerta ſententia,quia intelligendum eſt,ꝙ certis nominibus, vel
cir-

circumlocutionibus diſtraxit inſtrumenta, de quibus hic loquitur, arg. ff. ſi cer. pet. certum eſt, & in eo, quod leg. & no. s̃. de teſti. licet ex quadam. §. teſtes autem. verſ. pars. Vel hoc eſt intelligendũ de inſtrumentis productis in eodem iudicio, & in actis redactis, & publicatis, vel de capitulis in actus ſpecificatis, & ſic non eſt incerta ſententia, quæ per aliquam partem actorum redditur certa, C. de ſenten. quæ ſine cert. quanti. præfer. l. pen. alioquin prætextu inſtrumentorũ de nouo repertorum iuuari non poſſet, C. de tranſact. ſub prætextu, ſm quoſdã. Tu vero dicas, ꝙ bene certa eſt hæc ſententia etiam ſi in nulla parte actorum illa capitula exprimantur, quia ſcripta auctentica certa, & indubitata ſunt, quare eis fides eſt adhibenda, quod dic, vt leg. & no. s̃. de fi. inſtru. c. j. & ij. vnde prudenter facit ille, a quo petuntur iura epiſcopalia, ſi petit, & procurat, ꝙ petens exprimat, quæ ſunt illa, vt not. s̃. de offic. ordin. conquerente. alioquin ſi iudex adiudicet alicui ſimpliciter iura epiſcopalia nulla exceptione facta condemnatus tenetur de cætero omnia iura epiſcopalia exhibere, quamuis per priuilegiũ, vel præſcriptionem præcedentem ſententiam probare velit ſuper aliquibus capitulis ſe exemptum. j̃. tit. j. cum olim. iudex etiam prudenter facit, ſi quando ei conſtat, ꝙ aliquis habet in aliqua eccleſia iura epiſcopalia, ſed tamen de aliquibus capitulis dubitat. ſic pronunciat adiudicamus vbi in tali eccleſia iura epiſcopalia exceptis his, quæ per auctentica ſcripta, vel alium legitimum modũ tibi noſcuntur eſſe ſubtracta, vel exceptis talibus capitulis, de quibus plene non conſtat nobis, vt hic, & infra tit. j. auditis. & c. cum olim. & c. veniens. & j̃. de relig. dom. conſtitutus. & c. cum venerabilis. §. fi. verſ. j. ſm d. n. cuius eſt mens totius huius glo. [Ei] ſ. epiſcopo, licet enim eccleſia non eſſet exempta, vt ſequitur, erat tamen forte in aliquibus priuilegiata, ſic extra d. n. de priuilegiis. volentes. lib. vj. & de verb. ſign. veniens [Cum per priuilegium] ver. [Vel per præſcriptionem] aliàs ſine, per [Legitima] i. canonica, nam hæc materia hodie potiſſime per canones expeditur, vt patet in eo, quod leg. & no. j̃. de præſcrip. c. fi. Sed hoc ideo dicit, quia a legibus traxit originem, & habuit fundamẽtum, vt patet in eo, quod leg. & not. j̃. tit. j. vigilanti. Et eſt hic arg. ꝙ ſicut aliqua eccleſia per priuilegium eximitur, ſic & per præſcriptionem ad idem. j̃. eo. cum olim. §. fi. j̃. de relig. dom. cum dilectus. §. ꝙ ſi Abbas. & §. ſimiliter. & j̃. de priuil. cum olim. ij. §. pen. verſ. & ꝙ ea. Quod eſt intelligendum de præſcriptione legitima. i. canonica. quãdo. ſ. bona fides, & iuſtus titulus intercedit. alioquin contra. j̃. tit. j. cum ex officij. & c. ſi diligenti. & j̃. de decimis. dudum. §. prior autem. in q tũs de hoc, & ſm hoc intellige, quod hic dicit. ſ. ꝙ nõ fuit probata præſcriptio legitima. nam & quamquam teſtes forſan tempus probaſſent, cuius etiam non eſſet memoria. niſi probarent canonicum titulum non prodeſſet, vt hic patet, & j̃. de cenſi. venerabili. s̃. de conſue. cum inter vos. Secus quando prælatus præſcribit cõtra ſubditum, vt j̃. §. j. & quæ ſit ratio. j̃. de exceſſ. prælat. accedentibus. ¶ [Verum] v. pars [Vendicabat] quantum ad temporalia, vt patet s̃. eo. reſpon. j. verſ. aſſerens. vbi de hoc. Intelligas tu quantum ad collationem, & diſpoſitionem generalem non eget ipſe præſcriptione. immo hoc ſibi competit de iure communi, vt patet. x. q. j. regenda. & in his, quæ no. j̃. de ſucc. ab inteſt. c. fi. Et hic caute elicies, ꝙ ſi epiſcopus aliquam eccleſiam ad manum ſuam tenuerit, & fructus ipſius in vſus ſuos conuerterit tanto tempore, ꝙ præſcriptio ſit completa, de menſa ſua intelligitur, & ſi titulus non probetur, vt hic patet, & in ſequentibus. ad idem. j̃. de confirm. vti. cum dilecta. §. nuper. & §. pen. vbi de hoc, & ſm hoc intellige, qđ legitur. j̃. de rebus eccl. non alien. inſuper [Munitum] Not. ꝙ ratione præſcriptionis poteſt quis aliquam rem vẽdicare, & de hoc no. j̃. tit. j. ad aures. ſm d. n. [Non oſtendit] Nec aliqua alia legitima ratione [Quamquam] veſic. [Probauerit] vt patet ſupra eo. §. j. verſic. porro. & ſeq. [Bona eiuſdem] ſcilicet temporalia. Not. igitur, ꝙ non hoc ipſo, ꝙ eccleſia ſita eſt in diœce. alicuius epiſcopi, temporalia ipſius eccleſię ad epiſcopum pertinent, vt hic. vnde nec ipſa poteſt alienare, maxime vacante eccleſia, ſed ipſa conſeruare tenetur. x. q. ij. c. fi. ipſa tamen eccleſia vacante, vel quando nõ ſupereſt alius, epiſcopus habet ipſam defendere, & nomine eius aget. j̃. de ſucceſſ. ab inteſt. c. fi. & ſi non appareat quis ſit patronus, intelligam eam liberam. Hoc excepto, ꝙ epiſcopus de iure communi habet in ea ius epiſcopale, & iuriſdictionem, vt ſupra §. proxi. in princ. & x. q. j. c. j. ij. & iij. & per totum. & xvj. q. vij. omnes baſilicæ, & leg. & no. j̃. de relig. dom. de xenodochiis. & c. cum venerabili. & c. penult. & fi. & ca. cum dilectus. §. penult. In quo etiam caſu ſi non eſt collegiata, nec eſt in parochia alterius eccleſiæ, ipſe epiſcopus ponet miniſtrum in ea. Licet aliqui dicant, ꝙ ipſum miniſtrum non ponet epiſcopus, ſed potius populus pręſentabit.
a Sed nõ video, quare iſtud dicant [a], cum nullo iure hoc caueatur. Adminiſtrationis], aut rationem in omnibus eccleſijs patet epiſcopus, exceptis illis, in quibus clericus eſt patronus, ſm d. n. cuius eſt mẽs totius huius glo. Patet ex præmiſſis, ꝙ in eccleſia collegiata de iure communi nõ habet epiſcopus miniſtrum ponere, ſed collegium eligit, quod dic, vt leg. & no. s̃. de elect. c. j. & c. cum terra. niſi aliud obtineat de conſuet. quod dic, vt leg. & no. s̃. de reſti. in integ. cap. ij. ſed nec in eccleſia infra limites alterius ſita ponit epiſcopus miniſtrum. immo rector matricis eccleſiæ habet eum repræſentare. & ſi negligens fuerit, tunc epiſcopus ipſum ponit, quod dic, vt legitur, & not. infra de eccleſ. ædific. ad audientiam. j.
14 §. j. verſic. mandamus. & §. fin. Patet etiam, ꝙ † quando eccleſia habet patronum ipſæ repræſentat miniſtrum, vt infra de iure patr. per totum. & ſi non habet, epiſcopus ipſum inſtituit. xvj. q. fin. nullus omnino, & legitur, & no. infra de cleric. peregr. c. fi. & non populus. niſi forſan & ad ipſum ſpectet ius patronatus. nam & tunc ipſæ populus repræſentat, & ſic loquitur, & intelligitur, ſupra de elec. c. ij. & c. querelam. In eccleſia etiam, in qua clericus eſt patronus, non habet epiſcopus rationem exigere de temporalibus, ſed patronus, quod dic, vt legitur, & not. infra de pręben. in Lateranẽ. & de priuileg. cap. iij. §. in eccleſiis [Aliquanto tempore] non tamen tãto, ꝙ præſcriptio completa eſſet, ſi. ſupra de cauſ. poſſ. cum eccleſia ſutrina. & s̃. de electi. Cumana. ſic ergo non requiritur in hoc caſu titulus ſpecialis de neceſſitate, ſed cum iure communi ſufficit ſolum tempus, ſecus in præſcriptione monaſterij contra epiſcopum, vt no. ſupra §. prox. verſic. fin. [Abſoluendos] quia actore non probante &c. C. de eden. qui accuſare. C. de rei vendic. l. fin. C. de probat. actor. Ex his ergo no. ꝙ quantum ad temporalia eccleſiarum ſibi approprianda ius commune non fundat intentionem epiſcopi, quamuis cauſam, ſiue titulum præbeat præſcribendi, ſi. infra de iure patr. curat.

ADDITIO.

a ¶ Dicant. Adde do. Abb. hic in antepenult. col. verſic. quarto not. & eundem conſil. lxvij.

SVMMARIVM.

1 *Via terreſtris an potius attendatur, quam aqueſtris.*

CAP. VII.

Olim, & infra. Aliàs incipit cũ olim [Quia literis] quarum auctoritate citatio viuente do. Innoc. III. emanauit, ſed quia nõ ſenuit iuriſdictio per ipſam, prorogari non potuit, & interim do. Inno. mortuus fuit, cui Honorius ſucceſſit, vt patet in his, quæ not. infra §. fin. [Treueren. archiepiſcopo] cui commiſſa fuit cauſa, quæ inter. V. & eius aduerſarium vertebatur, ſm d. n. [Præſentatis] contra ipſum. V. [Idem] verſi. ſcilicet Guillermus [Ipſarum] ſcilicet literarum, & caute hoc propoſuit, cum eſſet declinatoria iudicij ne ipſa omiſſa videretur tacite in iudicem cõſentire. Aliæ vero dilatorię, ſicut eſt illa non habes mandatũ. non potes eſſe procurator ante litem conteſt. quãdoque proponi poſſunt, vt legitur, & not. infra de re iudic. inter monaſterium. C. eo. tit. l. fin. C. de probat. exceptionem. poſt litem conteſt. autem nulla dilatoria proponitur ſalua exceptione falſi. de qua dic, vt no. ſupra c. prox. §. intelleximus. verſic. fin. Et ſalua exceptione excommunicationis. de qua dic, vt no. extra d. n. eod. tit. pia, lib. vj. & infra eod. exceptionem. Hæc vera ſunt niſi, & ignorantia excuſet, vel de nouo incipiat competere, vt patet in eo, quod leg. & not. ſup. eod. paſtoralis. & s̃. de teſti. præſentium. & ſupra de offic. deleg. inſinuãte [Vltra duas dietas] a ſua diœce. ad locum ad quem citabatur, & non ad illum in quo iudices habebant domicilium computãdas, ſm d. n. [Trahebatur] in hoc enim conſiſtit vis huius exceptionis. non in diſtantia, quod dic, vt leg. & no. ſupra de reſcrip. c. dilectus. ij. [Et quia] verſic. [Recuſabat] quod poterat facere ſi vera ſit allegatio partis aduerſæ, vt no. infra §. 1. ¶ [Porro] ij. pars. in qua ponitur allegatio partis aduerſæ [Cum ipſe] verſic. [Qui]. ſ. locus [Ab illo] ſ. loco. in quo. V. inhabitabat, ſiue diœceſi loci illius [Prouiſum] ſ. vltra duas dietas, & ſi hoc verum erat appellatio nulla fuit, vt s̃. no. vt patet in concilio, quod allegat ſupra de reſcr. nonnulli, quod dic, vt ibi no. ¶ [Diſcretioni veſtræ] ij. pars [Exceptionem ſuam] cuius probatione reus actor efficitur, & ideo ſibi incumbit probatio. ff. de probat. in exceptionibus [Propoſuit] & ꝙ admiſſa non fuit, & ꝙ propter hoc eſt appellatum, infra de appell. dilecto. § fi. ad fi. [Videlicet] verſic. [Trahi] ſic videtur, quod qui appellat ante diffinitiuam ſententiam a grauamine neceſſe habet probare in cauſa appellationis verã fuiſſe cauſam, propter quam appellauit, quod dic, vt plene no. ſupra de teſti. ex parte ade. Hoc autem certum eſt, ꝙ ſi offerat ſe cauſam probaturum propoſitam, & non admittatur, & ob hoc appellauerit, non habet neceſſe probare veritatem cauſæ, ſed ſufficit, ꝙ probet, ꝙ non fuit admiſſus, infra de appellat. interpoſita. Aliàs autem tenetur probare cauſam veram eſſe, vt hic. alioquin ad priorem iudicem remittetur, infra de appell. vt debitus. niſi & de veritate conſtet per confeſſionem aduerſæ partis negantis, ꝙ non fuit appellatum ob illam cauſam, tunc enim nõ eſt neceſſe probare veritatem, de qua iam conſtat. ſed ſufficit, ꝙ probetur, ꝙ ob illam cauſam fuerit appellatum, infra de appell. dilecto. §. fi. De hoc tamen dic, vt no. infra de appell. interpoſita [Duas dietas] Quid ſi citetur aliquis vltra duas dietas, nunquid ire tenetur, videtur, ꝙ non, arg. ff. de iudic. non videtur. & l. ſi quis ex aliena. ff. ſi quis in ius voc. non ie. l. ex quacun-

que cauſa. ff. de pecul. eo tempore, infra de appella. ſi duobus. & c. cum parati. ſed contra. ff. de arbit. arbiter. Kalendis. ſupra de offi. de leg. prudentiam. reſpon. j. Sol. ſi dubitetur de dietis, vel ꝙ literæ ſint obtentæ de aſſenſu procuratorum, quos certum eſt partes habere in curia, ire tenetur. Alioquin ſi nullũ dubium eſſet non tenetur. Quid ſi citatus non diſtat a loco, ad quem citatur vltra vnam dietam per aquam, diſtat autem per terram tribus, vel quatuor, vel
1 vltra. Conſideranda eſt † via vſitatior, [a] & communior, & quæ cõ
a muniter hominibus frequentior ſit, arg. l. diſt. ſæpe cõtingit. ff. ad legem Aquil. ſi procurator. j̃. de homic. ex literis, ij. ſm Goffr. j̃. de ſpon. ex literis. ff. de fluminibus. l. j. ff. de fund. inſtruct. & inſtr. leg. cum delanionis. §. aſinam. Frequentius tamen eſt, vt viæ terræ cõſiderentur, maxime tempore hiemali, quo nauigatio ſæpe periculoſa eſt, ſed & ſemper incerta, C. de offi. recip. prouin. ciuitas, & ex eo ꝙ termini diœceſum in terra melius diſtinguuntur, q̃ in mari. Conſueuerunt enim diſtingui limites per flumina per riuos aquarum, per caſtellas, per villas, ita ꝙ caſtrũ, vel villa tota ſit vnius diœce. citra autem ſit alterius. Probatur limitatio legitima probatione, & ſic quandoque per agrimeſſores. C. de fundis limitro. l. ij. lib. xj. C. fin. regund. l. ij. ff. fin. regund. ſi irruptione. § ad officium. xvj. q. iij. licet. & c. inter memoratos. & c. diſcretio. & de hoc s̃. de probatio. ex literis. & c. cum cauſam quæ [Vos appellationem] verſic. [Legitimam] niſi aduerſa pars illegitimam probet, ſecundum id, quod propoſuit s̃. eo. §. prox. [Superſedere] ſic j̃. de appe. ſua. in fi. Immo deberent procedere. & ideo ſigno contrarium. j̃. de appell. vt debitus. Poteſt dici, ꝙ cum reſcriptum a prædeceſſore emanauerit, & citatio non tenuerit, re integra iuriſdictio expirauit, vt no. s̃. reſpon. j. & arg. s̃. de electi. bonæ me. Gremomen. in fin. & de offic. deleg. gratum. & ſic debet iungi cauda huius literæ cum capite. & ſic erit plana, & eſt ſi. j̃. de noui oper. nunc. ſignificantibus. §. fi. vbi de hoc. Vel dic, ꝙ hanc gratiam fecit Papa reo, qui conueniri nolebat coram delegato, ne vexaretur, ſed paratus erat coram ordinario ſtare iuri, arg. ſupra de reſcrip. nonnulli. reſpon. j. & §. cum autem. & in cap. vt debitus. reſponſ. j. vel dic, vt in ſeq. glo. [Curetis] & ſic continetur in regeſto permittatis procedere Abbatem ſancti Laurentij, & coniudices ſuos, ad quo pars ſuper appellatione facta ab archiepiſcopo literas impetrauit, alioquin vos, ad quos literæ iſtæ fuerunt ſub hac forma de conſenſu partium impetratæ, in ipſa cauſa ratione preuia procedatis, ſm d. n. Et hoc teneas, quia magis credendum eſt regeſto, q̃ gloſis.

ADDITIO.

a ¶ Via uſitatior. Quia attendatur potius via terreſtris, quàm aqueſtris. vide hic Pan. & eius apoſt. poſt iſtum.

SVMMARIVM.

1 *Omnia iudicia ſunt abſolutoria.*
2 *Nemo præciſe cogitur ſe defendere.*
3 *Data literarum eſt conſideranda.*
4 *Diſtinctioni omnino ſtandum eſt.*
5 *Quilibet periurus admittitur ad defenſionem eccleſiæ.*
6 *Opponere non ſufficit niſi & probetur.*
7 *Replicatio maioris excommunicationis non admittitur contra exceptionem maioris excommunicationis.*
8 *Replicatio de dolo, an & quando admittatur contra excipientem de dolo.*

CAP. VIII.

Dilecti. [Ipſos] ſ. S. P. & C. [Traxiſſet] petendo confirmationem electionis, de ipſo facto non obſtante contradictione eorundem, vt ſequitur [Super eo] ver. [Electioni] ſorte electus iſte petebat obedientiam ab iſtis. S. P. & C. & ipſi hanc denegabant, vel ipſi appellauerant, ſed appellationem ſuam non proſequebantur, vnde & electus petere poterat, ꝙ procederetur in cauſa, infra de appell. oblatæ. §. penult. vel ꝙ imponeretur eis ſilentium, & etiam aliàs punirentur, extra d. n. de elect. ſtatuimus. lib. vj. hodie tamen non ſunt ſuper hoc literæ impetrandæ, ſed debet appellatus expectare apud iudicem, ad quem eſt appellatum, & corã eo proſequi cauſam ſuam, vt ibidem. licet Papa, vel alius ſuperior quandoque cõcedat literas ex certa ſcientia, & tunc valent, quia aliter non valerent. aliquando etiam mandat Papa, vel quiuis alius citari omnes, qui ſe volunt opponere, & quorum intereſt, & tunc propo-
a ni debent edictum in publico [a], vt quicunque ſuper facto, de quo agitur, ſe opponere voluerit, coram tali iudice, & in tali loco compareat tali die, alioquin non obſtante cuiuſcunque abſentia in ipſo negocio procedet, & ꝙ ſic poſſit fieri, & quid operetur talis citatio, patet in eo, quod leg. & no. j̃. qui ma. accuſ. poſſ. cum in tua. Poteſt etiam iſte citator ſub eadem forma citare, quos voluerit nominatim, vt ibidem colligitur, hoc autem cõſtat, ꝙ in hoc caſu nullum præciſè citare poteſt, ſed vnuſquiſque ſibi eſt relinquẽdus, vt ſcilicet compareat ſi voluerit, & ſibi crediderit expedire. Aliquando autem mandatur alicui, ꝙ citet omnes illos qui ſe tali opponunt ſuper electione ſua, vel ſuper alio facto, de quo agitur, in quo caſu dixerunt quidam (ſed male) ꝙ citatoris eſt aliqua cognitio. hæc, ſcilicet vt vocet eos, quos Imperator citari petit, & quærat ab eis, vtrum ſe velint opponere, vel non, & ſi reſponderint, ꝙ velint ſe opponere citet ipſos. ſi verò dicant, ꝙ nolint ſe opponere citet ipſos. ſi vero dicant, ꝙ nolint ſe opponere, tunc abſoluat eos a citatione, & pro iſtis, qui ſic ſentiunt eſt, arg. in eo, quod
1 dicitur, ꝙ † omnia iudicia ſunt abſolutoria, vt inſtit. de offic. iudi. §. fi. ſecundum d. n. & ꝙ dicitur, ꝙ nemo de domo ſua in ius vo-
2 cari debet. ff. de in ius vocan. plerique, & l. ſequen. & quia † nemo preciſè cogitur ſe defendere, ſed ſatis eſt, ꝙ aduerſarius mittatur in poſſeſſionem bonorum. vel aliàs pœnas patiatur is qui ſe nõ defendit, vt ibi patet, & in eo, quod legi. & not. s̃. vt lite non conteſt. tuæ fraternitatis. Nec obſtat. ff. de verbo oblig. inter ſtipulantem. §. j. vbi dicitur, ꝙ iudicium redditur in inuitum, quia bene redditur iudicium, ſi ex quo venire renuit proceditur cõtra ipſum. Veruntamen d. n. non placet hæc opinio, quia cum hæc clauſula. citet omnes qui ſe opponunt, intelligẽda ſit de his, qui ante datam literarum citatoriarum ſe oppoſuerunt, & illius cuius negocium agitur interſit, vel intereſſe poſſit. eos ſe ſibi non oppoſuiſſe, non ſunt abſoluendi a citatione illi, qui ſe ſemel oppoſuerunt, quamuis dicant, ꝙ ſe nolunt amplius opponere, niſi primo ſatisfaciãt de intereſſe, ſecundum d. n. arg. ff. de interrog. actio. de etate. §. fin. ff. de condict. cau. da. dedi. & l. ſi pecuniam. cuius ſatisfactionis cognitio, ac diffinitio nõ eſt citatoris, ſed iudicis. ſi ergo citator vult bene, & plene ſuo officio fungi ſine alia interrogatione inquiſitionis citet illos, quos Imperator ſibi duxerit nominãdos, ſed & impetrator in nominatione ſibi caueat, quia ſi facit citari illum, qui nunquam ſe oppoſuit, vel non intereſt ſua, ꝙ citetur, & ſic in nullo eſt ſibi obnoxius, condemnabitur in expenſis, argu. in eo quod legi. & not. s̃. de reſcript. c. fi. §. j. Sed nunquid per tales literas citari poſſunt illi, qui primo poſt datam literarum ſe oppoſuerint, vel qui nunc de nouo ſe voluerint opponere. Dicunt quidam, ꝙ ſic, quia præſens tempus appoſitum in literis, vbi dicit, qui ſe opponunt. confuſe eſt intelligendum, vt includat in ſe, non ſolum pręteritum. ſed & præſens pariter & futurum.

Nam præſens confuſum præſentis non tenet vſum.

Alij dicunt, ꝙ non niſi illi, qui ante datam literarum ſe oppoſuerunt, citari poſſunt ſm d. n. hoc videtur verius conſiderata natura reſcriptorum, quæ de natura ſua præterita. i. datam præcedentia
3 tantum reſpiciunt, nõ futura. ideoque dicitur, ꝙ † data literarum eſt conſideranda, quod dic, vt leg. & no. s̃. de reſcrip. eam te. §. pen. & c. ad hæc ſumus. & c. ſignificauit. & c. fi. § aut literas. Nec mireris ſi dixerim, ꝙ ad nutum impetratoris debent omnes citari, & ſic poterũt multi iniuſte vexari, quod videtur abſurdum, nam & ſi Papa illos omnes in ſuis literis nominaſſet, omnes citaſſet, & tamen illa eadem abſurditas ſequi poſſet, videlicet, ꝙ multi iniuſte vexarentur, ſed in vtroque caſu ſi hoc appareat, & citatus compareat condemnabitur ei impetrator, vt dictum eſt ad expenſas, ſi vero citatus non compareat, non ſtatim condemnabitur ad expenſas, vel ad aliud quicquam. immo contra ipſum præmiſſis iuramento calumniæ, & cognitione ſummaria, & non aliter (ſicut iuſtum fuerit) procederetur. Sed etiam dici poteſt, ꝙ nõ citabuntur omnes illi indiſtinctè, & indifferẽter qui ab impetratore fuerunt nominati, ſed attendet citator qualitatem perſonarũ, & cauſæ, & ſicut delegans moderaretur, ſic & ipſe moderabitur qualitatem citandi, & numerum citandorum, arg. in eo, quod leg. & no. s̃. de reſcrip. ſuper literis. §. fi. ſm d. n. cuius eſt magna pars mentis totius huius gloſ. quia nec ſemper, nec in omnibus obediendum eſt, vt leg. & no. s̃. de temp. ordin. ad aures. §. j. & c. dilectas. § cũ igitur. verſ. j. [A quibuſdam] poterant autem huic electioni ſe opponere agendo, vel excipiendo, vt patet in eo, quod legi. & not. s̃. congregato. j̃. de accuſ. ſuper his. Si agendo, planum eſt ꝙ ad iudicium voluntarij veniebant. C. vt nemo inuitus in rubro, & in nigro. Si excipiendo, adhuc videtur voluntarij, & tamen eorũ exceptio replicatione non tollitur, vt ſequitur. Et per hoc patet, quod
4 † nõ eſt omnino ſtandum diſtinctioni. d. n. quod dic, vt plene no. s̃. eo. cum priorem. reſpon. j. verſ. procurator. in prin. [Canonicis] ad quos pertinebat electio dicti prioris, & forſan prioratus erat eis ſubiectus [De ipſo]. ſ. M. agente [Supradictæ]. ſ. Sanctæ Mariæ cuius erant canonici contradicentes, licet ad ipſos electio nõ ſpectaret [Iidem] verſi. ſ. canonici contradicentes [Propoſuerunt]. ſ. excipiendo [Excommunicatus] qui eſt ab omnibus actis legitimis ſeparatus, & ineligibilis, quod intelligas de maiori excõmunicatione, non de minori. j̃. de cle. exc. min. ſi celebrat [Periurii] quod & ab ordinando repellit, s̃. de temp. ordin. c. fi. Et a teſtimonio. s̃. de teſti. teſtimonium. ¶ [Cunque] ij. pars [Eorum] ſ. S. P. & C. quod eſſe non poterat, vt ſequitur [Exceptionem] quam proponebant contra confirmationem. Vel melius dicas, ꝙ iſte coelectus volebat elidere exceptionem. S. P. & C. qua dixerant eundem electum excommunicatum eſſe, replicando de excommunicatione, & ideo non audiendum ſuper petitione obedientiæ, quam fecerant, vel ſuper procedendo in principali, & imponendo

ADDITIO.

a ¶ In publico. Hic de hoc edicto, vt hodie habetur in cap. fin. de electio. libro ſexto.

do eis pœnam, prout no.ſ̃.eo.c.j.reſpon.j.verſic j.ſuper verbo.ele-
ctionem.in princ.ſecundum d.n.[Procurator] verſic.[Eorum]
ſ.trium [Quia eius] ſ.M.[Probatio] quia ſuperflua, cum nec ip-
ſum in hac parte releuaret, & ſic non admittenda, vt ſequitur, ſi.
ſ̃.de elect.bonæ me.j.§.contra. & de offic.deleg. cum contingat.
§.fin.& verſic.cum & ſi pro certo [A defenſione] ſic patet, quòd
5 † quilibet admittitur ad defenſionē eccleſiæ ſuæ etiam periurus,
quia & ad agendum, ſeu accuſandum admitteretur, proſequendo
ſuam iniuriam, vel ſuorum.iij.q.ij.neganda.& c.ſeq.iiij.q.ſi. om-
nibus. multo fortius ergo ad defendendum, nam & quandoque
ad defendendum admittitur, qui ab agendo repellitur.ſ̃.eo. cum
inter priorem.& j̃.§.j.adde, quod no.in ſeq.glo.[Suæ eccleſiæ] ſic
nec a propria.nam & periuri, & criminoſi poſſunt ſuas cauſas ꝓ-
ſequi & ſuorum, a ſimili nomine eccleſiæ accuſationes & propo
nere, & ſequi poſſunt, arg.hic, & ſ̃.de iureiuran.petitio.Et notabis
hic ſecundum d.n.ꝙ vbi talis.ſ.qui dicit ſe electum, ſed de hoc nō
conſtat, petit obedientiam a ſubdito, & ſubditus eam præſtare de
negat. in hoc caſu ſubditus dicitur defendere ſuam eccleſiam, &
electus impugnare, ſicut colligitur ex his verbis ſecundus illam
caſus poſitionem, qua dicitur, ꝙ iſte electus petebat obediētiam
ab his tribus.no.ſ̃.eo.tit.reſpon.j.verſic.ſuper verbo electionum.
in princ.¶[Adiecit] iij. pars & bene.[Dicto M.] ſ. electo [Quia
6 exceptio] verſic.[Et probata] No.† ꝙ non ſufficit opponere niſi
& probetur.j̃.de conceſſ.præben.cum ſuper.j̃.de re iudic.ſuborta.
§.j.ad fi. ſupra de reſtit.ſpoliat.Piſanis [Eundem].ſ.M.[Replica-
7 tio] verſic.[A defendendo] Et ita habes hic, † ꝙ contra exceptio
nem maioris excommunicationis nō admittitur replicatio ma-
ioris excommunicationis, quod dic, vt no.ſ̃.eod.c.ij.& c.cum in-
ter priorem. reſpon.j.verſic.procurator. in princ.[Repelleret] &
ex hoc habes, ꝙ excommunicatus non ſolum ſe, ſed eccleſiam
ſuam defendere poteſt, licet non poſſit agere, nec etiam reconue
nire, ſupra eod.cum inter priorem, infra eo.dilecte. & c.ſignifica-
uerunt, & c.venerabilem [Ipſi vero] iiij.pars [Interlocuti] & ma-
le, vt patet ex ſequentibus, & ex his, quæ not.ſ̃.§.prox.[Appella-
tum] & bene vt ſequitur.¶[Quo circa] v.pars [Si res ita ſe habet]
8 Hic habes, arg.ꝙ † contra exceptionem doli non datur replicatio
a de dolo[a], ſic.ff.de excep.do.apud Celſum.§.Marcellus, ſed contra.
ſ̃.eo.cum eccleſiaſticæ.j̃.de diuor.ſignificaſti.j̃.de adult. intellexi
mus.xxxij.q.vj.nihil iniquius. Sol.veritate inſpecta non ſunt con
traria conſiderato fine, qui vnus eſt, ſiue denegetur replicatio, ſi-
ue detur ne alter. ſ.de dolo ſuo commodum conſequatur, ideo
enim hic denegatur replicatione actor excommunicatus admit
tatur ad agendum, quod eſſe non debet, vt ſ̃.eo.§.adiecit.& ſic e-
tiam intelligitur d.§.Marcellus. ne videlicet communis malicia
vni ſit lucroſa, alteri vero damnoſa, verbi gratia, induxi te dolo ad
aliquid promittendum, deinde tu induxiſti me dolo ad remittē
dum, & ſic ego & tu in dolo ſumus, vnde ſi ago contra te ad pro
miſſum reddendum, tu potes de dolo excipere, ſed ego non pote
ro replicare, ne dolus meus mihi lucroſus ſit, & tibi damnoſus, &
hæc eſt ratio quare in d. §.Marcellus. non admittitur replicatio
in contrarijs, vt patet in adulterio vltimo viri & mulieris, vt puta
mulier adulterata petit virum ſuum ſimiliter poſtea adulteratū,
excipit vir de adulterio vxoris replicat vxor de adulterio viri. hic
enim ideo admittitur replicatio mulieris, ne ſcilicet vir lucrum
reportet de adulterio ſuo, & ipſa damnum. alioquin vni tantum
noceret adulterium, & alteri non noceret, & eodem modo intel
lige, ſupra eod.cum eccleſiaſticæ, & ſic patet, ꝙ eadem ratione de
negatur replicatio, qua & datur ſecundum B.

A D D I T I O.

a ¶ Replicatio de dolo. Adde an, & quando contra excipientem de dolo, ſeu crimine admittatur exceptio doli, vel alterius criminis pleniſſime ꝑ do.Abb.hic in ij.col.verſ.& primo.& per apoſt.ibi remiſſiue.

S V M M A R I V M.

1 *Quæ pœnæ poſſunt infligi a iudice ex culpa coram eo commiſſa.*
2 *Amotia beneficijs ſuis non ſunt admittendi in communibus eccleſiæ negocijs*
3 *Abſolutio poteſt peti ad diuerſos fines.*
4 *Suſpenſus ab officio & beneficio utrum, & quando poſſit agere.*
5 *Equitas rigori eſt præferenda.*

CAP. IX.

APoſtolicæ ſedis, & infra. Pars.j̃.de cler.exc.
min. Apoſtolicæ [Vobis] qui intereſſe debebatis ele-
ctioni celebratæ, ſm do.n.vel dic, vt in ſe.interlineari.
[Conſtitutis] occaſione ordinationis Pragen. eccleſiæ, vt ſequi-
tur [Suſpenſionis] ab officio, vt differat a ſequenti.[Amotionis]
1 ſcilicet temporalis, quæ idem dici poteſt, quod ſuſpenſo † quæ pe-
næ infligi poſſunt a iudice ex culpa coram eo commiſſa, argu.ff.
de pœnis.l.mortis.& l.fin. Et quia hæ pœnæ ſine magna ſolenni-
tate, & ſine ordine poſſunt infligi, ideo ſine magna ſolennitate, &
ordine poſſunt reuocari, arg.in eo, quod leg.& no.j̃.de reg.iur.c.j.
2 † Ex quo autem a beneficijs ſic temporaliter ſunt amoti infra ſuæ
amotionis tempus non debent communibus eccleſiæ negocijs
intereſſe, quod eſt dignum no.Quid autem iuris ſit de illis, quibus
officium interdictum, dic, vt no.j̃.de cler.excom.min.ſi celebrat.
& de exceſſ.prælat.c.fi.j̃.de appell.ad hæc quoniam, ſm d.n.cuius
eſt mens totius huius gl. aliàs [Priuationis a beneficijs] Per hoc
videtur, ꝙ eſſent priuati præbendis, ſiue canonijs, quod ſi iuſte fa-
ctum eſſet, tanquam extranei eſſent repellendi [Sententiæ] a iu-
dice latæ [In modum].i.ad repellēdum vos ab electione.d.n.vel
dic vt in ſeq. interlineari [Exceptionis] vt ſic remoueremini a li
mine iudiciorum tanquam inepti [Quas] verſic.ſ.ſententias [Li
cet proponeretis] Ex hoc dicunt quidam, ꝙ quandocunque quis
petit abſolui ad cautelam a ſententia, quam aſſerit nullam eſſe ꝓ
eo, ꝙ is, qui ipſam tulit non erat ſuus iudex, vel etiam ſi confitea-
tur ipſum ſuum eſſe iudicem, & ex eo tamen quia lata eſt poſt ap
pellationem, vel ex alia quacunque legitima dicit ſentētiam nul
lam eſſe, ſed vult abſolui ad cautelam, vt alij ei ſecure communi
cent, ſemper eſt abſolutio ei danda, & nullatenus denegāda. ſ̃.de
offi.ordin.graue.Niſi opponatur, ꝙ manifeſta eſt offenſa. & licet
d.n.videatur huic ſequentem opinionem prætuliſſe in glo.quam
fecit ſuper ſuo extra.ſolet.hic tamen notauit, ꝙ hæc opinio pro-
babilior videtur opinione illorum qui dicunt, ꝙ in duobus tantū
caſibus hæc abſolutio locum habet.ſ.vbi quis dicit ſententiā poſt
appellationem latam, vel in ſe errorem intolerabilem cōtinere,
quod dic, vt plene no.extra d.n.de ſent.excom.ſolet.reſpō.j.& §.j.
3 li.vj.† Et no.† ꝙ ad diuerſos fines pōt peti hæc abſolutio ad caute
lam.Quandoque enim petitur ad cautelam eius, qui dicitur excō
municatus, vt puta quādo dubitat an ſententia teneat, firmius ta-
mē & probabilius credit, ꝙ nō teneat, q̃ ꝙ teneat, nec enim huic
dicendum eſt dimitte ius tuū & facias te abſolui, arg.ff.de pet.hæ
red.illud.immo dummodo per ſententiam, vel per cōfeſſionem,
vel per euidentia non conſtet, ꝙ pro manifeſta offenſa ſit excom
municatus ſine alia ſatisfactione talis abſoluendus eſt ad caute-
lam, & poſtea ſuam iuſtitiam exequatur, arg.j̃.de ſent.exc. ſacro.
§.j.& ij.Quādoque autem fit ad cautelam.ſ.vt ei ſecure commu-
nicetur & in ſacramentis, & in aliis, quod aliàs fieri nō poteſt, vt
patet in eo, quod leg.& not.ſ̃.quod met.cau.ſacris.j̃.de cler.excō.
mi.c.fi.§.ſi peccat.Quandoque vero ad cautelam opinionis eius,
ne.ſ.ledatur propter infamiam excūmunicationis prælati.Quan
doque etiam fit ad cautelam futurorum, ne.ſ.eius facta in poſte-
rum irritētur, vt hic, & in multis alijs locis, quos per ſe ſtudioſus
diligens poterit reperire ſm d.n. cuius eſt mens totius huius glo.
Hic tamē potius fit ad cautelam eccleſiæ, vt patet in eo, quod no.
j̃.eo.c.in fi.Sed & quandoque fit ad ſubuentionem probandæ ve
ritatis quæ abſolutio potius eſt ad hominem, q̃ ad Deum. Sicut
& illa quam Romana Curia ambaſſiatoribus ad eam venienti-
bus confert quamdiu præſentes ſunt in curia, vt interim poſſint
adire Papæ præſentiam quæ excommunicatis omnibus denega
tur, & de reconciliatione eorū quorum ambaſſiatores ſunt diſcu
tere, & tractare, quod dic, vt legi.& not.ſ̃.de teſti.veniens.ij. §.fin.
[Nullas] quia forſan poſt appell.legitimam latæ erant, vel erro-
rem notorium, & intolerabilem cōtinebant.ſ̃.de offi.deleg.cum
contingat [Ne tamen] verſ.[Ordinationem] electi quam pro-
ſequebātur in curia, in cuius mora periculum vertitur animarū.
Et eſt arg.ꝙ vbicunque eadem ratio occurrit, idem ius vendicat
ſibi locum.j̃.de conſangui.tua [Contingeret] quia & contingere
poſſet [Retardari] plus debito, vel q̃ expediret, nam & litigiū lon
go tempore durare poſſet, vel quia nō poſſent eam proſequi, vel
quia non poſſet in ea teſtificari, ſic.ſ̃.de teſtib.veniens.ij.§.fi. j̃.de
4 accuſ.olim..I.V.& P.[Sententias ipſas] Ex hoc videtur, † ꝙ ſuſpē-
ſus ab officio, & beneficio non poſſet agere, ſicut nec excommu
nicatus maiori excommunicatione, & de hac materia.ſ̃.de con-
ſuet.eum dilectus.§.quia nobis.ſ̃.de electi.cum inter. R.ibi enim
dicitur, ꝙ ſuſpenſus nō poteſt eligi, & ſic electus non poſſet agere
pro ſua electione.Sed contra.j̃.de cler.excom.min.ſi celebrat.vbi
habes, ꝙ ſuſpenſi eligi poſſunt, & exercere ea quæ iuriſdictionis
ſunt, & de hoc no.ſ̃.de elec.illa.& c.cum in cunctis.§.clerici.& c.
cū Vinton. Sol.quod hic dr̄ intelligi debet de ſuſpenſo ab homi-
ne.contraria vero de ſuſpenſo a canone q mitius agit, q̃ homo.ff.
de arb.Celſus.& l.ꝓced.in fi.iſti igitur ab homine ſuſpenſi ab offi-
cio & beneficio durante ſententia non admittuntur ad proſecu-
tionem ordinationis eccleſiæ a cuius cōſortio ſunt priuati, vel ſal
tem ſuſpenſi.vnde nec ipſorum intereſt, & quia cum nō poſſint
eligere, vel eligi non poſſent proſequi cauſam electionis, vel ordi
nationis eccleſiæ pro eo, quod pro ſe, vel pro alio talia poſſidere,
vel acquirere non poſſunt, ar.in d.c.ſi celebrat.in alijs autem pro
prijs negocijs, vel eccleſiæ ſi tamen mandatum haberent bene ad
mitterentur, quia non ſunt hominū communione priuati.ſ̃.eo.
a nobis, ſed ad ſpiritualia ſacra nō admittuntur a quibus ſunt ſu-
ſpenſi, vt in d.c.ſi celebrat.& ideo ne ordinario retardetur ſnīæ re
laxantur ſm B.[Ad cautelam].i.ita ꝙ nō fiat ꝑiudiciū ipſis amo
tis ex noſtra relaxatione, ſi forte interim temporaliū, vel ſpiritua-
lium adminiſtrationi ipſos contigerit immiſceri. Vel ſecundū a-
lios ſine præiudicio alterutrius. ita ꝙ nec amotis, nec aduerſarijs
præiu-

præiudicium fiat, quin facta electione, & de alijs poſſint dicere,
quicquid velint. Vel melius dic, quòd hæc relaxatio fit ad caute-
lam eccleſiæ, ne ſcilicet diu vacet, vt expreſſe probatur in verbis
præcedentibus.& eſt æqua hæc prouiſio, & ideo rigori iuris præfe
renda, ſecundum quem prius eſſet diffiniendum & diſcutiendū
de ſententijs, & ſententiarum cauſis, quam iſti ad electionem ad-
mitterentur. Et hoc ideo poſſet facere quilibet alius iudex com-
petens de ſententijs ab eo, vel eius auctoritate latis. non tamen
auctoritate iſtius decre.poſſet relaxare ſententias aliorum. ſecun
dum d.no.cuius eſt mens totius huius gloſæ. Subauditur: niſi in
ſuis caſibus, quod dic, vt legitur, & nota.ſ̃.de offi.ord.ad reprimen
dam.& c.paſtoralis.reſpon.j.verſi. ad quod reſpondemus Talem
5 † autem æquitatem in his, quæ iuriſdictionis ſuæ ſunt debet vnuſ
quiſque iudex competens præferre rigori iuris ſcripti. vt patet.C.
de iudi.placuit.& in eo, quod leg.& not.ſ̃.de tranſac.c.fi.[a] Et eſt ſi.
j̃.de app.ad præſentiam.j̃.de ſent.excomm. per tuas & c. venera-
bili.xxiiij.q.j.audiuimus.Sed & vnum no.hoc, quod ſi quis excō
municatum ſe aſſerat poſt appellationem, & ſi repellatur a proſe
cutione electionis factæ per ipſum in iudicio, niſi ſententia rela-
xetur, vt hic, non tamen repellitur ab eligendo extra.do.noſtr.de
ſenten excomm.ſolet.§.fi.li.vj.

A D D I T I O.

a Aequitas rigori eſt præferenda. Adde de hoc per Bar.in l.j.ff.de vſucapio.& per Dyn.in reg.poſſeſſor.de regu.iur.lib.6.in 3.oppo. & per Bart.in l.j.C de legi.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio dicitur legitima duobus modis.*
2 *Appellatione ſuſpenditur pronunciatum.*
3 *Libellus ſuper attentatis qualiter ſit formandus.*

CAP. X.

DIlecte. De eodem j̃.de priuil. dudum. [Inter ip-
ſas.] ſcilicet moniales [Conueniebātur]
ſcilicet priorіſſa & conuentus de campeſſia. [Ab il-
lis.] ſ.priore, & conuentu de bucellia. [Et eius colle-
gis,] ſ.primis iudicibus ex parte monachorum impetratis [Et ip
ſe] verſi.ſ.moniales.[Ex ſufficienti] puta locum non tutum aſſi-
gnabant.j̃.de app. ex parte.j. vel quia trahebantur vltra duas die-
tas, ſupra eo.olim.vel quodcunque illud eſſet grauamen in iure
expreſſum, in quo caſu appellari poteſt. & ſi remota ſit appella-
tio in reſcripto.j̃.de app.paſtorali.[Grauamine] expreſſo coram
iudicibus, alias enim appellatio non valeret, j̃.de app.conſtitutis.
2.& c.vt debitus.& c.cum ſpeciali.& c.cum cauſam. & c.dilecto.
& c.interpoſita.[Appellaſſent.] ideoque nec de excommunica-
tione neceſſe habuerunt facere mentionem, vt patet j̃.eo. vene-
rabilem.[Præfati iudices.] verſi.[Poſtmodum.] ſcilicet poſt ap-
pellationem prædictam.[Tulerunt.] & male cum eſſet legitime
appellatum.ſecundum do.no.vt patet.ſ̃.de offi.deleg.cum olim
abbas.[Sententiam.] quæ ſi iuſte appellatum fuerat, nulla erat.
vnde nec de ipſa neceſſe fuit fieri mentionem, vt no.ſupra.[Ex-
communicationis.] repete quæ diximus.ſupra de offic.deleg.pa-
ſtoralis.§.ij.ſecundum.do.noſt. [In eaſdem.] ſcilicet moniales.
¶[Noſtris ergo.] ſecunda pars.[Non facta.] ſicut nec tenebātur,
argum.ſ̃.de reſcrip.ſuper literis.do. no. [Mentione.] quare dice-
bant monachi quod literæ non valebant & male. vt patet in eo,
quod notatur.ſupra.[Nuncium] a monialibus miſſum, vt ſ̃. re-
ſpon.j.verſi.& ipſe.[Ad priorem de angles.] ſecundos iudices ex
parte monialium impetratos, a quibus, vt ſtatim ſequitur mona
chorum pars appellauit.[Pars aduerſa.] verſi. ſcilicet monacho-
rum.[Proponens.] a ſecundis iudicibus, ſcilicet priore de angles
& coniudicibus, vt ſtatim præmiſit.[Quod ipſi.] ſcilicet ſecundi
Iudices.[Exceptionem] propoſitam. quod eſt.j̃.[Excommuni-
cationis.] dicebāt enim monachi literas ſuper appellatione mo
nialium impetratas non valere, quia non faciebant mentionem
de excommunicatione lata in ipſas per primos iudices: ſed ma-
le dicebant.[Ab eadem.] ſcilicet parte monachorum aduerſa.
[Propoſitam.] coram ipſis ſecundis iudicibus.[Denegarunt.] &
bene fecerunt, ex quo moniales iuſte appellauerant, vt patet j̃.§.
fin.[Ad priorem de gernemoc.] Iſti fuerunt tertij iudices ex par-
te monachorum impetrati. [Literas] quæ elidebantur per exce
ptionem, quia ſi dixiſſet impetrator quomodo poſt appellatio-
nem a ſufficienti grauamine interpoſita excōmunicationis ſen-
tentia lata fuit, & ꝙ appellans cauſam appellationis proſequeba-
tur, & ꝙ quia iudices prioriſſam & moniales admittebant in ꝓ-
ſecutione appellationis exceptione excommunicationis propo-
ſita, nec admiſſa appellatum fuit: nunquam iſtas literas habuiſ-
ſet, arg.ſ̃.cod.cum inter priorem.& j̃.c.j.Sed hæc tacuit, & tantū
in genere dixit, ꝙ iudex exceptionem excommunicationis non
admiſerat: & idcirco appellauit.forma tamē literarum alias bo-
na erat.ſecundum do.no. Vel dic literas, in quibus dicebatur, ꝙ
moniales reappellauerant: & ideo iuſte excommunicate erant.
quare literæ ex parte ipſarum impetrate hac excommunicatio-
ne tacita non valebant: propterea mandabatur, ꝙ ſi ita erat reuo
cato in irritum &c. partes ad priores iudices remitterentur: alio-
quin condemnatis monachis in expenſis ad ſecundos iudices re-
mitterentur partes, quia hæc eſt forma, vt patet j̃.de app. vt debi-
tus.& ſecundum formam harum literarū debet procedere quar-
tus iudex.ſ.decanus, cui ſcribitur, vt patet in §.j.in fi.[Coram qui
bus.] ver.ſ.tertijs iudicibus.[Ipſarum.] ſ. monialium & bene ſe-
cundum do.n.[Quod] ſub.ipſi tertij iudices procedere non pote
rant, ſed ſecundi, quia non valebat appellatio ab ipſis ſecundis fa
cta occaſione excommunicationis propoſitę, nec admiſſæ, nec
enim de excommunicatione, quæ nulla erat neceſſe habuerunt
facere mentionem, & bene dico nulla. [Cum poſt ap. legitimā]
quod offerebant ſe probaturas.& tamē idem videtur, etiam ſi an
te appellationem fuiſſent excommunicatæ, quia excommunica
tus appellare poteſt, & appellationem proſequi, vt ſtatim ſequit̄,
& probatur ſ̃.eo.cum inter.& c.dilecti.& j̃.eo.c.j.& c.fi.[Digno-
ſcatur] ſubaudi & ideo memorati iudices. &c. vt ſequitur.[Me-
morati.] verſi.[Iudices] ſ.ſecundi.i.prior de angles. & coniudices
ſecundum do.n.[Partis] monachorum. [Contrariæ] admittere
&c.[Sed cum dictus prior] ver [Sui.].ſ.tertij iudices.[Talem ex
ceptionem] dicentes, ꝙ qualitercunq; excommunicatio eſſet la
ta ſemper oportuit de ipſa fieri mentionem, ar. pro hac via.ſ̃.de
reſcrp.dilectus.j̃.de cohab.cleri.& mu.ſuper eo.ſed errabāt, qa in
illis nulla appellatio interceſſerat, hic autem ſecus.[Non recipe-
rent] & male.[Earundem].ſ.monialium.[Ipſe] ſ.moniales.[Ap
pellarunt] & bene, vt patet ex ſequentibus. Sed nunquid eo ipſo,
quod appellatio admittitur, cenſetur legitima? ita videtur, vt ſu-
pra de of.del.paſtoralis.§.præterea. quod verum eſt ſi tota veritas
exprimatur.ſed hic non dixit, quod moniales conuenirentur,
& appellaſſent, ſed ſimpliciter dictum fuit, quod iudices nō ad
miſerant exceptionem excommunicationis. & ideo contra, ſ̃.
de reſcrip.ſuper literis. j̃.de re iudi.inter monaſterium. So. dic,
quod adhuc non conſtat de propoſitis, & ideo neceſſe eſt, quod
1 probentur. † Vel dic, ꝙ duobus modis dicitur appellatio legitima
vno modo, quia ex legitima cauſa, & canonice facta, in quo iu-
dex cognoſcit, ad quem appellatum eſt, ex quo de hoc ſibi con-
ſtat.non tamē de principali, ſed de appellationis cauſa vtrum ve-
ra ſit. Alio modo quia & cauſa vera eſt, in quo caſu iudex appel-
lationis cognoſcit etiam de principali. Vnde primo modo legiti
ma dicitur appellatio, quantum ad cognitionem veritatis cau-
ſæ. Secundo vero modo quantum ad cognitionem negotij prin-
cipalis, vt ex hac decre.colligi poteſt & j̃.de ap.vt debitus.& vt ex-
tra.do.no.eo.tit.Romana.§.cum autem.& §.ſi vero.& §.ꝙ ſi obij
ciatur.lib.vj.¶[Quo circa.] iij.pars.[Mandamus] tibi op. decane,
cui ſcribimus, & eſt quartus iudex reſpectu priorum a monachis
ſuper principali impetratorum.[Si eſt ita] ſ. ꝙ prior de gernemi
ne, & iudices exceptionem monialium, ſ̃. proxime propoſitam
admittere denegarunt.Et bene dicit, ſi eſt ita ſecundum do.n.nā
Papa commiſerat per alias literas cauſam appellationis emiſſe a
monachis, & ſub canonica forma, & licet diceretur, ꝙ fuiſſent
ſuppreſſa veritate obtentæ, de hoc tamen non conſtabat. & ideo
bene dicit.ſi eſt ita, quia primo debet inquiri, an prior de angles.
& coniudices negauerint monachis admittere exceptionem ex-
communicationis ab eis.propoſitam in cauſa principali, & iuſta
erat appellatio, an in cauſa appellationis, & ita erat iniuſta appel-
latio, quod in literis obtentis ad priorē de gernemine & ſuos con
iudices continebatur ſecundum d.no.nam excommunicatus &
appellare poteſt, & appellationem ſuam proſequi, vt hic patet, &
in eo, quod leg.& not.j̃.c.j.& c. venerabilem.[Reuocato] &c.vt
ſequitur.& ſic clauſula iſta non reſpicit hic omnia ſuperiora, qa
natura appellationum hoc reſpicit alias autem contra, ſ̃.de reſc.
olim.§.fi.Hic autem notandum eſt ſecundum.d.n. ꝙ ſtatim an-
tequā cauſa appellationis cœpta ſit, reuocatur quicquid poſt ap-
pellationem extitit attentatum, vt hic, & j̃.de app. ex parte.ij, & ff.
ap.pen.nihil.Inno.per totum. & idem dicendum eſt de his, quæ
fiunt medio tempore inter ſentētiam etiam diffinitiuam, a qua
appellatū eſt, & appellationem, nec eſt ipſa ſententia poſt appel-
3 lationem executioni mandanda, † quia per appellationem extin
guitur.i.ſuſpenditur pronunciatum, ff.ad turpill.l.j.§.fin. Poterit
3 appellans petitionem ſuam ſuper hoc ſic formare. † Domine iu
dex peto reuocari quicquid factum eſt poſt talem ſententiam
contra me latam, a qua ego appellaui, & quod interdicatis iudi-
ci, a quo appellaui, ne aliquid occaſione eiuſdem ſententiæ at-
tentet contra me, quam diu pendent tempora cauſæ appellatio-
nis meæ, & donec per vos, ad quem appellaui fuerit diffinita.
Quod autem hæc petitio legitima ſit, & admittenda apparet ex
illo, cum etiam ſine petitione iudex ex officio ſuo hoc ipſum fa
cere teneatur, ut hic, & in ſuis concor.ſ̃.ſignatis.Sed contra, quia
ad iudicem appellationis non pertinet, niſi iudicare vtrum bene,
vel male fuerit appellatum, C.de app. eos. q̄uo ergo admittet iu-
dex dictam petitionē? Sed & ſi dicamus, ꝙ oīa innouata infra tē-
pora ap-

A D D I T I O.

a Qualiter debeat libellus formari ſuper attentatis appellatione pendente. Adde do. Ant. hic & in c.conſuluit.2.j̃. de appella.

pora appellationis debeant reuocari,hæc exinde abſurditas ſequi
poſſet,quia certum eſt,ꝙ ſi appellans non proſequatur ſuam ap.
infra eadem tempora fingitur non appellaſſe, & ſic reſtaurandũ
erit,quod prius fuerat legitimæ reuocatum , quod videtur abſur-
dum,arg.in eo,quod leg.& nota,ſ.eo,reſt. ſpolia.audita.§.quia ta
men & ne vltra te protraham.expreſſe videtur contradicere lex
dicens,quia tunc reuocabitur , quòd factum eſt poſt appellatio-
nem cum appellans meliorem ſententiam meruerit obtinere,
ff.de app.cum ex cauſa,ergo a contrario ſenſu poſſum conclude
re ꝙ non ante.Solu.ad hæc omnia ſic reſpondemus, ꝙ prædicta
petitio,vt probatum eſt.ſ.eſt tanquam legitima admittenda.nec
obſtat prima oppoſitio inſurgens ex illa l.C. de app. eos. fateor e-
nim, quòd ad iudicẽ appellationis principaliter pertinet cogno-
ſcere,& diffinire de appellatione,an ſit iuſta,vel non,ſed & ratio-
ne acceſſorij ad officium eius pertinet prędictam petitionem ad
mitti,vt dictum eſt ſecundum do.no.Sic & delegatus de cauſa ſi
bi commiſſa,& inter perſonas,inter quas agitur,habet tãtum co
gnoſcere principaliter,ratione tamen acceſſorij extenditur iuriſ-
dictio ſua ad alias perſonas,& alias cauſas,vt patet in eo,quod le-
gitur,& not.ſ.de offi.deleg.c.j & c,prudentiam,§ fi. Sed nec obſt.
quod ſecundo oppoſitum eſt de abſurditate , quia non eſt abſur-
ditas,ſi id quod , vt modo apparet male retro actum eſt reuoce-
tur,& poſtea fiat legitimæ illud ſecundum do,n.Probatur primũ
ĵ.de frigid.fraternitatis,& ſ.de reſcri.cauſam quæ, Probatur ſecũ-
dum.ĵ.de accu.ad petitionem galteri.§.fi.Tertia etiam oppoſitio
inſurgens ex illa l.ff.de appel.cum ex cauſa. non obſtat,quia & ſi
ibi dicatur,quòd cum appellans obtinuerit reuocandum ſit id ,
quod poſt appellationem attemptatum fuit,non tamen negat ,
quin & ante poſſit reuocari.quod & conceditur per aliam l.ff.ap.
pen.nihil Inno.in rubro & in nigro.& per alia ſuperiora iura ſe-
cundum d.n.Vacat ergo ibi,argu.a contrario ſenſu.ſicut & alias
C.de epiſcopis.& cler.conuenticula . Veruntamen ſecundum d.
n.ſi agatur actione perſonali,vt ex empto, vel alia cõſimili.& res
quæ petitur alienetur,tenet alienatio,nec obſtat ff.app. pen.l.vni
ca.& ff.de iniuſto rup.ir.te.ſi quis exheredato §.hi autem omnes
nec.C.de app.ſi appellationem.per quæ patet ꝙ pendente ap.ſta-
tus cauſæ non eſt immutandus,vel innouandus, ſed integer ma-
nere debet,quia in perſonali actione non mutatur ſtatus, nec p̄-
judicat appellationi in ea factæ ſi res petita alienetur.cum enim
actio non in rem,ſed perſonam principaliter dirigatur, non aſſi-
citur res per ipſam,ſed perſona tantum,quæ & ita poteſt condẽ-
nari,ſi res alienetur.ac ſi non alienaretur. Non eſt contra in Au-
then.vt nulli iudic.§. ſuper hoc autem iubemus & præced.& ſe-
quenti.coll.ix.vbi prohibetur , ne poſſeſſio rei petitæ ab vno liti-
gantium in alium transferatur,quia illa prohibitio iudicis aſtrin
git tantum,vt ibi patet.Nec prohibetur quin per litigatores poſ-
ſet in alijs transferri, vnde & in illa regula appellatione pen.&c.
poſita.ff.app.pen.nihil Inno.& ii.q.vj.appellatione.& ĵ.de ap.dile
ctis,§.quia vero.ad fi. ſupplendum eſt per iudicem ſecundum d.
no.quod ſi agatur perſonali actione tolerari poteſt , ſed ſi agatur
a reali hoc non placet, [a] quia nec per partem eſt in ea aliquid ad-
minus violenter innouandum,vt patet in eo,quod leg. & not.ĵ.
de app.cum teneamur.nec mirum,quia etiam nulla appellatio-
ne,nulla lite pendente alicui partium datur licentia inuadendi
poſſeſſionem,quam alia pars tenet, vel aliquam violentiam ſibi
inferre,immo expreſſe prohibetur a iure,C.vnde vi.ſi quis in tan
tam,xvj,q.vj.cap.i.ff.quod met.cau.extat ædictum.& in multis a-
lijs iuribus.multo fortius ergo hoc intelligitur eſſe prohibitum
appellatione pen.Vbi autem agitur reali actione, tunc fatetur d.
no.ꝙ non tenet alienatio.non ea ratione,quia appellatione pen.
factum eſt,ſed quia res litigioſa eſt ſecundum do.n.cuius eſt ma-
jor pars mentis totius huius gl.de materia aut litigioſi dic, vt leg.
& no.ſ.de conſt.eccleſia,& vt lite pen.eccleſia.j.& ij.[Poſt huiuſ-
modi appellationem] a priore de gernemine , & coniudicibus
ſuis ex parte monialium interpoſitam.[Iuxta prioris] &c. ſic cõ
ſtruė & expone.[Iuxta tenorem prioris] i.proximi.[Mandati no
ſtri] directi ad præfatum &c.[Priorem de gernemine]tenor hu
ius mandati poſitus fuit,ſ.eod.§.j verſi.pars aduerſa. ſuper verbo
literas.[Preuia ratione]vt videlicet condemnentur monachi in
expenſis,& partes ad priorem de angles remittantur,ex quo con
ſtat ipſos monachos fruſtratorie appellaſſe.Et ſi prior angles, &
coniudices inueniunt moniales a primis iudicibus legitimæ ap-
pellaſſe , ideſt ex quo eis conſtiterit de veritate ſufficientis graua-
minis,de quo legitur ſ.eod.reſpon.i.verſi. & ipſe.de principali co
gnoſcent.Alioquin ſi grauamen falſum erat , quantumcunque
eſſet legitimum condemnabunt moniales in expenſis,& remit-
tent partes ad priores iudices ſuper principali a monachis impe-
tratos.hoc eſt ad abbatem ſancti benedicti,& collegas ſuos, ſ.eo.
reſpon.i.in prin.nec enim eſt natura appellationum, vt infra. de
app.vt debitus ſecundum B, Sed hæc expoſitio videtur expreſſe
contra hanc literam,quæ non videtur velle , quod aliqua fiat re-
miſſio ad ſecundos iudices.ſcilicet ad priorem de angles,& con-
iudices ſuos.immo expreſſe dicitur hic , quòd iſte iudex quartus
& vltimus,ex quo ſibi cõſtiterit, quòd tertij iudices,ſcilicet prior
de gernemine , & college ſui grauauerunt moniales . cognoſcet
de cauſa appellationis ſecundum formam literarum iudicum
ſecundorum,& ſic ſi reperiat,quòd moniales bene appellauerũt
a primis iudicibus,condemnabit monachos in expenſis, quos p
conſequens conſtat ab ipſis ſecundis iudicibus temerarie appel-
laſſe.& poſtea procedet in principali , quia & hoc modo ſecundi
iudices procedere debuerunt,ſi uero reperiatur,ꝙ moniales ma-
le appellauerunt condemnabit eas in expenſis,& remittet partes
ad priores iudices per monachos primitus impetratos,qa & hoc
idem ſecundi iudices facere debuiſſent . Si quæras, quare non ſit
remiſſio ad ſecundos iudices . Reſpon. quia Papa forſan in hoc
ex officio voluit procedere,vt citius terminaretur negocium , &
tantus circuitus vitaretur .

ADDITIO.

a ¶Hoc non placet.Et cum hac opi Hoſt.tranſeunt hic d.Anto.& do. Abb. contra Inno.& de hoc vide per Bal.in l.3.C.de appella.

SVMMARIVM.

1 *Papa non poteſt ſemper reminiſci de his,quæ in facto conſiſtunt.*
2 *Capitulum non habet animam,nec excommunicari poteſt.*
3 *Appellatio eſt ad præſidium Innocentiæ inſtitutum.*
4 *Turpis promiſſio non eſt ſeruanda.*
5 *Debitum perſonæ non debet in damnum eccleſiæ redundare.*

CAP. XI.

SIgnificauerunt. [Mediolanen. archie-
piſcopus]ad quem ſpe
ctat confirmatio.[Renuens] & aſſerens, quòd ad ip-
ſum & non ad capitulum ordinatio archipræsbiteri
pertinebat.& ideo zepum clericum.&c.vt ſequitur. [Confirma-
re.] quod facere potuit ſi non erat idoneus,& pronunciare ipſos
eſſe priuatos iure eligendi illa vice.ſupra de elect.cum in cunctis.
tamen ſecundum conſuetudinem curiæ eſſet ad archiepiſcopũ
propter hoc electio deuoluta.& de hoc no.ibi. & extra.dom.no.
de ſupplen.neg.præ.Romana.§.j.libro vj.vel ideo renuit,quia di-
cebat tempus elapſum,in quo caſu ad ipſum eſſet deuoluta , ſu-
pra.de elect,ne pro defectu.De his enim,& alijs habet is , ad quẽ
ſpectat confirmatio inquirere , & ſi nihil a partibus opponatur,
ſupra.de elect.cum nobis olim.§.his igitur.& cap. venerabilem.
§.j.ibi eſt enim regulariter.&c.& capit.nihil eſt. Vel ideo renuit,
quia dicebat,quòd ad ipſum ſpectabat,vt in preceden.interlinea
ri,quod melius eſt,vt apparet infra verſic.quæ electionem.[Qua
re] verſi.[Ipſis.] ſcilicet,capitulo de conach.[Dicimur] hoc ſem
per conſueuit apponi in reſcrip. & ſi commiſſio de qua ſit men-
1 tio appareat,† quia poſſet non apparere , & conſiſtit in facto, ꝙ
non poteſt ſemper ſummus Pontifex reminiſci, xxiij.diſt.di.præ
terea.[Qui electionem.] verſi. [Ipſorum.] ſcilicet capituli factã
de archiepiſcopo [Confirmans,] ſcilicet præpoſitus ſancti Ste-
phani,accaſſans,quod factum erat de zepo.clerico. [Pertinere.]
Hic innuitur,quòd de ordinatione archipresbyteri erat quæſtio,
quia archiepiſcopus dicebat, quòd ad ipſum ſpectabat , capitulo
econtrario aſſerente,de hoc no.ſupra eo. ſuper verbo. confirma-
re.[Partem aduerſam] ſcilicet,archiepiſcopum.[Ab impetitio-
ne] forte inſtitutum ab archiepiſcopo canonici non admitte-
bant. vnde & archiepiſcopus ſuper hoc formauit petitionẽ ſuã ,
ſic ſupra. de elect. cum eccleſia Vulterana . Vel abſoluuntur hic
canonici,quo ad expenſas petitas,vel ſuper quibuſdam alijs arti-
culis,qui hoc non continentur . vnde ab hac ſententia potuit v-
traque pars(quatenus contra ſe lata) appellare,vt ĵ.de teſt.Raynu
cius.& ca.Raynaldus.vbi de hoc,vel dic,vt in ſeq.interli.[Ipſorũ]
forte capitulum egerat contra zepum ſuper fructibus,quos dice
batur de eccleſia percepiſſe,vel quia in ea paſſus fuerit ſe intrudi
ſecundum do.n.vel dic,vt in præced.glo.[Abſoluit] ſubaudi , &
eoſdem canonicos,in quibuſdam alijs condemnauit.& ſic etiã
ſi dicamus ſententiam excommunicationis tenere plana eſt de-
cre.[A qua ſententia] verſic.[Appellantes.] ſcilicet vtraque pars
quatenus contra ſe lata erat,vt no.ſupra. [Obtinuere.] ſcilicet ca
pitulum de vtraque appellatione mentionem faciẽtes. alioquin
contra,ſupra de reſcrip.ex parte.infra,de confir.vtili.bonæ.[Cõ-
mitti.] & hi ſunt ſecundi iudices excluſo archiepiſcopo, vel ipſo
computato tertij. ¶ Sed a parte] ſecunda pars. [Altera] ſcilicet,
zepi.dom.noſt. vel ideſt archiepiſcopi . [Contra capitulum] in
ſimplicitate antiqui iuris loquitur, ſecundum quam & capitu-
lum,& vniuerſitas excommunicabantur,& dicebantur poſſe ex
communicari , quod impoſſibile iuris eſt , niſi intelligat capitu-
lum , ideſt ſingulos de capitulo, ubi & Innocentium pericu-
a lum vertitur . quare hodie non immerito prohibetur, [a] extra.
do.no.

ADDITIO.

a ¶ Prohibetur.Dom.An.Sicu.hic ponderabat,quod ciuitas nihil eſt aliud niſi ciueſ.alleg.Cicero de ſomno ſcipionis. ergo poteſt excommunicari,niſi dicas propter infantes & pueros,ſed in capitulo eccleſię non habet locum iſta ratio per ca.ſuper inordinata.ĵ.de preben.

do.no.de ſenten.excomm.Romana.§.fi.quod dic,vt ibi no. [Vos
minus] verſi.[Excommunicationis.] late in capitulum poſt ap-
pellationem prędictam ab eiſdem iudicibus, & ſic concordat. ſ.
eod.ca.proxim.vel qualitercunque alio modo, vt innuitur, ſ.eo.
dilecti. [Oppoſitæ.] ſubaudi non debuiſti deſiſtere a proceſſu cũ
2 ipſam appareat non tenere.quia †nec capitulum habet animam
vnde nec excommunicari poteſt,ĵ.de rebus eccle. non ali.ſi quis
præsbyterorum.extra.do.no.de ſenten.excommu.Romana.§.fi.
& ſi etiam teneret,excommunicatus condemnatus potuit appel
lare,& appellationem proſequi.vt ĵ.eo.capi.fi. cum a proſecutio-
ne&c.[Cum omnis legitima] quæſt.d.& ſi non appellet excom-
municatus:tamen omni modo defenſionis legitimo ſe defende
re poteſt,vt hic,& ſ.eod.cum inter.§.j.in prin.ver.vnde in talibus.
& verſi.cum non debeat.& ſ.de iud.intelleximus.& ſ.cap. proxi.
§.j.verſi.coram quibus.Quid ergo ſi condemnatus ſit, & non ap-
pellauit,nunquid poteſt petere beneficium reſtitutionis in inte-
grum? Aliqui dixerunt,quod ſic.Alij contra.Tu dicas,quòd ſi pe
tatur reſtitutio ex beneficio clauſulæ generalis,tali.ſ.cauſa expreſ
ſa,qua probata,niſi ſubueniretur Innocens damnaretur, vel ani-
ma periclitaretur,ſubueniendum eſt, argu.ſ.eo. cum inter.§.j.ad
fi.& argum.ſ.de reſtitu.in integ.ex literis. vbi vero reſtitutio peti-
tur,quæ ex ſolo fauore dependet,erit tunc penitus deneganda,cũ
de iniquitate iudicis,vel de iniuſta ſententia non quæratur, argu.
ff.de mino.præfecti.Nec obſtat,ſupra eod.cum inter.§.j.verſi.vn-
de in talibus, quia & æquitas hoc ſuadet. vt hi , qui excluſi ſunt a
participatione ſacroſanctæ eccleſiæ , omnia legum priuilegia fa-
uorabilia denegemus,vt in Auth.de priuil.dotis hære.muli. non
præſtandis,quaſi in medio. ibi ſi enim ſe ſeparãt Dei muneribus
&c.colla.8. vnde & excommunicatus a reconuentione repellit ,
ſupra eod.cum inter. ad fin.imputet ergo ſibi ſi non appellauerit
infra tempus,infra de re iud.cum inter vos. §.j. quia ex quo con-
temnit ordinarium auxilium , merito extraordinarium fauorabile
denegatur,ff.de mino.in cauſæ.ij. reſpon j. Quid ergo ſi conquæ-
ratur de quacunque vis ſententia cenſuræ eccleſiaſticæ? patet ex
præmiſſis,quòd cum vertatur animarum periculum,ſemper eſt
ei ſubueniendum,tum,quia nec in rem iudicatam tranſeunt ta-
les ſententiæ,infra de app.paſtoralis. tum quia in talibus auditur
quilibet & ſi propriam alleget turpitudinem.ĵ.de re iudi.lator,te-
nor,conſanguinei,tum quia omne priuilegium, omnis lex,om-
nis conſuetudo,omne iuramentum ceſſat ex quo inducit pericu
lum animarum,vt no.infra,de præben.extirpandæ.Et idem eſt ſi
impetret ſuper ſentẽtiæ nullitate,eſto etiam, quod ſe excommu-
nicatum taceat, nam & excommunicato omnis defenſio reſer-
uatur,vt hic dicit.nullam ergo excluſit.ſupra de maio.& obed.ſo
litæ.§.pen.in fi. ſed & ſi in appellatione ſic obtinet, vt infra.eo.ca.
fi.verſi.quòd ſententia eſt aliqua. multo fortius quando de nulli-
tate agitur,debet ſic obtinere,argu.a maiori.ſ.de elec.cum in cũ-
ctis.reſpon.j.ĵ.qui fil.ſunt leg.per venerabilem.reſpon.j.Nec obſt.
quòd dicatur agere,quia conſiderata veritate potius contra iniq-
tatem iudicis ſe defendit propter rationes de quibus leg. & not.ſ.
eo.cum inter.§.j.Nec obſtat,ſi dicas aliud in appellatione,vbi qui
dem ſi non proſequatur nullum remedium reſtabit lapſis tem-
poribus,vt in eo,quod legitur,& not.ĵ.de app.ex ratione,& c.ob-
latæ.& ideo ei fuit ſubueniendum, vt appellationẽ proſequi poſ-
ſet,ĵ.eo.cap.fi. Aliud quando agitur de nullitate, quia tunc excõ-
municati ſaluum ius manet. cum ſententia , quæ nulla eſt nun-
quam in rem trãſeat iudicatam. poſſet enim ius ſuum perire cũ
lapſu temporis ſententia apparente,vt patet in eo,quod le.& no,
ſ.de renun.in præſentia & vt lite non conteſt.quoniam.reſpon.j.
Poſſet & ſaltem de facto in ipſius grauamen non modicum exe
cutioni mandari talis ſententia . ergo ei ſubueniendum eſt ante
tempus,ne contra iuſtitiam opprimatur,argu.ſ. de fer. non ordi.
c.j.cum ſuis concor.Et idem videtur dicẽdum de exceptionibus,
quæ opponi poſſunt ad hoc , ne ſententia executioni mandetur ,
quod dic,vt plene not.ĵ.de ſenten.& re iudi.quòd ad conſultatio-
nem.§.fin. [Defenſio] Forte dicebat capitulum ſe per archiepi-
ſcopum in aliquo opprimi, vel iura ſua turbari. & ideo quamuis
agant,ſe defendere reputantur ſecundum Iaco.Dic, vt in præced.
gl.[Reſeruetur,] Ex hac litera uidetur,quòd illi de capitulo erant
rei,cum dicat legitima defenſio reſeruetur,ſed ex ipſo facto appa
ret,quòd erant actores, quia petebant electionem ſuam confir-
mari,& ius eligendi ad ſe ſpectare dicebant, & in iſtis duobus ob-
tinuerunt,in tertia vero petitione ſuccubuerunt, ſuper qua appel
lauerunt.Item ex eo,quod ſequitur partem aduerſam nõ eſſe co
gendam,&c.patet,quòd actores erant, ſed excommunicatus nõ
admittitur,infra capit.j,qualiter ergo admittuntur iſti? Reſpon.
in eo,quòd condemnati fuerunt,& appellauerunt quaſi rei intel
ligantur,ne ergo ius ſuum amittant per iniquam ſententiam ad
defenſionem iuris ſui admittuntur , & ſic quicquid faciunt torũ
eſt ad ſui defenſionem, vnde nec eis obſtat exceptio excommu-
nicationis.Eadem ratione admittuntur ad appellandum, ne.ſci-
licet iniqua ſententia in rem tranſeat iudicatam.infra eod.cap.fi.
3 ſecundum B,Ideo dicitur,quòd † appellatio eſt ad præſidium In-
nocentiæ inſtitutum,infra de app.ad noſtram.j.& ca.cum ſpecia
li.§.porro.Secus eſt ſi pro excommunicato agente feratur ſenten
tia,quia tunc non valet,nec propter hoc amittitur actio , immo
ipſo abſoluto ipſam poteſt iterum intentare ſecũdum B. Et quid
dices ſi interim periit tempore.nunquid valet id,quod egit excõ-
municatus ſaltem ad interruptionem? Videtur,quòd ſic,argu.ff.
de iudi.l ij.§.pen.ad fi.& ff.de fer.l.j.§.ſed excipiuntur. Sed non pu
to,quod aliqua ciuilis interruptio excommunicatum debeat ad-
iuuare.argu.in his,quæ no.ſ.ſuper verbo.omnis legitima, & argu.
ff.de regu.iur.l.quod quis.ſupra de poſtul.præla.c.j §.nos igitur.&
extra.d.no.de exceptionibus pia.reſpon.j.libr.vj. naturalis vero ei
prodeſſet,quia & omnibus prodeſt,ff.de vſuc. naturaliter. Quid ſi
aliquis decem ab alio iuſte petat . reus tamen inique abſoluitur ,
& ideo ab actore merito appellatur.deniq; ipſe actor excommu-
nicatur.nũquid poteſt appellationem ſuam proſequi excommu-
nicatione ſua ſuperueniente non obſtante? Ita videtur,argum.in
hoc.ca.& ſ.ca.proxim.& infra ca.fin. Nunquid ergo in hoc caſu
iudex,qui de appel.cognoſcit ipſam ſententiam,ex quo iniquam
reperiret,retractabit? Ita videtur,arg.ſ.eod.cum inter.& nunquid
partem aduerſam ſibi condemnabit ? Videtur , quod ſic.quia ad
officium ſuum ſpectat,infra de teſtamen. Raynutius, & ca. Ray-
naldus.Dixit B.quod iniqua ſententia retractatur , ſed in tempus
abſolutionis eſt condemnatio differenda.Tu dicas, quod vtrum-
que eſt differendum,quod is qui in prima originaliter actor erat,
& in hac ſecunda appellationis actor originaliter inuenitur.vnde
ſicut in prima repulſus fuiſſet excommunicatus , ſic & in hac ſe-
cunda repelli debet, ex quo excommunicatus reperitur . Si ergo
vult audiri faciat ſe abſolui,arg.ĵ.eo c.j.ſupra.de offi.dele.pruden-
tiam. §.ſexta,& ſequen.Quid ergo ſi tantum moretur in ſuis ſecti
bus,quod tempus tranſeat, infra quod appellatio debeat exerce-
ri? De ſe per quem ſtat,& non de iudice, per quem non ſtat con-
queratur,arg.ff.de mino.cum mandato.C.de tranſac.cum dona-
tionis.Nam ex quo tempus lapſum eſt, & iuſta cauſa ſubuenien-
di non ſubeſt,rata manet ſententia.in auth.de his , qui ingreſſ. ad
app.§.hoc quoque ſancimus.colla.v.& ij.quæſtio.vj.ſi quis appel-
let.ĵ.de app.conſtitutus.§.fi.[In iudicio.] ſ.eod.cum inter.do.no.
[Partem.]verſic.[Aduerſam] ſcilicet archiepiſcopi.[Ad reſpon-
dendum eiſdem] ſcilicet,capitulo in cauſa appellationis, in qua
petebant ſententiam contra eos latam tanquam iniquam retra-
ctari.[Perperam] No.quod capitulum primo egit coram archie
piſcopo petendo confirmationem Petri quam in archipresbyte-
rum ſuum elegerat,a quo etiam archiepiſcopo appellauit.Secun-
dò egit dictam appellationem proſequẽdo coram præpoſito ſan
cti Stephani.Tertio egit coram abbate ſancti Saluatoris,& coniu
dicibus,petens coram eis ſententiam abſolutionis pro zepo latã
reuocari,quia in eo,quod pro ſe,ideſt capitulo lata erat,non pote
rat ipſum capitulum appellationem proſequi, quia nec ab eo ap-
pellauerat.Fatuum enim eſſet appellare a ſententia pro ſe lata.Et
ex his argumentatur.do.no.& dicit hic eſſe expreſſum,ꝙ nedum
reus,ſed etiam actor originaliter excõmunicatus cauſam appella
tionis proſequi poteſt,nec obſtat, ei exceptio excõmunicationis,
nec eſt contra,ĵ.vbi dicitur,ꝙ hæc exceptio in qualibet parte litis
opponitur,vnde videtur poſſe concludi , ergo & poſt appellatio-
nem,quia do.no.inde excipit hunc caſum, vnde ſic ſupplet illud
verbum in qualibet parte litis,ſubaudi , niſi in cauſa appellatio-
nis,arg.huius decre.vt ibi no.Et eſt hoc mirabile, quia ſi actor ex-
communicatus in iudicio,etiam vſque ad ſententiam proceſſiſ-
ſet,poſſet tunc repelli,& excipi ne iudex ad ſententiam procede-
ret,cum ſit excommunicatus,& tamen lata ; ſententia contra ip-
ſum,a qua appellauit a proſecutione appellationis non poteſt re-
pelli.Sed hoc ideo eſt,quia ante ſententiam contra ipſum latam
ſi repellatur,nullum damnum habet per iudicem occaſione ſen
tentiæ,quæ adhuc lata non eſt, vnde & ibi non læditur æquitas iu
dicantis.Sed poſtquam per ſententiam iudicis quæſitum eſt ius al
teri parti,& ſibi damnum irrogatum,niſi appellare poſſet , & ap-
pellationem proſequi , æquitas iudicij læderetur , & abſurdum :
immo per iniquum eſſet,ſi reo vincente forte iniuſte,actori victo
appellationis defenſio negaretur,vt patet in eo, quod legit. & no-
tatur,ſ.eod.cum inter priorem, § j. Quid ſi procurator alicuius ,
qui principalem cauſam egit a ſententia contra ſe lata,appellauit
& ſtatim ab aliquo competenti iudice excommunicatus . nun-
quid poteſt proſequi hanc appellationem? Dicũt quidam, quod
ſic,quia aliter læderetur æquitas iudicantis,vt dictum eſt, ſed con
tra , quia procurator & ſi appellare debeat, non tamen de neceſſi
tate tenetur proſequi cauſam appellationis,vt C. de procur. inui-
tus.ſupra de procura.non iniuſte.§.fin.reſpon.j. & in fin. apparet
ergo,quod ſi proſequatur, voluntarius proſequitur . & ex hoc ſe-
quitur,quod cum proſecutio ſine participatione hominum non
poſſet fieri,talis communioni fidelium ſe uoluntarius ingerit, er
go peccat,ut patet in eo, quod legitur,& notatur ĵ.de cler.ex. mi.
illud dominus.§.illud autem. & cum hæc fiant corã iudice hoc
ſciente peccat etiam ipſe iudex,qui poteſt ipſum repellere a pec-
cato,& non repellit,vt patet infra c.j.& ij.quæſt.vij.negligere.& in

eo,quod leg.& no.ſ̃.de offic.deleg.cap.j. Solu. non peccat procu-
rator in hoc caſu,ſi fidem ſuam ſeruet domino, cui eam promi-
ſit ſecundum do. no. nam & ſi ius eum abſoluat a proſecutione
neceſſaria,tamen quãtum ad Deum etiam nudum uerbum ſer-
uare,& adimplere tenetur,vt patet xxij.qõ.v. iuramenti. & in eo,
quod legitur,& not.ſ̃.de pactis capit.ij.& iij. Alij tamen contradi-
cunt ſecundum do.no.aſſerentes, quod talis procurator non po-
teſt proſequi cauſam appellationis,& ſtant oppoſitioni factæ, &
iuribus,& rationibus inductis,ſ̃.eod.gl.ab illo.verſi.ſed contra. vſ-
que ad ver.ſolutio.Nec obſtat,quod dictum eſt in dicto.verſic.ſo.
quia illud intelligendum eſt,quando expreſſe dedit fidem. quod
ſi contingeret ipſum contrariam ſententiam reportare, non ſo-
lùm appellaret,ſed etiam cauſam appellationis proſequeretur vſ-
que in fi.ex ſola autem tacita fide data,ad hoc non tenetur, vt di-
ctum eſt.Sed & poteſt dici,quod etiam vbi expreſſe illud promi-
ſit,non tenetur hoc obſeruare, quia & ſi expreſſe dixit. promitto
tibi,quod etiam ſi cõtingat me excommunicari appellationem
4 proſequar, etiam in hoc † caſu turpis videtur fuiſſe promiſſio,ꝓ-
pter periculum animarum,& ſic nõ eſt obſeruanda, vt patet 22.
quæſtio.4.in malis.& in eo,quod legitur,& nota. ſupra de pact.c.
fin. Si uero ſimpliciter promiſit ſe appellationem proſequi,ſtatu
ſuo ſic immutato, non tenetur ſeruare etiam ſuper hoc præſtitũ
iuramẽtum,quod hanc conditionem intelligitur habuiſſe, ſi ſta-
tus meus non fuerit immutatus,vt patet in eo,quod legit.& no-
tatur ſ̃.de iureiurando quemadmodum,reſpon.j.verſic. non ob-
ſtante.Sed nec obſtat,quod dictum eſt ſ̃.eod.gl.verſi. dicunt qui-
dam,quia illud intelligendum eſt de principali.porro ſi procura-
tor (qui nec ad hoc tenetur) non poteſt proſequi ius alterius, nõ
propter hoc dicitur lædi æquitas iudicantis, qui nec principalem
repellit,proſequatur ergo ius ſuum,ſi uoluerit principalis, alioqn
de ſe tantum,& non de procuratore,qui ad hoc nõ cogitur, nec
de iure,a quo nec repellitur,quæri poteſt.Quid ſi quis appellat no
mine alterius extra iudicium,& is,cui nomine appellatum eſt,ap
pellationem ipſam ratificauerit,nunquid is,qui appellauit proſe-
qui poteſt ipſam? Reſpon.non ſi excommunicatus ſit, quia talis
appellatio vim obtinet actionis. Sed & ſi excommunicatus non
ſit,adhuc ſine mandato nouo,ipſam proſequi non poteſt ſecun-
dum do.no.cuius eſt mens totius huius glo.Subauditu, niſi eſſet
de coniunctis perſonis,quæ etiam ſine mandato ad agendum ad
mittuntur cum cautione,quod dic,vt leg.& not.ſupra de reſcrip.
nonnulli.in fi.[Propter quod] verſi.[Appellarunt] & bene,vt ſe-
quitur.¶[Mandamus] iij.pars.[Exceptione] cum capitulum ex-
communicari nequiuerit,vt not.ſupra.§.j.verſi.j. ſuper verbo op-
poſitæ.& etiam ſi prælatus excommunicetur nihilominus ad de
fenſionem ſuam admittitur,vt ſupra legitur,& not.Quinimmo,
& ſi agatur de actione eccleſiæ: † delictum perſonæ non debet in
damnum,vel detrimentum eccleſiæ redundare.ſ̃.eod.cum vene
rabilis.§.intelleximus.verſi.licet autem.[Procedatis,]ad iudicem
qui grauauit,remittitur hic pars appellans,& ideo contra.j̃.de ap
pel.vt debitus.Poteſt dici,quod iudex nõ grauauit,vnde,& appel-
lans iniuſte appellauerat,ſecundum d.n.Vel dic,quod hoc fuit fa
ctum ad petitionem partis grauatæ, vt infra, de app. interpoſita.
§.ille denique.ſi.j̃.de præbẽ.dilectus.3.vel hoc ideo eſt,quia com-
muni conſenſu fuerant iſti iudices impetrati,vnde non niſi com
muni conſenſu fuerant permutandi,arg.j̃.de reg.iur.c.j.ff.de pac.
ab emptione,ſed ſecunda ſolutio præualet.

SVMMARIVM.

1 *Exceptionum multæ ſunt ſpecies.*
2 *Proceſſus habitus cum excommunicato an ualeat.*
3 *Sententia lata per iudicem excommunicatum non retractatur.*
4 *Omnia conceſſa,niſi prohibita.*
5 *Ratio de omnibus reddenda.*
6 *Communicare excommunicato eſt mortale.*
7 *Equitas Iudicij & Iudicis quanta ſit.*
8 *Reus doloſus in expenſis condemnandus.*
9 *Eccleſia de occultis non iudicat.*
10 *Iuri publico renuntiari poteſt.*
11 *Prælatus examinare debet promouendum ex officio.*

CAP. XIIII.

EXceptionem. &c.[In dilatorijs] Ad in-
telligentiam huius mate
1 riæ nota,† quod exceptionum alia peremptoria, alia
dilatoria,alia mixta. Dilatoriarum alia dilatoria ſo-
lutionis,alia declinatoria iudicij.& hæc triplex eſt, quia alia pro-
ponitur contra iudicem,alia contra reſcriptum,alia contra agen
tem.Inter has omnes primo loco proponenda eſt recuſatio iudi-
cis,arg.ſ̃.de prob.quoniam.vbi de hoc,& eſt ratio, quia ſi aliquid
faciat pars coram iudice,tanquam coram iudice,videtur ipſum
tacite approbaſſe,j̃.de re iudi. inter monaſterium. Aliæ vero duæ
declinatoriæ ante ingreſſum litis proponendæ ſunt, & approban-
dæ,C.de excep.l.fi.C.de procura.ita demum,argu.C. de iud.ſanci
mus.in fi.Poſt litem autem conteſta.vel etiam citra poſt ſtatutũ
terminum ad dilatorias proponendas, proponi non poſſunt, n ſi
de nouo emergant,vt leg.& not.ſ̃.eod.paſtoralis.Excipe exceptio
nem falſi ſuggeſtionis,vel veri ſuppreſſionis, quæ ſecundum nos
proponi poteſt etiam poſt lit.conteſta.quod dic,vt no.ſupra de re
ſcrip.dilectus filius abbas.in fi.Porro dilatoria ſolutionis ante litis
conteſt.proponi debet,ſed probanda eſt, poſtquam actor funda-
uerit intentionem ſuam,C.de probat. exceptionem.3.quæſt.6.§.
exceptio.Sed & quandoque poteſt proponi etiam in cauſa appel
lationis,ſ̃.de fide inſtrumen.cum Ioannes.C.de excep. ſi quidem
Peremptoria autem proponi poteſt quandocunque ante ſenten
tiam,dummodo non ſit in cauſa concluſum.C.de excep.preſcri
ptionem.j̃.titu.primo auditis.& ſ̃.de teſti.ca.de teſtibus.in fi.ſ̃. de
fide inſtrumen.cum dilectus.Sed & poſt ſententiam in cauſa ap-
pellationis.C.ſen.reſcin non poſſ.peremptorias.ſupra de teſti.fra-
ternitatis. Mixta vero poteſt dici excommunicationis exceptio,
quia partim accedit ad naturam peremptoriæ, partim ad naturã
dilatoriæ.in hoc enim eſt dilatoria, quia licet probetur non pro-
pter hoc debitum permittitur principale,ſed accedit ad naturam
peremptoriæ,quia non ſolum ante litis conteſt.immo & poſt.&
etiam lata ſententia opponitur, & ea probata apparet iudicium
retro,nullum fuiſſe,vt hic,& j̃.de re iud.ad probandum.in quo &
aſſimilatur exceptionem falſi,quæ & poſt ſententiam opponitur
ſ̃.eod.venerabilis.§.intelleximus.verſi.at non ſolum.Quod intel-
ligas,quando excommunicatio eſt publica.ſecus enim de occul
ta.quod dic,vt legitur,& plene no.extra.d.no.eod.titu.pia. de hac
tamen materia no.ſpacioſius in ſumma.eo.tit.§.& quando.[Pro
ponendis] ideſt in diem aſſignatam ad dilatorias proponendas,
vel ante litis conteſt.[In qualibet] non obſtante.ſ̃.eodem paſto-
ralis.[Parte] cauſæ principalis,ſecus ſi ab ea fuerit appellatum,in
cauſa enim appellationis etiam actori non obſtat exceptio excõ
municationis,vt patet in eo,quod leg.& not.ſupra. ca.proxim.§.
j.verſicu.pen.ſuper verbo.perperam ſecundum d.n. [Opponere]
ſemel & ſecundo,dummodo de ipſa infra x.dies fidem faciat,ex-
2 tra do.n.eod.titu.pia. ipſa tamen probata, † licet excommunica-
tus repellatur,valent tamen ea,quæ acta ſunt cum eo,ſi occultus
erat.ſecus ſi publicus,vt ibidem.& j̃.ſequitur.[Minime] Argum.
quod excommunicatio opponitur actori,non ſolum, quæ præ-
ceſſit litem,ſed etiam illa,quam incurrit etiam poſt litis conteſt.
cum hæc exceptio (ſicut hic dicitur) poſſet opponi in qualibet
parte litis,tamen quantumcunque opponatur etiam coram del.
abſolui poteſt ſecundum, quòd tam in textu quam in gloſis tra-
3 ditur,ſ̃.de offi.deleg.prudentiam.§.penul.& fi.†Sententia autem,
a iudice excommunicato lata, non retractatur,niſi forte eſſet pu
blice excommunicatus.j̃.de re iudi. ad probandum.Alij dicunt,
quod etiam ſi probetur publice fuiſſe excommunicatus, tamen
propter vtilitatem eorum,qui apud eum egerunt,non eſt ſenten
tia retractanda,arg.ff.de offic.præto. Barbarius ſecundum do.no.
& C.de teſtamentis.l.prima.Sed primum verius eſt etiam per ea-
dem iura,quia loquuntur de ſeruo,qui ignorabatur ſeruus,& cõ-
muniter credebatur lib.ergo nõ loquuntur de publico,ſed de oc-
culto.De excommunicatione vero rei,conſtat, quod nunquam
poteſt excipi contra ſentẽtiam pro eo latam, vt patet in eo,quod
legitur,& not.ſ̃.eod.cum inter priorem.§.j.& j̃.eod.c.fi.Sed de ex
communicatione actoris ſecus eſt ſecundum do.n.Verum eſt,ꝙ
ſecus eſt,quam in reo,ſed non eſt ſecus,quam in iudice.immo ea
quæ cum actore excommunicato,ſed occulte quouſque conui-
ctus fuerit acta ſunt, rata manent,argu.ſ̃.de procu.c.fi.quod dic,
vt legitur,& no.extra do.no.eod.titu.pia.§.ſi vero poſtmodum.Si
vero eſſet publice excommunicatus, tunc ea,quæ cum ipſo in iu
dicio aguntur,irrita ſunt,vt in eiſdem iuribus,& ſupra. de proba.
poſt ceſſionem.Hoc tamen non approbat dom.no.dicens quòd
non peccat actor, qui rem ſuam petendo participat excommu-
nicato,nec reus, qui ad mandatum iudicis cum excommunica-
to litigat, & ſi actori excommunicato licet communicare cum
alijs,vt ius ſuum conſequatur, multo fortius licet reo non excõ-
municato communicare actori excommunicato, vt damnum
cauſæ & pœnam iuris vitet,arg.11.quæſtio. iij. quam multos.j̃.de
ſenten.excommu.ſi vero.ſecundum do.no. cuius eſt maior pars
totius huius glo. Fateor tamen, quòd aut hanc vltimam partem
gloſæ ſuæ non intelligo, aut erronea eſt euidẽter,nuſquam enim
inuenio,quòd excommunicatus publicus poſſit agere,immo &
ſi reus non excipiat,eſt officio iudicis repellendus,vt infra eo.§.fi.
niſi in cauſa appellationis.j̃.eod.cap.fi. & ſeq.alias defendendo.ſ̃.
4 eo.cum inter priorem.§.j. [Prohibetur] Arg.quod † omnia ſunt
conceſſa,niſi inueniantur prohibita.ſi.ſupra,de offic. archipræſb.
cap.ij.§.pen.quod dic,vt plene no.ſupra.de tranſla. eodem cap.ij.
§.ſed neque.verſi.fin. [Quod eſt] verſi.[Obſeruandum] ſubaudi
5 & eſt ratio. [Ne quiſquã] &c.& eſt arg.quod † de omnibus eſt ra-
tio red-

ADDITIO.

a No.quod valet proceſſus habitus cum excommunicato,ſi occultus erat.
ſecus,ſi publicus. Aduerte tamen,quia hoc poterat procedere de iure an
tiquo.hodie vero vtrum,& quando hoc procedat.vide per do. Abba.hic
circa vlt.col.ver.quæro quid ſi excommunicatio erat occulta.

tio reddenda.quod dic,vt no.ſ̃.de reſcri.ſi quando.[Animæ ſuæ]
6 Ar.quod communicare † excommunicato eſt mortale.& ſi me
tus interueniat.ad idem.ſ̃.quod me.cau.ſacris.vbi de hoc. [Qui.]
verſi.ſ.reus.[Si eam] ſ.exceptionem.[Omiſerit] malitioſæ. nam
& ſi ex iuſta cauſa etiam ſcienter hoc omittat,puta,quia tunc nõ
habebat probationes paratas,ſed modo habet, tunc condemna-
a bitur in expenſis.[a] ſm d.n.ff.de eden.argentarius.§.pen. verſi. ſed
nõ eſt ita.Et no.quoddam ſpeciale in hac exceptione.ſ. ꝙ & ſi ex
certa ſcientia omiſſa ſit nihilominus opponi poteſt,vt ſ̃.dixit.Se-
cus in alijs dilatorijs.ſ̃.de offi.del.inſinuante,j̃.de re iud.inter mo-
naſterium.3.q.v.quia ſuſpecti.punitur tamen in expenſis propter
dolum,vt hic ſequitur.[Vt actor] ſecus ſi hoc omittat,quia non
habet probationes paratas.nam tunc habet locum.ext.eo.tit.pia.
quod dic,vt no.in præcedenti glo.[In laboribus,] quia ſcit ipſum
eſſe excommunicatũ, & probari poteſt,quia publicatus eſt. hoc
autem tacet coram iudice,qui hoc ignorat,cogitans, ꝙ quando
voluerit exceptionem probare, probabit iudicium retro nullum
7 fuiſſe.[Fatigetur.] † No.quanta eſt æquitas iudicij, & iudicis ſub-
ueniendum eſt enim,& occurrendum laboribus inutili per quę-
ſtionum.§.porro.in fi.etiam ſi pars odioſa ſit, quia excommuni-
cata,vt hic.nec enim eſt hoc(conſiderata æquitate iudicij)atten-
dendum,ſ̃.eod.cum inter.§.j.verſi.vnde in talibus.ergo hæc ratio
quando agitur de eccleſiarum prouiſionibus eſſet multo fortius
attendenda,& omnis dilationum materia amputanda, vt patet
ſ̃.de elec.cum inter vniuerſas.§.quia vero. & c.ne pro defectu. rñ.
j.& cap.quia propter.reſpon.j.& ut lite non cont.quoniam.§.por
ro.verſi.etenim.& §.ſi vero aliter.verſic. ꝙ ſi forſan. & in eo,quod
leg.& nota.j̃.de app.oblatæ.§.pen.Et ſunt hæc iura contra iudices
qui neglectis eccleſiarum,& animarum periculis, prouiſiones ip
ſarum permittunt protrahi per ambages. [Legitimis] legitimæ
expenſę ſunt ſi excommunicationem probauit,vt reus,qui hanc
exceptionem malicioſæ omiſerit opponere condẽnetur in om-
nibus expenſis,quas actor fecit,dum ipſe,ſiue reus probationes in
duxerunt ſuper alijs exceptionibus,vel ſuper principali, vel quo-
cunque alio modo vſque ad tempus, quo excommunicationis
exceptio fuit propoſita, quia illæ fruſtratoriæ factæ ſunt propter
maliciam rei nunc excommunicationem huiuſmodi proponẽ
tis,arg.C.de iud.ſancimus.Sed & ad expenſas, quas fecit actor pro
ꝓbatione durante excommunicationis,dummodo reus ipſam ꝓ-
bauerit,condemnari non debet,quia in hoc non vexauit actorẽ,
ſicut ex ſententia pro eo lata apparet,arg.C.de iudic.rem non no-
uam. Si vero reus in probatione exceptionis excommunicatio-
nis deficiat,tunc condemnabitur in illis expenſis tantum,quæ oc
caſione ipſius exceptionis propoſitæ factæ ſunt, & nõ in alijs,quæ
præceſſerunt,quia factæ propter vtilitatem actoris. & ideo valent
omnia,ac ſi excommunicationis exceptio propoſita non fuiſſet
ſecundum do.n.cuius eſt mens totius huius gl.Et poteſt exaudiri
hoc vbi actor excommunicatus erat publicæ in remotis partib.
vel in illis,in quibus agebatur,cum hoc ignorabatur.vnde nec iu
dex,qui hoc ignorabat ipſum potuit repellere, nec ea quæ cum
ipſo publice excommunicato acta ſunt poſſunt valere, vt patet
in eo,quod no.ſ̃.eod.cap.circa prin.ſuper verbo minime, alias e-
nim ſi omnino occultus eſſet,cum ea, quæ cum ipſo acta ſunt,
rata maneant,vt ibi no.expenſas,quæ occaſione eorũ factæ,ſunt
petere non poſſet,cum nec ſua interſit, ex quo valent acta, ac ſi
hæc exceptio propoſita non fuiſſet,vt dictum eſt ſ̃.Sed nec in pri-
mo caſu.vbi ſ.in remotis partibus publice excommunicatus eſt,
videtur hoc de facili locum habere, nam præſumendum eſt, ꝙ
hoc ſciret,ex quo de facto ſuo agitur,argu.ſ̃.de reſcrip.ab excom
municato,& ſi hoc ſciebat in dolo, vel in culpa depræhenditur,
quia agit & communioni hominum ſe ingerit,infra de cler. ex-
com.mi.illud dominus.§.illud autem.& ideo ſi ponamus, quod
reus in dolo,& culpa depręhendatur,quia hanc exceptionem nõ
oppoſuit non eſt locus condemnationi expenſarum, ſed potius
compenſationem doli cum dolo,& culpæ cum culpa,ff.de dolo.
ſi duo.ff.de compenſa.ſi ambo.infra.de adul.cap.penul.& fin.Di-
cas ergo hoc,quod hic obiicitur poſſe intelligi, quando actor in
remotis partibus ſolẽniter fuit excommunicatus, & publicatus,
quamuis ignorans & abſens,quod bene fieri poteſt,vt patet in eo
quod leg.& nota.infra,de app.cum ſit Romana in fi. & hoc ſcie-
bat reus ſe,quandocunque vellet,probare poſſe. ideoque reus do-
loſe egit,qui ab initio hoc tacuit.actor uero in nullo dolo depræ-
henditur,quia hoc ignorauit arg.in eo,quod legitur,& nota.j̃.de
8 cleri.excom.mi.apoſtolicæ.vnde & actori bonæ fidei reus † dolo
ſus condemnandus eſt in expenſis legitimis,vt hic dicit.& expo-
ne legitimis.i.legitimæ taxatis,& iuratis.quod dic vt no.ſupra.de
procur.auditis.§.j.& c.conſtitutis.§.j.in fin. [Condemnandus]cũ
ergo ſuper expenſis ferenda ſit ſententia ſi appareat fraus non ex-
communicanti contra excommunicatum pro ipſo excommu-
nicato,vt hic dicit,multo fortius & in principali ſi de iuſtitia ap
pareat idem excommunicatus eſt abſoluendus, & vtrumque iu-
ſtum eſt,quia in talibus non attenditur fauor, vel odium, ſed po-
tius conſideratur iuſtitia,& æquitas iudicantis, ſupra eo. cum in-
ter priorem.§.j.Talis igitur in expenſis condemnatur, ſed execu-
tio differtur quouſque excommunicatus fuerit abſolutus,vel eſt
ſpeciale in hoc caſu in pœnam doloſi. Nec eſt dubitandum de
peccato,ex quo iſtud fit auctoritate Papæ, & iuris, xj.quæſtio.iij.
quoniam multos.xxiij.quęſt.iiij.qui peccat,quod dic,vt not.j̃.eo.
cap.fin.in fi.¶[Excommunicatus.] ij.pars.[Publice.].q.d. ex quo
publicatus,vnde & in partibus illis non licet ignorare,xvj.d.quod
dicitis.ſupra de poſtulat.præla.ca.j.§.quod nec ſufficit.vbi de hoc.
Et colligitur ex hac litera a cõtrario ſenſu, quòd ea, quę fiunt in
iudicio cum excommunicato occulto ualent, etiam ſi excom-
municatio poſtea detegatur,ad idem infra, de re iudi.ad proban-
dum.ſupra de procurat.cap.fi.& expreſſum eſt extra.do.noſt.eod.
9 titu.pia.§.ſi uero poſtmodum.& eſt ratio, † quia de occultis non
iudicat eccleſia,infra de ſimon.ſicut in fi.nec de ipſis diuinare te-
nemur,ff.ad leg.aquil.ſi putator infra,vt benefi.eccl.ca. vnico.§.j.
verſi.quoniam,nec tenemur ad eorum obſeruationem, ſupra de
conſti.cap.ij.82.diſtin.propoſuiſti.& intelligas publicum,ſi iudex
tulit publice ſententiam in loco conſueto præſentibus officiali-
bus,& partibus,vel altera abſente per contumaciam, C. quomo-
do,& quando iudex,ſi vt proponis C.de ſentent. excommu. peri-
re.l.ij.ſecus ſi occulte in camera proferatur,C.de ſenten. & inter-
locut. omnium iudicum, cum ſententiam. talis enim occultus
quouſque denunciatus ſit reputatur.ad hoc 19.diſt.Anaſtaſius.ſu-
pra de offic.deleg.conſuluit.§.ne vero,& no.de ſimili materia.in-
fra de vſur.cum in tua dioce. [Non opponitur]& ſi etiam dolo-
10 ſæ taceatur,vt pręmiſit,& ſic patet,† quod iuri publico renuncia-
re poteſt,ff.de poſtul.quos prætor,quod dic,vt no.infra.de for.cõ-
11 peten.ſi diligenti.[Officio,]ſic ex officio ſuo † prælatus examina-
re debet promouendum,& ſi pars taceat, ſupra de elect. cum no-
bis olim.§. his igitur,& cap. nihil eſt. Sic & militem procuratorẽ
repellit,ff.de procurat.filiusfamil.§.veterani.C. de procurat.mili-
tem.C.locati milites.Sic & compenſationem admittit, licet pars
hoc non petat,ff.de petit.hæred.l.fi.ff.de iniur. item apud Labeo-
nem.§.ſi quis. Sic & quædam poſſunt obijci poſt ſententiam C.
de iur. & facti ignor.l. prima.ff.ad maced.l.cauſam.[Iudicis]hoc
ſcientis.poſſet enim in vna eſſe occultum, & in alia eſſe notoriũ
regione,ſed vbi iudex certus eſt debet cõmunionis periculis ob-
b uiare[b] & ſibi & alijs prouidere,vt hic patet.& extra.do.noſt.eod.
titu.pia.[Repellendus.]niſi in caſu in quo non ſolum repellit iu-
dex excommunicatum, immo & ipſum agere cogit, vt patet,ſu-
pra,de offic.ordi.ſignificauit,in fi.& niſi reus contradicat,& petat
procedi in lite cœpta, quod poteſt facere ex quo ſemel ſibi obla-
tus eſt libellus,C. quomodo & quando iudex authen. qui ſemel,
C.de epiſco.& cle.autem generaliter.& legitur, & no.ſupra de do
lo,& contum.cauſam quæ.quinimmo & idem videtur dicendũ
etiam ſi reus adhuc ab excommunicato conuentus non fuerit:
ſed ab eo timeat conueniri,argu.C.de ingen.& manu.diffamari,
infra qui fil.ſunt leg.lator.& patet in eo,quod not.ſupra. de prob.
licet reſpon.j.ver.ſuper quo. alioquin quod in odium excommu
nicati dictum eſt & in fauorem non excommunicati,retorque-
retur in fauorem excommunicati, & in damnum non excom-
municati.quod eſſe non debet,vt patet C.de legi. quod fauore,&
in eo quod leg.& not.j̃.de do.inter virum,& vxo.& ſi neceſſe.§.j.
ad fin.& ſ̃.de iudi.intelleximus ſecundum do.no.

ADDITIONES.

a ¶In expenſis. Adde dom.Henr.bo.hic qui hoc idem no.poſt iſtum & Inn.
b ¶Abuiare.Quid autem ſi iudex ex officio ſuo inhabilem non repellit,nũ
quid poſſit pars appellare. Io.And.& communiter doct.ſecundum d.Ab.
hic tenent,ꝙ non.Et idem vult.Specu.ti.de offi.iud.§.intendit.circa prin.
vbi generaliter dicit iudicem non grauare,ſi non facit,quod ex mero of
ficio ſuo facere poteſt.Et ad idem vide Pe.de Ancha.poſt lap.in pen. col.
in cap.pia.eod.titu.lib.6.

SVMMARIVM.

1 *Rei vendicatio non competit niſi contra poſsidentem.*
2 *Dolus pro poſſeſſione habetur.*
3 *Exceptio rei iudicatæ non obſtat,niſi ad minus tria concurrant.*

CAP. XIII.

ADuerſario. &c.[Tuo] rei vendicatione cõ
uentio.[Abſoluto] a petitione
tua.[Quoniam.] & ſi poſſideret. [Tempore] ſubau-
di maxime.idem enim eſſet, & ſi tempore motæ li-
tis poſſidebat,ſed poſtea ſine dolo deſijt poſſidere, vt
ff.de rei ven.ſi autem.& l.ſi in rem.& ſequenti. & l.ſi culpa. & l.is,
qui dolo.& l.ſequentibus.ſecundum.do.no.quod dic vt no.in ſe-
quentibus gl.[Litis] ideſt tempore quo lis fuit conte. [Ab ipſo]
quod & verum eſt etiam ſi tempore motę litis poſſidebat,ſed po
ſtea tempore ſententiæ ſine dolo &c. ad hoc enim quod in rei vẽ
dicatione ſequatur codemnatio requiritur ꝙ reus poſſideat tem-
pore litis conte.& tempore ſententiæ.Porro ſi tempore litis cõte.
poſſidebat demum ſine dolo malo deſijt poſſidere abſoluitur. ff.
de rei vendi. ſi autem.§.j. Quod & verum eſt niſi ſe liti obtulerit.
1 quamuis enim rei † vendicatio non competat, niſi contra poſſi-
dentem,vel ſaltem detinentem.ff.de rei ven.officium. ſi tñ ſe ob-

ſulerit condemnatur ſm quod diſtinguitur,ff.de rei vend.is qui ſe
obtulerit.& l.ſeq.reſpon.j.de hoc intellige.s̃.de conſti.eccleſia ſan
a ctæ Mariæ.[Poſſidere] Sed quis probabit [a] ꝙ ſine dolo deſijt poſſi
dere? Lex videtur dicere ꝙ ipſe reus qui conuenitur ff. de except.
rei iudi.ſi rem meam.& l.ſi a te.reſpon.j.& l.ſi quis ad exhibendū.
vnde hæc ſumpta eſt decre.ff.de rei vendi.eſt autem. & l.ſi poſſeſ-
ſor.Sed contra quia qui dolum dicit ipſum probare debet. ff. de
prob.quotiens.§.qui dolo.cui ſtandum eſt regulariter. Nec obſt.
præmiſſa.l.contraria.quia ſatis probat ſe non doloſum eo, ꝙ con
trarium non probatur.arg.C.qui mili.non poſſ. ſuper ſeruis.libr.
xij.& arg.C.de teſta.omni.ſic & probatur quis bene meritus eo,ꝙ
immeritus non probatur.ff.del.ij.cum pater.§.porro.ideo autem
dicit prædicta.l.ſine dolo.quia ſi dolo deſijt poſſidere condemnat̃
2 ac ſi poſſideret † cum dolus pro poſſeſſione habeatur.C.de reg.iu.
qui dolo.& l.parem.ff.de rei uen.is qui dolo, & l.ſi autem.§. ſed
& ſi is.ff.de peti.hæred.nec vllam.§.is quoque.& l.etiam.§.item ſi
quis.& l.ſed & ſi lege.§.ſin autem.§.perinde.[Exceptio] ſic. C.ad
3 exhibendum.l.iij. [Non obſtabit.] Ad hoc enim † vt non obſtet
hæc exceptio tria ad minus cōcurrere debent, ꝙ idem ſit corpus
ſiue eadem quantitas.Idem ius ſiue cauſa petendi.& eadem con-
ditio perſonarum.ff.de excep.rei iud.ſi rem meam & l.cum quę-
ritur.Sed & in rei vendicatione poſſeſſio conſideranda eſt,vt not.
s̃.eo.c.ſuper verbo.ab ipſo.& idem eſt in petitione hæreditatis, &
in actione ad exhibendum,vt in iuribus ibidem allegatis.

ADDITIO.

a ¶Quis probabit.Vide gl.hic,& do.Abb.poſt eam uerſicu. nunc quæro in
prima colon.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus conueniri poteſt.*
2 *Excommunicatus in quibus auditur, & admittitur.*
3 *Eccleſia non claudit gremium redeunti.*

CAP. XIIII.

VEnerabilem. &c.[Narbonenſem] excō-
municatum, vt ſequitur &
1 conuentum † nam excommunicatus conueniri po-
teſt,s̃. de iudi. intelleximus. [A iudicibus] contra ip-
ſum impetratis,& coram quibus conuentus fuit. [Grauamine]
expreſſo,ut leg.& no.s̃.eod.dilecte.reſpon.j.ver.& ipſe.[Litteras.]
in quibus de excommunicatione nulla fiebat mentio, quare di-
cebantur non valere,& male,vt ſequitur.¶ Et ſi ex cauſis] ij.pars.
[Alijs.] & ab alijs iudicibus. idem eſſet & ſi ex eiſdem cauſis, & p
eoſdem iudices ſententia lata poſt appellationem.quod dic vt le.
& not.s̃.eo.dilecte. & c. ſignificauerunt. vbi hæc materia plenius
expeditur.[Ad proſequendam]verſi.No.excommunicatum nō
ſolum poſſe proſequi appellationem cauſę pro qua excommuni
catus eſt,ſed etiam penitus diuerſam ſm do.no.vt & no.in præce
den.gl.[Litteras] quas impetrare poteſt ſuper appellatione ſua ſi-
cut & appellare,& ipſam proſequi,vt hic patet, & 3.q.9. re vera.j̃.
de ſenten.excommu.per tuas.& s̃.eod.dilecti. dilecte, ſignificaue-
runt, & idem eſt vbicunque impetrat ad defenſionem ſuam, &
2 ſi non appellauerit. † puta ſi quæratur de nullitate ſententiæ con-
tra ipſum latæ,arg.s̃.eod.cum inter. & c.ſignificauerunt.§.j.verſi.
j.vbi no.de hoc.ſuper verbo omnis legitima,verſi. & idem eſt. &
ſequentibus.parum enim prodeſſet ei, quod permitteretur ſe de-
fendere,niſi & ſuper defenſione ſua poſſet literas impetrare, arg.
hic.nam & defenſio,ſiue exceptio quædam ſpecies eſt appellatio
nis.ff.de arbi.non diſtinguemus.§.cum quidam.in fin. ſicut ergo
poteſt impetrari ſuper appellatione,ſic & ſuper defenſione, alias
autem neceſſe habet de excommunicatione, & cauſa ipſius, vel
etiam cauſis(ſi plures ſunt)facere mentionem,quod dic,vt legit̃,
& notatur.s̃.de offic.ord.ex parte.j̃.de ſenten.excommu.cum pro
cauſa.& c.officij.[Admittendum]& eſt ratio,quia nihil &c.vt in
ſeq.§.¶Quia nihil] iij pars. & dic, quia ſubaudi excommunica-
tus appellare poteſt grauatus,ne Innocens cōdemnetur, vnde &
ei quælibet defenſio reſeruatur,vt s̃.eod.cum inter.§.j. [Sed nihil
excommunicato] &c.quod non eſt ſentiendum, quia hoc eſſet
imponere legem verbis.C.communia deleg l.ij.ad fi.& interpræ-
tatio talis fieri debet,quod res valeat & non pereat.j̃.de uerb.ſign.
abbate.§.contra quod fuerat.[Et ſuper ea] ſ.appellatione [Impe-
trare] & vti eis eadem ratione. Sed nunquid poteſt petere, quod
a ſententia pro eo lata mandetur executioni? Reſpon. non. [a] quia
nec ei ſolui debet debitum.argum.xv.quæſtio.vj.auctoritatem.&
cap.nos ſanctorum.& cap.iuratos ſecundum quoſdam. Hæc ta-
men ratio non placet.dom.noſt.quia ſecundum ipſum bene ſol
ui debet debitum excommunicato. Eſt autem alia melior ratio
quare non poteſt petere, quòd executioni mandetur.hęc ſcilicet
quia ad hoc petendum noua actio orta eſt ſcilicet, officium iudi
cis,quod pro actione proponitur,s̃.de offi.iudi.cap.ij. Vel actio in
factum ex ſententia C.de rebus.credit. actori. Excommunicatus
autem has actiones,vel alias intentare non poteſt, quia nec age-
re,nec etiam reconuenire poteſt quamuis conueniri poſſit, vt pa
tet in eo,quod legitur,& nota.s̃.de iudi.intelleximus.Cum igitur
hæc petitio locum nō habeat ſine actione. & excommunicatus
aliquam actionem nequeat intentare,ſequitur ipſa vi, quod nec
ſententiam executioni mandare poteſt petere.Eſt & alia ratio,qa
ex quo ſententia iuſte lata eſt pro excōmunicato eſto,quod non
mandetur executioni,non propter hoc læditur ęquitas iudicātis,
nec etiam ſemper is,qui pronunciat ſententiam ſuam executio-
ni mandat,ſed alius,ff.de re iud.a diuo pio.ſupra,de offic. deleg.ſi-
gnificaſti.Eſt & alia ratio,quia certum eſt,quod excommunica-
to impedimentum præſtat. & in poteſtate excommunicati eſt fa
3 cere ſe abſolui,† quia eccleſia non claudit gremium redeunti.C.
de ſumma tri.l.fin.ſi ergo iudex non mandat executioni ſenten-
tiam pro excommunicato latam,non de iure,vel iudice,ſed de ſe
potius conquæratur, nam quandocunque faciet ſe abſolui infra.
30.annos mandabitur ſententia executioni.Et poſſunt hæ ratio-
nes colligi ex eo,quod legitur,& notat.s̃.eod. cum inter priorem.
Alij tamen dicunt ſententiam pro excommunicato latam exe-
cutioni mandandam ſecundum dom. no. cuius eſt mens totius
huius gl.argum.j̃.titu.j.cum aliquibus,ſed non eſt ſuper hoc inſi-
ſtendum,quia hodie expreſſum eſt, quod hæc exceptio executio-
nem impedit.extra do.no.eo.tit.pia.§.penul.Vtrum autem excō
municato debitum ſit ſoluendum, & an valeant contractus ab
eo initi.dic vt plene not.ſupra de dolo,& contum. veritatis.§.fin.
Sed quæro. quomodo poteſt habere locum, quod ſententia pro
excommunicato lata executioni mandetur? certum eſt enim,ꝙ
ipſe non poteſt agere,ſed conueniri tantum, vt dictum eſt, igitur
ſi conueniat repellitur, & ſic nec pro ipſo ſententia dabitur, nec
aduerſarius ſibi condemnabitur ſententia ergo,quæ non eſt,exe-
cutioni mandari non poteſt,ſi vero conueniatur non poteſt pro
ipſo dari ſententia,niſi quod abſoluatur,ſententia autem abſolu-
toria executione non eget,quia ipſam ſecum portat. Ad hoc di-
cas hoc poſſe intelligi in excommunicato occulto agente qua-
cunque actione reali,ſiue perſonali,vel mixta,pro quo etiam ſen
tentia lata tenet,quam ſi petat executioni mandari excommuni
cationis exceptio obſtat ei dummodo probari poſſit, vt patet in
eo,quod legitur,& not.extra,do.no.eod.titu.pia.§.penul. & præd.
poteſt etiam hoc habere locum in excommunicato publico, &
alio conuento in duplicibus iudicijs ſcilicet,familiæ erciſcun. cō
muni di.& finium regu.ff.de iudi.in tribus iſtis iudicijs,in quibus
de natura ſui non ſolum pro actore, ſed etiam pro reo fit cōdem
natio,& adiudicatio, vt patet in titulis ſuis,tam in C. quam in ff.
& in quibuſdam aliis caſibus,in quibus reo ſi intentionem ſuam
fundauerit actor eſt condemnandus,quod dic, vt plene not.s̃.de
reſtitut.ſpolia.ex conquæſtione.§. primo ſuper verbo. ante ipſius
cauſæ ingreſſum.verſi.ſi quis etiam obtulerit libellum.& ſequen-
tibus.vſque ad fi.ipſius glo.ſed & poteſt hoc exemplificari in con
demnatione expenſarum,prout leg.& not.s̃.eo. exceptionem.ſu
per verbo condemnandus.

ADDITIO.

a ¶Adde Archidia.in c.ſicut.2.q.j.& tex.in c.pia.§.fi.j̃.eo.lib.6. Et guido. pa-
pæ.in ſuis deci.deciſione.215.incip.an executio. in 4.col.

¶De pręſcriptionibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Fauor fidei præſcriptionem inducit.*
2 *Præſcriptio minor quadragenaria non currit eccleſiæ.*
3 *Præſcriptio non currit eccleſiæ ſede vacante.*
4 *Prælato excommunicato præſcriptio non currit.*
5 *Eccleſia pupillo comparatur.*
6 *Hæreticus quandiu talis eſt agere non poteſt.*

CAPITVLVM PRIMVM.

PLacuit. &c.Pars.j̃. de parochijs.c.j.xvj.
q.3.placuit ij.reſpō.j. per quod
intelligitur iſtud,vt no.j̃.[Quiſquam] epiſco-
pus[Aliquem locum.] olim catholicum,ſed
in errorem donatiſtarum lapſum. [Cōuerte-
rit] ab hereſi in qua lapſus erat per prædicatio
nem ſuam, admonito proprio epiſcopo & p
ſex menſes negligente exiſtēte [Si tamen] ſ.ſic conuerſum. [Per
triennium] Sed contra.xvj.q.iij.placuit ij.reſpon.j. Sol.illud intel
ligitur quando epiſcopus lapſi populi non fuit præmonitus & iō
maius tempus habet.hic vero loquitur quando fuit præmonitus
& ideo minus tempus habet. Vel ibi ponitur tempus poſt quod
licet alijs ep̄is populū lapſum in hereſim acquirere ac lucrari,hic
interponitur

interponitur tempus poſt quod epiſcopus lapſi populi nō poteſt
ipſum repetere. Currit tamen breuis pręſcriptio cōtra eccleſiam
fauore fidei ſecundum d.n.quod dic,vt no.j̃.eo.c. ſuper verbo.ab
eo.Vel iſtud eſt intelligendum ſm illud,& ideo dic per trienniū
ſubaudi & ſex menſes de quibus.s̃.interlineaui.& ſic non eſt con
tra.xvj.q.3.placuit vt quicunque,ſed ſuppletur hoc per illud, vt s̃.
no. [Nemine] ſ.epiſcopo de cuius diocęſi locus erat [Ab eo.] ſ.
epiſcopo qui locum conuertit.& ſic currit hæc præſcriptio trien-
nij contra eccleſiam.per quod aperte reprobatur opinio naſonis
a qui ſcripſit eccleſiam ſemper eſſe reſtituendam [a]. tanquam pu-
pillam. nam ſi poneretur loco adoleſcentis cum temporalis ſit
hæc præſcriptio,non curreret contra ipſam.C. in quibus.cauſis.
in integ.reſt.non eſt ne.ſancimus.C.eo.tit.ſicut in rem,quod dic
1 vt no.s̃.de reſti.in integ.c.j.† Hanc autem præſcritionem inducit
2 fauor fidei.arg.j̃.de conuer.infide.c.ij. in fi.alias ei † non currit re
gulariter contra eccleſiam præſcriptio minor quadragenaria.16.
q.3.§.quas actiones.j̃.eod. illud autem. [Non repetatur] iure cōi.
nam per beneficium reſtitutionis in integrum forſan.j̃.quadriē-
nium audiretur.s̃.de reſti.in inte.c.j.[Si tamen.]ver.[Fuerit ep̄s]
hoc excipit ex eo,quod s̃.dixit per triennium.&c.[Si autem]ver
ſic.[Non fuerit] ſ.ep̄s ſed vacauit ſedes, vel ſi non vacauit omni-
3 no:epiſcopus tamen hęreticus erat,vt j̃.§.vnico. Et ſic † patet ꝙ
vacante ſede,ſeu tempore illo quo prælatus non poteſt agere: nō
4 currit præſcriptio eccleſiæ,vt hic,& j̃.eo.de quarta.† ergo prælato
excommunicato non currit.s̃.de iudi.intelleximus.& s̃. de exce.
cum inter priorem.extra.d.n.de offic.vica.Romana.li.vi. Aliqui
tamen dixerunt ꝙ currit quia vacante eccleſia poteſt Iconomus
noīe eiuſdem conuenire,& conueniri.xij.q.ij.vulteranæ. & c.vo-
bis,quo nil falſius eſt cum legitimo careat defenſore, vt patet.j̃.
ne ſede vac.c.j.& fin.& adde quod no.in ſeq.gl.[Non præiudice-
tur] Sed contra,quia & ſi vacet eccleſia tamen defenſore non ca
ret,quia poteſt yconomus eccleſiæ conueniri.12.q.2. vulteranæ.
ergo currit præſcriptio.arg.ff.ex quibus cau.ma.is qui rei publice,
So.non ſequitur hoc poteſt quis agere & conueniri per procura.
vel alium,ergo currit præſcriptio contra eum.habes enim inſtan
tiam in pupillo qui per tutorē,vel auctoritate ipſius agere,& cō-
ueniri poteſt ſm quod legitur, & diſtinguitur, vtrum poſſit fari,
vel non.ff.de admi.tuto.l.j. & tamen non currit præſcriptio ei. C.
5 de præſcri.xxx.ann. ſicut in rem.ſic & dicendum eſt in eccleſia,†
quæ pupilla eſt & ei comparatur,vt patet in eo,quod leg. & no.s̃.
de reſt.in inte.c.j.ſm d.n.& adde.quod no.in præcedenti gl.[Ma-
trici eccleſiæ.] i.cathedrali.j̃.de verb.ſig.venerabili. in fi.aliter ſu-
mitur.s̃.de tranſac.prætcrea.2.j̃.c.ex tranſmiſſa.ad fi. [Sed liceat.]
ver.in eo caſu quando vacat eccleſia.[Epiſcopum] ſ.conſecratū
vel conſecrandum.dum tamen confirmatum,nam poſtea eccle
ſia ſponſum habet qui,& ea quæ iuriſdictionis ſunt exercere pōt,
vt patet.s̃.de elec.ex tranſmiſſa.s̃.de tranſla.epi.c.j.& 2.§ j.¶ Item
ſi] 2.pars in qua mutat caſum.prædicta enim locum habent vbi
ep̄s remanſit catholicus, & locus ſiue populus in hæreſim lapſus
fuit,hoc autem loquitur,quādo ep̄s cum aliqua parte parrochia-
norum ſuorum lapſus eſt in hæreſim, alia parte catholica rema-
nente & dicit,ꝙ huic epiſcopo non currit pręſcriptio quandiu in
hęreſi permanet,ſed tunc demum qn̄ recōciliatus eſt incipit cur
rere contra ipſum ſm do.n.Sed quæ poteſt eſſe hæc ratio,ꝙ con-
tra catholicum currat pręſcriptio, vt s̃.rn̄.j. & contra hęreticum
non currat vt hic.hoc enim ſatis abſurdum videtur, ꝙ melior ſit
conditio delinquentis quam non delinquentis, & ideo poteſt ſi-
gnari contra id,quod le.ff.de dona.inter virum & vxo.l.3.§.j.s̃.de
poſtula.pręla.c.j.§.pen.& j̃.de dona.inter virum & vxor. & ſi ne-
ceſſe.§.j.cum ſuis concor.Sol. non conſideratur in hac materia.
ſ.præſcriptionis fauor,vel odium,ſed ſolummodo agendi poten-
b tia,vel impotentia. [b] nam præſcriptiones non contra delinquen
tes,ſed contra negligentes,& ſui iuris contemptores ſunt adinuen
te.j̃.eo.vigilanti.§ j.in eo quo epō catholico cum agere poſſit cur-
6 rit pręſcriptio.hęretico autem ideo non currit,† quia quandiu ta
lis eſt agere non poteſt,vt & not.j̃.verſic.j. [Epiſcopus] cuius erat
locus ſupradictus. [Ex donati] hęretici a quo & donatiſte dicun-
tur.j̃.de parroch.c.j.24.q.3.c.fi.verſi.donatiſte.[Præfinitum] ſ.triē
nium lapſum ipſo in hęreſi exiſtente [Sed ex quo.] verſic.& dic.
[Sed ex eo die,ex quo conuerſus eſt] &c. & ſic tunc demum in-
cipit currere pręſcriptio contra eccleſiam,quando eſt,qui nomi-
ne eius agat,vt no.s̃.eo.reſpon.j.verſi.ſi autem non fuit. & patet s̃.
de elect.quia tua diligentia.

ADDITIONES.

a ¶Reſtituendam.Adde an contra præſcriptionem detur eccleſiæ infra qua
driennium beneficium reſtitutionis in integrum late per dom. Abb.hic
3.col.verſi. vlterius quæro.vbi tandem concludit, quod ſic. quod & hic
ſentit Hoſt.remittens ad c.j.de reſti.in integ.s̃.Sed ſtatim idem hoſt. rece
dit a dicto ſuo dicens per hunc tex.reprobari opin.Naſonis, qui dicebat
eccleſiam reſtituendam contra præſcriptionem ſicut pupillum. Sed ipſe
met Hoſti.tenuit primam ſuam opi.videlicet,quod eccleſia poſſit reſtitui
aduerſus præſcriptionem in ſum.de in integ.reſti.§.3.prope fi. Conſidera
ſi placet,quod Hoſt.non videtur dicere eccleſiam non eſſe reſtituendam
infra quadriennium aduerſus præſcriptionem,ſed reprobat opi.Naſonis
dicentis,quod ſemper erat reſtituenda.Adde etiam an,& quando contra
locum religioſum currat præſcriptio. An & quando aduerſus præſcri-
ptionem reſtitutio detur.Et an tempus quadriennij conceſſi ad reſtituē
dum contra præſcriptionem ſit vtile,uel continuum per do.Abb.conſil.
32.in primo uolum.
b ¶Vel impotentia.Adde an, & quando non ualenti agere currat præſcri-
ptio.do.Abb.in d.conſil.32.1. uolum.

SVMMARIVM.

1 *Quis a iure ſuo deſiſtere debet propter ſcandalum.*
2 *Seruos Dei inuolui non decet contentioſo iudicio.*
3 *Bona eccleſiarum pauperum ſunt.*
4 *Omnia communicanda tempore neceſſitatis.*
5 *Victu & veſtitu contenti ſumus.*
6 *Negligentia pręlati non præiudicat ſucceſſori.*
7 *Res inuaſa præſcribi non poteſt.*
8 *Princeps contra alium quomodo præſcriptiones, interrumpat.*

CAP. II.

NIhil prodeſt. Nihil cum ſcandalo.] Argu.
1 ꝙ † propter ſcandalum deſi-
a ſtendum eſt a iure ſuo [a] x.q.3.cauendum.xj.q.1.noli-
te.vnde & dominus licet ſciret tributum non eſſe ſol
uendum ipſum ſoluit propter ſcandalum euitandum.vt ibi.& a-
poſtolus proprijs manibus victum quærebat vt ſcandalum euita-
ret.xxviij.q.j.iam nunc.ante fi.hac eadem ratione beatus auguſti
nus conſuetudinem obſeruabat.xij.diſt.illa in fi.Arg. contra.j̃.de
regu.iu.qui ſcandalizauerit,quod dic vt no.s̃.de renunt. niſi cum
pridem.§.pro graui quoque ſcandalo.& de temp.ord.c.2.[Fora-
2 li.] i.† cōtentioſo iudicio cui non decet ſeruos dei inuolui. de ac
cuſ.olim.I.V.& P.rn̄.j. ver.in negotio.& no.j̃. de ſindico.c.vnico.
[Strepitu] hęc uerba expone vt plene not.j̃.de ſtat.mon.ca.fin.§.
ꝙ ſi abbas.verſi.j in fi.[Vobiſcum] ſi ſcribatur Italie patricijs,bo-
b na eſt littera.ſi vero patricio [b] cauſa humilitatis ſic loquitur ſicut
no.j̃.de teſta.filius.§.j.alias hodie ſecus eſſet vt patet j̃.de cri.falſis,
quam graui.[De cauſis pauperum] i.religioſorum. maxime.idē
3 eſt enim & in alijs quantum ad ſcandalum, † & ſic bona eccleſia
rum pauperum ſunt.xvj.q.j.quoniam quicquid. xxiij.qō.7.quod
autem.& q.8.conuenior. circa prin. Dicuntur autem pauperum
4 ideo,quia tempore † neceſſitatis ſunt omnia communicāda. 47.
5 diſt.ſicut hi.12.q.j.c.ij.& q.ij. aurum.& ca.gloria. † Sic & victu &
veſtitu contenti ſumus.q.ij. epiſcopus. nec ſunt approprianda ut
patet.j̃.de pręben.cap.iij.& de dona.c.ij. [Scripſiſſe] & ſi hoc feci-
mus ex ſuperabundanti iuſtitia proceſſit, ſed nec in hoc peccaui
mus ſecundum d.no.[Meminimus] & ideo forte creditis, ꝙ res
pauperum quas teneris retinere poſſitis,quaſi vobis videamur fe-
ciſſe pactum de nō petendo.quod falſum eſt.& ideo ſequitur. ſed
illud &c.[Sed illud] verſi.[Patientiam noſtram futuris.] Arg.eſt
6 hic † quod negligentia ſiue taciturnitas. pręlati non pręiudicat
ſucceſſori,quia delictum perſonę &c.s̃.tit.j.cum venerabilis.§.in-
telleximus.vnde & tempore pręlati male alienationis non currit
pręſcriptio.xvj.q.3.ſi ſacerdotes.& pręlatus conditionem eccleſię
c deteriorem facere non poteſt [c] infra.de do.c.ij. quę oīa uera ſunt
in alienationibus & delictis & quantumcunque taceat, dūmo-
do pręſcriptio completa non ſit alioquin contra.s̃.c.proxi.& j̃.c.
auditis.[In rebus] per vos violenter inuaſis, ſeu occupatis. vnde
nec pręſcribi poſſunt.xvj.q.3.licet.93.diſt.illud.inſti.de vſuca.§.ꝙ
autem idem eſt ſi mala fide poſſideantur.j̃.e.c.fi. [Pręiudicium.]
quominus.j̃.c.annos poſſunt repeti,quantumcunque etiam bo-
na fide poſſideantur,vt patet in eo quod leg.& no.j̃.eod. cum no-
bis.Et ſic eſt,arg. hic ꝙ quamuis quadragenaria pręſcriptio cur-
rat eccleſijs adeo,ꝙ poſtea non audiantur pręlati,vt patet.j̃.co. de
quarta & c ad aures.tamen ſummus pontifex nomine romanę
eccleſię cui ſubſunt omnes alie.s̃.de ſumm. Trini.ca.fi.ad fi.non
obſt. pręſcriptione quadragenaria audietur, niſi & centenaria ſit
completa quę ſola ei currit. vt in auth. vt Romana eccleſia gau-
deat &c.§.j.col.ij.xviij.q. 3.nemo,nam & de iure ſuo agere poteſt
quamuis inferior eccleſia ſuccubuerit, vt patet infra, de capellis
mo.capi.ij.§.fi.Si ergo epiſcopus nomine eccleſię diocœſi. ſuę ad
mittitur ad agendum,j̃.de ſucc.ab inteſta.capit. fina. & Abbas j̃.
eo.ex tranſmiſſa.ſic & Papa nomine omnium eccleſiarum,cum
& omnes intelligantur eſſe de ſua diocę.generali, vt patet in eo,
quod legitur,& notatur ſupra.de offic. archipresbit. capitulo 3.§.
confeſſiones.& de offic.vica. tua nobis. Sed contra, infra eodē.ad
audientiam

ADDITIONES.

a ¶Deſiſtendum a iure ſuo Fely.hic in princ.addit bo.tex.in l.item ſi res.in
ſiu.ff.de alie.iudi.mutand.cau.fact.ibi non eſt uerecunda eius cogitatio,
qui potius uult re carere,quam ob eam ſępius litigare. Ponderat tamen
hic dom.And.Bar.in adi.ad pa.quod tex.hic dicit,uelle,& non dicit debe
re,& ſic uoluntarie,& non ex debito.
b ¶Patricio.domi.Abb.intelligit,quod ſcribatur patriciæ, & ita eſt,ut ap-
paret ex ſupraſcriptione.
c ¶Non poteſt. Adde utrum prælatus poſſit facere conditionem eccleſiæ
deteriorem. Bart.in l.iubemus nullam.C.de ſacro.ſan. eccle.

audientiam.§.fina. verſicu.reſpicientes.ſecundum vnam expoſi-
tionem.dic,vt ibi notatur. Hæc etiam verba Principis quandam
interruptionem videntur facere,arg.xvj.q.iij.§.poteſt. verſic.is au
tem.C.de ann.excep.vt perfectius.& adde quod notatur in ſequē
ti glo.[Non facturam] etiam in his,quæ ſpectant ad Romanam
eccleſiam,ſalua taciturnitate centum annorum,xvj.q.3.§.poteſt
& notatur in præcedenti glo.in princip.Vel dic,quod loquitur in
7 re inuaſa,† quæ præſcribi non poteſt,xvj.q.iij.§. licet. Vel dic,† ꝙ
8 vnus Princeps contra alium per tales proteſtationes interrumpit
a præſcriptionem,cum non ſit alius coram quo conueniatur [a], ar.
C.de an.ex.vt perfectius.ſecundum d.n.dic vt not. in præced.gloſ.

ADDITIO.

a ¶Conuenietur.Adde d.Ab.hic,in uer.tertium intellectum, vbi multum
extollit hanc lecturam,quam ſequuntur cõiter doct. ſed ſecundum eum
non congruit huic literæ, cum ipſa patricia potuiſſet in iudicio conue-
niri,vt patet in tex.ibi,nihil cum forali ſtrepitu. & ipſe ponit aliam lect.
no.in fi.verſi.vel dic.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio 30.annorum an admittatur.*
2 *Eccleſia præſcribit,contra laicum ſpacio 30.annorum.*

CAP. III.

Sanctorum. &c. [Sanctiones] xvj.q.iij.c.j.
& ij.& capitulo.placuit.& ca.
1 quicunque.quæ † admittunt præſcriptionem xxx.an
nor.ſed hodie non tenent,immo corriguntur, j̃.ca.j.
& capitulo illud,vel dic,vt notatur j̃. [Vt omnes poſſeſſiones.] id
eſt omnia iura prouincialia dominus noſter.[Pertinentes.] acci
pe,perpetuo teneantur, quod eſt in fi.ſubaudi ab his fratribus no
ſtris,a quibus,&c.vt ſequitur.& dic pertinentes,ſcilicet ſpe.j̃.de pe
cul.cleri.per totum, & ſic loquitur in patrimonialibus rebus epi-
ſcoporũ,nec corrigitur aliquo iure.Vel dic pertinentes, ſicut cre-
ditur: puta,quia emptæ ſunt bona fide,ſed a non domino, qui &
malam fidem habuit.Et ſic † eſt caſus, ꝙ eccleſia præſcribit con-
tra laicum,C.de præſcriptio.long.temp.l.j.& autenti.ibi poſita,&
adde quod notatur in ſequenti gl.[A quibus,] ſcilicet fratribus.
[Per triginta] contra laicos,nam & vnus archiepiſcopus infra ꝓ
uinciam alterius quandoque etiam contra laicos aliqua præſcri-
bit. Alioquin ſi vna eccleſia præſcribat contra aliam, neceſſarij
ſunt quadraginta anni,vt patet in eo quod legitur & notatur j̃. ca
pitulo j.Vel melius videtur dicere,quod vnus archiepiſcopus con
tra alium ſpacio triginta ann.iura prouincialia præſcribit, & lo-
quitur ſecundum antiqua tempora,ſecundum dominum nr̃m.
quaſi dicat,hodie non ſeruatur.Tu dicas,vt notatur in præceden-
ti gl.[Quiete.] ideſt ſine interruptione aliqua. alioquin contra,j̃.
eo.illud in fi.[Et ſincere.] ideſt bona fide, ſine qua non currit præ
ſcriptio,j̃.eo.vigilanti.hoc tamen præſumitur, niſi contra probe-
tur,ar.C.qui mi.non poſ.ſuper ſeruis.lib.xij.q.xvi.q.4. volumus.ff.
de probatio.quotiens.§.qui dolo.[Abſque Synodali.] per quam
fit interruptio,ſm d.n.ſubaudi tu,ſi aliter non poſſit lis conteſta-
a ri [a], C.de an.ex.vt perfectius.alias non videtur hoc locum hic ha
bere poſſe,C.de præſcrip.xxx.ann.ſicut in rem.

ADDITIO.

a ¶Conteſtari. An autem per conteſtationem nullam interrumpatur præ-
ſcriptio,& de multiplici interruptione pſcriptionis vide plene per Bart.
in l.naturaliter.ff.de uſucapio.& do.Abb.in conſi.94.in primo uolu.

SVMMARIVM.

1 *Quarta de omnibus ſpectat ad Epiſcopum.*
2 *Seruitus ruſtica amittitur ſpatio x.annorum.*
3 *Acquiſitio ſeruitutum.*
4 *Titulus requiritur in rebus immobilibus,in ſeruitutibus, uel iuribus non.*
5 *Titulus vtrum præſumetur.*

CAP. IIII.

De quarta. &c. [Decimæ] & repete quarta.
[Oblationis] id eſt mortuariorũ,
j̃.de ſepultu.certificari.Vel oblationis, quæ fit pro de-
functis,j̃.de vſuris.quanto.§.j.de verbo.ſignifi.cum in
1 ter vos.de quibus † omnibus ad epiſcopum ſpectat quarta de iu-
re communi,vt legitur & notatur j̃.de decimis.quoniam.[Cleri
cus.] id eſt rector,vel aliquam dignitatem, vel officium habens,
etenim hoc nomine perſonæ præſcribi non poſſet, argumen.j̃.
de iure patron.de iure.Loquitur ergo de tali,qui nomine eccleſiæ
vel officij ipſam quartam bona fide poſſedit, puta quia in alterius
loco ſucceſſit,ff.de regu. iuris. qui in alterius. vel alio quocunque
vis modo.ſecundum D.quod dic,vt notatur infra eodem capitu
lo,in fin.[Quadragenaria.]Hic notandum, ꝙ ſecundum ll.ſerui-
2 tus † ruſtica,quæ non habet interuallum,vel habet ſed modicum
puta aliquot horarum,vel etiã dierum,amittitur præſcriptione x.
annorum inter præſentes, & viginti inter abſentes. Si autem ha-
beat interuallum annorum vel menſium, tunc duplicatur tem-
pus,videlicet vt inter præſentes neceſſarij ſint viginti anni,& inter
abſentes quadraginta,argumen.ff. quemadmodum ſer. amitt. ſi
ſic conſtituta ſit aqua.& C. de ſeruitu.l. prima idem intelligen-
dum eſt ſi habet interualla ſeptimarum, ſunt enim odia reſtrin-
genda,ff.de liber. & poſthum. cum quidam.Alij tamen dicunt,
quod non ſunt neceſſarij etiam inter abſentes, niſi viginti anni.
ſunt & qui aſſerunt, quod hæc diſtinctio non habet locum ſecun
dum canones: nam certum eſt, quod hoc ius, de quo hic loqui-
tur,ſcilicet perceptionis decimarum habet magnum interuallũ,
ſcilicet de menſibus vnius anni vſq; ad menſes alterius, & de vin-
demijs vſque ad vindemias, & tamen in eo non duplicatur tem-
pus,vt hic apparet.Tu vero dicas, quod hoc ius non habet inter-
uallum aliquod etiam horarum,immo quaſi cõtinuam cauſam
a habet, [a] cum quotidie poſſint & debeant recipi decimæ non ſolũ
perſonales,ſed etiam prædiales, quia prædia quotidie aliquos fru-
ctus producere poſſunt,de quibus & quarta eſt ſoluenda, argum.
in eo,quod legitur & notatur, infra de decimis. ex parte ſecunda,
& capitulo,non eſt in poteſtate. Idem etiam dicendum eſt de iu-
re eligendi: nam & ſi quotidie non eligant,quia nec quotidie va-
cat eccleſia,eſt tamen aptum hoc ius ad quotidie eligendum, ꝗa
& quotidie vacare poteſt eccleſia, & quotidie apta eſt ad vacan
dum, argumen.eius quod dicitur de ſtillicidio,ff. de ſeruitu.vrba
præd.foramen.& ideo in hoc iure ſufficiunt xl. anni, vt hic legit
& notatur ſupra,de cauſa poſſeſſi.cum eccleſia.§.fin.verſic.nec ex
eo.& cap.cum olim.& ſupra,de elect,Cumana.§.penul.ad fin. Si
autem ſit ius,quod interuallum certum & deputatum ab homi-
ne, vel a iure recipit,quale eſt,quod quis omni anno in dedicatio
nis, vel alicuius feſtiuitatis,vel alio certo die partem oblationum
vel aliud certum ſeruitium recipiat,decima quæſtione tertia,nec
numerus.xviij.quæſtione ſecunda Eleutherius infra,de cenſibus,
cum venerabilis.in hoc caſu ſecundum eos,qui dicũt tempus eſ-
ſe duplicãdum,neceſſarij ſunt octuaginta anni. Seruitutes etiam
vrbanorum prædiorum tempore amittuntur. Sed hæc eſt diffe-
rentia inter ſeruitutem ruſticam & urbanam, quia ruſtica perit
certo tempore non vtendo,vrbana vero per ſolum non vſum nõ
omnino perit, ſed ita demum, ſi vicarius ſimul vſucapit liberta-
tem.veluti ſi ædes tuæ ædibus meis ſeruiant, ne tuæ altius tollan-
tur,ne luminibus mearum ædium officiant. in hoc caſu ſi ego ꝑ
ſtatutum tempus feneſtras meas perfixas habuero, vel obſtruxe-
ro, ita demum ius meum amitto, ſi tu per idem tempus altius
ſublatas habueris ædes tuas, alioquin ſi nihil noui feceris, retinet
3 ſeruitutem,vt ff.de ſeruitu.vrba.prædi.hæc autem iura.† Sed & cir
b ca acquiſitionem ſeruitutum [b] vel conſimilium iurium notabis
quod ſi ius,de quo agitur,habeat cauſam perpetuam atque conti
nuam,ſicut eſt ſeruitus aquæductus, quæ ſine intermiſſione duci-
tur,uel quaſi perpetuam, vt eſt videre in caſibus ſupradictis, ac-
quiritur ſeruitus per præſcriptionem x.annorum inter præſentes,
& triginta inter abſentes ad ſimilitudinem rerum immobilium.
4 C.de ſeruitu.l.ſecunda.C.de præſcrip.long.tempo.l.fin. † Sed hæc
eſt differẽtia, quia in rebus immobilibus requiritur titulus,vt ibi,
ſed in ſeruitutibus ſiue iuribus non requiritur ibi, immo ſufficit
ſolus vſus,vt patet ff.ſi ſeruitus vẽd. ſi quis diuturno. & in eo quod
notatur infra eodem ſi diligenti. Et incipit hoc tempus currere,
ex quo quis cœpit vti illo iure non vi, non clam, non præcario,
ſciente videlicet illo,cui fiebat præiudicium, & non contradicen
te ſed tacente & hoc ipſum probare debet ſecundum quoſdam,
& ſic intelligunt ff.quemadmodum ſer.amit.l.fina.ff. de iti.actu-
que pri.l.j.§.Iulianus.ſi autem non habeant cauſam perpetuam,
& continuam,vt eſt ſeruitus viæ, & ſeruitiorum extraordinario-
rum præſtatio.hęc & ſimilia non præſcribuntur, niſi tanto tem-
pore percipiantur, cuius contrarii memoria non extitit, decima
quæſtio.tertia,quia cognouimus.100.diſtin.contra morem.& pa
tet in eo,quod legitur,& notat.infra.de verb.ſign.ſuper quibuſdã.
§.j.verſic.ſi.ad idem ff. de aqua plu.arc.l.i.§.j. & l.ij.§. antepenul.ff.
de aqua quo.& ęſti.hoc iure.§.ductus aquæ.Vel ibi ideo exigitur
tam longa præſcriptio,quia aqua dicitur de flumine publico. Et
hoc ſcias,

ADDITIONES.

a ¶Quaſi continuam cauſam habet.Adde, vtrum ius percipiendi decimas
dicatur habere cauſam continuam,uel diſcontinuam,& an & quanto tẽ
pore poſſit præſcribi,late per domin.Anto.in repeti.cap. peruenit.in 20.
col.de cenſib.Et Franc.Areti.conſil.30.& 154.& Petr. de Anchara. conſil.
141.Et domin.Abba. poſt Innocen. hic in tertia colunna uerſiculo,extra
gloſſa.
b ¶Acquiſitionem ſeruitutum.Adde ad materiam gloſſ. magiſtralem in l.
ſeruitutes.ff.de ſeru tit.generali,quæ tractat de ſeruitutibus cauſam cõ-
tinuam,uel diſcontinuam habentibuſ,de quo etiam pulchre per Bart.in
l.2.C.de ſeruitu. & aqua.

hoc ſcias,ꝙ ius percipiendi decimas de fructibus fundi cõtinuã
habet cauſam,ſed ius percipiendi decimas de vino vel grano tan
tum, vel de omnibus munitis tantum, vel conſimilibus non
habet cauſam perpetuam, quia hæc percipiuntur temporibus
certis tantum,vt & no.j̃.e.ad aures,ſm d.n.cuius eſt mens totius
huius gl.Quæ quantum ad canones potius eſt ſubtilis quam vti-
lis,ſiue enim agamus de corporalibus,ſiue in corporalibus conti
nuam cauſam habentibus,vel non regulariter eſt tenendum, ꝙ
ſola præſcriptio quadragenaria currit contra eccleſiam, & nulla
minor,vt no.j̃.e.ſuper verbo,videtur.Sed nec in eccleſiaſticis cur
a rit præſcriptio ſine titulo [a] contra illum ad minus,qui id de quo
agitur de iure communi petere poteſt,vt notatur.infra. eodẽ.ſu-
per verbo,non admittit.Quinimo etiam hi,qui contra ius com-
mune petunt ſe admitti ad eligendum, neceſſe habent exprime-
re,quo iure hoc petant.quod dic,vt legitur & no.ſ̃.de elec.conſti
tutis.& dic,quadragenaria cum titulo.alias contra,j̃.e.ſi diligenti.
[Tueri.]hoc poteſt intelligi, quando epiſcopus dedit & remiſit
hanc quartam ſine conſenſu capituli,nam talis donatio dat titu
tulum præſcribendi,j̃.de donati.apoſtolicę.§.j.j̃.de iure patro.cu-
ra.Si autem de conſenſu capituli hoc feciſſet,nec reuocari poſ-
ſet,nec præſcriptio neceſſaria eſſet.ſic intellige xij.q.iij.c.ſi.[Vide-
tur]minor enim quadragenaria præſcriptione non ſufficit regu-
lariter cõtra eccleſiam,vt hic patet,& j̃.e.ad aures.& c.illud.xvj.q.
iii.§.quas actiones.& §.poteſt.ad.fi. per vnam columnam.ver.in
canonibus. cauſaliter autem quandoque eſt contrarium reperi-
re,vt le.& no.ſ̃.c.j. ſed eccleſia contra laicum ſpacio xxx.annorũ
præſcribit.& ſic poteſt intelligi.ſ̃.c.prox.vt ibi no.[Niſi forte]ver.
b [Caruiſſet]hoc enim tempus ſubducendum eſt [b] j̃.e.auditis.& c.
cum nobis.& eſt ratio,vt.no.ſ̃.eo. c.rñ.j. ver.ſi autem non fuerit.
[Qui.]ſ.paſtor.[Exigere.]quia ad hoc tenetur præſtito iuramen-
to,vt no.ſ̃.de iureiu.ego.[Debuiſſet.] ſubaudi,nec tricẽnalis ſuffi-
ceret.& ſic continuatur ſequens ver.nam Romana eccleſia &c.
[Nam Romana.]ver.[Contra eccleſiam.]bene dicit,nam con-
tra laicum,ipſam admittit,vt ſ̃..c.proxm.[Non admittit]Sed vi-
detur,ꝙ nec quadragenariam admittere debet in hoc caſu,nam
& quarta de iure cõmuni ad epiſcopum pertinet, x.q.iij. vnino.
j̃.eo.cum olim.vnde ſi clericus ceſſat in ſolutione,cum malæ fi-
dei ſit.non præſcribit.C. de præſcrip.xxx.an.male agitur.j̃. c.j.Sol
intelligas,ꝙ ab iſto clerico non poteſt incipere præſcriptio,niſi ti
tulum habuiſſet,qui & ſi minus iuſtus ſit,ſufficit,vt no.j̃.co.ſi dili
genti. Si vero ab aliquo prædeceſſorum fuerit inchoata præſcri-
ptio,potuit preſcriptionem complere tanquam bonæ fidei poſ
ſeſſor,quia qui in alterius loco ſuccedit,iuſtam habet ignorantię
5 cauſam,ff.de reg.iur.qui in alterius,ſecundum B.† Tu dicas,quod
non præſumitur titulus, niſi ab eo qui ipſum transferre potuit,
habeatur, vt expreſſe probatur infra de decimis. dudum, quod
dic,vt ibi notatur.ſed & hoc c.intellige, vt no.ſupra eodem.rñ.j.
ſuper verbo,tueri.

ADDITIONES.

a ¶Sine titulo.Subaudi tu,niſi ſit tanti temporis,de cuius initio non extet
memoria,j̃ e.ti.c.j.lib.vj.
b ¶Subducendum eſt.Adde an præſcriptio currat contra eccleſiam vacan
tem,Bar.in l.naturaliter.ff.de vſuca.

SVMMARIVM.

1 *Studenti competunt vigiliæ.*
2 *Vigilantibus & non dormientibus iura ſubueniunt.*
3 *Tempus obligationem non tollit.*
4 *Canonica interuptio fit per multam fidem ſuperuenientem.*
5 *Iura faciunt hoc eſſe meum,& illud tuum.*
6 *Princeps poteſt mihi dare rem alienam,& tutus ero.*
7 *Dominia rerum incerta eſſe non debent.*

CAP. V.

1 Vigilanti ſtudio. Studenti† competũt vi-
2 giliæ.Vigilãtibus† enim
& non dormientibus iura ſunt prodita,ff.de his quę
in frau.cre.pupillus in fi.ſuper quo vide quod nota.ſ̃.
de offi.primi.capi.vnico,ad fi.extra,d.n.de homicidio.pro huma
ni.§.j.[Cauendum.] inquantum volumus animabus proprijs,
prouidere,vt patet j̃.e.c.ſi [Alienis.]ſcilicet pſcrbendis.[Quoniã]
ver.[Nulla dierum antiqua.]quantacunque ſit, etiam ſi non ex-
tat memoria.[Malæ fidei.] & creditur quiſq; bonę fidei,niſi pro
betur cõtrarium,ff.de mino.intra vtile tempus.ante fi.C.de euic.
l.penul.& arg.in eo,quod legitur & notatur ſ̃.de præſumptio.c.fi.
ſed ſecundum leges ſecus eſt,C.de præſcrip.xxx.anno. ſi quis em-
ptionis.xvj.q.iij.præſcriptione.ſecundũ dominum noſtrum.Hoc
autem ſecus intelligas quantum ad præſcriptionem, non quan-
tum ad malam fidem,nam & ſecundum leges etiam cum ma-
la fide currit præſcriptio, ſed non ſecundum canones. & in hoc
ſecus eſt,vt hic patet,& in eo quod legitur & notatur j̃.e.c.ſi. quã-
tum autem ad præſcriptionem malę fidei non ſecus,ſed idem eſt,
vt probant concor.primo inductę.ſ̃.e.gl.vnde & ſecundum leges
qui malam fidem vel dolum proponit, ipſum probare debet ff.
de probatio.quotiens.§ qui dolo.[Poſſeſſorem] ſubaudi, nec doli
nere poteſt mala fide poſſidere.[Niſi reſipuerit.]&c.ſic j̃.e.ſi dili-
genti.& c.veniens.§.ſina.in fi.& c.quoniam.xvj.q.iij.licet.xxxiiii.
3 q.j.ſi virgo.xxxiij.q.v.quod Deo.Quod etiam ideo contingit, †ꝗa
tempus obligationem non tollit,ff.de act.& ob.obligationum.§.
placet.multo minus ipſam inducit,j̃.de cenſibus.peruenit. argu.
ff.de regu. iuris.fauorabiliores. & hoc ſecundum canones.ſecus.
ſecundum ll.C.de præſcriptio.xxx.anno.ſi quis emptionis. xvj.q.
a iij.§.poteſt.ſecundum B. quas dicas correctas [a] in vtroque foro,vt
patet in eo,quod legitur & no.j̃.e.c.fina.[Nouerit poſſidere]dum
4 eſt in præſcribendo.Et ſic patet,ꝙ† per malam fidem ſuperueniẽ
b tem fit interruptio canonica, [b] vt patet j̃. eodem.quoniam.Quid
ergo ſi iam præſcripſerat,antequam haberet ſciẽtiam rei alienæ?
Dicunt quidam, ꝙ ipſam tenetur reſtituere quantumcunque
præſcripſerit,ex quo ſcire incipit,quod alterius fuit, quia non di-
mittitur peccatum &c.xiiij.q.vj.ſi res.j̃.de vſur.cum tu. Alii con-
tra, quia completa præſcriptione tutus eſt ſecundum vtrunque
ius,vt j̃.c.proxi.C.de præſcriptione xxx.ann.omnes. ergo iure poſ
ſident per conſequens & iuſte,xiiij.q.iiij.quid dicam.ff. de acqui.
5 poſſeſ.iuſte.nam & iura faciunt† hoc eſſe meum, & illud tuum,
6 viij.diſti.quo iure.item princeps †poteſt mihi dare rem alienam
& tutus ero,ff.de euic.Lucius.C.de quadri.pręſcriptio.bene a Ze-
none. vnde & potuit hanc præſcriptionem inducere in odium
7 negligentis,vt j̃.ſequitur.& ne† dominia rerum incerta eſſent, ff.
de vſcap.l.j. & ne homines peruenirent ad arma, argumen.ff. de
vſuf.æquiſſim. Ala.dixit,ꝙ ſi talis ex cã lucratiua rẽ habeat,tunc
tenetur ipſam reſtituere, & ſic eſt vera prima opinio, argumen.
ff.de his qui in frau.cre.ꝙ autem.§.ſed quod cum pupillo.ſi vero
ex cauſa onerosa,tunc non tenetur reddere.& ſic eſt vera ſecun-
da opinio,argumen. xiiij.q.j. quod debetur.C. de iure deli.ſanci-
mus.§.ſed ſi legatarij.Sed hæc opinio reprobatur C. dę præſcrip.
long.tempo.l.penul.j̃.de donatio.apoſtolicę.reſponſo.j.ad fi.Nos
dicimus indiſtincte ſtandum eſſe ſecundæ opinioni quantum
ad iuris rigorem,vt j̃.e.c.j.& ij.& c.veniens.in c. & c.quoniam.in
fine.Dum tamen is,qui præſcripſit,non habeat conſcientiam re
mordentem.tunc enim tenetur rem reſtituere, & conſcientiam
ſuam ſequi,etiam ſi erronea ſit, j̃.de ſimonia. per tuas.ij. nam &
ſunt quidam,qui trepidauerunt timore,vbi non erat timor,j̃. de
ſimonia. & ſi quæſtiones.reſpon.j.in fi.& de hoc copioſius nota-
tur in ſumma,eo.tit.ſub rubrica,de præſcriptio.rerum immobi
li.§.quæ exigantur. ſub.§. verum quicquid. Sed & ſi præſcribens
conſilium prelati in hoc ſequi voluerit,non improbamus,argu-
mẽ.xiiij.q.j.quiſquis.v.di.ad eius vero concubitum.& in eo quod
legitur & no.ſ̃. de tempo.ordin.ad aures. Sed & ſi conſcientia in
nullo remordeat,nec neceſſe eſt confiteri.Eſt etiam caſus, ĩ quo
quis præſcribit cum rei ſcientia (non dico conſcientia) alienæ,vt
patet ſ̃.eodem ca.j.[Cum]ſubaudi.ex quo habet conſciẽtiam
remordentem.[Bonæ fidei.]&c.ſubaudi,nec obſtat quod poteſt
obiici de legibus Imperatorum contrarijs, quia ipſi conſideratio
nem rerum habuerunt,nos animarum,& ſic cõtinuatur ſequẽs
§.Epheſinus.&c.¶ Epheſinus.]ij.pars.quis iſte fuerit,ignoramus,
forſan Imperator fuit, vel aliquis iuris conſultus,qui primo edi-
dit legem iſtam,vt ſequitur.[Segniciem.]i. pigritiam, ſeu negli-
gentiam, nam contra tales odioſa præſcriptio eſt inducta, & ne
c dominia ſint incerta, [c] C.de an.exce.l.fi.ff.pro ſuo.l.fi.ff.de vſucap.
l.j.Inſti.de vſucap.reſpon.j.[Errorem & confuſionem.]ne domi
na eſſent incerta,ff.de vſuca.l.j.vnde voluit, quod cum mala fide
præſcriberetur non curans de periculis animarum, quæ tamen
ſunt rebus omnibus præponendæ,C.de ſacroſan.eccle.ſancimus.
j.& xij.q.i.præcipimus.[Primus.] quem alii Imperatores ſiue iu-
riſconſulti ſunt ſecuti.[Impoſuit]& ſi præſcribens habeat malã
fidem.¶ Nobis autem]iij.pars.ſubaudi, qui habemus curare de
animabus potius quam de rebus.[Cognits.]ſcilicet ipſi vero do-
mino ſcienti,ꝙ ab alio poſſidentur,C.de anna.excep.l.ſi.vel con-
gnitis ipſi poſſeſſori,qui ipſas ſcit alienas. [Quorum latentibus.]
ideſt ſiue is,cuius res preſcribitur,ignoret ipſam rem ab alio poſ-
ſideri.Vel latẽtibus poſſeſſori,qui ignorat ipſam rem alienam eſ-
ſe. [Placuit.] qđ & omnibus chriſtianis,& in omni foro placere
debet,cum nulla preſcriptio nulla cõſuetudo,nullum aliud vin-
culum ſeruandum ſit, vel probandum, ex quo inducit pericu-
lum animarum,vt patet in eo,quod legitur & notatur, ſupra de
conſuetudi.capitulo, fina.infra de præbend. extripandæ.§.j.]Vi-
gorem.] ſcilicet præſcriptionem aliquam, ſi preſcribens habeat
malam fidem,talis enim & ſi dominus rei ipſam ad ſe pertine-
re

ADDITIONES.

a ¶Studenti competunt vigiliæ,immo ſunt neceſſariæ ſecundum do. Ab.
hic in primo no.
b ¶Correctas.Vide tex.& Dy.in regu.poſſeſſor.de regu.iuris.lib.6.& Barto.
in l.priuilegia.C.de ſacroſan.eccle.vbi dicit,quod hoc ius canonicum cõ
cernat ſalutem animæ,debet ſeruare etiam in foro ciuili.
c ¶Interruptio canonica.Adde Bar.in l.naturaliter.ff.de vſuc.& do.Ab.hic
ver.an autem.mala.fides.
d ¶Ne dominia ſint incerta.Adde ex qua cauſa fuerit inuenta præſcriptio,
per Bar.in l.j.ff.de vſuca.& in l.nemo poteſt.ff.de leg.j.

re ignoret,preſcribere non poteſt,xxxiiij.qõ.ij.ſi virgo.ff.de peti.
he.ſed & ſi l.§.de eo.

SVMMARIVM.

1 *Bonam fidem quis habere non poteſt niſi per iuſtum titulum.*

CAP. VI.

AD aures. [Super decimis.]& ita habes hic ex-
preſſum, ꝙ præſcriptio quadraginta
annorum currit in decimis,cum tamen videretur ꝙ
tempus duplicari deberet, eo quod prout frequẽtius
ſemel tantum in anno colligũtur.ſed tu reſpondeas, ꝙ licet hoc
verum ſit de grano & vino, cauſa tamen & ius percipiendi ipſas
perpetuum & continuum eſt,ſm do.n.quod dic, vt plene no.s̃.
e.de quarta.[Quas.]ſcilicet decimas.[Earum]ſcilicet eccleſiarũ.
[In alterius parochia.]Sic nõ videtur præſcribere poſſe, quia nõ
1 †poteſt habere bonam fidem, niſi per iuſtum titulum excuſetur,
vt patet ĩ eo,quod legitur & no. s̃.c.proxi.& præc.[Et infra.] hoc
eſt quæritur,cum inter eccleſias ſuper hoc orta ſit quæſtio, quæ
ipſarũ potior ſit in iure.& ad hoc in ſequenti reſpondetur.¶ Tuę
fraternitati]ij.pars.[De iure.]i.canonico.s̃.de probatio.ex literis.
ĩ.de iure patro.quod autem.xiiij.q.v. non ſane. Et ciuili.C.de rei
vendica.quotiens.ff.de reg.iur.cum par.ff. de condi. ob turp.cau-
ſam.l.ſi ob turpem.ſm B. [Melior eſt conditio] id eſt illius, qui
pręſcripſit,nam & ſi caderet a poſſeſſione,& perueniret ad alium
quam ad illum,ad quem de iure pertineat, daretur eccleſię, quę
ipſas præſcripſerat,vtilis vendicatio contra ipſum, ex quo in præ
ſcribendo habuit malam fidem, nam & ſm leges etiam ſi mala
fide poſſediſſet.xxx.annis,haberet exceptionem, & etiam actio-
nem in quibuſdam caſibus,ſcilicet contra raptorem,contra fu-
rem, & etiam contra eum qui ob ſuam cõtumaciam paſſus eſt
miſſionem in poſſeſſionem,vt omnia hæc probantur C. de præ-
ſcrip.xxx.ann.ſi quis emptionis.ſm d.n.[Poſſidentis] quæ & præ
a ſcripſit bona fide,& iuſto titulo, & tempore ſufficienti,[a] ſcilicet
xl.annis,quia quadragenalis &c.vt ĩ ſe.§.¶ Quia quadragenalis.]
iij.pars.patet per hoc c.ꝙ pſcriptio currit bona fide,& iuſto titulo
interueniente,qua completa non tenetur is,qui præſcripſit, rem
reſtituere quaſi alienam,immo ſiue poſſideat,potior eſt, vt hic,
ſiue agat,vt patet ĩ.de decimis,cum ſint omnes.& c.ad apoſtoli-
cę.[Præſcriptio]cum bona fide,alioquin contra.in eo,quod legi
gitur & no.s̃.eo.de quarta.& c.vigilanti.[Omnem] vt patet C.de
pręſcriptio.xxx.anno. omnes. dummodo talis ſit res, quæ poſſit
b præſcribi,[b]alioquin contra,ĩ.c.j.& c.accedentes.& c.cum non li-
ceat.[Actionem]ar.ꝙ actio ſm canones eſt edenda. quod dic,vt
no.s̃.de iud.dilecti.& c.examinata.

ADDITIONES.

a ¶Sufficienti. An & quanto tempore eccleſia præſcribat contra eccleſiam
vide per do.Ab.conſi 94.& Dy.in reg poſſeſſor.de reg.iu.lib.6.

b ¶ Quę poſſit pręſcribi. Quæ autem ſunt ea, quæ inpræſcriptibilia, vide
per dom. Abba. conſi.xxiiij. in primo volum.& Bart.in l.fina.C. de fun.
limitro.lib.11.

SVMMARIVM.

1 *Præſcriptio oppoſita vtrum obſit.*
2 *Caſus octo in quibus non currit præſcriptio.*

CAP. VII.

CAuſam quę. Archidiaconum] agentem.
[Et nobilem virum] reum,
& laicum præſcriptionem opponentem. [Et infra.]
1 Hoc eſt,quęritur,†vtrum præſcriptio oppoſita obſit.
& reſpondetur ꝙ non,& quare non.¶ ideoque.]ij. pars. [Pręſcri-
ptione]a laico facta & oppoſita,quia cum laici &c.vt ĩ.§.j. Secus
ſi eccleſia contra eccleſiam præſcripſiſſet, vt s̃.c.proxi.[Conceſ-
ſione.]ita quod ſicut clericus in eis titulum habeat, nam paupe-
ribus & indigentibus ad ſuſtentationem ſuam, & in elemoſinã
dari poſſent,x.q.j.c.penul.& fi.ſm do.n. [Secularis ve.]facta poſt
a Lateranenſe concilium, ĩ.de decimis.prohibemus.& c. quam-
uis ſit graue.& c.nobis.& c.tua.& ĩ.quod dic, vt ibi notatur.[Op
ponere]ſcilicet conceſſionem pro titulo,per quem & bona fides
pręſumatur.quod dic,vt notatur.ĩ.de decimis,dudum.¶ Quia cũ
2 laici.]iij.pars [Decimas.]No.hic d.n.†octo caſus, in quibus non
currit præſcriptio tu vero dic,ꝙ ſuper hac materia poſſunt nota
ri xxxiiij.caſus in quibus præſcriptio impeditur, vt poteſt colligi
in eo quod plene notatur ĩ.eo.cum non liceat.§.fin. [Detinere.]
ciuiliter.d.n.ſic xvj.q.vij.c.j.& q.iij.§.poteſt.verſi.quod ſi priuatus.
[Non poſſunt] ſcilicet bona fide & ciuiliter, vnde nec procedit
pręſcriptio,s̃.eo.vigilanti.ĩ.eod.quoniam.nec poſſunt habere iu-
ſtum titulum in huiuſmodi ſpiritualibus, omnino enim aut ſy-
moniacus,aut alias illicitus erit. in laicum nempe ius ſpirituale
nullo modo cadit,vt patet s̃.de electio.ſacroſancta.& in eo quod
legitur & notatur.s̃.de arbi.contingit.[Præſcribere]quia nec poſ
ſidere,vt premiſit pręſcriptionem autem non poteſt obiicere,
niſi poſſeſſor, ſecundum d.n.ſic patet quod qui non poteſt poſſi
dere, non poteſt pręſcribere,quia ſine poſſeſſione non currit præ
criptio,s̃.de probatio.ex literis.in fine.ff.de vſuca.ſine poſſeſſione.
& l.iij. laicus autem decimas poſſidere non poteſt, niſi in de ri-
mentum animæ ſuæ,quare nec ipſas præſcribere poteſt,nec alias
acquirere,vel etiam retinere, vt hic & in ſuperioribus iuribus,ĩ.
de rerum permu.c.fi.

ADDITIO.

a ¶Lateranenſe concilium.Et nota quod Lateranenſe concilium, de quo
fit mentio in d. cap. prohibemus.infra de deci. & in c. cum & plantare.
infra de priuil.prohibens in feudationes decimarum, fuit celebratum
Romæ ab Alexan.3.Anno Domini mileſimo ducenteſimo 79. prout no.
Archi.in c.2.§.ſane.de deci.lib.6.quod tempus bene deberent notare re-
ctores eccleſiarum ad conuincendum laicos dicentes ſe tenere decimas
infeudatas ante ipſum Lateranen concilium.

SVMMARIVM.

1 *Nullus iudex minorem admittere debet.*
2 *Interruptio duobus modis fit naturaliter & ciuiliter.*
3 *Interruptio naturaliter fit duobus modis.*
4 *Interruptio ciuiliter fit multis modis.*

CAP. VIII.

ILlud autem. [Romana eccleſia] vñ nec
1 aliquis †iudex minorem ad
mittere deberet,ar.ĩ.titu.j.in cauſis. & adde quod no
tatur s̃.de temp.ordi.c.j.[Licet.]verſi. [Tricennalem.]
xvj.q.iij.per ſingulas.d.n.quod dic,vt s̃.e.c.ſanctorum.¶ Et eccle-
ſia]ij.pars & repete,& illud ſcire volum⁹. [Quod eccleſia poteſt]
&c.[Aduerſus eccleſiam]hoc iõ dicit,quia aduerſus priuatũ ſuf
ficiunt xxx.anni,ne quod fauore eius introductum eſt,&c.C.de
legi.quod fauore.ſm L.[Quadragenalia.] s̃.eod.ad aures. & c.de
quarta.xvj.q.iii.§.quas actiones.[Inconcuſſe] id eſt bona fide, &
ſine interruptione,vt ſequitur.& abſque ſinodali proclamatione
s̃.e.ſanctorum.[Poſſediſſe]etiam ſi præſcriptione completa ſciat
rem præſcriptam ad aliam eccleſiam pertinuiſſe,vt legitur & no
tatur s̃.e.ad aures.& c.vigilanti.¶ Verum.]iii.pars. [Inter partes]
quia vna dixit,ꝙ præſcripſit,altera quod interrupit. [Ab vtraque
parte]vt hic & ĩ.e.auditis.[Et ſi probata]verſi.[Interruptio]quæ
2 †duobus modis fit,[a] ſcilicet naturaliter & ciuiliter.† Naturaliter
a duobus modis.Primo per inundationem maris vel fluminis, ff.
3 de acquiren.poſ.qui vniuerſas.§ item Labeo. Secũdo per eiectio
nem & expulſionem violentam,ff.de vſucapi.naturaliter. Sed &
tertio ſm cano.ſ.ſi præſcribens deeſt in præſcribendo, habere in
4 cipiat malam fidem,ĩ.e.quoniam.§.fin.†Ciuiliter vero fit inter-
ruptio multis modis.Primo per libellum principi oblatũ ĩ actio
nibus annalibus,C.quando li.prin.ob litis conteſta fa.l.ij.Secun
do per litis conteſ.quod & in perpetuis actionibus locum habet,
xvj.q.iii.§.poteſt.ver.is autem & coram ſuo iudice,C.ne de ſta.de
func.l.pe.vel ſi non poteſt lis conteſtari propter rei contumaciã,
vel quia conueniri non poteſt,ſufficit iudicem adire,& libellum
offerre.Et ſi iudex deeſt, ſufficiunt perſonæ publicæ, ſm quod
traditur.C.de anna.excep.vt perfectius.& in dicto §. poteſt. verſi.
is autem. Tertio per ſacrum oraculum principi oblatum, & per
executorem reo inſinuatum,C.de præſcriptio.xxx.anno.ſicut in
rem.Quarto per ſolutionem vſurarũ. C.de præſcri.xxx.an.ſi quis
emptionis.in fi.Quinto per ſinodalem proclamationem,s̃.e.ſan
ctorum. Sexto per ſecundam cautionem a debitore factam, C.
de præſcripti.xxx.ann.cum notiſſimi.§.ſed & ſi quis. eotimo per
denunciationem factam colono,C.vbi in rem act.l.ii.s̃. vt li.nõ
conte.quoniam frequenter.§. pen. ſecundum B.& in his caſibus
oportet de nouo præſcriptionem incipere ſecundum do.n.quia
non proſunt tempora pręcedentia præſcribenti.& de hoc no,ſpa
cioſius in ſumma eo.ti.ſub rubrica,de præſcript.rerum immobi.
§.quibus modis.Item quandoq; dormit præſcriptio.ĩ.e.ex tranſ-
miſſa.in fi.Quandoq; vero nullo modo procedit,s̃.e.c.proxi.ĩ.e.
cum non liceat.§.fi.

ADDITIO.

a ¶Duobus modis fit.Adde, quãdo & qualiter interrumpatur præſcriptio
do.Ant.hic,& Bar in l.naturaliter.ff.de vſuca.An autem per litis conteſta
tionem factam coram incompetente iudice interrumpatur.Et an ſemel
interrupta iterum incohari poſsit, per do.Abb.conſi.xix. & conſi.3.q.18.
in 2.volu.& per gl.ſi.hic.An autem interrumpatur citatione, Bar.in l.ex
hoc edicto.ff.de eo,per quem fact.erit.& in l.j.§.fi.ff.de fer. Et an interrũ-
patur per inundationem, vide Barto. in l. ſi ager.ff.quibus modis vſuſ-
fruct.amitta.

1 *Iudex poteſt iudicare ſecundum conſcientiam.*
2 *Fines præſcribi poſſunt.*
3 *Vna parochia infra limites eius decimas præſcribit.*

CAP. IX.

QVia iudicante. [Iterum.]ſcilicet abba-
tem ex parte vna [Et ab
batem.]ex parte altera.[De finibus.] ſic ĩ. de probat.
a ex literis.[Agrimenſoris.]verſi.qui tenetur de dolo,[a]
ſi doloſe menſurauerit, & renunciauerit actioni in factum de
culpa

ADDITIO.

a ¶De dolo.Quid de alijs,qui adhibentur inter partes ad aliquam diſcor
diam ſedandam,ut rationem ſeu calculum faciant,ut ſunt arbitratores,
uel ſimiles,nunquid illi teneantur de dolo,ſicut agrimenſor.uide per d.
Ab.hic in fi.uer.ex prædictis.

culpa vero vel negligentia non tenetur,ff.ſi men.fal.mod. l.iii.§.
fin.Laur.[Illam.].ſ.quæſtionem¶ Hortamur igitur.]ij.pars.[Ad
loca]vt oculis ſubiiciantur, aliter enim de his melius iudicari nõ
poteſt,ff.finium reg.ſi irruptione.in fi.C.finium reg.ſi quis.ſi.s̃.de
1 proba.cauſam matrimonii. Et eſt arg. †ꝙ iudex poteſt iudicare
ſm conſcientiam,non ſecundum allegata. quod dic,vt no.s̃. de
poſtul.præla.bonæ.j.& de offi.ordi. ſi ſacerdos.Hodie tamen ca-
ueat iudex, ꝙ in grauamen partis alterius contra conſcientiam
& iuſtitiam nihil attentet per gratiam vel per ſordes, alioquin
per annum nouerit ſe ſuſpenſum.quod dic,vt le.& no. extra d.n.
de ſenten.& re iudi.cum ęterni.lib.vj. [Terminari]per agrimen-
ſorem,vt s̃.rñ.j.¶ Quadraginta tantum.]iii.pars.[Præſcriptione]
2 Sic†ergo videtur,ꝙ fines præſcribi poſſunt,xvj.q.iii.volumus.&q.
iij.inter memoratos.s̃.e.ad aures.Sed ꝯ,xvj.q.iij.licet. & c.quicun
que.So.limites diœceſum vel prouinciarum,dummodo de ipſis
conſtare poſſit,per teſtes vel libros antiquos & famam & alia ad
minicula ſufficientia,s̃.de proba.cum cauſam.impræſcriptibiles
ſunt,& ea quæ eis adhęrent,ar.ff.de rei ven.quæ religioſis.ff.de cõ
trahen.emp.in modicis, ĩ. de decimis.cum ſint homines.in fi.&
ſic intelliguntur contraria s̃.ſignata.vbi vero de ipſis conſtare nõ
poteſt,præſcriptioni locus eſt.vt in ſi.s̃.ſignatis potiſſime.ĩ c inter
memoratos.Fines vero prædiorum præſcriptibiles ſunt indiſtin-
cte,s̃.de proba.ex literis,in quo caſu poteſt intelligi quod hic dici
tur,& xvj.q.iiij.volumus.Si ergo quod hic dicitur, velis intellige-
re de finibus prædiorum,plana eſt litera, nec contrarium habet.
ſin autem ipſam ĩtelligere velis de finibus prouinciarum vel diœ
ceſum,vel etiam parochiarum,intelligas,ꝙ de ipſis aliter conſta
re non poterat,quamuis etiam fines & eis adhærentia impræſcri
ptibilia ſint,ea tamẽ,quæ ſunt vltra limites non adhærentia præ-
3 ſcribi poſſunt.inde eſt,ꝙ † vna parochia infra alterius decimas p̃-
ſcribit,s̃.e.ad aures.ĩ.de deci.cũ ſint homines. & c. ad apoſtolicę.
& de hoc ſatis no.ĩ.de parochi.ſuper eo.

SVMMARIVM.

1 *Maior eccleſia de iure ſubditarum eccleſiarum agere poteſt.*
2 *Lupus paulatim agnum comedit.*
3 *Parochiale ius in quibus conſiſtit.*
4 *Subditus præſcribit contra dominum.*
5 *Caſus in quibus non currit præſcriptio.*
6 *Reſtitutio in vſitatis ferijs non datur.*
7 *Præſcriptio non currit vbi ius non redditur propter defectum iudicis.*
8 *Quę tempora de præſcriptione ſubducantur.*
9 *Homo reſtitutio niſi læſus.*

CAP. X.

EX tranſmiſſa. [Eccleſia de Camenone] q̃
parochialis erat,& maxime
aliarum eccleſiarum ſiue capellarum, de quibus ſeq
tur.pertinens ad abbatem & monachos.& ſic alię ec
cleſiæ,quæ ſub ipſa erant,ad eoſdem monachos per conſequens
1 pertinebant.ſicq; colligitur hic euidenter, ꝙ † maior eccleſia de
a iure ſubditarum eccleſiarum agere poteſt[a] ad idem,ĩ. eo. auditis.
xvi.q iij.inter memoratos.ĩ.de ſucceſ.ab inteſta.c.fi.ĩ.de reli.do.c.
ij.s̃.e.nihil prodeſt.vbi de hoc.& de hoc no.plenius s̃. de reſt.ſpo.
olim.j.& ĩ.e.auditis.in princi.[Ad ius eorum.]ſ. abbatis mona-
chorum[De ſib.& vinto.]propria nomina ſunt.[Parochiani.]i.
parochialia iura,ſicut ſunt oblationes,decimę,& ſimilia.ſibi red
dere debebãt, ſm do.n.[Ipſius eccleſiæ]de Camenone. & ſic eſt
hæc matrix,de qua ſequitur.& eccleſiæ, de quibus præcedit,ſunt
capellæ ipſi ſubiectæ.¶ Clerici]ij.pars.[Qui prædictas.]ſ.capellas
2 [Habuerunt.]ſ.ſucceſſiue.[Minutatim.]ſic †& lupus paulatim ſi
ue fruſtatim agnum comedit,xiii.qõ.j. his ita. vltra primam co-
lumnam,ſic quaſi per quandam ſpeciem alluuionis quę prædio
rum ſtatus immutat per quędam latentia incrementa,C.de allu
uio.l.j.& ij.iſti clerici nunc oblationes feſtorum, nunc feriarum
nunc minutas.nunc groſſas decimas occupando,paulatim & la
tenter attraxerunt totum ſibi præter ius funerandi, vt hic dicit.
3 [Omne†ius parochiale]ad eccleſiam matricem pertinẽs, quod
conſiſtit in ſepulturis,& obſequijs mortuorum,oblationibus, &
aliis obuentionibus,vt ſequitur,& probatur ĩ.de parochijs.vt do-
minicis.& c.fi.[Pręter ius funerandi]ꝙ cõſiſtit in ſepulturis,exe-
quiis mortuorum & oblationibus inde prouenientibus,ĩ.de pri-
ui.nimis iniqua.§.j.ver.fratres.& ſequen.ĩ.de ver. ſign. cum inter
vos.ĩ.de ſepul.per totum.[Matrici.]ſ.de Camenone,vt s̃.rñ.j.[Et
infra.]hoc eſt aſſerentes.ꝙ per præſcriptionem poterant ſe tueri,
ſed per monachos dicebatur,ꝙ non præſcripſerant,quia tempus
hoſtilitatis erat ſubducendum,& huic in ſequẽti.§. reſpondetur.
¶ Diſcretioni veſtræ].iii.pars.[Obuentionib.]puta primitiis & ſi
milibus ad ius parochiale pertinentibus.ĩ.de ver.ſigni.cum inter
vos.[Matrici]aliter accipitur matrix eccleſia.s̃.e.c.j.ver.ſi autem.
vt ibi no.[Præſcriptione]quam rectores capellarum obiiciebãt,
& ſic patet,ꝙ de iure communi matrix eccleſia infra limites ſuę
parochiæ decimas,oblationes & alia ſpiritualia percipere debet,
ĩ.de dona.paſtoralis.rñ.j.vbi de hoc.non capellę,niſi ſpecialis in-
dulgentia,vel pręſcriptio obſtet ei,ĩ de decimis. cum contingat.
4 xvj.q.j.de decimis.& c.ſi laicus.Sic † præſcribit ſubditus cõtra do-
minum,vt hic.& s̃.e.de quarta.& ĩ.e.cum olim.& c.veniens. Sed
contra.C.de præſcri.xxx.an.male agitur.dic,vt no.ĩ.e.cum ex offi
5 cij.[Hoſtilitatis]talis,[b]†ſ.ꝙ propter hoſtium impetum nõ redde-
b batur ius in terra,quare nõ potuerunt peti decimę,vel alia iura,
& ideo fuit præſcriptio naturaliter interrupta.ff. de acquirẽ. poſ.
qui vniuerſas.§.i.& ij.ff.de vuſuca.naturaliter. Alij dicunt, ꝙ nec
in iſto caſu,nec in ſequentibus huius glo. fit interruptio,quia ſic
oporteret,ꝙ finita hoſtilitate inciperet de nouo pręſcriptio,& cõ
tinuaretur vſq; ad xl.annos,vt no.s̃.e.illud.in fi.ver.vij.& ſequen-
ti.Dicũt quidam,ꝙ hoc tempore non currit præſcriptio, ſed dor
c mit,[c]ita ꝙ finita hoſtilitate tp̃s ſequens hoſtilitatem continuabi
tur cum preced.& ſic perficietur pręſcriptio xl.an. ſubducto tem
pore medio,ĩ.e.auditis.& habet hoc locum non tantum ſm ca
no.& in eccleſijs,ſed etiam ſm leges, & in laicis, & ſiue vna die
tantum,ſiue pluribus annis hæc hoſtilitas interuenerit, ſemper
hoc tempore præſcriptio dormitabit.& hoc tempus quantum-
cunque magnum,vel modicum ſit de medio ſubducitur. Secus
autem,ſi propter vſitatas ferias indictas, ſ. ſolemnes, vel(qđ plus
eſt)repentinas,non reddatur ius,quia tunc temporis bene currit
præſcriptio.Licet in repentinis dari poſſit reſtitutio tanti tem-
poris,quanta fuit cauſa rei publicæ abſens,ſi feriarum repentina
6 rum tempore præſcriptio ſit completa.†In vſitatis autem nõ da-
tur reſtitutio,quia præuideri potuerunt ſm d.n.ar.ff.ſi quis cauti.
l.ij.ff. loca. & conduc. ſi quis domum.§.hic ſubiungi poteſt. &
patet in eo quod no.s̃.de ſeruis non ordi.c.j.& de offi dele conſu
luit. in fi. ergo ſequitur,ꝙ etiam in hoc caſu reſtituẽdus eſt,ſi ſibi
non potuit præcauere,vt patet in eo,quod leg.& no.s̃.de probat.
7 licet.§.j.ver.indulto.Item ſm d.n.†non currit præſcriptio,vbi ius
non redditur propter defectum iudicis vel rei,ff.ex quib.cau.ma.
ſed & ſi per prætorem. per totum.vſq; ad §.quod verius eſt. Neceſ
ſe eſt tamen, ꝙ doceat ſe voluiſſe agere, ſed non potuit propter
prędictas cauſas impeditus,ff.ex qui.cau.ma.ſed & ſi p prętorem.
§.ſi ferię.vnde & vtile eſt, ꝙ ſuper hoc proteſtetur,C.de ann.exce.
8 vt perfectius.& le. & no.s̃.de off.or.paſtoralis.§.fi.† Totum etiam
tempus prælati dilapidantis vel male alienantis de præſcriptione
ducitur,xvj.q.iii.ſi ſacerdotes. Et tempus hoſtilitatis & captiuita-
tis,vt hic,xvj.q.iii prima.& c.porro. Et tẽpus pucrilis ętatis, C.in
quibus cauſis reſti.in inte.non eſt ne.l.fi. C.de pręſcrip.xxx.anno.
ſicut in rem. Et tempus vacationis eccleſiæ, & hęreſis pręlati. Et
ſciſmatis.s̃.e.c.j.& c.de quarta.ver.niſi forte.ĩ.e. cum nobis.& ca.
auditis.s̃.de elec.quia tua.& de maio.& obe.inter quatuor. & ſu-
ſpenſionis,ĩ.de conceſſio. pręben.quia diuerſitatem.§.ſic tamen.
Sed tempus vitę patris ſ.quo ad filium. Et vitę mariti quo ad vxo
rem, C.de bo.quæ lib.quæcunque.C.de iure do.in rebus. quę ſub
conditione debentur,non currit præſcriptio,niſi a die extantis cõ
dõnis,C.de pręſcri.xxx.anno.cum notiſſimi.§.illud autem. Quę-
ri conſueuit,vtrum in pręedictis caſibus,ſ.ſciſmatis,hoſtilitatis, &
ſimilibus ſubducatur tempus ipſo iure,& dicunt quidã,ſicut Bul.
& ſequaces,ꝙ non,ſed per beneficium reſt.ff.ex quibus ca.maio.
ab hoſtibus.§.fi.& l.ſequen.C.de reſti.mil.l.ij.& l.ignorare. Tu ve
ro dicas contra,ſcilicet ꝙ ipſo iure ſine reſtitutione aliqua ſubdu
citur iſtud tempus,vt patet in ſuis concor.s̃.ſigna.Nec obſtant iu
ra proxime inducta.quia loquũtur in reſtitutione in integrum,
quæ datur abſenti cauſa rei publicæ,in quo caſu bene currit pręe-
ſcriptio,ſed datur reſtitutio abſentię temporis,ſi completa ſit præ
ſcriptio in eius tantum abſentia,vel modico tempore poſt reuer
ſionem,& non aliter, nam beneficium reſtitutionis in ĩtegrum
cum ſit extraordinarium non laxandum, ſed potius reſtringen-
dum,vt patet ff.de mino.in cauſę.ij.Similiter pręſcriptio cũ odio
d ſa ſit,[d]vt patet in eo quod legitur & no s̃.e.vigilanti.§.j. non eſt la
xanda,ſed potius reſtringenda,& quantum poteſt fieri retardan
da,ar ff.de libe.& poſthu.cum quidam.Bene eſt ergo,ꝙ ex cauſis
ſupradictis retardetur vſucapio,ne currat,& per conſequens nec
reſtitutio neceſſaria ſit,& iuſtum eſt in abſentem cauſa rei publi
cæ,ex quo currit pręſcriptio contra ipſum, ꝙ per beneficium re
ſtitutionis

ADDITIONES.

a ¶Agere poteſt.Adde d. Ab.in c.cum deputati.s̃.de iudi.& c.fi.de ſucceſſi.
ab inteſta.

b ¶Caſus in quibus non currit præſcriptio.Adde do.Abb.hic, qui omnes
iſtos caſus examinat.

c ¶Dormit.Adde,an aliquo & quo caſu præſcriptio vel vſucapio dormiat.
Et an currat tempore hoſtilitatis, vel peſtis. Barto. in l.naturaliter.ff.
de vſucapio.

d ¶Cum odioſa ſit.An præſcriptio vel vſucapio ſit fauorabilis, vel odioſa,
vide per Barto.in l.vſucapione.ff.de diuer.& tempor. præſcriptio. & in l.
in omnibus.ff.de actio.& obligatio.& per Dyn.in regu.poſſeſſor.de regu.
iuris.lib.vj.

ſtitutionis in integrum debeat adiuuari, ex quo aliter ei mederi
non poteſt. Adiuuabitur autem quanto minus iuuari poteſt, ſal-
uo tamen iure reſtitutionis in integrum, & ideo ſi non poſt mo
dicum ſed magnum tempus poſt reuerſionem computandum,
completa ſit præſcriptio, non reſtituetur, ſm d.n. quia in magno
tempore conueniendo aduerſarium coram iudice, ſic per con-
ſequens interrumpendo præſcriptionem per viam ordinariam,
potuit ſibi prouidere. Vel melius ſm d.n. ideo nõ datur reſtitutio
in hoc caſu, quia nec in abſentia nec in modico tempore poſt
reuerſionem fuit completa præſcriptio, vnde patet, ꝙ nec ꝓpter
abſentiam rei publicæ fuit læſus, & ideo non datur reſtitutio in
9 integrum, quia, † nec reſtituitur niſi læſus. C. de reſti. in integ. mi-
no. l. minoribus. ff. de iureiur. nam poſtea. §. ſi minor. Ideoque &
in caſibus ſupradictis (quia non currit præſcriptio, ſed dormitat)
non eſt neceſſaria reſtitutio, ſed de præſcriptione ſiue reſtitutione
aliqua ſubducitur illud tempus. Si autem velis tenere opinionẽ
Bulga. inter reſtitutionem in integrum & deductionem tempo-
ris, non eſt diuerſitatem aliquam reperire. Et no. ꝙ in prædictis
caſibus, in quibus diximus non currere ſiue dormire præſcriptio-
nem, licitum eſt ei, cuius res præſcribitur, ipſam præſcriptionem
interrumpere, ſiue aduerſarium conueniendo vbi agere poteſt,
ſiue etiam ſolummodo proteſtando in caſibus illis, in quibus ꝓ-
teſtatio ſufficit, vt patet. C. de an. ex. vt perfectius. ſm d.n. cuius eſt
mens quaſi totius huius gl. & in eo quod le. & no. ſ̃. de offi. ordi.
paſtoralis. §. fi. & in ſumma. e. ti. ſub rubrica, de præſcri. rerum im
mo. §. pen. ante fi. ver. in quatuor tamen caſibus, & ſequenti. In ca
ſibus etiam illis, in quibus non currit præſcriptio, non eſt interru
ptio neceſſaria, quia plus eſt tollere quam interrumpere, vnde ſa
tis interrumpit, & plus quam interrumpit qui tollit. Hęc tamen
materia no. compendioſius plenius & ordinatius j̃. e. cum non li
ceat. §. fi. Sed & hic appoſui, quia aliqua dicuntur hic, quæ nõ ibi,
ſicut & in multis aliis locis iſtius commenti, in quibus aliquam
vtilitatem elicere poterit diligens ſtudioſus. [Tempore] erant for
te duo caſtra cõtigua inter ſe guerram habentia, matrix eccleſia
erat in vno, capellæ in alio, ideoque matrix eccleſia non poterat
ius ſuum percipere propter guerrã. exemplum in caſtris de Tor-
renes Aquẽſis diœc. in prouincia prouinciarum. [Non currẽte]
immo dormiente, eſt enim hoc tempus ſubducendum, vt hic.
xvj. q. iij. prima actione. ff. de cap. & poſtli. reuer. poſtliminium. C.
de cap. ab hoſtibus. ſicut & tempus vacationis eccleſiæ, ſ̃. e. c. j. vbi
de hoc, & c. illud autem. §. fi.

S V M M A R I V M.

1 *Vis non eſt in nominibus.*
2 *Quod omnes tangit ab omnibus comprobandum.*
3 *Vbi emolumentum, ibi onus.*

CAP. XI.

ACcedentes. De eodem j̃. de cenſibus. cum
inſtantia. vbi de hoc. [Sindici,
1 & procuratores.] non † eſt vis in nominibus, vt nota-
tur ſ̃. de procu. petitio. [De ordinarijs] id eſt canoni
cis cathedralis eccleſiæ, qui in partibus illis ordinarij vulgariter
appellantur. ¶ Quod cum ipſi.] ij. pars. ſ. primicerius & clericus.
[Legatos aut nuncios] nam prouidendum eſt his & illis, ſ̃. de iu-
reiu. ego. [Et procurantibus] al' procuratoribus. ꝙ hoc nunquam
fecerint prætendentes, quod non ſufficit, vt ſequitur & probatur
j̃. de cenſibus. venerabiliter. ¶ Volentes autẽ] iii. pars. [Ab oĩbus
2 comprobetur] Ar. † quod omnes tangit, ab omnibus eſt compro
bandum, lxvj. diſ. c. j. quod dic, vt no. ſ̃. de tem. or. ſi archiepſ. Item
3 ar. ꝙ † vbi emolumentum ibi & onus, & econuerſo, xij. q. ij. carita
tem. Inſti. de le. pa. ſucceſſi. §. j. C. de fur. manifeſtiſſimi. §. ſin autẽ.
C. de cad. tol. l. vnica. §. pro ſecundo. j̃. de præben. cum ſm apl'm.
& no. ſ̃. de reſcri. poſtulaſti. [Per ſpeciale priuilegiũ] ſi. j̃. de exceſ.
præla. accedẽtibus. ad fi. [Apoſtolicæ ſedis] quod prima facie cre-
dendum non eſt, j̃. de cenſi. cum inſtantia [Etiam ſi longiſſimo
tempore] verſi. Quid ergo de capitulis nolentibus contribuere in
expenſis, quę fiunt pro conſecratione epiſcoporum ſuorum ſo-
lam conſuetudinem ſeu præſcriptionem temporis prętendẽtes?
Ar. eſt hic, ꝙ nullo modo ſunt cogendi, & in iuribus ſ̃. & infra al
legatis. & de hoc no. ſ̃. de elec. vt prætéritæ. [Cum in talibus] ver.
ſ. procuratoribus legatorum apoſtolicæ ſedis, ſm do. n. In procu-
ratione enim, quæ debetur ratione viſitationis, nõ currit pręſcri-
a ptio, [a] vt hic patet, j̃. c. cum ex officij. Secus in illa, quæ debetur ra-
tione pactionis ſeu conuentionis, xviii. q. ij. Eleutherius. & in illa
quæ debetur ratione conſuetudinis, xviii. qõ. ii. ſeruitium, quod
dic vt no. j̃. de cenſi. procurationes. [Pręſcriptio] vt hic, & j̃. e cũ
ex officij. j̃. de cenſi. ſopitę. & c. cum inſtantia. & c. venerabili. & c.
cum olim nuper. [Ipſos] ſ. ordinarios. [Ordine debito.] conſide-
ratis facultatibus, ne plus aliis aggrauentur, ſ̃. de offic. ordin. con-
querente. §. fina. j̃. de monachis. in ſingulis. §. j. verſicu. fi. j̃. de cenſi
bus. cum inſtantia. §. j. vbi de hoc. do. Henri. Cardin. Ho. archiepi-
ſcopi Ebredu.

ADDITIONES.

a ¶ Non currit præſcriptio. Adde, an contra viſitationem, & procurationẽ,
& caritatiuum ſubſidiũ præſcriptio currat, d. Ab. conſi. xxvj. in ſecundo
volu. Et vide multas remiſſiones per Andre. Sicu. in add. ad Panor. hic in
verbo, conſului.

S V M M A R I V M.

1 *Membra a capite non licet recedere.*
2 *Fornicatores, & ſimoniaci ſuſpenſi ſunt ipſo iure.*
3 *Adulterium licet ſit capitale peccatum ſuper eo non licet tranſigere.*
5 *Poſſeſſor non cogitur titulum ſuum oſtendere.*
5 *Caſus in quibus non curit præſcriptio.*

CAP. XII.

1 CVm non liceat. A capite membra recẽ
dere] vt xij. diſtin. non
licet, al's non decet. & capi. de his. vel econuerſo, j̃. de
his quæ fi. a præ. nouit. & c. fi. quod verum eſt, niſi in
cidat caput in hæreſim, xxiiij. q. ij. ſane, vel ſciſma, ſ̃. de elec. quia
diligentia, vel alia de cauſa gratia ſedis apoſtolicæ ſit indignum,
a vt le. & no. ſ̃. de off. or. quod ſedem. vel ſi ſit fornicator notorius [a]
prælatus, vel ſymoniacus in ordine, & probari poſſit, xxxij. diſt. §.
verum. j. q. j. ſi quis a ſymoniacis. in aliis aũt criminibus ẽt ſi ſint
notoria, expectanda eſt ſnĩa, xv. q. fi. ſciſcitãtibus. viij. q. iiij. nonne.
ſ̃. vt lite pen. laudabilem. & c. a memoria. j̃. de diuor. porro. vbi de
2 hoc. & eſt ratio, quia fornicatores & ſimoniaci ſuſpenſi ſunt ipſo
iure, j̃. de cohabi. cleri. & mu. veſtra. i. q. j. reperiũtur. ſed nõne pro
aliis criminib. prohibetur qs a participatione euchariſtiæ. de ꝯ.
di. j. quotidie. & ab immolatione, vi. di. teſtamẽtũ? Sic, quare ergo
magis exagerãtur prædicta duo crimina, q̃ cætera? Rñ. quia canõ
dicit, ꝙ ſimoniacos & fornicarios vitare poſſumus mero iure,
ſed alios nõ, niſi eſſent excõmunicati, vel ſuſpẽſi, vel depoſiti, ſm
Vincen. Hoc eſt, quod quærebã, ſ. quæ ſit ratio ſpecialitatis eius,
quod hic dicit? Rñ. in ſymoniaco in ordine eſt illa ſpecialitatis ra
tio, quia q̃tũcunq; occultus ſit, intus ortus occidit, vt nota. j̃. de ſy.
tanta. In fornicario aũt notorio illa eſt, quia per hoc peccatum
non ſolũ anima, ſed corpus polluitur, & quia nimis ferquẽtatur.
xxxij. q. vij. quid in omnibus. & ideo magis fuit proſequendũ, ar.
3 ff. de pœn. aut facta. Hac eadem ratione † ſuper adulterio non li-
cet tranſigere, q̃uis ſit capitale, vt no. C. de tranſac. trãſigere. ¶ Li-
cet] ij. pars. [Cõſtitutæ] vnde eoipſo debent ei ſubeſſe, xvj. q. vj. oẽs
baſilicæ. xviij. q. ij. monaſteria. j̃. de rel. do. d̃ xenodochiis. niſi oſtẽ
dantur exemptæ, j̃. de cõfir. vti. cum dilecta. ad fi. & eſt ratio, quia
ex quo epiſcopus fundat intentionem ſuã de iure cõmuni, ſuc-
cumbet ſubditus, niſi aliud probet, vt patet in eo quod legitur
4 & no. j̃. vt benefi. ec. c. vnico. §. j. C. de probat. ſiue poſſidetis. † Et
ſic non obſtat, ꝙ poſſeſſor non cogitur titulum ſuũ oſtendere,
C. de peti. hær. cogi. ij. q. v. §. j. quia illud verum eſt, niſi de intentio
ne actoris conſtet, C. de rei ven. l. fi. ſed nec cogitur, & ſi cõſtet, tñ
condemnabitur niſi probet, vt in dicta l. ſiue poſſidetis. & ſ̃. ti. j. cũ
venerabilis. §. pen. ¶ Ideoq; mandamus.] iij. pars. [Archiepiſcopo]
ſi ſupeſt. [Et eccleſiæ] vacãti vice archiepiſcopi, ſ̃. de ma. & obe.
his quæ. & c. cum olim. [Sicut alij clerici] ſi. ar. ſ̃. de of. archidia.
c. fi. §. fi. vbi de hoc. [Præſcriptione.] Hoc intelligas, quando non
diffitentur archiepiſcopum ſuum eſſe prælatum, ſed tamen ei
obedire nolunt nullam cauſam legitimam prætendentes, alio-
quin contra, j̃. de priuil. cum olim. j. & ij. Sed & hoc intelligi de-
bet, quando ipſi clerici aſſerunt ſe hæc iura nomine proprio præ
ſcripſiſſe, quod impoſſibile eſt, quia hoc poſſidere nequeũt in ſeip
b ſos, vt no. j̃. eo. auditis. præſcriptio vero ſine poſſeſſione [b] non cur-
rit, vt patet in eo quod legitur & no. ſ̃. e. cauſam quæ. & in his cõ
5 cordat d.n. [Non obſtante] No. hic † caſus, in quibus non currit
præſcriptio. Primo in obedientia, vt hic. ſed contra, j̃. de priuil. cũ
olim. ij. §. pen. So. ibi habuit priuilegium, cuius ratione præſcri-
ptio proceſſit, quinimo abbas non præſcripſit, ſed ab eccleſia Ro
mana præſcriptus fuit, ſicut & no. ſimi. j̃. eo. cum ex officij. & ſ̃.
ti. cum venerabilis. §. penult. & fin. ſecundum do. n. Secundo in
procuratione, quæ ratione viſitationis debetur, ſ̃. c. prox. Tertio
in decimis a laico poſſeſſis, ſ̃. e. cauſam. Quarto in matrimonio,
j̃. de conſan. non debet. Quinto in tributis & publicis functioni-
bus. Sexto contra neruũ eccleſiaſticæ diſciplinæ, ſ̃. de conſuet.
cum inter vos. Septimo in limite, xvj. q. iij. licet. quod dic, vt no.
ſ̃. e. quia indicante. Octauo in re ſpirituali iniuſto titulo quæſita,
ſ̃. de tranſa. præterea. Nono in via publica, ff. de via publica. l. viã.
Decimo contra ius publicum. diruenda ſunt enim omnia, quæ
per diuerſas vrbes in foro vel etiam in quocunq; loco publico
contra ornatum vel commodum ac decorã faciem ciuitatis ex-
ſtructa noſcũtur, C. de op. pub. pręſcriptio. Vndecimo in re ſacra.
Duodecimo

ADDITIONES.

a ¶ Fornicator notorius. Nota; ergo, quod non ſolum in diuinis poſſumus
propria auctoritate vitare fornicatorem notorium, & ſimoniacum in
ordine, ſed etiam poſſumus recedere ab eorum obedientia. quod ideo
eſt ſm Docto. quia ſunt ipſo iure ſuſpenſi ab officio, & per conſequens a
iuriſdictione. vide d. Ab. hic in 2. col. ver. no. bene. & Alex. conſi. lxxij. ſecũ
dum Andr. Bar. ibid.
b ¶ Sine poſſeſſione. Adde quot & quæ ſine poſſeſſione præſcribi poſ-
ſint. Dyn. in regu. ſine poſſeſſione, in ij. op. de reg. iu. lib. vj.

a Duodecimo in re fiſcali, [a] Inſti. de vſuca. §. j. & §. res fiſci. Tertiode
cimo in re pręſidi data contra l. Iul. repetundarũ. Quartodecimo
in re pupillari, ff. de acquiren. re rũ dom i. bonæ fidei. Quintode
mo in fundo dotali, ff. de fundo. do. ſi fundus. Sextodecimo in r
peculiari, vt innuitur C. ne de ſta. defunc. l. fi. Decimoſeptimo in
re, que iure cõmuni poſſideri non poteſt, xciij. d. illud. c. di. ꝯ mo-
rẽ. Decimo octauo in re furtiua, ſeu violenter poſſeſſa, Inſti. de
vſuca. §. furtiuę, & §. ꝙ autem. & no. ſ̃. e. ſanctorum. Decimo no-
no, non præſcribit clericus præbendam vel beneficium, ſi in ipſo
vitioſum habuit ingreſſum, vt patet in eo quod le. & no. j̃. de prę
b ben. dilecto. rñ. j. & §. fi. [b] quinimmo nec proprietatem ipſius, &
ſi canonicum in greſſum habuit, xvj. q. iij. ſi epiſcopus humanita
tis intuitu. & c. præceden. Viceſimo non præſcribitur liber hõ, C.
de præſcrip. q̃ pro libe. l. fi. xvj. q. iij. §. põt ẽt & al'r inteligi. ver. nam
liber hõ. Viceſimo primo non currit præſcriptio rõne temporis
in caſibus. Primus eſt, ſi vacat eccleſia. Secundus tempore ſciſma
tis, ſ̃. e. c. j. & c. de quarta. j̃. e. cum nobis Tertius tẽpore hoſtilitatis [c]
c ſ̃. e. ex tranſmiſſa. Quartus tempore ſuſpenſionis prælati, j̃. de cõ
ceſ. præb. quia diuerſitatem. Quintus tempore conditionis vendẽ
tis, C. de præſcri. xxx. ann. cum notiſſimi. §. illud autem. Viceſimo
ſecundo ſunt perſonæ, quibus præſcriptio non currit. Prima eſt
pupillus quo ad præſcriptiones tẽporales, C. in quibus cauſis ceſſ.
lon. temp. præſcrip. l. fi. Secunda, vxor quo ad res dotales conſtan-
te matrimonio, niſi maritus ad inopiam vergat, C. de iure dot. in
rebus. §. omnes. Tertia filiusfamilias quo ad res aduẽtitias, C. de
an. exc. l. j. §. vlti. C. de bo. quæ lib. quæcunq;. ad fin. C. de bonis ma
tri. l. j. in fine. Viceſimo tertio ſunt aliqui, qui præſcribere non
poſſunt. Primus eſt præcario poſſidens, x. q. iii. quia cognouimus.
Secundus, colonus. xvj. q. iij. clerici. & c. ſe. C. de pręſcri. xxx. anno.
male agitur. Tertius poſſidens nomine alieno, j̃. eod. ſi diligenti.
Quartus, vſufructuarius, Inſti. per quas per. no. ac. §. fructuarius. C.
de vſufruc. l. iii. Quintus creditor, qui nec pignus præſcribit, ff. de
vſuca. non ſolum. §. qui pignori. C. de pign. acti. nec creditores. Et
forſan ſextus, puta excommunicatus, qui quo ad ius ciuile perti-
net, debet mortuus reputari, ar. in Authẽ. de priuile. do. poſt me-
dium. ibi, ſi ſint eis in agreſſibilia &c. coll. viii. & in eo quod no. ſ̃.
ti. j. ſignificauerunt. §. j. & de do. & contu. veritatis. in fi. hæc etiam
materia no. ſ̃. e. ex tranſmiſſa. §. fi. ſuper verbo, hoſtilitatis. & non
ſine cauſa, vt no. in ea. gl. ad. fi.

ADDITIONES.

a ¶ In re fiſcali. Quæ autem præſcriptio currat contra fiſcum, & quanto tẽ
pore præſcribatur rebus fiſcalibus, vide per Bar. in l. inter quatuor. ff. de
diuer. & tempo præſcri. & in l. quamuis. ff. de vſuca. & per Dy. in reg. poſ-
ſeſſor. de reg. iu. lib. 6.
b ¶ §. fi. Adde tex. in reg. beneficium de reg. iu. lib. vj.
c ¶ Tempore hoſtilitatis. An poſſit præſcribi tẽpus tyrannidis. vide per Bar.
in l. j. in ij. lectura. C. de ſeruitu.

S V M M A R I V M.

1 *Cenſus debetur ratione conſuetudinis.*
2 *Libro cenſuali, & priuilegio magis creditur quam teſtibus.*
3 *Scriniarius apud Romanos, tabellio apud nos.*
4 *Differentia inter vim & vim.*
5 *Inſtrumento producto ex archiuo publico creditur.*
6 *Vita hominis longiſſimum tempus.*
7 *Quis facit aliquid non tanquam ipſe, ſed tanquam alius.*

CAP. XIII.

ADaudientiam. [Quos. ſ. xl. ſolidos. [ibi]
i. in caſtro Palacioli. [Cõ,
1 ſueuit] Arg. † ꝙ ratione conſuetudinis debetur cẽſus
& ſi alius titulus non probetur. Sed cõtra, j̃. de cenſi.
peruenit. dic, vt ibi no. [Inſuper.] ver. [Comeſtiones] i. albergas ſi-
ue procurationes quas ſinguli habitatores ſiue cęteri facere con-
ſueuerunt. [Banna.] reſpectu edictorum. [Placita.] reſpectu ci
uilium. [Foris facta] reſpectu criminalium. q.d. pecuniam, quæ
proueniebat ex bannis, vel ex condemnatione criminum, ſiue
pœnas pecuniarias delinquentium, j̃. de pœnis. præsbyteri. quod
dic, vt no. ſ̃. de offi. or. irrefragabili. §. fi. & c. cum dilectus. rñ. j. [Ha
bebat] ad quod probandum &c. vt j̃. § j. [Sed ea] quę petebas a ca
ſtellano infra ſcripto. [Tibi nulla ratione.] & ſic fuit lis conte. vn
de & locus fuit probationi, vt ſequitur & probatur ſ̃. de litis con
te. c. vnico. [Caſtellanus.] i. dominus ſiue poſſeſſor, contra quem
agebatur, quia impedibat nobilem, cui ſcribitur, ne prædicta poſ
ſet percipere & habere. ¶ Ad quod] ij. pars. [Probandum.] ſcilicet
ꝙ prædicta tibi conceſſa fuerant, & ideo ad te pertinebant nomi-
ne Romanæ eccleſiæ. Hic tamen eſt diſtinguendum, quia ad pro-
bandum conceſſionem ſibi factam, priuilegium exhibebat, ſed
ad probandum iura, quæ ibi debebat habere Romana eccleſia, &
quæ ſibi eadem conceſſerat, librum cenſualem & alia inducebat
ſecundum d.n. [Priuilegium] in quo ſorte continebatur, ꝙ eccle
ſia Romana ei nobili ſub certo cenſu in feudum, vel ad fiſcum
conceſſerat ſupradicta. [Cenſualem.] per quem apparebat, quod
dictus nobilis annuatim ſoluerat cenſum ſuũ, & alii illud idem
fecerant ante ipſum, & ſic duo inducit, primum priuilegium, ſe-
cundum librum. [Hoc etiam.] verſic. [Per teſtes] & hoc certum,
quod inducit. [Qui] ſcilicet teſtes.] A quinquaginta annis & ĩfra]
ſic ſ̃. de probatio. licet. §. ex præmiſſis. dic. vt ibi notatur. [Solutũ.]
tum] non dicunt, ex qua cauſa, quam tamen probat priuilegiũ,
2 † & liber cenſualis, vnde magis eis creditur quam teſtibus, vt j̃. §.
j. [Sed inter alia.] verſi. [Ex aduerſo.] ſ. ex parte caſtellani, contra
quem agebatur. [Nec liber cenſualis.] & ſic non obſtat primum
neque ſecundum, prout allegabatur, quod tamen falſum eſt, vt j̃.
ſequitur. [Cum priuilegio.] ver. [Vſus non fueris] hoc non ſuffi-
cit, niſi deprehendatur in negligentia, quid enim ſi ſemper repul-
ſus fuit? & ſic non obſtat. j̃. de priuile. ſi de terra. & c. accedentibus.
& accedit C. de diuer reſcrip. falſo. [Et liber.] ver. [In camera no-
ſtra.] non fuit bona hæc ratio, vt patet j̃. e. §. j. verſi. conſiderantes.
3 [Ac ſcriniarius] verſi. i. tabellio. † vulgare eſt Romanorum. [Scri
pſiſſet] hoc non probatur per teſtes, nec eſt aduerſario credendũ,
ſed potius ſcriniario, vt patet. j̃. e. ver. nec credentes. [Alio modo]
4 inter modum & modum eſt differentia † ſicut inter vim & vim,
j̃. de ſponſali. de muliere. nec enim refert, vtrum tabellio inſtru-
mentum conficiens loquatur in tertia perſona vel in prima, vt j̃.
de conuer. coniug. dudũ. §. ſed ad iſta. ¶ Nos igitur.] iii. pars. [Qđ
depoſitiones] contra, C. de fide inſtru. in exercendis. Solu. illud eſt
generale, iſtud ſpeciale. Quædam enim melius probãtur per ſcri-
pturam, ſicut cenſus propter antiquitatem facti, vt hic, & ff. de ꝓ-
batio. cenſus & quædam alia, quod dic, vt notatur ſ̃. de probat. iii.
vel vt notatur ſ̃. e. §. j. ver. hoc etiam. vel dic, ꝙ licet magis attendat
ſcripturas, quam teſtimonia, tamen vtrunque attendit. ſi. notatur
ſ̃. de poſtula. prælato. bonæ. i. §. attendentes. ibi, non tam ex iuſti-
tia quam gratia. [Conſiderantes.] verſi. [Librum cenſualem] ſic
enim per libros antiquos probatur ne dum cenſus, ſed diuiſio diẽ
ceſum. quod dic vt legitur & notatur ſupra de probatio. cum cau
5 ſam † & inſtrumẽto [a] producto ex archiuo publico creditur, C. de
a fide inſtru. authen. ad hæc. arg. xxx. q. j. peruenit. quinimo ſufficit
quod magiſtratus cõfiteatur illud ex archiuo publico ſumptum
fuiſſe, ar. hic. & ſi manu Commentarienſis ei ſigna impoſita ſunt
conſueta, arg. ff. de iur. fiſ. in fraudem. §. quotiens. C. de fide inſtru.
plures. C. arbi. tute. l. fi. ff. de prob. cenſus. Sed & ſufficit, quod libro
authentico ſic ſumptum inueniatur, vj. q. iij. ſcriptum eſt. & ſi per
quandum ſit, ff. qui & a quibus manu. liber. non fin. l. proſpexit.
[Licet non in noſtra, ſed in cardinalis.] &c. q.d. præſumendum
eſt, ꝙ camera cardinalis fidelis ſit, ſicut & noſtra, & quod ipſe iu-
ſte iudicet ſicut & nos, ar. C. de ſen. præfec. præto. l. vnica. j̃. de app.
nouit. Et iunge quod notatur ſ̃. de fi. inſtru. ꝙ ſuper his. §. fi. & de
teſtibus. cum a nobis. [Eum] ſ. liberum. [Fuerat.] ſcilicet cardina
b lis. [Beati Petri.] i. noſta. [Nec credentes] ver. Dicebatur [b] enim, ꝙ
notarius falſauerat dicta teſtium, quos Mathefelon produxerat,
& quibus dicebat ſe multum inniti. ſed ſpeciale eſt in actis, vt ſoli
credatur notario, niſi probetur contrarium, vt notatur ſ̃. de prob.
poſt ceſſionem. & c. quoniam contra falſam, ſm d.n. & j̃. e. ſuper
verbo aliud ſcripſiſſe. [Scriniarium] aliud ſcripſiſſe. &c. [Cum iu-
ratus] &c. [Officium] Sic ergo præſumitur pro aliquo ratione iu
ramenti præſtiti, & officij ſibi commſſi, vt hic, & j. q. vii. ſancimus.
& ſ̃. de præſumptio. illud in fi. Item ratione honeſtatis ſuę. ſ̃. de fi
inſtrumen. cum dilectus. ſ̃. de procura. in noſtra. §. fi. [Aliud ſcri-
pſiſſe] cum nec per teſtes conuincatur, nec alio modo. quod dic,
vt no. ſ̃. de proba. quoniam contra falſam [Reſpiciẽtes inſuper]
verſi. ipſum negotium &c. vt infra ſequitur. [Validius.] q.d. licet
prædicta ſint valida, tamen hoc eſt validius quantum ad præſcri-
ptionem, quia & ſi caſtellanus probauerit præſcriptionẽ xxx. vel
xl. anno. vel plurium, non tamen centenariam, quæ ſola repellit
Romanam eccleſiam, vt ſequitur. [Tangere] quia eccleſia habet
directum dominium, & vaſallus vtile. Et intelligas, quod hic dici
tur, verum eſſe vbi agitur de iure Romanæ eccleſiæ diminuẽdo,
licet enim contra Mathefelon curreret præſcriptio xxx. anno. ex
perſona ſua ſi eſſet ſuum patrimonium proprium, quia tamen
in feudo, quod tenet a Romana eccleſia, de quo agitur, commu
niter pręiudicaretur non ſolum ipſi ſed etiam Romanæ eccleſię
ideo non ſufficiunt xxx. anni, ſed requiruntur centũ, vt j̃. ſequi-
tur hic actor ex Romana eccleſia, quod non poſſet conſequi ex
ſeipſo, ſic. ff. quemadmodum ſer. amit. ſi communem. ſecũdum
d.n. & adde quod no. in ſe. glo. [Principaliter.] i. primo, ſecus ſi ſe-
cundario, j̃. de re iudi. c. pen. j̃. de priuile. ſi de terra. & c. accedenti
bus. licet autem iſte caſtellanus non poſſet ſe tueri contra Roma
nam eccleſiam, poſſet tamẽ præſcribere vaſſallagium, & ſic nobi
lem iſtum excludere, ſi dixiſſet ſe iſta tenere & tenuiſſe nomine
Romane eccleſię in feudum per xl. anno. & vltra ad tantum cẽ-
ſum

ADDITIONES.

a ¶ Inſtrumento producto ex archiuo publico creditur. Andre. Sic. & Ber.
de Laudri. in addi. ad Panor. hic remittunt ad no. per Inno. in c. j. in vlti.
gl. ſ̃. de procura. & ad tex. in authen. ad hæc. C. de fide inſtrumen. & ad Ro.
conſil. 127. vbi dicit quod libri cenſuales faciunt plenam fidem. quod be
ne eſſet notandum.
b ¶ Dicebatur enim. Cui autem credendum ſit, ſi teſtis dicat ſe dixiſſe con
trarium eius, quod ſcripſit notarius, vide hic remiſſiue in addi. ad Pano.
incipiente, cui credendum.

ſum vel maiorem,dummodo præſcriptionem probaſſet, quia p
hoc non fieret præiudicium Romanæ eccleſię, ſed alii vaſallo,
ar.xvj.q.iiij.volumus & q.iii.§.poteſt.C.de præſc.xxx.ann.cōpetit
ſm.B.& d n.quod mihi non placet,ne Romana eccleſia habeat
vaſallum,quem nollet,vel quem & expedit non habere.Sed & ſe
cundum prędictam expoſitionem nullus poteſt præſcribere con
tra eccleſiam , quin eccleſia Romana poſſit ſe opponere, quia
primo & principaliter tangit eam,ne iura ſubditorum diminuā-
tur,cū primo & principaliter ei ſubſint,xxv.di.c.j.ix.q.iii. cuncta.
per mundum.& c.per principalem.& ſ.e.c.ij.vbi de hoc,vnde di
cit principaliter,i. proprie.ſ. quo ad propriam menſam ſeu pro-
prium patrimonium,quod tāquam ſpeciale & propriū ab aliis,
eſt excluſum,vt expreſſe probatur in auth. hęc conſtitutio inno-
uat conſti.colla.viij.xvj.qō.iii.§.quas actiones.j.c.j.[Centenaria]
vt hic,& j.c.j.& xvj.q.ij.nemo.in Auth.vt Romana ec.coll.ij. Sed
qui hic priuilegium dedit,omnino conceſſiſſe videtur.vt Roma-
nę eccleſiæ nulla præſcriptio obſit,vnde & de hoc videtur gloria
6 ri Papa,j.e.ſi diligenti.in fi.quia †hoc eſt longiſſimum tempus vi
tę hominis,C.de ſacroſan.eccl.l.fi. immo nec præſumitur viuere
poſſe vltra lx.an.ff.ad l.fal.hæreditatum computatio. quod omni
no verum eſt hodie pro maiori parte quantum ad bonam & ſa-
nam memoriam,ſi enim ſubtrahatur pupillaris ętas & ſenium,
anni vix remanent lx,& adde quod no.j.c. proxi.[In ſolutione]
ver.[Cenſus]ſ.xl.ſol.[Et aliorum petitorum.]ſ.bāniorum,placi-
torum,forisfactum,& aliorum iurium,vt ſ.e.rū.j. [Iniungentes]
ver.[Eidem.]ſ.parti aduerſæ.[Vt tibi non tāquam tibi]&c. Iuxta
7 illud,non tibi ſed Petro † ſic & aliquis aliquid facit tāquam alius
& alius,ſ.de elec.cum inter vniuerſas.in fi.& c. cum inter cano-
nicos.ff.de adop.ſi pater.§.qui dos.ff.de inoffi. teſt. contra vetera-
ni.alias Papinianus.§.ſed nec impuberis.ff.quando ap.ſit.l. j.§..ſo-
let,j. de re.ec.non ali.ſi quis presbyterorum. & alias facit quis ali-
quid in eo,ꝙ hō,& aliud in eo,ꝙ homo & Rex,23.q.iiij. ſi eccle-
ſia.ad idem ſ.de offi.ordi.ſi ſacerdos.

SVMMARIVM.

1 *Obedientia non præſcribitur.*
2 *Malitia prompta eſt ad negandum.*
3 *Rigor iuris quandoque pro ordine iuris ſumitur.*

CAP. XIIII.

Cum nobis,& infra. Legali] i Auth. vt ecc.Ro. priui.
cen.an.gau.coll.ij.& in Auth.hæc conſtitutio Inno.
conſti.colla.viij.C.de ſacroſan.ecc.l.vlti.& in authen.
ibi ſignata.[Canonica]xvj.q.iii.nemo.ſ.c.proxi.j.e.ſi diligenti.in
fi.& j.de confir.vti.cum dilecta.§.quia vero.[Priuilegio ſpeciali]
& quo ad patrimonium ſpeciale,non ergo quantum ad alias ec-
cleſias hoc priuilegio gaudet,vt no.ſ.ca.prox.§.fi.ver. reſpicientes
ſuper verbo,principaliter.[C.annorum]hæc præſcriptio obtinet
in rebus & poſſeſſionibus, nam contra priuilegium prælationis
& principatum,quem ſuper omnes eccleſias obtinet,nulla cur-
rit præſcriptio,xciij.di.qui cathedram.xxiiii.q.j.rogamus.& c. qa
1 & c.ſciſma.† hoc enim eſſet præſcribere obedientiam,quod fieri
non poteſt,vt ſ.e.cum non liceat.quia nemo debet eſſe ſine capi-
te,xciii.di.nulla ratione.ſm Vincen.Sed qualiter probabitur hęc
præſcriptio?Per inſtrumenta non,quia per ipſa nō probatur poſ-
ſeſſio,ſ.de fide inſtru.inter dilectos. Per teſtes non, niſi haberent
ad minus centum & quatuordecim annos,vt patet ff.de teſtib.in
uiti.& l.in teſtimonium.iiii.qō.iii.teſtes.nec per confeſſionem fit
2 de leui probatio , quia† prompta eſt malitia ad negandum,cum
igitur non ſit anguſtanda probationum facultas,C.de hereti.quo
niam multi.in fi.ſed potius ſubueniendum eſt veritati,ff.de teſti.
curent.C.de rebus cre.generaliter.rū.j.ſ.vt li.non conteſ. quoniā.
rū.j. videretur ſufficere probatio tanti temporis , cuius contrarij
memoria non extaret,ar.ff.de aqua quo.hoc iure.§.ductus aquę.
j.de verb.ſig.ſuper quibuſdam.§.præterea.& quod teſtes dicerent
de reſiduo tempore ſe hoc a ſuis maioribus audiuiſſe,ar.ff.de pro
ba.ſi arbiter.ff.de aqua plu.arcen.in ſumma.§.idem Iulianus.alio
quin nihil aliud eſt hoc dictu,niſi ꝙ non currat prę́ſcriptio.& eſt
huic ſimile ii.q.v.præſul.ſm Io.Tu dicas,ꝙ non eſt recedendum
a verbis iſtis, nec per aliquam gloſſam hoc priuilegium eſt lædē-
dum,ergo niſi probetur præſcriptio centenaria, Romana eccle-
ſia obtinebit,& quantūmcūque durum videatur,tamen ſic ſcri-
ptum eſt,& obſeruandum,ar.ff.qui & a quibus ma.li.nō fi.l.pro-
ſpexit.vj.q.iij.ſcriptum.maxime cum hoc priuilegium in hono
rem Dei & fauorem eccleſiæ datum ſit,vt patet in Authē.vt Ro-
ma.ec.priui.cen.gau coll.ij.cum nec priuatus priuilegium priua
to datum a Principe minuere debeat,immo debet eſſe manſurū
vt in Auth.conſti.quæ de dign.§.illud quoque.ad fi.colla. viij. &
de nuptijs. ſed hoc quidem de his , collatio.viij.& argumen. in-
fra. de do. cum dilectus.in fi.cum ſuis cōcor.[Vendicare]ſubau-
di,licet autem hoc admittatur, tempora tamen.&c. vt ſequitur.
3 [Tempora tamen.]ver.[Quæ.]ſcilicet ſciſmata.[Secundum † iu-
ris rigorem.]i.quod in iure ſcriptum eſt,aliter accipitur ordo iu
ris. ſ. de iureiuran.ad noſtram.iij.[Impediunt]vt ſ. c.j.& de hoc
notatur ſ.eo.cum non liceat.[Sed diligeti.]verſi. [Deduci] hoc
enim tempus deducitur de præſcriptione. primum, ſcilicet me-
dium,vltimum ve,C.de reſti.mili.quod tempore.ff.ex quibus ca.
ma.nec non.§.ſi quis ſepius.C.de præſcri.lon.tem.auth. ꝙ ſi qui-
buſdam.j.c.prox.§.ꝙ ſi abbas.

SVMMARIVM.

1 *Sententia lata contra vnum alteri non præiudicat.*
2 *Iura epiſcopalia præſcribunt.*
3 *Qui partem hominis tangit, totum hominem tetigiſſe videtur.*
4 *Negligentiam prælati nocet eccleſiæ.*
5 *Vbi quis læditur ex iuſta cauſa inſtituit.*

CAP. XV.

Auditis. Pars de reſtitutio.in inte.auditis.[Inter
Vigoriē epiſcopum,& abbatem de He
neſcam.]iſta quæſtio diutius ventilata, tandem diffi
nitur per dominum Innocen.iii.j. de priuile. ex ore.
Et nota hic ſecundum d.n. ꝙ quando agitur de ſubiectione ali-
quorum ab aliquo detentorum,agendum eſt contra illum , qui
illos detinet, vel eis dominatur,vt hic & j.e.cum olim.xvj.q.iii.in
ter memoratos.j.de ap.ad audientiam.j.de cenſi.cum inſtantia.
ſ.vt lite non conte.quoniam.§.pe.ſ.de foro compe.ſanc.ſ.de ele.
querelam.ff.de ſeruit.l.fi.ff.de vſufruc.hactenus.ff.de lib. exhiben.
1 l.fi.& de hoc no.j.e.ver.abbas.autem.†Sententia tamen lata con
tra vnum non præiudicat alteri.j.ti.j.cum ſuper controuerſia &
c.ſuborta.ff.de libe.ca.ſi pariter.Et eſt hoc verum , quando agitur
contra eum , ad quem ſecundo loco pertinet actio ſiue defenſio,
j.ti.j.cum ſuper controuerſia. alioquin ſi actum ſit contra eum,
ad quem primo loco pertinet defenſio , tūc præiudicat etiam ei,
ad quem ſecundo loco pertinet,ſi ſciat cauſam agi , & non aliter
ff.de re iudi.ſæpe.j.ti.j.quamuis regulariter.ſecundum d. n. Vide-
retur tamen per eadem iura, ꝙ dicendum eſſet potius ecōuerſo.
Et dicunt quidam ſecundum d.n.ꝙ primo loco pertinet defen
ſio ad prelatum,cui ſubeſt eccleſia , de cuius limitibus vel ſubie-
ctione agitur,ſecūdo vero loco ad miniſtrum eccleſię ſeu recto-
rem,ſecus ſi agatur de poſſeſſionibus eiuſdem eccleſiæ.Alii dicūt
& forte melius,quod in his caſibus non dicitur pertinere primo
ad vnum & ſecundo ad alium,ſed plene & æqualiter pertinet de
fenſio ad vtrumque, C. de liber. cau. principaliter.nec ſententia
contra vnum lata alij præiudicat,ff.de re iudi.ſępe.§.pen.j. titu.j.
quamuis.Compoſitio vero ſiue tranſactio ab vno facta non prę
iudicat alij etiam ſcienti,ar.in eo quod legitur, & no.ſ.de tranſa.
contingit.Poteſt ergo agi non ſolum contra illum , qui detinet
ſubditos.vt no.ſ.e.gl.in prin.ſed etiam contra ipſos ſubditos , qui
non obediunt,vt patet ex præmiſſis, & probatur ſ.ti.j.cum ſuper
controuerſia.& de confir.vti.cum dilecta.& eſt ratio , quia ſicut
faciunt quominus poſſideam,dum mihi non obediunt, ſic poſ-
ſidere videntur iura,quæ in eis peto prout dicitur in confeſſoria,
ff.ſi vſusfr.pe.l.e.j.in prin.ff.ſi ſeruitus.ven.ſicuti. §. ſed & ſi quæri-
tur.& l.ſi quis diuturno.in fi. Contra poſſidentes autem conſtat,
ꝙ recte agitur,vt hic patet,& in eo quod leg.& no.ſ. de iudi.exa-
minata.Sed ex hoc eſt notandum,quod aliquando poſſidet quis
iura aliqua,aliquando vero non poſſidet , ſed tamen poſſidentur
in eo,inter quæ duo eſt differentia notanda.ver.gra. quandoque
eſt aliquis in poſſeſſionē,ꝙ non teneatur ire ad conſilium, vel ꝙ
poſſit ordinari vel benedici a quo maluerit epiſcopo, & conſimi
lia,j e.veniens.quandoque vero nō poſſidet hæc iura, ſed ab alio
poſſidentur in eo,ſicut monaſterium, de quo agitur hic , dicebat
ſe habere & poſſidere quædam iura in quibuſdam eccleſijs, quæ
tamen eædem eccleſiæ non poſſidebant , nec poſſidere poterant
in ſeipſis, quia nullus poteſt in ſeipſo ius vel ſeruitutem habere,
nec mirum,quia nec in re propria,ff.de ſeruit.vr.præd. in re com
muni.& hoc vltimo caſu locum habet quod diximus ſ.e.gl.ver.
alij dicunt.& ſequentibus.ſcilicet ꝙ ad hęc iura nunc poſſeſſa cō
petit actio contra vtrunque,contra poſſidentem videlicet , eo qa
poſſidet,& contra non poſſidentem ſed poſſeſſum,quia actorem
vti non patitur iure ſuo,& ideo in tali caſu vterque,ſcilicet tam
prædicto modo poſſidens,quam poſſeſſus admittitur ad defendē
dum litem , & ad aſſiſtendum defendenti, & ad appellandum,vt
no.j.ti.j.cum ſuper.& eſt ratio,quia non tantum prelatorum in-
tereſt non perdere iura quę habent in ſubditis,immo & quando
quo ſubditorum intereſt dominos non mutare.In primo vero
caſu,ſcilicet quando agitur contra aliquem tāquam contra poſ-
ſidentem iura aliqua,vel libertatem ſuam defendentem,non po
teſt prælatus talis actoris vel rei conuenire vel conueniri,nec aſſi
ſtere conuenienti vel conuento,nec appellare, cum nec eius in-
terſit,ij.qō.j.non ſolent, quid enim intereſt epiſcopi diœceſani,ſi
clericus ſuus vadat ad conſilium,ſiue ſinodum alterius,dummo
do ſibi nihil detrahatur,vel ſi euincitur ab eo aliquid , quod diœ-
ceſanus non contendit ſuum , nec a ſe teneri . Sed & ſi de hoc
agi poſſet,alia via eſſet agendum,vt no.j.de appel.dilectus. ſecun-
dum d.n, cuius eſt mens totius huius gloſſæ, Ego tamen nō poſ-
ſum

ſum capere verba iſta,nec video qualiter poſſet eſſe, quod meus
ſubditus teneatur ire ad alterius ſinodum,vel poſſit ab alio bene
dici vel ordinari,vel quod alius poſſit habere in eo aliquam ſer-
uitutem,quin & mihi aliquod iudicium generare.& adde quod
notatur j.eodem.verſi.j.[Quas] ſcilicet eccleſias. [Diœceſana le
ge.]hic comprehendit hæc lex iuriſdictionis legem,vt patet.j.§.
fina. de his autem duabus legibus , dic vt plene legitur & nota-
tur.ſ.de offi.ordi.conquerente.& c.dilectus.[Abbas autem]verſ.
ſic ergo cum agitur de ſubiectione aliquorum, non illi , ſed ille,
qui dicit eos ſibi ſubiectos eſſe, conueniri debet, xvj. quæſt. iij.in-
ter memoratos.ſ.vt lite non conte.quoniam.§.penulti.ff.de libe.
exhi.l.fina.in fine.ff.ſi ſeruitus vend.is cuius familia.ſic & pro il-
lis agere poteſt , ſupra eodem. ex tranſmiſſa . Sed & ſubditus ſuo
nomine conueniri poteſt,ſ.de electio.querelam.xii.q.ii. quicun-
que militum.Quinimo & quilibet poſſeſſor ratione cenſus con
ueniri poteſt,ff.de vſufruc.ſi pendentes.§.fi.& l.vſufructu relicto.
& l.vſufructu.legato.§.hactenus.j.de decimis.paſtoralis.infra, de
cenſibus.cum inſtantia.& ratione rei,ff.de rei vendi. officium.ſ.
de fide inſtrumen. V. perpetuus. vbi de hoc , qui autem ſcit ſibi
præiudicari,de ſe quæratur ſi taceat,infra,de re iudic.cap.penulti.
& de hoc no. ſ. eodem c. in princip. [Ab eius.] ſcilicet epiſcopi.
[Et infra.] hoc eſt, & præſcriptas , ſeu per quibus fuerunt teſtes
producti , & aliæ probationes inductæ, de quibus pronunciatur
in ſequentibus.[Verum]verſi. [Tanto tempore]puta xl.annis,&
amplius,ſupra eodem.ad aures.[Pleno iure]De hoc dic,vt nota
tur ſupra,de ſup.ne.præ.c.ij.j.de præben.de monachis.j. de priui-
le.quoniam per confeſſionem. [Vt videantur] ſcilicet abbas &
2 monachi.[Epiſcopale ius.]Hic manifeſte patet,quod † iura epi -
ſcopalia præſcribūtur.& infra, eodem.cum olim.ſupra, eodem.
de quarta.vbi de hoc.xvj.q. iii. quicunque. Sed contra,ſupra eod.
cum non liceat.ſupra,de conſue.cum inter vos.& c. cum venera
bilis.Solu.potuit bene abbas exemptus præſcribere eccleſias con-
tra epiſcopum,vt hic,& in ſimilibus, licet ſeipſum ſubditus præ-
ſcribere non poſſit,vt in cōtrariis,niſi nomine alterius, vt j.eodē.
cum ex officij. Sunt etiam iura,quæ abbas præſcribere non po-
teſt,quia nec poſſidere,lxviii.diſtinctio.quamuis corepiſcopis. &
& de hoc notatur.j.de exceſ.prælato.accedentibus.infra eodem.
cum olim.& infra.prox.ſuper verbo,præſcripſiſſe.& §.j.in verbo,
ſuper tempore.[Legitime]ideſt canonico,puta quia habuit qua
lequale priuilegium, ſ.de conſue.cum dilectus.infra , de priuile.
cum olim.ij.vel alium titulum,alias ſolum tempus non ſuffice-
ret,vt notatur ſupra,eodem. de quarta . & de hoc notatur in ſe-
quenti glo.[Præſcripſiſſe]quo ad illa,quæ poterat poſſidere,ſicut
inſtitutio,deſtitutio,& alia de quibus legitur & notatur ſ.de offi.
ordi conquerente.Hoc ideo dicimus,quia ea quæ epiſcopalis or
dinis ſunt,ſicut clericorum ordinatio, eccleſiarum conſecratio,
& ſimilia, abbas in perſona propria nec exercere nec poſſidere
poſſet,cum & epiſcopali ordine careat,vt patet in eo, quod legi-
tur & notatur infra , de conſecratio.eccleſi . ergo nec illa poſſet
præſcribere , cum nullus præſcribere poſſit ea quæ poſſidere non
poteſt , vt patet in eo , quod legitur & notatur ſupra. c. cauſam
quæ.ſecundum dominum noſtrum,cuius eſt mens totius huius
gloſſæ.Sed & quod exemplificatum eſt de inſtitutione.ſupra ea-
dem glo.in princip.ſecundum nos.non intelligas de auctoriza-
a bili, ſed de corporali ſeu collatoria.quod dic,vt plene notatur ex
tra,do.n.de priuilegiis.volentes.§.ſane.quia.reſpon.j. lib. vj. & ſu-
pra de offi.archidiaconi.cum ſatis. & de hoc notatur in præced.
gloſſa,ſuper verbo, epiſcopale ius. & infra , eodem.§. quod ſi ab-
bas.verſi.ſuper tempore.¶ Quo circa.]ij.pars.[Quæ.]ſcilicet pri-
uilegia.[Libertate.] ab exactione iurium regalium , ſecundum
dominum noſtrum . Vel dic libertate , ſcilicet exemptionis [Si
per illa,]verſi [Conſtiterit.] quia Cęleſtinus eximebat illa loca,
quæ dicti reges libertati donauerant,cum autem dubitaretur, an
vallis de Heueſcam,in qua epiſcopus iura epiſcopalia petebat,eſ-
ſet de illis locis donatis libertati per reges , mandat papa inſpici
priuilegia regum,& ſi de illis fuerit , apparet quod etiam per pa-
pam illa vallis exempta fuerit,ſicut hæc poſſunt hic colligi,& ſu
pra,de reſtitutione in intergum.auditis . [Libertati.]ſicut conti-
nebatur in dictis priuilegiis , & ideo ipſorum editio neceſſaria
erat,cum de ipſis mentio haberetur, C.de eden. authent. ſi quis.
ſupra de vſu pal.cap.fina.vbi de hoc. [Abſoluatis.]verſi. ex quo
probata eſt exceptio,ſupra tit.j.cum venerabilis.§. quia vero. ver.
illis dumtaxat.[Adiudicantes.]verſicu. [Illas.]ſcilicet eccleſias.
[Pleno iure]quia & hoc priuilegiis declaratur.¶ Quod ſi abbas]
iij.pars.[Probatione.]ſcilicet exceptionis.[Defecerit.]non ſtetis
omnino prę́ſcriptioni,ſed.[Audiatis.]&c.,quia & ſuper hoc fuit
reſtitutio data , ſupra de reſtitutio.in integrum. auditis. Et nota
hic ſecundum d.n.in vno facto proponi duas defenſiones etiā
contrarias,ſi.infra,eodem.cum olim. Sed contra,ſ.de fide inſtru
mento.inter dilectos. ſed ratio iſtius contrarietatis not. ſupra de
exceptio.cum venerabilis.& eſt hoc intelligēdum , quando hæc
duo proponuntur ſub diſiunctione, vt ſi vnum probare nequeat
aliud probet,argumen.C.de exceptio.ſi quidem.ff.de inoffi.teſta.
contra veterani.§. ſed nec impuberis.ff. quorum legatorum.l. j.
§. quod autem nonnunquam. ad finē. Quidam tamen dicunt,
quod hæc duo ſimul ꝓponi non poſſunt,quāuis de vno ad aliud
non poſſit recurſus haberi,argumen.ſ.de teſtib. ex tenore.xxiiii.
quæſtio.j.quiſquis.ſupra de iudi.examinata.C.de tranſactio.inter
poſitas.ff de acquiren. poſſeſ. naturaliter.ff. de bonorum poſſeſ.
contra tab.l.ſimpliciter.ſecundum do.no. cuius eſt mens huius
gloſſæ.quod dic,vt notatur infra eodem. ſuper verbo , completa
præſcriptio.[Super tempore.] Ex hac decretali colligitur , quod
abbas in capitulis ſuis poteſt præſcribere iura epiſcopalia , quod
intelligunt quidam,quando abbas tempore præſcriptionis de il-
lis iuribus alii reſpondet,vel alii ſubeſt,infra de priuil.cum olim.
C.de fundis patrimo.l.fi.lib. xj. alioquin non poſſet hęc præſcri-
bere nomine proprio contra ſuum diœceſanum . ſupra eodem.
cum non liceat.& c.accedentes. Tu vero dic non eſſe , quod ab
aliis ſubſit,ſed tantum capellæ,in quibus hęc præſcribuntur, vt
hic,& infra.c.cum olim. immo etiam & ſi capellæ non ſubſunt
alii , nihilominus abbas poteſt in eis præſcribere ea , quæ poteſt
poſſidere,ſicut quartam decimarum , mortualia , & conſimilia,
vt patet ſupra eodem.ex tranſmiſſa.& c.de quarta.& infra, de ſe-
pul.certificari. Veruntamen nec obedientiam,nec viſitationem
abbas, vel etiam ipſe capellæ poſſunt præſcribere nomine ſuo,
quia in ſe non poſſunt talia poſſidere,nemo enim ſibiipſi ex ne-
ceſſitate obedit,vel ſeipſum viſitat,& ſic de aliis conſimilibus ar-
gumen.ff.de arbitris.l.penul.ff.ad Trebel. ille a quo. §. tempeſti-
uum.& ideo requiritur,quod non nomine ſuo,ſed nomine alte
rius,cui exinde reſpondent,& ſubiacent, hæc præſcribant , vt pa-
tet in eo,quod legitur,& notatur ſ.eodem.c.j. §.j. ad finem. & ſ.
eodem.c.in princip.ſecundum d.n.cuius eſt mens huius gloſſæ.
Sed & ſecundum nos etiam hęc prædicta, quæ poſſidere poteſt
abbas ſine titulo,non præſcriberet,vt patet in eo , quod legitur &
notatur.ſ.eodem.c.reſpon.j.ad fin. ſuper verbo, legitime.& ſuper
verbo,epiſcopale ius.[Et ſi per tantum.]ver.Vt illo.]ſcilicet tem
pore vacationis,conſiderato tempore præſcriptionis,ſi enim nō
eſt probata præſcriptio niſi xl.ann.etiam ſi per diem vacauit ec-
cleſia , præſcriptio non obſtabit , ſi vero probata eſt præſcriptio
xliii.annorum, & ſi probetur quod per duos annos vacauerit ec-
cleſia, ſententia dabitur pro abbate , quia hoc ſubdito tempore
aliud continuatum complet prę́ſcriptionem,vt hic patet, & ſu-
pra eodem.cum nobis olim. in fine. vbi de hoc , & argumen.C.
quomodo & quando iudex. ſi præſes . C. de præſcriptio . longi
tempo.authen.quod ſi quibuſdam.[Completa præſcriptio.] Sic
ergo iſte abbas tuetur ſe iure priuilegij & prę́ſcriptionis, quę con
traria ſunt , quia ſi papa priuilegium dederat , præſcribi non po-
terat,vt infra,eodem.veniens.§.fi.vbi de hoc.ſ.de fide inſtrumen.
inter dilectos.§.cæterum.verſi.cum eadem.& ſequentibus. dicas,
quod non poſſunt hæc duo ſimul proponi, ſed de vna exceptio-
ne tranſit ad aliam,argumen.xiiij.q.j.quiſquis.ff.de exceptio. ne-
mo.C.de tranſac. interpoſitas. ff. de acquiren. poſſeſ. naturaliter.
§.nihil.ſ.de cauſa poſſeſ.paſtoralis.ſ.de teſt.ſignificauerunt, quia
generaliter hoc obtinet,argumen. ſ. de probatio. licet.j.eodem.
cum olim.Niſi vbi ius hoc prohibet,ff.de reg.iuris.nemo ex his.
Vel ſub diſiunctione fuerunt hæc propoſita ſimul, vt ſic abbas
obtineat,ſi probauerit hoc vel illud,ſecundum B. Vel poteſt in-
telligi,quod principaliter priuilegium allegabatur , præſcriptio
vero ſecundario.q.d.eſto , quod priuilegium det plenum ius , ad
minus ego prę́ſcripſi ex titulo etiam priuilegij,argumen.j.de de-
cimis.dudum.§ fi.& j.de iure patro.cura.& de hoc notatur.ſ. eo
dem ſuper verbo,ſed audiatis.[Vos in illo.]ver.[Ius epiſcopale.]
Hoc genus habet ſub ſe multas ſpecies enumeratas ſ. de offic.
ordi.conquerente.¶ Si autem.]iiij.pars. [Exceptionem.] ſcilicet
interruptionem,vel quod ſedes tantum vacauerit, quod tempo-
re vacationis ſubducto, præſcriptio completa non ſit. Et hinc
colligunt quidam , quod ſi abbas probauerit ſe generaliter prę́-
ſcripſiſſe ius epiſcopale in aliquibus eccleſijs, etiam exemptionis
præſcriptæ capitulis non expræſſis, & epiſcopus dicat ſe medio
tempore aliqua exercuiſſe ibidem,& ſic in aliquibus præſcriptio
nem interrupiſſe,illam interruptionem probare debet.Sed con-
tra,quia ſi pro abbate facit præſcriptio,pro epiſcopo tamen facit
ius commune , quod fortius & fauorabilius eſt . vnde videtur,
quod ſemper in omnibus ſit pro epiſcopo iudicandum,exceptis
tantum illis capitulis,quæ abbas ſpecialiter probauerit ſe præſcri
pſiſſe.arg.infra eod.c.in fine.& c.cum olim.Solu. ſi teſtes vel pro-
bationes epiſcopi dicerent ipſum exercuiſſe iura epiſcopalia , &
teſtes abbatis illud idem,& in eiſdem capitulis dicerent de abba-
te,dummodo in aliis eſſet parilitas , præferrentur teſtes epiſcopi
qui iuri communi concordant, & per conſequens veriſimiliora
b dicunt,[b] argumen.ſ.de prob. licet.§.ex premiſſis.ſi vero teſtes ab
di

ADDITIONES.

a ¶Auctorizabili.De multiplici inſtitutione vide per dom. Anton.in c.cū ſatis.ſ.de offi.Archi.

b ¶Veriſimiliora dicunt.Adde vtrum indiſtincte præferantur teſtes deponentes veriſimiliora domi. Anton.in capitulo licet. de probationibus. in xvij.collat.

batis generaliter dicant abbatem exercuiſſe omnia iura epiſco-
palia, & teſtes epiſcopi tantum probent eccleſias ſitas in ſua dioe
ce. & quod exercuit ibi epiſcopalia, nec dicāt omnia tunc adiudi
cabuntur omnia abbati exceptis his, de quibus epiſcopus ſpecia
liter probauerit ſe ibidem exercuiſſe, exceptis his, in quibus proba
uerit interruptionem interueniſſe. quod forte ſufficit probare per
duos teſtes, licet abbas generaliter probauerit hoc per plures, ar.
s̃. eodem. illud. Prudenter tamen faciet examinator teſtium, ſi
de ſingulis capitulis iurium epiſcopalium interroget, ſigillatim
teſtes abbatis ſecundum dominum noſtrum, ſed melius dixiſſet
aduocatus epiſcopi interrogari petierit, quia nec decet examina-
torem, quod partem aſſumat, & tunc nō proderit abbatis præſcri
ptio, niſi in capitulis probatis ſpecialiter & expreſſe, vt infra, eo-
dem. c. in fine. & c. cum olim. Potes etiam dicere epiſcopum pro-
baſſe interruptionem in capitulis hic poſitis, quia licet abbas pro
poſuerit ſe eadem exercuiſſe per xl. annos, tamen epiſcopus pro-
bauerit interruptionem eo ipſo, quod probauerit ſe infra idem
tempus eadem iura pluries exercuiſſe. & de hoc notatur plenius
infra, de reli. domi. cum dilectus. ſecundum do. n. [Quia tamen
interruptionem.] Sed contra, quia ſi interrupi quo ad quædam,
3 ergo quo ad omnia ex iure ſpeciali prouenientia, nam qui † par-
tem hominis tangit, totum hominem tetigiſſe videtur, de poe.
diſtinctio. j. vulgaris. C. de duobus reis. l. fina. in fine. ſed & ſeruitus
per vnum ſolum actum retinetur, & ſi per plures fundos debea-
tur. ff. de ſeru. ruſtico. prædiorum. vna eſt via. ff. quemadmodum.
ſer. amit. ſtillicidij. §. fina. ff. de ſeruitu. vt pomum. Sed non eſt ita,
quia qui præſcribit in vno capitulo, non præſcribit in alio, ſimi-
a liter interruptio vnius non obeſt alij, [a] vt hic, & infra, de capel.
monacho. cum dilectus. ſecundum B. Propter hoc tamen non
eſt ſolutum contrarium. Tu dicas, quod hoc ius & ſimilia lo-
quuntur in diuiſibilibus & ſeparatis, contraria vero in indiuiſibi
libus & contiguis. ad hoc ff. de neg. geſt. eum actum. ff. de mino. l.
etiam ſi a patre. §. ex cauſa. & expræſſius ff. pro emptore. qui fun-
dum. §. ſi fundum. ff. de vſuca. rerum mixtura. C. finium regundo
rum. l. j. [Et ad receptionem.] verſi. [Denariorum ſancti Petri.]
De hoc dic, vt infra, de cenſi. ea quę. qui & ſi nomine Romanæ
eccleſiæ percipiantur, vnde & ipſa quaſi poſſidere videtur. infra,
eodem. ſi diligenti, tamen collectio poterat fieri per epiſcopum,
vel abbatem, argumen. s̃. eodem. ad audientiam. [Circa cogni-
tionem.] verſicu. [Matrimonialium] poteſt ergo abbas vel alius
inferior epiſcopi cognitionem cauſarum matrimonialium præ
ſcribere, vt hic. ad idem. s̃. de teſti. Albericus. s̃. de reſtitutio. ſpoli.
literas. reſpon. j. Sed contra, j̃. de conſan. c. j. j̃. de exceſ. prælato. ac-
cedentibus. ſolu. ibi. [Et.] verſi. repete circa interdictum. &c. [Vos
ſuper his.] ver. numeratis. s̃. eodem. per totum. [Si tamen] verſi.
[Infra xl. anno.] id eſt antequam compleretur præſcriptio. xl. an
no. ſecundum do. no. vel dic, vt in ſequenti gloſſa. [Interruptio.]
q. d. ſi xl. anni fluxiſſent poſt factam interruptionem, vel etiam
ante completa eſſet pręſcriptio, & ideo interruptio non obſtaret.
& adde quod notatur s̃. eodem. §. quod ſi abbas. ver. j. [Facta fuit]
Hæc interruptio in huiuſmodi iuribus & alijs incorporalibus eo
dem modo fit, quo & in rebus corporalibus. ſcilicet per litis con-
te. C. de præſcriptio. longi. tempo. nec bona fide. & alijs modis de
quibus no. s̃. eodem. illud. & in ſumma, eodem. ti. ſub rubrica, de
præſcri. rerum immob. §. quibus modis interrumpitur. Fit etiam
interruptio in his ſpecialius, ſcilicet ſi epiſcopus ſaltem viua vo-
ce tantum vſus fuiſſet iſtis iuribus, antequam abbas præſcriptio-
nem compleuiſſet, argumen. C. de præſcrip. xxx. ann. cum notiſſi
mi. §. immo & illud. vel ſi abbatem volentem exercere iuriſdi-
ctionem, quam præſcribebat per violentiam, prohibuiſſet, ita
quod timore epiſcopi ipſam exercere dimiſiſſet, quia cum poſ-
ſeſſio ſolo animo amittatur, multo fortius, & interrumpitur, ar-
gumen. ff. de acquiren. poſſideri. §. in amittenda. & l. quemadmo
dum. & quia iam deiectus videtur abbas, qui ideo iuriſdictione
non vtitur, quia ſuſpiciatur ſe poſſe repelli, ff. de acquiren. poſſeſ.
ſi id quod. §. fina. ſed non videtur, quod hæc ſtare poſſent, quia li
cet abbas exercuerit iura epiſcopalia, non tamen minus cum eo
etiam epiſcopus eadem iura potuit poſſidere. nam viſitatio, ex-
communicatio, & ſimilia poſſunt eſſe inſolidum apud plures, ſi
cut & ſunt apud archidiaconum, archipresbyterum, plebanum,
epiſcopum, & archiepiſcopum, qui eoſdem ſubditos viſitant, &
corrigunt, & excommunicant, vt patet s̃. de offic. archidia. c. j. &
c. cum ſatis. & c. mandamus. & de offi. archipresbi. c. ij. & iij. & fi.
& j̃. eodem. c. j. & ſic apparet, quod & abbas etiam eodem modo
hæc eadem iura cum epiſcopis & alijs poſſidere poteſt, nec præ-
ſcribit ius alterius, licet ſibi præſcribat conſimile ius, & ſi aliud di
catur ſequi videtur inde ſequi abſurditas, quia qua ratione præ-
ſcriberet ipſe ius epiſcopi, vel archidiaconi, vel alterius, non occur
rit. So. dicimus, quod abbas bene ſcribit contra ſingulos, & con-
tra omnes, Nam quicunque fuerit ille archiepiſcopus, vel epiſco
pus, vel quiuis alius, qui iure viſitationis, vel excommunicationis
vel quocunque alio ſteterit, quod non fuerit vſus per xl. ann. &
abbas, vel quiuis alius in dignitate eccleſiaſtica conſtitutus per
idem tempus ius commune exercuerit, bene præſcribit illud con
tra omnes, & contra ſingulos, ad quos illud ius pertinebat. Secus
ſi per aliquem prædictorum modorum fuiſſet præſcriptio inter
rupta, quia poſtea non perficeretur præſcriptio, vt notatur s̃. &
hoc ſatis probatur in hoc c. & infra eodem cum olim. ſed & qui
petit aliquod ius in aliquibus eccleſijs, & debet exprimere quod
ius, & ex qua cauſa petat, ſecundum dominum noſtrum cuius
eſt mens totius huius glo. ſuper quo vide quod legitur & nota. s̃.
de electio. querelam. & c. conſtitutis. s̃. de offic. ordi. quanto. & c.
conquerente. s̃. de lib. ob. c. iij. [In cœteris.] ver. [Ei.] ſcilicet epiſco
po. [Imponentes.] & ſibi imputet epiſcopus, qui tanto tempore
geſta taciturnitate firmauit, vt C. de his qui a non do. ma. l. fina.
4 in fine. Et ſic patet, † quod negligentia prælati nocet eccleſiæ. [b]
b Sed contra, ff. de peti. hæredi. ſi quis poſſeſſor. §. ſicut autem. s̃. eo-
dem. nihil. quod dic, vt ibi notatur. Sed nunquid ei, qui non po-
teſt agere, currit præſcriptio? Videtur quod ſic, ſed reſtituitur, ff. de
itine. actuque pri. l. j. § ſi quis propter. ff. de ſerui. ruſtico. prædiorū.
& attilicinus. Sed contra, infra, de appella. ex ratione. C. de anna.
excep. l. j. in fin. nam & vbi nulla petitio, nulla mora, ff. de verbo-
rum obliga. ſi pupillus ſine. Dicas, quod præſcriptio ſemper cur-
5 rit, ſed vbi læditur † qui reſtituitur ex iuſta cauſa, ff. ex quibus cau.
maio. l. j. & l. ait prætor. §. j. ij. Niſi lex impediat curſum præſcri-
ptionis, vt in contrarijs. s̃. ſignatis, & in caſibus notatis s̃. eodem.
cum non liceat. ff. de iudi. l. fin. §. penul. in caſu tamen currit, nec
reſtitutio fit, puta ſi doloſæ impediat, ne rem meam repetam, &
interim præſcriptio eſt completa, ſed habeo recurſum contra
doloſum, ff. de dolo. arbitrio. §. dolo. ſed ſi non ſit ſoluendo, con-
tra aduerſarium reſtituor, ff. de dolo eleganter. §. qui dolo ff. de
eo, per quem fac. eſt. l. fi. reſpon. j. Sed & hoc ſcias, quod vbi quis
læditur in præſcriptione, reſtitutio j̃. quadriennium peti debet,
C. de in integ. reſtit. l. fi. Vbi vero non currit, ſemper ſeruatur illæ-
ſus, nec eſt reſtitutio facienda, ſecundum Lau. quod dic, vt no. s̃.
de reſt. in inte. auditis.

ADDITIONES.

a ¶Non obeſt alij. Vtrum per interruptionem præſcriptionem, vel acquiſi-
tionem poſſeſſionis quo ad vnum articulum intelligatur interrupta pręſcriptio, vel acquiſita poſſeſſio quo ad alios. Andre. Sic. & Ber. de Landr. hic in addi. ad Panor. remittunt ad no. per Pet. de Ancha. in repetitione c. beneficium. de reg. iuris. lib. vj. & ad Ro. conſi. 381. & do. Abba. conſilio 87. in ſecundo vol.

b ¶Negligētia prælati nocet eccleſiæ. Adde Bar. in l. iubemus nullam. C. de ſacroſan. eccle.

SVMMARIVM.

1 *Viſitare & corrigere ius publicum eſt.*
2 *Suffragium quærere non licet contra correctionem.*
3 *Viſitatio habet annexam procurationem.*
4 *Error iuris verum proceſſum impedire non poteſt.*
5 *Nemo poteſt a ſe imperium abdicare.*
6 *Nihil ſic contrarium conſenſui eſt ſicut error.*

CAP. XVI.

CVm ex officij. [Tranſitum faciens.] viſitā
do, & ſic plana eſt hæc lite
ra. & bene ſequitur procurationem ſibi debitam [Sā-
cti Maglorij.] eccleſias, quod eſt j̃. [Neceſſe habuit.]
non neceſſitate longitudinis diætæ, quaſi non poſſet alibi com-
mode declinare, quia tunc non poſſet procurationem de neceſſi
tate iuris exigere, poſſet tamen ipſam de gratia tantum, & tan-
quam hoſpes petere. Sed neceſſitas in hoc fuit, quia viſitatione
indigebant, hi, ad quos declinabat. Sed & ſi de gratia tantum pete
ret procuratori vel tanquam hoſpes, & ſibi hoſpitalitas negare-
tur, & in hoc caſu non dico ab ipſo archiepiſcopo, ſed a diœceſa-
no puniri deberent pro eo, quod contra archiepiſcopum ſuum
ſe inhumaniter habuerunt, ſecundum do. no. vt & probatur, &
notatur. j̃. de contrahen. empt. c. j. vel breuius expone, vt ſequitur
[Declinare.] non ex neceſſitate indigentiæ, ſed ex neceſſitate offi
cij. extra d. n. de cenſi. Romana. & adde quod notatur. j̃. ſuper. ver.
inhumaniter. & s̃. ſuper verbo, tranſitum faciens. [A quibus.] ſci
licet abbate, & priore, & quibuſdam alijs. [Debitam.] ſcilicet iure
communi, vt patet ſupra eodem. attēdentes. §. fi. [Inhumaniter]
forte multū laborauerat archiepiſcopus, & procuratione indige
bat, vnde & ſaltem caritatiua fuit ei offerenda, s̃. de ſup. negli. prę
lato. c. iij. j̃. de præben. de monachis. Sed ipſi nec voluerunt etiam
ianuam aperire. Vel dic inhumaniter, i. irrationabiliter, quod
melius. & adde quod notatur. ſupra eodem. c. ſuper verbo, neceſſe
habuit. [Allegantes.] & male, quia tempus ſolum ſine titulo nō
eſt modus tollendæ, obligationis, ar. ff. de act. & obliga. obligatio-
num ferre. §. placet. Arg. contra. C. de agri. & cen. litibus. lib. vj. de
hoc infra de cenſi. venerabili. in fi. [Fuiſſe petitam.] Quidam no
tauerunt in loco iſto, ꝙ licet procuratio ſi petatur præſcribi non
poſſit tamen ſi epiſcopus viſitat, & non petat, neque recipiat, pre
ſcribitur, ar. hic, & j̃. de cēſi. ſopitę. cum. n. hæc ꝓcuratio poſſit cō
mutari,

a mutari [a]. x. q. iij. relatum. ergo & remitti. Sed non eſt verum, quia
b etiam expreſſe remitti non pōt [b]. j̃. de cenſi. cū venerabilis. & arg.
j̃. de dona. paſtoralis. Item ratio legis obuiat, nam quamdiu quis
habet iter, & hauſtum debet habere, arg. ff. de ſeruit. ruſt. pręd. l. iij.
§. fi. & licet ager ſterilis ſit, tamen vſumfructum in eo retineo, & ſi
nihil percipiam. ff. de vſufr. arborib. §. de illo. Hoc autem hic po-
tius poteſt notari, ꝙ in his, quæ iure cōi competunt ſine titulo,
probata præſcriptio nulla prodeſt. & adde quod no. j̃. eo. §. j. ſuper
verbo, præſcribi §. fi. verſ. vnico, ¶Nos igitur] ij. pars. [Procuratio
nem] ff. de off. præſi. plebiſcito. ff. de offic. proconſ. l. ſolent. §. j. & l.
obſeruare [Ratione viſitationis] ſic s̃. eod. accedentes. vbi de hoc
[Præſcribi] immo nec poſſet expreſſe remitti, vt patet in eo, qđ
leg. & no. j̃. de don. paſtoralis. & de cenſi. cū venerabilis, quod ſm
quoſdam verum eſt expreſſe, ſed tacite poſſet remitti, arg. de cen
ſi. ſopitæ. Tu vero dicas, ꝙ expreſſe tantum remitti poteſt, qa vni
cuique licet ſuo iuri priuato renunciare. vij. q. j. q̃ periculoſum eſt.
hoc autem priuatum eſt, quod in ſola pecuniali tpalitate conſi-
ſtit, ſed tacite. ſ. multo tpe non recipiendo procurationem nō re
mittitur, quia nec præſcribitur ꝯ eum, vt hic. Et eſt ratio, quia pro
curatio non debetur principaliter, ſed acceſſorie, accedit enim vi
ſitationi, & ideo retenta viſitatione retinetur & acceſſorium. ſ. ꝓ-
curatio. arg. ff. quemad. ſeru. amit. ſed is qui. & in d. c. cum venera-
bilis iuri autem viſitandi etiam expreſſe renunciari non poteſt,
1 cum viſitare, † & corrigere ius publicum ſit, vt patet in eo, quod
leg. & no. s̃. de fo. compe. ſi diligenti. Quinimmo nec licet paciſci
alicui, ꝙ non aget, vel non accuſabit alium de crimine, ff. de pac.
ſi vnus. §. illud. ſm d. n cuius eſt mens totius huius glo. per quam
etiam apparet, ꝙ nec expreſſe remitti poteſt hæc procuratio, quia
nō videtur eſſe priuati iuris, ſed publici, vnde dicendum eſt, ꝙ ſi-
cut ipſum ius viſitandi, cui accedit, remitti non poteſt, ſic nec ip
ſa, quæ acceſſoria eſt, immo & ei connexa, & idem iuris eſt in v-
troque connexorum, vt patet in eo, quod leg. & no. s̃. de conſt. trā
ſlato. Sed nūquid poſſet fieri pactum, ꝙ pro ipſa certa annuatim
pecunia præſtaretur. No. hic d. n. ꝙ ſic, vt x. q. iiij. relatum. dum tñ
fraus excludatur, argu. C. de tranſact. præſes. Nobis tamen vr̄ con-
trarium, quia nihil in pecunia eſt recipiendum occaſione procu
c rationis [c], etiam obtentu conſuetudinis, ſed viſitanti eſt tm̄ mo-
derate in victualibus prouidendum. quod dic, vt leg. & not. extra
d. n. de cenſib. Romana. §. procurationes. Nec ob. x. q. iij. relatum.
quia illud ſtatutum fuit ad tēpus, & ex cauſa, quinimmo nec ibi
dem conuentio, ſiue ſtatutū ſuper hoc habitum cōfirmatur, ſed
hoc tantum in fine ipſius capituli cōcluditur prouidendo eccle
ſijs, ꝙ epiſcopi caueant ne grauentur. Sed ꝯ, nonne ſicut archiepi
ſcopus hoc ius per conſuetudinem acquiſiuit, ſic & per contrariā
conſuetudinem ipſum amittere poteſt. Ita videtur j̃. de reg. iu. c. j.
c. i. ff. de legibus. de quibus. Ad hoc dixit d. n. ꝙ vniuerſalis prouin
cia hoc ius poſſet præſcribere, ſed ſingularis eccleſia, vel etiā dioe
ceſis hoc non poſſet, quia turpis eſſet omnis pars & c. viij. diſt. quę
contra mores. j̃. de ſponſ. duorum. c. fi. §. j. in princ. Vel melius de
plano fateor, ꝙ procuratio ex ſola conſuetudine introducta per
contrariam conſuetudinem tolli poteſt, ſed procuratio, de qua
hic loquitur, quæ. ſ. archiepiſcopo rōne viſitationis debetur, non
priuato, ſed publico, & ideo nec pactis priuatorum, nec pręſcrip-
tione, nec conſuetudine contrarijs tolli poteſt, vt patet in eo, qđ
leg. & no. j̃. de cenſi. ſopitę. & c. cum venerabilis. & c. cum ſuper. &
extra d. n. cod. tit. Romana. & in hoc conſenſit finaliter idem d. n.
& adde, quod no. s̃. reſpon. j. ſuper verbo, fuiſſe petitum. & j̃. de ex
ceſſ. prælat. accedentibus. reſpon. j. & §. fi. [Nequiuerit] ſ. ſubditus
nomine proprio [Contra viſitationem] hoc enim eſſet præſcri-
d bere contra obedientiam, quod eſſe non poteſt [d], s̃. eo. cum non
2 liceat. s̃. de conſuet. cum inter vos] licet contra correctionem nō
licet ſuffragium quærere. j̃. de appe. reprehenſibilis. & c. ad noſtrā.
& ſic patet, ꝙ idem iuris eſt in acceſſorio. ſ. procuratione, quod in
principali. ſ. viſitatione. ſi. s̃. de fo. compe. ſi diligenti. in fi. s̃. de offi.
deleg. prudentiam. §. pen. & fi. Quid ſi Abbas, vel Archidiaconus
viſitauit per xl. ann. eccleſias alicuius diœceſ. & nunq̃ tamen fuit
procuratus, nunc vero completa præſcriptione viſitationis petit
procurationem, nunquid eſt audiēdus. Dicunt quidam, ꝙ ſic, nā
ex quo ſeminat ſpiritualia & c. xiij. q. j. §. j. j̃. de ſimo. cū ſit Roma-
na. & j̃. eo. c. ad fin. Nos tamen putamus contra, nam quātum ad
illum, cui hæc non competunt de iure communi, iſta ſeparata
ſunt, non connexa, & vnum ſine reliquo & præſcribi poteſt, & ac
quiri, nec per præſcriptionem vnius præſcribitur & aliud, arg. s̃. c.
prox. §. fi. s̃. de offi. ord. dilectus. §. pen. & fi. Immo & poſſunt ſub-
diti dicere, quamdiu nobis oneroſus non fuiſti, hoc ſuſtinuimus
& adhuc ſine onere ſuſtinemus. Onus tamen, quod non præſcri
pſiſti, facere recuſamus, nam & præſcriptio odioſa eſt, & per con
ſequens reſtringenda. s̃. eo. vigilanti. §. j. potuiſti etiam te grauare
& conditionem noſtram viſitando ſine onere meliorem facere,
ſed non deteriorem. ff. de neg. geſt. ſoluendo. Nec ob. quod dictum
eſt, qui ſeminat ſpiritualia & c. illud enim verum eſt de illo, qui ſe
minat. i. ſeminare tenetur, qa ad hoc de iure communi aſtrictus
eſt, ſecus de illo, qui ſe ingerit, alioquin quicunque proponeret
verbum Dei, poſſet exigere procurationem, quod conſtat eſſe fal
3 ſum Sed nec obſtat, ꝙ viſitatio † habet procurationem annexam
vt hic, & infra de cenſib. cum venerabilis. & cap. venerabili. quia
& illud intelligitur de viſitatione epiſcopali, quæ competit de iu
re communi. Porro viſitatio per præſcriptionem acquiſita nun-
quam habet procurationem annexam, niſi & vtraque ſit pręſcri
pta [Aliquo modo] Contra, infra de relig. dom. cap. penult. So-
lut. ibi [Et ſi alter] ſcilicet non ſubditus, niſi interruptio facta pro
betur, ſupra eod. auditis, infra eod. cum olim, infra de relig. dom.
cap. penul. [Præſcribere] eo nihilominus durante pręlato, ſecun
dum dominum noſtrum [Vtranque] ſcilicet procurationem,
& viſitationem, & etiam ſubditus alterius nomine, vt not. ſupra
eo. auditis [Contemptores] Sequitur hic in aliquibus libris, tam
de auctoritate reſcripti, quam de antiqua, &c. ſecundum quem
textum patet hic, ꝙ vtraque iuriſdictio. ſcilicet delegata, & ordi-
e nata ſimul concurrunt [e]. ad idem ſupra de cor. vicit. ſignificauit.
ad fin. & de arbit cum tempore, & infra de præben niſi eſſent. In
quo caſu ſi appellari contingat, non ad Patriarcham, vel alium
f immediate ſuperiorem appellandum eſt, ſed ad Papam [f], quia
maior eſt auctoritas Papę commiſſa, Patriarchali, vel qualibet a-
lia extraordinaria, vt patet in eo, quod legitur, & not. ſupra de of-
ficio deleg. ſane quia. vnde quamuis Patriarcha poſſit cognoſce-
re de appellatione conſiderata tantum auctoritate Metropoliti-
ca, habito tamen reſpectu ad auctoritatem Papæ Metropolitano
commiſſam, cognoſcere non poteſt, & ſic ratione commixtio-
nis impeditur cognitio Patriarchæ, quia minor auctoritas cedit
maiori hoc caſu, ſicut & aliàs, infra de conſecrat. eccleſ. quod in
dubiis. licet ſit argum. contra in eo, quod legitur, & not. ſupra de
officio deleg. ſuper quæſtionum. §. ſi vero duo. Patet etiam ex hoc
loco, ꝙ qui duabus auctoritatibus procedere poteſt, non cogitur
alteram eligere, ſi tamen eligat, valet electio, & illa tātum poſtea
auctoritate, quam eliget, vtetur, argument. ſupra de officio deleg.
ſignificantibus. Poſſet tamen eligere, quòd in vna parte cauſæ
vteretur auctoritate ordinaria, & in altera delegata, argumen. ſu-
pra de arbitr. innotuit, ſecundum dominum noſtrum, & melius
infra de præbend. niſi eſſent. Sed quid ſi in hoc caſu contingat ap
pellari ad proximum ordinarium ſuperiorem. Reſpondit aut ad
ipſum tantum appellatum eſt, aut ad eum, & ad Papam, ſi ad ip-
ſum immediate ſuperiorem tantum appellatum ſit, in eo quod
proceſſum fuerat auctoritate delegata, non valet appellatio, quia
a ſuperiori appellari non poteſt ad inferiorem, vt patet ff. de ap-
pellatio. l. prima. §. ſi quis, & §. penult. delegatus vero ſuperior eſt
quolibet ordinario, vt patet in eo, quod legitur, & notatur ſupra
ead. glo. verſic. in hoc caſu, & ſequētibus. Si autem appellatum ſit
in eo, in quo auctoritate tantum ordinaria proceſſum fuerat, va
let appellatio, vt ibidem, & ij. quæſt. vi. anteriorum. Quia ſi ſuper
vtroque, vel altero tantum appellatum fuerit ad vtrunque, tunc
procedendum eſt, vt legitur, & not. infra de appellatio. ſi duobus.
Hoc tamen ſaluo, quòd de proceſſu auctoritate Apoſtolica habi
to inferior Papa non poteſt cognoſcere, vt dictum eſt, nec aliquis
coram diuerſis iudicibus eodem tempore trahi debet. quod dic,
vt legitur, & not. extra dominum noſtrum. de reſcriptis. ſtipēdia.
g §. fin. Sed quid ſi aliquis credat ſe habere duas auctoritates [g], ſcili-
cet delegatam & ordinariam, & tamen non habet vnam, ſcilicet
ordinariam tantum, quod ſecundum do. noſt. facile poteſt acci-
dere, vt ſupra de offic. delega. licet. Tunc videtur aliquibus, quòd
quāuis iudex eligat, & proteſtetur ſe velle & intendere procedere
aucto-

ADDITIONES.

a ¶Commutari. An procuratio poſſit in aliud commutari. dic, vt hodie habetur in cap. exigit. & in cap. fęlicis, de cenſib. lib. vj. Si autem Prælatus viſitat per alium in caſibus permiſſis, an vltra procurationem præſtitam viſitanti poſſit aliquid petere a viſitatis, dic vt in cap. ſi epiſcopus. de officio ordi. lib. vj.

b ¶Expreſſe remitti non poteſt. Adde, an procuratio poſſit per prælatum expreſſe remitti per do. Abb. hic, in iiij. col. verſic. nemo ad ſecundam.

c ¶Procurationis. Dic, quod immo uiſitator recipere poteſt procurationem in pecunia uolentibus uiſitatis, per tex. in c. fœlicis. de cenſib. lib. vj.

d ¶Quod eſſe non poteſt. Adde, quòd poteſt quis præſcribere obediētiam paſſiuam, ſcilicet quod ſit ſubiectus vni, & non alteri, valet conſuetudo ſuper hoc, nec inducit peccatum, ſed quod nulli ſit ſubiectus, non poteſt præſcribere. Et de alijs multis ad præſcriptionem obedientiæ, vide per Oldr. conſ. clxxij. & conſ. cliiij.

e ¶Concurrunt. De hoc vide latiſſime per Felin. hic in viij. col. verſic. prima concluſio. & do. Abb. hic in v. col. verſ. expedita.

f ¶Sed ad Papam. Vbi ergo proceſſit iudex ex vtraque poteſtate, regulabitur ipſa ſententia & proceſſus ex auctoritate delegata, vnde appellabitur ad Papam, vt hic dicit Hoſt. Et ex hoc infert Felin. hic in xj. col. verſic. tertia concluſio. poſt beatum Tho quod ſi ordinarius electus in arbitrium procedat ſimul ex vtraque iuriſdictione, poterit ab eo appellari. Et ſi clericus & laicus ſimul iudicāt, appellabitur ad eccleſiaſticum iudicem, ut ſic appellando inſpiciatur poteſtas dignior. Et a laudo clerici, & laici petitur reductio coram eccleſiaſtico. Et quando clericus, & laicus ſunt executores teſtamenti, iudex eorum eſt epiſcopus.

g ¶Duas auctoritates. Adde do. Abb. hic in vj. col. uerſ. quæro. cui And. Sic. addit Rom. conſ. 407.

auctoritate Papæ tantum,& ſic procedat, tamen proceſſus habi-
tus cum tali errore valet,quia certum eſt,quod principaliter pro
cedere intendebat,licet non ordinaria poteſtate.& ita,quod prin
cipale eſt tenetur,ſcilicet proceſſus,argumen.op.ff.de iniur.eum
qui.§.ſi iniuriam. ff.ad legem Aquil.ſcientiam. ff.famil.hercíſc.
4 cum putarem.& quia iſte eſt error † iuris,qui verum proceſſum
impedire non debet,argum.viij.diſt.veritate.ff.de offic.præſid.illi
citas.§.veritas rerum. Immo & plus credunt aliqui, quòd etiam
ſi dicat, ego nolo, nec intendo procedere auctoritate ordinaria,
ex quo tamen ordinarius eſt,& procedit,valet proceſſus propter
dictas rationes,& quia talis ſua proteſtatio cōtraria eſt facto ſuo,
vnde & factum præualere debet,argum.infra de appellatio.ſolli-
5 citudinem.ad fin.& quia † nemo poteſt a ſe,Imperium abdicare,
ff.de officio præſid. legatus. Alij vero dicunt, quod in his caſibus
6 proceſſus nullus eſt, quia † nihil ſic eſt contrarium conſenſui ſi-
cut error,ff.de iuriſdict.omnium iudicum,ſi per errorem, & ar-
gum.ff.de arbi.ſed ſi ſeruum,& duabus legibus ſequentibus.Nec
obſtat ff.de iniur.eum qui,quia hæc eſt principalis auctoritas, ſi-
ue Apoſtolica,ſiue ordinaria, ex qua eſt procedendum, vnde ex
quo deficit principale.deficit & proceſſus.Secus ſi non eſſet error
in principali,ſed in ſenſu legum,vel indulgentiarum, vel priuile
a giorum,vel huiuſmodi,quia tunc valeret proceſſus [a], ff.de re iud.
cum prolatis,vt & not.infra de priuileg.ex parte Abbatiſſę,ſecun
dum dominum noſtrum,cuius eſt mens quaſi totius huius glo.
In hac tamen vltima quæſtione opinionem vltimam approba-
mus,quæ & probatur in eo,quod legitur, & notatur ſupra de offi
cio deleg.cum ſuper Abbatia [Et ſi alter] Hic videtur aperte pro-
bari,quod ſubditus nomine ſuo non poteſt præſcribere talia con
tra epiſcopum, ſed nomine alterius hoc poſſet, quia & alter hoc
præſcribere poteſt,vt hic dicit,& de hoc not.ſupra cap.proximo.
§.quòd ſi Abbas. in verbo, quod ſi tempore [Antiqua] niſi viſi-
tatio eius impediret viſitationem epiſcopi,quæ impediri non de
bet, quin congruis temporibus viſitet. Sed & ſi eodem tempore
concurrant,magis obediret archiepiſcopo,argumen.xj.quęſt.iij.
qui reſiſtit ſecundum dominum noſtrum, quod dic, vt not.ſup.
de tempor.ordin.ad aures.§.primo,& de officio ordin.paſtoralis.
§.fin.& infra de appellatio.cum parati [Conſuetudine] præſcri-
pta.ix.quæſt.iij.conqueſtus. & per hoc dicunt quidam, quod ar-
chiepiſcopus non habet viſitare prouinciam, niſi de conſuetu-
dine,vel niſi eſſet epiſcopus negligens.ix.quęſt.iij.cum ſimus.Sed
contrarium verum eſt,vt patet in eo,quod legitur,& not.infra de
cenſi.ſopitæ,& cap.cum nuper.vnde hic ſubaudiendum eſt,ma-
xime,quod & hodie expeditum eſt,vt extra dominum noſtrum
Romana,vel ſupplendum,vel de iure communi. ¶Quia ſecun-
dum] tertia pars [Carnalia] j.Corinth.ix. [Cogatur] infra de ſi-
mon.cum ſit.xiij.quæſt.prima.§.his ita [Stipendiis] x. quæſt. ſe-
cunda.præcariæ.xxviij.quæſt.prima.iam nunc,in fin. infra de ſi-
mon.cum ſit Romana. vbi de hoc [Militare] vnde condemna-
tio fieri debet non obſtante allegatione prædicta, non tamen eſt
propter hoc alia rationabilis perimenda, & ſic communiter ver
ſic.ſequens.Si quid enim &c. [Si quid enim] verſic. [Aliud] pu
ta priuilegium,vel præſcriptio cum titulo,ſupra eod.auditis,& c.
accedentes,vel exceptionem rei iudicatæ,infra titul.primo, inter
monaſterium.& adde quod not.ſupra eodem,de quarta [Allega
tum] ſuper procuratione non debita, vel ſuper viſitatione facie
da,nam ſuper excommunicatione an iuſte ſit lata nec ne, vlte-
rius non audietur,cum iam diffinierit ſuper illo,& abſurdum,ac
puerile eſſet, quod ſententia per vnam rationem ferretur, & po-
ſtea per aliam lata reſcinderetur,argument.infra titu.primo, in-
ter monaſterium, quamuis ſatis dici poſſit talem rationem, vel
exceptionem ius non impedire,quo minus ſententia pro aliquo,
vel contra aliquem ſit ferenda, ſecundum dominum noſtrum,
cuius eſt hæc tota gloſa.

ADDITIO.

a ¶ Valeret proceſſus. Nota, & pondera bene hoc dictum, quod ſi iudex
errat in ſenſu legis,vel indulgentiæ,vel priuilegij,vel huiuſmodi, tenet
actus.Ex quo infert d.Ab.qđ ſi iudex fundando ſe ſuper aliqua lege, quæ
non facit,quod ſententia non eſt nulla, ex quo aliter non expreſſit erro
rem contra ius,nec etiam eſt irritanda,ſi poteſt alia lege ſuſtineri,quod
eſt ſingulariter notandum.

SVMMARIVM.

1 *Vna eadem res non debet diuerſo iure cenſeri.*
2 *Comites, & alij Domini temporales fundant ſuam intentionem de iure communi quantum ad res ſitas infra limites terræ ſuæ ſicut epiſcopus.*
3 *Quæ tarræ ſunt de dominio eccleſiæ Romanæ.*
4 *Dicere non ſufficit niſi & probetur.*
5 *Ille poſſidere intelligitur, cuius nomine poſſidetur.*
6 *Acquiſita contra proprium iuramentum nemo poteſt licite retinere, uel ex peccato.*
7 *Iuramentum primum licitum ſemper ſeruandum.*
8 *Bona ſides ſemper præſumitur.*
9 *Accipienti non obeſt rem mala fides tradentis.*
10 *Bona fides dicitur, licet quis eſſet in iure.*
11 *Habens bonam conſcientiam, dicitur bonæ fidei.*
12 *Quod latius eſt animæ in dubio, quem dum eſt.*
13 *Bona fides ſine iuſto titulo non ſufficit.*
14 *Tempus ſolum obligationem non inducit,neç tollit.*
15 *Quod ſemel meum eſt, non poteſt ex alia cauſa meum eſſe.*
16 *Iuſtus titulus quomodo intelligatur.*
17 *Titulum allegare non eſt neceſſe circa incorporalium.*
18 *Præſcriptio ius creatum aduocat, nouum non creat.*
19 *Idoneus titulus dat cauſam præſcribendi.*
20 *Iuſtus titulus ſemper eſt neceſſarius in rebus corporalibus eccleſiarum.*
21 *Bona fides ſufficit tantum in incorporalibus.*
22 *Nemo debet uti aliquo ornamento, niſi probet hoc a Principe ſibi conceſſum.*
23 *Præſcriptio de cuius initio non extat memoria qualiter probetur.*
24 *Præſcriptio aliquando proponitur in modum actionis.*
25 *Nemo tenetur, dicetur titulum ſuæ poſſeſſionis.*
26 *Tranſire per alienum agrum fas eſt, ius non eſt.*

CAP. XVII.

SI diligenti, Pars, ſupra de fo.compet. ſi dili-
genti.& de eodem ſupra de iure
iur.eam te. Caſus archiepiſcopus Piſanis fecit ſibi pre
ſtari iuramentum fidelitatis nomine ſuo, & eccleſiæ
Piſanæ a Marchione Maſſæ,iudice Calaritano pro illo iudicatur
cum tamen ille iudicatus ſit de dominio Romanæ eccleſiæ. Pa-
pa hoc intelligens ſcripſit archiepiſcopo, vt illum abſoluerit ab
illo iuramento,vt ſic abſolutus ipſum poſtmodum eccleſiæ Ro-
manæ exhiberet. Archiepiſcopus miſit nuncios dominos Papæ
excuſans ſe,ꝙ ipſe nomine Romanæ eccleſiæ, ſicut & prædeceſ-
ſores ſui fecerant dictum reciperat ſacramentum. Papa auditis
his,quæ dicti nuncij oppoſuerunt, reſcribit archiepiſcopo,ſicut
patet in litera ſubſequente ſecundum do.n.[Ad ius & ad proprie
tatem] ſ.directam,nam vtilis proprietas penes vaſallum eſt, & ſu
per hoc fundatur tota intentio huius decr.ſm d.n. ad quod acce
dit,quod leg.& no.infra de dona.inter vir.& vxo.nuper [Sicut to
ta] Arg.ꝙ in eodem priuilegio cenſentur membra & caput, ſu-
pra eo.cum non liceat,cum ſuis concord.infra de cogn.ſpirit.ſu
per eo.Item arg.de toto ad partem.ſ.de offic.deleg. paſtoralis.§.j.
1 item argui,† ꝙ non debet vna, & eadem res diuerſo iure cenſeri,
2 infra de decimis.cum in tua.vbi de hoc.Item arg.ꝙ† comites &
alij domini temporales fundant intentionem ſuam de iure com
muni quantum ad res ſitas infra limites terræ ſuę,ſicut & epiſco
pus,infra de relig.dom.de xenodochijs,quod dic,vt not.ſupra de
3 offic.Archid.c.fin.§.j. [Sardinia] patet hic,† ꝙ tota Sardinia eſt de
feudo Rom.eccl.ſic & tota Sicilia,prout in archiuis Romanę ec
cleſiæ continetur,& argum.x.q.iij.relatum.vbi eccleſiaſticum pa
trimonium appellatus,& vniuerſus Senatus vrbis, & dominium
orbis,aliàs vrbis Palacium Lateranenſe,& multæ aliæ Regiones,
prout le.xcvj.diſtin.Conſtantinus.Ciuitas Romana cum ducatu
ſuo,& ſuburbanis,atque vicis omnibus & territorijs,mōtanis at-
que maritimis,litoribus & portubus,ſeu cunctis ciuitatibus,ſiue
caſtellis,opidis,ac villis in Tuſciæ partibus.lxiij.diſt.ego Lodoui-
cus, & cap. tibi domino [Pro te] ideſt nomine tuo, vel eccleſiæ
tuæ,nomine tamen eccleſiæ Romanæ,& tanquam miniſtet hoc
facere poteras, ſecundum dominum noſtrum [Iudice Calarita-
no] qui ipſum iudicatum a nobis, & eccleſia Romana tenet in
feudum,vt ſupra.¶Nos igitur] ij.pars [Non oſtendas] quam ar
chiepiſcopus allegabat ſibi & ſucceſſoribus ſuis cōceſſam eſſe rea
liter, ſicut & aliàs legitur,infra de hæret.ad abolendam.in fi.Ideo
4 not.hic, † ꝙ non ſufficit dicere, niſi & probetur,infra de conceſſ.
præb.cum ſuper.& cap.ex parte. §.fin. [Exegeritis] nomine Ro-
manæ eccleſiæ,ſicut allegabas [Nec præſcriptione] verſic. [Con
feſſionem] quæ ſibi in hoc præiudicauit, ſupra de confeſſ. cum
ſuper.& c.fin.vbi de hoc. Nam & ex hoc ſequitur,ꝙ præſcribere
non potuit,cum ſciret rem ad alium pertinere,vt infra dicitur,&
probatur infra eod.veniens.in fin. [Tuam] factam in parte deci
ſa [In quaſi] hoc ideo dixit, quia incorporalia non poſſidentur,
ſed quaſi.ff.de vſucap.ſequitur.§.viam.ſupra de cauſ.poſſeſſ. cum
eccleſia. vbi de hoc [Poſſeſſione] ſine qua nō currit præſcriptio,
nec cum ipſa turbata,vel interrupta, ſupra eodem, illud [Per ſe-
dem Apoſtolicam] ideſt nomine Sedis Apoſtolicę [Receptum]
a te, & prædeceſſoribus ſuis [Per quod] verſic.primo, per quam
confeſſionem [Pro ea] ſcilicet Romana eccleſia [Cuius nomi-
5 ne] & ita † ille poſſidere intelligitur, cuius nomine poſſidetur, vt
hic,& ſupra de reſtit.ſpoliat.cum veniſſent.in fin.cum ſuis con-
cordantijs.ff.quemadmodum ſeruit.amitt.l.vſu retinetur.¶Si ve
ro dicatur] tertia pars [Nomine tuo] hoc non poteſt habere lo-
cum, niſi quando ſciret, vel crederet hoc iuramentum ad Ro-
manam eccleſiam pertinere,& hoc ipſe archiepiſcopus confite-
batur, quod anteceſſores ſui nomine Romanæ eccleſiæ iſtud iu-
ramentum receperant,vnde ſequitur, quod ſi dicat nomine ſuo
hoc iuramentum recipit,ſic fecit contra fidelitatem, ius Roma-
næ eccleſiæ vſurpando,& ideo dicit,quod nec præſcribere poſſet,
cum titulum nō oſtendat, & habeat malam fidem, nec per pro-
bationem

bationem tituli releuetur, ſecundum B. [Præſtitum.] a te. [De
conſeruando.] vt ſ.de iureiuran. ego. [Violatum.] a te, vel alijs
ſcientibus iudicatum ad Romanam eccleſiam pertinere. [Vnde
6 licite.] ver. No.hic argu.op. ſ.ꝙ † nullus acquiſita contra propriū
iuramentum poteſt licite retinere,ſ.quod me.cau. ad audiētiam
& idem eſt de his,quę acquiſita ſunt ex peccato,j.de iudęis.cū ſit.
7 § fi.vbi de hoc,& ſ.de æta.& quali.cum bonæ.Itē arg. † ꝙ ſemper
ſeruandū eſt primū licitum iuramētum,ſ.de iureiuran. ea te. vbi
de hoc.[Scienter.] quia ſi conſtat de mala fide.[Obtentum.] ali-
cuius etiam præſcriptionis prætextu : & ſic continuatur ſequens
ver.quia & ſecundum hoc &c.[Quia etiam ſecūdum hoc.] ver.
i.cum per prædicta liqueat,ꝙ iuſtus titulus deficiat, & etiam bo-
na fides, & agatur de rebus eccleſiaſticis, locum præſcriptio &c.
[Bonafides.] Iſtud generaliter verū eſt,ꝙ ſecundum canones bo-
na fides præſcribenti neceſſaria eſt,ſiue de re ſpirituali,ſiue ciuili
agatur, j.e.quoniam.ſ.eo. vigilanti.cum ſuis concor.& intelligi-
tur quis habere bonam fidem, ſi tradentem ſibi rem credat do-
8 minum, quamuis erret in facto,ff.de ver.ſig.bonæ fidei.Et † ſem-
a per bona fides præſumitur, [a] niſi contrarium probetur : nam
ſemper præſumitur quis ignorans,niſi probetur ſciens, ff.de pro-
ba.verius.& bonus, niſi probetur malus,ſ.de pręſumpt.c.fi.quan-
doque tamen præſumitur contrarium vere vel præſumptiue. ve-
re per teſtes vel aliam euidentem probationem : præſumptiue
propter ius commune, quo petentes fundat intentione ſuam,
100.diſt. contra morem. ſ. de excep. cum venerabilis. & patet in
eo quod legitur & no. j. vt benefi. eccle. c.vnico.§.j.in princi.vel
propter denunciationis vigorem,C.de rei ven.ſi fundum.vel quia
mercatur quis contra legem,C.de agri.& cen.quemad. lib.xj.vel
quia emit a procuratore per colluſionem, vel ab alio prodigo,
vel luxurioſo,cui bonis interdictum eſt,& quem ſciebat protinus
pecuniam conſumpturum,ff.pro emp.qui fundum. §.qui ſciēs.
& l.ſi quis. Aliquando tamen habet quis ſcientiam rei alienæ &
nihilominus vſucap.vt ſi decretum iudicis interueniat, ff. de no-
xa.& generaliter.xvj.q.iij.placuit,vt quicunque. & in alio caſu, ſ.
eo.c.j.& in alio Leuitici,xxv.c.vbi dicit,ſi non redemerit,& anni
circulus fuerit deuolutus,emptor poſſidebit eam, & poſteri eius
in perpetuum. quod dic,vt no.in ſumma, eo.tit. ſub rubrica, de
præſcript.rerum immobi. §. quæ exigantur. ſub §. verum. Illud
9 autem ſcias, non † obeſt accipienti rem mala fides tradentis [b], ff.
b de diuer. & tem. præſcript. an vitium. xvj. q. iij. §. poteſt. ver. ꝙ
ſi mala fide. C. de præſcript. xxx. an. ſi quis emptionis. quod ve-
rum eſt in præſcrip.xxx.vel xl.an.ſecus in longa, ſ.x. vel xx.anno-
rum,in qua exigitur bona fides vtriuſque, & ſic ſoluitur contra-
10 rium C.de præſcrip.lon.temp.auth.ſed hodie. † Item dicitur bo-
na fides,licet erret in iure,ff.de peti. hære. ſed & ſi. §.ſcire. j. de iu-
re patro.cura. vbi de hoc. licet ſecus ſit in vſucapione, ff. de vſu-
11 cap.nunquam.† Item & titubans ſiue dubiam conſcientiam ha-
bens bonæ fidei dicitur,C.de condi.indebi.l.fi.ff. de iniur. qui ſcit.
§.bonæ fidei.ſecundum B. conſiderato initio,vt ibi,& xvj.q. ij. §.
poteſt.ver.ſi autem nullo. Sed illud ſecundum leges, quod eſt ſe-
cundum canones reſecandum,vt patet j.eo.c.penul.& fi. nam ſē
12 per in dubio † quod tutius eſt animę,ſequendum eſt, vt no. j. de
13 ſpon.iuuenis.[Et iuſtus titulus.] † Ex hoc videtur,ꝙ bona fides ſi-
ne iuſto titulo non ſufficit. ſic j. de decimis. dudum. vbi de hoc.
14 quia † nec tempus ſolum obligationē inducit, & multo minus
tollit,ff.de act.& obli.obligationum.§.placet.Sed contra videtur,
ſ.ꝙ bona fides tantum ſufficiat,vt j.e.quoniam.ſ.e. vigilanti.& c.
de quarta.in quibus nec dicitur de titulo, quinimmo bona fides
& titulus contraria videntur ad inuicem nam & ſi habet iuſtum
titulum,puta priuilegium,vel aliam conceſſionem,non eſt locus
præſcriptioni.Item ſi iam præſcripſit, non eſt locus priuilegio, vt
15 patet j.eo.veniens.§.fi.nam & † quod ſemel meum eſt, non po-
teſt ex alia cauſa meum eſſe,niſi deſinat eſſe meum,Inſti. de act.
§.ſic itaque diſcretis.ſ.de fi.inſtr.inter dilectos. §. cæterum. ver.&
cum eadem.& ſeq.ff.de acquiren.poſ.poſſideri.§.ex pluribus.Sol.
16 poteſt dici, ꝙ † titulus pro tanto hic dicitur iuſtus, quia dat iuſtā
cauſam præſcribendi: & ſi in veritate iuſtus, i. ſufficiens non ſit,
nam in illo haberet locum quod oppoſitum eſt.Et ſic minus iu-
ſtus titulus dat cauſam præſcribendi,dummodo bona fides adſit,
vt ſi recipiens credat tradentem dominum & titulum ſufficere:
& ſic poteſt intelligi ſ.e.de quarta.ſ.de conſue.cum dilectus. j. de
contrahen.emp.peruenit.ff.pro emptore.quod vulgo.ff.pro lega-
to.l.iiij.& fi.Sed cum in caſu iſto non oſtenderet aliquem titulū,
& ſciret rem ad alium pertinere,vt patet per confeſſionē archie-
piſcopi: non potuit præſcribere: ideo dicit hic,cū in præſcriptio-
17 ne rerum eccleſiaſticarum &c.Io.† dixit,ꝙ circa incorporalia nō
eſt neceſſe allegare titulum,vt no ſ.de cau.poſ.cū eccleſia. B. No.
hic,ꝙ circa illa,quæ de iure communi poſſideri poſſunt, ſufficit
bona fides: & ſic intelliguntur quaſi omnia iura huius tituli,xvj.
q.iij.per totum.eo ſaluo,quod dictum eſt de limite, ſ. eo. quia.Si
vero iure communi poſſideri non poſſunt ab eo, qui præſcribit,
18 nunquam ſufficit bonafides,quia † præſcriptio ius creatum aduo
cat, nouum autem non creat, 100.di.contra morem. xciij. di.il-
lud.Et ex hoc ſequitur, ꝙ laicus nō præſcribit decimas, quia hoc
ius non cadit in ipſum,ſ.eo.cum cauſam.ſ.de elec. ſacroſancta.
& ſic intelligitur ſecundum B.j.de decimis. dudum. quia illi ho-
ſpitalarij de iure communi non poterant decimas poſſidere:vn-
de coacti ſunt titulum probare.Sic ſi monachi dicant ſe per prę-
ſcriptionem exemptos,ſine titulo non ſufficeret bona fides, ſ.e.
cum non liceat.& hoc generaliter obtinet in omnibus,quæ de iu
re communi poſſideri non poſſunt.quod etiam patet ex eo,quia
talia per priuilegium impetrantur,vnde de iure communi non
poſſidentur, 100.di.contra morem.ſicut non prodeſt epiſcopo in
alterius dyœceſi eccleſias vel decimas præſcribere, niſi titulum
probet,vt in extra.Grego.venerabilium.& idem eſt de alijs parro
chijs inferioribus,ſ.vt vna infra limites alterius ſine titulo nō pre
ſcribat,quamuis olim ſufficeret bona fides,ſ.eo.ad aures.ſecundū
B.Sed & do.no.multa notauit hic circa hanc materiam. Primo
ſic dixit: mirum videtur,ꝙ in præſcriptione canonica,quæ ad mi
nus xl.eſt annorum,neceſſarius eſt titulus: nam & ſi habuerit iu
ſtum titulum,non eſt neceſſaria præſcriptio,quia ex diuerſis cau
ſis eadem res ad eundem pertinere non poteſt: ſed & poteſt dici
19 ꝙ ſi titulus requiratur,tamē ſufficit minus iuſtus: † nam idoneus
titulus dat cauſam præſcribendi,& ſic intelligitur j.de iure patro.
cura.quod proſecutus eſt,prout no.ſ.e.gl.circa prin.ab illo ver.ſed
contra videtur.vſque ad ver.ſed contra.Io.dixit.Poſtea ſic ſcripſit.
20 vel dic,& melius,† ꝙ in rebus corporalibus eccleſiarum neceſſa-
rius eſt ſemper iuſtus titulus. Et hoc ſatis expreſſe dicitur xvj.q.iij.
ſi ſacerdotes.& c.placuit.Poteſt tamen reſponderi, ꝙ illud loquit
ſecundum antiquum tempus,in quo contra eccleſias ſicut & ho
die contra laycos currebat pręſcriptio x.vel xx.vel xxx.an.Sed cū
hodie ſola præſcriptio xl. an.currat contra eccleſias, xvj. q. iij.§.
quas actiones.& ſecundum l.in præſcriptione xl.annorum non
ſit neceſſarius titulus,videtur per ſimile ꝙ contra eccleſias ſine ti-
tulo præſcribatur.Sed ſi quis bene attendat prædictam rationem,
ex ea potius contrariam illationem colligeret hanc, ſ. ꝙ ex quo
præſcriptio xl.an.ſucceſſit loco x.vel xx.an.ſicut in illa requiritur
titulus,ſecundum l.C.de pręſcrip.lon temp.nec bona fide.licet in
iſta ſecundum eaſdem leges eſt titulus requirendus,arg. ff. ſi quis
cautio.ſi eum.§. qui iniuriam. & patet in eo quod legitur & no.
j de voto.magnæ.§.cum igitur.ſup verbo,obliget. ſed & ſi in cor-
poralibus exigitur titulus,vt hic,multo fortius in incorporalib.j.
de decimus.dudum.ſ.de elect.conſtitutis.Contra laicos autem ſa
tis poteſt dici,ꝙ in præſcriptione xxx.vel xl.annorum non requi-
ritur titulus,ſed ſufficit cum curſu temporis bona fides, cū iſtud
iure ciuili cautum ſit, nec in canonibus contrarium habeatur,
immo potius idem colligitur j.eo.quoniam omne. ſed & iuſtus
titulus præſtatur etiam ab eo,q non habet ius tradendi dominiū,
non tū ſufficiēs: & ideo huic neceſſaria eſt præſcriptio, j. de iure
21 patro.cura.Verum & † circa incorporalia,quæ habēt cōtinuam
c cauſam, [c] vel quaſi,non eſt neceſſe titulum allegare.ſed ſufficit bo
na fides,ſ.e.auditis.ff.ſi ſerui.vē.ſi quis diuturno.ff.de itine.actuq;
priua.l.j.§.hoc interdicto.C.de ſerui.l.j.C.de pręſcrip.quæ pro lib.
l.j.ſ.de cau.poſ.cum eccleſia.C.de agri.& cen.litibus.lib.xj.Niſi pre-
ſumptio eſſet ꝯ poſſidētem,vt hic,& ſ.de pba.licet.C.de proba.ſi-
ue poſſideris.ſ.c.cū non liceat.Sed dices, hac ratione conſiderata
ſemper oportet probare titulum,cum pręſcriptio ſemper ſit con
tra ius: & ideo contra præſcribentē ſemp eſt pręſumendum.Rñ
non eſt verum.non enim eſt cōtra ius,ꝙ alius in fundo meo ſer-
uitutē acquirat,ſed potius pręter ius,& eſt contra ius meum. vn-
de & mihi imputatur,quia negligens ſum & remiſſus,ſ.eo.vigilā
ti.§.j.Sic etiā nō eſt ꝯ ius,ꝙ eps vnus iura epalia habeat in alio epi
ſcopatu,ſed ꝙ archidiaconus iura epiſcopalia exerceat,eſt contra
ius: & ideo ſine titulo non pręſcribit,ar. 100.di.contra morē. Po
teſt etiam dici,ꝙ primum ſit contra ius,quia & canones expreſſe
prohibent,ne vnus epiſcopus in alterius diœceſi epalia exerceat,
iij.q.vj.vnaqueq;.& c.neminem.vj.q.iij.c.j.& ij. & ix. q.ij. c.j.& ij.
& ſequenti. Ideoque & titulus requiritur in hoc caſu : nam & ſi
quid non contra ius expreſſe fiat, eſt tamen pręſumptio contra
pręſcribentem.in hoc caſu eſt neceſſaria probatio tituli, x. q.iij.
quia cognouimus: & hic,& C.de proba.ſiue poſſidetis. Aliud au-
tem ius eſt cenſendum in diœceſibus eccleſijs, & eccleſiaſticis,
quę occupari prohibentur,& non niſi iuſto titulo acquiruntur,
vt patet in prędictis iuribus,& in eo quod legitur & no.ſ.de cleri.
peregri. c. fi.& de offi.archid. cum ſatis.& j. de inſti.c.iij. Et aliud
eſt in fundis ſeu prędijs priuatorum, quibus non impeditur
acquiſitio

ADDITIONES.

a ¶Bona fides præſumitur. Adde, quis dicatur habere bonam fidem, & an
bona fides præſumatur, & an ſemper ſit ſecundum canones neceſſaria,
plene & ordinate per do.Abb.hic,& remiſſiue per additiones ad eum.
b ¶Mala fides tradentis. Adde, an & quando mala fides auctori noceat ſuc-
ceſſori, And. ſic. hic in addi. ad Panor.in verbo, an & quando. &
ſequen.
c ¶Continuam cauſam. Quæ autem ſint illa, vide per glo. & Bar.in l.ſerui-
tutes.ff.de ſerui.titulo generali.

acquiſitio ſeruitutis, ſed potius conceditur, vt patet in ſuo tracta-
tu de ſeruitutibus, C.& ff. ſed nec habet ſemper hæc ſeruitus per-
petuam cauſam, vel quaſi, immo quandoque habet intermiſſio
nem temporis, vt patet in ſeruitute viæ, & in iure ſeruitiorum ex-
traordinariorum, de quibus no, ſupra eod, de quarta. in quo etiam
caſu & ſi neceſſe ſit allegare titulum, & habere, non tamen neceſ
ſe eſt ipſum probare, ſed ſufficit allegatio cum vſu & curſu tem-
poris, ſcilicet decem ann. inter præſentes, & viginti inter abſentes,
quãdo agitur de iuribus priuatorum, vel quadraginta annorum,
quando agitur de iuribus eccleſiarum. Si enim aliquis vſus fuerit
aliquo iure tanto tempore ſciente domino, & non contradicẽte,
præſumitur debitum illud ius ex ea cauſa, quæ prætenditur præ-
ceſſiſſe, ff. de vſur. cum de in rem verſo. ff. de aqua plu. arcen. l. i. §. fi.
ſecundum d.n. quod dic, vt leg. & no. ꝭ. de cenſi. peruenit. Sed con
tra hoc videtur infra de decimis, dudum. Sol. ibi. Item cõtra. xciij.
diſt. illud. vbi habes, ꝙ clerici Rauennates etiam in eccleſia Roma
na vſi erant mappulis, & tamen non profuit eis pſcriptio, ſed ſem
per ius illud vſurpaſſe intelliguntur. Sed reſpondit, ꝙ illud erat cõ
22 tra ius, ſecundum d.n. quia nemo † debet vti talibus ornamentis,
niſi probet hoc a Principe ſibi conceſſum fuiſſe, vt C. de veſtibus
de aura. nemo & C. vt nulli lice. in fre. equeſtri. l. vnica. lib. xi. & t j.
Mach. xi. vbi dicitur, ꝙ Anthiochus adoleſcens dedit Ionathæ po
teſtatem bibere in auro, & eſſe in purpura, & habere auream bul
lam. Nec obſtat vſus habitus in Romana eccleſia, quia multotiẽs
potuerunt vti, quod Papa ignorauit. Sic nec prodeſt archiepiſco
po id, quod vſus eſt Papa ignorante, & ita intelligitur 100. diſt. cõ-
tra morem. Hoc etiam notandum eſt, ꝙ quandocunque vtens
aliquo iure extraordinario puta collectis, quæſtis, vel exactionib.
iuuatur tempore, vel coniecturis, vel præſumptionibus, ſi tamen
in contrarium ſint aliæ præſumptiones violentiores, non iuuabi
tur probatione curſus tẽporis, ſicut eſt videre in prælatis, qui hæc,
& alia ſeruilia grauamina exigunt a ſubditis, nec enim præſumẽ
dum eſt, ꝙ ſubditi hæc ex debito præſtiterint, ſed potius ex timo-
re arg. i. q. j. nullus. x. q. iij. quia cognouimus ſecundum d.n. quod
dic, vt plene no. infra de cenſi. peruenit. Et idem eſt ſecundũ d.n.
ſi credatur aliquid cauſa curialitatis, vel hoſpitalitatis præſtitum,
vt ſi quis alium hoſpicio frequenter recepit, infra de contrahen.
emp. cap. j. & arg. ff. de acq. poſſ. qui iure familiaritatis. Secus ſi ſint
talia, quæ non præſumantur ex timore præſtita, quia ad illa coge
rentur præſtantes, argum. ix. q. iij. conqueſtus. ff. comm. præd. ven
23 ditor. §. ſi conſtat. † Sed & in talibus, ſcilicet in corporalibus ſuffi
a cit probare præſcriptionem, cuius non extat memoria [a], vt not.
ſupra eod. de quarta, & qualiter fit hæc probatio. not. infra de ver
bor. ſignific, quid per nouale. & cap. ſuper quibuſdam. §. præterea.
Nec eſt neceſſe in hoc caſu probare titulum, nec etiam allegare,
niſi forte ſit præſumptio contra petitorem. ff. de aqua plu. arcen.
24 l. j. §. fina. 100. diſt. contra morem. Alij † dicunt, quòd aliquando
proponitur præſcriptio in modum actionis. xvj. q. iij. §. poteſt. C.
de præſcript. triginta annorum, ſi quis emptionis, & tunc neceſſe
eſt probare titulum, ſupra de probat. licet, quandoque vero oppo
nitur in modum exceptionis, ſupra de probat. ex literis, & tunc
opponens non habet neceſſe probare titulum poſſeſſionis ſuæ, C.
25 de peti. hæredi. cogi. tum qui a reus eſt, & niſi actor intentionem
ſuam probauerit, abſoluetur, C. de rei vendic. l. fin. C. de probatio.
actor. Alij aſſerunt, quòd præſcriptionem quocunque modo ſiue
agendo, ſiue excipiẽdo obijciens, tenetur probare titulum, vt hic,
ſecundum d.n. & facit pro his, quia nemo poteſt incipere de fa-
26 cili poſſidere rem alienam, vel ea vti, quin fiat contra ius, † nam
tranſire per alienum agrum fas eſt, ius non eſt, vt in princ. decre-
torum, omnes leges, in fin. ingredi tamen & morari in præiudi-
cium domini nullo modo licet, vnde & ſi videam ingredientem
fundum meum, quia contra ius facit, poſſum eum iure prohibe
re, ne ingrediatur, & ſi quis ibi ædificauerit, inſeruerit, vel ſemina-
uerit, ſolo cedit, Inſtit, de rerum diui. §. plane. & §. ex diuerſo, & ſe
quentibus. Nec poteſt quis habere bonã fidem, ex quo ſcit, quòd
res non eſt ſua, nam per conſequens ſcire debet hoc ad aliũ mo-
dis omnibus pertinere, C. vnde vi. l. fi. Nec obſtat ſecundum iſtos,
C. de pet. hæred. cogi quia reſpondent, quòd loquitur, quando cõ
uentus actione reali ſimpliciter negat eſſe rem petentis, & nõ ex
cipit de præſcriptione, tunc enim neceſſe haberet probare titu-
lum. In rebus autem corporalibus neceſſe eſt non ſolum allega-
re titulum, ſed probare, vnde quando allegat quis titulum, nõ ſuf
ficit hoc tantum dicere, talis res, vel tale ius peruenit ad me titulo
emptionis, vel alio cõſimili. immo debet plane narrare factum,
vt ſcilicet dicat talem rem, de qua agitur, in me, vel in eum cui
ſucceſſi tranſtulit talis titulo emptionis. alioquin quod dicit. præ
ſumitur fictitium & non verum, vnde & hoſpitalarij coacti ſunt
exprimere titulum, & per quem ad eos decimæ peruenerunt, in
fra de decimis. dudum. In præſcriptione vero, cuius nõ extat me-
moria, ſufficit tam magnũ tempus exprimere, & ſi quæratur ab
eo de titulo poteſt reſpondere, neſcio quo titulo hæc res ad præ
deceſſores meos peruenit. ex quo tamen ipſam ſine contradictio
ne, vel reclamatione tanto tempore poſſederunt, credo & crede
re debeo, quòd iuſto, argum. bonum. xi. diſtinct. eccleſiaſticarum.
& cap. palam, & c, ſi quis neſciat, ſecundum dominum noſtrum,
cuius eſt maior pars mentis totius huius glo. ſecundum quòd ſu
perius eſt ſignatum. Quamuis autem verba ſuperiora bona ſint,
& ex ipſis multa bona elici poſſunt, tamen quantum ad intelle-
ctum verborum, quæ hic dicũt, tu ſi placet, breuis & vtilius hoc
exponas. dicas ergo [Eccleſiaſticarum] præſcriptibilium. alioqn
contra in eo, quod legitur, & not. ſupra eod. cum non liceat [Bo-
na fides] ſcilicet ſola, ſi ſit res quæ iure communi poſſideri valeat,
nec ſit præſumptio, neque contra ius, neque contra poſſidentem
[Et iuſtus titulus] ſubaudi, ſi præſumptio ſit contra poſſidẽtem,
vel ſit res, quæ iure communi poſſideri non poſſit, vt hic patet, &
xvj. quæſt. iij. §. poteſt etiam. quod dic, vt not. infra de decimis. du-
dum. & ſupra ead, glo. præceden. & cap. de quarta, & infra eod. ti,
tu. j. §. fin, [Et ſi etiam] verſic. [Potuiſſet habere] puta ignorabas
ius Romanæ eccleſiæ, & ad tuam credebas pertinere, vel quia ha
bebas bonam fidem & iuſtum titulum, adhuc non prodeſſet ti-
bi, quia non credimus &c, [Quæ ſola] ſcilicet centenaria præſcri
ptio, ſupra eod, cum nobis, & cap, ad audientiam, quod dic, vt ibi
not. [Probari] per teſtes. Quid enim ſi apparent inſtrumenta de
fidelitatibus ſucceſſiue factis per ducentos annos, & plus proxi-
me præteritos.

ADDITIO.

a ¶ Memoria. Adde, qualiter probetur præſcriptio, de cuius initio non ex
tat memoria, per Oldr. conſ. ccliij.

SVMMARIVM.

1 *Compromitti poteſt ſuper ſpiritualibus & componi.*
2 *Quæ iura epiſcopalia poteſt Abbas præſcribere, & a quo, quæ obedientia præſcribatur.*
3 *Quæ inſtitutio auctorizabilis non præſcribitur.*
4 *Abbas quam ordinationem poteſt præſcribi, quam non.*
5 *Verba iuris non ſunt calumnianda.*
6 *Bona fide ſola ſufficit in præſcriptione rei præſcriptibilis, niſi præſumptio ſit contra.*
7 *Titulus non requiritur quando allegatur conſuetudo, & non præſcriptio.*

CAP. XVIII.

CVm olim. [Epiſcope] lucane, cui loquitur
[Vẽdicares] quod eſt infra [Cum
Abbate] exempto, aliàs non potuiſſet præſcribere
nomine proprio contra epiſcopum, vt not. ſupra eo.
cum ex officij [Super plebe] Not. agi cum eo qui contendit ple-
bem ſibi eſſe ſubiectam, ſupra eod. auditis dominum noſtrum,
vbi de hoc [Et adiacentibus capellis] ideſt epiſcopi plebibus an-
nexis, ſiue ſubiectis [Inſtitutionẽ in eis & alia] & ſic patet, quòd
inſtitutio de iure communi ad epiſcopum ſpectat, & multa alia,
de quibus legitur, & notatur ſupra de officio ordin. conquerente,
ſupra de officio Archid. cum ſatis [Ius commune, ſupra eod. au
ditis, ſupra titu. primo, cum venerabilis, infra de capell. monach.
dilectus. 100. diſtinct. contra morem [Principaliter] ſecundario
vero arbitrium, infra eod. verſicu. arbitrium [Cuius auctoritate]
verſ. ſcilicet iuris communis [Quæ] ſcilicet loca [In tua diœceſ.]
ſic xvj. quæſt. vij. omnes baſilicæ. xviij. quæſt. ij. monaſteria, ſupra
eod. cum non liceat, infra de relig. dom. conſtitutis [Arbitrium]
1 verſic. † & ſic poteſt compromitti ſuper ſpiritualibus & compo-
ni, ſupra de tranſactio. ſuper eo. ſupra de arbitr. cum tempore, ſi-
ue arbitri ſint omnes clerici, vt hic, ſiue vnus ſit clericus, & alius
laicus, ſecundum id quod no. ſupra de arbit. per tuas. ¶ Ad eliden
dum autem] ij. pars [Abbas] licet enim ageretur contra Abba-
tem & monacos, erat tamen in iudicio ſolus Abbas, quod dic, vt
not. ſupra de reſcrip. edoceri [Quod] ſcilicet priuilegium [Prædi-
ctum arbitrium] quod priuilegium nõ tangebat capitula, in qui
bus modo fertur ſententia pro Abbate, alioquin cum præſump-
tio eſſet contra ipſum, & ſententia arbitrorum, nec ſufficeret pro
titulo priuilegium Grego. cum ei fuerit per arbitrium derogatũ,
oportuiſſet Abbatem ſuper articulis illis, in quibus pro eo fertur
ſententia, allegaſſe nouum titulum & probaſſet, vt patet in eo,
quod leg. & not. ſupra c. prox. §. fi. verſi. quia, & ſecundum hoc, ſu-
per verbo, & iuſtus titulus, ſecundum d.n. [Multo videbatur] No.
arg. ad coniecturam ſumendam ex his, quæ præceſſerunt, & ſecu
ta ſunt in eo, quod hic dicitur, & ꝭ. eo. verſ. aliorum, quod in ſigil-
lis & in inſtrumentis eſt potiſſime conſiderandum. ꝭ. de fi. inſtru.
inter dilectos. §. inſtrumentum. verſ. in omnib. ff. de leg. j. ſi ſeruus
plurium. §. ſi numerus [Tempore] & ideo prætextu inſtrumento
rum de nouo repertorum non eſt retractanda ſententia arbitro-
rum, vt patet ꝭ. eo. c. ad fi. & c. inter monaſterium, & C. de tranſact.
ſub prætextu. & etiam ſi priuilegium Greg. poſtea obtentum fuiſ
ſet, non præiudicaret compoſitioni præcedenti, niſi & de ipſa fa-
ceret mentionem. ꝭ. de decimis. ex multiplici. & ꝭ. c. i. vt & patet in
eo, quod no. ꝭ. eo. ſuper verbo, præceſſiſſe. Et ex his ſequitur, ꝙ ſibi
non profuerunt etiam priuilegia aliorum Romanorum Pontifi
cum poſt arbitrium impetrata. Intelligas autem ꝙ iſti arbitri nõ
fuerunt compromiſſarij, ſed fuerũt electi a partib. tanquam iudi-
ces ſine pœna & ſine compromiſſo, alioquin nõ obſtante arbitrio
agere

agere poſſet Abbas, ff. de arbit. ſi quis rem, ſecundum do. noſt. pœ-
na tamen commiſſa, C. de arbit. l. j. Sed & ſi ſine pœna, & ſtipula
tione compromiſſum eſſet ſimpliciter, tunc ex ſententia arbitro
rum actio & exceptio oriretur, C. de arbitr. l. pen. quod dic, vt ple-
ne not. ſupra de arb. per tuas. §. ſuper quo, ſed quomodo poterunt,
prout not. do. n. eligi tanquam iudices? Reſpondit, quia præerant
aliàs iuriſdictioni, quod dic, vt legitur, & not. ſupra de fo. compet.
ſignificaſti. Quinimmo & ſi priuati erant, ac epiſcopo de Abba
te conquerente, a partibus communiter electi fuerunt, tales etiã
ſi vocentur arbitri, iudices tamen ſunt, quia a lege, ſiue iure ſcri-
pto iuriſdictionem habent, vt patet xj. q. j. clericus aduerſum cle-
ricum. aliàs incipit, ſi clericus. & ff. de iuriſdict. omn. iudic. & quia
[Præceſſiſſe] & ideo ei derogatur per arbitrium in his, quæ nõ Ro
manam eccleſiam, ſed monaſterium tantum tangunt, vt patet
in eo, quod legitur, & not. ſupra de arbit. cum tempore. Alia vero
priuilegia Romanorum Pontificum ſubſequentia, cũ eſſent tan
tum confirmatoria, nihil noui iuris penitus tribuebant, vt patet
in eo, quod legitur, & not. infra de confirm. vtil. cum dilectam. §.
nos igitur. in fi. Et ex eo, ꝙ dicit, præceſſiſſet, apparet, ꝙ ſi non fue-
runt oſtenſa, non præiudicant. infra tit. j. inter monaſterium. ſi ve
ro poſt compromiſſum obtenta, nõ facta mentione de compro
miſſo, non valent, argum. infra de decimis. ex multiplici, ſupra vt
lite pend. c. ij. & fin. Quia ſi fieret mentio, in tantum partis præiu-
dicium, non eſſet priuilegium concedendum, vt C. de precib. im
per. off. quotiens. xcix. diſt. nullus. xj. q. j. peruenit, ſecundum Goff.
C. de emancip. nec auus [Per quod] verſicu. ſcilicet priuilegium
[Et capellæ prædictæ] nam & quandoque monaſterium eximi-
tur cum capellis, ſuper quo ad quid detur cenſus, eſt ſubtiliter at-
tendendum, vt leg. & not. infra de priuil. accepimus. Licet autem
eccleſia ſit exempta, non propter hoc Parochiani intelliguntur
exempti, niſi de hoc in priuilegio ſpecialiter caueatur, extra do. n.
de verb. ſigni. ad perpetuam [Donatæ] quantum ad epiſcopum,
nam plebes Abbati ſuberant cum capellis, do. n. [Aliorum quo-
que] verſi. [Poſt arbitrium] de ipſo mentionem non faciendo,
& ideo nõ valebant [Qui] ſcilicet Romani Pontifices [Et infra]
hoc eſt, ſed & præſcriptionem allegauit Abbas, & probauit quo
ad quædam, & ſic continuatur ſequens §. quia prædictus & c.
2 ¶ Quia prædictus] & c. iij. pars [Sufficienter oſtendit] Not. † hic
Abbatem præſcribere poſſe iura epiſcopalia. ſi. ſupra eod. auditis,
quod intelligas de his, quæ poſſidere poteſt, argum. infra tit. j. inter
monaſterium. Hoc autem, ꝙ non obediat dum eſt ſubditus, non
præſcribit in ſe, nam in alijs eccleſijs bene poteſt præſcribere obe
dientiam, & alia iura epiſcopalia, & ſi alij ſubeſt, cui obedit. bene
poteſt præſcribere obedientiam in ſe, non nomine ſuo, ſed nomi
ne illius, cui ſubeſt, vt patet in eo, quod leg. & not. ſupra eod. cum
ex officij, ſecundum d.n. cuius eſt hæc tota glo. Sed & hoc not. ꝙ
hic ſequuntur octo per ordinem, quæ Abbas dicit contra epiſco
pum præſcripſiſſe, quod dic, vt in ſeq. glo. Sed & hæc omnia intel
lige ſecundum ea quæ no. infra de exceſſ. prælat. accedentibus. re-
ſpon. j. §. fin. [Super inſtitutionibus & deſtitutionibus] Primum,
quod autem dicitur de inſtitutionib. quo ad beneficia curam ha
bentia, expone, ideſt collationibus [Deſtitutionibus] ideſt priua-
3 tionibus, † inſtitutio enim auctorizabilis præſcribi non poteſt,
nec deſtitutio, neceſſe eſt enim, ꝙ incuratus auctoritate epiſcopi
ingrediatur, & egrediatur, vt patet in eo, quod legitur & no. ſupra
de offic. Archid. cum ſatis. & de cleric. peregr. c. fi. & de renunciat.
admonet. Vel hoc referas ad clericos ſimplices, vel capellas ſine
cura, extra d.n. de priuileg. volentes. §. fin. lib. vj. Nec enim ad lite-
ram hoc generaliter intelligi poteſt, ſicut nec ſequentia, vt patet
ex his quæ infra no. & eſt ſi. infra tit. j. cum inter vos. §. j. [Et ordi-
4 nationibus] Secundum, non intelligas, † quòd Abbas ordinet
clericos, quia hoc non poſſet acquiri aliqua præſcriptione, vel cõ
ſuetudine, vt patet infra de conſecrat. eccleſ. vel alta, aqua. niſi for
ſan ad minores ordines hoc aſtringat, ſupra de æta. & quali. cum
contingat. Hoc autem poteſt præſcribere, quòd clericos ſuos fa-
ciat per quemcunque voluerit catholicum epiſcopum ordinari,
vt patet infra c. j. §. j. [Baptimo] Tertium. ſic infra de capell. mo-
nac. cap. ij. [Pœnitentia in leuioribus culpis] Quartum, & ideo di
cit leuioribus, quia ſecus eſſet de grauioribus, de quibus non eſt in
conſulto epiſcopo pœnitentia iniungenda, ſupra de officio archi
presb. c. iij. §. penul. xvj. q. vj. cap. j. Igitur hæc & alia quæ ſupra enu
5 merantur, curialiter ſunt intelligenda, & ſano modo, quia † ver-
ba iuris non ſunt calumnianda. ff. ad exhiben. l. penult. & ea quæ
epiſcopalis ordinis ſunt, ſeu dignitatis, non debent ab Abbatibus
occaſione conſuetudinis, vel præſcriptionis alicuius vſurpari, vt
legitur, & not. infra de exceſſ. prælato. accedentibus [Sepultura]
Quintum, libera, infra de exceſſ. prælat. nimis iniqua. §. j. verſic. &
fratres, & ſequenti [Decimarum perceptione] Sextum. nulla par
te epiſcopo reddita, ſupra eod. de quarta [Ac diuinis officijs] Sep-
timum, vt ſcilicet officientur ſecundum ordinem monachalem
non epiſcopalem [Celebrandis] ideſt quòd in dictis capellis poſ
ſit hæc celebrare, ſecundum dominum noſtrum, ſed præcedens
expoſitio magis placet [Excommunicando] Octauũ. hoc enim
iuriſdictionis eſt, quæ & præſcribi poteſt, vel per conſuetudinem
acquiri, ſupra de elect. dudum. ij. §. tandem, verſic. ſed cum in iure
6 confeſſus fuerit [Legitima præſcriptione] ideſt † conſuetudine
legitimæ præſcripta, ſupra de offic. Archid. cap. fina. vel legitima,
ideſt canonica, quia iuſtũ titulum allegauit, & probauit, ſine quo
in talibus non currit præſcriptio, vt legitur, & notatur ſupra eod.
cap. prox. & fi. & cap. de quarta. Si enim ſit res, quæ iure commu
ni poſſideatur, & præſcriptibilis ſit, ſufficit bona fides, niſi præſum
ptio ſit contra poſſidentem, per quã præſumatur mala fides, tunc
enim requiritur titulus, per quem tollitur præſumptio malæ fidei
& ſic poteſt intelligi, ſupra eod. cap. prox. & de probat. licet. Vel il-
lud, quod ibi dicitur, propter naturam vti poſſidetis contingit, vt
ibi not. Quando autem res talis eſt, quæ iure communi poſſideri
non poteſt, requiritur titulus, ideſt quando ius commune eſt con
tra poſſidentem, ſeu petentem, vt hic, & ſupra eod. cauſam. & de
elect. conſtitutis, infra de decimis. dudum. ex quo enim fundata
eſt intentio actoris, condemnabitur reus, niſi iuſtum titulum, ſeu
exceptionem legitimam opponat, & probet, C. de proba. ſiue poſ
ſidetis. & idem eſt, ex quo contra poſſidentem facit præſumptio
violenta, vt legitur, & not. infra vt benefi. eccleſ. cap. vnico. §. j. Sed
& ſufficit probabilis titulus, infra de iure patron. cura. vbi de hoc.
7 † Vero ſi allegetur præſcriptio, ſed conſuetudo, non requiritur ti
tulus, ſed ſufficit vſus cum præſcriptione, infra eod. cap. j. ſupra de
cauſ. poſſeſſ. cum eccleſia. & cap. cum olim. & ſupra de conſuetu.
cum dilectus. & infra de exceſſ. prælat. accedentibus [Munitum]
& ita patet, quòd arbitrium obeſſet Abbati, niſi ipſum præſcriptio
releuaſſet. Poteſt enim Abbas præſcribere iura epiſcopalia, vt hic
& ſupra eod. auditis. & intelligas, quòd Abbas ignorabat arbitriũ,
aliàs cum malam fidem haberet, præſcribere non poſſet, inf. eod.
cap. j. ſecundum B. & idem intelligendum videtur de priuilegijs,
vt ibidem. §. fin. [Abbatem ipſum] verſicu. [Iam dictis] ſcilicet
octo, ſupra eod. §. reſponſ. j. [Abſoluendum] ſi. ſupra eod. auditis
[Super alijs omnibus] verſic. [Ad ius epiſcopale] Not. formam
ſententiæ de iure epiſcopali, quando contra eum agitur, qui poſſi
det eccleſias, in quibus dicit ſe iura epiſcopalia præſcripſiſſe d.n.
[Iuxta tenorem] non obſtante priuilegio Grego. quia cum mul
to tempore præceſſerit, videtur ab eo receſſum per arbitrium ſub
ſecutum, nec alia valuerunt, quia non faciebant mentionem de
arbitrio præcedente, vt not. ſupra §. j. ſuper verbo, præceſſiſſe. Sed
contra, quia Abbas exemptus non potuit renunciare libertati ſi-
ne conſenſu Papæ, ſupra de arbitr. cum tempore. Reſpon. verum
eſt in ipſius Papæ præiudicium, ſed quantum ad præiudicium ip
ſius Abbatis poteſt idem Abbas renunciare, infra de capell. mo-
nach. cap. ij. [Arbitri] & iuris communis vigorem, ſupra eod. re-
ſpon. j. ſupra tit. j. cum venerabilis. §. penult.

SVMMARIVM.

1 *Parochiæ appellatione quid comprehendatur.*
2 *Laicus de ſpiritualibus nihil poteſt diſponere.*
3 *Actor ſi intentat vti poſſid. aduerſarius intentabit contra eum unde vi.*
4 *Poſſidere ab alio vi, vel clam, vel præcario quomodo poſſit quis.*
5 *Ius ſuum ad alium deuoluitur propter malitiam, vel deſidiam alicuius.*
6 *Iudicari de priuilegijs non poteſt, niſi inſpiciantur.*
7 *Generi ſemper per ſpeciem derogatur.*
8 *Priuilegium ſecundum nunquam reuocat primum, niſi de ipſo expreſſam fecerit mentionem.*
9 *Præſcriptio & priuilegium contraria ſunt.*
10 *Quis priuilegio renunciat vtendo iure communi.*
11 *Actor diuerſa proponens, non eſt audiendus in eadem inſtantia, niſi in caſibus.*
12 *Renunciatio fit tacite & expreſſe.*
13 *Priuilegium, & præſcriptio quando intelligatur eſſe contraria, & quando nõ.*
14 *Mala fides ſuperueniens non obeſt completa præſcriptione.*
15 *Priuilegium quandoque dat titulum præſcribendi, licet ius non conferat quo ad proprietatem.*

CAP. XIX.

VEniens. Epiſcopus Veſprimen. litigat hic cum
Abbate, ſed & cum hoſpitalarijs, ꝭ. de
decimis. dudum [Petijt] agens interdicto vti poſſid.
vt in ſeq. glo. & ſecundum hoc illa verba ſequentia, ſi-
cut in priuilegio Paſchalis & c. quæ in libello ponuntur, videntur
appoſita ex ſuperabundanti, ſecũdum d.n. Sed & ſi ex priuilegio
Abbatis intentio fundabatur, nõ video ꝙ ſuperabundent, immo
neceſſaria ſunt, vt patet in eo, quod leg. & not. ꝭ. de libel. obla. c. iij.
& de fi. inſtr. inter dilectos. reſpõ. j. & §. j. Vel dic, ꝙ egit hic Abbas
confeſſoria pro iure decimarum. ff. ſi ſeruit. vendi. egi. & l. loci. §.
competit. tamen ſuper iſtis libellis hic poſitis, de quibus nunc agi
tur, nulla fertur ſententia, immo epiſcopus contra Abbatem a-
lium libellum obtulerat, de quo hic nulla fit mentio, & in eo pe
tierat epiſcopus, ꝙ Abbas reciperet ab eo omnia eccleſiaſtica ſa-
cramenta, & ſuper illis ſententia fertur, infra ſecundum domin.
noſtrũ. Vel potuit eſſe conuentio, & reconuentio, vt intelligas, ꝙ
epiſcopus primo conuenerit Abbatem, vt proxime notatum eſt,

& Abbas nunc reconueniendo ipſum facit petitionem, de qua
hic habetur, in qua & videtur proponere officium iudicis, & hoc
ſonant verba iſta, quia non dicit, petijt ab Abbate, ſed dixit, petijt
a nobis.q.d.noſtrum officium implorando, ſed & ex parte epiſco
pi porrigitur libellus alius, infra eod.verſic, præfatus vero, & adde
quod not.in ſeq.gloſſ. [Non impediat] No.ad formam libello-
rum, & quòd a diuerſis partibus agi poteſt vti poſſidetis, & rei ven
dicatione, vnde & per hoc poteſt exemplificari, quod legitur ſu-
pra de cauſ.poſſeſſ.cum dilectus, Vel dic, vt in præcedē.glo. [Quo
minus omnes] aliàs homines [In parochia, vel comitatu] pro
1 eodem ſupponunt, † & ſic ponitur parochia quandoque pro
parte diœceſis, vt hic. quandoque pro vna eccleſia tantum, infra
de paroch.cap.ij.infra de eccle.ædific.cap.iij.quandoque pro toto
epiſcopatu, infra de donat.Apoſtolicæ.circa prin.vbi de hoc [De
omnibus quæ poſſident] ergo de omnibus danda eſt decima, in-
fra de decimis.ex parte canonicorum.§.fin. [Sibi] ſcilicet Abba-
ti [Soluant] ſubaudi, & quo minus ſacramenta eccleſiaſtica, de
quibus ſequitur, a quocunque maluerit epiſcopo poſſit recipere,
ſuper quo pronunciatur, infra §. j. [In priuilegijs Paſchalis] Sed
non obſtat, quia contra priuilegium ipſum præſcriptum erat, in-
fra de priuileg.accedentibus.& cap.ſi de terra, vel priuilegium in
tentionem Abbatis non omnino comprobat, vt patet exſequen
tibus [Et Regis Stephani] mirum videtur, quòd in libello admiſ
ſa fuit mentio regalis priuilegij ſuper decimis, Certum eſt enim,
quòd etiam Imperator nullam in his habet poteſtatem, vt patet
in eo, quod legitur, & not.infra de decimis.tua, & infra. Non er-
go fuit talis libellus admittēdus in motam, quam ineptus debuit
dentibus lacerari.ff.de aſſeſſ.l.j. Reſpondit Rex Stephanus, de quo
hic loquitur, fuit Sanctus, & etiam Legatus Apoſtolicæ Sedis, &
idcirco admittitur mentio ſui priuilegij in libello, ſecundum do-
minum noſtrum, vel dic, vt infra ſequitur. Eſt enim hic argum.
quòd Reges poſſunt dare priuilegia decimarum, & aliorum ſpi-
ritualium, ad idem.lxxix.diſt ſi duo.xcvj.diſt, Conſtantinus. Sed
contrarium verum eſt, vt patet infra de decimis.tua.j.& cap.du-
dum.ſecundum B. Nec obſtat quod hic dicitur. Intellige enim,
quòd Rex dedit locum, puta vallem, in qua tam monaſterium, q̃
capellæ inſtructæ fuerunt. Paſchalis vero exemit vallem illam,
quam Rex donauerat, & ſic ex tenore vtriuſque priuilegij exem-
ptio comprobatur.ſi.ſupra eod.auditis, de reſtit.in integr.auditis,
2 Laicus † nempe de ſpiritualibus nihil poteſt diſponere, vt legitur
& not.ſupra eod.gloſſ.in princ. & de rebus eccleſ.non alien.cum
laicis, ſupra de arbit.contingit [Præfatus vero] verſic [Quas] ſci
licet decimas [Sibi] ſcilicet epiſcopo [Niſi aliquo] iſte epiſcopus
videtur hic agere confeſſoria, & ideo bene opponitur hæc clauſu
la, ſcilicet niſi aliquo iure &c. Vel ſi vis dicere, quòd agebat poſ-
ſeſſorio, poſſeſſorium recuperandæ poſſeſſionis intentando, tunc
iſta clauſula eſt ſuperabundans, vt ſit ſenſus, licet omnibus deci-
mis, quas prius poſſidebam, ſim ſpoliatus, tamen non intendo re
ſtitui ad illas, quas aduerſarius aliquo iure ſpeciali oſtendet ſe poſ
3 ſidere. † Et ſecundum hoc videtur, quòd poſſeſſor eodem tempo
re, & ſuper eiſdem rebus poſſit contra aduerſarium vti poſſidetis
poſſeſſorium intentare, & aduerſarius eodem tempore, & ſuper
eiſdem rebus intentabit cōtra eum vnde vi interdictum, vel quia
vi aut clam, vel de precario, quod fateor, niſi excipiatur contra a-
gentem de ſpoliatione, ſupra de cauſ.poſſeſſ.cap fi. & procedetur
ſic, quòd ſuper vtroque feretur ſententia, ſi de vtroque cōſtat, ſed
executioni non mandabitur ſententia, niſi ſuper interdicto vnde
vi, argum.ſupra de cauſ.poſſeſſ.cum dilectus, ſed ſi primo liqueat
de turbatione, quàm de ſpoliatione, primo feretur ſentētia ſuper
interdicto vti poſſidetis.& cōpenſetur reus a moleſtatione, quo-
uſque ſententietur ſuper interdicto vnde vi. & no, in dicta decre.
cum dilectus, & argumen.infra de inſtit, cum veniſſent. Vel dic,
quòd quando ſimul liquet, quòd reus turbat actorem, & ꝙ actor
ſpoliauit reum, nulla tunc ſuper interdicto vti poſſidetis, ſenten-
tia eſt ferenda, & ſic intelligunt quidam.ff.vti poſſid.l.j. §.fin, vbi
dicitur, quòd ſi aliquis vi, vel clam, vel precario ab aduerſario poſ
ſidet, non debet vincere in interdicto vti poſſidetis, ideſt nulla ſen
tentia pro eo ferenda eſt. Hi tamen, qui tenent primam opinio-
nem, ſcilicet quòd ſuper vtroque eſt ferenda ſententia, quod eſt
Tucius aliter intelligunt eadem l.& dicunt, quòd poſſeſſor non
debet vincere, intelligas tu, quia illa ſententia non mandabitur
executioni, & ſic parum prodeſt, argumen.infra tit.j.cum aliqui
bus, quod tamen tunc tantum obtinet, quando conuentus inter
dicto vti poſſidetis conuenit actorem interdicto vnde vi, ſi enim
vis aliter intelligere dicam legem, vt ſcilicet dicas, quòd interdi-
ctum vti poſſidetis, non competit contra ſpoliatorem cum effe-
ctu, & quòd reus poſſit excipere de ſpoliatione ſua, hæc exinde ſe
quetur abſurditas, quòd probata ſpoliatione nulla ſuper interdi-
cto vti poſſidetis ſententia ferri poteſt, quia ſi feratur ſententia, ꝙ
reus qui probauit ſpoliationem ceſſet a moleſtia, expreſſe prædi-
ctus §.contradicit. ſi vero abſoluatur reus ſpoliatus ab imperitio
ne actoris, nec iſtud ſtare poteſt, quia per conſequens videretur ei
cōcedi, quòd poſſet moleſtare poſſeſſorem, ſed hoc eſt iniuſtum,
quia etiam prædo eſt reſtituendus, ſupra de reſtitu.ſpoliat. in lite-
ris, multo fortius ergo eſt defendendus, ff.de ſuperfici.l.j. §.quòd
ait prætor.ad fin. Item ſi huic ſpoliato liceret turbare, per conſe-
quens, & eadem ratione licet ei ſpoliare, quod falſum eſt, C.vnde
vi.ſi quis in tantam, & quia etiam ipſi priori ſpoliatori competit
interdictum contra ſecundum ſpoliatorem, quamuis ab alio
ſpoliatum, ff.de vi & vi arma, cum a te, & not, in dicta decret, in li
teris, Nec per prædictum modum agendi, ſcilicet ſi quis agat vti
poſſidetis, quia moleſtatur, & ex altera parte excipiat de ſpoliatio
ne, quia ſpoliatus eſt, fiet reſtitutio ſpoliato per modum actionis,
non tamen agatur vti poſſidetis, quod nō datur ad poſſeſſionem
recuperandam, ſed tantum retinendam, inſtit, de interdict.§.re-
tinendæ. Per viam exceptionis non, quia qui excipit, nihil petit,
& ſine petitione regulariter nulla condemnatio ſequi debet, vt
patet in eo, quod legitur, & not.ſupra de ordin.cognit. cum dile-
ctus.§ fin. Sed & ſi conſtat, quòd male facit iſte ſpoliator, qui tur
bat poſſeſſionem, ergo debet puniri. Sed dices forte, ſicut aliqui
inaniter ſpoliari ſomniarunt, verum eſt, quòd punietur, ſed per
alias ſuas actiones, puta iniuriarum, vel officium iudicis, ſed cer-
te hoc nō procedit, quia actio iniuriarum eſt tantum prodita ad
vindictam, vnde per hanc non conſequeretur poſſeſſor, quòd ad-
uerſarius ab eius moleſtatione ceſſaret. Sed nec officium iudicis,
(quod extraordinarium eſt) vbi auxilium ordinarium ſupereſt,
locum habet, ff.de minor. in cauſæ.ij. In hoc autem caſu prodi-
tum eſt auxilium ordinarium ſpeciale, & proprium, ſcilicet in-
terdictum vti poſſidetis, per quod poſſeſſor defenditur cōtra mo
leſtatores, ff.vti poſſid.l.j.reſpon.j.& §.fin.vbi dicitur, quòd poſſeſ-
ſor non obtinebit interdicto vti poſſidetis cōtra illum, quem ſpo
liauit, quod eſt intelligendum, quando conuentus vti poſſidetis,
excipit contra agentem, & dicit ipſum non eſſe audiendum, niſi
prius reſtituat ei rem, de qua agitur, & qua ipſum ſpoliauit, & iſte
intellectus expreſſe comprobatur, ſupra de ordin.cognit.cap.fin,
Vel etiam ſi directe proponat interdictum, vnde vi contra agen-
4 tem vti poſſidetis. † Et licet Azo in ſumma vti poſſidetis, multum
laborauerit ad exponendum quomodo poſſit quis ab alio vi, vel
clam, vel precario poſſidere, ego tamen ſimpliciter ſic expono,
poſſideo a te vi, ideſt violēter tibi abſtuli, & ſic de alijs. Et quamuis
iſta, quæ dixi, noua ſint, tamen a nullo negantur eſſe vera, & ideo
ſecurum eſt ſic te retinere. Illud autem ſatis indubitatum vide-
tur, quòd ſententia pro poſſeſſore lata in interdicto vti poſſidetis,
non parit exceptionem rei iudicatæ, etiam ſi idem, contra quem
iudicatum eſt, agit interdicto vnde vi, pro eiſdem rebus, quia pa-
tens eſt, quòd alia eſt actio, & ad aliud agitur nunc, quàm prius,
ff.de exception.rei iudica.cum quæritur, & l.ſequentibus.& ſupra
de teſtibus, cum cauſa quæ inter iconomum, & quia ſententia iu
dicis non prohibet moleſtationem iuris, ſed facti, ſed nec mole-
ſtationem facti, niſi quandiu poſſidet. hoc autem conſtat, quòd
re euicta ab eo iam non poſſidet. Illud etiam certum eſt, quòd is,
qui in interdicto vti poſſidetis, ſuccubuit, proponere poſſet rei
vendicationem, quare ergo ſimiliter non poterit proponere in-
terdictum vnde vi, vel aliam competentem actionem, diuerſita-
tis ratio non occurrit, ergo idem eſt ſentiendum, C.de liber.præ-
ter.vel exhæreda, l.prima. Quia ſi non agat vti poſſidetis, ſed con-
feſſoria petit aduerſarium a ſua moleſtatione compeſci, & fera-
tur ſententia pro actore, tunc vlterius non poteſt reus agere, vn-
de vi, vel alio interdicto. Et eſt ratio, quia in primo iudicio, in quo
fuit confeſſoria intentata actum eſt de proprietate, quæ præiudi
cat omnibus poſſeſſoriis, ſupra de cauſa poſſeſſ. cum dilectus. Et
hoc notandum, quòd licet quis corporalem poſſeſſionem ha-
beat alicuius rei, quandiu tamen illo, qui poſſidet, non repellitur
de poſſeſſione, non competit interdictum vti poſſidetis, neque
contra ipſum verum poſſeſſorem, neque contra alium, ff.vti poſ-
ſid.ſi duo.§.item videamus.& §.Labeo quoque, ſecundum domi
num noſtrum, cuius eſt mens quaſi totius huius gloſſ. [Iure] ſic
argumentatur ex eo, quod legitur 100.diſt.contra morem, ſupra
eod.cap.prox.& cap.accedentes, quod dic, vt no.infra de decimis
dudum.nam & ſi in propria prædijs inuenirentur priuilegiati, nō
ſequeretur propter hoc, quòd priuilegiati eſſent in alienis. quod
dic, vt legitur infra de decimis. dilecti. & cap.licet [Et infra] hoc
eſt, petijt etiam Abbas, quòd ſacramenta infraſcripta a quocun-
que vellet epiſcopo poſſet recipere.& ſuper hoc pronunciatur in
ſequenti, ſed ſuper decimis nihil pronunciatur. ¶ [Criſma vero]
ſecunda pars, in qua ſententia continetur. Et hoc primum ſpeci
ficatum [Oleum ſanctum] Secundum [Conſecrationis alta-
rium] Tertium [Seu baſilicarum] Quartum [Ordinationes cle
ricorum] Quintum, quæ omnia epiſcopalis ordinis ſunt, vt legi
tur, & notatur ſupra de electio.quod ſicut.§.præterea [Ad ſacros]
q.d.de minoribus non eſt vis, a quo recipiantur, quod tamen fal
ſum eſt, vt infra titul.primo.cum inter vos, & ſupra de cleric.or-
din.ab epiſcopo qui rerum epiſcop.cap.primo. Nec obſtat quod
hic dicitur, quia ſubaudiendum eſt, maxime, vel ita iacebat in pri
uilegio, cuius verba Papa in ſententia ſua ſequi voluit, ſicut & de
buit, vt patet infra eodem, verſic.alioquin [Clerici eccleſiarum]
vbi de

vbi de mandato clericorum egerat Abbatis, alioquin non poſſet
ferri ſententia contra eos, C.de ſenten.& interlocut.l.j.C.res inter
aliàs acta, per totum, vel dic, quòd clerici a Veſprimen.epiſcopo
poſtulabant &c. vt infra ſequitur non obſtante contradictione
Abbatis, & ſic fertur hic ſententia contra Abbatem, qui dixerat
in libello, quòd clerici non poterant ab epiſcopo ſine ipſius Ab-
batis licentia huiuſmodi ſacramenta recipere. Sed & epiſcopus
expreſſe petierat, quòd iſti clerici, qui ad monaſterium pertine-
bat, ab eo peterent ſacramenta eccleſiaſtica, & ſic in regiſtro ſecū
dum domin. noſtrum, cuius eſt hæc tota gloſſ. [Conſtitutum]
ideo eſt ad diœceſanum primitus recurrendum ſecundum ius,
a quo in hac parte priuilegium non diſcordat, ad hoc xvj. q.j. c.
interdicimus [Si quidem catolicus fuerit] ſcilicet epiſcopus.hoc
eſt primum, quod requiritur in epiſcopo [Et gratiam] &c. hoc
eſt ſecundum, hanc autem gratiam non habet excommunica-
tus, ſic ſupra de officio ordin.quod ſedem [Et ea gratis] &c. & eſt
tertium.q.d.ſine aliqua ſimonia epiſcopi, vel miniſtri, infra de ſi-
mon. cap.j. & idem putauit Goffr. etiam ſine aliquo priuilegio,
5 ex quo epiſcopus indignus eſſet gratia Sedis Apoſtolicæ, † quia
propter malitiam, vel deſidiam alicuius deuoluitur ius ſuum ad
alium, argum.ſupra eod.cap.j.xxj.quæſt.iij.placuit, ſupra de ſupp.
neg.prælat.cap.j.& per totum. Sed contrarium puto in hoc caſu
per id, quod legitur, & not.extra dominum noſtrum, de ſup.neg.
prælat.Romana. §.primo [Alioquin] verſic. ſcilicet ſi vnum de
tribus prædictis ſupra proxim.defecerit [Ab alio] &c. [Catholi-
co] & gratiam Sedis Apoſtolicæ &c.vt ſupra verſi.proxim. [Ea]
quæ dicta ſunt ſupra eod.§.reſpon.j. [Habeant] ſcilicet clerici] Si
cut in priuilegio] patet ergo, quòd Papa vtitur verbis priuilegij, vt
not.ſupra eod.§.verſic.j.ſuper verbo, ad ſacros [Proſpeximus] ali
6 ter † enim non poteſt iudicari de priuilegijs niſi inſpiciantur, vt
legitur, & not.ſupra de vſu pal.cap.fin.infra de priuil.porro [Non
obſtante] verſi. [Priuilegio Clementis Papæ] epiſcopo forte con
ceſſo, & ab eodem producto, in quo forſan continebatur, quòd
nullus clericus Veſprimē.diœceſ. ab extraneo epiſcopo ſine diœ
ceſani licentia ſe faceret ordinari, quod iuri congruit, ſupra de
tempor.ordina.quod tranſlationem. in quo nec proſunt literæ
a Archidiaconi [a], ſupra de offi.Archid.ſignificaſti. Vel forſan erat
conceſſum Abbati, vt ipſe & ſui vbicunque vellent acciperent ſu
pradicta, omiſſo etiam diœceſano, & hūc vltimum intellectum
approbauit dominum noſtrum, ſed hoc eſſet imputandum Ab
bati, argum.ſupra de fide inſtrum. imputari [Derogatum] quid
ni? nam priuilegia præcedentia ſpecialia erant, hoc autem quod
inducebat epiſcopus generale, vnde ſiue ſequeretur, ſiue præcede-
7 ret, † ſemper per ſpeciem generi derogatur, vt legitur, & not.ſu-
pra de reſcript.cap.j. Alij contra, vt in ſeq gloſ. [De ipſis] ſcilicet
priuilegijs prædeceſſorum [Nullam fecerit mētionem] Sed hoc
mirum, vt ſi ſuum priuilegium, in quo conceditur, non faciat
mentionem alterius ſui priuilegij, in quo minus cōceditur quod
non valet, cum & teneret, ſi nullum prius aliud priuilegium ha-
buiſſent. Ideo & ſignatur contra, C.de leg.quod fauore. Reſpond.
hoc priuilegium ideo non valet, quia obtentum fuit oppreſſa ve
ritate, hac ſcilicet quia epiſcopus conſueuerat eis conferre eccle-
ſiaſtica ſacramenta, ſed & ideo fidem non facit, quia Abbas ex-
hibuit in iudicio aliud priuilegium, huic contrarium, vt C. de fi-
de inſtrumen.ſcripturæ. Vel dic (quod plus placet) quòd vbicun
que aliqua iuriſdictio, vſus, vel libertas, vel quid aliud conſimile
conceditur alicui in caſu ex priuilegio, & in alio caſu ille idem
vſus, vel iuriſdictio, vel aliud relinquitur illi, cui debetur de iure
communi, ſicut hic patet de perceptione ſacramentorum, quæ
in caſu libere concedebatur monaſterio, & in alio caſu relinque
batur epiſcopo, ad quem de iure communi ſpectat ſacramento-
rum collatio, quandocunque hic accidit, ſi priuilegiator poſtea
vſum, vel libertatem, quæ in caſu ſuo remanſerat, epiſcopo velit
concedere eidem, cui primo in alio caſu hoc conceſſerat, ſiue e-
tiam alij, vt quidam dicunt, non valet ſecunda conceſſio, niſi de
priore conceſſione, ſiue priuilegio fecerit mentionem, vt hic, &
eſt ratio, quia ſi concedens ſecundum priuilegium ſciuiſſet, & re
cordaretur, vel prædeceſſorem ſuum, aliàs ſic dediſſe priuilegium
moderatum, ſcilicet quòd quis haberet in caſu libertatē & vſum,
& in caſu non, non mutaſſet priuilegium moderatum per ſecun
dum moderatum, argumen.ſupra de officio delega.ex parte j.&
infra de decimis. ex multiplici. Et ex hoc videtur, quòd ſi Papa,
vel alius primò conceſſit partem alicuius rei, vt decimarum ex
priuilegio, & partem reliquit iuri communi, & poſtea partem re
lictam iuri communi iterato concedit eidem, vel alij, non vale-
bit iterata conceſſio, niſi de priori fecerit mentionem. Secus eſ-
ſet, ſi ab initio concederet vſum, vel libertatem in omnem ca-
ſum, & in rem integram, quia tunc de iure communi non tene
retur facere mentionem, argumen.ff.de legibus.non eſt nouum.
& xxx.quæſt.iij peruenit.C.de teſtamen.omnium.C.de inoffic.te
ſtamen.ſi quando, & ſupra de reſcriptis, cap.primo, vbi de hoc, ſe-
cundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius gloſſ.
8 Tu verò dicas hoc eſſe expreſſum, † quòd ſecundum priuilegium
nunquam reuocat primum, niſi de ipſo expreſſam fecerit men-
tionem, ſicut obtinet in reſcripto, ſupra de reſcriptis, cæterum.
Quidam tamen dixerunt contrarium, quia priuilegium priuata
lex eſt.iij.diſtinct.priuilegia. Ideoque ſecundum priuilegium re-
uocat primum, ſicut & ſecunda primam, & ſi de ipſa non fecerit
mentionem, infra de cognat.ſpiritua.cap.j. Sed certe hoc locum
habet in legibus corpore iuris clauſis, quas Princeps habere dici-
tur in ſcrinio pectoris, C.de teſtamen.omnium. Secus in priua-
b tis [b], quas nec poteſt omnes memoriæ commendare, vt patet ſu
pra de officio deleg. ex parte j. Immo nec ſemper tenet memo-
riter corpore iuris clauſa, vt patet xxiij.diſtinct. præterea. ideo ſe-
cundum priuilegium (& ſi ſpeciales ſit) nunquam reuocat pri-
mum, niſi de ipſo fecerit mentionem, ſecundum T. Nos tamen
dicimus, quòd per ſpeciem generi derogatur, vt in præceden.glo.
[Præſertim] verſic. [Saluis inſtitutionibus] quia apparet, quòd
ipſa priuilegia ſeruabat, nec ea reuocare intēdebat [Legatorum]
ſub impetitione autem decimarum Abbatem condemnamus,
& eidem ſilentium imponimus, non obſtante præſcriptione ab
ipſo allegata, & ſic continuatur ſequens §. & comprobatur hæc
ſententia, inf.de decimis.dudum. Vel dic, quòd alia allegatur præ
ſcriptio, vt no.infra x.j.quod verius eſt. ¶ [Nec obſtare] tertia pars
[Præſcriptio] nam talia præſcribuntur, ſupra cap.prox. §.fi. [Op
ponebat] ad hoc, vt a quocunque epiſcopo hæc recipere poſſet.
[Quia ſi conſummata] verſic. [Erat] ſcilicet præſcriptio [Priui-
legium] quod eſt ius priuatum, & in quo continebatur, quòd ad
Veſprimen.epiſcopum primo recurreret, vt ſupra §.j.verſic.non
9 obſtante [Renunciaſſe] No.ergo. † quòd priuilegium & præſcri-
ptio contraria ſunt, ideo ſimul proponi non poſſunt, vnde impe-
trando priuilegium intelligitur quis renunciaſſe iuri communi,
arg.xxxij.q.j.cum renunciatur.100.diſt.contra morem. ff.de ſepa
rat.l.j.§.illud ſciendum.ff.de mino.in cauſæ.ij.in prin. ff.ad muni
10 cip.l.j.ff.de leg j.ſi quando.C.de theſaur.l.vnica.lib.x. † Et econuer-
ſo vtendo iure communi renunciat quis priuilegio, ſupra de con
ſtit.cum acceſſiſſent, infra de præb.pro illorum, infra de priuile.ſi
de terra, & c.accedentibus.C.de iure dot.impet.l.ij.ff.rem ra.hab.
l.iij §.falſus. Aliquādo tamen vtitur quis vtroque.ſ.iure commu
ni, & priuilegio, ſupra de conſuet.cum dilectus.nec renunciat qs
iure militari, & ſi iure communi vtatur.ff.de teſtam.milit.l.iij. &
argum.xxiij.diſt.quamquam.in prin.ff.de priuileg.credit. Lante-
penult.C.de excuſ.tuto.l.voluntariæ.C.de epiſc, & cler auth. præ-
sbiteros. Sed & quandoque innitur quis cōſuetudini & iuri com
muni.xcv.diſt.olim, infra de cenſi.ſopitæ.Sol.ideo videtur renun
ciaſſe hic, quia ex duabus cauſis, ſcilicet præſcriptionis, & priuile-
gij conceſſionis, non poterat idem titulus duplicari, ſecus ſi non
impetraſſet priuilegium donationis, ſed confirmationis, tunc e-
nim & ius acquiſitum per præſcriptionem videretur per tale pri
uilegium confirmari, ſupra de fide inſtrum.inter dilectos.§.cæte-
rum.verſic.cum eadem, ſecundum T. Et quod hic dicitur, intelli
gas verum eſſe, quando ius commune & priuilegium ab actore,
11 & in eadē inſtantia allegantur † actor enim contraria proponens
non eſt audiendus in eadem inſtantia, infra de appell.ſolicitudi-
nem, ad fin. Secus in diuerſis inſtantijs, C.de inoffic.teſtam.con-
tra maiores. Item ſecus in defendendo etiam in eadem inſtantia,
vt ff.de excep.nemo.ff.de inoffi.teſtam.Papinianus.§ ſed nec im-
puberis. Exceptis quibuſdam caſibus, in quibus non licet contra-
riis exceptionibus vti, C.de non numer.pecun. authē, contra qui
propriam.C.qui pot.in pig.hab.item ſi poſſeſſor, ſecundum Goſ.
In hoc autem erunt hæc duo contraria, quia præſcriptio conce-
debat, quòd dimiſſo diœceſano eſſet ad quemcūque epiſcopum
recurrendum. Priuilegium vero dicebat expreſſe ꝙ hæc erant a
diœceſano primitus poſtulanda, & hoc eſt quod tangitur in ſeq.
verſic.quod dic.vt ibi no.& adde quod no.infra ver.j. [Præſertim]
verſ. [Quod].ſ.priuilegium [Suæ intentioni] quę erat, vt a quocu
que epiſcopo vellet, poſſet recipere ſupradicta. Et ita habes hic ſe-
cundum dominum noſtrum, quòd cōtrarium priuilegium im
petrando renuncio iuri mihi quæſito per aliud priuilegium, vel
per pręſcriptionem, & quòd non poſſum pręſcribere contra id,
quod in eo priuilegio continetur, & hoc ſatis poteſt concedi, quā
uis poſſet reſponderi hoc ideo contingere, quia hoc priuilegio
vſus fuit in iudicio, ſecus enim ſi non fuiſſet vſus. Vel dic, quod
cum epiſcopus eſſet in quaſi poſſeſſione conferendi hęc ſacra-
menta, & quia verus dominus, quia diœceſanus non datur prę-
ſcribenti contra ipſum rei vendicatio, vel publicatio, ut notatur
ſupra eodem, ad aures. Hæc tamen eſt veritas, quòd impetran-
do ſecundum priuilegium primo contrarium, videor primo re-
12 nunciare. † Renunciatio enim fit non tantum expreſſe, ſed etiam
tacite, & quocunque iudicio, C.de reſtitution. in integr.minor.
l.j.ff.

ADDITIONES.

a ¶ Literæ Archidiaconi. Adde, a quibus prælatis poſſint literæ commen-
datitiæ ad ordines dari, tex.in c.cum nullus.de temp.ord.lib.vj.

b ¶ Priuatis. Et hoc hodie eſt approbatum per tex.in cap.primo, de con-
ſtit.lib.vj.

l.j.ff.de acq.hæred.recuſari. Secus autem eſſet, ſi ſ̄m priuilegium
impetraretur ad corroborationem primi priuilegij,vel primæ p̄-
ſcriptionis,vel iuris,quia tunc vtrunque valeret.s̄.de fi.inſtr. inter
dilectos.s̄.eo.auditis.j̄.de priuile.cum olim.& c.ex ore. Eſt etiam
notandum,ꝙ hæc renunciatio de tam parua libertate. ſ.ꝙ a quo
cunque voluerint accipiant clerici eccleſiaſtica ſacramēta, valet
etiam ſi conuentus hanc ignoret,arg.in eo quod leg. & not.j̄.de
dona.cæterum,& hic. Vel poteſt dici,ꝙ hic interuenit conſenſus
conuentus,quia hoc ſemper præſumitur.j̄.de his quæ fil.a prælat.
ea noſcitur.Sed contra,C.de tranſact.præſes.j̄.de donat.ca.ij. ff.de
pact.contra iuris ciuilis regulas.ff.de donat.filiusfamilias.vbi dici
tur, ꝙ conceſſa libera adminiſtratione alicui, non intelligitur ei
data poteſtas dilapidandi,donandi,vel pactum gratuitum facien
di.Solut.maior & liberior eſt poteſtas prælatorum,q̃ aliorum ad
miniſtratorum, ſicut apparet ex prædicta decret.de donatio.cæte
rum,ſ̄m do.n. Vel eſt diſtinguendum inter donationem magnā
& paruam,vt ibi no.& legitur,& no.j̄.de donat. Apoſtolicæ. Hoc
enim fatemur, ꝙ quandocunque per donationem Abbatis, vel
alterius prælati enormiter læditur monaſterium,vel eccleſia, re-
uocatur,vt ibi no.vel reſtituitur.s̄.de reſtit. in integ.c.j. & de hoc
no.s̄.de elec.cum nobis olim.§.fi.Poteſt etiam dici,ꝙ ideo tenuit
hæc renunciatio,quia ex cauſa facta fuit,vt ſ. Abbas ſugeret indi
gnationem diœceſani,arg.100.diſt. contra morem.ff.de ſeparat.
l.j.§.iſtud ſciendum.ff.de mino.in cauſę.j.reſpon.j.ff.ad municip.
l.j.ff.de leg.j.ſi quando.C.de theſau.l.vnica.lib.x.s̄.de conſtit.cum
acceſſiſſent.j̄.de priuileg.ſi de terra.C.de iuriſd.omn.iud.l.ij. Arg.
contra.s̄.de conſuet.cum dilectus. ff.de re milit. l.iij.xxiij.diſt.q̃q.
C.de priuil.ſco.l.pen.C.de excuſat.tutor.l.voluntariæ. C.de epiſc.
& cleric.auth.præsbiteros.xcv.diſt.olim.j̄.de cenſi.ſopitæ.s̄.de fid.
inſtrum.inter dilectos.C.de inoff.teſtam.contra maiores.ff.de ex
cept.nemo.s̄.eo.auditis.ff.de inoff.teſtam.cum Papinianus.§ ſed
nec impuberis,ſ̄m do.n cuius eſt mens totius huius gloſſ.& adde
quod not.s̄.eod.§.ſuper verbo, renunciaſſe [Articulum] de reci-
piendis,ſacramentis ſupradictis. & hoc ideo dicit,quia alius erat
articulus de decimis,vt s̄ eo.reſponſ.j. & quantum ad illum non
contradicebat [Contradicit] nam ſ̄m præſcriptionem non ha-
bebat neceſſe recurrere ad diœceſanum,ſ̄m priuilegium vero ne
ceſſe habebat recurrere, & ſic intentio & præſcriptio contradice-
bat priuilegio,& priuilegium intentioni,& præſcriptioni, vnde ſi
bi adinuicem fidem derogabant.ſi.s̄.de elect.cum inter R. ſenio
rem.§.ſane.aliàs autem ſi in priuilegio contineretur,vt a quocū-
13 que epiſcopo vellet poſſet ſupradicta recipere. † Et ſic concorda
rent cum præſcriptione,bene ſe paterentur ad inuicem præſcrip-
tio & priuilegium,nec eſſent contraria,vt s̄.eo.cum olim,ſup.de
conſuet.cum dilectus.non ergo priuilegium inquantum priuile
gium,præſcriptioni inquantum eſt præſcriptio,ſed tenor contra
rius contradicit,nam & quandoque quod de iure communi eſt,
ſine contrarietate aliqua per ſpeciale priuilegium impetratur,ſu-
pra de procurat.quia in cauſis.s̄.de iureiur.& ſi Chriſtus. in fin.&
hic eſt verus intellectus, quicquid s̄.no. [Si vero] verſic. [In præ-
14 ſcribendo.Ex his no.† ꝙ ex quo quis præſcripſit, non obeſt mala
fides ſuperueniens,ſed obeſt actus ſiue contraria impetratio, vt s̄.
eo.verſic.quia ſi conſummata. ſi vero adhuc præſcribit, ſuperue-
niente mala fide,non poteſt impleri præſcriptio,& ſic ſecundum
canones intelligitur fieri quædam interruptio naturalis,vt hic, &
infra c.j.in fi.& de hoc no.s̄.eo.illud.in fi. [Poſt impetratum] hu
iuſmodi, ſcilicet contrarium præſcriptioni, ſecus ſi conſonum,
quod dic,vt no.ſupra verſic.proxim.ſuper verbo,contradicit [Pri
uilegium] ſub.apparet,ꝙ bonam fidem &c. [ſecundū Canones]
15 ſupra eod.vigilanti.cum ſuis concord. [Non præſcripſit] † Quan
doque tamen, & ſi priuilegium quantum ad proprietatem nul-
lum ius conferat, dat tamen titulum præſcribendi, per quem, &
præſumitur bona fides,infra de iure patron.curat.& no.ſupra eo.
ad audientiam.§.ꝙ ſi Abbas.& c.de quarta.

SVMMARIVM.

1 *Fides quot modis dicatur.*
2 *Eccleſia errare non poteſt.*
3 *Quis quando dicatur habere bonam fidem.*
4 *Quadragenaria præſcriptio omnem actionem excludit.*
5 *Leges non dedignantur ſacros canones imitari.*
6 *Papa & Imperator cœleſtis ſemper recognoſcendus eſt, terreno contempto.*
7 *Papa leges poteſt corrigere.*
8 *Præſcriptio nunquam currit cum conſcientia.*

CAP. XX.

Voniam omne. In prima parte reddi-
tur cauſa conſtitutio-
nis,& corriguntur iura præſcriptionem cum mala fi-
de admittentia,in quocunque foro agatur. In ſecun-
da parte correctionis cauſa redditur. In tertia concluditur,& con
ſtitutionis prima pars comprobatur [Ex fide] .i.ex conſciētia. ſic
† exponitur de pœn.diſt.iij.ad fi.§.illud.quaſi in medio † xxviij.q.j.
1 §.ex his.s̄.de reſtit.ſpol.literas.§.porro.vbi not. † quot modis dici-
tur fides [Sinodali iudicio] q.d.in hoc concordauit eccleſia tota
2 in generali concilio congregata, † quæ errare non poteſt.xxiij.q.j.
a recta.& c.pudenda.ante fin. [Vt nulla] non ſolum inter cleri-
cos,ſed nec inter laicos,vnde & ſequitur,tam canonica &c. [Bo-
na fide] Argum.contra,infra de iure patro.curat.Sol.ibi † Quan-
do autem quis dicatur habere bonam fidem,not.ſupra eod. ſi di-
ligenti.§.fi.verſic.quia etiam ſecundum hoc, vbi & dicitur,ꝙ qui
libet debet habere bonam. Sed quid ſi aduerſarius vult probare,
ꝙ præſcribens nullo titulo poſſedit,ſed potius violenter. Videtur
audiendus,ex quo probare vult præſcriptionis originem eſſe vitio
ſam, C.de pignor.action.nec creditores. C.de præſcript.longum
tempore,authē.ſed hodie.C.de diſtract.pign.& qui ſub imagine.
xvj.quæſt.iij.ſi Sacerdotes,& cap.ſequē.& cap licet. & cap.prima.
in fin.xciij.diſtinct.illud.C.de præſcript.triginta annorum,ſi quis
4 emptionis. §.ſed hoc. Sed contra, quia † quadragenaria præſcri-
ptio omnem actionem excludit,ſupra eod.aures. C.de præſcript.
triginta annorum.l.penulti.& fin.Solut.audiendus eſt omnino,
C.de rei vendic.ſi fundum.ff.de probat.quotiens.§.qui dolo.quia
probata mala fide,per conſequens poſtea non præſcribit,ſupra c.
proxi.in fin. Sed nunquid præſcribenti ſola ſine titulo ſufficit bo
na fides. Dic vt no.ſupra eod.diligenti.§.fin.infra de deci.dudum.
§.fin. [Vam canonica] &c. ideſt ſiue de re ſpirituali agatur, ſiue
ciuili in foro canonico, ſecundum quoſdam, aſſerentes, ꝙ aliud
eſt inter laicos,& in foro ciuili,& ſic non corrigunt leges admit-
tentes præſcriptionem etiam cum mala fide.Sed iſte intellectus
corrigendus eſt tāquam erroneus,quod enim peccatum eſt mor
a tale ſimpliciter,in vtroque foro peccatum eſt,& corrigendum,
5 & puniendum.In quo quidem caſu,& leges † nō dedignantur ſa-
cros canones imitari, in auth.vt non luxu. contra naturam.col-
lat.vj.& in authē.vt cleric.apud proprios epiſcopos conueni. §.ſi
vero eccleſiaſticum.collat.vj.ſupra de iudic.clerici.vbi de hoc.vn
de dictam canonicam,q̃ ciuilis.ideſt tam eccleſiaſtica,quàm ſecu
laris.q.d.non ſolum in foro eccleſiaſtico,ſed etiam ſeculari,vt nō
dicas aliud in vno foro, aliud in alio, aliud ſecundum Canones,
aliud ſecundum leges,immo inter Chriſtianos catholicos idem
iuris eſt vbicunque,& hoc eſt,quod not.ſup.quando dicit [Quo
niam omne] &c. [Et ſinodali] &c. [Et vt nulla] & hunc intelle
ctum approbat d.n.vt patet in ſeq.gloſ. [Quàm ciuilis] Sed quid
ad Papam de præſcrip.inter laicos. Reſpond.ratione peccati hoc
ſtatuit, ſupra de iud.nouit.ſecundum d.n. Diceret quis,ergo cor-
riguntur leges,quæ volunt,ꝙ cum mala fide poſſit quis præſcribe
re rem alienam. Reſpon.verum eſt,nec mireris, & ſic continua-
tur ſequēs §.cum generaliter &c.¶ [Cum generaliter] ij pars.q.d.
in omni foro,& inter omnes Chriſtianos cuiuſcunque cōditio-
nis exiſtant,vnde & ſequitur [Omni cōſtitutioni] &c ſiue ſit im
perialis, ſiue canonica, vel quæcunque alia, ꝙ non poteſt ſeruus
contra dominum,nec inferior contra ſuperiorem, vt leg.& not.
ſupra de conſtit.quæ in eccleſiarum.& c.eccleſia.ſupra de maio.
& obed.cum inferior.ſupra de iureiur.nimis.immo & in talibus
6 ſemper recognoſcendus eſt † Papa,& Imperator cœleſtis,terreno
contempto.xj.q.iij.Iulianus.& cap.ſeq. [Atque conſuetudini] vt
ſupra de conſuet.c.fin.& pacto & iuramento,vt in auth.ſcenicas
mulieres.collati.v. & priuilegio,& poſtremo cuilibet vinculo,ut
no.infra de præb.extirpandæ.§.cum igitur [Abſque mortali pec
7 cato] hęc eſt ratio,quare Papa † leges poteſt corrigere in hac par
te,vt patet in eo,quod legitur & not.ſupra de iudi.nouit.reſpon.j.
verſic.fin.& §.j.verſic.cum enim.& infra qui filij ſint legit.per ve
nerabilem.§.rationibus.¶ [Vnde oportet] tertia pars, & dic [Vn-
de] ſcilicet quia ex premiſſis patet,quòd leges,quę admittunt prę
ſcriptionem cum mala fide,ſeruari nō poſſunt ſine peccato mor
tali, corrigendę ſunt, quia ad hoc vt pręſcriptio iuuet [Oportet,
vt qui pręſcribit] quaſi dicat, licet mala fides obſit pręſcribendo,
non tamen obeſt iuri iam pręſcripto ſiue iam acquiſito,vt ſupra
c.prox.in fi.vbi de hoc [In nulla temporis parte] ſ. ipſius pręſcri-
ptionis, ſi enim poſt completam pręſcriptionem de nouo addi-
ſcat rem pręſcriptam alienam fuiſſe,non ideo dicitur ipſam ma
la fide poſſidere,cum ſibi ius iam fuerat acquiſitum,& de hoc no.
ſupra eo.vigilanti.Quid ſi tempore pręſcriptionis habuit conſciē
tiam lęſam,poſtea incipiat habere non lęſam, nunquid eſt prę-
ſcriptio interrupta?non videtur, quia erronea, & ideo deponēda,
infra de ſimon.per tuas.ii.xj.queſt.iij.cui illata, ſecundum Tā. &
domin.noſtrum.Qui & hic ſcripſit,quòd ſi per prædicta aliquo-
rum,vel alijs iudicijs illam erroneam conſcientia rei alienæ de-
poſuerit, ex quo ipſam depoſuit, non videtur pręſcriptio interru
pta. Sed hoc eſt contra textum, ſupra capitulo proximo, in fine.
Quia

ADDITIONES.

† Non eſt ibi illud.c. bene eſt.c.incipiēs illud,in quo nihil ad propoſitum.
nec reperio c.incipiens ad fidem,niſi vnum xxiij.q.v.

a ¶Mortale. Vide hic d.Ant.qui dicit,quod lex canonica non ſolum eſt ſer
uanda in foro ciuili,quando lex ciuilis nutrit peccatum mortale,ſed e-
tiam quando nutriret veniale tantum,& idem dicit hoc Imo.in repetit.
in j.col.ſecundum And.Barb.

Quid ſi dubitat,an ſit res ſua?non tamen habet conſcientiam læ
ſam,licet propter cauſam iuſtam dubitationis titubet. & quidē
nihilominus intelligitur bonæ fidei poſſeſſor,& vtitur fructibus,
vt,ff.de vſuris.qui ſcit.§.bonæ fidei.debet tamē ab aliis veritatem
inquirere, & ex veriſimilibus circūſtantiis ſuam conſcientiam
informare,arg. xxxvij.diſt.§.fi.xxiij. quæſtione fina.occidit,extra
do.no.de teſti. ad hæc præſentium hodie incipit præſentium.in
fi.Quid ſi prælatus habet læſam conſcientiam ſuper re aliqua,q̃
poſſidet,ſed capitulum habet bonam fidem? Denunciet illi, quē
credit dominum,vt rem petat,arg ff.de nego. geſt.at qui natura,
§.cum me abſente.ff.manda.Quintus Mutius. Quid ſi ille veniēs
rem petat in iudicio,& prælatus confiteatur rem ſuam eſſe, ſed
capitulum neget?Et quidem ſi de facto prælati agatur, confeſſio
ni ipſius ſtandum videtur,arg.xxiii.diſt.poſt q̃. Caueat tamen ſibi
prælatus,ſ̄m d.n.in omni caſu,ne quid faciat,vel etiam fieri pro
curet contra conſcientiam, & maxime in eccleſiæ læſionem,q̄d
dic,vt no.s̄.de poſtul.præla.bonæ.ij.§.j.& in dicto.c.extra, ad hæc
præſentium,& in ſumma.e.ti. ſub rubr.de pręſcrip. rerum.imò,
8 §.quæ exigantur.ſub.§.verum. [Conſcientiam]. † cum qua nun-
quàm currit præſcriptio, licet quandoque currat cum rei ſcien-
tia alienæ,vt patet.s̄.eo.c.j.

¶De ſententia & re iudicata. Rub.

SVMMARIVM.

1 *Qualiter ſit procedendum contra eum qui cadit a poſſeßione.*
2 *Forma pronunciationis iudicis.*
3 *Sententia lata,contra ius conſtitutionis etiam citra appellationem non tenet ſecus ſi contra ius litigatoris.*
4 *Iudex ferens ſententiam nullam,ipſemet eam reuocare aliam ferre poteſt.*
5 *Prouiſio quæ non tenet de iure uel de facto.*
6 *Beneficia Principis ſuum debet habere effectum.*

CAP. PRIMVM.

Ententia. Quia ſępe contingit dubi-
tari qualiter debeat proce-
di,& ſententiatur contra reū qui cadit a poſ-
1 ſeſſione rei ſuper qua conuentus eſt. † Ideo no
tabis ꝙ ſi ante li. conteſta. cadit a poſſeſſione
voluntarie cā mutandi iudicij locum habet ꝯ
ipſum actio ex illo edicto. ff. de al. mu. iudi.
cau.fac.l.j & per totum, & s̄. de al.mu.iudi.c.fina. Item & ſi erat
poſſeſſor malæ fidei,& in mora reſtituendi,tenetur etiam ſi p̄eat
ff.ſi cert.pet.quod mihi,& l.periculum.ff.de conditio.furti.ſi pro
fure.§.fina.& l.ſeq.idem ſi ſe obtulit cum non poſſideret.ff.de pe
titione hæreditatis,qui ſe liti obtulit,ſ̄m d.n.niſi & actor ſciret ip
ſum non poſſidere,quia tunc a ſeipſo decipitur, & reus eſt abſol-
uendus.ff.de rei vendic.is qui ſe obtulit.& duabus legibus ſequē
tibus.Si autem poſt litem conteſta.a poſſeſſione ceciderit, tunc
in perſonalibus actionibus nulla vis eſt,an culpa ſua, vel ſine cul
pa cadat,quia cum perſona,& non res obligata ſit, ſemper ꝯ ip-
ſum ad ſn̄iam procedetur.In realibus vero diſtinguitur vtrū cul-
pa ſua,vel ſine culpa ſua poſſeſſionem amiſerit. ſi enim in reali-
bus poſt li.conteſta.culpa ſua poſſeſſionem ſuam amittat,vel alās
promiſſum ſeruare non poteſt, procedetur ꝯ eum etiam in litis
æſtimationem,vel ad intereſſe mediante iuſticia condemnatur,
ff.ad exhiben.de eo.§.ſi poſt iudicium.ff. de euictio. ſi ſeruus.§.fi.
in prin.Sed ſi ſine culpa ſua deſiit poſſidere tūc actor inuito reo,
& reus inuito actore petere poteſt ꝙ ad diffinitiuam ſentētiam
procedatur propter fructus,& expenſas ac intereſſe ac acceſſoria,
& propter ſtipulationem de euictione ſi interceſſerit.ff.de rei vē-
dicatione,vtiq;.& l.pręcedenti.ff.de euictio.ſi ſeruus.ff.iudi.ſolui.
2 ſi ſeruus.C. q̄uo & q̄n iudex. auth. qui ſemel. † Et in hoc caſu ſic
pronunciabit iudex,quia inuenimus ꝙ reus erat in cauſa condē
nationis ſi poſſideret,ideo condemnamus eum ad fructus,& ex
penſas,ſed quia nec dolo,nec culpa poſſidere deſiit rem petitam,
ideo quantum ad eam ipſum duximus abſoluēdū.Sed & priusq̃
abſoluatur reus faciet eum iudex p̄ſtare cautionem actori de re-
ſtituenda ſibi re ſi ad eum peruenerit,ff.de rei vendic. ſi vero.ff.de
euictio.ſi ſeruus.ad finem.ff.de edil. edicto.redhibere.§. finali.Et
per hanc ſententiam licet reus ſit abſolutus, quia non poſſidebat
habet regreſſum de euictione ꝯ venditorem.j̄. de ꝯh.empt.c.fin.
Quia ſi pro reo ſn̄ia ſit ferenda tūc dicet iudex. Abſoluimus reū
ab impetione actoris,& condemnamus ei actorem ad expēſas,
& per hanc ſn̄iam habet actor regreſſum de euictione ꝯ eum q̃
vendidit ſibi rem in qua ſuccubuit,ſi ſine culpa ſua cecidit a poſ-
ſeſſione.ff.de euictio.quidam ex parte dimidia,& l.euicta re.& l.ſi
rem quam.§.j.Alij tū dicunt,ꝙ iudex in primo caſu ſemper de-
bet ſententiare ſuper re quæ petitur,non ꝙ dicat ſimpl'r condem
namus reum ad reſtitutionem rei, ſed adde q̄n eam habuit, vel
pronunciabit rem petitam eſſe actoris.arg.ff.iudi.ſolui.ſi ſeruus.
Sed prius dictum magis placet d.n.qui nec negat quin iudex ali-
quando poſſit ex cā hanc differre ſententiam, vt ſi forte ſperetur
ꝙ reus cito poſſit recuperare rem,& tunc abſoluet reum tantū a
termino aſſignato,& ſi reus poſtea recuperauerit ipſam rem pro
cedetur in cā cepta iuſticia mediante.Poteſt ēt q̄nq; iudex reum
abſoluere non a petitione rei, ſed ab inſtantia iudicij, & tunc ſi
reus poſtea recuperauerit rem poterit de nouo ſuper eadem re
conueniri.s̄.de exceptionibus.c.penul.ſed quando abſoluitur ab
impetitione rei tunc prouidetur actori per cautionem de reſti-
tuenda.vt no.s̄.ea.glo.verſi.ſed & priusq. Nomine aūt fructuum
debet reſtituere quicquid obuenit ſibi de re petita, vel occaſione
ipſius.vnde vr̄ ꝙ debet ei cedere actiones occaſione eiuſdem rei
ſibi competentes,ſicut eſt actio legis Aquilię. interdictum vnde
vi.& actio furti,& conſimiles.argu.ff.de rei vendic.Iulianus,ſi ho
minem,& tribus legibus ſequentibus.ff.de peti.hęre.ꝙ ſi in diē.§.
Iulianus ſcribit.ſi is qui pro hęrede,& ſeq.vſq; in finem,& l.Iulia
nus ſcribit actorem,& l.ſe.ff.de pigno.actio.ſi pignore.ff. de ędili.
edicto.bouem.§.ſi quis ſeruum. Argumentum tamen ꝯ.ff.de pe
titione hęreditatis,vtrum autem,& l.ſeq.ff.loca.& conduc. is qui
rem,C.de furtis.manifeſtiſſimi.§ penult.Sol.iſte pręceden l.con
trarie loquuntur in eo caſu q̄n commodum poſſeſſionis ad ali-
quem pertinet.Et iō ſi fraudetur poſſeſſione rei iuſtum eſt ꝙ ha-
beat pœnam furti,& conſimilium, non autem ſic eſt in interdi
cto quod ex re tantum prouenit.Argumentum. ff. de petitione
hæreditatis,ꝙ ſi in diem.§.fina. Vel dic, ꝙ ſi bonæ fidei poſſeſſor
anteq̃ res ab eo euinceretur prædicta obtinuit, eadem facit ſua,
& idem ſua reſtitutione non tenetur,vt in contrariis, ſed ſi non-
dum obtinuit tunc tenetur cedere actiones, vt in primis concor
dantiis,& habent hęc locum in fructibus, & expenſis quę poſt li
tem conteſtatam cōtingunt, & ideo officio iudicis mercenario
veniunt in condemnatione,ſecus de his quę ante li.conteſta.ac-
cidunt,quia in illis non fit condemnatio niſi petita fuerint in li-
bello.ff.de ędili.edicto.ediles.§.item ſciendum.ff.de vſuris, per to
tum.Fatemur,ꝙ ex natura actionum,& bonę fidei, & ſtricti iu-
ris,prædicta in condemnatione veniunt, ſed non niſi petantur,
ff.de actio.empti & vendi.ratio.& l. Iulianus. §. ex vendito. & C.
de actio.emp.& ven.l.iiij. & l.fructus, ſ̄m d.n.cuius eſt mens to-
tius huius glo.quam nec per omnia approbamus.De expēſis ve-
ro dic,vt plene no.in ſumma,& de dolo.ſub rubrica de cōtuma-
cia.§.qua pœna afficiatur contumax,ſub.§. punitur etiam contu
max,vel doloſus,& ſequentibus. Sed & de intereſſe no. plene in
ſumma.eo.ti.ſub rubrica de ſn̄ia.§. quis ſit effectus. ſub.§.ſed &
quia aliquotiens,& ſequentibus. [Contra leges].his quę fori ec-
cleſiaſtici ſunt non contrarias,alioquin contra. in eo quod legi-
tur,& no.s̄.ti.j.c.fina. [Canones ve]. puta,quia epiſcopus depoſi-
tus eſt per archiep̄m ſine ſpeciali mandato Papę .vt colligitur in
parte iſtius cap̄li.xvi.q.j.frater noſter.s̄.de tranſla.epiſco.c.j. [Ap-
3 pellatione ſuſpenſa].Sententia † enim lata contra ius cōſtitutio-
nis errore expreſſo in ipſa citra appellationem, nulla eſt ipſo iu-
re,nec per appellationem nulla efficitur,vt hic,& j̄.eo.inter cœ-
teras.ii.q.vi.§.diffinitiua.ver.item ſi ſn̄iam,ff.de app.ſi expreſſum,
ff.quę ſenten.ſine app.reſ.l.j.§.j.& j̄.de ſent.excommun.per tuas.
Et eſt hoc verum quando nulla eſt ſn̄ia propter defectum iuris
publici,vt ſi lata ſit lite non conteſta.s̄.de li.conteſta c.vnico.Se-
cus ſi nulla ſit propter defectum iuris priuati, vt quia cum falſo
procuratore actum eſt,hęc ratificatur per appellationem factā à
vero domino.ff.rem ratam habe.l.iii.§.falſus.ff.de iudi.licet.Quā
uis etiam ſn̄ia lata ꝯ ius conſtitutionis nulla ſit, vt dictum eſt,la-
ta tamen ꝯ ius litigatoris tenet.probantur autem hęc duo.j̄.e.in-
ter cœteras,& tranſit in rem iudicatam.j̄.eod.cum inter vos.§.fi.
verbi gratia alias cā, pronūciat iudex minorem.xiiii.an.potuiſſe
teſtari,hic euidenter ꝯ ius conſtitutionis pronunciatur, & error
in ſn̄ia exprimitur,vt patet.ff. de teſta.qua ętate. ſecus ſi pronun-
ciet illum qui minor erat maiorem fuiſſe.xiiii.an.& iō potuiſſe
teſtari,hic enim contra ius litigatoris fertur ſn̄ia, vnde neceſſe
eſt appellare,hoc eſt quod diſtinguitur. C. quando prouo.nō eſt
4 neceſ.l.ii.ſi.s̄.de elect.cum dilectus.in fi. [Ipſo iure].Si iudex † or-
dinarius fert ſn̄iam,q̃ ipſo iure ſit nulla, ipſemet ea reuocata pōt
aliam ferre.C.quomodo,& quando iu.p̄ſes.C.de accu.l.iiii.ſi au-
tem eſt delegatus,quia ſemel functus eſt officio ſuo.s̄.de offi.de
lega.in literis, eam vlterius immutare non poteſt.C. quomodo,
& quando iud.ſi vt proponis,& idem vr̄ in electionibus, niſi eli-
gentes eſſent priuati poteſtate eligendi ipſo iure.arg.s̄.de elect.cū
cum terra,& no s̄.de elect.conſiderauimus, ſ̄m d.n.& c.auditis,
& melius.s̄.de ſup.neg.pre.c.fina.& idem,vr̄,ſ̄m d.n.& in aliis cō
ſimilibus actibus,arg.s̄.de reſcrip.inter cœteras,cum ſuis concor
5 dantiis. † Sed & in delegato videtur ꝙ vbi ipſo iure non tenet id,
quod facit,iterum poteſt exequi quod ſibi fuit commiſſum, dū
tamen probabili errore ducatur,verbi gratia. Mandatum eſt mi
hi,ꝙ prouideam Guilliermo de prebenda, vel alio beneficio cō-
petenti prouidi ei de prębenda Martini.quem licet viueret puta-
bam tamen mortuum,quia & ſic communiter ab omnibus di
cebatur apparet tamen poſtea viuus, & apparet vtique in hoc
casu

caſu ꝙ probabiliter erraui in facto alieno. argu. in eo quod legi-
tur,& no.j̄.de ſecun.nup.dominus.potero ei.G.iterum de alio be
neficio prouidere.Nec oberit in eo proceſſu error facti. argumē.
C.de iu.& fac.ignoran.l.error. ſi tamen prouidi ei de prębenda,
quæ in veritate de iure vacabat,licet non de facto,ipſe tamen re-
nuit ius ſuum proſequi execrans forte lites.ff.de ali.mu.iudi.cau.
fac.l.iiij.§.poteſt autem, ſibi imputabit ꝙ ius ſuum indefenſum
relinquit.argu.ff.de petit.hęr.aliud,quia non poſſum ei amplius
prouidere cum officio meo functus ſim:nō male,ſed bene. Nec
prodeſt,ſed obeſt ignorantia facti quantum ad poſſeſſionem,qa
non eſt talis ignorantia quæ de iure prouiſionem potuerit impe
dire,ſm d.n.vt patet in eo quod legitur,& no.j̄.de præbē.de mul-
ta.§.is quoq;.& ſeq.licet videatur contradicere.j̄. de conceſ.præ-
ben.cum noſtris.§.auditor igitur,ſed reſponde, vt ibi no. Quid ſi
erraui in iure?Rn̄.nec tunc poſſum ei iterum prouidere,ſm d.n.
cuius eſt mens totius huius glo.verbi gratia. Prouiderat ordina-
rius de eccleſia parrochiali alicui clerico in minoribus ordini-
bus conſtituto,diſpenſatiue,tamen delegatus hoc audiens illam
eandem eccleſiam contulit alij tanq̄ de iure vacantem, quia nō
credebat ꝙ in hoc caſu poſſet eps̄ diſpenſare, & ſic certum eſt ꝙ
errauit in iure,vt patet.s̄.de tempo.ordi.pręterea. in hoc ergo ca-
ſu,ſm do.n.ceſſant partes delegati,quia functus eſt officio ſuo ſe
mel q̄uis male,argu.ff.de re iudi.iudex. Nos tamen hoc non ap-
probamus.imò melius dicitur,ꝙ & ſi in iure errauerit,ex quo ta
men apparet ꝙ prouiſio nulla fuit,debet delegatus illi pro quo ſi-
bi ſcriptum fuerat iterum de alio beneficio prouidere,arg.op.in
eo quod legitur,& no.s̄.de offi. de lega.ſignificaſti, & quia nihil
intereſt vtrum non ei prouideret, vel iniuſte.ar.s̄. de trāſla.epiſc.
c.ij.§.ſed neq;.ver.ſicut iuxta.cum ſuis concordantiis, & vt bene
6 ficia,†principis ſuum effectum habeant.arg.ff. de conſti.princi.
beneficia,& in auth.conſtitutio.quæ de dig. §. illud quoq;.ver.fi.
coll.vj.& ne ipſis hac via eludatur.ar.s̄.de ali.mu.iudi.cau.fac.c.j.
cum ſuis concordantiis.De reuocatione vero ſentētię,dic vt ple
ne no.j̄.de accu.qualiter.j.§.j.& j̄.eo.cum inter vos.§.fi. ſuper ver
bo.poſtq̄ in rem.

SVMMARIVM.

1 *Iudex non properet antequam ſit inſtructus.*
2 *Lites dirimere boni prætoris eſt.*
3 *Diu delibera,& cito fac.*

CAP. II.

VRgantium. [Celeri ſentētia].ſi.ii.q.j.ſicut,
C.de iudi. properandum.s̄. de
dolo & cōtuma.finem.& c.venerabilis,& eſt hoc ve-
rum ex quo res certa eſt. alioquin contra.xj.q.iii.gra-
1 ue nimis,non ergo properet,†anteq̄ ſit inſtructus.s̄. de reſtitut.in
integ.tum ex literis.§.j.verſi.proſpeximus, ſed rimetur cūcta quo
uſq; ad veritatem perueniat.xxx.q.ſi.c.fina.xxiij.q.ſi.c. occidit.In
ſtitut.de act.§.curare,vt patet in eo quod legitur,& no.s̄.de renū.
poſt tranſlationem.§.cum nobis.tamen ex quo certus eſt nō de
2 bet nimis differre ſi nomen boni, †pretoris habere cupiat cuius
eſt lites dirimere.ff.ſi certum pera.quidam æſtimauerunt,in fi.ff.
de no.ope.nunciat.l.j.§.ne in operis,ſed in latam debet executio-
ni mandare.j̄.eo.cum aliquibus.s̄.de offic.delega.querenti. Niſi
aliquis condemnetur ad mortem,vbi quidem executio differtur
ex cauſa.xi.q.iii.cum apud.[Aequitati].de hoc, dic vt no.s̄.de trā
ſact.c.fina. [Conuenit]. ex quo ſuper actis fuerit plene delibera-
3 tum.nam ſm Senecam.diu †delibera, & cito fac. C. de fal.& ſi a
te.ita ꝙ nec nimia feſtinantia,nec moratoria cūctatio valeat im
putari.ff.de admini.tu.tutor qui repertorium.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Concordia non ſufficit,niſi & iuſta cauſa ſubſit.*
2 *Nemo priuandus eſt iure ſuo ſine culpa ſua.*
3 *Sex epiſcopi ſunt neceſſarij in depoſitione ſacerdotis.*

CAP. III.

NOn poteſt. Sic conſtrue concors ſententia ſa
cerdotum non poteſt ſubmoue-
re quemquam &c.& dic non poteſt.de iure,quia du-
plex eſt potentia.s̄.de reſcrip.ſciſcitatus. [A ſacerdota-
li].i.ep̄ali,vel presbyterali, vel dyaconali.ſic.j̄. de cohabi.cleri. &
mu.c.ii.licet enim de ſubdyacono ſpecialiter non caueatur, ta-
men hodie idem iuris cenſetur,vt no.j̄.ſuper verbo. ſacerdotum,
1 [Concors].ſub quamuis.q.d. †non ſufficit concordia niſi,& iu-
2 ſta cauſa ſubſit,†nemo enim priuādus eſt iure ſuo ſine culpa ſua
lvj.diſtin.ſatis peruerſum.s̄.de conſtitut.cognoſcentes.[Sacerdo
3 tum].i.epiſcoporum.ſex†ad minus in cauſa presbyteri,tres in cā
diaconi.xv.q.vii.ſi autem.& c.felix, & idem in cā ſubdiaconi,li-
cet hoc de ipſo ſpecialiter non caueatur ibi,quia hodie eodē pri-
uilegio gaudet quo,& diaconus.s̄.de ſer.non ordi.miramur. Sed
nunquid neceſſe eſt ꝙ omnes concordent in eandem ſententiā?
Non.imò ſtabitur maiori parti.lxv.diſt.c.j.ii.& iii.s̄.de tempo.or
di.ne ep̄i.§.fi.vbi de hoc.ff.ad municip. quod maior pars. niſi vbi
ep̄s accuſatur,vbi quidem neceſſe eſt ꝙ omnes cōcordent.vi.q.
iiii.c.j.& c.ſi quis ep̄s criminaliter.quod ſpeciale eſt in ep̄o ꝓpter
excellentiam dignitatis.arg.j̄.de accuſationib.qualiter.ii.§.ſ.verſi.
& ideo ſancti patres.ſic & in alio caſu non ſtatur iudicio pluriū,
s̄.de reſcrip.paſtoralis.rn̄.j.

SVMMARIVM

1 *Confirmatio quæ fit cum cauſæ cognitione, uel ex certa ſcientia tribuit ius.*

CAP. IIII.

EA quæ. [Roborentur].i. confirmentur,ſi hoc
fuerit poſtulatum.xxxv.q.ix. omnibus
modis.ij.queſtione.j.ſicut.s̄.de pact.quotiens, & s̄.de
1 tranſac.c.j.Et hęc,†quidem confirmatio ſi cum cau
ſę cognitione,vel ex certa ſciētia fiat ius tribuit,nec poteſt ipſam
inferior infirmare,vt ibi no.& j̄.de confirma.vtili.c.j.& ij.

SVMMARIVM.

1 *Quæ conſiſtunt in mero imperio non delegantur ſecundum.ll.ſecundum cano*
nes ſecus.
2 *Executor non debet aſſumere partes iudicis.*
3 *Executori licet de queſtione falſi cognoſcere.*
4 *Sola appellatio executionem impedit.*
5 *Executio mera quæ dicatur.*
6 *Execuiio mixta quæ dicatur.*
7 *Executor non debet probationes recipere tanquam iudex in principali,ſed ad*
ſuam inſtructionem tantum.
8 *Executor mixtus de precum qualitate poteſt cognoſcere.*

CAP. V.

DE cętero. [A nobis latam]. ideo ſpeciale eſt
ꝙ ſnīę executio demandetur,alias
1 enim ea,quę†conſiſtunt in mero imperio,vt miſſio
in poſſeſſionem de qua hic loqui vr̄ ꝙ non delegan-
tur.ff.de iurisditio.om.iudi.l.iubere.nam, ſm leges & ſi executio
ex primo decreto committatur, non tamen ex ſecundo,ff.de of.
eius cui man.eſt iuriſditio.l.penult.§.vt poſſeſſio. Sed ſecundum
canones hæc quæſtio non procedit,ſm quoſdam, & quę in me-
ro,& quæ in mixto conſiſtunt imperio committuntur.s̄.de of.
de leg.c.fina.§.is autem,& c.paſtoralis.§.ii.vbi de hoc.Eſt autem
ſpeciale in ſnīa Papę ꝙ quando committitur executio, non pōt
executor,& ſi excipiatur de aliqua fraude in primo iudicio, cau-
ſa commiſſa cognoſcere de toto negocio,ſed refert, vt hic ſequi-
tur,verum ſi executor percipiat ꝙ hoc malicioſe opponatur cau
ſa morande executionis,nihilominus fiet executio,& ſalua ma-
nebit falſi actio.C.de fal.l.ii.vel punietur opponens. C. de execut.
rei iudi.ſi longius,ſm Goffre.& adde quod no.j̄.eo. ſuper verbo,
non eſt facultas executori.[Et fraus].i.queſtio fraudis. puta,quia
ſnīa ſit lata per falſa inſtrumenta,vel ꝙ alias circa principale ne-
gocium adhibita fraus dicatur, ſecus ſi diceretur fraudem com-
miſſam fuiſſe circa delegationem cāe, vel etiam circa executio-
nem,ſm do.n.Igitur ſi dicatur fraudem interueniſſe circa nego-
cium principale, de hoc non habet cognoſcere executor,quia,
2 †non debet aſſumere partes iudicis.C.de execu.rei iudi. ſi vt pro-
ponis,ſed nec ſententiam executioni mandabit, imò quod obie
ctum eſt ſuperiori referret,vt ſequitur,& j̄.de crimi.fal.ſuper eo,
[Interuenerit].i.interueniſſe dicatur. [Non eſt facultas executo-
ri].C.de execu.rei iudica.ſi vt proponis.Sed contra.C. ſi cōtra ius
vel vti.pub.& ſi non cognitio.Cano.xxv.q.ii. & ſi non cognitio,
Sol.quod hic,& in ſimilibus dr̄ locum habet quādo ſnīa lata eſt
a Principe.Contrarium autem loquitur de ſnīa ab alio iudice la
3 ta, tunc enim licet, †executori de queſtione falſi cognoſcere,C.
de execu.rei iudi.ſi longius,C.ſi ex fal.inſtru.l.fin. Si vero obiicias
de inconuenienti quod ſequitur.ſ.quia hoc prætextu poterit qui
libet malicioſus executionem iuſte ſnīæ impedire?Rn̄.ꝙ ex quo
hoc apparuerit,quia.ſ.in probatione defecerit etiam de hac ſua
malicia egregie punietur,vt in dicta.l.ſi longius, & j̄.de penis.ca-
lumniam.Alij dicunt ꝙ etiam ſi ab inferiori iudice feratur ſnīa,
executor tamen de falſo cognoſcet ne ꝑtextu falſi ſnīæ executio
4 impediatur,vel etiam retardetur. Sola†enim appellatio executio
nem impedit,in Auth.vt iudi.non expec.ſacras iuſ.coll.ix.ꝑ quā
corrigitur,l.C.ſi contra ius,vel vti.pub.& ſi non cognitio,Aut ex
ponenda eſt taliter ꝙ non contradicat,ad hoc facit, C. de fal.l.ii.
5 Tertij diſtinguunt inter†executionem meram, & mixtam,me-
ram appellant illam, quę nullam habet cognitionem admixtā,
puta quando ille idem qui tulit ſnīam mandat de ea exequenda,
tunc enim cum de facto ſcribat non eſt credēdum ꝙ falſum ſit
ei ſuggeſtum,arg.s̄.de reſcript.ab excommunicato,& iō ſup hoc
falſo,ſiue falſa ſuggeſtione non eſt probatio alicuius ad retarda-
tionem executionis,ſnīę admittenda,& ſic intelligunt quod hic
6 dr̄ cum ſuis concordantiis.†Mixtam vero executionem dicunt
illam quę habet cognitionem admixtam.puta, quando non illę
qui ſcribit de ſnīa exequenda,ſed alius ipſam tulit,tunc enim il-
lę qui ſcribit ꝙ executioni mandetur bene potuit decipi in alie-
no facto,ff.pro ſuo.l.fi.& ideo ſi opponatur excepto ſuggeſtionis
falſi coram executore, debet ſuper hac exceptione probationes
recipere,& executionem ſnīæ retardare, vt in contrario. C. ſi ꝯ
ius,vel vti.pub.& ſi non cognitio.Illud autem incunctanter dici
poteſt

poteſt ꝙ ſi non opponatur per ſuggeſtionem falſitatis ſnīam la-
tam,ſed ꝙ lata ſit per falſa inſtrumenta,vel falſos teſtes,de tali ex
ceptione non habet ſe intromittere executor, ſed illi qui delega-
uit eſt cognitio reſeruanda, cum nec intenderit ſuper hoc aliqd
delegare,& ſic etiam poteſt intelligi quod hic dr̄, cum ſuis con-
cordantijs.Eſt & alia executio quę,& dici poteſt mixta,quia pro
parte eſt mera,& pro parte habet cauſę cognitionem annexam,
vt ſi mandetur alicui ꝙ prouideat petro de tali præbēda ſi vacat,
hæc enim executio habet cauſæ cognitionem in hoc, vt execu-
tor inquirat, & cognoſcat, an vacet priuſq̄ de ipſa prouideat,ſed
poſtq̄ conſtiterit ei de vacatione,mera remanet quo ad prouiſio
nem,quæ non habet cauſæ cognitionem,vnde ſi quis vellet obii
cere in perſonam executoris,vel etiam illius cui eſt prouidendū
non eſſet excipiens audiendus,vt no.j̄. de conceſ.præben.propo-
ſuit,arg.ad hoc.xxv,q.ij.§.& ſi non cognitio, & s̄. de reſcrip. cum
dilecta,ſm d.n.Mira & noua ſunt hæc quæ in hac parte audio,
aut ipſa non intelligo. Certum eſt enim ꝙ quando Papa ſcribit
pro aliquo beneficiando admittuntur exceptiones propoſitę, &
ꝯ beneficiandum,& ꝯ reſcriptum,& ꝯ executorem,vt patet in eo
quod legitur,& no.s̄.de reſcrip.ad aures, & c.cum adeo, & c.po-
ſtulaſti,& c.ſi proponente,& in multis aliis iuribus,& s̄,de offi,de
leg.paſtoralis.§,quia vero.Neſcio tamen ſi do.no. intendat dice-
re hoc ſuum dictum intelligendum eſſe vbi papa certo iudici,&
pro certa perſona,& de certa præbenda præciſe, & ex certa ſcien-
tia ſcribit,exprimens ſufficienter in ſua litera ꝙ non vult ꝯ hoc
mandatum ſuum aliquam exceptionem admitti, ſic enim poſ-
ſet ſaluari quod præmiſit, & vix. cum etiam papa dicat ꝙ nec ſe
nec anteceſſores ſuos credit hoc expreſſiſſe,quod dic,vt legitur,&
no.s̄.de offi.deleg.ex parte.ii. Poſſet etiam ad hoc trahi hmōi rō
ſui dicti,ꝙ quando papa,vel alius alicui maxime ſibi noto bene-
ficium vacans confert,quem & mandat per aliquem executorē
in poſſeſſionem huius beneficij poni,talis executor nō habet pri
ma facie exceptiones admittere,quod dic, vt legitur, & no.s̄.de
excep.cum eccleſiaſtice,& de cā poſſ.c.penul.& j̄.de accuſa.acce-
dens. Adhuc tamen,ſm do,n.his quę hic dicuntur in litera,& in
glo.vr̄ contra.ff.de iudi.ſi ꝓtor, vbi dr̄ ꝙ coram executore poteſt
probari dolus illius,qui in ſnīa obtinuit, & falſitas inſtrumento-
7 rum per q̄ ſnīa lata fuit.Sol. Veritas, †eſt ꝙ nunq̄ executor debet
aliquas probationes recipere ad hoc, vt iudicet ſuper principali,
vel vt decernat ſnīam mandandam eſſe executioni,vel non. Nā
ſi talis ferretur ſnīa ꝓiudicaret in principali, & ſnīæ iam late quæ
non poſſent mandari executioni obſtante exceptione rei iudica
tæ,& ſic ſnīa lata inutilis remaneret, Tamen ad inſtructionē ſuā
poteſt aliquas probationes recipere,vt ſi inueniat aliquid ꝙ eum
moueat executioni ſuperſedeat,& negocium totum ad ſuperio-
rem remittat.Verūtamen in hoc nunq̄ iudicare debet,& hoc ex
preſſe ſonare,vr̄ hæc litera,& lex præallegata ſi ꝓtor.Sed queritur
ſi papa confirmauit aliquem in ꝓlatum aliquo familiari ipſius
papæ hanc cōfirmationem ex pacto forſan, & ex certa pecunia
ſimoniace procurante, vtrum coram Metropolitano ſuo poſſit
quis accuſari de hac ſimonia taliter confirmatus? Et vr̄ ꝙ ſic.dū-
modo agatur ad pœnam depoſitionis, nec petatur infirmari ꝙ
factum eſt per papam,quia in examinatione iſtius cauſæ,Metro
politanus iudex eſt ordinarius vſq; ad ſnīam depoſitionis, quam
non poteſt facere Romano Pontifice inconſulto.iii.q.vj. accuſa
tus,& c.ſequentibus.Si vero quæreretur de cōfirmatione, vtrum
iuſta fuerit,vel iniuſta,de hoc non poſſet agi niſi coram illo,qui
confirmauit,arg.j̄.de confir,vti.c.j, & ij.nō per modum q̄rele,ſed
per modum appellationis, vt.j̄.de app, conſtitutis.ii. & extra d,n.
de elect.ſtatuimus.lib.vj. Et idem eſt vbi quis ſnīam à ſuperiore
latam aſſerit eſſe nullam. hoc enim tm̄ coram eodem iudice,q
tulit ſnīam dicere poteſt, ꝙ obtinet etiam ſi ille qui tulit ſnīam
ſit inferior iudex a papa.C.de accuſa.l.iiii.xxxv.q.ix. quod quis cō
miſit,& c.ſnīam,ſm d.n.cuius eſt maior pars mentis huius glo.
& patet in eo quod no.s̄.eo,ca.j.Quia autem dixit ꝙ de hoc agen
dum eſt coram illo tm̄ iudice,qui tulit ſnīam.ſubaudi tu,vel co-
ram ſuperiore ſuo ſi ad ipſum cā lata fuerit per appellationē.s̄.
de offi.ordi.ad reprimendam,& c.duo ſimul,& coram papa etiā
ſine appellatione per querelam,cum ipſe ordinarius ſit cuncto-
rum.ix.q.iii.cūcta per mundum,& c. per principalem,& etiam
coram delegato ſuo in prouincia ſibi commiſſa.s̄. de offi.leg.c.j,
Circa materiā vero exceptionis falſitatis coram executore pro-
poſite,adde hic quod no.s̄.ec.ſuper verbo.a nobis latam, & ſuper
verbo.& fraus,& in ſeq.glo.& j̄.eod, ꝙ ad conſultationem.ad fi,
[De toto].i.de aliqua parte negocij ſi ſit verus executor.j̄.e.ſicut,
hic enim tanq̄ iudex nihil audiet, & ſi exceptionem falſi ſum-
marie audire poſſit,ff.de re iudica.a diuo Pio.§.ſi ſuper.nō,vt pro
nunciet,ſed vt cām inſtructam referat.j̄.de appella.conſtitutus.
8 †Si vero ſit mixtus,tunc dicas bene dicit, de toto.nam de precū
qualitate poteſt cognoſcere.C.ſi contra ius,vel vtili.pub.l.& ſi nō
cognitio.xxv.q ii.§.& ſi nō cognitio,& de hoc no.plene.s̄.de offi.
dele.paſtoralis.§.quia vero,& plenius.j̄.eo.ꝙ ad conſultationem,
§.fi.hoc ergo intelligitur de mero executore, vnde expone quod
ſequitur.[Sed].ſubaudi examinari quo ad inſtructionem, quo
ad diffinitionem vero.[Deferri]&c.

SVMMARIVM.

1 *Pignus iudiciale ſine poſſeßione non conſtituitur.*
2 *Ingreſſus poſſeßionis, corporalem actum requirit.*
3 *Sententia debet ex quo prolata, executioni mandari.*

CAP. VI.

CVm aliquibus. [Poſſeſſio].i. res aliqua,
d.n,ſubaudi ſequi debet
miſſionis in poſſeſſionem executio,ſicut alias in cre-
ditoribus ſeruatur, quia [Non ſufficit eis dari].i.aſſi-
1 gnari.[Pignora].&c.Pignus,†enim iudiciale non alias conſtitui
tur niſi ventum fuerit in poſſeſſionem,ff, de pigno. actio.non eſt
mirum.§,vnico,& ſic per nudam cautionem non ſatis fit conſti
2 tuto,ff.de conſti. pecu. promiſſor.§.conſtituto, †ſed & poſſeſſio-
nis ingreſſus corporalem actum requirit.ff.de acqui.poſſ.poſſide
3 ri.in prin.Debet,†igitur ſnīa ex quo prolata eſt executioni man-
dari,vt hic dicit.ſuper quo ex quo de ipſa conſtat.nec libellus re
quiritur ne lites ex litibus oriantur, ff. de re iudi.l.iiii.§.ait pretor.

SVMMARIVM.

1 *Quis poteſt uenire contra factum ſuum in his in quibus uertitur periculum*
animæ.
2 *Matrimonium contractum in gradu prohibito nullo tempore confirmatur.*

CAP. VII.

LAtor. [Mōſtrauit].Collige ex hoc loco ꝙ in his,
1 †in quibus vertitur periculum animæ pōt
quis venire ꝯ factum ſuū,ꝯ id quod legitur.j̄.de cler.
coniuga.diuerſis,§,fina. & petere ꝙ reuocetur ſnīa q̄
ferri procurauit,& ſic per conſequens allegat turpitudinem ſuā,
ꝯ id quod legitur,j̄.de donationibus.inter dilectos, & ſi conſtite-
rit eccleſiam fuiſſe deceptam reuocabitur ſnīa,vt j̄. §.fina.& c.te-
nor,& c.cōſanguinei,& s̄.de teſtibus.ſicut.xxxv.q.ix.§.his ita. [Et
carnalis].ſi hoc probetur patet ꝙ ex cā coactionis non fuit ferē-
da diuortij ſnīa,& ſic eccleſia fuit decepta,vt.j̄,ſequitur.§.j.& ibi
no.[Cuius].ſ.ſcandali.[Ei].ſ.mulieri, ad quod accedit.s̄. de iure-
iuran.tua nos,¶ Conſanguinei vero].ii,pars.[Hoc moleſtum].ſ.
ꝙ maritus eam ſpernebat,& debitum ſubtrahebat. [Habentes].
& forſan indignantes accupientes inter eos diuortium celebrari.
[Mouerunt].quia conſanguinei in talibus pre cœteris audiun-
tur.xxxv.q.vj,conſanguineos.j̄.qui ma.ac.poſ.vr̄. [Inuitam,& re
nitentem].hæc violentia,& ſi interceſſiſſet ab initio, poſt carnis
copulam non prodeſſet.j̄.de ſpon.veniens.ij.§.fi.& c.ad id quod.
[Ac etatis].& hoc contradicit ei quod præmiſit de carnali copu
la. quia & ſi minor eſſet annis duodecim, tamen per carnis co-
pulam fuit matrimonium conſummatum quantumcunq; di-
cat mulier ſe coactam fuiſſe,prima facie præſumitur in matri-
monium conſenſiſſe.j̄.qui ma,acc,poſ.inſuper. [Duxiſſet].ſ.vir.
[Idem].ſ.vir [Diſſolutam].acquieuit,& omnia hec ꝯfeſſus fuit,
& ſic.[Demum &c.] [Minus rationabiliter]. quia nec ſoli con-
feſſioni ipſorum ſtandum erat,j̄.de eo qui cogno. cōſangui.vxo.
ſue.ſuper eo.nec de carnis copula aliqua inquiſitio facta fuit,&
ſi de his liquere poteſt ſatis apparet eccleſiam deceptam fuiſſe.vl
forſan ex alia cā,& per falſos teſtes vtraq; parte conſentiente la-
ta fuit ſnīa,s̄,de teſtibus, ſicut nobis. ¶ Nolentes igitur].iii.pars.
[Si vobis conſtiterit]. eſt enim prima facie pro ſnīa præſumen-
dum,& ei ſtandum quouſq; cauſa probata fuerit.s̄.de renuncia.
in præſentia.vbi de hoc.[Non fuiſſe].Hic expreſſe patet ꝙ primo
negatiua admittenda eſt,& ꝙ negatiua probatur.& j̄. de his quæ
fiunt a præla,cā noſcitur.§ j. quod dic, vt no.s̄.de electio.bonæ.j.
§.contra.[Separatos].puta quia conſtat per acta quod ad ſolam
confeſſionem coniugum ſine probatione altera diuortium fa-
ctum fuit,vt no.s̄.§.proxi. ſuper verbo.minus rationabiliter., vel
negatur proceſſus de quo nō apparet,ſm id quod legitur, & no.
s̄.de reſtitut.ſpolia.cum ad ſedem.§. fina.s̄. de probationib.quo-
niam contra falſam,in fi.& c.fina.vbi de hoc. [Inſimul perma-
nere].Non ob.ſnīa prius dicta, quia ſnīa contra matrimonium
lata non tranſit in rem iudicatam. imò reuocatur quandocūq;
de errore fuerit facta fides,vt hic patet, & j̄. de frigi.fraternitatis,
xxxv.q.ix.§.his ita,& idem videtur vbicunq; ſnīa peccatum mor
2 tale nutrit,vt patet.s̄. de conſuetu.c. fina.& s̄.titu.j.qm̄. † Igitur ſi
matrimonium contrahatur in gradu prohibito nullo tempore
confirmatur.j̄.de conſan.non debet.& ſi ſnīa feratur pro matri-
monio,ſed & ſi ſm Deum coniuncti ſunt, quia nullo canoni-
co impedimento interueniente quātumcūq; ſeparentur nunq̄
tranſit in rem iudicatam talis ſententia,vt hic patet, dicente do-
mino.quos Deus coniunxit homo non ſeparet.xxxiii.q.ii.an ꝙ,
& c.quos Deus,vbi vero pro tali matrimonio ſententia fertur be
ne tranſit in rem iudicatam ſi non appelletur.arg.j̄.eo. quod ad
conſultationem. Sed & ſi allegetur canonicum impedimentū
ſemper auditur allegans non obſtante ſnīa,quia eccleſia militās
decipi poteſt,vt hic,& j̄.de ſenten. excommunic.a nobis.ii.nam
iudicat

iudicat ſicut audit.iii.q.vii.iudicet,& propterea ꝓbato errore eius ſnīa reuocatur.xxxv.q.ix.§.quia ergo.& c.ſequentibus.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudines oneroſe ualere non poſſunt.*
2 *Conſuetudo rationabilis & laudabilis pro lege ſeruanda eſt.*
3 *Conſuetudo a peccato non excuſat.*

CAP. VIII.

Cum cauſa. [Quæ inter vos], ex parte vna. [Laicos].agentes contra vos capitulum ſancte Anaſtaſię.a quo ijdem laici petebāt domum.de qua.j.ſequitur ex cauſa venditionis, ſm d.n.[Eis].ſ.laicis ab archiepiſcopo veſtro ſine conſenſu capituli, d.n.[Vendita].& iō petebāt ipſam ſibi adiudicari.[Interpoſitā]. canonice,ſm id quod legitur,& no.extra d.n.de appell. Cordi.li. vj. [Inducias]. ad appellationem proſequendam, vt.j.ſequitur. [Tibi fili].hic forte procurator erat, vel ſindicus capituli.do.no. [Ad eam].ſ.appellationem.[Iter non arripueras].ex alia iuſta cā impeditus,alias ſi infra terminum ſibi præfixum iter nō arripuiſſet,poſſet iudex procedere,quod dic,vt legitur,& no.j.de appellationibus,perſonas,& c.cū ſit Romana,& c.ſępe,& c.oblate.[Cōtra te ſnīam].quod legatus iuſte facere potuit,non ob.appellatione ex parte capituli.quam infra terminum ſibi aſſignatum non fuerat proſecutum.j.de appellationibus,perſonas, ſed dices quare ergo retractatur hæc ſnīa? Rñ. quia fuit iniqua pro eo,ꝙ dixit venditionem tenere.Et ex hac cā capitulum ſecundo iterum appellauit,& hanc appellationem proſecutum fuit, ſed & ſine appellatione fuiſſet hæc ſnīa retractata, quia ꝯ ius ſcriptū eſt ꝙ venditio facta a prelato ſolo teneat,ſm d.n. tu dic,vt in præceden.& ſeq.glo.[Proferens].ſ.legatus,& male.[Conſuetudinem].quę eſt ꝙ prelatus per ſe poſſit res eccleſię alienare ſine conſenſu capituli,ꝯ id quod legitur,& no.xii.q.ii.alienationes,j.de his quę fiunt à prela.c.j.vel ꝙ infra annum,& diē teneatur eccleſia vendere poſſeſſionem ſibi relictam,ꝯ id quod legitur,& no.j.de rebus eccle. non alie.c.fin.vel poteſt exemplificari per id, quod legitur,& no.
1 ſ.de conſti quę in eccleſiarum.tales autem,†conſuetudines,valere non poſſunt,cum ſint oneroſe.ſ.de conſuetudi.c.j. ¶ [Deinde]. ij.pars.[Per appellationem,]procurator enim capituli iterum ſecundo appellauit a legato poſt ſnīam pro ipſis laicis per eundem latam,vt no.ſ.eo.c.rñ.j.ſuper verbo.ꝯ te ſnīam.[Brixieñ.eps.]promulgauit, quod eſt in fi.huius.§. [Delegatus]. in cā applonis ad nos factæ.[Canonum].rerum eccleſiaſticarum alienationē prohibentium.j.de rebus eccle.non alie.nulli.& c.ſi quis.xii.q.ii.ſine exceptione,& in aliis concordantiis.ſ.ſigna.ſuper verbo. conſuetudinem. [Fecerat].ſic.j.eo.cum inter vos.§.adiecit.verſi.tādem. [Promulgauit].ecce hic obtinuit cōſuetudo bis in ꝯdictorio iudicio,& tñ finaliter retractatur,vt.j.§ j.vnde ſignatur contra.ff.de
2 legibus,cum conſuetudine.Sol.illud intelligitur,†de rōnabili cōſuetudine & laudabili quæ pro lege ſeruanda eſt.ſ.de eo qui mit. in poſſeſ.cum veniſſent,hic aūt loquitur,de irrationabili & eccleſiis oneroſa.ſ.de conſuetudi.c.j.& §.fina.prēterea. nunq̄ fuit hic obtenta in contradictorio iudicio,quia ſemper extitit appellatū, & iō nunq̄ in rem tranſit iudicatam,vt patet.ſ. de offi.delega.paſtoralis,alias.§.prēterea,vbi de hoc.j.eod. quod ad conſuetudinē. Intelligas ꝙ eccleſia appellauit ad papā à ſnīa Brixieñ. ſuper qua applone pronūciatur.j. §.j. ¶ [Nos autem].iij.pars.[Auctoritas]. de hoc dic,vt plene no.ſ.de conſuetu. c.antepenul.& fi.[Veritati]
3 .i.Deo qui eſt via vita,& veritas,quaſi dicat,†conſuetudo a peccato non excuſat,vt.ſ.titu.j.c.fi.[Reuocauimus].non ob.cōſuetudine ſupradicta tanq̄ eccleſiis oneroſa, & per canones reprobata,vt.ſ.no.[Et eccleſię vrę].probata intentione veſtra.[Adiudicauimus].duobus modis oppono contra hanc literā,primo ſic. Certum eſt ꝙ eccleſia appellauit hic.ter.bis.ſ.à legato, vt patet.ſ. rñ.j.tertio ab epo Brixieñ.vt ſuppleui.ſ.§.proxi.in fi. quod non licuit.C.ne in vna eadēq; cauſa tertio li. prouo.l.j. & in ipſa rubrica.aut ſi dicis non fuiſſe appellatum occurrit alia abſurditas, qa cum in rem tranſierit iudicatam non debuit ſnīa retractari.j.e. cum inter vos.& c.quod ad conſultationem? Rñ. intelligo ꝙ ter fuit appellatum,ſed primo à grauamine,ſecundo & tertio à ſententia,& ſic tm̄ bis à ſnīa ipſa,quod licet.j.de app.directe. Quod ergo dicit lex intelligendum eſt,qñ ſemper ſuper eodem appellatur ter:quod non licet,porro ſuper diuerſis grauaminibus diuerſę,& plures appellationes admittuntur,& ſuper quolibet duæ.licet ſuper eodem tertia reprobetur.Scđo obiicio ſic. hic agebatur ꝯ eccleſiam,& ei fuit porrectus libellus,vt patet in eo,quod legitur,& no.ſ.eo.rñ.j.q̄uis ergo abſolui poſſit ſicut prēmiſit ſtatim, ibi,& nos ab impetitione &c.non tñ debuit domus ſibi adiudicari,quia nec ipſam petierat,nec petere poterat.arg.ſ.de iudi.examinata.Solu.poteſt intelligi ꝙ eccleſia vltro obtulit ſe ad probādum,vt pro ea pronunciaretur.arg. ff. de probationib.circa.ſ.de reſtitu.ſpo.c.j.Vel intelligas, ꝙ legatus non obſtante appellatione ab ipſo facta ſnīam ſuam diffinitiuam executioni mandauit, & ſic poſuit laicos in poſſeſſionem domus corporalem.ſ.eo.cū aliquibus,ideo coram Brixieñ.epo ſuper cā appellationis à legato,vt.ſ.§.j.petiit eccleſia dictam ſnīam retractari, & ſe abſolui,& quod poſt appellationem attentatum fuerat reuocari, & ſic per conſequens domum,ipſam ſibi adiudicari ac reſtitui,& ſup hoc pronunciauit hic papa, quia petitioni debet ſententia conuenire,& econuerſo,vt patet in eo,quod legitur,& no.ſ.de ord.cogni. cum dilectus.§.fina.quod dic, vt no.ſ.de reſtitu.ſpo. ex conqueſtione.§.j.ſuper verbo,ante ipſius cauſæ ingreſſum,vbi hęc materia plenius expeditur.

SVMMARIVM.

1 *Iudex qui facit litem ſuam,contra eum agitur ad intereſſe.*

CAP. IX.

Inter ceteras. Et.j.Pars.ſ.de reſcriptis, inter cœteras.duo dicit, vt patet in litera.[Item cum aliqua].aliàs ſine item.[Appellatione remota].ſubaudi etiam,ergo hęc clauſula nihil operatur,quod dic,vt legitur,& no.j.de appellatio.paſtoralis.[Fertur].a qua appellatur.[Iniqua].i.ꝯ ius litigatoris lata.j.e. cum inter vos.§.fina.nam ſi ꝯ leges proferatur,non oportet ſententiam euacuari,quia nulla eſt ipſo iure.j. de confir.vti.examinata.j.de ſenten.excom.per tuas.ſ.c.c.j.vbi de hoc,porro ſi ꝑ imprudentiam iudicis damnatus ſit quis, vel quia corruptus eſt,
1 †agi poteſt ad intereſſe cōtra iudicem qui fecit litem ſuam,ſ.ff. de iudi.filius.ff.de euict. ſi per imprudentiam, & infamis efficitur. C.de pœna iudi.qui ma.iu.l.ij.quod dic,vt legitur,& no.extra d.n.eo.titu.cum ęterni.lib.vj.[Euacuari.ſit cōtra]ius litigatoris lata, & fuerit appellatum, vt.ſ.no. ¶ [Nec ei].ii.pars.[Debet].q̄uis appellatum non ſit.[Iniquitatem].puta quia lata eſt ꝯ ius ſcriptum,ſed & ſi contra ius litigatoris lata ſit,appellari poteſt. q̄uis ſit remota appellatio in reſcripto,ſm d.n.quod dic,vt no.j.de appel.vt debitus.[Manifeſtam].i.notoriam,quia error in ſententia eſt expreſſus.ſ.eo.c.j.

SVMMARIVM.

1 *Vterque coniugum,contra ſententiam matrimonij auditur.*
2 *Iudex ad inſtructionem ſuam debet de plano examinare cauſam, quare petatur lata ſententia retractari.*
3 *Sententia,contra abſentem dari non debet.*
4 *Caſus in quo ualent littere,licet de proceſſu non faciant mentionem.*
5 *Excommunicatus pro contumacia ſimplici, abſoluendus eſt ſolo iuramento præſtito.*
6 *Subarratio quæ fit per immiſsionem anuli,ſemper præſumitur pro matrimonio.*
7 *Aliquis ſi in uirum petitur,tacite ei nubere interdicitur.*

CAP. X.

Tenor literarum. [Inter. R.] quem. M. mulier petebat in virum.[Et.M.mulierē].ſi hęc mulier non erat abſens per contumaciam,iniuſta erat ſnīa, ſi vero cōtumax erat,iuſta erat ſnīa ex ordine,ſed quia iniuſta poterat eſſe ex cauſa.iterū auditur mulier ſine appellatione, quod eſt in cauſa matrimonij ſpeciale.ſ.eo.lator.non tamen intelligas generaliter eſſe verum,ꝙ ita indifferenter ſit in cā matrimonij audienda,ſed tūc demum cum iuſta cā mouet iudicem,ꝙ ipſam audiat, ſicut hic ipſum mouit abſentia mulieris.nam ſi pręſens fuiſſet,& non diceret aliud,non vr̄,ꝙ eſſet audienda.alioquin eadem ratione audiretur tertio,& quarto,& ſic in infinitum,quod eſſet abſurdū.in Decret.autem ſequenti mouit iudicem,quia illa eadem pars pro qua lata erat ſnīa petebat ꝯ ipſam procedi. Et ꝙ ſine cā non audiatur expreſſum eſt.ſ.de reſtitut.in integ.ex literis.Summarie tamen,& etiam non vocata parte poteſt fieri hęc cauſę examina-
1 tio. †nam de iure eſt ꝙ vterq; coniugum ꝯ ſnīam matrimonij audiatur,ſm d.n.& etiam quilibet de populo,ſed potiſſime conſanguineus.j.c.j.& patet in eo,quod legitur,& no.j.qui ma.accu.
2 poſ.vr̄.† Sed iudex non debet eſſe ad hoc audiendum nimis facilis.ſm d.n.& iō debet ad inſtructionem ſuam de plano, & ſummarie examinare cām, quare petit ꝯ iam latam ſnīam quis audiri,ſiue quia modo poteſt probare,quod antea non potuit,ff.de eden.argentarius.§.fina.verſi.ſed non eſt ita. extra d.n.de except. pia.§.penul.lib.vj.ſiue,quia cauſam agi ignorauit,& tempore latè ſnię abſens fuit.j.qui ma.accu.poſ.c. fina. ſiue quācūq; aliam, quod totum eſt ad arbitrium iudicis redigendum, vt patet in eo, quod legitur,& no.ſ.de tranſact.c.fina. Conſulimus tamen ei ꝙ ſemper in dubio hoc admittat.arg.in eo,quod legitur,& no.j.de appella.cum ſpeciali.§.exceſſu,& de hoc no.in ſeq.glo.[Verteretur].viro matrimonium denegāte.[Idem].ſ.eps.[Abſente.]forte per contumaciam,in quo caſu procedi potuit.ſ. vt li.non conteſta.qm̄.§.i.tamen,quia pro parte mulieris,& matrimonij non fuit veritas plenius inquiſita. ideo non obſtāte ſnīa lata,auditur, vt j.ſequitur.in alia cā autem non audiretur contumax.ii.q.vi.§. ſunt quorum.Si vero non erat mulier contumax,tūc eſt duplex rō quare auditur mulier.Prima quia cā matrimonialis,quę non tranſit in rem iudicatam,vt legitur,& no.ſ.eo. lator, hæc tamen cauſa in quantum eſt contumax locum habet. Secunda, quia

non

3 non debuit,†dari ſnīa contra abſentem.ſ.de maio. & obedien.inter quatuor.iij.quæſtione.ix.caueant,& c.abſente.Tertia quia veritas non fuit plene inquiſita,vt præmiſi,vnde &.j. dicit non obſtante illicita &c. tenet tamen ſnīa lata mero iure, ſed reſcinditur per appellationem.C.quomodo, & quando iu. ab eo. vel per in integr.reſtitut,ſ.de in integr.reſtitut.ex literis, ſm Goffre. Alij dicūt, ꝙ ipſo iure eſt nulla,vt in primis iuribus,& adde quod no.
4 in præceden.glo. ¶ [Cœterum].ij.pars. [Literas].†quæ valebant, & ſi de proceſſu non facerent mentionem cum ipſas nihilominus habuiſſet.ſ.de reſcript.ſuper literis,& ſic non obſtat.j.eo.inter monaſterium.[Dictus vero].verſi. [Infirmitate prætenta].ꝙ ſi verum fuiſſet iuſta erat excuſatio.v.q.iii,ſi eps egrotans.xviii.diſtin.peruenit,ſ.de procuratorib.querelam. vbi de hoc,vnde contra talem,nec res iudicata cenſetur,ff.de re iudica. quæſitum,nec lata mandanda eſt executioni.ff.de iudi.ſi pretor.in fi.Quia ſi dubitetur de infirmitate vtrum excuſet,vel non, mittatur medicus ad ægrotum.C.de re mili.ſemel.lib.xii.[Præſumpſit].& ideo excuſationem dictam friuolam reputans, & ipſum per conſequēs contumacem,& male d.n.[In eum]&c. tamen ex quo contraxerat non debebat eum excommunicare,quia contraxerat, ſed ſi lite pendente communicaret eidem, vt tangitur.j.eo,c.in fi.vł ſi non ſatisfaceret de facto,tunc poſſet excommunicari, non tamen debet hoc fieri niſi monitione præmiſſa.j.de ſenten,excō, ſacro.ſed non poteſt moneri,ne fiat id quod iam factum eſt, qa nequit non fieri.ff.de cap.& poſtli.re.in bello.§. factæ autem cauſæ,Reſtat ergo,vt tātum ſuper emendatione,ſiue ſatisfactione facti moueatur,ſm d,n.Tu dicas,ꝙ excommunicari poſſit pro eo, ꝙ lite pendente ſuperinductam monitus abiicere noluit,vt tangitur.j.eod.c.ad fi.& patet in eo, quod legitur,& no.j.de ſpon.veniens mariota. [Promulgaſti]. nam ex facto ſequenti apparuit, ꝙ malicioſæ prætendebat infirmitatem, & ita ſecunda præſumptio elidit primam,ſic,ff.de reſtitu.in item.diuus. [A qua].ver.ſ,
5 ſnīa,†excōicationis,quod potuit fieri iuramēto ſolo recepto cū ſimplex eſſet contumacia.j.de ver.ſigni.ex parte. [Memorati] ſ, atrabateñ.[Quibus].ſ.literis.[Eum].ſ.R.[Ipſius].ſ.mulieris.[Patebat].ſ.eo.rñ.j.in fi.¶ [Quia igitur].iii.pars. [Ad probandum].per quod patet quod non fuit plene veritas inquiſita per epm atrabateñ.vt no.ſ.eo.rñ.j.[Subarraſſet].per verba de præſenti. nam ſi de futuro non mandaret Papa virum ſeparari a ſecunda muliere, imò ſoluta eſſent ſponſalia præcedentia per fortius vinculum ſuperueniens,vt legitur,& no.j.de ſpon.c.penul.j. de ſpon.duo.ca.j. j.de ma.contrac.contra interdictum eccle.c. ii. & eſt hæc ſubar-
6 ratio vulgare loci,xxvii.q.ii.ſi quis vxorem. Vel poteſt,†dici ſubarratio,quæ fit per immiſſionem anuli interueniente conſenſu tacito,vel expreſſo cui ſtatur quouſq; probetur contrarium,quod dic,vt legitur,& no.j.de ſpon.conſultationem, & de deſpon. impube.c.fi.rñ.j.quia nec intereſt,an facto, vel verbo voluntas propria declaretur.argu.xliii.diſt,c.j.xlv.diſt.c.j.ff.de legib.dę quibus, & ſemper præſumitur pro matrimonio,arg.xxvii.diſt.ꝙ interrogaſti,xxx.q.v.noſtrates,& c.fęmine. niſi probetur,ꝙ non animo conſentiendi hoc factum ſit.arg.xxii.q.ii.ꝙ ait.ff, de actio.& obli, obligationum ſubſtantia.j.de ſpon,tua nos.[Tu quid].ver. [Edoceri].cum enim appellatum non ſit vr̄,ꝙ ſnīa in rem tranſiit iudicatam,vt.j.eo.cum inter vos.§.fina. ſed contrarium reſpondetur.[Ideoq;].verſi [Illicita abſolutione].pro eo,ꝙ mulier nō fuit contumax,vel quia non fuit plene veritas inquiſita, quod dic,vt no.ſ.eo,rñ.j [Idem].alias eadem.ſ.cauſa, ſed prima præualet.[Artius].quod quandoq; fit expreſſe.j. de deſpon, impube. ad diſſol-
7 uendum,quandoq; tacite,vt hic.†Nam eo ipſo ꝙ aliquis in virū petitur,tacite interdicitur ei nubere, alias lite pendente iure ſuo ante litem acquiſito non prohibetur,vti.vt.ſ. vt lite penden.laudabilem,ſm d.n,vbi de hoc,vel dic, vt in ſeq.glo. [Interdicens], Sed quàre mulier iſta ſecunda priuatur iure ſuo lite pendente,ꝯ. ſ.vt lite penden.laudabilem.viii.q.iiii.nonne, Solu.hoc ideo eſt, quia hoc ſcđm matrimonium contractum fuit lite pendente, ideoq; & lite pendente interdicitur carnale commertium quaſi contra interdictum eccleſiæ eſſet contractum.j. de ſpon,duorum.tua,& de matrimonio contracto cōtra interdictum eccleſiæ.c.j.quia res facta erat quaſi litigioſa,vnde non debuit transferri in alium.xj.quæſtione.ii.quia res. C. de litigi.l. fina.ſm. T. Vel dic,vt in præceden.glo.Sed qualiter poteſt dici litigioſa cum finita eſſet per ſnīam a qua non fuerat appellatum, vt.ſ.eo.rñ.j.? Rñ. quia citatus fuerat vir,anteq̄ ſecundam mulierem deſponſaret, vt.ſ.rñ.j.ver.dictus vero,& ideo lis dicitur pendere, & quaſi litigioſa eſſe,ſm canones.ar.j.de ap.ſuggeſtum.ſ.de offic.de le licet. Nec obſtat ſnīa iam lata,quia ſpeciale eſt in hoc caſu,ꝙ in rem non tranſeat iudicatam,quod verum eſt quantum ad veritatem cāæ,vt hic,& j.c.j.& ſ.c.lator.nam q̄tum ad ſubtilitatē bene trāſiret.ar.in eo,ꝙ legitur,& no.ſ.de reſti. ꝯſtitutis.ij. niſi ꝑ bñficium reſtitutionis ſubueniretur.ſ.de reſti.in inte.ex lrīs. [Eā].inter hūc virum,& primā mulierem corā iudice cui loquitur Papa,qui niſi intentionem ſuam probauerit adherebit, ſecundæ mulieri.ar. in eo quod legitur,& no.j.de ſponſa.cum apoſtolica,

SVMMARIVM.

1 *Confeſſor de uoluntate penitentis poteſt reuelare confeſsionem.*
2 *Quilibet poteſt denunciare matrimonium illegitime copulatum.*
3 *Vno agente & ſuccumbente,conſumitur actio popularis.*
4 *Conſcientia ſi remordet iudici debemus obedire.*
5 *Idem ius cenſendum in identitate rationis.*
6 *Sententia eccleſiaſticæ cenſure tranſit in rem iudicatam, quo ad priuatam utilitatem,non quo ad publicam.*

CAP. XI.

Conſanguinei. Qui ſunt pre ceteris admittendi.xxxv.q.vj.conſanguineos,quod dic,vt legitur, & no.j. qui ma.accuſa.poſ. vr̄.[Legitime].quo ad ordinem iuris, ſed forſan veritas in contrarium ſe habebat,vnde & auditur volens probare cō-
1 trarium,vt j.eo,c.in fi.¶ [Prædicta vero,E.].ii.pars.†[Confeſſa].nō in pœnitentia,vel eps hoc publicat de voluntate ſua.alioquin ꝯ. ſ.de offi.ordi.ſi ſacerdos,ſed in iudicio, & tamen non ſtatur ſoli confeſſioni ſuæ,vt.j.ſequitur.[Et poſt].ver.& repete ſit tibi cōfeſſa.[Quia poſt ſeparationem].&c. Hoc tamen non nocet matrimonio ꝓced.vt patet in eo,quod legitur, & no.j. de cog.ſpiritua. c.ii.& repete,ſit tibi confeſſa, quia tandem &c. [Illicite].ſi vera, ſit confeſſio ſupradicta,j.de ſpon.duo,c,j.[Et,j.]quaſi dicat quæris quid tibi ſit faciendum.¶ [Fraternitati tuæ].iii.pars. [Propter ſolam confeſſionem].bene dicit.nam ſi hoc eſſet multotiens eluderetur eccleſiæ,quod dic,vt legitur,& no.j.de eo,qui cogno.cōſangui.vxo.ſuę;ſuper eo.& ſ.de teſti. ſuper eo. [Rationabiliter]. quantum ad opinionem,& ordinem,& ſi non quantum ad veritatem,ſic.ſ.eo.rñ.j.[Niſi legitime]&c.id eſt per legitimos, & idoneos teſtes alios,q̄ per illos,qui falſum teſtimonium tulerunt,ꝙ dic,vt legitur,& no,ſ.de teſti.ſicut,& ſic patet, ꝙ ſnīa matrimonialis nunq̄ tranſit in rem iudicatam,vt hic, quod dic,vt legitur, & no.ſ,c.proxi.§.fi,& c.lator.§.fi,Sed obiicio ſic, huic literæ probatum fuit, ꝙ hæc mulier erat cōmater mariti ſui, ſi ergo aliqs, vult probare ꝯrium,neceſſe eſt,ꝙ probet ipſam, tunc tēporis nō fuiſſe cōmatrem.Sed hæc eſt negatiua pura,& ſimplex, & indeterminata,cuius per rerum, naturam nulla eſt probatio,ſ.de ele. bone.j.§.contra.ſ.de probat.quoniam,qualiter ergo probabitur? Rñ.pone,ꝙ teſtes dicebant,ꝙ tenuerat filium Petri viri ſui in baptiſmo.Nunc probatur,ꝙ nō erat filius Petri,ſed alterius,ad hoc, j.qui Fil.ſint legiti.trāſmiſſe,& c.cām.j.ff.de ſta,ho,filium, vel dicebant teſtes,ꝙ tali anno,& in ſabbato ſancto, & in tali eccleſia tenuerat mulier in baptiſmo,nunc probatur, ꝙ eodem anno,& eodem die iacuit in lecto infirma,nec exiuit domum, vel ꝙ fuit in loco remoto ab illa eccleſia per decem dietas, & plus,ad hoc, j.qui ma.ac.poſ.cū in tua.ſ.de teſtibus, ex tenore & hæc Decret. eſt ꝯ melendum, qui dixit, ꝙ contracto ſecundo matrimonio nullum reſtat remedium,niſi,vt teſtibus pęnitentia imponatur, & huic errori cām dedit verbum quoddā poſitū,in dicta Decret. ſ.de teſti.ſicut,ꝙ hodie eſt ſublatum. Sed quid ſi mulier agat, & ſuccumbat,nunquid poterit cum alio ꝯhere? Rñ. relinquēda eſt conſcientiæ ſuæ.ſ.de iureiuran,mulieri. Item nunquid ſuccūbēte muliere poterit alius denunciare primum matrimonium per
2 falſitatem ſeparatum? Vr̄,ꝙ ſic,quia†quilibet poteſt denunciare, matrimonium illegitime copulatum.j.de cogn.ſpiritua.tua.Sed
3 ꝯ.quia†vno agente, & ſuccumbente conſumitur actio popularis,ff.de popula.act.l.iii.Sol.ſemper auditur denuncians,volens ſidem facere de errore,& fide facta,quod illegitime factum eſt reuocatur,quia non tranſit,hæc cauſa in rem iudicatam.ſ.eod.lator,§.fi.& eſt ratio,quia nulla ſnīa,nulla cōſuetudo, nullum vinculum poteſt peccatorem defendere in peccatis,vt patet in eo,ꝙ legitur,& no,ſ.tit.j.c.j.§.fina. Quid ergo de ſententiis cenſure eccleſiaſticę, nunquid in rem tranſeunt iudicatam? Vr̄,ꝙ ſic,nam ſecum executionem trahunt.j.de app.paſtoralis.§.fina. Sed contra,quia ſemper auditur conquerens,de iniuſta ſententia, & ſi nō fuerit appellatum,vt patet in eo, quod legitur,& no,ſ,de offic.de lega.querenti,& c.cum contingat,vnde,& eadem ratio,vr̄ in his ſnīis,quæ in iſta,ſ.periculum animarum.nam quantumcūq; pronuncietur per iudicem non eſt excommunicatus, ſi tamen in veritate excommunicatus erat,veritas non mutatur, Item quia vincula harum ſententiarum,nec per mortem ſoluuntur, vt patet in eo quod legitur,& no.j.de ſenten.excommu.a nobis.ij.§.j. ad fi.quę tamen,& vinculum matrimoniale ſoluit, in Auth.de nupt.§.deinceps.coll.iiii.& criminum accuſatione.xxiii.diſtinc. quorundam,igitur ſi volo probare veritatem,non obſtante ſnīa, videor admittendus,quia nec contra conſcientiam debeo com-
4 municare eidem,†nec in hoc ex quo conſcientia remordet, debeo iudici obedire,vt patet in eo,ꝙ legitur,& no.ſ. quod me.cau. ſacris,& de temp.ordi. ad aures.§.j. Ideoq;. & ſi hoc non fuit ex-
5 preſſum in iure,†tamē propter idemptitate in rationis omnimodam de his,& illis idem ius eſt cenſendum,vt.ſ.de tranſlat.epiſco.
6 c.j.§.j.verſic.ſicut ergo.†Sol.huiuſmodi ſnīæ quantum ad vtilitatem priuatam in rem tranſeunt iudicatam, ſecus quantum ad publicatam tangētem periculum animarum. Arg.op. extra d.n.

de

de excep.pia.lib.vj.Et adde hic quod no.s̃. de elec.cum dilectus.
§.fi.& j̃.eo.cum Bertoldus.§.fi. ver.penult.

S V M M A R I V M.

1 *Vox ratione dignitatis eſt ponderoſior.*
2 *Plures voces habere in collegio quando liceat.*
3 *Secunda electio non debet fieri prima non caſſata.*
4 *Curia quid ſeruet in literis præiudialibus.*
5 *Credere & ſcire quodammodo idem eſt.*
6 *Circunuentus præſumitur, qui mutat interlocutoriam ſuam parte abſente.*
7 *Cuilibet pro ſuo commodo etiam in præiudicium alterius, licitum eſt vigilare.*
8 *Poſt donationem Papæ, nulla alia interuenire debet.*
9 *Sententia fertur contra abſentem innotoriis.*
10 *Nemo per ſubreptionem promoueri debet.*

C A P. XII.

CVm olim. [Eiuſdem eccleſiæ] ſcilicet maga-
lonen.[Nominaſſet.] ideſt elegiſ-
ſet.ſic.j̃.eo.reſpon.in fi.[Præpoſito.] inhibente, quod
eſt j̃. [Duplici.] quia forte plurium perſonarum vi-
cem gerebat.puta præpoſiti & ſimplicis canonici, arg.s̃.de elect.
cum inter vniuerſas.ad fi.ſecundum do.no.tu dic vt in ſequen.gl.
[Sibi voce.] forte hoc dicebat de conſuetudine vel ratione digni
1 tatis, vel quia duplicem præbendam percipiebat, ſed licet vox rō
ne dignitatis ponderoſior ſit, ar.s̃.de elec.dudum.j.& s̃. de teſti. in
a præſentia. non tamen propter hoc duplicatur, ª niſi forſan tanq̃
prælatus vocem habeat, vt patet in eo quod legitur & no.j̃. de cō
2 ceſ. literas.& c. poſtulaſtis. † poſſet tamen habere duas voces vel
tres, vel plures ſibi commiſſas, vt patet in eo quod legitur, & no.
s̃.de elec.quia propter.§.penul.& c.ſcriptum §.& ſi partes.[Per ap
pellationem.] propter hanc non debuit prouiſio impediri. j̃.de
his quæ fiunt a maio.par.ca.c.ex ore.§.fi.nam & ſufficiebat ꝙ pro
teſtatio fieret.s̃.de elec.cumana.[Per annulum.] ſic j̃. de his quæ
fi.a maio.par.ca.ex ore.[Inueſtiuit.] & male.quia ipſe ſolus non ha
bebat hanc poteſtatem.[Nominare.] ideſt eligere.ſic j̃.c. reſpō.j.
3 [Præſumpſit.] quia nec † debuit fieri ſecunda electio prima non
caſſata.s̃.de elec.conſiderauimus.& c auditis.Ideo caſſatur vtraq;
electio.j̃.eo.§.j.¶ Tandem.] ij.pars.[Celeſtinus prædeceſſor nr̃.]
cui ſucceſſimus. [Ab vtraq; parte.] ſcilicet epiſcopi & præpoſiti.
[Caſſauit.] quia neutra electio tenuit, vt no.s̃.reſpon. j. [Pronun-
cians ꝙ aliquibus.] &c. Sed contra hanc pronunciationem ar-
chidiaconatum contulit, vt ſequitur. [Scriberet.] mandans eis.
[Vt tam epiſcopum] &c. ergo non ad ſolum epiſcopum pertine
bat. [Concorditer.] Concorditer intelligitur electus non ſolum
ſi omnes concordent, ſed etiam ſi maior & ſanior pars. vt s̃. de
elect.coram.aliter accipitur concordia.s̃.de elec. nihil eſt.§.fina.
[Et eorum.] ſcilicet executorum quibus ſcriberet.[Hoc ipſi.] ſci-
licet executores.ſi.s̃.de reſcrip.conſtitutus.& c.ab excommunica
to.[Poſt hæc vero.] ver.[Ad diaconatus.] ad hunc ordinem pro-
uehi debet.s̃.de elec.cum in cunctis.§.inferiora. ſed & exiſtens in
minoribus ordinibus eligi poteſt ad hanc dignitatem, ſecundū
do.no.diſpenſatiuè tamen.s̃.de æta.& quali.præterea. Vel dic ad
diaconatus.ſubaudi maxime.quia ſufficit ꝙ ſubdiaconus ſit. s̃.de
æta.& qua.a multis.aſſumpſit ergo non cauſam vt cauſam.ſecun
dum B.vel dic vt in ſeq gl.[Promotus.] ſubaudi nec promoueri
poterat aliqua irregularitate impediente.& per hoc apparet liqui
do de ſubreptione.vt j̃.§.j ver.& ei quia ſi hoc ſciuiſſet Papa: nul-
lo modo contuliſſet.cum nec talis debeat in archidiaconum ꝓ-
moueri, vt patet.s̃.de ęta.& quali. c.j.s̃.de elec. cum in cunctis. §.
inferiora.præſumitur etiam aliter circūuentus, vt no.j̃.ſuper ver-
bo, circunuentus. [Procuratoris.] quaſi dicat ſine audientia, vel
4 quia nihil ſciuit inde.Et ſunt hic duo.arg.notabilia. † Primū eſt,
ꝙ aliqua litera præiudicialis non debet tranſire ſine audientia.Se
cūdum eſt ꝙ ex quo procurator ad cauſam eſt præſens in curia:
non ſufficit citatio generalis in audientia facta.imo ad ſuum ho
ſpicium eſt citandus, & hoc curia ſeruat, arg.s̃. de do. & contu.c.
fi.& de eo qui mit.in poſ.c.fi.Tertium eſt, ſecundum do.no. ꝙ il
le literæ dicuntur ſubrepticię quæ ſunt ſine conſcientia aduerſa-
rii præſentis in curia impetrate, quod dic vt no.j̃. ſuper verbo, cir
cunuentus.[Contra pronunciationem.] ſupradictam interlocu
toriam, & ideo factum ſuſpectum redditur, quia hoc abſente par
te aduerſa, & inſcia factum fuit. [Sicut credimus.] imo certi ſu-
5 mus, quia liquidum eſt, vt j̃.§.j.ver.& ei.Et ſic no.hic ar.ꝙ † crede
re & ſcire idem eſt quodammodo, quia & in hoc & in illo con-
ſcientia eſt ſeruanda, vt patet in eo quod legitur & no.s̃.de iureiu.
& ſi Chriſtus.reſpon.i. [Circunuentus.] quod & violenter præſu-
mimus.ita ꝙ in contrarium probationem non admittimus. ſe-
6 cundum do.no. Et no. ꝙ præſumitur † circunuentus qui mutat
interlocutoriam ſuam parte abſente: licet iudex ipſam mutare
poſſit, & debeat ſi iniquam ſentiat.j̃.titu.j.cum ceſſante. eſt tamē
vtraq; pars audienda.s̃. de cauſa poſſ.c.j. & de maior. & obedien.
inter quatuor. Item argu. quod ſi aliquis præſente aduerſario
occulte impetrat literam: tanquam ſuprepticia non valebit,
quia talis præuentio reprobatur.j̃.tit.j. oblate. Eſt tamen contra-
7 rium argu.s̃.de foro competen.c.penul.in fi.& quia † licitum eſt
eſt cuilibet pro ſuo commodo etiam in præiudicium alterius vi
gilare.ff.de his, quæ in frau.credi.l.pupillus.C.depoſiti.l.fi.Dicunt
autem aliqui, ꝙ hic tenebatur quærere aduerſarium, quia caſſa-
tum fuit eius factum.Ioā.dixit, ꝙ hoc ideo fuit, quia procurator
conſtitutus erat ad caſſationem reuocandam.Vel hoc ideo fuit,
quia cum Papa pronunciaſſet, ꝙ epiſcopus, & perſonæ moneren
tur, vt eligerent: iam ipſorum intererat ne aliqua litera in contra
rium emanaret, ſed nec pendente interlocutoria erat aliquid in-
nouandum.argu.j̃.de appel.ſignificante.C. de dilat. ſiue pars.vel
quia ſine audientia nō debuit tranſire litera, vt no.s̃. ſi enim hoc
expreſſiſſet Papa literam non conceſſiſſet.& ſic non valet.s̃.de rē
ſcrip.ſuper literis, vel fuit circumuentus.vt no.s̃.ſuper verbo.pro-
motus.¶ Nos igitur] iij.pars.[Inhærentes] ſic.s̃.de iuramen. cal.
c.j.in princi.[Dicentium ſententiam] &c.35.queſt.ix.ſententiā.
& c.veniam.s̃.de reſt.in inte.tum ex literis.§.j.ver.præſertim.[Nō
obſtante.] Nota non tenere quod per ſubreptionem impetratū
eſt ſuper beneficio obtinendo, etiam ſi aduerſarius conſentiat.ſe-
cundum do.no.[Ab eodem epiſcopo] a quo poſt donationem
Papæ archidiaconatum ſibi forte concedi fecit, vt ſic potius vide
retur intrare per epiſcopum quam per Papam.& ideo dicit in e-
luſionem donationis] factæ.q non valeret, quod factum erat per
8 Papam, vt in præced.interli. † cum tamen poſt ſuam nulla alia
interuenire debeat.argum.s̃.de tempo.ord.cum in diſtribuendis
vel donationis faciendæ, quia forſan tanto tempore vacauerat,
ꝙ ad Papam erat collatio deuoluta.s̃.de ſup.negli. præla.c.3.& 4.
[Et ei.] verſi. [Licet abſenti.] Nota.hic expreſſum † ꝙ in notorijs
fertur ſententia contra abſentem, & ſi nullus libellus oblatus ſit,
& ſi lis non fuit conteſtata ad idem.s̃.de elec.dudum.i.§. fin.j̃.de
accuſa.ſi conſtiterit.j̃.de rerum permu.cum olim.j̃.de appell.cū
ſit Romana.in fi.& s̃.de dolo, & contuma.cum olim.§.volentes.
& §.fi.quod etiam locum habet vbi certū eſt ꝙ aliqui ciues, vel
alij res Romanæ eccleſiæ detinent iniuſte occupatas, & ſic fuit ꝓ
nūciatum per dominum Vrbanum contra Spoletanos terram
Anulphorum tenentes ad eccleſiam Romanam pertinentem,
licet aliqui de fratribus dicerent ꝙ locus erat præcepto, non ſen-
tentiæ, alijs aſſerentibus ꝙ non eſt vis inter iſta.j̃. de verb.ſigni.in
his.Eſt tamen ſpeciale cum agitur de beneficijs, vt lite non con-
b teſta.poſſit contra cōtumacem fieri inquiſitio, & procedi.ᵇ quod
dic vt legitur & no.s̃.vt lite non conteſt.quoniam, extra do. no.
de eo qui mit. in poſſ.cauſa rei ſeruan.eum qui. Vnde eſt hic du-
plex ratio quare fertur diffinitiua ſententia ſecundum quoſdam.
Vna quia notoria erat ſurreptio. nam hic de obreptione conſta-
bat domino Innoc. qui præmiſſis factis per Celeſtinum habitis
interfuit tunc Cardinalis cum aliis Cardinalibus.vnde eos latere
non potuit.ſecundum do.no. Alia quia hic de beneficio eccleſia
ſtico agebatur. Sed hæc vltima ratio cum nec abſens dicatur hic
fuiſſe contumax nulla eſt in hoc caſu, & ideo primæ rationi inſi
ſtendum eſt.tamen de hac materia dic vt no.j̃.titu.j.cum ſit Ro-
mana.ad fi.[Subreptione.] Arg.contra.s̃.de reſti.in integ.tum ex
literis.§.j.ver.illa nitens.Sol.ibi. [Liquido.] ergo certum eſt.& ta-
men hoc credit Papa, quod dic vt no.s̃.eo. §.j.ad fi. ſuper verbo,
10 credimus.Et no.hic † ꝙ per ſubreptionem nemo promoueri dēt.
ſic.s̃.de elec.cum dilectus.§.nos vero.in prin. [Percipiendo man
damus.] ver.[Omnium veſtrum.] vel maiori parte, vt no.s̃.§.j.ſu
per verbo, concorditer. [Qui præſentes fuerunt.] Contra, quia &
abſentes ſi commode fieri poteſt citandi ſunt.s̃.de elec.ꝙ ſicut.&
c.quia propter. Sol. poteſt dici ꝙ in hac eccleſia erat conſuetudo
ꝙ non vocarentur abſentes ſed præſentes tantum eligerent, quæ
conſuetudo in pleriſq; eccleſiis maxime in monaſteriis allega-
tur, & quæ in talibus eſt ſeruanda.s̃.de elec.in Geneſi.ad fi.vel præ
ſentes vocat hic illos qui ſunt in eadem prouincia. C. de præſcri.
lon.temp.l.fi.qui omnes vocandi ſunt.s̃.de elec.coram.vel poteſt
dici ꝙ hæc collatio deuoluta erat ad ſedem Apoſtolicam, vt no.
s̃.eo.§.reſpon.j.ſuper verbo, in eluſionem donationis. Ideoq; ab-
ſentes non habent de Papa conqueri niſi vellent dicere, ꝙ oculus
eorum nequam eſt, quia ipſe bonus.poteſt enim de iure ſuo gra
tiam facere cui placet.ad hoc.C.mandati.in re mandata.j̃.vt be-
nefi.eccl.c.vnico.§.j.

A D D I T I O N E S.

a ¶ Duplicatur. Adde quādo liceat alicui habere plures voces in collegio. Et an ratione duplicis officij poſſit quis prætendere ſe debere habere plures voces in collegio.vide remiſſiue hic per Andr.ſic.in addi. ad Panor.
b ¶ Et procedi. Adde tex in cle.diſpendioſam.de iudi.

S V M M A R I V M.

1 *Pleno iure pertinere eccleſia quomodo dicatur.*
2 *Abbas nedum proprijs monachis, ſed & laicis ſibi ſpecialiter, ſubiectis primā tonſuram dare poteſt.*
3 *Abbas poteſt iura epiſcopalia præſcribere cum titulo priuilegij.*
4 *Priuilegia & confirmationes differunt.*
5 *Conſenſus tacitus in alienationibus non obeſt.*
6 *Bona eccleſiaſtica non ſunt prælati ſed eccleſiæ.*
7 *Primas poteſt fratrum ſuffraganei confirmare.*
8 *Iudex poteſt interlocutoriam ſuam quandocunque ſibi placet reuocare.*
9 *Caſus in quibus diffinitiua ſententia poteſt emendari.*

10 Sen-

10 *Sententiarum tria genera.*
11 *Verba ſunt uerba, & truphe ſunt truphe.*
12 *Res iudicata pro ueritate accipitur.*
13 *Iudicandum eſt non teſtimonijs, ſed teſtibus iuratis.*
14 *Papa ſequitur ſententiam epiſcopi, & epiſcopus ſententiam cardinalis.*

C A P. IX.

CVm inter vos. Agentes. [Et clericos]. de-
fendentes ſe. [Super ſubie
ctione]. No.hic agi contra clericos, quia nemo hæc
quæ ſequuntur poſſidebat in eis, alioquin cōtra poſ-
ſeſſorē ageretur, vt no.s̃.de maiori & obedien.inter quatuor.d.n.
& de præſcrip.auditis.Item nota petitionem ſubiectionis genera
lem eſſe.ideo licet dicatur in libello in genere peto ſubiectionē
talium clericorum, tamen poſtea debet probare in quibus arti-
culi ſunt ſubiecti, & in illis tantum debet ſententia ferri, vt j̃.eo.c.
in fi.& no.s̃.de offi.ordi.conquerēte, ſ̃m d.n. [Eiuſdem eccleſię]
.ſ.ſancti Proculi.[Ex parte veſtra].ver.[Quia dicta eccleſia].ſ.ſan
cti Proculi. [Pleno iure]. in ſpiritualibus & temporalibus.xvi.q.
vi.viſis.j̃.de priuile.quoniam per confeſſionem, vnde & hic ſeq-
tur.[Videlicet].verſi.[In inſtitutione].Primum.[Deſtitutione].
Secundum.non tamē ſingula quæ hic ponuntur ad indicia ple-
ne ſubiectionis ſufficiunt, ſicut ſunt letanie, & quędam alia, ſed
omnia ſimul collecta hanc probant.nā & quę non proſunt &c.
C.de rei vēdi.indicia.s̃.de cleri peregri.c.ii.§.inquiſitionis. Sed &
ex aliqua ex his ſingulariter per ſe ſunt indicia ſufficientia, vt in-
ſtitutio in ſpiritualibus, & fidelitas in tēporalibus, non ſic de aliis,
nam licet abbas habeat ibi aliqua epiſcopalia, tamen in ordina-
tione.viſitatione.iudicio.conſecratione altariū & ſimilibus, ſem
per retinet ibi eps̄ ius ſuum.argu.ix.q.iii.per ſingulas, & hoc quan
do eps̄ dat alicui eccleſiam pleno iure, ſed & ſi alius q̃ epiſcopus
1 habeat ibi inſtitutionem, deſtitutionem, & fidelitatem, † ad talē
dr̄ eccleſia ſpectare pleno iure.ar.xvi.q.ij.c.j.& ij. Alij dicūt ꝙ tūc
demum pertinet ad aliquem eccleſia pleno iure, cū omnia epi-
ſcopalia ibi habet.nec ſufficit ad hoc, vt plene ſit exempta ꝙ eps̄
ſingula iura ſpecificet conferendo.niſi dicat eximo, vel aliud ver
bum æquipollens.licet facta etiam exemptione poſſit excipere
aliqua, de quibus no.j̃.de priuile.cum & plātare, & c.recepimus,
& c.cum capella, ſ̃m d.n.Tu dic de hac materia, vt no.j̃.de præ-
ben.de monach.j̃.de donat.paſtoralis.j̃. de reli.do. cōſtitutis.j̃.de
priuile.quoniam per cōfeſſionem.[Inueſtitura archipresbyter].
ideſt corporali poſſeſſione, quę ad archidiaconum ſpectat, quod
dic, vt no.j̃.de of.archidiaco.cum ſatis, & c.ad hoc, & eſt hoc ter-
tium.[Et eiuſdem].ſ.archipresbyteri. [Fidelitate]. Quartum, &
hoc eſt de temporalibus, alia vero quę ſequuntur vſq;.j̃.ver.ad ꝙ
probandum pertinent ad ſpiritualia, ſ̃m d.n.[Ipſius].ſ.archipre-
sbyteri. [Obedientia] manuali, & ſic is qui adminiſtrat, vel curā
habet ad duo tenetur.ſ.fidelitatem, & obedientiam manualem,
fratres vero ad manualem obedientiam tantū, vt & no.s̃.de ma.
& obedien.c.iii.& c.his quę, & de iureiur.nullus, & hoc eſt quin-
tum. [Correctione]. & hoc eſt ſextum. [Repręſentatione ad or-
dines]. Septimum. [Tonſuratione]. Octauum. Et eſt hic argu. ꝙ
nedum ordines ſacri.imò & minores. quinimmo prima tonſu-
ra de qua hic loquitur eſt a proprio epō, ſiue prelato requirenda,
2 & de hoc no.s̃.ti.j.veniens.§.j.rn̄.j.ad fi. Item eſt hic argu. † ꝙ ab-
bas nedum propriis monachis, ſed & ſibi ſubiectis ſpecialiter lai-
cis primam tonſuram poteſt dare, & de hoc no.s̃.de ęta.& quali.
3 cum contingat.Item eſt hic argu. † ꝙ abbas poteſt iura epiſcopa
lia præſcribere cum titulo priuilegij, de quo ſequitur.j̃.tit.j.cum
olim.§.quia prædictus, & de hoc no.s̃.titu.j.auditis. [Suſceptione
criſmatis]. Nonum, vt.ſ.ab abbate ſuſcipiatur criſma, quod & ip-
ſe ab epō debet recipere, quia nec ipſum poſſet conficere, vt.s̃.ti.j.
veniens.§.j.[Letaniis].i.proceſſionibus.Et decimū eſt. [Et aliis].
tam ſpiritualibus q̃ temporalibus.puta, quia de tēporalibus red-
dat rationem.xvi.q.ii.c.ii.ſ̃m d.n.j̃. de pręben. in Lateranen̄.j̃.de
priuile.cum & plantare.§.in eccleſiis.[Similibus]. de quibus ſa-
tis legitur tam in textu q̃ in glo.s̃.de offi.ordi. conquerente.[Ad
quod probandum].ver.ſ. ꝙ in prædictis debeat eccleſia ſibi eſſe
ſubiecta.[Conceſſionis].facte monaſterio.[Veronen̄.] ad quem
pertinebat dicta eccleſia pleno iure.[Quam prouiſionem].verſi.
[Eius].T.ſ.nomine [Confirmauit]. qui ipſam forſan irritare po
tuit.j̃.de donat.c.ii. & ideo monaſterium plenius ius habuit, arg.
C.de plus peti.l.vnica.in fi.C. ad Velleia.auth. ſi mulier.§.ſi naūt.
¶ Super his].ii.pars. [Romanorum pontificum]. hęc valuiſſent
ad præſcriptionem complendam ſi fuiſſent allegata, & probata.
4 j̃.de reli.domi.cōſtitutus.j̃.de iure patronatus.cura. [† Priuilegia,
& confirmationes]. inter quæ eſt differentia. nam in priuilegiis
apponuntur ſubſcriptiones fratrum, & non ſolum confirmata,
ſed & multa alia ponuntur. Confirmationes vero dicuntur in
quibus non ſubſcribunt fratres, nec aliqua alia apponuntur prę-
terq̃ cōfirmata. Vel dic.[Priuilegia].& pro.i. vt patet.j.eo.§.quis.
[Quorum].ver.ſ.patriarcharum.[Expreſſit]. forſan aſſerendo, ꝙ
ſubiecta erat ſicut in aliis priuilegiis cōtinebatur, vnde tanq̃ exē-
plum non probat.s̃.de fide inſtru.c.j. Vel expreſſit ipſam eximen
do, quod nec valuit, cum primas, vel patriarcha in ſubiectis ſuf-
fraganeorum hanc non habeat poteſtatem, vt patet in eo quod
legitur, & no.s̃.de offi.ordi.paſtoralis.rn̄.j.ad fi.qualitercūq; aūt
hoc expreſſerit non valuit, vt patet.j̃.eo.quis. [Quod].ver.ſ.priui
legium patriarche aquilegien̄. [Sub teſtimonio].i.in præſentia,
aliter enim nō valeret priuilegium patriarchæ.j̃. de exceſ.pręla.
ſicut vnire.ff.de admi.tu.ita autem.§.geſſiſſe.ſ̃m do.no. Et no.ꝙ
hoc inducit in argumentum ꝙ ſibi præiudicauit. arg.ff.de pig.ſi
fideiuſſor.§.j.& ex eo ꝙ vtriuſq; eccleſiæ fuit epiſcopus magis ei
credēdum videtur.ar.j̃.qui ma.ac.poſ.videtur. Sed non proſunt
5 hęc quia, † in alienationibus non obeſt tacitus conſenſus, ff. de
pig.act.Gayus. Quinimmo in hoc caſu nec etiam expreſſus niſi
conſenſu capituli accedente, vt legitur, & no.j̃.de donat.paſtora-
lis.[Qui].ſ.epiſcopus.[Eiuſdem eccleſię].ſ.ſancti Proculi.[Et cō
pletum]. hoc ideo forte tangit, quia cōtractus qui in ſcriptis fiūt
non valent, & ſi nota ſiue abbreuiatura facta ſit, quouſq; in mun
dum inſtrumentum receptum fuerit.i.completum, mundum
enim vocat inſtrumentum perfectum, quod in ſe ſicut mūdus
mundana omnia comprehendit. C. de fide inſtrumen.contra-
ctus.[Et in eodem].ver.ſ.priuilegio. [Sua vice ſubſcribi]. poteſt
enim quis ſubſcribere per ſe, vel per alium ſi neſcit ſcribere.arg.
ff.de admi.tu.ita tamen.§.geſſiſſe, ſicut & alieno anulo poteſt qs
ſignare.C.de teſta.ſi vnus, vbi vero ſcit ſcribere tūc debet ſubſcri-
ptionem facere per ſeipſum. C. de teſta. hac conſultiſſima.rn̄.j.
Vel illud eſt ſpeciale in teſtamentis.Sed cum hic ſcribat Papa ab
bati, & conuentui ſancti Zenonis quomodo ſubſcripſit prior eiu
ſdem monaſterij, vt hic, contra. C. de his qui ſibi aſcri.in te.l.iij.
C.de probat.inſtrumentum, & l.rationes.Rn̄.non dicitur talis ſi
6 bi aſcribere, † quia bona eccleſiaſtica non ſunt prælati, ſed eccle-
ſię.j̃.de preben.c.iii.j̃.de donat.c.ij.xvi.q.j.c. fi.vnde, & prior in cā
poteſt ſubſcribere, vt hic, & teſtificari, & s̃.de teſti.inſuper, & c.cū
nuncius.ar.xii.q.ii.qui manumittitur. ¶ Adiecit etiam].iii.pars.
[Eiuſdem monaſterij].ſ.ſancti Zenonis ex parte vna.[Archipre
sbyterum].ſancti Proculi ex parte altera.[De fidelitate & obediē
tia] Hæc duo reſpiciunt archipresbyterum, ſed obedientia ſolos
fratres, vt patet in eo, quod no.s̃.eo.rn̄.j.ver.videlicet.ſuper verbo,
obedientia.[Exorta].coram epō Veronen̄.diœceſano, vt.j̃.e.ver.
tandem.[Ad quę].ver.[Duo].ſ.fidelitatem, & obediētiā. [Illi].ſ.
archipresbyter, & fratres. [Dūtaxat]. quia de alia forte confitebā-
tur, vel quia de aliis non agebatur, quod verius eſt, vt patet in ſen-
tentia.j̃.eo.c.in fi.[Et ſuper his].ſ.duobus. [Tandem]. ver. [Præ-
fatus.G.] s̃.eo.rn̄.j.in fi.[Veronen̄.] coram quo q̃ſtio mota erat,
vt no.s̃.eo.§.rn̄.j.in fi.[Eps̄].ſic conſtrue.[Diffiniuit ſententiali-
ter]. quod eſt.j̃.[Vel archipresbyter] &c. eps̄ dico.[Sequens.] ſub
audi in hoc.[Quendam cardinalem]. a quo &c. & dic cardina-
lem coram quo fuit primitus litigatum, & ab ipſo poſtea ad ſe-
dem apoſtolicam appellatum, & cauſa commiſſa epō Veronen̄.
ſi.s̃.eo.cum cauſa.rn̄.j.& §.j.Dominus tamen noſter ſcripſit hic
ꝙ litera eſt corrigenda, vt ſequitur.[A quo].ſ.cardinali.hic corri
gendus eſt textus Decret. quia hęc eſt vera litera in regiſtro.[A
quo fuerat iudicatum, ꝙ vel archibresbyter eccleſiā dimitteret,
aut obedientiam abbati repromitteret, credens etiam ꝙ teſtes ve
ra depoſuerunt coram eo qui de fidelitate manifeſtum teſtimo-
nium protulerunt, idem & ipſe ſententialiter diffiniuit.] Hęc eſt
ergo gl.iſtorum verborum.vnde dic.[A quo idem.] i.ſn̄iam cō-
dēnationis ſub eadem diſiunctione dedit.ſ.ꝙ archibresbyter obe
dientiam promitteret, vel eccleſiam dimitteret, & in hoc cōcor-
dauit cum ſn̄ia Cardinalis, ſed in hoc diſcordauit, quia cardina-
lis non condemnauit niſi ad obedientiam. Eps̄ vero condemna
uit ad obedientiam, & fidelitatem, & ex hoc apparet ꝙ in hoc iu
dicio ad vtrūq; fuit actum, vt.s̃.eo.c.rn̄.j.& ꝙ teſtes de vtroq; de-
poſuerunt, quod & ex eo liquet, quia Papa huic ſn̄iæ innitens ad
vtrūq; archipresbyterum condemnauit, vt patet.j̃.eo.c.in fi.ſ̃m
d.n.[Idem.] i.ꝙ vel archipresbyter dimitteret eccleſiam &c. vt.j̃.
ſequitur.[Iudicatum.] & forte appellatum.d.n.[Obedientiam:]
& fidelitatem, vt patet in ſn̄ia.j̃.eo.c.in fi.vel dic, vt no.s̃.eo.ſuper
a quo.[Cuius ſn̄ia.] ver.[Tranſiit.] ſ̃m hanc allegationem fertur
ſn̄ia.j̃.eo.c.§.j.¶ Quamuis.] iiij.pars.[Donationis.] quia donatio
nō valebat forte, quia nimia erat.xii.q.ii.bone rei, vel aliqua alia
iuris ſolennitas deficiebat ibidem, ſ̃m d.n.puta, quia non fuit fa-
cta, ſ̃m formam iuris.xii.q.ii.ſine exceptione.j̃. de donat.paſtora
lis, & ideo confirmationum priuilegia quæ ex eo ſecuta ſunt nō
valent, quia ſi non tenet principale nec acceſſorium. C.de legib.
non dubium, & legitur, & no.s̃.de fide inſtru. inter dilectos.§.cę-
terum.ver.cum igitur.Sed nunquid potuit præſcribi? ſic vt no.s̃.
eo.§.j.ſuper verbo.Romanorum pontificum.Sed de hoc nihil al
legabatur, vel forte hic non fuerat præſcriptum, quia tempus nō
erat completum.s̃.de cau.poſ.cū eccleſia.§.fi.ver.nec ex eo. Vel
interruptio facta erat.s̃.ti.j.illud.in fi.Vel nō fuerat vſus abbas pri
uilegio.j̃.de priuile.ſi de terra.[Nec confirmationibus nec priui-
legiis].i.priuilegiis confirmationum, vt patet in eo, quod no.s̃.e.
§.j.ſuper verbo.priuilegia, vel forte dicebatur in priuilegiis, con-
cedimus illud quod talis eps̄ conceſſit ſicut iuſte conceſſit, & ſic
ab ipſo

ab ipſo primo priuilegio cauſam,& originem traxerunt,vt ſequi-
tur.alioquin ſi eſſent priuilegia noue conceſſionis conceſſa ab il
lo qui potuit.nec inniteretur primo priuilegio, quod nullū erat,
bene valuiſſent.diſt.iii.priuilegia.C.de theſaur.l.vnica.j̃. de dona.
cum dilectus.in fi.ſi.s̃.de elec.eccleſia.ii.[Et originem].ergo a ɔ̃-
rio ſenſu alias valuiſſent,vt no.in præce.gl.& tamen non in om-
nibus priuilegiis patriarcharum ſubſcripſerant epi Veronen̄. Et
7 & eſt hic argu.ꝙ†primas poteſt factum ſuffraganei confirmare,
nec mirum,quia & ipſum ſuffraganeum confirmat,& cōſecrat.
s̃.de elec.nihil eſt,& c.ſuffraganeis,non tamen poteſt aliquid pri
uilegij de nouo concedere ſubditis ſuffraganei,vnde quod dixi.s̃.
glo.proxi.alioquin &c.intelligendum eſt de priuilegiis apoſtoli-
cis,& non patriarcharum,vt patet ex eo,quod no.s̃.eo.§.j.[Attē-
dentes tamen].verſicu.[Litigantes].ſecus quo ad alios. C.de ex-
cept.præſcriptione.s̃.de teſti.veniens.ii j̃.e.ꝙ ſuper.niſi in caſibus,
vt legitur,& no.j̃.eo c.penul.[Ex ſententia]. lata per dictum.T.
epiſcopum Veronen. vt. s̃.§.penul. ver.fina.[Poſtq̄ in rem].hoc
eſt poſt decem dies.j̃.eo.ꝙ ad conſultationem, ff. de condi.inde-
eleganter.§.j.& ii.q.vi.§.diffinitiua,vnde poſtea per appellationē,
& ſupplicationem retractari non poteſt,ſm leges,& hoc non ſo
lum locum habet in diffinitiua,vt hic, ſed etiam in interlocuto-
ria.s̃.de elec.cum dilectus.in fi.s̃.de teſti.ſignificauerunt,quod in
8 telligas etiam quantum ad litigātes,vt hic dicit. †Iudex enim po
teſt ſuam interlocutoriam quandocūq; ſibi placet reuocare, vt
legitur,& no.j̃.c.j.cum ceſſante,diffinitiuam vero & ſi delegatus
reuocare non poſſit.s̃.de offi.deleg. in literis. nec ordinarius etiā
anullandam,vt hic.niſi per reſtitutionis beneficium,vt legitur,&
no.j̃.eo.cum Bertoldus.§.poſtmodum, poteſt tamē ipſam ſi nul
la eſt retractare.C.quomodo,& quando iu.ſi præſes. C. de accuſ.
ſi accuſationibus,vel ſuperior.C.de accuſat.ſi abſentem. & idem
poteſt delegans de ſniā delegati.C.de ſen.ex peri.re.l.j. C.quomo-
do,& quādo iu.ſi vt proponis.Fallit hoc in excommunicationis
ſniā, quam quelibet iudex ſi ſentiat ſe erraſſe poteſt q̄diu iudex
9 eſt reuocare.j̃.de ſenten.excommu.ſacro.§.fi. †Sunt & alij caſus
in quibus poteſt etiam diffinitiua ſniā emendari,quod dic,vt no.
in ſumma eo.tit.§.quot ſunt eius ſpecies.ſub. §. diffinitiua, & de
hoc no.j̃.de accuſat.qualiter.j.& s̃.eod.c.j.in fi.[Iudicatam].No.
10 †ꝙ tria ſunt genera ſniārum, vnum quod nunq̄ trāſit in rem iu-
dicatam,ſicut eſt cauſa matrimonialis,& conſimiles, vt legitur,
& no.s̃.eo.conſanguinei.& c.tenor,& c.lator. etiam quando lata
eſt contra ius conſtitutionis,ſm id,quod legitur, & no.s̃.eod.c.j.
Aliud quod ſtatim tranſit ita ꝙ nec appellationi locus eſt,vt legi
tur,& no.j̃.tit.j.paſtoralis.§.fi.Eſt & mediū quod nec ſtatim tran
ſit.ſed poſt tempus.ſ decem diebus lapſis,vt hic,& j̃.eo.ꝙ ad con-
ſultationem.§.j. & hoc medium in omnibus eſt commune,&
de his no.plenius.s̃.de elect. cum dilectus.§.fina.[Contra ius liti-
gatoris].de hoc dic,vt no.s̃.eo.c.j.[Veritate geſtorum].ver.i.ſniā.
[Sermonibus].i.donationi confirmationi,& priuilegiis, quæ iō
vocat ſermones,quia inutilia,conſueuit enim dici de ſermonib.
11 inutilibus,†verba ſunt verba,permittatis eum dicere,truphe ſunt
truphe,ad hoc,ff de offi.præſi.illicitas.§.j. Vel errauerat ſcriptor,
vt ibi,ſm Io. Vel pars aduerſa dicebat litem conteſta. non fuiſſe
coram iudice, ſed geſta contradicebant quibus magis credendū
eſt.C.de re iudi.geſta. Vel intelligitur in facto antiquo,de cuius
ſniā diffinitiua producitur inſtrumentum. Sed opponitur ꝙ lis
non fuit cōteſtata, hic enim præſumi debet pro diffinitiua ſniā,
& ꝙ iudex ordinem iudiciarium per omnia ſeruauerit, vt ſe.ar.
Inſti.de fideiuſſo.§.fi.C.de contrahen.ſti.l.j.j̃. eo. ſicut nobis in fi.
12 †Et ſic res iudicata pro veritate accipitur, ff.de ſta.ho.ingenuum,
ff.de reg.iu.res iudicata.Secus ſi factum recens ſit, vel obiiciatur
ɔ̃ proceſſum ante latam ſniām, quia tunc pro proceſſu non præ
ſumitur,niſi quatenus conſtiterit legitimis documentis.ar.s̃.de
proba.qm̄.in fi.& c.fi. vbi de hoc dicitur autem quo ad hoc tem
pus antiquum ex quo biēnium eſt elapſum, de quo,& aliis quę
hic deſunt dic,vt no.s̃.de renun.in pręſentia,vel dic,vt no. in ſeq.
glo.[Præualente]hoc vult dicere, ꝙ ſniā quę pro veritate accipi
tur præfertur omnibus ſermonibus, qui dicuntur ɔ̃ ſniām,quic
quid enim ɔ̃ ſniām dr̄,reputatur ſermo.i.vanum, ſecūdum d.n.
iuxta illud,ꝙ quando audiuntur falſa,vel vana proferri, vulgari-
ter conſueuit dici,verba ſunt.q.d.falſa ſunt, vana ſunt, non ſunt
13 credenda,ad hoc etiam pertinet quod†dicitur nō teſtimoniis.i.
nudis verbis,ſed teſtibus.ſ.iuratis eſt iudicandum.j̃. de cohabi.cle
ri.& mu.c.pen.§.ſi vero publicum,& hoc plenius no.in pręcedē.
glo.[Diffinimus].ver.[Fidelitatem.]non propter ſniām in qua
nihil de fidelitate dicitur contineri,vel dic,ꝙ in ſniā hoc conti-
nebatur,quod ex eo præſumitur,qa in libello petitum fuit,quod
dic,vt no.s̃.eo.c.j.§.adiecit,ſuper verbo.a quo,ſm d.n.[Et obediē
tiam]ſuper aliis in libello contentis nihil dicit, vnde poteſt dici
ꝙ in aliis intelligitur abſolutus cum non eſſent ſpecialiter petita,
ſed ſub generali petitione quam fecerat(ſ.quia petebat ſubiectio-
nem ipſius monaſterij)concludebatur. ſin autem plura capitula
ſingulariter,& principaliter petita fuiſſent, & iudex ſup vno ho-
die ferret ſniām etiam cras ſuper alio pronunciare poſſet,ar.ff.de
mino.etiam,& j̃.eo.cum I.& A.& tandem ſi nullo tempore pro
nunciauerit iudex de his,quæ ſpecialiter,ſunt petita perit inſtan-
tia iudicij.C.de iudi.properandum,ꝙ ſi vnam magnam ſummā
vel magnam rem peteret, & in parte,tantum cōdemnaretur nō
videretur in alia parte abſolutus,vel etiam cōdemnatus,ff.ſi cer.
pe.quidam,ſm d.n.Sed hæc glo.nec ſufficiens eſt, nec bene pro-
bant concordantie,id ad quod inducuntur, tu dicas.[Fidelitatē,
& obedientiam]ſic in duobus tantum pronūciat,quia hęc duo,
tm̄ exprimebantur in ſniā epi Veronen̄.vt.s̃.§.prox.ver. tādem,
in inſtitutione autem,& deſtitutione,& in aliis nō obtinet quod
petierat.s̃.eo.reſpō.ver.videlicet. Patet autem ex hac litera,quòd
14 †Papa ſequitur ſniā epi,& eps ſniām cardinalis,vt.s̃.§.prox.ver.tā
dem.Sed contra,quia non eſt exemplis, ſed legibus iudicandum
C.de ſniā,& interlo.o.iudi.nemo. So.verum eſt in aliis articulis,
vel inter alias perſonas,porro inter eaſdem, & ſuper eodem lata
ſniā eſt ſequenda. nam contraria nulla eſſet.ii.q.vj.§.diffinitiua,
nec reſcriptum contrarium impetratum,C.ſen.reſcin. non poſ.
l.fi.ſed nec tranſactio.ff.de tranſac.& poſt rem,& l. poſt rem,ff.de
condi.inde.eleganter.§.j.& de hoc no.extra.d.n.de litis conte.ex-
ceptionis.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Contra formam reſcripti,& præter formam facere differunt.*
2 *Iudex appellationis,non habet niſi confirmare,uel infirmare.*

CAP. XIIII.

CAuſamque.[De cōſenſu] vnde poſtea ab
alterutra partium altera īſcia
non eſt reſcriptum impetrandum, alioquin pęnam
habet.s̃.de reſcrip.ceterum §.fi.[Qui pro vobis]ver.
.ſ.Laudeñ.eps.[A qua].ſ.ſniā. [Appellatum] ab aduerſa parte,&
caute.alias tranſiſſet in rem iudi.s̃.e.c.prox.§.fi.¶[Licet ex parte.]
1 ij.pars.[Contra formam.]†ſi hoc probatum fuiſſet ſniā non vale
ret.s̃.de reſcrip.cum dilecta.s̃.de offi.deleg. venerabili.j̃.de confir.
vti.examinata.Aliud eſſet ſi præter formam, ſm. B. Intelligas tu
dummodo forma ſeruetur.q.d. circa ea que ſunt iuxta formam
quaſi coniuncta ſint aliquid fieri, & hoc eſt quod probant con-
cor.quas ſignauit hic.B.s̃.de offi.deleg.ex parte.ii.s̃.de elec.in cau
ſis.ff.iudi.ſol.iam tamē.§.penul.ff.man.l.fi.ff. de procura. in rē,&
l.ad legatum. Alias autem idem eſt facere pręter formam quod
& contra,vt le.& no.s̃.de offi.deleg. prudentiam. rn̄.j. iudex vero
etiam ordinem formę ſequi debet, quod dic, vt no.s̃.de reſcrip.
cauſam quæ.§.j.& mentem,vt ibi,& s̃.de reſcri. ſuper literis,in fi.
& qualitatem commiſſionis, vnde ſi committatur inquiſitio ɔ̃
pręlatum,& ſi reſcriptū hoc non contineat primo tamen opor-
tet de forma inquiri.j̃.de accu.cum oporteat.[Promulgauit]ſub
audi, & ab eo ex certis cauſis fuerat recuſatus, vt innuit.j̃.ver.&
eidem,& ſequenti[Sicut per atteſtationes]in cā principali indu-
ctas.d.n.[Nitebatur]ſed non probabat, quia licet teſtes pro cleri-
co forte teſtificarentur,tamē iudex qui eos recepit cognouit for-
te ſubornationem eorum,& alios defectus in eis,quare non fuit
ſecutus dicta eorum, ff. de teſtibus.l.iij.ver. tu magis ſcire potes,
forte enim mandatum erat iudici ꝙ ferret ſniām pro clerico ſi
probaret a maiori parte capituli ſe electum,quod cum probaſſet
per duos,vel tres teſtes ſubornatos, & alios viles iudex pro eo nō
ſententiauit,ſed contra.ideo dicebat clericus, ꝙ contra formam
mādati ſniām promulgauit,quod falſum eſt in hoc caſu, vt hic
dr̄,iudex tamen à quo in tali caſu appellatur debet ſignificare iu
dici appellationis animi ſui motum.s̃.de teſti.cām,quæ vertitur
inter vos,in fi.ſm d.n.& c.prętere,& melius. j̃. de fideiuſ.conſti-
tutus.§.fina.[Probare]ſed in probatione defuit, & ex hoc no.ꝙ
appellans neceſſe habet docere de iniquitate ſniæ, vt hic, & j̃.de
appella.cum in eccleſia.Sed contra in Auth. de his qui ingre.ad
ap.§.illud.coll.v.De hoc dic,vt plene no.s̃.de renun.in præſentia.
[Quia tn̄]ver.ſubaudi hęc nō probant.[Et iudicis animus]&c.
ſic.s̃.de teſti.in noſtra.s̃.de renun.in prędentia,ff. de teſti. ob car-
men.§ fi.Et no.ꝙ plura vn̄r hic facere pro ipſa ſniā, quod dic,vt
j̃.ſequitur,& no.[Et in ſniā ipſa]ver.[Nihil]hic ſoluit ɔ̃rium ꝙ
hic poteſt ſignari.s̃.de teſti.ſpo. cum ad ſedem, in fi.[Iniquum]
hoc multum facit pro confirmatione ſnię, & eſt hic expreſſum
ꝙ ex quo nihil apparet contra ſniām pro ipſa ſemper eſt præſu-
mendum,quod dic,vt no.s̃.ca.prox.§.fi.ver. veritate.[Et eidem]
ver.iſte & ſequentes rationes ſunt ſuperficiales & non ſufficien-
tes,ſm d.n.tu dic,vt in ſe.gl.[De communi]hoc nihil operatur
ad hoc ꝙ teneat ſniā,vel non teneat,ſm.B.imò inducit pręſum-
ptionem,quia ſi non eſſet amicus non eſſet veriſimile ꝙ in eum
conſenſiſſet,ex eo ergo,quia conſenſit præſumitur amicus,& ex
quo amicus præſumitur ꝙ non grauauit, & ꝙ inique non pro-
nunciauit,ergo per conſequens appellatio nō tenuit,ar.ff. de mi-
no.præfecti.j̃.ti.j.vt debitus,& c.cum ſpeciali.§.porro, q̄uis ergo
hoc per ſe non ſufficeret,tamen adminiculum prębet,nō eſt er-
go omnino reſpuendum. C. de proba. indicia.s̃.de teſtibus,prę-
terea.§.fi.& hoc eſt quod no.s̃.ver.quia tamen,vel dic, vt se.verſi.
[Qui]ver.ſ.iudex.[Vt ſniām]&c.nec ſniā iſta nec cauſa aliquid
prodeſt

prodeſt ſecundum B.niſi commiſſa cauſa fuiſſet infra certum tē
pus decidenda.tunc enim prodeſſet,quia videretur tempus tacite
prorogare.s̃.de offic.delega.de cauſis.& cap.cum olim.j.ſecundū
B.immo,& ſi formam mandati in fauorem partis inductam nō
ſeruaſſet iudex, & per hoc videretur ipſa pars tacitè renunciare.
arg.in eo quod legitur,& notatur,s̃.de offic.deleg.gratum. & ca.
fin.quinimmo hæc cauſa, & ſuperior omnem ſuſpicionem, &
recuſationem remoueret,vt patet s̃.de cauſa poſſ cum olim.s̃.de
offi.deleg.inſinuante.in authen.de his,qui ingre.ad app.§.illud ēt
iudicauimus.ad fi.col.v.[Sententiam] verſic.[Confirmare] vbi
enim nihil obſtat non eſt confirmatio deneganda.s̃. de ele.poſt-
2 is,& s̃.eo.ea quæ.& hic Arg.† ꝙ iudex appellationis non habet,
niſi confirmare,vel infirmare.ij.q.vj.§.fi.quod dic vt no.j̃.de teſt
Raynutius.§ pen.& fi.

SVMMARIVM.

1 *Sententia licet ſub conditione ferenda non ſit,lata tamen tenet.*
2 *Sententia qua indicitur purgatio,diffinitiua eſt.*
3 *Appellari non poteſt ſecundum ll.ante diffinitiuam ſententiam.*
4 *Partes grauare in iudicis poteſtate non eſt.*
5 *Appellatio ſtatuta eſt ad retractandam Iudicis iniquitatem.*
6 *Præſcriptio inducta ab homine ſtatim currit recepta litera.*
7 *Cauſa propter quam ab executore licet appellare.*
8 *Modus excedi,quibus modis dicitur.*

CAP. VX.

QVod ad conſultationem. & j̃. Po-
ne, ꝙ clericus quidam conuentus fuit actione furti
non manifeſti & tandem condemnatur in duplum
ſoluendum vſque ad.xx.dies.niſi interim ſe purgaret,& ipſe ſpō-
te recepit terminum aſſignatum,ita tamen ꝙ deliberaret vtrum
ſibi appellare expediret,iſte clericus ad diem. ſ.xx. veniens appel-
lat, cauſam non exprimens appellandi,hic primo quęritur vtrū
valeat appellatio.reſpon.ꝙ non.& quare non.Secundo quęritur
vtrum poſſit iuſtę conqueri de artatione temporis quadrimeſtri.
rn̄detur,ꝙ non,& quare non.Tertio quęritur vtrum ab executio
ne valeat appellari? Reſpon.ꝙ non,niſi modus executionis cano
nicus excedatur. hanc poſitionem caſus teneas quicquid alii di-
cant.[Clerici] actione furti non manifeſti conuenti,& in duplū
condemnati,&c.vt s̃.poſui.in caſu. [Qui.] ſ. clericus. [Purgatio-
nem] in quæſtione ciuili,in qua præſumptione faciēte pro acto
re,niſi reus delato ſibi iuramento Innocentiam ſuam purgaue-
rit,iurando ſe non debere,quod ab eo petitur, condemnatur ſm
d.n.& ſm hoc expone purgationem.i.probationem ſuæ Innocē-
tiæ s̃.de iureiuran.c.fi.ſm Goff.Vel poteſt intelligi, ꝙ hic ageba-
tur ciuiliter de crimine puta furti,vel vi.bo.rap.ſ.ad conſequen-
dum duplum,vel quadruplum,vel agebatur in modum inquiſi-
tionis ſm.d.n. [Indictam ſibi] & in aliqua quantitate pecuniæ
condemnato ſm quoſdam qui ponunt ꝙ agebatur de crimine
ex parte vna.& de pecunia ex parte altera. Nos contra,vt ſequi-
tur.[Per ſententiam.] q.d.fuit lata ſententia. condemno te ad x.
ſoluenda.Titio vſque ad xx.dies.aut ad iurandum, ꝙ nihil debes
ei.ſi.ff.de re iud.miles.§.j.ſm Gof.Immo ſui condemnatus in du
1 plum ſoluendum vſque ad xx.dies,niſi interim ſe purgaret,†quā
uis enim ſententia ſub conditione ferenda non ſit,lata tamen te
net,& infra tempus legitimum a tempore ſententiæ numeran-
dum appellandum eſt ij.q.vj.biduum.ff.quando ap.ſit.l.i. Vel po
teſt intelligi ꝙ condemnatus fuit alternatiuæ.vt ſi.x.ſolueret. vel
de crimine furti cum manu tertia interim ſe purgaret. argu.j̃.de
contrahen.empt.c.penul.j̃.de Symo.de hoc. & ca.inſinuatum.j̃.
de purga.c.cum.P.D.tamen.n.no.hic ꝙ duæ fuerunt ſententiæ,
vna interlocutoria.ſ.ꝙ purgaret ſe infra.xx.dies. alia diffinitiua.ſ.
ꝙ niſi purgaret ſe,eccleſia priuabatur, & a neutra iſtarum ſenten
tiarum appellauit,quia ſi appellaſſet a diffinitiua non præiudica-
ret ſibi interlocutoria,vt no.infra.§.j.reſpon.j. ſuper verbo iudica
tæ,ſed ſuper neutra appellauit, & ideo ſine contradictione man-
2 datur ſententia executioni. Vel dic, quod † ſententia qua indici-
tur purgatio diffinitiua eſt.j̃.de purga.cap.quotiens.ſecundum d.
noſtrum.[Et ad ipſius] ſcilicet purgationis.[Facta contradictio-
ne] hoc ſaluo ꝙ deliberare debuit vtrum ſibi expediret appella-
re.vt s̃.in caſu.[Recipiens] ſi nolebat vitare quadrupli ſolutionē
quaſi per hoc videatur renunciaſſe appellationi.ſupra de offic.de
le.gratum. & in alijs concor.ſigna.infra.§.j.ver. cum per hæc ſu-
per hoc videatur.in prin. fatetur tamen. dominus no. ꝙ appella
tioni factæ videtur renunciare,ſed non faciendæ.[Ad diem]ver.
ſ.viceſimum.[Cauſam.] quā neceſſe habet exprimere ante ſen-
tentiam.j̃.de app.vt debitus. poſt ſententiam autem diffinitiuam
hoc non liceret.ff.de mino.præfecti.ij.quæſt.vj.ca.anteriorum.§.
forma.C.de peda.iud l.placet.ij.hic autem ſententia non fuit dif
finitiua,ſed interlocutoria ſuper purgatione indicenda. ſi enim
fuiſſet diffinitiua,de crimine eſſet condemnatus,vel abſolutus,&
ita habes hic. ar.ꝙ a ſententia interlocutoria non licet appellare,
niſi grauamine aſſignato,quod verum eſt,vt patet in eo,quod le.
& no.extra.d.n.de ap.cordi.li.vj. aliter autem vr̄ notari.j̃.e.§.j.rn̄.
j.ſuper verbo iudicate.ſecundum d.n.[Non exprimens] ſubaudi
maxime,vt j̃.§.j.in fi. nam & ſi cauſam exprimeret non valeret
appellatio,cum iam decendium ſit lapſum,vt j̃.ſequitur,ſed & ſi
lapſum non eſſet decendium appellari poſſet a diffinitiua ſenten
tia.& ſine cauſa,ff.de mino.præfecti.ij.q.vj.§.ea forma.c.anterio
rum,quod dic vt plene no.extra d.n.de ap.cordi.§.his quę. & §.j.
lib. vj. Illud autem verum eſt,ꝙ iuramentum neceſſarium iuſta
de cauſa recuſari poteſt,vt s̃.de iurerā.c.ij.in prin. [Nec ſit locus]
ver.[Purgationi &]pro aut,ff.de ver.ſi.ſæpe.[Et executioni ſentē-
tiæ a cuius]ſ.ſententiæ,in qua fuit condemnatus in duplum ſol-
uendum vſq; ad xx.dies niſi interim ſe purgaret,vt s̃.in caſu.[Pro
latione]No decendium infra quod appellandum eſt, non a die
purgationis præfixo,ſed a die interlocutoriæ computandum ſe-
cundum d.n.[Vltra decendium]infra quod appellandum eſt,vt
j̃.ſequitur.Et notabis hic ꝙ iſtud decendium a die latæ ſententiæ
computatur,& non a die termini aſſignati,vel conditionis extan
tis.ſ.ii.q.vj.biduum.in princ.ſecus eſt in alijs pręſcriptionibus vbi
non currit tempus niſi a die extantis conditionis, ff.quando act.
de pec.eſt an.l.j.§.annus.C.de præſcri.xxx.an.cum notiſſimi.§.il-
lud.& eſt ratio diuerſitatis,quia lata ſententia contra aliquem ēt
ſub conditione ſtatim ex prolatione ipſius ſententiæ grauatur,vn
de & ſtatim poteſt proſequi appellationem ſuam etiam ante cō
ditionem extantem,multo fortius ergo poterit appellare,cum
& ſtatim probata ſententia hæc præſcriptio x.dierum currere in
cipiat.Secus autem eſt in aliis pręſcriptionibus, quæ non inci-
piunt currere ante diem conditionis extantis, nec ante lædunt.
nec ex eis agi poteſt,nec promiſſor reperiri poteſt in mora.ſecun
dum d.n.¶ Taliter diximus.]ii.pars [Reſpondendum]hic ſolui-
tur prima quæſtio.[Tranſeat]quod dic,vt legitur & no.s̃.e. cūm
inter vos.§.fi.[Iudicate]Sed pone ꝙ Petrus in aliqua cā conuen-
tus excepit de pacto de nō petendo, vel de præſcriptione vel aliis
conſimilibus,lata eſt interlocutoria contra ipſum ꝙ non eſt ſua
exceptio admittenda,a qua non appellauit,ſubſequenter per dif-
finitiuam ſententiam condemnatur, & ab hac ſententia appel-
lat.modo quæritur in cauſa appellationis poſſit repetere eaſdem
exceptiones quę in prima cauſa fuerant reprobatę per interlocu
toriam a qua non extitit appellatum. Ad hoc dixerunt quidam
diſtinguendo vtrum a tempore interlocutorię fluxerit decendiū
vel non fluxit non poteſt eas repetere,ſi nō fluxit poteſt, quia ap-
pellatio a diffinitiua in hoc caſu interpoſita non ſolum releuat
in principali negotio,ſed & interlocutoria,& ſuper vtraq; ſenten-
tia intelligitur appellatum.Sed contra videtur, ſ.ꝙ nunquam ap-
pellatio emiſſa extenditur ad interlocutoriam, nam & alio mo-
do appellatur a diffinitiua.ſ.nulla cauſa expreſſa, vnde apud acta
ſufficit ꝙ dicat appello,ff.de ap.l.ij.& l.a ſententia.§.fi. & alio mo
do eſt ab interlocutoria appellandum.ſ.cauſa expreſſa, vt s̃.præ-
miſi.item ſi in diffinitiua contineantur plures articuli poteſt ap-
pellare in vno,& in alio nō, imo videtur ꝙ poteſt appellare a dif
finitiua,& non ab interlocutoria,quam & hoc ipſo videtur rati-
ficaſſe,quia ab ea non appellauit. Alii autem aliter ſentiunt, vt
nobis videtur melius,ſcilicet quod ex quo a diffinitiua eſt appel
tum omnes exceptiones tam in prima cauſa omiſſas, quam nō
admiſſas quantumcunque interlocutum ſit,quantumcunque a
tempore interlocutoriæ fluxerit decendium, nihilominus eaſ-
dem in cauſa appellationis repetere & proponere poteſt, & vide-
tur hoc ſatis expreſſum,ff.de appella.l.j.reſpon.j.& §.j. & §.fi.& l.
ij.& iij.ff.quando appellā.ſit.l.j.& argumen.C.de iureiuran.gene-
raliter.§.ſin autem.nam totum negotium vnum ſtructum eſt in
quo læſus eſt,& in quo appellatum eſt,ff de minori.l.iij.§.j. ad fi.
Ad rationes autem contrarias. Reſpon. ꝙ directe nō admittitur
ad dicendum contra interlocutoriam, quæ in rem tranſijt iudi-
catam. Sed ex quo admittitur ad dicēdum ſuper principali vel
contra diffinitiuam quod eſt maius, per conſequens eſt contra
interlocutoriam admittendus quod minus eſt, & quia vęritas
ſemper eſt iuuanda,nec in probationibus reſtringenda, fatemur
tamen, quod ſi talis eſſet interlocutoria quæ non prodeſſet in
principali,vt ſi quis condemnatus eſſet in expenſis,& non appel-
laſſet,tunc per appellationem omiſſam a diffinitiua non iuuare-
tur ſuper expenſis,quia proſecutio expēſarum nihil facit ad prin
cipale,immo & poſſet proſequi appellationem ſuper interlocu-
toria expenſarum,& nihilominus cauſam agere ſuper principa-
li,& ſi ab eo non eſſet appellatum, j̃. de app. ſuper eo.j. Sed dices
certum eſt quod ex quo ab interlocutoria appellatum non fuit
in rem iudicatam tranſit ergo de cætero ad idem agi non poteſt
nec de eo excipi,ff.de excep.rei iudi.cum quæritur.& l.ſe.& argu.
ff.quibus cauſis maio.necnon.§.exemplo reciſſoriæ.Reſpon. ve-
rum eſt quod tranſijt in rem iudicatam quantum ad hoc quod
vlterius ſuper illa exceptione appellari non poſſit,ſed non tranſit
quantum ad iudicem, & ideo iudex appellationis poteſt dare
licentiam repetendi eaſdem exceptiones, nec mirum, quia &
iudex qui in principali hanc interlocutoriam dedit hoc idem
facere poſſet,nam quod iuſſit &c. ff.eodem titu. quod iuſſit. ad
idem j̃.de appel.cum ceſſante,j̃. de accuſatio. qualiter.j.ſupra de

reſti.ſpo.audita.§.fi.ver.pen.vbi mandatur iudici ꝙ ſi quid iniuſte fecit illud debeat reuocare,quinimo & arbiter hanc poteſtatem habet,ff.de arbit.quia arbitris,& l.præce.ante fi. Vel dic,ꝙ interlocutoria nunquam tranſit in rem iudicatam. Nec obſtat decret. iſta,quia hic non fuit lata interlocutoria ſed diffinitiua tantum, & eodem modo reſpondendum eſt ad decre.s̄.de elec.cum dilectus.rñ.j.§.fi.quia & ibi proceſſum fuit ad cõfirmationem electi. quam confirmationem conſtat vim ſententiæ diffinitiuæ obtinere,ſed nec hic nec ibi proſequebatur aliquis appellationem, hic enim non proſequebatur appellationem a diffinitiua,nec proſequi poterat,quia ab ea non fuerat infra decennium appellatum, in decre.autem cum dilectus,nullo modo appellauit ſecundum d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius gl.Sed non rñdet decr.quæ expreſſe probat ꝙ interlocutoria non habens vim diffinitiuę ſententiæ tranſit in rem iudicatam , niſi ab ea infra x.dies fuerit appellatum.quod dic,vt le.& no.s̄.de teſtib.ſignificauerunt.§.j Sed & vt veritatem omnium ſupradictorum breuiter comprehendas,dicas ꝙ in quęſtione præmiſſa opinio priorum verior eſt ſecundum canones.opinio vero ſecundorum verior eſt ſecun-
2 dum ll.†Et eſt ratio diuerſitatis, quia ſecundum leges ante diffinitiuam ſententiam regulariter appellari non poteſt. & ideo in cauſa appellationis a diffinitiua emiſſæ veniunt omnia grauamina in priori cauſa illata , nec aliquis actus prioris iudicij in rem tranſit iudicatam,cum nec ab eo ab aliquo grauamine potuerit appellari , vnde & nihil imputari poteſt grauato qui & releuari debet per iudicem ad quem appellatum eſt a grauaminibus. ne
4 grauare†partes ſit in alicuius iudicis poteſtate,arg.s̄ de excep.cũ inter priorem.§.j.& j̄.de app.cum ſpeciali.§.porro. Et ſic patet ꝙ ſm leges iudex appellationis interlocutorias iniuſtas & omnia alia grauamina reuocabit ſicut dicunt ſecundi, & leges pro ipſis inductę,ſm canones vero poteſt a qualibet interlocutoria appellari.& ideo tranſit interlocutoria in rem iudicatam,& imputet ſibi qui infra x.dies ſicut potuit noluit appellare. j̄.de ap. ſuper eo. ij.rñ.j.ideoq; ſecundum canones quãtumcunq; a diffinitiua ſententia appellet,nihilominus tñ quantum ad partes firma manet interlocutoria prioris cauſæ a qua non fuit infra decendium appellatum,ſicut dixerunt primi.& de hoc plenius no. in ſumma. eo.ti.ſub rubrica de ſententia.§.qualiter proferri debeat ſub.§. his eſt ordo iudiciorum ſolitus ab illo ver.veruntamen ſi appelletur vſque in fi.Quantum ad partes vero ideo dixi , quia certum eſt ꝙ iudex ex officio poteſt ipſam interlocutoriam & ſi ab ea appella
a tum non fuerit ex officio reuocare, [a] quod dic vt no.s̄.e.gl.ver.reſpondetur.& ſequentibus,ſic & alias poteſt iudex interrogare ex officio. quod tamen non deberet facere ad inſtantiam partis,vt patet in eo quod legitur & notatur.s̄.de teſtib. per tuas. & c.cum clamor.Et dic. [Iudicate] ſubaudi is condemnatus.[Qui.] &c. [Quia procurationis.]ver.[Infra id temporis.] ſ. decem dierum ſi igitur infra hoc tempus appellauerit quis & interim ſententia executioni mandata fuerit totum eſt reuocandum ac ſi poſt appellationem attenta fuiſſet , quia in rem non tranſit iudicatam interim,vt hic,& ar.s̄.eo.cum inter vos.§.adiecit.ver. fi.s̄.de elec. cum dilectus.§.fi.C.de ap.l.iij.ff.de ver.ſig,ſi qua pœna,ff.de iniuſto rup.& irrito teſt.l.ſi quis exhæredato.§.hi aũt.ff.nihil inno.pẽ. ap.l.vnica.rñ.j.& §.j.ff.de pę.l.ij.§.fi.ff de tranſac.poſt rem.ff.de cõdi.indeb.eleganter.§.j.[Cum per hoc]ver.l.ꝙ nõ appellauit.[Videatur]i.præſumatur,non ſolum quia nõ appellauit,ſed quia terminum ad faciẽdã ſolutionem recepit, niſi interim ſe purgaret. ar.s̄.de of.dele.gratum.& s̄.de teſti.cũ veniſſent.C.e.ti.ad ſolutionẽ.C.de iure do.impe.l.ij.ff.de pac.tale.§.j.& ij.q.vj.§. biduum. in fi.Nec ob.ꝙ dixit ſe velle deliberare vtrum appellaret , vt s̄. poſui in caſu,quia ſic deliberare debuit,vt j̄.tps ſuũ.ſ.j̄.x.dies appellaret. Quid ſi hoc non fuit dictum?Nihilominus infra x.dies potuit appellare quamuis terminum recepiſſet contradicens ſiue inuitus non obſtantibus iuribus ſuprainductis.s̄.de of.deleg.gratum.per quæ vr̄ tacite renunciaſſe ex quo terminum recepit,quia illud verum eſt de omnino voluntaria receptione.ſecus in neceſſaria,de qua hic loquitur,vt ff.de ver.ob.inter ſtipulantem.§.j. ff.qui ſatiſda.cog.ſi fideiuſſor.§.ſi neceſſaria.Nec obſtat quod hic dicit. ver. ſequens ſponte recepit,quia ius non ita ſubuenit in renunciatione quadrimeſtri temporis quod ſtatutum eſt ad vitandam par-
5 tis incommoditatem , ſicut in appellatione quæ† ſtatuta eſt ad retractandam dicti iudicis iniquitatem,ff.de mino.præfecti j̄. de ap.cum ſpeciali.§.porro.& ad hoc facit quod legitur & not.s̄. de exce.ſignificauerunt.§.j.ver.j.Eſt & alia ratio,quia certior eſt his cui breuior terminus aſſignatur, vtrum ſoluere valeat quod ex officio tantum ſuo pendet,s̄.de reſcrip.ab excommunicato,quam condemnatus prius grauatus vtrum tutum ſibi ſit appellare qđ pendet potiſſime ex conſilio peritorum,arg.C.de inge.& manu. ſi auiam.j̄.de appell.vt debitus [Præſertim.]i.maxime ,nam idẽ eſſet & ſi cauſam redderet,quod dic,vt no.s̄.e.rñ.j.& verſic. & ad idem. ¶Sed nec executionem.]iii. pars.in qua ſoluitur ſecunda quæſtio & tertia,hic enim ſoluit ſecundum vt ſequitur.[Ipſius]ſ. de purgatione præſtanda,vel ꝙ priuetur eccleſia ſm do.n.vel dic vt in ſe,interli [Sententiæ]de' duplo reſtituendo,vt s̄.in caſu.[Iõ] ſ.quia minus quam quadrimeſtre tunc fuit aſſignatum ad ſolutionem faciendam,ſ.xx.dies,vt s̄.dixit,vnde videbatur ꝙ eſſet retractãda executio vſq; ad quatuor menſes,ſed non obſtat.[Nam licet ad hoc agendum,]&c.ſ.ad executiones ſentẽtiarum. [Quadrimeſtre]poteſt dici ꝙ ſicut in perſonalibus,ſic & forte in priuatione eccleſiæ ſi non purget ſe tempus neceſſarium ſit quadrimeſtre,alij tñ contradicunt & repete quod no.s̄.de of.dele.quęrenti, ſm d.n.[Quod id]verſi.ſubaudi tñ [Arctari poteſt]Hic reprobatur ſententia dominorum dicentium ꝙ ſi minus quadrimeſtri tempore aſſignet iudex condemnato ad ſoluendum tenet condemnatio,ſed nihilominus habebit condemnatus tempus quadrimeſtre,ar.ff.de re iud.l.iiii.§.ſi quis condemnatus.Tu vero dic vt in ſe.gl.ſecundum d.n.[Nonnunquam.]ſ.iuſta cauſa exigente,& ſic intelligitur.ff.e.ti.l.ii.alias autem ſi cauſa non exprimatur & contradicat pars,vel non ſponte recipiat ſuppletur per l.qđ eſt minus datum per iudicem,& ſic intelligitur,ff.e.l.iiij.§.ſi quis, & ver,præced.quod ſi ſponte recipiat ſibi imputet,vt j̄.e.verſi.j.& ſm hoc intelligas dictas l. [Prorogari.] Quid ſi mandetur alicui ꝙ infra menſem decidat cauſam reus propter contumaciã ſuã excommunicetur & elapſo menſe veniat & petat ſe abſolui,nũquid delegatus ipſum abſoluet?Ita videtur,ar.s̄.de of.deleg.querelam.Itẽ præſcriptio non currit niſi contra negligentes,ſed actor non negligit,ergo præſcriptio ei non currit,j̄.de conceſ.præb.qa diuerſitatem.s̄.de reſcri.vigilanti.& ſi non currit actori per conſequens nec reo,ar.C.de temp.re.in inte.petendæ.s̄.de mut.petit. ca.ij.s̄.de excep.cum inter priorem.§.j.ad fi. Sed contra,quia hic non eſt lata dif.ſententia,in quo caſu loquitur quærenti,& iudex omnino priuatus factus eſt dicto mẽſe elapſo,ita ꝙ nec de principali poteſt amplius cognoſcere,vt le.& no.j̄.de of.dele. de cauſis.rñ.j.& j̄.de app.ſuper eo.ij.§.fi.Item ſi hoc eſſet in poteſtate rei eſſet apoſtolico mandato eludere contra iura.s̄.de poſtula.præla. bonę.ij.§.nec nocebat.s̄.de ali.iudi.mu. cauſa fac.c.j.& ex delicto contumaciæ ſuę commodum reportaret contra iura. j̄. de don. inter virum & vxo.& ſi neceſſe.cum ſuis concor.& actor puniretur ſine culpa ſua contra iura.j̄.de is quæ fi.a ma.par.ca.quæſiuit. Nec obſtat ꝙ præſcriptio non currit niſi contra negligentes,quia illud de præſcriptione per l.inducta intelligitur.s̄.de elec.c.fi.por-
6 ro.†præſcriptio inducta ab homine ſtatim currit recepta litera. j̄.de appel.ſuper eo.ii.in fi.& inducta ẽt a conſuetudine.ar.s̄.de reſti.in inte.conſtitutus.& in his quæ ibi no.currat ergo ad Papam ar.s̄.de of.or.paſtoralis.§.pc.& condemnetur in expenſis, & ad intereſſe.ar.ff.de ar.ſi quis rem.s̄.de reſcri.cęterum.& c.fi.ſi tñ veniret j̄. menſem & vellet prorogare tp̄s quod ob contumaciam ſuam fruſtratorie fluxit, & de expenſis & intereſſe actoris ſatisfaceret,poſſet abſolui.s̄.de of.dele.paſtoral.ĩ fi.nec aliter deberet abſolui inuito actore,quia nec aliter vera penitentia eſſet.xiiii.q.vj. ſi res.j̄.de vſu.cum tu.§ j.[Et qui]ver.& dic.[Et]ſi etiam ſine cauſa arctatum ſit,tñ.[Qui ab initio]&c.[Sponte]ſecus ſi ꝯdixit,vel inuitus recepit,quia iudiciũ redditur in ĩuitum,ff.de ver.ob.inter ſtipulãtẽ.§.j.[Recepit]i.recepiſſe vr̄,ex quo ſibi præfigebatur nec appellabat quantumcunq; etiam ꝯdiceret,quia non ſufficeret ꝯdicere ſine appłone ſm d.n.[Videatur]i,præſumatur,vt patet in cõcor.ſigna.s̄.e.§.j.ĩ fi [Amplius.]i.maioris tp̄is quo ad executionẽ interlocutoriæ faciendam ſm d.n.[Vnde talis.]verſi.hic ſoluitur tertia qõ.[Appellãs] ab executore, quia ab ipſo nõ appellatur rr̄ vt hic,& C.quorum ap.non reci.ab executore.ij.q.vi.§. ſunt quorum.ver.ab executore,quod eſt verum de mero, ſecus de mixto, quod dic,vt plene le.& no.in ſe.gl. & s̄.e.de cætero.& s̄.de of. del. paſtoralis.§.quia vero , ſed & a mero cauſaliter appellatur,vnde & hic ſequitur.[Niſi forte]&c.[Eum.]ſ.condẽnatũ ꝯ quẽ fit exe
7 cutio[Modus executionis]ab executore†igitur appellari nõ põt niſi rõne ĩiuſtę interpretationis.ff.de ap.ab executore.vel niſi modũ executionis excedat,vt hic,& C.quorũ ap.nõ reci.ab executo
8 re.†Modũ aũt dr̄ excedere ſi ꝯ formã iuris ſñiam exequatur,puta in perſonali actione citra quadrimeſtre tp̄s per illũ q executionẽ cõmiſit non artatũ ex cã,vnde ſuppletur a l.ff. de re iudi.l. iiij. §.ſi quis condẽnatus,niſi & condemnatus breuiorẽ terminũ acceptaſſet,vt s̄.ver.præced.Formã ẽt iuris excedit ſi primo pueniat ad mobilia quam ad immobilia,vel primo ad immobilia quam ad mobilia,ff.eodem tit. a diuo Pio.ſed & modum excedit ſi formam in executione ſibi commiſſam per committentem appoſitam tranſgrediatur,ff.man.diligenter.s̄.de reſcrip.cum dilecta. §.fi.Item modum excedit ſi per teſtes iudicis aſſumit.C.de execu. rei iudi.ſed vt proponis,quod dic vt not.s̄.eod. de cætero. Adhuc ſecundum quoſdam modum excedit ſi exceptionem legitimã non admittit , & dicitur exceptio legitima in hoc caſu , illa per quam apparet ſententiam nullam, puta quia dicitur lata lite nõ conte s̄.de litis conte.c.vnico. vel perempta , vt ſi dicatur ſatisfactum vel trãſactum,ff.eodẽ.ti.l.iiij.§. ex conuentione.ff.de in ius vocan

ADDITIO.

a ¶Reuocare.De hac reuocatione interlocutoriæ vide bo.tex.& bo.glo.in c.ſi a iudice.de ap.lib.6.

vocan.neq;.quia bona fides &c.ff.de reg.iu.bona fides. Vel illam quæ in iure expreſſa eſt de quibus ponuntur & notantur nouem exempla.extra d.n.de excep.pia.§.penul potes addere & decimã.C. quando contra iam beneficia um opponitur crimen cum infamia ad executionem impediendam.quod dic vt no.j̄.de.accuſa. accedens.§.fi.ſed & vndecimam quando dicit condemnatus ſententiam non valere , pro eo quod quando lata fuit infirmitate vel alia iuſta de cauſa impeditus nõ potuit venire.ff.de iud.ſi prætor.§. Marcellus, alias eſt lex.ſi per dolũ ad fi. Et hæc regula tradi poteſt ꝙ vbicunque dicitur ſententia nulla & proponitur cauſa iuſta quare,ſummatim debet examinare executor negotium.& ſi reperiat ꝙ malicioſe proponatur nihilominus exequatur.& ſic intelligi ur.C.de fal.l.ij.licet ſuperior quandoque in hoc caſu prouideat.s̄.de reſti.in integ.ſuborta ſi vero reperiat, ꝙ bona fide proponatur nunquam debet ſententiam executioni mandare ſed referre negotium.& ſic poteſt intelligi quod legitur & no.s̄.e. de cętero.vt ſi dicatur venalis ſententia. C. quando prouo. non eſt ne.venales.vel iudicem corruptum fuiſſe.C.de pęn. iudic. qui ma.iudi.l.j.Secus ſi precibus.& ſic intelligunt Doctores.ff.ad Trebel.ſeruo inuito.§.cum prætor.Item ſecus vbi procurator etiam pecunia corruptus dicitur hic enim tenet ſententia.& ſi per exceptionem doli elidatur,vt patet ff.de excepti.doli. ſi procurator.& idem eſt vbicunque proponitur quid propter quod eſſet ſententia annullãda,hic enim & ſi poſſit negotium referre ſi velit, non tamen tenetur,cum & ſententia debeat exequi quamuis ſciat iniuſtam.i.contra ius litigatoris latam quod dic vt le.& no.s̄.de of. deleg.ſi quando.& c.paſtoralis.§.quia vero.in his igitur caſibus ſi vellet exceptionem admittere poſſet appellare is pro quo lata eſt ſententia cum partes iudicis aſſumeret,quod non eſt faciendum vt no.s̄.e.gl ver. item modum excedit.Sed ſecundum alios exceptio illa dicitur legitima quæ iuriſdictionem afficit , vt ſi dicatur commiſſionem factam per falſas literas. non alia.j̄. de crimine falſi.c.ij.Attamen dixit ꝙ ſi ſit executor.ab alio quam principe, exceptionem tenetur admittere. Vbi autem princeps in præſentia partium cauſam examinauit & diffiniuit non tenetur executor ſuus admittere exceptionem.& idem eſt de executore delegati ſui s̄.de offi.deleg.ſi quando.Quod ſi ſententia ab alio lata ſit.& papa mandat ꝙ executioni mandetur ſicut iuſte lata eſt , hic cũ mixtus ſit executor exceptionem legitimam tenetur admittere. & hanc opi.recitauit d.n.s̄.e.de cætero.vt ibi no.& adde qđ no.de hac materia.ſecundũ d.n.s̄.de offi.deleg.cum in iure. Alii dicũt (& forte melius);ꝙ ſiue ſententia ſit nulla, ſiue annullãdã.de hoc nihil ad executorem coram quo non eſt proponenda exceptio, ſed coram iudice.s̄.de offi. dele. ſuper quæſtionum articulus.§.j. Poteſt tamen ſi vult differre, & ſuperiori referre propoſita.s̄.e.de cætero.j̄.de cri.fal.c.ij.ſed nullo iure cogitur.& ſic habet locum, ff.de iudi.non quicquid.Nec obſtat ſi dicas ergo in poteſtate executoris eſt ſententiam iniuſtam vel nullam exequi.Re põ.enim, imputet ſibi ille qui non obiicit coram ſuperiore committente quod poteſt & non vult,ſed coram executore quod vult ſed non poteſt,ar.s̄.de of.del.cum ſuper abbatia.Procedat igitur executor ſecure quantumcunq; appelletur niſi forſan liquido conſtet.i. p confeſſionem partium de iuſta exceptione propoſita.tunc enim modum excederet ſi exequeretur.vnde non poſſet appellari , vt hic.& ſic etiam poſſet intelligi.ff.de iud.ſi prætor.§.Marcellus.al's incipit lex.ſi per dolum.Vel.ibi loquitur quando nõ proponitur coram executore,ſed coram iudice,qui & tanquam iudex exceptionem poteſt examinare & probationes recipere. & hoc videtur ipſa litera ſonare.Sed non intelligenti hoc ſonat.ibi enim loquitur de iudice.i.mero executore qui non habet ſe intromittere de ſententia,vt dicit lex ſi prætor in fi.cui continuatur ſequentia.& idem prior intellectus verior eſt.Nec placet quod ibi nota. per Doctores ꝙ fuit liquido probatum per teſtes qui ſententiæ interfuerunt.quia & ſi talis habeat iuriſdictionem contra rebelles. vt s̄.de offi.dele.ex literis.nullam tamen habet quo ad indaginẽ contentioſam iudicialem.C.de execu.rei iud.ſi vt proponis. Nec obſtat extra d.n.de excep.pia.§.pe.lib.vj.quia ibi loquitur quando proponitur excommunicatio coram iudice qui ſententiam tulit,& qui ipſam vult executioni mandare,vt patet ex præcedenti.§.cui ille continuatur.Et quamuis hæc materia no.ſit.s̄.de off. dele.paſtoralis.§.quia vero.& in ſumma.e.ti.& extra d.n.de exce. pia.§.pe.tamen quia poſtquam fecimus illas gl.hanc materiam & de facto.& de iure examinauimus plenius ipſam in hoc loco ſic diximus proponendam.Sciendum eſt itaq; ꝙ alius eſt iudex, alius executor.ſed & executorum alius eſt mixtus,alius conſeruatorius, alius poteſt dici referendarius.ſ.ad aliquem certum articulum audiendum,vel expediendum vi alicuius iuriſdictionis cõmiſſione datus. alius nunciator ſiue executor ſimplex nudus. alius executor late ſententiæ merus & purus.De his igitur quæro vtrum legitimas exceptiones coram ſe propoſitas teneantur admittere,& ſi non admitant vtrum poſſit propter hoc ab eis appellari.Dicimus igitur quod ſi ſit iudex & exceptiones legitimas debet admittere,& poteſt interloqui ſuper ipſis . & ſi non admiſerit poteſt ab eo merito appellari,vt patet in eo quod legitur & nota. j̄.de app.vt debitus. & c.cum cauſam.§.fi.& ver.interpoſita rñ.j.& §.j.Quod ſi ſit executor mixtus idem dicimus per omnia quantumcunq; ei præciſe ſcribatur.s̄.de offi.dele. ex parte ij. & ſic poteſt intelligi.C.de preci.impera.off.& ſi non cognitio.canon. al's. §.xxxv. q.ii.& ſi non cognitio.Si vero ſit conſeruatorius & ſciat vel credat notorium exceſſum nullam exceptionem admittat, niſi forſan excommunicationis,ar.xi.q.iij.cum excommunicato.& c.ſe.& extra.d.n.de excep.pia.§.pe.lib.vi vel niſi forſan dicat delinquens ꝙ iuſte hoc fecit & defendendo ſe vel ſua in caſu licito & ſibi conceſſo a iure vel priuilegio.nam ex quo aliquid proponitur coram tali quod non poteſt ſine contentioſa iuriſdictionis indagine expediri,omnino abſtinere debet & admittere quãlibet exceptionem legitimam.alioquin iuſte appellabitur ab eodem,quod dic,vt plene legitur & no. d.n.de off.deleg.ſtatuimus. Si autem ſit referendarius procedat in articulo ſibi commiſſo. & ſi aliqua opponuntur audiat,non tamen interloquatur,ſed dubia ſuperiori referat, alioquin ſi opponerentur talia per quæ proceſſus articuli ſibi commiſſi impediretur appellari poſſet.ſi procederet,quia modum excederet , ſed talis recuſari poteſt tanquã ſuſpectus niſi de aſſenſu partiũ fuerit datus,ſic intelligitur quod legitur.& no.s̄.de offi.dele.ſuper quæſtionum articulis.§.j.& §.verum.Vbi vero ſimplex eſt & nudus.puta ad aliquem citandum, vel pignorandum.vel aliquem ſuſpendendum miſſus. talis nec exceptiones habet admittere.nec aliquid oppoſitum examinare, eſt enim quaſi pica.& ſic intellige.s̄.de offi.dele.paſtoralis.§.j.ff.de rebus eorum.qui ſub tu.ſunt magis puto.§ ne Titulorenus. Inſtit. de ſuſpec.tu.§.ſi quis tutor.ff.de off.præfec.vr.l.j.§.penul.ſi.diſtin. aliquantos.xxiij.q.v.miles.& c.præcedẽ. & ſequentibus.& talibus omnino parendum eſt,non contumaciter reſiſtendum,vt in eiſdem.c.quod intelligas quando conſtat ipſos eſſe certos nuncios & de forma mãdati ſibi data ab illo qui dare poteſt,alioquin eis reſiſti poteſt.C.de iure fiſci.prohibitum.lib.x.Verum ſi ſit executor ſententiæ latæ merus & purus talis recuſari non poteſt, quod dic.vt no.j̄.de ap.nouit.ſed tali executore &c.vt s̄.e.gl.a prin. vſq; ad ver.& quamuis.Conſiliũ aũt eſt ꝙ quatumcunq; proponetur exceptio falſi vel doli,vel ſimilis per quam appareret ſi de ipſa cõſtaret nullum retro fuiſſe iudicium,vel grande præiudicium parari condemnato cui nullũ aliud reſtat forſan remedium ſummarie examinet.ff.eo.ti.a diuo Pio.§.ſi rerum.ff.de lib.agno.ſi qs ali.a liberis.§.ſi vel parens.& ſi examinatione facta videatur ſibi ꝙ malicioſe proponatur negotiũ exequatur.ſi vero videatur ei ꝙ bona fide ſuſpedat executionem, & partes ad ſuperiorẽ remittat s̄.e.de cætero.& idem faciat ſemper in dubio vt tñ caueat ꝙ non dicat ſe dubitare vbi non eſt dubitandum,vt s̄.de reſcri. cum contingat.§.pe.[Canonicus.]i.legitimus,puta ꝯdẽnatus eſt qs in pecunia habens multa bona mobilia.& ſe mouentia,& immobilia & noĩa,executor primo recurrit ad noĩa vel ad immobilia q̃ ad mobilia. hic ergo legalis ordo peruertitur.quia primo dẽt ſatisfieri de mobilibus.ſecundo de immobilibus.vltimo vero ad noĩa puenitur.ff.e.ti.a diuo Pio.ideoq; appellari põt quia ille modus nõ ſeruatur vel loquitur de illo modo canonico.de quo le.s̄.vt lĩ.nõ conte.tuæ vel de illo de quo habes.s̄.de of.ord.irrefragabili.§.j.vel quia non ſeruatur forma mandati,quod eſt contra canones, vt le.& no.s̄.de reſcirp.cum dilecta.§.fi.s̄.de offi.deleg.prudentiam. rñ.j.vnde etiam appellatur in hoc caſu,s̄.de of.dele.ſuper quæſtionum.§.nos autem.& §.verum.vel quia alias ſententia quæ nulla eſt executioni mandatur,vt in præced.& ſequen.gl.[Excedatur] ergo aliud facit quam mandatum ſit,vt patet ff.mandati.diligenter.rñ.j.Sed obiicitur.aut enim facit id & ſecundum quod mandatum eſt,& ſic non excedit,aut contra id quod mandatum eſt, & ſic nihil agitur.s̄.de of.leg.venerabili.ergo per conſequens appellari non poteſt,quia a ſententia quę nulla eſt,non appellatur. s̄.e.c.j.Rñ.& ſi ſequatur id quod mandatum eſt,tamen mandatũ poſſet eſſe iniuſtum,vel nullum,vel ſurreptum.& ideo appellari poſſet,ſed ſi dicamus qa ſñia tali non ſit neceſſe appellari.eſt tñ quãdoque vtile ne condemnatus de facto grauetur,nam & de facto poſſet fieri executio,arg.opp.ff.de mino.l.vj.vnde & a ſententia quæ nulla eſt appellatur,j̄.c.j.ſollicitudinem.Quid ergo ſi cõtra excommunicatum ſit lata ſententia a qua non fuit appellatũ,ĩpetrat tñ ſup nullitate ipſius ne executioni mandeẽ,& tacet ſe excõicatũ,nũqd valebit tale reſcriptũ?Vtiq; vt apparet ĩ eo qđ le.& no.s̄.de exce.ſignificauerũt.§.j.ver.j.Sed & is q tulit talẽ ſñiã ordinarius ſit poteſt venire corã eo & ſupplicare qđ talẽ ſñiam reuocet, ſi vero ſit delegatus coram delegante hoc idem poteſt petere, & audiendus eſt.vt patet.in eo quod le.& no.j̄.de accu. qualiter j.rñ.i.& s̄.eo. de cætero.& c.i.Modus ergo exceditur qñ ſñia quę nulla eſt executioni mandatur,& aliis modis,vt in præcedengl.Sunt & alię exceptiones quas ſi non admittat executor appellari põt ab eo.De qb' plene no.d n.de exce pia.§.pe.li.6.& ĩ pced.gl.

SVMMARIVM.

1 *Anni principium reſpicitur in ſolutione facienda.*

2 *Multa ſunt genera ſciendi.*

3 *Qui ſapiens, eſt in ſententia cauſam non exprimat motus ſui.*
4 *Iudex an tenetur exprimere in ſententia cauſam motus ſui.*
5 *Sententia lata ſuper redhibitoria non eſt amplius quærendum de cauſa.*
6 *Omnia ſolemniter acta præſumuntur in inſtrumentis ſtipulationum.*
7 *Cautio ſine cauſa facta, non obligat, & ſi inſtrumentum inde fiat.*
8 *Inſtrumentum in maleficijs potius præſumitur iniuſte factum, quam iuſte.*
9 *Caſus in quibus cauſa in ſententia eſt exprimenda.*

CAP. XVI.

SIcut nobis inter. H.]agentem & peten
tē quinq; modios fru
menti, vt ſequitur.[Et B.presbyterum]defendentem
ſe.[Per annos ſingulos.] ergo ſolutio finem anni re-
ſpiciebat, ſecus ſi promiſiſſet annuatim ſiue annua, tunc enim
1 †reſpicitur anni principium in ſolutione facienda. C. quando di,
leg. ced. l. j. ff. de ver. ob. eum qui ita. de verb. ſig. cedere diem. ff. de
cond. & de. ſi in annos. vnde verſus,

Annua ſi debes tunc reſpicies caput anni.
Anno ſi debes in fine teneberis anni.

[Et reſtitutionem]ſubtractorum ſiue retentorum. ſi. s̃. de reſcrip,
cum dilecta. §. j. s̃. de elec. querelam. §. j. & §. fi. [Aduerſarius] ver.
ſ. B. presby. [Reſpondit]obſtante exceptione rei iudic. quæ etiam
ante li. conte. opponi poteſt, vt legitur & no. extra do. n. de li. con
te. exceptionis. lib. vj. & hoc eſt quod ſequitur cum alia vice. &c,
[Conuentus fuerit]ab eodem ſubdiacono. alioquin contra. j̃. e,
c. pen. s̃. eo. cum inter vos. §. adiecit. & ex eadem cauſa. alioquin
contra. ff. de excep. rei iudi. cum quæritur. [Quod oſtendere.]ver.
ſ. ꝙ cōuentus & abſolutus fuerit. [Voluit]& oſtendit, vt ſequitur.
[Duorum]qui bene ſufficiunt. ff. de teſtib. vbi numerus j̃. de teſt.
cum eſſes, & c. ſeq. [Ex quorum]ſ. duorum teſtium. [Depoſitio-
ne]nude prolata, & ideo venit in dubium, vt j̃. §. i. [Epiſcopi Lo-
donen.]dioceſani, cuius forſan erat officialis. ſic. j̃. de cog. ſpi. ca. j.
¶Verum.]ij. pars. [Quaſi nude]quia de cauſis &c. [Nihil dixiſ-
ſent, quamuis requiſiti. ideoque non videbatur valere teſtimo-
nium, vt C. de teſtibus. ſolam. in Auth. de teſt. §. & licet dudum,
coll. vij. aliter non peruenitur ad veritatem. xxiij. q. fi. occidit. vn-
2 de & teſtis tenetur cauſam exprimere, cum † multa ſint genera
ſciendi. xxii. qō. v. hoc videtur. quod verum eſt ſi fuerit requiſitus,
vt legitur & no. s̃. de teſti. cum cauſam quæ. rñ. j. verſi. at eos. alias
enim ſufficit teſtimonium nude prolatum. ar. ff. de no. ope. nun.
de pupillo. §. qui opus. & hic ſecundum communem gl. Ego cō-
tra, vt s̃. no. Vnde dic ꝙ quamuis teſtis teneatur reddere cauſam
teſtimonij ſi requiratur, vt in ſupradictis iuribus. non tamen tene
tur reddere cauſam dicti alterius, ſiue ſententiæ ſuper qua teſtifi-
catur, ſiue motus iudicis, vt hic. Et eſt ratio, quia nec ipſe iudex
ipſum tenetur exprimere, vt j̃. §. j. [Quid tenendum] vtrum ſ. va-
leat talis probatio, & talis ſententia. & reſpondetur ꝙ ſic, vt ſequi
3 tur. ¶Cum autem.]iii. pars. in quibus copia. q. d. qui † ſapiens eſt
in ſententia cauſam non exprimat motus ſui, vt j̃. no. Et nota, ꝙ
hodie non niſi in locis talibus debet delegatus diem partibus aſ-
ſignare, vt extra. d. n. de reſcrip. præſenti. §. j. [Quod omnia non.]
j. nulla exprimantur. ſic s̃. eo. c. de cœtero. [Exprimantur]idem eſ-
ſet & ſi expreſſum fuiſſet, nam hæc eſt cauſa ſententiæ non teſti-
monii, cauſa enim teſtimonij eſt, quia is qui teſtificatur præſens
fuit quando lecta & pronunciata fuit ſententia, & ipſam audiuit
4 legi & pronunciari, ſecundū d. n. † Sed nunquid iudex tenetur ex
primere cauſam quæ ipſum mouet in ſententia proferenda? vide
tur ꝙ ſic. ar. xxi. di. c. fi. ff. de his, qui no. infami. ait prætor. §. igno-
miniæ. ff. de cur. fur. l. furioſo. §. j. alias enim non poſſet victus age-
re de euictione, ff. de euic. hoc iure. & l. ſequenti. ſicut & teſtis, vt
no. s̃. eod. §. j. in omnibus etiam cauſa generaliter conſideratur. j̃.
de accu. cum dilecti. §. j. ver. & ideo. cum ſuis concor. Dicas ꝙ po
teſt cauſam exprimere ſi vult, ſed non cogitur, quia & ſi non ex-
primat nihilominus tenet ſententia. vt hic. & j̃. eo. cum Bertol-
5 dus. in fi. vnde & † ſententia lata ſuper redhibitoria nō eſt amplius
quærendum de cauſa. ff. de redhib. actione. ꝙ ſi nolit. §. in factum.
imo & fatuum eſt exprimere atque periculoſum, quia de facili
mala poſſet exprimi, & bona ſubticeri. & ſic non valeret ſenten-
tia, vt patet in eo, quod legitur & no. j̃. de conceſ. præben. ex parte
Aſten. §. j. ff. de excu. tu. qui teſtamento. s̃. de reſti. in integ. tum ex
literis. §. nos igitur. ver. illa nitens percipue ratione. quod nedum
in diffinitiua obtinet vt hic, ſed & in interlocutoria. ar. s̃. de offic.
deleg. cum ſuper abbatia. & in præmiſſis concor. & ſic fuit iudica
tum per dominum Clementem Papam. iiij. de conſilio fratrū.
ſufficit ergo ſimpliciter pronunciare, quia præſumunt omnia ri-
te acta propter auctoritatem iudiciariam, vt j̃. eo. c. in fi. & c. cum
Bertoldus. §. fi. ver. j. s̃. eo. cum inter vos. §. fi. ver. pen. cum ſuis con
6 cor. Sic etiam in inſtrumentis † ſtipulationum præſumuntur oīa
ſolemniter acta. Inſti. de fideiuſſo. §. fi & de inuti. ſtip. §. ſi ſcriptū.
7 §. præterea. ff. de verborum obli. ſciendum. † Cautio vero ſine cau
ſa facta non obligat, & ſi inſtrumentum inde fiat, niſi in cauſa ꝓ
betur. ff. de probati. cum de indebito. §. ſi autem. & legitur & no.
s̃. de fid. inſt. ſi cautio. Generaliter autem qui allegat ſolemnitate
ſiue circa ſententiam, ſiue circa inſtrumenta, ipſam probare de
bet. xxxi. q. ij. Lotharius. in prin. ff. de publica. quæcunque. in fi. vn-
de ſi non apparent inſtrumenta ſolemniter acta, poſſunt proba-
8 ri per teſtes. C. de vſur. l. j. s̃. de reſti. ſignificauit. & c. Albericus. † In
maleficiis vero potius præſumitur iniuſte factum quam iuſte. s̃.
de præſump. c. i. C. de iniurijs. ſi non conuicij. ſed & contra talem
præſumptionem admittitur probatio. ff. de pac. iuriſgentium, §.
quod fere. ff. de probat. cum de indebito. §. fi. s̃. de fide inſtrumen.
ſi cautio. ſecundum Io. [In ſententijs.] No. quod hic innuitur
a cauſam[a] in ſententia de neceſſitate, exprimendam non eſſe regu-
9 lare eſt. Fallit autem in caſibus. † Primus eſt ſecundum Io. in cau
ſa appellationis, in qua debet apponi cauſa quare prior ſententia
retractatur. j̃. e. cum Bertoldus. §. fi. j̃. de teſta. Rainutius. §. quia ve
ro. & c. Rainaldus. §. ad cuius. & ſe. vt per hoc quandoq; appareat
ꝙ non eſt prioribus iudicibus imputandum. s̃. de fi. inſt. cum Io.
§. fi. j̃. de priuilegiis. cum olim. §. pe. in fi. Secundus ibi propter ine
ptam petitionem abſoluit. s̃. de iud. examinata. Tertius vbi ſecun
dum leges ab inſtantia iudicij abſoluit debet exprimere per quē
ſtetit. C. de iud. properandum. §. illo proculdubio. Quartus vbi a
iure communi recedit. ff. de ap. non reci. ſciendum. vnde cum ſe-
cundum ius commune victus condemnandus ſit in expenſis, ſi
hoc non facit, debet exprimere quare non condemnat. in Auth.
de iudi. §. oportet. coll. vj. Quintus eſt quando conuentus rei ven-
dicatione abſoluitur, quia non poſſidet, hoc enim debet expri-
mere ne poſtea ex noua poſſeſſione volenti agere obſtet exce-
ptio. s̃. de excep. c penu. vbi de hoc. Sextus eſt in ſententia excom-
municationis, extra d. n. de ſentē. excom. cum medicinalis. [Pro
ferendis]ſubaudi, & ideo a teſtibus minus eſt inquirendum. [Vo
bis taliter reſpondemus.]verſic. [A iudice ſuo.]ergo probata fuit
commiſſio iuſta, de qua habuiſti. s̃. eodem. rñ. j. quod dic vt legi-
tur. & notatur. s̃. de offi. deleg cum in iure. alias non teneret ſen-
tentia. s̃. de iudic. & ſi clerici. reſpon. j. [Præſumi debet.] quo ad
cauſam non quo a proceſſum. s̃. de reſti. ſpo. cum ad ſedem. in fi,
s̃. de probatio. quoniam contra. in fi. s̃. e. cum inter vos. §. fi. ver. pe,
quod dic vt ibi no.

ADDITIO.

a ¶An autem in his caſibus expreſſio cauſæ ſit de ſubſtantia, vide per do.
Ab. hic in 3. colu. & eundem conſi. vij. incipiente, Quid conſilium petijt
a me. & Sal. in l. properandum. §. illo. C. de iudi. & Spe. de ſenten. prolatio.
§. qualiter. ver. uerum ſi rationes.

SVMMARIVM.

1 *Præiudicium fieri non debet his qui non ſunt in cauſa.*
2 *Cohæres poteſt appellare a ſententia lata contra cohæredem.*
3 *Sententia quandoque tenet quo ad vnam perſonam, & non quo ad aliam.*
4 *Libellum tertij in cauſa appellationis quomodo formetur.*
5 *Perſona tertia quæ non fuit in iudicio admittitur ſi ſua interſit ad appella-
tionem proſequendam.*
6 *Conuentus ſi ſine dolo deſiit poſſidere, vlterius non tenetur.*
7 *Emptor poſſeſſor præfertur venditori.*
8 *Appellanti ſufficit mittere nuncium ad proſequendam appellationem.*
9 *Dictio ſicut, ponitur pro quare.*
10 *Victor tenetur cauere ꝙ defendat victum contra alium, ſi duo petant rem
ab aliquo*

CAP. XVII.

CVm ſuper controuerſia. [Epi-
ſcopū]
ex parte vna. [Et monaſterium.]ex parte altera. [Su
per ſtatu ipſius]ſ. monaſterij. quod forſan ſitum erat.
in ſuæ dioce. dicebat epiſcopus ſibi debere ſubiacere in ſpirituali
bus. ſic. s̃. ti. j. auditis. & c. cum olim. [Diuerſæ ſententiæ] non ta-
men aduerſæ, quod dic vt no. s̃. de fide inſtru imputari. diuerſa. n.
vocat ratione diuerſorum iudicum a quibus latæ fuerūt, ſed pro
epō ſemper. ſic s̃. e. cum cām, rñ. j. & §. j. & c. cum inter vos. §. adie
cit. ver. tandem. quamuis ratione diuerſorum iudicum diuerſos
quandoq; ſortiantur effectus, vt patet in eo, quod le. & no. s̃. de of.
dele. c. ij. in fi. [Latæ fuiſſent]& ſemper Oueten. epſ appellauerat
a ſnīs ꝯ monaſterium latis. alioquin ſi non appellaſſet, ſibi preiu
caſſet. ar. eius quod dicitur de liberto. ff. eo. ti. ſæpe. Vel pōt dici &
melius ꝙ ſi non appellauerit in proceſſu negocii, vel ēt a prima
ſnīa in cā principali lata, ſi modo primo in cā applōnis appellat,
ſufficit, cū ſnīa nondum tranſierit in rē iudicatā, ſi præſens ſit is
cuius intereſt, & cām agi ſciat. ff. de ap. ab executore. §. alio condē-
nato. ibi. n. conſtat ꝙ hoc ſciebat, quia loquitur de dño & procu-
ratore. ad id. C. de euic. ſi parentes. ff. qñ ap. ſit. ſi ꝓcuratorio noīe.
ff. de ap. non reci. l. j. ff. de pigno. ſi ſuperatus. iōq; ſi Oueten. epſ in
cā applōnis appellauit, oſtendet in cā applōnis ſuæ nunq̄ ſnīam
per quā ꝓnunciatū eſt monaſteriū qđ ei ſubiicit ad Ouetē. epm
ꝑtinere, & iudex applōnis ꝓnūciabit ſic. Cū monaſteriū Solleno
ne. non ad Auren. ſed ad Oueten. epm ꝑtineat, iō ipſum mona-
ſterium abſoluimus ab impetitione epiſcopi Auren. & latam
pro ipſo ſententiam reuocamus. Alij dicunt quod pronuncia-
bis ſententiam pro epiſcopo Auren. latam non præiudicare
epiſcopo Oueten. argum. ff. de appellatio. a ſententia, rñ. j. §. idem
reſcripſit. Tu vero dicas primam ſententiam eſſe ferendam
nec

nec ſibi fiet præiudicium de prima ſententia. ſicut eſt quando ad
eum primo loco pertinet defenſio, quod dic vt legitur, & not. j̃. e.
c. pen. Si vero non fit ei præiudicium, niſi quo ad præſumptionē,
tunc iuxta ſm modum feratur ſnīa, & interim pendente cauſa
appellationis factæ ab oueten. epiſcopo cum per eam inquantū
ei præiudicat extinctum ſit pronunciatum. ff. ad Turp. l. j. §. fi. exe-
cutio ſuſpendetur, ſed in alijs, quæ non tangunt oueten. epiſcopū
non differtur, vt j̃. §. fi. Sed quid ſi abbas appellauit a duabus ſentē
tijs contra ſe latis. nunc occurrat tertia contra eundem abbatem
lata, nunquid licebit oueten. epiſcopo, qui vſque nunc tacuit ab
hac tertia ſententia appellare? Reſpon. non imputet ſibi qui ſcie
bat cauſam ſuam agi & non prohibuit, vel non appellauit. ff. de
re iud. ſæpe. C. de euic. ſi parentes. nam in hoc caſu non licet ei ſi-
cut nec abbati tertio appellare. j̃. de app. directe. §. fin. C. ne in vna
eademq; cauſa liceat tertio appellare. in rubro & in nigro. Si ve-
ro neſciuit cauſam ſuam agi ante ſententiam tertio latam, tunc
poteſt dici, ꝙ appellabit j̃. x. dies, cum ipſa ſententia poſſit ſibi fie-
ri præiudicium quale quale. arg. ff. de ap. a ſententia. rñ. j. Si autem
ante hanc tertiam ſententiam ſciuiſſet cauſam ſuam agi: debuit
aſſiſtere monaſterio, quod ſi non fecit imputet. ſibi quia ab hac
tertia ſententia non poterit appellare. Niſi forte hoc tantum pri
mo ſciuerit poſtquam late fuerunt primæ duæ ſententiæ, & ante
prolationem tertiæ, quia tunc appellare poſſet, cum alias ſine cul
pa ſua poſſet ſibi magnum præiudicium generari, quod eſſe non
debet. arg. s̃. de conſti. c. ij. ſed propter appellationem ſuam in nul
lo releuabitur cauſa monaſterij, immo quantum ad ipſum mā-
dabitur ſententia executioni. vt j̃. §. fi. Sed dices quomodo ſentē-
tia in præiudicium vnius & non alterius eſt executioni mandā-
da? Reſpon. non dicitur iſtud hic, ſed bene confirmatur in præiu
dicium vnius, & non alterius, & etiam ſi ſuper diuerſis articulis,
lata, ſit ſententia, quorum aliqui non tangerent epiſcopum: be-
ne poſſet fieri executio ſuper illis, ſed ſuper illis qui tangūt epiſco-
1 pum non, & videtur hoc accidere ea ratione, † quia nō debet fie-
ri præiudicium his, qui non ſunt in cauſa. ff. de app. l. 3. §. j. & ij. ff.
quando ap. ſit. l. j. §. dies autem, & ſequenti. etiam ſi ſententia talis
ſit ex qua fiat ius, vt quando fertur ſuper querela inofficioſi teſta-
menti ff. de inoff. teſtam. cum Papinianus, alias contra veterani.
§. ſi ex cauſa. Et poſſunt agere abſentes proſequendo cauſam ap-
pellationis, & etiam non proſequēdo. ff. de ap. a ſententia. §. ſi hæ-
2 res. & §. ſequenti. † Sed dices cohæres poteſt appellare a ſententia
contra cohæredem lata, etiam vbi nullum fit ei præiudicium: dū
modo præſumptio ſit ꝙ fieri poſſit. ff. de app. a ſententia. reſpon.
j. quæro ergo quomodo pro iſto cohærede feretur ſententia in
cauſa appellationis? Reſpon. dicet iudex. pronuncio nullum præ-
iudicium fieri etiam quo ad præſumptionem tali cohæredi ex ta
li ſententia contra cohæredem ſuum lata. arg. eiuſdem. l. & ff. de
iureiuran. ſi duo in prin. ſecundum do. n. cuius eſt mens quaſi to
tius huius gl. & de hoc no. s̃. de fid. inſtru. inter dilectos. §. inſtru-
menta. ſuper verbo. cum ipſa ſententia lata fuerit. [Per eas] ſ. ſen
tentias. [Grauiter] ſi. s̃. de reſtitu. in integr. ex literis. reſpon. j. [Ad
quam[ſ. eccleſiam oueten. cui forſan per priuilegium cōceſſum
fuerat, vel præſcripſerat. s̃. ti. j. cum olim. vel quia dicebat epiſco-
pus iſte (ſicut & primus) ꝙ in ſua dioceſi ſitum erat. nam plerū-
que inter epiſcopos talis quæſtio agitatur, vt patet, j̃. de reli. dot. c.
j. s̃. de for. compe. c. 3. [Et j̃.]Hic continetur ꝙ tam monaſterium
quam oueten. eccleſia ab vltima ſentētia ad ſedem apoſtolicam
appellarunt, & ſuper appellatione monaſterij dicitur, quid iuris
ſit. j̃. §. j. ſuper appellatione vero oueten. reſpōdetur. j. §. fi. ¶ Cum
ex parte.]ij. pars. Hic inſpicit ſententia, ſm do. n. [Monaſterij] ꝙ
appellauerat, vt continetur in deciſione, alioquin tranſiſſet in rē
iudicatam. s̃. eo. quod ad conſultationem. §. j. [Nihil rationabile]
præſumitur ergo pro ſententia, niſi contrarium probetur, quod
dic, vt leg. & nota. s̃. eo. cum inter vos. §. ſin. verſi. pe. [Propoſitum
& oſtenſum.]No. hic ꝙ non ſufficit aliquid dicere, vel propone-
re, niſi & probetur. ſi. j̃. eo. ſuborta. ad fi. j̃. de conceſ. præben. cum
ſuper. vbi de hoc. [Pro epiſcopo]aurien. vt s̃. eo. c. in prin. [Quan-
tum ad monaſterium] & non quantum ad epiſcopum oueten.
3 & ita † tenet ſententia quo ad vnam perſonam non quo ad aliā.
ſic & vltima voluntas minus ſolemnis quo ad filios: non quo ad
extraneos. ff. fami. erciſ. l. fi. C. de teſtamen. hac conſultiſſima. §. ex
imperfecto. Ar. contra. j̃. eo. ſuborta. j̃. de dona. inter dilectos. j̃. de
capel. mo. c. ij. s̃. de arbi. cum tempore. 49. diſt. c. fi. ¶ Mandamus]
3. pars. [Si vobis conſtiterit] Quæro quomodo hic coget oueten.
cum litem non fuerit conteſtatus? Reſpon. ſufficit lis conteſtata
cum monaſterio. nam appellando videtur ratificare quicquid fa
ctum eſt per monaſterium vſque ad appellationem. argu. ff. rem
ra. hab. l. iij. §. fi. ſecundum d. no. Hoc ſtare nō poteſt, quia nec no-
mine epiſcopi egit monaſterium, vel defendit, vnde epiſcopus ra
tificare non poteſt, quod ſuo nomine non eſt actum. Ideo dic &
melius ſm do. no. ꝙ per proſecutionem huius appellationis nō
fertur ſententia ſuper principali, ſed hoc tantum pronunciandū
eſt, ꝙ per ſententiam non fiat præiudicium epiſcopo oueten. Ali
ter tamen no. idem do. n. s̃. eo. c. reſpon. j. ſuper verbo. late fuiſſent.
Tamen ſm hanc vltimam opinionem quærit do. n. vtrum hæc
appellatio habeat vim appellationis iudicialis, vel extraiudicialis
& videtur ꝙ extraiudicialis, quia priorem cauſam non proſequi-
tur oueten. ſed nouam tantum, ſcilicet vt pronūcietur, ꝙ ex hac
ſententia ei nullum fiat præiudicium. de quo nihil in priori iudi
cio actum fuit, quod ſi verū, ſit. ſ. ꝙ cenſeatur extraiudicialis. non
tenetur appellatus comparere corā iudice appellationis, niſi fue-
rit citatus. vt & no. j̃. de ap. ſicut Romana. quin immo. cum cā. ſ,
ne fiat præiudicium epiſcopo, in cauſa iſtius appellationis princi
palis. Sic videtur, ꝙ de ipſa agendum eſt coram ordinario princi
pali, & non coram ſuperiori iudice, ad quem eſt appellatum. arg.
s̃. de fo. compe. cum ſit generale. Tu vero dicas, ꝙ hæc appellatio
cenſenda eſt iudicialis, & ꝙ ſuperior ad quem appellandum eſt
debet de ipſa cognoſcere, & non ille qui ipſam tulit, quod ex eo,
apparet, quia facta eſt in iudicio, & a ſententia, quæ & ſi ꝯ alium
lata ſit, tamen appellans dicit, ꝙ per eam ſibi præiudicatur, & per
ꝯñs appellat ab iniuria ſibi in iudicio facta, & ideo, niſi appellatus
coram iudice ad quem appellatum eſt comparuerit infra annū,
eodem modo procedetur in hac cauſa. ſ. parte abſente & contu-
mace, & ſine litis conte. ſicut procederetur contra ipſum ſi prin-
cipalis pars in iudicio appellaſſet. j̃. de app. ſæpe. & c. oblatæ. & c. ꝑ
tuas. Notabis tamē ꝙ cum tertia perſona vult cauſam quæ eam
tangit defendere, & proſequi ſi hoc faciat poſt litem conteſtatā:
& ante ſententiam: non debet dare nouum libellum, ſed tātum
cauſam cœptam proſequi: vel iuuando eum qui eam cœpit, vel
aſſiſtendo ei. C. de litig. auth. nunc ſi hæres, vel eum remouendo
ſi primo pertinet ad eum defenſio, vel ſi ſuſpectus eſt. ff. e. ti. ſæpe.
ff. de app. ab executore. ff. de inoffic. teſta. ſi ſuſpecta. & per ꝯñs vi-
detur ꝙ eædem defenſiones competant huic tertiæ perſonæ quæ
competerent ipſi reo ſi non remoueretur, & eodem modo ꝯtra
eam. Sin autem poſt ſnīam vult proſequi appellationem ab ipſo
reo emiſſam: idem faciet etiā reo inuito. Quod ſi reus victus nō
appellauerit, nec appellare velit, tunc tertia perſona appellare po
4 teſt. & ap. ſuam proſequi † in quo caſu ſic poterit formare libellū
cum epiſcopus aurien. obtinuerit ſententiam ſubiectionis ferri
pro ſe contra monaſterium cellæ nouæ, & ego epiſcopus ouetē.
ſim in poſſeſſione ſubiectionis ipſius monaſterij, ꝓpter quod vi-
dens mihi præiudicari ex tali ſentētia ab ea ad vos appellauerim
peto a vobis o iudex appellationis ꝙ vos pronuncietis appellatiō
nem legitimam, & ſententiam contra monaſterium latam eſſe
iniuſtam, & ꝙ abſoluatis monaſterium ab impetitione aurien.
epi. Pro ſe autem nihil petet oportebit tamen eum probare ꝙ ſit
in poſſeſſione ſubiectionis, & inſuper de iure monaſterij. Sed ſi
publicatæ ſunt atteſtationes in prima cauſa in qua monaſterium
egit, & ſuccubuit, non poterit modo epiſcopus oueten. in cauſa
appellationis quam proſequitur alios teſtes producere ſuper eiſ-
dem articulis, ſicut nec monaſterium poſſet ſi appellaſſet. s̃. de te-
ſti. fraternitatis. nam hæc cauſa primæ ſuccedit, & ideo eandem
naturam aſſumit, vt patet in eo, quod legitur, & no. j̃. de voto. ma-
gnæ. §. cum igitur, ſed ſi epiſcopus omiſſa cauſa appellationis ve-
lit cauſam incipere a capite in caſu in quo poteſt: puta ſi ignora-
uit primam cauſam agi, vel eam non defendit, vel alijs conſimi
libus, tunc ſi tranſlata eſt poſſeſſio ad aurien. ordinabit cauſam,
ſicut ſi nunquam contra monaſterium actum eſſet, ſi vero non
dum tranſlata eſt poſſeſſio in aurien. & ignorauit proceſſum con
tra monaſterium habitum, tunc dicet executoribus ſententiæ ꝑ
aurien. late non debetis auferre mihi poſſeſſionem meam ſine
cauſæ cognitione. ff. eo. tit. a diuo pio. §. ſi rerum, alias incipit, ſi ſu
per rebus. C. ſi per vim vel alio modo. l. fin. immo, & plus videtur,
quod etiam ſi oueten. epiſcopus nō eſſet in poſſeſſione ſubiectio
nis, ſed tantum haberet ius in re, & ignoraſſet cauſam agi, adhuc
poſſet impedire executionem. s̃. de teſtib. veniens. ij. Quidam ta-
men dicunt illud ſpeciale, quando ſententia fertur in beneficijs
vacantibus, quod dic, vt ibi plene not. Alij tamen dicunt, & forte
melius, quod ante ſententiam in principali cauſa latam & poſt.
in cauſa appellationis tam a ſe quam a primo reo emiſſe, tertia
perſona cuius intereſt veniens poteſt ſi vult tam ſuper proprieta-
te quam ſuper poſſeſſione ius ſuū proponere dūmodo ius tertiæ
perſonæ ſit illud idem, quod deductū erat in iudicio a primo reo,
vt ff. e. ti. ſæpe. §. j. & ij. ff. de app. ab executore. §. alio condemnatus.
s̃. de ma. & obe. inter quattuor. vbi de hoc. & dummodo primus
reus non poſſideret ius, quod ab eo petebatur, ſed alius in eo poſſi
debat ius illud, ſicut libertus non poſſidet in ſe ius patronatus, ſed
patronus. ſicut & eccleſia & clerici non poſſident in ſe ius ſubie-
ctionis, ſed prelatus, cum nulla res ſeruiat ſibi ipſi, nec etiam pro-
pria dño. ff. ſi vſuf. pe. vti frui. rñ. j. ff. de ſeruitutibus. vr. pre. in re cō-
muni. & tamen hmōi perſonæ conueniri poſſunt, vt nota. s̃. de
preſcri. auditis. Quod ſi de iure proprietatis nolit agere quantum-
cunque ſciat agi cauſam, nullum præiudiciū ſibi facit, ſed ſuper
poſſeſſorio tantum ſibi præiudicat, niſi ſciat cauſam agi, vel
primum defendat reum, vel eum a defendendo repellat, & ſic
intellige infra, eodem verſicu. primo ſecundo, & tertio. Sed &
ſi primus reus pro iure ſuo produxit teſtes, & tertia perſona ei

 aſtitit.

aſtitit.& poſtea tertia perſona publicatis atteſtationibus velit ſup eodem iure teſtes producere.diſtinguendum eſt vtrum eos producat ſuper eiſdem articulis.& hoc non poteſt,an ſuper diuerſis & hoc poteſt,ſicut & primus reus hoc idem non poſſet vel poſſet.ſupra de teſti.fraternitatis. Nam ſi tertiæ perſonæ quæ primo reo aſtitit præiudicat ſententia lata contra primum reum , non tantum ſuper poſſeſſione,ſed etiam ſuper proprietate,quando cõſtitit ei,Quare non eodem modo præiudicaret ſibi proceſſus habitus contra eum? Vtrique, immo præiudicare debet.arg.ff. de iudic.quæ de tota.& in eo quod legitur,& notatur,ſ.de offi. delega. paſtoralis.§.j. ſi enim intendebat ius ſuum proſequi non debuit primo reo aſſiſtere in principio,nec in medio nec in fi.Et notandum eſt quòd Papa videtur hic reprobare opinionem R. qui dixit ꝙ ſi quis petat aliquod ius in re aliqua quod ego poſſideo me ſciente.quod ſententia contra poſſeſſorem rei lata mihi præiudicat.& ſic intellexit.l.ff.eod.titu. ſæpe. ibi. nam & ſi libertus meus me interueniente ſeruus,vel libertus alterius iudicetur mihi præiudicat.gloſſabat enim ibi dictus.R.idem eſt & ſi me ſciente.arg. pro eo.C.de lib.cau.principaliter.idem videtur & ſi res aliqua vẽdicetur ab aliquo qui eam non poſſidet,ſed tantum tenet, nam tunc ego ſi intereſt mea debeo me offerre defenſioni eius, ſi hoc ſciam.& niſi hoc faciam præiudicat mihi quo ad poſſeſſionem. argu.ff.depoſiti.bona fides.Secus ſi eam poſſideat, quia tunc non admittor ad defenſionem,nec mihi fit præiudicium.ſ. vt lite nõ conteſt.quoniam.§.fina. ſed vbi ipſe tenet, & ego poſſideo tunc etiam eo inuito admittor.Et ſi quæras quid obtinebo? Reſpond. quia reus ſuper eadem re conuentus repelletur a defendendo ſi ego volo defendere,nec adhuc fuerit litem conteſtatus. Nec obſtat.ff.de rei vend officium.vbi dicitur quod rei vendicatio competit etiam contra non poſſidentem. ſufficit enim, quòd habeat rei detentionem.quia illud intelligendum eſt,quãdo nullus poſſidens defenſioni ſe offert.ſi autem poſt litis conteſt.offeram me probaturum,quia rem poſſideo,tunc obtinebo,quòd reus qui obtulit ſe defenſioni cum non poſſideret,non condemnabitur ad rei petitę reſtitutionem.ſed ad eius æſtimationem.argum.ad prædicta.ff.de peti.hæred.nec nulla.§. non ſolum.& §.ſi quis abſentis nomine.& §.item ſi quis dolo fecerit.ff.de rei vend. ſi is, qui dolo obtulit ſe,& ſequenti.& duabus.l. ſequen. Super proprietate autẽ non videtur,ꝙ aliquod inde præiudicium fiat quantumcunque ſciam rem quam poſſideo ab alio vendicari. & ſi non contradicam,ſed omnino taceam.ff.eo.tit.ſæpe.§.ſi.Si vero poſt litis conteſta.ſuper proprietate velim mihi aſſumere defenſionem cauſę non videtur ꝙ poſſim,quia cum ille qui rem tantum tenebat litem conteſtatus ſit,non poſſum inducere ſuper proprietate probationes quæ mihi proſint quantum ad ſententiam pro me ferendam.cum nihil petiero,nec litem fuerim conteſtatus . Ioan. etiam dixit & bene, quòd ſi quis petat iura, quæ ego poſſideo in re aliqua me ſciente,ſed non defendente quantumcunque obtineat,nullum mihi fit præiudicium.Nec obſtat.ff.eo.tit.ſæpe. ibi, nam & ſi libertus meus me interueniente &c.quia ſubaudiendũ eſt ſecundum ipſum,vel defendente. Sed & ſecundum eundem ex quo offero me defenſioni,ꝓbare debeo de iure meo, alioquin mihi præiudicium fiet. Sed & ſciendum eſt , quòd etiam inuitis illis in quibus ius petitur & confitentibus iura petita in mei præiudicium.ego veniens admittar ad defendendum ius meum . C. de lib.cau.principaliter.in fi.& feretur ſententia pro eo, vel in eũ qui litem conteſtatus eſt,me qui ſuperueni & defendi non nominato in condemnatione,vel abſolutione.niſi narrando factum , & tamen ex quo defendi,per conſequens proderit mihi ſententia,vel nocebit.Sed contra prædicta & ea quę hic dicuntur ſic opponitur.quomodo poteſt eſſe, quod ſententia contra monaſterium lata & per Papam confirmata,& quę iam in rem tranſiit iudicatam,reuocetur per appellationem oueten.epiſcopi, vel alterius cuiuſcunque? Reſpon.certum eſt,ꝙ is cuius intereſt,appellare poteſt.ij.quæſt.vj.non ſolent,ſed & notum eſt, quòd iudex appellationis habet pronunciare ſententiam a qua appellatum eſt iniuſtam eſſe,vel iuſtam.ij.quæſt.vj.§.ſi.igitur ipſa vi ſequitur , ꝙ cum is cuius intereſt,a ſententia lata in primum reum appellauerit & appellatio teneat:iudex appellationis ſi inueniat primũ, reum qui litem conteſtatus eſt iniuſte condemnatum, abſoluet eum propter appellationem emiſſam ab eo cuius intereſt, & ſic primus reus,quòd per ſe habere nõ poterat per alium obtinebit. ff.quemadmodum.ſer.amittat. ſi communem.ff. de libera.lega. ſi quis reum cum ſuis concor. Alij tamen dicunt, quòd epiſcopus oueten. in cauſa appellationis ſuæ petere nõ poteſt, ꝙ ſententia contra primum reum lata irritetur, quæ ſtatim fuit per ſedẽ apoſtolicam confirmata,vt hic præced.ſed hæc debet eſſe ſua petitio.quòd cum poſſideat iura.alij.ſcilicet.aurien.epiſcopo adiudicata,pronunciet iudex,ꝙ per illam ſententiam non fiat præiudicium ſibi.& decernat,ꝙ executio ſententiæ non eſt facienda in iuribus ab eo poſſeſſis.& etiam ſm hunc modum feratur ſententia ſi probauerit ſe poſſidere.ille autem contra quem lata eſt ſententia,non impediet primum actorem ſ.aurien. epiſcopum qui vicit ſuper proprietate,nec etiam ſuper poſſeſſione.ſi tertia perſona.ſ.oueten. eps appellans nihil probauerit de poſſeſſione. ſuperiores autem nonnegant quin iſte libellus ſit competens, ſed & dicunt ſuperiorem bonum eſſe.Per iſtam autem decre.ſatis patet ꝙ ſi oueten. eps voluiſſet ſe opponere ne ſententia mandaretur executioni,non proſequendo appellationem ſuam, ſed alio modo puta dicendo & offerendo ſe paratum probare ꝙ res ſua erat. vel ꝙ eam poſſidebat,non fuiſſet auditus.ſemper tamen ſaluum maneret ius in proprietate,ſed non in poſſeſſione quã per executionem amitteret.vt hic.Et eſt hoc iuſtum. ex quo enim iura voluerunt ꝙ ꝯ detentorem ratione huius detentionis daretur actio rationabile fuit ꝙ ſententię ſuper hoc latę fieret executio.ne alias actor egiſſe fruſtratorie, & illuſorie videretur. Immo plus vr̃, ꝙ etiam ſi in alijs rebus quam in his,quæ adiudicatæ ſunt fieret executio.non pertinet ad executorem cognoſcere, niſi de proprietate.ff.eo.titu.a diuo pio.&.ſi ſuper rebus.& §.quod ſi res. Sed opponens.quia ſic videtur,ꝙ detentio, & non poſſeſſio transferatur ad vincentem.& per ꝯns prior poſſeſſor poſſidet in re petita iura, ꝗuis alij adiudicata, & cũa per executorẽ tradita , ſicut poſſidebat ipſa ante ſententiam,vel executionem. Rñ. non eſt ita,quia poſſeſſio per alium detenta amittitur quam cito ab alio occupatur. eo etiam qui per alium poſſidet ignorante.ff. de acq.poſ. peregr. §.pen. Aliqui tamen de equitate dicunt,ꝙ ſi poſſeſſor ſtatim haberet ſuas probationes paratas ſuper ſua poſſeſſione , recipiendæ eſſent & executio differenda.argu.in prædicta lege. a diuo pio, & ff.ad exhi.l.2.vel iij.§.ſciendũ.& §.ibidem.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.[Appellationem.]ſi eps oueten.erat in poſ. ouetẽ. monaſterij.ſiue appellauit ſiue nõ,dummodo neſcierit cauſam ſuam agi,non eſt mandanda ſnĩa executioni C. ſi per vim vel alio modo.l.fi.ſi vero ſciuit cauſam agi & appellauit rationabiliter.ſ.j.decendium,nec alias eſt appellatio contra ius, nec tunc ſimiliter mandabitur ſnĩa executioni,vt hic.ſi uero ſciuit & nõ appellauit tunc mandabitur ſnĩa executioni.ſ.eo. quamuis. ff.eo. ti.ſæpe.Sed ſi oueten.non erat in poſſeſſione, ſiue appellauit ſiue non ſemper mandabitur ſnĩa executioni,ſed nõ fit ei præiudiciũ in proprietate.ff.de rei ven.is a quo.& l.ſeq.Nec obſt.ſ. de teſti.veniens.ij.quia loquitur,quando ſuper re vacante data eſt ſnĩa . hic ſecus eſt vt ibi not.Vel dic,& melius, ꝙ & tũc ſi abſens neſcit cauſam agi,nullum ei fieret præiudicium , & ſnĩæ executio impedietur,& ſic intelligitur dicta decre.veniens.hic aũt loquitur,quando ſciebat cauſam agi ſm d.n.Vel dic,vt no.ſ.eo.ſuper verbo.interpoſita.[Rationabiliter] ſ.ex cauſa rationabili, & ſ.x.dies.ſ.tit.j. vt debitus.ij.q.vj.anteriorum.vel antequam tres ferentur ſnĩæ.C. ne in vna eademq; cauſa tertio lice.prouo.in rubro, & in nigro. is autem cuius intereſt poteſt a principio adeſſe cauſæ ne colludatur.C.de litig.auth.nunc ſi hæres.C.de libe.cau.principaliter.ff.dę inoff.teſt.ſi ſuſpecta.ff.deleg.j. ſi ſeruus plurium Immo plus dicimus,ꝙ ille cuius etiam ſecundo intereſt poteſt repellere ab agendo illum ad quẽ primo loco pertinet defenſio ſi ſuſpectus ſit. ff. de ap.ab executore.§.alio condemnato.ſm d.n.cuius eſt hęc tota gl.[Interpoſitam] ſ.ꝙ ſua interſit appellaſſe. & hoc ſummarie examinabitur,ſicut & ſ.c.j.§.fi.in princ. & ſi reperiatur differetur executio,& poſtea tam ſuper principali quam ſuper ſententia admittetur.ſi.ſ.de teſtib.veniens.ij.eſt autem magis ſubueniendum circa executionem tanquam magis preiudicialem quam circa ſententiam,ſi.ſ.de of.del.ſuper eo.& hoc eſt quod innuitur.ſ. eo. ver.executio.[Et ad eam] ſ.appellationem.[Nuncium eius] Quidam dicunt,ꝙ ad proſecutionem appellationis poſt ſententiam.

5 † tertia perſona quæ non fuit in iudicio ſemper admittitur ſi ſua interſit pro eo ꝙ ſententia ſic lata eſt ff.de ap.ab executore.§.alio condemnato,& l.ſi perluſorio.ff.de pign.ſi ſuperatus.& iudex appellationis ſententiam prioris iudicis,ſicut iuſtum fuerit pronunciabit iuſtam vel iniuſtam.ſed non abſoluet reum ab impetitione actoris. Alij tamen diſtinguunt aliter,vt not.ſ.eo.tit. ſuper verbo latę fuiſſent.& videtur rationabilius,non ſolum autem in cauſa appellationis admittitur is,cuius intereſt: ſed & in cauſa principali ſiue ante litis conteſtatam,ſiue poſt lit.cont.& ante ſententiam.ff.de inof.teſt.ſi ſuſpecta.ff.eo.ti.ſępe. ibi. nam & ſi libertus meus.&c.& in hoc caſu abſoluet iudex reum ab impetitione actoris probato iure tertiæ perſonæ,quę ſe immiſcuit ad defendendum reum.ſed non cõdemnabit ipſi tertiæ perſonæ,quia ad hoc non egit.Sed hęc quidam intelligunt eſſe vera vbi tertia perſona erat in poſſeſſione iurium petitorum . alij vero intelligunt idem etiam ſi non ſit in poſſeſſione : dummodo ad eam de iure pertineant.Sed contra hoc eſt.ff.de rei ven.is a quo.& l. ſequenti.ff. de peti.hered.l.penu.vbi non obſtan.contradictione tertiæ perſonæ mandabitur ſententia executioni.Solu.ibi non intererat,nec poterat tertiæ perſonæ intereſſe quo ad principalem cauſam ſiue poſſeſſionem ipſius,quia ibi non poſſidebat,& ideo ſibi non prẹiudicabat,ſi in alium transferebatur poſſeſſio quam non habebat.ſed nec ſuper proprietate fit præiudicium,quia ita fertur iuſta ſententia pro eo & contra eum cum quo lis cõt.eſt ac ſi poſſideret , vt in lege præallegata.is a quo . Tamen ꝗtum ad inſtantiam iudicij

iudicij poſſet intereſſe.Ad hoc tamen videtur contra,quia ſi conuentus † ſine dolo deſiit poſſidere vlterius non tenetur. ff.de rei. vend.ſi autem.§.j.ſ.de except.cap.pen.Sol.in illis.l. is a quo. & ſequenti.in culpa.N.fuit condemnatus ex eo, quod tranſtulit poſſeſſionem in primum & in victorem cauſæ ſine cognitione . de qua ibi loquitur,ſcilicet,quòd reum condemnatum ſeruabit indemnem contra alium agentẽ.ad id.ff.ad l.fal.dolo.ff. ſi cui plus quam per legem fal.l.hæc autem.§.hæc cautio.nam qui cautionem prædictam habet, & rem ipſam habere videtur quantum ad hoc,vt is qui cauit. pro eo reſpondere cogatur . argum.prædictarum.l.dolo.& hæc autem licet,ſecus ſit, quando agitur noxaliter.ff.de nox.ſi plurium.& l.ſi quis a multis. Veruntamen ſi prior victor velit ſuſcipere defenſionem cauſæ præferendus eſt illi qui

7 nunc de nouo cœpit eam mouere.Sicut & emptor † poſſeſſor ꝑfertur venditori.ff.eod.tit.ſępæ.& poteſt etiam appellare ſi ſentiat ꝙ feratur ſententia contra eum a quo habuit poſſeſſionem.arg. hic.& ff.de app.ab executore.& l.ſequenti. Si vero non offerat ſe defenſioni,ſed primum reum permittat agere & feratur ſententia contra ipſum reum: ſufficit ſi illi qui de nouo obtinuit cedat actionem ex ſtipulatione quam habet cõtra eum qui primo obtinuit,& per eam obtinebit ꝙ reſtituat ſibi rem pro qua cauit. & ſi velit probare de iure ſuo non audietur,quia in culpa fuit pro eo,quia ſi confidebat de iure ſuo defenſionem cauſæ non aſſumpſit,vel quia non appellauit, vel quia appellauit, & appellationẽ proſecutus fuit non nomine ſuo,ſed nomine condemnati.Si vero primus reus condemnetur ambobus.ſ.primo & ſecũdo actori.antequam a primo dicta præſtetur cautio,tunc ipſe reus ei qui primo cauebit rem reſtituet. & alij contra illum qui cauit cedet actionem Alij tamen aliter dicunt.Item alia ratione non obſtat prædictæ.l.ff.de rei vend.is a quo & ſequen.quia ibi neuter ſe immiſcuit cauſæ alterius.immo vterque contra eundem agebat ſuper eiſdem rebus.& bene fatemur,quod ſi vnus vellet ſe immiſcere & impedire ne lis cum reo incipiat,non eſt audiendus , dummodo actio competat contra eum,& eodem modo dicimus ꝓcedendum in cauſa matrimoniali quando tres,vel plures perſonæ ſimul occurrunt in ea.vt notatur. infra. de ſponſa. veniens.j. tertia tamen perſona ſi non ad impediendum proceſſum admittatur.ad auxiliandum ſaltem admittetur.Poterit enim auxiliari nedum reo,ſed etiam actori,dummodo ſua interſit, vt ſi aliqua eccleſia proponet in libertatem dicens quòd ſoli papæ ſubeſt,tali enim poterit papa aſſiſtere.vt patet in eo,quod legit. & nota.ſ.de confirm.vti cum dilecta.§.quia vero, ſed ſiue eccleſia appellet ſiue non,tamen is,qui ei aſſiſtit cauſam ſuper principali poterit de nouo incipere,& proſequi.non per modum appellationis, ſed a capite incipiendo, & proſequendo.ac ſi nunquam fuiſſet appellatum,niſi in caſibus.infra cod. quamuis. ſecundum dominum noſtrum cuius,eſt mens totius huius glo. [Infra tempus.] infra titu.j.an ſit deferendum.[Legitimum.] ſcilicet,annum,& ex cauſa bienniũ,vel citra ſi a iudice reſtringatur.ſ.titu.j.ca.ſæpe.& c.

8 oblatæ.[Deſtinatum.]Not.† hic expreſſum.arg. & ſ.titu.j.ſignificante.§.pe. quòd ſi appellans infra tempus legitimum ad proſequendam appellationem nuncium deſtinauerit.& ſi litem conteſtatus nõ fuerit,ſeu libellum non obtulerit,vel (quod plus eſt) ſe iudici non præſentauerit,tamen elapſo tempore nihilominus audiendus,ſed contra.C.de tempo.app.authen. ei qui appellat.& in authen.de his, qui ingrediuntur ad app.§. illud quoque. coll.v.Solu. benignius agunt canones in hac parte, vt pater.ſ.tit. j.oblatæ.ſicut & in appellatione ante ſententiam.infra tit.j.ſuper eo.reſpon.j.& §.j. Alij intelligunt deſtinatum cum effectu. ita, ꝙ impetret,vel ſaltem ſe iudici repreſentet.& legitimum quid proponat.vt expreſſe comprobatur.argum.ff.de excuſatione tutorũ. l.Græca.ſcire.§.ſufficit. & ſequenti. quia verba intelligenda ſunt cum effectu.infra de cle.non reſi. relatum.& hoc videtur æquius vt patet in authen.eo.titu. collatio.viij. & ſecundum hoc intelligendum quod legitur infra,titu.j.perſonas.& c.cum ſit Romana.& ca. ex ratione.& ca.directẽ.ſed & omnino propter impotentiam excuſatur.ſ.titu.primo,ex ratione [Executio] verſi.[Poſſeſſionem] in qua ponendus erat epiſcopus aurien. pro quo lata eſt ſententia. vt ſ.eod.reſpon.j.[Detrimentum] ſic confirmatur ſententia.vt ſ. §.j.& executio retardatur,vt hic.Et eſt ratio.vt not.ſ.ſuper verbo. rationabiliter interpoſita.vel fuit, ſed non miſit nuncium . & ſecundum dominum noſtrum neſciuit cauſam ſuam agi, alias ſecus.ſ.eod.quamuis.[Sicut ius poſtulabat,] vt ſcilicet , non excedatur modus,vt ſupra eod.quod ad conſultationem. in fi.vel i.qa

9 hoc ius poſtulabat.ſupra eod.cum aliquibus, † & ita ponitur ſicut pro quia , hoc ſicut & alias.ſi. pro quia iuxta illud ſi Deus eſt animus &c.[Præiudicio.] quo ad proprietatem. ſic.ſ. vt lit. non conteſt.quoniam.§.pen.C.de libe.cau.iubemus.& accedit quod legitur & nota.ſ.de reſtitu.in integ.ſuſcitata.& capit.ſuborta.Sed contra.ff.eod.tit.a diuo.§.ſi rerum.alias incipit.ſi ſuper rebus,vbi dicitur,quòd ſi ſuper rebus propter rem iudicatã in cauſa pignoris capiendi fiat controuerſia , ſummaria cognitio eſt facienda. Sol.aliud vbi petitur ſententia mandari executioni in rebus alijs quam in illis,quæ adiudicatæ ſunt.vbi requiritur ſummaria cognitio vt ibi,& aliud quando nõ in rebus alijs , ſed in illis eiſdem quæ adiudicatæ ſunt petitur fieri executio . vbi nulla ſummaria cognitio adhibetur,vt hic,ſecundum dominum noſtrum, & eſt ratio,quia a principali cauſa iam plene facta eſt.[Cui.] verſi.ſcilicet eccleſiæ oueten.[Non præiudicant.] quantum ad proprietatem:nam quantum ad poſſeſſionem præiudicant. vt patet. ſupra.[Cum res inter alios acta] ſit tamen tale quale præiudicium vt hic patet.& arg.C.de liber.cau.iubemus.Sed non videtur quod a ſententia lata inter alios poſſit quis appellare.ff.de app.a ſententia.verum eſt,niſi ex cauſa,vt ibi dicit.& hic patet. Sed eſto quòd ſententia mandetur executioni pro epiſcopo, nũquid epiſcopus tenetur cauere monaſterio,quòd ipſum defendet contra eccleſiã

10 oueten.Videtur quòd ſic,quia ſi duo petant rem ab aliquo † victor tenetur cauere quòd defendat victum cõtra alium.ff. de rei vend.is a quo.ff.de pet.hær.l.pen. ſed hic non eſt ita, quia hic agit tantum modo eccleſia oueten.ſecundum.Ioan.& de hoc no. plenius.ſ.eod.ſuper verbo.nuncium. [Regulariter] nam in caſibus nocet,vt legitur,& notatur,ſ.eo.quamuis alijs ignorantibus: ſubaudi qui non ratione poteſtatis,vel ſocietatis,vel contractus , vel officij,vel procurationis agenti ſunt aſtricti. alias contra ff. de iureiuran.ſi duo.§.ſi quis iurauerit.& l.ſi ſeruis.& ſequenti.& l.ſed & ſeruus.& l.duobus.Illis etiam & vtrique illorum qui agunt inter ſe in vna cauſa,ſi agant ſeparatim in alia cauſa . vel ſi cum alio agant,vel agat alter eorum, nocet, nam & condemnatus de furto,vel publico crimine, tanquam infamis a teſtimonio & a iudicatu repellitur in quacunque cauſa,& cum quocunque alio agatur.iij.quæſtio.7.cap.primo ſecundo,& iij.ſ.de teſtib.teſtium. & hoc idem eſt in alijs caſibus innumerabilibus inuenire.Quod intelligas verum in his,quæ conſeruatiua ſunt priorum ſententiarum vel aliorum actuum . in alia autem cauſa non præiudicat. vbi gratia conuentus eſt aliquis ciuiliter ſuper furto. & condemnatus : hæc ſententia ei non præiudicat ſi poſtea criminaliter accuſetur.C.de fur.ſi quis a ſe fundum.ſ. de ele.cum dilectus.& no.ſ.de pur.ca.cum dilectus ſecundum dominum noſtrum cuius eſt mens totius huius gl.& de hoc no.ſ.de fid.inſtru. inter dilectos.§.inſtrumentum.verſi.porro ſuper verbo. inter alios. [Canonicas] ſ.de fid.inſtru.inter dilectos §.inſtrumentum. ver. porro.ſ.de præben.dilecto.in fin.[Ciuiles.] C.res inter alios acta. per totum.ff.cod.titu.ſæpe.

SVMMARIVM.

1 *Certum miſterium commiſſum alij mandari non poteſt.*
2 *Creditor, qui ſolum pignus habet, nec præſentare poteſt, nec eligere.*
3 *Venditor ſi peniteat rem ipſam vendendo & tradendo alteri, emptor contra ipſum actionem habet.*
4 *Epiſcopus ſi aliquem inſtituit ſine præſentatione præſenti factum epiſcopi caſſatur.*
5 *Inſtitutus ab ordinario ſine repræſentatione patroni eſt ab eccleſia amouẽdus.*
6 *Sententia non valet niſi ad eam audiẽdam ſit ſpecialiter terminus peremptorius aſſignatus.*
7 *Mora in iudicio purgari poteſt ante conteſt.litis.*
8 *Induſtria perſonæ electa non poteſt alteri delegari.*
9 *Iudex quicunque & etiam ſubdelegatus certum articulum, & teſtium examinationem poteſt committere.*
10 *Appellatur a ſubdelegato ad delegantem.*
11 *Veritas ſemper inquirenda eſt per ius & per iudicem.*
12 *Puritas debet adeſſe & obreptio abeſſe in collatione beneficij.*
13 *Acta retractari debent per circumuentionem.*
14 *Qui minimam partem fundi poſsidet totum poſsidere videtur.*
15 *Quod humani iuris eſſe deſiit non recipit ſeruitutem.*
16 *Cauſa retractationis primæ ſententiæ exprimenda eſt in cauſa appellationis.*
17 *Relatio debet eſſe plena, & fidelis.*
18 *Volens probare contrarium, ſemper auditur.*
19 *Caſus quatuor circa nullitatem vel firmitatem ſententiæ.*
20 *Quis poſſit petere electionem minus canonicam caſſari.*
21 *Actiones veteres vtiliter competunt, quamuis extinctæ ſint.*
22 *Officium iudicis dandum non eſt niſi iuſta cauſa oſtenſa.*
23 *Libellus qualis non ſit recipiendus.*
24 *Seruitutes, & alia iura tranſeunt in fundo vendito.*
25 *Iura omnia tolluntur ſoluto pignore.*
26 *Interpretatio lata ſit in emptione, & alienatione cum dominium tranſeat.*
27 *Quædam habere poſſumus, quamuis nobis vtilia non ſint.*

CAP. XVIII.

C Vm bertoldus. [Curiam ſuam.] ſorte manerium erat cum manſo,eccleſia, & hominibus.ad hoc infra.de cenſi.capi.primo,in princip. [Obligaſſet.] retento ſibi iure patronatus eccleſiæ, & ſic non contradicit, infra de iure patronatus.ex literis, & capitulo,cum ſecundum.vt ſolu.vt no.infra eod.ca.in fi.[De medio] idest mortuo. [Eius.] ſ. Petri. [Qui] ſcilicet nepos.Succeſſit] vniuerſaliter. vel in obligatione dictæ hipothecæ.ex teſtamento,vel ab inteſtato. [Eidem] ſcilicet,Petro. [Eiuſdem loci] ſ.curiæ ſupradictæ. [Aſſerens] quia nullam vtili-

tatem de illo pignore conſequi potuiſſet, cum enim inter cęte-
ros fructus iuris patronatus ſit præſentare,hunc fructum nō poſ
ſet ſibi computari in ſortem , quia libere debet fieri præſentatio
nullo dato penitus vel retento.j.q.ij. quam pio.ſed nec iuribus ſi
ue ſeruitutibus fundi vtitur creditor.ff.de pig. ſed an viæ.ſi etiam
hoc conſideretur ſequeretur abſurditas hęc ſ.ꝙ ſoluto debito re
moueretur præſentatus.ar.ff.quibus modis pi.vel hyp.ſolui.l j.C.
ſi pig.pigno.da.ſit l.j.& ij.quod eſſet ꝯ illud xvj. q.ſi.inuentū.alios
autem fructus computat ſibi in ſortem creditor poſtq̄ ꝯſumpti
ſunt,C.de pig.ac.l.j.& ij.ff.de pig.creditor.ſecus eſt in emptore,&
feudatario,qui cū directū, vel vtile dominium habeant, ſicut &
alios fructus omnes licite percipiunt,ſic & licite præſentant,arg.
ff.de contrahen.emp.in modicis,& l.ſi aquęductus. & l.ſe.& l.do
lia,ff.de fundo do.l.j.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.Bre-
uius tamen te potes expedire,vt dicas,aſſerens ſubaudi , & men-
tiens,vt apparet.j.§.fi.quod dic,vt ibi no.[Cum vniuerſitate]quę
dam enim cum vniuerſitate tranſeunt,quæ ſpecialiter non tran
ſirent,ff.de contrahen.emp.ſi aquæductus,& l.dolia, quod dic,vt
no.j.de iure patro.ex literis,& j.eo.c.in fi.vaſalli tamen non tran
ſeunt niſi ſpecialiter hoc dicatur,vt in li.feu. ſi de feudo,quid in-
terpellatus ſum in generali.D.clericum.]ver. [Loci] Hæc dictio
poteſt determinare archidiacono quod ſequitur,& eſt ſenſus ꝙ
archidiacono loci fuit repræſentatus,vel poteſt determinare cle
ricum,quod præcedit.q.d.clericus erat origine eiuſdem loci.ſ.cu
rię,hoc enim eſt honeſtum,C.de epi. & cleri.in eccleſiis lxj. diſt.
nullus inuitus.ſ.de cleri.peregri.c.ſi.non neceſſarium niſi in ca-
ſu,vt le.& no.ſ.de ele.ne pro defectu.§.ſi.[Archidiacono] id quē
ſpectat de conſuetudine.j. de exceſ. prælatorum.c.ii.& iii. ſed ad
epiſcopum ſpectat de iure communi , vnde & ei fit repræſenta-
tio.j.eo.ver.fi. [Qui.]ver.ſ.archidiaconus , & no.verba ſequentia.
a nam de duplici inſtitutione videntur facere mentionem.ſ.de
auctorizabili,quæ dignitati epi inhæret, & corporali quæ ad ar-
chidiaconum pertinet, vnde ſic expone.[De conſenſu epiſcopi]
qui ſibi ſpecialiter hoc commiſit.[Ipſum].ſ.repræſentatum. [In-
ſtituit]inſtitutione auctorizabili , & in perſona propria, quia cū
1 †certum miniſterium eſſet ſibi commiſſum hoc non poterat
alij mandare ſ.de offi.dele.c.ſi.in fi. [Induci faciēs corporalem.]
inſtitutione corporali.ſ.quæ inſtitutio facti eſt,& ad archidiaco-
num ſpectat de iure communi.ſ.de offic.archi. c. vt noſtrum,&
ideo ipſam potuit alij demandare,vt hic,quod dic, vt plene nota
tur.ſ.de offi.archidi.cum ſatis,& c.ad hæc.§. in quadam . [Prædi-
ctus vero]verſicu.[B.dñs fundi.]id eſt curiæ,qui ipſam obligaue
rat,& ex his verbis apparet,ꝙ verus patronus erat,quod dic,vt no.
j.de iure patro.ſuggeſtum,in princi.& patet.j.eo. cap. in fi.[Præ-
ſentauit.]& ſimile,ex quo primus elector ſiue p̄ſentator ius non
habebat,quis de hoc non conſtaret,ſufficit enim,ꝙ de hoc mo-
do conſtet,& ſic ſoluitur.ſ.de elec. conſiderauimus , ſecus enim
eſt,quando cōſtat,ꝙ illi,qui eligunt,ius habent , licet priuati ſint
hac vice,vel priuari poſſint propter delictum ſuum , vt & nota-
2 tur.ſ.de electio.dudum.j.& cap.auditis. At hic conſtat , ꝙ†credi-
tor,qui ſolum pignus habet, nec eligere , nec præſentare poteſt,
vt patet in eo quod legitur & notatur.ſ.eod.ſuper verbo,aſſerens,
ſm d.n.[Sed ipſum.].ſ.T.ſacerdotem per dominum fundi præ-
ſentatum,patronus.n.ſm do.n.ex quo aliquem præſentat ſupe-
riori ſicut fecerat,ſine licentia ſuperioris variare nō poteſt cum
effectu.j.de iure patrona.paſtoralis.ſicut nec poſtulante.ſ. de po-
ſtula.præla.bonæ.ii.§.nec nocebat . Cum ergo patronus , ex quo
ſemel præſentauit,variare non poſſit,ex hoc ſequitur ꝙ præſenta
tus ius habet ſaltem implorandi officium iudicis,vt eccleſiam ſi
bi conferat,ad quam eſt canonice præſentatus,maxime quando
vacat,vel pro vacante habenda eſt, quando.ſ.inſtitutus in ea nō
eſt canonice inſtitutus,vt hic,ſecus eſt , vbi eſſet alius inſtitutus
ad ſecundam præſentationem patroni , etiam cum iniuria pri-
mo præſentati.j.de iure patrona.paſtoralis. tunc enim cum non
vacet eccleſia,implorationi officij iudicis non eſt locus , ſed vbi
alium non præſentauit,& inſtitutus non eſt , vel minus canoni-
ce,habet locum imploratio officij iudicis,vt dictum eſt. Nec ob
ſtat quod quidam opponunt dicentes,patronus poteſt mutare p̄-
ſentatum,ergo(dicunt ipſi)præſentatus non poteſt petere eccle-
ſiam,non enim dicimus ſicut,& præmiſimus,ꝙ præſentatū poſ-
ſit mutare ſine ſuperioris licentia,& etiam epiſcopus, qui nō ad-
mittit idoneum peccat,& exinde ei remanet obligatus.j. de iure
patrona.paſtoralis, ſed nec ſequitur hoc argumen. patronus pōt
variare ſiue mutare voluntatem ſuam,ergo p̄ſentatus ab eo non
poteſt agere , ſicut & vides in venditore , qui rem vni venditam
alij vendere poteſt , & tamen anteq̄ ipſam alij vendat , pœnitere
3 poteſt.Siue enim venditor,†pœniteat ipſam vendendo,& traden
do alij,C.de rei vendi.l.quotiens,ſiue non , ſemper tamē emptor
contra ipſum actionem habet. ff.de acti. emp. & venditi.ex em-
pto.Sed quid dices,ſi eps inſtituat alium q̄ præſentatum a patro-
no?Rñ.caſſabitur inſtitutus ab epo,xvi.q.vii.decernimus. Nec ob
ſtat.j.de iure patrona.paſtoralis.quia ibi loquitur, quando ſecun-
do pręſentatum ab eodem patrono inſtituit,nam & patrono va
riare licuit,vt ibi.Sed nec obſtat.ſ.de offi. leg. dilectus. Reſponde
enim,vt ibi notatur.Alij dicunt , ꝙ agit tanq̄ procurator,in rem
4 ſuam,& eſt ſic expreſſum,†ꝙ ſi eps, ſine repreſentatione patroni
aliquem inſtituit,factum epiſcopi caſſatur. j. de iure patrona.il-
lud.Vel dic hoc contigiſſe,quia conſtat inſtitutorem erraſſe,vel
in facto,vel in iure,nam habens rem obligatam præſentare non
poteſt,vt patet in eo quod legitur & notatur.ſ.eo.cap.ſuper ver-
bo,aſſerens.Inſtitutor autem contrarium credebat , & ideo eius
præſentatum admiſit , ſm dominum noſtrum , cuius eſt mens
totius huius gloſæ:nam per conſequens patet , ꝙ in iure errauit,
quare proceſſus eius eſt reuocandus, vt patet in eo quod legitur
& notatur.j.de conceſ.præla. ex parte Aſten. Illud autem indu-
5 bitatum eſt,†ꝙ inſtitutus ab ordinario ſine repræſentatione pa-
troni regulariter eſt ab eccleſia amouendus , vt hic patet,& xvj.
q.vij.decernimus. j. de iure patrona. illud.Regulariter ideo dixi,
quia fallit in caſibus,puta propter delictum patroni,qui minus
idoneum repreſentat.quod dic,vt plene notatur ſ.de ſup.ne.prę.
capit.ij.§.fina.Vel propter eiuſdem negligentiam ,ſcilicet quan-
do infra quatuor vel ſex menſes non reprę́ſentat.quod dic,vt le-
gitur & notatur j.de iure patro.capit.j.& ij.& capit.eam te.& ca.
cum propter diſcordias.& adde quod notatur.j.§.j. ſuper verbo,
depoſuit.[Non admiſit]& male , vnde & pro ipſo ſacerdote da-
tur ſententia,j.eo.capit.§.fi.¶ Cum autem.].ij.pars. [Dictus T.]
ſcilicet ſacerdos per dominum fundi repræſentatus. [Memora-
tum D.]per hæredem creditoris repræſentatum.[Depoſuit.]co
ram Remeñ.archiepiſcopo,vt ſequitur.Sed qualiter potuit agere
iſte T.contra D.clericum de iniuria per epiſcopum ſibi facta,nō
videtur quod hoc eſſe debeat,vt j.de his quæ fi.a ma.par. ca.capi.
quæſiuit.j.de contrahen.emptio.capitu.fina.immo potius agen
dum eſt contra epiſcopum , j. de præben.inter cætera.j.de iure pa
tron.paſtoralis. nam per præſentationem patroni laici quaſi nul
lum ius videtur acquiri, cum & ipſi in hoc iure de gratia tollerē
tur,vt patet de iure patrona.quoniam.reſponſo.j.& capitu. quod
autem.& capitu.cum autem. Solu. quamuis layci in iure patro.
de gratia toleren tur,tamen quandiu tolerantur,reprę́ſentato ab
eis ius acquiritur,non adminiſtrandi quouſque admiſſus fuerit,
ſed eccleſiam petendi, donec alius per eoſdem repreſentatus fue-
rit admiſſus,& ſic intellige dictum capitu. quod autem , & hoc
quod hic dicitur , poſtmodum autem amittit ius petendi eccle-
ſiam,& agit de iniuria contra ordinarium,qui eūdem reprę́ſen-
tatum admiſit,vt in dictis capit.quod autem , & paſtoralis.quod
dic,vt ibi notatur.Vbi vero diuerſi a diuerſis ſemel tantum reprę
ſentantur,potior eſt a vero patrono repræſentatus,adeo ꝙ remo
uet ad præſentationem alterius inſtitutum,vt hic, & j. eo.cap.in
fi.niſi forſan ex putatiui patroni quaſi pacifica poſſeſſione rele-
uetur,j. de iure patro.conſultationibus. & adde quod notatur ſ.
eo.capitu.reſponſo j.ad finem.ſuper verbo,ſi ipſum. [Remeñ.ar.
chiepiſcopus.]ver.coram quo fuit quęſtio depoſita, vt præmiſit.
[Legatus]ideo poterat cauſas totius prouinciæ audire,& alijs de
legare,ſ.de offi.del.c.j. [Iudicibus] qui poſtea ad eundem legatū
partes cum receptis atteſtationibus remiſerunt , vt ſequitur. [Ad
quem.]ſcilicet archiepiſcopum.[Vtrumque.] ſic ſ.de probatio.
licet.§. 1. & extra do.no. de teſtibus. præſentium. [Receptas.] &
6 cauſam inſtructam. † vnde & partibus certam diem peremptò-
riam præfixerunt ad ſententiam audiendam coram archiepiſco
po & legato,vt patet in antiqua.ſic ſ. de teſtibus. cum olim.in fi-
ne.alias non tenuiſſet ſententia contra abſentem lata,C.quomo
do & quando iud.ea quæ, quod dic,vt no. j.eo.§.j.[Per partes]in
cluſas tamen ſub ſigillis ſuis,j.de fideiuſſo. conſtitutus. ad fi. ſ.de
ele.dudum.j.[Et præfato D.] ver. [Atteſtationib.] ſed atteſtatio-
nes aduerſarij dimiſit, vt patet j.§.fina. verſicu. tum etiam quia
cauſam.[Ipſe]verſicu.ſcilicet archiepiſcopus.[Clerici memora-
ti.]ſcilicet D.& non presbyteri . & ſic minus inſtructus tulit ſen-
tentiam.& hæc eſt vna cauſa,quare retractatur,j. eo. §. fina.[Ip-
ſum.]ſcilicet clericum.[Abſolutum.] & male,vt apparet,j.eod.
capitu.in fi.¶ Poſtmodum]iij.pars.[Infra breue tempus.]& vita
7 videtur,quod † mora poſſit purgari ī iudicio.quod verum eſt an
te litis conte. & vbi ius aduerſæ partis non eſt factū deterius,ff.ſi
quis cau. & ſi poſt tres.ſ.de dolo & contu.c. j. §.fi.poſt ſententiā
autem non poteſt niſi veniat iudice adhuc ſedente pro tribuna-
li,ff.de reſtit.in inte.diuus, vel niſi iuſta cauſa abſentiæ allegetur,
& probetur,vbi quidem,& ſi mero iure teneat ſententia,ſubueni
tur,vt hic,& ſ.de reſti.in integ.ex literis. [Archiepiſcopus vero.]
verſi. [Iuſtam abſentię cauſam] alioquin non fuiſſet auditus, vt
not.in pręced.glo.& argu.ſ.de reſtit.in inte.ex literis.Et licet quæ-
dam dicant illud ſpeciale in fauorem matrimonij , & quia non
poterat haberi recurſus contra doloſum,qui non ſoluendo erat ,
tamen hoc generale eſt, quod abſente iuſta cauſa regulariter ſub
uenitur,vt ff.ex quibus cauſis ma.per totum.& ar.ſ.de proc.que-
relam.v.q.iij.ſi epiſcopus ægrotās.vnde nec dicitur iudicatū , vbi
iuſta de cauſa detentus eſt tanquam contumax condemnatus,
ff.eo.ti.quæſitum. nec debet talis ſententia executioni demanda
ri, ff. de iudi. ſi prætor. in fin. Caueat ergo iudex , ne nimis feſti-
net

net ad proferendam ſententiam,ar.ſ.de dolo, & cont.cū dilecti.
§.expectantibus.nam ſi iuſtum impedimentum probatum fue-
rit,reuocatur,vt hic,& ff.de dā.infec.ſi finita.§. ſi forte. ſed caueat
delegatus,ne nimis expectet,vt patet in eo quod leg.& no.ſ.de of
fic.delega.conſuluit. [Ille] ſ.T. ſacerdos. [Coram eis]ſ.delegatis.
[Prædictam ſententiam] ſed ꝯ,iudex non poteſt ſuam retracta-
re ſententiam,niſi vbi nulla eſt ipſo iure,C.ſentētiam reſcin. nō
poſſe,l.j.& no.ſ.eo.cum inter vos.§.fi.ver.attendentes.Reſpon.ve
rum eſt,niſi per reſtitutionis in integrum , vel ſupplicationis be-
neficiū,vt ff.de min.in cauſæ. 2.§.fi. & l.præfecti. & niſi vbi ex ge-
nerali clauſula,ſi qua mihi iuſta cauſa videbit,annullatur , ff. ex
quibus cau.ma.l.j.Vnde dic.[Prædictam ſententiam] data reſti-
tutione in integrum,ff.ſi quis cau.l.ij.& no.ſ.de proc. querelam.
ſm d.n.ītelligas tu,ex generali clauſula retractatam,ſiue annulla
tam.[Nullius decernerent.] &c.& ſic talis ſententia contra illū ,
cui peremptorium aſſignatum eſt,iuſto tamen impedimēto de
tento lata,non eſt nulla,ſed annullanda,vt & probatur j.eod.§.fi.
verſi.vnde ſententiam. quamuis alias ſi abſens nō fuiſſet citatus,
vel contumax,nulla eſſet,ff.quæ ſententiæ ſine app.reſcin.l.i.§.itē
cum ex edicto.C.qūo & quando iu.ea quæ . [Alioquin,] ſcilicet
ſi non oſtenderet iuſtam cauſam abſentiæ,ſententiam,&c.¶ Ve-
rum.] iiij.pars,[Committentibus.] & male,C.de iudi.a iudi.j.de
appellatio.cum cauſam.Vel forte licet poſt litis cōteſtationem ,
vel etiam lite non conteſtata,ad certum articulū, puta receptio-
nem teſtium,vel alium,ita ꝙ non iuriſdictio, ſed certum tātum
miniſterium committatur,vt & notatur in ſequenti gloſa, quia
tunc ipſe ſubdelegatus delegati papæ ſubdelegans illud facere vi-
detur,quod per alium facit, ff. de adminiſtrat. tuto.ita autem.§.
geſſiſſe.C.de offi.delegat.paſtoralis.§.præterea.reſpon.j.ad fi.cum
ſuis concordantijs. Vel dic,& melius, ꝙ aliud eſt recipere teſtes ,
& aliud ſcribere atteſtationes.ille enim,cui commiſſum eſt,ꝙ te
ſtes recipiat,hanc receptionem alijs non poteſt committere , qa
ad officium recipientis teſtes pertinet diſcernere quanta fides ſit
teſtibus adhibenda,& hoc ipſum reſcribere committenti,ff.de te
ſtibus.l.3.j.de fideiuſſo.conſtitutus ad fi.ſ.de probationibus.licet
teſtium multitudinem refrenare,ff.de teſtibus,l.j. quod dic,vt no
tatur ſ.de teſtib.cum cauſam quæ inter epiſcopum.§.fin.teſtem
vacillantem capere,& punire,C.de teſtibus. nullum. articulos &
interrogatoria examinare,ſ.de teſtib.per tuas.& alia ſimilia,quæ
pertinent ad teſtium receptionem,ex quibus omnibus poteſt col
8 ligi,† ꝙ ex induſtria perſonæ illius,cui hoc committitur , eſt ele-
cta:& ideo non poteſt hoc alij delegare,ſ.de offic.delega.quoniā
apoſtolica.§.is autem. Aliud autem eſt ſcribere atteſtationes . ꝙ
ſi vni committatur, ille poteſt committere alij , quia non indu-
ſtria perſonæ,ſed potius opera videntur electa, argumen.j.titu.i.
cum cauſam.ſecundum dominum noſtrum . Sed hæc ſolutio ,
non placet,tum quia & ſi opera electa eſt, non poteſt hoc com-
mitti alijs ſine conſenſu illius qui elegit,ff.de ſolutio.inter artifi-
ces.tum quia ex quo certus tabellio electus eſt ad ſcribendum to
tum, fidei ſuæ videtur eſſe commiſſum, & certum eſt,ꝙ vnus &
fidelior,& diſcretior eſt alio,& talis conſideret de electo,qui non
conſideret de ſubrogato,tum quia & tabellio magnam poteſtatē
habet,& multa mala committere poteſt: nam & plerumque te
ſtes interrogat,& ad mandatum receptoris tā in præſentia ipſius
quam in abſentia frequēter recipit ipſos teſtes , & etiam ſi aliqua
adijciat factum contingentia, & teſtis reſpondeat,bene ualet: &
ideo dic,vt in ſequenti gloſa.[Alijs.] lite coram ſe legitime con-
teſtata:vnde ad exemplum procuratoris poterunt alium ſubro-
gare,in qua opinione fuit Azo.per l.C.de procurato.neque tuto
res.& l.procuratoribus. & l.nulla dubitatio eſt . Et ſic non obſtat
C.de iudic.a iudice,cum ſuis ſi.Contradicit his,j.titu.j. cum cau-
ſam.Sol.dominus noſter dixit,ꝙ hic recitatur factum. Alij dicūt
ꝙ clericus propter hāc delegationem iniuſte factam appellauit,
vt ſequitur,& bene tenuit appellatio,alioquin in expenſis condē
natus fuiſſet,argumen.j.titu.j.vt debitus. ſed poteſt reſponderi,ꝙ
non fuerunt petitæ,pro & contra,j.tit.j.Tu dicas vt in præceden
9 ti & ſequenti gloſa.[Vices ſuas.] ſubaudi quo † ad receptiones te
ſtium,& ſic quo ad certum articulum :quod poterunt facere,cū
iuriſdictionem haberent,quia hoc poteſt iudex quicunque, ſ.de
offi.delega.ſuper quæſtionum.§.j.Quod intelligi debet , quando
& articuli,& interlocutoria, & omnia alia plene ſunt examina-
ta a committente,& numerus teſtium limitatus , ita ꝙ ſit nudus
auditor, & ſic intellige ſupra de offi.delega.cum te.& capit.ſuper
quæſtionum.§.primo.Secus ſi hæc non ſunt examinata, ſed ha-
bet commiſſio cauſæ cognitionem annexam , & ſic intellige j.
de appellatio.cum cauſam.ſecūdum dominum noſtrum,vt pa-
tet in eo,quod legitur,& notatur ſupra eo.§.in princip. Quod &
mihi placet.Nec obſtat,quod appellatum fuit ab eis ad papam .
Reſponde enim,vt in ſequenti gloſa . [Receperunt.] ſubaudi , &
dictis delegatis legati remiſerunt.[A quibus.] ſcilicet delegatis ,
cum legatus reuocatus fuiſſet. [Dictus clericus vocem ad nos.]
&c.Sed contra,quia ſubdelegato delegati papæ ad ipſum delega-
tum appellandum eſt , & non ad ipſum papam primo delegan-
tem,C.de iudi.a iudice.ſ.de offi.delega. ſuper quæſtionum.§.por
ro.Solutio,ordinarium eſt,quod dicis,ſed de hoc exceptum non
fuit coram papa,alioquin remiſiſſet partes ad illos , ad quos fue-
rat appellandum,vel papa ex certa ſcientia hic proceſſit, argum.
j.de conceſſio.præb.propoſuit.cum ſuis concordantijs.Vel dic tā
tum ad papam appellandum fuiſſe, quia tota cauſa ſine retentio
ne alicuius iuriſdictionis fuit commiſſa , ſecundum diſt. dicti §.
ſ.de offi.delega.ſuper quæſtionum.§.porro.& §.ſi vero domino .
ſecundum dominum noſtrum , & ideo etiam de iure commu-
ni ſcripto tenuit hic appellatio ad papam facta,quia non erat a-
lius,ad quem recurretur.ſic ſ.de offic.ordi.paſtoralis.§. præterea.
Si enim legatus non fuiſſet reuocatus , ad ipſum erat appellan-
10 dum,† quia ſemper a ſubdelegato ad delegantem appellatur , vt
legitur & notatur ſupra,de offi.deleg.ſuper quæſtionum.§. verū.
& §.porro.Vel papa recepit hanc appellationem de plenitudine
poteſtatis,ij.quæſtio.vj. ad Romanam.Vel de conſenſu partium
ſic proceſſit,quia & placuit presbytero per curiam expediri,alio-
quin ſi fuiſſet exceptum, remiſſæ fuiſſent partes , ſecundum do-
minum noſtrum.Hæc placent.Et idem eſt ſecundum quoſdam
ſi exponas a quibus,ſcilicet ſubdelegatis;ſi tamen intelligas,ꝙ de
legati lite conteſ.coram eis vices ſuas commiſerunt ſimpliciter:
vnde cum nihil retinuiſſent, ad ipſos non poterat appellari , ſed
prior lectura magis placet. No.etiam dominum noſtrum hic, ꝙ
quamuis iudex poſſet committere tabellioni receptionem teſtiū
quantum ad ſcribendum, non tamen quantum ad examinan-
dum,infra de conſan.capitu.j.ſecundum Ioan.quod non placet
& de facto ſeruatur contrarium,& accedit C.de fi.inſt.iudices.&
authen.apud eloquentiſſimum.ibi ſignata. & de hoc notatur. ſ.
eo.§.j.in prin.¶ Licet autem] v.pars.[Minus ſufficienter.] quia a
non ſuo iudice proceſſum fuit,& ſic eſt argum.ꝙ non valet ſub
delegatio facta ſ.§.proxim.vel quia non plene probauit. & ſic eſt
argumen.quod ſubdelegatio tenuit, ſi.j.eo.ver.j.& ij. quia nec re
quiritur ſemper plena probatio in talibus , vt notatur ſ.§. proxi.
in princ.[Probauiſſet]& ſic videretur aliquibus,ꝙ non deberent
audiri.[Ne tamen præiudicaret.]&c.ſic j.qui fil.ſint leg.per tuas.
11 vbi de hoc.pro & contra ſ.de bi.nuper.[Veritati.] No.quod † per
iudicem & per ius quantum permittit æquitas,inquirēda eſt ſem
per veritas,& ſeruanda,vt hic patet,& ſ.vt lite non conteſta.quo-
niam.reſpon.j.verſi.in quibus caſibus.cum ſuis concordan.Item
argumen.quod delegans poteſt ex cauſa delegati ſui ſententiam
reuocare,quod dic,vt notatur,j.eo.§.fi.item argumen. quod veri
tate comperta,eſt per errorem lata ſententia reuocanda, vt & p̄-
batur infra de pur.vulga.capit.ij.quod tamen regulariter non eſt
verum,niſi fuerit appellatum,vt hic , & in his, in quibus ſeruata
ſententia animæ damnarētur, quod dic ut notatur ſ eo. conſan
guinei.§.fina.vel dic,vt notatur in ſequenti gloſa. [R.diaconum
cardinalem.]Hic habes,quod poſt ſententiam diffinitiuam nul-
la legitima appellatione ſuſpenſam iterum datur auditor. & exa
minatur,& cognoſcitur de ipſa.quod eſt ſpeciale,quando de be-
12 neficijs agitur,cum † in eorum collatione omnis puritas debeat
adeſſe,& omnis obreptio abeſſe,vt hic,& prima q.j.ſi quis neque.
ſ eo.cum olim.§.j.& ij.ſ.de electio.cum dilectus.§.nos vero.j.de
con. præ.cum noſtris.§.auditor.Nec obſtat infra eo.inter mona
ſterium.& ca.ſuborta.quia non loquuntur in beneficijs. Vel dic,
ꝙ hoc quod hic dicitur , locum habet cum in tenore ſententiæ
ipſius deprehenditur iniquitas euidens,vt hic erat,nam falſum re
periebatur in eo,quod dicebat,per atteſtationes fuiſſe probatum
ꝙ A.habuiſſet poſſeſſionem iure patron.Item in eo,ꝙ dicebat,ꝙ
T.in probatione defecerat,vt infra,eod.§.verſi.j.& ver. tum quia
in eadem ſententia.argumen.ad hoc j.de pur.vulga.capitu.ij.Vel
contingit hoc ideo,quia iudex ab aduerſario doloſe circumuen-
tus fuit,vt patet ex ſequentibus . & ideo bene poteſt ſententia re-
tractari,ff.de iud.ſi prætor.Vel dic hoc ſolum ſufficere ad caſſatio
nem ſententiæ,ꝙ ordo iudiciarius non fuit hic ſeruatus,ſcilicet,
quia iudex probationes condemnati non vidit , C. de ſenten. &
interlo.omn.iudicum.prolatam.Vel dic,ꝙ ex quo apparet ſentē
tiam diffinitiuam per obreptionem & dolum malum elicitam,
ipſe idem iudex,qui tulit,ſi ordinarius eſt,reuocare poteſt, argu.
ff.de dolo.cum a te.xxxv.quæſtio.ix.veniam. & cap.ſententiam .
Sed ſi ſine dolo male dicatur lata,tunc non reuocatur,ff. de iud.
ſi prætor.Vel dic,quod licet a principio poſſet & deberet repelli
is,qui petebat ſententiam reuocari , ſi tamen admiſſus eſt de fa-
cto,& apparet ſententiam iniuſte latam,reuocabitur.Et eſt ratio
quia ex quo iudex cognouit,pronunciare debet,ff.de iudi.de qua
re.& iuſte,& ſecundum allegata,ſiue probata,ff. de offi.præt.illici
tas.§.veritas rerum.xj.quæſtio.iij.illa.& capit. ſummopere. & ca-
pitu.tunc vera.& hoc iurat iudex , vt in Authen. iuſiuran. quod
præſ.ab his.§. & æquus ero. collatio ſecunda . Si ergo ex allegatis
apparet eam reuocandam,ipſam reuocabit, argum.ff. quæ ſent.
ſine ap.reſcind.l.j.§.j.Vel dic, quod hic admiſſus fuit beneficio re
ſtitutionis , vel potius ſupplicationis contra ſententiam propter
abſentiam,licet minus ſufficienter probata fuerit , tamen ex illa
minus ſufficienti probatione data fuit reſtitutio in integrum ad
audientiam

audientiam cauſæ.ſi.ſupra de reſtit.in integ. ex literis, ſecundum
dominum noſtrum,cuius eſt mens totius huius gloſſ.Vel dic,vt
in præced.& ſeq.glo. [Conceſſimus] & ſic videtur approbare pro
bationem factam,& alia acta habita coram ſubdelegatis, ex quo
apparet,ꝙ tenuit ſubdelegatio,& appellatio,argum.ſupra de offi-
cio deleg.paſtoralis.§.præterea.verſic.nos autem.Vel dic,vt in ſe-
quenti interline. [Auditorem] de voluntate partium , quamuis
non tenuiſſet ſubdelegatio, nec appellatio, & ſic ſuper eo , quod
præmiſit,de his nullum recipit contrarium decret.ſupra de foro
compet.cap.penult.& fin.Vel dic,vt notatur ſupra eod. ſuper ver
bo,R.diaconum Cardinalem [Qui cum nobis] verſicul.ſcilicet
Cardinalis [Omnia fideliter] Nota,ꝙ plena debet eſſe relatio,&
fidelis,vt hic colligitur,& ſupra de electio.dudum.§.fin. [Senten-
tiæ] latæ per archiepiſcopum,vt ſupra eod.§.j.ad fin.& hic ſequi
13 tur [Circunuentum] Nota,ꝙ per † circunuentionem factum eſt
retractandum,ex quo de ipſa conſtat, vel per tenorem ſententiæ,
& alia acta,vt hic,& ſupra de reſtitut.ſpoliat.cum ad ſedem.§.fin.
& argum.ſupra eod.cauſam quę.§.vnico.verſic.quia tamen.Vel
quia aliàs liquidum eſt,vt ſupra eod.cum olim.§.j.in fine, & §.ij.
in princ. [Tum quia continebatur] prima ratio [In illa] ſcilicet
ſententia. Et ſic not.ꝙ fatuum eſt in ſententia cauſam exprime-
re,quod dic, vt legitur, & notatur ſupra eod.ſicut nobis.§.fin. [In
poſſeſſione] quod bene ſuffeciſſet,ſi verum fuiſſet, inf.de iure pa-
tron.conſultationibus [Eundem] ſcilicet clericum [Cũ tamen]
verſic. [Pro quodam iure] Sed videtur,ꝙ per hoc,ꝙ fuit in poſſeſ
ſione partis,fuit & in poſſeſſione totius,argum.ff.de ſeruit.vna eſt
14 via. † nam & qui minimam partem fundi poſſidet,totum poſſi-
dere videtur,ff.de acquir.poſſeſſ.poſſideri.quod verum eſt in con-
nexis,ſecus in ſeparatis, vt legitur,& notatur ſupra de pręſcrip.au-
ditis. ſed nec perceptio penſionis probat poſſeſſionem, vel domi-
nium rei,pro qua pręſtatur,ſupra de fide inſtrumẽ.inter dilectos,
§.penult. ff.de acquir.poſſeſſ.quamuis. §.primo, & notatur ſupra
de cauſ.poſſeſſ.cap.fin.Sed & alia eſt poſſeſſio penſionis,& alia poſ
ſeſſio repreſentationis, & ideo errauit archiepiſcopus credẽs hoc
ſufficere,& Petrum accipiens pro Martino. Et quamuis talis ſen
ſus in fundatione,vel in conſecratione imponi poſſit auctoritate
epiſcopi,vt legitur,& notatur infra de iure patrona.præterea.poſt
conſecrationem tamen ſeruitutem res non recipit conſecrata,ff.
15 de ſeruit.ſeruitutes.§.fin.nam & quod † humani iuris eſſe deſiit,
non recipit ſeruitutem,ff.communia pręd.caueri,ſecundum Io-
han. [Prędicti] P.ſcilicet creditor [Et A.] nepos ipſius creditoris,
qui eidem ſucceſſit,& clericum pręſentauit,vt ſupra eo. reſpon.j.
[Decem ſolidorum] per hoc non probatur , ꝙ eſſet in poſſeſſio-
ne iuris patronatus,nam & penſio de natura ſui non eſt de fructi
bus ipſius , quamuis patronus ipſam quandoque percipiat in re-
tentione & fundatione habita, vel ex pacto.xviij.quęſt.fina.Eleu-
therius,& legitur,& notatur infra de cenſib.quanto.& ſupra eod.
cap.in princ. [Tum quia in eadem] verſic.ſecunda ratio [Defe-
cit] ſubaudi,quod omnino falſum eſt,cum per atteſtationes &c.
quas nec archiepiſcopus vidit,vt ſequitur [Ipſum] ſcilicet presby
terum [Intentionem] ſcilicet,ꝙ a vero patrono fuerat præſenta-
tus,vt infra eod.cap.in fin. [Probaſſe] ideo debuit obtinere,vt no
tatur ſupra de probatio.ex literis.quare ſententia corrigitur,vt in-
fra ſequitur [Tum etiam] verſic.tertia ratio, quia ſupra expreſſit
16 duas , † & ſic patet , ꝙ in cauſa appellationis exprimendum eſt ,
quare prima ſententia retractatur,vt notatur ſupra eod.ſicut no-
bis.§.finali. [Non recepit] ſcilicet archiepiſcopus [Sufficienter]
17 cum plena † debeat eſſe relatio & fidelis, vt notatur ſupra eod.§.j.
verſic.j. [Vnius tantum] ſcilicet clerici, & non presbyteri,vt legi
tur,& notatur ſupra eod.§.j.verſicu.fin. [Quæ] ſcilicet atteſtatio-
nes,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra eod.verſicu.cum
tamen [Vnde ſententiam] verſicu. [Irritandam] non enim erit
irrita, immo ſi non fuiſſet appellatum, in rem iudicatam tranſi-
uiſſet,cum contra ius litigatoris tantum lata fuiſſet,vt ſupra eod.
quod ad conſultationem.§.j.& cap.cum inter vos.§.fina.Secus ſi
expreſſe contra ius conſtitutionis , quia tunc omnino nulla eſt ,
ſupra eo.cap.j.Item ſecus ſi contra ius litigatoris,& boni commu
nis Reipublicę lata ſit,puta ſi dicatur quis promotus fuiſſet ſimo
niace,argumen.infra de ſimon.tanta.& in his,quę ibi not.in cau
ſa matrimoniali,& alijs, in quibus ſi ſententia ſeruaretur, animæ
18 damnarentur,quia & tunc † volens probare contrarium,auditur
ſemper,vt patet in eo,quod legitur ſupra eod.conſanguinei.Item
aliud ſi dicatur lata contra ius litigatoris,& boni iudicialis Reipu
blicę,puta per falſos teſtes, & falſa inſtrumenta, infra eod.cum I.
& A.tũc enim nulla eſt in veritate,aliqua in opinione,& ſic neu
tra eſt.Poteſt tamen vſque ad triginta annos ad plus retractari,vt
legitur,& notatur ſupra de exceptio.cum venerabilis.§.intellexi-
mus.verſicu.ac non ſolum. In his autem duobus prędictis proxi
mis caſibus, ſcilicet in quibus vertitur periculum animarum , ſi
cut in cauſa matrimoniali,& ſimilibus,& vbi per falſos teſtes ſen
tentia lata dicitur, & ſi in veritate ſententia nulla, ſi tamen ei ſta-
tur quouſque probatione habita fuerit nulla pronunciata,ſupra
19 de fide inſtrum.accepimus. Ex premiſſis igitur † no. ſubtiliter qua
tuor caſus,quia quandoque eſt iniuſta,ſiue iniqua ſentẽtia, & ta-
men tranſit in rem iudicatam,& ſemper ſeruatur auctoritate iu-
ris ſine peccato.xxxiij.quęſt.iiij.qui peccat,vt quando lata eſt con
tra ius litigatoris tantum.Quandoque vero omnino nulla eſt,nec
vnquam ſeruanda , vt quando lata eſt contra ius conſtitutionis ,
& error euidenter in ſentẽtia eſt expreſſus.Quandoque vero neu
tra eſt,nec vnquam tranſit in rem iudicatam,ſed tamen ſeruatur
quouſque de errore appareat,vt in cauſa matrimoniali, & ſimili
bus. Quandoque vero neutra, ſed tamen tranſit quaſi in rem iu-
dicatam triginta ſaltem annis elapſis,vt quando dicitur lata fuiſ-
ſe per falſos teſtes.vel etiam inſtrumenta.& iunge hęc in ſumma
eod.tit.§.quòd ſint eius ſpecies.ſub §.diffinitiua.& adde quod no
tatur in ſequenti gloſ. [Memorato T.] Mirabilis videtur hęc ſen
tentia,quia ſupra eod.cap.§.j.in princip.dicitur,quòd T.cuius ele
ctio,ſiue repręſentatio confirmata nõ erat,egit contra D.qui poſ
ſidebant,& cuius pręſentatio admiſſa erat,hic vero dicit,quòd Pa
pa adiudicauit eccleſiam huic T. & tamen vnus electus, vel pręſ-
ſentatus debet adminiſtrare, donec fuerit confirmatus, vel inſti-
tutus,ſupra de electio.qualiter,infra de preben.cum iam dudum.
Ad hoc dicas iſtum T.hoc modo proceſſiſſe. Primo adiit diœce
ſanum petens ab eo inſtitutionem ſuę pręſentationis,& quia ille
noluit eam impendere,ſecũdo adiuit legatum,a quo & idem pe-
tiit propter defectum diœceſani. legatus vero diſcrete procedens
vocauit D.eccleſię poſſeſſorem, qui dixit excipiendo, quòd peti-
tio T.non erat admittenda pro eo,quod ipſe D.ad eandem eccle
ſiam erat canonice pręſentatus, atque inſtitutus, & idem T.pręe-
dictus in loco viuentis ponendus non erat, infra de conceſſ.pręe-
ben.cap.primo,ipſo T.aſſerente contrario.ſcilicet quod D.nec ca
nonice fuit repręſentatus,nec inſtitutus , ſed ipſe T.a vero patro-
no fuerit canonice præſentatus,& ſic erat inſtituẽdus, & alius ſci
licet D.remouendus. Mota igitur hac queſtione inter eos finali-
ter probauit T.intentionem ſuam,bene ergo fecit Papa,qui adiu
dicauit ei eccleſiam,quia & per hoc ipſum confirmaſſe, ſiue inſti
tuiſſe videtur,cum non ſit vis in verbis,ſecundum dominum no
ſtrum,infra de verborum ſignificatio.intelligentia.& cap.in his.
nam & ſententia principali plenum ius confert,nec alijs admini
culis eget,argumen.C.de ſenten.paſſ.l.j.& l.fin. C,de teſtamentis
omnium,ff.de manumiſſ.apud eum.Vel potes dicere ſecundum
dominum noſtrum,quod T.ab initio petiit ſuam electionẽ con
firmari a legato,non obſtante pręſentatione,& cõfirmatione fa-
cta de poſſeſſore,quę non tenebant,& in hoc caſu bene debuerũt
admitti probationes iſtius T.non ſolum ſuper canonica repreſen
tatione poſſeſſoris,ſed etiam ſuper ſua canonica,alioquin quan-
tumcunque conſtaret poſſeſſorem minus canonice inſtitutum,
nunquam adiudicaretur eccleſia petitori,niſi & de iure ſuo proba
ret,ſed potius eſſet poſſeſſor abſoluendus,argumen.ff.ſi vſusfruct.
pet.vti frui.reſpon.primo,& in eo, quod legitur, & notatur ſupra
de probatio.ex literis,ſecundum dominum noſtrum.Vel ſi velis
dicere,ſpeciale eſt in beneficio,quod male inſtitutus ex officio re
moueatur,ex quo conſtat de minus canonica inſtitutione,& il-
le,qui habet ius,inſtituatur,vt patet in eo,quod legitur,& notatur
ſupra de officio vicar,cap.j.§.fin.ſupra de cleric.peregr.cap.fin.in
fra de inſtutionibus.cap.iij. Ad minus pro petitore non dabitur
ſententia,niſi & de iure ſuo probet,vt patet in eo,quod legitur,&
notatur ſupra de reſcriptis,olim ex literis.ad fi, Sed & ſecundum
dominum noſtrum probationes T.ſuper mala pręſentatione poſ
ſeſſoris non ſunt admiſſe,niſi ad hoc vt iuſtificetur pręſentatio ip
ſius T. vnde ſi T. non iuſtificaſſet ſuam præſentationem , ideſt ſi
non probaſſet ipſam canonicam,nõ prodeſſent probationes ſuæ
ſuper mala repreſentatione poſſeſſoris habite quantum ad ipſam
caſſandam,quia nec ad hoc fuerunt inductæ, ideo videtur, quòd
tales petitiones non eſſent admittendę inter huiuſmodi repreſen
tatos,peto electionem meam confirmari,& electionem aduerſa
rij caſſari,nam ſi ſuper tali petitione conteſtetur lis, ex quo prin-
cipaliter petitur caſſatio , eſto quod actor nihil probet de iuſtitia
ſuę electionis,tamen caſſanda erit electio aduerſarij,dummodo
probet aliquid , per quod debeat caſſari, licet forte actor aliàs ad
hanc petitionem non fuiſſet admiſſus,niſi ratione iuris ſui, quia
& multi iniqui repelluntur,vt notatur infra de accuſationibus.ſu
per his. Quidam tamen dicunt, quòd & talis petitio admittenda
eſt,ſed tamen iudex non caſſabit electum reum,niſi & actor pro
bet intentionem ſuam. Sed quicquid dicatur, & notatur infra de
iure patrona.cum dilectus.& hic, hoc tamen debet aduertere di-
ſcretus,& diligens aduocatus,quod quando datur talis libellus,pe
to electionem meam confirmari,& electionem aduerſarij infir-
mari, ſtatim contradictor poteſt dicere , exprimas quo iure petis
electionem tuam cõfirmari,& meam infirmari.ſi dicat actor, pe
to meam confirmari,quia canonica eſt,ſtatim poteſt ſubiunge-
re contradictor,cariſſime, multi ſunt modi canonicę electionis,
ſcilicet per ſcrutinium, per compromiſſum, ſupra de electi.quia
propter.quandoque etiam eligit quis iure ſuo, quãdoque iure de-
uoluto, ſupra de electio.bonę.j.& cap.cum Vintonien. & cap.ne
pro defectu . certifica me ergo de his , vt deliberare poſſim , ff.de
eden.

eden.l.j.& patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra de libel.obla.
cap.ij.& iij.veruntamen modica vis eſt in hac parte,etenim ſecũ-
dum ſimplicitatem canonicam non tenetur actor modos iſtos
electionis ſuæ exprimere , ſed ſufficit quod ſimpliciter proponat
electionem ſuam canonicam,& ideo petat ipſam confirmari,vt
patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra de iudic.dilecti.In ſecun
da vero parte libelli,in qua petitur electio aduerſarij infirmari,eſt
magna vis facienda,& valde vtile eſt,quod petatur exprimi cauſa
caſſationis,quia ſi exprimat talem cauſam,quę vergat in præiudi
cium ipſius actoris puta quia facta eſt de homine illiterato,vel ir
regulari, vel criminoſo , & ideo electio de ipſo facta nulla eſt, &
per conſequens electionem de actore factam, quamuis ſubſecu-
tam non potuit impedire,audiendus eſt,ſupra de electio.cum in
cunctis,& cap.congregato,infra tit.primo,conſtitutus.j.Si autem
exprimat talem cauſam , quæ quamuis legitima ſit, tamen non
intereſt ſua,vt ſi dicat eum ineligibilem,vel caſſandam propter ir
regularitatem,vel crimen aliquod,ſed nõ ſubijcit in quo ſibi pro-
ſit,vel obſit caſſatio, non recipietur hæc ſecunda pars huius libel
li,& ſi recipietur, reſtringenda erit ſententia ad præiudicium , vel
vtilitatem actoris,vt prædictum eſt,ſi tamen hoc fieri poſſit,alio-
quin ſi hoc fieri non poſſit, & inueniatur iam electio confirmati
caſſanda,caſſabitur,& imputet ſibi reus,qui talem libellum rece-
pit,& actorem non repulit, quod ante litis conteſtationem face-
re potuit, & non fecit, C.de ann.exceptio. l.fina. Inſtitu.de exce-
ptionibus.§.fin.ſecundum dominum noſtrum. Sed quicquid di
cat,quilibet canonicus poteſt petere caſſari electionem electi mi
nus canonice in ſua eccleſia, vel ꝙ remoueatur Prælatus minus
canonice inſtitutus, eſto ꝙ petens non ſit electus , vel interſit ſua
quo ad priuatam vtilitatem , ſufficit enim ei publicum intereſſe,
vt patet in eo,quod legitur,& notatur extra dominum noſtrum,
20 de election.ſtatuimus. † Quinimmo videtur, quod non ſolus ca
nonicus, ſed & patronus , necnon & Parochianus cuiuslibet ec-
cleſiæ in hoc ſit admittendus,ſaltem propter periculum anima-
rum,argumen.xvj.quæſt.vij.filijs,& in eo,quod legitur,& notatur
infra de rebus eccleſijs non alienan.ſi quis presbyterorum.ad fin.
infra de cohabit.clericorum,& mulie.veſtra. & ſi non dirigendo
actionem contra electum, ſiue Prælatum, ad minus tamen quo
ad denunciationem ſuperiori faciendam,argum.ff.de officio pręe
fecti vr. l.j. §.quod autem dictum eſt.& Inſtitu.de his,qui ſui, vel
alieni iuris ſunt.§.finali.& ſuperior ad talem denunciationem de
hoc inquiret, qui & ſine aliqua denunciatione ex puro, & mero
officio ſuo idem facere poteſt,vt patet in eo,quod legitur,& nota
tur infra de ſimon. licet Hely. Quidam tamen ſecundum domi-
num noſtrum dicunt,quod nõ eſt admittendus talis libellus,pe-
to confirmari electionem , vel proceſſum meum non obſtante
electione alterius,vel proceſſu,vel peto electionem meam confir
mari , & electionem aduerſarij caſſari , & ponunt exemplum in
ſimilibus dicentes,qđ talis libellus nõ eſſet admittẽdus,peto talem
fundum non obſtante aliqua venditione,vel traditione aduerſa-
rio facta,vel peto centum ex cauſa mutui non obſtante pacto de
nõ petendo,vel non obſtante ſententia cõtra me lata ſuper hoc.
Sed certe iſti minus bene dicunt,nam omnes iſti libelli recipien-
di ſunt,vt ſatis colligitur.ff.de priuil.credito. Imperatores.ff.quod
metus cauſa.metum.ij.§.volenti.& l.ſimiliter.§.fin.& l.ſequ.quia
21 etiam † veteres actiones vtiliter competũt,quamuis extinctæ ſint,
ff.ſi ex noxa.cauſa.l.ij. §.fina.ff.de capi.dimi.tutelas. §.ſi libertate.
C.ſi aduerſus tranſactionem.l.ij.C.de accept.l.fin.Et hoc idem di-
cendum eſt in reſtitutione in integrum,vt notatur ſupra de reſti
tutione in integrum ex literis.in omnibus tamen iſtis cauſa expri
menda eſt in libello,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra
de libelli oblatio.cap.fina.& quia ſi ſuper prædictis officium iudi-
22 cis † imploretur,ipſum non debet impendere,niſi iuſta cauſa ex-
primatur,de qua eſt cognoſcendum,vt apparet ff.de minor.l pri
ma.§.prætor edixit.& l.in cauſæ.j.& ij.Dicunt autem aliqui,quod
in talibus libellis primo eſt cognoſcendum de ſecunda parte ip-
ſius libelli,quàm de prima. Sed tu dicas,quòd de vtraque cogno-
ſcetur ſimul, ſupra de reſtitutione in integrum ex literis. & argu-
men. ff.de loc.& conducto. ſi conductionis. & l.ne cui. & l.con-
23 ductores. † Prædicta locum habent , vbi aliquid accreſcit actori
ex dicta adiectione,& hoc etiam debet exprimere in libello,alio
quin ſi in libello non exprimat,quid ſibi accreſcit, nunquam eſt
recipiendus libellus cum adiectione,quæ aduerſario obeſt,& ſibi
non prodeſt,argumen.ff.de rei vendic.in fundo,& in eo,quod le-
gitur,& notatur ſupra de reſcri.plerumque.§.cum igitur. in prin.
Et hoc idem dicendum eſt de poſitionibus, & probationibus ſu-
per eiſdem faciendis,& ſi de ipſis nihil contineatur in libello,ſecũ
dum dominum noſtrum , cuius eſt mens maioris partis totius
huius gloſſæ, declaratione,& correctione, & quibuſdam alijs ſal-
uis. Adde hic, quòd de ſuperfluis & otioſis poſitionibus , & pro-
bationibus notatur ſupra de electio.bonæ.j.§.contra legati.& de
officio delega.cum contingat.§.ſecundo,& tertio [Cum per atte-
ſtationes] verſic. [A vero patrono] ſignatur contrarium,quia vi
detur,quod ius patronatus obligata curia, vt ſupra eodem reſpon
ſo primo,in princip.tranſire debuit cum vniuerſitate,ſicut in fun
24 do vendito,† ſeruitutes,& alia iura tranſeunt.ff.de contrahen.em
ptio.ſi aquæductus.& l.ſequenti.& l.dolia.& fundus dotalis, ff.de
fundo dot.l.prima.& res ſacra,ff.de contrahend.emption.in mo
dicis.& eſt caſus expreſſus,infra de iure patrona.ex literis.Solutio.
poteſt dici,quòd hic fuit exceptum ius patronatus,vt notatur ſu
pra eodem,reſpon.primo,quod nepos ſucceſſor iuſte potuit igno
rare,ff.de regulis iuris.qui in alterius. Vel aliud in obligatione,vt
hic,aliud in emptione,ſeu in alienatione, vt in contrarijs. Ratio
diuerſitatis hæc eſt,quia creditori non accedunt niſi ea,quę in fru
ctu conſiſtunt ęſtimabili,vnde & ſors extenuari poſſit,C.de pign.
actio.l.prima,& ſecunda,infra de vſuris,capit.primo,& ſecundo,
ergo ius patronatus etſi in fructu ipſum eſſe diceremus,in obliga
tione tranſire non poſſet,quia nec ęſtimatur,infra de iure patro-
na. capitu.de iure. immo nec talibus iuribus vtitur creditor , niſi
ſpecialiter ſit conuentum,ff.de pignor.ſed an uiæ,& l.præcedent.
25 in fine. † Item omnia iura tolluntur ſoluto pignore,ff.quibus mo
dis pign.taci. ſolua. l.prima , & C. ſi pign. datum ſit , l.prima,&
ſecunda,ſecundum hoc ergo repreſentatus per creditorem debe
ret ſoluto debito ab eccleſia remoueri,contra illud.lvj.diſtinctio.
ſatis peruerſum.xvj.quæſt.vii.inuentum, infra de exceſſio.prælat.
capitu.fina item quia creditor peccat vtendo pignore, ff.de furt.
26 creditor.alias incipit, pignorare. † In emptione autem, & aliena
tione lata ſit interpretatio,cum dominium tranſeat, infra de do
nationibus.cum dilectus. in fine,ſic & in firma, infra de iure pa-
trona.ex literis,quia alienatio eſt ad tempus, infra ne prael vic.ſu.
querelam. Licet ergo omnia in alienatione tranſeant,ff.de acqui
rend. rerum dominio. quædam.& alijs contrarijs ſupra ſignatis ,
non tamen in obligatione generali veniunt ea quæ nec quis ſpe-
cialiter obligaret,C.quæ res pignor.obligare poſſunt,l.prima,& l.
ſequenti.ff.de pecul.qui peculij. Aliud ergo in emptore & firma-
torio,qui faciunt fructus ſuos,aliud in creditore, qui omnia tene
tur computare in ſortem, infra de pigno.cum contra.Item ſigna
27 tur aliud contra. † quia quædam habere poſſumus, quamuis no-
bis vtilia non ſint,ff.de ſeruit.in fundo. Solut.non ſequitur ideo,
quòd omnia talia habeamus. Illud autem nemini dubium,quin
vtile eſſet creditori,ſi diceremus ius patronatus tranſire,quia poſ
ſet pręſentare filium,vel nepotem ſecundum id,quod notatur in
fra de iure patrona.quia clerici.ſed & ſi repręſentaret extraneum,
remaneret ſibi ad antidora naturaliter obligatus,ff.de peti.hęred.
ſed & ſi lege.§.conſuluit.& adde quod notatur ſupra eod.capitu.
reſpon.primo,ſuper verbo,aſſerens.

SVMMARIVM.

1 *Papa ab iniurijs ſe abſtinere debet reſpectu Dei.*
2 *Conſuetudo Romanæ curiæ.*
3 *Subtilitas quandoque approbatur.*
4 *Procedendum non eſt de ſimilibus ad ſimilia.*
5 *Papa ſi iura aliorum ſeruare debeat multo fortius uita ſua.*
6 *Proceſſus Principis,non eſt præſumendum,quod maculam habeat.*
7 *Papa ſine cauſa diſpenſare non debet.*

CAP. XIX.

IN cauſis. [Summi Pontificis] qui ſicut ſum-
mus eſt,ſic & ab iniurijs(& maxime
1 ſummis) ſumme, ideſt præ cæteris † abſtinere debet
reſpectu Dei,prima quæſtio.tertia.aliorum,vel hoc ip
ſum debet reſpectu hominum , quamuis non ſit aſtrictus huma
nis legibus.C.de legibus,digna vox [Iudicio] diffinitiuo,quod ſe-
quendũ eſt,vt hic ſequitur,ſecus de interlocutorio,niſi ſit in cor-
pore iuris clauſum.ff.quod metus cauſa. metum.§.ſed quòd præ-
tor,ſecundum omnes.vtrumque tamen ſequimur,ſi iuſte & cau
ſa cognita pronuncietur,vt notatur infra verſic.primo,ſuper ver-
bo, teneantur [Et ordo] quo ad proceſſum, ſupra de probationi-
2 bus † quoniam, de conſuetudine tamen curiæ per narrationem
facti,& petitionem verbalem,& contradictionem,ſiue reſponſio
nem coram Papa , & fratribus habitam inter partes maxime in
electionibus,intelligitur lis conteſtari & ſi nullus libellus oblatus
fuerit,cõtra id,quod legitur, & notatur ſupra de libelli oblatione,
capitu.primo. Habet, & alia quædam ſpecialia , quæ nec ſunt in
exemplis trahenda, vt patet in eo, quod legitur, & notatur ſupra
de tempor.ordina.capitu.primo, & de officio lega. quòd transla-
tionem [Et vigor] quo ad pronunciandum , vt ius pauperis de-
fendat, & contra iuſtitiam nulli parcat , ſupra de iudic.nouit.§.j.
verſicul.penulti. vbi de hoc [Aequitatis] vt nullo tractus fauore,
odio,timore,vel commodo declinet ad dexteram,vel ad ſiniſtrã,
etiam ſi hæreticus,vel excommunicatus ſit,pro quo ſententia eſt
ferenda, ſupra de præſumption.literas.§.fina.in princip. ſupra de
exceptionibus.cum inter priorem.§.primo, vbi de hoc [Subtili-
ter] vt nec cauſa pauperis negligatur,ſed pro ipſo ſicut pro poten
te ſubtilizet,licet plerumque fiat aliter.xj.quæſt.iij.pauper. Et no.
3 † quòd quãdoque ſubtilitas approbatur . ſi.ſupra de ferijs. Capel-
lanus

ſanus.§.primo,verſicu.fina.ad finem,vbi de hoc [Obſeruandus]
niſi forte &c. vt infra verſic.niſi forte [Cum in ſimilibus] verſic.
4 eſt igitur de ſimili † ad ſimilia procedendum, vt hic, & ſupra de
reſcriptis, inter cæteras, cum ſuis concordantijs [Cæteri] ſcilicet
iudices. ſecus in arbitris,& arbitratoribus, ſupra de arbitris,capit.
primo, & ſecundo [Teneantur] dummodo examinatione præ-
cedente cauſa cognita,& partibus præſentibus etiam interpretan
do,vel interloquendo pronunciauerit.C.de legibus.l.fi.vnde hoc
ſumptum eſt. xvj.quæſt.iij. infra de verborum ſignificatio.in his,
in fine,dummodo appareat.deſcripto in iuris corpore clauſo du-
bitari non oportet.ff.quod metus cauſa.metum. §.ſed quod præ-
tor.ſecus ſi ſine cauſæ cognitione ex poteſtate,vel voluntate inter
loquatur.C.commina epiſtolas,l.penulti.& fina. C.de ſentent.&
interlocut.omnium iudicum,ex ſtipulatione.talis enim interlo-
2 cutoria ius non conſtituit, & ſic intellige. C.de legibus. l.tertia.
Alij tamen dicunt cōtra, vt notatur ſupra ſuper verbo.in iudicio
[Similiter] tanto ergo periculoſior,& pernicioſior eſt iniuſta,vel
iniqua ſententia Summi Pontificis, quanto eſt pluribus (quia, &
omnibus) in exemplum, ad hoc infra de præbend.niſi eſſent. re-
ſpon.primo,infra de voto,magnæ.§.primo,verſic.penult,& fina.
5 xj.quæſt.iij.præcipue, † ſed ſi iura aliorum ſeruare debeat, multo
fortius iura eccleſiæ Romanæ,ſiue ſua, ſupra de ſupp.neg. prælat.
capitu.tertio,infra de capell.monach.capit.ſecundo.§.fina. [Iudi
care] Si contra,quia non eſt exemplis iudicandum,C.de ſenten.
& interlocut.omnium iudicum, nemo iudex, Solut. ſpeciale eſt
hoc iu ſententia Principis,cuius exemplum ſequendum eſt,vt in
iuribus allegatis,ſupra ſuper verbo.teneantur,& probantur. C.de
veter.iur.enucle. l. prima. §.penult. C.de conſuli.nemini.libr.xij.
Et eſt ratio ſpecialitatis, quia quicquid ei placet, intelligas animo
condendi ius.lex eſt.inſtitu.de iure nat. §.ſed & quod Principi. &
6 quia non eſt præſumendum,quòd † proceſſus ſuus maculam ha
beat,ſiue rugam.xxiiij.quæſtio.prima,in ſede,& capitu.hæc eſt fi-
des.& quia plene examinata omnia præſumuntur.xxxv,quæſt.ix
Apoſtolicæ, & notatur ſupra de reſcriptis, ad audientiam.j. C.de
legibus.l.fina.nec ſuperiorem habet qui corrigat,ſupra de electio.
licet.in fin. [Niſi forte] verſic.iſte.verſic.poteſt reſpicere, ſupra re
ſpon.primo,vt ibi notatur,vel quod ſtatim ſicut iacet, litera dixit
7 [Neceſſitatis] vel vtilitatis. Eſt ergo hic,argumen.† quòd ſine cau
ſa non debet etiam Summus Pontifex diſpenſare,quod dic,vt no
tatur ſupra de electio.dudum,ſecundo §.fina.infra de præben,de
milita.ad finem. [Diſpenſatiue] & ſic eſt ſpeciale, nec ad exem-
plum trahendum,vt leg.ff.de conſtitu.princip.l.prima,ad fin.& l.
fina.& legitur,& notatur infra de conceſſio.præbend.conſtitutus
[Statuendum] idem eſt,& quandoque in pœnæ inflictione.inſt.
de iure nat.§.plane.

ADDITIO.

2 ¶Ius non conſtituit. Adde an ſententia Papæ,vel Principis faciat ius per
And.Sic.remiſſiue in addit.ad Panor.hic.

SVMMARIVM.

1 *Qui non exprimit grauamen literas impetrare non poteſt.*
2 *Proteſtatio non eſt facienda in abſentia iudicis.*
3 *Iudex ſi non recuſatur, valet quicquid facit.*
4 *Habens plures exceptiones dilatorias, primo debet opponere illam de iudi-
ce ſuſpecto.*
5 *Excommunicatus non poteſt iudices eligere, nec arbitros.*
6 *Iuri ſuo quis tacite renunciat.*
7 *Priuilegium contra priuilegium non valet, niſi de ipſo faceret mentio-
nem.*
8 *Omittenti ſcienter exceptionem rei iudicatæ præiudicatur.*
9 *Caſum in quibus tenet ſecunda ſententia contra primam.*
10 *Abbas benedici non debet, niſi presbyter.*
11 *Papa iuri epiſcopali etiam per factum proprium non vult præiudicare.*

CAP. XX.

INter monaſterium. Caſus. Vacante monaſterio Sā
cti Leufredi,ſiue Sancti Leodon.monachi quendam
Abbatem de Gremio ſui monaſterij elegerunt,quem
cum coram ſuo diœceſano peterent confirmari, opponentibus
ſe monachis Sancti Andocij, ſiue Antonij ipſam obtinere non
potuerunt, tandem cauſa delata ad Papam ad petitionem mo-
naſterii Sancti Leufredi commiſſa fuit quibuſdam iudicibus, co
ram quibus lis fuit conteſtata,& poſtea quędam cauſæ recuſatio
nis fuerunt propoſitæ,tanquam friuolæ non admiſſæ, immo ni-
hilominus fuit proceſſum in cauſa.Demū monachi Sancti An-
docij ad alios literas impetrarunt quæ,& primis iudicibus oſten-
ſæ fuerunt, ſed in multis vitioſæ inuente fuerunt. Primo quia di-
cebatur in eis,quòd primos iudices legitime recuſarunt,cum ta-
men cauſæ friuole fuiſſent, nec propoſitæ tempore competenti,
& poſt ipſas propoſitas in cauſa fuerit proceſſum. Secundo, quia
de priuilegio Sācti Leufredi, & proceſſu coram primis iudicibus
habito mentio non fiebat,& quamuis ex his ſufficienter exceptū
fuiſſet contra ſecundas literas. Secundi tamen iudices nihilomi-
nus proceſſerunt, & præuenientes primos pro monachis Sancti
Andocij ſententia dederunt,primi etiam iudices proceſſerunt,&
ſecundo pro monaſterio Sencti Leufredi pronunciarunt, a qua
ſententia monachi Sancti Andocij appellarunt. Occaſione au-
tem dictæ appellationis iterum cauſa ad Papam delata obijcitur
contra ſententiam,quòd non valet,quia pendente recuſatione a
ſuſpectis iudicibus data fuit, & quia eorum iuriſdictio fuit per ſe-
cundas literas reuocata, & quia ipſa lata erat contra ſententiam
pro monachis Sancti Andocij primo latam,ſed his non obſtan-
tibus Papa ſupradictam ſecundam ſententiam confirmauit. Sed
& ſecundum dominum noſtrum factum ſic fuit.Cum duo mo
naſteria,ſcilicet Antonij,& Leodij,litigarent coram iudicibus de
legatis ſuper modo eligendi Abbatem in monaſterio Sancti Leo
dij,proceſſum fuit vſque ad litis conteſtationem, & teſtium pro-
ductionem,tunc monaſterium Sancti Antonij cauſas propoſuit
ſuſpicionis contra delegatos, & quia delegati ipſas non admiſe-
runt monachi eiuſdem monaſterij appellarunt,vel etiam ſine ap
pellatione receſſerunt ab eis, iudices autem eorum abſentia vili-
penſa,pro monaſterio Sancti Leodij ſententiā protulerunt, pars
vero Sancti Antonij literas impetrauit, quod cum appellaſſet a
primis iudicibus, quia legitimas ſuſpicionis cauſas non admiſe-
runt, ſecundi iudices de cauſa cognoſcerent primo reuocato in
irritum quicquid poſt appellationem &c.& nō fiebat mentio in
ipſis literis quantum proceſſum erat in ipſo negocio quando fue
runt iudices recuſati,nec etiam cauſæ ſuſpicionis expreſſæ conti-
nebantur in eis, quas hodie neceſſe habet,appellans ante ſenten-
1 tiam exprimere, alioquin † niſi grauamen exprimeret,non poſ-
ſet literas impetrare,vt infra de appellatio.vt debitus, quamuis o-
lim ſecus eſſet,infra titu.primo,cum ſit Romana,vel impetrauit
literas ſuper principali negocio nulla facta mentione de appella
tione ſecundum illos, qui dicunt, quòd receſſit a iudicibus nulla
appellatione emiſſa,cum autem quocunque vis modo volueritis
negocium hoc eſſet ad Sedem Apoſtolicam deuolutum, Papa
decernit primas literas per ſecundas minime reuocatas,cōtra ſen
tentiam autem opponebatur, quòd non tenebat, quia lata erat
contra res prius iudicatas, & ſuper hoc producebatur publicum
inſtrumentum, ſed Papa reſpondet præſumendum eſſe, quòd ſi
coram primis iudicibus hoc ꝓduxiſſent, ipſum poſt habuiſſent,
ideſt producentibus non profuiſſet, vel ſi appareat eſſe tale, quod
profuturum fuiſſet, imputent ſibi,quia illud ante ſententiam nō
produxerunt. His ergo attentis iuſtam reputabat ſentētiam prio
rum iudicum, & electo munus benedictionis impendit, ſecun-
dum dominum noſtrum. Vtraque caſus poſitio legi poteſt,& e-
tiam componi poſſet tertia & ex duabus [Super modo eligendi]
Forte dicebant monachi Sancti Andocij electionem Abbatis
monaſterij Sācti Leodij ad ſe pertinere in totum,vel in partem,
& ideo aſſerebant ipſam electionem infirmandam ſecūdum do
minum noſtrum, puta quia facta erant ipſis contemptis, qui in
electione de conſuetudine ius habebant.ſi.ſupra de poſtula.prela
torum.bonæ.ij.vel dicebant,quòd de monaſterio ſuo Abbas fue
rat eligendus,vt ſupra de conſuetud.cum dilectus, infra de verbo
rum ſignificatio. cum Abbate [Agitata] primo coram osdina-
rio,ſecundo coram diuerſis iudicibus delegatis, ſicut continetur
in ſequenti deciſione,& ſupra poſui in primo caſu [Et infra] cō
tinet totum proceſſum,ſupra in primo caſu poſitum,& qualiter
vltimo fuit per appellationem cauſa delata ad Papā, & quæ obij-
ciebantur ex parte monacorum Sancti Andocij contra ſecundā
ſententiam,ſcilicet latam a primis iudicibus pro monaſterio San
cti Leufredi,ſuper quibus pronunciat Papa,vt ſequitur [Primam
commiſſionem] per vos impetratam omnes monachi Sancti
Leufredi quibus loquitur [Per vltimam] ex parte monaſterij Sā
cti Andocij impetratam [Reuocatam] vel per ea quæ coram ip-
ſis fuere propoſita aliquatenus impeditam ſicut ex ſequētibus po
teſt colligi,ideo factum priorum iudicum &c.vt infra eodem §.
fina. [Tum quia cauſæ] quæ fuerunt he ignoramus, fuerunt fri-
uole,vt ſe.& ideo non admittendæ,vt legitur, & notatur ſupra de
officio delega.ſuſpicionis, & probatur infra titu.primo, cum ſpe-
ciali,reſpon.primo [In iure] ideſt coram iudice partibus præſen
tibus,vt patet infra titu.primo,ſecundo requiris.§.fina. [Propoſi-
tæ] contra primos iudices,& coram ipſis a monachis Sancti An
docij,ſed poſt litis conteſtationem,& ipſis propoſitis ijdem recu-
ſantes coram eiſdem iudicibus nihilominus,vnde & eiſdem taci
te renunciaſſe præſumuntur,vt ſequitur [Quas etiam] verſicu.ſi
valerent tamen [Tanquam] &c. [Ante litis] quod minime fece
runt [Ingteſſum] omnis dilatoria enim ante litis cōteſtationem
eſt regulariter opponenda,vt hic,& iij.queſtio.vj.§.exceptio.C.de
probationib.exceptionem,ſed nec ſemper hoc poteſt fieri vſque
ad litis cōteſtationem obſtante die ſuper hoc aſſignata,quod dic,
vt legitur,& notatur infra de exceptionibus. paſtoralis [Quibus]
verſic.ſcilicet cauſis [Eiſdem] ſcilicet primis iudicibus [Subcun
do] ſi alicui competunt plures exceptiones dilatoriæ iudicij pri-
mo debet proponere exceptionem ſuſpicionis, vt notatur in ſe-
quenti gloſſ in princip. nam ſi ſemper vſque ad litis conteſtatio-
nem

nem poſſet proponi fruſtra præfigeretur tempus viginti dierum
2 ad ipſam proponendam.iij.quæſt.iij.offeratur.† Fruſtra etiam cō-
ſuleretur proteſtatio facienda in abſentia iudicis.C.de iudic.l.fin.
Sed dices nōne naturaliter falſa & excommunicationis exceptio
præcedit exceptionem de ſuſpecto? Ita videtur,quia ſi nullum eſt
reſcriptum,non eſt iudex ille,ad quem eſt impetratum. Reſpon.
quando dico reſcriptum nullum eſſe pro eo, quia eſt falſum, vel
ab excommunicato impetratum, in hoc caſu eligo iudiciū eius
cui dirigitur,quia de talibus habet ipſe cognoſcere, & eius ſenten-
tia facit ius inter partes,vt patet in eo,quod legitur, & notatur ſu-
pra de reſcriptis,ſuper literis,vnde ex quo pars ipſum in vno iudi
cem approbauit,non poteſt eum in alijs recuſare. iij.quæſtio.viij.
cuius in agendo, quando autem recuſat eum, vt ſuſpectum non
eligit eius iudiciū,ſed potius arbitrorum ad quos ſpectat hæc co-
gnitio,& non ad recuſatum,ſupra de officio deleg.ſuſpicionis,in
fra de appellationibus. cum ſpeciali. Et eſt alia diuerſitatis ratio,
3 † quia ſi non recuſatur iudex, valet quicquid facit infra titul.i.ad
hæc ſi in vna cauſa. ad fin.ſententia vero auctoritate falſi reſcrip-
ti,vel ab excommunicato lata non valet,quātumcunque aduer-
ſarius conſentiat,vt patet in eo,quod legitur,& notatur infra eod.
ad probandum,ſupra de exceptionibus,exceptionem.Secundi di
cunt,ꝙ he exceptiones ſimul poſſunt preponi,cum ad idem ten
dat,ſcilicet ad iudicem remouendum,argum.ff.de excep.nemo.
& de iudic.non videtur.Tertij dicunt,quod etiam ſeparatim dū-
modo infra viginti dies,recuſatio proponatur.iii;.quæſt.iij.offera
tur.C.de inoffic.teſtam,l.contra minores. Quarti dicunt, quod ſi
iſtud proteſtetur,hoc poteſt aliàs non,C.de iudic.l.fin. Primi au-
tem reſpondent ſic ad has leges.Primo lex illa nemo non contra
dicit,quia proponens diuerſas exceptiones nullam videtur confi
teri.nam & qui dubitat,excipit vt notatur ſupra de exceptionibus,
cum venerabilis.intendit tamen aduerſarij intentionem elidere.
ſic & quando aliquis excipit, dicens ſe eſſe exemptum per priui-
legium,vel prę ſcriptionem,ſupra de pręſcrip.auditis.veruntamē
in hoc præiudicium facit talis, quia in iudicem cōſentire videtur
litigando coram eo, coram quo litigare non tenetur. Similiter
non obſtat lex,non videtur,quia plus eſt, & maius ſignum cōſen
tiendi in iudicem litigare ſub eo,quàm genus actionis petere ſibi
edi.& quia ibi nullam ſententiam petit fieri.ff.de iudic.non vide
tur.Non obſtat etiam auth.offeratur,quia verum eſt,quod exce-
tio ſuſpicionis infra viginti dies proponi poteſt, niſi alias interim
huic exceptioni expreſſe, vel ſaltem tacite renunciatum ſit pro-
pter hoc autem,quòd dedit fideiuſſorem,vel ſportulas non vide-
tur in iudicem conſenſiſſe, quia talis cautio, ſcilicet iudicio ſiſti
præſtatur etiam coram illo,qui non cognoſcit de cauſa. ff.de iu-
dic.l.ii.§.penult.Sed & ideo hæc ſatiſdatio,& ſportularum præſta
tio non præiudicant,quia ex neceſſitate præſtantur.Hac igitur pri
ma opinione retenta, videtur, quòd nullus ſimul poſſit iudicem
recuſare,& procuratorem aduerſarij ſui repellere,cum ſuper pro
curatorio oporteat eum audire ſententiam,& ſic per conſequens
ceſſabit ſuſpicionis exceptio, quia audiendo ſententiam videtur
in proferentem tanquam iudicem conſentire,ſed ſi actor propo
nit cōtra procuratorem rei,& idem procurator recuſat iudicem,
bene procedunt ſimul he duę quæſtiones,quia ille qui recuſat nō
eligit arbitrium iſtius iudicis ſuper ꝓcuratione, ſed ſi aduerſarius
tantum,& iudicium redditur in inuitum.ff.de verborum obligat.
inter ſtipulantem. §.j. ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt
mens huius totius gloſæ. Hoc verum eſt de iudicio veri & legiti-
mi iudicis qui non recuſatur,alioquin ex quo legitime recuſatus
eſt,nec ſuper exceptione procurationis, nec ſuper aliquo alio pē
dente recuſationis articulo coram eo cogitur reſpondere,vt patet
in eo, quod legitur, & notatur ſupra de officio deleg. ſuſpicionis,
& extra dominum noſtrum,de appell.legitima.lib.vj.De alijs ve-
4 ro dic,vt not.in ſeq.glo. [Iudicium] quicunque † habet plures ex-
ceptiones dilatorias primo debet opponere illam de iudice ſuſpe
cto.illa enim naturaliter præcedit,vt patet ex ordine ſcripturæ,ſu
pra de probat.quoniam. nam ſi primo opponat,& dicat excom-
municatum aduerſarium fuiſſe per literas impetratas,vt ſupra de
officio delegat.prudentiam.§.ſexta.& iudex pronunciet pro ipſo
excommunicato abſoluto procedet,nec ſemel approbatus pote
rit reprobari.iiij.quæſt.iiij.§.item in criminali.§.ſi quis teſtibus.iij.
quæſt.viij.cuius in agendo. qui enim alijs defenſionibus vſus eſt,
non poteſt redire ad iſtam.ff.de iudic.ſed & ſi ſuſceperit, immo,
& videtur,quod infra viginti dies ſit hæc exceptio opponenda.iij.
quæſt.iij.offeratur.& ſi iudex quem recuſare vult abſens ſit,hoc de
bet proteſtari.C.de iudic.l.fina.Sed contra videtur, quia & ſi quis
fideiuſſorem dederit ſtandi iuri, nihilominus poteſt iudicem re-
cuſare.iij.queſtio.iij.offeratur.præterea videtur,quod exceptio ex-
communicationis, vel de falſitate reſcripti naturaliter præcedat,
quia niſi reſcriptum teneat nulla ſuper principali iuriſdictio eſt
5 conceſſa,ſupra de reſcriptis.ſuper literis.item quia ſi probetur † ex
communicatus non poteſt iudices eligere, per conſequens nec
arbitros,ſupra de procuratoribus.cap.fin.xj.quæſt..ij.cum excom
municato,ſine quibus cauſa recuſationi expediri non poteſt,ſu-
pra de officio delega.ſuſpicionis cauſa. vnde videtur, quod pri-
mo inquirendum ſit de reſcripto,ſiue excommunicatione aduer
ſarij antequam ad alia procedatur. Solut.ſuper hoc eſt diuerſitas.
nam ſecundum T.ſi quis omiſit exceptionem de ſuſpecto,& pro
ponit alias,ſiue ſuccumbat,ſiue obtineat, non poteſt poſtea iudi-
cem recuſare quaſi videatur in ipſum tacite conſenſiſſe, argum.
eſt hic expreſſum,& ſupra de officio deleg.inſinuante,& cap.gra-
tum.in fin.& in primis iuribus ſupra inductis, niſi forte per pro-
teſtationem aliquam releuetur. Io.dixit,quod hoc verum eſt vbi
interlocutoria pro eo fertur,ſecus ſi contra,quia adhuc non con
ſenſit cum ſemper intendat iudicium declinare, argument.C.de
inoff.teſtam.contra maiores,& hoc verius credit B. Quid ergo ſi
iudex qui ſcit ſe recuſari poſſe fert primam interlocutoriam pro
illo qui ipſum recuſare poteſt,vt ſic eum deludat.Iam cogetur co
ram ſuſpecto a iudice litigare,contra illud,infra tit.primo, ſecun-
do requiris,in fin. ideo dic de hac materia, vt plena not.ſupra de
probationibus. quoniam contra falſam, & in ſumma de officio
delega.ſub §.ſed nec illud.§.quando debet fieri recuſatio. & adde
quod not.in præceden.glo.in qua & ſi hæc eadem tangantur ali-
6 ter tamen, & aliter hic quàm ibi [Renunciaſſe] Argum. ꝙ taci-
te renunciat quis iuri ſuo.ſi infra de his quæ fiunt a maio.par.ca-
pit.cap.ex orc.§.fin.ſupra de officio deleg.gratum.in fin.cum ſuis
cordantijs [Cum etiam] verſicu. [De priuilegio] per quod vobis
forte indulta erat libera eligendi facultas de proprio gremio, vel
etiam aliunde,ſupra de conſuetud.cum dilectus,ſupra de electio.
conſiderauimus,ſed nihil facit hic ad rem ſecundum dominum
7 noſtrum. † Tu vero ex hoc notabis,ꝙ non valet reſcriptum, ſiue
priuilegium contra priuilegium impetratum niſi de ipſo fecerit
mentionem,argum. ſupra de reſcriptis,conſtitutus,& capit.cum
ordinem,& patet infra de priuile.ex parte prima [Et proceſſu ne-
gocii] ſic patet, ꝙ de proceſſu, & rei ſerie facienda eſt mentio in
reſcripto,alioquin non valebit vt hic,& infra de cohab.cleric.&
mulie.ſuper eo.Sed nunquid ſufficit,ꝙ de proceſſu fiat mentio ge
neralis. Ita videtur nam & prolixitatem actori non poſſet forſan
recipere pergamenum. Dicas hoc arbitrarium,vt tamen ſcias,ꝙ
de principalibus articulis, & exceptionibus, & ordinationibus,&
his,de quibus,& inter quos,& coram quibus actum eſt,eſt ſpecia
lis & expreſſa mentio facienda, ſicut probatur de articulo, ſupra
de reſcriptis,cum dilecta,& de exceptione,ſupra de procuratorib.
in noſtra.§.fin.& de ordin.ſupra eod.cum olim.§.primo,& de iu
dicibus litigantibus.& de his,de quibus agitur,ſupra de dolo,& cō
tum.ex literis.vbi de hoc,& breuiter ſic eſt interpretandum, ꝙ ea
dem ratio quæ delegātem moueret,moueat delegatum, ſupra de
reſcriptis,ſuper literis,in fin.Quia ſi delegatus omnino ſit dubius
conſulatur is a quo commiſſio ēmanauit infra de ſent.excom.
inter alia.§.primo.in princip.prout legitur,& notatur ſupra de of
ficio deleg.cap.ii.ſupra de iudi cum veniſſent [Nihil] non ſolum
in ſpecie,ſed nec in genere.quod dic,vt in præceden.gloſſ. [Quod
expreſſum] ſcilicet de priuilegio, & proceſſu [Potuiſſent] & ſic
nullæ fuerant, vnde proceſſus per ipſos habitus irritus iudicatur,
ſupra de reſcriptis.ſuper literis,quod dic,vt legitur, & notatur ſu-
pra de reſcriptis.dilectus.j.in fine. ¶Non obſtante] ſecunda pars
[Sententia] per quam forte in totum,vel in partem monaſterio
Sancti Andocij ius eligendi eſt adiudicatum. Sed contra.ij.quæ-
ſtio vj.§.diffinitiua.Solut.hoc intelligitur vbi exceptio rei iudica-
tæ fuit oppoſita, ſed nec per inſtrumentum ſententiæ (quod nec
fuit exhibitum) nec alio modo fuit probata,contrarium vero lo
quitur quando hæc exceptio fuit etiam oppoſita. ff.de compenſ.
quod in diem,ſecundum dominum noſtrum. Sunt & alij caſus,
in quibus tenet ſententia lata cōtra res prius iudicatas,de quibus
not.infra,ſuper verbo confirmantes [Dicebatur] quia nec appa
rebat,vt ſequitur [Prolata] primo alio tempore ſecūdum domi-
num noſtrum.Vel dic prolata a ſecundis iudicibus ſicut poſitum
eſt in caſu,quæ non obſtat, quia nulla eſt cum a non ſuo iudice
lata fuerit,vt ex præmiſſis patet. Vel poteſt intelligi, ꝙ hæc ſentē
tia,alias iuſte, & a ſuo iudice lata eſſet, & ꝙ monachi Sancti An-
docij non appellauerat a ſententia diffinitiua,ſed ante, quia iudi-
ces exceptionem recuſationis, & reuocationis priorum literarū
per ſecundas non reciperet,& ſecundum hunc diuerſum intelle
ctum exponuntur diuerſimode quæ ſequuntur [Quæ] ſcilicet
ſententia [Nobis] aliàs vobis [Non fuit] ſubaudi, nec primis iu
dicibus,& ad hoc ſtatim ſequitur,verſic.ſequens [Tamen ſi a prę
dictis] verſic.ſcilicet primis. qui pro vobis iudicauerunt [Ea] ſci-
licet ſententia [Poſthabita] ideſt poſtpoſita, ſiue contempta, ſic
exponitur poſthabuit,ideſt poſtpoſuit thorum coniugalem,& ac
ceſſit ad ancillam.xxxij.quæſt.iiij.dixit Sarra.ſic. C.de exact.mili.
anno.l.ij.in fine,lib.xij. [Contrarium] ideſt contra ipſam nihilo
minus pronunciaſſet [Statuiſſent] vt præſumitur quia ex quo ip
ſam vidiſſent ad hanc cognitionem venire non deberent ſecun-
dum dominum noſtrum [Alioquin] verſic.ſi non eſſet poſtpo
nenda,& ſic vidiſſent,imputent ergo ſibi,ꝙ ipſum non exhibue-
runt,quia nunc de nouo [Eam obijcientibus] &c. & habet locū
hęc expoſitio ſecundum primam caſus poſitionem ſupradictā,
& hæc

& hæc expoſitio comprobari videtur in eo, quod ſequitur ſtatim.
cum ſub prætextu &c.& infra cap.prox.§.fin.veri.nimirum. & ff.
de neg.geſt.ſin autem.§.ſi quocunque,ff.de compen.quod in diē.
8 §.i.Quicquid tamen hic exponas hic euidēter probatur, ꝙ omit
tenti ſcienter exceptionem rei iudicatæ opponere imputatur, ſi
vero intelligas, ꝙ hæc ſententia aliàs a ſuo iudice lata eſſet, tunc
expone [Ea poſthabita] ideſt poſtquam eam iudices habuiſſent
[Contrarium ſtatuentes] ideſt contra eam non pronunciaſſent
[Alioquin] ideſt ſi non fuit illis oſtenſa, tunc de nouo poſt ſecū-
do latam ſententiam eam obijciētibus &c. [Nouorum] ideſt de
nouo repertorum. C.de tranſact.ſub prætextu, ſecundum do.no.
[Inſtrumentorum] ſic infra c.j.in fi. & not.in §.ſeq. ¶[Factum]
iij.pars [Iudicium] pro vobis pronunciatum [Habeamus] ſic in
fra de teſtam. Rainaldus,in fi.& cap.Rainutius. in fi. [Et eorum]
verſ,ſcilicet priorum iudicum [Confirmantes] & ita hic ſenten-
tia contra res prius iudicatas lata tenet,& imputatur illis pro qui
bus prima lata fuerit,quia ipſam nō oppoſuerunt antequam fer
retur ſententia ſecunda, vnde poſtea non audiuntur, quia ſub præ
textu nouorum inſtrumentorum &c. vt præmiſit, vt probatur.ff.
de re iudic.Imperatores.C.de tranſact.ſub prætextu, quia nec po-
ſtea peremptoria exceptio locum habet, niſi fuerit appellatum.
C.de ſent.reſcind.non poſſe.l.ij. ſupra de fi.inſtrum. cum Iohan.
vel niſi beneficio reſtitutionis ſubueniatur, ſupra de reſtit.in inte.
cap.j.& ij.& fin,in fi.vbi de hoc, quod dic, vt not.in ſumma, eo.ti.
§.qualis.ſub §.iuxta.verſic.iiij. Item non poteſt opponi ſententia
ſi fuit oſtenſa iudicibus,& ipſi eam reprobauerunt tanquam nul
lam, vt infra c.prox.ff.de compenſ.quod in diem.§.j.& in his duo
bus caſibus, ſcilicet quando is cui exceptio rei iudi. competit eam
ſcienter & doloſe omittit, argum, ſupra de except, exceptionem.
Inſtit.de excep.§.item ſi in iudicio,& quando proponit, ſed repro
9 batur † tenet ſecunda lata ſententia contra primam, niſi fuerit ap
pellatum, vt hic,& ff,eod.titu.cum prolatis. Et in tertio, ſcilicet in
negocio publico.ff.eod.tit.Imperatores. Et in quarto quando pars
parti iuramentum defert. ff.de iureiur.admonendi. In quinto ſe-
cundum quoſdam generaliter in his videlicet in quibus vertitur
periculum animarum, ſupra eod.conſanguinei.tenor.lator. & ſu
pra de teſtibus.ex parte ade. Et in ſexto, quando primo lata eſt au
ctoritate probationis reprobatæ euidenter de iure & facto, infra
de pur.vulg.cap.ij. Et in ſeptimo quando, ſcilicet de ſubreptione
conſtat, vel quando eſt ſupplicatum.ff.de min.præfecti.& legitur
& notatur ſupra eod.cum olim.§.j.& ij. Et in octauo, ſcilicet quā
do negatur iudicatum fuiſſe, & ſic pronunciatur. ff.quæ ſenten-
tiæ ſine appell.reſcind.l.j. in quo caſu & tranſactio tenet, vt patet.
ff.de condit.indebi.eleganter.§.primo. Aliàs autem ſententia ſe-
cunda contra primam lata regulariter nulla eſt. adeo quòd non
eſt neceſſe appellare, C.quando prouoc.non eſt nec.l.j.& ij. quæ-
ſtio.vj.§.diffinitiua.verſic.ſententia. Ex præmiſſis igitur videtur, ꝙ
monachis Sancti Andocij iniuria facta fuit, quia ipſi appellaue-
rāt,& in cauſa appellationis hæc exceptio opponi pōt, vt dictum
eſt, quod verum eſt, niſi in primo iudicio doloſe ſit omiſſa, vt hic
ſecundum Iohannem, quod omnino puto verum. Alij dicunt
vt T. ꝙ monachi iſti non appellauerant a diffinitiua, ſed fruſtrato
riæ ante ſententiam, quia ſcilicet iudices non admittebant cau-
ſam recuſationis, vt notatur ſupra §.primo, ſuper verbo.prolata.&
ſic contumaciter receſſerunt, vnde non audiuntur. ij.quæſtio.vj.
§.ſunt quorum,& ſic intellexit Vinc. ſecundum quem, ſiue igno
ranter, ſiue ſcienter. exceptio rei iudicatæ omiſſa fuerit poſt ſentē-
tiam obijci non poteſt, niſi fuerit appellatum, quia prætextu no-
uorum inſtrumentorum &c. ſicut præmiſit.& B.dixit, quòd intel
lectus iſte in integra.comprobatur, ſed prior intellectus magis pla
cet [Electo a vobis] Argumen. quòd nullus debet vocari Abbas,
donec ſit benedictus, ſed electus tantum, ſic ergo benedictio dat
nomen Abbati, ſicut & conſecratio nomen epiſcopo,& pallij tra
ditio nomen archiepiſcopi cum executione officij ex benedictio
ne, vel cōſecratione, vel vſu pallii traditione, vt hic patet, & ſupra
de eta.& qual.cum contingat.& de tranſlat.eod.cap.ij.§.fin. & de
10 vſu pallij, niſi ſpecialis. Et eſt argumen. quòd in † Abbatem non
debet non presbyter benedici, quod dic, vt plene notatur ſupra de
eta.& qualit.tuam [Noſipſi] ad maius robur, argumen.ſupra de
maior. & obedien.per tuas [Benedictionis] quod non præſume-
retur feciſſe, niſi iuſta eſſet electio, argumē.infra de priuileg.cum
olim.§.olim. verſicu. illud etiam attendentes, & ſequenti, ſupra
de electio.cum inter R.§.fin.verſic.quia tamen [Saluo iure diœ-
ceſani] ad quem pertinet Abbates ſubiectos benedicere, ſupra de
ſupell.neg.prælat.cap.primo. Et not.hic, quòd quando aliquid fit
quamuis iuſte, per quod poteſt alij præiudicari in poſterum vti-
le eſt proteſtari, vt hic,& vij.quæſt.j.Pontifices, ſupra de ſupel.neg.
prælat.l.i.cap.ij.in fine. Nota etiam, quòd Papa non vult deroga-
re iuri epiſcopali etiam per factum proprium, vt hic, & ſi etiam
epiſcopus ſciſmaticus ſit, vt ſupra de elect. quia diligentia, nec per
reſcriptum ſuum, nec per priuilegium, niſi in ipſis de ipſo iure ſpe
cialis mentio habeatur, vt legitur, & notatur ſupra de officio de-
leg.ſuper eo.infra de confirm.vtil.cap.fin.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopo ſufficit probare ſpoliationem ad hoc, ut reſtituatur.*
2 *Inſtrumentum dicitur reprobatum eo ipſo, quod oſtenditur iudici, & contrarium iudicat, in compenſatione ſecus,*
3 *Priuilegium per ſententiam tollitur.*

CAP. XXI.

Suborta. [Epiſcopum] diœceſanum, vt infra
§.fin. reſpon.j. ex parte vna [Et mona
ſterium] ex altera [Subiectione] quia epiſcopus dice
bat ipſum ſibi ſubeſſe, ſic ſupra tit.j. cum olim, reſpō.j.
[Litigantibus] ſuper poſſeſſorio d.n.& petitorio, vt infra notatur
[Quia per confeſſionem] verſic. ſubaudi procuratoris [Aduerſæ
partis] ſcilicet monaſterij [Conſtitit] ſic patet, ꝙ confeſſio procu
ratoris nocet domino, vt legitur,& notatur ſupra de poſtula.præ-
lat.cap.j.§.j.& vt lite non conteſt.cap.j.§.fi. [Quaſi poſſeſſionem]
hoc ideo dicit, quia incorporalia non poſſidentur.ff.de vſucap.ſe-
quitur.§.viam. ſupra tit.j.ſi diligenti.§.j.verſic.nec præſcriptione.
& ſupra de caut.poſſeſſ.cum eccleſia Sutrina. §.nos igitur.ad fin.
1 ſupra de foro competen. conqueſtus [Habuiſſe] Not. † ꝙ ſufficit
epiſcopo probare quaſi poſſeſſionem, nec oportet, ꝙ probet ſpo-
liationem, vel ſubtractionem violentam, hoc enim ipſo, ꝙ ſubdi-
tus per eum requiſitus non exhibet ei obedientiam cōſtat, quod
eam ſubtrahit ſibi,& inde competit epiſcopo, vel interdictum, vel
officium iudicis, vel conditio, vt patet in eo, quod legitur, & nota
tur ſupra de elect.querelam, ſupra de reſt.ſpoliat, ſæpe, ſecundum
dominum noſtrum [Per ipſum] epiſcopum [Reſtituēdum] ſic
ſupra de elect.querelam.§.fin. [Decernimus] Hic agebat epiſco-
pus poſſeſſorio recuperandæ poſſeſſionis,& petitorio, ſed quia cō
ſtabat de poſſeſſione ſtatim ſententiauit ſuper ea dilata quæſtio-
ne proprietatis, quod non eſt nota dignum, & forte non haberet
locum niſi de ipſa poſſeſſione per confeſſionem conſtaret ſecun
dum quoſdam, ſed nō eſt verum, immo hoc generaliter obtinet
qualitercunque de ipſa poſſeſſione conſtet ſecundum dominum
noſtrum, vt & patet in eo, quod legitur,& notatur ſupra de reſtit.
ſpoliat, ex conqueſtione.§.fin. [Ad eandem] ſcilicet quaſi poſſeſ-
ſionem, ¶[Verum] ij.pars [Innocentij] ſcilicet ſecundi [Exprime
bat] & ſic a probatione monaſterium releuatur, quia ipſi ſtandū
eſt priuilegio, niſi cōtrarium probetur, vt ſequitur [Vt epiſcopo]
verſic. [Reſtituto] Not. ꝙ licet cauſa liberalis ſit præiudicialis ta-
men quæſtio ſpoliationis ei præiudicat, vt hic patet,& C.de ordi.
cogn.l.fi. §.j. [Obijceret & probaret] ſic ergo non ſufficit aliquid
proponere niſi & probetur ſic, argum, ſupra eod.cum ſuper.§.j.in
princip. vt ibi notatur [Sibi] ſcilicet epiſcopo, quia pro priuilegio
erat prima facie præſumendum, vt notatur ſupra eod.§.j. in prin.
[Et infra] hoc eſt iudices cauſam examinauerunt, & fuit obie-
ctum ex parte epiſcopi & probatum, ꝙ Alexan.III. coram quo a-
ctum fuerat aliàs ſententiam tulerat pro epiſcopo ſuper eodem
contra monaſterium ſupradictum, vnde iudices dubitātes vtrum
priuilegium Innocen.II. præiudicaret ſententię Alex.III. vel econ
uerſo. cauſam remiſerunt inſtructam, diem peremptoriam parti
bus aſſignantes,& ſuper hoc in ſeq.§.pronunciatur. ¶[Iudicibus]
iij.pars [Inſtructam] plene. ſic enim debet fieri remiſſio, ſiue rela
tio, vt legitur,& notatur ſupra eod.cum Bertoldus. §.fin. [Effica-
ciores] quia habebat ſententiam Alex. Et nota, ꝙ vbi tam actor,
quam reus intentionem ſuam probat, pronunciatur pro illo, cu-
ius iura ſunt potiora, vt hic,& ſupra de poſtula.prelat.bonæ.ij.§.fi.
vbi de hoc, ſed & in dubio arbitrarium eſt, ſecundum id, quod le
gitur,& notatur ſupra de teſti.preterea §.fin.& cap.in noſtra [Ei-
dem] ſcilicet epiſcopo [Vt ibidem] ſcilicet in ipſo monaſterio.
[Ita tamen] verſi. [Præiudicium] & intelligas Papam ignoraſſe
ius, quod in eo habebat, alias præiudicaſſet ſibi. ff.eod.tit.ſæpe, ſe-
cundum dominum noſtrum. Vel niſi dicas, ꝙ ratione officij pu-
blici,& neceſſarij excuſetur, nam de qua re &c. ff.de iudic.de qua
re, ſupra de cau.poſſeſſ.cum ſuper.ad fin. ſicut in tutore pro pupil
lo agente, vel ei auctoritatem prebente. C.de adminiſt.tuto.cum
quedam mulier.ad fi.ff.ex quibus cau.maio.videlicet. Licet ſecus
ſi ſit officium voluntarium, ſicut eſt officiū aduocationis,& pro-
curationis.ff.de inoff.teſtam.aduerſus.§.fin. & l.fin.reſpon.j. ff.de
rei vendic.inter officium.ff.quemad.teſtam.aper.ſi quis ex ſigna-
toribus. C.de inoff.teſtam.parentibus, Tutius tamen eſt iudici, ꝙ
ſemper ius ſuum excipiat, vt hic fecit Papa,& eſt ſi.infra de capel.
monach.cap.ij.§.fin.nec mirum ſi Papa prouideat iuri ſuo, quia
& ius aliorum reſeruatur, vt ſupra cap.prox.in fi. & not.ſupra eo.
in cauſis [Generetur] quia res inter alios acta,&c, ſupra eod.cum
ſuper.ad fi.& quandoque ſi præſcriptum ſit contra ſubditum, nō
tamen contra Romanam eccleſiam, vt ſupra tit.j. ad audiētiam.
& cap.cum nobis [Nimirum] verſic.q.d.ne mireris ſi pro ipſo epi
ſcopo pronunciamus, nō obſtante priuilegio ſupradicto, cum &
Alexander idem fecerit [Si quia præfati] &c. [Alexandro] qui
pro epiſcopo, tunc erat, idem pronunciauerat, ſicut continetur in
integra,& no.in deciſione, ſupra eo.§.j.in fi. [Et ipſæ] ſcilicet Ale
xander [Sententiam] pro epiſcopo [Contra illud] ſcilicet priui-
legium [Intelligitur] & ſic non obſtat priuilegium [Reprobaſſe]
No. ꝙ

No. ꝙ inſtrumentum dicitur reprobatum eo ipſo, ꝙ iudici oſten
ditur,& cōtrarium iudicatur, vt hic. Sicut & exceptio de falſo op
poſita. C.de fi.in l.fi.& C.ſi ex fal.inſtrum.l.j. Et ſic teſtis reproba-
tur eo ipſo, ꝙ contra ipſum iudicatur, licet per hoc nō efficiatur
infamis.ff.de his qui no.infam. Lucius, ſupra de ordin.cogn.cum
dilectus.§.fi. Secus in compenſatione quæ & ſi propoſita ante ſen
tentiam admiſſa non fuit, poteſt opponi poſt ſententiam, niſi ex
preſſe fuerit reprobata.ff.de compen.quod in diem.§.j. & hic eſt,
argum. ꝙ ipſo facto, ſiue verbo amittitur priuilegium, quod dic,
vt legitur,& notatur ſupra de conſtitutionibus. cum acceſſiſſent.
in fin.& no.etiam, ꝙ tacite renunciat quis iuri ſuo, vt.leg.& no.ſ.
cap.prox.reſpon.j. verſic.quibus [Si vero] verſic. [Non fuit exhi-
bitum] ſcilicet priuilegium Alexandro antequam ſententiaret,
imputet ſibi monaſterium [Quia prætextu priuilegij] &c. & ſic
in vtroque caſu pro monaſterio eſt concluſum [De nouo reper-
ti] ſic ſupra c.proxi.§.j.in fi. C.de tranſact.ſub prætextu, quod dic,
3 vt not.ſupra c.prox.§.fi. † & ſic tollitur priuilegium per ſententiā,
vt hic,& ſ.tit.j.cum olim. ſicut & per conuentionem.ī.de deci.ex
multiplici,& per arbitrium, ſ.tit.j.cum olim.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Monachi an poßint procuratores conſtituere, vel conſtitui.*
2 *Melius eſt, quod monacus per alium agat, quam per ſe ipſum.*
3 *Inquiſitio ut procedat, præcedere debet frequens infamatio, & clamor.*
4 *Procurator conſtitui poteſt in cauſa inquiſitionis.*
5 *In cauſa appellationis poteſt plene probari, quod in prima inſtitutione fuerat probatum ſemiplene.*
6 *Exceptio contra teſtem propoſitam, niſi per iudicem ſteterit, ante ſententiam eſt probanda.*
7 *Conſpirator contra conſpiratorem admittitur.*
8 *Teſtes minus idonei admittuntur in cauſa inquiſitionis.*
9 *Hæreticus contra hæreticum, & conſpirator contra conſpiratorem admittitur in teſtem.*

CAP. XXII.

Cum I. & A. [Ex parte] No. ꝙ canonici re-
gulares nō ſolum nomine ec-
cleſię, ſed & ſuo procuratorem inſtituunt aliū etiam
canonicum regularem, vt hic patet. Arg.tamen con-
tra.xvj q.j.qui vere.& c.monachi, infra de accu.c.pen.lxxxvij.diſt.
peruenit. Ad hoc reſponde, ꝙ monaſterium indubitanter procu
ratorem conſtituit, ſupra de conſuet.cum dilectus, ſupra de iura.
1 calum. Imperatorum,& in multis alijs iuribus, † ſed & monachi
& alij religioſi in cauſis, quas habent procuratorem conſtituunt,
videlicet ſi fiat inquiſitio contra eos, vel ſi inquiſitionem contra
Prælatum ſuum impetrent, vel proſequantur, vt hic, & infra de
accuſat.cum olim.I.V.& P. idem ſi de electione ſua agant, infra
eod.ad probandum, ſupra de reſcriptis, cum dilecta, ſupra de ele-
ctio.cum inter R.iuniorem. idem in accuſatione, denunciatione
Prælati ſui, in quo caſu & expēſæ eis ſunt de bonis monaſterij mi
niſtrandæ, infra de accuſat.ex parte,& cap.meminimus. Et gene
raliter vbicunque licitum eſt monaco agere, licet ei & per alium
literas impetrare,& cauſam proſequi, ſupra de exceptio.dilecti.in
princ. vbi dicit tranſmiſſa nobis petitione monſtrarunt, nam ex
quo permittitur ei agere, per conſequens & procuratorem con-
ſtituere, hoc enim regulariter obtinet.ff.de procurator.l.j.immo
2 †& melius eſt, ꝙ monacus per alium agat, quam per ſeipſum, ſu-
pra de ſindico.cap.vnico. Quilibet etiam regularis poteſt cōſtitui
procurator ab Abbate in negocio monaſterij ſui, xvj.quæſti.j. qui
vere.& cap.monachi. Non autem in ſuis proprijs, ſcilicet Abba-
tis negocijs, puta ſi fiat requiſitio contra eum, vel alia negocia pro
pria ei inſurgant ſecundum quoſdam, cum prædicta capitula di-
cant, quia ad hoc vt monacus poſſit hæc negocia forenſia exerce
re duo ſunt neceſſaria, ſcilicet Abbatis mādatum, ſiue auctoritas,
& monaſterij proprij vtilitas. Tu vero dicas, ꝙ etiam in inquiſitio
ne & alijs negocijs Abbatis,& in electionibus ipſius,& in alijs po-
teſt eſſe monacus procurator. nam & in hoc vertitur vtilitas mo-
naſterij, vt ei bonus Abbas præficiatur, & præfectus defendatur.
Immo & hac ratione attenta, ſcilicet vtilitate monaſterii, & pro
laico patrono, vel Principe, vel magno defenſore, ſiue vtili ami-
co monaſterij, videtur ꝙ poſſit eſſe procurator. nam & epiſcopo
videtur hoc idem etiam fortius, q̃ monaco prohibendum, vt pa-
tet.v.quæſt.iij.quia epiſcopus.ix.quæſtio.iij.cum ſimus, ſed tamen
Arelaten.archiepiſcopus pro Domino Guillermo montis Peſſu-
lani domino, qui nec ſuus Princeps eſt nec patronus, ſed vicinus
tantum per Papam admittitur procurator, infra qui filij ſunt legi
timi.per venerabilem. multo fortius igitur eſt in prædictis caſib.
monacus admittendus,& ſi is cōtra quem inſtitutus eſt, excipiat
ꝙ in hoc non vertitur vtilitas monaſterij replicabitur, ꝙ nō per-
tinet ad ipſum de hoc excipere, quia nec inquirere debet, neque
ſcire, poſſent enim eſſe tales & ita occultæ vtilitates monaſterij, ꝙ
nō expediret, immo potius efficeret ipſas omnibus eſſe notas, ſed
conuentus ad quem pertinet ſcire, & tractare vtilitatem mona-
ſterij, vel etiam ipſe monacus qui conſtituitur poſſet contradice-
re ex hac cauſa, ſed & de mandato epiſcopi poſſet monacus con-
ſtitui procurator.xvj.q.j.qui vere. immo potius (quod plus eſt) cō
tra voluntatem epiſcopi,& Abbatis poſſunt monachi denuncia-
re malum Prælatum,& ad hoc procuratores conſtituere,& con-
ſtitui, vt hic patet ij.q.viij. quapropter. quinimmo in proſecutio-
ne cuiuſlibet negocij, in quo plures monachi agendo, vel defen-
dendo admittuntur, poſſunt vnus, vel plures ex eis pro ſe negociū
proſequi, & etiam conſtitui procuratores ab alijs nomine eorun
dem. argum. hic,& infra de accuſat.olim.I.V.& P. §.prædictis au-
tem monachis,& in eo, quod leg.& no.ſupra de teſti.inſuper. Sed
contra hæc omnia videtur, arg.expreſſum.xij.q.j.non dicatis. vbi
dicitur. ꝙ nec literas recipere debet monacus ſine licentia ſuperio
ris, quod intelligitur de literis priuatis,& amicabilibus, ac ſimpli-
cibus ſibi miſſis,& ſi de hoc verum eſt multo fortius, & de procu
ratorijs hoc oportet concedi. Solut. quod dicitur in d.c.non dica
tis, ſcilicet ꝙ monacus nō debet recipere literas ſibi miſſas, ſubau
di tu pro ſua vtilitate. nā pro vtilitate monaſterij hoc poſſet. Vel
illud regulariter verum eſt. Fallit autem quando procurator con
ſtituitur, vt hic,& in alijs caſibus a iure exceptis ſecundum domi-
num noſtrum, cuius eſt mens totius huius glo. ſi qui forte reperiā
tur de hac materia, not.ſupra de poſtul.præl.c.ii. [Quorundam]
etiam ſua,& ſic erant in iudicio criminali pro ſe,& pro alijs cum
ciuiliter ageretur. alioquin contra in eo, quod leg.& not.ſupra de
procurat.tuæ.in ciuili bus enim tales conſortes eiuſdem litis dicū
tur, vt not.ſupra de conſtit.cum M.Ferra. [Eorum] ſcilicet cano-
3 nonicorum [Multipliciter] ad hoc enim, † vt procedat inquiſitio
præcedere debet frequens infamatio & clamoſa, vt leg.& not.in
fra de accuſa.qualiter.ij.infra de ſimo. licet Hely [Infamans] hic
corrigitur textus per regeſtum, in quo ſic continetur infamatus,
& cum ſuper his, & alijs cum procuratoribus ipſius Abbatis ali-
quantulum litigaſſent, nos Cathalanē.&c. vt ſequitur ſecundum
dominum noſtrum [Nos Cathalanen.] verſi. [Perſonaliter] In
hoc caſu non poſſent iſti committere vices ſuas, ſupra de offi.de-
leg.c.fin.§.is autem cui.nec alibi, q̃ in eccleſia inquirere, ſupra de
reſcrip.cum dilecta. alias autem quando de fama alicuius quæri-
tur, eſt de hoc in loco vbi conuerſatus eſt inquirendum, vt leg.&
not.ſupra de elect.poſtquam is.& cap.ſcriptum. §.ij. [Tam in ca
pite, q̃ in membris] ſic fuit commiſſa inquiſitio generalis. vnde,
& conſpiratores admittuntur quantum ad ſtatum domus, vt in-
fra eod.§.fin. ¶[Iudices autem] ij.pars] magis autem proprie di-
xit, quia ſicut iudices ab adminiſtratione remouent remouēdos,
vt ſequitur, & legitimas exceptiones excipiunt quantumcunque
præciſè ſcribatur eis, ſupra de offic.deleg.ex parte ij. proprie tamē
loquendo magna differentia eſt inter inquiſitores, & iudices, vt
patet in eo, quod leg,& not.ſupra de iudic.exhibita [Abbatis] co-
gitur ergo iurare is, contra quem fit inquiſitio, argu.hic. Sed con-
tra, infra de accuſ.qualiter.ij.in fin.§.dilecti.dic vt ibi notatur [Et
canonicorum] etiam conſpiratorum, quo ad forum etiam cla-
uis pœnitentialis, infra eo.§.fi.verſic.vt per ipſorum. ſed non quo
ad forum clauis iudicialis, per quam remouetur quis ab admini-
ſtratione, vt infra eod.§.ſi vero.& ſequ. Canonici igitur quo ad a-
gendam pœnitentiam per conſpiratores conuincentur, quia nō
eſt curandum quis in talibus teſtificetur, vel denunciet, vt not.ſu
pra de iudic.nouit, ſupra de teſtib.in omni [Iuramenta] ſecundū
formam, quam habes, infra de accuſat.qualiter.j.§.formam.& c.
cum dilecti.§.j. [Recipientes] ſubaudi per ea, quæ coram ipſo cō
tra dictū Abbatem probata fuerunt [Ipſum Abbatem] &c. [Sen
tentiam] Ecce quare iſtos vocauit iudices, ſupra eod.§.in princ.
[Correctione] verſic. [Dilata] ſed poſtea expedita, vt patet in eo,
quod leg,& not.infra eod.§.ſi vero in fi.& per hoc patet, ꝙ licet
Inquiſitor de quibuſdam pronunciauerit, de quibuſdam non, ni
hilominus durat eius officium, & poterit de aliis cognoſcere, &
pronunciare,& idem eſt in ordinario.ff.de excep.doli. apud Cel-
ſum.§.item quæritur.ff.de nego.geſt.at qui natura.§.pen.alias eſt
lex,& incipit. nam ſeruus. Sed & idem eſt in arbitro, niſi dictum
ſit, ꝙ de omnibus ſimul pronunciet. in quo caſu ſi de vno tantū,
vel pluribus, dum tamen de omnibus non pronunciauerit nihil
egit, ſed poteſt de nouo & de omnibus ſimul pronūciare.ff.de ar-
bit.quid tamen [Quam] ſcilicet correctionem membrorū, quia
ad plenum inquiſitum non erat [Tunc] &c.ſi.xj.quæſt.iij. graue
[A qua ſententia] verſic.non ergo a grauamine, vt infra not. ſed
a ſententia appellauit, vt hic probauit [Procurator] ſcilicet Ab-
4 batis, † & ſic no.in cauſa inquiſitionis procuratorē conſtitui poſ-
ſe ſecūdum dominum noſtrum [Prædictus] ſubaudi in deciſio-
ne,& ſic litera iſta fuit nimis deciſa, ſicut & illa, infra de Iudęis, ad
liberandam ſi. ſupra de offic.ordin.dilectus. §.j. ſed & Abbatē poſ
ſet appellare procuratorem, vt patet infra de dona.cap.ij. prima ta
men præualet [Appellauerit] ad quod tenebatur, licet non proſe
qui, quod dic, vt leg.& not.ſupra de procur.non iniuſte. §.potuit.
[Propoſuit] coram nobis,& ſic proſequebatur, licet non tenere-
tur, vt in præced.glo. [Tum quia iudices] verſi. prima ratio [Lite
non conteſt.] Hæc exceptio non eſt efficax in cauſa inquiſitionis
cum actor deficiat, vt patet infra de accu.qualiter.ij.reſpon.j.in fi.
ſ.vt lit.non conteſt.quoniam.§.ſunt & alij. Veruntamen citādus
eſt is

eſt is,contra quem fit inquiſitio,& exponenda ſunt ei capitula,de quibus inquiritur,& non ſolum dicta teſtium ſed & nomina publicanda,vt ſe poſſit defendere, niſi forſan per contumaciam ſe abſentet,vt legitur & no.j̃ de accuſa.qualiter.ii.§.debet.Sed contra.infra de pur.ca.cum dilectus.rñ.j.& §.j.& s̃.de procur. in noſtra.Sol.in illis non in modum inquiſitionis ex officio, ſed aliquo proſequente, vel in modum commiſſionis fuerunt litere impetrate. Ideoque cum iudex & actor & reus appareat in litis conteſtatione & in aliis eſt ibidem ordo iudiciarius obſeruandus, ſicut & s̃.de iudi.exhibita. Hic autem loquitur quando in formam inquiſitionis ex officio emanat commiſſio, vbi quidem cum fama loco actoris, ſiue accuſatoris ſuccedat non eſt cum quo lis valeat conteſtari, vt.s̃.no. & de hoc no. plenius.s̃.de teſti.cum olim. [Tum quia iuramenta]. ver. Secunda ratio, & eſt hæc valida exceptio,& ideo.j̃.diſtinguitur ſuper ea, ſm do.no.
a [Conſpiratorum].qui nullo modo ſunt recipiendi[a]. vt legitur & no.infra de ſimo. per tuas, ſuper hoc tamen diſtinguitur in hoc caſu, vt patet.j̃.eo.§.j.& ii.[Contra ipſum].ſ.abbatem.[Depoſitionibus].ver.conſpiratorum, alias enim forte publicarunt, ſm do.no.tu vero dic,vt in ſeq.gl.[Publicatis]. Tertia ratio quę omnino efficax eſt,vt no.j̃.de accuſa.qualiter.ii.§. debet, & c.olim.§. ſi vero,& tamē propter hoc non reuocabitur ſententia cum ob hoc non fuerit appellatum. Vel dic ꝙ pars abbatis non negabat publicatas atteſtationes niſi conſpiratorum, aliorum enim teſtium bene fuerunt dicta publicata,vt bene colligitur ex hac Decre.inferius j̃.ver.j.& ſeq.Vel Papa mandat dicta conſpiratorum publicari,& inquiri,an iudices dicta conſpiratorum fuerunt ſecuti,& aliorum dicta dictis conſpiratorum concordent,ſm d.n. Tu vero dicas atteſtationes alique non fuerunt publicate, vt hic dicit,& ita tam ex hac cauſa q̃ ex præced. tenuit appellatio cum Papa non inſiſtit huic cauſæ,ſed præced.tantum,ſecundum.B.vt patet ex ſequentibus,hoc forſan ideo quia per acta apparuit contrarium.s̃.eod.cum Bertoldus. in fi. vel quia conſtitit de contumacia abbatis,ſecundum ea quę no.s̃.eod. verſi. tum quia iudices,ſuper verbo. lite non conteſta. Vel ideo non facit Papa vim, quia de hac cauſa non fuit a grauato ante ſententiam appellatum,ſm hoc euidens eſt argu. ꝙ grauamen contra ius litigatoris illatum tranſit in rem iudicatam,ſiue potius videtur a grauato approbatum elapſis decem diebus ſi non fuerit appellatum, ſicut & diffinitiua ſententia.s̃.eo. ꝙ ad conſultationem.rñ.j.& c. cum inter vos.§.fina.& interlocutoria.s̃. de teſti. ſignificauerunt, quod dic vt no.extra do.no.de appella.Romana. §. ſi vero vocatis.lib.vj. Quare ergo retractatur hæc ſententia propter cauſam pręcedentem a qua ſimiliter non inuenio appellatum ante ſententiam,ſed a ſententia tantum, vt no.s̃ eod.ver.a qua ſententia? Reſpon.quia illud grauamen.ſ.de receptione teſtium conſpiratorum potiſſime tangit ſententiam, magis enim grauatus fuit abbas circa illum articulum in ſententie prolatione q̃ in teſtium receptione,& ideo ſm diſtinctionem quæ.j̃.ſequitur ſententia retractatur.¶[Quia vero].iii.pars.[De conſpirationis articulo].& nihil repetit de aliis,quia de ipſis non eſt vis facienda, vt in præced.glo.[Plena fides].non ergo ſufficit ſemiplena, vt patet in eo, quod legitur,& no.s̃. de renuncia. poſt tranſlationem.§. cum ergo [Mandamus].ver.[Conſtiterit]. Sicut pars abbatis offerebat
5 ſe paratam probare, † & ſic patet ꝙ in cauſa appellationis poteſt plene probari quod in prima inſtantia fuerat probatum ſemiplene, quod dic, vt no.s̃. de teſti. fraternitatis. [Conſpiratores].qui enim ad teſtificandum malo zelo mouentur non ſunt in teſtimonium admittendi, nec ergo conſpiratores.j̃.de accuſa.cum oporteat.j̃.de ſimonia per tuas xj. q.j. conſpirationum, & c.coniurationum. [Conſtaret].vt patet.s̃.eo. §.j. in prin.[Quod].ſcilicet ꝙ conſpiratores fuiſſent.[Probare].debuit enim proteſtari ꝙ in perſonas teſtium volebat dicere,quod quia non fecit ſibi præiudicauit.s̃.de teſti.preſentium. imò quod plus eſt debet probare ſtatim,vel petere & recipere terminum ad probandum.arg.hic, & s̃.de teſti.cauſam quæ inter vos,ſm do.no. tu vero dic, vt in ſequen. glo.[Voluit]. ſic non videtur ſufficere ꝙ hoc obiectum eſſet niſi & ad probandum ſe coram primis iudicibus obtuliſſet, ſed nec ſufficit probationem obtuliſſe, ad hoc vt ſententia retractetur niſi & probetur veritas cauſe.Sed contra.j̃.titu.j. interpoſita.Hic contrarietas ſoluitur in eo quod no.s̃.de teſti.ex parte ade. ſm.B.Tu dicas.[Probare voluit].ſed non obtulit vel repulſus nō fuit,& ſic non obſtat.j̃.titu.j.interpoſita,vel melius, vt in ſequen. glo.[Coram eis].ſcilicet iudicibus,non tamen ideo quia ad probandum admiſſus non fuerit, ſed a diffinitiua poſtea contra ipſum abbatem lata ſententia appellauit,vt patet.s̃.eo.§.j.ver. a qua ſententia,& ideo nō niſi ex cauſa legitima & probata eſt ipſa ſententia retractanda,vt patet.s̃.eod.cum Bertoldus.§.fina.& c.cauſam quæ.§.unico.Eſt autem hic argu.† ꝙ exceptio contra teſtem propoſita niſi per iudicem ſteterit ante ſententiam eſt probanda, ad idem.s̃.de exceptionibus.deniq;.vbi de hoc. [Et eorum].ver. ſcilicet conſpiratorum.[Secuti].ſic patet ꝙ non ſufficit probare conſpirationem,vel falſitatem teſtis vel inſtrumenti, niſi probetur ꝙ iudex talem probationem in ſententia eſt ſecutus.ad idem C.ſi ex fal.iudi.fallaciam.s̃.de teſti.ſicut.[Tantummodo].diceret quis qualiter poterit hoc conſtare, & ipſe ſtatim reſpōdet.[Cum per alios]&c.ſcilicet teſtes, vel inſtrumenta, vel confeſſionem, ſeu aliquod genus probationis, ad quod accedit quod legitur & no.s̃.de reſti.ſpolia.cum ad ſedem.§.fina.ſed & per eoſdem iudices hoc poſſet conſtare,vt patet.s̃.de arbi.c.j.§.fina j̃.de exceſ. prę la.inter dilectos.§.præterea.in quo caſu etiam ſi qua probatio coram eiſdem facta fuiſſet, apparet eſſe nihilominus ſententia retractanda,vt patet in eo quod legitur & no.j̃.de conceſſio.præbē. ex parte.§.fina.s̃.de offi lega. cum ſuper abbatia.[Ea].ſ.crimina, propter quę.ſ.ſententia lata fuit.[Eorum].ſ.iudicum.i. ſententiā & proceſſum.ſ.per conſequens.[Formam].ad ipſos iudices directam.s̃.eo.§.j.ver.nos cathalenen. ¶ Si vero eos].iiij.pars.[Nequi
6 uerit].quia nec facile eſt. vnde & † conſpirator contra conſpiratorem admittitur,vt legitur & no.s̃.de teſti.cogē.c.fi.[Vel licet]. ver.[De hoc].ſ.conſpiratione.[Cōſtaret].ex hoc patet ꝙ per appellationem non reuocantur niſi ea quæ minus legitime facta ſunt.ſic.s̃.de reſtitu.ſpo.audita.§.quia tamen.& eſt mirabile quia ſententia tenet poſt appellationem ex cauſa legitima interpoſitam,quod eſt contra illud.s̃. de offi.deleg.ſuper quęſtionum.§.fi. ſed appellatio iſta licet fuiſſet legitima prima facie quia cauſa ſufficiens erat,eam tamen non probauit,ſ.omnes teſtes fuiſſe cōſpiratores,& ſic modo apparet ꝙ appellatio non fuit legitima,vnde ſententia non retractatur ſed confirmatur.ſi.s̃.de teſti.ex parte ade.ſecundum do.no. Supponit magiſter ꝙ ab hoc grauamine ante ſententiam fuerat appellatum & non a ſententia cum tamen contrarium ſit,vt legitur & no.s̃.§.j.ver. a qua ſententia,& ver.depoſitionibus,& ideo quia erratur in intellectu,erratur & in glo.hoc enim certum eſt ꝙ ſi appellatum fuiſſet ideo ꝙ iudices probationem oblatam noluiſſent admittere appellatio iuſta eēt, & quicquid factum eſſet poſtea tanq̃ a non ſuo iudice retractandum,vt patet.j̃.titu.j.interpoſita,& c.dilectis.§. j. ad fi.& s̃. de offi. deleg.cum olim abbas.§.fi.& c.paſtoralis.§.præterea,& cap.ſuper quæſtionum.§.fi.[Vel etiam ſi aliqua].ver.[Per aliorum].non enim retractatur ſententia per falſos teſtes lata niſi iudex eorum dicta ſecutus fuerit,vt hic, & no.s̃. de proba. licet quamuis aliud in conſpiratoribus & aliud in corruptis teſtibus dici poſſit, ſm d. no.[Sufficienter].quia propter auctoritatem iudiciariam præſumendum eſt pro ſententia ex quo aliud non probatur.s̃.eo. ſicut nobis,in fi.[Proceſſum].i.ſententiam cōtra abbatem latam quæ ſecuta eſt ex proceſſu.[Confirmetis]. tam in capite q̃ in membris,quorum correctio licet dilata fuerit.s̃.eo.§.j. fuit tamen poſtea expedita. Nec obſtat ꝙ conſpiratores recepti ſunt.& ſic continuatur ſequens.§.quia licet &c. ¶[Quia licet] v.pars.[Ipſorum].
8 ſcilicet conſpiratorum.[Recipi potuerunt]. Videtur ꝙ † minus idonei teſtes admittuntur in cauſa inquiſitionis, ſicut & in cauſa compurgationis.s̃.de pręſum.literas.j̃.de pur.ca. conſtitutus.Sed nonne alij de eccleſia idonei poſſent iſtos repellere tanq̃ criminoſos? Poteſt dici ꝙ ſic, & quod hic dicitur intellige non quantum ad plenam probationem,ſed pręſumptionem,quia licet ex conſpiratione talium dicta debilitentur,non tamen ex toto euacuantur.faciēt ergo fidem cum aliis adminiculis. j̃. de ſimo.per tuas.Vel poteſt dici ꝙ imputatur aliis qui tales tolerauerunt.arg. j̃.de accuſa.c.j.hoc tamen verum eſt quod cōtra extraneum nō admitterentur niſi idonei.xiiij.q.ij.ſuper prudētia.ij.q.j. Deus omnipotens,ſm Io.Imò ideo eſt quia fit generalis inquiſitio, vnde his ſubtilitatibus non eſt locus.maxime quantum ad illos qui pęnitentiam agere debent,vt no.s̃.eo.§.j.in princi.in quo caſu non eſt locus forſan illi forme.de qua traditur.j̃.de accu.qualiter.ii.§. debet.licet abbas qui ſpecialiter expreſſus erat, & ab adminiſtratione remouendus,de hoc conqueri etiam potuiſſet, vt le.& no. s̃.§.j.ver.depoſitionibus, ſed nec talibus teſtibus creditur contra illum contra quem conſpirarunt,vt ſequitur.[Vt per ipſorum].
9 ſcilicet conſpiratorum.[Super aliis].& † contra alios conſpiratores,ſupra de teſti.cogen.c.fi.ſicut & hæretico creditur contra hęreticum.ii.q vij.ſi hæreticus, vel dic vt in ſequen.glo.[Fides poſſit adhiberi].Sed nunquid potuerunt in totum repelli a teſtimonio tanquam peccatores? Reſpon.ſic,ſi iſtud ab aliis obiiceretur.s̃.de teſti.teſtimonium. At hic nullus contra eos de conſpiratione obiiciebat, niſi ſolus abbas a cuius nocumento bene excluduntur.Vel dic ꝙ in cauſa inquiſitionis etiam criminoſi recipiuntur cum inquiſitio non fiat niſi contra infamatos.j̃. de accuſa.qualiter.ii.ſm do.no.Saltem quando generalis fit inquiſitio tam in capite q̃ in membris,vt hic erat,& j̃.de accuſa.qualiter. ii. ſm do.n. Vel contra alium criminoſum.infra de accuſa. cum.P.Manconella,infra de ſimo.per tuas, vnde & conſpirator per alios conſpiratores conuincitur, quod dic vt legitur & no.ſupra de teſti.c. fi.Vel dic ſm.d.n.teſtimonium iſtorũ modicam fidem facere & non plenam,ſicut alij teſtes,ſed præſumptionem tm̃ inducere. nam & quo ad repellendum a teſtimonio nō ſolum inimici dicuntur,qui odiunt in mente,ſed etiam hi, qui ſine mentis odio inimicitiæ cauſas habent vel habere præſumuntur. arg.3.q.v.c.ij. & ſeq.& idem poteſt dici in illo conſpiratore, qui pro bono eccleſiæ ſine peccato conſpirare poteſt contra prælatum, & tamē a teſtimonio repellitur,ſm d.n.Vel dic ut no.s̃.eo.§.ſuper uerbo. recipi poterunt.[Præſertim] ver.i.maxime. [Cum tunc] ſcilicet tempore ſententiæ,& correctionis poſtea factæ, quia licet abbas hoc probare voluit non tamen obtulit,vel probauit, vt no.s̃.e.§. quia vero.verſi.j.Hoſtien.

ADDITIO.

a ¶Recipiendi. Adde quando conſpiratores admittantur ad teſtificandum Oldr.conſ.cclxxviij.& cxlv.

SVMMARIVM.

1 *Animas licet per pęnitentiam ſaluare poſſimus infamiam abolere non poſſumus.*
2 *Infamia irrogata ex ſententia per eum qui pronunciauit tolli non poteſt.*
3 *Qui famæ poſſint reſtituere.*
4 *Iniuria fit non ſolum factis ſed & uerbis.*
5 *Actio iniuriarum per pactum tollitur ipſo iure diſſimulatione, morte, & lapſum anni.*
6 *Condemnatus iniuriarum fit infamis.*
7 *Papa in integrum reſtituit honori patriæ & omnibus.*
8 *Naſci de adulterio non eſt eius culpa qui naſcitur ſed illius qui generat.*
9 *Imperator & omnes Reges in integrum reſtituunt.*
10 *Lubricum linguæ ad pęnam de facili non eſt, tradendum.*
11 *Calor inconſultus vitio calumniæ caret.*
12 *Actio iniuriarum pro modico non datur.*
13 *Quicquid placet Principi, lex eſt.*

CAP. XLIIII.

a CVm te. [a] Sic conſtrue.[Cum te cōuento actione iniuriarũ.ab eo,ꝙ diceres] &c. [Iudices]&c.[A.B.] ſi iſti erant clerici bene poterant ꝑpter talem infamiam ſi qua eſſet ad papam recurrere.ij.q.3.§.notandum.in fi.hoc tñ non colligitur ex litera,ſed potius ꝙ eſſent laici.vnde non videtur ꝙ habuiſſe debuiſſent recur
1 ſum ad papam,† quia q̃q̃ per pniām animas ſaluare poſſimus: infamiam abolere non poſſumus.ij.q.3.§.hinc aũt colligitur.Dicas ꝙ iſti ſuberant domino papæ temporaliter,& ſic planum eſt
2 ſm B.Dicas ꝙ † infamia irrogata ex ſnīa per eum qui pronunciauit vel ordinarium tolli non poteſt.arg.ff.de fur.non poteſt, nec per pniām:etiam ſi a papa imponatur, quia non eſt modus tollendi infamiam.vt in d.§.hinc colligitur, nec per pęnæ remiſſionem etiam ab imperatore factam.C.de generali aboli.indulgen
3 tia.† Tollitur autem per reſtitutionem in integrũ ab imperatore obtentam.C.de ſnīam paſſis.l.j.& fi.ij.q.iij.in fi. Vel a ſenatu.ff. de poſtu.l.j.§ de qua. Multo forti⁹ a papa ut patet.j̃.ver. tu timēs. & in eo quod leg.& no.j̃.qui fil.ſint legit. per venerabilem.§. rōnibus.j̃.de ſecun.nup.c.pen.in fi.& c.fi.nam & eccleſia Senatum habet.xvj.q.j.eccleſia.& adde quod no.j̃.eo.§.j.ſuper verbo reſtitu
4 tione.[Iniuriarum actione] † fit iniuria non ſolum factis,ſed & verbis.ff.de iniur.item apud Labeonem.§.iniuriam.C.de iniur.ſi non conuitij.Et agitur hac actione ad iniuriæ extimationem pecuniariam,vt legit.& no.j̃.de iniur.olim. Et condemnatus infa-
b mis redditur,[b] vt hic,& ff.de his,qui no.infa.l.j.& l.athletas.§.fin. C.ex quibus cau.infa.irrog.iniuriarum,& habet hoc locum etiā vbi clerico,vel (quod plus eſt) epiſcopo irrogatur,qđ dic vt legit.
5 & no.j̃.de iniur.olim.§.j.& ij.& de ſent.exc.ea noſcitur.rñ.j.† Tollitur autem hæc actio per pactum ipſo iure.ff.de pact.ſi tibi decē. §.quædam.Quinimmo & diſſimulatione.Inſt.de iniur.§.fin. Et morte illius cui eſt iniuria irrogata,niſi fuerit lis conteſt.ff. de iniur.iniuriarum.Et lapſu anni.C.de iniur.ſi non conuitij. Naſcit autem ſtatim irrogata iniuria,& ſi ad animum non fuerit reuocata.Inſti.de iniur.§.fi.[Illius] ſ.B.[Condemnaſſent]& ſic per talem ſnīam videtur infamis fuiſſe,vt s̃.no.[Tu timens.]ver.& merito.[Notaret.] id eſt infamaret,quod dic vt no.s̃.de off.del. cum
6 olim.§.ſane.nam † condemnatus iniuriarum fit infamis: ſiue ciuiliter ſiue criāliter agatur.ff.de his,qui not.infa.athletas.§.fi.& l. ſeq.ſm d.n [Reſtitutionis.] non pœnitentiæ,quia illud non pro
7 deſſet,vt no.s̃.† ſed famæ cui plene per papam reſtitui poteſt in integrum & honori patriæ,& omnibus alijs.C.de ſen.paſ.l.j.& fi.ij. q.iij.§.fi.ad fi.Et notandum ꝙ ſm ius ciuile ſolus Princeps & Senatus hanc reſtitutionem tribuunt,vt in eiſdem iuribus. & ff.de poſtul.l.j.§.de qua.nam licet alii magiſtratus alios maiores & minores de iuriſdictione ſua,& quantum ad iuriſdictionem ſuam poſſunt reſtituere,non tamen quantum ad famam.vt in eo.§. dicitur,& ſic etiā epiſcopi,licet maiores, & minores reſtituere poſſint & in multis caſibus diſpenſare,vt no.s̃.de temp.ordi.dilectis. & abſoluere a iuramentis,votis,& fidelitatibus,s̃.de iureiuran.cũ quidam.j̃.de voto.ca.i.xv.q.vj.auctoritatem. in integrum tamen reſtituere non poſſunt quantum ad honores & ſimilia.nec infamiam remittere:cum hoc nullo iure caueatur.ſm d. no. immo
8 potius contrarium,† quia eſſe filium ſacerdotis non eſt delictũ filij,ſed patris.lvj.diſt.naſci,eſt tamen nota delicti.j̃.de pur.ca.accedens,& ideo videntur bene ſentire hi,qui dicunt ꝙ epiſcopi, qui nec infamiam remittere,per conſequens, nec cum talibus diſpēſare poſſunt. quamuis quandoque per nos contrarium ſit notatum,quod dic,vt legitur,& notatur.s̃.de fil.presby.c.penul.& fin. Verum ſecundum d.n.collegium Cardinalium hanc reſtitutionem facere poteſt,quia auctoritatem Senatorum habet.xcvij. diſtin.Conſtantinus,& ſic poteſt intelligi,quod dicit ca. ꝙ eccleſia habet Senatum,ſed epiſcopus hoc non poteſt, vt dictum eſt, & propter hoc dici debet ꝙ licet epiſcopus infames ipſo iure, vel ꝑ ſententiam condemnatos de crimine toleret,vel cum eis diſpenſet cum hoc ei non liceat. vt patet.ij.q.iij.§. hinc autem colligitur, nihilominus tamen ab accuſatione, & teſtimonio repellerentur cum infames ſint.ij.q.j.prohibentur. ſupra de teſtib. teſtimonium.ſecundum dominum noſtrum,& etiam ab ordinibus quia in nullo debet vacillare fama promouendi.xxxiij. diſtinct. laici.infra de accuſa.epiſcopus.Nec obſtat.s̃.de tempo.ordi.quæſitum,j̃.de cleri.coniu.ſane.ij.quia nō loquitur de condemnatis, & de iure infamibus,ſed de occultis peccatoribus, vel infamatis de facto cum quibus epiſcopi poſt peccati pęnitentiam, vel partem ipſius peractam diſpenſare poſſunt ut ibi dicitur, & patet in eo,quod legitur,& notatur,ſupra de biga.quia circa.vnde & ſecũdum dominum noſtrum ſi epiſcopus, cum alio criminoſo quā cum infami diſpenſet bene admittitur ad accuſandum & teſtificādum,non ſolum in ciuili,ſed etiam in criminali cauſa, nec ſolum contra laicos,ſed etiam contra clericos,cum & talis, (quod plus eſt) poſſit ad ordines promoueri,& ad beneficiũ, & ad alios actus legitimos. quare multo fortius poterit accuſare.& teſtificari in ſacerdotes.ij.q.vij.ipſi teſtes.& ca.præcedenti.& ſequen. Nec obſtat ſupra de teſtib.teſtimonium.vbi dicitur quod condemnatus de crimine non poteſt teſtificari in criminali cauſa,quia illud intelligendum eſt quando non eſt diſpenſatus, ſecundum dominum noſtrum, vel quando eſt condemnatus de crimine ex cuius ſententia non fit infamis, alioquin dominus no. eſſet contrarius ſibi ipſi,vt patet ex præmiſſis,& etiam in dicto c. teſtimonium.excipitur iſtud. Sed quærit d.n.an papa poſſit reſtituere in integrum laicum iuriſdictioni ſuæ non ſubditum,& ſcripſit hic; quod non.ij.q.iij.hinc autem colligitur.Nec obſtat, quod hic dicitur ꝙ laicus iſte de iuriſdictione eccleſiæ erat: alium autem nō ſubditum laicum reſtituere nō poſſet papa,vt dictum eſt,niſi forte ſibi eſſet neceſſarius in clericatu.tũc enim poſſet dari ꝙ ad hoc papa tantum & non alius poſſet eum reſtituere in integrum, & integrę famæ ſuæ reddere,vt ſic reſtitutus poſſit ad clericatum aſſumi.argu.liiij.diſtin.multos.& ca.ex antiquis. vbi poteſt ſeruum alterius aſſumere eccleſia dummodo ius ſuum ſerui domino recompenſet.ſecundum dominum noſtrum.melius facit ad hoc, quia laicus non eligitur,ſed tantum poſtulatur.61.diſtin.§. ſed aliud.& c.Oſius.Poſtulatio autem ad epiſcopatum facta non poteſt approbari per alium quam per papam,vt patet in eo,quod legitur & notatur ſupra de poſtul.prælat.bonæ.ij.§. nec nocebat.& c.fi.per totum.Nos tamen putamus contrarium,quod dic.vt no. s̃.eod.c.reſpon.j.circa prin. Sed nunquid reges poſſunt reſtituere in integrum? Scripſit hic dominus noſter, quod non quia vnus tantum inter laicos Princeps præeſt omnibus aliis, ſcilicet Imperator,vt patet.vij.q.j.in apibus.ff.de exerci.actio. deprecatio. C.de quadri.præſcrip.bene a Zenone,cuius legibus omnes Chriſtiani laici tam reges quam alij obedire deberent.C.de legi.leges. maxime quia & ab eccleſia ſunt approbatę. ſecundum dominum noſtrum,niſi in his,quæ contra eccleſiam ſunt x.dicto capi.j.& ij.& per totum.& in eo quod legitur,& notatur j̃. de noui oper. nun. ca.j.quod dic,vt plene not.infra de ſolut.c. fina. & ſecundum dominum noſtrum nulla lege cauetur, ꝙ poſſit reſtituere in integrũ quis,niſi ſolus Princeps ideſt Imperator,vel Senatus. vt not. s̃.ead gl.in prin.q.d.quod hoc videtur omnibus alijs prohibitum niſi probetur conceſſum,quod dic vt legitur, & plene nota.s̃. de tranſla.epiſco.ca.ij.§.ſed neque.verſi. fi. & ſecundum dominum
9 noſtrum. Alij dicunt, ꝙ omnes † reges in integrum reſtituunt, nec ſunt Imperatori ſubditi,ſed papæ ſoli.In dubiis tamen & grauibus articulis tantum,quod dic vt not.j̃.qui fil.ſint legiti. per venerabilem.§.i.verſi.fin.& §.rationibus.De papa vero non eſt dubium, quin in integrum reſtituere poſſit clericos & etiam laicos iuriſdictionis ſuæ, & dic,vt legitur & notatur.j̃. qui fil. ſint legiti. per venerabilem.reſpon.j.maxime ver.fina.& s̃.eo.c. ſuper verbo literis. A.B.[A ſede apoſtolica] cui & maior poteſtas eſt data, xxiiij.quæſt.j.quodcunque.s̃.de tranſl.epiſco.c.j.& ij. [Nos autē] verſicu. [Vel] pro immo. ſubaudi aliqua [Sed minima,] quia non omnia talia verba pro iniuria ſunt habenda, vt ſi verbum repentino

ADDITIONES.

a ¶Pro intellectu huius decretalis.vide Bart. in l.infamem.ff. de public. iudic.
b ¶Infamis redditur.Adde an actio iniuriarum infamet do.Abba. hic poſt princ.verſi.quæro nunc cui additur Io.de Ana.conſi.44.

repentino aĩo proferatur,ij.q.iij.ſi quis iratus.& de pęni.diſt.j.di-
10 uortium.†nec lubricum linguæ ad pęnã de facili eſt trahendũ,
11 ff.ad leg.Iul.maieſta.famoſi,† & inconſultus calor vitio calũniæ
caret,ij quę.3.§.notandum.Illud autem requiritur,ꝙ ſit ɔ̃ bonos
12 mores,ff.de iniur.item apud Labeonẽ.§ j. & § adijcitur. † Habes
hic arg.ꝙ pro minimo non datur iniuriarum actio, ſicut nec de
dolo,ff.de dolo.ſi oleum.in fi.& l.ſeq.Nec reſtitutio,ff.de reſtit.in
integ.ſcio.Sed actio furti, pro medico datur,14.q.vj.c.fi.ſm B.Tu
vero no.hic,ꝙ pro minimo datur,vt ſ̃.no.& in ſeq.glo.[Iniuria]
iſte B.multum videbatur gloriari in multitudine capillorum,de
quo potius verecundari deberet,vnde B.cui papa loquitur, quaſi
ei detrahendo dixit coram multis ad iniuriam.i. detractionem
eius: multum habet B.pulchros capillos,ſed non minus habet(a-
lias valet) equus meus. & ſic pudorem eius læſit, & ideo tenetur
de iniuria.ff.de iniur.item apud Labeonem. §. generaliter. licet
iniuria minima fuerit,vt hic dicit, & ſic pro minimo datur hæc
actio,contra id quod no.B.in præced.glo [Volumus] alias nolu-
mus.& tunc non debes habere non notari,ſed notari ſimpliciter
13 ſine nõ.Et eſt ar.ꝙ † quicquid placet principi,lex eſt,vt ſ̃.e.in cau
ſis.ſic ſ̃.de dol.& contu.cũ olim.§. volentes. cũ ſuis ɔcordantijs.

SVMMARIVM.

1 *Modicum fermenti totam maſſam corrumpit.*
2 *Diuinare non tenemur de occultis.*
3 *Sententia retractatur ſi impedimentum poſt ſententiam detegatur.*
4 *Ineptitudo vnius iudicis alio aptos ineptos reddit.*

CAP. XX.

AD probandum. Forſan hæc decret. lo-
quitur de codẽ facto,
de quo & illa ſ̃.de reſcr.cum dilecta.Pone ergo, ꝙ e-
lectis duabus monialibus in cuſtodia Hereſienſis ec-
cleſiæ papa commiſit cauſam quibuſdã delegatis, qui confirma-
uerunt alteram de ęlectis,a qua ſñia fuerat appellatum,& diceba
tur ꝙ non valebat ſñia pro eo,ꝙ vnus de iudicibus erat excõica
tionis vinculo inodatus.Ideoq; iterum committitur cauſa,vt ſe-
quitur.[Interim]pendẽte.ſ.adminiſtratione perſonæ, cui debuit
fieri reſignatio ſubtractorum,ſ̃.de reſcr.cum dilecta. vel penden-
te appellatione quia & ſñia non eſt retractanda, niſi ex cauſa, ſ̃.
eo.cum I.& A.[De electione.] i.ſuper electione, quæ ab ipſis iu-
dicibus fuerat confirmata,ſed forſan a ſñia fuerat appellatum,vt
innuit in ſeq.[Cuſtodis.] factæ in abbatiſſam:poſſunt enim mo
niales & monachi de minori officio ad maius aſcendere, quãdo
ad ipſum per electionem vocantur,ſm d.n.& ſic patet, ꝙ religio
ſus poteſt eligi,vt hic,& j̃.de ſta.mo.c.ij.§.priores.quod dic, vt ple
ne no.ſ̃.de renun.poſt trãſlationem.Vel dic, ꝙ hæc cuſtos forſan
loco abbatiſſæ habetur,vel aliud certũ officiũ eſt in eccleſia,ſicut
alias,ſ̃.de off.cuſto.c.j.& ij.[Vt eam]ſ.ſñiam.[Confirmare vel in
firmare.]Hic innuit,ꝙ appellatum fuit:hoc enim officium eius
eſt,qui de appellatione cognoſcit,vt patet ij.q.vj.in fi. [Ita vt ſi ꝓ
1 eo]verſi.[Vnus] † modicum enim fermenti totam maſſam cor
rumpit,vnde & ſi tota vniuerſitas procuratorem conſtituat,vno
de ipſis excõicato conſentiente,vel alias auctoritatem præſtante,
non valet quod agitur,ſ̃.de proc.c.fi.[Ex delegatis iudicibus]ſ̃.de
procu.c.fi.ɔ̃.Sol.aliud eſt in conſtitutione procuratoris, vt ibi.a-
liud in ſñia prolationis,vt hic,ſm d.n.Tu vero dicas, ꝙ idem hic
& ibi:nam in vtroque caplo innuit,ꝙ diſtinguendũ eſt inter pu
blicum & excommunicatũ,vbi non valet quod agitur,& occul
tum vbi valet,quod dic,vt no.in ſeq.gl. Sed eſto, ꝙ iſte tertius iu-
dex eſſet publice excõicatus,nonne ex quo de iure erat impedi-
tus,alii duo procedere poterunt? Reſpon.vtiq;, dũmodo in reſcri
pto eſſet appoſita hæc clauſula,ꝙ ſi non omnes &c.ſ̃.de reſcr.ſci-
ſcitatus,ſed hic non credebant duo,ꝙ ſine tertio ꝓcedere potuiſ
ſent,quare ipſum tanq̃ coniudicem admiſerunt,& ideo volũtas,
& poteſtas ad inuicem ſe impedierunt,quia quod voluerunt.ſ.ꝓ-
cedere cũ tertio,hoc non potuerunt,& ꝙ potuerunt.ſ.procedere
ſine tertio,hoc noluerunt.ſiĉ ſ̃.de offi.dele.cum ſup abbatia. ſm
d.n.[Publice innodatus] ſic ſ̃.de exce.exceptionem. ad fi. innuit
ergo,ꝙ ſi occultus eſſet,valeret ſñia di.argu.ff.de off.præto.Barba-
rius.C.de teſta.l j.& 3.q.vij.§.verum.j̃.de iur. patr. conſultationi-
2 bus,† quia nec de occultis tenemur diuinare,j̃.vt benefi.eccl.c.v-
nico.§.j. ver.quoniam.& de hoc plenius no.ſ̃. de procu.c.fi.extra
d.n.de excep.pia.[Litera.]Notant oẽs hic ar.ꝙ literis epĩ creditur
tñ ſubtiliter conſiderans contrarium hic notabit,niſi aliter expo
natur,vnde expone ꝙ ſequitur.[Perhibetur.] i. perhibere dr̃, ſed
non fuit nobis oſtenſa.ſic ſ̃.eo.inter monaſteriũ.§.non obſtãte.
Vel dicebatur in litera,ꝙ metropolitanus intellexerat hunc iudi
cem per epiſcopum ſuũ excõicatum fuiſſe.ſic ſ̃. de elect.cũ inter
R.alias autem ſi metropolitanus dicat ſe talẽ ſubditum ſuum ex
cõicaſſe,vel a ſuo iudice in præſentia ſua excõicatum fuiſſe, tali
literę crederetur,ſ̃.de treu.& pa.c.j.& arg.j̃.de pręb. cũ ſm aplm.
ad fi.quod dic,vt plene not.ſ̃. de probatur. poſt ceſſionem.[Aut
ex alia iuſta cauſa] puta ipſa electa erat excõicata, vel ſimoniace
electa,aut quia inutilis vel inſufficiens j̃.tit.j. conſtitutis.ſ̃. de ele.
per inquiſitionem.ſ̃.de ęta.& qual.c.fi.ſ̃.de off.cuſto.c.j. & j.q j.§.
ecce cum honoris,vel quia non fuit forma ſeruata.ſ̃.de elect. qa
propter.& c.cum poſt petitam.Vel quia non fuit lis conteſta. vel
alias ordo ſeruatus.Per hoc tñ vltimum & ſi reuocaretur ſñia,nõ
pręiudicaretur principali,vt patet ſ̃.de elec.dudum.ij.§.licet.& §.
tandem.[Eandem ſñiam] per exceptionem oppoſitã ɔ̃ petentẽ
executionem ſñiæ: aliter enim ad irritandam ſñiam ab excõica
to latam agi non poteſt,ſm quoſdam.Hoc non placet,immo be
ne agitur,ſi publice fuit denunciatus,vt patet in eo,ꝙ leg. & not.
ſ̃.de excep.exceptionem.ſm d.n.[Infirmandam]i.infirmã nun
ciandam,vt patet ſ̃.de elect.cum in cunctis.[Ipſa] uer.ſ.ſen tẽtia.
[Caſſata] i.caſſa nunciata,vel quatenus de facto proceſſit.Et ſic
3 patet,ꝙ retractatur†ſentẽtia,ſi impedimentum poſt ſententiam
detegatur.ad idem viij.diſtin.veritate.xxix.q.2.ſi quis ingenuus.j̃.
de pur.ca.c.ij.Sed ɔ̃.j.q.j.ſi quis a ſimoniacis.Sol.Ideo ibi retracta-
tur,quia impedimentum publicũ erat,per quod patet, ꝙ in eum
nulla potuit cadere iuriſditio,ſecus ſi occultum fuiſſet, vt in ɔ̃.&
no.ſ̃ eo.ſuper verbo,publice innodatus.Item eſt hic arg.ꝙ vtile ꝑ
4 inutile vitiatur,† quia ineptitudo vnius iudicis alios aptos inep-
tos reddit,ſic ſ̃.de off.dele.cum ſuper.& c.ſuper qõnum.§.ſi vero
& hoc propter connexitatem,arg.ff.de arb.Pedius.in fi. Argu.ɔ̃.ff.
quod cum fal.tu.l.j.§.j.ſ̃.de elec.cum Vintonien. vbi de hoc, ſm
B.Et habet locum hæc gl.ſi intelligas,ꝙ non ſit appellatum quo
ad ſui principium.[Cognoſcatis.] vbi enim retractatur ſenten-
tia,quia a non ſuo iudice lata eſt,nõ perimitur principale,vt hic,
& C.quomodo & quando iud.ſi vt proponis.Idẽ eſt, quando ine
pta proponitur actio,ſ̃.de iudic.examinata.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alio acta alijs non nocet.*
2 *Fallentiæ regulæ Res inter alios.*
3 *Defenſio licet competat in iudicio tam ei qui rem poſſidet, quam illi cuius no
mine poſſidetur tamen in defenſione præfertur ille cuius, noĩe poſſidetur.*
4 *Infamia uel bonorum ademptio ſequitur aliquando ex in accuſationis.*
5 *Defendere quando quis ponitur prorogare.*

CAP. XV.

1 QVamuis regulariter. Hæc eſt enim
rl̃a, ꝙ res † in-
ter alios acta ſiue iudicata alijs non nocet, & ſumit
ex eo quod leg.& no.C.quibus res iud.non nocet.l.j.
& ii.& C.res inter alios acta,vel iudicata alijs nõ nocet.in rubro
& in nigro,& ſ̃.eo.cum ſuper.in fi.cum ſuis concordantis. Eſt &
hæc rl̃a vera,ꝙ res iudicata inter aliquos non præiudicat aliis q̃-
tum ad hoc,vt ɔ eos pariat actionem vel exceptionem:in hoc ta
men bene præiudicat,ꝙ poſſeſſio,quę erat apud primos, transfer
tur apud victores, ɔ̃ quos forte difficilius erat eis agere quam ɔ̃
primos,arg.ff.de ali.iu.mu.cau.fac.l.3.niſi forſan fuerit appellatũ
quod dic,vt leg.& plene not.ſ̃.eo.cum ſuper. ſed ſi quis ep̃s poſſi-
det iura epãlia in monaſterio alterius dioceſis, ſecus eſt, vt patet
in eo qđ leg.& no.j̃.eod.verſi.i.ſuper verbo,actio. ante finẽ ipſius
2 gl.ver.& ex hoc videtur.& ſeq.ſm d.n. † Hæc autem regula fallit
in caſibus.Primo in connexis.81.diſt. tantis.iij.q. vj. hæc quippe.
j̃.de accu.ad petitionem.j̃.de pur.ca.c.penul.Secundo in querela
inofficioſi teſtamenti,in qua res inter alios acta prodeſt filio, ff.
de inoff.teſta.Papinianus.§.meminiſſe. Tertio in cauſa ingenui-
tatis ſiue libertatis,niſi detecta fuerit colluſio,ff.de ſta.hom.inge-
nuũ.Quarto in cauſa filiationis,ff.de lib.agno.l.j.& ij.& iij. Quin
to in re indiuiſibili,ff.ſi ſerui.ven.loci.§.ſi fundus.Sexto in re cõ-
muni cum pupillo,ff.quemadm.ſer.amit.ſi communem. Septi-
mo,vbi idem ius,vbi idem negotium, & eadẽ cauſa defenſionis
exiſtit,ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.quandoque plures.& legitur & not.
j̃.de appel.c.penul.Octauo in re communi cum fiſco,C.de com
muni rerum ali.l.ij.In his tamen quatuor proxime dictis caſib.
prodeſt.Nono,decimo,& vndecimo in caſibus hic contentis, vt
j̃.ſequitur,& probatur ff eo.tit.ſæpe.vnde ſumpta eſt hæc decret.
Hæc tamen materia in ſumma,eo.ti.ſub rubrica,de re iud.§.qui-
bus noceat,copioſius expeditur,& in ſeq.gl [Non noceat.] Fallit
hæc regula vbicũque fit ius ex ſententia,vt in querela inofficioſi,
& in cauſa filiationis & ingenuitatis,vt no.in pręced.gl. In crimi
nali etiam actione ſpeciale eſt,ꝙ accuſatus ab vno nõ poteſt ac-
cuſari ab alio,niſi doceat primum præuaricatum fuiſſe,ff. de præ
uari.l.iij.uel vbi dolorem ſuum proſequatur,doceatque ſe igno-
rauiſſe accuſationem ab alio inſtitutam,ff.de accuſ.ſi cui.§.j. Idẽ
eſt in populari actione, ſi actore bona fide agente abſolutus ſit,
reus,ff.de iureiuran.eum.qui.§.in popularibus. Sed & in crimine
adulterii ſpeciale eſt, vt abſolutio adulteri proficiat adulteræ, ff.
de adult.denunciaſſe. Item ſpeciale eſt in pluribus appellatorib.
vt victoria vnius aliis profit.quod dic,vt legitur & notatur.j̃.titu.
j.ca.penul.Item in ſeruituribus pręedialibus,ff.ſi ſerui.vend.loci.§.
ſi fundus.Item ſi extraneus agat & rumpat teſtamẽtum per que-
relam,aliis prodeſt.ff.de inoffic. teſtamen. poſthumus. Alias au-
tem res iudicata non nocet, vel prodeſt regulariter, ut hic di-
cit, niſi illis, contra quos lata eſt, vel qui finguntur idem cum
illis, puta quia eis ſingulari,vel vniuerſali iure ſucceſſerunt, ff.de
except.rei iudic.ſi a te.§. fin.& l.& an eadem. reſpond.j. vel exce-

ptio rei iudicatæ,ſm d.n.[Ei tñ] ver.[Actio.] vt ſi debitor patiatur
creditorem hipothecariã intẽtare,& ſic de proprietate agere,ha-
bet enim neceſſe ꝓbare,ꝙ obligatus dominus fuit,ff.eo.ſæpe.Vel
ſi debitorem patiatur creditor experiri de proprietate pignoris.
præiudicat ſibi circa hypothecariam,cum creditor quo ad om-
nia intelligatur poſſidere præter quo ad ſatiſdandũ,ff.qui ſatiſda.
cog.ſi fideiuſſor.§.creditor,& quo ad vſucapionẽ,ff.de acq.poſſ.l.
j.§.per ſeruum.ſm Gof.Et eſt verum hoc,ſm d.no. qñ ambo eo
dem iure vtuntur,vt in præmiſſis exemplis,ſecus ſi diuerſis iurib.
agant,vt ſi proprietarius patiatur vſufructuarium agere de fru-
ctibus,vel econuerſo.Itẽ ſecus,ſi ille,qui partem habet in re,patia
tur alium,qui ſimul in eadem re partem habet,de alia eadẽ parte
ſua agere,ff.de lib.cau.ſi pariter. Sed quid ſi ij,quos res tangit, vi-
deant alium agere implorando officium iudicis ſup reſtitutione
in integrum,vel hmõi,& taceant,nunquid fit eis pręiudiciũ? Rñ.
non,niſi citentur nominatim vel per ędictũ,vt no ſ̃.de maio.&
obed c.fi.ſ̃.de ꝓcur.in pñtia.Alias aũt bene nocet eis. Nec obſt.re
gula hic poſita,res inter alios &c.quia in caſu poſito,ex quo cita-
tio facta eſt,intelligitur ɔ̃ omnes illos,qui ſciuerunt, vel ſcire de-
buerunt cauſam agi,in talibus nempe ſñijs non noĩatur aliquis
ſpãliter,ſed in genere fertur ſñia, ſic ſ.reſtituimus te in integrum
præſtamus autctoritatẽ adoptioni tuæ, & idẽ in ſimilibus eſt di-
cendum.Illi etiam,cui primo competit actio,fit præiudiciũ, ſi ſe
quentem agere patiatur.v.g.Repetamus prædicta exempla. Cre-
ditor habet ɔ̃ quemlibet rei detentorem hypothecariã, & debi-
tor rei vẽdicationẽ,& præfertur creditor debitori.idem eſt in his.
in quibus non cõpetit actio,tamen illi,quibus competit, ius hñt
ex perſona illorum,qui agunt & tacent,tunc.n.ſi eos ſciẽter age-
re permittunt,licet male agant,fit tñ eis præiudicium, vt eſt vide
re in marito & vxore,nam marito datur rei vendicatio ad rem
dotalem,& non vxori,C.de rei vend.doce. & tñ ſi vxor vendicet
rem dotalẽ,licet male agat,præiudicat marito ſcienti & toleran-
ti.Idem eſt videre in emptore,cui competit actio, & in vendito-
re,cui non competit,& in emphiteota,cui competit actio. Et in
ꝓprietario,cui non competit.In his oĩbus caſibus & ſi agere non
poſſint,hi quibus non cõpetit actio,ſi tñ agant,licet male, ſcien-
tibus illis,quibus cõpetit,& q eos prohibere pñt ne agãt,& tñ nõ
prohibent,fit eis p̃iudicium,quia ſm voluntatẽ eorum iudicatũ
vr̃ de iure,quod habebant ex perſonis agentiũ,& ſufficit in his ca
ſibus ſola ſcientia,nec exigitur ꝙ citentur, ſic intellige qđ hic di-
cit,& ff.eo. ti.ſæpe.Quidã tñ dñt,ꝙ in ſolo primo caſu.ſ. in credi-
tore & debitore locum habet qđ hic dr̃ de actore, in aliis autem
tribus caſibus locum habet qđ hic ſequit̃ de defenſione,& vbicũ
que in d.l.ſæpe.quo ad prædictos tres caſus inuenies experiri. ex-
pone.i.defendere,ſm d.n.Et iuxta hãc opinionẽ ſignata eſt hęc
gl.ſ̃.eo.gl.& ſimiliter ſequens gl.Primo aũt ſm d.n.actio & defen
ſio naturaliter eis cõpetit,qui ſuis auctorib.pro euictionis pericu
3 lo ſe conuentos denunciare tenentur.†Poteſt ẽt dici, ꝙ licet de-
fenſio cõpetat tã ei,qui rem poſſidet noĩe alieno, q̃ illi cuius no-
mine poſſidetur,tñ in defenſione præfertur ille cuius noĩe poſſi-
detur,vt patet in eo,quod legi.& no.ſ̃.vt li.non conte. qm̃.§. ꝙ ſi
ſuper rebus.Et tñ ɔ̃ utrumq; datur actio,ɔ̃ vnum,ſ.ratione deten-
tionis,& ɔ̃ alium rõne ciuilis poſſeſſionis, bene.n. competit rei
vendicatio ɔ̃ vtrumq;, vt patet ff.de rei vendi.officium. & ẽt in-
terdictum vnde vi,ratione vtriuſq;,ſ.detentionis naturalis,& ciui
lis poſſeſſionis datur.Et utriq; poſſeſſori poteſt fieri reſtitutio ſe-
paratim,nam & dño poſſidẽti ciuiliter poteſt fieri reſtitutio eiuſ
dem ciuilis poſſeſſionis,& vſufructuario poſſidẽti naturaliter fiet
reſtitutio poſſeſſionis fructuũ,& etiam ſuæ naturalis.In quo caſu
vr̃,ꝙ ſententia ſup naturali poſſeſſione lata præiudicat ciuiliter
poſſidenti ius, intm̃ ꝙ uſumfructum non poſſit ei, qui obtinuit
denegare,& econuerſo.Si feratur ſñia ſuper ciuili poſſeſſione, vt
ſcilicet adiudicetur alii q̃ illi,a quo vſufructuarius cauſam hẽbat
bene præiudicat naturali poſſeſſori.ſ.vſufructuario,adeo ꝙ is,qui
in ciuili poſſeſſione obtinuit, poterit vſumfructũ eidem vſufru-
ctuario denegare, debuit enim ſuas exceptiones prætendere, &
cauſam deferre. Alij tñ ɔ̃dicunt. Vel poteſt dici,ꝙ ille,q naturali-
ter detinet,eſt in hoc caſu illi,qui ciuiliter poſſidet, præferẽdus,
ſed detentior debet hoc denunciare dño,ſicut & debitor credito-
ri.Ideo aũt in p̃dictis caſib.dicimus præiudicari ei,qui ex perſona
alterius ius habet,ſi permittit eum agere,qa poteſt ipſum prohi-
bere,cæterum ſi non ex eius pſona,quia agit,ius haberet,quantũ
cunque ageretur etiam nomine ſuo vel alieno,nunquam ſibi p̃
iudicaret,etiamſi agens eſſet de coniunctis perſonis, niſi manda
tum præceſſiſſet,vel ſaltem ratificatio expreſſa vel tacita ſequere
tur,C.quibus res iudi.non no.l.j.ij.& 3.ff.eo.ti.ſępe.§.fi.ibi,diuerſa
cauſa eſt &c.ff.de procur.ſed & hæ perſonæ.rñ.j.ff.iud. ſolui.l. .§.
j.ff.rem ra.ha.l.iij.§.falſus. Et hac etiam rõne conſiderata impu-
tatur patrono,ad quem primo pertinet defenſio,ſi non defendat
libertũ,ff.eo.tit.ſæpe.ante fi.uer.nam & ſi libertus. Et ex hoc uide
tur,ꝙ ſi unus epiſcopus agat contra aliquod monaſterium petẽ-
do ibi epiſcopalia,& ille epiſcopus, qui primo ibi ſẽ eadem epã-
lia exercebatur,non defendit monaſterium, in hoc caſu ſñia la-
ta ɔ̃ monaſterium quo ad poſſeſſorium præiudicat illi epõ, qui
prius ibidem epãlia exercebat,arg.eius quod dictum eſt de patro
no & liberto,ſ.quia defenſio primo ad epiſcopum poſſidentem
quam ad monaſterium pertinebat. Et certum eſt, ꝙ epſ primus,
qui poſſidebat,poteſt agere ɔ̃ ſm, qui obtinuit poſſidentem, qđ
non eſt ius in eodem monaſterio epiſcopalia exercendi, multo
fortius ergo,quando illa petebat epiſcopus, qui obtinuit, debuit
venire in iudicio,& excipere & cauſam defendere, ſicut ſuperius
in prædictis caſibus eſt notatum.Secus eſſet ſi ſecundus epiſcopus
egiſſet contra monaſterium interdicto vnde vi, vel vti poſſidetis,
etiam ratione iurium prædictorum epiſcopaliũ,quibus per mo
naſterium diceret ſe ſpoliatum,vel in quibus aſſereret ſe turbari,
quia tunc primus epſ non tenetur ſuſcipere defenſionem huius
cauſæ,nec etiam ex ſententia contra monaſterium lata ſibi ali-
quod iuris præiudicium generatur, nam contra perſonas tantũ
& ex delicto ſuo agitur,quia perſonale eſt interdictum.Poſſet ta-
men & quandoque ex interdicto præiudicium generari ex vi ẽt
interdicti.v.g.Egit aliquis ɔ̃ alium,qui ſpoliauit eum poſſeſſione
iuris inſtituendi clericos in aliqua eccleſia, vnde petijt reſtitui ad
prædicta iura,& caſſari quicquid fecerat ſpoliatione pendente.in
hoc.n.caſu ſi ɔ̃ reum feratur ſñia,bene fit præiudicium clericis ꝑ
eundem in eccleſia conſtitutis, quia ex vi ſñiæ interdicti ſunt de
ipſa eccleſia repellendi,vt patet ff.de vi & vi arma.l.j.§.ſi fundus.
& ſeq.ad idem ſ̃.de fil.presbyt.veniens. Ideoq; & ipſis clericis fiet
pręiudicium,niſi cauſam ſuã defenderint in hoc caſu,vt patet ex
præmiſſis,& in eo quod no.j̃.eo.ver.fi.ſuper verbo cauſam.Secus
tamen eſſet,ſi non egiſſet interdicto, ſed negatoriã intentaſſet pe
tendo ſibi adiudicari ius inſtituendi,cũ ad ipſum pertineret, hic
enim ex ſñia ɔ̃ inſtituentem lata nullum fit præiudicium inſtitu
tis,quorum inſtitutio valere debet pro eo,ꝙ auctor ipſorum, qui
ipſos inſtituit,tempore inſtitutionis eiuſdem hoc ius,ſ.inſtituen
di repertus eſt poſſidere,ut patet in eo qđ leg.& no.j̃.de iure patr.
conſultationibus.ſm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.a ſuperio
ri.ver.& eſt hoc verum citra.[Vel defenſio] vt ſi permittat mari
tus vxorem vel ſocerum ſuper re ſibi in dotem data conueniri,
ff.eo.ſępe.cum ipſe maritus dominus ſit,C.de rei ven.doce. [Su-
ſtinuit] & eſt rõ,quia prohibere hoc potuit,ff.eo.ſæpe.§. cur aũt.
ſecus ſi non potuit prohibere,nec ſubſtituit,puta quia hoc igno-
rauit.ff.de excep.rei iud.l.iudicatæ.§.ſi debitor.& l.ſi mater.§.fin.
ff.de pig.ſi ſuperatus.C.de pig.præſes.[Ac etiam illi] verſi.[Cau-
ſam] vt ſi electus patiatur electores de electione ſua, an ſit cano-
nica agere,vel ordinator ordinatum.ſ̃.de elect. dudum.ij.81.diſt.
tantis Daniel.3.q.vj.hæc quippe,nam ſñia ɔ̃ electores vel ordina
tos lata in eo,in quo eſſent publice delinquentes, præiudicat ele-
ctis & ordinatoribus,vt patet in prædictis c.Idem eſt & ſi ille, pro
quo iudicatum eſt,patiatur iudicem,a quo cauſam habet defen-
dere ſñiam pro eo latam,quod nõ poteſt habere locum, niſi qñ
proceſſit iudex ex officio inquirendo.ſuper quo vide quod not.j̃.
de appel.cum ſpeciali.§.penul.ſuper verbo. coram ſuperiore,pu-
ta remouit aliquem ex officio,cuius prębendam alii contulit,hic
enim ſi inquiſitor defendit hanc cauſam,& ſuccumbat, bene p̃-
iudicabit hæc ſententia illi,cui eandem præbendam contulerat,
ſi ſciuit ipſam cauſam agi inter ipſum inquiſitorem, a quo cãm
habebat & remotum ab eo,niſi ius ſuum defenderit,vt hic dicit
Idem ſi Petrus egiſſet de iure mihi ab eo cõceſſo,& ſuccubuiſſet,
& ego modo agerem de eodem.Hoc autem quod dictum eſt de
ordinato & ordinatore, non videtur ita indiſtincte tenendum,
nam quantumcunque condemnetur de crimine ordinatus, nũ-
quam præiudicat ordinatori, nempe ex vi accuſationis ordinati
4 non ſequitur condemnatio ordinatoris, † nam ex vi accuſatio-
nis ſequitur aliquando bonorum ademptio,infamia, vel huiuſ-
modi,vt patet C.de bonis damnatorum.l.j.ij.& iij. & per totum.
ff.de his,qui nota.infami.athletas.§.finali. & l. ſequentibus.ff.de
furtis. non poteſt. Quod ergo alius non accuſatus ex vi al-
terius accuſationis pœnam patiatur,nulla occurrit ratio,nec in-
uenimus hoc iure cautum,niſi in certis caſibus,qui ſunt in dete-
ſtatione immanitatis criminum ſpeciales:ſicut eſt crimen læſæ
maieſtatis,& hæreſeos,vt vj.q.j.§.verum.& in eo quod leg. & no.
j̃.de hæreti.vergentis.§.cum enim.Nec obſt. ca.tantis Daniel. &
alia ſuperius allegata,vel alia cõſimilia. Intelliguntur.n. qñ adeo
ſunt notoria delicta ordinatorum,& electorum inſtitutorum,ꝙ
etiam ſi non eſſet actum contra ordinatos, tamen ordinatores
eorum,qui ſcienter malos ordinarent,ex hoc puniri poterunt iu
ris ordine non ſeruato,j̃.de accuſ.euidentia.ſ̃.de iureiuran.ad no-
ſtram.iii.Sed & ſi accuſaretur ordinatus pro eo, ꝙ extra quatuor
tempora promotus fuit,& ex hoc cõdemnatur,vel pro eo, ꝙ mi
nus canonicæ electus,vel tranſlatus fuit, quæ & publica & noto-
ria ſunt,bene præiudicabit hæc ſñia ipſi ordinatori:hæc enim a-
deo ſunt connexa,ꝙ ſeparari non poſſunt,nam ſi ordinatus ma
le fecit ordinem tali modo recipiendo, deterius fecit ordinator
ipſum conferendo,vt patet in eo quod legitur & not.ſ̃.de tranſl.
epiſco.c.ij.§.fi.ver.& quamuis ijdem archiepiſcopi,& verſ.& qm̃
præfatus epiſcopus,& de temp.ord.literas.§.fin.& c.dilectus.§.cũ

igitur. Aliud autē eſſet cenſendū in non ita cōnexis: nam bene ordinatus poſſet male recipere ordinem, quia ſciebat ſe criminoſum, & ordinator bene dare, quia hoc ignorabat, vt patet in eo, ꝙ legi. & no. s̃. de cor. viti. expoſuiſti. Et hoc quidam de plano cōcedunt, melius tamen dicitur, ꝙ quantumcunq; ſit notoriū crimē ordinati, vel quia ordinator extra quatuor tempora ordines celebrauit, nunquam tamen agi poteſt ad hoc, ꝙ caſſetur ordinatio, quam ordinatus habet ab ordinatore, ſed tantū ad hoc, vt aliter puniatur, vel pnīam agat, quam nec ab ipſo ordinatore habet, & ideo præiudicat vni ſententia ɔ̄ alium lata, ſm d. n. niſi forſan ex officio exuberatione aliud contingat ad aliorum terrorem, arg. ff. de pœnis. aut facta. in fi. & patet in eo, quod legitur & not. j̃. de maledic. c. j. & ſic poſſunt intelligi c. tantis Daniel. & alia inducta s̃. eo. gl. in prin. Secus autem eſt dicendum ſm d. n. in electionib. & electis, nam in illis obtinet quod ſuperius eſt notatū. Illud vero indubitatum eſt, ꝙ ſi ego egi ɔ̄ capitulum alicuius eccleſiæ petendo præbendam, quæ mea erat, vel quę mihi debebatur, nunꝗ̄ fit mihi præiudicium, quantumcunq; alio eandem prębendam petente capitulū condemnetur: quia aut poſſidebam ipſam præbendam petitam, aut non: ſi ipſam poſſidebam, conſtat ꝙ mihi non præiudicat, quia ɔ̄ capitulum qđ non poſſidebat non competebat actio, ſed ɔ̄ me poſſidentē, arg. s̃. de ali. iu. mu. cau. fac. l. pe. ff. de rei vendic. officium. & patet in eo quod legi. & no. s̃. de iudi. examinata. §. i. Si uero non poſſidebam eam, tunc ſimiliter conſtat, ꝙ non præiudicat, quia nec actorem prohibere potui ab agendo, ff. eo. tit. ſæpe. §. fi. ff. de iureiur. nam poſtea. §. fi. & l. ſeq & l. fin. Verum ſi quis ageret contra capitulum petens præbendam quam dicit vacare de iure, licet alius eam defacto teneat, vel quā dicit ſibi deberi, & alius ſimiliter ipſam ſibi debere dicit, & vterq; ex eodem iure agit, puta ex electione capituli: in his caſibus & ſimilibus ſatis videtur, ꝙ hæc litera locum habet, ſm d. n. cuius eſt mens totius huius gl. [Habuit] vt ſi emptor patiatur venditorem experiri de proprietate rei venditæ, vel maritus ſocerum de re dotali, ff. eo. ſæpe. ſecus ſi Titius petat a te fundum, quem credo ad me ſpectare, non tamen habeo cauſam ab eo: tunc enim ꝗ̄uis me ſciente agatur, & pronuncietur ɔ̄ eum, non oberit mihi ſententia, ff. eo. ti. ſæpe §. fi. ff. de excep. rei iud. ſi mater. §. pen. [Experiri,] id eſt defendere, vt patet ff. eo. ſæpe. § cum autem. ſic ff. de ali.
5 iu. mu. cau. fac. l. penult. ſicut & econuerſo † quandoque ponitur defendere pro agere, C. de teſti. l. j.

SVMMARIVM.

1 *Maiori numero ſemper ſtatur.*
2 *Promptiora ſunt iura ad abſoluendum quam ad condemnandum.*
3 *Honor & uituperium eſt delegati.*
4 *Iuriſditioni ordinarię magis quam delegatę eſt deferendum.*
5 *Iuſtum eſt vnicuique ſua committere.*
6 *Iura magis fauent ordinarijs quam delegatis.*

CAP. XX.

1 DVobus. Non pluribus. alioquin ſtaretur ſnīæ duorum ɔ̄ tertium, ff. eo. ti. duo ex tribus, † quia hæc eſt rīa, ꝙ maiori numero ſemper ſtatur, lxv. diſt. c. j. & ij. ff. de arb. ſi in tres. & l. ſeq. & l. die. § ſi plures. & l. non diſtinguemus. §. cum in plures. dumodo omnes præſentes ſint & pronunciauerint, vt ibidem. quod dic, vt plene no. s̃. de off. dele. vno delegatorum. Quandoque tñ non ſtatur maiori numero, vt s̃. de reſcrip. paſtoralis. rñ. j. j̃. de ſtatu. mona. in ſingulis. §. ordinentur. in fi. & in cauſa epiſcopi criminali, in qua neceſſe eſt ꝙ oēs præſentes concordent, vi. q. 4. c. i. & ca. ſi quis eps criminaliter. [Diuerſas] i. contrarias, quia vnus abſoluit, alius cōdemnauit: alioquin ſi diuerſæ eſſent, vt ſi vnus in x. alius in xv. cōdemnaret, valeret ſnīa quo ad x. quia in illam ſummam omnes concordant. ff. de arbi. diem proferre. §. ſi plures. ff. eo. tit. inter pares. §. fin. & idem eſt, ſi ſint plures quam duo, dūmodo hinc & inde ſint pares, vt in eadem l. inter pares. [Ordinaria] ſi vero ex delegata & c. vt j̃. e. §. ſi uero. [Pro reo] vt ff. eo. inter pares. Et eſt rō,
2 † quia promptiora ſunt iura ad abſoluendum ꝗ̄ ad condemnandum, ff. de act. & obl. Arrianus. & legit. & no. s̃. de probationibus. ex literis. [Niſi in cauſa fauorabili] ver. in qua ſtatur ſnīæ latæ pro ipſo, qui cauſam fauorabilem fouet, etiam ſi ſit actor, multo fortius ſi ſit reus, quia tunc duplex fauor occurrit, ſ. rei & cauſæ. ad ꝙ accedit, qđ no. j̃. de clande. deſpon. c. j. [Matrimonio] xxx. q. iij. §. ſi quis vero. j̃. de deſpon. impube. continebatur. s̃. de teſtib. licet ex. quadā in fi. vbi de hoc, niſi propter periculū animæ aliud ſtatuatur, j̃. de ſpon iuuenis. [Libertate] ff. e. tit. inter pares. ff. de manu l. antepen. & de hoc no. s̃. de pb. ex literis. [Dote] cuius cauſa ſemper & vbique præcipua eſt, ff. ſol. matri. l. j. & ideo pro ipſo in dubio iudicatur ff. de iure do. in ambiguis. [Teſtamento] ff. de inoff. teſta. ſi pars iudicantium. ¶ Si uero] ij. pars. [Vtraq; pendet] vt ff. eo. ti. duo iudices. [Delegantis] approbat ergo abſolutoriam, vel condemnatoriā quam maluerit, quia eius & non delegati eſt iu-
3 riſdictio & honor, & † vituperium delegati, vt no. j̃. ti. j. vt debitus ff. de off. dele. cum olim magiſter. ¶ Quod ſi ex compromiſſo] i. pars. [Neutra.] & ſic nihil actum eſt, ff. de arb. Pedius. §. fi. & l. ſeq. & l. diem. §. ſi plures. & no. in ſumma, eo. ti. §. ſi quis debeat. ſub §. delegatus. ver. viij. & ſeq. Conſueuit aūt quæri rō diuerſitatis iſtorum iurium: & dixerunt quidam, ꝙ ideo tenet ſnīa ordinariorū, nec recurritur ad ſuperiorem, quia ipſo carent, nec habent ſuperiorem, niſi legem mortuam. Sed hoc falſum eſt, quia excepto papa, vt s̃. de elec. licet. in fi. in quo nec litera iſta locum poſſet habere, arg. s̃. de offi. ordi. quoniam in pleriſq; nullus alius eſt, qui in ſuperiorem habeat, vt patet 14. diſt. a ſubdiacono. & ca. nulla rōne. Dicas ergo, ꝙ aliud eſt in ordinarijs, aliud in delegatis, quia iuriſditio ordinariorum naturalis eſt & ordinaria, delegata vero ac
4 cidentalis & extraordinaria † quare magis deferendum eſt ordinariæ ꝗ̄ delegatæ, vt patet in eo, ꝙ no. j̃. ti. j. vt debitus. ideo ſnīa ordinaria firma eſt, ſnīa vero delegati ex arbitrio pēdet illius, cuius eſt iuriſdictio, ff. de off. eius cui man. eſt iuriſd. l. i. §. qui mandata,
5 † nam & iuſtū & vnicuiq; ſua committere, C. de iud. nemo. in arbitris autem ideo nulla eſt, quia nec aliqua iuriſdictione vtuntur vnde nec infamat eorum ſnīa, ff. de his, qui not. infa. quid ergo, §. ex cōpromiſſo, nec eſt res neceſſaria, ſed voluntaria, imputet ergo ſibi qui talem elegit, ff. de arbi. l. 3. §. j. & l. diē. §. ſtari, ſed & hæc
6 ſtatuuntur ideo cauſa diuerſæ, † vt ſciamus ꝙ iura magis fauent ordinarijs ꝗ̄ delegatis, & magis delegatis ꝗ̄ arbitris: & vt omnes recurrant ad ordinarios primo & principaliter: ad delegatos aūt ſecundo, & in ſubſidium. Ad arbitros vero, coram quibus poſſumus grauari de facili & laborare in vanum, nunquā, niſi neceſſitate vrgente, quæ & voluntatem compromittendi inducat. ſic intellige ff. de arbit. l. iij. §. j.

¶ De appellationibus, recuſationibus, & relationib. Rubr.

SVMMARIVM.

1 *Conſuetudo circa exceſſus famoſos locum commiſſos habet.*

CAP. PRIMVM.

a DIlecti. Pars, s̃. de iudic. dilecti. [Grauem.] depoſitione, vel ſaltem amonitione dignam, eo ꝙ non detulit appellationi ad papam factæ ij. q. vj. decreto. [Apoſtolicæ ſedis legatus] ſicut & cantuarien.[a] vnde pñt vniuerſas cauſas etiam per querimoniā corā eis factas audire, s̃. de of. lega. c. i. [Poſt appellationem] quæ ſi legitima fuit ſententia excōicationis, ſuſpenſionis, interdicti poſtea in appellantē lata non tenuit, j̃. de ſen. excōmu. per tuas. s̃. de offi. dele. cum contingat, ꝙ ſi probatio tractum hēt poterit impetrari abſolutionis beneficium ad cautelā, vt legit. & no. j̃. de ſen. excō. venerabili, ſed ſi utraq; pars intentionem probauerit. dic, vt legi. & no. s̃. de teſt. cum tu fili. Hoc autem circa hanc materiam notandū, ꝙ ſi negetur appellatum, neceſſe eſt ꝙ de appellatione fiat fides, antequam iudex appellationis in cauſa procedat, extra, d. n. eo. ti. Romana. §. ſi vero. de quo etiam exigitur pbatio in curia apoſtolica facienda, vbi eſt ad ipſam appellatum, ſicut tenet curia de conſuetudine, & patet in eo quod leg. & not. extra, d. n. eo. tit. cordi. §. poſt hæc lib. vj. & de elec. ſtatuimus. & j̃. de ſent. excō. per tuas. in fi. ubi de hoc plenius no. Sed pone, ꝙ coram auditore a papa dato, offertur libellus ſuper appellatione, in quo petitur ꝙ appellatio pronuncietur iuſta, & quicquid poſt appellationem attentatū eſt irritari, appellatus nihil obijciēdo, vel excipiendo, vel proteſtando conteſtat litem negando. Poſt litem vero conteſtatā fit poſitio, quia ſic appellatum fuit, & negatur, datur articulus ex parte appellantis, & petit ſe remitti ad partes ſuas vbi vult probare ſe ſic appellaſſe, nunquid eſt audiendus? Breuiter dicas ꝙ ſic, & imputet ſibi appellatus, qui ante lit. conte. hoc non oppoſuit iudicium declinando, arg. 3. q. vj. pulſatus. & in eo quod legit. & no. s̃. tit. j. inter monaſterium. certum eſt. n. ꝙ papa ordinarius eſt cunctorū, vt patet in eo qđ leg. & no. s̃. de for. compe. licet. & per ɔ̄ns ꝙ coram iudice ſuo lis conte. eſt de cętero ergo nō eſt locus declinatoriæ, ff. de procur. filiusfamilias. §. veterani. & l. Pomponius. §. ratihabitionis. & ubi cęptum eſt iudicium &c. ff. de iud. vbi igitur lite iam conte. non poteſt appellatus de hoc excipere, niſi in modum peremptoriæ, cuius probationes appellans non cogitur ad curiam ſecum ferre, niſi ipſum facta citatio ad hoc arctet, & ſufficit, ꝙ ante ſententiam proponatur, C. ſentē. re. non poſſ. l. 2. C. de excep. præſcriptionem. & l. ſeq. & ſic fuit iudicatum per dominum Clementem papam 4. de conſilio fratrum. Sed dices, ſic omnes poterunt fruſtratorię fatigari, dicētibus aduerſarijs, ꝙ appellauerunt, & petentibus ꝙ remittantur ad ppria, vt ibi, probent appellationem? Reſpon. non eſt ita, immo ante li. conteſta. hæc exceptio obijci poterit, & ſic non fiet remiſſio. Si quæris, quid perimit hæc exceptio poſt lit. conteſt. Reſpon. libellum oblatum ſuper appellatione, & omnia petita in eo. Huic tamen diffinitioni videtur fortiter contradicere quo ad verba, & mentem

ADDITIO.

a ¶ Cantuarien. De iſtis legatis natis. vide gl. ordinariam, in c. j. de offi. lega.

mentem, extra, dom. noſt. eo. titu. cordi. §. poſt hæc. & de elec. ſtatuimus. lib. vj. [Et ſuſpendit.] Primum grauamen. [Interdixit] Secundum grauamen. [Si eidem.] hac conditione pendente facta appellatio ſententiam impediret, j̃. eo. præterea. [Excommunicatos] præmiſſa ſententia, alioquin per ſolam ſententiam non ligarentur, j̃. eo. paſtoralis. ante fi. [Denunciauit.] Tertium grauamē & ſic perſonam prioris iura ſua & honorem ſuum lęſit, & male proceſſit ſaltem in hoc vltimo, etiam ſi appellatum non fuiſſet, quantumcunque accuſetur prior, vt patet in eo, quod legit. & no. j̃. de accuſa. olim I. V. & P. §. prouiſo. [Et j̃. hoc eſt, ꝙ etiam quaſdam eccleſias ad priorē pertinentes ordinauit, & ſuper hoc quarto grauamine tantum, omiſſis tribus præcedentibus in ſequenti §. prouidetur. ¶ Super quibus] ij. pars. [Per idoneas,] hoc ſolum ſufficit ſine fama, vt per duos vel tres idoneos fiat fides, s̃. de teſti. licet vniuerſis. & c. ſeq. ſecundum B. [Et famam loci,] quæ ſola per ſe non ſufficit, quod dic, vt legit. & nota. s̃. de teſti. præterea. ſecundum B. ſecundum quem tanguntur hic duo genera probationum. ſ. teſtium ſine fama, & famæ cum alijs adminiculis ſine teſtibus, ſufficientibus. Vel poteſt dici, ꝙ hic alludit conſuetudini Angliæ, ſecundum quam creditur duodecim iuratis aſſerētibus, ſiue credentibus ita eſſe, & talem fore vocem ſiue famā patrię: & ideo ſic expone. [Per idoneas perſonas] ſcilicet duodecim electas de vicinia iuxta morem. [Et famam loci] probatam per eoſ
1 dem, † quæ conſuetudo circa exceſſus famoſos commiſſos ſpecialiter locum habet, maxime ſi notorij ſint, & negentur, argu. s̃. de elec. bonæ. j. §. licet. ſed in ſententijs non toleratur, vt patet s̃. de conſue. c. ij. nec in his videtur, ꝙ plenam probationem faciat. ſuper quo vide quod not. s̃. de proba. c. ij. & c. ad noſtram. [Sollicite inquiſita.] Arg. ꝙ vbi etiam de poſſeſſionibus agitur, poteſt iudex in modum inquiſitionis procedere. Vel dic, ꝙ nec loquitur hic de inquiſitione ex officio, ſed de contentioſa, & hoc innuit hoc verbum, ſollicite. q. d. non perfunctorie, non ex officio, ſed ſecundum iuris ordinem procedendo. ſic s̃. de iudic. exhibita. [Factas] tempore ſuſpenſionis, excommunicationis, ac interdicti ſentētiarum in priorem latarum per archiepiſcopum, & factas ab archiepiſcopo, ſicut continetur in deciſione præced. vt ibi no. [Malitioſe.] i. ſcienter, vt fructus ſuos faciant, arg. j̃. de præben. de multa. §. & ſi vltra ſex. ſi enim ignorarent vacationem, tempus non curreret, vt patet in eo, quod legit. & not. s̃. de ſup. neg. præla. licet [Diſtulerint.] vltra ſex menſes, ſiue ad ipſos ſpectaret collatio, ſiue repræſentatio, vt patet in eo, quod legitur & not. j̃. de conceſſ. præben. c. ij. j̃. de iure patr. eam te. [Eas] ſ. eccleſias. [Pertinet.] ſcilicet conferendo vel repræſentando, & non auctorizabiliter inſtituendo: hoc enim ſolius epiſcopi eſt, vt hic innuit, quod dic vt legitur & no. s̃. de offi. archidia. cum ſatis. [Ordinare.] vt ſic eſſet poteſtas ad archiepiſcopum deuoluta, s̃. de ſup. neg. præla. c. 2. [Eaſdem.] ſ. poſſeſſiones ab archiepiſcopo factas. [Irritum.] nullæ enim ſunt, ex quo poſt appellationem legitimam factæ ſunt, ſecundum d. n. vt patet s̃. de excep. dilecti. in fi. & j̃. eod. cum cauſam quæ. in fine. & ca. dilecto. in fi. quod eſt intelligendum, quando non ſolum poſt, ſed & contra appellationem factę ſunt, quod dic, vt no. j̃. eo. conſuluit. ij. in fi.] Reuocetis] cum iſte legatus nō ſit de latere, & ſic circa collationē beneficiorū ex legationis officio nullā habebat ptātē, & ita ſoluitur j̃. de iu. pat. cū dilectus. s̃. de offi. leg. dilectus. ꝙ dic, vt ibi no. & ex̃, d. n. de of. leg. officij. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Id quod non valet in genere quandoque valet in ſpecie.*
2 *Aliqua ſunt quæ conceduntur in genere, & non in ſpecie.*
3 *Qui contra ius facit redarguendus eſt.*

CAP. II.

a INter cætera. Et j̃. [Generalem,] nec generalis appellatio[a] facta ante ſententiam diffinitiuam valet vt hic, nec ſpecialis, niſi ex cauſa rationabili fiat, ſeu a grauamine illato, vel comminato, vt patet j̃. e. vt debitus. & c. cum ceſſante. Sed cō-
1 tra, j̃. eo. conſuluit. ij. Sol. ut ibi. Item argu. † ꝙ quandoq; id, quod non valet in genere, valet in ſpecie. ſic ff. de pact. ſi vnus. §. pacta. & §. illud. ff. communia prædio. ſi in venditione. §. in tradendo.
2 alias eſt lex, ff. ſi quis cautio. ſed & ſi quis. §. quæſitum. † Porro & aliqua ſunt, quę conceduntur in genere & non in ſpecie, s̃. de of. ordi. ſi ſacerdos. j̃. de præben. relatum. [Super omni cauſa.] Hoc ius imitatur nouum poſtea ſubſecutum, quaſi ipſum præſagiendo, ſecundum quod appellare non licet, niſi ab inſtanti grauamine illato, vel comminato, vt patet in eo, quod legitur, & no. j̃. eod. vt debitus, & c. cum ceſſante. & c. cum cauſam quæ. §. fi. & c. dilecto. §. fi. ſecundum do. noſt. [Eum,] ſcilicet abbatem. [Redargui-
3 mus.] No. illum, qui contra ius facit, redarguendum eſſe, vt hic, & s̃. de vſu pal. niſi. s̃. de tempo. ordi. vel non eſt compos. & inobedientem, s̃. de offi. delega. prudentiam. §. adijcimus. [Admittendam] quia iniuſta admittenda non eſt, j̃. eo. cum in eccleſia.

ADDITIO.

a ¶ Generalis appellatio. Adde, an generalis appellatio ualeat, Alexā. conſi. clxx. & 174. 2. lib. ſecundum And. Siculum hic.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio eſt inuenta ad innocentiæ præſidium.*
2 *Iuramentum non eſt vinculum iniquitatis.*
3 *Vtendum eſt aliquo ad eum vſum ad quem illud eſt inſtitutum.*
4 *Differentia inter correctionem exceſſuum, & proceſſum.*
5 *Differentia inter correctionem regularium, & ſecularium clericorum.*
6 *A correctione non appellatur, niſi modus excedatur.*
7 *Modus correctionis non debet modum pietatis excedere.*
8 *Increpatio nimis aſperitatis nec correctionem recipit, nec ſalutem.*
9 *Iniquitas nulla appellatione defenditur.*
10 *Appellari non poteſt a pœna legis.*

CAP. III.

1 AD noſtram, & infra. Inuētum.] Appellatio † enim non ad defenſionem iniquitatis ſiue peccati, ſed innocentiæ pręſidiū eſt inuenta, j̃. e. cum ſpeciali. §. por
2 ro. ff. de mino. pfecti. ij. q. vj. c. j. ij. iij. & iiij. † Sic & iurm nō eſt vinculum iniquitatis, 22. q. 4. inter cęteras s̃. de iureiur. quanto. §. j. in fi. Nec priuilegium, j̃. de priuil. ex tuarum. §. verum. Nec conſuetudo, nec conſtitutio, nec pręſcriptio, vt legi. & not. s̃. de pręſcri. c.
3 fi. Itē no. ꝙ vtendum eſt aliquo ad eum vſum, ad quem illud eſt inſtitutum, 22. q. ij. is autem. 87. di. c. j. 45. diſt. licet. s̃. de tranſla. epiſco. c. ij. §. ſed neq;. j̃. eo. ſuggeſtum. in fi. [A religionis] hodie vbi videtur differentia inter regulares & alios, vel inter correctionē & alium proceſſum, cum & a correctione etiam regularium appellare liceat, ſi excedant, ꝙ idem eſt ac ſi grauet, s̃. de offi. ordina. licet in corrigendis. olim autem poterat eſſe dr̃ia, qa clerici ſemper audiebantur appellantes, regulares vero rarius. Pręterea clerici contra diſciplinam non appellabant, niſi grauarentur, in alijs autem non audiebantur appellantes etiam ſine grauamine, rł̃ares vero vix aut nunquam audiebantur. Hodie etiam poſſet hoc habere locum poſt ſententiam contra rł̃ares ſm regulam latā; quia tunc non deferret iudex appellationi, in alijs autem ſecus. Et quod dicimus in corrigendis exceſſibus regularium, idē intelligimus & de exceſſibus aliorum ſubditorum, s̃. de off. ord. irrefragabili. §. j. & ſi ex officio condēnatus appellauerit, & ſuper appellatione ſua de ipſa etiam condemnatione & appellatione mentionem faciens literas impetrauerit, non valent, niſi & de cauſa condemnationis & de proceſſu fecerit mentionē, s̃. de reſcr. dilectus.
4 j. & j̃. de cohabi. cler. & mu. ſuper eo. † In hoc etiam eſt dr̃ia inter correctionem exceſſuum, & proceſſum aliarum cauſarū ſiue iurium, quia correctio exceſſuum nulla poteſt pręſcriptione, nulla conſuetudine impediri, s̃. de off. ord. irrefragabili. §. j. alia vero iura, & cauſę, & iuriſdictio bene tolluntur pręſcriptione, s̃. de pręſ. per totum, & ɔ̄ria conſuetudine. s̃. de conſue. c. fi. ſm do. n. cuius eſt mens totius huius gl. Sed quicquid dicat multi ſunt caſus, in quibus grauaretur ſęcularis clericus & tñ in eiſdē religioſus non
5 grauaretur, vnde & olim fuit, & hodie eſt magna † differentia inter correctionem regularium, & ſęcularium clericorū, vt patet in eo, ꝙ le. & no. j̃. eo. cum ſpeciali. §. fi. j̃. de accu. qualiter. §. fi. & de ſimo. per tuas. §. fi. & extra d. n. de cenſib. Romana. §. ſane. ſup verbo, denunciat. & §. fi. ad fi. lib. vj. [Exorbitanti] i. per cęcitatem mentis deuianti. Mādamus] ii. pars. [Euolauerit.] ne ſ. corrigatur ſuper exceſſibus. [In pdicta.] ſ. deciſione. & ſic patet ꝙ hęc decre. fuit nimis deciſa. ſ. s̃. tit. j. cū I. & A. §. j. ver. a qua rł̃a, quod dic, vt le. & no. j̃. de regula. c. fi. [Et inſtitutionē] nā pręter rł̃am hñt qñq; monachi ſtatuta aliqua ab inſtitutione ordinis edita. quę ſerua-
6 re tenentur, vt j̃. de ſta. mo. recolētes. §. j. & ij. [Corrigas] † a correctione ergo non appellatur, vt hic, & j̃. eo. peruenit. §. fi. & c. reprę henſibilis. & c. cū ſpāli. & s̃. de off. ord. licet. niſi corrigēs modum
7 excędat, j̃. eo. de priore. s̃. de off. del. ſuper qōnū. §. j. Modus † enim correctionis non dēt modū excedere pietatis. 23. q. 4. qui peccat.
8 in fi. nā nimiæ aſperitatis increpatio, † nec correctionē recipit, nec ſalutē. 45. diſt. cū beatus. Ideo aūt appellari a correctione non poteſt, qa fit ad pnīam, & extra iudiciū. arg. ibi. & 27. q. j. ſi homo.
9 & quia iniquitas † nulla appellatione defenditur, vt le. & no. s̃. eo. rñ. j. & ſicut appellatio. ſic & eſt recuſatio interdicta, quę & in reli-
10 gioſis oībus locum hñt, j̃. e. cū ſpāli. §. fi. † Sic nec ab executore appellari pōt, niſi modū excedat. s̃. tit. j. quod ad conſultationem. in fi. ubi de hoc. Sic nec a pœna legis. ff. de verb. ſigni. l. antepenul.

SVMMARIVM.

1 *Terminus datur appellanti ad repreſentandum.*
2 *Annus datur a lege, & ex cauſa biennium.*
3 *Terminum nimis prolixum poteſt iudex abbreuiare.*

CAP. IIII.

PErſonas eccleſiarū & infra. Pars s̃. de teſtib. perſonas. [Tu] ſ. iudex. [Conuenienter] penſata locorum diſtantia, j̃. c. j. & antea longum ꝗ̄ breuem, qa nec nimiū arctandus, arg. s̃. de of. leg. cōſuluit. in fi. ff. ſi qs cautio. l. ij. s̃. de pc. dilectus. ff. de uer. ob. cōtinuus. [Adire.]
1 † hic datr terminus appellāti ad repñtādū, qñq; ēt dat ad applonē pſequēdā, vt j̃. §. j. & c. j. & c. ad hec. ij. & c. peruenit. ij. & c. oblatę.

Quandoq; ad iter arripiendū.ſ.c.i.cum cā.ĵ.e. peruenit. ii. Et hoc
8 de diebus per hominē aſſignatis.nā & a lege datur annus, †& ex
cā biēniū,ĵ.c.j.rñ.i.& no.ĵ.e. ex inſinuatione,ſed & qñq; datur ad
reuertendū,vt ibidē.[Ad quā].ver.ſ.diem parti aſſignatum. [Ex
tunc].ſ.die,quā aſſignauiſti elapſo.ſic.ĵ.e.§. j. ergo non ante ea,&
ſi certū ſit ipſum puenire nō poſſe,ar.ff.de ver.obli. in illa ſtipula
tione.& l.hoc iure,& l.inſulā.ar.ↄ̄.ff de ver.oblig.ſtipulationes,ad
fi.cui ſtādū eſt in hac parte,vnde dicas. [Ex tunc].i.ex quo certū
eſt,ꝙ contēpſit,quia iam tm̄ fluxit de tpe, ꝙ impoſſibile apparet
ipſum ad diē poſſe de cœtero puenire,ar.ff.de ver.obli.cōtinuus,
niſi forſan adhuc nō eſſet elapſum quadrimeſtre tp̄s,& de execu
tione ſnīæ ageretur,ff.de re iudi.l.iiij.§. ſi quis. [Iudicio].q̃tum ad
examinationem,ſi non ſit lata ſnīa, & q̃tum ad executionem ſi
ſit lata,ĵ.§.j.dūmodo tp̄s lapſum fuerit quadrimeſtre,quod dic,vt
no.ſ̄.de offi.de leg.quærenti.[Sup his].non enim appellans vlte-
rius audietur in articulo,quē nō eſt infra terminum proſecutus,
vt hic,& ĵ.e.ſæpe.in aliis ſecus,ĵ.e.directe. ſm d.n. [Sine ↄ̄dictio-
ne].quo ad applonē p̄dictam,ĵ.e.conſuluit.j.ad fi.non quo ad fa
ciendā.nam & poſſet ex nouo grauamine appellare.ĵ. e. ſuper eo.
ij& c.directe.¶ Si autem].ii.pars.in prima parte huius capl̄i loqui
tur,qñ pars appellans nimis magnū terminum p̄fixit, ſed iudex
poſtea ipſum abbreuiauit.In hac vero ſcd̄a parte loquitur,qñ idē
appellans p̄fixit terminū competentem,ſm d.n.Itē ibi ad vnū,&
hic ad aliud terminus aſſignatur.[Præfigat]. nedum ergo iudex
poteſt p̄figere terminū quinimmo, & appellans poteſt applonē
recipere,& ſi iudex non recipiat eam,ĵ.eo.ſæpe.§.quia tamē.[Cō-
3 gruentem].†nam & nimis prolixū poſſet iudex abbreuiare, vt ſ̄.
eo.rñ.i.[Ex tunc].ſic.ſ̄.e.rñ.j.ver.ad quē.[Snīæ].i. iuriſditioni tue.
nam licet appellans applonem a diffinitiua ſnīa interpoſitā non
proſequatur infra terminum p̄fixum ab homine,pp hoc tamen
non manet rata ſnīa quouſq; lapſus fuerit terminus iuris. Nec
obſtat.ĵ.c.j.& c.ſæpe.quia illa.ca. & alia ſimilia de termino iuris
ſunt intelligenda.Alij tamen nullam differentiā faciunt inter iu
ris terminū & hoīs,ſed q̃tum ad hoc idē iuris aſſerunt in vtroq;.ſ.
ꝙ ſemper maneat rata ſnīa,& hoc vr̄ verius, quia ſiue ab homi-
ne,ſiue a iure proſecutioni applonis a diffinitiua interpoſitæ ter-
minus p̄figatur,certum eſt,ꝙ elapſo termino non eſt locus pro-
ſecutioni appellationis. Sed nec appellationi de nouo faciendæ,
quia nec grauari pōt a iudice, qui in examinatione cauſæ am-
plius non procedet,non enim habet vlterius quid faciat, ex quo
ſententiando iam ſemel functus eſt officio ſuo,niſi ꝙ ſentētiam
ſuā exequatur.ſ̄.de offi.deleg.ſignificaſti.& c.in literis. ſm d.n.cu-
ius eſt mens totius huius glo.niſi & in exequendo modum exce-
deret.nā & tunc appellari poſſet,qđ dic,vt legitur,& no.ſ̄.ti.j.ꝙ ad
conſultationē.in fi.Hic ergo loquitur,qñ a ſnīa diffinitiua fuit ap
pellatum.ſic.ĵ.e.ſæpe.§.penul.ver.ſaluis conſtitutionibus, de alio
diximus.ſ̄.rñ.j.Et poſſunt notari plures drīę inter iſtos.Prima eſt,
quia ibi loquitur de illo,qui appellauit ante ſnīam,hic de illo,qui
appellauit a ſnīa diffinitiua.Scd̄a quia ibi loquitur de illo,qui ap-
pellationi ſuæ nimis prolixum terminum aſſignauit,vnde corri
gitur,hic vero de illo,qui ↄ̄gruentē,& iō ſtatur. Tertia per ↄ̄ns,qa
ibi loqtur de termino aſſignato a iudice, hic aūt de aſſignato ab
appellatore.Quarta,qa & ibi loqtur de termino aſſignato ad re-
p̄ſentandū,hic vero de termino aſſignato ad pſequēdū. [Applo-
ne remota]omni.arg.ĵ.eo ad hæc.ij.& c.quæſtioni. niſi modus ex
cedatur.ſ̄.ti.j.ꝙ ad ↄſultationē. ad fi. Et ex hoc pōt notari quinta
drīa,quia ibi poteſt ab oī grauamine appellari, vt patet ex eo, ꝙ
no.ſ̄.ſuper verbo.ſine ↄ̄dictione,hic aūt eſt oīs appellatio interdi
cta.[Per cenſurā].vbi nō ſpectat ad te temporalis iuriſditio.alio-
quin contra,ff.de rei ven.niſi reſtituere, vel qñ aliud fieri non po
teſt,vt patet in eo, quod legitur,& no.ſ̄.vt lit.non conteſta.tue.

S V M M A R I V M.

1 *Inducias a iure datas iudex abbreuiare poteſt.*
2 *Decem dies qui dantur ad appellandum prorogari non poſſunt.*
3 *Appellatio & prouocatio ad cauſam differunt.*
4 *Nemo excommunicandus niſi monitione præmiſſa.*
5 *Omnis accelerata condemnatio eſt odioſa.*
6 *In notorijs nec uocatione ad cauſam,nec ad monitione opus eſt.*

CAP. V.

CVm ſit Romana.& inf. [Snīam] ſ. diffinitiuam ēt extra iudiciū.ĵ.e.§.ſi vero.& c. ↄſtitutus.§.in-
tellecto.ver.j.[Vel poſtea].ſ. poſt ſnīam. [Hmōi ap-
pellationibus].ſ.ante ſnīam, vel poſt. [Indulgetur annus].ii.q.vj.
ſi qs appellat.C.de tē.ap.aūt ei,q appellat,& ex cā bienniū, vt ibi
dr̄,& hic ſeqtur.quinimmo & triēniū, vt le.& no.ĵ.e.ex rōne,al̄s
aūt ſine cā nō habet vltra annū vt ĵ.e.ↄſtitutus. §. intellecto.ver.j.
& patet in ſeq.gl.[Neceſſaria].alias.n.nō ↄcedetur bienniū, vnde
oportet appellantē hāc neceſſitatē pbare,alioqn biēniū nō habe
bit.ĵ.e.ↄſtitutus.§.intellecto,ex cā tñ euidēti,& neceſſaria daretur
nō ſolū biēniū,ſed & triēniū,ſm d.n.vt patet ex p̄ced.gl. [Et eui-
dēti].q.d.nō ſufficit allegare,niſi & pbet,vel notoria ſit.ſ̄.ti.j ſub-
orta.§.j.ver.j.ff.q ſatiſd.cogū.ſi vero.§.j.[Biēniū].ĵ. ꝙ ſi is,q appel-
lauit &c.vſq; appellās,vt ĵ.e.ver.ĵ. ꝙ niſi forte &c.vt hic ſequitur
[Niſi forte].ver.[Scd̄m loci].alias locorū diſtātiā &c. oīa iſta sūt
ↄſiderāda ad moderādū tp̄s.ſ.loci diſtātia,lxiii.di.cū lōge.xiii.q.ii.
vbiq;.& qualitas pſonarū,& negocij,ff.de dā.in fe.q̃ bona. §.fi.& l.
ſeq.& l.ſi finita.§.iii.ff.de iudi.nōnū q̃.ff. de re iudi.l.ij.& no.ſ̄.eo.c.
1 pxi.[Reciſius].i.breui⁹.[Tp̄s].Arg.ꝙ†iudex p̄t abbreuiare īducias
a iure datas,vt ĵ.e.oblatæ.& in ↄcor.ſ̄.ſigna.pxi.& ſ̄.pxi.rit.j.ꝙ ad
ↄſultationē.v.q.iii.ſi ep̄s egrotās.iii.q.ii.ſi ep̄s.Sed ↄ̄.28. diſt. de his.
ff.de re iudi.l.4.§.ſi qs ↄdēnatus.iii.q.iii de induciis.Solu.ex cā p̄nt
progari,vt hic,& ſi q̃ arbitrio iudicis cōmittat̄,ff.de ver.ob.ↄtinu⁹
§.ii.&,pōt magis arbitrio diſcerni hoc q̃ elocutione exprimi,ff.rē
ra.ha.quo.n.§.Iulianus.ĵ.de dona.apoſtolicæ.§.pe.in fi.ſine cā aūt
2 hæc nō p̄nt,vt in ↄ̄riis, †exceptis qbuſdā,q̃ nec progari p̄nt,ſicut
ſunt x.dies,q dant̄ ad appellādū.ii.q.vi.anteriorū, & quatuor an-
ni,q dātur ad reſtitutionē in integrū petēdā,C.de tē.reſti.in inte
l.fi.& de hoc no.ſ̄.de dila.p̄terea. Sed nunqd eſt hoc ſimpl̄r verū,
ꝙ iudex poſſit ſic abbreuiare terminū,ꝙ neceſſe ſit applonē finiri
ĵ.minus tp̄s anno,vel biēnio Dicūt qdā,ꝙ bene pōt hāc neceſſita
tē īponere appellāti,vt ipſe debeat cām finire, q̃tū eſt in ipſo,ſed
ſi ſtaret p iudicē,vel alia iuſta de cā impediretur, nō eſſet ei īputā
dū.ĵ.e.ex rōne.ii.q.vi.anteriorū.§.ad hæc.& ſic intelligūt, ꝙ hic di
cit.Tu dicas,ꝙ iudex nō pōt tp̄s illud abbreuiare quātū ad hoc,vt
appellās teneatur cām finire ĵ.tp̄s ſtatutū a iudice, imo annū ha-
bebit integrū ad applonē finiēdā,& ex cā biēniū, quo elapſo rata
manet ſnīa,vt hic ſeqtur,& pbatur.C.de tē.ap.l.fi.niſi interim im
petrauerit,vt no.ĵ.ti.j.cū ſup.§.fi.poſtea.n. ſm canones nō obſtat
lapſus tpis,cū eo inuito ēt vltra triēniū valeat progari, vt no.ſ̄.de
iudi.venerabilis.Pōt tñ tp̄s moderari reciſius,nō ad hoc,vt ĵ.aliud
tp̄s moderatū teneat̄ appellās cām finire,ſed ad hoc, vt ĵ. illud ſe
rep̄ſentet,vel iter arripiat ad proſequendā applonem corā illo,ad
quē appellauit,ꝙ ſi nō fecerit, pōt ſtatim ſnīa executioni māda-
ri,ac ſi non appellaſſet,vt le.& no.ĵ.e.ad hæc.& ĵ.e. cum a te.aut ſi
appellauit ante ſnīam,poſtea procedere pōt,vt le. & no.ſ̄.c.proxi.
& ſic intellige,ꝙ hic dicit,& in ſeq.ver.& ĵ.§.ſi aūt, quia talis ter-
minus vicē pemptorij obtinet,ĵ.e.ſæpe.§.quia tñ,& q̃tum ad hoc
ſolum pōt iudex tp̄s reciſius aſſignare. Quia ſi iudex hoc tempus
non fuerit moderatus,tunc nō poteſt ſnīam exequi, vel in cauſa
procedere citra annum,vt ſatis colligitur.ĵ.e.cōſuluit.j. ad fi. & c.
rep̄henſibilis.§.j.& eſt hoc ſtatutum ad maliciā appellantium cō
peſcendam,qui plerūq; appellant cauſa diffugij, vt ſic executio-
nem impediant,vel proceſſum,& vt per hoc conſulatur ei,ↄ̄ quē
appellatur,hæc tñ litera,ſicut eſt ↄtinuata in textu ↄ̄rium innuit;
vel volue ipſam & expone, vt ſ̄. & ĵ.no. & de hoc plenius no. in
ſumma.e.ti.§.ĵ.q̃ tempora. [Moderatus]. Significatio huius ver-
bi diminutionē denotat non augmentū,vt ĵ.de ver. ſigni.c.fi.[In
fra quod].ver.ſ.tp̄s annale non abbreuiatū, vel abbreuiatum nō
ad hoc,vt cauſa appellationis finiatur, ſed vt appellans ipſam te-
neatur proſequi.[Si is,quæ appellauit]&c. [Proſecutus] .ſ̄.c.pro-
xi.d.n.Et no.ꝙ nō dicit ſi cā appellationis finita non fuerit infra
tp̄s moderatum,ſed ſi appellans ipſam non fuerit proſecutus,po-
teſt ergo abbreuiari tp̄s nō ad hoc,vt finiatur citra tp̄s annale,ſed
ad proſecutionē ipſius,vt hic dicit,& ſ̄.no.ſic & qñq; p̄figitur ter-
minus ad hoc, vt aliqs rep̄ſentet ſe ↄſecrandus.ſ̄.de teſti.tam lite-
ris.§.demum [Si poſt ſnīam].ſi autem ante ſnīam &c. vt ĵ.eo.§.
ſi aūt. Appellans ergo infra annū q̃tum ad finiendā cām & pro-
ſequēdā ſemp audietur appellans,& ex iuſta cā infra bienniū, ni-
ſi forte &c.vt ſ̄.ver.proxi.ſubaudi ad ipſam cām proſequendā,&
non finiendā,vt ibi no.& le.& no.ĵ.eod.oblate. ¶Si vero].ii.pars.
interpoſitio eſt, vt pateat reſponſio ad aliud mēbrum.ſ.qñ ante
ſententiam appellatur,ſm do.no.[Ante litis]&c.ſ. anteq̃ lis con-
teſtata ſit,ĵ.de ver.ſig.ex parte.ſ̄.de offi.dele. ſuper quæſtionum.§.
intentionis,quod poteſt intelligi,qñ ſuper aliqua dilatoria appel-
latur.ſ̄.eo.ex parte,& idem eſt ſi ante ſententiam.ĵ.eo.ſuper eo.ii.
[Appellatum].ſubaudi q̃uis, ſm l. talis appellatio non admitta
tur regulariter tamē ſm iura noſtra. [Huiuſmodi audietur]&c.
[Sacri canones].ij.q.vj. ad Romanam. c.ſequentibus, & hoc eſt,
quod determinatur.ĵ. eo. ſuper eo.ij.rñ.j. [Extra iudicium] .q.d.
anteq̃ citatus fuerit.ĵ.eo.bonæ.ſ̄.de elec.conſiderauimus.ne dum
ex quo citatus eſt ante li.conteſta.vt.ſ̄. [Paſſim] .i.indifferenter tā
ante ſententiam diffinitiuam, q̃ poſt, in iudicio ex cauſa tamen
rationabili non aliter.ĵ.eod. cum in eccleſia. Vel paſſim.i. etiam
ſine cauſa in caſibus.ĵ.eod.vt debitus.in fi.Vel paſſim.i.tam in iu-
dicio, quam extra, vt tamen quando extra iudicium appellat a
iudice,cauſam exprimat,ſeu probabiles coniecturas,infra eo.bo-
næ.§.fi.& c.dilectus.§.quia vero.Sinautem extra iudicium ab ad-
uerſario appelletur,nulla cauſa requiritur,vt ſequitur, & ſic intel-
lige,quod legitur extra.d.n.eo.ti.cordi.§.j. & idem eſt etiam,quan
do appellatur ab aduerſario,ne pcedat ad ea,q̃ de iure habet face
re,ſicut ſunt electiōes,& ſimilia, vt in eo,ꝙ le.& no.ſ̄.de elect.cū
nobis olim.§.j.& ĵ.de his,quæ fiunt a maio.par.ca. ex ore.§.fi.ver.
nos attendentes. [Nec ſolent hmōi].ſ.quæ fiunt extra iudicium,
& ab aduerſario non ad ſuperiorem, vnde nec cauſa requiritur.
[Appellationes].ſumpto vocabulo proprie,quia appellatio non
fit,

fit,niſi a iudice,ſ̄.de offi.delega.ſuper quæſtionum.§. nos autem,
vnde & appellatio continet querelam iniquæ ſententiæ,ff.de mi-
no.præfecti.loquitur ergo de appellationibus quas aliqui faciunt
quandoque dicentes ergo appello te ad curiam, vel venias ad iu-
dicem,vt facias iuſticiam mihi,ſed ille non tenetur venire, quia
non tenet talis appellatio,ſicut & denunciatio facta ipſi domino
in foro non tenet,imò re ipſa fieri debet,ff. de no. ope.nuncia. de
pupillo.§.ſi quis forte. Tu dicas, ꝙ loquitur de appellationibus,
quæ quandoque fiunt extra iudicium ſuper his, quæ attentantur
in præiudicium appellantis,quæ magis proprie dicuntur prouo
cationes ad cauſam,vt ſequitur.ipſis autem ſicut & appellationi-
bus eſt deferendum,ĵ.eo.bonæ.has faciunt frequenter clerici in-
ter ſe potiſſime in electionibus,& aliis, quæ in capitulo aguntur,
ſ̄.de elec,conſiderauimus. bonæ. auditis.ſ̄.titu.j. cum olim. ĵ. de
his, quæ fiunt a maio.par.ca.c.j. & c. ex ore, & de his habentur
ſpeciales rubricæ in ſumma.eod.titu. [Sed prouocationes] .de
3 hoc no.ſ̄.de maio.& obe.dilecti. †Et quamuis prouocationes iu-
re appellationis per omnia cenſeantur, eſt tamen differentia, ꝙ
proprie & ſtricto modo loquendo appellatio dicitur illa, quæ fit
in iudicio,& in cauſa iam cępta.prouocatio vero dicitur illa,quę
fit extra iudicium in cauſa non cepta.ideo & dicitur prouocatio
ad cauſam.ſ.incipiendam,vt ibi patet.Secunda differentia eſt,qa
quando quis appellat in iudicio, niſi appellationem ſuam proſe-
quatur infra tempus aſſignatum,non auditur amplius ſuper eo,
ſuper quo appellauit,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̄.c.proxi.quan-
do vero extra iudicium ad cauſam prouocat non obſtante lapſu
termini ſemper vocans audietur,quia non eſt proprie appellatio,
ſed ad cauſam prouocatio,vt hic.vnde nec īpediri poteſt ſic pro-
uocans,quin & alio iure ſe iuuet,ſm d.n.Sunt & aliæ multæ dif-
ferentiæ,de quibus plene no.ĵ.e.bonæ.§. fi. ¶Si autem] .iii. pars.
in qua dicit,quid iuris ſit,quando in iudicio ante ſententiam ap-
pellatur,ſm d.n.[Ante ſententiam].ſed poſt litis conteſtationē,
vt differat a præced §.[Cogitur].elapſo termino proſequendæ ap
pellationis aſſignato,ſm d.n.non preciſe ſed alternatiue, vt patet.
ĵ.eo.conſuluit.in fi.& c.ſeq.nam & penitere poteſt, vt C.eod.titu.
eos,qui.in fi.ij.q.vj.c.ſi quis libellos. [Appellaſſe].iuſte & antequā
terminus ſit elapſus. alioquin elapſo termino procedet iudex, a
quo appellauit,& ipſo pendente,ex quo de iniuſticia iudici appel
lationis conſtiterit,per ipſum eſt ad ipſum,a quo appellauerat re
mittendus,condemnatus aduerſario in expenſis,vt le. & no.ĵ.eo.
vt debitus.§.cum autem.ver.& ſi minus,& ſe. in omnibus etiam
iſtis caſibus.i.ſiue extra iudicium,ſiue in iudicio ante litis conte
ſtationem,vel poſt ante ſententiam,ſiue ab ipſa ſententia appelle
tur,datur appellanti annus,& ex cauſa biennium,niſi ab ipſo ap
pellante,vel iudice tempus fuerit moderatum, prout legitur, &
no.ſ̄.e.rñ.j.& c.proxi.¶Præterea].iiii.pars.[Sit].i.dicatur. [Deten-
tor].occultus tamen,vel repete.i.dicatur,vt ĵ.e.§.ver.niſi forte.[In
iudicio].ante ſententiam, vel poſt,vel etiam extra iudicium,vt ſ̄.
eo.titu.per totum.[Eccleſiaſticas].aliud enim eſt inter ſæculares,
vt patet.ĵ.e.ſuper eo.ij.rñ.j.[Audiri].vt patet.ĵ.eo. peruenit.ĵ.rñ.j.
& peruenit.ii.[Niſi forte].ver.[Manifeſtus].i. notorius.talis enim
non auditur appellans,nec examinatur,vt patet. ĵ. eo. peruenit.j.
§.fi.& c.conſuluit.ĵ.de accuſa.euidentia.ſ̄.de fil.præſby.quoniam,
§.fi.ſ̄.de elec.bonæ.§.contra.quinimmo abſens,& irrequiſitus cō
demnatur,vt ſequitur,& probatur.ſ̄.titu.j.cum olim.§.fi.ver.& ei
licet abſenti,vbi de hoc,& ĵ.plenius no.dic,vt ibi. [Raptor]. ſicut
dicitur ab aduerſario,ſed ipſe non cōfitetur d.n.[Sicut ille].ſ.Co-
rinthius,qui nouercam ſuam loco vxoris publicæ tenebat.[Et ir-
requiſitum].quantum ad iudicium,quia crimen eius erat noto-
rium,vnde non fuit neceſſe citare eum, maxime quia nec erat
ſpes de correctione,cum iam admonitus fuiſſet ad pęnitentiam,
& monitionem præueniſſet.Vel irrequiſitum illa vice.Vel irreq-
ſitum perſonaliter per ſe,nam per apollinem diſcipulum ſuum
ipſum requiſierat.ſicut hæc colliguntur tam in textu q̃ in glo.ad
Corinthios.v.& ij.q.vj.de manifeſta. licet enim notorius quo ad
ſatisfactionem vel reſtitutionem faciendam abſens & irrequiſi-
tus poſſit condemnari,vt no.ſ̄. eo. ſuper verbo.manifeſtus, tamē
4 nunq̃ † eſt aliquis excōicandus, niſi monitione pręmiſſa, vt ĵ.de
ſen.ex.ſacro.& xij.q.ij.indigne,nec hodie etiam ſine ſcriptis,quod
dic,vt le.& no.extra.d.n.de ſen.ex.cum medicinalis.lib.vj.Nec ob
ſtant iura ſequentia,quia intelligenda ſunt in occultis.Alij dicūt,
ꝙ nullus condemnandus eſt abſens,niſi ſit contumax.iii.q.ix.per
totum.C.qūo & qñ iud.ea,quę.ff.quę ſen.ſine ap.reſcin.l.j.§.item
cum ex edicto,vt & no.ſ̄.de iureiuran. ad noſtram.iii.§.j. & ideo
non eſt aliquis ſine citatione,& admonitione quātumcūq; dica
tur notorius condemnandus,& hoc iuſtius,& tutius eſt. tum qa
multi dicuntur notorij,qui non ſunt.ĵ.e.conſuluit.j.tum quia &
ſi notorius ſit,tñ qñq; legitimas exceptiones habet, quę admittē
dę ſunt,vt le.& no.ſ̄.de offi.dele.ex parte.ij. & de reſtitu. ſpol. lr̄as.
5 §.pen.& fi.ſ̄.ti.j.ꝙ ad conſultationem. in fi. Tum quia rl̄r†cū oīs
maxime nimis accelerata condemnatio ſit odioſa,ar.ff. de act.&
obli. Arrianus,& in eo,ꝙ le.& no.ſ̄.ti.j.c.fi. & c. cum Bertoldus.§.
poſtmodum,& in hoc ↄcordat d.n.vt patet in ſeq.glo. [Apoſto-
6 lus excōicauit]. Argu.hic.†ꝙ in notoriis,nec vocatione ad cām'
nec ad monitione opus eſt,ad idem.ii.q.i.manifeſta. & xj.q.j.ſta-
tuimus.Sed contra.xij.q.ij.indigne.ij.q.vij.accuſatio. Sol.dicimus
citationem neceſſariam eſſe.Nec obſtat,quod hic pręmittitur ir
requiſitum,quia exponendum eſt illa vice, prius tamen fuerat re
quiſitus.Vel dic,ꝙ non fuit requiſitus per Paulum ſed per apolli-
nem diſcipulum ſuum,ſm d.n.quod dic, vt in pręcedenti glo.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatio a iudice in una cauſa emiſſa,an ſit iuſta cauſa recuſationis eiuſdem iudicis in alia cauſa.*
2 *Appellatio,& recuſatio paribus paſſibus ambulant.*

CAP. VI.

AD hæc. [Crimen].occultum & ſic non obſtat ĵ.eo.p̄terea.& c.propoſuit.[De aliqua].
vel alia.[Et illa].ſ.rē.ſup qua accuſatur, vel ↄuenitur.
[Eum].ſ.iudicē,a quo iā appellauit,ſi tñ delegatus ſit
ſm la.& ꝙ ſequitur.[Alioquin]. ſubaudi ſi non ſit delegatus,ſed
ordinarius.[Debebit]&c.[Maxime].i.tm̄,& ſic nō obſtat.ff.apud
eum a quo app.l.vnica.vel aliud,ſm leges aliud,ſm canones,ſm
Goffr.quia ſicut leges reſtringunt applonē,ſic & recuſationē, hęc
enim paribus paſſibus ambulāt.ĵ.e.ſuper eo. Vñ dic.[Suſpectū].
hoc ipſo ꝙ ab eo in alio negocio appellauit,& eſt rō, quia timen
dum eſt ne puocatus obeſſet.ſicut & qñ recuſatur.ſ̄.de offi.deleg.
ſuſpicionis,& adde ꝙ no.in ſeq.gl. [Vitare].nimis graue vr̄ quod
in hac decretali dr̄.ſ.ꝙ ſi aliquis ſemel appellauit ab aliquo iudi-
ce,hoc iō in aliis pōt eum recuſare,vt ſuſpectū,ꝙ quidam ſic pla-
ne intelligunt ſicut ſonat. Alij vero hoc dicunt eſſe intelligendū
in delegato iudice tm̄.Secus enim eſt vbi ab ordinario appellatur
& hāc ſolutionē magis vīr approbare verba ipſius legis & dictæ
conſtitutionis.Romana. ſed expſſe reprobatur.ĵ.eod.propoſuit.q̃
etiam in ordinario loquitur,ſed & omnes concedunt, ꝙ appella
tione finita,& probata,ceſſat hoc ius,& ratio ipſius,quia nunc ap
paret,ꝙ ex hac cauſa non poteſt ei eſſe ſuſpectus,quia nec graua-
uit eum,alioquin poſſet eum recuſare perpetuo,quod non eſt ſen
1 tiendum.†Tertij dicunt,ꝙ hæc cauſa,quia appellatio non eſt cau
ſa ſufficiens recuſationis, nec iſtud dicitur hic, ſed potius dicitur,
ꝙ iudicē a quo appellauit pōt ſi voluerit tanq̃ ſuſpectum vitare.
ſubaudi tu.ex aliqua alia cā rōnabili & ſufficienti.alioquin ſi cau
ſa recuſationis non eſt ſufficiens oportebit ꝙ rñdeat corā eo.&
ſic ēt poteſt intelligi ĵ.e.paſtoralis.§.verū.Fuit autem vt iſti dicūt
cā dubitationis,qa videbatur aliquibus ꝙ ex quo in vna appella-
uerat,in oībus aliis ſuſpectus erat iudex, ſed rñdent ꝙ non eſt ita.
vel ꝙ loquitur,ſm antiqua iura,ſm quæ ſine cauſa licebat appel-
2 lare & recuſare,†nam paribus paſſibus ambulāt appellatio & re-
cuſatio,vt patet.ĵ.e.ſuper eo.ii.§.in cauſis.hodie aūt ſecus,qa non
poterit appellans hūc iudicem recuſare,niſi ſub fuerit aliqua alia
iuſta cā,vt patet.ĵ.e.vt debitus,& c.cū ſpeciali.ſed & ſi talis cōmit-
tat graue crimen,vel manifeſtū, nō poterit iudicē recuſare.ĵ.eo.
propoſuit.Idē ſi in proſequenda ſua applone infra terminū cōtu
max,vel negligens reperitur,talis.n.non pōt appellare.ſ̄.e.pſonas,
ergo nec recuſare.ar.ĵ.e.ſup eo.ii.§.in cauſis, ſicut hæc oīa hic no.
d.n.Tu vero dic,vt.ĵ.& ſ̄.no.[Alioquin].i. ſi non vult eum recuſa
re debebit &c.[Maxime].cōparatiue, & ſic loquitur tam in ordi-
nario q̃ in delegato.nec obſtat.l.ſupradicta.ff.apud eum a quo ap
pellatur,quia intelligenda eſt qñ iudex non recipit appellationē,
hoc aūt ꝙ hic dr̄ &.ĵ.e.propoſuit.& c.accepta qñ iudex ipſam re
cepit & approbauit.ar.ĵ.eo.ſepe.ſ̄.de offi.dele.paſtoral.§.pręterea.
Vel dic ꝙ recuſare pōt pendente cā applonis, vt hic, ipſa vero fi-
nita recuſare non pōt,& ſic.l.pōt intelligi ſupradicta. Nec obſtat
ꝙ hic dicit,quia poteſt denuo appellare. nam & illa ratio etiam
finito applonis articulo locū habet.Nec obſtat extra d.n.eo.titu.
Romana.§.cū vero is.li. vj. qa non prohibet quin recuſari poſſit,
ſed ꝙ Metropolitanus non impediat quo minus ep̄s procedat in
aliis in quibus nō fuerit appellatū,ſm hæc iura.cū tā canonica q̃
ciuilia magr̄o rōnabili p̄rōptū eſt ↄcordare. C. de inof.doti.l.vni-
ca.[Ordinarius].qui ſi recuſatus fuerit poterit alteri committere
vices ſuas,vt legitur & no.ſ̄.de ſo.compe.ſi quis contra clericum.

S V M M A R I V M.

1 *Appellatur ad Papam omiſſo medio.*
2 *Appellatio omiſſo medio facta ad principem ſecundum leges non ualet.*
3 *Veritas tacita,& ſi obſit in impetrando, nō tamē in ſuī iuſticiā proſequēda.*
4 *Citatio legitima quæ dicatur.*
5 *Iuſta ignorantia excuſat.*
6 *Scientia unius cum ſcientia alterius compenſatur,ſicut delictum cum delicto.*
7 *Qui abeſt contumaciter non melior eſt preſente.*
8 *Probabilis ignorantia debet eſſe excuſata.*
9 *Nemo appellat niſi a iudice uel a parte.*

CAP. VII.

SI duobus. Hæc Decre.locum habet quando ex ſnīa lata vterq; litigantiū repu-
tat ſe grauatū.alias vbi locū habeat nō videmus, nec
enim credimus ſi pars grauata appellet ad archiepi-
ſcopum, ꝙ pars non grauata poſſit dicere & ego appello ad pa-

pam,vel ego volo quod appellatio quam tu facis agatur corā pa
pa,quia is qui grauatus non eſt,non auditur appellans.ȷ̄.e,vt debi
tus,nec eſt appellati eligere iudicē appľonis,ſed potius appellātis.
Verū hæc decr.forte locū habuit ēt ī aliis caſib.ſm antiqua iura,
ſm quæ ſine aliquo grauamine indifferenter poterat appellari,
ſm d.n.Ideoq; in hoc capľo ſic pone caſum,ꝙ a ſnīa partim pro
actore,partim pro reo per epm lata vterq; quatenus ꝯ ſe lata fuit
ab ipſa ſnīa appellauit,quod fieri potuit,ȷ̄.de teſt.Raynucius,& c.
Raynaldus.vnus tñ ad papā, alius ad archiepm appellauit,& ſm
hoc ſic expone ſequentia.[Suo iudice]ſ.epō, idem eſſet de archi-
diacono ſi alter ad papam,alter ad archiepm appellaret,ſ̄.de off.
archidi.c.j.eſt autem ſuus iudex,& ſi actor aliunde ſit,quia ſequi-
tur forum rei.ſ̄.de fo.comp.ſi clericus.& c.verum.[Ad noſtram]
1 †quod pōt fieri omiſſo quolibet medio.ij.qō.vij.Metropolitanū.
& q.vj.ad Romanā.& idem eſt ſi ad legatū ſedis apłicę.ſ̄.de of.le.
c.j.Alias aūt facta appellatio omiſſo medio non valebit,ȷ̄.e. dile-
a ꝯti.ii.niſi conſuetudo excuſet,[a]vt le.& no,ȷ̄.de ꝑben.referēte.ȷ̄. de
2 no.oper.nunc.ſignificantibus.† ſm leges vero appellatio omiſſo
medio facta ēt ad principē non valebit,ff.e.imperatores.in auth.
eo.§.fi.coll.iiij.& ii.q.vj. anteriorū.Hæc in ordinariis iñ delegatis
enim a delegato ad delegantem ſemper eſt appellandum.ſm id
quod le.& no.ſ̄.de of.dele.ſuper qōnum.§.porro.& in ſumma.e.
tit.§.a quo ad quem.ſub.§. vt aūt.[Sui iudicis]ſ.Metropolitani.ſ̄.
de of.or.ad reprimendam.ſ̄,de of.dele,cū contingat.ȷ̄.de ſen exc.
per tuas.extra d.n.e.ti.Romana.[Ad ſuū iudicem] ſ.Metropolita
nū.[Ad diem appľonis.]proſequendę per appellantem vel iudi-
cem moderatū,ſm id quod leg.& no.ſ̄.eo,perſonas.[Eo tacito.]
3 No.ꝙ veritas † tacita & ſi obſit in impetrando,vt ſ̄,de reſcri.cæte
rum.§.fi.nō tamen in ſuam iuſtitiam proſequendo, vt hic,vnde
patet ꝙ nec tenetur quis contra ſe allegare,ar.ſ̄.de proba.c.j, quā
uis autem hoc taceat tamen qualitercunq; hoc ſciat Metropoli-
tanus,debet eis ſuam audientiam denegare,vt ȷ̄.e.ver. niſi iudex.
[Si legitime]ver.[Citatus]ſ.is qui ad Romanum pontificem ap-
4 pellauit.†Quæ autem dicatur legitima citatio,dic vt no.ſ̄.de dila
tionibus.c.j.[Nec venit]coram minori iudice.ff.de iudi.ſi quis ex
aliena.d.n.[Reſponſalem] ad alterum ergo iſtorum duorum te
nebatur citatus,vt ſ.veniat perſonaliter,vel ſaltem mittat idoneū
reſponſalem.ſi.ȷ̄.e.cum parati.§.ñ.quod dic,vt le,& no.ſ̄.de do. &
contu.cum dilecti §.expectantibus.ad fi.[Contemnit]vel illicen
tiatus recedit,quod dic vt le.& no.ſ̄.de do.& contu.cauſam quę.
[Tenebit]ſed videtur ꝙ non teneat,quia lata eſt poſt appellatio-
nem,ȷ̄.de ſenten.excom.per tuas.nec erat ſuus iudex,vnde nec te
net eius ſnīa.ix.q.ij.c.j.& ff.de re iudic.contumacia.§.fi,maxime
quia & citatus vocatus intelligitur ad maius tribunal.ff. de re iu.
ꝯ pupillum.§.j.Sol.conſtat ꝙ Metropolitanus ex quo appellatio
facta eſt ad ipſum,prima facie iudex eſt.Citatus ergo venire tene
tur,ſaltem allegaturus priuilegiū fori ſui.ff.de iud, ſi quis ex alie-
na.nam & ex quacunq; cā vocetur quis eūdū eſt ad prætorem.ff.
ſi quis in ius vo.non ie.l.ij.igitur ſi citatus non venit contumax
reputatur,vnde poteſt excommunicari & alia pœna affligi, pro-
5 ut le.& no.ſ̄.vt li.non conte.qm̄.§.fi.nec obſtat appellatio,†quia
iuſta ignorantia excuſat,vt ȷ̄.ver.j.[Promulgata.]a minori iudi-
ce.d.n.[Niſi iudex]ver.[Cognouerit.]ſi quis in ius vo. non ie.l.
ij.& ar.ff.de act.emp.& ven.l.j.in fi.nam & ibidem dr̄ qui certus
eſt certiorari non debet, ergo ſi iudex certus eſt non tenet excōi-
catio.Quid ergo ſi aduerſarius ſit certus & non iudex? Dicunt q
dam ꝙ tunc tenet mero iure excōicatio,& mulcta impoſita cō
tumaci, & proceſſus. Sed tñ in cā appľonis irritabitur . Alii vero
dicunt ꝯ.ſ.ꝙ non irritabitur, quia ſi is ꝯ quem lata eſt ſententia,
petat ipſam caſſari,oportet eū cauſam aſſignare . & ſi cauſam aſ-
ſignet dicens,quia tu ſciebas me ad papam appellaſſe,alius rñde-
bit ſilr,& tu ſciebas ꝙ ego ad archiepm appellaueram, corā quo
bene poteram appľonem meam proſequi, quamuis ad papā fa-
cta præferetur ſi tu ipſam coram eo proſequi īcepiſſes, vel ſi hoc
corā archiepo allegaſſes,ſm d.n.imputa ergo tibi qui hoc tacui-
ſti.Per hoc.n,videris appellationi tuę ad papam factæ tacite renū
ciaſſe.ȷ̄.e.ſolicitudinem.§.fin. Nec archiepo ignoranti poteſt ali-
quid imputari, alioquin ſm d.n.ſi archiepiſcopus de hoc certus
eſt,nec citare deberet , nec etiam in aliquo alio procedere poſſet
niſi partes in hoc cōſentirent,cum ex quo hoc nouit,iuriſdictio
nem ad ſuperiorē ſentiat deuolutā. & ideo nec teneret citatio,&
per ꝯñs nec eius ſententia in hoc caſu,ar.C.ne de ſta.defunc.l.pe,
Si autem hoc ignorauit tenet ſua citatio & excōmunicationis
ſnīa & proceſſus,ita ꝙ ſi lis fuerit conteſtata coram primis iudi-
cibus in cauſa appellationis,procedet lite non conteſtata , ſm id
quod leg,& no.ȷ̄.e.per tuas.& etiam ſi ſit de caſibus illis in quibus
non conteſtatur lis,de quibus le.& no.ſ̄,vt li,non conteſt.quoniā.
& in eiſdem lite non conteſt.procedet.Et eſt ratio quare tenet ꝓ
ceſſus, quia ignorantia facit valere in his quę fiunt ratione publi
ci officii illa quæ alias non valerent,ff.de offi.præto. Barbarius. ff.
de teſtamētis.l.j,ſm quoſdam.Vel dic ꝙ melior eſt ratio hæc,ſci
licet,quia cum ordinarius iudex ſit in cauſa appellationis & in
aliis ſuis caſibus mero iure tenet quod ab eo fit,niſi ꝑ appellatio-
nem vel recuſationem eiuſdem iuriſdictio ſuſpendatur.ȷ̄.e.ſolli-
citudinem. Sed dices nonne in qōne præmiſſa debet aduerſario
7 nocere ſua ſcīa? Rñ.non,quia † ſcientia vnius cum ſcientia alteri⁹
compenſatur,Sicut & delictum cum delicto.ȷ̄.de adul.c.fi. & pe.
Et dolus cum dolo compenſatur,ff.de dolo.ſi duo,Et culpa cum
culpa.ff.de compen.ſi ambo. Sed cum vterq; litigantium ſibi ad
inuicem aduerſentur non tenetur vna pars ius partis alterius ꝓ
ipſa & contra ſe allegare.arg.in eo,quod le.& no.ſ̄.de proba.c.ij.li
cet iudex non debeat admittere petitionem appellantis ad eum
ſi veritatem nouit,nam ſi ipſam ignorat tenet proceſſus ſuus,vt
dictum eſt,immo plus videtur dicendum,ſcilicet ꝙ ſi poſtquam
incipit proſequi litem appellationis coram archiepiſcopo is qui
ad papam appellauit,& aduerſarius legitime citatus contumaci-
ter renuat comparere,& ideo procedat archiepiſcopus in appel-
lationis cauſa,ſi idem contumax poſtmodum.veniat ad impē-
diendum proceſſum,& dicat ſe appellaſſe ad papam,non eſt ſup
hoc audiendus,ſicut nec audiretur ſi in proceſſu ſemper pręſens
fuiſſet,& hoc tacuiſſet, qa q abeſt ꝯtumaciter nō melior eſt ꝑſen
te.in Auth,vt om.obe,iu.§.ſi autem ille.colla.v.& no.ſ̄,de dilati.
præterea.Hoc etiam dicimus,ꝙ ſi vna partium vadat ad ſuperio-
rem vbi appellatum non eſt,& ſcienter falſum dicat ſe appellaſ-
ſe.vel dolo taceat ſe appellationi quam fecerat renunciaſſe,& iō
iudex hoc ignorans procedat ad ſnīam,totum erit quicquid ege
rit reuocandum , vel per conditionem ſine cā , vel per reſtōnem
in integ.ex generali cła,vel per querelam falſi,ff. de iud.ſi prætor.
& patet in eo,quod le.& no.ſ̄.de reſt.in inte.ex literis.& de excep.
cum venerabilis.§.intelleximus.ver.fi.In caſu autem in quo hæc
loquitur decre.ex hoc ꝙ tacet appellationem factam ad papam
nihil intelligitur doloſe facere,quia ſicut prædictum eſt, & ſi ap-
pellatio ad papam facta alii ꝑferatur. ſi tamen aduerſarius hoc ta
ceat nec excipiat,tenet proceſſus habitus coram archiepiſcopo
ignorante,qui & ſi hoc ſciret,poſſet tamen hoc modo citare illū
quem ad papam ſcit appellaſſe,vt ſ.tali diç comparoat, ſi elegerit
cauſam appellationis proſequi coram eo,ſm d.n.cuius eſt mens
quaſi totius huius gl. Dicas ergo ꝙ cognouerit & ſi de hoc fides
fiat.ad quod facit quod not.ſ̄.de reſcrip,cum contingat.rñ.j.quia
ſi certus eſt certiorari non debet, vt le.& no.ſ̄. de elec. cum inter
vniuerſas.§.i.& eſt ſi.ar.ſ̄.de excepti.exceptionem. ſi igitur iudex
ſciat ſe non eſſe iudicem , vel non debere procedere & procedat
non valebit proceſſus,vt hic,& ff.ſi quis in ius vo. non ierit.l.ij.in
fi.ſaluo eo,quod no.ſ̄.ti.j.ad probandum.Si autem ſciat ſe eſſe iu
dicem,ignoret autem impedimentum proceſſus ex alieno facto
8 prouenięns,†debet eſſe probabilis ignorantia excuſata,argu.ȷ̄. de
cleri.ex.mi apoſtolicæ licet in ſuo facto non ſit error probabilis.
ſ̄.de reſcrip.ab excommunicato.& eſt ſi.ȷ̄.e.dilectis.§.fi.Hæc aūt
locum habent regulariter,nam in caſibus illis in quibus appella
tio etiam fruſtratoria ad papam facta defert ſtatim negocium in
ſolidum ad curiam,nullus erit proceſſus archiepi quantumcun
que ius ignorantis,ſicut patet in caſibus ſedi apoſtolicę reſerua-
tis,quod dic,vt le.& no.ȷ̄.eo.vt debitus.in fi.& de accuſa cum di-
lectus.§.vnico.Et eſt ratio quia in quibuſdam ex illis Metropoli-
tanus nullo modo iudex eſt , in aliquibus autem & ſi iudex ſit,ta-
men ſtatim appellatione emiſſa deſinit eſſe iudex,vt patet in eo,
quod ibi no.Hoc autem certum eſt ꝙ proceſſus coram non ſuo
iudice habitus nullius eſt momenti,vt patet in eo,quod le.& no.
ſ̄.de iudi.at ſi clerici.rñ.j.hoc autem intelligi debet quando appel
latio ſaltem ad partem peruenit,hoc enim neceſſe eſt,ꝙ ad iudi
cem perueniat appellatio vel ad partem,ar,in eo,quod leg.&,no.
9 ſ̄.de procur.auditis.& c.mandato,maxime†cum nemo appellet
niſi a iudice vel a parte,niſi vbi iuſtus metus excuſat,vt ȷ̄.eo.ſi iu-
ſtus metus,& de hoc no.plenius.ȷ̄.de cri.fal.c.fi,ver.fi,ſuper ver-
bo,ad renunciandum iuri ſuo.¶[Deinde.] ij. pars. alias denique.
[A ciuili iudice.]de eccleſiaſtico enim non eſt dubium,vt patet
ſ̄.eo.perſonas.& c.cum ſit. [Ante iudicium]i. ſententiam. ſecus
ſecundum l.ȷ̄.e.ſuper eo.ij.rñ.j.[Ad veſtram.] alias ad noſtram.
[Teneat]& eſt diſtinguendum,vt ſequitur.[In his.]ſcilicet laicis
vel clericis temporalia tenentibus.[Noſtre.]alias veſtrę.& eſt me
lior litera ſecundum quoſdam.alii contra.ſ̄.de fo.compe.licet.&
in ſequētibus.ver.nam ille ad inferiores papa referri nō pōt.[Tē
porali.]ſ̄.de iureiuran.venientes.ſ̄.de fide inſtrumen.cum Ioan-
nes.ȷ̄.qui fil.ſint legi.per venerabilem.rñ.j.ad fi. Et eſt argu.hic ex
preſſum quod clerici eccleſiaſtice temporali iuriſdictioni ſubie-
cti in his in quibus leges & canones diſcrepant non ſunt ſecun-
dum leges ſed ſecundum canones iudicandi. de hoc no. ȷ̄. de te-
ſtamentis.cum eſſes.& c.ſequen.& extra d.no.eodem ti. Roma-
na.§.debet.[In aliis vero]ver.qui principibus & non eccleſiæ ſub
ſunt.& ſi de conſuetudine & c.generali, quo ad papam.ſ̄.de iud.
nouit.rñ.j.ante fin.vel ſpeciali quo ad alios.ſ̄.de foro competen.
ſi clericus.& c licet.quod dic vt ibi no.& ȷ̄.qui fil.ſint legi.lator.
& c.cauſam.& c.per venerabilem.§.rationibus.& ȷ̄.de priuil. c.ij.
& ſecundum hoc poteſt intelligi vtraque litera ſuperior.ſ. noſtræ
vel veſtrę [Non tenere.]niſi caſibus,de quibus no.ſ̄.de foro com
pe.licet.d.n.

SVMMARIVM.

1 *Imputari mihi non debet ſi per me non ſtat.*
2 *Reſtitutio eſt neceſſaria contra temporalem præſcriptionem ſtatutam ab homine.*
3 *Ius omnes aſtringit.*
4 *Remedium aliud non reſtat contra non parentem niſi pænę commiſſio,*
5 *Iudex appellationis non poteſt artare tempus niſi ex magna cauſa.*

CAP. VIII.

a EX ratione. [a][Sentētia.]i. die in qua fuit lata
ſententia , ſic notabis hic diem
quo incipit tempus currere in cauſa appellationis.ſic
ij.q.vj.anteriorum.§.& ſancimus.[Proſecuti]ſic vide
tur ſufficere,ꝙ infra tp̄s legitimum incipiat appellans appellatio
nem ſuam proſequi,& ſi cauſa finita non ſit,ad idem ȷ̄.e.conſti-
tutus.§.intellecto.& c.oblate.rñ.j.ſ̄.e.cum ſit.& c.ꝑſonas. & quaſi
in omnibus iuribus decretalium in quibus non exprimitur ꝙ
neceſſe ſit cauſam finiri.Sed contra.ij.q.vj.c.appellatore. & c.præ
cedenti.Poteſt dici,ꝙ hoc quod hic dicitur & in aliis decre.lo :ū
habet in appellationibus factis ad principem niſi abſq;damno
mere manet cauſa intacta.ii.q.vj.§.appellatore.& auth.ibi ſequē-
ti.ſed lis,C.de temp ap.l.fi §.in his.ver.ſi tñ.ꝙ dic vt no.ſ̄.ti.j.cum
ſuper.§.fin.[Per impotentiam.] hic impotentia pluribus modis
poteſt intelligi,vt quia fuerunt iuſta de cauſa impediti,vel per iu
dicem ſtetit vnde non imputatur.ij.q.vi. §.anteriorū.& §.ad hæç
& §.biduum.& §.ſi forte.ȷ̄.e.ex inſinuatione.rñ.j.verſi. licet vobis.
& ſeq.vel ſi partes arbitros medio tp̄e elegerunt,C. de temp.app.
auth.ſi tñ.& in his caſibus ſeruatur appellans illæſus ipſo iure. ita
ꝙ nec obſit ēt ſi deinceps miles pluſquam biēnium tp̄s excedat,
vt in Auth.eo.ti. coll.viii.Si vero dolo alicuius priuati appellans
fuerit impeditus,currunt tp̄a,ſed habet recurſum ꝯ doloſum ad
intereſſe.ff.de dolo.arbitrio.§.dolo.qui ſi ſoluendo non fuerit re
ſtituitur appellans ad proſecutionem appellationis ſuæ ff.de eo,
per quem fac.er.l.iij.ff.de dolo.eleganter.§.de dolo.ſ̄.de reſti.in in
te.ex literis.Tñ quidam dicunt,ꝙ iſti auditi fuerunt beneficio re-
ſtitutionis,quia tp̄s currit cuilibet etiam impedito,ſiue quia non
potuit habere copiā iudicis , vel quia iudex noluit procedere,vel
quia non potuit facere vt compleretur,C.de temp.app.l fi.§.fi &
in Auth.de his qui ingre.ad ap.§.quia enim victores. & ſequenti,
coll.v,Sed melius vr̄ ꝙ ipſo iure ſeruetur appellans illæſus, dum-
modo nō ſit negligens,nec ei aliquid poſſit imputari, vt patet ex
preſſe in auth.e.ti.coll.viij.§.pe.& an tepe.& expreſſe probatur,ȷ̄.e.
1 ſignificante.§.pe.Et ſic no.hic illud generale,†ꝙ ſi per me nō ſtat
non eſt mihi imputandum.ſ̄.de eo,qui mit.in poſſeſ.cau.rei ſer.
c.ij.& iii.Sed & regulare eſt,ꝙ nunquam currat tp̄s non negligen
ti,vt patet in eo,quod le.& no.ſ̄.de reſcri.vigilanti.§.j.ſ̄.de ele.c.fi,
ſ̄.de reſcri.plerunq;.ff.de excu.tu.l.Greca.ſcire.§.ſufficit.& ſequen
tibus.& hoc iunge ī ſumma,e.ti.§.j.autem tp̄a.& adde quod no.
in ſeq gl.[Vos conſtiterit omiſiſſe.]ij.q.vj. anteriorum.in Auth.
vt ſpon.lar.§.hoc quoq;.coll.ix.in Auth.in medio litis.coll.viij.ij.
q.vj.biduum.§.ſi forte,ff.de mino.intra vtile tp̄s.C.de temp, ap.
auth.ſi tñ.In his caſibus quæ in prędictis concordātiis continen
tur appellans ipſo iure ſeruatur illæſus.Quando autem dolo alte
rius impeditur tunc ſibi præiudicat,ſed habet regreſſum contra
doloſum,quod dic,vt no.in præcedenti gl.vſq; ad ver.tamen.qui
dam dicunt.Idem dicimus ſi lapſo primo anno facilitate ſui re-
trahatur a proſecutione appellationis,Is tamen qui iuſto impe-
dimento detinetur prudenter faciet ſi hoc proteſtetur coram iu-
dice a quo appellauit petendo ne procedat,vel coram executore
ne ſententiam exequatur,qui ſi hoc non admiſerit poterit appel
lare.ſed & ſi hoc nō proteſtetur,& iudex lapſo anno ſnīa exequa
tur,tunc ſi nullum iuſtum ſuberat impedimentum,tenet execu-
tio,etiam ſine vlla citatione facta. cum enim lapſu anni rata
maneat ſententia,C.de temp.ap.auth.ei qui appellat.reſtat ꝙ ex
quo nullum impedimentum ſuberat quare differatur,iudex exe
cutionem facere poteſt & debet,& ſi partem non citauerit , exe-
cutor enim nec in citationibus nec in aliis ordinem iudiciariū
cogitur obſeruare,bene tamen fatemur , ꝙ ſi pars conueniat co-
ram executore & dicat ſententiam nullam quandocunque eſt
audienda.& niſi audiatur iuſte poterit appellare , vt patet in eo
quod le.& no.ſ̄.de offi.dele.paſtoralis.§.ij.& c.cum in iure.& ſ̄.ti.
j.ꝙ ad conſultationem.in fin.Imo plus dicimus ꝙ etiam ſi nihil
proteſtetur vel excipiat coram iudice vel executore,nihlominus
tamen pendente executione & etiam ea finita poteſt officium
iudicis implorare, vt quæcunque facta ſunt poſt appellationem
ſuam in ſtatum priſtinum reuocentur,ȷ̄.e.bonæ me.ſ̄.de except.
dilectæ.ad fi.vbi de hoc. Sed ſi nullum impedimentum ſubeſt:
tunc vt dictum eſt,valet executio habita ſine citatione,& ſtatuto
ordine iudiciario nō ſeruato.Quod enim dicitur non valere ſen-
tentia , vel etiam illa quæ extra iudicium facta ſunt non ſeruato.
ordine iudiciario a iure ſtatuto,vel ab homine impoſito,vt ſ̄.tit.
j.c.j.lxiiii.diſt.c.j.lxv.diſtin.per totum.ij.q.j.Deus.ſ̄. de elect. quia
propter.extra d.n.de cenſi.Romana.ſ̄.de reſcri.cum dilecta.ad fi.
ſ̄.de of.dele prudentiam.rñ.j.ver.fi.tunc locum habet qñ certus
ordo ſtatutus & præfixus eſt procedenti & illum omittit,quod
hic non eſt,quia nullus ordo præfixus eſt executori a iure , vt di-
ctum eſt ſm do.n. Et ſi impoſitum ab homine excederet ab eo
appellari poſſet, C.quorum ap.non reci.ab executore.& idem eſt
ſi modum executionis excedat,nam & ſi executori non pręfigi-
tur ordo iudiciarius obſeruandus,ei tamē imponitur certus mo
dus,& multas exceptiones habet de neceſſitate iuris admittere,
quod dic,vt plene no.ſ̄.ti.j.ꝙ ad conſultationem.& in fi. & ꝑ hoc
videtur ꝙ executor cautius procedet ſi partes citet antequā ſentē
tiam exequatur,& audiat ſi contra executionem aliquid rationa
bile opponatur,nō vt diffiniat,ſed vt per hoc inſtruatur,vt ibi no.
etenim nō ſolum in iudicialibus,ſed etiam in extraiudicialibus
hi quos res tangit & quorum intereſt ſunt vocandi,vt patet ff.de
aqua plu,arcen.in concedendo.C.de auc.tu.l.fi.ff.de except.nam
ita.ſ̄.de offi.archidia.c.fi.ſ̄,de maio & obe.c.fi.& in eo,quod legi.
& no.ſ̄.de temp.or,ſi archiepš.§.fi.& maxime hi de quibus pręſu
mi poteſt ꝙ habeant aliquas exceptiones legitimas quæ omnino
ſunt admittendæ.ſ̄.de of.deleg.ex parte.ij.ſed & ſm d.n. ſcire de-
bes ꝙ licet hic loquatur de anno dato a iure , idem tamen eſt &
eodem modo procedendum in termino dato ab homine , licet
aliqui dixerint ꝙ ſtatim lapſo termino ſtatuto a iudice , etiam ſi
legitimum ſubſit impedimentum,nihilominus tamen ſenten-
tia tranſit in rem iudicatam.ſ̄.e.cum ſit Romana. rñ.j.ver.ȷ̄.quē.
& c.perſonas.ar.pro hac differentia.ſ̄.de reſti.in inte.conſtitutus.
2 §.j.vbi no, ꝙ contra † temporalem præſcriptionem ſtatutam ab
homine eſt neceſſaria reſtitutio,ſed contra ſtatuta a iure nō eſt
neceſſaria,C.in quibus cau.non eſt ne.reſti.l.fi.ſm d.n. & quia ſi-
cut dici conſueuit mitius agitur cum iure quam cum miniſtro
iuris,ff.de arbi.Celſus.ff.de compen.ſi cū militi.Sed ad illud quod
dictum eſt de temporali præſcriptione. Rñ,d.n. ꝙ non eſt ſimile
non enim eſt hic reperire differentiam inter ſtatutum terminū
ab homine vel a iure,nam vterq; terminus iuris eſt, quia termi-
nus ſtatutus ab homine ſuccedit loco termini ſtatuti a iure.&
ideo eodem iure cum illo cenſeri debet,vt patet ff. de iniur.ſi eū
§.qui iniuriarum,& patet in eo,quod le.& no.ȷ̄. de voto magne.
§.cum igitur.rñ,j.ſuper verbo , obliget. illud autem tēpus de quo
loquitur.ſ̄.de in integ.reſti.conſtitutus.§.j. non ſuccedit loco ali-
cuius temporis a iure ſtatuti.immo illi ciues de noua ſic interſe
ordinarunt.ſecundum d.n. Per hæc tamen non eſt ſufficienter
reſponſum ad l. ff. de arbi. Celſus,quia & ibi terminus appoſitus
ab arbitro ſuccedit loco temporis.a iure impoſiti,ſcilicet quadri
meſtris.Sed poteſt reſponderi ꝙ durius voluit agere lex quatum
ad pœnæ commiſſionem cum illo qui arbitro non paret,quam
cum illo qui non paret iuri vel iudici.Poteſt reddi vna ratio , qa
ille qui compromittit voluntariæ hoc facit,ff.de arbit.l.iij.§. tam
& ſi neminem . vnde & ſi quid durum ei præcipiatur, imputet
ſibi qui compromiſit,ff.de arbir.diem. §.ſtari.& qui talem eligit.
ff.de mino.cum mandato.ad fi ideoque cum voluntate ad hoc
proceſſerit ſi conqueratur a grauamine non auditur. Aliud autē
3 eſt in iure,iudice,ac iudicio,quia † ius omnes aſtringit.ſ̄.de conſt.
c.j.& fi,C.de legibus.leges & iudicium redditur in inuitum , ff. de
ver.ob.inter ſtipulantem.§.j. & ideo in his quæ neceſſitatis ſunt
magis eſt ſubueniendum quam in illis quæ ſunt ſolius volūta-
ris.Poteſt etiam reddi & ſecunda ratio , hæc ſ.ꝙ firmitas arbitro-
4 rum ex ſolius pœnæ promiſſione dependet , † nec aliud reſtat re
medium contra non parentem niſi pœnę commiſſio,C.de arb.
l.j.ideoque qui non paret arbitro in pęnam incidit,ne arbitraria
contingeret eſſet illuſoria ſi aliud diceretur . Aliud eſt in illo qui
non paret iuri,vel iudici.ille enim in nullam certam pecuniariā
pœnam regulariter incidit,quia nec aliqua eſt promiſſa , ſed nec
impune hoc tranſibit,quia certa ſunt in iure ſcripta remedia cō-
tra talem per quem & a iure & a miniſtro iuris. ſcilicet a iudice
diſtrīgetur, & ſi opus fuerit punietur,vt patet in eo,quod legitur
& no.ſ̄.de maio.& obe.c.ij.& vt lite non conteſtat.tuæ. Hoc etiā
ſecundum d.n.notandum eſt , quod his qui appellat non ſolum
neceſſe habet infra annum cauſam appellationis proſequi , imo
neceſſe habet infra annum ipſam habere finitam, niſi impedia-
tur iuſto impedimento,quod tripliciter prouenire poteſt.primo
ex parte iudicis,quia non poteſt vel quia non vult in cauſa pro-
cedere,Secundo ex parte aduerſarii,quia proponit multas exce-
ptiones,vel petit,& obtinet multas dilationes , vel quia infirmus
eſt & non poteſt venire, nec in graui cauſa ,tenetur procurato-
rem mittere,ſ̄.de procur.querelam.Tertio ex parte ipſiuſmet ap
pellantis qui impeditur propter ſuam inopiam vel impotētiam,
vi hic,quod eſt notabile,& ar.ȷ̄.de ſenten.excommu.de his.§.j.vel
propter ſuam infirmitatem, vel tempeſtatem , vel alium caſum
fortuitum de quibus ponuntur multa exempla,ff.ſi quis cautio.
l.ij.

ADDITIO.

a ¶Conſuetudo excuſet. vide tex.in c.ij.de conſue.lib.vj.

ADDITIO.

a De materia huius.c.tractat d.Henri.Bo.in c.cum ſit Romana.ſ̄.eo.

ſ.ij.vel impedimento teſtium vel inſtrumentorum quæ ſine cul-
pa ſua habere non potuit infra annum,ſed poſtea poteſt habere.
ff.de eden.argentarius.§.cum autem.uel quia dolo uel uiolentia
cuiuſcunq; extranei impeditur,in quo caſu eidem per beneficiũ
reſtitutionis in inegrum ſubuenitur,vt no.in præced.gl.ver.ſi ve
ro dolo.& ſeq.Colliguntur hęc in primis iuribus.& in Authẽ.de
his qui ingr.ad ap.rñ.j.§.j.ij.& iij.coll.v. Sufficit ergo appellãti ĩci
pere proſequi litem appellationis infra annum, tali tempore &
ita tempeſtiue, ꝙ ſi nullum inopinandum impedimentum in-
teruenIat,poſſit ante finem anni ſententiã petere, nec imputabi-
bitur appellanti ſi aduerſarius petat dilationes ad reprobandos te
ſtes ipſius appellantis, quia ſi ipſos reprobauerit,& ex ſolis teſtib⁹
erat ſententia infirmanda, eis non obſtantibus confirmabitur
ſententia contra appellantem lata. Si autem non reprobauerit,
vel ſi ex illis teſtibus non pendebat victoria cauſæ, appellaret ꝙ
male petita, & obtenta fuit dilatio,& ideo nõ debet obeſſe appel
lanti.Sed & ſi appellatus petat dilationem ad probandum de iu-
re ſuo, ſicut forte & appellans ipſam habuit ad hoc, vt de iure
ſuo probaret,nec etiam iſta dilatio imputabitur appellanti,ar.C.
de reſti in int.petendę.rñ.j. Et videtur ꝙ ſi poſtquam appellatio-
nem cępit proſequi per vnum tantum diem fuit impeditus ap-
pellans quo minus infra annum ſuper cauſa appellationis ſentẽ-
tiam poſſit petere,ꝙ in hoc caſu totus annus ipſo iure ſine bene-
ficio reſtitutionis ſibi indulgeatur a iure, ſicut ſatis colligitur ex
prædicta.Auth.de his qui ingre ad ap. Secus autem eſt quando
ei reſtitutionis beneficio ſubuenitur,quia tunc non reſtituitur ſi-
bi tempus niſi tantum quantum propter impedimentum ami-
ſit,ar.ff.ex quibus cau.ma.ab hoſtibus.§.fi. vbi etiam de volunta-
te partiũ differtur cauſa appellationis,puta quia itur ad arbitros,
vel alio conſimili modo,tunc & ipſo iure recuperat tempus qđ
de anno remanſerat in Auth.e.ti.§.deinceps autem, coll.viij.Itẽ
videtur ꝙ appellatus circa finem primi anni, qñ ſ. vnus menſis
de anno tantum ſupereſt poſſit petere confirmationem ſuæ ſen-
tentiæ.licet videatur contradicere,in Auth.de his qui ingr.ad ap.
§.iii.coll.v.Sed non video rationem,& de hoc no.j̃.e.oblatę.§.ig-
tur.Imo plus videtur ꝙ ex quo appellans fecit citari appellatum
in cauſa appellationis,etiam ſi hæc citatio emanauerit in princi-
pio primi anni,tamen extunc habet poteſtatem appellatus petẽ
di confirmationem ſententiæ pro ſe latæ non expectato prædi-
cto menſe primi anni,quia ſic obtinet in cauſa principali,C.quo
modo & quando iud.authẽ.qui ſemel.multo fortius igitur hoc
idem dicendum eſt in cauſa appellationis,quæ & minus tempus
habet quam principalis,vt patet ex præmiſſis.& C.de iudi. prope-
randum.& videtur hoc expreſſum in cauſa appellationis,C.de tẽ
po.ap.l.fi.& §.illud.& hoc quidam concedunt. Alii vero contra-
dicunt.pro quibus expreſſe facit.Auth.de his qui ingre.ad appel.
§.quia enim.coll.v.vbi dicitur ꝙ ſi etiam in modicis certamini-
bus cauſam appellationis deſeruit,ad hoc tamen vt petat ſenten
tiam debet finem biennii expectare. Nec obſtat ſecundum iſtos
prædicta authẽ.qui ſemel.quia loquitur in cauſa principali, nec
eſt trahẽda ad cauſam appellationis quę habet tempus ſuum cer
tum,& a iure determinatum.Sed quid ſi & poſtea appellatus pe-
tat mandari executioni ipſam primam ſententiam tanquam
quæ lapſu primi vel ſecũdi anni in rem tranſierit iudicatam? Rñ.
obſtabit ſibi exceptio rei iudicatæ ex ſecunda ſententia,nec audie
tur ſi dicat ꝙ ante ſñiam infirmationis primæ ſñiæ poſt lapſum
anni rata manſit ipſa ſententia, quia prætextu nouæ defenſionis
non debet ſecunda infirmationis ſententia retractari,vt C.de trã
ſact.ſub prætextu.ſ̃.ti.j.inter monaſterium.vbi de hoc.Nec obſt.
ſi dicas ꝙ non valet ſententia ſecunda contra primam lata, quia
ſm hoc nunquam valeret ſñia appellationis primam infirmãs.
ſed nec ſuper eodem eſt prima ſñia quæ fertur in cauſa principa
li.& ſecunda quæ fertur in cauſa appellationis. Sed quid ſi tertio
anno vel vltra impediatur ꝙ nõ poſſit appellationem proſequi?
Rñ.videtur ꝙ ipſo iure habebit quartum & quintum & vlterio-
rem annum.in Auth. de his qui ingre.ad ap.§.ij.Sed ſm d.n. ma
gis videtur ꝙ vltra ſm fatalem nullum alium habebit ipſo iure
cum per beneficium reſtitutionis ei ſuccurretur & reſtituetur tã-
tum tempus quanto fuit impeditus proſequi appellationem
vt patet in eo,quod no.ſ̃.e.gl.verſi.ſecus autem eſt quando ei.ſm
d.n.Huic tamen opinio fortiter contradicit.in Auth.eo.ti. colla.
viii.vbi dicitur ꝙ appellatus ipſo iure ſeruatur illæſus, ita ꝙ nec ei
obſit etiam ſi dices miles pluſquam biennij tp̃s excedat. Sed nec
placet ſolutio præmiſſę qõnis. Certũ eſt.n. ꝙ lapſo primo anno
rata manſit prima ſñia vbi nullum iuſtum impedimentum in-
teruenit,& perinde eſt ac ſi nunquam appellatum fuiſſet,imo &
appellans a cã ſua cecidiſſe vr̃, vt patet in eo,quod le.& no.ſ̃.tit.j.
cũ ſit Romana.rñ.j.& j̃.e.ſæpe.§.quia tñ.in fi.& §.ſeq.ſi igitur fuit
poſtea infirmata a iudice appellationis patet ꝙ ſecũda ſñia a nõ
ſuo iudice lata fuit,quia appellatio quæ fingitur non fuiſſe nõ po
teſt ei dare iuriſdictionem.& ſic nulla eſt ſñia confirmationis.ſ̃.
de iud.ar ſi clerici.Sed nec valet ſñia ↄ̃ primam ſñiam lata de qua
nec oppoſitum,nec actum fuit,vt patet in eo quod le.& no.ſ̃.ti.j.
inter monaſterium.Nec obſtat quod dictum eſt & ſuper hoc nũ
quam valeret ſñia per iudicem appellationis ↄ̃ primam lata, qa
hoc non eſt verum,imo ſemper valebit quãdiu ex vi appellatio-
nis prima ſuſpenſa eſt,quia a quo appellatio ceſſat non valebit,ſi
cut nec valeret ſi appellatum non fuiſſet.Sed nec obſtat quod di
ctum eſt ſub prætextu nouę defenſionis&c.quia illud verum eſt
de ſñia a ſuo iudice lata & quæ tenet.ſed hic per exceptionem la-
pſus anni patet ꝙ nec iudex eſt is qui ſñiam tulit, & ꝙ ſñia nulla
eſt.Dicendum eſt igitur ꝙ in præmiſſa qõne poteſt appellans pe-
tere cum effectu ꝙ prima ſñia pro ipſo lata executioni mandet,
& ſi excipiatur de ſecunda ſñia,de nullitate poterit replicari.No
5 tauit hic d.n.ꝙ† iudex appellationis non poteſt arctare tp̃s niſi ex
magna cã.j̃.e.oblatę.& arg.ff.e ti.l.ij.& l.iij. §.ſi quis condẽnatus.
ſed & bene imputatur appellanti ſi modicum tp̃s reſtat de anno
de quo non potuit cãm proſequi pp impedimentum.& tunc ip
ſo impedimento ceſſante non incipit agere cãm infra annum,li
cet infra illum nullo modo valeat terminari, qui enim aliquid
dicit,cauſam dat prorogationi litium ↄ̃ id quod le.& no.ſ̃.de do.
& contu.finem.in prin.ſm d.n.cuius eſt mens maioris partis to-
tius huius gl.Idem videtur etiam ſi per totum primum annum
impeditus fuerit,niſi infra ſecundum annum quam cito poteſt
incipiat cãm appellationis proſequi, & hoc per eandem rationẽ.
Eſt & melior rõ in vtroq;,quia qñcunq; præcipitur aliquid fieri
infra certum tp̃s,ſi is cui præcipitur per id tp̃s impediatur in par-
tem vel in totum.debet tñ ſtatim ceſſante impedimento quam
cito poteſt commode,quod ſibi pręceptum eſt adimplere, vt pa
tet ff.ad Tertul.l.ii.§.confeſtim.ff.de arbi.Celſus.& in eo quod le.
& no.ſ̃.de dolo & contu.cum dilecti §.præterea.ver.ſi enim mã-
datur.& regulariter ſemper imputandum eſt ei qui poteſt facere
& non facit.xxij.q.ij.faciat etiam homo.cum ſuis cõcor. [Nolu
mus.]quia iuſtum eſt ꝙ vobis ſubueniamus,& ſic eſt ar.ꝙ per be
neficium reſtitutionis in integrum ſubuenitur.Vel dic nolumus
ſicut nec velle debemus, & ſic ipſo iure ſeruantur illæſi, & hoc
magis placet.Maxime inſpecta ſimplicitate iuris canonici.argu.
ſ̃.de iudic.dilecti.j̃.eodem.ad audientiam, quod dic,vt in duabus
præceden.glo.

SVMMARIVM.

1 *Plus eſt facto appellare,quam verbo.*

CAP. IX.

MEminimus,& infra. Pars j̃.de accu. meminimus.
[Appellatione remota.] ergo a ↄ̃rio ſi hæc clauſula
non eſſet ibi,non poſſet iudex procedere, & ſic poſ-
ſit hic notari vna virtus clauſulæ iſtius.ſi.ſ̃.de of.dele. ſuper quæ-
ſtionum.§.porro.vel hic narrat factum ſic enim de facto accide
rat & ad conſultationem reſpondet. [Poſt citationem.] per quã
iuriſdõ perpetuatur.ſ̃ de of.dele.gratũ.[Iter arripuerit.] Vnde in-
telligitur tacite appellaſſe.j̃.e.dilecti.i.§.cum aũt.ſed hoc non ꝓ
deſt ex quo citatus eſt.quia non valeret poſtea verbalis & expreſſa
appellatio ſine cã,vt patet in eo,quod le.& no.j̃.e.vt debitus.& ex
tra d.n.e.ti.cordi.§.ꝙ ſi appellationẽ.[ſm formam iuris.]& man
dati ſibi facti,quod dic vt no.ſ̃.de reſcrip.cãm quę.§.i.& ſe. ¶ Qđ
ſi ante.]ij.pars.[Citationem.]ſubaudi & impetrati ↄ̃ ſe reſcripti
certitudinem,nam poſtea hoc facere præſumitur fraudulenter,
vnde iudex nihilominus procedere poſſet, vt expreſſe diſtinguit
& ſuppletur.j̃.e.ſuggeſtum.§.j.& ij.& c.ad hæc ſicut aſſeris.& ſ̃.de
of.dele.cum cã,§.j.ver.pe.& §.fi.& ar.j̃.de accu cum oporteat.§.j.
in prin.Idem vr̃ & ſi ignoret literas impetratas,vt ſ̃.de teſti.cauſã
quæ vertitur.§.i.ad fi.Sed illud intelligitur ſm hoc. hodie tamen
ſm quoſdam nec ſola impetratio, nec nuncii miſſio excuſaret,
& ſic omnia iura hæc corriguntur,j̃.e.vt debitus.quod non puto
verum,vt ibi no quid ſi nuncium non miſit,ſed in propria perſõ
na iuit,nunquid procedetur contra eum ſi conueniatur coram
ordinario vel delegato ſuper eo ſuper quo iuit? Dicunt quidam
ꝙ ſic.ſi non ſit qui eum defendat,nam & ſi rediiſſet & literas im-
petraſſet non prodeſſent tanquam ab aduerſario iam præuentus
1 j̃.c.vt debitus.Sed cõtra j̃.e.dilecti.& c.ad noſtram,† quia plus eſt
facto appellare quam verbo,vt ibi. Ad quod ibi reſpondent ꝙ ibi
ante iter arreptum iam litigabant,vnde iter habetur ibi quaſi pro
appellatione, ſed hic iuit ad curiam nulla cauſa mota pro literis
impetrãdis,vnde ſibi imputet ſi aduerſarius eum peruenit, quia
debuit eſſe diligens, & ipſum præuenire. ad hoc.ff.quæ in fraud.
cred.ſi pupillus.in fi.ſupra de fo.compet.propoſuiſti.& in eo, qđ
leg.& not.ſupra de eo qui mitt.in poſſ.cau.rei ſeruan.cap.fin. Tu
dicas cum T.ꝙ niſi conſtet,ꝙ talis in fraudem,vel doloſe iuit cõ
tra ipſum ſuper eo, pro quo iuit,non debet iudex procedere. Sed
& ſuper alijs ab aliquo contra eundem non eſt per violentiã pro-
cedendum,ſecundum id,quod leg.& not.j̃.de peregr.c.vnico.

SVMMARIVM.

1 *Iuriſdictio ſuſpenditur per appellationem.*
2 *Suggeſtio falſi non omnis impedit iuriſdictionem.*
3 *Dilatio omnis temeraria, vel fruſtratoria eſt deneganda.*

CAP. X.

SVper eo. [Appellationem]olim etiam fru
ſtratoriæ. hodie vero non niſi a
grauamine appellari poſſet.ſm d.n. Tu dicas ꝙ etiã
hodie hoc poteſt habere locum tam ante litis conte
ſtationem quam poſt, vt ſi ante litis conteſtationem obiiciatur
aliqua exceptio rationabilis quæ ſi eſſet probata &c. quia iudex
eam non admittit appellatur, in quo caſu aut iudex reuoca-
bit grauamen,aut non procedet,alioquin proceſſus ſuus irritabi
tur,vt patet in eo,quod le.& no.j̃.e.vt debitus. & c.cum ceſſante.
& de hoc habes exempla.j̃.e.ex parte.& c.ſignificauit.& c ſignifi-
cantibus.& in multis aliis,poſt litem autem conteſta.poteſt poni
exemplum.per id quod le..ſ̃.de ordi.cog.c.j. multa & alia exem-
pla, patent per id quod le.& no.ſ̃.de reſcri.ex literis.extra do.n.de
lit.conteſt.exceptionis.lib.vj.[Exceptioni.]ſubaudi. & principali
quamuis ſine eo terminari poſſet, alioquin ſequeretur ex litera
ſequẽti a ↄ̃rio ꝙ ſub illo iudice qui me grauauit,& qui mihi me-
rito ſuſpectus eſt compleret litigare ↄ̃ iura.ſ̃.e.adhæc.j̃.eo.propo-
ſuit.iii.q.v.quia ſuſpecti.& ꝙ appellatione pendente poſſet aliqd
innouari.ↄ̃ id quod le. ij.q.vj.appellatione.& j̃.e. dilectis.§.j. ad fi.
[Superſedendum.]a iudice a quo appellatũ eſt quouſq; cogno-
ſcatur de appellatione,& non a iudice ad quem appellatum eſt.
Vel dic ꝙ ideo dicit ſuperſedẽdum,vt per hoc ꝙ ſuperſedet exce-
ptioni appellans renunciet appellationi.ſm d.n.Tu vero dicas ſu
perſedendum.ſubaudi. [Sed & ſi principalis cauſa]&c. ſicut pa-
tet in omnibus præiudicialibus.de quibus ponuntur plura exem
pla.iij.q.xi.§.aliqñ.& no.ſ̃ de or.cog.c.j.& c.tuam.[Sine illa]qua-
lis eſt exceptio pacti de non petendo,rei iudicatæ,& aliæ conſimi
les peremptoriæ.Exceptio autem ſine qua poteſt principale ne-
gocium terminari,eſt illa quæ competit certis peſonis ne conue
niantur vltra quam facere poſſunt,nã ſi negetur debitum & ni-
hilominus tales proponantur exceptiones,licet ſuper ipſis exce-
ptionibus appelletur,nihilominus tamen in principali procede-
tur.ſm quoſdam coram eodem iudice etiam ſi fuerit delegatus.
1 Sed contra †,quia per appellationem ſuſpenditur iuriſdictio.ſ̃. de
of.deleg.paſtoralis.§.pręterea.ver.nos autem,ff.ad Turpil.l.j.in fi.
& ideo alii dicunt ꝙ hoc non poteſt habere locum niſi coram
ordinario,nec etiam coram eo ſi recuſetur vt ſuſpectus.ſ̃ eod.ad
hæc.Sed ſi ſane intelligatur hæc decre.non dr̃ ꝙ de principali agi
poſſit coram iudice a quo ſuper exceptione appellatum eſt,ſed
ſimpliciter dicit ꝙ agi poteſt ſm d.n.Imo certe hoc tantum in-
nuitur a ↄ̃rio ſenſu,& eſt ſupplendum coram competẽti iudice,
ar.ff.de iudi.eum qui.& ſ̃.de auc.& vſu pal.c.pe.Talis autem non
eſt is a quo appellatum eſt.Vel poteſt hic taliter poni caſus.Io.pe
tit.C.a Petro.lite conteſta.& debito negato inducit. Ioã.teſtes ad
debitum probandum.obiecta autem exceptione criminis cõtra
vnum de teſtibus.iudex eum per interlocutoriam repulit a qua.
Io.appellauit,dicitur ergo hic ꝙ licet probata exceptione ↄ̃ prędi
ctum teſtem fiat præiudicium toti cauſæ,puta quia per duos tan
tum teſtes ꝓbari poterat debitum,vnde vno repulſo, patet quod
per alium ſolum probari non poteſt.ſ̃.de teſti.licet.in fi. planum
eſt per ↄñs ꝙ ſuperſedendum eſt toti cauſę quouſq; cã appellatio
nis fuerit terminata.Sumitur hoc a ↄ̃rio ſenſu ſm hunc intelle
ctum, ꝙ ſi per repulſionem illius teſtis non fiat præiudicium toti
cauſæ,puta quia per alios duos teſtes ſufficienter probatur debitũ,
non ſuperſedebitur principali cauſę,ſed nec in appellationis cau
ſa procedetur quia non intereſt Io. appellationem ſuam proſeq
cum ipſo teſte repulſo per alios duos de iure ſuo liqueat,vt poſitũ
eſt,ar.ſ̃.ti.cum I.& A.§.pe.ver.fi.Poteſt & illud dici ꝙ ſi cõdemna
tus in expenſis pro contumacia a tali cõdemnatione appellauit
nihilominus tamen iudex a quo appellatum eſt, ſiue ordinarius
ſit,ſiue etiam delegatus in cauſa principali procedet, argu.hic &
idem in ſimilibus.licet hoc difficile ſit.Item poteſt habere locũ
quod hic dr̃ in dilatoriis ſolutionis. Alii tñ dicũt, ꝙ hic ceſſat,ar.
a contrario ſenſu.ſm d.n. cuius eſt mens totius huius gl.& ideo
ex quo appellatũ eſt ſemper eſt iudici a quo appellatum eſt ſuper
ſedendum in principali, & hęc vltima opinio benignior eſt, &
etiam videtur verior,ar.C.de iudi.nulli.& in eo, quod le.& no.ſ̃.
de ſequeſtra.poſ.c.j.§.j.rñ.j.& de reſcrip.c.fin.& in pręced.gl.nam
& ſi iudex,a quo appellatum eſt, in principali procedat non ob-
ſtante appellatione ab eo facta iudex, ad quem appellatum eſt,
ex quo appellationem ipſam velut ex cauſa probabili emiſſam
reciperit,& de ipſa cognoſcere inciperit, poteſt prohibere iudicẽ
a quo appellatum eſt,ne procedat.ſicut hodie expreſſe legitur. ex
tra d.n.e.ti.Romana,§.quod ſi obiiciatur.lib.vj. [Nihilominus.]
imo multo magis.¶Si autem.]ii.pars.[De]i.pro d.n.[Falſi ſugge
ſtione.]quia opponitur reſcriptum per faſi ſuggeſtionem impe-
tratum fuiſſe cum auctoritate ipſius iam lis fuit cõteſtata, quod
non eſt admittendum,cum ſit dilatoria,ſ̃.ti.j.inter monaſteriũ.
ſm quoſdam.Nos contra,vt no.ſ̃.de reſcrip.dilectus.j.in fi.Dicas
ergo,ꝙ hoc intelligitur,qñ obiicitur fraudulẽter ad impediẽdũ
ꝓceſſum,C.de falſi.l.ij.C.de lega.ſi in fraudẽ,vel qñ conditionalr̃
eſt appellatum, quia non expectatur vtrum exceptio per iudicẽ
admittatur,ſed dr̃ talem exceptionem,& ſi ꝓceditis,appello, vel
appello,ne procedatis,hoc enim eſt in appellationem prorum-
pere,vt ſequitur,hoc eſt ipſam præpoſterare,& nimis propere &
nimis canonice ipſam formare.vt patet in eo,quod le.& no.j̃.e.
dilecto.§.fi.Sed & poteſt hoc intelligi de falſi ſuggeſtione contra
iudicis proceſſum oppoſita.ſm illud,quod le.& no.ſ̃.de reſt.in in
teg.ex literis,obiicitur cum iam ſit in cauſa concluſum,vnde nõ
eſt ſententia propter hoc differenda,ſ̃.de fide inſtru.cum dilect⁹.
cum ſuis concordantiis.Et breuiter hunc.§.intelligo quando fri
uola, & minus canonica eſt appellatio, quod notat mens illius
verbi,quod ſequitur prorumpit,arg.ſ̃.de reſcrip.c.j.ſ̃.de excep.cũ
venerabilis.rñ.j.ver.illud.& j̃.e.ſuggeſtum.§.i.& c.repræhẽſibilis.
rñ.j.in fi.& c.peruenit.Principium vero huius capĩ intelligo,qñ
rationabiliter appellatur,vnde ibi dicit,& appellationẽ inde fieri
contingit.No.non dicit in appellationem prorumptat,& adde,
quod no.in ſequen.glo.[Prorumpat] ſic.ſ.appello ne procedatis,
quia falſum eſt reſcriptum, vel per falſi ſuggeſtionem obtentũ.
hoc enim eſt in appellationem prorumpere.i.procul a legitima
appellationis forma recedere, ſiue ex abrupto dicere, vel formã
ipſius legitimam & reſcriptam pro libito volũtatis rumpere.hoc
eſt frangere,& deſtruere,& delere.ſi enim vellet ſequi formam
legitimam,deberet ſic dicere.dico reſcriptum falſum,& paratus
ſum hoc probare.& ſi iudex hoc negauerit admittere grauaret.
& ideo tunc demum poſſet grauatus ab eo legitime appellare,vt
patet in eo quod le.& no.j̃.e. dilecto.§.fi.ver.quia tamen.& verſi.
mandamus. Alii dicunt,ꝙ licet ſit iuſta appellatio,iſta tamen de
cre.non loquitur in caſu iſto.ſed his eſt ſenſus ipſius,ꝙ ſi quis ap-
pellat,ne iudices delegati procedant quia reſcriptum ad eos im-
petratum eſt per falſi ſuggeſtionem obtentum, talis appelatio
2 non valet.Et hoc probant multis rationibus.Prima eſt,† quia nõ
omnis falſi ſuggeſtio impedit iuriſdictionem,licet & aliquia im-
pediat,ſ̃.de reſcri.ſuper literis.cũ ergo aliquia impediat, & aliqua
non,non ſufficit hoc ſic in genere proponere,ſed oportet ad ſpe-
cialia deſcẽdere,& ad ſingularia peruenire,ar.ff.de iure fiſ.in frau
dem.& in eo,quod leg.& no.ſ̃.de reſcri.ad hæc ſumus.& ſ̃.de lib.
obla.c.ij.& iij.Secunda ratio eſt,quia licet quis proponant legiti-
mam exceptionem,vel iuſtam cauſam appellationis, & propter
ipſam appellet non tamen debet appellans ab ipſo iudice recede
re,ſed ſemper tenetur coram eo comparere,niſi prius ipſe iudex
vel expreſſe,vel tacite admittat ipſam appellationem, vel renuat
ipſam recipere j̃.e.ex parte.M.§.j. verſi.fi. hic autem emiſſa voce
appellationis,nec expectato,ꝙ iudex appellationem ab eo propo
ſitam admitteret,vel repudiaret,incontinenti receſſit ab ipſo iu-
dice,nec vlterius coram eo voluit cõparere.& hoc eſt, quod do-
minus Papa intendit hic probare,ſm do.n.cuius eſt mens quaſi
totius huius gl.vel dic,vt in præced.gl.[Differenda.] ſed quam ci-
tius poterit fieri dirimenda.ſ̃.tit.j.c.ij. & j̃.eo.interpoſita.non per
falſi ſuggeſtionem,ſed ſuper principali ſi tali cauſa ſit,in qua pro
cedi poſſit lite non conteſt.vel procedetur contra talem appellan
tem contumaciter recedentem per excommunicationis ſentẽ-
tiam,vel per miſſionem in poſſeſſionem bonorum ſuorum,ſ̃.vt
lite non conteſta.tuæ.ſm d.n.vel per alias pœnas, de quibus ibi
no.nihilominus tamen & ipſa cauſa principalis quamcito com
3 mode poteſt fieri terminanda eſt.† Eſt enim omnis dilatio teme
raria,vel fruſtratoria deneganda,C.de temp.ap.l.ij.in prin.& con
tra fruſtratorie differentes proceſſum iudicis procedendum,ſ̃.de
pręſcrip.nullus.

SVMMARIVM.

1 *Cauſa minima quę dici poſſit.*
2 *Appellatio eſt admittenda quantumcunque cauſa minima ſit.*
3 *Simonia pro leui non committitur.*
4 *Leuis culpa poteſt leuiter indulgeri.*
5 *Planius & ſimplicius procedere in minimis quam in maioribus.*
6 *Furtum pro minimo committitur.*

CAP. XI.

1 DE appellationibus. [Minimis.]† Mi-
a nima põt dici.[a]
duorum aureorum.pro qua actio de dolo non datur
ff.de dolo.ſi oleum.in fi.& l.ſeq.vel etiam decem au-
reorum,ff.ſi cui pluſquam per lege.fal.leg.fue.l.iii.§.quamuis. vel
quinquaginta ſolidorum, C.de deſen.ciui.l.j. vel quæ ad ſumptis
2 iudiciales non ſufficit.ij.q.vj.anteriorum.§ illud etiam.ſed† quan
tumcunq; parua ſit eſt appellatio admittenda,vt ſequitur.[Cau
ſa leui.]ſecus ſm l.C.eo.ti.& in maioribus.ſm d.n.imo idem di-
cit lex illa cum hac decret. Tamen videbatur contrarium, quia
3 †nec pro leui comittitur ſimonia.j̃.de ſymo.& ſi quæſtiones.§.j.
& ij.& aliud in leui iniuria,& aliud in enormi,j̃.de ſenten. excõ.
4 peruenit.ſ̃.ti.j.cum te.†nam & leuis culpa poteſt leuiter indulge-
ri.j̃ de

ADDITIO.

a ¶Minima poteſt dici.Adde, quæ dicatur cauſa minima,ſeu leuis.do.Ab.
hic ſuper gl.& ibi plene per apoſtil.qui concludit hoc eſſe arbitrarium
inſpecta perſonarum qualitate.

C A P.

5 ri.j̄.de accuſat.cum dilecti.§.j.in fi.†& quia planius & ſimplicius
procceditur in minimis,q̄ in maiorib.in Auth. de man.priu.§.ſit
tibi,col.iii.quinimmo & leuia contẽni potuerunt,ff.de uen.inſp.
l.j.§.fi. Sed his,vel ſimilib.non obſtantibus contrarium reſponde
tur.[Fiant.]rationabiliter alias cõtra,j̄.eo.cum eccleſia.[Nõ mi
nus.]quia in hoc non conſideratur quantitas ſed iniuſtitia, iniq
tas, & grauamen, vt legitur,& no.s̄.e.ad noſtrã.in quibus iuſtitia
& æquitas non patiuntur etiam maioritatis ratione perſonæ,vel
cauſæ iudicium claudicare,vt patet in eo,quod legitur,& no.s̄.de
iud.nouit.§.j.ver.penul.s̄.de excep.cum inter priorem.§.j.[Maio
ribus]ſi.ar.j̄.de præben.maioribus.j̄.de no.ope.nun.cum ex īniũ
cto.§.fi.ſic & pro minimo committitur furtũ.xiiij.q.fi.c.fi.Inſtit.
de rerum di.§.gallinarum .

SVMMARIVM.

1 *Appellari an poßit ante diffinitiuam ſententiam*
2 *Appellatione remota an ſit remota accuſatio.*
3 *Cauſa decidenda infra certum tempus quando incipiat tempus currere.*
4 *Appellatio non admittitur ſine cauſa .*
5 *Cauſa non poteſt inuito iudice protelari.*
6 *Iudex non eſt,antequam incipiat iuriſdictione uti.*
7 *Tempus ſine conſenſu partium non prorogatur .*

CAP. XII.

1 SVper eo, & infra. Quæritur† vtrum ap-
pellari poſſit ante diffi
2 nitiuã ſẽtẽtiã,&†vtrũ remota appellatione ſit remo
3 ta accuſatio.& ſi † cauſa j̄.certum tempus decidenda
mandetur,quando incipiat currere tempus iſtud,quibus in ſeq̄n
tibus per ordinem reſpondetur.[Sacri canones].ij.q.vj.c.j.& ij.&
ſequentibus.s̄.eo.perſonas.& c.cum ſit.& j̄.eo.vt debitus.[Ante]
loquitur hic de appellationibus factis in iudicio,ex quo quis eſt
citatus, & tangit quatuor tempora.ſ.ante lit.conteſt.& poſt ante
ſñĩam diffinitiuã, & in prolatione ſententiæ,vt & s̄.de iud.nouit.
§.j.ver.vt illud. Quid ſi quis appellauerit dum ſñĩa excommuni-
cationis profertur?Dic vt no.in ſumma,de ſen.& re iud.§.qualis.
ſub §.pura.ver.quid ſi excommunico te.& ſequẽ.[Et poſt.]ſ.pro
lationem ſtatim apud acta, vbi ſufficit, ꝙ dicat appello.ij.q.vj.§.
forma,vel j̄.decẽ dies.s̄.ti.j.ꝙ ad cõſultationẽ.& de omnibus ha-
bes ſpeciales rubricas in ſumma.eo.ti.§.qualiter.& ſub §.ſeq.Sed
& extra iudicium p̄t ſm canones appellari,vt de omnibus his le-
gitur,& no.s̄.eo.cum ſit Romana. & j̄.e.vt debitus.[Appellãdi.]
dũmodo grauetur alias hodie non licet.j̄.eo,vt debitus. ſm d.n.
[Leges autẽ]ver.C.de iud.apertiſſimi.C.de ſen.& interl.om.iudi.
l.fi.C.quorum ap.nõ rec.ante ſñĩæ tempus.Per hanc igitur decre
ta . patet ſol.quæ tota dic fit.aliud ſm leges,aliud ſm canones.Et
quæ ſit ratio ꝙſm canones non perit inſtãtia iudicii ſpacio trien
nij.quod dic,vt no.s̄.de iud.cum venerabilis. [Appellationem.]
ante ſententiã &c.vt ſequitur.[Niſi in caſibus] ff.qui ſatiſd.co.ar
bitro ſm quoſdam. Alij contra.ff.quibus appel.non licet.l.fi. ſm
a d.n. Hi vero caſus[a] , colligi poſſunt.ij.q.vj.nõ ſolẽt.§.ante ſñĩam.
& no.j̄.de no.ope.nun.c.penult.§.j.in fi.¶In cauſis]ſi.pars.[Tol-
litur]ſicut patent exempla in correctione.s̄.eo.ad noſtrã.& c.cũ
ſit.in fi.& in executione.j̄.eo.nouit.quod dic,vt no.s̄.ti.j.ꝙ ad cõ-
ſultationẽ.in fi.& vbi a principe appellatio remouetur,quod dic,
vt le.& no.s̄.de offi.dele.ſup quæſtionũ.§.j in prin.ſed non ita ſim
pliciter intelligitur,vt patet in ſeq.gl.[Sicut appellationi]&c.ſane
intelligas hæc verba,nõ enim ſequitur non p̄t appellari a iudice,
ergo nõ põt recuſari.ecce enim ab auditore,ſiue ab executore ap
pellari non põt,niſi mãdati fines excedat , & tn̄ recuſari põt;ꝙdic
vt leg.& not.s̄.de offi.del.ſup q̃õnũ.§.verũ.Item a iudice appella
ri non poteſt niſi grauet,& bene p̄t recuſari,& ſi non grauet. Itẽ
appellari poteſt a iudice,in quem conſenſi.hic tn̄ nõ poteſt recu-
ſari,niſi ex noua cauſa.s̄.de of.del.inſinuante.Sed & notorie delī
quens appellare non poteſt,qui tamen forſan poterit recuſare, vt
le.& not.j̄.e.cum ſpeciali.§.j. Quid ergo uolũt ſibi hæc verba?Iſta
4 eſt mens,†quod ſicut ſm canones non admittitur appellatio ſi
ne cauſa,ſed ex cã admittitur,j̄.e.cũ in eccleſia.& c.vt debitus.ſic
& recuſatio.j̄.e.ſecundo requiris.§.fi. & c.cum ſpeciali.§.j.& ideo
hæc uerba modum reſpiciunt,& non caſus. q.d. ſicut appellatio
friuola non admittĩ:ſic nec recuſatio.& ſicut rationabilis appel
latio admittitur,ita & recuſatio. [Deferendum] niſi grauamine
imminente & tempore debito,vt j̄.e.vt debitus,s̄.de elec.cũ dile-
ctus.§.fi.ita & ex iuſta cã p̄t recuſari iudex & non aliter.j̄.e.cũ ſpe
ciali.ſm d.n.& patet in eo,quod legitur,& no.extra.d.n.e.ti.legi-
tima.tu dic,vt in præc.gl.¶Si autẽ.]iij.pars.[Certũ tp̄s.]puta mẽ-
ſem,ĩ quo caſu ſi talis cõmiſſio de cõſenſu partiũ emanauerit iu-
dex adueniente termino ad petitionẽ alterius partis ſñĩam dabit.
nec differet ipſam dare q̃tũcunq; altera pars cõtradicat, & ad ꝓ-
bãdũ de iure ſuo terminũ petat,& qa ſibi denegaĩ appellatio,hoc
enim ipſo,ꝙ ab initio cõceſſit terminũ : talis terminus eſt ꝑem-
ptorius reputãdus,& ẽt ꝙ habeaĩ ꝓ ꝯcluſione in cã, niſi forte no
uum,& inexcogitatũ impedimẽtũ interueniat,quare ꝓbationes
ſuas nequierit inducere: tũc eñ iure cõi,vel beneficio reſtitutio-
nis in ĩtegr.ſubueniĩ.ſicut & fit ĩ termino iuris.ſicut no.s̄.e.ex rõ
ne.ſi aũt certum tp̄s ad petitionẽ tm̄ alterius p̄tis p̄fixum fuerit :
tunc ad petitionẽ eiuſdem nõ differeĩ ſñĩa vltra tp̄s ſtatutum,qa
ſic conſenſiſſe videĩ.ſed alteri parti,q̃ nõ ꝯſenſit nõ p̄iudicat quin
ad ꝓbandum de iure ſuo debeat obtinere inducias moderatas.Iu
dex tn̄ dilationes iuris cogiĩ, & dẽt diminuere.in hoc eñ delega
tus vr̄ feciſſe grãm impetrãti.ſm d.n.Certum eſt, ꝙ ſi mãdeĩ ſen
tẽtia.j̄.ſex,vel octo mẽſes terminari,poſſunt dari tot,& tãtæ indu
ciæ quot,& quãtæ dari poſſent,ſi cã durare poſſet ſaltẽ vſq; ad tẽ-
pus ĩ iure ciuili ſcriptum,ſ.triennium.& tn̄ ẽt tunc iudex dilatio-
5 nes diſtringit.vnde & dicit lex,ꝙ†non põt cã inuito iudice ꝓtela-
ri.C.de iud.ꝓperandum.& alia dicit,ꝙ ſemp eſt dilationum ma-
teria amputãda,C.de tẽp.ap.l ij.ſed tn̄ ſm d.n.cauendum eſt iudi
ci,ne ſic diminuat,ꝙ oĩno ius partis, q̃ de iure ſuo.j̄. tã breue tẽp⁹
nullatenus poteſt ꝓbare abſorbeat,ar.ff.de adm.tu.tutor,qui rep-
toriũ.§.j.Quia ſi reus,q non conſenſit termino ulteriores dilatio
nes,q̃ actor,qui ꝯſenſit obtinuerit,illæ dilationes ꝓderũt ẽt acto-
ri.vñ & j̄.eaſdem poterit doceri de iure ſuo,ſicut & reus,C.de tẽ.
reſt.in int.petẽdç. nunq̃ tn̄ vltra terminum præfixum poterit iu-
dex dilationes dare,vel in cã ꝓcedere,niſi& de conſenſu partium
hoc ꝓcedat,vt hæc patẽt in eo,ꝙ le.& no.s̄.de off.del. de cauſis. s̄.
tit.j.ꝙ ad conſultationem.§.ſed nec executionem . Et idem vr̄ ꝑ
omnia ſi negocium infra certum tp̄s inſtruendum mãdaĩ,& po
ſtea remittendum,qa & hoc tempus pro termino ꝑemptorio eſt
habendum.ita ꝙ ẽt corã iudice,ad quẽ fit remiſſio neutra partiũ
admitteĩ de cœtero ad probãdum. Et pp hoc ẽt dicunt quidam
& forte bene,ꝙ ſi forte alicui cõmittatur, ut infra certum tẽpus
cãm ĩſtruat,& ex tunc inſtructã remittat,ꝙ ex quo repræſentata
eſt iudici talis litera ipſe iudex adueniente fine termini etiã nul-
la inſtructione recepta in cã.& ẽt reo ĩfra dictum terminum nõ
citato poteſt tunc citare reum,& ei diẽ præfigere,quo corã dele
gato cõpareat in negocio proceſſurus.nec põt reus dicere ſe gra-
uari,quia actor ſup eo,ſup quo noluit cãm inſtrui nõ admittitur
de cetero ad ꝓbandum:immo ei ꝑpetuum ſilẽtium ĩponetur,&
imputet ſibi quia infra certum terminum non probauit,arg.C.
de inge.ma.diffamari.& extra d.n.de reſt.ſpol.frequẽs,§.pe. cum
ſuis concordantiis.& s̄.de prob.licet.rñ.j.ver.ſuper quo. Nec ob-
ſtat ſi dicat,ꝙ ordo omiſſus eſt,qui reſcripto commiſſionis con-
tinebatur,ſm quem primo debuit cã inſtrui & poſtea remitti.vñ
b non vr̄ valere remiſſio[b] s̄.de reſcrip.cum dilecta.talis inq̃ oppoſi
tio non obſtat, quia bene eſt inſtructa cã.nam ꝯ contumacem
ſñĩa ferri poteſt.Vel dic,ꝙ hic occurrunt duo principalia mãda-
ta,vnum de inſtructione,aliud de remiſſione.vnde ſi iudex non
potuit primum,quod nec ex eo ſolo,ſed ex parte illius,qui proba
re debet dependet propter negligentiam partis exequi tenetur ſal
tem ad ſecundũ.ſ.remiſſione facienda ꝙ & ex eo ſolo pendet. vt
patet in eo,quod legitur,& no.s̄.de reſcrip.conſtitutus.reſpon.j.s̄.
de do.& ꝯt.cum dilecti.§.præterea.ver.j.Alii tamen dicunt,& for
te melius q̃tum ad hoc,ꝙ niſi iudex primo citauerit partes ad ꝓ-
cedendum ſuper inſtructione negocii non poteſt ipſum remitte
6 re,quia nec merus citator eſt†ſed nec iudex eſt,anteq̃ incipiat iu-
riſdictione vti s̄.de of.del.relatum.& c.gratum.& s̄.de of.del.pa-
ſtoralis,in fi.Poſtquam autem partes citauerit poteſt forte nego-
cium ipſum remittere,quia & ſi non plene remittit tamen prout
poteſt inſtructam.ſ. quia dicet quomodo citauit partes, & quo-
modo obtulit ſe paratum ad procedendum , & quomodo actor
procedere noluit.& etiam ſi expedit,dicit,quomodo dedit actor
poteſtatem reo dicẽdi quicquid uellet.& ſic de aliis factis,vel miſ
ſis ſecundum d.n.Sed contra,quia non ualet remiſſio niſi plena,
immo puniendus eſt iudex, qui ipſam facit,C.eo.ti.ne cauſas.C.
de legibus.l.ij.& l.humanum.& s̄.de elec.dudum.j.§.cum autẽ .
Solu.illud verum eſt,quando fieri poteſt,& eſt,quod poſſit iudici
imputari alias autem ſufficit,quod faciat id,quod poteſt.xxij.q.ij.
faciat etiam homo.ff.de reg.iu.impoſſibilium.s̄.de pact.c.fi.Sed
& ſecundum.d.n.videtur quod iudex ad quem huiuſmodi com-
miſſio impetratur debet condemnare in expenſis actorem ſi fe-
cit citari reum,& nullam probationem induxit ſuper inſtructio
ne cauſæ.ar.s̄.de reſcrip.ceterum.in fi.& c.fi.in fi.& de do. & cõt.
finem . Semper debet etiam cauſam remittere , ex quo hoc ſibi
expreſſe mandatum eſt:licet aliqui contradicant.Superior autẽ,
ad quem cauſa remittitur,bene examinabit omnia.& omnibus
examinatis remittet vel repellet actorem , uel reum ad proban-
dum,vel a probando.& alias eos puniet in expenſis,vel aliter pro
ut ei videbitur de iure faciendum. Alii tamen dicunt huiuſmodi
terminum vim peremptorij non habere,ſecundum d.n. Vbi ve-
ro mandatur,quod iudex cauſam inſtructam, vel non inſtructã
remittat,ſicut frequenter facit ſedes apoſtolica,ceſſant prædictæ
opiniones.hic enim nullus error eſt,ſi iudex cauſam non inſtru
ctam

ADDITIONES.

a ¶Hi vero caſus. Adde qui ſint iſti caſus per do.Ab.hic in primo no.ver.
ſecunda regula.
b ¶Remiſſio.Vide de hoc per Inn.hic.& per do.Abb.poſt eum hic in fi.

ctam remittat,quia & hoc ei mãdatur expreſſe.in quo etiam ca-
ſu.ſm d.n.ſatis poteſt dici,ꝙ remiſſione facta poterit iterum da-
ri nona dilatio impetranti,quia nec expreſſe nec tacite cõſenſiſ-
ſe videtur hunc terminum peremptorium eſſe , imo cõtrarium
innuit illa pars mandati,in qua dr̄ , ꝙ etiam non inſtructam re-
mittat,ſm d.no cuius eſt mens quaſi totius huius glo.Niſi forte
aliud actum eſſet,vel niſi dicat,ꝙ his,qui dilationem obtinuit,&
probare potuit,ſed neglexit ſibi debeat imputare , vt patet in eo,
quod le.& no.s̄.e.gl.ver.& propter hoc.& ſequentibus.& adde qđ
no.j̄.e.intimaſti.[Committitur.]ſubaudi tale tempus ſine cõſen
ſu partium non prorogatur,quod dic,vt no.s̄.de of.deleg.de cau
ſis.Et ſi queras qñ ĩcipit currere tp̄s iſtud rñdemus. [Quod extũc
terminus]&c.ſ.tp̄is in reſcripto limitati.[Incipit.]i.tunc incipies
tp̄s hoc computare.[Cum iudices.]&c. die receptionis minime
computato, ff.ſi quis cautio.l.j.ff.de requiren.reis.annus. v. q.iiii.
quiſquis.& le.& no.extra d.n.de excep.pia.§. ſi quis.lib. vj.& hoc
etiam probat mens iſtorum verborum,& præcedentium.niſi ex
tunc&c.ar.ff.ſi quis cautio.ſi eum.§.j.ff.de cond.& demon.l. iiii.
§.vnico.[Literas] & nõ ante,quia nec ante habet iuriſdictionẽ,
vnde nec ipſam exercere poteſt,s̄.de reſcrip.paſtoralis.ad fi.& per
ꝯñs non currit ei tp̄s.Eſt tn̄ ar.ꝯ.s̄.de reſcri.eam te.vt ibi no.Quid
ergo,ſi poſt datam reſcripti fuit iudex excõicatus,& ſic legatus li
teras recipit?Non videtur tp̄s currere,cum nec partes poſſint pro
cedere,neq; iudex,s̄.ti.j.ad probandum.non ergo currit tp̄s non
negligentibus.ar.in eo.quod le.& no.s̄.de reſcr.plerunq;.s̄.de ſup.
neg.præl.licet.s̄.de reſcri.vigilanti.§.j.ff.ad Tertul.l.ij.§. cõfeſtim.
Quid ſi de conſenſu partium reſcriptum fuerit impetratum eiuſ
dem tenoris,& vtriq; traditum, pars vero rei cautæ præueniens
ipſum reddit,vt ſtatim tp̄s fluat , & ſi actor poſtea veniens repro-
bare nequeat intentionem ſuam? Et ſi de hac fraude conſtat , &
ſi fluat tp̄s de rigore,vt hic tn̄ ſubuenire debet delegans.ſi omni-
no fluxerit,antequam actor perueniat,vel potuerit perueniſſe,ar.
j̄.e.oblatæ.s̄.de reſti in inte.ex literis.ff.de ver.ob.continuus. ff. de
duobus reis. eandẽ.§.fi. & erit cõdemnãdus etiam in expenſis,ar.
s̄.de reſcri.cæterum.§.fi.& c.fi.niſi forſan actore veniẽte antequã
tp̄s fluxerit conſentiant partes in prorogatione & reſtitutione tẽ-
poris,quod iam fluxit.ar.s̄.de of.deleg.paſtoralis.§.fi Idẽ eſt ſi quo
cunq; iuſto impedimento detentus fuit , nam & tali eſt ex gnali
cl'a ſuccurendum,ff.ex qui. cau ma.l.j.& per totum.alioquin qui
negligens ſit ſibi poterit imputare.ar.j̄.de cle. non reſi. inter qua-
tuor.& c.fi.ff.ſi quis caut.l.ij.ff.de excu.tu.l.Græca.ſcire. §. ſufficit.
& ſunt hæc omnia redigenda ad arbitrium delegantis, ar.s̄.ti.j.c.
fi.§.j.ff.de ver.oblig.continuus. ff.de pig.act.ſm ſeruos . in fi. ff.de
vſur.mora.& adde,quod no.s̄.titu.j. ꝙ ad conſultationem. §. ſed
nec executionem.

SVMMARIVM.

1 *Qui præciſe non cogitur appellatur cauſa proſequi.*
2 *Excommunicatus ſi dubius eſt poteſt appellare.*
3 *A correctione non appellatur.*
4 *Quis per ſolam denunciationem non ligatur.*

CAP. XIII.

PEruenit. [Læſos.]corporaliter vnde ſunt ex-
communicati.xvij.q.iiij.ſi quis ſua-
dente.& patet j̄.§.fi.[Qui]ſ.lædentes.ſm d.n. [Impe-
tuntur.]ab his qui læſi ſunt,fruſtratorie, vt forſan ꝓ
ceſſum iudicis impediant ante ſñĩam,quia non offertur libellus,
vel alias non ſeruatur ordo iudiciarius, vel vt impediant denun-
ciationem excõicationis , vt j̄.§.j.[Apl'icam ſedem] &c. Quid ſi
cõdemnati appellant?Dic,vt no.extra d.n.e.ti.Romana.§.ſinau-
tem.[Et j̄.]hoc eſt,queritur vtrum ſit appellationi hm̄õi deferẽ
dum.¶Fraternitati tuæ.]ij.pars.[Et]pro.i.[Notorius]de iure,vel
de facto,quod dic,vt le.& no.j̄.de cohabi.cleri.& mu.veſtra. c.fi.
[Compellas.]hodie non admitteretur talis apellatio,j̄.eo.vt debi
tus.ſm d.n.& dic compellas alternatiue,puta vt mandatis tuis pa
1 reant.[Vt j̄.conueniens tp̄s]&c.q d.præciſe†non cogitur quis ap
pellationem ſuam proſequi.C.e.eos qui.in fi.ſed ſi nõ proſequa-
tur j̄.tp̄s conueniens tu poſtea ac ſi non appellaſſent potes proce
dere ꝯ eos,quod dic,vt le.no.s̄.e.cum ſit.& c.ꝑſonas.& j̄.c.j.§. vni-
2 co.[Proſequantur] ſic patet† ꝙ excommunicatus appellare põt
ſi dubius ſit,nam & notorius appellare poterit & appellationem
proſequi ſi grauetur.s̄.de excep.c.fi.¶Si vero.]iij.pars.[Notori⁹.]
3 ſ.eorum exceſſus.[Non prætermittas.]quia†a correctione nõ ap
pellatur,s̄.e.cum ſit.§.fi.s̄ de of.or.licet.j̄.e.reprehenſibilis.§. fi. &
c.cum ſpeciali.§.porro.[Denũcies]loquitur ergo in illo caſu, qñ
clericis illata fuit illæſio corporalis,vt no.s̄.e.rñ.j.nam in reali nõ
ſunt excommunicati a iure.quod dic,vt no.s̄.de fo.comp. ꝯquæ
4 ſtus.†ſed per denunciationem ſolam non ligatur quis,vt legi. &
no.j̄.e.paſtoralis.§.fi.[Donec paſſis.]ſic j̄.de ſen.excom.parochia
nos.[Satisfiat.]alias ſatisfaciant. ſubaudi in pecunia iniuria æſti-
mata,quod dic,vt le.& no.j̄.de ſen.ex.ea noſcitur.rñ.j.[Cum lite-
ris]ſi.j̄.eo.de priore.ver.j.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi in dubio eſt defferendum.*
2 *Præſumitur ſemper contra appellantem.*

CAP. XIIII.

COnſuluit nos tua fraterni-
tas,& infra. Et pro.i.ſic.s̄.c.proxi.ſi.s̄.c.pro-
xi.d.n.ſic j̄.eo.præterea.i. [De-
ferendum]hodie ſiue ſit occultum,ſiue notorium non licet ap-
pellare niſi grauetur,ſed ſi grauetur ſemp licet.j̄.eo.vt debitus.d.n.
hoc verum eſt.ſed vbi crimen notorium patet non poteſt de faci
li quis grauari,niſi iudex excederet modum correctionis.s̄.de of.
or.licet in corrigendis.& c.irrefragabili,§.j.& patet in eo,quod le.
& no.s̄.de iureiu.ad noſtram.iii.s̄.e.ad noſtram.vel iudex reputet
notorium,quod dubium eſt,vt j̄.verſi.j.[Sed cũ multa.]ver.[No.
toria,]quod dic,vt plene no.j̄.de cohabi.cleri.& mu.vr̄a.& c tua.
[Prouidere debes]ſic s̄.de reſcrip.cum contingat.§.pe.j̄.de ſentẽ.
1 excõ.ſacro.in fi.[Habere.]nam†in dubio appellationi eſt deferẽ
dum.j̄.e.cum ſpeciali.§.exceſſu.in quo caſu locum habet ſequẽs
§.¶Illos autem]ij.pars.[Appellant.]non in notoriis delictis. ſed
in dubijs.vel alias in quocũq; caſu ſit appellatio admittenda, præ
ſumitur tn̄ hoc cã diffugij facere,vt s̄.proxi.c.rñ.j.[Cogere debes]
alternatiue non præciſe.vt no.s̄.c.prox.§.j.& ſi volueris. quia nec
neceſſitatem importet,j̄.e.ad hæc. & j̄.vnde expone.[Debes]i.po
tes.ad hoc.ff.de iudi.ſæpe.& l.generaliter.Vel dic,ꝙ qñ cã ſubeſt.ſ.
2 quia†contra appellantem præſumitur,vt s̄.no.hoc debet facere,ſi
ne cauſa vero non debet,ar.ff.de re iud.l.ij.& l.iiii.§.ſi quis.& j̄. e.
cum ſpeciali.§.exceſſu.[Infra tempus conueniens.]s̄.eo. cum ſit
Romana.d.n.[Proſequi.]s̄.c.proxi.d.n.

SVMMARIVM.

1 *Appellari an poſſit in abſentia iudicis.*
2 *Verbum prorumpo,in malum ſonat.*
3 *Præuentio fraudulenta reprobatur.*
4 *Omnis eluſio generaliter reprobatur .*
5 *Quod per viſum eſt ad concordiam non debet ad noxam tendere.*
6 *Iuris occaſio non debet ad iniquum compendium retorqueri.*

CAP. XV.

SVggeſtum eſt . [Oppreſſi.]quod facere
poſſunt vndecunq; ſint.
ij.q.vj.c.j.& per totum [Iter arripiũt.]j̄. tp̄s legitimũ.
alioquin ꝯ.in eo,quod le.& no.s̄.eo.ex ratione.& c.cũ
ſit.[Eorum.]ſ.oppreſſorum [Tranſmittunt.]& ideo ex quo hoc
ſciunt eſt eis imputandum,ar.s̄.e.ſi duobus.rñ.j.ver.ſi legitime.&
ſeq.ſecus ſi ipſos redderet probabilis ignorãtia excuſatos,j̄.de cle.
ex.mi.apl'icæ.rñ.j.¶Cum autem.]ii.pars.[Illos.]ſ.oppreſſos. & eſt
ſi.ar.s̄.de offi.dele.conſultationibus.[Reportaſſe.]ante citationẽ.
nam ſi poſt citationem impetraſſet,non eſt dubium, ꝙ propter
hoc non omittert procedere primus iudex, s̄.eod. meminimus,
ſm do.n.Tu dic,vt ibi no.Et dic reportaſſe,ſubaudi.& ad terratm
ſuam rediiſſe,non tn̄ per hoc ſequitur,ꝙfuerint iudici aſſignatæ,
qđ dic,vt no.s̄.de reſcri.capl'm.ante fi.ſuper ver.reportaſſe.[In vo
1 cem appellationis]†Ar.ꝙ aliquis poſſit appellare in abſentia iu-
a dicis.[a]ad idem.s̄.de ali.mu.iud.cau.fac.c.j.quia ex quo quis ſcit ꝯ
proceſſum appellandum eſt,ij.q.vj.biduum.ff.qñ ap.ſit.l.j.C.qũ o
& qñ iu.ab eo.vnde videtur,ꝙ ſi ep̄s meus vellet me excommu-
nicare,& abſens appellarem,ſi poſtea ferat ſñĩam nulla eſt,tn̄ pu
nietur per c. illa. ij.q.vj.de cætero.xxiiij.q.iii.de illicita.cum igno
ret me appellaſſe.ar.viii.di.conſuetudo.ſm Laur.& eſt ar . ꝙ talis
appellatio valet dummodo non fiat malicioſe,ſed hodie non va-
leret,vt patet j̄.e.vt debitus.& c.cum ſpeciali.ſm B.ſed nõ obſtãt
quia loquũtur de appellationibus factis in iudicio, hic autem de
b illo qui appellat extra iudicium.[b]& iter arripit proſequendi.& in
hoc etiam caſu,in quo loquitur ſolum etiam iter arreptum bona
fide habitum excuſaret.dic ergo,vt in ſeq.§.& adde, quod no.ex-
2 tra d.n.cordi.ij.[prorũpunt .] †ſubaudi,ante citationem & extra
iudicium,ſed mala fide.nam hoc verbum in malũ ſonat , vt no.
s̄.e.ſuper eo ꝙ ſolicitudo.ad fi.[Eorum]ſ.oppreſſorum.[Impetũ
3 tur.]ſ.nunc.ſed talis †fraudulenta præuentio reprobatur, vt j̄.§.j.
4 & c.oblatæ [Eludant.]†omnis eluſio generaliter reprobatur , vt
hic,& s̄.de ali.iu.mu.cau.fac.c.j.vbi de hoc,& j̄.de preb.dilectus.
ij.§.j.¶Tuæ conſultationi.]iii.pars.[Depræhenſus.]Sed quis pro
babit iſtam maliciam?Is,qui allegat ipſam.ff.de proba.ab ea. & l.
in exceptionibus.& l.quotiens.§.qui dolo.ſm B.quod dic,vt in ſe
quenti interli. [Ex fraude vel malicia.] quæ præſumitur eo ipſo,
ꝙ probatur,ꝙ hoc attentauit,poſtquam ſenſit literas ꝯ ſe impe-
tratas,vt s̄.§.j.[Quia decretalem.]s̄.eo. meminimus.[Videntur.]
ſubaudi & minuunt,dum modo fraus,& malicia nequeat impu
tari.Sed ad remouẽdum.ſic s̄.e.ad noſtrã.j̄.e.cum ſpeciali.§.por-
5 ro.†Cauendum eſt enim,ne quod prouiſum eſt ad concordiam
6 tendat ad noxam.xlv.diſtin.licet.†nec debet iuris occaſio ad ini-
quum

ADDITIONES.

a ¶In abſentia iudicis.Adde an appellatio ſit interponenda in abſentia,vel
præſentia iudicis remiſſiue per apoſtillam ad Panor.hic in fi.
b ¶Extra iudicium.Dic,de hoc,vt per Io.And.in c.appellatio.eo.ti.lib.vj.

quum compendium retorqueri.C.de vſuca.pro emptore.l.eum
qui,j̃.de priuil.quia nonnullis.

SVMMARIVM.

1 *Appellationi legitimæ non deferens, qualiter veniat puniēdus in criminalib.*

CAP. XVI.

AD præſentiam. [R.presbytero] a te poſt appłonem per ipſum ca
nonice interpoſitam excõicato, & ſic nulla fuit ſñia
ipſo iure,vt j̃.e.§.j.j̃.de ſen.excõ.per tuas.s̃.de of.deleg.
cū contingat.[Tuā]O archiepē Eboracen. cui ſcribit.d.n.¶Qui
ij.pars.ſ.Cardinales. [Obiectionē.]quia fuit obiectū ex parte tua
ꝙ non poterat eſſe in iudicio ipſe presbyter, vt poteſt excõicatus
de iure cū appellatio præceſſiſſet,vt no.s̃.e.c.j.[De facto.]ſ.ad cau-
telam.Vel dic,ꝙ ēt ſi non abſolueretur ad cautelā,ſed ſimpl'r, ni-
hilominus tñ admitteretur ad probādū, ꝙ excõicatio nulla fuit,
& ideo ſi non ligatus diuinis ſe immiſcuit irregularitatē non in-
currit,ſicut hic apparet ſm do.n. fuit aūt iſte presbyter abſolutus
hic ad cautelam.ſic.s̃.de teſt.veniens.ad fi.& hoc ſæpe fit,licet ex-
cõicatio de iure nulla ſit,vt j̃.de ſen.excõ.per tuas.§.nos igitur.&
c.venerabili.ver.j.& le.& no.s̃.de excep.apoſtolicæ. & extra do.n.
de ſen.ex.ſolet.rñ.j.li.vj.& xxiiii.q.j.audiuimus.& eſt ſi.ff.de remi.
l.vnica.§.j.C.de inge.l.ij.¶Ideoq;.]iii.pars.[Excõicationem.]tali
ter a te latam in ipſum.[Contra appellationem.]i.poſt.ii.q.vj.ap
pellatione.Eſt tñ arg.ↄ̃.s̃.de elec.cum nobis olim.§.j.quod dic,vt
no.j̃.e.conſuluit.j.in fi.[Factam]a te ex parte ipſius presbyteri.&
rõnabiliter.nam fruſtratoria ipſum non releuaret. vt s̃.e.conſu-
luit.& c.peruenit.[Diuina]licet enim ab aliis ſit vitādus.j̃. de ſen.
ex.per tuas.ipſe tñ ſi de appellatione ſua confidit,non debet ſe ge
rere pro excõicato,vt hic.ꝑm d.n.& in hoc caſu etiam ab aliis pē
dente probationis articulo in extraiudicialibus nõ vitiatur.& ſic
poteſt intelligi,j̃.e.dilectus.ad fi.quod dic,ut le.& no.extra d.n.de
ſen.ex.ſolet.§.in ſecunda.lib.vj.[Cantauit.]quaſi ex hoc videatur
irregularis,vt le.& no.j̃.de cle.ex.mini.c.j.ij.& iij.[Inquietes]quia
1 †potius deponendus eſſes eo,ꝙ legitime appellationi non detuli
ſti in criminalibus,ii.q.vj.de certo.Vel ſm l.xxx. pondo auri affi-
ciendus.C.e.ti.quoniam iudices.[Ad eū ſtatū]ſic j̃.e.bonæ. §. fi.
s̃.de iureiuran.venientes.s̃.de offi.dele.ſuper quæſtionum.§.fi.j̃.e.
dilectis.§.quia vero.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Caſus ſpeciales in quibus iudex poſt appellationem a ſe factam ſuam iuriſdi-ctionem exercet.*

2 *Conſuetuo Angliæ.*

CAP. XVII.

CVm teneamur,& infra. Voluiſti] Sic con-
ſtrue. [Si poſſeſſio eorum qui ad audientiam noſtrā
appellāt.]ſ.a te qui ordinarius es,vt patet j̃.in fi.vel ab
aliis iudicibus delegatis.[Fuerit]a quocunq;.[Vtrum tibi cā]&c.
Hoc quod hic dr̃,& ſequitur locum habet ī ordinario.ſed & for-
te idem in delegato ſi aduerſarius,qui appellauerit turbat.ar.j̃. eo.
1 cui ſit deferēdum.†Et eſt vnus caſus ſpecialis, in quo iudex poſt
appłonem a ſe factam exercet iuriſdõnem ſuam.Secūdus caſus
eſt,s̃.e.ſi duobus.Tertius eſt,quia terminum prolixum a iure, vel
a partibus præfixum põt abbreuiare.s̃ e.perſonas.ſm d.n. Quar-
tus.j̃.e.peruenit.§.j.quod dic,vt ibi no.Quintus,quia poteſt ꝑcipe-
re ne appłone pendente aliquid fiat,vt le.& no.j̃.de matri.ↄ̃cta.ↄ̃
interdic.eccle.c.ij.§.j.Alii intelligunt hoc ſpeciale in Cātuarien.
archiepō,qui ex ſpeciali priuilegio habet defenſionem oīum ap
pellationū in Cantuarien. prouincia ad ſedē apłicam emiſſarū.
ꝑm d.n.& iſte vltimus intellectus magis placet,vt patet in eo,qđ
le.j̃.e.c.in fi.[Reformare] nam & per ſeruū turbata poſſeſſio ab-
ſente dño recuperari poteſt.C.ſi per vim,vel alio mõ.l.vnica[Eo
dem de quo.]alias eo,de quo.nam de illo non eſt dubium,ꝙ nõ
habet ordinario ſe intromittere,dumõ hoc ſciat,vt le.& no.s̃.e.ſi
duobus.[Prætermiſſo]& ſic vr̃,ꝙ in eo tm̃ articulo ſuper, quo ap-
pellat exemptus a iuriſdõne ſui ordinarii eſt, j̃.e. propoſuit.s̃.e.ad
hæc ↄ̃. & ad hoc eſt ff.apud eum app.l.vnica.vnde poteſt ordina-
rius poſſeſſionem ſuam reformare. Nec per hoc intelligitur ap-
pellans renunciare appellationi ſuę,vt hic patet.In delegato ſec⁹
quia ex quo appellatur ab ipſo legitime, nulla iuriſdõ remanet
pœnes ipſum.j̃.e.vt debitus.& ſi appellans rediret ad delegatum.
appłoni ſuæ intelligeretur renunciaſſe.s̃.de of.dele.gratum.in fi.
s̃.de teſti.cum veniſſent.rñ.j.ad fi.ꝑm B.Tu dicas,vt j̃.eo.§.vnico.
¶Fraternitati.]ij.pars.[Peruenit.]ex parte appellantium.[Ad]ſ.
poſſeſſionum reformare.[Ordine iudiciario]hoc ita eſt intellli-
gendum.ſ.ꝙ is,qui appellauerat poſt appellationē extitit ſpoliat⁹
vnde ſi vult,põt conqueri eidē iudici,a quo appellauit ſuper pro-
prietate,ꝗuis.n.per appłonem exemptus intelligatur,hoc verum
eſt quo ad bonum & in fauorē ſuū,cui ſi vult,poteſt renunciare,
ar.s̃.e.ad hæc.C.e.eos,qui.in fi.nec eſt retorquēdū in læſione ſua,
C.de le.quod fauore.Sed nunquid poteſt reconueniri?Ita vr̃, niſi
& de hac ſpoliatione in modū exceptionis obiiciat, tunc.n.omiſ
ſa cā proprietatis,ſuper qua appellandū eſt, vt hic de ſpoliatione
cognoſcetur,s̃.de or.cog.cum dilectus.§.fi.& iij.& c.fi.& de reſti.
ſpo.ex literis.itē cū quis.& de mu.pe.c.j.& ii.alias vr̃ mutua con-
uentio,vel conuentio,& reconuentio,& ſic ordine iudiciario ꝓ-
cedetur,vt in d.c.cum dilectus.vel dic ordine iudiciario.i.nullo li
bello oblato,cum lite pendente factum ſit,s̃.vt li.pen.per totum.
& s̃.de offi.iudi.c.ii.Vel hoc intelligitur,qñ violētia notoria eſt,
æquū eſt.n.ꝙ ſicut puniretur,.ſi ↄ̃ aduerſarium notoriū deliquiſ-
ſet,vt j̃.e.peruenit.j.in fi.ſic & ↄ̃ ipſum notorium delinquens ad
uerſarius puniatur,argu.s̃. de mu.pe.c.ii.& de exce.cū inter prio-
rem.§.j.ff.de reg.iu.non debet.In talibus autē ordo iudiciarius,eſt
2 iuris ordinē non ſeruare.s̃.de iureiu.ad noſtrā.iij.†Vel dic,& me-
lius,ꝙ hic loquitur ꝑm conſuetudinē Angliæ,ſm quā ex quo eſt
aliquis excommunicatus ab ordinario, & per xl.dies manſit in
excõmunicatione.curia regia ad requiſitionē ordinarij, qui ex-
cõicauit,capit cū,& tenet detruſum ī carcere quouſq; ſatisfaciat,
vel ſatiſdet in manu ordinarii de parendo,nec eū defendit appel
latio ad ſedē apoſtolicam facta,defenditur tñ per Cantuarien.ar-
chiepm,qui in prouincia ſua ſuperior ordinarius eſt,ſi ad eū fue
rit appellatū,ſed quia pleruq; magis expedit incolis, vel potius
volunt corā papa,ꝗ̃ coram archiepō litigare, introductū eſt ibi-
dē de cõſuetudine,& in hoc quaſi oẽs ſatis cauti ſunt,& inſtructi,
ꝙ ꝗ̃tūcunq; aliquis appellat ad ſedē apłicā,duplicē appłonē emit
tit,vnā ad apłicā ſedē,vt ibi litiget,aliā ad Cantuatien.archiepm,
vt per eum a regia curia,& ab omni violētia defendatur. vnde &
ibi ſic conſuetū eſt appellare ſuper tali cā,appello ad apłicā ſedē,
& ad tuitionem ad archiepm Cantuarien.ſm hanc ergo conſue
tudinem dicas hoc intelligendū eſſe,qñ is,qui appellauit ad ſedē
apłicā ab aliquo ſuffraganeo Cātuarien.eccleſiæ ad ipſum archi
epm Cantuarien.cui hæc decre.dirigitur ad tuitionem appellat,
prout ēt no.j̃.eo.conſtitutus.§.j.& in hoc ergo caſu ſi appellanti
aliqua violentia inferatur prætermiſſo appłonis articulo, poteſt
hoc per Metropolitanum, ad quem hoc ſpectat iure ordinario
in melius reformari.& iſte eſt verus intellectus, & ſic ſeruatur de
ↄſuetudine in Anglia.& cõprobatur j̃.de priuil.ex ore.§.fi. ver.j.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio ex vi futuri grauaminis non eſt recipienda.*

2 *Appellari poteſt extra iudicium a futuro grauamine.*

3 *Quicquid fit contra appellationem & eius annexam reuocatur.*

4 *Libellus qualiter debeat ſuper attentatis formari appellatione pendente.*

CAP. XVIII.

COnſuluit,& infra. [Cõtingere]in qua libet cā, ideo nõ va
let talis gñalis appellātio,s̃.e.inter cætera. ¶Si vero.]
ij.pars.[Grauamine]ita ꝙ per hāc gñalem cłam præ
cedat iuſtum grauamē & appellatio ſpecialis,puta quia grauatis
me ex eo,ꝙ diebus feriatis cogitis me procedere,vt s̃.de fer.c.fi.&
ſic merito timeam,ne me in futurū grauetis,ar.s̃. de præſumpt.
mandata.tam ab iſto grauamine,ꝗ̃ ab alio quocūq;per vos mihi
inferendo appello ſm quoſdā.ſic.n.ſpālis cła præmiſſa facit vale-
re ſequentē gñalem cłam,quæ alias non valeret,vt leg.& no.s̃.de
1 reſcri.ſedes.j̃.de cõmo.c.vnico.Sed non putamus,ꝙ talis †appel-
latio in foro canonico ex vi futuri grauaminis eſſet recipienda,
vt patet j̃.e.ↄſtitutus.ij.§.fi.& c.vt debitus.& c.cū cām. ad fi. extra
d.n.e.ti.cordi.lib.vj.& iunge,quod no.s̃.de dila.c.vnico, dic ergo,
vt in ſe.§.¶ Appellationi.]iii.pars.ſubaudi poſt gñalē prædictam
ſpāliter, & canonice ſubſecute. vel põt intelligi ēt de gñali. ſed in
maioribus cauſis,in ꝗbus non requiritur, ꝙ cā exprimatur,j̃.e.vt
debitus.in fi.Quid ſi dicat ꝓteſtādo,ego volo appellare añ ſñiam
diffinitiuā cā abbreuiandi lites,proteſtor tñ ꝙ lata ſñia poſſim ꝑte
xtu cuiuſlibet mihi illati grauaminis appellare. Non ꝓdeſſet ꝑm
canones,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.e.cū ſit.§.j.ſecus ſm leges.
& eſt rõ,vt le.& no.s̃.e.ſuper eo.j.& de of.dele.gratū.& de renun-
cia.in ꝑſentia.& adde quod no.j̃.in ſeq.gl.[Deſerendū]hoc credi
mus correctum,ꝗ̃tū ad ea,quæ in iudicio fiunt,cū hodie ſine cā
non liceat appellare,j̃.c.vt debitus.& c.cū cām.ꝗ̃tum vero ad ea,
quæ extra iudiciū fiūt credimus,ꝙ valet appellatio ēt certa cā gra
uaminis nõ expreſſa,dū aliquid fiat,vel dicatur,quare timeri poſ
ſet grauamē,quod & poſtea ſubſequatur, aliter.n.non admittere
mus appłonē ēt extra iudicium factam pp multas abſurditates,ꝗ̃
2 exinde ſeq poſſent.†Bene tñ põt appellari extra iudiciū a futuro
grauamine,vt ſi dicatur appello ne graues ne in tali facto, vel ne
quis moleſtet me ſuper tali poſſeſſione. hæc.n. gñalis appellatio
valet extra iudiciū,ſi in ea nulla perſona certa exprimatur ſpāli-
ter,ſm d.n.Sed & ſufficit ꝙ fiat ex probabilibus cõiecturis, vt hęc
oīa ſatis colligi pñt ex eo,quod hic dr̃.& ex eo,quod le.& no.j̃.e.
ad audiētiā & c.bonę me.rñ.j.ad fi.ſed & ꝑm d.n. ſi aliquis petat
aliquid extra iudiciū ab aliqo,& ille a quo petitur appellet, ne ip-
ſum grauet,valet appellatio,qa intelligitur appellaſſe ne occaſio-
ne petiti grauet ipſum,j̃.e.dilectus.& ſic ēt intelligitur s̃.e. ad au-
dientiam. Licet etiam talis appellatio pręceſſerit, ſi tamen ſuper
aliis cauſis,ꝗ̃ non tangunt articulum,ſuper quo appellatū eſt,fera
tur ſñia,tenet s̃.e.cum teneām ur.& c.ſuper eo.ij.rñ.j.& c.ad hęc.
ſed & hoc notandū,ꝙ appellans nunꝗ̃ debet petere quicqd poſt
appellationem

3 appellationē,licet † quicquid contra appellationē, & eius anne-
xa factū eſt reuocari.j̃.eo.ſollicitudinē.s̃.de ꝓcur.auditis.ꝑm d.n.
cuius eſt mēs totius huius gl.& melius. s̃. de elec. cū nobis olim.
§.j.Nec obſtat.s̃.de iudi.exhibita.ad fi.j̃.eo.cum cām quæ.ad fi.&
c.ex parte M.ad fi.& in multis alijs locis,vbi dicit reuocato in ir-
ritum quidqd poſt appellationē hmõi &c.quia vbi dicit, quicqd
poſt ſubaudiendum eſt.Et cõtra,vt patet ex pręmiſſis.& in eo,qđ
le.& no.s̃.de elec.cū nobis olim.§.j.Sed quicqd dicat,nec ius nec
cõſuetudo ſoliti ordinis iudiciorū hāc ſubtilitatē admittit, nam
quicqd fit pendēte appellatione legitima reuocādū eſt de iure, vt
patet in eo,qđ le.& not.j̃.e.dilectis. §.j. ver. fi. & in prædictis con-
4 cor.† & talis libellus, [a] peto quicquid attentatū poſt appellationē
a irritari,& in irritum &c.admittitur tota die.Tacite tamen intelli
gitur de eo,qđ contra appellationem,vel contra iura attentatum,
ſeu præſumptū.ar.in eo,qđ le.& no.s̃.de reſti.ſpo.audita.§.penul.
& fi.& j̃.eo.ad hęc.& j̃.ſup verbo,ꝙ eccleſiæ.& c. ſollicitudinē.§.
j.verſi.fin.& adde,quod not.j̃.eodem.dilecto.§.fin.& s̃.eodem.ad
pręſentiam.§ fi.

ADDITIO.

a ¶Talis libellus. Qualiter debeat formari libellus ſuper attentatis appel
latione pendēte,vide per do.Anton.poſt iſtum,& Innocen.in c.dilecti.ij.
j̃. eodem.

SVMMARIVM.

1 *Petitio inobedientis non eſt per ſedem apoſtolicam admittenda.*

2 *Nuncio dicenti ſe aliquem citaſſe an credatur.*

3 *Præcepto cuiuslibet prælati obediendum eſt dummodo iuſtum ſit, & contra præceptum Regis.*

4 *Spiritui magis inobediendum eſt quis carnis.*

5 *Vinculum ſpirituale fortius eſt quam carnale.*

6 *Vocatus debet attendere diligenter quis vocantium primo mandauit.*

7 *Nuncio ſimplici creditur etiam in alterius præiudicium.*

8 *Nemo prohibetur pluribus defenſionibus vti.*

CAP. XIX.

CVm parati. [Admittere.] ſubaudi dominus tibi durū contradictorē &
aduerſarium ſuſcitauit.[Quia I. diaconus cardinalis]
&c.cui credendum eſt.& de hoc no.s̃. de teſtib. cum
1 a nobis. in fine. Ex ex hoc & ſequentib. no. † petitionem inobe-
dientis non eſſe per ſedem apoſtolicam admittendam, vt not.j̃.
eo.qua fronte.rñ.j.niſi ad defenſionem ſuam,s̃.de excep.c.fi.[Ex
communicationis ſententiam] propter contumaciam.xj.qõ.iij.
certum.s̃.eo.ſi duobus.[Promulgauit.] cum tamen antea appel-
laſſet,vt innuit.j̃.eo.§.fi.¶Cumque.]ij.pars.[Canonicus.] quem
pro te miſeras,vel alias defendebat.ff.de procur.ſeruum quoque.
§.publicæ.[Aſſeueraret.] ad excuſationem tuam.ſic.s̃. de poſtul.
pręla.eodē.j.§.j. [Ad vocationem] ſic confitebatur procurator
2 dominum fuiſſe citatum , † & hæc eſt ratio, quare hic creditur
a nuncio, niſi aliud probetur,vt j̃. ſequitur.[Cardinalis econtra.]
verſi.[Non in legatione regis.] Argumen.quod excuſaret eum re
gis auctoritas,ſi in legatione ipius fuiſſet inuētus.ad idē.xviij.di.ſi
eps.lxiij.di.Salonitanę.in Auth.quõ oporteat epiſco.§.illud.coll.
j.s̃.de of.dele.paſtoral.§.ñ.Ar.cõtra.ꝙ nõ excuſat,xxiij.q.viij. quo
auſu.& c.reprehenſibile.xxv.q.j. omne.xij.q. ij. quicunq; militū.
Sol. ſi mandatum regis præueniat mādatū cuiuslibet prælati ex-
cepto papa,regi obtēperare debet,ſi ab ipſo teneat regalia.xxiij. q.
fi.§. ecce. Verum ſi papa vocat , etiam poſtea exēplo Petri relictis
omnib.etiam regalib.ſequatur papā : vnde & iſte eps etiam ſi in
legatione regis fuiſſet , debuit exēplo btī Petri venire ad cardina-
lē,qui vices papæ gerebat,arg.s̃.de offi.lega.c.j.xciij.di.c. fin. xciiij.
3 diſt.c.j.ſm B. Tu dicas indiſtincte † obediēdū eſſe præcepto præ-
lati cuiuslibet dūmodo iuſtū ſit,cõtra præceptū regis ſicut euidē-
ter colligitur,s̃.de ma.& obe.ſolitæ.§.j.xj.q.j.qui reſiſtit.& hoc qñ
vtrūq; adimplere nõ põt,puta quia hodie citatur perſonaliter ab
vtroq;.alioquin ſi vtriq; parere põt,vtriq; pareat,ut tñ ſcias, ꝙ le-
gatio regis melius põt ꝑ ꝓcuratorē,quā prælati vocatio expediri,
vt qñ agit de exercitu faciendo,ſicut videtur loqui.§.ecce.xxiij.q.
fi.cui etiā inuoluit non dedecet ſeruos Dei,vt patet in eo,qđ leg.
& no.j̃.de voto ex multa.§.fi.& j̃.ne cle.vel mo.ſñiam,& in hoc
ſatis ↄcordat d.n.qui no. hic ꝙ ſi archieps vocet aliquē epm , vel
ꝑlatū aliū,ꝙ ad ↄciliū,uel ad cām veniat,& rex ſiue ante,vel poſt
eūdē vocauerit licite põt mādatū archiepi ītermittere,& ire ad re
gē cui honor eſt deferēdus.& ſic ītellexit,qđ hic dicit,cū ſuis con
cor.poſitis.s̃.e.gl.in prin.ſm d.n.& hoc maxime põt intelligi,qñ
ꝑlatus tenet tēporalia ab illo rege,qui eū vocat ꝓ ↄſilio, vel auxi-
lio in guerra,vel aliis negocijs ſibi imminētib.impartiendo,xxiij.
q.viij.§.ecce.Secus eñ eſſet de illo prælato, qui nihil tenet a rege,
quia non eſt tm̃ aſtrictus,vt patet in eo,qđ legitur,s̃.de iureiuran.
nimis.& c petitio.Sed & ſm d.n.ſi rex vocat prælatum, intelligas
etiā ſub debito fidelitatis,qđ põt facere,ſi ab eo tenet tēporalia,ut
patet in eo,quod le.& no.s̃.de fo.cõpe.ex trāſmiſſa.§.j.& ſi archi-
epiſcopus ex altera parte mādat eidem in virtute obediētiæ, ꝙ ad
eum veniat non ob. præcepto regis dēt in hoc caſu archiepiſco-
4 po obedire cū perſona de iuriſdictione eius ſit,& nõ regis,& † qa
magis obediendū eſt ſpiritui,quā carni,ut patet in eo,quod legi.
& notat.s̃.de ma.& ob.ſolitæ.§.j.ver. quod aūt ſequitur,& ſequē-
5 ti,& fortius eſt ſpirituale † vinculū,quā carnale,s̃.de tranſ.epi.c.ij.
& idē eſt dicēdum de patriarcha,& archiepiſcopo ſubditū archi-
epiſcopi eodem tēpore vocātib. ſ.ꝙ vocatus potius debet obedire
archiepiſcopo , quam patriarchæ niſi in illis caſibus, in quibus
intelligitur ad patriarcham iuriſdictio deuoluta , de quibus no-
ta.s̃.de offic.ordin.paſtoralis.reſpon.j. ver.fin. & ſic debent intel-
ligi contraria ſignata, s̃. eadem gloſ.circa princip. Papæ autem
tam ratione ſuperioris honoris, quam iuriſdictionis ſemper eſt
obediendum ſecundum d.n.Intelligas ab omnibus & in omni-
bus,quæ non ſunt contra Deum,aliquo præcepto contrario nõ
obſtante, vt patet in eo quod nota.j̃.de conceſſio.præben.propo-
ſuit.s̃.de tempori.ordinan.ad aures.§.j. Quod etiam dictum eſt
in ordinariis idem intelligit d.no.& in delegati , tamen circa ta-
les vocatos conſiderandum eſt vtrum procurauerint ſe vocari,
& tunc non excuſat eos vocatio.ff. ſi quis cautio. l.ij. §. fina. s̃. de
6 offi.delega. paſtoralis.§.fina.† Vocatus etiam debet attendere dili
genter quis vocantium primo mandauit,argumen.s̃. de reſcrip.
cæterum.& de maio.& obedi.c.j.cum ſuis concordantiis.& quis
eorum maiore neceſſitate ducatur,argumen.ff. ad Sille. ſi quis in
graui.§.ſi tamen omnes. & cui fortius ſit aſtrictus , vt ibidem.&
argumen.j̃.de teſtamen.cum in officiis.& c. relatum.ii.§.fina. &
quis eorum maior ſit,xj.quæſt.iij .qui reſiſtit , & multa alia , quæ
occurrere poſſunt , & quæ multum valent ad excuſationem ſe-
cundum d.n.cuius eſt mens quaſi totius huius gloſſæ. ab illo ſu-
periori verſi.& in hoc eodem.citra.& quod dixit do. no. in fine.
huius glo.ſcilicet quod talia valent ad executionem ſupple quā-
doque plenam,quandoque ſemiplenam.[Suus nuncius.] Argu.
7 quod ſimplici nuncio creditur etiam in alterius præiudicium,
argumen.ff.de rebus eorum qui ſub tu. vel cu.ſunt.magis puto.
§.illud.Argumen.contra.s̃.de offic.delega. prudentiam.reſpon.j.
ibi per certum nuncium literatoriæ deſtinatum . & vni etiam
teſti quantumcunque idoneo in alterius præiudicium non cre-
ditur.s̃.de teſtibus.veniens.& c.licet.j.ad fi. Solu.nuncio publico
& iurato officium ſuum fideliter exequēti creditur circa citatio-
nem.licet in aliis non credatur,argumen.s̃.de præſumptio.illud.
in fine.s̃.de præſcrip.ad audientiam.§.nos igitur.verſi.nec credē-
tes.ſecundum B.& s̃.de teſtib.cogen.c.j.& j̃. de capel. monacho.
c.j.reſpon.j.Hoc tamen c.non probat,quod credatur nuncio , vt
patet in eo,quod legitur,& notatur.s̃.ſuper verbo, ad vocationē.
vnde dicimus hoc eſſe arbitrarium,argum.s̃. de iureiuran.c.fin.
nam & nimis graue eſſet , quod vni nuncio forſan vili contra
vnum epiſcopum iurantem contrarium creditur , cum ſic epi-
ſcopus poſſet damnari abſens,nec audiretur appellās. ſecundum
d.n.ii.qõ.vj.§.ſunt quorum.& de hoc notatur ſpacioſius in ſum-
ma de dolo.ſub rubrica de contumacia.§.qualiter.ver. quid ſi ab
ſens.& ſequentibus.¶Nos vero.]iii.pars. [Appellationi.]ſcilicet
a te factę forſan quamcito ſenſiſti nuncium perueniſſe.ſi.s̃. eod.
ſuggeſtum.ſubaudi vel legationis regię.hac enim duplici defen-
8 ſione ſe conabatur iuuare,†quia nemo prohibetur pluribus de-
fenſionibus vti,ff.de exceptio.nemo.s̃.de præſcriptio. auditis.ſed
non prodeſt hæc appellatio,quia fruſtratoria , neq; regia legatio,
quia legatus ſe.apo.fuit in obedientia præferendus,vt no.s̃. ſuper
verbo , non in legatione regis. ſed & ſi iuſtum impedimentum
habuiſſet,debuit ſe ſaltem excuſare,vel ſuum priuilegium allega-
re,ff.de iudic. ſi quis ex aliena. & ſi iuſte appellauerat intimare.vt
patet s̃.eodem. ſi duobus. maxime ſi in legatione ſua inueniebā-
tur,ff.de iuriſdictio.omnium iudi.l.fina. [Vel per idoneum nun-
cium]ideo imputatur ſi alterum non faciat.ſi.s̃. eodem.ſi duo-
bus.reſpon.j.verſi.ſi legitime innocentiam ſuper tanta contuma
cia,& quia forſan excommunicationis ſententia ſpreuerat ſupra
dictam,j̃.de exceſſi.pręla.tanta eſt.[Oſtenſurus] Sed quare man-
dat papa,quod veniat ad curiam cum Cardinalis excipiat contra
eum? nam epiſcopus petebat, & cardinalis excipiebat,vt patet s̃.
eodem.in princip.ſed per exceptionem nulla pœna ordinaria ir
rogatur.s̃.de ordi. cogni. cum dilectus.§.fina.Reſpon.Cardinalis
non excipiebat,ſed opponebat tanquam partes,ſed potius denun
ciabat papę peccatum epiſcopi.& narrabat ea,quæ ſibi acciderāt
in legationis officio & ideo papa ad eius denunciationem cõtra
dictum epiſcopum,ſic procedit,quod poteſt fieri,vt C.de accu.ea
quidem.quod dic vt legitur,& no.extra d.n.de cenſi.Romana.§.
ſane.in fine.

ADDITIO.

a ¶Nuncio dicenti ſe aliquem citaſſe an credatur. Vide latiſſime per apo-
ſtil.ad Panor.hic.

1 *Qui ex licita cauſa deſerit iuramentum deierare non videtur.*

2 *Dies aſſignatur ad iter arripiendum,vel ad iudicem eundum.*

CAP. XX.

AD hæc,& infra. Pars infra de exceſ. præla ad hęc.[De his.] ſ. li
cete excommunicatis pro contumacia. [Iuramenti
præſtant.]hic non erat appellatum, necetiam iurās
petebat

petebat ſe abſolui ab excommunicatione.per talem etiam iura-
mentum non tollitur quin taliter iurans appellare valeat,ſi gra-
uetur,ſed & ſiue iuret,ſiue non,hodie ſine grauamine appellare
non poteſt ſecundum dominum noſtrum.j̃.eodem. vt debitus.
[Quod eccleſia vel tuo.] infra de ſenten. ex tenore. nam idem
eſt hoc,& illud,argumen.vii.q.j. ſcire. & ſemper intelligitur hoc
quo ad mandata iuſta, vt patet in eo, quod legitur & notatur.ſ̃.
de maio.& obe.quod ſuper his.[Iudicio]pro contumacia.ſecus ſi
pro offenſa,vel alio certo articulo.infra eodem.c.ſecundum.d.n.
[Appellant]ex cauſa probabili, alioquin contra.infra c.j. & c.vt
debitus.ideoque nec præciſe cogitur iuramentum ſeruare, quia
nec deierare videtur, qui ex licita cauſa deſerit iuramentum,ff.
qui ſatiſda.cogan.l.fina.ſ̃.de iureiuran.breui.& cap.quemadmo-
dum.reſpon.j.vbi de hoc.[Et infra xl. dies.]vel plus, vel minus.
nam hoc arbitrarium eſt,vt legitur, & notatur ſupra eodem. cū
ſit Romana.reſpon.j. [Iter irripere.] ſic aſſignatur hic dies ad iter
arripiendum,vel ad iudicem eundum,vt legitur & notatur.ſ̃. eo.
perſonas.

SVMMARIVM.

1 *Tranſgreſſores conſuetudinis ſunt puniendi ſicut legum tranſgreſſores.*
2 *Abſolutus rediens ad delictum an eandem excommunicationis ſententiam in currat, quam antea.*
3 *Actio ſemel extincta in perpetuum non reuiuiſcit.*
5 *Iurare non eſt cogendus qui præſumitur deierare.*

CAP. XXI.

QVæſtioni. [Illius] ſcilicet excommunicati ꝓ
delicto notorio,ſecus ſi pro contu
macia,vel delicto dubio, vt ſ̃.ca.proxi. comprobatur
hæc ſolutio.ſupra eodem.peruenit.& c. conſuluit. &
adde, quod no.j̃.eodem.§.j.vel dic vt j̃.[Moris.] Argumen. quod
a non tenet abſolutio excommunicati,niſi primo præſtiterit iu-
1 ramentum.†ſunt enim tranſgreſſores conſuetudinis,ſicut & le-
gum tranſgreſſores puniendi,xi.diſtin. eccleſiaſticarum.& c.quis
neſciat.& ideo hic ſequitur.[Præſtito iuramento]quia nec aliter
hoc fieri debet.ſi.infra de ſenten. excommu. cum deſideres, dic,
vt ibi nota. [Abſolui.] cum eſſet excommunicatus pro maleſi-
cio,vt no.infra.§.fi.ſuper verbo,iuramento.& ſic non eſt contra,
ſ̃.c.proximo.ſecundum d.n.[Antequam.]& ſic conſtat appella-
tionem iniuſtam,quia ex quo nihil mandatum eſt grauatus nō
eiſt, aliud ſi ab ipſo mandato appellaret tanquam irrationabili,
vel iniuſto,& ſic etiam poteſt ſolui,ſupra c.proximo.vel dic ſecū
dum do.n.ꝙ hic loquitur de mandato facto ante excōmunica-
tionem,& pro quo fuerat excommunicatus, quod omnino ad-
implere debet,nec valet appellatio ſuper eo interpoſita, vt illud
fugiat adimplere, vt infra eodem.§. fina. vbi de hoc.vel dic,vt in
ſequenti gloſſa.[Cauſa ſubterfugii.]ſecus ſi cauſa probabili.& ſic
etiam non obſtat,ſupra,c.j.nam ſi ex cauſa probabili appellatur
iudicio eccleſiæ ſtari intelligitur.quia facit id, quod ſibi ius per-
mittit,argumen.infra eodem.vt debitus.ff.iudica.ſol.cum apud.
ff.rem ratam haberi.l.iii.§.falſus.¶Reſpondemus.]ii.pars. [Iura
mento.]verbigratia, tenebat publice nouercam ſuam tanquam
vxorem,fuit excommunicatus, demū ante abſolutionē iurauit
ſtare mandatis eccleſiæ,& in hoc caſu tam publico,ſiue appellet
ante mandatum ſibi factum, ſiue poſtea, non eſt ius appellatio
admittenda tanquam contraria præſtito iuramenro, nam bene
ſcit ipſe,quando iurat quod mandatum ei fiet,vt adulteram, ſeu
inceſtuoſam expellat,ſupra eodem, cum ſit Romana.in fi.xxxv.
quæſt.v.ab iſto die.j.& ij.& idem eſt vbicunque tenet conſangui
neam in primo vel in ſecundo gradu, cum talis conſanguinitas
notoria ſit.Secus de tertio, vel quartu gradu, nam ſi talem con-
ſanguinitatem occultam negaret, & antequam conuinceretur
fieri & mandatum quaſi iam conuicto, vel comminaretur fie-
ri,appellare poſſet,& ſic a iam facto,vel faciendo ſecundum hoc
intelligi poteſt,quod dicitur in hoc capitulo. & ſ̃.cap.proximo.
comprobatur iſta,infra.de diuor.porro.ſupra vt lite penden. lau-
dabilem.ſupra eodem.conſuluit.reſpon.j.verſi. vnico.infra eodē.
cum ceſſante.& adde,quod no.in ſequenti glo.[Derogare.]qua
ſi dicat per abſolutionem,quam petiit,& per iuramentum,quod
prẹſtitit,videtur iuriſdictionem prioris iudicis, & quicquid corā
eo factum eſt,acceptaſſe,& appellationi ſi ipſam fecerat, renun-
ciaſſe,vt patet ſupra de offic.delega.gratum.in fine.cum ſuis con-
cordantiis.& in eo quod legitur & notatur.ſ̃.eodem.quod ad cō-
ſultationem.§.fina.verſic.penul.& infra eodem. ſollicitudinem.
§.fina.reſpon.j.Fateor tamen, quod ſi taliter excommunicatus
petat abſolutionem ab excommunicatore cum hac proteſtatio
ne, ſcilicet quod ſalua ſit ſibi ſua appellatio, non videtur renun-
ciare appellationi ſuæ.valet enim talis proteſtatio propter ſenten
tiæ periculum imminens in hoc caſu, & bene tenet abſolutio,
quamuis per appellationem delatum ſit negotium principale ad
ſuperiorem.infra eodem.qua fronte. §.j.infra de ſenten. excom.
ſacro.§.fi.Si vero ſine proteſtatione petat abſolui,tunc renuncia
re videtur appellationi ſuæ cum ipſa pendente iudicis appellatio
nis ſit abſoluere,& non iudicis appellati,infra de ſenten.excom.
per tuas.in fine.ſecundum do.n.cuius eſt mens totius huius glò.
Sed contra in eo,quod legitur & notat. infra eodem. ſollicitudi-
nem.§.fina.& adde quod notatur infra eodem.in præcedenti gl.
& infra.§.j. ¶ Sed ſtatim.]iii. pars.[Erit.] ſcilicet talis appellans.
[In eandem.]in qua erat antequam abſolueretur præſtito ſacra-
2 mento,vt ſupra eodem cap.reſpon.j.Ex quo patet,†quod ex quo
ſemel abſolutus eſt quantumcunque redeat ad delictum, non ta
men incurrit eandem ſententiam, licet poſſit in ipſam de nouo
incidere ratione canonis promulgati, vel participations damna-
ti criminis,vt patet infra de ſenten.excommu.a nobis fuit.& cap.
nuper.§ i.niſi in eādem de nouo vel in ipſa abſolutione, vel con
ditione,vel poſtea pure reducatur iterum,vt ſeq.& eſt ratio quia
3 †actio ſemel extincta in perpetuum non reuiuiſcit.ff.de ſolutio.
qui res.§.aream.de conſe.diſtinctio. iiii. quæris. [Reducendus.]
ſi.infra.de ſenten.excommu.ſacro.§.fi.ſ̃.de offi.ordi.ad reprimen
dam.§. fina. Sed nunquid ſi iterum abſoluatur recipietur iura-
mentum ab eo de ſtando mandatis eccleſiæ cum iam conſtet
quod ſemel deierauerit? Laur.dixit quod ſic,argumen.op. ſupra
de maio.& obe.quod in eccleſijs.Argumen.contra.xxij.quæſtio.
v.paruuli.vj.q.j.quicunque.ſupra de præſumpt.literas.ſed ibi non
admittuntur ad iuramentum,vt poſſunt teſtificari pro aliquo in
opprobrium ipſorum qui periuri ſunt. ſupra de teſtamen. teſti-
monium.Item argumen. contra.ii quæſtio.vij. non poteſt.Sed
illud intelligitur antequam peniteat. T.dixit quod præter iura-
mentum recipienda eſt alia cautio fideiuſſoria, vel pignoratitia.
ff.mandati.ſi mandatum.§.fina.ſupra de præſumptio.literas. Sed
illud loquitur quādo ſuſpectus eſt de hæreſi.in quo multa ſpecia
lia ſunt ſecundum B.Ala.idem ſenſit cum T.ſed nec ſoli iurato-
rię crederetur.argumen.ſupra de procuratori.cap.j. ſupra de præ-
ſumptio. ſcribam. ſecundum B.& expreſſius. infra eodem.qua
fronte.§.j.Tu dicas quod quantumcunque iuret, quantumcun-
que fideiubet, non abſoluetur in hoc caſu donec mandatum ſu
ſceperit,& ſuſceptum fuerit proſecutus ſicut hæc litera plene ſo-
nat,vt ſequitur.ſi.ſupra de offi.ordina.ſignificauit.Sed & iuramē
tum excommunicati de ſtando mandatis eccleſiæ quantumcū
que periurus ſit ſemper eſt exigendum,quia de forma eſt, vt ſu-
pra eodem.reſpon.j.& de offi.delega.prudentiam.§.cœterum.in-
fra de ſenten. excommu. ex tenore.§.j.in princip.& ca.quamuis.
4 §.fin.alias†autem iurare non cogitur is, qui præſumitur deiera-
re.infra de cohabi.clerico.& mulierum clerico.reſpon.j.ſed nec
tutum eſt admittere talem nolentem iurare,vt patet in eo, quod
ibi notatur.& ſupra de iureiuran. & ſi Chriſtus.reſpon.j. [Quæ.]
ſcilicet ſententia. ex quo in ipſa reductus erit. [Donec manda-
tum.] &c. [Proſecutus.] & ſic facto hic opus eſt antequam
abſoluatur, vt ſupra notatur. Nec ſolo iuramento creden-
dum eſt cum iam appareat, quod ipſum ex certa ſcientia vio-
lauit.

ADDITIO.

a ¶Non tenet.Adde quod do.Abb.hic in primo notab.dicit,quod commu
niter tenetur in contrarium in ca.cum deſideres.infra de ſenten.excom.
quia illud iuramentum exigitur ſolummodo ad cautelam,nec eſt ſubſtā
tialibus abſolutionis.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio in enormibus non defendit.*

CAP. XXII.

PRæterea. [Appellant.]fruſtratorie ſine cauſa,
vel ideo vt poſtea tute delinquant,
vt innuit ſequens litera.[Grauia]maxime,quoniam
ſi ſuper aliquo articulo appellatio facta ſit ad ea quæ
poſtea emergunt non extenditur,nam in aliis remanet ſub iuriſ-
dictione iudicis ſui.ſupra eodem.cum teneamur. multofortius
1 ergo in enormibus†appellatio non defendit.ſupra eodem.perue-
nit.& c.conſuluit.ſecundum B.Vel ideo dicit grauia,quia licet in
aliis recuſari poſſit iudex a quo eſt appellatum, hoc ipſo quod
ab eo eſt appellatum, in grauibus tamen & manifeſtis non po-
teſt, vt infra eodem. propoſuit.& de hoc notatur ſupra eodem.
ad hæc. ſi in vna cauſa. [Conueniuntur.] id eſt ad rationem po-
nuntur coram ordinario ipſos corrigere intendente.& infra, de
accuſationibus.ſi conſtiterit.vnde non eſt locus appellationi.ſu-
pra de offic. ordina.licet. & per conſequens nec recuſationi, vt
patet ſupra eodem.ſuper eo.j.§.in cauſis.quod dic,vt ibi notatur.
[Iniquitate.]ſic ſupra eodem . ſuggeſtum. in fi.& c.ad noſtrum.
vbi de hoc.[Exceſſus]vt ſupra eodem.peruenit.§.ſi vero.j̃. eodē.
propoſuit.in fi.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati eligere non poſſunt nec eligi.*
2 *Omnis ratihababitio generaliter retrahitur.*

3 *Fruſtra*

SVMMARIVM.

1 *Excommunicati eligere non poſſunt, nec eligi.*
2 *Omnis ratihabitio generaliter retrotrahitur.*
3 *Fruſtatorie implorat legis auxilium qui committit in legem.*
4 *Nominatio præcedens non impedit electionem ſequeutem.*
5 *Qui ueuit contra canones, non meretur audiri.*

CAP. XXIII.

COnſtitutis. [De electione] duplici. prima,
ſcilicet facta ab Archidiacono
ex parte vna, & alia facta a primicerio cum canoni-
cis & plebanis ex parte altera, vt infra §.j. ¶Ideoque
mandamus] ij. pars. [Poſt appellationem] factam forſan a pri-
micerio,ne quis eligere præſumeret ſine cōſenſu maioris partis
cap.ſic ſupra de elect.auditis. vel ne fieret de excommunicato,vt
ſequitur quod melius eſt,vt patet in eo, quod leg.& not.iufra eo.
§.fin.aliter enim ſecundum dom.noſt.non admitteretur appel-
latio, niſi fieret ex aliqua cauſa rationabili aſſignata, infra de his
quæ fiunt a maio.par.cap.c.j.§.j.Vel poteſt dici,ꝙ in hoc caſu te
net facta appellatio etiam ſine cauſa.Nec decr.inducta proxime
cōtradicit,quæ loquitur quando a minori parte cap. appellatur,
ſecundum dom.noſt.Contradicit tamen alia euidenter,infra de
his quæ fiunt a maio.parte cap. c. ex ore.§.quia vero. verſi. nos
attendentes.quod dic vt ibi not.& ſupra de poſtula.prælat.c.j. re-
ſpon.j.& de elect.cum nobis.§.j.& infra de accuſ.cum dilectus.§.
vnico. [Et denūciationem] factam de C.quem Archidiaconus
& ſui poſtea elegerunt,vt ſeq.[Excommunicationis] latę in Ar-
chidiaconum,vel in cantorem electum.dom.noſt.idem eſſet de
1 ſententia ſuſpenſionis,†excōmunicati enim nec eligere poſſunt,
nec eligi,vt legit.& not.ſupra de elect.cum dilectus. §.quia nobis.
ix.q.j.nos in hominem.Argu.contra,infra de cleric.excom.min.
Apoſtolicæ.ſi celebrat.Solut.ibi. [Ad nominationem] No.non
dicit electionem,ſed nominationem.per quam non acquiritur
ius.ideo potuit ſequi ſecunda ſine iniuria,vt ſupra de elect.quod
ſicut.reſpon.j.in prin.& ſic non obſtant contraria hic ſignata, vt
infra not.ſecundum lac.Sed puto ꝙ hic ponatur nominatio pro
electione,ſicut.& ſ̃ tit.j. cum olim. [Sape dicti C.] in deciſione.
& ſic patet,ꝙ nimis fuit deciſa hæc decr.ſic infra verſic. j.ſupra de
de offic.ord.dilectus §.i. verſ.dictus epiſcopus. [Primicerius] ver.
[Epiſcopatus] totius.[Vel maioris]& c.quia & illud ſufficit,dum
modo nullus ſit contemptus,vt leg.& not.ſupra de elect.coram.
& c.quia propter.& c.eccleſia.ij.§.fi. [Partis] q.d.primicerius pro
nunciauit vice ſua,& aliorum ſibi adhærentium. Et ſic eſt argu.
a ꝙ non refert,[a] vtrum omnes ſimul eligant,vel vnus vice omniū,
quod verum eſt quando hoc fit de mandato, vel conſenſu om-
nium præcedente,vt hic,vel quando hoc obtinet de conſuetudi
ne,arg.ſupra de elect.cum in Geneſi.in fi.alioquin videretur for-
ma vitiari, quia nec a maiori parte fit. & electio nulla tanquam
facta ab illo,qui ſolus ſuper hoc nec poteſtatem habet, ſupra de
ſup.neg.prælat.c.fin.vnde nulla eſt electio,quare nec poſtea ratifi
cari poteſt,ſupra de electi.auditis.infra eod.conſtitutus.& c.con-
ſtitutis. Curia tamen ſeruat contrarium in hoc caſu, & facit pro
2 ipſa, † quia omnis generaliter ratihabitio retrotrahitur,vt leg.&
not.infra de his quæ fiunt a præl.c.iij.in fi.& ideo quamdiu durat
hæc conſuetudo huic ſtabis, non obſtante eo, quod not.in ſum-
ma de elect.§.qualiter.ſuper verbo,eligatur,& ſupra de elect.quia
propter.reſpon.i.ad fi.ſuper verbo,eligatur. conſilium tamen ibi
datum ſanius, & euidentius eſt. [Prænominatum] infra eod. in
deciſione.ſi.ſupra eo. cap.prox. [Elegerint] in eodem contextu,
ſupra de elect.cap.congregato.ſecus ſi ex interuallo,& ſic ſoluun
tur contraria,ſupra de elect.conſiderauimus,& c.dudum.& c.au
ditis.vbi de hoc,ſecundum domi.noſt.Vel dic,vt not.infra §.fin.
in fi.Et eſt hic,argu.ꝙ quando vnus vice omnium eligit, non de
bet dicere eligimus,ſed eligo,& ſic iudicauit curia,ſed inſpecta ve
ritate iuris ſcripti non videtur vis facienda eſſe, vtrum dicat nos
talis vice, & mandato,& conſenſu talium,& noſtra talem eligi-
mus.Vel dicat,ego talis vice mea,& mandato,& conſenſu taliū,
& eorum vice, & nomine eligo talem,nam in vtroque caſu talis
electio debet cenſeri vniuerſalis,quam tamē & minus exprimit
ſingularis propoſitio,q̃ pluralis,vt patet ſupra de elect.in Geneſi.
Secus ſi mandato recepto ſe, & oēs alios noīaret,& diceret, ego
vel nos, & talis & talis, & ſic de ſingulis talē eligimus,quia hoc
conſtat eſſe falſum cum ipſe ſolus loquatur,ad quod accedit,ſu-
pra de elect.quia propter.§.j.quamuis & interpretatione iuris fe-
ciſſe videatur,qui per alios facit,vt leg.& not.ſupra de offic.deleg.
paſtoralis.§.præterea.reſpon j.ad fi. quia illud verum eſt quando
procurator dicit nomine talis hoc facio,vt & ſupra de elect.quia
propter.§.illud.& capi.ſcriptum.§.ij. non quando dicit talis. hoc
facit,quia illud conſtat falſum eſſe,vt dictum eſt.¶Non obſtan
te] iij. pars. [Appellatione præfati Archidiaconi] qui facta no-
minatione ſua appellauerat,ne alij eligerent,ſimpliciter,& ne eli
gerent ſine conſenſu ſuo ſecundum dominum noſtrum, cuius
eſt mens quaſi totius huius gloſ. vel ne quid contra eandem no-
minationem ſuam fieret,vel ne quis ipſa pendente aliam atten-
taret. [Prius factæ] per primicerium, vt ſupra dixit. [Non detu-
3 lit] quia† fruſtratorie implorat legis auxilium,qui committit in
legem,infra de vſur.quia fruſtra.ff.de mino.auxilium.& ideo nec
appellationi tuæ deferre teneor,niſi & meæ deferas,infra eod.an
ſit, ſupra de electi.bonæ. [Factam] a dicto primicerio, quamuis
ex interuallo, & nominatione pendente, & non caſſata. ſi.ſupra
de ſupp. neg.prælat.cap.fin. Sed contra. ſupra de elect.conſidera-
uimus.& cap.auditis. infra de conceſſ.præbend.poſt electionem.
& cap.fin.circa princip.Solut.quamuis prima electio ſecundam
4 impediat,vt in contrarijs,nominatio†tamen præcedens non im
pedit electionem ſequentem,vt hic,& notatur ſupra eo.§.j.ſuper
verbo,ad nominationem.Vel melius hic prima electio facta fuit
de publice excommunicato,& poſt denūciationem excommu
nicationis, & appellationem ex hac cauſa factam ne eligeretur,
vnde propter hęc tria,& quia Archidiaconus de his certificatus,
5 ſcienter & tam præſumptuoſe † venit contra canones,non mere
tur audiri,argum.ſupra de electio.bonæ.j.§.fi.vbi de hoc.Vel dic,
ꝙ hic ſecunda electio non fuit facta ex interuallo, vt notatur ſu-
pra §.proxim.verſic.fin.ſuper verbo,elegerit.& de hoc not. latius
ſupra de elect.conſiderauimus.& cap.auditis.

ADDITIO.

a ¶Non refert.Dic quod immo multum refert per tex.no.in c.ſicut.& ibi
bo.glo.recitantem opi.Hoſt.& Inno.de elect.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Ordinariæ poteſtati deferendum eſt.*
2 *Appellatio ſuper vna re habita non extendere ad aliam, ſicut nec pactum, nec ſententia.*
3 *Verbum debet neceſſitatem importat, & aliquando ponitur pro poteſt.*
4 *Accuſatus de manifeſto crimine, quando admittatur ad alium accuſandum.*

CAP. XXIIII.

PRopoſuit. [In quibus nō eſt appellatum] ali
qua iuſta cauſa alia,q̃ ſit illa, quia
ab eo appellauerat in alia cauſa. ¶Vel dic ꝙ etiam il
la cauſa ſufficit quantum ad hoc, vt tanquam ſuſpe-
ctus recuſetur, quod dic,vt leg.& not.plene.ſ̃.eo.ad hæc ſi in vna
cauſa.ſecundum d.n.[Recuſet] quod poteſt facere eo ipſo,ꝙ co
ram illo iudice a quo appellauerat,conuenitur, vt notatur ſupra
eod.præterea. ¶Super quo] ſecunda pars. [Pro illa appellatione]
ideſt obtentu illius appellationis. [Teneatur] & eſt ratio, quia
1 †deferendum eſt ordinariæ poteſtati, vt notatur infra eod.vt de-
bitus.& quia ſi grauetur, poteſt iterum appellare. ff.apud eum a
2 quo appell.l.vnica, quia † appellatio ſuper vna re habita non ex-
tenditur ad aliam,ſicut nec pactum,nec ſententia,vt patet in eo,
quod legitur,& notatur ſupra de officio ordin.dilectus.§.penult.
3 ¶Iudex tamen] tertia pars. [Non debet] Hoc verbum †neceſſi-
tatem importat.ſic xj.quæſt.iij.debent. nam appellans eum recu
ſare poteſt,vt hic dicit,& notatur ſupra eo. ſed ſi ipſum non recu
ſat reſpōdere,tenetur coram illo,quia ſuus iudex eſt,vt ſupra §.j.
& intelligitur hoc,quando iudex ordinarius eſt.Sed quid ſi appel
laui a delegato,& pendente appellatione iterum datur iudex cō
tra me in alia cauſa,nunquid propter præcedentem appellatio-
nem ipſum potero recuſare? Videtur quòd ſic,argum.iſtius cap.
Dicas,quòd hæc recuſatio pendet ex euentu præcedentis appella
tionis,nam ſi pronūcietur me bene appellaſſe,apparet,quòd gra
uauit me,& ſic recuſatio in ſecunda cauſa admittetur,argum.in
fra eod.poſtremo,ſupra de præſumpt.mandata.Si vero pronun-
cietur me male appellaſſe,apparet,quòd non eſt locus recuſatio-
ni, immo ſum condemnandus in expenſis, & ad eundem iudi-
cem remittendus,infra eod.vt debitus.ſecundum B.pendente er
go appellatione poſſum ipſum merito recuſare,ſiue ipſam admi
ſerit,ſiue non,quia poſſet eſſe, quòd iudex ipſam appellationem
admitteret,vel non admitteret malicioſe,infra eod.ſæpe.reſpōſ.j.
& cap.ex inſinuatione. nam ſi ex hac cauſa poſſum recuſare or-
dinarium,multo fortius delegatum, quicquid ſcribat B.vt patet
in eo,quod leg.& not.ſupra eod.ad hæc.ij.in fi.& per totum. De
alijs dic,vt ibi plene no. [Niſi pro crimine] verſic. [Adeo graui]
4 No.hic argum.†ꝙ ſi quis accuſatus eſt de graui,& manifeſto cri
mine,non admittitur ad alium accuſandum,ſecus ſi eſſet graue,
& non manifeſtū,vel manifeſtum & non graue.ad idem.iij.q.v.
quia ſuſpecti,ſecundum dominum noſtrū.[Et manifeſto] ideſt
notorio.requiruntur ergo duo,ſcilicet ꝙ notorius ſit,& enormis,
vt hic,vt legi.& not.ſupra eod.præterea.& c.peruenit. & c.conſu-
luit.& c.cum ſit in fi.& forſan dicitur hic enormis,ſiue grauis, ex
quo plurimi ſcandalizentur,ſiue vniuerſam commouet ciuita-
tem.xxvj.q.vj.c.fi.vel alias ad arbitrium iudicis. ad quod accedit,
quod not.j̃.de ſent.exc.cum illorum.§.j. verſi.niſi exceſſus.& ſeq.

[Ipſo actu] q. d. loquimur hic de notorio facti actu permanen-
tis,ſecundum dominum noſtrum,quod dic,vt plene notatur in
fra de cohab.cleric.& mulie.tua.

SVMMARIVM.

1 *Excommunicatus & inobediens indignus eſt gratia Sedis Apoſtolicæ.*
2 *Priuilegiatus ſi excedat, poteſt ei iuſtitia denegari.*
3 *Spiritualia in eccleſia, ſecularia in camera Regis ſunt exercenda.*
4 *Confirmatio cauſæ cognitionem deſiderat.*
5 *Deus ſolus offenditur pro delicto.*
6 *Infirmatur citius homo propter peccatum, & mori præſumitur.*
7 *Deus quandoque tollit malos de medio, ne ipſorum malitia augeatur.*
8 *Deus tollit bonos, ne ipſorum intellectum vtet malitia peccatorum.*
9 *Petens a iudice, a quo appellauit abſolui ab excommnnicatione ſine aliqua protestatione appellationi videtur renunciaſſe.*

CAP. XXV.

1 QVa fronte. [Conſulere valeas] non ſolum er
go † excommunicatus,& inobe-
diens indignus videtur gratia Sedis Apoſtolicę,vt no
tatur ſupra eodem,cum parati.ſupra de officio ordin
quod ſedem,in fine.ſed & peruertens iuris ordinem,vt hic.& ca-
nones contemnens,ſupra de tempor.ordin.vel non eſt compos.
quinimmo & ſimpliciter inobediēs,vt patet in eo,quod legitur,
& notatur ſupra de maior.& obedien.capi.ij.& cap.illud. [Ordi-
nem iuris] non ſolum illius,de quo legitur ſupra,vt lite non con
teſta.capitu primo.§ ad conſultationem. ſed & naturalis. xxxiij.
quæſtio.v.hæc imago.& capit.eſt ordo.& lxxxix.diſtinct.ad hoc.
[Peruertere] nam iure poſſet ei dici peccaſti, quieſce. argum.iij.
quæſt vij.§.ſunt autem.in fine,verſic.idem teſtatur.Et eſt argum.
2 † quod ſi priuilegiatus excedat,poteſt ei iuſticia denegari. ad idē
infra de decimis.nuper.§.fi.ſed ſi non excedat,omnino eſt ei red-
denda iuſtitia,vt patet infra de priuileg.cap.quarto. [Iam enim]
verſic.[Canonicum] quia huiuſmodi ſpiritualia in eccleſijs, ſi-
ue capellis, vel alijs locis deputatis ad hoc honeſtius tractantur,
& ibi debent fieri.xxiij.diſtinct.in nomine domini,ſecunda quæ
ſtio.ſecunda.præceptum,vigeſimatertia quęſtio.fina.conuenior.
ſupra de electio.cum terra §.primo,ad finem. & capitu.cum no
bis olim.§.primo,vbi de hoc. [Non in palatio] verſic.quod tol-
lerari poſſet,dummodo capitulum conueniret,quia nec ſine con
ſilio ipſius eſt confirmatio facienda,vt legitur.& notatur infra de
his quæ fiunt a præla. nouit. & capit.quanto. [Sed in camera Re
3 gis] verſic. quod eſt reprobandum, vt ſequitur, † quia in eccleſia
ſpiritualia,& in camera Regis ſunt ſecularia exercenda,non ecō
uerſo,vt patet in eo,quod legitur,& notatur infra de immuni.ec-
cleſ.cap.vnico.& cap.eccleſiarum. [Contra debitum] ad minus
enim pro tribunali ſedere debet,vt ſequen.gloſſ.licet autem con
firmare in domo Regis malum ſit propter ſequelam,facta tamē
ibidem tenet confirmatio, dummodo fiat cum cauſæ cognitio-
ne,& alias canonice,alioquin nulla erit, ſi omnino contra iuris
debitum fiat,argum.ff.de arbitr.quid tamen.§.Pomponius & C.
de ſentent.& interloc.omnium iudicum.prolatam,& l.cum ſen
tentiam,ſupra titu.primo.cap.primo,ſecundum dominum no-
4 ſtrum. [Iuris] confirmatio † enim cauſæ cognitionem deſide-
rat.xxiij.diſtinct.illud. xlvij.diſtinct.de Petro.& ideo de plano ex-
pediri nō poteſt.iij.quæſt.iij.§.ſpacium.verſic.a iudice.ij.quęſt.iij.
§.notandum.verſicu.pro tribunali. ff.de officio Proconſulis. nec
quicquam.§.vbi decretum.& §.de plano. C.de ſenten.& interlo
cu.omnium iudicum.cum ſententiam.ff.de regulis iuris.omnia
quæcunque.vnde & talia expediri non debent,niſi præmiſſa dili-
genti examinatione tam formæ,quam eligentium,& electi,vt le
gitur,& notatur ſupra de electio.poſtquam is.& capi.nihil eſt. ta-
lia non requirunt forum,nec conſilium laicorum,vt legitur, &
notatur ſupra de arbit.contingit.& adde quod notatur in præce-
den.glo. [Dignitatem] quæ ſuperior eſt regali, vt patet ſupra de
ſacra vnc.cap.vnico.§.vnde in veteri.verſicu refert autem.& præ
cedē.ſed hæc dignitas confundi videtur,quando vadit ad Regem
pro huiuſmodi exercendis,argum.C.de epiſc.& cleric.iubemus.
ad fin.& ideo quod notatur ſupra eo.ſuper verbo,ordinem iuris,
ſupra de maio.& obedien.cum inferior. [Diceris] ſic ſupra eod.
in princ.ſed non eſt credendum de facili,vt patet lxxxvj.diſtinct.
ſi quid,infra de ſimon.licet Heli.§ j. verſic.nam iuſta. [Et infra]
q.d.licet ita dicatur, nos tamen nō credimus,quia nec debemus,
vt notatur in præced glo.vel licet etiam de hoc conſtaret,nihilo
minus de gratia conſultationibus tuis,quæ in hac deciſione con
tinentur volumus reſpondere,quod facit per ordinem, infra eo.
§.j.& ij.¶Sane] ij. pars. [Qualibet cauſa] ex contumacia depen-
5 dente,vel offenſa dubia,† vel pro delicto,ex quo ſolus Deus offen
ditur,ſupra eod.quæſtioni.alioquin contra,infra de verborum ſi
gnificat.ex parte, primo,& capi.ſequen.quod dic, vt ibi notatur.
[Et offert] verſic.vnde eſt admittendus, infra eod.interpoſitam.
reſpon.j. [Ad iuſtitiam] ſcilicet faciendam. [Sententiam] ſcili-
cet interdicti & excommunicationis. [Exceperit] ſubaudi, vtrū
iudex debeat,& poſſit ipſum abſoluere nulla præmiſſa ſatisfactio
ne,& nos reſpondemus. [Quia iudex] &c.ſiue ſit ordinarius,qui
ſententiam tulit,& a quo hoc petit,vt hic,vel eius ſuperior,ſupra
de offic.ord.ad reprimendam.quod dic,vt ibi notatur,ſiue etiam
delegatus ante ſententiam diffinitiuam latam, quod dic,vt legi-
tur,& notatur ſupra de offic.leg.quærenti.ſiue delegatus principa
liter in hac cauſa,ſupra de officio deleg.cum contingat.§.fin.ſiue
in alia,& de hac ſententia moueatur quæſtio coram ipſo incidē
ter,ſeruato tamen ordine,de quo legitur,& notatur ſupra de offi.
6 deleg.prudentiam.§.penult.& fin. [Decedat] quia propter † pec-
catum homo citius infirmatur,infra de pœ.cum infirmitas.mo
ri præſumitur.xi.quæſt.iij.epiſcopi ſi Sacerdotali.& argumen.xii.
7 quæſt.j.cap.ij.† tollit enim quandoque Deus malos de medio,ne
ipſorum malitia augeatur.xxiij.quęſt.iiij.ea vindicta.verſi.magni
8 autem,& ſancti viri. † ſic & econtra tollit bonos,ne ipſorum in-
tellectum mutet malitia peccatorum,de pœnit.diſtin.iiij.ſi ex bo
no.ideoque propter periculum mortis non admittitur hæc ap-
pellatio,ſicut nec in alijs,quæ dilationem non capiunt,ff.de app.
non recip.l.fin.ij.quæſt.vj. §.ſunt quorum. verſic.ſi quis auſus.C.
de ſepult.vi.l.ſi.de fer.l.j.§.ij.& l.ſolent. Præterea in tali caſu nihil
deperit aduerſario, ſi abſoluatur, immo prodeſt, quia abſolutus
ſtabit iuri,non eſt ergo eius maliciæ indulgendum.ff.de rei vend.
in fundo. ff.de aqua plu.arcen.in ſumma. § item varijs, ſupra de
reſcriptis,plerunque.quinimmo & ex periculo moræ quandoq;
abſoluitur,qui alias non abſolueretur, infra de ſenten.excomm.
non dubium.& cap.ſacro.§.j.verſic.qui ſi abſque periculo.& ſeq.
& patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra de offi. ordin. paſto-
ralis.§ præterea.verſic.ad quod dicimus. & adde quod notatur in
ſequen.gloſſ. [Abſoluere] not. ꝙ licet iudex appellationi detule-
rit, tamen adhuc de iuriſdictione ſe intromittit, ſcilicet quia ab-
ſoluit, & quia cautionem nomine eccleſiæ recipit, & ſine man-
dato,quod in hoc caſu eſt ſpeciale.ad idem. infra de ſent.excom.
ſacro.§.fi.Et ſecundum hoc,quod hic dicitur,intelligendum eſt,
quādo abſolutio petitur ab illo eodem iudice,qui ipſum excom-
9 municauit,quem intellectum & omnes gloſſæ ſequuntur.† Et ſi
talis appellauerit,& petat abſolui ſimpliciter,ſine ꝓteſtatione ap-
pellationi videtur renunciaſſe, ſecus ſi cum proteſtatione hoc pe
tat, quia iuſta cauſa eſt proteſtandi,& ſi ep̄s nolit eū abſoluere cū
proteſtatione,male facit,quæ nec debet in hoc admittere cōtra-
dictionem aduerſæ partis.cum in hoc caſu nihil laturaſit niſi vt
officiat.ff.de rei vendic.in fundo,infra de ſent.excom.ſacro. §.fi.
Alij tamen contradicunt,quod dic,vt not.ſupra eod.quęſtioni.in
hac autem decr.non dicitur,ꝙ prius fuerit appellatum, ſed ꝙ ap-
pellabatur ne abſolueretur. Vel dic, ꝙ hic loquitur de iudice,ad
quem appellatum eſt,ſed & tunc eadem obiectio remanet,cum
ab eo ſicut hic dicitur per appellationem iuriſdictio euocetur, ſe
cundum dom.noſt.cuius eſt mens totius huius glo.& adde quod
not.in pręced.& ſeq.glo. [Poterit] ex quo ſibi de cauſa conſtabit
partibus pręſentibus examinata,ſi ad ſuperiorem proferentis ſen
tentiam recurratur,alioquin contra,extra d.n.eod.tit. Romana.
§.pen.lib.vj. Vel intelligitur illud, quando non imminet pericu-
lum, hoc autem periculo imminente, vt ibi not.& ſupra in præ-
ceden.gloſſa. ſuper verbo, decedat. in fine. Vel illud, quando
ad ſuperiorem recurritur,vt dictum eſt,hoc autem, quādo recur
ritur ad eundem iudicem,qui ſententiam tulit,qui nil habet exa
minare,cum de facto ſuo certus ſit,ſupra de reſcri.ab excommu
nicato,ſed quia pars,pro qua lata eſt ſententia,poſſet feciſſe expē
ſas,vel aliquid aliud rationabile exponere, fateor, ꝙ ſemper ante
abſolutionem audienda eſt,& citanda, arg.ſupra de maio.& obe
dien.inter quatuor,ſupra de cau.poſſ.c.j. infra de ſent.excom.ve-
nerabili.infra de verbor.ſignific.in his.ad fin.& hic,& in alijs iu-
ribus ſupradictis, niſi periculum ſit in mora, vt ſupra not. [Pars
aduerſa] ſubaudi citata,& præſens,vt not.in præced.not. [Obſta
culum] irrationabile,vel iniuſtum,alioquin contra in eo, quod
not.in præced.glo.& idem eſt etiam ſi rationabiliter appelletur,
vt not.in ſeq.verſic.hoc tamen pendet finaliter ex arbitrio ipſius
ad quem eſt appellatum,vt legi.& nota.infra eodem. vt debitus.
item ſi irrationabilis cauſa proponatur, iuſtus iudex ipſam ad-
mittet cum effectu, iniuſtus vero nihilominus procedet. [Ab
ipſo tamen] verſic.ſcilicet excommunicato.[Sufficienti cautio-
ne] ergo nō ſolum iuratoria,ſed & fideiuſſoria,vel pignoratitia,
quod dic,vt not.ſupra eod.quæſtioni.& de ſequeſtra.poſſ.c.j.ad fi.
infra de verbo.ſign.ex parte,j. [Appellatur] ab aduerſario,multo
fortius ſi ad inferiorem Papa fuerit appellatum, quod intelligen
dum eſt, etiam ſi cauſa rationabilis ſit expreſſa, ſed tunc debebit
per ſuperiorem in melius reformari, infra eod.paſtoralis. & cap.
vt debitus. [Si maluerit] ſcilicet appellatus appellante non ve-
niente,alioquin vtroque veniente vtriuſque conſenſus eſt requi-
rendus,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra de officio de
legat.cum R.canonicus. §.primo.extra dominum noſtrum, eo-
dem tit.cordi.§.poſt hæc.& §.quòd ſi appellator.& ſequen.lib.vj.
[Dele-

[Delegauerit] ſcilicet Romanus Pontifex, ſi ipſam voluerit dele
gare, quia nec cogitur, niſi velit,& argum.eſt hoc verbum ad id,
quod notatur infra eod.cum ſpeciali.§.ſecundo.¶De his] &c.ter
tia pars. [Conqueruntur] archiepiſcopo,ſiue ſuperiori,ſiue ſuper
hoc delegato,ſupra de officio ordi.ad reprimendam,infra de ſen
ten.excomm.ſacro.& cap.per tuas.& ſupra de officio deleg.cum
contingat.vbi de hoc.[Irrationabiliter] ideſt iniuſte,ſecus ſi poſt
appellationem, aut alias dicerent ſententiam nullam eſſe, vt le-
gitur, & notatur in concord. ſigna.in præceden.gloſſ. [Suppoſi-
tos] ex officio,ſed ſupra §.primo.loquitur, quando ad inſtātiam
partis. ad hoc infra eod.cum ſpeciali.§.primo, verſicu.& ipſe. Et
hæc poteſt eſſe vna differentia inter iſtos §. Secunda poteſt eſſe,
quia ſupra loquitur, quando abſolutio petitur ab eodem iudice,
qui ſententiam promulgauit, hic autem, quando querela expo-
nitur coram ſuperiore. Tertia per conſequens, quia ſupra loqui
tur,quando ſententiam recognoſcit iuſtam, hic autem quando
conqueritur de iniuſta. Sed & quarta poteſt notari in ſeq.gloſ.ſu-
per verbo, etiam ſi hi.[Illud idem] ſcilicet quòd ipſum abſoluat
ſuperior ſufficienti cautione recepta, etiam ſi nō ſit appellatum,
& ſi excommunicator noluerit eos abſoluere, ad eum enim pri
mo ſunt remittendi,ſupra de offic.ordin.ad reprimendam,ſecun
dum dominum noſtrum,& de offi.deleg.prudentiam. §.penult.
& fina. [Etiam ſi hi] Et hæc eſt quarta differentia,quia ſupra lo-
quitur,quando pars illa,pro qua lata eſt ſententia,ſe opponit,hic
autem quando pars illa,pro qua lata eſt ſententia,ſe opponat,hic
autem quando iudices, qui tulerunt ſententiam, contradicunt,
ſed nullus in hoc eſt audiendus quo minus abſoluatur,vt hic, &
ibi,infra de ſenten.excomm.ſacro.§.fin. & ſupra de offic.delega.
cum contingat.§.fin. Argumē.contra,infra eod.ſollicitudinem.
§.primo.Solutio.ibi [Appellandum] ſcilicet ne abſoluantur, ſe-
cundum dominum noſtrum.

SVMMARIVM.

1 *Interuallum requiritur inter monitionem, & monitionem.*
2 *Currum poni non debet ante boues.*
3 *Abbas de conſenſu capituli debet monachum ſuum corrigere.*
5 *Hoc verbum capitulum, multa compræhendit.*

CAP. XXVI.

REprehenſibilis,& infra. [In hac cōſtitu-
tione prouidetur Prælatis contra ſubditos,& ſubditis
contra Prælatos. Alibi vero Prælatis ſolum, infra eo.
cum ſpeciali.alibi ſolum ſubditis, infra de ſenten.excom. ſacro.
[Vt nec Prælati] nec ſubditi contra diſciplinam,&c. infra eodē,
verſi.nec ſubditi. [Niſi canonica] trina,ſcilicet illa enim dicitur
canonica.xii.quæſt.ij.indigne.xvj.quæſt.vij. omnes decimæ. xvij.
quæſtio.iiij.de presbyterorum,ſupra de conſtitu.ex literis,infra de
vita,& honeſt.cleric.cap.fin.vel ideſt competenti,vt legitur,& no
tatur infra de ſenten.excommun.ſacro.circa princip. De euange
lica vero monitione legitur,& notatur ij.quæſt.j.ſi peccauerit. ſu-
pra de iudic.nouit.reſpon.primo. [Monitione] per interuallum
facta,non enim ſufficit,quòd dicat,moneo,moneo,moneo. im
1 mo requiritur † interuallum inter monitionem & monitionem
vt patet ſupra de teſti.cogen.cap.ij.& dic,ideſt non minus,trigin
ta dierum.in Authen.de litig. §.omnem vero. verſic.ſi vero cau-
ſam,& ſequen. collat.viij.ſed dicimus hoc arbitrarium,ſicut & di
lationes alias,vt legitur,& notatur ſupra eod.perſonas. & de dilat.
cap.j.& de procurato. cum dilectus.[Præmiſſa] non ergo primo
2 excommunicet, & poſtea moneat,hoc enim eſſet † currum po-
nere ante boues,ſicut notatur ſi.ſupra de officio archipresby. ca-
pit.ij.reſpon.primo,& iuris ordinem peruertere,quod eſt reprehē
ſibilis,ſupra eod.cap.proxim.reſponſ.primo, ſed nec iſtud ſufficit
hodie, niſi in ſcriptis proferatur, & cauſa exprimatur, & exem-
plum ſcripturæ infra menſem tradatur, ſi fuerit requiſitum, ex-
tra dom.noſt.de ſenten.excomm.cum medicinalis. lib.vj. quod
dic,vt ibi notatur.[Excommunicationis] vel interdicti,hę enim
tres ſententiæ nomine cenſurę eccleſiaſticæ continentur, inf.de
verborum ſignificatio.quærenti.quod dic,vt notatur extra dom.
noſt de homic.pro humani.§.cum igitur.verſic.nos tanto.lib.vj.
& paribus paſſibus ambulant,niſi in exceptis, quod dic,vt legitur
& notatur extra dom.noſt.de ſentē.excomm.cum medicinalis.
§.hæc eadem. lib. vj. [Proferant] tenet tamen ſententia, ſi ordo
non ſeruetur.xj.quæſt.j.cap.primo,ſed proferens multiplices pœ
nas patietur,quod dic,vt notatur extra dom.noſt.de ſent.excom.
ſtatuimus.ad fin.lib.vj.Sunt tamen caſus, in quibus nulla eſt hęc
ſententia,quod dic,vt notatur extra dom. no. de ſenten.excom.
ſolet.reſpon.primo.lib.vj. [In ſubiectos] ſubaudi,nec excommu
nicatos denuncient non lata ſententia.ſupra eod.capi.j.reſpon.j.
& ſic continuatur ſequens verſic. [Niſi forte] verſic. [Ipſo iure]
ideſt ipſo facto,ſicut patet exemplum de ſuſpenſione,infra de ſo
lut.cap ij.ſupra de elect.cum in cunctis.§.clerici.& in eod.tit.ex-
tra dom.noſt.ſtatuimus. §.qui vero.& de ſenten. & re iudic.cum
ęterni.§.j.lxxxj.diſtin. ſi quis Sacerdotum.& capi. ſi quis amodo.
j.quæſt.j.reperiuntur.& in multis alijs,& de excommunicatione
parent exempla.xvij.quęſt.iiij.ſi quis ſuadente,extra dom.noſt.de
homicid.pro humani.§.ſacri lib.vj.infra de ſenten.excommun.
nuper.& capit.ſi concubinæ.& in multis alijs canonibus latę ſen
tentiæ,de quibus plene notatur in ſumma,de ſenten.excommu.
§.ſed quis poſſit excommunicare.[Pœnam] tunc enim, & ſine
monitione,& ſine ſententię prolatione poteſt iam latam ſenten
tiam pronunciare, dummodo notorium ſit delictum appella-
tione aliqua non obſtante,ſupra eodem.conſuluit. & capitu.per
uenit. [Nec ſubiecti] verſicu.prouidetur,ſupra ſubditis ne graua-
rentur,nunc prouidet Prælatis ne ſubditi inſoleſcant,ſic ſupra de
officio ordin.irrefragabili.[Contra diſciplinam] ſi crimen ſit no
torium,vt ſupra eodem.propoſuit.in fine.& capit.præterea. quia
nec a correctione appellatur,vt legitur, & notatur ſupra eodem,
ad noſtram. [Erumpant] in vitium ſonat,vt notatur infra §.pri-
mo.quaſi dicat fruſtratorie ſine cauſa,quod præcipue in religio-
ſis volumus obſeruari,& huic debet continuari,quia huic reſpō-
det infra eodem.§.fin.¶Si vero] ſecunda pars,in qua prouidetur
grauatis. [Neceſſitate] q.d.licet ſupra proxim.prohibuerimus ap
pellari,hoc tamē intelligimus de fruſtratoria appellatione,quod
notat mens verbi præcedentis,erumpat,vt notatur ſupra eodem.
ſuper eo. ad finem. ſin autem grauaretur in aliquo, puta dicitur
notorium, quod non eſt,ſupra eodem,conſuluit.ij.verſic. vnico.
vel quocunque alio modo appellatio eſt admittenda, infra eod.
cum in eccleſia. [Crediderit] q. d. prouidentiæ ſuæ relinquitur,
vtrum putauerit appellandum,ſicut & voluntati iudicis a quo ap
pellatur, vtrum appellationem duxerit admittendam, extra do-
min.noſt.eodem tit.cordi.diffinitio autem pertinet ad iudicem,
ad quem eſt appellatum,infra eod.paſtoralis.reſpon.primo,ad fi
nem,& notatur infra eodem,vt debitus.§.vnico. [Competens]
prout legitur,& notatur ſupra eod.cum ſit Romana.& cap.perſo
nas. [Tunc ep̄s] vel quilibet alius ordinarius, C.de offic. ordin.
cum ab eccleſiarum,vel etiam delegatus,infra eod.ad aures.in fi.
[Libere] quia perinde eſt,ac ſi non appellaſſet.ſupra eod.cum ſit.
& infra eod.ſæpe. ¶Si autem] tertia pars, in qua prouidetur his,
contra quos appellatur. [Appellatus] ideſt contra quem appel-
latum fuit. [Neglexerit] ſupra eod.cum ſit Romana.& cap.per
ſonas. [Si quid proprium] alias non.xiiij.quæſt.vj. cap.j.xvj.q.vj.
illud.dom.noſt. Quod non ſolum de patrimonialibus, ſed etiam
de prouentibus beneficiorum ſuorum intelligitur,vt patet infra
de fideiuſſ.cap.ij.§.mandamus.& infra de præben.de multa. §.&
ſi vltra.vbi de hoc,dum tamen ex hoc eccleſia enormiter non lę
datur,alioquin contra.xvj.quæſt.vj.ſi epiſcopum,ſupra de excep.
cum venerabilis.§.intelleximus. Vt tamen ſcias,ꝙ non eſt haben
da ratio confuſionis,ſeu inopię delinquentis,vnde etiam epiſco
pus propter feloniam commiſſam amittit feudum in vita ſua,li
cet poſt mortem ad eccleſiam reuertatur,vt in lib.feudo.de capi
tulis Conradi Regis.cap.ſi clericus veluti epiſcopus,&c.ſed ſecun
dum canones eſt degradandus,vt in illa palea.xxii.quęſt.v.ſi quis
laicus. poſt cap.de forma. hoc ergo dicit propter religioſos, qui
proprio carent.xii.quęſt.ii.nolo.& cap.non dicatis. & propter e-
gentes omnino,infra de ſolut. Odoardus.ſed & quando non re-
peritur,proprium erit hoc in pœnam aliam commutandum,ſu
pra de dolo,& contum.finem.infra de maledict.ſtatuimus.[Ha
buit] is qui appellauit. [Competentem] ad arbitrium iudicis,&
taxatione præmiſſa,ſecundum Ioan.ſecundum quod leg.& not.
ſupra de procurat.auditis.& cap.conſtitutis.ſupra de reſcrip.c.fin.
[Illi] ſcilicet qui appellatus fuit.[Faciat] antequam amplius in
negocio procedatur,infra eod.ſępe.C.de iudic.ſancimus.ſecun-
dum d.n. [Timore] ſcilicet ſatisfactionis expenſarum,infra eo.
ſępe.& c.vt debitus. ſupra de do.& contu. finem. [Appellet] ho-
die etiam ſuper hoc expreſſius prouidetur non ſolum appellato,
ſed etiam appellatori.quod dic,vt leg & not.extra d.n.eod.tit.cor
di.§.j.& ſeq.¶Pręcipue vero] iiij.pars,in qua cōtra religioſorum
inſolertiam ſpecialiter prouidetur. [Hoc] ſcilicet quod ſequitur.
[Ne religioſi]&c.q.d.in primo ſupra locuti ſumus generaliter de
omnibus clericis, & hoc multo fortius in religioſis dicimus ob-
ſeruandum,ſaluo eo,quod dictum eſt de refuſione expenſarum,
illud enim extendi non poteſt ad religioſos, cum non habeant
proprium.xii.queſt.ii.nolo.& cap.non dicatis, ſecundum domi-
num noſtrum. Vel dic,vt in ſequen.gloſſ. [Religioſi] ne ſcilicet
appellare preſumant contra eccleſiaſticam diſciplinam,vt ſupra
eod.cap.reſpon.j.verſic.fin. Iſtud enim hoc non reſpicit id, quod
dictum fuit ſupra eo.c.reſpō.j.in princ.ſed tantum finem,etenim
in religioſis non requiritur tā frequens, tā ſolemnis monitio, ſi-
cunt in clericis ſecularibus.immo & facilius puniuntur, & remo
uentur,vt infra de ſimon.per tuas.§.fin. verſic.penult..ſed & ſi di-
ſciplinantur, & corriguntur de plano in capitulis ſuis ſecundum
obſeruantias ſuas ſpeciales,vt hic ſequitur,& legitur infra eo.cum
ſpeciali.in fi. & notatur infra eod. cum ia nos.ſi tamen excommu-

 nicen-

nicentur,ſeruandus eſt ordo hodie,& in ipſis de quo loquitur ex
tra dominum noſtrum, de ſenten.excommu.cum medicinalis.
§.quiſquis.lib.vj. quod dic, vt ibi notatur. [Prælati ſui,& capituli
diſciplinam] de hoc ſupra eod.ad noſtram. ſupra de offic.ordin.
licet in corrigendis.dom.noſt. Et ſumpſerunt hic quidam,argu.
3 †quòd Abbas de cõſenſu,ſine cõſilio capituli debet monachum
ſuum corrigere. Ad idem infra de ſta.monach.monachi.in fine,
infra de his quæ fi.a præl.nouit. niſi aliud habeat de conſuetudi-
ne ſpeciali,argumẽ.infra de his quæ fi.a præ.ea noſcitur, ſupra de
electio.ſacroſancta.§.j.in fine. Quod omnino falſum eſt, immo
& ex iudicio Abbatis ſolo pendet correctio ſecundum regulam,
reſeruata forma ipſius & gradibus, de quibus notatur infra de re-
gularibus.cap.fin. & eſt hoc, quod hic dicit [Contra regularem]
&c.q.d.diſciplina eſt imponenda ſecundum regulam,& pro mo
do culpæ,prout in vnoquoque regulæ capitulo continetur,vnde
& hoc quod hic dicit capituli,non comprehẽdit monachos,ſeu
conuentum,ſed potius articulum regulæ,ſiue capitulum ſcriptũ
in quo continetur,quæ, & qualis, & quare pœna,ſeu pœnitentia
4 infligatur,& ſic ęquiuocatio capituli ipſos decepit. † Ponit enim
quandoque pro collegio,& ſic intelligebãt,ſic infra eo.quia nos,
ſupra de electio.ne pro defectu. §.fin. & quandoque pro ſcriptu-
ra,vt hic,& infra de ſenten.excomm inter alia.& pro articulis,ſu
per quibus teſtes ſunt producendi.C.de tempor.appell.per hanc,
& legitur,& notatur ſupra de teſtibus.fraternitatis.§.j.ſed & in ca
pitulo,ideſt inter fratres eſt diſciplinandus,non extra,nec coram
clericis ſecularibus introductis,argum.ſupra de offi.ord. vt iuxta.
appellare etiam poſſet religioſus,ſi contra regulam grauaretur,vt
patet in eo,quod leg.& not.infra de ſtatu mona.c.fi.reſpon.j.verſ.
ita tamen.& ſupra eod.ad noſtram.[Pro ſalute] & hoc cum deſi
derio,quia vitam recuperãt infinitam,de pœn.diſt.v. conſideret.

SVMMARIVM.

1 *Quis ad continentiam alternatiue compellitur.*
2 *Caſus maiorum cauſarum excipiendi.*

CAP. XXVII.

AD hæc,& infra. [Appellatum] & a te, vel ab aduerſario appel-
lationi delatum,infra eo.interpoſita.§ j. [Fas tibi ſit]
verſic.non ergo neceſſitatem importat.ff.de offi.præ
ſid.generaliter.& l.præced. [Vel coram te] verſic. ſub alternatio-
1 ne,vt dictum eſt ſupra eod.conſuluit.ij.ad fi.ſic alternatiue† com
pellitur quis ad continentiam.xxvij.queſt.ij.multorum [Pareãt]
ſupra eod.cum ſit Romana.& c.perſonas.ſecundum dominum
2 noſtrum. Sunt † autem excipiendi caſus maiorum cauſarum,vt
patet in eo, quod legitur, & notatur infra eod.ſollicitudinem.&
cap.vt debitus.in fine. [Aut ſi alterutra] verſi.ſcilicet appellatrix,
ſiue appellata,& ſic proponuntur hic tria ſub diſiunctione, quo-
rum alterum ſufficit eligere appellanti, ſupra de reſcriptis, inter
cæteras.vbi de hoc.Excipe & quartum,ſcilicet ſi iterum ex cauſa
rationabili appelletur,infra eod.directe.§.fin.Excipe etiam quin
tum,ſcilicet ſi iuſta cauſa impeditus fuit,quare appellationẽ non
eſt proſecutus,ſupra eod.ex inſinuatione Et ſextum,ſcilicet ſi ad-
uerſarius ex certa ſcientia alium iudicem impetrauit,infra de cõ
firm.vti.bonæ.[Suſpectum] ſed quomodo poteſt eſſe,cum ſemel
ſub ipſo litigauerit?Reſpon.ex noua cauſa,vel quia ipſum per ali
quem actum,cum ſemper declinauerit eius iudicium,non vide
tur adhuc ipſum approbaſſe,quod dic,vt legitur,& notatur ſupra
titu.j.inter monaſterium, ſupra de offic.deleg. inſinuante.[Iudi-
cem eligant] ſi partibus placuerit,vel ad ſuperiorem remittet,in
fra eod.cum ſpeciali.olim autem ſecus erat,ſupra de fo.compet.
ſi clericus.xj.quæſt.iij.peruenit. Sed hodie etiam ſecundum leges
ſecus eſt,C.de iudic.l.fin.niſi velis exponere,quod ſequitur, quæ-
ſtionem,ſcilicet de ſpoliatione, ſecundum dominum noſtrum,
tu tamen de hac materia dic, vt plene not. ſupra de fo.compet.ſi
quis contra clericum.& cap.licet,infra eod.cum ſpeciali.§.j.

SVMMARIVM.

1 *Verbum prorumpo,in vitium ſonat.*
2 *Res quę dilationem non capit.*
3 *Quicunque habet beneficium,debet facere ſeruitium.*
4 *Priuatio eſt pœna non reſidentię.*

CAP. XXVIII.

PEruenit. [In ea] ſcilicet eccleſia. [Reſidentiã] quam quilibet clericus tenetur face-
re.vij.q.j.ſi quis in clero.xcj.diſt.cap.j.& ſeq. etiam ra-
tione beneficij viginti ſolidorum , alioquin niſi iuſta
cauſa impediat,priuari poteſt,vt infra eod.§.fi.& legitur,& nota-
tur infra de cleri.non reſid.conquerente.& cap.inter quatuor.&
1 cap.fin.†[Proruperit] in vitium ſonat, vt notatur ſupra eo.repre-
henſibilis.reſpon.j.in fi & c.ſuper eo.ij.§.fin.q.d.fruſtratorie,vt ſe
quitur.¶Cum autem] ij. pars.[Videbatur] ſcilicet tibi , vel ſicut
aſſeris,vel ideſt præſumatur,quouſque conſter de cauſa rationabi
li,quam expreſſit , puta quia non poterat ibi ſecure commorari,
ſupra de renunc.ad ſupplicationem.reſpon.j.vbi de hoc,alias au-
tem ſi cõſtaret,ꝙ eſſet fruſtratoria, vt puta quia nulla cauſa ratio
nabilis expreſſa eſſet,non valeret,infra eod.vt debitus.& cap.cum
ſpeciali.[Appellaſſe] hoc ſecundum iura antiqua,hodie vero nõ
audiretur,niſi grauaretur ſecundum dominum noſtrum.Tu dic
appellaſſe,ſubaudi tamen qa probabilem cauſam expreſſit.[Man
damus] &c. [Vel infra terminum] verſic. [Iter ad nos] factum
recitat,quia non ſufficit,ꝙ appellans infra tempus iter arripiat,ni
ſi Apoſtolico conſpectui ſe præſentet,ſupra eod.cum ſit Roma-
na,ſecundum do.n.immo eſt determinatio Papæ, ideo dic,vt in
ſequ.glo. [Arripiat] ſic datur hic terminus ad iter arripiendum,
alibi ad ſe iudici præſentandum,quod dic,vt not.ſupra eod.perſo
nas.[Veniendi] quid ſi Prælatus &c.vt infra §.fi. [Interim vero]
verſic.ſcilicet appellatione pendente.[Perſonæ] ſic ſupra de offi.
ordin.cum vos,infra de cleric.non reſid.cum ad hoc.§.fi. [Com
mittas] hoc tamen poteſt iudex facere poſt appellationem,quia
hæc† res dilationem non capit.ff.de appell.non recip.l.fin.vel lo-
quitur ſecũdum iura antiqua,quæ appellationem fruſtratoriam
admittebant,in quo caſu non erat mirum,ſi epiſcopus alij perſo-
nę eccleſiam committebat,hodie vero ſecus,cum non niſi a gra
uamine poſſit quis appellare,infra eod.vt debitus,ſecundum d.n.
Vel poteſt dici,ꝙ hoc fit ex iſto ſpeciali mãdato Papæ, per quod
hæc mandauit epiſcopo,cui hęc dirigitur decr.Nobis tamen ma
gis placet primus intellectus,ſecundum quem quantumcunque
prima facie ex cauſa rationabili appelletur , epiſcopus tamen ex
officio ſuo hoc habet facere,vt patet.x.q.j.regenda.& cap. ſeq. &
in eo,quod leg.& not.infra de offi.ordin.cum vos.& infra de cle
ri.non reſid.cum ad hoc,& infra eod.ſuper verbo,aſſignes.nec ali
ter eſſe poteſt,certum eſt enim,ꝙ eccleſia non debet carere recto
re propter pericula animarum, ſed iſte qui appellauit non poteſt
ipſam perſonaliter regere, cũ & appellationem perſonaliter pro-
ſequatur,vt præmiſit ſupra in præced.verſic. ſed nec per alium in
uito epiſcopo,vt patet in eo,quod leg.& not.s̃.de offi.vic.clericos.
igitur ex vi iuris ſequitur,ꝙ epiſcopus alij hoc committat, vt hic
dicit,& eſt ſpecialis caſus, in quo is a quo appellatum eſt iuriſdi-
ctionem ſuam exercet.Sunt & quidam alij,quod dic,vt no.s̃.eo.
cum teneamur.reſpõ.j. [Et ei] ſcilicet ſubrogato,& Vicario tem-
porali,quod non debet fieri niſi ex cauſa,& ſic non obſtat, infra
de prębend.extirpandę.§.niſi forte. vbi de hoc. [De beneficijs il-
lius].ſ.eccleſiæ.i.prouentibus,vel illius.ſ.Guillermi appellantis,ad
quem prouentus eiuſdem eccleſię pertinent,dum eſt canonicus,
ſiue rector,vt patet in eo,quod leg.& not.ĩ.de his quæ fi.a prę.pa
ſtoralis.reſpon.j de pecul cleri. c.fin. [Aſſignes] ſed ex quo eius
appellatio admittitur,quare in hoc grauatur.contra.ij.q.vj.appel
latione.infra eod.dilectus.§.j.in fi.Sol.nihil fit hic in pręiudiciũ,
3 ſed potius in ſubſidium appellantis,† nam quicunque habet be-
neficium debet facere ſeruitium,infra de cleric.coniug.diuerſis.
& in perſona propria,vt notatur ſupra reſpon.j.ſuper verbo, reſi-
dentiam.Fit ergo gratia,quia admittitur ſubrogatum, argum.in-
fra de præben.ſignificatum,ſupra de offic.deleg.quoniam.§.is au
tem.Et eſt ratio ne eccleſia,quę culpa caret propter eius malitiã,
ſeu negligentiam puniatur,infra de his quæ fi.a ma.par.cap.quę
ſiuit.& vt animarum,& aliorum ſpiritualium necnon & tempo
ralium periculis occurratur,ſupra de elect.ne pro defectu.reſpõ.j.
& vt lite non conteſta.quoniam.§.j.ſed nec grauaretur,ſi cenſus
temporalis quem deberet eccleſia interim ſolueretur,multo for
tius non grauatur,ſi reddat eccleſiæ per alium penſum ſuum,inf.
de celeb.miſſa.c.j.in princ. [Congrue] pro ſe,& familia.l.diſt.ſtu
deat.& xxxj.diſt.omni modo,alias omnino, ſecundum Goff.im
mo aſſignetur portio congrua,argum.infra de præb.extirpandæ.
§.niſi forte.ĩ fi. ¶Quia ſi prælibatus] iij.pars.[Alterum iſtorum]
quia nec pręciſe tenetur ad vnum,vt not.ſupra eod.conſuluit.ij.
4 ad fin. [Priues eundem] hæc † eſt ergo pœna non reſidentiæ, vt
not.ſupra eod.reſpon.j. [Et eam].ſ.prębendam ſic vacantem de
iure,quamuis non de facto.ĩ.de pręben.de multa. quod dic, vt ĩ.
de conceſſ prębend.c.j.& c.cum noſtris.& c.literas.[Idonee] hoc
ſemper intelligitur,vt ſupra de elect.cauſam.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio quæ interponitur contra edictum perpetuum, nulla eſt ipſo iure.*
2 *Iudæi mancipia Chriſtiana timere non debent.*

CAP. XXIX.

COnſuluit. [A Rege] põt intelligi, ꝙ Rex Frã ciæ appellabat pro Iudęis, vt eis li-
ceret mãcipia Chriſtiana retinere.quod dic,vt in ſeq.
glo.Vel is poteſt eſſe ſenſus, ꝙ aliqui nomine Iudæo-
rum appellabant a Rege,ne prohiberet eis quo minus poſſet ha
bere mancipia Chriſtiana ſm d.n. ſed quocunque modo intelli
gas non erat talis appellatio tanquam præſumpta contra Cano-
nes admittenda,vt patet in eo.quod not.inf.verſic.j. [Pro Iudęis]
quaſi gerens,ſiue defendens factum eorum,quod non deceretur
Regiam maieſtatem,infra de Iudæis.c.penult.licet alias inter nos
ſint tolerandi, prout legitur, & nota.infra de Iudæis, ſicut Iudæi.
[Non conuenit] verſic. [Pro huiuſmodi appellationibus] appel
1 latio† enim quæ interponitur contra decretum,ſiue edictum per
petuum nulla eſt ipſo iure.ff.de appel.non recip.l.fi.& hoc eſt cõ
tra

2 tra decretum,vt ſequitur [Decreti] prohibentis,† ne Iudæi man-
cipia teneant Chriſtiana.C.ne Chriſtia. man. l.vnica. liiij.diſtin.
mancipia.& cap.fraternitatem.C.de epiſco.& cleric.Deo nobis.
§.his ita.quod dic,vt leg.& not.ĩ.de Iudæis.multorum.& cap.Iu
dæi.& c.ſicut.& c.cum ſit.& c.fin.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet deferre appellationi factę.*

CAP. XXX.

AD hæc ſicut aſſeris , & infra.
1 Sic conſtrue [Reſpondemus,ꝙ † iudex debet deferre
appellationi factæ] ꝙ eſt in fi.huius reſpon. [Si ei].ſ.
iudici [Conſtiterit appellantem] a iudice delegato, coram quo
conueniebatur,vt ſequitur,ſecus in ordinario, vt ĩ.eo.vt debitus.
Alij dicunt,ꝙ hęc corrigitur,quod dic,vt ibi not. [Nuncium ad
Sedem Apoſtolicam deſtinaſſe antequam partes] &c. [Peruenif
ſet] ideſt antequam ipſe qui appellauit ſciret,ꝙ delegatio facta eſ
ſet.nam poſtea non prodeſſet,vt ĩ.verſ.vnico.quod dic, vt legi.&
not.s̃.eo.ſuggeſtum.& c.meminimus.[Ad ipſum] ſcilicet appel
lantem,& hoc eſt,quod ſequitur.[Qui appellationis] &c.ſm do.
noſt.hic non fuit magna philoſophia,quia ipſa litera ſe exponit.
[Sed ſi poſt citationem] ver. [Deſtinatus].ſ.nuncius, vel ex quo
ſciuit mittens,ꝙ delegatio facta erat,vt s̃.eo.reſpon.j.

SVMMARIVM.

1 *Prælatus ſi modum excedat in corrigendo, appellatio bene admittitur.*

CAP. XXXI.

DE priore,& infra. [Propter ſuas enormitates] verbi grat.
prior ꝑcipiebat canonico,de quo hic loquitur,ꝙ con
ſentiret donationibus, quas faciebat ꝯſanguineis,vel
alijs ſuis illicitis donationibus,vel ꝙ nemini concubinas,quas te
nebat,vel ſuos cõtractus ſimoniacos releuaret,& ſuper his forſan
volebat iſtum canonicum aſtringere iuramento,quare canoni-
cus ex hoc ſentiẽs ſe grauari ad Sedem Apoſtolicam appellauit,
& in hoc cõcordat d.n.Vel forſan idem canonicus ex his cauſis
ipſum priorẽ ad Sedẽ Apoſt.appellauit. prior vero ex hoc mot⁹,
& appellationi non deferens eundem canonicum ſuſpendit, &
excommunicauit,vel forte cępit,& in carcerem poſuit, qđ quan
doque faciunt prælati religioſorum ex odio, vel ex leui cauſa, vt
patet in eo,quod leg.& no.ĩ.de ſta.mon.c.fi.reſpon.j.verſic.fi.ſm
quoſdam.immo propter hoc fecit ipſum omnibus veſtib.vſque
ad camiſiam ſpoliari,& appellationi renunciare coegit,vt in an-
tiqua,& quia ſine iniuria Apoſt.Sedis.in hoc caſu attentatũ non
fuit,vt patet ij.q.vj.ad Romanam.j.& ij.& c.ideo.j.& ij. & c.inter-
medijs. ideo præcipitur hic, ꝙ prior ſuper his ſatisfacturus ad cu-
riam perſonaliter trãſmittatur,vel dic vt no.in ſeq. [Manifeſtas]
.i.notorias. [Notabilem].i.infamem,quod dic,vt no.s̃.de off.de-
leg.cum olim magiſter.§.ſane.[Appellauit]extra iudicium non
in iudicio & hoc eſt quod no.ex eo,quod dicit appellauit priorẽ,
quod eſt s̃.& non dicit a priore.ſi.ĩ.de accu.olim I.V.& P.& intel
lectus iſte colligitur in antiqua.alij autem hoc aliter intelligunt,
vt s̃.eo c.in prin.& in ſeq.glo. [Et ipſe] ver.ſ.prior [Deferre con-
1 tempſit] ex hoc patet, † ꝙ ſi prælatus modum excedat in corri-
gendo bene admittitur appellatio ex hac cauſa.s̃.de off.ord.licet.
& c.irrefragabili.§.j.quamuis alias nõ admitteretur, vt leg.& no.
s̃.eo.ad noſtram.ſm B.innuit ergo,ꝙ hic in iudicio, vel quaſi ap
pellatum fuit a priore volente corrigere,ſed hoc non habetur ex
textu.immo potius contra,vt no.s̃.in præced.glo. Fateor tamen,
ꝙ ſi corrigere vellet ex cauſis præmiſſis appellari poſſet,ſi notorie
eſſent.ſic enim modum excederet.quia ad talem iudiciũ,vel cor
rectio non ſpectaret,arg.iij.q.vij.iudicet.xxxij.q.vj.c.j.& iij.& ĩ.de
cohab cler.& mul.veſtra.& c.fi Sed qualiter hoc cõtempſit, for
ſan ipſum ſtatĩ vinculis captiuauit.ſicut & ſæpe fit . ĩ.de ſta. mo.
c.fi.reſpon.j.ad fi.in quo caſu tam præcipiens,q̃ obediens excom
municationem incurrunt ſm id,quod leg.& not.ĩ.de ſent.excõ.
vniuerſitatis,ad fi.immo quia ipſum ſpoliari fecit &c. vt no. s̃.e.
c.in prin.verſic.immo propter hoc.& hoc eſt,quod innuit infra
verſic.vnico.ibi de tanto exceſſu.vt ibi no. [Eum] verſic.ſcilicet
priorem [Literis] ſi.s̃.eo.peruenit.ad fi. ĩ.de ſecun.nupt.c.j. [De
tanto exceſſu] quia appellationi non detulit,& ideo eſt grauiter
puniendus.ij.q.vj.decreto.immo & forſan ipſum appellantẽ vin
culis alligauit.Immo aliter,quod dic,vt not.ſupra eod.c.in princ.
& ſuper verbo deferre contempſit.[Satisfacturum] in xxx. pon-
do auri,vel alias arbitrarie,vel vt deponatur, quod dic, vt not.ſu-
pra eod.ad præſentiam.§.fin.

SVMMARIVM.

1 *Inficiationi locus non eſt in conuictis per confeſſionem.*

CAP. XXXII.

QVia nos.& infr.vt Abbates.
ſubaudi ſtatuimus.ſiue conſuetudinem quorundam
monaſteriorum approbamus volentem & concedẽ
tem,vt Abbates &c. [Infamia] ſuper publico,& infami crimine,
de qua infamia nequeunt ſe purgare ij.q.iiij.presbyter ſi a plebe.ĩ.
de ſimo.de hoc.& c.inſinuatum. & ideo ſunt remouendi, vt ibi.
Vel dic ſm d.n.ſpeciale eſſe in regularibus, vt poſſint pro ſola in
famia a ſuis adminiſtrationibus remoueri.Vel dic vt no.s̃.eo.ſu
per verbo,in communi capitulo[Conuicti]de plano omiſſo ſtri
cto ordine iudiciario.ĩ.de accuſ.olim.I.V.& P.qui in talibus non
ſeruatur,vt patet ĩ.de accuſ.qualiter in fi.& no.s̃.eo.reprehenſibi-
li.§.fi.ſm B Sic innuit,ꝙ iudicialiter ſit proceſſum. Sed hoc non
1 habetur ex litera,ſed potius contra,† vnde dic conuicti per confeſ
ſionem publice factam.ĩ.de exceſſ.præl.q̃ ſit graue, vel euidentiã
rei,vnde nõ eſt locus inficiationi.ĩ.de cohab.cler.& mul.tua nos.
& c.fi.§.fi.vel ſm d.n.per inquiſitionem de plano factam aliquo
ordine iudiciario non ſeruato [In communi capitulo] quod de
bent facere Abbates,& priores de triennio in trenniũ,& ſi ſpon-
te cedere noluerit,tunc in nõ exemptis denuncietur diœceſano.
in exemptis Sedi Apoſt.quod dic,vt leg.& not.ĩ.de ſta.mo.in ſin
gulis.& c.ea quæ.in quo caſu non eſt locus appellationi,qa a cor
rectione non appellatur,vt not.s̃.eo.ad noſtram.ſm B. Sed intel
lectus iſte ſtare non poteſt,niſi aliud ſuppleatur,& hoc duabus ra
tionibus. Prima eſt, quia cum hæc decre. ſit Alexan.III.qui præ-
ceſſit concilium generale per Innocentium IIII.celebratum cu-
ius ſunt.ca.inf.de ſta.mon.in ſingulis.& c.fin.non videtur hic A-
lex.de illo futuro concilio ſomniaſſe.ſicque nõ poteſt hoc intel-
ligi de illo capitulo prouinciali,argumẽ.ff.de contrahen.emptio.
in lege.ff.de tranſactio.qui cum tutoribus. in fi. & infra de cogn.
ſpir.cap.primo. Secunda,quia nec in illo prouinciali capitulo re
nunciatio facta teneret,vt patet in eo,quod leg.& not.s̃.de renũ.
admonet.& c.lecta.& c.fi.Dicas ergo ſm Goff. ꝙ hoc c.loquitur
ſm cõſuetudinem quorundam monaſteriorum,iuxta quam ex
quo aliquis Abbas reperitur inutilis & publice infamatus, requi-
ritur ab eo ſigillum ac in capitulo commonitus tenetur cedere,
ex quo omnes concordant.& cauſa notoria ſubeſt talis,alioquin
alius eligitur non obſtante appellatione ipſius, ſic fuit obtẽtum
quandoq; in Abbatia Sancti Ruffi Valentin.& in eccleſia Vſciẽ.
diœceſ.Taurinen.quæ conſuetudo videtur hic approbari.& ĩ.eo.
cum ſpeciali.in fi.& de accuſ.qualiter.ij.in fi.& de ſimo.per tuas.
verſ.pen & in eo,quod leg.& no.ĩ.de cogn.ſpir.ſuper eo.Nec ob.
s̃.de renunc.admonet, quia loquitur in ſecularibus.Nec c.lecte.
& c.vlt.quia intelligenda ſunt quando non ſubeſt talis cauſa, vel
quando nõ obtinuit conſuetudo talis,alioquin non fit ſine iudi
ce,quia hæc conſuetudo approbatur per Papam,vt not.ſupra eo.
c.in prin.vel dic vt not.infra. [Noluerint] ſed ad iudicem recur-
ratur qui ex prędicta cauſa , & auctoritate prædictę cõſuetudinis
ad inſtantiam capituli,ſiue conuentus nullo diſcrepante concor
diter prædictam cauſam teſtificantis.& inſtanter petentis, nulla
alia probatione exacta cedere ipſos cogat, nulla appellatione ob
ſtante,vt ſequitur.& comprobatur in iuribus ſignatis. s̃.in præce
den.glo.Et iſte intellectus magis congruit iuri,ſed primus intelle
ctus reſpicit ſpeciales conſuetudines aliquorum religioſorum, vt
patet in præced.glo.& vſque ad hæc tempora de magiſtro, de Ge
nerali fratrum Prædicatorum, & miniſtro Generali fratrum Mi
norum. Abbate Ciſtercien.& Priore Gartuſien.magiſtro tempo
rali, & hoſpitalis fuit hactenus ſic ſeruatum, & in quibuſdã alijs
religionibus , quæ etiam habent ex priuilegio ſpeciali , ꝙ eo ip-
ſo,ꝙ magiſter,vel miniſter,ſeu eorum ſuperior quocunq; nomi
ne cenſeatur communiter ab omnibus,vel maiori,& ſaniori par
te fratrum eligitur,ius adminiſtrandi conſequitur,quia eligendo
confirmatur , & confirmando eligitur, ſicut hoc idem de Papa
leg.& no.xxiii.diſt.in nomine domini.& s̃.de elect.licet de vitan
da diſcordia.Et habent eędem religiones de priuilegio,vel ex cõ
ſuetudine,ꝙ ex quo in ceſſione ſuperioris concordant omnes fra
tres.quibus data eſt hęc poteſtas,vel maior & ſanior pars eorum,
idem ſuperior tenetur cedere, quod ſatis naturaliter congruit ra-
tioni,vt patet in eo,quod legitur,& notatur infra de reg.iu.c.j.ſed
ſi ſuperior in hoc forſitan refragetur, non putamus, ꝙ ei ſit vio-
lentia inferenda,ſed ad alium proximum ſuperiorem potius re
currendum,vt præmiſimus,& argum.ff.quod met.cau.extat edi-
ctum.& ff.de vi priuat.l.creditores.Superior vero ex quo ſibi con
ſtabat de volũtate fratrum prędicta hoc ipſum coget cedere, vel
ipſum a prælatione abſoluet, & dabit alijs fratribus licentiam a-
lium eligendi , quia nec eſt ſuper hoc eiuſdem prælati contradi-
ctio audienda.vel appellatio admittenda,vt ſequitur.Ad hoc op.
argum.infra de ſimo.ad Apoſtolicam.

CAP. XXXIII.

AD aures noſtras,& inf. Congruus terminus,
quod dic,vt not.s̃.eo.cum ſit Romana.& c.perſonas.
[Delegati] vel ordinarij , niſi recuſetur tanquam ſu-
ſpectus,vt leg.& not.infra eod.cap.ad hęc.ij.

SVMMARIVM.

1 *Sententia nunquam ualet in negocio principali non ſeruato ordine iuris.*
2 *Protectioni ſe ſupponere ſuperioris, & appellare ęquiparantur.*
3 *Appellatur quandoque plus eſt facto, quam verbo.*

CAP. XXXIIII.

AD audientiam. [Sancti Iacobi] quæ eſt propria Compoſtellanæ eccleſiæ ſm T.& ideo Zamoren.non erat iudex ſm Ia
cob. [Tandem] verſ. [Protectioni] expreſſa cauſa ra-
tionabili, & in ſcriptis porrecta, & apoſtolis petitis. hodie enim
aliter facta appellatio non valeret, vt extra d.n.eo.tit. cordi.lib.vj.
hic autem aliter fuit,vt patet ex ſeq.§.ideo dic,vt ibi no.& in ſeq.
gloſſ.[Subiecit] maxime.idem enim eſſet, & ſi non ſubieciſſet ſe
protectioni Sedis Apoſt. cum ſine cauſæ cognitione fuerit con-
1 demnatus,vt ĩ.§.j.nunquã † enim valet ſententia in negocio prin
cipali lata,non ſeruato ordine iuris.ſ.titu.j.c.j.vt & not.ĩ.§.j.ſuper
verbo.noſtræ protectioni. Vel dic,ꝙ illud, quod hic dicitur obti-
net ſolum extra iudicium,vbi tantum prodeſt hæc ſuppoſitio q̃-
tum appellatio,quæ & tantum valet,quando ab ordinario inter
ponitur, ꝙ a tempore appellationis ceſſare debet, vt nihil contra
appellantem faciat ſine cauſæ cognitione,& ſi hoc fecerit non te
net de iure,& ſic olim poterat appellari,& ante iudicium & poſt.
ita & protectioni Papę poterat ſe ſupponere.in hoc autem minus
habet protectio,q̃ appellatio,quia protectio non valet,niſi graua
men ſequatur.immo dummodo a grauamine caueat procedere
poteſt iudex, ſed appellatio etiam totam transfert cauſam ad ſu-
periorem ſm quoſdam, qui nec credunt naturam protectionis
2 hodie ſublatam,vel etiam immuratã,ſed melius dicitur. † quòd
per omnia ęquiparantur appellatio,& ſuppoſitio protectioni,ſm
d.n.cuius eſt mens totius huius gloſ.Ideoque ſicut in appellatio-
ne,ita & in protectione requiritur, ꝙ cauſa rationabilis exprima
tur,& ꝙ porrigatur in ſcriptis,vt no.in præced.glo. In hoc autem
refert vtrum.ſ.appellatio,ſiue protectio interueniat in iudicio,vel
extra,quia quãdo in iudicio fit nunquam prodeſt, ſi fiat a futuro
grauamine.ſ.eo.conſuluit.j.immo oportet,ꝙ appelletur a graua-
mine illato,vel ſaltem comminato.ĩ.e.vt debitus.& c.cum ceſſan
te.ſed quãdo fit extra iudicium, valet etiam a futuro grauamine
interpoſita,vel etiam ex probabilibus coniecturis.ĩ.eo.bonę.Sunt
& aliæ multæ differentiæ inter iſta.quod dic,vt ibi no.& adde qđ
not.ĩ.§.j.[Et ĩ.] hoc eſt,& ſtatim ad nos iter arripuit veniendi. ſ.
eo.meminimus.in fin.ad quod ſpectat,quod not.in ſum.eo.tit.§.
qualiter.ſub rubrica forma vocationis extra iudicium factæ.¶[Li
cet autem] iij.pars [Ex ſimplicitate] vnde parcendũ fuit. lxxxvj.
diſt.tanta.ff.de iuriſd.omn.iud.ſi quis id.§.doli.ff.ſi quis.in ius voc.
non ie.l.ij.§.j. C.de teſti.l.fi.ſ.de reſcrip.ſuper literis[Forte] & for-
te non.q.d.maxime ergo idem,& ſi ſimplex non eſſet,ſed ſimpli
citas præſumitur pro eo,ꝙ pauci ſunt,qui non dicunt appello. &
hodie vtrumque apponunt [Verborum]alias verbalem,alias ver
bi.& eſt hæc planior,& melior litera [Quia tamen] ver. [Noſtrę
protectioni] contra. ĩ.de priuil.ex parte ij. vbi non eximitur quis,
licet a Papa literas protectionis obtinuerit generales.Sol.ibi loqui
tur de generali protectione, & conſtat illos Prælatis ſuis ſubeſſe.
Hic de ſpeciali,nec conſtat Sacerdotem ſubeſſe Zamoren. epiſco
po.immo dicebat ſe ſubeſſe eccleſiæ Sancti Iacobi Compoſtella
nen.& ſic non erat ſuus iudex,vt not.ſ.reſpon.j. vnde nec ſua ſen
tentia tenuit,tanquam a non ſuo iudice lata.C.ſi a non compet.
iu.l.fi.ſ.de iud.at ſi clerici.ſm B.Tu dicas,ꝙ per literatoriam pro-
tectionem non eximitur quis,quia nec hoc intendit is,qui literas
concedit.hic autem loquitur de protectione verbali loco appella
tionis ſpecialiter expreſſa cum arreptione itineris,per quã ipſam
proferens intendit appellare,quæ extra iudicium loco appellatio
3 nis habetur,vbi etiam ipſo facto appellare videtur,quia & † quan
doque plus eſt facto appellare,q̃ verbo.ĩ.eo.dilecti.j. & c.vt nr̃m.
in fi.licet quandoque plus fit verbo,q̃ facto,quod dic,vt leg.& no.
de elect.eccleſia.j.Et ſic in vtroque caſu conſideratur intẽtio plus,
q̃ verba.ĩ.de verbo.ſign.intelligentia.& c.præterea.& c.in his.Nec
dicas hoc ſpeciale in Papa,quia idem videtur vbi protectioni Me
tropolitani aliquis ſe ſupponit,vt ĩ.eo.dilectis.verſ.epiſcopus.& ad
de quod not.ſ.e.c.j.ſuper verbo, ſubiecit [Sine cauſæ] ſubaudi per
nos examinata,vel illum cui delegaremus.ſ.eo.qua fronte.§.j.ad
fi.alioquin ſubaudiendum eſſet,maxime in eo,quod de protectio
ne procedit.nam & ſi appellatum non ſit,non tamen debet quis
ſine cauſæ cognitione ſententialiter condemnari.ſ.de reſtit.ſpol.
conquerente.ſ.de cau.poſ.c.j.ſ.de reſtit.in integ.tum ex literis.§.j.
in fi.& adde quod not.in ſeq.gloſ. [Cognitione] Hinc colligitur
a contrario ſenſu,ꝙ cum cauſę cognitione poteſt procedi contra
appellantem extra iudicium.Arg.contra.ĩ.eo.bonæ.nã vt ibi col
ligitur appellatio extra iudicium reuocat negocium ad audientiã
ſuperioris,vt & no ĩ.de his quę fi.a mai.par.cap.c.j.& ſ.de mai.&
obed.dilecti.Sol.vbi appellatur a iudice,ſiue in iudicio,ſiue extra,
nunquam reuocatur negocium ad audientiam ſuperioris,niſi iu
dex grauet,vel quia non ſeruat ordinem,vt hic, vel alio modo.ĩ.
eo.vt debitus.& ſic etiam dẽt intelligi extra d.n.eo.tit.cordi.lib.vj.
Sed & ſi qs appellet a grauamine aduerſarij extra iudicium ſimi-
liter non iuuat appellatio appellantem,niſi grauamen ſequatur,
ſed ſi ſequatur grauamen tenet appellatio ad Papam facta.ĩ.eo.d.
bonę,ſecundum do.no.cuius eſt mens totius huius glo. [Aliqua
ſententia] ſiue excommunicationis,ſiue alia.do.noſt. ¶[Manda-
mus] iiij. pars [Sententiam] forſan excommunicationis [Non
tenere] tum quia a non ſuo iudice lata fuit, vt patet in eo, quod
not.ſ.§.j. tum quia poſt appellationem, vel eius ęquipollens.ſ.de
offi.deleg.cum contingat.ĩ.de ſen.ex.per tuas.ĩ.e.ad hæc quoniã.

SVMMARIVM.

1 *Pars abſoluenda quandoque remittitur.*
2 *Legum auſteritas in talibus poteſt pactis litigantium mitigari.*
3 *Quilibet poteſt renunciare his, quæ pro ſe ſunt introducta.*

CAP. XXXV.

ACcepta. [Non debet] .i.non poteſt ſine pęna, vel iuris oſtenſione.nam ad inſtantiã
appellantis remittitur appellato inuito,ſed nõ ſine pœ
na,quia condemnandus eſt in expenſis, vt patet ĩ.eo.
interpoſita.§.ille denique.Item & quandoque cognoſcit is,a quo
appellatũ eſt,ſed non ſine iuris oſtenſione,vt apparet in eo, quod
leg.& not.ſ.eo.ad hæc ſi in vna cauſa. [Ad eos] vt ij.q.vj.c.fi.& c.
1 ſi epiſcopus accuſatus.C.eo.tit.eos qui [Cauſa]examinãda,† nam
quandoque remittitur pars abſoluenda ſm id, quod leg.& not.ſ.
de offi.ordi.ad reprimendam.ĩ.de ſent.excom.per tuas.[Remitti]
ſed contra.ſ.de excep.ſignificauerunt.in fi.Sol.ibi [Conſenſerint]
2 legum † enim auſteritas in talibus poteſt pactis litigantium miti-
3 gari.C.de temp.app.l.fi.& quilibet † poteſt renunciare his quę pro
ſe ſunt introducta.ĩ.de regula. ad Apoſtolicã.§.j. & c.ſtatuimus.
reſpon.j.ad fi. [Appellatum] iuſte alioquin contra.ĩ.eo.cum ec-
cleſia.in fi.& c.vt debitus.& extra d.n.eo.tit.Romana.§.fin. lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Iudex propter quæ poſſit recuſari.*
2 *Periculoſum eſt ſub iudice ſuſpecto litigare.*
3 *Par affectio cauſam ſuſpicionis excludit.*
4 *Iudicis incorrupti nomen proferre difficile eſt.*

CAP. XXXVI.

POſtremo. [Conſanguineus] vſque ad ſepti-
mum gradum cum alijs deficien
tibus talis ſuccedat.xxxv.q.v.ad ſedẽ.j.col.Alij dicunt
vſque ad quartum gradum.ĩ.de conſan.non debet.&
optimum,arg.C.de aduo.diuerſ.iud.petitionem.§.licentia.Sed &
pro primis facit ſpes ſucceſſionis, & quia ſemper quædam ſpecia
1 lis,& naturalis affectio,& familiaritas remanet inter tales,& † pro
pter talia recuſatur iudex,vt patet iij.q.v.quia ſuſpecti.ſ.de offi.de-
leg.cauſam quæ.& c.inſinuãte.& c.cum R. Et vt ibi no.delegatus
2 de facili recuſatur,& valde † periculoſum eſt ſub ſuſpecto iudice li
tigare.ĩ.eo.ſecundo requiris.in fin.Quid ſi iudex in eodem gradu
3 partis ſit conſanguineus vtriuſque:ceſſat recuſatio,quia par † affe-
ctio cauſam ſuſpicionis excludit.ff.de ritu nu.non ſolũ. §.de vno.
[Aut in eodem] ver. [Aduocati] timetur nene in partem ſuam
nimium declinaret.vnde & in eadem cauſa prohibetur ei etiam
4 aſſeſſoria,† quia difficulter poſſet incorrupti iudicis nomẽ profer
re.C.de offi.aſſeſſ.l.fi.ad fi.& arg.ff.de iur.om.iud.prætor. Quinim
mo nec in teſtem admittitur,ſi contigerit appellari.Et idem eſt ſi
fuerit procurator quod dic,vt leg.& no.extra.d.n.de teſtib.Roma
na. [Vel ex alia] ver. [Iuſta cauſa] quia & multæ alię ſunt,de qui
bus no.xviij.d.n.eo.tit.legitima. [Huiuſmodi delegatus] ver. [Re
cuſari] quod dic,vt legit.& not.ſ.de offic.deleg.ſuſpicionis cauſa.
[Quamuis] verſ. [Appellatione remota] videbatur contrarium
eſſe dicendum,quia ex quo remouetur appellatio per conſequẽs
& recuſatio.ſ.eo.ſuper eo.j.§.in cauſis.Solu.colligitur ex his quæ
ibi not.ſemper etenim ſubintelligitur iuſta cauſa excepta,ſed & p
hoc,quod hic dicitur exemplificari poteſt id,quod leg.ĩ.eo.paſto
ralis.& ibi not.& eſt ſi.ĩ.eo.ex parte j.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio non ſolum ſuſpendit diffinitiuam, ſed & mandatum, & præce-
ptum.*
2 *Appellatio non ſuſpendit interdictum.*
3 *Interdictum, vel ſuſpenſio ab officio, vel beneficio, & excommunicatio in
multis conueniunt.*
4 *Suſpenſiones diuerſæ pro uarijs pœnis quandoque infliguntur.*
5 *Bene celebratur in eccleſia interdicta.*

CAP. XXXVII.

AD hæc. [Sub interdicto] ab officio & ſacramen
tis.nam in his appellatio interdictũ non
releuat,vel ſuſpẽdit. trahit enim ſecum executionem
tale interdictum,ſicut & excommunicatio.ĩ.eo.paſto
ralis.§.fi.in prin. vnde & quantumcunque interdictus appellet,ſi
durante interdicto ingerat ſe diuinis irregularis fit. xj.q.iij. ſi quis
presbyter & c.ſeq.in ſpiritualibus enim dubijs ſemper obediendũ
eſt,vt patet in eo,quod leg.& not.ſ.de temp.ord.ad aures.§.j.& in
partem tutiorem declinandum,vt legi.& notatur infra de hom.
ad audientiam. §.j. Quid ergo ſi cui non interdicantur ſpiritua-
lia,ſed temporalia, puta interdicitur quis ab ingreſſu poſſeſſionis,
vel pomerij,vel orti.ff. de ſeruis expor. cui pacto. & aquæ & igni.
vel alteri cuicunque rei temporali.ff.de interdictis, & releg.per to
tum. nunquid appellatio interpoſita tale interdictum ſuſpendit.
Reſpon.

Reſp.ſic.ff.eo.ti.non tantum.ſ.de reſti.ſpo.conquerente.niſi eſſet
caſus in quo damnatum ſtatim puniri publice intereſſet.ff.e. cõ-
1 ſtitutiones.vel alius caſus ſpecialis. † Nam & generaliter non ſo
lum diffinitiua ſententia per appellationem ſuſpenditur. ij. q. vj.
§.diffinitiua.ff.ad Turpill.l.j.in fi.quinimmo & mãdatum atque
pręceptum.vt ff.eo.ti.creditor.§.j.& ſ.tit.j. ꝙ ad conſultationem.
ĩ.de no.oper.nuncia.c.fi.Quid igitur ſi quis ſuſpenditur a benefi-
cio tantum eccleſiaſtico: Dicunt quidam ꝙ appellatio hoc in-
terdictum ſuſpendit,ſicut & in temporalibus obtinet,vt premiſ-
ſum eſt.vnde ſi appellauerit beneficiũ percipiet ſicut prius quaſi
a quadam temporalitate videatur ſuſpenſus. & hoc videtur ap-
probari in eo quod le. & no.extra d. n. de ſen. ex.cum medicina-
lis.§.ſi quis autẽ. ſuper verbo, ab ingreſſu eccleſię & diuinis. Alij
tamen dicunt idem in omni interdicto & ſuſpenſione eccleſia-
2 ſtica.ſ.ꝙ † appellatio facta non ſuſpendit interdictum, quia hęc
decre.non diſtinguit,& ideo indiſtincte & ſimpliciter eſt intelli-
genda, ſm d. n. vt patet.ff.de of. pręſi. l. iij. & in eo quod legi. &
no.ĩ.de teſta.relatum,ij.§.j.& ĩ.de priuile. quia circa.Poſſet tamẽ
diſtingui, vtrum ſuſpẽdatur quis a beneficio ſimpliciter, & tunc
ſi ipſum beneficium ſpirituale ſit vera eſt hęc opinio. & eſt ſen-
ſus ſuſpẽdo te a beneficio.i.a iure qđ habes in beneficio. Vel vtrũ
ſuſpendatur a perceptione beneficij ſui, de qua conſtat ꝙ tem-
poralis eſt: ſicut & ipſi fructus qui percipiuntur: & in hoc caſu ve
ra eſt ſententia priorum.ar.in eo quod le.& no.ĩ.de inſti.c.ij.Idẽ
ſi dicat ſuſpendo te a præbenda: quia & hęc temporalis eſt.Secus
ſi dicat ſuſpendo te a canonica: quia & illa ſpiritualis eſt,vt ibidẽ
nota.& ſ. de conſti. cum omnes.§.j.& ĩ. de præben. relatum. Et
3 not.ſm d.n. ꝙ † interdictum ſeu ſuſpenſio ab officio ſeu benefi-
cio habet ſimilitudinem cum excommunicatione in eo quod
hic dicitur. ſ. quia neutrum per appellationem ſuſpenditur &c.
vt no.ſ.e.glo.in princ. Secundo, quia in vtroq; requiritur moni-
tio præcedens.ĩ.de ſen.ex.ſacro.xij.q.ij.indigne.Niſi quando inter
dictum a beneficio ſeu officio pro pęna infligitur ipſo facto. ſ. e.
reprehenſibilis.verſ.j.ſm d.n..Verum eſt quando a canone ſic ſta
tuitur,vt in concor.ibi ſign.Secus ſi ab homine,tunc enim debet
monitio præcedere,vt patet ĩ.de cohabi.cleri. & mu ſicut ad ex-
tirpanda.& ca.ſi autem clerici. Tertio,quia vterq; irregularitatẽ
incurrit: & vtriq; eadem pęna infligitur.ĩ.de cleri.ex.mi.c.ij.& iij.
Quarto,quia vterq; cum iuratoria cautione abſoluitur.ſ.eo. qua
frõte.§.fi.ĩ.de ſen.ex.venerabili.& c. ſuper eo. Quinto,quia vtriq;
præſtatur abſolutio ad cautelam.ſ.de excep.apoſtolicę. ĩ. de ſen.
ex.venerabili.Sexto,quia in vtroq; ligat ſententia & ſi iniuſta. xj.
q.iij.c.j.& ij.& c.ſi quis presbyter.& hic. In alijs autem ſuſpenſio-
nibus eſt ordo iuris ſeruandus.alias non nocent.ſ.de reſti.in inte.
c.ij.Sed nec ſunt in alijs ſuſpẽſionibus prędicta neceſſaria.immo
in eis eã ſola obſeruanda ſunt quæ obſeruari debent in alijs inter
dictis: vel in pęnitentijs imponendis.Et capitula quæ debent præ
dicta in ſuſpenſionibus neceſſaria : intelligenda ſunt de ſuſpen-
ſione quæ fit ab officio & beneficio: vel ab officio tantum, vel a
ſacramentis.Et hęc etiam intelligas vera eſſe vbi ſuſpenſio vel in
terdictum ab officio fit pro contumacia. nam ſi imponatur pro
pęnitentia: tunc fruſtra præcederet monitio, cum ſuſpenſio ſub-
ſecuta ſit omnem caſum. Sunt & alij quinq; caſus. & ſic per to-
tum.xj.quod dic vt not.extra.d.n. de ſen.ex.cum medicinalis. §.
4 & hęc eadem.lib.vj.Et ſciendum ꝙ † quandoq; pro pęna impo-
nitur ſuſpenſio perpetua ab officio & beneficio.l.di.de his.& ca.
miror.& c.ſtudeat.& c.accedens.Et quandoq; ad tempus.ĩ.de ac-
cu.inquiſitionis.reſpon.j.Et quandoq; interdicitur tantum miſ-
ſarum celebratio.lv. di.nullus. Quandoq; a ſacramentis ſuſpen-
ditur quis vſq; ad mortem.ij.q.j. in primis. Quandoq; tantũ vſq;
ad certum tempus.l.di.eos vero.& c.ſe.& ĩ.de cleri.vena.c.j. & ij.
Sed & quandoq; ſuſpenditur quis poteſtate eligendi,vel ordinan
di.ſ.de elec.cum in cunctis.ſ.de tem.or.literas.l.di. ex pęnitenti-
bus. Quandoq; ab ingreſſu eccleſiæ, vel ſacerdotali officio. ſ. de
of.deleg.ſane.ĩ.de ſen.ex.ſacro. Et ſic multas pęnas circa ſuſpen-
ſionem officij & beneficiorum & ſacramentorum & aliorũ ec-
cleſiaſticorum poteris reperiri.Quęri autem poteſt an ſuſpenſio
a pallio & pontificalibus ſit inter hmõi reputanda. quod ſi eſt p
appellationem nõ releuatur ſm d.n.cuius eſt mens maioris par
tis huius glo. quæ d.n. alibi notat, ꝙ ſi ſuſpenſus taliter celebrat,
non fit irregularis. qđ dic vt plene not. extra. d. n. de ſen. ex.cum
medicinalis.§.ſi quis aũt.ſuper verbo,ab ingreſſu eccleſię & diui
nis.li.vj.Et adde quod no.in ſe.glo. [Illud] ſ.interdictum. Et no.
ꝙ excommunicatio & interdictum ęquiparantur in hoc : vt ſi-
cut excommunicatio poſt ap.lata non tenet,vt leg.& no.in præ-
cedẽ.gl.& ſ.e.ad audientiam.in fi. ſic nec interdictum, vt hic,ſed
& in decem alijs conueniunt.qđ dic vt no.extra. de ſen. excom-
muni.cum medicinalis.§.& hæc eadem. li. vj. Et eſt hoc verum
quando ſententia lata eſt pure,ſecus ſi ſub conditione. nam tũc
ipſa pendente appellari poteſt.ĩ.eo.pręterea. Quid ergo ſi epiſco-
pus ad tempus interdictum eccleſiæ relaxauerit, nunquid pendẽ
te huiuſmodi relaxatione poterit appellari: Videtur ꝙ non,quia
interdictum durat & ſi fuerit relaxatum,qđ ex eo patet.quia ad-
ueniente tempore eſt ſeruandum.nulla alia ſententia lata.& ſic
ſemper manet eadem ſententia.ar.ff.de precar.& ſi manente.ff.
de peculio. peculium. §. ſi ęre alieno. Nec obſtat ſi obijciatur ꝙ
interim poteſt in eccleſia celebrari, quia bene celebratur in ec-
a cleſia interdicta,[a] vt ĩ.de priuil.cum & plantare.§.ꝙ ſi templarij.
& c.vt priuilegia.§.illud.& excommunicatis etiam pręd icatur.ĩ.
de ſen.excom.reſponſo.& c.cum voluntate.& ſic licet appellatio
non ſuſpendat interdictum iam latum, eps̃ tamen qui ipſum tu
lit poteſt ſuſpendere,qđ verum eſt ſm Lauren.& Vincen. T. ve-
ro.& G.naſo dixerunt ꝙ eps̃ non poteſt ſuſpendere interdictum,
quin ipſum tollat ex toto. Vnde ſi pendẽte tali ſuſpenſione iuſte
fuerit appellatum, defendetur appellans per talem appellatio-
nem.Tu dicas ꝙ eps̃ poteſt ſententiam ſuam ſuſpendere & effe-
ctum ſententię,ſicut ex toto tollere.ff.de iudi.iudicium ſoluitur.
& ſic intellige qđ primi dixerunt, quia ſi poteſt qđ plus eſt & qđ
minus.ar.ĩ.qui fil.ſunt le.per venerabilem.reſpon.j.ver.ꝙ autem,
& ver.pręſertim.vnde nec interim appellari poteſt, vt dicunt ſe-
cundi,nam perinde eſt quando ſuſpenditur ſententia,& quando
ſub conditione fertur. quare in vtroq; caſu eadem eſt ſententia,
cuius effectus ad tempus ſuſpenditur. & tempore adueniente ſi-
ne aliqua prolatione vtraq; eſt ſeruanda,ergo appellari poteſt a
ſuſpenſa ſententia,ſicut & a conditionali.ut euidenter probatur.
ĩ.eo.præterea.& c.dilectus.reſpon.j.ver.verum dicimus. & ſe. Qđ
ergo dicimus ꝙ a ſñia interdicti appellari non poteſt,hoc verum
eſt,niſi effectus ipſius ad tempus ſit ſuſpenſus. & idem eſt in ſen-
tentia ſuſpenſionis. Secus in ſententia excommunicationis cu-
ius effectus nunquam poteſt relaxari ad tempus,niſi omnino tol
latur, quia nec vnquam participandum eſt excommunicato do
nec ſit reconciliatus per abſolutionem ſm formam eccleſiæ fa-
ctam.ĩ.de ſen.excom.cum deſideres.& no.ſ.de teſtibus. veniens.
ij.§.fi.niſi forſan irrationabiliter ſit prolata,tunc ei relaxari pote-
rit nudo uerbo.qđ dic vt le.& no.extra d.n. de ſenten. excom. cũ
medicinalis.§.ſuperior.Secus in alijs duabus ſententijs.ſ.ſuſpẽſio-
nis & interdicti,quia in abſolutione ipſarum nulla certa forma
& ſolennis traditur,immo ſicut nudo verbo proferuntur, ſic &
nudo verbo relaxantur vel ſuſpendũtur, vel ex toto tolluntur. Et
ex his patet diuerſitatis ratio, & differentia vna inter iſtas ſenten-
tias.Sunt & alię duę differentię prout no.ĩ.e.c.§.& hęc eadem.&
hanc tertiam ibi iunges.Non obſtat qđ dicunt alij ꝙ celebratur
in eccleſia interdicta, quia illud fit auctoritate papę, ut probant
iura ad hoc inducta. Temerarium ergo eſſet ſi quiuis alius hoc
priuilegium vſurparet.ĩ.de priuile.ſane.& adde quod no. in præ-
ced.glo. ¶[Noueris igitur.] ij. pars. [Poſt appellationem] ita per
appellationem ſecutam præcedentem ſententiam non euitant.
& ſic patet ꝙ interdictum &c. [Nequeunt] declinare quod eſt
in fine. Et ſic no. hic ꝙ interdictum trahit ſecum executionem.
ſicut excommunicatio.ĩ.e.paſtoralis.§.fin.in prin.[Cui.] ſ.inter-
dicto. [Suppoſitos] pure lata ſententia nec ſuſpenſa, vt patet in
eo quod no.ſ.eo.reſpon.j.& ĩ.eo.paſtoralis.

ADDITIO.

a ¶Bene celebratur in eccleſia interdicta.Adde ad hanc materiam optimũ
tex.in c.alma mater.de ſent.excom.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Verbum iactant,in vitium ſonat.*
2 *Iactantes inſoleſcunt, & ſecurius peccant.*
3 *Legatus per ſimplicem querelam adiri poteſt.*
4 *Papa ordinarius eſt cunctorum.*
5 *Poteſtas,intentio,& voluntas ſe ad inuicem impediunt.*
6 *Iudex a quo appellatum eſt, debet ſententiam ſuam executioni mandare, ſi
contigerit confirmari.*

CAP. XXXVIII.

CVm eccleſia. [Iudicij tui] o archiepiſco-
pe Cantuariẽ.cui loquitur.
1 † [Se iactant] in vitium ſonat.q.d.ex hoc † inſoleſcũt
2 & ſecurius peccant ſic, ſupra de elect.tranſmiſſa. [Or
dinarij] & Cantuarien. archiepiſcopi ſuffraganei appellando, vt
infra §.j. [Sine cauſa rationabili] quia id non poſſunt niſi ratio
nabiliter appelletur,vt ſequitur, vel in aliis caſibus prout not.ſup.
de officio ordi.paſtoralis.reſpon.j.ad finem. Sed contra, quia iſte
3 archiepiſcopus,ſcilicet Cantuarien.legatus eſt,† vnde & per ſim-
plicem querelam adiri poteſt,ſupra de officio lega. cap.j. Solutio.
quòd poſſunt adire,ſcilicet archiapiſcopum per querelam,vt ibi.
hoc non intendunt, vt hic,quòd autem intendunt adire ipſum
per appellationem minus rationabilem, hoc non poſſunt, vt ſe-
4 quitur,ſicut eſt videre etiam in Papa,† qui ordinarius eſt cuncto-
rum.nam per querelam adiri poteſt,vt ſupra de foro competen.
cap.fin.§.j. ſed ſi iniuſte ad Papam fuerit appellatum,cauſam re-
mittit, quia hoc omnibus iudicibus eſt commune, infra eod. vt
5 debitus,& cap.cum cauſam,& cap.dilecto,† & ſic poteſtas,inten
tio, & voluntas ſe adinuicem impediunt, ſupra de officio dele-
ga. cum ſuper Abbatia. Hodie tamen talis legatus per querelam
ſimplicem non aditur, niſi ei legatio ſpecialiter committatur.

¶Vnde mandamus] ij. pars [Appellare] hic ergo innuit, ꝙ per
modum appellationis intendebãt iſti clerici ordinarij iudicium
euitare,& non per modum querelæ,vt not.s̃.reſponſ.j. quod dic,
vt ibi not. [Non ante] verſi. [Conſtiterit] hodie ſi dicatur nullo
modo appellatum,vel nõ competenti tempore,vel ꝑ alias appel
lationem eſſe delatum negocium quouſque de appellatione fides
facta fuerit,non debet Metropolitanus epiſcopo,a quo appellatũ
dicitur aliquid prohibere,vt extra d.n.eo.tit.Romana.§.ſi vero vo
catis.Sinautem dicatur, ꝙ nõ ex cauſa legitima,nihil prohibeat,
nec ſe intromittat quouſque appellationem receperit,tanquam
emiſſam ex cauſa legitima, & cognoſcere inceperit de veritate
cauſæ,vt j̃.eo.c.§.ꝙ ſi obijciatur.Si vero a ſententia,tunc etiam in
notorijs ne executioni mandetur,poteſt poſtquam appellationẽ
recepit inhibere,vt j̃.eo.c.§.ſinautem poſt ſententiam. quod dic,
vt ibi not.& adde quod not.s̃.eo. c.j. [A grauamine] hæc decret.
præſagiauit nouum ius.j̃.eo.vt debitus,ſm d.n.Vel dic,ꝙ etiã ſm
tempus iſtius decr.non niſi a grauamine poterat appellari, vt hic
dicit.Sed a grauamine,& tunc licebat,& hodie licet appellare an
te ſententiam quandocunque,dummodo in appellatione expreſ
ſum ſit,vt leg.& not.s̃.eo.ſuper eo.reſpon.j.& c.cum ſit Romana.
reſpon.j.& j̃.eo.cauſam quæ.in fi.§.fi. [Iniuſta cõdemnatione].i.
ſententia tãquam iniuſte, ſeu inique diffinitiue lata. in quo caſu
ſi apud acta appelletur ſufficit,ꝙ dicat appello.ij.q.vj.§.pen. verſi.
litigatoribus.& leg.& not.s̃.tit.j.quod ad conſultationem [Porre
ctam] iudici,& in ſcriptis,quando appellatur ante ſentẽtiam,vel
a ſententia non apud acta,ſed ex interuallo j̃.decẽ dies, ſm quod
traditur,& not.extra d.n.eo.ti.cordi.lib.vj.¶ Alioquin] iij.pars.ſ.ſi
temerarie appellatum ſit [Remittas] quod regulariter in omni-
bus iudicibus obtinet, vt not.s̃.eo.reſpon.j.& not.j̃.eo.vt debitus.
& extra eo.tit.Romana.§.fi.aliter autem non remitteretur inui-
tus,vt leg.& no.s̃.eo.accepta [Appellatione] friuola.alioquin cõ
tra j̃.eo.c.vt debitus.[Eius] ſ.epiſcopi [iudicio].ſ.iuſto.s̃.de ma.&
obed.quod ſuper his.& no.s̃.eo.ad hæc.& j̃.e.c.præterea.s̃.de offi.
ord.ad reprimẽdam.§.fi. [Pariturum] ita ꝙ omne ius ſaluum ſit
ei,cõtra quem ſit appellatum.vnde ſi tempore appellationis erat
minor,nunc autem tẽpore remiſſionis factus ſit maior.iure mi-
noris vtetur.ff.de mino.intra vtile.reſpon.j. Et eſt hic expreſſum,
arg.ꝙ iudex a quo appellatum eſt,debet ſententiam ſuam execu-
tioni mandare,ſi ipſam contigerit confirmari.quod dic,vt not.s̃.
de offi.ordin.paſtoralis.§.præterea.

SVMMARIVM.

1 *Appellans aſſignato ſibi termino unum de quatuor debet eligere.*

C A P. XXXIX.

DIrecte. [Pars viri] matrimoniũ ob cauſam con
ſanguinitatis accuſantis, vt patet j̃.eo.c.
in fi. alias autem hoc opponit vir in modũ exceptio-
nis,vt s̃.de ord.cog.c.j. [Opponebat] cõtra matrimo
nium.pro quo mulier aſtabat [Et pars] verſ. [Proſecuta]. ſ.mu-
lier.ſecus eſſet ſi per contumaciam,vel negligentiam fuiſſet tem
pus elapſum.nam tunc nõ poſſet appellare.s̃.e.perſonas.niſi poſt
ſentẽtiam,vel a grauamine,quia illud ſemper liceret. ſed & cum
hodie aliter non liceat appellare nõ credit.d.n.ꝙ per illam decre.
perſonas circa non proſequentem appellationem ſtatuatur ali-
quid ſpeciale.vnde dic.renunciante expreſſe quod poteſt.C.eo.ti.
eos qui.in fi.C.de temp.app.l.fi.§.fi. vel tacite teſtes producendo,
vel dilationem recipiẽdo.s̃.de offi.deleg.gratum.§.fi. quinimmo
& eo ipſo,ꝙ appellationem non fuit infra terminum proſecuta,
vt j̃.eo.§.reſpondemus [De parentela].ſ.probanda,vel.i.ſuper pa-
rentela. ¶ Verum] ij.pars. iterum appellauit rationabiliter & ex
cauſa.alioquin contra in eo,quod leg.& not s̃.e.c.prox.quod po
teſt facere iterum & iterum,licet non tertio ſuper eodẽ grauami-
ne & quotiens opus eſt his ſuper ſingulis grauaminibus,vt not.j̃.
§.prox.ad quod ſpectat quod leg.ff.de eden.veluti [Procedere] &
videtur,ꝙ ſic,cum appellationi ſemel factæ renunciauerit,ar.eo.
tit.quæſtioni.& c.præced. & quia mulier appellationem proſecu
ta non fuit, iudicio illius a quo appellauerat ſm Lateran. conci
lium debet ſtare.ſed reſponde,vt ſequitur.¶ Reſpõdemus igitur]
iij.pars [Decretum] s̃.eo.reprehenſibilis.reſpõ.j.ad idem.s̃.eo.per
uenit.& c.ad aures.& no.s̃.eo.cum ſit.& probatur j̃.c.ſæpe [In ter
mino] infra quem ſufficit nuncium mittere,& literas obtinere,
& eis vti,alias non prodeſſet impetratio.arg.opp.ff.de excu.tut.ſci
re §.ſufficit.& ſeq.quod dic,vt plene not.s̃.eo.ex ratione.& s̃.tit.j.
cum ſuper.§.fi. [Proſecutus] ſubaudi videretur,ꝙ & tu [Auctori
tate tua] &c. [Tamen quia iterum] verſ. [In eadem cauſa].i.ar-
ticulo [Secundo] non tamen tertio.j̃.eo.ſua.ii.q.vj. ſi quis in qua
cunque.C.ne liceat in vna eademque cauſa.l.vnica.in rubro & ni
gro.Quod intelligas quando appellatur a ſententia diffinitiua,vel
etiam ante quantum ad ſingula grauamina,quia ſuper vno gra-
uamine non poterit tertio prouocare,ſed tãtum bis.hoc eſt a pri
mo iudice,& a ſecundo pronunciante male appellatum fuiſſe,a
tertio vero nũquam, vt aliquis ſit litium finis.ſi.s̃.de teſti.licet.iij.
§.fi. ſed & quotieſcunque grauatur ſuper ſingulis grauaminibus
eſt appellatio ſemel & ij.licet nõ tertio admittenda, vt patet.s̃.eo.
ſuper eo.j.& no.s̃.eo.§.j.Sed ꝯ,quia licet tertio prouocare,vt s̃.ti.j.
cũ cauſa.Sol.ibi [Exemptam ſe fecit].ſ.mulier q̃ matrimonium
1 defendebat.d.n.Nota † hic,ꝙ aſſignato termino appellãti vnum
de quatuor debet eligere. Primum eſt,ꝙ appellationẽ proſequa-
tur.Secundum,ꝙ ſtet iudicio iudicis a quo appellauerit.Tertium
eſt,ꝙ ipſum recuſet.Quartum eſt,ꝙ iterum appellet. Alterum e-
nim iſtorum tenetur eligere,vt hic probatur.de quarto, & de tri
bus primis.s̃.eo.ad hæc.& j̃.eo.cum a te. vbi & alia tria iungũtur.
Quod autem dixi ipſum appellantem appellare poſſe. intelligas
ex nouo grauamine.nam ex antiquo nõ putamus,ꝙ poſſit appel
lationem iterare, cum ei iam ſemel renunciauerit tacite, vel ex-
preſſe.arg.C.de rebus cred.ſi quis.C.de condi.inſtit.cum quidam.
vij.q.j.q̃ periculoſum.s̃.de teſti.cum veniſſet.& de offi.deleg. gra-
tum.ad fin. cum ſuis concord. [Præſertim] verſic. [Quod eſt]. ſ.
matrimonium. & ipſius defenſio, & non ſeparatio matrimonij,
quæ eſt odioſa,ſm d.n. [Fauorabilis] vt patet s̃.tit.j.c.fi.reſponſ.j.
quod dic,vt no.j̃.qui ma.accuſ.poſſ.videtur.in fiu. [Viri] & ideo
non ei eſt fauendũ,ſed mulieri quæ pro matrimonio ſtat,& pro
illo ſecundo appellat,ſupra tit.j.c.fin.ſecundum d.n.

SVMMARIVM.

1 *Suſpenſo ſuſpenditur.*
2 *Satiſfacere eſt ſoluere uel fideiuſores dare.*

C A P. XL.

PRæterea. [Sententiam] ſecundum d.n.hodie
non licet indifferenter talem ferre
ſententiam. extra d.n.de ſent.excom.Romana.§.ca-
ueant.lib.vj.immo ſi caute & ordinate vult iudex age
re,ſic procedet.Primo condemnabit reum ad aliquid certum,&
præcipiet,ꝙ infra terminum certum illud ſoluat, quod ſi non fe
cerit,tunc demum ſecũdo iuſte excommunicabit eum, vt patet
in eo,quod ibi leg.& not.Verum & ſi iudex excommunicauerit
aliquem, niſi centum vſque ad annum ſoluat, vnum tamen eſt
mandatum,vnde ſi reus vſque ad annum appellauerit, quando-
cunque non ſolum releuabitur quo ad excommunicationis ſen
tentiam,ſed etiam quo ad ſolutionem faciẽdam. quinimmo &
in hoc mandato verſantur, ſiue tanguntur duo. eſt enim in hac
ſententia excommunicatio principalis, & ſolutio acceſſoria, &
ideo ſublato principali tollitur & acceſſorium.s̃.de conſti.tranſla
1 to,ſecundum d.n. Melius dixiſſet,† ſuſpenſo ſuſpenditur, vt patet
in eo quod leg.& no.s̃.de offi.deleg.paſtoralis.§.preterea.verſ.nos
autem. Quid ſi condemnet eum pure, & poſtea ſic adijciat, niſi
ſolueris vſque ad annum ſis excommunicatus.Sol.ſi reus appella
uerit infra decem dies,releuabitur non ſolum ab excommunica
tione, ſed etiam a condemnatione.ſin autem elapſis decem die-
bus appellauerit,& ſi releuetur ab excõmunicatione,non tamen
a condemnatione quę lapſis decem diebus in rem tranſit iudica
tam.s̃.tit.j.cum inter vos.§.pen.verſ.fin.& c.quod ad conſultatio
nem §.j.in princ.nam & in hoc caſu non eſt vnum mandatum,
ſed duo diuerſa. Et ideo nihil prohibet in vno valere appellatio-
nem, & in alio non, quare etiam plerumque in eodem articulo
quo ad partem valet, & quo ad partem non.j̃.de teſt.Rainutius.
& c.Rainaldus.Quid ſi excommunicatus interim alterius iuriſdi
ctionis fiat?Dummodo non appellet,nihilominus ligatur,argu.
C.de manu.teſt.l ſtatu liberis.& patet in eo,quod no.j̃.eo. verſ.il-
le.ſuper verbo,ligetur, arg.tamen contra.ff.de do.inter vir.& vxo.
cum hic ſtatus.§.ſi ſponſus.ff.de pęn.l.fi.ff.de iuriſd.omn.iudi,eſt
receptum.s̃.de offi leg.c.fi.Quid ſi cõditio feratur in pręſens tem
pus,vel præteritum, vt ſi dicat iudex excommunico te, ſi furtum
feciſti,vel ſi rem furtiuam apud te habes.Reſpond.talis ſententia
per appellationem non ſuſpenditur. vt patet.ff.ſi cer.pet.cum ad
præſens.ff.de verb.oblig.ſi ſtipulatus fuero hanc ſummam,& pa
tet in eo,quod not j̃.eo.ſuper verbo,excommunicatum. Quid ſi
dicat excommunico te ſi appellas?Reſpõ.q̃ cito parat ſe ad appel
lãdum,eſt excommunicatus,& ideo nec appellatio tenet. Alij ve
ro dicunt,ꝙ tenet appellatio.Quid ſi dicat excommunico te ſi ele
geris talem,vel ſi non elegis talem.Dicunt quidam,ꝙ idem eſt in
vtroque caſu,argu.ff.de verb.obliga.ſi quis ſtipulatus ſit.nec valet
appellatio. Alij dicunt,ꝙ appellatio tenet,& ꝙ facta electione ſta
tim incidit in excommunicationem,niſi præcedat appellatio,qa
niſi teneret electio,non teneret excommunicatio,arg.C.ſi man-
da.ita alie.ſit.ea quidem. Tu dicas,ꝙ in his ſequenda eſt intentio
excommunicatoris,quæ ſi talis eſt, ꝙ eligens poſt electionem tã
tum ſit excommunicatus,tunc appellatio præcedens impedit ex
communicationem,& electio tenet,ſed ſi voluit,ꝙ ſic eligens ſi-
mul cum electione excommunicaretur,tunc non tenet electio,
& tenet excommunicatio.Hoc idem videtur,ſi de intentione ex
communicatoris dubitetur,vt ſic quamcito verba electionis pro
fert ſit excõmunicatus,& electio non teneat,penetrabilior enim
gladius domini,ſcilicet ſententia excommunicationis,q̃ factum
hominis,ſcilicet electio. ideo excommunicatio intelligitur præ-
cedere electionem.Sed dices ſi intelligas,ꝙ excommunicatio prę
cedat electionem,ex hoc ſequitur ꝙ excõmunicatio ſit iniuſta,
quia ſine cauſa promulgata, infra de ſentent.excommun.ſacro,
Sol.di-

Sol. dicas, ꝙ ſimul cum prolatione verborum incurrit excõmu-
nicationem,ſed excommunicatio fingitur pręcedere propter ſuã
velocitatem,& propter excommunicatoris intentionẽ qui in du
bio ſenſiſſe præſumitur,ꝙ electio non valeret,arg.ff.de his quę ꝓ
non ſcriptis.l.j. Sed & propter cauſam iuſtam intelligitur lata ex
communicatio.ſ.propter inobediẽtiam,quam taliter ligatus in-
currit,q̃ cito deliberato conſilio procedere ad electionem propo
ſuit.Sed contra,quia ex quo dicis,ꝙ electio non tenet,non videt̃,
ꝙ in pœnam excommunicationis incidat,arg.C.ſi mand.ita ali.
ſu.l.fi.Sol.dic,ꝙ aliud in ſpiritualibus,vt hic in quibus ſufficit ma
la voluntas, & inobedientia,& ſi effectum non habeant,medici-
nales enim ſunt.ij.q.j.multi.& ideo tanquam fauorabiles dilatan
tur.j̃.de ſent.exc.c.pen.& aliud eſt in pęnis conuentionalibus,&
aliud in alijs iudicialibus, quæ odioſæ ſunt,& ideo reſtringendæ,
vt in d.c.& de pęn.diſt.j.pęnæ.ff.de pęnis.præſes.& l.interpretatio-
ne,& probatur vtrunque membrum.ff.de lib.& poſth. cum qui-
dam. ſed & eligendo contrahit peccatum inobedientiæ, & ideo
vere dicitur,ꝙ talis electio infecta eſt peccato inobedientiæ,qua-
re ergo non dicam ꝙ eodem modo infecta eſt pœna excommu
nicationis, quæ per inobediẽtiam irrogatur.q.d.non currit rõ,&
ideo idem ius eſt cenſendũ,vt patet in eo,quod leg.j̃.de conſang.
tua.Quinimmo euidenter probo,ꝙ talis eligendo tantũ, & non
poſt electionem excommunicationem incurrit.nam ſi poſt ip-
ſam incurreret iniuſta eſſet, ſicut & ſi diceretur excommunico
te poſtquam elegeris,vel quia elegiſti.hoc enim eſſet iniuſtum.ſ.
pro electione iam facta aliquem excommunicare, niſi noua in-
tentione præmiſſa.j̃.de ſent.excom.ſacro. Finaliter tamen dicas,
ꝙ in ſententia excommunicationis ſpeciale eſt,vt ſic excommu
a nicatus.ſ.niſi ad certum tempus centum ſoluerit [a],ſemper poſſit
appellare ante diem ſtatutum. etiam vſque ad annum ſi dies aſſi
gnata tantum protendatur,vt hic aperte probatur.In alijs autem
ſententijs contrarium eſt.ij.q.vj.biduum.s̃.de re iud.quod ad con
ſultationem.Et eſt ratio diuerſitatis, quia ſententia excommuni
cationis ſemper trahitur ad diem conditionis.alioquin ſi ſtatim
excommunicatus intelligeretur per conſequens & ſtatim vt ex-
communicatus vitaretur, nec ſententia iam lata per appellatio-
nem ſuſpenderetur,vt hic dicit.nam hæc ſentẽtia ex quo lata eſt,
& ligat trahit ſecum j̃.eo.paſtoralis.§.fin.in prin.inde eſt,ꝙ licet
prælati ſententiam excommunicationis ex toto poſſint tollere
per beneficium abſolutionis,non tamen poſſint eam ſuſpende-
re ita, ꝙ excommunicati ſint, & non peccent communicando
ſacramentis, vel ingerendo ſe communioni aliorum.j̃.de cleric.
exc.mi.illud.§.illud autem.& c.ſi celebrat.§.peccat autem, vel ꝙ
ab alijs non vitetur, quia nec in hoc prodeſt priuilegium Sedis
Apoſtolicæ.j̃.de ſen.excom.nulli.Et idem vr̃ in interdicto homi
nis,quod dic,vt not.j̃.de priuil.vt priuilegia Nec eſt differentia v-
trum excommunicator dicat excommunico te ex nunc, vel ex
tunc,niſi die tali ſolueris, quia in vtroque caſu ſententia trahitur
ad diem conditionis.In alijs autem ſententijs,quas ſuſpendere li
cet,contrarium eſt. quia in illis lata ſententia ſtatim tenet, licet
per conditionem appoſitam ſuſpẽdatur,& ideo ab eius prolatio-
ne tantum infra decem dies eſt appellandum,quod etiam intelli
gas de ſentẽtiis,quæ ſeruato ordine iudiciario cum cauſæ cogni-
tione feruntur.alioquin & cum appellatione,& etiam ſine appel
latione licet contrauenire. C.commina.vel epiſt.l.interlocutio.
& duab.l.ſeq.Quid ſi is cui condemnatus eſt terminum proroga
uerit eſto, ꝙ reus non appellauerit, nec in die aſſignato per iudi-
cem ſoluerit?Excommunicatus non eſt,quia nec contumax re-
peritur.xj.q.iij.nemo epiſcoporum.& c.certũ.& c.cępiſti.ſed ſi ad
ueniente termino prorogationis non ſoluat,tunc incidit in excõ
municationem.arg.ff.de precario.ſed & ſi manẽte.& quia termi
nus videtur cum ſuis acceſſorijs prorogatus,& bene poſſunt par-
tes prorogare terminum in fauorem ſuum a iudice aſſignatum,
arg.ff.ſi quis cau.l.ij.ff.de arbit.Celſus.& in eo, quod leg.& not.s̃.
de offi.deleg.de cauſis.s̃.de do.& contum.dilecti.§.præterea. Alij
vero dicunt contrarium ſm d.n. cuius eſt mens quaſi totius hu-
ius glo.ſ.ꝙ quantumcunque inter ſe terminum prorogent nun-
quam vitatur excommunicationis ſententia,niſi & iudex qui tu-
lit ſententiam huic conſentiat prorogationi.arg.in eo,quod leg.
& not.j̃.de reg.iur.c.j.& hoc tutius eſt quantum ad excommuni
cationis ſententiam.ergo,& hoc tenendum eſt,argu.in eo,quod
leg.& not j̃.de homic.ad audientiam.§.?.verſ.j.& de cler.ex.min.
illud.§.licet autem.Comprobatur etiam hoc.ff.de arbi.ſi cũ dies.
reſpõ.j.& l.non ex omnib.§.fi.Quod autem præmiſi,ꝙ terminus
prorogatus videtur cum ſuis acceſſorijs prorogatus, intelligas de
acceſſorijs. quæ ex parte partium pendent, ſicut eſt iuramentum
propria pignora pœna promiſſa, & ſimilia,ſecus de illis quæ nõ
pendẽt ab eis,ſed ab alijs.ſicut ſunt fideiuſſores dati, & res alienæ
obligatæ, illa enim nunquam prorogantur niſi ijdem fideiuſſo-
res,& domini pignorum iterum de nouo conſentiãt,vt probatur
ff.de arb.Labeo.§.pen.& fi.& ff.locati & conducti.item quæritur.
§.qui impleto.C.loca.& conduct.ſi cum Hermes.& l.legem qui
dem.ff.quod met.cau.illud.ff.manda.ſi mandato Ticij.§.Paulus
reſpondit die adiecto.& C.de don.l.fi.Vel dic vt not.j̃.de fideiuſſ.
eum qui.in fine.& adde quod not.contra præmiſſas quæſtiones.
in ſum.de ſent.& re iud.ſub rub.de ſent.excom.§.qualis,ſub §.pu
2 ra [Satisfeceris] † Satisfacere eſt ſoluere, vel fideiuſſores dare.ff.q
ſatiſd.cog.l.j.ff.de pign.acti.ſi rem alienam.§.omnis.ſm Ala.Fuit
ergo in ſententia Labeonis ad quem ſm Vlp. accedendum non
eſt quo ad executionem ſententiæ, niſi ex magna cauſa. ff.de re
iud.ait prætor.ff.de conſt.pecu.promiſſor.§.conſtituto. Prima iu
ra intelliguntur ſane.nam quo ad cautionem ſtãdi iuri ſufficit fi
deiuſſores dare,vt dicit primum ius.Qualitercunque etiam credi
tori voluntario ſatisfaciat ſufficit,vt dicat ſm ius.Inuitus autem
non cogitur fideiuſſores recipere pro pecunia,niſi ex magna cau
ſa,vt in vltimis iuribus [Excommunicatum] ſic fertur conditio
nalis ſententia.nam quamuis ferri non debeat lata tamen tenet.
ff.quando appel.ſit.l.fi.§.biduum.ij.q.vj.biduum.Et ſi ſit conditio
de præſenti,vel præterito ſtatim tenet,vel non,argu.inſt.de verb.
obl.§.conditiones.Si de futuro ſuſpenditur eius effectus quouſq;
extet conditio,qua exiſtente apparet ipſam retro valuiſſe,arg.ff.de
verb.ſign.cedere diem.Inſtit.de verb.oblig.§.ſi ex conditionali.ff.
de condit.inſtit. l.ſub conditione. Sic ergo excommunicationis
ſententia conditionalis non ligat quouſque cõſtet conditio. im
mo a iure ſuſpenſus eſt eius effectus,vt hic,& j̃.de ſent.excõ.a no
bis.j.& ideo ſi pendente conditione appelletur, tenet appellatio,
& vinculum ſentẽtiæ impeditur,& idem eſt ſi in ipſa prolatione
(vt hic patet exemplum) fuerit relaxata ab homine, vel etiã poſt
prolationem in ſuſpenſionis,& interdicti ſententijs, quia quan-
tum ad hoc non refert vtrum effectus ipſius a iure,vel ab homi-
ne ſuſpendatur dummodo ſit ſuſpenſus,quia eadem ratio rema
net in vtroque,arg.j̃.de conſang.tua.cum ſuis concord.quod dic,
vt not. s̃.eo. ad hæc quoniam.[Cognoſcas] ſic non refert vtrum
dicat iudex excommunico te,vel præcipio ſub pœna excommu.
nicationis,quam incurras,vel pro excõmunicato te habeas, vel
geras,vel reputes,vel excommunicatum te eſſe cognoſcas,vt hic
& s̃.de teſti.cog.c.ij. Aliqui tamen cõtradicunt,& ſubaudiunt hic
excommunico te,& ſic excõmunicatum te eſſe cognoſcas.alio-
quin ſententia quæ abſolutionem, vel condemnationem non
continet nullius eſt momenti,& quia excommunicatio odioſa
eſt,& ideo reſtringenda. Sed non obſtant hæc, vt colligitur j̃.de
ſent.exc.ſi vere.j̃.de verb.ſign.in his,& de hoc no.copioſe in ſum
ma de ſen.exc.§.qualiter proferat̃ [Ille] verſic. [Ligetur] & vide
tur ꝙ ſic,quia ex quo conditio extat perinde habetur,ac ſi ab ini-
tio pure lata fuiſſet,arg.ff.qui pot.in pign.hab.potior,ſed aliud in
conditionali ſtipulatione,vt ibi,aliud in conditionali ſententia,
vt hic,ratio diuerſitatis hæc eſt,quia ſtipulatio volũtaria eſt, nec
poteſt ibi allegari iniquitas,vel grauamen,vnde nec ab ipſa appel
lari poteſt,arg.C.de acti.& oblig.ſicut in initio.ſententia vero ne-
ceſſaria eſt,& redditur in inuitum.ff.de verb.oblig.inter ſtipulan
tem.§.i.& poteſt continere iniquitatem,vel iniuſtitiam,vnde &
ab ipſa appellari poteſt.s̃.de excep.cum inter priorem.& c.fi.& s̃
eod.ad noſtram.quare & per appellationem extinguitur. i.ſuſpẽ-
ditur,quæ tamẽ poſtea & ſi appelletur quandoque retrotrahitur.
ff.ad Turpil.l.j.in fi.ff.de his quę not.infam.furti.accipe.§ j.ideoq;
excommunicationis ſententia per appellationem præcedentem
impeditur,vt ſequitur.¶ Videtur] ij.pars [Huiuſmodi ſentẽtiam]
ſ.excommunicationis,ſuſpenſionis,vel interdicti,cõditionalem
nõ puram impediri poteſt poſſe per appellationem,vt leg.& no.
s̃.eo.ad hęc quoniam,& eſt ratio,vt leg.& no.j̃.eo.paſtoralis.§.fi.
[Appellationis] factæ infra decem dies a tempore prolationis
ſententiæ numerandos, vel etiam poſtea antequam extet condi-
tio quãdocunque,quod eſt in his ſententijs ſpeciale, in aliis nem
pe non valeret appellatio poſt decem dies facta,& ſi adhuc con-
ditio non extaret,vt probatur ij.q.vj.biduum.& s̃.tit.j. ꝙ ad cõſul
tationem.Ratio diuerſitatis eſt,quia iſtæ ſententiæ trahunt execu
tionem ſecum,ex quo ſemel ligant aliæ nõ.quod dic,vt not.s̃.eo.
cap.in prin.verſic.finaliter tamen dicas,& ſequẽ.Quid ſi penden-
te conditione is,in quem lata eſt talis ſententia, efficiatur de alie
no foro.Nihilominus ligatur,niſi pendente conditione appelle-
tur,arg.C.de manum.teſt.ſtatu liberis,& in hoc, quod leg.& no.
s̃.de fo.comp.c.pen. [Impedire] effectum.ſ.ſententiæ ad tempus
ſuſpenſum.ſicut & impedit ſententiam proferendã, ſed non poſ
ſet iam latam ſuſpendere,vt leg.& not. s̃.eo.ad hæc quoniam.

ADDITIO.

2 ¶Soluerit.Adde vtrũ exc. ſi nõ ſoluerit j̃.mẽſẽ incurrat exc.ſi nõ ſoluerit
quia aduerſarius ſibi terminũ prorogauit.Et quid ſi non ſoluit quia non
potuit.vide in addi. ad Panor.incipien. vtrum excommunicatus & ſeq.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio rationabilis in omnibus admittitur,& temeraria reprobatur.*
2 *Dies interpellat pro homine.*

C A P. XLI.

SEcundo requiris. Pars.s̃. de mut. pe.
prudentiam, & de
offi.deleg.prudentiam ¶ Inquiſitioni tuæ] ij.pars [In
tentioni.xxij.q.v.humanæ aures.j̃.de verbo.ſign.prę
terea

terea.[Gregorium]& Hylarium & Cœleſtinū,vt.j̄.eo.titu.intelli-
gentia,& c.in his.& de hoc no.s̄.de reſcrip.ad aures.[Et hæc]ver.
[Intentio]de quo credendum eſt ei & non alij,vt patet.s̄.de iudi.
cum veniſſent.infra de ſen.ex.inter alia. [De omnibus.]ſ.coherē
tibus ſiuę connexis exemplum.s̄.de reſcri.cum dilecta. s̄. de offi.
del.venerabili.ſecus in ſeparatis omnino & diuerſis. exemplum.
s̄.de teſti.cauſam q̄.& ca.cum veniſſet.§.fi.& pen. & ij.q.j.in pri-
mis,& ſic intelligitur ꝯrium hic ſignatum. infra eo. inquiſitioni,
vbi de hoc.Comprobatur hęc ſolutio.C.de reputationib.l.vnica,
ff.de mino.etiam.§.j. ff. de nego.geſt. cum actum.[Iuſtitia] vt ſic
1 in†omnibus rõnabilis appellatio admittatur & temeraria repel-
latur.s̄.eo.cum in eccleſia, & vt circa rationabilem diſtinguatur
vtrum fiat propter cauſam in iure expreſſam, & ſic omnino eſt
admittenda,vel non expreſſam & tunc non cogitur iudex defer-
re,quod dic,vt le. & no. infra eo. paſtoralis.rñ.j. Alij vero dicunt
ꝙ hæc clauſula nihil operatur hodie,vt infra e.vt debitus, quæ tñ
nec de hac clauſula aliquam facit mentionem, quod dic vt ibi
notatur.[In omnibus]verſiculo. ſubaudi quamuis expreſſe tan-
tum in vno articulo ſit remota,vt ſupra nihil enim intereſt, vt
ſequitur.[Nihil enim]verſi. [Inhibeatur],ſ.appellatio. [Primo]
.ſ.loco literarum. [In fine] ex quo articuli ſe contingunt vt.s̄.no-
tatur.ver.& hæc ſit. [Cum ſicut] ver. [Vtriuſq; iuris].ſ.canonici.
xxxii.q.vii.apoſtolus.s̄.de reſcrip.olim.§.fi.& ciuilis,vt C.fam.erc.
quoties.C.de pact.petens,ff.de ver.ob. Titia.ff.de le.j.ſi ſeruus plu
rium.§.fina.ff.de pac.item quia.§.fina.vnde verſus,

Sępe ſubauditur quod preit aut ſequitur,

Quod intelligas taliter ſubaudiendum ne ordo iudiciarius per-
uertatur,vt legitur & notatur.s̄.de reſcrip.cauſam q̄. ¶ Tertio po
ſtulas]tertia pars.[Et.j̄.]In hac deciſione quæritur ſi cauſa recuſa
tionis ꝯ iudicem oppoſita infra terminū probata nō fuerit vtrū
ſit iudici procedendum,& rñdetur,ꝙ ſic, & quid ſit ei ſi probata
extiterit faciendū? Et rñdetur ꝙ ſuperſedere debet. [Conſultatio-
nem]verſi.[Iudicem].ſ.delegatum de quo hic loquitur, & s̄.de
offi.deleg.ſuſpicionis,& extra do.no.eo.titu. legitima.li.vj.in qui-
bus hæc materia copioſe expeditur,dic vt ibi notat. De recuſatio-
ne autem ordinarij,dic vt legitur & notatur infra eo.cum ſpecia
li[Suſpicionis]verſi.[Cauſam]rationabilem,vt notatur.s̄.eo.po
ſtremo,& ca.ſuper eo.§.j in cauſis.[Coram eodem.].ſ.iudice quē
recuſare intēdit.s̄.de offi.dele.ſuſpicionis.[Allegare] & in ſcriptis
porrigere.C.de iudi.apertiſſimi.[Sed partes]ver. [Remotos] ideſt
a non diſtantes vltra duas dietas[a] a dyœceſibus partium.arg.s̄.de re
ſcrip.nõnulli,quia nec debet iudicium claudicare.s̄. de exceptio.
capitu.inter priorem.§ penulti.& loquitur hic de arbitris qui ha-
bent cauſam hmõi diffinire,quod dic vt notatur.s̄. de offi.deleg.
ſuſpicionis.[Cogi]conſtat enim de iuriſdictione,ſed recuſatio p̄-
tenditur qua præcedente iuriſdictio circa principale non exerce
tur, ſecus vbi non recuſatur ſi de iuriſdictione dubitetur,tunc.n.
prętoris eſt an ſua ſit iuriſdictio extimare, ſiue agatur de ordina-
ria,ff.de iudi.ſi quis ex aliena.ſiue de delegata.s̄.de reſcrip.ſuper li-
teris.[Coram quibus.]ver.ſ.arbitris ſic electis.[Infra terminum.]
per ipſos arbitros ſtatuendū.s̄.de offi.deleg.ſuſpicionis. [Non fue
rit]quod eſt intelligendum,ſiue recuſans negligens nullam pro-
bationem induxerit, vbi quidem nulla ſententia eſt expectanda,
2 quia†dies pro homine interpellat.s̄.de offi. delega.ſuper quæſtio-
num.§.ſexta.infra de locato.capitu.fina.in fi.ſiue etiam probaue
rit,ſed inſufficienter,dummodo in hoc ſecundo caſu & arbitri ſu
per hoc contra recuſantem pronunciauerint, nam & ſnīa eſt ex
pectanda,vt.s̄.patet de of.delega.ſuſpicionis.§.ab ipſo.& extra do.
no.eod.ti.legitima.lib.vj.& ſicut ibi dr̄ ſi diſcordes ſit infra termi-
num ibi a recuſato iudice aſſignatum,debent duo arbitri concor
dare,aut tertium aduocare,& ſi non fecerint extunc procedet in
negocio principali recuſatus,& ſm illud intellige quod hic dicit.
[Iudex]ſic eſt & in iudice a quo eſt appellatum qui iurisdictione
ſua vtitur ſi appellans applonem ſuam non fuerit infra terminū
proſecutus,quod dic vt notatur.s̄.e.ad hæc,& infra cū a te [Quia
ſi coram]verſi.[Ipſis].ſ.arbitris.[Probata.]& ſententialiter appro
bata,quia ſup hoc ſententiari oportet,vt notatur.s̄.ver. prox. ſed
a tali ſnīa poterit appellari.C.eo.ti.l.fi.prope fi. [Superſedere]Cō
tra,quia licet iudex delegatus recuſetur,poteſt tamen alij cām de
legare.C.de iudi.l.fi.So.ibi non probatur cā ſuſpicionis,ſed allega
ta ſuſpicione delegatur cā alij.& quia non grauatur ibi in proba-
tione permittitur ibi iudex a lege alij delegare, hic neceſſe habet
probare cām ſuſpicionis,& quia in hoc grauatur in alio releua-
tur,vt delegatus.ſ.amplius nō committat, & aliud ſeruamus,ſm
leges,& aliud ſm canones,ſm.B. Nos autem aliter intelligimus
l.illam,quod dic vt in ſequenti gloſ. [Recuſatus.] ſubaudi & ar-
bitri electi in principali procedent, ſm formam literarū eidem
recuſato directarū ac ſi per eas eiſdē arbitris ſcriptum eſſet, vt C.
de iudi.apertiſſimi.ad fi.vel ſi nimis diſtat delegatus qui recuſatur
ita ꝙ grauarentur partes in proſequendo cām recuſationis,eligāt
partes arbitros,& ſi non poſſunt conuenire, hoc ordinarius diffi
niat & committat.C.de iudi.l.fina.Vel quod ibi dicit,& apud eos
litigatores ne.i.an.q.d.de hoc cognoſcent vtrum iuſta ſit recuſa-
tio,& tunc remouetur iudex recuſatus,& arbitri cognoſcent de
principali quando recuſatus erat delegatus a principe. ſin autem
ab ordinario tunc remouetur & alter eligitur quem ordinarius
dabit de conſenſu recuſatoris.infra eo.cum ſpeciali.Quia ſi cau-
ſa iniuſta,vel falſa ſit,tunc datus iudex non remouetur,nec alter
eligitur: imò litigantes ad eum reuertuntur, & coram eo nego-
cium expeditur,vt in hoc c.& s̄.de offic.delega.ſuſpicionis, & ex-
tra do.no.eo.tit.legitima.li.vj.& hoc eſt quod innuit dicta.l.C.de
iudi.l.fi.ibi,ne & datus iudex remoueatur & alter nō eligatur &c.
Domini autē aliter intelligunt.ll.illas. & magiſtri cõiter aſſerunt
ꝙ in foro noſtro non vendicāt ſibi locum,dicentes ꝙ ex quo iu-
dex delegatus recuſatus eſt omnino expirat iuriſdictio delegata,
vt hic dicit,& his concordat curia, forſan vt iterum viſitetur, ſed
conſiderata mente iuris ſi per legem ſuppleamus defectum iuris
canonici,non erramus,vt.x.di.ſi in adiutorium, & patet in eo qđ
legitur & notatur.infra de no.ope.nunc.c. i. Sed & officij noſtri
debitum exercemus ſi breuiter diffiniendo negocia occurramus
partium laboribus & expenſis,vt.s̄.de do.& contu.capitu.finem,
cum ſuis concordan.Sed & per noſtrā ſuppletionem & interpre-
tationem melius eſt litigantes & negocia taliter expedire, q̄ per
opinionem aliorum manere taliter impeditos.ar.s̄. de reſti.ſpol.
literas.§.præterea.ad quod accedit.in Auth. de quæſtoribus.coll.
vj.& in Auth.vt dif.iu.§.ſi vero contigerit, & §. hæc aūt omnia.
coll.ix.& de hoc no.s̄.de offi.del. ſuſpicionis.§.vnico.[Ipſa nāq;]
ver.[Dictat.]vt patet.iii.q.v.quia ſuſpecti.C.de iudi. apertiſſimi.s̄.
de exceptio.cum inter priorem.§.j.verſi.j.

ADDITIO.

a ¶Duas dietas. Hodie ultra unam per tex. in cap. ſtatutum. de reſcrip. lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Qui committitur in legem, fruſtra implorat legis auxilium.*
2 *Verba literarum fixiora ſunt.*

CAP. XLII.

AN ſit deferendum. Caſus. Albericus conueniebat Ber
tā ſuper fundo,quæ A.actor.ex iuſta cauſa ante ſentē
tiam appellauit,& poſt app.ſuam B. reum fundo quē
ab eo petierat ſpoliauit.dr̄ hic ꝙ reus taliter ſpoliatus poteſt pete
re vt iudex a quo appellatum eſt facit ſibi reſtitui dictum fundū,
& ꝙ nihilominus in cā procedat,non obſtante ap. quam fecerat
A.quia cum ei non detulerit. imò potius contra ipſam venerat
aduerſarium ſpoliando,non poteſt de ipſa excipere.vel alias ſe iu
uare,ſed ea non obſtante tenetur coram iudice a quo appellaue-
rat rñdere,vt hic dicit,& s̄.eod.cum teneamur, & s̄.de reſcrip.ex
parte S.alias enim reo appellante in iudicio non poſſet de facili
hr̄e locum quod hic dr̄,licet extra iudicium poſſet hr̄e locum,vt
patet in eo quod legitur,& notatur.s̄.de elec.bonę me.Magū.ſm
do.no.cuius eſt mens totius huius gloſſę. [Illius]ſ.ſpoliatoris qui
ſpoliauit aduerſarium re de qua erat contentio poſt appellatio-
nem ab ipſo aduerſario legitime interiectam, & idem ſpoliator
poſtea appellauit.[Poſt appellationem]factam ante ſpoliationē
& poſtea ſpoliato.exēplum.j̄.e.bonę.[Interpoſitam]ab actore q
poſtea ſpoliauit reum,ſm do.no.[Sibi].ſ.ſpoliato paratus.ſubau-
di maxime,nam & ſi non appellet,competeret tamen ſibi exce-
ptio ſpoliationis,vt.s̄.de ordi.cog.capitu.fina.niſi renunciaret ta-
cite,vel expreſſe.s̄.de reſtitu.ſpo.c.j. [Incontinenti.]Sed qualiter
intelligitur hoc exponi poteſt.i.infra triduum.argu.C. de erro.ad
uo.l.fin.aut ſine interuallo.s̄.de teſtibus co.præterea.s̄. de electio.
quia propter.s̄.de reſtitu.ſpo. literas.§.propterea.s̄. de teſtibus. ve-
niens.ii.§.j.circa prin.aut q̄ citius poterit,ff.ad Tertull.l. j.§.confe
ſtim,ff.de ſta.li.ſi peculium,§.fina.Solu.committendum eſt hoc
arbitrio iudicis,ſm A.ſed timendum eſt ne nimis differret volēs
cognoſcere de cā.argu.s̄.de offi.delega.ſuſpicionis. Alij ſupplent
hic maxime,quia idem eſt ſi congruo tempore hoc probaret,cū
1 fruſtra†implorat legis auxilium qui committit in legem, vt legi-
tur & no.s̄.eo.conſtitutus,ad fi.vt hic ſequitur, niſi & ipſe ſponta-
neus ſe artaret,argu.s̄.de reſti.ſpo.capit.j.ſm hoc & ſi grauer, cō-
pellar tamen forſan coram iudice vſq; ad triennium litigare.Di-
a cas ergo in continenti[a].i.infra quindecim dies infra quos hodie
exceptio ſpoliationis oppoſita eſt probāda, quod dic vt legitur &
notatur extra do.n.de reſti.ſpo.frequens.§.ſed ſi in ciuilibus.lib.vj,
[Nos duxiſti]verſi.[Nuncios]. Et ſic non refert vtrum conſulta-
tio fiat per nuncium,vt hic, vel per literas.s̄.de reſti.ſpo.literas,&
argu.s̄.de offi.delega.prudentiam.rñ.j.ver.in hoc caſu. niſi quia,
2 literarum fixiora ſunt verba.C.de tranſa.vt rñſum, & adde quod
notatur.j̄.de ſpon.de muliere.¶ Reſpondemus].ii.pars.[Punien-
dus]ſic.s̄.de tranſlat.epi.q̄to.§.cęterum,vbi de hoc.[Qui appella-
tioni.]verſic.& dic.qui ſpoliator appellationi factæ a ſpoliato qui
ipſum

ADDITIO.

a ¶Incontinenti. De ſignificato harum dictionum incõtinenti, mox, illico, ſtatim & ſimilium, uide per apoſtil. ad Panor. remiſſiue in verbo de ſignificato & ſeq.

ipſum qui appellauerat nihilominus ſpoliauit.[Neglexerit.]ſpo-
liando reum fundat petito,vt.s̄.in caſu.s̄.de reſcrip. ex parte. & s̄.
eo.conſtitutus.ad fi.ſm dominum noſtrum. [Beneficio.] vt ſic
appellationi illius non deferatur,qui nec appellationi deferre vo
lunt.s̄.eo.conſtitutis.ante fi. s̄. de electio.bonæ.rñ.j.[Indignum.]
Nunquid in omni cauſa? Vr̄ ꝙ ſic.ar.s̄.de exce.cum eccleſiaſtice.
s̄.de elec.bonę.j.in fi. j̄. de vſur. quia fruſtra.j̄.ne cleri.vel mo.c.ij.
in fi.ff.quod quiſq; iur.l.iii.§.hæc pęna. Dicas contrarium.ſ. ꝙ in
alia cā ab iſto,vel alio repelli non poſſit.argu.in eo quod legitur,
& notatur.s̄.de offi.ordi.dilectus.§.pen.ſufficit enim ꝙ ſemel fuit
punitus.ar.s̄.de electio.cum in cunctis.§.clerici.& c. cum Vinto.
s̄.de ſupplenda negligentia prælatorum.c.ij.ad fi.

SVMMARIVM.

1 *Proceſſus delegati iuſtus non eſt proprie ſuus ſed delegantis.*
2 *Bona opera hominis Dei ſunt, mala ipſius peccatoris.*
3 *Iniuria quæ fit delegato ſit uerius deleganti.*
4 *Quod committitur alicui ſpecialiter exequendum non dicitur hoc exequi delegatus ſed potius delegans.*
5 *Achatius non fuit noui erroris dictator, ſed veteris imitator.*
6 *Aliud eſt antiquum feudum concedere, aliud de nouo infeudare.*
7 *Aliud eſt rem in lucem producere, aliud de nouo conſtituere.*
8 *Modum excedere idem eſt & diminuere.*
9 *Merus executor recuſari non poteſt.*
10 *Vbi interdicitur appellatio etiam & recuſatio.*

CAP. XLIII.

NOuit. Pars.s̄.de offi.leg.nouit.& de eodem.s̄.de iu
di.nouit.[Et.j̄.] Hic continetur ꝙ quidam
Cardinalis de ſpeciali mandato Papæ tulit interdicti
ſnīam in terram regis Frāciæ occaſione diſcordię or-
tę inter ipſum & regem Angliæ,de qua loquitur.s̄. de iud.nouit.
ꝯ quam ſnīam ex parte regis Franciæ obiiciebantur tria. Primū
eſt ꝙ extra fines legationis ſuæ hanc ſnīam promulgauit, & hoc
ſoluitur.s̄ de offi.lega.nouit. Secundum ꝙ legitime appellatum
erat.Tertium ꝙ recuſatus fuerat,& his duobus in ſequentibus re
ſpondetur.[Interdicti.]Rex Franciæ in quodam negocio legato
apoſtolicæ ſedis commiſſo,propoſuit ꝯ ipſum ꝙ habebat eū ſu-
ſpectum.& ne procederet appellauit. legatus vero nihilominus
proceſſit ſicut receperat in mandatis.commēdatur hic proceſſus
pro eo ꝙ legatus erat merus executor, ſm dominum noſtrum,
tu dic vt in præcedenti gloſa. [Sententiam] in terram ſuam latā.
[Non edidit]imò nos qui ei hoc mandauimus,vt.j̄.eo.verſi.nos
etiam.& verſi.fin. potius per ipſum, & hoc eſt quod ſequitur,ſed
potius.& c.argu ergo ꝙ feciſſe vr̄ qui per alii facit. argu. de offi.de
1 lega.paſtoralis.§.præterea.rñ.j.in fi.item argu. † ꝙ proceſſus dele-
gati iuſtus non eſt proprie ſuus,ſed delegantis,vt notatur.s̄.ti.j.ca.
fina.§.ſi vero,quod verum eſt ſi ſit iuſtus.ſecus ſi iniuſtus,vel con
tra intentionem delegantis, vt patet. s̄. de reſcriptis.cauſam quæ,
2 & ca.ſuper literis.in fi.& j̄.de præben.capitu.fina. † Sicut & bona
opera hominis Dei ſunt,mala vero ipſius peccatoris. Item argu.
3 †ꝙ iniuria quæ fit delegato fit verius deleganti,vt & notatur.s̄.de
offi.delega.cum olim magiſter.rñ.j.verſi.j. Item ar. ꝙ vbi alicui,
4 †committitur aliquid ſpecialiter exequendum, non dr̄ hoc exe-
qui delegatus,ſed delegās potius per miniſterium delegati, ad idē.
s̄.de elect.venerabilem.§.obiectionem.verſi.exercuit.j̄.de præbē.
accedens.In delictis tamen vterq; tenetur.j̄.de ſen.ex. mulieres.q̄
uis committens tanq̄ maior grauius puniatur.s̄. de tem. or. dile-
ctus.s̄.de tranſla.ep.cap.ii.§.fina.ver.& q̄uis.[Publicauit] imò cer
te promulgauit,vt patet.s̄.de offi.leg.nouit,ſed interpretatione iu
ris(quia de ſpeciali mandato Papæ hoc fecit) dr̄ hoc, vt patet in
præcedenti gloſa.ſi vero Papa hoc promulgaſſet tūc omnino ve
5 rū diceret.†Sic & Achatius non fuit noui erroris dicator, ſed ve-
6 teris imitator.xxiiij.q j.Achatius.xij.diſt.præceptis. †Sic aliud eſt
antiquum feudum concedere.aliud de nouo infeudare.j̄.de feu-
7 dis.cap.ij.†Sic aliud eſt rem in lucem producere ſiue declarare,
aliud eſt de nouo conſtituere.ff.de acqui. rerum do.adeo.§.cum
quis.in fi.ff.de teſta.hæredes.§.j.ff.ſi ſeruitus ven. ſicuti. §. diſtant.
ſi.j̄.de Iudæis.conſuluit.j̄.de priuile.quia intentionis. [Nec fuit.]
ver.[Ipſius.]ſ.ſnīæ.imò nos qui ipſam proferri mandauimus, vt
notatur.s̄.ſuper verbo.non edidit. [Vnde]ver.[ſm ius.]vtrumq;
.ſ.Ciuile.C.quorum ap.non reci.ab executore. Et canonicum.ij.
q.vj.ſunt quorum.ver.ab executore,quod verum eſt de meris exe
cutoribus,ſecus de mixtis,quod dic vt notatur.s̄.de offi.del. paſto
8 ralis.§.quia vero.†[Modum excederent]idem eſt & ſi diminue-
rent.C.de excep.rei iudi.ſi vt proponis,& argu.in eo quod legitur
& notatur.s̄.de offi.deleg.prudentiam.rñ.j. in fi. Idem eſt ſi quid
dolo faciant.ff.de nego.geſt.l.iij.§.ſi executor. Vel ſi obiiciatur q̄-
ſtio falſi.C.ſi ex fal.inſtru.iudicati.Vel ſi non cõſtat in qua re exe
cutio ſit commiſſa.s̄.de præſcri.auditis.Vel ſi obiiciatur exceptio
per quam contendatur iudicium retro nullum. C.de proc.licet.
ſm dominum noſtrum,quod dic vt legitur, & notatur plene.s̄.
titu.j.quod ad conſultationem.ad fi.Per exceptionem autem ſpo
liationis non eſt executio retardanda,ſm d.no. ſed hoc poſtea tē-
perauit.quod dic vt legitur,& notatur.extra do.no.de reſtitu.ſpol.
frequens.li.vj.[Nos etiam.] verſi. [Super hoc.]ſ.vt dictam ſnīam
ferret,vnde & nos videmur eam promulgaſſe, & ipſe potius pu-
blicaſſe,quod dic vt notatur.s̄. ſuper verbo. nec edidit. [Curaui-
mus.]quod alius facere non poſſet,vt no.s̄.de offi.delega.ſuper q̄-
ſtionum.§.j.[Appellationi.]verſi.[Ab eo.]ſ.Cardinali.[Interpo-
ſitę.]ex parte tua.o Rex Franciæ.cui loquitur Papa.[Deferendū.]
niſi ob cauſam rationabilem,& in iure expreſſam.s̄. eod.poſtre-
mo.& j̄.eo.paſtoralis.¶ De ſuſpicione.]ii.pars.[Obiecta.] ſubau-
di taliter reſpondemus.[Quia licet]&c.ſic conſtrue. [Licet me-
rito credamus eum.]ſcilicet,Cardinalem tibi non fuiſſe. [Suſpe-
ctum.] & eſt argumen. ꝙ Cardinalis recuſari non poteſt, debet
enim credere princeps eos qui ob ſingularem induſtriam explo
rata eorum fide ad eius officij magnitudinem prouehuntur non
aliter iudicaturos eſſe pro ſapientia ac luce dignitatis ſuæ, q̄ ipſe
foret iudicaturus,ſicut legitur de prefecto prætorio.ff. de offi.præ
fec.præto.l.vnica.§.penulti.C.de ſent.præfec.præto.l.vnica.[Non
9 fuiſſe.]Ex hoc quod hic dr̄,& ſequitur notabis,†merum executo
rem recuſari non poſſe,ſm dominum noſtrum,hoc tamen hic
non probatur.imo & eſt argu. valde remotum,& nimis extortū,
de hoc tamen dic vt legitur,& notatur.s̄.de offi.delega.ſuper quę
ſtionum.§.verum.[Non tamen.]verſi.[Etſi].i.q̄uis.[Fuiſſet.]ſ.ſu
ſpectus.[Propter.]ſubaudi ipſam recuſationem, ſic nec propter
10 appellationem &c.& ſic eſt argu.ꝙ † vbi interdicitur appellatio,
etiam & recuſatio intelligitur interdicta,ſm Io. quod expreſſe vr̄
comprobari.s̄.e.ſuper eo.j.§.in cauſis,de hoc tamen, vt ibi nota-
tur.alij autem ſic intelligunt hanc literam ꝙ ſi quis proponat
cauſam recuſationis appellans ne iudex procedat tali appellatio
ni non eſt deferendum,quod dic,vt no.s̄.de offi.deleg.ſuper quæ
ſtionum.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Procurator de dolo tantum punitur.*
2 *Vtrum quis poſſit habere plura beneficia cum cura ſine diſpenſatione.*
3 *Interpretatio præiudicialis non facienda.*
4 *Iudex poſt litem conteſtatam poteſt interlocutoriam reuocare.*
5 *Contumax in omni caſu condemnatur in expenſis.*
6 *Quæ temporalia ſunt ad agendum, perpetua ſunt ad excipiendum.*
7 *Excommunicatio quæ nulla eſt, poſtea non conualeſcit.*
8 *Iudex ſententiam excommunicationis iniuſte latam ſolo uerbo reuocat.*
9 *Quæ poſt appellationem in præiudicium appellanti, acceptata ſunt in irritum reuocantur.*
10 *Appellans non proſequens, non auditur.*
11 *Qui non proſequitur appellationem ſigitur, non appellaſſe.*
12 *Sententia excommunicationis ſtatim trahit ad ſe executionem.*
13 *Negligentia imputatur & impotentia excuſat in talibus.*

CAP. XLIIII.

SAepe contingit. [Alterius]ſcilicet ap-
pellātis ſiue appellati.
d.n.proſequentis,vt ſequitur.[Reſponſalē idoneū.] i.
procuratorē, qđ dic vt legitur & notatur. s̄.de do. &
contu.c.ſin.reſpon.j.[Vel forſitan] ver. ſub dubio forſan. &c. s̄.
de procur.tuę. [Reſponſalis.]i. procuratoris a parte directi. & eſt
argu. ꝙ negligentia ſeu malicia procuratoris obeſt domino ſm
B.ſed & contrarium hic notari poteſt quantum ad complendā
intentionem forſitan fugientis. quod dic vt legitur & notatur.s̄.
vt lite non conte.capitu.j.& adde quod notatur in ſequenti glo-
ſa.[Mandatum procuratorium.]Nota ꝙ ſi procurator a princi-
pio occultet mandatum,condemnatur dominus & non procu-
rator, vt hic. ſecus ſi poſtquam cępit agere procurator & factus
1 eſt dominus litis ſit cõtumax vel malicioſe aliqd agat,tunc † eīn
procurator de dolo tantum punitur.ff.ſi quis ius di.non obtem.
l.vnica.§.ſi procurator.quod dic vt legitur & notatur.s̄. vt lite nō
conte.c.j.ſm d.n.[Occultantis]hac malicia ſępe abutuntur pro
curatores in curia cauentes de rato vſque ad certum tempus &
vſq; ad certam ſummam, interim autem maiorem ſummam
percipiet dominus de beneficio quod iniuſte detinet,vnde debet
cauere auditor vt procuratorium,ſi vnquā poteſt faciat exhiberi,
vel ſaltem tantam & talem cautionem exigat ne edictum ſuum
illuſorium videatur,ad hoc ff.de iudi. ſi prætor.s̄.de præſump. li-
teras.§.fina.s̄.de reſcriptis,plerumque.§.vnico,in princ. [Lites.]
ver [Remaneant] contra iura.s̄.de reſcrip.nonnulli.§.cum autē.
s̄.de dolo & contu. finem, cum ſuis concor.[Cum frequenter]
ver. [Iuris quæſtio] puta ſi quæratur vtrū laicus poſſit eligi. lxj.
di.§.ſed aliud, vel minor. xxv. annis. vel illegitimus. s̄. de electio.
2 cum in cunctis,vel epiſcopus.s̄.de poſtula.præ.ca. fi. vel vtrū † qs
poſſit habere plura beneficia cum cura ſine diſpenſatione. j̄.de
præben.de multa, & multa exempla alia poni poſſunt. [Apud
nos]cum omnia iura in ſcrutinio pectoris habeamus.C.de teſt.
a omni.[a] & quicquid ex ore noſtro exit diffiniendo ius eſt, quod
dic ut notatur.s̄.ti.j.in cauſis.[Et interdictū.] uer. [Dę leui.]puta
per

ADDITIO.

a ¶Adde textum in c.1.de conſti.lib.vi.

per confeſſionem,vel inſtrā,vel alio modo.ſ. de reſt.ſpo.cum ad
ſedem.§.j.[Partibus præſentibus]aliter enim rīr non eſt probatio
admittenda,vt legitur,& notatur.ſ. vt lite non conte. qm̄. rñ.j.§.
ſunt & alij.ſ.de ma.& ob.inter quatuor.ſ.de cauſa poſ. & pp.c.j.
3 †nec etiam præiudicialis interpretatio facienda.j. de ver. ſigni.in
his.ver.fi.[Comprobari]id.ſ.de quo principal̄r agitur . nam cā ap-
pellationis etiam abſente parte, ſed tñ per cōtumaciam probari
pōt.j.e.interpoſita.§.fi.¶Vnde licet.]ij.pars.[In Lateranenſi con
cilio].ſ.eo.reprehenſibilis.§.ſi aūt,quod dic, vt ibi notatur . [Qui
appellauit.]Iſtud no.ꝙ vbi applo recipitur a iudice, vel ab aduer-
ſario approbatur,tunc is qui appellauit tenetur applonem proſe-
qui per ſe , vel per legitimum reſponſalem ad totum negocium
ſufficienter inſtructum.alioquin & ſi ad impetrādum mittat nū
cium condemnabitur in expenſis, ſufficeret autem , vt mitteret
nuncium,ſi appellatio non eſſet recepta a iudice, vel ab aduerſa-
rio comprobata,vt.j.eo.Nicolao.& c.interpoſita.§.j. Aliud eſt in
appellato cui non imponitur neceſſitas proſequendi applonem,
& qui poterit venire ſi vult,vel ſolus , vel cum aduerſario.ii.q.vj.
appellatore,vel ex toto negligere , cum ſine ipſo cā applonis dū-
modo contumax fuerit valeat expediri. C. de tem. ap.l.fi.§.illud.
eo tamen prius citato.j.eo. per tuas , ſm B. quod dic vt ibi nota-
tur.Et eſt hoc verum,niſi appellatus petierit ꝙ partes inſtructę ac
cedant,etiam ſuper principali , tunc enim tenetur vterq; venire,
alioquin imputatur,& condemnatur non veniēs in expenſis,nō
ſolum appellans,ſed ēt appellatus,extra do.no.eo.ti.cordi.§. poſt
hæc,& §.ſin aūt.lib.vj.Et adde ꝙ notatur in ſequenti gl. [Expen-
ſarum.]& ſi appellatus non venerit, alias tamē propter applonē
factam expenſas cum facere oportuit, nihilominus tenetur ap-
pellans ad eas actione de dolo ſi doloſe appellauit , vel actione in
factum,ſi temerarie.Vel officio iudicis, iuſtū eſt enim ꝙ punia-
tur in his caſibus in expenſis,& quia aliæ actiones nō ſuperſunt,
per ꝯns iuſtum eſt iſtas dari.argu.ſ.de reſcrip.ex parte. ff. de dolo.
l.j.rñ.j.& §.j.ff.de præſcrip. ver. quoties. Poſſunt autem peti ex-
penſæ quæ fiunt in cā applonis emiſſæ in iudicio, & non ſolum
illæ quæ factæ ſunt poſt appellatio. vel poſt ſententiam, ſed &
illæ quæ factæ ſunt ante,nec tantum illę quę fiunt in proſecutio
ne applonis,imò & illæ quæ factæ ſunt in cā principali a qua eſt
appellatum . nam & de his iudex applonis habet cognoſcere cū
in loco iudicis a quo appellatum eſt ſuccedat,vnde & ei licet ad-
dere & minuere prout ſibi videbitur rōnabiliter faciendum.j.de
teſta.Raynutius.§.pen.& fi.& ca.Raynaldus.§.pen.& fina. vbi de
hoc.C.de ſenten.quæ ſine certa quant.profer.l.j.ff.de vſur.tutor.&
quia ei licet reuocare condemnationem expenſarum factam in
principali,eadem rōne licet ei in ipſis condemnare,& ſupplere,&
& officio iudicis veniunt in condemnatione, vt in præcedenti.l.
allegatis.Habet tñ locum ꝙ hic dr̄,ſm quoſdam in expenſis cō-
petentibus iure actionis,& quæ extra iudicium fiunt. Pro expēſis
autem q̃ fiunt in iudicio nulla competit actio, niſi iudex de illis
tempore ſnīæ pronunciauerit.C.de fruc.& li.ex.terminato. C.de
poſiti.l.iiij.vel eodem die,ff.de re iudica.Paulus.j. in fi. Sed verum
eſt ꝙ non ſolum expenſæ quę fiunt in iudicio, & quæ veniunt in
condemnatione officio iudicis,ſed etiam illę quæ fiunt extra iu-
dicium,& quæ veniunt in condemnatione iure actionis, per iu-
dicem ſunt taxandæ,& poſtea per iuſm petentis ipſas probandæ.
in Auth.de iudi.§.oportet.collatio.vj. q̃ gñaliter loquitur de oīb⁹
expenſis.ad idem.C.de iud.ſancimus,& patet in eo quod legitur,
& notatur.ſ.quod me.cā.c.fi.& de procura.cōſtitutis.§.j. in fi.ſed
& ad expenſas quæ fiunt ante litis conteſt.condemnabit iudex ex
officio ſuo.Et etiam mulctare poterit contumacem,ff.ſi quis ius
di.non ob.l.vnica.ff.de offi.eius cui man. eſt iuriſdi.l. fina. & q̃uis
iudex contumacem in expenſis a principio non condemnet,ni-
hilominus ipſum poſtea qñcunq; etiam ſi pro eo feratur ſnīa in
expenſis pp contumaciam ſuam fruſtratorie factis ipſum pote-
rit condemnare,& ante litis conte.& poſt.& tempore ſnīæ,& ea-
dem de vt dictum eſt.Imò & plus vr̄.ſ. ꝙ ſi ante litis conteſtatio-
nem aliqua declinatoria,vel dilatoria exceptio proponatur,& iu
dex pronunciet procedendum eſſe in cā dicta exceptione propo-
ſita non obſtante:eſto ꝙ nihil dixerit de expenſis, nihilominus
poſtea tamen qñcunq; lite pendente,vel etiam in fine litis,& ex-
penſas occaſione prædictæ exceptionis reprobatę factas illum q̃
fruſtratorie exceperat poterit condemnare,intantum ꝙ ſm quoſ
dam a tali condemnatione nō poterit appellare, & eſt rō,ſm ip-
ſos,quia ex quo exceptio fuit per interlocutoria reprobata a qua
infra x. dies appellatum non fuit eadē interlocutoria in rē tranſiit
iudicatam.ſ.de teſtibus.ſignificauerunt,vnde ſicut excipiens a p̄-
dicta interlocutoria poſtea appellare non pōt, ita nec a condem
natione prædictarum expenſarum, quia veritate inſpecta nō eſt
hæc noua ſnīa de expenſis,ſed potius executio primæ ſnīę, ar.ff.ꝙ
me.cā.ſi cum exceptione.§.aliqñ,ff.de dolo. arbitrio. Niſi forſan
iudex in taxatione expenſarum excederet modum, vel niſi exci-
piens poſſet ex hoc ꝙ ipſam exceptionem nō malicioſe, ſed pro
babiliter propoſuit excuſari,ff.de le.ii.qui ſolidum.§.etiam, & in
4 prędicto §.in Auth.de iudi.§.oportet. † Poteſt & iudex etiā poſt

litem conteſta.interlocutorias reuocare,ff.de iud. quod iuſſit , &
patet in eo quod legitur,& notatur.j.eod.cum ceſſante,alias autē
q̃tum ad partes quod per eas actum eſt ratum manet.extra.do.n.
de excep.pia.ſm d.n.cuius eſt mens totius gl. & patet in eo quod
legitur,& notatur.ſ.de teſtibus.audita. §. quia tamen , & adde qđ
no.ſ.de dolo & contu.finem.¶Quia tñ.]iij.pars,& no.ꝙ vſq; hic
protenduntur verba Late.conci.quod induxit,hic vero incipiūt
verba Innocen.iii.[Propter hoc.]ſubaudi non deſiſtunt litigan-
tes malignari . nec eſt ſatis prouiſum , quia hoc non timentes.
[Quæſtiones.]&c. alioquin peruerſum intellectum daret litera
niſi & hoc ſubaudires.nihilominus , quia non timent ſolutionē
expēſarum cum plura forſan percipiant ex poſſeſſis , vt no.ſ.rñ.j.
ver.vel forſitan.[Vt ſi hmōi.]ver.[A parte.]ſ.aduerſa ꝯ quam ap
pellatur,hoc eſt a parte appellata quæ & poteſt appellationem ap
probare,& ſi iudex nolit ipſam admittere,vt patet.j.eo. interpoſi-
ta.§.j.[Approbata]nam ſi appellatio nō reciperetur a iudice nec
a parte,non habet locum hæc conſtitutio.infra eod.interpoſita.
§.j.ſm do.no.ꝙ ſi forſitan &c.vt.j.eo.§.j.in prin.[Pręfixum.]ſub
audi ab homine,ſm quoſdam,tūc enim habet locum quod hic
dr̄ qñ ab homine terminus aſſignatur,quia tunc eo lapſo proce-
dit iudex ac ſi peremptorie fuiſſet citatus,vt ſequitur. & ꝙ hoc in
telligatur de tali termino probatur,ſ.e.reprehenſibil.q̃ in tali ter-
mino loquitur,& de qua fecit hic mentionem , & no.j.eod.§.fi.
Sed idem vr̄ & de termino legis,quod dic,vt no.j. eo. interpoſita,
§.fi.Nec obſtat quod leg.j.e.§.fi.ſubaudi enim,vt ibi no. ſuper ver
bo præueniens.nam & hic indiſtincte loquitur vnde & indiſtin-
cte eſt intelligendum,ff.de offi.pręſi.l.iii.& ii.q.iiii.ꝯſuluiſti.[Ob-
tineat.]ſ.præfixus terminus quicquid &c.vt.j.e.§.j. ver. quicquid.
ita videlicet &c.vt hic ſequitur,ſaluis conſtitutionibus &c.vt.j.§.
j.ver.ſaluis,illę enim tres clauſulę huic continuantur . [Ita videli-
cet.]ver.[Vt extunc].ſ.dicto termino elapſo.[In abſentem].i.cō-
tra abſentem,ſiue appellantem,ſiue appellatum. [Procedatur.]ꝑ
iudicem ad quem appellatum eſt & appellato inſtante,vel etiam
appellatore,ſm formam Decre.extra.do.no.eo.titu. cordi.lib.vj.
& hoc vbi appellatio fuit recepta a iudice a quo appellatum exti
tit,vel a parte aduerſa approbata,vt hic dicit .alioquin ſi neq; re-
cepta,neq; approbata eſſet , nec aliquis ipſam proſequeretur.ela-
pſo dicto termino procedet iudex a quo fuerat appellatum.vt.ſ.
eo.directe,& c.ad aures,& c.peruenit.& c.ad hæc.& c.reprehenſi-
bilis,& c.conſuluit.iii.in fi.& c.cum ſit.rñ.j.& c. perſonas . [Ac ſi
peremptorie] vt ſi lis non eſt conteſtata excommunicetur reus
abſens.Vel mittatur actor in poſſeſſionem cā rei ſeruandæ. Vel ſi
lis eſt conteſt.& liquet de cā vel liquere poteſt , feratur diffinitiua
ſnīa.Aut ſi non liquet nec liquere poteſt,verus conſtituatur poſ-
ſeſſor,quod dic vt legitur,& notatur. ſ. de dolo & contu.prout.ſ.
vt lite non conteſta.tuæ & cap.qm̄.§.in aliis,& ſequentibus . Sin
aūt actor abſens eſt & reus pręſens, etiam lite non conte.recipiā-
tur teſtes & vlterius procedatur, prout no.ſ.de do. & contu. cām
q̃,ſm B.& eſt hoc verum quo ad principalē cām,ſed quo ad cām
appellationis appellante pręſente,& appellato abſente,fiet ſimili
tudo ac ſi citatus eſſet peremptorie lite conte.quia teſtes recipien
tur,& cā applonis diffinietur iuſta,vel minus rōnabilis extitiſſe.j.
5 eo.interpoſita.§.fi. † In omni aūt caſu condemnatur contumax
in expenſis,vt in ſupradictis iuribus.C. de iudi.properādum, & le.
& no.ſ.de do.& contu.finem.Et adde quod notatur in ſequen.gl.
[Vocatus ad iudicium extitiſſet]nec enim neceſſe eſt vocare ap-
pellantem ex quo p̄fixus eſt terminus appellationi,vl a iudice,vel
a partibus,neceſſe eſt tñ expectare finem termini, vt vel proceda-
tur vbi fuerit appellatum ante ſnīam.ſ.eo. reprehenſibilis, & ca.
perſonas,vel vt maneat rata ſnīa vbi ab ea extitit appellatum.ſ.e.
cum ſit Romana.Terminum autem a iure ſtatutum poteſt p̄ue
nire appellans per modicum tempus ſi vult ꝙ cognoſcatur de iu
ſticia primę ſnīę,alias ſi vult expectare totum fluxum legalis ter-
mini,ſnīa rata manet.ii.q.vi.appellatore ceſſante,appellator autē
non habet neceſſe expectare vſq; prope finem anni , ſed ſtatim
poteſt proſequi ne currat ei annus.j.eo.oblatę.vbi de hoc.& gñā
liter teneas ꝙ vbi terminus non eſt p̄fixus ab homine , ſed a iure
tantum,ſiue appellatus,ſiue appellans ſit abſens, neceſſe eſt eum
vocari ad hoc,vt procedatur.C.eod.titu.auth. appellatore.j.e.per
tuas,& c.Nicolao.j.de priuile.cum olim.Veruntñ ſolo lapſu an-
ni ſine citatione aliqua ſicut dictum eſt ſentētia rata manet.Sed
nunquid idem dices in ſententia excommunicationis , vt.ſ.lapſu
temporis rata manet ſnīa ſi appellans & excōicatus appellationē
ſuam non fuerit proſecutus? Rñ. Dicunt quidam ꝙ ſi excōicatio
p̄ceſſit appellationem hęc queſtio non habet queſtionem , quia
ſnīa q̃cito lata fuit,tenuit & ſecum traxit executionem , & ideo
ſiue appellatum fuerit,ſiue non,ſiue is qui appellauit proſecutus
fuit appellationem ſuam,ſiue non,ſemper ſnīa rata manet.j.eo.
paſtorali.§.j.in prin.& notatur.ſ. de offic.ordi.ad reprimendam.
Si vero appellatio excommunicationem precedat tunc iſta quę
ſtio locum habet,& eſt dicendum ꝙ ſi.j.tempus ſtatutum appel-
lationem non proſequitur,eſt retro excōicatus a die excōicatio-
nis in ipſum latę,ar.ff.de his qui no.infa.furti accipe.in prin.C.de
tem.

tem.ap.l.fi.§.illud etiam.& ſi quęratur an teneant ea quę medio
tempore geſſit.ſ.inter excommunicationem latam, & tēpus pro
ſequendę appellationis finitum,rñdendum eſt ꝙ tenet in his in
quibus vitandus non eſt,in his autem in quibus vitandus eſt non
tenet.Iudicialia ergo cum eo habita excepta excommunicatio-
nis & appellationis articulo non tenent , extraiudicialia vero te-
nent.j.de ſent.ex.per tuas,quod dic,vt plene legitur,& notatur ex
tra.d.n.de ſen.ex.ſolet.§.in ſecunda.lib.vj.Sed nunquid lapſo tem
pore appellationi proſequendę præfixo , poteſt implorando offi-
cium iudicis petere ſnīam excommunicationis nullam pronun
a ciari,vtpote poſt appellationem latam? vr̄ ꝙ ſic[a].ar.ff.eo.ti.ſi exp̄ſ-
ſim.Sed ꝯ.ꝙ ex quo prædictum tempus lapſum eſt vr̄ appellatio
ni renunciaſſe adeo,vt iudex ea non obſtante procedere poſſit,&
ratum ſit quicquid fecit.ſ.eo.cum ſit Romana , & c. perſonas,&
quia hic nihil dicere poteſt niſi appellationem proſequendo . Si
vero ex alia cā q̃ ex illa ex qua appellatum eſt vellet dicere ſnīam
eſſe nullam,puta quia excommunicator non eſſet iudex ſuus,vl
ꝙ eſſet excommunicatus tempore quo excōmunicauit, vel alia
qualibet conſimili , poſſet hoc facere q̃tumcunq; tēpus lapſum
eſſet,quo probato,& ſnīa nulla pronunciabitur,& omnia quæ fe
cit interim,tam in iudicio q̃ extra rata erunt.j.c.j. & ca. ſollicitu-
dinem.ar.tamen pro prima parte,ff.de inof.teſta. contra Vetera-
ni.§.ſi quis filius,ff.ex quib.cau.ma.necnon.§. pe. vbi dr̄ infra idē
tempus locum habet exceptio inofficioſi teſtamenti,& reſtitutio
nis in integrum.infra quod locum habet ipſa querela & petitio
6 reſtitutionis in integrum. Nec mirum.quia † quæ tēporalia ſunt
ad agendum perpetua ſunt ad excipiendum, ff. de excep. doli.pu-
re.Ergo eadem rōne vbi duę actiones ad idem competunt , ſicut
hic competit proſecutio appellationis,& officiū iudicis. Quam-
uis enim proſecutio ceſſet lapſo tempore , tamen adhuc per offi-
cium iudicis debet dici ſnīa nulla ex illa cā, quia poſt appellatio-
nem lata eſt.nam officium iudicis eodem tempore nō arctatur.
Sed facilis eſt rñſio,quia ſemper infra idem tempus non ſolum
actio,ſed & exceptio tollitur ſi excipiēs ſit in mora, vt patet in eo
quod legitur,& notatur.ſ.de reſcrip.ſi autem . Si enim in mora
non eſſet,perpetuę remanent exceptiones , ſicut patet in exhære-
dato,qui etſi nondum poſſidet,in mora tamen eſt quia habet q̄-
relam quam intentare poteſt ꝯ teſtamentum, & ſi non directe ꝯ
poſſidentem. & idem dicimus in reſtitutione in integrum . Sed
in actionibus cōſtat eſſe ꝯrium,quia ad maius tempus , & etiam
ad maiorem q̃titatem competit vna q̃ alia,etiam in vno & eodē
facto.hi etiam non ſunt diuerſi modi,vnus agendi , & alius exci-
piendi,ſed vterq; eſt modus agendi,vnus quo per modum appel
lationis proſequendę inceditur , alter quo directe officium iudi-
cis intentatur ad reſcindendam ſnīam ex alia cauſa vt notatur.ſ.
de offi.delega.cum contingat.Vel dic,quia quod dr̄ ꝙ infra idem
tempus conſtringuntur actio,& exceptio,vel duæ actiones, tunc
verum eſt vbi ſimul,& ex eadem cauſa oriuntur,& ad idem ten-
dunt ar.op.in eo quod legitur,& notatur.ſ.de conſti.tranſlato.At
hæc non naſcuntur ex eadem cauſa,ſed ex diuerſis . nam ex alia
cauſa naſcitur petitio quando petitur ſententia nulla pronuncia-
ri pro eo ꝙ poſt appellationem lata eſt , quæ infra tempus tantū
appellationi præfixum locum habet,& ex alia naſcitur, & omni
no cauſa alia eſt qñ petitur nulla pronunciari pro eo ꝙ is qui ip-
ſam tulit non erat iudex,vel quia erat excommunicatus , vel q̄a
in ſnīa expreſſit intolerabilem errorem , vel ſi agatur de electio-
ne,quia forma ſeruata non fuit,vel quia is qui electus eſt minus
idoneus eſt.Quas etiam cauſas licet proſequi.lapſo etiam tempo
re appellationi proſequendę præfixo. Et ipſis probatis , apparebit
excommunicatum de facto non fuiſſe retro ligatum de iure. Et
ſic non ob.ff.de his qui no in fa.furti.vbi dr̄ ꝙ condemnatus fur
ti appellationem non proſequens,fingitur retro infamis a die la-
tæ ſententiæ,quia ibi patet ꝙ prætextu appellationis non proſe-
cutę non habet auxilium. Sed nec aliud ſibi reſtat . nā ſi alias poſ-
ſet dicere ſententiam nullam,bene audiretur, nec reputaretur in-
famis.Hic autem(vt præmiſſum eſt)aliud auxilium competit,ſu
per quo auditur, & quo probato apparet ipſum excommunica-
tum non eſſe.Nec facimus differentiam vtrum in iudicio,vel ex
tra fuerit appellatum.Liquet igitur ex præmiſſis ꝙ lapſo tempore
appellationi proſequendę præfixo,non poteſt excommunicatus
dicere nullam excommunicationis ſententiam in ſe latam pro
eo ꝙ lata ſit poſt appellationem.Sed contra, quia certum eſt ꝙ ſi
appellatio iuſta fuit,excommunicationis ſententia nulla fuit , vt
patet in eo quod legitur & notatur.ſ.de offic. delega. cum olim
Abbas.in fi.& notatur.j.e.§ ſuper verbo,rata manet. Quomodo
ergo ſentētia quæ nulla eſt, lapſu temporis per omiſſionem pro-
ſecutionis poterit ratificari? Reſpondeo bene,vt patet,ff.de iudi.li-
cet.ff.rem ra.ha.l.iij.§.falſus,& l.penul.Quidam tamen dicunt ꝙ
contra ſententiam præcedentem appellationem, non poteſt ex-
communicatus aliquid dicere,niſi appellationē proſequatur in-
fra annum,& ſic intelligunt,ff.de his qui no.infa.furti.accipe,ſed
contra ſententiam poſt appellationem latam etiam poſt annū
poteſt dicere etiam de appellatione. Sed prius dictum magis pla-

cet do.no.Tu vero dicere potes cum aliis ſpeciale eſſe in excom-
municationis ſententia , vt ſicut lata ſtatim ſecum trahit ſuam
executionem,adeo ꝙ nec per appellationem ſequentem ſuſpen-
ditur.j.e.paſtoralis.§.fi. in prin. in quo excommunicatus contra
naturam aliarum ſententiarum grauatur , ita & verſa vice in ea
ſpeciale eſt ꝙ lata poſt appellationem legitimam nulla eſt,nec ꝑ
lapſum temporis ratificatur. nec tempus appellationi præfixum
currit excommunicato,immo ſemper ex vi appellationis poteſt
defendere ſententiam nullam.Et in hoc excommunicatus con-
tra naturam appellationum aliarum ſententiarū releuatur,iux-
ta regulam qua conſueuit dici,qui in vno grauatur , in alio rele-
uatur,ff.de iureiuran.eum quæ.j.de parrochi.c.j. Plus videtur.ſ.ꝙ
talis excommunicatus q̃tumcunq; etiam expreſſe applōni ſuę
renunciet,non propter hoc excommunicationis ſententia quæ
nulla eſt,conualeſcet.ar.op.in eo quod legitur & notatur.ſ.de ele
ctio.auditis.§.ipſo vero.ad fi.Sed & ad hoc,vt taliter excōicatus li
getur,requiritur ꝙ poſt talem denunciationem de nouo excom
7 municetur.Et eſt rō,†quia excommunicatio quæ nulla eſt, poſt
ea non conualeſcit,quia non capit effectum ex tempore, vel taci
turnitate,vel renunciatione partium,nec ex ſola intētione,& po-
teſtate iudicis excommunicantis,ſed ex iure,cui velint nolint,par
tes & iudices ſunt ſubiecti.Et ideo ex quo ſic de facto proceſſit ꝙ
poſt appellationem legitimam lata eſt excommunicationis ſen
tentia,& ius expreſſe dicat ꝙ talis ſnīa nulla eſt , per prædicta,vel
per prædictos ratificari non poteſt ſicut & econuerſo ſi ante ap-
8 pellationem iuſte feratur.†Licet enim iudex ſententiam excom
municationis iniuſte latā ſolo verbo reuocare poſſit , vt patet in
eo quod legitur,& notatur.j.de ſen ex.ſacro.§.fi.in princi.ex quo
tamen ſemel iuſte lata eſt,ſtatim ligat,ita ꝙ nec per iudicem ad-
nihilari poteſt q̃tumcunq; ipſam reuocet ac excommunicatū
communioni reddat niſi & ipſum abſoluat , ſm formam iuris,
vt patet in eo quod legitur,& notatur.j.de ſen.ex.cum deſideres,
§.j.& ſ.de teſti.veniens.ii.in fi.& de exceptio.apoſtolicę. Et ſi quæ
ras quare hoc idem eſt,rñde lex ꝙ facti quidem quæſtio in arbi-
trio eſt iudicantis,pęnæ vero perſecutio non eius voluntate man
datur, ſed legis auctoritate ſeruatur, ff. ad Turpill.l.j §.j ff.ad mu-
ni.ordine.§.durioribus.Nec obſtant.l.per d.n.ſuperius allegatę,ff.
de iudi.licet.ff.rem ra.ha.l.iij.§.falſus,quia loquuntur in illis acti-
bus qui ex auctoritate ratificantium tantum pendent,& quos ab
initio potuerunt mandare,in quibus,& ſi effectu iuris careant tñ
ratificatio locum habet,quod dic , vt plene notatur.j.de his quæ
fi.a præ.c.iij.in fi.& de hoc no.j.eo.§.ſuper verbo rata manet,ec-
cleſia tamen quæ non iudicat de occultis ſemp. r talem publice
denunciatum,& applonem proſequi negligentem poſt lapſum
anni q̃uis in veritate non ſit ligatus,tamen tanq̃ excōicatum vi-
tabit,& omnia facta ſua exceptis excipiēdis damnata reputabit,
& ſnīæ ſtabit ſemper donec de legitima applone ſibi fuerit facta
b fides[b].vt patet in eo quod le.& no.j.de ſen.ex.a nobis.ii.ſi.j.de fri-
gi.fraternitatis.§.nos tamen.Sed nec ipſi eccleſiæ poteſt fides fie-
ri de appellatione facta , & ipſius viribus niſi de hoc per illum
ad quem appellatum eſt,vel illum cui hoc commiſerit cogno-
ſcatur cui tñ non eſt neceſſe fidem fieri ſi notorium ſit ſententiā
non tenere,imo potius ſola denunciatione eget,vt patet in eo qđ
legitur,& no.j.eo.ſollicitudinem.§.j.ver.in quo caſu,ſuper verbo.
ad applonis beneficium,& §.ſi vero notorium.& §.fina. Sed nū-
quid iudex qui non defert appl̄oni legitimę etiam in aliis nego-
ciis q̃ excommunicationis ſententia poteſt conueniri ab illo qui
non eſt proſecutus applonem ſuam pro eo ꝙ litem vr̄ feciſſe ſuā,
vel quia inique per imprudentiam iudicauit? Ita vr̄ arg.Inſti.de
obliga.quæ ex quaſi male.naſ.rñ.j.& in eo quod le. & no.j.de ꝯh.
emp.c.ſi extra.d.n.de re iudi.cum æterni.lib.vj.Sed cōtra quia cul
pabilis fuit is qui non fuit proſecutus applonem ſuam, ergo age-
re non poteſt iſta actione,ff.de euict.Herennius.§.fi.ex quo etiam
pro eo ꝙ annus elapſus eſt nō poteſt proſequi cauſam applonis,
per conſequens nec illa,quæ ex ea pendent,ſicut ſunt prædicta de
quibus quæſitum eſt quaſi eis tacite videatur renunciaſſe.j.eo.ſol
licitudinem,& ff.ſi quis cau.l.ij.circa prin.& l. ſi eum.§.fi.So.ſatis
credit d.n.ꝙ ex cauſis prædictis poſſit conueniri,& ad minus con
demnari in xxx.pondo auri.C.eo.ti.qm̄ iudices, ſm d.n. cuius eſt
mens maioris partis huius glo.ad idem.ii.q.vj.Decreto.¶Quia ſi
forſitan.]iiij.pars.[Non fuerit.]ſubaudi pars appellans , ipſam ni-
hilominus proſequi poterit, & cum conſtiterit &c. vt in ſeq. ver.
[Cum conſtiterit.]ver.iudici ad quem appellatum eſt, appellato
abſente per contumaciam etiam lite non conte.j.eo. interpoſi-
ta.§.fi.[Legitime.]i.ex cā legitima,& vera expreſſa & non admiſ
ſa,quod dic vt plene no. extra.d.n.eo.ti.cordi.§.ꝙ ſi appellator.li.
vj.[Nihilominus.]non ideo minus,quia nec recepta eſt per iudi-
cem , nec per partem aduerſam approbata.[Eam.]ſ.appellatio-
9 nem.[Vigorem.]vt.ſ.omnia, † quæ poſt ipſam appellationem in
prę iudicium

ADITIONES.

a ¶Videtur ꝙ ſic vide tex.in c.licet.de ſen.exc li.vj.
b ¶Facta fides.facit.d. c.licet.de ſen.exc.li.vj.

præiudicium appellantis acceptata ſunt in irritum reuocentur.ii. q.vj.appellatione.ȷ̃.eo.dilectis.§.j.in fi.ſ̃.eo.ad audientiam.§.fi.& in ſtatum priſtinum reducantur,vt le.& no.ȷ̃.ad præſentiam.§.fi. Et adde quod no.in ſe.glo.[Volumus obtinere.] ſed in iſto caſu ſi appellans non mittat procuratorem ad proſecutionem appellationis,ſed tm̄ ad literam impetrandam,non imputaretur ei.ȷ̃.e. interpoſita.§.j.Et idem eſt in appellato cum nō ſit in culpa,ex eo ꝙ iudex appľoni detulit,ſm do.n.[Saluis conſtitutionibus]ver. Hoc reſpicit id quod dixerat.ſ̃.§.proxi.ibi.edicti peremptorij vices obtineat,& ibi,ita videlicet &c.Hic enim.ſ.qn̄ appellatum eſt a diffinitiua ſnīa non procedetur circa examinationem elapſo termino condemnato non veniente,imò rata manet,& executioni mandatur,vt hic dicit,& le.& no.ſ̃.eo.cum ſit Romana.rn̄.j.& in ſeq.glo.ſed qn̄ a grauamine appellatur,tunc proceditur,vt ſ̃.le.& no. Habet & appellatio ſimilitudinem cū citatione peremptoria,vt ſicut peremptorie citatus & contumax ſi condemnetur non auditur appellans.xxiiij.q.iij.de illicita.ii.q.vj.§.ſunt quo-
10 rum,†ſic appellans non proſequens non auditur.ſ̃.eo.cum ſit,& c.perſonas.In hoc tamen differunt,quia peremptorie citato iudex poteſt facere gratiam.ſ̃.de offi.dele.conſuluit,ſed appellanti a diffinitiua,& non proſequenti,nulla poteſt fieri gratia.imò ſtatim tenet ſnīa,vt hic ſequitur,& le.& no.ſ̃.e.cū ſit.[Poſt ſnīam.] Præmiſſa igitur intelligenda ſunt qn̄ ante ſnīam extitit appellatum,& eſt ſi,extra.d.n.eo.ti.cordi.§.his quæ.lib.vj.quod dic vt ibi no.[Rata manet.]ſic.ſ̃.eod.cum ſit Romana.ii.q.vj.appellatore,
11 †qui enim non proſequitur appellationem fingitur nō appellaſſe.C.de temp.app.l.fi.§.fi.vnde etiam & retro notatur infamis ff.de his quæ no.infa.furti.rn̄.j.& § j.Sed nunquid idem in ſentētia excōicationis?verbi gratia,ordinarius excōicauit ſubditum poſt appľonem legitimam,ſubditus non curauit cauſam appellationis proſequi.nunquid ergo rata manet excommunicationis ſententia?Vr̄ ꝙ ſic.ar.hic,& in iuribus ſupradictis.Sed ꝯ,quia ſi appellatio tenuit,ergo excōicatio poſtea lata nulla fuit,vt le.& no.ſ̃.e.ad audientiam,ad finem,ſicq; tractu temporis conualeſcere nō potuit,ff.de reg.iur.quod ab initio.xvj.q.iij.§.poteſt.ij.colū.circa prin.Si vero appellatio non tenuit,ergo excōicatio lata omnino ligauit,& ſi iniuſta eſſet,xj.q.iij c.j.Aliud ergo in excommunicationis ſnīa,aliud in aliis,& eſt rō,quia ab aliis appellari poteſt,& p
12 appľonem ſuſpenduntur,vt ſequitur,†ſed ſnīa excommunicationis ſtatim trahit ad ſe executionem.ȷ̃.e.paſtoralis.Alioquin ſi idē eſſet hæc abſurditas ſequeretur ꝙ hunc excommunicatum poſt appľonem legitimam,& non proſequentem alias medio tempore electum canonice contingeret infirmari,ſm Io.Dn̄s tamen noſter ꝯ ſenſit,quod dic,vt no.ſ̃.e.§.proxi.in fi.Sed pone aliquē epm̄ depoſitum,appellat ſtatim poſt ſnīam,appľone pendente excommunicat ſubditum,nunquid tenet talis ſnīa?Dixit Vincē,ꝙ ſi ep̄s non appellauit,vel etiam appellauit,ſed non eſt proſecutus ap.ſnīa excommunicationis non tenuit,quia fingitur nō appellaſſe,vt in iuribus.ſ̃.inductis in prin.huius glo.Si vero appľonem proſecutus fuit,ſiue confirmetur ſiue infirmetur depoſitionis ſnīa,excommunicatio medio tempore lata tenet.Alij dicūt,& melius ꝙ ex quo appellauit in officio ſuo remanſit,nec damnatus intelligitur,ff.de penis.l.ij.§.fi.& integer,remanet ſtatus eius vt interim fungatur honoribus,ff.appel.interpoſita nihil inno.l.vnica.§.integer.& hoc expreſſe comprobatur,ff.de iniuſto,rup.irri.te.ſi quis exhæredato filio.§.hi autem omnes,alioquin & iniuſte electum interim contingeret confirmari,vel iuſte electum infirmari,quia initium electionis ſpectatur,ſ̃.de elec.dudum.j.& ij.ſi vero non appellauit tunc ſnīæ acquieuit.ſ̃.titu.j.quod ad conſultationem,quare iuriſdictionem amiſit,& ſic tanq̃ a non ſuo iudice lata ſententia nulla fuit.C.de iudi.at ſi clerici,comprobantur.C.de vſur.rei iudicatæ.l.ij.[Sententia.]executioni mandanda. Sed per quem?dic vt no.ſ̃.de offi.deleg.paſtoralis.§.præterea.[Suſpenſa.]quod ergo dr̄,ff.ad Turpill.l.j.in fi.ꝙ per appľonem extinguitur pronunciatum,exponi debet.i.ſuſpēditur,vt ibi no.& hic probatur.& ſ̃.de offi.deleg.paſtoralis.§.præterea.[Quicquid.n.] ver.alias autem.[Abſente proponi.] cōtra quem eſt proceſſum, ver.gra.per aliquem deceptus fuit qui dixit ei ꝙ terminus fuerat prorogatus,vel alius aſſignatus,vel ꝙ iudex erat excommunicatus,vel mortuus,vel iuerat vltra mare,vt poteſt colligi vt le.& no. ſ̃.de reſti.in inte.ex literis,vel ꝙ venire non potuit iuſto impedimento detentus,ff.de iudi.ſi prætor iuſſerit.iiij.q.v.quiſquis,& iō retractandum eſt quod factum eſt contra ipſum,vt le.& no.ſ̃.ti.j.cum Bertoldus.§.poſtmodum,quod melius & efficatius eſt,nā ſi non potuit appellationē ſuam proſequi eſt merito audiendus, quod dic vt le.& no.ſ̃.eo.ex ratione.[Appellationi hmōi.]i.terminum appellationi præfixum contra quem opponi poteſt ꝙ is qui debuit appellationem ſuam proſequi fuit legitimo impedimento detentus,ff.ſi quis cau.l.ij.& per totum,ſm d.n.& adde ꝙ no.in præceden.gl.¶Si quis autem.]v.pars.[Terminum.]ab homine conſtitutum,vt no.ſ̃.§.quia tamen,ſuper verbo.præfixum, nam terminum legis præuenire poteſt.ii.q.vi.appellatore,dummodo nimium non precurrat,vt aduerſarium in impetratione ſupplantet,quod dic vt le.& no.ȷ̃.eo.oblatæ.& ſ̃.eo.§.quia tamen, in fi.vel dic,vt in ſe.gl.[Præueniens.]nimis,& ſic intelligitur hoc etiam de termino legis.ȷ̃.eo.oblatæ.§.j.ver.ſi vero.tamen ꝯrium eſt ſm d.n.quod dic vt no.extra.d.n.eo.ti.cordi.§.poſt hoc,lib.vj. [Tacita veritate.]quia nullam fecit de termino mentionē,multominus valerent literæ ſi nec de ipſa appellatione ibidem mentio haberetur.ȷ̃.de confir.vtili.bonę.ſ̃.de reſcri.ex parte.ſ̃.§.j.ad fi.& eſt hoc expreſſe contra id quod no.B.ȷ̃.eo.§.[Impetratis.]cum igitur interim pendente termino ab homine appoſito nō poſſit agere,nec etiam impetrare,nunquid interim currit ibi tempus annale,vel biennale ad terminandam cauſam appellationis a le-
13 ge datam,vt ſ̃.eo.cū ſit Romana?Non directe,†quia in talibus negligentia imputatur,& impotentia excuſatur,vt C.de anna.ex.l.j.§.fi.ff.de excu.tu.ſcire.§.ſufficit,& ſequentibus.Græca eſt lex,& in Auth.eo.ti.coll.viij.& le.& no.ſ̃.eo.ex ratione,currit tamē ei hoc tempus hominis quod loco illius ſuccedit,vt patet in eo quod le.& no.ȷ̃.de voto.magnæ.§.cū igitur,& ſ̃.eo.cum ſit Romana.rn̄.j. vnde & elapſo hominis termino non poterit vti legali.imò rata manet ſnīa,vt ibi,& ſ̃.eo.§.quia ſi forſitan.ver.ſaluis,poteſt enim artari legitimis terminis,& finaliter prorogari.ȷ̃.e.oblatæ,§.j.ver.j.& ii.[Contumaciæ.]vt.ſ.fiat condemnatio expenſarum.ſ̃.e.reprehenſibilis.§.ſi autem.ȷ̃.eo.vt debitus,& no.ſ̃.eo.§.quia tamen, ſuper verbo.ac ſi peremptorie,& ſuper verbo.expenſarum.[Hoc autem.]ver.[In exercēdis.]q.d.non in præteritis,quod dic vt le.& no.ſ̃.de conſti.c.ii.& c.fi.

SVMMARIVM.

1 *Tranſlatio uotorum hodie non admitteretur.*
2 *Plures ſi in unum uota ſua transferant,tot uoces habet quot ſunt numero trāſferentes.*
3 *Nuncius ſimplex facilius inuenitur,quam procurator.*
4 *Exceptio ſæpe uocatur actio.*
5 *Iudex non debet perfunctorie in iudicijs tranſire,ſed ueritatem potius indagare.*

CAP. XLIIII.

Conſtitutus. De eodem.ſ̃.de teſti.veniens.ii.[In epm̄.] Sed tamen alii quidam in ipſa tranſlatione ne ſine ipſis eligeret ep̄s contradixerunt,retinentes penes ſe poteſtatem eligendi,& hi fuerunt.xj.de quibus hic ſequitur,prout allegatur.ȷ̃.§.fi.ver.
1 pen.[Tranſtulerunt.]hec,†tranſlatio votorum hodie non admitteretur,niſi ſm quod le.& no.ſ̃.de elec.quia propter.§ illud autē, ſm d.n.[Et ep̄s.]arg.hic ꝙ quando compromittitur in plures,vt vice omnium eligant vnus ex ipſis pronunciare debet.ſicut Romana curia diffiniuit,quod fateor eſſe verum expreſſo conſenſu oīum precedēte,vt ſequitur,& probatur expreſſe.ȷ̃.eo.c.j.rn̄.j.vbi de hoc,& §.j.& ij.& ſ̃.eo.conſtitutis,& ſ̃.de elec.quia propter.§.j.& §.aliter.& dic aliter.ſ niſi prima forma diligenter ſeruata fuerit, vel ſecunda,& ſic per conſequens,niſi hi quibus data eſt poteſtas vice omniū(vt ibi dicit)prouiderint de paſtore electio facta non valeat,vt ibi ſequitur,de aliis dic,vt ibi no.[Quibuſdam.] quæ nō tranſtulerant vota ſua,ſed in eū conſentiebant expſſe pro ſe non tranſlata voce ſua in epm̄,ſm d.n.dic vt in ſe.gl.[Expreſſe cōſentientibus.]ſ.ꝙ idem ep̄s vice ſua,& illorum qui poteſtatem in ipſum tranſtulerunt,& iſtorum cōſentientiū decanatū conferret, nihil enim refert vtrū ipſi ad quos ſpectat hoc faciāt,an is cui dederunt poteſtatē,ff.quod cuiuſq; vniuer.item ſuffragium.§.ſi decuriones,& ſic poteſt compromitti in vnū per quem prouideatur eccleſię,vt ibi & hic,& ſ̃.de elec.cauſam quę,& in plures quā-
a do quidē neceſſe eſt ꝙ oēs pronuncient,ᵃ vt in preced.glo.& le.& no.ſ̃.de elec.quia propter.§.j.Vel dic expreſſe conſentientibus ipſum nominando,vel eligendo,vt innuitur ȷ̃.ver.cum electioni. [Contulit.]i.ad electionē ipſius proceſſit,vt.ȷ̃.eo.ver.& ȷ̃.§.fi.ver. pen.[Vndecim canonicis.]ver.[Prius.]ſ.q̃ Archidyaconus eligeretur.[Appellantibus.]& poſt electionē Archidyaconi P.domini Papę ſubdiaconum in decanū elegerunt,ſine interuallo,vt.ſ̃.de teſti.veniens.ii.& de hac electione ſeu nominatione fit mentio.ȷ̃.e.c.in fi.[Preter aſſenſum.]i.niſi omnes requirentur qui cōmode intereſſe deberent poſſent,& vellent.ſ̃.de ele.quia propter neceſſe eſt enim ꝙ omnes requirantur,vt ibi,alioquin plus noceret contemptus vnius &c.vt.ſ̃.de elec.ꝙ ſicut.& c.venerabilem, §.obiectioni,& c.bonę.ij.Non tamen neceſſe eſt ꝙ omnes conſentiant.imò ſufficit conſenſus maioris,& ſanioris partis,vt le.& no.ſ̃.de ele.coram.& c.quia propter,& c.eccleſia.ii.§.pe.& fi & ȷ̃. de his q̃ fi.a ma.p.ca.c.j.alioquin niſi ſic intelligas hęc appellatio malicioſa vr̄,vt in ſeq.interli.[In Decanum.]ſed hęc appellatio temeraria videbatur,qa conſenſus maioris partis debeat ſufficere, & archidyaconus maiorē partē habebat cum electioni &c.vt ſequitur.[Cum electioni.]ver.[Eius.]ſ.archidyaconi.[xxv.]al.xxx. [Tum per ſe.]&c,q.d.computatis Canonicis qui expreſſe ꝯſenſerunt

ADDITIO.

a ¶Pronuncient.Dic quòd imò electio per vnum,& per uerba ſingularis numeri eſt pronuncianda,per tex.in c.ſicut.de elec.li.vj.

in dictum archidyaconum,& illi qui tranſtulerunt vota ſua in epiſcopum erant.xxv.vel.xxx.prout habet alia litera,cum alij
2 nō eſſent niſi.xj.vt.ſ̃.ver.proxi.Et ex hoc patet,†ꝙ ſi plures in vnū vota ſua transferant,tot voces habet quot ſunt numero transferentes,vnde fictione iuris non cenſetur vnus,ſed plures,vt hic patet,& ſ̃.de ele.ſcriptum.§.ꝙ ſi partes,& c.quia propter.§.illud.Vn̄ & ſi oēs in vnum transferant,vota ſua,& ille vice ſua,& transferentium eligat,vel in plures,& ſimul eligant,non cenſebitur ſingularis electio,ſed communis,ſecus ſi vnuſquiſq; plurium quibꝰ eſt data poteſtas hoc diceret vice mea & transferētium eligo,qa tunc eſſent tot electores quot numero eligentes,ex quo bene ſequitur ꝙ omnes ſimul pronunciare debēt,niſi aliud dictum ſit. nam qua rōne dices vnum poſſe pronunciare eadem,& de alio hoc exaudiri oportet,& ſic erit in optione malicioſi vitiare electionē,vt patet.ſ̃.de elec.in Geneſi.¶Cumq;.]ij.pars.[Appľoni interpoſitę.]conſuetudo eſt in quibuſdam eccleſiis,ꝙ appellātes ad ſe.ap.a ſuffraganeis alicuius ecclīæ appellāt ad Metropolitanū ad tuitionem appľonis eiuſdē,ſed & ſi lapſis xl.diebus poſt excōicationem in eos latam habeatur recurſus ad brachium ſæculare vt capiantur,ipſi recurrunt ad Metropolitanum,vt defendantur, hæc cōſuetudo eſt in Anglia,& eſt hic ar.pro ipſa conſuetudine, & expreſſius.ȷ̃.de priui.l.ex ore.§.fi.ver.j.quis enim Metropolitanus non debeat ſe intromittere de appľone facta ad ſe.ap.ex quo hoc nouit,vt.ſ̃.eo.ſi duobus,hoc intelligendum eſt cognoſcēdo, & diffiniendo de cauſa appľonis,vel ei præiudicando,poteſt autē hoc facere,& debet tuendo,& defendendo ac præſidium afferendo.ar.op.ſ̃.de of.or.ca.j.& ȷ̃.e.ſollicitudinem,& hoc modo potuit hic legatus procedere,& ſic expreſſe loquitur ſi ſane intelligatur, ſ̃.e.cum teneamur,vbi de hoc,ſed magiſtri etiam communiter ipſam minus plane intelligunt,quia ignorant conſuetudinem ſupradictam.[Derogaret.]quia nec iſtud poſſet etiam ſi vellet,vt patet.ſ̃.de offi.deleg.licet.ſ̃.de poſtu.pręla.bonę.ii.§.nec nocebat, ȷ̃.eo.dilecti,& c.vt noſtrum.[Sed vt inſtructam.]Dicunt quidam ꝙ eſt ſpeciale in legatis ex latere,ſed contrarium eſt verum.ȷ̃.de accuſa.ad petitionem Galteri.Sol.dic ꝙ nec cōmiſſio legati,nec proceſſus auctoritate ipſius habitus de iure tenuit,ſed quia partes non ꝯdixerunt ideo Papa ſtat tali inſtructioni.Alij dicunt ꝙ hoc conceditur in electionibus,& eſt ſpeciale propter periculum regiminis eccleſiæ,& animarum quod in mora vertitur,arg.ſ̃.e.qua fronte.§.j.ȷ̃.eo.oblatæ.§.penul.Vel potes dicere hoc quod hic dr̄ ius eſſe commune.ſ.ꝙ ſi appelletur ab aliquo,vt hic dr̄,maxime extra iudicium,& poſtea ille qui dr̄ appellatus coram eodem iudice a quo dr̄ appellatum,vel etiam coram ſuperiore ſuo,vel legato,vel delegato,vel alio proſequatur ius ſuum ſuper eo de quo dr̄ appellatum,& aduerſarius dicat domine non debetis vos intromittere de iſto negocio,quia ego ſuper eo appellaui ad Papam ſi aduerſarius neget appľonem,vel etiam ſi ꝯfiteatur eam,ſed dicit ꝙ per eam ad iudicem appľonis iuriſditio non transfertur,qa nihil factum eſt ꝯ appľonem hmōi,vel dicit tēpus appľonis proſequendæ effluxum,bene audiet hæc iudex coram quo proponūtur,& probationes recipiet ſuper eis,& ſic erat hic,argu.op.extra do.no.eo.tit.Romana.§.ſi vero vocatis.niſi forte ſuperior ad quē appellatum eſt iam incepiſſet de cauſa cognoſcere,quia tūc cauſam coram eo iam acceptatam nullo modo inferior tangere debet,vt patet in eo,quod legitur,& no.ſ̃.de offi.delega.paſtoralis.§. præterea.His tamen ꝯdicere vr̄ litera hæc quando dicit ꝙ non intromiſit ſe legatus de cauſa iſta,vt appľoni derogaret,ſed vt cām inſtructam remitteret.Sed dic ꝙ legatus bene potuit iure legationis ſuper his cognoſcere,& probationes recipere,ſicut & quilibet alius ordinarius.nec facit hoc,vt appľoni deroget,ſi tamen alias appellatio tenet.ſed vt inſtruatur,an per appellationem ad ſuperiorem factam(ſicut dicitur) ſit iuriſditio deuoluta,an apud inferiorem remanſerit,& ſnīa ſuper hoc lata præiudicabit partibus,niſi appellent,argu.ff.de iudi.ſi quis ex aliena,& ȷ̃.eo.ſollicitudinem,ſm do no.cuius eſt mens totius huius glo.Tu dic,vt in ſequen.glo.& vt no.ſ̃.eod.ſuper verbo.appellationi interpoſitæ. [Delegauit.]Sed qualiter potuit delegatus iſte cauſam hāc aliis delegare cum iam eſſet ad Papam delata per appellationem.Cōtra.ſ̃.de offi.lega.ſtuduiſti,& c.licet?Dixit Io.ꝙ ſpeciale eſt in cauſa appellationis vbi ab electione appellatur ꝙ alter poſſit cognoſcere,arg.pro ipſo.ȷ̃.eo.oblatæ.§.penul.& ſ̃.eo.ſæpe.rn̄.j.Sed ꝯdicit ei.ȷ̃.eo.ſollicitudinem.§.j.T.dixit & melius ꝙ hoc fecit de cōſenſu partium ad hoc,vt cauſam magis inſtructam remitteret, argu.C.de relationibus.l.i.& ii.& ȷ̃.eo.intimaſti.aliter enim hoc facere non poſſet,vt in contrariis,ſm B.Sed obſtat quod ſequitur in ſequen.ver.vt ibi no.Dicas igitur ꝙ ex iſta quæſtione periclitabatur eccleſia,& propter potentiam partium oriebatur ſcandalum hinc & inde.Ideoq; legatus prædictis voluit occurrere.nō præſumptuoſe,ſed ex officij debito,cum pars epiſcopi inſtaret ꝙ ſuper hoc prouideret.vnde & forſan dixit.vos bene noſtis ꝙ de appellatione ad dominum Papam facta non habeo me intromittere,vnde nec intendo ei in aliquo derogare,verum quia ad arma vos paratos video volo occurrere,ff.de vſufru.æquiſſimum. ponens firmam ſpem in dominum Papam ꝙ proceſſum meū ratificet.argu.ix.q.ij.Lugdunenſis.ad quod accedit quod no.ſ̃.de vſu pal.niſi,& ſic proceſſit,vt & ipſe inſtrueretur,& Papā ad quē properabat inſtrueret,quod & fecit.& Papa hoc ratum habuit,& hæc omnia ſatis ex hoc quod hic & ſ̃.dicitur.& ȷ̃.ſequitur colli-
a guntur,& hunc puto verum intellectumᵃ.[Et mandauit.] verſi. [Electioni Decani.]i.archidyaconi in Decanum electi,& ex his ſatis patet ꝙ ex conſenſu contradicentium non proceſſit legatus. cum mandarentur citari,vt hic dicit,ſic quia nec de cōſenſu partium delegatio emanauit prout intellexit.T.Dic ergo,vt no.ſ̃.ſuper verbo.delegauit.ver.dicas igitur,& ſequen.& ȷ̃.e.§.j.[Citarēt.] ad hoc,vt venirent ad ipſum.ſ.delegatum.[In eius.]ſ.legati,vt ꝙ plenius inſtrueretur & inſtrueret,& partes quoquomodo pacificaret,& non vt appellationi derogaret,vt.ſ̃.legitur,& no.¶Intellecto.]iij.pars.[Per aſſertionem cardinalis.] contra quam nihil obiectum fuit,imò partes voluerunt ei ſtare.alioquin contra ſ̃. de probati.quoniam.in fi.ſ̃.de teſti.cum a nobis.rn̄.j.vel forſan ſpeciale eſt in cardinali ſicut & conſuetudo curiæ ſeruat,vt aſſertioni eius ſtetur de his quæ acta ſunt coram eo.argu.hic,& ȷ̃.de priuile.cum olim.j.& ſ̃.eo.cum parati.ſ̃.de elec.innotuit.§.multa.ſ̃ de præben.venerabilis.ſ̃.de teſti.cum a nobis.in fi.vbi de hoc & facit hoc prærogatiua honoris,vt legitur,& no.extra do.no.de offi.lega.officij.§.fina.& adde quod no.ſ̃.de fide inſtrumen.quod ſuper his.[Sine aſſenſu.]hanc appellationem conſtat temerariā fuiſſe ex cauſa,& ideo non valuit,niſi exponas prout no.ſ̃.ſup verbo.vndecim canonicis,& hæc eſt prima ratio ꝯ.quare ꝯdicentes non vr̄ audiendi [Et ꝙ appellantes.]ver.& hæc eſt ſecunda rō ꝯ ꝯdicentes.[Infra annum.]No.ꝙ appellationem etiam extra iudicium factam tenetur quis proſequi infra annum,quod fateor verum eſſe computato tamen anno a tempore illo quo contra appellationem aliquid attentatur,tunc enim & non antea incipit appellatio vigorem habere,quia tunc & non antea grauatur appellans,& a tempore tantum grauaminis currit annus.C.de præſcrip.xxx.an.l.fi.§ illud autem,& §.fi.Et ſunt hæc vera niſi recedatur ab appellatione,vel quia appellans renunciat,vel quia cā appellationis iniuſta eſt & ideo appellatio ceſſat.ȷ̃.eo.ſollicitudinem,& quia illuc a quo appellatum eſt grauamen remouet.ȷ̃.e. cum ceſſante,& c.cum cauſam,ſm do.no.cuius eſt mēs totius huius glo.[Propter quod.]etenim ſine cauſa non indulgetur.ſ̃. eo.cum ſit,& id eis eſt imputandum,vt no.ſ̃.eod.ex ratione.[Cū ſicut.]ver.[Simplicem nuncium.]& eſt tertia ratio ꝯ appellātes, ſic.ſ̃.de elect.bonę.j.§.contra.in fi.ſ̃.de dolo & contuma.cum dilecti.§.expectātibus.ver.ſed contra.[Procuratorem.] De hoc dic vt no.ſ̃.eo ſæpe.ſuper verbo.quia appellauit.[Idoneum.] & ſufficienter inſtructum,quod eſt ſpeciale quando ſuper beneficio eccleſiaſtico appellatur,de quo dic vt no.extra do.no.de elec.ſtatuimus,alias contra.in eo quod legitur,& no.ſ̃.titu.j.cum ſuper.§.fi. [Deſtinaſſe.]non obſtante viarum diſcrimine quod allegabant, quia ſicut ſimplex nuncius ſic & potuiſſet procurator idoneus perueniſſe,ſed hoc ſemper non ſequitur,quia per talem locum trāſit ſimplex nuncius pedes per quem procurator idoneus æques
3 non tranſiret,†ſed & facilius q̃ procurator ſimplex nuncius inuenitur,quod dic vt no.ſ̃.de do.& contuma.cum dilecti.§.expectantibus.verſi.ſed contra.[Ne tamen.]ver.q.d.& ſi vndecim nō ſint admittendi ad proſequendam appellationem,tamen ſi nolunt excipere admittentur non tanq̃ appellantes,ſed tanq̃ excipientes.Sed non coguntur excipere niſi velint,& ideo eis non excipientibus mandat Papa inquiri de ſequētibus hic in litera.Vel reiecta appellatione procedit hic Papa ex officio,ſm d.n.[Perēptorias.]duas.ſ.de quibus ſtatim ſequitur.Prima eſt ꝙ archidyaconus renunciauit.Secunda ꝙ forma electionis ſeruata non fuit. Et ex his no.ꝙ ſi appellatio nulla ſit tamen in modum contradictionis quantum ad peremptorias eſt quilibet cuius intereſt ex quo de beneficio eccleſiaſtico agitur admittendus.nec mirum. nam & ſi partes taceant erit ſuper talibus ex officio inquirendū, quod dic vt legitur,& no.ſ̃.de elec.cum nobis olim.§.his igitur, & idem eſt cum agitur de carnali commertio,vt legitur,& no.ȷ̃. de ſpon.ſicut ex literis.§.fi.Aliud ergo de dilatoriis quæ facilius eneruantur,cum nec ibi vertatur periculum animarum.ſ̃.titu.j. inter monaſterium,aliud in peremptoriis,quæ niſi plene examinentur in graue animarum poſſet cedere detrimentum,vt patet in eo quod legitur,& no.ſ̃.de præſcrip.c.fi.ſ̃.de teſti.ſenes.ſ̃.vt li. non conteſta.quoniam.§ j.& ij.& adde quod no.in ſequen.glo. [Exceptiones.]propoſitas contra electum in Decanum qui,& confirmationem petebat Sed ita vr̄ contradicere.ſ̃.eo.ca.in prin. vbi dr̄ ꝙ epiſcopus cōtulit ei Decanatum per quod vr̄ ꝯfirmatus fuiſſe,

ADDITIO.

a ¶Verum intellectum.Adde ꝙ do.Ab.& eius apoſtil.hic dicunt hunc intellectum non congruere literæ,videlicet ſic propter ſcandalum potuerit legatus ſe intromittere de hac appellatione facta ad Papam,quia litera iſta non allegat cauſam ſcandali,ſed facilioris inſtructionis.dicit tamen d.Ab.hunc intellectum eſſe notandum in practica.

fuiſſe,& ſic non oportebat φ confirmationem peteret.Sed quod ibi dicit contulit Decanatum.expone.i.ius in Decanatu.vt ex tali iure ſicut ex electione confirmationem petere poſſet,vel contulit eligendo, in quo caſu non intelligitur confirmare, vt no.ſ. de elect.cum inter canonicos. Vel dic φ hic notat exceptiones pro
4 pter quas petebatur electio caſſari. †Sæpe enim talis exceptio vocatur actio.ſ. de accuſa. ſuper his,vbi dicitur φ tribus modis agitur de crimine,& tamen vnum modum ponit exceptionem,ad idem.ſ.de priuile.c.j.vbi de hoc.Vel dic,φ & ſi pro cõfirmato habeatur,nihilominus tamen excipitur contra ipſum , vt no.ſ. de cau.poſ.cum olim,ſm do.no.vel dic,vt in præcedenti glo. [Præterire.]vel ipſas perimere. C. de preci.imper. of.quotiens. Et no.
5 hic, φ†non debet iudex tranſire perfunctorie in iudiciis,ſed veritatem potius,vel plenius indagare , vt patet in eo quod legitur,& no.ſ.de fide inſtrumen.cum Ioannes.§.penul.in fi.& hoc maxime in beneficiis obſeruandum, vt hic.ne per ſubreptionem aliqs promoueatur,vt.ſ.de elec.cum dilecti.§. nos vero.ſ.e.ti.cũ olim, §.fi.vnde nec obſtat hic decurſus temporis ad appellationem pro ſequendam ſtatuti,ar.C.de tem.app.l.ii.in fi.in huiuſmodi enim appellationibus circa beneficia factis præcipue valet officium iudicis.arg.ſ.de elec.nihil eſt.[Mãdamus.]ver.[Archidyaconum.] cui eps Decanatum contulit,vt.ſ. eo. rñ.j. [Facto epiſcopi.]i.iuri ſibi quæſito per collationem epiſcopi,ſm do.n.[Nititur.]modo, ſm do.no.ſe ius habere comprobare.[Sponte.] ſicut aduerſarij aſſerunt.[Renunciaſſe.]quod ei licuit.vii.q.j.φ periculoſum.C.de pac.ſi quis in conſcribendo, vnde non eſt amplius audiendus,et ſi tacite renunciaſſet.ſ.de his quæ fiunt a maio.par.ca.ex ore.§.qa vero.Sed contra.ſ.de renuncia.admonet.Sol. quando quis in diſſentione electus eſt , etiam ſi ad ſedem ap. appellatum fuerit , & qũuncunq; conſenſerit ex quo plenum,& pacificum ius non acquiſiuit,ſed durat diſcordia . item & qũtumcunq; ſit concors electio anteq electioni de ſe factæ conſenſerit renunciare poteſt, vt hic in fi.ex quo autem plenum ius acquiſiuit non tenet ſine conſenſu prælati facta renunciatio mero iure,vt in contrario, & notatur ibi,& ſ.de renun.φ in dubiis, ſed & licet teneat renũciatio quo ad ius ſuum,tamen vbi ad Papam appellatum eſt ſaltem in epiſcopalibus non præiudicat renunciatio Papæ,quod dic,vt ple ne notatur.ſ.de accuſa.cum dilectus.[Vel prædictum epiſcopũ.] verſ.[Ipſius.]ſ.archidyaconi conferendo.aliquoin contra.ſ.eod. rñ.j.vel dic,vt ibi no. [Prætermiſſis.]i.contemptis.do.no. [Prædictis.]ſ.xj.contradicentibus,vt.ſ.e.rñ.j.verſ.xj.canonicis, & §.j.ver. & mandauit ne procederet ad electionem.[Tranſlatione.]i.illi q commiſerunt vices ſuas epiſcopo ſub hac conditione commiſerunt,ſi illi.xj.conuenirent ſecum ſm do.no.quod dic,vt.ſ.no.rñ.j. ſuper verbo.in epiſcopum,quod ſi verum fuit nihil fecit epiſcopus excedendo fines compromiſſi.ſ.de electio.cum dilectus.ſ.de ɔfir.vti.examinata,ff.de arbi.Pedius. [Ei.]ſ.archidyacono in Decanum electo,& electionem alterius confirmetis ſi non ex interuallo,ſed vno contextu fuerit celebrata.ſ.de elect.congregato,vel ſi ex interuallo prima pendente non caſſata, tunc etiam ſecundã irritetis.ſ.de elect.conſiderauimus,& capi.auditis.argu.in ſeq.ver. [Alioquin.]ver.ſ.ſi non renunciauit, & hoc quod dictum eſt φ non eligeret epiſcopus,ſine aliis in ipſa tranſlatione voluntatum actum non fuit,vel etiam ſi actum fuit, & epiſcopus Cumen.elegit.electionem archidyaconi confirmetis.[Et nominationem.] &c.xj.enim elegerant,vel nominauerant alium de quo hic non fuit mentio, ſm dominum noſtrum. [Taliter.]ſ.pendente prima non caſſata, de qua ſi dubitabatur non fuit alia attentanda, C.qui da.tu.poſ.l.j.ſecus ſi notorium eſſet ipſam non valere.ſ.eo. conſtitutis.ſ.de iure patrona.illud,ſm Vincen. quod dic,vt plene notatur.ſ.de electio.auditis.Quinimmo, & ſecunda irritanda eſt ſi quis celebrata vno contextu,quia ſatis a minori parte puta ab vndecima.[Factam de alio.]ſcilicet.P.ſubdyacono noſtro , vt notatur.ſ.e.rñ.j.[Et quicquid.]&c.ſic.ſ.de elec. qualiter poſt obitum, ad fi.vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Apoſtoli quid continere debeant.*
2 *Obteſtatio loco iuramenti habere.*
3 *Numerus cum eſt longe maior altera non recurritur,ad dignitatem.*
4 *Examinandus non eſt is de cuius merit is euidenter conſtat.*
5 *Quæſtio notabilis.*
6 *Iuris ignorantia prælatum non excuſat.*
7 *Diuitiarum potentiæ,& dignitatis vtrum, & quando in electionibus,habenda ſit ratio.*
8 *Appellatio extra iudicium proprie non fit præterito grauamine , ſed a futuro ſecus in iudicio.*
9 *Potentia generis non conſideratur aliquando.*
10 *Tempus appellationis conſideratur,ſicut & tempus electionis.*
11 *Appellatio non valet,ſi eſt generalis.*
12 *Turpius eicitur,quam non admittitur hoſtes.*
13 *Deficientes in probatione puniuntur.*
14 *Accuſationes ſunt odioſe propter pœnam talionis.*
15 *Exceptio quid ſit.*
16 *Modus alij agendi non ſunt contra confirmatum poſt confirmationem electionis, niſi accuſando.*
17 *Exceptio admittitur,contra confirmationem,& conſecrationem.*
18 *Eccleſia primitiua omni carebat proprio.*
19 *Qui tenet teneat donec de medio viuat.*
20 *Iura variantur,ſicut tempora.*
21 *Dyonißus primo dyæceſes limitauit.*

CAP. XLV.

Conſtitutis. [Sancti ſaluatoris.]contra te:& pro cantore in præpoſitum electo,vt.ſ.eo.ver.Decanus. [Et cantore.] pro te quem elegerunt,vt.ſ.eo.ver. cantor. & ſm hoc fuerunt duo cantores.vnus electus a Decano, & alius eligens cãcellarium cui loquitur Papa,vel dic,vt.ſ.no.ver.cantor. [Intimauit.] in apoſto-
1 lis quos nobis in appellone ſupraſcripta tranſmiſit, †in quibus contineri debet quis,ɔ quem,quare, in qua cã,& a quo,& ad quem appellauit,vt ff.de libel.dimiſ.l vnica.& ii.q.vj.poſt appllonem , & §. forma,de quibus ponuntur formę.xij. in ſumma.e ti.§. qualiter, & ſub.§.ſequentibus.[Die.]ver. [Electioni.]ſ.faciendę. ſecus ſi aſſignaretur dies ad tractandum de electione,quod dic , vt legitur, & no.ſ.de elec.eccleſia.ii.[Præfixo.]oĩbus qui vocandi ſunt,alioquin plus obeſſet cõtemptus vnius &c.quod dic,vt legitur,& no. ſ.de elect.φ ſicut,& c.coram,& c.quia pp. Quid ſi citati non veniant,nonne pñt preſentes eligere? Dic, vt no.ſ.de elect.cum nobis olim.j.§.j.[Per patrem.]ecce prima adiuratio.[In virtute.]ecce ſecunda.[Ac ſub animæ.]ecce tertia, & hęc tria reſpiciunt adiurantẽ.[Periculo.]ſic.ſ.de pur.ca.ſi quis presbyter. [Adiurauit.]
2 †talis.n. obteſtatio,ſiue adiuratio loco iuri hr.ij.q.iiij. ſi qs presbyter.ſ.eo.cum ſpeciali.§.j.ver.ſciant.Et poteſt hre locum in matronis inſpicientibus mulierem,vt.ſ.de frigi.fraternitatis, & vbicũq; iudex ex mero officio procedens vult parcere iuramẽto,ſicut qñ examinat electionem,nec ɔdictor apparet, vt.ſ.de elec. nihil eſt, quod & curia ſeruat,& qñ viſitando inquirit gñaliter de ſtatu eccleſiæ,& perſonarum,vt extra do.no.de cenſibus, Romana.§.fa.ne.lib.vj.quod dic,vt ibi no. & multa alia exempla poteſt ponere ſtudioſus.Sed & ſi ſibi videatur ſemper ex cauſa poteſt exigere iuramentum,vt legitur,& no.ſ.de iureiuran.ex literis. [Vt ſecundũ Deum.]ecce prima conſideratio eligentis,vt.ſ.ſm Deum eligat, non ſm carnem.ſ.de preben.graue.non ſm pecuniã.ſ.de ſimo. per totum,non ſm mundum.ſ.de elec.quiſquis.non ſm corruptionem aliquam,ſed ſm Deum,vt hic dicit, ergo ſeruet formã, ſ.de elec.quia propter, vacante tñ eccleſia Lugdunenſi fuit data poteſtas quibuſdam canonicis iuratis φ ſm Deum, & ſm ɔſcientiam ſuam de meliori qui eſſet in eccleſia prouiderent,& cũ concordaſſent in dominum Raynaldum filium Comitis Foreſij dicit vnus,bene placet mihi φ eligamus ipſum , dummodo a iuramento quod fecimus per capitulum abſoluamur, alioquin non conſentirem,quia in iſto nihil eſt de Deo, & ſic abſolutione obtenta a capitulo fuit electus dictus Rainaldus non ſm Deum &c. ſed non ſine Deo,quia bene rexit,& ſicut probatur per opera ipſam eccleſiam multipliciter augmentauit , vnde nec Papelardia ſola ſemper eſt omnibus aliis præferenda.[Et iuxta.]hæc eſt ſcda conſideratio,quod ideo dicit, quia aliqui informant ſibi conſcientiam ſicut volunt,vt no.ſ.de ſimo.per tuas.ii. Sed tamen debet eẽ conſcientia iuſta,& rationabilis,nõ ergo eligas criminoſum,vel minus idoneum prætextu conſcientię deformatę.ſ.de elec.cum in cunctis. [Suam.] & eſt hæc tertia conſideratio.q.d.qũtum põt notum ſibi eligat non ignotum.nec committat ſe de facili conſcientię alienę,ſi igitur dubitat non prorumpat ſubito,ſed inquirat.ſ.de elec.cum terra.§.fi.[Vnum.]ver.[Eligerent.]Quidam dicunt φ hodie fieri non poſſet φ hi ad quos ſpectat electio reſtringerent ſe ad duos,quia eſſet contra formam. ſ. de elect. quia pp. Tu vero dicas φ de duobus tñ poteſt fieri ſcrutinium , & etiam compromiſſum cum hoc nunq inueniatur prohibitũ.ſ.de tranſla.epi.c ii.§.ſed neq;.ver.ſi.imò potius eſt cõceſſum. nam potius debet eligere de ſuo collegio q de alieno.lxj.di.nullus inuitis,ſed & de certa tantum eccleſia quandoq; debet fieri electio, vt patet, ſ.de ver.ſignifi.abbate.ſ.de conſue.cum dilectus, ſm do.no.quaſi diceret.Quid enim ſi quinq; tantum ſint in collegio,vel in eccleſia?Reſtat ipſa vi φ de duobus tantum fiet ſcrutinium ſi tres tãtũ ſint ſcrutatores,qui tamen quandoq; ſunt in totum duo tãtum, vel tres & non plures.ſ.de elec.c.j.in quo caſu iſtud euidẽtius elucẽſſit,& adde quod no.in ſequen.glo. [De duobus.] hic enim cadit electio proprie,vt patet in præceden.gl. Secus qñ oẽs in vnam perſonam conueniunt,& datur poteſtas vni, vt vice omnium illum eligat,vt no. ſ. de elect. quia pp.§.j.& ij.hic enim magis proprie pronunciatq eligat,nec in eum compromittitur cum eligẽ di vnum de pluribus liberum arbitrium adimatur , vt patet,ff.de arbi.item ſi vnus.§.idem Pomponius. Sed potius certum miniſterium committitur,per quod patet φ nec poteſt alium ſubrogare.ſ.de offi.delega.quoniam.ij.§.fi. [Partes.] quę duos nominauerant in tractatu,cancellariũ, videlicet cui Papa loqtur,& cantorẽ.[Magis vtilem.]hoc ſemp facidum eſt ab initio. ſufficit tamẽ ex poſt

a ex poſt facto,φ is qui eligitur nõ ſit malus.a xvj.q.vj.mõnaſteriũ. quod dic,vt no.ſ.de offi.cuſto.c.ij.§.in his. [Decanus autem] ver. [Tribus.] & ſic fuerunt ſex. [Dictum]ſcilicet in decifione non nominatum.ſ.quia ille ſtabat pro cancellario,vt ſ.no.vel dic , vt in ſequenti ver.[Nominauit]id eſt elegit pro ſe & ſibi adhærenti bus,& tamen eius electio nulla reputabatur,& alia pars quæ concorditer elegit , vt ſequitur. & electio ipſius licet facta a pluribus confirmatur,aut ergo cancelletur hæc litera,aut diffinitio curiæ corrigatur,de qua nota.ſ.c.proxi. rñ.j. ſuper verbo, & epiſcopus. [Cantor vero] verſi.[Ipſe]Hic innuit quod idem ipſe cantor qui electus fuit a decano,vt ſ.proxi.vna cum ſequacibus ſuis ſequentibus elegit cancellarium cui loquitur papa , quandoque tantũ, hoc accidit, quod alterutra pars elegit ab altera nominatum, vt innuitur ſecundum vnam lecturam.ſ.de elect. auditis. & ſecundum hoc nullus alius cantor nominatur in deciſione. ſed vnus & idem eſt electus a parte decani. & eligens cancellarium ſupradictum,ius tamen quicquid intelligas non mutatur.[Presbyterali officio]argumen.habet hic ex ſequentibus.& verſic.proxi. φ quando vota ſcribuntur & decretum fit,facienda eſt mentio de dignitatibus & ordinibus eligentium & electi. ad idem. ſ. de elect.dudum.j.vbi de hoc.[Sacerdotibus.] & ſic tribus. [Subdiaconibus.]& ſic vndecim.[Concorditer]id eſt quaſi vno ore.ſicut & ſimul plures vnum reſponſorium cantant,ſed ſecundum diffinitionem curię exponi debet concorditer per vnum cui data eſt ab omnibus hæc poteſtas.ſ.de elec.cauſam quæ. quod omnino opinionem Goffre.reprobat. De qua dic vt legitur & not. ſ. de poſtula.præla.gratum.Si tamen ſubtiliter attendas præcedentem literam prima expoſitio ſalua diffinitione curiæ magis pro
b pria eſt.[Elegerunt.]dicendo ſimul eligimus b non ſingulariter eligo vnuſquiſque.alioquin contra.ſ.de elect.i Geneſi. ¶[Cuius] ij.pars.[Electionem.] ſcilicet de te facta. [A maiori.] quia quaſi a duabus partibus vnde merito debuit præualere,quia ſufficit φ a maiori & ſaniori parte capituli eligatur,vt hic,& ſ.de elect. eccleſia.ij.§.fi.quod & in omnibus tractatibus obtinet. vt ſ.de his,
3 quæ fiunt a maiore par.cap. c j. Et eſt argumen. φ†non recurritur ad dignitatem cum numerus eſt longe maior ex parte altera. ſecundum Io.quod dic,vt no.ſ.de elect.dudum.j.[Honeſtate cõ
4 ſtaret]ipſi epiſcopo euidenter.& ſic eſt argu.†φ is de cuius meri
c tis euidenter conſtat non eſt examinandus.c ad idem,xij. diſtin. nos conſuetudinem.xcvij.diſtin.c.fin.ſ.de iud.c.fi.notoria enim examinatione non indiget,ff.qui ſatiſda.cog.ſi vero.§.j.ſ.de elec. bonæ.i.§.contra.Sed & de honeſtate conſtat eo ipſo φ de contrario non apparet,ſ.de præſumptio.c.fina.& ſecundum hoc ceſſat prædictum argu.& ſemper tutius eſt vt fiat aliqua examinatio. quod dic,vt legitur & notatur ſ.de elec.nihil eſt.[Confirmauit.] & bene,vt patet ex equentibus.& tamen plures elegerunt , quod dic,vt no.ſ.eodem. ver.decanus. ſuper verbo, nominauit.[Et cũ tibi].ver.[Porrigere.]i. in poſſeſſionem domus præpoſiturę deponere,& ſic depoſitum inueſtire.Vel dic, vt in ſequenti gl. [Vt eſt moris.]puta per traditionem anuli.ſ.ti.j.cum olim.reſp.j.ſ.de his quæ fiunt a maiori parte cap.ex ore.reſpon.j.ad fi.vbi de hoc, & ſic eſt hic argumen. quod in modo tradendę poſſeſſionis conſuetudo eſt attendenda.ad idem ſupra de conſue.c.ij. vbi de hoc, vel moris erat quod certa domus traderetur præpoſito & nulli alij.ſi. infra de præben. dilecto. reſpon.j.verſi.& domum.[Deca-
5 nus.]ver.[Ad ſedem.]Quæritur d ſi cancellarius poſt talem appel
d lationem miſſus fuiſſet in poſſeſſionem præpoſituræ, & poſtea pronunciata eſſet iuſta appellatio.an cancellarius poſſet recuperare ſua priora beneficia,& maxime ſi eſſent alij collata? Reſpõ. non , ſi talia erant beneficia prima quæ curam haberent animarum,vel ſi erant perſonatus.alias autem liceret,infra de præben.de multa.xxj. quæſtio.ij.ſi quis tranſlatus. Nec obſtat ſi dicas quod adhuc non habet pacificam poſſeſſionem præpoſituræ, cum adhuc propter appellationem poſſit eius caſſari electio,argumen.infra de accuſatio.ſuper his.Intelligimus enim quod ad hoc vt vere tranſlatus dicatur ſufficit habere de facto pacificam poſſeſſionem ſecundi beneficij,& ſi ipſam pacificam de iure non habeat,ergo caueat ipſe ſibi ne iuris dubio ſe exponat , nam & ſi
6 dicat quod in iure errauit non releuabitur,†cum iuris ignorantia clericum & maxime prælatum non excuſet,vt ſupra de tempo. ordinan. vel non eſt compos.ſed nec appellatio ei prodeſſe poteſt cum nec ei detulerit , ſupra eodem. an ſit deferendum.& c.conſtitutis.nec eum iudicis auctoritas excuſabat, vt patet infra eodem.dilectis.§.penul. in fine. ſupra de tempo. ordinã.dilectus. Sinautem appellatum non eſſet & intraſſet poſſeſſionem ſecundæ eccleſiæ,ſiue quando intrauit moueretur ei quæſtio de ſecunda eccleſia ſiue non priora beneficia non recuperat , argumento,xxj.quæſtione ij.ſi quis iam tranſlatus. & ſic loquitur lxxvij. diſtinctione placuit. Si vero ſit confirmatus tantum, nec poſſeſſionem adeptus eſt,tunc prima beneficia retinet. xcij. diſtinctio. ſi qui epiſcopi.ſecundum do.no.cuius eſt mens totius huius gl. de quo dic,vt no.infra de præben.de multa. §.j. [Apoſtolicam.] in quo caſu tenetur hodie iter arripere infra menſem, quod dic,

vt legitur & not.extra do.no.de electio.ſtatuimus.[Appellauit.] contra te,quod facere poteſt quilibet, dũmodo videat ſibi præiudicium generari.ſupra de off.dele.ſuper eo.ſed ad hoc vt appellatio teneat neceſſe eſt,vt iuſtam cauſam exprimat, vt ſeq. [Impotentiam.] nota corpolem , ſiue ex debilitate prouenientem , illa enim bene repelleret.lxxxv.diſtin. archidiaconum. alias incipit, Florentinum.ſupra de renuncia. niſi cum pridem.§. alia. vbi de hoc.ſed impotentiam generoſam ſeu amicorum, vt patet ex ſequentibus.videtur tamen,quod in electionibus & diuitiarum & nobilitatis,& dignitatis habenda ſit ratio argumen.iiij.q. iij.in teſtibus.xxx. diſtinctio. hæc ſcripſimus. xcvij. diſtinctio. nobiliſſimus.xlj.diſtinctio.non cogantur. xxiiii. queſt.j.qui contra eccleſiæ pacem.in Authen.de defen.ciui.§.i.colla.iiij.infra de præben. de multa,§.j.ff.de cuſto.reo.l.j.ff.fami.ercilcun.quæ ſunt. ff. de fide inſtrumen.l.fin. Sed contra.xii.q.ij.gloria epiſcopi.& Socrates.xv.qõ.j. illa. in fine.ff. de vari.& extraor.cogni.l.j.§.eſt quidem res ſanctiſſima.ſecundum Io.& melius.ſupra de iudic.cum deputati.infra de præben.cum venerabilis.§.penul.infra de inſtitutio. ad decorem.Solu.ſi omnes aliæ circunſtantiæ pares ſint hinc & inde,ſatis eſt ad potentiam & diuitias recurrendum. ſecundum Io.Tu dicas quod qualitas beneficij attendenda eſt , & ſitius loci, in quo caſu neceſſitate vel vtilitate eccleſiæ exigente, dummodo
7 alias perſonæ inhoneſte non ſint, † quandoque præfertur nobilitas & potentia ſecularis ſcientiæ, vt ſupra de electio.quandoque ſcientia potentiæ , vt patet ſupra de electio. in cauſis. ad finem. quandoque diuitiæ vtrique,ſcilicet potenti & ſcienti,ſed pauperi,vt quando eccleſia adeo eſt oppreſſa debitis quod vix aut nunquam reſpondere poteſt voragini vſurarum , argumen.infra de accuſa.prælatorum.reſpon.j.& x.q.ij.authen.hoc ius porrectum. Vbi vero talis neceſſitas non imminet, ſed ſi prędicta aliquem gradum adiiciant omnibus etiam aliis circunſtantijs paribus tamen non obſtante hoc gradu eſt is qui a maiori & ſaniori parte capituli eligitur confirmandus, vt hic,& in iuribus pro contra.ſupra ſignatis.& accedat ad hoc,quod notatur ſupra eodem. reſpon.j.verſicu.vnum.ſuper verbo,magis vtilem.& de hoc nota. infra de præbend. venerabilis.§. nos igitur. [Illis.] in quibus&c. vt ſequitur.[Quaſi penitus]non dicit omnino.nec allegat periculum imminẽs, & ſic non obſtat ſupra de elect.officij. [Addens] verſicu.[In præſentia]hoc ſufficeret ſi fuiſſet a diffinitiua ſententia appellatum,ff.eodem titu.ſcio. ſecus quando appellatur ante diffinitiuam ſententiam in iudicio vel extra iudicium , vt extra do.no.codem titu.cordi vel vt impediatur id quod edicto perpetuo continetur,ff.de appellatio.non rec l.fina. vel vt impediatur executio ſententiæ,vt hic,& notatur ſupra titu.j.cum ſuper controuerſia.[Suſpecti.]ideo magis fuerat appellandum, argumen. ſupra eodem.ſecundo requiris.ad finem.[Explicare]inter iſtum textum & ſequentem. §. deficit tota litera ſequens. ſecundum quod comperium eſt in regeſto. hæc. ſcilicet. [Nec appellatio quam poſt confirmationem obiecerat cõfirmationis effectum debuit impedire,quę a maiori parte contra conſtitutionem maioris & ſanioris nulla rationabili cauſa adiecta vel oſtenſa interpoſita fuerat, quia decanus appellans rationabilem cauſam ſuæ appellationis non oppoſuit nec oſtendit. Nos ergo]&c.vt in ſequenti.§. ſecundum do.no.¶Nos ergo. iij. pars [Appellationis cauſam.]videtur ergo reprobari appellatio hęc pro eo,quod appellans in ea rationabilem cauſam non expreſſit, vt hic dicit. Sed idem videtur & ſi cauſam rationabilem expreſſiſſet. nam rationabilis cauſa appellationis emiſſæ extra iudicium non caſſat, quod factum eſt ante apppellationem , nec impedit negocij, de quo agitur executionem ſiue effectum, ſicut hic patet, quia confirmatio iſta de qua hic loquitur facta fuit ante appellationem & ſine ſolenni cauſæ cognitione, & ſic facta tenet. ſupra cap. proximo. licet melius fuiſſet , quod cum cauſæ cognitione ſolenni facta eſſet . Secus autem eſt in appellatione emiſſa in iudicio , quia illa ſuſpendit præcedentem confirmationem & ſententiam , & effectum ipſius , ff. ad Turpilianum. l.j. in fine. ſupra de officio delegati. paſtoralis. §. præterea. Item ſecus in his , quæ fiunt poſt appellationem , etiam extra iudicium interiectam , quia illa ex vi appellationis præmiſſæ impediuntur , & reuocantur , vt patet in eo, quod legitur, & nota.

ADDITIONES.

a ¶Non ſit malus. Adde an electio de idoneo facta valeat.vbi melior eligi poterat , & nunquid eligentes vulnerent conſcientiam ſuam eligendo idoneum vbi potuiſſent idoneiorem eligere,plene & pulchre per do. Abb.& eius apoſtillam hic.
b ¶Eligimus. Dic quod immo debet pronunciare electio per vnum & per verba ſingularis numeri, per textum in capitulo ſicut . de electione. libro vj.
c ¶Examinandus non eſt eis de cuius meritis euidenter conſtat,nam notoria examinatione non indigent.
d ¶No.bene hanc quæſtionem.

no.ſ.eodem.ad audientiam. niſi ſint talia quæ ſequuntur ex his quæ appellationem præcedunt ſicut eſt hic, nam ſicut appellatio non impedit præcedentia, ſic nec ex eis ſequentia, vnde ſicut appellatio nec ſuſpendit nec impedit confirmationem pręcedentem. ſic nec impedit effectum, ſiue executionem ipſius, idest corporalem miſſionem in poſſeſſionem ſubſequentem, niſi forſan confirmatus aliqua graui infamia laboraret, quia propter ipſam bene impeditur cõfirmationis effectus, vt patet in eo, quod le.& no.ĭ.de accuſa.omnipotens.& c.accedens.quod dic, vt ibi not.& ſ.de cau.poſ.& propri.cum olim. Alii dicunt aliter, vt no.ĭ.ſuper verbo, confirmationis. Fatemur tamen ꝙ talis appellatio negotium cõfirmationis huiuſmodi transfert ad ſuperiorem. Sunt & qui dicunt (& non improbabiliter) ꝙ a cõfirmatione facta etiam in forma iudicii non valet appellatio, nec eſt ei deferendum niſi aſſignetur iuſta cauſa in appellatione, arg.bonũ hic.& melius in adiectione appoſita quam extraxit.d.no.de regiſtro.vt & no.ſ.§.proxi.in fi.& ĭ.de his qui fiunt a maiori par, cap. c.j. §.j. Si autem rationabilem cauſam ſubiiciat tunc ſuſpendit ſententiam confirmationis pręcedentis.& per conſequens nullum ſortietur effectum, vt hic colligitur a contrario ſenſu. Si vero appelletur a confirmatione iam facta extra iudicium nullo modo ſuſpenditur confirmatio nec effectus ipſius, quod ex eo probatur ꝙ non dicitur confirmationem tenere, vt plene not.ĭ. e.in ſeq.gl. Videtur tamen appellatio etiam extra iudicium facta & etiam a præcedenti grauamine valere quantum ad hoc quod ad ſuperiorem negotium transferatur, adeo ꝙ nullus alius iudex ordinarius de negotio ſuper quo appellatum eſt, poſſit ſe intromittere prætererquam iudex appellationis tacite vel expreſſe
8 extra d.n.de elec.ſtatuimus.lib.vj.†appellatio enim extra iudiciũ proprie fit non a præterito grauamine, ſed futuro.ſ.e.c.prox. & c. ad audientiam,& c.conſuluit.j.& ij.& ĭ.e.bonæ.in his nempe nõ a præterito ſed tantum a futuro vel inſtanti grauamine appellatur, ſecus autem eſt in iudicio cuius natura videtur contraria, nã in eo non a futuro ſed a præterito tantum vel ſaltem inſtanti illato vel comminato grauamine appellatur, ĭ.eod.vt debitus.& c. cum ceſſante. Appellatio igitur de qua hic loquitur ideo reprobatur, quia a confirmatione facta in forma iudicij & non extra iudicium interpoſita fuit, ſed nulla cauſa rationabilis in ea expreſſa extitit.& ideo nulla fuit, vt hic dicit.& patet in eo quod legitur & not.ĭ.eo.cum cauſam. §.fina.& c.dilecta. & c.fi. ſm do. no, cuius eſt mens totius huius glo.[Rationbilem.] Ideoq; non fuit appellatio admittenda. ſ.eo.cum in eccleſia. per hoc etiam
9 patet quod † potentia generalis non conſideratur in talibus.qđ dic vt no.ſ e.§.j.ſuper verbo.impotentiam.[Aliam autem].ver.
10 [Tunc.] ſ.quando appellauit.& ſic tempus † appellationis conſideratur ſicut & tempus electionis. ſ.de elec. dudum. j.& ij. & ex hoc patet a cõtrario ꝙ ſi iuſtam cauſam expreſſiſſet auditus fuiſſet. Et ex his etiam patet ꝙ non † valet appellatio generalis.vt no. ſ.eo.conſuluit.ij.[Et ſi dixerit.] quod non ſufficit.immo neceſſe eſt ꝙ coram iudice a quo appellatur propter cauſam rationabilem appelletur, vt hic probatur.& ĭ.eo.dilecta. & c.interpoſita.& multa alia requiruntur.quod vt not.extra do.no.eo.tit.cordi. & §.ꝙ ſi appellatur.lib.vj. Sed nunquid in hoc caſu auditus fuiſſet ſi coram papa cauſam rationabilem expreſſiſſet? Dicit T. ꝙ ſic. arg. ſ.de elec.cum nobis olim.§. his igitur. Et ca. nihil eſt. & ſ.c. proxi.§. fi. ver.ne tamen. & eſt ratio ſpecialitatis periculum animę, & ne per ſubreptionẽ aliquis perueniat ad honorem.argumen.ſ.de elect.cum dilecti.§.nos vero. Io.& Da.contra propter periculum diutinę vacationis eccleſię, ar.ſ.de ele.ne pro defectu.
a So.ex vi appellationis non eſt admittendus, vt dictum Io.vt hic. & in ſimilibus, niſi obiiceretur crimen cum infamia, quod dic, vt le.& no.ĭ.de accu.accedens.§.fi.iudex tamen de officio ſuo de cauſa propoſita inquirere debet, ſicut no.ſ.de teſtib.per tuas.& c. cum clamor.& ſi.leg.& no.ĭ.e.paſtoralis. rñ.j.& ſic intellige opinionem T. hic autem nõ proceſſit iudex.& eſt ratio, vt no.infra. [Decernimus] ver.[Propoſita] quia nihil rationabile propoſitũ fuit, vt patet.ſ.& hæc eſt prima ratio quare hic excipiens non auditur. Secunda quia agitur hic quaſi de executione ſententiæ, & præſumptio eſt contra opponentem, ſ.ti j.ſuborta.ſ.de reſtitu.in inte.ſuſcitata.c.j. Tertia, quia appellatio nulla fuit, vt no.ſ.ſuper verbo,& ſi dixerit.& adde quod no.in ſeq.glo.[Confirmationis] quia appellatio non fuit iuſta,& ideo per ipſam nõ retardatur cõfirmationis effectus. ſi autem fuiſſet iuſta, bene retardatur proceſſus poſtea habitus reuocaretur hoc ipſo ꝙ attentatus ſiue pſumptus fuiſſet poſtquam trãslatum eſſet negotium ad ſuperiorem per appellationem.ĭ.eo.bonę.& c.vt noſtrum.& ĭ. de accu.accedens. Si autem ante appellationem nactus fuiſſet poſſeſſionem propter appellationem ſubſecutam, non amitteret ius ſiue commodum poſſeſſionis iam acquiſitum. licet ſi poſtea cauſa appellationis legitima probaretur, fructus interim perceptos reſtitueret, ar.C.de rei ven.ſi fundum.C.cred.euic.pig.non debe.l.j. Sed ſi appellans ſic diceret, appello ne confirmatus inueſtiatur, non eſſet audiendus, quia per talem appellationem ſine cauſa interpoſita confirmatio non ſuſpenditur, ergo nec inveſtitura nec alia quæ ad effectum ipſius confirmationis ſpectant, ſed appellãdum eſt a grauamine quod fit in confirmatione, vel potius ab ipſa cõfirmatione, quæ per talem appellationem ſuſpenditur, ff.ad Turpilianum.l.j.in fine.& per conſequens omnia ex ea ſequentia impediuntur & ſuſpenſa eſſe intelliguntur. & ſic intelligitur. ĭ.eo. vt noſtrum.& adde quod no.ſ.de cau.poſ.cum olim. ſm d.n. cuius mens eſt totius huius gl. cui tamen plus placet id quod not.ſ. eo.§.in prin.ſuper verbo, appellationis cauſam.[Effectum.] ſicut eſt adminiſtratio quæ ſequitur ex confirmatione, quod dic, vt le. & no.ſ.de cau.poſ.cum olim.& ĭ.de acc.accedens.§. fi. Sed quid dices in quæſtione de facto quæ talis fuit vacante præbenda in Pariſien.eccleſia, intellexit capitulum ꝙ epiſcopus ſuus ad quem ſpectat collatio præbendarum volebat cõferre Alano prębendã ſic vacantem, ideo capitulum comparuit coram epiſcopo ſic dicẽs. Iſte Alanus quem vultis facere canonicũ in eccleſia noſtra eſt illegitimus & homicida, & volumus incontinenti probare coram vobis, vnde ſupplicamus ꝙ talem hominem non aggregetis collegio noſtro.& ſi contra feceritis ad ſedem apoſtolicam appellamus, epiſcopus vero nihilominus eidem Alano contulit hanc præbendam,& in ſignum poſſeſſionis ei ſtallum in choro & vocem ſiue locum in capitulo aſſignauit, hic quæritur an teneat talis prouiſio,& an canonici & alij debeant habere pro canonico hunc Alanum,& ſibi de iuribus canonicalibus reſpõdere? Ad hoc dicas ꝙ ſi appellatio eſt interpoſita ex prædictis cauſis, vel aliis legitimis quas capitulum obtulit ſe probaturum, & alias vere comperiuntur operatur quod prouiſio poſt talem appellationem facta nulla eſt, immo plus videtur, ꝙ idem eſt etiam ſi capitulum hoc coram epiſcopo non obtulit ſe probaturum. Nã ex quo cauſæ verę ſunt, non obſtante tali prouiſione, quæ nulla eſt, ipſo iure teneret prouiſio facta ex interuallo ab alijs ad quos eſſet deuoluta eligendi poteſtas, vt expreſſe colligitur.ſ.de ele.bonæ me.Maguntinenſis.& c.auditis. Sed & in iſto caſu iniuſte facit epiſcopus ſi faciat ei reſponderi canonicalibus, nam impediendus eſt effectus talis prouiſionis vel confirmationis. de quo ſi agatur coram ſuperiore, probatis coram eo appellatione & cauſis ipſius abſoluentur rei, cum per hoc prouiſionem factam appareat nullam eſſe. Illud autem non ſufficeret ad abſolutionem reorũ ſi probaretur, ꝙ agitur cauſa ſuper ſtatu Alani an ſit illegitimus vel homicida, & an prouiſio ei facta teneat vel non. immo hoc non obſtante, niſi aliud dicant & probent, condẽnabuntur ſibi ad reſpondendum vt canonico, cum & interim pro canonico habẽdus ſit, quia talis prouiſio habet vim, nõ tantum electionis ſed etiam confirmationis, & confirmato prælato obediendum eſt etiam lite pendente,& quandiu ab eccleſia toleratur, vt patet viij.q.j.nonne.ſ.de electio. tranſmiſſam. & in eo quod le. & no.ĭ. de accuſ.olim.I.V.& P.§.prouiſio. Sed contra, ff.de excep.fundũ. quia ſicut ibi dicitur non admittitur idem ad fundum vendicandum,& ſeruitutem eidem fundo petendam, vnde videtur ꝙ eo modo iſte canonicus cuius ſtatus impugnatur non debet admitti ꝙ ſibi ſicut canonico reſpondeatur. Sol.non obſtat, quia ibi loquitur, quando idem ad vtrunq; agebat, hic autem iſte canonicus non petit canonicatum quia ipſum habet per prouiſionem ab epiſcopo ſibi factam, licet & de hoc agatur contra ipſum, quia dicitur non valere, in quo caſu cum iam ſit canonicus non prohibetur, imo potius conceditur ei agere vt ſibi tanquam canonico reſpondeatur. Fatemur tamen, ꝙ illi qui debent ei reſpondere in iuribus canonicalibus bene faciunt ſi non reſpondeant ei, dũ tamen ſciant cauſas appellationis veras eſſe, ar.ĭ.eo.dilectus.§.pe. & fi.quouſque per ſuperiorem cogantur, vt no.ĭ. de ſen.excom. inquiſitionem. Si autem nulla appellatio ſed contradictio tantũ præceſſit, vel etiam ſi præceſſit, cauſa tamen legitima & vera in ea expreſſa non fuit, tunc epiſcopus per talem contradictionem vel appellationem non tenetur dimittere quin ei prouideat, & quin ſibi prouiſio faciat, vt canonico prouideri. Sed quia nec impeditur effectus prouiſionis ſeu confirmationis, vt hic. Quinimo & ſi poſt talem prouiſionem non caſſatam fiat ſecunda electio ſiue prouiſio ab his qui ex hac cauſa credunt & aſſerunt ad ſe eligendi ius deuolutum, hoc ipſo caſſabitur ſecũda, quia prima nõ caſſata eſt attentata, licet & ipſam primam caſſari contingat ex aliqua iuſta cauſa, vt patet in eo, quod legitur & notatur ſ. de electio.conſiderauimus. Sed contra.ſ.de cau.poſ.cum olim. & ſ. de ſupplen.negli.præla.c.fi.ĭ.eodem.c.vt noſtrum. Solu.in vno quoque eorum. Hoc tamen bene fatemur quod ſi epiſcopus per ſtallum in choro, & locum in capitulo, vel alium modum legitimum dedit ei poſſeſſionem canonicatus, defendendus eſt in ea donec conſtet de veritate appellationis & cauſis ipſius, ĭ.de inſtit. cum veniſſent. ſed poſtquã de prædicta veritate conſtiterit, cogetẽ reſtituere omnia quæ percepit, ĭ.eo.bonæ.quia tunc primo conſtat

ADDITIO.

a ¶Vide textum in cle.conſtitutionem.de elec.

ſtat, ꝙ iuſta fuit poſſeſſio aſſignata. Hoc etiam notandum eſt, ꝙ poſtquam ſuperior incipit de appellatione cognoſcere, nec epiſcopus, nec alius inferior poteſt dare poſſeſſionem de qua agitur, & ſi data ſit nulla eſt datio, nec defendetur in ea, licet ſi data eſſet etiam poſt appellationem, ſed tamẽ antequã ſuperior inciperet de ipſa cognoſcere,& datio poſſeſſionis teneret,& in ea defendẽdus eſſet, ſed poſtquam incipit cognoſcere ſuperior non habet ſe intromittere inferior, quia iam ad ſuperiorem videtur negotiũ reuocatum,& reuocatio fortior quam appellatio reputatur.ĭ. e. vt noſtrum. Quid ſi iſte epiſcopus ab initio voluit dare poſſeſſionem canonico, ſed capitulum ne hoc fieret appellauit, epiſcopus tamen nihilominus dedit? Rñ. adhuc tuendus eſt canonicus in poſſeſſione quouſq; conſtet de veritate appellationis & cauſis ipſius, quia talis appellatio extraiudicialis cenſetur. Si autem procederetur in forma iudicij ſecus eſſet ſecundum d.n.cuius eſt mẽs totius huius gl. Sed ſalua pace ſua in hoc non video ſecus, quia & quãtumcũq; in iudicio appelletur niſi de appellatione & cauſis ipſius fides fiat, effectum non habebit, niſi forſitan appellans obtuliſſet ſe cauſas probaturum, nec fuiſſet admiſſus, quod dic, vt le.& no.ĭ.e.interpoſita.rñ.j.& adde quod no.de hac materia.ĭ. de accu.ſuper his.& c.accedẽs.§.fi.& dic, vt ibi no. [Si quid tñ.] ver. [Nõ in modũ exceptionis.] Sed ꝯ cui damus actionẽ, multo fortius & exceptionẽ, ff.de ſupſi.l.j.§.ꝙ ait ꝑtor.ff.de re.iur. inuitus §.
12 cui damus.& ſ.de excep.doli.pure.§.fi. †& turpius eiicitur, quam nõ admittitur hoſpes.ſ.de iureiuran.quemadmodum. Præterea qualiter electus iſte poteſt pendẽte lite excipere dignitatem. hoc non debet eſſe etiam ſi fama ſua vacillet, xxxiii.di.laici.ĭ.de accu. omnipotens.lxxxj.diſtin.tantis.ſ.de teſti.c.fi.ff. de re mili.qui ſtatus. Solu.hoc ideo ſtatuitur ſecundum Io. quia præſumitur ꝙ calumnioſe & cauſa differendi excipiat. Sed hoc non prodeſt, quia talis præſumptio tollitur iuramento, vt in iuribus quæ induxit.ſ. de elec.cum dilecti.§.nos vero.ſ. de reſti.ſpo.literas §.propterea. Immo ſecundum Io.eſt & illa ratio, quia niſi electus ſit publice infamatus videtur exceptio differenda, ar.C. de fal.l.ij.C. de edic. di.Adri.tol.l.ij.& ſic videtur ꝙ iſte ſub conditione.ſ.ſi innocens repertus fuerit recipiat dignitatem, ff.de tu.& cu.da.ei qui. Item patet hic ſm Io.ꝙ licet aliquis ſit excluſus ab excipiendo, non tamen a denunciando vel accuſando.ſi. ſ.de iureiur.quemadmodum.ad fi.ĭ.de deſpon.impu.ad diſſoluẽdum. Item adhuc ſignatur contra.ĭ.de accu.ſuper his. Solu.ratione præſumptionis oneratur hic duriori modo agendi, vt ſ.non excipiat, quod facile eſt, nec aliqua exceptione repelleretur.ſ.de excep.dilecti. ſed denunciet vel accuſet quod grauius eſt, quia & exceptionibus legitimis tales remouentur, vt patet ĭ.de accu.cum oporteat.& c.cum dile-
13 ctus.† Et deficientes in probatione puniuntur, vt ĭ.de calum.c.j.& ij.ſecundum Io. Alij dicunt ꝙ ideo non auditur, quia iam per cõfirmationem plenum ius fuerat aſſecutus, & ideo cum non reſtet niſi executio propter huius exceptionem non eſt impediendus, vt hic.& ſ.ver.prox.& ĭ.de conceſ. præben. poſt electionem. §.fi.ĭ.de accu.accedens.niſi de falſo exciperetur.ſ.ti.j. de cætero.ĭ. de fal.ſuper eo, vel niſi executor modum excederet, quod dic, vt le.& no.ſ.ti.j.quod ad conſultationem.ad fi. Tu dicas, ꝙ poſtquã aliquis confirmatus eſt, quo ad ius acquiſitum per confirmationem, vel poſſeſſionem ipſius adipiſcendam, niſi modus excedatur, vt dictum eſt, nullo modo in modum exceptionis impeditur, ſiue repellitur, vt hic.& dictis iuribus, poſt electionem. & accedens.niſi aliquid petat, vel niſi ei aliquid ſpirituale vel quaſi ſubſtantiale tradatur beneficio, de quo agitur annexum ſicut eſt ordo, vel pallium, vel aliquid ſimile, niſi obiiciatur crimen cum infamia, tunc enim in modum exceptionis impediretur & repellitur a iure etiam iam acquiſito. vt patet ĭ.de accuſa.ſuper his.& c. accedens.§.fi.& ſ.de elec.quod ſicut.& adde quod no.in ſequen. gl [Confirmationis] Sed quare nõ potius admittitur ad excipiẽdum quam ad accuſandum? Dicunt quidam hoc contingere proptem præſumptionem malitię, quę erat ex parte decani qđ proſequere, vt no.in præcedenti gl. Sed etiam ideo potius videretur admittendus in modum exceptionis, quam accuſationis,
14 †quia odioſę ſunt accuſationes & oneroſę propter pęnam talionis,& ideo cum maiore difficultate admittuntur, ij.q.iij.c.j. & ij. q.viij.c.fi. Sed & in modum denunciationis videretur facilius admittendus quam in modum accuſationis, quia & facilius repellitur a denunciando quam ab accuſando, nam hoc ipſo ꝙ non monuit a denunciatione repellitur, vel ſi non caritatiue ſed inuidioſe & odioſe, vel alias malicioſe procedit. ij. q.j.ſi peccauerit.
15 & q vij.accuſatio. Ad hoc dicas quod cum exceptio† nõ ſit aliud quam actionis vel intentionis excluſio, vt hic,& ff.de excep. l.j.& ij.& iſte confirmatus iam per ipſam confirmationem obtẽtam ſuam intentionem ſit conſecutus, non eſt contra quod detur exceptio.ar.op.ĭ.eo.paſtoralis.§.fi. Sed nec per modum appellationis poteſt appellans aliam cauſam proſequi quã expreſſam. Sed contra, quia confirmatio vim habet diffinitiuæ ſententiæ, ſed quando appellatur a diffinitiua ſententia poteſt appellans proſequi non ſolum cauſam in ipſa appellatione expreſſam, ſed etiã aliam, C.de temp.ap.per hanc. Solutio illud obtinet vbi ſeruato ordine iudiciario negotium diffinitur, vnde & idem eſſet hic ſi libello oblato & lite cõteſtata, & alias obſeruato ordine iudiciario confirmatio ſolenniter facta eſſet, & ab ea appellatum fuiſſet, hoc enim caſu intelligo, quod confirmatio debet vim diffinitiuę ſententiæ obtinere. Porro vbi hæc ſolennitas non ſeruatur: ſed tantum præmiſſa cognitione ſummaria fit confirmatio, vt hic fuit, tunc confirmatio non poteſt dici diffinitiua ſententia, ſed præceptum vel factum iudicis in quo neceſſe eſt cauſam appellationis exprimere, nec poteſt appellans aliam proſequi quã expreſſam, vt patet ex præcedentibus.& ĭ.eo. vt debitus. Sed dices cum ſuper appellatione nondum ſit lata ſententia, ſed adhuc ſit electus in petendo confirmationem electionis ſuæ.ſ.de ele. cum monaſterium. quare non interim admittatur exceptio contra eum? Reſpondeo, ideo in modum exceptionis non admittitur, quia ſi appellans vellet appellationem omittere vel ei renunciare, ſtatim tranſiret receptum vel factum confirmationis iam factę in rem iudicatam. Sed & ſi vtrunque, ſcilicet appellationem & exceptionem velit proſequi hoc non poteſt, cum ſe non compatiantur.& quia fiet præiudicium confirmatori qui dicit ſuam confirmationem tenere, ideoque non eſt locus exceptioni. Vel dic, quod notoriũ iuris erat, quod appellatio ſine expreſſa cauſa emiſſa non tenebat, vnde non poteſt dici quod ſit appellatio in pendenti. Vel dic, quod confirmatio extra iudicium facta prætextu alicuius appellationis ſequentis non ſuſpenditur, vt no.ſ.eodem.§.ſuper verbo, appellationis cauſam. ſecundum d.no. cuius eſt mens totius huius gloſſæ. Tu vero dic, vt not. in præcedenti glo.[Effectum.] quo ad pacificam poſſeſſionem adipiſcendam, vt infra ſequitur. Repelli autem poſſet in modum exceptionis ſi peteret ordinari, infra de accuſa.ſuper his.[Sed in modum denũ-
16 ciationis.] Nota, quod† poſt confirmationem non ſunt alij modi agendi contra confirmatum niſi accuſando, vel denũciando, modus aũt accuſationis difficilis eſt, vt ij.q.vij. ſi quis.& c.quærendum, ſed & denuncians de facili repellitur, vt no.ſ eodem. ſuper verbo, confirmationis.& etiam pœnas ſuas habet, vt patet in eo, quod legitur & notatur infra de calumnia. c.ij. grauius etiam eſſet procedere contra electum confirmatum, ſecundum modos de quibus no.ſupra de electio. dudum.j.& eſt hoc verum quod aliter quam accuſando vel denunciando non poteſt agi contra confirmatum vbi omnia quæ circa eum agenda conſummata inueniuntur. Hoc ideo dico, quia ſi aliquid reſtaret ad agendum, puta conſecratio, vel ordinatio, tunc etiam in modum exceptionis poſſet contra eum agi & remoueri, vt patet in eo, quod legitur & notatur ſ.de electio.cum dilectus, & infra de accuſationibus.ſuper his. videtur tamen quod etiam tunc non debeat impediri confirmationis effectus, ſcilicet quod non habeat pacificã poſſeſſionem. Sed ſi talis eſſet confirmatus qui conſecrationem, vel ordinationem requireret etiam antequam aliquam poſſeſſionem haberet, bene admitteretur excipiens contra talem. &
17 eſt ratio prima, †quia exceptio admittitur non ſolum contra cõfirmationem, ſed etiam contra conſecrationem, vel ordinationem.xxiij.diſtinctio. illud.infra de accuſatio.ſuper his. Secunda quia petendo ordines vel cõſecrationem videtur renunciare beneficio quod habet ne quis eum poſſit quouſque poſſeſſionem pacificam nactus ſit accuſare, argumen.infra eodem.ſollicitudinem.§.fina.verſicu.penul. Quod autem hoc beneficium habeat, probatur hic & infra de conceſſio.pręben.poſt electionem.§.fin. & de accuſatio.accedens. Eſt & tertia ratio, quia durior eſſet aduerſarius poſt conſecrationem vel confirmationem quam ante. & difficilius proiiceretur iam promotus, quam repelleretur promouendus, vt patet, viij.quæſtio.ij. dilectiſſimi.in fine. xvj.q.ij. viſis.& in eo, quod legitur & notatur ſupra de renũcia.niſi cum pridem.§.perſonæ vero irregularitas.ſ. de tempo. ordinan.ex tenore.ſ.de iureiuran.quemadmodum.§.quod ſi poſt huiuſmodi. Sin autem nec conſecrari nec ordinari petit, ſed ita vult manere, non videtur quod aliquis accuſans vel etiam excipiens admittendus ſit contra ipſum quouſque fuerit pacificam poſſeſſionem adeptus, vt hic,& in aliis concordantiis. ſupra ſignatis. Sed contra, quia ex quo confirmatus eſt ordinationem & cõſecrationem petere debet, vt patet in eo, quod legitur & nota.ſupra de electio.cum in cunctis.§.cum vero electus.& §.inferiora. & ſupra de tranſlatio.epiſcopo.c.ij.§. ſed neque. vnde videtur, quod ex quo eſt in mora petendi excipi poteſt contra ipſum ac ſi peteret. Reſpon.non eſt verum quod ſit in mora petendi donec poſſeſſionem pacificam ſit adeptus, quia nec antea cogitur petere conſecrationem vel ordines, argumen xcij. diſtinctio.§.de epiſcopis autem & c.ſequenti. Alij vero dicunt contrarium, ſcilicet quod ex quo confirmatus eſt tenetur petere ordines & cõſecrationem,& hi vñr iuſta ratione moueri, quia cũ eps querẽdus ſit ſiue recipiendus non pp honorem vel diuitias, ſed pp Deum ad curã & ſalutem animarum, vt patet.viij.q.j.ſciẽdum.& c.epatũ.& xl.diſt.multi ſacerdotes, reſtat ꝙ pp impedimentum poſſeſſionis adipiſcendę, vel vſurpationẽ tẽporaliũ non deberet dimittere cõ

firmatus quin & ordines & cõſecrationem petat & recipiat. alio
18 quin in primitiua eccleſia †quæ omni carebat proprio non fuiſ-
ſet aliquis ordinatus.xij.q.j.c.ij.& c.futuram.& c.videntes. & ſi ip
ſos ordines recipiat per conſequens, vt dictum eſt,excipi poterit
contra ipſum.Nec obſtat hæc decret.quia confirmatus hic non
petebat ordines,nec ratione dignitatis petere tenebatur. ẜm d.n.
Sed cum agatur de dignitate præpoſituræ,certũ eſt,ꝙ cõfirmatus
ad ipſam tenetur petere ordinem presbyteratus.s̃.de ęta. & qual.
c.j.Vel dic,ẜm d.n.ꝙ hi appellantes ſoli prohibentur directe ac-
cuſare hunc electum, quia ipſi ſoli erant qui impediebant quo
minus confirmatus pacificam poſſeſſionem præpoſituræ adipi-
ſceretur vel haberet. & ideo ſi iſte confirmatus ordines peteret,
non ſunt admittendi contra ipſum etiã excipiendo, vt hic ẜm
d.n.ſed potius tanquam inimici & ſuſpecti ſunt repellendi,ar.in
eo,quod le.& no.j̃.de accu.repellantur.& c.cum P.Manconella.
Si vero alius eiuſdem poſſeſſionẽ pacificã impediret & non iſti,
tunc ẜm d.n.bene admitterentur contra confirmatum petentẽ
cõſecrari vel ordinari excipiendo, licet ahuc poſſeſſionem non
haberet,vel etiam forte directe accuſando,quia non eſt hic ſpo-
liatus & ſi non ſit admiſſus,vt no.s̃.de cau.poſ.cum olim.Quidã
tamen in hoc caſu vltimo contradicunt ẜm d.n.cuius eſt mens
totius huius gl.Opinio vero no.s̃.e.gl.ver.Rñ.non eſt verum,mi
hi videtur tutior,ęquior,& rationabilior.ẜm ꝙ electus cõfirma-
tus non ſit in mora petendi ordines donec adeptus ſit pacificã
poſſeſſionem prelaturæ,quid enim eſt niſi vilitas & irriſio vide-
re epiſcopum conſecratum ſine epiſcopatu,vtiq; nihil aliud eſt.
ar.lxxx.di.c.j.& ij.& per totum.ſed & quem fructum poteſt ĩ epi-
ſcopatu ſaltem per ſe facere,qui nec poteſt ĩtrare?forte dices im-
pedimentum ceſſabit.& ego reſpondebo forte & tantum dura-
bit,ꝙ confirmatus primo morietur quam pacificam poſſeſſio-
nem adipiſcatᷓ,ergo talis nõ eſt cogẽdus ordinarie, dic ne & prio
ra beneficia ſaltem de facto emittat & forſan de iure,vt s̃.de ele.
19 cum in cunctis.§.cum vero electus. † Sed qui & quod tenet vel
ſaltem exinde viuat, teneat donec de medio fiat.ij. Theſſal.ij.d.i.
quouſque impedimentum ceſſet,nam & ex quo impedimentũ
habet,nec currit tempus,nec ei eſt aliquid imputandum, vt pa-
tet in eo,quod le.& no.c.di.quoniam.Quod autem alij ſentiunt
vituperari poteſt,ergo præcaueri debet,vt patet xxiij.diſ.in nomi
ne domini.& in eo,quod le.& no.s̃.de ſer.non or.c.j. de ele.licet
de vitanda diſcordia.Nec obſtat quod obiectum eſt de fructu ani
marum,quia ipſum expedire facere nõ poteſt ex quo nec ingre-
di poteſt,vt præmiſi.& ſi forſan mittat vicarium adeo male reci
pietur ſicut & ipſe.Sed nec obſtat quod obiectum eſt de ſtatu ec-
cleſię primitiuę.nam & ille ſtatus multum eſt immutatus, nec
20 enim incedit apoſtolicus ſicut Petrus† & ſicut variantur tempo-
ra,variantur & iura,vt patet xxix.diſ.c.j.& ij.lxiij.di.§.verum.& c.
ſeq.Quinimo & alia ratio deformat pactum ꝙ tempore primi-
tiuę eccleſiæ non ſolum alia bona ſed epiſcopatus poterat eſſe ſi-
ne poſſeſſione, hodie vero ſecus eſt a tempore Dioniſij & citra
21 qui prius diœceſes limitauit,probantur hæc,vij.q.j. Nouacianus.
& ibi ſeq.Item epiſcopatus in eo,quod le.& no.j̃.de his, quæ fi.a
præla.paſtoralis.rñ.j.de alijs vero dic,vt no.s̃.de accu. ſuper his. &
c.accedens.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Iudex debet præfigere locum tutum quo ad partes teſtes & aduocatos.*
2 *Citatio non aſtringit non venientem.*
3 *Delegatus non debet citare vltra duas dietas.*
4 *Ceſſante cauſa debet ceſſare effectus.*

CAP. XLVI.

a EX parte tua, [a] & infra. [Honeſte.]&
iuſte.etiam ſi
offerantur inimicorum capitalium literę de condu-
b ctu.[b] s̃.vt lite non conteſt.accedens.ij.vbi de hoc. [Tu
vel tui]ver.libere poteritis appellare. quod eſt j̃.Et ideo ẜm d.no.
dicit tui,quia ſi ſuos procuratores poteſt mittere,ad hoc tenetur.
vel poteſt dici ꝙ ideo dicit vel tui, quia regulariter poteſt quilibet
procuratorem mittere,ff.de proc.l.j.& ideo eſto,ꝙ ipſe poſſet ve-
nire ſecure forſan,quia magnus homo eſt,& ideo magno potẽ-
tatu venire poſſet,procuratores ſui qui nec ſecum multam ſocie
tatem ducerent niſi poſſent ire ſecuri locus eſt appellationi ex
hac cauſa,niſi & iudices humiliter requiſiti talẽ locum aſſignẽt,
ad quem nedum dominus ſed & procuratores ſui poſſunt ire ſe-
curi.alioquin dño adimeretur commoditas inſtituendi procura
torem,quod non eſt ſentiendum, & iterum ſi procurator poſſet
ire ſecurus ſed dominus nõ poſſet,dũmodo cauſa grauis ſit quã
in propria perſona vult proſequi,locus eſt appellationi,quia nec
in tali cogitur reſtituere procuratorẽ,vt patet in eo,quod legi.&
no.s̃.de procu.querelam.Ideo ergo dic,tu vel tui,quia talis locus
aſſignandus eſt qui & procuratori & dño ſit ſecurus,alioquin iu
ſte poterit appellari,vt hic ſequitur,quod eſt dignũ no. [Pericu-
1 loſum eſt ire.]No.†ꝙ iudex debet præfigere locum tutum quo
ad partes,& teſtes,& aduocatos,ar.hic,& xxxiij.q.ij.ſiue de coniu
gij.iij.q.ix.hortamur.ij.q.ij.c.fi.& honeſtum,vt s̃.e.c.in princi. &
extra d.n.de reſcrip.præſenti.hodie incipit ſtatutum.§.j.li vj.Qui
nimo ſi vna pars honeſte poteſt venire & altera non,non aſtrin
2 git†citatio non venientem, ff.de arbi.ſi cum dies.§.ſi arbiter.Sed
c nec vltra duas dietas[c] debet†delegatus citare.s̃.de reſcrip.nonnul-
3 li.nec etiam ordinarius extra prouinciæ ſuæ ſiue territorij termi-
nos.iij q.vj.neminem,ff.de iuri.om.iud.l.fi.niſi ex ſpeciali princi-
pis iuſſione,C.de epiſ.& cle.auth.ſed hodie.C. e.titu.cum poſt.in
Auth.vt om.iu.§.ij.coll.v.debet etiam locus eſſe congruus.s̃.de fi
de inſtru.accepimus.rñ.j.& commodus.j̃.de confir.vti.cum dile
cta.§.nolentes. & idoneus,j̃.e.in fi [Poteris.]ſ. tu quando graua-
ris,tui quando grauantur.ad quod accedit quod le. & no.s̃.de fo.
compe.c.ij.& de or.cog.cum dilectus rñ.j & adde quod no.s̃. eo.
ver.tu vel ti.[Appellare]niſi iudices &c.vt j̃.e.ver.niſi & iudices.
[Etiam ſi.]ver.i.quamuis.[Interclusũm]ſi.s̃.e.poſtremo.in fine.
[Niſi iudices.]verſi.Hic videtur,ꝙ iuſta ſit appellatio eo,ꝙ locus
non tutus aſſignatur,& ꝙ pars non habet neceſſe locum ſecurũ
petere,ſed ipſe iudex tenetur eũ ſibi offerre. ẜm do.n.tu vero dic
vt in ſeq.gl. [Vobis.]q.d. antequam fiat appellatio debẽt iudices
requiri vt locum aſſignent congruum & ſecurum,quod ſi facere
denegant tunc demum poterit appellari,& hoc ſtilo curię com-
probatur,ſic enim dicitur in litera, quia diligenter ſiue humili-
ter requiſitus locum tutum aſſignare denegauit ad noſtram au-
4 dientiam appellauit &c.[Aſſignent.]tunc enim †ceſſante cauſa
ceſſare debet effectus, j̃.e.cum ceſſante.[Idoneum]ſic s̃.de teſtib.
cum olim.& s̃.de procu.accedens.

ADDITIONES.

a ¶Pro intellectu huius decret.Vide Bart.in l.ſi ante ſententiam.circa me-
diũ.ver.ſecundo principaliter quæro,ff.de ap.reci.& d.Phili.de Peru.hic.

b ¶Literæ de conductu.An iudex poſſit dare ſaluum conductum citato.Vi
de per Bar.ꝙ ſic in eſt in ſcriptis.l.is qui reus.ff.de pub.iudicijs.& per do.
Philip.de Peru.hic in fi.

c ¶Dietas.Dic ꝙ hodie non debet vltra vnam citare.per tex.in c.ſtatutum.
§.cum vero.de reſcrip.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Extraneus poteſt cum ſuo ſigillo procuratorem conſtituere.*
2 *Vis non eſt in nominibus.*
3 *Eccleſia minori æquiparatur.*

CAP. XLVII.

SIgnificauit. [Sigillum capituli.]per hoc ſi-
gillum quod citationibus de-
putatum eſt tantum non poteſt quis conſtitui pro-
1 curator,ſecus ſi eſſet alterius ſigillum & notum,† qa
cum tali poſſet etiam extraneus procuratorem conſtituere,C.de
teſt.ſi vnus.& maxime ſi ſigillans ſigillum aliud nõ haberet. ẜm
d.n.& de hoc no.s̃.ti.j.cum inter vos.rñ.j.verſi.fin.tu dic, vt in ſe-
quen.gl.[Ad citationes.]ſcilicet faciendas, vel de ipſis factas.hoc
eſt ſiue citarent aliquem de iuriſdictione ſua, ſiue citarentur ab
alio iudice.in iſto articulo tantum ſigillo hoc vtebantur.habebat
autem aliud cum quo maiora negotia ſigillabant, vt ſequitur.iõ
hoc non eſt ſufficiens in cõſtitutione actoris ſiue procuratoris,
immo debuit procuratorium alio ſigillo auctentico ſigillari, vt
patet.j̃.eodem.§.[Cum aliud]verſic.[Noſcatur habere.]& vti in
pcuratorijs literis, & alijs ſolẽnib⁹ ſeu maiorib⁹ vñ debuit cauere
2 iudex,ar.s̃.de proc.c.j. [Actorẽ]nõ eſt†vis in nominibus,vt s̃. de
proc.petitio.vbi de hoc.quis aũt dicatur actor.no s̃.de obli.ad ra
tioci.non dr̃.& de ſindico.c.vnico.¶Sed licet.]ii.pars.[Magiſter]
ſ.hoſpitalis contra quem agebat capitulum, & contra archiepi-
ſcopum Eboracen.qui ipſum inſtituerat in magiſtrum. dicebat
enim capitulum, quod ad ipſum & nõ ad archiepiſcopum ho-
ſpitalis ordinatio pertinebat,ſed archiepiſcopus & magiſter con
trarium aſſerebant.& ideo ſuper hoc litigabant, vt in antiqua.ſi.
s̃.de arbi.cum olim.[Non deberet admitti.] ad hoc poterat obij
ci.quod ſine conſenſu archiepiſcopi fuerat inſtitutus, s̃. de iudic.
cauſam quæ.ſed ſubueniendum fuit capitulo cum contra archi-
epiſcopum ſuum ageret,vt s̃.no.in quo caſu cum nõ poſſit fieri
actor in cauſa propria auctoritate iudicum impetratorum de-
buit dari actor ad inſtar minoris contra procuratorem ſuum
agentis. Inſtitu.de auct.tut.§. fi. nam & capitulum dicitur eccle-
3 ſia,j̃.de teſtamen.requiſiſti.& eccleſia † æquiparatur minori, vt
no.s̃.de reſtitu.in integrum.c.j.ſecundum B.& ideo & actor fuit
hic conſtitutus,vt s̃.eodem.rñ.j.in fin.,ſed non eſt vis in nomini-
bus,vt ibi no.& etiam vbi bona prælati & capi.ſeparata ſunt,vnus
ſine altero admittitur ad agendũ de cõſuetudine curiæ quę com-
probatur.s̃.de reſcript.edoceri. quod vt ibi no. [Et inſuper.] verſi.
[Ad alios iudices.] ſcilicet Elien. epiſcopum & coniudices ſuos
vt in antiqua.[Obtentatum.] per ipſum capitulum. [Prius con-
uentus.]hæc exceptio fuit efficax, vt patet s̃.de reſcri. ex tenore.
in fine. ſupra. de foro competen. c.penul. & infra eodem. vt
debitus. ſecundum B. [Poſteriores]ad decanum Linconien.&
ſuos coniudices impetratas, vt in antiqua. [Iudices tamen.]
verſi

ver.poſteriores.ſ.decanus Linconien.& coniudices.[Noluerũt.]
& male.[Emiſit]& bene.¶Quo circa]iij.pars.[Vel earum.]s̃.de
reſcrip.ex parte.& c.olim.ex literis s̃.de prob.licet.d.n. [Aliquã.]
ar.ꝙ vbi plura narrantur in libello quorum vnum per ſe ſufficit
illo probato debet pars impetrans obtinere ad idem, j̃. de præbẽ.
cum iam dudum.j̃.de accu.accedens.j̃.de priuile.priuilegia.s̃.de
reſcrip.inter cæteras.ff.de condi.& demon.falſa.§.j.Sed contra,ff.
de excu.tu.qui teſtamento.s̃.de proba.licet.§.ijdem.s̃. de reſcript.
olim.§.fi.quod dic,vt ibi no.& idem ſi ob plures cauſas appellaue
rit,vt hic,& j̃.e.ſignificante.ad fi.dummodo in appellatione fue-
rint expreſſe.alioquin contra,in eo quod le.& no.s̃. e. conſtituit.
j.§.fi.[Appellatum]dummodo ipſę cauſæ vel ipſarum altera ve-
ra ſit,alias enim iuſta cauſa ſed falſa in appellatione expreſſa nõ
releuat,niſi excipiens ipſam ſe offerat probaturum.ẜm d.n.quod
dic,vt le.& no.j̃.e.interpoſita.rñ.j.[Et cętera]i.ad noſtram audiẽ
tiam remittatis,vel quod melius eſt ad noſtram præſentiam. &
ipſum principale ſicut iuſtum fuerit terminetis.j̃. eodẽ. vt debi-
tus.iuxta priorum continentiam literarum.s̃. de exceptionibus.
directe.ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio fit in iudicio,prouocatio extra.*

CAP. XLVIII.

SIgnificantibus. Idem in eodem.s̃. de li-
bel.obl. ſignificantibus.
ſed videtur ſuperflua hæc vel illa.dic vt ibi no. [Dele-
gatis.] tracti fuiſſent in cauſam ſuper quadam terra
oblato eis libello ibi complures &c.vt j̃.§.j.¶Ipſi]ij.pars. [Oſten-
deretur eiſdem.]vel digito,vel cohęrentiis,ſeu verborum alijs lo-
cutionibus certis.ff.ſi cer.pe.certum.j̃.de conſan.tua.§.j s̃. de teſti.
licet ex quadam.§.fina.verſi.perſonas.[Quod cum ipſi.] verſicu.
ſcilicet iudices.[Denegarent.] & male. Et no. quod hic pronun-
ciatur ſuper emergenti.quod dic,vt no.s̃.de ordin.cogni.c.j.[Pro-
uocarunt]& bene.Hoc tamen verbum improprie ponitur,quia
1 †appellatio fit in iudicio, prouocatio extra. s̃.e. cum ſit.§. ſi vero
a grauamine.¶Quo circa.]iij.pars.[Et cętera]vt s̃.de iudic.exhi-
bita.ad finem.

SVMMARIVM.

1 *Quatuor regulariter requiruntur in iudicio.*
2 *Actio quando proponitur,intelligitur ꝙ directa proponatur.*
3 *Aduocatus partis aduerſæ commenſalis iudicis poteſt recuſari vt ſuſpectus.*
4 *Viæ domini non ſunt in homine.*
5 *Quis non poteſt ſibi legem imponere.*
6 *Quilibet debet ferre legem quam ipſe tulerit.*
7 *Terminus triplex appellationibus præfigitur.*
8 *Terminus legis poteſt præueniri,ſed non terminus hominis.*
9 *Terminus purificationis iniuſte aſſignatus non arctat.*

CAP. XLIX.

EX inſinuatione. [Inter ipſos]ſcilicet ca
nonicos actores. [Ca-
merarium.]reum.[Monaſterio] ecce res. [Iudice.]
1 ecce iudex.No.igitur in hoc reſponſo, †ꝙ in iudicio
regulariter quatuor requiruntur.ſ.actor qui petit, reus a quo peti
tur,& res quæ petitur,& iudex coram quo petuntur,vt j̃.de verb.
ſig.forus.§.in omni.iiij.q.iiij.c.j.Sed & qualitas iudicis eſt conſide
randa,maxime quando ſuper appellatione impetratur,vtrum.ſ.
ſit ordinarius is a quo eſt appellatum,vt ſequitur vel delegatus,vt
s̃.de exceptio.dilecte.& s̃.c.proxi.& ſi exprimat quod coram epi-
ſcopo agebatur.nec dicatur cuius auctoritate præſumitur, quod
ordinaria,ar.s̃.de offi.ordin.licet.s̃.de exceptio.ſignificauerunt.ſic
2 †quando proponitur actio nec dicitur vtilis vel directa, intelligi
tur quod directa proponatur,vt j̃.de petitio.hæred.nec vllam.§.ſi
quis ſciens.[Et idem.]ver.[Præfigens]quod facere potuiſſet, vt s̃.
eodem.perſonas.¶Dictus iudex.]ij.pars.ſcilicet coram quo cau-
ſa agebatur.[Illius]ſcilicet camerarij.[Videbatur.]i.præſumeba-
tur vel timebatur,ſed non erat verum.Et ſic no.quod multa videẽ
tur vera quæ non ſunt.[Fouere]Si fouebat,quare ipſi appellanti
quem fouebat terminum appellationis arctabat? Rñ.quia came
rarius reus erat,vnde iudex forſitan dixit, niſi ad talem diem re-
uerſi fueritis poſtea non audiam vos quod vtile erat reo rem de
qua quæſtio erat poſſidenti. Sed & quare appellabat camerarius
a iudice quem ſibi fauorabilem ſentiebat?Rñ.vt remotiores iudi
ces impetraret,& ſic aduerſarij litẽ omnino deſererent fatigati la
boribus & expenſis.s̃.de reſcri.nonnulli.& hoc tibi ſignum,quia
ipſos in impetrando præuenit,vt j̃.eodem.§.j.hic autem non di-
citur,quod foueret,vt patet in præcedenti interli. [Suus.] ſcilicet
iudicis.[Fouerat.]hæc non fuit cauſa ſufficiens recuſationis, vel
appellationis,nec iſtud dicitur hic, immo habes contra,ſupra
de officio iudic. cap.j. ſecundum do. no. quod dic, vt in ſequenti
3 glo.[Aduocatus.] Ex hoc ſumunt quidam ar. † ꝙ ſi aduocatus
partis aduerſę ſit cõmenſalis iudicis, eo ipſo poſſet iudex recuſa-
ri tanq̃ ſuſpectus.ad idem.iiij.q.iiij.§.de domo.& §.ſi quis.ad hoc
a facit quod not.s̃.in præceden.glo.Alij contra,[a] ſed ſi aduerſa pars
cõmenſalis eſſet,poſſet recuſari.s̃.de offi.delega.inſinuante,quod
dic vt plene not.s̃.de offi.iudi.ca.j.[Hunc terminum [verſi.]Re-
uerſa.] hic ergo aſſignatur terminus ad reuertendum coram iu-
dice a quo eſt appellatum a proſecutione appellationis, ſed hoc
eſt imponere legem nõ ſolum vicario Dei, vt ſequitur,ſed etiam
4 ipſi Deo, vnde nõ valet,† quia non ſunt in homine uiæ eius. Hie-
re.x.g. Et multis caſibus poteſt impediri,vt patet ff. ſi quis cautio.
l.ij.qui tamen præuideri non poſſunt,nec ſunt alicui imputandi,
vt j̃.de homici.c.fi.in fi.Alijs autem modis pluribus poteſt termi
nus aſſignari efficaciter.s̃.e.perſonas. [Licet nobis] ver. quia nec
prędeceſſores,vt s̃.de ele.innotuit.§.quamuis.multo minus Deo,
5 vt in præced.glo.† Sed nec poteſt quis legem ſibi imponere, ff.de
arbi.l.penulti.& ff.ad Trebel.l.ille a quo.§.tempeſtiuum. licet de-
6 beat ferre † quilibet legem quam ipſe tulerit, vt s̃.de conſti. cum
omnes.§.fi.[Potuerit.] ſi.s̃.de maio.& obedien.cum inferior.vbi
de hoc.[Expedire.] ſubaudi. nec etiam currit tempus partibus ſi
eis audientiam non probemus. cum & ẜm legitimas &c. vt ſe-
quitur.[Cum & ẜm] verſi.[Sanctiones.] C. de temp.appel. auth.
ſed lis.& in auth.eo.tit.§.ad hæc,coll. iiij. & ij.q.vj. anteriorum.§.
ad hæc.& e.q.§.appellatore.& §.ſed lis [Aſq; damno morę.] ſci-
licet quia interim non currit tempus annale,ſeu biennale. & idẽ
eſt qualitercunq; impediatur appellationẽ ſuam proſequi,nam
ſola negligentia imputatur,vt patet in auth.eo.ti. coll. viij. & arg.
op.ff.de excu.tu.l.illa gręca.ſcire oportet.& in ſequentibus. & legi
tur & no.s̃.eo.ſępe.§.fin.& c.ex ratione.[Iuxta morem.]No.con
ſuetudinem & ſtilum curię attendenda:vt hic & s̃.titu.j.l.in cau-
ſis.vbi de hoc,& s̃.de conſti.ex literis. vbi de hoc. j̃. de cri. fal. quã
graui.vbi de hoc.¶Interim autẽ.]iij.pars.[Pręueniens.] ſi.s̃.e.ſę-
7 pe. §. fi. [Terminum.] † Triplex eſt terminus qui præfigitur ap-
pellationibus.Primus ad iter arripiendum.s̃.eo peruenit. Secun-
dus ad repræſentandum ſe papę.s̃.eo.ſignificauit.& ca. perſonas.
Tertius ad terminandam cauſam appellationis.s̃.eo. cum ſit Ro
mana. & iſte tertius terminus a lege tantum & non ab homine
præfigitur, vt hic. Quartum autem terminum iudex prædictus
(vt patet in præcedenti) conatus eſt hic inuenire, vt ſcilicet ap-
pellans redeat a proſecutione appellationis infra certum termi-
num coram eo:ſed iſte terminus capitaneus fuit, nec ab homi-
ne imponi potuit, quia nec a lege imponitur. & per hanc decre.
impoſitus reprobatur.s̃. ẜm d.n.cuius eſt mens totius huius gl.vi-
detur tamen ꝙ & iſte terminus imponi poteſt ab homine, vt s̃.
de dolo & contuma.cum olim. §. fin.quod dic vt ibi not.& adde
quod not.in ſequen.glo.[Expectato.]& male,vt not.s̃.eo.ſępe.d.
n.Sed quæritur de quo termino hic nitelligatur: Reſpõdit Io. ꝙ
de termino legis. Alij vero hoc intelligunt de termino appoſito
ab homine.& dicunt ꝙ vſq; ad diem purificationis. de quo s̃. fit
8 mentio debuit expectare. Et mouentur ex eo † ꝙ terminus legis
poteſt præueniri, ſed non terminus hominis, & hoc innuitur. s̃.
vbi dicit, interim &c. Nec obſtat ꝙ iudex aſſignauit terminũ ad
reuertendum:quia intelligi debet.i.ad repręſentandũ.ſi enim nõ
valeat ut ago valeat prout valere poteſt,ut le.& not. j̃. de deſpon.
impube.c.fina.intellectus tamen Io.poteſt probabiliter ſuſtineri,
9 quia † terminus purificationis cum iniuſte aſſignatus fuerit, vt
patet.s̃.§.pxi.ver.j.& ij. partes non arctauit. argu. in eo quod legi-
tur & no.s̃.de elec.bonæ.ij.ad ſi.vnde perinde eſt ac ſi non fuiſſet
aſſignatus.quare de ipſo non fuit neceſſe facere mentionem. ar.
ff.de excu.tu.nulla differentia.qui ſatiſda.co.& quotiens.s̃.de trãſ-
la.epiſco.c.ij.§.ſed neq;.ver.ſicut iuxta.cum ſuis concordantijs.vn
de dic.[Expectato vſq; ad terminum legitimum.]i.vſq; prope fi-
nem termini legitimi per vnum menſem, quia præfixio termi-
ni ſuper executione facta a iudice non valebat, ẜm d. n. ſic ergo
loquitur hic de termino legali,licet enim hoc tempus præueniri
poſſit:non tamen nimis: vt impetratione aduerſarius ſupplante
tur ſicut hic ſuit.quare eſt imputãdum,ut j̃.e.oblatę. vbi de hoc.
Nec ob.quod præcedit interim autem &c.quia exponendum eſt
interim,ſcilicet pendente appellatione præueniens. ſequitur hic.
[Impetrauit.]fraudulenter,vt aduerſarios ſupplantaret,de nimia
præuentione nullam faciens mentionem, nedum de termino
per iudicẽ aſſignato. & ideo impetratio nulla fuit, vt patet. j̃. eo.
oblato.vnde & ſequitur,quia vero fraus & dolus &c.vt in ſequẽ.§.
Quia vero.] iiij.pars.[Fraus & dolus] ſic.s̃. de reſcrip. ex tenore.
in fi.cum ſuis concordantiis. [Mandamus.] Videtur ꝙ non dẽt
alijs cauſa cõmitti, ſed erant partes ad priores iudices remittẽdę,
j̃.eo.vt debitus. Sol.hoc fuit de gratia ſpeciali, vel dic hoc eſſe de
mero iure quãdo literæ impetrantᷓ, dum tẽpus appellationi pręfixum,quod etiã notorium eſt ex actis quæ iudex appellationis ẽt
parte abſente poteſt inſpicere,& ex eis procedere ſicut ei videbi-
tur iuſtum eſſe.ẜm d.n. vel dic vt in ſeq.glo. [Cauſam audiatis.]
ẜm ꝙ iuſtum fuerit nõ ẜm tenorem literarũ ex parte camerarij
impetra-

ADDITIO.

a ¶Alij contra.Et hanc opi.ſequuntur glo.Ion.& do.Abb.hic.Et de hoc per
Imo.& Doc.in c.poſtremo.s̃.eo.

Impetratum quæ nullę ſunt,cum veritate tacita fuerint impetra
tę,vt le.& no.ſ.de reſcrip.dilectus.j.in fi.ſi vero non eſt ita tūc re-
mitterent iudices partes ad illos quos camerarius impetrauit, &
pars canonicorum condemnabitur in expēſis.ſ.de do. & contu.
c.ij.& ſ.de reſcript.cæterum.

SVMMARIVM.

1 *Vitioſe intrat quis ſine iudicis authoritate.*
2 *Appellatio generalis in certa & a grauamine futuro non habet locum in iudicio.*
3 *Cuſtodia eccleſiarum vacantium ad quem de iure communi ſpectet.*
4 *Cuſtos non debet verti in prædonem, nec paſtor in lupum.*
5 *Qui nomine cuſtodis abutatur fructu carere debet.*
6 *Solutio penſionis non priuat aliquem poſſeſſione ſua.*
7 *Procuratio ſemel debetur in anno.*
8 *Nemo debet fieri locupletior cum aliena iactura.*
9 *Omnes ſcire debēt, quod ſuum non eſt ad alios modis omnibus pertinere.*
10 *Differentia inter appellationem, & prouocationem.*
11 *Nihil eſt id ipſum cui eſt ſimile.*
12 *Nemo cogitur teſtificari contra ſe.*
13 *Conuenientiæ inter appellationem & prouocationem.*
14 *Cauſa rationabilis in appellationibus quę dicatur.*
15 *Cuſtodia potius pertinere præſumitur de iure ad archidiaconum, quam ad abbatem.*
16 *Proprietas poſſeſſioni pręfertur.*
17 *Notoria iuris vel facti probatione non indigent.*
18 *Quæ lite pendente dolo, vel male a partibus fiunt, iudex debet corrigere.*

CAP. L.

BOnę me.[O.de camera]ingreſſo, vt ſequitur
[Abbas]ver.[Eiuſdem eccleſię]poſ-
ſeſſionem ingreſſus.quod eſt infra [Monachos] ſicut
dominus per ſeruum,ff.de acqui.poſ.l.j.§.& per eum.
& l.quod ſeruus.ſi.ī.de do.inter dilectos.rn̄.j. ad fi.[Per ſeipſum.]
quod potuit facere ſi rector mortuꝰ ipſius nomine poſſidebat, vt
ſ.patet de reſt.ſpo.cum veniſſent.§.fi.& no.ī.§.i.ver.præterea.alio
1 quin †vitioſe intraret niſi auctoritatem iudicis obtineret.ſ. de reſ.
ſpo.olim.j.§.intelligentes.& ī.de priuil.paſtoralis.vbi de hoc.[In-
greſſus]ſubaudi timens & ſuſpicans ex veriſimilibus cōiecturis
violentiam ſibi inferri,vt ī.e.§.fi.quod & poſtea adinuenit,vt ī.ſe
quitur.ad nos&c.vt in ſeq ver.[Ad nos.]ver.[Plures]forte ad ma
iorem exaggerationem ipſam appellationem ſæpius coram teſti
2 bus emittendo & publicando.[Ne quis]†Hæc appellatio nō poſ
ſet habere locum in iudicio,tum quia generalis eſt & incerta.ſ.e.
conſuluit.ij.tum quia fit a grauamine futuro,ī.e.cum cauſam.§.
fi.& c.dilecto.§.fi.& patet ī eo,quod le.& no.extra d.n.e.ti. cordi.
§.ꝙ ſi appellator.lib.vj.& ī.§.fi.Sed extra iudicium a futuro gra-
uamine appellatur,vt hic.& ī.e.dilecti.j.& c.dilectis.rn̄.j.ver.eps.&
§.j.ver.decanus.vbi de hoc.In iudicio etiam ſufficit,ꝙ grauamen
illatum ſit ſolo verbo,vt patet in eo,quod le.& no.ī.e.cum ceſſan
te.ver.quo ad executionem.[Moleſtare.]No.generalē apellatio-
nem admitti.alias contra.ſ.eo.conſuluit.ij.& c.ij ſed licet hæc ſit
generalis &vaga quo ad moleſtatores,eſt tn̄ determinata quo ad
eccleſiam de qua agebatur,& de hoc ibi no ſm d.no.tu dic vt in
præce.gl.[Cumq;]verſ.[Aliquandiu].hoc ideo dicit,quia ſtatim
licuiſſet illatam vim repulſare,vt le.& no.ſ.de reſti.ſpo. olim.j.§.j.
ver.præſertim.[De poſſeſſione]vnde petebat reduci in eum ſtatū
in quo fuerat tpe appellationis emiſſæ, & fructus medij tpis ſibi
a reſtitui,[a]nō habito delectu moleſtatoris,vel moleſtationis, nam
& moleſtare eum dicitur (ideſt ꝯ eius appellationem facere)non
ſolum,ille qui ſpoliauit,ſed ēt is,qui ea ꝯ volūtatem ſuā detinet.
Nec eſt hoc ꝯ id quod no.ī.de his,quæ fi.a ma.par.ca. c.j.ſ. ꝙ ap-
pellans extra iudicium non ſolum debet probare cauſam appel
lationis eſſe iuſtā,ſed ēt veram,quia & hic non fuit abbas reſtitu
tus niſi ad ea,quæ probauit ſe poſſediſſe tpe applonis emiſſæ pro
bauit ergo cām verā applonis.ſ.ſe poſſediſſe,& poſtea ea quæ poſ
ſidebat tpe applonis ad archidiaconū perueniſſe,& per eū mole-
ſtatū fuiſſe,& cā applonis nulla alia erat niſi hæc.non moleſtetis
me ſuper cuſtodia eccleſiæ,nec.n.hoc debetis facere qa ego ſum
in pacifica poſſeſſione ipſius,& paratus ſum ſtare iuri.& hoc ma
gis approbat d.n.q̃ aliud qđ no.ī.eo.ſuper ver.cauſis. ſm d.n.cuius
eſt hæc tota gl.[Per violentiam.]ex qua ad archidiaconū perue-
nit poſſeſſio.Vel ipſo mandante, vel ratū habente hęc violentia
facta fuit,quod dic,vt le.& no.ſ.de reſt.ſpo.cum ad ſedē.§.fi. & c.
ſæpe contingit.[Eiecerunt.]& ſi quod ſuſpectus fuerat, vt no.ſ.e.
ver.abbas.ſuper verbo ingreſſus.aduenit.ſi.ſ.de of.dele.cum olim
magiſter.§.j.[Et ī.]continetur hic ꝙ abbas agebat ꝯ archidiaco-
num Cantuarien.qui eccleſiā detinebat & fructus percipiebat cā
cuſtodię,vt ſeqt.vnde petebat ſe reduci in eundē ſtatū in quo fue
rat tpe applonis emiſſæ.& pro ipſo datur ſnīa,vt patet ī.§.fi.¶ Pro
curator.]ij.pars.[Archidiaconi.]ſ.Cantuarien.ꝯ quē agebatur,vt
no.ſ.prox.in deciſione.[Ex aduerſo.]ꝙ ſubaudi nō erat predicti
abbatis petitio admittēda,& ſic fuit lis conte.vt ſ.de lit.conteſt.c.
vnico. pro eo quia ipſam iuſte detinebat & fructus percipiebat.
[Nam defuncta.]&c.ſ.quicunq; &c.[Perſona.]ſ.rectore.ſ.de off.
vica.c.ij.& iij.[Eccleſiæ]ſupradictę.[Archidiacono]ad quem ve
nit ipſa eccleſia ex facto laicorum,vel laici abbatem deiecerunt
de mandato archidiaconi, vel eum ratum habente.& ideo patet
ꝙ procurator iſte non benę reſpondebat, quia reſponſio ſua eſt
de proprietate,quæ licet ad archidiaconum pertineat non tn̄ im
pedit nec impedire poteſt reſtōnem abbatis ſpoliati qui petit, vt
reſtituatur in eū ſtatum in quo fuit tpe applonis emiſſæ. ſm d.n.
vt patet in eo,quod le.& no.ſ.de or.cog.c.fi.[Tm̄] non archiepo
3 non abbati,nec alicui alij.†[Cuſtodia[b]]i.eius tenendi & regendi
b eccleſiam vacantē & fructus percipiendi & ſuos faciendi,hoc.n.
obſeruant aliqui archidiaconi & aliqui epi,ēt rex tam de hæredi-
tatibus tpalibus ex gn̄ali conſuetudine,vt ī.ſeq. q̃ de eccleſijs. ſm
abuſum quo de facto vtuntur.nam,& hic ex eo ꝙ ꝯ archidiaco-
num non obſtante allegatione datur ſnīa,ī.e.§.fi.vr̄ hoc tacite re
probari,quod dic vt no.ī.de inſti.cum veniſſent.rn̄.j.ſuper verbo,
cuſtodiam.& ī.e.§.ver.tā ī illa [Imo.]ver.ſubaudi.plus eſt. [Quia
archidiaconi]&c.vt ſeq.[De iure cōi]ſubaudi ſibi vice vt ſpecia-
li conceſſione archiepi competente.alioquin ꝯ.lxiii.di.ſi in plebi
bus.quod dic,vt no.ī.de īſti.cum veniſſent.rn̄.j.ſuper verbo,de iu-
re cōi.Vel dic de iure cōi ſummatico quo archidiaconi plerūq;
volunt vti allegantes ipſum pro ſe ac ſi eſſent epi,vt patet ſ.de of.
archi.c.fi.vbi de hoc. [Gn̄ali]ſic.ſ.de elec. cum eccleſia Vultera-
na.§.fi.de quo dic,vt plene no.ſ.de conſue.cum dilectus.§.dictus.
ad fi.ſuper verbo,interpres.[Tam in illa]ver [Quod in alijs]q.d.
ſi habet in alijs debet habere in illa,quod verum eſt de rōnabili-
bus ſicut eſt iuriſdictio & ſimilia,ꝙ dic,vt no.ſ.de oſ.archidi.c. fi.
§ pe.[Hoc iure.]ſ.cuſtodię.[Vſi]imo abuſi & ꝯ ſignificationem
nominis.nam cuſtos deberet rem ſaluam facere,vt patet ſ.de of.
4 cuſto.c.j.& ij.Sed hic†cuſtos vertitur in prædonē,& paſtor in lu-
pum rapacē.ꝯ iura.ſ.de of.or.cum vos.& de elec. ne pro defectu.
5 non igitur fructus retinēt ſine periculo aīarū,†quia ex quo noīe
abutuntur fructu carere debent,C.de fer.a nullo.& ar.ī.de præb.
cum ſm apoſtolū.rn̄.j.ver.j.cum ſuis concor.[Fuerint]licet dice
ret ſe vſum fuiſſe nō tn̄ hoc probauit,ſed & ſi iſtud probaſſet nō
tn̄ ſufficeret,quia non probat ſe poſſediſſe tpe illo quo abbas pri-
mo intrauit poſſeſſionē eccleſiæ,nam tunc forte licuiſſet archi-
diacono vim vi repellere,ff.vnde vi.l.j.quod dic,vt leg. & no.ſ.de
reſt.ſpo.olim.j.ſm d.n.[Præterea.]ver.[Præfatus O.]ſ.defunctus.
vt ſ.e.c.in prin. [Noīe archidiaconi]hoc nō probauit, alioquin
non intelligeretur archidiaconus poſſidere cum is poſſideat cu-
ius nomine poſſidetur,vt Inſti.de interdictis.§.poſſidere.ſ. de pre
ſcrip.ſi diligenti,vt not.ſ.eod. rn̄.j. ſuper verbo , per ſeipſum. ſed
inſufficiens eſt ratio,quam allegat,vt in ſequenti glo. [Poſſedit.]
ſed non propter hoc ſequitur quod eccleſia ſua ſit , vel quod
nomine ſuo poſſideatur,nam licet aliqua eccleſia ad aliquod
monaſterium plene ſpectet, nihilominus tamen dat chatredati
cum epiſcopo,& alios cenſus ſoluit antiquos.ī.de donatio.paſto
ralis.ſecundum d.n.& infra de cenſi.ſcientes.& adde quod nota.
in ſequenti glo.[Vt pote]&c. Male & ſufficienter declarat , quia
6 †ſolutio poſſeſſionis vel procurationis niſi aliud iungatur & pro
betur,nec dominium probat,nec poſſeſſionem , nec priuat aliū
poſſeſſione ſua,vt ſ.de fide inſtrumen.inter dilectos.§.penul.ſ.ti-
tu.j.cum Bertoldus.§.fina.verſi.cum tamen , ff.de acquiren. poſ-
ſeſ.quamuis.§.j.[Qui.]ſcilicet.O. defunctus & perſona eccleſiæ,
7 vt no.ſ.eis archidiacono.[Vnam prouocationem.]ſemel † ergo
in anno debetur procuratio,quod dic, vt legitur & notatur ſ. de
offic.archidiaco.mandamus. [Eccleſiæ.]ſupradictę. [Et infra.]
Hoc eſt cum prædicta propoſita ex parte archidiaconi negata
eſſent fuerunt ex parte archidiaconi comprobata , vt in integra.
ſed non fuerat admittendus , cum nec ipſum talis probatio,
releuaret,vt patet in præced.gl.quod dic,vt le.& no.ſ.de of.dele.
cum contingat.§.j.ver.pe.¶ Præmiſſis igitur]iii.pars. [Inſpectis.]
ſubaudi.non obſtantibus eiſdem vel etiam aliis quantumcunq;
efficacibus ad eius archidiaconi comprobandum propter vim
appellationis emiſſę qua pendente nihil debuit innouari, vt pa-
tet ex ſequentibus.[In eum ſtatum].ſed cum abbas & monachi
ſpoliati fuiſſent per laicos,& non per archidiaconum , vt patet.ſ.
e.rn̄.j.quid ad ipſum?nec enim tenetur interdicto vnde vi. niſi is
qui deiecit,vel mandauit,vel ratum habuit,ff.de vi & vi arm.l.j.§.
deieciſſe.& l.cum a te?Rn̄.non agitur hoc interdicto. immo ex
vi appellationis officium iudicis imploratur, nam & contra illū
ad quem qualitercūq; ſine iuſta cauſa res aliena peruenit,ſm ca-
nones officium iudicis generaliter importatur,vt ij.q.j.in primis.
& ſic poteſt intelligi.ſ.de iud.quia V.vbi de hoc. Et cōtingit hoc
8 ex æquitate naturali,ſm quam etiam ſm l.nemo†locupletior de
bet

ADDITIONES.

a ¶Reſtitui.Sicut ergo in poſſeſſorio recuperandę veniunt fructus medio tempore percepti.c.grauis.ſ.de reſt.ſpo.ita ueniunt fructus qn̄ innouata & attētata reuocantur,ut hic probatur in fi.literæ.Et ſunt ſecūdū Bal.hic iſti fructus portandi ad domum ſpoliati expenſis ipſius ſpoliantis & innouantis,quod eſt no.

b ¶Cuſtodia.Adde ad quem de iure communi ſpectet cuſtodia eccleſiarū vacantium plene per d.Ab.hic poſt gl.ij.

bet fieri cum aliena iactura.ff.de condi.inde.naturaliter.§.fi.& l.
9 ſeq.nam hoc natura† & omnes ſcire debent quod ſuum non eſt
ad alios modis omnibus pertinere,C.vnde vi.l.fi. debet ergo hoc
publicare alienum detinens,& ipſum reddere domino veniēti,
alioquin furti tenetur,ff.de fur.falſus.§. qui alienam.& §. ſolent.
xiiii.q.v.ſi quid inueniſti.igitur ſi de meo ad te peruenit quicquā,
iuſtum & equū eſt, vt illud mihi reddas,ff.ſi cer.pe. & ſi & me &
Titium.in fi.iudicis ergo officium implorabo,in hoc caſu etiam
ſm l.prædictas.& maxime ſm canones.ar.ſ.de iudic.dilecti.cum
ſuis concor.ex æquitate iſta quam debet ſemper habere præ ocu
lis,ff.de eo,qui cer.lo.ꝙ ſi Epheſi.in fi. & ſ.de tranſa.ca.j.ad fi.Vel
dic vt no.ſ.e.c.rn̄.j.ad fi.[Tempore appellationis]melius dixiſſet
prouocationis,vt patet.ſ.e.cum ſit Romana.§.ſi vero a grauami
ne.& colligitur hic,ꝙ tp̄s appellationis ſpectatur.ſ.e.conſtitutus.
j.§.fi.vbi de hoc,& c.ad audientiam.& c.ad præſentiā.& ī.eo.c.ad
j.vnde & fructus ab archidiacono interim percepti maxime ſi a
violentis cauſam habuit,& ſic etiam cum mala fide recepta reſti
tuendi ſui ſunt,quod dic, vt leg.& no.ſ.de reſti.ſpo. grauis.vnde &
fructus reſtitui mandantur.ī.c.c.in fi.[Ex veriſimilibus] puta au-
diuit a multis ꝙ archidiaconus minabatur ei ꝙ ipſum eccleſia fa
ceret ſpoliari.licet falſum eſſet,xxii.q.v.hoc vr̄,vel alias faceret ar
10 chidiaconus idem in ſimilibus,ar.ſ.de præſum.mādata.† Et hæc
eſt vna differentia inter appellationem quæ fit in iudicio, & pro-
uocationem quæ fit extra iudicium.ſ.e.cum ſit.§.ſi vero a graua
mine.quia in appellatione requiritur,ꝙ cauſa ſit vera.ī.e.cū cām
quæ.§.fi.ſed in prouocatione ſufficit ꝙ ſit veriſimilis , vt hic.& ij.
q.vj.c.j.& ii.& ſequ.non ergo requiritur de neceſſitate ꝙ ſit vera,
11 †quia nihil eſt id ipſum cui eſt ſimile.vt no.ſ.de elec.tranſmiſſa.
Excipe appellationes factas circa electiones ne fiant in capitulis,
vbi requiritur ꝙ cauſa ſit rationabilis,& ꝙ ſit vera,vt patet in eo,
quod le.& no.extra d.n.de elec.ſtatuimus.Secunda in diuerſitate
nominum,quia vna vocatur appellatio, alia prouocatio,vt dictū
eſt.Tertia in obligatione probationis cauſæ,quæ poteſt fieri in iu
dicio.ī.e.interpoſita.rn̄.j.ſed extra iudicium non eſt coram quo
offeratur.Quarta in petitione apoſtolorū quos habet neceſſe iu
dex petenti tradere.extra.d.n.co.tit.cordi.ſed extra iudicium non
12 imponitur hæc neceſſitas,quia nemo†cogitur teſtificari ꝯ ſe , vt
le.& no ſ.de prob.c.j.ad fi.Quinta in qualitate apoſtolorum ſiue
nomine ſi tradantur,quia in iudicio dimiſſorij dn̄r, ff.de libel.di-
miſ.l.vnica.vel refutatorii,& qn̄q; reuerendi,vt patet in eo,quod
le.& no.extra d.n.e.ti.cordi.extra iudicium vero dati,& ſi iure nō
exprimatur qualiter appellentur,tn̄ magiſtraliter tradi poteſt ,ꝙ
in genere extraiudiciales dn̄r , in ſpecie vero qn̄q; pn̄t appellari
conuentionales,vt qn̄ partes ita conueniunt inter ſe,ar.ff.de iur.
om.iu.ſi cōuenerit,vel teſtimoniales, vt qn̄ appellatur in electio-
nibus,& caplm teſtificatur.ar ſ.de ele. cū nobis olim.& c.cū īter
R.j.§.ſane.vel qn̄ pp metum coram alio iudice vel perſonis pu-
blicis appellatur,vt ī.e.ſi iuſtus metus. & de his oībus no.in ſum-
ma.eo.ti.§.qualiter fit appellatio.ſub §.qualiter autem.ſub rubri.
forma procurationis extra iudicium.verſi. dicetur autem.& ſeq.
Sexta,quia extra iudicium admittitur gn̄alis appellatio, & incer
ta.Septima,quia ibidē a futuro grauamine appellatur , vt de his
duabus.no.ſ.rn̄.j.verſi.j.ſuper verbo,ne quis.Eſt forſan & viij. vt ſ.
iter arreptū habeatur pro appellatione, quod dic, vt no.ī. c.i.Sed
ſm d.n.eſt & nona,quia appellatio fit in iudicio , ꝓuocatio vero
extra iudiciū,ſed hæc tacta ēſt,ſ.e.gl.ver. & eſt hæc vna. Decima,
quia in appellatione petuntur apoſtoli,in procuratione non,&
hoc ſonat,vt dicit hoc nomen apoſtoli. nam per illos & cū illis
dicitur quis a iuriſdictione iudicis dimitti, & ad alium mitti. Tu
vero dic,vt no.ſ.e.gl.ver.quarta.Vndecima,quia excommunica
tus auditur appellans.ſ.de exce.cum in priorem. non tamen au-
ditur prouocans,alioquin quod conceſſum eſt ad defenſionem
extenditur ad impugnationem contra finē eiuſdē decre. ſed hoc
videtur reprobari per præſens c.quia hic potius ad defenſionem
ex neceſſitate quam ad impugnationē vel volūtatē ꝓuocationis
facta fuit.Duodecima,quia appellationē tenetur appellās proſe-
qui ī.annū cōputandum a die applonis emiſſæ,ī.e.oblatę.ſ.e. cū
ſit.ſed in prouocatione non currit annus , niſi a die qua factum
eſt ꝯ prouocationem,quia extunc tm̄ incipit prouocatio tenere,
& hoc no.ſ.e.cōſtitutus.ſed certe dies prouocationis conſideran
tur,ſicut in hoc §. pro parte probatur qn̄ dicit,in eū ſtatū in quo
tpe applonis factæ &c. Tertiadecima,quia in prouocatione caſſā
tur illa tm̄ quæ ꝯ prouocationē legitimā ſunt facta,ſ.de ele.cum
nobis olim.§.j.vbi de hoc no.in applone vero caſſatur quicquid
poſt applonē legitimā fuerit attētatum,ī.e. cū cām.§.fi.& c.dile
cto.in fi.& c.ex parte.in fi.ſed in hoc vr̄ idē d.n.ꝯ no.ſ.eo. conſu-
luit.ij.in fi.Quartadecima,quia probationis oblatio releuat appel
lantē,ī.e.interpoſita.ſed in prouocatione ſecus,vt no.ī.de his quę
fi.a ma.par.ca.c.j.& hæc tacta eſt, ſ.e.ver.tertia.Quintadecima,qa
excōicatio non obſtat proſequenti applonē,obſtat tn̄ proſequen
ti prouocationem.ſed & hæc eſt quaſi eadē cū decima Sextadeci
ma,quia ī.decē dies tm̄ appellandū eſt ,ſed prouocari poteſt poſt
decē dies.vtiq; & appellari qn̄q;.quod dic,vt no.extra d.n.e.ti. Ro
mana.§.ſed vero.lib.vj.Decimaſeptima,quia q̃uis prouocetur ex
cā rōnabili,nō tn̄ reuocatur quod ꝯ factū eſt, niſi & probetur ve
ritas ipſius cauſæ,ſecus in applone , dūmodo corā iudice a quo
appellatū eſt,cām ſe obtulerit probaturū , ſed hæc eſt quaſi eadē
cū quartadecima,de hoc ēt dic,vt no.ī.e.interpoſita.Item nec eſt
dr̄ia omnino vera eſt,vt patet in eo,quod le.& no.ſ.e.gl.in princ.
Sunt & alię duę dr̄iæ,de quibus no.ſ.e.cū ſit Romana.§. ſi vero a
13 grauamine.in fi.†In hoc aūt conueniunt, quia in vtraq; eſt cā ꝓ
babilis exprimenda,& vt vr̄ in ſcriptis facienda.quod dic,vt le.&
no.extra d.n.e.ti.cordi.lib.vj.Et ſicut innouata in ſtatū priſtinum
reducuntur vi appellationis, quia nihil debet interim innouari,
ī.e.dilectis.§.j.in fi.ſic & in prouocatione,vt hic patet,& ſ.no.ſup
verbo,tpe appellationis.& probatur ī.e.c.j.[Probabilibus]i.ratio
nabilibus , vt ſi offerat diuerſos modos ſtandi iuri,& appellet,ne
ipſis ſpretis procedat aliquis ꝯ ipſum,vt le.& no.ī.e.dilectus.§.j.in
prin.Sicut ergo in appellatione requiritur cauſa rōnabilis , vt ſ.e.
cum in eccleſia.ſic & in prouocatione, vt hic,& no.in præce. gl.
14 †Et dr̄ rōnabilis ſiue probabilis illa,q̄ ſi eſſet probata deberet legi
tima reputari,ī.e.vt debitus.§.vnico.& adde qđ no.in ſe.gl.[Cau-
ſis]Probabilem cauſam dicimus iuſtam,veriſimilē vero illā, q̄ a
iure approbat̄, & q̄ de iure obtinet,eſt.n.veriſimile,ꝙ ſi quis fecit
illud quod ius aliis facere præcepit,bene fecit.Verbi gratia,appel-
lauit abbas,ne quis eum moleſtaret ſuper poſſeſſione eccleſię ſui
patronatus cauſa probabili aſſignata, hac ſ. cū ego ſum in quaſi
poſſeſſione cuſtodiēdi eccleſias meas , ſiue iuris mei patronatus,
& talis eccleſia,de qua agitur,ſit de patronatu meo, & ipſam poſ
ſideam,appello &c.hęc cā eſt bene veriſimilis & iure approbata ,
veriſimile.n.& ꝓbabile eſt,ꝙ ex quo eccleſia eſt monaſterij quo
ad ius patronatus,ꝙ abbas habeat ibi cuſtodia temporalum , de
quibus & ei rō reddi debet,xvj.q.ij.viſis.ī.de capel.mo.c.j.ī.de pri-
uil.cū & plantare.§.in eccleſijs.& bene facit ad hoc ī.eo. dilectis.
non.n.credimus,ꝙ per talē applonē ille qui eſt in poſſeſſione,de
beat impediri vti poſſeſſione ſua,vel ipſam adire,ī.de iu.pat.con-
ſultationibus.C.de vend.pigno.impe.nō poſ.l.j.& ij.& hæc decre.
non ꝯdicit,quia archidiaconus non poſſidebat,vel ad minus in
certū erat an poſſideret,cū abbas hoc negaret,qui de facto poſſeſ
ſioni incūbebat,C.qbus ad li.ꝓcl.nō licet.l.iij.vn̄ cū hoc negaret,
ex cā ꝓbabili & veriſīli appellaſſet,ante omnē ꝓbationē reducen
dus eſſet in eum ſtatum,in quo fuit tpe appellationis emiſſæ,nec
eſt ꝯ quod dicitur in electione,ſ.ꝙ ſi appellatur & ex cā probabi-
li & veriſimili,non tn̄ reducitur appellans ad eū ſtatum , in quo
erat tpe appellationis factæ,niſi in cām probet,ar.ſ.de elec. cum
inter canonicos.quia nec veriſimile eſt,nec aliquo iure cauetur
ꝙ aliquis morbo caduco,de quo ibi loquitur,laboret vel labora-
re debeat,niſi & hoc probetur.Et no. ꝙ taliter appellans,ſ. extra
iudicium ex cā probabili,tenetur appellationem ſuam proſequi
ī.annum computandum ab illo die,quo ꝯ appellationem emiſ-
ſam factum fuit,& non a die appellationis emiſſæ,vt no.ſ.e.con-
ſtitutus.§.intellecto.ver.j.Sed dices,ſi quis appellet,ne vendas talē
rem,quia ſua eſt,iuſta cā & probabilis eſt,ergo ſm prædicta ſi ip
ſam vendat,ante oīa eſt reſcindenda venditio,vt reducatur res in
eum ſtatū in quo fuit tpe applonis emiſſæ , hoc tn̄ falſum eſt,vt
patet C.de rei ven.ſi fundus.Rn̄.non eſt illa cā veriſimilis,i.a iure
approbata,ſicut eſt iſta,de qua loquitur decre.& ī.e.dilectis.ibi. n.
non conſtabat rem eſſe appellantis ſiue denunciantis, nec credē
dum erat hoc pro ſe aſſerēti,ar.ff.de inter.act.de ætate.§.i.hoc aūt
notorium erat interim ius patronatus iſtius eccleſiæ ad abbatē ꝑ
tinere,nec pars archidiaconi iſtud deffitebatur. Sed nōne & ſine
probatione aliqua hoc idem quod ſequitur hic,abbas per interdi
ctū vnde vi,conſecutus fuiſſet?Rn̄.nō,quia in interdicto oportuiſ
ſet eum probare duo.ſ.ꝙ poſſidebat,& ꝙ archidaconus, ꝯ quem
agit ,ipſum ſpoliaſſet,vel hoc mandaſſet,ſiue ratum habuiſſet, vt
patet ī eo,qđ le.& no.ſ.de reſt.ſpo.cū ad ſedem.§.nos prioris. Sed
hic,ſ.qn̄ petit ſe reduci in eū ſtatū ī quo erat tpe applonis emiſſę,
ſufficit probare poſſeſſionē,nec habet neceſſe ꝓbare, ꝙ archidia-
conus fuit ſpoliatus , imo ī eūdem ſtatū reducetur,in quo fuerat
a quocunq; alio fuerit ſpoliatus,& ad quēcunq; poſſeſſio ꝑuene-
rit,ſm ꝙ hic expreſſe patet.Sed nunquid & idē eſſet dicendū,& ſi
non ex veriſimili cā appellaſſet, ſed ex iuſta tm̄? Verbi gratia,ita
dicit abbas, cū ego ſim in quaſi poſſeſſione cuſtodiæ huius eccle-
ſiæ,appello,nec qs me moleſtet . hæc.n.appellatio & ſi iuſtā cām
habeat,non tn̄ veriſilem,ex quo in ea non fit mentio de iure pa-
15 tronatus,& ideo de iure†cōi nō ad abbatē,ſed potius ad archidia-
num ꝓſumitur cuſtodia pertinere,lxiii.di.ſi in plebibus.& ī.de in
ſti.cum veniſſent. Rn̄.non eſt idē , vbi appellatur ex cā veriſimili
& iuſta,& vbi eſt iuſta tm̄,quia qn̄ quis petit ſe reduci in ſtatū, in
quo erat tpe iuſtæ applonis,ſed non veriſimilis, ſi ille tenet rem
illam ad quē aliquod ius in ea pertinet de iure cōi,per hanc peti
tionē quantūcūq; appellans probet,ꝙ tpe applonis rem illā poſ-
a ſidebat,niſi & iuſtā probet poſſeſſionē,[a]non aufertur ab illo,qui
nunc

ADDITIO.

a ¶Poſſeſſionē.Adde pro hoc dicto bo.tex.in c.ad decimas.de reſt.ſpo.li.vj.

nunc poſſidet illud,quod in re illa habet de iure cōi,vt & hoc re
ſtituatur appellanti priori poſſeſſori,& eſt rō quia cum appellās
petit ſe reduci in ſtatū,in quo erat tpe appłonis, non eſt hoc poſ-
ſorium iudiciū,in quo nihil aliud inquiritur , niſi de poſſeſſione,
imo & hic inquirendū eſt de proprietate iuris,vt ſ.ſcatur ad quē
ſpectat de iure.& ideo admittendæ ſunt probationes illius,q nūc
poſſidet,ſiue ſint probationes iuris ſiue facti probationes iuris vr̄
habere archidiaconus,vt patet in eo,quod le.& no.s̃.c.gl.ver.hęc
enim appellatio.& ſe.ſm d.n.Tu vero dicas,ꝙ archieps tm̄ has ꝓ
bationes iuris cōis habet,an archidiaconus vel aliquis īferior nō
habet hanc cuſtodiam,niſi ex priuilegio,vel alio ſpeciali iure, vt
patet in eo,quod le.& no s̃.de of.archi.c.fi.& hæ probationes fa
cti requirunt,ar.in eo,quod le.& no.j̃.de exceſ.præ.accedentibus.
ad ſi.Ideoq;ſm d.no.& ſi ille,qui nunc poſſidet, vel de iure vel de
facto probauerit,ꝙ cuſtodia ad eum pertineat,obtinebit,nam cū
de poſſeſſione,& proprietate queri liceat, & quæſitū ſit,certū eſt
16 ꝙ †poſſeſſioni proprietas præferetur,vt patet in eo,quod le.& no.
s̃.de cau.poſ.& prop.ad vltimum.& c.cū eccleſia. & c. cū dilect⁹.
Alii dicunt,ꝙ licet verum ſit, ꝙ non fiat reſtō illius articuli,qui
ad nunc poſſidentem de iure cōi pertinet, tn̄ ſi de facto velit par
tes probare,vel conſuetudinē,vt ſpecialem cōceſſionem, in hoc
caſu non ſunt probationes ipſius recipiendæ,ſed eſt reſtō facien-
da.Rō diuerſitatis eſt,quia in primo caſu eſt notoriū iuris,in ſecū
17 do vero non,&†notorium iuris vel facti probatione nō indiget,
ar.c.di.ↄ morem.& patet in eo,quod le.& no.j̃.de cohabi.cler.&
mu.veſtra.Et no.diligenter quod no.s̃.e.gl.ver.quia qn̄ quis. & ſe.
ſ.ꝙ per hūc modū agendi non fit reſtō.ſed ſi ageretur interdicto,
cū ibi ex ſola poſſeſſione quæratur reſtō fieret, ſi vero alius tene
ret,ad quem illud ius de iure ſpectaret,bene cogeretur reſtituere
priori poſſeſſori pp vim appłonis,quæ iubet oīa in priorē ſtatum
reponi.Hoc quippe intelligēdū eſt,vbi pro actore cauſæ appłonis
facit poſſeſſio tm̄ ante appłonem habita,& pro eo facit poſſeſſio
de nouo quæſita, & eius commune.& licet hæc ſint plurimum
vtilia & veritati ac intellectui decre.iſtius cōſonent, tn̄ clarius vr̄
pati intellectus huius decre.vt dicat,ꝙ archidiaconus iſte tenetur
reſtituere eccleſiam pro eo ꝙ a ſpoliatoribus eam ſcienter reci-
pit,ar.s̃.de reſt.ſpo.ſæpe.& de iudi.quia V. vel quia ſpoliationem
fieri mandauit,vel ipſam ratā habuit,ff.de vi & vi ar.l.j §.deiecíſ-
18 ſe.s̃.de reſt.ſpo.ꝙ ad ſedem.§.nos prioris.Vel dic,ꝙ ſicut†oīa quę
lite pendente dolo,vel alias male fiunt a partibus pertinent ad of
ficium iudicis,vt ea corrigat & reformet,ff.de ędil.edic. ædiles.§.
item ſciendum,ff.de aqua plu.ar.item alienum. §.officium. & l.
acceſſus.ff.de fur.l.ij.ff.de rei vē.qui petitorio. & s̃.vt li.pen.per to
tum.& ſic appellatione pēdente aliquid attentetur a partibus,ad
officium iudicis ſpectat vt illud in priſtinum ſtatum faciat refor
mari,nam & appellatione pendente nihil eſt etiam a partibus in
nouandum,j̃.e.dilectis.§.quia vero.ver.fi.& hac ratione conſide-
rata papa ex officio ſuo mandat hic reduci in priſtinum ſtatum
id quod inuenit fraudulenter contra appellationem per archidia
conum procuratū.licet pro his non competeret interdictum, ſic
ſententiauit papa fructus aſſignandos ad conſeruandum pro ec-
cleſia,non pro perſona,vt no.s̃.de elect.dudū.ii.rū.j.ſm d.n.cuius
eſt mens quaſi totius huius gl.[Noſcuntur]per cōfeſſionem vel
probationem legitime factam.[Proprietatis]verſi.ſ. cuſtodiæ.in
telligas rōnabilis non abuſiue.quod dic,vt no.s̃.§.i.ſaluo iure qđ
ſequitur.[Parti vtrilibet.]ſ. abbati & monachi,ſiue archidiaco-
no,quia vtriq;contendebant ad ſe cuſtodiam pertinere eccleſię,
vt patet in integra.& caute hoc verbo habente, vſus eſt , habente
vim diſiunctiuæ.& non dixit,vtriq;.quod habet vim computati
uæ,&vt hinc elicias ar.ꝙ non poſſunt duo eiuſdem rei & eodem
iure poſſeſſionem vel dominum inſolidum poſſidere, ff. cōmo
dati.ſi vt certo.§.ſi duobus. [Saluo iure.]ſic s̃. de elect. querelam.
§.pe.& fi.in fi.[Ac fructus.]ver.quod dic,vt no.s̃.e.§.ſuper verbo
in eum ſtatum.

SVMMARIVM.

1 *Monachus non creditur pro dominis ſuis ,ſed contra.*
2 *Plus eſt facto rem demonſtrare quam verbo.*
3 *Plus eſt facto prouocare,quam verbo appellare.*

CAP. LI.

Dilecti filij. De eodem.j̃.de noui ope.nun.c.ij.
[Cātuarien.eccleſiæ]ſcilicet cathe
dralis,vbi ſunt monachi,j̃.de no.op.nuncia.c.ij.§.ſu-
1 per eo.[Retulerunt.]ſed eis†nō creditur pro dominis
ſuis,vt patet j̃.e.c.ver.fi.licet eis crederetur contra dominos, s̃. de
poſtula.præla.c.j. vbi de hoc.[Et monachos]ex parte vna,qui &
opus nouum nunciauerunt,j̃.de noui ope.nunc.c.ij.[Archiepi-
ſcopum]ex parte altera.[Super capella]de Lamede, iuxta Lon-
donienſem.[Vertebatur]extra iudicium , & verti ſperabatur in
iudicio,quia ſuper hoc cōtendebant.[Ab ipſis]monachis.[Mit-
terētur.]ſcilicet I.& H.nuncii ſupradicti.[Idem archiepiſcopus]
ver.poſt iter arreptum ab ipſis nunciis.[In eos.]ſcilicet.I.& H.nū
cios,vt patet j̃.e.c.ad fi.forſan motus ex eo,ꝙ legationem accepe
rant contra ipſum. [Excommunicationis.] & male , tum quia
nec in cauſa propria iudex eſſe debebat, C.ne quis in ſua cau.iud.
l.vnica . tum quia nec debebat grauare ſubditos,s̃. de reſtitutio.
ſpo.conquerente.tum quia videntur appellaſſe,vt j̃.ſequitur.quę
ratio efficatior eſt,vt patet in eo,quod leg. & no.s̃.c.proxi.§. fina.
2 ¶[Cum autem]ii.pars.[Plus ſit]†quoniam plus eſt facto rem dē
monſtrare quam verbo exprimere,ff.de ædili. edicto.ſi tamen.§.
ei qui.ff.de legibus.de quibus.in fi.j̃.eo.§.ad audientiam. j̃. codē.
vt noſtrum.ſic facto appellat quis vt hic , ſic facto renunciat iuri
ſuo,j̃.de his quæ fiunt a mai.parte ca.ex ore.s̃.de offi. delega.gra-
tum.in fine.& priuilegio,s̃. de conſtitu. cum acceſſiſſent.in fine.
j̃.de ſenten.excommu.perpendimus.§.j.ſic facto mentitur , xxii.
q.v.cauete.ſic facto conſentit licitis,j̃.de condi.appo.per tuas.& il
licitis,xliii.diſtinctio.ſit rector.verſ.quid eſt aliud quam tacendo
terga præbuiſſe &c.ſic facto Deus negatur, xj.qō.iij.extimant. ſic
facto ratificatur aliquid, ff. rem ratam haberi.l.iii.§. falſus.ſic fa-
cto probatur incontinentia,xxvii.diſtin.priuſquam.ſic facto prę
dicatur quis bonus,xii.q.ij.quatuor.ad fi.ſic facto operis teſtifica
tur expenſa,C.de admin.tuto.l.quæ tutores. poſt medium legis.
[Facto] ſic no.quod quādoque plus eſt facto quam verbo,quod
dic,vt no.s̃.de elec.eccleſia . ii. [Prouocare]per hoc patet , quod
loquitur extra iudicium, s̃. eodē.cum ſit. §.ſi vero a grauamine.
& ita ſicut non tenet excommunicatio poſt appellationem, j̃.
de ſenten.excommuni.per tuas. ſic nec poſt prouocationem , vt
hic.quia alterutra pendente nihil eſt innouandum,vt legitur, &
no.s̃.c.proxi.§.fina.[Quod verbo.]ſubaudi,appelllari in iudicio.
3 q.d.plus †eſt facto prouocare quam verbo appellare.i.facilius eſt,
vt patet in differētiis notatis inter hæc duo c.prox.§.fi. ſuper ver-
bo,ex veriſimilibus.Vel plus eſt facto ad ſedem apoſtolicam pro
uocare quam verbo ad alios iudices , quia fortior eſt appellatio
facta ad papam,vt patet s̃.eodem.ſi duobus.& eſt ſi.plus.s̃.de offi .
leg.dilectus.Alii dicunt,quod plus eſt,quia ſpeciale priuilegium
ſedis apoſtolicæ eſt, vt iter arreptum habeatur pro appellatione,
nec enim ita eſſet, ſi iretur ad Metropolitanum.& eſt ratio , quia
papa vocatus eſt in plenitudinem poteſtatis , alii in partem ſolli-
citudinis,ij.q.vj.qui ſe ſcit.s̃.de vſu pal.ad honorem.Immo ſecū-
dum Ioan.hæc eſt ratio , quia archiepiſcopus per querelam non
aditur,quod falſum eſt ſecundum B.vt patet.j̃.eodē. ſollicitudi-
nem.& s̃.de offi. ordina.ad reprimendam. Tu dicas , quod licet
ſubditus dięceſani contra epiſcopum diœceſanum agens adeat
Metropolitanum per querelam,vt in dictis c. ſollicitudinem, &
ad reprimendam,& ſimilibus.vbi tamen ſubditus diœceſani agit
contra alium ſubditum, archiepiſcopum per querelam regula-
riter nunquam adit, vt patet s̃.de off.ordina. paſtoralis.niſi lega-
tus ſit,s̃.de offic.leg.c.j.hoc eſt ergo ſpeciale priuilegium apoſto-
licæ ſedis,vt ſicut quilibet ipſam per querelā adire poteſt, s̃.de fo-
ro competen.c.fi.§.i.ſic a quocunque iter arripiatur ad eundem
extra iudicium appellare videtur,vt hic dicitur , vt legitur & no.
j̃.de peregrinan.c.vnico. In caſibus autem , in quibus inferiores
iudices per querelam adiri poſſunt , vt quando ſubditus epiſcopi
conqueritur de epiſcopo,puto quod iter arreptum ad Metropo.
ex cauſa,& extra iudicium pro appellatione habeatur,vt infra ſe-
quitur,& nota.In iudicio vero non ſufficit etiam ad papam arri
pere iter vel nuncium mittere , vt j̃.eodem. vt debitus . Sed nec
poſt diffinitiuā ſufficit iter arripere,immo neceſſe eſt verbum ap
pellare & in ſcripris,ii.q.vi.§.forma. niſi apud acta appelletur , in
quo caſu ſufficit appellatio verbo facta,ff.eod.ti.a ſententia.§.fin.
ſed & eo die.ſi in iudicio appelletur a grauamine, vt interlocuto-
ria,neceſſe eſt ꝙ cauſa exprimatur, & quod in ſcriptis fiat , vt ex-
tra d.n.eodem ti.cordi.lib. vj. [Et ipſi.] ſcilicet nuncij . [Propter
dictam cauſam.] in qua archiepiſcopus non poterat eſſe iudex,
cum propria cauſa eſſet,vt no.s̃.rū.j. ad fi.& idem puto vbicunq;
iudex vult ſibi dicere ius nec notorium eſt,quod ſubditus debeat
obedire,poteſt enim dicere ſubditus, Domine , non teneor hoc
facere,ne volo iudicium veſtrū ſubire, immo recuſo vos tanquā
ſuſpectum,cum de cauſa veſtra agatur,arg.s̃.eodem.ſecundo re-
quiris.in fin.& expreſſum j̃.eodem. cum ſpeciali.nec debetis eſ-
ſę actor & iudex,j̃.de verbo.ſignifi.forus §.in omni. & ideo pro-
uoco vos ſuper hac cauſa ad ſuperiorem veſtrum,puta Metropo
litanum vel alium, & ex hinc iter arripio , vel talem nuncium
mitto.in hoc caſu puto,quod itineris arreptio, vel nuncij miſſio,
ſeu protectioni ſubmiſſio pro appellatione habeatur , vt hic , &
legitur & notatur s̃. eodem. ad audientiam . etiam quoad exce-
ptionem acquirendam contra iuriſdictionem delegatam , ſe-
cundum quod diſtinguitur & notatur ſupra eodem. ſuggeſtum.
Secus in his , in quibus iudex poteſt procedere ex officio , ibi
enim ex quo quis ſemel citatus eſt ad iudicium , talis prouoca-
tio non excuſat nec appellatio , niſi & ex cauſa & canonice
facta , vt ſupra eodem. conſuluit. iij. & capitulo,peruenit. ij. in-
fra , eodem . cum ſpeciali . & idem eſt ſi inter ſubditos iu-
dicis ordinarij litigetur,j̃.e.vt debitus.[Ad eccleſiam Romanā.]
Ex

Ex hoc voluerunt notare quidam , ꝙ modus iſte appellandi ſit
ſpecialis in appellationibus ad ſedem apoſtolicam factis. Tu di-
cas idem eſſe in ſedibus inferioribus,vt not.in præced gl.Nec ob-
ſtat,quod hic dicitur,quia ad factum reſpondet,ſic tantum de fa
cto accidit,vt patet s̃.eo.ca.reſpon.j.Illud autem certum eſt, ꝙ hi
qui vadūt ad ſedem apoſtolicam ſub ſpeciali protectione ipſius
ſunt,j̃.titu.j.ca.vnico,quod nō eſt in alijs ſedibus reperire , & quo
ad hoc dic, [Venientibus] ſubaudi maxime , nam & ſi pro alia
cauſa venirent,non eſſet procedendum contra ipſos,quod dic,vt
no.j̃.titu.j.c.vnico.[Prouocatum] quantum ad hoc vt cōtra eos
procedi non poſſit,de hoc no.j̃.eo.vt debitus.d.n. [Mandamus.]
ver.[Dictos I.& H.]nuncios.s̃.eo.c.in prin. [Non teneri] ſic s̃.e.
ad audientiam.in fi.Hoſtien.

SVMMARIVM.

1 *Clauſula appoſita in reſcripto aliquid debet operari .*
2 *Omnia intelliguntur prohibita quæ non inueniuntur conceſſa .*
3 *Omnia non poſſunt legibus exprimi.*
4 *Plura ſunt negotia quam vocabula.*
5 *Appellationes gradatim fieri debent.*
6 *Appellanti obeſſe non debet,ſi iudex non admiſerit appellationem .*
7 *Iudex non eſt ſi in eo non eſt iuſtitia .*
8 *Cui appellationi,& cui non deferendum ſit.*
9 *Clauſula magnæ vis .*
10 *Pronunciatum extinguitur per appellationem.*
11 *Excommunicatio lata poſt iuſtam appellationem non ligat quo ad Deum niſi ſententia eccleſiæ contemnatur .*
12 *Male actum reuocari poteſt .*
13 *Tria genera ſententiarum.*
14 *Excommunicato ubique officia,& beneficia ſunt deneganda.*
15 *Qui extra eccleſiam eſt, nihil nomine eccleſiæ poteſt poſſidere .*
16 *Male meriti publica egeſtate debent laborare .*
17 *Excommunicatus relegato comparatur .*
18 *Excommunicatus in vna eccleſia eſt excommunicatus quantum ad alias .*
19 *Sententia facit ius quantum ad omnes.*
20 *Pœnæ repeti non ſolent.*
21 *Conſtituto in ſumma neceſſitate eccleſia prouidere debet ne pereat .*

CAP. LII.

Paſtoralis. Pars,s̃.de reſcrip.paſtoralis.[In re-
ſcripto] apoſtolico , nec enim in
a alio[a] poteſt inhiberi,quod dic,vt no.s̃.de offi.delega.
ſuper quæſtionum.§.j.& dic, reſcripto nō ſolum bul
lato extra corpus iuris,ſed etiam corpore iuris clauſo , ſicut patet
in caſibus,in quibus in iure expreſſum eſt,ꝙ appellari nō poteſt,
puta a correctione,s̃.eo.ad noſtram,& de off.ord.licet in corrigē
dis,& in multis alijs,ij.q.vj.§.ſunt quorum.& no.s̃. de reſcrip.c.j.
& reſpectu iſtorum dicitur j̃.eo.reſpon.verſi.fi.ꝙ per ſuperiorem
poterit emendari,vt ibi nota.[Fruſtratorię tantum.] ſubaudi,vel
etiam probabilis.reſpondetur,ꝙ omnis appellatio prohibetur,ni
ſi fiat ob cauſam in iure expreſſam,vt ſequitur.[Nos igitur]verſi.
[Inhibita] ſubaudi multo minus debet impediri per ipſam , ex
quo eſt remota.[Negocium] ſcilicet commiſſum.ideſt cauſa.ꝙ
dic,vt legitur,& nota.j̃.de verb.ſign.forus.§.negotium. [Impedi-
1 ri.] ſubaudi,& conſiderantes nihilominus,ꝙ ex quo hæc † clau-
ſula appoſita eſt in reſcripto.aliquid debet operari,arg.j̃. de priui
leg.ex ore.§.j.vbi de hoc.[Reſpondemus quod] verſi.ſubaudi,ne
dum fruſtratoria,immo & qualibet prouocatio & c.ſubaudi,nec
aliqua intelligitur conceſſa , niſi iudici ad quem appellatur pro-
babilis videatur.in quo caſu ſi cauſa non ſit in iure expreſſa,non
ex vi appellationis,ſed ex ſumma æquitate per ſuperiorem reuo-
catur,quod interim innouatur,vt j̃.ver.i.quod dic, vt ibi not. [A
iure] i.quæ non eſt a grauamine facta,j̃.eo. vt debitus. vel com-
minatione ſecundum d.n.immo & etiam illa,quæ a grauamine
fit,dummodo grauamen illud,propter quod appellatur , non ſit
expreſſum in iure,vt ibi ſequitur,ſicut patet in eo quod no.s̃.pro
xi.ſuper verbo,expreſſe.Si igitur vis ſeruare iura, dicas breuiter ꝙ
quando appellatur ab ordinario,non valet appellatio , niſi a gra-
uamine appelletur , illato vel comminato , ſed ab alio appellari
poteſt,ſiue ſit in iure expreſſum ſiue non,vt legitur,& not.j̃.eod.
vt debitus.& c.cum ceſſante. Si uero a delegato apoſtolicæ ſedis
appelletur,& appellatio non eſt remota in litera,idem eſt,ꝙ ſi ap
pellatio ſit remota,aut appellatur ex cauſa expreſſa in iure,& tūc
ſimiliter valet appellatio,vt hæc duo probantur hic, aut ex cauſa
non expreſſa in iure,& tunc de rigore iuris non valet appellatio
propterea quia princeps appellationem remouit,ſi tamen videa
tur ſuperiori,ꝙ cauſa rationabilis fuit , poterit hoc per ipſum in
b melius reformari[b] , vt ſequitur . & hic eſt verus & breuis intelle-
2 ctus.[Non indulgetur] Arg.†ꝙ omnia intelliguntur prohibita ,
quæ non inueniuntur conceſſa,quod dic, vt ibi plene nota.s̃. de
tranſlat.epiſco.c.ij.§.ſed neque.in fi. [Expreſſe] etiam ſi in litera
appellatio ſit remota,ergo a contrario , vbi inuenitur in iure ex-
preſſum,ꝙ appellari poteſt,etiam ſi in reſcripto appellatio ſit re-
mota,grauatus poterit appellare, & iudex tali appellationi tenet̄
deferre,puta quia locus minus idoneus aſſignatur, s̃.eo. ex parte.
Si ſpoliato reſtitutio denegatur,s̃.de reſtitu.ſpolia.ex conqueſtio
ne.Si non facit ſpecificari rem,quæ petitur in libello, s̃.eo.ſignifi
cantibus.Si non admittat iuſtam recuſationem, s̃.eo.poſtremo.
Si cogit coram ſuſpecto ſubdelegato litigare,s̃.de offic. delega.ſu
per quæſtionum.§.fi.Et multa alia exempla poni poſſunt, in q-
bus recipitur appellatio,etiam ſi in reſcripto appellatio ſit remota
ſecundum B.Tu dicas expreſſe,ꝙ appellari poſſit,nam vbicum-
que hoc in iure exprimitur,appellari poteſt,quantumcunque in
reſcripto appellatio remoueatur,& ſi non dicatur in iure , ꝙ ap
pellatio ſit remota,ſicut patent exempla s̃.de reſcrip.ſignificante
& c.Rodulphus.& c.ſignificauit.& s̃.de iud.exhibita. & de excep.
dilecti.dilectæ.ſignificauerunt.s̃.eo.ſignificauit.& in multis aliis ,
aliter etiam ſi in tali caſu iudex appellationi factæ non deferat ,
puniendus eſt,vt no.s̃.eo.ad præſentiam.§.fina. ſuper verbo,inqe
tos.Ergo a contrario,niſi cauſa,propter quam appellatur, per ius
expreſſe comprobetur,quantumcunque ſit rationabilis,negotiū
non impeditur,nec tenetur iudex deferre , nec patitur aliquam
pœnam,ſi non deferat,debet autem tradere libellos refutatorios
in quibus exprimat , & ideo non detuli , quia cauſa non erat ex-
preſſa in iure,& appellatio remota fuerat in reſcripto.extra d.n.
eo.tit.cordi.§.j.lib.vj.Hoc ergo prætextu non poſſet ordinarius ex
cuſari,vt patet s̃.eo.cum in eccleſia.& j̃.eo.vt debitus.aliud ergo ,
in ordinario,qui neceſſe habet deferre appellationi,ex quo cauſa
rationabilis exprimitur,& ſi non ſit expreſſa in iure,vt ibi not. a-
liud in delegato,cui ſcribitur,appellatione remota,vt hic. Sed ↄ,
s̃.de reſcrip.edoceri.§.j.& ij.Sol.ꝙ ibi dicit, niſi alia cauſa rationa-
bilis.ſubaudi,in iure expreſſa,& ſic intelligitur illa ſecundum iſtā
ff.de legibus.non eſt nouum.& l.ſequentibus.Diceret quis, durū
videtur hoc,nam in multis poſſet grauari pars,quæ non ſunt ex-
3 preſſa,†quia nec poſſunt omnia legibus exprimi,ff.de legib.non
4 poſſunt,† & plura ſunt negocia quam vocabula, ff. de præſcript.
ver.l.4.ſic igitur videtur dari poteſtas iudici grauandi partem in
his,quæ non ſunt expreſſa in iure,ſed non eſt ita,immo ſi appel-
lans &c.& continua ſequentem ver.[Sed ſi appellans.]ver.ſubau
di,ob cauſam rationabilem,licet non ſit expreſſa in iure:appella
tionem ſuam,cui nec iudex detulit, proſequatur ,& ſi ſuperior ,
ad quem appellatum eſt,inuenerit,ꝙ [Fuerit grauatus] non pro
pter hoc tantum,ꝙ appellationem iuſtam non admiſit, ſed quia
poſt appellationem ſiue repudiatam ſiue receptam contra appel
lantem aliquid fecit.Iuſte grauamen &c. vt ſeq.ſecundum dom.
no. Tu dic,vt in ſeq.gl.[Iniuſte] quamuis iudex, qui non detulit,
puniendus non ſit , nec appellatio , de neceſſitate iuris fuerit ad-
mittenda,quia remota fuit in reſcripto , tamen [Grauamen hu-
iuſmodi per ſuperiorem.] id eſt,per papam,vel illum,cui hoc cō
miſerit,alius enim non poteſt eſſe ſuperior. vbi agitur de iuriſdi
tione ab ipſo commiſſa per reſcriptum bullarum. vt patet in eo,
quod legitur & not.s̃.de iud.cum veniſſent.etenim a delegato pa
pæ ad nullum alium ordinarium appellari poteſt,cum ipſe dele-
gatus ſuperior ſit omnibus,s̃.de offic.deleg.ſane, quia a ſuperiore
c ad inferiorem appellari non poteſt[c], quamuis ad parem poſſit ,
prout legitur & not.ff.eo.tit.l.j.§.ſi quis.& §.penul.Si vero agatur
de caſibus,in quibus per reſcripta apoſtolica corpore iuris clau-
ſa appellatio eſt remota,tunc intelligitur ſuperior, qui immedia
5 te ſupereſt illi,a quo eſt appellatum.nam † appellationes grada-
tim fieri debent,ij.q.vj.anteriorum.& legitur, & not.j̃.eo. dilecti.
& reſpectu illorum caſuum hoc,quod hic dicitur,per ſuperiorē,
non eſt ſolum de papa,ſed & de omnibus aliis intelligendum , vt
& no.s̃.eo.in princ.ſuper verbo,in reſcripto,ſecundum hoc ergo
intellige quod hic dicitur,& dic per ſuperiorem,ad quem appel-
latum eſt,& qui habet cognoſcere vtrum cauſa ſit rationabilis,
vel irrationabilis,vt legitur & no.j̃.eo.vt debitus. [Poterit] etiam
6 ſi iudex non admiſerit appellationem , hoc † enim appellanti o-
beſſe non debet,ij.q.vj.appellatione,ſecundum do.no.ſed potius
7 iudici,ij.q.vj. decreto. & dic poterit. ideſt debebit alioquin † non
eſſet iudex,ſi non eſſet in eo iuſtitia,j̃.de verb.ſigni.forus.§.in om
ni,vel ideo dicit poterit,quia in poteſtate ſua eſt cauſam appella
re,vel reprobare,ex quo non eſt expreſſa in iure , ſi tamen repro-
bet iterum ſuper eodem,licet ſecundo,quamuis nō tertio appel-
lare,quod dic,vt legitur,& not.s̃.eo.directe.§.fin.[Emendari] per
iudicem appellationis , quando appellatum eſt a diffinitiua ſen-
tentia,& non a grauamine,& ſecundum hoc decre.innuit diffe-
8 rentiam eſſe inter fruſtratoriam appellationem,† cui nunquam
eſt deferendum , & appellationem legitimam , & a iure conceſ-
ſam, &

ADDITIONES.

a ¶In alio.Adde,an per legatum de latere, vel per ſtatutum poſſit appellatio remoueri,ut per d.Ab.& eius apoſt.hic circa prin.ij.co.ver.nūqd aūt.

b ¶Reformari.An autem per uiam querelæ,an uero per viam appellationis grauamen iſtud debeat reformari.Item an poſſit a quolibet ſuperiore citra papam reformari.Item nunquid ſuperior ad hoc teneatur,an uero ſit in libera diſpoſitione ſua.vide de his omnibus per d.Abb.hic in 3.4.& 5.quæſtionibus.

c ¶Non poteſt.Adde tex.in c.ij.de conſue.libr.vj.

ſam:& huic ſemper eſt deferendum, & appellationem mediam
quæ eſt quando quis grauatur,ſed tamen non eſt in iure appella
tio expreſſe conceſſa,vt quando appellatio in reſcripto apoſtoli-
co eſt remota,in quo caſu & ſi a grauamine appellari non poſ-
ſit,a diffinitiua ſententia poterit appellari,& tunc iudex appella-
tionis reuocabit omnia grauamina in proceſſu ante diffinitiuã
ſententiam appellanti illata,C.de rebus credi.generaliter.& not.
s̃.quod metus cau.c.fin.& ſic intellige quod hic dicitur.Sed hæc
differentia remota eſt per decre.j̃.eod.vt debitus.per quam patet,
ꝙ ab omni grauamine & ſi non ſit expreſſum in iure,poteſt ho-
die appellari,ſecundum d.n.Sed ſi bene aduertas,diuerſi ſunt ca
ſus,ſ.iſtius decre.& illius,vt debitus.hic enim fit ſpecialis quęſtio
vtrum poſſit ab illo iudice appellari, cui mandatur per reſcriptũ
apoſtolicum,ꝙ appellatione remota procedat in negocio ſibi cõ
miſſo,& huic quæſtioni ſatis fit diſtinguendo. illa vero conſtitu-
tio,vt debitus . de iſta quæſtione ſpeciali nullam facit expreſſam
penitus mentionem,ſed generaliter loquitur dicens,ꝙ ſi quis cõ
ueniatur coram idoneo iudice,non.poteſt ab eo,niſi a iuſto gra-
uamine appellare.quæ ergo neceſſitas,quæ æqualitas,quę vtilitas
quæ iuſtitia,quæ ratio,immo potius quæ inſania eſt , vt hanc q̃-
ſtionem ſpecialem ſic ſerioſe, ſic rationabiliter cum diſtinctio-
ne ſolutam per illam generalem conſtitutionem cogar dicere
abrogatam? nec eſt hæc ſana doctrina, ſecundum quam ſpeciei
per genus detrahitur,immo potius edocemur, ꝙ in omni parte
iuris per ſpeciem generi derogatur,ff.de regu.iur.in toto. & patet
in eo quod legitur & not.s̃.de reſcri.c.j.ad fi.& de offic. lega. ſtu-
a duiſti.§.j.in principio.[a] Dic ergo,vt no.in dicta decret. vt debitus.
& s̃.eo.c.reſpon.j.ver.reſpondemus.ſuper verbo,a iure.Fit autem
hæc emendatio & reformatio per ſuperiorem,non ex vi appella
tionis,quæ per principem inhibita fuerat,ſed & ex æquitate & ip
ſius ſuperioris officio implorato, nec enim debet appellatori o-
beſſe,ꝙ appellatio admiſſa non eſt,ex quo appellatio ſua iuſta re-
peritur,ij.q.vj.appellatione.s̃.eo.ſæpe.poſſet & illud dici, ꝙ quam
uis in hoc caſu non liceat appellare,licet tamen ſupplicare, arg.
s̃.de reſtitut.in integrum ex literis.C.de ſentent.præ. præ.l. vnica.
& ſic iure ſupplicationis ex officio irritatur.& de hoc not.j̃.eo. vt
debitus.reſpon.j.ver.ille autem.Et ex mente etiam iſtius verbi,e-
mendari,colligi poteſt quod id,quod interim nouatum eſt,non
eſt irritum & emendatum ipſo iure,immo irritandum,& emen
dandum,ac in melius reformandum, de quo patet exemplum ,
s̃.de teſti.dilecto.§.fina.ſecus vbi tenet appellatio mero iure , nã
& tunc quod interim innouatum eſt,irritum eſt ipſo iure, vt pa
tet s̃.eo.ad hæc.& c.ad præſentiam.s̃.de offi.delega. ſuper quæſtio
num.in fi.& c.cum olim abbas.in fi. ſed & ſi quid de facto atten-
tatum eſt,eſt in ſtatum priſtinum reducendum,s̃.eod.bonæ.§.fi.
9 ideoque † magna eſt vis in hac clauſula,[b] vt patet,s̃.eo. ſecundo
b requiris.j̃.eo.inquiſitionem.Patet ex præmiſſis,ꝙ ſi remoneatur
appellatio in reſcripto,non parum operatur hęc clauſula,immo
multum.Primo enim operatur,ꝙ omnis appellatio intelligitur
remota,quæ non eſt expreſſa in iure.Secundo per conſequens,ꝙ
iudex delegatus,a quo appellatur,tali appellationi deferre nõ co
gitur. Tertio per conſequens,ꝙ ſi non deferat, nullam pœnam
patitur.Quarto,quod ſi pẽdente appellatione procedat, & ſi cau
ſa appellationis eſſet rationabilis,non eſt proceſſus ſuus irritus ip
ſo iure,ſed irritatur,vt omnia hæc probãtur per ea quæ ſunt dicta
s̃.& no.Quinto s̃.eo. meminimus,quod dic,vt ibi no.Sexto,qa ſi
a diffinitiua appelletur, & non admittatur appellatio , non ſuffi-
cit hoc probare,quod alias ſufficeret,ff.de app.non reci. ſi cuius.
operatur & in quibuſdam alijs,quod dic,vt no.s̃.de offic. delega.
quærenti.& c.ſuper quæſtionum.§.porro,& c.paſtoralis §.præte-
rea.& in ſumma,eo.ti.§.quomodo decret.ver.abſque rationabili
cauſa,& ſequentibus.Alij no.hic,ꝙ olim poterat appellari,dum-
modo non conſtaret cauſam fruſtratoriam eſſe,ij.q.vj.ad Roma
nam,& c.ſequen.& præceden.& s̃.eo.peruenit.& c.cum ſit. & c.
perſonas.ſed hodie omnia hæc corriguntur,quia ſiue hęc clauſu
ſa apponatur in reſcripto,ſiue non,ſiue cauſa ſit expreſſa in iure,
ſiue non, non eſt vis in huiuſmodi diſtinctionibus , immo indi-
ſtincte ſi cauſa,propter quam appellatur,ſit rationabilis, valet ap
pellatio,ſi vero ſit irrationabilis,non valebit,vt j̃.eo. vt debitus.&
ſic vno verbo indiſtincte loquente,& capitanee intellecto , iura
etiam rationabiliter diſtinguentia corrigunt infinita , contra id,
quod legitur,& no.s̃.de elect.eccleſia.§.denique.in fi. & ff.de leg.
non eſt nouum.& l.ſeq.& ff.de teſti.quæſitum ſcio.tu dic,vt not.
s̃.& in d.c.vt debitus. ¶ Verum.] ii.pars.[Ad tempus] qui enim
appellat ab ordinario iudice ſuper aliqua cauſa ad tempus, tan-
tum,ab ipſo eximitur,& quantum ad illum articulum : nam in
alijs iudex remanet,licet pendente appellatione tanquam ſuſpe-
ctus valeat recuſari,ſed cauſa appellationis finita omnino cogi-
tur reſpondere,& ſm̃ hoc poteſt intelligi ff.apud eum a quo ap-
pel.l.vnica.quod dic,vt no.s̃.eo.ad hæc ſi in vna cauſa,& c.propo
ſuit.& c.cum teneamur.[Conſuluiſti.] ver.[In eo caſu.]puta qa
iniuſte grauabatur,s̃.eo.cum in eccleſia.& ca.cum ſit.§. ſi vero a
grauamine.[Ante ſententiam,] ſcilicet excommunicationi, la-
tam,nam antea poteſt appellari non poſt,vt legitur & nota.s̃.eo.
ad hæc quoniam.[Vires obtinuiſſet.] alias obtiuuiſſe videtur, ſ.
appellatio,& dicit hoc propter notoria,in quibus vires non obti
net,vt legitur & no.s̃.eo.conſuluit.iij.& ca.peruenit.ij.[Prouoca-
re,] ipſe renunciare & c.vt j̃. ver.ij.[Eo quod] ver.[Excommuni-
catoris] alias excommunicantis.[Dormiuiſſe,] alias dormitaſſe
10 i.ſuſpenſa fuiſſe,† nam per appellationem pronunciatum extin
guitur,ff.ad Turpi.l.j.in fi.i.ſuſpenditur.s̃.eo.ſæpe.§.penul.ver.pe-
nult.vt interim iudex a quo appellatur nihil attentet,s̃.de offi.de-
leg.paſtoralis.§.præterea. [Ipſe.] vt ſcilicet iudex a quo appellatũ
eſt,[Denunciare poſſit] hoc poteſt facere ordinarius , etiam qui
non excommunicauit,ad cuius officium pertinet ante appella-
tionem excommunicatos facere euitari,xj.q.3.curæ.s̃.de treu.&
pa.c.j.§.j.delegatus vero poſtquam appellatum ab eo appellatio-
ne a ſuperiore recepta hoc facere non poteſt,quia per appellatio
nem ipſius iuriſdictio intelligitur reuocata , ſecundum, id quod
legitur & no.s̃.de offi.delega. paſtoralis. §.præterea.Sed & ſi iudex
appellationis mandet eundem excommunicatum non denun-
ciandum,vel denunciandum non excommunicatum,antequã
merita cauſæ examinauerit , quamuis male faciat , non videtur
tamen ꝙ audiendus ſit ille, pro quo fuit excommunicatus appel
lans,ne hoc fiat,quia non intereſt ꝙ denuncietur excommuni-
catus,cum certum ſit ꝙ non eſt cogendus ad ſatisfaciendum ap
pellatione pendente,nec eſt enim conſulendum etiam in pœni-
tentia ꝙ ſatisfaciat, niſi debitum recognoſcat,igitur cum nõ in-
terſit illius,pro quo excommunicatus eſt,vt dictum eſt, appella-
re non poteſt,ij.q.vj.non ſolent. Item ita audiendus eſt excom-
municatus in proſecutione appellationis ſuæ ſicut & non excõ-
municatus,s̃.de excep.ſignificauerunt.& c.venerabilem.ſed & de
nunciatio nihil facit ad rem, cum & per ipſam excommunica-
tus amplius non ligetur, vt j̃.eo.§.j. Si vero iudex delegatus a pa-
pa,qui excommunicauit,mandaret ordinario,vel cuicunque a-
lii,ꝙ illum,qui ab eo appellauit, excommunicatum denunciet ,
non eſt ei parendum,& ſi ob hoc feratur ſententia,non tenet tã
quam a nõn ſuo iudice lata,argu.j̃.eo.dilectis.§.penul.& fi.ſed ſe-
curius eſt,ꝙ appellet is,qui hoc in mandatis recepit , non ꝙ per
appellationem ſuam reuocet iuriſdictionem iudicis delegati in
cauſa ſibi commiſſa,ſed ne contra ipſum procedat,vt patet in eo
quod legitur & notat.s̃.de offi.dele.ſi quando.Sed quid ſi pro ma
nifeſta offenſa dicatur excommunicatus, & iudex appellationis
mandat,ꝙ non denuncietur,nunquid tũc is, pro quo lata eſt ſen
tentia,a tali mandato poterit appellare? Videtur ꝙ ſic,quia certũ
eſt ꝙ in manifeſta offenſa appellatio facta non tenuit,vt patet in
eo quod legitur & not.s̃.eo.conſuluit.& c.peruenit.& ca.cum ſit
Romana.§.fi.& quia pendente quæſtione de iuriſdictione,ſ.quia
dicitur appellatio non tenere, non habet ſe iudex appellationis
intromittere de cauſa principali,ſecundum do.n.cuius eſt mens
totius huius gl.ſubaudi tu,vel pertinentibus ad eam,extra do.no.
eo.titu.Romana.§.ſi vero vocatis,& ſeq.lib.vi. Super hoc tamen
dic,vt legitur & not.extra,d.no.de ſentent. excommunicat.ſolet.
§.in prima. lib.vj. [Eundem,] ſcilicet excommunicatum,& eſt
prima ratio.[Ad tempus] ver. ſcilicet quandiu eſt excommuni-
catus,& eſt ſecunda quæſtio,& videtur ꝙ nec primum,nec ſecũ-
dum poſſit facere,eo ꝙ per appellationem & c.vt s̃.eo.verſic.eo ꝙ
contrarium tamen reſpondetur j̃.eo.§.j.[Spoliare.] ideſt ſubtra-
here ipſi clerico, vt patet j̃.eo.ca.ad fi.¶ Nos itaq;.]iij.pars.[Quod
cum] ſubaudi tranſeundo in rem iudicatam incontinenti exe-
cutionem & c.Hæc tamen ratio non videtur ſufficiens, ſi quæra-
c tur,quare a ſentẽtia excommunicationis [c] non appelletur,nam
cum quis abſoluitur ab impetitione alicuius,ſecum trahit excõ-
municationem hæc ſententia;quia nihil eſt exequendum, & ta-
men ab hac ſententia appellatur,j̃.de except. ſignificauerunt.Itẽ
ſententia furti ſecum trahit infamiam,ff.de fur.non poteſt, & ta
men ab ea appellatur,ff.de his,qui no.infam.furti.ſed nec ab exe
cutore appellatur,ij.q.vj.ab executore.§.ab executore.Sed hęc op
poſitio ſoluta eſt in breui interli.præceden.in prin.huius gl.quia
ſententia excommunicationis ſtatim tranſit in rem iudicatam,
vnde quantumcunque appellet excommunicatus,ſemper rema
net excommunicatus,non eſt ita in aliis ſententijs, quæ appella-
tione ſuſpenduntur,quia non ſtatim tranſeunt in rem iudicatã ,
vt s̃.eo.tit.ꝙ ad conſultationem.vnde non eſt mirum,ſi non ap-
pelletur a ſententia excommunicationis,quæ & medicinalis eſt.
ij.q.j.multi.extra,d.n.de ſenten.excommunicat.cum medicina-
lis,quia nullam iniquitatem cõtinet,immo ipſi medetur , & ob-
uiat, ex

ADDITIONES.

a ¶In principio.Adde Dy.in reg.generi.de reg.iur.lib.6.
b ¶Clauſula.Adde de hac clauſula quæ ſcribit Bal.in l.3.C.eo.& do.Abb.in
rubrica huius ti.& do.Ant.in c.vt debitus,j̃.eo.
c ¶A ſententia excommunicationis nõ appellatur, quia trahit ſecum exe-
cutionem ſuam,cum ſtatim tranſeat in rem iudicatam.Quare autem ap
pellatio ſuſpendit excõicationem.vide quatuor rationes per gl.hic quas
late pſequit̃ d.Ab.& cũ ipſa gl.reſidẽt hic Bal.& Im.vt dicit hic And.Sic.

uiat,ex quo eſt rite lata.Si vero ſit iniuſta , ex quo de hoc conſti-
terit,reuocanda eſt,j̃.de ſenten.excommunic.ſacro.ſ.interim aũt
tenenda & timenda,xj.q.3.c.j.& ij.nam & pro ipſa eſt prima fa-
cie præſumendum,vt patet xj.q.3.curæ. & in eo quod legitur , &
no.s̃.de renuncia.in præſentia.non ergo admittit appellationem
vt patet in eo,quod legitur & not.s̃.eod. ad noſtram.quod dic,vt
plene no.s̃.de offi.ordi.ad reprimendam.§.j.& idem eſt de ſentẽ-
tia ſuſpenſionis,& interdicti,vt patet in eo quod legitur & not.s̃.
eo.præterea.Connexa enim ſunt hæc tria,& nomine cenſurę ec
cleſiaſticæ continentur,j̃.de verbo.ſignifi.quærenti.vnde neceſſe
eſt,vt quod de vno dicitur de alio intelligatur, argu.s̃. de conſtit.
tranſlato,niſi vbi in iure expreſſe contrarium reperitur, nam &
differunt in quibuſdam,quod dic,vt plene no.extra, domi.no.de
ſenten.[Excommunicatio] lata rite alias contra, ſaltem quo ad
Deum.& idem eſt in interdicto & ſuſpenſione , vt dictum eſt in
præcedenti gl quod non eſt de facili in aliis condemnatoriis re-
perire.[Secum trahat.]Ex hoc patet, ꝙ ſententia excommuni-
cationis vel ſtatim ligat,vel ſtatim nulla eſt. Quid ergo ſi poſt ap
pellationem probabilem aliquis excommunicetur,nunquid ſta
tim ligat ſententia? Non videtur,immo nulla eſt,vt patet s̃.eo.ad
audientiam.j̃.eo.dilecti.j̃.de ſententia excommunicationis . per
tuas.Sed contra,quia ſi iudex appellationis & pronunciat appel-
lationem non tenuiſſe,per conſequens apparet excommunica-
tum ligatum fuiſſe.Dicendum eſt ergo,ꝙ huic quæſtioni abſolu
te reſponderi non poteſt, quia in pendenti eſt,ſicut alias legitur,
j̃.de frigi.fraternitatis.§.fin.non ergo ſequitur,iſte eſt excommu
nicatus poſt appellationem probabilem,quæ ſi probata eſſet & c.
ergo non eſt excommunicatus,ſed poteſt bene inferri , ergo pro
excommunicato habendus non eſt. Quid ergo ſi tali medio tẽ-
pore beneficium ſit adeptus? Videtur,ꝙ ipſum non poſſit retine
re,vt s̃.eo.de ætate.& j̃.eo.cum bene.Sed contra,quia talem vide-
tur error probabilis excuſare,j̃. de ſentent. excommunicationis
ſacro.& quicquid tunc facit,videtur valere,vt iij.q. vij.§.tria. ver.
verum.C.de teſtament.l.j. nec damnatus intelligitur ille,qui ap-
pellauit,ff.de pœnis.l.ij.§.ij.Immo integer remanet ſtatus eius,ff.
nil inno.appel.penul.l.vnica.§.integer.& tali licite communica-
mus etiam in eccleſiaſticis ſacramentis,j̃.eo.dilectis.§.fin.ſecun-
dum Io.Solu. ſi notorium ſit appellationem valere,puta quia ex
cauſa vera & rationabili & canonice facta eſt,nullo modo eſt li-
gatus,nec in his examinatione indigemus,ex quo notorium eſt
vt patet in eo quod legitur & not.s̃. de elect. bonæ.j.§.contra.ſed
potius ſola declaratione,vt patet j̃.ca.j.§.ſi vero notorium.in du-
11 bio autem pendet ex euentu,vt dictum eſt.† Vnde ſcias,ꝙ ſi bene
appellatum eſt,& ſi contra pronuncietur per iudicem appellatio
nis,nunquam tamen ligat ſententia quo ad Deum,j̃. de ſenten-
tia excommunicat.a nobis.ij.§.j.reſpond.i.niſi ſententia eccleſiæ
contemnatur,extra do.no.de ſenten.excommu. cum medicina-
lis.libr.vj. Et quandocunque de hoc fiat fides eccleſiæ, ꝙ decepta
12 fuerit per eandem,quod† male actum eſt poterit reuocari,quod
dic,vt no.s̃.ti.j.lator.Quid ergo ſi iudex delegatus a Papa, cui cau
ſa commiſſa erat,appellatione remota excommunicauit ratio-
nabiliter appellantem,ex cauſa tamen in iure non expreſſa? Me-
ro iure ligat excommunicationis ſententia, ſed tamen per ſupe-
riorem poterit emendari,vt patet in eo quod legitur & not.s̃.eo.
13 ca.reſpon.j.No.etiam hic,ꝙ † tria ſunt genera ſententiarum, qđ
dic,vt no.s̃.titu.j.cum inter vos.§.fin.[Et excommunicatus]qui
ſcit ſe excommunicatum:ſecus ſi ignoret, & appellauerit, argu.
j̃.eo.ſi iuſtus.& infra de cleri.excom.mi.apoſtolicæ. & ca. ſi cele-
brat,ſed & licet iuſta ignorantia excuſet,vt in dicto c.apoſtolicę
a tamen excommunicatur abſens,& inſcius ligatur [a],vt ibidem,&
hic colligitur,& ſupra eo.cum ſit Romana.in fi.hoc tamen for-
ſan ab ignorante facta appellatio operatur , vt poſt appellationẽ
huiuſmodi non denuncietur,argum.j̃.eo.dilectis.§.j.verſic.cum
interim.[Ipſum excommunicatum] ver.[Poteſt] Solut.primæ
quæſtionis.[Euitetur] niſi ab ignorante fuerit appellatum,vt no
ta.s̃.in præcedenti gl.[Et illi] ver.ſcilicet excommunicato, vt ſe-
quitur,& eſt ſolutio ſecundæ quæſtionis, merito idem credimus
14 & de ſuſpenſo ab officio,tali † enim & officia & beneficia eis an
nexa vbique ſunt deneganda,81.diſt.eos. & c.ſi quiſpiam ſacerdo
tum.7.q.j.ſi quis presbyter.xi.q.3.ſi epiſcopus, ſecus forte eſſet in
ſuſpenſo ſpecialiter a beneficio alicuius eccleſię,vel ingreſſu eiuſ
dem, hæc enim ſententia ad alia beneficia , vel ad alias eccleſias
non extenderetur,licet enim ratione perſonæ poſſit vnus epiſco-
pus priuare clericum,vel condemnare, vel ſuſpendere quantum
ad beneficia iuriſdictionis ſuæ , hæc tamen ſententia non tangit
alias res,quæ iuriſdictionis ſuæ non ſunt,& in quibus non poteſt
ius dicere,argumen.ff.de re iudic.a diuo Pio.reſpon.j.ff.de bono.
auct.iudi.poſſ.cum vnus.§. pen. niſi vbi per conſequentiam hoc
contingit,ſicut accidit in ſuſpenſo ab officio,cui ſit pręiudicium
in beneficio,quod eſt ei annexum,vt no.s̃.eadem gl. in princ.ſed
& tunc neceſſarium eſt præceptum iudicis ſuperioris ad hoc , ut
beneficium denegetur,vt no.ſupra de conceſſ.præbend. cum no
ſtris.ſecundum dominum noſtrum,quinimmo & ratione deli-
cti in vna commiſſi dioceſi priuatur delinquens beneficio,quod
habet etiam in alia dioceſi.per iudicem,ſub quo deliquit, ſenten
tia vero executioni mandatur per illum, ſub quo beneficium te
net, quod dic,vt legitur & notatur, ſupra de foro competen. po-
ſtulaſti.Sed & ſecundum dominum noſtrum hæc litera loqui-
tur,quando excommunicatio appellatione præcedit: ſecus eſſet
ſi primo appellaret,& poſtea excommunicaretur,talis enim nec
denunciandus eſſet,argumẽ.j̃. de ſententia excommunicationis
per tuas,nec eſſent ſibi ſua beneficia ſubtrahenda,cum & ipſe nõ
debeat ſe pro excommunicato gerere : & miniſtri præbendarũ
tanquam mercennarii poſſint ei communicare , xj.q.iij.quoniã
multos,j̃.de ſententia excommunicatio.inter alia,ſecundum d.
noſtrum cuius eſt mens quaſi totius huius glo. Quinimmo talis
hodie & ſi in iudicijs euitetur,in diuinis tamen officijs,& fortius
in omnibus alijs,quæ aguntur extra iudicium,non vitatur, quod
dic,vt legitur,& notatur plene extra domi.noſt. de ſententia ex-
communicatio.ſolet.§.in ſecunda.libro ſexto.Et adde quod not.
j̃.eo.ſuper uerbo,denegatur.[Subtrahuntur.] ſcilicet ad tempus,
vt fuit quæſitum,quinimmo & ſi per annum contemneret,om
nino priuari poſſet,vt patet in eo,quod legitur & notatur,j̃.de cle
ri.non reſiden.ex tuæ.& argumen.s̃.de æra.& qualita.cum bonę
15 j̃.de hæreti.excommunicamus.j.§.j.[Denegatur] qui † enim ex
tra eccleſiam eſt,nihil nomine eccleſiæ poteſt poſſidere, viij.di-
ſtin.quo iure.& 23.q.vii.c.ij.& 3.& 32.diſtin.eos.& c.præter hoc.
Si tamen non habet aliud vnde uiuat,dico interim ei prouiden-
dum de bonis eccleſiæ, nam & depoſito prouidetur,l. diſtin.ſtu-
deat.habenda eſt etiam ratio ne egeat,argu.ff.de re iud.inter eos.
in fin.& ne cogatur in cleri opprobrium mendicare, 93.diſtinc.
diaconi.& not.s̃.de renun.ad ſupplicationem . Licet econtrario
16 videatur,ſcilicet,ꝙ male† meriti publica egeſtate debeant labora
re,ff.depo.bona fides.Item iſtud poteſt intelligi in eo caſu,quan-
do in ſententia hoc exprimitur,quod bona eccleſiæ ei ſubtrahã-
17 tur. † Cum enim excommunicatum comparemus relegato, &
relegato ad tempus non ſubtrahuntur bona, niſi hoc in ſenten-
tia exprimatur,vt C.de pœnis.l. deportatorum , ſic & in excom-
municato idem videtur, nam quandiu quis aliis rationibus po-
teſt diſtringi,non ſunt ſtipendia ei ſubtrahenda,C.de execu.rei iu
di.ſtipendia.xvj.quæſt.vj.illud ſecundum Ioann.Sed non eſt ita ,
quia qui non facit officium,non debet habere beneficium,ut pa
tet in eo,quod legitur,& notatur j̃.de cleri.coniug.ꝙ a te. & c.di-
uerſis , is etiam , qui eſt relegatus in vna prouincia non propter
18 hoc eſt relegatus in alia.† Qui autem excommunicatus eſt in v-
na eccleſia,eſt excommunicatus quantum ad alias,xj.quæſt.3.c.
2.& 3.& 4.quæſtio.5.quiſquis.Sed nunquid eſt idem in ſuſpenſo
vt ſcilicet ſuſpenſus ab vno epiſcopo ſuſpenſus habeatur quantũ
19 ad alios? Sic, ſi eſt ſuſpenſus ab officio , quia illa ſententia † facit
ius quantum ad omnes,xix.quæſtio.ij.duæ ſunt.& vij.quæſtio.j.ſi
quis presbyter.ff.de interdic.& relega.l. relegatorum.§. interdice-
re.& §.ſequenti.Poſſet forte diſtingui , vtrum ſuſpenſus eſſet pro
crimine,quod irrogat infamiam,vt tunc vbique ſit ſuſpẽſus , vel
pro tali quæ non irrogat infamiam, & tunc non vbique haben-
dus eſt pro ſuſpenſo, argumen.ff.de poſtul.ex cauſa.Sed prius di-
ctum præualet,quia ſuſpenſus ab officio nihil debet de officio ec
cleſiaſtico attractare,alias eſt deponendus,& in hoc æquiparatur
excommunicato,j̃.de cleri.excom. uel ſuſpen.miniſtran.ca.2. &
3.ſed & ſi ſuſpenſus eſt a beneficio , tunc dico , quod in alio loco
poteſt habere beneficium,vt xviij.diſtin.placuit.lviij.diſtin.capit.
ij.Sed nunquid abſolutus poteſt petere , & percipere fructus me-
dij temporis ſibi ſublatos? Diſtingue,vtrum iuſte uel iniuſte fue-
rit excommunicatus,ſi iniuſte,poteſt,ij.q.4.ſuper cauſas. ff. de re
mili.l.penult.& j̃.de conceſſ.præben.quia diuerſitatem.Si vero iu
ſte fuerit excommunicatus,non poteſt,vt C.de re mili.cum alle
gatis.libr.xij. Ad hanc diſtinctionem facit optime j̃.de ſententia
excommunic.ſacro.alioquin ſpe reſtitutionis facilius delinque-
rent,l.diſt.cap.j.quia facilitas veniæ incentiuum tribuit delinquẽ
20 di,23.quæſt.4.eſt iniuſta.Pœnæ † etiam non ſolent repeti,ff.de cõ
di.indebi.pœnæ.ff.de procura.qui proprio.§. vel in cęteris.Io. Tu
dicas,ꝙ excommunicato merito beneficia eccleſiaſtica ſubtra-
huntur,tum quia non poteſt facere ſeruitium,j̃.de cle.coniug.ꝙ
a te.tũ quia contemnit claues eccleſiæ,j̃.de exceſ.prela.tanta.nec
eſt ſi qđ induxit Io.de poſito pęnitente & obediente,vt patet.s̃.de
poſtul.præla.ca.i.§. nos igitur.ſi tamen eſſet in ſumma neceſſita-
te conſtitutus prouidere deberet ei eccleſia ne periret, lxxxvj.diſt.
non ſatis.& c.paſce.& adde quod not.s̃.eo ſuper verbo , merito.

ADDITIO.

a ¶Ligatur.Vide ad materiam tex.& doct.in c.ij.de conſt.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Acceſſorium regulariter principale ſequitur .*
2 *Malitijs hominum non eſt indulgendum.*
3 *Iuriſdictio redditur in inuitum.*
4 *Dei & eccleſiæ iudicia plerunque non ſolum diuerſa ſunt,ſed aduerſa.*

5 Qui

5 *Qui diffinit dicitur declarare.*
6 *Iudex poteſt iniuriam facere.*
7 *Nemo poteſt excommunicationem impedire.*
8 *Sententia eſt nulla poſt legitimam appellationem.*
9 *Vnicuique grauato infra decem dies licet appellare.*
10 *Quis poteſt errorem ſuum ante ſententiam reuocare.*
11 *Proponenr aduerſa non auditur.*

CAP. LIII.

SOllicitudinem. [Alter eorum.] ſcilicet litigantium, ſed fruſtra
toriẽ, ſm opinionẽ epiſcopi, ut ſequitur. [Epiſcopus.]
ver. [Cõtumacem.] quia poſtea coram epiſcopo no
luit comparere, & hoc caute faciebat, dummodo appellatio bo-
na eſſet, vt patet s̃. de offi. delega. gratum. in fin. cum ſuis concor-
dantijs. [Qui.] ver. ſcilicet appellans. [De epiſcopo.] & non de ad
uerſario: & ſic in cauſa iſta appellans actor, & epiſcopus reus par
tes conſtituunt, vt hic patet, & j̃. e. §. j. [Petijt.] ideo appellationi
iam factæ tacitæ renunciauit, j̃. eo. c. §. fi. [Poſt appellationem.]
hoc ipſo ꝙ conqueritur de epiſcopo ex eo, ꝙ in eum poſt appella
tionem legitimam excommunicationis ſententiam promulga-
uit, oportet ꝙ metropolitanus de appellatione cognoſcat, & ita
per conſequens appellationi ad ſedem apoſtolicam factæ re-
nunciauit, & fuit cauſa dubitationis. quia cum excommunica-
tio ſit noua iniuria, videbatur ꝙ non ſolum apud iudicem, ad
quem fuerat appellatum, ſed etiam apud alium querela deponi
poterat ſuper ea, appellatione ſalua remanente, argumen. ff. de ex-
cept. rei iudica. ſi mater. §. eandem. ſed ſecus eſt, nam & ſi ſit noua
iniuria, pendet tamen ex appellatione, adeo ꝙ nec de ipſa poteſt
ſufficienter cognoſci, quin & de eadem appellatione cognoſca-
tur, ſecundum do. no. [Excommunicauit.] ſcilicet epiſcopus. [Et
petens.] verſi. in quo ſpecificat iuſticiam, quam ſibi exhiberi pete
bat, ſ. ſe. [Ad eundem ſtatum] &c. ſic s̃. eo. bonæ. §. fina. Hic tamẽ
ſecundum do. no. non ab archiepiſcopo, ſed a papa iuſte poterat
petere abſolutionem ad cautelam, j̃. de ſenten. excommuni. per
tuas. & ꝙ ſententia pronunciaretur nulla, s̃. de offic. delega. cum
contingat. & quicquid factum fuerat poſt appellationem caſſa-
ri, j̃. e. cum cauſam. Ab archiepiſcopo etiam poteſt per ſimplicẽ
quærimoniam abſolutionem petere, & procedere, prout legitur
& no. s̃. de offi. ordina. ad reprimendam, in quo caſu appellationi
renunciat, vt j̃. eo. c. §. fina. ſecundum do. no. quod dic vt ibi not.
Sed quid ſit interim occaſione excommunicationis beneficium
amiſit, ad quod forte vocatus fuiſſet ſiue electus, ſed retraxerunt
ſe canonici propter dubium euentum litis, & quidem certum eſt,
ꝙ iniuſtę ligas ad intereſſe excommunicato obligatur, & inſuper
eſt ſuperioris arbitrio puniendus, j̃. de ſenten. excommunica. ſa-
cro. §. cunq; vnde poteſt dici, ꝙ ſi conſtare poſſit per canonicos
vel alios ipſum excommunicatum hac de cauſa recuſatum, qui
alias fuiſſet promotus, tenetur ad ſimile beneficium, ſi illud præ-
ſtare poſſit, alioquin ad arbitrium iudicis puniatur, argu. in dicto
c. ſacro. & j̃. de iure patro. paſtoralis. §. fina. vt ſic non ſolum dam-
ni, quod incurrit, ſed etiam lucri quod facere potuit ratio habea-
tur, ff. de eo quod certo loco. l. 3. §. fina. Quid ſi electus fuit, ſed prę
textu excommunicationis confirmator eum repulit? agat de in-
iuria contra confirmatorem, argum. j̃. de contrahen. emptio. ca.
fin. & in ſubſidium, ſi ſoluendo non ſit contra excommunicato
rem, ff. de eo per quem fac. eſt l. iij. [Adijciens.] verſi. [Proteſtan-
do, ꝙ appellationi] ad nos factæ. [Sed proſequi] in hoc erat ſibi
contrarius, & ideo nullatenus audiendus, j̃. eo. in fine. ¶ [Nos igi-
tur] ij. pars. [De appellatione] ſcilicet vtrum ſit iuſta vel iniuſta,
argumen. s̃. de maior. & obedien. cum inferior. cum ſuis concor
dantiis. Sed contra, s̃. eodem conſtitutus. §. j. Solu. ibi. [Cognoſce-
re] dubitationis cauſa hæc fuit, quia hic fuit noua iniuria irroga
ta, vnde opus erat noua querela, ff. de except. rei iudica. ſi mater. §.
eandem. Veruntamen & ſi noua eſſet pendebat tamen ex præce
denti appellatione, & ideo qui non poteſt cognoſcere de princi-
1 pali nec de acceſſorio. † Nam acceſſorium [a] regulariter principa-
a le ſequitur, vt patet in eo quod legitur & notatur. s̃. de elect. quali
ter. ad fin. s̃. de offic. delega. præterea. & cap. prudentiam. §. penult.
& infra eo. ca. j. Secus ſi eſſet iniuria, quæ ex appellatione non pẽ-
deret, vt j̃. eod. ſequitur, & s̃. eod. ſuper eod. ij. reſpon. j. Item ſecus, ſi
ad tuitionem appellationis factæ ad ſedem apoſtolicam a metro
politano appellatum fuiſſet, quod dic, vt legitur & notatur. s̃. eo.
cum teneamur. [Omnino] id eſt aliquo modo. [Sic nec de his]
verſi. ſcilicet excommunicatione. dominus noſter. [Quæ poſt ap
pellationem] in caſu præmiſſo, non enim eſt audiendus appel-
lans tanquam contraria proponens. Si vero ſimpliciter querelã
exponeret, dicens ſe excommunicatum iniuſte, tunc poſſet co-
gnoſcere metropolitanus, vt j̃. eod. cap. fin. [Dummodo de aliis]
ſcilicet excommunicatione, dominum noſtrum alias de illis, ſ. i
licet innouatis, & eſt melior litera, niſi de appellatione ad papam
facta, de qua inferior cognoſcere non poteſt, vt s̃. legitur & nota
tur, ſicut nec de priuilegio domini papæ, ſupra de iudic. cum ve-
niſſet, nec de cauſa ad ipſum delata, ſupra de offic. lega. licet, vel
per eundem alii ſpecialiter commiſſa, s̃. de officio lega. ſtuduiſti.
ff. de iudi. iudicium. [Vel de his] verſi. [Contingere.] idem enim
iuris eſt in connexis, j̃. eo. inquiſitioni. [In quo caſu.] verſic. ſcili-
cet quando non poteſt cognoſci de innouatis, quin cognoſcatur
de appellatione, vel in quo caſu ſcilicet ſupradicto, videlicet quã
do excommunicatus conqueritur de excommunicatione iniu-
ſta, adiiciens ꝙ nihilominus appellationem, quam fecit, intendit
proſequi, vt s̃. eo. c. reſpon. j. ſed prima lectura præualet. [Præſume
ret.] inuitis partibus. alioquin contra, s̃. eo. conſtitutis. & c. directe
reſpon. j. [Epiſcopus poſſet.] Sed quare poteſt epiſcopus appella-
re, cum ipſe dicat appellationem illius nullam, quem etiam ex-
communicauit poſt appellationem, Reſpon. quia ſi eſt aliqua ſi
eſt aliqua per ſuperiorem, ad quem appellatum eſt, debet cogno
ſci, & corrigi quod minus legitime factum eſt, & quia ſi metro-
politanus inueniret epiſcopum ĩ culpa ipſum punire poſſet, qua-
re cum ſua interſit auditur appellans, ſecundum Vincen. ij. q. vj.
non ſolent. Sed ꝯ, s̃. eo. qua fronte. §. de his. s̃. de offi. del. cum con
tingat. §. penulti. & fi. Solu. ibi non auditur epiſcopus appellans,
ne archieſpicopus iuriſdictione ſua vtatur, & ne excommunica
2 tus cautionem offerens abſoluatur, † quia nec malicijs hominũ,
qui nihil aliud laturi ſunt, niſi vt officiant, eſt parcendam, ff. de
rei vendica. in fundo. hic autem auditur, ne archiepiſcopus iuri-
ſditione ſedis apoſtolicæ in epiſcopi præiudiciũ abutatur: ideoq;
in his caſibus non contrarietas ſed diuerſitas inuenitur, ſecundũ
T. Sed quare iudex non poteſt cognoſcere de appellatione ab ip-
ſo facta, ſicut cognoſcit an ſua ſit iuriſditio, ff. de iudi. ſi quis ex
aliena. s̃. eo. cum parati, Reſpon. quia ſi probabilis cauſa eſt expoſi
ta in appellatione, iam exemptus eſt appellans a iuriſditione, &
merito eſt ei ſuſpectus, vt s̃. eo. propoſuit. & c. ad hęc ſi in vna cau-
ſa. & timendum eſt, ne prouocans obeſſet, s̃. de offic. delega. ſuſpi-
cionis. Secus quando dubitatur de iuriſditione, pro qua ſemper
præſumitur, etiam ſi delegata ſit, ex quo reſcriptum apparet, vt pa
tet s̃. de reſcript. ſuper literis. ſecundum B. Tu dicas, ꝙ ideo cogno
3 ſcit de iuriſditione, quia agitur de iuriſditione † quæ redditur in
inuitum, ff. de ver. obliga. inter ſtipulantem. §. j. de appellatione ve
ro ideo non cognoſcit, quia agitur de iuris exemptione, & ad ſu-
periorem translatione, de qua ſuſpectus & inferior cognoſcere
non debet, xxj. diſtinct. inferior. s̃. eo. ad hæc ſi in vna cauſa. Illud
autem quod dixit. B. appellantem exemplum eo ipſo, ꝙ in appel-
latione cauſa probabilis eſt propoſita, intelligas & per illum, ad
quem appellatum, approbata, alioquin contra, extra, do. no. eo. ti-
tu. Romana. § ſi obijciatur. lib. vj. Et adde quod no. in ſequen. glo.
[Ad appellationis beneficium.] Sed contra, s̃. eo. qua fronte. §. j.
Sol. ſi appellat, ne epiſcopus excommunicatus volens ſatisfacere
abſoluatur, non valet appellatio, vt ibi, ſed ſi appellet ab archiepi-
ſcopo, quia cognoſcit de nullitate excommunicationis & appel
latione, quæ ex ſolius papæ cognitione in hoc caſu dependet, va-
let appellatio, vt hic. Et eſt ratio, quia ſi archiepiſcopus inueniret,
ꝙ epiſcopus inordinate in aliquo proceſſiſſet, poſſet eum punire,
j̃. de ſenten. excom. ſacro. Intereſt ergo epiſcopi, ne archiepiſco-
pus de hoc cognoſcat, & ideo appellare poteſt, ſecus ſi ſua non in
tereſt, ij. q. vj. nõ ſolent. ſed hoc ipſo ꝙ cognoſcit archiepiſcopus,
ſi appellans vult appellationi renunciare, non poteſt epiſcopus
appellare, dummodo archiepiſcopus de appellatione ſe non in-
tromittat, nam ſuper illa vel ex ea dependentibus nullam iuriſdi
tionem habet, & ideo ſi de ipſa ſe intromittat, poteſt epiſcopus
ab eo non immerito appellare, ut hic patet, & in eo quod legitur
& not. j̃. eo. §. fina. ſecundum domi. no. cuius eſt mens totius hu-
ius glo. Quid ergo ſi partes, ſcilicet epiſcopus & appellans conſen
tiant, ꝙ archiepiſcopus etiam de appellatione & viribus ipſius co
gnoſcat, Videtur ꝙ tunc poteſt archiepiſcopus procedere, arg. in
eo quod legitur & no. s̃. de offi. delega. in cauſis. & c. P. & G. & de
arbi. cum tempore. Sed cõtra, quia in hoc caſu ſolus papa iudex
eſt, vt patet in hoc §. ergo partes, cum clerici ſint, hanc iuriſditio-
nem in alium non poſſunt ſine eiuſdem papæ ſpeciali licentia
prorogare. quod dic, ut legitur & not. s̃. de foro competen. ſignifi
caſti. & ſecuudum hoc intellige quod legitur & not. s̃. eo. directæ.
reſpon. j. Vnde & hic duo dicuntur ſatis notabilia. Vnum eſt, ꝙ
epiſcopus poteſt appellare, vt hic dicit. Secundum eſt, ꝙ etiam &
ſi non appellet, proceſſus tamen archiepiſcopi nullus erit tanquã
a non ſuo iudice habitus, s̃. de iudi. at ſi clerici. cum nec de hoc
cognoſcere poſſit, vt præcedit. Et ex hoc patet, ꝙ ſi quis poſt appel-
lationem ad ſedem apoſtolicam factam ab ordinario ſuo excõ-
municatus ſit, & appellationi ſuæ renunciauerit tacite vel expreſ-
ſe licet in veritate excommunicatus non ſit quo ad deum, tamẽ
eccleſia militans ipſum tanquam excommunicatum vitabit,
niſi

ADDITIO.

a Acceſſorium regulariter principale ſequitur. Adde tex. & Dyn. in reg. ac-
ceſſorium. de reg. iur. lib. 6.

niſi forſan adeo notorium &c. vt infra §. j. vbi de hoc, ſuper ver-
4 bo, quæſtioni. Ideo Dei, † & eccleſiæ iudicia plerunque non ſo-
lum diuerſa ſunt, ſed aduerſa, infra de ſententia excommunicat.
a nobis, ij. quod dic, vt legitur, & notatur, s̃. eodem ſępe contingit
§. quia tamen. in fin. & infra, eo. §. fina. & adde quod no. in præce
denti gl. & j̃. de crimi. fal. ca. fin. §. vnico. [Nam ad officium] ver-
ſicu. [Eius.] ſcilicet tantum, [De appellatione,] ſcilicet dubia: ſe
cus ſi notorium eſſet ipſam eſſe legitimam, vt infra eo. § j. [Quæ
contra ipſam] ſcilicet appellationem, ex quo notabis qualiter in
telligendum ſit id, quod tota die dicimus, pendente appellatio-
ne nihil innouari debere, infra eod. cap. j. in fi. non enim omnia
quæ pendente appellatione facta ſunt, retractantur, poteſt enim
is, a quo appellatum eſt, comedere & bibere, emere & vendere,
& multa facere, quæ potius proſunt quam obſunt, nec retractan-
tur, vt patet ſupra eo. § j. & cap. cum teneamur. ſed illa tantum,
quæ appellationem contingunt, vt ſupra, eodem verſi. vel de his,
& contra appellationem fiunt, vt hic patet, & s̃. de elect. cum no
bis olim. §. j. de hoc no. s̃. eodem conſuluit. ij. in fi. ¶ [Si vero noto
rium.] iij. pars. non per probationes ab archiepiſcopo, cum nec
de hoc cognoſcere debeat quantum ad appellationem, vt in præ
cedenti §. ſed quando extra iudicium. de hoc enim liquere po-
teſt, cum mandatum factum certum ſit, & manifeſtum eſt illud
eſſe iniquum, & tale, a quo licite potuit appellari, infra eodem c.
j. §. fina. hoc etiam licuit archiepiſcopo, & ſi ita non eſſet man-
datum notorie iniuſtum, dummodo ita eſſet manifeſtum, ꝙ ꝓ-
bari poſſet, iſte enim archiepiſcopus non gerebat vicem iudicis,
ſed potius denunciatoris. ſi. s̃. de elect. venerabilem. §. obiectioni.
& extra iudicium licet bene denunciare & notificare crimina al
terius, dummodo talia ſint, quę probari poſſint, hoc enim potius
eſt denuncianti ad meritum quam ad pœnam, vj. quæſt. j. capi. j.
& ij. ff. ad Sille. Senatuſconſul. l. lege. reſpon. j. C. de epiſco. & cleri.
nulli. §. fina. ff. de peti. hæredita. item veniunt. §. a quo. ff. de iureiu-
ran. eum qui reſpõ. j. & dicimus hanc denunciationem licitam,
& non tantum coram iudice, ſed etiam alibi faciendam, dum-
modo ex cauſa fiat, ſicut erat hic, ſcilicet, ne iniuſte excommuni
catus vitetur, vel auxilium amicorum perdat. Si vero archiepiſcõ
pus, vel quicunque alius crimen epiſcopi, vel cuiuſcunque alte-
rius etiam verum ſine cauſa ad ipſum tantum infamandum de
nunciaret, peccaret, & pœna dignus eſſet, argu. C. de poſtul. quiſ-
quis. §. primo, & vj. quæſt. j. ex merito. & cap. deteriores. & patet in
eo quod no. s̃. de teſti. cogen. dilectorum. & idem eſt ſi denuncie
tur crimen alterius, quod nullatenus probari poteſt, vj. quæſt. ij. c.
j. & ij. Quid ſi archiepiſcopus vel quiuis alius quaſi iudex vellet ex
communicationis ſententiam denunciare iniuſtam vel nullam
vel cogere ſubditos ad communicandum excommunicato qua
ſi non excommunicato? hoc nullo modo liceret, niſi partibus
præſentibus, & iuris ordine obſeruato. Et eſt ratio diuerſitatis iſto
rum caſuum duorum, quia in primo locuti ſumus de denuncia
tione extraiudiciali, quæ fieri poteſt non ſolum in iudicio, ſed ex
tra. In ſecundo vero de denunciatione iudiciaria, quæ non debet
fieri ſine aliqua cauſæ cognitione, ij. q. j. cap. j. & ij. ſecundum do-
minum noſtrum, cuius eſt mens totius huius glo. Ego intelligo,
quod hic loquitur de notorio facti, & iuris, in quo non egemus
examinatione vel teſtibus, vt legitur & notatur, s̃. de fil. presbyt.
quoniam. §. fin. s̃. eodem peruenit. ij. [Indiſcretum.] factum per
epiſcopum, a quo pars appellauit, & ideo certum eſt appellatio-
nem tenere, & per conſequens excommunicationem nullam
eſſe, quod & ex ſola inſpectione ipſius ſciri poteſt, s̃. de offi. deleg.
cum contingat. & s̃. de reſcrip. cum contingat. §. ſi vero ex litera-
rum inſpectione. & de elect. venerabilem. §. obiectioni. verſi. exer-
cuit. & §. eos igitur. verſi. ſunt enim notoria. ſecundum dominũ
noſtrum puta præcipiebat, quod non comederet vſque ad no-
uem dies, vel quod committeret ſe alicui periculo, de quo non
eſt veriſimile quod euadere poſſet, vel aliquid, quod non pertine
bat ad officium imperantis, ff. de regu. iur. factum a iudice. Qui-
bus autem mandatis obtemperandum ſit, dic vt plene nota. s̃. de
tempo. ord. ad aures. §. j. & per hoc quod hic dicitur, patet, quod
vbi mandatum epiſcopi ita notorium eſt, poteſt archiepiſcopus
denunciare excommunicatum non fuiſſe ligatum etiam quod
appellationi ſuæ renunciauit, vt patet j̃. §. j. [Vel iniuſtum] exem
plum s̃. de tranſla. epiſco. cap. ij. §. fi. s̃. de temp. ord. dilectus. [Cũ]
alias cui [Non tenebatur.] quia erroneum, vt infra de exceſſ. præ
la. cum ad quorundam, & ca. dilectus. vnde & ſententia excom-
municationis propter hoc lata nulla fuit, ex quo errorem into-
lerabilem continebat, s̃. de offic. delega. cum contingat. j̃. de ſen-
tentia excommunicatio. per tuas. [Liqueat euidenter.] nam in
dubio obedire tenetur, quod dic, vt legitur & notatur, s̃. de temp.
ord. ad aures. §. i. [Declarare] infra, de ſententia excommunicat.
per tuas. Contra, ſi. infra c. j. Sed non credimus, quod hæc declara
tio tantum valeat, quod alij ſecum debeant communicare, valet
tamen quantum ad hoc, vt hi qui præſtant auxilium, vel conſi-
lium, quod appellationem ſuam proſequatur, non intelligant ſe
immergere in canonem maioris excommunicationis. Item ad
hoc vt excommunicator a multis correctus & rectus, vel redar-
gutus, ſiue increpatus emendet quod male fecit, ipſum excom-
municatum abſoluendo, ſecundum dominum noſtrum. Tu ve-
ro dic, vt not. infra eodem ſuper verbo, irrationabiliter. Et nota,
quod dicit declarare quaſi dicat non diffiniẽdo, ſed de plano hoc
5 ideo dico, quia largo modo ſumpto vocabulo, † etiam is, qui dif-
finit, dicitur declarare, vt ff. de rei vendica. ex diuerſo. §. primo. ff. ſi
ſerui. ven. ſicuti. §. ſed ſi quæritur. [Subditum.] ſcilicet ſuffraganei
& eſt hic caſus, in quo metropolitanus in talibus iuriſdictionem
ſuam exercet: ſunt alii plures. quod dic, vt legitur & notatur s̃. de
offic. ord. paſtoralis. reſpon. j. ad fi. [Irrationabiliter.] Sed nunquid
poſſet pronunciare ſententiam epiſcopi iuſtam, vel illum non
fuiſſe ligatum? Dicunt quidam quod non, quia per conſequens
prounciaret appellationem fuiſſe iniuſtam, quod eſſet vſurpa-
re ſuperioris officium, ad quem ſpectat. Tu dicas, ꝙ declarare po
teſt ſententiam nullam fuiſſe, & per conſequens excommunica
tum non fuiſſe ligatum, ex quo euidenter apparet appellationẽ
ipſius tenuiſſe, vt s̃. dicit, vt patet s̃. de offic. deleg. cum contingat.
Nec obſtat quod alij dicunt, quia id quod aſſerunt in dubijs lo-
cum habet, & quando aſſumunt partes iudicis cognitoris, vt s̃. §.
proxim. verſi. in quo caſu, & ſequen. hoc autem quod dicimus,
quando notorium eſt appellationem legitimam extitiſſe, & quã
do hoc dicit metropolitanus declarando non contẽtioſe cogno
ſcendo, ſicut §. iſte continuatur cum ſequẽ. proximo, manifeſte
oſtendit. ¶ [Cum autem] iiij. pars [Formam.] ſcilicet canonice,
vel fruſtratorie, vel ab epiſcopo ad ſedem apoſtolicam contra e-
piſcopum de iniuria ſibi facta, quia ſcilicet iniuſte excommuni-
6 cauit ipſum. † Nam & magiſtratus poteſt facere iniuriam, ff. ad
legem Aquil. quandiu. §. magiſtratus. ff. quod met. cau. l. ij. [Quæ
ſtionem] non præmiſſa proteſtatione illa, quod appellationi re-
nunciat, & conquerendo de iniuſta excommunicatione, non de
7 nulla, in quo caſu † nemo poteſt excommunicationem impe-
dire, infra de ſententia excommunicatio. ſacroſ. Hac ergo ratio-
ne eandem ſententiam poteſt excommunicatus dicere nullam
ſi omittat proſequi appellationem, ſecundum dominum noſt.
Veruntamen renunciare videtur non ſolum proſecutioni, ſed
& appellationi eoipſo, ꝙ ſuper iniuſta ſententia coram archiepi-
ſcopo mouet cõtra epiſcopum quæſtionem, vt infra eodem. §. j.
ideoque non poteſt ſe iuuare poſtea appellatione, vij. quæſt. j. quã
periculoſum. C. de rebus cre. ſi qui iuſiurandum. prope prin. C. de
condi. inſer. l. penul. ante fi. ibi, quod enim ſemel repudiatum eſt
&c. ff. de ædil. edic. l. quæritur. §. venditor. infra de regulare ſtatui-
mus. cum ſuis concordantiis. & ſic poteſt contingere, ꝙ & ſi ex-
8 communicatus in veritate ligatus non ſit, quia nulla † eſt ſenten
tia poſt legitimam appellationem lata, ſupra de offic. deleg. cum
olim magiſter. in fi. & ca. cum contingat. & infra de ſententia ex
communicatio. per tuas. tamen tanquam vere excommunica-
tus, & ac ſi nunquam appellaſſet, vitabitur, quia ſicut dictum eſt,
non poteſt ſe iuuare appellatione, cui renunciauit, quæ ſola red-
debat ſententiam nullam: vnde poteſt dici, quod non deficit ei
ius, ſed probatio, ff. de teſta. tut. duo ſunt Titij. Et etiam ſi archiepi
ſcopus de appellatione velit cognoſcere, epiſcopus poteſt appel-
lare: quinimmo ſi epiſcopus velit cum eo conſentire, quod ar-
chiepiſcopus de appellatione ad apoſtolicam ſedem facta, & vi-
ribus ipſius cognoſcat, non poteſt hoc fieri, niſi etiam papa con-
ſentiat, vt no. s̃. §. j. verſic. in quo caſu. in fi. ſuper verbo, conuolare
quamuis notorium ſit, quod mãdatum ſibi ab epiſcopo, propter
quod appellauit, ſi euidenter indiſcretum, vel iniuſtum, ſic per
conſequens notorium ſit appellationem fuiſſe legitimam, & iõ
per cõſequens apparet ipſum irrationabiliter vel nullatenus fuiſ
ſe ligatum, & ex quo hæc notoria ſunt, nulla examinatione indi
gent (quia nec aliqua ex his diffitentur partes) poſſit archiepiſco-
pus hæc ex officio declarare, vt patet in eo quod legitur & nota-
tur, s̃. §. proxim. ex quo enim de veritate ſic conſtare poſſit, euidẽ-
ter debet ceſſare omnis falſitas, omnis malitia, omnis ſcrupulus
omnis opinio, & veritas præualere, vt patet in eo quod legitur, &
notatur infra qui fil. ſint legiti. per tuas. & infra de pur. vulga. cap.
ij. & ſecundum hoc intellige quod not. s̃. eodem titu. ſæpe. §. quia
cauſa. in fi. [Metropolitanus.] verſi. [De cauſa,] ſcilicet excom-
municationis, vtrum ſententia ſit iuſta vel non. [Partes ſuas.] dũ
modo excommunicatus conquerens de appellatione ſua nul-
latenus proteſtetur. alioquin contra, infra verſic. j. [Tacite] quo
epiſcopum, non quo ad aduerſarium cum quo litigabat, vt s̃. eo.
cap. in princi. nam contra aduerſarium bene poterit appellatio-
nem ſuam proſequi non obſtante tali renunciatione, s̃. de offic.
delega. gratum. licet enim videatur renunciaſſe appellationi q̃-
tum ad excommunicationem, non tamen quãtum ad partem,
vel quantum ad grauamen ſibi illatum & proſecutionem ipſius
propter quod appellauit. Eſto etiam, quod poſt grauamen ante
lapſum decem dierum a tempore illati grauaminis computan-
9 dorum teſtes produxerit coram eodem iudice, qui grauauit † cũ
vnicuique grauato infra decem dies liceat appellare, s̃. de elect. cũ
dilectus. §. fina. ſupra de teſti. ſignificauerunt. vt patet in eo quod
legitur

legitur & notatur,ſ̃.titu.j. quod ad conſultationem.§.j. eſt tamē
argum.contra in eod.ca.§.ſed nec executionem.verſic.& qui ab
initio.vbi dicitur,quod qui ſponte recipit terminum breuiorem
ad ſoluendum,videtur amplius prius beneficium contempſiſſe.
& etiam in §.j.vbi dicitur, quod interpretatione iuris videtur la-
tæ ſententiæ paruiſſe.Solu.ibi quaſi expreſſe renunciauit, vel po-
10 tius ſententię acquieuit.ſed dic non,†Poteſt etiam quis errorem
ſuum ante ſententiam reuocare,ſed poſt ſententiam nō poteſt,
C.de iur.& fac.igno.error. Veruntamen ſi a grauamine appella
uit,& poſtea appellationi renunciauit tacite vel expreſſe, renun-
cians appellationi videtur renunciaſſe, & grauamini. vnde non
videtur quod etiam infra decem dies poſſit ab eodem grauami-
ne appellare ne redeat ad id cui ſemel renunciauit,& ne leges ei
ludibrio fiant,ſ̃.eodem tit.cum ſit Romana,reſpon.j. licet aliqui
contradicant,ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt mens to
tius huius glo.quam gloſam non clare intellige. Ad hoc autem
quod dixit ſupra in prin.ipſius, ſcilicet quod iſte videatur renun-
ciaſſe quo ad epiſcopum & non quo ad aduerſarium facit, quia
diuerſæ ſunt perſonæ,& ad aliud agitur contra vnum,& ad aliud
agitur contra alium,vndę nec renunciatio habita cum vno vide
tur obeſſe alii,vel prodeſſe,nec proceſſus,nec ſententia , vt patet.
ff.de pact,ſi vnus.§.ante omnia.ff.de exceptio.rei iudica,cum quę
ritur,& duabus legibus ſequentibus,& in eo quod legitur & nota
b tur.ſ̃.de teſtibus.veniens.ij.& ca.cum cauſa.Sed non video [b] qua
liter hoc poſſit ſtare propter connexitatem propter quam vide-
tur contrarium ſentiendum,vt patet in eo quod legitur,& nota-
tur,ſ̃.titu.primo,cum ſuper controuerſia.quid enim ſi epiſcopus
abſoluat poſt talem renunciationem ad mandatum archiepi-
ſcopi,& demum epiſcopus citet partes & velit in principali pro-
cedere nunquid licebit appellanti excipere contra epiſcopum ne
procedat propter appellationem, cui etiam ſecundum dominū
noſtrum quo ad epiſcopum renunciauit? Oportet te confiteri,
quod non.per conſequens ergo procedet epiſcopus in principa-
li non obſtante tali appellatione.Tu tamen dic,de hac materia,
vt plene not.infra de crim.fal.ca.fi.ſuper verbo, ad renunciandū
iuri ſuo.[Renunciare.] Poteſt ergo ordinarius cognoſcere inter
partes etiam ſi ad ſedem apoſtolicam fuerit appellatū , ſiue hoc
ignoret ipſe ordinarius,vt ſ̃.eodem,ſi duobus,ſiue is, qui appella-
uit expreſſe renunciet.ſ̃.eo.directe.ſiue tacite,vt hic , & ſupra eo-
dem ad hæc.iij.Ita tamen quod de appellatione ad ſedem apoſto
licam interpoſita ſe nullatenus intromittat, vt patet in eo quod
legitur,& notatur,ſ̃.eo.§.j.Et no.ꝙ quandoque renunciat quis ta
cite iuri ſuo:vt hic,& infra de his,quæ fiunt a maior.par.cap.c.ex
ore.vbi de hoc , & hæc locum habent vbi excommunicatus, de
appellatione ſua nullam mentionem faciens ſimpliciter de epi-
ſcopo querelam exponit,tunc enim videtur appellationi ſuæ re-
nunciare,vt hic dicit. alioquin ſi quando venit coram archiepi-
ſcopo dicit. Domine archiepiſcope ego appellaui ad apoſtolicā
ſedem.Conqueror de tali epiſcopo , qui poſt appellationem ex-
communicauit me minus iuſte,proteſtans ꝙ appellationi renū
ciare non intendo , tunc excommunicatus tanquam contraria
proponens ſe excludit,& ſic continuatur ſequens verſi.ſed ſi non
&c.[Sed ſi verbo.] &c.ver.ſcilicet expreſſe,vt ſ̃.eod.c.reſpon.j.ad
fi.[Vel facto,] ſcilicet mittendo nuncium,vel ſi ipſe petat per ꝓ-
curatorem,& in perſona propria proſequatur appellationem ,
ſic enim ipſo facto intelligitur tacite proteſtari.ſ̃.eo.dilecti.[Pro
teſtatur.] de hac proteſtatione dic,vt plene not.ſ̃.de conſtit.cum
M.Ferrarien.§.j.[Tanquam aduerſa,] id eſt contraria, quia pro-
ponendo querelam videtur appellationem excludere , & prote-
ſtando de appellando videtur querelæ renunciare.Item quia per
modum querelæ poteſt dicere ſententiam iniuſtam,ſed nō nul-
lam.per modum vero appellationis poteſt ſententiam nullam,
dicere non iniuſtam.Sed per modum querelæ dicit archiepiſco-
pum iudicem.per proteſtationem vero appellationis ipſum ex-
cludit,vt patet,ſupra eodem.§.j.ſic ergo conquerendo,& ſic pro-
teſtando ſatis apparet ſibi ipſi contrarius, quia videtur velle con-
queri,& non appellationem proſequi & non ſententiam eandē
dicere iniuſtam & nullam,& archiepiſcopum poſſe cognoſcere
11 & non poſſe,ſecundum dominum noſtrum [Petens] Nota,†ꝙ
non auditur proponens aduerſa,vt hic,& infra de pur.ca, cum di
lectis.§.his igitur,23.quæſt.7.quod autem.xiij.quæſt.ij.quam præ
poſterum eſt.& ſ̃.de præſump.literas.74.diſtin.geſta.C.de mune-
ri.patri.profeſſio.Argumen.contra j̃.de regula.ſicut.ff.de inoffic.
teſtamen.Papinianus.§.ſed nec impuberis.ſupra. de præſcript.au
ditis.Et eſt hic argu.quod ſi aliquis litem conteſtetur, licet dicat
illa verba,ſalua litis conteſtatione,nihilominus facta eſt litis cō-
teſtatio.argumen.ſupra de conſt.cum M.Ferrarien.Argu.contra
ix.quæſt.3.ſaluo.ff.quibus modis pign.vel hypo.ſolu.ſi debitor.§.
ſi in uenditione.ff.ad Sillen.hæres.ff.de acquirenda hæredita.pro
hærede,ſeptima quæſtione prima. Pontifices . ſupra de electiõ.
Cumana.& expreſſius,ſupra de ordi.cog. cum dilectus, reſpon.j.
vbi de hoc.

ADDITIONES.

a ¶Errorem ſuum ante ſententiam poteſt quis reuocare , ſed poſt ſenten-
tiam non. An autē error in cauſa principali poſſit reuocari in cauſa ap-
pellationis,vide Bar.in l.fi.C.de erro.aduocatorum.

b ¶Non video.Vide do.Abb.hic ad fi.ver.extra glo.vbi ſequitur iſtum con
tra Inno.& dom.Anto.

SVMMARIVM.

1 *Incorrigibilis capi,& detineri poteſt.*
2 *Clericus propter ratiocinia detinetur & quæſtionibus ſubiicitur.*
3 *Durius eſt procedendum contra ſententiam contemnentem.*
4 *Conſuetudo irrationabilis omnia reprobanda.*
5 *Dominus repetere poteſt ſuum aſcriptitium.*
6 *Conſuetudo Gallicorum.*
7 *An ſtante interdicto poſſit celebrari.*
8 *Inferiores non ſemper obediunt.*
9 *Vtilis actio mihi datur contra turbantem cultorem agri mei.*
10 *Appellatio extra iudicium facta non prodeſt, niſi ueritate probata.*
11 *Quis neque debet excuſari ſine cauſa probabili.*
12 *Qui appellat ſemper debet cauſas exprimere.*
13 *Excommunicationis duo ſunt effectus.*
14 *Excommunicatio interdictum æquiparantur.*
15 *Iudex facere non poteſt quod de furto condemnatus infamis non ſit.*
16 *Effectus originalis peccati ſuſpenditur licet originale maneat.*
17 *Excommunicatio alicuius dignitatis ſuſpenditur.*
18 *Excommunicatus eſt membrum diaboli.*
19 *Papa de nulla facit aliquam.*
20 *Magis eſt de nihilo aliquid,quam de aliquo nihil facere.*
21 *Quis non cogitur ſententiam obſeruare ante denunciationem.*

CAP. LIIII.

Dilectis. [Decano.] ad quem de conſuetudine
vel priuilegio ſpeciali pertinet regimen
& iuriſdictio capit. & chori Antiſiodoren.vt patet ex
ſequētibus,& ſic obtinet quaſi in omnibus eccleſiis,
Regni Franciæ.& de tali conſuetudine loquitur ſupra de offi. or
dina.irrefragabili.§.exceſſus.[Antiſiodoren.] ex parte vna.[Pro-
curatore] ex parte altera.[Conſtitutis] propter cauſam ſubſequē
tem.[Idem magiſter.]verſi.qui pro parte epiſcopi venerat.[Preſ-
byterum] incorrigibilem,vt patet ex ſequentibus.[In qua,] ſcili-
cet domo.[Dignoſcitur.] de iure communi.vt j̃.de religio.do.de
xenodochijs.xvj.quæſt.vij.omnes baſilicę. [Detineri faceret.] Et
nunquid ex hoc fuit excommunicatus epiſcopus? Ita videtur vt
j̃.de ſententia excommunicatio.nuper , & hoc cum eſſet noto-
rium nulla epiſcopum appellatio releuauit.ſ̃. eodem.conſuluit.
iij.& c.peruenit.iij.quæ videntur contradicere huic decret. Sol.in
1 interli.ſ̃.eod.ſuper verbo,presbyterum.nam † incorrigibilis & ca
pi,& detineri poteſt.ſ̃.de iudi.cum non ab homine . quinimmo
& interfici pertinacia exigente ſine metu canonis. infra de ſen-
2 tentia excommunicat.perpendimus.& c.vt famæ.§.vt laici.†Pro
pter ratiocinia etiam detinetur clericus,& quæſtionibus ſubiici-
tur.j̃.depoſiti.grauis.Sed nunquid hoc licet laico , cuius admini-
ſtrationem geſſit? Ita videtur argumen.ij.diſtin.quædam.j̃.ne cle
ri.vel mona.ca.ij. Sed quod ibi dicit,quod his,qui depræhendun-
tur in fraude eccleſia non ſubuenit , non intelligas, ꝙ depræhen-
dantur corporaliter,ſed in ſermone:ſicut iudex volebat Ieſum ca
pere in ſermone,de pęniten.diſtin.vj.c.j.ver. hi enim ad hoc, &
ponitur ſimile caperetur.ff.de pigno.actio.l.fi. ſecundum Vincē.
[Pro eo.]verſi.[Subtraxerat.] ſi.j̃.de pœnis.tuæ.[Detractabat,] i.
frequenter ſuper hoc monitus denegabat,& ſic incorrigibilis ap
parebat.maxime,quia nec excommunicatio proficiebat, vt ſeq-
tur. vnde potuit vinculis mancipari.vt no.ſ̃.eo.ſuper verbo, deti-
neri faceret.[Propter quod,] ſcilicet , quia monitus non ſatisfa-
ciebat. [Excommunicationis.] hæc enim eſt pœna contuma-
ciæ.xj.quæſt.iij.nemo epiſcoporum.ſ̃.de maior. & obedien, ca.ij.
3 innodatus † quam ſententiam contemnebat.ideo fuit contra ip
ſum durius procedendum.vt j̃.de exceſſ.præla. tanta,quod dic,vt
legitur & notatur.ſ̃.de iud.cum nō ab homine,[Et ſupradictus.]
ver.[Decanus epiſcopum monuiſſet.] monſtruoſa res,id eſt in-
ordinata tangitur hic,& ideo contra,ſ̃.de maio,& obedien.cum
inferior.cum ſuis concordantijs.Sol.ſuper eo quod not.ſ̃.eod.ca.
in princ. ſuper verbo,decano,alias autē,niſi hoc diceret decanus
de conſuetudine,nec monere poſſet epiſcopum,nec in pœnam
ipſius ſententiam dare,vel dic monuiſſet,ideſt requiſiuiſſet.nam
ad ſuperiorem ſpectat imperioſa monitio . ad inferiorē vero hu-
milis requiſitio,vt patet in eo quod legitur,& notatur , ſ̃. de ſup.
neg.præla.cap.ij.Hoc etiam nulla conſuetudo dare poſſet , quod
ſuperiori inferior imperaret, vel animaduerteret in eundem , vt
in contra.& arg.xciij.diſtin, nulla ratione.& lxxix.diſt.ad hoc,vt
4 enim ibi apparet talis †,conſuetudo eſſet omnino irrationabilis,
& ideo reprobanda,ſ̃.de conſuetu.cap.fina.& c. cum inter vos.
Hoc

Hoc autem poteſt operari conſuetudo,ꝙ inferior in pœnam ſu
perioris aliquam eccleſiam interdicat, prout ſequitur quod dic ,
vt nota.j̃.eodem.verſi.verum.[Reſtitueret.]Satis videbatur iuſta
petitio ſi verum erat,quod dicebat decanus, ſed ipſe proceſſit ma
le,quia ſibi ius dixit,poterat tamen coram competenti iudice re
petere clericum ſuum,qui detinebatur,propter quod impedieba
tur ſibi,vel eccleſiæ ſuæ exhibere ſeruitium, quod in perſona ſua
propria impendere tenebatur . Sic & poteſtas poteſt repetere ci-
uem ſuum ſi ita detinetur , quod munera perſonalia præſtare,
non poſſit.ff.ad municipa.de iur.reſpon.j.C.de decurionibus.ge-
5 nerali,libro ſexto. Sic etiam videtur, quod dominus, † repetere
poſſit aſſcriptitium ſuum infra,de Iudæis.capit.ij.& dominus va-
ſallum de iure feudorum,dummodo ſic detineatur, quod ſerui-
tia domini facere impediatur.Creditor autem debitorem ſuum
ab alio detētum nullo iure poteſt petere,quia nullum ius habet,
creditor in perſona debitoris,vt patet in eo,quod legitur & nota
tur,ſupra de pignor.cap.ij.Sed in ſuperioribus,ſecus eſt,de his no
ta.ſ̃.de maior. & obedien. inter quatuor, ſecundum dominum
noſtrum,cuius eſt mens totius huius glo. [Vel ſaltem redderet.]
6 alias recederet,& illa eſt vera litera,& alludit vulgari,† & conſue-
tudini Gallicorum,qui homines , ſiue pignora capta recredunt,
ideſt relaxando ſub certa cautione fidei ſuæ credunt vſque ad tē
pus,infra quod niſi quæſtio,propter quam detenti fuerint, deter-
minata fuerit,debent homines reuerti, vel pignora reduci in re-
credentium poteſtate.[Iuriſdictionem,]de conſuetudine,vel pri
uilegio ſpeciali,vt & nota.ſupra eodem c.in princ. [Epiſcopus.]
ver.[Metuens,] non appellat a decano tanquam a iudice,ſed tan
quam ab eo,qui iuſte,vel iniuſte poteſt aliquid facere , quod ver-
git in iniuriam epiſcopi,ſicut & fecit , vt patet in ſequentibus , &
poteſt hoc potius dici prouocatio ad cauſam quam appellatio ,
ſupra eodem,cum ſit Romana.§.ſi vero a grauamine, ſecūdum
dominum noſtrum.[Aliquid] interdicendo ciuitatem, vel alio
modo,quod & poſtea fecit,vt ſequitur. Nec obſtat,ſi opponas, ꝙ
7 epiſcopus,non obſtat,† tali interdicto [a] poteſt in eccleſia celebra
a re,vt ſupra,de offic.ordi.irrefragabili.§.cæterum,quia hoc nō eſt
indiſtincte verum,vt ibi innuitur,ſed & ſi hoc fit,populus tamē,
qui affligitur,non ſine rubore epiſcopi ab ingreſſu eccleſiæ abſti
nebit.Sed nec obſtat,quod ſuperior poteſt inferioris ſententiam
relaxare,quia hoc non debet fieri ſine cauſa , ſupra de offic.ordi.
cap.iij.ſed & quandocunque ſuperior hoc iuſte faceret , inferio-
8 res de facto forſan contrarium obſeruarent , quia † nec ſemper
obediunt,vt patet,infra eodem c.§.fin.vt illud taceam, quod ne-
mo in propria cauſa fiat iudex,C.ne quis in ſua cauſa iudic.l.vni
ca,ideo non immerito epiſcopus timebat ſibi poſſe ſaltem de fa
cto præiudicium generari, ſicut & alias dicit l. quia poterat non
iuſte occidi,ff.quod metus cauſa,nec timorem.ad fi.[Se & ſuos]
ad cautelam quantum ad ſe, nam in ipſum animaduertere ne-
quiuiſſet,vt notatur ſupra,verſi.proxim.ſuper verbo,decanus epi
ſcopum monuiſſet, ſed & familia ſua eodem priuilegio gaude-
re videtur,argum.ſ̃.de offi.archidiac.capi.j.§.j.ad fin.cum ſuis cō
cordantijs.[Statum eccleſiæ ad ciuitatis] No.epiſcopi appellatio
nem non ſolum ipſi appellanti prodeſſe,ſed etiam clero & popu
lo,quod verum eſt in his,quæ ad officium epiſcopi ſpectant , &
clerum & populum tangunt, ſicut hic patet exemplum in inter
dicto ciuitatis,quæ interdici non poteſt quin eis præiudicetur.in-
tereſt enim cleri,& populi,vt officium habeant, & in fide catho-
lica inſtituantur,& corroborentur,intereſt & ipſius epiſcopi,qui
habet hoc prouidere,x.queſtio.j.regenda,& per totum,& tam de
his,quam de animabus habet reddere rationem ſupra de offi.ar-
chidia.cap.primo,& de offic.ordin.irrefragabili.reſpon.j. ideoq;
& epiſcopus in tali caſu & ſimili,& pro ſe,& clero & populo ſibi
commiſſis appellare poteſt,argumen.ſ̃.de præſcrip. veniens.ij.q.
vj.non ſolent.Plus dicimus,quod domini,qui iuriſdictionem ha
bent,vel etiam ſine iuriſdictione dominium tantum villarum ,
vel poſſeſſionum,in quibus coloni habitant,libere poſſunt agere
de dolo ad intereſſe cōtra illos,qui in ſui iniuriam ipſos colonos
quamuis liberos eis tamen ſubditos moleſtant,vel ſpoliant , ete-
nim certum eſt æquum eſſe in his omnibus dari domino actio-
nem,& cum alia non ſuppetat ſaltem de dolo dabitur,ff.de dolo
l.j.& eſt conſiderandum intereſſe domini in eo , quod ſubditus
de pauperatus neceſſe habet ei minorem collectam,vel minora
ſeruitia facere quam conſueuerit,ſecundum quoſdam, ſed hoc
non placet dominum noſtrum,quia tale intereſſe eſt extra rem
& qui hoc vellet aduertere,per nimios circuitus vagaretur. C. de
ſenten.quæ pro eo quod intereſt.l.vnica. Alij tamen dicūt, quod
hoc intereſſe conſiderandum eſt,vt dictum eſt,vt ſi propter inſul
tum in villam, vel domum vel poſſeſſionem factum coloni ſu-
giant.& poſſeſſio inculta remaneat,& ſterilis fiat , propter quod
dominus,qui conſueuerat de prouentibus poſſeſſionis percipere
c.libras,modo non percipit,niſi x.& ideo tenetur is , qui inſultū
vel violentiam fecit , & totum hoc intereſſe in condemnationē
veniet per actionem de dolo,ſi enim ille de dolo tenetur, qui ho
minibus meis ſuadet , vt poſſeſſionem dimittant,ff.de dolo.cum
quis. multo fortius tenetur ille,qui per ſuam violentiam,ſiue in
iuriam & moleſtiam ipſos homines exire compulit de poſſeſſio-
ne mea,cum & talia vix aut nunquam poſſunt fieri ſine dolo.ff.
de adulte.l.penulti.ff.de vi pu.qui cętu.& l.qui dolo.ff.de Sic. qui
9 cedere.Poteſt,& hoc dici,quod † contra illum, qui turbat culto-
rem agri mei,vel colonos meos,datur mihi vtile interdictum v-
ti poſſidetis , & etiam iniuriarum , ſi in iniuriam meam factum
ſit,arg.ff.de vi & vi arma vim facit.ff.de actio.empt. & vendi.qui
pendente.ff.depoſiti.l.i.§. ſi quis tabulas. de furto tamen eis facto
non poteſt:ſibi enim imputent ſubditi,qui res ſuas non bene cu
ſtodierunt,ſed ſi maiori vi non reſiſtunt,non ſunt in culpa, quia
nec iſtud facere poſſunt,ff.loca.qui merces.§. vis maior, & eodē
modo,ſi non ſit factum in iniuriam domini, ſed propter ſpecia
le odium,non agit dominus de iniuria , poteſt tamen agere ad
intereſſe ſuum,ſed ſi in iniuriam domini factum ſit,non licet ip
ſi domino auctoritate propria iniuriam vendicare, ſed per iudi-
cem debere petere ſibi ſatisfieri, propoſita actione iniuriarum,ff.
de vi pri.l.penul.Hoc autem dubium nō eſt,quod ille, cuius ſub-
eſt iuriſdictioni is,qui ſubditum meum læſit , ad requiſitionem
meam,ipſi ſubdito meo ſatisfieri facere renuit, vel negligit , ego
contra eum bellum licite moueo,xxiij. quæſtio. ſecunda, domi-
nus noſter,& etiam,ſecundum quoſdam, ſingulos ſubditos iniu
riantis capere,& ab eis ſatisfactionem exigere poſſum, ex quo e-
nim contra ſubditos domini iniuriantis licite bellum moueo,in
quo & ſingulorum bona deſtruo, multo fortius ſingulos capere
potero,& cogere ad ſatisfaciendum.ſed illud in dubitatum eſt,ꝙ
ego dominus in iudicio non poſſum petere nomine ſubditi , vt
ei ſatisfiat, cum nec illud mea principaliter interſit, nec ſuus ſim
procurator,alioquin alia ratione poſſum ius ſuum remittere, &
ei renunciare,quod dicere eſt abſurdum . In publicis autem iu-
dicijs,vbi nec criminaliter agitur, omnes admittuntur principa-
liter accuſando: nam per procuratorem hæc expediri non poſ-
ſunt , ff.de publ.iudi.l.penul.§.ad crimen . ſecundum dominum
noſtrum , cuius eſt mens totius huius glo. De bello autem mo-
uendo dic, vt not.ſupra de iureiuran.ſicut.& de remiſſ. damno-
rum ſubditis illatorum dic,vt notatur in ſumma de pœnitentiis
ſub §.fina.verſicu.ſed pone quod guerra fuit . [Protectioni.] Per
hunc ergo modum nō ſolum ad ſedem apoſtolicam, ſed etiam
metropoliticam appellatur,vt hic patet,& ſupra eod. ad audien-
tiam quod dic, vt ibi notatur.[Ad eius,] ſcilicet metropolitani .
[Appellauit] primo offerens decano,quod ei ſuper captione pre
ſbyteri paratus erat facere rationem, quæ cauſa erat probabilis ,
& veriſimilis, & idcirco appellatio iuſta fuit,ſecundum dominū
noſtrum , vt patet in eo,quod legitur & notatur, infra eodem §.
quia vero.in princip.hanc autem appellationem fecit epiſcopus
ſupponendo ſe protectioni ipſius,vt præmiſit , vel vtrumque ex-
preſſit,ſicut eſt conſuetum,ſed minus caute hoc fecit,quia ſic to
tam iuriſdictionem ſuam, quantum ad hunc articulum perti-
net in officialem metropoliticum tranſtulit, & poſtea officialis ,
in papam,& ideo non valuit , quod ab eo poſtmodum factum
fuit.cautius igitur feciſſet , ſi interdictum huiuſmodi relaxaſſet :
ſed ideo forſitan motus fuit,quia bene ſciebat , quod de facto nō
ſibi,ſed decano alii obedirent,vt notatur, ſupra ſuper verbo , ali-
quid. [Verum] verſi.[Poſt modicum tempus.] Dicunt quidā ,
decanum vel alium prælatum tale interdictum ferre non poſſe,
niſi hoc habeat de conſuetudine,vel priuilegio ſpeciali , cum de
iure communi non habeat iuriſdictionem maxime in ſuperio-
rem,vt ſupra de maioritate,& obedientia , cum inferior,& quia
in re propria nullus eſt iudex,C.ne quis in ſua cauſa iudi.l.vnica.
Alii dicunt,quod quilibet prælatus hoc facere poteſt , dummo-
do manifeſta,vel potius notoria ſit cauſa grauaminis, quæ ſibi ir
rogatur, & ſic intelligunt,xxvj.quæſtio.v. quicunque. Nec faciet
hoc iſte prælatus tanquam iudex,ſed tanquam homo habens po
teſtatem faciendi ſuam voluntatem in re propria, vel in eccleſia
ſibi commiſſa,ſecundum iura tamen,arg.C.de iudæis.nemo ex-
traneus.C.mand.in re mandata.& ſecundum iſtos omnes alii ꝑ-
ter canonicos poſſunt ſine metu irregularitatis in tali eccleſia ce
lebrare,immo forte,& hoc idem intelligendum eſt de canonicis
ipſis,quia non eſt iſtud interdictum iuris,vel ordinarium,& ideo
de ipſo non intelligunt ca.quæ volunt, quod celebrantes in loco
interdicto irregularitatem incurrant, ſecundum dominum no-
ſtrum,cuius eſt mens totius huius gloſſæ.Tu vero dic de hac ma
teria , ut plene notatur,ſupra de offic.ordin.irrefragabili.§. cæte-
rum.& infra de his,quæ fiunt a maiorita.par.capitu.quæſiuit.De
intellectu huius cap.dic,vt ſupra,& infra nota.in ſequenti gloſſa.
[Interdictum huiuſmodi] ex ſpeciali priuilegio . alioquin con-
tra,infra de exceſſ.prælat.accedentibus,vel de facto hoc fecit.Sed
nunquid de conſuetudine hoc poſſet decano competere? Non
videtur,

ADDITIO.

a ¶Non ob.tali interdicto.Adde,an ſtante interdicto poſſit celebrari, text.
in c.alma.de ſenten.excommu. li.6.

videtur,arg.in eo quod legitur,& notatur ſupra,de foro compet. cum contingat.poſſent tamen ipſe,& canonici a diuinis ceſſare, vt ſtatim ſequitur,& probatur,ſ̃.de offic.ord.irrefragabili.§. cæterum.quod dic,vt ibi nota.& infra de his,quæ fiunt a maio.par.capit.quæſiuit,ſ̃.de reſcri.ex parte decani.& de teſti. Albericus.[Promulgauit] & male, vt ſequitur ſecundum dominum noſtrum. [Ceſſaretur] hoc intelligo de ſpeciali conſuetudine,nam de iure communi ſecus eſt, infra de his,quæ fiunt,a maiori par. capitu. quæſiuit. dominus noſter, vel eſt vis facienda in ſignificatione iſtius verbi, ceſſaretur. quaſi dicat non eſt talis vera ſententia interdicti,ſed magis proprie appellatur temporalis,ceſſatio a diuinis,& ſic per hanc literam non probatur quod decanus,vel capitulum poſſint ferre ſententiam interdicti: vnde nec irregularitatem incurreret,qui ibidem diuina interim celebraret,vt & notatur ſupra eodem.§. ſuper verbo, poſt modicum tempus. [Poſtmodũ]verſi.[Appellationi] ex parte epiſcopi facta, vt ſupra dixit.[Præfixo] ad comparendum,& ab ipſo appellante, ſupra eo. perſonas.vbi de hoc.[Coram officiali.] Sed quid ad ipſum de appellatione facta ad archiepiſcopum? Reſpon.quia in talibus vnũ & idem eſt conſiſtorium vtriuſque,vt patet extra, dominũ noſt. eodem titu.Romana.libro ſexto.[Decanus]verſic.[Allegans]& male.do.n. [Detinebatur] quaſi delictum epiſcopi notorium videretur,& ſic non erat locus appellationi,vt ſupra eodem,verſic. idem magiſter.ſuper verbo,detineri faceret,ſed certe ex parte epiſcopi aliter narrabatur,vt patet,ſupra eodem, reſponſo j. verſicu. pro eo.[Emiſit] ſubaudi,cui officialis detulit, & apoſtolos tradidit,ſed poſt modum horum, (vt videtur) oblitus interdictum decani irritum nunciauit,& illud non ſeruari mandauit, vt infra, verſi.præterea,& ideo ſententia per eum poſtea lata,vt ſequitur, nulla fuit,& hoc eſt quod ſuppletur, & notatur infra, eodem.§. præterea.verſi.quia tamen.& ſecundum dominum noſtrum decanus appellauit,quod facere potuit,etiam ſine aſſignatione cauſæ,arg.ſupra,de offi.delega.ſuper quæſtionum.§.nos autem.[Officialis autem] verſi. ſubaudi poſt dictam appellationem per ipſum admiſſam,vt in præcedenti gloſſa.[Iudicauit,]& male,cum iam appellaſſet decanus,& officialis appellationi ſuæ detuliſſet, ij.quæſt.vj.appellatione,ſecundum dominum noſtrum,& j̃.eo.§.j.in fi.[Irritum] &c.quod quamuis iuſtum fuerit,iniuſte tamẽ pronunciauit,vt patet,infra eodem.§.ver.officialis.& ſeq. [Et j̃.] hoc eſt, & quia decanus nihilominus faciebat ſupradictum interdictum ſeruari,epiſcopus excommunicauit eundem,& archiepiſcopus ipſum euitandum eſſe denunciauit,ſed canonice nihilominus ei communicarunt de appellatione,quam fecerat confitentes,qui propter hoc culpabiles iudicantur,infra eodem.c.§. fin.[¶Quia vero] ij.pars,in qua incipit ſententia papæ,ſecũdum dominum noſtrum.[Diuerſos modos] qui fuerunt iſti,non habemus,forſitan dicebat epiſcopus,quod paratus erat nõ ſine gratia dimittere ſacerdotem præſtita cautione de reſtituendis rebus eccleſiæ,vel de conſeruãdo eccleſiam indemnem,vel ſi decanus oſtenderit eccleſiam & ſacerdotem ad ſe pertinere,ſecundum B, vel ſtare ſuper hoc cognitioni metropolitani,vel arbitrio bonorum virorum communiter electorum, ſed hæc omnia reſutabat decanus volens præciſe,quod ſacerdos libere reſtitueretur priſtinæ libertati,ideo epiſcopus probabiliter metuens, ne decanus in præiudicium ſuum attentaret aliquid,ad archiepiſcopum appellauit,vt ſequitur,& probatur,ſ̃. eodem reſpon.verſi. epiſcopus quare interdictum poſtea latum nullũ fuit,vt ſequitur, quia nec notorium erat,quod epiſcopus ſacerdotem iniuſte detineret,immo erat pro ipſo epiſcopo præſumendum, arg.ſ̃.de renuncia.in præſentia.cũ ſuis concordantiis, & adde quod notatur in ſequenti gloſſa.[Iuſtitiam exhibere] hæc fuit appellatio extra iudicium ex probabili,& veriſimili cauſa facta,propter quam etiam nulla facta inquiſitione de veritate ipſius,& interdictum, & quicquid poſtea factum eſt irritum nunciatur,ſic ſupra eodem,bonæ.& c. ad audientiam.vbi de hoc. vnde & notandum, quod licet, alias
10 non † proſit appellatio extra iudicium facta, niſi cauſæ veritate probata,vt nota.ſupra.de elect.cum dilectus.tamen vbi ex probabili & veriſimili cauſa appellatur, ideſt ex cauſa approbata a iure ſcripto,vel conſuetudinario,hoc ipſo conſtat de veritate cauſæ quod contrarium non probatur,vt hic. iure autem prohibitum eſt,quòd decanus non poſſit interdicere eccleſiam in grauamen vel in præiudicium epiſcopi,ſiue contra epiſcopum,niſi ex manifeſta cauſa,ſupra de offic.ord.irrefragabili.§.penult.& decanus nullam cauſam probabilem probabat, & ideo interdictum ſuũ irritatur.Fatemur tamen,quod ſi decanus probauiſſet,quod manifeſta fuit cauſa tempore illo,quo tulit interdictum,ſi illa cauſa eſſet contra ius commune,ſi tamen competebat de conſuetudine,vel ex ſpeciali priuilegio,in hoc non fuiſſet reuocatum interdictum,quod ſi tunc quando fuit lata, ſententia interdicti cauſa manifeſta non erat,ſed tamen in veritate iuſta cauſa ſuberat interdicendi,in hoc caſu eſſet ſententia ſine grauamine relaxanda, & interdicens puniendus,ſicut & in excommunicationis ſentẽtia obſeruatur,vt patet in eo quod legitur,& notatur, infra de ſententia excommunicat. ſacro. reſpon.j. Sin autem ex cauſa veriſimili a iure approbata talis daretur ſententia,licet excommunicatus ex multis cauſis ante ſententiam allegatis,quas etiam coram excommunicatore offeret ſe probaturum, propter quas diceret hanc ſententiam non eſſe dandam,& ideo appellaret,tamen ſententia hoc non obſtante lata teneret,& ſi ſic excommunicatus vel interdictus repulſa examinatione ſine cognitione exceptionum ſuarum dicat ſe iniuſte ligatum,vt ſupra eodem ad audientiam.Reſpondemus illud locum habere,vbi poſt appellationem fertur ſententia ex cauſa non probabili, & veriſimili a iure ſcripto,vel conſuetudinario non approbata, ſed vbi fertur ex cauſa veriſimili & probabili,vt præmiſſum eſt: tunc omnino tenet ſententia,& ſi non probetur veritas cauſæ, & ſecundum hoc dices, quod ſpeciale eſt in ſententia excommunicationis,vel interdicti extra iudicium lata,quod non teneret etiam ſi poſt appellationẽ lata ex cauſis legitimis interpoſitam lata eſt: & ſi non probetur veritas cãrum,contra id quod notatur,infra de his, quæ fiunt, a
11 maior.par.ca.c.j.& eſt ratio, † quia nunquam debet quis excommunicari ſine cauſa,quæ & probanda eſt,ij.quæſtio.j. nemo. Vel dic quod ſupra eodem,ad audientiam.probauit appellans veram cauſam appellationis,& ideo quicquid attẽtatum eſt poſt appellationem legitimam,reuocatur, ſecus eſt quando ex cauſa probabili & veriſimili fertur excommunicationis ſententia,tunc enim non poteſt imputari iudici,immo commendandus eſt pro eo,quod falſas exceptiones non admiſit contra præſumptionem iuris,& contra veritatem.Vel dic,quod ibi non loquitur de ſententia excommunicationis,ſed de diffinitiua,per quam iudex amouerat ab eccleſia presbyterum appellantem nulla cognitione præmiſſa, & ordine iudiciario non ſeruato,in quo caſu certũ eſt,quod ſiue appellatum fuerit, ſiue non, reſtituendus eſt ſic remotus ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius gloſſæ,vt patet in eo quod legitur,& notatur, ſupra de reſtitu. ſpolia.conquerente.& adde quod notatur in præcedenti gloſſa, quæ & huic concordat.[Decanus]ver.[Sententiam.] improprie ponitur hoc verbum per totam hanc decre.quod dic,vt notatur ſupra reſpon.j.verſi.verum.[Ab eo] ſcilicet,decano.[Poſt appellationem] legitimam.No. quod vocat appellationem legitimã
12 propter probabiles cauſas quas expreſſit,† quod ſemper debet facere qui appellat,vt infra eodem,vt debitus,& ca.cum ſpeciali §. primo,ſecundum B.Tu dicas.[Appellationem,] ideſt prouocationem.hic enim decanus, a quo appellatur,non erat iudex epiſcopi,qui appellat,ſed ſubditus,nec erat alius iudex in medio,immo pars partem extra ius ad iudicium prouocauit,ſupra eodem cum ſit.§.ſi vero a grauamine,in quo quidem caſu ſufficit appellare contra iura,quæ induxit Ber.a futuro grauamine ſumpta ex cauſis probabilibus coniectura, & ſic talis prouocatio legitima reputatur,vt hic dicit,& legitur & notatur, ſupra eodem, bonæ. reſpon.j.& §.fina.[Irritam.] Hoc enim pronunciauerat officialis,vt patet ſupra reſpon.j.in fi.quare ergo retractatur hæc ſententia,vt infra eodem,ver.officialis? Reſpon. non erat iudex,& ſic intromittebat ſe de miniſterio Gacelino,vt ibi notatur, & eſt ſi. q̃d legitur infra,de accu.ad petitionem.[Non obſtante] ver. [Quaſi variando.] & ideo reddidit ſe ſuſpectum,iiij.quæſtio.iij.item in criminali.verſi.qui falſo.lxxiiij.diſt.geſta. xxiij. quæſtio.vij. quod autem.infra vt bene.ec.capi.vnico.§. omnibus.j̃. de pœnis.ſuper his.ſupra cap.proxim.in fi.ſ̃.de cauſa poſſ.cum eccleſia.§.nos igitur.in prin.[Cuius,] puta ſic dicit,niſi vſque ad decem dies dimiſeritis ſacerdotem,poſtea ſeruabitur interdictum,vel hoc ideo dicit,quia interdixit quandiu in ciuitate epiſcopus præſens eſſet, ut ſupra eod.cap.reſpon.j.ver.verum decanus, & ita cum ſententia nondum executionem traxerit, licite poteſt interim appellari, dum tamen a tempore latæ ſententiæ, vel ſcientiæ non effluxerint x.dies,ſupra titu.j. quod ad conſultationem. & ſic non contradicit,ſupra eodem paſtoralis.& c.ad hęc quoniam ſub interdicto.Vel dic & melius,quod epiſcopus ante hoc interdictum poſitum ex cauſis probabilibus,& veriſimilibus appellauit,ideoque decani interdictum latum poſtmodum nullum fuit,nec effectũ habere potuit, ſecundum dominum noſtrum. Vel dic, vt in ſequenti gloſſa.[Effectum] hoc exponi poteſt,vt notatur in præcedenti gloſſa.poteſt etiam & aliter exponi, ſi quæratur de excõmunicatione in aliquo alio caſu lata,ſed non denunciata, vt tũc dicas,[Cuius,] ſcilicet ſententiæ excommunicationis effectum
13 quo ad participationem hominum. † Sunt enim duo effectus, vnus quo anima ligatur,quæ vna cum prolatione ſententiæ perficitur,infra de rebus eccleſiæ non ali.ſi quis presbyterorum.§.in abſentia.ſupra eodem,cum ſit Romana.ad fi.effectus iſte ſuſpendi non poteſt ex poſt facto,ex quo pure lata eſt ſentẽtia, vnde per denunciationem amplius non ligatur,ſupra eodem, paſtoralis. §.fin.ideo nec relaxari poteſt, ſed abſolui debet ſic ligatus, infra de ſententia excommunicationis,cum deſideres. xxiiij. quæſtio. ſecunda,ſane.j.& quæſt.tertia, notandum, ſecus ſi conditionalis ſit ſententia,vt legitur,& notatur,ſupra eodem præterea.Alius effectus eſt,quo excõmunicatus ſeparatur a corpore Chriſti,quod eſt eccleſia,hoc eſt a communione hominum Chriſtianorum, xj.q.iij.nihil,ſic debet intelligi iij.q.iiij.Engeltrudam, infra de cleri.ex.mi. ſi celebrat,& is cum denunciatione, ſiue per denunciationem perficitur: nam ante denunciationem occultus reputatur, qui nec in publico euitatur.j̃.de ſenten.excom. cum non ab homine.rñſ.j.nec participans,& ſi ſciat ipſum eſſe excommunicatum, peccat mortaliter,imò poteſt probabilem ignorantiam allegare tam participans,argu.ſ̃.de poſtul.præ.c.j. q̃ excommunicatus.infra de cleri.ex.mi.apoſtolicæ,poſt denunciationem vero, & maxime poſt admonitionẽ peccat mortaliter, & ſic poteſt intelligi.ſ̃.quod me.cauſa.c.ſacris,& quod legitur & notatur extra, do.no.de ſen.excom.ex ſtatuimus.& de iſto caſu loquitur hic.vnde dicas,[Cuius effectum.]i.denunciationem, per quam deuenitur ad effectum ſententiæ ſeruandæ,ſiue agatur de ſententia interdicti,vt hic, ſiue de excommunicato, ne ſe ingerat, ſiue de aliis, ne ſecum participent, infra de cleri.ex.mi.illud. §. illud. xj. q. iij. omnis chriſtianus,& concordat j̃.e.c.§.fi.[Ad tempus.]&c. ſed
14 non videtur quod ſententia interdicti poſſit ſuſpendi, † nam excommunicatio & interdictum æquiparatur.ſ̃.eo.ad hæc quoniã ſub interdicto,ſed excommunicatio non ſuſpenditur.ſ̃.eo. paſtoralis.§.fi.ergo nec interdictum,imò ſententia ſtatim ſuum ſequitur effectum: nam facti quidem quæſtio &c.ij.q.iij. §. notandũ,
15 nec † iudex poteſt facere,quo minus de furto condemnatus infamis ſit,ff.de fur.non poteſt.Solu.poteſt reſponderi,ꝙ ſententia interdicti,quam tulit decanus,non fuit pura, ſed conditionalis, vel quaſi,ſiue in diem prolata,ſiue ad certum tempus: nam ſuſpendit eccleſiam quandocunque epiſcopus præſens eſſet, vt patet.ſ̃. eo.reſpon.j.ver.verum decanus.ſi. ff. de hæred.inſti. quotiens. §.ſi quis ita.vnde & a tali ſententia potuit appellari.ſ̃.eo.præterea.nec poſtea decanus debuit exequi ſentẽtiam interdicti. Vel dic,quod in hoc differt interdictum ab excommunicatione,quia quamuis ſententia excommunicationis ſuſpendi non poſſit, interdictum
16 tamen q̃tumcunq; purum ſit ſuſpendi poteſt, ſicut † effectus originalis peccati ſuſpenditur,licet ipſum originale maneat, de cõ.di.
17 iiij.cap.ij.ſicut excommunicatio, † alicuius dignitatis ſuſpenditur.xv.q.viij.ſi quis presbyter,& effectus acceptilationis, ff. de dona. inter virum & vxo. cum hic ſtatus.§.ſi ſponſus.ſic & effectus interdicti ad tempus ſuſpendi poteſt, ipſum tamen interdictum manet, nec eſt opus vt iterum renouetur, arg. xxv.quæſt.vj. qui recedunt, C. de cur. fur. cum in aliis,& in hoc caſu ſi appelletur, non ſuſpenditur interdictum.ſ̃.eo.ad hæc quoniam. effectus vero excommunicationis ſuſpendi non poteſt, quia quamcito ex-
18 communicatus, † eſt quis, membrum eſt dyaboli, & priuatus a ſacramentis eccleſiæ, & a communione fidelium, vnde ad hoc ꝙ efficiatur membrum Dei, neceſſaria eſt abſolutio. xj.q.iij.excellentiſſimus.j̃.de vi.& ho.cleri.quoniam.ad fi. Papa tamen poteſt
19 officium eius ſuſpendere,infra de ſenten.excom. ſi vere, † quia de nulla facit aliquam, & econuerſo.iij.q. vj. hæc quippe,& magis,
20 † eſt de nihilo aliquid,quam de aliquo nihil facere,de con.di.ij.re vera.ſecundum Io. Et tu dicas, vt in præcedenti & ſequenti glo. [Cum interim.]ver.[Exequendam.]i.denunciandam,quod poteſt intelligi,quando ignorans latam ſententiam appellat, vt & notatur.ſ̃.eo.paſtoralis.§.ſi. Sic & appellatio executionem impedit aliarum ſententiarum, & ſi a ſciente ſententiam latam appelletur,ſupra de iureiuran.veniens. §. fi. vnde & appellatione pendente nihil fuit hic innouandum,vt j̃.eo.§.ver.fi. Vel aliud in ſententia excommunicationis,& aliud in ſententia interdicti, vt dixit Io.in pręcedenti gloſſa.quod & verum eſt,vt patet in eo quod notatur extra,do.no.de ſenten.excom.cum medicinalis.§.& hęc eadem.lib.vj.vel hoc intelligitur de ſententia ſub conditione,vel in diem lata, cuius effectus in quantum ad ipſius vinculum in pronunciatione ſuſpenſus ſit per appellationem, non ſolum amplius ſuſpenditur,ſed penitus impeditur, vt patet in eo quod legitur & notatur.ſ̃.eod.præterea.& c.ad hæc quoniam,& iſti duo intellectus vltimi magis placent, ſed quomodo appellatur hic a decano ad archiepiſcopum,cum epiſcopus ſit medius, contra.j̃.eo. dilecti.ſ̃.de offi.or.paſtoralis.xj.q. j. ſi clericus aduerſus clericum? Reſpon.hoc facit ſpecialis conſuetudo.ſi.no.j̃.de præben.referente.j̃.de no.ope.nuncia.cum apud.ſed & epiſcopus in propria cauſa merito eſt ſuſpectus, ſed nec appellabit epiſcopus ad ſeipſum, ar.de Inſtitu.c.fi.cum ſuis concor.[Officialis.]ver.[Qui poteſt appellationem.]ſcilicet ad nos factam ab ipſo officiali, & ab eodẽ receptam,vt.ſ̃.eo.reſpon.j.verſi.decanus.& j̃. §.j. ver. quia tamen. [Temerarium.]licet iuſtum ſit quod pronũciauit, vnde & idem pronunciauit Papa, vt nota.ſ̃.eo.§.ver.decanus, nihilominus temerarius fuit proceſſus, quia a non ſuo iudice præſumptus,vt ibi notatur.ſi.iij.q.v.§.quod vero inimici.& cap.ſeq.vnde & ſequitur. [Cum appellatione.] &c. ver. habes ergo hic regulam, quia appellatione pendente nihil innouandum eſt, & ij. q.vj. appellatione,& ff.nihil inno.ap.pen.in ipſa rubrica.& l.vnica, quæ qualiter intelligi debeat.notatur, ſupra cap.proxi. §. j. ver. fi. quod verum eſt ſi ſit legitima appellatio,vel minus legitima admiſſa,vt extra. do.no.eod.titu.cordi.& j̃.eod. §.j.ver. quia tamen. alioquin contra.j̃.eod.vt debitus.[Debuit.]a quocunque ordinario, niſi ignorantia excuſet.ſ̃.eo.ſi duobus, vel delegato excepto illo, cui princeps committit cauſam appel.remota.quod dic,vt legitur & notatur.ſ̃.eo.paſtoralis.reſpon.j.[Innouari.] in præiudicium appellationis.quod dic,vt no.ſ̃.eo.c.prox.§.i. in fi. ¶ Præterea.]iiii.pars. [Videretur.]quia ſuus iudex eſt, nec poteſt eximi præſcriptione, vel conſuetudine aliqua,vt patet, ſupra de præſcrip. cum non liceat.ſ̃.de conſue.cum inter vos.ſed contra. ſ̃. de excep.cum venerabilis.§.quia vero.Solu.ibi,& de hoc notatur,ſupra de offi.or.irrefragabili.§.exceſſus. [Perturbare.]hæc enim eſt iuſta cauſa excõmunicandi, & manus iniiciendi,vt patet.j̃.de ſenten. excom.veniens,& c.cum voluntate.§.ſi quis vero. nec mirum, quia & ſ̃m l.pœna eſt capitalis,C.de his qui ad ec.confu.denunciamus,& in Authen.de ſanctiſ.epiſ.§.ſi quis cum ſacra miſteria.col.ix. [Quia tamen.]ver.[Deferendum.]quantum ad cognitionẽ cauſæ principalis,id eſt captionis ſacerdotis, ſed tamen poſtea interdictum irritum pronunciauit,vt patet.ſ̃.eod rñ.j.ad fi. quod non potuit, vt no.ſ̃.eo.§.prox.ver.officialis.[Apoſtolos concedendo.] dimiſſorios,ſecus eſſet ſi reſutatorios,vt extra.d.n.eo.tit.c.cordi. [Non ſolum principale.]i.appellatio ſuper principali interpoſita acceſſorium vero appellat per turbationem poſtea ſubſecutam.ſ̃.eod. §.rñ.j.in fi.& ideo epiſcopi,vel officialis ſententia ex ea cauſa lata non tenuit,quia totum ad Papam negociũ deuolutum fuit,quare & idem Papa & non alius tam de turbatione q̃ de interdicto, vtrum.ſ.iuſte vel iniuſte poſitum fuerit,cognoſcere debuit.ſ̃.cap. proxi.§.nos igitur.rñ.ij.Vel dic, ꝙ principale vocat quæſtionem, quæ ſuper detentione presbyteri vertebatur inter epiſcopũ & decanum,acceſſorium vero ſententiam interdicti, vnde cum cognitio ipſorum duorum eſſet delata ad Papam per appellationẽ factam & ab officiali a quo appellatum fuit receptam etiam ipſo facto,eo ꝙ apoſtolos tradidit,vt præmiſit, apparet ꝙ & ſi interdictum violaretur,minor tamen Papa,vel delegato ab eo hoc corrigere non poterat,quia idem iuris eſt de acceſſorio quod de principali,vt hic,& ſupra de offi.de leg.præterea. & ca.prudentiam.§. penulti.& fi.cum ſuis concord.& ff.de regu. iuris. cum principale. [Poſt appellationem.]ab officiali interpoſitam.do.no.vel dic, vt in ſeq.gloſſa.huiuſmodi legitimam.ſ.non ex cauſa ſuperiori, ſed ex alia.ſic.j̃.de conceſ.præ.conſtitutis.ſ̃m B.tu dicas. Poſt appellationem huius,ſcilicet a iudice,a quo appellabatur, receptã, vnde q̃tumcunq; alias legitima eſſet, ex quo tamen iudex ipſam recepit,& apoſtolos partibus dedit, tam partes quã cauſam principalem, & acceſſoria a manu ſua dimiſit, & ad examen ſuperioris remiſit, vnde poſtea non debuit ſe intromittere, quia hoc amplius eſt quam ſimpliciter referre, & tamen poſt remiſſionẽ ſimplicem omnino ſilet officium iudicis qui remiſit,vt ſ̃.de offi. de leg.licet,& infra eo.intimaſti, & hunc intellectum iſta litera plane ſonat,& idem eſt ſi ſummus pontifex ad ſe negocium reuocaſſet,vt infra c.j.[Viribus.]nam per appellationem ad officialem factam fuit cauſa principalis delata ad officialem, qua pendente nihil fuerat innouandum,vt ſupra §. proxi. ſed appellatio ab officiali facta & ab ipſo recepta cognitionem principalis & acceſſorij ad ſedem apoſtolicam tranſtulit, quare inferior ipſo ſe intromittere non potuit, & ideo quamuis iuſta cauſa ſubeſſet, excommunicationis tamen ſententia occaſione acceſſorij lata per epiſcopum tanquam a non ſuo iudice nulla fuit, ſi.ſ̃.eod.§. proxi. ver. penul. & fin. & adde quod notatur in ſequenti gloſſa. [Caruiſſe.] mirum videtur, cum ſententia interdicti per decanum lata non tenuit, quomodo excommunicationis ſententiã in decanum,vel alias turbantes officium latam per ipſum impediuit, ſed hoc ideo eſt, quia negocium omnium interdictorum fuit gradatim primo ad archiepiſcopum, & ſubſequenter ad papam deuolutum, ſicut apparet ex ſerie literæ præceden. & ex eo quod notatur in princi.glo. Sed dices, nonne licuit epiſcopo appellationi ſuæ renunciare? Certum eſt quod ſic, C.eod.ti.ſi quis libellos. ſi tamen non fuiſſet eam coram archiepiſcopo proſecutus, ſed ex quo fuit eam proſecutus coram eo,& decanus coram archiepiſcopo appellauit ad papam, non licuit poſtmodum epiſcopo in præiudicium partis, & in cluſionem ſedis apoſtolicæ renunciare appellationi, quam tenebat, quod ex eo apparet, quia caſſatur quicquid poſt appellationem decani archiepiſcopus attentauit,ſecundum do.no. comprobantur hæc in eo quod legitur & notatur.ſ̃.cap.proxi.§.nos igitur. & ſ̃.titu. proxi.ca.j.& c.ſequentibus.¶ Verum.] iiij. pars. [Poſt appellationem prædictã.] ſcilicet ad nos factam,vt ſupra eo.§.proxi.in fi. [De qua.] ſcilicet appellatione.& ſubaudi,maxime. idem enim eſſet & ſi archiepiſcopo de appellatione nihil innotuiſſet, cum per ipſam etiam in eius abſentia factam appellans fuerit exemptus a iuriſdictione ipſius,ar.ſupra eo.paſtoralis.& ii.q.vj.biduum, ſecundum d.n. & melius ſ̃.de offi.de lega.paſtoralis.§.præterea. Vel dic,vt in ſeq. glo. [Innotuerat.]q.d.ſecus ſi ignoraſſet,vt ſ̃.eod.ſi duobus. quod
21 dic,vt ibi notatur. [Denunciauerit.] q.d.ante † denunciationem nõ aſtringitur quis ſententiam obſeruare.quod dic, vt notatur.ſ̃. §.quia vero.ver.nõ obſtante.[Senonenſes.]ver. [Cõmunicarũt.]

ſcilicet contra,quia talis vitandus eſt, q̃tumcunq; appellauerit.j̃.
de ſenten.excom.per tuas.§.nos igitur,verum eſt in iudiciis exce-
pto articulo, de quo agitur,vt ibi. Extra iudicium vero & in di-
uinis non vitatur,vt hic,& extra,do.no.de ſenten.excom.ſolet.§.
fi.[Vt appellationi.]ver.[Magis q̃ denunciationi.]ſ. ff.de mino.
minor xxv.an.in fi. Sed contra,quia in dubio præſumi debet pro
ſententia,vt s̃.eo.cum in eccleſia.& j̃.de cle.ex.mi.illud.§.licet,qđ
quidam indiſtincte hic ſcripſerunt. Tu dicas, quod hoc verum
eſt quando ſententia fertur nulla appellatione præcedente, vbi
vero poſt appellationem excommunicatur quis, diſtinguitur.qđ
dic,vt notatur in præcedenti gloſſa. & adde quod notatur in ſeq.
gloſſa.[Inculpabiles.]& ſi etiam ſic excommunicatus eligatur in
terim, & poſtmodum pronuncietur excommunicatio nulla,va
let electio,vt hic,& quia in veritate &c.viij.di.veritate,quidam ta-
men dicunt,ꝙ illi,qui talem eligunt, peccant, ſed non vidimus
cauſam,quia eligendo non communicant ei, quod eſſet pecca-
tum.s̃.quod me.ca.ſacris.ſed & talis electus cõſentiendo nec pec
cat,quia non tenetur gerere pro excommunicato. Sed contra.j̃.
de ſenten.excom.per tuas.Solu.ibi datur conſilium in his,de qui
bus dubium non eſt,an ſint ligati vt vitentur,& eſt ratio,quia pri
ma facie eſt pro ſententia iudicis præſumendum.s̃.de renuncia.
in præſentia.hic autem loquitur, quando certum eſt ſententiam
non tenere, vel pro eo, quia delatum eſt appellationi, vel quia
aduerſarius,cum quo excommunicatus vel interdictus conten-
dit, ipſum ligauit,vt patet ex ſuperioribus. idem autem eſt, vbi-
cunq; manifeſtum eſt ſententiam nullam eſſe,quia eadem ratio
eſt,ergo idem ius,vt patet in eo quod legitur & notatur.j̃.de con-
ſan.tua.& s̃.de offi.deleg. cum contingat, quod ſicut dicitur in
dicto c.j̃.de ſenten.excommu.per tuas.§. nos igitur verſi.j.ſcilicet
ꝙ donec de ipſis conſtiterit,debet in aliis euitari, expone, donec
de ipſis conſtiterit, id eſt de appellatione ex iuſta cauſa interpoſi-
ta,vel de errore intolerabili in ſententia expreſſo, quando ab ad-
uerſario hoc negatur. nam ſi pars aduerſa confiteatur, ex iuſta cã
appellatum fuiſſe euitari non debet, dummodo ex prima facie
indubitabiliter iniuſtum appareat mandatum, a quo extitit ap-
pellatum,ſupra c.proxi.§.ſi vero notorium, ſm do.no.cuius eſt
mens totius huius glo.Tu vero dic,vt nota.s̃.eo.ver. Senonenſes.

SVMMARIVM.

1 *Traditio ſigilli conſiſtit in facto.*
2 *Vti alieno ſigillo tanquam proprio, eſt quidam modus falſitatis.*
3 *Plus eſt factis quam uerbis.*
4 *Plus eſt reuocatio quam prouocatio.*

CAP. LVI.

a VT noſtrum. [a]Pars. j̃. vt beneficia ec.capitu.
vnico.& per illam intelligitur
iſta,& ibi ponitur caſus vtriuſq;.[Traditionem.]ver.
[Sigilli.]cãcellarię. [Dicto H.]quem archiepiſcopus
fecerat cancellarium.do.no.[Decernerent.]s̃.eo.conſtitutus.j.cõ
tra.So.ibi erat legitime confirmatus, nec tenuit appellatio emiſ-
ſa ab aduerſario ſine cauſa, & ideo in nullo debuit ſuſpendi effe-
ctus confirmationis , vt apparet ex diffinitione ſiue reſponſione
Papæ,in eo.c.§.fi.at hic clam fuit electus & confirmatus,& ante-
quam ſigillum traderet archiepiſcopus , fuerat ad Papam nego-
cium reuocatum , vt præcedit , & de hac cancellaria controuer-
ſia erat , vt patet.j̃.vt bene.ec.ca.vnico.vnde non eſt mirum, ſi Pa
pa mandat reuocari quod poſt prædictam reuocationem & ma
xime lite pendente ab eodem archiepiſcopo extitit innouatum,
vel quoquo modo attentatum vt hic,& s̃. vt lite pen. per totum.
1 Et licet † traditio ſigilli cõſiſtat in facto, nec poſſit eſſe quin facta
ſit,ex quo facta eſt,ff.de capt.in bello. §. factæ. dicitur tamen de-
cerni traditio irrita & inanis , vt hic, id eſt nihil iuris fuiſſe colla-
tum ex traditione ſigilli, nec literæ ſigillatæ ab illo, cui traditum
eſt ſigillum ex perſona ipſius aliquem vigorem habebunt . Bene
fecit Papa,quia hoc mandauit fieri.nam cum donatio ſit de can
cellaria facta ab archiepiſcopo prima facie tanquam clandeſti-
na non teneret,nec ille,cui collata fuerat,fuiſſe in poſſeſſione of-
ficij ad cancellarium pertinentis,quod in ſigillando conſiſtit , &
quod ante traditionem ſigilli non potuerat exercere,& de cancel
laria & iure ipſius ageretur coram Papa,& ad ipſum eſſet reuoca
tum negocium antequam traderetur ſigillum,iuſtum fuit,vt tra
ditionem poſtmodum factam decerneret pronunciari irritam,
& inanem,ſecus ſi iſte H. ante reuocationem hoc ius fuiſſet ade-
ptus,vel iuſte inſtitutus,vel confirmatus fuiſſet , vt in contra. ſu-
pradicto . Hoc autem notandum , quod ſi alius quàm Papa age-
ret cum archiepiſcopo, dicens quod collatio , ſiue confirmatio
cãcellariæ ad ipſum pertinebat,q̃tumcũq; ſuper hoc citatus fuiſ-
ſet archiepiſcopus in poſſeſſionem conferendi , vel confirmandi
exiſtens,vel lis eſſet cum eo etiam cõteſtata , nihilominus tamẽ
poſſet archiepiſcopus cancellariam ſi vacaret conferre , & ei cui
contuliſſet ſigillum tradere,dummodo hoc manifeſte in nullius
præiudicium verteretur,quia lite pen.nemo priuandus eſt poſſeſ
ſione ſua.s̃.vt lite pen.laudabilem.j̃.eod. ſignificante. ſi vero hæc
alij manifeſte præiudicarent,non valerent, ſicut hic patet exem-
plum,vbi fiebat præiudicium illi,pro quo ſcripſerat Papa, vel ad
minus iuri ipſius Papæ, qui dicebat poteſtatem cõferendi cancel-
lariam ad ſe deuolutam eſſe , vnde & in hoc caſu irritandum eſt,
quicquid in præiudicium extitit attentatum , arg.in eo quod legi
tur & notatur.s̃.de ſup.ne.præ.licet.nõ eſt igitur hoc regulare,nec
de iure cõi,ꝙ ex quo Papa incipit aliquid de aliquo negocio co-
gnoſcere , quicquid fit a partibus irritum decernatur , imò quod
hic mandatum fuit de ſigillo,ſpeciale eſt, & eſt ratio ſpecialitatis
ſuſpectio,quam Papa conceperat ꝯ collationem ab archiepõ fa-
ctam,vt j̃.vt bene.ec.c.vnico,alias autem bene licuiſſet epõ man-
dare effectui collationem ſuam , q̃uis ſibi eſſet quæſtio mota.s̃.e.
conſtitutis.j.& hoc plus placet d.n.q̃ id quod no.s̃. in prin. huius
gloſſæ.Vel dic,hæc ſpecialia eſſe in reuocatione,quã ex certa ſcĩa
facit Papa,apud quem plenitudo eſt poteſtatis.ij.q. v.decreto.s̃.de
vſu pallij , ad honorem , vt ex quo ad ſe ex certa ſcientia aliquod
negocium reuocat, poſtea præter eius conſcientiam non poſſit
aliquid attentari,vt patet in eo quod legitur & no.j̃.de præben.in
ter cœtera,ſm do.n.cuius eſt mens totius huius glo.quinimmo,
& idem vr̃ qualitercunq; negocium ad ipſum ſit tranſlatum,vt
patet in eo quod legitur & no.s̃.eo.ſollicitudinem.§.nos igitur,&
s̃.de poſtu.prela.bonæ.ij.§.nec nocebat.& de elec.dudum.ij.[Irri-
tam.]tanq̃ a non ſuo iudice factam.s̃.c.proxi.§.quia vero.multo
fortius q̃ ſi appellatum fuiſſet,vt ibi,cum plus ſit &c. vt j̃.e.ver.cũ
plus.[Inhibentes.]ver.[Illi.]ſ.nepoti tuo, cui cancellariam cõtu-
2 leras,& ſigillum tradideras.[Vti præſumeret.] † Eſt enim quidam
modus falſitatis vti alieno ſigillo tanq̃ proprio, ar.ff.de cri.fal.eos
qui.§.fi.& in eo quod legitur & notatur. s̃. de iureiuran.q̃to.§. ſi
vero legitimam . ver.j. & j̃.de his quæ fi.a præl. q̃to.§.abſentiam.
idem vr̃ ſi quis vtatur de nouo fabricato in alterius prẹiudicium.
quod dic,vt legitur & notatur.j̃.de exceſ.prẹl.dilecta. ad fi. Poteſt
autem quis in alieno ſigillo vel aliena manu de voluntate illius,
cuius eſt,dummodo hoc exprimatur.quod dic, vt legitur & no-
tatur.s̃.ti.j.cum inter vos.§.j.in fi.[Cum plus.]ver.Romanum &
quemlibet ordinarium , ff. de iudi. iudicium ſoluitur . [Reuoca-
3 re.]ſicut & plus eſt facto appellare.s̃. eo.dilecti. † & ſic plus eſt fa-
ctis q̃ verbis,vt notatur.s̃.de elec.eccleſia.j.ſic ipſo facto amittit qs
priuilegium.j̃.de vi.& ho.cleri.c.fi.j̃.de ſen.ex.cõtingit. [Ad eũ.]
.ſ.Romanum Pontificem , ſed poſt appellationem ad ipſum fa-
ctam nihil eſt innouandum,vt s̃.c.proxi.§.quia vero. in fi.& §.p̃-
terea.ver.quia tñ.& ca.dilecti.& c.bonæ.§.fi. ergo multo minus
poſt reuocationem per ipſum factam,vt hic patet.ij.q.j. nemo.&
le.& no.s̃.vt li.pen.eccleſia.ij.rñ.j.& plenius no.s̃.de cã.poſ.& pro-
pri.cum ſuper.ad fi.[Prouocare.]Hoc ideo dicit,quia prouocatio
non ſemper iuſta eſt,nec propter eam quæ innouata ſunt,reuo-
cata ſunt,nam in iure conſiſtit virtus ſua potius, q̃ in facto,ſed re
uocatio ſemper iuſta cenſetur,ex quo facta eſt, & ſemper ad ſe re
uocat iuriſdictionem inferioris, & potius conſiſtit virtus eius in
facto q̃ in iure,vnde & quæ poſt eam attentantur,ſemper de rigo
re iuris reuocantur,& ideo plus eſt,i. maioris & efficatioris virtu-
4 tis, † eſt reuocatio,q̃ prouocatio.ſic s̃.de offi.leg.dilectus.

ADDITIO.

a ¶Pro intellectu huius Decret. vide multas remiſſiones hic per apoſtillã ad Panor.

SVMMARIVM.

1 *Diligentia alterius captioſe non debet præueniri.*
2 *Vigilantibus,& non dormientibus iura ſubueniunt.*
3 *Locus proſecutioni non eſt aliquando ſed impetrationi.*
4 *Continentia cauſæ ſub diuerſis iudicibus non eſt diuidenda.*
5 *Cauſam terminari oportet infra tempus legis.*
6 *Periculum aliud rei priuatæ,& aliud rei publicæ.*
7 *Quod permittitur non præcipitur.*

CAP. LVII.

a OBlatæ. [a][Quibus.]ſ.iudicibus . [Inter Sãbreñ.]
agentem ex parte vna. [Et Rinocor.]de-
fendentẽ ſe ex parte altera,ſed ꝯriam ſñĩam reporta-
uit,vñ appellauit,vt ſequitur.[Et a procuratore.]ver.
[Sine termino.]ſed nec iudex ipſum aſſignauit , vt ſequitur,ideo
ſpectandum eſt tempus legis,vt j̃.§.j.rñ.j. & ver.ſi vero non ſit ap
pellatum.ad hoc enim tenetur , ex quo ꝯriam ſñĩam reportauit.
quod dic,vt legitur & notatur.s̃.de procura.non iniuſte.§.potuit.
[Nec delatum.] ver. a iudicibus, vel a parte recepta , hoc autem
ideo tangit , quia ſi delata fuiſſet appellatio , non ſufficeret mit-
tere procuratorem ad impetrandum . quod dic,vt legitur & no-
tatur.j̃.eo.Nicolao.§.fin.& c.interpoſita.§ j. [Plebanus.] ver. qui
appellatur,& pro quo ſentẽtia lata erat. [Super obſeruatione.]Ex
hoc loco & ex fine huius c. vbi dicitur , ꝙ per iſtas literas poteſt
procedi

ADDITIO.

a ¶Hoc c.nõ ſeruatur in curia Romana,vt no.Do.de Ro.deci.444.in antiq.

procedi ad confirmandam,vel infirmandam ſententiam , colli-
gitur,quod ſicut is qui impetrauit ſuper obſeruatione ſententiæ,
poteſt petere conſeruationem ipſius,ſic & aduerſarius poteſt per
eaſdem literas etiam coram eiſdem iudicibus appellationem
ſuam proſequi , ſi ab eadem ſententia appellauit, ſecundum do-
minum noſtrum,vel petere,quòd eadem ſententia infirmetur,&
hoc verum eſt , dummodo in ipſis literis de appellatione facta
mentio habeatur . quod dic,vt legitur,& nota.infra de confir.vti.
bonæ.ſed dominus noſter ſentit contrarium, vt patet in eo quod
no.j̃.§.j.ver.ſi vero non ſit.ſuper verbo,nimium.[Sententiæ.]pro
eccleſia ſua latæ , nullam faciendo mentionem de appellatione.
alioquin contra.j̃.titu.ij.bonæ.nec nimis præueniens tempus le-
gis.alioquin contra.j̃.§.j. ver. ſi vero non ſit . [Literas.] impetra-
uit,vt in ſequenti verſiculo . [Et alia pars.] ver. ſcilicet de Rino-
cor. quæ appellauerat. [Eandem.]ſcilicet ſententiam.[Impetra-
uit.] Sed nunquid ſufficit infra tempus literas impetrare? quod
dic vt notatur.s̃.eodem ex ratione. & s̃. titu. j. cum ſuper contro-
uerſia.[In poſterioribus.]vnde non valuerunt,vt patet.j̃.eo.c.§.fi.
[Vnde.]ver.[Vel vos.]ſcilicet primi iudices.[De illa.]ſcilicet ſen
tentia confirmanda & obſeruanda , vel infirmanda . [Nos ſuper
hoc conſulere.]& nos reſpondemus , ꝙ vos , ſcilicet primi iudi-
ces , & non poſteriores , vt infra eod. c.§.fi. [Et.j̃.]hoc eſt adhuc
quæritis , quid iuris eſſet , ſi terminus legis fuiſſet moderatus per
hominem , vtrum ſcilicet potuerit moderari , & ad hoc reſpon-
det in ſequentibus . ¶ Licet igitur.]ij. pars.[A lege.]in Auth.de
his qui ingre.ad app.§.quia enim victores.coll.vj. quod dic,vt ple
ne notatur.s̃.eo.conſtitutus in præſentia.§.j.& c. cum ſit Roma-
na.reſpon.j. & ii.q. vj. §. appellatore.[Quia tamen.]ver.[Prouo-
cante.]appellatus autem terminum præfigere non poteſt. [Ve-
rum etiam a iudice.]vt probatur de vtroque.s̃.eo. perſonas.[Cũ
id.]ver.[Prorogari.]niſi ex iuſta cauſa, vt legitur & notatur.s̃.eo.
ex ratione,eſt igitur hic terminus limitatus.ſi.j̃.de decimis.cap.j.
§.vnico.ver.traditionem.Et per hoc ſoluta eſt quæſtio,qua quæ-
rebatur,vtrum epiſcopus tempus legis poſſet moderari , vt nota-
tur.s̃.eod.in deciſione.quantum vero ad aliam quæſtionem,quæ
ibidem fit , credimus diſtinguendũ &c. vt ſequitur.[Credimus.]
ver.[Diſtinguendum.]per quam diſtinctionem apparet, ꝙ aliud
eſt cenſendum in termino hominis & aliud in termino legis,&
ſic ſoluta eſt ſecunda quæſtio poſita. s̃. in deciſione. [Et quòd.]
verſi.[Ab appellante , vel iudice.]quia vtrumque fieri poteſt , vt
præmiſit.[Si in eo.]ſcilicet termino ab homine moderato.[Ap-
pellatus.]vt s̃.eod.ex inſinuatione , & idem eſt ſi appellans , vt s̃.
eod.ſæpe.§. fi. vbi de hoc . [Tacita veritate.]Hic ergo expreſſum
eſt,quod de termino hominis ad proſequendam appellationem
aſſignato neceſſe eſt fieri mentionem , per conſequens ergo & de
appellatione,quod verum eſt,vt legitur & notatur,ſupra de reſcri.
ex parte.infra titu.j.bonæ . [Si vero non ſit.]ver.[Pars appellata.]
idem eſt in appellante,ponit autem de appellata ſpecialiter,quia
de ipſa magis dubitabatur, quaſi non eſſet aliqua forma , ſecun-
dum quam poſſet appellatus id facere , ſicut & illa quæ in cauſa
victoriam obtinuerat,ſecundum dominum noſtrum. [Infra ter
minum.]ſcilicet annum , vel ex cauſa biennium , vt s̃.eod.§.in
principio.[Nimium.]ſed quando intelligitur nimis præcurrere?
Poteſt dici hoc arbitrarium eſſe,argumen.s̃.de offi.deleg.de cau-
ſis.ſaltem literas impetrando , dum tamen malicioſe non fiat.
Ar.tamen contra,C.ſi nuptiæ ex reſcripto petan.l ii. ſed reſpon-
de,quod bene poteſt iſtud in hoc caſu fieri bona fide,& bona fuit
forma quam impetrauit plebs de Sabreno.nam & per literas po-
teſt pars appellans appellationem ſuam proſequi , vt notatur.s̃.e.
c.reſpon.j.ver. Plebanus.in uerbo,ſuper obſeruatione, etiam ſi in
ipſis literis de appellatione non fiat mentio , quod eſt dignum
no.& de hoc no.s̃.de offi. deleg. ex literis. Alij tamen dicunt , ꝙ
hic de appellatione mentio facta fuit,ſecundum do.no.cuius eſt
mens totius huius glo. Vel dic , quod tenetur expectare vſque ad
vltimum menſem anni , vel ex cauſa biennij, arg.ii.q.vi.§.appel-
latore.quod dic , vt notatur in ſumma.cod.titu.§. infra quæ tem-
pora.ver.fi.ſic & prope finem triennij ſententia eſt ferenda , C.de
iudi.properandum.§. cum autem hoc modicum , & adde quod
notatur ſuper verbo, procedatur.[Præcurrat.]ſcilicet ad hoc.[Vt
appellantem.]&c. ſicut nec hic fuit , & ideo valent primæ literæ
non ſecundæ,vt.j̃.eod.c.§.fi.[Supplantet.]tunc enim literæ , non
valerent , quia tales præuentiones reprobantur,vt hic , & s̃.eo.ex
1 inſinuatione.§.fi.& cap.ſuggeſtum.quia † nec debet captioſe alte-
rius diligentia præueniri,xvj.q.iii.placuit.ij.ad Tertull l.ij.§. ſi ma
2 ter. ij. alias autem dummodo fraudulenter non fiat , † conſue-
uerunt iura vigilantibus & non negligentibus ſubuenire, ff. de
his quæ in frau.cre.pupillus.in fi. ſupra de præſcrip. vigilantibus.
§.j.ſupra de offi. primi.c. vnico.ad fi.[Impetrare.]Nunquid cau-
ſam ipſam appellationis poterit proſequi coram illo iudice ad
quem extitit appellatum? Vtique appellatore præſente, & appel-
lato abſente per contumaciam,etiam lite non conteſt.infra eo.
interpoſita.§.ſane,& idem videtur in conuerſo caſu,arg. ff. de re-
gu.iuris,non debet.s̃.de mu.peti.cap.ii.§.nos vero, & ſi reperiatur
male appellatum , condemnabitur contumax in expenſis.s̃.eo.
reprehenſibilis.§.ſi autem , & remittetur cauſa ad priorem iudi-
cem,infra eod.vt debitus.§.vnico.ver.penulti. quod ſi bene appel
latum fuit , procedetur etiam in principali , infra eod.vt debitus,
in fi.& eſt hoc uerum,ſi ſit delatum appellationi, vt notatur.s̃.eo.
ſæpe.§.quia tamen,niſi appellatus petiit, quod appellator veniret
3 inſtructus,extra do.no.eod.titu.cordi.§. poſt hęc.lib.vj. † alioquin
non eſt locus proſecutioni,ſed impetrationi , vt hic, & infra eo.
interpoſita.§.j. vbi de hoc , & ſecundum hoc intellige quod no-
tatur in ſumma,eo.titu.§.& quę eſt pœna . [Quarum auctorita-
te.]ver. niſi & appellans primitus impetraſſet,vt ſupra de reſcrip.
dilectus.ij.in fi.[Procedatur.]licet autem appellatus poſſet quan
docunque vult literas impetrare , vbi terminus non eſt præfixus
ab homine , ſed a lege tantum , non tamen poteſt petere pro ip-
ſo latam ſententiam confirmari , niſi tunc demum cum vnus
tantum menſis de anno ſupereſt, ij.quæſt.vj. §.appellatore.appel
lator vero quandocunque vult poteſt coram eiſdem iudicibus
ab appellato impetratis appellationem ſuam proſequi , nam cũ
ad iudicem appellationis proprie & ſpecialiter ſpectet pronun-
ciare primam ſententiam iuſtam vel iniuſtam , ita poteſt & ip-
ſam confirmare , vel infirmare.ii.quæſt. vj. §. fi. per literas igitur
impetratas ab archipresbytero de Sambreno , quod ſua ſerue-
tur ſententia ſicut erat iuſta , poteſt & aduerſarius petere , quod
4 caſſetur ſicut erat iniuſta , † quia non eſt continentia cauſæ ſub
diuerſis iudicibus diuidenda , C. de iud. nulli. ſed ſi impetrans
nimis præoccupauerit , hoc conſequetur ex nimia ſua præuen-
tione , quod ſuæ literæ non ualebunt. Alij autem non impro-
babiliter dicunt , quod & coram iudice appellationis , & coram
ipſius delegato , non ſolum appellans, ſed etiam appellatus po-
teſt cauſam appellationis proſequi , etiam nec expectato men-
ſe iuxta finem anni , & ad hoc bene concordat litera ſequens ,
pro qua patet,quod appellatus poteſt cauſam ſuam proſequi co-
ram iſtis iudicibus , quos tamen conſtat eſſe nimis tempeſtiue
impetratos . Nec obſtat.§. appellatore . reſpondent enim , quod
ibi ponitur tempus vnius menſis , non pro eo quod præueniri
non poſſit , ſed quia illud tempus communius videtur ipſis par-
tibus , & quia ex quo tantum expectatur , nulla malicia præſu-
mi poteſt . Alij vero intelligunt hanc Decre.ſic , vt partes poſſint
literas impetrare , ſed non poſſunt cauſam proſequi ante men-
ſem , vt notatur, ſupra ead.glo. in princi. ſecundum dominum
noſtrum cuius eſt mens totius huius gloſſæ.[Ita quod.]ver.[Sub
iudice.]quia non eſt continentia iudicum diuidenda , vt legitur
& notatur.s̃.de ſequeſtra. poſ.cap.j.[Eum.]ſcilicet iudicem , vel
niſi in poſterioribus ſuis literis de primis expreſſam fecerit men-
tionem,vt j̃.titu.ii.bonę.s̃.de reſcrip. cœterum.§.j.[Sic obtento.]
ab appellatore,ſcilicet ab archipresbytero de Sambreno.do.noſt.
[Recuſare.]ſic j̃.eod.cum ceſſante.ad fi.extra,do.no. de reſcrip.di
ſpendia. ad fi. lib. vj.[Quia ſi agere noluerit.]ſcilicet appellans .
[Proſequi.]coram iudicibus ab eo impetratis etiam parte appel-
lante abſente, ea tamen prius citata. argu.in eo quod precedit,&
ſupra titu.j.cum Bertoldus.§.poſtmodum ii.q. vi. §. appellatore,
C.de temp.appel.l.fi.§.illud,& eſt expreſſum j̃.c.j.[Ex dilatione.]
5 nam † infra tempus legis cauſam terminari oportet , vt ij.q.vj.ei
qui appellat,niſi iuſta cauſa ſubſit,quod dic,vt notatur,ſupra eo.
6 ex ratione.[Grauamen.]i. † periculum rei priuatę , aliud in peri-
culo rei publicę, vt notatur,infra eod.§.j.¶ Superior quoque.]iij.
pars.[Iudex.]ad quem appellatum eſt, vt j̃.eod.§.ver.poteſt vtiq;.
[Periculum.]rei publicę , ſicut patet per exemplum ſequens,ſu-
pra vero §.proxi.in fi.loquitur de periculo rei priuatę , vt ibi no-
tatur , cui non tenetur iudex occurrere parte, cuius eſt,negligen
te , quaſi dicat bonus iudex debet conſiderare qualitatem nego-
cij a quo agitur , vbi enim litigatur de fundo , vel tunica, vel alia
re priuata , vel lana caprina poſſunt partes prorogare negocium
prout placet,vt ſupra,§.proxi ver.fi.& argu.ff. de regu.iuris , quod
quiſque. vlti. colum . vbi vero agatur de re publica , ſicut de pro-
uiſione eccleſiarum , vel de anima , ibi omnino debet iudex ex
officio ſuo occurrere etiam partibus tacentibus , vel inuitis , vt
hic , & ſupra de elec. cum nobis olim. §. his igitur , ubi de hoc,
& infra eod.ver. poteſt , cum ſuis concord. [Appellationem.]
alias,appellationi.[Puta.]ver.[Alicuius electi.]& idem videtur ſi
agatur de matrimonio carnali,vt ſupra vt lite non conteſt. quo-
niam.§.j.nam eadem eſt ratio , vt ibi innuitur, ergo idem ius de-
bet eſſe,ar.j̃.de conſan.tua.s̃.de tranſla.epiſco.c.ii.§.j. ver. ſicut er-
go.[Etiam ad annum.]vtiq; & ſatis ęquum eſſet, quod ſi nõ ter-
minaretur infra annum cauſa talis etiam principaliter mota(ni
ſi aliqua cauſa ſubeſſet)extunc ſuperior prouideret,ar.hic , & j̃.de
iure patro.eam te.& c.cum Papa . nam & quandoque iam pro-
motus & per ſex menſes,vel annum expectatus remouetur , niſi
iuſtum impedimentum habeat ab obtento,vt legitur & notatur
j̃.de cleri. non reſi. ex tuę . q̃tomagis igitur impediri poterit pro-
mouendus , quia turpius eiicitur , &c.s̃. de iureiuran. quẽadmo-
dum.§.j.& ii. cum ſuis ꝯcor.& aliis inductis j̃.ver.j.[Poteſt vtiq;.]
ver.[Immo debet.]bene correxit ſe , quia neceſſitatem impor-

7 tat,alias autem †quod permittitur non præcipitur, ff. de iud.non quicquid,ff.de of.præſi,ſæpe.& l.generaliter. [Moderari.]i.reſtringere & diminuere ſiue abbreuiare.j.de verbo ſigni.ca. fina. & eſt ratio.[Ne gregi dominico]&c.ideo ſtatutum eſt, ne diu differatur electio.i.vltra ſex menſes,l.di,poſtquam.ſ.de elec. ne pro defectu.& ne diu protrahatur confirmatio.i,vltra quinq; vel ſex mẽſes.c,di.quoniam.ſ.de tranſla.epi.c.ii.§. ſed neq;, bonum ergo eſſet,ꝙ ſtatueretur, ne lis ſuper electione orta fieret immortalis,vt vltra annum non protraheretur, vt patet in eo quod legitur & notatur.ſ.eod.§.fina.reſpon.j.& ver.j, vel potius vltra ſex menſes, quod dic,vt plene notatur.j.de iure patro, quoniam, §. fina. quia in talibus ſæpe ſiue ſemper eſt mora periculoſa, vt patet in eo quod legitur & notatur.ſ.de elec,cum inter vniuerſas.§.fina.ſ.vt lite non conte.quoniam.§.i.ſ.e,conſtitutis,j,§.j, ¶Ex his igitur.] iiii.pars.ſcilicet quæ dicta ſunt ſ.eo,c,reſpon.j.ver, & a procuratore.& ſequen.& §.j.ver.ſi vero non ſit,& ſequentibus. [Conſultationi.]factæ.ſ,eo,c,reſpon.j,ver.fina.[Reſponſum.]quia ſubaudi, per ea quæ ibi dicta ſunt apparet [Quia nec poſteriores,]&c.[Impetratas.]a plebe de Rinocor.d.n. non facientes mentionem de prioribus.alioquin contra.j.titu.ij.bonæ.§.j. [Prioribus.]impetratis de Sambreno.do.no. [Legitime.] ergo de appellatione faciebant mentionem,alias contra.ſ.de reſcrip.ex parte [Impetratis.] non nimis præueniendo terminum legis, alioquin contra.ſ.eo. §.i,ver.ſi vero non ſit.[Per quas.]impetratas a plebe de Sambreno ſuper obſeruatione, vel confirmatione ſententiæ,do.no. [Ad confirmandam.]&c.[Vel infirmandam.] hoc enim ſpectat ad iudicem,qui de tali appellatione cognoſcat.ſ.titu.j. cum Bertoldus.§.fina,ver.pen.& de fide inſtru.cum Io.§.fina.

SVMMARIVM.

1 *Vterque conueniri poteſt in cauſa appellationis.*
2 *Terminus præfixus ab homine pro termino eſt habendus.*
3 *Iudex appellationis ſemper eſt certus utrique,ſed delegatus incertus.*
4 *Reus ab obſeruatione iudicij abſoluitur.ſi non liquet de cauſa.*
5 *Infirmanda uel confirmanda ſententia quando ab ea appellat.*

CAP. LVII.

PEr tuas.& infra. [Requiſiſti.] ſic conſtrue. [Si poſt latam ſententiam.]&c.vſque.[Appellatum.]vtrum hi, qui ſuper hæc delegantur a nobis, poſſint terminare iudiciali calculo cauſam ſibi delegatam,[ſed altera partium.]&c.Eſt ergo iſte caſus,Lata diffinitiua ſuper aliqua cauſa inter partes, vel ſaltem teſtibus publicatis, ad ſedem apoſtolicam appellatur, cauſa iudicibus delegatis committitur, altera partium contumax inuenitur,vtrum ipſa abſente cauſa appellationis nec non & principalis diffiniri valeat,quæritur?ꝙ hoc fieri poſſit,dummodo de cã liqueat reſpõdetur,& dic.[Publicatas.]quodcunq; iſtorum duorum interuenerit,argui poteſt litem conteſtatam fuiſſe, cum regulariter non debeat ferri diffinitiua ſententia lite non conteſtata.ſ.vt li.non conte.in ipſa rubrica.& per totum. & ſpecialiter in ca.quoniam frequenter. [Hi qui.] ver.[Super hoc.]ſcilicet ſuper cauſa appellationis,& per conſequens ſi legitima inueniatur ſuper cauſa principali in eo caſu, quando teſtes publicati ſunt, nec fuit lata diffinitiua ſententia.j.eo.ca.j. nam quando a diffinitiua extitit appellatum, omnino tenet appellatio, dummodo infra tempus legitimum facta ſit,alioquin cõtra, vt legitur & notatur ſ.titu.j,quod ad conſultationem, & debet ipſa ſententia confirmari,vt,ſ.eod.cap.proxi.in fi.[Si altera,].i.alterutra ſit appellans, ſiue appellata. [Eorum.]ſcilicet delegatorum. [Noluerit.] ergo citanda eſt,aliter hoc ſcire non poſſet.ſic.ſ.cap proxi. §.j, ver. fin. vbi de hoc.[Calculo.]i.diffinitiuo.ſic dummodo de cauſa liq̃at, vt ſequitur.¶Nos igitur.]ii.pars.[Quia cum lis ſit.]id eſt præſumatur,vt notatur.ſ.reſpon.j.ſuper verbo,publicatas, alias ſi lis ſit, quod ideo dubitatiue ponitur, quia & quandoq; iudices minus legitime lite non conte.procedunt ad teſtes recipiendos, vel etiã ad diffinitiuam ſententiam proferendam, vnde non valet quod agunt,vt,ſ.vt lite non conte.c.j. & de litis conteſt.c. vnico. vbi de hoc.[Coram primis.]coram quibus principalis cauſa mota fuit, & appellatum ab eis.[Poterunt.]ſic j. ca.proxi.§.penul.verſi.fina. [Si iudices.]ſcilicet ſecundi reſpectu primorum, de quibus dixit. [Delegati.]ſcilicet in cauſa appellationis.[Qui conuenitur.]quicunque ſit ille,ſiue actor ſit,ſiue reus reſpectu principalis.nam in
1 cauſa †appellationis vterq; conueniri poteſt, & impetrare condemnatus,ſcilicet ſuper infirmatione ſententiæ, & alius ſuper cõfirmatione.& ſic vterque actor & vterque reus,vt patet.ſ.c.proxi. reſpon.j.ver.Plebanus.& ſequenti. [Per contumaciam.]& non aliter.quia in nulla culpa eſt abſens, cum neſciat hunc iudicem impetratum, ſecus autem eſſet ſi præfixo termino ab homine ageretur coram iudice ad quem eſt appellatum, ibi enim præſi-
2 xus †terminus ab homine pro termino eſt habendus.ſ.eo.ſæpe.
3 C.de tempo.appella.l.fina.§.illud.ratio diuerſitatis hæc eſt,†quia iudex appellationis ſemper certus eſt vtriq; parti, ſed delegatus ſæpius eſt incertus,argumen. tamen contra. ſ. de reſcrip. ſuper literis,in fi.ſecundum do.no.cuius eſt mens totius huius gloſæ. [Cũ eis.]ſcilicet delegatis.[Liquebit.]No.quòd ſi iudici non liquet de cauſa,tunc debet conſtituere præſentem poſſeſſorem, nec audietur contumax lite conteſt. poſtea veniens niſi de proprietate,C. quomodo & quando iu.conſentaneum,ꝙ ſi liquet de cauſa, procedit ad diffinitiuam ſententiam,vt hic,& hoc intellige in altero caſu iſtius Decre.ſcilicet quando lite conteſt.& ante diffinitiuam ſententiam appellatum fuit teſtibus publicatis,vt.ſ.de do.& contu.prout.vbi de hoc, ſi vero poſſeſſor ſiue reus originaliter pſens eſt, & actor abſens, tunc etiam lite non conteſt. examinatur cã, & ſi liquere poſſit,fertur diffinitiua ſententia.ſ. de dolo & contu. cauſam quæ.vbi de hoc.C.quomodo & quando iu. auth. qui ſemel.& ſic poteſt intelligi.ſ.de reſti.ſpo. audita, ꝙ ſi non liquet de
4 cauſa, tunc†reus ab obſeruatione iudicij abſoluetur, C. de iudi. properandum.§.& ſi quidem.nec obſtat quod dicitur, actore nõ probante,&c.vt j.vt bene.ec.c.vnico.§.j. in princi. quia illa regula,quando ambo præſentes ſunt,& neuter contumax,locum habet. In alio autem caſu iſtius Decre.ſcilicet quando appellatur a
5 ſententia, †confirmanda eſt vel infirmanda.ii.q.vj.§.fina.& ſ.no. Sed pone quòd primi iudices condemnarunt reum, quia credebant ꝙ actor plene fundaſſet intentionem ſuam,quod tamen vẽrum non erat,in cauſa vero appellationis actor, pro quo lata eſt ſententia, præſens eſt, & reus abſens, iudices reperiunt quod nõ fuit probatum.ſic patet.ſ.de reſtitu.ſpo.cum ad ſedem.§.ſi.vnde non poſſunt ſentẽtiam confirmare.quid fiet? Dicas,quod caſſanda eſt ſententia,ſed quia reus contumax eſt, adiudicabunt præſenti poſſeſſionem, reſeruata quæſtione proprietatis abſentis, ſicut & hoc idem feciſſent ante ſententiam. B. Immo certe ferrent ſententiam pro abſente abſoluendo ipſum, eum tamen propter contumaciam in expenſis condemnabunt, vt C. de iudi. properandum.§.ſin autem ex geſtis, argu.ſ.eod.ſæpe.reſpon.i §.j. & probatur ij.q.vj.appellatore.niſi forte dicat præſens, ꝙ plenius vult probare,nam tunc probationem ſuam recipient, vt legitur, & notatur.ſ.de teſtibus.fraternitatis.& cum liquebit de cauſa, diffinitiue pronunciabunt,vt hic, & adde quod notatur in ſequenti glo.[Diffinire]in hoc tantum eſt priuilegium appellationis, quia cum alias parte etiam abſente per contumaciam nequeat regulariter ferri diffinitiua ſententia. ſ.vt lite non conteſta.quoniam.reſpon.j.in cauſa tamen appellationis procedi poteſt, & ſi ſuper ea coram iudice ad quem appellatum eſt, vel delegato ipſius non fuerit lis conteſta.& ſic intellige quod hic dicitur, & C. de tem.appel.l.fina.§.illud. citatio tamen ſemper eſt neceſſaria, ſ.eo.ſæpe.ſm do.no.& adde quod notatur in precedenti glo.

SVMMARIVM.

1 *Noua iura facienda ſunt quando antiqua ſunt eſt grauiora.*
2 *Litera primo repreſentata ſemper præualet ſiue ſit prior ſiue poſterior.*
3 *Vbi lex non diſtinguit nec nos debemus diſtinguere.*
4 *Quod non mutatur ſtare non prohibetur.*
5 *Remotio appellationis ante ſententiam ualet.*
6 *Iniquitas aliqua non eſt toleranda.*
7 *Appellatione remota. an alius quam princeps poſſit cauſam committere.*
8 *Inferior principe iuris beneficium auferre non poteſt.*
9 *Locus prouocationi non eſt in iudicio.*
10 *Nemo iure ſuo priuandus ſine culpa ſua.*
11 *Appellatio gradatim facienda eſt.*
12 *Quod uituperari poteſt præcaueri debet.*
13 *Cauſæ maiores quæ dicantur.*
14 *Appellandum a decreto decurionum,& non a remiſſione.*

CAP. LVIII.

VT debitus honor. Decre.iſta ponitur, & non ſolum exponitur, ſed plene commentata reperitur in ſumma, eod.titu.§.quomodo Decreta. vnde nec omnia quæ ibi dicuntur ſunt hic ſuperflue repetenda,tamen aliqua ſunt tangenda,dicas ergo.[Deferatur.]hæc eſt prima cã conſtitutionis,& accedit.C.quando prouo.non eſt ne. omnem honorem.[Iudicibus [.ordinariis. in illis enim tantum putamus ꝙ hęc litera ſit intelligenda.[Litigatoribus.]verſicu. repete vt & dicas, vt & litigatoribus &c.& hæc eſt ſecunda cauſa conſtitutionis. conſulitur autem ipſis,ſi coram ordinariis ſuis litigent, & ad extraordinarium iudicem ac extra prouinciam ſuam de facili non trahantur, & videtur ſumi iſta conſtitutio in eo quod legitur & notatur in Auth,de man.prin.§.ſit tibi.& ſeq.§. & non permittere ex negligentia de prouincia alicuius præſidis, ad hanc currere feliciſſimam ciuitatem,& ſequitur ibi,ꝙ ſi non adierit ordinarium, ſed pro iuſticia ad imperatorem venerit,remittet eum cum omni correctione,& rñſum dabit,coll.iij.& idem legitur in Authẽ. de quæſtore.reſpon.i.§.j.colla. vj. hoc autem ad vtilitatem ſubiectorum ſtatuitur,vt non cogãtur peregre pro defectu iuſticiæ ex-

tra ſuam prouinciam proficiſci,ſicut aperte legitur in Authent. vt diff.iudic.reſponſ.primo.& §.primo,& ſecundo, & per totum, colligitur reſpon.ſed quia ibi dicitur de omni cauſa, ſcilicet reali,perſonali,ciuili,vel criminali hoc eſſe intelligendum,& ſic generaliter de omnibus,ne Prælati eccleſiaſtici hoc ita large intelligant,excipiuntur hic in fin. maiores cauſæ, vt ibi notatur. [Super laboribus] &c.ſic ſupra de officio leg cum te.& capitu.ſuper quæſtionum.reſpon.j.& §.porro.in fine,ſupra de dolo, & contuma.finem.& propter hoc etiam facta eſt,& alia cõſtitutio in eo-
a dem concilio generali,ne quis vltra duas dietas [a] trahatur a diœceſ.& ne vænales literæ exponantur,nec valeãt ſine ſpeciali mandato domini impetratæ,ſupra de reſcript.nonnulli.[Statuimus] verſicu.i.ſtatutum nouum fecimus, quia ſecundum antiqua iura per quamcunque appellationem deferebantur cauſæ ad Sedem Apoſtolicam,vt patet.ij.quæſtio.vj.capitu.j.ij.& iij.& per totum,& ſupra eodem,ſuper eo.primo reſpon. & ſic tractus ad remotos iudices, ſpretis ordinarijs ſe cogebãt redimere, vnde huic morbo intendit mederi hæc conſtitutio, & illa ſupra de reſcript.
1 nonnulli. Sic † ergo facienda ſunt noua iura, vt hic,& ſupra de iuramen.calumn.cœterum,quãdo ſcilicet antiqua grauiora ſunt, vel inſufficientia,alioquin ſtandum eſt antiquis,& abſtinendum a nouis,vt ſupra de cleric.peregr.cap.primo.§.primo.in princ.ne fruſtra membranas occupent.xix.diſtinct.ſi Romanorum. & ſi antiqua rationabilia non ſeruentur, ſunt merito renouanda, vt ſupra de treug.& pace,innouamus. [Coram idoneo] ratione fori proprij naturalis & ordinarij,de quo & regula traditur,ꝙ actor ſemper ſequitur forum rei,ſupra de foro competen.ſi clericus.& capit.cum ſit generale. Alij autem hoc aliter intelligunt,vt in ſequenti gloſſa.[Iudice] iudex idoneus eſt non ſolum ordinarius, ſed etiam extraordinarius,ſiue delegatus,vt patet ſupra de probationibus.quoniam contra falſam.§.primo,in prin.ſupra de tranſactio.de cœtero.dicas ergo idoneo iudice,ſiue ordinario,ſiue delegato etiam Sedis Apoſtolicæ, cui ſcribitur appellatione remota,vel etiam ſubdelegato, vt quidam dicunt, prout notat dominus noſter,& ſecundum gloſſas communes,ſecundum quas per hanc cõſtitutionem corriguntur omnia iura de prioritate,& po-
2 ſteritate reſcriptorum loquẽtia,quia†ſiue ſit prior,ſiue poſterior, ſemper pręualet litera primo repreſentata,vt infra ſequitur.item corriguntur omnia alia de remotione appellationis loquentia, quia ſiue apponatur hæc clauſula in reſcripto,ſiue nõ,aut appellans grauatur,& ſic appellare poteſt,aut non grauatur, & ita ſine cauſa appellare non poteſt, vt infra ſequitur. Miramur tamen, quomodo tot & tam periti tantum errorem fuerunt amplexati, nam hæc litera,ſicut in ea patet, generaliter & indiſtincte loquitur,alia vero,quę debent corrigi ſpecialiter & diſtincte,per ſpeciale autem derogatur generali,& non ecõtra,vt legitur,& notatur ſupra de reſcriptis,capitu.primo,in fine.& de officio leg.ſtuduiſti. & capitu. quòd tranſlationem. Item communiter conſueuit di-
3 ci,vbi † lex non diſtinguit,nec nos diſtinguere debemus.ff.de officio præſid. l.tertia, verum eſt niſi per legem aliam diſtinguatur. alioquin contra.ff.de teſtibus.quęſitum ſcio.igitur ius indiſtincte loquens non corrigit,ſed corrigitur,ſed ſupplet potius & declarat vt patet ſupra de officio delegat.ſuper quæſtionum. in principio. infra de ſimo.per tuas.ſed noua iura ſecundum priora iura,ſi vnquam fieri poteſt,debent intelligi,& ecõtra,vt ff.de legibus.non
4 eſt nouum,& legibus ſequentibus,quod†enim nõ mutatur,quare ſtare prohibetur,C.de teſtamen.ſancimus.C.de appellatio.pręcipimus.nam promptum eſt iura iuribus concordare,C.de inoffi.dotibus.l.vnica.quinimmo niſi ius expreſſe corrigatur,ſemper in ſuis terminis intelligitur remanere,vt in Authen.de non alienan.rebus eccle.§.fina.ante finem.collatio.ſecunda. nec eſt veriſimile Romanum Pontificem tot iura velle ſubuertere vno verbo,vt ſupra de electio.eccleſia.ij.§.denique.in fine.ſed & male curaſſet compilator hunc librum, ſi ibi tot ſuperflua tot contraria reliquiſſet,contra id,quod promittitur ſupra eodem.in proemio § ſane.Dic ergo,vt in præcedenti gloſſa,& vt notatur infra eodẽ, verſicu.ille autem. & ſequenti. [Conuenerit] per ſolam citationem,ſupra de officio delega.relatum, ſecundum dominum noſtrum,& capitu.gratum. [Ille autem] verſicu.ſcilicet conuentus coram ordinario,igitur a cõtrario, antequam conuentus fuerit, appellare poteſt extra iudicium ex probabilibus cõiecturis. quod dic,vt legitur,& notatur ſupra eodem.bonæ. §.ſi. & infra eodem, ſuper verbo,prouocet.[Ante ſententiam] Hic patet,ꝙ remotio appellationis nihil facit ante ſententiam. Sed nec poſt ſententiã poſſumus cognoſcere,ꝙ aliquid valeat,quamuis aliqui ſomniẽt hoc modo,ſcilicet ꝙ ſi remota ſit appellatio,non poteſt quis appellare, tunc niſi ex cauſa rationabili in caſibus expreſſis in iure, de quibus notatur ſupra eodem, paſtoralis. ſi vero non ſit remota,tunc poteſt ſimpliciter appellare.alij dicunt,quòd vbi remota eſt appellatio,iudex delegatus poteſt ſuam ſententiam exequi,ita quòd non incurrat pœnam illius legis.C.eod.titu.quoniam iudices,vel illius decreti.ij.quæſtio.vi.decreto.dummodo non procedat,poſtquam literæ ſuper appellatione fuerunt impetratæ,ſupra
5 de officio deleg.paſtoralis.§.præterea.†Sed & ante ſententiam valet appellationis remotio in caſu quem habes,ſupra de officio deleg.ſuper quæſtionum. §.porro. ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius glo.qui ex quo ſomniatorem vocat, (vt patet ſupra eod.verſic.quamuis aliqui) illum,qui textum allegat,rationabilius poſſet appellare ſomniatorem,vel ſecutientem illum,qui cõtra textum notat,& ipſum corrigit ſine cauſa. quod dic,vt notatur in præced.glo.& infra eod.ſuper verbo, abſque rationabili cauſa.Et dic ante ſententiam ſcilicet diffinitiuam,antequam ſecundum legem,non licet niſi in caſibus appellare,vt ſupra eod.tit.ſuper eo.j. verſi.leges.ergo a contrario ab ipſa diffiniti-
b ua ſententia appellare,licet etiam ſine cauſa. in ſcriptis [b] tamen, ſed & apud acta ſufficit,ꝙ dicas appello.ff.eod.tit.l.i.in fine,& l.ij. ad ſuperiorem.quia nec archiepiſcopus poteſt audire cauſas ſubditorum ſuffraganei,niſi ad ipſum rationabiliter appelletur,vt extra dominũ noſtrũ,eodem tit.Romana.lib.vj. vel in alijs caſibus, ſupra de officio ordin.paſtoralis.reſpon.primo. in fin. vbi de hoc. [Abſque rationabili cauſa]ſed ex illa licet,vt infra §.primo.& per hoc corrigitur decre.ſupra eod.paſtoralis.reſpon.primo, quæ volebat,ꝙ vbi remota erat appellatio, non poſſet appellari, niſi ex cauſa in iure expreſſa,cum enim in multis caſibus non expreſſis in iure poſſit quis grauari enormiter, iniquum erat, ꝙ appellari non poſſet, ideo hanc iniquitatem intendit hæc conſtitutio remouere,ſecundum B.& facit pro eo,quia nec poſſunt in iure ex-
6 primi.ff.de legibus.non poſſunt.& quia†non eſt aliqua iniquitas toleranda,ſupra de arbit.cap.ij.§.fin cum ſuis concordantiis. Tu dicas,ꝙ ibi nulla iniquitas toleratur,immo & ex officio reuocatur,vt ibi legitur,& notatur,ſed nec iſta illi in aliquo contradicit, quia illa loquitur in delegato,hæc vero intelligitur in ordinario vt patet in eo,quod notatur ſupra verſic.proxim.ſuper verbo,idoneo.niſi forſitan velit aliud ſubaudire,vt not. ſupra verſicu.proxi. ſuper verbo,iudice. aut ergo remoueas ſubauditum,quod inducit contraria,aut ſolue,alioquin erroneus eſt ſubauditus, vt patet in eo,quod ibi legitur, & notatur. igitur ſi ibi ille ſubauditus eſſet in textu, adhuc potes cum diſtinctione contrarium ſoluere iſto modo,aut appellatur ab ordinario ante ſentẽtiã,& tunc non valet appellatio, niſi facta ſit a grauamine probabili. ſed ab illo facta tenet, & iudex debet eam recipere, & ſi non ſit expreſſum in iure,vt hic,& ſupra eod.cum in eccleſia.& infra eod.cum ſpeciali.§.exceſſu.quæ in ordinario loquuntur, niſi & in iure exprimatur,ꝙ appellationem nõ admittit, vt infra eodem, cum ſpeciali. §.porro.aut a delegato alio,quàm a Principe,& tunc idem, infra eodem,cum cauſam,aut delegato a Principe, cui nõ ſcribitur appellatione remota,& tunc idem & in his omnibus caſibus poteſt intelligi quod hic dicit,aut ab illo delegato, cui ſcribitur appellatione remota,& tunc nõ tenet appellatio de rigore, niſi cauſa expreſſa ſit in iure, propter quam appellatur,ſi tamen propter cauſam aliam appelletur,ſuperior ex officio,quod male attentatum inueniet,reuocabit.ſic aperte loquitur dictum contrarium, ſupra eodem,paſtoralis.& ſic intelligi debet,ſupra de reſcrip.edoceri. & ſupra eodem, nouit. cum ſuis ſi. valet ergo appellatio ob cauſam non expreſſam in iure,ſicut conſueuit dici in appellatione a ſententia excommunicationis, quæ & ſi non valet quo ad ſententiæ ſuſpenſionem,vt ſupra eodem,paſtoralis.§.finali. valet tamen quo ad cauſæ cognitionis tranſlationem,vt conſueuit nota.infra de ſentent.excommu.per tuas,ſupra de officio ordina.ad
7 reprimendam.† Sed nũquid alius,quàm Princeps poſſet cauſam committere appellatione remota? Videtur ꝙ ſic,argumen.ſupra eodem,paſtoralis.reſpõſ.primo,in fine.vbi dicit per ſuperiorem. & cap.cum in eccleſia,in fine,& infra eodem, inquiſitionem. vt ibi notatur.& ſic de facto vtantur aliqui ordinarij dicentes,quantum ad nos ſpectat appellatione remota. Alij dicunt,ꝙ hoc non eſt vti,ſed abuti,quia hoc priuilegium Principis ſpeciale,vt notatur de offic.deleg ſuper quæſtionum.§.j.in princip.nec obſtat ſupra eod paſtoralis.reſpon.j.in fin.quia exponendum eſt,quod ibi dicit per ſuperiorem, ſcilicet ſuperiorem, ideſt Papam, ſupra de elect.licet.§.ſi.nec obſtat ſupra eod.cum in eccleſia. quia non intelligitur,ꝙ illa clauſula in literis apponatur,ſed inſtruitur archiepiſcopus Cantuarien.cui loquitur ibi dominus Papa,ꝙ appellationem fruſtratoriam non admittat. ſi vero vis primam opinionem tenere, potes reſpondere, quòd non obſtant iura contraria illud enim certum eſt,quòd nullus poteſt remouere appellationem generaliter,niſi princeps, ſed propter hoc non remouetur, quin inferiores quantũ ad ipſos ſpectat, & inter ſubditos ipſum valeant remouere,hęc tamen reſponſio nõ eſt ſufficiens,nec ve-
8 ra,quia † inferior Principe iuris beneficium auferre nõ poteſt,in Auth.conſti.quæ de digni.§.illud quoque.collat.vj. xxviij.diſt.de his,& patet in eo,quod nota.ſupra de officio archipresbyt.capitu. fina.

ADDITIONES.

a ¶Duas dietas.Hodie vltra vnam non eſt quis trahendus, per tex.in c.ſtatutum.§.cum vero de reſcrip.lib.vj.
b ¶In ſcriptis.vide tex.in c.j.eo ti.lib.vj.

9 ſina,[Non prouocet.]ſ.q.d.in iudicio non eſt locus prouocationi, in qua cum fiat extra iudicium, vt.s̃.eod. cum ſit.§.ſi vero a grauamine, non requiritur grauamen illatum, ſed ſufficit probabilis ſuſpicio inferendi. quinimmo & ipſo facto ibidem prouocatur, vt legitur & notatur.s̃.eo.dilecti.& cap.bone.reſponſo j. imò & in iudicio requiritur, ꝙ appellet ex cauſa rationabili atq; vera, vt.j̃.§.proxi.[Coram illo.] ſ.idoneo iudice, id eſt ordinario. [Suam iuſticiam.]ne contingat aliquem grauari iniuſte, & ad remotos iudices & extra prouinciam ſuam trahi contra mentem huius conſtitutionis, & iurium Authenticorum, & aliorum inductorum.s̃.eod.reſponſo.j.in princi. ſin autem intelligas in delegato, vt alij intelligunt, grauatur ſaltem tractus, & ſpernitur iudex ordinarius contra iura ſuperius prelibata. [Proſequatur.] ſaluis conſtitutionibus &c.vt.j̃.eod.capitu.verſicu.fina. quod dic, vt ibi notatur.[Non obſtante.]verſi.[Si dicat.]& non probet, ſecundũ Io.ſic.s̃.titu.j.cum ſuper controuerſia.§.j.& ſic ſoluuntur contraria hic inducta, vel aliter, vt.j̃. [Nuncium.] hoc verum eſt, ꝙ ſi quis conueniatur coram ordinario, non excuſat ipſum miſſio nuncij, nec ſola arreptio itineris, vel impetratio reſcripti, vt hic, & ff.de appella. non reci.eius qui.vnde hoc ſumi videtur. imò ſi abſens non defendatur, proceditur contra ipſum tanquàm contra contumacem, ff.ex quibus cauſis ma. item ait prætor. §.fina.& l. ſequenti.nec ob.s̃.eo.dilecti.s̃.titu.j.capitu.j.quia illud intelligitur de his, quæ non ſeruato iuris ordine, imò præſumptione, vel violentia ſunt temere attentata. s̃. de reſtitu ſpo.audita.§ j. ver. quia cauſa, vel quando ordinarius procedit in cauſa propria, vt in illa, dilecti, vel poteſt intelligi ꝙ non obſtat miſſio nuncij, nec itineris arreptio, neque reſcripti impetratio, ſi in modum ſimplicis exceptionis proponatur, vt hic, & in fi.ſecus ſi in modum prouocationis, de qua excipiatur, argumen.hic a contrario ſenſu in eo quod præcedit.s̃. verſicu.ſtatuimus, ibi, conuenerit, & verſicu. proxi.ibi, non prouocet.ergo a contrario ſenſu ante conuentionē obſtabit prouocatio extra iudicium facta, & ſm hoc poſſunt intelligi & ſaluari illa capitula.ij.q.vj.ad Romanam, & capi.arguta, & capitu.quieſcit, hoc ſi ex parte poſſeſſoris fuerit appellatum, ſm quod hic loquitur. ſecus forſan ſi ex parte actoris, qui hoc poſſet facere ad reum redimendum, argu.s̃.de reſcriptis.nonnulli.ſi vero conueniatur quis coram delegato, tunc diſtinguitur, vt legitur & notatur.s̃.eo.ſuggeſtum, & capitu.meminimus. & s̃.de reſcriptis, ſi autem.& capitu.plerumq;.vel aliter, vt in ſequentibus gloſis.[Deſtinauerit.]Dicunt quidam hoc eſſe verum, vbi tantũ dicit, & non probat, nam ſi hoc probaret, tunc ſeruarentur antiqua iura dicentia, ꝙ ſi quis anteq̃ ſciat aduerſarium literas impetraſſe nuncium ad ſedem apoſtolicam miſerit, quia dubium eſt quis nuncius ſit impetraturus, expectatur anteq̃ procedatur, s̃.de offi.delega.cum cauſa.s̃.eod.meminimus, ſi autem mittat poſtq̃ ſciuit aduerſarium literas impetraſſe, non valet miſſio.s̃. eo. ſuggeſtum, ſed hoc non placet do.noſt. ſimpliciter enim dicit hodie non valere nuncij miſſionem, ſed illam diſtinctionem locũ habere, quando quis arripit iter in perſona propria, non ꝙ itineris arreptio in omnibus vim appellationis obtineat, ſed quia quicunq; ad apoſtolicam ſedem ex iuſta cauſa vadit, debet eſſe ſub protectione Papæ, vt.j̃.tit.j.cap.j.& etiam nuncij pro aliis ad eandem ſedem venientes hac gaudent immunitate, vt cõtra eos procedi non debeat, & ſi procedatur, non tenet.s̃.eod, dilecti. nec credit ꝙ hi, qui ſine cauſa probabili ad apoſtolicam ſedem veniunt, hoc priuilegium habeant, illi enim poſſunt citari ad domum, & ſi perſonaliter non ſint citati, ſm do.no.quia nec fuerunt inuenti, non obſtante lege, ff.quæ ſen.ſine ap. reſcin.l.j. §.item cum ex edicto.quæ intelligi poteſt, quando inueniri poſſunt, vel quando ex cauſa probabili ad ſe.ap.acceſſerunt.Hic tamen fatetur dominus noſter, ꝙ ſi quis condemnatus, vel grauatus ad ſe. ap. vel ad alium ſuperiorem iudicem propter hoc vadat, vel mittat, vt de grauamine conqueratur, vel proceſſum contra ſe habitum reuocari petat, & iſtud ſit certum, ꝙ propter hoc vadit vel mittit, talis itineris arreptio vel miſſio vim appellationis obtinet, & ſic poteſt intelligi.s̃.de offi.deleg.cum cauſa.s̃.de dolo, & contu.cum olim, §.intellecto.& §.ſin autem in Hibernia, & notatur. s̃.de reſtitu. ſpo.audita.ſed neceſſe eſt ꝙ ipſe nuncius infra decem dies iter arripiat, ſm dominum noſtrum, & videtur ſufficere, ꝙ infra illud idem tempus hoc ſignificetur iudici & aduerſario, vel ſaltem alteri, argumen.in eo quod legitur & notatur.s̃. de procu. mandato. nam ſm do.no.decendium tantum præfixum eſt ad hoc, vt infra illud verbo, vel facto appellatio fiat, alioquin ipſo elapſo appellari non poteſt, s̃.titu.j.ꝙ ad conſultationem.s̃. de electi. cum dilectus.in fi.ad hoc autem vt talis miſſio vim appellationis habeat, requiritur ꝙ non habeat copiam iudicis a quo vult appellare, nec de facili haberi poſſit, vt coram eo verbo appellet, & apoſtolos petat, ad quod tenetur ſi copiam eius de facili habere poſſit.ij.q.vj.biduum. Sed prudenter facit, ſi coram teſtibus exprimit omnia grauamina, pro quibus vadit, vel mittit ad curiam, nam ſi quando verbo appellat, ad hoc tenetur. Quare non teneretur ad hoc idem quando facto appellat, ſm d.no. Poteſt reſponderi, vt no.j̃.ead.glo.ver.ſed & ſi velis, & ſeq. Quidam tamen ſm do.no.dicunt, ꝙ quando facto appellat, ſufficit ꝙ coram ſuperiore grauamina ſua exponat. Sed nunquid reuocabitur quicquid factum eſt poſt miſſionem nuncij, vel poſt grauamen illatum, vel poſtq̃ iudex ſciuit facto ad ſedem apoſtolicam appellatum? Reſpon.Reuocandum eſt quicquid factum eſt poſt miſſionem nuncij, quia tunc demum primo videtur appellatum fuiſſe.s̃.e. dilecti.s̃.de offi.delega.cum cauſa, & etiam illa grauamina, quæ præceſſerunt miſſionem nuncij, & propter quæ fuerit nuncius miſſus.j̃. eod, dilecto, & ſm hoc valet nuncij miſſio, ſm do.no. cuius eſt mens totius huius glo. Potius tamen videtur hoc hodie intelligendum extra iudicium quam in iudicio, vt patet in eo ꝙ no.in præce.& ſe.glo.& in eo quod le.& no. extra, eo.do.no.eo.ti. cordi.lib.vj.Poſſet & hoc intelligi vbi pars grauata, vel condemnata propter tyrannidem partis vel iudicis, nec verbo nec facto in præſentiarum auſa eſt appellare, vt patet in eo quod leg.& no. j̃.eod.ſi iuſtus meus, & tunc etiam debet hoc quàm cito poterit parti vel iudici intimare, arg.in eo quod le.& nota.s̃. de procura. mandato. Sed & ſi velis dicere quòd in iudicio, vbi etiam nullus metus occurrit, talis poſſit fieri appellatio. Poteris hoc intelligere quando tanta occurrit occupatio, quod grauatus non poteſt appellationem ſuam formare & ſcribere, ſed hoc tantum dicit verbo iudici in præſentia aduerſarij. Domine, vos grauatis me, ſignifico vobis & aduerſario, quod ego propter hoc incontinenti vado vel mitto ad talem ſuperiorem meum, vt iuſticiam meam valeam proſequi coram eo. Talis igitur in hoc caſu itineris arreptio vel miſſio vim appellationis obtinet, & ſic poteſt intelligi, quod plus eſt appellare facto quàm verbo, id eſt facilius eſt, quia talis nõ habet neceſſe formare vel offerre appellationem in ſcriptis.vel expone, vt no.s̃.eo.dilecti.§.cum autem. Tenetur tamen talis infra decem dies ire vel mittere &c. vt no.s̃.ead.glo. ver.ſed neceſſe eſt, & ſequenti. Plus tamen placet, quod hæc intelligantur de appellationibus extra iudicium factis tantum. [Aut literas.]Si intelligas, quod hic loquatur, quando conuentio facta eſt coram ordinario: nullum recipiunt contrarium verba iſta. Sed & ſi velis intelligere, quod loquatur, quando quis conuentus eſt etiam coram delegato, adhuc poteſt ſic ſeruari, quod hic dicitur, vt dicas, literas, quas citatus fraudulenter tacuit, vt ſupra de reſcri. ex parte, vel quibus negligenter commiſit per annum, & ſic trahitur ad illa iura diſtinguentia.s̃.de reſcri.ſi autem, & c.plerumq;. nec ipſa corrigit cum hic indiſtincte loquatur, vel aliter, vt in ſequen. glo. [Priuſquàm.] ſubaudi, infra annum. [Delegato fuerint &c.].q.d. non ſufficit quod dicat ſe impetraſſe, niſi ipſas aſſignet infra annum, ex quo habuit copiam iudicis, ſed ex quo aſſignauerit, bene obſtabunt, & ſic quamuis priuſquàm fuerint aſſignatæ non obſtent, tamen poſtquàm fuerint aſſignatæ obſtabunt ſecundum Goffre. Abſurdum enim eſſet, ꝙ reſcriptum impetratum amittat vires ſuas, vbi non poteſt impetranti dolus,
10 vel negligentia imputari.s̃.de reſcript. plerumq;. † cum nemo iure ſuo priuandus ſit ſine culpa ſua.lvj.diſtin. ſatis peruerſum, niſi in fauorem poteſtatis ordinarie aliud ſtatuatur, vt.s̃.no. & argu. in eo quod leg.& no.s̃.de conſtitu.cognoſcentes.s̃.vt lite non cõteſt.quoniam.§.ſi vero.in fi. ¶Cum autem.]ij.pars, [Putauerit.] q.d.ſi quæratur, vtrum ſit appellandum, conſideratur conſcientia appellantis, ſed ipſe ſibi caueat, quia ſi errauerit punietur, vt j̃.eod.ver.& ſi minus. [Iudice.] Hic innuit, ꝙ ſi quæratur vtrum appellatio ſit admittenda, hoc relinquitur arbitrio iudicis a quo appellatur, ſed ipſe ſibi caueat, quia ſi non amittat legitimam, punietur, vt no.s̃.eo, ad præſentiam.ad fi.niſi ſit priuilegiatus, vt no. s̃.eod.paſtoralis.reſpon.j. Vel niſi probabilis error ipſum excuſet, arg.in eo quod legitur, & notatur.j̃.de ſenten. excommunicationis, ſacro.§.cumq; aduerſus.in fine. ſed & quamuis iudex ipſum non admittat, ab appellato tamen poterit approbari.j̃.eodem, interpoſita.§.j [Probabili.]tali videlicet &c.vt.j̃.verſic.j.[Expoſita.] & in ſcriptis redacta, & porrecta, apoſtolis petitis, extra.do.no.eo. titu.cordi.[Tali videlicet.]verſicu. [Legitima.] vt notatur.s̃.eod. reprehenſibilis.§.j.[Reputari ſuperior.]&c.quaſi dicat, non debet iudex, ad quem appellatur, cauſam appellationis recipere, niſi videatur ſibi cauſa rationabilis illa, propter quam eſt appellatum, & ſic ſi quæritur, vtrum appellatio finaliter ſit legitima, conſideratur arbitrium iudicis, ad quem eſt appellatum, vt hic, & s̃.eodem.cum in eccleſia, & extra domi.no.eod.titu.Romana.§.ꝙ ſi obiiciatur.ſed ipſe ſibi caueat, quia & a ſuo iniquo arbitrio poterit appellari ſecundo, non tamen tertio.quod dic, vt legitur & notatur.s̃.eodem.directe.§. finali. hoc autem quod hic dicitur de cauſa rationabili ſeu legitima, locum habet non ſolum in ordinario vt hic, ſed etiam in delegato, vt.s̃. de reſcrip. edoceri.& s̃.de excep.olim, & capi.dilecti.& capitu. dilectæ.& s̃. eodem. ſignificauit, & capitu.nouit.& j̃.eod.dilecto.& capitu.ex parte, & capitu. ſignificante, habita tamen diſtinctione, vt legitur & notatur.s̃. eo.paſtoralis.& adde quod notatur.j̃.eodem.interpoſita, §.i. ſuper verbo, vel aduerſario.& ſupra eodem §.reſponſo j. [Cognoſcat.] ſic ergo ſecundũ canones appellari poteſt ante diffinitiuam ſententiam

ſemper ex quacunque cauſa probabili, ſecus ſm ll.vt legitur.s̃.eo.ſuper eo.j.aliqui tñ volunt dicere, ꝙ idem ſm ll.arg.C. vt li.pen.l.ij. C. quorum ap.non reci. ab executore.ad fi.ff.de ap. non reci.l.ii.C.eod.titu.dominus litis, & l.ciues. & l. ſi apud.& l.ſi quis prouocatione, vbi hoc dicunt expreſſum, ſed prima opinio celebrior eſt.[Et ſi minus.]ver.[Rationabiliter.]puta q̃a licet eſſet legitima, non tamen erat vera.quod dic, vt legitur, & notatur, infra eo.interpoſita.reſpon.j.quinimmo, & quando ante ſententiam appellatur.x.requiruntur ad hoc vt rationabilis iudicetur, quod dic, vt no.extra, do.no.eod.titu. cordi.§ ꝙ ſi appellator.lib.
11 vj.[Ad inferiorem.]a quo appellatum fuit, † nam gradatim faciẽda eſt appellatio.j̃.eod.dilecti.[Remittat.]ſed contra.s̃.eo.ad hec ſi in vna cauſa. Solu. ibi plus dicimus, quòd ſi appellatus vult, ſemper iudex appellationis procedet in cauſa principali omiſſa cognitione articuli appellationis, vtrum, ſcilicet cauſa, propter quam appellatum eſt, iuſta ſit, vel iniuſta, ꝙ enim iudex de iniuſticia appellationis cognoſcat, introdoctum eſt in fauorem ipſius tantum appellati, ad hoc videlicet vt ſi non eſt iuſta, appellãs condemnetur ipſi appellato in expenſis, & ad priorem iudicem remittatur, vt hic patet, huic ergo iuri pro ſe introducto renunciare poteſt, vij.q.j.quam periculoſum.s̃.de fo.compe.dilecti.& c. ſi diligenti, & quod in fauorem eius &c.C.de legibus, quod fauore, & ſi contrarium diceretur, non eſſet niſi litem protrahere ſine cauſa, contra id quod leg.& no.s̃. de do.& contu. finem.nec ob.extra, do.no.eo.titu.cordi.§.poſt hæc, ante fi. lib.vj. vbi dicitur, ꝙ articulus appellationis omitti poteſt de partium voluntate, q̃a ſubaudiendum, vel partis appellatæ, vt patet ex præmiſſis, ſm do. no.cuius eſt mens totius huius glo.[Et in expenſis.]ver. De condemnatione expenſarum ſatis dictum eſt.s̃. de do. & contu. finē. [Alteri parti.]ſ.appellato.idem eſt, vbi appellatus perit, vt ambo veniant inſtructi, & appellatus minus inſtructus venit, ſin autem ambo inſtructi venirent, non remitterentur, ſed in principali negocio procederetur, vt extra, do.no.eo.titu.cordi.§. poſt hæc, & §. ꝙ ſi appellator.lib.vj.quod dic, vt vbi no. [Alioquin.]ver. ſcilicet ſi bene appellatum inuenerit, vel ſecundum do.no.idem eſt, ſi vera eſt cauſa appellationis, & ita habes hic expreſſe, ꝙ iudex appellationis probata appellatione ad ipſum facta cognoſcit de principali cauſa, etiam ſi a ſententia ſit appellatum.ſi.j̃.eo.cum ſpirituali, & idem eſt ſi deleget cauſam appellationis alicui, & quia delegatus ſuus appellatione approbata de principali cognoſcet, arg. s̃.de reſcrip.ſuper literis.in fi.& j̃.de teſtamētis.Raynucius, & melius extra, do.no.eo.titu.Romana.§.ꝙ ſi obiiciatur.lib. vj. ſm dominum noſtrum.[Ipſe procedet.]ſ.in principali cauſa. Sed & de conſenſu partium in principali procedi poteſt, ſm ꝙ traditur in dicto capi.extra.eo.cordi.§.poſt hæc.lib. vj. [Saluis conſtitutionibus.]verſi.q.d.licet dixerimus.s̃.reſpon.j.ꝙ ordinarius procedere poteſt in omnibus, ſuper quibus aliquis eſt conuentus, nulla appellatione obſtante, niſi ex cauſa rationabili facta ſit. Non tamē intelligas, ꝙ hoc ita generaliter intelligendum ſit, quia ſic viderētur reuocata iura, per quæ multi caſus ſedi apoſtolicæ ſpecialiter reſeruantur, quod eſſet abſurdum, & ideo ipſa excipimus, quod
12 † nim vituperari poteſt, præcaueri debet.s̃.de ſeruis non ordi.c.j. in fine.vii.q.j.pontifices, & hoc eſt quod hic dicit, ſaluis conſtitutionibus &c.vt s̃.de tranſla.epiſ.capi.j.& de offi.lega. ꝙ tranſlationem, cum ſuis concordantiis, & ibi exponitur, quæ ſint maiores cauſæ, de quibus hic ſequitur, & per hoc patet, ꝙ hæc conſtitutio non poteſt intelligi, quando quis coram delegato iudice conuenitur, quia ſi conueniretur ſuper aliqua de maioribus cauſis nõ commiſſa, nihil exciperet, nec ſuper non commiſſo delegatus procedere poſſet, vt patet in eo quod legitur, & notatur.s̃. de offi. deleg.P.& G.& capi.cum olim abbas.Si vero commiſſa eſſet, minus exciperet, quia ſm hoc commiſſio fruſtratoria redderetur, nec ſaltem appellante etiam fruſtratorie aliqua partium de ipſa poſſit cognoſcere, niſi Papa.& adde quod notatur in ſequenti gl.
13 †[De maioribus.]puta de electionibus epiſcoporum, ſm dominum noſtrum, vt patet in eo quod legitur, & notatur. s̃. de elect. innotuit.reſpon.j.Et cauſis criminalibus, ſm dominum noſtrũ intelligas epiſcoporum.ij.q.vj.Decreto.& quinq; capitulis ſequētibus.ij.q.vj.accuſatus, & capitulis ſequentibus, & de fide. arg.xvij. diſt.multis.Et idem eſt in omnibus aliis quæ ſpecialiter ſedi apoſtolicæ reſeruantur, de quibus notatur.s̃. de tranſla.epiſ.ꝙ tranſlationem, idem eſt de factis in electionibus, ſecũdum dominum noſtrum, ſaltem epiſcopatuum in iudicio habitis, quando appellatur ab his, qui ordinario iure cognoſcunt. Secus in delegatis a Papa, ab eis enim non licebit appellare, niſi iuſta cauſa appellationis expreſſa. Si tamen eis cauſa commiſſa fuerit appellatione remota, ſecundum do.no.quod dic, vt no.in præceden.glo. & s̃.eo.c.reſpon.j.verſi.ille autē.ſuper verbo, abſque rationabili cauſa. Si vero etiam ad ſedem apoſtolicam appelletur extra iudicium in proceſſu electionis, antequam facta ſit, non debet propter hoc electio canonica retardari, vt patet in eo, quod le.& no. s̃.de elec.cum nobis olim.§.j.& j̃.de his quæ fi.a ma.par.ca.c.j.§.j. & c.ex ore.§.fi. Sed per talem appellationem negocium transfert ad Papam, ita quòd nec ordinarius, ſi appellantes contradixerint, ſe poterit intromittere de confirmatione ſic electi, nec de aliis, quæ pertinent ad ipſam electionem, aliqui tamen ſentiunt contrarium, dicentes quod in electionibus non auditur appellãs, niſi iuſta cauſa ſit in appellatione expreſſa, & hæc clauſula non extenditur, ſicut dicunt, niſi ad ea quæ in ſignum ſpecialis priuilegij ſedi ap.reſeruantur, ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius glo. quòd autem hoc in appellationibus generaliter intelligi debeat, eſt arg.in eo quod legitur, & notatur, s̃.eo.ſollicitudinem.§.j.& hoc in electionibus epiſcoporum hodie eſt indubitatum, quod dic vt plene no.infra de accuſa. cum dilectus.§.vnico. Sed nunquid in electionibus eſt tantum infra decendium appellandum? & quidem videtur ꝙ ſic: nam hoc generaliter obtinet, ꝙ elapſo decendio appellari non poteſt, vt patet.ij.q.vj.anteriorum, & in eo quod legitur, & no.s̃. titu.j. ꝙ ad conſultationem.§.j.alioquin qua ratione diceres, ꝙ in xj.die electionis appellari poſſet, eadem ratione hoc te confiteri oporteret & de centeſima & de milleſima, quod valde videtur abſurdum, vnde & dicit lex, ꝙ ſi quis dicere velit decurionem non creatum legitime, non auditur, niſi etiam in initio contradicat, ff.de decuri.imperatores.§.fi.hoc eſt infra illud tempus, infra quod eſt appellandum, arg.C.eod.titu.quæ ad ciuilia, & l.nominationes.ij.q. vj.nominationes, tempus enim quod attenditur in negociis, in quibus fertur ſententia, attēdi debet, & in his, in quibus nulla ſententia promulgatur, ff.quando ap.ſit.l.j. §. ꝙ in ſententiis.ij.q.vj. §.biduum.verſi.quod in ſententiis, vbi & glo. ponit exemplum de electionibus, in quibus eligentes non ſententiant, ſed eligunt tantum. Ad hoc dicendum, ꝙ appellari poteſt in electionibus in ipſo tractatu electionis, antequam fiat electio, ex cauſa tamen legitima & vera, ne.ſ.fiat, in quo caſu adeo valet appellatio, ꝙ ipſa, & cauſa ipſius probata erit irritanda electio ſubſecuta, vt.s̃. de electio. conſiderauimus, & capitu. auditis, & s̃.eodem.conſtitutis.ij.alioquin ſi ſine cauſa, vel ex cauſa iniuſta appelletur, non impeditur electio, vt & notatur. s̃. eadem glo. ver. ſi vero etiam ad ſedem apo.appellari etiam poteſt etiam poſt electionem nedum infra x.dies, quinimmo & poſt ſemper, quouſque fuerit cõfirmata, & ſic poteſt intelligi quod dicit dominus noſter, quod extra iudicium appellari poteſt, etiam poſt decem dies, vt no.ſecundum ipſum.s̃.eo.bonæ.§.finali.cum enim talis appellatio nõ ſit niſi ad cauſam prouocatio, vt.s̃.eod.cum ſit Romana. §. ſi vero a grauamine, ſicut grauatus, vel læſus, vel timens lædi, quandocumque ſibi videtur poteſt de grauante ſiue lædente conqueri. Sic ipſum poteſt ad cauſam, antequam per iudicem diffiniatur, vel procedatur, quandocunque voluerit prouocare, quia nec grauamen, vel leſio in rem tranſit iudicatam, vt patet in eo quod leg.& no.extra.do.no.eod.titu. Romana. §. ſi vero veritatis.lib.vj. Et ſic generaliter loquitur & intelligitur extra.do.no.de elec.ſtatuimus.Et poſt talem appellationem ad ſedem apoſtolicam interiectam non poteſt confirmari electio a Metropolitano, vt no. s̃.eo.verſi.ſi vero etiam ad ſedem, & ſequentibus, ꝙ ſi nulla appellatione premiſſa Metropolitanus electionem confirmauerit, adhuc poteſt appellari, ſed infra decem dies tantum, vt patet in eo quod legitur, & no.s̃.de electio.cum dilecti.§.finali.Et idem intelligas de quolibet actu iudiciali, vel quaſi, ſcilicet ꝙ ſi quis reputat ſe grauatum, neceſſe habet infra decennium appellare, & ſic loquuntur leges inductæ.s̃.e.c.a principio vſq; ad ver.ad hoc dicendum.Loquuntur enim in electionibus, in quibus decretum decurionum, quod quaſi iudiciale eſt vel præſidis, interponitur, vnde & dicit lex, ꝙ
14 † eſt a decreto decurionum & non a remiſſione preſidis appellandum, vt ff.quando appel.ſit.l.j.§.ſolent, & hæc dr̃ nominatio ſolemnis.C.eod.titu.nominationes. Secus eſt de decreto canonicorum, quia illud nec iudiciale vel quaſi, imò omnino extraiudiciale cēſetur.Et ideo (vt predictum eſt) ſemper ab electione facta per eos appellari poteſt, quouſq; aliquis actus iudicialis intercedat. Si tamen appelletur a nominatione tanquàm ab electione, talis appellatio non videtur valere, quod dic vt notatur.s̃.de electio.ꝙ ſicut, ſed & lapſis decem diebus a die confirmationis computandis, appellari poteſt ex cauſa, ne electio conſecretur, vt patet in eo quod legitur & notatur, infra de accuſa.ſuper his. Et etiam poſt conſecrationem, ſi crimen & infamia obiiciatur, quod intelligas infra decem dies tantum, cum & conſecratio ſit actus quaſi iudicialis, vt patet ex præmiſſis. Et hoc ſi appelletur a conſecratione quaſi minus canonice facta, quia de perſona non idonea, & vbi is, qui obiicit, præſens non fuit, ſed abſens. Si vero talis velit, ne adipiſcatur poſſeſſionem corporalem. Et hoc facere poteſt quandocunque, antequàm ipſam adeptus ſit, vt patet in eo quod legitur & plene notatur, infra de accuſa. ſuper his.§.j.& cap.accedens.§.finali.& ſupra eodem, conſtitutus.j.§. finali. Sed nunquid neceſſe eſt, quod talis appellatio ad iudicem perueniat, vel ad partem? Dic vt notatur, ſupra eo.ſollicitudinem.§.j.& capi.ſi duobus. [Deferendis.]ſubaudi ipſo iure, & ſi non appelletur, vt.s̃. de offic. leg. niſi ſpecialis, & capitulo ſequenti. cum ſuis concordantiis, multofortius ſi

qualitercunque appelletur, vt hic. In quibus caſibus, ſine calumnia poſſunt intelligi illa iura, ij.q.vj. ad Romanam. arguta. qui ſe ſcit.

SVMMARIVM.

1 *Præceptum iniquum reddit appellationem iuſtam.*
2 *Vanus eſt metus quæ non eſt inſtans.*
3 *Iudex de non iure, & officio ſuo comminari debet.*
4 *Qui non debet moueri propter aſperitatem uerborum.*
5 *Iudex poteſt reuocare grauamen, quandiu eſt iudex.*
6 *Interlocutoria quantum ad partem, non quantum ad iudicem tranſit in rem iudicatam.*
7 *Actio extincta reuiuiſcit.*
8 *Mendacij periculum imminet in prima parte conſilij.*
9 *Boni prætoris eſt exceptiones, & dilationes ſuperfluas reſecare.*

CAP. LIX.

CVm ceſſante. Si. j̃. de voto. magnæ. in fine. j̃. de conſanguini. nō debet. j̃. de pœnitē. cum infirmitas. [Ordinarius ſiue delegatus.] Hæc ergo conſtitutio in vtroq; iudice loquitur, ſuperior vero proxima in ordinario tantum, vt ibi notatur. nam & ſi illam in delegato voluiſſet intelligi, hoc expreſſiſſet, ſicut & hic facit, ar. j̃. de decimis. ad audiētiam, ad finem. [Aliqd.] verſicu. [Comminando.] puta ſi iudex præcipiat parti ſub pœna excommunicationis, vel ſub pœna centum librarum, vel alia cō ſimili, ne tale quid faciat, & generaliter præceptum factum ſine cauſæ cognitione, vel etiam cum cāæ cognitione, ſi eſt iniquum,
1 †reddit app̄lonem iuſtā, C. commina. epiſtolas, per totum, ſi aūt eps, vel alius iudex comminetur alicui, ꝙ ipſum lædet, nō poteſt
2 propter hoc appellare, quia †vanus eſt metus, qui non eſt inſtās, ff. quod me. ca l. j. & l. metum. Sed melius eſt vt dicas, ꝙ in hoc caſu tenet appellatio, ſi comminetur his, & de his, qui & quæ ad ſuā iuriſdictionem pertinent, arg. ff. quod me. ca. l. ij. & l. finali. §. ſi iuſto metu. & §. ſi quis quod aduerſario. Primum vero dictum obtinet in aliis potentibus qui iuriſdictionem non habent, ff. quod me. ca. l. finali. §. j. ſm dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius gloſæ. Sed quicquid dicat, ſi iudex lędat me verberando, vel metum inferendo, potius vr̄ eſſe locus recuſationi q̄ appellationi. hæc enim extra iudicium committuntur, & odium aut inimicitias pariunt, ex quibus iudex recuſatur. iij. q. v. quia ſuſpecti, & patet in eo quod le. & no. s̃. eo. ſecundo requiris, & j̃. eo. c. j. quādo vero in iudicio, & iudicialiter lædit, vel grauat, tunc eſt locus app̄loni, vt. s̃. cap. proxi. idem etiam, & ſi grauamē, vel læſionem nō intulit, ſed tantum comminatur, vt hic. intelligas tu de facto & ꝯ
3 ius: nam † de iure & officio ſuo comminari debet, vt patet, ff. de iudi. in peremptoriis. s̃. de reſti. in integ. tum ex literis. §. j. ver. pro certo. & notatur. s̃. de dolo & cōtuma. cum dilecti. §. j. ad finem,
4 †nec etiam debet quis ſtatim moueri pp aſperitatem verborum, vt. s̃. de reſcriptis, ſi qn̄. [Vel interloquendo.] Hic patet, ꝙ ab interlocutoria appellatur, vt. j̃. de no. ope. nun. ca. iij. ſm dominum noſtrum. Nec poteſt eā reuocare, qui tulit ſine licentia eius pro quo lata eſt, ex quo decem dies lapſi ſunt, quia poſtea trāſit in rem iudicatam. s̃. titu. j. ꝙ ad conſultationem, & argu. ff. de reg. iu. nemo, ſed ante lapſum decendij, vel etiam poſt, vbi tamen eſt appellatū, ipſam reuocare poteſt, & ſic intellige, ff. de re iudi. quod iuſſit, niſi & appellans aliquas expenſas propter hoc fecerit, tunc enim nō plene reuocaretur grauamen, niſi & de ipſis expenſis ſatisfaceret ei, vt patet in eo quod legitur & notatur. j̃. de ſenten. excommu. ſacro. ſm dominum noſtrum, cuius eſt hec tota glo. quo ad mentem. tu vero dic, vt notatur. j̃. eo. verſi. & ſano vſus conſilio, & ver. libere, vel alias grauando, in vtroq; caſu tamen neceſſe eſt, ꝙ cauſa legitima exprimatur, vt. s̃. c. proxi. & extra, do. no. eod. ti. li. vj. i. ex quo quis citatus eſt, vt. s̃. cap. proxi. verſi. j. vbi a grauamine illato, vel comminato. verſi. ſ. interlocuto, vel comminato. [Executioni.] &c. ergo a ſolo grauamine verbali illato, & reali futuro ei annexo appellari poteſt, vt hic patet, & verſi. prox. quia timeri poteſt probabiliter de reali, arg. s̃. titu. j. cum aliquibus, alias autem verba intelligenda ſunt cum effectu, vt legitur & notatur. j̃. de cleri. nō reſi. relatum. [Grauaretur.] realiter, nam verbaliter iam læſus eſt: alioquin a futuro grauamine verbali, & reali appellari non poſſet, licet aliud fit extra iudicium, vt legitur & notatur. s̃. eod. bonæ. reſpon. j. verſi. ad nos. Et no. ꝙ ſi aliquis iudex eccleſiaſticus cōtra conſcientiam, & iuſticiam in grauamen partis in iudicio quicq̄ fecerit per gratiam, vel per ſordes, per annum ab officio ſuſpenſus eſt ipſo facto, & in extimationem litis nihilominus condemnandus, vt extra. do. no. de ſenten. & re iudica. cum æterni. lib. vj. quod dic vt ibi notatur. [Et ſano vſus conſilio.] verſicu. ſed qualiter poteſt mutare cōſilium in alterius præiudicium ſiue iniuriā, ideo contra, ff. de regu. iu. nemo? Solu. eo modo quo appellans poteſt mutare conſilium. ij. q. vi. ſi quis libellos, ſic & iudex, quod intelligas, ſi appellans adhuc nō fecit ſumptus pro appellatione proſequenda, argu. ff. de condi. ob cauſam, ſi pecuniam. in prin. ſed & ſi vellet iudex ſumptus refundere, adhuc poſſet reuocare grauamen[a], quia iam non intereſt illius, ar. j̃. eo. interpoſita. §. illud de-
5 niq;. ſm Io. Tu † dicas, ꝙ ſemper poteſt reuocare, q̄diu iudex eſt, nec vnq̄ rīr deſinit eſſe iudex, niſi tradat apoſtolos, vel tradere recuſet, vt patet, ff. de libel. dimiſſ. l. vnica. & extra. do. no. eo. tit. cordi. & s̃. eo. dilectis. §. præterea. verſiculo, quia tamen, vel niſi ſuperior appellatione recepta hoc ſibi inhibeat, extra. do. no. eod. titu. Romana. §. ſi vero lib. vj. ſi ergo interim ſumptus faciat, ſibi poterit imputare, ſed nec fit iſta reuocatio in partis iniuriam, ſeu præiudicium, ſicut oppoſitum eſt, imò vtrique parti expedit, ꝙ hoc fiat, vt patet. j̃. eod. cap. in fine. poſt apoſtolos vero traditos non eſt locus reuocationi, cum deſierit eſſe iudex. s̃. eo. dilectus. §. j. verſicu. quia tamen, & no. ſimile. j̃. eod. intimaſti. [Deſtiterit.] reuocando de facto, ſi ad factum proceſſum eſt, vel contraria ſententia ſi ad factum non eſt proceſſum, nec ſufficit dicere, paratus ſum reuocare, niſi & de facto reuocet, ſm dominum noſtrum, quod eſt bene notandum. Et adde quod notatur. j̃. eo. capi. verſic. non obſtante. Veruntamen & ſm dominum noſtrum grauamen quādoque tacite reuocatur. verbi gratia, appellauit quis a iudice, ne procederet contra ipſum, quia ab ipſius iuriſdictione exemptus erat, iudex, qui ipſum citauerat, vt ſuper principali veniret reſponſurus, quia in eo volebat procedere quantum de iure poſſet, audita appellatione aſſignauit ei terminum ad exemptionem probandam, in hoc caſu reuocauit iudex tacite grauamen quod ei intulerat ſuper citatione ac proceſſus principalis cauſæ, quia eo omiſſo mandat modo, ꝙ procedat in exemptione probanda, qđ non eſt grauamen, quia de exemptione oppoſita, & per conſequens, an ſua ſit iuriſdictio, cognoſcere debet iudex, ff. de iudi. ſi quis ex aliena, ſm dominum noſtrum, cuius eſt mens totius hu-
6 ius glo. [Libere.] ver. † Quid ſi decem dies lapſi ſunt a tempore latæ ſententiæ interlocutoriæ, a qua infra decem dies non fuit appellatum, nunquid poſtea poteſt iudex interlocutoriam reuocare? Et videtur ꝙ non, quia iam in rem tranſit iudicatam ſicut in diffinitiua, vt. s̃. de electio. cum dilecti. §. fina. s̃. de teſti. ſignificauerunt. §. finali. ſed contra, ff. de re iudicata. quod iuſſit. ff. de arbi. qualem. alias incipit, dicere. So. per beneficium appellationis reuocari non poteſt, vt in primis iuribus, ſed iudicis officio implorato, ſiue iudex ex officio ſuo non ad inſtantiam partis hoc facere pōt, vt hic, & in contra. s̃. ſignatis. ſi. notatur s̃. de teſtibus, per tuas, & capitu. cum clamor. ſic ergo interlocutoria nunq̄ tranſit in rem iudicatam quantum ad iudicem, cui a iure permittitur ſemper re integra errorem proprium reuocare, & hoc eſt quod tangitur s̃. verſicu. proxi. ibi, & ſano vſus conſilio, & probatur xxii. q. iiij. magnæ, & j̃. de accuſatio. qualiter & quando. j. §. j. Et notauerunt hic
7 quidam, ꝙ actio † extincta reuiuiſcit, argumen. ff. de bo. poſſeſſ. ſm ta. l. penul. §. teſtamento. contra iura, de con. diſtin. iiij. queris, ff. de ſolutio. qui res. §. aream. ſed ſm ea quæ notantur. s̃. verſiculo proximo. ſatis remotum eſt, imò nec ſequitur argumen. [Cognitionem.] Idem facit, & ſi pars appellans appellationi ſuæ renunciauit tacite vel expreſſe, vt legitur, & notatur. s̃. eod. ſollicitudinem, §. fina. & ca. directe. reſpon. j. verſi. j. [Procedat non obſtante.] &c. vt ſequitur. [Dummodo.] &c. argumen. j̃. verſic. dummodo &c. [Ne proceſſus.] &c. vt. j̃. eod. cap. verſi. fina. nam omnes illę clauſulæ huic verbo ſunt continuandę, & ab ipſo dependent. ¶ [Non obſtante.] ii. pars. [Appellatum.] cum grauamen fuerit reuocatum, & ſic ceſſante cauſa &c. vt. s̃. eod. capi. in prin. tamen caueat ſibi iudex, vt caute reuocet, ſi enim dicat, reuoco ſentētiam meā, ſiue reuoco errorem meum: iam fatebitur ſe erraſſe, & appellantem habuiſſe cauſam probabilem appellandi, & a ſe iuriſdictionem tranſlatam, quam poſtea per reuocationem ſuam reſumere non poſſet, ſecundum Ioan. ſiue agamus de delegato, vt. s̃. de offi. delega. ſignificantib. ſiue de ordinario, vt. s̃. eod. dilecti. § pen. Sed hoc non eſt verum, imò in hoc caſu reſumitur iuriſdictio auctoritate huius conſtitutionis, ſicut & al. s̃. eo. perſonas, & s̃. de reſcriptis. paſtoralis. §. j. ad finem, vt ibi notatur, ſed quia verecundum eſſet iudici hoc fateri, poteſt ſic dicere: tu dicis te grauatum per talem comminationem, vel interlocutoriam meam, quod non confiteor, ego tamen hoc reuoco tuæ in hoc volens ſatisfacere voluntati, ne de me ſaltem de facto aliquam materiam habeas conquerendi. ſimilem cautelam notaui. s̃. de vſu pallij. niſi ſpecialis. Aliqui tamen ſcripſerunt hic, quòd ita dicat, ego non grauaui te: ſed ſi ego grauaui, ego reuoco, quod non placet,
8 † quia in prima parte conſilij imminet mendacij periculum. xxij. q. ij. primum. in ſecunda vero parte remedium eſt conditionale & incertum, quod debet eſſe purum, & certum, nec conſulo, ꝙ appellans dubitationi alicui ſe committat, ſed dicat, aut reuocabitis ſine ſi. aut pure proſequar, quod incœpi. [Dummodo] verſicu. & eſt ſi. s̃. eo. oblatæ. §. j. verſic. pen. & c. ad hæc. & j̃. eo. cum a te.
9 [Ne proceſſus] verſ. No. hic, † ꝙ boni prætoris eſt exceptiones, & dilationes ſuperfluas reſecare. s̃. de præſump. nullus. s̃. de off. deleg. cum contingat. §. pen. & fi. finem litibus cito imponere, & occurrere partium laboribus; & expenſis. s̃. de do. & cōtu. finem. s̃. c. proxi. reſpon. j. errorem proprium corrigere, nec expectare, ꝙ ab alio corrigatur, in Auth. de nup. §. j. collat. iiij.

ADDITIO.

a ¶ Reuocare grauamen. Adde bo. textum in c. ſi a iudice. j̃. eo. li. vj.

SVMMARIVM.

1 *Iudices ſuſpecti recuſari poſſunt.*
2 *Suſpicionis cauſa coram quo proponenda ſit.*
3 *Iudex a quo appellatur, citari debet.*
4 *Prætor bonus vir, & iuſtus præſumitur.*
5 *Sententia ſingulorum ſigillatim pronunciata non valet.*
6 *Miniſterium certum demandari non poteſt.*
7 *Obteſtatio, loco iuramenti ſuccedit.*
8 *Qui fugit præſumitur contra ipſum.*
9 *Sola confeſſio in criminalibus non impedit, quo minus appelletur.*
10 *Quæ ſint conſideranda in dilationibus.*
11 *Tempus moderatur, vbi iudex ex officio procedit.*
12 *Ius non leditur, quando quod per iudicem male actum reuocetur.*
13 *Appellans duo probare tenetur, quod cauſa ſit legitima, & veritatem.*
14 *Diſciplina non appellatur.*

CAP. LX.

CVm ſpeciali. [Frouiſum]. j̃. de ſen. excom. ſacro. de illa enim cōſtitutione facit hic mentionem, & j̃. eo. c. verſi. fin. & ibi not. [Competenti] alias dicitur canonica. s̃. eo. reprehenſibilis. in princ. i. trina. vt ibi notatur, & probatur xxiiij. q. iij. de illicita. [Præſumat] per quod contra Prælatos ſubditis eſt prouiſum, in hac autem conſtitutione Prelatis contra ſubditos prouidetur, vt ſtatim ſequitur, & notatur. [Volentes] verſ. [Etiam prouideri]. ſ. Prælato cōtra ſubditum. [Ne forte commonitus] ideſt ſubditus monentis poſſit &c. vt ſequitur, erant enim ſm d. n. quidā, qui quamcito monebantur ſuper emendatione alicuius criminis, vel alia ſatisfactione exhibenda, ſtatim ſine cauſa rationabili appellabant, vel iudices recuſabant, & huic intendit mederi. [Fruſtratorie] fruſtratoriam appellat recuſationem, quando non fit ex cauſa legitima, vt infra §. j. appellationem vero vocat fruſtratoriam, quando fit ad differendam, ſiue impediendam correctionem, & alias quando non fit ex cauſa rationabili, vel ſi non ſeruatur forma canonica, vt patet j̃. eo. §. porro. & ſeq. extra d. n. eod. titu. cordi. [Recuſationis] ſtatuimus &c. vt j̃. eo. §. j. & ij. & notat d. n. non credere, ꝙ a iudice delegato, vel ordinario poſſit appellari ex ea cauſa, quia ſuſpectus eſt, cum tunc habeat certum remedium. ſ. recuſationis. iij. q. v. quia ſuſpecti. & quia licet cōtra ipſum ſit cauſa ſuſpitionis legitima, non tamen propter hoc ſequitur, ꝙ grauet, immo & quantumcunque ſuſpectus ſit, bene poſſet in cauſa procedere, ita ꝙ nullam partē grauaret, & appellatio non habet locum, niſi a grauamine fiat. s̃. c. prox. hæc tamen litera prima facie videtur contradicere, quia dicit, ꝙ commonitus poteſt recuſare iudicium monitoris, & etiam ab eo appellare, & ſic videtur, ꝙ vtrunque remedium habeat, quod verum eſt nō ex eadem cauſa, ſed ex diuerſis, recuſare enim poteſt iudicē, ſi ſuſpectus ſit, non ſi grauet, & appellare poteſt ſi grauet, non ſi ſuſpectus ſit, ſed & ſufficit recuſanti legitimas cauſas recuſationis proponere corā iudice, quem recuſat, nec habet neceſſe vltra procedere, vt ſ. aliquid dicat de oblatione probationis, vel de arbitris eligēdis, ſicut quidam frequenter faciunt ad cautelam, iudicis autem recuſati eſt cauſas recuſationis admittere, & requirere recuſantem, ꝙ vna cum parte arbitros eligat, coram quibus eas probet, vel ſi maluerit coram eodem iudice, quem recuſat, & adde quod notatur j̃. eod. §. j. ſuper verbo, ſuſpectum, ſed ipſas cauſas non admittere, vel reprobare non poteſt. hoc enim diſcutere & diffinire ad arbitros pertinet, non ad ipſum. s̃. de foro competen. licet, ad hoc. C. de iudi. apertiſſimi, & l. fina. & notatur ſimile. j̃. eo. interpoſita, ſm dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius gloſæ. comprobantur hæc omnia in eo, quod leg. & not. s̃. de offi. deleg. ſuſpicionis. & extra d. n. eo. tit. legitima. lib. vj. & j̃. eo. §. j. ſuper verbo, iuſtæ ſuſpicionis. ſi igitur iudex recuſatus cauſas recuſationis propoſitas non admittat, patens eſt, ꝙ in hoc grauat, & ab iſto grauamine appellari poteſt, vt s̃. de offi. dele. ſuper quęſtionum. §. fi. & hoc verum eſt, niſi & cauſa recuſationis fruſtratoria ſit euidēter. s̃. de offi. iu. c. j. ſicut & in caſu conuerſo non eſt neceſſe arbitros eligere. ſ. quādo cauſa rationabilis eſt de iure, & notoria de facto, quod dic, vt leg. & no. s̃. vt lit. nō cōte. accedēs. j. & s̃. de cau. poſſ. cū olim. & patet in eo, qđ leg. & no. j̃. eo. §. j. ver. & ipſe. ſuper verb. de ſuſpicionis cā. [Vel appellatiōis obtētu] alias obiectu. porro &c. vt j̃. c. §. porro. & §. exceſſu. & §. nullo. nam illi omnes §. reſpiciūt iſtud verbum. [Monentis]. ſ. ordinarij. nam de illo loquitur hæc conſtitutio, ſicut & illa. s̃. eo. vt debitus. alia vero prox. cum ceſſante. loquitur de vtroque. ¶ [Statuimus] ij. pars. [Allegauerit]. ſ. monitus & ſubditus. Et credit d. n. ꝙ iudex tam ordinarius, q̄ delegatus antequam recuſetur poteſt totam cauſam alij delegare, arg. ff. de iuriſd. omn. iud. prætor. ſi vero partem tantum delegauerit, tunc poteſt recuſari vt ſuſpectus. ratio diuerſitatis hæc eſt, quia in primo caſu non poteſt reuocare iuriſdictionē prædictam, nec ad ipſam redire poteſt, nec etiam cognoſcere vtrum ſubdelegatus ab eo ſit ſuſpectus. in ſecundo vero caſu hæc omnia facere poteſt. s̃. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. porro. & ſeq. & c. venerabili. §. fin. ff. de iud. iudicium ſoluitur. Alij tamen dicunt, ꝙ etiam ſi totam cauſam committat, adhuc poteſt recuſari, vt ſuſpectus, ſm d. n. cuius eſt mens totius huius glo. & ipſo recuſato ſubdelegatio eius ceſſabit. Poſſet tamen diſtingui in eo caſu, vbi totam cauſam commiſit, vtrum citatio per ſubdelegatum ſuum facta præcedat recuſationem ſuam, & tunc non prodeſt recuſatio, quia iam perpetuata eſt iuriſdictio ſubdelegati, & ī hoc caſu vera eſt prima opinio, an recuſatio præcedat citationem ſubdelegati, & tunc pendente cauſa recuſationis ſuſpenditur ſubdelegati iuriſdictio, & ea probata extinguitur, & in hoc caſu vera eſt ſecunda opinio, argumen. ad hanc diſtinctionem in eo, quod legitur, & not. s̃. de offic. deleg. gratum. C. de donat. & deleg. l. iij. ff. de ceſſ. bon. l. iij. & hoc adde in ſumma de offic. deleg. ſub §. ſi nec hoc omittendum. & §. qs ſit effectus. verſ. quid ſi iudex delegatus vult præuenire recuſationem, & ſeq. vbi hæc quęſtio notatur. [Iudicem]. ſ. proprium, & ordinarium, & ipſum monentem, vt s̃. ſecus in ſubdelegato, tunc enim coram primo delegato ſubdelegante proponenda eſt cauſa recuſationis, & probanda, quod dic, vt leg. & no. s̃. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. quem vero. & §. fi. & hoc ſi delegatus ſubdelegans præſens ſit, nam in abſentia debet fieri probatio, & etiam proteſtatio coram epiſcopo, vel Archidiacono, vel alijs iudicibus ordinarijs loci, ſm quoſdam, & hoc videtur approbare lex. C. de iud. l. fin. cui videtur ſtandum, ex quo non inuenitur per canones reprobata, & ſm iſtos proceſſus a recuſato habitus in hoc caſu, poſtquam aliquo prædictorum modorum tranſlata eſt cognitio ad alium, non valet, arg. s̃. eo. dilecti. & s̃. de offi. deleg. licet. Alij dicunt, ꝙ ſm canones non eſt ad iſtos ordinarios recurrēdum, ſed ad delegatum principalem tantum, ſi præſens eſt, ꝙ ſi abſens ſit, tunc ipſum recuſans debet venire coram ſubdelegato, & ipſum recuſare ſimpliciter ex cauſa legitima propoſita coram eo, & ſignificare, ꝙ vult ire, vel mittere ad delegatum, a quo probata cau-
a ſa recuſationis vult obtinere cauſam alij committi[a], & ex tunc ſubdelegatus procedere nō debet, & ſi proceſſerit, appellari debet ab eo, vel etiam ſi cauſam non admiſerit, quia hoc ipſo grauat recuſantem procedendo contra eū, vel quia non admittit cauſam recuſationis, ex quo vult eam probare coram delegato, cum hoc ſibi a iure concedatur, vt præmiſſum eſt s̃. ea. glo. verſ. ſecus in ſubdelegato. Cæterum ſi recuſans non appellauerit, cum iuriſdictio ſubdelegati non ſit tranſlata ad alium per appellationem, quę nō fit per reuocationem, vel alium modum, tenebit proceſſus ſubdelegati habitus contra recuſantem, ſm ergo hanc ſecundam opinionem tutius eſt cauſas recuſationis coram ſubdelegato proponere. s̃. eo. ſecūdo requiris. & etiam poſtea ſi neceſſe fuerit coram delegato probare, nam ſi ſubdelegatus cognouerit cauſas eſſe iuſtas & veras, poterit eas admittere, & recuſantē a probationis onere releuare, ſi vero ſibi certum & notorium eſſet, ꝙ eſſent falſæ, & iniuſtæ, tunc non obſtante tali recuſatione, vel appellatione fruſtratoria poſſet procedere, & teneret proceſſus, ꝙ ſi cauſæ legitimæ proponantur coram ſubdelegato, nec ipſas admittat, ſed nihilominus in cauſa ſibi ſubdelegata procedat, & propter hoc recuſans appellet, prudenter facit, ſi primo coram delegato non cauſam recuſationis, ſed cauſam appellationis proſequatur, quia ſi cauſam recuſationis vult proſequi, non obtinebit, niſi & cauſas, propter quas recuſauit ſubdelegatum, doceat eſſe veras, ſi vero cauſam appellationis proſequatur, tunc nihil habet neceſſe probare de veritate cauſarum recuſatiōis, ſed ſufficit, ꝙ probet ſe ipſas cauſas legitimas propoſuiſſe coram ſubdelegato, & per eum admiſſas nō fuiſſe. nam hoc ipſo grauauit, & propter hoc potuit appellare, & ſic pronunciabitur pro appellāte. s̃. c. prox. & j̃. eo. interpoſita. & caſſabitur quicquid poſt talem appellationem fuerit attentatum. s̃. de offi. dele. ſuper quæſtionum. §. fi. ſicut & obtinet in delegato, & ordinario recuſatis, ſi cauſas recuſationis legitimas non admittant. finita autem cauſa appellationis, quæ eſt, vt caſſetur quicquid factum eſt contra eam, non oportet proſequi cauſam recuſationis, vt ab ipſo ſubdelegato recedatur, nā ad hoc ſola appellatio ſufficit. s̃. eo. accepta. ꝙ ſi appellationem reprobari contingat, adhuc ſecundo poteſt proſequi cauſam recuſationis, ſi autem poſt recuſationem non procedat ſubdelegatus, ſtulte facit recuſans, idemque appellans, ſi cauſam appellationis proſequatur, quia ex quo non proceſſit, non grauauit, & appellatio non valet, niſi fiat ex grauamine, & in ſcriptis. s̃. eo. vt debitus. & extra do. n. eo. tit. cordi. prudenter autem facit in hoc caſu, ſi coram delegato cauſam recuſationis tantum proponat, & probet. s̃. de offi. deleg. ſuper quæſtionum. §. fi. Quidam tamen dicunt per eundem §. ꝙ a ſubdelegato ſine grauamine præſenti appellari poteſt hoc modo, habeo te ſuſpectum ex talibus cauſis, & appello ne procedas, ſed alij veriſimiliter reſpondent illud eſſe hodie reuocatum per dictas decret. vt debitus. & cordi. ſm d. n. quod dic, vt nota. in memini

ADDITIO.

a ¶ Committit. Adde, an & quando iudex ſuſpectus committere poſſit, textum in c. iudex. de offi. deleg. lib. vj.

eodem §.ſ.de offi.deleg.ſuper quæſtionum.§.fi.Illud autem non
memini me inueniſſe, quin proceſſus ſubdelegati & delegati, &
ordinarij teneat etiam poſt recuſationem habitus, niſi ab eo ap-
pelletur,vel alio modo ad alterius audiētiam,cauſa reuocata,vel
tranſlata ſit cum effectu,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.
audiui tamen ab eo quandoque contrarium, & etiam contra-
rium innuit in eo, quod not.ſ.eo. §.circa prin.ſuper verbo, iudi-
cem.quod dic,vt plene not.in ſum.de offi.deleg.ſub §.ſed nec il-
lud.§.quis ſit effectus a princ.vſque ad verſic.quid ſi ſubdelegatus.
[Suſpectum] Iſte recuſans non debet petere, ꝙ iudex recuſatus
iudicet,an cauſa recuſationis iuſta ſit,vel iniuſta.ſ.de fo.compet.
licet.quia ſic videretur alias recuſatione recedere eius arbitrium
eligendo,arg.iij.q.vii.cuius in agendo,quamuis poſſet dici, ꝙ ta-
lis petitio, quæ tantum tendit ad recuſandum, & declinandum
eius iudicium,non præiudicat recuſationi,vt ibi not.& ſ.tit.j. in-
ter monaſterium.& adde quod not.ſ.eo.c.reſpon.j. ſuper verbo,
recuſationis.Et nota,ꝙ ſententia,per quā pronunciatur cauſam
renunciationis eſſe legitimam,vel non legitimam,non præiudi
cat,nec tranſit in rem iudicatam, niſi per legem probetur legiti-
ma,vel illegitima,immo nulla eſt,ex quo contra ius ſcriptum la
ta eſt.ij.q.vj.§.diffinitiua.ſecus ſi ſic dicatur,decernimus talem nō
admittendum ad proponendum talem cauſam recuſationis,qa
talis ſententia non contra ius ſcriptum, ſed contra ius litigatoris
dicitur potius lata,a qua neceſſe eſt appellare,vt patet in eo,quod
leg.& not.ſ.tit.j.c.j.& c.cum inter vos.§.fi.ſm d.n.niſi & cauſa le
gitima propoſita eſſet,quæ & in actis reperiretur ſcripta,arg.C.de
ſent. quæ ſine cert.quanti. pro.l.iij. Et hæc vera ſunt in cauſis re-
cuſationis,quæ ſunt expreſſæ in iure,ſicut ſ.eo.poſtremo.ſ.de of-
fi.deleg. cauſam quæ.& in alijs ſimilibus, de quibus notat decem
& octo,extra d.n.eo.tit.legitima.lib.vj.ſm d.n. in prin.ſuper ver-
1 bo,cauſa.ſed cum dicamus generaliter,† ꝙ iudices ſuſpecti recu-
ſari poſſunt.iij.q.v.quia ſuſpecti.nec omnes cauſæ ſigillatim ſint
expreſſæ in iure,nec de facili exprimi poſſint.ff.de præſcrip.verb.
l.iiij.immo multæ poſſunt prouenire cauſæ,quæ iuſtiores ſunt,q̃
expreſſæ in iure.& ex hoc ſequitur, ꝙ omnes cauſæ debent repu-
tari legitimæ, quæ videntur efficaciores, & rationabiliores, q̃ ex-
preſſæ in iure.& hoc eſt arbitrio iudicis relinquendū. ſ.de offi.de
leg.de cauſis.Quid ſi male arbitretur? Appellandum eſt,alioquin
interlocutoria tranſibit in rem iudicatam, a ſimili eius quod di-
citur de interrogationibus faciendis in iure,quarū aliquę ſunt ex
preſſæ in iure,& tamen vltra expreſſas licet iudici alias facere,vbi
ęquitas eum moueret. ff.de interrog. actio. l pen. verum ſi iudex
dicat ſe moueri ęquitate,vbi moueri nō debet,appellandum eſt,
alioquin præiudicium fiet. quidam tamen dicunt, & forte non
male,ꝙ de his,quæ non ſunt expreſſæ in iure, non licet inferiori-
bus iudicibus Principe ius dicere,vel interpretari,vel declarare,ſi-
cut nec poſſent inde ius condere,nec licet eis interpretari etiam
inter ius ſcriptum,& ęquitatem,immo hæc,& ſimilia ſolius Prin
cipis ſunt,vt patet C.de legi.l.fi.j.de ſen.exc.inter alia.j.qui fil.ſint
legit.per venerabilem.§.rationibus.Fatemur tamen,ꝙ inferiores
iudices in cauſis,quas coram ſe habent,quantum ad ius litigato-
ris pertinet,poſſunt interpretari inter ius ſcriptum & ęquitatem,
vt patet in eo,quod leg.& not.ſ.de poſtu.pręla.c.j.§.nec valet,ſm
d.n.cuius eſt mens totius huius glo.& iniquam ſententiam dare,
& de ſimilibus ad ſimilia procedere.ſ.de reſcrip.inter cœteras.cū
ſuis concord. ſed talis pronunciatio, ſiue interpretatio non facit
ius,niſi inter partes, generalem enim interpretationem, quæ &
generaliter ius faciat, non poteſt facere niſi Princeps, vt patet in
eo,quod not.extra d.n.de ſen.excō.cum medicinalis.§.quiſquis.
lib.vj.& in multis alijs locis, & ſic intellige iura inducta ſ.ea.glo.
verſi.quidem.& ſeq. [Sed coram eodem] ſm leges vero non eſt
2 cauſa † ſuſpicionis proponenda coram recuſato,ſed coram dele-
gante,vel ſi delegatus abſens eſt,coram iudicibus ordinarijs & p̄-
ſentibus in prouincia ſit,C.de iudic.l.fi.nec obſtat quod leg.C.de
iud.apertiſſimi.quia exponendum eſt,ꝙ ibi dicit ei libello recuſa
tionis porrecto,ideſt ad eius recuſationem libello porrecto. ſub-
audi tu ſubdeleganti,ſed ſm canones libellus recuſationis propo
nendus,& porrigendus eſt recuſare,vt hic,& ſ.eo.ſecundo requi-
ris.& ſ.de offic.deleg.ſuſpicionis.& dic de hac materia,vt ibi not.
a Quid ſi plures ſunt delegati, & vnus tantum eorum recuſetur [a].
Dic vt not.ſ.de offic.deleg.cum ſuper Abbatia. [Eodem] iudice
ordinario,& idem eſt in delegato,vt leg.& not.ſ.eo.ſecundo req-
ris. [Iuſtæ ſuſpicionis] Quid ſi dubitabatur,an ſit iuſta, puta quia
non eſt in iure expreſſa,vel alio quocunque modo? Reſpond.eli-
gantur arbitri,qui primo cognoſcant,& pronuncient de iuſtitia,
& poſtea de veritate,quod dic,vt leg.& not.ſ.de offic.deleg.ſuſpi-
cionis.& extra do.n.eo.tit.legitima.lib.vj.ſed & quæ dicatur iuſta,
not.ſatis in ſum.eo.tit.ſub rubr.de recuſa.§.ex quibus cauſis.[Et
ipſe] ver.ſ.recuſans.[Cum aduerſario].ſ.ſi ipſum habeat,puta qa
vnus conqueritur de alio,forſan vt ei ſatisfaciat de debito,vel alia
re,ad quod producit publicum inſtrumētum, vel de alia iniuria
ſibi illata recēte,quæ & aſpectu extimari poteſt,ſicut hæc,& mul
ta alia exempla habes.ff.de fer.l.ij.ad fin.& l.iij iudex monet,ꝙ ſa-
tisfaciat.reſpondet reus,ꝙ paratus eſt ſtare iuri vbi debebit,ſed nō
coram iudice ſic monente,quem ex tali cauſa recuſat. [Vt ſi for
te aduerſarium] &c.in cauſa inquiſitionis.d.n.vel alias in iudicio
contra ipſum ex officio principaliter procedentem. [Non ha-
beat] niſi iudicem,qui ex officio monet ipſum tanquam de no-
torio, maxime vbi non eſt euidens notorium, & negatur ſm qđ
leg.& not.ſ.eo.conſuluit.iij.& c.præced.peruenit. [Cum iudice]
3 Hic habes arg.† ꝙ iudex,a quo appellatur,citari debet ad defendē
dam ſententiam & proceſſum ſuum, cum hic admittatur tanq̃
pars,vt oſtendat ſe non ſuſpectum,arg.contra.ij.q.vj.ſtatuēdum.
viij.q.iij.Artaldus.Solu.non credimus ipſum eſſe citandum,niſi
pro iure ſuo proprio contendat iudex arg.ij.q.vij.ſi quis erga.& c.
ſi quis ab epiſcopo.& in multis alijs capitulis,vel niſi agatur de pę
na ipſi iudici imponenda,verbi gratia,dicit aliquis, ꝙ appellauit
a proprio epiſcopo,quia ipſum canonice electum ſine cauſa lęgi
tima renuit confirmare,mandatur alicui,ꝙ inquiſita veritate de
præmiſſis,ſi ita eſſe inuenerit, eum confirmet. in hoc caſu citan-
dus eſt epiſcopus nominatim,quia de pęna ipſius agitur,nam in
eius pœnam mandatur alij,ꝙ continet,cum ſine cauſa eam cō-
firmare nollet,arg.ix.q.iij.nūc vero.nec obſtat quod hic dicitur,
quia aliud eſt in recuſatione,& aliud eſt in appellatione,nempe
vbi iudex recuſatus tanquam ſuſpectus, ideo admittitur ad arbi
tros eligendos,quia alias ſequeretur hoc inconueniens.ſ.ꝙ ſuffice
ret aſſignare cauſas ſuſpicionis etiam falſas,& ſic ſemper impedi
retur proceſſus ipſius iudicis,cum nullus alius eſſet,qui eligeret ar
bitros ad cognoſcendum de cauſis ſuſpicionis,ſed in cauſa appel
lationis eſt ſuperior,ad quem appellatur,& qui de cauſa appella-
tionis cognoſcet,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius glo.Ego ta-
men non video hanc differentiam,quia aut eſt caſus, in quo iu-
dex ex officio procedet, & tunc cum non ſit alia pars in iudicio,
niſi ipſe,neceſſe eſt,ꝙ nedum cauſam recuſationis,ſed etiam ap-
pellationis proſequatur & defendat,alioquin etiam pro temera-
rie appellauit citato, & de facili poterit iudicari, & ſic in vtroque
caſu incorrectus remanebit exceſſus,contra id,quod leg.& not.j.
de ſent.excom. vt famæ.§.j. aut eſt caſus, in quo ordinatur iudi-
cium inter partes.ſ.inter actorem & reum, & tunc ſicut appella-
tus poteſt cauſam appellationis proſequi,& defendere coram ſu-
periore,ſic & is qui cōqueritur,poteſt arbitros eligere, & cauſam
recuſationis proſequi, & defendere coram ipſis, & ita idem iuris
eſt in vtroque,& adde quod no.j.co.§.nullo ante.ſuper verbo,co
ram ſuperiore.dic ergo coram iudice,ſubaudi tu, qui loco partis
ſuccedit. Hábet ergo locum hæc conſtitutio in ordinario, ordi-
narie vt præmiſit,vel extraordinarie, vt hic dicitur ex officio pro
cedente,ſiue moneat,ſiue inquirat.ſic ſ.de off.ord.c.j.& tamen ſi
veritatem cōſideremus,quando inquirit, non eſt pars, nec enim
idem eſt accuſator & iudex,ſed magis fama deferente officij de-
biti executor,vt j.de accuſa.qualiter.ij.reſpon.j.ad fi.tamē ex quo
monet, maxime ſuper eo,quod negatur notorium, nec euidens
eſt,fictione iuris loco partis habetur, vnde ſicut pars arbitros eli-
git,vt hic dicit,& ſic ſapit naturam illius,cuius loco ſuccedit,ſimi
le,arg.j.de voto. magnæ.§.cum igitur. verſic.ex hoc attendentes.
cum ſuis concord.ſi tamen notorium ſit euidens,nec recuſatio-
ni,nec appellationi locus eſſe videtur.ſ.de offi.ordi. irrefragabili.
§.j.ſ.eo.ſuper eo.j.§.in cauſis.immo poteſt dici, ꝙ & ſi in hoc ca-
ſu appellationi locus non ſit,vt j.eo.§.porro. & in ſupradictis iu-
ribur,eſt tamen locus recuſationi, vt hic, & eſt ratio diuerſitatis,
quia quando quis appellat,vel negat notorium,cuius mendaciū
euidentia facti conuincit. Aut cōfitetur,& ſic neutro caſu locus
eſt examinationi, ſed condemnationi.ſ.de fil.preſbyt.quoniam.
quam appellatio non ſuſpendit, ne iniquitatis vltio differatur, vt
j.eo.§.porro.& ſ.eo.ad noſtram.quando vero recuſat, & ſi confi-
teatur crimen,poteſt dicere,fateor me teneri ad ſatisfactionem,
ſed arbitrariam,nolo tamen me ſubijcere arbitrio veſtro,qa mi-
hi ſuſpectus eſtis & tali cauſa.nam hoc arbitrium cauſę cognitio
nem habet,vnde ratio dictat,ꝙ vos repellam.ſ.co.ſecundo requi
ris.in fi.& cauere poſſum non immerito,cum ſitis cōtra me pro
uocatus.Hoc ergo poteſt locum habere in arbitrarijs.Secus ſi iu-
dex vellet infligere pęnam in iure ſcriptam.ſ.de offi.deleg.de cau
ſis.§.vnico.tunc enim non poſſet recuſari, & ſic intellige.ſ.eo.tit.
propoſuit.idem eſt quando eſt merus executor & nudus,vt ſi cui
mandatur,ꝙ aliquem excommunicatū denunciet,vel aliud nu
dum,& certum miniſterium ſine aliqua cognitione cauſæ com
mittatur,arg.ſ.de offi.dele.quoniam.ij.in fi.& expreſſum.ſ.eo.no
uit.vbi & innuitur,ꝙ ex quo proprio motu procedit,poterit recu
ſari.Et eſt hæc rationis diuerſitas,quia mulctæ, ſiue facti quæſtio
committitur arbitrio iudicantis,pœna vero,ſiue mulcta lege cō
ſtituta legis auctoritate ſeruatur,nec ſubijcitur iudicis voluntati.
ff.ad Turpil.l.j.§.ſi autem pronunciauit.ff.ad municip.ordine.§.
durioribus.ff.de verb.ſign.l.antepen.§.fin.Non obſtat ſi dicas,ꝙ ſi
inique arbitretur,appellari poſſet,quia ſi hoc cōſideraretur, nulli
vnquam

ADDITIO.

a ¶Recuſetur. Hic hodie,vt in c.ſi contra vnum.de offi.deleg.lib.vj.

vnquam recuſationi locus eſſet.[Arbitros] vnum,vel tres,ſi con
cordare poſſint. ſ.de arbit.c.j. [Non poſſint].ſ.in vnum, vel tres.
[Alium] ſed & hoc caueat vtraque pars,ne nimis remotum eli
gat.quod dic,vt not.ſ.eo.ſecundo requiris.verſ.ſed partes. [De ſu-
ſpicionis cauſa],ſ.an ſit iuſta,vel legitima,vel non,ibi tamen non
eſt de expreſſis in iure,expreſſam enim in iure cū notorie legiti-
ma ſit,tenetur admittere recuſatus,vt patet in eo,quod no.ſ.eo.§.
reſpon.j.ſuper verbo,ſuſpectum.habent etiam arbitri cognoſcere
& diffinire,an cāæ ſuſpicionis ſint veræ,vel falſæ, vt hic,& ſi patēs
ſit,ꝙ recipiendæ ſint,quia legitimæ,& veræ,dicatur tamen renū-
ciatum recuſationi a partibus (& de hoc ipſo cognoſcere habēt)
& nō recuſatus (qui forſan prouocatus obeſſet) etiam in hac co-
gnitione,ſicut & in cauſa recuſationis.ſ.de offi.deleg.ſuſpicionis
cauſa.pars etiam in hoc ipſius iudicium eligendo nō poſſet eum
poſtmodum recuſare,arg.iij.q.viij.cuius in agendo.Sed contra.ſ.
de cau.poſſ.cum olim.vbi innuitur,ꝙ iudices delegati, & non ar
bitri cauſas recuſationis propoſitas repulerunt,ſed reſponde,ꝙ ibi
notoriū erat cauſas recuſationis propoſitas eſſe inualidas pro eo,
ꝙ ſicut in literis Apoſtolicis continebatur,iudices de cōſenſu par
tium fuerunt impetrati, & vbicunque notorium eſt illegitimas
eſſe cauſas, iudex recuſatus ipſas ex officio ſuo poteſt, & debet re-
pellere,etenim in notorijs non eſt recurrendum ad arbitros, nec
ordo iudiciarius obſeruandus,vt ij.q.j.de manifeſta,& leg.& not.
ſ.de iureiur.ad noſtram.iij.& de hoc no.ſ.eo.c.reſpon.j.ſuper ver
bo,recuſationis. [Et ſi nequiuerint] verſi. ſ.duo arbitri a partibus
ſic electi. [Aduocent].ſ.arbitri auctoritate huius conſtitutionis.
ſic ſ.de offic.deleg.ſuſpicionis.alias autem non poſſunt egredi fi-
nes mandati.ſ.de arbit.cum dilectus.ff.de arbi.nō diſtinguemus.
§.fi.nec de mandato poſſent incertum eligere, vt in ſeq.glo.& eſt
ratio,vt not.ſ.de arbit.c.pen. & antepen. [Tertium] ſub hac for-
ma non poſſet compromitti in duos,vt ſi diſſentiant,tertium eli
gant.ff.de arbit.item ſi vnus.§.ſi in duos, ſed ſi in duos fuerit ſim
pliciter compromiſſum & diſcordēt,prætor eos cogere debet,vel
vt concordant,vel tertium eligant.ff.de arbit.item ſi vnus.§.prin
cipaliter.quod verum eſt,antequam pronunciauerit,nam ſi pro-
nunciaſſent,vnus condemnando,alius abſoluendo,neutra tenet
ſententia ſ.tit.j.c.fi.in fi.nec poſſet mutari amplius,niſi dictum eſ
ſet,ꝙ de pluribus ſimul pronunciare deberent,& de aliquibus tā-
tum pronunciaſſent.ff.de arbit.qualem.alias incipit, dicere. in fi.
& duab.l.ſeq.Sed quare dat ius poteſtatem pretori eligendi incer
tum, & partibus prohibet,ꝙ hanc non poſſint poteſtatem in ar-
bitros transferre? Ratio redditur,quia in hac electione poſſent,
ſicut & in ſentētia arbitri diſſentire,vt in d.§.ſed in duobus.item
de electione arbitrorum poſſunt cauſari partes & conqueri, arg.
in eo,quod leg.& not.ſ.de elect.cauſam quæ. ſed de prætore non
4 potuit ius præſumere, ꝙ aliquem iniquum eligeret, quia † bonus
vir preſumitur,atque iuſtus,arg.j.de verb.ſign.forus.§ in omni.ff.
de verb.oblig.continuus. [Ex ipſis].ſ.tribus concorditer. [Decre-
uerint].i.decernendo pnūciauerint,non ergo ſufficeret,ꝙ vnus
pronunciaret pro duobus,talis enim ſententia non valeret,quia
non vt cœpit pronūciauit.ff.de arbit Pedius.in fi.& l.ſeq. vnde &
ſi tres ſint arbitri,aut omnes pronuncient,aut nullus, nam ita de
mum quod maior pars pronunciat ratum eſt, cum omnes iudi
5 caſſe palam eſt,nec † valet pronunciata ſigillatim ſententia ſingu
lorum, vt omnia hæc probantur per ordinem.ff.de arbit. item ſi
vnus.§.ij.qui incipit.item ſi plures.& §.fi.alias eſt lex,& incipit, ſi
in tres.l.ſeq. & l.non diſtinguemus.alias incipit,ſed per errorem.
§.cum in plures.niſi aliud dictum ſit,vt leg & not.ſ.de offi.deleg.
vno delegatorum. nec licet recedere a perſona arbitri, immo ne-
ceſſe eſt,ꝙ per ſe,& nō per alium pronunciet is,in quem eſt com
promiſſum & libero,nō determinato quid pronunciare debeat,
vt ff.de arbit.item ſi vnus.§.idem Pomponius.alias eſt lex,& inci
pit,ſi ita ſit compromiſſum,& l.qualem. hoc tamen videtur fal-
ſum, vel fallere in forma electionis quaſi inſpirata, in qua datur
poteſtas vni,ꝙ vice omnium certam perſonam quaſi per inſpira
tionem nominatam eligat,& in forma conſcrutinij ſimiliter,vt
not.ſ.de electio.quia propter.reſpon.j.& §.aliter.ſed illud non eſt
6 compromiſſum propriè,ſed eſt certum † miniſterium,quod nec
poſſet alij demandari.ſ.de offi.deleg.quoniam.ij.in fi.ſupradictis
vero iuribus omnibus diffinitio facta in curia contradicit, vt pa-
tet in eo, quod not.ſ.de elect.quia propter, §.vel ſaltem. [Sciant-
que].ſ.arbitri ſic electi. [Fideliter] ideſt iuſtę,& ęqualiter ſm ſuā
conſcientiam,vt ſequitur,& arg.ſ.de iud.nouit.§.j.verſ.cæterum.
extra d.n.de ſent.& re iud.cū ęterni. [A nobis] auctoritate iſtius
canonis. [Sub obteſtatione] ideſt ſub comminatione diuini iu-
dicij obteſtata, comminamur enim & obteſtamur, ꝙ ſi forſan
non obedierint in diuino, & diſtricto iudicio grauiter puniētur,
7 † & ſuccedit talis obteſtatio loco iuramenti. quod dic,vt legit.&
not.ſ.eo.conſtitutis.j.verſ.j.& j.de frigi.fraternitati.¶[Cauſa vero]
iij.pars.[Infra competentem terminum] præfigendum arbitrio
boni viri.ff.de iure delib.l.j.§.ait prætor.& leg.& not.ſ.de offic.de-
leg.de cauſis.vel eſt ſuper hoc recurrēdum ad arbitrium recuſan-
ti,quia ſicut poteſt eos cogere ad concordandum eodem modo,
& ad diffiniendum infra certum tempus.ſ.de offi.deleg. ſuſpicio
nis.ſed & cum ipſum conſtet eſſe iudicem, per cōſequens poſſet
procedere,niſi recuſetur,& idem ſit nō recuſare,& recuſationem
infra certum terminum non proſequi,vel non diffinire,vt patet
in eo,quod leg.& not.ſ.eo.cum ſit Romana reſpon.j.verſic.fi. &
c.perſonas.elapſo termino ab eo aſſignato, niſi contrarium diffi
nitum fuerit procedere, poterit & habet terminū ratione incer-
titudinis aſſignatæ,arg.ſ.eo.ſi duobus.ſm d.n. cuius eſt mens to-
tius huius glo.tu vero dic de hac materia,vt plene not.extra d.n.
eo.tit.legitima.§.volentes.lib.vj. [Non probata] vel tertia nō ele-
cta perſona, vel non concordata infra terminum a recuſato aſſi
gnatum.quod dic,vt legi.& not.extra d.n.eod.tit.legitima. lib.vj.
hunc autem terminum, de quo hic loquitur, arbitri aſſignabūt,
vt ibi not.& leg.& not.ſ.de offi deleg.ſuſpicionis. [Iudex].ſ.recu
ſatus. [Vtatur] quantum ad principalem,quantum ad quem eſt
in terminum ſuſpenſa,non ergo quantum ad omnia alia, vt pa-
tet in eo,quod legi.& not.in præced.glo. [At ipſa] verſic.ſ.cauſa.
[De recuſatoris aſſenſu] hęc litera diuerſimode intelligitur,nam
ſm Io.hæc verba determinant vtranque partem ſequentis diſiun
ctiuæ,& ſm hoc is eſt ſenſus,ꝙ in optione recuſatoris eſt,vtrum
velit,ꝙ recuſatus tranſmittat negocium ad ſuperiorem, vel com
mittat perſonæ idoneæ, non ſuſpectæ. Sed hoc videtur alijs eſſe
iniquum,quia ſm hūc intellectū actor,& accuſator pro modica
re poſſet trahere reum ad loca remota,& ſic ſe redimere cogere-
tur contra id,quod leg.& not.ſ.de reſcri.nonnulli.ideo dicunt,ꝙ
hæc verba non determinant niſi primam partē diſiunctiuæ par-
tis ſequentis, & eſt ſenſus, ꝙ in optione recuſati eſt negocium ad
ſuperiorem tranſmittere, vel ſi malit committere, ſi tamen fiat
commiſſio,debet requiri præcipue conſenſus recuſatoris, & hoc
eſt de prouidentia,ne contingat delegatum iterum recuſari,arg.
ſ.de offi.deleg.inſinuante.& c.ſuper quæſtionum.§.verum, & iij.
q.iij.offeratur. ſed & hoc videtur iniquum,ꝙ iſtud ſit in poteſta-
te iudicis,timendum enim eſt,ne prouocatus obeſſet,arg.ſ.de of
fi.deleg.ſuſpicionis.vnde forſan pro modico ipſum recuſatorem
ad ſuperiorem mittere, arg.ſ.eo.ex inſinuatione.& ſic cogeretur
ſe redimere,& cedere iuri ſuo. Sol.poteſt dici,ꝙ ordinarius recu-
ſatus debet committere negocium de conſenſu partium,ex quo
vtraque pars eſt præſens,ff.de iudic.obſeruandum.ſ.de fo.comp.
ſi quis contra clericum.ſ.eo.ad hæc,& j.eo.cum a te.vbi vero par
tes nō ſunt præſentes,ſed iudex ex officio procedit, tunc fiet com
miſſio de recuſatoris conſenſu tantum,vt hic dicit,comprobatur
hoc ſ.eo.§.prox.ver.& ipſe cum aduerſario.& j.eo. §.exceſſu.ver.
& tunc.& §.ſeq.ꝙ ſi conſentire nō vult, ad ſuperiorem remittat,
vt j.ſequitur,& notatur, & ſic poteſt intelligi ſ.de fo.comp. licet.
in fi.poteſt & hoc aliter ſolui & intelligi,vt not.in ſum.eo.tit. ſub
ru b.de recuſa.§.quis cognoſcet.& ſ.de fo.comp,ſi quis contra cle
ricum.& c.licet. Hanc autem ſolutionem.ſ.præcedentem appro
bo præ cęteris quantum ad huius literæ intellectum.& iunge qđ
not.ſ.eo.qua fronte.§.j.ad fin. [Recuſatus].ſ.ordinarius,nam de-
legatus hoc facere non poſſet, quia eo recuſato omnino ſibi cō-
miſſa iuriſdictio expirat ſm omnes glo.nos contradicentes, ꝙ ar
bitri,qui de recuſatione cognouerunt,cognoſcēt,& de principa-
li.quod dic,vt not.ſ.eo.ſecundo requiris.§.fi.verſic.pen.Patet per
hoc capi.& per illa de foro compet.ſi quis contra clericum.& c.
licet. ꝙ nedum delegatus iudex,ſed ordinarius recuſatur, quam-
uis Doctores legum circa hunc articulum conſueuerunt diſſen-
tire. [Vel] ſubaudi,ſiue partes præſentes ſunt,& in delegatū con-
cordare nō poſſunt, vel ſi vbi iudex ex officio procedit ī delegatū
ſibi nominatum conſentire non vult, pars recuſans, ſed ſemper
nominatum recuſat,finaliter ne hoc prætextu contingat ſatiſfa-
ctionem notorij,vel proceſſus alterius negocij plus debito proro
gari,idem ordinarius recuſatus. [Ad ſuperiorem] &c.[Vt in eo]
ſ.negocio. [Ipſe].ſ.ſuperior.[Procedat] ꝙ ſi ſuperior iterum recu
ſetur,poteſt dici,ꝙ recuſator non eſt audiendus,vt litium ſit aliqs
8 finis,arg.ſ.de teſti.licet.iij.§.fi.& quia cum fugiat,† præſumitur cō
tra ipſum,arg.ſ.de præſump.nullus dubitat.cum ſuis concord.&
ſic eſſet forſitan declarandum. Alij dicunt,ꝙ arbitri eligantur, &
poſtea procedatur in omnibus,&c.ſ.eo.§.& §.prox.lectum eſt.&
notat. ¶[Porro] iiij.pars. Et no.ꝙ a ſuperiori §.ſtatuimus,& vſq;
hic proſecutum eſt cōcilium materiam recuſationis friuolæ, de
qua ſ.reſpon.j.verſ.no.fecerat mentionem,ſed quoniam & ibi de
appellatione fruſtratoria retigerat.Hic incipit tradere de materia
ipſius oſtendendo,quæ ſit,vel quæ non ſit admittenda, & hoc eſt
commonito,&c.vt ſ.reſpon.j.ad fin. [Euidentia rei] ergo loqui-
tur in notorio.j.de cohab.cleri.& mulie.c.fi.j.de accuſ.euidentia.
& licet in caſu hoc non ſit admittenda appellatio,vt ſequitur, re
cuſationem tamen admiſit concilium etiam in hoc caſu,vt po-
teſt colligi in eo, quod dicitur ſ.eo.§.j.vbi de hoc. [Vel ipſius con
feſſione] contra quam nulla recuſatio obijcitur. alioquin cōtra,
j.de accuſ.cum dilecti.§ j.& ſeq.& ff.de confeſſis.cum fideicom-
miſſum.nam & errore probato non obeſt confeſſio,vt ibi,& no.
ſ.de confeſſis.c.fi.alias autem confeſſus non auditur appellans.ij.
9 q.vj.quicunque.conſueuit tamen dici,† ꝙ ſola confeſſio in crimi-
nali

naliſ non impedit quo minus appelletur,vt ij,q vj.§.ſunt quorum,
quod dic,vt not.d.n,eo.tit.Romana.§,ſinautem.lib,vj. [Alio mo
do] puta conuictus eſt per teſtes, quibus nihil obijcitur, vel con-
demnatus fuit,& non appellauit.nam & his modis dicitur quid
notorium.j̄.de cohab.cler.& mulie,veſtra.& c.fin. [Manifeſtus]
s̄.eo.propoſuit. & c.cum ſit Romana. [Iniquitatis] Hic habetur
notabile omni commendabili nota dignum,& eſt arg.ſi.s̄.eo,ad
noſtram.quod dic,vt ibi not. [Deferendum] niſi modum exce-
dat in pœna,vt s̄,eo.nouit.ẜm d,n,& c,ad noſtram.quamuis autē
iudex nō teneatur deferre, poteſt tñ monitus appellare, vt patet,
ff.eo,tit,non tantum,& extra d.n.eo.tit.Romana,§.ſinautem. vbi
de hoc.& ẜm hoc etiam intellige,s̄.eo.conſuluit.iij.& c,puenit.ij,
ibi,præcedenti.¶ Exceſſu quoque] v.pars. ſ.de quo quis conueni-
tur.d.n. [Coram eodem] verſi.ſ.iudice. [Talem videlicet] &c.ſi-
ue ſit expreſſa in iure,ſiue non,quod dic,vt not.s̄,eo.vt debitus re
ſpon.j,verſic.ille ante ſententiam.ſuper verbo,abſque rationabili
cauſa, [Reputari] ſi.s̄,eo,vt debitus,§.vnico. [Et tunc] verſ. [Ter
minum] &c,vſque non obſtante.ſi habuit aduerſarium ipſe iu-
dex procedat, ſic enim ordinata litera ſequitur, ꝙ ſiue habeat ad-
uerſarium, ſiue non, ſemper iudex poterit terminum moderari,
& iſte verus eſt intellectus. [Terminum] De hoc dic,vt not.s̄.eo.
cum ſit Romana.& c.perſonas. [Secundum locorum] &c, No-
10 ta † quæ ſint conſideranda in dilationibus moderādis,ſiue etiam
prorogandis.Primum eſt locorum diſtantia, vt hic,& s̄,de procu
ra.dilectus,s̄.de reſtit.in integ.tum ex literis §.fi. Secundum,tem-
poris qualitas,aliter enim in hyeme,& aliter in æſtate,vt le,& no,
s̄.de reſcrip,nonnulli. Tertium eſt natura negocij,vt ſequitur, nā
aliter agitur in maioribus,& aliter in minoribus, vt patet s̄.de re-
ſcrip.Sedes,in Auth,de manda.princip.§.ſit tibi.Quartum eſt viæ
qualitas,aliter enim arbitrabitur,ſi via ſit per mare,aliter ſi per ter
ram.ff.ſi quis cau.l.ij. Quintum, perſonarum qualitas,& impedi-
menti occurrentia:patet s̄.de dilat.c.fi,§.petente.& ſeq,& propter
iſtas circunſtantias neceſſe eſt,ꝙ dilationes omnes regulariter ar
bitrarias indicemus,vt not.s̄.tit.,ad conſultationem.s̄,de dila.c.j.
s̄.de procur. dilectis, [Ab eodem iudice].ſ.a quo appellatum eſt,
Quid ſi conſideratis præmiſſis circunſtantiis,quas cōtempſiſſe vi-
detur,inique moderetur:Reſpon,hoc ipſo iterum poterit appella
ri,arg.s̄.eo.§.porro.j̄.eo.interpoſita.reſpon.j.& extra d.n.eo.ti. cor
di. [Proſequatur]. ſ.is qui appellauit. [Quam] verſic. [Noluerit]
alias non curauerit iudex,a quo appellatum eſt.d.n. [Ex tunc],ſ.
elapſo termino,ſic s̄.eo.ad hoc.& j̄.c.cum a te,[Procedat] in prin
cipali,s̄,eo.vt debitus.& ad petitionem aduerſarij, vt differat a ſe-
quenti caſu,vbi iudex ex officio ſuo procedet.¶ Nullo autem] vj.
pars. [Aduerſario].ſ.appellato.[Comparente] coram iudice ap-
pellationis. [Procedat] cum hæc decr.in princ. poſuerit duos ca-
ſus,vnum ſcilicet,quando agitur inter partes,& alium,quādo agi
tur ex officio,modo proſequitur hic illum caſum,quando iudex
ex officio procedit,vt hic patet, ſed hæc litera procedat, falſa eſt,
immo debes habere,procedit,& patet ex regeſto,nec eſſet verum
quod hic dicitur, & innuitur ſecundum illam literam, procedat
ſi cauſa ageretur inter partes.ſ.ꝙ ſi appellatus non pareret coram
iudice appellationis,ꝙ ipſe poſſet procedere in principali,cū non
eſſet lis conteſtata,hæc enim decretalis loquitur tantum,quando
lis conteſtata nō eſt,ſicut patet in princ.decret.in quo caſu ſi reus,
vel appellatus contumax fuerit, non eſt procedendum in princi
pali,ſed potius ad miſſionem in poſſeſſionem,vel excommunica
tionem.s̄.vt lite non conteſt.tuæ. & c.quoniam.§.ſi.& not.s̄.eo.
perſonas,ſed quādo iudex ex officio procedit in cauſis inquiſitio-
nis,tunc ſi reus ſit cōtumax,bene proceditur in principali,vt hic,
& s̄.vt lit.non conteſt.quoniam.§.in alijs,ẜm d.n.cuius eſt mens
totius huius glo. [Officium] ſubaudi,non moderabitur tempus
a quo appellatur,cum ſit pars,ſed appellationis, & hūc intellectū
hæc litera,& ſuperior conſiderata innuit,ſed ſophiſticus eſt,& fal
11 ſus,† nam & vbi ex officio procedit iudex,tempus moderatur,vt
patet.s̄.eod.conſuluit.iij.reſponſo j.& §.vnico, & ideo ordina li-
terā hanc,& intellige prout notatur s̄.§.prox. verſi.& tūc in prin.
& non ſolum iudex a quo appellatur,ſed etiam ille ad quem ap-
pellatur tempus poterit moderari, vt patet,s̄.eod.oblatæ.§.penul.
[Coram ſuperiore.]ad quem eſt appellatum, & præſente iudice
a quo appellatum eſt,cum loco partis ſuccedat, niſi ſe per contu
maciam abſentauerit.s̄.eo. per tuas,& ca ſæpe.j̄.eo.interpoſita.§,
fina.in ſuperiori vero caſu.ſ.quando appellans habet aduerſariū,
qui cauſam proſequitur,non eſt neceſſe iudicem eſſe preſentem,
12 quia nec ius eius læditur,ſi quod per ipſum male actum eſt,reuo
cetur,arg.ij.q.vj.hoc etiam.j̄.de accuſa.qualiter.j.& s̄.eo.cum ceſ-
ſante,& adde quod notatur.s̄.eo.§.j.ſuper verbo,cum iudices.& j̄.
de accuſatio.olim.§.fina.& s̄.de procurato in noſtra,§.fi. ẜm d.n.
ſuper verbo,plenam fidem.ante fi.ipſius gloſæ, verſic. hoc etiam
ſcias,& ſequentibus,Vbi vero aliquis coram ſuperiore conqueri-
tur de iniuſta excommunicationis ſententia, ſemper citādus eſt
excommunicator,vt patet in eo quod legitur,& notatur.j̄.de ſen
ten.excommunicatio.ſacro.§.pen.& fina. [Probata.] & ſi appel-
lans.&c.vt j̄.rñſo j.[Suæ iuriſdictionis.]ſuper principali.s̄.eo.vt de
bitus,[Officium.]quaſi dicat,ſic procedet ex officio, ſicut & ille
a quo appellatum eſt,procedebat,quia loco eius ſuccedit.j̄.de vo-
to.magnæ.§.cum igitur.verſi. ex hoc attendentes. [Exequatur.]
in principali,& idem eſt, quando appellans aduerſarium habet,
vt.s̄.e.vt debitus.§,vnico.vt ibi notatur.[Sed ſi appellans.]verſicu.
13 [Defecerit.]& ſic patet,ꝙ † appellans tenetur probare duo.ſ.ꝙ cau
ſa legitima ſit,ſed hic non requiruntur teſtes,immo arbitrium bo-
ni viri,quia cā ipſa ſe oſtendit,vt.s̄.e,§.exceſſu, & extra, do.no.eo.
titu,Romana.§.ꝙ ſi obiiciatur.lib.vj. item tenetur probare verita
tem cauſæ,propter quam appellauit,quod dic,vt legitur & nota-
tur.j̄.eod.interpoſita,rñſo j. & per conſequens ꝙ iuſte appellauit,
quia ſemper præſumitur pro ſnīa,quod dic,vt notatur.s̄.de renū
cia.in præſentia,s̄.de probatio.quoniam contra falſam.[Malicio
ſe.]eo ipſo ꝙ in probatione deficit, conſtat iſtud, argu.s̄. de dolo,
& contu,finem.& iſtud hic euidenter probatur.[Remittatur.]et
cum aduerſarius nō comparet,Hoc autem habet locum, ſiue iu-
dex ex officio procedat, ſiue lis ſit inter partes iudicio ordinato,
& quando recuſari non poteſt, quæ cognitio ſpectat ad arbitros,
s̄.de foro compe.licet,ẜm do.no,imo & qñ friuole appellatur,vt
hic patet,& in eo caſu in quo iudex ex officio procedit, eſt friuo-
le appellās eidem cum loco partis ſuccedat in expenſis legitimis
condemnandus,vt.s̄.eo.vt debitus,§,vnico,quæ quantum ad hūc
articulum in hoc differunt,quia ibi loquitur quando inſtāte ad-
uerſario,hic vero,quando ex officio iudex procedit, item per illā
ſuppletur,quod hic deficit de expēſis,¶ Cœterum.]ſeptima pars.
[Has duas.]ideſt hanc eandem conſtitutionem.s̄.eo. cum ſpecia
li.duo capitula continentem,de recuſatione videlicet, vt s̄.eo.ca.
j.& de appellatione.s̄.eo.§.porro.& ſequentib.ẜm do.no. Tu vero
dic,vt in ſequenti glo.[Conſtitutiones.]ſ.hanc & illam.j̄.de ſent.
excommunicatio.ſacro.de qua habes mentionem.s̄.e.ca.rñſo j.
in prin.[Ad regulares.]i.religioſos,qui ẜm regulam ſuam in ca-
pitulis proclamantur,& de plano corriguntur & puniūtur,vt pa
tet in eo quod legitur & notatur.j̄.de regu,ca.fi.j̄.de ſta.mo.in ſin
gulis,& ca.ſequen.[Extendi.]inquantum impediretur correctio
vel in totum,nam quantum ad aliqua extenduntur, non enim
putamus ꝙ ſint excommunicandi religioſi,niſi monitione præ-
miſſa, imò quantum ad hoc extenditur etiam ad religioſos illa
conſtitutio,ſacro.ſed quo ad pœnas, & intereſſe & alium rigorē,
qui ibi continetur,non extenditur,hodie tamen illa pœna exten
ditur,quod dic,vt notatur extra,d.n,de ſent. excom. cum medici-
nalis.§.quiſquis igitur.lib.vj.item quis iſta in totum non extenda
tur,ſiue in his, quæ in capitulis inter ipſos rīr aguntur, in aliquo
tamen ſiue iudicialibus extenditur. nam ſi contra monachum
in figura iudicij procedatur,ex cauſa poteſt recuſare & appellare,
licet talis cā non ita ſtricte examinetur ſicut fieret,ſi eſſet clericus
ſecularis. probantur hæc s̄.eo.reprehenſibilis. j̄. de accuſa.olim.I.
V.& P.& in eo quod hic ſequitur,ↄ ſuas.&c. nam & a diſciplina
non appellatur.s̄.eo.ad noſtram,& etiam in iudiciis facilius pro
ceditur contra ipſos,& ex leuioribus cauſis remouentur q̃ clerici
ſeculares, vt patet ex his quæ s̄.notantur,& s̄.tit.j.cum I.& A.pro-
batur.j̄.de accuſatio.qualiter.in fi,& j̄.de ſimonia. per tuas.§.fina.
verſi.pen,& adde quod notatur in ſeq.glo.[Speciales.]ſ.totius or-
dinis,vel etiam ſpeciales cuiuſlibet monaſterij, ẜm do.n.nam &
in diuerſis monaſteriis diuerſæ ſeruantur, & vnumquodq; mo-
naſterium tenetur ſuas ſpeciales conſtitutiones & cōſuetudines
obſeruare.xij.di.illud breuiter.dummodo rationabiles ſint & ho-
neſtæ,alioquin contra in eo quod legitur & notatur j. de ſta.mo.
ca.fina.rñ.j.ver.j.s̄.de conſtit.cum omnes.§. fi.& licet ẜm do.no.
ſi abbas excedat in puniendo modum correctionis, poſſit mona
chus appellare,ſi tamen ipſum puniat, ẜm obſeruantias regula-
res,appellare non poteſt,ſed nec datur ei poteſtas recuſandi, ẜm
dominum noſtrum, cuius eſt prima & ſecunda pars huius glo.
Tu vero dic,vt in præcedenti glo.

SVMMARIVM.

1 *Iuris ignorantia non obeſt ſuum ius proſequenti.*
2 *Multa creduntur quæ non ſunt.*
3 *Delegatus ad vniuerſitatem ſubdelegare poteſt*

CAP. LXI.

CVm cauſam. [Et fratres,]agentes in prin-
cipali, ſed tunc defendebāt
ſe,quia fuerant appellati. [Et canonicos.] defenden-
tes in principali, & nunc agebant, quia appellauerāt
cōtra prædictos abbatem & fratres de valle ſancti Ioan.vt j̄.ſequi-
tur.[Ex altera.].ſ.parte,& ſic habes partes. [Super eccleſia.] verſi.
ecce res,de qua agebatur.[R,ſancti Angeli.]verſi.ecce auditor,ſic
colligitur ex prædictis,quis agit,& contra quem,ſuper quo, & co
ram quo.ſi.s̄.eo.ex inſinuatione.¶ Procurator.]ij.pars.[Canoni-
corum.]de nouo loco qui appellauerant,vt.j̄.§. fina. [Ad propo-
nendum.]quod & ſi non petatur,tamen hoc ex officio facere de
bet iudex s̄.de exceptio,paſtoralis. [Petiſſet.]ſ.prior ſeu procura-
tor eius,vt j̄.innuit.[Quia aduocatus.] verſi, [Ipſius.]ſ.procurato-
ris ſiue prioris,& conuentus eccleſiæ de nouo loco, ẜm d.n.imò
etiam Conſilen.vt s̄.c.rñſo j.ver.ſuper eccleſia. [Per quadraginta]
minor

minor enim præſcriptio non obeſſet,vt s̄.de elect.Cumana. s̄.de
cau.poſſ.cum eccleſia.Sed contra.s̄.de præſcrip.ſanctorum.Solu.
ibi pacifice,aliter non compleretur præſcriptio. s̄.de præſcript.il-
lud.[Poſſederat] ſubaudi,propter quod petitio aduerſæ partis fie
ri non debebat,& ſic non fuit lis conteſtata,cum hoc ſubauditu,
vt s̄.de litis cōteſtatio.c.vnico.ſed niſi ſic ſubaudias, innuitur hic,
ꝙ per exceptionem peremptoriam conteſtatur lis.s̄.de do.& con
tu.vbi ſit ſimilis ſubauditus,quod quidam concedunt. nos con-
tra,vt probatur,& notatur extra d.n. de litis conteſtatio.exceptio-
nis.lib.vj. [Licet ipſe] verſic.ſ.procurator de nouo loco, qui erro
rem aduocati ſui correxit,dicens,ꝙ nolebat habere ratam eius re
ſponſionem.j̄.de cenſi.olim.ẜm d.n.[Eadem die aduocati] ſub-
audi,nudo verbo. quod & poterat facere infra triduum.& ſic in-
tellige.C.de error. aduo.l.iij.dummodo interim hanc reſponſio-
nem,nec tacite,nec expreſſe approbaſſet.alioquin contra.s̄.de of
fic.deleg.gratum. in fi.& cap.inſinuante. elapſo vero triduo non
valeret reuocatio niſi errore probato.quod dic,vt not.s̄.de confeſ
ſis.cap.fin.hoc autem intelligas,quando quæritur de errore facti:
ſecus quando quæritur de errore iuris, de quo videtur hic loqui,
vt in ſeq.glo.[Errorem] non facti,ſed iuris.alioquin videretur ex
ceptioni præſcriptionis renunciare,quod tutum non eſſet.nō er-
go intelligas,ꝙ prior negaſſet eccleſiam præſcripſiſſe,ſed dicebat
ſic iudicibus. Domini,aduocatus meus,quem credebam peritū,
decepit me, quia cum debuiſſet dilatorias proponere, ipſe litem
conteſtatus fuit, credens, ꝙ poſtea poſſent proponi dilatoriæ, &
quia ſic patet,ꝙ errauit in iure, reuoco hunc errorem, quod po-
tuiſſet, feciſſe ipſe clientulus non ſolum eadem die, ſed ſemper,
dummodo non proceſſiſſet in cauſa,nec reſponſionem hanc ra-
1 tificaſſet tacite,vel expreſſe,quia † iuris ignorantia nō obeſt ſuum
ius proſequenti.ff.de iur.& facti ignor.iuris.ij. ſed poteſt intelligi,
ꝙ aduocatus in facto errauerat.ſ.quia ignorabat dilatorias priori
competentes,& ꝙ ad ipſas proponendas fuiſſet aſſignata dies ali
qua, vel petita.& in hoc caſu error etiam infra triduum potuit
reuocari,vt not.in præced.gloſ. [Reſponſionem] coram eiſdem
iudicibus,&c.& infra ſequitur.verſ.j.in fi.ne per eam &c.vt hic ſe
quitur [Quæ] ſcilicet reſponſio aduocati, per quam litis conte-
ſtatio facta fuit, vt ſupra.[Suæ petitioni] quam fecerat de die ſibi
aſſignanda ad dilatorias proponendas,vt s̄.eo.§ reſpon.j. vnde &
aduocatus nimis propere,ſic reſpondit,vt s̄.de excep.cum venera
bilis.reſpon.j.§.i.[Contradicere] petere enim dilationem ad pro
ponendas dilatorias,& litem conteſtari contraria ſunt,ẜm do.n.
[Videbatur] & ſic erat pro eo &c.vt j̄.verſic.j. [Ne per eam].ſ.re
ſponſionem,ſed eam ſaltem tacite ratificaſſet. [Pro eo] verſicu.
[Ante litem conteſtatam] vel ante litis conteſtationem, quod
verum eſt,vt iij.q.vj. § exceptio. C.de exceptio.ſi quis aduocatus.
quod dic.vt leg.& not.s̄.tit.j.inter monaſterium. & de except.pa-
ſtoralis. [Iudices vero] verſic.[Erroneam] Erronea dicitur,quia
errauit aduocatus,cum non eſſet verum quod dixit,vel pro eo,ꝙ
errorem inducebat, cum verba litis conteſtationem ſaperent,&
intentio contraria eſſet,ẜm d.n. [Credentes] & errantes,vt patet
j̄. §.i. quia contrarium apparebat.nam ex petitione dilationum
ad dilatorias proponendas ſequebatur, ꝙ non intendebat litem
conteſtari,ſed iudices ſumebant argu.ex eo, quod leg.& not.s̄ de
do.prout.de quo & ibi not.ſecundum do.n.ſed non ita erat,ſicut
2 iudices credebant.No.ergo,quod † multa creduntur quæ nō ſunt.
Vnde verſus,

In medio rendi non eſt vola plena ſciendi.

[Ad receptionem] & receptionis ſubdelegationem,vt j̄.§.j.pro-
bationes dilatoriarum nullatenus admittētes. quare prior appel-
lauit, & quia teſtes receptos a ſubdelegatis ſubdelegatorum ſuo
rum approbarunt,vt j̄.§.j.& hoc in deciſione plenius cōtinetur.
& intelligas,ꝙ dicta probatione admiſſa,vel die ad proponendas
dilatorias denegata,hæc ſubdelegatio facta fuit,& ſubdelegati re-
ceperunt,& remiſerunt teſtes j̄.decē dies,quos & delegati j̄ eoſdē
approbauerunt,vnde & j̄.eoſdē ab vtroque grauamine potuit ap
pellari,& ſic non ↄdicit ſupra de teſtib.ſignificauerunt. Vel dic,ꝙ
licet non fuerit appellatum a primo,fuit tamen appellatum a ſe
cundo propter primum,ſcilicet quia approbauerunt teſtes rece-
ptos a ſubdelegatis ſubdelegatorum, cū tamen ſubdelegatio poſt
reuocationem reſponſionis aduocati facta fuiſſet, & ſic lite non
conteſt.quod fieri non potuit,quamuis lite cōteſtata hoc licuiſ-
ſet,ẜm Acc.arg. C.de procur.neque tutores.& l.procuratoribus.
& l.nulla dubitatio.vel dic,vt not.j̄.§.j.¶ Mādamus] iij.pars.[Re
ſponſio] per quam lis fuerit conteſtata,vt s̄.eo.§.j.verſic.quia ad
uocatus. [Conteſtata] quæcunque verba interuenerint,nam per
ſuperiora, niſi aliud ſubaudiatur, non fuit reſponſum petitioni,
vnde per conſequens nec fuit lis cōteſtata,quamuis iudices hoc
crederent.ſed errabant,vt legitur,& notatur ſupra eod.§.j. verſic.
fin.& ſecundum hoc non probatur hic, ꝙ lis per exceptionem
peremptoriā conteſtetur,immo potius improbatur. [Non fuit]
ideſt præſumitur non fuiſſe conteſtatam. nam ex reuocatione
eadem die facta præſumitur,ꝙ procurator noluit litem cōteſta-
ri.Vel dic & melius,ꝙ conteſtatio aduocati non habetur pro litis
cōteſtatione,ex quo eadem die fuit reuocata,ſecus ſi vltra vnum
diem tacuiſſet dominus,vel procurator, quia tūc videretur eam
ratam habuiſſe ſecundum d.n.non fuit ergo lis conteſtata in ca-
ſu præmiſſo etiam ſecundum opinionem iudicum, ſecundum
Goffr. [Vel quod] verſic. [A ſubdelegatis] etiam in caſu præmiſ
ſo,cum per dicta verba lis non potuiſſet conteſtari,& ſic per con
ſequens,nec ſubdelegatio tenuit tanquam lite non conteſtata fa
cta. Vel dic,vt infra notatur. [Subdelegatorum] lite non conte-
ſtata,cum fuerit reuocata.[Approbauerint]dummodo propter
hoc appellatum fuerit,alioquin contra,vt infra eo.ſequitur.[Va
leat] ſcilicet lite non conteſtata,ſecundum Acc.vel dic,vt in ſeq.
glo. [Delegare] C.de iud.a iudice,ſupra de offic.deleg.ſuper quæ-
ſtionum.§.ſi vero.& per hoc patet,ꝙ reprobata eſt opinio illorū,
qui dicunt, ꝙ ſubdelegatus poteſt poſt litem conteſtatam vices
ſuas alij delegare,vt notatur ſupra §.j.verſicu.fin. & ſic voluerunt
intelligere contra,ſupra ti.j.cum Bertoldus.§.verum.Sed illa quā
tum ad hoc non continet ius, nec fuit ibi hoc obiectum, & ſic
multa per patientiam tolerantur, infra de præben.cum iam du-
dum.ad fin.& ꝙ non contineat ius,patet per hoc, quod hic dici-
tur, ſcilicet cum niſi delegatus a Principe &c. nec diſtinguendo
vtrum ſit lis conteſtata,vel non,ſic excommunicatio non tranſit
in tertiam perſonam. Hoc autem quod hic dicit,intellige de de-
3 legato ab alio, q̃ a Principe ad vnam cauſam tantum,;† Delega-
tus enim ad vniuerſitatem ſubdelegare poſſet.ff.de iudi.cum præ
tor.§.j. probatur vtrumque ſecundum diuerſas literas.ff.de officio
procon.ſ.legatus.ſecundum Ber. Vel dic ſecundum d.n.ꝙ delega
tus ab alio,q a Principe non poteſt ſubdelegare cauſam ſibi com
miſſam, nec etiam aliquem certum articulum cū cauſæ cogni-
tione.Vnde nec mandare ſimpliciter, ꝙ teſtes recipiantur ſuper
aliquo articulo non examinato coram eo,vt hic, quia poſſet re-
cipere diſputationem,& interlocutoriam exigere, quæ non poſ-
ſent, niſi cauſa cognita expediri. & ſic intelligas, quod hic dicit:
Vbi vero articulus in præſentia partiū examinatus, & abſolutus
eſſet,& interlocutoria traditus, tunc poſſet receptionem teſtium
alij committere.& ſic intelligitur contra.s̄.tit.j.cum Bertoldus.§.
verum.vt ibi notatur,in quo caſu non poſſit talis ſubdelegatus te
ſtium receptionem alij committere,cum certum miniſterium
non ſit commiſſum,ſupra de offic.deleg.quoniam. ij.in fin. nec
poſſet recuſari tanquam ſuſpectus,vt patet in eo,quod not.ſupra
eo.c.prox.§.j.poſſet tamen ab eo,ſi alij ſubdelegaret,vel alias mo
dum excederet,appellari,ſupra de offic.deleg.ſuper quæſtionum.
§.verum.ſupra tit.j.ꝙ ad cōſultationem.in fi.puta ſi mandaretur,
ꝙ ad certum locum perſonaliter ad recipiēdos teſtes accederet,
& alibi recipere vellet.s̄.de reſcrip.cum dilecta. [Quicquid] verſ.
[Ab ipſis] ſcilicet delegatis. [Poſt appellationem] & contra. qđ
dic,vt not.ſupra eod.ſollicitudinem.§.j. ad fin. [Eorum] ſcilicet
prioris,& canonicorum de nouo loco.qui appellauerāt,vt no.ſu
pra eod.§ j.verſic.fin.[Dummodo hæc] ſcilicet ꝙ grauabant eos
delegati pro eo,ꝙ lite non conteſtata procedebant,& quia teſtes
receptos a ſubdelegatis delegatorum approbabāt. [Expreſſa] Eſt
ergo hic expreſſum, ꝙ ſi appelletur in iudicio ante diffinitiuam
ſentētiam,neceſſe eſt,ꝙ grauamen,ſiue cauſa,propter quam ap-
pellatur,exprimatur,nec poteſt alia proſequi,q̃ expreſſa,ad idem
ſupra eod.conſtitutis.j.§.fi.in prin.Sed & neceſſe eſt,ꝙ grauamen
ſit illatum,vel comminatum.quod dic,vt leg.& no.s̄.eo.cum ceſ
ſante. quinimmo quantumcunque grauetur quis, neceſſe eſt, ꝙ
grauamen petatur reuocari humiliter & deuote,vt legitur,& no
tatur ſupra eo.ex parte.ad fin.quod non ſufficit,niſi expectetur re
ſponſum, vel vtrum petitio, vel exceptio legitime propoſita ad-
mittatur,arg.s̄.de elect.cum in veteri.§.fi.& de arbi cum olim &
j eod.§.j. nec enim grauatur in eo, ꝙ proponit,ſed in eo ꝙ iudex
non admittit,& ideo requiritur,ꝙ appelletur propter talem peti
tionem,ſeu ſupplicationem,vel exceptionem,ſeu aliam cauſam
probabilem,& legitimam propoſitam,nec admiſſam,vt j̄.eo c.j.
§.fin.verſic.mandamus.Sed nec iſtud ſufficit,niſi & veritas cauſæ
comprobetur.quod dic,vt legitur,& notatur infra eod.interpoſi-
ta reſpō.j. Quædam etiam alia requiruntur,vt legitur,& notatur
extra dom.noſt.eod.tit.cordi.§.ꝙ ſi appellator.lib.vj. Et ſecūdum
hoc intellige,& ſupple,quod legitur ſupra eod.vt debitus. vbi ve-
ro appellatur a diffinitiua ſententia,non requirimus expreſſionē
cauſæ,ſed ſufficit,ꝙ dicatur,apud acta appellatio ſine ſcriptis, ſiue
in ſcriptis ex interuallo infra decem dies.ff.eod.tit,l.j.in fin.& l ij.
poteſt igitur quantumcunque voluerit cauſam proſequi, vel de
nouo proponere etiam noua inſtrumenta.ff.eod.tit. appellanti.
reſpon.j.& §.i.& de vna cauſa ad aliam recurrere.ff.eo.ſcio.& ſu-
pra ti.j.ad probandum,& ſic loquitur ſupra de fide inſtrum.cum
Ioannes. C.de tempor. appellat.per hanc. qualiter autem intelli-
gantur decret.infra de accuſ.accedens. & ſupra eod.conſtitutis.j.
ibidem not.Quia ſi appelletur extra iudicium, ne fiat id quod de
iure communi fieri debet,exprimenda eſt cauſa,ſicut patet infra
de his quæ fiunt a maio.par.capit,cap.j.& cap.ex ore.ſupra de ele
ctio.cum nobis olim.& cap.bonæ. ſed ſi appelletur a timore fu-
turæ violentiæ,requiritur probabilis coniectura,ſupra eod.bonæ.
§.fin.

§.fin.vbi de hoc. ſed & quandoque extra iudicium appellat quis
ipſo facto,ſupra eod.dilecti.vbi de hoc.quandoque vero a graua-
mine iam illato ad cauſam prouocat,ſupra eod.cum ſit.§.ſi vero
a grauamine,in quo caſu grauamen iam illatum ex vi appellatio
nis non reuocatur,ſed ea tantum, quæ fuerunt poſt prouocatio
nem huiuſmodi attentata,ſupra eod.bonæ.§.fin. quantum vero
ad illatum grauamen noua petitione opus eſt,arg.ff.de ędil. edi,
ędiles.§.item ſciendum.igitur ſi ab electione iam facta appellatũ
fuerit,neceſſe eſt,ꝙ cauſa non ſolum in appellatione,ſed & in pe
titione exprimatur & probetur,extra do.no. de elect. ſtatuimus.
lib.vj. Excipe electiones epiſcoporum , & aliarum cauſarum ad
Sedem Apoſtolicam,& non ad alium ſpectantium.quod dic,vt
plene notatur ſupra eod.vt debitus.ad finem.& infra de accuſat,
cum dilectus.§.vnico.

S V M M A R I V M.

1 *Archipresbyter dicitur de vrbe ruralis.*
2 *Confeſſio facta extra iudicium,an noceat.*
3 *Nemo ſuperfluis probationibus onerandus.*
4 *Quærendum eſt de omni cauſa ex qua ſententia poteſt reddi iniuſta.*
5 *Sententia nulla ſine appellatione reſcindi poteſt.*
6 *Quicquid fit poſt appellationem legitimam pronunciatur irritum, & inane.*
7 *Libellus qualiter formandus, quando prætenditur ſententia nulla.*
8 *Repellendus eſt, qui eſt ſibi ipſi contrarius.*
9 *Iudex in beneficijs ſupplet de facto.*
10 *Quod eſt irritum ipſo iure ex poſtfacto ratificare non poſſum.*
11 *Iudex pronunciare non debet,niſi de eo,quod agitur coram eo.*

C A P. LXII.

DIlecto. [Presbytero] pro ſe ex parte vna , [Pro-
curatori] contra presbyterum ex parte
altera. ¶Procurator] ij. pars. [Propoſuit] contra di-
ctum presbyterum. [Coram eo] ſcilicet auditore.
[Executorias] hic iunge,quod notatur ſupra de reſcri.ex inſinua
tione. [Ad Archidiaconum Ciuitaten.] hoc forſan dixit ad dif
ferentiam Archidiaconorũ aliorum,cum plures eſſent in eccle
ſia.ſic & ſupra de offic.deleg.ex parte.j.vt ęquiuocatio euitetur.ad
quod pertinet,quod legitur,& notatur ſupra de reſcrip.ſignifican
1 te.& cap.fin. Sic & † dicitur archipresbyter de vrbe Ruralis, vt ſu-
pra de offic. Archid.cap.penult.& fin. [Coram eis] verſic.ſcilicet
executoribus. [Eccleſia] ſcilicet Salamantina. [De quo] .ſ.certo
numero,& iuramento, nec enim ſufficeret de certo numero fa-
cere mentionem, vt ſ̄.de reſcriptis,conſtitutus. [Non debebant]
quaſi per veri ſuppreſſionem obtentas,ſupra de reſcrip.ſuper lite
ris.in quo caſu literæ pro acquirendo beneficio impetratæ ſecun
dum omnes nullæ ſunt, quinimmo & irritus eſt proceſſus, vt &
not.infra eod.cap.ad fin.quod dic, vt plene not.ſupra de reſcript.
dilectus.j.in fi.[Et ne aliter facerẽt] licet iuſta fuerit exceptio pro
poſita, adeo ꝙ ipſa non admiſſa potuiſſet legitime appellari . hic
tamen inepte formatur appellatio,debuit enim excipiens exce-
ptionem ſuam ſimpliciter proponere,& reſponſum iudicis expe
ctare,nam ſi exceptionem admiſiſſet,habebat propoſitum,ſi ve-
ro non admiſiſſet,tunc demum potuit legitime appellari.hic au
tem non expectauit reſponſum,ſed receſſit appellans,ſecundum
d.n.ne iudices aliter facerent,& ſecundum hoc appellabat a futu
ro grauamine,quod eſſe non poteſt,ex quo aliquis in iudicio eſt
conuentus,vt legitur,& notatur ſupra eo.cum ceſſante.& cap.vt
debitus.& eſt ſi.ſupra vt lit.non conteſta.c.vnico.reſpon.j.ad fin.
vbi de hoc.igitur nimis preępropere appellabat,quia expectare de
bebat reſponſionem iudicum , vtrum ſcilicet propoſitam exce-
ptionem admitterent,& tunc bene erat,vt ĩ.de præbẽ.dilectus.ij.
vel non admitterent,& tunc demũ appellationi locus erat,vt ĩ.§.
pen.& fi.& ſ̄.c.prox.& fin. Sed quid ſi iudex procedat in negocio
exceptione legitima,nec admiſſa,nec repudiata? Reſpon.tunc po
teſt legitime appellari,qa vos domine iudex tali exceptione mea
coram vobis propoſita,nec admiſſa in negocio ꝓceditis, ex hoc
ſciens me grauari ad Sedem Apoſtolicam appello,vt patet in eo,
quod notatur infra eod.interpoſita.reſpon.j.¶ [Quoniam igitur]
iij. pars. [Coram auditore] & in iure ipſo ſedente pro tribunali,
2 aliter † facta confeſſio non obeſſet. quod dic,vt notatur ſupra de
confeſſis.cap.fi. [Conſtiterit] de quinque,vel pluribus.primo de
veritate cauſę.vt ſequitur.ſecundo,ꝙ fuit propoſita,& coram exe
cutoribus. tertio, ꝙ fuit appellatum. quarto,ꝙ fuit legitima, ſed
adhuc deeſt.quintum, quia non conſtat, quod non fuit admiſ-
ſa. & ſextum, quia non conſtat, quod pro eo,quòd non fuit ad-
miſſa, fuit appellatum, vt omnia hæc per ſequẽtia approbantur,
& iſta ſex cum alijs tribus not.extra eo.ti.cordi.§.ꝙ ſi appellator.
lib.vj.de quibus & notatur in ſequentibus, in quibus & quatuor
adduntur, & ſic ſunt in ſumma xiij.quæ requiruntur ad hoc, vt
appellatio legitima cenſeatur . [Firmatum] ecce primum , per
quod conſtat de veritate cauſæ. [Et huiuſmodi] verſic. [Coram
executoribus] ecce ſecundum, non enim ſufficeret extraneis, ꝙ
proponeretur , niſi ex iuſta cauſa, ſupra de officio ordin. paſtora-
lis.§.fin. [Propoſitam] Ecce tertium. [Et quod] verſic. [Appel-
latum] ecce quartum [Ab eiſdem] ſcilicet præſentialiter aditi:,
& eſt quintum, niſi ex cauſa aliud dicatur, infra eod.capitu.fina.
[Quia tamen] verſic. [Propter exceptionem] &c.Hic not. duo.
Primum eſt,quod requiritur,quòd exceptio propoſita nõ admit
tatur,Secundum eſt,quòd ideo quia admiſſa non eſt,non appel
latur,& ſic ſunt ſeptem quæ exiguntur,& quę iam tacta ſunt.[Le
gitimam] ecce octauũ,quia requiritur,ꝙ legitima ſit cauſa,pro-
pter quam appellatur,vt & notatur ſupra eod.vt debitus. requiri-
tur & nonum,quando ſcilicet fit a grauamine,videlicet, ꝙ ſit il-
latum,vel ſaltem comminatũ. quod dic,vt legitur,& notatur ſu-
pra eod. cum ceſſante. & decimum, ꝙ fiat in ſcriptis. & vndeci-
mum,ꝙ petantur Apoſtoli. & duodecimum, ꝙ ſi appellans hoc
petierit,veniat inſtructus appellans. & tertiumdecimum,ſcilicet
ꝙ fiat infra decem dies,ſicut hic colligitur,& notatur extra dom.
noſt.eod.tit.cordi. §.ꝙ ſi appellator. lib.vj. [Mandamus] verſicu.
[Si vobis conſtiterit exceptionem].No.appellantem probare de
bere,ꝙ legitimam exceptionem propoſuit,& ꝙ ea non admiſſa,
appellauit,ſed hic non ita fuit,quia iudices non denegauerunt ex
ceptionem admittere . Sed excipiens in illo grauamine ſibi illato
inepte appellauit, & illicentiatus receſſit, & ideo appellatio talis
non valuit,vt patet in eo, quod not.ſupra §.proxi.ſuper verbo, nę
aliter facerent,ſecundum dominum noſtrum. [Iuramento] vel
priuilegio Apoſtolico roborato.nam hæc duo equiparantur, vt
j.de præb.dilecto.§.j.verſi.niſi forte. [Legitimas] & veras,niſi ſm
quod legitur infra eo.interpoſita.reſpon.j. [Nec admiſſas] de præ-
miſſis iam conſtabat,ſcilicet de certo numero, & de iuramento,
& ꝙ hæc exceptio fuit propoſita coram executoribus , & quòd
eſt legitima,vt patet in eo quod ſ̄.eo.§.legitur & no.vnde non in-
3 telligas,ꝙ ſuper illis ſint teſtes producendi.† nemo enim eſt ſuper
fluis probationibus onerandus,vt no.ſ̄.de elect.bonæ j.§. contra.
Sed de hoc quod hic dicitur,requiritur ꝙ fiat fides, ſcilicet quod
non fuit admiſſa, & ideo extitit appellatum , vt ſequitur. vnde &
patet,quod ſi conſtaret quòd legitima exceptio fuiſſet propoſita,
& non admiſſa , & ꝙ fuiſſet appellatum , non ſufficit hoc appel-
lanti,niſi & probet,ꝙ propter ipſam appellauerit non admiſſam.
nam ſententia contra ius litigatoris lata tranſit in rem iudica-
tam, quamuis ſi contra ius ſcriptum lata ſit aliud iudicetur , qđ
dic,vt no.ſ̄.titu.j.c.j.& c.cum inter vos.§. fi. Item ex hoc patet, ꝙ
appellator non poteſt proſequi cauſam aliquam,niſi in appella-
tione quam proſequitur ſit expreſſa, vt ſ̄. cap. proxi.§.fina.vbi de
hoc. [Ac ideo.] ver.quando appellatur ante ſententiam, tunc iu-
dex appellationis non debet cognoſcere de cauſis in appellatione
non expreſſis,vt hic patet,ſ̄.cap.proxi.& ca. conſtitutis.j.§.fina.&
ĩ.eo.ſignificante.vbi vero a diffinitiua ſententia appellatur, tunc
4 † quærendum eſt de omni cauſa,ex qua ſentẽtia poteſt reddi iniu
ſta,C.eo.titu.cos.§.ſi quis autem in agendo.& ſequentibus.ij.q.vj.
§.fina.ſed nec in primo nec in ſecundo caſu licet proponere co-
ram iudice appellationis,ꝙ ſententia ſit nulla pro eo,ꝙ iudex nõ
habuit iuriſditionem,vel ꝙ eſſet excommunicatus,vel ꝙ lis non
fuerit cõteſtata,vel ex quauis alia cauſa. quia hæc non inueniun
tur in proſecutione appellationis, non tamen negamus , quin
alias coram competenti iudice poſſet dicere ſententiam nullam
eſſe iudicis officio implorato , ſed non proſequendo appellatio-
nem,vt dictum eſt,& eſt hoc verum quando appellãs appellatio-
nem ſuam proſequitur, ſinautem appellatus ipſam proſequere-
tur petendo ſententiam pro ipſo latam confirmari,vel executio-
ni mandari , non obſtante appellatione ab aduerſario facta tan-
quam friuola, quod fieri poteſt,vt in Authent.de his qui ingred.
ad appell.collat.v.infra de confirmat.vtil.bonæ.tunc bene poteſt
a appellans excipere de nullitate ſententiæ[a], & dicere, ꝙ ſententia
non eſt confirmanda, vel executioni mandãda, quia nulla eſt ex
aliqua prædictarum cauſarum,vel alia quauis iuſta.patet ergo,ꝙ
ſi appellans appellationem ſuam proſequatur, non poteſt dicere
ſentẽtiam nullam eſſe, ſed vbi appellatus ipſam proſequitur,hoc
poteſt dicere.ratio diuerſitatis hæc eſt, quia appellatus non inniti
tur viribus appellationis,immo eam impugnat dicens,ꝙ eſt iniu
ſta,& ideo quãdo petit ſuam ſententiam confirmari, intelligitur
hoc petere non ex vi appellationis, ſed quocunque iure poteſt ,
quare appellans admittitur ad excipiendum verſa vice de omni
iure ſuo, ſcilicet, ꝙ ſiue ſit iniuſta, ſiue ꝙ ſit nulla, ſecundum do-
minum noſtrum , quando vero ipſe appellans appellationem
ſuam proſequitur,ideo non admittitur ad dicendum ſententiam
nullam,quia appellatio innuit ipſam eſſe aliquam,ſed iniuſtam,
ſi ergo appellationem ipſam proſequẽdo dicat ex parte altera ſen
tentiam eſſe nullam , contrarius eſt ſibiipſi , quia nulla & aliqua
contraria ſunt , ergò eſt tanquam ſibi contrarius repellendus, vt
patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra eodem,ſollicitudinem
in fine.Sed dices,idem eſt, quod in proximo caſu præced.vbi po-
teſt ipſam dicere iniuſtam & nullam? Reſpon.non eſt idem,im-
mo di-

A D D I T I O.

a ¶Nullitate ſententiæ. Adde, vtrum iudex appellationis , qui reperit ſen-
tentiam nullam , poſſit eam retractare ex capite nullitatis, per do.Andr.
Sic.hic in addit.ad Panor.

uerſum , hic enim loquitur quando agit, in quo caſu non
auditur proponens contraria. ibi vero loquitur, quando excipit,
in quo caſu nemo prohibetur diuerſis, immo & aduerſis excep-
tionibus vti, ff.de except. nemo. ſaltem proteſtatione præmiſſa,
quod dic,vt legitur,& notatur ſupra de except.venerabilis.§.intel
leximus.verſic.quia exceptionem. Veruntamen & ſecundum do
minum noſtrum,alijs videtur & forte melius,ꝙ appellans a diffi
tiua ſententia etiam proſequẽdo appellationem ſuam,& coram
iudice appellationis poteſt dicere ſententiam contra ſe latã non
ſolum iniuſtam,ſed etiam nullam,quia licet ei,quibuſcunq; mo
dis poteſt appellationem ſuam defendere. ff.eod.titu.ſcio.ad fin.
5 † & a ſententia quæ nulla eſt appellare poteſt,quamuis & ſine ap-
pellatione reſcindi poſſit.ff.eod.tit.ſi expreſſim. ff.quę ſenten.ſine
appell.reſcind.l.j.§.fina.& l.ſequen. & ex quo poteſt appellare, &
per conſequens appellationem ſuam proſequi,ſecundum domi
num noſtrum,etiam ſi excommunicatus ſit appellans, ſupra de
except.cap.fin.Sed dom.no.oppoſuit dicens,quomodo proſeque
tur appellationem is, qui petit ſententiam nullam pronunciari,
& qui etiam in petitione ſua de appellatione nullam mẽtionem
fecit , nec aliquo modo innititur viribus ipſius appellationis , &
poſtea reſpondet. Immo innititur in hoc ſaltem,ꝙ coram iudi-
ce appellationis hoc petit , quia niſi appellaſſet coram ordinario
tantum iudice,hoc petere poſſet,& iſte eſt vnus effectus appella-
tionis,ſcilicet cauſam,ſiue negocium, & eius cognitionem ad ſu
periorem transferre,ſupra eod.ſollicitudinem.§.j.immo & ſecun
dum quoſdam qui pronunciat nullam,bene releuat appellantẽ,
qui grauatus fuit de facto lata contra eum ſententia , licet nulla,
poteſt ergo petere ſententiam nullam, & ſi de appellatione non
faciat mentionem,& hoc eſt etiam videre in appellato,qui pro-
ſequitur appellationem petendo confirmari ſententiam pro ſe
latam,& tamen in ſua petitione non facit mentionem de appel
latione , nec aliter innititur viribus appellationis, niſi quia nego-
cium dicit (ſicut & eſt) per appellationem ad ſuperiorem delatũ.
ſi vero ante ſententiam appelletur,& poſt appellationem feratur
ſententia,a qua non appellatur, tunc non poteſt appellans agere
de nullitate ſententiæ coram iudice appellationis, quia ſi cauſa
appellationis non eſt vera, remittendus eſt ad iudicem, a quo eſt
appellatum,ſed quando appellatur a ſententia,non remittitur ad
primũ iudicem,quia functus eſt officio ſuo.Item appellatus non
poteſt petere confirmari proceſſum ante ſententiam habitum ,
quia de facili reuocatur. ff.de re iudic. quod iuſſit, ſecundum do-
minum noſtrum. Hæc verba non plene capio,quia vbi ante ſen
tentiam appellatum eſt,hoc de plano videtur, ꝙ appellans poteſt
petere ſententiam poſtea latam pronunciari nullam. hoc enim
6 regulare eſt,ꝙ † quicquid fit poſt appellationem legitimam, pro-
nunciatur irritum & inane,vt patet infra eod.cap.in fi.& cap.ex
parte.in fi.& cap.ſignificante.in fi.ſed & iniuſte appellans a ſentẽ-
tia eſt ad priorem iudicem ſaltem ordinarius remittendus, vt &
ipſe ipſam ſententiam ſuam executioni mandet, & ſic etiam in
telligitur ſupra eod.vt debitus.vt videlicet loquatur non ſolum de
appellationibus ante ſententiam habitis,ſed etiam a ſententia in
teriectis.de delegato vero iudice,a cuius ſententia appellatur,du-
bitari poteſt,vtrum ſit ad eum remiſſio facienda.quod dic, vt no
tatur ſupra de offic.delega.paſtoralis.§.præterea. Quotidie etiam
exprimitur iniuria,ꝙ appellantes appellationem ſuã proſequen-
tes, & de nullitate, & iniuſtitia ſententiæ audiuntur, dummodò
7 caute formetur libellus, † vt videlicet appellans proponat factum
quomodo ſententia lata eſt contra ipſum,a qua quamuis neceſ-
ſaria non fuiſſet appellatio,quia nulla erat,tamen ab ea ad caute
lam non vt eam ratificare intenderet,ſed vt ſibi prouideret,ſi for
ſan reperiretur aliqua,ad Sedem Apoſtolicam appellauit,& ideo
primo petit ipſam nullam pronunciari , & ſi forſan , vel propter
alia reperiretur aliqua,petit ipſam tanquam iniuſtam pronũcia-
ri irritã,ſic enim formatus libellus recipitur,vt patet in eo, quod
legitur,& not.ſupra de reſtit.in integ.conſtitutis.reſpon.j.& §.fin.
& cauſas tam nullitatis, q̄ iniuſtitiæ poteſt ſimul proſequi, vt per
probationes iſtarum,vel illarum in altera parte libelli poſſit obti
nere.hoc tamen puto,ꝙ proteſtari debet ab initio ſe ex altera par
te tantum velle proſequi,quod intendit,argum.ff.quorum legat.
l.j.§.ꝙ autem nonnunquam.quod apertis atteſtationibus, & alijs
actis conſideratis poterit ante ſentẽtiam ſine cautione facere,ſci-
licet eligere cui parti libelli innitatur,nec eſt contrarius ſibiipſi ta
lem libellum formando,quia non ſimpliciter, & pure ſententiã
nullam,& iniuſtam eſſe aſſerit,tunc enim tanquam ſibi contra-
8 rius † repellendus eſt,vt patet in eo,quod notatur ſupra ea.glo.ver
ſic.quando vero ipſe appellans,ſed ſimpliciter dicit nullam,& ſub
conditione ſibi prouidet , vt in defectu nullitatis poſſit ipſam de
iniuſtitia impugnare, & eſt hoc admittendum cauſa dirimenda
rum litium breuius, & celerius.ff.ſi certum petatur,quidam ęſti
mauerunt.ff.de libe.cau.ſi pariter.& vt circuitus euitetur, argum.
ff.de condict. indebi. dominus teſtamento . & vt parcatur labori-
bus partium & expenſis,ſupra eodem,vt debitus.& vt magis inni
tamur veritati,quàm ſubtilitati.quod potiſſime ſecundum cano-
nes eſt ſeruandum,vt patet in eo,qđ le.& no.ſ̄.de iud.dilecti.Sed
quærit dominus noſter, ſi quis appellauit in iudicio ante ſenten-
tiam,ſiue extra iudicium, & iterum appellet poſt ſententiam,v-
trum per appellationem poſteriorem videatur renunciare prio-
ri,vel ſententiam latam ratificare? & videtur, quòd ſic. ff.rem ra-
tam haberi.l.iij.§.falſus.vbi dicitur,quòd ſi appello a ſententia cõ
tra illum,qui falſo dicebat ſe meum procuratorem eſſe lata,non
poſſum de cœtero dicere eum procuratorem meum non fuiſſe.
Sed dominus noſter dicit contrarium,quia geminando,vel mul
tiplicando appellationem,nõ videtur quis per ſecundam,vel ter
tiam primæ renunciare,vel factum iudicis, a quo appellat appro
bare,immo potius impugnare,& ab ipſius iuriſdictione ſe ſubtra
here,argum.xxxj.quæſt.fin.Lotharius.ſupra eod.bonæ. & cap.di-
recte.§.fina.ſupra de teſtibus. cum tu fili.Nec obſtat prædicta l.ff.
rem ratam haberi.l.iij.§.falſus.quia ibi licet videatur velle recede
re a iudice,tamen appellando factum procuratoris videor accep-
tare,vt nõ mandetur ſententia executioni contra ipſum, etenim
quantum ad eum nõ erat nulla ſententia, immo tenebat,& erat
mandanda executioni,vt patet ff.de re iudic.l.iiij. reſpon.primo,
ſecundum dominum noſtrum,cuius eſt mẽs quaſi totius huius
glo.& dic, ac ideo, ſcilicet quia cauſa non fuit admiſſa. [Denun-
cietis] ex vi appellationis , nã & ex vi defectus iuriſdictionis hoc
indiſtincte pronunciari poteſt,cum ſecundum omnes tales lite-
ræ irritæ ſint ipſo iure,vt notatur ſupra eodem,reſpon.j.verſic.fin.
& probatur ſupra de reſcriptis,conſtitutus.& cap.ad audientiam.
ij.& infra de conceſſio.pręben.cum noſtris.§ auditor.vnde & hic
vacat argumen.a contrario ſenſu, nam & ſi capitulum in proba
tione deficeret, nihilominus deficiente iuriſdictione apparet, ꝙ
proceſſus debet pronunciari irritus & inanis , ſicut & expreſſum
eſt,infra de conceſſio.pręben.cum noſtris.§.auditor.& §.nec fue
rat appellatum.nec prodeſt ſi dicas, ꝙ hanc viam non proſeque
9 batur capitulum,& ꝙ iudex non debet ſupplere de facto,quia † il
lud fallit in beneficijs,vt patet in eo,quod notatur ſupra de offic.
vicar.capit.j.ſed & hoc verum eſt excepto illo facto, de quo tan-
quam iudici ſibi conſtat. quod dic,vt legitur, & notatur ſupra de
poſtulat.prælat.bonæ.j.§.j.Sed nec valet ſi dicas, ꝙ capitulum ap
pellando videtur proceſſum iudicum approbaſſe, argum.ff.rem
ratam haberi.l.iij.§.falſus.quia licet illud verum ſit de proceſſu ha
bito cum falſo procuratore , non ita eſt de proceſſu habito cum
falſo iudice.Ratio diuerſitatis hęc eſt, quia procuratorem meum
potui ab initio conſtituere,vnde non eſt mirum,ſi id,quod meo
nomine geſſit tãquam procurator, licet falſus poſſim ratificare,
vt C.quod cum eo qui in alie.pot.ei qui. & C.ad Maced.l.fin.cir-
ca medium.Iudicem vero meum aliquem priuatum non potui
ordinarium facere. quod dic, vt legitur , & notatur ſupra de foro
competen.ſignificaſti.Sed nec delegatum, ex quo conſtat ꝙ de-
legatus non eſt, vel etiam, ꝙ ipſius iuriſdictio expirauit, ſupra de
offic.delega.ſignificantibus . licet in dubio ſecus eſſet.ſi.ſupra de
reſcriptis paſtoralis.non eſt ergo mirum,ſi id quod non potui ab
10 initio mandare, † & eſt irritum ipſo iure, ex poſt facto ratificare
non poſſum,vt ſupra de electio.auditis. §.ipſe vero. licet auctori-
tate iuris quandoque retificetur,vt ff.de officio prætor.Barbarius.
ſupra titu.j.ad probandum. De materia vero ratificationis dic,vt
plene notatur infra de his quæ fiunt a præla.cap.iij.in fine Poſſet
etiam illud dici,ꝙ expreſſe capitulum voluit, ꝙ niſi probare poſ-
ſet appellationem ſuam fuiſſe legitimam , presbyter obtineret ,
nam ei mos gerendus fuit,vt patet in eo,quod legitur, & notatur
ſupra de reſtit.ſpoliat.cap.j.& quilibet poteſt renunciare iuri ſuo,
infra de crimi.fal.cap.fina.vel Papa hoc ita voluit ordinare, ſicut
& ſupra de pact.cum pridem.in quibus caſibus non ex vi proceſ-
ſus executorum, qui nullus eſt,ſed ex vi conuentionis , ſiue ordi-
nationis Apoſtolicæ,ſi capitulum in probatione appellationis de
fecerit , prout hic a contrario ſenſu innuit , presbyter obtinebit .
Alij dicunt,ꝙ ſi non probat ſe appellaſſe legitime,proceſſus tene
11 bit, ſed † nec debet iudex pronunciare,niſi de eo,quod agitur co
ram eo , & ſecundum petitionem, vt hic patet , & ſupra de ordi.
cogn.cum dilectus.§.fina.& in hoc caſu non approbo,ideo dic,
vt ſupra notatur.

S V M M A R I V M.

1 *Contumaces in expenſis ſunt condemnandi.*

C A P. LXII.

NIcolao. [Militi] conuento a monaſterio Sanctę
Mariæ, vt infra apparet . ex parte vna.
[Monacho] ex parte altera propter appellationem
monachorum contra dictum militem interpoſitam
ad curiam Romanam accedentibus . ¶ In cuius] ſecunda pars,
ſcilicet Cardinalis & Auditoris conſtituti . [Præſentia] ſupplica
uit humiliter &c.vt infra ſequitur, cum dictus monachus &c. vt
hic ſequitur. [Contradicendum] & ideo inſufficiens erat , vt in-
fra §.j. [Contra ipſos] ſcilicet monachos. [Tanquam contuma
1 ces] qui † condemnandi ſunt in expenſis,vnde & infra eod.capit.
in fine. fit condemnatio expenſarum , & ex his elicies duo nota.
Primum eſt,ꝙ contumax condemnetur in expenſis. Secundum
eſt,

eſt, quod nihil refert, vtrum citatus non veniat, vel non mittat, vel minus ſufficienter,& probatur hic,& ſupra de dolo,& contumacia,cum dilecti.§.finali. ¶Mandamus] tertia pars.[Appellationi ſuæ] quod poteſt facere & etiam iudex, ſupra eodem, oblatæ.§.primo. verſicu.primo. & capitu.perſonas.[Præfixiſſe] & appellationem a iudice admiſſam, vel a parte approbatam fuiſſe, alioquin contra,infra eodem,interpoſita.§.primo,& aduerſarius miles hic appellationem approbauit,vt poteſt conuinci ex eo, ꝙ eſt ipſam proſecutus,infra verſicu,primo,quòd ſi in hoc caſu ipſe miles appellatus petijt,quòd pars appellans nedum quo ad cauſam appellationis, ſed etiam quantum ad principalem inſtructa veniret,& hoc non fecerit,reputabitur non appellans,& cõdemnata in expenſis ad priorem iudicem remittetur, vt extra dominum noſtrum,eodem tit.cordi.§.quòd ſi appellator. lib.vj.[Procuratorem] qui ad impetrandum tantum fuerat conſtitutus, vt ſupra §.primo,& ideo minus ſufficiens,vt hic,& ſupra de procuratoribus.conſtitutis. & ſupra de renunciat. veniens, quæ alias huic contraria aſſignatur,ſed ibi ſoluitur.[Sufficientem] de hoc notatur ſupra eodem,ſæpe. ſecundum dominum noſtrum. [Memorato] verſicu. [Perſonaliter] nolebat ergo ius ſuum relinquere indefenſum.ff.de petitio.hæredit.illud,& per hoc præſumitur appellationem approbaſſe,vt ſupra notatur. [Ipſos] verſicu.ſcilicet monachos.[A tempore appellationis] quia ex quo ſufficienter non miſit,apparet, quòd a tempore illo citra cauſa dilata eſt culpa ſua, ſimi.ſupra eodem,ſæpe.§.primo,& cap.reprehenſibilis.§.ſi autem,& ſupra de dolo & contumacia.cum dilecti.§.finali.ſupra de procuratoribus. auditis. §.cœterum,verſicu.condemnandum, & ſequenti. [Condemnetis] & nihilominus ſi appellatum fuerat a ſententia, rata manet. Si vero ante ſententiam, tunc ſunt partes ad priores iudices remittendæ, ſecundum dominum noſtrum. Tu dic, vt notatur ſupra eodem, capitu.proximo.§.finali.

SVMMARIVM.

1 *Pupillus, nec adultus poteſt ſine tutoris auctoritate, licet curatorem habeat conuenire,&c.*
2 *Duplex eſt potentia iuris,& facti.*
3 *Verbum generale quandoque reſtringitur.*

CAP. LXIII.

SVa nobis. [Filiorum] & pupillorum, alioquin ſi puberes eſſent,expiraſſet tutela, vt Inſtit.quibus modis tutel.fini. in princip.& de
1 cur.j.reſpon.†ſine auctoritate autem tutoris pupillus conuenire non poteſt,nec agere,vt C.de auctor.pręſtan.clarum. nec contrahere in præiudicium ſui,quia nec adultus curatorem habens ſine curatoris auctoritate, C.de reſtitut. in integrum mino.l.iij.ſed nec poteſt pupillus hæreditatem adire,quamuis lucroſam ſine auctoritate tutoris præſentis, vt Inſtitut.de auctor.tutor. reſpon.primo. §.primo, & ſecundo. Quid igitur ſi tales perſonæ tibi obligatæ defenſore careant? Potes tu ipſe adire iudicem,vt eis conſtituat defenſorem, vt C. qui pet.tu.l.prima. & l.ſi filijs. & l.ſi plures tutores ſint,& vnus litem hanc auctoritate aliorum poterit expedire,quòd ſi ſolus ſit, petat ei dari curatorem ad litem, vt C.de in litem dando tu.l.prima. & Inſtitut. de auctor.præſtanda. §.fina. [Inter ipſum] ſcilicet R.tutorem nomine pupillorum.& ſecundum B.maiorem vigintiquinque annorum. [Filij B.] alterius, quam primi. Pone ergo ad differentiam, quòd iſte vocabatur Bernardus,& primus Bonifacius.[Super quadam] ver. [Summa] quam dictus Bonifacius mutuo tradiderat dictis F. & Bernardo,vnde & actiones hincinde tranſierunt in hæredes, C.vt actio.ab hæred.l.vnica. [Coram iudice] verſicu. [Tuſcanenſi] ſcilicet ſeculari,& quamuis coram eo agatur,& inter laicos hincinde,tenet tamen appellatio ad Papam facta,quia hęc ciuitas dño Papæ temporaliter ſubeſt. ſupra eodem,ſi duobus.§.vnico. infra qui filij ſint legitimi.per venerabilem.reſpon.primo,in fine.& de eadem ciuitate loquitur infra de teſtament.Raynutius. §.primo. [Idem] verſicu.ſcilicet iudex Tuſcanenſis. [Pro eodem R.] condemnato ſibi nomine filiorum quõdam Bonifacij,quorum tutor erat prædicto F.nomine ſuo, ac P.tutore filij Bernardi nomine eiuſdem in ſumma pecuniæ prætaxata. [Promulgauit] a qua fuit bis ad Sedem Apoſtolicam appellatũ. [Et quæ bis fuit] &c. & nunc etiam tertio ab eadem parte fuerat appellatum,vt ſequitur.¶ Sed pars] ſecunda pars. [Altera] ſcilicet condemnata. [Et iterum] ideſt ſecundo,alias exponitur,iterum,ideſt quotiẽs opus erat.ff.de edendo,veluti. [Tertio] quod non potuit, vt infra ſequitur.[Et eius collegę] laicis,quod patet ex eo,quòd non dicuntur clerici,argumen.ſupra de reſcriptis,cum adeo. & tamen tenet delegatio non ſolum,quia a Papa facta eſt, qui hoc poteſt, vt notatur ſupra de arbit.contingit.& capitu.per tuas.ſed & quia inter laicos agitur,& cauſa eſt temporalis,nam ſi eſſet eccleſiaſtica, deberet perſonis eccleſiaſticis,& non laicis delegari. quod dic, vt legitur, & notatur ſupra de officio delega.cum te conſulente. [Ipſius ſententiæ] ſcilicet vltimæ, & per conſequens primæ. [Obtinuit] tacita veritate,ſcilicet quia tacuit mediam ſententiam,alias non potuiſſet literas obtinere,& cum hoc in modum exceptionis coram ipſis iudicibus fuiſſet propoſitum, nec admiſſum, fuit forſitan ad Sedem Apoſtolicam appellatum,vel ipſi iudices partes,& negocium ad Sedem Apoſtolicam remiſerunt, vnde & auditor ſuper hoc datus fuit, vt infra §.proxi. & hoc in deciſione ſequenti proxi. plenius continetur. [Obtinuit] per veri ſuppreſſionem, nam ſi ſciuiſſet Papa tertio appellatum,non dediſſet literas,ſecundum dominum noſtrum, vt patet in eo, quod notatur infra §.j. ſuper verbo,tertio appellare. [Et infra.] Hic continetur,quòd eadem cauſa fuit per Papam ad Sedem Apoſtolicam reuocata,vel per appellationem delata, & commiſſa audienda R.Sanctæ Mariæ in Coſmedri Diacono Cardinali, vt infra ſequenti §. primo. ¶Cumque R.] tertia pars. [Tertio emiſſa] quia R.dicebat non valere.F.ac P.econtrario aſſerentibus. [Illos] F.ac P.contra quos primo ſententia condemnatoria lata fuit,& poſtea bis confirmata,vt ſupra eodem,reſpon.primo.verſicu.fina. [De iure] de facto
2 enim poſſent centies,& ſic notatur,quod† duplex eſt potentia,iuris, & facti.quod dic,vt legitur,& not. ſupra de reſcriptis, ſciſcitatus.[Tertio appellare] bene interlocutus fuit,nam hoc prohibet ius, vt C,ne in vna eademque cauſa lib.ter.appell.in rubro, & in nigro,iij.quæſtio.vj.ſi quis in quacunque.Sed contra,quia appellare poteſt quilibet ad Romanam Sedem, quotiens putauerit ſe grauari.iij.quæſtio.vj.quotiens.iij.quæſtio.vj.pulſatus.ſed quod dicit,quotiens,notat ſingula grauamina,& non reiterationem appellationis ſuper eodem articulo infinitam.q.d.in ſingulis grauaminibus appellari poteſt ſecundo,& non vltra.non ergo quocunque voluerit ſuper vno.quod dic, vt legitur,& notatur ſupra eod.
3 directe.ſic & alias verbum †generale reſtringitur,vt xviij.diſtinct. placuit.lxxv.diſtinct.quod die dominico.in fine. xii.quæſtio.ij. ſine exceptione, ſupra de reſcriptis, ſedes. & legitur, & notatur ſupra de officio lega.ꝙ tranſlationem.nec enim ſunt verba iuris captanda, ſed qua mente quid dicatur, animaduertere conuenit.ff. ad exhiben.l.penult. & argumen.infra de verborum ſignificatio. intelligentia.& capitu.in his.ſed adhuc ſignatur contra.xxxj.q.ij. Lotharius.vbi dicitur, ꝙ Teberga in eadem cauſa ter appellauit, ſed ibi conſueuit exponi, ter appellauit, ideſt ter vocem appellationis emiſit. dicendo, appello,appello, appello. [Nos] verſicul. ſubaudi prædictam ſententiam ratam habentes. [Prædicto P. & C.] ſic ſupra de exceptionibus.olim.in fine.[Procedere] Quid ergo fiet? vtique ex quo iſti,vel alij non debent vltra procedere,primus iudex,ſcilicet Tuſcanenſis ſententiam ſuam executioni mãdabit, & ſic eſt hic euidens argumen. quod non iudex,ad quem appellatur primo,vel ſecundo,ſed ille,qui primo tulit ſentẽtiam, debet ipſam executioni mandari, ad idem ſupra eodem, dilecte, ſupra de officio delegat.paſtoralis.§.præterea,verſicu.nos autem. vbi de hoc.

SVMMARIVM.

1 *Appellatio omiſſo medio,an & quando valeat.*
2 *Iudex ordinarius eſt ſingulorum.*

CAP. LXIIII.

DIlecti. [De lacu Rubro] coram ſuo Archidiacono litigantes,ſed aduerſa pars omiſſo epiſcopo,cui Archidiaconus immediate ſuberat,ad archiepiſcopum appellauit, ſicut in ſequenti deciſione plenius continetur.¶ Ex parte] ſecunda pars. [Et conuentus] appellatorum. [Propoſitum] coram officiali archiepiſcopi, ad quẽ appellatum fuerat,vt ſequitur, & ad quem ſpectat de appellationibus ad archiepiſcopum factis cognoſceret, tamen vnum, & idem fit auditorium vtriuſque,extra dominum noſtrum,eodem titu.Romana.reſpon.j.lib.vj. [Appellatum]. A quodam extraordinario iudice Claremõten.diœceſ.omiſſo epiſcopo fuit ad Bituricen.archiepiſcopum appellatum,ſicut in integra continetur,ſecundum dominum noſtrum. [Gradatim] non omiſſo medio. quod dic,vt notatur infra eod.cap in fine. [Sed quia] verſic. [Denegabat] & male. [Appellarunt] & bene,& infra continetur, ꝙ officialis poſt huiuſmodi appellationem quaſdam ſententias in ipſos tulit appellantes,vt patet ĩ.§.j.¶ Quo circa] tertia pars.[Sententias] forſan excommunicationis,vel interdicti,vel ſuſpenſionis,quæ idem iuris ſunt,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra eod. præterea.& cap.ad hæc quoniam ſub interdicto.[In eos] ſcilicet appellantes. [Latas] Nota,ꝙ aliquando inuenimus,ꝙ iudex appellationis ſententias latas poſt appellationem nullas pronunciat,vt hic,aliquando proceſſum nullum, ſupra eod.dilecto. §.fin,aliquando ſententia tantum excommunicationis nullam, ſupra eod.dilecti.ad fin.ſupra de offic.deleg.cum olim Abbas. in fi.aliquando quicquid fit poſt appellationem,ſupra eod.cum cauſam quæ,verſi.fi.quandoque quicquid fit contra appellationem, ſupra de elect,cum nobis olim.§.j.quandoque vero mandatur in ſtatum priſtinum reducendum,ſupra eo.bonæ.§ fin.& quamuis omnes iſtæ ſententiæ recipiantur,& approbentur a iure,ſicut patet in prædictis concordantijs, quia forſan ſicut petitum fuerat d uerſimode,ſic & fuit ſententiatum,nam petitioni debet reſpõdere ſentẽtia,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra de ord. cogn.

cog.cum dilectus.§.fin.tamen inter omnes petitiones hæc videtur melior aptior & cautior,vt dicatur in libello, peto pronunciari appellationem meam iuſtam ſecundum d.n.iunge,& quicquid poteſt & contra eandem appellationem in meum præiudicium attentatum eſt, in irritum reuocari, vt patet in eo, quod notatur.ſ.eodem. conſuluit.ij.in fi.ſic enim rite & canonice includuntur omnia.Veruntamen ſecundum d.n.ſi appellatio pronuncietur iuſta,ex vi huiuſmodi ſententiæ cenſentur(quia & acceſſorium ipſius eſt) reuocare non ſolum ea,quæ poſt appellationem acta ſunt, ſed etiam ſententiam ante latam, ſi ab eo fuerit appellatum,C.eodem ti.eos qui.rñ.j.& ij.q.vj.§.fina.Sed ſi ſecundum modos primo propoſitos concipiantur libelli,in quibus nõ petitur appellationem pronunciari iuſtam,ſed certum quid irritari,dicunt quidam quod ſi prætextu appellationis vnus ſolus articulus reuocetur, omnes intelliguntur reuocari vel reuocari debere,& appellatio intelligitur pronunciata iuſta. & hęc ea ratione,quia omnes articuli eodem iure nituntur, & eandem rationem & ęquitatem eſt in omnibus inuenire. [Appellationem.] ſcilicet quæ ad omnes extenditur, vnde & quod de vno dicitur eſt de aliis intelligendum,argumen.in eo, quod legitur & notatur.ſ.de conſtitut.tranſlato.& ĩ. eodem. vna. alioquin ſi contrarium dicas,hæc abſurditas ſequitur, ſcilicet quod ſententia pro parte tenebit,ſcilicet pro ea parte & ſuper illis articulis,qui caſſati ſunt, & in quibus ſententia lapſu temporis tranſibit in rem iudicatam,& pro alia parte tenebit,ſed caſſabitur,ſcilicet in illis articulis qui caſſati ſunt, contra id quod legitur ff. communi diuidundo. in hoc iudicio. Item & alia ſequetur abſurditas, ſcilicet, quod ſi contra appellantem lata ſit diffinitiua ſententia & excõmunicationis,& idem appellans petat reuocari ſententiam tantum excommunicationis, quia poſt appellationem lata eſt, de diffinitiua nullam faciẽns mentionem,& ſententia tantum excommunicationis ſicut petitum eſt ſententialiter reuocetur, in hoc caſu diffinitiua ſententia ſuper principali lata firma & rata remanebit.quod eis videtur valde diſſonum & abſurdum, imo & maior ſequeretur abſurditas,ſcilicet quod eadem excommunicationis ſententia iterum reuiuiſceret, & reſuſcitabitur,& ſententia,per quam pronunciata eſt nulla,pro eo, quod poſt apppellationem lata fuit,annihilabitur, quia cum appellans non fuerit proſecutus appellationem ſuam ſuper principali infra tempus legitimum,fingitur non appellaſſe,vt patet in eo, quod legitur & notatur.ſ.eodem. cum ſit Romana.rñ.j.& ca.perſonas.& per conſequens videbitur retro fuiſſe excommunicatus, argum. ff.de his qui notantur infam.furti accipe. rñ.j.& §.j.nobis tamen non videtur ſic.Immo dicimus,quod ſi propter iuſtam appellationem vnus tantum articulus retractetur, non propter hoc ſequitur,quod omnes alii articuli tractentur,dicimus etiam, quod bene ſtabit⁹ firma retractatio ſententiæ excommunicationis, quam appellans eſt proſecutus,& nihilominus ratificabitur ſentẽtia lapſu temporis quo ad principalem,& alios articulos, quos non eſt proſecutus.Non obſtat ſi dicas, ergo ſententia pro parte tenet,& pro parte non,quia iſte appellans,pro quo lata eſt ſententia,& in excommunicationis vel alterius articuli reuocatione, poſt ſententiam huiuſmodi reuocationis pro eo latam non iuuabit ſe de appellatione quam fecerat,ſed de hac ſententia reuocationis tantum,quæ etiam ſi eſſet iniuſta, i. contra ius litigatoris lata,tamen tranſit in rem iudicatam,ſi ab ea non fuit infra decendium appellatum,ſ.titu.j.cum inter vos §.fina. & c. quod ad conſultationem.§.j.ſecundum d,n.quinimo & hoc ex vi appellationis quotidie accidit,quod ſententia pro parte tenet & pro parte non,nam & pro parte reſcinditur,& pro parte confirmatur, vt patet in eo,quod legitur & notatur.ĩ. de teſtamen. Raynutius.§. pen.& vlti.& c.Raynaldus.§.a cuius ſententia.& ſequen. Sed nõ ſequitur ſecundum do.n.quod talis cenſeatur excommunicatus retro,quia illud locum haberet, ſi appellans nullo modo fuiſſet proſecutus appellationem ſuam, ſed hic proſecutus eſt eã quo ad vnum articulum,& ſi non quo ad omnes,& ſicut licet in vno articulo appellare, in alio non, eodem modo & in vno articulo proſequi,& in alio non,vt patet in eo, quod legitur & notatur.ĩ. de teſti. Raynutius.§.cum autem.& §.quia vero.& c. Raynaldus. §.a cuius ſententia.ſi autem vis omnes abſurditates vitare, atque pericula & dubia, ponere in ſecuro & certo,& dimitte incertum formans libellum tuum,prout no.ſ.eadem glo. verſi. cum inter omnes.& ſequentibus.Illud etiam ſecundum d. no. notandum eſt,quod non ſolum iuuat ſe quis appellatione eam directe proſequendo,ſed etiam de eo excipiendo,& ſi ſic proponat,dico hãc ſententiam executioni non eſſe mandandam, vel hũc electum non eſſe confirmandum,quia ego ſic appellaui, argumen.ſ.de elect.cum inter canonicos.& c.cum inter R.ſeniorem.ſ.de exceptio. dilecti. & c. ſignificauerunt. ſed non poteſt excipere de appellatione,niſi tantum infra illud tempus,infra quod poteſt eam directe proſequi,argumen.ff.de neg.geſt.l.iij.§. pupillus.ff.ex quibus cau.maio.nec non.ff.de inoffi.teſtamen. contra veterani. als Papinianus.§.ſi filius.& in eo, quod legitur & notatur ſ. de reſcri. ſi autem.nec etiam dicimus ſimile in appellatione & acceſſorijs ſicut dicimus in quibuſdã alijs & acceſſorijs ſuis, in quibus non datur actio ad acceſſoria ſine prĩcipali,ſicut patet ĩ interdicto vnde vi,quod non datur ad damna & intereſſe,quę ſunt eius acceſſoria, niſi ratione principalis, & niſi de ipſo principali agatur, quia appellationem bene poſſum proſequi & agere, non ſolum ad reuocandum ſententiam vel aliud principale, ſuper quo appellatum eſt,ſed etiam ipſo principali omiſſo datur ad reuocandum omne grauamen acceſſorium primo & principaliter de ipſo agendo, ſicut hic patet, & in omnibus decre. allegatis ſ. eadẽ glo.in princi.ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totus huius gloſſæ. [Poſt huiuſmodi appellationem.] & contra, quod dic,vt legitur & notatur.ſ.eodem. ſollicitudinem.§.j.in fin. [Denunciatis.] ſi.ſ.eodem.dilecti.in fi.[Non tenere.] Ex hoc pa-
a tet,quod gradatim eſt[a] appellandum,&†quod non valet appella-
1 tio facta omiſſo medio. ad idem ij.q.vj.anteriorum.§. illo videlicet,ff.eodem ti.imperatores.C.eodem tit.præcipimus.ſ. de offic. dele.ſuper quæſtionum.§.porro.ij.q.vj.Metropolitanum.Sed cõtra,ĩ.de præbend.referente.ĩ. de noui ope. nũciatio. ſignificantibus.Solu.verum eſt,quod non valet appellatio facta omiſſo medio,vt hic,& in fi.Si vero non opponatur hæc exceptio,vel opponatur nec admittatur,ſed non appelletur, & iudex, ad quem eſt appellatum procedat,tenet proceſſus,argumen.iij. q.vj. pulſatus.
b & ſic põt intelligi ꝯ.vel qñ de ſpeciali conſuetudine[b] ſic ſeruatur, vt ibi no. Ad hoc ſignatur ꝯ, quia qñcunq; appellatur a ſubdelegato, nõ appellatur ad ſubdelegãtem, ſed gñaľr ad primũ delegãtẽ, vt ff.quis & a quo appel.l.j.§.j.Solu.l. illam intellige, ſecundũ quod diſtinguitur.ſ.de offi.deleg.ſuper quæſtionum.§.porro. Ab hac vero generalitate excipitur papa,ad quem appellari poteſt a quolibet ordinario omiſſo medio,vt ij.q.vj.c.j.& ij.& per totum. & hoc eſt propter plenitudinem poteſtatis,quam habet,ſ.de vſu.
2 pal.ad honorem.& †quia ordinarius eſt ſingulorum,ix.q.iij.cuncta.& c.per principalem.& patet in eo,quod notatur.ſ.de offi.archipresby. officium.ij.§. confeſſiones. & idem eſt a quocunque delegato vel ſubdelegato appelletur ſecundum omnes, excepto vno caſu tantum, quando ſcilicet appellatur a ſubdelegato delegari principis,qui ſibi retinuerat aliquid de iuriſdictione, ſecundum id quod legitur & notatur.ſ. de offic.delega. ſuper quæſtionum.§.porro.& ſic hodie de facto ſeruat curia.nos autem ſalua plenitudine poteſtatis,qua cõſiderata nullum caſum excipimus, non putamus iuri congruere,quod appellationem factam ab aliquo ſingulari delegato ordinariorum papa recipiat, ſed remittat vt honor ipſis ordinarijs iudicibus debitus deferatur, ſ. eodem. vt debitus.cum ſuis concordantiis.& quia natura iuris conſiderata ſemper a delegato debet ad delegantem.& nõ ad alium appellari,vt le. & no.C.qui pro ſua iuriſdi.iudi.dare, da.ve.poſ.l. vnica. De hac materia no.ſpacioſius in ſumma,e.ti.§.a quo, ad quem. ſub §.vt autem.

ADDITIONES.

a ¶Appellatio omiſſo medio an,& quando valeat. Adde do.Ab.hic & plene per eius apoſtillam.
b ¶Conſuetudine.Adde,an valeat conſuetudo,quod poſſit appellari omiſſo medio,per gl.magnam in c.non putamus. de conſue.lib.vj. & Andre. in apoſtil.ad Panor.hic remiſſiue.

SVMMARIVM.

1 *Tutor agere & contraueniri debet nomine pupilli.*
2 *Quando cognoſcant eccleſia ſi laici ſint litigantes.*
3 *Mater non habet filios in poteſtate,ſed pater tantum.*
4 *Filius familiam patris & non matris ſequitur.*
5 *Mulier vtrum & quando poſſit eſſe tutrix.*
6 *Matre ad ſecunda uota conuolante finita eſt tutela.*
7 *Mater tutrix dari non poteſt in teſtamento.*
8 *Curator plerunque datur a lege.*
9 *Voluntas teſtatoris,& ipſa lex.*
10 *Non confirmatur niſi quod eſt.*
11 *Quatuor conſideranda in datione tutoris.*
12 *Ordo rubricarum conſiderandus eſt.*

CAP. LXXV.

EX parte M. [Terris] patri quondam pupillorum obligatis.[Ipſam.] ſcilicet Mariam.[Suorum] tanquam tutricẽ,vt innuunt
1 ſequentia,tutor † enim & agere & conueniri debet nomine pupillorum,vt no.ſ.eodem.ſua nobis.[Traxiſſet] ratione gageriæ,aſſerens forſan quod fructus exinde percepti fuerant
2 vltra ſortem.& hac†ratione de hoc cognoſcit eccleſia,ſi ſunt laici litigantes,vt hic,& ĩ.de ꝯh.emp.ad noſtram.& de pig. cum ꝯ. ¶Tandem] ij.pars.[Excipi] per procuratorem ſuũ.[Sub ptãte.] defenſoria atq; tutoria,vt ſequitur,nã ſub patria eſſe non poſſent
3 †quia mater non põt filios habere in ptãte,ſed pater tantũ, Inſti.

4 de pa.po.§.ius autem.vnde† & filius familiam patris ſequitur, &
non matris, Inſtitu.de leg.agn.tu.§.i.& j̃.de conuer. infi.c.fi.§.fi.
in prin.vbi de hoc.[Et tutela ipſius] hoc enim ſolo quòd nubit,
tutelam filiorum amittit, vt in ſequenti glo.ſed & caueat, quòd
non ſit tutrix eorum. Ex hac enim cauſa non ſufficeret appellaſ-
ſe,niſi & veritas cauſæ ſubeſſet,infra eodem.interpoſita.reſponſo
5 jſecundum dominum noſtrum.†Nota igitur verum eſſe regula
riter,quod mulier non poteſt eſſetutrix,quia virile officium eſt,
quo fungi non poteſt,ff.de regu.iur.l.ij.& s̃.de arbit. dilecti.§.j. in
princi. Antiquo tamen tempore poterat eſſe tutrix, ſi hoc a prin-
cipe impetraret ſpecialiter,ff.de tutel.l.fina. Medio autem tempo
re ſi mater maior erat,& nullus tutor legitimus vel datiuus, ſub-
erat,vel ſi ſe excuſauerat, poterat tutelam petere a iudice, dum-
modo renunciaret Velleiano ſub hypotheca rerum ſuarum, &
iuraret quòd ad ſecundas nuptias non tranſiret, vt C. quãdo mu.
tu.offi.fun.l.ij.& iij. Nouiſſimo vero iure excludit ipſam teſtamẽ
tarius tantum tutor,& ipſa præfertur omnibus legitimis & dati-
uis,renunciat tamen Velleiano, & omni legum auxilio, & pro-
mittit nudo pacto dumtaxat, ꝙ nuptias non tranſit ad ſecundas
bit,nec iurat hoc,vt periurium euitetur, vt in Auth. matres ſine
prohi.tu.fi.ge.§.quia vero.collatio.vij.& in Authen.de hæred. ab
inteſta.§.ex his,colla.ix.& C.quando mu.tu.offi.fun.authen.ma-
tri & auiæ,& authen.ſacramentum,ſed quam cito ſecundas nu-
ptias contrahit,tutela ſoluitur,vt infra. verſi.j. tenetur etiam ma-
ter,ex quo tutelam ſuſcepit,inuentarium facere & ſatiſdare rem
pupilli ſaluam fore,vt in Auth.vt ſine prohi.ma.§.fina. colla.vii.
6 [Cum iam ad ſecunda] verſicu.† & ſic ac ſi mortua eſſet, finita
eſt tutela,vt in Auth.vt ma.ſine prohib.§. quia vero.collatio. vij.
Et ſi rationem non reddiderat, non tantum bona ſua ſed mariti
ſui remanent filiis tacite obligata,vt C. in quibus cauſis pign.tac.
ob.ſi mater.in Auth.de nup.§.ſi autem tutela.collatio.iiij.[Quo
rum nutrix] alias tutrix,& eſt melior litera. Illud autem certum
eſt,nulli magis quam matri filiorum competit nutritura, dum-
modo eis victricum non inducat.hęc tamẽ res arbitraria eſt, ſed
& cauendum,ne committatur illi de facili, qui ad ipſorum ſuc-
ceſſionem anhelat,vt C.vbi pu.edu.de leg.j.& ij.[Eſſe deſierat]ca
ueat ergo ſibi,ꝙ infra annum tutorem ei dari petierit, ff.ad Ter-
tull.l.ij.§.confeſtim.C.qui pe.tu.cum a matribus. alioquin exclu
detur mater a ſucceſſione,ſi ſine tutore moriantur pupilli, ſecus
ſi puberes,& idem eſt in quolibet,qui ipſis filiis ab inteſtato ſucce
dere deberet,C.de legiti.hære. ſciant. C.ad Tertullia. matres.& l.
omnem.parcitur tamen matri, & ei ſuccurritur, ſi fuerit minor
annis,vt C.ſi aduer. delict. l.ij. ſed & in quibuſdam alijs caſibus,
excuſatur, quod dic,vt plene nota.in ſumma,de delict.pu. ſub §.
illud.no.dignum.[Sed quia] verſicu. [Ad hoc] ſcilicet ad reſpõ-
dendum & defendendum pupillos.[Ipſa] ſcilicet mater, merito
ex hoc ſentiens &c.¶[Ideoque] iij.pars.[Si eſt ita,] ſcilicet, quod
ad ſecunda vota conuolauerit,& quod dicta exceptio propoſita
fuerit, nec admiſſa, immo ipſa non obſtante eandem matrem
compellent,& propter hoc appellauit,vt s̃. §. proxi.& c. dilecto.
§.finali. vbi de hoc.[In irritum reuocato] ex his,quæ habuiſti &
not.ſupra §.j. potes colligere, quòd mater poteſt eſſe tutrix filio-
rum ſuorum,niſi teſtamentarius ſuperſit.Sed quid ſi mater fuerit
tutrix data in teſtamento vna cum alijs ſibi coniunctis,nunquid
7 alij contutores ipſam repellerent? Videtur quòd ſic, † non enim
poteſt mater dari tutrix in teſtamento,vt ff.de teſtamen. tut.iure
noſtro.reſponſo.j.ff.de nego.geſt.qui alienam. §. quamquam.li-
cet poſſit dari conſiliatrix, ff.de adminiſtrat. tutor. quidam dece-
dens.§.penul.Nec obſtat ſi dicas,quod hodie admittatur ad tute
lam,quia illud verum eſt,ſi non ſuperſint teſtamẽtaria,alioquin
contra,in Authen.de hære.ab inteſta.§.ex his.collatio.nona.Sed
hic ſupereſt teſtamentaria,ſcilicet tutores adiũcti, ſed nec poteſt
mater eſſe tutrix,niſi caueat & renunciet,vt not. ſupra §. primo,
ergo indiget confirmatione, & ſic non poteſt eſſe teſtamenta-
ria,nam ſic paternum teſtamentum ſufficeret,vt C. de epiſcopa.
audien.de creationibus.Inſtitut.de ſatiſdatio.tuto.§.primo,& ſic
eſt repellenda,ad hoc C.quando mu.tu. offi. fun.l. ſecunda. Nec
obſtat ſi dicas,admittitur,ſeu datur ſine teſtamento, ergo multo
fortius in teſtamento : quia hoc non ſemper ſequitur,argumen.
8 certum eſt enim,quod † curator plerunque datur a lege, vt ff.de
cur.fur.ſæpe.item datur a iudice,non tamen poteſt dari in teſta
mento,licet datus confirmetur,vt Inſtitut.de cur.§.primo, econ
tra videtur,nam conſtat quod mater hodie ad tutelam admitti-
tur ſine teſtamento,vt no.ſupra §.primo, multo fortius in teſta-
mento,nam & curator in eo caſu,in quo a lege admittitur,in eo-
dem & in teſtamento datur, vt C. de epiſcopa. audien. de crea-
tionibus.Item pone, quòd ſola data ſit in teſtamento : quid pro-
derit dicere quòd non ſit tutrix ex teſtamento, cum nihilomi-
nus admittatur per l. Nihil non eſt igitur hoc dicendum, argu-
men.ff.de acquirenda poſſeſſ.l.prima,§.ſi vir vxori. & melius C.
de his, qui ſibi aſcri. in teſta.l.prima. Item ex quo per l.admitti-
tur,ſatis ſequitur quòd admittenda ſit ex teſtamentaria volunta-
9 te,†quia lex eſt ipſa voluntas,in Authentico,de nupt.§.diſponat.
colla.j.Nec obſtat ff. de teſtamen. tu.iure noſtro. quia loquitur
ſecundum antiquiſſimum tempus,ſecundum quod non admit-
tebatur niſi hoc a principe impetraret, vt notatur s̃.§.j.& hoc eſt
quod ibi dicit, ſententiam, quam leges noſtræ non admittunt.
ſed hodie cum leges hoc admittant, poterit in teſtamento dari,
ſeruata tamen ſolennitate, cum qua leges admittunt ipſam, &
no.s̃.§.j.Nec obſtat ſi dicas,quod confirmatione indiget, ſecun-
dum Laurẽ.Cre.& Ha.Bo.Vel dicas hoc ſpeciale in matre, quia
quamuis data ſit in teſtamento, nihilominus ſupradicta ſerua-
rentur,& eſt ratio, quia lex contra fœminas immoderatas pupil
lis voluit prouidere,vt C.de adminiſtratio.tuto. lex.§. ſecundum
etiam.& hoc puto verius, quamuis quidam ſapientes tenuerint
primam partem,ſecundum quoſdam ſic obiicitur,aut hæc mu-
lier ante renunciationem & aliam ſolennitatem l.ſeruatam eſt
tutrix teſtamentaria,aut non,ſi non, habent propoſitum. ſi ſic,
ergo non tenetur cauere,ſed hoc iam ſolutum eſt, quia ſpeciale
eſt iſtud in matre,vt s̃.notatur.quinimo ipſis reſpondeo,nec hoc
nec illud.quid ergo? Reſpon.in pendenti eſt,quouſque renuncia
uerit,& ſolennitatem legis ſeruauerit.ſic & multa alia in pendẽ-
ti ſunt,ff.de vſufru.ſed ſi quis.§.interdum. & infra de frigidi. fra-
ternitatis. in fine. cum ſuis concordantiis. Sed nunquid mater
poſſet dare tutorem ſuo filio in teſtamento? Non videtur,vt ff.de
confirma.tu.mulier.ff.de lega.ij.peto Lucius Titius. §. mater fi-
lio.quod eſt verum,niſi ipſum heredem inſtituat, tunc enim eſt
a iudice confirmandus, nec ſatiſdat rem pupilli ſaluam fore. &
ſic intellige C.de teſtamen.tut. mater.& hoc verum eſt, niſi for-
ſan minus idoneum nominauerit,alioquin contra,ff.de admini
ſtra.tuto. quidam decedens. Si vero extraneus tutorem dederit,
nec tenet datio,nec confirmatur, niſi pupillum hæredem inſti-
tuat nihil habentem præter bona, in quibus inſtituitur, tunc
enim non male dicemus iudicium eius ſequi,ff.de confirma.tu.
ſi patronus.In vtroque tamen caſu fit inquiſitio ſuper idoneita-
te perſonæ tutoris,& ſatiſdat,alioquin magiſtratus tenetur,ff. de
confir.tu.tutores. quod ſi pater dederit, omnimodo, id eſt ſine
inquiſitione & ſatiſdatione confirmatur,Inſtitut. de tutc.§. fina.
C.de confir.tu.l.ij.quia ſufficit ei paternum teſtimonium, C. de
epiſco.audien.de creationibus.Inſtitu.de ſatiſda. tuto. §. ſed hoc
non eſt perpetuum. quod verum eſt, niſi noua cauſa ſuperue-
niat,ff.de teſtamen.tut. pater hærede inſtituto.& argumen. s̃.de
exceptio. paſto.ralis.s̃.de offi.deleg.inſinuante.vel præterita latẽs
& abſcondita detegatur,vtilitatẽ enim pupillorum, & non ſcri-
pturam iudex modis omnibus ſequi debet,ff.de confirma.tu. in
confirmando.& l.vtilitatem.conſueuit autem quæri,quis cui ſit
præferendus,ſuper quo diſſentio eſt.Tu dicas, quod teſtamenta-
ria tutela præfertur omnibus,Inſtit.de legi.agna.tu.rñ.j.& de At-
ti.tu.rñ.j.ipſa deficiente locus eſt quaſi teſtamentarię paternæ in
diſtincte.maternæ,ſi pupillum hæredem inſtituat, quod dic, vt
no.j̃.e.gl.ver.& ſecundum hoc expone.& ſequentibus.talem au-
tem tutelam voco quaſi teſtamentariam, quia teſtamentariæ
comparatur,ff.de confir.tu.quia a patre. quinimo quodammo-
10 do vere teſtamentaria poteſt dici,licet confirmata,†quia non cõ
firmatur niſi id quod eſt,ff.de iuriſdictio.om.iud.& quia.s̃. de fi-
de inſtru.inter dilectos.§.cæterum.ver.cum eadem.& ver. dona-
ri.ſicut ergo electio rite facta confirmanda eſt, & tenet etiã ante
quam confirmetur,ſed per confirmationem ius adminiſtrandi
tribuitur,vt patet s̃.de electio.poſtquam.& c.tranſmiſſa. & c.qua
liter.& ipſa pendente non eſt alia facienda,s̃.de electio. conſide-
rauimus.& c.auditis.nec confirmanda,ſed potius infirmanda, vt
ibi,& argumen.s̃.de reſti.in integ.c.ij.in fi.ſed potius nec prelatu
ra danda,& j̃.de conceſ.præben.c.j.& c.cum noſtris.ſic & hic di-
ci poteſt, ſcilicet quod ex quo tutor in teſtamẽto recte datus eſt,
tenet donatio,& confirmatio nihil operatur,niſi quia ius admi-
11 niſtrandi tribuit,nec eſt alia,ſi oblata fuerit admittẽda. †Ad hoc
autem,vt recte data intelligatur ex inquiſitione quatuor cõſide-
rantur.Primum eſt perſona dãtis in teſtamento.Secundum per
ſona accipientis. Tertium perſona dati tutoris. Quartum quod
pro tribunali interponatur decretum,ff.de confirma.tuto.natu-
rali.§.ſi quæratur.quando autem in primis tribus membris er-
ror nõ reperitur,iure datus intelligitur, & quartum debet ſequi,
vt ibidem,& in l.Græca,eodem tit.quæ incipit, vt neque.ibi,ſunt
quidem recte dati tutores ſecundum teſtamentum,id eſt quibus
oportet,& quomodo oportet,& vbi oportet.ergo tales teſtamen
tarij iudicantur,ff.de teſtament. tut. l.iij. ergo ſunt legitimis præ-
ferendi,vt patet ſupra eadem gloſ.verſ.conſueuit. & ſequen.hoc
enim ſcias, quod quandiu teſtamentaria tutela ſperatur legiti-
ma,ceſſat argumen.C.de bon.poſſeſ.ſecundum tabu.l.j.& eſt ex-
preſſum, ff.de teſt.tu.ſi quis ſub condi.& dic teſtamentaria,i.ex te
ſtamento proueniens.Sed nunquid ſpes eſt talẽ eſſe confirmãdã?
Vtiq;,& certa ſpe,niſi iudex velit iniuriari,vt patet ĩ eo, quod no.
s̃.eadem glo.verſicu.ſed nunquid mater.fit ergo gratia,ſi confir-
matur iniuria,ſi non confirmatur, ſicut conſueuit notari in po-
ſtulatione,

ſtulatione.s̃.de poſtula.præla.bonæ.j. s̃. de elect. ſcriptum. §.fina.
per l.ff.de aqua quotidia. & æſti.l.ij.§.penultimo.in fi.ſi tamen iu
dex aliquam legitimam tutelam admiſerit & dederit, ceſſabit
hęc quaſi teſtamentaria,& ſic poteſt intelligi. C. qui da. tu.poſ.ſi
ſororis tuæ. ſimile habetur in repræſentato ſecundo a patrono
laico,infra de iure patro.paſtoralis, & ſecundum hoc expone ꝙ
in dicta l.ſi ſororis. dicitur, patruo conſtituto,id eſt a iudice da-
to,tutor datus eſt,ſcilicet in teſtamento matris, vel etiam patris,
cuius pupilli emancipati erant,quamuis & aliter legi poſſit. Sed
& ſi videatur iudici, nihilominus addet quaſi teſtamentarium,
non dico tutorem,vt domini exponunt, ſed curatorem, vt dicit
textus,C. de teſta.tu.ſi pupillorum.C. de confir.tu. ſi vt proponis,
12 quia habẽti † tutorem non datur tutor,vt in dicta l.ſi ſororis.nec
video quare glo. debeat fieri contra textum, verum ſi ab extra-
neo datus ſit iudex, examinabit quem præferat, & arbitrarium
erit,argumen.ff.de confir.tu. ſi patronus.& l.tutores. Et idem vi-
detur in curatore a patre vel matre dato,ff.de cura. fur. ſi furioſo,
& ſecundum hoc poteſt intelligi,ff.de confir.tu.mulier. in fi.qua-
ſi teſtamentaria vero deficiente, omnino locus eſt legitimę,& le
gitima deficiente datiuæ, & hoc videntur voluiſſe notare com-
pilatores legum, quia primo poſuerunt rubricam de teſta.tu.tan
quam primam & omnibus præferendam. Secundo de confir-
mando tutore, ſubaudi quaſi teſtamentario tanquam ſecundã.
Tertio de legitima tutela tanquam tertiam. Quarto tractaue-
runt de datiua tanquam poſteriore, vt patet in ff. & C. de teſta.
a tu.& titulis ibi immediate ſequentibus. Ordo.[a] † autem iſte con
13 ſiderandus eſt, vt & ius videtur facere, & priora primo loco, &
poſteriora in ſecundo ponenda ſunt, vt C. de nouo Co. fa.l.vni-
ca.poſt medium.ibi,ita tamen vt ordo temporũ &c. vt in Auth.
de hære.& fal.§.inordinatum.coll.j.& ar.s̃.de maio. & obe.ca.j.&
c.ſtatuimus.attamen ſequens Io.dominum ſuum.no. contra,di-
cens,quod legitima præfertur quaſi teſtamentariæ, argu.ff.de his
qui no.infa.furti.§.j. & ff. de verbo.ſignifi.l. lege obuenire.Inſtitu.
quibus mo.teſta.infir.§.poſteriore,& ad idem, ff.de teſta. mili.Ti-
tius.in Auth.de defen.ciui.§.interim.coll.iiij. Sed hæc argumen.
nimis generalia & brocardica & remota ſunt a materia iſta, &
forſan aliter ſenſiſſent,ſi diligẽter ſupradicta omnia attendiſſent,
hanc autem glo. occaſione cuiuſdam cauſę, quæ de facto Lug-
duni accidit, duximus compilandam. [Cauſam.] al.non eſt in
tex.inter conquerentem & pupillos dato eis tutore, vel curatore
ad litem,vt patet in eo quod no.s̃.§.j. nam mater conueniri nõ
poteſt,vt s̃.eod.§. Sed quis dabit tutorem? Iudex ſuus per delega-
tum admonitus, & ipſo negligente etiam delegatus dabit cura-
torem ad litem, argu.in eo quod legitur & no. s̃. de offic.de lega.
paſtoralis.§.penul.& fi. [Et cętera.] ſ.iuxta priorum continentiã
literarum.ſi.j̃.eod. ſignificante. in fi. nec remittitur cauſa ad pri-
mos iudices,quia cum conſtet ꝙ ſemel matrem grauauerint,prę
ſumitur ꝙ de facili grauarent filios,arg.s̃.de præſumpt.mandata.
cum ſuis concordantiis.Sed nec vult papa cognoſcere, quia for-
ſan nimis grauarentur pupilli,nec in cauſa, quam ſemel delega-
uit,iuſticiam denegare,ad hoc, ff.de iudi.vbi,& eſt hæc ratio,qua-
re etiam contra pupillos(& ſi cauſa ipſorum non omnino in iu-
dicium deducta ſit)aliis delegatur.

ADDITIO.

a ¶Ordo rubricarum conſiderandus eſt.Adde plene per do. Iaſonem May.
in rubrica de actio.Inſti.

SVMMARIVM.

1 *Quod per imprudentiam iudicis eſt actum actori obeſſe,non debet.*
2 *Papa eſt cunctorum iudex.*
3 *Hæc decretalis pertinet ad tertiam partem rubricæ.*
4 *Vindicta debet ad principem peruenire.*
5 *Iudex non debet dubitare,ubi non eſt dubitandum.*
6 *Relatio plene,& non ſemiplene,eſt facienda.*
7 *Verbum teneatur neceſſitatem importat.*
8 *Iuriſditio ſine exercitio plerunque habetur.*

CAP. LXVI.

INtimaſti. [Hoſpitalariis.] contra quos inqui-
ſitio facta erat ſuper quibuſdam ex
ceſſibus,de quibus fuerãt infamati. j̃. de acc.qualiter.ij.
[Relationem.] in relationibus diligenter attende,vtrũ
relatio facta ſit partibus conſentientibus,vel ſaltem non appellan
tibus,vel vtrum fiat alterutra partium ꝯdicente,vel appellante,in
primo caſu,ſ.quando partes conſentiunt,vel non appellãt, ſtatur
ei,& ſic poteſt intelligi.j̃.de pur.ca.cum dilectis.§. his igitur.ver.j.
& terminus in ea præfixus ad cõparendum coram ſuperiore pro
peremptorio eſt habendus, ſicut & dicitur in termino appellan-
tibus aſſignato.s̃.eo.ſępe.§.quia tamen.in ſecundo vero caſu,quã
do.ſ.poſt appellationem facta eſt, nõ creditur ei niſi ex aliis actis
ſiue circũſtantiis roboretur.ii.q.vj.biduum.C.de rela.l.j.Sed ſi fiat
relatio vna partium abſente,etiam adhuc non videtur relationi
credendum,niſi alia probatio adſit,termini tamen aſſignatio be
ne valet, vnde & parte contumace amplius non citata,procedet
ſuperior ſicut & iudex,qui retulit, procedere poterat contuma-
cis abſentia non obſtante, ꝙ ſi pars quam iudex inferior retulit
contumacem,veniat coram ſuperiore papa vel alio,& dicat, do
mine,nunquam fui contumax,ſed appellans receſſi ab eo,& cau
ſam appellationis obtinui a vobis aliis committi : tunc ſuperior
ſi verum ſit,quod commiſerit,non credet relationi, ſed partes re
mittet ad iudicem ſuper appellatione obtentum, qui cognoſcet
de appellatione:& an quicquid factum eſt poſt appellationem
ſit reuocandum, vel non, vel etiam ipſe ſuperior, ſi maluerit, de
his cognoſcet, quia bene licet ei iuriſdictionem delegati ſui re-
uocare,ff.de iudi.iudicium ſoluitur, tamen totus proceſſus dele-
gati ante reuocationem commiſſionis habitus erit ratus,argum.
s̃.de reſti.ſpo.audita.§.j. ſuperior vero non ſolum expreſſe poteſt
reuocare commiſſionem per eum factam, quinimmo ſi ex cer
ta ſcientia incipiat de negocio cognoſcere, vel alii hoc commit
tat,hoc ipſo commiſſionem alij prius facta videtur tacite reuo-
care,argumen. infra. de conceſſio.præben.quia diuerſitatem. §.
primo.Sed & ſi iudex relationis cauſam remiſſam, quæ iam in-
ſtante parte appellante alij commiſerat, vt de appellatione co-
gnoſceret, iterum poſtmodum committat alij, & propter hoc
inter ipſos iudices de iuriſdictione ſit contentio. Dicunt quidam
quod ſopienda eſt ſecundum tenorem Decret. ſupra de reſcrip.
paſtoralis. Alij dicunt,& (vt videtur) melius, quod ad hunc iudi-
cem, cui commiſſa eſt cauſa relata, nihil aliud pertinet cogno-
ſcere,niſi an cauſa appellationis prius alij commiſſa fuerit: nam
ex quo de hoc ſibi conſtiterit, debet partes remittere ad alium
iudicem,cui cauſa appellationis prius commiſſa fuit, & ad quẽ
pertinet cognoſcere, an ſua ſit iuriſditio, ſic enim in iudice ap-
pellationis obtinet,ſupra de reſcriptis.dilectus filius. ſecundo §.fi.
Sed nunquid & eodem modo iudex, qui cauſam remiſit,ſtatim
ex quo ſcit cauſam appellationis ab eo factæ alij commiſſam,
debet ceſſare & remittere cauſam ad iudicem, cui commiſſa eſt
cauſa appellationis? Reſpon.ſi ſcit, uel credit relator, quod cau-
ſa appellationis legitima ſit & vera,prudenter facit ſi ſuperſedeat
quia ſi proceſſerit,& poſtea cauſam appellationis legitimam cõ
ſtiterit eſſe veram,quicquid per eum factum fuerit caſſabitur,vt
nota.ſupra eodem,interpoſita.& extra,dominum noſtrum, eo-
dem titu.Romana.§.ſi vero. & ſequenti. Si autem indubitanter
teneat,quod appellatio eſt iniuſta,ſecuræ procedere poteſt, & eo
dem modo iudex iſte,cui cauſa commiſſa & relata eſt,ſi indubi-
tanter confidit,quod appellatio ſit iniuſta, non obſtante, quod
cauſa appellationis eiuſdem alii ſit commiſſa, ſecure poteſt pro-
cedere,& tenebit quicquid fiet ab eo, dummodo declaretur po-
ſtea per diffinitiuam ſententiam, quod appellatio facta fuit te-
meraria & iniuſta,vt not.in eiſdem cap.interpoſita.& Romana.
Hoc etiam circa relationes notandum eſt, quod quandoque fit
taliter commiſſio,vt infra certum tempus remittatur, aliquãdo
ſine certo tempore:& quandoque mandatur, vt remittatur cau
ſa ſufficienter inſtructa: quandoque vero inſtructa, vel non in-
ſtructa. in omnibus autem iſtis caſibus non eſt magna differen-
tia,quia ſemper ſufficit cauſam remittere, cum ea inſtructione,
& cum illis actis,quæ recepit iudex, & quæ partes noluerunt, &
potuerunt producere coram eo,etiam ſi non ſit plene inſtructa,
& etiam ſemper poteſt & debet relator partibus, vt coram ſupe-
riore compareant, certum terminum aſſignare, ſecundum do-
minum noſtrum.In vno tamen caueas,quod de facto mihi ac-
cidit,quia ſi papa committat cauſam alicui, infra certum tem-
pus, puta vſque ad ſex menſes finiendam, iuſtitia vel concordia
mediante, alioquin cauſam remittat &c. Si iudex, infra dictos
ſex menſes cauſam remiſerit, nihil agit, quia totum ſemeſtre
tempus datum eſt ad cauſam finiendam, & non ad relationem
faciendam: ideoque ſi infra illud tempus remiſſio facta fuit,non
valet, tum quia a non ſuo iudice fit, ſupra de iudic. at ſi clerici.
tum quia contra formam mandati facta eſt,ſupra de reſcriptis,
cum dilecta.ad finem.tum quia ſecundum dominum noſtrum
prohibitæ ſunt relationes cauſa iudicij detractandi factæ,in Au-
then.vt non expec.iudi.ſacras iuſſi,§.iubemus.collat.ix.& not.in-
fra.§.j.ſuper verbo,relaturum, niſi in caſibus ff. de offic. procon-
ſul.ſolent.& l.ſi quidem.& C.de fal.vbi falſi crimen.Et ideo quã-
tumcunque impediatur iudex procedere, nunquam valet remiſ
ſio infra hoc tempus facta,niſi de conſenſu partium fiat,ſecundũ
dominum noſtrum.Quid ergo fiet? Reſpon. abſoluendus eſt de
rigore iuris,contra quem facta eſt relatio,ſi comparuit,& ad ſuũ
ordinarium iudicem remittendus : cum cauſa non ſit in curia
per reuocationem vel appellationem, vel per alios modos, qui
non interuenerunt: nec per hanc relationem, quæ nulla eſt, vt
præmiſſum eſt:& ideo partes non aſtringit,nec arctat,argumen.
in eo quod legitur & notatur,s̃.de elect.bonæ.ij.in fi.per quod ap
paret,quod & ſi reus non comparuerit, non eſt contumax repu-
tandus.Veruntñ ſi ambæ partes inſtructæ ſufficiẽter ad diem ſibi

aſſignatum compareant coram papa,ſatis ęquum eſt,& ex mente mandati poteſt colligi,ꝙ papa cauſam audiat, vel alij audiẽdã committat, & maxime vbi reus alium iudicem non habet quã Papam:nam & ſi relatio nulla ſit, certum eſt tamen quod papa actori impetranti voluit prouidere, & ad ſe, ſi per illum, cui hoc committebat,nõ diffinietur negocium finaliter reuocare,æquũ eſt ergo, vt ex quo partes præſentes ſunt, in negocio procedat, argumen.ff.ſi certum peta. quidam æſtimauerunt,ff. de no. ope. nuncia.l.j.§.& poſt operis,& in eo quod legitur,& no. s̃. de tranſact.cap.fina.j̃.de verborum ſignificatio.intelligentia, & c.in his,
1 †nec debet obeſſe actori, quod per imprudentiam iudicis eſt actum,argumen.infra de contrahen.emptio.c.fina. & in eo quod legitur,& nota.infra de his quæ fiunt a maio. par.capitu.quæſiuit. Immo & vbi nec contra iudicem regreſſum habere poteſt, vel ei non expedit ſuper hoc litigare, eſt ei potius ſubueniendũ ex generali clauſula, argumen.in eo quod legitur & no.ſupra de reſtitutione in integrum.ex literis. Nec obſtat ſi dicat reus, modis omnibus peto remitti ad propria, quia per prædicta patet, ꝙ non cogor hic ſubire iudicium, quia poteſt ei reſponderi non eſſe indulgendum maliciis hominum,qui nihil laturi ſunt niſi vt officiant, ff. de rei vendica.in fundo.ſupra de reſcrip.plerũq;. Ex hac enim remiſſione nihil aliud ferret, niſi quandam dilationem malicioſam, cum & ſtatim ſub eadem forma poſſet cõmitti negocium, & relatione facta legitime iterum neceſſe haberet comparere in curia, & ibi reſpondere. Quid ergo ex hoc ſequeretur, niſi quod interim fugeret iudicium contra id, quod legitur & no.ſupra de præſump. nullus dubitat, & detinet forſan contra conſcientiam alienum, & ſic ad gehennam ædificaret, vt patet in eo quod legitur & notatur.ſupra de præſcript. ca. fina. & non ſolum partem aduerſam, quinimmo & ſeipſum grauaret inanibus laboribus & expenſis, contra id quod legitur & notatur.s̃.eodem,vt debitus,reſpon.j.verſi.j. æquius eſt igitur ipſum in hoc caſu ad reſpondendum & procedendum cogere,nam & partes præſentes ſunt, vt poſitum eſt, & certum eſt, quod papa,
2 †cunctorum iudex eſt.ix. quæſtione.iij.cuncta, ſupra de foro cõpeten.cap. fina. §. j. nec pro alia cauſa venit, vt ibi. & iudicium redditur in inuitum, ff. de verborum obligat. inter ſtipulantem, §.j.Iudex vero,cui prædicta commiſſio facta eſt, ſi hoc inconueniens vult vitare, prudenter debet attendere, vt remiſſionẽ non faciat, quouſque omnino lapſum fuerit dictum ſemeſtre tempus,quia illud tantum debet expendere ad cauſam ſopiendam per viam iuris vel pacis, ſicut patet in prima parte mandati quo ſemeſtri elapſo, ſi infra illud non profecerit,nullam poteſtatem habet de cœtero procedendi in negocio, vel ipſam diffiniendi, niſi ante lapſum ipſius ſemeſtris temporis fuiſſet de conſenſu partium prorogatum, ſupra de offic. de lega. de cauſis, quæ ergo ſunt partes ipſius? Reſpon.vt partes citet, quod certa die compareant coram eo ad videndam & audiẽdam remiſſionem, quam facere intendit,ſicut in mandatis recepit,& ex quo ſuper hoc partes peremptorie citatæ fuerunt, ſiue venerint ſiue non, poteſt & debet ſecundum dominum noſtrum ratione ſuæ iuriſditionis ſemper poſt terminum vſque in infinitum, niſi ab eo reuocetur mandatum, remiſſionem facere, & certum diem ad comparendum coram ſuperiore partibus aſſignare, quem & poſtea debet eis ſignificare,ſi præſentes ſint,& reperiri poſſint. alioquin hoc faciat publicari ante domum contumacis, vel in eccleſia, vt alias legitur & no.ſupra de eo, qui mit. in poſſeſ. cauſa rei ſeruan.cap. fina.in remiſſione autem quam faciet de toto proceſſu coram ipſo habito plenam debet facere mentionem, vt patet in eo quod legitur & notatur,ſupra de elec.dudum.j. §.cum autem. reſpon.i. & verſicu.j.Nec dicas,quòd iuriſdictio ipſius finita ſit per lapſum ſemeſtris temporis, quia licet hoc verum ſit quo ad cauſæ examinationem & diffinitionem, non tamen quo ad faciendam relationem, & hoc probat ſecunda pars mandati.s̃.ead.glo.verſicu.in vno tamen caueas. ibi, alioquin &c. quaſi dicat, ſi infra dictos ſex menſes cauſam non diffinieris, ipſam nobis remittas. Et ſi vis ſcire qualiter hoc ſemeſtre tempus ſit computandum, recurre ad id quod de hac materia plene no. ſupra de ſupplen.negligen.præl.licet.§.ne igitur.ſed & ſecundum dominum noſtrũ, in omnibus prædictis caſibus licet partibus ex cauſa appellare,& ſuper appellatione ſua literas impetrare, non facta mentione de remiſſione a primis iudicibus facienda, quia nec ſemper præcipitur remiſſio fieri propter hoc, quod ſuperior velit de negocio iudicare, tunc enim oporteret de remiſſione fieri mentionem, argumen.ſupra eo.vt noſtrum,ſupra de offi.de leg.ſuper quæſtionum.§.verum.verſicu.cum autem,ſed quandoque fit, quia partes non confidunt de iudicibus in diffinitione, licet confidant in cauſæ examinatione, ſupra de reſcriptis, ex parte decani. & de elect.dudum.j. ſed & quandoque expedit in vno loco inquiri de vno articulo,& in alio loco ſententiari,ſupra de electio.ſcriptum eſt, ſecundum dominum noſtrum, cuius eſt magna pars totius huius glo. & adde quod not.de hac materia, ſupra eod.ſuper eo.§.fina.[Tranſmiſiſſe.]ſcilicet inquiſitores, quibus negocium fuerat commiſſum. [Noſcuntur.] vnde patet, quòd hoſpitalarios grauauerunt, & appellare potuerunt. Sed & ex hoc patet, ꝙ relatio non tenuit,cum iuxta legitimas &c. vt ſequitur.Quinimmo & citra relationem facienda eſt copia de proceſſu, vt ſupra
3 de proba.quoniam contra falſam.Et no.quòd hæc Decret.†pertinet ad tertiam partem rubricæ, ſic enim intitulatur de appellationibus, recuſationibus, & relationibus,& æquiparantur hæc tria, ſicut enim per appellationem ſuſpenditur iudicis a quo appellatur iuriſdictio,vt patet,ſupra eod. dilectis. §. j. in fi. ſic & per recuſationem exceptis his, ſine quibus non poteſt recuſatio expediri, vt patet,ſupra eod. cum ſpeciali.§.j. ſupra de offic.de lega. ſuſpicionis. ſic & per relationem, ſecundum ea quæ infra no. ¶ Cum iuxta.] ii. pars. [Sanctiones.] C. de relationibus.l.j. & ij. [Relaturum.] in omni cauſa, ſiue ſit ciuilis ſiue criminalis,licita eſt relatio, quando fit de ſpeciali mandato ſuperioris,vel quando fit de proprio motu iudicis, & quæritur quid iuris ſit, ſecus ſi dubitetur de facto, vel ſi fiat cauſa onus iudicij retractandi, vt ff. de iudi. eum quem temere.§.iudicibus. in Authen.de iudi.§.fin. coll. vj. & vt iudices non expec. ſacras iuſſi. §. iubemus. coll.ix.
4 †debet enim ad principem vindicta non crimina, id eſt inquiſitio facienda ſuper criminibus peruenire, C. de offi. præfec.ori.l. iij.xxvij.quæſtio.j.ſi cuſtos, & capitu.ſi homo, ff. de appella. conſtitutiones, & patet,ſupra eodem ſępe. quòd ſi iudex malicioſe referat fingens ſe dubitare de iure, vbi nullatenus eſt dubitandũ, infamis fit ſecundum l. & in xxx. lib. auri punitur, C. de leg.l.ij. quam pœnam in eccleſiaſticis iudicibus non putamus locum habere, ſed potius illam,de qua loquitur & no. extra,dominum
5 noſtrum,de ſenten.& re iudica. cum æterni.lib.vj. † Caueat ergo iudex, quod non dicat ſe dubitare, vbi non eſt aliquatenus dubitandum,ſupra de reſcript. cum contingat. §. penultimo. Sunt tamen caſus, in quibus omnino facienda eſt relatio, ſcilicet in omnibus his, quæ ſedi apoſtolicæ ſpecialiter reſeruantur.s̃. eod. vt debitus. in fi. cum ſuis concordantiis, & in alio.s̃. titu.primo, de cœtero. qualitercunque autem fiat relatio conſentientibus partibus in iudice, ex quo facta eſt ipſa pendente, iuriſdictio iudicis,a quo facta eſt,ſuſpenſa intelligitur, adeo quod ſi ipſa pendente proceſſerit, proceſſus irritus iudicabitur, vt C. de appel.ex illo.ii.q.j.notum.iij.q.vj.multum ſtupeo.s̃.de poſtul. præla.bonæ. ij.§.nec nocebat, & plene no.ſupra de offi. lega. licet, ſic & pendente lite nihil eſt innouandum,s̃.vt lite penden. capit.primo,& ij.nec dilatione.pendente,infra eod.cap.j. [Pollicetur illico.]&c. quaſi dicat, ex quo dixit verbo, ego refero negocium, ſtatim tenetur partibus præſentibus facere legi relationem, vt quod ſcribitur vel approbetur a partibus, vel etiam reprobetur, vt C.de relationibus.l.j.& ij.& nihil reticeatur de oppoſitis & reſponſis,ſiue qualitercunque propoſitis, ſed omnia & ſingula per ordinem ex
6 primantur,quia plene†non ſemiplene eſt relatio facienda, vt patet.s̃.de elec.dudum.j.§ cum autem. in princi. adeo enim plene in relatione omnes cauſæ comprehendendæ ſunt, ita prope.i.iuxta modum actorum, vt recenſione, id eſt iterata examinatione non ſit opus, C. de relationibus. l. fina.ſi igitur neutra partium contradicat,procedit bene relatio,ſed ſi contradixerit, caueat ꝙ appellet,alioquin approbaſſe videtur, & ex quo iudex reſcripſit, non poterit appellare.ij.quæſtione vj.biduum.in fi. ff.quando ap. ſit.l.i.rñ.j.& l. fina. ſed nec recipiat pars relationem clauſam atq; ſuſpectam, aut ſi ſuſceperit, imputet ſibi nec aperiat, alioquin de cœtero non poterit contradicere actis illis,vt s̃. de offi. de lega. cum olim magiſter.§.ſane. & §. fi. [Exemplum.] ne quid poſſit mutari.& per manum tabellionis publicatum vel aliarum duarum perſonarum honeſtarum, vel ſaltem ſigillo authentico ſigillatum,vt patet in eo quod legitur & nota.s̃.de probationibus, tertio.& capitu.quoniam.s̃.de teſtibus.cum a nobis. s̃. de fide inſtrumen.cap.j.& ij.Quid ſi ſigillum ignotum ſit? Si partes ſtant ei coram ſuperiore, bene eſt.j̃.de pur.ca. cum dilectus. §. his igitur, alioquin eſt probatio facienda,vt s̃. de fide inſtrumen. quod ſuper his.s̃.de cleri.peregrinan.capi.j.cum ſuis concordantiis.Quid ergo ſi altera partium tantum præſens eſt? Arbitrarium erit, & ſic poterit iudex,ſi ſibi videatur, conſiderata qualitate perſonę & negocij,de quo agitur,recepto iuramento partis, quod talis relatio facta fuit,ipſum admittere, argu.s̃.de iureiuran.ca.fina.& s̃.de procuratoribus,ex inſinuatione,& cap.in noſtra, & imputet ſibi pars, quæ non venit, argumen.s̃.eodem ſæpe. extra, dominum noſtrum, de electio. ſtatuimus, ſed & multum cauere debet iudex,ne nimis properet, argumen.in eo quod legitur & no.s̃.titu. j.cum Bertoldus.§.poſtmodum, & ne quid falſitatis poſſit confingi,vt patet in eo quod legitur & no.s̃. de dolo & contumacia. cum olim Daniel.& s̃.de reſtitut. in integrum.ex literis.[Edere.] poſt quam editionem non poteſt ſe intromittere, ſicut nec poſt apoſtolorum traditionem, vt no.ſupra eod.cum ceſſante.ver.&
7 ſano vſus conſilio. † [Teneatur.] partibus inſtantibus, ſic enim neceſſitatem importat,argumen.xiiij. queſtione j. quod pręcipitur & idem eſt ſi altera partium tantum inſtat, ex quo conſenſerunt tam iudex q̃ partes relationi faciendę,argumen.C.de actio. & obli.

& obligatio.ſicut in initio. Quid ergo ſi vna pars conſentit, alia non? Videtur quod iudex poſſit pœnitere, quia adhuc non fecit relationem,ſed facere noluit,argumen.ff. rem ratam habe. amplius.Quid ſi iam edidit partibus, & poſtea partes conſentiunt, quòd cognoſcat iudex,nec procedat relatio? Locus eſt pœnitentiæ,dummodo & iudex conſentiat,argumen.ff.de pactis.ab emptione.infra de regu.iur.cap.j.& idem videtur quouſque ſuperiori fuerit relatio præſentata,vt ſupra de poſtula.prælato.bonæ.ij §. nec nocebat. Sed contra,ſupra de offic.deleg.ſignificantibus.Solu.aliud hic,aliud ibi: hic enim ſuſpenſa eſt iuriſdictio per relationem,qua ceſſante reſumit vires,ſicut patet in appellatione,ſu
8 pra eodem.directe. † plerunque enim habetur iuriſdictio, ſine exercitio,vt patet ſupra de reſcript.paſtoralis.in fine.ibi vero non eſt ſuſpenſa iuriſdictio, immo expirauit omnino: vnde non eſt mirum, ſi ſemel extincta non reſuſcitatur, ff. de ſolutio. qui res §.ſi aream.nam & priuatorum conſenſus &c.vt legitur, & notatur,ſupra de foro competen.ſignificaſti aliud ergo in iuriſdictione ſuſpenſa,vt hic, aliud in extincta,vt ibi. ex quo autem relatio ſemel edita & tradita eſt partibus, altera ipſarum inuita, vel etiã iudice,pœnitentiæ non eſt locus,vt hic colligitur in primis iuribus,& s̃.de offic.lega.licet.de cæteris dic,vt ibi nota.& in ſumma eo.titu.ſub rubrica,de relationibus.

SVMMARIVM.

1 *Quis in ſuo poteſt edificare vſque ad cœlum.*
2 *Dilationes cauſa cognita & præſentibus partibus dandæ ſunt.*
3 *Officium iudicis conquieſcit pendente dilatione.*
4 *Multa per patientiam tolerantur quæ alias non tolerantur.*
5 *Iudex poteſt,& debet officium ſuum impendere.*
6 *Iudex recuſari non poteſt ſi ſemel in eo,quis conſenſit.*
7 *Procurator excedens fines mandati non nocet domino.*

CAP. II.

Significante. [Epiſcopo.] exiſtente in poſſeſſione,vel quaſi faciendi ſtalla,vbicunque vellet. de qua infra, agitur ad vendendas carnes. Sed decanus & capitulum Magdunen. ipſum ſuper hoc conuenerunt coram iudicibus delegatis, vt infra ſequitur.[Ipſum.] ſcilicet Aurelian.epiſcopum. [Dicebant] ſcilicet decanus & capitulum. ſic conſtrue.[Non debere carnifices vendere alibi quam in ſtallis.] &c. ſcilicet infra villam Magdunen.forſan iſte decanus & capitulum hanc villam habent communem cum epiſcopo,vel vtraq; pars habet, & percipit ibidem certum quid ſeu certa iura. Item quæ decanus & capitulum ius faciendi ſtalla hæc, ſiue macellum aſſerebant ad ſe inſolidum pertinere: ſic enim hæc obtinuerant ab antiquo, quia nullus vẽdiderat carnes,niſi in ſtallis eorundem, & ipſi certum quid percipiebant pro quolibet ſtallo: ſicut & de furnis & molendinis occurrit quotidie,ꝙ aliquis dicit,quod habet ius, coquendi & molendi per totam villam inſolidum,ideſt quod omnes debent molere in molendino ſuo,non alibi, vnde & ſi quis aliud molendinum ædificauerit,ſtatim orietur quæſtio. ſic & epiſcopo iſto ædificante oppoſuerunt ſe decanus atque capitulum, vt hic patet,licet autem ſuper hac materia multa notata ſint, tamen ſi res, & perſonæ ſint liberæ,non videtur, quod ſolum tempore talis ſerui
1 tus acquiratur quantum ad hoc,vt alius valeat prohiberi,† nam in meo poſſum ædificare nõ obſtante prohibitione cuiuſquam, vt C.de ſerui.altius.& ſi hæredibus.etiam vſque ad cœlum, ff. de ſerui.l.fina.ff.quod vi aut clam.l.fin.§.penul.licet etiam is, qui aſſerit, ſibi hoc longo tempore competere, prohiberi non poſſit vſu ſuo vti,ff.ſi ſeruitus ven.ſi quid diuturno. & ff. de aqua quotidia.& æſti.hoc iure.§.ductus aquæ.ff. de aqua plu. arcen.in ſumma.§.idem Labeo ait, cum quæritur, tamen nec alium volentem ædificare poterit prohibere, niſi hanc ſeruitutem ſibi deberi probet,vel ex pacto habito cum prædeceſſoribus: vel quia alias fuit prohibitus occaſione eiuſdem iuris,& acquieuit,poſtea præſcriptio completa fuit,& ſic poteſt intelligi C. de ſerui. & in prouinciali.& l.ſi manifeſte.argumen.C.quæ ſit long.conſ.l.j.multo fortius ſi contradictorio iudicio lata ſententia fuit,ff.de legibus. cum de conſuetudine,vel niſi dominus villæ ſit is,qui ſibi deberi hanc aſſerit ſeruitutem,argumen.viij.diſtin.quo iure.quilibet ergo liber in re libera quodlibet faciat, niſi quòd vi.ſ. dominij aut iure ſeruitutis prohibetur,ſic poteſt intelligi, quod legitur Inſtit. de libertinis.§.j.licet etiam acquiſita ſit ſeruitus in vna re,vel contra vnam perſonam,hoc non præiudicat alijs,argumen.s̃.de præſcript.auditis.& argumen.s̃.de offic.ordina.dilectus.§.penulti.& ff.ſi ſeruitus ven.loci corpus.§.competit.in vna tamen re ſeruitus cum indiuiſibilis ſit,non poſſet pro parte acquiri,& pro parte nõ ff.de ſerui.pro parte.& l. viæ. licet & ad certam partem fundi reſtringatur quandoque,vt ff.de ſerui.l.v.§.j.& l.ſequenti.[Non debere,] cum ergo hoc aſſererent,ad ipſos pertinebat probatio,nec debuit epiſcopus, qui conueniebatur, prohiberi vti poſſeſſione ſua per ius etiam commune approbata,quouſque decanus & capitulum intentionem ſuam fundaſſent, quod non poterat fieri lit.non conteſta.vt j̃.ſequitur.& probatur s̃. vt lite non conteſta. cap.j. Quid ergo ſi epiſcopus ageret contra decanum, & capitulum,dicens quod hoc ſibi licebat? Tunc non licet epiſcopo, de nouo ædificare eadem ratione,quia per cõuentionem facti ſunt poſſeſſores,ff.ſi ſerui.vend.ſicuti.§. ſed ſi quæritur. & patet in eo, quod legitur & notatur,s̃.de probationibus.ex literis.§.j. & adde quod not.in ſequenti gloſ.[Conueniſſent,] dicebat enim decanus, quod male faciebat epiſcopus, quòd in ſtallis ſuis carnes vẽdi faciebat,vel quia carnifices ſiue macellarios ſuos alibi quam in ſtallis decani carnes vendere permittebat: & nitebatur decanus de conſuetudine,vel priuilegio ſpeciali,vt not.infra,de verborum ſignificatio.abbate.infra de exceſſione prælat.accedentibus, ad fin.vel forte agebat decanus poſſeſſorio,interdictum vti poſſ. proponẽs,moleſtabatur enim ſi quis de terra in alio loco quam in illo, in quo ius habebat carnes vendere præſumebat, vel agebat confeſſoria,argumen.ff.de ſerui.quotiens.j.§.fina.hæc tamen petitio videtur contra ius,C.de monopolis.per totum.Solu.illud loquitur,quando fraudulenter homines pacta faciunt, quod nõ liceat alijs vendere, vel quòd alios non inſtruant in aliqua arte, quod non licet.vt ibi,hic vero nihil fit fraudulenter,ſed ex priuilegio agitur,vel conſuetudine ſpeciali, vt dictum eſt,vel illud nõ eſt licitum de perſonis,vel rebus,ſed de loco,in quo fiat venditio, & non alibi bene licet paciſci,vt hic, ſecundum dominum noſtrum,cuius eſt mens totius huius gl.& adde,quod not.in præcedenti glo. ¶ Petentibus.] ij.pars. [Poſt citationem] i.poſtquam epiſcopus citatus fuit,argumen.s̃.de offic.delega.gratum,ſed certe nec ante,nec poſt debuit priuari epiſcopus poſſeſſione ſua.vnvnde ſicut aliqua ſtalla fecerat,& ſic in quaſi poſſeſſione faciendi erat,ſic & alia facere poterat,quia & lite pendente non erit ſuper hoc moleſtandus,vt patet in eo,quod legitur, & notatur s̃. vt lite pendente.capitu.j.& patet in eo,quod nota. in duabus ſequenti. glo.[In ſtallis aliis,] quam in ſtallis decani, & capituli, vel per alios carnifices,quam per ſuos,ſecũdum dominum noſtrum, ſed inepta & nimis præpoſtera eſt petitio, cum de hoc ſolo inter eos litigetur.quare ſi admitteretur,reputaretur negocium diffinitũ, vnde videretur dicere,ꝙ primo detur diffinitiua ſententia, & poſtea conteſtabitur lis,& demum cognoſcetur, vtrum bene, vel male fuerit diffinitum, ideoque non ſunt aliquatenus audiendi, argumen.ff.de iuriſdictio.omnium iudicum, iuris ordinem. in prin.& patet in eo,quod legitur,& notatur,s̃.de reſcript.cauſam quæ. [Quod per eum] ſcilicet epiſcopum.[Reuocarent.] deſtruẽdo bancas carnificum,argumen.ff.de aqua plu. arcen. ſi vſusfructus.§.fi.& male petebant, nec enim prohibendi ſunt alij etiam lite pendente noua facere,dum tamen fiant ſine iuris præiudicio alieni.ſufficit enim, quòd aduerſarij non interſit, argumen.ff. ſi ſeruitus ven loci corpus.§. in confeſſoria. ſecundum dominum noſtrum,& l.ſicuti.§.ſed & ſi quæritur.verſi.in ſuo enim. Alij hactenus facere licet,ff. de aqua plu. arcen.leg.j.§. de eo opere. & ſequenti.& §.denique.[Pro parte.] verſicu.[Ipſius,]ſcilicet epiſcopi.[Quod cum lis] idem eſt,& ſi eſſet conteſtata, ſecundum dominum noſtrum,vt in ſequenti glo.[Præſertim,] ideſt maxime quia nec poſt litem conteſtatam debet epiſcopo, qui conuenitur,antequam diffinitum ſit ſua probatio turbari, vt patet in eo, quod not.ſupra eodem capitu. reſponſo.j. ad finem, quinimmo & in hoc caſu de eo opere, quod etiam poſt litem conteſtatam, factum eſſet nouo iudicio agendum eſſet, argumen. ff. de aqua plu.arcen.hactenus.in fi.licet ſit agumen. contra. in eodem titu. l.ſi tertius.§.officium.[Imploratio] ſignant quidam. argument. contra.ſupra de offic.iudic.capitu.ſecundo.Tu dicas, quod eſt ſi. ſi enim intelligas,quòd hic proponatur officium iudicis loco actionis planum eſt,quòd neceſſaria eſt litis conteſta.& diffinitio. ſi vero imploratur officium iudicis deſeruiens actioni,& illud litis conteſtationem requirit,quia nec nude deſeruiet actioni.Sin autem intelligas iſtud de iudicis officio, quod de plano imploratur, hoc non poteſt eſſe,quia illud non imploratur, quo ad hoc, vt principalis quæſtio dirimatur,ſed circa acceſſoria tantum.hic autem imploratur ad dirimendam principalem quæſtionem. nam de hoc quæritur,vtrum epiſcopus poſſet facere vendi carnes in alijs ſtallis,quam in ſtallis decani, & capituli. vnde ſi hæc admitteretur imploratio,iam eſſet principalis quæſtio terminata,& ſic nullo modo contradicit,ſicut & poteſt colligi ex his,quę ibi notantur,& adde quod notatur in ſequenti gl. [Nõ habebat] ſubaudi,tu ſuper principali, in multis autem alijs caſibus etiam ante litis conteſtationem iudicis officium locum habet: puta ſi quis impediat partes citatas præſentare ſe coram iudice, s̃.de officio delegati.capit.j.vel vt pars. contumax puniatur, s̃.vt lite non conteſta.tue.& in multis alijs,quæ colligi poſſunt.Inſtitu. de officio iudicis.§.j.& ſequenti.& ſupra.de officio iudicis,capit. ſecundo, & in ſumma eodem titulo. Sed & quicquid ſit in prædicti

caſibus.hoc ſemper verum eſt,quod quamuis ius vnius partis,vel
vſum ipſius iuris non debeat iudex parti alteri concedere,vel de
hoc ſe intromittere, poteſt tamen litigator iniuriam , & violen-
tiam repellere,& ex officio cohercere. ſecundum dominum no
ſtrum,cuius eſt mens huius gloſſæ ad hoc ff. de vſufruct. æquiſſi-
mum.C.de iud,nullus.[Adijciens.] verſic.ſcilicet epiſcopus.[Iu-
2 dicibus.] Nota † dilationes [a] cauſa cognita, & præſentibus parti-
a bus eſſe dandas,3.queſtione 3.§.ſpacium.verſi.a iudice.& de hoc
notatur s̃.de dilationibus præterea.[Et quantum.] verſi. [Ad il-
lam diem] id eſt aſſignationem illius diei.[Solutum]fuit enim
facta hæc imploratio officij pendente die ad deliberationem ſu-
per libello dato, ſecundum dominum noſtrum,ſed non debuit
fieri,quia iudicium, ſicut dicit ſolutum erat , & interim illo die
pendente ſuſpenſum,vt j̃.nota.in ſequenti gloſſa.& ſupra capitu.
3 proximo.[Præuenire,] quia † pendente dilatione iudicis officiũ
conquieſcit,niſi partes conſentiant,vt patet in eo,quod hic dici-
tur,& j̃.§.finali.& ſupra,de dilationibus.ſiue pars, vel niſi ex cau-
ſa mutetur dilatio,& ſic non obſtat,ff.de arbit. qualem.§. dicere.
alias eſt l.in fine.argumentum.ff.de re iudicata,quod iuſſit. & ſu-
pra eodem,cum ceſſante.ſecundum Vincen.Vel dic,vt not.in ſe
quenti glo.[Partem aduerſam] in eius præiudicium, quod eui-
denter patet , ſi imploratio admittatur . [Abſque conſenſu par-
tium,] niſi incontinenti,vel ex interuallo in præſentia partium
cum nullius interſit,& ſic poteſt intelligi,ff.de arbi.qualem.in fi
ne.& alia iura ſimilia ſignata.s̃. in præcedenti gloſ. ſinautem in-
terſit,non licet ſine conſenſu eius, cuius intereſt, niſi & de inter-
eſſe ſatisfaciat,argumentum.ff.de interroga.actio.de ætate.§.fin.
ff.de conditio.ſine cauſa.ſi pecuniam,& l.dedi.& ſic poteſt intel-
ligi,quod hic dicit.& C.de dilationibus. ſiue pars. Alij dicunt, ꝙ
vbi non conſenſerũt partes in dilatione poteſt iudex mutare diẽ
ſine conſenſu partium,vt in dicta l.qualem.& ſi.vbi vero de con-
ſenſu partium fuit data dilatio de conſenſu earundem,debet fie-
ri mutatio,vt hic,& ſi.argumentum.j̃.de regularibus. capit.j. Tu
dicas,quod ex cauſa poteſt,ſine cauſa non poteſt,vt in præceden-
ti.de facto tamẽ obtinet,quod iudices quandocunque placet di-
lationem datam prorogant, & abbreuiant etiam ſine cauſa , ſed
4 & † multa per patientiam tolerantur &c.vt j̃.de præbendis. cum
iam dudum.in fin.¶Et quia] iij.pars. [Super his,] quia non ob-
ſtante prima,& ſecunda exceptione præcipiebãt epiſcopo, quod
non faceret vendi carnes alibi,quam in ſtallis decani, & capituli.
[Non audiebant,] ſcilicet iudices,& male. nimis enim feſtina-
bant in impẽdendo officium cum adhuc locus eſſet recuſationi
& alijs declinatoriis,& dilatorijs exceptionibus, quæ ſemper an-
te lit.conteſta.proponi poſſunt,vt patet in eo,quod legitur,& no
tatur s̃.titulo primo.inter monaſterium,& de exceptionibus.pa-
5 ſtoralis.poſt lit.autem conteſta.poteſt iudex † & debet officium
ſuum impendere,ff.de edil.ædic.ediles.§.item ſciendum. Et hæc
eſt ratio quare ſequens exceptio valida reputatur, ſcilicet , quod
non poteſt procedi pendente termino ad deliberandum aſſigna
to.ſi enim lis conteſta.eſſet & aliquid noui fieret pendente termi
no,crederem,quod iudex officium ſuum impendere poſſet in ꝓ
hibendo,& in melius reformando,argumentum.xj. quæſtione.
j.quia res. Nec obſtat,C.de dilationibus.ſiue pars, quia quod ibi ,
dicitur,quòd pendente dilatione non debet iudex procedere: in-
telligendum eſt in principali,vel ſuper antiquis iniurijs, ſuper q̃-
bus eſt diffinitiua ſententia expectanda,nam ſuper nouis , vel de
nouo exortis ſatis æquum eſt,quod procedat.maxime in illis ca-
ſibus,in quibus mora periculoſa exiſtit,ff.de fer.l.j.§. finali. & l.2.
& 3.Hoc ſatis credimus, quod ſi contra epiſcopum velit decanus
& capitulum coram delegato proponere de his , quæ epiſcopus
fecit poſt citationem circa rẽ,de qua agitur bene poterit de hoc
cognoſcere delegatus, cuius iuriſdictio per citationem perpetua
ta fuit,ſupra de offic.delega.gratum.& quia non debent ad diuer
ſos iudices ire.argumentum.ff.de libe.cauſa.ſi pariter.ſecundum
dominum noſtrum,& in eo, quod legitur, & notatur , ſupra de
reſcriptis.capitulo finali,& extra, dominum noſtrum,eodem ti-
tulo,diſpendia,& quia lite pendente nihil eſt innouandum, s̃. vt
lite pendente,capitulo finali.& per totum . immo & plus nota.
hic dominus noſter,quod etiam ſi ante citationem epiſcopus a-
liquid dolo facit,de hoc ipſo cognoſcet delegatus,s̃ de ali. iudicij
mutandi cauſa facta , capitulo primo.hoc autem ſemper eſt ve-
rum,quòd in illis,quæ ante litem conteſtatam accidunt, non ꝓ-
cedet iudex ex officio, niſi libello dato & alio ordine obſeruato .
in his vero,quæ poſt lit.conteſta.accidunt, puta ſi in re petita dã-
num detur,vel violentia fiat, & in fructibus exinde perceptis, &
ſimilibus, iudex officium ſuum impendet de plano iuris ordine
non ſeruato,vt in præalle.l.ff.de edili.edicto.ediles.j.§.item ſcien-
dum,& ff.de aqua pluuiali arcenda.ſupra iter.§.officium. Alij di
cunt , & forte melius , quod licet ſuper nouis iniurijs poſt litem
conteſtatam commiſſis poſſit iudex impendere officium ſuum.
de his tamen,quæ ante litem conteſtatam contingunt non po-
teſt in modum directi interdicti , vel actionis iudex cognoſcere
delegatus,quia nec intelliguntur ei commiſſa,argumen.ff.de ar-
bitris,de his.ff.de iudi.non poteſt. & patet in eo , quod legitur , &
notatur ſupra,de reſcriptis,ad hæc ſumus.& capitu.fin.§.aut lite-
ras.& eſt hoc verum in his,quæ non veniunt ex vi actionis , ſed
noua actione opus eſt,vt in præmiſſis caſibus,& in actione ex ſti-
pulatu,& in aliis ſtricti iuris,in quibus , nec damna, nec fructus
veniunt iure actionis.ſecus autem eſt in actionibus bonæ fidei.&
in arbitrariis, in quibus per officium veniunt , non ſolum dam-
na data,ſed & fructus. non ſolum percepti ante impetrationem
literarum,ſed etiam & poſt ante ſententiam.quandocunque ta-
men neceſſe eſt expreſſe hoc peti, vt notatur , ſupra de reſtitutio.
ſpoliatorum.grauis.Comprobantur hæc.ff. de dolo. eleganter.§.
non ſolum.ff.de actio.emptio.& vendit.Iulianus.§.offerri.& §.ex
vendito.ſecũdum dominum noſtrum,cuius eſt mens totius hu-
ius glo.& C.de act.empt.& vendit.l.iiij ff.de eo,quod certo loco.
in bonæ fidei.& l.ſequenti.Tu vero dicas ſupradicta locum habe
re quo ad fructus,& expenſas,& intereſſe, & ſimilia.Ea vero,quæ
poſt citationem ſunt a partibus violenter innouata credimus, ꝙ
iudex etiam delegatus ſine libelli oblatione,& litis conteſtatione
poteſt,& debet in primum ſtatum reducere , & in melius refor-
mare,& quantum ad hoc ex quo citatio facta eſt etiam lite non
conteſta.dicitur lis pendere,vt patet in eo, quod legitur, & nota-
tur,ſupra de conſtitu.cum M.Ferrarienſis.verſicu. finali. & vt lite
pendente.capit.j.& fina.& infra,de deſpon.impube. ad diſſoluen
dum.§.penult.& fina.& de accuſa.olim.I.V.& P.§. prouiſo.Nec
obſtat,quod alii dicunt ,quod hæc & ſimilia,quæ poſt datam lite
rarum commiſſionem emerſerunt,non poſſunt videri delegato
commiſſa,vt probant concord.ſigna. ſupra eadem gloſ. verſicu.
alij dicunt,& forte melius,quia illud intelligẽdum eſt de his,quę
non tangunt cauſam ſibi commiſſam , & per quæ non contin-
git iuriſdictionem ſuam turbari,vel aliquatenus impediri.porro
vbi hæc contingunt,iuriſdictionem habet contra omnes turba-
tores,& impedientes,ac violantes vndecunque,& quicunq; ſint,
vt patet in eo,quod legitur,& notatur,ſupra de offic.delega.capi.
j.& cap.ex literis.quinimmo & omnia videntur ei commiſſa, ſi-
ne quibus iuriſdictio ſua expediri non poteſt , etiam ſi contingãt
alia negócia , & perſonas,vt patet in eo,quod legitur, & notatur
ſupra de offic.deleg.præterea,& capitu.prudentiam.§. penulti. &
fina.Quid ergo ſi impetrator citatione facta , & maxime libello
oblato ſpoliauerit reum fundo,vel eccleſia , quam petebat,nun-
quid reus ſuper hac violentia neceſſe habebit offerre libellum ,
vt ſic fiat de poſſeſſore petitor? Non puto, quòd hoc fieri debeat ,
immo iudex,cuius ex hoc iuriſdictionem impediri cõſtat adeo,
quòd tota natura commiſſionis ſibi factę,& proceſſus ſui immu
taretur,niſi hoc reduceretur in ſtatum priſtinum ex officio ſuo
iſtud de plano,& in melius reformabit,vt patet argumentum in
eo,quod legitur,& notatur,ſupra de conſtitut. eccleſia. alioquin
contingeret violentum ex dolo ſuo,& violentia poſſeſſionis cõ-
modum reportare,contra id,quod legitur,& notatur infra,de dó
nationibus.inter virum,& vxorem,& ſi neceſſe.§.j. in fine,quod
commodum non minimum eſt,ſed magnum,vt patet.inſtitut.
de interdictis.§.modum.ff.de rei vendicatione.is, qui deſtinaue-
rit.& in eo,quod legitur,& notatur s̃.de probationibus. ex literis
§.quod ſi ambarum.reſpon.j.& ſic ſequitur,quod ex quo vbi im-
peditur iuriſdictio delegati , vel alias expediri non poteſt iuriſdi-
ctionem ſuam,exercet etiam in his,quæ tangunt alias perſonas,
& alia negotia,ſibi principaliter non commiſſa ratione acceſſo
rij tantum, vt patet in eo , quod legitur,& notatur, ſupra eadem
gloſſa.verſicu.porro.& ſequentibus.multo fortius hoc poteſt fa-
cere in innouatis partibus circa rem principaliter ſibi commiſ-
ſam,quia magis videtur ei commiſſum, quam de extraneis, vt
patet in eo,quod legitur, & notatur ſupra de offi.delega.P.& G.
& de reſcript.nonnulli.§.cum autem.& cap.ſignificante. & cap.
Rodulphus.& cap.ſignificauit.[Eundem,] ſcilicet epiſcopum .
[Appellauit]& bene: nam ante litem conteſtatam,poterat con
iudices recuſare, tertia,quæſtione. tertia. offeratur . & ante litem
conteſtatam,non poterat procedere circa principale , argumen.
ſupra de reſcriptis.ſuper literis,ſecundum B.Quod dicit de recu-
6 ſatione,non eſt ita , † nam ex quo ſemel conſenſi in iudicem ta
cite,vel expreſſe ipſum recuſare non poſſum,vt legitur , & nota-
tur,ſupra de offic.delega.ſuper quæſtionum.§.verum. vnde eo ip
ſo,quod conſenſu ſuo fuit data dilatio ad litigandum,vt ſupra.§.
j.verſicu.adijciens.non potuit poſtea recuſare,quia conſenſiſſe vi
detur , niſi ex noua cauſa. probantur hæc omnia ſupra , de offic.
delega.inſinuante, & capitu. gratum. §. finali. cum ſuis concor-
dantijs, ſecus ſi data eſſet dilatio ad deliberandum , vt in dicta l.
offeratur. ff. de iudicijs . nam tunc non videtur in iudicem con-
ſenſiſſe . [Et licet .] verſicu. [Miſerit ,] quia videtur ſufficere ,
vt hic,

ADDITIO.

a ¶Dilationes cauſa cognita & præſentibus partibus dandæ ſunt.

vt hic,& s̃.titu.j.cum ſuper controuerſia.§.fi.in prin.dic, vt ibi no
tatur.[Proſequendam] qui ad certas perſonas contra inhibitio-
nem epiſcopi literas impetrauit.[Quia tamen] verſic.[Circum-
uentus] quod pro eo præſumitur,ꝙ alias honeſtus erat, argum.
s̃.de procurat.in noſtra.§. fina.s̃. de præſumptionib.illud.in fine.
ſed & de circumuentione poteſt poni exemplum,quia forſan a-
liquis dixit ei,ꝙ epiſcopus inhibitionem ſibi factam reuocabat,
argum.s̃.de reſtitutio.in integrum, ex literis. de hac tamen cir-
cumuentione non mandatur fieri fides, ſed de ſequẽti inhibitio
ne tantum,vt j̃.§.finali.[Inhibitionem] quia expreſſe inhibuit
ei nominando ſequentes iudices , ne ad ipſos literas imperraret.
[Noluit] & caute fecit,quia ſi vſus fuiſſet, per conſequens in ip-
ſos tacite conſenſiſſet,vt s̃.de offi.delega.cum olim Abbas. & ſic
poſtea recuſare non poſſet,vt patet in eo,quod notatur s̃.eodem
§.ſuper verbo appellauit,& graue eſt ſub ſuſpectis iudicibus liti-
gare,vt patet s̃.eodem.ſecundo requiris.in fi.cum ſuis concordã-
tijs.[Sic obtentis] ſcilicet contra inhibitionem expreſſam , ſicq;
lapſus eſt annus,infra quem debuit appellationem proſequi, ſed
non obſtat,vt notatur j̃.verſi.j.[Petens] verſi.& eius petitio admit
titur,nec dicitur,ꝙ reſtituatur.immo potius innuitur, j̃.§.j. ꝙ ꝓ-
bata inhibitione quo ad proſequendam appellationem, ipſo iu-
re ſeruatur mens.& eſt ratio,quia non eſt,quod debeat ſibi impu
tari,quod dic,vt legitur,& notatur s̃.eodem. ex ratione.j̃. de pig.
ſignificante.¶Ideoque.] tertia pars. [Inhibitione.] & ſic patet,ꝙ
7 † ſi procurator excedat fines mandati,non nocet domino, C.de
procura.ſi procurator.niſi hoc ratificet,s̃.de offic.delega. cum o-
lim abbas.vbi de hoc.ſi vero non fuiſſet hoc ſibi inhibitum,ſcili-
cet ne in tales ſibi ſpecificatos conſentiret,ſicut fuit ſupra eodem
§.proximo.ſed ſimpliciter conſtitutus fuiſſet,non poſſet recuſa-
re a ſuo procuratore iudices impetratos, vt argum.hic & expreſ-
ſum s̃.de cauſa poſſ.cum olim.§.j.vbi de hoc. ideoque ſic de hac
denunciatione fides non fiat,reſtat,ꝙ oberit lapſus anni , nec o-
portet ipſum circa probationem cauſarũ appellationis amplius
laborare,ſed hac inhibitione probata non obſtat lapſus anni, q̃a
cauſa ſubeſt,vt patet in eo,quod legitur,& notatur ſupra eodem.
conſtitutus.§.intellecto.& capitulo.cum ſit reſponſo.j.& §.ſi au-
tem.& capitu.perſonas.ſed videtur,quod indiſtincte non ſit am-
plius audiendus poſt annum .nam imputare ſibi poteſt , qui talẽ
elegit,ff.de mino.cum mandato.in fine.agat ergo contra procu
ratorem,qui fraudulenter egit,vel contra eum, qui ipſum circũ-
uenit.ff.de dolo.eleganter.§.ſi dolo.ſol.procurator aut circumuẽ
tor non erat hic ſoluendo,& ideo reſtituitur actio contra aduer
ſarium.ff.de eo per quem factum eſt.l.finali.reſponſo.j.vel hic re
ſtituitur ex clauſula generali , ſi qua mihi iuſta cauſa videbitur ,
ff.ex quibus cauſis maiores.l.j.in fine. argumentum.s̃. de reſtitu-
tio.in integrum,ex literis.ſecundum B.Tu dicas,ꝙ hęc oppoſitio
locum haberet,ſi contra inhibitionem expreſſam iudices elegiſ-
ſet,ſed contra ipſam veniendo domino non præiudicauit,vt s̃.in
prin.huius gloſſæ,& ideo ipſo iure ſeruatur illæſus,vt notatur s̃.§.
proximo verſi.fi.& adde,quod notatur in ſequen.glo. [Ipſius epi-
ſcopi] ſi literæ eſſent impetratæ de communi conſenſu partium
non ſuffeciſſet inhibitio procuratori facta , niſi & in aduerſarij ,
vel iudicis notitiam deuenit.hic argum.s̃.de procura. in præſen-
tia.& capitu.ex inſinuante.& ca.mandato.Sed quę fuit hæc inhi
bitio? Forſan vt ad iſtos iudices,quos obtinuit , non impetraret ,
vel quod impetraret ad alios tantum certos iudices eidem procu
ratori in ſcriptis datos , & non ad alios . Vel ꝙ non inſtaret am-
plius pro commiſſione obtinenda, ſed in curia ageret , procura-
tor autem in contrarium fecit,& inſtitit ſciente aduerſario, & iõ
non debet epiſcopo præiudicare: immo eſt ei prouidendum ſal
tem per beneficium reſtitutionis in integrum,vt notatur s̃.eo.ex
ratione,ſed videtur,quod talis inhibitio non debet epiſcopum re
leuare,quia nec in voluntate procuratoris,vel partis,eſt iudicem
quem elegerit obtinere.immo quem voluerit dabit papa,ff.de iu
di.obſeruandum.Ad hoc dicas, ꝙ ſi papa ex officio ſuo & motu
proprio dediſſet iudices,tunc præiudicaſſet epiſcopo lapſus anni,
ſed ita nõ fuit hic,immo procurator obtinuit,quos voluerit no-
minare.quicquid enim dicat ſupradicta lex obſeruandũ. de con
ſuetudine curiæ eſt,quod ſi impetrator contradictorem non ha-
bet,poſſunt iudices,quos nominauerit obtinere . ſi contradicto-
rem habet,tunc etiam dantur de conſenſu partium nominati ,
vt patet in eo,quod legitur,& notatur s̃.de offi.delega. ſuper quæ-
ſtionum.§.verum.& ca.cum olim magiſter.§.præterea.& capit.
cum.R.canonicus.§.mandamus.& de cauſa poſſeſ.cum olim.§.
j.verſi.fina.igitur propter inhibitionem factam procuratori im-
petratæ ab ipſo literæ reuocantur: propter appellationem vero re
uocatur,quod poſtea factum eſt.Vel dic & melius, quod niſi in-
hibitio fuiſſet,non intereſſet alia iuſta cauſa quare epiſcopus ad
proſecutionem appellationis reſtituendus eſt, ſecundum domi-
num noſtrum,cuius eſt mens totius huius gloſſæ. & adde, quod
notatur in præcedenti glo.& ſequentibus.[Et de præmiſſis] puta
quod iudices pendente termino ſuum officium impendere vo-
luerunt,ſiue quia prohibuerunt epiſcopum, ne vteretur iure ; ꝙ
ſibi competere dicebatur,vel etiam volebant impendere officiũ
ſuum in cognoſcendo,an epiſcopus deberet a carnibus venden-
dis prohiberi,& male volebant,quia hæc erat principalis queſtio
eis commiſſa,in qua lite non conteſta.nullatenus procedere de-
buerunt,s̃.de iudi.exhibita,vel quia pendente termino volebant
procedere ſuper eo,ad quod erat per ipſos terminus aſſignatus,ſe
cundum dominum noſtrum, cuius eſt mens totius huius gloſ-
ſæ. [Cauſis] nam probata inhibitione apparet, quod non obſtat
lapſus anni,& ita demum locus eſt probationi,quia nec ſufficit
eas proponere,niſi & veritas comprobetur,vt nota.s̃.eodem.dile
cto.§.fin.& infra eodem c.j.reſpon.j.[Vel earum altera.] cum e-
nim vtraque per ſe ſufficiat,ſufficit,quod vna probetur,vt hic. &
s̃.eodem ſignificauit.§.fi.quod dic,vt plene nota.s̃.de reſcriptis.o-
lim.§.fi.[&c.] vt ſupra de excep.dilecte.§.fi.s̃. de iudi.exhibita.ad
fi.ſi.s̃.eo.ex parte.in fine.

SVMMARIVM.

1 *Inducias petere ad probandum exceptiones eſt,appellantis.*
2 *Ordo quis ſeruandus in iudicio.*
3 *Sententia excommunicationis iniuſta,ſeruanda eſt & timenda.*
4 *Appellans aliquod grauamen exprimere non poteſt.*
5 *Appellans habet neceſſe probare,quod non fuit appellatio admiſſa.*
6 *Cauſa rationabilis reputatur,quando appellatio non fuit admiſſa.*
7 *Iudex licet ſciat falſum quod opponitur, licet neceſſe iudicare ſecundum probationes.*
8 *Veritatem cauſæ neceße eſt ſemper in iudicio conſtare.*
9 *Iudex & appellator ęquiparantur.*
10 *Quatuor caſus notabiles in appellatione.*
11 *Iudex non poteſt procedere niſi partibus conuocatis ante lapſum anni.*
12 *Terminus per iudicem aſſignatus vim peremptorij obtinet.*
13 *Dies interpellat pro homine.*
14 *Conditio defendentis non debet fieri durior conditione domini præter quam in ſatiſdando.*
15 *Caſus in quibus lite non conteſtata proceditur.*
16 *Iniquitas nulla debet in iudicijs tolerari.*
17 *Rigor iuris in negocijs eccleſiaſticis non eſt ſeruandus, ſed potius æquitas , & ſimplicitas.*

CAP. LXVIII.

1 INterpoſita. [Ex cauſa.] †Inducias petere ad probandum exceptiones
propoſitas.partis eſt appellantis quæ ipſas propoſuit ,
C.de temp.reſti.in inte.petendæ.C.de dilatio.a proce
dente.ſed offerre ſtatim probationes de neceſſitate iuris non eſt
partis,ſed ex ſuperabundanti,& ad cautelam hoc fit , argu.ff. ad
exhi.l.3.§.ibidem.C. quorum leg.l.2.§.j. ſufficit enim parti exce-
ptionem & cauſam legitimam proponere, quare iudex procede
re non debet,& ſi iudex admittit exceptionem , quia forſan ſcit
eam eſſe veram,& ideo nec procedit vlterius bene eſt. & bene fa-
cit ſi non grauat excipientem probationibus ſuperfluis.ſi vero iu
dex dubitat de veritate,debet dicere excipienti,ꝙ eam. alias eum
admittit,& talem terminum aſſignare ei,ad probãdum, vt infra
illum ſi uoluerit eam probet,argum.s̃.de offi.deleg.prudentiam.
§.ſexta.s̃.de teſtibus.veniens.ij.30.quæſt.v.iudicantem. C.de iudi-
cijs iudices.ꝙ ſi tempus oblatum,vel aſſignatum ad probandum
nolit excipiens acceptare,ſed potius appellare, tenet quicquid fit
contra eum.cum enim non teneat appellatio, niſi a grauamine
s̃.eo.vt debitus.& per prædicta apparet,ꝙ iudex non grauauit eũ,
ſequitur,quod nulla eſt appellatio ſua etiam ſi probet poſtea eſſe
veram exceptionem,vt patet in eo,quod notatur.s̃. eo. dilecto.§.
fina.ſecundum dominum noſtrum,niſi forſan ideo appellauit,
quod ad probandum exceptionem nimis artabat eum,& nimis
breuem terminum aſſignabat,argu.s̃.de teſtib.ſignificauerunt.§.
j.& de dilatio.capi.j.§.j. ſinautem iudex propoſitam exceptionẽ
repellat expreſſe,vel negligat admittere etiam tacite in negocio
procedendo,& ideo appellatur,tunc tenet appellatio,ſed non re-
uocatur,quod facit iudex,antequam cauſa appellationis per ſu-
periorem recipiatur,vel alij committatur, & de ipſa exceptione
coram iudice appellationis poſtmodum fiat fides , & ſic loqui-
tur hic,& s̃.c.proxim.§.fi.& c.ex parte.M.§.fi.& ca.dilecto.§.fi.&
c.cum cauſam.§.fi.& in multis alijs c. ſed dices nonne grauauit
eum iudex eo ipſo,ꝙ non admiſit exceptionem legitimam, dũ-
modo vera eſſet? Reſpon.non fuit grauamen in non admitten-
do exceptionem,ſi ipſam credebat falſam eſſe.immo fuit & pri-
ma facie præſumitur fuiſſe prudentia. & ideo in hoc caſu nõ ſta
tim reuocatur,quod fit ab iſto iudice,a quo appellatur, ſed ſi ap-
pellans probet coram iudice appellationis cauſam fuiſſe veram,
tunc caſſatur quicquid factum eſt poſt appellationem, quia tũc
præſumitur , & apparet ipſum iudicem malitioſe refutaſſe , vel
non admiſiſſe exceptionem. Sed contra,s̃.eod.ex parte. M. & ca.
ſignificauit.vbi dicitur, quod quicquid fit poſt talem appellatio-
nem,reuocatur,ideo dic,illud verum eſſe, ex quo de veritate cau
ſæ conſtat,& non ante. & hoc eſt,quod dicitur in prima,ſi eſt ita

& in ſecunda,ſi vobis conſtiterit ob dictas cauſas,ſubaudiendum
eſt enim veras,ꝙ ſi excipiens proponat cauſam legitimam offe-
rens ipſam ſe paratum probare, & iudex non admittit probatio-
nes oblatas,& ideo excipiens appellat eſto,quod falſa ſit exceptio
ſiue cauſa, tamen quicquid facit iudex poſt talem appellationē
caſſatur,quia hoc ſolo vere grauatus fuit excipiens in eo, ꝙ eius
probationes non fuerunt admiſſæ,argu.ff.de adulte.denunciaſſe.
§.fin.& quia mos ei gerendus fuit,ff.de proba.circa.s̃. de reſtitut.
2 ſpolia.capi.j.& ſic intelligitur,quod hic dicitur.† Eſt autem ordo
diligenter ſeruandus.primo enim excipiens debet proponere ex
ceptionem ſuam,ſecundo debet expectare quouſque iudex eam
repudiet,vel admittat,vel ipſa non admiſſa in negocio procedat
ſi iudex eam repudiet locus eſt appellationi, ſi vero ipſam admit
tit,iudicis eſt interrogare excipientem,an ipſam exceptionem ꝓ
bare velit, vt notatur,s̃.eadem glo.verſi.ſi vero iudex dubitat, nec
eſt excipientis probationem offerre,immo potius fugere.4.q.iiij.
capitu.primo,& ſecundo.vnde & dicitur, quod iudicium reddi-
tur in inuitum.ff.de verb.obligat.inter ſtipulantem.§.j. quare &
ſi pars offerat probationem ex ſuperabundanti eſt, vt notatur s̃.
ea.glo.in princi.ex quo tamen iudex ipſam repudiat,vel non ad
mittit,vel admittere negligit exceptionem legitimam, ipſa non
admiſſa in negocio procedendo iuſte appellatur ab eo.ſupra eod.
ex parte.M.& ca.dilecti,ſecundum dominum noſtrum,cuius eſt
mens totius huius glo.Sed & in omni caſu, ſiue exceptio vera ſit
ſiue falſa,ſiue admittatur,ſiue non:dummodo legitima ſit, bo-
num conſilium eſt,vt excipiens offerat ſeipſam exceptionem ꝓ
bare paratum,quia hoc ipſo, quod non admittuntur probatio-
nes ſuæ,grauatur,& ideo iuſte appellat,vt not.s̃.eadem gloſſ.ver-
ſicu,quod ſi appellans.& infra eodem, ſuper verbo probaturum.
& forſan facilius eſt probare hanc denegationem, quam exce-
ptionis propoſitæ veritatem,ſed & cauendum eſt, quod non ap-
pelletur,niſi tunc demum quando cauſa, ſiue exceptio propoſi-
ta,vel probatio oblata non admittitur, quod eſt cōtra quoſdam,
qui venientes coram iudice dicunt, appello ne tali exceptione ꝓ
poſita,& non admiſſa procedatis,& ſic recedunt, quod dic,vt le-
gitur,& notatur,ſupra vt lite non conteſtata,capi.primo.reſpon.
j.verſic.fi.& ſupra eodem,dilecto.§.j.ad fin.& §.fi. Quid ſi iudex
non vult reſpondere,vtrum admittat,vel non admittat,ſed ſem-
per eſſe vult in deliberando, & ſic grauat excipientem procraſti-
nando,& aſſignando multos,& diuerſos dies, & in diuerſis locis,
forſan vt excipiens vexatus laboribus,& expenſis cogatur proce-
dere,vel liti cedere,ſicut alias ſupra de reſcrip.nonnulli, ſed nun-
quam vult reſpondere? Reſpon. hoc ipſo videtur grauare, vnde
ſi tertio humiliter requiſitus,& expectato reſponſo congruo tem
pore reſpondere noluerit expreſſo tali grauamine, iuncto etiam
in appellatione,ne procedat, exceptione propoſita non admiſſa
forſan appellari poterit in hoc caſu,argum.in eo, quod legitur,
& notatur,s̃.de maio.& obed.ca.j.& de elect.cum in veteri.§. fin.
& de offi.delega.ſuper quæſtionum articulis.§.fi.verſi.j.& ij.& ca.
cum contingat,§.verum.vbi de hoc, ſed eſto, quod iudex præci-
pit reo,a quo petuntur x.quod reſpondeat libello,in quo nec cau
ſa exprimitur.dicit reus excipiendo,quod non tenetur reſponde
re,niſi cauſa debiti primitus exprimatur, petens quod iudex re-
ſpondeat, vtrum hanc exceptionem admittat,iudex nihil reſpō
det,ſed forſan dicit,quod vult deliberare, & aſſignare diem parti
bus: quo adueniente excommunicat reum in ſcriptis dicens,qa
ad præceptum noſtrum non reſpondiſti libello excommunica-
mus te.quid fiet? nam de talibus non poteſt,ſibi cauere excipiēs,
quia nec appellare poteſt a iudice, quouſque exceptionem repel
lat,vt patet ex præmiſſis, & excommunicatio lata ſtatim ligat,
nec per appellationem ſecutam ſuſpenditur,ſupra eodem.paſto
ralis.§.fina.videtur igitur, quod hæc iura iniqua ſunt, & iniuſta,
quæ excipienti beneficium prouiſionis ſubtrahere videntur: me
lius enim fuiſſet & iuſtius & rationabilius videretur, quod appel
lare poſſet,ſi hac exceptione non admiſſa procederet iudex, arg.
s̃.de offic.delegat.ſuper quæſtionum.§.finali.ff.de arbi.non diſtin
guemus.§.cum quidam.nam & quod vituperari poteſt præcaue
ri debet,ſupra de ſeruis non ord.capitu.primo,cum ſuis concor-
dantiis.Ad hoc dicas,quod ſi ſententia excommunicationis præ-
dicta iniuſta ſit,quia iuſta erat exceptio, vt patet, ſupra de libell.
3 obl.capitulo finali,† tamen ſeruanda eſt,& timenda.xj. quæſt.iij.
capitulo primo.ſed iudex ex hoc puniendus eſt & ſententia, ſi-
ne difficultate aliqua relaxāda,vt patet in eo,quod legitur,& no-
tatur j̃.de ſententia excommunicatio.ſacro. & extra, dominum
noſtrum,eo.ti.cum medicinalis.lib.vj. Veruntamen, niſi forſan
iuſtus metus aliud inducat,vt patet in eo, quod legitur, & notat.
j̃.eod.ſi iuſtus metus:propter inconueniens tale euitandum non
eſt prædicta forma appellationis mutanda, vel ad prouidēdum
alia admittenda,tum quia ſi hæc appellatio appellatione tali ex-
ceptione non admiſſa procedat,admitteretur, quaſi ſine delecta
impediri poſſet proceſſus iudicij contra id,quod leg.s̃.de do.& cō
tu.finem.cum ſuis concor.tū,quia nec poteſt mederi aliqua con
ſtitutione,quin iudex ſi voluerit,iniuſte excōicetur,tū quia nedū
in iudicio ſed & extra iniuſte tota die excōicat.hoc ergo dēt ſuffi
cere ſic grauato,ꝙ & ſententia relaxetur,& iudex canonice punia
tur,vt dictum eſt s̃.ad quod & accedit, quod leg.& no.extra d.n.
de re iudi. cum æterni. & adde, quod notatur j̃. eod. reſpon.ſuper
verbo.probaturum.[Probabili]tali videlicet quæ ſi eſſet probata,
deberet legitima reputari,vt s̃.eo.cum ſpeciali.§. proceſſu. & cap.
vt debitus,§.vnico.[Probare]coram iudice appellationis.& adde,
quod no.in ſeq.glo.[Non doceat]cum ante ſententiam tantum
locum habeat, quod patet ex eo, quia quando appellatur a ſen-
4 tentia non eſt neceſſe,quod appellans aliquod grauamen expri-
mat,ſed ſufficit,quod dicat appello.ſicut traditur.ff.eod. titu.l.j.§.
fi.& l.ii. & iij. Mirum eſt,quod hic videtur dicere, ſcilicet quod ſi
coram iudice,a quo appellauit,non obtulit appellans ſe probatu
rum cauſam propoſitam,nec coram iudice appellationis proba-
re debet,& cauſam fuiſſe propoſitam,& veritatem ipſius,cum iu
dex, a quo appellatur, non debeat ferendam differre ſententiam
propter appellationem. etiam ex cauſa probabili interpoſitam,
niſi eam ſe offerat probaturum,s̃.eod.dilecto.§.j. & capitu. ſuper
eo.ij. §. fi. So. hic non dicit admittendam talem appellationem.
ſed ſi fuit admiſſus,dicitur, quid fieri debeat. Sed iterum ſic obij-
citur.ſi iudex,a quo appellatur,appellationem admiſit: non ha-
bet neceſſe poſtea iudex appellationis probationes requirere ſu-
per ea,ſed debet procedere ſuper principali tantum. Reſpon.non
eſt verum.immo ſi appellatus petat remitti ad iudicem,a quo ap
pellatum eſt. audiendus eſt: niſi appellans probauerit veritatem
cauſæ ex qua appellatum eſt.s̃.eod. vt debitus.& idem dicendum
eſt, vbi iudex appellationi detulit ſine cauſa ſecundū dominum
noſtrum,ſcilicet cogente. ſed tantum propter reuerentiam ſupe
rioris.extra d.n.eod. titu. cordi.Vel dic ſecundum dominum no-
ſtrum,ꝙ iudex propoſita cauſa probabili coram eo, & ſi propo-
nens eam ſe probaturum non offerat: tamen interrogare debet
eum an eam probare velit,vel adminus debet dicere,ego admit-
to exceptionem tuam, & ſi non inuitauerit eum ad probādum,
vel ſaltem exceptionem non admiſerit,appellet & tenet appella-
tio.ſufficit enim ad iuſtificationē appellationis, ꝙ iudex cauſam
probabilem coram eo propoſitam non admiſit,s̃.c. ex parte M.
& c.dilecto.& c.dilectus. ſed ſi proponens interrogatus nolit pro
bare cauſam propoſitam,appellatio nō eſt iuſta. in eo tamen ca-
ſu, quando proponens non obtulit ſe cauſam appellationis pro-
baturum,ſed tamen iuſtam cauſam expreſſit,quam iudex admit
tere renuit, ad eam probandam admittitur. ſed ſi poſt talem ap-
pellationem ſuper principali fertur dif. ſententia & etiam appel-
lans velit aliam cauſam probare. vel ſuper principali aliquid di-
cere,vel etiam (quod plus eſt) per acta cauſæ oſtendere iuſtā cau-
ſam,vel proceſſum,s̃.eo.dilecto. s̃. de reſti. ſpol. cum ad ſedem.§.
nobis igitur.non poteſt hoc facere: alioquin hoc exinde ſequere
tur inconueniens,quod nulla eſſet differentia ſiue offerret ſe pro
baturum, ſiue non offerret, quia ſemper poſſet probare cauſas
etiam,ſuper quibus probationes non obtulit.Eſt alia & efficax ra
tio ad hoc, vt non admittatur ad probandas alias cauſas, quam
in appellatione expreſſas. quia ſi propoſita cauſa appellationis
etiam iuſta,& nō admiſſa appellauit,& receſſit.ſed illa cauſa pro-
poſita vera non eſt,nec probatur,apparet,quod contumaciter re
ceſſit ab illo iudice,coram quo illam propoſuit,quia talis appella
tio nulla fuit.vnde nec ipſum releuare potuit eſto, quod aliæ cau
ſæ non propoſitæ ſubeſſent veræ & iuſtæ, ff. de reſtitu. in inte.di-
uus.s̃.eod.conſtitutus.j.§.fin.ſed & ſi poſtmodum comparuiſſet,
& proceſſiſſet in iudicio,videretur appellationi renunciare,etiam
ſi appellatio tenuiſſet,s̃.eod.ſolicitudinem.§.fina. nec obſtat,ſi di
cas, quod ſi ſententia lata eſſet, & ab ea appellatum etiam ſine
cauſa, tamen ex prioribus actis & nouis poſſet ſententia irritari,
s̃.de fide inſtr. cum Ioannes.§.fina.s̃.de teſti.fraternitatis,quia ap
pellans a ſententia etiam ſine cauſa contumaciter non recedit,
ſed appellans ante ſententiam niſi cauſa expreſſa etiam probabi-
li appellauerit,fingitur contumaciter receſſiſſe, vt patet in eo, qđ
legitur,& notatur s̃.ead.glo. in princip. & verſi. eſt & alia efficax,
& ſequentibus.iudex etiam,qui falſam cauſam non admiſit.licet
iuſtam cautus fingitur atque prudens, vt patet in eo, quod nota-
tur s̃.eod.cap.in prin.ſuper verbo,ex cauſa.verſi. ſed dices me gra-
uauit,& ſequentibus, ſecundum domi. no. cuius eſt mens totius
huius gloſæ.[Veram]ſic patet,ꝙ appellans neceſſe habet probare
veritatem cauſæ propter quam appellat,vt hic,& s̃.capit. prox.in
fi.& cap.ſignificauit.in fi.s̃.de excep.dilecti.in fi.dilectæ.in fi.ſigni
ficauerunt.in fi.s̃.de iudi.exhibita.§.fina.s̃ de libel. ob.c.ij.& iij.s̃.
de reſcrip. ſignificante.& duobus capitulis ſequentibus. in fi. ſed
5 †neceſſe habet probare ꝙ ipſam propoſuit, & nō fuit admiſſa,vt
hic ſequitur.& multa alia quod dic,vt notatur s̃.eo. dilecto.§.fin.
videtur tamen, ꝙ ſufficit ei probare, ꝙ ex cauſa probabili propo-
ſita & ſaltem non admiſſa appellauerit,s̃. eo. cum ſpeciali.§. ex-
ceſſu,& c.vt debitus.§.vnico.s̃.de offi.delega.cum cauſa.§.fi.ſed il-
la iura & conſimilia per hoc, quod ibi dicitur, & ſequitur. ſunt
ſupplenda & intelligenda.ſicut & loquuntur quādo ſcilicet ante
dit.ſententiam appellatur. nā ſi a diffinitiua appelletur, & iudex
appel-

appellationem non admittat,& ideo quia non admittitur, iterū
6 appelletur,hoc † ipſo ꝙ probatur non admiſſa rationabilis repu-
tatur,ff.de ap.non reci.ſi cuius.ſaluo eo,quod notatur,s̃. eo.paſto
ralis,reſpon.j.& adde,quod notatur in præcedenti glo.[Niſi hoc
ſe offerens.] quantumcunque igitur cauſa,propter quam appel-
latur,falſa ſit,dummodo ſit rationabilis, ſi quis ipſam in modū
exceptionis propoſuerit,& ſe ipſam probare obtulerit dicens ho
die conſtet,hodie agamus.ff.ut in poſ.leg.ſi is a quo.s̃.de reſtitut.
ſpol.literas.§.præterea. hoc ipſo, ꝙ probationes oblatas non ad-
mittit,iudex grauat,& eſt ratio,quia in talibus non eſt ſubtrahē-
da probatio,ſed potius ſubueniendum.C.de hæreticis. quoniam
multi.in fi.& s̃.vt lite non conteſtat. quoniam.cum ſuis concor-
7 dantijs.† Vnde & ſi iudex ſciat falſum,quod opponitur,tamē ſm̄
probationes quamuis falſas,ex quo falſitas non conuincitur, &
non ſecundum conſcientiam neceſſe eſt iudicare, vt patet, ff. de
adulte.denunciaſſe.§.fi.s̃.de teſtibus.ſicut nobis.& not.s̃. de offic.
ordi.ſi ſacerdos.Igitur ſi ideo appelletur, quia iudex oblatas pro-
bationes non admiſit,non eſt neceſſe probare cauſam exceptio-
nis primo propoſitæ, ſed ſufficit, ꝙ probetur probationis cauſæ
oblatio,& non admiſſio,vt hic dicit.& s̃.de offi.deleg.ſuper quæ-
ſtionum.§.fi.verſi.niſi contra eos.vbi de hoc.& de iudi. exhibita.
§.j. vbi de hoc. quod verum intelligas, niſi euidenter appareat de
falſitate,vt ſi offerat ſe probaturū, ꝙ Titius viuit, de quo, ꝙ publi-
ce in platea interfectus fuit,notorium eſt in terra,ar.s̃. de excep.
exceptionem.j̃.de accuſatio.euidentia.hic enim non eſſet proba
tio admittenda,cum nec confeſſio facta,non obeſſet confitenti,
ff.ad l. Aqui.inde Neratius.§.fi.& l.hoc apertius.& l.perinde.ff.de
confeſſ.qui Stichum.ff.de interrogatio.act.qui ſeruum.& l.con-
feſſionibus.& l.ſi is cuius.& l.ſi ſeruus.j.hoc igitur,quod hic dicit,
locum habet in exceptione dubia. Sed contra,quia non ſufficit,
8 quod probetur oblatio,& non admiſſio. immo † neceſſe eſt, ꝙ
conſtat de veritate cauſæ,vt s̃.titu.j. cum I. & A.§. quia vero.s̃.de
exceptio.olim. ſupra de teſtibus.ex parte Adæ. Sol. dicunt quidā
ꝙ hoc,quod hic dicitur,& in fi.locum habet,quando opponitur
exceptio dilatoria.contraria vero, quando peremptoria proponi
tur, ſed vt in dictis contrariis no.multo fortius habet locum in
peremptoria.quam dilatoria,& in vtraque verum eſt, atque ſem
per,quod veritatem cauſæ appellationis probari oportet,nam &
vbi offero me probaturum exceptionem,& non admittor & iō
appello,cauſa appellationis non eſt propoſita exceptio, & non
admiſſio,ſed probationis exceptionis propoſitæ oblatio,quod ap
pellans neceſſe habet probare,ſcilicet, quod probationem obtu-
lit, & quod quia admiſſus non fuerit appellauit. Aduerte igitur
non inſubtiliter veritatem. ſi enim proponatur exceptio dilato-
ria rationabilis,& nō admittatur,vel oblatio probationis cuiuſli
bet exceptionis propoſitæ & non admittatur. tunc ſemper man
datur,ꝙ ſi ita eſt reuocato in irritum &c. audiatur poſtea cauſa.
&c.vt in concor.ſigna.s̃.eo.ſuper verbo,veram.Patet igitur, ꝙ &
ſi appellans obtulerit ſe paratum probare propoſitam perempto
riam exceptionem,& iudex non admiſit ipſam, & ideo excipiēs
appellauit,quamuis ſufficiat iſtud probare quantum ad hoc,vt le
gitima exceptio reputetur,non tamē quantum ad hoc,vt in prin
cipali obtineat, niſi ipſam executionem peremptoriam doceat
eſſe veram, vt legitur,& notatur s̃.titu.primo,cum I.& A.& s̃.de
teſtibus.ex parte Adæ. ideoque ſiue probatio offeratur ſuper per-
emptoria,ſiue proponatur dilatoria,& non admittatur, ſemper
ſcribitur iudicibus,quod ſi eſt ita reuocato in irritum &c cogno
ſcant de principali,ſaluo eo, ꝙ quando prima litera non fuit per
petua,vel omnino eneruantur vires ipſius inſtante appellante,
& ad requiſitionem ſuam maxime appellato abſente, qui non
curauit appellationem proſequi,mandatur iudicibus, quibus cō
mittitur appellatio,ꝙ ſi eſt ita,reuocetur in irritum &c.& ſuper-
ſedeant in principali,nec vltra procedant,vt patet s̃.eo. ſua. in fi.
& de except.olim.& s̃.de reſcrip.Rodulphus.in fi. Quod ſi appel-
lans inſtet,quod committatur eis principale,ſuper hoc audietur,
vt s̃.de reſcrip.ſignificante.& c.ſignificauit.& idem fit etiam eo in
uito,quando conſtat,quod is,a quo appellatum eſt,iudex erat,&
procedere poterat,quamuis iniuſte proceſſerit,propter quod ap-
pellatum fuit,ſiue fuerit delegatus,s̃.de exceptio.dilecti.dilectæ.s̃.
eo.c.proxi.& c.ex parte.j.ſiue ordinarius.s̃.eod.vt debitus.s̃. de ex-
ceptio.ſignificauerunt.vbi vero proponitur exceptio perempto-
ria,& non admittitur,& ideo appellatur, tunc ſemper ſcribitur,
quod ſi ita eſt,proceſſus nuncietur irritus & inanis,& nunquam
committitur principale,vt s̃.vt lite pendente,c.fi.in fi.& s̃.eo.di-
lecto.in fi. j̃.de no.ope.nunciat.ſignificantibus. & ſi de ipſa con-
ſtat,nihil committitur,ſed mandatur,ꝙ in nullo procedat, vt ſu
pra eo.ſua nobis.Et eſt ratio diuerſitatis,quia aliud in peremptio-
ria,aliud in dilatoria, quia per dilatoriam differtur tantum, per
peremptoriam vero perimitur negocium principale. vnde pro-
bata peremptoria nulla reſtat cognitio, ſuper prīcipali negocio.
de his autem ſatis no.s̃.titu.primo.inter monaſterium.[Probatu
rum,] coram iudice,a quo appellauit,& adde,quod nota. in ſeq.
gl.in hoc caſu,in quo ſe obtulit probaturum,& quia non fuit ad-
miſſus appellauit, & nihilominus ſuper principali, lata eſt poſt
appellationem ſententia contra eum, debet iudex appellationis
probationes appellantis recipere.tam ſuper appellatione,vt caſſe
tur quicquid poſt ea factum eſt,quam ſuper principali, vt ſuper
illo feratur ſententia etiam ſi appellatio non valeret, nec eſt au-
diendus aduerſarius,ſi cauſa dilationis petat prius inquiri de cau
ſa appellationis tantum,cum boni iudicis ſit tendere ad finem li
tis,ſupra de dolo.finem,& s̃.de probat.licet.vbi hac ratione con-
ſiderata tā ſuper principali,quam ſuper exceptione probationes,
ſimul recipiuntur,ſecus ſi ſententia lata nō eſſet, quia tunc pars
appellata poſſet petere,quod appellans remitteretur ad iudicem,
a quo temere appellauit,ſupra eo.vt debitus,ſi vero ſententia lata
eſt,ſuper ipſa debet pronunciari.ſi conſtet, vel incontinenti con
ſtare poſſit ipſam ſententiam irritandam, vel potius irritam. pu-
ta quia conſtat,quod ex iuſta cauſa eſt appellatum,& poſtea ſen
tentia lata,quo caſu eſt pronunciata ſententia nulla fore, & hoc
habet locum in iudiciis tantum: nam extra iudicium etiam ſi
offerat cauſam iuſtam ſe probaturum,non caſſabitur,quod poſt
appellationem fit,niſi probet cauſæ propoſitæ veritatem, ſupra
de elect.cum inter canonicos.§.penulti.infra de his,quæ fiunt,a
maiori par.capi.cum in cunctis.§.primo,ſunt tamen,qui prædi-
cta non approbant,quia ſi appellatio tenuit, ſemper reuocatur,
& ſententia,& quicquid fit poſt appellationem, & ſi appellatio
non tenuit,apparet, quod appellans fuit contumax, & ſic nihil
reuocabitur,& habet locum hoc in iudiciis.vt dictum eſt, ſecus
in his,quæ extra iudicium fiunt cum ibi,non poſſint iudici pro-
bationes,& productæ non præiudicent,neque proſint, ſicut nec
confeſſio extra iudicium facta. vnde & ſi is, contra quem ap-
pellatur extra, iudicium, reciperet probationes oblatas contra
alium,puta contra aliquem,cui vult de aliquo beneficio proui-
dere,ſed appellans contradicit,non præiudicat ei,quia in iudicio
non eſt,neceſſe etiam poteſt,cum nondum ſit ei prouiſum, ſed
& ſi ad inſtructionem ſui ipſas probationes recipiat, non alliga-
tur eis,nec etiam aliis præiudicat,& idem eſt videre in ſimilibus.
Si vero aliqua ſint, in quibus non poſſit offerri probatio etiam
in iudicio,vt ſi iudex deneget tempus ad deliberandum, vel ter-
minum ad producendos teſtes,vel editionem ſententiæ,vel acto
rum,vel aliorum conſimilium, videtur, quod in his talibus te-
neat appellatio etiam ſi hoc petens non offerat ſe in prædictis ꝓ-
baturum grauamen,C.vt lite penden.l.penulti.C.eod.titu.a pro-
conſulibus.s̃.de dilat.c.j.ſupra de teſtibus,ſignificauerunt,& ante
omnia reuocanda eſt ſententia poſt talem appellationem lata,
etiam ſi non probetur alia veritas grauaminis, niſi quia petitio
ſua,quæ de iure erat,non fuit admiſſa,& eſt iuſta huius conſtitu-
tionis ratio. cum enim facile ſit proponenti grauamen probare
quod obtulit ſe illud probaturum,& imputandum eſt ei, ſi hoc
non offerat,& obtinet hoc etiam in exceptionibus declinatoriis
fori,vt ſi dicat literas obreptitias, de quo habet cognoſcere dele-
gatus.s̃.de reſcriptis,ſuper literis.§.ſi vero per huiuſmodi,& præ-
ceden.& habet locum in peremptorijs,vt in exceptione pacti de
non petendo & rei iudicatæ, & conſimilibus omnibus, quæ ta-
men probari poſſunt,ſecundum dominum noſtrum.Aliqui ta-
men dicunt contrarium,quod dic, vt legitur, & notatur,s̃.titu.j.
cum I.& A.§.j.& ij.& de teſtibus,ex parte ade.§.primo. & ſecun-
do.Secus in his,in quibus grauamen propoſitum probationi nō
ſubiacet,vt præmiſſum eſt.Tamen ſecundum antiqua iura non
videtur neceſſaria probationis oblatio,ſupra vt lite non conteſta
ta.accedens.& in multis alijs.De interlocutorijs vero no.j̃.de no.
ope.nun.c.pen.& extra d.n.eo.ti.cord.ſm̄ d.n. cuius eſt mens to-
tius huius glo. [Admiſſus,] & ideo appellauit,aliter.n.non vale-
ret appellatio,vt ſupra eodem,dilecto.§.fi. ſed & iſtud ſolum pro
bare ſufficit,quantum ad hoc, vt appellatio legitima reputetur,
vt patet in præcedenti gloſſa. ¶ Eidem quoque] ij.pars,ſcilicet ap
pellanti.[A iudice,] quia nec ſemper recipitur,vt patet,ſupra eo
dem capitu.proxim.& cap.ex parte.j. nec cogitur quilibet iudex
ipſam recipere,quod dic,vt legitur,& notatur, ſupra eodem pa-
ſtoralis,reſpon.i.[Vel ab aduerſario] ſcilicet,appellato.quantum
ad hoc ergo æquiparantur hæc duo, ſcilicet iudex & appellatus,
quia in poteſtate alterutrius eſt appellationem factam admitte-
re,vel approbare,vel non,vt hic,& ſupra eodem, ſæpe verſi.ſi for-
ſitan. igitur appellatus poteſt inuito iudice appellationem fa-
ctam contra ſe approbare, & ipſam proſequi, niſi & appellans,
re integra appellationi ſuæ renunciauerit tacite,vel expreſſe, ſu-
pra eodem,ſollicitudinem.§.fin.& cap.directe. reſpon.j. & intel-
ligo rem integram ſemper,ex quo iudex appellationem non ad-
miſit,antequam iter arripuerit: vel nuncium miſerit pro appel-
latione proſequenda.poſtea vero non.argum.s̃.eodem dilecti.&
cap.meminimus.& dummodo appellati non interſit, puta quia
occaſione proſecutionis nullas expenſas fecit, alioquin non li-
ceret renunciare,niſi ſatisfaceret appellato, argum. in eo, quod
legitur & notatur,j̃.§.j.& s̃ eodem.intimaſti. & c. cum ceſſante.
ſic igitur quamuis in inuitum reddatur iudicium.ff.de verb. ob-
li.inter ſtipulantem, nec poſſit clericus adire ſuperiorem imme-

diate etiam conſentiendo inuito proprio iudice, vt ſ.de for.com
pet.ſignificaſti.per appellationem tamen auditur, ſ.de offic.ordi-
nario.ad reprimendam.& c.paſtoralis. ſed & quantumcunq; di-
ſpliceat, poteſt iudex appellationem admittere, vt hic dicit, & ſic
per appellationem, niſi velit damnum incurrere, neceſſe habet
appellatus ſuperiorem adire, ſ.de offi.ordi.quod ſedem, niſi & iu-
dex re integra grauamen reuocet, quod dic, vt not.ſ.eo.cum ceſ-
ſante. Et not. ꝙ ad reuerentiam iudicialem denotandam dicitur
iudex admittere, & aduerſa pars approbare quantum vero ad a-
9 liud † æquiparantur iudex, & appellator: vterque enim appella-
tioni proſequendæ poteſt terminum aſſignare, vt ſ.eo. oblate.§.
j.ver.j.& c.perſonas. Eſt autem tertium, quod relinquitur ſolius
arbitrio appellati, ſ.vt ex quo appellationem approbauit, ſi hoc pe
tierit, tenetur appellator per ſe, vel per procuratorem ſufficienter
inſtructum etiam quo ad principale appellationem proſequi.ex
tra, do.no.eo.ti.cordi.§.poſt hæc.lib.vj. Eſt & quartum, quod re-
linquitur arbitrio ſolius appellantis, ſ.appellare, vel non.& appel
lationem formare, & caueat ipſe, ꝙ non erret, vt in dicto extra.
cordi.§.j.& §.penul.& ſ.eo.vbi debitus.§.vnico. Sit ergo cautus ap
pellans. Primo in appellando, vt dictum eſt ſtatim. Secundo in
offerendo probationum, vt ſic releuetur a probatione cauſæ, vt ſ.
eo.reſpon.j. Tertio vt appellationi ſuæ præfigat terminum, ne ab
appellato & in impetrando valeat ſupplantari, ſ.eod.oblatæ. §.j.
Quarto vt ex quo admittitur appellatio a iudice, vel a parte ap-
probatur. vadat, vel mittat ſufficienter inſtructum ad proſequen
dam appellationem, vel etiam ad totam cauſam, ſi hoc petierit
appellatus, vt hic dicit.& j.no. Quinto vt procurator, quem con-
ſtituerit, ſit fidelis, vt patet in eo, quod legitur & notatur, ſ.c.pro-
xi.§.fi.& j.de pig.ſignificante, & adde, quod not.ſ.eo.vt debitus.§.
vnico.verſi.j.[Approbetur.] No.valere appellationem, ex quo ab
aduerſario approbatur, ſecus ſi non approbetur, vt ſ.eod.ſæpe. ſm
do.n.tu dic, vt in præcedenti gl. [Impetrare] nec in hoc caſu cō-
tumax reputatur. [Licet pars] &c. vt ſequitur. [Super hoc] ſcili-
cet ſuper cauſa appellationis. Sed contra, ſ.eo. Nicolao.§.fi. cum
ſuis concordantijs. Sol. hic loquitur, quando appellatio non fuit
admiſſa, nec approbata, & ideo talis procurator ſufficit. illa vero
intelligitur, quando appellatio fuit admiſſa, vel approbata. vnde
talis procurator non ſufficit. immo neceſſe eſt, ꝙ mittatur ſuffi-
cienter inſtructus, vt ibi dicitur, & hic innuitur a contrario ſen-
ſu. Item contra. extra dom.no.eo.tit.cord.libr.6. Sol. ibi loquitur,
quando appellatus petiit, ꝙ appellator per ſe, vel per aliū ſufficien
ter inſtructum etiam quantum ad principale veniret, & appella
tio fuit admiſſa, vel approbata. hic autem quando hoc non fuit
petitum: & ſuppletur vnum ius per reliquum, vt ibi no. Vel not.
10 † quatuor caſus. Primus eſt quando appellatio non admittitur,
nec approbatur, & tunc ſufficit mittere procuratorem ad impe-
trandum, vt hic. Secundus quando admittitur, vel approbatur,
ſed appellans nihil petit, & tunc non ſufficit mittere procurato-
rem talem, ſed neceſſe eſt, ꝙ mittatur inſtructus quo ad proſecu-
tionem cauſæ appellationis. non dico principalis, dummodo ap
pellans appellationi ſuæ terminum præfixerit, & ſic loquitur ſ.e.
Nicolao. Tertius vbi non præfixit terminum, & tunc ſufficit mit
tere procuratorem ad impetrandum, vt ibi innuitur a cōtrario
ſenſu. Quartus vbi admittitur, vel approbatur appellatio, & appel
latus petit, ꝙ appellator vadat per ſe, vel per ſufficienter inſtructū
etiam quantum ad principale, & tunc nō ſufficit procurator ad
impetrandum conſtitutus tantum, vel ſolum ad appellationem
proſequendam. immo neceſſe eſt, ꝙ etiam quantum ad principa
le mittatur ſufficienter inſtructus, & ſic loquitur extra, dom.no.
eo.titu.cordi.& hæc locum habent in appellationibus factis ante
ſententiam, de his autem, quę poſt ſententiam diffinitiuam fiūt.
dic, vt legitur, & notatur.in eo.c.§.in his, quæ.& ſ.eod.ſæpe.§. ꝙ ſi
forſitan. Sed & in appellationibus factis a diffinitiua ſentētia ſuf-
ficit procuratorem mittere ad appellandum, alias impetrandū,
& vt videtur melius, niſi appellatio a iudice ſit recepta, vel ſaltem
ab aduerſario approbata, vt no.ſ.eo.oblatæ. nam & is, qui impe-
trat, videtur proſecutus fuiſſe appellationem, vt patet in eo, quod
legitur & notatur, ſ.eo.ex ratione.& ſ.ti.j. cum ſuper controuer-
ſiam.§.fi.& adde, quod no.in ſeq.gl.[Parata.] ſed ſi pars appellās
cum non eſt appellatio ſua recepta ab appellato, velit coram iu-
dice appellationis cauſam ipſius proſequi, poteſt hoc facere etiā
altera parte abſente, ſ.de procurat. in noſtra. ſed poteſt dici illam
decret. loqui in eo caſu, quando certum eſt fuiſſe appellatum pro
eo, ꝙ appellans non fuit admiſſus ad probandam cauſam legiti
mam, quam obtulit ſe probaturum. Veruntamen dominum n.
dicit idem eſſe, & ſi hoc non obtulit, quia ex quo conſtat appella
tum fuiſſe, iudex de ipſa appellatione cognoſcit, an ſit admitten-
da pro parte abſente. ſ.titu.j. cum ſpeciali.§.penul.& ſi ſit admit-
tenda procedet quantum poterit in cauſa principali, vbi fuit an-
te ſententiam appellatum: nam ſi poſt ſententiam, & a tempore
appellationis annus elapſus ſit, ſententia rata manet, ſecundum
ꝙ legitur, & notatur, ſ.eo.ex ratione, & c.cum ſit Romana.reſpō.
11 j.ad fin. ſi vero annus adhuc non fluxerit non poteſt iudex † pro-
cedere, niſi partibus conuocatis, vt no.ſ.eo.ſæpe.§.quia tamen.&
ſeq. ſecundum d.n. cuius, eſt mens totius huius glo. & adde, quod
no.in præceden.gl. ¶ Ille denique.] iij.pars. [Delegata.] quaſi di-
cat, ex quo ſemel cauſam delegaſſet commiſſionem factam nō
de facili reuocaret, quod dic, vt no.ſ de iuramen.calum.cauſam
quæ.reſpon.j. & vt lite. non conteſtat.accedens.ij.§. mandamus.
[Eiuſdem] ſcilicet, qui appellauit, ſic.ſ.eo.accepta. vbi de hoc. ſed
nec alia debet cauſa remitti ad eum, a quo iuſte appellatum eſt
vt ibi no.& probatur. C.de appel.eos. j.de ſentent.excommunic.
per tuas.ij.q.vj.§.fi.[Prouocauit.] quia non admittebat iudex iu-
ſtam cauſam recuſationis cōtra ipſum propoſitam. in hoc enim
caſu præſumitur cauſa diffugij appellaſſe. nam ſi nolebat, quod
procederet quare appellauit, niſi & vt negocium differretur, ideo
merito condemnandus eſt in expenſis, vt patet in eo, quod legi-
tur, & notatur. ſ.de do.& contum. finem. ſecus ſi propter locum
non tutum, vel aliud grauamen ſimile appellaſſet. hoc enim re-
moto poſſet ad eum remitti, argum. j.de præben.dilectus.iij.§.fi.
& ſ.de iudi.venerabilis.& c.ſignificauerunt.in fi.& eſt expreſſum
ſ.de exceptionibus.ſignificauerunt.§.fi.[Nō obſtante] pars enim
appellata contradicere non poteſt, cum iudex pro ipſa interlocu
toriam tulerit, vel alias partem appellantem grauauerit. vnde nō
habet de quo conqueratur, arg. 4.q.iij.§.ſi quis teſtibus.& in fauo-
rem tantum grauati, & appellantis ſtatutum eſt, quod cauſa nō
remittatur, ad quem extitit appellatum, cui ſi vult poteſt renun-
ciare, C.de pact.ſi quis in conſcribendo. j. de regula. ad apoſtoli-
cam.§.j.ver.ſi tamen, cum ſuis concordantijs [Expenſis.] ſi.ſ.eo.
repræhenſibilis.§.ſi autem. [Propter hoc] ſi.ſ. de procura.cum ꝑ
cauſa.in fi.& c.audiris.& ſ.de elect.vt prætéritæ.& ſ.eod. Nicolao.
in fin. vbi de hoc. [Condemnandus] ſcilicet, is, qui appellauit.ex
quo enim de ipſis ſatisfactum erit, non habet poſtea appellatus,
vnde conqueratur, ſi.no.ſ.eo.§.j.& ca.intimaſti. ¶ Sane] iiij.pars.
12 [Ex parte altera.] alias aduerſa. [Contumaciter.] quia non † ve-
nit ad terminum aſſignatum per iudicem, qui vim peremptoo-
rij obtinet, vt no.ſ.eod.ſæpe.§.quia tamen.ver.fi. & idem videtur
etiam de termino legis.argu. C.de temp.ap.l.fi.§.illud.ſ. eo.obla-
13 te.§.j.verſi.ſi vero.vbi de hoc, † quia & dies pro homine interpel
lat, infra de locato.c.fi.in fi.cum ſuis concordantiis, & extra do.
no.de elect.ſtatuimus.vt tamen non præcipiteur negotium, ſed
aliquantulum expectetur, prout ibi dicitur, & arg.ſ.tit.j.cum Ber
toldus.§.poſtmodum.& ſ.eod.per tuas.debet enim quæri appel-
lator ſi ſit abſens, ſed vbi? Reſpondeo. in audientia Romanæ cu-
riæ, ſeu principis, ſiue recipiatur, ſiue non, debet poſtea appellatio
nis negotium expediri abſentem ſemper in expenſis condemnā
do, ſecunda quæſt.vj.appellatore.in auth. de his, qui ingre.ad ap.
§.quia enim.colla.quinta.eodem modo examinatur appellatio,
& ſi appellator appareat parte appellata abſente, in auth.vt ſpon.
lar.§.hoc quoque ſcimus.collat.ix. aliqui tamen ſentiunt, ꝙ ab-
ſens citetur in partibus ſuis, ſed cum authē.dicat abſentem con-
demnandum in expenſis, reſtat, quòd ipſum reputat contumacē
& cum dicat ipſum quærendum citandum, cum non ſupereſt,
niſi menſis de biennio, reſtat, quod male ſentiunt, nam ſi eſſet in
Hibernia, vet ſcocia impoſſibile eſſet reuerti nuncium, infra mē
ſem alii tamen notant contra, vt patet in eo, quod no.ſ.eo.ſæpe.
§.quia tamen, & extra, dominum noſtrum, eo.titu.cordi.§. poſt
hæc.lib.vj. Et adde, quod no.in ſumma.eod.titu.§. & quæ eſt pœ-
na.debet etiam citari ſaltem in eccleſijs, vel aliis locis publicis,
antequam procedatur, quia poſſet eſſe, ꝙ ad defenſionem eius a-
liquis ſe offerret, arg.in eo, quod legitur, & notatur, ſ.de do.& cō
tuma.ca.fi.ſupra.de eo, qui mitt.in poſſ.cau.rei ſer.c.fi.ſ.titu.cum
Bertoldus.§.poſtmodum.& eſt ſi quis ſe obtulerit admittendus,
ff.de procurat.ſeruum quoque.§.publice.cum ſufficienti cautio-
ne de iudicato ſoluendo, vel vbi non poſſet committi, alias caue
ri de rato ſub certa pœna ſicut & in curia Romana ſeruatur, &
probatur & no.ſ.de offic.delega.coram.reſpon.j. defendere autē
eſt facere id, quod dominus litis faceret, ſi pręſens eſſet, nec debet
14 fieri † conditio defendentis, ſiue procuratoris durior conditione
domini, præterquam in ſatiſdando, vt ff.de procur.ſed & he.§.de-
fendere autem eſt.& l.mutus.§.quæ non cogitur.& l.qui proprio
§.qui alium.& adde, quod no.in ſequenti glo. [Abſentante,] ſed
quomodo conſtabit appellatum, niſi partibus præſentibus? Re-
ſpon.cum hic non quæratur, niſi de appellatione, nec ſuper alio
pronuncietur, periculum nullum eſt, quia ſi non ſit appellatum
de alijs non agetur. ſi vero probetur appellatio, tūc decernetur iu
ſta, vel iniuſta, & caſſabitur quicquid factum eſt poſt appellatio
nem, vel cōfirmabitur prout iuſtitia ſuadebit. & ſi forſan abſens
ob defectum probationum, vel allegationum aliquod damnū
incurrerit debet hoc ſuæ contumaciæ imputare, quia contra
abſentem, ſed non contumacem non procedetur, vt patet in eo
quod legitur & notatur, ſupra de cauſa poſſ.cap.j.& ſ.eodem per
tuas.de appellatione vero per ipſa acta conſtare poteſt, vel per te-
ſtes etiam, ex quo contumax eſt pars aduerſa, ſed non eſt reputan
dus contumax appellatus, qui non comparet, vbi non eſt appel-
lationi delatum. cum enim in hoc caſu non reputetur appellās
contumax

contumax ſi non venit, vel mittit appellationem proſecuturus
propriam, vt ſ.eo.ti.§.j. multo minus in hoc caſu debet reputari
contumax appellatus, qui nec ſuperioris iudicium prouocauit.
Alij contra, ſecundum do. no. cuius eſt mens totius huius glo.&
adde, quod no.in præcedenti glo.[Poteſt.] ver.[Super hoc]. ſ.ſu-
per receptione probationis grauaminis. [Lite non conteſtata.]
15 Hic † habes nouum caſum, in quo proceditur lite non conte-
ſtata. Alium in his, quæ lite pendente attentata ſunt, vt patet in
eo, quod legitur, & no.ſ.vt lit.penden. capit.j. & ij. Tertium.ſ.de
offi.iudi.cap.ij.ſunt & multi alij.quod dic vt no.ſ.vt lit.non con-
teſtata.quoniam.§. ſunt & alij. [Principali.] & quæ ſit ratio ſpe-
cialitatis iſtius caſus ſtatim reddit in ſeq. ver. [Quia cum.] ver.
[In hoc caſu]. ſ.quando appellatum eſt ex cauſa rationabili ante
litem conteſta. ſuper principali [Iniquitas.] ſi.ff.de mino. præfe-
cti.ſ.eo.cum ſpeciali.§.porro.ſ.titu.j.cauſam quæ.§. vnico.ver.&
ipſa ſententia.ſ.de excep. cum inter priorem. §. j. & ij. ex quibus
16 omnibus elicitur, quòd in iudicijs † nulla debet iniquitas tolerari,
vtique nec in arbitrijs ſecundum ius canonicum, quod dic, vt le
gitur, & no.ſ de arbi. cap.ij.§.fi.[Arguetur]. ſ.in cauſa appellatio
nis, quæ quantum ad corrigendam iniquitatem prioris iudicis
facta eſt principalis. [Rigor iuris.] ſecundum quem lite non con
teſtata non poſſunt teſtes produci, vt ſ.vt li. non conteſt. in ipſa
17 rubrica.& cap.j.& per totum. Et eſt argu. ꝙ † in negocijs eccleſia-
ſticis rigor iuris ſeruandus non eſt. ſed potius ęquitas, ſimplici-
tas, veritas, vt probatur ſ.de do.& contuma.c.j.ſ.de reſti.ſpo.ſępe.
ſ.de iudi.dilecti.[Perplexitas.] immo omnino ſequeretur inſolu-
bilitas, ſiue impoſſibilitas. nam ſi ponemus, ꝙ in hoc caſu non
poſſent lite non conteſta. teſtes recipi, ſequeretur omnino, ꝙ nec
cauſa principalis poſſet vnquam finiri, quia de principali cogno-
ſci non poteſt cum effectu appellatione legitima pendente, vt pa
tet.ſ.eo.vt debitus.& c.dilectis.§.j in fi. Excipe tamen id, quod le
gitur, & no.extra domi.no.eo.titu.cordi.§.poſt hęc.lib.vj. Sed nec
de appellatione poteſt fides fieri ſecundum poſitum non conte-
ſtata lite. & ſic vnum eſſet impedimentum alterius. igitur dicen
dum, ꝙ etiam lite non conteſtata poſſit fieri fides de appellatio-
ne contumacia exigente, vt ſic ipſa probata, ac determinata pro-
cedatur in principali, quod nec aliter poteſt fieri, vt ſ.eo.ex parte.
j.in fi.& ſic perplexa inſolubilitas euitatur. hac ratione conſidera
ta ponit lex ſimile remedium.ff. de condi. inſti. mulier.§.ſi quis
hæreditarium ſeruum, & decre.ſ.de reſtitu.ſpol.literas. §.propte-
rea.verſi. fina.ratione etiam perplexitatis, de duobus malis quo-
rum alterum euitari non poteſt minus malum eligendum eſt,
vt quod maius eſt euitetur.xxiij.diſtin.nerui.[Requirendus.] nec
ſequendus, immo omnino repellendus, & eſt ei ęquitas pręferen
da.ff.de regu. iur.in omnibus. ij. quod dic, vt legitur, & no. ſ.de
tranſac.cap.fi.§.fi.

SVMMARIVM.

1 *Verbum indefinite prolatum ſimpliciter intelligendum.*
2 *Clauſula omnia quæ reſpiciat.*

CAP. LXIX.

INquiſitioni. [Tuę.] qua quæſiuiſti quid
iuris ſit, quando remouetur
appellatio in medio literarum. vtrum ſcilicet præce-
dentia tantum, vel etiam ſubſequentia complecta-
tur, vt patet ex ſequentibus. [Reſpondemus.] Hæc quæſtio ſecun-
dum omnes glo. eſt fatua & reſponſio ſuperflua. nam ſi, vt dicūt
communiter hodie, nihil operetur hæc clauſula ſicut intendūt
probare per id, quod habuiſti, ſ. eo. vt debitus, vt quid quæritur
hic & reſpondetur quæ negocia complectatur. & ſ.eod. ſecundo
requiris. vtique ſi hoc verum eſſet, quod aſſerunt non fuiſſet fa-
cienda, & ſi fieret, non erat ſoluenda hæc quæſtio. ſed potius re-
ſpondendum aut non, intelligo, ꝙ tu dicis, aut eſt tua conſultatio
nimis ſimplex. non enim eſt vis aliqua (cum nihil operetur hęc
clauſula) ad quod negocium referatur, ff.de teſtamen. Domitius
Labeo.& ſ.de ęta.& qual.vel non eſt compos. ſi dicas, ꝙ hæc clau
ſula poſita ſit cauſa exemplij, & ꝙ quantum ad ipſam non con-
ſtituatur ius, ſed quantum ad aliam quamcunque, vt ſcilicet in-
ſtruamur, quando aliqua clauſula ponitur in medio literarum,
quæ debeat complecti, non prodeſt, vel ſimilis obiectionis eua-
ſio, quia talis quæſtio ſatis determinata erat per iura infraſcripta,
& ſic ius iſtud eſſet ſuperfluum, vt patet in eo, quod legitur, & no.
ſ.eo. vt debitus. reſpon.j. ſuper verbo, ſtatuimus. Item quia bene
potuiſſet ſpecificaſſe aliam clauſulam loco iſtius, in qua eſſet vis
facienda, arg. j.de decimis.ad audientiam. vel poterat dicere in ge
nere, ꝙ quotiens clauſula in medio ponitur, &c.& ſuppreſſiſſe il
la verba, per quam tollitur appellationis remedium. Dicendum
eſt igitur, ꝙ hęc clauſula, ex quo tam ſerio ſpecificata eſt, aliquid
operatur. argu.in eo, quod legitur, & no. j.de priuile.ex ore.§.por-
ro.cum ſuis concordantiis. ſi igitur dicis, ꝙ hæc decre.vt debitus,
tanquam poſterior antiqua iura corrigit in hac parte, dicam &
ego multo fortius, ꝙ per hanc clauſulam iſtam ſpecificantem il-
la loquens generaliter corrigatur, vt j.de cogna.ſpiritu.cap.j.in fi.
Dicendum eſt ergo ipſa vi, ꝙ in multis hodie hęc clauſula ope-
ratur, qđ dic, vt no.ſ.eo.vt debitus.& c.paſtoralis.rū.j.& ſ. de mu.
pe.c.ij rū.j. vbi ēt ſimilis quæſtio formatur. [Appellationis reme-
dium.] ſic ſ.de mu. peti.c.ij.ſ.eo.nouit. & c.meminimus.ſ. de re-
ſcrip.edoceri.& c.j. Nec dicas, quod ſemper ponatur hæc] clauſu-
la in literis apoſtolicis, quia hoc non eſt verum, vt patet ſ.de reſt.
in integ.ex literis.& c.conſtitutis.in fi.& de ar.c.ij.& iij.& c. expo-
ſita.& in multis alijs. [Literarum,] non dicit apoſtolicarum, ſed
1 ſimpliciter literarum.& ſic † verbum indefinite prolatum ſimpli
citer eſt intelligendum, vt ar. j.de teſt.relatum.ij.rū.j.& j.de priui
le.quia circa.cum ſuis concord.& ſic eſt hic ar. ꝙ quicunq; poteſt
cauſam delegare poteſt & ipſam appellatione remota commit-
tere. ſed poteſt reſponderi, ꝙ ſupplendum eſt hæc literarum, ſcili
cet apoſtolicarum per alia iura contraria, ar.ff.de teſti. quæſitum
ſcio.ſ.de of.dele.ſuper quæſtionum.rū.j.in prin. quod dic, vt no.
ſ.e.vt debitus.rū.j.ver.ille ante ſententiam. [Si ſunt plura.] Sed cō
tra, ſ.e.ſecundo requiris. Sol. illud habet locum, quando commit
titur vnum negotium, plures tamen articulos continens. hic au-
tem loquitur, quando nō vnum tantum, ſed plura negocia ſunt
commiſſa, ſm d.n. vel dic vt in ſeq.gl. [Præmiſſa tantum.] Con-
tra, quia nō eſt vis vtrum in principio, vel medio, vel in fine. ſem
2 per enim complectitur omnia, vt ſ.e.ſecundo requiris. Sol. illud
verum eſt in contingentibus, ſeu connexis. eſt enim quandoque
vnum negotium plures articulos habens concathenatos, ſicut
patet ſ.de reſcr. cum dilecta.rū.j.& §.j.& in illis habet locum cō
trarium, vt ibi no. ſecus quando committuntur plures articuli ſe
parati, & hoc eſt, quod hic præcedit. [Si ſint plura negotia ſe mi-
nime contingentia] in talibus enim quod hic dicitur locum ha-
bet. exempla patent, quam plura de vtroq;, ff.de neg.geſt.eū actū.
ff.de mino.etiam.§.j.ff.de admi.tu.l.tutore.ff.de tut.& ratio.diſtr.
l.j.§.nunc tractemus.& §.in tutela.& l.ſi tutor rei publicæ.§.j. &
ij.& l.ſi tutor poſt pubertatem.& ff.e.ti.ſi qui.§.pe.& fi. vel dic, vt
in præced.glo. [Complectitur.] de hoc non poteſt tradi certa re-
2 gula, quia ſm ꝙ diuerſi caſus quandoq; † clauſula omnia præce-
dentia reſpicit, vt hic, & ſ.de reſcrip.c.olim.§ fi.quandoq; præce-
dentia, & ſubſequentia, ff.de le.j.talis ſcriptura.in fi. & l. ſeq. & l.ſi
ſeruus plurium.§.fi.quandoq; vero quod præſumitur intelligitur
repetitum.xxxij.q.vij.apoſtolus.ff.de ver.ob.Titia.§. idem reſpon
dit. quandoque enim principium trahitur ad ſequentia, & me-
dium ad primum, & vltimum ad primum & medium. vt ſ. eo.
ſecundo requiris.

ADDITIO.

t ¶ Secundo requiris. vide ibi defectum clauſulæ, per do. Abb. & per eum
hic remiſſiue, in fine.

SVMMARIVM.

1 *Res inter alios acta vtrum & quando alijs præiudicet.*

CAP. LXX.

VNa ſententia. Hæc decret. ſumitur ex eo,
quod le.C. ſi vnus ex pluri-
bus ap.l.j.& ij.& ij.q.vj. ſunt quorum.ver.quandoque.
1 Ad intellectum cuius notandum eſt, † ꝙ ſententia la
ta inter aliquos, ſicut nō obeſt alijs, vt ſ.tit.j.quamuis regulariter.
vbi de hoc, ita nec prodeſt regulariter, vt C.res inter alios acta.l.ij.
Hoc tamen fallit in caſibus. Primo vbi plures ſimul & ex eadem
cauſa condemnati ſunt. hic enim appellatio, & victoria vnius ꝓ
deſt omnibus. ſi tamen iure communi nitantur non priuilegio
minoris ætatis, vel iure alio ſpeciali, & dummodo res communis
de qua agitur, fuerit corporalis, vt C.ſi vnus ex pluribus app.l.ij.&
ij.q.vj.ſunt quorum, ver.quandoq;.& dummodo idem ſit nego-
tium, vt j.ſequitur. idem eſt ſi cauſa fuerit incorporalis, & indiui-
dua. nam ſi diuidua ſit puta vſusfructus eſt, de quo agitur, tūc nō
prodeſt, ff.quemadmo.ſer.ami.ſi communem. eſt autem omnis
ſeruitus indiuidua, præterquam vſusfructus.ff.ad leg. Falci.l.j.§.ſi
vſusfructus. Quod ſi res, de qua agitur ſiue ſit corporalis, ſiue in
corporalis, non eſt communis, ſed tamen eadem cauſa defenſio
nis eſt, puta duo conueniuntur ex eadem tutela, vel geſtione, vel
ſocietate, & vterq: ceſſit, tunc victoria vnius prodeſt alteri, vt j.ſe-
quitur. Sin aūt cauſa defenſionis diuerſa eſt, puta vnus ceſſit, & al
ter non geſſit, tūc non prodeſt, vt ff.e.ti.ſi qui tutorio noīe.§.fi.C.ſi
vnus ex pluri.ap.l.j. ſed & ſi habeāt adminiſtrationes diuerſas, tūc
appellatio, vel ſnīa vnius ſibi alteri non prodeſt, ar.C.de diuer. re-
ſcrip.l.j. Secundo fallit in cauſa indiuiſibili. puta in ſeruitute, vt ſ.
no.ver.idem eſt.& probatur, ff.ſi ſeruitus ven.loci.§.ſi fundus. Ter
tio in extraneo intentante querelam inofficioſi, quia nemo eum
repellit. is enim ſi aliquo caſu obtineat, prodeſt omnibus his, qui
ab inteſtato vocantur, ff.de inoffic.teſta. poſthumus. §.ſi quis. &
no.ſ.ti.j.quamuis regulariter. [Illius victoria.] ver. [Iure] vt ij.q.vj.
ſunt quorum.verſi.quandoq;. [Si communi.] ver.ecce primū qđ
requiritur [Iure] aliud in ſpeciali.ij.q.vj.§.ſunt quorum.ver.quod
ſi ætatis eſt. C.ſi vnus ex pluribus.l.ij. [Idemq;] ver. ecce ſm quod
requiritur, ar.ad hoc j.de acc.ad petitionem.in fi. [Et eadem cā.]
ver.ecce tertium, quod requiritur, & ſumitur hoc ex l.ff.e. ſi quis
tutorio.§.fi.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Si non ſubuenitur qui ſibi metum intulit.*
2 *Grauato odioſo ſubuenitur.*
3 *Aeſtimatio nulla eſt vani & iniuſti timoris.*
4 *Metus quandoque a iudice procedit.*
5 *Arguendum eſt ex ordine verborum.*
6 *Præſcriptio per proteſtationem interrumpitur.*
7 *Quæ debeant ſeruare in appellationibus ante diffinitiuam ſententiam.*

CAP. LXXI.

SI iuſtus metus. Quaſi dicat aliud ſi iniu
ſtus,puta commiſiſti ali
quid,propter quod te timere oportet. & propter hoc
1 †non ſubuenietur , quia hunc tibi metum intuliſti,
ff.quod me.cau.ſi mulier.rñ.j. & ar.ff. ad legem Aquil.item Me-
la.rñ.j.ad fi.ſed iſte intellectus ſophiſticus eſt,ideo expone iuſtus.i.
probabilis,ſiue enim iuſte,ſiue iniuſte timeat , dummodo proba
biliter timeat, iuſtus eſt metus.i.probabilis.& ideo ſubuenitur,vt
ff.quod me.cau.l.iiij.& v.& l.nec timorem ante fi.non enim hic
conſideratur qualitas grauati,ſed æquitas iudicantis, vnde quan-
2 tumcunq; grauatus † odioſus ſit,ſubuenitur,ff. quod me.cau.iſti
quidem.rñ.j.& patet in eo,quod legi.& no.s̄.de excep.cum inter
priorem.§.j.ſinautem metus ſit minus iuſtus.i.niſi ſit probabilis,
non excuſat,vt ſi forte in comitatu principis dicat ſe timuiſſe, vt
C.de his,qui pp me.iud.non ap.l.j.ſed nec veriſimile eſt compul-
3 ſum in vrbe.ff.quod me cau.non eſt veriſimile,† ideoq; iniuſti.i.
vani timoris nulla eſt ęſtimatio,ff.de reg.iu.vani.quod dic,vt no.
s̄.quod me.ca.c.abbas.§.vnico.[Beneficium.]ſic & ad denuncia-
tionis noui operis remedium,dummodo hoc proteſtetur, & po
ſtea nunciet,ff.de ope.no.nuncia.de pupillo.§.ſi quis ipſi prętori.
[Dummodo]ver.[Infra tempus.]i.j̄.decem dies,s̄.ti.j.ꝙ ad con-
ſultationem.[Prouocatur.]hoc vult dicere hęc decre.ꝙ ſi quis iu
ſto metu perterritus non appellauerit,ſufficit eis,ſi cauſas appel-
lationis corā iudice,a quo vult appellari,exponit dicens ſic , dñe
iudex vos grauatis me in hoc,& in hoc,& in hoc.ita ꝙ exprimat
ſingulas cauſas grauaminis,in tali enim caſu quamuis non dicat
ex his cauſis appello,quia nec audet, tñ ſola expreſſio cauſarum
pro appellatione habetur,vt C.de his qui pp me.iud.non app.l.ij.
ſm d.n.tu dic,vt no.j̄.e.ſuper verbo , cauſas.Imo plus poteſt dici,
ꝙ licet poſtea coram eodem iudice citatus compareat, & proce-
dat,non propter hoc videtur appellationi factę renunciare,dum
tñ timor duret,ar.s̄.quod me.cau.c.j.C.qđ me.ca.l.ij.Sed nec cre
dēdum illi eſt,q dicit timuiſſe appellaſſe ab aliquo epō, vel ab ali
quo iudice,niſi vis īteruenerit,& ꝓbet,ff.de his qui pp me. iu. nō
ap.l.j.& ij.C.qđ me.ca.p totū,ſm d.n.cuius eſt mens totius huius
gl.niſi & alias conſtaret de tyrannide iudicis,qui forſan in conſue
tudine deduxit omnes appellantes ab eo indifferenter capere, &
incarcerare,ac male tractare,ar.ff.de pig act.vel vniuerſorum.ff.
de vſur.qui ſemiſſes.C.de epi.audi.l.iij.in fi.& in eo,quod le.& no.
j̄.de ſta.mo.c.fi.rñ.j.ver.fi.& adde quod no.in ſeq.gl.& s̄.e.ad au-
dientiam.[Coram iudice,]ſi ipſius copiam habere potuiſti, vel ſi
ipſius &c.vt ſequitur j̄.ver.j.& intelligitur hoc, qñ nō ipſe iudex,
ſed pars aduerſa metum infert,vel violentiam , plerunque enim
ſatellites aduerſæ partis impedimentum hoc præſtant,vt s̄.de te-
ſti.conſtitutis.ij.§.j.& ideo ſubuenitur,vt ibi.& C.de reb.credi. ge-
neraliter.§.ſinautem.ff.de ap.non reci.ſi cuius.in fi. plerunq; etiā
infertur a iudice metus iſte,C.de relationibus.l.j. circa medium.
& tunc etiam ſufficit,ꝙ in præſentia bonorum virorum fiat pro
teſtatio,vt j̄.le.& no.[Vel ſi ipſius.]ver.ſ.iudicis.[Copiam]nō ne
gatur hic,quin poſſit appellari ī abſentia iudicis, imo potus hoc
conceditur,vbi copia haberi non poteſt,C.quomodo & quando
iud.ab eo,C.de iud.l.fi.s̄.de ali.iud.mu.cau.fac.c.j. ſi autem copiā
illius iudicis,a quo quis vult appellare,vel eius,ad quem vult ap-
pellare habere poſſit,& ipſum non adit,ei eſt imputandum, arg.
ij.q.vj.biduum .C.de anna.excep.l.fi.niſi ex timore hoc dimittat,
vt hic,ſm d.n. cuius eſt mens totius huius glo. & adde, ꝙ not. in
4 præced.gl.& in ſeq.[Nequiuiſti.]ſubaudi, vel ipſum timuiſti,†nā
& quandoq; a iudice procedit hic metus,vt no.s̄.ver.prox.& ideo
tunc habet locū,quod hic ſequitur,vt C.de his,qui propter me.
iud.non ap.ij.vnde hæc ſumitur decret.ad idem,ff.e.tit.cum qui-
dam.igitur ſi ſine periculo poteſt adiri proprius iudex,non eſt ad
5 alium recurrendum.ſic enim eſt † ex verborū ordine arguendū,
ar.xliij.di.ſit rector.in fi.[Bonorum virorum.]puta alicuius epi,
vel alterius iudicis adhibitis teſtibus idoneis,vt le.& no.s̄.de offic.
or.paſtoralis.§.fi.& ſic patet,ꝙ tunc currit,quādoq; etiam ei , qui
non poteſt agere,niſi hoc proteſtetur,vt ibi,& hic,& xvj. qō.iij.§.
poteſt.ver.is autem.C.de anna.excep.vt perfectius.C.de epiſ.aud.
6 l.fi.& ſic interrumpitur†præſcriptio p proteſtationem.[Cauſas]
Sed contra,quia ſufficit,ꝙ dicat appello.ij.q.vj.§.forma. Sol. hoc
eſt intelligendum quando antę diffinitiuam ſentētiam ab inter-
locutoria,vel aliquo grauamine appellatur , vt patet in eo,quod
le.& no.s̄.e.vt debitus.ſm B. Sed ꝯ , quia ſm l.ante diffinitiuam
ſententiam non appellatur,niſi in caſibus,vt le.& no.s̄.eo. ſuper
eo.j.ver.leges.ſm quas & ſufficit,ꝙ dicat appello apud acta in ſcri
ptis,vel ſine ſcriptis,vel in ſcriptis ex interuallo,ff.e.ti.l.fi.in fi.& l.
ij. & tamen in hoc caſu dicit lex,ex qua hæc ſumitur , ꝙ cauſa
appellationis non exprimatur,vt C de his,qui propter me .iud.l.
ij.ante fi.vnde poteſt exponi cauſas.i.cauſam,vt ibi.ſ. generalem,
puta vt dicat ſententiam iniuſtam,vel iniquam.& ideo appellat,
in quo caſu ſi proſequatur vnam cauſam,& ſuccumbat, nihilo-
minus,poteſt ad aliam recurrere,ff.e.tit.ſcio.Vel dic,ꝙ etiam ſm
d.n.requiritur quandoq;, ꝙ in appellatione cauſa ſpecialiter ex-
primatur,puta quia appellatur occaſione grauaminis prępceden-
tis,a quo tempore ſuo appellari non potuit,ſm ll.quę appellatio
nem ante diffinitiuam ſententiam non admittūt, vt dictum eſt.
ideoq; & ſi ſentētia alias iuſta ſit,tamen ſi appellatur,ab ea retra-
ctabitur occaſione grauaminis præcedentis ſicut expreſſe proba-
tur C.de reb.cre generaliter.§.ſinautem .& in hoc caſu intelligi
poteſt,cauſa eſt exprimenda. ſm l. vt dictum eſt , quando vni-
cum eſt grauamen,& plures,ſi plura ſunt,vt hic,nec vnquam ap
pellans poterit proſequi non expreſſas.ſicut & alias le.& no.s̄.eo.
conſtitutis.j.§.fi.vbi vero appellatur ſm l.a diffinitiua ſententia
tanquam iniuſta.vel iniqua non eſt neceſſe aliter cauſam ſpecifi
care,& tunc quælibet cauſa poteſt probari,per quam de iniquita
te,vel iniuſtitia fiat fides.Illud autem certum eſt, ꝙ ſm canones
non poteſt appellari a diffinitiua ſententia occaſione grauami-
nis præcedentis , quia acquieuiſſe videtur is , qui non appellauit
ante ſententiam,cum hoc facere potuerit,nec eſt neceſſe, quan-
7 do a diffinitina ſententia appellatur cauſam ſpecificare. † In ap-
pellationibus autem ante diffinitiuam,neceſſe eſt cauſam expri
mere,& in ſcriptis appellationem porrigere,& alia plura obſerua
re,quod dic,vt legitur & no.extra do.no.eodem ti.cordi. & s̄.eo.
dilecto. §.fi.

¶De clericis peregrinantibus. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Omnes peregrini apoſtolorum limina viſitantes ſub protectione Papæ ſunt.*
2 *Licentia prælati de honeſtate petenda eſt.*

CAP. PRIMVM.

COnquerente. [Nō poſuerit]nam
ſi hoc feciſſet æqui-
pararetur appellanti.quod dic,vt no.s̄. tit.j. ad
audientiam.§.j.[Acceſſit.]ſupple maxime cā
1 peregrinandi,vt faciat ad titulum†nam & oēs
peregrini maxime apoſtolorum limina viſitā
tes ſub protectione Papæ ſunt,xxiiij. q.iij.ſi qs
Romipetas.& c.paternarum.& c.illi.ſm Gof.& le.& no.s̄.de treu.
& pa.innouamus.Hoc tamen ſm d.n.intelligi debet quando ex
cauſa accedit neceſſaria , puta ꝓ proſecutione appellationis ſuę,
vel pro vitanda oppreſſione.ij.q.vj.omnis oppreſſus.& tribus c.ſe.
& s̄.de dila.c.fi.in quo caſu & habet ius reuocādi domum, quod
dic,vt le.& no.s̄.de fo.comp.c.fi.ſed & in hoc caſu ſaltem de ho-
2 neſtate†petenda eſt licentia prælati,ſm do.n.Sed & ſi denegetur
ex quo cauſa ſubeſt,nihilominus poteſt ire,ar.j̄ de regula. licet.j̄.
de obſer.ieiu. conſilium ad fi. cum ſuis concor.alias autem non
licet peregrinari clerico,vel etiam laico.nec etiam ad apoſtolicā
ſedem accedere ſine licētia epi,vel ſummi pontificis.& ſi hoc exi
gat vtilitas accedentis,de conſec.di.v.non oportet.j̄. de voto ma-
gnæ.in Auth.de ſan.epi.§.interdicimus.coll.ix.hoc autem intel-
lige ſaluo eo,quod no. de regibus.s̄.ti.j.cum parati.& ſaluo eo,qđ
le.C.ſi per vim vel alio modo.l.j.C.de emanci.iubemus.ſm d.n.
ſm hoc ergo ad alios tantum,qui ex cauſa neceſſaria accedunt.
hæc decre.eſt reſtringēda.tu dicas,vt j̄.no.¶Tamen.]ij. pars.[Ac
cedunt.]ergo qualitercūq; accedant.nec diſtinguitur vnde ſint,
ar.ff.de of.præſ.l.iij.quod intelligas,vt le.& no.j̄.§.j.[Cum rebus]
ſi.s̄.de treu.& pa.c.ij.& j̄.de iudęis.ad liberandam.in parte deciſa.
§.ſane.ver.quorū perſonas.in prin.quod dic, vt ibi no. quinimo
& omnes illi,qui tales offendunt,dum ſunt in itinere eundo, vel
redeundo in Romana curia excommunicati,nunciantur publi
ce ter in anno.iſte tñ canon nō eſt expreſſus in iure. Sed contra
capiētes, aut ſpoliantes Chriſtianos nauigio vectos pro cauſa ho
neſta,& naufragium patientes,niſi ablata reddiderint , eſt canon
promulgatus,j̄.de rap.excommunicamus.¶Mādamus.]iij.pars.
[Poſt iter arreptum]quia plus eſt appellare facto, quā verbo , qđ
dic,vt no.s̄.ti.j.vt noſtrum.& c.dilecti. [Subtractum.]ſ.de redditi
bus,ſiue de iuribus eccleſiaſticis,vel alijs,quæ percipere cōſueuit,
s̄.ti.j.paſtoralis.ad fi.p quod intelligitur ſpoliari,vt patet s̄.de elec.
querelam.§.fi.[Vel ablatum.]ſ.de rebus mobilibus,vel immobi-
libus intelligas præſumptione,vel violētia extra iudicium,vel in
iudicio.ſecus ſi iuſte proceſſum ſit,vt patet,s̄.de reſt.ſpo.audita.§.
j.ver.quia tamen.& c.conquerente.vel ſi de redditibus aſſignetur
vicario,vt eccleſiæ ſeruiatur,vt le.& no.s̄.e.peruenit.ij. Non ergo
ſubuenitur per hanc decre.niſi quo ad ea,quæ ſunt contra talem
violentiam,

violentiam,vel alias illicite innouata.ſicut & patet ex forma lite
ræ,quæ a talibus impetratur in curia tota die.Quæ eſt ergo vtili-
tas huius iuris.nam idem debet fieri.ſi & alias cuiuſquam proba-
biliter ſaltē abſentis poſſeſſio perturbetur,vt C.ſi per vim,vel alio
modo.l.j.& ij.& ſemper habenda eſt conſideratio abſentium, &
peregrinantium qualitercunq;,vt patet s̄.ti.j.cōparati.ff. de tuto.
& cura.da.l.fi.ff.de emanci.iubemus.& no.s̄.de offi.dele.conſulta
tionibus.& poteſt reſponderi,ꝙ cum talis appellāti æquiparetur
nullus etiam ordinarius contra talem procedet etiam alias iuſte,
ex quo in propria perſona acceſſit,licet miſſio nuncij non excu-
ſaret,quod dic,vt le.& no.s̄.ti.j.dilecti .& c.vt debitus,vel forſan in
iſto caſu leuius,& planius,& ex leuioribus probationibus proce-
detur.imo & ſi aliter abſens ſit quis,nihilominus proceditur in iu
dicio contra ipſum,vt le.& no.j̄.de ver.ſig.dilecto.in fi.Hoc & qđ
dicitur in hoc capitulo intelligas,niſi ante iter arreptum præuen
tus fuiſſet,id eſt citatus ab ordinario , vel delegato ad inſtantiam
partis aduerſæ,vt s̄.de fo. cōp. propoſuiſti. vbi vero iudex eſt pars
& iudex,tunc & verba,& mens iſtius literæ locum habent,vt pa-
tet in eo,quod le.& no.s̄.ti.j.dilecti.j.De cæteris dic,vt plene not.
in ſumma.e.ti.per totum.& s̄.eo.ad audientiam.[Faciatis.] id eſt
facias cum loquatur epiſcopo Albien.tantum,vt s̄. in inſcriptio-
ne.vel dicas Cęleſtinus tertius Albien.epiſcopo.ſubaudi & coniu
dicibus ſuis,ſic.s̄.de reſcrip.ex inſinuatione.alioquin contra.j̄. de
cri.fal.quam graui.

¶De confirmatione vtili,vel inutili. Rubrica.

SVMMARIVM.

1 *Res litigioſa lite pendente non debet in alium transferri.*
2 *Priuilegium lite pendente obtentum proceſſum iudicum non impedit.*
3 *Quod nihil eſt confirmari non poteſt.*
4 *Omnia præſumitur ſolemniter acta in ſententia.*
5 *Executio ſententiæ non debet impediri niſi in caſibus.*

CAP. PRIMVM.

SI quis. [Litigioſe]i.de cuius dño cā moue
tur inter peritorem poſſeſſorem iu-
diciali cōuentione ſecuta. C.de litig. auth.res
1 litigioſa.†quæ non debet in alium transferri
lite penden.quod dic,vt le.& no.s̄. vt lite pen.
eccleſia.j.[Confirmationem]in forma com
muni impetratam,quæ parum , aut nihil iu-
rs noui tribuit,j̄.e. cum dilecta.& c.ſe.ſecus ſi ex certa ſciētia.j̄.§.
vnico,quod dic,vt no s̄.de conſti.ex parte.ad fi.s̄. de tranſac. c.j.j̄.
ne ſede vacan.illa.de priuil.quia intentionis.[De cauſa] iam cœ
pta.s̄.de teſt.cauſam quæ.[Cognoſcere.]& conſonat hoc legi di-
centi,ꝙ ea,quæ poſt li.conte.&c.ff.de ędi.ed.ędiles.j.§. item ſcien
dum.ſm d.n.[Et iam]ſ.cauſam.¶Sed ſi rem]ij pars.[Confirma
tionem]ex certa ſcientia conceſſam ſm quoſdam.& idem eſt in
præcedenti caſu,vt ibi no.& patet in eo, quod & no.j̄ co.c.& c.j.
[Non eſt.]ver.[Iudici]niſi ſpecialiter delegetur a papa,vt j̄.ſequi.
vel certum ſit,ꝙ per falſi ſuggeſtionem obtenta eſt,vt j̄.c.j.[Ex or
ta]ſ.ſuper beneficio vtrum ipſe licite obtineat,vel non.ſinautem
accuſaretur de aliquo crimine, ne impediretur cognitio iudicis
ſm Vincētium.Lauren.vero dixit,ꝙ intelligendum eſt hoc, qñ
quæſtio oritur ſuper iuribus confirmationis,quod omnino verū
eſt,vt le.& no.s̄.de iud.cum veniſſent. T.diſtinxit vtrum cōfirma
tio fiat ſine cauſæ cognitione in abſentia partium & in forma cō
muni.& tunc non impeditur cognitio iudicis,vt s̄.rñ.j. aut cum
cauſæ cognitione,& pręſentibus partibus & tūc impeditur , vt &
hic colligitur ex ipſa confirmatione,quia tunc ſimpliciter cōfir-
mat nulla conditione adiecta.de tali confirmatione leg.s̄. de off.
dele.quoniam abbas.& c.coram.s̄.de tranſa.c.j.s̄.de pac. quotiēs.
s̄.de teſti.veniens.j. §.fi.in prin.j̄.de teſta.Raynutius.in fi.j̄.de in-
ſti.c.iij.& hoc verum eſt,niſi ꝙ conſtet per falſi ſuggeſtionem ſit
obtenta.vt j̄.c.j.Sed ſm d.n.planior eſt intellectus,vt dicas,ꝙ ſi qs
alicuius rei confirmationem impetrat lite pen. vel propter defe-
ctum,qui erat in cōtractu,vel quia papæ auctoritas requirebatur,
nihilominus iudex in cauſa procedat,niſi forte diceretur in con-
firmatione non obſtante,ꝙ res eſt litigioſa,immo quod plus eſt,
2 †nec priuilegium lite pen.obtentum impedit proceſſum iudicū.
s̄.de teſti.cauſam.ij.s̄.vt li.pen.c.fi.j̄.de priuil.dudum.& ſic intelli
ge.s̄.rñ.j.ſi vero erat in pacifica poſ.& obtinuit confirmationem
ex certa ſcientia a papa volēte ſupplere defectum, ſi quis erat, vel
alias cum cauſæ cognitione,tūc habet locum,quod hic dicitur,
& s̄.de iud.cum veniſſent.vt ibi no. Sed nonne poteſt confirma
ri ſententia pro poſſeſſore lata,a qua non eſt appellatum , cum
iam lapſi ſint decem dies,non videtur, quia iam tranſijt in rem
iudicatam,vnde nihil operatur,vt patet s̄.de re iudi. cū inter vos.
§.fi.ſed & ſi dicas nullam eſſe ſentētiam, vt quia lata eſt a nō ſuo
iudice,s̄.de conſue.c.iij.vel quia nō eſt ſeruatus ordo iudiciarius.
3 vnde nulla eſt,vt s̄.de re iu.c.j.nec tunc valet confirmatio, †quia
id,quod nihil eſt,non potuit confirmari,ar.s̄.de ele.auditis. item
poſſeſſori non eſt actio prodita,s̄.de re iud.examinata.niſi forſan
inquiratur,vel diffametur,j̄.qui fil.ſunt legi.cauſam.ij.C.de ing.
& ma.diffamari.cum ſuis concor.Sed cōtra.xvj.q.vj.ſi epm.j̄. de
inſti.c.ij.s̄.de procu.ex inſinuatione.in fi.s̄.de pa.c.j.ſo. ſm d.n. ta
lis ſententia confirmatur.& prodeſt multum talis confirmatio,
quia ſi a non ſuo iudice prima ſententia lata fuit,vel alias dicatur
nulla.& eis,qui confirmat ex certa ſcientia iudex erat.prima ſñia
roboratur,s̄.de tranſac.c.j.nec inferior eo de ipſa poteſt de cæte-
ro cognoſcere, vt hic, vnde ſi archieps̄ cognoſcens de appellatio-
ne ſñiam confirmauit,& poſtea coram epō volente ipſam execu
tioni mandare obiiciatur , ꝙ hoc non debet fieri, quia nulla eſt,
obiiciens minime audietur,nec de hoc cognoſcet eps̄,ex quo nō
fuit ab archiepō appellatum,ſed & ſi ab archiepō appellatū fue-
rit,adhuc nō cognoſceret eps̄,ſed differret executionem quouſq;
p ſuperiorē ab archiepō,ad quē appellatū fuerit,hęc qō fuerit ter
minata , ar.s̄.de ſen.& re iud.de cętero.quinimo & plus eſt, quia
ſi prima ſñia nulla ſit,tñ per ſecundam confirmatoriam cū cau-
ſæ cognitione latam redditur prima valida,niſi & a confirmato-
ria fuerit appellatum,certum eſt enim,ꝙ ſecunda ſñia confirma
toria non eſt lata contra ius ſcriptum,dūmodo alias in eo ordo
iudiciarius ſit ſeruatus, ſed contra ius litigatoris tantum.ergo ſi
non ſit appellatum,in rem tranſit iudicatā.& ſic prima quæ nul
la erat ex vi iuris,& ſñię ſecundæ vires ſumit,vt patet in eo,quod
le.& no.s̄.ti.j.c.j.& c.cum inter vos.§.fi.& eſt ſi.quod leg. & no.s̄.
de reſcrip.paſtoralis.§.j.ſecus ſi extra iudicium,vel ſine cognitio-
ne cauſæ ſeu in forma cōi,& non ex certa ſcīa confirmetur, tūc
enim nihil,aut parum operatur.& ſic loquitur s̄.de fi.inſtr.inter
dilectos.§.cæterum.ver.fi.& adde,ꝙ no.j̄.eo c.j.& c.examinata.§.
pen.& fi. Ad hoc autem quod obiicitur,ꝙ poſſeſſori non eſt pro
dita actio.Rñ.hoc verum eſt de rei vēdicatione. porro is, qui ha-
bet ius in eccleſia , dummodo ꝯdictorem habeat, poteſt petere,
ꝙ pronuncietur ſe fuiſſe canonice inſtitutum,vt patet j̄.de pręb.
dilecto.extra d.n.de cōceſ.præb.quia in cunctis ſed & ille,qui pe
tit ſñiam confirmari,debet probare ſñiam tenere,puta quia lata
eſt a ſuo iudice,& iuris ordine ſeruato.non autem habet neceſſe
probare,ꝙ ſit iuſta,cum & iniuſta in rem tranſeat iudicatam, s̄.
de ſen.& re iud.ꝙ ad conſultationem,vbi vero non petit confir-
mationem,ſed ꝙ executioni mandetur, nihil habet neceſſe pro-
bare.& ſi alius ſe opponat,imo mandanda eſt executioni. Ratio
diuerſitatis hæc eſt,quia in primo caſu eſt actor in ſecundo reus,
& actori nō reo incumbit probatio.vj.q.v.actor. ſm d.n. & quia
4 †omnia præſumuntur ſolemniter acta,vt no s̄.de ſentē.& re iud.
5 cauſam quæ.&†nō niſi in caſibus debet executio impediri,vt no.
s̄.de ſen.& re iud.cauſam quæ.& c.ꝙ ad conſultationem. in fi il-
lud autem indubitatum eſt,ꝙ ſñia, a qua appellatum eſt,petitur
confirmari,vt C.de ap.auth.ei qui, de hoc no.ſm d.n.s̄.de of de-
leg.cum contingat.nec obſtat lex allegata diffamari,vel conſimi
les.loquuntur enim,quando non agebat directo,ſed volebat aliū
agere infra certum tempus.tunc enim fateor,ꝙ neceſſe eſt pręce
dere diffamationem ſm d.n.

SVMMARIVM.

1 *Confirmationum aliqua tribuit multum iuris.*

CAP. II.

DE confirmationibus. (Sicut dici-
tur) ex certa
ſcientia,& cum cauſæ cognitione obtentis alias con
tra s̄.de of.leg.ſtuduiſti.& j̄ e.ver.aut certum.& no.s̄.
1 c.j.Et no.†ꝙ confirmationum aliqua tribuit multum iuris,ſicut
patet in confirmatione electionum,per quam poteſtas tribuitur
miniſtrandi,s̄.de elec.trāſmiſſa.& c.qualiter. Aliqua vero parum
aut nihil,vt illa,quæ in forma cōi procedit,j̄.ne ſede va.illa.& j̄.e.
examinata.§.vnico. Aliqua vero vetus ius tantum declarat, ſed
tamen illud ſolidat,vt eſt confirmatio ſententiæ , & proceſſuum
in iudicio habitorum, ꝯ quos non audiuntur partes, poſtquam
cum cauſæ cognitione fuerint confirmati.s̄.de tranſac. c.j. ſuper
quo vide quod no.s̄.e.c.j.in fi.Idem eſt ſi actus legitimi cum cau-
ſæ cognitione & partibus præſentibus confirmentur,ff. de adop.
nam ita.Idem eſt de canonicis actibus ſicut eſt confirmatio.s̄.de
elec.cum monaſterium Inſtitutio.s̄.de procur.ex inſinuatione.
Secus in contractibus,qui iure gentium ſunt,ſicut emptio,& ven
ditio,& ſimiles.Inſti.de iure natu.§.ius autem gentium.Hi enim
cum ex voluntate partium pendeant, non ſpectant ad auctorita
tem iudicis,& ideo in iudicio non confirmatur,niſi & de volun
tate partium hoc procedat,s̄.de trāſac.c.j.vel niſi talis eſſet iudex
qui ſua auctoritate hoc poſſet facere,vt eſt papa, qui contractus
ab eccleſia initos quantumcunq; inualidos reddit validos,dum-
modo ex certa ſcientia confirmentur,ar.j̄.de cōceſ.præben.quo-
niam.ij.q.vj.hæc quippe.Illi autem actus legitimi, qui a iure ſunt
inuenti,& etiam canonici,vt eſt inſtitutio,& confirmatio petū-
tur bene confirmari in iudicio partibus præſentibus & cum cau
ſæ cognitione,ſi quis ſe opponere voluerit, quia nec cogitur , ſed
& ſi

& ſi nullus appareat contradictor,tũc iudex legitimo edicto pu-
a blico propoſito, [a] & nullo comparente procedet,& diffiniet negotium,confirmando id, de quo quæritur ſi iuſtum appareat ēt lite non conte.ar.ff.de adop.nā ita.& C.ſi ab hære.ſe ab.mi.auth, ſi omnes.vnde & ſi peto matrimonium pronunciari canonicū vel me legitimum,quod ex me procedit.quod eſt actus canonicus,& aliquis ſe opponat,cogitur reſpõdere,& ſi nullus appareat, ex officio proceditur,vt patet ĩ.qui fi.ſunt le.cauſam.j.& ij.& c.lator.& c.prælatum.& ſeq.in contractibus autem iuriſgentium ſi petantur confirmari in iudicio,non cogitur pars reſpondere,nec iudex poteſt procedere ante ſniam inuitis partibus, quamuis volentibus hoc fieri poſſet,ſ.de tranſac.c.j.ſm d.n. hanc ſubtilitatē non plene apprehendo.nam & ſi contractus ab initio ſunt volūtarij,ex poſtfacto tamen neceſſe eſt ipſos obſeruari,vnde videtur ꝙ & de ipſis agi poſſit in iudicio,& peti confirmatio,& obſeruatio quantumcunque pars contradicat,C.de act.& ob.ſicut in initio.ſ.de pac.c.j.& ij.[Tenere]ſic conſtrue.[Quod contra illas nõ eſt aliquatenus iudicandum]quod eſt in fi.[Niſi nouum.]&c.vt hic ſequitur.[Niſi nouum]ver.ecce primus caſus ſic.ſ.c.j. in fin. [Aut]ver.ſecundus caſus.[Certum ſit.]id eſt notorium. caue tamen ne dubium pro notorio habeas,vt le.& no.ſ.de app. conſuluit.j.[Suggeſtionem.]ſi.ĩ.de crimi.fal.ſuper eo.ſ. de conſtitutio. cum acceſſiſſent. [Non eſt.]verſicu.[Iudicandum.] non negat quin ſit examinandum.ad hoc accedit, quod legitur, & no.ſ.de re iudi.de cetero.

ADDITIO.

a ¶Propoſito.Adde tex.in c.fi.de elec.lib.vj.

SVMMARIVM.

1 *Executio reuocatur antequam de appellatione cognoſcatur.*
2 *Reſcriptum non valet obtentum tacita veritate.*
3 *Legatum vel ſtipulatio in genere facta non valet.*

CAP. III.

Bonæ me. Sententiam condemnatoriam, vt ſequitur.[Et ĩ.]ver. [Decem dies.] quod facere potuit,ſed ipſis elapſis non.ſ. de re iud.ꝙ ad conſultationem.[Iudices tamen.]ver. mandaue-
1 runt,quod facere nõ debuerunt, †vnde reuocari debet executio, antequam de appellatione cognoſcatur,vt patet ĩ. de iureiuran. venientes.§.fi.& extra d.n.de ap.vt probatio.§.nam poſt appellationem.exceptis caſibus, in quibus poſt ſniam appellatio prohibetur,quia appellatione pen.nihil eſt innouandum,vt ibi,& ſ.de ap.dilectis.§.j.in fi.& ideo iuriſdictio iudicis, a quo appellatū eſt, interim eſt ſuſpenſa,vt le.& no.ſ.de of.dele.paſtoralis,§. præterea. ſaluo eo,quod notatur ſupra de appellati.paſtoralis.rñ.j ¶[Cæterum]ii.pars.[Appellãs itinere]ſic facto,quod verbo emiſerat, approbauit,ſ.de ap.dilecti.j.[Aduerſarius.]ver.[Caute]quod facere præmutare non debet,vt aduerſarium impetratione ſupplantet, ſ.de ap.oblatę.§.j.ver.ſi vero nõ ſit.ſed ſm d.n.expone caute.i.fraudulenter.[Confirmationis]iam factæ,vel faciendæ ſm ꝙ diuerſimode legi poteſt,vt ĩ.no.[In quo.]ſ.reſcripto ꝯfirmationis.[Nulla]quia non tenebatur,vt no.ſ.de ap.oblatę.& ſ.de of.deleg. ex literis ſm d.n.alii contra,vt in ſeq.gl.[Mentio habebatur] & ideo
2 non valuit†reſcriptum tanquam obtentum tacita veritate,ſ. de reſcrip.ex parte.& ſ.de ap.ſępe.§.fi.& c.oblatę.§.j. & verſi.& quid. vbi de hoc ſm B.videtur tamen,quod nõ obſtet.quia & ſi expreſſiſſet hoc nihilominus ſuper confirmatione ſniæ facienda in cõmuni forma literas habuiſſet,ad quod ſpectat,quod le.& no.ſ.de reſcrip.ſuper literis.[Reſpondemus igitur,ꝙ]ſubaudi in caſu pręmiſſo priores literę nullius ſunt momenti. ſed ſi appellationem non tacuiſſet,valerent.ſi tamen in poſterioribus fieret de ipſis expreſſa mentio [Poſteriores]&c.vt ſ.de reſcrip.cæterum.& de off. deleg.ſuper literis. & ſm hoc expone, quod ſequitur in ſequenti §.verum.ſi dicatur.ſubaudi in poſterioribus. aliter tamen legitur ſm d.n.vt ĩ.no. ¶[Verū]iij.pars.hic mutat caſum. nam hucuſq; locutus eſt, quando fraudulenter fuerunt primæ literæ impetratæ,hic autem loquitur quando non fraudulenter, ſed bona fide, & tunc non valent ſecundæ literæ quamtumcunq; contineatur ibi clauſula nullis literis &c.niſi de primis ibidem ſpecialis,& expreſſa mentio habeatur,vt dicat non obſtan. his talibus literis ſuper confirmatione obtentis,vt ſequitur,& quaſi idem videtur dicere hæc decre.quod dicitur in illa.ſ.de ap.oblatę.vnde & hic repeti poſſunt,quæ ibi notantur ſm d.n.[Dicatur]in ſecundis lite-
† ris.[In illis†literis]per hanc generalitatem nihil reuocatur, ar. ff.
3 de fal.diuus.ſic nec†valet legatū,vel ſtipulatio ĩ genere facta, ff.de iure do.cum poſt diuortium.§.gener a ſocero.& arg.ff.de iure fiſ. ita fidei.quod dic,vt no.ſ.de do.& contuma.ex literis.& ſ.de iudi. cauſam quæ contra.[Forma]quacunq; vis generali.[Expreſſe.] ad hoc enim, vt reuocetur primum reſcriptum per ſm requiritur,ꝙ in ſecundo de primo ſpecialis & expreſſa mētio habeatur, vt no.ſ.§.j.ad fi.[Vigorem]quia hæc ſententia confirmabitur,& auctoritate ipſarum procedetur.nec ſtabitur confirmationi iam factæ [Donec de iniqua.]vt ſ.de fi.inſtru.accepimus.nec contradicit hæc litera,ſ.§.j.quia exponenda eſt litera, vt ibi no. ad finē.

[Cognitio]& diffinitio.[Habetur]ꝑ iudices,quibus ex certa ſciētia committitur per literas de confirmatione expreſſam mentionem facientes,vt ſ.vel ſm alios per iudices ad confirmationem faciendam obtentos,vt ſ. de ap.oblatæ §.j.

ADDITIO.

† Alias nullis.& vt videtur melius.

SVMMARIVM.

1 *Reſcripta,& priuilegia tutum eſt regiſtrari vel duplicari.*
2 *Vis magna eſt in verbis.*
3 *Priuilegium ſi amiſſum ſit mentem non ſufficit probare per teſtes.*
4 *Sigillum vnum quamuis auctenticum an fidem faciat.*
5 *Nihil iuris acquiritur per innouationem.*
6 *Omnes clerici poſſunt ſe opponere pro iuribus epiſcopi defendendis.*
7 *Papa reddendo ius intelligitur gratiam facere.*
8 *Prælatus a mala fide excuſatur.*
9 *Vbi eadem ratio,ibi idem ius conſtituendum.*
10 *Materia fragilior,maius periculum imminet.*
11 *Tabellio an loquatur in prima vel ſecunda perſona non refert.*
12 *Fœmina an poſſit eſſe iudex arbitrix vel procuratrix.*
13 *Miles poteſt eſſe procurator in cauſa numeri ſui.*
14 *Specialis clauſula præmiſſa facit vt ſub generali ſequentia omnia includantur.*
15 *Procurator fiſci non debet propere agere.*
16 *Serui principum habent perſonam ſtandi in iudicio.*

CAP. IIII.

Cum dilecta.[Innouari]per quod nullum ius tribuitur,ſed antiquum ſolummodo reſeruatur, vt ĩ. eodem.§.nos igitur.in fi. [Propter viarum.]verſi.[Pericula.]cum enim habetur niſi vnicum priuilegium eiuſdem tenoris non eſſet ſecurum ipſum ad ſedem apoſtolicam apportari, vt hic patet.& ſ.de fide
1 inſtrumen.accepimus.reſpon.j.& ideo†reſcripta,& priuilegia tutum eſt regeſtrari,vel duplicari,quia tunc poteſt vnum mitti, & aliud domi relinqui,ff.de teſtamen.vnum teſtamentum.& Inſt. de teſtamentis.§.penul.[Totidem.]iniungendum diximus,quod ſequitur infra.[Vt ea]ſcilicet priuilegia inſpicerent &c. vt hic ſequitur.[Diligenter.]ſcilicet in ſtilo. in ſcriptis.in bulla. & filo ſiue cera.& omnibus alijs circunſtantiis,quia multis modis caſſantur talia,vt patet ĩ.de crimine fal.licet.& cap.ſequenti. [Et tenorem.] non ſolum mentem, ſed tenorem de verbo ad verbum:
2 †nam magna vis eſt in verbis,vt hic patet,& ſ.de vſu pal.ca.fina. cum ſuis concordantiis.ad quod facit, quod notatur ſ.de teſtib. cum cauſam, quæ inter archiepiſcopum.reſpon.j. ſuper verbo, prudenter inquirens.ſub §.debet etiam iudex eſſe diligens. Eſt ar-
3 gu.† ꝙ ſi priuilegium amiſſum ſit non ſufficit probare mentem per teſtes.immo neceſſe,eſt quod tenor probetur.quod dic,vt le-
a gitur,& notatur ĩ.de priuile.cum olim.j.§.nos vero [a]. [Fideliter] vt ſi quid ibidem vitioſum apparet, vel dubium illud referrent argumenta. C.de edicto diui Adri.tol.l. fi.reſponſo.j.verſi.ſancimus ſ.de fi.inſtrum.inter dilectos. [Tranſcribentes] vocata tamen parte aduerſa,& ei facta copia,vt poſſit opponere quicquid placet,arg.in eo,quod legitur & no.ſ.de fide inſtrum.accepimus. & c.penul.& fina.& ſ.de ap.intimaſti.tali enim ſumpto auctoritate iudicis fides eſt adhibenda,vt ſequitur ĩ.§.j.ff.de admin.tuto. chyrographis.ſecundum dominum noſtrum.iſti iudices ad hoc delegati erant,vnde credendum eſt ſumpto auctoritate eorū publicato,& de hoc notatur ſ.de teſtibus. Albericus.[Reſcribentes] quanta eis ſit fides adhibenda.argumē.ĩ. de fideiuſſo. conſtitutus.
4 in fi.[Sub ſigillis.]ar. ꝙ † vnum ſigillum quamuis authenticum fidem non facit,ad idem ſ.de clericis peregri.c.j. vbi de hoc.contra.ſ.de proba.poſt ceſſionem,quod dic,vt ibi notatur,& de teſti. cum a nobis,& de fide inſtru.quod ſuper his,& ĩ.§.j.[Duximus] ꝙ ipſi diligenter executi fuerunt, ipſa priuilegia cuidam legato, qui in terra illa erat exhibentes, & ipſum requirentes, vt in teſtimonium verę tranſlationis ſigillum ſuum apponi faceret in trāſcripto,quod ipſe fecit,vt ĩ.§.j.¶[Nos autem.] ij.pars.[Tam legato] quam inquiſitoribus,vt ſequitur.alias enim non videtur,ꝙ ſigillum legati ſufficeret,cum nec ei aliquid mandatum eſſet. præſtat tamen adminiculum ſicut alias.ĩ.de ſucceſſ.ab inteſt. cap.fi. §.j.verſi.fi.fidem autem non faceret plenam,niſi & partes in hoc conſenſiſſent,ſicut legitur,& notatur ſ.de ap.conſtitutus.§.j.& ij. & de fi.inſtrumen.ꝙ ſuper his.[Sub ſigillo] argumen.ꝙ vnum ſigillum authenticum facit fidem.contra. in præcedenti gl. & ſ.e. reſpon.j.[Ea] ſcilicet,priuilegiorum tranſſcripta.[Fidem debitam] quantum ad inquiſitores debet bene fides adhiberi. nam ſcriptum auctoritate ipſorum,quibus hoc commiſſum eſt, fidē facit,dummodo,& partem aduerſam citauerit, vt notatur ſ. reſponſo.j.& probatur ĩ.eodem §.verſic.fina.& ſ.de teſtibus.ſignificauit.& cap.Albericus. quantum autem ad legatum debitum.i. honeſtum eſt,vt ei credatur,non tamen neceſſarium, cum ei nihil fuerit commiſſum,niſi & partes in hoc conueniſſent, vt notatur

ADDITIO.

a ¶Adde Feli.in rubrica de conſtitutio.

tatur ſ.eo.§.ſuper verbo,tam legato. [Licet.] verſi. [Non videremus.]nec videri poterat,quod non erat.35.q.5.ad ſedem.per vnā colum.ver.hic ergo euigilent &c.& hoc etiam ideo videri nõ po-
5 terat,quia † per innouationem nihil iuris acquiritur.ĩ. eo.§. nos igitur.in fine.& originali caſſatio per conſequens innouatio, ſicut & confirmatio caſſaretur,vt patet ſupra de ſenten. & re iudi. cum inter nos.§.j.in princip.ſ.de fide inſtrumen.inter dilectos.§. cęterum.verſi.cum igitur.& ſequenti, & patet infra eodem. cap. penul.in fine.[Quia tamen]verſicu.[C.]priorum nomen cano-
6 nici.]argumen.†quod omnes clerici poſſunt ſe opponere pro iuribus epiſcopi defendendis. & infra de rebus eccleſi. non alie. ſi quis presbyterorum.§.fina.vbi de hoc. Sed contra,ſupra de offic. delega.coram.vbi de hoc. Dicas,quod & ſi ſine cautione non habeat perſonam ſtandi in iudicio,vt ibi.habent tamen perſonam contradicendi,ne quid in præiudicium eius fiat,vt hic.& in fine. & dandi occaſionem iudici, vt aliquantulum differat, quia nec eſt in talibus feſtinandū,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ. de ſen.& re iud.cum Bertoldus.§.poſtmodū.ſed ſm d.n.quidã dicūt iſtos canonicos ſpeciale mãdatū ab epo habuiſſe.[Per centū annos] per quos ꝯ Romanā eccleſiā præſcribitur,vt ĩ.e.§ qa vero. [Ipſa tunc.]q.d.cām differēdi præbuerūt nobis canonici alia aūt vice. hoc cum nobis videbitur faciamus, ſicut & fecit ĩ.§. j. innouanda. de ſuperbūdanti cautela.ſm d.n.[Vnde.]ver.[Iudicibus]aliis ꝗ̃ primis,vel eiſdem,quia in hoc non eſt vis.nā ēt primis credendum erat,vt patet ſ.§.j. in prin. ſed melius eſt, vt de aliis hoc ĩtelligatur,ar.ſ.de of.dele.prudentiā.rñ.j.in fi .xxxv.q.ix.apoſtolice.& fit hoc ad cautelā, vt & inquiſitio ĩquiſitioni addatur. ſed & qñq; neceſſariū eſt,vt ſ.de proba.c.pe.& fi.vel dic, vt no.ĩ.ſuper verbo, ſuper his.[Idoneum] ſi.ſ.de ap.ex parte.j. in fi.vbi de hoc.& ĩ.eo. §. pe.[Citatis.]quia partes debent eſſe pręſentes,vt no.ſ.rñ.j.§.j.& lis eſt cõteſtanda, quod innuit hæc clã,vt patet in eo,qđ le.& no. ſ.de iud. exhibita. [Super his]ſ.ſuꝑ præſcriptione allegata per canonicos.ſ.e.ver.prox.& ſic eſt iſta inqſitio altera,ꝗ̃ prima, qđ verū eſt, & ſuper dictis priuilegijs,& tunc locum habet, quod no. ſupra ſuper verbo,iudicibus. [Inquirerent]lite prius conteſtata, quod ex eo apparet,quia hic mandat recipi ꝓbationes nulla alia conteſtatione facta,vel ſpeciale eſt,quando agitur de ſtatu eccleſiæ,ĩ.eo.§.pen.in prin. ſicut & no.ſ.de teſt. cum olim. quinimo vr̃ hoc ius nouū,qđ vbi petitur innouatio priuilegiorū admittit̃, hæc exceptio non es audiēdus, quia ego præſcripſi iura,quæ tibi per priuilegiū deberi ꝯtendis. ſuper qua recipiuntur teſtes lite nõ ꝯteſt.nec ob.qđ hac exceptione nõ obſtante fuit facta ĩnouatio, vt ĩ.eo.§.nos igitur.quia nõ fuit facta iure cõi, ſed ꝑꝑ periculū cõſumptionis, ſicut ex ipſa litera colligitur euidenter. ſm d.n. puto quod fuit hic lis conte.vt patet in prin.gl. & qa iudices lite nõ conte.inquirebant,fuit ab ipſis rõnabiliter appellatū,vt hic ſeqr̃, & probatur.ſ.de iud.exhibita.vbi oĩno ſimilis ꝯmiſſio facta fuit, quare iudices iſti reputantur minus diſcreti & petitur,qđ diſcretis iudicibus iterū cõmittatur,vt ĩ.§.j.ver.ex aduerſo ꝗ̃ petitio admittitur,vt patet ĩ.§.pe.nihilominus tñ ꝑꝑ periculū ĩminens priuilegia innouantur,vt ĩ.e.§.nos igit̃.[A qbus] ſ.iudicibus appellauit, qa lit. nõ ꝯte.ꝓcedebãt & bñ fuit appellatū,vt patet ĩ pce.gl.& iõ cauſa cõmittitur ſub certa forma aliis iudicibus,vt ĩ.e.§. pe. & fi. ¶[Nuper autem]iii.pars.[Petijt iteratio.]quia & hoc prius petierat.ſ.eo.c.in prin.[Ex aduerſo]ver.[Diſcretis viris]Hic innuit, ꝙ hi,a quibus appellatum extitit ſimplices erant,& iuris ignari. vnde & lite non conteſtata proceſſerunt,vt no.ſ.e §.proxi. vel ideo hoc dicit,quia diſcretis & idoneis eſt commiſſio facienda, quod dic,vt le.& no.ſ.de of.dele.ſi pro debilitate.& c. cum te conſulen-
7 te.[Dignaremur.]No.ar. † ꝙ dominus papa reddendo ius etiam intelligitur gratiam facere.ad idem.ſ.de reſcri.ſedes.& c.nonnulli.& c.quia nonnulli.[Qui]verſi.ſ.iudices.[Reciperent]ſeruando iuris ordinem,& negotium ſententialiter diffinirent, quod & fit ĩ.§.pe.& fi. [Contra priuilegia] quibus forſan renunciatum fuerat,vel non fuerant verſæ moniales, cum tamen eps contra ipſa veniſſet,vt ſequitur.[Præſcriptionem ſubiectionis]quia eps viſitauit,correxit,& omnia alia iura epalia exercuit,ſicut in alijs eccleſijs & monaſterijs ſibi ſubiectis.Sed contra,quia aut ignorabat eccleſiam exemptam, & ſic malam fidem habuit nec præſcripſit, cum nec hoc intenderet,aut ſciebat exemptam & ſic cum malā
8 fidem habuit,non præſcripſit,ſ.de præſcri.c.fi.So.†excuſatur prælatus a mala fide,quia ius commune,quod fauorabile eſt,facit ꝓ ipſo,vt patet ĩ.e.§.pe.ver.ſubiectionem.& quia exemptio odioſa eſt, cum per ipſam frequenter peccata remaneant impunita, & detur materia delinquendi,vt patet ſ.de of.dele.irrefragabili.ĩ.de priui.cum & plantare.& c.tuarum.vnde eſt reſtringenda,vt patet in eo,quod le.& no.ĩ.de conceſ. præb. conſtitutus. & quia de facili redit res ad id,quod ſibi ab initio ius conſtituit, & natura, vt ff.de pac.ſi vnus.§.pactus ne peteret,ver.ꝙ ſi non vt tolleret, & patet in eo,quod le.& no.ſ.de excep.cum venerabilis.§.j.in fi. & facit ad hoc quod no.ſ.de exce.cum venerabilis.§.fi. [Legitimam] ſaltem xxx.an.vt le.& no.ĩ.de priuil.ſi de terra.& c.accedentibus. ſed hic addidit papa de ſaſia ſua,vt non obſtet præſcriptio,niſi cē-

tenaria.ĩ.e.§.quia vero.¶[Nos igitur.]iiij. pars.[Ciuili.] in Auth. de teſt.§.multæ.& §. hæc vero.colla.vij. ff.ad l.Aquil.in lege.C.de vſur.pupillis.l.fi.[Et canonico.]ver.ſ.de teſti.cum olim.& c.ſignificauit.& le.& no.ĩ.vt li.non conte.quoniam.[Eiuſdem æquita-
9 tis]ver.[Similitudine]†Similis.n.æquitatis ratio ſimilia iura ſuadet,ar.ſ.de conſt.nam concupiſcentiam.ſ.de reſcri.inter cæteras. ſ.de tranſla.ep.c.ij.§.j.C.de conſt.pec.l.fi.C.ad l.Fal.l.fi.ff. ad l. Aq. illud.Item ar. ꝙ teſtes & inſtrumenta æquiparantur,ſ.de fi. ĩſtru. cum Ioannes.§.porro.ſ.de teſt.cog.peruenit.j.§.j. ſm d.n.ſi hæc ſimilitudo attenditur ĩ.annum,debet eps conueniri, vel ei innouatio nunciari.Tu dicas,ꝙ in hoc caſu,ſ.qñ innouatio fit per papam,non eſt in totū,hęc ſimilitudo proſequenda.ratio diuerſitatis hæc eſt,quia per hanc innouationem nullum ius tribuitur,vt ſequitur,vnde & quicquid poteſt obiici contra antiquum priuilegium,poteſt & contra nouum,vt patet ĩ.§.pen.in fi.In teſtibus autem circa probationem executionum contra ipſos competentium poſſet periculum imminere,vt patet ſ.vt li.non conte.quoniam.rñ.j.ver.fi.& adde,ꝙ no.ĩ.ſuper verbo,innouandam.[Conſumpta]non tñ ideo quin legibilia apparerent,alioquin ꝯ ſ.de fide inſtru.inter dilectos.§.eadem.& §.inſtrumentum. & ſm hoc intellige.ff.de bo po.ſm ta.l.j.§.ſi roſæ.& ſ.de fi.inſtru.c.fi.[Sed in
10 papiro.]ideo cum materia†fragilior eſſet maius periculum imminebat,& per ꝯñs magis ſuccurrendum fuit,ar.ff.de Car.edi.l.j. §.iii.xlij.di.quieſcamus.& hoc valde notãdum eſt, ꝙ non ſolum in pergameno poſſunt ſcribi priuilegia, ſed etiam in papiro,quinimo licet materia papiri debilior ſit,eſt tamē ſecurior,quia nec ita cito poſſet falſari, cum nec de facili poſſet abradi.ſecus in per-
11 gameno,vt patet ĩ.de cri.fal.licet.§.ſexta.& ſe.†ſic nec refert vtrū tabellio loquatur in prima perſona,vel ſecunda,vt ĩ.de cõuer. cõiug.dudum.§.ſed ad iſta.[Duximus.]& negotium etiam nihilominus committimus,vt ĩ.eo.§.nolentes. §. quia vero.&c.vt ĩ.§.j. [Innouanda]maxime cum pars aduerſa præſens eſſet,vt patet ſ. §.nuper.nec aliud rationabile opponeret,quare nõ eſſet innouatio facienda.Quid ergo ſi facta ſit innouatio parte abſente, nec contumace? Videtur,ꝙ non valeat,niſi eps infra annum conueniatur,vel ei denuncietur innouatio,vt no.ĩ.ſm d.n. ſuper verbo ſimilitudine.Et eſt ratio,quia poſſet eſſe authenticum vitioſum, & præſumendum eſt,ꝙ is,quem res tangit diligentius hoc attendat, palpet,ĩquirat,& videat quam extraneus.& ideo eſt citãdus, vt no.ſ.de fi.inſtrum.c.pe.& fi.& ſ.e.c.rñ.j.vel ſaltem ei nunciandum infra annum,vt dictum eſt.Sed in hoc caſu videtur excipiēda nouatio,quæ fit in curia,ar.C.de teſta.omnium.& eſt ratio,qa per plurium manus tranſit litera,qui etiam tanquam magis experti in talibus melius perpenderent falſitatem, vel etiam latens vitium,ſi quod eſſet.ar.in eo,quod le.& no.ſ. de reſcrip. cū adeo. ĩ.de cri.fal.dura.& in eo,quod nota.ĩ.§.j.debet autem pars citari. ſi aliquibus extra curiam hæc examinatio committatur, vt no.ſ. e.c.rñ.j.ſed & vbi in curia,præſens eſt,quem res tangit dignum, & iuſtum eſt,ꝙ citetur,& expectetur,ſi aduentus eius probabilis, & proximus præſumatur,ĩ.de priui.ex parte.j.& ſi quis ſe rationabiliter oppoſuerit,audiatur,vt ſ.§.j.& ii.[Nolentes]ver.in quo papa quaſi excuſando ſe videtur facere antipophoram.q.d. non habet quis,vnde queratur,quia nullum ius nouum damus, ſed iam datum tantum ſeruamus,vt ſequitur.[Antiquum]ſ.ius, ſi quod habet.i.ꝙ habet prima facie, ſeu habere præſumitur,vt patet ĩ.e.§.j. [Seruentur.]ſic ĩ.de priui.ex parte.j.§.fi.& c. quia intentionis.xij. di.præceptis.Sic aliud eſt veterem ſinagogam reparare,quod cõceditur,aliud de nouo cõſtruere,quod prohibetur,vt ĩ.de iudæis. conſuluit.vbi de hoc.Hoc autem priuilegium ſic renouatum miſit papa iudicibus,quibus cauſam commiſit,vt ĩ.e.§.nolentes. vt & no.ĩ.e.§.fi.¶[Quia vero.]v.pars.[Noſcitur]adhibet ergo fidem priuilegio, vnde veriſimile eſt, ꝙ ad plenum fuit examinatum, nec eſt locus contradictioni, ex quo ſic per ſummum pontificē approbatur,vt patet in eo,quod no.ſ.§.prox.ver.eiuſdē.ſuper verbo,innouanda.& ĩ.§.j.ſuper verbo,procuratricem.in fi.gl.& adde quod no.in ſe.gl.[Pertinere]prima facie.nec enim hoc dicit diffiniendo,alias non fieret ſuper hoc commiſſio, ſicut fit ĩ.§.j.Vel dic,ꝙ licet conſtet de exemptione,vt hic,& no.in præce.gl. non tñ de pręſcriptione.& ſuper illa fit commiſſio,vt in ſequentibus. [Ne ius]ver.[Indefenſum]quod multum debet cauere ſummus pontifex,vt patet ſ.de ſup.ne.præ.licet.§.vnico.vnde qñq; procuratorem conſtituit,qui ipſum defendat,vt hic ſequitur. aliquãdo de ipſo proteſtatur,vt ſ.de cap.mo.c.ij.§.fi.aliqñ pro ipſo pronunciat,vt ſ.de reſcrip.ad audientiam.§.fi.ver.reſpicientes. & ſe.[Pro-
12 curatricem]ſic†ergo fęmina poteſt eſſe procuratrix, ſicut & arbiter ſiue arbitrix.ſ.de arb. dilecti.& iudex.xii.q.ij. cum deuotiſſimam.nec obſtat,ꝙ monialis eſt,nam & monachus de mandato abbatis ſui poteſt eſſe procurator.xvj.q.j.monachi.ſ.de ap.bo-
13 næ.rñ.j.& c.Nicolao.in prin.ſicut†& miles in cauſa numeri ſui. ff.de iud.filiusfa.§.veterani.nec ob.ff.de proc.fęminas.ff.de regu. iu.l.ij.C.de procu.alienam.iij.q.vj.§.tria.illud.n.r̃r verum eſt, ꝙ mulier non poteſt eſſe procuratrix.vel aliud virile officium exercere,vt ibi,fallit autem hoc,qñ habet adminiſtrationem,vt ſ. de maio.

ma.& ob.dilecta.vbi de hoc.tunc.n.poteſt eſſe procuratrix,vt hic,
ſicut & abbas,s̃.de tranſa.contingit.j̃.de cẽſi.ſopitæ, ſed & ex quo
papa ipſam ex certa ſcientia hic conſtituit, non eſt nobis ſuper
hoc amplius diſputandum,xvii.q.iiij.§.qui autem.C.de cri.ſacril.
l.ij.ff.de re iud.quidam conſulebat.s̃.de of. dele. cum viceſimũ.
vbi de hoc.[Statuebant]eidem committentes, vt cum aduerſus
&c.vt ſe.[Vt cũ aduerſus]ver.[Poſſeſſiones & iura]q.d. ſiue aga-
tur de immobilibus,ſiue de mobilibus.j̃. de teſta. relatum.ij.rñ.j.
corporalibus,vel incorporalibus,ſiue actionibus quibuſcũq;. C.
de hæ.vel act.ven.qui nondum.& l.fi. [Centenaria] quod dic,vt
le.& no.s̃.de reſcrip.cum nobis.[Ipſa.]ſ. abbatiſſa.[Super hoc &
14 aliis]præmiſſa†igitur ſpecialis clā facit,vt ſub generali ſequentia
oĩa includantur,ar.hic,s̃.de reſcri.ſedes,vbi de hoc.& prodeſt no-
torie hanc clām,quo ad procuratoria.hæc.n. forma vr̃ ſufficiens
quod dic,vt no.s̃.de do. & cõtu.venerabilis.rñ.j.[Vice nr̃a procu
ret]&c.No.hic ꝙ quamuis prælatus eccleſiæ & ſi ſit pars,poſſit eſ
ſe iudex,vel teſtis in cā eccleſię dummodo alium procuratorẽ fa
ciat,vt ar.s̃.de teſt.inſuper.s̃.de iura.ca.c.fi.vbi de hoc. tñ decẽtius
eſt,ꝙ hanc cõmittat alij audiendam.,& ſi papa ſit is,qui agit no-
mine eccleſię,vel defendit,vt hic patet,& ar.ff.de iur.om.iud. qui
iuriſdõnem.& l.prætor.ideo & imperator in re priuata; & in rę
fiſcali certos iudices,& procuratores cõſtituit,qui agant, cũ opus
fuerit,& corã quibus cauſæ hmõi agitentur.vnde ſi procurator fi
ſci priuatum conueniat,vel a priuato conueniatur, cognoſcit de
cā procurator Cæſaris,qui & rõnabilis vocatur, C.vbi cauſę fiſ.l.
ad fiſcum.vna cum pręſide prouincię.C.ſi aduer.fiſ.l.ij.nec debet
15 †procurator fiſci propere agere,ſed primo cõuincat de crĩe poſſi
dẽtẽ,& poſtea petat bona,C.vbi cāę fiſ l.j.his.n.qui ꝯueniunt,dat
facultas defendẽdi ſe q̃tũcũq; fiſc⁹ dicat ius hr̃e,C. de iu.fiſ. facul
tas. & de bo.vac.l.antepe.& pe.c.fi.lix.& ꝯ formã nõ ſeruãtib. ſed
bona occupare nolentibus reſiſtendi.C.de iure fi.prohibitum eſt.
Sinautem procurator Cæſaris conueniatur a priuato , vel ipſum
conueniat procurator fiſci de cā cognoſcit, C.ſi aduer.fiſ.l.j.cau-
ſæ,n.hominum diuinæ domus , ſiue ciuiles,ſiue criminales:ſint
ſerui,coloni,vel inquilini,cora præpoſito ſacri cubiculi,& comi-
te domorum, vel procuratorum Cæſaris agitantur. C.vbi cauſæ
16 fiſ.l.fi.Et eſt valde notandum,†ꝙ ſerui principum habent perſo-
nam ſtandi in iudicio,vt ibi ꝯ rſam generalem.Sunt & alij caſus
vt no.in ſumma.de iudi.§.quæ ſunt neceſſaria.ver.item attenden
da eſt perſona agentis,ſed hodie ſpretis his iuribus nedum præla-
ti,quibus hoc liceret,ſed etiam tpales dñi in multis curijs aliter
abutuntur. ita ꝙ merito dici poſſet oĩa Cæſar erat.i.oĩa Cæſaris.
i.dñi potentis ſunt, & adde quod no. & de hac mã s̃.de iud.cum
veniſſent.& j̃.de ver.ſig.ex parte.j.§.j. ¶Nolentes igitur.]vj. pars.
[De ſtatu]propter hoc verbum dicunt quidam , ꝙ hic procedit
li.non conteſt.quod dic,vt no.j̃.&s̃.e.c.§.j.ad fi.[Locum tutum,
& commodum.]No. hic quis locum debeat partibus aſſignari.
Tutus.ſ.reſpectu inimicitiarum.s̃. vt li.non conteſt. accedens.ij.
Commodus. reſpectu expenſarum, vt ſ.neutra partiũ vltra duas
dietas.s̃.de reſcrip.nonnulli.ſuper quo iudex æquitatem præ ocu-
lis habeat,nec vni parti in alterius pręiudicium faueat,quia non
debet iudicium claudicare,ff.de arb.ſi cum dies.§. ſi arbiter. ff. de
iud.ſi locus.Alioquin caueat ſibi de pęna,quia hodie ſi ꝯ iuſtitiã,
& conſcientiam in grauamen alterius partis alteri faueat per an
num ſuſpenſus eſt ipſo iure.extra d.n.de re iu.cum æterni.§.j.lib.
vj.& ideo in aſſignatione loci debet eſſe communis,ſi. s̃.de ap.ex
parte.j.& de teſt.cum olim.& de fi.inſtru.accepimus.[Recipias]
ſubaudi,li.conteſt.& ſic plana eſt hæc decre.alioquin ꝯ. s̃.de li.cõ
teſt.c.vnico.[Quos.]ver.[Ildeſemenſis eccleſia]duxerit producẽ
dos,vt ſeq.ſicut ex parte ipſius oblatũ fuerat,vt s̃.eo.§.nuper.[Vel
ad interruptionem.]ver.ſubaudi ex parte monaſterij allegatam.
alioquin non liceret de facto ſupplere.quod dic, vt no.s̃.de poſt.
præl.bonæ memorię.j.§.j.[Et ſi legitimam.]ver. ſ.centenariam.
vt s̃.e.§.prox.[Probauerit]ſ. Ildeſemenſis eccleſia. [Interruptio.]
quod dic,vt le.& no.s̃.de præſcri.illud.& c.auditis.[Subiectionẽ]
ver.[Ad iudices.]Sed ꝯ , quia hic petebatur ex parte monaſterij
priuilegium innouari,ad cuius petitionem fuit pręſcriptio alle-
gata,quomodo ergo ſuper eo,quod petitum non eſt maxime li-
te non conteſtata negotium diffinitur,ꝯ j̃.de ſymoni. licet Hely.
§.j.in fi.s̃.de ordi.cog.cum dilectus.§.fi.Sol.qõ de nouatione ter-
minata fuit.s̃.e.§.nos igitur.vnde intelligas, ꝙ poſtea pars ẽpi pe-
tijt ſibi monaſterium adiudicari tanquam ſitum in ſua diœceſi,
ꝯ quẽ obiiciebatur de priuilegio exemptionis , & ipſe replicabat
de præſcriptione,& monaſterium triplicabat de ĩterruptione.&
quia hæc qõ tangebat Romanam eccleſiam , dñs papa cõſtituit
procuratricem abbatiſſam,vt patet s̃.eo.§.prox.Quod autem ſic
proceſſerit res,probat mens iſtius verbi adiudicet,& illius j̃.e. §.j.
ſilentium.nam actori conſueuit res adiudicari, ſi intentionẽ ſuã
probauerit,& imponi ſilentium,ſi non probet,vt hic,& s̃.de pro
ba.in præſentia.§.fi.& c.licet.§.fi.Vel fuit hic conuentio,& recõ-
uentio,vt innuit,& no.s̃.c,§.j.Sed & quod de lite conteſtata ob-
mittitur,ſupplendum eſt,vt no s̃.e.rñ.j.vel poteſt dici,ꝙ aliud ibi,
vbi adhuc non erat aliquis conſtitutus procurator noĩe eccleſię
Romanæ,nec ius eius erat deductum in iudicium , nec partes ꝑ
poſuerant aliquid coram papa.& ideo ibi neceſſaria erat litis cõ
teſtatio.& aliud hic,vbi partes in præſentia papę proceſſerunt,qñ
quidem ſm curſum curiæ non exigitur libellus,ſed per narratio
nem factam,& ꝯdictionem ſecutam intelligitur lis cõteſtata ad
minus in electionibus. & ſic potuit committi receptio teſtium.
Vel etiam ſpeciale eſt,ꝙ ex quo agitur de iure Romanæ eccleſiæ
lite non conteſtata,fiat inquiſitio,& detur ſñia diff. & hoc quidã
habent pro euangelio,pro quibus tñ non occurrit ſic expreſſum
ius,ſicut iſtud,& C.de iure fiſ.certa.& l.ſe.lib.x.& ar.s̃.de ſup.neg.
præ.licet.ſed & conuentio omnis defenſionis facultas danda eſt.
quod dic,vt no.s̃.e.§.quia vero.ver.vt cum aduerſus. ſuper verbo
vice noſtra procuret.hic ergo ĩſtruitur iudex,qualiter det ſñiam
abſolutoriam vel condemnatoriam in prædictis.[Cum cõſtet]
forſan per confeſſionem partium.[Ipſum]ſ.monaſterium.[Cõ
ſtitutum[nam ſi non eſſet in ſua diœce.non valeret præſcriptio
ẽpi ſine titulo,qui neceſſarius eſt in talibus, cum præſumptio ſit
ꝯ præſcriptionem allegantem , & vere præſumptio eſt ꝯ eum ,q
in aliena diœceſi ſubiectionem monaſterij petit præſcriptionem
allegans.ſicut no.de hoc.s̃.de reſcrip.ad aures.& c.ſi diligenti. ſed
ẽps in cuius diœce.eſt bene præſcribit ꝯ priuilegium, cui & ſuffi-
cit pro titulo ius commune,quia maior præſumptio eſt pro ẽpo
quam ꝯ ẽpm.nam & ſi ꝯ eum præſumatur, quia priuilegium ap-
paret,pro eo tamen præſumitur.& ꝯ monaſterium,ꝙ impetratũ
fuit per falſi ſuggeſtionẽ,quia tanto tpe ceſſauit monaſteriũ , vti
eo.& ſic fatendũ eſt monaſteriũ exemptũ fuiſſe per priuilegium.
ſed & fatendum eſt ẽpm diœceſanũ ꝯ monaſteriũ & priuilegiũ
pręſcripſiſſe,ſm d.n.j̃.de priui.ſi de terra.& c.accedẽtibus.tu dic,
vt no.s̃.de exceſſi.cũ venerabilis.§.pen. & l.fin.[Priuilegium]ver.
[Corrumpendo]quia ex quo deficit principale, & acceſſorium,
& quicquid poterit obiici ꝯ antiquũ poteſt,& ꝯ nouũ,vt le.& no.
s̃.e.§.nos igitur.ver.pe.& fi.¶Alioquin.]vij.pars.ſ.ſi nõ probat lę
gitimã præſcriptionẽ,vel probat,ſed ex aduerſo probatur ĩterru-
ptio.[Eiſdẽ] ſ.ẽpo.[Sup hoc.]ſ.ꝙ petijt dictũ monaſteriũ ſibi ad
iudicari.cũ tñ per priuilegiũ euidenter petat ipsũ eſſe exemptũ,
vt s̃.e.§.quia vero.ĩ prin.[Perpetuũ]&c.vt hic ſe. [Monaſterium
pronuncies]hæc verba rñdent illi clæ,quã habuiſti s̃.§.proxi.ver.
fi.&.ex illis vr̃,ꝙ hic fuit ꝯuentio,& reconuentio.petijt.n.ẽps mo-
naſterium ſibi adiudicari tanq̃ ſitum in ſua diœceſi,vt no.s̃.§.ꝓxi.
Sed & vr̃ abbas (alſ abbatiſſa) ipſum petijſſe cũ exemptũ eſſet li-
berũ pronũciari.& ſic plerũq; per ſñiam latã ſuppletur,& cõuin-
citur petitio præceſſiſſe. & e ꝯuerſo, vt patet hic,& in eo, qđ le. &
no.s̃.de cā poſ.cũ eccleſia.rñ.j.& §.j. & §.fi.& j̃.de ſepul. in nr̃a ꝑ-
ſentia.rñ.j.& §.talẽ.& ſeq.vſq; ad fi.& de decimis.dudũ.§.j.& §.fi.
[Noſtro]ver.[Sibi]ſ.monaſterio.[Priuilegio] innouato,vt s̃.e.§.
nos igitur,qđ miſit iudicibus,vt ipsũ ſcinderẽt,ſiue corrumperẽt,
ſi ẽps obtineret,vt s̃.§.prox.in fi.& ſi ſuccumberet monaſterio re
ſignarent, vt hic . [Reſignatio.]i. aſſignatio reddito,ſiue tradito.

SVMMARIVM.

1 *Papa eſt ſupra ius.*
2 *Conſuetudo patri familias eſt ſpectanda.*
3 *Summa eſt ratio quæ pro religione facit.*

CAP. IIII.

AD noſtram. [Nemanſen.] alſRem anenſis eccleſiæ cathedralis.ſed & regu
laris,& ordinis beati Auguſtini.sũt.n.ibi canonici re
gulares,vt j̃.e.c.ante fi.[Laborant]& male,nã religio
ſi pñt,& dẽnt , qñ ſuo ſuperiori videbitur amoueri ab ipſis,& ad
ipſos mitti,vt patet ex̃.d.n.de priu.volẽtes.§.in eos.ver.niſi forſan.
& ſe.li.vj.j̃.de ſta.mo.cũ ad monaſteriũ.§.tales.[Religionis]qa ca
nonici regulares ſunt,vt s̃.no.[Suppreſſa]& iõ non valent lr̃ę, vt
j̃,e.c.in fi.& patet in eo,qđ le.& no.s̃.de reſcri.cũ ordinẽ. & c.ſup
literis.¶Cũ igitur.]ij.pars.[Non conſueuerit]qđ nec fieri dẽt, vt
patet,in eo,qđ le.&no.s̃.e.c.rñ.j.ſup verbo,obtinere laborabãt.Et
1 ſic no.hic ar.†ꝙ q̃uis papa ſit s̃.ius,vt j̃.de ꝯceſ.ꝑb.propoſuit. tñ ſi
ſcribat ꝯ ius,eſt ꝯ reſcriptũ prima facie ꝑſumendũ,vt s̃.de æta. &
qua.eã te.rñ.j.vbi de hoc.& j̃.c.j.§.j.& eſt vna rõ , q̃ hic tangitur.ſ.
2 qa nõ conſueuit hoc facere,vt hic dicit,& † ꝯſuetudo patriſfa.eſt
ſpectanda,vt ff.de pig.act.l.vniuerſorũ.ff.de vſur.q ſemiſſes.ſed po
tiſſime papæ,vt patet in eo,qđ le.& no.s̃.de ſen.& re iu.in cauſis.
& s̃.de tẽp.or.c.ij.[Perſonalr̃]bñ dicit.nã hoc cõſueuit, & adhuc
facit realiter tota die collegijs,&religionibus priuilegia ꝯcedẽdo,
vt j̃.de ec.ędi.ad audiẽtiã.ij.j̃.de priuil.cũ & plantare.& c.porro.&
c.ex parte.& c.paſtoralis.& c.vt priuilegia.& c.in his.& c.dudũ.&
3 ꝑ totũ.†Nã & ſumma eſt rõ,q̃ pro religioſis facit,ff.de rel.& ſum.
fu.ſunt perſonæ.& patet in eo,qđ le.& no.j̃.de do.conſultationi-
bus.[Mandamus]ver.[Taliter impetratas.]ſ. ſuppreſſa religione,
s̃.e.c.rñ.j.in fi.hoc aũt notũ eſt eo ipſo,ꝙ literæ exhibentur, vt pa
tet in eo,qđ le.& no.s̃.de vſu pal.c.fi. nã & ipſe titulus ſe oſtendit,
ff.de reſti.in inte.l.fi.fit ergo religioſis inſolubile in hac parte.nã ſi
religionem ſuã ſupprimant irritæ ſunt literæ,vt hic dicit.ſinautẽ
exprimant non ſolũ non valent,ſed tanq̃ falſarij puniũtur, vt j̃,c.
j.& ẽt in reſcripto qũq;,vt patet j̃.de exceſ.præla.q̃ ſit graue.§.fin,

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Omnium habere memoriam,& in nullo peccare & in multo peccare potius eſt diuinitatis,quam humanitatis.*
2 *Conuentuales perpetui ſunt.*

CAP. VI.

PORrecta. [Impetraſſe] tacita veritate , & ideo non valẽt,s̃.c.prox.ſm B. immo ex
preſſa falſitate,alias veritate,&approbatur hic in fine
capituli.& ideo tanquã falſarij puniuntur. quod dic,
vt leg.& no.j̃.eo.§.j.in fi.¶Cum igitur] ij.pars.[Non credamus]
1 † Nam omnium habere memoriam, & in nullo peccare potius
eſt diuinitatis,q̃ humanitatis, vt C.de vete.iur.enucl.l.ij.v.col.§.ſi
quid autem in tanta legum compoſitione. ſi,s̃.de reſcript.ad hæc
ſumus. [Emanaſſe] & eſt rõ,vt not.s̃.c.prox.§.vnico. [Prioratus]
ſimplices,ad quos mittuntur,& a quibus reuocantur pro ſuperio
2 ris arbitrio,vt not.s̃.c.prox.ſecus videtur de cõuentualibus,†nam
illi perpetui ſunt,vt j̃.de ſtat.mo.monachi.§.fi. Tu vero dicas idẽ
eſſe.nam & ſi tales priores ſine cauſa nõ debeant remoueri, vt ibi
dicitur,tamen leuius,& ex cauſis leuioribus remouentur, q̃ cleri
ci ſeculares,vt patet in eo,quod leg.& not.s̃.de appell.reprehenſi-
bilis.§.fin.& c.cum ſpeciali.in fi. Non eſt ergo concedendum, ꝑ
cõfirmationes huiuſmodi valeant impetrare.nam ſi hoc poſſent
non eſſent priuandi de cœtero ſine Papæ licentia, vt patet in eo,
quod leg.& not.s̃.c.j.& ij.& ita ex hoc diſciplinam regularẽ con-
tingeret impediri contra prædicta iura,& contra id,quod legi.&
no.s̃.de appell.ad noſtram.& c.de priore.[Tanquam religioſis cõ
firmantur] ergo non ſupprimunt,ſed exprimunt religionem cõ
tra id,quod not.B.s̃.eo.c.reſpon.j.in fi.[Eoſdem]alias eiſdẽ.vtrun
que legi poteſt,ſed punctatur diuerſimode,& regitur a diuerſis.nã
eoſdem punias,vel eiſdem confirmantur religioſis,& tamẽ illud
verbum punias regit , & reſpicit accuſatiuum ſupradictum illos.
[Punias] niſi omnino ex certa ſcientia fuerint impetratæ , quod
nunquam præſumitur prima facie,vt hic dicit, & hoc verum eſt.
niſi de hac decre.ſpecialem faciant mentionem,arg.s̃.de reſcrip.
nonnulli.s̃.de ęta.& qual.eam te.reſpon.j.ff.de leg iij.ſi qs in prin.
a vel niſi approbetur ſecunda miſſione [a],in auth.de manda.princ.
deinde.collat.iij.& vt nulli iudic.§.& hoc vero iubemus.collat.ix.
Quicquid tamen dicant hæc iura religioſi quotidie confirmatio
nes impetrant perſonales,ſed poſſunt reſpondere,ꝙ multa per pa
tientiam tolerantur &c.vt j̃.de præb.cum iam dudum.in fi. [Fal
ſitatis] qualiter falſarij puniantur. leg.& not.j̃.de crim.fal.ad fal-
ſariorum.¶Si vero] iij.pars.[In eis].ſ.literis. [Tacita veritate] er-
go s̃ §.proximo.loquitur quando expreſſerant veritatẽ,vt ibi no.
in fi.& eſt ſuperfluus iſte.§.quia hoc ſatis dictum erat s̃.c.prox.

ADDITIO.

a ¶ Secunda miſſione . Not.ex hoc dicto , ꝙ geminatio reſcripti habet vim clauſulæ ex certa ſcientia.Adde do.Abb.hic in fi.& eius apoſt.

SVMMARIVM.

1 *Arbitria ad inſtar iudiciorum ſunt redacta .*
2 *Sententia iudicis per ſordes,vel gratiam lata,nulla eſt.*
3 *Priuilegium cum beneficium ſit,eſt late interpretandum.*
4 *Priuata lex aliquid afferre debet.*

CAP. VII.

EXaminata, Pars.s̃.de iu. examinata.[Super eccleſia] .i. ſup iure patronatus
eccleſiæ,quæ cauſa eſt coram iudice eccleſiaſtico ven
tilanda.s̃.de iud.quanto.[Perpendimus] verſ. [Vice-
dominus Sabinenſis].ſ.vicarius,& clericus Sabinen.enim epiſco
pus eſt vnus de ſex Cardinalibus Romanæ eccleſiæ,ſicut & Hoſt.
& Portuen.& Albanen.& Præneſtinus,&Tuſculanus.& cum iſti
continue aſſiſtant Summo Pontifici quilibet habet Vicariũ ſuũ
in ſua eccleſia reſidentem,cui committit adminiſtrationem ſpi-
ritualium,& temporalium.& talis Vicarius Vicedominus vulga
riter appellatur.& de tali loquitur hic non de laico,ſicut quidam
intellexerunt,vt patet in eo,quod leg.& no.in ſeq.glo.[Cõtra for
mam] quia non licet compromittere in laicum ſuper ſpirituali-
bus quod dic,vt leg.& not.s̃.de arbit.contingit.ſm quoſdam, ſed
iſte Vicedominus nõ eſt laicus,immo clericus,vt not.in præced.
glo.dic ergo,vt in ſeq.glo.[Iuris].ſ.libello non oblato.lite non cõ
teſt.cũ compromiſſum eſſet ſimpliciter,in quo caſu intelligitur,
1 ꝙ†ad ſimilitudinem iudiciorum arbitria ſunt redacta.ff.de arbi.
l.j.ſicut ergo ſententia iudicis contra ius lata nulla eſt, vt ij.q.vj.§.
diffinitiua.ver.item ſi contra ius.& s̃.de re iud.c.j.ſic & ſententia
arbitri,vt probatur in auth.in medio litis ſacras iuſſi.nõ fieri.§.&
2 hoc dicimus.coll.viij.†ſicut & ſententia iudicis per ſordes, vel gra
tiam lata nulla eſt.ij.q.vj.§.diffinitiua.ver.venales.& j̃.ti,j.cum ab
omni.in fi.ita & ſentẽtia arbitri,vt C.de arbi.l.iij.ſm Io,& eſt hoc
verum de vero arbitrio, quod non cadit in iudicem, & eſt ratio,
vt not.s̃.de arbi.cum tempore.reſpon.j.ſed bene poteſt arbitrator
eſſe,vt ibi not.vnde poteſt hoc intelligi, quando inique pronũcia
uit contra formam iuris canonici , hac tamen ratione ſola non
pronunciaretur ſententia irrita, ſed redigeretur ad arbitrium bo
ni viri.quod dic,vt leg.& no.s̃.de arbit,c.ij.§.fi.[Et compromiſſi]
hoc planum eſt, ꝙ hac ratione ſola conſiderata pronunciari de-
bet irrita ſententia,& inanis,vt hic ſequitur in fi.& probatur ff.de
arbit,Pedius.in fi,& l.nõ diſtinguemus.§.de officio.& in eo,quod
leg,& not.s̃.de arbit.cum dilectus.¶Vnde]ij.pars.[Non obſtante
confirmatione] & ita patet,ꝙ confirmatio in communi forma
impetrata nihil,vel modicum iuris tribuit,vt hic,& j̃.de conceſſ.
præb.quia diuerſitatem.§.j.quod dic, vt ibi not.& s̃.eo.c.j.& ij. Itẽ
arg,ꝙ deficiente principali deficit & acceſſorium, vt leg.& not.s̃.
de fi,inſtru.inter dilectos.§.cœterum.verſ.fi.[Sicut prouide] Hęc
enim verba in tali confirmatione poſita conditionaliter intelli-
guntur.q,d.ſi prouide lata fuerat,vt hic patet,& j̃.de cõceſſ.præb.
quia diuerſitatem,§.j.& j̃.c.fin.in priuilegio vero affirmatiue,ſiue
cauſatiue.s̃.de offi.deleg.quoniam Abbas. s̃.de elect,cum mona-
3 ſterium.& eſt ratio,quia†cum priuilegium beneficium ſit,late eſt
interpretandum,vt leg.& not,j̃ de dona.cum dilectus.in fi, & qa
4 ſi aliter interpretaretur,eſſet inutile. verũ cum ſit priuata lex †ali-
quid afferre debet,vt j̃.de verb.ſign,Abbate.§.contra;quod fuerat.
j̃.de priui.in his. & eodẽ modo intelligenda ſunt in cõfirmatione
ex certa ſcientia Principis impetrata,vt patet j̃.§.j. Hoſ.Iuris tuba.

SVMMARIVM.

1 *Epiſcopus Albanenſis Cardinalis ſemper eſt.*
2 *Inferiori non licet venire contra, quando ex certa ſcientia aliquid affirmatur.*
3 *Quod eſt publicatum,non eſt neceſſe vt de cœtero oſtendatur.*
4 *Curia inſtructa non poteſt de facili decipi.*
5 *Litera contra ſtilum curiæ impetrata non valet.*

CAP. VIII.

VEnerabilis. [Mediante Albanẽſi epiſcopo]
1 qui†Cardinalis ſemper eſt.ideo
conſiderata qualitate mediatoris præſumendum eſt,
ꝙ nullum vitiũ interceſſerit,arg.j̃.de præb.niſi eſſent.
s̃.de præſcrip.ad audientiam.§.fi.s̃.de præſump.illud.in fi.cũ ſuis
concord.[Amicabilis compoſitio] bene dicit.nã ꝙ pro decimis
daretur aliquid temporale, vel tranſactio aliqua facta ſuper hoc
tanquam ſimoniacum nõ valeret,vt patet in eo, quod leg.& no.
s̃.de re.permu.c.fi.j.de deci.ex multiplici.s̃.de tranſact.ſtatuimus.
& c.de cœtero.& c.ſuper eo.[Expreſſe adiecto] verſ.[Cõfirmari]
per hoc poteſt exemplificari,quod leg.s̃.de pact.c.ij. quod dic,vt
ibi no.[Statim] ergo a contrario non ante,& ſic fuit hæc confir
matio ſimilis contractui celebrato in ſcriptis,qui nullas vires ha-
bet,quouſque fuerit in mũdum receptus,& ſubſcriptione partiũ
confirmatus,vel ſi per tabellionem ſcribitur a partibus abſolutus,
C.de fi.inſtr.contractus.¶Verum].ij pars.[Cõfirmata] partibus
inſtantibus,& ad inſtantiam earundem,arg.j̃.de verb.ſign.in his.
in fi. & ſic omnino apparet confirmatio ex certa ſcientia proceſ
ſiſſe.vnde, & ſequitur. [Et ad maiorem] &c. q.d.ſufficiebat,ꝙ in
præſentia partium fuerat cõfirmata,ſed ad maiorem &c.vt ſ.ma
gis exprimatur hoc ex certa ſcientia proceſſiſſe.nam ex quo totus
a tenor inſeritur non poteſt dici,ꝙ aliquid ſit ſuppreſſum [a].Et † ex
2 quo ſic ex certa ſciẽtia affirmamus.non licet inferiori venire cõ-
tra,vt leg.& not.s̃.c.j.& ij.& s̃.de tranſact.c.j.Sed nunquid per hũc
tenorem in certum poteſt probari compoſitio,& ſi nõ appareat
inſtrumentum compoſitionis?Non videtur,argu.s̃.de fi.inſtr.c.j.
3 C.de eden.auth.ſi quis in aliquo documento.ſed†non eſt neceſſa
rium,ꝙ de cœtero oſtendatur ex quo eſt publicatum, vt C.de te-
ſta.publicati.j̃.de priui.cum olim eſſemus.s̃.de fi.inſtr.c.fi.de hoc
no.j̃.de verb.ſign.Abbate.§.j.& ij.ſm B. Tu dicas hoc verum eſſe
quando publicatio, & cõfirmatio in præſentia partium, vel ipſis
inſtantibus expeditur, quia nec aliter obeſt publicatio non voca
tis.Secus autem eſt in innouatione priuilegij Apoſtolici per Papã
facta.nam per tale priuilegium innouatum fit probatio, ſicut &
per antiquum,vt omnia hæc patent in eo, quod legi.& not.s̃.eo.
cum directa.§.nos igitur.verſ.eiuſdem.ſuper verbo,innouanda.Si
quæras quare aliud in priuilegijs Apoſtolicis , & aliud in alijs in-
4 ſtrumentis.ratio eſt triplex.†Prima,quia curia circa examinatio-
nem priuilegiorum plenius eſt inſtructa.vnde non poſſet de faci
li decipi , vt ibi not.inſtrumentorum autem aliorum non habet
plenam notitiam. immo & de facili decipi poſſet,vt patet in eo,
quod leg.& not.s̃.de do.& contu. cum olim s̃.de cleric,pereg,c.j.
Secunda, quia in priuilegijs agitur de facto proprio curiæ in quo
non eſt tolerandus error.in alijs vero inſtrumentis de facto alte-
rius,in quo eſt error tolerabilis,vt leg.& no.s̃.de reſcrip.ab excom
municato. Tertia, quia in priuilegijs principaliter conſiderantur
ea quæ iuris,vel quaſi iuris ſunt.ſ,conſuetudo, & ſtilus cãcellariæ.
in aliis vero inſtrumẽtis cõſiderantur præcipue ea quę facti ſunt.
in primo ergo non poteſt decipi curia,ſed in ſecundo poſſet, cõ-
probatur hoc.s̃.de appell,ſæpe. [Tenor] de verbo ad verbum. ad-
ditis tamen verbis ſm ſtilum cancellariæ,vt ſequitur. [Ipſam ta-
men]

ADDITIO.

a ¶Suppreſſum. Adde,ꝙ do.Abb.hic in primo not.expreſſe not, & eum ſequitur eius apoſtil.quod ſi in confirmatione per Papam facta ſit inſertus tenor rei confirmatæ,dicitur facta confirmatio ex certa ſcientia, etiam ſi in ea ſit inſerta clauſula ſicut ſine prauitate &c.

men] ver. [Renuiſtis].ſ.vos Rex,barones,milites,& alij homines Regni Cypri, quibus hæc dirigeret decret. [Friuolam] quæ non eſt admittenda,vt ſ̃.de app.cum ceſſante.in fi. [Cum ex eo] verſ. [Iuxta ſtilum] vere hoc erat friuolum.nam ex contrario cõtra-
5 rium ſequeretur, † nec enim valet litera contra ſtilum curie impetrata,vt j̃.de crim.fal.q̃ graui. [Tum quia clauſula] verſi. [Con ſueta] immo nec aliter valeret,vt patet in eo, quod legi.& not.ſ̃. de iudi. in cauſis. [Sicut ſine prauitate] cauſatiue enim intelliguntur huiuſmodi verba in priuilegijs,& cõfirmationibus, & ex certa ſciẽtia impetratis.in alijs autem caſibus conditionaliter, vt not.ſ̃.c.prox.¶ Mandamus] iij.pars. [Si præmiſſis].ſ.ꝙ ſi ex certa ſcientia fuerit compoſitio confirmata, nec aliud habetis contrarium contra ipſam compoſitionem &c.Hoſt.Iuris auriga.

SVMMARIVM.

1 *Occaſio friuola,uel calua,non eſt admittenda.*
2 *Iniuriæ non debent procedere,vnde iura naſcuntur.*
3 *Papæ honor non exhibetur, ſi factum ſuorum debito honori detrahatur.*

CAP. IX.

1 SVa nobis. [Occaſionem] † friuolam, atque caluam quæ non eſt admittenda ſ̃.c.prox.§.j.verſ.j. [Ex eo] verſ. [Quibuſdam alijs.] q̃ ſit Patriarca.ſi.j̃.de verbo.ſign.venerabili. [Contulit] nec obſtat aliquod contrarium cum hoc fuerit ex certa ſcientia confirmatum.ſ̃.de tranſact.c.j.quia hoc fecit de ſpeciali mandato Papæ. alias non videtur, ꝙ poſſit vnam eccleſiam alij ſubijce-
a re [a], vel perpetuam donationem facere quamuis beneficium vacans poſſit conferre,ex quo legatus eſt Cardinalis. quod dic,vt legi.& no.ſ̃.de offi.leg.ꝙ tranſlationem.& c.dilectus. [Eorundem] .ſ.quorundam veſtrum. [Ipſi Patriarchæ] ver.diœceſano veſtro. vt patet in inſcriptione iſtius decr.loquitur enim Abbatibus Prælatis conuentibus & clericis in Conſtantinopolitana eccleſia cõſtitutis. [Recuſant] & male,vt patet in eo,quod leg.& no.ſ̃.de offic.ord.conquerente.& c.dilectus. [Reſpondere] quaſi per prædictam collationem exempti ſint.& omnino tranſierunt in poteſtatem illorum quibus collatio facta fuit, quod omnino falſum eſt,vt patet in eo,quod leg.& not.j̃.de relig.dom.c.ij. ¶ In ſuæ].ij. pars.[Cõfirmationes] & male.nam & ſi extra ſcientia factæ ſint tamen non intendit de nouo eximere, ſed collationem tantum ſi tenet confirmare,vel ſi nõ tenet firmare,& defectum ſi quis eſt ſupplere,vt patet in eo,quod leg.& not.ſ̃.de fi.inſtr.inter dilectos. §.cœterum.& de tranſact.c.j.Multominus ſi in forma communi fuerint impetratæ,vt patet in eo, quod legi.& not.ſ̃.eo.examinata.¶ Cum igitur].iij.pars. [Iura quæ diœceſanis debentur.] quibus nunquam præiudicatur niſi hoc ſpecialiter exprimatur, vt hic patet,& ſ̃.de offi.deleg.ſuper eo.j̃.de decimis.dudum.§.fi. vbi de hoc.j̃.de ſta.mo.in ſingulis.reſpon.j.& §.ordinentur. verſic.ita ꝙ.& c.ſeq.§.ꝙ ſi Abbas.& patet in ſeq.glo. [Minui,ſiue ledi] quia
2 † non debent procedere iniurie, vnde iura naſcuntur. C.vnde vi. meminerint.j̃.de accuſat. qualiter.j. & etiam volumus ſuperiori iura ſeruari &c.j̃.de ſta.mon.in ſingulis.§.porro.& ſi iura ſua vnicuique epiſcopo non ſeruantur nihil aliud agitur,q̃ vt ordo eccle-
3 ſiaſticus confundatur.xj.q.iij.peruenit, † ſed nec Papæ honor exhibetur ſi fratrum ſuorum honori debito detrahatur,vt xcix.diſt. ecce. ideo non intendit Papa præiudicare iuri diœceſano per talia niſi hoc exprimat j̃.de priuil.paſtoralis.nec mirum, quia nec iuri alterius,vt patet in eo,quod leg.& not.ſ̃.de reſcrip.c.ij.& c.ad aures.inde eſt,ꝙ ſi aliquem ſub ſua protectione recipiat,non propter hoc a diœceſani eximitur poteſtate,vt patet j̃.de priuil.cum & plantare.§.penul.& c.tuarum.§.eos vero.& ſeq.& c.ex parte.ij. & c.vt priuilegia.§.j. & c.in his.& c.dudum. & hoc verum eſt in confirmationibus, & indulgentijs, ſiue priuilegijs ſingularibus, per quæ aliquis articulus indulgetur, & etiam in commiſſionibus,vt patet per prædicta iura,& ſ̃.de offi.deleg.ſuper eo.cum ſuis concord.ſecus in priuilegio exemptionis.quod dic, vt plene not. j̃.de priuil.cum olim eſſemus.§.nos vero.verſic.& ꝙ nulla.[Mandamus] verſic. [Occaſione huiuſmodi].ſ.friuola, vt not.ſ̃.eod.c. in prin. [Eique].ſ.Patriarchæ. [Integræ] quia nec in totum,nec in partem,nec in aliquo intelligitur ei præiudicium generatum, vt patet in eo, ꝙ legi.& not.ſ̃.eod.§.ſuper verbo,minui,ſiue lædi. [Reſpondere] ſicut & alij eiuſdem diœceſis.ſ̃.de offi.ord.conquerente.in fi.& leg.& not.ſ̃.de offi. Archid.c.fi.§.fi.

ADDITIO.

a ¶ Subijcere. Adde de hac quæſtione nunquid delegatus de latere poſſit vnire eccleſias, vel vnam alteri ſubijcere, pleniſſime per do.Abb.hic poſt iſtum,& Innocen.

Explicit Liber Secundus lecturæ D.Hoſtienſis.

REGISTRVM.

ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ. AA BB CC.

Omnes ſunt Quaterniones, præter CC, Quinternionem.

BIBLIOTECA UNIVERSITARIA DE GRANADA